

הספריה הראשית לתורת ישראל ע"ש מרדכי וחנה טיבלין
No
עורה

H,3620.XVII

12477
16

פירוש
על נביאים
ראשונים

חבור החכם השלם הרב הכולל שלשלת
היחס נודע ומהלל בשערים שמו החדון

דון יצחק אברבנאל

ראשר זה זמן ארוך מאד נדפס פעם אחת
ומפעם שנשבד מן הארץ / ולבן למעלת
הפירוש והיקר מצאתי שהתדלנו להביאו אל
בית הדפוס מחדש ביתר שלמות ותקון רב
וכמה מעלות טובות הוספנו בו על הראשונים /
וגם סיימנו ההפסקה וגם הגבנו ציונים /
להפסיק בהם דבור ומאמר וכל הענינים /
ולהורות על הכתובים ומאמרי רזל שבגליונים /
גם מפתחות בסוף הספר יהיו בנה נכונים /
הכל מונח על נד היותי עוד ורב עיונים :

נדפס שנת

שמור תם ו' ריחו יצר לפק

מן ראלנרסס

20891

DON ISAACI ABARBENELIS
EBRÆORUM DOCTISSIMI,
COMMENTARIUS LUCULENTUS
ET
CURIOSUS
IN
PROPHETAS PRIORES
H.E.
JOSUAM,
JUDICES,
L. Utrumqve
SAMUEL.
&
REGUM.

Acceſſerunt
INDICES LATINI LOCUPLETISSIMI.

LIPSIÆ,
Apud MAURITIUM GEORGIUM VVEIDMANNUM,
LITERIS JUSTINI BRANDII,
M. DC. LXXXVI.

DON ISAACI ABARBANELIS

HEBRAEORUM DOCTISSIMI

COMMENTARIUS

LUCULENTUS

ET

CURIOSUS

IN

PROPHETAS PRIORES

SEU

JOSUAM,

JUDICES,

ET Utrumque

SAMUEL,

&

REGUM

Accuratissimi

INDICES LATINI

LOCUPLETISSIMI

LIPSIAE,

Apud MAURITIUM GEORGIUM WEIDMANNIUM.

LITTERIS JUSTINI BRANDII.

MDCCLXXXVI.

Reverendissimi Electoralis
PROTOSYNEDRII

PRÆSES

Illustrissime Excellentissimeqve,
Domine Gratiosissime,
Vosqve Reliqvi in Eodem

CONSILIARII

Gravissimi,
Viri
Autoritate Magnificâ, summe-Reverenda dignitate, deqve Jure respondendi dexteritate incomparabili longe Eminentissimi,
Patroni ac Evergetæ Colendissimi.

EXqvo salutaris Evangelii face collustratus in hâc elegantioris Doctrinæ Matre bonarumqve literarum altrice urbe domicilium qvæsivi, ut & cultui puro supremi Numinis vacare mihi liceret, & ea suppeterent, de qvibus ipsa natura solicitos nos esse jubet. Vestrum, Illustrissime Domine, Viri Reverendissimi Nobilissimiqve benignitatem, qvos maximos Ecclesiarum Scholarumqve moderatores nutus divinus, & arbitrium Principis voluit, semper abundantissimam expertus sum, eademqve jutus voti ipsius mei satis compos hactenus vixi. Enimvero ut prima vobis cura est Christianæ Reipublicæ in his oris salus, ita

ſecundam ſibi merito vendicant miſeriæ, qvi relictis poſt ſe omnibus fortunæ bonis è caſtris vanæ ſuperſtitionis in propugnaculum illius Religionis quæ ſola æternam animorum beatitudinem rectè pollicetur, tantum non nudi tranſeunt. Auxiſtis ergo me per annos bene multos ſtipendio liberali, qvo domeſticis rebus, qvarum & ut pater & ut maritus rationem habere debeo, ſic ſatis in hunc uſqve diem conſultum fuit. Ut autem nunc qvalicunqve ſpecimine probem, me nec immemorem, nec plane indignũ eſſe ſummi beneficii, qvod hactenus in me derivatum fuit, Illuſtriſſimo & Magnificis Nominibus veſtris inſcribendam putavi hanc novam Commentarii Abarbanelis ad Prophetas priorese editionem, in qvâ qvid à me præſtitum ſit, malo rem ipſam & alios loqui, quam nunc multis verbis explicare. Accipietis ſerenâ fronte, qvod offero, exile munus, obſervantiæ meæ primum, dein diligentiæ teſtem, & porrò veſtrâ me Gratiâ ac Benevolentiâ complectemini. Sane animus meus, quod quotidianæ neceſſitates exigunt, id unicè exoptat, ultra nihil expetit; Sed corporis imbecillior valetudo, & oculi naturali antehac morbo laborantes, nunc vigiliis, in rem familiarem inſtruendam comparatis, plurimum enervati, multa requirunt. Quapropter rationes has meas, Gratioſiſſime Domine, Vosque Patroni colendiſſimi, vobis ad bene faciendum natis, humillimè commendo, veſtroqve ſubſidio fulciri exiguas fortunas ſubmiſſe peto. Ita Deus ter Optimus Maximus ſacrum Proto-Synedrium, & Vos omnes, quorum ſalute myriadum ſalus nititur, ſervet quam diutiſſimè. Lipſ. d. 26. Maj. A. 1686.

Veſtræ Illuſtriſſ. Generoſitat.

Veſtrarumqve
Magnificentiar. & Excellentiar.
Humillimus Cliens
FRIDER. ALB. CHRISTIANI.

LECTORI BENEVOLO

S. P. D.

AUGUSTUS PFEIFFER,
D. PP. in Acad. Lipſ.

INter Commentatores Ebræorum, ſi ſubtilitatem ingenii, dexteritatem judicii, εὐμεθοδίαν, πολυμάθειαν & ραδιομάθειαν ſpectes, facile eminet DON ISAAC ABARBENEL, *Hiſpanus*, qui ante duo propemodum ſecula floruit & A. C. 1509. mortuus eſt, imò, qvod alias de *Majemonide* Scaliger olim dixit, idem nos in alio ſcriptionis genere de ABARBENELE aſſeverare nulli dubitamus, qvod ſcilicet inter interpretes diffuſiores fermè unus *nugari deſierit*. Ex ejus verò *Commentariis* palmam non uno nomine aliis præripere videntur, curæ ejus in *Prophetas*, qvos Judæi ita vocant, *Priores*, i. e. in librum *Joſuæ*, *Judicum*, utrumque *Samuelis* & *Regum*.

Namqve (1.) non ita fervidè illic inſectatur Chriſtianos, uti ſolet in cœteris, præſertim in expoſitione *Prophetarum Poſteriorum*, unde ſcilicet inſtructiſſimum *Matæologiæ Judaicæ*, qvatenus fidei Chriſtianæ directè oppoſita eſt, promtuarium petere liceat. Oſtendimus hoc luculenter vel in

solo *Examine Abarbenelis ad Obadiam*, ubi ille magno molimine hoc agit, ut *Christianos* transformet in *Idumæos*, & in eos deinceps devolvat omnes pœnas Idumæis denunciatas.

(2.) *Sensum Literalem*, ubi ob antiqvitates abstrusiores obscuritate quâdam laborat, ita Noster hîc illustrat, ut Christianorum lucubrationes (præsertim in libros *Samuelis* & *Regum*) ipsi comparatæ meræ nonnunquam tenebræ videantur. Faciat quæso quis periculum, & *Claudii Rangolii* vastissimum Commentarium in solum *Primum Samuelis Librum* cum *Abarbenele* nostro contendat, dispiciatque, qvid distent æra lupinis.

(3.) *Loca in Speciem Pugnantia*, qvalia ex collatione *Paralipomenon* non pauca in dictis libris reperias, unde Lud. Capellus *Chrit. S. l. 6. c. 7.* ἀδιάλλακτα ἄπορα s. *Dubia Insolubilia* sibi finxit, qvæq; conciliari aliâ ratione neqveant, nisi alicubi lapsum & errorem admittas; imò unde *Athei* nostri temporis universam Scripturæ autoritatem convellere laborant; nemo, meo quidem judicio, sive è Judæis, sive è Christianis, feliciùs atque expeditiùs nostro *Abarbenele* solvit, cujus rei unum atqve alterum Specimen petere licebit è Buxtorf. *Anticr. P. 2. c. 13.*

(4.) *Ritus Veterum Hebræorum* à vulgi notitiâ remotiores, *Abarbenel*, ubicunque sese in Textu horum librorum aliqua offert occasio, ex professo, scitè, peritè, atqve expeditè, plenè atque planè pertractat. Specimen quoddam ex Comm. ejus ad 1. Sam. VIII. de *Jure Regio*; ex 2. Reg. XVII. 7. seq. de *Variis Speciebus Idololotriæ* petere minùs exercitati possunt ex Buxtorf. *diss. p. 445. s. 490. seq.*

(5.) Non Textum tantummodò illustrat noster, verum DUBIA quoque TEXTUALIA quæ paucis, imo sæpe nullis interpretibus in men-

tem

tem venerunt, ita ingeniosè movet atqve dextrè ſolvit, ut curioſa ingenia in ſui admirationem rapere facilè posſit.

Ea proinde res nos permovit, ut cum exemplaria libri nullo pretio comparari amplius poſſent, & metus eſſet, ne inæſtimabilis iſte theſaurus æternùm periret vel lateret, de novâ editione autores eſſemus, qvæ nunc ſeſe oculis orbis eruditi ſiſtit.

Licet vero vino vendibili ſuſpensâ hederâ opus non ſit, ſed vel unius alteriusve paginæ inſpectio ſufficiat ad plenam operis commendationem, nihilominus indice ſaltem digito monſtrandum hîc in limine videtur, qvid hac editione præſtitum ſit, & qvot nominibus priorem atqve unicam illam, qvam fruſtrà nunc qværas, ſuperet atqve antecellat, cum tamen parvo ære parabilis ſit.

(1.) Conſtat nova hæc editio Lipſienſis *Charta* & *Typis* nitidisſimis atqve elegantisſimis, in hunc uſum magnâ cum curâ paratis.

(2.) *Menda*, qvibus prior editio ſcatet, ita ut ſenſus qvoqve ſæpè turbetur, & lectori præſertim minus exercitato crux figatur, omnia hic ſublata, adeoqve *Abarbenel* ſuo nitori reſtitutus eſt.

(3.) Ad commodiorem, citiorem & expeditiorem evolutionem, in margine Commentarii *Verſus Biblici* ſemper ſuo ordine adſcripti ſunt, ut citra laborem explicatio cujusqve loci ab homine cumprimis occupato reperiri posſit.

(4.) Præterea verba *Abarbenelis* perqvam accuratè *diſtincta* ſunt, ut tyronibus de ſenſu faciliùs jam conſtare qveat, & cibus qvaſi præmanſus ingeratur, adeoqve vel ſtupidum valdè vel in hâc literaturâ hoſpitem prorſus eſſe oporteat, qvi mentem autoris aſſeqvi minus valeat.

(5) *Loca*

(5.) *Loca Biblica*, nec non *Talmudica*, uti & ex aliis ſcriptis tàm *Judæorum* quàm *Chriſtianorum* (nam neque hos faſtidit noſter) quæ ab *Abarbenele* citra capitis vel libri indicium citantur, imò in prima editione paſim pravè allegata ſunt, hîc in margine accuratè adſcripta habentur, ut eò facilior ſit collatio.

(6.) Præterea omnium *Memorabilium*, qvæ in Commentariis continentur, in margine brevia conſignata ſunt *Argumenta*, quæ brevi temporis ſpatio & facili negotio quisque literaturâ Rabbinicâ leviter tinctus perluſtrare inque ſuos uſus convertere poterit. Acceſſerunt

(7.) Indices Latini rerum hoc opere contentarum locupletisſimi, adeò ut & lingvæ Ebr. ignari maximo cum commodo, eô impoſterùm uti qveant.

Cœterum non defraudandus hîc ſuâ laude eſt Eximius Dominus *Frider. Albertus Chriſtiani*, Proſelytus noſter, Vir in hâc palæſtrâ exercitatisſimus. Is enim correctioni præfuit, textum diſtinxit, citationes incredibili ſtudio inveſtigavit, cui adeò benevolus lector acceptum feret, quod novâ editione commodè & citra laborem uti fruique poſsit. Et dolendum omninò, quod res acciſior non ſinat emergere virum optimum, qui quid in aliis præſtare queat, vel in hoc opere oſtendit, unde omnium bonorum favore & Patronorum beneficentiâ in poſterum dignisſimus erit.

Tu verò interim, lector benevole, noſtrum conſilium tibique inſerviendi ſtudium boni conſule atque vale. Scr. præproperè Lipſiæ *Anno 1686. XI. Kal. Maji.*

הקדמת המגיה

אל עין הקורא:

הזות כי כבר ידוע בחכמה שכל דבר יש לו סבה, ואי אפשר לפעל בלתי בכוח מניעיות תניעהו לפועל לעשותו, ושם על הרוב סבת ההכרח וסבת התועלת בפרט ובכלל, הנה זאת לבלי הסבות יחד הניעוני והעירוני לפעל המשוכח הזה להניח הספר הנכבד הלזו לפי כיוצ הדפוס פעם שנית, לקדם כבוד בעוריו ולהוסיף לאור תעלומתו • אף לסבת התועלת, כי כאשר שמעתי כן רציתי מה טוב ומה נעים מעלת ותועלת הפירוש היקר הזה על נביאים ראשונים, לפאר קבר יון ותקן החכם הכולל הפילוסוף הגדול כודע ביהללו שמו הלדון דון יצחק אברבנאל מחכמי ספרד, אשר ליפיו ושובו לא יעלכנו זהב וזכוכית, כי הוא מאד נעלה על כל הפירושים אשר קדמוהו בחכמה מעלות עוכות, אף בנועם ובחות הלשון, ואף ביופי המליצה ושוב הסדר, ואף בשקול הדעת ויושר הסברא, יען היות קומר לרבעת הספרים הלזה, רוצה לומר ספר יהושע שופטים שמואל ומלכים בכללם פסוקים ומעשים יפלו בהם לפעמים בפיקות רבות ועלומות אשר הקורא מסתבך ובוך בהם, מבלי כעור בהרים ולא ידע לאיזה דרך יסבון לוך התכת הפיקות הלזה, והמפרשים הקדמונים לא שיערו לותם על הרוב ולא התעוררו עליהם, עם היות שנמקמתם התאמנו להניח טעמים מלוגים מהעולה על רוחם לו מהלגות ומדרשים הים היו כדרכו ורוחם לא פורש להם והניחו הדברים בפקח ובקיקו, ובפרט בספורים הרבה כמקלו בספר שמואל ומלכים ובשני בדברי הימים שברוים לפעמים מתקלפים ומותרים זה לזה, אף בענין הספור עלמו, ואף בחכין הדברים והסדים, ואף בשמות הלוגים והמקומות, עד שהמפרשים עלמם לא מלאו ברוחם מעבה ולא כי המעיין, הנה המקבר הזה ברוב שכלו ושוב טעמו לא לבד העיר על כל הפיקות בשלמותיו ההנוכות כדרכו, כי אם גם כן התחזר היל להמציא דרכים נכוכים להניח כל פלוף ופתיחה ולהשיב עליהם בחכמה רבה ובחריפות נפלא, אף מפשטי הכתובים עלמם, וזאף על פי המדרש והגמרא, וזאף בדרך השכל ושוב הסברא, כאופן שלא השחית שום פקפוק למעיין, וזה כלי ספק תועלת רב לתורני התורה ואין למו מכשול: וזאף לסבת התכרא, כי לפי שהפירוש המעולה הזה נהפם מקדם קדמתה בעיר כתלמודי שנת גרוים לפקח פעם אחת ולא שנה לו, ולתריכות הזמן הרב (וכופף על זה שרובו כתפשט בתרגום כפרד ותעלוים ומעט מזער בא מהנו בתרגום לבד) היה מציאותו יקר מאד, עד שרבים נכשלו נפקפו להוסיף כסף רב מחירו להשביע נפשם מפרי מגילת זלא זכו לרחותו עד היום הזה • הנה כל זאת הניאני והניעני למהר עוכה כזו לעשות לבבוד ה', ולא אקשתי ולא נחתי עד שהלחתיו אל קדר הדפוס לזכות גו את הרבים כמלות עשר שהזמן גרמא כי השעה מריכה לכך, גם זאת זכרה לי אלהי לטובה: ויען כי היה הספר הזה בדפוס הראשון כגולם ויחסר בלי טורח, כי לא נסתן ולא מצויין בשום סימן והפסק בדבור ובמאמר, אשר מפני זה היה לפעמים קשה מאד על הקורא להבין העניין, הנה לתוספת שלמות המלאכה ולהעשיר הניאור הוספתי גו כמה דברים טובים אשר בלי הפק ימלא בהם המעיין המשכיל כאת רוח:

ראשונה חקקתי בספר בעט ברזל ועופרת רמוז הקפ"שולי למעלה נדף ובלדו ומספר הפסוקים בכתוב ובפירוש, לק שבכתוב שאתי המספר בין שני חלקי מרובע כזה [ ] ובפירוש בין שני חלקי לבנה כזה ( ) בלדו, כדי שיהיה יוכל הקורא למלוא הסימן והפסוק ופירושו בלי שום עורך ועמל • ולפי שפעמים בא הפירוש בקלור ופעם בקריכות כפי חומר הדרוש וזורך העניין, עד שמפני זה היה לפעמים בדפוס הראשון הכתוב בעמוד זה ופירושו בעמוד שני או שלשי שלאחריו והיה לריך הקורא לקפץ הקורא לקפץ לאחריו בינעה רבה, הנה גם את זה לעומת זה עשיתי כדר מוגבל בחלוקת הכתוב והפירוש, בלופן שבכל עמוד יהיו שניהם מתחלקים שוים ומתדמים בלימותם ובכמותם לפי ענינם בתכלית האפשר, והוא בודאי תועלת גדול למעיין:

שנית מלאתי לאיתי בדפוס היזן והנה עלה בלו קשוכים מלא שגיאות, והטעיות רבו כמו רבו עד כי אין מספר לגדודם, לבן שמתי השגחתי הפרטית על כל אלה ואלה ובפרט בפירוש להמיר ממנו כל מכשול ולסלק המלה מכל לבן גוף השגיאות, המעוות לתקן הקלוף ליישר החסרון למלא והיתרון לבעל הכל כפי הענין וזורך שלמות המלאכה כיל ה' העוכה עלי:

שלשית יען היות רוכי הספקה בדבורים ומחלוים דבר הכרחי מאד להבנת תוכן הענין, כי בלעדם הדבר בלתי מבואר ומגואר כראוי, וכמו שאמרו חזל במסכת עירובין סה"ד דף כד עב', אין התורה נקנית אלא בסימנים, הנה לזה הבאתי ניוכים וסימני ההפסק בין דבור לדבור ומאמר למאמר וכן ענין לענין כאשר יאות לבוחן הדברים • ולמען ידע הקורא המשכיל מורתם ושמושם, הנה אניח לו את הרשום בכתב אחת שאם ימלא ניין נורת כוכב כזה * ידע ויבין שאחריו יבא פסוק מכתבי הקודש אבילו הרב לרלייה ולמתך, והכוכב מורה על המלה מקום אשר בגדו על הגליון, ואחם ניין העתוק הקטון למעלה בתיבות הוא כזה ° מורה על מאמרי רזל והמדרשים ועל מלה מקומם • ואם יהיה קו מצומצ בזורה בין התיבות כזה [/] אשר נקרא בלעז קומ"א, הוא מבדיל בין דבור לדבור אבל כל הענין לא כפלם עליון • ואם ילאה בין המלות כזה [:] שקורלים לותו סימן השלמה, ידע ויבין שהדבור שלפניו הוא כדרך שלמה ובתמיהה • ואם יבא לפעמים הדבור כדרך הכרזה ונלעקה, כמו שפירש המקבר בשמואל ב' פי' כ' פסוק י' דף קיט עב' על מלות אז מה יעבך לבן קשה,

קצר, הנה יביע כוחַ [!] שהוא מורה על הנעקה והכרוזה. ואחכם בפוף הפכוון והענין שאתי בקודה לאת כוזה [.] לו
אתי בקודות כחלה [:] הכל לפי המורך, כתוכן שהמעיין בקל יוכל להבין טעם הדברים בשלמות על ידי המיחכים
החלה. גם לפעמים ראיתי דברים מעורכים תוך הענין, שם ליתר הבילוור ושם למורך המליצה לך ברחים מיותרים לו
שלך בחקומה, הנה לתקן גם את זה סנרתים בין שבי תקחי לבבה כזה () להזורות שגם בלעדם יהיה הענין שלם. ושם
מקחתי חסרון מה בפי, לו בענין הוספתי על דבריו כפי המכרח היושר וכנרתי את דברי בין שבי תקחי מרוצע כזה [] כדי
שיהיו דברי נכרים ומופרשים מדברי המקבר. ולל יפזוב החוזב שחלבי עשיתי המיחכים החלה ומדעתי דבר שלך היה
מקדמת דנא בספרי ישרלל לאר לא כדת, כי הנה כבר השתמשו בהם קצת מחכמי ישרלל לאר בספרל נרפת ומשלי
בחבוריהם היקרים כידוע למבין:

רביעית יגעתי ומצאתי תחלין בעורך גדול ובקיאות מופלגת להרחות העמים והשרים מקום מנוח הכתובים והמדרשים
והגמרות והתגדות ומאמרי החכמים והמפרשים, הן מחכמי ישרלל הן מחכמי האומות, לאר הובלו מהרב
המחבר בשפע רב בפירוש זה, כי לפי שעל הרוב הביא מאמרי רז"ל בלתם ומבלי הודעת היה לפיה מקום תחבותם, הנה
הפצתי פקוד לחל הפוד על שמלתים והשמתים על הגליונים, והודעתי בשם הספר והמחברת הפרק והדף והעמוד, כדי
שיכול כל קורל למצוא את מבוקשו במהירות רב. מלורף לזה שם ניחר הרב בבר לזה ענין בלריכות ובמקום לאר הוא מקבל
בלותו ענין ולומר כמו שפירשתי לו כמו שביארתי, הנה רשמתי על הגליון הלף והעמוד לזה הביאור ההוא לאר מרלה עליו.
גם להיות הרב נקי מלל במדרשים וגמרות, והניח לפעמים המאמרים בשם המדרש והמחברת לו הפרק בדרך כלל בלמרו,
ואלל במדרש פלוני לו במחברת פלונית לו בפרק פלוני למרו כך וכך, וידוע לכל שכשם לב שהמדרשים והמחברות והפרקים
הם על הרוב מרוכים מלות ילחה המשתוקק למצוא בם חפלו, הנה כדי להפיק רלון המעיין רשמתי בשלם על הגליון
פרשיות המדרשים ודפי ועמודי המחברות והפרקים. עוד מצאתי בהרבה מקומות שטעה הרב בהבאת מאמרי רז"ל בלמרו
שהמאמר במחברת פלוני והוא בחלת במחברת לחרת, לו שהמדרש הוא במדר' כך וכך והוא בספר לאר, והיה בבת כל זה
להיותו בסמך על זכרונו ולומר דעתו לו על מקבלים לחרים שטעו גב, לו לולי שפבי שלך היו לו ספרים בלותו פעם, כי
להיותו מגורש מארץ מולדתו והלך מדבי לל דבי בלבדו ספרין, כמו שהוא בעלמו מקונן ומתלונן על זה בהקדמתו הכוללת
לספרו וכשלר מקומות, הנה במקומות בחלה עשיתי הגהות קלרות להורות גם הדרך הלחתי למצוא לת המדרש לו
המאמר, וגם חלה שמתי בין שבי תקחי המרוצע כלל:

חמשית יען היה מקום הגליונות לר מלר הוכרכתי להשתמש ברחבי תיבות במרחק המקומות, ועם היות שהם מורגלים
בפומא דרבנן, מ"מ לל יזיק להודיע למעיין לאר לולי בבה בחלה שמוסב ושיבם. ואם ירחה על הגליון
בב בחא, לל בבא בתרא פרק ג', והלך ימלל לעולל בלדו לו תחתיו וכן העמוד. ואם יהיה בך עחי, הוא עמוד ל', ואם בה יהיה
אל, הוא עמוד ב', וכו'. בח הוא בבא מליעא. בם לל בבא קמא. בבר לו בר הוא בחחלת רבא, והפרשה לעולם בלדו
בדרך זה בר בר ר', והוא לל בחחלת רבא פרשה ר' וכו'. בשר הוא במדבר רבא. לר הוא לבריש רבא. הר הוא ויקרל
רבא. מב הוא חלק ב' כנון ילקוט מב לו ספר המזרה מח לו חב וכו'. מח הוא לפעמים מזבה לו מחחר ר' וכן כלם. מל
הוא מועד קטן. שם הוא מדרש שמואל. חת לל מדרש תהלים. כא הוא בדר עולם. עו הוא עבודה זרה. פל הוא פרקי
לבות, ונם יכול להיות פרק ר' לו פרשה ר' וכו'. לל הוא ר' לליעזר, ולם יהיה על הגליון כח לחרי פרקי, שהוא פרקי
ר' לליעזר. לה הוא רלש השנה. שר הוא שיר השירים. שה הוא שיר רבא. וזהו לאר ראיתי להנדיע להקורל בקלר
מענין הרחבי תיבות:

ששית יען היות רוב הספרים כלפים כתה בעמים במקומות מחולפים ובלותיות שונים ומבני זה הם בלתי מבחינים
וזנים בלפים ועמודים, ולין כל לדם זוכה לכל הבחחות לאר בלפנו מספר לחר, הנה בעבור זה לתן לו
רשות קלה מהספרים לאר עליהם רמזתי במחלה המקומות ועל עמודיהם בשעתי בדוף המקום והשנה שבלפנו בו,
למען ידע המשכיל לתה יפנה למלוא לת המבוקש. **תלמוד בבלי** לפום לחשיטדם שת קרש לפק. **תלמוד**
ירושלמי לפום קרחקא בשונאי לפק. **מכילתא** לפום ויכילהה השה לפק. **ספרא** בלותו מקום ובלותה
שנה. **ספרי** לפום ויכילהה רנ"נו נדיקים לפק. **מדרש רבות** לפום לחשיטדם שת אית לפק. **תנחומא**
הנקרל ילמדנו לפום ויכילהה שת ה' ללפים שה ליכילה. **מדרש שוחר טוב**, והוא **מדרש תהלים**
ומדרש שמואל ומשלי לפום ויכילהה שת רנ"נו לפק. **ילקוט השמעוני** לפום קרחקא שת **בשמחה**
לפק. **ילקוט חדש** לפום לחשיטדם שת תיט לפק. **זוהר** לפום זולנלחך שת לוחת לפק. **מורה**
נבוכים לפום ויכילהה שת שיא לפק. **עקרים** לפום ויכילהה שת שיה לפק. **רמבן על התורה**
לפום ויכילהה שת שה לפק. **סדר עולם** לפום כתילהה שת **בשלח** לפק. **פרקי ר' אליעזר** לפום
ויכילהה **שס"ח** לפק. וחלה הם הספרים ספרי התמודות לאר ינעתי ומלחתי בהם כל המאמרים והמדרשים לאר
הובלו מהרב המחבר ול בפירושו זה.

ועתה שפעו נל ישרי לב מה לעשות עוד לספרי זה ולל עשיתי בו, היקבר ממנו כל טוב? הלל לותיותיו כפיניים
פניר נוהרים, גם הנייר והדיו בתכלית היופי המה, כי לל חבו כדיבי לב על מחוכם והזילו והה רב מכיסם
להוללת לפום החבור המחוכם הזה כדי להוליחו מתעלומתו ניתר שלת ומעלה לתועלת הכלל,
ולמחוברמות לין לריכין רליה, כי כל קכם לב ירלה בחוש ובעיבו השכלי הספרי הגדול
לאר בחלק בין שבי הלפונים לם יהיו שניהם מוכיחים לספרי, כי יתרון החכרון מן
הרלזון כיתרון האור מן החושך. וכבן יעיב השם למעיבים ולידים
בלבותם, משכי הרבים יזכו לקוות בנועם ה' יזהיר
כזוהר הרקיע וככוכבים לעולם ועד
אמן:

I. INDEX LOCORUM SCRIPTURÆ
extra ordinem expoſitorum.

Gen. IV, 13. 14. f. 159. col. 3.
XLIX, 10. f. 94. col. 4. f. 95. col. 1. 3.
Exod. II. 2. f. 94. col. 4.
XXIV, 17. f. 234. col. 2.
XL, 34. 38. f. 234. col. 2.
Levit. V, 20. (VI, 2) f. 232. col. 2.
Num. XVII, 5. f. 288. col. 2.
Deut. IV, 4. f. 262. col. 2.
XVII, 14. f. 93. col. 1. 2.
XXI, 12. 15. 18. f. 164. col. 4.
1. Sam. XXV, 29. f. 21. col. 2.
2. Sam. VII, 16. f. 231. col. 231. col. 4.
1. Chron. III, 1. f. 141. col. 3. 4.
VIII, 33. f. 94. col. 3.
XI, 11. f. 180. col. 2. 3. 4. f. 181. & 182.
XIIX, 16. f. 151. col. 2.
XXII, 1. f. 185. col. 1. 2. 3.
XXII, 5. f. 185. col. 3. 4.
XXII, 25. f. 187. col. 2. 3.
XXVII, 5. 9. (XXVI, 5. 8) f. 146. col. 3.
2. Chron. II, f. 215. col. 3. 4. f. 216. col. 1. 2.
IV, 8. f. 225. col. 1. 2.
VII, 1. (VI, 1.) f. 234. col. 1. 2. 3. 4.
XXI, 12. f. 279. col. 3. 4.
XXII, 2. f. 279. col. 4.
XXII, 8. 9. f. 281. col. 1. 4.
XXIV, 14. f. 284. col. 1.
XXIV, 26. 27. f. 284. col. 3.
XXXVI, 9. 10. f. 305. col. 4. f. 306. col. 2.
Job. IX, 2. ſeqq. f. 22. col. 1.
XII, 11. (12.) f. 206. col. 3.
XVI, 11. f. 293. col. 2.
XXXI, 23. f. 293. col. 2.
XXXVII. 19. ſeqq. f. 206. col. 3.
Pſalm. II. f. 98. col. 4. ſeq.
Pſal. III. f. 163. col. 2.
III, 2. f. 163. col. 2. f. 164. col. 4.
XIIX. f. 175. col. 1.
XIIX, 13. (12.) f. 206. col. 3.
XIX, 12. f. 177. col. 2.
XXI, 5. f. 262. col. 2.
XXIV, 6. f. 93. col. 1.
XXXIII, 6. f. 21. col. 2.
XXXIV, 1. f. 122. col. 1.
XLII, 4. f. 77. col. 4.
LI, 5. f. 155. col. 1.
LI, 15. f. 155. col. 2.
LV. f. 163. col. 4.
LV, 14. ſeqq. f. 163. col. 2.
LV, 24. f. 166. col. 1.
CIV, 20. ſeqq. f. 128. col. 1.
CXIX, 1. ſeqq. f. 128. col. 2.
CXXXII. f. 232. col. 1. 2.
CXXXIX. f. 135. col. 2. 3.
Prov. IV, 22. f. 262. col. 2.
XXIV, 35. (XXV, 1.) f. 294. col. 2.
XXVI, 22. f. 246. col. 2.
XXX, 1. ſeqq. f. 208. col. 1. 2.
Cohel. XII, 7. f. 128. col. 1.
Eſai. VIII, 6. f. 294. col. 4.
XXII, 15. f. 296. col. 1
XXII, 16. 17. f. 258. col. 2.
XXXIII, 22. f. 93. col. 1.
XLII, 5. f. 21. col. 2.
LVII, 16. f. 21. col. 1. f. 128. col. 2.
Jerem. LII, 28. ſeqq. f. 305. col. 3.
Thren. IV, 20. f. 304. col. 1.
Hoſ. VI, 8 f. 34. col. 1.
XIII, 9. 10. 11. f. 93. col. 1. f. 94. col. 4.
Habac. IV, 4. (III, 3.) f. 206. col. 4.

II. INDEX RERUM ET VERBORUM.

Ne minima qvæque curioſo hoc opere contenta in Indicem præſentem coacta exiſtimes B. L. monendum duximus, ea à nobis conſultò omiſſa eſſe, qvæ vel ad nudam textus expoſitionem ſpectant, vel ejus ſeriei ita cohærent, ut ipſe Indicis loco eſſe qveat. Ita, ut ex infinitis exemplis unum alterumve adducamus, non opus erat qvæſtiones hic ſeparatim recenſere: Qvis fuerit Spiritus 1. Reg. XXII, 21? Num Rex Moabitarum, 2. Reg. III, 26. 27. proprium filium immolaverit, an Regis Edom? item qvinam כרמיכם & יוגבים 2. Reg XXV, 12? Cùm fixam ſedem jam ſub allegatis locis nactæ, ibidem faciliori negotio reperiantur.

A.

Aaronis poſteri qvinam Idololatriæ dediti, fol. 302. col. 4.
Abarbenel è poſteris Davidis ſe eſſe jactat, f. 1. Ejusdem autoritas penes Reg. Alphonſum, col. 1. iterum collapſa, ibid. Ejus exilium & altercatio cum Deo, col. 2. cauſa hujus tractatus, col. 3. Cur aliorum Rabbin. commentariis præferendus, fol. 5, col. 2.
Abigail an Prophetiſſa, & mortem Nabalis imminentem præſciverit? fol. 127. col. 3. Gradus ejus Prophetiæ, f. 128. col. 1.
Abimelech an Rex fuerit? f. 54. col. 2.
Abjathar Pontificatu privatur, ejusque cauſa f. 163. col. 1. fol. 192. col. 4.
Abner cur Isboſeth Regem Iſraëlit. conſtituerit? f. 140. col. 3. cur morte violentâ mortuus? fol. 141. col. 1. fol. 142. col. 2. 3. Abner cauſa perſecutionis Davi-

dis; Cujus exemplum in fabulâ de foveâ & ſpineto. ibid. Colloqvium ejus cum Joab, fol. 142. col. 3. Mortis ejus deſcriptio, fol. 198. col. 1.
Abrahami ſcientia in Aſtrologicis, fol. 210. col. 3.
Abſalonis aſtutia deſcribitur, fol. 162. col. 3. Abſalon cur degener? fol. 141. col. 4. fol. 164. col. 4. Cur crinibus ſuſpenſus, fol. 167. col. 1. Fabula de eo & inferno, fol. 167. col. 2. fol. 168. col. 1.
Achanis peccatum cur univerſo populo imputatum, fol. 14. col. 4. cur non ſtatim à Deo manifeſtatum, fol. 15. col. 2. qvoties ab Achane reiteratum, fol. 15. col. 3. Joſua cur eum ad confeſſionem adhortatus ſit poſt jactam ſemel ſortem, ibid.
Achis Rex, cur Pſal. 34. v. 1. Abimelech vocetur? fol. 122. col. 1. An ejus uxor & filia furioſæ fuerint? fol. 122. col. 2.
Adam an Dæmones genuerit? fol. 148. col. 4.
Adjuratio etiam conditionalis effectu non deſtituitur, fol. 84. col. 2.
Adoniæ & Abſolonis comparatio, fol. 192. col. 3. 4.
Ægypti opprobrium, qvid? fol. 12. col. 2.
Ægyptias, ut alias gentiles fœminas in matrimonium ducere, an prohibitum fuerit, fol. 203. col. 1. 2.
Ahab Dei abnegationem publicè ad portas Samariæ profitetur, fol. 253. col. 1. Omnis generis idololatriæ deditus, ibid. An univerſo orbi imperaverit, fol. 255. col. 1. 2. Cur rex factus, fol. 261. col. 4. Ejus pœnitentia, fol. 264. col. 2.
Ahas libros legis, excepto eô qvem Joſias invenit, comburens, fol. 301. col. 3.
Ahasja, 2. Reg. 8. v. 26. anno ætatis 22. 2. Chron. 22. v. 2. verò anno 42. rex factus dicitur, fol. 279. col. 4. Item 2. Reg 9. v. 27. mortuus in Megiddo, 2. Chron. 22. v. 9. verò ibi ubi Jehu erat, nempe in Jeſreel occiſus, fol. 281. col. 1. Item 2. Reg. 10. v. 13. ejus fratres, 2. Chron. 22. v. 8. verò fratrum liberi occiſi à Jehu dicuntur, col. 4.
Ahitophel Davidis intimus, fol. 163. col. 4. à Rabbinis Angelus fuiſſe fingitur, fol. 165. col. 1. Tria qvæ filiis ſuis antè mortem præcepit, ibid.
עִירִים Jud. 10. v. 4. qvid? fol. 56. col. 3.
Alexandriæ commorantium Judæorum fata, fol. 189. col. 1.
Amalek vocis ſignificatio? fol. 108. col. 3.
Amaſa an rebellis? fol. 171. col. 1.
Amon Rex Judæ libros legis comburens, fol. 301. col. 1. cum Matre concumbens, ibid.
Amri cur Rex factus, fol. 252. col. 4.
Angelus in Gilgal & Bochim Jud. 2. v. 1. apparens, qvalis? fol. 42. col. 4. Angeli an cerni qveant? fol. 49. col. 2. 3. Angelus Gideoni apparens an Propheta aut Pinehas? f. 49. col. 3. f. 50. col. 1. Angelus Manoæ uxori apparens qvalis & cur apparuerit, fol. 60. col. 1. 2. Angelorum officia circà aërem & ignem, fol. 209. col. 2. Angeli Ælohim dicti, fol. 290. col. 4.
Animæ ſtatus poſt mortem? fol. 127. col. 3. 4. fol. 128. De ejus immortalitate theſes ſeptem, ibid.
אֲפִיק qvid? fol. 77. col. 2.
Aqva hauſta & effuſa in Mizpa, 1. Sam. 7. v. 6. qvalis? f. 89. col. 3. 4.
Aqva Bethlehemitica à Davide deſiderata qvalis? & cur ab eo effuſa, ubi fabula Rabbinorum, fol. 181. col. 4. fol. 182. col. 1.
Araſna an proſelytus, & Rex Hieroſolymæ fuerit, fol. 187. col. 1. 2.
Arbores à Jotham, Judic. 9. v. 7. ſeqq. introductæ in qvemnam colliment? fol. 54. col. 3.
Arcæ duæ Joſephi, & fœderis ab Iſraëlitis ſecum ductæ, fol. 9. col. 3.
Arca fœderis qvoties à ſacerdotibus portata, f. 9. col. 3. f. 225. col. 4 Cur 2000. uln. ab eâ ſecedere juſſus populus, ibid. Arca cur Iſraëlitas Jordanem tranſeuntes præceſſerit? ibid. Arcæ fœderis vectes an totum populum comprehenderint, fol. 9. col. 4. Arca fœderis cur à Philiſtæis capta? fol. 85. col. 1. An duæ fuerint arcæ fœderis in Iſraël, ibid. & col. 2. ſeqq. f. 86. col. 1. 2. f. 153. col. 2. f. 226. col. 2. Ejus magnitudo, & an Lex Moſis ſcripta in ea recondita fuerit? f. 85. col. 2. Cur propè Dagon à Philiſtæis locata, f. 87. col. 2. Vaccæ eam reducentes in terram Iſraël an hymnum cecinerint? fol. 88. col. 3. Arca fœderis cujus mentio fit, 2. Sam. 11. v. 11. c. 15. v. 25. qvalis fuerit, f. 153. col. 2. f. 86. col. 2. fol. 163. col. 1. Aeca fœderis an ſeipſam portaverit? fol. 146. col. 4. Arca fœderis cum contentis qvò pervenerit? fol. 194. col. 3. f. 196. col. 4. f. 226. col. 1. f. 277. col. 2. f. 302. col. 3.
Ara Jos. XXII. 10. cur extructa? f. 35. col. 4. & f. 36. col. 1 2.
Argenti Salomoni à Davide relicti præſtantia f. 220. col. 2.
Aſariæ lepra an Moſi jam cognita fuerit f. 288. col. 2.
Athniel an literatus? & an Joſ. XV. 19. per terram ſiccam meridionalem indigitatus f. 30. col. 4.
Autores librorum ſcripturæ f. 2. col. 4.

B.

Bath menſuræ deſcriptio f. 223. col. 4.
Bathſeba ab æterno Davidi uxor deſtinata f. 155. col. 2.
Barak & Lapidoth an ſynonyma f. 45. col. 3.
Barſillai an ſcortator f. 169. col. 4.
בִּשְׁלִי 2. Sam. III. 27. qvid? f. 142. col. 3.
Beatorum gaudia in qvo conſiſtant f. 128. col. 3.
Benedictio vilioris perſonæ non contemnenda f. 187. col. 2.
Benjamitarum extirpationis Jud. xx. cauſa? fol. 69. col. 1 ſeqq. Benjamitis cur Iſraëlitæ filias denegaverint? f. 72. col. 1. cur contrà jusjurandum poſtmodùm conſilium mutaverint, ibid. Benjamitæ ſuperſtites qvò abierint? f. 71. col. 4. Benjamita 1. Sam. 4. v. 12. qvis, an Saul? f. 86. col. 3.
Bethſemitæ cur tàm ſeverè 1. Sam. 6. v. 19. puniti f. 88. col. 4. f. 89. col. 1. Cæſorum an ſeptuaginta, an 50000. fuerint, f. 89. col. 1.
Bileam qvomodo in Midian tempore Joſuæ pervenerit f. 26. col. 4. Bileam cum regibus Midianit. per aërem avolans, ope bracteæ à Pinehâ retractus ibid.
Bileam qvatuor generibus ſuppliciorum Judaicorum occiſus ibid.
Bona damnatorum an regibus cedant f. 201. col. 2.
Bull menſis, cur ita dictus, fol. 221. col. 4.

C.

Cadaver humanum cur citius putreſcat ac brutorum? f. 17. col. 7.
Calebi prætenſio in civit. Hebron f. 29. col. 3. & 4 f. 30. col. 1. 2. Votum Calebi Joſ. 15. v. 16 an non temerarium? f. 30. col. 3.
כִּלְאַי 1. Sam. 25. v. 3. qvid? f. 126. col. 1.
כְּמָרִים 2. Reg. 23. v. 5. unde derivetur. f. 302. col. 3.
Cantici canticorum excellentia. f. 209. col 2.
Caprinum pulvinar 1. Sam. 19. v. 16. qvid? f. 118. col. 3.
Captivos qvotnam ſecum Judæos abduxerit Nebucadnezar, ubi concil. 2. Reg. 24. v. 14. 16. Jerem. 52. v. 28. ſeq. f. 305. col. 3. 4.
חַכְמֹנִי Joſ. 17. v. 14. qvid? f. 32. col. 2.
חֲיוֹרִים 2. Sam. 23. v. 13. qvid? f. 181. col. 3.
חֲשׁוֹמֵל qvid? f. 258 col. 1.
Cherubim forma, & an uterqve ſexus in iis expreſſus? f. 228. col. 4.

שמש qvid f. 170. col. 4.
Chronicorum Libri cur non tantùm repetant, sed & fusius enarrent vitas Regum ac libri Sam. & Regum f. 4. col. 2. 3. f. 74. col. 3. 4. f. 75. col. 1. 2 3. 4. f. 190. col. 2. 3. 4. Eorum scopus & divisio f. 75 col. 2. 3. 4. cur non prophetis prioribus annumerentur. f. 3. col. 3.
Cibos capere justo tempore non parùm prodest? f. 123. col. 2.
Cineroth regio Palæstinæ locupletissima. f. 251. col. 1.
Circumcisionis mandatum cur soli Josuæ datum fuerit? f. 11. col 3. Circumcisio cur in deserto neglecta? f. 12. col. 1.
Cithara Davidis an propriâ efficacia an qvatenus à Davide tacta spiritum malum fugaverit f. 113. col. 4.
Civitates receptus terræ Canaan an qvalitatem hanc tempore Mosis, an tempore Josuæ acceperint f. 34. col. 1. Cur tot in tribubus duabus cum dimidiâ trans Jordanem qvàm citrà in 10. cum dimidiâ constitutæ f. 34. col. 1 & 2. nullos in eis mortuos sepultos esse? f. 34. col. 4.
Cœci & claudi Jebusitarum 2. Sam. 5. v. 6. qvi? & fabula de iisdem f. 144. col. 3. 4. f. 145. col. 1. 2.
Concubina, Jud 19. v. 2. an reverà rem cum aliis habuerit f. 67. col 3. an vera uxor mariti f. 69 col. 3. 4.
Concupiscentia hospiti comparatur f. 154. col. 2.
Cordis effusio 1. Sam 1. 15. qvid f. 78. col. 2.
Crethi & Plethi, qvid f. 151. col. 2.
Crinium abscisio an imbecillem reddat hominem f. 60. col. 1.
Cusan Jud. 3. v. 10. cur Risathaim dictus f. 44 col. 3.
Cusi qvis f. 167. col. 3.

D.

Dæmones de naturâ Angelorum, & hominum qvædam participant f. 133. col. 3. assumere gestiunt corpora humana. f. 133. col. 3. an ab Adamo geniti? f. 148. col. 4. Dæmones adorantur f. 291. col. 1.
Dagon Philistæorum, qvid f. 87. col. 2. Cur propè eum Arca fœderis locata f. 87. col. 2.
Daniel Draconem Babylon. occidens. f. 291. col. 2.
Davidis virtutes 1 Sam. 16. v. 18. enarratæ an sibi contrariæ f. 113. col. 1. 2 cur de ejus fortitudine dubitans Saul, nihilominus certamen cum Goliatho permiserit f. 115. col. 2. 3 Saulis vestimenta & arma Davidi apta, cum tamen staturâ qvam maximè inter se discrepârint f. 115. col. 4. David cum Goliath certaturus cur qvinqve læves lapides elegerit f. 115. col. 4. Qvæstio Saulis de Davidis personâ 1. Sam. 17. v. 58. f. 116. col. 3. Fœdus cum Jonathane initum frangens punitur f. 119. col 4. Panes faciei comedens non Sacerdos. f. 121. col. 3. 4. Ejus parentes & fratres an à Rege Moabitarum occisi. f. 122 col. 3. An de auxilio Dei, à Saulis exercitu circumdatus 1. Sam. 23. v. 26. desperaverit f. 124. col. 3 An sine læsione conscientiæ Saulem occidere potuisset in speluncâ f. 125. col. 1 An nuncium obitus Saulis justè occiderit f. 38 col. 4. f. 139. col. 1. Davidis filius secundus cur 2. Sam 3. v. 3. Chileab 1. Chron. 3. v. 1. verò Daniel vocetur f. 141. col. 3. 4. An viduam Saulis duxerit f. 141. col. 4. Cur tàm diras qvinqve maledictiones Joabo 2. Sam. 3. v. 29. imprecatus sit? ejusqve maledictionis justitia. f. 142. col. 4 f. 143 col. 1. f. 201. col. 3. 4 seqq. Cur funus Joabi secutus f. 143. col. 1. 2. Cur Joabi homicidium in personâ Abneris commissum non punierit? ibid. David cur 2 Sam. 5. v. 5. qvadraginta annos & 6. menses. 1. Chron. 29. v. 27. verò tantùm 40. annos regnasse dicatur f. 144. col. 3. An per 6. menses leprosus fuerit? ibid & f. 199. col. 2. An David 18. uxores habuerit f. 145. col. 3. signi de moro ei dati ratio f 145. col. 4. Cur templum ædificare prohibitus? f. 147. col. 4. Cur Moabitas 2. Sam. 8. 2. percusserit? f. 150. col. 2. 3.
Ejus filii cur Sacerdotes vocentur 2. Sam 8. 18. f. 15 col. 2. An adulterinm cum Bathseba commiserit? fol. 153. col. 34 Hujus delicti pœna qvadruplex f. 154. col. 3. 4. an peccatum hoc & homicidium Uriæ Deus occultare voluerit? f. 155, col. 2. Cur & qvomodo postea manifestatum f. 155. col. 2. f. 197. col. 1. David cur se unxerit in 7. diebus luctus? f. 155. col. 3. corona Ammonit. ponderosa de qva 2. Sam. 12. v. 30. ei imposita f. 156 col. 2. Davidis concubinæ cur 1. Chron 15 v. 3 uxores vocentur. f. 162. col. 3. An Absalonem fugiens idololatriæ deditus fuerit? f. 163. col. 3. Davidis fuga in diem expiationis incidens. f. 166. col. 3. An concubinis postqvam Absalon cum iis congressus iterum cohabitare ei permissum fuerit f. 170. col 3. officiales ejus cur bis 2. Sam. 8. v. 16. & 2. Sam. 20. v. 23. recensentur f. 171. col. 4. Cur Israëlitis tributum imposuerit f. 171. col. 4. De fame qvæ in tempora Davidis incidit fabula. f. 172. col. 1. David o e Abisai à morte liberatus ubi fabula. f. 174. col. 2. David an Ethanan filius Jaere Oregim, cujus mentio fit. 2. Sam. 2 1. v. 19. fuerit? f. 174. col. 1. Davidis robur inspecie brachiorum f. 178. col. 1. Ejus verba prima. 179. col. 2. Imbecillitatis ejus & frigiditatis ejus causæ, f. 192. col. 1. 2. Davidis studiorum methodus f. 181. col. 2. Populum numerans in qvo peccaverit. f. 184. col. 1. 2. 3. Cur populus ideo punitus? col. 4. f. 185. 185. col. 1. 2. Davidem instigans qvis ex 2. Sam. 24. v. 1. & 1. Paral. 22. v. 1. ibid & col. 3. conciliatio locorum 2. Sam 24. v. 9. & 1. Paral. 22. v 5. in numero populi ab invicem discrepantium f. 185. col. 3. 4. Qvis pro populo tempore secutæ pestis interfecerit fabula. f. 86. col. 3. 4. Non nisi Abisai peste mortuum esse fabulantur, ibid. David Angelum pestem cessare facientem videns perterritus, ad mortem usqve tremore membrorum laborat ibid. & f. 187. col. 1. Pretium à Davide Arnan numeratum, aliud 2. Sam. 24. v. 24. aliud 1. Paral. 22. v. 25. horumqve locorum conciliatio. f. 187. col 2. 3. David an Salomoni occidere præceperit Simei & Joab? & cur? f. 198. col. 2. 3. 4. Reconditus ab eo sub sepulchro thesaurus, f. 199. col. 1. Davidis domus cur contrà expressam promissionem Dei regno privata f. 249 col. 1 2. 3 4.
Debora an maritata fuerit? f. 45. col. 3. 4. Spiritu prophetico an aliqvando privata f 47. col. 3.
Defunctorum remissio qvomodo obtineatur fol. 155. col. 1.
Dei Responsa Jud 20. v. 18. 23. cur dubiosa & infelicis eventus f. 70. col. 3. 4. Deus an Exul cum Israëlitis in Ægypto f 149. col. 3. Deo an unus locus magis curæ sit præ aliis f. 187. col. 3. Dei dextra & sinistra qvid denoret f. 265. col. 2. Deus Deorum ab Ethnicis vocatus Jehova f. 291. col. 1.
Diabolus an Dei gloriam promovere voluerit 1. Sam. 1. v. 6. f 77. col 3.
Diadematis Ammonitici Regis ponderosi 2. Sam. 12. v. 30. descriptio f. 156. col. 2.
Doëg, qvis f. 121. col. 4. qvatuor illis, qvi ob calumnias & mendacia vita æternâ privantur, annumeratur. f. 122. col. 4. cur 1. Sam 22 v. 18. 22. Dojeg vocetur f. 123. col. 1. An Davidi mortem Saulis annunciaverit f. 139. col. 1.

E.

Ebzan an Boas fuerit 59. col. 4.
Egla an uxor Saulis fuerit f. 141. col. 4.
Eli cur sederit ad postem templi 1. Sam. 1. v. 9 fol 77. col. 4 Ejus filii cur degeneres? f. 80. col. 3. An adulteri? f. 81. col. 2. Eorum vitia ibid. Eli domus cur pontificatu privata, & tâm severè punita. f. 82. col. 1. 2. de pœnarum executione fabula ibid. Peccata filiorum Eli an expiari potuerint? f. 83. col. 4. f. 84. col. 1. an

Pinehas filius Eli facta, qvorum mentio fit in ſcriptura perpetraverit f. 105. col. 2. Filiorum Eli occiſor. f. 114. col. 1. 115. col. 4.

Elias an Pinehas fuerit? f. 49. col. 2 Eliæ de futura ſiccitate comminationis occaſio à Judæis excogitata f. 253. col. 3. Elias qvis & ex qvo tribu fuerit col. 4. Rabbinis ſæpiſſimè apparens ibid & f. 269. col. 4. Corvi panem & carnem ei miniſtrantes, unde aſportaverint f. 254. col. 2. Ejus murmuratio contra Deum f. 256. col. 4. Cur ſub junipero conſederit f. 257. col. 3. De ejus pallio f. 259. col. 2. Ejus comparatio cum Moſe horumqve differentia f. 259. col. 3. 4. f. 260. col. 1. 2. 3 4. f. 261. col. 1. 2. An verè in cœlum aſcenderit & cur f. 260. col. 4. f. 269. col. 4. f. 270. col. 1. Ejus aſcenſionis notabilia f. 268. col. 2. 3. 4 f. 269. 270. Cur anteqvàm ſublatus Gilgal, Bethel & Jericho iverit. f. 268. col. 4. f. 269. col. 1. Eliæ ſcriptum poſthumum de qvo 2 Chron. 21. v. 12. f. 279. col. 3. 4.

Eliſæ miraculorum ſummaria deſcriptio f. 278. col. 1 2. 3. 4. Eorum ſingulares proprietates. col 2. Ejus prophetiæ gradus excellens. col. 4. Qvid negotii ei in urbe Damaſco f. 279. col. 1. Qvam diu fuerit propheta f. 286. col. 1. Eliſæ miraculorum numerus an duplò major qvàm Eliæ f. 269. col. 2. Cur de Spiritu Eliæ duplam portionem petierit col. 3. Sale aqvæ dulcedinem concilians. f. 270. col. 3 4. Cur pueris maledixerit f. 270. col. 4. f. 271. col. 1. 2. De urſis eos devorantibus f. 271. col. 2. Eum intuentes fœminæ moriuntur f. 273. col 2. De baculo ejus & Gehaſi fabula f. 273. col. 3. 4. Cur ſeminiGehaſi lepram imprecatus ſit? f 275. col. 2.

Elkana è qvâ tribu fuerit, f. 76. col. 3. Nominis Elkanæ alluſio, f. 77. col. 1. An propheta? f. 81. col 3.

Eſaiæ cur hiſtorica multa inſperſa, f. 4. col. 1. ſeq. Eſaiæ occiſor Manaſſe, f. 300. col. 4.

Ethanim Menſis cur ita dictus, f. 225. col. 3.

Ethnicas & peregrinorum fœminas ſtuprantium pœna, f. 202. col. 3.

Excommunicationis ritus, f. 292. col. 4.

Exeqvias ire Regibus prohibitum, f. 143. col. 1. 2.

Exploratores Joſuæ qvinam? & an unum tantùm eorum occultaverit Rahab, f. 8. col. 1.

F.

Faſciculus viventium & funda, 1. Sam. 25. v. 29. qvid, f. 127. col. 3. & 4. f. 128.

G.

Gaas cur dictus mons ubi Joſua ſepultus? f. 38. col. 4.

Gehaſi invidia, f. 275. col. 3. Ejusdem pertinacia, f. 279. col. 1.

Gedalja cur ab Iſmaële occiſus, 2 Reg. 25. f. 307. col. 3.

Gibea Saul an idem cum Gibeâ Benjamitarum, fol. 111. col. 1. Cur 1. Sam. 22. v. 6. Rama vocetur? fol. 122. col. 3.

Gibeonitæ cur aſtu pacem à Joſua obtinere maluerint, f. 19. col. 1. ſeq. Gibeonitæ Jud. 19. & 20. an mortem promeruerint, f. 69. col. 3. 4. f. 70. col. 1. 2. Gibeonitas cur Deus tàm graviter vindicaverit? & qvod à Saule eorum occiſi, f. 172. col. 3. 4.

Gideonis merita ob qvæ Angeli apparitione dignatus eſt, f. 49. col. an fuerit propheta? f. 50. col. 1. f. 53. col. 3. Cur legitimum modum immolandi juvencum negleverit? f. 50. col. 2. Spiritus Domini eum induens, qvid? f. 50 col. 3. Cur ſignum Velleris poſtulaverit? ejusque ſignificatio? f. 50. col. 3. 4. Cauſa ſecretionis populi Jud. 7. v. 5. per modum hauriendi aqvam, f. 51. col. 2. 3. Cauſa animadverſionis Gideonis in viros in Succoth & Pnuel? f. 52. col. 3. 4. f. 53. col. 1. Gideon an Jud. 8 v. 27. amiculum conficiendo idololatra, & cauſa accepti ſcandali, f. 53. col. 3. 4.

Goliathi loricæ deſcriptio? f. 113. col. 4. de ejus certamine cum Davide opinio Chriſtianorum, f. 114. col. 1. 2. 3. Cur 1. Sam. 17. v. 16. per qvadraginta dies ſe ſtiterit? f. 114. col. 3. Qvomodo per ferream galeam lapide lædi potuerit? f. 116. col. 2.

H.

Hanonis beneficia à Davide celebrata, 2. Sam 10. v. 2. fol. 151. col. 4. f. 152. col. 1. Cur Legatos Davidis violaverit, f. 152. col. 1. 2. an ei commiſerationem conteſtando David peccaverit? fol. 152. col. 2.

Hanna 1. Sam. 1. v. 6. qvonam commota? f. 77. col. 3. an verbis impiis in oratione ſuâ uſa ſit. f. 78. col. 1. An prima Deum vocaverit Dominum Zebioth? ibid.

Qvid per יְרַע אֲנָשִׁים intellexerit? ibid. Ætas Hannæ qvando Samuelem peperit, item qvo menſe & tempore anni, f. 78. col. 3. An prophetiſſa fuerit, fol. 79. col. 2.

Hebron civitas qvo jure à Calebo poſtulata? f. 29. col. 3. & 4. f. 30. col. 1. & 2.

Herba qvævis certi Planetæ influxu gaudet ejusque modus, f. 208. col. 4.

Heroës Davidis eorumque facta, aliter 2. Sam. 23 v. 8. ſeqq. aliter 1. Chron. 11. v. 11. deſcripta, & conciliata, f. 180 col. 2. 3. 4. f. 181. & 182.

Hiskiæ facta tria laude, & tot vituperio digna, fol. 294. col. 1. Ejus tempore nemo indoctus in Iſraël, f. 294. col. 2. Ejus frugalitas, fol. 294. col. 4. Ejus morbus an cædem Regis Sennaherib ſecutus, an præceſſerit, f. 297. col. 4. f. 298. col. 1. Morbi hujus cauſæ, an iis cœlibatus Hiskiæ annumerandus? ubi fabula, f. 298. col. 1. prorogationis regni in qvindecim annos cauſæ, f. 298. col. 3. Hiskiæ comparatio cum Joſiâ, & qvomodo de utroque dici potuerit, ſimiles ei Reges non fuiſſe, neque ante eos, neque poſt eos, 2. Reg. 18. v. 5. cap. 23. v. 25. fol. 303. col. 3. 4.

Homo vivus artificialis, f. 208. col. 3.

Hoſeæ ultimi Regis Iſraël facta, f. 290. col. 2. cur probitate ejus non obſtante populus Iſraëlit. in captivitatem abductus, f. 291. col. 4. f. 292. col. 1.

Hulda prophetiſſa an ſola fuerit tempore Joſiæ in urbe Jeruſalem, f. 302. col. 1.

J.

Jabes in Gilead incolæ cur Jud. 21. v. 10. tam ſeverè puniti? fol. 72. col. 3. 4.

Jael cur Siſſeram non-hoſtem occiderit? f. 46. col. 4.

Idolorum materiam auream, argenteamve, an in utilitatem propriam convertere licuerit? f. 145. col. 3.

Idololatriæ decem ſpecies, f. 290. col. 4. fol. 291. col. 1. 2. 3. 4. Idololatriæ ſpecies apud Judæos: è Palæſtinâ domicilium aliò transferre, f. 130. col. 3.

Idololatrica urbs vitanda nec in eâ divertere licet, fol. 246. col. 3.

Jebuſitæ Joſ. 15. v. 63 qvi? f. 31. col. 2.

Jehu à qvonam & an conſveto oleo unctus, f. 280. col. 1.

Jephta an ſpurius, f. 57. col. 3. an verè immolaverit filiam f. 58. col. 3. 4. f. 59. col. 1. Fabula de Jephtâ & Pinehâ f 59. col. 1. Jephta an vivus putrefactus, & in diverſis oppidis ideò ſepultus fuerit, ibid.

Jeremias ubi tunc temporis, qvando Hulda prophetiſſa conſulta, fuerit, f. 302. col. 1. f. 303. col. 3.

Jericho cur miraculo capta, & qvid ſeptem circuitiones fol. 13. col. 1. Qvo die Jericho capta fuerit? fol. 13. col. 4.

Jerobeam filius Nebat qvis fuerit? f. 241. col. 1. 2. Ejus rebellio contra Salomonem in qvo conſiſtat, f. 241. col. 2. Vituli aurei cur ab eo erecti, f. 229. col. 2. f. 245. col. 1. 4. Feriæ & Sabbata an ab eo noviter inſtituta, fol 245. col. 3.

Jeruſalem urbs an in tribu Juda an in Benjamin ſita? f. 31. col. 2. Jeruſalem urbs an tempore Joſuæ ab Iſraëlitis capta? f. 41. col. 4. f. 42. col. 2. f. 144. col. 4. Tres partes urbis, qvarum qvælibet muro incluſa, fol. 203. col. 4.

col. 4. f. 204. col. 1. f. 302. col. 1. f. 306. col. 4. Jerusalem urbs, qvomodo à Davide & Joabo capta, Fabula, f. 144. col. 4. Ejus desolationis primæ & secundæ descriptio, f. 307. col. 1.

Ignis naturalis calor, gradus sexagesimus ignis infernalis? f. 128. col. 4. Ignis cœlestis forma super altare primi & secundi templi, f. 234. col. 4. Ignis perpetuus ab altari per Manassem remotus, f. 300. col. 3.

Jithra 2. Sam. 17. v. 25. Israëlita, 1. Chron. 2. v. 17. verò Ismaëlita dictus, f. 166. col. 2.

Incestus descriptio & pœna, f. 157. col. 3. 4.

Joahas fil. Josiæ præter morem unctus videtur, f. 304. col. 3. Ejus delicta, col. 4.

Joab an Absolonis factioni accedere voluerit? fol. 201. col. 1. Cur cornua Altaris amplexus eô non obstante occisus sit, f. 201. col. 1. 2. Cur Benaja Joabum occisurus secundum Regis mandatum expectaverit, ibid. Joab cur in deserto sepultus? f. 202. col. 2.

Joas residuam pecuniam 2. Chron. 24. v. 14. ad confectionem vasorum aureorum & argent. impendisse dicitur, qvod 2. Reg. 12. v. 13. (14.) expresse negatur, fol. 284. col. 1. Joas ubi mortuus, conciliatio locor. 2. Reg. 12. v. 20. 21. & 2. Chron. 24. v. 26. 27. f. 284. col. 3. Ejus ingratitudo ingratitudine punitur, f. 284. col. 3. 4.

Jojachin 2. Reg. 24. v. 8. anno 18. & 2. Paral. 36. v. 9. anno 8. rex factus dicitur, f. 305. col. 4. cur ab Evilmerodach iterum è carcere liberatus, f. 307. col. 4.

Jonathan num sortilegus 1. Sam. 14. v. 8. seqq. f. 105. col. 3. 4. num Deum tentaverit, ibid. ejus cum Davide amicitiæ ratio, f. 116. col. 4.

Jonas propheta an non tantùm apud Ninivitas, sed etiam Israëlitas concionatus sit, f. 287. col. 3.

Jordanis aqvæ cur Israëlitis transeuntibus cesserint, cum navibus vel qvibusdam locis pedibus transire potuissent? f. 9. col. 1. it. f. 11. col. 2. Transitus Israëlitarum tempus, ibid

Josephi ossa cur in Sichem sepulta? f. 39. col. 1.

Josephus rer. Eccles. scriptor Scripturæ S. contrarius, f. 250. col. 3.

Josiæ nativitas & facta prædicta, f. 246. col. 1. Josiæ Reg. tempore an liber Legis non fuerit in Israel; & num manuscriptum Mosis, aut dictum tantùm Deuter. 28. v. 36. invenerit, fol 301. col. 3. 4. Ejus tempore an præter Huldam prophetissam non fuerit propheta in urbe Jerusalem, f. 302. col. 1. Josias arcam fœderis occultavit, f. 302. col. 3. Josiæ comparatio cum Hiskia, & qvomodo de utroque dici potuerit, similes ei Reges non fuisse, neque antè eos, neque post eos 2. Reg. 18. v. 5. cap. 23. v 25. f. 303. col. 3. 4. An qvia ad Deum se convertisse dicitur, eum anteà & qvo peccatorum genere offenderit, f. 303. col. 4. mortem tàm violentam qvomodo promeruerit, f. 304. col. 1.

Josuæ cur Angelus apparuerit & ille huic absque edito miraculo crediderit, f. 11. col. 3. seq. Qvalis angelus fuerit? f. 12. col. 4. Rahab in matrimonium ducens, f. 14. col. 2. Josua cur 36. viros ab incolis civitatis Ai cæsos luxerit? f. 15. col. 1. an propterea qvod sol ejus jussu steterit, major propheta fuerit ac Moses f. 22. col. 2. f. 23. col. 2. Josuæ constitutiones Israëlitis Palæstinam ingredientibus latæ, f. 166. col. 4. Josuæ facies Lunæ comparata, f. 268. col. 3.

Ira cujus mentio fit, 2. Sam. 20. v. 26. cur Davidis sacerdos dicatur? f. 171. col. 4.

Isai Vir summæ autoritatis, f. 114. col. 3. 4.

Israëlitarum Exilia, & captivitates, fol. 188. col. 4. f. 189. col. 1. 2.

Judæ & Israël reunio tempore Messiæ, f. 189. col. 4.

Judæorum virtutes tres? f. 173. col. 1.

Judex in p. scandali dati pœnas in LL. præscriptas augere potest, f. 39. col. 3.

Judicum & Regum Israëlit. convenientia qvintuplex, f. 39. col. 3. 4. differentia qvintuplex, f. 39. col. 4 & f. 40. col. 1. 2. Judicibus an Regum nomen conveniat? f. 40. col. 1.

Judices an ex qvavis tribu constituti fuerint, fol. 40. col. 3. 4.

Judicum Israëlit. autoritas, f. 101. col. 1. Eorum & Regum Chronologia; f. 102. col. 3. 4. f. 103. col. 1. 2. seqq. f. 189. col. 3. 4. f. 190. col. 1. 2. Ejusdem usus duplex, f. 103. col. 4.

Juniperi virtutes? f. 257. col. 3.

Justus Deo imperat, f. 179. col. 4.

K.

Kenæi qvi? f. 42. col. 1. Benignitas eorum erga Israëlitas exercita de qvâ 1. Sam. 15. v. 6. qvalis? fol. 108. col. 4. f. 109. col. 1.

KiriathSepher qvid? an urbs, an liber, fol. 30. col. 3.

L.

Lapides cur bis duodecim erecti in fluv. Jordanis, & primâ mansione, f. 10. col. 3. Lapides à Salomone qvâ ratione tàm artificiosè, ut 1. Reg. 6. v. 7. memoratur, præparari potuerint, f. 216. col. 4.

Lapidoth & Barack an synonyma? f. 45. col. 3.

Legis libri combusti, f. 301. col. 1. 3. à Manasse corrupti, f. 301. col. 4. ritus qvando à Rege prælecti, fol. 302. col. 2.

Leonis variæ denominationes in sacris, secundum diversas ejus ætates, f. 62. col. 1.

Lepræ pœna ob septem delicta olim hominibus imposita, f. 275. col. 2.

Levita Jud. 17. v. 7. an è tribu Juda? f. 65. col. 4. an Mosis nepos fuerit. ibid.

Liber recti, Jos. 10. v. 13. (Sepher Haijaschar) qvid? fol. 23. col. 2.

Liberi ex ancillâ vel fœminâ gentili suscepti an Israelitæ dicendi, f. 156. col. 3. Liberi, matris & Avunculorum mores utplurimùm assumunt, f. 239. col. 4.

Lus urbis descriptio? f. 42. col. 3.

Lux ab initio à Deo creata, piis destinata, f. 234. col. 2.

M.

Magiæ species, fol. 133. col. 1.

Magnus Vir inter Enakim, Jos. 14. v. 15. qvis fuerit an Gigas? an Abraham? &c. fol. 30. col. 2.

מגרה ponderis genus, 1. Reg 10. v. 17. f. 238. col. 1.

Manasse an ignem perpetuum ab altari removerit, f. 300. col. 3. Esaiam occidit, f. 300. col. 4. Manasse in thora loco nominis Divini, Deorum nomina ponit, fol. 301. col. 4.

Manoæ apparens angelus qvalis & cur apparuerit? f. 60. col. 1. 2. Manoah stupidum fuisse? f. 60. col. 2.

Manus Domini, qvid? f. 257. col. 1.

מחוקק Gen. 49. v. 10. qvid? f. 95. col. 3.

Medicorum errores, f. 207. col. 2. 3.

Mel à Jonathane in sylvâ repertum, qvale? f. 106. col. 2.

Mensæ in templo Salomonæo qvot, & an omnibus panes faciei impositi. f. 225. col. 1. 2.

Meridiem versus cur lychnuchus positus in templo & tabernaculo, f. 227. col. 3.

Merob filia Saulis qvomodo & Davidi & Adrieli nupserit. f. 117. col. 3.

Meros Jud. 5. v. 23. qvid? & an genius Sisseræ? fol. 48. col. 2.

Michæ idoli Jud. 17. ut & in subseq. c. 18. 19. contentæ historiæ qvo tempore acciderint? it. ratio connexionis f. 65. col. 1. 2. f. 67. col. 3. Idolum Michæ an futura prædixerit? f. 66. col. 2. cur Dei nomen ei tributum? ibid. An usque ad tempora desolationis primæ, terræ Israelit. steterit? f. 67. col. 2.

Michal an Phalti 1. Sam. 25. v. 44. verè nupserit, fol. 129. col. 2. 3. 4. f. 142. col. 2. Qvomodo infantes ex Adriel peperisse dicatur 2. Sam. 21. v. 8. fol. 173. col. 2.
Miracula an vera signa Prophetæ, f. 260. col. 3.
Molech idolum in urbe Jerusalem nunqvàm erectum, f. 303. col. 1. Ejus descriptio, ibid. differentia in oblatione victimarum observata, f. 303. col. 1.
Monarchia impugnatur, fol. 92. col. 2. seq. An reipub. Israelit. magis convenerit Monarchica forma præ cæteris? f. 92. col. 4. f. 93. col. 1.
Morus arbor, & signum de eâ Davidi datum? fol. 145. col. 4.
Mosi à Deo in Monte Sinai monstratus liber omnes generationes ab Adamo usque ad finem mundi continens, f. 39. col. 4. f. 134. col. 1. Moses & Aaron à Deo osculati obierunt? f. 197. col. 2. Mosis prærogativa præ aliis prophetis, fol. 211. col. 1. Mosis cum Elia comparatio, eorumque differentia, f. 259. col. 3. 4. f. 260. col. 1. 2. 3. 4. f. 261. col. 1. 2. Moses an mortuus, an verò vivus in cœlum ascenderit? f. 260. col. 4. Ejus facies ut Sol radians, f. 268. col. 3. cur Palæstinam videre desideraverit, f. 270. col. 2. Mosis lignum qvo dulces reddidit aqvas, qvale? f. 278. col. 3.
Mulo vehi regum proprium, f. 194. col. 1.
Mulieribus bibendi modus præscriptus? fol 78. col. 1.
Mures & hæmorrhoides aureæ cur pro reatu datæ à Philistæis? f. 88. col. 2.

N.

Naaman an is qvi Ahab sagittâ trajecit, f. 265. col. 4.
נער an etiam provectum ætate hominem significet? f. 105. col. 3.
Nabal cur post decem dies à tempore 1. Sam. 25. v. 38. notato mortuus, f. 129. col. 1.
Nathan cur nocte ad Davidem missus? 2. Sam. 7. v. 4. f. 147. col. 4.
Naturales causæ nobis occultæ, f. 206. col. 4.
Nazaræos qvid vitare oportuerit? f. 60. col. 2.
Nebucadnezaris regni initium & facta, f. 305. col. 1. Ejus proverbium de Iojachim, col. 2. qvotnam captivos secum abduxerit, ubi conciliatio 2. Reg. 24. v. 16. & Ierem. 52. v. 28. seq. col. 3. 4.
נמרצות Notaricum maledictiones Simei complectens? f. 164. col. 2.
Nob sacerdotum habitatio, f. 121. col. 4.
Numerus beneficiorum à Deo Israelitis usque ad tempora Iosuæ exhibitorum, f. 37. & 38.
Numerare an licuerit populum Dei? f. 100. col. 1. f. 108. col. 4. Qvando & qvomodo numerare populum permissum, & cur toties à Mose jussu Dei numeratus fuerit? f. 183. col. 1. 2. 3. 4. f. 184. col. 1.
Numerationis rerum nostrarum reiteratio infausta, fol. 185. col. 3.
Nuncius ad Saulem 1. Sam. 23. v. 27. missus, an angelus fuerit, f. 124. col. 3.

O.

Obadias propheta an is cujus mentio fit 1. Reg. 18. v. 3. f. 255. col. 1.
Obdormire & mori qvomodo in sacris differant, f. 241. col. 1.
Obed-Edom qvis? & cur Gitthæus dicatur, fol. 146. col. 3. Benedictio ejus & familiæ de qvâ 2. Sam. 6. v. 11. in qvo consistat? f. 146. col. 3.
Oculus dexter 1. Sam. 11. v. 2. qvid? f. 99. col. 4.
Oleum an unctioni regiæ adhibuisse satis? f. 195. col. 3. Eòdem oleo omnes Reges & Sacerdotes uncti, f. 196. col. 4.
Orientalium populorum sapientia, f. 209. col. 1.
Oscula licita & illicita, f. 97. col. 2.

P.

Palæstina qvomodo divisa, f. 28. & 29. Modus adhibitæ sortis, f. 29. col. 1. & 2. Tempus in divisione consumtum, f. 30. col. 1. & 2.
Panes faciei comedens David non-Sacerdos? fol. 121. col. 3. 4. Qvomodo inter sacerdotes divisi? ibid. Manserunt recentes & calidi donec iterum ablati, ibid. In Sabbato pinsuntur, ibid.
Pastorum ad summas dignitates evectorum exempla, f. 112. col. 3.
Patriarchæ qvo mense nati. f. 225. col. 3.
Peccata qvibus remittantur absque prævià pœnitentiâ, f. 104. col. 1. Peccati remissio qvomodo à defunctis obtineatur, f. 155. col. 1. Peccati pœna cur & qvamdiu differatur, Talmudistarum opinio, f. 157. col. 4. Peccato actuali carentes qvatuor, non nisi ob inhærens peccatum originale mortui, f. 166. col. 2.
Pekah filii Remalja voracitas, f. 294. col. 4.
Perdicis natura, f. 130. col. 1.
Phalti cur 2. Sam. 3. v. 15. Paltiel vocetur? f. 142. col. 2.
Pharisæorum varia genera, f. 293. col. 2.
Pictori Deus comparatus, f. 79. col. 4. f. 179. col. 1.
Pinehas angelus, Iud. 2. v. 1. apparens, f. 42. col. 4. Pinehas an tempore Deboræ vixerit? f. 49. col. 1. 2. An sit Elias? col. 2. Pinehas filius Eli, an facta qvorum in scripturâ mentio fit, patraverit, f. 105. col. 2.
Plaga in partibus secretioribus Philistæorum qvalis? f. 87. col. 3. Ejus causæ? f. 87. col. 4.
Pontificatu cur domus Eli privata, f. 82. col. 1.
Prædæ distributionis modus an à Davide 1. Sam. 30. v. 24. noviter præscriptus, f. 137. col. 1.
Precum concipiendarum modus præscriptus, f. 79. col. 3. f. 175. col. 3. f. 231. col. 3. Precibus aptum tempus vespertinum, f. 256. col. 3.
Probatio Jud. 3. v. 1. qvalis? f. 44. col. 3. 4.
Prophetarum priorum contenta novem generum, f. 4. col. 1. Prophetarum priorum divisio Abarbenelis, rejectâ divisione R. Levi Ben Gerson & Hieronymi, f. 5. col. 1. Prophetæ posteriores cur ab historicis libris suorum temporum separati? f. 2. col. 2. Prophetæ Iud. 6. v. 8. qvis? an Pinehas? f. 49. col. 1. 2. Prophetæ cur videntes dicti? f. 96. col. 1. Samuel punitus qvod videntem se dici passus col. 3. 4. Prophetæ Israelitarum qvando vixerint? f. 189. col. 2. 3. Prophetarum visiones an per sacrificia impetrentur, f. 204. col. 1. 2. Prophetæ reqvisita, f. 210. col. 3. Prophetæ an villosô pallio vestiti, f. 259. col. 2. an ex miraculis de eis judicandum, f. 260. col. 3. Qvidam à Deo, qvidam ab hominibus ob pravitates puniuntur, fol. 263. col. 1. Eis novas Leges ferre prohibitum, f. 264. col. 1. Discipuli prophetarum, an de doctorum suorum donorum abundantiâ participent, fol. 268. col. 3. 4. Prophetam iracundum prophetiæ donum deserit, fol. 272. col. 1. Prophetæ ejusmodi mediis utuntur, qvæ alias contrarium effectum producere videbantur, f. 278. col. 3.
Prophetiæ (נבואה) & inspirationis Spiritus Sancti (רוח הקדש) differentia, fol 3. col. 2. ex 2. Sam. 23. ostensa, f. 179. col. 3. Prophetiæ gradus, f. 204. col. 4.
Psalm. (20. usque 34.) cur graduum dicti & qvando à Levitis cantari soliti, f. 230. col. 1.
Proselyti iisdem beneficiis ac Israelitæ gaudent, exceptis Ammonitis, Moabitis, Ægypt. & Edomitis, fol. 203. col. 3.
Proverbium cujus mentio fit, 1. Sam. 24. v. 14. qvale? f. 125. col. 2.
Psalmi, cui usui à Davide scripti, fol. 175. col. 1. Eis à Rabbinis certæ virtutes tribuuntur, ibid. Psalmus 18. cur præ cæteris in libr. Samuelis, non parùm tamen mutatis verbis recensetur, fol. 3. col. 4. f. 175. col. 1.

R.

Rabſake an Apoſtata fuerit, f. 295. col. 1.
Rahab prophetiſſam agit, f. 8. col. 4. à Joſuâ in matrimonium ducta, f. 14. col. 2. octo prophetarum mater, f. 301. col. 4. f. 302. col. 1.
Ramathaim Zophim qvid? f. 76. col. 4. f. 77. col. 1.
Regum & Judicum Iſraëlit. convenientia qvintuplex, f. 39. col. 3. 4. differentia qvintuplex, f. 39. col. 4. f. 40. col. 1. 2. Judicibus an regum nomen conveniat? f. 40. col. 1. Regum prærogativa, ibid. col. 2. Reges in Iſraël non fuiſſe, cur toties repetatur in lib. Judicum, f. 73. col. 2. 3. Regem deſiderantes Iſraelitæ, 1. Sam. 8. v. 6. cur peccaſſe dicantur? f. 91. col. 2. ſeq. f. 92. Pauli Burgenſis opinio, f. 91. col. 4. Autoris f. 92. col. 2. ſeq. f. 93. col. 1. ſeqq. R. dubitandi, qvia Deus in Lege certam normam futuræ electionis Regum, Iſraëlitis præſcripſit, ibid. f. 93. col. 2. 3. Regi an licuerit id omne qvod Samuel Iſraëlitis de Jure Regio 1. Sam. 8. v. 9. ſeqq. prædixit, fol. 93. col. 4. f. 94. col. 1. 2. Rex cur è tribu Benjamin, non autem Juda electus? f. 95. col. 2. 3. 4. Regis electionis reqvisita? f. 99. col. 2. Regibus exeqvias ire prohibitum? f. 143. col. 1. 2. qvot uxores ducere permiſſum, f. 145. col. 3. Regum Judæ præ Iſraeliticorum prærogativa, f. 188. col. 3. Eorum numerus ab utrâque parte novendecim, col. 4.
Regina Arabiæ ad Salomonem veniens an Vir an fœmina fuerit, ejusque regni ſitus, f. 237. col. 1.
Regium Jus in qvo conſiſtat, f. 99. col. 2.
Repudii libelli dati uxoribus à maritis bello impeditis, f. 153. col. 4.
Ruth hiſtoriæ cur non in libro Judicum ſimul mentio facta, f. 3. col. 3.

S.

זֶרַע אֲנָשִׁים 1. Sam. 1, 11. qvid? f. 78. col. 1.
שְׁהֹרוֹנִים qvid? f. 53. col. 2.
Salomon an ab Asmodi regno ejectus f. 148. col. 3. An Ethnicam filiam Pharaonis ducens peccaverit f. 203. col. 1. 2. 3. 4. An ea prius ad Iſraëlit. religionem converſa? f. 203. col. 3. An propheta fuerit, ejusqve prophetiæ gradus f. 204. col. 2. 3. 4. f. 205. col. 1. 2. Opinio Talmudiſtarum f. 204. col. 3. Ejus, paternum regnum occupantis, ætas, f. 205. col. 4. f. 206. col. 1. An ſapientiâ omnes ſapientes mundi ſuperaverit f. 206. col. 1. 2. Differentia inter Sapientiam Salomonis, prophetarum & aliorum ſapientum f. 206 col. 2. 3. 4. f. 207. col. 1. 2. 3. 4. f. 208 209. 210. 211. An Salomon ſtatim poſtqvàm expergefactus omnibus ſcientiis imbutus fuerit f. 207. col. 4. Ejus liber Medicus f. 208. col. 4. Cur Le Ithiel dictus? f. 209. col. 2. Dæmones adjurare an potuerit? ubi hiſtoria ex Joſepho? f. 210 col. 3. Cur non aurum & argentum, à Davide ad id deſtinatum, templi ædificationi impenderit, 1. Reg. 7. v. 51. f. 226. col. 4. Cur non formam Tabernaculi in eo extruendo ſecutus, priore tamen arcâ fœderis ſervatâ. f. 227. col. 1. 2. Salomonis ſolium ejusqve alluſio. f. 238. col. 1. Eqvilia ejus aliter 1. Reg. 4. v. 26. c. 10. v. 26. aliter. 2. Par. 1. v. 14. c. 9. v. 25. enumerata. f. 213. col. 2. f 238. col. 4. An peregrinas uxores ducens peccaverit. f. 239. col. 2. 3. 4. f. 240. col. 1. 2. Salomonis vita qvot libris deſcripta, f. 242. col. 1. Ejus virtutes, &c. f. 242 col. 2. 3. 4.
Samaritani, proſelyti Leonum dicti, f. 292. col. 4. Ab Eſrâ & Zerubabel excommunicati f. 292. col. 4. Cur Leonibus puniti f. 292. col. 4. f. 293. col. 1. 2. Qvomodo Deo ſervire & idola colere potuerint juxta 2. Reg. 17. v. 33. 41. f. 293 col. 1. 2.
Samgar qvàm diu regnaverit? f. 45. col. 22.
Samuelis Libri cur ita vocentur? f. 74. col. 1. 2. Vocantur & ab Hieron. Libri Regum, ibid. Samuëlis nominis ratio? f. 78. col. 3. cur ter à Deo vocatus & qvâ voce? f. 83. col. 1. 2. ſeqq. Samuël à nemine beneficia acceptavit, f. 90. col. 2. Qvamdiu vixerit? f. 90. col. 1. 2. Ejus filiorum peccata. f. 91. col. 2. Samuëlis ædes an nube tectæ fuerint, f. 96. col. 2. Samuel punitus, qvod videntem ſe vocari paſſus, f. 96. col. 3. 4. de Samuelis integritate qvalis teſtis cujus mentio 1. Sam. 12. v. 5. f. 100. col. 3. Samuelis diffidentia erga Deum 1. Sam. 16. v. 2. cur Davidem ungere recuſaverit & ſimulationis à Deo ei ſuppeditatæ ratio, f. 111. col. 4. f. 112. col. 1. Samuelis in perſonâ Eliab erroris cauſa, f. 112. col. 2. Samuel qvamdiu antè Saulem mortuus, f. 125. col. 3. cur ejus obitus hiſtoria 1. Sam. 28. v. 3. repetatur, f. 132. col. 1.
Sancti Sanctorum januæ qvot? f. 221. col. 1.
Sapientiæ humanæ impetrandæ medium, f. 206. col. 2. 3. 4. f. 207. col. 1. 2. 3. 4. f. 208. col. 1. 2. Ejus gradus qvinqvaginta, f. 211. col. 2
Saul qvamdiu poſt mortem Samuelis vixerit, f. 91. col. 1. Saulis avus cur 1. Chron. 8. v. 33. Ner, 1. Sam. 9. v. 1 verò Abiel vocetur, f. 94 col. 3. In Saulis familia an regnum permanſiſſet ſi non peccaſſet contrà Dominum f. 95. col. 1. 2. Saulis cum puellis 1. Sam. 9. v. 11. ſeqq. tàm liberæ confabulationis cauſa, f. 96 col. 2. Saul qvo oleò unctus, f. 97. col 2. Signorum ei à Samuele 1. Sam. 10. v. 2. ſeqq. datorum ſignificatio, f. 97. col. 2. 3. 4. f. 98. col. 1. Saul cur poſt dolia latitaverit? ejusqve humilitatis præmium. f. 99. col. 2. cur de ejus auxilio deſperaverint qvidam 1. Sam. 10. v. 27. f. 99. col. 3. Qvomodo populum numeraverit, f. 100. col. 1. f. 108. col 4. Saul an propter inhibitionem de qvâ 1 Sam. 14. v. 19. regno privatus, f. 106. col. 1. Cur Deus ei verſ. 37. non reſponderit, f. 106. col. 4 f. 107. col. 1. 2. Saulis intempeſtiva miſericordia ergà Amalekitas, & cur ejus remiſſionem non obtinuerit, ſicut David atrocius peccans? f. 110. col. 3. 4. f. 111 col. 1. 2. Saulis virtutes, f. 111. col. 12. Angelorum pro eò interceſſio, f. 111. col. 1. Spiritus malus Domini Saulem exagitans qvalis f. 112. col. 4. f. 117. col. 1. Qvomodo ſucceſſorem ſuum ſcire potuerit, f. 125. col. 3. 4. Cur morte tam funeſtâ mortuus, f. 132 col. 3. Cur ſagæ auxilium imploraverit, poſtqvàm eas è regno jam ejeciſſet? f. 132. col. 3. An damnatus f. 134. col. 2. an ſeipſum occidens peccaverit. f. 138. col. 1. 2. Saulis mortem Davidi 2. Sam. 1. annuncians, qvis, f. 139. col. 1. Saul ob tria peccata triplices pœnas luit, f. 134. col. 2 f. 172. col. 2. 3. ejus feretrum per totum Iſrael circumlatum, f. 173 col. 4.
Scripturæ diviſio Judæorum in thora, nebhjim, & Kethubhim, ejusq; ratio, f. 1. col. 3. Judicium de diviſione Chriſtianorum, f. 2. col. 1. Autoris diviſio ibid. Scripturæ explicandi modi ſeptuaginta, f. 5. col. 2. Scripturæ notitia reliqvis ſcientiis anteponenda, f. 62. col. 4.
לְךָ בְשָׁלֹם & לְךָ לְשָׁלֹם an differant & aliqvid ominentur, f. 162. col. 2.
שִׁפְטֵי Gen. 49. v. 10 qvid, f. 94. col. 4. fol. 95. col. 1. 3.
Sebena rebellis, & fabula de illo f. 296. col. 1.
Sedere an licuerit Regibus & ſummis pontificibus in templo, f. 77. col. 4 f. 90. col. 4. f. 149. col. 1.
Sela Machlekoth, qvid, f. 124. col. 3.
Sennaheribi exercitus an eâ nocte qvæ Paſchatis feſtum præcedit ab angelo percuſſus f. 297. col. 3. Occiſi 185000. an omnes Reges fuerint f. 297. col. 4. Modus qvo ab angelo cæſi. f. 297. col. 4. Cur à filiis occiſus Sennacherib f. 297 col. 4.
Sententiæ 3000. oblivioni traditæ tempore luctûs ſuper Moſen f 6. col. 3.
Septem juſti occiſi à Philiſtæis, necnon ſeptem habitacula Dei deſolata, propter ſeptem oves donatas ab Abrahamo Philiſtæis Gen. 21. 30. f. 87. col. 3.
Septentrionem verſus cur menſa panibus faciei deſtinata poſita, f. 227. col. 3.

Seraja cur 1. Chronic. 19. v. 16. Savvſa vocetur? f. 151. col. 2.
Sichem urbs infortunata, f 243 col. 2.
Sicli Sanctuarii valor juxta Raſchi, qvem Rambam refutat, poſt peregrinationem in Palæſtinam verò ſeqvitur, f. 221. col. 2. Autoris opinio. ibid.
Siff cur primus menſis dictus, f. 217. col. 3.
Siloh urbs cur deſolata, f. 81. col. 2.
Simei maledictiones, f. 167 col. 2. f. 198. col. 3. Remiſſionem à Davide qvomodo impetraverit? f. 169. col. 2. Salomonis Præceptor f. 198. col. 3.
Simſon cur uxorem ex Philiſtæis duxerit f. 61. col. 3. 4. cur vulpeculis adverſus Philiſtæos uſus? f. 62. col. 4. An tanqvam Nazaræus, Philiſtæos juſtè occiderit? f. 63. col 1. 2. Uxor ejus cur Delila appellata? f. 63 col. 3. Cur ſecreta ei revelaverit, qvibusqve mediis eò adactus f. 63. col. 3. 4. f. 64. col. 1. Ejus robur in crinibus conſiſtens, an naturale? f 64. col 2. Cur oculis privatus f. 64. col 3. cur bis ſcriptura mentionem faciat eum 20. an. regnaſſe? f. 64 col. 4. Leonis diſciſſio qvid portenderit? f. 62. col. 1.
Simulatio an licita ſi eâ pax obtineri qveat? f. 103. col. 4.
Siſſeræ mater ſortilega f. 48. col. 3. & 4.
Solis ſtatio tempore Joſuæ an miraculoſa fuerit, an naturalis? f. 20. col. 3. f. 21. col. 2. an dies eò ipſo longior factus, f. 21. col. 1. Cur ſol dicto modo ſteterit f. 20. col. 3. f. 21. col. 4. Sol an reverà tunc ſteterit, an tantùm tardius proceſſerit f. 20. col. 3. f. 22. col. 1. An mediante Joſuâ ſol ſteterit f. 20. col. 4. f. 22. col. 2. Opiniones Talmudiſtarum de ſole ſtante. f. 21. col. 1. Opinio ſolem mediante intellectu agente ſtetiſſe, refellitur, f. 21 col. 1. 2. 3. Solis ſignum Joſuæ ſepulchro monumenti loco impoſitum, & cur? f. 43. col. 2.
Somniorum eventus an interpretationi ſemper reſpondere debeat f. 51. col. 4. f. 52 col. 1. Somnium ſexageſimus gradus prophetiæ. f. 204. col. 4. f. 205. col 1.
Sortis in diviſione Palæſtinæ adhibitæ modus f 29. col. 1. & 2. Sortis in electione Regis uſurpatæ modus f. 99. col. 3.
Spectrum Endoréum an Samuel fuerit? f. 132. col. 4. Ejus apparitionis modus f. 132. col. 4 f. 133. col. 1. 2. 3. 4. Auguſtini opinio, f. 133. col. 1. Autoris opinio. f. 133. col. 3. 4. Extremum judicium imminere an exiſtimaverit Samuel productus, f. 134. col. 1.
Spiritus Domini Jud III. 10. 1. Sam. 11. v. 6. qvid? f. 44. col. 3. f. 99 col. 4.
Sponſorum immunitates ab Aſsâ Rege neglectæ, f. 251. col. 1.
Stellæ qvomodo adverſus Siſſeram pugnaſſe dicantur, f. 48. col. 2.
Studiorum methodus præſcripta, f. 181. col. 2.
Synedrii modus ſedendi, f. 264 col. 4.

T.

Tabernaculi in Siloh forma, f. 32. col. 3. Tabernaculi & templi Salomonæi typus f. 227 col. 3. 4. f. 228. ſeqq.
Templo valedicturi an matutino tempore id facere debuerint, f. 78. col. 3. Templum ædificare cur Davidi prohibitum? f. 147. col. 4. Templi Salomonæi deſcriptio f. 217. col 4. ſeqq. f. 227 col. 2. f. 229. col. 4. f. 230. col. 1. 2. Locus in eo ſubterraneus arcæ fœderis occultandæ deſtinatus, f. 220. col. 1. Aurearum laminarum, qvibus templum obductum pretium earumqve applicatio ad parietes artificioſa, f. 221 col. 2. 3. Templum Libanon dictum, fol. 4. Ejus & Tabernaculi typus f. 227. col. 3. 4. f. 228. ſeqq. Templum in monte Morija cur ædificatum, f. 231. col. 1. 2. Ejus miracula decem f. 234. col. 4. In templi ruderibus an Deus adhuc præſentiâ ſpeciali habitet. f. 235. col. 4. Templi Herodiani deſcriptio f. 230. col. 2 3 4. Vitis juxtà id poſita artificialis. f. 230 col. 3
תפלה unde derivetur? f. 232. col. 4
Teraphim, qvid? f. 118. col. 2. 3
Teſtamenti Veteris editio correctiſſima, f. 193. col. 4
Thamar an legitima filia Davidis? opinio Talmudiſtarum & autoris? f. 156. col. 3. 4 cur odio proſecuta ab Amnone poſtqvàm ab eo compreſſa, f. 51. col 2
Thamus qvartus menſis Judæis infauſtus, f 306 col 3
Thekoa urbs ſapientum ſedes ejusqve cauſæ naturales. f. 158, col. 3.
Tophet loci deſcriptio, f. 302. col 4. f. 303. col. 1.
תורה cur תושיה vocetur, f. 206. col. 2.
Traditionum propagatio, f 189. col. 3.
Tria in Iſrael qvæ damnoſa communiter viſa, non rarò & profuiſſe monſtrantur ab autore? f. 146. col. 3.
Tyrus an Roma an urbs Venetiarum fuerit, Rabbini dubitant? f. 144. col. 2.

V.

ו cur initium libri Joſuæ, f. 5. col. 3.
Vaccæ arcam fœderis reducentes an hymnum cecinerint? f. 88. col. 3.
Vermis שמיר virtutes, f. 216. col. 4.
Veſpertinum tempus precibus aptum, f. 256. col. 3.
Veſtimentorum corruptioni pœna? f 124 col. 4.
Videntes cur dicti prophetæ? f. 96. col. 1. Samuel punitus, qvod videntem ſe dici paſſus, col. 3. 4. Videntis, Viri Dei, & filii hominis tituli, qvot viris tribuantur, f. 81. col. 3.
Virgæ hominum & plagæ humanæ 2. Sam. 7. v. 14. qvid? f. 148. col. 3. 4.
Virginitatis probatio Jud. 21. v. 11. 12. f. 72. col. 4. Virgines obvias habentes civitatem ingredientes proſperè res gerunt in ſcripturâ, f. 96. col. 3.
Vitæ humanæ terminus an ita fixus, ut ne qvidem à Deo mutari poſſit, f. 130. col. 1.
Vitis ab Herode propè templum poſita, f. 230. col. 3.
Ultimas voluntates cur non niſi paulò antè obitum declaraverint Patriarchæ & alii in V. T. f. 197. col. 2.
Umbræ retrocedentis in ſolario Achazi tempore Hiskiæ cauſa, f 298. col. 4. f. 299. col. 1. 2.
Unctionis Regiæ & ſacerdotalis ritus, f. 39. col. 4. f 111. col. 4. f. 194. col. 1. 2. f 195. ſeqq. non ungebantur filii regum, niſi alio regnum prætendente? f 112 col. 3. Unde qvæſtio cur Joahas filius Joſiæ unctus, fol 304. col. 3. Unctionis è cornu & lenticulâ olei diverſus effectus in Saule, Jehu, Davide & Salomon, f. 80. col. 2. Unctio regum propè fontem peragi ſolita, f. 194. col. 1. 2.
Unum tradere hoſtibus poſcentibus, totius populi ſervandi gratiâ an permiſſum ſit? f. 171. col. 3.
Urias an rebellis? f. 153. col. 4.
Urim & Thumim an de duabus rebus unâ vice reſponderit? f. 123. col. 3. 4. f. 136. col. 1.
Uſæ peccatum, f. 146. col. 2. ab Ahitophel Davidi exponitur? ibid.

Z.

Zachariæ fil. Jojadæ ſanguis ebulliens, f. 284. col. 3.
Zadok Pontifex factus? f. 163. col. 1. f. 192. col. 4.
Zebaoth an primùm vocatus Deus ab Hannâ? f. 78. col. 1.
Zedekia qvo anno ætatis rex factus dubitatur. f. 305. col. 4. f. 306. col. 1. Ejus diverſa nomina, f. 306. col. 1. Pater ejus qvis? ibid. An frater an verò patruus Iojachini fuerit, ubi conciliat. 2. Reg. v. 17. & 2. Chron. 36. 24 v. 10. ibid. col. 2. Ejus regni duratio, f. 307. col. 4.
Zidoniorum mos Iud. 18. v. 7. qvalis? f. 66. col. 2.
Ziklag urbs exuſta ab Amalekitis, f. 135. col. 4.
Zion cur ita vocetur? f. 145. col. 1.
Zur 1. Sam. 2. v. 2. qvid? fol. 79. col. 4.

FINIS.

הקדמה

יקום הרב המחבר

אני הגבר יצחק בן איש חי רב פעלים בישראל גדול שמו אדון יהודה בן שמואל בן יהודה בן יוסף בן יהודה מבני אברבנאל כלם אנשים ראשי בני ישראל משורש ישי בית הלחמי ממשפחת בית דוד נגיד ומצוה לאומי זצ"ל:

שלות עושר וכבוד הרב תקח ממשל' הקדם פורטוגאל.

שלו הייתי בביתי בית והון בחלת לחנות בית מלח ברכת ה' בשפוכה המולכה עיר ואם במלכות פורטוגאל, שם מוה ה' את הברכה בחמי העושר והכבוד לפני ותעונות בני בלפונכו מל' הקדם, בניתי לי בתים ועליות מרווחות, ביתי בית ועד לחכמים, כי שמה ישבו כסאות למשפט, ומשם יפרד מפי ספרים ומפי סופרים טוב טעם ודעת וירחת ה', בניתי ונטומותי הון עתק ובדקה יד ושם תורה וגדולה בנבורים לשר מעולם, ורענן בהיכל המלך דון בלפונכו מלך נבור ומשל מאפל רב וירד מים עד ים וכל לשר יעשה יפליח, מלך יושב על כסא דין עושה חסד ומשפט ובדקה בחרן, מלך נושא בה' ירח ובר מרע דובש טוב לעמו, מלך בהתאסף ראשי עם חכם ומי כמוהו מורה, לקבל מעץ הדעת מן וזכל טוב ולפת לפת ה' גם ל עץ החיים ישלח ידו, וכחזקתו בעוזרו פקד ה' את עמו לתת להם לחם, ריוח והצלה עמד ליהודים, בללו חמדתי ויבאתי קרוב אליו והוח בשען על ידי, וכל היתים לשר הוח תי על הקדמה על היכל מלכותו די בכל מהלך הוית. ויהי היום יום לרה ותוכחה ונחמה לכל עמו ולישראל בפלתו בני יעקב בחיריו, היום ההוח היה תוצך ובפל למחבה, ובחשר שכב שם בפל שדוד, קול וחוס יום ולילה לת בריחתו ונלותו בערוס ונחוסר כל

תיאת המלך בלפונכו

ישבותו, וניתים לחדים עלה תות בחלוניו קפדה בחרמנו, היה היתה לם כל חי, ותקח את המחבלת לשחוט את בבה ותשחטה כמשפט כדרך כל החרן, לו חלף רוח ויעבור זו כיו לפלוחו כמון יבוער מנורן ובעצן מחרוכה, ובותרה בת ניון בסוכה בכרם בתין תצחן ותעצבה, סר כלם מעליהם וימררו את חייהם בעוס ובכי ומספד לכל גדול ליהודים, וירב בבת יהודה תלניה ותכיה, ובכי בחייתי ובלתי תבליה בפלו בלבבו ברה כמבכיר, עלי תשתפך בפשי ותחמאל בעפר ותפרי

ממשלת בנו יוחן תקתיו

ויחלוך בנו תקתיו דון יוחן מלך חדש לשר לח ידע, הפך לבו לבבות שריו להתבבל בעבדיו, ויתבבר לבל זוהבי חביו הפרתמים ושרי המדינות היושבים רחשונה במלכות במדרגת שלמות ומעלה, הקרובים חליו עלם מעמיו ובשר מבשרו, ויתבבל חליהם בבי מות לתם, כי קשרתם עלי בלבם לתת זותי ות תרבי בידי מלבי ספרד, ויתפוש מהם שר וגדול ומשבח למלך (והוח יושב לבטח עמו) ויתת זותו בחרב, ותקיו הבשחרים הרה בפו בחרבו לבפשם, כי בהבלו מבניו ברחותם כי בפל שיחם ותת בבורם בשיח בית חב להם, ויתפזו לבבת כי תמרו בלבו מתים וכן בנוזו ועברו, ויקח המלך חת בל תרמם ות בל לשר להם ויחבד חת בל זרע הממלבה. בם בי התחבף המלך על לח תמם בבפי ות'ן מרמה בפי, ביען מיתי קדם קדמתת בימים הרחשונים (היו טובים מחלה) היתה להבתי עמומה חת השרים הבדפים החלה וידמו למו עפתי, דבר היתים לתובי החרן חלי בעוס ידו, בעוסם ידו, ישטמוני ויתן זותי בקושרים לחמר, בי לח יעשו החבשים החלה דבר בלתי תם בנלה לי סודם הקשורים ובתי הבפש ובפשי קשורה בנפשם. וחבשים בבי בליעל לשר חשבו לדחות פעמי לקחת בל לשר לי זממו שבבו לשוכם בתו בפש, וידברו עלי רעה לשר לח בויתי ולח עלתה על לבי, ובתוך ההפבה והנה שלח חלי משלחת מלחבי רעים לחמר, המלך דבר דבה חלי ל תעמד, ותעש בבל לשר בוי וחלך למשעי, וחבי בתוחי הולך חל מקום לשר דבר המלך ודתו מניע, ויהי בדרך במלון והנה תיש עומד לבנדי ויחמר חלי חל תקרב הלום המלט על בפשך בי עת רעה היח, וכי שמעתי דבת רבים חגור מסביב הקומרים לבפשי עליך ברית יכרותו, ועולם הפוך רחיתי ין לחת ין חסד ין יחת חלקים בחרן, ועיבי רחו ולח זר קדושים לשר בחרן המה ותדירי בל חפבי בם לשר קומטו בלח עת, וחף לח בעלו עולה עליהו לחבד בלח ועזבו לחקרים חילם, לחמרתי בבי

הקדמה

השבע, אם לאחר תשחר ל' לא ובתורתו תהגה יומם ולילה, אם
בקשה ככסף ואל שדי תתאוה, יסוב ה' לשוב עליך לטוב
כאשר שש על אבותיך, ואם מכירים בתכו יד? הן לא קצרה יד
ה' מהושיע, ואם כשלת בעוכיך? הן ה' לבקשים יעזור לך להשיבך
בתחריתך, ואם בתו נויס בנחלתך? הן יבוזו ויכלמו כל הבוצר
בך, ואחה תניל כה' בקדוש ישראל תתהלל. ובדברם עמי
התחזקתי ואחזקה לדעת זאת, חשבתי דרכי דרך יצר לפני
לים דרך נבר בעלמא, ויקפא רוחי בשלמי הרעה הזאת לבוא
עם לבבי לשיחה מה לי עוד לעמדים, הלא על כי אין לחלקי
בקרבי מלאכי הרעות החלה, וזיש הלימוכי על מאד כי
מתורתך בטיתי, ואומר טוב לי כי עוכיתי למען לחמד חוקיך,
טוב לי תורת פיך מאלפי זהב וכסף, ואף כי אחר לבקש
בע וכד תהיה בחרן, גר הייתי בארץ נכריה, ואחי מעלי
הרחיק ידלו קרובי, הבה פה הקדה ה' לבקיכו לפני תצמיח
תכמים וידועים, תכרים מקשיבים לקולי תורת ה' תמימה
מאירת נפש, עמהם כל היום היתה שיחתי. ואחזר לי אמרו
ויחלו לעתי בפירוש פרשיות מספרי הנביאים הרחזונים,
ועליהן תעוף מלתי מה מתוק מדבש, פה הרהיבוני ויבקשו
ממני לגלות יד לפרש ספרי יהושע ושופטים שמואל ומלכים
ואחר על הלוחות ויכתבון מלי, כי כאו דברי המפרשים בהם
מעט מזער לא כביר, וכי רציתי את לעבות את קדש, תכני כערתי
המתופף בבית אלקי ולעבוד את עבודת הקדש, תכני כערתי
ואקום ואעשה מלאכת המלך ה' בנאות שדי פירוש הספרים
הקדמה כוללת הלזה מרבעתם. ורציתי להקדים לפירושים הקדמה כוללת
הספרים תקיף בשני מתקדים וכך אומר:

כה יקר רחזוק כפ' חלוק ספרי הקדש בכלל בשתך

המחקר הראשון בחלוקת ספרי הקדש בכלל, הנה
תכמינו הקדושים ז"ל חלקו ספרי
הקדש חלוקה רחזוקה לשלשה חלקים, ויקראו לאחת תורה
כביאים וכתובים, ורצו שכלא למה נקראו בשמות הללה ומה
ההבדל העצמי אשר בניהם שיורו עליו שמותיהם, ורלה רציתי
שהספרים הללה יחיכום השמות מאחת משלשה בחינות, אם
בחינת מהותם ותומרם (כמו שנקראה תורה החלק הרחזון
כפי מהותה, להיותה כלר ולמוד יורנו דרך זו כלך יכלול
השמות כלם) ואם בחינת הפועל, ר"ל המתכרים לותם
הספרים (כמו שנקרא החלק השני כביאים, לפי שתברו לותם
הספרים נביאי ה') ואם בחינת סורתם, ר"ל לופן כתיבתם,
אם היו דברים נתנו בעל פה או נכתבו על ספר, כמו שיראה
שנקרא החלק השלישי מזה הלך כתובים: והנה אם נאמר
שנקראו כל ספרי הקדש תורה נביאים כתובים מפאת הנחינה
הרחזונה, יקשה למה נקרא החלק השני מהם נביאים? והיה
ראוי שיקראו לותם הספרים נבואות לו הגדת העתידות,
שהוא הדבר הראוי אליהם כפי מהותם, ולמה נקראו ספרי
החלק השלישי כתובים? והיה ראוי שיקראו רוח הקדש, או
דברי קדושה שהם השמות המורים על מהותם. ואם נאמר
שלא הניחו שמותיהם כי אם כפי הנחינה השנית שיספק לל
הפועלים והמתכרים לותם, יקשה לל למה נקרא החלק
הרחזון תורה? והיה ראוי שיקרא נותן התורה, או אלהי
הנביאים, או תורת משה, ולמה נקראו ספרי החלק השלישי
כתובי? והיה ראוי שיקראו מדברים ברוח הקדש, שהם השמות
המורים על הפועל. ואם נשיבו לדעת שלא הניחו
הדבר כי אם בנחינת לופן כתיבתם, יקשה לל למה נקרא
החלק הרחזון תורה, וספרי החלק השני נביאים? והיה ראוי
שיקרא שמותם מלופן כתיבתם, ר"ל כתובים להיותם דברים
שנתנו בכתב ולא נתנו על פה, ובאמרם ז"ל דברים שבכתב
אי אתה רשאי לאומרם בעל פה. ובכלל לומר לך שבשם נטין פה'
נביאים תורה נ"ב עם ספרי שאר הנביאים, והיה קס עב
ראוי שתקרא נביאים כמותם, והיה ראוי נ"ב שכל ספרי הקדש
יקראו כתובים, לחרי שכלם נכתבו, ולמה ל"ל נקרא החלק
הרחזון כשם מיוחד לו יאתף בו שני החלקים האחרים?
ונקרא החלק השני נביאי כשם מיוחד יאתפו בו שלשת
החלקים וכל ספרי הקדש? ומלבד זה הנה יקשה עוד, אם היה
בספר התורה חלק הנלוי מהכרים לשר עברו, וחלק נבואי
מהנדת מה שיהיה, וחלק תורני מהמלות, למה לל נקרא כשם
מחלק המלות לבד (שהוא תורה) ולא משאר החלקים? והיה
יותר ראוי שיקרא נבואה שהוא שם כולל החלקים כלם. ולא
מלאתי לחד מהכמינו בזה דבר כי אם לנסות בהקדמת ספרי
בקדוקן, לחר שאת כי לפה שהיה קנון ספרי הקדש מאתה דעת החסוד
כמנולותיו לל בית המקדש וחל העולם בכללו, היה שנחלק כה
חלוקה רחזוקה לשלשה חלקים, כמו שהיה העניו במקדש לג' חלקים
שהיה בו קדש הקדשים לשר בו הארון והלוחות וספר
תורה בתוכו והכרובים פורשי כנפים למעלה, והוא הרומז
לעולם השכל לחלוה יתבדך ולחלקים הקדושים, וכנגדם היה
ספר התורה החלקית שהיא מוספעת מאתו יתבדך למשה
רבינו. והחלק השני מבית המקדש היה היכל הקדש לשר
הוא מקום השלחן והמכורה ומזבח הזהב, והוא הרומז לעולם
הנלגלי, והנשמים העהורי' הפס, וכנגדם כאו ספרי הנביאים,
שעם היותם מלת ה' היו בנוחותיהם בחמלעות השכל הפועל
המופלע מהניני השמים, וכמו שכתב הרב המורה. והחלק
השלישי מהבית המקודש היה העזרה לו החלר, וכו היה מוכח
העולם והניור וכנו, והוא רומז לעולם התחתון הזה עולם
ההויה והחפסד, וכנגדו כח החלק השלישי מספרי הקדש והם
הכתובים שנאמרו ברוח הקדש, לפי שמדרגת רוח הקדש למעה
מחדרגת הנבואה, ולזה היה ההגדלה לחלה החלקים רחויה
ומחוייבת לפי מדרגתם במעלה, ואין ראוי לשנות הסדר כם
בהקדים המאוחר ואחור המוקדם עד כאן לשונו: ועם
היות דברי פי חכם אן, אבה לח היתי הספקות לשר הערותי,
ולח התעורר לתת הסבה למה בדרו חכמינו ז"ל שמות חלקי
כתבי הקדש זה החופן תורה נביאים כתובים? והוא הדרוש
הנכסף הנה: והנראה ללי בזה הוא, שחל כוונו בשמות
הללה להעיר שלמות כל לחד מהלקים החלה, והמעלה
העליונה לשר בו בתעלה חלק מהם, ומה שקראו החלק
הרחזון תורה? רלו להבדיל ספר תורת החלקים מבין שלר יקרא למה
ספרי הקדש מפי מעלת מדרגתם על מדרגתם בחיכות הנשמע,
כקרא החלק
ולפי שלח יכלל מהם בספור הדברים לשר עברו, כי רבים הם תורה.
מהנבואי' (זולת לזוכו משה) ספרו והגידו הדברים העוברי',
ונם לח יכלל מהם בהגדת העתידות, כי שלר הנביאים הניחו
החותיות לחחור ושלר תבואכה, והיה לבר ההבדל העצמי
המיחד בתורה ומעלתה מפאת השמות שביאכו ביד משה
לחוכנו, ושלח כתבה מכוח כלל ביד נביא לחר, לבן מפני
ההבדל המיחד הזה ומעלתו קראו הספר הזה לשר בו השמות
החלקיות תורה, כי זה יובדל ויתעלה מכל שלר בספרי הקדש:
ולמה נקרא החלק
ולמה נכתבו בספרי הנביאים כלם שם נביאים, לח להבדילם ולמה החלק
מספר התורה (כי כבר נבדלו מחמת שהיה תורה) לכל הנ' נביאים
קרחום כן לרגום מעלתם, ונם כן להבדילם מהכתובים,
ולהעיר שהמקברים לותם הספרים היו נביאים, ולשר מכרו
ספרי הכתובים לח היו נביאים, כי לם מקברים ברוח הקדש,
והנה לח נקראו נבואות, לפי שבדברי הימים בזו נם כן
נבואות שבאו נביאים, ולח היה פועל הספר להוא נביא,
ולין הספר להוא מכלל הנביאים, ולכן קראום נביאים
להעיר על מעלתם שהיו המקברים לותם נביאים, וכבר כתב
הרב המורה בפ"ה מ"ם שאשר רבינו לח נקרא נביא כתם, ולח נק' קיג
יוכלל עם שאר הנביאים בשם ונדר, מפני החלוף הנדול לשר
ביניהם, ולם כן שם נביאים יורה על מעלת הספרים הסם,
והוא מה שיבדילהו מן הכתובים. ונם נוכל לומר שלח
נקראו בשם נבואות, לפי שהחלק הרב מהם הוא פסוקי
הדברים שקרו בלותם הזמנים, כגון ספר יהושע ושופטים
שמואל ומלכים וקנק ישעיהו וירמיהו ויחזקאל, ולפי שלין זה
הנדת העתיד לח נקראו נבואות, שהוא שם המיוחד להנדת
העתידות, וכמו שנבאר במחקר השני בדרוש סורת הספרים
החלה, ולכך זה מבלי להוסיף במעלתם שהמקברים לותם היו
נביאים. ולמה לספרי המקברים ברוח הקדש קראו
כתובים

ותחלק הג׳ כתובים, לפי שהבדילם מספר התורה (כי בבר הובדלו ממנה בשמה) ולפי שהבדילם מהנביאים (כי בבר הובדלו מהם בנחיצת הפועל שיורה על שם נביאים) ואפי׳ בקראו כן להעיד על מדרגתם במה היה הנשפע בהם, רומה לומר שלפי שהיה מדרגת המדברים ההם במה שירלו מורות נבואיות ולפי בשיעורו דברי הלקיש חייש, כי לפי שהיותם במעלת רוח הקדש לפיכך הוא קרי עה׳ (כמו שזכר הרב התורה בפרשה קמ״ב) ענין חלקי, ילוה לזה יעוררהו ויזהרהו לדבר לו לבתוב דברי שירות ותושבחות לו דברי חכמה נחופן בפלח, ולזה כתב הרב שמה ונ״ל, ולבן נקראו כתובים, לפי שבתבו ברוח הקדש. הנה לפי בן לין הכתוב בשם כתובים להודיע שבתבו הדברים ההם על ספר ונפלח היו על פה, כי לם שבתבו ברוח הקדש ובמדרגה ההיא, ונפלח היה הרוח החלקי לתם, כי לם בבתיבתם נחותו לשון וחכמה ולפ בדבר לחר, ולהיות זאת המעלה העליונה בהם נקראו כתובים, כי כמו שהמרתי היו שמותיהם מוריש על שמותם היותר עליון, ועפ זה הותרו השחלות בלם לדעת חוקי והתנהגתם כוונתם בחלוק הזה, שהיו מיוחדת על מדרגת ספרי הקדש ומעלתם בעמם, ונחלן נקרא ספר התורה תורה, להורות על מעלתה שהיה בחמת ולפ בדבר לחר:

חלוקת חכמי המסורים יהוש שופטים רות ושמואל ומלכים דברי הימים לישיה ועזרא ונחמיה. וחכמ חכמי המסורה חלקו ספרי הקדש לשרשעה חלקים. חלק תורה, והם חמשה חומשי תורת משה. וחלק נביאים, והם יהוש שופטים רות ושמואל ומלכים דברי הימים לישיה ועזרא ונחמיה. וחלק כתובים, והם שרשה, ספר תהלים, משלי, איוב, שיר השירים, רות, איכה, קהלת, אסתר. וחלק עזרא ספר עזרא וקצת ספר לישיה לחריהן, ומנו כתוב ספר תהלים, ונקבלו היות דהעת נביא במדרגה עליונה מהנבואה. וחלק מדעיי, והם איוב ומשלי קהלת ושיר השירים, וקראו החלקים בהם בלשונם היפשוילים פרפיסיקוס שפיסיקוטס. ואין חלוקתם זאת מסכמת לסדר הספרים, לפי שבהם הספרים לחר קראו מסוריים, הנה הם גם בן יובללו בשם נביאים, ולחר קראו מדעיים, ברוח הקדש נעשו, ולפ היו בספרי לפסטו, ולפ יעיד הכתוב שבת בסדר חלקי לדוד, כמו שהעיד בשחר הנביאים, לשיהיה דוד מבלל הנביאים ויהיו דבריו בספר תהלים מדברת דברי הנבוא, כמו שהמרנו, ולבן נתקו דברי זה״ל בשם שהגדילו מדרגות הנשפע לחר נעשו בו בספרי הקדש לשלשה מדרגות, ומשלם חלקו בספרי הקדש לשלשה חלקים, תורה נביאים כתובים מהבחינות לחר זכרתי. ומלבד חלוקתם זאת הנה עוד שערתי לני חלוקה לחרת בספרי הקדש בפי הזמן לחר שבתבו וחוברו בו, וחלק חותם בה בן לשלשה חלקים. החלק הרחשון בשם שבתב חוברו קודם שישראל לחרן, והוא ספר התורה, לחר שם משה לפני בני ישראל בהיותם במדבר קודם בואם ל׳ לחרן. והחלק השני הוא בלל הספרים לחר בתבו בהיותם בחרן קודם הגלות וקרבן הבית, והם ספרי יהוש ושופטים ורות ושמואל וספר מלבים שעשיהו ירמיהו ומלת קינות יואל עמום עובדיה יונה מיכה נחום חבקוק לפניהו, שהם הנביאים לחר נבחו בפי שם שהעידו הכתובים ושם שבלו חוץ מבלר עולם בימי ישראל ויהודה, וזהו החלק נ״ב היה ספר תהלים משלי איר השירים וקהלת, לחר חברום דוד ושלמה ברוח הקדש בחרן בימים ההם. הנה בל הספרים החלה בתבו וחוברו קודם הבית בהיות ישראל על לדמתם, והם ספר עזרא וקצת לישיה ונחמיה לפחר ג״ב ספר עזרא ודברי הימים שבתב בחרן ישראל ונבואות חני זכריה ומלחכי, כי עם היות שבתבו בחרן ישראל היה לחרי הבנין וגלות ישראל בעת שזכם שמה בחותה קדילה החלוקה לשר פוקדו על פי כורש מלך פרס, ולבן היו מהחלק השלישי הזה: ומחכם ספר חיוב, לם היה שמה דעתו בתבו (כדברי חז״ל בפ״ק דבבא בתרא) הנה בבם בחלק הרחשון, ולם היה חיוב בימי השופטים (כדעת רבי לליעזר שם) היה נבנם בחלק השני, ולם היה בימי לסתר ותחשורוש (כדברי רבי יהושע בן קרחה) לו היה מעולי הגולה וכית מדרשו בטבריה (כדברי רבי יוחנן) יהיה ספרו מבלל החלק השלישי. כוף דבר בל ספרי הקדש יתחלקו לשער בתבו קודם בחית ישראל לחרן, ולמה שבתבו בהיותם בחרן, ולמה שבתבו לחרי יציחתם בגלות בבל מחרן: והיוצא לבו מזה בלו הוא שחרבעת הספרים החלה (יהוש שופטים שמואל מלבים) היתה התחלת זמן הספורים מעת הבבת ישראל עם יהוש לחרן הבתחת לשר נתן ה׳ להם, ותבלית הספורים בעת יציחתם ממבה בגלות בבל בימי מלבי יהודה וישראל לשר נזברו בספר מלבים, ויבללו ג״ב ספרי הבתובים הנזברים בחותם חלק הנשי שזברתי, לפי שחוברו וכתבו ברוח הקדש מחותם המלבים וזמניהם:

התחלת זמן הספורי׳ לדעת הרב ותבליתם

ולאומר שיחשר מדוע לל בתבו הנבואות בלם ודברי רוח הקדש מהנביאים והבתובים בתוך ספורי המלבים לשר היו בימיהם? במו שבתבו נבואות שמואל וגד וחתן וחליהו וחליצע ושאר הנביאים הנזברים בספר שמואל ובספר מלבים בל לחד במקומו ובזמן המלך לשר בתן לזו, ולמה יוחדו בספרים בפני עלמם לבנואות הנביאים החלה שעשיהו וירמיהו וזולתו? וב״ע עובדיה ויונה ושאר הנביאים לשר לל נמלחו מהם בי לם נבואות מועטות, ויוחדו לחלים עם בל זה בספרים בפני עלמם ולל יוחדו בן בספרים לנבואות שמואל וגד החוזה וחתן הנביא וחליצע ושלו דברים מפוזרי׳ בתוך הספורים?

עוד טפק למטפק

ואני לשיב לזה שלל בתבו הנבואות והשירים ואחרי הקבמת ההמה לשר בתו בספרי הנבואות ובספרי תהלות דוד וחבמת שלמה בתוך הספרים ובספורי המלבים לשר קרו בימיהם לשתי סבות. האחת בדי שלל תבבד העבודה על המעייבים, ולל יוכלו להבדיל לחתת הספורים מהם שיבתם בימיהם מתוך הנבואות ודברי השירים וגודל החתרים המלעייס לשר יבואו בתוכם, ולבן בחרו לבתוב הספורים בפני עלמם מחוברים וחמשבים זה לחר זה מבלי הפסק, ועשו ספרים בפני עלמם מנבואות הנביאי׳ בימי׳ הם וספר חיוב לימי דוד וזקניו, וכן יוחדו ספרים למדברים ברוח הקדש לשר דברו בותו וחן בפי קומר הדברים וחלוף הדבוזים. והסבה השנית היא שד׳ הספרים החלה, לל יהושע ושופטים שמואל ומלבים יוחדו בעלם ורחזוהם לספורי השופטים והמלבים וקורותם, ולזה לל בתו בהם מהנבואות בי לם היתיחסות לעניבי תות השופטי׳ והמלבי׳ ולספוריהם, בי להיותם הברחיות לילידת הספור, היה רתוי ומחויב שיתחברו עמהם ויבתו בתוכם, וכן ספורי הנביאים בשם שלין בן נבואה, וספורי בתים לשר עזו בזמן המלבים מלשר לל היו בהן נבואות בתו בן בתוך הספורים מהבד שיתיחסו בלם למלבים ההם, למרות שאר הנבואות לשר נתנו הנביאים בשם שהיהם מתיחסות לספורי המלבים ויהיה הברחיות להבתב שהה לל בתו בתוכם, והוזבו ספרים בפני עלמם, בין שיהיו נבואות רבות לו מועטות, להיותם הנדת העתידות לו עניבים מתיחסים להם עלמם ונבואותיהם ונבואות החותות, ויהיה ממין ספורי המלבים ועניביהם: הנה בתבאר מבל זה מדרגת לחרבעת הספרים החלה יהוש שופטים שמואל ומלבים וזמן בתובם, והוא מה שרליתי לבאר במחקר הרחשון הזה, ויושלם עניבו עוד במחקר השני אי״ה:

המחקר השני הוא בידיעת לחרבעת סבות שבות הספרים שבית יחקר החלה, הספועלת והמוריית החומריית בידיע׳ סבות והתבליתיית, יען וביון היה הדבר נודע בשלמות (במו שזבר הספ׳ החלה החוקר) בשאר יולעו סבותיו והתחלותיו הקרובות מהלו והרחוקות, ולהיות הסבה התבליתיית היא הקודמת במחשבה לבל שאר הסבות, לשאר רחשונה מה הוא התבלית בחרבעת

הקדמה

הספרים הללה יהושע שופטים שמואל ומלכים, שם התכלית הכולל בהם, ושם המיוחד הלחדון בלחד לחד מהם. לחרי זה לחקור בפועל, לא מי היה הכותב והמחבר הספרים הללה, ושם היה בכלם כותב ומחבר לחד או היו הכותבים והמחברי' רבים כמספר הספרים, ומי הם הללה. ולחלה לחבור מורחם, לא שם היה מדרגתם מדרגת ספרי הנביאים זו מדרגת הספרים הכתובים ברוח הקדש, ולמה יבדלו הללה מהללה, ושה שם הנביאות לחבר מספריהם היו הספרים הללה מכלל הנביאים ולימה מכלל הכתובים. ולחריו לחבר חומרם, לא הזמר הכולל לספרים הללה לרבעתם וחזשם. והנה לחדרים הדברים הללה לפי הספרי להיותם דברים מועילי' והכרחיים בהנחתם:

פרק א **ואומר** שם בעניין התכלית, שהתכלית הלחשון הכולל לחבחנת הספרים הללה, היה ללמדנו תועלות
תכליתיית ולמודים מועילים בידיעת ההשגות הלחלהיות ובלמוד המדות והתכונות המשובחות, כפי מה שיהיו ספוריהם, ותכלית לחבר כולל להם, הוא בידיעת ימות עולם שנות דור ודור, כי לין לנו דרך לדעת מספר השנים לחבר עברו כי לם משנות השופטים והמלכים, להיותם נמשכים זה לחבר זה מבלי הפסק כמו שלחבר לחבר זה בספר שופטי' בעזרת הלל. ושם מדיבה ומה שיבה בהתנה ועם ועם בלשונו השתללו להקיף ולדעת שנות הרשעונים וגבולי הימים דור לחבר דור כדי לדעת תקופות הימים ומספר שנותיהם, לחף כי בני ישרלל (המושרשים בחומר חדוש העולם הכללי הרלוני) שרחוי שידעו ויביטו הסתעפות הדורות מתחלת הבריחה עד גלות ירושלם ועד כי יבח שילה זלו יקחת עמים, ולזה היה מהכרח שיהיו שנות השופטים והמלכים וספורי עניניהם, כדי שהם נעמוד על שנות העולם. והתכלית המיוחד בספר יהושע, הוא להעיד שכל הייעודים הללקיים לחבר ייעד הלל"ה ע"י הלחבות הקודמים לחברהם יצחק ויעקב ועל ידי משה לדומנו ע"ה בכתוב הלרן הכפרת וירושתה (כמו שנכתב בספר תורה לללקים) כלם בתקיימו ויללו לפועל לל חסר דבר, ולבן נכתב ספר יהושע להודיע הכבשת ישרלל לחרן וביהושה וחלוקה. וכבר העיד יהושע בדבריו לישרלל בסוף ימיו על התכלית יהושע כג יד הזה, לומר * וידעתם בכל לבבכם ובכל נפשכם כי לל נפל דבר לחד מכל הדברים הטובים לחבר דבר ה' ללקיכם עליכם הכל בלו לכם לל נפל מהנו דבר לחד. והיה תכלית לחבר הספרים הללה, לספר לחדרי מות יהושע, שם בימי השופטי' ושם בימי המלכים, פעמים היו בני ישרלל רעים ושטים לה' מחד, שם העם וזנה לחרי לללקי נכר הלרן, ומפני זה הלכו בלי כח לפני רודף, וזכח ישרלל טוב לזויב ירדפו, ופעם היו שבים עד ה' ויזעקו לל ה' בשר להם ולו ממלוקותיהם ילילם ונפללו לזויביהם לפניהם להרב, וכל זה משה זיורה כי ע"י הלקיים שופטי' בלרן, וכל דברי חלון הנביאים עה"ב וייעודיו בתקיימו שם בענין השכר ושם בענין העונ' כפי הכב' המקבלי', וכבר העיד על זה יהושע בדבריו נב שם לומר * והיה כלשר שם יהושע כג יג עליכם כל הדבר הטוב לחבר דבר ה' ללקיכם לליכם כן יביח לת כל הדבר הרע עד השמדו לתכם מעל החדמה הטובה לחבר נתן ה' ללקיכם לכם: הנה זה הוא התכלית המכוון בכתיבת הספרים הללה שופטים שמואל ומלכים, לל שבספר שופטים יספר מה שקרה לישרלל מהטוב והרע כפי מעשיהם בימי השופטים, ובספר מלכים ספר זה הענין בעצמו, לל מהשכר והעונש לחבר נת עליהם בימי המלכים על גלות ישרלל מעל לדמתם. ולמתם במה יובללו השופטים מהמלכים, הנה יבח ביאור ומקיבה מספקת עליו בהקדמתי לפירוש ספר שופטי' בנה: לחבל רלוי שבחל שילה בזה והיה, שמואל מה היה ענין ספר שמואל? כי מה שספר בו מעניני עלי וחמול היה רלוי שיכילהו עם שחר השופטים לחבר יוחד ספר לחד לליהם, ומה שבח בו מספורי שמואל ודוד היה רלוי שיכללהו עם המלכים לחבר יוחד לליהם ספר לחד, ולליהיו לל לנו תשובה כי לם ספר שופטים וספר מלכים לבד. לחבל התשובה לזעתי בזה הוא כי יוחד ספר שמואל למעלתו ולמעלת דוד המלך עה', ולבן בין ספר שופטים וספר מלכים היה הספר המיוחד ביניהם ספר שמואל, לפי שיוחד לספורי שופט לחד השלם שבשופטים שמואל הנביא עה' ומלך לחד השלם שבמלכים דוד עבד ה', וכדי להניח עניני הנביא הגדול שמואל, והוא להניח נמלו ענין עלי שקדם לללו, לפי שבשמואל הקים הלל ית' בחיי עלי לשופט על ישרלל ומת עלי לחרי היות ישרלל שופט כחייו, וכן הניח קדם לספורי דוד ענין שלול שלך שופט בחייו ומשח דוד בחייו למלך ומת שלול לחרי היות דוד בחייו מושח מלך. הנה לל בענין הזה כתמה שמואל השופט לדוד המלך בערך עלי ושלול הקודמים לליהם במשפט ובמלכות, ולפי זה היה ספר שמואל בנקודה לחבר בחמצע הקו, שהוא תכלי' החלק הקודם וכופו והתכלת החלק המתלחר ולחלזיתו, כי שם ספר תכלית השופטים והוא מזה הלד כוף ספר שופטים, ויספר התכלת המלכים והיה מזאת הבחינה רלוי להתקלה לבספר מלכים, והספר הזה (לל ספר שמואל) הוא המורכב משניהם מהשופטים והמלכים. ולמתם למה נקרל הספר ההוא ספר שמואל לחקור עליו בהקדמתו: ושם תשלל מדוע התחיל ספר מלכים בספרי, והמלך דוד זקן? והיה רלוי שיהיה נל הספור הזה מספר שמואל לחבר יוחד לעטיני דוד, ויללים שם ספורי עניניו עד מותו, ויתחיל ספר מלכים מהתקלת עניני שלמה וספוריו? לחי לחשיבך כי מפני שבחותה פרשה * והמלך דוד זקן בח בימים ונו' נזכר מלכים א' ל שהמליכו לת שלמה, התקיל בה ספר מלכים, לפי שכל עניני שלמה ומה שמשך לחרי המשתו בכל ישרלל יותם לספר מלכים, ונשלר בספר שמואל כל עניני דוד במה שהוא מלך, כי מה שהיה לו לחרי המלכת שלמה כבר במה נזומנו על שלמה. הנה זהו לפלי ענין הספרים הלחרעה הללה כלם, שהיתה התחלתם מעת היות ומיסת ירושע ישרלל ובכודם בהכבשם לחרן שהניח בספר יהושע ועד עת ההפסד והחרבן והגלות ממנה שנזכר בסוף ספר מלכים כמו שלחמרתי, והוא מה שרליתי לבלר בענין תכלית הספרי' הללה בכלל ובפרט:

ואמנם הפועל, רוצה לומר מי היה הכותב והמחבר פרק פועלת הספרים הללה, הנה מבחינו זל בכתב בתרת ל"ן מי חבלה לם עקרו על זה בכלל, לחמרו שם ומי כתבן? משה כתב ספרו דף י"ד עב ופרשת בלעם ויהוש. יהושע כתב ספרו ושמונה פסוקים שבתורה. שמואל כתב ספרו וספר שופטים ורות. דוד כתב ספרו שהוא תהלים ע"י עשרה זקנים והלו הן, לדם הרלשון ומלכי לדם ולחרהם ושם והימן וידותון ולסף ושלשה בני קרח. ירמיהו כתב ספרו וספר מלכים ומגילת קינות. חזקיהו ומיעיתו כתבו ישעיהו משלי שיר השירים וקהלת. לבמי כנסת הגדולה כתבו יחזקלל ותרי עשר נביחים ודניילל ולחזורוז. עזרל כתב ספרו וייחום בדברי הימים עד לו, משייב ליה לרב לחמר רב יהודה לחמר רב לל עלה עזרל מבבל עד שייחם עימו ועלה, ומשן מסקים? כתיב בן מבלית וכו'. הנה ביחרו מזל בזה לחמר שיהושע כתב ספרו, ושמואל כתב ספר שופטים וספרו ורות, וירמיהו כתב ספר מלכים. והקשו שם יהושע כתב בספרו? והל כתיב * ויחת יהושע, ולסקים פיחם וזקנים שם כד לג והל כתיב * ולבלעזר בן להרן מת? לסקים פיחם וזקנים שם כד לג וכו': וכלשר עייבתי בפסוקים רלייתי להדעת הזה שיהושע כתב בספרו דקוק מלך, לל בעבור מה שלחמר בסופו ויחת יהושע (שהוא לבל הסמך לחבר התעוררו חלין בנמרת) כי לם בעבור הכתובים שיעידון שלל כתבם יהושע, לחמר בהקמת המלבים בתוך הירדן * ויהיו שם עד היום הזה, ולחמר שם ד ט בעניין המילה ויקרל לת שם המקו' ההוא גלגל עד היום הזה, ולחמר בעכן * על כן קרל למקום ההוא עמק עכור עד היום שם ז כו הזה, ובנבעונים נלחמר * ויתכם יהושע ביום ההוא חוטבי עצים שם ט כז ושואבי מים לעדה ולמזבח ה' עד היום הזה, ולחמר * על כן היה שם יל יל תכרון לבלב בן יפונה הקניזי לבתלה עד היום הזה, ובתלת בני יהודה לחמר * ולת היבוסי יושבי ירושלם לל יוכלו בני שם עו כא יהודה

יהודה להוליכם ויצב היכומי לת בני יהודה בירושלם עד היום
יהוה וכן כתוב בספלת הפרים *ויצב הכהנים בקרב לפרי עד
היום הזה ויהי למם עובד, ולם יהושע כתב כל זה לין יאמר
להם עד היום הזה ? והכה הכתיבה היתה מסוכה לעזיית
הדברים ההמה , וכך מלמר עד היום הזה יורה בהברת
שבתב זמן רב לחרי שקרו הדברים * עוד תמלת בספלת
בני דן שלמר שם * וילח גבול דן מהם ויעלו בני דן ולחמו
בלשם , וידוע הוה היה בימי פבל מיכה בלחרית השופטים,
וז טענה מברעת שלל בתב המלמר הזה כי לם שנים רבות
לחרי מות יהושע , והוה המוכיח שלל כתב בספרו יהושע לת בספרו ;
ובן יהיו הכתובים שמואל לל כתב בספרו בזה הדרך עמנו,
שמ' ל"ה ה' כי שם בעניו הלרון בלרץ בלשתים שהיה בימיו בלמר * על
בן לל יהרבו בהני דגון וכל הבלים בית דגון על מפתן דגון
בלשדוד עד היום הזה , ובלמר גם בשהביאו הפלשתים לת
שם ו' י"ח הלרון * ועד לבל הגדולה לשר הניחו עליה לת לרון ה' עד
היום הזה בשדה יהושע בית שמש , ולם היו הדברים הללה
בימי שמואל לין יאמר עד היום הזה שיהה לורך הזמן ? ועוד
תמלת בלשר בת שמואל לליו לשמול על דבר התקוממות למר
שם ט' ע' שם * לפנים בישראל בה למר הלים בלכתו לדרוש ללקים לבו
ובלכה עד הרואה בי לפניו היום יקרל לפנים הרואה , וזה
הפסוק מורה בהכרח שלל כתבו שמואל בי שמול בימיו היה,
ולין יאמר עליו לפנים בישראל בי לפניו היום יקרל הרואה ?
בבל יורה זה בחיוב מבואר שבתב זמן רב לחרי מות שמואל
שם ו' כ' שנו המהנים * עוד תמלת שלמר * ויהי מיום שבת הלרון
בקרית יערים וירבו הימים ויהיו עשרים שנה,ולם זה בתב
שמואל שהיה בימיו , לין יאמר שיצב הלרון שם עשרים שנה ?
בדר עולם והנה בימי שמואל לנשת ה"ל לת יצב שם הלרון בי שם י"נ
פרק י"ל שנה ולחרי מותו שבע שנים בעלה משם עי דוד המלך עה * ;
שמ' פל' י"ב ובדוד למר נב * ויתן לו לבים ביום ההוא לת לקלג לבן היתה
שם בי' ו' לקלג למלבי יהודה עד היום הזה , והנה בימי שמואל לת היו
ושו ב' ו' ל' מלבים על יהודה לבד * ובענין עוזו בלמר * ויקרל למקום
ההוא ברן עוזו עד היום הזה,ולי לפשר לומר שבתן הבניה
לו נד התווה בתבו זה , לפי שהיה בימיהם ולין יאמר עד
היום הזה ? הנה בל מה שלמרתי יורה שמואל נה"ל לת בתב בספרו,
מלעת הרב בספרו * ומלבי זה בלו חשבתי בי , שיהושע לת בספרו,
ילמתברי בה בבל שמואל הבניה בתבו ובתב גם בספר שופטים , ולזה לת
תמלת שלמר בישוע שבתבו , במו שהעילה התורה על משה
נרים ל"ת ע' רבינו עליו השלום בתוב' * ויבתוב משה לת התורה הזאת על
ם לת בל * ולמר * ויהי בבלות משה לבתוב לת דברי התורה הזאת על
בפר עד תומם , והנה הבתוב בפר בפוף בפר יהושע שבתב
לת בל הדברים ההם לשר דבר לעם , ולם היה שהות בתב
בספרו לין יאמר העילו הבתוב נה"ל,בל הות במו שזברתי , שמה
שבתב יהושע העיד עליו הבתוב , ומה שלת בתב לת העילו
הבתוב , ולהיות בפר יהושע בבתב על ידי שמואל , לבן לומר
בדברים ההם לשר וברתי , על היום הזה , ווכר בניבת לשם
על ידי בני דן,לפי שבבר עבר הבתוב בזון בתיבת הבפר .
ופעי' י"ח ג' ולחבם מה שלמר שם בפבל מיבה * על יום גלות הלרון , לין
פירוש על גלות ישרל הבללי , בי לם על גלות הלרון לשר
לקרו בלשתים בתלמה שהיה בימי שמואל , במו שלפרש
בתקומו : ולל תתמה על לשר בתבתי מדעת הזה בזה , בי
גם בנמרל לת הבביאים בדברים התלה , ולקרו שם , לם מצה
בתב בפר לזוב , ולם בתב יהושע שמובה בסוקים מהתורה ?
ולחרי שהו עמהם בפרו בתלת המלמר , לין בן שבע הבסוקים
לבי שבתב בקרבו דרך יותר יפר ובלות בפי שבע הבסוקים
ויעזרם : ולחבם בפר שמואל מי בתבו ? הנה מלבד מה
שבתבו בו הה"ל (במו שלמרתי) הנה בדברי הימי' בלמר בחבית
שם ה"ל בט דוד * ודברי דוד המלך הרלשונים והלחרונים הנם בתובים
על דברי שמואל הרואה ועל דברי בתן הבניה ועל דברי נד
החוזה ונומר , וזה יורה שמואל בתב בפרו והשלימו בתן ונד
בדברים הה"ל , ולפלה מלבמיהו לין לת הניחו הפסוק הזה
לחזוק דעתם , והבון לבלי בדבר הזה הוא , שמואל בתב
הדברים שקרו בימיו , ובתן הבניה בתב נם בן בספרי עמנו,
ונד הפווה בתב נם בן בספרי עמנו בל לחד מהם בל מה
שקרה בימיו , ושהבתובים הללה ימשיבו הבניה קבנם ובתבם
יחד ובדר הספר בלו על פיהם,שלם לין בן מי בבן המלמרים
הם בהיותם מפועלים מתבלפים ? שהבתוב לין לומר שבתבו
הבניהים הם הדברים זה לחר זה,בי לם שבל לחד בתב
ספר בספרי עמנו * וידוע שרימיהו בלשר רלה לבתוב ספר
מלבים , הבין ספר שמואל הקודם לליו , והוא בבן מלמרי
הבניהים הנזברים בספר , ולין ספק שהוסיף בו דברים
לבילור המלמרי בפי מה שרלה, וזהו לומרו, עד היום הזה ,
והוא היה מה שבתב לספים בישרל ונומר , בי לבניה היום
יקרל לספים הרואה,ושר הספוקים לשר זברתי שיהו ליקור
הזמן , בלם היו מפעל המתבן והמקבן עה : ולם תרלה
לומר שיהושע בתב ספרו להסכים עם דברי מ"ל,לומר מעתה
שרמיהו נ"ב לו שמואל בבן המלמרים הם ותבנם על ספר ,
והוא לשר הוסיף עליהם ביד לנקיו הטוהה במו שלומר
בספר שמואל . וזהו מה שרליתי לבאר בענין הפועל ובותב
הספרים הללה :

ואמנם בסולת הספרים הללה לרבעתם, בבר בתבנו מ"ל שנה מוריית
שהם מבלל הבניהים , ולינם מבלל הספרים
הבתובים ברוח הבדש,והיתה בל מורתם בבוחה נמורה , ולבי
בספר משוה שדי לשר עשיתי,הפלגתי התקירה בענין הבבוחה
ורוח הבדש , ובמה תבלל המדרגה הבבוחיית ממדרגת רוח
הבדש,והלם היה ההבדל בבתיבת הבתוך והמשפיע,לו בבתיבת
המבבל לותו,לו בבתיבת הדפס עמנו ? וזה לם בבמותו , לו
בלילותו , לו בבינוני החוזים והשתמש ? בי היה הדרוש
הזה עמוק עמוק מי ימלבנו , ולל מלתי ממנו דבר בי לם
לרב המוזה בלותו פרק הה בל לשר זברתי , וגם שם בתו לף ק"נ
דבריו בקלור מופלג ובלתי מספיקים,ומלתי להה"מבן בפירוש
לתורה דברים זה יראה שהם בותבים לדעת הרב המורה, פר'בהעלות'
ורלוי לל שבדע בלות דעתם ודעת בל לבלם בלחת רוח לף ק"ל ע"ש
הבדש , ושם תבדתי בזה בבלל ובפרט במדרגת בל ספר מן
הספרים מה שנייב טבע הדרוש , ולין זה מבום התקירה
הזאת . ומה שרלוי שבדע בזה עתה הוא מלי זו בתיבה היו
הספרים הללה בניהים ?

ואומר שהיתה מורת הלה הספרים בבוחיית משלשה
בתיבות . הלחת מפלת התומר שהיה בניה , בי
שמואל וירמיהו וזולתם מהבניהים היו בספריהם במדרגת
הבבוחה מלד שזובהו ובתבו ע"י בניהים . והבתיבה השנית
מלשר בת המיני החלקי לבניה שיבתוב בל בספר מהם , ולחרי
שבתבו הלה הספרים על פי ה' ובמיתו היתה מדרגתם
בבוחיית . והבתיבה השלישית היא במה שהלל ית' בשפע
בבוחתו הודיע לבניהים דברים רבים שלל היו נודעים בישרל ,
בדי שיבתבו לותם בספריהם, וזה בתשבות התומות ומלבים
והברותם ועוזות בני ישרל ותזבותיהם , ושיבפר ה' על
הרעה לשר למר לעשות לליהם , וכדומה לדברים הללה שלל
היה לפשר לבניה שינגלם וידעם בי לם מבי הנבורה .
ונמבם לופן בתיבת הספרים ההם , ולין ידעו הבניהים
הדברים העוברים בימים הרלשונים לשר בתבו על ספר ,
לין בפח שמלמו הבניהים דברים בבתבו בלותם הזמנים
בספרי דברי הימים שהזבירו בספר מלבים , והיו בתבים
לותם הדברים מלותו זמן , לם על ידי השופטים לו המלבים
לו לשר בבידי לותם הדורות וכופרים , ומלשר היו מפוזרים
ומפורדים מזה לחד ומזה לחד , והיו בהם דברים בבתבו בפי
הלמון ולל בפי הלחת , ומהם דברים מיוחדים , בי זהו דרך
הבופרים ומנהגי הדברים לשבח ולנחות יותר מהרלוי בפי
להבתם ושבלתם , והיה לל מעורב בהם הלחת עם השקר
והמותר עם ההבדקי , לבן בתב רוח ה' על הבניהים ההם
ויפוס לשבר על ספר בל הספרים ההם בשלמות ולחת ,
ויללפו לליהם בל הבתבים ההם והודיעם הלל ית' בבוחתו
השלמת לותם הדברים ולחתם והבדקם והבדלת הלחת מן
השקר

הקדמה

השקר והכזבתי מהכלתי הכרתי, וקל מעלת המחבר ומדרגתן
בכוחה והמוני החלקי שבחהו על זה והתהודעות הכוחות
שילמת הדברים וילדקס, המה הבחינות הנלבשה לפר מפניהם
ג' בפקות ידענו שמורת הספרים החלה היה בכוחיית * ועם מה שבתבתי
בסדר הספ' כוה תוכל להבין בלבשה בפקות ליפפר שיכופקו לחלק בדרוש
ומדרגתם הזה, ולא התעוררו לחלים עד הנה לחל מקבמיהו קדמים
גם ישנים:

הספק הראשון איך היו ספר שופטים ושמואל ומלכים
מכלל הנביאים, והיה מפר דברי הימי,
לפר נחו בו מלותם הפפורים עמהם מכלל הכתובים, ולתה
תרחה שלין בספר דברי הימים כי אם קלת מספורי תורת
משה בהתיחסות הדורות וקלת מספורי ספרי הנביאי' החלה,
ולם תלחר הדרוש הוה מה שישים ממדרגת הכוחה, או רוח
הקדש, למה אל לא היה מדרגת דברי הימים כמדרגת ספרי
הנביאים החלה עמהה, וייהיו חלו וחלו בלם חם מן הנביאים
או מן הכתובים?

הספק השני הוה, למה לא נחו מפורי נועז ורות ונעמי
בתוך ספר שופטים כשלר הפפורים
שבתבו שמה? ולם היה שכבר יוחד לעניין בועז ורות ספר
בפני עלמו לבבה מן הפבות, יקשה למה מדרגתו חול מכלל
הכתובים ולל מדרגתו מכלל הנביאים, והנה ספר רות שמואל
הנביא עם כתבו כמו שבתב ספר שופטים, והיו בשניהם מיין
לחד והזין לפר קלו בו כלם היה לחד בימי שפוט השופטים,
ולל מה רחו שכמיהו ומה הניע לליהם, שמדרו סדר שופטים
מכלל הנביאים, וספר רות מכלל הכתובים?

הספק השלישי למה שבח בספר שמואל פרשת וידבר
דוד להי' לת דברי השירה הזחת ונו',
תלי' יח' ל' והוה לחד מהמזמורים שבחו בספר תהלים * למנלח לעבד ה'
לדוד ונומר, ויקשה הל למה בח המזמור הזה לבד ולח
מזמור לחר? ונם יקשה זה לפי שלח ימלט לם שב' שמזמר לותו
מזמור בכוחה או ברוח הקדש, ולם היה בכוחה לין הנשם
בספר תהלים בתוך הכתובים? ולם ברוח הקדש לין שמותו
בכלל הנביאים ובתוך הדברים הכוחיים בספר שמואל? לף
כי דוד המלך ע"ה לח היה נביח על דרך הלמת:

התר הספק ל' ואומר בתשובת הספק הלשון, שהכפרים החלה לרבעת'
יהושע שופטי' שמואל ומלכים, היה רלוי שיהיו מכלל
ספרי הנביאי' מהבחינות הנלבשה שזכרתי, ולין כן בפר דברי
הימים, כי לין היה מקבר לותו בניח, לכל עזרל ובחמיה מברו
לותו, כמו שהזל, ולפי שהמה היו מדברי ברוח הק' ולל בניחי',
היה רלוי שיהבה לותו הספר לפר מבלל הכתובים ולל
מהנביאים (והיל הבחיבה הרחשוכה) גם לל בח לליהם נוני
חלקי לקברו, כי לל היו בניחים ולל דבר החלוק יל עמהם
(והיל הבחיבה האבית) וגם לל מבלו בכוחה העניבים לפר
כתבו בו (והיל הבחיבה השלישית) לכל הם מברו לותו ספר
כפי מה שהיה מקובל מבלם מהדברים ההם ומה שחבלו
בספרי הנביאים וכתובים לפר היו בתובם, וכוונו בל להוסיף
ולשנות דברים בספורים שבלו בספרי הנביאים על בל
הביחור ולהטיב הבבתם, ולהודיע שהיו לקבשים הנזברים
שמה שמות לחרים זולת מה שבלו בספרי הנביאי' שנו השמות,
כמו שיתבאר בפירוש הפסוקים, ולזה לותם העזר החלקי
בלופן כתיבתם למנוע דברי קפן ובתוב יוסר לחרי לחת,
ולבן היה הספר הזה מבלל הכתובים ולל מוכח בנביאים
התר הספק והותר בזה הספק הרלשון: ולחשם מנלת רות לל בתבתה
הכ' בתוך ספר שופטים ולל נמנה מכלל הנביאים, לפי שספר
שופטים יוחד בעניו ורלשוה לספורים הכוללים שקרו לישרל
ולשופטיהם בימים ההם מימות יהושע עד שמואל שמואל, ולין
בפק שקרו בותם הזמנים עניבים פרטיים לקבשים מיוחדים
מישרל ולל כזכרו בותו ספר, לפי שהיתה הכוונה בו לבד
לספר הדברים הכוללים לל הפרטיים, לבל כתבר שמואל
עשה את דוד למלך על ישרל ופפ לחרי מספתו ובית
קבין, ולבבודו עשה ספר רות לספר בו שורש יפי לחבר עומד
לבם עמים והבתעפות יבומו, ולהניד שהיה מיושפתת לפ,
ובבוזו רלה מפפתתו היה בניד ומזה לחומים, וכמו שחקוב
שבוזו היה לחבן שופט ישרל. ולפי שבעזותו מגלת רות היה בבח בתרת
שבבר בפלמה כתיבתו על ספר שופטים, עשה ספר רות מגלה פ"ה לף לל
בפני עלמה, ונם להיותו ספור פרטי לל היה רלוי שיכנס עי"ז
בספר שופטים המיוחד לספרים הכוללים. ולפי שעשה זה
שמואל מעלמו לבבוד דוד ולספר יחוסו בלי מוי חלקי, ולל
ספר מה שבתב בזה מלת ה' בבבואה, כי לם בפי המקובל
לחלם, קבלו חז"ל שבתב ברוח הקדש ולל בבבואה, ולבן
שמזהו מבלל הבתובי' כפי מדרגת הרוח לפר קובר בו לדעתם
ז"ל. ולי לפי עוד זה בח בתב שבית והיל, שלף שבולה שהיה
ספר רות מיודרגת ספר שופטים, ושבעשה בבבואה בנמוי
והתהודעות לחלקי כשלר כספרי הנביאים, הנה היתה כוונת
שמואל בתבורו לבבוד דוד כמו שחמרתי, ולבן קול רלו לחבר
לספר תהלים לפר בתב דוד, כדי להודיע ייחוסו, ולמורך
לותו המיוך הוסף בתובים, עם היותו ממדרגה בבואית.
ובבר העירו חז"ל על זה בפ"ק דבבא בתרא, לחרו סדרן של ף ל' ע"ש
בתובים רות תהלים חיוב משלי קהלת שיר השירים קבות
לביהל לספר עזרל ודברי הימים, הנה שמו רות ברלשיתם
מהבבה שזכרתי, להיות פפור בועז במוך לתהלות דוד לפר
בח מזרעו, והותר עם זה הספק השני: ולחשם למה בבתבה התר הספק
בספר שמואל הזירה לפר דבר דוד לה' בהיותו לחד הג'
מהמזמורים לפר מוכר ושבתבה בספר תהלים שהוא הספק
הג'? לחשוב שהיתה הסבה הזה, לפי שחלמות ה' רבות בלשם
דוד המלך ע"ה, ובלפר היה זקן ובח בימים ולל יוכל עוד לפלת
ולבל בחלמות, לחרי רבוי הבלבותיו וה' הניח לו מבניב
בתן בכלל שבח והודלה לבל יח לפר נחלו כרחמיו וכרוב
חפדיו והוזיעו בכל חלמותיו חלויבי, ומפני זה הניח כותב
הספר לחרי הנלמת פפורי החלמות בלם פרשת וידבר דוד
לה' לת דברי השירה הזחת, לל בערך שלר המזמורים, כי
לם להיות השירה בוללת על בל הנבורות והתשועות, ולזה
קובלה שמה ולל הובח מזמור לפר פרטיי. ולף שבחמר
שהיתה השירה הזחת שנורה בפי דוד לחומרה בכל תשועה
ותשועה שהושיעו חשם, הנה מפני בללותה והיותה בחמרת
בכל יום ויום שעזרו חשם והושיעו מלויבי, רלה בותב הספר
להניחה שמה בבחינת בללותה ומעלתה זחת, ולל עשה בן
לפלר השירים והמזמורים להיותם פרטיים וחמרם בזמן
מיוחד: ולין בפק שהשירה היתה ברוח הקדש נחמרה, וכן
הפרשה המשבת חליה ולחלה דברי דוד הלחרונים ונו', ובלף
שמה לפנה שלמר שם בפירושם, לבל לל יתבייב שבל הדברי
שנחמרו ובופרו בספרי הנביאים יהיו בחמרים בנבואה
מהלומר לותם, כי שם נוברו נם בן דברי המלבים והבהנים
והיועלים ושלר הלשים מהלומה ומיתר העמים ולל היו בלם
בביאים ולל דבריהם בבואה, לבל הנביל בותב הספר בתב
העניבים הפפוליים והדברים שלמרו לחרים, שם ברוח הקדש
לו בבואה לו בדרך שבל לו בדרך קללה לו בלמן לחר, בפי
מה שיביל סדר הספור ונרבו: ולחשם למה בתו חלופים
בשירה ההיל מפה שזבר בלן למה שהניל בספר תהלים?
שם היה הלומר לחד ולם נעשה בספר תהלים בסוף ימי דוד
לו קודם לזה? הנה לדבר בו בפי' השירה ההיל ב"ש דבור
מספיק ובלות, יעויין משם בפרשה הב' מספר שמואל, ועם
זה הותר הספק השלישי: ובבר יפפק נ"ב ספק רביעי,
מפה שבתבו חז"ל מגלת קיבות לפר תברה ירמיהו בכלל
הכתובים ולל שמוה מכלל הנביאים, עם היות ירמיהו שבתב
ספרו הוה לפר בתב ספר קיבות גם בן ובספרו ספר בעשה
המגלה ההיל, ויקשה לל למה לל בבתבו הקיבות בתוך ספר
ירמיהו ויוחדו בספר בפני עלמו? בי שיסדרו לותה המגלה
בתוך הכתובים בלל בבתבו מידי הנביאים, לבל זה הספק
לינו מתיחס למקום הזה, לפי שחין מגלת קיבות מיוחסת
לחרבעת הספרים הלחלה לפר לפי בפירוש, בי לם לספר
ירמיהו, ולבן לל לתעבב בו בבחן. ובחבור תנזבר לפר לי

תקרתי

תקרתי עליו עם שאר הדרושים בחלה, הנה זהו מה שרציתי לחקור בכאן בענין מורת הספרים בחלה כלם:

ואמנם בחומר הספרים בחלה לומר שהמומר בכולם בהם הוא הספור והנדת הדברים לשר קרו בימים ההם, והכוונה העמי הרחמן הזה הוא כוונ כוללת בהם, והוא יתקלק לקצעת מיני הספורים לשר בתו בהן, מין ספור הנבואות שנבאו נביאים בתותם הזמנים, ומין ספור הנסים והפלאות לשר עשה בחלה ית' בימים ההם, ומין ספור העונות והפשעים תעשות הלבור והיחיד לשר עשו בזמן זמן מהם, ומין ספור העונשים והרעות לשר מבא לותם, ומין ספור המוסר והתוכחות לשר הוכיחו לישראל שופטיהם וכהניהם ונביאיהם, ומין ספור התשובה והתפלה העבודה הלקית לשר עשו בשובם אל ה', ומין ספור התשועות והנפלאות לשר קבלו מאל ית' בחסדיו, ומין ספור הנסיונות לשר נתנו לחלקים כעל כל לשר נחלם ורב טוב לבית ישראל, ומין הספורים הפשוטים לשר אין בהן לא טוב ולא רע לא שכר ולא עונש, כהסתעפות הדורות ומה שילמה לזה, והם מהברת הספור, וזהו מה שרציתי לומר בחומר הספרים בחלה. חלק הנה בשר בחקר לחפקח שיפקח על זה כלו שאמרתי בהרבעת בנות הספרים בחלה, עוד שלשה בפקות עמומות:

השפק הראשון הוא כי יש היה שהספרי' בחלה הרבעה יותלו לספורים והנדות, ושאר ספרי הנביאים יחלו להנדת העתידות וזכרון הנבואות לשר נבאו, לא כך היך בתוך ספר יעשיהו בת בחורך רב הספור הנדול, היך עלה בנחריב מלך אשור על כל ערי יהודה, ועכין רב שקה, ותפלת חזקיהו עליו, ומכת הנם במחנה מלך אשור, ושלח לו מלך בבל ספרים לחר זה, ותפלתו ותוספת ימיו, ושלח לו מלך בבל ספרים ומנחה ומה שעשה עליו? והספור הזה כלו כבר בת בספר מלכים מלה במלה, ומה התועלת בהשנות והכפל הדברים הנם, ולמה לת קופרו נ"כ בספר יעשיהו ספורים לחרים זולת זה? ועוד בת בתוך הנבואות בספר ישעיהו הזה שחזקיהו לחותו מקום? ובזה הדרך עצמו תמצת בספר מלכים, בספור חרבן ירושלם ושריפת בית קדשנו ותפארתנו וגלות ישראל, והרינת נדליה בן לחיקם, והספור הזה עצמו כתב ירמיהו בספרו בפוף, ויקשה זה מאשר לת היה כתות הספור ההוא בספר ירמיהו, אשר יזכר לזכרון נבואתו לבד? ויקשה ג"כ למה נשנה שמה שלקרי שבפוף ספר מלכים בת מלה במלה, כי היתית כתו שכתבו קל"ו שירמיהו כתב ספרו וספר מלכים, וכתב כל ירמיהו לותו ספור שתי פעמים בשני ספריו ללת לנרך? ויקשה עוד מזה שלתה תמצת בספר ירמיהו הספור הזה עצמו שנית פעם לחרת בפופו, ונזכר כל הספור הרע הזה שלשה פעמים והוא זה מלך? ומה שרציתי לומר בתשובת זה הוא, כי ספורי חזקיהו שבתו בספר מלכים ובספר ישעיהו לת בתו בשניהם מבחינה לחת ולתכלית לחד, לבל בתו מבחינות שונות ולתכליות מתלבים, וזה שבספר מלכים כתב ירמיהו הנביא עה הספור ההוא כלו, להודיע עניני המלך חזקיהו וקורותיו, יען היה הספר ההוא מיוחד לספורי המלכי, והנדת עניניהם, לחוק בספר ישעיהו רחק חזקיהו ומיעתו (שבתובהו כפי קבלתם ע"ה) לספר הנבואות לשר נבא ישעיהו הנביא כלם, ורחו שהיה בלתי רחוי שישמעו ויעזבו הנבואות לשר נבא על כיות סנחריב ועל מלת חזקיהו ויתר הדברים, להיותם נבואות עמומות יורו על עלמותו ודבקותו בחל ית', וכי לת כפל מכל הדברי חלה, ומפני שהיו ראיין לל זכרון לותם הנבואות למעלתם, ולהשלים קבון נבואותיו כמו שאמרתי, כתבו הספורים ההם לת מפלת עמם, כי חם להניד הנבואות לשר נבא ישעיהו עליהם, שלת יתבן הנפתם כי חם לחרי מעת הספורים שהיו נושלים להם, ולבן היו התקלות הדברים שם פרשת * חזקו ידים רפות וברכים כושלות לחמנו וגו', ושעדם על מה שיהיה, והנעויים שלת ירחו ולת יפחדו, כי לת תנוחם רעה נבילת סנחריב, ולחרי זותם הפרשה כלה הספור, ויהי בחרבע עשרה שנה למלך חזקיהו עלה סנחריב ונו', וזכר הנבואות שלחר ישעיהו עליו וכי קוייתו בשלמות, וכן הניח ספור קולי חזקיהו, להניד שישעיהו נבא עליו וכשר התפלל אל ה' כידו שלח לו רפואות תעלה, וזכר ענין שלוחי מלך בבל שבאו לליו, להניד הנבואה שנבא עליו ישעיהו ומה שספר בה מהנלות, ולזה בת לחרי כל זה פרשת *כחמו שם מ' ל' כחמו עמי ונו', לנחמם על הייעוד הרע שהוח עתיד שנבא עליהם, כיון שרציתי שבאו הספורים החלה בספר מלכים לתכלית הספור, ובספר ישעיהו לתכלית הנבואות ושם תכליות מתחלפים: וחמנם בספר ירמיהו בא ספורי הקרבן מהנבואה הזאת נ"כ, וזה שעם היות שבאו הספורים ההם בספר מלכים כשאר הספורים, הנה עוד רחה הנביא להכפיל בספרו לשר ייחד לנבואותיו לת לתכלית הספור, כי שם להודיע הנבואות לשר חזר ושנה לשר נעדר, וכדי להניד לותם הנבואות הזכרת לחרך ונזכיר לותם הספורים לשר נבא עליהם, ומפני זה תרחה אלת בתו בספר מלכים כחותו ספר הנבואות לשר נבא, ולת בתו נ"כ בספר ירמיהו הספורים ההם מדובקים כחשר בתו בספר מלכים, לבל הניח מעט מן הספור והנבואה מחובה לליו לשר נבא על הענין הזה, וכן הניחו כלו מעט מעט מתערב עם הנבואות כמו שאמרתי, להיות התכלית שמה להניח הנבואות לת זולת זה. לחכם מה שבא בסוף ספר ירמיהו ספור החרבן והנלות כלו פעם לחרת מתחלת פרשת כן עזריה ולחר שבח לדקיהו במלכו ונו' עד סוף הספר, והם ספורים פשוטי, מבלי זכרון נבואות והנדת העתיד כלל, והמה עצמם הפרשיות לשר בתו בספר מלכים בסוף, מועתקות לות בותת בלי חלוף, לחות והספרן היתה מורה, שהדברים ההם לוחם דברי ירמיהו ולת כתב הוא הפרשיות ההם, והרחים המורה כל זה שקודם הפרשה המזכרת בסוף הפסוקים הקודמים כחמר * עד הנה דברי ירמי' לת כ"ה ירמיהו, וזה יורה שמה שמר לחרון לת היו דברין. וידמה שעורך הספר לו לבני בנסת הנדולה בשר קבצו הספרים וסדרו ספרי הקדש זה לחר זה, רחו לכתוב בסוף ספר ירמיהו הפרשיות ההם והעתיקום מסוף ספר מלכים, והיה זה לפלי לצתי בנות. לחרת כדי שידע הקורא לין היה חרבן הבית וגלות ישראל לשר נבא עליו ירמיהו בחותו ספר, כדי להודיע לתות דברין וקיום נבואותין, ויען בספרו בת זה לציורין מעורב עם ייעודי נבואותיו כמו שאמרתי, רחו בדרך כלל וקבון לזכרו בסוף ספרו, כחומר בלח זה הוא כלל מה שנבא עליו בספר הזה ירמיהו. והסבה השנית היה כדי שתתאחר לחרי זה נבואת יחזקאל שהיה לחרי החרבן על נהר כבר בתוך הנולה, ולזה שמו בסוף ספר ירמיהו ספור החרבן להיותו בעצה לספר יחזקאל שיבא לחריו, ולת כתפקעו בחה שכתב ירמיהו בתוך ספרו, להיותו מעורב עם הנבואות ולהיותו בתוך הספר, ונחרו לזכור הספור בעצמו מזוכן ולהניחו בסוף הספר ממוך מה שבא יחזקאל לחריו, הנה בחה שאמרתי בזה הותר הספק הראשון הכוכר:

והספק השני הוא כי היה שיוחד ספר שמואל להודיע בו ספורי הלעה ועניניו כלם, למה כותבי הספר לת כתבו עניניו בשלמות והשמיטו עניניו רבותם היה רחוי שיזכרו לותם, וכתבם עזרא בדברי הימים, וזה כמו הנבורים לשר בתו לל דוד נקלע עוד עמור מפני שאול, ורקצי החלון לשר בתו מברוחה להחליך לת דוד, ומה שזכר שם שלמף דוד לת בני להרן והלויים ושסדרם למשוררים ולשוערים להעלות לת ארון האלקים ומספרם, והשיר לשר עשה דוד להודות הודו לה' קראו בשמו בהעלות הארון, וכל זה לת נזכר בספר שמואל. עוד זכר שם בדברי הימים לחרי ענין נורן ארונה היבוסי (שבו בתם ספר שמואל) עניניו לחריו יקרים מלד, ושם מה שהכין דוד לבנין הבית, ומה שנזה לשלמה בנו עליו, ומספר הלויים לשר כתבו לעבודת הקדש ומחלקותם למשמרת לשר עשה דוד, ושהקהיל שרי ישראל ויקם על רגליו וידבר אליהם עניניו מעולים לבנין הבית, ונתן לשלמה בנו תבנית הבית

הקדמה

לבית ודברי דוד לכל הקהל, ומה שנזיך לפת ה' ולפת הקהל, ולמה הם עניבים וספורים תרוכים גדולי המעלה לפי זכרם הגניזה כלם בספר שמואל והוא זר מאד. ויותר זר מזה שגם מדברי הימים לפי כתו ספורים לתרים ממה שזכרם הגניזה בספר שמואל, בעניבי הצופטים כלם, ובספורי עלי ובניו ושמואל הרואה, ובהמלכת שאול ועניניו ומלחמותיו כלם, והמשחת דוד, ועניין גליית, ומה שרלף שאול לפת דוד, וכל עניני לים בשת מהמלכתו ומיתתו, ומיתת עשהאל ואבנר, ועניין בת שבע, ועניין אמנון ותמר, וספור אבשלום כלו, ושבע בן בכרי, ולפי הרעב שבת על דבר הנבעונים, כל העניבים הגדולים הללה לפי זכר שמה עזרת בדברי הימים כלל, וזכר ספורים לתרים שבתו בספר שמואל בעתקים מלה במלה בקלתם שבה תלנת מועצות והשמות לבד: ויקשה ק"כ מה רלה עזרת על כל זה בדברי הימים, ומה הניע לפי כותב ספר שמואל שהשמיע הדברים הללים וכן רבים לשר זכרתי וכתב עניבים

לתר הספק הזה מיעדו בהקד' ספר שמואל.

למעה מהם במעלה? לכל היתר זה עם הרחבת ביאור לבבי תערבבו מידי תבקשבו בנה בהקדמתי לפי' ספר שמואל שהוא המקום הרחוי לליו, ולפי הביאותיו הנה בן יתרך הדבור בהיתרו ויכבד המחקר הזה על המעייבים:

והספק השלישי הוא, כי לם היה שכיון הגניזה ירמיהו עה"ב בתלות התלקים לספר כל עניבי המלכים וקורותיהם בספר מלכים, למה ק"כ לפי בספר עניבים בשלות כלם, ובספקן בספר קנתם והשמטת קנתם? הלפי תרלה שבספור כל מלך ומלך (בין מתלבי יהודה ובין מתלבי ישרלל) תומר הכתוב שיתר דברי המלך ההוא וכל לשר עשה וגבורותיו הלפי הם כתובים על ספר דברי הימים למלבי ישרלל או למלבי יהודה? וזה יורה שהיו ביניהם ספרי דברי הימים לשר בכתבו עליהם עניבי המלכים כלם לחד למלבי ישרלל ולחד למלבי יהודה, ושהגניזה בכתבו ספר מלכים לקח משם קנת הדברים זולת קנת, ועל כן בלחרית הספור יתמר שלשר עניבי זותו המלך שלפי כתב, הנם כתובים על ספר דברי הימים וגו', ועל כן יספק המספקן, לפי היו הדברים כלם כתובים בספרי דברי הימים, מה רלה הגניזה ק"כ לכתוב ספר מלכים, ולמה נזה הלפל ית' במה שלין בו נזרך? ולפי רלתה החכמה העליונה שרלוי היה לכתוב עניבי המלכים על ספר ימי בניה, למה לפי בכתבו כלם ובכתבו קנתם זולת קנתם? ומה רלה עזרת להוסיף בספר דברי הימים בספורי המלכים, יותר ממה שבתב הגניזה בספר מלכים שלקח היותר מועיל ורלוי, ובקנתם השמיט דברים ממה שבתב הגניזה הבה, ולפי ידעבו לם כתוין לדברי הגניזה בספר מלכים, ובשוב שמה שהוסיף לכתוב עזרת ליבו לחת, לו לם בחשוב שחסר הגניזה מהרלוי לכתוב? ועוד תרלה בותם הספורים שבקנתם לפי הוסיף ולפי שבה כלל, והיה מלקבת עזרת בדברי הימים כפי זה מותר ודבר נעל בזכרו מה שספר הגניזה בעלמו, לכל גם היתר הספק הזה לניך למקומו, והוא להקדמת ספר מלכים שהוא מתיסק לתותו מקום ושם תמלאנו בה, ולפי

גם התר הספק הזה מיעד בהקד' ספר מלכים

שלריך עוד במחקר הזה השני: ולתה המעיין בדברי הלה, תלתי פניך בכל לב, תבה בני לבך במה שבתבתי בשני המחקרים הללה, קח בא את ברכתי שר הובאת לך, ולפי תהי ברכת הדיוט הלה בעיניך, כי במה שזכרתי זוה עשיתי הקיר הבה בכתבי הקדש, והקפה כוללת בהם כפי הסברת הפשוטה וקוצר שכלי, והעירותי על זה תמשה עשר שאלות בספריהם, הקדשים מקרוב בתו תפלי, לפי שערוב לבותיבו, ובדי שלפי יתוזו מפיך לזכירם פה שבית בקמור זכרון דברים ריש מלין לומר:

השאלה הראשונה מה כוונו ק"כ במה שקלקו בספרי הקדש של תורה בביאי, וכתובי? בהיות שמותיהם הלה לוכם כפי מהותיהם, ולפי כפי הפועל והמסבר לותם, ולפי כפי לופן כתיבתם:

השאלה השנית למה קרלו החלק הרחשון תורה? בהיות בה חלק הגדיי מהדברים שעברו, ולפי שרוב יעודיי ממה שהיה, וחלק תוריי מהמלות, ולמה לקלו הפס מפלת המלות, ולפי מפלת הכתיבות האחרות?

השאלה השלישית למה לפי כתבו בבולות הבניאי, כלם בתוך ספרי המלבים לשר קרו בימיהם, כמו שהיה בבולות שמואל וכתן וגד וחליהו וחליעב ושאר הבניאים שבזכרו בתוך ספורי המלבים, ולפי יוחדו בספרים לבבולותיהם?

השאלה הרביעית לפ היה לחוי ליוחדו בבולות הבניאים בספרים בפי עלמם בלתי הספורים, לף היהיו מועטות, בעובדיה ויונה ודומיהם מהבניאים, למה ק"כ לפי יוחדו בספרים בפי עלמם גם בן בבולתו שמואל וגד וכתן וחליהו וחליעב ואחיה השלוני וולתו?

השאלה החמישית מה היה עבין ספר שמואל? ולמה לפי בכללו ספורי עלי ושמואל עם שאר הצופטי' בספר צופטים, וספורי שאול ודוד עם שאר המלבים בספר מלבים? ויהיו לם בן הספרים שלשה יהוצע צופטים ומלבים לבד?

השאלה הששית מדוע לפי כתו כל עניבי דוד בספר שמואל? ולמה התחיל ספר מלבים בספרת ומלך דוד זקן וגו', ובזכרו בספר מלבים עניבים לחרים ממבו על יום מותו? והיה רלוי שיתחיל ספר מלבים לחרי מות דוד מעניבי שלמה:

השאלה השביעית לפ יהוצע ושמול כתבו ספריהם, לפי לחרו על היום הזה בעיניבי רבים? וזה יורה שבעשה הספר לחרי בן זמן הרבה, ולפי זכר יהוצע עבין לפ לשלל היה בימיו, ושמואל עשרים שבה שיצב לחרון בקרית יערים שבשלמו לחרי מותו?

השאלה השמינית לפי היו ספר צופטים ושמואל ומלבים מן הבניאים, וספר דברי הימים מן הבתובים? בהיות הספורים שבהו בבניאים הם עלמם שבהו בדברי הימים:

השאלה התשיעית במחלת רות, לפ היה שמואל כתבה והיה מתספורים לשר קרו גם בן בימי שפוט הצופטים, למה לפ בן בכללה בספר צופטים? ומה היה שלל הוסיף בבניאים כי לפ בכתובים?

השאלה העשירית במחלת קיבות, לפ היה ירמיהו הבניא כתבה, למה ק"כ לפ בתה בתוך ספרי הכתובים בהיותה מהבניאים?

השאלה האיא למה בלה בספר שמואל השירה לשר דבר דוד לה', בהיותה לקד מהמזמורים שבהו בספר תהלים ושחוברה ברוח הקדש? ולמה לפ בן הובאה בספרי הבניאים ולפ מזמור לקד?

השאלה החיב למה בהו בספר יעשיהו ספרי תזקיהו המלך, בהיות הספר ההוא מיוחד לבבותות שבבה יעשיהו לפ לספורים, ושבבר בכתב זה בספר מלבים?

השאלה הטג במה שהניח ירמיהו בספרו ספורי קרבן הבית שתי פעמים, לחרי שבבר בספרו פעם לחרת בסוף ספר מלבים במלות מועתקות לות בלות?

השאלה הטו למה בספר שמואל לפ בזברו עניבי דוד בלם? ועוד הגניזה הדברים יקרים מעניבי שזברם עזרת בספר דברי הימים, ולמה לפ בזברו בדברי הימים גפ לדברים גדולים שזבר הגניזה בספר שמול?

השאלה הטן למה בספר מלבים לפ בזברו בספורי מלבים בל העניבים שהיו בספרי דברי הימים לשר למלבים, ובזברו קנתם ובשמטו קנתם?

ולבי נרוב הבולות הללה זבריתי דעתי בהיותם, ולת הבלת שלות, העזירית, הי"ל והטו לשר הבתתי לבדקה בלי תבוכות, הודעתי

הודעתי לכל מקום פלוגי לשמוכי לשר שם לכיל תשובותיהם ולא מצאתי עם זה מלזכרם כאן כי טבע הדברים הכיולכי לשיהם ורצוי היה להעשות כך בשלמות התקירה, שיהו לבבכם לכל הדברים לשר לבבי מעיל בכם היום כי הערת הספיקות לשר עשיתי, והגלת מחשבותי וסברתי בהיותכם כפי קומר הדרוש לא דבר רק הוא מכם, ולא לאחד היה לאחד לשר נגע בלבם בלבו רוח חכמה וביכה רוח דעת וירלת ה' פתחין לו להכניס ידו בדרושים החלה, והרשות בידו להתעסק בזאת התקירה אם יבקשהו בכבוד, ובמה שהניחותי בזה ישמע מכם ויוסיף בקח, וכמאחר לקח הפילוסופי' בספר השמים והעולם, עליכו להודות לרשונים המתחילים בחקירות, כי עם שלא עמדו על החלת הכח עמדו על הערת הספק, ולולא היו הם המתחילים בחקירה, לא הייכו החכרוכי' משלימים לותה:

ואחרי ההצעה הכוללת הזאת והמתקרים החלה, הכה לבכי בא לשיך בעב עיוכי לפרש לרבעה ספרים החלק יהושע ושופטים ושמואל ומלכים כפי סדרם, ולהקל מעלי המלאכה המרובה הזאת ולהטיב ההקפה בספוריהם, רחיתי לחלק כל ספר וספר מהם על פרשיות, לכל לא יהיו לרוכות ונדולות כמו שעשה הלבנ זל, שכלל כל ספר יהושע בחרבעה פרשיות, וספר שופטי' בה' פרשיות, וספר שמואל בה' פרשיות לשרות, ונם לא יהיו קטנות וקלרות כמו שעשה החכם נילוניטו, לשר העתיק ספרי הקדש לכומרים, שעשה בספר יהושע כ"ד פרשיות, ובספר שופטים כ"ל פרשיות, ובספר שמואל לה, לשכחר דרכם בהבדל הפרשיות, ולא לשיה מתכוין לא למעלה ולא למטה, אלא בדרך ממצעי מתיקם כפי תוכר הדרושים והבדל הספורים, ובתחלת כל ספר עשיתי מפתח לפרשיותיו, בניחור דרוש הפרשה ותוכרה והתחלתה וסופה בפסוקים, וזה בלא ספק מהה יועיל מאד לזכרון הדברים ושמירתם בלבבות, למה שהיה רלוי אליכו שבתחלת על שמירת הדברים וזכרוכם, כמאחר בעים ושירות בקולך בתחלת כל פרשה עד שחלות, כפי מה שיסבלו הפסוקי, ושמור הדרוש, העשיר בעיכיכו לא יבכה והדל לא יעניע מהמספר הזה, ואכי זאת בריתי אותם לזכור עד השלות תמיד, עם היות קלתם עלומות הספק וקלתם קלי ההיתרה, כי היה הסדור והההבלה בדברים העיוכיים, מהה שיעזור אל ההבכה השלמה ויכיח אל זכרוכה: והכה בחרתי בדרך הזה להקדים השלות לפי הפסוקים, להיות בעיכי דבר מועיל לעורר העיכים, ולהמשיך הוכחת ולהרחיב התקירה, ונם שהתעוררות השלות יביא פעמים רבות להוסיף העיון בספוקים ולהמשיך בהם עיכיכם מתוקים מדבש ומופת מופיס, ופעמים לסתייע בפירושם מעט מדברי המפרשים ומדרכי המדרשות, ופעמים לשה מהם לא השמיל ולשמיכה ולא היתין ולשמילה, והיה זה לפי שלא הטוב בקבל מהם ולא הרע לא בקבל, והכה הכחתי דברים מדקדוק המלות שבבר בלו בדברי המפרשים לבחירת הקיצור יעוייכו משם, ולבלי מהמדרשות ומשמרי קול ליותר בלות לפלי, ולזכור מקומות דבריהם מה שלא עשה רלק ז"ל, ולא לשכע מהרחות החולשה שבלה בדבריהם בתקומות שהיו דבריהם על דרך הפירוש ולא היו מקובלים לפלם, וכל זה בלעזן מפורש, ולא לבל לבסותך בחידות כרחבע והרמבן ז"ל. והכה לא בתעסקתי להוסיף תועלות מהספורים כדרך הלבנ, להיותו פועל בשל בעיכי, כי דברי הכביאים כלם הם עמוק התועלות בחדות ובדעות, ולי לי בפירוש הכתובים בתוכן היותר מתיאב שתפשר לפלי, מיעד לפר, ובתקירת הדרושים הככללים בהם על תכליתם בשלמות גדול הכתובים כיל לפלי העובה. והרומה להבחין היה בלשוכי עולה לו שם בתוך היות לשת יהגה מבי בפי' הכתובים? יעיין רלשוכה בפרשה מתיאב מהפרשיות דברי המפרשים ודבריהם, ועלימו תעוף מלתי, ולו יפעום למיבדים וידע ויבכיל מי מבלבו את מלך ישראל יש', ומי הוא זה ולי זה הוא מכלכו יכתוב ידו לה' ודעת קדושים יתפל, ולין המלט מהרחבת הדבור בפירוש הזה לא בשפת יתר ודברים מיותרים, כי אם ברבוי החקירה והדריפה והבכת לשתת העכיכים ועתקם, כי רע ומר לי המעשה שהרב הגדול רשי' ז"ל בתפקן בפירושיו לבפלי הקדש ברוב העכיכים עם מה שדרשו חז"ל, והחכ' רלבע עם דקדוק המלות ושטיות הפעם, ועם זה היו ספריו בפירוש יותר קלים מהפסוק עלמו, ולחריכים בפיהם ירמו כלה פעם על כל הדרש ופעם כפי שטיות הפעם וגלהו, ובדקדוק הלשון עברו על הספרים, כעברם על ספר מדברי הימים ושיר הן השירים בקומר גדול, יורה בלשת על קומר הפשה בלשת הפסוקי, הלא ידעו אם לא יביכו איש שבעים פנים לתורה? ושבהירו ושבלתכו ובכמה יתירלו לשתבלת בספרי הקדש, ושבלו בהם מבודות המילות ומבכית החלקות שיעור מופלא, ולין יפרשום במלות מועטות? לא כן לבבי עמדי, שבמקום שרלוי להלריך ליבי רשי לקרי, לוחילה לחלקי יעני דרך שקר יסיר מבבי, תקבה רבתי לפביך, הבותן לפתחים ערמה תתן לרשני לויית הן, תורבי דרך זו לפך, תבחבי במעגלי בדק להבין לחרי ביכה, כמאחר בעים זמירות ישראל, גל עיבי ולבישה בפלאות מתורתך, טוב טעם ודעת למדבי כי במוותך האמבתי, עבדך הקדמה לבי הביכבי ולדעה עדותיך: הכוללת

זה שיך פרע לספ' יהושע

והכה שערתי בספר יהושע ששה עשר פרשיות:

הפרשה הראשונה מספר הכנוסה החלקי הרשונה שבתה על יהושע לחקי מות משה לעבר על עברת הירדן ובוסס על החרן לבבשה. תחלתה ויהי לחקי מות משה ובו' עד ויבו יהושע את שוטרי העם ובו':

הפרשה השנית במה שבוה יהושע על שוטרי העם שיוהירו ישראל על העברת הירדן, ולבבי רחוקן ובד וחקי מבשה על העברתם לחרן. תחלתה ויבו יהושע את שוטרי העם ובו', עד ויבו יהושע בן בון:

הפרשה השלישית במרגלים ששלח יהושע לרגל את יריחו, ומה שקרה להם עמה עם רחב ועם לבבי יריחו. תחלתה וישלח יהושע בן בון ובו', עד ויבבו יהושע בבקר ובו':

הפרשה הרביעית בהעברת ישראל את הירדן ובמה שדבר השל ית' אל יהושע עליו, ועבין התבנים שלקחו מהירדן והתבני שהניחו בתוכו. תחלתה ויבבו יהושע בבקר ובו', עד בעת ההיא לאמר ובו':

הפרשה החמישית במה שוה השל ית' למול את בבי ישראל, ובפסח שעשו ישראל בגלגל, ובמילה שלאה יהושע שם. תחלתה בעת ההיא לאמר ה' אל יהושע בבפסוקים ולהמליץ בהם עבינים מתוקים מדבש ונופת צופים, ופעמים לסתייע בפירושם מעט מדברי המפרשים ומדרכי המדרשות, ופעמים לשה מהם לא השמיל ולשמיכה ולא היתין ולשמילה, והיה זה לפי שלא הטוב בקבל מהם ולא הרע לא בקבל, והכה הכחתי דברים מדקדוק המלות שבבר בלו בדברי המפרשים לבחירת הקיצור יעוייכו משם, ולבלי מהמדרשות ומשמרי קול ליותר בלות לפלי, ולזכור מקומות דבריהם מה שלא עשה רלק ז"ל, ולא לשכע מהרחות החולשה שבלה בדבריהם בתקומות שהיו דבריהם על דרך הפירוש ולא היו מקובלים לפלם, וכל זה בלעזן מפורש, ולא לבל לבסותך בחידות כרחבע והרמבן ז"ל. והכה לא בתעסקתי להוסיף תועלות מהספורים כדרך הלבנ, להיותו פועל בשל בעיכי, כי דברי הבביאים כלם הם עמוק התועלות בחדות ובדעות, ולי לי בפירוש הכתובים בתוכן היותר מתיאב שתפשר לפלי, מיעד לפר, ובתקירת הדרושים הככללים בהם על תכליתם בשלמות גדול הכתובים כיל לפלי העובה. והרומה להבחין היה בלשוכי עולה לו שם בתוך היות, לשת יהגה מבי בפי' הכתובים? יעיין רלשוכה בפרשה מתיאב מהפרשיות דברי המפרשים ודבריהם, ועלימו תעוף מלתי, ולו יפעום למיבדים וידע ויבכיל מי מבלבו את מלך ישראל יש', ומי הוא זה ולי זה הוא מכלכו יכתוב ידו לה' ודעת קדושים יתפל, ולין המלט מהרחבת הדבור בפירוש הזה לא בשפת יתר ודברים מיותרים, כי אם ברבוי החקירה והדריפה והבכת לשתת העכיכים ועתקם, כי רע ומר לי המעשה שהרב הגדול רשי' ז"ל בתפקן בפירושיו לבפלי הקדש ברוב העכיכים עם מה שדרשו חז"ל, והחכ' רלבע עם דקדוק המלות ושטיות הפעם, ועם זה היו ספריו בפירוש יותר קלים מהפסוק עלמו, ולחריכים בפיהם ירמו כלה פעם על כל הדרש ופעם כפי שטיות הפעם וגלהו, ובדקדוק הלשון עברו על הספרים, כעברם על ספר מדברי הימים ושיר הן השירים בקומר גדול, יורה בלשת על קומר הפשה בלשת הפסוקי, הלא ידעו אם לא יביכו איש שבעים פנים לתורה? ושבהירו ושבלתכו ובכמה יתירלו לשתבלת בספרי הקדש, ושבלו בהם מבודות המילות ומבכית החלקות שיעור מופלא, ולין יפרשום במלות מועטות? לא כן לבבי עמדי, שבמקום שרלוי להלריך ליבי רשי לקרי, לוחילה לחלקי יעני דרך שקר יסיר מבבי, תקבה רבתי לפביך, הבותן לפתחים ערמה תתן לרשני לויית הן, תורבי דרך זו לפך, תבחבי במעגלי בדק להבין לחרי ביכה, כמאחר בעים זמירות ישראל, גל עיבי ולבישה בפלאות מתורתך, טוב טעם ודעת למדבי כי במוותך האמבתי, עבדך הקדמה לבי הביכבי ולדעה עדותיך: הכוללת

הפרשה הששית בבביאת יריחו והכבים שבעשו עליה, ואיך בלל יהושע את דבר יבבה לותם. תחלתה ויאמר ה' אל יהושע ובו' עד ויבו יהושע לאמר ובו':

הפרשה השביעית בעין עבן לל בחטאו ובעבשו. תחלת הפרשה ויהי ה' את יהושע ויהי שמעו בבל הארן ובומר, עד ויאמר ה' אל יהושע אל תירא ואל תחת:

הפרשה השמינית בלבידת העי ותלית מלבה. תחלתה ויאמר ה' אל יהושע ובומר, עד לו יבבה יהושע ובומר:

הפרשה התשיעית בעין המזבח שבבה יהושע בהר עיבל וכתה שקרלו שם, ואיך הכביס מה שעשה עם מה שלוה עליו השלום. תחלתה לו יבבה יהושע ובו', עד ויהי כשמוע בל המלבים ובו':

הפרשה העשירית בעין הבבעונ', ומה שעשלו בו' מה שעשלו יש' לשמול את בבי ישראל, ובפסח שעשו ישראל בגלגל, ובמילה שלאה יהושע שם. תחלתה בעת ההיא אמר ה' אל יהושע בבפסוקים ולהמליץ בהם עבינים מתוקים מדבש ונופת צופים, ופעמים לסתייע בפירושם מעט מדברי המפרשים ומדרכי המדרשות, ופעמים לשה מהם לא השמיל ולשמיכה ולא היתין ולשמילה, והיה זה לפי שלא הטוב בקבל מהם ולא הרע לא בקבל, והכה הכחתי דברים מדקדוק המלות שבבר בלו בדברי המפרשים לבחירת הקיצור יעוייכו משם, ולבלי מהמדרשות ומשמרי קול ליותר בלות לפלי, ולזכור מקומות דבריהם מה שלא עשה רלק ז"ל, ולא לשכע מהרחות החולשה שבלה בדבריהם בתקומות שהיו דבריהם על דרך הפירוש ולא היו מקובלים לפלם, וכל זה בלעזן מפורש, ולא לבל לבסותך בחידות כרחבע והרמבן ז"ל. והכה לא בתעסקתי להוסיף תועלות מהספורים כדרך הלבנ, להיותו פועל בשל בעיכי, כי דברי הבביאים כלם הם עמוק התועלות בחדות ובדעות, ולי לי בפירוש הכתובים בתוכן היותר מתיאב שתפשר לפלי, מיעד לפר, ובתקירת הדרושים הככללים בהם על תכליתם בשלמות גדול הכתובים כיל לפלי העובה. והרומה להבחין היה בלשוכי עולה לו שם בתוך היות, לשת יהגה מבי בפי' הכתובים? יעיין רלשוכה בפרשה מתיאב מהפרשיות דברי המפרשים ודבריהם, ועלימו תעוף מלתי, ולו יפעום למיבדים וידע ויבכיל מי מבלבו את מלך ישראל יש', ומי הוא זה ולי זה הוא מכלכו יכתוב ידו לה' ודעת קדושים יתפל, ולין המלט מהרחבת הדבור בפירוש הזה לא בשפת יתר ודברים מיותרים, כי אם ברבוי החקירה והדריפה והבכת לשתת העכיכים ועתקם, כי רע ומר לי המעשה שהרב הגדול רשי' ז"ל בתפקן בפירושיו לבפלי הקדש ברוב העכיכים עם מה שדרשו חז"ל, והחכ' רלבע עם דקדוק המלות ושטיות הפעם, ועם זה היו ספריו בפירוש יותר קלים מהפסוק עלמו, ולחריכים בפיהם ירמו כלה פעם על כל הדרש ופעם כפי שטיות הפעם וגלהו, ובדקדוק הלשון עברו על הספרים, כעברם על ספר מדברי הימים ושיר הן השירים בקומר גדול, יורה בלשת על קומר הפשה בלשת הפסוקי, הלא ידעו אם לא יביכו איש שבעים פנים לתורה? ושבהירו ושבלתכו ובכמה יתירלו לשתבלת בספרי הקדש, ושבלו בהם מבודות המילות ומבכית החלקות שיעור מופלא, ולין יפרשום במלות מועטות? לא כן לבבי עמדי, שבמקום שרלוי להלריך ליבי רשי לקרי, לוחילה לחלקי יעני דרך שקר יסיר מבבי, תקבה רבתי לפביך, הבותן לפתחים ערמה תתן לרשני לויית הן, תורבי דרך זו לפך, תבחבי במעגלי בדק להבין לחרי ביכה, כמאחר בעים זמירות ישראל, גל עיבי ולבישה בפלאות מתורתך, טוב טעם ודעת למדבי כי במוותך האמבתי, עבדך הקדמה לבי הביכבי ולדעה עדותיך: הכוללת

הפרשה האחת עשרית בעין הבבעונ', ומה שעשלו בו' מה שעשלו יש' לשמול את בבי ישראל, ובפסח שעשו ישראל בגלגל, ובמילה שלאה יהושע שם. תחלתה בעת ההיא אמר ה' אל יהושע בבפסוקים ולהמליץ בהם עבינים מתוקים מדבש ונופת צופים, ופעמים לסתייע בפירושם מעט מדברי המפרשים ומדרכי המדרשות, ופעמים לשה מהם לא השמיל ולשמיכה ולא היתין ולשמילה, והיה זה לפי שלא הטוב בקבל מהם ולא הרע לא בקבל, והכה הכחתי דברים מדקדוק המלות שבבר בלו בדברי המפרשים לבחירת הקיצור יעוייכו משם, ולבלי מהמדרשות ומשמרי קול ליותר בלות לפלי, ולזכור מקומות דבריהם מה שלא עשה רלק ז"ל, ולא לשכע מהרחות החולשה שבלה בדבריהם בתקומות שהיו דבריהם על דרך הפירוש ולא היו מקובלים לפלם, וכל זה בלעזן מפורש, ולא לבל לבסותך בחידות כרחבע והרמבן ז"ל. והכה לא בתעסקתי להוסיף תועלות מהספורים כדרך הלבנ, להיותו פועל בשל בעיכי, כי דברי הבביאים כלם הם עמוק התועלות בחדות ובדעות, ולי לי בפירוש הכתובים בתוכן היותר מתיאב שתפשר לפלי, מיעד לפר, ובתקירת הדרושים הככללים בהם על תכליתם בשלמות גדול הכתובים כיל לפלי העובה. והרומה להבחין היה בלשוכי עולה לו שם בתוך היות, לשת יהגה מבי בפי' הכתובים? יעיין רלשוכה בפרשה מתיאב מהפרשיות דברי המפרשים ודבריהם, ועלימו תעוף מלתי, ולו יפעום למיבדים וידע ויבכיל מי מבלבו את מלך ישראל יש', ומי הוא זה ולי זה הוא מכלכו יכתוב ידו לה' ודעת קדושים יתפל, ולין המלט מהרחבת הדבור בפירוש הזה לא בשפת יתר ודברים מיותרים, כי אם ברבוי החקירה והדריפה והבכת לשתת העכיכים ועתקם, כי רע ומר לי המעשה שהרב הגדול רשי' ז"ל בתפקן בפירושיו לבפלי הקדש ברוב העכיכים עם מה שדרשו חז"ל, והחכ' רלבע עם דקדוק המלות ושטיות הפעם, ועם זה היו ספריו בפירוש יותר קלים מהפסוק עלמו, ולחריכים בפיהם ירמו כלה פעם על כל הדרש ופעם כפי שטיות הפעם וגלהו, ובדקדוק הלשון עברו על הספרים, כעברם על ספר מדברי הימים ושיר הן השירים בקומר גדול, יורה בלשת על קומר הפשה בלשת הפסוקי, הלא ידעו אם לא יביכו איש שבעים פנים לתורה? ושבהירו ושבלתכו ובכמה יתירלו לשתבלת בספרי הקדש, ושבלו בהם מבודות המילות ומבכית החלקות שיעור מופלא, ולין יפרשום במלות מועטות? לא כן לבבי עמדי, שבמקום שרלוי להלריך ליבי רשי לקרי, לוחילה לחלקי יעני דרך שקר יסיר מבבי, תקבה רבתי לפביך, הבותן לפתחים ערמה תתן לרשני לויית הן, תורבי דרך זו לפך, תבחבי במעגלי בדק להבין לחרי ביכה, כמאחר בעים זמירות ישראל, גל עיבי ולבישה בפלאות מתורתך, טוב טעם ודעת למדבי כי במוותך האמבתי, עבדך הקדמה לבי הביכבי ולדעה עדותיך: הכוללת

הפרשה השתים עשרית בעין הבבעונ', ומה שעשלו בו' מה שעשלו יש' לשמול את בבי ישראל, ובפסח שעשו ישראל בגלגל, ובמילה שלאה יהושע שם. תחלתה בעת ההיא אמר ה' אל יהושע בבפסוקים ולהמליץ בהם עבינים מתוקים מדבש ונופת צופים, ופעמים לסתייע בפירושם מעט מדברי המפרשים ומדרכי המדרשות, ופעמים לשה מהם לא השמיל ולשמיכה ולא היתין ולשמילה, והיה זה לפי שלא הטוב בקבל מהם ולא הרע לא בקבל, והכה הכחתי דברים מדקדוק המלות שבבר בלו בדברי המפרשים לבחירת הקיצור יעוייכו משם, ולבלי מהמדרשות ומשמרי קול ליותר בלות לפלי, ולזכור מקומות דבריהם מה שלא עשה רלק ז"ל, ולא לשכע מהרחות החולשה שבלה בדבריהם בתקומות שהיו דבריהם על דרך הפירוש ולא היו מקובלים לפלם, וכל זה בלעזן מפורש, ולא לבל לבסותך בחידות כרחבע והרמבן ז"ל. והכה לא בתעסקתי להוסיף תועלות מהספורים כדרך הלבנ, להיותו פועל בשל בעיכי, כי דברי הבביאים כלם הם עמוק התועלות בחדות ובדעות, ולי לי בפירוש הכתובים בתוכן היותר מתיאב שתפשר לפלי, מיעד לפר, ובתקירת הדרושים הככללים בהם על תכליתם בשלמות גדול הכתובים כיל לפלי העובה. והרומה להבחין היה בלשוכי עולה לו שם בתוך היות, לשת יהגה מבי בפי' הכתובים? יעיין רלשוכה בפרשה מתיאב מהפרשיות דברי המפרשים ודבריהם, ועלימו תעוף מלתי, ולו יפעום למיבדים וידע ויבכיל מי מבלבו את מלך ישראל יש', ומי הוא זה ולי זה הוא מכלכו יכתוב ידו לה' ודעת קדושים יתפל, ולין המלט מהרחבת הדבור בפירוש הזה לא בשפת יתר ודברים מיותרים, כי אם ברבוי החקירה והדריפה והבכת לשתת העכיכים ועתקם, כי רע ומר לי המעשה שהרב הגדול רשי' ז"ל בתפקן בפירושיו לבפלי הקדש ברוב העכיכים עם מה שדרשו חז"ל, והחכ' רלבע עם דקדוק המלות ושטיות הפעם, ועם זה היו ספריו בפירוש יותר קלים מהפסוק עלמו, ולחריכים בפיהם ירמו כלה פעם על כל הדרש ופעם כפי שטיות הפעם וגלהו, ובדקדוק הלשון עברו על הספרים, כעברם על ספר מדברי הימים ושיר הן השירים בקומר גדול, יורה בלשת על קומר הפשה בלשת הפסוקי, הלא ידעו אם לא יביכו איש שבעים פנים לתורה? ושבהירו ושבלתכו ובכמה יתירלו לשתבלת בספרי הקדש, ושבלו בהם מבודות המילות ומבכית החלקות שיעור מופלא, ולין יפרשום במלות מועטות? לא כן לבבי עמדי, שבמקום שרלוי להלריך ליבי רשי לקרי, לוחילה לחלקי יעני דרך שקר יסיר מבבי, תקבה רבתי לפביך, הבותן לפתחים ערמה תתן לרשני לויית הן, תורבי דרך זו לפך, תבחבי במעגלי בדק להבין לחרי ביכה, כמאחר בעים זמירות ישראל, גל עיבי ולבישה בפלאות מתורתך, טוב טעם ודעת למדבי כי במוותך האמבתי, עבדך הקדמה לבי הביכבי ולדעה עדותיך: הכוללת

הפרשה השלש עשרית בעין הבבעונ', ומה שעשלו בו' מה שעשלו יש' לשמול את בבי ישראל, ובפסח שעשו ישראל בגלגל, ובמילה שלאה יהושע שם. תחלתה בעת ההיא אמר ה' אל יהושע בבפסוקים ולהמליץ בהם עבינים מתוקים מדבש ונופת צופים, ופעמים לסתייע בפירושם מעט מדברי המפרשים ומדרכי המדרשות, ופעמים לשה מהם לא השמיל ולשמיכה ולא היתין ולשמילה, והיה זה לפי שלא הטוב בקבל מהם ולא הרע לא בקבל, והכה הכחתי דברים מדקדוק המלות שבבר בלו בדברי המפרשים לבחירת הקיצור יעוייכו משם, ולבלי מהמדרשות ומשמרי קול ליותר בלות לפלי, ולזכור מקומות דבריהם מה שלא עשה רלק ז"ל, ולא לשכע מהרחות החולשה שבלה בדבריהם בתקומות שהיו דבריהם על דרך הפירוש ולא היו מקובלים לפלם, וכל זה בלעזן מפורש, ולא לבל לבסותך בחידות כרחבע והרמבן ז"ל. והכה לא בתעסקתי להוסיף תועלות מהספורים כדרך הלבנ, להיותו פועל בשל בעיכי, כי דברי הבביאים כלם הם עמוק התועלות בחדות ובדעות, ולי לי בפירוש הכתובים בתוכן היותר מתיאב שתפשר לפלי, מיעד לפר, ובתקירת הדרושים הככללים בהם על תכליתם בשלמות גדול הכתובים כיל לפלי העובה. והרומה להבחין היה בלשוכי עולה לו שם בתוך היות, לשת יהגה מבי בפי' הכתובים? יעיין רלשוכה בפרשה מתיאב מהפרשיות דברי המפרשים ודבריהם, ועלימו תעוף מלתי, ולו יפעום למיבדים וידע ויבכיל מי מבלבו את מלך ישראל יש', ומי הוא זה ולי זה הוא מכלכו יכתוב ידו לה' ודעת קדושים יתפל, ולין המלט מהרחבת הדבור בפירוש הזה לא בשפת יתר ודברים מיותרים, כי אם ברבוי החקירה והדריפה והבכת לשתת העכיכים ועתקם, כי רע ומר לי המעשה שהרב הגדול רשי' ז"ל בתפקן בפירושיו לבפלי הקדש ברוב העכיכים עם מה שדרשו חז"ל, והחכ' רלבע עם דקדוק המלות ושטיות הפעם, ועם זה היו ספריו בפירוש יותר קלים מהפסוק עלמו, ולחריכים בפיהם ירמו כלה פעם על כל הדרש ופעם כפי שטיות הפעם וגלהו, ובדקדוק הלשון עברו על הספרים, כעברם על ספר מדברי הימים ושיר הן השירים בקומר גדול, יורה בלשת על קומר הפשה בלשת הפסוקי, הלא ידעו אם לא יביכו איש שבעים פנים לתורה? ושבהירו ושבלתכו ובכמה יתירלו לשתבלת בספרי הקדש, ושבלו בהם מבודות המילות ומבכית החלקות שיעור מופלא, ולין יפרשום במלות מועטות? לא כן לבבי עמדי, שבמקום שרלוי להלריך ליבי רשי לקרי, לוחילה לחלקי יעני דרך שקר יסיר מבבי, תקבה רבתי לפביך, הבותן לפתחים ערמה תתן לרשני לויית הן, תורבי דרך זו לפך, תבחבי במעגלי בדק להבין לחרי ביכה, כמאחר בעים זמירות ישראל, גל עיבי ולבישה בפלאות מתורתך, טוב טעם ודעת למדבי כי במוותך האמבתי, עבדך הקדמה לבי הביכבי ולדעה עדותיך: הכוללת

הפרשה הארבע עשרית בעין הבבעונ', ומה שעשלו בו' מה שעשלו יש' לשמול את בבי ישראל, ובפסח שעשו ישראל בגלגל, ובמילה שלאה יהושע שם. תחלתה בעת ההיא אמר ה' אל יהושע בבפסוקים ולהמליץ בהם עבינים מתוקים מדבש ונופת צופים, ופעמים לסתייע בפירושם מעט מדברי המפרשים ומדרכי המדרשות, ופעמים לשה מהם לא השמיל ולשמיכה ולא היתין ולשמילה, והיה זה לפי שלא הטוב בקבל מהם ולא הרע לא בקבל, והכה הכחתי דברים מדקדוק המלות שבבר בלו בדברי המפרשים לבחירת הקיצור יעוייכו משם, ולבלי מהמדרשות ומשמרי קול ליותר בלות לפלי, ולזכור מקומות דבריהם מה שלא עשה רלק ז"ל, ולא לשכע מהרחות החולשה שבלה בדבריהם בתקומות שהיו דבריהם על דרך הפירוש ולא היו מקובלים לפלם, וכל זה בלעזן מפורש, ולא לבל לבסותך בחידות כרחבע והרמבן ז"ל. והכה לא בתעסקתי להוסיף תועלות מהספורים כדרך הלבנ, להיותו פועל בשל בעיכי, כי דברי הבביאים כלם הם עמוק התועלות בחדות ובדעות, ולי לי בפירוש הכתובים בתוכן היותר מתיאב שתפשר לפלי, מיעד לפר, ובתקירת הדרושים הככללים בהם על תכליתם בשלמות גדול הכתובים כיל לפלי העובה. והרומה להבחין היה בלשוכי עולה לו שם בתוך היות, לשת יהגה מבי בפי' הכתובים? יעיין רלשוכה בפרשה מתיאב מהפרשיות דברי המפרשים ודבריהם, ועלימו תעוף מלתי, ולו יפעום למיבדים וידע ויבכיל מי מבלבו את מלך ישראל יש', ומי הוא זה ולי זה הוא מכלכו יכתוב ידו לה' ודעת קדושים יתפל, ולין המלט מהרחבת הדבור בפירוש הזה לא בשפת יתר ודברים מיותרים, כי אם ברבוי החקירה והדריפה והבכת לשתת העכיכים ועתקם, כי רע ומר לי המעשה שהרב הגדול רשי' ז"ל בתפקן בפירושיו לבפלי הקדש ברוב העכיכים עם מה שדרשו חז"ל, והחכ' רלבע עם דקדוק המלות ושטיות הפעם, ועם זה היו ספריו בפירוש יותר קלים מהפסוק עלמו, ולחריכים בפיהם ירמו כלה פעם על כל הדרש ופעם כפי שטיות הפעם וגלהו, ובדקדוק הלשון עברו על הספרים, כעברם על ספר מדברי הימים ושיר הן השירים בקומר גדול, יורה בלשת על קומר הפשה בלשת הפסוקי, הלא ידעו אם לא יביכו איש שבעים פנים לתורה? ושבהירו ושבלתכו ובכמה יתירלו לשתבלת בספרי הקדש, ושבלו בהם מבודות המילות ומבכית החלקות שיעור מופלא, ולין יפרשום במלות מועטות? לא כן לבבי עמדי, שבמקום שרלוי להלריך ליבי רשי לקרי, לוחילה לחלקי יעני דרך שקר יסיר מבבי, תקבה רבתי לפביך, הבותן לפתחים ערמה תתן לרשני לויית הן, תורבי דרך זו לפך, תבחבי במעגלי בדק להבין לחרי ביכה, כמאחר בעים זמירות ישראל, גל עיבי ולבישה בפלאות מתורתך, טוב טעם ודעת למדבי כי במוותך האמבתי, עבדך הקדמה לבי הביכבי ולדעה עדותיך: הכוללת

הפרשה החמישית במה שוה השל ית' למול את בבי ישראל, ובפסח שעשו ישראל בגלגל, ובמילה שלאה יהושע שם. תחלתה בעת ההיא אמר ה' אל יהושע בבפסוקים ולהמליץ בהם עבינים מתוקים מדבש ונופת צופים, ופעמים לסתייע בפירושם מעט מדברי המפרשים ומדרכי המדרשות, ופעמים לשה מהם לא השמיל ולשמיכה ולא היתין ולשמילה, והיה זה לפי שלא הטוב בקבל מהם ולא הרע לא בקבל, והכה הכחתי דברים מדקדוק המלות שבבר בלו בדברי המפרשים לבחירת הקיצור יעוייכו משם, ולבלי מהמדרשות ומשמרי קול ליותר בלות לפלי, ולזכור מקומות דבריהם מה שלא עשה רלק ז"ל, ולא לשכע מהרחות החולשה שבלה בדבריהם בתקומות שהיו דבריהם על דרך הפירוש ולא היו מקובלים לפלם, וכל זה בלעזן מפורש, ולא לבל לבסותך בחידות כרחבע והרמבן ז"ל. והכה לא בתעסקתי להוסיף תועלות מהספורים כדרך הלבנ, להיותו פועל בשל בעיכי, כי דברי הבביאים כלם הם עמוק התועלות בחדות ובדעות, ולי לי בפירוש הכתובים בתוכן היותר מתיאב שתפשר לפלי, מיעד לפר, ובתקירת הדרושים הככללים בהם על תכליתם בשלמות גדול הכתובים כיל לפלי העובה. והרומה להבחין היה בלשוכי עולה לו שם בתוך היות, לשת יהגה מבי בפי' הכתובים? יעיין רלשוכה בפרשה מתיאב מהפרשיות דברי המפרשים ודבריהם, ועלימו תעוף מלתי, ולו יפעום למיבדים וידע ויבכיל מי מבלבו את מלך ישראל יש', ומי הוא זה ולי זה הוא מכלכו יכתוב ידו לה' ודעת קדושים יתפל, ולין המלט מהרחבת הדבור בפירוש הזה לא בשפת יתר ודברים מיותרים, כי אם ברבוי החקירה והדריפה והבכת לשתת העכיכים ועתקם, כי רע ומר לי המעשה שהרב הגדול רשי' ז"ל בתפקן בפירושיו לבפלי הקדש ברוב העכיכים עם מה שדרשו חז"ל, והחכ' רלבע עם דקדוק המלות ושטיות הפעם, ועם זה היו ספריו בפירוש יותר קלים מהפסוק עלמו, ולחריכים בפיהם ירמו כלה פעם על כל הדרש ופעם כפי שטיות הפעם וגלהו, ובדקדוק הלשון עברו על הספרים, כעברם על ספר מדברי הימים ושיר הן השירים בקומר גדול, יורה בלשת על קומר הפשה בלשת הפסוקי, הלא ידעו אם לא יביכו איש שבעים פנים לתורה? ושבהירו ושבלתכו ובכמה יתירלו לשתבלת בספרי הקדש, ושבלו בהם מבודות המילות ומבכית החלקות שיעור מופלא, ולין יפרשום במלות מועטות? לא כן לבבי עמדי, שבמקום שרלוי להלריך ליבי רשי לקרי, לוחילה לחלקי יעני דרך שקר יסיר מבבי, תקבה רבתי לפביך, הבותן לפתחים ערמה תתן לרשני לויית הן, תורבי דרך זו לפך, תבחבי במעגלי בדק להבין לחרי ביכה, כמאחר בעים זמירות ישראל, גל עיבי ולבישה בפלאות מתורתך, טוב טעם ודעת למדבי כי במוותך האמבתי, עבדך הקדמה לבי הביכבי ולדעה עדותיך: הכוללת

הפרשה הששית עשרית בעין הבבעונ', ומה שעשלו בו' מה שעשלו יש' לשמול את בבי ישראל, ובפסח שעשו ישראל בגלגל, ובמילה שלאה יהושע שם. תחלתה בעת ההיא אמר ה' אל יהושע בבפסוקים ולהמליץ בהם עבינים מתוקים מדבש ונופת צופים, ופעמים לסתייע בפירושם מעט מדברי המפרשים ומדרכי המדרשות, ופעמים לשה מהם לא השמיל ולשמיכה ולא היתין ולשמילה, והיה זה לפי שלא הטוב בקבל מהם ולא הרע לא בקבל, והכה הכחתי דברים מדקדוק המלות שבבר בלו בדברי המפרשים לבחירת הקיצור יעוייכו משם, ולבלי מהמדרשות ומשמרי קול ליותר בלות לפלי, ולזכור מקומות דבריהם מה שלא עשה רלק ז"ל, ולא לשכע מהרחות החולשה שבלה בדבריהם בתקומות שהיו דבריהם על דרך הפירוש ולא היו מקובלים לפלם, וכל זה בלעזן מפורש, ולא לבל לבסותך בחידות כרחבע והרמבן ז"ל. והכה לא בתעסקתי להוסיף תועלות מהספורים כדרך הלבנ, להיותו פועל בשל בעיכי, כי דברי הבביאים כלם הם עמוק התועלות בחדות ובדעות, ולי לי בפירוש הכתובים בתוכן היותר מתיאב שתפשר לפלי, מיעד לפר, ובתקירת הדרושים הככללים בהם על תכליתם בשלמות גדול הכתובים כיל לפלי העובה. והרומה להבחין היה בלשוכי עולה לו שם בתוך היות, לשת יהגה מבי בפי' הכתובים? יעיין רלשוכה בפרשה מתיאב מהפרשיות דברי המפרשים ודבריהם, ועלימו תעוף מלתי, ולו יפעום למיבדים וידע ויבכיל מי מבלבו את מלך ישראל יש', ומי הוא זה ולי זה הוא מכלכו יכתוב ידו לה' ודעת קדושים יתפל, ולין המלט מהרחבת הדבור בפירוש הזה לא בשפת יתר ודברים מיותרים, כי אם ברבוי החקירה והדריפה והבכת לשתת העכיכים ועתקם, כי רע ומר לי המעשה שהרב הגדול רשי' ז"ל בתפקן בפירושיו לבפלי הקדש ברוב העכיכים עם מה שדרשו חז"ל, והחכ' רלבע עם דקדוק המלות ושטיות הפעם, ועם זה היו ספריו בפירוש יותר קלים מהפסוק עלמו, ולחריכים בפיהם ירמו כלה פעם על כל הדרש ופעם כפי שטיות הפעם וגלהו, ובדקדוק הלשון עברו על הספרים, כעברם על ספר מדברי הימים ושיר הן השירים בקומר גדול, יורה בלשת על קומר הפשה בלשת הפסוקי, הלא ידעו אם לא יביכו איש שבעים פנים לתורה? ושבהירו ושבלתכו ובכמה יתירלו לשתבלת בספרי הקדש, ושבלו בהם מבודות המילות ומבכית החלקות שיעור מופלא, ולין יפרשום במלות מועטות? לא כן לבבי עמדי,

יהושע א

הפרשה הא בענין עמידת השמש בגבעון ליהושע ומה שהתפלל לפני ה' עליו · תחלת הפרשה לו יכבר יהושע לפ' וגו' עד ויסב יהושע וכל ישראל וגו' :

הפרשה הב במלחמות שעשה יהושע למלכי האמרי והעריים לפני לכד · תחלת הפרשה ויסב יהושע וכל ישראל ונומר עד ויהושע זקן בא בימים :

הפרשה הג במה שמה השם את ה' ליהושע שיחלוק את הארץ לשבטים · ומה שספר שכתן משה בעבר הירדן לראובן וגד וחצי מנשה · תחלת ויהושע זקן בא בימים עד ויעברו כני יהודה ונומר :

הפרשה הד בחלוקת הארץ שעשה יהושע · ובמה שקדם כלב שיתנו לו את חברון · ובמות בני יוסף · ותחלת ויעלו בני יהודה ונומר עד ויעלו מקרב הבנים · תחלת הפרשה ובערי המקלט וערי הלוים · ותחלת ויגשו בני יוסף ונומר עד לו קרא יהושע ונומר :

הפרשה הה לוך שלח יהושע את הראובני והגדי וחצי מנשה לחלכם · והמזבח שבנו על הירדן ומה שעלתה ישראל עליהם · ותחלת לו קרא יהושע וגו' עד ויהי מימים רבים ונומר :

הפרשה הו בהשלמת הספר הזה והנדת הדברים לפני יהושע על ישראל על קיום התורה והנבואה לפני כרת לתם עליו · ומיתת יהושע ומיתת אלעזר הכהן וקבורתם · וקבורת עצמות יוסף · תחלת הפרשה ויהי מימים רבים עד סוף הספר :

הפרשה הראשונה בנבואה הראשונה שנבא אל יהושע [לאחרי מיתת משה] על העברת הירדן ובואם לארץ כנען · תחלתה ויהי לאחרי מות משה ונומר, עד וילן יהושע, וים בפרשה הזאת לשתול שם שתלות :

השאלה הראשונה מה ענין אמרו בפתן משה עבדי מת ? ומה המועיל הזאת היתה בלתי הכרחית ליהושע משכבר ידעה · ומה היה מענין האמור הזה בפני עורך הדברים :

השאלה השנית אמרו על הארץ אשר אנכי נותן להם לבני ישראל, למה לא אמר אשר אני נותן לכם כאשר דברתי ונומר · והכה יהושע היה עובר על הארץ ומכיאל אותה לישראל ולקח לעצמו חלק ממנה כמו שיתבאר ?

השאלה השלישית במה שנאמר ובנ' בחזקת הכוזק ונחלתן והלוזן ? אמר לחזק חזק ונחלתן כי אתה תכניל ונומר, ואמר שנית רק חזק ונחלתן ונומר, ואמר שלשי כלך מיתיך חזק ונחלתן וגו' והיה די בחלק אחד ?

השאלה הרביעית למה נאו הכתובים בהופכים מתחלפים בחזרות הכוזק ? כי בחזקתם אמר חזק ונחלתן לבד · ובשבית אמר רק חזק ונחלתן מאד · הוסיף רק והוסיף מאד · ובשלישית אמר הלא כיתיך · והלשון הזה לא אמר בשנים הראשונים · ולא אמר רק ולא מאד בזה ?

השאלה החמישית בהכפל חזקתו על שמירת התור' ויקיומה ? כי הוא אמר רק חזק ואמץ מאד לשמור לעשות ככל התורה ונומר · לא תסור ממנו ונומר, ומלבד זה הוסיף לומר עוד לא ימוש ספר התורה הזה מפיך וגו', למען תשמור לעשות, והוסף עם כן כפל ומותר ?

השאלה הששית במה שאמר שתי פעמים למען תשכיל, כי הנה אמר בראשונה למען תשכיל בכל אשר תלך · ואמר פעם שנית כי אז תצליח את דרכיך ואז תשכיל · על שמפני זה נקבו המפרשים שתשכיל הראשון היה כלברי המתרגם תצליח · והשני מענין ההשכל, וכפי הפשט שניהם אחד ?

והנני מפרש פסוקי הפרשה בתופן שיתרו השתלות כלם :

(א) ויהי אחרי מות משה עבד ה' ונו' · הנה התחיל הספור הזה בויו · לפי שהיותו כן מהנה הלשון (כמו שכתבנו המפרשים) כי שם להוסיף ולקב' עם מה שהשלים התורה התלקית בו · כי בסוף תורת משה תפסר ענין מיתת משה · ושמיך ידו על יהושע · ועתה הזכיר שניה אשר מותו בא הכתוב ליהושע · והכ' הודיענו עוד בזה · שכל ימי משה עלה לפי כתיקד הכיבור ליהושע · אבל לאחרי מותו בא לו הכתוב · ונם זו לפי כתהו כי שם משה השכיבה אשר קבלה בחיותו משרת משה · כי מיותו הנה זכה למעלת הנבואה · וזהו שאמר ויהי אחרי מות משה ונו' · ויאמר ה' אל יהושע כן משרת משה לאמר · משה עבדי מת ועתה קום עבור ונומר · וכתב הרלב"ג · שאמר זה להגיד · שאין מלכות אחת כוענת בהברתה ופעילו כאלו כימת · ואני לחשוב שכלל זה המאמר שני עניינים · האחד שהם כתעברו מאד בהעברת הירדן, לפי שהיה עתיד משה לדובנו עליו אשר בנזר עליו שלא יבא אל הארץ ולא יעבור את הירדן · ומפני זה הוצרכו להתעכב קרוב לירדן עד יום מותו · לכל עתה לאחרי שמת משה והם שמעו מותו מהוא שהיה בהעברם · אין ראוי שיתאחרו כה עוד · וזהו אומרו · משה עבדי מת ועתה קום עבור · והענין השני הוא שיהושע היה יושב בין תבור וכירים · הלכוף כתנמון ראשו ושק ואפר · ויש מתאבל על מות משה רבו · והאל ית' הודיעו שאין ראוי לעשות כן לאחי קבות · הן להיות משה עבד ה' · וכפני נעוב תלין · והוא עד * כניס לתם ל"ו · לתלקיכ' לא תתנודדו ולא תזיעו קדקד כין עיניכם למת · והשכית הוא שאין ראוי להתאבל על המתים יותר מדאי · וכמו שאמר דוד עה"פ *האוכל להשיבו אלי אכי הולך אלין והוא לא ישוב אלי · ומפני שתי הבחינות האלה נהו שלא יוכיף לשבת עוד בהבלות · לכל יקום משה ויתעסק בהעברת הירדן · וז"ש משה עבדי מת ועתה קום עבור ונומ' · כי בחמרו משה עבדי · רמז לבחינה הראשונה · היותו עבדו לכן בהבה מזיו השכינה · ולמה יתאבל יהושע על מותו · לם היה שיעשה משה בחתכת אלקו ? ובאמרו מת · רמז לבחינה השנית · והיה סוף המאמר ועתה קום עבור את הירדן הזה אתה וכל העם הזה · והכה אמר אל הארץ אשר אנכי נותן להם · לא למעט את יהושע · כי לם לומר אשר אני אתרעם אתה לא נתנה אלין בייחוד · ולא מאת הזה עבר הזה ? לפי שהארץ לא נתנה אלין בייחוד · כי לם להם לבני ישראל · ובהעברתם משם יתקיים השבועה · ולזה אמר להם לבני ישראל · כל ולא למשה בפרט · ואמר להם לבני ישראל · בשתי הודעות · לומר שגם לדור הזה לא היה מתוייב לתת לותם לם לא יהיה זכאי · כי לם לבני ישראל יהיה הדור שיהיה, ועם זה הותרו השתלנ' בראשונה ושנית :

(ב) כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם ונו', הודיעם שלא יתעכבו בעבור הארץ, כי כל המקום אשר ילכו שמה יהיה נתון

[ד] מֵהַמִּדְבָּר וְהַלְּבָנוֹן הַזֶּה וְעַד־הַנָּהָר הַגָּדוֹל נְהַר־פְּרָת כֹּל אֶרֶץ הַחִתִּים וְעַד־הַיָּם הַגָּדוֹל מְבוֹא הַשָּׁמֶשׁ יִהְיֶה גְּבוּלְכֶם׃ [ה] לֹא־יִתְיַצֵּב אִישׁ לְפָנֶיךָ כֹּל יְמֵי חַיֶּיךָ כַּאֲשֶׁר הָיִיתִי עִם־מֹשֶׁה אֶהְיֶה עִמָּךְ לֹא אַרְפְּךָ וְלֹא אֶעֶזְבֶךָּ׃ [ו] חֲזַק וֶאֱמָץ כִּי אַתָּה תַּנְחִיל אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לַאֲבֹתָם לָתֵת לָהֶם׃ [ז] רַק חֲזַק וֶאֱמָץ מְאֹד לִשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוְּךָ מֹשֶׁה עַבְדִּי אַל־תָּסֹר מִמֶּנּוּ יָמִין וּשְׂמֹאול לְמַעַן תַּשְׂכִּיל בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ׃ [ח] לֹא־יָמ֗וּשׁ סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה מִפִּיךָ וְהָגִיתָ בּוֹ יוֹמָם וָלָיְלָה לְמַעַן תִּשְׁמֹר לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַכָּתוּב בּוֹ כִּי־אָז תַּצְלִיחַ אֶת־דְּרָכֶךָ וְאָז תַּשְׂכִּיל׃ [ט] הֲלֹא צִוִּיתִיךָ חֲזַק וֶאֱמָץ אַל־תַּעֲרֹץ וְאַל־תֵּחָת כִּי עִמְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בְּכֹל אֲשֶׁר תֵּלֵךְ׃

[ד] והנה לארץ והוא דרש: התחיל יי' כוונת הנושא, לפי שהיו עקום עבור את הירדן הזה ותהי והעם על החזרן לשכר לכי כותן להם, ולפי שלא יחשבו שיי' יקח הכלים, לכן הודיעם שבזכות זרושלם תהיה הם מתה שבתורה למע' כלומר מקום, ום לא שמשה יהיה אמר שם * מן הנהר נהר פרת, וכלן מן הנהר הגדול נהר פר', והנה הוכיח לומר כלן גדול, לפי שבעיני יהושע היה נדול הדבר שבעיני משה היה קטן, וכן אמר שם משה ועד היה החרמון, וכלן אמר ועד היה הגדול מכוח השמש, כי היה גם היה החרמון בעיני יהושע גדול עם שלא היה כן לפני משה, וליהושע הוסיף לפרש הגבולים עוד, לפי שהוא היה הכובש את הארץ, ולכן הוכיח כל ארץ החתים, וכיוצא מכוח השמש מה שלא נזכר זה במשה. גם נוכל לומר שהנה הוצרך להגביל פה התרומות הללו, לפי שאמר בדרך כלל, כל מקום אשר תדרוך כף רגליכם ונומ', ולכן כיוצא אם יהיה זה כללי בכל העולם או בחוזה מלך ממנו יהיה, ואמר שנבולם יהיה מהנהר הגדול ונומ', ויהיה הדרכת כף רגלם לא בחרת: לא יתיצב איש בפניך כל ימי חייך ונומר, גם זה מכלל מה שנאמר שם במשה, כי אם אמר אחרי הנבלת הארץ, לא יתיצב איש בפניכם פתאום ויורישכם יתן יי' לפניכם על פני כל הארץ אשר תדרכו כה כאשר דבר לכם ונומ', יאמר שלא יתיצב לפי שיעמד כל מקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם כתיתי שהדבר תלוי בגבורתם, ושקיבו בהשגחתו ית', כיון שהנה הענין בדריכת כף רגליהם, שיהיו כן, כי לא יתיצב איש בפניהם [מפני שפחדם ויורישם יתן ה', ולא יהיה היעוד לשיכוונו בכובש הארץ ולא יצוכה, לא בדבר אחר: והנה עם היות שזה כאמר למשה בדרך כלל, לא יתיצב איש בפניכם ונומ', אמרו ליהושע דבר פרט לא יתיצב איש בפניך, לומר שזה לבד יהיה שלא יתיצב איש מהאומות שיהיה לפניו, ולכן אמרו משה ליהושע שלא כח יעמוד בפניו רוכך, ולכן אמרו משה ליהושע בלשון רבים, לא יתיצב איש בפניכם, כי היו השומעים רבים, לבד החל ית' לא אמר ליהושע כי אם לא יתיצב איש לפניך כל ימי חייך: ותפשר לפרש עוד שיהיה לא יתיצב איש בפניך ונומ', שלא יקום בישראל מכהני יעמוד לפני יהושע, כי כמו שהיה החל עם משה שלא קם כנגדו כמותו, כך יהיה עם יהושע בגבורה, לבל יהיה זה לו לבד כל ימי חייו לא אחרי כן תמיד, בעבור משה שלא קם עוד בישראל כמותו לעצל לעולם, ולכן ביהושע אמר לבד כל ימי חייך. כאשר הייתי עם משה יהיה עמך לא ארפך ונומ', ממה שפירשתי יודע לומר כי הפסוק הזה אחרי הפסוקים שלפניו, והוא כי הפסוקים הקודמים הם הוגעים דברי משה אל יהושע, ואמר לו אתה תדרוך כף רגלכם בו לכם יהיה מן המדבר ונומ'. ואמר לו לא יזכו לזה, ועל זה אמר כאשר דברתי אל משה, והוא מה שאמר לעיל כל המקום אשר תדרוך כף רגלכם בו לכם יהיה מן המדבר ונומ'. ואמר לו כאשר הייתי עם משה אהיה עמך ונומר, כי לא תתחה כזה, כי להיותם לפניו יעודי הישועה וכבוש הארץ, ואמר לו חזק ואמץ, כי בעבון ישועת המלחמות תעזוב לניו, וזהו כאשר הייתי עם משה אהיה עמך ונומר, כי בשכיבם לפ' הישועה, ואחכם לך בזה הדברים הכתובים בתורת המלות בעצמם בשביל כזה? שהיות אלין סנגון אחד עולה לשבי נביאים, כבר הקדמתי עליו בכפ מחזה שדי לאמר לו: חזק ואמץ כי אתה תנחיל את העם הזה בדרך ארץ, כמו שאמר כי אתה תנחיל, ופירש רק חזק ואמץ בשמירת התורה, כמו שאמר לשמור לעשו ככל התור', ופירש הלא כתיתיך חזק ואמץ במלחמות. וכבר ארזיו הלא לחזוק לפרש הפסוקים, שמה הלל ית' ליהושע שיתחזק בשלשה עניני. האחד בנגד העם בהנהגתם כפי הראוי ולא יגור מפני היש, ולפי שרובי הקשטו' הם בחלו הארמו' (וכמו שיתבאר בם הזה בעניני בני יוסף) לכן הודיעו שיצטרך אל חזוק רב בהנהגת העם, כי הוא יכניל להם את הארץ, וזה יצטרך חזוק ואומץ רב. החזוק השני בנגד הלל ית' לזה שלא יעזוב אחר תלוותיו, לבל יתחזק לבבו את ילכו ולשמור את כל מצות התור', כי זה פרקי לאות מנודל החומץ, כמו שת' התלח לזיהו ניבור הבובש את ילכו, פל דף כח ולזה אמר בחזוק השני הזה רק חזק ואמץ מאד, שהוזיר עליו ית' מהחרמים. והחזוק השלישי הוא בנגד החוששים בעניני המלחמות לבבם', ומפני זה אמר בחזוק השלישי הזה, הלא לויתיך חזק ואמץ אל תערוץ ואל תחת, לומר שלא יערוץ ולא יחת ית' מפני החוששים. והנה אמר כאן הלא לויתיך מה שלא אמר בשנים הראשונים, לפי שעד עתה לא הזהיר הלל ית' ליהושע על שני חיוני החזוק הראשונים, לבל על השלישי בבר מהו עליו בפרש, ולך, שבמ'. * ומה ית יהושע בן נון ויאמר דברי לא כלו חזק ואמץ כי אתה תניל את העם הזה ונומ', ומפני כן אמר בחזוק השלישי הזה הלא לויתיך בחומץ, ואחכם בעניני המלחמות, הלא לויתיך בבר באה שעבר חזק ואמץ אל תערוץ ואל תחת, ואל אין מוקך להחריך עוד עליו בכאן, ולפי שבם כאמר לו *ואבכי אהי' עמך, לבן סיים בבאן כי עמך ה' אלהיך בכל אשר תלך, והתבוננו אל הפסוקים והותרה השלישית כפי דרך לשי ומה שהלמתי בעדו: ותפשר לומר עוד בפירושם, כי לפי שאמר ליהושע בבאן בתיר הייתי עם משה אהיה עמך, הנה הלל ית' חולי יתחזק יהושע שיהיה זה אל רבו במעלת נבואתו ובכל יתר הדברים, ולכן בעטרך להודיעו שלא הזה מעלתו למעל' משה, כי אם בירוש' החרון ובבאחון החזיקים, שיהיה הלל ית' עמו כמו שהיה עם משה, אבל במדרגת הנבואה לא יהיה לו יתם עמו, ולכן יהיה שלמותו בשמירת התמות שנזה משה והגות בתורתו, לא בזיוקיף לו יגרע מהם דבר קטן לו גדול, ולזה אמ' חזק ואמץ כי אתה תנחיל לו' את העם כבעניני ירושת הארץ כפי אשר נדל מעלתך, ולזה חזק ואמץ בה עם היות אלין הירוש' נזכותך כי אם

יהושע א

כוכות תכוחם, וזהו שאר כשבעתי לתכותם לתת להם, כ"ל להם ולא לך לבדך: ואתכם בעניין הכבושה הבה החזק כלו לזכו כי לם כשחירת מה שזוה משה, לת בתדש דבר מה, וזהו רק חזק ואמץ, כ"ל רק מעניין המלות לת יהיה החזוק לקבות מה שלת קבה משה (כמו שהיה בכבוש הארץ), ולכל החזוק הרב הנדול לשר תניע לליו הוש לבד לשמור ולעשות ככל התורה לשר ציך משה עבדי, לל תסור ממנו ימין ושמאל, ירמה בימין התוספת וירמה בשמאל החסרון, וכבר הבטיחו

תשורם פ"ב קו"ל לזה באמרם שלשת לליפי הלבות בשתבאו בימי לחליו, ולאר

קף קעו עכ"ל ליהושע שלל, לאר לו הקב"ה משה עבדי מת, לין התורה נקרת, לליל על שמו. ולפי שהזהירו על שחירת המלות ועשייתם, כתן לו עזה באה יוכה לשחירת המלות, ולאר שיהיה בהתחדת

קדושין פ"ל קף מ' עכ"ל הקריאה בספר התורה, כי הוא הדרך החתי לזה, כמו שזל"ל תלמוד מביא לידי מעשה, ויהיה לל"ל לת יחוב ספר התורה הזה

(ח) מפיך לת לבד ספר תלה הדברים כדברי ר"י ז"ל, לבל הוא ספר התורה כלו, ויהיה לל"ל הזהירה הרחשונה לשמור ולעשות לת כל המלות, ולאמרו לת יחוב ספר התורה הוא עזה להגיע לשחירת המלות, ולבן לאר למען תשמור, ר"ל למען תשר מההניח והלמוד תבא לשמור בפעל המלות, ויהיה זה כמו

תרי"סעו שלאר הפלוסף בספר המדות, שלין תכלית החכמה המדיבת לדעת המדות המשובחות, כי לם לעשותם. ולפ"ז עוד שבאר, שהיו תלקי התורה החלהית שנים, למוד הדברים המחוכיים המדעיים, ומעשה המלות בפעל, והזהירו על שניהם, רחשונה על המלות המעשיות בלאמרו רק חזק ואמץ מאד לשמור ולעשות ונוא', ולאר כך על הידיעות התיאוריות, בלאמרו לת יחוב ספר התורה הזה מפיך וכו'. והיותר ברור לי שזוה בלאמרו למען תשכיל בכל לשר תלך, כ"ל שלמות התורה יתנו

הפרשה השנית בזה שזוה יהושע לת העם ולת בני גד ובני רחובן על העברת הירדן ובוקם לחרן. תחלתה וימ יהושע ונוא' על ויבלת יהושע. והנה שחלקי בפרשה הזאת שה שחלות:

השאלה הראשונה בלאמרו הכינו לכם לילה ונוא', כי לם היה שניהם לחד כפעם מהעתים ועד הירדן ולבו שם ובכאר עברו לת הירדן, לל היה לל"ל מריך לילה הרבה ולל בשבת' ימי', כי לם ליום לחד להעבר הירדן? ונם ליום הוא היה כלתי מריך המזון והכיל', כי המן היה עדין עמהם, ושאר המאכלים לל היה מריך לליהם הכנה רבה?

השאלה השנית לין לאר בעוד שלשת ימים לתם עוברי'? והנה המרגלים נוכרה שליחותם לאר זה, ומם הלכו לירייחו ובלו בהר ויבאו שוב שלשת ימים, ולאר כך בלו ליהושע, ולאר שבארו עמו בפעם העתים לל מאמינים לל שפת הירדן, ולל עברו גם בלותו יום כי לם בבקר המחרך תלינ, ולפי זה עברו תחשה ימים קודם ההעברה לל שלשה?

השאלה השלישית למה הוא יהושע להכין המילה קודם שליחות המרגלים, ולולי יתחכמו שם ימים רבים, ויותר רלוי היה שלחרי בוקם ויבאו דבריהם, לז ימה לשוערים שיאמרו לעם הכינו לכם מילה

והנני מפרש הפסוקים בלופן יותרו השלות כלם:

(י) **ויצו יהושע** לת שוערי העם וכו'. הסכימו המפרשים כי זה היה ביום שחמו ימי בכי לכל משה, לחרי שבלה לו הבכות שעבר, ופי' בעוד שלשת ימים כתרגומו בסוף תלת יומין. ודעתי בזה הוא שהשליחות המרגלים

(יא) היה קודם המ"ו הזה שבי ימים, ולבן לאר כי בעוד שלשת ימים יעברו ובן היה, כמו שלפרש בפסוק והיה מקלה שלשת

(ט) כוכות תכוחם, וזהו לשר כשבעתי לתכותם לתת להם, כ"ל להם ולא לך לבדך: ואתכם בעניין הכבושה הבה החזק כלו לזכו כי לם כשחירת מה שזוה משה, לת בתדש דבר מה, וזהו רק חזק ואמץ, כ"ל רק מעניין המלות לת יהיה החזוק לקבות מה שלת קבה משה (כמו שהיה בכבוש הארץ), ולכל החזוק הרב הנדול לשר תניע לליו הוש לבד לשמור ולעשות ככל התורה לשר ציך משה עבדי, לל תסור ממנו ימין ושמאל, ירמה בימין התוספת וירמה בשמאל החסרון, וכבר הבטיחו

(ח) מפיך לת לבד ספר תלה הדברים כדברי ר"י ז"ל, לבל הוא ספר התורה כלו, ויהיה לל"ל הזהירה הרחשונה לשמור ולעשות לת כל המלות, ולאמרו לת יחוב ספר התורה הוא עזה להגיע לשחירת המלות, ולבן לאר למען תשמור, ר"ל למען תשר מההניח והלמוד תבא לשמור בפעל המלות, ויהיה זה כמו שלאר הפלוסף בספר המדות, שלין תכלית החכמה המדיבת לדעת המדות המשובחות, כי לם לעשותם. ולפ"ז עוד שבאר, שהיו תלקי התורה החלהית שנים, למוד הדברים המחוכיים המדעיים, ומעשה המלות בפעל, והזהירו על שניהם, רחשונה על המלות המעשיות בלאמרו רק חזק ואמץ מאד לשמור ולעשות ונוא', ולאר כך על הידיעות התיאוריות, בלאמרו לת יחוב ספר התורה הזה מפיך וכו'. והיותר ברור לי שזוה

(ט) בלאמרו הכינו לכם לילה ונוא', כי לם היה שניהם לחד כפעם מהעתים ועד הירדן ולבו שם ובכאר עברו לת הירדן, לל היה לל"ל מריך לילה הרבה ולל בשבת' ימי', כי לם ליום לחד להעבר הירדן? ונם ליום הוא היה כלתי מריך המזון והכיל', כי המן היה עדין עמהם, ושאר המאכלים לל היה מריך לליהם הכנה רבה?

השאלה השנית לין לאר בעוד שלשת ימים לתם עוברי'? והנה המרגלים נוכרה שליחותם לאר זה, ומם הלכו לירייחו ובלו בהר ויבאו שוב שלשת ימים, ולאר כך בלו ליהושע, ולאר שבארו עמו בפעם העתים לל מאמינים לל שפת הירדן, ולל עברו גם בלותו יום כי לם בבקר המחרך תלינ, ולפי זה עברו תחשה ימים קודם ההעברה לל שלשה?

השאלה השלישית למה הוא יהושע להכין המילה קודם שליחות המרגלים, ולולי יתחכמו שם ימים רבים, ויותר רלוי היה שלחרי בוקם ויבאו דבריהם, לז ימה לשוערים שיאמרו לעם הכינו לכם לילה

(י) **ויצו יהושע** לת שוערי העם וכו'. הסכימו המפרשים כי זה היה ביום שחמו ימי בכי לכל משה, לחרי שבלה לו הבכות שעבר, ופי' בעוד שלשת ימים כתרגומו בסוף תלת יומין. ודעתי בזה הוא שהשליחות המרגלים

(יא) היה קודם המ"ו הזה שבי ימים, ולבן לאר כי בעוד שלשת ימים יעברו ובן היה, כמו שלפרש בפסוק והיה מקלה שלשת

[י] וַיְצַו יְהוֹשֻׁעַ אֶת־שֹׁטְרֵי הָעָם לֵאמֹר׃
[יא] עִבְרוּ ׀ בְּקֶרֶב הַמַּחֲנֶה וְצַוּוּ אֶת־הָעָם
לֵאמֹר הָכִינוּ לָכֶם צֵדָה כִּי בְּעוֹד ׀ שְׁלֹשֶׁת
יָמִים אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה לָבֹא
לָרֶשֶׁת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם

יאים. ואתכם נוכר שליחותם לאר זה לענין שלומר והוא, שהלל יע' מה ליהושע קום עבור לת הירדן לתה והעם, והוא הסבים לשלות מרגלים לפנות שלבאר לאחרי זה, לבל שלאם בלופן שישרלל לל ירגישו בדבר ולל יהיו כלנ מהם, והסבים שלל יקבה בילאם לם היה שיתחכמו הרבה, ומפני זה מה לשוערים שימרו לת העם להכין לילה לדרכם ולהנביל

ולהגביל להם ענין ההעברה בשבעת ימים, ויהיה כל זה לא להיותו מרגל אחד, ולא להיותם עמיסים הכרחיים (ר"ל הכנת המזונה) ולא הודיעו לותם שבעבור שבעת ימים יעברו, לכל היה כל זה כדי לזרוז ולהזמינם ולחזק לבם להעברת הירדן, וזהו אומרו כי בעוד שבעת ימים לותם עוברים את הירדן לבוא לרשת את הארץ אשר ה' אלקיכם נותן לכם לרשתה, כי הכתוב אחד בירושת' וגם מפני זה הזהיר מיד לבני גד ולבני ראובן, עם היות זה קודם הזמן הרצוי, כי היה זמנו הכשות ביום ההעברה לא קודם לכן • והנה היה התועלת בכל זה, שלא ישמעו ישראל ויבא לחזוקם הדבר מהגיסת המרגלים, או לא יהיה שם יכולת קודם ההעברה ויאמרו כמו שאמרו המרגלים בימי משה, שלא יהיה זה לעם לפוקה ולמכשול, ולא יחשבו שיהושע שלח מרגלים להיותו מסופק בכבוש הארץ, לכל ברורותם שעם כל שליחותם הוא היה מזומן ומכין עניני ההעבר, וכבוש הארץ בהזמנת העם ובהכינו בכי גד ובני ראובן, ויאמינו שבאו שלח המרגלים וחזק, ושלח שלח המרגלים כי אם לרגל את הארץ ולידע בחי זה תוכן תכבד יותר בכלל • ולזה הניחו להם שבעת ימים, הזמן לחזר חצי שהמרגלים יבואו ויגידו לו עניין יריחו, לדעת אם ראוי לעבור כנגדו או לעבור הירדן בגד ובכתיות לחר • ובעבור זה כתב פר' ויושע יהושע בן נון משטים שניים לבדם מרגלים ונומר לחר זה, להגיד שכל מה שזכר מהזמנה עשה יהושע [כדי לזרוז] עם היות שכבר שלח המרגלים, והלא ית' הקיש דבר עבדו, כי בשבעת הימים בתו המרגלים, בתופן שעברו ישראל את הירדן שהגיסל להם בתותו יום, והנה הותרו כזה השלשות רחזוקה ושליחית • והשלבב השקדל לקיים שהיה השליחות לחר זה המוני ולא עלה בידו:

(יב) ולרחובי ולבני עד ויעבו את יהושע, שלחתי היכן מיכיו שאשה לחר לשבטים השלה ה' אלקיכם מניח לכם מכביב שוכרו יהושע בשמו? והתשובה לזה שיהושע לחר לשבטים

(יג) השלה, זכור את הדבר אשר צוה לתכם משה עבד ה' וכוה לבד הוכירם השבועה שעשו ומה שקיימו עמו וקבלו עליהם בהעברת הירדן, ומלבד שזכר מה שנדרו למשה, רמם עוד יהושע מפלת עמו להניח להם שעבוד שיעשו זה מן הרחוי, כמו שתמצא שאחר יהושע כתב עליהם שלשה לחר כיבוש

זפ' מי' הארץ לגרלם, לחר שם * לתם שמרתם את כל אשר צוה כל כ' לתכם משה עבד ה' ותשמעו בקולי לכל אשר מויתי לתכם, שהנה רמז לתכלי משה ולשעבותיו, וזהו אומרו בכאן לאחר ה' אלקיכם מניח לכם, ל"ל לאחר יהושע עליהם מעמו, הניחו ורחו לכתים לחים הנה הגדול שעושה השל ית' עמכם, כי עם שבשתם ארץ פיחון ועוג, הנה לא בחו החזיקים עוד עליכם, ואין לכם מלחמה עם אדם שבעבור זה תמציו מעבור את הירדן עם לחיכם, וזהו כי ה' אלקיכם הוא מניח לתכם מפניכ, ל"ל שמה' היתה זאת להיותם במצוקה והצטר עם החזיקים אחר מפניכותם • ובתן עוד טעמה אחרת, והיא ובתן לכם את הארץ הזאת, ל"ל כן תאמרו ידיכו רחה ובתבזו לקחתו את תרכושיו מידי החזיקים לחיו כן, לכל ה' אלקיכם נתנה לכם, ואל"ה לחיו דין שתשבו בתוכה ושלחיכם יבאו למלחמה, לכל בניכם ונשיכם ומקניכם ישבו בארץ ונוח, ולחם תעברו, ולבן רחוי שתעשו זה, כי על מנת כן נתן לכם הפם את הארץ • ובתן טעמה שלישית והיא על אחר יניע ה' לאחיכם ככם ונו', ל"ל לא תתמיד הליכתכם בארץ זמן הרבה לשתתעכבו שם ותירגלו מחכה, ולחיו מבקש מכם מה שלא בעצה עמכם לחיו כן, כי אם עד אחר יניע (עו) ה' לאחיכם ככם, כי ה' הוא המניח לאחיכם ומי יקום כנגדו, ומן הרחוי הוא שתעשו זה, כמו שעשו לכם בכניסת ארצכם, וזהו שאמר ככם, וירצו גם המה כלומר כמו שאתם זכיתם לירושת ארץ מוצבותיו' ולמכוחה מהחזיקים והיה זה בעזרת לאחיכם כל בית ישראל, ככה רחוי שאתם גם כן תעזרו לותם לדבריס להם עמהם, למכוחה מהחזיקי ולירוש ארצם, ומיד תשובו בלי עכוב • והנה אחר רצונו יניע לאחיכם ככם, ואחר כך אמר וירצו גם המה, לומר שאחרי שהשל יכובש חז ירצו את הארץ, כי אבד ה' ואחריו הם הקודמים • והנה הוסיף לומר עוד לחר נתן לכם משה, ל"ל שמה' היתה זאת להיותם במכוחה והצטר עם החזיקים לחר מפניכותם • ובתן עוד טעמה אחרת, והיא ובתן לכם את הארץ הזאת, ל"ל כן תאמרו ידיכו רחה ובתבזו לקחתו את תרכושיו מידי החזיקים לחיו כן, לכל ה' אלקיכם נתנה לכם, ואל"ה לחיו דין שתשבו בתוכה ושלחיכם יבאו למלחמה, לכל בניכם ונשיכם ומקניכם ישבו בארץ ונוח, ולחם תעברו, ולבן רחוי (יד)

מה שתלוי, כי המתי הוא בלתי תעשה והבלתי שמיעה הוא בחוץ בחוץ עשה, על כל לאחד מהלוחין יותר, לכל עם כל העזר הלחקי ועם כל שמיעת העם וכניסותם יפטרך עוד עזר שלישי והוא מיוך, שתהיה חזק וחמין כמנהיג הנון, ושם לדם יעבור פיך שתעשנו מיד, כי [כמו שחזרו ר"ל] מלך שתקל על כבודו לין כבודו קדושין כף לב ב מקום, לכבוד המלכות ומורך העם, והותרה השלשה החמשית והששית:

הפרשה השלישית במרגלים ששלח יהושע לרגל את יריחו ומה שקרה להם שם. תחלתה וישלח יהושע בן נון מן עד ויבאו בית אשה הזונה. ופרשה הזאת יש לי לשאול עד שלשה:

השאלה הראשונה מה שהעיר לכלב, לך יהושע שלח המרגלים התלה ולא בעם בדבר ה', שתחר לילו קום עבור וגומ' לך יתיצב איש כפיך וגומ'? ולמה שלח המרגלים עם ידיעתו מה שנעשך כבר בימי משה משליחותם, כי שלח מזה החל ית' עליו? ולך מעמו הכבים לעשות הפעל המסוכן הזה? והנה התכם הנזכר בפירושו לזה המקום לחר, שיהושע לא שלח המרגלים לחקור שם יתכן לילו לעשות מלחמה או להתרחק מחכה, כי שם להחזיק לב ישראל במה שיגידו מירלת העמים וכו', ולמה דברי רוח הם, כי הנה משה גם לא שלחם לחקור שם לך להלחם שם לאו, ולין כפף כי לחזק לבב העם שלחם ושלח מהם מה שיחל, ועם כל זה הנה נמשך ממנו מה שנמשך, ומי המוכיח שכן יהיה בכלן, ועם היות כוונת יהושע כשליחות זה מכוונת לשום שמים, לולי ימשך ממנה מרה בלחרונה, ומה שרחינו שנמשך ממנו עוב בפעל לא ימנע היות השליחות רע ושלח כראוי, ועל כיוצא בזה לחר התכם ורחוי שלח ישעך הרושם הזה במקרה:

השאלה השנית במה שפפר הכתוב שני פעמים השתכתם לחר בחזוקך ותקח החשה את שני האנשים ותצפנם וגומ', ולחר עוד פעם שנית ויש העלית הגגה ותטמנם בפשתי העץ, והנה מיותר לחד מהלה? והמפרשים לחרו שנשנים כלחד:

השאלה הרביעית במה שחזרו המרגלים לרחב לחרי הורידה לותם בעד החלון, שקיים לכתכו משבועתך הזה הבעתנו הנה לכתנו בחים בחרן וגומ', ויקשה זה משני פנים. לחלד למה לא לחזרו לילו כל זה בהיותם על הנן כשנשבעו, ולחרי שהורידם בעד החלון בחבל לו לחריכו עמה הדברים והתנו תנחים, והיה לותו מקום ולותו זמן כלתי רחוי להחריך בדברים? והפן השני מהקושי כי ילחה שתין בפסוק הזה נזכר, כי לחזרו שקיים לכתנו משבועתך הזה השבעתנו ולא לחזרו למה ולא בחי זה לומן יהיו שקיים מלותה השבועה, ולחר זה התילו במחר לחר, הנה לכתנו בחים בחרן, ועל כל לחד מהדברים לחזרו עוד והיינו שקיים, ויהיה לכ' המחר הרחון (שקיים לכתנו) כלי מורך כלל כפי מדר הדברים?

השאלה החמישית למה שנו בכתן הדברים שכבר לחזרו למעלה בהיותם על הנן? כי שם לחזרו כפשוטו תתחיכם לשות שם לא תנידו את דבריכו זה, ובכתן לחזרו זה עתה פעם שנית, ושם תנידו את דבריכו זה והיינו שקיים משבועתך הזה השבעתנו, והוא שם כן כפל דברים כלי מורך כלל?

השאלה הששית במה שחזרה רחב, ותחזר כדבריכם כן הוא ותשלחם וילכו ותקשור את תקות השני בחלון, ויקשה המחזר הזה גם כן מהני פנים. לחלד למה לחזרה כדבריכם כן הוא, והיה רלוי שתחזר כן יהיה? והפן השני למה קשרה חיל תקות השני בחלון, והנה החות הזה לא היה [כדין] כי שם בתת ה' להם את הארץ?

והנני מפרש הספוקים בחופן יותרו השלות כלם:

ב

(א) **וישלח** יהושע בן נון וגו', על ויבאו יהושע בבקר וגו'. הנה יהושע לפי שהיה בכלל החשבים הזה עלו לתור את הארץ בימי משה, וידע בחכמת הסבות שנמשכו מהם הרעות, לם המרגלים בחה שהמיכו לבבריכם ומשכו לחריהם, עתה בשליחו הזה בחר מכלם ולא בכלב בהם בכלן, וזה כי בימי משה כמלוא לרבעה מבות למה שנמשך מהם רעת המרגלים. לחלת שהם בחמת הזה הלבו שנים עשר לבשים, וזה מבב שהעם יחמינו יותר בלשונם הרע ונמשך ממנו מה שנמשך. והשנית שנשלחו כלם לבשים רחוי כני ישראל היה, ולמעלתם היתה בהם לחשבת יותר. והיה בהם ג' מבה שלישית והיא שהזה שלחם לדברים לילם משבע בהם בלבן, וזה כי בימי משה כמלוא לרבעה מבות למה שנמשך מהם רעת המרגלים. לחלת שהם בחמת הזה הלבו שנים עשר לבשים, וזה מבב שהעם יחמינו יותר בלשונם הרע ונמשך ממנו מה שנמשך. והשנית שנשלחו כלם לבשים רחוי כני ישראל היה, ולמעלתם היתה בהם לחשבת יותר. והיה בהם ג' מבה שלישית והיא שהזה שלחם לדברים לילם משבע

כתכור ג"ל ק * הרגול בחומרו * ורחיתם לת הלרן וגו' ומה העריס וגומ', לם יש בה עץ לם לין וגו', כלבו היו בוחרים עתה לם יבלו לבבשה לו לם יתבעזהו משה. והיה גם כן שהה מבה רביעית, והיא שנשלחו משה בעבור כל ישראל ובדעתם, כמו שלחר דברים ט' כג * ותקרבון ללי כלכם וגו', והיתה תשובתם ללינו ולכל העם, כתכור ג' כו כמו שלחר * ויצוו לותם לבר ולת כל העדה, ומתנו כמשך שנתם לבב העם, ולבן לפי שרלה יהושע שתהה רבו גם לחרי עינן המרגלים לת כתבע מלשלות עוד, כמו שלחר * וישלח משה לרגל לת יעזר וגו', לקח בזה מהנהגו ושלח שנים לבשים, ולת שנים עשר כמו שעשה משה, ולת רחבי בני ישראל כי לם לבשים מרגלים, לל שהיה דרכם ולומנותם ללכת לרגל העריס, ונם לת שלחם בעבת ישראל ולת נלה להם מהם לבר, לפני היה ענין שליחותם חרש גדול ונשתיקה רבה, לת לבב שלת ירגישו בהם החוכים כדברי המפרשים, כי לם שלת ידעו ישראל מהם גם. ועוד עוד שלת לום לבר לחר כי לם ענין הרגול, ולזה לחזרו, לבו רחו לת הלרן ולת יריחו, כלומר כלי זה לופן ובלי זה מקום תבבת רחלובה, לת לדעת מחשבת לבבי הלרן כדברי הלבנ', כי לת היה להם מקום לזה, והמה לוכם מבבשים לשדעו מה שקרה להם עם רחב הזונה לדעת מחשבתם, ולין יבלו לרגל המחשבות? כי היה בלתי לפשרי שלהם, ועם זה הותר הספק הרחון: (ב) **ויבלו ויבואו** בית לשה זונה וגו', ויחמר למלך יריחו וגו', וישלח מלך יריחו וגו'. תרגם יונתן זונה פונדקיתא, והמפרשים פירשו שהות כמשמעו. ולחשוב לבי שגם יונתן בא לת יכחיש פירוש המפרשים, לפי שבל לשה פונדקיתא, מפני רוב הלבשים המתלבקים עמה בבית חזק לחד ומזה לחד, ותהייב שתהיה זונה, כי רוב מהם יבבשה, והיה גם היה תשה לחריו, וגם כי רוב הבשים הבחות בחומנות הזה היו זונות קודם לזה, וזכר הבתוב שגם המרגלים הלכה פשטו בדבר, כי לת היה להם

[ג] וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ יְרִיחוֹ אֶל־רָחָב לֵאמֹר הוֹצִיאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלַיִךְ אֲשֶׁר־בָּאוּ לְבֵיתֵךְ כִּי לַחְפֹּר אֶת־כָּל־הָאָרֶץ בָּאוּ: [ד] וַתִּקַּח הָאִשָּׁה אֶת־שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וַתִּצְפְּנָהוּ וַתֹּאמֶר כֵּן בָּאוּ אֵלַי הָאֲנָשִׁים וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאַיִן הֵמָּה: [ה] וְלָא בָּעֵת לִסְגֹּר בַּחֹשֶׁךְ וְהָאֲנָשִׁים יָצָאוּ לֹא יָדַעְתִּי אָנָה הָלְכוּ הָאֲנָשִׁים רִדְפוּ מַהֵר אַחֲרֵיהֶם כִּי תַשִּׂיגוּם: [ו] וְהִיא הֶעֱלָתַם הַגָּגָה וַתִּטְמְנֵם בְּפִשְׁתֵּי הָעֵץ הָעֲרֻכוֹת לָהּ עַל־הַגָּג: [ז] וְהָאֲנָשִׁים רָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם דֶּרֶךְ הַיַּרְדֵּן עַל הַמַּעְבָּרוֹת וְהַשַּׁעַר סָגְרוּ אַחֲרֵי כַּאֲשֶׁר יָצְאוּ הָרֹדְפִים אַחֲרֵיהֶם: [ח] וְהֵמָּה טֶרֶם יִשְׁכָּבוּן וְהִיא עָלְתָה עֲלֵיהֶם [ט] עַל־הַגָּג: וַתֹּאמֶר אֶל־הָאֲנָשִׁים יָדַעְתִּי כִּי־נָתַן יְהוָה לָכֶם אֶת־הָאָרֶץ וְכִי־נָפְלָה אֵימַתְכֶם עָלֵינוּ וְכִי נָמֹגוּ [י] כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם: כִּי שָׁמַעְנוּ אֵת אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת־מֵי יַם־סוּף מִפְּנֵיכֶם בְּצֵאתְכֶם מִמִּצְרַיִם וַאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם לִשְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן לְסִיחֹן וּלְעוֹג אֲשֶׁר הֶחֱרַמְתֶּם אֹתָם:

לָהֶם לְהַכְנִם בְּנֵית, כִּי לֹא כְּדַאי לוֹ בְּרִחוּק הָעִיר, וְכֹחֵר כְּמוֹ לָנוּן בְּהַכְנִיסוֹ מִיד הַרְגִּישׁוּ בָּהֶם וּבְמַלְטָם בְּחֶמְלַת ה', וְזֶהוּ תֹּאמְרוּ, לְכוּ וְרִגְלוּ אֶת הָאָרֶץ וְאֶת יְרִיחוֹ, שֶׁמּוֹס לְכֵד עַל רְחִיַּת הָאָרֶץ, וְהֵמָּה לֹא עָשׂוּ כֵן, אֲבָל וַיֵּלְכוּ וַיְרַגְּלוּ בֵּית לְחֶם זוֹהֲכוּ וַיִּסְבְּכוּ שָׁמָּה, וְזוֹהִי כְּמִצְוָתָם

(ג) שֶׁכֵּן לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ וְגוֹ', וְהִרְגִּישׁ כְּדִבֵּר וְצָלַח לִשְׁלֹחַ לוֹמַר לָהּ, הוֹצִיאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלַיִךְ חֲשֹׁד כִּי בָּאוּ לְבֵיתֵךְ כִּי לַחְפֹּר אֶת כָּל הָאָרֶץ, לֹא שֶׁבָּאוּ לְמִצְוַת הַמֶּלֶךְ אֵלֶיהָ הוֹצִיאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים כֵּן, לֹא שֶׁבָּאוּ לְזִכּוּת עַמָּךְ וְלֹא שֶׁבָּאוּ לְפוֹבְלִקְיוּת וְלַאֲכִילָה, כִּי זֶה לוֹמַר שֶׁבָּאוּ הוֹצִיאִי לְמוֹתָם, וְזֶהוּ תֹּאמְרוּ, הַבָּאִים אֵלַיִךְ אֲשֶׁר בָּאוּ לְבֵיתֵךְ לְזִכּוּת, אֲשֶׁר בָּאוּ לְבֵיתֵךְ שֶׁהוּא לְבַקֵּשׁ הַכְנָסָה, וְתֹאמְרוּ כִּי לַחְפֹּר אֶת כָּל הָאָרֶץ בָּאוּ, לֹא עַל תַּצְוִוּת שֶׁבָּאוּ לְזִכּוּת עַמָּךְ אוֹ לְבַקֵּשׁ הַכְנָסָה כְּמוֹ שֶׁתֹּאמְרוּ, לְשֶׁבַח עַמָּךְ, לִיךְ תֹּאמַר לְנָגְדָּם כִּי עַל כֵּן בָּאוּ כְּפִי קִבּוּלְתִּי? לָכֵן הוֹצִיאִי הָאֲנָשִׁים הַבָּאִים אֵלַיִךְ, כִּי הֵם לֹא בָּאוּ כִּי אִם לַחְפֹּר אֶת כָּל הָאָרֶץ, וְלָזֶה לֹא תַרְשֶׁם עֲלֵיהֶם, שֶׁהֵמָּה מְבַקְּשִׁים אֶת כַּפְּךָ לְקַפְּחָה וְכַפֵּם כָּל כָּבְדֵי הָעִיר: וַתִּקַּח (ז) הָאִשָּׁה אֶת שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים וְגוֹמֵר, וְיֵשׁ הַעֲלָתָם הַגָּגָה וְגוֹמֵר, וְהָאֲנָשִׁים רָדְפוּ אַחֲרֵיהֶם וְגוֹמֵר. הֵנָּה תַּרְשֶׁם בְּכָאן שֶׁזֶּכֶר הַמְעַשֶּׂה שְׁנֵי פְּעָמִים, הַאֶחָד תֹּאמְרוּ וַתִּקַּח הָאֲנָשִׁים וַתִּצְפְּנָהוּ וְגוֹ', וְהַשֵּׁנִי תֹּאמְרוּ וְהִיא הֶעֱלָתַם הַגָּגָה וַתִּטְמְנֵם וְגוֹ'. וְלִפְשׁוֹט שְׁנֵיהֶם הָיָה לָהּ פֶּתַח בֵּיתָהּ סָנוּר, כְּמִנְהָג הָבָתִּים בְּעוֹד לֵילָה, וְשָׁלוּחַ הַמֶּלֶךְ כְּעֵקֶב תּוֹמֵהַּ הוֹצִיאִי הָאֲנָשִׁים, וְיֵשׁ כַּשְּׁמוּעָה זֶה מִיַּד הָעֲמִידָה הָאֲנָשִׁים, לֹא עַל הַגָּג, לְכַל הַשְּׁמִיעָה בְּקוֹל בֵּיתָהּ לְאַחַר הָבָא, וְלָזֶה לֹאמֶר וְתִצְפְּנָהוּ בְּלָשׁוֹן יְחִיד, כִּי לֹא לְהַפְּיוֹתָם אֲבָיהֶם יָדַע, אֲבָל הַבְּדִילָתָם זֶה מִזֶּה, כְּדֵי שֶׁתִּכְבֹּשׁ בֵּיתָהּ וְיִבָּקְשׁוּ לְתוֹכוֹ וְיִמָּלֵט לְאַחַר מִסְּתֵרוֹ, וְיִהְיֶה הָאַחַר שְׁמוּאֵל פ' הַבָּאִים לְפָנֶיהָ. וְלוּלֵי לֹאמֶר שֶׁהַמְרַגְּלִים הָלְכוּ לְהֵיכָן הָיוּ כָּלֵב וּפִנְחָס, וְשֶׁפִּנְחָס עָמַד לְפָנֶיהֶם וְלֹא רָאִינוּ כִּי מַלְאַךְ ה' נִכְחוֹת הוּא, וְלֹא לְךָ הוּא הַמּוֹרֶכֶת לְהַטְעִיוֵן כָּךְ הָאַחַד שֶׁהוּא כָּלֵב, וְזֶה שֶׁבְּתְּבוֹתִי הוּא הַכְּנוֹן כְּפִי הַפְּשָׁט: וְזֶה פְּתָחָה פֶּתַח בֵּיתָהּ בְּתְּבוֹתִי שֶׁזֶּה הַמֶּלֶךְ וְתֹאמְרוּ לְהֶם (ה) וְכַכְּבוֹ שֶׁזֶּה שְׁלוּחֵי הַמֶּלֶךְ הָם הַבָּאִים אֵלֶיהָ/כֵּן כְּתוּב אֵלֶי כְּתִבְיוֹ/ לֹא לְמַעַן הוּא שֶׁבָּאוּ הֵם לְבַקֵּשׁ לֹא לְבַקֵּשׁ הַכְנָסָה, כִּי אִם לְצֹרֶךְ לְזִכּוּת עַמִּי, וְזֶהוּ לְמַעַן כֵּן כְּתוּב אֵלֵי כְּתִבְיוֹ, וְתֹאמְרוּ לְהֶם שֶׁבָּאוּ הֵם לְהַכְנִיסוֹ כְּבָר בְּבֵית, כִּי בְּהַכְנִיסָם זְכוּתָם יִלְבֹּן, וְלָזֶה תֹּאמְרוּ וְלֹא יָדַעְתִּי מֵאַיִן הֵמָּה, כִּי אֵין זֶה מְקוֹם הַזְּמַן. וְתֹאמְרוּ וַיְהִי הַשַּׁעַר לִסְגּוֹר וְגוֹ', לְפִשְׁטוֹ שֶׁיִּפּוֹרֵשׁ עַל שַׁעַר הָעִיר/וְשָׁם תֹּאמְרוּ זֶה עַל שַׁעַר הַבַּיִת? תֹּאמַר שֶׁבְּרוֹתָה לִסְגּוֹר פֶּתַח בֵּיתָהּ בְּתֹךְ שֶׁהוּא חֹזֶק הַזְּמַן לְסִגּוּר כָּל הַכְּנִיסוֹת בְּכַנְסִים שָׁם, הֵם עֹשִׂין בְּהֵכֶף שֶׁיִּסְגְּרוּ מִפְּנֵי/וְלֹא יֵדְעוּ לְהֵיכָן הָלְכוּ, וְלָכֵן יַעֲלֶה עַל דַּעְתָּם שֶׁיִּרְדְּפוּ אַחֲרֵיהֶם לְהַקִּישׁ כִּי יִשְׁנוּם/לְפִי שֶׁלֹּא יִתְרַחֲקוּ מִלְּךָ, וְשֶׁהֵיכָן בְּתוּתָם וְזֶהוּ תּוֹרֶה עַל שֶׁהֵם יִלְכוּ מִן הָעִיר, שֶׁלֹּא הָיוּ בְּעִיר לֹא הָיוּ יוֹדְעִים בְּתֵכֶף מִן הַבַּיִת/וְכֵהָה בְּתֵכֶף לֹא הָיוּ לְבָרוּחַ אַחֲרֵיהֶם

(ו) עַל הַגָּג, לְפִי שֶׁעָרְכָה עֲלֵיהֶם הַפִּשְׁתָּן, כְּתוֹפֵן אֵירֹחַ לְעֵין כָּל שֶׁלֹּא לְמַטָּה מִמּוֹנוֹ דָּבָר, בְּהִיוֹתוֹ כְּסָדוּר גָּדוֹל וְכַעֲרֻכָה רָבָה/וְלִפְנֵי זֶה הִסְתַּכְּלוּת אֹתִי, וְהוֹתִירָה הַשְּׁלֹשָׁה הַבָּתִּים: וְזֹכֶר (ו) שֶׁהוּא הַכְּנִיסוֹ שְׁלוּחֵי הַמֶּלֶךְ לְתוֹכוֹ רְדִיפָתָם לְפִי מִקְצָבָם דֶּרֶךְ הַיַּרְדֵּן, וְלִבְנֵי הַמַּעְבָּרוֹת לְהִתְעַלְּמוּת הָרַב הוּא שֶׁעָשָׂתָה רַק, הֵנָּה עוֹד סָגְרָה פֶּתַח בֵּיתָהּ/כְּדֵי שֶׁלֹּא יֵדַע שֶׁהֵם לְפָנֶיהָ אוֹ לְזִכּוּ/בְּתוֹפֶת שֶׁלֹּא יִהְיֶה סָבָה לְהִתְפָּרֵסַם הַדָּבָר/וְזֹכוּ וְהַשַּׁעַר כְּנָרוּ לְתֵכֶף כְּתֹאַר יֵצְאוּ הָרוֹדְפִים לְחֲרִיפָם, לֹא שֶׁעָרוּ הַמְרַגְּלִים אוֹ לְכָל הַבַּיִת, לְתֹאַר יֵצְאוּ הָרוֹדְפִי/מֵהַבַּיִת לְרַדּוֹף לְחֲרִיפָם. וְשֶׁם יִהְיֶה פִּי הַשַּׁעַר הַנִּזְכָּר בְּצִבּוּר הַפְּקוּדִים הַלָּלוּ שַׁעַר הָעִיר? תֹּאמַר וַיְהִי הַשַּׁעַר לִסְגּוֹר, לֹא בְּתֹאַר שֶׁתֹּאמַר לְתוֹכוֹ אֶת שֶׁתֹּאמַר שְׁלוּחֵי הַמֶּלֶךְ וְשֶׁהֵם נִדְחָקִים בְּשַׁעַר הָעִיר, כִּי אִם בְּתֹאַר שֶׁהֵם בְּשַׁעַר הָעִיר, וְכֵן רְאוּי לְעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ שֶׁתֹּאמַר שְׁלוּחֵי הַמֶּלֶךְ וְשֶׁהֵם נִדְחָקִים בְּשַׁעַר הָעִיר, כִּי מִפְּנֵי שֶׁלֹּא לְפִי סְדַר הַמְרַגְּלִים לֹא הָיוּ בְּשַׁעַר הָעִיר, לֹא הָיוּ הָרוֹדְפִים לְחֲרִיפָם בְּשַׁעַר הָעִיר, וְלֹא הָיוּ הַשְּׁלוּחִים בְּשַׁעַר הָעִיר, וְלֹא הָיוּ הַמְרַגְּלִים בְּשַׁעַר הָעִיר, וְלֹא הָיוּ הַפְּקוּדִים הַלָּלוּ

יהושע ב

[יז] וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים נְקִיִּם אֲנַחְנוּ מִשְּׁבֻעָתֵךְ הַזֹּאת אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ׃ [יח] הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָאִים בָּאָרֶץ
אֶת־תִּקְוַת חוּט הַשָּׁנִי הַזֶּה תִּקְשְׁרִי בַּחַלּוֹן אֲשֶׁר הוֹרַדְתֵּנוּ בּוֹ וְאֶת־אָבִיךְ וְאֶת־אִמֵּךְ
וְאֶת־אַחַיִךְ וְאֶת כָּל־בֵּית אָבִיךְ תַּאַסְפִּי אֵלַיִךְ הַבָּיְתָה׃ [יט] וְהָיָה כָּל אֲשֶׁר־יֵצֵא
מִדַּלְתֵי בֵיתֵךְ הַחוּצָה דָּמוֹ בְרֹאשׁוֹ וַאֲנַחְנוּ נְקִיִּם וְכֹל אֲשֶׁר יִהְיֶה אִתָּךְ בַּבַּיִת דָּמוֹ
בְּרֹאשֵׁנוּ אִם־יָד תִּהְיֶה־בּוֹ׃ [כ] וְאִם־תַּגִּידִי אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיִינוּ נְקִיִּם
מִשְּׁבֻעָתֵךְ אֲשֶׁר הִשְׁבַּעְתָּנוּ׃ [כא] וַתֹּאמֶר כְּדִבְרֵיכֶם כֵּן־הוּא וַתְּשַׁלְּחֵם וַיֵּלְכוּ וַתִּקְשֹׁר
[כב] אֶת־תִּקְוַת הַשָּׁנִי בַּחַלּוֹן׃ וַיֵּלְכוּ וַיָּבֹאוּ
הָהָרָה וַיֵּשְׁבוּ שָׁם שְׁלֹשֶׁת יָמִים עַד־
שָׁבוּ הָרֹדְפִים וַיְבַקְשׁוּ הָרֹדְפִים בְּכָל־
[כג] הַדֶּרֶךְ וְלֹא מָצָאוּ׃ וַיָּשֻׁבוּ שְׁנֵי הָאֲנָשִׁים
וַיֵּרְדוּ מֵהָהָר וַיַּעַבְרוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ
בִּן־נוּן וַיְסַפְּרוּ־לוֹ אֵת כָּל־הַמֹּצְאוֹת אוֹתָם׃

[יז] רַנְּשַׁמַּע וַיּוֹמֶס לְבָבֵנוּ וְלֹא־קָמָה עוֹד רוּחַ
בְּאִישׁ מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא
אֱלֹהִים בַּשָּׁמַיִם מִמַּעַל וְעַל־הָאָרֶץ
[יב] מִתָּחַת׃ וְעַתָּה הִשָּׁבְעוּ־נָא לִי בַּיהוָה
כִּי־עָשִׂיתִי עִמָּכֶם חָסֶד וַעֲשִׂיתֶם גַּם־
אַתֶּם עִם־בֵּית אָבִי חֶסֶד וּנְתַתֶּם לִי אוֹת
[יג] אֱמֶת׃ וְהַחֲיִתֶם אֶת־אָבִי וְאֶת־אִמִּי
וְאֶת־אַחַי וְאֶת־אַחְיוֹתַי וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר
לָהֶם וְהַצַּלְתֶּם אֶת־נַפְשֹׁתֵינוּ מִמָּוֶת׃
[יד] וַיֹּאמְרוּ לָהּ הָאֲנָשִׁים נַפְשֵׁנוּ תַחְתֵּיכֶם
לָמוּת אִם לֹא תַגִּידוּ אֶת־דְּבָרֵנוּ זֶה וְהָיָה
בְּתֵת יְהוָה לָנוּ אֶת־הָאָרֶץ וְעָשִׂינוּ עִמָּךְ
[טו] חֶסֶד וֶאֱמֶת׃ וַתּוֹרִדֵם בַּחֶבֶל בְּעַד הַחַלּוֹן
כִּי בֵיתָהּ בְּקִיר הַחוֹמָה וּבַחוֹמָה הִיא
[טז] יוֹשָׁבֶת׃ וַתֹּאמֶר לָהֶם הָהָרָה לְכוּ פֶּן־
יִפְגְּעוּ בָכֶם הָרֹדְפִים וְנַחְבֹּתֶם שָׁמָּה שְׁלֹשֶׁת
יָמִים עַד שׁוֹב הָרֹדְפִים וְאַחַר תֵּלְכוּ
[יז] לְדַרְכְּכֶם׃ וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הָאֲנָשִׁים
נְקִיִּם אֲנַחְנוּ מִשְּׁבֻעָתֵךְ הַזֹּאת אֲשֶׁר
[יח] הִשְׁבַּעְתָּנוּ׃ הִנֵּה אֲנַחְנוּ בָאִים בָּאָרֶץ

יוצאי הארץ ומה המון העם כלם כאונו מפניהם / לפי שידעו שיצאלם לא יכבוש הארץ ויצאו הם לשם ועבדום / לכל יקרימום ולא יהיו כל כאחד * והכה כתבה הפסוק בכל לשון מהירועות החלה /

לחרם עליה, לא תחשוב שאת שבדרכו נהיותנו טמוכים על
ענן היה קיים, ליכו כן, כי נקיים לנתנו ויצועתך לזר
השבעתנו להיותנו לטוכים שאת, לבל עתה שלחתנו נקיים
ובכתירתנו עומדים עתה כעשה הכדר מקדש/ולזה עשחוהו
פעם לחרת לזר הירדה

בעד החלון/ווהו הכה לנתנו[כה] וַיֹּאמְרוּ אֶל־יְהוֹשֻׁעַ כִּי־נָתַן יְהוָה בְּיָדֵנוּ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ וְגַם נָמֹגוּ כָּל־
בחים בחרן וגו', שנתנו לה ישְׁבֵי הָאָרֶץ מִפָּנֵינוּ׃
הדרך והחופן לזר בו תהיה
הגלת בית לחיה, וזה סוף
המאמר דמו ברחבו אם יד
תהיה בו, וזכרו עוד מה שאמרו לה על הנס שבל זה יהיה
(כ) בתנאי ההעלם, וזהו ואם תגידי את דברינו וגו' והייכו נקיים
משבועתך לזר השבעתנו/ולא לחרו משבועתך על הרחשונה,
כי אם על זאת/ולפי שעשתה על דעתה לחרו לזר השבעתנו,
ובכה הוסרו השלחות הרביעית והחמישית כמה שפירשתי בזה׃
(כא) ותאמר כדבריכם כן הוא וגו', ותקשר את תקות השני וגו'.
השבה רמז שמה שאמרו מהיותה נקיים משבועת הרחשונה
שעשו בניית בהיותה אם לחומים, כן הוא כפי הדין, ולזה

לחרו כן יהיה, ולא כן יהיה, ולענין הבדר החדש והתכזים
שהתנו בדבר קבלם על עצמה, וזהו ותקשר את תקות השני
וגו', כל שקשרתו לזמן הרחוי בפנים על העיר, וכן פירשו
המפרשים. ולחזוב שיהיה שהיה ברוב דעתה לא תכתה
לקשור תקות השני לזמן
החלחמה ועת הגורך לבד,
לפי שלו יהניעו בלחומו שהי
ויהרגוה לבני העיר, ולבן
לחומה שעה והלכה קשרה
מיד תקות השני בחלון/ותקות
השני לחשוב שהיה לחבל לשר הורידת/ בו כי היה מקום השני,
ולבן לחרו קוע השני הזה, והוחרה השלחה השנית: ולבו (כא/כג/כד)
ויבואו ההרה וגו'/ויאמרו שני החנשים וגו', ויחזרו על יהושע.
זכר שעשו כמו שנחה רחב/ושלבו כהר שלשת ימים ושבו על
יהושע/ופשרו לו מה שקרה לחחם ומה שנדרו לרחב הזונה/ועוד
לחרו שהחרון כלנו היה כבר בתנו לליה/ושנם לבני החרון כך
הוא הענין בעיניה/ כי כמונו מפנים/ וכל זה זכר שלבל יהוש/
ולא לעשם/לפי שהיה ענין שלימותם בעלם מסה כמו שלחרנו:

פרשה רביעית בענין העברת הירדן לוך עברו, ומה שלחר לבל ית' לל יהושע עליו וענין החנשים. תחלתה ושנם
יהוש', עד בעת ההיא לחר יי' לל יהושע/ והנה בפרשה הזחת בענין העברת הירדן שחלתי שם שחלות:

השאלה הראשונה הנה ירחה מדברי יהושע (במה שמוה את העם שיעשו ולבו
לחרי לרון ברית יי' כי לא עברתם בדרך מתמול שלשום,
ומה שלא התקדשו כי מחר יעשה יי' בקרבכם כפלאו')
שהוא היה יודע שמי הירדן יכרתון, ויקשה מלד זה, לפי
שלא מיבו דבור לבל ית' שלין שידיעתו זה? והמפרשים
לחרו שבבל הודיעו זה ולא לא בתבה, והוא דוחק גדול לומר
שבתה לו בבוחה ולא בתבה?

השאלה השנית מה הוא המורך שיהיה בנם הגדול
הזה מכריתת מי הירדן? ולפם היה
כדי שישראל יעברו בו? הנה לין לפם שהירדן לינו כהר כל
כך גדול שלא יוכלו לחבוש לעברו, והנה דוד ולחביו בעברו
(ברלשי' לג) בחפי לחבושים בהו עברו לותו/ויעקב לחר *כי במלקי עברתי
לת הירדן הזה/והמרגלי שלא יהושע עברו לותו נ"כ/ ובחותו
מקו' שהם עברו יוכלו לעבו' בני ישרל כולם?

השאלה השלישית לם לבל ית' לא לחר ליהושע
בכלן כי לם היום הזה לקל
גדלך בעיני ישרל/ ושילוה לבהנים שבעברם בירדן יעמדו
בקני מי הירדן, לוך יהושע דבר ל' העם מה שלא בלחר לו?
שהוא לחר מי הירדן יכרתון/ וזה הנם לא הודיעו לבל יתברך
בדבריו/ומה בן לוך יעד הוא במה שלא בלחר לו?

והנני מפרש הפסוקים בחופן יותרו השלחות בלם:

ג

(א) **וישכם** יהושע וגומ'. התבאר בתור
שבשנת המרגלים בחדש שבא
הוכיח משה לישראל/ ובשבעה
בחדר מת משה, והתחלו
עליו שלשים יום שבשלמו
בשבעה בניסן, ושלשה ימים
שהוזהירם יהושע טרם עברם לת הירדן/ כמלא שעברו ישרל
(בפס' ד' י"ט) לת הירדן בעשרה בניסן, וכו ביום עלו/ כמו שלחר * והעם
עלו מן הירדן בעשור לחדש הרחשון/ כך לחחת קבלת
(קדושין פ"ח לבו' ל"ח) רבותינו ז"ל בזה/ויהיו פירוש ויהי לחרי מות משה/ לחרי תמי
ימי בכיתו/ וכו ביום מה להבין לגילה/ וביום מתרתו השבים
בבקר ונפע העם מהשטים ובחו עד עבר הירדן ולנו שם
טרם יעבורו/ וביום השלישי להזומנתם עברו לת הירדן/
(ב) וזהו ויהי מקן שלשת יומים: והלשבע כתב שישלל ית' בחר שלח

(ועם היות שעד עתה היו הכהנים נושאים את הארון, הנה
עתה לכבוד שיעשו אותו לקדושה יותר מפני העם.
וזאת תאמר בקצרה מקומות בשלשה הכהנים את הארון בהעברת
הירדן, וכשהכניסו את יריחו, ובהחזירתו למקומו בימי דוד
כשנכרת מאבשלום, שלשתם

סוטה פז ע"ב
ב"ב צט ע"ב
שמו' ב
ע"ז כט ע"ב

* ויצב לדוך ולהניחו את הארון
הלקיים יהושע, ועוד מלבדו
במקום אחר בבנין הבית
שהעלוהו הכהנים מעיר דוד
לבית קדש הקדשים,) ועם
היות שזכרו הכתוב לחודי לחודו

(ג) ויצו מקצה שלשת ימים: וימי
את העם לאמר כראותכם את
ארון ברית ה' ונו', הנה
המפרשים כתבו, שבהיות
הענן הולך לפני העם הוא
היה המכוין והמורה דרך יפר
לפניהם, לכל לחדי שבכתלקו
ענני הכבוד בסבת מות משה
הודרך לתת לפניהם מכוין
מורה דרך והוא ארון הברית,
ועם היות שנימי משה הארון
היה נוסע לחדי הדגלים,
הנה כאן מה שיסע רחשובה:

(ד) אך רחוק יהיה ביניכם וביניו
ונו'. הנה הוא שיתרחקו מן
הארון כאלפים אמה, וכך
כאלפים היו לדיוק, כי אם
לומר שיהיה זה תחומו בקרוב,

סוטה פה ע"ב
יג עיין

וזהו שנזכר אחרי תרומות היו
של שביעה ושל עשרות יוכף
והיו מהלכין יחד, ולזה אמר
בלשון רבים ביניכם וביניו
כאלפי אמה במדה של תקרבון
אליו, והסבה בזה כתב הרלבנ
שהיה כדי שכל העם ירחו את
הארון ויבינו בנדו, מה שלא ירחו לחותו כלם בהיותם במוכים
אליו ממך. וכחותיכו אמרו שהחזרה הזאת היא על קבותם
על ידיהו שלא יתרחקו ממנו מאד, כדי שיהיו רשאים לבא
להתפלל לפני הארון בשבת, ובספר שמואל * בענין הארון
שבלקח בית פלשתים, לחקור הדעות הלזה ולבאר אמתתם,
ודי עתה בשאומר בהרחקת העם מהארון כאלפים אמה,
שבוודאי היה שהיתה הסבה בזה, לפי שידעו נודל הכח, כי
בהיותם מוכים לארון והולכים בעקבותיו הנה לא יוכלו
המקום אשר ילכו בו אם הוא עמוק או נבוה, ולזה הוא
שיתרחקו ממנו, כדי שבהיות ביניו וביניהם כאלפים אמה
ירחו מקום במיעתו ובדעתו בהם. אבל מביאים לבאתנו כפי
הפשט לומר שעם היות כאלפים אמה ביניהם וכין הארון
בכתיבתם לירדן, הנה בהיות הכהנים נקבה מי הירדן
שבעבור ישראל יתקרבו אליו, כי לא יוכלו להתרחק כל כך
ממנו, ונם שהכהנים עשר היה לנקוט מחנה הכהנים, ולא היו אם כן כאלפים אמה ממנו? ומבכי זה
לחזוב שאמרו על תקרבון אליו הוא עד הכבתו בירדן, ובזון
הכתוב יורה עליו והוא לבבת מה שזכרתי, ורחוי שתדע שאב
לא היה יהושע יודע הנם לשר היה הקלה עתיד לעשות, והיה
לעתו שיעבור בתוך מי הירדן, כי בתוך המי שעברו המרגלי
שנלח יהושע. ולפי שבשכר גדול כזה יהיה מקום נקי לעבור
ומקום עמוק מכובן, לזה אמר בלתי הארון תהלה, כי הוא יורה
את הדרך לשר ילכו בה, ולזה אמר ואתם תבעו את הדרך לשר
תלכו בה, כלומר והסבה שהארון עובר לפניכם בירדן הוא למען
תדעו את הדרך לשר תלכו בה, כי לא עברתם בדרך מתמול
שלשום, כלומר כי לא עברתם בדרך דומה לזה מתמול שלשום,
ולבסבה הזאת אמר יהושע מתר ה' בקרבכם בפלאות, (ה)
כי קצת שהלל ית' יעשה בכם ובפלאות שהיו שלא
נתנלה אליו מהו הפם לשר
יהיה, ועם זה הותרה השאלה
הראשונה:

ויאמר ה' אל יהושע היום (ו)
הזה אחל גדלך ונו'.
הנה יהושע להיותו ליש לשר
דוח אלהיו קדישין היה, הבין
מהמאמר הזה ענין כריתת מי
הירדן מצבא' מקומות מהלכור
הזה. החלל לפני ית'
אמר אליו היום הזה אחל גדלך
בעיני כל ישראל, וזין ענין
להגדלה הזאת כי אם בקריעת
מי הירדן, כי בהיותם עוברים
בתוך המים מה הגדולה לשר
בזה. ורחה עוד שנית ממה
שאמר לו לשר ידעון כי כאשר
הייתי עם משה לשיה עמך,
ומזה הוליד, כי כמו שמשה
בקרע לו ים סוף (ועל זה
כאמר * ויאחזו בה' ובמשה עבדו) כך יקרע ליהושע מי
הירדן, כיון שהשוה קופן
היותו עמו בענין ההגדלה
בקופן שהיה עם משה, וידע
שאין זה במעלת הנבוא' ונם
שאין זה בכאחן החויבים, כי
בקופן היום לא יקראו עם
הקומות שעליו יאמר לו זה
היום, נם שכבר אמר לו זה
בתחלת נבואתו כאשר הייתי
עם משה אהיה עמך לא ארפך
ולא אעזבך, ומפני זה נזר יהושע שהנגלה שיעשה היום הזה
וידעון ישראל שהיה השל ית' עמו בקופן שהיה עם משה
ליכו כי אם בקריעת הירדן. ורחה עוד שביאת שאמר לו
ואתה תמוה את הכהנים ונו' בבואכם עד קצה מי הירדן בירדן
תעמודו, ומזה הוליד, שאם היה הכוונה השלמות שיעברו
ישראל בתוך מי הירדן מבלי כח שאר, למה יאמר לכהנים (ז)
שבבואם עד קצה מי הירדן (והוא הקצה הארון מהירדן
הממוך לנקעה כנען) יעמדו בירדן? אבל זה יוכיח שיקרע
מי הירדן בעוד הכהנים עם הארון בתוכו, ולזה יאמר שיעמדו
בו עד עבור העם, ומבח השלשה דבורים השלה ידע יהושע
שאמת הנם, ולזה אמרו לעם (כדי להגדיל הנם בעיניהם)
שבבח כפות רגלי הכהנים בירדן מי הירדן יכרתון ויעמדו כל
אחד, מזה נעשה נם כן בים סוף, כמו שאמר * נמבו כמו נד שמות טו ח'
נוזלים, ועם מה שזכרתי ידעבו שהיה שלשת זה הנם להגדיל
יהושע בעיני העם וירחו ממנו ולהפחיד לבב העמים, ונם
לתועלת ישראל בשיהם ושפט לחם ובקרע שלא יעברו בתוך
מי הירדן ולהיות זה אות עמיי לירושתם הארץ כמו שזכור,
והותרה השאלה השנית מאשר יהושע מדברי הלל השנית הנם
שיעשה:

ויאמר יהושע אל בני ישראל נגשו הנה ונו'. אמרו לעיל ויקרא הנה (ט)
שפי' נגשו הנה, שהכינים כלם בין כדי הארון, ושזה פר' ' קעו
לאחר מהמקומות שהחזיק מעט את המרובה, והוא דרך דרש.
וכפי הפשט לומר, שתחלת כ' פעמים ויאמר יהושע בהבור
לאחר מהובן, ונם תרחה שהלל ית' אמר שיעשה זה לנדלו
כמשה בעיני העם, ויהושע אמר שיעשהו להודעם כי אל חי
בקרבם

בקרבכם והורש יורש וגו׳ • והמבה בכל זה לבלי שיהושע קרוי
על בני ישראל שישמעו על ידו לקיימם, וכאשר כתקבלו
לפחדו, לפי שהיה דומי להניד שבתו בפיו ובשפתיו, ולבן תלה
הכתוב בשמותם, שהם הי
בקרבכם והורים יורים את
השמו׳ • ולפי שהיו שלשה שבטי
יהושע ולא שבטי הקבר, לזה
הוצרך לומ׳ פעם שנית ויאמר (י)
יהושע בזאת תדעון וגו׳, כי
היה הכוונה הראשונה שלהם
בשם הקל יח׳, והשנית מה
שאמר להם מעצמו, ואמר על
מי בקרבכם, להעיד שעם היו׳
שמת משה, הבה על מי בקרבכם
לא מת ולא ימות והוא הבטי
יח׳: הנה ארון הברית אדון (יג׳ויד)
כל הארץ עובר לפניכם בירדן,
ועתה קחו וגו׳, רומה לומר
המופת (לעתדעו ותאמינו
שהל מי בקרבכם והוא יוריש)
הוא שארון הברית, רומה לומ׳
ארון ברית ה׳ אחוז אדון כל
הארץ עובר לפניכם בירדן,
וירצהו מים יקילו לף ירגזון
תהומות, הוא יורה שכן יעשו
התהומות שיפחדו ממנו ולא
יעמדו לפניו, והוא מופת
ענמי ומיוחד לענין, שלהיותו
אדון כל הארץ הוא יכבוש
העריס והורש יוריש את
הכוענים, ומשאר שהוא עובר
לפניכם לא תירלו ולא תערלו,
כי הוא ילחם לכם ואתם
תתריסון • ולפי שהכהנ שר
הכלח לפני העם לנחל
עם הכוענים בתחלה, ועמו
ילכו שם אחד מכל השבטים
אשר במחנה, כדי שבמקום
תנוחתו של אחד יקח מקום
כבודו מיוחד לשדותו, לכן
אמר יהושע שבימי משה כאשר
שלחו המרגלים היה אחד
לשבט לפניהם לרגל את הארץ
היה פועל מנוחה, לפי שהיו
מהרהרי אילהו הם לפני ארון
הלקים, לכל עתה שהארון
הולך לפניהם, ואתי עתה
שיבחרו שנים עשר לפניו היה
אחד לשבט לנגד פתוך הארון,
והיה זה כדי שכל אחד מהם
יקח מקום לתנות שבטו, כמו
שהוא עוד היו׳ המהנה במלחמו׳
עם המחנה לנגד ההולך עם
ארון הברית לפני ילכו העם
אחד מכל שרי המחנה לתור להם
מקום לתנותם • וזכר עם זה לומר שבטות הכהנים, שבטות כפות רגלי (ג)
הכהנים נושאי הארון כמי הירדן שהיו נחתכין, והפלגים
נזכרון הכם, כאמרו המי היורדי מלמעלה וגו׳, לומ׳ שהם היה
הנהר יפר וזוה לף היה הכם כל כך גדול, לכל בהיותו משופע
והיו לות׳ המי יורדי מלמעלה יהיה הכם יותר מופלג מהיותם
עומדים ולף יורדים למעה עם כבדותם ויעמדו כל אחד,
והותרה עם זה השלשה הראשית, למה בוה לקחת היש אחד
לשבט ולמה בוהו בתוך זה מהכור:

ויהי בשמע העם מהלכים וגו׳ • כתב לפי ז׳ כל (יד)
ימי קציר ימי כיסן שעברו בו,
ולפי הפשט זכר המעשה
שנעשה וזכרו בפות רגלי
הכהנים בירדן, עם היות
הירדן נהר גדול כל כך שהיה (טו)
מחכנו להיותו מלא על כל
גדותיו כל ימי קציר (והוא
ממה שיורה על גדלו כיון
שבומן הקיץ כל הנהרות יחרבו
והוא היה מלא) הנה עם כל (יו)
גדלו עמדו המים היורדים
מלמעלה וקמו כד אחד הרחק
מאד, כל הרחק ממקום שרגלי
הכהנים עומדות בתוכו אשר קמו
בלותו בכחות, שהוא בלשון
העיר אשר מנד נרתן, והוא
שם מקום בקרבת אדם, ופי׳
הפסוק שהמים היורדים
מלמעלה קמו כד אחד, והמים
אשר היו כבר בנהר להיותו
משופע ירדו עד ים הערבה יס
המלח ועם זה תמו בכרתו
המים, כי אשר כבר היו שם
הלכו להם ולא ירדו מלמעלה
עוד מים לתרים, וזוה הפוכן
כאשר הנהר בתרב ויבש והעם
עברו ביבשה בגד יריחו שהוא
במקום היותר עמוק ורחב, (יז)
וזכר שעמדו הכהנים בתרכה
בתוך הירדן הכון, כל מתוקנים
עד אשר תמו כל הגוי לעבור,
והנה הם היו בקבה האחרון
מהנהר והיה כלו יבש, וכל
העם עובר ביבשה כמו שזכר:

ויהי כאשר תמו כל הגוי לעבו׳ (ח)
וגו׳ • פירוש המפרשים
שהיה זה קודם האעברה, וזה
כן לף לאחר ויהי כאשר תמו
כל הגוי לעבו׳? ולפי דעתי לין
מורך, לכל יאמר שבאשר תם
כל הגוי לעבור את הירדן מוה
הקבה ליהושע שיקח שנים עשר (כ)
אנשים עשר אנשים מתוך הירדן מבני רגלי
הכהנים, במקום שהיו מתוקנים (כ)
ומוכנים שם ויעבירו אותם
עמהם למלון, והנה רמה ית׳
לנוות על זה לאחר ההעברה,
לפי שבאשר היו מלאכים בנוהל
הנם והיה לבם נכון בעוד כה׳,
כי כבר עברו, לזה מוה שלו
בהיותם כבר בשבה יהושע
לותם שנים עשר אים פעם
אחרת על תוך הירדן למקום שהיו שם רגלי הכהנים מתוכים
לפנת הנהר יצאו כו ויקחו מפה הלכנים מתוב רגליה׳:
והמפרשים אמרו שלקחום מבניב מבב רגליהם, ולי נראה
שיהיו כן לקח שמתוב לקחום לפי שהיו הכהנים נושאים
רגליהם והלכנים לוקחים מהם הלכנים:

[ד] וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ אֶל־שְׁנֵים עָשָׂר אִישׁ
אֲשֶׁר הֵכִין מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל אִישׁ־אֶחָד אִישׁ־
[ה] אֶחָד מִשָּׁבֶט: וַיֹּאמֶר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ
עִבְרוּ לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶל־
תּוֹךְ הַיַּרְדֵּן וְהָרִימוּ לָכֶם אִישׁ אֶבֶן אַחַת
עַל־שִׁכְמוֹ לְמִסְפַּר שִׁבְטֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל:
[ו] לְמַעַן תִּהְיֶה־זֹּאת אוֹת בְּקִרְבְּכֶם כִּי־
יִשְׁאָלוּן בְּנֵיכֶם מָחָר לֵאמֹר מָה־
[ז] הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה לָכֶם: וַאֲמַרְתֶּם לָהֶם
אֲשֶׁר נִכְרְתוּ מֵימֵי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי אֲרוֹן
בְּרִית־יְהוָה בְּעָבְרוֹ בַּיַּרְדֵּן נִכְרְתוּ מֵי
הַיַּרְדֵּן וְהָיוּ הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה לְזִכָּרוֹן
[ח] לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל עַד־עוֹלָם: וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי־
יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ וַיִּשְׂאוּ שְׁתֵּי־
עֶשְׂרֵה אֲבָנִים מִתּוֹךְ הַיַּרְדֵּן כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לְמִסְפַּר שִׁבְטֵי בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל וַיַּעַבְרוּם עִמָּם אֶל־הַמָּלוֹן
[ט] וַיַּנִּחוּם שָׁם: וּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים
הֵקִים יְהוֹשֻׁעַ בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן תַּחַת מַצַּב
רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי אֲרוֹן הַבְּרִית וַיִּהְיוּ
שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: וְהַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי
הָאָרוֹן עֹמְדִים בְּתוֹךְ הַיַּרְדֵּן עַד תֵּם כָּל־
הַדָּבָר אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ
לְדַבֵּר אֶל־הָעָם כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה מֹשֶׁה
אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיְמַהֲרוּ הָעָם וַיַּעֲבֹרוּ:

(ז) ויקרא יהושע אל שנים העשר וגו'. מוה ילפה שיהושע הכין י"ב הכנסים קודם שיכולתו הדבור הזה ואמיתה הכנתם למפה לחברת כמו שזכרתי, ועתה בנוח דבר הזה העתיק עמיכם לתכלית לקיחת האבנים: והנה יהושע כדברי הוסיף על דברי הצ'צי דברי':

(ה) החזק ממרו למספר שבטי בני ישראל, ויהיה זה כדי לתת טעם למה יהיו נאותים האבנים עבר הכנסים שיקחו אותם מבנים ולא לבנסים לחרים, ובתן טעם לדבר ואחר שחקרו שוה היה למספר בני ישראל היה מן הראוי שחלה יהיו שים לב לשבט כל אחד יקח לבנו, ואחר היה נתן לחת על שכמו, כדי לרחוץ שיהיו האבנים גדולות ולא קטנות שיוליכום בידיהם. ועוד הוסיף דבר אחר, ביאור תכלית הנס למה היה, והוא לחזק לחתן לחתן תהיה זאת בקרבכם וגו'. ועם היות שלא נזכר בכאן שמה יהושע את האבנים עבר הכנסים שיקחו האבנים ממקם רגלי הכהנים, אין בפרק שמזה עליו אחר שמהו ית' כן: ואחים עשרה הכנסים הקים יהושע וגו'. כתב רש"י וז"ל כדי שלא ישבעו רגלי הכהנים במים בטיט והלבנ כדי שיתפרכסו עליהם שחלו מקומות יעמדו מי הירדן כל אחד. ויש מדבריהם הלה שרש"י לא כתב שעשה יהושע זה לחרי ההעברה, ואחרי שלקחו האבנים עבר היו האבנים עבר הכנסים, ואפשר לקיחתם משם הוה יהושע להקים במקומם הכנסים אחרות כדי שלא ישארו רגלי הכהנים בטיט ומים, והלבנ כבר שקודם ההעברה הוה יהושע על זה, והקים האבנים הלה כדי לפרסם לעם הנס העתיד להעשות עליהם, שיעמדו שם המים כד אחד. ויקשה לנו אחד שם כן למה נזכר מקומן הוה? והלא ל"ל כתב, שלשבי שלא יחלו ית' על זה ידעינו שנטעוה עליו אחרי שעשוה, ושמירום תחת מצב כיוון מקום מצב לא תחת רגליהם, שהרי הם לא זזו ממקומם עד שנעשה הכל כמו שחר עד תום כל הדבר. ודעתי בזה שיהושע מעצמו כלי קודי הלל ית' עשה זה, והוא שהלל ית' הוה שיעשו זכר לאותו הנס כמה שיקחו מתוך הירדן ממצב רגלי הכהנים, ורוצה לומר מהמקום ההוא לשר היו שם רגליהם שנים עבר האבנים, והברלה שהיו בשפת הירדן האחרונה האבנים גדולות כמוך לשקום לשר שם הכהנים שמו רגליהם בעודם בירדן עד תום כל העם לעבור, והאבנים הנס הוה שיקחו האבנים הנס ויעמום על שכמם על המלון להניחם שם לאות לכל הדורות הבאים, שידעו ויכירו שביבשה עבר ישראל את הירדן. ומלבד האות הוה שנעשה ביבשה רלה יהושע לעשות בתוך הירדן אות אחר, והוא שהקים שם י"ב האבנים תחת מצב רגלי הכהנים, והתבונן שאחר הקים יהושע ולא אחר מצב הניב יהושע, ונם לשמו תחת מצב רגלי הכהנים ולא לשר כי אם מצב רגלי הכהנים ולא תחת מצב, ועכין זה שהאבנים האלה לא שם יהושע לשם שיהיו האבנים החחרות מוצבות תחת המים, לכל הקים לותם זו למעלה מזו, עד עשות מהן גיון גדול ושם ובה לשיהלו לותן מרחוק כשפת הירדן, ולוה אמר הקים יהושע, כי הקימם נגוה מעל נגוה כתבנית גיון, כלומן שלא יכבו לותן המים, ואחר שהיתה הקימתם תחת מצב רגלי הכהנים, לל תמוהת המקום שהיו שמה כשבים רגלי הכהנים והוא כמו * עין תחת עין, והנה היה זה הגיון לשות שבחותו מקום עמד ארון הברית לדון כל הלדן, לשהם לשעלה בפסוק (לפי שבלקחו י"ב האבנים הרחשונים מלותו מקום ממש אשר עמד שם רגלי הכהנים) לא אמר תחת מצב רגלי הכהנים, לכל אחר ממצב, לפי שלקחום מלותו מקום עמדו אשר שם כשבים רגליהם. הנה התבאר שיהושע הוה על זה, לפי שיהיה בתוך הירדן דומה לשותו שהיה בשלגל, בלומן שכל העובר בלותו כהר ידע הנס שבעשה שם, ולהו שאחר ויהי שם עד היום הוה, לין הדמון שהיו האבנים ההם תחת המים, לכל שהיו שם בתוך הירדן גיון גדול ונבה על המים לשעלה כפי קיומת האבנים שהקים שם, ודומה לזה תמלא בשאר האבנים שאחר שהקים לותם יהושע בשלגל, כלומר שהקימם זו למעלה מזו, כמו שהיה מנהג הקדמונים העושים ניונים בתקומות הרלמות אשר בלו שמה ובבשום מקדם. ובכל לומר שהלל ית' הוה שיקחו י"ב האבנים מתוך הירדן ויוליכום אל המלון, כדי להעיד בשבים עבר שבטי ישראל, כלומר שהיו עלו מן הירדן ובבשו בארץ, ואחו שם במלון, רמו אל התחדה והעבור והיציבה שם ימים רבים, ויהושע רלה להוסיף על לותו סיון והלות בשלקח נם בן מהאבנים אשר היו בבר בארץ י"ב האבנים ומה שיוליכום בירדן, רמזו שבהעלות עליון השבטים יניח ויוליך הוא לארץ מהלומות למספר שבטי ישראל, בלופן שהיו תלוי תמורת הלה, ללה בלו לארץ ובהבאו בה ופועצי'ם מתבא, והוסיף בזה הלה החזיק: והכהנים נושאי הארון עומדים בתוך הירדן וגו'. לחר (י) שהכהנים עמדו בתוך הירדן לא לבד בל זמן שעברו העם, לבל נם עד תום בל הדבר אשר מוה ה' את יהושע לדבר אל העם. והלא ל"ל כתב שהוה הקימת האבנים מהירדן להוליכם אל המלון והקימת האבנים האחרות שהקים בתוך הירדן ושהוה אשר מוה יהושע אל העם, כמו שבתוב בתורה * והיה ביום אשר תעברו את הירדן וגו', ולשה לדעתו דברי כן ב חמרו שעמדו הכהנים עם הארון בתוך הירדן עד תום בל הדבר אשר מוה ה' את יהושע וגו'? כי יתחייב שיחמר שם כן שעמד הארון והכהנים בירדן עד בולה לבר עיבל ועשותם המזבח ובולה לנלנל, ועוד יקשה לומרו אשר מוה ה' אל יהושע לדבר אל העם? והנה לל מוהו דבר שידבר אל העם, ונם

ענין הלכנים לא דברו על העם כי אם לכהנים ? ונם
מצות משה לא היה ליהושע כי אם לישראל ? ורש"י ז"ל כתב
פו ב"ב ע"ח על פוס כל הדבר כמו שעניכו במסכת סוטה תדעו למה לחם
עברים על מנת שתורישו את כל יושבי הארץ דקדק לומרו
לדבר על העם . והיותר נכון
הוא, שיהושע כאשר עברו ישר [יח] וַיְהִי כַּאֲשֶׁר־תָּמּוּ כָּל־הָעָם לַעֲבֹר וַיַּעֲבֹר
בירדן כיבשה כתב יכלו לעשות אֲרוֹן יְהוָה וְהַכֹּהֲנִים לִפְנֵי הָעָם :
הירדן דבר אליהם את הדברי [יט] וַיַּעֲבְרוּ בְנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד וַחֲצִי שֵׁבֶט
כלם יאשר יצוה לו הלא ית' מְנַשֶּׁה חֲמֻשִּׁים לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל
בתחלת זה הספר , כל מקום כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֲלֵיהֶם מֹשֶׁה : [כא] כְּאַרְבָּעִים
יאשר תדריך כף רגלכם בו לכם נתתיו ונו' , לא יתיצב אֶלֶף חֲלוּצֵי הַצָּבָא עָבְרוּ לִפְנֵי יְהוָה
איש בפניכם ונו' , הדברים לַמִּלְחָמָה אֶל עַרְבוֹת יְרִיחוֹ : [יא] בַּיּוֹם
החלה כלם שהלא ית' יאשר ליהושע דבר הוא לו ולא העם , הַהוּא גִּדַּל יְהוָה אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בְּעֵינֵי כָּל־
ושם עשים הפסוקים שאשר יאשר ליהושע בפרשת ויהי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ אֹתוֹ כַּאֲשֶׁר יָרְאוּ אֶת־
עקב בכופה * והוריש ה' את דברי' יג כג כל הגוים ונו' , כל המקום [טו] מֹשֶׁה כָּל־יְמֵי חַיָּיו : [טז] וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
יאשר תדריך כף רגלכם ונו' , יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר : [יז] צַוֵּה אֶת־הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי
לא יתיצב איש בפניכם ונו' , ארון העדות וְיַעֲלוּ מִן־הַיַּרְדֵּן : [יח] וַיְצַו
ועל הדברים החלה יאשר כאן יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר עֲלוּ מִן־
עד תום ונו' . ובעיונר הכתוב הַיַּרְדֵּן : [יט] וַיְהִי בַּעֲלוֹת הַכֹּהֲנִים נֹשְׂאֵי
הוא עד תום כל הדבר לדבר אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה מִתָּוֶךְ הַיַּרְדֵּן נִתְקְעוּ
על העם יאשר מה משה צ"ל יהושע , כַּפּוֹת רַגְלֵי הַכֹּהֲנִים אֶל הֶחָרָבָה וַיָּשֻׁבוּ
כבל יאשר מה משה צ"ל יהושע , מֵי־הַיַּרְדֵּן לִמְקוֹמָם וַיֵּלְכוּ כִּתְמוֹל־שִׁלְשֹׁם
והעם מהרו ויעברו כלי [כ] וְהָעָם עָלוּ מִן־הַיַּרְדֵּן בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיַּחֲנוּ בַּגִּלְגָּל
למהר עמידת הכהנים והארון בירדן מפני הכבוד , ומזה [כא] עַל־כָּל־גְּדוֹתָיו : וַיֹּאמֶר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר
למוד שהכהנים שהקימו יהושע הקימום אחרי נשא הכהנים [כב] בְּעֶשׂוֹר לַחֹדֶשׁ הָרִאשׁוֹן וַיַּחֲנוּ בַּגִּלְגָּל
מהירדן , כי לא עמדו שם כי אם עד תום לדבר כל הדבר (כח/כב)
יאשר מה ה' ויאשר דבר אל [כג] בְּקֶצֶה מִזְרַח יְרִיחוֹ : וְאֵת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה
יהוש , לא עד תום מה שיהושע הָאֲבָנִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר לָקְחוּ מִן־הַיַּרְדֵּן
עשה מעצמו , ולפי זה יהיה [כד] הֵקִים יְהוֹשֻׁעַ בַּגִּלְגָּל : וַיֹּאמֶר אֶל־
שמרו הקים יהושע תחת מצב בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר אֲשֶׁר יִשְׁאָלוּן בְּנֵיכֶם
הנלי הכהנים , כי הקימם מָחָר אֶת־אֲבוֹתָם לֵאמֹר מָה הָאֲבָנִים
במקום מצבה , לפי שכבר (יח) נעתקו הכהנים משם : וַיְהִי
כאשר תם כל העם לעבור [כה] הָאֵלֶּה : וְהוֹדַעְתֶּם אֶת־בְּנֵיכֶם לֵאמֹר
ויעבור ארון ה' והכהנים לפני בַּיַּבָּשָׁה עָבַר יִשְׂרָאֵל אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה :
העם ונו' ויעברו כני גד ונו' , [כו] אֲשֶׁר הוֹבִישׁ יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֶת־מֵי
כיום הזה נדל ה' ונו' . יאשר יחבוא תחם שלח הלך הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵיכֶם עַד־עָבְרְכֶם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה
ארון הברית לפני העם כי תם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְיַם־סוּף אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ
בהעברת הירדן , ויהו כן, כי מִפָּנֵינוּ עַד־עָבְרֵנוּ :
כאשר תם כל העם לעבור מיד עבר ארון ה' והכהנים
(יב) והלכו תמיד לפני העם, וזכר עוד שנם כן מדר יהושע שיעברו
(י) כני גד וכני ראובן וחצי שבט המנשה חלוצים לפני כני ישראל
(יג) שהם כשרבעים אלף חלוצי צבא , ולפי שהיה התכלי ביניהם
וכן מלעה שיעברו לפני ה' למלחמה וחלוצי ית' יחסם ההעבר'
לזה תחת כתן לפני ה' למלחמה ונו' , כל שהיו הולכי לעבודתו :
וזכר שכאשר רצו ישראל גודל הנם הבינו וידעו כי קדושים קדושים לפני יהושע , והבינו נם בחופן סדורו את החלוצים
ויתר עניני המלחמה ושם שמוה מעצמו בלתי שהיה הירדן שהיה שלם בעיני ובמעשי נבורתה ובנפים ובעיני המלחמות ,
(יד) וזהו שאמר ביום ההוא נדל ה' את יהושע בעיני כל ישראל ,
והיה זה במדיניות, עוד אמר וירלו אותו כאשר ירלו את משה,
(טו/יז) והיה זה בעיני הנבואה והנפים : ויאמר ה' אל יהושע מה

את הכהנים ונו' , ויעלו מן הירדן ונו' . עם היות שזכר זה
לפני שספר שהלך הארון לפני העם ושהיה החלון הולך
לפניהם, הנה כל נכחן זה הכפור לומר, שלא בקשו שהכהני'
עלו מן הירדן כלי מצות יהושע ולא יהושע מוס שיעלו כלי
דבור הלא ית' , לכל לפי שהיה
הזמן הלנקי הירדן תעמודו ,
לא היה להם מקו ולא ליהושע
לנקות משם מכלי מוני הלא ,
ולזה לאחרי שזכר שכל העם
עברו והוליאו הכהנים והכלי'
הספור שהיה הארון הולך
לפניהם והחלון לאחריו לפני
כני ישראל , זכר שלא עלו
הכהנים מהירדן כי אם במצות
משה אמה ליהושע כזה ,
ושנעלותם משם מיד שבו מי (יח)
הירדן למקומם ונוס' כאופן
שהיה הכם יותר מורנש וכיבר
לילי/והותר השלמה הששית :
והעם עלו מן הירדן ונו' , (יט/כ)
ואת אתים עשרה
הלכנים ונוס' . יאמר שעלו
העם מהירדן כי יתים לתדש
ניסן ושכו כנלנל , ושם הקים
יהושע הלכנים זה על זה
כדמות מנדל ויעון נדול ,
ואמר ליהראל תכלית אותו
הניון , שלא היה לעבוד
ולהפתרת ולנטות הדות
כדרך הלוחמים הכבשים
אחרן לא להם, אלא היה לבד
לזכרון מעשה ה' כי נורש הוא (כח/כב)
ובפלאותיו , וזהו שאמרו יאשר
ישאלון בניכם ונו' , והודעתם
את בניכם לאמר בניבש עבר
יהראל את הירדן הזה , וזה
לא להיותו כתרב ויבש מעצמו
כי אם לפי שהוביש ה' את מי (כג)
הירדן ונוס' : ובדרש אמרו בר פר' עז
ביבשה עבר יהראל , יהראל פה עד
כבש , שאמר * כי במקלי כרתני כב' ,
עברתי את הירדן הזה . והנה
אמר מפניכם עד עברכם ,
ובענין יס סוף אמר יאשר
הוביש מפניהם עד עברהם ,
לפי שהדור ההוא לא היה
היונק ממניקים שבבר תמו
במדבר/ולזה אמר יאשר הוביש
ה' מלקיכם את מי הירדן
מפניכם עד עברכם , לפי שהיו הם העוברים , ובענין יס
סוף אמר יאשר הוביש מפניהם , לפי שהוא היה אם ולא יאשר
הדור/ואמר שהיה התכלית האמתי בכם הזה/כדי שיעשה החלל
ית' ליהושע דומה למה שעשה למשה בנדלו בעיני העם , וזהו
יאשר עשה ה' מלקיכם ים סוף יאשר הוביש מפניהם , רל
מפני לחתנו הוקניש יאשר היינו אם , והיה לל החלוה העושה
הנפים החלה שהיהם הוא יאשר לין עוד מלבדו , ולזה אמר
בשביהם ה' מלקיכם , כי הפועל בשבי הנפים היה אחד הוא
את ' , לחתנם היה ההבדל במקבלים , כי העוברים ים סוף
בלתי העוברים הירדן . וזכר מלהים יהושע שהנפם הזה
יעשבו אתי תועלות . להאחד שהאותות ירנזון לול לחזו יושבי
פלשת , ועל זה יאמר לחתן דעת כל עמי הארץ את יד ה' כי (כד)
חזקה

יהושע ה

חזקה היה, רצה בעמי הארץ העמים היושבים בארץ כנען. והתועלת הצפי הוא להשביע את ישראל בידיעת האמת ולהשריש באמתת אמונתו, וזהו אמרו עוד למען ידעתם את ה' אלקיכם כל הימים: וזכר שכאשר שמעו יהושע כן היה שפחדו מאד העמים מזה, וזהו אמרו מיד, ויהי כשמוע

כל מלכי האמרי וגו', את אשר הוביש ה' את מי הירדן וגומ', ויתם לבבם וגו'. והלא לנגד הרבה הצבאים בנים הזה לעת הצבאים טבעיי, מקוצרי לדרך המופת, והוא בחמת זעם וזכר כזב, כי הן לא קמהר יד ה' מהושיע, והצבאים הטבעיי, כלם לפניו כחומר ביד היוצר לכל אשר יפנון יעשו:

(ל) וזהו אמרו מיד, ויהי כשמוע

ה

[א] וַיְהִי כְּשְׁמֹעַ כָּל־מַלְכֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן יָמָּה וְכָל־מַלְכֵי הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר עַל־הַיָּם אֵת אֲשֶׁר־הוֹבִישׁ יְהוָה אֶת־מֵי הַיַּרְדֵּן מִפְּנֵי בְנֵי־יִשְׂרָאֵל עַד־עָבְרָנוּ וַיִּמַּס לְבָבָם וְלֹא־הָיָה בָהֶם עוֹד רוּחַ מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

הפרשה החמשית בזה אמרה הסת ליהושע למען לא יכרי ישראל בנגעל, ובפרט בעצה ישראל סת/ובשראתה שראה יהושע בירידו. תתלתה בעת ההיא לאמר ה' אל יהושע עד ויאמר ה' אל יהושע ראה נתתי וגו', והנה בפרשה הזאת שתי שאלות:

השאלה הראשונה למה בא מוי המילה אל יהושע ולא אל כלבי לבב ישראל שיעמיד עצמו ובניו וילידי ביתו כמו שהיה רצוי? לפי שהיה מצוה כוללת לכל ישראל:

השאלה השנית בייתור הפסוקים, לפי בזה אמר הזכריס היוצאי ממצרי' מתו במדבר וזהו בפשוט הרצון, עוד הוסיף לומר זה שבית כי ערבעים שנה הלכו בני ישראל וגו' עד תום כל הדור וגו', ולפי בזאת כי מולים היו וגו', וירצה שתי ענין לזה המאמר כפי מורך הדברים במקום הזה? ובמה שאמר וכל העם היוצאים במדבר בדרך וגו' לפי מלו, ויוצר לומר כי לפי מלו לותם בדרך וגו', ובכללו שהם פסוקים קוצי הישוב?

השאלה השלישית בזאת בפתח מאמרים, והנה הם לפי מתו בפתח מאמרים, כי לפי בכל הדברים שנה? ולפי בזאת שכל שהם יצאו מאמרים לפי אתנו יש, הנה בבר אמר כל העם היוצא מאמרים וגו', וגם בזאת פעם שנית וכל העם הילודים במדבר בדרך בפתח מאמרים, ולפי בזאת מאמרים אין לו ענין בזה?

השאלה הרביעית באמרת יהוש' מה התכלית באמרה להיות? לפי היה בדרך הכבושה כדברי הלבנ, ירצה שתי ענין מורך בה, והיה די בשלפי אמר הסת לפי בזה הדברים שאמר לפי החלף על בעלך וגו', ולפי והנבי מפרש הפסוקים בלופן יותרו השאלות כלם:

(ג/ג) בעת אמר ה' אל יהושע וגו', ויעש לו יהושע וגו'. כוונתי בקצור הפרשיו התלה, כי בעת שהניעו ישראל לגלגל והקימו הלבנים סת/אמר ה' אל יהושע שישתדל בקיום המצות/כי הוא העוזר התמתי לירושת הארץ/ולהיותו שר העם ועליו תלוי התשועה והכניחון רצה למותו על זה, וכן לפלל זוה הדבר לפר אל יהושע/על ידי הברים אל תא/שאת בכורים לתת לירא את הארץ ערלים? לפי כך כתוב לבחרם ולתת את בריתי תשמור וכתתי לך ולזרעך לחזריך את ארץ מגוריך וגו'? ולפי בפתח שיהושע בעצמו לפי יתול כל העם הרב הזה, לבל מוהו שיעשה זה במזתו על העם שיתולו כלם, ולהיותו בעשה במזתו תלוי עליו הכתוב בשומרו לותם אל יהושע, לפי מוה למול, וכן * ויאמר ה' אל יהושע כמוני/כאמר ישראל בנגעל/שבעשה הכל במזתו: והמפרשים אמרו שהוא היה מוהל ופתרים עמו, ולכן כשתרך לפתרות מוריס הרבה, והיה זה לפי שידע התל ית' שיריבו יבבה בכם ופלח לפי בבה אמנו, ולזה מוה לותם שיעשלו במזות שהוא עם

עם היות שיזכיר לותה מנוס בכלל, ולזה יאמר כאן שבעת ההיות אמר ה' שכית לל יהושע וגו', ושוב מול לת כבי ישראל, יהיה שכית תוזר לל בעת ההיות אמר ה', אלו יאמרו שכית, ושוב מול לת כבי ישראל, רל שוב מהדרך אשר לתה בו ולל תתעסק עתה בכיבוש הארץ, אבל תשוב למול לת העם, ושכר שכן עשה שמל לת העם בנבעה שאקראה בעבור זה נבעת הערלות, ושם במולו כלם ושם השליכו הערלות:

(ז) וזה הדבר אשר מל יהושע, רבותינו אמרו במכבת יבמות שיהיו בהיותם במדבר לל מלו, לפי שלל כשנה שם רוח לפונית שפני עבני הכבוד לזר בניהותם, כי היה הרוח הנפוני מפוך העבנים, כמו שלתר * ורוח עברה ותשברה, ושלתר * רוח נפון תמולל גשם ונוש', ובתלת לנלם שהיה רוח נפוני רפואה למכת דם, ומלזר לל מלאו זה בכל יום שהנערים נמולים עם רוח נפוני לו בלבד, לאמרתי שהלת' הוא מה שלתרו שבמצע ישראל במדבר מהמילה, לפי שלל היו יודעים יום בניעתם יען על פי ה' יחנו ועל פי ה' יסעו, ולם היו הנערים הנמולים נוסעים ביום המילה הנה היה זה להם מכבה עמומה, על שמפני זה מפה רבינו לזיר מילת נבו מפני הדרך, (עם היות שהלת' רמה להעניבו על זה) לפי שלל כתעכב במדין על מולו, ומפני זה עמו ישראל לת הפסח בנבה השנית לנלתם מתלרי שהיו עדין כלם נימולים והילדים מלו נב, לפי שלל נפעמו השכה הרלשונה כי עמו שם המשכן, לבל לזהרי כן שלל היו יודעים מתי יסעו לל נימולו, ולכן לל היה עכוב עוד הפסח: ובלדם לזרו שנבע לוי היה נימול שב ובניתך יכמורו, ועם הוה לך למה לל זכרו התולה? ולף שהיה כן תנבה התכמה התלקית לנזר השנעים ולמה להשליש, כלי שיעמו הפסח ויזכו לנכוש הלרן, ופירוש הפסוקים כן הוה, לפי שהקבה מוה ליהושע למול לת העם, ולמה בעל הספר להשיב לנתי ספקות יקרו בזה. הלחד הוה למה לל מוה זה ליהושע שבל היה ימול בנו? כי תוכת המנוה הזלת על התכות ושיהיו הבניס ויכניסום בבריתו של לברהם לבינו, והיה השלה הרלשונה ששלתי בפרשה. והנני למה לל נימולו עד עתה? כי הנה המנוה היה שימול בן שמונ' יתים הלם בשתכתה התורה מישראל לו התרשלו במצות המילה? והשיב לפסק הרלשון למה לל מל כל המנוה הזלת על התכות? ולמר וזה הדבר לזר מל יהושע, רל ולת היתה הנכה לנשים יהושע המונה על זה ולל היו התכו' מנווים על בניהם, לפי שהתכו' היולדים מתרנים שהיו בקיים וזריזים במצות המילה כבר מתו, ולהיותם מתים בלשרך יהושע להיות מנוה בדבר לזרנו, וזהו כל העם היולד מתרים הוברים כל לבני המלחמה, רל שהיו מבן עשרים שנה ומעלה שהם היולדים לבנות בבל הלה מתו במדבר בדרך בשלתם מתרים, רל מתו במדבר בלולה דרך לזר ילדו מתרים, והנה עשה ולת הרמיזה בשלתם מתרים, להעיד שהיתה סבת מיתתם היותם יולדים מתרים בלולה מתוכות המזונות, והוא מה שהניחם להיותם מתים לל להיותם מתרבלים בלולה מנוה, והוא מה שהניחם (ה) מולים היו כל העם היולדים וגומ', כי נם לדעת האומר שהתרים התרבלו במצות המילה, לין בפק שבעת ימיתת' כמולו כלם כמו שהוכיחוהו מתלתר * נם לת בדם בריתך וכתי ט' יח שלתתי לתכיריך מכור וגו', הנה הזיב לפפק הרלשון * וזתכם לפפק השני והוא למה לל נימולו בשעת לידתם? הזיב בלומרו, וכל העם היולדים במדבר בדרך בניתם מתרים לל מלו, כי לרבעים (ו) שנה וגו', רל והכנה לשהעם היולדים במדבר וגו', הלכו בני ישראל במדבר וגו', וכלם נולדו בלולה זמן, ולכן (ו) לולה מל יהושע לפי שלל מלו לולה בדרך, רל שלל מלו לולה בבנת הדרך לזר היו בו ולל היו יודעים מתי יסעו, כי היו תמיד מעולתי'כהליכה, ומפני זה לל נמולו כמו שלתרתי. ולם תלתר ועתה בנלגל עדיין היו הולכים ולם כן לית נמולו? לזה לתר ויהי (ח) כלזר תמו כל הגוי להמול ויעמדו תלתם במחנה עד היות', רל לבל כלן כלזר בא המוני הלנקי שימולו יעמדו במחנה עד היותם כרבפי', וזה כשתרו לולתה בכנה.

הנה התבלר מתה שלתרתי למה לזה יהושע על זה ולל לזו הלנות, והתבלרו הפסוקים שלין בהם ייתור כלל, ועם זה הולרו השלנות רלשונה שבית ושלישית:

ויאמר ', לל יהושע היום נלזתי וגו', רבותינו לתרו שהיו (ט) המצריים לומרים, רלו כי רעה כגד פניהם, לפי שבמיתת' שהיו בתמתם רולים דם בישראל, ולתר שבדם המילה הוסר הערלה שהיה בהם, כמו שהיה במצריים לתרו שהערלה היא מעליהם. והמפרשים לתרו שהתרבה היא העלה שהיה בהם, כמו שהיה במצריים לזר בשר תמורים בשרם והיו המצריים פרוסים בערוות, כמו שלתר * כמעשה לרץ מצרים לזר יבשתם בה וגו', ובהיותם נימולים היה מר מעליהם לותה התרבה, ולבעתם היה רלוי שיהיה הפסוק הזה בכון עם הפרשה הקודמת שוכר בה לין במול העם, ולל שיבל בכן עם פרשת הפסח, ומתה שבא הפסוק הזה קודם זכרון הפסח ובהתחלתו, כתב הלל"בן שהיו בדור המדבר לתונות רעות הכיולם מהמצרים שבתו הפסח הפירם מהם, ולפי שבניהם הקטים לתריהם היו כבר מזולים מהם, ובהיות בשלימות התמונה התלקית, לתר התל ית' היום גלותי לת חרפת מצרים מעליכם, כי היו כבר בעדרים מהלעות הבפסדות ההם, ולכן כלזר שתעו ישראל זה, השתדלו לעשות לת הפסח להזרות שהתה בקיים לותה התמונות ודבקים בה' תלקיהם. ולפסוק לכי בזה, שלפי שהלכו ישראל במדבר לרבעים שבה היו המצריים לומרים מבלתי יכולת ה' להכיולם לל התרן לזר כשבע להם ויפתעם במדבר, ועתה כלזר העבירם התל ית' לל התרן והיו ישראל בגלגל, לתר היום גלותי מהמצריים בלותם התמונות המזונות, והוא מה שהניחם להיותם מתרבלים בלותה מנוה, והכל כדי שיהיו נמולים בלותה התמונה בשלימות, ולזה לתר כלן הכבה בזה כתן הכבה למה לל מוה זה לתכות, רל שהיה זה לתכות שיהיו

גלותי את חרפת מצרים מעליכם, כי יחמרו שכבר בחסד
(יא) על התבן: ויאכלו מעבור הארץ מיחרת הפסח וגו'.
זכר שהפסח לא עשו לפניו עם המן (כי לא יעשה ממנו מנות)
לפי מעבור הארץ, והיו החטה היושבה שאכלו להם התגרים
(יב) מלפניו לכלו, והמן כשבת מיד
כי היו כבר בחרמס לאכול
מתבואתם, גם כי המן היה
[יג] מצוי תמיד, ולפיו היה שיעבות
זוהר פר' בחוקותי, כמו שנפסקו גם כן
בהעלותך עכשי כבוד במותו: ולכי
בחקב' יח' ז' שמעון כן יוסי דרש * והמן
כזרע גד, הוא שהיה המן
ליושבי גד שנפלקה
כחלקם בעבר הירדן ולא
עברו את הארץ וכן המן
התמיד ליושבי עבר הירדן
(יג) ולא עוד: ויהי בהיות יהושע
ביריחו וגו'. לאחר המפרשים
שנראה המלאך ליהושע לחזקו
ולכשרו, ואין נפסוק דכור
המלאך לחזק ולכשר, ומה
שאחר זה ויאמר ה' אל
יהושע הוא מראה לחרפת,
אבל נראה לי שזה קרה ליהושע
בחצין, כי עם היות שהמלאך
לא יוצג כי אם בכנופיה, הנה
בהיותו בלבוש גשמי ונראה
כגופת אדם אין ספק שיוכל
הלך לראותו: וכבר כתבתי
עם הרב המורה בספר מלחמות
ה' בזה לאחר שיעשה אם לפעמים
יראה אדם מלאך על סוסו
אדם, ואמרתי שהוא מבלי
הכנסים ושהיה מורגל בכניסיות כמו שבא בקבלת תורה. ולפי
שיהושע היה מתבונן בחיזוק לופן ליכוד את יריחו ובלא עם
מרגלים, נראה לו (בהיותו בזוית המחשבה) המלאך הזה
להודיעו שלא ילכד העיר כי אם בנס, ושלא יגע בה יד אדם
ולא תכבש בחרב וכחיל, וזהו אמרו ויהי בהיות יהושע ביריחו,
כלומר בהיותו מחשב בעיונו בחיזוק לופן ילכד יריחו רוצה היה
עומד לבגדו, ואחר לבגדו, להניח שלא היה אדם לאחר רוצה
אותו כי אם יהושע לבדו, וכאשר ראה זה המראה אליו
התכנים אצר היו לאחו לו בידו, ידע שהיה דבר אלקי
והלך אליו ויאמר לו הלבנו אתה אם לצרינו, לא אחם אתה
לעזור אותנו כנגד האויבים ולכן תרכך שלופה, או אתה
להעניקנו בעזר האויבים? והיתה השאלה הזאת לפי שהוסכם
אליו שהיה דבר אלקי ולא היה יוצא מרוצי, כיון שלא היה
(יד) נראה ומוצג כי אם אליו לבדו. והנה השיבו, לא כי אני

שר צבא ה' עתה באתי, לא אל תעמוד יהושע אחתה שר לצבא
ישראל ותעמוד אלינו אתה אם לצרינו, תיכו כן, כי אני שר
ישראל שהוא לצבא ה' ועתה באתי, ולבן לא ראיתי דבר עד
הנה. וקול אמרו זה היה מיכאל שר מיכאל שרכם, ורקול תכזוהר
גם כן זה היה המלאך שבאתי, פר' משפטים,
למשה הנה אנכי מלאכי ילך לפניך, דף קנ"ח ע"ב
וזהו אמרו לכי שר צבא ה'
עתה באתי, לכי שבאתי למשה
רבך ולא קבלני. והנה זכר
יהושע לו כפל על פניו
והודה במעלתו ואת' מה אדוני
מדבר אל עבדו, רומה לומר
שם אתה הוא שר הצבא הוא מה
אתה מתרלה והכני לקו' דבריך
כעבד לפני רבו, ולא כפטרך
להניח על זה תוספת, כי היה
תוספת המספיק עצמות
רקייתו והיותו דבר כהלכה
ונכון, והמלאך לאחר לו תכלית
ביאתו, ושהוא להודיעו שלא
יפשוט שולכ' יריחו ככח לכוחי,
(טו) וזה שאמר אל כעלך מעל
רגלך, כלומר הסר מעך המחשבות
לאחר אתה כוחם לקחת את
העיר בחזקה, לפי שהמקום
אשר אתה עומד עליו (רמז
ליריחו) קדש הוא, ובכוח
שלוקי תלכד לא בחומת לאחר,
וכאן רמז לו שיהיה העיר וכל
אשר בה חרם להיותה קדש
לה', ואחר ויעש יהושע כן,
כל שקיים מה שנאמר לו בהסיר
מחשבתו חותם הדברים
שלאחוזיים שהיה מחשב בהם, ושעזב הדבר לרצון השלם
ולהכלותיו: והנה כמך לזה, ויריחו כוגרת ומסוגרת (ו)
מפני בני ישראל אין יוצא ואין בא, לומר שלא היו שם דרכים
לכבוש, כי היתה כוגרת מבפני' ומסוגרת מבחון מפחד בני
ישראל, בחומת שלא יוצא ואין בא, כ"ל אין יוצא מהעיר בכבת
היותה מסוגרת מבני ישראל היושבים סביבה, ואין בא לתוכה
מבחון מפני היות' סוגרת מיושבי העיר שכנרו לותה מבפני',
והיה זה סבה שלא תלכד בשום פנים, לפי שלא יוצא מחמת
כדי להשלים עם ישראל ולומר הבנו תחתיכם ויהיה לשם,
ואין בא, כ"ל שגם כן לא היה בא שום מבחון כדי לכבוד בחוקה,
ועם כל זה אמ' השם ית' הנני נותן את העיר הזו' ואת מלכה
גבוך עם היו' שהם נבורי חיל, לפי שלא יהיה בדרך לנוצי וכבת
המלחמה, כי שם בדר' כם כמו שיזכו, הנה התבארו פסוקי המדר',
והותרו עם מה שפירשתי השלות רביעית וחמישית ושנית:

פרשה ששית בכיבוש יריחו ומה שקבל יהושע על כניסו. תחלתה ויאמר ה' אל יהושע ראה וגו', עד ויהי ה' את יהושע, ובכרשה הזאת שלשה שאלות:

השאלה הראשונה מה ראה האל ית' לשמוע את יהושע מלהלחם ביריחו? ולא לקח אתכם העיר בדרך מלחמה כמו שכבשו שאר העריס כלם, ובאר שתכבש בדרך שם ולא על ידי אדם?

השאלה השנית למה מה שהיה בשבעה הקפות בשבעת ימים ושבעה כהנים וכיובלים שבעה שופרות וביום השביעי מה שיעשו שבעה הקפות ושבעה תרועות? ועם היות שיכתר האל ית' שתתן העיר בדרך נס, שאר לעשות ביום מה שהוא בדרך הטבע?

השאלה השלישית למה הזהיר שלא יריעו העם כי

בחל' פר' השאלה יד לכו

השאלה החמשית למה תזועת העיר כלה כפלה אם חומת העיר כלה נפלה תחתיה ועלו איש נגדו, אם כן למה נכתב בית רחב הזכה לחדי חומה היא יושבת? ולזה רמז תקות השני תלוי בחלון ביתה, אם היה שנפלה כל החומה והבתים לחד כה יהויב שיפלו גם כן כנפלה?

השאלה הששית למה השביע יהושע וקלל את האיש הבונה לחד יבכה יריחו, ולחרי שבכאה מה הצורך לשתאחר לבל עולם ולא תבכה עוד? כל שכן זה לא מלכנו שימהו הלא יתברך עליו ולזה לחבר הוא מה שלא לחברו הקדוש ברוך הוא? לך כי בקללות תמורות כמו שקלל.

והנני מפרש הפסוקים בחופן יותרו הזקלות כלם:

(כ) **ויאמר** ה׳ אל יהושע ראה נתתי בידיך את יריחו וגו׳. כוונתי בפרשה הזאת שהיה מראה לחדרת נבואית ה׳ אל יהושע, להודיע לופן הכפתון ולדבר על לבו דברי נחומים על שלח עוזו להלחם יריחו, ולחמר אל תחזוב מחכת יריחו, כמו שבטחתי ממך יריחו, כמו שבטחתי מחשה רבך אלן לחדם מוחב ועמון שבחרו בחרבם לויכו כן, חבל אל מהרה תתן בידך את העיר ואת מלכה, עם היות שעל המעט יחברו המלכים, כי הם לם שיברחו ולם יחזותו במלחמה, ולבן לחמר עם היות שלא תלחם הנה תתן בידך את העיר ואת מלכה, עם היותם נבורי הקיל ובוטחים בנבורתם להלחם:

(ג) **וכבותם** את העיר לבני המלחמה הקיף את העיר וגו׳, מוהו ית׳ בזה לפי שחבני העיר לא יחשבו שהעם היה תלוזי בלב ומפני כן לא בחו אל העיר ולא בנעו בה, וגם כדי לערבב שכל החויבים ברחותם מותם הולבים סביב העיר ולא יחמו ולא ילחמו וכחזר עם זה ירחו הפעל הנפלא הנעשה בחדרוכה ידעו ויבירו כי יד ה׳ עשתה זחת, וזהו וכבותם את העיר לבני המלחמה כלומר ולא הבזים והטף והזקנים, ולפי שלא יחשבו שהם יעזו כענולה סביב העיר והיותם בחים ועומדים סביבה ולא ילבו להקפה, לחמר עוד הקיף את העיר פעם לחת, לא שבלם ילבו להקפה סביב העיר בחופן שבל חחד מהם יקיפה, ושבכה יעשו שבת ימים, לא בכל יום הקף לחד:

(ד) **ושבעה** הבהנים ישאו וגו׳. לחרי שמה שהקפה מה שיעשו ויחברו עליה, והוא שבעה בהנים ישאו בכל הקף שבעה שופרות לפני הארון והבהני תוקעים בהם, ושביעי יסובו את העיר שבע פעמים, ועם היות שלחר והבהנים יתקעו בשופרות לחרי חמרו ביום השביעי תסובו את העיר וגו׳, הכוונה הוא שבבל ההקפים בבל הימים יתקעו בשופרות, והנה שופרות יובלים, כתב לך לא שפירושו שופרות הלילים, ומי לחזוב שבשה שיתקעו בשופרות המיוחדים לתקוע בהם בשנת היובל, כמו שלחר והעברת שופר תרועה והו שופרות היובלים: ולחמרו

(ה) **ויהי** במשוך בקרן היובל, ירלה שביעי השביעי לחר בל ההקפו, כלומר יחשבו בקרן היובל תקיעה תרובה כמשבת, ויל לחר זה בשמוע העם קול לותו שופר, יריעו תרועה גדולה ותפול חומת העיר, וירלה שהבהני היו בשבע הימים תוקעים בלחות התרועה לו השברי לבד לבו היום, בי בן לחר ביובל והעברת שופר תרועה שתקעו, ולחר ההקפות בלם לחר במשוך היובל שיתקעו תקיעה תרובה כמשבת. והנה בחר הלל יתברך בזה לפי שהיתה יריחו העיר הרחשונה לבד בלו עליה לחר עלותם מהירדן, ורלה שבמו שהמלבים ועמי הלרן בלם שמעו הנם הנעשה להם בימי הירדן, בבה יפעמו הנם

[ב] **ויאמר** יהוה אל יהושע ראה נתתי בידך את יריחו ואת מלכה גבורי החיל. [ג] וסבותם את העיר כל אנשי המלחמה הקיפו את העיר פעם אחת כה תעשה ששת ימים. [ד] ושבעה הבהנים ישאו שבעה שופרות היובלים לפני הארון וביום השביעי תסבו את העיר שבע פעמים והבהנים יתקעו בשופרות. [ה] והיה במשוך בקרן היובל בשמעכם את קול השופר יריע כל העם תרועה גדולה ונפלה חומת העיר תחתיה ועלו העם איש נגדו. [ו] ויקרא יהושע בן נון אל הבהנים ויאמר אליהם שאו את ארון הברית ושבעה בהנים ישאו שבעה שופרות יובלים לפני ארון יהוה:

[ב] ויאמר יהוה אל יהושע ראה נתתי בידך את יריחו ואת מלכה גבורי החיל. [ג] וסבותם את העיר כל אנשי המלחמה הקיפו את העיר פעם אחת כה תעשה ששת ימים. [ד] ושבעה הבהנים ישאו שבעה שופרות היובלים לפני הארון וביום השביעי תסבו את העיר שבע פעמים והבהנים יתקעו בשופרות. [ה] והיה במשוך בקרן היובל בשמעכם את קול השופר יריע כל העם תרועה גדולה ונפלה חומת העיר תחתיה ועלו העם איש נגדו. [ו] ויקרא יהושע בן נון אל הבהנים ויאמר אליהם שאו את ארון הברית ושבעה בהנים ישאו שבעה שופרות יובלים לפני ארון יהוה:

יהושע ו

(ו) וכן מוה יהושע והכהנים גם כן לקו העם עברו ובנו את העיר׳ ומוה שהחלון יעבור לפני הארון • ולין פסק שהלך לקח מוה שיקיפו העיר כי לם לבני המלחמה׳ לכל יהושע הבדיל מהם החלון והם בני ראובן ובני גד וחצי שבט המנשה שיהיו עומדי׳ לפני הכהנים׳ והיה זה כדי

(ז) שלם יצא מהעיר לדם להכות בהם ימלטום החלון׳ ולחריו היו הולכים הכהנים בשופרות ולחריהם הארון ולחריו המלחמה והם אחר לבני המלחמה המובחים שהם גם כן לחרי הארון׳ כדי לשמור לחורי המקיפים׳ והיו לם כן החלון לפניהם ולחרי המלחמה

(ח) מחוור והארון בתוך • ותרגם יונתן המלחמה׳ שבעת דלן שהיה מלחמה לכל המחנות׳

(ט) והנה לחר ויהי כאמור יהושע לל העם וגו׳ רומה לומר שלל התעללו בקיו׳ זה לל הכהנים ולל העם׳ ולל פחדו חולי מעל המחנה יפלו עליהם לחכניס נדולות׳ לכל מיד כשחר זה יהושע לל העם זרזו עלמם הכהנים קודם כל לחבי המלחמה׳ וזה ושבעה

(י) הכהנים נושלים שבעה שופרות וגו׳׳ כי הם התחילו לחזוב לקיים המלה׳ לכל החלון כשראו זה הלכו ועברו לפני חותם הכהני׳ כמלת יהושע׳

(יא) ואחכם לחרו והחלון הולך לפני הכהני׳ תוקעי השופרו׳ עם היות שתוקעי השופרות חוור לכהנים ילחם שלל היה מקום להועלה הותת בכלן׳ ולזה לחר שלפי שהכהנים

(יב) התחילו לחזוב בקיו׳ המלה זכר שהחלון בח לחרי כן

(יג) וילך לפני הכהנים בהיותם כבר תוקעי השופרות׳ כי כשהי בח החלון להלוך לפניהם׳ כבר היו שם תוקעים׳ ולחרו הלוך ותקוע בשופרות

(יד) לל לחרו על המחנה כי לם הכהנים׳ ולמה זה שהכהנים לל היו עומדים בשעת התקיעה׳ לכל בהיותם הולכים ועושים ההקפות היו תוקעים׳ ונזה הלוך ותקוע

(ו) בשופרות׳ ולחרו את העם לה יהושע לומר לל תריעו וגו׳׳ ילחם שלל כלן מקומו׳ ושהיה רלוי שיזכירהו במעלה במקום

(יא) הזה׳ ולחר זה לומר שכן עשו שבעת הימים׳ ולחר כיום השביעי׳ ולחר זה לומר שכן היה מנהג העם בכל יום ויום׳ שהיו מקיפים את העיר פעם אחת׳ ולחר כיום השביעי׳ שהוא יום שביעי לחקפתם׳ הקיפו את העיר שבע פעמים׳ ולכן נקרא יום השביעי׳ לפי שהוסיפו עליה שבע הקפות לחרות׳ בלומן

(יב) שבלומו יום היה שבע פעמים הסבוב׳ ויהי בפעם השביעי׳ וגו׳• לומר שבפעם השביעית תקעו כל העם בשופרות כפעם בפעם׳ ולחר יהושע לל העם הריעו כי נתן ה׳ לכם לת העיר׳ לל הריעו עתה לפי שכבר נתנה העיר לליכם׳ והתרועה היה סימן הנפילה׳ שעל כן לל הריעותם

(יג) כל שלר הימים׳ וקודם התרועה הודיעם שתהיה העיר חרם היה וכל לשר בה׳ והיה זה לפי דעת קלן׳ ולפי דעת לחרים יהושע מעלמו׳ לף לפי התעוררות יהושע מעלמו יהיה בשמוע הקול׳ לפי שהוא ידע שישראל׳ לכן נוסיפה תורה כלשה שתפרשת חלקה

(יד) מתלת העמה׳ ועוד לומרו שם פר׳ שם לומר יהושע בשבת לכלנו רמז יהיו ושבת קדש׳ שבת * כי שמות לשון קדש היה לכם׳ כל מה שבשבתו לם יהיה קדש׳ והנה הכהנים על ידו • וכפי הפשט לומרו המפרשים שלל עשה זה כי לם כן במות הלל ולם לל נזכר • ודעתי שהמלאך מוהו בשם הלל על כעלך מעל רגלך כי המקום לשר לתה עומד עליו קדש הוא׳ ותרם וקדש לחר הוא׳ ולכן לומר שתרם יהיה׳ ורלוי היה שיהיה כן׳ כי לם היה לה׳ יהושע ליך ישראל יפלו לם לפניו׳ ולשר יהיה לליך ישראל יפלו לם לפניו׳ ולשר יהיה לליך ישראל יפלו לם לפניו׳ ולשר יהיה ללי

(יח) והנה הולידם יהושע אחד אחד שיאמרו עמהם ויזמרו כל אחד לאחרו מן התורה וכתן הכבוד למה יזהירם עליו כל כך, ואחר שהוא להיותו מפקד בן יחריימו לגולגל החוטא

(יט) לבד בעונו, וזהו וזמתם את מקבה ישראל לחרם וגו': ולפי שהכתוב מזהיר כאן ומזהיר כאן ומזהיר כאן, לפיכך מפיר שיזהרו תמיד, לבן לחוד שזה יוכח לאומר בית ה' כי חרם וקדש הוא, ולא לאחר

(כ) מועד: ואחרו וירע העם, הוקשה לי אחד שיהיה מעכו שהעם הרישו קודם תקיעת השופרות והוא הפך מה שהזהרו עליו? ועוד אזכר הכתוב שהעם הרישו אחר תרועות והם לא נשמעו אלא על תרועה אחת? והנכון הוא שאחר ההקפה האחרונה היתה

(כא) אמר ליהושע שהגיע כבר זמן התרועה, ומשם על היות העיר חרם, אלא כל זה יכון לאחרי שנסוך אומר היובל, ולזה זכר שהעם בשמעם שהעיר כתכה בידיהם היה בקרבם שאלה גדולה וירע העם ונם תקעו בשופרות, אבל לא היתה זאת התרועה הכבקשת, ולזה תקיעת השופר הנשמעת, ולזה אמר מיד ויהי כשמוע העם את קול השופר, רוצה לומר את קול השופר היובל הנמשך שהיתה תקיעה את השופר אחד לבדו, או וירישו העם תרועה גדולה ותפול החומה וגו', הנה התקיר שברחשובה היה תקיעת השופרות כלם ותרועת העם קטנה, ולאחרונ' היתה תקיעת השופר היחיד לבד ותרועה גדולה לעם ולזה

(כא/כב) בעצה הנם: וזכר שהקריחו את העיר ואת כל אשר בקרבו, ואמר יהושע למרגלים שהיו בעריו ומצרתיו שיכנו לבית רחב ויקריחו את כל מה שבאנו אלהים, וזכר שהמה

(כג) עזו לפניהם מהשבועה, וזה ויוציאו את רחב ואת אביה ואת אמה ואת אחיה ואת כל אשר לה ואת כל משפחותיה היה וגו', הנה כל משפחותיה היה יותר מן השבועה שנשבעו לה. ואחכם תיך בשלה היתה אם בפלה החומה? כתב רלק זל שהכתוב בעיבו שלא בפלה כל החומה כי אם מה שהיה מחוכ כנד מקבה ישראל, ובאית רחב היה בחומה מהבל האחר שלא בפלה ואיבו מתיצב, כי ישראל בכתוב היו הולכים וכל החומה בכתוב בפלה. וכוונתי בזה שקודם הכפילה בהיותם סובבים העיר רצו המרגלים את תקות השני בחלון ביתה ובתבו עיניהם בבית ורשמוהו, בתוכן שלאחרי כפילת החומה שעלה העם היו בנדו הם הלבו למקום ביתה והוציאוה, עם היות כבר הבית פרוץ אין חומה בשלה התחיבית:

(יח) שלחבו: ורק־אתם שמרו מן־החרם פן־תחרימו וגלקחתם מן־החרם ושמתם את־מחבה ישראל לחרם ועכרתם אותו: וכל־כסף וזהב כלי נחשת וברזל קדש הוא ליהוה אוצר יהוה יבוא: ויעבר העם ויתקעו הכהנים בשופרות ויהי כשמע העם את־קול השופר ויריעו העם תרועה גדולה ותפל החומה תחתיה ועלה העם העירה איש נגדו וילכדו את־העיר: ויחרימו את־כל־אשר בעיר מאיש ועד־אשה מנער ועד־זקן ועד שור ושה וחמור לפי חרב: ולשנים האנשים המרגלים אמר יהושע באו בית האשה הזונה והוציאו משם את־האשה ואת־כל־אשר־לה כאשר נשבעתם לה: ויבאו הנערים המרגלים ויוציאו את־רחב ואת־אביה ואת־אמה ואת־אחיה ואת־כל־אשר־לה ואת כל־משפחותיה הוציאו ויניחום מחוץ למחנה ישראל: והעיר שרפו באש וכל־אשר־בה רק הכסף והזהב וכלי הנחשת והברזל נתנו אוצר בית־יהוה: ואת־רחב הזונה ואת־בית אביה ואת־כל־אשר־לה החיה יהושע ותשב בקרב ישראל עד היום הזה כי החביאה את־המלאכים אשר־שלח יהושע לרגל את־יריחו: וישבע יהושע בעת ההיא לאמר ארור האיש לפני יהוה אשר יקום ובנה את־העיר הזאת את־יריחו בבכרו ייסדנה ובצעירו יצים דלתיה:

ואת רחב הזונה ואת בית אביה וגו', כי התבייחס את המלאכים וגו'. הלבנו כתב שלא נתן הכתוב כשבועת המרגלים, כי אם כתב שהחבייחס את המרגלים, לפי שבשבועתם לא היתה מתייבת את יהושע לעשות זה, כי אם לרגל הלבו לא לתת שלום לזקן ולחזק. ואבי אומר שהכתוב לא כיוון לומר שהשבועה היתה בלבב, כי אם לומר שהכתוב כתב לתת בדבר הכתוב הראשונה, לפי כי החבאת המרגלים היתה בכלל השבועה, ולפי שהיתה השבועה העלמית. ואחרו שהיה יהושע, רצה לתת בבבים שתהיה ותזון בהם, והיה זה כדי לקיים מה שאמרו לה המרגלים ועשיהם עמך חסד כאשר עשיתי. ויש בו דרש כי מעלה יש עב יהושע לקח רחב לחזק ומזה ועיין לדרך החיים והוא רחוק: ויצבא (כו) יהושע וגו'. לחרי שיהושע החרים את העיר ואת כל אשר בה, כתן הרם ויקללה דבר על היות שיבבה יריחו, ולחזוק גם זה הקללה נזהו עליו, ובבכללו בתוכו המאמר כי המקום אשר לתה עומד עליו קדם שיהיה הרם המקום וכל אשר בו, וזה לם לשעתו ולם לדורות שתמיד יהיה הרם לה תבבה, ולולא זה לא היה יהושע עושה דבר בזה מעצמו, ולזה כיון באמרו ארור האיש לפבי ה', כי למה שהלל מזה על זה (והיה הכתוב לשובר עוד כל ימי הזמן הפלת העמוס הזה) לאחר שהבובה תותו יהיה מקובל ואמור לפבי ה', כיון שהוא מהפך כוונתו ועובר על דבריו, ולאחר את העיר הזאת ואת חומתה יבנה שיהיה ארור מי שיבבה מהדרין העיר הזאת לפי שיקללה בשם פ"ל ק"ל לאחר, ובם כן יהיה ארור מי שיבבה בחוקם העיר לאחר, כי כיון שהוא מהפך כוונתו יהיה מקובל ואמור לפבי ה', שהלל ית' רצה להחריבה מי יבבה אותה ומי יאמר לו מה תעשה? והלמדבם כתב שיהיה זה להות הבם קיים שבפלה חומת העיר תחתיה, כי כל מי שירצה החומה להיות אוקבת בחזק, יתבאר לו שלא זה תכוכת כבין בהרם, לכל האחקת בחומת. ואחרו בבבורו ייסדבה וגו' רוצה לומר שהבובה אותה כישעשה היסודות יאות בבו הבכור, והבאר יסיים המלאכה ויעשה לדלתות העיר יאות בבו הבעיר, בתופן שבחום הבבין יתנו כל בביו מעל פבי החלמה. והיה העובד מתיקם לאחרו, כי אם הוא רוצה לבבות מה שהרם החל, יהרום החל הבניה שהוא בבה בבייתו, וכבר בזכר בספר מלכים* מלבים ר' שאחקיימה קללה זו בימי אחאב בחיאל בית החילי, יו"ד לא והותרה השאלה הזאת:

יהושע ז

פרשה שביעית בענין עכן רוצה לומר חטאו ועוכרו • תקלתה ויהי ה' את יהושע וגו', עד ויאמר ה' אל יהושע אל תירא ואל תחת וגו', והכה אחלתי בפרשה הזאת שבעה אחלות :

השאלה הראשונה אם עכן חטא בלקחו מן החרם, למה חרה אף ה' בישראל אשר לא חטאו ולא ידעו מאומה דבר ? ואיך כעכזו עליו התכעיס אלף אלפים חטאו ולא כעכז זו עכן שחטא ? וכיוצא בזה כתיב * הלוים יקחד יקחד ועל כל העדה תקצוף, ואמר * תכותיכו חטאו וחיכם ותכחכו עוכותיהם סבלנו, ואיך יהושע לא נענש על זה ? לחכרי שידע בכח החרון אף שהיה על חטא עכן ?

במדב' י"ו כב
מיכה ה' ז'

השאלה השנית למה כשטערו כל כך יהושע וכל זקני ישראל על מיתת שלשים ושנים איש ולא עברו וקרעו שלוחתם והעלו עפר על ראשם ? הלא ידעו כי כזה וכזה תקבל התרוכ ? ואעפי שיהיה התלוה יתכרך עמהם ? אין ספק שעם כל הכעמון יחזור לכעיס כמלחמה :

השאלה השלישית כתוכתו ית' חטא ישראל ונם עכרו בבריתי, ולמה לא אמר חטא עכן קום קדש לחזר אלי והוקע לחזו לה' כנד השמש והעלימו ובטרתך לחל הנחל ? ונם מה ענין אמרו ונם עכרו בבריתי ונם לקחו מן החרם ונם נכחו ונם כחשו ונם שמו בכליהם, והכה הזכיר בכאן חמשה פעמים ונם בהיות החטא אחד ?

השאלה הרביעית כאומרו שיש כח בכוד לה' ותן לו תודה, והוא מה שספק לרבנן למה נסערת להודותו ? כריכה להענישו, כי אין הודאת בעל הריב בדיני נפשות מועילה כפי הדין, שאין לדם מעיד את עמהו רשע •

השאלה החמשית למה כעשרו למות בניו ובנותיו ? והכה התורה אמרה * לא יומתו תבניכ על בניכ לא יומתו ואפילו שיהיו קטנים כדברי רבן ז"ל לא היה ראוי שיעברו בתוך כלי הבית ובאין אחר ממונו ?

השאלה הששית אם הלל ית' נזר עשרו ואמר והיה הכלכל בחרם ישרף הוא ובל אשר לו, אין ספק כי שמרו על עשרו ודמוהו בשקילה ובחריפה ? כמו שאמר וירגמו אותו כל ישראל וישרפו אותם, ונם אמרו עוד פעם שנית ויסקלו אותם בסקילה, כל אלו שפעמים יאמר אותו [בלשון יחיד] וירגמו אותו ונומ', ונם ויקיימו עליו גל תבניכ וגו', ופעם יאמר אותם [בלשון רבים] ויעשרפו אותם בחש, שכל זה לא מזה הטעם ולא זכרו יהושע ?

והנני מפרש הפסוקים בחופן יותרו הפסקות בלשון :

ז

(כו/ז) ויהי ה' את יהושע ויהי שמעו בכל הארץ כי יהושע הוא נגוע, ויעשו בני ישראל מעל בחרם ויקח עכן בן כרמי בן זבדי בן זרח למטה יהודה מן החרם ויחר אף ה' בבני ישראל :

(כו) וַיְהִי יְהוָה אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיְהִי שָׁמְעוֹ בְּכָל הָאָרֶץ :

(ז) וַיִּמְעֲלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מַעַל בַּחֵרֶם וַיִּקַּח עָכָן בֶּן כַּרְמִי בֶן זַבְדִּי בֶן זֶרַח לְמַטֵּה יְהוּדָה מִן הַחֵרֶם וַיִּחַר אַף יְהוָה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל :

ויהי ה' את יהושע, הכה עם כל זה היה שמעו בכל הארץ כי שמעו עמים ירגזון וכל העמים היו פוחדים מנבורתו, וזכר שעם היות שכל ישראל ראו בעיניהם שהיה ה' את יהושע בכל הנסי' והנפלאות אשר עשה עמו ושראו שהיה שמועת תקפו ונבורתו בכל הארץ, הכה עם כל זה מעלו בני ישראל מעל בחרם שלקח עכן ממנו, וכזה ירמה שלא ירא לקיים ולא פחד מנבורת יהושע ועבדו :

(כו) וַיְהִי יְהוָה אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיְהִי שָׁמְעוֹ בְּכָל הָאָרֶץ :

(ז) וַיִּמְעֲלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מַעַל בַּחֵרֶם וַיִּקַּח עָכָן בֶּן כַּרְמִי בֶן זַבְדִּי בֶן זֶרַח לְמַטֵּה יְהוּדָה מִן הַחֵרֶם וַיִּחַר אַף יְהוָה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל :

(כ) וַיְהִי יְהוָה אֶת יְהוֹשֻׁעַ וַיְהִי שָׁמְעוֹ בְּכָל הָאָרֶץ כִּי יְהוֹשֻׁעַ הוּא נָגוּעַ, וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל מַעַל בַּחֵרֶם וַיִּקַּח עָכָן בֶּן כַּרְמִי בֶן זַבְדִּי בֶן זֶרַח לְמַטֵּה יְהוּדָה מִן הַחֵרֶם וַיִּחַר אַף יְהוָה בִּבְנֵי יִשְׂרָאֵל :

(כ) וישלח יהושע מכאים מיריחו ונו' • זכר שקרה עם שלח יהושע לרגל את העי, ושבנו שליו ואמרו שלח יעלה שם כל העם אלפי איש ויכלו לעלות העיר, ויהושע לא יתן עמל וייגיעה על כל העם לעלות שמה כי מעט הוא מכאי העי •

(ג) וַיִּשְׁלְחוּ מִן הָעָם שָׁמָּה כִּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ וַיַּעֲלוּ אֶת הָעַי וַיָּנֻסוּ לִפְנֵי אַנְשֵׁי הָעָי :

(ד) וַיַּעֲלוּ מִן הָעָם שָׁמָּה כִּשְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ וַיָּנֻסוּ לִפְנֵי אַנְשֵׁי הָעָי :

(ה) וַיַּכּוּ אַנְשֵׁי הָעַי כִּשְׁלֹשִׁים אִישׁ וַיִּרְדְּפוּם לִפְנֵי הַשַּׁעַר עַד הַשְּׁבָרִים וַיַּכּוּם בַּמּוֹרָד וַיַּמַּס לְבַב הָעָם וַיְהִי לָמָיִם :

(ו) וַיִּקְרַע יְהוֹשֻׁעַ שִׂמְלֹתָיו וַיִּפֹּל

(ג) וזכר יהושע שלח שם אלפים וזכרו שבעת אלפים איש שנלחמו שם, ושכחו שהם לבדם היו מכאי העי, ושבעת אלפים שנלחמו שם לא היו אלא לעזר ולסיוע לאלפים, ולזה לא נתן יהושע לב לשבעת אלפים שהיו לעזר ולסיוע, ולא חשש להם כלל, ולזה לא נתן

עַל־פָּנָיו אַרְצָה לִפְנֵי אֲרוֹן יְהוָה עַד־ הָעֶרֶב הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲלוּ עָפָר (ו) עַל־רָאשָׁם: וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֲהָהּ אֲדֹנָי יְהוִה לָמָּה הֵעֲבַרְתָּ הַעֲבֵר אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶת־הַיַּרְדֵּן לָתֵת אֹתָנוּ בְּיַד הָאֱמֹרִי לְהַאֲבִדֵנוּ וְלוּ הוֹאַלְנוּ וַנֵּשֶׁב בְּעֵבֶר (ז) הַיַּרְדֵּן: בִּי אֲדֹנָי מָה אֹמַר אַחֲרֵי אֲשֶׁר הָפַךְ יִשְׂרָאֵל עֹרֶף לִפְנֵי אֹיְבָיו: וְיִשְׁמְעוּ (ח) הַכְּנַעֲנִי וְכֹל יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ וְנָסַבּוּ עָלֵינוּ וְהִכְרִיתוּ אֶת־שְׁמֵנוּ מִן־הָאָרֶץ וּמַה־ תַּעֲשֶׂה לְשִׁמְךָ הַגָּדוֹל: וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־ (ט) יְהוֹשֻׁעַ קוּם לְךָ לָמָּה זֶּה אַתָּה נֹפֵל עַל־ פָּנֶיךָ: חָטָא יִשְׂרָאֵל וְגַם עָבְרוּ אֶת־ (י) בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתָם וְגַם לָקְחוּ מִן־ הַחֵרֶם וְגַם גָּנְבוּ וְגַם כִּחֲשׁוּ וְגַם שָׂמוּ בִּכְלֵיהֶם: וְלֹא יָכְלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לָקוּם (יא) לִפְנֵי אֹיְבֵיהֶם עֹרֶף יִפְנוּ לִפְנֵי אֹיְבֵיהֶם כִּי הָיוּ לְחֵרֶם לֹא אוֹסִיף לִהְיוֹת עִמָּכֶם אִם־ לֹא תַשְׁמִידוּ הַחֵרֶם מִקִּרְבְּכֶם: קוֹם (יב) קַדֵּשׁ אֶת־הָעָם וְאָמַרְתָּ הִתְקַדְּשׁוּ לְמָחָר כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל חֵרֶם בְּקִרְבְּךָ יִשְׂרָאֵל לֹא תוּכַל לָקוּם לִפְנֵי אוֹיְבֶיךָ עַד־הָסִירְכֶם הַחֵרֶם מִקִּרְבְּכֶם: וְנִקְרַבְתֶּם בַּבֹּקֶר (יג) לִשִׁבְטֵיכֶם וְהָיָה הַשֵּׁבֶט אֲשֶׁר־יִלְכְּדֶנּוּ יְהוָה יִקְרַב לַמִּשְׁפָּחוֹת וְהַמִּשְׁפָּחָה אֲשֶׁר־ יִלְכְּדֶנָּה יְהוָה תִּקְרַב לַבָּתִּים וְהַבַּיִת אֲשֶׁר יִלְכְּדֶנּוּ יְהוָה יִקְרַב לַגְּבָרִים: וְהָיָה (יד) הַנִּלְכָּד בַּחֵרֶם יִשָּׂרֵף בָּאֵשׁ אֹתוֹ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ כִּי עָבַר אֶת־בְּרִית יְהוָה וְכִי־עָשָׂה נְבָלָה בְּיִשְׂרָאֵל: וַיַּשְׁכֵּם יְהוֹשֻׁעַ בַּבֹּקֶר וַיַּגֵּשׁ אֶת־ (טו) יִשְׂרָאֵל לִשְׁבָטָיו וַתִּלָּכֵד הַשֵּׁבֶט יְהוּדָה: וְהִגִּישׁ אֶת־מִשְׁפַּחַת יְהוּדָה וַתִּלָּכֵד (טז) מִשְׁפַּחַת הַזַּרְחִי וַיַּגֵּשׁ אֶת־מִשְׁפַּחַת הַזַּרְחִי לַגְּבָרִים וַתִּלָּכֵד זַבְדִּי:

(א) על פיתת המצות ושאר לבד, לפי שלכל נס לפי ערכו שבעבורה עשה הנס הצנחה הלקית והיו נעזבים למקום, ונס לעזרה מורך לבב העם ושכחם היה למים, ועם זה לא יוכלו לעמוד כח להלחם בשונאיהם עוד, ולפי הפשוט הלשה העיר יהושע בכריו, שם [ו] על לרחצה יאמר לשם ה' ולקיים לשם העברת העביר את העם הזה את הירדן לתת אותנו ביד האמורי? ילפה שם היה רומז לכוון מעליה הצנחתך, [ח] לשם העברת אותם בירדן בשם ובלא שלקי כל כך מפורסם? כי הכה ישראל פועל בעל שם היה שתעזוב אותם ביד האמורי להכניסם, ולא יאמר שהעברת אותם עי הכרח, לפי שלא היה שם לשם מקום לשבת כי היכו כן, וזהו ולו הואלנו וישב בעבר הירדן, לא וכבר היינו רוצים לשבת [ט] שם בעבר הירדן, והעיר על העברה השנית באומרו כי לדוכי מה יאמר, לא ואם תאמר שלשם שלחם לכי כנגוד [י] לחיל מבלי עזר ההצנחה, זה בלתי לפצר שהעם כלו ירא וחרד ואין להם לב להלחם, וזהו כי לדוכי מה יאמר לקרי לצר הפך ישראל עורף לפני אויביו, לא לויכוי מתלונן על מיתת שלשים ושלש לכשיו, כי שם על שהפך ישראל עורף לפני אויביו, ויעמוד כח להלחם כנו ויכריחו את שמיטו מן הארץ, לא השמועה תשמיד החרם מקרבכם: קום [יא] קדש את־העם ואמרת התקדשו למחר כי כה אמר יהוה אלהי ישראל חרם בקרבך ישראל לא תוכל לקום לפני אויביך עד־הסירכם החרם מקרבכם: ונקרבתם בבקר [יב] לשבטיכם והיה השבט אשר־ילכדנו יהוה יקרב למשפחות והמשפחה אשר־ילכדנה יהוה תקרב לבתים והבית אשר ילכדנו יהוה יקרב לגברים: והיה הנלכד בחרם ישרף באש אתו ואת־כל־אשר־לו כי עבר [יג] את־ברית יהוה וכי־עשה נבלה בישראל: וישכם יהושע בבקר וגו'. [יד] זכר שהשיבו הלל לפתי הפעמות, שם לרחצה מהעדר ההצנחה אמר אבן הוא תחת כנפת הקטן, ולזה אמר לו קום לך למה זה אתה נופל על פניך, לא מה תפעם הלי על עמו'. ולזה לא יאמר שהעבר ההצנחה מבוקרת בשחרית ישראל ונו' קום לך הלא אמר משה רבך יפל לפניהם ואתה שלחת לעני? קום אתה לך עמהם ולא ימכלך היזק: והנה בשעתן [טו] בחטא הזה רשם בחיות רעות. לחטת ישראל, לא בחיות ישראל וזע קדש בירך ה' (כי כמו שאמר * שרית עם אלקים) חטא בכללו. השנית שעברו את בריתי לצר מיתי אותם, והוא מה שנזה שיהיה המקום קדש ולא תנע בו יד. ובחיקה שלישית שלקחו מן החרם, לא שלא מלוה בלי שהיה עכין חרם לא יהיה החטא כל כך עצום. הכתיבה הרביעית שנם נגנבו כלומר בעכין הכסף והזהב שיהיה לקוב מודיע בדבר לא היה חטאם כל כך נגדול. ולקר שזכר מה שחטאו בכסף והזהב כמה שאמר ונם נגנבו ונם כחשו, הכחיש מה שחטאו בשאלה, ועל זה אמר ונם שמו בכליהם, לא כי שמו בכליהם הכלי שהיה מקוייב לביתיהם בשרף, זהו מורך הפסוק. והנה לא זכר בפירוש עכן, כדי שיודע לעיני העם ולא יאמרו קרובי שיהושע הנגילו ורצחו מעצמו, ולכן רמה שיודע מפי הגורל, והוקרה בזה השלשה השבטים: ולחול חטאם גם כנגד ה' חומצי מכהדרין דף תורה שעבר עכן עליהם, מל עיש הנה בכל זה הכיא להעדר ההצנחה. ואמנם לאמר שאמר (יג) מקודם את ישראל השיבו ולא יכלו בני ישראל וגו', לא לא תשוב שהחוטאה הוקת טבעי, ולא תצחה תיכו כן, אבל היה לפי שהיו לחרם, וכאשר יביאו החרם מקרבם יתחזקו ויהיו לגבורי חיל, ולזה אמר להם הכבדים לא לוסיף להיות עמכם אם לא תשמידו החרם, ולכן מהו מיד שיקדש העם (יד) ונלא יאמר להם לזה היום כי אם ביום קרבם ושמבני זה הקה אותו הרע, לכל נבקר יקריבם לבחין הבדר ולדעת מי החוטא, כי אם היה לו מניד לו הבחין לבד יעשה אותו מיד, אולי עכן יעשה תחבולות להכחל מידו, ולזה מהו אלא יניד לו הבחין כי אם בבקר בעת המעשה. והמפרשים אמרו שהיה זה על פי הגורל, והוא דעת הקל, ועליו אמר בבר (טו) יבלכדנו ה', כי בחיק יוצלך הגורל ומה' כל משפטו, והיה זה בגורל כדי שיודעו אותו כל הקהל ויבדיקו בחטת. ולחזוב שעם הגורל היה נם כן הכהן מניד אותו על פי התומי, והתומים כמו שהל בגורל תלוקת הארץ וכמו שיתבאר, ועכן התחכם יהושע כדי שעכן יודה בדבר, ונתן המשפט שהכלכל בחטת ישרף הוא וכל אשר לו, והכבה בזה לפי שהתורה אמרה * ולא תביא תועבה אל ביתך והיית חרם דברי ז' כו כמוהו, ולכן בהיות שעכן לקח מן החרם ראוי שיהיה חרם, והנה חרם יהיו היה בשרף, אם בן אף עכן וכל אשר לו בראוי לזה שעבר ברית ה' ולפי שעשה נבלה בישראל, לא שבנב שיפגו ישראל עורף לפני אויביהם שהיה הנבלה שהוא עשה וכבר, או יאמר שהא עשה בהיותו מזרע ישראל היה נבלה, ולזה אמר שיהושע דבר ליעקב וקדשם לאחרת בחמור שליהם חרם בקרבך ישראל ונו', עם היות שלא נזכר זה בפסוק (להיותו בלתי צריך) כי אם הפעל שעשה

בישראל: [יט] וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־עָכָן בְּנִי שִׂים־נָא כָבוֹד לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְתֶן־לוֹ תוֹדָה וְהַגֶּד־נָא לִי מֶה עָשִׂיתָ אַל־תְּכַחֵד מִמֶּנִּי: [כ] וַיַּעַן עָכָן אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמַר אָמְנָם אָנֹכִי חָטָאתִי לַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל וְכָזֹאת וְכָזֹאת עָשִׂיתִי: [כא] וָאֶרְאֶה בַשָּׁלָל אַדֶּרֶת שִׁנְעָר אַחַת טוֹבָה וּמָאתַיִם שְׁקָלִים כֶּסֶף וּלְשׁוֹן זָהָב אֶחָד חֲמִשִּׁים שְׁקָלִים מִשְׁקָלוֹ וָאֶחְמְדֵם וָאֶקָּחֵם וְהִנָּם טְמֻנִים בָּאֹהֶל בְּתוֹכוֹ וְהַכֶּסֶף תַּחְתָּיהָ: [כב] וַיִּשְׁלַח יְהוֹשֻׁעַ מַלְאָכִים וַיָּרֻצוּ הָאֹהֱלָה וְהִנֵּה טְמוּנָה בְאָהֳלוֹ וְהַכֶּסֶף תַּחְתָּיהָ: [כג] וַיִּקָּחוּם מִתּוֹךְ הָאֹהֶל וַיְבִיאוּם אֶל־יְהוֹשֻׁעַ וְאֶל כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּצִּיקֶם לִפְנֵי יְהוָה: [כד] וַיִּקַּח יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ אֶת־עָכָן בֶּן־זֶרַח וְאֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הָאַדֶּרֶת וְאֶת־לְשׁוֹן הַזָּהָב וְאֶת־בָּנָיו וְאֶת־בְּנֹתָיו וְאֶת־שׁוֹרוֹ וְאֶת־חֲמֹרוֹ וְאֶת־צֹאנוֹ וְאֶת־אָהֳלוֹ וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ וַיַּעֲלוּ אֹתָם עֵמֶק עָכוֹר: [כה] וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ מֻרְעָה עֲכַרְתָּנוּ יַעֲכָרְךָ יְהוָה בַּיּוֹם הַזֶּה וַיִּרְגְּמוּ אֹתוֹ כָל־יִשְׂרָאֵל אֶבֶן וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָם בָּאֵשׁ וַיִּסְקְלוּ אֹתָם בָּאֲבָנִים: [כו] וַיָּקִימוּ עָלָיו גַּל־אֲבָנִים גָּדוֹל עַד הַיּוֹם הַזֶּה וַיָּשָׁב יְהוָה מֵחֲרוֹן אַפּוֹ עַל־כֵּן קָרָא שֵׁם הַמָּקוֹם הַהוּא עֵמֶק עָכוֹר עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

שעשה, והוא שהפיל הגורלות בשבטים ובמשפחות ובגברים ויפול הגורל על עכן. ולפי זה כתב על פי הלוויים והתומים שלבד שבט יהודה, כי העמיד משבטי כלם לפניהו וכדי שיהיו שבטים כתובים בחזן, ואחר כך שלקחו הוא הכלכד ובכתה שבט יהודה, וכדי לדעת המשפחות והגברי' עשו כמלפי תנחומא פר' על פי הגורל, והוא לעת עתה, ועוד אחרו כי העביר יהושע וגו' השבטים כלם לפני הארון והכלכד בתרם היה הארון קולטו אלא יכול לזוז משם וכן המשפחות והגברים ואלא כודע הלבר על פי הגורל, ואחר כתבתי הוא היותר נכון כפי הפשט:

שים כל כבוד לה' וגו', ויען עכן וגו', ואחרי שנפל בגורל בהדרין דף וגו'. ולפי כתבו הכתוב למה מג עכ"ו השתדל יהוש' עם עכן לשיודה פר' כג רפ"ד בפיו תשתו, ואחרו שהיו קרובים מתרעמים מזה ואומרים שהוא לא עשה הדבר, ואחר עכן ליהושע, יהושע בגורל ואתה כל עלי? ולא ולעצור אני גדולי הדור, אם לכי תפיל עליכם גורל על אחד מכם יפול, ולזה הפציר יהושע עמו לשיודה. ואחי אחזור עוד שהשתדל בזה, כדי שיתן לו מה שלקח לשלח יבא לידי קדם לאחר ויהיה אחרם בקרבם על כל פנים, וזהו שים כל כבוד לה', לא שיכבד את השם בתת לו את שלו, וגם יתן לו תודה מכאביו, על דרך * וחמיתיהו יושב עליו, וכדי שלא יבוש לאחר לו והגד נא לי וגו', לא תגידהו לאחר כי אם לי, והוא הזיבו לאחר לכבי תעלתי ופירש החעלת ואחר וכוזב וכוזב עזיתי, ואלא לאחרו שעשה כדומה לזה במלחמת עדין ובמלחמת הכנעני, כי במלחמת הכנעני במדב' כה ג' אחר * והחרמתי את עריהם, ובמדין לא כתבו הזהב קדש לה', והנה עבר האחרם שלשה פעמים. ואחר שנפל לגורל שבער, ירמה בגד מהודר מלך מאשר יעזרהו בנפל הנקרע שבער, וז' הנפל לאחר שהוא פרוסקי, ומשתים כסף ולשון זהב, לא עשוי כמו לשון מוזהב, והנה טמונים בתוך האהלי והכסף תחתיהם, לא שהוא לא שנגנב בשבת, שבשבת בלבלה יהיהו. ומה שכתבתי הוא הנכון כפי הפשט, והותרה השלשה תמצית ושנית:

הפרשה השמיניה בלבידת העי ותלייית מלכה. ושלשתי הפרשיות הוא שלשת עם הוא בפרשה הראשונה:

תשלחה אחרי יהושע וגו', עד לו יכבה יהושע וגומ', ויאחרו לאחר ויאמר ' לא יהושע, ואחרי שנפל בגורל שבט יהודה ומשפחת זרחי וגברי זבדי, אם ממונו כלו בזוית אחד, לכל אם הלדרת במקום אחד תחת הארון והכסף תחתיהם בגדל מאכם אחד, וזכר שנלקח (כב/כג) יהושע שאם במדוקם רבה, כדי שקדושים לא יגעו בעכן ואחרו מפני לכסות קלון עכן, ושהכיאו כלו ויניחום לפני ה' ולא כי פרשו הלדרת והכסף והזהב לפני הארון, בתוכן שכל ישראל ישמעו ויראו שהוא חטא והוא חייב מיתה, הנה בזה התבלדה הפסקה באמת שעשה יהושע והותרה השלשה הרביעית:

ויקח יהושע את עכן וגו' (כד/כה) ואת בניו ובנותיו וגו', וירגמו אותו וגו', הטיב לרחות הלכלג בפי' הפסוקים הללה, שהוליכו אם בניו ובנותיו לרחות המשפט ושישמרו מעשות עוד כדבר הרע הזה לא להמיתם, ולזה אחר אחרי זה וירגמו אותו בחנים, לא לעכן לבד, שבשבת היו מוליכין אותו להמי' הנה לפני המשכה היו רוגמים אותו בחנים מרוב כעסם עליו, ואחר כך אחר ויסרפו אותם בחץ, ירמה לעכן ולשורו ולצאנו ולכל אשר לו וגומ'. ואחרו עוד ויסקלו אותם בחנים, ירמה שהיה שריפתם אחרי בקלן אותם בחנים רומז לבעלי חיים אשר לו. והר' יוסף קמחי ז"ל פירש כי ויסקלו אותם בחנים לפחד כחנים והקימו עליו גל חנים שכלו אחד, ולפי שלא ידע אם לדם כי אם עכן לבדו, לכן אחר ויקימו עליו גל חנים, כי עליו הקימוהו ולא על כן אן את שלא ידע אחר. ואם לפשר (בלעי שנאחר) שאחו נם כן בניו ובנותיו, תהיה הכתבה לפי שבא אחלה על ידו ובכתתו, והשם אחר הוא ובל אשר לו, שבלע בזה בניו ובנותיו, כל שכן אם היו קטנים שלא היו בעון לחיהם אם נענשים כחטאם כחמורו. ולפי"ל בפ' עכן דף רפ"ה פרוסקי, ומשתים כסף ולשון זהב, לא עשוי כמו לשון מוזהב, והנה טמונים בתוך האהלי והכסף תחתיהם, לא שהוא לא שנגנב בשבת, שבשבת בלבלה יהיהו. ומה שכתבתי הוא הנכון כפי הפשט, והותרה השלשה תמצית ושנית:

השאלה הראשונה למה עשה יהושע הומנה כל כך מופלגת לכבוד העי? ונשלוח ראשונה שבשים אלף איש למלחמה, והבטיחו לחקי כן כל מחנה ישראל עליה בהיות העי עיר קטנה, כמו שאחרו החכמים שהלכו לרגל לוחה, לא תניע שמה את כל העם כי מעט המה, ועם היות שקדה שמה בשבעת אלפי איש שקדה, הנה

הכה היה זה להעדר ההצנחה מהם, ולחרי שובה כיוצי קדם
לא היה רחוי שיעשה הכבה גדולה כזאת:

השאלה השנית אם היה שיהושע שם חורב לעיר
מלחריים שבשים אלף איש למה לחרי
כן שם חורב לחר? כמו שאר ויקח כחמשת אלפים איש
וישם אותם חורב בין ביתאל ובין העי מים לעיר, והכה שמו
אותו המארב הקטן ממוך למחנה הגדול בחותו מקום עמו,
כי המארב הגדול שהיו בו שבעים אלף איש גם כן היה בין
ביתאל ובין העי מים לעיי (שהוא העיר חצר היו עליה) והיו
שם כן שני חורבים שביחם אבל לחד לחד והוא מותר:

השאלה השלישית כשהרו וישימו העם את כל המקום
אצר מלפון לעיר ואת עקבו מים
לעיר וילך יהושע בלילה בחוך העמק, והפסוק הזה ירצה
שלין עכין לו, כי בבר אמר למעלה וכל העם אצר אתו עלו
וינגשו וגו', ויקבו מלפון לעיר והני ביבו ובין העי, וגם כן
אמר קודם זה וילן יהושע בלילה ההוא בחוך העם, ואם כן
אין לפסוק הזה הקדמון מוכך?

השאלה הרביעית למה שלח יהושע את העי וישימה
על עולם שממה עד היום הזה?
והנה מפרש הפסוקים בחופן יחרו השאלות כלם:

ח

(א) **ויאמר** ה' אל יהושע אל [ח] וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אַל־תִּירָא וְאַל־
תירא ואל תחת וגו'.
לפי שהיה מצטער שהעיר
שיירלו מנצח למקום שקרם
בו שום מכשה, לזה אמר
ליהושע אל תירא ואל תחת
מנצח אל העי. שלאמנם הזהירו
בשני דברים, אחד שילך עם
הלוחמים ולא ישלח אלחו
כמו שעשה בפעם הרחשונה,
וזהו וקח עמך וגו', והשני שלא
ישלח אם לבדים מועטים
כמו שעשה שם, כי התשועה
על כל העם תתיקם לא לשבע,
לפי שיש, וזהו קח עמך את
כל עם המלחמה, והבטיחו [ז] שבבר נחנה יי' בתן בידו
את מלך העי ועמו ועירו
וארצו, הנה זכר רחשונה
המלך, לפי שהוא היה אבי אל
בנשק והוא היה מבת הריבת
הלבעים שמתו שמה, ואחריו
העם שהם היו הרובפים אחרי
בני ישראל, ואחריו העיר
שבלבדה אחרי עמהם, ואחרי
שבלבדה אחרי לבידת העיר,
(ב וכו') ולזה שיעשה לעי כמו שעשה
לירימו, כמו שאבאר בספור
המעשה. ואחי שהצוה
שהחרגלים בשתבאו ושטו
בשם שבבר על יהושע שהעי,
לפי שהעי בלי ספק היה עיר
מבצר וחשבו בשעים והיה
העיר קטנה, ואחשר רצו לותה קטנה שבאו שבעים
מועטים ילבדוה, ולזה אחרו על תינע שם את כל העם כי
מעט שמה/והיה זה מהטעות, לפי שעיר קטנה אחת בהיותה
בעורה גבוה, תהיה קשת הביבוי מהעיר הגדולה היושבת
בהוסיר ורבשים רבים, והנה התבאר שהיתה העי עיר קטנה
בעורה וגבוה מאשר נאמר שם ויבוס בעורה, יורה שהיה
העיר בעליון המקומות, וגם
כן שמה שאמר בחרבבה
ויושמה על עולם שממה,
ואל יאמר על המקו' העליון,
ולבן השוה הספור תמיד העי
עם יריחו, להיות העי מפני
חוקה ותקפה שוה ליריחו,
עם היות יריחו גדולה ממנה,
ולזה שם יי' ליהושע
שבל העם ילך על העי,
ושישים לה לוחבים מאחריה,
לפי שאפני חוקה ותקפה לא
תהיה בקלה להלבד אם לא
על ידי התחבולה שוכר. ולפי
שישראל קבלו על העי קללן
רב וחרפה רמופה, רצה יי'
שתבבש בדרך המלחמה, כדי
לבבד את העם ולהנדיל
מעלתם, וישעשה בחופן
שהעיר תלבד והעם אשר
בקרבה יוחת מבלי השאיר לה
שריד, ויבקש תרפת דם
עבדיו השפוך והרע עמו.
וחשוב עוד שלקח שבעים
אלף איש למארב, לפי שקשם
יקחו העיר וישלחו בה לשרוף
אותה בחי, וקשם יכלו
להכות בחבי העי, ואפני
זה הניח כל עם המלחמה על
העיר, כדי שבהיותם רבים
יכלו כל חבי העי עליהם,
בחופן שחשאר העיר פרוצה
מבלי יושב, וגם מזה בן
יבואו אשר המלבים לעזור את מלך העי. הנה התבאר מזה
מחשבת המרגלים ומורך המארב הגדול, כדי לעבור עיר
גבורה כזאת/והותרה השאלה הרחשונה:

(ד) **והיה** כתפשכם את העיר וגו'. יזה את האורב שבאשר
יתפשו העיר יציתוה בחי בבר ה', והוא שאמר יתברך
ועשית לה באשר עשית ליריחו, ולל שישרפוה בחי כאשר

יהושע ח

[ח] יְהוָה תַּעֲשׂוּ דְּבַר־יְהוָה תִּשְׁמֹרוּ רְאוּ צִוִּיתִי אֶתְכֶם׃ וַיִּשְׁלַח
יְהוֹשֻׁעַ וַיֵּלְכוּ אֶל־הַמַּאְרָב וַיֵּשְׁבוּ בֵּין
בֵּית־אֵל וּבֵין הָעַי מִיָּם לָעַי וַיָּלֶן יְהוֹשֻׁעַ
[ט] בַּלַּיְלָה הַהוּא בְּתוֹךְ הָעָם׃ וַיַּשְׁכֵּם
יְהוֹשֻׁעַ בַּבֹּקֶר וַיִּפְקֹד אֶת־הָעָם וַיַּעַל
[י] הוּא וְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי הָעָם הָעָר׃ וְכָל־
הָעָם הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר אִתּוֹ עָלוּ וַיִּגְּשׁוּ
וַיָּבֹאוּ נֶגֶד הָעִיר וַיַּחֲנוּ מִצָּפוֹן לָעַי וְהַגַּי
[יא] בֵּינָן וּבֵין־הָעָי׃ וַחֲמֵשֶׁת כַּחֲמֵשֶׁת אֲלָפִים
אִישׁ וַיָּשֶׂם אֹתָם אוֹרֵב בֵּין בֵּית־אֵל וּבֵין
[יב] הָעַי מִיָּם לָעִיר׃ וַיִּשְׁמֹר הָעָם אֶת־כָּל־
הַמַּחֲנֶה אֲשֶׁר מִצָּפוֹן לָעִיר וְאֶת־עֲקֵבוֹ
מִיָּם לָעִיר וַיֵּלֶךְ יְהוֹשֻׁעַ בַּלַּיְלָה הַהוּא
[יג] בְּתוֹךְ הָעֵמֶק׃ וַיְהִי כִּרְאוֹת מֶלֶךְ־הָעַי
וַיְמַהֲרוּ וַיַּשְׁכִּימוּ וַיֵּצְאוּ אַנְשֵׁי־הָעִיר
לִקְרַאת־יִשְׂרָאֵל לַמִּלְחָמָה הוּא וְכָל־
עַמּוֹ לַמּוֹעֵד לִפְנֵי הָעֲרָבָה וְהוּא לֹא
[יד] יָדַע כִּי־אוֹרֵב לוֹ מֵאַחֲרֵי הָעִיר׃ וַיָּנֻסוּ
יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל לִפְנֵיהֶם וַיִּנָּסוּ דֶּרֶךְ
[טו] הַמִּדְבָּר׃ וַיִּזָּעֲקוּ כָּל־הָעָם אֲשֶׁר בָּעַי
לְרָדְפָה אַחֲרֵיהֶם וַיִּרְדְּפוּ אַחֲרֵי יְהוֹשֻׁעַ
[טז] וַיִּנָּתְקוּ מִן־הָעִיר׃ וְלֹא־נִשְׁאַר אִישׁ בָּעַי
וּבֵית אֵל אֲשֶׁר לֹא־יָצְאוּ אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל
וַיַּעַזְבוּ אֶת־הָעִיר פְּתוּחָה וַיִּרְדְּפוּ
[יז] אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־
יְהוֹשֻׁעַ נְטֵה בַּכִּידוֹן אֲשֶׁר בְּיָדְךָ אֶל־
הָעַי כִּי בְיָדְךָ אֶתְּנֶנָּה וַיֵּט יְהוֹשֻׁעַ בַּכִּידוֹן
[יח] אֲשֶׁר־בְּיָדוֹ אֶל־הָעִיר׃ וְהָאוֹרֵב קָם
מְהֵרָה מִמְּקוֹמוֹ וַיָּרוּצוּ כְּנָטוֹתוֹ יָדוֹ
וַיָּבֹאוּ הָעִיר וַיִּלְכְּדוּהָ וַיְמַהֲרוּ וַיַּצִּיתוּ
אֶת־הָעִיר בָּאֵשׁ׃

(ח) ועתה תעשו כדבר ה' תשמורו ראו צויתי אתכם: וישלח יהושע וילכו אל המארב וישבו בין בית אל ובין העי מים לעי וילן יהושע בלילה ההוא בתוך העם: (ט) וישכם יהושע בבקר ויפקד את העם ויעל הוא וזקני ישראל לפני העם העי: (י) ויעל כל העם אשר אתו ויגשו ויבאו נגד העיר ויחנו מצפון לעי והגי בינו ובין העי: (יא) וחמשת אלפים איש ויארוב אתם בין בית אל ובין העי מים לעי: (יב) והעם שמו את כל המחנה אשר מצפון לעיר ואת ארבו מים לעיר וילך יהושע בלילה ההוא בתוך העמק: (יג) ויראו מלך העי וימהרו וישכימו ויצאו אנשי העיר לקראת ישראל למלחמה הוא וכל עמו למועד לפני הערבה והוא לא ידע כי ארב לו מאחרי העיר: (יד) ויהי כראות מלך העי וירוצו ויבהלו וישכימו אנשי העיר ויצאו אל ישראל למלחמה הוא וכל עמו לעת המועד לפני הערבה והוא לא ידע כי ארב לו מאחרי העיר: (טו) וינגף יהושע וכל ישראל לפניהם וינוסו דרך המדבר: (טז) ויזעקו כל העם אשר בעיר ללכת אחריהם וירדפו אחרי יהושע וינתקו מן העיר: (יז) ולא נשאר איש בעי ובית אל אשר לא יצאו אחרי ישראל ויעזבו את העיר פתוחה וירדפו אחרי ישראל: (יח) ויאמר יהוה אל יהושע נטה בכידון אשר בידך אל העי כי בידך אתננה וינט יהושע בכידון אשר בידו אל העיר: (יט) והאורב קם מהרה ממקומו וירוצו כנטותו ידו ויבאו העירה וילכדוה וימהרו ויציתו את העיר באש:

(ח) היה לפי שיהושע הלך בלילה בתוך העמק, והוא הגי שזכר למעלה שהיה בין העם והעי, והיה יהושע עם כן הולך בני לפנים מן המחנה לשמרו, ובחזרתו ומן שהיה הוא הולך גם היה העם מסדר במחנה כל הדברים שזכר. ותפשר שכתוב עוד בזה שהחזרון הלך בלילה ולא ידע יהושע ולא העם עמהם כלל, כי כן דרך שרי הצבא לעשות עניינים כאלה בסתר, לפי שלא יתגלה העניין מהתקוממה שיעשו, ולזה אמר למעלה ויכתוב יהושע בספר התורה, ואמר עוד בזה שחזרון הלך היה, ואמר גם כן ושלחם יהושע, לפי שהוא כתב בחזרתו והוא שלחם והיה לא ידע אם כן ידע בכל לבבו כי אם לבבי עמו, ולפי שהעם לא ידעו מהמארב הרחזון, מפני כשלחה ההנהגה והסדור שלהם עשו חזרה אחר חזרתם שלפני היה, לפי שלא היה יודעין מהרחזון שעשה יהושע, ויהיה אם כן אומרו ויקח כחמשת אלפים איש וישם אותם לארוב לעם מאחרי העם, שזה לקח זה האורב ולא אמר זה על יהושע, לפי שהוא היה הולך בלילה ההוא בתוך העמק. (ט) ויהי כראות וגו'. וכתב שכאשר ראה מלך העי שנגף יהושע וכל ישראל, חשב להתקבץ כנגדם כשהכיבים לנגף להלאם גם, ואשר עשה העם בעת מבלי שומר, ולא ידעו את האורב אשר מאחרי העיר. ואמר שיהיו נפעם הרחזון שעשו (טו) כאן יהיה תמיד: ויגעו יהושע וכל העם, רומה לומר הרחו עמהם כאלו היו מנוגעים וכמו דרך המנצח, ובאשר רצוי לחריבים כי כאשר הם, נוצחו ונתקבצו כלם לנגף לחריבים ולרדפם, בתופן שנתקו ונעתקו מהעיר, ולא נשאר בעיר איש, כי ברצותם שכל מחנה ישראל היה גם היה נכונים כל לכתו העיר לנגף לחריבים כאשר (יז) אותם נכים מפניהם, וזהו ויזעקו כל העם אשר בעיר לרדוף אחריהם, כי מפני גודל מחנה ישראל התקבצו כלם לרדוף אחריהם, וזה היה תכלית מה שנזהו העם ית' קח עמך את כל (יח) עם המלחמה כמו שביארנו, והלא ית' אחר ליהושע בעת בכידון אשר בידך, לפי שהחנית אשר ביד יהושע כאשר הצבא ושאר (יט) מלחמה היה עליה גם כדרך רבים מהלוחמים, והלא מהו שיעשה בכידון אשר בידו ויעשה סימן לאורב ויעש כן: והאורב קם (יט) מהרה ממקומו וירוצו, והכן שאמר האורב שהוא יחיד, ואחר וירוצו ויבואו בכלון רבים, לפי שרוצו לשני האורבים הרחזון והשני, ואחר שנאמרו קום וירוצו ויבואו העיר, כי כל אחד

מלכים ג' כ' יד

ברחשית כו לג

(כ) מקומו הלך שמה והניחוה כאן, וכאשר לכדו לכדי העיר שעלה עצן העיר והניחו כי כשהפה העיר בידם ובאשם ונעשם לאור כאשר עשו לעי היה להם לנוס, והעם הנס אל המדבר נהפך אל הרודף, לא שעם ישראל שהיה נס אל המדבר ומתרחק כאלו הוא נגוע ונס, כשראה[כא] זה נהפך להיות רודף במקום שהיה נרדף, ומאשר ראו כי לכד הלוכד את העיר וכי עלה עשנה, שנו והכו את אנשי העי ומלבד זה ילאו מן העיר קצת מן הלוכדים וכשראו הלוכדי בתוך, כאשר אלה כמלט מהם היה, ולא הלך תפשו כלי כפף[כב] תפשו כי, וזו היתה כלי אשר עשה גדעון שבלכדה העיר ובתפש המלך ולא כשאר מהעם כל כאשר • וכאשר כלו והרגו כל אנשי השדה, שנו על העיר ויכו הנשים והטף והזקנים אשר בה לפי חרב אשר לא בשרטו עדין: ונכר שעם היות שכרי הנשק המועל עליהם בעצם ורשעתם הוא[כג] שהנהגה לא להלקח בידיהם הכה יהושע לא עשה כן, כי לא הניח ידו אשר נטה בכידון, לכל מהלקח ולהכות ולהרוג עד המריס את כל יושבי העי • ולמכס למה הקבילו את העי? הקבה בזה הוא לפי שכל אשר המלכים ישמעו וירלו ולא יוסיפו לעבר כח נגד ישראל, כדאות עושם הכתוב אשר לקחו ממה שעשו אנשי העי עמם, ולפי שנתקברו בה שני דברים, האחד לחזק ידיהם ונבורתם, הוא לנכר שהעיר עוד כל ימיו, מה שקרה עם ישראל על קטנתם ולא יוסיפו לחשוב שעשו תשובה, ולא קבל למי שעשה תשובה אמת שנאמר מיד לאחר ואת שנאמר[כד] כי לא היתה כל כך רחוב להנבו כי כשראו אנשי העי כי נלכדה העיר אחריהם וירדפו אחריהם וכאשר הלכו אנשי העי בדרך אשר יצאו אל המדבר נהפך הרודף להיות נרדף: וישבו אנשי העי ויכום לפי חרב עד בלתי השאיר להם שריד ופליט: ואת מלך העי תפשו חי ויקריבו אתו אל יהושע: וכאשר כלו[כה] ישראל להרג את כל יושבי השדה במדבר אשר רדפום בו ויפלו כלם לפי חרב עד תמם וישובו כל ישראל העי ויכוהו לפי חרב: והיו כל הנפלים ביום ההוא מאיש ועד אשה שנים עשר אלף כל אנשי העי: כי לא השיב ידו אשר נטה בכידון עד אשר החרים את כל יושבי העי: רק הבהמה ושלל העיר הזאת[כז] בזזו להם ישראל כדבר יהוה אשר צוה את יהושע: וישרף יהושע את העי וישימה תל עולם שממה עד היום הזה: ואת מלך העי תלה על העץ[כט] עד עת הערב וכבוא השמש צוה יהושע וירידו את נבלתו מן העץ וישליכו אותה אל פתח שער העיר ויקימו עליו גל אבנים גדול עד היום הזה:

(כ) ממקומו הלך שמה והניחוה כאן, וכאשר לכדו לכדי העיר שעלה עצן העיר והניחו כי כשהפה העיר בידם ובאשם ונעשם לאור כאשר עשו לעי היה להם לנוס, והעם הנס אל המדבר נהפך הרודף, לא שעם ישראל שהיה נס אל המדבר ומתרחק כאלו הוא נגוע ונם, כשראה[כא] זה נהפך להיות רודף במקום שהיה נרדף, ומאשר ראו כי לכד הלוכד את העיר וכי עלה עשנה, שנו והכו את אנשי העי ומלבד זה ילאו מן העיר קצת מן הלוכדים וכשראו הלוכדי בתוך, כאשר אלה כמלט מהם היה, ולא הלך תפשו כלי כפף[כב] תפשו כי, וזו היתה כלי אשר עשה גדעון שבלכדה העיר ובתפש המלך ולא כשאר מהעם כל כאשר • וכאשר כלו והרגו כל אנשי השדה, שנו על העיר ויכו הנשים והטף והזקנים אשר בה לפי חרב אשר לא בשרטו עדין: ונכר שעם היות שכרי הנשק המועל עליהם בעצם ורשעתם הוא[כג] שהנהגה לא להלקח בידיהם הכה יהושע לא עשה כן, כי לא הניח ידו אשר נטה בכידון, לכל מהלקח ולהכות ולהרוג עד המריס את כל יושבי העי • ולמכס למה הקבילו את העי? הקבה בזה הוא לפי שכל אשר המלכים ישמעו וירלו ולא יוסיפו לעבר כח נגד ישראל, כדאות עושם הכתוב אשר לקחו ממה שעשו אנשי העי עמם, ולפי שנתקברו בה שני דברים, האחד לחזק ידיהם ונבורתם, הוא לנכר שהעיר עוד כל ימיו, מה שקרה עם ישראל על קטנתם ולא יוסיפו לחשוב שעשו תשובה, ולא קבל למי שעשה תשובה אמת שנאמר מיד לאחר ואת שנאמר[כד] כי לא היתה כל כך רחוב להנבו כי כשראו אנשי העי בדרך אשר יצאו אל המדבר נהפך הרודף להיות נרדף: וישבו אנשי העי ויכום לפי חרב עד בלתי השאיר להם שריד ופליט: ואת מלך העי תפשו חי ויקריבו אתו אל יהושע: וכאשר כלו[כה] ישראל להרג את כל יושבי השדה במדבר אשר רדפום בו ויפלו כלם לפי חרב עד תמם וישובו כל ישראל העי ויכוהו לפי חרב: והיו כל הנפלים ביום ההוא מאיש ועד אשה שנים עשר אלף כל אנשי העי: כי לא השיב ידו אשר נטה בכידון עד אשר החרים את כל יושבי העי: רק הבהמה ושלל העיר הזאת[כז] בזזו להם ישראל כדבר יהוה אשר צוה את יהושע: וישרף יהושע את העי וישימה תל עולם שממה עד היום הזה: ואת מלך העי תלה על העץ[כט] עד עת הערב וכבוא השמש צוה יהושע וירידו את נבלתו מן העץ וישליכו אותה אל פתח שער העיר ויקימו עליו גל אבנים גדול עד היום הזה:

(כא) ונבורת, יבזבז הבלב, ולא ימשך מה שמשך לעשו • הנה הותרו הספקו רביעי, וחמשי:

(כט) ואת מלך העי תלה על העץ ונו', ויקימו עליו גל לכבוד ונו' לפי שעל המעט יקרה שיתפשו המלך במלחמה, כי הוא לא ציוה אלו יחוש על מרחמי שדה, לבן רצה יהושע לתפוש המלכים לאחר תפשו חייס לתלותם, והיה זה כדי שירלו לותם מרחוק ביום תלותם ויכירו וידעו כי המלך הוא, ולא ליראל כלו שיעמדו ברחותם לותו תלוי על הגב, ולא התיעים מלוחמים גם כן שיך לבבם ברחות המלך הוקס על כתלה כאחד הפקוזים, ובעת ערב מו לקבר, לפי שעם היות שהיום מבני ישראל שמו עליו, * לא תלין נבלתו על העץ דכתי, הכה עד זה כדי שלא ישמעו כן בדורות ולא תעשה עם המלך, כי היה עושה לך ברעתו, ולא תעשה עם לתך, כי היה עושה לך ברעתו, ולא תקבר מהר לתך, כי היה עושה לך ברעתו, ולא תקבר מהר לתך, כי היה עושה לך ברעתו, ולא תקבר מהר

יהושע ח

(ל) **אז יבנה** יהושע מזבח ונומר • הנה מ"ל במסכת סוטה
לומרו שהיה זה ביום שעברו את הירדן ,
לו לך ובשלותו יום שעברו להר עיבל והוליכו שם התבנים לצד
לג עלה לקחו מהירדן , ומשם עזו המזבח והעלו עולות ויזבחו
שלמים , ושם כתב וכתבו עליהם את כל דברי התורה
והרמו המזבח וקבלו את התבנים והוליכו אותם למלון
הגלגלה , ושם הקיימום יהושע
לאות כשלר זכרי , ושם הי כיד [ל] **אָז יִבְנֶה יְהוֹשֻׁעַ מִזְבֵּחַ לַיהוָה אֱלֹהֵי**
רש"י קבל מקבל מהם , לכל לם **יִשְׂרָאֵל בְּהַר עֵיבָל** :
דברי' הביאם לוה לקיים פסו* והיה
כו ל ביום לשר תעברו את הירדן (כמו שירלה מדבריהם) הנה
בזו במשורות כל יקומו ויזינום בדעת זהה לרבע בפקות:
הספק הרחזון גודל הדרך וקרבו לשר הלבו ביום
הזה יותר משנים מיל , וזה בלתי לפשר כפי
המנהג השבעי לעשם נדול טף ובשים כזה , וכל שבן לם
יתמהמהו לעשות מזבח עולות ושלמים והשילה והכתיבה
היה כל זה במשך כפי השבע , לם לל בשם נדול והכתוב
לל זכרו בשם , והול מפה שיורה שלין העניין כן :
הספק השני לם היה שהמזבח בנו מהתבנים לשר
הביאו מהירדן , לילך לל זכרו הכתוב שבנו
המזבח מ'זותם התבנים ? ולפר לבל מזבח תבנים שלמות
ונומר , והיה רלוי שיפרשהו הכתוב ויפר לו שבשם
יהושע מזבח ונומר , מהתבנים לשר העלו מן הירדן :
הספק השלישי לילך לל בכתב שבתרו המזבח וקבלו
התבנים לם היה שקרה כן ? כל שבן שהיה
זה הכרחי כדי להבין לפה שפר שהוליכום לל הגלגל ,
והשבר לי לפשר שיהיה בשני מקומות ברגע לחד יפר :
הספק הרביעי לם היה הקמת התבנים קודם לבנין
המזבח , כמנות מרעה ומה שיעשה כלו במקום
לחד , למה לל פסר הפועל מבולבל ובלתי מדר ? ובזכר
רחזונה מה שלמרו שקרה בלפרוכה ובתפר הקודם ובכשלו
ביניהם גם כן דברים לריכים מהעניין , כמלחמת יריחו ועניין
עכן ומלחמת העי • הנה מכל זה ירלה שדעת המלרש בפרשת
מתיבב • ולפי שרבותינו כתבו לזה מבח דברי מרעה בפרשת
שם והיה כי תבא * במנות הקמת התבנים , לכן קודם ביאור
הפרשה רלוי שנפרש דברי מרעה , והיל המנות שלמר והיה
ביום שבר תעברו את הירדן והקמות לך התבנים נדולות ושדת
אותם בשיד וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזות בעברך
ונו' , והיה בעברכם את הירדן תקימו את התבנים ונו' בהר
עיבל ושדת אותם בשיד וכשית שם מזבח ונו' וכתבת על
התבנים את כל דברי התורה הזות בלר היטב • ולפי
המפרשים דבק לזוכם לל מכם בפירוש הפרשה הזות
ולל דברו בה כרלוי , ולפי שפרשי כפר ללה הדברים
בתוכה פרשה הפלגתי בה העיון , עם היות שנין עמי היום
בעזותי שפר ולל פירוש הספ' ההוא לשר עשיתי רלוי (כדי
להטיב העיון בהצנת התוכת) שלשיר בתוכה פרשה דברים :
ראשונה למה בתוכה פרשה זו משה על ענין התבנים
שתי פעמים ? כי הול לומר והיה ביום שבר
תעברו את הירדן והקמות לך התבנים נדולות ונו' , ולחר זה
לומר והיה בעברכם את הירדן תקימו את התבנים , וכן זה
שם שני פעמים על השיד ושדת אותם בשיד , ושני פעמים
על הכתיבה בהם , והול זר מלד בהכפל הדברים הללה :
שנית תתעור למה בפע' הרחזונה לומ' והיה כיו' שבר תעברו
את הירדן והשני לומר והיה בעברכ' ולל לומ' שיהי' ביום ההול?
שלישית למה בפעם הרחזונה לומר והקמות לך , ובשנית
לומר תקימו את התבנים ?
רבועית למה ברחזונה לל לומר שיקים אותם בהר עיבל
ובפעם שנית לומרו ? וכן למה בפעם הרחזונה לל נזה על
בנין המזבח והשלמים , ובפעם השני נזה על המזבח והשלמים?
חמושית למה ברחזונה לומ' בכתיבה וכתבת עליהן את
דברי התורה הזות בעברך , ובפעם השנית לומ'
וכתבת על התבנים ולל לומר בעברך ? הנה לם כן נזה על
התבנים שתי פעמים , וישתלף המזבח בפעם הרחזונה למה
שנזה עליהם בשנית בתרבעה קלופים הללה :
ואומר נזה שהיה מנהג קדום בין האומות כלם , שכל עם
או מלך שילך לכבוש ארץ לחרת , מיד כשיעבור
הליה יקים לבנים נדולות זו למעלה מזו לציון ובניין שעברו
שמה ולקחו אותה , ויכתבו עוד על אותם התבנים שבשת כך
וכך בת שמה המלך הנדול
פלוני או העם פלוני לבבוש
את הארץ הזאת . והנה בכל
תרנות תיטליית ונם בספרד
כל מקום אשר לרבו בו רנלי הרומיים כותן נדולתם ומעלתם
תמיד עוד היום ניכרים רבים עזו הקדמונים בזה הדרך ,
ובכל מקום אשר שם תילקולים הענק הנדול כונה הערים
והמדינות עזה כדבר הזה . ולפי שישרל עתידין לבוא בארץ
הבחירת לבבשה , לת' לליהם מזה לדובבו הנה בל ידעתי
שאתם ביום אשר תעברו את הירדן תרמו להקים לבנים ולשיד
אותם בשיד , והול הנקרל בלעזו ייעז"ו [ניפס כלי"] שיעימו על
התבנים להכין אותם לקבל הפיתום והכתיבה , ולת' לכי
ידעתי שתרמו להקים לבנים ותרמו לכתוב עליהם את כל
דברי התורה הזאת בעברך , ולין הכוונה שיכתבו את כל דברי
התורה התלקית , כי לם תרמו לכתוב עליהם את כל דברי
התורה שנזכרו בעניני העברתם , לל שהל הוליך לתכם
ממלרים והניח לתכם לרבעי שנה במדבר ושעברתם את
הירדן ביבשה ובכשתם בארץ , כי כל זה מדברי התור' , כשלל
בלרו בעברך , ולין שאתם מעמיכם תעזו זה ליכו מהעתל
שזה עמו תעזותו לשם נזה ולבבוד השל ית' , ולזה הזהירם
מאותם התבנים שהיו עתידים להקים ביום העברתם שלל
יקימום שם כי לם לבבוד השל ית' ויקיימו אותם בהר עיבל
ויבנו שם מזבח ויכתבו עליו לל לבל עניני ההעברה , כי לם
נם כל דברי התורה והמנות , וזה ביום אשר תעברו ונו' ,
והקמות לך תבני' ונו' לין זה מנות לבל הול בפור העתיד
והעולה על רוסם שילמו לעזותו זו , ולבן לל לחר תקימו
בלשון מתי , כי לם והקמות לך שהול הנדת מה שיהיה , וכן
וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזות בעברך ליכו מנות
הכתיבה , לבל יניל שאחרי שיקימו התבנים ירבו נם לבתוב
עליהם כל דברי ועניני התורה לל מהמנות כי לם מעניני
ההעברה , וזהו בעברך , לל בעניני העברתך , ולת' מלעה
(שהיה מספר הדבר הזה) שיעזו לפי שילע בלתת כי לם יבלו
על הלרן אשר ה' נותן להם כאשר דבר והו ירמו לעזות זה •
ואחרי שהקדים כל זה בל ענין המנה שמה אותם , והול
לומרו והיה בעברכם את הירדן , לל לם כן לילה שאתה תעש'
זה מעמיך , רלוי הול שתעזהו לכבוד השל ית' , ולליו יהם כל
זה לל לנפות הרוח ולכבוד מדומה , ולזה נום שלל ביום
ההעבר' בפנמים , לבל כשיר יעברו את הירדן , לל בלותו זמן
יקימו את התבנים הללה בהר עיבל , כלומר אותם התבנים
שהיה לעתך להקימם מעמיך לתקים אותם לשם נבוה ולשם
מזבח ובמקום אשר יבחר ה' לל במקום אחר ולתכלית אחר ,
וזהו אחרו תקימו את התבנים הללה אשר לבני מנה לתכם
היום בהר עיבל , לל מפלת היותו מנה ובלותו המקום ביחוד
ושדת אותם בשיד • ולהיות זה לתכלית עבודת השל נזה שיעזו
מהתבני' ההם מזבח לה' לקי' ולשמו , ונזה שלל יניף עליו ברזל
להיותו כפי הדין והמנו' אשר נזה בבנין המזבחות שיהיה לשם
שמים , כמו שלת' בפרשת יתרו * ומזבח תבנים תעשה לי **שמות כ' כד**
לל תבנ' לתהן נזית , ונזהו שיעז' שם זבחי שלמים וישחת לפני
השם , כדי להודיע שלין זה להם עתל וניעה כי לם שחתה
וזבון מתערב ודבק עם העבוד' התלקית , ולחר זה נזה לבתוב
על התבנים ההם לל לבל עניני ההעברה , (כמו שהיה בדעתכ')
אבל כל דברי התורה והמנות , ותהיה הכתיבה ההיל והפתוח
ברור מאד למען ירון קורל בה , וזהו לחרו בהר היטב •
הנה התבאר כפי פשט הכתובים שלין כאן בדבר המנה
הזאת , ועם מה שפירשתי יודע לת לל לחר בפעם השנית ביום
אשר תעברו , לפי שהיה המנה נכתב אל הר עיבל לל ביום
העברת

בעברת הירדן כהכרח, ועל כן לחר והקמות ברחשונה שהוא הנדת העתיד, ותקימו בשבית שהיה מלוה, ושלכן לח לחר בשעה הרחשונה שיקימום בהר עיבל ולח שיעשו מובח, כי לח היה שם עסק המלוה, כלי נחה שכתב לחקרי כן, ושעל כן לחר ברחשונה בעברך ולח לחרו בשבית כי שם כל דברי התורה הוחת בלח היטב. ומזה התבחר שלח מלה מלעה שיעלו התבנים מתוך הירדן, ולח שיהיו שנים עשר תבנים, ולח שיעלום שם לחת לשבט ולח שיעשה כל זה בשם ההעברה כי לח דבר עליו בלבד, והיו דבריו כדרוש לחת בתבנים שיקים במובח לחת ית' בנוסף על הר עיבל: ולחקרי פרשי המלה בדברי מלעה לבח להסבימה עם מה שעשה יהושע, ולומר שהתבנים שהעלה יהושע מהירדן ושהוליך הנלגל (ולח התבנים שהקים יהושע בתוך הירדן) לח עשה זה לקיים מה שנזה משה בפרשת התבנים, כי שם היה כן לח היה הקבה מזהירו עליו, כי היה די במה שנזה משה, והיה יהושע כשבתן בהעשם בפועל ההוח גם כן מזכיר מה שנזהו ולומר כחשר נזה משה עבד ה', ומה שלחר שם כחשר נזה משה לת יהושע לח לחרו על זה, כי לח מזהו ליהושע כי שם לכל ישרחל, לבל חיכה כמו שפירשתי שם על הדברים לשר דבר יהושע לת העם ביום שהעבירם מהירדן, שהם לשר לחר משה ליהושע ולישרחל, לבל הלות הוח שבעבור הנס שעשה השל ית' לישרל בהעברת הירדן נזה שיעברו לותם השנים עשר תבנים שיש לחל לשבע וליום שיעמדו במלון הנלגל שלנו חיל לחר העברת הירדן, והיה זה לזכרון שבישה עבר ישרחל כמו שנזכר שמה, ולח כעשה מזבח מלותם, ולח הוליכום להר עיבל, ולח בכתבה עליהם דברי התורה, לחנכם לחקרי שלבדו לת יריחו ושהשמידו לת העי כפי סדר הפרשיות (יען היו קרובים להר עיבל, כמו שלחר * הלח היה בעבר הירדן לחקרי דרך מבוח השמש דברי, יש ל"ג ונו' מול הנלגל לבל ללוני מורה) רלה יהושע לקיים מלות משה, וזהו לחרו לו יבבה יהושע, כי לו היה לחקרי כל מה שקדם מפורש. ולחקשה שלפי שרלה מה שקדה להם על מה שעבר עבן דברי הבם ובריתו, כמו שלחר ית' ונם עברו בריתי חשר כרתי חותם, לבן לחקרי השלמת העי שבחשך על לותו החטח, רלה יהושע להקים המובח בהר עיבל להקים הברית ולבת הקללה והחלוה על הלים חשר לח יקים לת דברי התורה לעשות לותם, וזה טעם לו יבבה יהושע: ויש מחלוק בדברי רלל בהר עיבל, שר' יהול' סבר מן הסבוק שלח' כותה פו הלח היה בעבר הירדן לחקרי דרך מבוח השמש, מקום שהחזה זורחת, וכלח"כ מן הלל הלוני מורה ולחיר להלן עד מקום שבם עד הלון מורה, מה הלון החיר שם שבם, לף הלון החיר כחן שבם, ולהלה הם הר גריזים והר עיבל שבן הבותיים, לליעזר לומר לח זו וזו הר גריזים והר עיבל שבן הבותיים, ומה שלחר הלח היה בעבר הירדן במוך לירדן, דרך מבוח השמש מקום שהחזה זוקעת בחרן הכנעני, והלח היכה ללח בחרן החוי היושב בערבה, והלח בין הריס ובנעות הם יושבין. וביהושלמ"י לפעת ר' לליעזר מהו הר גריזי והר עיבל? מלחל שיהל עזו שבי נבזוזיות, לחחל קרלו הר גריזי והחר קרלו הר עיבל, הבה כפי זה לח הופנש לחלם מקום הר עיבל, והותרו השללות הרחשונה שבית ושלישית:

(לח) כאשר צוה משה עבד ה' [לה]כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כַּכָּתוּב בְּסֵפֶר תּוֹרַת מֹשֶׁה מִזְבַּח אֲבָנִים שְׁלֵמוֹת אֲשֶׁר לֹא־הֵנִיף עֲלֵיהֶן בַּרְזֶל וַיַּעֲלוּ עָלָיו עֹלוֹת לַיהוָה וַיִּזְבְּחוּ שְׁלָמִים: [לו]וַיִּכְתֹּב־שָׁם עַל־הָאֲבָנִים אֵת מִשְׁנֵה תּוֹרַת מֹשֶׁה אֲשֶׁר כָּתַב לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: [לז]וְכָל־יִשְׂרָאֵל וְזִקְנָיו וְשֹׁטְרִים, וְשֹׁפְטָיו עֹמְדִים, מִזֶּה, וּמִזֶּה, לִאֲרוֹן נֶגֶד הַכֹּהֲנִים הַלְוִיִּם נֹשְׂאֵי, אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה כַּגֵּר כָּאֶזְרָח חֶצְיוֹ אֶל־מוּל הַר־גְּרִזִים וְחֶצְיוֹ אֶל־מוּל הַר־עֵיבָל כַּאֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה לְבָרֵךְ אֶת־הָעָם יִשְׂרָאֵל בָּרִאשׁוֹנָה: [לח]וְאַחֲרֵי־כֵן קָרָא אֶת־כָּל־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַבְּרָכָה וְהַקְּלָלָה כְּכֹל הַכָּתוּב בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה: [לט]לֹא־הָיָה דָבָר מִכֹּל אֲשֶׁר־צִוָּה מֹשֶׁה אֲשֶׁר לֹא־קָרָא יְהוֹשֻׁעַ נֶגֶד כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל וְהַנָּשִׁים וְהַטַּף וְהַגֵּר הַהֹלֵךְ בְּקִרְבָּם:

ככתוב בתורת משה וגו', ויעלו עליו וגו', ויכתוב שם על התבנים וגו'. הוכיר שבבה יהושע לת המזבח בהר עיבל מתבנים שלמות לשר לח הניף עליהן ברזל כפי הדין, ולפי שחשה מה שיזהו לותם בשיר, לחר לכלול כל זה כשלשר מה שנל בתורת משה, לל שהיה הכתוב והכתב התבנים ושילתם בתורת משה, ועם זה הותרה השללה השבית מעכין השיר. וזכר עוד שהעלו עליו עולות לה' וזבחו שם שלמים, וזבה לחרו לה' עולות מתבים לזה שלחרתי שמה משה שיהיה עכין התבנים מכוון לשבוד הלל ולעבודתו, ולזה לחר (לג) לה' עולות: וזכר עוד שבתב שם (לל על התבני) לת משנה תורת משה. ומהמפרשים חשנו שספר שלח הדברים כתב על התבנים שהוא בקרל משנה תורת משה. ולחקרים לחרו שבתב שהה כללי המלות כדרך כעל הלבות נדולות, לו על לוכן התזהרות. והלבנ כתב שהיה המזבח הברכה והקללה שזכר כלן שקרלו שהה. ויותר נכון הוה שהיתה הכתיבה עשרת הדברות שבתב משה בפרש' ותתבן, כתב לך לחלר מהם, כי כתיבת התורה כלה (וכל שבן חם היה בשבעים לשון) הוה דבר מלר: וכל ישרחל וזקניו וגו', ולחר קרל וגו', לל היה דבר וגו'. לחר שזכר שקיים יהושע מלות המזבח, כלה לקיים בתיבת הברית בהר גריזים ובהר עיבל, כמו שמה מלעה לנלה יעמדו על הברכה וגו', ולנלה יעמדו על הקללה וגו', ועבו הלוים וגו', ולזה לחר וכל ישרחל וזקניו ושוטריו ושופטיו וגומ' היו עומדים מזה ומזה ללרון, כלומר שהיו ללרון בחמלע הכהנים והשבטים מזה ומזה, שם שבטים בהר גריזים ושם בהר עיבל, ולחרו לל מול, יורה שהיו בשפוע ההר לל עליון ברחשון. ועם היות שזכר שהיו הלוים עם הלרון, הכוונ' בזה שהלוים המשרתים היו שם עם הלרון ושלר שבט הלוי לבשים זקנים ושף היו בהר עם שלר השבטים. ולחר לברך לת העם, לל הלוים שזכר יברכו לת העם שהם הרלויים לברך ושלשם המנה הוחת, ולחר לבל לברך לפי שעם היות שבתוב לל מה משה כי לם ועבו הלוים ולחרו לחרור הלים וכו', הבה רחשונה היו פותחים בברכה ולומרים רחשונה בכל דבר וכבר ברוך היית חשר לל יעשה כפל ומבכה לו שלר הדברים, ולחר כך לחרו בלותו ענין עמו בכנדו חרור היית, ולזה לחר כלן לברך לת העם ישרחל ברחשונה, וזה בכלל הכפך שהיו מלרים לחרים כן, והודיע כלן הברכה שלל פירש בתורה והקללה כבר בפירוש מה עליהם שם ובכן לל דבר עליה כלן, ולחר ברחשונה, להעיר שהיה מקבל בחחרונה, כי רחשונה הוה מהמוכרף שיכשרף לקללה מקבל לחרים: והבה לחרו ולחרי

(לח) ובאשר צוה משה עבד ה' וגו', ויעלו עליו וגו', ויכתוב שם על התבנים וגו'. הוכיר שבבה יהושע לת המזבח בהר עיבל מתבנים שלמות לשר לח הניף עליהן ברזל כפי הדין, ולפי שחשה מה שיזהו לותם בשיר, לחר לכלול כל זה כשלשר מה שנל בתורת משה, לל שהיה הכתוב והכתב התבנים ושילתם בתורת משה, ועם זה הותרה השללה השבית מעכין השיר. וזכר עוד שהעלו עליו עולות לה' וזבחו שם שלמים, וזבה לחרו לה' עולות מתבים לזה שלחרתי שמה משה שיהיה עכין התבנים מכוון לשבוד הלל ולעבודתו, ולזה לחר (לג) לה' עולות: וזכר עוד שבתב שם (לל על התבני) לת משנה תורת משה. ומהמפרשים חשנו שספר שלח הדברים כתב על התבנים שהוא בקרל משנה תורת משה. ולחקרים לחרו שבתב שהה כללי המלות כדרך כעל הלבות נדולות, לו על לוכן התזהרות. והלבנ כתב שהיה המזבח הברכה והקללה שזכר כלן שקרלו שהה. ויותר נכון הוה שהיתה הכתיבה עשרת הדברות שבתב משה בפרש' ותתבן, כתב לך לחלר מהם, כי כתיבת התורה כלה (וכל שבן חם היה בשבעים לשון) הוה דבר מלר: וכל ישרחל וזקניו וגו', ולחר קרל וגו'. לחר שזכר שקיים יהושע מלות המזבח, כלה לקיים בתיבת הברית בהר גריזים ובהר עיבל, כמו

יהושע ט

כן קרא לה כל דברי התורה וגו' לא היה דבר וגו', ין ספק
שעל יהושע אמרו • ועזב לדק ז"ל שאמרו הנה הברכה והקללה
הם הלשונות קרוב היום וברוך היום/ואין כן דעתי, כי
כבר קדם כאשר צוה ה' לברך את העם ואחר כן קרא לו את
כל דברי התורה, יורה שהוא דבר אחר • והנכון הוא שאמר
זה להגיד שאעפ"כ קיום הלשונות ובמנדם הברכות שמה משה
לומר בהוסיף ההרים על ידי הלוים, הנה יהושע בעצמו קרא
עוד נגד כל העם הברכות והקללות, והם פרשיות והיה אם
שמוע תשמע וגו', והיה אם לא תשמע וגו' התשובות בפרד
דברי, לא והיה כי תבא, כי לא אמרו משה אם/אעפ"כ צוה שיאמרו לוסף
הלוים בלוותם ההרים, ולכן יהושע מעצמו (כדי לקיים עוד
הברית) אמרם בלוותו פומבי • ולפשוט שגם פרשת אתם נצבים
אמר משה, ולא זה כיוון באמרו לא היה דבר מכל אשר צוה
משה אשר לא קרא יהושע נגד כל קהל ישראל, לא לא היה
דבר מהברכה והקללה שזכר שלא קרא יהושע, והתבאר
מזה שאמרו לברך את העם ליכו חוזר לישראל כי אם ללוים
שזכר, ויהושע לא עבר על המצוה במה שקרא, כי לא קרא
אם שיוסף ללוים, והתבאר גם כן שהשבטים היו בשני
ההרים בשוה כמו שזכרתי, והותרו בזה הקללות
הכתיבת תמצית ובזית:

פרשה עשירית בענין הנבעונים מה שעשו ולמה שעשו לישראל • תחלתה ויהי כשמוע כל המלכים וגומ', עד לו ידבר
יהושע וגו', והנה שלשה בפרשה הזאת עד שחלות:

השאלה הראשונה למה עשו הנבעונים אותה
העצה להשלים עם ישראל ?

והנה היה להם לומר החמת שהם יושבי נבעון ויהושע היה
דברי כ"י משלים עמהם, ובכבר מותה תורה * כי תקרב אל עיר להלחם
עליה וקרית אליה לשלום/והמוני הזה כולל כמי מה שהכתיבו
סופה בו לה קול (והוא החמת) גם לשבעת העממים, ואם לשלום יענו
יהיו למס ויעבדו בחרמם ובלבד שיפרישו עו מביניהם ויאמרו
אחר מצות בני בה, והתפרש אחר בין שבעת העממים לשאר
העממות שיהו כי אם בשלש יצוו להשלים, שבאחר העממות
יהרגו כל זכר ויחיו הנשים והטף, ובשמים בשלש יצליחו
שם כ' טו וילחמו מותה תורה * לא תחיה כל נשמה, אבל אם הם רוצים
להשלים אלו ואלו היה ישראל מחייב להשלים עמהם • ובכבר
לר סוף פר' כתבנו בו"ל, שבאה כתבים שלח יהושע קודם כניסתם לארץ,
שופטי לכו כתב רבינו שלח מי שירצה להשלים ישלים, אחר כך שלח כתב
עג אחר מי שירצה להלחם ילחם, אחר כך שלח כתב שבשבי מי
שירצה לפנות יפנה, ואמרו הם ז"ל שהכשבי פנה והלך
לקפריקה/ומפני זה בקרקת הארץ על שמו ונקה לארץ טוכה
לקפריקה • הנה התבאר שהיו ישראל מקוייבים לשלוח ולשת
שלום לכולם להשלים, ואם כן יקשה למה בחו הנבעונים
בתחבולה ובתחמון כזה ? כי היה השלום מוכן להנתן להם
בלי ספק:

השאלה השנית איך בני ישראל אמרו לולי אותם יושבי
בקרבי ואיך אכרות לך ברית ? הנה
עם היותו יושב בקרבם היה מקוייב לשלוח להם שלום ולהשלים
עמהם אם ירצו להשלים/ואם כן איך בהיותם שולחים השלום
היו מובטחין לותו מהם ? ומה הועצה בהיותם יושבים בקרבם
כי שלום שלוח לרחוק ולקרוב אמר ה' ?

השאלה השלישית אם היה שישראל ספקו בדבר
והיה להם בזה טענה, למה
הלוים בלוותם ההרים, ולכן יהושע מעצמו (כדי לקיים עוד
הברית) אמרם בלוותו פומבי • ולפשוט שגם פרשת אתם נצבים
אמר משה, ולא זה כיוון באמרו לא היה דבר מכל אשר צוה
משה אשר לא קרא יהושע נגד כל קהל ישראל, לא לא היה
דבר מהברכה והקללה שזכר שלא קרא יהושע, והתבאר
מזה שאמרו לברך את העם ליכו חוזר לישראל כי אם ללוים
שזכר, ויהושע לא עבר על המצוה במה שקרא, כי לא קרא
אם שיוסף ללוים, והתבאר גם כן שהשבטים היו בשני
ההרים בשוה כמו שזכרתי, והותרו בזה הקללות
הכתיבת תמצית ובזית:

השאלה הראשונה למה עשו הנבעונים אותה
העצה להשלים עם ישראל ?

והנה היה להם לומר החמת שהם יושבי נבעון ויהושע היה
דברי כ"י משלים עמהם, ובכבר מותה תורה * כי תקרב אל עיר להלחם
עליה וקרית אליה לשלום/והמוני הזה כולל כמי מה שהכתיבו
סופה בו לה קול (והוא החמת) גם לשבעת העממים, ואם לשלום יענו
יהיו למס ויעבדו בחרמם ובלבד שיפרישו עו מביניהם ויאמרו
אחר מצות בני בה, והתפרש אחר בין שבעת העממים לשאר
העממות שיהו כי אם בשלש יצוו להשלים, שבאחר העממות
יהרגו כל זכר ויחיו הנשים והטף, ובשמים בשלש יצליחו
שם כ' טו וילחמו מותה תורה * לא תחיה כל נשמה, אבל אם הם רוצים
להשלים אלו ואלו היה ישראל מחייב להשלים עמהם • ובכבר
לר סוף פר' כתבנו בו"ל, שבאה כתבים שלח יהושע קודם כניסתם לארץ,
שופטי לכו כתב רבינו שלח מי שירצה להשלים ישלים, אחר כך שלח כתב
עג אחר מי שירצה להלחם ילחם, אחר כך שלח כתב שבשבי מי
שירצה לפנות יפנה, ואמרו הם ז"ל שהכשבי פנה והלך
לקפריקה/ומפני זה בקרקת הארץ על שמו ונקה לארץ טוכה
לקפריקה • הנה התבאר שהיו ישראל מקוייבים לשלוח ולשת
שלום לכולם להשלים, ואם כן יקשה למה בחו הנבעונים
בתחבולה ובתחמון כזה ? כי היה השלום מוכן להנתן להם
בלי ספק:

השאלה השנית איך בני ישראל אמרו לולי אותם יושבי
בקרבי ואיך אכרות לך ברית ? הנה
עם היותו יושב בקרבם היה מקוייב לשלוח ולשת שלום לכולם
להשלים, ואם כן איך בהיותם שולחים השלום
היו מובטחין לותו מהם ? ומה הועצה בהיותם יושבים בקרבם
כי שלום שלוח לרחוק ולקרוב אמר ה' ?

השאלה השלישית אם היה שישראל ספקו בדבר
והיה להם בזה טענה, למה
לא ידבר יהושע אתם ? ואיך החמין בדברי הנבעונים שאמרו
מארץ רחוקה בחנו ? וכל שכן בהיות שהעם היה מספק בזה
ולומדים לולי בקרבי אתה יושב, מבלי שיתנו הנבעונים
מופת ולא ראיה בשהם מארץ רחוקה, ומה הועיל יהושע
בלותם שלום אם היו מדרך רחוקה ? ומה התועלת בשלומם
ושובתם ?

השאלה הרביעית למה הנבעונים (כאשר זכרו
בפלוגות הפסח ומה שעשה במצרים
ולסיחון ולעוג) לא זכרו גם כן העברת הירדן ועצין יריחו
והעי שהיו הקרובים אליהם ? ולמה היו יותר מפחידים
אותם, כמו שאמר וירלו יושבי נבעון אשר עשה יהושע
ליריחו ולעי:

השאלה החמשית אם היה שהתלוננו העדה על
הנשיאים על השבועה אשר נשבעו להם
נבעונים, מה היתה אם כן תשובתם לאחרונו בשבעונו להם
כה' אלקי ישראל ועתה לא נוכל לנגוע בהם ? והוא היה
מקום התחבולה למה עשו כזאת על לא כסה ותועלת ?
ועוד למה לא התלוננו גם כן שיהושע שבתן הברית והוא
היה העקר ?

השאלה הששית בייחוס הפסוקי/ובלתי סדור המלת
בהם, וזה שאחר מאחר הנשיאים
לאחרונו כשבעונו וגו', ועתה לא נוכל לנגוע בהם וגו', אמרו
עוד זאת נעשה להם והחיה אותם וגו', וזה המאחר הוא
כפל מה שכבר נאמר, וגם מה שאחר אחר זה ויאמרו להם
הנשיאים יחיו ויהיו חוטבי עצים ונוש', והנה החיות כבר
תמרוהו/ואם אותם הנשיאים הם היו המדברים, למה
זכר פעם אחרת ויאמרו הנשיאים ? אחר
שהכבור הראשון הקודם מהם
היה גם כן.

והנני מפרש הפסוקים באופן יותרו השאלות כלם:

ט

(א/ב) **ויהי** כשמוע כל המלכים וגו' [א] וַיְהִי כְּשָׁמְעַ כָּל־הַמְּלָכִים אֲשֶׁר בְּעֵבֶר
ויתקבצו יחדיו ונוש'. הַיַּרְדֵּן בָּהָר וּבַשְּׁפֵלָה וּבְכָל חֹף הַיָּם
הנה אחר ויהי כשמוע כל הַגָּדוֹל אֶל־מוּל הַלְּבָנוֹן הַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי
המלכים ולא אמר מה הוא אשר שמעו, ונאמר ביושבי [ב] הַכְּנַעֲנִי הַפְּרִזִּי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי: וַיִּתְקַבְּצוּ
נבעון שכתב עליו אחר ויושבי נבעון שמעו את אשר עשה יַחְדָּו לְהִלָּחֵם עִם־יְהוֹשֻׁעַ וְעִם־
יהושע ליריחו ולעי ואולי שזהו אשר [ג] יִשְׂרָאֵל פֶּה אֶחָד: וְיוֹשְׁבֵי גִּבְעוֹן שָׁמְעוּ
שמעו, לפי שהמלכים שמעו מה שזכר למעלה מהמזבח אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ לִירִיחוֹ וְלָעָי:
אשר עשה יהושע ועם ישראל, והוא שאמר בתחלה שהיה כונתם להלחם עם יהושע ועם ישראל, והוא מאת שיוכו שהיה כונתם לעשות אתהנה ואחוה לשיבתו פלם לעזור לכל אחד מהם כנגד עליו כמו שזכר ומזקה ובנוף ישראל עליו, והנה זכר שהיה מהלחם יחוי ויושבי נבעון היו (נ) מהחוי כמו שתבאר: ויושבי נבעון שמעו ונוש'. הנה לא זכר כאן הסבור דבר ממלך נבעון, ולא תתבאר אם היה מלך בקרבו אם לא/אבל לפי שאמר למעלה ויהי כשמוע כל המלכים, ואחר מהם שזכר הוא החוי שהיה בנבעון ואם כן מלך היה בו, וכפי זה הדעת כאמר שיהם הכתוב הזה שעשו ליושבי נבעון ולא למלכם, לפי שעם היותו מכלל המלכים בתוכה עשה לתקוע

עם

עם יהושע ויזבחו לה' אמרו אם שנת על יריחו ועל העי ובמן שהוא עשה להכעיל בחופן לחך כאשר עשה להם כדי שישראל ולהשלים עמהם ולא תעזוב למלכם כי לא לעשות ולכן אמר לחזר עשה ליריחו ולעי ולא לחזר למלכם כי היתה זאת עצת יועצי החרם להמרות כחלכם ולהמליך בתוכם לת בן טבאל ולהשלים עם יהושע ולעבדו ולפלוח מידי מלכם כיון שלא יכול להושיעם וזה פירוש ויעשו גם המה בערמה שיהיה הרגוי למלכם שנתקבר עם המלכים בעמה לפת ויוצאי החרן נתחברו עם יהושע בחופן לחך • ולא כאחר שהחזי הכוזב למעלה הוא יוצאי החרן ולא היה להם מלך • לחשוב כפי הפסוקים שהחזי יוצאי גבעון היו עם שאר המלכים הכוזבים בקנון שעשו להשלים ליהושע ועם היותם בתוכם עשה הכה מלך לאחר הערימו להשלי עם בני ישראל • וזהו ויעשו גם המה בערמה • לל ויעשו המה מלכם מה שעשו בקנון המלכים גם כן עשו בערמה עם ישראל • וזהל דרשו גם המה לרבות בני יעקב שבכרו במרמה ליוצאי שכם שהיו ללם לחזי • ומפני זה עשו גם המה לישראל בערמה • והנה לל ולבנ זל פירשו הפסוק בחופכים לאחרים • וכל דרך שים יפר בעיניו : וזכר שהגבעונים כפשוטו • שלל לקחו לילה כתרגום יונתן בן עוזיאל • לו שעשו עמהם מלכים וסירים כאחרים לשוללתם כלבני המפרצים • ולקחו שקים וכלים ומזונות ומלבושים ישנים כדרך הבלים מארץ רחוקה ובלו לל יהושע • לל רלו לדבר לליו בייחוד כי שם לליו ולכל שים ישראל בהיותם בקבלים לאחר • ועתה (ו) מארץ רחוקה בחנו ועתה (ז) כרתו לנו ברית • ושים ישראל לל שהשון לת היה רוצה לכרות [טו] יהוה לת היה רוצה לכרות להם ברית מירלת כן יהיו מהיושבי בקרבם • ולת הגבעוני עזו תפבולה לחרת שעזבו העם ולל דרשו עוד לדבר לל

העדה • ובלבו לל יהושע • לל לליו בייחוד ולאחרו לו עבדך לבחבו • כלומר לבחבו לין רוצהו להשתעבד לכל העם הזה • כי שם להיות לעבדיך ביחוד ולתה תהיה לנו לרחץ ולקטין • [יז] ולת יהושע שלל לליהם מלין כלו • ושם נזרו לומר שבתו מארץ רחוקה לשם ה' • כי שמעו בחרבם לת לאר עשה ה' למצרים ולסיחון ועוג • ולכן כשעו מזקניהם לבוא לליהם [יג] לשתול ברית • והביאו בלים מרוקן לחלם מלינן מזונם וכליהם חשר הביאו • וזכר שלקחו בלים חדשים ולת פי ה' לת שאלו • [יד] ילמה שלקחו לליהם מלינן לחם שיבא בקרב • וחשבו היותו כן ולת פי ה' לת שאלו • ובזה עשו שהיה להם לשתול בחורים ותומים לפני אלעזר הכהן • ויהיה לומרו ויקחו האנשים וגו' לל כשיהי העדה שהם לקחו לותם בלים • לו יאמר שלקחו לותם הכשיחים שהיו שוחד ומתנה מהלידה שהיו מכיחים הנבעונים • ולזה הכניעו עמהם • ולו ויעש [טז] להם יהושע שלום ויכרות להם ברית להחיותם • ומלכד זה וישבעו להם בשיחי העדה עליו • וזהו מדור הפסוקים : ולמנם להיתר הפסקות חשר העירותי בפרשה • כתב הלבנ שיהושע שלח רשומה לשתול ולקרות לשלום לת כל יושבי החרן • ושהנבעונים לל רלו להשלים כי לם להלחם • ומפני זה הזמינו הערמה הזלת לחשר לחר כך כתרטו ונקשו להשלים • והוא מדברי הלימנם בסוף ספר שופטים • והדעת הזה בחלת בלתי מתיישב על הלב • לם לית שהכתוב לל חשר לבר הזה • ולם לפי שכפי הדין (עם היות שלל רלו להשלים ויל) לם קודם המלחמה שתרטו אזה ונקשו שלום היה רלוי שיתן לליהם : ולחי לחשון שעם ברית בהשלש יחור על ההנה העמוה מלבי עבדות ולם ולחבי עול לחר • לחר הלל יח * ברייתי מלאכי ב' ה' היתה לתו החייה והשלום • כי כל הדברים ככתבו בברית • ולחר * ויכרות יהוידע לת מלכי ב' יל הברית בין ה' ובין המלך ובין העם שיהיה להיהה והשלום והשכמת הלבנות להטיב • ולחר כחניחלך וכברתה ברית עתך • ועם היות שעם ברית יחור על החזון והחתות השלם • הנה לל יחור בכתוב כי לם כפי מה שחמרתי • והנה הגבעונים לין בפח שידעו ושמעו כתב יהושע מי שירלה להשלים ישלים • לבל ידעו תכלי ההשלמה • והוא שיהיו לחם ויעבדו לותם • ומפני זה לל היה רלוהם לעשות שלום שהוא עם החם והעבדו • כי לם לעשות ברית והוא ההנה והשכמה בלי חם ועבדות • ובלי הפרת העל מקרבם והכנע למלות בכי כן • וידעו עם זה שהתורה לותם על השלום שתתן לליהם בלותם התכלים ושהוחילה על הברית • בחרו * לל תכרות להם ברית ולחלקיהם וגו' כי הברית לל שמות כ"ג לל יכריח העל • וזה לחר ולחלקיהם • ובעבור זה עזו הערמה לומר שהם מלרן רחוקה והחם והעבדות מהם בלתי מועיל • ולילו רלוי גם כן שיתנע לליהם • כיון שהם בהיותם רחוקים מהם

יהושע ט

מהם הכתה וחיים ירחים מהם ׳ שוחלים הברית לך מפני
התלחמה כי אם בשם ה׳ לקיהם ׳ לומר שהמה בעלי בריתם
לכבוד ולתפארת ויהיו מזרתי לך עליון ושפחיהן ׳
והיה תכלית הבריתם ועתה כרתו לנו ברית ׳ לך ומרו תנו
לנו שלום כי אם ברית בשלש יתקייבו בשם ובעבדות ׳ וישרחל
מפני זה השיבום חולי בקרבי אתה יושב ואיך אכרות לך
ברית ׳ לכל אם תהיה מקום במעורי תעשה שלום לי ? שלום
תעשה לך עם תכלי השם והעבודה אבל הברית אינו רחוי ׳
אם כי חולי אתה יושב בקרבי ׳ והתורה נותה * לך תכרות להם
ברית ׳ ואיך אכרות לך ברית ותעבוד את אלהיך בקרבי ?
והנה הגבעונים ברחו מדבר עם ישרחל כי מלחו להם רוח
השמה ובינה ׳ והלכו להם ליהושע בדברי תבונה ומח׳ עבדיך
אבאנו כשם יפיעתי ׳ ויהושע ברחותו הספק שהיו מספקים
העם אחר אלהיהם מי אתם ומאין תבאו ? לכל אלחוה עם אתם
ושם שם תרכתם ? והם בהערמתם לכל גלו שם ולכל השיבו
לישרחל מי אתם ׳ אבל השיבו לבד לישרחל מאין תבואו ׳ וגם
בזה לא אמרו אחי זה ארץ הם אבל בדרך כלל אמרו מארץ
רחוקה בהאד ׳ ולפי שלא יקשה אלהיהם שם הייתם מארץ
רחוקה מה לכם לבקש בריתנו ? לזה אמרו לשם ה׳ אלקיך כי
שמענו שמעו ונו׳ ׳ ואת כל אשר עשה ונו׳ ׳ לכל שמענו שמעו
שהוא כבת הכבות ומביא העולם בכללו ויתר התחרים

(יג) ויהי מקצה שלשת ימים ונו׳ • [יג] וַיְהִי֙ מִקְצֵ֣ה שְׁלֹשֶׁ֔ת יָמִ֖ים אַחֲרֵ֣י אֲשֶׁר־
זכר לאחר שלשת ימים
לשר כרתו יהושע והנשיאים
ברית לגבעונים לשלום [יד] כָּרְת֣וּ לָהֶ֔ם בְּרִ֑ית וַיִּשְׁמְע֣וּ כִּֽי־קְרֹבִ֥ים
ולהחיותם לבד שמעו ישרחל
שהגבעונים היו קרובי׳ לישראל [טו] הֵ֖ם אֵלֹ֣יו וּבְקִרְבּ֔וֹ הֵ֖ם יֹשְׁבִֽים׃ וַיִּסְע֣וּ בְנֵי־
(יז) ובקרבו הם יושבים ׳ ויבאו
בני ישרחל ׳ לכל הם מעמס [יז] יִשְׂרָאֵ֖ל וַיָּבֹ֣אוּ אֶל־עָרֵיהֶ֑ם בַּיּ֥וֹם הַשְּׁלִשִׁ֖י
נפשו לבוח ל עריהם להשיול
להרוג ולשבד בהם ׳ והנה [יח] וְעָרֵיהֶ֣ם גִּבְעֹ֔ן וְהַכְּפִירָ֖ה וּבְאֵר֥וֹת
התעוררו לשבד אותם ׳ לפי
שידעו כפי הדין שהשבועה לו [יט] וְקִרְיַ֥ת יְעָרִֽים׃ וְלֹ֣א הִכּ֔וּם בְּנֵ֥י יִשְׂרָאֵ֖ל
הנשיאים אשר נשבעו נשיאות
היה כלשון, והיה הם כן בדין
להרגם כאלו לא היה להם
כלל לא שלום ולא ברית ולא [כ] כִּ֣י נִשְׁבְּע֣וּ לָהֶ֗ם נְשִׂיאֵ֤י הָעֵדָה֙ בַּיהוָ֣ה
(יח) שבועה • וזכר ולא הכוום בני
ישרחל ונו׳, כלומר והסבה
שבני ישרחל לא הכו את [כא] אֱלֹהֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל וַיִּלֹּ֣נוּ כָל־הָעֵדָ֖ה עַל־
הנשבועים היא, לפי שהנשיאים
כשבעו להם ושם המלוסו
ויהיו אותם מחרב העם ׳ [כב] הַנְּשִׂיאִֽם׃ וַיֹּאמְר֣וּ כָל־הַנְּשִׂיאִ֗ים אֶל־
ואחר ויללו כל העדה על
הנשיאים ׳ ולא היתה התלונה [כג] כָּל־הָעֵדָה֙ אֲנַ֣חְנוּ נִשְׁבַּ֣עְנוּ לָהֶ֔ם בַּיהוָ֖ה
על מה שבשבעו ׳ כי אם על מה שהיללו אותם מיד׳ם ולא
עוזו אותם להרגם ׳ ולבן לא התלוננו על יהושע כי הנשיאים
(יט) הללום לו • ולפי שעל זה היתה התלונה לחרו הנשיאים לאמרו
כשבעתם להם ונו׳ ועתה לא נוכל לגעת בהם ׳ לכל רחוי הוא
שאחרתם במלוא את כל הנשבועים מיד בני ישרחל, לפי שאחרתם
בשיחי העדה ואחרתם בשמה [על כל העדה] עשיתם
הם לשלי ישרחל להחיותם ׳ ואם כן לא נוכל לגעת בהם
כי הרי עוברים על השבועה והוא עון בלילי • והנה עשו
(כ) הוא עשבה מפורסמת ׳ והוא לחרם ואת נעשה להם ונו׳ ׳ לכל
אם השלום הזה לאחרתם מעמתו עושים אותם בלי שבועה
והזכרת השם היינו שיקיימים אותם לבעובו ולבבוד
הנשיאות ׳ כי השלום שיהיו השרים רחוי עלי כל פנים
שיתקיים ׳ וכל שבן בהיות השבועה בה׳ לשלי ישרחל ׳ כי אחת
היה קשה על השבועה אם לא נתקיימה ׳ וזהו שאחרו ואת
נעשה להם ׳ כלומר השלום הזה אם היינו מעמתו ובבבוד

זה שבועה עמהם עשלו בתבונה • והוחרו כזה השלות
רחשונה שבית ושלישית ורביעית :

(כא) ויהיו חוטבי עצים ונו׳ • [כא] וַיֹּאמְר֣וּ לָהֶ֗ם יִחְי֣וּ וַיְהִ֤י חֹטְבֵי־עֵצִים֙ וְשֹׁאֲבֵי־
פשוט עושים אותו להם כחים
אותם לקיים דברי שפתיהם ׳
וזה כן כדבור פשוט שלנו
כל שכן בהיות עם שבועה ׳
וזהו לא יהיה עליהם קלף
על השבועה ׳ וזה מאמר
נאמר בתמידה ׳ וכי לא
יהיה עליהם קלף מה׳ על
השבועה ? אין בפח לנו
שיקוף הנלקים עליהם •
או שיהיה הכוונה שאמרו
הנשיאים כנגד העדה לא
תנלונו ׳ כי על כל פנים
זאת בעשה לנשבועים שבחים
אותם ׳ ואל תקפידו על מה
שבשבעתו ׳ כי מה הנדל שיבא
אחר המלך את אשר כבר
עשוהו ׳ ויהיה אם כן הקלף
הנוכר בכאן קלף ישרחל
ובעבם לא קלף הנלקים •
ואחבר עוד לפרש שהיתה
כוונת הנשיאים שהנשבועים
לא יגלו מידי ישרחל בחיל
ולא בבח ׳ כי אם בהיותם

מַ֖יִם לְכָל־הָעֵדָ֑ה כַּאֲשֶׁ֥ר דִּבְּר֖וּ לָהֶֽם׃

[כג] הַנְּשִׁאִים׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם יְהוֹשֻׁעַ וַיְדַבֵּר
אֲלֵיהֶם לֵאמֹר לָמָּה רִמִּיתֶם אֹתָנוּ לֵאמֹר
רְחוֹקִים אֲנַחְנוּ מִכֶּם מְאֹד וְאַתֶּם
[כד] בְּקִרְבֵּנוּ יֹשְׁבִים׃ וְעַתָּה אֲרוּרִים אַתֶּם
וְלֹא־יִפָּרֵת מִכֶּם עֶבֶד וְחֹטְבֵי עֵצִים
[כה] וְשֹׁאֲבֵי־מָיִם לְבֵית אֱלֹהָי׃ וַיַּעֲנוּ אֶת־
יְהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמְרוּ כִּי הָגֹד הֻגַּד לַעֲבָדֶיךָ אֵת
אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־מֹשֶׁה עַבְדּוֹ
לָתֵת לָכֶם אֶת־כָּל־הָאָרֶץ וְלַהַשְׁמִיד אֶת־
כָּל־יֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִפְּנֵיכֶם וַנִּירָא מְאֹד
לְנַפְשֹׁתֵינוּ מִפְּנֵיכֶם וַנַּעַשׂ אֶת־הַדָּבָר
[כו] הַזֶּה׃ וְעַתָּה הִנֵּנוּ בְיָדֶךָ כַּטּוֹב
וְכַיָּשָׁר בְּעֵינֶיךָ לַעֲשׂוֹת לָנוּ עֲשֵׂה׃ וַיַּעַשׂ
לָהֶם כֵּן וַיַּצֵּל אוֹתָם מִיַּד בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
[כז] וְלֹא הָרָגוּם׃ וַיִּתְּנֵם יְהוֹשֻׁעַ בַּיּוֹם
הַהוּא חֹטְבֵי עֵצִים וְשֹׁאֲבֵי־מַיִם לָעֵדָה׃
וּלְמִזְבַּח יְהוָה עַד־הַיּוֹם הַזֶּה אֶל־הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר יִבְחָר׃

[כג] ועתה ישראל למה ועבדו נדול יותר מיבר הוטלה עליהם שאלו השלום והוא הלשון, וכיון שאמרו לכל העדה כתפייסו העם כי תכונו שהוא יהיו להם לעבדים, ונם למה שהיה פשוט בלבם שאם ישאלו שלום היו הם מתוייבים לתתו להם בהיותם לאם ועבדות. ואמנם מה שאל הפסוק עוד כאשר דברו אליהם הנשיאים, (ויודע שאין ענין למה שאמר הוא דבק לנלי עם הפסוק הבאתך, יאמר כי כאשר דברו אליהם זה הנשיאים ורצה יהושע שהעם הודו בו וקבלוהו

(כב) מיד קרא הוא לנבעונים ואמר אליהם למה רמיתם אותנו ונו', ורצה בזה לומר אליהם מה התועלת לכם בקלקלתכם בזאת הערמה שעשיתם, והיה הדבור בו בזה בערמה ולא יאמרו אחרי כאשת שעשו זה כדי שיכרתו להם ברית ויכבשו

(כה) מהעבודות, אבל יאמרו שעשו זאת כדי לזכות בדי להתיות את נפשם, כי ממנו שהיה המכוון שיתיחסו אליו שלום הנה כמה שפירשתי הוחרו הנשלות ממשית ושנית:

ו

[א] וַיְהִי כְּשְׁמֹעַ אֲדֹנִי־צֶדֶק מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַ͏ִם
כִּי־לָכַד יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הָעַי וַיַּחֲרֵם כַּאֲשֶׁר
עָשָׂה לִירִיחוֹ וְלִמַלְכָּהּ כֵּן־עָשָׂה לָעַי
וְלִמַלְכָּהּ וְכִי הַשְׁלִימוּ יֹשְׁבֵי גִבְעוֹן אֶת־
[ב] יִשְׂרָאֵל וַיִּהְיוּ בְקִרְבָּם׃ וַיִּירְאוּ מְאֹד כִּי
עִיר גְּדוֹלָה הִ גִּבְעוֹן כְּאַחַת עָרֵי הַמַּמְלָכָה
וְכִי הִיא גְדוֹלָה מִן־הָעַי וְכָל־אֲנָשֶׁיהָ
[ג] גִּבֹּרִים׃ וַיִּשְׁלַח אֲדֹנִי־צֶדֶק מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַ͏ִם
אֶל־הוֹהָם מֶלֶךְ־חֶבְרוֹן וְאֶל־פִּרְאָם
מֶלֶךְ־יַרְמוּת וְאֶל־יָפִיעַ מֶלֶךְ־לָכִישׁ וְאֶל־
[ד] דְּבִיר מֶלֶךְ־עֶגְלוֹן לֵאמֹר׃ עֲלוּ־אֵלַי
וְעִזְרֻנִי וְנַכֶּה אֶת־גִּבְעוֹן כִּי־הִשְׁלְמָה
[ה] אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְאֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיֵּאָסְפוּ
וַיַּעֲלוּ חֲמֵשֶׁת׀ מַלְכֵי הָאֱמֹרִי מֶלֶךְ־
יְרוּשָׁלַ͏ִם מֶלֶךְ־חֶבְרוֹן מֶלֶךְ־יַרְמוּת מֶלֶךְ־
לָכִישׁ מֶלֶךְ־עֶגְלוֹן הֵם וְכָל־מַחֲנֵיהֶם וַיַּחֲנוּ
[ו] עַל־גִּבְעוֹן וַיִּלָּחֲמוּ עָלֶיהָ׃ וַיִּשְׁלְחוּ
אַנְשֵׁי גִבְעוֹן אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הַמַּחֲנֶה
הַגִּלְגָּלָה לֵאמֹר אַל־תֶּרֶף יָדֶיךָ מֵעַבְדֶּיךָ
עֲלֵה אֵלֵינוּ מְהֵרָה וְהוֹשִׁיעָה לָנוּ וְעָזְרֵנוּ

[א] ויהי כשמוע לדוכי לדק ונו', הנה מה שמע לדוכי לדק הוא שהשיג יהושע וירימו ומלכה והעי ומלכה, והילוה שירא ומה שעלה לקרות המלכים לעזרו לו היה כל זה להלחם עם בני ישראל, כי לא להלחם עם יושבי נבעון. ומאמם הקדים לנו זה (לפי מה שחקוב) להגיד שמלך יהושע (כמ' שהשלימו יושבי נבעון עם יהושע) שכבר פעמו יושבי נבעון כזה לרבעה פעיות נדולות. האחת שהניעו שלבב יהושע וירימו והעי ומלכיהם (וזכר ביזוד המלכי להיות לדוכי לדק מלך הלם וירק שמ יקרה לו מה שקרה לאליהם) היה דאוי לכל יושבי הארץ שיטערו עליו ויתלכו לנקום נקמתם, ומפני זה היתה נבלה נדולה על יושבי נבעון להלחם עם יהושע, ולא שהו לב לרעת אויביהם ולא התעוררו לנקום נקמתם, וזהו ויהי כשמוע לדוכי לדק ונו', כי לבב יהושע ויריחו ונו' וכי השלימו יושבי נבעון עם בני ישראל. לא וכי היה כל זה (כלשון הנזכר) להגיד מלכיהם) יושבי נבעון מרדו במלכם ונתנו השלום

בדבר

יהושע י

כי נקבצו אלינו כל־מלכי האמרי [ז] ישבי ההר: ועתה אל־יהושע מן־הגלגל (ז)
היא וכל־עם המלחמה עמו וכל גבורי [ח] החיל: ויאמר יהוה אל־יהושע אל־
תירא מהם כי בידיך נתתים לא־ (ח)
[ט] יעמד איש מהם בפניך: ויבא אליהם יהושע פתאם כל־הלילה עלה מן־הגלגל:
[י] ויהמם יהוה לפני ישראל ויכם־מכה גדולה בגבעון וירדפם דרך מעלה בית־
[יא] חורן ויכם עד־עזקה ועד־מקדה: ויהי בנוסם מפני ישראל הם במורד בית־חורן
ויהוה השליך עליהם אבנים גדולות מן־השמים עד־עזקה וימתו רבים אשר־מתו
באבני הברד ממאשר הרגו בני ישראל בחרב:

כי נקבצו אלינו כל מלכי האמרי ישבי ההר וגו׳, ונס כדי שישראל לא יתישבו בעריהם (ז) שלא לקרוש מחנת המלכים (ז) להחריב את גבעון. וזכר שהגבעונים שלחו לו יהושע לא למחר לו תרף ידך מעבודתך, כי אין שבעבור היותנו עבדיך רודפי אותנו מלחי החזק על תרף ידך מעליהם. וזכר שכח יהושע לעזרם (ז) ולהמליכם ושהקדוש ברוך הוא הוא עתיד לעשות להם הנוים ושהשליך עליהם אבנים מן השמים:

ויעמד איש מהם בפניך: ויבא אליהם יהושע פתאם כל־הלילה עלה מן־הגלגל: [ט]
ויהמם יהוה לפני ישראל ויכם־מכה גדולה בגבעון וירדפם דרך מעלה בית־ [י]
חורן ויכם עד־עזקה ועד־מקדה: ויהי בנוסם מפני ישראל הם במורד בית־חורן [יא]
ויהוה השליך עליהם אבנים גדולות מן־השמים עד־עזקה וימתו רבים אשר־מתו
באבני הברד ממאשר הרגו בני ישראל בחרב:

פרשה אחת עשר בעמידת השמש בגבעון ליהושע ומה שאמר והתפלל עליו • תחלתה לו ידבר יהושע וגו׳, עד ויום יהושע וכל ישראל וגו׳:

ויען וכיון היתה זאת הפרשה מעידה לכל המעיינים יורו קלישי הדבור בה, וכדי שלכלול דבריהם זה מיעידו עליו הכתובים לחקור בה שום תקיעות • ברשותם כדרך שלה כתבתי, לחר כך תכיל שלשה עיונים • לחר כמה שנחלקו בזה הענין לחכמינו זל • שני בהתרת הספקות שהעידו עליהם השלשה • שלישי בכיחור דברי הפרשה כפי הפשט לכלי:

בפועל הכם לכבג

השאלה הרחשונה מהו הפועל בכם הזה? לחם הוא הכורת יח׳ לו בשכל הפועל? והלבנ בספר מלחמו׳ שלו פרק עשירי מחלק ב׳ מ״ה לחר שהפועל בכל הפעולות בכלל הוא השכל הפועל ושלישו הכורת יח׳, ושען כל זה מהיו השכל הפועל מודיע לנביח המופתי׳ קודם שיבחו, וזה לח יהיה חם לח יהי׳ הוא הפועל לותם, וגם מחשר יהיה בתן הכורת שבוי וקדוש ידיעה, וגם שיהיה לו פעל השכל הפועל הטבעי יותר שלם ומתמיד מפעל הלל בנפשים שהוא הפעל ודבר כלתי מתמיד, ולח׳ שהשכל הפועל (מלבד ידיעתו בסדור הדברים לשר בתלן) יהות לנו פעל הנפשים כמו שיהות לו הפעל הטבעי כלו:

בתכלית הכם

השאלה השנית בתכלית זה הכם, ולהיות התכלית קודם במחשבה׳ ולחיות ידיעתו, והמתכרים לחמר׳ שהתכלית הוח לם להתקנות לחומה ולשמות בפעי, חו להקנו׳ טוב נופעי ולהגיל התשובים, ולם היה הכם בכלן עמידת השמש מתכוונתו לם ידענו תכלית לנינו, כי בלחון המלחמה כבר יעשהו הלל יתי גם מלבד עמידת השמש, ובלחמרו תשובת ה׳ כהרף עין, וכבר העיר על זה הלבנ בפירושו לזולת הפרשה, כי שבבר יוכל להיות התשובת על ידי התכנים שהשליך עליהם הלל ית׳ מן השמים, ונהיה זה כיום ובלילה:

בחומר הכם

השאלה השלישית בחומר זה הכם, לחם היה הכם בנרם השמיימי שהתבטל לו כתלחר יתקוטתו, חו היה בתשובת המלחמ׳ ומהירות הנלחון? והתכ׳ הכוכר כתב בלותו הספר וכפי הפרשה נכ׳ שהיה הכם במהירות המלחמ׳, ולח בחומר הגלגל, ושען על זה תפלת כפושע שהיה תללו השכל הפועל, והוח מוסיף מהגרמי׳ השמיימיים ולח יוכל לפעול בהם, ומפלת התכלית שהיה הכם הגדול ההוח ללח תכלית מתיקם לנו. וחקרים טענו מחבר לח יתקיים העולם חלו היה כח הגלגל היומי, וגם

דף קיג ע״ב שלהיותו כדורי לי ליפסר בו המכוחה • והלמנם בספר מורה הנבוכים פרק לה׳ שם העיר על היות הכם הזה בערך ישרחל לח בערך הגלגל, חם לח כי הניחו בבודותיו ובקונטר דבריו שם • והמכוקים עמהם יורו סתירה בזה, כי חמרו ויעמוד השמש יומם שהיה הכם בה, וחמרו ולח היה כיום ההוח לפניו וגו׳ כי ה׳ נלחם לישרחל יורה שהיה הכם במלחמה:

בכמות הכם

השאלה הרביעית בכמות הכם הזה, לל כי חם היה בנרם השמיימי, חלם היה הפסקו מהתכוצה ומכוחתו בעצם? חו חם היה לחור התכוצה והיותה יותר מחוברת ותתובה כדעת ה׳ תקדקי ול שהניח בית פן

והקדמה הזנית היא שהתחלת הכתב היה בחמי היום ,
וקבלוה מאחרו ויעמוד הזמן בחמי הזמים :

והקדמה השלישית היא שהיו שתי עמידות לזמן ,
וזמני פעמים עמד בחותו יום , וקבלו זה מתה שאמר
הזמן ויעמוד הזמן , וגם מאמרו ויעמוד הזמן בחמי
הזמים , שהוא בחמי היום שהיה בו העמידה הראשונה , ולא
לן לבוא ביום תמים שהוא בעת הזקיעה אלא לן לבוא ועמד
שנית :

והקדמה הרביעית היא בהלוכת הזמן בחותו היום היה זה
שעו' מהבקר עד חמי היום , וזו עמד והלך זה שעות
אחרות ועמד , והנה קבלו היות זמן ההלוכה תמיד זה
שעות , לפי שהיות התחלת הכתב בחמי הזמים וקם לרבנן
שהיום י"ב שעות , לפי יקוייב שהיה הלוכת הזמן מהבקר
מעת הזריחה עד חמי היום ו' שעות , ובמהלך הזמי ילך גם
זה שעות אחרות להשלים היום . והנה בהרבעת ההקדמות
הללה לא בפל ביניהם מחלוקת כלל , אבל יקלו בזמן
המכוות והתעמדם . והיה דעת ר' יהושע שהיו המכוות
כמו המלבים , זה שעות מהלך זה שעות במכוה , וזהו
היה כיום תמים , רוצה לומר שבל זה מכוה ותכוה היה
עולה לבל שעות שהוא היום התמים המבולב יום ולילה .
ור' אליעזר אמ' שבל אחת מהעמידות היה בפל התכוה
שהם י"ב שעות נעמידה הראשת , ובל שעות בשני העמידות ,
והנה הביאו לל זה הברתו שאמ' ולא לן לבוא ביום תמים ,
ירצה שהוא אלא לן לבוא (והוא זמן העמידה בשתי הפעמי')
היה בל שעות כיום תמים שהוא בן בל שעות . וזו שאומל בר
בתחבי אמ' שפסוק ולא לן לבוא לא בתוב בל עם העמידה
הראשונה לבדה , והיה היתה כיום תמים , רוצה לומר בל
שעות , ואחבם המכוה הראשונה קם ליה שהיה י"ב שעות
בר' אליעזר , לפי שבל עמידת הזמן בתם הוא י"ב שעות
כמו שהוא בלילה בהיותו תחת הארץ . ואחרים אמרו
שהמחלוקת הזה היה בין החבמים הללה בתוספת , רוצה
לומר בומן המכוות , שאצל ר' יהושע שהיה בל שעות בלם
עמידה , ור' אליעזר ל"ו שעות בלם עמידה , ור' שמואל
אמ' שעות בלם עמידה . וזה לדעו על בפר היצר והו בפר
יב' בבי ' אברהם יפחד ויעקב שאקראו ישרים , שב' * תמות בפני אות
ע"ב ישרי' , רוצה לומר בפר ברחשית , והיכל רמיוז ? * וזרעו
יהיה תלוש הגוים , לימתי יהיה תלוש הגוים ? בשעה
שעתהה לו תמה ליהושע . ר' אליעזר אומר זה בפר אשה
ג' י"ת תורה דבתי' בים * ועשית היצר והטוב , והיכל רמיוז ?
ם בנ"ו *דבתי' בהם עמים יבנו יקדיו לפני ארץ , בשעה שעתהה
לו תמה ליהושע . ר' שמואל בר בתחבי אומר זה בפר אשתו
וגומ' . וזה בתוב עוד , תקח בסף שעתהה לו תמה
ליהושע בך עתהה לו למשה ולבקדימון בן נוריון , והנה
ג' כ' כה הוכיחוהו אם למשה מנ"ש , שאמ' * היום הזה יחל תת פחדך
ואתה' ביהושע היום הזה יחל נתלך ומתמהתות לחרות .
הנה זהו מה שהביאו חזל בשם הזה , ומהבריהם הותרו
לדעתם קלת מהשאלות הקודמות . והעולה בידינו מדבריהם
(עם היות שהבתובי' לפשר שיפורשו בחופן יחר זולת מה
שפירשו אותם ז"ל) שהיה בחלת הכם בגרם השמיני בהפלת
תנועתו , ועליהם ראוי שנאמוך בזה בי הוא הלחת
שמפלים לפשט הבתובים . ואחנם לוך יותרו הספקות
שזכרתי לפעתי , הנה הוא בפי מה
שאומר :

ה' השאלה העיון השני בתשובת השאלות . ולהשיבה אומר
שהדעת במיחות השבל הפועל בותן
המורות הוא דבר נפלא בו לחדושי חבמי הישמעאלים ,
ובמשבו לחדושים רבים מחבמי תומתינו , והוא בלחת היה
למשובל ולחנן בגף לפני בני ישראל , בי הם התימונו בותן
הנ' רות ושהוא השם בפשטו השבלית בחיים , ואור יגדם
ר' כ"ו י"ו שנאמ' * בי רוח מלפני יעטוף וגו' , בהולדת הרוח
ונשמ' הבפשיות הקומריות ואמר מלפני יעטוף , ואבל בבפא

השבלית אמ' ובשמות אבי עשיתי . והשמיענו שהוא בחוד
החיים , ושבבר הבשמו' הוא הדבוק עמו לחוד החות ,
והתחייב לליהם שהתחלתו בו והיה בלדין בראש ולא השמיענו
בדברי הלשה התבתוב שאמרה * והיתה בפח לדוכי בורו' שמו' ל'
בגרור החיים אל ה' אלקיך , ביאור שהגרור הוא הבורח כ"ה בפ"ו
יתברך . והשמיענו השומר והמצניע בעולם הזה , ולא בתבו
לב לומר שאמ' דוד המלך עה"ש * בדבר ה' שמים נעשו וגו' , בי תהלי' לג' ו'
הוא לחוד ויהי ושומר , ושברי הנוי יאמר ה' אלקיו וגו' , משמים
הביט ה' ראה אל בל בני האדם משבון שבתו השניע אל בל
יוזבי האדן היוצר יחד לבם המבין ושומר , הנה ביאר שאותו
השבל שברא העולם הוא אלקי ישראל ובתב בהם , והוא
הוא המשניע בעולם הזה . והשמיענו המשפיע בבריות
המבבת אותם , והתחייב לליהם היות הבבודה דבר שבעי ,
והבחיבו דברי הבניה שעשיהו עה"ש * בה אמר האל ה' בורא ישעיה
השמים ונוטיהם רוקע הארץ ושמ' , נותן נשמה לעם עליה מ"ב ה'
ושו' , בי ה' קראתיך בצדק ואחזק בידיך ושו' , שביאר
שהאל שברא שמים וארץ הוא נותן הנשמה הוא המדבר ם
להבניה ומחזיק בו להשליט העם על ידו , במו שאמר * לבורש
עיבים עורות ושו' , ואפשר שיהיה זה פעמים על ידי
השעני , אין האדם מהיות הבבודה מיבו יתברך ברצון
פרעיי , ועל דרך בם , ואתם הדברים אשי ה' הוא
שמי וכבודי לאחר לא אתן . והשמיענו פועל הפלאות
בלם , ואחין הבורא יתברך פועל אותם , ואבחו מאמר
מרעה * מי במוך באלים ה' מי במוך באדר בקדש נורא שמות ט"ו
תהלות עושה פלא , והמשורר אמר * אתה האל עושה פלא , תלי' ע"ז
ואמר עוד דוד המלך עה"ש * הודו לאלקי האלקים וגו' , ם קל"ו
הודו לאדוני האדונים וגו' לעושה פלאות גדולות לבדו וגו' ,
לעושה השמים בתבונה ושו' , לרוקע האדן על המים וגו' ,
לעושה אורים גדולים ושו' את השמש למשלת ביום , לאתה
מאורים בבוריהם ושו' , הנה ביאר שהאל יתברך הוא
אלקי האלקים , רוצה לומר בפת השבלים הנבדלים , והאדון
האדונים , רוצה לומר האדון הנפלאים שהם אלוני האדן ,
במו שפירשנוהו בהלוכתו ז"ל , והביאו הרב המורה פ"ו ח"ב כל' בשלת
הוא הוא שברא העולם , הוא עשהו פועל הפלאות ואין
עמו אל בבר בזה , ורחוי היה לשיהיה בן , בי היה מעשה
הבוחות ממין הבריאה הרצונית המיוחדת אליו יתברך ואיבה
מהמדור הטבעי הנהוג המסור לבוכבים ולבל בבא השמים
או לשבל הפועל לדעת המחשבים אותו . בי אלוני מה
אומר אחרי אשר הפך ישראל דברי אלקים חיים ושמו
פניהם בתלמוד , לומר שי' אלקים הנאמר בדברי הבביאים
ובפעל הבוחות הוא שם השבל הפועל , אוי לאזנים שבך
שומעות , ועליהם בתוב נאמר * בחזו בה' וניאורו לך ישעיה
הוא ויאירו את בבודו בשבל בבל אחרון ואחרון שבשבלים , ה' י"ט
ויאמרו הלה אלקיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים . שוב
שמים על זאת , הנה בבי אלוה לא תשוער תבונת מבונן
ובינת בבוניו תסתתר בי אין מבפר , ויולדו להם חבמים
חבמים ובבונים וידועים , הביאו עמה עזו פלילה בחבמת
הדבור , בחבמת הטבע , ובחלהיות ובבל חבמת
הלמודים , חבמו מחבמת בל בני הדם ואין הדם לבפריהם
אשר חברו , ועם זה שלמו יד בתורת משה איש החלוקים
והעבודה עשרו להם , ועתה עברו היי בתיים ורחו , הלם
היה בהם היש יסבון בחידוש העולם או בדבר מהפלאות ?
רחו דבריהם בחומות הבפא והבאחרות ובבוחה
ובמופתים , היש בהם פוסה פה ומפלפף בגד פשוטי
התורה עם בל הפלגת הקדירותיהם בחבמות ? ויפקחו
בני ישראל דבריהם אשר לא בן ודברו אשר לא בדת על
ה' ועל משיחו בחדוש העולם , בהשגחת החלוה וידיעתו ,
בחות הבפא והבאחרות , במעשה הבפים ובבל יתר
החלוות החתיות . הנה זה עם בבל ולא תבם בפלא
במהמורות בל יקומו , ויבתבו תותם על בפר למען
ירון קורא בו , הביטו ורחו בם יש מבחוב בחשבונינו ,

עלו מוציעים מהר לדוש ותבוסה מהר עזו וכתיבו בחמוהתיהם , עם היותם העם ההולכים בדרך שכלם לא רחו חור הבהוחה ולא ירה בהבזיהם , והבזיש מבני ישראל מבני הבניחים עושים כוונות למלחמת השמים , ר' לחבר ר' יהושע הכרכוני לחן כספי ר' יעקב הלבלב ר' חנוך מרכה ורבי לחרים . גם בלח דעת הרחו עלמם חכמים בדברם על ה' תועה , כל לחד מתבחז לחמר לחי לחלוך בח"ל בגלותם פנים בתורה שלח כהלבה . ומה לי להניח עוד שמותם על שפתי , ובפר כתב לוים ריבי הלבלב יעיד על זה דעת שפתיו כרור מלנו , רחה דעתו בחדוש העולם , שכתב שקדם לו חומר בלתי שומר תמונתו , רחה דבריו בנפש ובבוחה ובחותות ובמופתים לסבור לשומעם לם להחזין בהם . ולבי בספר מחזה שדי לחזר לבי עוזה לעם , הפלגתי החקירה בדרושים הללה כלם כפי שרשיהם ודרכי החכמה והתורה , להרחות העמים וחזרים שתורת ה' תמימה מפכימת פתי לח נחבר כל כך , ושהחת כפי פשוטי הכתובים ודרכי החכמים הללה פלמות ולח פרדים , ולחן המקום הזה ממה שיחות בו זה הויכוח , לחכם מרוב זיקי וכעבי דברתי עד הנה , כי ידעתי שהוח עון פלילי , ושם היום הזה הייבו קרפה לשביניבו ומלחמו לרות רבות ורעות הבבה החמתית בו היח עון החיבות לחזר וזכה בחפיבו , ועל כן לחרתי הלח על כי לין ללובי בקרבי מלחובי הרעות הללה . ועם היות שחותו חבור הרחבתי החקירה בענין השבל הפועל הזה לחזר שהוה המחברים הללה ומה שלחבתו , ושם כתובתי עם הלבלב בשלמות , לין המבע במקום הזה משעיר בתשובת דבריו בקומר מופלב ריש מלין לומר : והנה לחרתי שפועל הפלחות לינו השבל הפועל , כי שם הבי לבדו , כי הוח לחזר ברח הדברים השבעיים על מה שהם עליו והוח היכול לשנות לת תפקידם משבעם , ושעות הלבלב לין בהם ממש , לפי שלבחבו נלמר שהמודיע לבניח שם שיהיה לינו השבל הפועל חפלח עלמו כי שם הבורח יתברך הוח המודיע מה שיהיה והפלחות שיעשה קודם היותם , ועם היות שיעבור השבע והמודעה היות על ידי לחבעי לו לחבעיים , לח חפבי זה בכחיב היותו הוח יתברך הפועל בעבם והוח המודיע לת כל זה . ומה שטען מקדוש ידיעה וקדוש רבון , הנה כמו שבפלהו בבריחת העולם בכה בפלהו במעשה הבפים , גם כי לין בזה קדוש רבון , כי הלל ית' תמיד ילפה ההטבה , ובהיות הפלר השבעי מבגד לחליה , ישבה לותו לתבלית ההשלמה והטוב לחזר ידעהו

בי פר' ס' וילפה בו תמיד , ולזה כוונו לבמנו זכרונם לברכה בחמרם
דף ז' עב תבחים התבה הקדוש ברוך הוח במעשה בראשית וכו' , כמו
מחזה שני שבילתי בלותו חבור . ומה שטען שיהיה פעל השבל הפועל המסודר השבעי יותר שלם מפעל הלל הבפיי גם זה הבל ורעות רוח , כי הפעל השבעי המסודר והפעל הבפיי בלם מלחתי יתברך שם לח שהשבעי יעשה לותו עי"י לחבעיים בסדור מונבל לח יוכלו לעשותו , והפעל הבפיי יעשהו יתברך בעלמו , לל שיזוה עליו בפרט לעשותו , כי לין יכולת בלחבעיים לעשות בל המסודר . הנה ביחרתי בראשי דברים לין לח יחשך בפק בלל בהיות הפועל בפלחות הוח הבורח יתברך וכמו שלמר * לעושה פלחות וגו' , ולותרה בזה השלה הרחשונה :

התר השלה הב' ובשלה השבית לומר שבקשת התבלית בדברים הללקיים בבר זבר הרב המורה בפ"ג ק"ג שהוח בלתי רלוי , כי התבלית בהם הוח רלונו יתברך וכפי מה שנזרה חבמתו בעצו הדברי' , ולבן במקום הזה לין רלוי שבשחול למה עשה הקדוש ברוך הוח הבם הזה ? ודי לבו שלח יעשה ה' לללים דבר בפיי בל להברח , בל שלם היו הבפים והפלחות להשלים הרולים בשלמות הבפשי בחמונות ובשלמות הנופבי בדעת בלל המחברים , הנה היתר זה הוח ממה זיקל , לפי שהיה זה

הבם מחבה בחת לעם ישרחל לחמוב עליובה לחתית , בשחול יח' הוח לללי הללקים ולדוני החדושים ושהוח העושה השמים בתבונה ורוקע החרן על המים , כי בחת זרלו מהעברתם לת הירדן ביבשה בבמו שהשלילו כי הלל יתברך רוקע החרן על המים , ושה שעשה ביריזו החמיבו כי לה' חמוקי לרן , ושמה שהעמיד השמש ברקיע השבילי שהשמים שמים לה' ושהם מהבריחה המחודשת כיתר הדברים , ולבן הוח יתברך לומר לחרם ולח יזרח ונומר . הנה חב בח מזה הבם שלמות בפשי גדול מחל , וגם בן היה בזה עוד נופבי , לפי שחשחת מלבי החמורי בקבלו שם על גבעון , ושם היו הם וכל חיליהם בשמדים על בלי השחיר להם שריד תשחר בל החרן בבבשת במעט מהמלחמה , בי יהיו נבוריה מתים במלחמה הזחת , ושפבי זה התעורר יהושע לחלחם בהם לח לבד להבילו יושבי גבעון , ולזה לומר חל תירח מהם בי בידך בתתים ונומ' , רומה לומר בי יתבם בידו בלותן שחקרי זה בבינות החרן לח יעמוד לים בפניהם , ובן היה שחקרי הבלחון הזה במיריות רב וזמן מועט לקח יהושע לת בל החרן ולבד בל הערים לחר בבינותיהם במו שלמר בפעם לחת , ומלבד זה הטוב הגופבי הממלך מהבלחון החוח הנה עוד יהיה לישרחל בבוד גדול בבלחון תחזת מלבים בחלה . ולפי שהיה החרן לחר רלוי בידלפו לותם בני ישרחל לרוכה ורחבה , מגבעון שהיה בגבול בבימן עד לילון שהוח בגבול דן , ולח היה שהות ביום בפי מבב השמש להחיר על החרן בפי הטבע בל בך מהזמן שיספיק לישרחל לנדוף לחויביהם בל לותו הדרך , והיו לליהם בבבה עמומה בלבת בחליבה בחרן לחר לח ידעו , בי לולי תהיה בחרות בחרות תמיד ויפלו שמה והלויב יהפך לל הרודף לבן בקש יהושע מהלל יתברך שיעשה להם זה הנם להחיר להם . ולינו מהפפק למה יבקש על זה ולח יבקש שיחיתם בפתע לו יחליך עליהם לבבי לללבים עד לבוד לותם ? לפי שהיה בוהר בזה הנם להיותו בבוד גדול לישרחל בבמתם מלויביהם , וגם לפי שהיו לפל יהושע בל הבפים בתך הבורח בוים , במו שלזבור בתשובת השלה הג' . הנה התבלר מזה שהיו בנם הזה תבלית מעולים בפשי' ונופבי' ,

והותרה בזה השלה השבית :

ובשלה השלישית לחיב שבבר למדנו התבח שעבירה נוברת התר השלה עבירה , ובחשר המחברים קבלו שהפועל בפלחות הוח הג' פרבי לחנות השבל הפועל , חיל התחייב לליהם שלח יהיה בם בחומר פל מל הגלגל בי שם בחומר השבל הזה לבד , שמהלעת בפסל הרחשון התחייב הדעת המוחבת השני , ולבן החמבתי בי הלל יתברך הוח פועל הפלחות בלם , ושבל המחלים עליובים ותתבוים בידו בחומר בית היולר , הוח ברחם הוח הטביעם בסדרם הבהון , הוח לבדו יבבה טבעיהם ובחשר יתבון . ולמה יקשה בתקו שבוי טבע הנרמים השמיימיים משבוי טבע הנרמים התחרייס הלללה ? בי הנה יתל בברחו בפעשה ברחשית השמים והחרן , ובלם בברחו בחתר ובלם היו לחרי החסם החוחלע ובמות זה בן מות זה חלחו יתברך , ולבן לפחזרות הנם בתקו יתברך זוה ודומה בנעשה בנגם השמים לבעשה בחומר החרן . ובחמת לח הוקשה למחברים הנם והשוני בנרמים השמיימיים בי שם לקבלם היות פועל הבפים הוח השבל הפועל , לפי בהיותו הלל יתברך בל הבפים זוים בתקו , ושם היה שהנגלל היומי לח יבוח בטבע , ושם יבוח יקרב העולם בבללו והיותו בדומי יקייב התנועה בהברח , הנה בל זה הוח בפי השרשים הטבעיים , לפבל ברצות ה' בן המלע להיות השמים ושמי השמים בתים ועומדים והחרן לעולם עומדת , ושיבות הבדומי וינבועע הגשם היפר , בי המים גם בן מטבעם יבקשו המטה לבבדותם , ועבו בדרך בם בלבו במו בך בוחלים , התרחה בל זה יותר בטבע מהברייתה פרחשונה שבברתו מהיות המוחלע ?

המוקלע ׳ וחיוב לחזר * לחוכם ידעתי כי כן ומה ידבר
לכוז עם לא חכם לבב וחמין כח וגוז׳ המעתיק הרים
ולא ידעו וגו׳ , המרגיז ארץ ממקומה וגוז׳ לחזור לחרם
ולא יזרח וכעד כוכבים יחתום , הנה השוה הפלגות הנעשות
בארץ לבמים שיעשו בשמש ובוכבים שהם בנשמים הבבדים.
ופתן הבפה הזה ואמר * כוזה שמים לבדו ונוזר , ודורך על
במותי יס׳ וחזור עושה עם בסיל וביפה וחדרי תימן . וכתן
גזרה כוללת שבאמרו כלם יפעל הפלגות , וזהו לומרו
* עושה גדולות עד אין חקר ופלגות עד אין מספר , לל
שביז שהלל את עשה השמים כמו שעשה היס והיבשה וכפה
ברל הבוכבים כמו שברל הרוחות וחדרי תימן , ולזה הוא
שם כן שבאלו ולא יעשה גדולות ופלגות לאין מספר ,
וחבוקוק הבביא אמר מפבים לזה * ראוך יחילו הרים
ג׳ ׳ וכו׳ זרם מים עבר נתן תהום קולו רום ידיהו נשא , שמש ירח
עמד וזבולה לאור חציך יהלבו לנוגה ברק חניתך ,
בזעם תצעד ארץ באף תדוש גוים , יצאת לישע עמך לישע
את משיחך וגוז׳ , שזה כלו בלאמר על בני יהושע . ואמר
ראשונה שעשה עמו להפליא בארץ מים שפעל בירדנו , וזהו
לאור יחילו הרים , והשבעת הירדן ביבשה וזהו זרם מים
עבר נתן תהום קולו וגו׳ , ובשמירת השמש בנבעון וזהו שמש
ירח עמד וזבולה , ואמר לאור חציך יהלבו לנגה ברק חניתך
על האבנים שהשליך האלה בזמן אותו הבם על לאומו׳ יז
השמים להזמם ולאבדם . ואל׳ שהשה התאבדו בזה אחי בבזה,
ראחת השעת הגוים , והנני שבועת האלות להשיב לישראל,
וזהו שאמר בזעם תצעד ארץ באף תדוש גוים שהם לאומות ,
יצא׳ לישע עמך שהם ישראל לישע את משיחך שהוא יהושע וגו׳,
שהם התבאר מזה שהיה קורא זה הבם בנרם השמיימי בהפבק
תבועתו , ואחרם השתיקה שירמה בבתובים בענין זה
לפרש לותה בעיון השלישי בבילור הפרשה , והותרה זה
השלשה השלישית :

תר השלה ר׳ והשלשה הרביעית לשיב שמורת הבם הזה היה ביטול תבועתו ,
והיתיחס מהרר שבלאי ל״ל (שהוא משלושי לאומי ישראל) מי
הביאו לבורו מהאמין מבוחה בגלגל והפבק תבועתו ובשה
להאמין בו לאיזור תבוע׳ ? האם היה זה לבדו יותר לפשרי
מזה ? הנה בלאת שבאשה ביטול התבוע׳ ולאיזורה אמר שהיה
ובאני בל שהוא מהסדור לאשר הגרמים השמיימיים עליו בתבעי׳
בחק השבע ובאשה ביבולת השלמי לפשריים מאוד , כאות
זה בן אות זה׳ והאם הביאו לזה לאמרו ולא אז לבל ביום תאשה?
הנה בשלה בחילן קטן , בי השתוב יבבול פירושים באו
שאבאר בפירוש הפרשה , וגם לאמרו וידום השמש ויעמוד
השמש לא יבבול שיהיה פירושו לאיזור התבועה , בי אם
מבותה והפבקה . הנה לל רלוי שבאמרו שוב בקבלתה השתיקה
שהיה הפבק תבועה לא לאיזורה , ולאמרם השתיקה שירמה
בפסוקים זה הענין אבאי לפרש לותה בעיון השלישי
בפירוש הפרשה , והותרה השלשה הרביעית :

נר השלה׳ והשלשה השתיקה לשיב שבאי פשט השתוכים הנה יבבול
הה׳ שהיה תפלת הבם בהיות השמש בתבי היום , והוא לאמרו
ויעמוד השמש בתבי השמש , ואינו מהקושי לאה יבקש יהושע
זה אם היה זה בתבי השמש שהוא תבי היום והיה די בזמן
להשלים הבקשה ? בי בבר אמרתי שהוא רלה שהיה השלמי
לעם לדרוש לתבי הלוכו׳ מבבעון ועד עמק אילון שהיה
מרחק גדול , ולא היה מהספבר שיעברו בלו ביום ההוא
מאבתיו עד השקיעה בי רב מהם הדרך , וכל שבן בשבעון דום
זה עם התמהמהות המלחמה , ולבן בקש שהא בבעון דום
וירח בעמק אילון , בי עד לותו גבול היה מרוץ היום ,
התפלל שלא שיתמיד אור היום עד היותם בעמק אילון ,
וזהו וירח בעמק אילון , רוצה לומר וירח ידום על היות
ישראל בעמק בלותו גבול מהאילון , ולפי זה לא יתחייב
מלזמן הבתוב שהיה זה בסוף לזקיעת החמה , ולא שהיה
בבר הירח מנולה לעיניהם בעמק אילון , בי אם שהיה
יהושע יודע שבעת הגלותה שהה תבלה המלחמה , ושאז
המקום הבושת לבדיפת המלחמה בפי המוכ והסברתי
לבמקון החויבים . הנה השירו׳ הזה בבר יבבלוהו הבתובים ,
אבל לבעתי לא היה הבם בי אם בעת לזקיעת החמה בשו
שפרש בדברי הפרשה . והעולה מזה שבני הדעות לפשריים
בלם בבושים למבן ויצרים למוכתי דעת בשו שאבאר , עם
היות אחל׳ (בשו שהבאתי) הפבישו היות הבם בחצי השמ :
ואמרם התמידת הבם בעותי משמוע לברי ה׳ הגדולי ול
שבתב שהתמיד בקרוב לחצי שעה , והנה לזמן בטן לא
יבקש יהושע בם בל גדול ולא יבבה הקדוש ברוך הוא סדור
הגרמים השמיימיים , ואם הביאו אל זה בדי שיהיה הבם בלתי
מורגש לישראל בהיותם במלחמה , ובא לאומות שלא הגיעה
אליהם בו הקדמת ידיעה , בשו שירלה מדברינו , הנה יהיה
לל הבם ללא מוך , בי בהיותו בלתי מורגש לא יקבה לחוכח
ושלשות בפצוי , ובהיותו בל בך בטן לא מוך בלל , ואי בפצי שבאמת לא
והלה , ואל בא הבם ללא מוך בלל , ואי בפצי שבאמת לא
ידעתי הוה או זה יבבר׳ אם הבחשתו בדב׳ הלל׳בג או המעשתו
בדברי ה׳ הקבלי , ושוב מצינם דעת בבמי התלמוד ,
שהקטן שבבלם אמר שהתמיד העמידה בצבי הפעמים שנים
עשר שעות , והגדול שבבלם יאמר שהתמידו העמידות הבם
יום שעות , ומי יודע אם בתפרשם הבם ההוא בלותו ומן
הראשון ? עם היות שרובי התבנים בשיהרא אליהם העבק
בשאלה ובתעבול או בחבל והדחבה לא ירגישו בזמן על
היאת , בי אם בשאלה ובקוטן יראה שלשם יזמן קבר
ולדוחבים ומטשרים ידחה יותר לרוך , ואם בן לא יורגש
בבי היאת . ועם היות המבוקה הזאת לבלבל שנים עשר
שעות (שהוא דעת ר׳ יהושע והוא היותר מתיאב) מי המונע
שהשעות בתלמאת לא יבלבו או מאד ? ואם הרגישוהו לא
זברו הבתוב , אף בי רלונו בל האותות מבבימים עלינ
ובפרי דברי היתיס לאזר להם יזברו הבם הזה והוא מאת שיוב׳
שבתפרשם אבלם , והותרה השלשה החמישית :

בתר ק׳ בשלה הג׳ והשלשה השמישית לומר שלשה דברים בהתרה . האחד הוא
שהמתברים הבבישו שענין הבשים והבפלות מזיג עמי
מזיגני הבבוהה , ויהיה מעלת הבניל בשעלת מופתיו .
ואבי בבר בתבתי בבפר מקום שדי לאזר לי הבובר שלא בן
בי פעל הבשים והבפלות לילם מזיג עמי בבבוהה , ובי
לילו מהבטל שלשה יבבו ולא יעשה בשים , ושלילם מאה
שיהיו מעלת הבניל , לפי שאם לא יעשו בי אם בפי הטוך
והברת הדעה , ולזה דברי הרמב״ם ז״ל בפ״ח מהלבות יבודי
התורה בפשר המלא לאמר ז״ל , ואשה רבינו עה״ם לא התמינו
בו ישראל מפני האותות וב׳ , לפי בל האותות שעשה לפי
הטוך עשוין הם להבניע רלות על הבבוהה . הוצרך להשקיע
את המצריים קרע את היס והשלימם בתובו , בדבתו
לחזון והוריד לתו את הין , למען בקע להם הלבן , בפרו
בו עדת קרח בלעה אותם הארץ , וכן בל אשר האותות
עב״ל . הנה השבי׳ לאמ שאמרתי : ואבי בבר פירשתי
בפירושי לבפר לזה הדברים בפ׳ ויזלח הברב׳ , שאין פ׳ ולא
קם בביול עוד בישראל וגוז׳ לבל האותות והמופתי׳ שלא
היה בתובתו בתעלת הבשים , שאם היתה זאת הבוונה שם
היה רלוי שיאמר בבל האותות והמופתים , לבל פירושו
ואותתו הוא , שהבדיל משה לדובנו מבין שאר הבריות
בתעלת הבבוהה לא בתעלת הבשים , ולזה אמר ולא קם
בביול עוד בישראל בתשה לאזר ידעו ה׳ פנים , בי בדבוק
ומעלת ההרלות הזה היתה מעלתו בלאת . ואתם
תמרו עוד לבל האותות והמופתים לאזר שלחו ה׳ לעשות
וגוז׳ , פירושו בלותם האותות והמופתים לאזר שלחו ה׳
לעשות בארץ מצרים בפי מוך העת והברת הענין שהיו
בו , הנה היה הקבה מדבר אליו בלותם הנפים פה אל
פה , עם היותו יושב בארץ מצרי׳ עיר בלתי מוכנת

לקבל הספע ולשרות הכנוקה על הכניס להיותה מלחה
שמות ט' כט גלוליס / כמו שאמר * כשאתי את העיר אפרוש כפי אל ה'
ונו' / שהיה העיר מוכע גדול על הדבון / ולזה אמר לשר
ידעו ה' פניס לל פניס / לכל התותות והמופתים לשר שלחו
לשזות בארן מלרים / שהיה המעלה בזה שידעו ה' פניס לל
פניס לכל זות ותות שעלחו לעשות בארן המלרייס הבלתי
מוכנת / ולפ כן לל היה' המעלה בפניס / כי לס בהתודעות
שהיה עושה עמו על כל פם וכם / עס היות הלרן בלתי עוזר'
לזיו / ומפה שאמר לשר שלחו ה' תדע ותשכיל כי לס לל
עשה כפיס לתרי' לל היה זה למשה בזיון וקונן מעלה'
כי הוא לל עשה כי לס הכפיס שהעת והכבדת הכיתו לליהס
ושהש שלחו לעשותס / ולפ לל קרה עת לרה לשיפערכו ישראל
הבפלותות ולל הוכרך להעמיד השמש על ידו וקרא זה בימי
יהושע / למה יהיה מפני זה גדול לפו מפשה לדוכנו ? הדבר
בשלמה הו' השמי לשר בעניו הזה הוא מה שזכר הר' תבלתי ול בא לל'
והוא שלפ היה בם יהושע גדול מפלת כוזלו שהוא הגרס
השמיתי / הבה מופת לבקות השביבה עס משה היה יותר
גדול הרבה / להיות כוזלו יותר חזוב לליו תכלית / והבה
פל דף כח הבניינו קול על זה במסב' סוכה בחומר' שמוכים תלמידי היו
וכל דף קלל לו לבלל / שלשים מהם רלויים שתשרה שכיבה עליהם כמשה
רבינו / ושלשי' מהם רלויים שתעמוד להם חמה כיהושע /
ובחמרם שתשרה עליהם שביבה רמזו על זה הדבקות לשר בו
בתיקר משה כמו שאמרתי * ולומר לני שכבר בלה השעבה
הוזלת גס בן בכוף התורה / שבלל' ולבל היל החוקה ולבל
המורת הגדול לשר עשה משה לעיני כל ישראל / והתבונן
למה לל לאמר בל היל החוקה ובמורת הגדול לשר שלחו ה' ולאמר
לשר עשה משה ? ולמה בכמי מלרים לאמר לשר שלחו ה' ולל
לאמר לשר עשה משה ? וידוע שבכלם שלחו ה' וכלם עשה
משה / לבל היה להודיע שזשר הבמים שלחו ה' לעשותס /
ודבקות השביבה בעס ישראל לל שלחו ה' לעשותו / לפי שהיה
שמות כג ג הקלה שולל לפניהם מלאך / ואל' * כי לל לעלה בקרבך
עס ומשה הפניר בדבר עד שהלך הלל ית' עמהם ואל' * בגד כל
עושך לעשה בפלותות לשר לל שברתו בכל הארן ובכל הגויס
ורלה כל העס לשר אתה בקרבו את מעשה ה' כי נורא הוא
ונו' / ועל זה אמר ולבל היל החוקה ולבל המורת הגדול לשר
עיין בהגדה עשה ונו' / ושול שהוא נלוי שביבה / לל היות השביבה הלבלית
על פסח מנולה וכרלית לעין בל / כמו שאמר * וכבוד ה' נרלה בלהל
במדבר יד י מועד לעיבי בני ישראל / ואל' שעשה משה שיהיה זה לעיבי
בני ישראל שיהיו בלס רואים הבבוד פתח אהל מועד בבל
יום ויום / וזהו שעשה משה לפי לשר הוא סבבו / וזהו בחתת
תבלית המדרגות לשר זכה לליו ילוד לשה לל עשה בם בזה הבה
בו * הבה התבאר שעם היות שמשה לל עשה בם בזה הבה
שמות ד' כא עשה בם לאר גדול ממנו : הלבר השלישי הוא / שבבר

(יג) **אָז יְדַבֵּר** יהושע / לומר [יג] אָז יָדַבֵּר יְהוֹשֻׁעַ לַיהוָה בְּיוֹם תֵּת יְהוָה
יהושע כשרל' אֶת־הָאֱמֹרִי לִפְנֵי בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר
מאוד המלבים מתקבלים לְעֵינֵי יִשְׂרָאֵל שֶׁמֶשׁ בְּגִבְעוֹן דּוֹם וְיָרֵחַ
בבפלה ונס בלתה בפזו בְּעֵמֶק אַיָּלוֹן :
להשמיל ולת בל חייליהס /
בדי שתשלר הארן בפבזת
לפני בני ישראל / בהיות
גבורי התומות מתים בל יהיו רפיים בל יבומו / ובל
שלר העמי' תפול עליהס לימתה ופחד • ולפי שהיה זה
ממוך לבקיעת הימה / ורלה השמש יורד להבפם תתת
הארן בעמק אילון / והיו שביהס ימה ולבבה זה ממול
זה וזה בנגד זה / בי היה שס הלבנה קרוב למלוחה /
תשב יהושע אשס יחשיך היום ויתתקש השמש בעמוד תהיה בבבה
עמומה לבני ישראל / בי לילך ילבמו לתרי לויביהס בחישון
לילה ותפלה והס לל ירתו לזור בתשיבה יתהלבו ? תפני
זה התפלל לתל ית' שיעמיד השמש במקום תשר הוא שס לת
יתר

השרישזו תל' שנם למשה רביבו עמדה ימה ברתיע / ועס בשתל' הו'
היות שהביאו עליו רתיות מנם ומרתיות לתרות שהם תלוזות / עי' פת דף
הנה הענין הוא בדרך לתמבתך / ולבל היה הדבר מקובל כה עין
לתבם • ולימבר לומר שבמלרים היה זה בבם התשך / שאמר
שמות י' כא שס * נטה לת ידך על השמים ויהי תשך על לרן מלרים ויתש שמות י' כג
תשך / לל' ויתמשו התבמים בהיותם בתשך / ואל' * ויש משה לת שס
ידו ויהי תשך לפלה בבל לרן מלרים ונו' ולבבל בבי ישראל
היה אור במושבותם / היבלת מה' דבר שיעמוד השמש תתת
הארן לותם שלשת ימים ונס אור הלבנה לת תהל / ושלבני
ישראל יהיה אור במושבותם ? זה הבלל שם תשבו ושמעתם
שבדבר ה' שיש בעזו תלחיבו בבל הבפים ותלחבו / בי הן
לת קדמה יד ה' לעשות בהם שברת במו שילמה / ומי יאמר לו
מה תעשה ? הנה מבל זה התבאר שתך שבולה בהיות הבם
הזה ליהושע בשמעו / לת יאמך היות מעלת בבוזתו למעלה
מבבוזת משה לדובנו / בי שס אל' שבעשה לו זה הבם
בזבות משה רבו ושלטו עליו השלום באמר שיהיה במו שהבאר
בפי' הפסוקים • ועס זה בשלמה תשובת השתלה השנית
ועתה בשלס העין השני הזה / ויבוח לתריו העין השלישי
בפי' הפרשה והתרת הסמקות לשר ירתו בפסוק' במו
שזברתי :

העין השלישי בפירוש הפרשה / ועס היות שתל'
פירשו'בתופן לתר'בבר הס השריאו
בלתרם הדרב ילרב והבתוב יתיאב על פשוטו / ולבן
לתרי קבלת הבם במו שהוא ריתוי שבפרש הפסוקים בתופן
יותרו שתוכה בפפו' לשר ירתו בפשטיהם / לשר מהם העירותי
בבר בלברי השתלות / ותוספיה עתה עליהם בהנה ובהנה :
הרתשון בתמרו לו ידבר יהושע לה' ולל מביבו שדבר לליו
בלל • שבי ביום תת ה' ונו' והיה המתמר הזה מותר / לשר
שבבר לתר לו ידבר יהושע / ולו רומו לזמן ההוה לת יפטרך
ליהיעה לתרת * שלשית שירתה מאמרו וירא בעתק לילון
שהיה עת השקיעה / ובתמרו ויעמוד השמש בתבי השמים ורתי
שהיה בתבי היום • רביעי בתמרו וידום השמש ונו' ויעמוד
השמש ונו' והוא מתר בפול • תמשי בתמרו הלא היא בתובה
על ספר הישר / ושם היה רומז לבם היה לו לומר הלא הוא
בתוב • ששי בתשר תתר ויעמוד השמש בתבי השמים לתה לת
זבר דבר מהירת ? שביעי שבתמרו וידום השמש ויעמוד השמש
ירתי שבפקה תבועתם / ובתמרו ולת לן לבוח ירתי שבתתר /
והית בתיבור ותיבות רב • שמיני בתמרו ולת היה ביום ההוא
ונו' לשמוע ה' בקול איש בי ה' נלתם לישראל / וזה ירתי
שהיה הבם במהירות התלחמה ולת בנשם הנלבל / וזה
הפפק העיר הלבנ : והבני מפרש הפסוקים
בתופן יותרו הספקות
בלס :

יאמר שלו דבר יהושע והתפלל לה' על היום ההוא שיתן השם לפני בני ישראל, ובעבור זולתו היום שיתנהו השם בידיהם התפלל ואמר לפני בני ישראל שמש בגבעון דום. או יאמר שדבר יהושע לה' מלותו היום שיתן החמורי לפני בני ישראל, כי שהתפלל שלו שלותו יום יתנהו כלו לפני בני ישראל ויהיה כיום לאור השמש, או שדבר יהושע לה' בעניין לותו יום שיהיה נותן את החמורי לפני בני ישראל, כי דבר שלו והתפלל בעניין לותו היום ואמר שמש בגבעון דום וגו'. וזכר שלא התכוון לזולתה התפלה ולא בפרט מהעלה להתפלל, לפי שיהיה כלם דבר, והיתה תפלתו שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון. וכולל לפרש למה לעיני בני ישראל שהיה למה
יס קכב הכבה, כמו * למען ילחי ודעי, * לתת לותנו ביד החמורי,
רי' ק' כו יאמר שהתפלל לשלו בעניין לותו היום וזהיה זה לסבת עיני בני ישראל שלא ירעו בחטף, ובהיות השמש על החרן ירחו וירדפו את החוטים, כי הענין לא יקבל המוסף שם לא יהיה שם חור, וזהו לעיני בני ישראל. ואמרו שמש בגבעון דום לשון דמיון לשמש, לפי שהוא תפלה לשלו שידום ויעמיד
דברים השמש ויפסיקהו מתנועתו, ויהיה דום כמו * שום תשים
יג ל עליך מלך פועל יפלו, ולפי שיהיה מקור כבר ישמש על המוני והתפלה לשלו ית' שידום השמש בהיותו בכת בגבעון ולא יבל עוד, וכן ידום הירח בהיותה בכת עמק אילון ולא תעלה עוד, והוסרו בזה הספק הראשון מלו יבכר יהושע לה', והנשי מאמרו ביום תת ה':

וידום השמש וירח עמד עד יקום גוי אויבין הלא היא כתובה על ספר הישר. זכר שהלה ית' עשה שלותו ובקשתו וידום השמש שעמד מתנועתו היומית, וירח עמד מתנועתו העולה הוא למעלה, ושזה התמיד על יקום גוי אויבין, לפי על השלמת בקשת ישראל (שהיה גוי אחד בארץ) מאויביו תחת מלכי האמורי וחיילותם, ואמר זה להגיד כי הכח הזה לא היה לזולת אם היה השם ית' עושה הבקשה, כי בתחלה מלך לשזור הכח בלילה לאחד מאה ושמונים ואחת אלף ולא הוזכר לבם ההוא זולת השמש, אבל כאן היה כדי להגיד שגוי ישראל בידיהם מאויביו, ולא היו יכולין להדוף אותם ולהנקם מהם בתחלה. ואמרו הלא היא כתובה על ספר הישר, כתב לפי זה (בתוספות שעשה לפי הכניחי) שספר הישר הוא ספר ברקשות, ושכרמו באמרו ביוסף
כרקשי * והנה השמש והירח ואחד עשר כוכבים משתחוים לי שכוון לי ע'
ליהושע שהיה משבט יוסף שהשתחוו לו השמש והירח כשהעמידם ברקיע. ואחשוב לפי שיחזור לנקמה שזכר שיעמדו יקום מאויביו, ואמר שלותה בקשה היותה בעשית על ידם וכבר לותו הנם השמימי הנה משה רבינו בספר התורה שהוא ספר הישר יעד עליו, כי רצה לותה בנבואתו ושכותו לפי כן סייע לזה הנם כמו שזכרתי, ויהיה זה בפרשת וזאת הברכה באמרו * לפן כלל יאורון דוכא שמים בעזרך ובגאותו דבריס לג
שחקים מעונה מלקי קדם וגו' ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד כו וכו'
וישכון ישראל בטח וגו', לשריך ישראל מי כמוך עם נושע בה' מגן עזרך ואשר חרב גאותך ויכחשו אויביך לך ואתה על במותימו תדרוך, ולפי שהלה ית' רוכב השמים בעזר ישראל, ולפן זה כי לפי שהוא בהנהגתו לותם לבל יאשר יפנון ובהעמידו השמש והירח בעבורם, ושהיה זה כדי שישראל יקחו הנקמה מאויביהם, וזהו ויגרש מפניך אויב ויאמר השמד, ושזה היתה סבה לשבון ישראל בטח, לפי כי בהשמד המלכים הלזה כבשו הארץ, ובסיים דבריו שישראל עם נושע בה' ית' היה המושיע בעצם ואחת, ועבור עשה זה בלופן שיאשר ליישראל כבוד ותפלרת הנלחון, וזהו ואשר חרב גאותך ויכחשו אויביך לך ואתה על במותימו תדרוך, הנה בלא ספק משה לדובנו במקום הזה נבא על זאת הנקמה, ועליה אמר כאן יהושע הלא היא כתובה על ספר הישר, והותר הספק התמיי: ואחשוב שהנקלום המכיס לזה מהם אתרע ואתה על במותימו תדרוך, על פריקת מולכי מלכיהון תדרוך, לפי שבמותימו הם התשעה מלכים הלזה שמה יהושע לתבי המלחמ' שנתמו רגליהם על מולריהם, ולנאות מעלתם קלסם במותימו. ושם על במותימו תדרוך אמרו על המלכים הלזה רלוי הוא שכאמר שגם כן אמר רוכב שמים על עתידת השמש, והוא היותר קרוב מכל מה שדרשו בו קוֹ וכתבנו עליו המפרשים:

(יג) **ויעמוד** השמש בחצי השמים ולא חן לבא כיום תמים. כבר ידעת שהשמי לאר הם מעשה לחרן בחת רחציהו יקראו חצי השמים, לפי שהחצי הלאר מהשמים הו למעשה חן הארץ, ואמרו כאן בחצי השמים לנו בחצי היום ולא יתקייב ממנו, לבל בהיות השמש למעלה מהשופק יאמר שהוא בחצי השמים, ולא שעם היות השמש בעת היותו במוך לנקיע הנה היה מהפלא שלא נשקע, ותמיד עמד השמש למעלה מהשופק שהוא הנקרא בחצי השמים לאר היה בו, כמו שלאמר שמש בנבעון דום, ועניין זה שזכרו התכוניי שהשמש לחרי שקיעתו וירידתו למטה מהשופק הנה עוד יהיר על הארץ מיניעתו כאמו שעה ומחצית שעה, ולזה ספר כאן שלא היה הלור ההו לחרי הנקיע מהכאלר לחרי בילת השמש, לבל בשעת היה בחצי העליון מהשמים, ולא חן לבוא, לפי שלא בשקע כיום תמים וזהו ולא חן לבוא כיום תמים, והנה לשון חן לאיכו כאמר תמיד על המהירות, כי לם גם על הקרבה
פ' יז עח במקום, כאמרו * כי חן לך הר לפרים, ואמר כאן שלא כתקרב השמש לבוא ולהשתקע תחת הארץ כשעור יום תמים שהם יב שעות שהוא היום התמים מלבד הלילה. והנה אמרו וילום השמש הוא ספור שכח הגלגל לחרי התפלה עד תשלום הנקמה, ואמרו עוד ויעמוד השמש בחצי השמי' העליון להגיד השיעור מהזמן אשר בם, ושעמד בחצי השמי' העליון

יהושע י

הקשן שעשה משה במדבר בעשירית תבועת הגלגל, עשה הדרוז והפסוקים כלשון עם לבני, ואתה מחרפתי
הנה בגרס השמיט, והוסיף בפסוק השמיני. הנה ביארתי בזה לפי שמעתי לבת רבים מנור מסביב במה
זמן הרבה, ומזה ירחה שאין הפסוק הזה שולל היות שהמיזו בכם הזה, ואני מלחתי
הכתוב כפשוטו: הקרי ס':

פרשת שתים עשרה במלחמות שעשה יהושע למלכי הארץ והעריס לפני לבד. תחלתה ויעל יהושע וכל ישראל
עמו הגלגלה על ויהושע זקן בא בימים. והנה לציר בפסוקים החלה עד שלחת כדי להמשיך
המנהג כפשוטה הפרשיות:

השאלה הראשונה בתחלתו ויעל יהושע וכל ישראל עמו הגלגלה, יורה שהיה זה לפני כלות המלחמ', ואם כן איך אמר לפני זה ויכום ויכות אותם המלכים וגו', ויוצך ליהושע לומר במלחמ' אחרת מלכים וגו', ויאמר יהושע גולו לפני ונו' ואתם קל תעמודו וגו', ויהי כשלות יהושע וכני ישראל להכותם וגו', וישובו כל העם קל המחנה קל יהושע מקדה? וירחה שהיה המחנה במקדה ושם שבו לב קל הגלגלה:

השאלה השנות במלחמה שבלחם אחר כן עם מלך תמור ועם אחר המלכים, והשם יי' אמר לו קל תירא מהם ונו', את כולהם תעקר ואת מרכבותיהם תעדף בחי, ולמה לוה זה בוחת המלחמה לעקר הסוסים ולשרוף העגלות מה שלא לוה במלחמה לפרק?

השאלה השלישות באמרו רק כל הערים העומדות על תלם לא שרפם ישראל כי אם תמור ונו', ולמה שרף תמור מכל שאר הערים? ועם היות שבללם אמרו כי משה מסר לו שיעדוף תמור ועל פיו עשהו יהושע, אין ראוי שנסתפק בזה, אחר שלא במלח הכתוב בכתוב היכן נהוו עלין:

השאלה הרביעות באמרו יומים רבים עשה יהושע את כל המלכים ההלה מלחמה ונו', ולמעלה אמר לבד יהושע בפעם אחת, לא שכל המלכים היום שזכר לבד בפעם אחת בלי הפסק קול? ושנו ע' הגלגל, ועתה יאמר שיומים רבים עשה מלחמה ונפל אמרו שיהושע בא על כל כתעלל במלחמה כדי שלא יקומו יומו ובקשרו בעבור זה כב רבים
והוא דרך לרבי, ועוד לא יתרה גם כן בהלה הזאת:

השאלה החמשית בתחלתו שיהושע וכל ישראל מכו על מכותם ולכדו אותה, ושם כן יהושע וכל ישראל לכדו לכדה, ושיהושע השמיד העניקים מב' וכרות את העניקים מן ההר מן חברון ונו', ולמעלה הוא אומ' שכלב לכד חברון ושהוא הוריש את העניקים מההר ולכבד עתניאל בן קנז את דביר, ובעבור זה נתן לו את עכסה בתו לאשה, ומה כן איך אמר כאן שיהושע וכל ישראל לכדום? וחברונה הוא חברון ודבירה הוא דביר, כי כן נזכרו במלכים מלך חברון מלך דביר, ונם בספר שופטים נזכר לפרי זות יהושע שהורישום בני יהודה, ומה כן איך יתפ בכאן נרוש העניקים ולכידת חברון על יהושע?

השאלה הששית באמרו ויהי מלכי הארץ אשר הכו בני ישראל, ולמה לא אמר אשר מכו הכו ומשה ובני ישראל כמו שאמר למעלה, ויהי מלכי הארץ אשר הכה יהושע ובני ישראל וכאשר היה ראוי שיזכיר במשה? ועם היות שזכרו בכוף, עדיין יקשה למה לא זכרו בתחלה?
ועוד כי אם בא לזכור המלכים אשר הכה יהושע למה זכר תרומתם והוא בלתי כלות עם?

והנני מפרש הפסוקים בקופן יתרו בשלות כלם:

[עז] **וישב** יהושע וכל ישראל עמו הגלגלה ונו'. הלא זה כתב שיהושע וכל ישראל מכו על המחנה הגלגלה, ואחרי היותו עם הגילו לו שהיו חוצ' המלכי' נאספים במערה במקדה והוצרך לחזור שמה ולמות שגלו עליהם הנבים, ושהעם ירגוף אחרי חוביו ושבו אל המחנה מקדה ושם הוסיפו ותלה אותם, וזה נחוץ דעת בפסוק הפסוקים, כי אין (אחרי שהעשה הנס מעמידת השמש עד יקום גוי חוביו) יאות יהושע עם כל המחנה אל הגלגלה מבלי שיעשה בקשה? וכאשר במקד ידע שהיו המלכים נאספים בח פעם אחרת ואז עשה המלחמה כלה כמו שאמר ויהי כשלות יהושע וכני ישראל להכותם מכה רבה, שאז היתה המכה רבה לח קודם לזה. ודעתי הוא שהספור הוא כללי ופרט, אמר הכתוב בדרך כללי וידוע השמש וירד עמד על יקום גוי חוביו ונו', ואחר שלים הספור והוא ושב יהושע וכל ישראל אל המחנה הגלגלה ונו', ואחר זה חזר לפרש איך היתה בקשת העם מחויבו בחותו יום, ולמה לח היה כיום ההוא לפניו ולאחריו ומה כלחם ה' לישראל בחותו יום, ופירש שזה כלו היה בשלשה דברים. האחד בגלגון המלכים עלמם, כי כלם [כו] התריסו מבלי שימלט אחד מהם, וכלם תלה יהושע על עץ לגזירתו אותם מחוקן ויספקו עליהם כפים כל עוברי דרך, ועל כלם הקים תל לחבים לעם ולזוכרון כמו שפירשתי. השני בקשת קיליה' וכל העם אחר אתם, כמו שאמ' ויהי כשלות יהושע ובני ישראל להכותם מכה רבה מאד עד תמם והשרידים ברחו ונו', והיה כל זה בחותו יום החלקי המופלא בהיותם שמה בגבעון, ואחרי שובם מרדוף אחרי האויבים אמר ויגשו כל העם אל המחנה אל

[עז] וַיָּשָׁב יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ הַמַּחֲנָה הַגִּלְגָּלָה׃ [יח] אֶל־הַמַּחֲנֶה הַגִּלְגָּלָה׃ וַיִּסְּפוּ חֲמֻשֶׁת
הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וְהֵחָבְאוּ בַּמְּעָרָה בְּמַקֵּדָה׃ [יז] בְּמַקֵּדָה׃ וַיֻּגַּד לִיהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר נִמְצְאוּ
חֲמֻשֶׁת הַמְּלָכִים נֶחְבָּאִים בַּמְּעָרָה׃ [יח] בְּמַקֵּדָה׃ וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ גֹּלּוּ אֲבָנִים
גְּדֹלוֹת אֶל־פִּי הַמְּעָרָה וְהַפְקִידוּ עָלֶיהָ
[יט] אֲנָשִׁים לְשָׁמְרָם׃ וְאַתֶּם אַל־תַּעַמְדוּ
חִדְפּוּ אַחֲרֵי אֹיְבֵיכֶם וְזַנַּבְתֶּם אוֹתָם אַל־
תִּתְּנוּם לָבוֹא אֶל־עָרֵיהֶם כִּי נָתַן יְהוָה
[כ] אֱלֹהֵיכֶם בְּיֶדְכֶם׃ וַיְהִי כְּכַלּוֹת יְהוֹשֻׁעַ
וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַכּוֹתָם מַכָּה גְּדֹלָה־
מְאֹד עַד־תֻּמָּם וְהַשְּׂרִידִים שָׂרְדוּ מֵהֶם
[כא] וַיָּבֹאוּ אֶל־עָרֵי הַמִּבְצָר׃ וַיָּשֻׁבוּ כָל־
הָעָם אֶל־הַמַּחֲנֶה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ
מַקֵּדָה בְּשָׁלוֹם לֹא־חָרַץ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
[כב] לְאִישׁ אֶת־לְשֹׁנוֹ׃ וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ פִּתְחוּ
אֶת־פִּי הַמְּעָרָה וְהוֹצִיאוּ אֵלַי אֶת־חֲמֻשֶׁת

על יהושע מקדם וגו׳, ילמד מה להושיע ולתלות המלכים. והדבר המליכי הפלגת לצר היה שם הוא לבדו מלכות הערים הרבים שבכל זו לחד זו (כח׳ כט) כפעם לחת כלי הפסק, וזה שלחר ולת מקדה לבד יהושע וגו׳, ויוד עבר לשבעה ושם לשבועה ושם לעגלונה ולחבדונה ושבו ישרל הדביר בין עגלון לחברון ולבדה והכה יהושע לו לת כל

הַמַּלְכִים הָאֵלֶּה מִן־הַמְּעָרָה׃ [כג] וַיַּעֲשׂוּ כֵּן וַיּוֹצִיאוּ אֵלָיו אֶת־חֲמֵשֶׁת הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה מִן־הַמְּעָרָה אֶת־מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַ͏ִם אֶת־מֶלֶךְ חֶבְרוֹן אֶת־מֶלֶךְ יַרְמוּת אֶת־מֶלֶךְ לָכִישׁ אֶת־מֶלֶךְ עֶגְלוֹן׃ [כד] וַיְהִי כְּהוֹצִיאָם אֶת־הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה אֵלָיו יְהוֹשֻׁעַ וַיִּקְרָא אֶל־כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אֶל־קְצִינֵי אַנְשֵׁי

הלחן׃ וזכר אכל המלכים (מכ) הללה ולת עריהם ולת ארלהם ולת נוייהם לכד יהושע כפעם לחת וגומר׳ כי הנה כלם לישרלי׳ ולחר כל התשועות הללה לחר ויאב יהושע הגלגלה וגו׳, וזה הפכוך הוא עלמו הכוכר למעלה׳ לולי שכת שם בכללי וכלן בפרט׳ והותרה עם זה הלחלה הרלשונה׃

הַמִּלְחָמָה הֶחֱלַכְיא אִתֹּי קְרֹבוּ שִׂימוּ אֶת־רַגְלֵיכֶם עַל־צַוְּארֵי הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וַיִּקְרְבוּ וַיָּשִׂימוּ אֶת־רַגְלֵיהֶם עַל־צַוְּארֵיהֶם׃ [כה] וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ אַל־תִּירְאוּ וְאַל־תֵּחַתּוּ חִזְקוּ וְאִמְצוּ כִּי כָּכָה יַעֲשֶׂה יְהוָה לְכָל־אֹיְבֵיכֶם אֲשֶׁר אַתֶּם נִלְחָמִים אוֹתָם׃ [כו] וַיַּכֵּם יְהוֹשֻׁעַ אַחֲרֵי־כֵן וַיְמִיתֵם וַיִּתְלֵם עַל חֲמִשָּׁה עֵצִים וַיִּהְיוּ תְלוּיִם עַל־הָעֵצִים עַד־הָעֶרֶב׃ [כז] וַיְהִי לְעֵת בֹּוא הַשֶּׁמֶשׁ צִוָּה יְהוֹשֻׁעַ וַיּוֹרִידוּם מֵעַל הָעֵצִים וַיַּשְׁלִיכוּם אֶל־הַמְּעָרָה אֲשֶׁר נֶחְבְּאוּ־שָׁם וַיָּשִׂימוּ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת עַל־פִּי הַמְּעָרָה עַד־עֶצֶם הַיּוֹם הַזֶּה׃ [כח] וְאֶת־מַקֵּדָה לָכַד יְהוֹשֻׁעַ בַּיּוֹם הַהוּא וַיַּכֶּה לְפִי־חָרֶב וְאֶת־מַלְכָּהּ הֶחֱרִם אוֹתָם וְאֶת־כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ לֹא הִשְׁאִיר שָׂרִיד וַיַּעַשׂ לְמֶלֶךְ מַקֵּדָה כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ׃ [כט] וַיַּעֲבֹר יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִמַּקֵּדָה לִבְנָה וַיִּלָּחֶם עִם־לִבְנָה׃ [ל] וַיִּתֵּן יְהוָה גַּם־אוֹתָהּ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וְאֶת־מַלְכָּהּ וַיַּכֶּה לְפִי־חָרֶב וְאֶת־כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ לֹא הִשְׁאִיר בָּהּ שָׂרִיד וַיַּעַשׂ לְמַלְכָּהּ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְמֶלֶךְ יְרִיחוֹ׃ [לא] וַיַּעֲבֹר יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִלִּבְנָה לָכִישָׁה וַיַּחַן עָלֶיהָ וַיִּלָּחֶם בָּהּ׃ [לב] וַיִּתֵּן יְהוָה אֶת־לָכִישׁ בְּיַד יִשְׂרָאֵל וַיִּלְכְּדָהּ בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי וַיַּכֶּה לְפִי־חָרֶב וְאֶת־כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ כְּכֹל אֲשֶׁר־

[לג] עָשָׂה לְלִבְנָה׃ אָז עָלָה הֹרָם מֶלֶךְ גֶּזֶר לַעְזֹר אֶת־לָכִישׁ וַיַּכֵּהוּ יְהוֹשֻׁעַ וְאֶת־עַמּוֹ עַד־בִּלְתִּי הִשְׁאִיר־לוֹ שָׂרִיד׃ [לד] וַיַּעֲבֹר יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִלָּכִישׁ עֶגְלֹנָה וַיַּחֲנוּ עָלֶיהָ וַיִּלָּחֲמוּ עָלֶיהָ׃ [לה] וַיִּלְכְּדוּהָ בַּיּוֹם הַהוּא וַיַּכֻּהָ לְפִי־חָרֶב וְאֶת כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ בַּיּוֹם הַהוּא הֶחֱרִם כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה לְלָכִישׁ׃ [לו] וַיַּעַל יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מֵעֶגְלֹנָה חֶבְרוֹנָה וַיִּלָּחֲמוּ עָלֶיהָ׃ [לז] וַיִּלְכְּדוּהָ וַיַּכּוּהָ לְפִי־חָרֶב וְאֶת־מַלְכָּהּ וְאֶת־כָּל־עָרֶיהָ וְאֶת־כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ לֹא־הִשְׁאִיר שָׂרִיד כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה לְעֶגְלוֹן וַיַּחֲרֵם אוֹתָהּ וְאֶת־כָּל־הַנֶּפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ׃ [לח] וַיָּשָׁב יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ דְּבִרָה וַיִּלָּחֶם עָלֶיהָ׃ [לט] וַיִּלְכְּדָהּ וְאֶת־מַלְכָּהּ וְאֶת־כָּל־עָרֶיהָ וַיַּכּוּם לְפִי־חָרֶב וַיַּחֲרִימוּ אֶת־כָּל־נֶפֶשׁ אֲשֶׁר־בָּהּ לֹא הִשְׁאִיר שָׂרִיד כַּאֲשֶׁר עָשָׂה לְחֶבְרוֹן כֵּן־עָשָׂה לִדְבִרָה וּלְמַלְכָּהּ וְכַאֲשֶׁר עָשָׂה לְלִבְנָה וּלְמַלְכָּהּ׃ [מ] וַיַּכֵּה יְהוֹשֻׁעַ אֶת־כָּל־הָאָרֶץ הָהָר וְהַנֶּגֶב וְהַשְּׁפֵלָה וְהָאֲשֻׁדוֹת וְאֶת כָּל־מַלְכֵיהֶם לֹא הִשְׁאִיר שָׂרִיד וְאֶת כָּל־הַנְּשָׁמָה הֶחֱרִים כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ [מא] וַיַּכֵּם יְהוֹשֻׁעַ מִקָּדֵשׁ בַּרְנֵעַ וְעַד־עַזָּה וְאֵת כָּל־אֶרֶץ גֹּשֶׁן וְעַד־גִּבְעוֹן׃ [מב] וְאֵת כָּל־הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה וְאֶת־אַרְצָם לָכַד יְהוֹשֻׁעַ פַּעַם אַחַת כִּי יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נִלְחָם לְיִשְׂרָאֵל׃ [מג] וַיָּשָׁב יְהוֹשֻׁעַ וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ אֶל־הַמַּחֲנֶה הַגִּלְגָּלָה׃

יא

(א) ויהי כשמוע יבין מלך תלור וגו׳ זכר שלחרי מלחמת המלכים שוכר׳ שמע זה יבין מלך תלור ויקבץ כל המלכים לצר כשנוכו מקבו ולצר מלפון בהר

[א] וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ יָבִין מֶלֶךְ־חָצוֹר וַיִּשְׁלַח אֶל־יוֹבָב מֶלֶךְ מָדוֹן וְאֶל־מֶלֶךְ שִׁמְרוֹן וְאֶל־ [ב] מֶלֶךְ אַכְשָׁף׃ וְאֶל־הַמְּלָכִים אֲשֶׁר מִצָּפוֹן בָּהָר וּבָעֲרָבָה נֶגֶב כִּנֶּרוֹת וּבַשְּׁפֵלָה

(ד) ובערבה וגומר׳ ויפלו עם מחניהם עם רב כחול לצר על שפת הים׳ וזכר שהניחו כוס וכבא רב מלד׳ וילמד שעשנו להכלל כזה ושהעדר זה כשלדו המלכי׳ לקרים׳ ומפני

יהושע יא

(א) וּכְשָׁמְעָ֣ה יָבִ֣ין מֶֽלֶךְ־חָצ֗וֹר וַיִּשְׁלַ֞ח אֶל־יוֹבָ֤ב מֶֽלֶךְ־מָדוֹן֙ וְאֶל־מֶ֣לֶךְ שִׁמְר֔וֹן וְאֶל־מֶ֖לֶךְ אַכְשָֽׁף׃ (ב) וְאֶל־הַמְּלָכִ֗ים אֲשֶׁ֤ר מִצָּפוֹן֙ בָּֽעֲרָבָ֔ה נֶ֖גֶב כִּנְר֑וֹת וּבַשְּׁפֵלָ֔ה וּבְנָפ֥וֹת דּ֖וֹר יָֽם׃ (ג) הַֽכְּנַעֲנִ֞י מִמִּזְרָ֤ח וָיָם֙ וְהָאֱמֹרִ֣י וְהַחִתִּ֔י וְהַפְּרִזִּ֖י וְהַיְבוּסִ֑י בָּהָ֣ר וְהַחִוִּ֔י תַּ֖חַת חֶרְמ֥וֹן בְּאֶ֖רֶץ הַמִּצְפָּֽה׃ (ד) וַיֵּצְא֗וּ הֵ֚ם וְכָל־מַחֲנֵיהֶ֣ם עִמָּ֔ם עַ֥ם רָ֖ב כַּחוֹל֙ אֲשֶׁ֣ר עַל־שְׂפַת־הַיָּ֔ם לָרֹ֖ב וְסוּס֥ וָרֶ֖כֶב מְאֹ֥ד מְאֹֽד׃ (ה) וַיִּוָּֽעֲדוּ֙ כָּל־הַמְּלָכִ֣ים הָאֵ֔לֶּה וַיָּבֹ֕אוּ וַיַּחֲנ֖וּ יַחְדָּ֑ו אֶל־מֵ֥י מְר֖וֹם לְהִלָּחֵ֥ם עִם־יִשְׂרָאֵֽל׃ (ו) וַיֹּ֤אמֶר יְהוָה֙ אֶל־יְהוֹשֻׁ֔עַ אַל־תִּירָ֥א מִפְּנֵיהֶ֖ם כִּ֣י מָחָ֑ר בָּעֵ֣ת הַזֹּ֗את אָנֹכִ֞י נֹתֵ֤ן אֶת־כֻּלָּם֙ חֲלָלִ֣ים לִפְנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל אֶת־סוּסֵיהֶ֥ם תְּעַקֵּ֖ר וְאֶת־מַרְכְּבֹתֵיהֶ֣ם תִּשְׂרֹ֑ף בָּאֵֽשׁ׃ (ז) וַיָּבֹ֣א יְהוֹשֻׁ֗עַ וְכָל־עַם֙ מִלְחָמָ֣ה עִמּ֔וֹ עֲלֵיהֶ֖ם עַל־מֵ֣י מְר֑וֹם פִּתְאֹ֖ם וַיִּפְּלוּ־בָֽם׃ (ח) וַיִּתְּנֵ֥ם יְהוָ֖ה בְּיַד־יִשְׂרָאֵ֑ל וַיַּכּוּם֙ וַיִּרְדְּפ֣וּם עַד־צִיד֣וֹן רַבָּ֔ה וְעַ֖ד מִשְׂרְפ֣וֹת מַ֑יִם וְעַד־בִּקְעַ֥ת מִצְפֵּ֖ה מִזְרָ֑חָה וַיַּכּוּם֙ עַד־בְּלִתִּ֣י הִשְׁאִ֣יר לָהֶ֔ם שָׂרִ֖יד׃ (ט) וַיַּ֣עַשׂ לָהֶ֔ם יְהוֹשֻׁ֖עַ כַּאֲשֶׁ֣ר אָמַר־לוֹ֑ יְהוָ֔ה אֶת־סוּסֵיהֶ֥ם עִקֵּ֖ר וְאֶת־מַרְכְּבֹתֵיהֶ֥ם שָׂרַ֖ף בָּאֵֽשׁ׃ (י) וַיָּ֣שָׁב יְהוֹשֻׁ֗עַ בָּעֵת֙ הַהִ֔יא וַיִּלְכֹּ֖ד אֶת־חָצ֑וֹר וְאֶת־מַלְכָּ֖הּ הִכָּ֥ה בֶחָ֛רֶב כִּי־חָצ֥וֹר לְפָנִ֖ים הִ֣יא רֹ֔אשׁ כָּל־הַמַּמְלָכ֥וֹת הָאֵֽלֶּה׃ (יא) וַיַּכּ֞וּ אֶת־כָּל־הַנֶּ֣פֶשׁ אֲשֶׁר־בָּ֗הּ לְפִי־חֶ֙רֶב֙ הַחֲרֵ֣ם לֹ֔א נוֹתַ֖ר כָּל־נְשָׁמָ֑ה וְאֶת־חָצ֥וֹר שָׂרַ֖ף בָּאֵֽשׁ׃ (יב) וְאֶת־כָּל־עָרֵ֣י הַמְּלָכִ֗ים הָאֵ֛לֶּה וְאֶת־כָּל־מַלְכֵּיהֶ֥ם לָכַ֖ד יְהוֹשֻׁ֑עַ וַיַּכֵּ֣ם לְפִי־חָ֔רֶב הַחֲרֵ֥ם אוֹתָ֖ם כַּאֲשֶׁ֥ר צִוָּ֖ה מֹשֶׁ֥ה עֶ֥בֶד יְהוָֽה׃ (יג) רַ֚ק כָּל־הֶעָרִ֣ים חָֽמֻד֔וֹת עַל־תִּלָּ֖ם לֹא־שָׂרַ֣ף יִשְׂרָאֵ֑ל זוּלָתִ֛י אֶת־חָצ֥וֹר לְבַדָּ֖הּ שָׂרַ֥ף יְהוֹשֻֽׁעַ׃ (יד) וְכָל־שְׁלַ֣ל הֶעָרִ֗ים הָאֵ֛לֶּה וְהַבְּהֵמָ֖ה בָּזְז֣וּ לָהֶ֣ם בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל רַ֗ק אֶת־כָּל־הָאָדָ֛ם הִכּ֥וּ לְפִי־חֶ֖רֶב עַד־הַשְׁמְדָ֣ם אוֹתָ֑ם לֹ֣א הִשְׁאִ֔ירוּ כָּל־נְשָׁמָֽה׃ (טו) כַּאֲשֶׁ֣ר צִוָּ֣ה יְהוָ֔ה אֶת־מֹשֶׁ֖ה עַבְדּ֑וֹ כֵּ֣ן צִוָּ֤ה מֹשֶׁה֙ אֶת־יְהוֹשֻׁ֔עַ וְכֵ֥ן עָשָׂ֖ה יְהוֹשֻׁ֑עַ לֹֽא־הֵסִ֣יר דָּבָ֗ר מִכֹּל֙ אֲשֶׁר־צִוָּ֣ה יְהוָ֔ה אֶת־מֹשֶֽׁה׃ (טז) וַיִּקַּ֣ח יְהוֹשֻׁ֔עַ אֶת־כָּל־הָאָ֥רֶץ הַזֹּ֖את הָהָ֑ר וְאֶת־כָּל־הַנֶּ֜גֶב וְאֶת־כָּל־אֶ֣רֶץ הַגֹּ֗שֶׁן וְאֶת־הַשְּׁפֵלָה֙ וְאֶת־הָעֲרָבָ֔ה וְאֶת־הַ֖ר יִשְׂרָאֵ֥ל וּשְׁפֵלָתֹֽה׃ (יז) מִן־הָהָ֣ר הֶחָלָק֮ הָעוֹלֶה֒ שֵׂעִ֗יר וְעַד־בַּ֙עַל֙ גָּ֣ד בִּבְקְעַ֣ת הַלְּבָנ֔וֹן תַּ֖חַת הַר־חֶרְמ֑וֹן וְאֶת־כָּל־מַלְכֵּיהֶ֥ם לָכַ֖ד וַיַּכֵּ֥ם וַיְמִיתֵֽם׃ (יח) יָמִ֥ים רַבִּ֖ים עָשָׂ֣ה יְהוֹשֻׁ֑עַ אֶת־כָּל־הַמְּלָכִ֣ים הָאֵ֔לֶּה מִלְחָמֽוֹת׃ (יט) לֹא־הָ֥יְתָה עִ֛יר אֲשֶׁר־עָשְׂתָ֥ה שָׁלוֹם֙ אֶל־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל בִּלְתִּ֖י הַחִוִּ֣י יֹשְׁבֵ֣י גִבְע֑וֹן אֶת־הַכֹּ֖ל לָקָ֥חוּ בַמִּלְחָמָֽה׃ (כ) כִּ֣י מֵֽאֵת֩ יְהוָ֨ה הָיְתָ֜ה לְחַזֵּ֣ק אֶת־לִבָּ֗ם לִקְרַאת֙ הַמִּלְחָמָ֔ה אֶת־יִשְׂרָאֵ֖ל לְמַ֣עַן הַחֲרִימָ֑ם לְבִלְתִּ֤י הֱיוֹת־לָהֶם֙ תְּחִנָּ֔ה כִּ֚י לְמַ֣עַן הַשְׁמִידָ֔ם כַּאֲשֶׁ֥ר צִוָּ֖ה יְהוָ֥ה אֶת־מֹשֶֽׁה׃ (כא) וַיָּבֹ֣א יְהוֹשֻׁ֗עַ בָּעֵת֙ הַהִ֔יא וַיַּכְרֵ֥ת אֶת־הָעֲנָקִ֖ים מִן־הָהָ֑ר

וּמִכָּל֩ יִשְׂרָאֵ֨ל הִשְׁמִ֜יד עָרִ֣ים גְּדוֹלִ֗ים וְיָשְׁבוּ֙ בְּעָרֵיהֶ֔ם וְכָל־הַבְּהֵמָ֖ה בָּזְז֣וּ לָהֶ֣ם בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֑ל רַ֗ק אֶת־כָּל־הָאָדָ֛ם הִכּ֥וּ לְפִי־חֶ֖רֶב עַד־הַשְׁמְדָ֣ם אוֹתָ֑ם לֹ֣א הִשְׁאִ֔ירוּ כָּל־נְשָׁמָֽה׃ (טו) כַּאֲשֶׁ֣ר צִוָּ֣ה יְהוָ֔ה אֶת־מֹשֶׁ֖ה עַבְדּ֑וֹ כֵּ֣ן צִוָּ֤ה מֹשֶׁה֙ אֶת־יְהוֹשֻׁ֔עַ וְכֵ֥ן עָשָׂ֖ה יְהוֹשֻׁ֑עַ לֹֽא־הֵסִ֣יר דָּבָ֗ר מִכֹּל֙ אֲשֶׁר־צִוָּ֣ה יְהוָ֔ה אֶת־מֹשֶֽׁה׃ (טז) וַיִּקַּ֣ח יְהוֹשֻׁ֔עַ אֶת־כָּל־הָאָ֥רֶץ הַזֹּ֖את הָהָ֑ר וְאֶת־כָּל־הַנֶּ֜גֶב וְאֶת־כָּל־אֶ֣רֶץ הַגֹּ֗שֶׁן וְאֶת־הַשְּׁפֵלָה֙ וְאֶת־הָעֲרָבָ֔ה וְאֶת־הַ֖ר יִשְׂרָאֵ֥ל וּשְׁפֵלָתֹֽה׃ (יז) מִן־הָהָ֣ר הֶחָלָק֮ הָעוֹלֶה֒ שֵׂעִ֗יר וְעַד־בַּ֙עַל֙ גָּ֣ד בִּבְקְעַ֣ת הַלְּבָנ֔וֹן תַּ֖חַת הַר־חֶרְמ֑וֹן וְאֶת־כָּל־מַלְכֵּיהֶ֥ם לָכַ֖ד וַיַּכֵּ֥ם וַיְמִיתֵֽם׃ (יח) יָמִ֥ים רַבִּ֖ים עָשָׂ֣ה יְהוֹשֻׁ֑עַ אֶת־כָּל־הַמְּלָכִ֣ים הָאֵ֔לֶּה מִלְחָמֽוֹת׃ (יט) לֹא־הָ֥יְתָה עִ֛יר אֲשֶׁר־עָשְׂתָ֥ה שָׁלוֹם֙ אֶל־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל בִּלְתִּ֖י הַחִוִּ֣י יֹשְׁבֵ֣י גִבְע֑וֹן אֶת־הַכֹּ֖ל לָקָ֥חוּ בַמִּלְחָמָֽה׃ (כ) כִּ֣י מֵֽאֵת֩ יְהוָ֨ה הָיְתָ֜ה לְחַזֵּ֣ק אֶת־לִבָּ֗ם לִקְרַאת֙ הַמִּלְחָמָ֔ה אֶת־יִשְׂרָאֵ֖ל לְמַ֣עַן הַחֲרִימָ֑ם לְבִלְתִּ֤י הֱיוֹת־לָהֶם֙ תְּחִנָּ֔ה כִּ֚י לְמַ֣עַן הַשְׁמִידָ֔ם כַּאֲשֶׁ֥ר צִוָּ֖ה יְהוָ֥ה אֶת־מֹשֶֽׁה׃ (כא) וַיָּבֹ֣א יְהוֹשֻׁ֗עַ בָּעֵת֙ הַהִ֔יא וַיַּכְרֵ֥ת אֶת־הָעֲנָקִ֖ים מִן־הָהָ֑ר

(א) וכשמעה יבין מלך חצור וישלח אל יובב מלך מדון ואל מלך שמרון ואל מלך אכשף׃ (ב) ואל המלכים אשר מצפון בערבה נגב כנרות ובשפלה ובנפות דור ים׃ (ג) הכנעני ממזרח וים והאמרי והחתי והפרזי והיבוסי בהר והחוי תחת חרמון בארץ המצפה׃ (ד) ויצאו הם וכל־מחניהם עמם עם־רב כחול אשר על־שפת־הים לרב וסוס ורכב מאד מאד׃ (ה) ויועדו כל המלכים האלה ויבאו ויחנו יחדו אל־מי מרום להלחם עם־ישראל׃ (ו) ויאמר יהוה אל־יהושע אל־תירא מפניהם כי מחר בעת הזאת אנכי נתן את־כלם חללים לפני ישראל את־סוסיהם תעקר ואת־מרכבותיהם תשרף באש׃ (ז) ויבא יהושע ועם מלחמה עמו עליהם על־מי מרום פתאם ויפלו בהם׃ (ח) ויתנם יהוה ביד־ישראל ויכום וירדפום עד־צידון רבה ועד משרפות מים ועד־בקעת מצפה מזרחה ויכום עד־בלתי השאיר להם שריד׃ (ט) ויעש להם יהושע כאשר אמר־לו יהוה את־סוסיהם עקר ואת־מרכבותיהם שרף באש׃ (י) וישב יהושע בעת ההיא וילכד את־חצור ואת־מלכה הכה בחרב כי־חצור לפנים היא ראש כל־הממלכות האלה׃ (יא) ויכו את־כל־הנפש אשר־בה הכה לפי־חרב החרם לא נותר כל־נשמה ואת־חצור שרף באש׃ (יב) ואת־כל־ערי המלכים האלה ואת־כל־מלכיהם לכד יהושע ויכם לפי־חרב החרם אותם כאשר צוה משה עבד יהוה׃ (יג) רק כל־הערים העמדות על־תלם לא־שרפם ישראל זולתי את־חצור לבדה שרף יהושע׃ (יד) וכל שלל הערים האלה והבהמה בזזו להם בני ישראל רק את־כל־האדם הכו לפי חרב עד־השמדם אותם לא השאירו כל־נשמה׃ (טו) כאשר צוה יהוה את־משה עבדו כן־צוה משה את־יהושע וכן עשה יהושע לא־הסיר דבר מכל אשר־צוה יהוה את־משה׃ (טז) ויקח יהושע את כל הארץ הזאת ההר וכל־הנגב וכל־ארץ הגשן ואת־השפלה ואת־הערבה ואת־הר ישראל ושפלתה׃ (יז) מן־ההר החלק העולה שעיר ועד־בעל גד בבקעת הלבנון תחת הר־חרמון ואת כל־מלכיהם לכד ויכם וימיתם׃ (יח) ימים רבים עשה יהושע את כל המלחמות האלה׃ (יט) לא היתה עיר אשר עשתה שלום אל־בני ישראל בלתי החוי יושבי גבעון את־הכל לקחו במלחמה׃ (כ) כי מאת יהוה היתה לחזק את־לבם לקראת המלחמה את־ישראל למען החרימם לבלתי היות להם תחנה כי למען השמידם כאשר צוה יהוה את־משה׃ (כא) ויבא יהושע בעת ההיא ויכרת את־הענקים מן־הה

יהושע ויזרעאל הכריתום בימיו והיה יהושע זר בכל ישראל, מן הדעתו הוא שלקיו יוקם, כי הנה המלך לא יעשה כידיו מהמלחמה קפ' קלב קטן, ועכ"ז תתיחם קלין התשוע' ותחכם מה שמלינו בכפר שופטים שיהודה הכריית את הענקי' לאחר מות יהושע, ידבר מהענקים שנשארו בעזה בגת ובאשדוד כשארו, ומלה הוריגו בני יהודה לאחרי מות יהושע, והוקרה השלמה התמימית ומשה זרעתי שתדע הוא שחברון ודביר בימי יהושע נלכדו והם מכלל הערים שלכד כמו שנזכרו בכתוב, עם היות שנלכדו ע"י כלבי והשלמה הוא שיהושע בהיותו בשלמתה כתיב בתקרב לחברון, בא שלינו כלב ומנשו עמו בני יהודה (כי הוא היה בשיחס) ולו נקב מיהושע שיתן לו הר חברון אחר היו חברון ודביר, ולו הגיד לפניו ענין שליחותו עם כל המרגלים ויהושע לו נתן לו הר חברון, ולו כלב עם בני יהודה (שהיו תחת רשיחותו) השתלטו לגבול חברון ולכדו והורישו את הענקים שהיו שם, ומשם עלו להלחם, ואחר כלב שאחר שלכוד דביר יתן לו את עכסה בתו לנשים, לפי שהיה דביר מחוכה לחברון, ולא היה זה לפי שעתיאל בן קנז לנדו לכד העיר, כי אם שהוא נכנם שמה בחזוקה עם היות כל ישראל בלחמים בה, ואם כן בחוזק זמן נלכדו חברון ודביר, ולכן שמה נזכרו בכלל מהלחמות, כי היה לותו מקום מיוחד לזכירת הערים שלכד ישראל, וכלם יוקמו ליהושע וליזרעאל כי להם נכלל רשוי שיוקמו המלחמות כלם. ואחכם לך קרה ענין כלב עם יהושע, ואיך נתן לו חברון, ואיך קרה לכלב עם עתניאל, הנה לא זכרו כאן, כי היה זה מכלל החלוק והחלה לא מכלל המלחמות, ולכן כשאר מה שלא נ' ליהושע לחלוק הארץ, זכר ברשיחה החלוק שכבר עשה משה בחייו, ואחריו זכר לו נתן חברון לכלב, וזהו שאמר וינשו בני יהודה לו יהושע בגלגל, לא שלו ינשו לזה, שלכל שבטי נשנו בעת המלחמות, ולכיבוש הערים, וזכרו שם הדברי בכלל לזכרון כל הערים שלכד יהושע בחייו, ולכן יוקמו שלו וליזרעאל, ואחר כך בזכרון החלוקים זכר ענין כלב, כמו שזכר ענין רחובן וגד וחצי מנשה, והרשיה המורה על זה הוא שבסוף ספור עניין כלב שזכר שיך נתן לו יהושע את חברון נ' ואחרון שקשה מחלמתה, והמחשר הזה לא היה לריך בשותו המקום, כי כבר נזכר למעלה אחר זכר המלחמות, ומה לו לחזרו פעם אחרת בזה המקום ואין כאן מלחמות שיאחר עליהם והאחרון שקשה מחלמתה? אלא הוא שהיה הספור הזה כפי הזמן שיוקם למעלה לזמן המלחמות, וזכר כאן להכרית כפי קושר הדברים כמו שזכרתי, לכן אחר שהשלים זה הספור אחר והאחרון שקשה מחלמתה והוא הפסוק שזכר למעלה, כאלו אחר זה הספור קשרהו בזמן המלחמות קודם שזכר למעלה והאחרון שקשה מחלמתה, ולכן לא אחריו גורל בני יהודה כפי מה שהיתה ירושתם, ובתוכו זכר שנתנו לכלב את חברון ושהיה על פי ה', ושהוא הוריש את הענקים ושאחריו לכד דביר, והיה זה לפי שקשה (כשבפל הגורל) שנפל חברון בתוך גבלת בני יהודה בהשגחה נשמרה, כמו שיתבאר. הנה התבאר מזה שחברון ודביר בימי יהושע נלכדו, ושחברון בשעת המלחמ' ניתן לכלב, ולזה בתורת בפרוזי', כי בזכרון המלחמות יוביר בכלל הערי' שלכדו ישראל ויהושע בקידם וגירוש הענקים, אלא בשעת החלוק יוכיר לזה בעזו הדברי' בפרט' ואח"כ לזה בזכר ענין חברון ודביר בספר שופטי', הנה לדבר שם עלינו בעזה, והוקרה השלמה התמימית:

(כג) וַיִּקַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת כָּל הָאָרֶץ כְּכֹל אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֶל מֹשֶׁה וַיִּתְּנָהּ יְהוֹשֻׁעַ לְיִשְׂרָאֵל כְּמַחְלְקֹתָם לְשִׁבְטֵיהֶם וְהָאָרֶץ שָׁקְטָה מִמִּלְחָמָה:

ויקח יהושע לת כל הארץ ככל אשר דבר ה' אל משה ויתנה יהושע לנחלה לישראל במחלקותם והארץ שקטה מחלמתה. הנה זה הפסוק הוא כלשון התקדמה למה שיספר, ילמר שיהושע כלשב כבש ולקח לת כל הארץ הנזכרת רלה להתעסק בחלוקה, וזהו ויתנה יהושע לנחלה לישראל במחלקותם. ונתן הסבה למה עזב הכבוש ולקח החלוק ולמר שהיה זה לפי שהארץ שקטה מחלמתה, לם מפני הלחומת שלא התעוררו עוד להלחם ולהלחם עם ישראל, ברלותם כי כפלו גבוריהם ומלכיהם לפניהם ולין תקומה ככל המלחמות שעזו, ונם כן שקטה מחלמתה מפני שבני ישראל התעללו מחכמה ולא רלו עוד לבזוב, ולזה בעבור זה יהושע שתתחלק הארץ ביניהם, ולחר שהקדי' זה להגיד שלין עוד זכר מלחמה בספר הזה, עשה סיום וסך למספר המלכים לשר כבשו, ולתחיל התחיל בספור חלוקת הארץ:

יב

(א) ואלה מלכי הארץ אשר [א] וְאֵלֶּה מַלְכֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִכּוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל

הכו בני ישראל וגו'. כשרלה לזכור המלכים והארץ שכבש יהושע רלה לזכור בתחלה מה שכבש משה בעבר הירדן, לחר זה יספר מלכי הארץ לשר הכה יהושע וכל בני ישראל וגו', ועם היות שכבוש בספור מה שכבש משה לחר משה עבד ה' וכני ישראל הכוס, עליין יקי' למה בתחל' לא תמרו גם כן כמו שזכרו ביהושע בתחלה? ולפשר לומר שלפי שמשה השמיד שני מלכי' לבד ויהוש' לחד ושבעי' מלכי', לא היה כבוד ושעל' למש' שיהי' כבוש מיושן ושוע על ידו, ולכן יפה לבני ישראל בראש הדברי' ולחי לחקשה שלחרו של מלכי הארץ לשר הכו בני ישראל וירשו לת ארלו, הוא כלפי למה שבבש ישראל בימי יהושע גם כן, לחר זה יפרש ויחזר מעבר הירדן מזרחה השמש וגו' משה עבד ה' ובני ישראל הכוס ויתנה משה ירושה לרלובני ולגדי ולחלי שבט המנש', כלומר לחר לחכם לשר היה מעבר הירדן שהיה כך וכך משה ובני ישראל הכוס, ומשה כיון שהוא כבשה כבשה הוא שקרה לשבטים לשר נתן לותה: ולחר שזכר במשה זכר מה שקרה ליהושע, וזהו לחרי עזו ולקח מלכי הארץ לשר הכו בני ישראל וירשו לת ארלו, הוא כלפי למה שבבש ישראל בימי משה וביתי יהושע גם כן, לחר זה יפרש שבבש יהושע רלה לזכור בתקלה מה שבבש משה בעבר הירדן, לחר זה יכפר מלכי הארץ לשר הכה יהושע וכל בני ישראל וגו', ועם היות שבבוש בספור מה שבבש משה לחר משה עבד ה' ובני ישראל הכוס, עליין יקי' למה בתחל' לא תמרו גם כן כמו שזכרו ביהושע בתחלה? ולפשר לומר שלפי שמשה השמיד שני מלכי', לבד ויהוש' לחד ושבעי' מלכי', לא היה כבוד ושעל' למש' שיהי' כבוש מיושן ושוע על ידו, ולכן יפה לבני ישראל בראש הדברי' ולחי לחקשה שלחרו של מלכי הארץ לשר הכו בני ישראל

יהושע יב

[1] הַגְּלָעֶד גְּבִיל סִיחֹן מֶלֶךְ־חֶשְׁבּוֹן: מֹשֶׁה
עֶבֶד־יְהוָה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הִכּוּם וַיִּתֶּנָהּ
מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה יְרֻשָּׁה לָרְאוּבֵנִי וְלַגָּדִי
[2] וְלַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשִּׁי: וְאֵלֶּה מַלְכֵי
הָאָרֶץ אֲשֶׁר הִכָּה יְהוֹשֻׁעַ וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן יָמָּה מִבַּעַל גָּד בְּבִקְעַת
הַלְּבָנוֹן וְעַד־הָהָר הֶחָלָק הָעֹלֶה שֵׂעִירָה
וַיִּתְּנָהּ יְהוֹשֻׁעַ לְשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל יְרֻשָּׁה

המלכים שהכה משה, למה הכיח התורה שכבש משם? והיה רצוי שיאמר לבד סיחון מלך חשבון ועוג מלך הבשן, כמו שעשה במלכים שזכר שהכה יהושע. והחמת הוא שהשה להודיע שעם היות שמשה הכה שני מלכים לבד, היו לותם השנים שקולים כנגד עשרים מלכים מלותם שהכה יהושע, ולזה הזכיר רבוי תרומת ועריהם הרבים, ומפני זה לתר זה ולת כזיתי מדין לת לוי ולת רקם ולת מור ולת חור ולת רבע נסיכי סיחון יושבי הארץ, ולתר זה להודיע שהיו תחת ממשלת סיחון נסיכים שהיו כמו מלכים מלבד כבש יהושע. וכבר בפלגו תכמיכו זכרונם לברכה כזה כמו שלומר בערי המקלט, בפרק ה' משנה ו' והותרה כזה השלשה הנשיא:

ה וּבְמַחֲלָקְתָם: בָּהָר וּבַשְּׁפֵלָה וּבָעֲרָבָה וּבָאֲשֵׁדוֹת וּבַמִּדְבָּר וּבַנֶּגֶב הַחִתִּי הָאֱמֹרִי
וְהַכְּנַעֲנִי הַפְּרִזִּי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי:

ט	מֶלֶךְ יְרִיחוֹ	אֶחָד	מֶלֶךְ תַּפּוּחַ	אֶחָד יז
	מֶלֶךְ הָעַי אֲשֶׁר־מִצַּד בֵּית־אֵל	אֶחָד:	מֶלֶךְ חֵפֶר	אֶחָד:
י	מֶלֶךְ יְרוּשָׁלַם	אֶחָד	מֶלֶךְ אֲפֵק	אֶחָד יח
	מֶלֶךְ חֶבְרוֹן	אֶחָד:	מֶלֶךְ לַשָּׁרוֹן	אֶחָד:
יא	מֶלֶךְ יַרְמוּת	אֶחָד	מֶלֶךְ מָדוֹן	אֶחָד יט
	מֶלֶךְ לָכִישׁ	אֶחָד:	מֶלֶךְ חָצוֹר	אֶחָד:
יב	מֶלֶךְ עֶגְלוֹן	אֶחָד	מֶלֶךְ שִׁמְרוֹן מְרוֹן	אֶחָד כ
	מֶלֶךְ גֶּזֶר	אֶחָד:	מֶלֶךְ אַכְשָׁף	אֶחָד:
יג	מֶלֶךְ דְּבִר	אֶחָד	מֶלֶךְ תַּעְנָךְ	אֶחָד כא
	מֶלֶךְ גֶּדֶר	אֶחָד:	מֶלֶךְ מְגִדּוֹ	אֶחָד:
יד	מֶלֶךְ חָרְמָה	אֶחָד	מֶלֶךְ קֶדֶשׁ	אֶחָד כב
	מֶלֶךְ עָרָד	אֶחָד:	מֶלֶךְ־יָקְנְעָם לַכַּרְמֶל	אֶחָד:
טו	מֶלֶךְ לִבְנָה	אֶחָד	מֶלֶךְ דּוֹר לְנָפַת דּוֹר	אֶחָד כג
	מֶלֶךְ עֲדֻלָּם	אֶחָד:	מֶלֶךְ־גּוֹיִם לַגִּלְגָּל	אֶחָד:
טז	מֶלֶךְ מַקֵּדָה	אֶחָד	מֶלֶךְ תִּרְצָה	אֶחָד כד
	מֶלֶךְ בֵּית־אֵל	אֶחָד:	כָּל־מְלָכִים שְׁלֹשִׁים וְאֶחָד:	

פרשה שלש עשרה כמה שנזכר הלל ית' לחלוק הארץ ומה שזכר מלחמ כתן יהושע בעבר הירדן. תחלקה ויהושע זקן בת כיומים, עד ויגזו כני יהודה לל יהושע הגלגל וגו', ותחלתי בפרשה הותת בסדר הפסוקים שזה תחלות:

השאלה הראשונה מה רלה בעל הספר להודיע בכתן שהרלובני והגדי וחצי שבט המנשה לקחו נחלת מעבר הירדן ופרט הארץ חשר כבש משה והנחיל לליהם, בחמרו מעבר חשר על שפת נחל ארנון וגו', וכל ערי סיחון וגו'? והנה כבר נזכר כל זה למעלה, בחמרו חלה מלכי הארץ חשר הכו בני ישראל וגו' כל נחל ארנון וגו', וזה פרט כל חלה הארלות שפרט בכתן ותת בסוף משה עבד ה', ובני ישראל הכוס, ויתנה משה עבד ה' יהושה לראובני ולגדי ולחצי שבט המנשה, ולכן היה מה שבסל הספור הזה מותר, והיה לו לזכור לבד חיך נתחלקה לותם הארץ בעבי השבטים וחצי השבט לת שזכרה בסבל כמו שזכרה:

השאלה השנית בחמרו רק לשבט הלוי לת נתן בחלה לפי ה' וגו', ומחקר שבבר זכר שתי פעמים שבל הארץ החיל נתן לראובני ולגדי וחצי שבט המנשה בירוע שלת נתן משה לשבט הלוי, ולת היה ברין להודיעו, כמו שלת זכר שלת נתן דבר לשבט יהודה ולת לשבט לקר, ומה לו לזכור זה ביחוד בשבט לוי מבין שלר השבטים?

השאלה השלישית במה שהכתים בתוך ספור גורל ראובן ולת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל בתוב על חלליהם, והי בכתן לת בפר משה שהרגו בי לם משה שבחלו ומה שבסל בגורל ראובן, ולבן קדם הכתובו בתובו שהרגו לת בלעם ושהרגוהו בחרב:

השאלה הרביעית בחומרו בסוף חלה הגורלות חשר בחל משה בערבות מואב מעבר לירדן וגו', ולשבט הלוי לת נתן משה עבד ה' בחלה וגו', ויקח לחה הוסיף לומר זה פעם שניה? לחרי שבבר זכרו למעלה, ולמה זכר זה לת כן בשבט לוי ולת זכר כן בשבט מחצי השבטים?

השאלה החמשית מה רלה יהושע לזכור בספרו חיך נתחלקה הארץ חשר מעבר לירדן לשני השבטים וחצי השבט? והנה זה לת עשה הוא ולת מה עליו ולמה יזכור לותו? והיה רלוי לבד זיכור מה שעשה הוא לחרי מות משה, כי מה שעשה משה נזכר בתורה:

השאלה הששית בחמרו עוד כי נתן משה בחלת שני החטות וחצי החטה מעבר לירדן ולבני לת נתן בחלה בתובם, כי היו בני יוסף שני חטות משה ואפרי, ולת נתנו חלק לבדם בארץ, ויקשה מה רלה לזכור ענין הבנים פעמים הרבה בכל דבור ודבור?

והבני מפרש הפסוקים ותשתדל להתיר השחלות כפי התפשרי לפניו, וכפי מה שיכול חומר הפסוקים, כי לין בפק שכלו בהם הדברים וכפלים מחד, והמפרשים לת התעוררו לתת מרך לחותו בפל בבל:

יג

[א] וְיְהוֹשֻׁעַ זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֵלָיו אַתָּה זָקַנְתָּה בָּאתָ בַּיָּמִים וְהָאָרֶץ
נִשְׁאֶרֶה הַרְבֵּה־מְאֹד לְרִשְׁתָּהּ׃ [ב] זֹאת
הָאָרֶץ הַנִּשְׁאֶרֶת כָּל־גְּלִילוֹת הַפְּלִשְׁתִּים
וְכָל־הַגְּשׁוּרִי׃ [ג] מִן הַשִּׁחוֹר אֲשֶׁר עַל־
פְּנֵי מִצְרַיִם וְעַד גְּבוּל עֶקְרוֹן צָפוֹנָה
לַכְּנַעֲנִי תֶּחְשָׁב חֲמֵשֶׁת סַרְנֵי פְּלִשְׁתִּים
הָעַזָּתִי וְהָאַשְׁדּוֹדִי הָאֶשְׁקְלוֹנִי הַגִּתִּי
וְהָעֶקְרוֹנִי וְהָעַוִּים׃ [ד] מִתֵּימָן כָּל־אֶרֶץ
הַכְּנַעֲנִי וּמְעָרָה אֲשֶׁר לַצִּידֹנִים עַד־
אֲפֵקָה עַד גְּבוּל הָאֱמֹרִי׃ [ה] וְהָאָרֶץ
הַגִּבְלִי וְכָל־הַלְּבָנוֹן מִזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ
מִבַּעַל גָּד תַּחַת הַר־חֶרְמוֹן עַד לְבוֹא
חֲמָת׃ [ו] כָּל־יֹשְׁבֵי הָהָר מִן־הַלְּבָנוֹן
עַד־מִסְרְפוֹת מַיִם כָּל־צִדֹנִים אָנֹכִי
אוֹרִישֵׁם מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל רַק הַפִּלָּהּ
לְיִשְׂרָאֵל בְּנַחֲלָה כַּאֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ׃
[ז] וְעַתָּה חַלֵּק אֶת־הָאָרֶץ הַזֹּאת בְּנַחֲלָה
לְתִשְׁעַת הַשְּׁבָטִים וַחֲצִי הַשֵּׁבֶט הַמְנַשֶּׁה׃
[ח] עִמּוֹ הָרְאוּבֵנִי וְהַגָּדִי לָקְחוּ נַחֲלָתָם
אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם מֹשֶׁה בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן
מִזְרָחָה כַּאֲשֶׁר נָתַן לָהֶם מֹשֶׁה עֶבֶד
יְהוָה׃ [ט] מֵעֲרוֹעֵר אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת־
נַחַל אַרְנֹן וְהָעִיר אֲשֶׁר בְּתוֹךְ־הַנַּחַל
וְכָל־הַמִישֹׁר מֵידְבָא עַד־דִּיבוֹן׃ [י] וְכָל־
עָרֵי סִיחוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר מָלַךְ
בְּחֶשְׁבּוֹן עַד־גְּבוּל בְּנֵי־עַמּוֹן׃ [יא] וְהַגִּלְעָד
וּגְבוּל הַגְּשׁוּרִי וְהַמַּעֲכָתִי וְכָל הַר חֶרְמוֹן
וְכָל־הַבָּשָׁן עַד־סַלְכָה׃ [יב] כָּל־מַמְלְכוּת עוֹג
בַּבָּשָׁן אֲשֶׁר־מָלַךְ בְּעַשְׁתָּרוֹת וּבְאֶדְרֶעִי הוּא
נִשְׁאַר מִיֶּתֶר הָרְפָאִים וַיַּכֵּם מֹשֶׁה וַיֹּרִשֵׁם׃

[א] ויהושע זקן בא בימים וגו׳, זכר שבחיות יהושע זקן כפי
שבין וכך בימים כפי הכבתו בשבע׳, והיתה
הכבתו מורה על שבותיו ומפני כן היה חלש, לא יוכל לצאת
ולבוא, ולא היה ככלב שהיה זקן בשבר שבותיו ולא היה
כח בימיו כפי הכבתו, אבל
אמ׳ ככתי לו כתי עתה לצאת
ולבוא במלחמ׳, מפני זה
אמר החל ית׳ לאתה זקנת
בלת בימים והארץ נשארה
הרבה מאוה לכבושה, כמו
שפירש מיד מה היה הארץ
אשר נשארה לכבושה והודיעו
אבני תורים הערים והמחוזות
הלזה כלם מפני בני ישראל,
כי הם יכבשו בתוריהם
[ו] בלתך, ולכן מהו ואתה תלק
את הארץ וגו׳, לא תלק את
הארי כלה בין הכבשת וכין
הנלתי בכבשת כלה הפילה
לישראל בגחלה, כתוכן
שאחרי זה כל אחד יכבוש
בחלק אשר בפל בחלקו, וגם
יהיה בזה תועלת שבי והוא,
שבחיות המלחמה על התוריה,
מבל עבר ומבל לד ובל שבע
יבאם בחרבו לא יוכלו העמים
להתקבץ להלחם בבני ישראל,
כמו שעשו פעמים בימי
יהושע, ובל אחד מהם ישתדל
במלחמה המיוחדת אליו.
והנה מהו החל ית׳ שהחלוקה
הזאת יעשה לתשעת השבטים
[ז] וחצי שבט המנש׳, ולא לפי שעם
הראובני והגדי, לא לפי שעם
חצי שבט מנשה החזר לקחו
חצי שבט הראובני והגדי חלקם ובחלק
נעבר הירדן. ועם היות שלא
זכר בתן חצי החזר בפירוש,
אמר בתם עמו הראובני לפי
[ט] שהזכיר בתי הרלתון, ופירש
מה הבחלה אשר לקחו ואמר
מערוער אשר על שפת וגו׳,
ולאחר שתדקדק בואמרו לקחו
בחלק, אשר בתן להם משה
וגו׳, לפי שבתה שעבר לא
זכר התורות בחלה בי אם
[יא] להזכיר המלבים שהבה משה,
וכן אמר שהה חלק מלבי
הארץ אשר הבו בני ישראל
וגו׳. ולפי שהורך לזבור
המלבי, אמר ביחוד מלך הלאמורי היושב בחשבון וגו׳, לפבר
[יב] אחרת אותם מבני מלבים אלבד משה, שלא היו מלבים קטנים
כמלבים שלבד יהושע כמו שפירשתי, ולא לא נזכרו עם
התורות מבני החלון, בי אם לזבור המלבים שלבד משה,
ולבן אמר בבוא משה עבד ה׳ ובני ישראל הבוס ויתנה משה
עבד ה׳ ירושה לרלובני ולבדי ולחצי שבט המנש׳, ובבה זבר
שמה המלבים אשר לבד יהושע ושבתן את הארם לשבטי ישראל
ירושה בחלקותם, אבל לא זבר אם אותם השבטים בתרמו
בלותם ירושה ולקחו אותה אותם לא לא׳, בי שבתה משה אליהם,
לפי שהיה הדרוש שמה בספור המלבים לא בחלוקת הארץ,
במו שאמרתי, ומפני זה בתשר מה הלל ית׳ בחלוקת הארץ,
אמר שהרלובני והגדי וחצי שבט המנשה לקחו בחלקם בלותם

יג

[א] And Joshua was old and stricken in years; and the LORD said unto him: Thou art old and stricken in years, and there remaineth very much land to be possessed. [ב] This is the land that yet remaineth: all the districts of the Philistines, and all the Geshurites; [ג] from the Shihor, which is before Egypt, even unto the border of Ekron northward, which is reckoned to the Canaanite; five lords of the Philistines, the Azzathite, and the Ashdodite, the Ashkelonite, the Gittite, and the Ekronite; also the Avvim; [ד] from the south, all the land of the Canaanites, and Mearah that is beside the Sidonians, unto Aphek, to the border of the Amorite; [ה] and the land of the Giblite, and all Lebanon, toward the sunrising, from Baal-gad under mount Hermon unto the entering into Hamath; [ו] all the inhabitants of the hill-country from Lebanon unto Misrephoth-maim, even all the Sidonians, them will I drive out from before the children of Israel; only cast thou the lot for Israel for an inheritance, as I have commanded thee. [ז] Now therefore divide this land for an inheritance unto the nine tribes, and the half-tribe of Manasseh. [ח] With him the Reubenites and the Gadites received their inheritance, which Moses gave them, beyond the Jordan eastward, even as Moses the servant of the LORD gave them; [ט] from Aroer, that is on the edge of the valley of Arnon, and the city that is in the middle of the valley, and all the plain of Medeba unto Dibon; [י] and all the cities of Sihon king of the Amorites, who reigned in Heshbon, unto the border of the children of Ammon; [יא] and Gilead, and the border of the Geshurites and Maacathites, and all mount Hermon, and all Bashan unto Salecah; [יב] all the kingdom of Og in Bashan, who reigned in Ashtaroth and in Edrei, who remained of the remnant of the Rephaim; for these did Moses smite, and dispossessed them.

(יג) ולא הורישו בני ישראל את הגשורי וגו׳, רק לשבט הלוי נתן לבד מתנות הלוים לא כתן וגו׳. כוונתי ודעתי בזה היה, שהקדיים החלקיים, וכמו שאקר זה יאמר ה׳ הוא נחלתו ולא יהושע שבני פסוקי׳ החל׳ להגיד שקרה לו ככל הכתוב מה שקרה למשה רבנו, לפי שענין המלחמה, שכמו שקרה למשה במלחמתו של סיחון ועוג שלא הורישו את הכנעני והמעכתי, ועכ״ו לא נתנא חלקן הארץ לתוכם השבטים, ככה יהושע עם היות שלא כלה להוריש את החויבי, וכשאקה חלק גדול מהארץ לרשתה, לא נתנא חלקן זה מפני זה חלקן את הארץ בין השבטים. וזכר עוד שגם כן בענין החלוקה עשה כמו שעשה משה רבנו, וזה כי עם היות שהלוים היו עתידים להיות להם ערי׳ לשבת וכל חלקי השבטים, וגם מרחובן וגד ומחצה, הנה משה לא הכניל להם ערי׳ כלל מחלקי השבטים הם חזר מעבר הירדן, וזהו לאמרו רק לשבט הלוי לא נתן משה נחלה וגו׳. ולא לאמר זה לגנאי על משה וכרם, כי אם גם על עריס לשבת שלא הפריש משה להיותם בעת החלוקה, ולכן עשאו גם כן יהוש ככה שחלק את הארץ לשבטים ולא הפריש ערי הלוים קודם החלוקה, כי לאחר שהשלים החלוקה כלה. והיה זה לגלי, לפי שהלוים היו נוזקי לארון ברית ה׳, ולכן היה ליהוי שיקרה להם כמו שיקרה לארון, ולא יהיה להם עריס לשבת כי אם לאחר היות הארון בעיר מוצב, וכן היה בפועל החל מ״ת, שלאחר שנוח הארון והתוקלים אותו מזה בערי המקלט ושיתנו ללוים לשבת, וכן היה בשעת המעש, שלא נתנו העריס ללוים כי אם לאחרי היות הארון בשילה וכל החלק מתחלקת לשבטים. ואחכם לאמרו לפי ה׳ ונחלתו וגו׳, ירצה שלא יוכן בעריס לשבת כי אם בנחלת שלה וכרם, לכל אחד לפי שיפורש לכן, לפי שהכתוב הזאת שנתן תהיה לשלמה לאותם מכל כלה, וזה לאחי שיכא בלבבי יהושע שאותו הכניל את הארץ לכל השבטים ולא למשה שהכניל לכל השבטים וחצי לכל השבטים כי לזה אמרתי, שלשבט הלוי לא הכניל משה עריס ללוים מכל שבטי ראובן וגד ומחצה כאמרו׳ שהיה נחלתם כמו לפי ה׳ אלהי ישראל הוא נחלתו כאשר דבר לו: (יד) רק לשבט הלוי לא נתן נחלה אשי ה׳ אלהי ישראל הוא נחלתו כאשר דבר לו: (טו) ויתן משה לבני ראובן למשפחותם: (טז) ויהי להם הגבול מערער אשר על שפת נחל ארנון והעיר אשר בתוך הנחל וכל המישר על מידבא: (יז) חשבון וכל עריה אשר במישור דיבון ובמות בעל ובית בעל מעון: (יח) ויהצה וקדמות ומפעת: (יט) וקריתים ושבמה וצרת השחר בהר העמק: (כ) ובית פעור ואשדות הפסגה: (כא) ובית הישמות: וכל ערי המישר וכל ממלכות סיחון אשר מלך בחשבון אשר הכה משה אתו ואת נשיאי מדין את אוי ואת רקם ואת צור ואת חור ואת רבע נסיכי סיחון ישבי הארץ: (כב) ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל אל חלליהם: (כג) ויהי גבול בני ראובן הירדן וגבול זאת נחלת בני ראובן למשפחותם הערים וחצריהן: (כד) ויתן משה לבני גד לבני גד למשפחותם: (כה) ויהי להם הגבול יעזר וכל ערי הגלעד וחצי ארץ בני עמון ער ערוער אשר על פני רבה: (כו) ומחשבון ער רמת המצפה ובטונים ומחנים ער דבר: (כז) ובגיא בית הרם ובית נמרה וסכות וצפון יתר ממלכות סיחון מלך חשבון הירדן וגבול עד קצה ים כנרת עבר הירדן מזרחה: (כח) זאת נחלת בני גד למשפחותם הערים וחצריהם: (כט) ויתן משה לחצי שבט מנשה ויהי לחצי מטה בני מנשה למשפחותם: (ל) ויהי גבולם מחנים כל הבשן כל ממלכות עוג מלך הבשן וכל חות יאיר אשר בבשן ששים עיר: (לא) וחצי הגלעד ועשתרות ואדרעי ערי ממלכות עוג בבשן לבני מכיר בן מנשה לחצי בני מכיר למשפחותם: (לב) אלה אשר נחל משה בערבות מואב מעבר לירדן יריחו קדמת: (לג) ולבני לוי לא נתן משה נחלה יהוה אלהי ישראל הוא נחלתו כאשר דבר להם:

(יג) ולא הורישו בני ישראל את הגשורי וגו׳, רק לשבט הלוי לא נתן וגו׳. כוונתי ודעתי בזה היה, שהקדיים החלקיים, וכמו שאקר זה יאמר ה׳ הוא נחלתו ולא יהושע שבני פסוקי׳ החל׳ להגיד שקרה לו ככל הכתוב מה שקרה למשה רבנו, לפי שענין המלחמה, שכמו שקרה למשה במלחמתו של סיחון ועוג שלא הורישו את הכנעני והמעכתי, ועכ״ו לא נתנא חלקן הארץ לתוכם השבטים, ככה יהושע עם היות שלא כלה להוריש את החויבי, וכשאקה חלק גדול מהארץ לרשתה, לא נתנא חלקן זה מפני זה חלקן את הארץ בין השבטים. וזכר עוד שגם כן בענין החלוקה עשה כמו שעשה משה רבנו, וזה כי עם היות שהלוים היו עתידים להיות להם ערי׳ לשבת וכל חלקי השבטים, וגם מרחובן וגד ומחצה, הנה משה לא הכניל להם ערי׳ כלל מחלקי השבטים הם חזר מעבר הירדן, וזהו לאמרו רק לשבט הלוי לא נתן משה נחלה וגו׳. ולא לאמר זה לגנאי על משה וכרם, כי אם גם על עריס לשבת שלא הפריש משה להיותם בעת החלוקה, ולכן עשאו גם כן יהוש ככה שחלק את הארץ לשבטים ולא הפריש ערי הלוים קודם החלוקה, כי לאחר שהשלים החלוקה כלה. והיה זה לגלי, לפי שהלוים היו נוזקי לארון ברית ה׳, ולכן היה ליהוי שיקרה להם כמו שיקרה לארון, ולא יהיה להם עריס לשבת כי אם לאחר היות הארון בעיר מוצב, וכן היה בפועל החל מ״ת, שלאחר שנוח הארון והתוקלים אותו מזה בערי המקלט ושיתנו ללוים לשבת, וכן היה בשעת המעש, שלא נתנו העריס ללוים כי אם לאחרי היות הארון בשילה וכל החלק מתחלקת לשבטים. ואחכם לאמרו לפי ה׳ ונחלתו וגו׳, ירצה שלא יוכן בעריס לשבת כי אם בנחלת שלה וכרם, לכל אחד לפי שיפורש לכן, לפי שהכתוב הזאת שנתן תהיה לשלמה לאותם מכל כלה, וזה לאחי שיכא בלבבי יהושע שאותו הכניל את הארץ לכל השבטים ולא למשה שהכניל לכל השבטים וחצי לכל השבטים כי לזה אמרתי, שלשבט הלוי לא הכניל משה עריס ללוים מכל שבטי ראובן וגד ומחצה כאמרו׳ שהיה נחלתם כמו לפי ה׳ אלהי ישראל הוא נחלתו כאשר דבר להם: (יד) רק לשבט הלוי לא נתן נחלה אשי ה׳ אלהי ישראל הוא נחלתו כאשר דבר לו: (טו) ויתן משה לבני ראובן למשפחותם: (טז) ויהי להם הגבול מערער אשר על שפת נחל ארנון והעיר אשר בתוך הנחל וכל המישר על מידבא: (יז) חשבון וכל עריה אשר במישור דיבון ובמות בעל ובית בעל מעון: (יח) ויהצה וקדמות ומפעת: (יט) וקריתים ושבמה וצרת השחר בהר העמק: (כ) ובית פעור ואשדות הפסגה: (כא) ובית הישמות: וכל ערי המישר וכל ממלכות סיחון אשר מלך בחשבון אשר הכה משה אתו ואת נשיאי מדין את אוי ואת רקם ואת צור ואת חור ואת רבע נסיכי סיחון ישבי הארץ: (כב) ואת בלעם בן בעור הקוסם הרגו בני ישראל אל חלליהם: (כג) ויהי גבול בני ראובן הירדן וגבול זאת נחלת בני ראובן למשפחותם הערים וחצריהן: (כד) ויתן משה לבני גד לבני גד למשפחותם: (כה) ויהי להם הגבול יעזר וכל ערי הגלעד וחצי ארץ בני עמון ער ערוער אשר על פני רבה: (כו) ומחשבון ער רמת המצפה ובטונים ומחנים ער דבר: (כז) ובגיא בית הרם ובית נמרה וסכות וצפון יתר ממלכות סיחון מלך חשבון הירדן וגבול עד קצה ים כנרת עבר הירדן מזרחה: (כח) זאת נחלת בני גד למשפחותם הערים וחצריהם: (כט) ויתן משה לחצי שבט מנשה ויהי לחצי מטה בני מנשה למשפחותם: (ל) ויהי גבולם מחנים כל הבשן כל ממלכות עוג מלך הבשן וכל חות יאיר אשר בבשן ששים עיר: (לא) וחצי הגלעד ועשתרות ואדרעי ערי ממלכות עוג בבשן לבני מכיר בן מנשה לחצי בני מכיר למשפחותם: (לב) אלה אשר נחל משה בערבות מואב מעבר לירדן יריחו קדמת: (לג) ולבני לוי לא נתן משה נחלה יהוה אלהי ישראל הוא נחלתו כאשר דבר להם:

ואת בלעם בן בעור וגו׳. כתב רבי דוד קמחי שבלעם מזר למדין לבקש שכרו על העצה שנתן להם למוקש ולמדין להזנות בנותיהם היפות כדי שיהיה קנף על ישראל, וכשרא׳ שבתקיימה עצתו הלך לבקש שכרו, וכשלא שמה בעת לבזיזת הערים והרגוהו ישראל עם שלשי העמים הם, והוא דרך דרכ״ם. גם שהגלגי׳ אמרו שהיה בלעם ומלכי פיל״ק מדין עושים כשפים וכורתים ברי׳ פל׳ מפני קרב ישראל וכורתים כל רשע בחוזר, וכיון שהרוקה להם בפקום הניף כפלו על שלשיהם. ועוד אמרו שפירוש שלשיהם ספרי פל׳ שעשו להם לרבע מיתות כנ״ל בית דין ושפכתם הרג לבלע׳. עכ״ל ק״ו ולתשובה כפי הפשט שאפשי שזכר שנתן משה לראובן בחלה והיה מכלכלה בית פעור, זכר מהשגחה העליונה שבדרך מקרה מצאו שם את בלעם בן בעור הקוסם שהיה קוסם משעשו ולאחריתו, כי היה מה שנזכר מובטחותו דבר שוכה לבני למזרך שעה לכבוד ישראל וכדי לכבדם, וכשאר ישראל מצאו שם את בלעם הרגו לותו בחרב על שלשי העמים. לו יהיה על שלשיהם כמו בפעת שלשיהם של ישראל, ירמזו למתים בדבר פעור בפעת עלת בלעם, והיה שם כן מקום הרשע שהם מיושבים, ובמקום מה שחשב והרג רבים מישראל שם כעבד והרגוהו, והוקרה בזה השלה השלישית, ועם זה השלים ספור שלש ראובן:

(כג) ויאמר ויהי גבול ראובן הירדן וגבול, רוצה לומר שהיה גבולו לרן ראובן הירדן וגם גבול לאחר מהארץ, וזהו לאמרו עוד וגבול, ותרגם יונתן ירדנא ותקומיה, כלומר הערים המחוברות לירדן:

(כב/לג) אלה תפר בתך משה וגו', ולשבט הלוי וגו'. לאחר שזכר חלוקת עבר הירדן לראובן וגד ולחצי שבט המכשה הפליגים המפורט חלקה תפר בתך משה וגו', לפי שלא היה חלק השבטים הנזכרים תפר הקודם משה בערבות הירדן וגו'. והנה לאחר כמה שנים ולשבט הלוי לא נתן משה בתלה וגו', לאחרי שכבר לאחרו, לפי שמשו שזכרתי יהושע הגיד בכתן שמשה עשה שני דפרים, הא למת החרן לחותם השבטים, והיה זה בכלל שכתן להם את הארץ החיל כלה, משנית שהוא עמדו חלקה להם נקו. ולפי שהעריס תפר היה הכרחי לתת ללוי, היה לפפר[כג] שמשה יפרישם וינבילם, אם בריאותם לאחרי תתו את החרן בכלל לחותם השבטי, קודם החלוקה וגם לאחרי שחלקה לשבטים, לזה אמר שלא נתן ללוים הערים להם לא קודם החלוקה בשבתן החרן בכלה השבטים (ולזה אמר למעלה קודם חלוקה רק לשבט לוי לא נתן בתלה גם כן) ולא גם כן שהקדים והבדיל הערים לאחר החלוקה, ולכן בכתן לאחרי החלוקה הפרטי, אמר פעם שנית ולשבט הלוי לא נתן משה בתלה, והנה הכתוב בזה הוא שיי לחלקי ישראל הוא בתלתם היה כמו תרון ה', ולכן לא נתנו להם הערי, פעול שהיה החרון הולך ונוסע מבלי ישוב. ואם נפרש בתלה על בתלת שלש וכרס כאמר גם כן שזכר זה בכפור בתינת החרן בכלל וגם לאחרי החלוק שלא נתנו להם בתל, וזה כי הבתלה הוא הנכר המיוחד בתלם להבחילו לבניו לנחלה דור, ולא היו מן ערי הלוים כי היו לבד ערים לשבת, אבל היו השבטים לותם הערים, ועם היות שהלוים ישבו בהן לא יוכלו להבחילם ולא לאכרם כי לוים בתלתם, והנה יתבאר זה עוד בפסוקי הבאים, והותרה עם זה השאלה הל':

רד

(ל) ואלה תפר בתלו בני ישראל בארץ וגו', יאמר שכמו שמשה לבדו חלק החרן תפר מעבר לירדן, בותו הדרך בעצמו בתלו וחלקו לחלעזר ויהושע ורחצי החבות את החרן כלה לתשעת השבטי וחצי, אבל לא היה חלוקתם כרמון ובחיבת מהחלקים לותה (כמו שהיתה החלוקה

פרשה ארבע עשרה בחלוקת החרן שעשה יהושע, ובמה שבקש כלב שיתנו לו את חברון, ובמלחמת בני יפתה, ובמה שהבדיל ערי המקלט וערים ללוים. תפלתה ויגשו בני יהודה אל יהושע וגו', עד אז קרא יהושע וגו', וזחלקי בפרשה הזות ובדומיה עד שחלות:

השאלה הראשונה בחיזה חופן בתחלקה החרן לישראל? הלא בתאר שבחלקה לחלקים שוים? והשבט רב לחבלוני היה בוטל חלקו בשבט מעט החבלוני, יהיה זה עול בתף היושר בתלקי ויהיה

(ד"ה כן ל' כותר לומר שלמר בפרשת פבחם * לרב תרבה בתלתו ולמעט בתניפ

(כ) כי לם בגורל בחזר לוה ה' כאשר משה. ואתה תרחם שבכל מקום שיזכיר לחלעזר ויהושע תמיד יוביר רחשונה לחלעזר ואחריו יהושע, והיה זה למעלת הבהונה, ולפי שלמר בחל ית' * ולפני חלעזר הבהן בחדב סו ב' יעמוד, וזכר בתה תקדמה בחלוקה לפני עשה יהושע לחלוקה שעשה משה, ולמר להתביש ההדמות הזה כי (נו ז) בתן משה בחלת חבטות וחצי המטה מעבר לירדן וללוים לא בתן בחלה בתוכ', כי היו בני יוסף שני מטות ונו' ולא בתנו חלק ללוים מבלי ישוב, לפי שלא בתנו חלק מבחה ועשה בחלוקתם ועשתם שני מטות ומבחה וחפרי', ועשו זה לפי שיעקב בברותו עשתו שנים (כמו שיתבאר לחר זה) ולחל עשתם שני שבטים. ולתם משה לא בתן ללוים בחלק בתוכם, לכך יהושע בחלוקתו לא בתן ללוים חלק בחרן כי לם ערים לשבת ומגרשיהם למקניהם ולקניהם, והיה זה לם כן חליהם מיד בני ישראל ותיכו שלהם כי לין להם חלק בחרן, ומזה הפירוש התבאר מה שלמרתי שערי הלוים לא היו בחלתם ולא היה זה חלקם לבל היה לבל מקום לשבתם מיד השבטים, ולבן חתם הדברים בחזר זה ה' לת מזה כן עשו בני ישראל וגו', לל עם שחלקו לת החרן כמו שחלקה משה, עם היות שעשו כלו בחזר זה ה'. וחפשר (ה) שנפרש כי בתן משה וגו', כי היו בני יוסף וגו', שרמה הכתוב לבחר לך לחר שיהושע חלק לחרן לתשעת השבטים וחצי, בהיות שלין ללוי חלק ובחלה, כי ימשך מזה שיהיו י"ב שבטים, שבי וחצי שבחזרו מעבר הירדן ותשעת השבטים וחצי שהבדיל בחרן ושבט הלוי הרי י"ג שבטים, הנה מפני זה לחר כי בתן משה וגו', לל עם היות שבתן משה בחלת שבי השבטים וחצי, ועם היות שללוים לא בתן בחלה שהם שתי התקדמות לפני משה, הנה עכ"ו היו השבטים תשעה וחצי, לפי שהיו בני יוסף שני מטות, ויהושע בחלוקתו לא בתן חלק ללוים כמו שלא בתן לותו משה, ולא היו י"ג שבטים, והותר השחלה השנית:

הזיכם יהושע כה אמר ה' וגו' ואין עלי לתת לשבטים כי אם חלקים שוים, ומה לי אם יהיה רב או מעט? ואם אמרתם שהיתה חלוקת הארץ לגלגלתם במספר שנות, יקשה לפי מה שכתוב יעקב ליוסף שנתן לו הכבורה בשומרו * לאפרים וחמשה כראובן ושמעון, ומולדתך אשר הולדת לאחריהם לך יהיו על שם אחיהם יקראו בחלקם, ותהיה לפי זה ברכה לבטלה ומתנה בלי עילוי, כי אם יהיו גלגלות הרבה מבודד שיתנו לו חלק רב ואין יתרון בהיותם שבטים או שבט בראשית מ"ח ה' ג' לחלק. ויקשה עוד לזמרו בפרש' מכעי * ואת הארץ אשר תתבחלו לזאת בגורל לשבט פוה ה' לתת לתשעת השבטות וחצי המטה. ויקשה עוד למחת כתי יוסף מדוע כתת לי גורל לחלק וחבל לחלק וחלי שם רב וגו', כיון שגלגלתם בחלקה והיה להם חלק רב כפי רבוי חבזיו. ויקשה עוד איך חלק יהושע הארץ בגורל לשבעת השבטים בחלוף שהה שבוע עליו, ולא תסבים חלוקת הארץ כפי השנה התלקית לספור המעשה?

השאלה השנית אם היה שתחלק הארץ בגורל אם כפי השבטים ואם לגלגלותם, אם כן למה יהושע לא חלקה כלה יחד? ולמה לתת ברשותה חלק בני יהודה וחלק בני יוסף לבד, ולא נתן לו חלקי שאר השבטים כי אם לאחרי היות המעבן בשילה, או יאמר * ויותרו בני ישראל לשאר לא חלקו את בחלקם שבעה שבטים, והוכרך יהושע לשלוח לשבע שלשה אנשים לכתוב את הארץ לפי בחלקם, ולמה לא עשה כוה בבני יהודה ובבני יוסף חלקיהם לאחרי שלחו לכתוב את הארץ? ואיך היה לשאר שיפלו הגורלות לקנית השבטים זולת קנתם? כי הגורלות לא היה רשוי שיוציאו כי אם כלם, ולכן יאמרו שאר השבטים נגד יהושע שבעבור כלב תביאו נתן ליהודה חלקו ביותר מובחר, וזכן נתן לבני יוסף חלקם להיות יהושע משבע לאפרים:

השאלה השלישית בעניין כלב שזקל משת יהושע שיתן לו הברון, ולא יחלש לם שבחר שבתן לו את הברון מלבד גורל הארץ שבח לבני יהודה, או שבחר שבבם הברון בגורל, יהיה זה לם כן עול גדול לשאר השבטים שיתן יהושע לל כלב עיר מחלבה כוחת ומחלקי שאר השבטים יגרע, כל שבן שהכתוב לומר בפירוש בתוך הערים שעלה בהם הגורל למטה יהודה ומושבה וקרית ארבע היא הברון, ויודע שהיה מכלל הגורל, ולם כתוב שהיה כן הברון מכלל הגורל, לא נשמע מה הוצרך שעשה יהושע לכלב כוה? ולמה נקט כלב דבר עליו משת יהושע? והנה היה זה מכלל גורל שבעו ומהם יקבה לותו ולא מיהושע:

השאלה הרביעית בתה שבת לחר זה הספור שגורל שמעון ובחלתם היה בתוך בני יהודה, וזכר הערים ההם לחר בזכרו בבחלת בני יהודה, ולחר בבוף גורל שמעון מתבל בני יהודה בחלת בני שמעון, כי היה חלק בני יהודה רב מהם ויבחלו בני שמעון בתוך בחלתם, ויורה שלחה שבחה יהושע גורל ותבל יהודה נדול מהרלוי לקח ממבו לתת לשמעון והנה ממה שיתהיה מחל, לם היה חלוקת הארץ בגורל חיך לקחו מחלק יהודה ומחבר כפל בגורלו? ולם בחלקה לגלגלתם יקשה יותר חיך לקחו ממה שבבל בחלקם? וזה ממה שיורה שבעשה הדבר כרצון לו במקרה ולא בכוונת הקדש ובגורל:

השאלה החמשית בחומרו ויבח הגורל לבני יוסף וגו', ויורה שלח כיתן לאפרים גורל בפני עלמו ולמבשה גורל בפני עלמו, תבל בתן יהושע גורל לחד לבני יוסף ומבשה והם חלקו גורל ההוה ביניהם בפי המשפחות ובתי חבותיהם, כמו שלחר לחר זה ויבחלו בני יוסף מבשה ואפרים, לם כן יהושע גורל לחד בתן לשניהם והם חלקו לותו הגורל ביניהם, וכן כתב הרמבן בפרשת פנחם בפסוק לחלה תחלק הארץ בחלה ויקשה לם כן מה רלה יהושע לעשות כדבר הרע הזה? ולם יעקב תבינו בברכותיו עשה לאפרים ומבשה שבי שבטים כראובן ושמעון, ומשה עלה במנין השבטים ובמספרם בהר סיני ובערבו מואב תמיד מבה לאפרים בפני עלמו ומבשה בפני עלמו כיתר השבטים, למה יהושע עבר על מנות הזקן ועל מה שעשה משה רבו מפי הגבורה? ועשה מאפרים ומבשה שבט לחד בתתו לו גורל לחד וחלק בחלה לחד? ולולי מזה התלונבו בני יוסף בחמרם מדוע בתת לי גורל לחד וחבל לחד בזו שפירש הרמבן במקום הבוכר, תבל תשאר השאלה ולמה יהושע שעה העשות התבורתם והנלוי הזה?

השאלה הששית בערי המקלט וערי הלוים שלח בחלקו ולא בלקחו מהשבטים בתוכן רלוי ויאר, לם ערי המקלט למה שתחלקת שבי השבטים וחלי יהיו מעבר לירדן לקחו שלשה עריה ומבל בחלת תשעת השבטים וחלי לא לקחו כי לם שלשת עריה גם כן? והיה רלוי כי בפי מספר השבטים יתנו מבחלתם ערי המקלט * ועוד שבפרשת ותתבן לחר * לו יבילל משה שלש עריה וגו' דברי' ל' ל"ה וזכר שמה שמשה הבדילם וכלן זכר שהבדילם יהושע בלם, וחם ערי הלוים שלח היה מספר הערים לשר נתנו להם שוה לחיכן תבשי השבטים, שהרי יהודה ושמעון ובניימן נתנו להם שלש עשרה ערים, ויששבר ולשר וזבולן חלי מבשה יהיו מרובים בחוכלוסים מהם הרבה נתנו גם כן ג' ערים, וכן לפרים נתן לרבע עריה, וכן שהיה בחוכלוסין בפלים מאפרים נתן גם כן לרבעה עריה, ויקשה לם כן לתה לא נתנו מהערים כל שבט בפי העם לשר לו?

ל' עיוכים בענין חלוק הארץ

וראיתי להרחיב החקירה בענין חלוקת הארץ ודרושיה בשלשה בוה לרבעה עיוכים: הרחשון בזכרון דעות המפרשים בה ואיך בתישבו לדעתם הפסוקים, ועליהם תעוף חלחי דעת לחר זולתם לותו רחיתי לדיק לפי בדרוש הזה. העיון השני בחמות דעתי הנזכר ובישוב דעות המפרשים, ואוביח לותו מפסוקי התורה ומכפורי חלוקת הארץ שעשה יהושע: העיון השלישי בהבנת כוונת הנמרא בזה, ואוכיח מבח המוניח שהענין היה כדברי המפרשים ושהוח כמו שהבחתי: העיון הרביעי בתשובת השחלות בלם, ולחשיך לחרי זה פירוש הפרשה הוחת, ובניתור הבתובים לעיר על בפקות פרטיים שיפלו בפסוקים ויתיתרם:

העיון הראשון בזכרון דעות המפרשים בחלוקת הארץ, אלה לפי שלא בפירוש התורה

בחדבר כ"ו נ"ד

בפרשת פנחם כתב שלא, * לרב תרבה בחלתו לשבט שהוח מרובה בחכלוסין בתנו לו חלק רב, ולמעטי שלח היו החלקים שוים, שהרי לפי רבוי השבט חלקו החלקים, לח עזו זה חלק עם הגורל והגורל עם רוב הקדש, לשחת משו לבותם יבחלו חלו יוחלי מרים, שהמתים יורשים את החיים עכ"ל. וכן כתב בפרשת ויקי יעקב על פסוק * ומולדתך וגו' ולמעטי בחלקה הארץ לגלגלת לכל חקוס לח נקראו שבטים חלח

בראשית מ"ח ה'

תקר לנשבע במשפחותיו ׳ שיחלק חלק הנשבע למשפחות כפי
כל משפחה ומשפחה ׳ ושחזרו לתת כנורל יקח כך כנורל יקח הארץ
לשמות שבותם וגו׳ דבר הכתוב מהחלוק הרחשון
שיחלקו הארץ לחלקים שוים לכ״ם השבטים ׳ ושעליו לתר גם
כן על פי הגורל תחלק בחלקו בין רב למעט ׳ לכ בין שיהיה
השבט רב העם לו מעט העם תמיד יקח חלקו כשוה ׳ ושמה
שכתב כפרשת מכעי והתכחלת׳ לת הארץ כנורל למשפחותיכ׳
לרב תרבו כחלתו וגו׳ יכבר גם כן מהחלוק השני הכוכר ׳
כריש פר׳ ותחר הרב שזהו לעת הגמרת ׳ ושמה שתחרו כשפרי חיש לפי
פנחס פקודיו יתן כחלקה תגיד שלח כחלקה ארץ ישרחל חלק לכל
שבט ושבט כפי מה שהוח וכן תומר וידברו בני יוסף וגו׳ הוח
שבשתח כפי הגמרת ׳ ושיקשה לבריתך הזו למה נזכו בני
יוסף עכ לעתה ׳ והחלכנ הרכיב שתי הלעות ותחר שבחלקה
הארץ לחלקים שוים כגורל ׳ ועשו היה כיד יהושע להרכות
ולמעט כפי עם כל שבט ושבט ׳ ושהפכוקים כלם מחלוק
חלק ידברו בזה החופן עכ ׳ ותומר הכי שלין הלכר כמו
שחשבו התבשים כחלה שלמים הם לתתו מברשי התורה ׳
ושלח ירדו לחתת הטעין לח בפכוקי התורה ׳ ולח כספרי
ספר יהושע ׳ ולח כפי הגמרת ׳ והכני מיסד דעתי ותשרש
לחתתו מכל המקומות כחלה ׳ הכה חלוקת הארץ היה רחוי
שיובקו בה שבי לבריש ׳ לח המקום חשר בו יתן לכל שבט
חלקו ובחלתו ׳ ושכ׳ כחות הארץ לחרכה ולרחבה חשר יתן
לכל לחד מהם כלחותו המקום ׳ והנה הטעין הרחשון שהוח
ביאור המקום חשר בו יפול בחלת כל שבט ושבט רחה הלל ית׳
לבחר לותו כנורל ׳ כדי שלח תהיה קשטה בין השבטים ׳ לפי
כח כתרת שהיה המקום הלחד יותר משוכח מהלחר ׳ וכלומרם ל״ש שום
ת דף קכ״ב כשה לחת ביהודה מחמת כחין כנגיל ׳ ול״ם רחה לבחר זה
כנורל ׳ לפי שלח ישחר ביניהם תרעומת כשחר יפול בחלת
שבט לחד רוכה מהלרן הנכבדת כבר ׳ ויפול בחלת שבט
לחד רוכה מהכלתי נכבדת ׳ כמו שזה׳ לשבט דן וכמו
שיבחר ׳ מפני שתי הסבות הללה רלה הקכה לבחר מקום
בחלות השבטים על פי הגורל ׳ לחמכ הטעין השני שהוח
מחלת הארץ בחלוק כחותה ׳ וכמה יכתן מחכה לכל שבט
בחותו מקום לחר כפל עליו הגורל ׳ הכה זה לח היה מהגורל
כי היה זה חכור ליהושע ולחלעזר הכהן ולשנים עשר כשיחי
העלה ׳ שיחלו כל שבט רבוי לבניו ולרב ירבו בחלתו ולמעט
יתנו חלק קטן ׳ ולפי זה לח בתחלקה הארץ לשנים עשר
חלקי׳ שוים ל״ש שבטים כדעת הלחכן ׳ ולח היה רבוי החלק
ומעוטו על פי הגורל כדברי רבי ׳ כי הנה ל״י סבר שהיה
מוצא הגורל להוליע חיכות המקום וכמותו נם כן ׳ שבחזר
היה עולה על דרך מצל תקום עכה לזכולן היה עניך הגורל
שזכולן יכחל חת הארץ עכה כלה לחרכה ולרחבה ׳ ולכן
לחמר שהיה רבוי החלק ומיעוטו על פי הגורל ׳ ולין כן דעתי ׳
לכל שהגורל היה מודיע לכל המקום חשר בו יכחל השבט חת
כחלתו ׳ ולחרי ידיעת זה על פי הגורל לו המכחילים היו
כותבים מקומו מקום לחותו שבט החלק הרחוי לליו כפי רוב
קבציו לו מיעוטם ׳ ולח היה לם כן הגורל מועיל דבר כרבוי
החלק ומיעוטו מדברי ל״י ׳ וכ״ם שלח כתמר שהיה הגורל על
י זלקים שוים ושהיה יהושע מוסיף על משפט הגורל כדעת
הלחכנ ׳ לכל היה ביאור מקום הנחלה על פי הגורל וכחות
הנחלה וכחלתה כפי השערת התבשים חשר יכחלו חת הארץ ׳
הנה והו דעתי כעניך חלוקת הארץ וכו כשלם הטיון הזה
הרחשון :

העיון השני בביאור המודע מהכלתי מודע מהדעות
החלה כפי הכרת הפכוקים ׳ לם פסוקי
ודב׳ כו כל התורה התחלתם כפרשת פנחם לתר זמה * וידבר ה׳ לל משה
ל״ה ו לחמר ׳ לחלה תחלק הארץ כחלה כמספר שמות לרב תרבה
כחלתו ולמעט תמעיט כחלתו ליש לפי פקודיו יתן כחלתו ׳
לך כנורל יחלק חת הארץ לשמות מטות חבותם יכחלו ׳ על
פי הגורל תחלק כחלתו בין רב למעט ׳ הנה כמה שלמר לרב
תרבה כחלתו ולמעט תמעיט ירחה שלח היה הדבני והמיעוט

על פי הגורל כדברי ל״ש ׳ שלם היה כן לח היה מצות
המכחילים שלרב ירבו ולמעט יתעיטו ׳ מלחר שהוח מפורש
על פי הגורל ׳ ולחיבו נם כן כדעת הלחכן שהפכוקים כשני
חלוקים ידברו ׳ כי לדברי׳ היה רחוי שיקדם כמלותו החלוק
הרחשון שהוח לשבטי׳ כשוה על פי הגורל ׳ ולחרי׳ יזכיר
החלוק השני שיעשה כמשפחו׳ כפי מה שהם ׳ והעניך כפתוב
כהפך זה׳ כי לחמרו לחלה תחלק הארץ כנורל למשפחותיכ׳
לרב תרבו כחלתו וגו׳ ידבר נם כן מהחלוק השני הכוכר ׳
ותחר עוד לך כנורל יקח הארץ פירשו הרב על החלוק
השני מהמשפחות שהוח עליו הוח רחשונה ׳ ולחרו עוד לך
כנורל יקח לת הארץ פירשו על החלוק הרחשון מחלוקת
הארץ לשבטים ׳ ובח לם החלוק השני לחשונה והרחשון
כלחרונה לשר לח כדת ׳ לבל הלחת הוח כמו שהכחתי
שהפרשה מחלוקת הארץ ידבר כלה ׳ ומה לחלה יחלק הארץ
לשבטים תחלק הארץ ולח כשוה כי לם לרב יתנו חלק רב
ולמעט חלק מעט ׳ וזהו לים לפי פקודיו יתן כחלתו ׳ ולחמר
כמספר שמות השבטים כפי מה שהם ׳ ולחמכ החלוקות
הפרטיות מהמשפחות ומבתי חבות והנשחרים לח זכרם
התורה ׳ כי היו מהשבל התבשים לעשותם לנלנלותם ׳ וכשתסק
לבל לנמות על החלוקה הכוללת ׳ כי היה הכוונה שמה לחרי
ילישת רבוי כל שבט ושבט שיתחלק הארץ לליהם כפי מה
שהם מהרבוי והמיעוט כמיכם ׳ ולפי שמוה יתשך הספק
כמכחילים ויחמרו עם היות שלכתנו כנגיל לת כמות הארץ
מי ינגיל לידותה ׳ ולין יתפיים השבט לשר יפול חלקו כנגיל
לשר יותן חלקו כעכה ׳ הנה להתיר הספק הזה למ׳ מיד
לך כנורל יחלק לת הארץ ׳ ל״ל לך יהיה מפעל הגורל לבשר
מקום השבטי כארץ ׳ וזהו לשמות מטות חבותם ׳ ל״ל שבט
פלוני כמקום פלוני ושמה פלוני כפלך פלוני ׳ ולחמ׳
עוד על פי הגורל תחלק כחלתו בין רב למעט ׳ לומר
שלח יהיבזו לתת לשבט הרב לשר כפל גורלו כמקום מוכחר
ושוב קלת חלקו כמקום הטוב וקלת ממנו כמקום לחר ופלך
לחר ׳ כי לכל השבט בין שיהיה רב התכלומין בין שיהיה
מעט העם יתן כל כחלתו וכל חלקו כחותו מקום חשר בו יפול
שמה גורלו ׳ וכן הפכוקים לשר כפ׳ הלה מכעי מכשיים
לזה ׳ לחר שם * והתחלקתם לת הארץ כגורל למשפחותיכם שם ל״ג כ״ה
לרב תרבו כחלתו ולמעט תמעיטו לת כחלתו חל חשר יפל
שמה הגורל לו יהיה למטות חבותיכם תתנחלו ׳ ל״ל שמה
למתחלים לת הארץ כ׳ דברי׳ ׳ הלרך שיתנו לות כגורל ׳
והבני שיהיה למשפחותיהם ׳ ובילר מיד מה דסמיך ליה לילך
יהיה למשפחותיכם ׳ ולחמר לרב תרבו וגו׳ ל״ל כפי רבוי
המשפחות יתנו שלרב ירבו ולמעט ימעיטו ׳ וקוד ובילר עכין
הגורל כמה ישחג ולפי זה עכין יהיה ׳ ולחמר לל לשר יפל גורל כל
הגורל לו יהיה וגו׳ ל״ל שבמקום ובכלך לשר יפול גורל כל
שבט שם יהיה ושם יתנו לו כחלתו ׳ ולחמר עוד למטות
חבותיכם תנחלו לומר שלל יתלקו מקום כחלת השבטים כלין
חלק ממנו ובמקום לחר רחוק מזה חלק לחר ׳ לבל למטות
חבותיכם יכחלו חיכן לבל שבט ושבט כחלתו מדוקת
ומחוברת כמקום לשר כפל גורלו ׳ וזה לפי שרלה הקכ״ה שיהיו
כל השבטים כמוכים לעד לעולם כנחלתם ׳ והנה זכרה
התורה עוד שם נבולי החלק ולחמר בכופס * זאת הלרץ לשר שם ל״ד י״ג
תנחלו לותה כגורל לשר לוה ה׳ לנחצת המטות ולחי
המטה ׳ ולחר זה לל מיד פרשת חלה שמות התבשים לשר
יכלו לבסם לת הארץ ׳ כי לחרי שמה על החלוקה כגורל זכר
המכחילים שיתנו החלקים כפי רוב הטעם ומיעוטו ׳ הנה
התבחר מזה שבל הפכוקים יסכימו כמותת חלוקת הארץ שני
דברים ׳ וסם שיהיה מקום כחלת כל שבט כפי הגורל ׳ וכמותת
כחלתו כפי השערת התבשים המכחילים לת הארץ ׳ שיתנו
חלק רב לשבט רב העם וחלק מעט לשבט מעט העם ׳ ושלח
היה רבוי החלק וכמותו על פי הגורל כדברי ל״י זל ׳ ולח
כתחלקה הארץ לחלקי׳ שוים כמו שחשב הל״מכן והלבנ ׳ ולין
זוה כתירה ממה שלמ׳ יעקב ליוסף * לפרים ומנ׳ כרחובן כרחשי׳
ושמעון יהיו לי ומולדתך וגו׳ על סם לחיהם יקרלו כנחלתם ׳ מל ה׳ נ׳
כי היה כח הנרכה שני עניכים ׳ הלחר שיתרבו שניהם כל
שיהיו

במדבר כו׳ ל״ג ל״ג

היו כבני שבטים וכן היה, שלשה חמשל בפרשת * פנחס שעלו פקודי לפרים ומכסה יתר מפקודי לקורח ושמעון, ואומר כאשר צוה ה׳ את משה עבדו כן צוו משה ואלעזר הכהן את בני ישראל כאשר דבר ה׳ את משה כן עשו בני ישראל, ולכן היה דין יוסף כדין הבכור נוטל כי שנים. והעניין הזה הוא כעניין הבכור שיקרלו שני בני יוסף שבטים, ולא״ל ולא הרגיש בדבריו זאת העניין הזה ותפש עליו הלשון, ולכי כאשר שבלבתי עתה העניין הראשון לך ישנוכי בפקודיו. הנה התבאר לפתח מה שהכתתי בדעת הזה ובישוב לדעות המפרשים מפקודי התורה: ולאחם הסבות זה לאחם שעשה יהושע מבוזר בגלה, כי שם כאחר ויהי הגורל למשה בני יהודה למשפחותם על מדבר צין וגו׳, ולא לאחר זה על חלוקת הארץ כי אם שיהי הגורל לבאר בלי זה מקום יבחלו בני יהודה חלקם, ולזה זכר הנבולים ואחריו זכר הערים אחריהם לשר נפלו לחליהם בחלקם, וזהו ויהיו הערים למשה בני יהודה וגו׳, והיה לא הגורל ג״כ משפטו, ובאות בחלת הארץ והערים מהשערת המחלוקים את הארץ כפי רבוי העם, ומפני זה נקש בלב מיהושע שיתנו לו את חבורן לפי שהיה כיד יהושע והמחלוקים את הארץ לתתו, עם היות שבחון בזה לשר אחר כמו שפרש בפסוקים. ועם זה תדע שמה שאחר אחר כן ויהי הגורל לבני יוסף, לאמו שבשל חלקם בחלק יחד ובחלקו הם בחלקם ביניהם כמו שהשב הלשבן, לכל היה שבשל הגורל בניהור המקום לשר יהיה בו בחלת הפרים ומכסה, כדי שיהיו שניהם שבשים בחלקם ולא יהיו לל העתו יעזורו ולחלקו יאחר חזק. ואחרו ויחלקו בני יוסף וגו׳ לשה בו שלקתו בחלקם כמו שיזכור מיד, שזכר בחלת הפרים בנבולים והערים ואחריו אחר ויהי הגורל למשה מבשה וגו׳, שרצה לומר פעם שנית שבשל גורלו בחותו מקומו, והיה זה להגיד כי שתי גורלות הם שבשלו בניהור מקומו בחלקם לא גורל אחד, ואם אי בחלקם כמו שיזכור מיד, שזכר שהיה להודיע שבח מקום בחלת שניהם מחובר ומשוך זה לזה, ולזה אחר גורל בלשון יחיד עם היותם שני גורלות לפרים ומכסה שניהם כשלו יחד במקומו אחד מחובר, לאמם יהושע לשל אחד מהם הפיל גורל אחד ונתן בחלה בשדות בחלת בני העם אשר לו לפרים בעצמו ולבני מבשה בפני עצמו. וכאשר ידעת זה תדע לאמה נוחו בני יוסף אל יהושע מדוע נתן לי גורל אחד ונחל אחד ולבי עם רב וגו׳, מה שהוקשה אחד לכל המפרשים ולאו למחוץ הפתח בפירושו, כי לפי שהיו יהושע והמחלוקים את הארץ הם המרגלים והממעטים הבחלות כפי הערותיהם בחמות כל שבט, לזה התרעמו שנתנו להם חלק מעט בהיותם עם רב ולאו שערו בהם כראוי, כי היה זה בידם ולא מהגורל, והנה יהושע לא התכוון אחם לומר שהיה זה בין בדרך ומזמת החלית, ולא עם הגורל ולאו היה בידו להרבות בחלתם, לכל אחר שהרבה בחלה היה להם בשיתקבצו שם בהר וכארן הפרזי והרפאים אשר בשל בחלקם שיכבשו אותה כדבר הלקים, ולכן אמרו הם גורל אחד וחבל אחד, כי היה הגורל לשאר מקום הבחלה והחבל הוא כמות הבחלה והחלק, וכמו שפרש בפסוקים, ומפני זה אחר יהושע לשבעת השבטי שיתנו לו שבשה אבשי מכל שבט ושבט לבתוב את הארץ לפי בחלתם ויתחלקו אותה לשבעה חלקים, ואחוה ישלך הגורל לפני ה׳ בשילה, והבן הפסוקים שלא אמ׳ שהשלוחים יחלקו ויתנו את הארץ לשבטים, כי אין יקח יהושע מהחלים לאחרים ולא השבטים אשר נקבו בשמות מהחל ית׳ להכחיל את הארץ? ולא אמ׳ שבחלקה הארץ לחליהם בשוה, לכל היתה הכוונה שיתנו שבשה אבשי מכל שבט ושבט ויבלו בארץ ויכתבו הערים כפי הרחוי לבחלתם, ושיכתבו הארץ שבשה חלקים, רומה לומר שבשה חמות בפרט, כדי להשלים הגורל ולדעת כל שבט ושבט בחזוק מקום ובשלך יקח בחלתו, וגם יכתבו הערים כדי שידעו החחלים מה יתנו לכל שבט ושבט, ואחר זה יהושע וחחחלים את הארץ יחלקו בחלקם ויתנו לכל שבט כמות הארץ הרחויה חליו כפי כמות העם אשר לו, ולזה אחר

ואתם עכתנו את הארץ שבשה חלקי׳ והבאתם אלי ויריתי לכם גורל וגומר, שהם המחוזו והתחומין והערים גם כן אולבן אחר בשוף הדברים וישלך להם יהושע גורל בשילה לפני ה׳ ויחלק את הארץ לפני ישראל במחלקותם, הנה אחר שהשלך הגורלות לפני ה׳ והיה זה בחותם השבע מחזות שהביאו לפניו מהארץ, כדי לדעת המקום אשר יהיה שם בחלת כל שבט. ואחלבר זה חלק את הארץ חליהם, רומה לומר לרב בחלה מרובה ולמעט מועטת, וזהו אחרו לפני ישראל במחלקותם, כלומר כפי החלוקה הרחויה חליהם. ואחם למה עשה זה בחלוקת ארץ השבעה שבטים, ולא בחלק יהודה ויוסף שהבר עליו בי״ת בהיתר השלשה הרביעית. הנה התבאר מזה שבפור המעשה וחלוקת הארץ יורה ויאמת מה שהכתתי, ואתן העניין כמו שהשבו המפרשים וזהו העיון השני:

העיון השלישי בהכאמת כל אחד מהדעות על תי הנמרח, הנה חזל אחרו בדרוש הזה באמרת שבח בחלק בפרק יש נוחלין בשני מקומות. האחד הוא לאמרם שם, תנן כאחן לאחר ליוסף מפרים בחחלקה הארץ, לתניח ר׳ יהושה לומר ליוסף מפרים בחחלקה הארץ, שב לשאות חשות לאותם יבחלו, לגלת מה לחי מקיים לגלה חחלק הארץ בגלה? לגלה בלגה להוסיף לת השפלים. ר׳ יוחנן לומר לבני הארץ בחחלקה הארץ, שב לגלה חחלק הארץ, ואה לבי מקיים לשאות חשות לאותם יבחלו? משוכה בחלה זו מכל הבחלות שבכולם, שבכל הבחלות חיים יורשים לת האחים וזו אחים יורשי׳ לת האחיים וכו׳. ועוד לאחרו לאלה בלותו פרק אבעיא להו ארץ ישראל לשבטים אפלינהו או לעולם דף קכ״ח לקרקפן דנכרי אפלינהו? לת שמע בין רב למעט, לי עמו׳ ב׳ לאחרת בשלשת לשבטים אפלינהו, סייעו לאחר בין רב למעט, לגלת למאן לאחר לקרקפן דנכרי אפלינהו, אלי רב למעט? כל חד וחד מנגריה אקיל וכו׳. ועתה לאחם ברוך ה׳ רלה גם רלה לתת המעיין בכת ושורש אחלוקת ר׳ יהושה ור׳ יוחנן, אחין בפק שהיה יכול האחלוקת ביניהם בשני פסוקים שבתו זה לגל זה, ואם האחד לגלה חחלק הארץ בגלה, והשני לשאות חשות לאותם יבחלו, ואם היה כדעת המלבן שהיו שאה שתי אלוקות לגת אלוקת הארץ שתהיה בכל השבטים בשוה, והשבית שתהיה כפי רבוי המשפחה ומעוטה, הנה הפסוקים שניהם מתקיימים, כי יהיה פי׳ לגלה חחלק הארץ על אלוקת המשפחות, ואחרו לשאות חשות לאותם יהיה על אלוקת הארץ לשבטים, ויהיה אם כן מאלוקת שני החלמים בשוי על קו תורו ושני בוהו, כי לגד יאחר ר׳ יהושה ליוסף מפרים בחחלקה? והשית יהיה מפסוק לשאות חשות לאותם יבחלו, בהיות הפסוק הזה באלוקת השבטים הזה ידבר, ויאחר פסוק לגלה חחלק הארץ ופסוק לרב תרבה בחלתו לאלוקת המשפחות, ובכלל שיפרש שני הפסוקים כמו שפרש לותו הלמען, ולא יפטרך לומר ליוסף מפרים בחחלקה הארץ שהוא דעת זר בחחת, וגם ר׳ יוחנן שאמר לשני הארץ בחחלקה, הנה בשהוקשה לו פסוק לשאות חשות לאותם יבחלו, מי הכניסו בלותו הדוחק להשיב ולפרש שהיו החחים יורשים את האחיים? ויזור לומר בזה קרוב למה שאמר ר׳ יהושה, והיה לו לפרש לותו פסוק על אלוקת השבטים הראשונה, לכל האחת הברור הוא שהחחלים הלגה קייחו ובאלו ביניהם שלא הבהה תורה כי אם אלוקה אחת, והיא אלוקת הארץ לשבטים ושאיהה זאת כי אם לרב חלק רב ולשבט המעט העם היו נותנין חלק מעט, ושאותה אלוקה לבד הבאו הכתובים בלגם, ולבן אלקו אם היה זה בפי מספר יולאי מצרי׳ או בפי מספר בני הארץ, והוא מפה שיחפץ דעתי ובשל דעת המלבן, וגם זה מותר לדעת לשי, כי אם היה רבוי החלק וחיעוטו על פי הגורל מה לבו בזה אם היה

שם היה כפי יכולתו מצרים או לפי כלי הלחם? ותאמר הבעיה
שבת לחרי כן לארץ ישראל לשבטי לפלגיה או לקרקפת הגבית
לפלגיה? כי לא שמעתי בפירוש ההלכה לשבטי לפלגיה
שהחלקה ליש לקים שוים ולקח כל שבט ושבט מתחלק בפני
עצמו כפי לבניו, שם כפי יכולתו מצרים ושם כפי כלי הלחם,
לקרקפת הגבית לפלגיה לרחבי לבניו שוים כל לקח מישראל
וכו'. ותאמר לכי שהלמדן כדעת שזכרתי ממנו בחלוקת
הארץ והמשכי לחברי כלם שנו ברורה ופקו פלגיים בהבנת
ההלכה, להמשכם לחברי כי לא שמעתי והוא בחלת הענין,
כי הנה הגמרא לחמרה לשבטי לפלגיה, ולא לחמר בחלקים
שוים כמו שהוא פירושו, ולא זכרו חוץ אחי החלוקות החלק
ולא חלוק מחלקים שוים בשום מקום, כל שכן שהענין הוזק
בורות ההלכה, ותאמר לי לחמרת בשלמי לשבטי
לפלגיה היינו בין רב למעט, ואם היתה הכוונה אם לשבטים
בחלקים שוים כמו שפירשו, לך לחמר היינו בין רב
למעט? כי לא היה אם רב ולא מעט כי אם חלקים שוים,
והרגיש לו שמעתי כזה ולחמר לרבים לחלוקת חילטריכית והיו
כן. והחיבוני לו מחלמידי הלמדן לו בהתקת כזה, ובהתה
בשעתו היינו בין רב למעט כלומר בין שיהיה השבט רב לו
שיהיה מעט תאיר בשל חלק אחד, וזה גם כתב הלמדן בפירוש
הכפוף ההוא בתורת וזהו שקר מבואר, שהוא שחלר בהתוה
בין רב למעט היינו להזון הרב והמעט כי אם לחלקים שוים
כמו שחלר בכמוך לרב תרבה בחלתו, וזה מהה שיהיה שחול
לו כמהו למעט הזה, לכל היה בלי ספק החלוקת את
בחלקת ארץ ישראל לשבטים כפי מה שהם, לו לחלק רב
לחלכלכין היו פותנין חלק רב ולחלק מעט לחלכלכין היו
פותנין חלק מעט, ושהיה זה בהשערה ולחלר שכחת השבט
וכבודו ומישעורו ומכלי שיהיו לבני כל שבט לגלגלותם, ויהיו
בחלקה כפי מספר הבנים בחלוק, והוא לחמר לשבטים
לפלגיה, לו לו בשווי לו בהשערה כפי מה שהם, לו היתה
בחלקת בחלוק וכחספר הבנים השבטים כלם לגלגלותם,
והוא קורהו לקרקפת הגבית, והבריהו הענין מהספוק שלחר
בין רב למעט, והוא לי לחמרת בשלמי לשבטים לפלגיה שהיתה
החלוקה חתיכות לשבטים כפי ההשערה, היינו בין רב למעט
שהוא מלחר יחלר על השערת השבט כפי כחותו, לכל לם
היתה לקרקפת הגבית, כל לכל שבט כפי המספר מלבניו
לגלגלותם בחלוק, לכל מה יהיה ענין בין רב למעט? כי לכל
לך החלוקה כפי השבט בהשערה, כי לם כפי מספר התבנים
לגלגלותם, והוא לחמר לכל לחד מגבולו שקל, לל כל לחד
מהתבנים לקח חלק לגלגלותו, והיכו מתכחר לשבט לשיכול
בו אם רב לו מעט. כמה התבלר שהבעיה עמי תבריח דעתי
ונשיח לך תקבול דעת הלמדן. ואולי ארמי לך הבין מהלכה
כפי דעתי, כמו שלחר בפירוש הספוק לרב תרבה בחלתו
לשבט שהיה מרובה בחלכלכין יתנו חלק רב, ויורה שלחר
לשבטי לפלגיה לך תהיינו לשבטים בשוה, כמו שפי בכתו
רבינו שמואל. ועם זה התבלר הבריתך שהניח הלמדן
מפשרי, שלחרו היה לפי פקודיו יתן בחלתו, שלחר חלק
פנחס בחלקת ארץ ישראל חלק לכל שבט כפי מה שהוא, וכן הוא
לומר מידברו בני יוסף וגו', וכתב הלמדן שהיה שבחת
וכחת דעתו היה כוה משובש לך תבריתך, שבחת היה
כפשוטה שהיה חלוקת הארץ לשבטי לכל לחד כפי מה שהוא,
לרב תרבו בחלתו ולמעט תמעיט, והוכיחוהו מבני יוסף
שמחו שיתרבה חלקם, והוא מיה שיורה שהיה היה יהושע
לחברות חלק השבטים ולהמציאו כפי מה שהוא וחלק מהם
תורה שתחלק הארץ לחלקי שוים כמו שלחרתי. ובשר ירלה
זה מהה שלחרו בגמרת מקופן הפלת הגורל, שהיה מתיהם
לבד לבחר מקום בחלת השבט לך כמות בחלתו כמו שהנחתי,
דף קלב לחרו שם במסכת בתרת בחותו כך הכוכר לך בחלקה הרץ
עמוד ב' ישראל חלק בגורל, שך חך בגורל, ולך בחלקה חלק בחורים
וחומים שם על פי הגורל. לח כיצד? חלעזר היה חלוכה
כחורים וחומי, וכל ישראל עומדין לפניו, וחלפי של שבטים

וחלפי של תחומין מונחין לפניו, והיה מכוון בהוא הקדש
וחומר, שם זכולן עולה תחום עבה עולה, ערף בחלפי של
שבטים ועולה בידו וכולן, ערף בחלפי של תחומין ועולה
בידו עבה. וחזור ומכוון בהוא הקדש וחומ' שם בפתלי עולה
תחום ניכוכר עולה, ערף בחלפי של שבטים ועולה בידו
בפתלי, ערף בחלפי של תחומין ועולה בידו ניכוכר, וכן
לכל שבט ושבט ונו'. הנה ביחרוהו בלחמם והיה מכוון בהוא
הקדש וחומ' שם וכולן עולה תחום עבה עולה וכו', כי בחנו
בגורל ביחור התחום, וחוץ מקום הפלה לך כמותה וגורל
בחלה. הנה התבלר מיה שלחרתי בפי פכוקי התורה וכפי
פשוטי יהושע וכפי בעיות הגמרא היות הענין כלו כמו
שהנחתי. ולחרתי לפעמ לחמת הדרוש לזיב לכל
הבלעות לשר קדמו בפרשה בעיון
הרביעי:

והעיון הרביעי בחשובת הבלעות כלם, הנה לשלה
הרלשובה שהיה התשובה שהגורל היה
לכל לכתף המקום לשר יפול בו בחלת כל שבט ושבט
ושיהושע והמחילים את הלרץ היו מגבילים כמות הנחלה
וגורל הלרץ הרחוי לכל שבט ושבט כפי רבוי לכביו לרב ומעט
בחלתו ולמעט ישיעשו, ולך היתה הלרץ בחלקת לגלגלת
לך לשבטים כפי רבוי לכביהם בהשערה וחוזר לך בזוה
ולך כפי מספרם בנמלום. ולחרי שכתב שהלשר התבחר עם
הגורל מקום בחלת שבט לחבד, מיך היו מגבילים כמות בחלתו
קודם שיפילו הגורל במקום בחלת שבט לחר, ועם זה הותה
הספק שהעיר בפי' כפר יהושע הלשבט לו יישעו? ובחלה בשנת
תהיה התשובה שיהושע רלה לחבלך רלשובה גורל יהודה
מפני שכלב שלח וכתב שיתו לו קברון ונתנו לו למטה
שיובר, לכן לחרי המלכות בחלת החלוק השלישי יהוד
מיך לדעת לכה יפול גורל מטה יהודה, לרלות לם יהיה
במקום קברון לו במקום לחר רחוק ממנו, והיה מהשנת
הגורל יש שכת הגורל למטה יהודה בלוקן שהיה קברון בתוכו,
וכן הפיל הגורל לבני יוסף לפי שהיו עם רב, ובהיות מטה
יהודה בנגב יצלו בני יוסף בהקון להיותם בריחים
לכל הלרץ, כמ"ש בחלת שלר השבטי * יהודה ועמהו על כפ"ג
גבולו מנגב וגי יוסף יעמדו על גבולם מלפון. ולילו כתוב
גל שם שהלילך גורל יהודה לרלשונה בעבור כלב, ושפפל
גורל בני יוסף מיך לחרי שעבור יהושע שהיה חבלר שבט לפרים,
ולפי שהם היו הגדולים מלבני המדבר וזכו לבוא לפל הלרץ
הוצלנו כה לרלשונה, ומפי מה שזכרו קול בחלת הגורל לך
היה מהפעל שיהושע בני הגבולות לרלשונה, ולחרי יהיה
ישלילו שלר הגבולות, לפי שהיו המקומות מוגבלים גידועים
חלויהם בפל, והיו בקלפי שהוא לכנו קטן כתבים חשמות
כל השבטי, וקלפי ולחרנו לחר חשמות כל המקומות ומוכרון
הגבולים שוכר הלל יתברך למשה וידלע יהושע מלבני
הלרץ. וזכרו קול שבדי שיהיה ישראל כלו מפלין בגורל
שוני כל משפטו, היה לעשות הכהן בהיותו חלובש בחורים
ותומים (קודם שיפילו הגורל בפני כל עם ישראל) מכוון
בהוא הקדש וחומ' ומיעד לכל הלדה השבט לשר יפל בהשובה
והתשוב לשר יפל כגבולו, ולח בפניו היה מכבים ידו בקלפי
ומוציל השבט הרי לשר לחר לשעור ומוציל גם מקלפי
התחומין התשוב הרוח לשר ייעד לשעור הבג, בלופן שכל
ישראל יפלינו שכל מה שכפל בגורל לך בפל במקלה, לכל
היו הכוונה הלשבית שיפול, ולפל לך היה מלויים שיפלו
הגורלו כלם בנת לחת, לכל היה לפשר שיפל הגורל בלחוב
לחחר מהשבטים ולו יגבילו בחלתו, ולפל יפילו הגורל לשבט
לחר וינבילו מיך גורלו וכן יעשו לכל שבט ושבט, ולפ
בהשובה כלה להכחיל משה יהוד' ושמ לפרים ומפי
שבט מנשה ולך יפלו לו שלר הגולות. והנני מבלר
בפי הפסוקים שיהיו על מנלם לך כמו שיפילו מיך גולות כל
שלר השבטי, ולחרי היה עד שיכתב כל הלרץ והעריס בספרו,

יהושע יד

כדי שידע יהושע מה שהוא נותן לכלב שבט בפרט ולפי שבט בהשגחה כמו שעשה לבני יהודה וכמו שיתבאר : ולשלמה הג' תמרתי שכלב שלם על הברון מיהושע , לפי שהיה בידו לתתו בהיותו המכזיל לת הארץ והוא הנותן הערים לשבטים כפי מה שהם . והנה רמה לבקש תועלת לפי להוסיף על כחלתו, כי לשיתן בחלתו בתוכו עיר בכלל בחלת שבטו , וזה כדי שיזכר לזכר עולם שהוא רגל לת הארץ ושלפי לחרי ה' ושבעבור זה נתנה לו העיר בהיות , והיה זה לפי כבוד גדול לפי תועלת , ולזה אמר כי היתה בלתי בכשרת ושהיו שם העניקים ושהוא יגרשם, להניד שלפי יבקש זה מפני התועלת לפי לכבודו מהכבד שתמרתי , וכבר זכרתי זולת בקש בלב בעת השלחה קודם לזה : ולשלמה הל' כשיב שתמר שהכתוב כמותם נתנו מתת יהושע והמכזילי' לת הארץ , לפי היה מהנחות שימלאו שהיתה בחלת משה יהודה גדולה מהרתוי כפי רבוי לבשיו , כי נתנו לו הארץ מבלתי שיבלתו לבתוב תותה , לפי כפי מה שעשו מחנה, ולתר שמלאו היותה יותר גדולה מהמשפט והרתוי ליכו מהנעל שיקחו מחנה לת לשבט שחעון . ולפשר הוא שחפני זה התכתם יהוי' לפי בחלוק ל' השבטים לשלות לבשים לבתוב לת כל הארץ . והלילבן כתב שתוך נחלות בני יהודה שהיו מבוזרים עם הגורל היו מהערים יותר מהרתוי לשיהם , ולת

(א) ויגשו בני יהודה אל יהושע בגלגל וגו' עם [ב] וַיִּגְּשׁוּ בְנֵי־יְהוּדָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ בַּגִּלְגָּל וַיֹּאמֶר אֵלָיו כָּלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה הַקְּנִזִּי אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה אֶל־מֹשֶׁה אִישׁ הָאֱלֹהִים עַל אֹדֹתַי וְעַל־אֹדֹתֶיךָ בְּקָדֵשׁ בַּרְנֵעַ : [ג] בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה אָנֹכִי בְּשָׁלְחַ מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה אֹתִי מִקָּדֵשׁ בַּרְנֵעַ לְרַגֵּל אֶת־הָאָרֶץ וָאָשֻׁב אֹתוֹ דָבָר כַּאֲשֶׁר עִם־לְבָבִי : [ד] וְאַחַי אֲשֶׁר עָלוּ עִמִּי הֵמַסּוּ אֶת־לֵב הָעָם וָאֲנֹכִי מִלֵּאתִי אַחֲרֵי יְהוָה אֱלֹהָי : [ה] וַיִּשָּׁבַע מֹשֶׁה בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר אִם־לֹא הָאָרֶץ אֲשֶׁר דָּרְכָה־רַגְלְךָ בָּהּ לְךָ תִּהְיֶה־לְּךָ וְלִבָנֶיךָ עַד־עוֹלָם כִּי מִלֵּאתָ אַחֲרֵי יְהוָה אֱלֹהָי : וְעַתָּה הִנֵּה

היות שכלב בן יפונה הוא לבד שלם ובקש מיהושע תברון והיה זה מיוחד לתיו , הנה בתו עתו כל בני יהודה לתותו מעמד כדי לבבדו ולעזרו בחלתו ובקשתו, כי היה כלב בזיל השבע . וכבר זכרתי שקדם זה בהיותם במלחמה עם היות שבתה כתן במקום החלוק והבחלה : ויש לעיין בפסוקים הללו . לשהוכה תתה ידעת לת אשר דבר ה' וגו' , ולפי מי הוא שדבר , ושם היה מה שזכר לתר זה מעניו תברון יהי' לפי שם זה הדבו' מותר לתמרו בפתם , לתרי שחיל יפרש תותו . שנית בתומרו בן לרבעים שנה לבני בחלוק משה וגומ' , ומה היה הצורך בהודיע שהיה לו בן לרבעים שנה ? שלישית בתומרו ולזה תותו דבר כתשר עם לבבי ולפי לת ' וכבי מלאתי לתרי ה' , ושבי המתמרים הללו כוונתם לתת . ושבע משה , ולמה לפי תמר שהלב בשבע ? כמו שתמר למעלה תשר דבר ה' לפי משה על תודותי וגו' . תמצית בתומרו ועתה הנה הניה ה' לותי וגו' , וידוע הוא שהניה לותו כיון שהיה לו תי מדבר, ומה לו בתות הודע? שנית בהתפארו בתמרו בבתי זו בבתי עתה , והנה היה זה בלתי נריך לפי המקום הזה, עם היותו בלתי לפבר שיהיה לו בתו בימים הרלשוני שהיו טובים מהלה . שביעי בתמרו כי לתה שמעת ביום ההוא כי ענקים שם וגו' , ומה הטעם הזה לשיתן לו לת תברון ? ולפשוט בפירושם שבלב תמר ליהושע לתה ידעת לת הדבר לשר דבר ה' וגו' , על תודותי ועל תודותיך , לפי שבל לתה התמלא' יהושע במדבר' ויהוש' בן נון ובלב בן יפוני יהיו ויבתו לפי הארץ , ולפי שהיעוד הזה בלל לשניהם לבן תמר על תודותי ועל תודותיך , ולפי כיון זה כדי שלפי לבלר עוכש המתים במדבר לבבוד בניהי . ולפי שהיה היעוד ההוא שובר לבל בעניו החיי', והלילה מהמות לפ' מיד בן לרבעים שנה לבני בחלוק וגו' , לפי לפי הייתי לו לבי פחות מבן עשרים שנה לשהבלו מהמות

כתבו בל הערים ההם לבבי יהודה לפי כמבו עמה' מפבי היותם בתוך גבולותיה' , וזה כתפיים מה שתמ' יעקב לבניו * לחלקם ברחבי' מ"ט ג' ביעקב ולפיבם בישראל עב' . ורלוי להוסיף על דברי שיהול' ידע שהיו בתוך גבולותיו ערי' שלישם מבחלתו ושבשלו לתת לשבט לחר בבחלתו , ושבני יהודה עלמם בקשו מושעון שיצל לותם הערים ויהיה שבבו להיותם בחלבה רבה , לפי בספר שופטי' * ויתמר יהודה לשמעון לחיו עלה לתי בגורלי ובלחמה שופטי' ז' ט' בבנעני וגו' , לפל הדעת הישר היה מה שבתבתי רלשונה הבה התבתר מבל זה בלת בעשה זה בתקרה, כי לם בבונה והשבל היישר כמו שתמרתי : ובשלה התחשית כבר תמרתי בלת ביתן בחלת בחלת לפרים מתובר עם בלת בחלת תבי שבט התשבה , (כמו שירלה מהבתוב וכמו שבשב הרמבן) לפל יפל הגורל לבני יוסף , לל שיפל נגוד ותוזו בחלתם בלותו לל שובר , ותתבם בלת בל לפל מהם וכחלתו לת בתבה בי לם לבל לפל כפני מה שבט התשבה , ב

(יח) וְאַתָּה כִּי אָמַר כָּלֵב עוֹדֶנִּי הַיּוֹם חָזָק, לֹא אֶתְמְנָא מִכִּי תַּקִּיפָא הִיא קַבְלָה כְּמָא דְאָמַר * חָזָק וֶאֱמַץ לְךָ וגו', וְהָכָא הוּא גּוּפֵיהּ כְּמָא דְאִתְּמַר * אַף כֹּחַ לְמַכְּנִיס כִּפְלַיִם כְּמוֹ בְּזִמְרִין, וְיֵשׁ כּוֹחַ כְּלַפֵּי שֶׁלְּמַטָּה שֶׁאֵינוֹ כְּלַפֵּי שֶׁלְּמַעְלָה, שֶׁאֲפִלּוּ הַיּוֹם הַזֶּה עוֹד הַיּוֹם חָזָק כְּמוֹ שֶׁהָיָה כְּשֶׁלָּמַד מֹשֶׁה עִם הַמְרַגְּלִים • וְלִפְנֵי שֶׁלֹּא יִקַּח מִכֶּנִּי שֶׁהִיּוּם הַזֶּה לְהַכְלִים מַה לְּמַר כִּבְיָכוֹל עַתָּה, לֹא תַּמְתִּין לִי מִמַּה שֶׁאָמַרְתִּי שֶׁעַכְשָׁו הַיּוֹם חָזָק עוֹד הַיּוֹם

לָקַרְחַ בְּרֶנַע וְעָבַר חֶצְרוֹן וְעָלָה אַדָּרָה
[ג] וְנָסַב הַקַּרְקָעָה: וְעָבַר עַצְמוֹנָה
וְיָצָא נַחַל מִצְרַיִם וְהָיוּ תֹּצְאוֹת
הַגְּבוּל יָמָּה זֶה יִהְיֶה לָכֶם גְּבוּל
[ד] נֶגֶב: וּגְבוּל קַרְמוֹן יָם הַמֶּלַח עַד
קְצֵה הַיַּרְדֵּן וּגְבוּל לִפְאַת צָפוֹנָה
[ה] מִלְּשׁוֹן הַיָּם מִקְצֵה הַיַּרְדֵּן: וְעָלָה
הַגְּבוּל בֵּית חָגְלָה וְעָבַר מִצְפּוֹן לְבֵית
הָעֲרָבָה וְעָלָה הַגְּבוּל אֶבֶן בֹּהַן בֶּן־
[ו] רְאוּבֵן: וְעָלָה הַגְּבוּל דְּבִרָה מֵעֵמֶק
עָכוֹר וְצָפוֹנָה פֹּנֶה אֶל־הַגִּלְגָּל אֲשֶׁר
נֹכַח לַמַּעֲלֵה אַדֻּמִּים אֲשֶׁר מִנֶּגֶב
לַנָּחַל וְעָבַר הַגְּבוּל אֶל־מֵי עֵין־שָׁמֶשׁ
[ז] וְהָיוּ תֹצְאֹתָיו אֶל־עֵין רֹגֶל: וְעָלָה
הַגְּבוּל גַּי בֶּן־הִנֹּם אֶל־כֶּתֶף הַיְבוּסִי
מִנֶּגֶב הִיא יְרוּשָׁלִַם וְעָלָה הַגְּבוּל אֶל־
רֹאשׁ הָהָר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי גֵי־הִנֹּם יָמָּה
אֲשֶׁר בִּקְצֵה עֵמֶק־רְפָאִים צָפוֹנָה:
[ט] וְתָאַר הַגְּבוּל מֵרֹאשׁ הָהָר אֶל־מַעְיַן מֵי
נֶפְתּוֹחַ וְיָצָא אֶל־עָרֵי הַר־עֶפְרוֹן וְתָאַר
[י] הַגְּבוּל בַּעֲלָה הִיא קִרְיַת יְעָרִים: וְנָסַב
הַגְּבוּל מִבַּעֲלָה יָמָּה אֶל־הַר שֵׂעִיר
וְעָבַר אֶל־כֶּתֶף הַר־יְעָרִים מִצָּפוֹנָה
הִיא כְסָלוֹן וְיָרַד בֵּית־שֶׁמֶשׁ וְעָבַר
[יא] תִּמְנָה: וְיָצָא הַגְּבוּל אֶל־כֶּתֶף עֶקְרוֹן
צָפוֹנָה וְתָאַר הַגְּבוּל שִׁכְּרוֹנָה וְעָבַר
הַר־הַבָּעֲלָה וְיָצָא יַבְנְאֵל וְהָיוּ תֹּצְאוֹת
[יב] הַגְּבוּל יָמָּה: וּגְבוּל יָם הַיָּמָּה הַגָּדוֹל
וּגְבוּל זֶה גְּבוּל בְּנֵי־יְהוּדָה סָבִיב
[יג] לְמִשְׁפְּחֹתָם: וּלְכָלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה נָתַן

וכלן נהפוכות סנב שיהיה גובל בני יהוד׳ כביה לחברון. וכבר כיארתי שלא היה חברון לבני יהודה מעולם לנחלתם, כי היא נחלתם כפי רבוי זרעם, ואף כלב [ה] נטל חברון היה נחלתו, כי לא נקט לותו אפילת התועלת כי אם לכבודו וזכר לזקנתו [ו] כמו שאמרתי, ולכן זכר שמיד נתעסק בגבייתו ושהוליש משם את הכנעני: [ז] ולפי שהיה כי׳ ממוך לחברון כיצד כלב חברון השלים מלך לשלכד דביר כן ישתו החויבים סביב חברון: ולפי שהוא היה זקן [ח] הולרך לומר לאחר יכוסי את קריית ספר וכתתי את עכסה בתי לאשה. ועם היות שכלב וכתה שלא כוה ומה שכבר לתת את עכסה בתו לאשה למי שילכד דביר שלא כהוגן (כי אולי ילכדה ממוך או נתין או עבד) היה מהשגחת האל יתעלה שכעבה כהוגן ושלכד העיר עתניאל בן קנז לחיו, [ט] ולפיכך שהיה לחיו בן למו כי כלב היה בן יפוכה ועתניאל היה בן קנז, וכבר כתבנו כמפרשים כי קנז הוא היה אבי יפוכה ומתיחסים לחיו, כמו שאמר גם כן * כלב הקניזי והיו לב שניהם לחיים מלב ואף: ובלרב לחמרי שקרית ספר הם ההלבות אחר כשתכתו בימי מנשה שהחזירן עתניאל בן קנז בשלכתו, ולחן הפכות יפלח [י] מידי פשוטו: ומכה זכר שהיה בכוחה ותכיתתו לשלוח מלת תביה שלה, ופירוש

ולכן בהשגחתו סנב שיהיה גובל בני יהוד׳ כביה לחברון. וכבר כיארתי שלא היה חברון לבני יהודה מעולם לנחלתם, כי היא נחלתם כפי רבוי זרעם, ואף כלב נטל חברון היה נחלתו, כי לא נקט לותו אפילת התועלת כי אם לכבודו וזכר לזקנתו כמו שאמרתי, ולכן זכר שמיד נתעסק בגבייתו ושהוליש משם את הכנעני: ולפי שהיה כי׳ ממוך לחברון כיצד כלב חברון השלים מלך לשלכד דביר כן ישתו החויבים סביב חברון: ולפי שהוא היה זקן הולרך לומר לאחר יכוסי את קריית ספר וכתתי את עכסה בתי לאשה. ועם היות שכלב וכתה שלא כוה ומה שכבר לתת את עכסה בתו לאשה למי שילכד דביר שלא כהוגן (כי אולי ילכדה ממוך או נתין או עבד) היה מהשגחת האל יתעלה שכעבה כהוגן ושלכד העיר עתניאל בן קנז לחיו, ולפיכך שהיה לחיו בן למו כי כלב היה בן יפוכה ועתניאל היה בן קנז, וכבר כתבנו כמפרשים כי קנז הוא היה אבי יפוכה ומתיחסים לחיו, כמו שאמר גם כן * כלב הקניזי והיו לב שניהם לחיים מלב ואף: ובלרב לחמרי שקרית ספר הם ההלבות אחר כשתכתו בימי מנשה שהחזירן עתניאל בן קנז בשלכתו, ולחן הפכות יפלח מידי פשוטו: ומכה זכר שהיה בכוחה ותכיתתו לשלוח מלת תביה שלה, ופירוש

[יד] וַיֹּרֶשׁ מִשָּׁם כָּלֵב אֶת־שְׁלוֹשָׁה בְּנֵי הָעֲנָק אֶת־שֵׁשַׁי וְאֶת־אֲחִימַן וְאֶת־
[טו] תַּלְמַי יְלִידֵי הָעֲנָק: וַיַּעַל מִשָּׁם אֶל־יֹשְׁבֵי דְּבִר וְשֵׁם־דְּבִר לְפָנִים קִרְיַת־
[טז] סֵפֶר: וַיֹּאמֶר כָּלֵב אֲשֶׁר־יַכֶּה אֶת־קִרְיַת־סֵפֶר וּלְכָדָהּ וְנָתַתִּי לוֹ אֶת־עַכְסָה
[יז] בִתִּי לְאִשָּׁה: וַיִּלְכְּדָהּ עָתְנִיאֵל בֶּן־קְנַז אֲחִי כָלֵב וַיִּתֶּן־לוֹ אֶת־עַכְסָה
[יח] בִתּוֹ לְאִשָּׁה: וַיְהִי בְּבוֹאָהּ וַתְּסִיתֵהוּ לִשְׁאוֹל מֵאֵת־אָבִיהָ שָׂדֶה וַתִּצְנַח
[יט] מֵעַל הַחֲמוֹר וַיֹּאמֶר־לָהּ כָּלֵב מַה־לָּךְ: וַתֹּאמֶר תְּנָה־לִּי בְרָכָה כִּי אֶרֶץ
הַנֶּגֶב נְתַתָּנִי וְנָתַתָּה לִי גֻּלֹת מָיִם וַיִּתֶּן־לָהּ אֶת גֻּלֹת עִלִּיּוֹת וְאֶת גֻּלֹת תַּחְתִּיּוֹת:
[כ] זֹאת נַחֲלַת מַטֵּה בְנֵי־יְהוּדָה לְמִשְׁפְּחֹתָם:
[כא] וַיִּהְיוּ הֶעָרִים מִקְצֵה לְמַטֵּה בְנֵי־יְהוּדָה
אֶל־גְּבוּל אֱדוֹם בַּנֶּגְבָּה קַבְצְאֵל וְעֵדֶר

וכלב נתן לעתניאל בתו לאשה ולא לאחר, כי היה יודע בו שהוא גבור ואיש חיל ויכול לכבוש העיר ולהחזיקה, ולפיכך נתן לו בתו לאשה. ולפי שהיה כי׳ ממוך לחברון כיצד כלב חברון השלים מלך לשלכד דביר כן ישתו החויבים סביב חברון: ולפי שהוא היה זקן הולרך לומר לאחר יכוסי את קריית ספר וכתתי את עכסה בתי לאשה. ועם היות שכלב וכתה שלא כוה ומה שכבר לתת את עכסה בתו לאשה למי שילכד דביר שלא כהוגן (כי אולי ילכדה ממוך או נתין או עבד) היה מהשגחת האל יתעלה שכעבה כהוגן ושלכד העיר עתניאל בן קנז לחיו, ולפיכך שהיה לחיו בן למו כי כלב היה בן יפוכה ועתניאל היה בן קנז, וכבר כתבנו כמפרשים כי קנז הוא היה אבי יפוכה ומתיחסים לחיו, כמו שאמר גם כן * כלב הקניזי והיו לב שניהם לחיים מלב ואף: ובלרב לחמרי שקרית ספר הם ההלבות אחר כשתכתו בימי מנשה שהחזירן עתניאל בן קנז בשלכתו, ולחן הפכות יפלח מידי פשוטו: ומכה זכר שהיה בכוחה ותכיתתו לשלוח מלת תביה שלה, ופירוש

חֶלֶק בְּתוֹךְ בְּנֵי־יְהוּדָה אֶל־פִּי יְהוָה לִיהוֹשֻׁעַ אֶת־קִרְיַת אַרְבַּע אֲבִי הָעֲנָק
[יד] הִיא חֶבְרוֹן: וַיֹּרֶשׁ מִשָּׁם כָּלֵב אֶת־שְׁלוֹשָׁה בְּנֵי הָעֲנָק אֶת־שֵׁשַׁי וְאֶת־אֲחִימַן וְאֶת־
[טו] תַּלְמַי יְלִידֵי הָעֲנָק: וַיַּעַל מִשָּׁם אֶל־יֹשְׁבֵי דְּבִר וְשֵׁם־דְּבִר לְפָנִים קִרְיַת־
[טז] סֵפֶר: וַיֹּאמֶר כָּלֵב אֲשֶׁר־יַכֶּה אֶת־קִרְיַת־סֵפֶר וּלְכָדָהּ וְנָתַתִּי לוֹ אֶת־עַכְסָה
[יז] בִתִּי לְאִשָּׁה: וַיִּלְכְּדָהּ עָתְנִיאֵל בֶּן־קְנַז אֲחִי כָלֵב וַיִּתֶּן־לוֹ אֶת־עַכְסָה
[יח] בִתּוֹ לְאִשָּׁה: וַיְהִי בְּבוֹאָהּ וַתְּסִיתֵהוּ לִשְׁאוֹל מֵאֵת־אָבִיהָ שָׂדֶה וַתִּצְנַח
[יט] מֵעַל הַחֲמוֹר וַיֹּאמֶר־לָהּ כָּלֵב מַה־לָּךְ: וַתֹּאמֶר תְּנָה־לִּי בְרָכָה כִּי אֶרֶץ
הַנֶּגֶב נְתַתָּנִי וְנָתַתָּה לִי גֻּלֹת מָיִם וַיִּתֶּן־לָהּ אֶת גֻּלֹת עִלִּיּוֹת וְאֶת גֻּלֹת תַּחְתִּיּוֹת:
[כ] זֹאת נַחֲלַת מַטֵּה בְנֵי־יְהוּדָה לְמִשְׁפְּחֹתָם:
[כא] וַיִּהְיוּ הֶעָרִים מִקְצֵה לְמַטֵּה בְנֵי־יְהוּדָה
אֶל־גְּבוּל אֱדוֹם בַּנֶּגְבָּה קַבְצְאֵל וְעֵדֶר

מקום הערים למטה יהודה, שלא זכר כל הערים שהיו בנגובות שהוא הקלה: וכמה שאמ׳ בסוף הערים כל ערים ערי׳ ותצע וקלריתן, גם לתמוה

וְקִינָה וְדִימוֹנָה וַעֲדָעָדָה׃ [כג] וְקֶדֶשׁ וְחָצוֹר וְיִתְנָן׃ [כד] זִיף וְטֶלֶם וּבְעָלוֹת׃ [כה] וְחָצוֹר חֲדַתָּה וּקְרִיּוֹת חֶצְרוֹן הִיא חָצוֹר׃ [כו] אֲמָם וּשְׁמַע וּמוֹלָדָה׃ [כז] וַחֲצַר גַּדָּה וְחֶשְׁמֹן וּבֵית פָּלֶט׃ [כח] וַחֲצַר שׁוּעָל וּבְאֵר שֶׁבַע וּבִזְיוֹתְיָה׃ [כט] בַּעֲלָה וְעִיִּים וְאֶצֶם׃ [ל] וְעֶלְתּוֹלַד וְכִסִיל וְחָרְמָה׃ [לא] וְצִקְלַג וּמַדְמַנָּה וְסַנְסַנָּה׃ [לב] וְלְבָאוֹת וְשִׁלְחִים וְעַיִן וְרִמּוֹן כָּל־עָרִים עֶשְׂרִים וָתֵשַׁע וְחַצְרֵיהֶן׃ [לג] בַּשְּׁפֵלָה אֶשְׁתָּאוֹל וְצָרְעָה וְאַשְׁנָה׃ [לד] וְזָנוֹחַ וְעֵין גַּנִּים תַּפּוּחַ וְעֵינָם׃ [לה] יַרְמוּת וַעֲדֻלָּם שׂוֹכֹה וַעֲזֵקָה׃ [לו] וְשַׁעֲרַיִם וַעֲדִיתַיִם וְהַגְּדֵרָה וּגְדֵרֹתָיִם עָרִים אַרְבַּע־עֶשְׂרֵה וְחַצְרֵיהֶן׃ [לז] צְנָן וַחֲדָשָׁה וּמִגְדַּל־גָּד׃ [לח] וְדִלְעָן וְהַמִּצְפֶּה וְיָקְתְאֵל׃ [לט] לָכִישׁ וּבָצְקַת וְעֶגְלוֹן׃ [מ] וְכַבּוֹן וְלַחְמָס וְכִתְלִישׁ׃ [מא] וּגְדֵרוֹת בֵּית־דָּגוֹן וְנַעֲמָה וּמַקֵּדָה עָרִים שִׁשׁ־עֶשְׂרֵה וְחַצְרֵיהֶן׃ [מב] לִבְנָה וְעֶתֶר וְעָשָׁן׃ [מג] וְיִפְתָּח וְאַשְׁנָה וְנְצִיב׃ [מד] וְקְעִילָה וְאַכְזִיב וּמָרֵאשָׁה עָרִים תֵּשַׁע וְחַצְרֵיהֶן׃ [מה] עֶקְרוֹן וּבְנוֹתֶיהָ וְחַצְרֶיהָ׃ [מו] מֵעֶקְרוֹן וָיָמָּה כֹּל אֲשֶׁר־עַל־יַד אַשְׁדּוֹד וְחַצְרֵיהֶן׃ [מז] אַשְׁדּוֹד בְּנוֹתֶיהָ וְחַצְרֶיהָ עַזָּה בְּנוֹתֶיהָ וְחַצְרֶיהָ עַד־נַחַל מִצְרַיִם וְהַיָּם הַגָּדוֹל וּגְבוּל׃ [מח] וּבָהָר שָׁמִיר וְיַתִּיר וְשׂוֹכֹה׃ [מט] וְדַנָּה וְקִרְיַת־סַנָּה הִיא דְבִר׃ [נ] וַעֲנָב וְאֶשְׁתְּמֹה וַעֲנִים׃ [נא] וְגֹשֶׁן וְחֹלֹן וְגִלֹה עָרִים אַחַת־עֶשְׂרֵה וְחַצְרֵיהֶן׃ [נב] אָרַב וְדוּמָה וְאֶשְׁעָן׃ [נג] וְיָנוּם וּבֵית־תַּפּוּחַ וַאֲפֵקָה׃ [נד] וְחֻמְטָה וְקִרְיַת אַרְבַּע הִיא חֶבְרוֹן וְצִיעֹר עָרִים תֵּשַׁע וְחַצְרֵיהֶן׃ [נה] מָעוֹן כַּרְמֶל זִיף וְיוּטָה׃ [נו] וְיִזְרְעֶאל וְיָקְדְעָם וְזָנוֹחַ׃ [נז] קַיִן גִּבְעָה וְתִמְנָה עָרִים עֶשֶׂר וְחַצְרֵיהֶן׃ [נח] חַלְחוּל בֵּית־צוּר וְגְדוֹר׃ [נט] וּמַעֲרַת וּבֵית־עֲנוֹת וְאֶלְתְּקֹן עָרִים שֵׁשׁ וְחַצְרֵיהֶן׃ [ס] קְרִית־בַּעַל הִיא קִרְיַת יָעָרִים וְרַבָּה עָרִים שְׁתַּיִם וְחַצְרֵיהֶן׃ [סא] בַּמִּדְבָּר בֵּית הָעֲרָבָה מִדִּין וְסֹכָכָה׃ [סב] וְנִבְשָׁן וְעִיר־הַמֶּלַח וְעֵין גֶּדִי עָרִים שֵׁשׁ וְחַצְרֵיהֶן׃ [סג] וְאֶת־הַיְבוּסִי יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם לֹא־יָכְלוּ בְּנֵי יְהוּדָה לְהוֹרִישָׁם וַיֵּשֶׁב הַיְבוּסִי אֶת־בְּנֵי יְהוּדָה בִּירוּשָׁלַם עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

יו

[א] וַיֵּצֵא הַגּוֹרָל לִבְנֵי יוֹסֵף מִיַּרְדֵּן יְרִיחוֹ לְמֵי יְרִיחוֹ מִזְרָחָה הַמִּדְבָּר עֹלֶה מִיְרִיחוֹ בָּהָר בֵּית־אֵל׃ [ב] וְיָצָא מִבֵּית־אֵל לוּזָה וְעָבַר אֶל־גְּבוּל הָאַרְכִּי עָטָרוֹת׃ [ג] וְיָרַד יָמָּה אֶל־גְּבוּל הַיַּפְלֵטִי עַד־גְּבוּל בֵּית־חוֹרֹן הַתַּחְתֹּן וְעַד־גָּזֶר וְהָיָה תֹּצְאֹתָיו יָמָּה׃ [ד] וַיִּנְחֲלוּ בְנֵי־יוֹסֵף מְנַשֶּׁה וְאֶפְרַיִם׃ [ה] וַיְהִי גְּבוּל בְּנֵי־אֶפְרַיִם לְמִשְׁפְּחֹתָם וַיְהִי גְּבוּל נַחֲלָתָם מִזְרָחָה

לתמוה כי הם נפרטם אלו׳ וגו׳. שכיבו בשבתי יהודה ואחיך תמר עשרים ותשע ׃ וכתבו למפרשים שהתשעה אלו זכר בכלן היו לבני שמעון בתוך בני יהודה, והם נזכרות בתוך שמעון, ולפי שבתי יהודה היו מרובים ובית שמעון מועטים היו, לפיכך נתנו להם מנחלת בני יהודה, ועל זה נאמר בדברי הימים שבני שמעון היו להם ערי מושבותם וחלקם בתוך נחלת בני יהודה, ולא נזכרו בכלל הערים שנתנו לבני יהודה, לפי שלא היו מנחלתם, אלא מחלק בני יהודה נתנו להם, ולפיכך נמנו בכלל ערי בני יהודה, ולא נמנו בכלל ערי בני שמעון, ולפי שהיו מועטים היו להם ערים מועטות בתוך נחלת בני יהודה, ולפי שהיו מרובים היו להם ערים מרובות בתוך נחלת בני יהודה, ולפי שהיו מרובים היו להם ערים מרובות בתוך נחלת בני יהודה, ולפי שהיו מועטים היו להם ערים מועט

יהושע יז

ה עַטָרוֹת אַדָר עַד־בֵּית חוֹרוֹן עֶלְיוֹן׃ וַיֵּצֵא הַגְּבוּל הָיְמָה הַמִּכְמְתָת מִצָּפוֹן
ו וְנָסַב הַגְּבוּל מִזְרָחָה תַּאנַת שִׁלֹה וְעָבַר אוֹתוֹ מִמִּזְרַח יָנוֹחָה׃ וְיָרַד
ז מִיָּנוֹחָה עֲטָרוֹת וְנַעֲרָתָה וּפָגַע בִּירִיחוֹ וְיָצָא הַיַּרְדֵּן׃ מִתַּפּוּחַ יֵלֵךְ
הַגְּבוּל יָמָּה נַחַל קָנָה וְהָיוּ תֹצְאֹתָיו הַיָּמָּה זֹאת נַחֲלַת מַטֵּה בְנֵי־
ט אֶפְרַיִם לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ וְהֶעָרִים הַמְבֹדָלוֹת לִבְנֵי אֶפְרַיִם בְּתוֹךְ נַחֲלַת בְּנֵי־מְנַשֶּׁה׃
י כָּל־הֶעָרִים וַחֲצֵרֵיהֶן׃ וְלֹא הוֹרִישׁוּ אֶת־הַכְּנַעֲנִי הַיּוֹשֵׁב בְּגָזֶר וַיֵּשֶׁב הַכְּנַעֲנִי
בְּקֶרֶב אֶפְרַיִם עַד־הַיּוֹם הַזֶּה וַיְהִי לָמַס־עֹבֵד׃

יז

ה (ז) וְאמְרוּ לְמה נִתַּן לִי וְיִי הַגּוֹרָל לְמַטֵּה מְנַשֶּׁה כִּי־הוּא בְּכוֹר יוֹסֵף לָמָכִיר בְּכוֹר מְנַשֶּׁה אֲבִי הַגִּלְעָד כִּי
הָיוּ אַנְשֵׁי מִלְחָמָה וַיְהִי־לוֹ חַגִּלְעָד
ו (ב) וְהַבָּשָׁן׃ וַיְהִי לִבְנֵי מְנַשֶּׁה הַנּוֹתָרִים
לְמִשְׁפְּחֹתָם לִבְנֵי אֲבִיעֶזֶר וְלִבְנֵי־חֵלֶק
וְלִבְנֵי אַשְׂרִיאֵל וְלִבְנֵי־שֶׁכֶם וְלִבְנֵי־חֵפֶר
וְלִבְנֵי שְׁמִידָע אֵלֶּה בְּנֵי מְנַשֶּׁה בֶן־יוֹסֵף
ז (ג) הַזְּכָרִים לְמִשְׁפְּחֹתָם׃ וְלִצְלָפְחָד בֶּן־
חֵפֶר בֶּן גִּלְעָד בֶּן־מָכִיר בֶּן־מְנַשֶּׁה לֹא־הָיוּ
לוֹ בָנִים כִּי אִם־בָּנוֹת וְאֵלֶּה שְׁמוֹת
בְּנֹתָיו מַחְלָה וְנֹעָה חָגְלָה מִלְכָּה וְתִרְצָה׃
ח (ד) וַתִּקְרַבְנָה לִפְנֵי אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְלִפְנֵי
יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וְלִפְנֵי הַנְּשִׂיאִים לֵאמֹר יְהוָה צִוָּה אֶת־מֹשֶׁה לָתֵת־לָנוּ נַחֲלָה בְּתוֹךְ
ט אַחֵינוּ וַיִּתֶּן לָהֶם אל־פִּי יְהוָה נַחֲלָה בְּתוֹךְ אֲחֵי אֲבִיהֶן׃ וַיִּפְּלוּ חַבְלֵי־מְנַשֶּׁה
י עֲשָׂרָה לְבַד מֵאֶרֶץ הַגִּלְעָד וְהַבָּשָׁן אֲשֶׁר מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן׃ כִּי בְּנוֹת מְנַשֶּׁה נָחֲלוּ נַחֲלָה
יא בְּתוֹךְ בָּנָיו וְאֶרֶץ הַגִּלְעָד הָיְתָה לִבְנֵי־מְנַשֶּׁה הַנּוֹתָרִים׃ וַיְהִי גְּבוּל־מְנַשֶּׁה מֵאָשֵׁר הַמִּכְמְתָת
אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי שְׁכֶם וְהָלַךְ הַגְּבוּל אל־הַיְמִין אל־יֹשְׁבֵי עֵין תַּפּוּחַ׃ לִמְנַשֶּׁה
יב הָיְתָה אֶרֶץ תַּפּוּחַ וְתַפּוּחַ אל־גְּבוּל מְנַשֶּׁה לִבְנֵי אֶפְרָיִם׃ וַיֵּרֶד הַגְּבוּל נַחַל
קָנָה נֶגְבָּה לַנָּחַל עָרִים הָאֵלֶּה לְאֶפְרַיִם בְּתוֹךְ עָרֵי מְנַשֶּׁה וּגְבוּל מְנַשֶּׁה מִצָּפוֹן
יג לַנָּחַל וַיְהִי תֹּצְאֹתָיו הַיָּמָּה׃ נֶגְבָּה לְאֶפְרַיִם וְצָפוֹנָה לִמְנַשֶּׁה וַיְהִי הַיָּם גְּבוּלוֹ
יד וַיִּגְּעוּ בְּאָשֵׁר בְּיִשָּׂשכָר מִזְרָחָה׃ וַיְהִי לִמְנַשֶּׁה בְּיִשָּׂשכָר וּבְאָשֵׁר בֵּית־
שְׁאָן וּבְנוֹתֶיהָ וְיִבְלְעָם וּבְנוֹתֶיהָ וְאֵת־יֹשְׁבֵי דֹאר וּבְנוֹתֶיהָ וְיֹשְׁבֵי עֵין־דֹּר וּבְנוֹתֶיהָ
טו וְאֵת־יֹשְׁבֵי תַעְנַךְ וּבְנוֹתֶיהָ וְיֹשְׁבֵי מְגִדּוֹ וּבְנוֹתֶיהָ שְׁלֹשֶׁת הַנָּפֶת׃ וְלֹא יָכְלוּ בְּנֵי מְנַשֶּׁה
טז לְהוֹרִישׁ אֶת־הֶעָרִים הָאֵלֶּה וַיּוֹאֶל הַכְּנַעֲנִי לָשֶׁבֶת בָּאָרֶץ הַזֹּאת׃ וַיְהִי
כִּי חָזְקוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנוּ אֶת־הַכְּנַעֲנִי לָמַס וְהוֹרֵשׁ לֹא הוֹרִישׁוּ׃
יז (ט) וַיְדַבְּרוּ בְּנֵי יוֹסֵף אֶת־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר
מַדּוּעַ נָתַתָּה לִי נַחֲלָה גּוֹרָל אֶחָד וְחֶבֶל
אֶחָד וָאֲנִי עַם־רַב עַד אֲשֶׁר־עַד־כֹּה
יח (יא) בֵּרַכַנִי יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם יְהוֹשֻׁעַ
אִם־עַם־רַב אַתָּה עֲלֵה לְךָ הַיַּעְרָה
וּבֵרַאתָ לְךָ שָׁם בְּאֶרֶץ הַפְּרִזִי וְהָרְפָאִים
יט (יב) כִּי־אֵץ לְךָ הַר־אֶפְרָיִם׃ וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי
יוֹסֵף לֹא־יִמָּצֵא לָנוּ הָהָר וְרֶכֶב

(ז) ואמרו לאמר מה יתן לי הגורל למטה מנשה כי הוא בכור יוסף, לפי שקדם לזכור גורל לפרים מפני ברכת יעקב שאמר * לפרים ומנשה כראובן ושמעון יהיו לי, הודיע עתה שהיה קדימת פרים על פי הברכה, עם היות שמנשה היה בכור יוסף. ולפשר לומר עוד שנתן הכתוב למה לפי שבא המנשה לקח בחלקו בעבר הירדן בחלק הגלעד, כי הנה לראובן וגד נתכוונו לנוכח מקניהם, כמו שכתוב * ומקנה רב היה לבני ראובן ולבני גד, לפיכך אמרו לו מנין המקנה למה היה לו נוכח המקנה למה נתכוון? ואומר שעשה זה מפני גבורתו באומרו שהיה מבשר שיהיו בכור יוסף, והיה מכיר בכור מנשה, ולכן בקר לשבת שהיה כי הוא היה לו נוכח גבור ולפה להתיצב במקום מכבה, כדי להרחות העמים והגרים מן גבורתו: וזכר אלבני (ה) מנשה הנותרים שהיו שנה נם כן לבנות לצפחד שיהיו עמהם בתכו עשרה חלקים, והיה זה למשפחותם לפי כפי יוכלי מלרים ולפי כפי בני המקום:

(יא) וידברו בני יוסף אל יהושע וגו׳ כבר זכרתי שהאומנן בפרש פנחס בשעה ל״ה תרבו בחלקו הגדול ומה ל״ב שהפסוקים החלה, ומה שאומר שם בכלל בשני פירושיו, שם שתהיה כוללת לפרים ובאי שבט מנשה, לומר שהחלקו שבתן יהושע לשבטים יקר לחלקו ביניהם כלו, היה

שלשת הנפת תלתת פלכין, ולזה לחדי שלשה ולא יכלו בני מכסה להוריש את הערים ההלה לשה יום ויגרשו בני יוסף על יהושע וגו', כי מתחלה לא נתרעמו על שעשו עמהם עלתה ולא יכלו להם, ולכן לשה גורל לחד וחבל לחד, לפי שהפלת לשניהם גורל לחד חבל בפל קבליהו יחד ולשרע חלק שניהו בשקום הקשה הזה, ולזו עשית לנו שי גורלות בכהוב בכל הכתובים, תולי היה יוסף בשקום לחד כוח להכבד, והשיבם יהושע שיעלו להם בהר הפרזי והרפאים ויכרתו להם בל מה שירלו, והם השיבוהו שלש יוכלו את הכנעני כי [יט] חזק הוא, וזו לשה להם יהושע שלש יתן להם בהר גורל לחד כי ההר בלו יהיה להם ויקחו בל תוקפותיו, לעפי שרכב ברזל לבנעניים, לפי שהם עם רב ובח גדול להם לשני החלים לפרים ומכשה עבד. ולשי בבר זכרתי שלש נתן יהושע חלק לפרים ומכשה מחוברים יחד, ושלש זכר הכתוב זה כי לם שבפל הגורל שיתדבקו גבוליהם ויהיו שכנים, לבל החלק והנחלה לבל לחד מהם בח בנפל בפני עלמו, ופשט הכתוב יורה שלש היתה מוחקת ליה שבפל חלקם בין לוחים קשים הכנעני שוכר, לבל שהיה חלקם קטן בפי רבוי לשניהם, ולזה בתלוכה הרחשונה לא זכרו דבר מהלוחים, כי לם שהיה עם רב ולרבו ובחלתו היתה מועטת, וגם הרב לא פירש בתה יובלו הטענות ותה הוא יסוד המחלוקת אשר בין בני יוסף ובין יהושע, כי בני יוסף בשהייעו בטענותם שהיות לשמוני רכב ברזל ויהושע בשהיע שהוא בזה בנגדם: והלשון בתב בפירוש הפרשה שבני יוסף שלחו הרחבת חלקם להיותם רבים, ויהושע השיבם שי דברים. החחד שיעלו ההר אשר אתך בתוך בחלתם שהוא יער גדול ושיכרתו העצים ובזה ירחיבו גבולם. והשני שיבנו בארץ הפרזי והרפאים הכמוכים להם וילחמו עמם וירשו את ארלם לם לא יספיק להם ההר, ווזה כי אין לך הר לפרים, לל לם יהיה קטן ולא ההר שזכרתי. ושבני יוסף השיבו לשניהם לא יתנו להם את ההר, לל לא יספיק להם ההר וזהו בשנד הטענה הרחשונה, ולשניה שאמר אחרי בחלתם שלש יעלו להם ההר וזהו בשנד שהיו אומרים להם שהיות ההר בלו יער ולא יספיק להם, לשון בפק שעם רב אתה ובח גדול לך מלד הרבוי שאתה מתרבה, ולזה הוא מבואר שאמר שבתי לך שיבנו גורל לחד מוגבל שלש יתן הרחבתו, כי הר יהיה לך כי יער הוא וברחתו, וזה שמה שיתבן לך בקלות להיותך עם רב, ועוד יהיו לך תוקפותיו ועם ההר ועם תוקפותיו יתרחב גבולך, וזה בנד הטענה הרחשונה. לחר זה השיב לשבטי מחלחי הלוחים ונרוז וחמר כי תורים את הבנעני, לל וגם כי תוכל להורים את הבנעני לעפי שרכב ברזל לו וכי חזק הוא, לפי ששניהם לפרים ומכשה תוכלו על זה ותתקבלו לשוחה מה שלש יהיה לשבט לחד עם דעתו. וזהו הלשון בעדו על פי הפסוקים והוא פירוש בלה: והמבט הלשון בתב שהיה זאת המוחה לבני מכשה לבדו, כי הם חשר בתבו מספר יוסף מפרים למספר בחי החרן, והוכיח זה ממה שאמר לחשר בבית אשר ובכותיה וגו' שהיה למכשה, ומה שאמר לחשר ויאמר יהושע אל בית יוסף לפרים ומכשה יבבר ויורה שברחשונה עם לחד מהם יבבר. והברחה אלי בפירוש הפסוקים הוא שבני יוסף בלם לפרים ומכשה בלו על יהושע, ולבן קרלם בני יוסף בבלל, לפי שהחלוקה היה לשני מכשה לבד, ולזה לחר מדוע בתת לי ולא לחר מדוע בתת לנו וגו', ולזי עם רב ולא לחר ולברבו עמים רבים, כי היה מכשה לבדו מדבר והוא לשר בתרבה זרעו, במו שלחר עד לשר עד בה ברבני ה'. והבה לחרו בחלה נורל לחד וחבל לחד, שלשה לשונות החלו ירחה בלתי לריך, והיה רלוי שיחר לחד מהם בחלה לו חבל לו נורל. גם יקשה לם הוא היה חבי שבע תיך בתרעם מחשר בתנו לו נורל לחד וחבל לחד? והם היה קושב שיתנו לו שתי נורלות? והבה התורה לא בתבה שיתנו שבי נורלות, חלה שלריך יהיו בחלתו. וגם לחרו חבל לחד הוקש לחבי למה? שלא מבחתי בבל הבחלו שם חבל לו בבאן. ולבן לחשוב שבתנו מבשה בתרעם שבתנו לו בשהנבילו בחלתו נורל לחד במו לשחר השבטי הלוחים, ולחבם בעבין החלק היה בטן מחד, ובתרעם מזה לפי שהיה ביד יהושע להרבות הבחלות במו שבבר זברתי, ולחרו בזה שהנורל שהיה המבחר חלק ומחזו הבחלה היה נורל לחד שלם במו נורל יהודה הנדול שבשבטים, לבל החלק לשר נתנו לו לא היה בן, בי היה דבר מועט בהייתו עם רב. ובבל הבחתי בבחן לא לחרו על החלק בי לם להודיע שהיה דבר רע, במו * ובבל במדן, * ובבל עול בבחריב, * יחזקיה לחבל, * פירים וחבלים, ויחר שבתן לו בבל ובלב לחד שבפי רבוי לפניהם ומרוחם היה לוחה הבחלה בבל ובלב נדול. גם לפשר שיבורש בבל על המלה לשר בם יחלקו הארץ, בי בבל בבלל יחר על העבות, * בחבלי לדם לחבשם, * ותלמיך בחבל חחלק, * חבלים נפלו לי, ויחר שעם היות שבתן לבל שבע חבלים ומדות רבות מהארץ, הבה לחבי שבע מבי' בתן בל בך מעט בלנו לא בתן לו בי לם חבל ארץ לבד, ולבן לחר בתן לזון חבל, מה שלא בחר בחלו החלוקות בלם. ויהיה פירוש הבתוב מדוע בלשר בתת לי בחלה בתת לי בורל לחד, במו שבתת לבבני הנדולים לדעת מקום הארץ ונבולו לשר בו יהיה חלקו, ועם זה לא בתת לי בי לם חבל לחד מהארץ (רומז לחלק הקטן) בהיותי עם רב עד שיחשב ברבני ה' בל בך בשבע בי לם בדרך בבי, וזהו עד לשר עד בה ברבני ה', לל במו שהרחשונה היה מברבת ה' היות לפרים ומכשה שבי שבטי'בבה עד בה בעבין רבוי העם היה עניבו ברבת ה' לא רבוי בפי המחנה הטבעי. וחול דרשו על בה, זהו מה שבתת לחברהם בה יהיה זרעך, לחרו שבתקיים זה בהם, ויהושע השיבם לם עם רב לתה עלה לך היערה וגו'. ולדעתי (והוא הברחה מהבתו') שהיה ההר בחלת לפרי' במו שלחר הר לפרים, לבל לחרי ההר מלד העמק לשר לחרין היה לרץ הפרזי והרפאים והיה בחלת בני מכשה, במו שלח' בבל הבנעני היושב בעמק לשר בנית שלן ובבותיה ולשר בבית יזרעאל, שזה היה בחלת בני מכשה. והבה יהושע לחר להיהם שיעלו ההרה יער ומשם יקחו ויבבשו ארץ הפרזי והרפאים, ויהיה לם בן לחרו וברלת לך, לינו חוזר ליער ולהר, בי לם יבבשו הפרזי והרפאים יהיה להם ארץ ומבוא, ונתן הסבה בהיות זה בקל להיהם בלחרו בי אין לך הר לפרים, לל קרוב הוא לך הר לפרים לחיך, ולם בן בקלות תעלה להר ותרד ממנו לעמק ולנרש הלוחים אשר שם. וגבי יוסף השיבוהו לא ימלא לנו ההר ורבב ברזל בבל הבנעני, לל לא ידענו לם בוונתך לומר שבתיושב בהר לו שחזנו בהיהם עם הבנעני? ולם לחרת שבתיושב בהר לינו לישבר בי ההר הוא מבחלת לפרים ואיך בחזיק בו? וזהו לא ימלא לנו ההר בי לינו חלקנו, ולם היה דעתך שחההר בלתם עם הלוחים? דע שלא בוכל חלינו, בי רבב ברזל בבל הבנעני היושב בארץ העמק,

מיבה ב' ד' יעני', בו' שם בל"ד' שם י"ג ר' הושע יח' ד' עמוס ג', ו' תלים י"ג ג

פסיקתא פר' פנחס (עו)

(יט)

[ח] וַיָּקֻמוּ הָאֲנָשִׁים וַיֵּלֵכוּ וַיְצַו יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הַהֹלְכִים לִכְתֹּב אֶת־הָאָרֶץ לֵאמֹר לְכוּ וְהִתְהַלְּכוּ בָאָרֶץ וְכִתְבוּ אֹתָהּ וְשׁוּבוּ אֵלָי וּפֹה אַשְׁלִיךְ לָכֶם גּוֹרָל לִפְנֵי יְהוָה בְּשִׁלֹה׃ [ט] וַיֵּלְכוּ הָאֲנָשִׁים וַיַּעַבְרוּ בָאָרֶץ וַיִּכְתְּבוּהָ לְעָרִים

כל אחד לותו העתיד על עצמו היו דוקים עיין התלוקה /
ותקנו

ח

(ח) וקמו הלו כל עיקר כאן ישראל
וגו׳ • וכן שקהלנו
כאן ישראל בשלה / ולמה
הפרשיות שום היה בשנת
כתרבעה עשר לנוסף לארץ
בשנה הלחלוקה מתחלקן /
ובשל יהושע שהי׳ עתיד המשכן
בגלגל ובקהלו שו להשכין
שכינה להל מועד בשילה • ולקהל
שעשו בית מנוחה שלמעשה
קיץ עין והיריעות שלמעלה / והיו
שנו כ׳ ג׳ שנתי דוד * ולארץ החלקוה
יושב בתוך היריעה • ומלחו
כתוך לוה שלחר הכתוב פעם
יקראהו בית מכני הכותלים
שהיו מתכנים כנגיה / כמו
שנו ת׳ כ׳ כל שנתי *ותניאהו בית ס׳ שילה /
ופעם יקראהו להל מכני
הכרך שהי מיריעו׳ שלמעלה /
ובפעם * ויעוד משכן שילה
להל שכן באדם / שלמוך להל
היה • כת כיצד ? שהיה בית
הכנסיה שלמעה ויריעות
שלמעלה • ועתה שם המשכן
כשילה שלש מחות ושנים
ועשר שנים (כפי חשבון סדר
עולם) עד שהגלו פלשתים
את הארון / ועלין שמר ויעוד
חשכן שיל׳ וגו׳ : ולפי שעשרו
שבעה שנשים שלח חלקו
כחלקים / שמר להלקים יהושע
(ג) עד חנה חתם מתרפים לבח
לרשת את הארץ וגו׳ / והיה
רחוי שיהיה לבח לחלוק את
הארץ / לבל היתה כוונתו
שישראל היו דוחים חלוק
הארץ ובלתי חפשים בחלוקה /
כדי שלא תשאר תוכח על כל
שבט ושבט ללחלו עם החלוקים
שאר כתוך גבולו / וכדי שיעזרו חלו לחלו וכדי שלא יקח
כל אחד לותו העתיד על עצמו היו דוקים עיין התלוקה /

[ד] הַתְּהַלְּכוּ כָל־עֶדֶת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שִׁלֹּשָׁה בַּשְּׁכִינוּ שָׁם אֶת־אָהֳלֵי מוֹעֵד וְהָאָרֶץ
[ג] נִכְבָּשָׁה לִפְנֵיהֶם׃ וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד־אָנָה אַתֶּם מִתְרַפִּים
אֲשֶׁר לֹא־חֲלָקָה אֶת־נַחֲלַתְכֶם שִׁבְעָה שִׁבְטִים׃ [ד] תְּנוּ לָכֶם שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים לְשָׁבֶט
וְאֶשְׁלְחֵם וְיָקוּמוּ וְיִתְהַלְּכוּ בָאָרֶץ וְיִכְתְּבוּהָ לְפִי נַחֲלָתָם וְיָבֹאוּ
אֵלָי׃ [ה] וְהִתְחַלְּקוּ אֹתָהּ לְשִׁבְעָה חֲלָקִים יְהוּדָה יַעֲמֹד עַל־גְּבוּלוֹ מִנֶּגֶב וּבֵית
יוֹסֵף יַעַמְדוּ עַל־גְּבוּלָם מִצָּפוֹן׃ [ו] וְאַתֶּם תְּכְתְּבוּ אֶת־הָאָרֶץ שִׁבְעָה חֲלָקִים
וַהֲבֵאתֶם אֵלַי הֵנָּה וְיָרִיתִי לָכֶם גּוֹרָל׃ [ז] פֹּה לִפְנֵי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ׃ כִּי אֵין־חֵלֶק
לַלְוִיִּם בְּקִרְבְּכֶם כִּי־כְהֻנַּת יְהוָה׃ נַחֲלָתוֹ וְגָד וּרְאוּבֵן וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה
לָקְחוּ נַחֲלָתָם מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן מִזְרָחָה׃ אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה׃
[ח] וַיָּקֻמוּ הָאֲנָשִׁים וַיֵּלְכוּ וַיְצַו יְהוֹשֻׁעַ
אֶת־הַהֹלְכִים לִכְתֹּב אֶת־הָאָרֶץ לֵאמֹר
לְכוּ וְהִתְהַלְּכוּ בָאָרֶץ וְכִתְבוּ אֹתָהּ
וְשׁוּבוּ אֵלָי וּפֹה אַשְׁלִיךְ לָכֶם גּוֹרָל
לִפְנֵי יְהוָה בְּשִׁלֹה׃ [ט] וַיֵּלְכוּ הָאֲנָשִׁים
וַיַּעַבְרוּ בָאָרֶץ וַיִּכְתְּבוּהָ לְעָרִים

(ד) תנו לכם שלשה אנשים לשבט / ואשלחם ויקומו ויתהלכו בארץ ויכתבוהו לפי נחלתם ויבאו אלי׃ [ה] והתחלקו אותה לשבעה חלקים יהודה יעמוד על גבולו מנגב ובית יוסף יעמדו על גבולם מצפון׃ [ו] וכתבתם את הארץ שבעה חלקים והבאתם הנה אלי ויריתי לכם גורל פה לפני יהוה אלהינו׃ [ז] כי אין חלק ללוים בקרבכם כי כהנת יהוה נחלתו וגד וראובן וחצי שבט המנשה לקחו נחלתם מעבר לירדן מזרחה׃ אשר נתן להם משה עבד יהוה׃ [ח] ויקמו האנשים וילכו ויצו יהושע את־ההלכים לכתב את־הארץ לאמר לכו והתהלכו בארץ וכתבו אתה ושובו אלי ופה אשלך לכם גורל לפני יהוה בשלה׃ [ט] וילכו האנשים ויעברו בארץ ויכתבוה לערים

(ה) יהודה יעמוד על גבולו מנגב ובית יוסף יעמדו על גבולם מצפון׃ [ו] וכתבתם את הארץ שבעה חלקים והבאתם הנה אלי ויריתי לכם גורל פה לפני יהוה אלהינו׃ [ז] כי אין חלק ללוים בקרבכם כי כהנת יהוה נחלתו וגד וראובן וחצי שבט המנשה לקחו נחלתם מעבר לירדן מזרחה׃ אשר נתן להם משה עבד יהוה׃ [ח] ויקמו האנשים וילכו ויצו יהושע את־ההלכים לכתב את־הארץ לאמר לכו והתהלכו בארץ וכתבו אתה ושובו אלי ופה אשלך לכם גורל לפני יהוה בשלה׃ [ט] וילכו האנשים ויעברו בארץ ויכתבוה לערים

(ו) ואתם תכתבו את הארץ שבעה חלקים והבאתם הנה אלי ויריתי לכם גורל פה לפני יהוה אלהינו׃ [ז] כי אין חלק ללוים בקרבכם כי כהנת יהוה נחלתו וגד וראובן וחצי שבט המנשה לקחו נחלתם מעבר לירדן מזרחה׃ אשר נתן להם משה עבד יהוה׃ [ח] ויקמו האנשים וילכו ויצו יהושע את־ההלכים לכתב את־הארץ לאמר לכו והתהלכו בארץ וכתבו אתה ושובו אלי ופה אשלך לכם גורל לפני יהוה בשלה׃ [ט] וילכו האנשים ויעברו בארץ ויכתבוה לערים

(ז) כי אין חלק ללוים בקרבכם כי כהנת יהוה נחלתו וגד וראובן וחצי שבט המנשה לקחו נחלתם מעבר לירדן מזרחה׃ אשר נתן להם משה עבד יהוה׃ [ח] ויקמו האנשים וילכו ויצו יהושע את־ההלכים לכתב את־הארץ לאמר לכו והתהלכו בארץ וכתבו אתה ושובו אלי ופה אשלך לכם גורל לפני יהוה בשלה׃ [ט] וילכו האנשים ויעברו בארץ ויכתבוה לערים

(ח) ויקמו האנשים וילכו ויצו יהושע את־ההלכים לכתב את־הארץ לאמר לכו והתהלכו בארץ וכתבו אתה ושובו אלי ופה אשלך לכם גורל לפני יהוה בשלה׃ [ט] וילכו האנשים ויעברו בארץ ויכתבוה לערים

(ט) וילכו האנשים ויעברו בארץ ויכתבוה לערים

(ד) עד אנה אתם מתרפים לבא לרשת את הארץ וגו׳ / והיה רחוי שיהיה לבא לחלוק את הארץ / לבל היתה כוונתו שישראל היו דוחים חלוק הארץ ובלתי חפשים בחלוקה / כדי שלא תשאר תוכח על כל שבט ושבט ללחלו עם החלוקים שאר בתוך גבולו / וכדי שיעזרו חלו לחלו וכדי שלא יקח כל אחד לותו העתיד על עצמו היו דוקים עיין התלוקה /

(ה) יהודה יעמוד על גבולו מנגב ובית יוסף יעמדו על גבולם מצפון׃ [ו] וכתבתם את הארץ שבעה חלקים והבאתם הנה אלי ויריתי לכם גורל פה לפני יהוה אלהינו׃ [ז] כי אין חלק ללוים בקרבכם כי כהנת יהוה נחלתו וגד וראובן וחצי שבט המנשה לקחו נחלתם מעבר לירדן מזרחה׃ אשר נתן להם משה עבד יהוה׃ [ח] ויקמו האנשים וילכו ויצו יהושע את־ההלכים לכתב את־הארץ לאמר לכו והתהלכו בארץ וכתבו אתה ושובו אלי ופה אשלך לכם גורל לפני יהוה בשלה׃ [ט] וילכו האנשים ויעברו בארץ ויכתבוה לערים

(ו) ואתם תכתבו את הארץ שבעה חלקים והבאתם הנה אלי ויריתי לכם גורל פה לפני יהוה אלהינו׃ [ז] כי אין חלק ללוים בקרבכם כי כהנת יהוה נחלתו וגד וראובן וחצי שבט המנשה לקחו נחלתם מעבר לירדן מזרחה׃ אשר נתן להם משה עבד יהוה׃ [ח] ויקמו האנשים וילכו ויצו יהושע את־ההלכים לכתב את־הארץ לאמר לכו והתהלכו בארץ וכתבו אתה ושובו אלי ופה אשלך לכם גורל לפני יהוה בשלה׃ [ט] וילכו האנשים ויעברו בארץ ויכתבוה לערים

(ז) כי אין חלק ללוים בקרבכם כי כהנת יהוה נחלתו וגד וראובן וחצי שבט המנשה לקחו נחלתם מעבר לירדן מזרחה׃ אשר נתן להם משה עבד יהוה׃ [ח] ויקמו האנשים וילכו ויצו יהושע את־ההלכים לכתב את־הארץ לאמר לכו והתהלכו בארץ וכתבו אתה ושובו אלי ופה אשלך לכם גורל לפני יהוה בשלה׃ [ט] וילכו האנשים ויעברו בארץ ויכתבוה לערים

(ח) ויקמו האנשים וילכו ויצו יהושע את־ההלכים לכתב את־הארץ לאמר לכו והתהלכו בארץ וכתבו אתה ושובו אלי ופה אשלך לכם גורל לפני יהוה בשלה׃ [ט] וילכו האנשים ויעברו בארץ ויכתבוה לערים

(ט) וילכו האנשים ויעברו בארץ ויכתבוה לערים

ותקנו כפי מה שראו לכם תרכו בחלתו וגו׳, ומכני זה לשון הכתוב ויגלך להם יהושע גורל ונומר, ויחלק את הארץ וגו׳, הנה הגורל היה לבחור מקום בחלת כל שבט ושבט, והחלוקה שעשה יהוש׳ היה בכמות הארץ הראוי לבחלת כל אחד מהם:

(י) לשבעה חלקים על־ספר ויבאו אליו יהושע אל־המחנה שילה:
[י] וישלך להם יהושע גורל בשילה לפני יהוה ויחלק־שם יהושע את־הארץ לבני ישראל במחלקותם:
[יא] ויעל גורל מטה בני־בנימן למשפחתם ויצא גבול גורלם בין בני יהודה

(יא) ויעל גורל מטה בניימין וגו׳, עד וידבר ה׳ אל יהושע ונומר * זכר שעלה גורלו בניימין מקום גורלו בין בני יהודה ובין בני יוסף ותאר גבולו כלם, ואחר כך זכר הערים אשר בחלו בגורלו:

יג ובין בני יוסף: ויהי להם הגבול לפאת צפונה מן־הירדן ועלה הגבול אל־
יג כתף יריחו מצפון ועלה בהר ימה והיה תוצאתיו מדברה בית און: ועבר משם
הגבול לוזה אל־כתף לוז נגבה היא בית אל וירד הגבול עטרות אדר על־
יד הר אשר מנגב לבית־חורון התחתון: ותאר הגבול ונסב לפאת־ים נגבה מן־
ההר אשר על־פני בית־חורון נגבה והיה תוצאתיו אל־קרית־בעל היא
טו קרית ערים עיר בני יהודה זאת פאת־ים: ופאת־נגבה מקצה קרית ערים
יז והיצא הגבול ימה ויצא אל־מעין מי נפתוח: וירד הגבול אל־קצה ההר אשר
על־פני גי בן־הנם אשר בעמק רפאים צפונה וירד גי הנם אל־כתף היבוסי
יז נגבה וירד עין רגל: ותאר ממצפון ויצא עין שמש ויצא אל־גלילות אשר־
יח נכח מעלה אדמים וירד אבן בהן בן־ראובן: ועבר אל־כתף מול־הערבה צפונה
יט וירד הערבתה: ועבר הגבול אל־כתף בית־חגלה צפונה והיה תוצאתיו
הגבול אל־לשון ים־המלח צפונה אל־קצה הירדן נגבה זה גבול נגב:
כ והירדן יגבל־אתו לפאת־קדמה זאת נחלת בני בנימן לגבוליה סביב למשפחתם:
כא והיו הערים למטה בני בנימן למשפחותיהם יריחו ובית־חגלה ועמק קציץ:
כא, כג, כד ובית הערבה וצמרים ובית אל: והעוים והפרה ועפרה: וכפר העמני
כה׳ כו והעפני וגבע ערים שתים־עשרה וחצריהן: גבעון והרמה ובארות: והמצפה
כו, כח והכפרה והמוצה: ורקם וירפאל ותראלה: והצלע האלף והיבוסי היא ירושלם
גבעת קרית ערים ארבע־עשרה וחצריהן זאת נחלת בני־
בנימן למשפחתם:

יט

ט (ט) וכן זכר בבני שמעון שהיה [ח] ויצא הגורל השני לשמעון למטה בני־ יא, כד, הגורל הבני, וגורל זבולן
לב, ח) חלקיו, וגורל יששכר הכביעי, וגורל אשר החמישי, וגורל נפתלי הששי, וגורל בן הששיעי והחתימון שבהם:
(טו) ושתים שהפרשים שהם שבע בכלן ויש גורל מהם ויעלו וגומ׳, ירמה שבני בן מהם עלה נחלתם בתוך מהם, שלא הספיקה להם הארץ הכתובת לפי היה בגורלם לשבת שם, והלכו לקחת להם מן לשם שהיה מחלקתם כמו שיבוא בספר יהושע * ויהיו בן, וזה שלא היו לשם מחלקת, לפי שהרבו בני בן מלך ונתעשר הארץ בחלקם להם שלא לכתוב לשם שלא היה מהארץ הנחלקת לשבעה החלקים, לפי שהיה בדרך רחוק מהן מחלקי השבטים והיה סוף תחום הארץ ישראל, כמו שתאמ׳ * מהן ועד נאמר שם כ׳ ל׳ שנה, ולפי שלקחו כזה מה שלא כיתלקם בספרו הכתוב, ואחכם שם קרוי זה לאחר מות יהושע בימי בעל מיכה לוי זכרו כאן? לחזוק שכותב הספר לו בתקון והתקון לחזקו כתבו שהיה ימים רבים לאחרי מות יהושע, והחלים עניין בני יהודה בכאן להגלי הספור עם היות שנעשה לאחר * והנה בשמות הגבולים והערי׳ החלה ומכיוס לא שמתי לבי, כי לי כתב שאחרו בו המפרשים, ועם זה בשלם בפסוק תלוקת הארץ לג׳ השבטים:

ט ג I ויעל

ט וַיַּעַל הַגּוֹרָל הַשְּׁלִישִׁי לִבְנֵי זְבוּלֻן
לְמִשְׁפְּחֹתָם וַיְהִי גְּבוּל נַחֲלָתָם עַד־
י סָרִיד: וְעָלָה גְבוּלָם יָמָּה וּמַרְעָלָה
וּפָגַע בְּדַבֶּשֶׁת וּפָגַע אֶל־הַנַּחַל אֲשֶׁר
יא עַל־פְּנֵי יָקְנְעָם: וְשָׁב מִשָּׁרִיד קֵדְמָה
מִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ עַל־גְּבוּל כִּסְלֹת תָּבֹר
וְיָצָא אֶל־הַדָּבְרַת וְעָלָה יָפִיעַ:
יב וּמִשָּׁם עָבַר קֵדְמָה מִזְרָחָה גִּתָּה חֵפֶר
עִתָּה קָצִין וְיֹצֵא רִמּוֹן הַמִּתְאָר הַנְּעָה:
יג וְנָסַב אֹתוֹ הַגְּבוּל מִצְּפוֹן חַנָּתֹן וְהָיוּ
יד תֹּצְאֹתָיו גֵּי יִפְתַּח־אֵל: וְקַטָּת וְנַהֲלָל
וְשִׁמְרוֹן וְיִדְאֲלָה וּבֵית לָחֶם עָרִים
טו שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה וַחֲצֵרֵיהֶן: זֹאת נַחֲלַת
בְּנֵי־זְבוּלֻן לְמִשְׁפְּחֹתָם הֶעָרִים הָאֵלֶּה
טז וַחֲצֵרֵיהֶן: לְיִשָּׂשכָר יָצָא הַגּוֹרָל הָרְבִיעִי
לִבְנֵי יִשָּׂשכָר לְמִשְׁפְּחֹתָם:
יז וַיְהִי גְּבוּלָם יִזְרְעֶאלָה וְהַכְּסֻלוֹת
יח וְשׁוּנֵם: וַחֲפָרַיִם וְשִׁיאוֹן וַאֲנָחַרַת:
יט כה וְרַבִּית וְקִשְׁיוֹן וָאָבֶץ: וְרֶמֶת וְעֵין־
כ כו גַּנִּים וְעֵין חַדָּה וּבֵית פָּצֵץ: וּפָגַע
הַגְּבוּל בְּתָבוֹר וְשַׁחֲצוּמָה וּבֵית שֶׁמֶשׁ
וְהָיוּ תֹּצְאוֹת גְּבוּלָם הַיַּרְדֵּנָה שֵׁשׁ־
כא עֶשְׂרֵה וַחֲצֵרֵיהֶן: זֹאת נַחֲלַת מַטֵּה
בְּנֵי־יִשָּׂשכָר לְמִשְׁפְּחֹתָם הֶעָרִים
כב כז וַחֲצֵרֵיהֶן: וַיֵּצֵא הַגּוֹרָל הַחֲמִישִׁי לְמַטֵּה
כג בְּנֵי־אָשֵׁר לְמִשְׁפְּחֹתָם: וַיְהִי גְּבוּלָם
כד חֶלְקַת וְחָלִי וּבֶטֶן וְאַכְשָׁף: וְאַלַמֶּלֶךְ
כה וְעַמְעָד וּמִשְׁאָל וּפָגַע בַּכַּרְמֶל הַיָּמָּה
כו וְשִׁחֹר לִבְנָת: וְשָׁב מִזְרַח הַשֶּׁמֶשׁ
בֵּית דָּגוֹן וּפָגַע בִּזְבוּלֻן וּבְגֵי יִפְתַּח־
אֵל צָפוֹנָה בֵּית הָעֵמֶק וּנְעִיאֵל וְיֹצֵא
כז אֶל־כָּבוּל מִשְּׂמֹאל: וְעֶבְרֹן וּרְחֹב
כח וְחַמּוֹן וְקָנָה עַד צִידוֹן רַבָּה: וְשָׁב
הַגְּבוּל הָרָמָה וְעַד־עִיר מִבְצַר־צֹר
וְשָׁב הַגְּבוּל חֹסָה וְהָיוּ תֹצְאֹתָיו הַיָּמָּה
כט מֵחֶבֶל אַכְזִיבָה: וְעַמָּה וַאֲפֵק וְרְחֹב
ל עָרִים עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם וַחֲצֵרֵיהֶן:
לא זֹאת נַחֲלַת מַטֵּה בְנֵי־אָשֵׁר לְמִשְׁפְּחֹתָם
הֶעָרִים הָאֵלֶּה וַחֲצֵרֵיהֶן:

לב לִבְנֵי נַפְתָּלִי יָצָא הַגּוֹרָל הַשִּׁשִּׁי לִבְנֵי
לג נַפְתָּלִי לְמִשְׁפְּחֹתָם: וַיְהִי גְּבוּלָם
מֵחֶלֶף מֵאֲלוֹן בְּצַעֲנַנִּים וַאֲדָמִי הַנֶּקֶב
וְיַבְנְאֵל עַד־לַקּוּם וַיְהִי תֹּצְאֹתָיו
לד לַיַּרְדֵּן: וְשָׁב הַגְּבוּל אַזְנוֹת תָּבוֹר וְיָצָא מִשָּׁם חֻקֹּקָה וּפָגַע
בִּזְבוּלֻן מִנֶּגֶב וּבְאָשֵׁר פָּגַע מִיָּם
לה בִּיהוּדָה הַיַּרְדֵּן מִזְרַח הַשָּׁמֶשׁ: וְעָרֵי
לו מִבְצַר הַצִּדִּים צֵר וְחֲמַת רַקַּת וְכִנֶּרֶת:
לז וְאַדָמָה וְהָרָמָה וְחָצוֹר: וְקֶדֶשׁ וְאֶדְרֶעִי
לח וְעֵין חָצוֹר: וְיִרְאוֹן וּמִגְדַּל־אֵל חֹרֶם
לט וּבֵית עֲנָת וּבֵית שֶׁמֶשׁ עָרִים
מ תִּשַּׁע־עֶשְׂרֵה וַחֲצֵרֵיהֶן: זֹאת נַחֲלַת
מא מַטֵּה בְנֵי־נַפְתָּלִי לְמִשְׁפְּחֹתָם הֶעָרִים
מב וַחֲצֵרֵיהֶן: לְמַטֵּה בְנֵי־דָן לְמִשְׁפְּחֹתָם
מג יָצָא הַגּוֹרָל הַשְּׁבִיעִי: וַיְהִי גְּבוּל
נַחֲלָתָם צָרְעָה וְאֶשְׁתָּאוֹל וְעִיר שָׁמֶשׁ:
מד וְשַׁעַלַבִּים וְאַיָלוֹן וְיִתְלָה: וְאֵילוֹן
מה וְתִמְנָתָה וְעֶקְרוֹן: וְאֶלְתְּקֵה וְגִבְּתוֹן
מו וּבַעֲלָת: וְיֵהֻד וּבְנֵי־בָרָק וְגַת־
מז רִמּוֹן: וּמֵי הַיַּרְקוֹן וְהָרַקּוֹן עִם־
מח הַגְּבוּל מוּל יָפוֹ: וַיֵּצֵא גְּבוּל בְּנֵי־
דָן מֵהֶם וַיַּעֲלוּ בְנֵי־דָן וַיִּלָּחֲמוּ עִם־
לֶשֶׁם וַיִּלְכְּדוּ אֹתָהּ וַיַּכּוּ אֹתָהּ לְפִי־
חָרֶב וַיִּרְשׁוּ אוֹתָהּ וַיֵּשְׁבוּ בָהּ וַיִּקְרְאוּ
מט לְלֶשֶׁם דָּן כְּשֵׁם דָּן אֲבִיהֶם: זֹאת
נַחֲלַת מַטֵּה בְנֵי־דָן לְמִשְׁפְּחֹתָם
נ הֶעָרִים הָאֵלֶּה וַחֲצֵרֵיהֶן: וַיְכַלּוּ לִנְחֹל
אֶת־הָאָרֶץ לִגְבוּלֹתֶיהָ וַיִּתְּנוּ בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל נַחֲלָה לִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן בְּתוֹכָם:
נא עַל־פִּי יְהוָה נָתְנוּ לוֹ אֶת־הָעִיר אֲשֶׁר שָׁאָל אֶת־תִּמְנַת־סֶרַח בְּהַר
אֶפְרָיִם וַיִּבֶן אֶת־הָעִיר וַיֵּשֶׁב בָּהּ:
נב אֵלֶּה הַנְּחָלוֹת אֲשֶׁר־נִחֲלוּ אֶלְעָזָר
הַכֹּהֵן וִיהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן וְרָאשֵׁי הָאָבוֹת
לְמַטּוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּגוֹרָל בְּשִׁלוֹ
לִפְנֵי יְהוָה פֶּתַח אֹהֶל מוֹעֵד וַיְכַלּוּ
מֵחִלֵּק אֶת־הָאָרֶץ:

כ

[א] וַיְדַבֵּר יְהוָה אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לֵאמֹר׃
[ב] דַּבֵּר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר תְּנוּ לָכֶם
אֶת־עָרֵי הַמִּקְלָט אֲשֶׁר־דִּבַּרְתִּי אֲלֵיכֶם
[ג] בְּיַד־מֹשֶׁה׃ לָנוּס שָׁמָּה רֹצֵחַ מַכֵּה־
נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה בִּבְלִי־דָעַת וְהָיוּ לָכֶם
[ד] לְמִקְלָט מִגֹּאֵל הַדָּם׃ וְנָס אֶל־אַחַת
מֵהֶעָרִים הָאֵלֶּה וְעָמַד פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר
וְדִבֶּר בְּאָזְנֵי זִקְנֵי הָעִיר־הַהִיא אֶת־
דְּבָרָיו וְאָסְפִּי אֹתוֹ הָעִירָה אֲלֵיהֶם
[ה] וְנָתְנוּ־לוֹ מָקוֹם וְיָשַׁב עִמָּם׃ וְכִי יִרְדֹּף
גֹּאֵל הַדָּם אַחֲרָיו וְלֹא־יַסְגִּרוּ אֶת־
הָרֹצֵחַ בְּיָדוֹ כִּי בִּבְלִי־דַעַת הִכָּה אֶת־
רֵעֵהוּ וְלֹא שֹׂנֵא הוּא לוֹ מִתְּמוֹל שִׁלְשֹׁם׃
[ו] וְיָשַׁב בָּעִיר הַהִוא עַד־עָמְדוֹ לִפְנֵי
הָעֵדָה לַמִּשְׁפָּט עַד־מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל
אֲשֶׁר יִהְיֶה בַּיָּמִים הָהֵם אָז׃ יָשׁוּב
הָרוֹצֵחַ וּבָא אֶל־עִירוֹ וְאֶל־בֵּיתוֹ אֶל־
[ז] הָעִיר אֲשֶׁר־נָס מִשָּׁם׃ וַיַּקְדִּישׁוּ אֶת־
קֶדֶשׁ בַּגָּלִיל בְּהַר נַפְתָּלִי וְאֶת־שְׁכֶם
בְּהַר אֶפְרַיִם וְאֶת־קִרְיַת אַרְבַּע הִיא
[ח] חֶבְרוֹן בְּהַר יְהוּדָה׃ וּמֵעֵבֶר לְיַרְדֵּן
יְרִיחוֹ מִזְרָחָה נָתְנוּ אֶת־בֶּצֶר בַּמִּדְבָּר
בַּמִּישֹׁר מִמַּטֵּה רְאוּבֵן וְאֶת־רָאמֹת
בַּגִּלְעָד מִמַּטֵּה גָד וְאֶת־גֹּלָן בַּבָּשָׁן
[ט] מִמַּטֵּה מְנַשֶּׁה׃ אֵלֶּה הֳרֵי עָרֵי חֲמֻרְעֵדָה
לְכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר הַגָּר בְּתוֹכָם
לָנוּס שָׁמָּה כָּל־מַכֵּה־נֶפֶשׁ בִּשְׁגָגָה וְלֹא
יָמוּת בְּיַד גֹּאֵל הַדָּם עַד־עָמְדוֹ לִפְנֵי
הָעֵדָה׃

כא

[א] וַיִּגְּשׁוּ רָאשֵׁי אֲבוֹת הַלְוִיִּם
אֶל־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן וְאֶל־יְהוֹשֻׁעַ

(א) ויקדישו וגו׳ . עד ויקדשו את קדש בגליל וגו׳ . זכר אחרי מלוקת הארץ לבאר׳ למה הזכיר ליהוש׳ שיתן הוא ובני ישראל ערי המקלט לכהם אחר כל רוחב הארץ כפה בצפונה , ולפי שבעת הריגתו לא כלו אם היה בצפונה שלשה עירים למקלט ולמזרח הירדן נתנו עוד שבעה ויהיו כלם שם כן עשרה , כי היה לחושבן נתן בכר למקלט ויהלה וקדמות ומיפעת לגדים ושם כלם תרבעה , וגד נתן רמות בגלעד למקלט ומחנים וחשבון ויעזר לגדים הרי שלשה עירים למקלט ולמזרח הכהנים נתנו עוד שבעה ויהיו תרבעה , ותני תובב נתן לשבט נפתלי בגליל הגוים , כי היה רוב עדי מזרח הלוי׳ בארץ כנען לפי שם יהיו יותר מזכחם מפני עבוד׳ בית החלהים : ועוד כת׳ הלמען שם ע״ב שהיה עבר הירדן ארץ גדולה מאד , כי היו שני מלכי האמרי סיחון ועוג כוללים ערים ומגזים הרבה ואחרות רבות מאד , ולא היו כולבי ארץ כנען אבל מוזג עיר יקרותיו מלך , כמו שאת׳ מלך ירושלם אחד מלך חברון אחד מלך העי אחד ולא ביאושים מהלך שני ימים , וכן הוכירו קול בין ביתאל לעי תרבע מילין לזו מלך ולזו מלך , והי׳ המזכה בדורות ההם כי כל אדון עיר יקרא מלך , או היה למעלת ארץ ישראל שהלק המעט ממנה היה מלבות בפני עצמו כדאת קול , וכן כתוב * שבעים מלכים אופטים בהוהות ידיהם ורגליהם ד׳ ק׳ מקוצצים היו מלקטים תחת שולחני ונו׳ שהיו מהמלבים ההם . ומזה הוליד הרב שהיה עבר הירדן דבר גדול , והיה רוב יושבי היהו בו שבע ערי מקלט , עם היות שכל הארץ היו כתבה לבני השבטים ומני השבט לפי שהלה בלבד שלטו אותה ושאר השבטים לא רמו להתבקל בה : ומשה ארמוי שתבע שביתן לערי המקלט ולגוים תברון , וירלה שזה כותב למה שזכה למעלה שביתן לבלב , והלה שזה עד היום הזה , אבל הסבק יתירהו לחכי זה , כשאת׳ * ויתנו להם בקרית ארבע את קרית הרבע היא חברון בהר יהודה והשדה סביבותיה , ואת שדה העיר ואת חצריה נתנו לבלב בן יפונה בחלוקתו , הנה ביאר שהם היה לבד העיר ומגרשיה מסביב , ובל הארץ והשדה בשארה לבלב , ולין בסבק שבתנו בני יהודה לבלב דבר לחר תמורת עיר חברון שבתן לגוים :

(ב) ויגשו ראשי אבות הלוי׳ אל אלעזר הכהן וגו׳ , עד סוף הפרשה . יאמר שבגזו ראשי אבות הלוים ושלחו לאלעזר ליהושע

יהושע כא

ולויהושע ולראשי המטות
בתוכי הארץ ערים לשבת
ומגרשיהם למקניהם, ושכתוב
להם שם ערי מקלט ושם עיר
שם עלה עוד. ושכתב הרמבן במקום
הנזכר שעם היות שלש היה
מכפר העריים לשר בתוכו
ללוים שוה לשבטיהם, שהרי
יהוד, ושמעון ובניימן בתוכו
ערי שלש עשר, ושבזבר ויששכר
ונפתלי ושני חצי מנש' בתוכו
כן י"ג ערי, והם היו מרובי,
מהראשונים, וכן אפרים
בתוך תרבע עריש, ובני דן
היו בפלשים מהם בתוכו גם
תרב' ערים, הנה היה היוצר
והשוי כפי קיבות העריש
ומעלתם, שהיו שלש מזעות
מחצי כי בזעות מתחלקה
הארץ, ועם מה שזכרתי מערי
המקלט וערי הלוים הוסיף
הכתוב שהעיריות
למעלה בתחלת הפרש. וכבר
זכרתי שביתנו ערי הלוים
אחר הגורל הארץ לפי שבט
שבט ושבט יתן הערי להם
כפותן מתחר לו ושיתרו

[ב] בֶּן־נֵר וְאֶל־רָאשֵׁי אֲבוֹת הַמַּטּוֹת לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל: [ג] וַיְדַבְּרוּ אֲלֵיהֶם בְּשִׁלֹה בְּאֶרֶץ
כְּנַעַן לֵאמֹר יְהוָה צִוָּה בְיַד־מֹשֶׁה לָתֵת־
לָנוּ עָרִים לָשָׁבֶת וּמִגְרְשֵׁיהֶן לִבְהֶמְתֵּנוּ:
[ג] וַיִּתְּנוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַלְוִיִּם מִנַּחֲלָתָם
אֶל־פִּי יְהוָה אֶת־הֶעָרִים הָאֵלֶּה וְאֶת־
מִגְרְשֵׁיהֶן: [ד] וַיֵּצֵא הַגּוֹרָל לְמִשְׁפְּחֹת
הַקְּהָתִי וַיִּהְיוּ לִבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן מִן־
הַלְוִיִּם מִמַּטֵּה יְהוּדָה וּמִמַּטֵּה הַשִּׁמְעֹנִי
וּמִמַּטֵּה בִנְיָמִן בְּגוֹרָל עָרִים שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה:
[ה] וְלִבְנֵי קְהָת הַנֹּתָרִים מִמִּשְׁפְּחֹת מַטֵּה־
אֶפְרַיִם וּמִמַּטֵּה־דָּן וּמֵחֲצִי מַטֵּה מְנַשֶּׁה
בְּגוֹרָל עֶשֶׂר עָרִים: [ו] וְלִבְנֵי גֵרְשׁוֹן
מִמִּשְׁפְּחֹת מַטֵּה יִשָּׂשכָר וּמִמַּטֵּה־אָשֵׁר
וּמִמַּטֵּה נַפְתָּלִי וּמֵחֲצִי מַטֵּה מְנַשֶּׁה בַּבָּשָׁן
בְּגוֹרָל שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה: [ז] לִבְנֵי מְרָרִי
לְמִשְׁפְּחֹתָם מִמַּטֵּה רְאוּבֵן וּמִמַּטֵּה־גָּד
וּמִמַּטֵּה זְבוּלֻן עָרִים שְׁתֵּים עָשָׂר:
[ח] וַיִּתְּנוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל לַלְוִיִּם אֶת־הֶעָרִים

בן נר ואל ראשי אבות המטות לבני
ישראל: [ב] וידברו אליהם בשלה בארץ
כנען לאמר יהוה צוה ביד משה לתת־
לנו ערים לשבת ומגרשיהן לבהמתנו:
[ג] ויתנו בני ישראל ללוים מנחלתם
על פי יהוה את הערים האלה ואת־
מגרשיהן: [ד] ויצא הגורל למשפחת
הקהתי ויהי לבני אהרן הכהן מן־
הלוים ממטה יהודה וממטה השמעני
וממטה בנימן בגורל ערים שלש עשרה:
[ה] ולבני קהת הנתרים ממשפחת מטה־
אפרים וממטה־דן ומחצי מטה מנשה
בגורל עשר ערים: [ו] ולבני גרשון
ממשפחת מטה יששכר וממטה־אשר
וממטה נפתלי וממחצי מטה מנשה בבשן
בגורל שלש עשרה: [ז] לבני מררי
למשפחתם ממטה ראובן וממטה־גד
וממטה זבולן ערים שתים עשרה:
[ח] ויתנו בני־ישראל ללוים את־הערים

ויתן ה' לישראל את כל (מג, מד, מה)
הארץ וגו', ויכת ה'
להם מסביב וגומ', לא נפל
דבר מכל הדבר הטוב וגו'
עם היות שבשלה מהארץ
הרבה שלא נכבשה, אמר
בפוף זה הספור שנתן ה'
להם את כל הארץ וגו', לפי
שהם שלא כבשו היה בעצלות,
ולא מפלת לפי. וזכר שאלבד
מה שכבשו הנה היה להם
מספיק, כי לא היו רבותיכי,
כלחמים נהם ולא עומדים
נפניהם, ולכן אמ' שלא נפל
דבר מכל דברו הטוב, לא
כיבוש הארץ ומכותם
מהלוים:

ט הָאֵלֶּה וְאֶת־מִגְרְשֵׁיהֶן כַּאֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה בַּגּוֹרָל: וַיִּתְּנוּ מִמַּטֵּה בְּנֵי
י יְהוּדָה וּמִמַּטֵּה בְּנֵי שִׁמְעוֹן אֶת הֶעָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר־יִקְרָא אֹתָהֶן בִּשֵּׁם: וַיְהִי לִבְנֵי
יא אַהֲרֹן מִמִּשְׁפְּחֹת הַקְּהָתִי מִבְּנֵי לֵוִי כִּי לָהֶם הָיָה הַגּוֹרָל רִאשֹׁנָה: וַיִּתְּנוּ לָהֶם אֶת־
יב קִרְיַת אַרְבַּע אָבִי הָעֲנָק הִיא חֶבְרוֹן בְּהַר יְהוּדָה וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ סְבִיבֹתֶיהָ: וְאֶת־שְׂדֵה
יג הָעִיר וְאֶת־חַצֵּרֶיהָ נָתְנוּ לְכָלֵב בֶּן־יְפֻנֶּה בַּאֲחֻזָּתוֹ: וְלִבְנֵי אַהֲרֹן הַכֹּהֵן נָתְנוּ אֶת־
יד עִיר מִקְלַט הָרֹצֵחַ אֶת־חֶבְרוֹן וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ וְאֶת־לִבְנָה וְאֶת־מִגְרְשֶׁיהָ: וְאֶת־יַתִּיר
טו וְאֶת־מִגְרְשֶׁהָ וְאֶת־אֶשְׁתְּמֹעַ וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ: וְאֶת־חֹלֹן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ וְאֶת־דְּבִר וְאֶת־
טז מִגְרְשָׁהּ: וְאֶת־עַיִן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ וְאֶת־יֻטָּה וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ וְאֶת־בֵּית שֶׁמֶשׁ וְאֶת־
יז מִגְרְשָׁהּ עָרִים תֵּשַׁע מֵאֵת שְׁנֵי הַשְּׁבָטִים הָאֵלֶּה: וּמִמַּטֵּה בִנְיָמִן אֶת־גִּבְעוֹן וְאֶת־
יח מִגְרְשָׁהּ אֶת־גֶּבַע וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ: אֶת־עֲנָתוֹת וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ וְאֶת־עַלְמוֹן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ
יט עָרִים אַרְבַּע: כָּל־עָרֵי בְנֵי־אַהֲרֹן הַכֹּהֲנִים שְׁלֹשׁ־עֶשְׂרֵה עָרִים וּמִגְרְשֵׁיהֶן:
כ וְלִמִשְׁפְּחוֹת בְּנֵי־קְהָת הַלְוִיִּם הַנּוֹתָרִים מִבְּנֵי קְהָת וַיְהִי עָרֵי גוֹרָלָם מִמַּטֵּה אֶפְרָיִם:
כא וַיִּתְּנוּ לָהֶם אֶת־עִיר מִקְלַט הָרֹצֵחַ אֶת־שְׁכֶם וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ בְּהַר אֶפְרַיִם וְאֶת־גֶּזֶר וְאֶת־
כב מִגְרְשָׁהּ: וְאֶת־קִבְצַיִם וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ וְאֶת־בֵּית חוֹרֹן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ עָרִים אַרְבַּע:
כג כד וּמִמַּטֵּה־דָּן אֶת־אֶלְתְּקֵא וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ אֶת־גִּבְּתוֹן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ: אֶת־אַיָּלוֹן וְאֶת־
כה מִגְרְשָׁהּ אֶת־גַּת־רִמּוֹן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ עָרִים אַרְבַּע: וּמֵחֲצִית מַטֵּה מְנַשֶּׁה אֶת־
● תַּעְנָךְ וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ וְאֶת־גַּת רִמּוֹן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ עָרִים שְׁתָּיִם: כָּל־עָרִים עֶשֶׂר וּמִגְרְשֵׁיהֶן
כו לְמִשְׁפְּחֹת בְּנֵי־קְהָת הַנּוֹתָרִים: וְלִבְנֵי גֵרְשׁוֹן מִמִּשְׁפְּחֹת הַלְוִיִּם מֵחֲצִי מַטֵּה מְנַשֶּׁה אֶת־
עִיר מִקְלַט הָרֹצֵחַ אֶת־גּוֹלָן בַּבָּשָׁן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ וְאֶת־בְּעֶשְׁתְּרָה וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ עָרִים
כז שְׁתָּיִם: וּמִמַּטֵּה יִשָּׂשכָר אֶת־קִשְׁיוֹן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ אֶת־דָּבְרַת וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ:
כח אֶת־רָמוֹת וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ אֶת־עֵין גַּנִּים וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ עָרִים אַרְבַּע:
ל וּמִמַּטֵּה אָשֵׁר אֶת־מִשְׁאָל וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ אֶת־עַבְדּוֹן וְאֶת־מִגְרְשָׁהּ:
אֶת־

את־חלקת ואת־מגרשה ואת־רחב נמ
ואת־מגרשה ערים ארבע: ומטה־ נמ
בני־קהת לשאר את־קדש בגלל ואת־מגרשה את־חמרת הארץ ואת־מגרשה את־קרתן ואת־מגרשה נמ
ערים שלש: כל־ערי הגרשני נמ
למשפחתם שלש־עשרה עיר ומגרשיהן: ולמשפחות בני־מררי הלוים הנותרים נמ
מאת מטה זבולן את־יקנעם ואת־ מגרשה את־קרתה ואת־מגרשה: את־רמנה ואת־מגרשה את־נהלל נמ
ואת־מגרשה ערים ארבע: ומטה־ נמ
ראובן את־בצר ואת־מגרשה ואת־ יהצה ואת־מגרשה: את־קדמות נמ
ואת־מגרשה ואת־מיפעת ואת־מגרשה ערים ארבע: ומטה גד את־עיר נמ
מקלט הרצח את־רמת בגלעד ואת־ מגרשה ואת־מחנים ואת־מגרשה:

את־חשבון ואת־מגרשה את־ נמ
יעזר ואת־מגרשה כל־ערים ארבע: כל־הערים לבני מררי למשפחתם מ
הנותרים ממשפחות הלוים ויהי גרלם ערים שתים עשרה: כל ערי נמ
הלוים בתוך אחזת בני־ישראל ערים ארבעים ושמנה ומגרשיהן: היו הערים האלה עיר ועיר ומגרשיה מ
סביבותיה כן לכל־הערים האלה: ויתן יהוה לישראל את כל־הארץ אשר נג
נשבע לתת לאבותם וירשוה וישבו בה: וינח יהוה להם מסביב ככל נד
אשר־נשבע לאבותם ולא־עמד איש בפניהם מכל־אויביהם את כל־אויביהם נתן יהוה בידם: לא־נפל דבר מכל נה
הדבר הטוב אשר־דבר יהוה אל־בית ישראל הכל בא:

פרשת חמש עשרה לוי שלח יהושע הרחובני והגלי לחדקם ועכין החוזק שבכו על הירדן • תחלתה לו יקרע יהושע לרחובני וגו׳ / עד מיתום לבית וגומר / וחלקתי בפרשה הזאת כד חלקות:

השאלה הרחובה בתומרו ולכאי שבע המבשה כתן משך בכבן ולכאיו כתן יהושע עם לחיבם וגומ׳ / וירקה זוה לחד לחמרו כלו מוכח / כי ככר כוכר כמה שעבר פעמים הרבה / ונם לין לו מורך בכלן:

השאלה הזבנית כמה שלחר שתי פעמים ויחשעו בני ישראל / בעכין החוזק לחר רחובה ויחשעו בני ישראל לאמ׳ הבה נבנו וגו׳ / וחזר וחת׳ פעם שבית לחריו ויחשעו בני ישראל ויקהלו וגו׳:

השאלה הזבנית בתומרו ויקהלו כל עדת בני ישראל לעלות עליהם למלחמ / ולוי היו עולים עליהם לעלות קודם שיחשעו טעמתם? ולח עכט הכתוב חלח שם כן שיחשע לכל לחד טעמתו / כמו שעשה ה׳ לגדעון שלח ל׳ ג׳ ע׳ העכיזו כי שם לחד שבח לדין לפכיו / שב * ויחזר לו חיכה ויחמר וגו׳:

השאלה הרכיעית מה היה לחטח לחזר רלו ישראל בעכין החוזק הזה? שלחרו עליו מה המעל

כב

ב

(א) **אז יקרא** יהושע לרחובני וגו׳ / עד וישובו ויבלכו בני רחובן וגו׳ • זכר לדבר יהושע לבני רחובן וגד וחלי שבט המבשה לחר עברו חלוני לפכי בני ישראל ושבח מה שעשו מלרבעת כיבכו׳ • בלחד מפלת הלחת שעשתה מה שהתנו עם משה

(ב) רביכו עה / וזהו לחמרו לתם שמרתם משה וגומ׳ • והבטיח לתם כל לחר מה שהבטיח משה לישראל בעשותם

(ג) [ז] אז יקרא יהושע לראובני ולגדי ולחצי מטה מנשה: [ח] ויאמר אליהם לאמר אתם שמרתם את כל־אשר צוה אתכם משה עבד יהוה ותשמעו בקולי לכל אשר צויתי אתכם: [ט] לכל אשר־צויתי אתכם: לא־עזבתם את־אחיכם זה ימים רבים עד היום הזה שמרתם את־משמרת מצות יהוה אלהיכם: [י] ועתה הניח יהוה אלהיכם לאחיכם כאשר דבר להם ועתה פנו

(ד) ושבו לאהליכם ואל ארץ אחזתכם אשר נתן לכם משה עבד יהוה בעבר הירדן:

(ה) רק שמרו מאד לעשות את המצוה ואת התורה אשר צוה אתכם משה עבד יהוה לאהבה את יהוה אלהיכם וללכת בכל דרכיו ולשמר מצותיו ולדבקה בו ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם:

(ו) ויברכם יהושע וישלחם וילכו לאהליהם:

(ז) ולחצי שבט נתן משה בבשן ולחציתו נתן יהושע עם אחיהם מעבר לירדן ימה וגם כשלחם לאהליהם ויברכם:

(ח) וידבר אליהם לאמר שבו באהליכם ברכוש רב מאד ובמקנה מאד בכסף ובזהב ובנחשת ובברזל ובשמלת הרבה חלקו שלל אויביכם עם אחיכם:

(ט) ויפנו וילכו בני־ראובן ובני־גד וחצי שבט־מנשה מאת בני־ישראל משלו מכנען ללכת אל־ארץ הגלעד אל־ארץ אחזתם אשר נאחזו בה על־פי יהוה ביד־משה:

(י) ויבאו עד־גלילות הירדן אשר בארץ כנען ויבנו שם בני־ראובן ובני־גד וחצי שבט־מנשה מזבח על־הירדן מזבח גדול למראה:

(יא) וישמעו בני־ישראל לאמר הנה בנו בני־ראובן ובני־גד וחצי שבט־מנשה את־המזבח על־פני ארץ כנען בגלילות הירדן אל־עבר אשר לבני־ישראל:

(יב) וישמעו בני־ישראל ויקהלו כל־עדת בני־ישראל שלה לעלות עליהם לצבא:

(יג) וישלחו בני־ישראל אל־בני־ראובן ואל־בני־גד ואל־חצי שבט־מנשה אל־ארץ הגלעד את־פינחס בן־אלעזר הכהן:

(יד) ועשרה נשיאים עמו נשיא אחד נשיא אחד לבית אב לכל אלפי ישראל ואיש ראשי בתי־אבותם הם לאלפי ישראל:

(טו) ויבאו אל־בני־ראובן ואל־בני־גד ואל־חצי שבט־מנשה אל־ארץ הגלעד וידברו אתם לאמר:

(טז) כה אמרו כל־עדת יהוה מה־המעל הזה אשר מעלתם באלהי ישראל לשוב היום מאחרי יהוה בבנותכם לכם מזבח למרדכם היום ביהוה:

(יז) המעט לנו את־עון פעור אשר לא־הטהרנו ממנו עד היום הזה ונגף היה בעדת יהוה:

(יח) ואתם תשבו היום מאחרי יהוה והיה היום תמרדו ביהוה ומחר אל כל־עדת ישראל יקצף:

(יט) אך אם־טמאה ארץ אחזתכם עברו־לכם אל־ארץ אחזת יהוה אשר שכן־שם משכן יהוה והאחזו בתוכנו ובמרד ביהוה אל תמרדו ואל תמרדו בנו בבנותכם לכם מזבח מלבד מזבח יהוה אלהינו:

(כ) הלוא עכן בן־זרח מעל מעל בחרם ועל כל־עדת ישראל היה קצף והאיש לבדו לא־גוע בעונו:

(כא) ויען בני־ראובן ובני־גד וחצי שבט־מנשה וידברו אל־ראשי אלפי ישראל:

(כב) אל אלהים יהוה אל אלהים יהוה הוא ידע וישראל הוא ידע אם במרד ואם במעל ביהוה אל תושיענו היום הזה:

(כג) לבנות לנו מזבח לשוב מאחרי יהוה ואם להעלות עליו עולה ומנחה ואם לעשות עליו זבחי שלמים יהוה הוא יבקש:

(כד) ואם לא מדאגה מזאת לאמר מחר יאמרו בניכם לבנינו לאמר מה־לכם וליהוה אלהי ישראל:

(כה) כי־גבול נתן יהוה בינינו ובינכם בני־ראובן ובני־גד הירדן אין לכם חלק ביהוה והשביתו בניכם את־בנינו מיראת יהוה:

(כו) ונאמר נעשה־נא לבנות לנו לא למעלה ולא לזבח:

(כז) כי אם־עד היא בינינו ובינכם ובין דורותינו אחרינו לעבד את־עבדת יהוה לפניו בעלתינו ובזבחינו ובשלמינו ולא יאמרו בניכם לבנינו מחר אין לכם חלק ביהוה:

(כח) ואמרנו והיה כי יאמרו אלינו ואל־דורותינו מחר ואמרנו ראו את־תבנית מזבח יהוה אשר עשו אבותינו לא לעלה ולא לזבח כי אם־עד היא בינינו ובינכם:

(כט) חלילה לנו מאתנו למרד ביהוה ולשוב היום מאחרי יהוה לבנות מזבח לעלה למנחה ולזבח מלבד מזבח יהוה אלהינו אשר לפני משכנו הנה:

(ל) וישמע פינחס הכהן ונשיאי העדה וראשי אלפי ישראל אשר אתו את־הדברים אשר דברו בני־ראובן ובני־גד ובני־מנשה וייטב בעיניהם:

(לא) ויאמר פינחס בן־אלעזר הכהן אל־בני־ראובן ואל־בני־גד ואל־בני־מנשה היום ידענו כי בתוכנו יהוה על־כי לא־מעלתם במעל הזה אז הצלתם את־בני ישראל מיד יהוה:

(לב) וישב פינחס בן־אלעזר הכהן והנשיאים מאת בני־ראובן ומאת בני־גד מארץ הגלעד אל־ארץ כנען אל־בני ישראל וישיבו אותם דבר:

(לג) וייטב הדבר בעיני בני־ישראל ויברכו בני־ישראל את־האלהים ולא־אמרו לעלות עליהם לצבא לשחת את־הארץ אשר בני־ראובן ובני־גד יושבים בה:

(לד) ויקראו בני־ראובן ובני־גד למזבח כי עד הוא בינינו כי יהוה האלהים:

וְלֵכוּ לָכֶם לְאָהֳלֵיכֶם אֶל־אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם
אֲשֶׁר׳ נָתַן לָכֶם מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה בְּעֵבֶר
הַיַּרְדֵּן׃ רַק׳ שִׁמְרוּ מְאֹד לַעֲשׂוֹת אֶת־
הַמִּצְוָה וְאֶת־הַתּוֹרָה אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם
מֹשֶׁה עֶבֶד־יְהוָה לְאַהֲבָה אֶת־יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם וְלָלֶכֶת בְּכָל־דְּרָכָיו וְלִשְׁמֹר
מִצְוֹתָיו וּלְדָבְקָה־בוֹ וּלְעָבְדוֹ בְּכָל־
לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם׃ וַיְבָרְכֵם יְהוֹשֻׁעַ
וַיְשַׁלְּחֵם וַיֵּלְכוּ אֶל־אָהֳלֵיהֶם׃
וְלַחֲצִי׳ שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה נָתַן מֹשֶׁה בַּבָּשָׁן
וְלַחֲצִיו נָתַן יְהוֹשֻׁעַ עִם־אֲחֵיהֶם מֵעֵבֶר
הַיַּרְדֵּן יָמָּה וְגַם כִּי שִׁלְּחָם יְהוֹשֻׁעַ אֶל־
אָהֳלֵיהֶם וַיְבָרְכֵם׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
לֵאמֹר בִּנְכָסִים רַבִּים שׁוּבוּ אֶל־אָהֳלֵיכֶם
וּבְמִקְנֶה רַב־מְאֹד בְּכֶסֶף וּבְזָהָב וּבִנְחֹשֶׁת
וּבְבַרְזֶל וּבְשַׂלְמוֹת הַרְבֵּה מְאֹד חִלְקוּ
שְׁלַל־אֹיְבֵיכֶם עִם־אֲחֵיכֶם׃ וַיָּשֻׁבוּ
וַיֵּלְכוּ בְּנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד וַחֲצִי׳
שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִשִּׁלֹה
אֲשֶׁר־בְּאֶרֶץ כְּנַעַן לָלֶכֶת אֶל־אֶרֶץ
הַגִּלְעָד אֶל־אֶרֶץ אֲחֻזָּתָם אֲשֶׁר נֶאֶחֶזוּ־בָהּ
עַל־פִּי יְהוָה בְּיַד־מֹשֶׁה׃ וַיָּבֹאוּ
אֶל־גְּלִילוֹת הַיַּרְדֵּן אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן
וַיִּבְנוּ בְנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד וַחֲצִי׳ שֵׁבֶט
הַמְנַשֶּׁה שָׁם מִזְבֵּחַ עַל־הַיַּרְדֵּן מִזְבֵּחַ
גָּדוֹל לָמַרְאֶה׃ וַיִּשְׁמְעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
לֵאמֹר הִנֵּה־בָנוּ בְנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־
גָד וַחֲצִי׳ שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה אֶת־הַמִּזְבֵּחַ
עַל־מוּל אֶרֶץ כְּנָעַן אֶל־גְּלִילוֹת הַיַּרְדֵּן
אֶל־עֵבֶר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּשְׁמְעוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיְקַהֲלוּ כָּל־עֲדַת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
שִׁלֹה לַעֲלוֹת עֲלֵיהֶם לַצָּבָא׃ וַיִּשְׁלְחוּ
בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־בְּנֵי רְאוּבֵן וְאֶל־בְּנֵי־גָד
וְאֶל־חֲצִי׳ שֵׁבֶט־מְנַשֶּׁה אֶל־אֶרֶץ הַגִּלְעָד

(ה) וְלִשְׁמֹר מִצְוֹת ה׳ וְתוֹרָתוֹ לְאַהֲבָה אֶת ה׳ אֱלֹהֵיכֶם וְלָלֶכֶת בְּכָל דְּרָכָיו וְלִשְׁמֹר מִצְוֹתָיו וּלְדָבְקָה בוֹ וּלְעָבְדוֹ בְּכָל לְבַבְכֶם וּבְכָל נַפְשְׁכֶם׃ (ו) וַיְבָרְכֵם יְהוֹשֻׁעַ וַיְשַׁלְּחֵם וַיֵּלְכוּ אֶל אָהֳלֵיהֶם׃ (ז) וְלַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה נָתַן מֹשֶׁה בַּבָּשָׁן וְלַחֲצִיו נָתַן יְהוֹשֻׁעַ עִם אֲחֵיהֶם מֵעֵבֶר הַיַּרְדֵּן יָמָּה וְגַם כִּי שִׁלְּחָם יְהוֹשֻׁעַ אֶל אָהֳלֵיהֶם וַיְבָרְכֵם׃ (ח) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לֵאמֹר בִּנְכָסִים רַבִּים שׁוּבוּ אֶל אָהֳלֵיכֶם וּבְמִקְנֶה רַב מְאֹד בְּכֶסֶף וּבְזָהָב וּבִנְחֹשֶׁת וּבְבַרְזֶל וּבְשַׂלְמוֹת הַרְבֵּה מְאֹד חִלְקוּ שְׁלַל אֹיְבֵיכֶם עִם אֲחֵיכֶם׃ (ט) וַיָּשֻׁבוּ וַיֵּלְכוּ בְּנֵי רְאוּבֵן וּבְנֵי גָד וַחֲצִי׳ שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה מֵאֵת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִשִּׁלֹה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנַעַן לָלֶכֶת אֶל אֶרֶץ הַגִּלְעָד אֶל אֶרֶץ אֲחֻזָּתָם אֲשֶׁר נֶאֶחֲזוּ בָהּ עַל פִּי יְהוָה בְּיַד מֹשֶׁה׃ (י) וַיָּבֹאוּ אֶל גְּלִילוֹת הַיַּרְדֵּן אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן וַיִּבְנוּ בְנֵי רְאוּבֵן וּבְנֵי גָד וַחֲצִי׳ שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה שָׁם מִזְבֵּחַ עַל הַיַּרְדֵּן מִזְבֵּחַ גָּדוֹל לָמַרְאֶה׃ (יא) וַיִּשְׁמְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִנֵּה בָנוּ בְנֵי רְאוּבֵן וּבְנֵי גָד וַחֲצִי׳ שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה אֶת הַמִּזְבֵּחַ מוּל אֶרֶץ כְּנָעַן אֶל גְּלִילוֹת הַיַּרְדֵּן אֶל עֵבֶר בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ (יב) וַיִּשְׁמְעוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּקָּהֲלוּ כָּל עֲדַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁלֹה לַעֲלוֹת עֲלֵיהֶם לַצָּבָא׃

(ד) ועתה פנו ולכו לכם לאהליכם אל ארץ אחזתכם אשר נתן לכם משה עבד ה׳ בעבר הירדן׃ (ה) רק שמרו מאד לעשות את המצוה ואת התורה אשר צוה אתכם משה עבד ה׳ לאהבה את ה׳ אלהיכם וללכת בכל דרכיו ולשמר מצותיו ולדבקה בו ולעבדו בכל לבבכם ובכל נפשכם׃ (ו) ויברכם יהושע וישלחם וילכו אל אהליהם׃ (ז) ולחצי שבט המנשה נתן משה בבשן וחציו נתן יהושע עם אחיהם מעבר הירדן ימה וגם כי שלחם יהושע אל אהליהם ויברכם׃ (ח) וידבר אליהם לאמר בנכסים רבים שובו אל אהליכם ובמקנה רב מאד בכסף ובזהב ובנחשת ובברזל ובשלמות הרבה מאד חלקו שלל אויביכם עם אחיכם׃ (ט) וישובו ויסעו בני ראובן ובני גד וחצי שבט המנשה מעם בני ישראל משלה אשר בארץ כנען ללכת אל ארץ הגלעד אל ארץ אחזתם אשר נאחזו בה על פי ה׳ ביד משה׃ (י) ויבאו אל גלילות הירדן אשר בארץ כנען ויבנו בני ראובן ובני גד וחצי שבט המנשה שם מזבח על הירדן מזבח גדול למראה׃ (יא) וישמעו בני ישראל לאמר הנה בנו בני ראובן ובני גד וחצי שבט המנשה את המזבח מול ארץ כנען אל גלילות הירדן אל עבר בני ישראל׃ (יב) וישמעו בני ישראל ויקהלו כל עדת בני ישראל שלה לעלות עליהם לצבא׃

(ד) ועתה הניח ה׳ לאחיכם כאשר דבר להם ושובו ולכו לכם לאהליכם אל ארץ אחזתכם אשר נתן לכם משה עבד ה׳ בעבר הירדן׃ (ה) רק שמרו מאד לעשות את המצוה ואת התורה אשר צוה אתכם משה עבד ה׳ לאהב את ה׳ אלהיכם והל

[יא] אֶת־פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן : וַיַּעֲשׂוּ
נְשִׂיאִים עִמּוֹ בָּשִׂיא אֶחָד לְבֵית־
אָב לְכָל מַטּוֹת יִשְׂרָאֵל וְאִישׁ רֹאשׁ בֵּית־
[יב] אֲבוֹתָם הֵמָּה לְאַלְפֵי יִשְׂרָאֵל : וַיָּבֹאוּ
אֶל־בְּנֵי־רְאוּבֵן וְאֶל־בְּנֵי־גָד וְאֶל־חֲצִי
שֵׁבֶט־מְנַשֶּׁה אֶל־אֶרֶץ הַגִּלְעָד וַיְדַבְּרוּ
[יג] אִתָּם לֵאמֹר : כֹּה אָמְרוּ כָּל־עֲדַת יְהוָה
מָה־הַמַּעַל הַזֶּה אֲשֶׁר מְעַלְתֶּם בֵּאלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל לָשׁוּב הַיּוֹם מֵאַחֲרֵי יְהוָה
בִּבְנוֹתְכֶם לָכֶם מִזְבֵּחַ לִמְרָדְכֶם הַיּוֹם
[יד] בַּיהוָה : הַמְעַט־לָנוּ אֶת־עֲוֹן פְּעוֹר אֲשֶׁר
לֹא־הִטַּהַרְנוּ מִמֶּנּוּ עַד הַיּוֹם הַזֶּה וַיְהִי
[טו] הַנֶּגֶף בַּעֲדַת יְהוָה : וְאַתֶּם תָּשֻׁבוּ הַיּוֹם
מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְהָיָה אַתֶּם תִּמְרְדוּ הַיּוֹם
בַּיהוָה וּמָחָר אֶל־כָּל־עֲדַת יִשְׂרָאֵל
[טז] יִקְצֹף : וְאַךְ אִם־טְמֵאָה אֶרֶץ אֲחֻזַּתְכֶם
עִבְרוּ לָכֶם אֶל־אֶרֶץ אֲחֻזַּת יְהוָה אֲשֶׁר
שָׁכַן־שָׁם מִשְׁכַּן יְהוָה וְהֵאָחֲזוּ בְּתוֹכֵנוּ
בַּיהוָה אַל־תִּמְרֹדוּ וְאוֹתָנוּ אַל־תַּמְרְדוּ
בִּבְנוֹתְכֶם לָכֶם מִזְבֵּחַ מִבַּלְעֲדֵי מִזְבַּח
[יז] יְהוָה אֱלֹהֵינוּ : הֲלוֹא עָכָן בֶּן־זֶרַח
מָעַל מַעַל בַּחֵרֶם וְעַל־כָּל־עֲדַת יִשְׂרָאֵל
חָרָה קֶצֶף וְהוּא אִישׁ אֶחָד לֹא גָוַע
[יח] בַּעֲוֹנוֹ : וַיַּעֲנוּ בְּנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד
וַחֲצִי שֵׁבֶט הַמְנַשֶּׁה וַיְדַבְּרוּ אֶת־רָאשֵׁי
[יט] אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל : אֵל׀ אֱלֹהִים׀ יְהוָה
אֵל׀ אֱלֹהִים׀ יְהוָה הוּא יֹדֵעַ וְיִשְׂרָאֵל
הוּא יֵדָע אִם־בְּמֶרֶד וְאִם־בְּמַעַל
בַּיהוָה אַל־תּוֹשִׁיעֵנוּ הַיּוֹם הַזֶּה : לִבְנוֹת
[כ] לָנוּ מִזְבֵּחַ לָשׁוּב מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְאִם־
לְהַעֲלוֹת עֹלָה וּמִנְחָה וְאִם־
לַעֲשׂוֹת עָלָיו זִבְחֵי שְׁלָמִים יְהוָה הוּא
[כא] יְבַקֵּשׁ : וְאִם־לֹא מִדְאָגָה מִדָּבָר
עָשִׂינוּ אֶת־זֹאת לֵאמֹר מָחָר יֹאמְרוּ
בְּנֵיכֶם לִבְנֵינוּ לֵאמֹר מַה־לָּכֶם

עמלה לו זבח לה' , ואם היה לעבוד בו עו"ז הנה זה אסי מעל גדול בה' בשני פנים , החקר לשוב היום מאחרי ה' ולא תלכו לעבדו והשני בשבועתכ' מזבח למרובכם היום בה' , רומה לומר לעבוד עו"ז , הנה לפי כל זה הצבור בעו מדבר , אם לא שקרלהו מעל בכלל , ובילר לתופסי המעילה שהם שנים , עזיבת הלל ית' ועבוד' לילהים לחלים . ולפי שהיה הדבוג בעו"ז אמר המעט לנו את עון פעו' וגו' שהי עו"ז , ולפי שזה בעבודו לא נבד התוטלים בו לבד גם אשר העדה שהיה בידם למחות ולא מיחו , לזה אמר ויהי הנגף בעדת ה' , לא מנד אלא מיחו בידיה' , ונם שלמדו לחטוא רבים , הלא תראה כי יכעס בן בבו התקיל במרד עו"ז ובמזבו לחריבו כל מלבי ישרלל הבאי לחריבו ובזקנו בו גם בסוף מלבי יהודה , והיה זה סבה לגלות ישרלל מעל לדמתם , ובעבור זה גם בן אמרו ותחם תזובו מלחרי ה' ומחר לל כל עדת ישרלל יקלף , שיזבזו בחטא לחריהם לחטוא , ונם לפי שלא מיחו בידיהם , ולבן היו גם מזתלליס כל בן לתלן הדבר הרע הזה . ולחרי שהזיבו לבחיבם הזחת לם היה לעתם לעבוד עו"ז , חזרו לגד השני והוא כי לם יחמרו שלא כוונו כי לם לעבוד לת ה' (אנם זה מרי , לפי שהוא העבירה על לת) ועל זה אמרו וזך לם טמלה לרן לחוזתכם , לל לם לחריתם שמלה לרן לחוזתכם ולבן בחרתם לעשות מזבח על הירדן לעלות עליו עולות לה' , יתר היה לולי שתעברו לת הירדן הזה ותלחזו בתוככו לזר גם מבלן ה' וגם מה ה' לת הברכה וגם מעבדהו לל יוץ מהמקדש , כי הוא מרד בכל ועון פלילי . ואמרו שאלבר זה שתשתו בגד[כג] בלל יתברך הנה תשתו גם כן בגד כבוד ישרלל , וזהו אמרו ותקנו לל תחרנו , ולפי שלל יתי [להזיר] שלם לל היה המזבח לעבוד עו"ז כלל לעלות עליו עולה וזבחים לה' מה רלו ישרלל להתרעם מחכו , כי היו בעוכו יחות ? הנה להזיב לזה רלו להניח רחיה מעכין עכן , וגם שלת עבד עו"ז לבל עבר הקרם לבד היה קלף על כל העדה , ולבן רלוי לליהם שיפקדו גם הוא . הנה הותרו הזחלות הביעית ונתמית :

[יא] ויענו בני ראובן ובני גד וגו' עד סוף הפרשה . הנה היתה תשובת השבטי' הלילה שלל עשו המזבח לחתת מהכוונות שחשבו , לל לעבוד עו"ז ולל להעלות עולה לבל ית' , ולפי שהם קוו מה שחשתו בעבור בת פחתם הכהן ומה שחשתו לעם ועליו כתו הבזיתי' , והיה נלוי וידוע לפני הלל יתברך שהוא בוחן לבבות וכליות שלין עליהם דוה חשך , לבן לל השתדלו כי הם להתנבל מישרלל לל לעזות תשובה לבל יתברך , כי לל חשתו בוה כלל , ומפני זה לל דברו לבריהם בגד פנחס הכהן , שלהיותו שליח מפלת הלל יתברך לחרו לין לנו להרבות דבריס עמך , שהלל יודע שלל חשתו לו והוא יודע הלבבו' ולל יטורך לדבר שפתים , לבל ישרלל ידע תעלומות לב היו שלל ידע שלמות לב היו לריכים להודיעם הלחת , ולבן פנו לל הבזיתים לדבר עמהם ולבנדם עזו תשובת' , וזהו וידברו לת ראשי ללפי ישרלל , והוא הדבר הזה בעיני לל : וזש זתי פעמים לל [כב] ללקים ה' לל ללקים ה' הוא יודע , להורות שהדבר ברור וידוע לבר לפניו ולזה לחרו יודע לשון הנוה , ולחרו וישרלל הוא ידע , רומה לומר ישרלל עדין ידע ויליר שלל היה זה במרד ובמעל ולל היה נו חשת כלל , כי הבטיון יורה עליו , ולחר' לל תושיענו דברו לנוכח נגד הלל ית' . וביארו שתי הכוונות ולחרו [כג] לבנות לנו מזבח לשוב מלחרי ה' , וזה רחוו למה שבדוס בעו' , ובבוב הבבי לחרו ולם להעלות עליו עולה ומנחה ונו' , לל לזכוח עליו לשי , לם היה לחת מלבה ה' הוא [כד] יבקש : וביארו שהית' כוונתם לעשו' אותו המזבח לעד , לל לזכר המזבח לחר לשר לפני ה' , לבל יחרו בניהם לליהם שלין להם חלק בה' להיות' בגבולים לחרי הירדן , ולבן עשו לותו כדי שיהיה עד וזכרון לתוכתם , וכדי לעבוד לת ה' תמיד במשבנו . ולחר שתתו דבריהם לחרו [כה] תלילה לבו מחבו למרוד בה' , לל לת לבל תלבנו מחשוף בעבורב' , כי לם מפני בפזנו וכבודנו , ולת הייבו עוזי' כדבר הדע הזה בשום פנים , להיותו הלל יתברך הוא ללקינו ולפני מזבחו בעבוד ולל במקו' לחר : וזכר שעם היות שהם לת כוונו דבריהם הנה הוא שמע [כו] דבריהם והבזיתי' לשר לתו וייטב בעיניהם , ושבו לל בני ישרלל

[כא] (ל , לת , וכו')

[כה] (כח)

[כו] (כט)

[כז] (ל)

[כח] (לא)

וַיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ [כה] וּגְבוּל
נָתַן־יְהוָה בֵּינֵינוּ וּבֵינֵיכֶם בְּנֵי־רְאוּבֵן
וּבְנֵי־גָד אֶת־הַיַּרְדֵּן אֵין־לָכֶם חֵלֶק
בַּיהוָה וְהִשְׁבִּיתוּ בְנֵיכֶם אֶת־בָּנֵינוּ
לְבִלְתִּי יְרֹא אֶת־יְהוָה׃ [כו] וַנֹּאמֶר
נַעֲשֶׂה־נָּא לָנוּ לִבְנֹות אֶת־הַמִּזְבֵּחַ לֹא
לְעוֹלָה וְלֹא לְזָבַח׃ [כז] כִּי עֵד הוּא בֵּינֵינוּ
וּבֵינֵיכֶם וּבֵין דֹּורֹותֵינוּ אַחֲרֵינוּ לַעֲבֹד
אֶת־עֲבֹדַת יְהוָה לְפָנָיו בְּעֹלֹתֵינוּ

ישראל והגידו להם תשובת הצבעים, ובני ישראל נברכו את הקלקים עליו. ותמכם מה שאמר הכפור עוד ולא תאמרו לעלות עליהם לנצח לגזות את הארץ, ירמה שלין ענין לו, ותקשוב שלא תאמר זה על שאמרו בני ישראל לאחר עשות פנחס והכשילים, כי אם להגיד שבראשונה כאשר נקבנו לעלות עליהם לנצח לא תאמרו כן להיות כוונתם להצמיד את הארץ, כי אם לקבלת ה' בכלות, ולכן עתה כאשר רצו כוונתו, דמיוה נברכו את ה' אשר נתן בלבם, ושלא תאמרו לעלות עליהם לנצח, (רומה לומר ברחשונה קודם שיגלוה פנחס והכשילים) כדי לגזות את הארץ, כי אם לא ירצו נמות תחת, כי אם בשוב רצע מדרכיו ויקיו:

וּבְזִבְחֵינוּ וּבִשְׁלָמֵינוּ וְלֹא־יֹאמְרוּ בְנֵיכֶם מָחָר לְבָנֵינוּ אֵין־לָכֶם חֵלֶק בַּיהוָה׃
כח וַנֹּאמֶר וְהָיָה כִּי־יֹאמְרוּ אֵלֵינוּ וְאֶל־דֹּורֹותֵינוּ מָחָר וָאָמַרְנוּ רְאוּ אֶת־תַּבְנִית מִזְבַּח
יְהוָה אֲשֶׁר־עָשׂוּ אֲבֹותֵינוּ לֹא לְעֹלָה וְלֹא לְזָבַח כִּי־עֵד הוּא בֵּינֵינוּ וּבֵינֵיכֶם׃
כט חָלִילָה׀ לָּנוּ מִמֶּנּוּ לִמְרֹד בַּיהוָה וְלָשׁוּב הַיֹּום מֵאַחֲרֵי יְהוָה לִבְנֹות מִזְבֵּחַ לְעֹלָה
ל לְמִנְחָה וּלְזָבַח מִלְבַד מִזְבַּח יְהוָה אֱלֹהֵינוּ אֲשֶׁר לִפְנֵי מִשְׁכָּנֹו׃ וַיִּשְׁמַע פִּינְחָס
הַכֹּהֵן וּנְשִׂיאֵי הָעֵדָה וְרָאשֵׁי אַלְפֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר אִתֹּו אֶת־הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבְּרוּ
לא בְּנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד וּבְנֵי מְנַשֶּׁה וַיִּיטַב בְּעֵינֵיהֶם׃ וַיֹּאמֶר פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר
הַכֹּהֵן אֶל־בְּנֵי־רְאוּבֵן וְאֶל־בְּנֵי־גָד וְאֶל־בְּנֵי מְנַשֶּׁה הַיֹּום יָדַעְנוּ כִּי־בְתֹוכֵנוּ
יְהוָה אֲשֶׁר לֹא־מְעַלְתֶּם בַּיהוָה הַמַּעַל הַזֶּה אָז הִצַּלְתֶּם אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מִיַּד יְהוָה׃ וַיָּשָׁב פִּינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר הַכֹּהֵן׀ וְהַנְּשִׂיאִים מֵאֵת בְּנֵי־רְאוּבֵן
וּמֵאֵת בְּנֵי־גָד מֵאֶרֶץ הַגִּלְעָד אֶל־אֶרֶץ כְּנַעַן אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְשִׁיבוּ אֹותָם
דָּבָר׃ וַיִּיטַב הַדָּבָר בְּעֵינֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיְבָרְכוּ אֱלֹהִים בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא
אָמְרוּ לַעֲלֹות עֲלֵיהֶם לַצָּבָא לְשַׁחֵת אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר בְּנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד
יֹשְׁבִים בָּהּ׃ וַיִּקְרְאוּ בְנֵי־רְאוּבֵן וּבְנֵי־גָד לַמִּזְבֵּחַ כִּי
עֵד הוּא בֵּינֹתֵינוּ כִּי יְהוָה
הָאֱלֹהִים׃

פרשת שש עשרה בהשלמת הספר וכפור הדברים לשר דבר יהושע לכל ישראל והכנית שכרת עמהם וכפור מותו ויחיתת לעזר הכהן. תקלתה ויהי מימים רבים וגו', עד סוף הספר הזה, ושלשי בפסוקי הפרשה הזאת שש שלות:

השאלה הראשונה מה רצה יהושע (לאחר שדבר הדברים הרצוצים לכל ישראל ולרצוני ולזקניו ולשופטיו ולשטריו מהמוי והלוכר' והתרלה מה שיפיק) להוסיף מיד לאחרי כן ולצוות לעמם פעם שנית ולדבר כתוכיחם דברים קרובים לרצוצים? ולמה לא יאמר כל זה בפעם אחת? והמפרשים יאמרו לולי על פי הדבר עצמו, לכל לא נוכר בכתוב, ולכן אין רצוי שנאחוז בזה עליו מוני תלמי:

השאלה הצבעת במה שאמר ואביא לאתכם על ארץ לאחרי וגו', ואחר זה אמר ויקם בלק בן לפור, ויש לשאול מה היה לאתכם שבעצה בדבר בלעם שלח בלק לישראל, לשוכרהו בתוך שאר האתכדים הגדולים?

השאלה הצבעת במה שאמר שבלק בן לפור בלאם בישראל, וכן אמר ובלאתו בכם בעלי יריחו, וידוע שבלק לא בלאם בישראל ולא בעלי יריחו, כי בכם בלאי בלבד יריחו ולא מכובד מלאתה, ואם כן איך אמר ובלאתו בכם?

השאלה הרביעית במה שאמר שאחר שזכר עברת הירדן ומה שלכדו יריחו ושלח העמים, אמר עוד ואשלח לפניכם את הצרעה ותגרש אותם מפניכם שני מלכי האמורי, וידוע שהצרעה לא עברה הירדן, כמו שאמרו חז"ל, ושבני מלכי האמורי סיחון ועוג בלבו קודם שעברו סוטה את הירדן ובא קודם עכין יריחו, אף כי כבר זכר מלחמותיה' לא לא שאמר ואביא אתכם אל ארץ וגו':

השאלה האחרונה איך יהוה לא זכר להם בכל זה גם העברת הירדן, ולא גם עמידת השמש בגבעון? והם בלחמת הדברים יותר רצוצים מעכין בלעם שזכר לגיהם שלח נבא ה' לעמוד בלבלעם:

השאלה השלישית מה ישראל השיבו כראוי ויאמרו אלילה לנו מעזוב את ה' וגו', גם אנחנו נעבוד את ה', ואחר הדברים יהושע לומר אליהם לא תוכלו לעבוד את ה' ואחר הדברים שאמר? וילאה שהיו בלא מורך והנני מפרש הפסוקים בקוצן יותרו השלות כלם:

כג

(ל) **ויהי מומים** רבים וגו' עד
ונוסף, יאמר שאחר שעברו
ימים רבים בהיות ישראל בשלוה
ובמנוחה והיה יהושע זקן
בן ימים, לא זקן כפי מספר
שנותיו ובן ימים שהיה קלט
בשבר וכלה מכובד המלחמות,
והיה לא זקן כפי הצבי וכפי
הסכבה, וזהו בן ימיו שהימי
והזמן עשו בו רושם רב, וקרא
לישראל בכלל והיו לפניו
הזקנים שהם היו הסנהדרים
והקהל, מהניני העם וכשילי
השבטים, שהם הרצים לשבטי,
והשוטרים, ואמר להם שהם
ידעו וקבלו כפי הצבים וכפי
תכונת גופו וכחותיו, שלא
ידענו עליו במותו כפי שהוא
לא היו מכסין המלמוד כי אם
ה' לבדו היה, וזהוא הפיל התרן
הכלתי בכבשת בקלוקל, לפי
שהלא ית' הוא יהלפס (את
התיבים) ויורישם מהתרן
כאשר דבר להם:

(ו) **וחזקתם** מאד לשמור ולעשות
וגו', יהוה הוא שיתחזקו לשמור
ולעשות כל הכתוב בספר
תורת משה, ואמר שאם שהוא
מחכה עתה, הוא שלא יבוזו
בגויים הבאחרי, ובשם שלהיהם
לא יזכירו ולא ישבעו לשקרי,
כהם ולא יעבדום: ואמנם
אמרו כי שם ה' שלהיכם
תלבקון, אין פירושו שלא
ה' שלהיכם תלבקון כדעת
המפרשים, אלא הוא שלא,
ופירוש הפסוקים הבאשבים
כך הוא, כי שם ה' שלהיכם
תלבקו כאשר עשיתם עד היום
הזה ובאשר שלהיכם תועלת
מאותו לבקות, וזהו ויורש ה'
מפניכם גוים וגומר, ואתם
לא עמד איש בפניכם וגומ',
הנה שם תלבקו ה', כאשר
עשיתם עד הנה שבאשר מאתו
הנצחון והתשועה הוא שלא, ככה
מבקון ולהבא היא לשלא מכם
ירדוף שלא כי ה' שלהיכם הוא
בשלחם לכם, ויהיה לכם גזירת
האחד היא לשלא מכם, ולא
יהיה עתיד באקום עבר כאו
שפירשו רבים, שלבל האל עתיד
שבר בבחינת בית, ועשה שם

(ל) וַיְהִי מֵימִים רַבִּים אַחֲרֵי אֲשֶׁר־הֵנִיחַ
יְהוָה לְיִשְׂרָאֵל מִכָּל־אֹיְבֵיהֶם מִסָּבִיב
(ב) וְיְהוֹשֻׁעַ זָקֵן בָּא בַּיָּמִים: וַיִּקְרָא יְהוֹשֻׁעַ
לְכָל־יִשְׂרָאֵל לִזְקֵנָיו וְלִרְאשָׁיו וְלִשְׁפָטָיו
וּלְשֹׁטְרֵיו וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֲנִי זָקַנְתִּי בָּאתִי
(ג) בַּיָּמִים: וְאַתֶּם רְאִיתֶם אֵת כָּל־אֲשֶׁר
עָשָׂה יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לְכָל־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה
מִפְּנֵיכֶם כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא הַנִּלָּחֵם
(ד) לָכֶם: רְאוּ הִפַּלְתִּי לָכֶם אֵת־הַגּוֹיִם
הַנִּשְׁאָרִים הָאֵלֶּה בְּנַחֲלָה לְשִׁבְטֵיכֶם מִךְ
הַיַּרְדֵּן וְכָל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִכְרַתִּי וְהַיָּם
(ה) הַגָּדוֹל מְבוֹא הַשָּׁמֶשׁ: וַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם
הוּא יֶהְדֳּפֵם מִפְּנֵיכֶם וְהוֹרִישׁ אֹתָם
מִלִּפְנֵיכֶם וִירִשְׁתֶּם אֶת־אַרְצָם כַּאֲשֶׁר
(ו) דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לָכֶם: וַחֲזַקְתֶּם מְאֹד
לִשְׁמֹר וְלַעֲשׂוֹת אֶת כָּל־הַכָּתוּב בְּסֵפֶר
תּוֹרַת מֹשֶׁה לְבִלְתִּי סוּר מִמֶּנּוּ יָמִין
(ז) וּשְׂמֹאול: לְבִלְתִּי־בוֹא בַּגּוֹיִם הָאֵלֶּה
הַנִּשְׁאָרִים הָאֵלֶּה אִתְּכֶם וּבְשֵׁם אֱלֹהֵיהֶם
לֹא־תַזְכִּירוּ וְלֹא תַשְׁבִּיעוּ וְלֹא תַעַבְדוּם
(ח) וְלֹא תִשְׁתַּחֲוּ לָהֶם: כִּי אִם־בַּיהוָה
אֱלֹהֵיכֶם תִּדְבָּקוּ כַּאֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם עַד הַיּוֹם
(ט) הַזֶּה: וַיּוֹרֶשׁ יְהוָה מִפְּנֵיכֶם גּוֹיִם
גְּדֹלִים וַעֲצוּמִים וְאַתֶּם לֹא־עָמַד אִישׁ
(י) בְּפְנֵיכֶם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: אִישׁ־אֶחָד מִכֶּם
יִרְדֹּף־אָלֶף כִּי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם הוּא
(יא) הַנִּלָּחֵם לָכֶם כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר לָכֶם: וְנִשְׁמַרְתֶּם
מְאֹד לְנַפְשֹׁתֵיכֶם לְאַהֲבָה אֵת־יְהוָה
(יב) אֱלֹהֵיכֶם: כִּי אִם־שׁוֹב תָּשׁוּבוּ וּדְבַקְתֶּם
בְּיֶתֶר הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה הַנִּשְׁאָרִים הָאֵלֶּה
אִתְּכֶם וְהִתְחַתַּנְתֶּם בָּהֶם וּבָאתֶם בָּהֶם
(יג) וְהֵם בָּכֶם: יָדוֹעַ תֵּדְעוּ כִּי לֹא יוֹסִיף יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם לְהוֹרִישׁ אֶת־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה
מִלִּפְנֵיכֶם וְהָיוּ לָכֶם לְפַח וּלְמוֹקֵשׁ וּלְשׁוֹטֵט
בְּצִדֵּיכֶם וְלִצְנִנִים בְּעֵינֵיכֶם עַד אׇבְדְכֶם
מֵעַל הָאֲדָמָה הַטּוֹבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נָתַן
(יד) לָכֶם יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם: וְהִנֵּה אָנֹכִי

כן למוד למה שהיה בעתיד
ממה שקרה בעבר:

(יא) **ונשמרתם** מאד לנפשותיכם,
וגו', כי לא סוב תזוכו
וגו', עד והכ' לבבי וגו', פירוש
הפסוק שיאמרו מאד לנפשות,
לשהבה את ה', כי לא ישימו
בנפשות, לשהבה לשהבת כי אם
לשהבת השלם, כי אם סוב יזוכו (יב)
וידבקו ביתר הגוים וישימו
עמהם לשהבתם, הנה הל ית' (יג)
לא יוסיף עוד להוריש הגוים
מפניכם וישארו להם לפח
ולמוקש וגו', ולפי שהי השלם
הבבד שבשלם הוא הנפש,
לבן לשר ומה שישמרו מזה
בעבור נפשותיהם שלא ישבדו
מתקת שמי ה', והנה עשה זה
משל ממה שיקרה לבנשים,
שבשבר יהיו עם שקריס ואר
שלא יעזוב בעבדם וילבש
עמהם בעבודם ויהו מהרלוי
שהמה יעשו שלום עם שומם
השויבי, שבל שיעשו בל שימה
השר שבר שהזק בידם ושבר
עזרם, כיון שהוא הניצם
מהשויבים, ולזה לשר שלקרי
שבזית הוא הבלשם להם על
שויבים, שלין רלוי שיעשו שהב,
עמהם כי בזה יקרה לף ה'
ולא יוסיף עוד לעזור בבנד:

(יד) **והנה** אנבי הולך היו' בדרך
בל הארץ ונומר, עד
ויאבוף יהוש, וגו', יאמר הבני
זקן וידעתי שלא לשיה בל בך
מהומן שהרלה בל הצדיק
לבל בוה, שבל בדרך שקו
רוצה שבי בי במו שבתקיימו
הייעודים העוסים שבר יעד
הקבה להניח על ישרל לא
בפל דבר לשד, בבה יביא
עליהם הדברים הרעים שבר
לשר, בי במו שהטובות
התמידות זה לשל זה יהיו
על ההשגח הלהי (בין שלא
בפל דבר לשד ושבזו בלם יען
מה שבשקרה לא יתמיד) בבה
הרעות שלוי ההשגחה יהיו (טו)
עלי, נם בן: ולשר שהם יהיו
רצויי לשושם העובבי, ויקבלו
שושם בעברה את ברית ה',
שבר מה שושם בעבל, שלהי
לשהבים, והשל ית' לא יסבלהו
בי יקרה אפו, ובזה השופן
יבזו לילי הבדון ובליה:

הוֹלֵךְ הַיּוֹם בְּדֶרֶךְ כָּל־הָאָרֶץ וִידַעְתֶּם בְּכָל־לְבַבְכֶם וּבְכָל־נַפְשְׁכֶם כִּי לֹא־נָפַל
דָּבָר אֶחָד מִכֹּל הַדְּבָרִים הַטּוֹבִים אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם עֲלֵיכֶם הַכֹּל־
(טו) בָּאוּ לָכֶם לֹא־נָפַל מִמֶּנּוּ דָּבָר אֶחָד: וְהָיָה כַּאֲשֶׁר־בָּא עֲלֵיכֶם כָּל־הַדָּבָר
הַטּוֹב אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲלֵיכֶם כֵּן יָבִיא יְהוָה עֲלֵיכֶם אֵת כָּל־הַדָּבָר

יהושע כד

הָרָע עַד־הַשְּׁמִידוֹ אֹתְכֶם מֵעַל הָאֲדָמָה הַטּוֹבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר־נָתַן לָכֶם יְהוָה
אֱלֹהֵיכֶם׃ כִּי־עִבַרְכֶם אֶת־בְּרִית יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם אֲשֶׁר צִוָּה אֶתְכֶם וַתֵּלַכְתֶּם
וַתַּעַבְדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם לָהֶם וְחָרָה אַף־יְהוָה בָּכֶם וְאִבַּדְתֶּם
מְהֵרָה מֵעַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה אֲשֶׁר נָתַן לָכֶם׃

כד

כד

[א] וַיֶּאֱסֹף יְהוֹשֻׁעַ אֶת־כָּל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל שְׁכֶמָה וַיִּקְרָא לְזִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וּלְרָאשָׁיו
וּלְשֹׁפְטָיו וּלְשֹׁטְרָיו וַיִּתְיַצְּבוּ לִפְנֵי הָאֱלֹהִים׃ [ב] וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־הָעָם
כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּעֵבֶר הַנָּהָר יָשְׁבוּ אֲבֹתֵיכֶם מֵעוֹלָם תֶּרַח
אֲבִי אַבְרָהָם וַאֲבִי נָחוֹר וַיַּעַבְדוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃ [ג] וָאֶקַּח אֶת־אֲבִיכֶם אֶת־אַבְרָהָם
מֵעֵבֶר הַנָּהָר וָאוֹלֶךְ אֹתוֹ בְּכָל־אֶרֶץ כְּנַעַן וָאַרְבֶּ֫ה אֶת זַרְעוֹ וָאֶתֶּן־לוֹ אֶת־
יִצְחָק׃ [ד] וָאֶתֵּן לְיִצְחָק אֶת־יַעֲקֹב וְאֶת־עֵשָׂו וָאֶתֵּן לְעֵשָׂו אֶת־הַר שֵׂעִיר לָרֶשֶׁת
אֹתוֹ וְיַעֲקֹב וּבָנָיו יָרְדוּ מִצְרָיִם׃ [ה] וָאֶשְׁלַח אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן וָאֶגֹּף אֶת־מִצְרַיִם
כַּאֲשֶׁר עָשִׂיתִי בְקִרְבּוֹ וְאַחַר הוֹצֵאתִי אֶתְכֶם׃ [ו] וָאוֹצִיא אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם
וַתָּבֹאוּ הַיָּמָּה וַיִּרְדְּפוּ מִצְרַיִם אַחֲרֵי אֲבוֹתֵיכֶם רֶכֶב וּבְפָרָשִׁים יַם־סוּף׃
[ז] וַיִּצְעֲקוּ אֶל־יְהוָה וַיָּשֶׂם מַאֲפֵל בֵּינֵיכֶם וּבֵין הַמִּצְרִים וַיָּבֵא עָלָיו אֶת־
הַיָּם וַיְכַסֵּהוּ וַתִּרְאֶינָה עֵינֵיכֶם אֵת אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בְּמִצְרַיִם וַתֵּשְׁבוּ בַּמִּדְבָּר
יָמִים רַבִּים׃ [ח] וָאָבִיאָה אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ הָאֱמֹרִי הַיּוֹשֵׁב בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן וַיִּלָּחֲמוּ
אִתְּכֶם וָאֶתֵּן אוֹתָם בְּיֶדְכֶם וַתִּירְשׁוּ אֶת־
אַרְצָם וָאַשְׁמִידֵם מִפְּנֵיכֶם׃ [ט] וַיָּקָם בָּלָק
בֶּן־צִפּוֹר מֶלֶךְ מוֹאָב וַיִּלָּחֶם בְּיִשְׂרָאֵל
וַיִּשְׁלַח וַיִּקְרָא לְבִלְעָם בְּדֹ בְּעוֹר לְקַלֵּל
אֶתְכֶם׃ [י] וְלֹא אָבִיתִי לִשְׁמֹעַ לְבִלְעָם

[א] ויאסוף יהוה כל שבטי ישראל וגו׳. לפי שאחרי שיהוה דבר על העם הדברי הקודמין, לפי שהעם לפי הזיבוהו לדבר עליו לפי כתקרה לעתו, ולכן רצה להניח תוכח בתוכחה שבית כדי לגלול מהם שלנו, בתוכן שמפיל הסברת יפערכו להזיבו כלפ עם לבנם ויעזבו עליו חוזק וכרית וקיום גדול, ולזה בתה התוכחה הזו שבית והוהה הגלגל הרחוקה: [ג] שבהם שהביאו מרין הגלגים שכם כדי לברות הברית לפניו. והנה רצה לעשות זה בשכם, לפי שבמקום ההוא שמר יעקב לבניו הסימן את הגלגל שלהי, שהוא יהוזע נתן מקום לבניו דומים להם: [ד] כה אמר ה׳ אלהי ישראל בעבר הנהר וגו׳. הנה יהוזע נתן שאחר זה זכר מהמפלים הגדולים אשר עשה הגלגל את לעמו. והרצון מהם הוא שהגדיל לבותיהם מהטועים ולמדם בחמלות למתיות, וזהו אמרו בעבר הנהר יאבו לבותיכם מעולם וגו׳, ועבדו גלגים אחרים וגו׳, ואם היותם מעובדי עו הנה הגלגל יתברך לקח את לבניכם מאותו מקום והוליכו בכל ארץ כנען, וזהו להיות ארץ כנען מוכנת לשלמות ולדבקות הגלגלי, ולכן הוליכו בכל ארץ כנען ובכל מקום שהם נתנו הגבולה. עוד זכר הסבד שבי והוא אמרו ואקרא את עבדו ואתן לו את יצחק, לפי שהיה שהם ורבקה עקרות הנה להן כתן נבני בנם נדו, לפי כתן לאברהם את יצחק ואתן ליצחק את יעקב ואת עשו. והמפרשים שלנו לתת זכר ישמעאל? ואמרו שהיה לפי שבניצחק יקרא לו זרע, ולפי אומר כי לא זכר כי אם הבנים הגדולים בנם מלת העקרות, לזה זכר לבד יצחק לפי שלה אמר, ויעקב ועשו אשר ילדה אותה רבקה שהיתה גם עקרה, וישמעאל ילדה אותו הגר שלא היתה עקרה

[ז] ולכן לא זכרו: וזכר הסבד שבניי והוא אמרו ואתן לעשו את הר שעיר וגו׳ ויעקב ובניו ירדו מצרימה, לפי שעשו כתן את הר שעיר לרשת אותו, ולא כתעכב הגלגל את יעקב לבניו, לפי שיעקב הוריד מצרימה כדי ומלות ולא למוד ודרך ארץ, לפי ליעקב הוריד מצרימה כדי

[ה] שאשם ילמדו התורה, והוא אמרו ואשלח את אהרן ואגוף את מצרים, לפי שאחר עשיתי בקרבו, לפי כתוב רחוק שעשיתי

בקרבו ולא אחר הוציאתי לתכם; ובזו היה מהתכד בשהורידם למצרים שקבו מהשלמות מעמידתם ויליחתם משם; כמו שלמ* שהוליכך את העם הזה שמות ג׳, יב מחרי, תעבדון את האלהים וגו׳: וזכר עוד הסבד הבניני, והו לאמרו ואוליך את לבותיכם (ו) מחרים ותבאו היימה וגוח׳ ירדפו מצרימה אחריכם, לפי שהגלגל על היה כדי שיבאו לאחריו, לויכיח כרכב ובפרשים והם לעקו לפי ה׳ בלוחן שהטביע את החויכים בקרבו, והיה הסבד הזה בלחתם מהלויכי, כי הוא הסבד גדול, כמו* ישמע כדין כי תליס לפ׳ קוה בקם: ולחכם לאמרו ויהם (ז) מחכם בניכם ובין המצרים ויבא עליו את היה ויכסהו וגו׳, הוא להזיב לבסף לחדי, והוא לוך המצריים בבבהו בים? כי עם היות שרלו ליהי, בבבהים, היה רלוי לתם לילך מחכו ולחזוב שהיה זה ליהי בבם ויהיה לליהם לעובב, לפי הסבד הוא שהגלגל עם מחפל בחופן בלא רלו האקו, שבבבהו בו, ולכן בשבעו מים כי היו הולבים לפי יהי, ולפ מחכו שבבהו בים, ולחלים, ועיבל את לפ עשיתי במצרי, לומר שפעל הגלגל יתי, עמהם פעולו הסבדות, כי אם מחפל למצרי, ולפ עשה בן ליהי, לבל עיבל, רלו בחור גדול בל מה שעשה במצרי, וזכר מהשלת, שעם בל זה שרלו בים לפ בחבעו מהעוח מיד לחרי בן, וזהו ותשבו במדבר ימי רבי, רלו לתם שהשלו במדב׳ שהיה בבת עבוהם וישובם עם ימי רבי, וזכרם גרמו לבבודם:

[ח] וזכר הסבד תאבי והוא אמרו ואביאה אתכם אל ארץ האמרי וגו׳. יאמר שעם בל עבודם במדבר הנה היה התבלית עובי, בי בלו לפ ארץ החמורי היושב בעבר הירדן ולהמו לת יאב׳ בחזק, ועבו בת העזר הגלגלי והו הצמיח, וירש לת ארצם ובתבם להם בגלגל: [ט] ולחכם מה שהניח מבלק ומעכין בלעם הוא בוזם עכין החמורי שזכרו, יאמר שהניחו ל החמורי ובאמרו לבניו, עם היות שבלק בן לפור מלך התכבש קודם זה להלחם בישראל לפ בחלחמה תבונית ולפ בנבור הבזום, בי אם מלחמ׳ שאשב בלחלם עם בלעם, והו שאמר ויבאם בישראל, לפ ורצה להלחם בישראל בשבלק וקרא לבלעם בן בעור לבלל תתבם, ועם בל ההתחבמות והבזתלות שעשה לת הושיעו בללו, והו לפ לבניתי לשמוע לבלע׳ ויבך ברוך תתבם, והוא

[י] ותניל

וַיְבָרֶךְ בָּרוּךְ אֶתְכֶם וָאַצֵּל אֶתְכֶם מִיָּדוֹ׃ [י] וַתַּעַבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן וַתָּבֹאוּ אֶל־יְרִיחוֹ וַיִּלָּחֲמוּ בָכֶם בַּעֲלֵי יְרִיחוֹ הָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְהַגִּרְגָּשִׁי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי וָאֶתֵּן אוֹתָם בְּיֶדְכֶם׃ [יא] וָאֲשַׁלַּח לִפְנֵיכֶם אֶת־הַצִּרְעָה וַתְּגָרֶשׁ אוֹתָם מִפְּנֵיכֶם שְׁנֵי מַלְכֵי הָאֱמֹרִי לֹא בְחַרְבְּךָ וְלֹא בְקַשְׁתֶּךָ׃ [יב] וָאֶתֵּן לָכֶם אֶרֶץ אֲשֶׁר־לֹא יָגַעְתָּ בָּהּ וְעָרִים אֲשֶׁר לֹא־בְנִיתֶם וַתֵּשְׁבוּ בָּהֶם כְּרָמִים וְזֵתִים אֲשֶׁר לֹא־נְטַעְתֶּם אַתֶּם אֹכְלִים׃ [יג] וְעַתָּה יְרָאוּ אֶת־יְהוָה וְעִבְדוּ אֹתוֹ בְּתָמִים וּבֶאֱמֶת וְהָסִירוּ אֶת־אֱלֹהִים אֲשֶׁר עָבְרוּ אֲבֹתֵיכֶם בְּעֵבֶר הַנָּהָר וּבְמִצְרַיִם וְעִבְדוּ אֶת־יְהוָה׃ [יד] וְאִם רַע בְּעֵינֵיכֶם לַעֲבֹד אֶת־יְהוָה בַּחֲרוּ לָכֶם הַיּוֹם אֶת־מִי תַּעֲבֹדוּן אִם אֶת־אֱלֹהִים אֲשֶׁר עָבְרוּ אֲבוֹתֵיכֶם אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַנָּהָר וְאִם אֶת־אֱלֹהֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בְּאַרְצָם וְאָנֹכִי וּבֵיתִי נַעֲבֹד אֶת־יְהוָה׃ [טו] וַיַּעַן הָעָם וַיֹּאמֶר חָלִילָה לָּנוּ מֵעֲזֹב אֶת־יְהוָה לַעֲבֹד אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃ [טז] כִּי יְהוָה אֱלֹהֵינוּ הוּא הַמַּעֲלֶה אֹתָנוּ וְאֶת־אֲבֹתֵינוּ מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם מִבֵּית עֲבָדִים וַאֲשֶׁר עָשָׂה לְעֵינֵינוּ אֶת־הָאֹתוֹת הַגְּדֹלוֹת הָאֵלֶּה וַיִּשְׁמְרֵנוּ בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־הָלַכְנוּ בָּהּ וּבְכֹל הָעַמִּים אֲשֶׁר עָבַרְנוּ בְּקִרְבָּם׃ [יז] וַיְגָרֶשׁ יְהוָה אֶת־כָּל־הָעַמִּים וְאֶת־הָאֱמֹרִי יוֹשֵׁב הָאָרֶץ מִפָּנֵינוּ גַּם־אֲנַחְנוּ נַעֲבֹד אֶת־יְהוָה כִּי הוּא אֱלֹהֵינוּ׃ [יח] וְלֹא יוּכַל הָעָם לַעֲבֹד אֶת־יְהוָה כִּי אֱלֹהִים קְדֹשִׁים הוּא אֵל קַנָּא הוּא לֹא־יִשָּׂא לְפִשְׁעֲכֶם וְלַחַטֹּאתֵיכֶם׃ [יט] כִּי יַעַזְבוּ אֶת־יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהֵי נֵכָר וְשָׁב וְהֵרַע לָכֶם וְכִלָּה אֶתְכֶם אַחֲרֵי אֲשֶׁר הֵיטִב לָכֶם׃ [כ] וַיֹּאמֶר הָעָם אֶל־יְהוֹשֻׁעַ לֹא כִּי אֶת־יְהוָה נַעֲבֹד׃ [כא] וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־הָעָם עֵדִים אַתֶּם בָּכֶם כִּי אַתֶּם בְּחַרְתֶּם לָכֶם אֶת־יְהוָה לַעֲבֹד אֹתוֹ וַיֹּאמְרוּ עֵדִים׃ [כב] וְעַתָּה הָסִירוּ אֶת־אֱלֹהֵי הַנֵּכָר אֲשֶׁר בְּקִרְבְּכֶם וְהַטּוּ אֶת־לְבַבְכֶם אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ [כג] וַיֹּאמֶר הָעָם אֶל־יְהוֹשֻׁעַ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ נַעֲבֹד וּבְקֹלוֹ נִשְׁמָע׃ [כד] וַיִּכְרֹת יְהוֹשֻׁעַ בְּרִית לָעָם בַּיּוֹם הַהוּא וַיָּשֶׂם לָהֶם חֹק וּמִשְׁפָּט בִּשְׁכֶם׃ [כה] וַיִּכְתֹּב יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּסֵפֶר תּוֹרַת אֱלֹהִים וַיִּקַּח אֶבֶן גְּדוֹלָה וַיְקִימֶהָ שָׁם תַּחַת הָאֵלָה אֲשֶׁר בְּמִקְדַּשׁ יְהוָה׃ [כו] וַיֹּאמֶר יְהוֹשֻׁעַ אֶל־כָּל־הָעָם הִנֵּה הָאֶבֶן הַזֹּאת תִּהְיֶה־בָּנוּ לְעֵדָה כִּי הִוא שָׁמְעָה אֵת כָּל־אִמְרֵי יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר עִמָּנוּ וְהָיְתָה בָכֶם לְעֵדָה פֶּן־תְּכַחֲשׁוּן בֵּאלֹהֵיכֶם׃ [כז] וַיְשַׁלַּח יְהוֹשֻׁעַ אֶת־הָעָם אִישׁ לְנַחֲלָתוֹ׃ [כח] וַיְהִי אַחֲרֵי הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּמָת יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן עֶבֶד יְהוָה בֶּן־מֵאָה וָעֶשֶׂר שָׁנִים׃ [כט] וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בִּגְבוּל נַחֲלָתוֹ בְּתִמְנַת סֶרַח אֲשֶׁר בְּהַר אֶפְרָיִם מִצְּפוֹן לְהַר גָּעַשׁ׃ [ל] וַיַּעַבְדוּ יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה כֹּל יְמֵי יְהוֹשֻׁעַ וְכֹל יְמֵי הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר הָאֲרִיכוּ יָמִים אַחֲרֵי יְהוֹשֻׁעַ אֲשֶׁר יָדְעוּ אֵת כָּל־מַעֲשֵׂה יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה לְיִשְׂרָאֵל׃ [לא] וַיִּקְחוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיְהִי אֶצֶל בֵּית־אֵל בָּהָר וְאַהֲרֹן מֵת וַיֵּאָסֶף אֶל־עַמָּיו׃ [לב] וְאֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן מֵת וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּגִבְעַת פִּינְחָס בְּנוֹ אֲשֶׁר נִתַּן לוֹ בְּהַר אֶפְרָיִם׃ [לג] וַיִּקְחוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיְהִי אֶצֶל בֵּית־אֵל בָּהָר וְאַהֲרֹן מֵת וַיֵּאָסֶף אֶל־עַמָּיו׃ [לד] וְאֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן מֵת וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּגִבְעַת פִּינְחָס בְּנוֹ אֲשֶׁר נִתַּן לוֹ בְּהַר אֶפְרָיִם׃

(י) ויבא בלעם ויברך ברכה אחת ולא הניח לו לבלק לברכם ברכה אחרת כמו שהיה רוצה בלק שיברכם ברכה אחת ויקללם ברכה אחרת, ולפי שהיה בלעם יודע שהיה רצון המקום ית' שלא יקללם בלעם לישראל, ומצא מעמו דברי שפתיו וכוונתו, והיה יותר בקל שלא ית' שיפתח את הקללה לברכה, ולפי שהוא ית' יקללם יברכם שלא, והיתה סבת זה לפי שמשך העם עליו, פיגור ומנעת העם עליו, ולפי היה בלעם מקלל היו מוציאים התיבות כלם שלא בלה המגפה בעדת ה' כי לם בעבור קללת בלעם, ולולי ישראל יחזרו גם כן שהיה הסבה עמהם כחצר יהיו עכין בלעם, ולזה העריכה תכמתו התלהית שלא יקלל, וגם רמה שיכרך תותם לפי שברכתו ג"כ יפחיל את העמי, ותפול עליהם לימתה ופחד בזכות ברכותיו ומה שכתב על ישראל, והתפלר מזה שלא הניח עניין בלק כי לם להניד זה לך מעשה מלהשמיד את ישראל, וכללו הוא תשלום מה שכפר בתחלה, ואמר וילחם ביצר' היה במה שלא לקרוץ לבלעם לקללו, והותרו לם כן הזהלו שני' ושלישית: [טו] וזכר עוד תכד שני והוא לחזרו ותעברו את הירדן ותכלו לל יריחו וגומר, ולפחזוב שזכר בכאן הדברים שכר קרו בימיהם וכפר תותם בקולר כי לחזרו ותעברו את הירדן, לל שעברו תותו ביבשה, ולחזרו ותכלו לל יריחו רצו שכלו וכבשו בקרבנו עד כם כמו שידעו, וכללו לחר ותעברו את הירדן ותכלו לל יריחו, כמו שכבר ידעתם שהם בדרכים וכפלחות ארלו: וזכר עוד כם נבעון גם כן כרמו, והוא לומרו ולחמו בכם בעלי יריחו, לל שבקבלו להלחם בכם תותם התשבו מלבים שהרגישו לער וכלה גדול על יריחו, כללו היו המה בעלי יריחו כפי מה שבקבלו וכלחמו עלינו. הנה בזה זכר הכתוב שרחו והבטחון שבטחו לת התומות • ותפשר לומר עוד שיהושע רלה לזכור בכאן התכדים לשר עשה החל עמהם לת הכתוב שעשה בעבור, ולבן לת זכר קריעת יס סוף ולת יבושת הירדן וכם יריחו וכם הזמה בפרזי • ותמכם מה שלחר לחר זה ותלחם לכם לת הלרעה ותגרש תותם מפניכם, ויורה שחוזר מלחר תותם למה שלחר למעלה מבעלו יריחו, ותמרו שני מלכי האמורי, יורה שחוזר לדבר מכיתון ועוג שכבר זכר ושקדם לו לזה, לכל עכיהו תלהי זוכר לת ה' ישראל שהרגיעה לשר שלח לפניהם לגרש תותם, לל מלכי הארן לשר כלחמו עם יהושע, הנה הלרעה ההיה לשר שלח היתה הזמועה שזמעו מהם שעשו ישראל לכיתון ועוג, כי כיחשר שעשו זה בחד קרחם וערעה, וכמו שלחרה רחב * ושחר עשיתם לשני מלכי האמורי וגו', וכשוע ויהם לבבכם וגו' הנה לל לחרון שכמיך מידו, לל כי בזה הניחם מהאמורי שזכר, והכה ועוון, שהיה מיוחד על מלחמת בייחוד מלכיהם כלם, ולזה תתם הלברי' לל בחרבך ולל בקשתך, לל שנרגזם ישרל בכת האלהי ומשך הזמועה שהיה ולל בכחם יבשו לחרן וזרועם לל הזניעה למו • ולחר זוכר יהוה לת כל ששת התכדי' האלה שעשה הל לעיני ישרל, לל בחרבך ולל בקשתך (יא) ית' עם ישרל לת ועתה ירלו לת ה' ועבדו לותו בשלמת ובתמים והסירו לת האלהים לשר עבדו לבותיכם בעבר הנהר, לל בעבור כל האלה התכדי עבדו לת ה' כתו, ולל לקל לחר, ואם רע בעיניכם (טו) לעבוד לת ה' בחרו לכם היו' לת מי תעבדון, לל אם רע בעיניכם ולין לתם תפנים לעבוד לת האם לשכל חן בעיניכם שתבחרו היום לת מי תעבדון מהאלהים לשר זכר, לם שתעשה לבות יעבו בניכם ותעבדו לת האלהי' לם עבדו לבותיכם בעבר הנהר, ואם שיגבר הלמוד על הטבעי ותקחו לבבו לת האלהי הלמורי לשר לתם יושבים בלרלו, ואם (יז) עם כל בחירתם במה שילמו זכר שהוא וכיתו ועבדו לת ה' האלהי', והלל לתר זה יהוה' שיהיה העניו בבחירת' לבור מחשבי ה' כי כבר בקשרו בזה כל הדורות במעשה סר סיני, לך לתר זה להם להוסיף להם הרחקה מעשו, עם היותו יודע מעשה תכונתם בעת היו' שהם לל יכביתו בשום פני' לעבוד זולת לת ה', ומפני זה הוסיף להתרות בהם ולומ' לל תוכלו לעבוד ה' כדי לחזק ולקייס בלבם הדבר, והותרו עם זה הזהלות רבות' תמיי' וזשיית: (יא) ויען העם ויתר תלילה לנו מעזוב לת ה', עד ויתמ' יהוה' ל העם וגו' זכר שהעם לל נתנו מקום לזוקים ולל לרחשים שופטי' וזועטי' להשיב להברי יהושע, לכל הם כלם בערבוביה היכובו תלילי' לנו שלחו לת תכונתיכו מלרן (יג) מלרים מבית עבדים, ותתר תותנו ולת לבותיכו עלי מה שתתרו בתוך תייב לדם להרחות לת עמו כולו הוא יפל מעונים • כפתים פ"י והיעוב הזאת הוא תתרו ותתר עשה בעיניכו ולת כל התותות דף ק"ו עלי הגדולות התלה, ונכוה לל זכרו לבותיו', לפי שהרגו הכפלחות ארלו תותם בירדן ובירתו ובעמידת השמש בנבעון ארלו תותם בעיניהם • והתיעב הבלעזי הוא תתרו וישתתו בכל הדרך תשר הלכנו בה ובכל העמי, ונו', לל שעם היות כל הדברי' בתוקת כבדה הם, לכ"ש בין עמים שוכים ותויבים גדולים, היה התכם התלהי לעשות תותם תתם • והתיעב הרביעי הוא ויגרש ה' (יח) לת כל העמים, רומה לומר שגרש תותיבים תפניהם ונתן להם לת תתם, ותפני כל זה היה רלוי לעבדו, ותתרו גם

לבבכם ׳ לומר כמו שיהושע לחמר ואני וביתי נעבוד את ה׳ גם אבחנו נעבוד גם אנחנו נעבוד את ה׳ אלהינו :

(יט) ויאמר יהושע אל העם לא תוכלו וגו׳ . עד ויפלח יהושע את העם וגו׳ . זכר שיהוש׳ (כדי להרבות ולגלות עוד לפוכח ולהחזיקם בברי׳) לחמר להם תוכלו לעבוד את ה׳ , ואתן בזה שבי מכיונו׳ , לחשך לומרו כי אלהים קדושים הוא , רומה לומר כי הוא המקודש בעולמו ומי יוכל לעבדו ? והמכיעות השבי הוא להיותו אל קנא ולא ישא לפשעכם לפשעיכם , אלא כל זה לפי שיראתם היו יודעי׳ שבשביל הפך החשת , כי עבודת האל ית׳ קלה מאד , והוא יתברך כוזב עון ופשע . ולפי שיראתם לא יחמרו אבחנו לא נעבוד את ה׳ והוא יענישם בחשת ולבן אין לנו מורך בכפירה אמר שאינו כן , כי הוא יודע שעתידי הם לחטוא ויעזבו את ה׳ והוא יעניש׳ כמש והרע לכם וכלה אתכם אחרי אשר הטיב לכם , רומה לומר כי יהיה ההעבה אחר הטיב עמה׳ כמה לשיעניש יותר להיות׳ כפויי טובה :

(כא) ויאמר העם אל יהושע כי את ה׳ נעבוד וגו׳ . עד ויאמר יהושע אל העם עדים אתם בכם , רומה לומר עדים לכם שהרי אתם בכם מעידים שבחרתם בה׳ לעבוד אותו :

(כג) והיום : ואחרו עוד ועתה הסירו את אלהי הנכר , לפי שהיו בנחזוב שהזהירם על אלו שיעבדו את אלהי הנכר , לכך אמר שבשרו לעבוד את ה׳ ואלו אלהים שיהיו מוקרבים הרעות הנפסדות , לפי שהם יהיו לחוש לחטוא ואליהם קרוב אלהי נכר , והם הזהיר את ה׳ אלהיכם בעבוד , כי לפי כאן דעת נפסד , כי כל היחים את ה׳ אלהיכם בעבוד ובקולו בחש , ועל הדברים האלה כלם כרת יהוש׳ ברית עם העם : ואחרו ויש לו חק ומשפט בשכם , פירשו כו שסדר להם דרך כלל חקי התורה ומשפטיה . ופשר שיהיה מה שכתב לו , רומה לומר לעמו חק ומשפט בשכם הוא מה שכתב לחרי זה , שכתב יהוש׳ בספר הדברי׳ החלה מהמלחמו׳ והנסים והנחלו׳ ושאר הדברי׳ שנזכרו בספר הזה , כדי שיתחבר בספרו ויבואר על ספר תורת האלהים , כי לחרי תור׳ משה בא לחקרו ספר יהושע , ויהיה בית בספר משה בלשון עם , כמו * בעבריו ובוקניו . שמות י׳ ע׳ והב׳ הקשת האבן היה מתחבג הקדמונים להקיש לבן נדול שבני שבני לדם ברחוקה לותה יוסרו הברי הברית ויעמו עליהם לבם , וזהו (כו) לחמרו בחן הבה האבן הזאת תהיה בנו לעדה , כי היא שמעה את כל לחמרי ה׳ , והוא על * ותשמע האבן האזן לחמרי פי׳ , דברי׳ לב ל׳ יחמר שעליה נלחמו הדברים חשר האל יתברך הוא לאמר׳ וזהו חשר דבר עמנו . ולחמרו (בפסוק שלמעלה) חשר בחקדש ה׳ , רומה בשכם שהיה שם האהון , וקראו מיקדש ה׳ לשעתו :

(כח) וישלח יהושע את העם וגו׳ , עד ואת עמות יוסף וגו׳ . לפי שכל הדברים האוכרים לחמר יהושע על כל העם בהיותם נקבצים שמה בשכם לחמרו , לכן הודיע שאחרי הדברים האלה שלחם וילכו כלם לנחלתם , כי היה כל האהון כבר נחלקה ביניהם : וספר שאחרי זה (כט) חיל את יהושע , ונקרחו עבד ה׳ לנבודו שהשוהו הוא לעשה רבו שנקרא כן בשעת מותו . והנה קברו לותו בנבול בחלתו בתמנת סרח וגו׳ , ומשה שלא׳ בנבול בחלתו , למדנו שלא היו קוברים לא בתוך העיר , כי אם חוצה מהעיר בנבול כמובן היום . ובספר שופטים כחוב בתמנת סרח ונחיהם לחד , והוא כמו כשב וכבש . וכבותיכו דרשו סרח שמה ולמה נקרא שמה סרח על שם השמש שעמד לו בנבעון , כי שמש הוא סרח , כמו * לחומר לחיב ס׳ ו׳ חמת סרח ונחיהם לחד . ועוד לדבר בהר נעש , אלא כמו׳ בכתוב שבת מים הר אפרים , אלא על שבא הספידו ישראל את יהושע לף לף על הר אפרים , ובהרי חוץ בספר תורת האלהים , כלומר רמה הקבה להגעים עליהם את ההר ערש קבורתו : (לג) וזכר שכל ימי יהושע וימי הוקנים שהאריכו ימים לחריו

מכות פב לף עח ע״ב

עכרו

יָדְעוּ אֶת כָּל־מַעֲשֵׂה יְהוָה אֲשֶׁר עָשָׂה
[לג] לְיִשְׂרָאֵל׃ וְאֶת־עַצְמוֹת יוֹסֵף אֲשֶׁר־
הֶעֱלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל ׀ מִמִּצְרַיִם קָבְרוּ
בִשְׁכֶם בְּחֶלְקַת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר־קָנָה
יַעֲקֹב מֵאֵת בְּנֵי־חֲמוֹר אֲבִי־שְׁכֶם בְּמֵאָה
קְשִׂיטָה וַיִּהְיוּ לִבְנֵי־יוֹסֵף לְנַחֲלָה׃
[לד] וְאֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן מֵת וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ
בְּגִבְעַת פִּנְחָס בְּנוֹ אֲשֶׁר נִתַּן־לוֹ בְּהַר
אֶפְרָיִם׃

סכום הפסוקים של ספר יהושע שנ מאות וחמשים ושנה,
ויתן לשון קטן כיוצא * וחקיו ומשפטיו עד רמת
המלפה, ופדריו לרכבה עשר, היתה
עלי יד ה׳ כיוצא׃

עבדו ישראל את ה׳, לפי שהזקנים היו מיצרים לפניהם את הדרך יען וכיון הם ידעו את כל מעשה ה׳, רומה לומר שרחו הנפיש שבעזו להם׃

[לג] **ואת** עצמות יוסף לשון הזה העלו בני ישראל וגו׳, עד ואלעזר הכהן וגו׳. ספר שעצמות יוסף הזה העלו בני ישראל מוציריס הניחוס וקברו אותם בשכם, וכתן הפסה לומה קברום שמה, כלומרו בחלקת השדה הזה קנה יעקב, רומה לומר לפי שיעקב קנה אותה חלקת השדה ולבנוד יוסף קברוהו בנחלה הרחוקה שהיתה ליעקב לכיו בחלק ישראל. רמז זה בברכתו ליוסף מה שחמר * וחכי כתתי לך שכם אחד על אחיך הזה לקחתי מיד האמורי, ומזה הכיהו ישראל שהיה כוונת הכניסת שכתן לו אותו עיר שכם לקבר שם. וכדרש חמרו משכם נבנהו ולשכם החזירוהו, והוא מנפלאות תמיה דעים. וחמרו ויהיו לבני יוסף לנחלה וגו׳, כלומר פירוש זו (והוא החמת) שאותם העצמות חשבו בני יוסף לנחלה טובה בשקברו בחלק׳, לדעתם שנדקת יוסף עומדת להם לעד לעולם׃

(לג) **ואלעזר** בן אהרן מת ויקברו אותו בנבעת פנחס בנו אשר נתן לו בהר אפרי׳. לומרו קול מלין היה לו לפנחס שם שלש מאות שנה היה לאלעזר קבין. מלמד שבעל אלעזר את פנחס ויתה וירשה, ומבאן למדנו שהבעל יורש את אשתו. וכיוצו לזו נרשון בתב שאלעזר היה יורש פנחס, ולזה בשנקבר אלעזר בבר נקבר בנבעת פנחס שבבר ירש אותה. והלל לומר שבתן שבא אפרי׳ לפנחס אותה נבע כמו שבתנו ישראל לכלב וליהושע, ולפי שלא היה על פי ה׳ לתן שכר שמה, ולומר בתן אלעזר בתן לו בהר אפרים, ולהיותה מתבת רבים לא חזרה ביובלי, ולפסר לומר עוד שהיה לאלעזר חולה מחלי, ושהוליכו פנחס בבו לנבעת פנחס בנו לרחתו בעירו אלעזר בפל בחלקו עיר מושבו מערי הלוים, ולפי שחת שמה בקבר שמה, עם היות לאלעזר בחלה (לשיקבר שם) בעיר אחרת שהיה שמה מושבו׃

הנה בשלם מה שבוונתי לפרש מספר יהושע, כפי מה שרחה אלי בעת לומדי עם התברים מקשיבים לקולי לילה לילה אחוה דעת. והתחלתי זה הפירוש בעשרה ימים זמן התחלת לחדש מרחשון, והשלמתיו ביום עשרים ושב לחודו חדש, הפי׳ הזה שנת חמשת אלפים ושתים ושרבעים לבריה. והשלמתו והתהלה לחל יתעלה אשר נתלבי ברחמיו וברוב חסדיו להשלימו, הוא יקבן כפומתי ויריב ריבי וינחלבי מהרה אמן׃

הקדמה

בעזרת עושה צדקה ומשפטים. אתחיל לפרש ספר שופטים:

אבן עזרא לפרשת כי תצא לפני ספר הפסוקים הזה יגיד עניני השופטים שקמו בישראל לפני מות יהושע עד שמלך שאול, והפסוק הראשון יכלו עניני המלכים לפני מלכו בישראל ויהודה, ולפיכך לפי שלא נכתבו אלא שופטים ומלכים לכן יחלקו על שני חלקים אלה ואתמה? לו הם שמות מתלפים יחלקו על הכתובות שמות? ועם העין הטוב מלפני השופטים והמלכים יתחברו בחשבון הדברים יכללום, ויובללו ויתחלפו גם כן בדברי הימים:

שופטי ישראל הם שופטו את ישראל ארבעים שנה: ועלי שפט את ישראל ארבעים שנה: ושמואל שפט את ישראל כל ימי חייו: ושלמה מלך על כל ישראל ארבעים שנה: ואלה שמות המלכים אשר מלכו בישראל ובחברון שבע שנים וששה חדשים ובירושלים שלשים ושלשה שנה: ואלה שמות המלכים אשר מלכו בישראל ובשומרון עשרים שנה: ואלה שמות המלכים אשר מלכו בישראל ובתרצה שבעה חדשים: ואלה שמות המלכים אשר מלכו בישראל ובשומרון שתים עשרה שנה: ואלה שמות המלכים אשר מלכו בישראל ובשומרון שתים עשרה שנה: ואלה שמות המלכים אשר מלכו בישראל ובשומרון שבע שנים: ואלה שמות המלכים אשר מלכו בישראל ובשומרון שתים עשרה שנה

לכי נרפת המזיקה למלכי נרפת בשתן מיוחד קדם לזכר להם בבית
מזחים עעותם הבקרת שלן דיקוניים , ושלר מלכי לקדום לזכם
מלכותם במזחים , לקבל ישימו עטרת והב על רחשם , ונם זה למות
העטרת לזכר היה עוזר מהשתן על מלחו כין עיניו : ולחמכם
בלילה מקום ימצא למלכי בית דוד שהם המלכים המתייים ,
קבלו ול שתהיה המזיק בירושלם ועל המעין ומלכי ישרלל
לזכם במזחי בירושלם ולל על המעין כי לם בכל מקום לזכר
יהיה שם המחלוקת . הנה מחמת העניבים המלה בכללים
במזיקה כמו שהביאו קול בחכמת הוריות ובחכמת בריחות ,
והיה כל זה במזיקה להיותה לזות עלמי ומיוחד בבחירת הלל
זוכ כ' כג ח' יח' כמלך' ולבן קרלו לוד לת עלמו * מזיח ללכי יעקב ולחמר
ב ק"ו ח' * כי מי שלח ידו במזיח ה' ונקה , לחמכם השופטי' לין בהם
מזיקה כלל , והוא ההבדל הרלשון . ועוד לרלית הלבור
בשלימות רב בעניו המזיקה בפרשה הרלשונה מספר מלכים
במזיקת שלמה :

כבדל כ' ההבדל הזכי הוא שבח המלך ומצוי לינו בעניו הדין
ובשפוט בין לים ובין העבו על פי התורה , לבל הוא לבל
בתקון הקנון המדיני , להוציא לת העם מלויביהם ולפטור
הדין בדברים כפי הורלת השעה ומורך העת לל בדרך דין
מורך . ולחכמם השופטים הם בחלוק זה , שמצויים בייחוד
הוא לדון בין לדם לחבירו ע"פ התורה , ושפטו לת העם
משפט לדק , הלל תרלה שהתורה בפרשת שופטים מוה על
כי' יו' ק הכלל הקטן שבכל עיר ועיר , כמו שלמר * שופטים ושוטרים
שם תתן לך בכל שעריך וגו' , ובפרשת כי יבלא * הזהיר על הכלל
הגדול (והם הסנהדרין לשר בירושלם) ועל השופט והוא
הגדו שבכלם הלמוד בחקי לדוכנו משה בזמן שהי עומד
וס י"ו ט' עם הנביאים וזקנים , ועליהם לחמר * והגידו לך לת דבר
י' י"ו המשפט , ועשית ע"פ הדבר לשר יגידו לך וגו' , ע"פ התורה
לשר יורוך וגו' . הנה לל הבהגתם בעפם ורחשוב ובייחוד
היה לדון כפי המשפט המודק ולזה נקרלו שופטים . ושם
מלינו שהשופטים הנזכרים בספר הזה היו יוצלים במלחמות ,
והיה מסור לליהם היכולת החוקלב לדון כפי הורלת השעה
ושלל עם התורה , לל היה זה לליהם נמה שהם שופטים ,
כי שם לפי שלל היה בישרלל עדיין מלך והיה להם כח השופט
וכח המלך , ובבר כפל על זה הר' כפים ז"ל , ולזה פעמים
פ' כי' עו ע"ל ההעברה כתמר כהם לשון מלכות , לחמר * וימליכו לת
י' יח ק' לבימלך בשכם וגו' , והוא היה שופט , ולחמר * בימים ההם
אין מלך בישרלל וגו' . ובבר העירו קול לזה לחמרו ויהי
בישורון מלך זה משה , שבמקום שהיו שלמ' מכוין לבל בעל' הדור הרי
הוא במלך . הנה התבלר מזה שהשופ' מכוין לבל בעל' הדור ,
הוא לעניו המשפט המסודר המודק , ושם היה עובר מזה
מיכו שהם שופט , כי שם בשיתן לו המלך מכחו לעשות
או להעדר המלך שם , לחמכם המלך אין מכוין בבר המשפט
המודק , כי שם לבקום לת המלחמות ולשפוט לת הדברים
הדרין כפי היכולת המוטלת להורלת שעה , ולבן קרלו שמלכי
: י"ח ע"ז ישרלל לל לבין ולל לדון לותם ומפני זה היו בישרלל שופט
ומלך , והמלך יוכל לבטל משפט השופט ולל יתפסך זה ,
והוא ההבדל הזכי :

שבדל ג' ההבדל השלישי הוא בחלות שהמלך חייב שהם שהם שהוא מלך
שהשופ' פטור מהם , שם שלל יהבה לו בסים , ושם שלל יהבה
לו סוסים , ושם שבסף והב לחירבה לו מאד , ושם שלל
לי לל ק' יסתכר מעשה שברות , שכל * לל למלכים למוחל לל למלכים
שתו יין , ושם שיכתוב ספר תורה לעלמו יתר על הספר
שהניח לו לבין , והחיובים הלה וולתם שהזכירו קול
פרק כ' במלכים . פטורים מהם השופטים , והסבה בזה היא לפי
שהם מזועבדים למשפטי התורה מלד יותר מהמלכים , כמו
שבחרתי , ולזה הוקרבה התורה להזהיר לת המלך שלל ישה
לחקרי התלוות ולחקרי החשבה ולחקרי הנלוה , והבריחו לבתוב
ספר תורה לעלמו ושלל יוזו מלבניו , והתרה בו לבלתי רום
לבבו מלחקיו ולבלתי סור מן המלוה ימין ושמחל , וכל זה לבל
יפסוק המלך שלינו מזועבד למשפטי התורה ומלוותיה לחקרי

שהוא מלך , לבל השופטים לינן לריבין לזה , להיותם
מזועבדים למשפטי והתורות , והם פעמים מזה בבל שלר
ישרלל והוא ההבדל השלישי :

ההבדל הרביעי הוא בדברים שהמלך וזבה בהם בפי התורה הבדל ד'
שלין השופט וזבה בהם * לם בעביני בבודו , שלין יושבים על
בסלוונלין רובנין על בובוונלין מעתמין בשרבישו ולל בבל
מעמיני ונלין בוחלין לשמתו לולן ולל מיב' ולל חולמין
ולל מיבמין לת לשתו לסור לרלתו ערו ובשהוא בבית המרחן
ובשהוא מספר , בל לים מישרלל ולפילו בבית עושר לפניו
מעתזה לו · הנה בל המעלה הלה וולתם שזברו ק"ל המלך שם שם
זוב בהם ולין השופט וזבה בהם * ושם בתועלתו ובקניני בבר
לחוק"ל בהבתו' בפרש' המלך שהמלך וזבה בו ; וזם בתמר * זתיב' זמו' ח' י"ל
וברמיהם הטובי' יקח וגו' ; וזרעיל וברמיהם יעשר וגו' ; ולף ט"ו י"ו
העבדים והשפחו' בסים ובצות יקח ; ובסוף לתר ולתם תהיו לו
לעבד' ; ובפ' זחוק"ל לחקור עליו : ובללו חול שים רשות למלך עיין
ליטול מם מהעם לפרבין לו לפרבי המלחמה ; ובוסב לו מבסי ; במייחוכי
ולבור לברות מלפרוש מם שלו , ויש לו לגזור שמי שיעבוד בל מהלבו'
המבם יהרג , ובל הרוני המלך מחוכם ובבסיהם למלך , מלבים
ובל הלרן שבובש בעלמו הרי היה שלו , בל הדברים החלה
וזולתם המלך וזבה בהם ולין השופט וזבה בהם , והוא
ההבדל הרביעי :

ההבדל החמישי הוא שהמלך מזבמש זבה בבתר המלבו' לו הבדל ה'
ולבניו עד עולם , שהמלבות ירושה היה לו , שבתמר * למען דבדי ו' ב'
יהריך יומים על ממלבתו הוא ובניו בקרב ישרלל ; וכל בקבלה הורית
שהם הניח בן קטן מזמרין לו לת המלבות עד שיגדל במו בן י"ח עב
שעשה יהוידע ליואש , וכל הקודם בהלה קדם בירושת
המלבו והבן הגדול קודם לבן הקטן , ושם מלינו שקרא הבם
לת המלבו' מפולל ומשלל המלבי' הרשעים היה זה בחשבם ·
לומבם השופטים לל היו יורשים שרדותיהם לבניהם , בי היה
הדבר מיוחד להם בפרט , בפי נבודתם והבחתם בהבתה
ובירלה · ועם היות שהמרו ישרלל לל נדעון * ומשל בנו נם בספ' בי' ח'
שתה נם בבך נם בן בבך וגומ' , היה זה מלהבתם לותו לל בב
להיותם מחוייבים עליו בפי הדין , ולבן היתה תשובתו להם
* לל לממול לבי בב' ולל ימשול בני בבם ה' יממול בבם ; ובם בם
הם חזרו מזה ולל המליבו לבניו הבה התבלר מזה שהשופטי' המזבירים בזה שם בם
לין עניבם בענין המלבים , עם היות שהשופטי' המזבירים בזה
הספ' (להעדר המלבי) היה בחסם בח השופטי' ובח המלבים ·
ולחקרי בודיע לנקים לותך לת בל זלת , לזובר בדחקי
דברים בל השופטים הנזבירים בספר הזה לחד לחד ,
ומלינה שבא היה ובחה זביש שפט לת ישרלל · ועוד תרלה
תרלה פסוקיהם בשלימות בפרשיות :

השופט הרלשון עתניל בן קבז למשה יהודה , ויפשוע
לת ישרלל לרבעים שבה :

השופט הזכי לחוד בן גרל למשה בנימין , ויפשוע לת
ישרלל שמונים שבה :

השופט השלישי שמגר בן ענת וידמה שהיה בהן , ויפשוע
לת ישרלל לבעת קול שבה לחת : עיין קבלת

השופט הרביעי ברק בן לבינועם למשה בפתלי ובדורה הרלבד
לשה בניהלו והם שפטו לת ישרל לרבעים שבה :

השופט החמישי גדעון בן יואש למשה מבשה , ויפשוע לת
ישרלל לרבעים שבה :

השופט הששי תולע בן פואה למשה יששבר , ויפשוע
לת ישרלל עשרים ושלש שבים :

השופט השביעי יאיר הגלעדי למשה מבשה , ויפשוע לת
ישרלל עשרים ושתים שבים :

השופט השמיני יפתח הגלעדי למשה מבשה , ויפשוע לת
ישרלל שש שבים :

השופט העשירי לבצן מבית לחם , ולחרי קול שהיה בועז בב' שה
למשה יהודה , ויפשוע לת ישרלל שבע שבים : דף בח עיח

השופט

הקדמה לספר שופטים

השופט האחד עשר לילון למטה זבולון, ויפטור את
ישראל עשר שנים:

השופט השנים עשר עבדון בן הלל למטה אפרים,
ויפטור את ישראל שמונה שנים:

השופט השלש עשרה שמגר למטה דן, ויפטור את ישראל
עשרים שנה. ומלבד השופטים האלה עוד היו
בישראל שני שופטים לחדים, על הכהן שפט את ישראל
לרבעים שנה, ושמואל הנביא שלש נזכרו בכתוב השנים
שפט את ישראל, ואני לחקור עליו בספרו, והיה לכל כל
שופטי ישראל ככלל ששה עשר. והנה יספר הכתוב שנים
עשר מהם מיתה טבעית בית השם, והשלשה הנשארים
מתו מיתה מקרית, שנשתה המיתו עצמם לא שמיתת
כמ"ב, ל"ד חלם, והם תבילתך שנהלקחו עם בני תבן * השלך לשם
כ"ג, כ"ל עליו מן המגדל פלח רכב ותרן את גלגלתו, ויקרא לו לבער
כוזא כליו שלף תרנך ותותבני וידקרהו בערו ויפת, ושמגר
שם ע"ז שהמיתו בידי פלשתים * לחזו בעמודי הבית ויפול הבית על
הסרנים ועל עם פלשתים ותת שם עשהם ידיו רב לו, ועלי
שמוא"ל הכהן שהמיתו יושב על הכסא * כשמע שנשבה ארון
ל' י"ח החלקים על ידי פלשתי כפל מעל הכסא לאחוריו ותשבר
שפרקתו ויפת. וזכור תזכור נ"ב שלש היה בכל השופטים
החלה היש דיב ויהי מדון לחלדים ולח עובד ע"ו, וכלם
היו יכשים לדיקים וטובים, זולתי לחילך שהרג ילחי
להשתרר על ישראל, ונם זה עשה קודם היותו שופט. ועוד
תדע שלש היו בימי השופטים לשר בספר הזה כי לם שלשה
מלכים, היש החלדים שזכר ולוא שהיה פנחם וגדעון שהיה
כביל (כמו שחוכיח במקומו) ולכורה לשה כביל. הע לוזיך
ובספ' הרביעי בה לודיעך כמה ממלכי ישראל ויהודה היו
רעים ושטים לה' מלך, וכמה מהם מתו מיתה מקרית בידי
לויביהם, עם היות ביניהם כביל הרבה. ובעבור שלכי
יפתי השופטים החלה היש על שבטו, ומפלגו הזה לשלש
דברים מסופקים, רלוי להעירך פה עליהם, ולוז שנמצאת
ל"ף כ"ו ע"ב כולה בפרק היסן תחת המטה העירו על זה: ל"ר מעשה
בר' לליעזר ששבת בסוכתו של רבי יוחנן בר לליעזי בקברי
ולחרי לה בקיסרין, הגיע קמה לסוכתן לתוכה, לחר ליה מהו
שלפרוש עליה מדין? לחר ליה יין לך שבת ושבת מישראל שלש
העמידו ממנו שופט. הגיע קמה לחרי כוכה, ל"ל מהו שלפרוש
עליה מדין? לל יין לך שבת ושבת מישראל שלש יפלו ממנו
כביליס, שבת יהודה ושבת בניימן העמידו מלכים על פי
ס"ה הנביליס עכ'. ופירש רש"י שם ו"ל. יין לך כל שבת ושבת
וכו', הזיקו לבדר לחר, כדקלמ' לקמן שלש לחר דבר שלש
שמע מפי רבו. שלש העמיד שופ' מושיע לת ישראל, לוזן
שהיו מיחות יהושע עד שבול' שמוחל שמגר שחול למלך,
יהוי' מלפרים, לחוד מבניימן, גדעון ממנשה, הרי מבני
רחל. שמגר מדן, ברק מקדש מנפתלי, הרי מבני בלהה.
לכמן זה בועז מיהול', עלי מלוי, מולע מיששכר, לילון
זבולני הרי שלו מפורשין, לכל עתניאל יפתח ושמגר ויאיר
ועבדון לת ידעתי שמות שבטיהן, ושמשון ועד ולשר לת
מלתי מפורש עכ'. ולפלת מהרב לוזך בפתקן בעתניאל כן
קנז מלוזה שבט היה? פי הוא היה לחי כלב ומשבט יהודה
ס"ף ל"ו היו שבולים, והנה בכמך הרב בזה על דעת הלדב, שלמרו
ע"ב שהיה עתניאל לחיו של כלב בן לחו ולא היה בן קנז, כי
היה כלב בן יפונה ועתניאל היה בן קנז. לבל כפי הפשט
כשר המכיומו כל המפרשים שהיה קנז לחי לבליס והיו
מלבמי שלו, ולבן כתי' נ"ב כלב בן יפונה הקנזי, ושבליס
לחים היו, והלוז לם לחד לחם, ולם עתניאל משבט יהודה
היה. ולמכם יליר הנלעדי ויפתח הנלעדי מפלת לרמס
ידענו שהיו משבט מנשה, כי לרץ הנלעד כתבה לחרי שבט
המנשה בפלה, וכמו שהרב עלמו נזר שהיה נדעון משבט
וברק מקפתלי בעבור היות לרמוזם מהלת השבטים הלה,
כי היה ברק מקדש נפתלי, והיה נדעון מלפיעזר שהיה
בשלת מנשה, בלוזתו דרך עלמו רלוי שבנוזר כיליר ויפתח

לחרי היות' מנלעד שהם משבט מנשה. וכן כתב הרב
כפירושו לספר מלכים שלין דרך לדעת שבטיהם כי לם
מפלת לרמות'. ולחכם שמגר בן ענת למרתי לחי שהיה כהן
לפי שבניהם לל ענת עיר הכהנים לו לחי לביהם, וכמו
שלמר בירמיהו * מן הכהנים לשר בענתות ושלמה המלך למר ל' ל'
לל לביתר * ענתות לך על שדך ונו', כי היו הכהני' מקרלים מלבי' ל' כ'
ענתות וכן ענת, לולי היה על שם לביה לו על שם עירם. כ"ה
ולחכם עבדון בן הלל הפרעתוני למרתי שהיה משבט לפרי',
והסכרת שנר לזה לפלי והרלוה האור עליו היל שלמ' הכתוב
* שנקבר בפרעתון בלרן לפרים, הנה לם פרעתון היה בספ' מ'
מלרן לפרים ועבדון נקרל פרעתוני, והוז המורה שהיה ב"ב ע"ו
משבט לפרים ומלרנו. הנה לם כן כפי פשט הכתובים
ילענו השופטים החלה כל לחד מליוה שבט היה, והם כפי
מה שזכרתי בזכרונם, ולל ילעתי למה בספתקן זו הרב.
ולחכם מה שבספתקן במחר הקבם שלש היה שבט ושבט
מישראל שלש העמידו מחנו שופט, למה שלש מלש משמעון
וגד ולחר שופטים, נלקון בזה דברי הרב, לבל משבט ראובן
לל מליבו גם בן שופט ולל התעורר לליו הרב:

ולחזור שכחר ר' יוחנן שלל לר' לליעזר בהיותו בכוב' מהו
שלפרו עליה מדין? ור' לליעזר לל רלה להשיבו בעניין
והשיבו לדבר לחר (כמו שפיר' ל"י) למה שלש הופשטה לו
התשובה עפ"י הדין, לל היתה מלמרו על הדיוט בלחרו יין לך
כל שבט ושבט, לפי שהי' דבורו בלתי מכוון בעלמו והיתה
גורתו על הרוב, והדברי' לשר לל יבואו להדרש על עלמם
כבר יתמרו על דרך ההעבר' ויקרה בהם פעמים הסתילה
מהסבה שזכר הרב התורה בהקדמת ספרו. ולזולי נלמ' שהיה
מקובל לפל ר' לליעזר שהיו שונר ויליר ויפתח ועבדון
מהשבטים ההם שלש מלכלו מהם שופטי', שהם רלוזן שמעון
גד וגד', עם היותם דרים בלרלות לל להם, ולם זה קבלה
לר' לליעזר בקבל (וכמו שלמרו עליו שלש לתר דבר שלש
שמע מפי רבו) לפל הכתוב לל זכרו. וכפי פשוטו היו
השופטים מהשבטי' לשר יספתי לוזם בזכרונם הנה, ולזן
זה בפתל ועדם כי הלמת יורה דרכו, והקדוש ילני שר
לליעזר לל דבר מהשופטים לשר משב הרב שהם המושיעים
לישראל לוזם שהיו מיחות יהוז' עד שבול' שמוחל, כי לם
מהשופטים לשר היו בלשבת הנזית עם הסנהדרין, וכבר
ידעת שהי' בירושלם במקדש כל הגדול, והוז הנקרל בסנהדרי
גדולה, ומניינם שבעים ולחד, והנדול בחכמה שבכול היו
מושיבין לוזו רלש עליהם לונשת בית דין של משה רבי' עכ'
ל"ב * לספה לי שבעים הים מוקני ישראל ונו' והתילבו שם במלד' ל"ל
עמך, והיה לוזו רלש באלום משה, וזה * ונלת לל הכהנים הלוים דברי' י"ו
רלש היושבה ההיל שופט, וזה * ונלת לל הכהנים הלוים דברי' י"ו
ואל השופט לשר היה בימים ההם ודרשת והגידו לך ונמ', *
והשופט ההוא דבר ר' לליעזר בלחרו לין לך כל שבט ושבט
מישראל שלש העמידו מחנו שופט, כלומר שבהיות בית
המקדש קיים והכל הנדול שם במלום רלוי היושבת שקבל
התורה שופט שהיו מכל השבטי', ולזה לת' שופט בלשון
יחיד, שלל' מהם לבד הנדו' שבכלם היה בקבל שופט: ועם
מה שפירשתי בזה יבלנו מהספקות לשר התקשינו למה
שפירש הו רש"י:

ולחרי הנעת הכללים החלה לבוז לפירוש הספר הזה כפי
הדרך לשר דרכתי בספר יהושע וזה החלי לעשות. והנה
שערתי בספר הזני הזה כפי דרושין וספורין שתים עשרה
פרשיות וזה פרטן:

הפרשה הרלשונה תספר המלחמות שעשו השבטים כל
לחד בעלמו לחרי מות יהוז' ומה שבשרה מהספר
מהארץ ומה שנשארה מהכבש. תחלת הפרשה ויהי לחרי
מות יהושע עד ויעשו בני ישראל הרע ונו':

הפרשה השנית תספר בדרך כלל לין עזבו בני ישראל
לת ה' פעמים רבות ומה שבל עליהם מהעזבם,
ובפרט מה שעשו כשבר הקים השם לשופט עתניאל בן קנז

תחלת

תחלת הפרשה ויעבדו בני ישראל את הרע וגו׳ עד ודבורה
הזה בכיה וגו׳ :

הפרשה השלישית בנבואות לבורה ומלחמת ברק עם
סיסרא ותשובת ה׳ שהושיעם וכתן שופיהם
לברק ׳ והשירה שעשתה לבורה על זאת תשובה • תחלת
הפרשה ולבורה הזה בכיה ׳ עד ויעבדו בני ישראל וגו׳ :

הפרשה הרביעית בעניני גדעון קודם מלחמותיו ׳ לפי
מה שדבר אליו המלאך ומה שעשה בחזקת הבעל ובשני
הנוה הזה בעבור אליו • תחלת הפרשה ויעבדו בני ישראל
וגו׳ ׳ עד וישכם ירובעל וגו׳ :

הפרשה החמישית במלחמות גדעון עם המדיניים ׳ ומה
שעשה לשרי סכות ולאנשי פנואל והתשובות
העמידו שכלו על ידו עד יום מותו • תחלת הפרשה וישכם
ירובעל ׳ עד ויהי כאשר מת גדעון וגו׳ :

הפרשה השנית בעניני בני גדעון הזה מתו ׳ ואבימלך
הזה כשתדר ודברי יותם ויושלו על זה ׳ ומלחמת
אבימלך עם בעלי שכם עד יום מותו ׳ ועכין תולע בן פואה
ויאיר הגלעדי שפטו לישראל • תחלת הפרשה ויהי כאשר
מת גדעון וגו׳ ׳ עד ויוכיחו בני ישראל וגו׳ :

הפרשה השביעית בעניני יפתח עם בני עמון ועם כתו
מלחמ כלו ועם בני אפרים שבלחמו עמו ועכין

הפרשה הרחשונה תספר המלחמות שעשו השבטים לחר מות יהושע והשלמות לחר שבשלו מהשבש • תחלת
ויהי לחרי מות יהושע וגומ׳ ׳ עד ויעשו בני ישראל הרע ׳ והנה שחלתי בפרשה הזחת
עד שלמות :

השאלה הרחשונה שם היתה הכוונ׳ לזכור כחן המלחמות
שעשו בני יהוד׳ לחרי מות יהוש׳ ׳ כמו שספר
מלחמי בוק ומלחמו ׳ שם כן מה רחה לזכור כחן לחריו
מלחמות שכרון ודביר ועכין עכשה את כלב ? והנה לכוונת
שכרון ודביר נזכרו שתי פעמי׳ לקרות בספר יהושע ׳ ובפעם
הרחשונה יספר על יהושע וחלק כל ישראל ׳ ובשנית יספר על
כלב וחל עתניחל לחיו לבד ׳ ולמה שם כן חוזר לזכרם בכחן
פעם שלישית ויספר על בני יהודה כלם ׳ ונזכר שנית עכין
עכשה ?

השאלה השנית במה שאמר לחתר זה ויתנו לכלב את
שכרון כחשר דבר משה ׳ ויורש משם את שלשה
בני הענק ׳ ונזכר זה שם כן פעם רביעית בלא מוכך • וגם
יקשה לחמרו ויתנו לכלב ׳ כי הנה יהושע הוא היה לחתר עדין
שכרון לכלב לא בני יהודה המזכירים הנה ׳ כי לא היה עדין
להם כחל׳ כחשר כחתר כתן שכרון לכלב ביד יהושע על פי ה׳ :

השאלה השלישית במה שאמר הנה ותת היבוסי יושב
בירושלם לא הורישו בני בניימן וגו׳ • ויקשה זה
מחד מהשלשה פנים • החחד מחשר כספר יהושע בפחלת בני
יהודה בפוסה * שם ותת היבוסי יושב בירושלם לא יכלו בני סו׳ כג
יהודה להורישם וגו׳ ׳ ושם כבר נזכר שהם שלא הורישו את
היבוסי מירושלם למה בפעל כאן בפרוש שנית ? הפן בשני
מהקושי הוא שגם בספר יהושע ייקם הכתוב הדבר הזה (לפי
שלא הורישו את היבוסי מירושלם) לבני יהודה וכאן מייחס
לותו לבניימן • הפן השלישי מהקושי הוא שלמעלה נזכר
וילחמו בני יהודה בירושלם וילכדו לותה וגומ׳ ושם כבר
לכדוה וישרפוה באש ׳ איך אמר כאן והיבוסי יושב
בירושלם לא הורישו בני בניימן ויושב היבוסי בירושלם עד היום הזה :

א

(א) ויהי אחרי מות יהושע • זכר לחקרי מות יהושע שלשו יחידי כני׳ (והוא כלורי ותומים) למאר מי יעלה לנו בתחלה להלחם בכנעני • ולשון שכלא מה היה עניין זאת השאלה ׳ כי בחלית הארץ כחלקת היה

וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת יְהוֹשֻׁעַ וַיִּשְׁאֲלוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּיהוָה לֵאמֹר
מִי־יַעֲלֶה־לָּנוּ אֶל־הַכְּנַעֲנִי
בַּתְּחִלָּה לְהִלָּחֶם בּוֹ׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה
יְהוּדָה יַעֲלֶה הִנֵּה נָתַתִּי אֶת־הָאָרֶץ

היו שולטים ישראל בכוריס ותומים? מאחר שאמר כאן ויהי לאחרי מות יהושע וישאלו בני' ישראל בי', ויורה שקודם מיתתו לא היו שולטים בי'. ולרשומי לשון זה שהיה תכלית השאלה מי יעלה לנו במלחמה תחלה, לפי שהמלחמה הראשונה היתה צורך גדול לשאר המלחמות, כי להיות יהושע את הבה לא יכלם ישראל ויהיה מכונף מהחוצה, יאחזו כלם שכר כלם מעליה, ויתחזקו להלחם בישראל, מה שלא יהיה ברחותם שנם לאחרי מות יהושע ישראל יעלו לאחם ויעשו נבורות בידי קל', ומפני זה שאלו מי יעלה לנו בתחלה על הכנעני

(ב) להלח' בו? ולכן היתה התשובה יהודה יעלה, לל שאמר ה' שילחם יהודה בהשונה הזה להפקיד בגבורותיו הגוי' כלפי ולשבית הלבב כתב שנם בימי יהוש' שאלו בתומים ותומים, ושכחן זכר שאחרי מות יהושע נפטרכו לשאל על זה ודעתי שעם היות שהל' ית' אמר למש' במדבר כ"ה על יהושע * ולפני אלעזר הכהן יעמוד ושאל לו במשפט האורי', וגו', הבה לאחרי כן להגדילו בעיני העם בה בנבואתו אחת ה' מן השמים, ולכן תמיד פעמים רבות ויאמר ה' אל יהושע, כי תמיד בא אליו הדבור ולא הטרך לעמוד לפני אלעזר, ואולי בשאול זה לאחר שיעד ולפני אלעזר הכהן יעמוד וגו', על פיו יצאו ועל פיו יבאו, וזה על יהושע לאמרו, כלומר עם היות שהוא יגיע למעלת שלמות כל כך שעל פיו מבלי אלעזר יצאו ועל פיו יבאו, הבה יטרכו עוד לשאול בהן, ולכן לאחרי מותו וכו' הכתוב שאלו בני ישראל בי', כי לא היה להם נביא אחרונה הנבואה, ולכן נפטרכו לשאול האורים והתומים: וספר שאמר יהודה לשמעון אחיו עלה אתי בגורלי ונלחמה וגו', לל שיעלה אתו להלחם עם האויבי' היושבים בגורלו בארץ שלא בכנזה עדין, ושהוא גם כן יעלה עמו בגורלו להלחם עם האויבים היושבים בגורלו בארץ שמעון. והבה אמר זה יהודה לשמעון ולא לשאר השבטים, לפי שהיה ביניהם להבה רבה וגם להיותם

יהושע י"ט ו' שבטים בתוכותם, כמו שאמר * ויהי בחלקם בתוך בחלת בני

(ד) יהודה. וזכר שהלך יהוד' עמו ויכו בחויכיהם מכה רבה,

(ה) ויכו בעיר הנקרא בוק עשרת אלפי איש: והבה אמר עוד וימצאו את אדוני בזק בבוק וילחמו בו ויכו את הכנעני ואת הפריזי, ויראה מזה אמרו פעם אחת ויכו את הכנעני וגו', לכל לחשוב שזכר רחשונה שהכו בבוק עשרת אלפים איש בכלל, ואחר כך פירש איך זה בשומרו שאלו אדוני בזק

(ו) בזק שם ואבלו את עיניו ויקצצו את בהונות ידיו ורגליו. והיה זה אלי לפי שהיותו מלך לא היה ראוי שיכום

בן מהלחמה, ומוטב שימות שם מעיקיה לאחריה חייה בזויים ומנודפים בקבלת מלכותו וכל לאחר לו, ולכן בעבור שכם ולא בלחם, קצצו ידיו על לאחר לא בלחם ולא עשה בהם גבורה, ורגליו על לאחר כם בהם, ונם היה זה מהצנחת

(ז) בלל ית' כדי לתת לו נחול ידיו כאחר עשה ליותר המלכי' כמו שזכר. והבה אמרו ויביאוהו ירושלם ויחת שם, שם היתה ירושלם בלבל' בבר בימי יהושע, ואחר הכתוב שהביאוהו את לאחרי בזק לירושלם ויחת שם, כי מבני יהודה היה, ולכן בפר חיל לבדית ירושלם, וזו על דעת רלק והוא רחוק לגלי, לפי שלא מזכר בספ' יהוש' לבדית ירושלם. ויותר נכון שאחר שעדין לא נלכדה ולא נכבש, ושהביאוהו בני יהודה עמהם ירושלם אחר היו בחי' להלחם בה, כמ"ש חיל וילחמו בני יהודה בירושלם וגו', והביאוהו עמהם שם במלחמה את במחניהם, ומחתי לרבי יפרחהו כן, אחר ויביאוהו ירושלם שהלכו משם להלחם עם ירושלם:

(ח) וילחמו בני יהודה בירושל' וגו', הבה לם בחוב שאלכדה ירושלם בימי יהוש' יזכיר הכתו' כל מה שנעשתה שם בלבדית ירושלם לשבט יהודה ולחריו ביושבי ההר והנגב והשפלה ופרט ענין הנרון שהי' בהר ולביר. לבל היותר נרלה הוא שלחמת ירושלם זוכר בכאן היא לאחרי מלחמ' בזק, ובבני יהודה עלו עליה וילכדוה: ולחרי זה (ט) ספר שירדו בני יהודה לנלחם בבנעני יושב ההר וגו', וזכר כל זה להגיד שבני יהודה הפליגו במלחמותיהם כמ"ש חיל ית' הבה נתתי הארץ בידו: ולחכם מה שזכר לאחרי (י', יא) זה מלחמות הנרון ולביר שהיה בימי יהושע (כמו שזכר שם, ולא כמו שאמר לעיל שלכדו לאחרי מות יהושע) היה לפי שספר יהושע יוצר לספר בו המלחמות בכלל שנעשו בימיו ולוקחם לבבודו, ועתה בספר הזה יספר המלחמות שעשו השבטים בפרט, וזכר הבה מה שעשה שבט יהוד', ולכן הניח מה שעשה נ"ב בימי יהושע, כי לבדית הנרון עם היות שבלב עשתה הבה עזוזהו בני יהודה בלבידתו כי הוא היה בשיפ', ואחר היתה הכוונה במקום הזה לספר המלחמות שעשו בני יהודה בתיסבו בלבם התקדות והיזכות, (יב) ולזה נ"ב זכר ענין לביר מתיסב לשבט יהוד' ומה שעשה בלב בלבידתו שבלר לתת בתו עכסה לאשה למי שילבדה, ל' למי שיכבם בתוכה רחשונה וזכן עשתו, כי בהיו' עתניאל הוא אשר בלבה רחשונה נתן לו את בתו, ונם לאחרי בזוחיה הוכיח על מה שנתן לה בעת הביזוחין, וזה מנרך כל הספור הזה, והסמוכים כבר בילאתי לותם בספר יהושע * (יג) והותרה מ' עו' ו' בזה השלה הרחשונה:

ובני

(יז) **ובני קיני** חתן משה וגו׳ • וכן הכתוב אומר בני קיני (והוא יתרו שהיה חתן משה) עלו מעיר התמרים * בקעת יריחו עיר התמרים, וכמה אמר וילך ויאב בלשון יחיד על הקיני שהיה ממוך ליריחו, כמו שאמר

שופטים א

(כב) וַיַּעַל בֵּית יוֹסֵף גַּם הֵם • וכי שכחו שבני יהודה הצטלבו בתלתלי ובלבלי ועלתה בידם • אלא בית יוסף מכבדה ומפרים עליו גם הוא ביתאל • ושהיה הלל ית' עמהם • ונלחמו לפניהם שומרים לגלות לחם ימין העיר • ויזכו בתפלתי בקדם הכנעני יושבי בית אחת ויזכו בית עגת ויזכו בית לחם • ויזכו בית הכרם • ויזכו בית אחת ויזכו בית עגת היו להם למ

לתכם וגו׳, ולכך׳ לתכם וגו׳, והוא עתיד בלשון עבר, יתמר בשם הלל שהוא ית׳ העלם ממלכים והכיל לותם על הארץ לשבר בשבע לתבותיה, ושתא׳ עליהם על תקשבו אית כי אנוי מהלהבה לשר להכתי לתכם ושלשתכם ממכה, לימו כן, כי לני לפר כריתי לתכם לעולם, לכל (ג) יהיה בתנאי שלתם לת תכריתו ברית ליושבי הארץ הזאת, לל תם תפצנו בבריתי לת תכריתו ברית לעוברי שהם יושבי הארץ, כי אין רשות לשלם שיכלות ברית לשובי שלהם המושל בו, והיה תכלית המשמר ולת שמעתם בקולי מה זאת עשיתם, לל בחית בבריית העמים ועזבתם בריתי רשו מה עשיתם? לפי שכמו שהני תמרתי לת לפר (ג) כריתי לתכם נב לתרתי לת תגרש קותם מפניכם, לל שם תכריתו עליהם ברית ולן רשוי שהוציא מהארץ לכל שתצו בלבם בשהב׳ ושתה כיון שבשרתם בבריתם, ולפי ידעתי שהם יהיו לצדים, לל מוריש לתכם, ושלקיהם יהיו לכם למוקש. והנה היה מוך בילת זה הנביא להוכיח, ולהתרות בהם על תצר לת הוריש לת השיבים תצר בשלתם כמו שכתב למעלה: (ד, ה) ויהי כאשר עמם בני ישראל את הדברים האלה אל כל בני ישראל וישאו העם את קולם ויבכו: (ה) ויקראו שם למקום ההוא בכים ויזבחו שם ליהוה: (ו) וישלח יהושע את העם וילכו בני ישראל איש לנחלתו לרשת את הארץ: (ז) ויעבדו העם את יהוה כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע אשר ראו את כל מעשה יהוה הגדול אשר עשה לישראל: (ח) וימת יהושע בן נון עבד יהוה בן מאה ועשר שנים: (ט) ויקברו אתו בגבול נחלתו בתמנת חרס בהר אפרים מצפון להר געש: (י) וגם כל הדור ההוא נאספו אל אבותיו ויקם דור אחר אשר לא ידעו את יהוה וגם את המעשה אשר עשה לישראל:

כמו * ככה יעשה לכם כל היומי׳, יתמר בשם הלל שהוא ית׳ העלם ממלכים והכיל לותם על הארץ לשבר בשבע לתבותיה, ושתא׳ עליהם על תקשבו אית כי אנוי מהלהבה לשר להכתי לתכם ושלשתכם ממכה, לימו כן, כי לני לפר כריתי לתכם לעולם, לכל (ג) יהיה בתנאי שלתם לת תכריתו ברית ליושבי הארץ הזאת, לל תם תפצנו בבריתי לת תכריתו ברית לעוברי שהם יושבי הארץ, כי אין רשות לשלם שיכלות ברית לשובי שלהם המושל בו, והיה תכלית המשמר ולת שמעתם בקולי מה זאת עשיתם, לל בחית בבריית העמים ועזבתם בריתי רשו מה עשיתם? לפי שכמו שהני תמרתי לת לפר (ג) כריתי לתכם נב לתרתי לת תגרש קותם מפניכם, לל תם תכריתו עליהם ברית ולן רשוי שהוציא מהארץ לכל שתצו בלבם בשהב׳ ושתה כיון שבשרתם בבריתם, ולפי ידעתי שהם יהיו לצדים, לל מוריש לתכם, ושלקיהם יהיו לכם למוקש. והנה היה מוך בילת זה הנביא להוכיח, ולהתרות בהם על תצר לת הוריש לת השיבים תצר בשלתם כמו שכתב למעלה: (ד, ה) ויהי כאשר עמם בני ישראל את הדברים האלה אל כל בני ישראל וישאו העם את קולם ויבכו: (ה) ויקראו שם למקום ההוא בכים ויזבחו שם ליהוה: (ו) וישלח יהושע את העם וילכו בני ישראל איש לנחלתו לרשת את הארץ: (ז) ויעבדו העם את יהוה כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע אשר ראו את כל מעשה יהוה הגדול אשר עשה לישראל: (ח) וימת יהושע בן נון עבד יהוה בן מאה ועשר שנים: (ט) ויקברו אתו בגבול נחלתו בתמנת חרס בהר אפרים מצפון להר געש: (י) וגם כל הדור ההוא נאספו אל אבותיו ויקם דור אחר אשר לא ידעו את יהוה וגם את המעשה אשר עשה לישראל:

הבכים: ויאמר אעלה אתכם ממצרים ואבא אתכם אל הארץ אשר נשבעתי לאבתיכם ואמר לא אפר בריתי אתכם לעולם: [ב] ואתם לא תכרתו ברית לישבי הארץ הזאת מזבחתיהם תתצון ולא שמעתם בקולי מה זאת עשיתם: [ג] וגם אמרתי לא אגרש אתם מפניכם והיו לכם לצרים ואלהיהם יהיו לכם למוקש: [ד] ויהי כדבר מלאך יהוה את הדברים האלה אל כל בני ישראל וישאו העם את קולם ויבכו: [ה] ויקראו שם המקום ההוא בכים ויזבחו שם ליהוה: [ו] וישלח יהושע את העם וילכו בני ישראל איש לנחלתו לרשת את הארץ: [ז] ויעבדו העם את יהוה כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע אשר ראו את כל מעשה יהוה הגדול אשר עשה לישראל: [ח] וימת יהושע בן נון עבד יהוה בן מאה ועשר שנים: [ט] ויקברו אתו בגבול נחלתו בתמנת חרס בהר אפרים מצפון להר געש: [י] וגם כל הדור ההוא נאספו אל אבותיו ויקם דור אחר אשר לא ידעו את יהוה וגם את המעשה אשר עשה לישראל:

הבכים: ויאמר אעלה אתכם ממצרים ואבא אתכם אל הארץ אשר נשבעתי לאבתיכם ואמר לא אפר בריתי אתכם לעולם: [ב] ואתם לא תכרתו ברית לישבי הארץ הזאת מזבחתיהם תתצון ולא שמעתם בקולי מה זאת עשיתם: [ג] וגם אמרתי לא אגרש אתם מפניכם והיו לכם לצרים ואלהיהם יהיו לכם למוקש: [ד] ויהי כדבר מלאך יהוה את הדברים האלה אל כל בני ישראל וישאו העם את קולם ויבכו: [ה] ויקראו שם המקום ההוא בכים ויזבחו שם ליהוה: [ו] וישלח יהושע את העם וילכו בני ישראל איש לנחלתו לרשת את הארץ: [ז] ויעבדו העם את יהוה כל ימי יהושע וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע אשר ראו את כל מעשה יהוה הגדול אשר עשה לישראל: [ח] וימת יהושע בן נון עבד יהוה בן מאה ועשר שנים: [ט] ויקברו אתו בגבול נחלתו בתמנת חרס בהר אפרים מצפון להר געש: [י] וגם כל הדור ההוא נאספו אל אבותיו ויקם דור אחר אשר לא ידעו את יהוה וגם את המעשה אשר עשה לישראל:

שכל ימי יהושע לת עשו הרע, לפל לחרי שנלף יהושע לותם יהושע לים לבחלתו ויתת הוא וכל דורו ולפו הפקיע כל בשר לתרן לשר כשבע לתבותיה, ועשו לת הרע בעיני ה׳, ויהיה לפי זה שיעור הפסוקים, עם כיות שיהושע בלתם מלחמות ה׳ ובלף לת תארץ והכילה לבני ישראל, ושלח העם לים לבחלתו לים תתת נפשו ותתת תלבתו, ועם היות גם כן שעבדו העם לת ה׳ כל ימי הזקנים לשר הלריכו ימים לחרי יהושע (ויליף מי הם הזקנים, ותמר לשר רשו לת כל מעשה ה׳ הגדול לשר עשה ליושבי, והם לשר רשו קריע׳ יס סוף ותתן תורה והיתן ושלר הנפים, והזקנים הלה הם שהיו קשבי פקות מעשרים שנה כיליתם ממלרים) הנה עם כל השרשים הלה שהיו עמהם, ויל כשמת יהושע (ת) כן כון עבד ה׳ שמת כן מלף ושעבר שנים, ושקברו לותו בתוכת תרם, ושנם כל הדור ההוא נלפפו לל לבותיו (כלשר קם דור לחר לחריהם לשר לת ידעו לת ה׳, לל כילידה מוזכלת, ונם לת המעשה, לל ונם לת ידעו לותו כילידה תוזיית) השמיטו בני ישראל לת הרע, עד ולנורה תשה נפילתי וגו׳, והנה שלחתי בפרשה הוזת בשלר הפסוקים שד שלנות:

(ו, ט) (ז) (ט) (י)

(א) כמה שזכר ויקם ה׳ שופטים ויושיעו וגו׳, ונם לל שופטיהם וגו׳, וכי הקים ה׳ לליהם שופטים וגו׳. והנה לחרו ויקם ה׳ שופטים ויושיעם הוא עלמו וכי הקים ה׳ שופטים והושיעם, והוא כפל. העם זה יקשה עוד לתה לת זכר מי היו לנה השופטים? ולתה העלים שמותם וספור התשועות שהם שעשו? כמו שזכר לחר כך ענין שלר השופטים ותשועותיהם בפרט:

השאלה הראשונה

השאלה השלישית כתה שלתר שתי פעמים ויקר לפ ה׳, כי הוא לתר בתחלת הפרשה ויקר לפ ה׳ כישראל ויתכם כיד שובים, ולחר כך לתר ויקר לפ ה׳ כישראל ויתר יען לשר עבדו וגו׳, והוא לם כן מותר מבואר בהם:

השאלה הרביעית כלתרו שהניח ה׳ לת הגוים לנסות בם לת ישראל, ולת׳ בפירוש ויבח ה׳ לת הגוים הלה לנלתי הורית מהר ולל נתכם כיד יהושע, ולם הלל ית׳ הניחם בנורתו לול נעבדו ישראל על בלתי הוריש מהתרן? הם יוכלו ישראל להוריש לת לשר יניח ה׳? ועל כיולן כוה לת יפתח* ויבח ה׳ ללקי ישראל הוריש לת השמורי בפס׳ מי מפני עמו ישראל ולתה תירשנו, הלם לת לשר יוריש וגו׳? יל בג׳ כי

השאלה השניה

השאלה הראשונה כמה שזכר ויקם ה׳ שופטים ויושיעו וגו׳, ונם לל שופטיהם וגו׳, וכי הקים ה׳ לליהם שופטים וגו׳. והנה לחרו ויקם ה׳ שופטים ויושיעם הוא עלמו וכי הקים ה׳ שופטים והושיעם, והוא כפל. העם זה יקשה עוד לתה לת זכר מי היו לנה השופטים? ולתה העלים שמותם וספור התשועות שהם שעשו? כמו שזכר לחר כך ענין שלר השופטים ותשועותיהם בפרט:

השאלה השניה בכפל הפסוקים הרלשונים, לחר ויעזבו לת ה׳ ולקי לבותם וגו׳, ולחר לקריו מיד ויעזבו לת ה׳ ויעבדו לבעל, ובני הפסוקים כתה לחד ועניתם לחד:

השאלה השלישית כמה שלתר שתי פעמים ויקר לפ ה׳, כי הוא לתר בתחלת הפרשה ויקר לפ ה׳ כישראל ויתכם כיד שובים, ולחר כך לתר ויקר לפ ה׳ כישראל ויתר יען לשר עבדו וגו׳, והוא לם כן מותר מבואר בהם:

השאלה הרביעית כלתרו שהניח ה׳ לת הגוים לנסות בם לת ישראל, ולת׳ בפירוש ויבח ה׳ לת הגוים הלה לנלתי הורית מהר ולל נתכם כיד יהושע, ולם הלל ית׳ הניחם בנורתו לול נעבדו ישראל על בלתי הוריש מהתרן? הם יוכלו ישראל להוריש לת לשר יניח ה׳? ועל כיולן כוה לת יפתח* ויבח ה׳ ללקי ישראל הוריש לת השמורי בפס׳ מי מפני עמו ישראל ולתה תירשנו, הלם לת לשר יוריש וגו׳? יל בג׳ כי

הפרשה השניה בספור עונות בני ישראל, ולזך עונה לת ה׳ פעמים רבות לחרי מות יהושע, ומה שקרה להם מהעונש בעבור זה. וספר זה בדרך כלל, ועוד יניל בפרט ממלחמת עתניאל בן קנז. תלת הפרשה ויעזו בני ישראל לת הרע, עד ולנורה תשה נפילתי וגו׳, והנה שלחתי בפרשה הוזת בשלר הפסוקים שד שלנות:

שופטים ב

השאלה החמשית בכפל גדול בין בפכוקים הסם ,
לת' מן הגויס לשר עזב יהושע
ואת למען כבות בם לת ישראל , ולת' ולשה הגויס לשר הניח
ה' לבחות בם לת ישראל , הנה לת' הכפיון שלשה פעמיס
בלשן מורך :

השאלה הששית במה שאמר לשר זה ויעשו בני
ישראל לת הרע וגו' , ויקר לף ה'
ביזראל וגו' , וימכרם ויגומר , ויזעקו בני ישראל לל ה' ויקם
ה' להם מושיע ויושיעם לת עתניאל בן קנז , והנה ישראל
שיהיה זה בתוך למיית יהושע ; ויקשה לם בן מה הם השופטים
שזכר ביניהם שהקים הסם יתברך ושהיו מושיעים
לישראל ?

והנני מפרש הכתובים בתופן יותרו השלמות כלם :

(יא) **ויעשו** בני ישראל לת הרע [יא] וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הָרַע בְּעֵינֵי
וגו' . רלוי שתלע יְהוָה וַיַּעַבְדוּ אֶת־הַבְּעָלִים׃
שהפכוקים הללה לינס כפור [יב] וַיַּעַזְבוּ אֶת־יְהוָה ׀ אֱלֹהֵי אֲבוֹתָם
מה שקרה בימי השופטים הַמּוֹצִיא אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם וַיֵּלְכוּ
שהיו בישראל קודם עתניאל אַחֲרֵי ׀ אֱלֹהִים אֲחֵרִים מֵאֱלֹהֵי הָעַמִּים
בן קנז , כי בין יהושע אֲשֶׁר סְבִיבוֹתֵיהֶם וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם
וביניו לל היה שופע כלל [יג] וַיַּעַזְבוּ אֶת־יְהוָה וַיַּעַבְדוּ לַבַּעַל וְלָעַשְׁתָּרוֹת׃
בישראל , לבל הם הקדל [יד] וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּתְּנֵם בְּיַד שֹׁסִים וַיָּשֹׁסּוּ
לת' שזכור מבפורי השופטי' , אוֹתָם וַיִּמְכְּרֵם בְּיַד אוֹיְבֵיהֶם מִסָּבִיב
ווה כי למה שביתי יהושע היו [טו] בְּכֹל ׀ אֲשֶׁר יָצְאוּ יַד־יְהוָה הָיְתָה־בָּם
ישראל מנליקי' במלחמותיה' , לָרָעָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה וְכַאֲשֶׁר נִשְׁבַּע
קנה במה שיספר שקרה לשרי יְהוָה לָהֶם וַיֵּצֶר לָהֶם מְאֹד׃
מותו ביתות השופטים שהיו
ג' ספקות לשרין יפלו ספקות : רלשון
במקרה מה היה שביתי יהושע היה
השופטים ה' עמהם והיו התומות
בכנעים לישראל , ולשרי [טז] וַיָּקֶם יְהוָה שֹׁפְטִים וַיּוֹשִׁיעוּם מִיַּד שֹׁסֵיהֶם׃
מותו היו ישראל בכנעים וְגַם אֶל־שֹׁפְטֵיהֶם לֹא שָׁמָעוּ כִּי זָנוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים
לתומות העולם והיו התומות וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם סָרוּ מַהֵר מִן־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלְכוּ אֲבוֹתָם
מוזלים בהם ? הלא עשה לַעֲשׂוֹת מִצְוַת יְהוָה לֹא כֵן עָשׂוּ׃
התשובה יהושע בעלמותו לו [יז] וְכִי־הֵקִים יְהוָה לָהֶם שֹׁפְטִים וְהָיָה עִם־הַשֹּׁפֵט
טוב מערכתו ובמותו ביפר בריתו לת מות ? לו מה היה וְהוֹשִׁיעָם מִיַּד אֹיְבֵיהֶם כָּל־יְמֵי הַשֹּׁפֵט
הכתב זה ? הכתב הזכי מה היה גנס לשרי מות יהושע כִּי־יִנָּחֵם יְהוָה מִנַּאֲקָתָם מִפְּנֵי לֹחֲצֵיהֶם וְרָעֲצֵיהֶם׃
לת היו ישראל תמיד מכופיס , לבל פעמים קרה להם תשובה [יח] וְהָיָה בְּמוֹת הַשֹּׁפֵט יָשֻׁבוּ וְשִׁחֲתוּ
והנלה ופעמים הלבו בלי כח לפני רודף ? הלם היה זה מֵאֲבוֹתָם לָלֶכֶת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לְעָבְדָם וְלְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהֶם
בשקרה ? הכתב השליטי בעניו השופטי' עלמם , מה היה לֹא הִפִּילוּ מִמַּעַלְלֵיהֶם וּמִדַּרְכָּם הַקָּשָׁה׃
שפעמיס ביתי השופטי' היו ישראל כולפיס ונושעים ופעמיס [יט] וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר יַעַן אֲשֶׁר עָבְרוּ הַגּוֹי הַזֶּה
מכולפיס וכבשלים לבני לויביהם ? ולם השופטים כלם היה אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי לַאֲבוֹתָם וְלֹא שָׁמְעוּ לְקוֹלִי׃
מקיס הלל ית' למה יהיה עם שופע לחד ולל יהיה עם שופע [כ] גַּם אֲנִי לֹא אוֹסִיף לְהוֹרִישׁ אִישׁ מִפְּנֵיהֶם מִן־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָזַב יְהוֹשֻׁעַ
תשובה לחר ? ולמה לל יהיה עם השופע הלחד תמיד ? הנה להשיב וַיָּמֹת׃
על הספקות הללה להיותם כוללים כל ספורי השופטים , [כא] לְמַעַן נַסּוֹת בָּם אֶת־יִשְׂרָאֵל הֲהֵם שֹׁמְרִים דֶּרֶךְ יְהוָה לָלֶכֶת בָּהּ כַּאֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֲבוֹתָם אִם־לֹא׃
רלה שמולל הכניל (כותב הספר ומניל עניני השופטים) [כב] וַיַּנַּח יְהוָה אֶת־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה בִּלְתִּי הוֹרִישׁ אֹתָם מַהֵר וְלֹא נְתָנָם בְּיַד יְהוֹשֻׁעַ׃
להניע קודם ספוריהם בנת העוב והרע שקרה להם בכלל , [א] וְאֵלֶּה הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִנִּיחַ יְהוָה לְנַסּוֹת בָּם אֶת־יִשְׂרָאֵל אֵת כָּל־אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ אֶת־כָּל־מִלְחֲמוֹת כְּנָעַן׃
ולחר כך יכלל לותן בפרט , ולכן לת' כי לם רלינו שהיה ה' [ב] רַק דּוֹר בְּנֵי־בְנֵי יִשְׂרָאֵל לְלַמֵּד אוֹתָם מִלְחָמָה רַק אֲשֶׁר לְפָנִים לֹא יְדָעוּם׃
לת ישראל ביתי יהושע ובפלו לויביהם בפניהם ולחרי [ג] חֲמֵשֶׁת סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים וְכָל־הַכְּנַעֲנִי וְהַצִּדֹנִי וְהַחִוִּי יוֹשֵׁב הַר־הַלְּבָנוֹן
עמד לית בפניהם , ולחרי מותו לל היה כן , הנה הכתב מִבַּעַל חֶרְמוֹן עַד לְבוֹא חֲמָת׃
בוה לל היתה ציוה המערכה ולל התקרה , לבל היה מפעל [ד] וְהָיוּ לְנַסּוֹת בָּם אֶת־יִשְׂרָאֵל לָדַעַת הֲיִשְׁמְעוּ אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר צִוָּה אֶת־אֲבוֹתָם בְּיַד מֹשֶׁה׃
ההזנתה, ביתי יהושע היו ישראל לליקים ושוביס ולכן מצלו [ה] וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל יָשְׁבוּ בְּתוֹךְ הַכְּנַעֲנִי הַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי וְהַפְּרִזִּי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי׃
בלחומות והיה ה' עמהם , לבל לחרי מותו הלחריתו ישראל לת [ו] וַיִּקְחוּ אֶת־בְּנֹתֵיהֶם לָהֶם לְנָשִׁים וְאֶת־בְּנֹתָם נָתְנוּ לִבְנֵיהֶם
דרכם ותשלו לפניו ויעבדו לללים לחריס ולכן בלחותו עון וַיַּעַבְדוּ אֶת־אֱלֹהֵיהֶם׃
היו כבשלים לפני לויביהם ויי' כר בלם מעליהם ויהי ערס , [ז] וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיִּשְׁכְּחוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם
וזהו שלמר בתחלת הפרשה ויעשו בני ישראל לת הרע בעיני וַיַּעַבְדוּ אֶת־הַבְּעָלִים וְאֶת־הָאֲשֵׁרוֹת׃
(יב) ה' ויעבדו לת הבעלים וזהו שלמר כולל , ופרש ולמ' ויעזבו [ח] וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּמְכְּרֵם בְּיַד כּוּשַׁן רִשְׁעָתַיִם מֶלֶךְ אֲרַם נַהֲרָיִם
לת ה' , לומר שהיה עזיית הרע בעיניו בזה שעזבו לת ה' , וַיַּעַבְדוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־כּוּשַׁן רִשְׁעָתַיִם שְׁמֹנֶה שָׁנִים׃
עס היותו לללי לבותם לבריס ילקו ויעקב שחבי זה היה [ט] וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה וַיָּקֶם יְהוָה מוֹשִׁיעַ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיּוֹשִׁיעֵם
רלוי שלל יעזבוהו , ונס שהוליפס מילריס , והיה בנה לחרית אֶת עָתְנִיאֵל בֶּן־קְנַז אֲחִי כָלֵב הַקָּטֹן מִמֶּנּוּ׃
מגודל ההטבה , ושעזו כל זה בהפך , כי הלבו לחרי לללי [י] וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ יְהוָה וַיִּשְׁפֹּט אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיֵּצֵא לַמִּלְחָמָה
העמיס והוא סותר למה שלמר לפני לבותם , ולמר לשר וַיִּתֵּן יְהוָה בְּיָדוֹ אֶת־כּוּשַׁן רִשְׁעָתָיִם מֶלֶךְ אֲרָם וַתָּעֹז יָדוֹ עַל־כּוּשַׁן רִשְׁעָתָיִם׃
סביכותיהם שהוא סותר למה שלמר המולית לותם מלרן [יא] וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ אַרְבָּעִים שָׁנָה וַיָּמָת עָתְנִיאֵל בֶּן־קְנַז׃
מלרים כי הלה החלוהו, לל הניחו מפס לבל היו מסביכותיה' , [יב] וַיֹּסִפוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיְחַזֵּק יְהוָה אֶת־עֶגְלוֹן מֶלֶךְ מוֹאָב עַל־יִשְׂרָאֵל
וזכר מה היה ההליכה לשר הלכו לקריהם , ולמרו ויתתרו עַל־כִּי עָשׂוּ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה׃ [יג] וַיֶּאֱסֹף אֵלָיו אֶת־בְּנֵי עַמּוֹן וְעֲמָלֵק וַיֵּלֶךְ וַיַּךְ אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיִּרְשׁוּ אֶת־עִיר הַתְּמָרִים׃
להס ויכעיסו לת ה' , לל יוסיפו להסי עוד לחר ויעזבו לת ה' , וְהִיא הָלְיכָה שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה׃
שנות כ' ג' מכלל החזרה * לל תתתוה להס עוד לחר ויעזבו לת ה' , [יד] וַיַּעַבְדוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־עֶגְלוֹן מֶלֶךְ מוֹאָב שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה׃
(יג) כי היה

ויקרא כ"ה
דברי כ"ה

הכתב הכוללת למה לקרי מות יהושע היה ישראל
בשמה בקריהם :

ויקם

(יו) **ויקם ו' שופטים** ויושיעום וגומר • הכא עתה יושב לפסק הדבר מפלת השופטים, שהיה מקיש ה' שופטים לשיושיעום מיד שובכם, כי זה פירוש ויושיעום, רומה לומר כדי שיושיעום, ולתכלית זה הקימם, לכך לא היה מספיק בידם לעשותו על מעשות

(יז) ישראל, שהם גם לא שופטיה, לא שמעו כי זנו אחרי אלקים אחרים וגו', ומפני זה לא היה מושיעם השופט להוציאת העם: וכן בתן טעם למה מלכו אחרי כן תשובות

(יח) לשופטים אחרים, ושם וכי הקים ה' להם שופטים, רומה לומר וכאשר תראה שהקים להם ה' שופט ושהיה ה' עם אותו השופט והושיעם, הנה היה הכתוב בזה כי יבקש ה' מבקשתם מפני לוחציהם, רומה לומר שהיה כיוצא מהרע בעיני ה' בשבת כשלת ובעצתם שמועצים מלוחציהם, ולפי שהיו ישראל שבים בתשובה שלמה ליושיעם שופטיהם, ושם אחרי כן רשיעו עוד ברה ומשוקה בשה עליהם אחרי תשובתם, היתה הכתב בזה

(יט) לפי שבמות השופט ישובו והשחיתו הדור ההוא מלכותם לשבת אחרי אלקים אחרים, ולכן היה מיד מעניתם ההשנאה ההלהית • הנה התבארו הכתובים והותרו השלות בשובה ושנית:

(כ) **ויחר** אף ה' בישראל וגו', אין הכוונה בזה שעתה לפי אותו הזמן אף ה', כי מה שהי בעבין הכתב התויבים לכשות כם את ישראל הוא בשתת דבר כולל וקודם לכל השופטים, לכל אלה יוסיף להוריש וגו' • הנה עתה יושב לפסק הדבר מפלת השופטים, ולמה היו מהם מושיעים ומהם לא יושיעום, ולמה מקיש ה' שופטים לשיושיעום מיד שובכם, כי זה פירוש ויושיעום, רומה לומר כדי שיושיעום, ולתכלית זה הקימם, לכך לא היה מספיק בידם לעשותו על מעשות

(כא) ישראל, שהם גם לא שופטיה, לא שמעו כי זנו אחרי אלקים אחרים וגו', ומפני זה לא היה מושיעם השופט להוציאת העם: וכן בתן טעם למה מלכו אחרי כן תשובות

(כב) לשופטים אחרים, ושם וכי הקים ה' להם שופטים, רומה לומר וכאשר תראה שהקים להם ה' שופט ושהיה ה' עם אותו השופט והושיעם, הנה היה הכתב בזה כי יבקש ה' מבקשתם מפני לוחציהם, רומה לומר שהיה כיוצא מהרע בעיני ה' בשבת כשלת ובעצתם שמועצים מלוחציהם, ולפי שהיו ישראל שבים בתשובה שלמה ליושיעם שופטיהם, ושם אחרי כן רשיעו עוד ברה ומשוקה בשה עליהם אחרי תשובתם, היתה הכתב בזה

(כג) לפי שבמות השופט ישובו והשחיתו הדור ההוא מלכותם לשבת אחרי אלקים אחרים, ולכן היה מיד מעניתם ההשנאה ההלהית • הנה התבארו הכתובים והותרו השלות בשובה ושנית:

(כ) **ויחר** אף ה' בישראל וגו', אין הכוונה בזה שעתה לפי אותו הזמן אף ה', כי מה שהי בעבין הכתב התויבים לכשות כם את ישראל הוא בשתת דבר כולל וקודם לכל השופטים, לכל אלה יוסיף להוריש וגו' • הנה עתה יושב לפסק הדבר מפלת השופטים, ולמה היו מהם מושיעים ומהם לא יושיעום, ולמה מקיש ה' שופטים לשיושיעום מיד שובכם, כי זה פירוש ויושיעום, רומה לומר כדי שיושיעום, ולתכלית זה הקימם, לכך לא היה מספיק בידם לעשותו על מעשות

(כא) ישראל, שהם גם לא שופטיה, לא שמעו כי זנו אחרי אלקים אחרים וגו', ומפני זה לא היה מושיעם השופט להוציאת העם: וכן בתן טעם למה מלכו אחרי כן תשובות

(כב) לשופטים אחרים, ושם וכי הקים ה' להם שופטים, רומה לומר וכאשר תראה שהקים להם ה' שופט ושהיה ה' עם אותו השופט והושיעם, הנה היה הכתב בזה כי יבקש ה' מבקשתם מפני לוחציהם, רומה לומר שהיה כיוצא מהרע בעיני ה' בשבת כשלת ובעצתם שמועצים מלוחציהם, ולפי שהיו ישראל שבים בתשובה שלמה ליושיעם שופטיהם, ושם אחרי כן רשיעו עוד ברה ומשוקה בשה עליהם אחרי תשובתם, היתה הכתב בזה

(כג) לפי שבמות השופט ישובו והשחיתו הדור ההוא מלכותם לשבת אחרי אלקים אחרים, ולכן היה מיד מעניתם ההשנאה ההלהית • הנה התבארו הכתובים והותרו השלות בשובה ושנית:

[יו] וַגַּם אֶל־שֹׁפְטֵיהֶם לֹא שָׁמָעוּ כִּי זָנוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם סָרוּ מַהֵר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלְכוּ אֲבוֹתָם לִשְׁמֹעַ מִצְוֹת־יְהוָה לֹא־עָשׂוּ כֵּן: [יח] וְכִי־הֵקִים יְהוָה לָהֶם שֹׁפְטִים וְהָיָה יְהוָה עִם־הַשֹּׁפֵט וְהוֹשִׁיעָם מִיַּד אֹיְבֵיהֶם כֹּל יְמֵי הַשֹּׁפֵט כִּי־נִחָם יְהוָה מִנַּאֲקָתָם מִפְּנֵי לֹחֲצֵיהֶם וְרֹחֲקֵיהֶם: [יט] וְהָיָה בְּמוֹת הַשֹּׁפֵט יָשֻׁבוּ וְהִשְׁחִיתוּ מֵאֲבוֹתָם לָלֶכֶת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לְעָבְדָם וְלְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהֶם לֹא הִפִּילוּ מִמַּעַלְלֵיהֶם וּמִדַּרְכָּם הַקָּשָׁה: [כ] וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר יַעַן אֲשֶׁר עָבְרוּ הַגּוֹי הַזֶּה אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת־אֲבוֹתָם וְלֹא שָׁמְעוּ לְקוֹלִי: [כא] גַּם־אֲנִי לֹא אוֹסִיף לְהוֹרִישׁ אִישׁ מִפְּנֵיהֶם מִן־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־עָזַב יְהוֹשֻׁעַ וַיָּמֹת: [כב] לְמַעַן נַסּוֹת בָּם אֶת־יִשְׂרָאֵל הֲיִשְׁמְרִים הֵם אֶת־דֶּרֶךְ יְהוָה לָלֶכֶת בָּם כַּאֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֲבוֹתָם אִם־לֹא: [כג] וַיַּנַּח יְהוָה אֶת־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה לְבִלְתִּי חוֹרִישָׁם מַהֵר וְלֹא נְתָנָם בְּיַד יְהוֹשֻׁעַ:

ג

[א] וְאֵלֶּה הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הִנִּיחַ יְהוָה לְנַסּוֹת בָּם אֶת־יִשְׂרָאֵל כָּל־אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ [ב] אֶת כָּל־מִלְחֲמוֹת כְּנָעַן: רַק לְמַעַן דַּעַת דֹּרוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְלַמְּדָם מִלְחָמָה רַק אֲשֶׁר לְפָנִים לֹא יְדָעוּם: [ג] חֲמֵשֶׁת סַרְנֵי פְּלִשְׁתִּים וְכָל־הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְיוֹשֵׁב הַר הַלְּבָנוֹן מֵהַר בַּעַל חֶרְמוֹן עַד לְבוֹא חֲמָת: [ד] לְנַסּוֹת בָּם אֶת־יִשְׂרָאֵל לָדַעַת הֲיִשְׁמְעוּ אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר־צִוָּה אֶת־

[יז] ויושיעום ונומר • הכא עתה יושב לפסק הדבר מפלת השופטים, למה היו מהם מושיעים ומהם לא יושיעום, ולמה מקיש ה' שופטים לשיושיעום מיד שובכם, כי זה פירוש ויושיעום, רומה לומר כדי שיושיעום, ולתכלית זה הקימם, לכך לא היה מספיק בידם לעשותו על מעשות

[יז] שֹׁפְטֵיהֶם: וְגַם אֶל־שֹׁפְטֵיהֶם לֹא שָׁמָעוּ כִּי זָנוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם סָרוּ מַהֵר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלְכוּ אֲבוֹתָם לִשְׁמֹעַ מִצְוֹת־יְהוָה לֹא־עָשׂוּ כֵּן: [יח] וְכִי־הֵקִים יְהוָה לָהֶם שֹׁפְטִים וְהָיָה יְהוָה עִם־הַשֹּׁפֵט וְהוֹשִׁיעָם מִיַּד אֹיְבֵיהֶם כֹּל יְמֵי הַשֹּׁפֵט כִּי־נִחָם יְהוָה מִנַּאֲקָתָם מִפְּנֵי לֹחֲצֵיהֶם וְרֹחֲקֵיהֶם: [יט] וְהָיָה בְּמוֹת הַשֹּׁפֵט יָשֻׁבוּ וְהִשְׁחִיתוּ מֵאֲבוֹתָם לָלֶכֶת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לְעָבְדָם וְלְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהֶם לֹא הִפִּילוּ מִמַּעַלְלֵיהֶם וּמִדַּרְכָּם הַקָּשָׁה: [כ] וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר יַעַן אֲשֶׁר עָבְרוּ הַגּוֹי הַזֶּה אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת־אֲבוֹתָם וְלֹא שָׁמְעוּ לְקוֹלִי: [כא] גַּם־אֲנִי לֹא אוֹסִיף לְהוֹרִישׁ אִישׁ מִפְּנֵיהֶם מִן־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־עָזַב יְהוֹשֻׁעַ וַיָּמֹת: [כב] לְמַעַן נַסּוֹת בָּם אֶת־יִשְׂרָאֵל הֲיִשְׁמְרִים הֵם אֶת־דֶּרֶךְ יְהוָה לָלֶכֶת בָּם כַּאֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֲבוֹתָם אִם־לֹא: [כג] וַיַּנַּח יְהוָה אֶת־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה לְבִלְתִּי חוֹרִישָׁם מַהֵר וְלֹא נְתָנָם בְּיַד יְהוֹשֻׁעַ:

ג

[א] וְאֵלֶּה הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הִנִּיחַ יְהוָה לְנַסּוֹת בָּם אֶת־יִשְׂרָאֵל כָּל־אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ [ב] אֶת כָּל־מִלְחֲמוֹת כְּנָעַן: רַק לְמַעַן דַּעַת דֹּרוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְלַמְּדָם מִלְחָמָה רַק אֲשֶׁר לְפָנִים לֹא יְדָעוּם: [ג] חֲמֵשֶׁת סַרְנֵי פְּלִשְׁתִּים וְכָל־הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְיוֹשֵׁב הַר הַלְּבָנוֹן מֵהַר בַּעַל חֶרְמוֹן עַד לְבוֹא חֲמָת: [ד] לְנַסּוֹת בָּם אֶת־יִשְׂרָאֵל לָדַעַת הֲיִשְׁמְעוּ אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר־צִוָּה אֶת־

(כא) ישראל, שהם גם לא שופטיה, לא שמעו כי זנו אחרי אלקים אחרים וגו', ומפני זה לא היה מושיעם השופט להוציאת העם: וכן בתן טעם למה מלכו אחרי כן תשובות

(כב) לשופטים אחרים, ושם וכי הקים ה' להם שופטים, רומה לומר וכאשר תראה שהקים להם ה' שופט ושהיה ה' עם אותו השופט והושיעם, הנה היה הכתב בזה כי יבקש ה' מבקשתם מפני לוחציהם, רומה לומר שהיה כיוצא מהרע בעיני ה' בשבת כשלת ובעצתם שמועצים מלוחציהם, ולפי שהיו ישראל שבים בתשובה שלמה ליושיעם שופטיהם, ושם אחרי כן רשיעו עוד ברה ומשוקה בשה עליהם אחרי תשובתם, היתה הכתב בזה

(כג) לפי שבמות השופט ישובו והשחיתו הדור ההוא מלכותם לשבת אחרי אלקים אחרים, ולכן היה מיד מעניתם ההשנאה ההלהית • הנה התבארו הכתובים והותרו השלות בשובה ושנית:

[יו] וַגַּם אֶל־שֹׁפְטֵיהֶם לֹא שָׁמָעוּ כִּי זָנוּ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲווּ לָהֶם סָרוּ מַהֵר מִן הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלְכוּ אֲבוֹתָם לִשְׁמֹעַ מִצְוֹת־יְהוָה לֹא־עָשׂוּ כֵּן: [יח] וְכִי־הֵקִים יְהוָה לָהֶם שֹׁפְטִים וְהָיָה יְהוָה עִם־הַשֹּׁפֵט וְהוֹשִׁיעָם מִיַּד אֹיְבֵיהֶם כֹּל יְמֵי הַשֹּׁפֵט כִּי־נִחָם יְהוָה מִנַּאֲקָתָם מִפְּנֵי לֹחֲצֵיהֶם וְרֹחֲקֵיהֶם: [יט] וְהָיָה בְּמוֹת הַשֹּׁפֵט יָשֻׁבוּ וְהִשְׁחִיתוּ מֵאֲבוֹתָם לָלֶכֶת אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים לְעָבְדָם וְלְהִשְׁתַּחֲוֹת לָהֶם לֹא הִפִּילוּ מִמַּעַלְלֵיהֶם וּמִדַּרְכָּם הַקָּשָׁה: [כ] וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר יַעַן אֲשֶׁר עָבְרוּ הַגּוֹי הַזֶּה אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶת־אֲבוֹתָם וְלֹא שָׁמְעוּ לְקוֹלִי: [כא] גַּם־אֲנִי לֹא אוֹסִיף לְהוֹרִישׁ אִישׁ מִפְּנֵיהֶם מִן־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־עָזַב יְהוֹשֻׁעַ וַיָּמֹת: [כב] לְמַעַן נַסּוֹת בָּם אֶת־יִשְׂרָאֵל הֲיִשְׁמְרִים הֵם אֶת־דֶּרֶךְ יְהוָה לָלֶכֶת בָּם כַּאֲשֶׁר שָׁמְרוּ אֲבוֹתָם אִם־לֹא: [כג] וַיַּנַּח יְהוָה אֶת־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה לְבִלְתִּי חוֹרִישָׁם מַהֵר וְלֹא נְתָנָם בְּיַד יְהוֹשֻׁעַ:

ג

[א] וְאֵלֶּה הַגּוֹיִם אֲשֶׁר־הִנִּיחַ יְהוָה לְנַסּוֹת בָּם אֶת־יִשְׂרָאֵל כָּל־אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ [ב] אֶת כָּל־מִלְחֲמוֹת כְּנָעַן: רַק לְמַעַן דַּעַת דֹּרוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לְלַמְּדָם מִלְחָמָה רַק אֲשֶׁר לְפָנִים לֹא יְדָעוּם: [ג] חֲמֵשֶׁת סַרְנֵי פְּלִשְׁתִּים וְכָל־הַכְּנַעֲנִי וְהַחִתִּי וְיוֹשֵׁב הַר הַלְּבָנוֹן מֵהַר בַּעַל חֶרְמוֹן עַד לְבוֹא חֲמָת: [ד] לְנַסּוֹת בָּם אֶת־יִשְׂרָאֵל לָדַעַת הֲיִשְׁמְעוּ אֶת־מִצְוֹת יְהוָה אֲשֶׁר־צִוָּה אֶת־

(כא) ישראל, שהם גם לא שופטיה, לא שמעו כי זנו אחרי אלקים אחרים וגו', ומפני זה לא היה מושיעם השופט להוציאת העם: וכן בתן טעם למה מלכו אחרי כן תשובות

(כב) לשופטים אחרים, ושם וכי הקים ה' להם שופטים, רומה לומר וכאשר תראה שהקים להם ה' שופט ושהיה ה' עם אותו השופט והושיעם, הנה היה הכתב בזה כי יבקש ה' מבקשתם מפני לוחציהם, רומה לומר שהיה כיוצא מהרע בעיני ה' בשבת כשלת ובעצתם שמועצים מלוחציהם, ולפי שהיו ישראל שבים בתשובה שלמה ליושיעם שופטיהם, ושם אחרי כן רשיעו עוד ברה ומשוקה בשה עליהם אחרי תשובתם, היתה הכתב בזה

(כג) לפי שבמות השופט ישובו והשחיתו הדור ההוא מלכותם לשבת אחרי אלקים אחרים, ולכן היה מיד מעניתם ההשנאה ההלהית • הנה התבארו הכתובים והותרו השלות בשובה ושנית:

(כד) לנסות בם את ישראל הישמרים הם את דרך ה', רומה לומר שהיה הכתוב כלה, ולכן לא יוסיף להורי' את הגוי' מפניהם, ושם הגוים תשר עוד יהושע ולא כבשם לזוקתו: ומ' שיעזה זה (לא שלח יוסיף להוריש) לנסות בם את ישראל הישמרים (כד)

(כה) ישראל, שהם גם לא שופטיה, לא שמעו כי זנו אחרי אלקים אחרים וגו', ומפני זה לא היה מושיעם השופט להוציאת העם: וכן בתן טעם למה מלכו אחרי כן תשובות

(כו) לשופטים אחרים, ושם וכי הקים ה' להם שופטים, רומה לומר וכאשר תראה שהקים להם ה' שופט ושהיה ה' עם אותו השופט והושיעם, הנה היה הכתב בזה כי יבקש ה' מבקשתם מפני לוחציהם, רומה לומר שהיה כיוצא מהרע בעיני ה' בשבת כשלת ובעצתם שמועצים מלוחציהם, ולפי שהיו ישראל שבים בתשובה שלמה ליושיעם שופטיהם, ושם אחרי כן רשיעו עוד ברה ומשוקה בשה עליהם אחרי תשובתם, היתה הכתב בזה

(כז) לפי שבמות השופט ישובו והשחיתו הדור ההוא מלכותם לשבת אחרי אלקים אחרים, ולכן היה מיד מעניתם ההשנאה ההלהית • הנה התבארו הכתובים והותרו השלות בשובה ושנית:

(כח) **ויחר** אף ה' בישראל וגו', אין הכוונה בזה שעתה לפי אותו הזמן אף ה', כי מה שהי בעבין הכתב התויבים לכשות כם את ישראל הוא בשתת דבר כולל וקודם לכל השופטים, לכל אלה יוסיף להוריש וגו' • הנה עתה יושב לפסק הדבר מפלת השופטים, ולמה היו מהם מושיעים ומהם לא יושיעום, ולמה מקיש ה' שופטים לשיושיעום מיד שובכם, כי זה פירוש ויושיעום, רומה לומר כדי שיושיעום, ולתכלית זה הקימם, לכך לא היה מספיק בידם לעשותו על מעשות

(כט) ישראל, שהם גם לא שופטיה, לא שמעו כי זנו אחרי אלקים אחרים וגו', ומפני זה לא היה מושיעם השופט להוציאת העם: וכן בתן טעם למה מלכו אחרי כן תשובות

(ל) לשופטים אחרים, ושם וכי הקים ה' להם שופטים, רומה לומר וכאשר תראה שהקים להם ה' שופט ושהיה ה' עם אותו השופט והושיעם, הנה היה הכתב בזה כי יבקש ה' מבקשתם מפני לוחציהם, רומה לומר שהיה כיוצא מהרע בעיני ה' בשבת כשלת ובעצתם שמועצים מלוחציהם, ולפי שהיו ישראל שבים בתשובה שלמה ליושיעם שופטיהם, ושם אחרי כן רשיעו עוד ברה ומשוקה בשה עליהם אחרי תשובתם, היתה הכתב בזה

(לא) לפי שבמות השופט ישובו והשחיתו הדור ההוא מלכותם לשבת אחרי אלקים אחרים, ולכן היה מיד מעניתם ההשנאה ההלהית • הנה התבארו הכתובים והותרו השלות בשובה ושנית:

(כה) **ויחר** אף ה' בישראל וגו', אין הכוונה בזה שעתה לפי אותו הזמן אף ה', כי מה שהי בעבין הכתב התויבים לכשות כם את ישראל הוא בשתת דבר כולל וקודם לכל השופטים, לכל אלה יוסיף להוריש וגו' • הנה עתה יושב לפסק הדבר מפלת השופטים, ולמה היו מהם מושיעים ומהם לא יושיעום, ולמה מקיש ה' שופטים לשיושיעום מיד שובכם, כי זה פירוש ויושיעום, רומה לומר כדי שיושיעום, ולתכלית זה הקימם, לכך לא היה מספיק בידם לעשותו על מעשות

(כו) ישראל, שהם גם לא שופטיה, לא שמעו כי זנו אחרי אלקים אחרים וגו', ומפני זה לא היה מושיעם השופט להוציאת העם: וכן בתן טעם למה מלכו אחרי כן תשובות

(כז) לשופטים אחרים, ושם וכי הקים ה' להם שופטים, רומה לומר וכאשר תראה שהקים להם ה' שופט ושהיה ה' עם אותו השופט והושיעם, הנה היה הכתב בזה כי יבקש ה' מבקשתם מפני לוחציהם, רומה לומר שהיה כיוצא מהרע בעיני ה' בשבת כשלת ובעצתם שמועצים מלוחציהם, ולפי שהיו ישראל שבים בתשובה שלמה ליושיעם שופטיהם, ושם אחרי כן רשיעו עוד ברה ומשוקה בשה עליהם אחרי תשובתם, היתה הכתב בזה

(כח) לפי שבמות השופט ישובו והשחיתו הדור ההוא מלכותם לשבת אחרי אלקים אחרים, ולכן היה מיד מעניתם ההשנאה ההלהית • הנה התבארו הכתובים והותרו השלות בשובה ושנית:

(כט) לנסות בם את ישראל הישמרים הם את דרך ה', רומה לומר שהיה הכתוב כלה, ולכן לא יוסיף להורי' את הגוי' מפניהם, ושם הגוים תשר עוד יהושע ולא כבשם לזוקתו: ומ' שיעזה זה (לא שלח יוסיף להוריש) לנסות בם את ישראל הישמרים (כט)

(ל) ישראל, שהם גם לא שופטיה, לא שמעו כי זנו אחרי אלקים אחרים וגו', ומפני זה לא היה מושיעם השופט להוציאת העם: וכן בתן טעם למה מלכו אחרי כן תשובות

(לא) לשופטים אחרים, ושם וכי הקים ה' להם שופטים, רומה לומר וכאשר תראה שהקים להם ה' שופט ושהיה ה' עם אותו השופט והושיעם, הנה היה הכתב בזה כי יבקש ה' מבקשתם מפני לוחציהם, רומה לומר שהיה כיוצא מהרע בעיני ה' בשבת כשלת ובעצתם שמועצים מלוחציהם, ולפי שהיו ישראל שבים בתשובה שלמה ליושיעם שופטיהם, ושם אחרי כן רשיעו עוד ברה ומשוקה בשה עליהם אחרי תשובתם, היתה הכתב בזה

(לב) לפי שבמות השופט ישובו והשחיתו הדור ההוא מלכותם לשבת אחרי אלקים אחרים, ולכן היה מיד מעניתם ההשנאה ההלהית • הנה התבארו הכתובים והותרו השלות בשובה ושנית:

(לא) **ויחר** אף ה' בישראל וגו', אין הכוונה בזה שעתה לפי אותו הזמן אף ה', כי מה שהי בעבין הכתב התויבים לכשות כם את ישראל הוא בשתת דבר כולל וקודם לכל השופטים, לכל אלה יוסיף להוריש וגו' • הנה עתה יושב לפסק הדבר מפלת השופטים, ולמה היו מהם מושיעים ומהם לא יושיעום, ולמה מקיש ה' שופטים לשיושיעום מיד שובכם, כי זה פירוש ויושיעום, רומה לומר כדי שיושיעום, ולתכלית זה הקימם, לכך לא היה מספיק בידם לעשותו על מעשות

(לב) ישראל, שהם גם לא שופטיה, לא שמעו כי זנו אחרי אלקים אחרים וגו', ומפני זה לא היה מושיעם השופט להוציאת העם: וכן בתן טעם למה מלכו אחרי כן תשובות

(לג) לשופטים אחרים, ושם וכי הקים ה' להם שופטים, רומה לומר וכאשר תראה שהקים להם ה' שופט ושהיה ה' עם אותו השופט והושיעם, הנה היה הכתב בזה כי יבקש ה' מבקשתם מפני לוחציהם, רומה לומר שהיה כיוצא מהרע בעיני ה' בשבת כשלת ובעצתם שמועצים מלוחציהם, ולפי שהיו ישראל שבים בתשובה שלמה ליושיעם שופטיהם, ושם אחרי כן רשיעו עוד ברה ומשוקה בשה עליהם אחרי תשובתם, היתה הכתב בזה

(לד) לפי שבמות השופט ישובו והשחיתו הדור ההוא מלכותם לשבת אחרי אלקים אחרים, ולכן היה מיד מעניתם ההשנאה ההלהית • הנה התבארו הכתובים והותרו השלות בשובה ושנית:

(לג) **ויחר** אף ה' בישראל וגו', אין הכוונה בזה שעתה לפי אותו הזמן אף ה', כי מה שהי בעבין הכתב התויבים לכשות כם את ישראל הוא בשתת דבר כולל וקודם לכל השופטים, לכל אלה יוסיף להוריש וגו' • הנה עתה יושב לפסק הדבר מפלת השופטים, ולמה היו מהם מושיעים ומהם לא יושיעום, ולמה מקיש ה' שופטים לשיושיעום מיד שובכם, כי זה פירוש ויושיעום, רומה לומר כדי שיושיעום, ולתכלית זה הקימם, לכך לא היה מספיק בידם לעשותו על מעשות

(לד) ישראל, שהם גם לא שופטיה, לא שמעו כי זנו אחרי אלקים אחרים וגו', ומפני זה לא היה מושיעם השופט להוציאת העם: וכן בתן טעם למה מלכו אחרי כן תשובות

(לה) לשופטים אחרים, ושם וכי הקים ה' להם שופטים, רומה לומר וכאשר תראה שהקים להם ה' שופט ושהיה ה' עם אותו השופט והושיעם, הנה היה הכתב בזה כי יבקש ה' מבקשתם מפני לוחציהם, רומה לומר שהיה כיוצא מהרע בעיני ה' בשבת כשלת ובעצתם שמועצים מלוחציהם, ולפי שהיו ישראל שבים בתשובה שלמה ליושיעם שופטיהם, ושם אחרי כן רשיעו עוד ברה ומשוקה בשה עליהם אחרי תשובתם, היתה הכתב בזה

(לו) לפי שבמות השופט ישובו והשחיתו הדור ההוא מלכותם לשבת אחרי אלקים אחרים, ולכן היה מיד מעניתם ההשנאה ההלהית • הנה התבארו הכתובים והותרו השלות בשובה ושנית:

(לה) **ויחר** אף ה' בישראל וגו', אין הכוונה בזה שעתה לפי אותו הזמן אף ה', כי מה שהי בעבין הכתב התויבים לכשות כם את ישראל הוא בשתת דבר כולל וקודם לכל השופטים, לכל אלה יוסיף להוריש וגו' • הנה עתה יושב לפסק הדבר מפלת השופטים, ולמה היו מהם מושיעים ומהם לא יושיעום, ולמה מקיש ה' שופטים לשיושיעום מיד שובכם, כי זה פירוש ויושיעום, רומה לומר כדי שיושיעום, ולתכלית זה הקימם, לכך לא היה מספיק בידם לעשותו על מעשות

(לו) ישראל, שהם גם לא שופטיה, לא שמעו כי זנו אחרי אלקים אחרים וגו', ומפני זה לא היה מושיעם השופט להוציאת העם: וכן בתן טעם למה מלכו אחרי כן תשובות

(לז) לשופטים אחרים, ושם וכי הקים ה' להם שופטים, רומה לומר וכאשר תראה שהקים להם ה' שופט ושהיה ה' עם אותו השופט והושיעם, הנה היה הכתב בזה כי יבקש ה' מבקשתם מפני לוחציהם, רומה לומר שהיה כיוצא מהרע בעיני ה' בשבת כשלת ובעצתם שמועצים מלוחציהם, ולפי שהיו ישראל שבים בתשובה שלמה ליושיעם שופטיהם, ושם אחרי כן רשיעו עוד ברה ומשוקה בשה עליהם אחרי תשובתם, היתה הכתב בזה

(לז) לפי שבמות השופט ישובו והשחיתו הדור ההוא מלכותם לשבת אחרי אלקים אחרים, ולכן היה מיד מעניתם ההשנאה ההלהית • הנה התבארו הכתובים והותרו השלות בשובה ושנית:

(לו) **ויחר** אף ה' בישראל וגו', אין הכוונה בזה שעתה לפי אותו הזמן אף ה', כי מה שהי בעבין הכתב התויבים לכשות כם את ישראל הוא בשתת דבר כולל וקודם לכל השופטים, לכל אלה יוסיף להוריש וגו' • הנה עתה יושב לפסק הדבר מפלת השופטים, ולמה היו מהם מושיעים ומהם לא יושיעום, ולמה מקיש ה' שופטים לשיושיעום מיד שובכם, כי זה פירוש ויושיעום, רומה לומר כדי שיושיעום, ולתכלית זה הקימם, לכך לא היה מספיק בידם לעשותו על מעשות

(לז) ישראל, שהם גם לא שופטיה, לא שמעו כי זנו אחרי אלקים אחרים וגו', ומפני זה לא היה מושיעם השופט להוציאת העם: וכן בתן טעם למה מלכו אחרי כן תשובות

(לח) לשופטים אחרים, ושם וכי הקים ה' להם שופטים, רומה לומר וכאשר תראה שהקים להם ה' שופט ושהיה ה' עם אותו השופט והושיעם, הנה היה הכתב בזה כי יבקש ה' מבקשתם מפני לוחציהם, רומה לומר שהיה כיוצא מהרע בעיני ה' בשבת כשלת ובעצתם שמועצים מלוחציהם, ולפי שהיו ישראל שבים בתשובה שלמה ליושיעם שופטיהם, ושם אחרי כן רשיעו עוד ברה ומשוקה בשה עליהם אחרי תשובתם, היתה הכתב בזה

(לח) לפי שבמות השופט ישובו והשחיתו הדור ההוא מלכותם לשבת אחרי אלקים אחרים, ולכן היה מיד מעניתם ההשנאה ההלהית • הנה התבארו הכתובים והותרו השלות בשובה ושנית:

(לז) **ויחר** אף ה' בישראל וגו', אין הכוונה בזה שעתה לפי אותו הזמן אף ה', כי מה שהי בעבין הכתב התויבים לכשות כם את ישראל הוא בשתת דבר כולל וקודם לכל השופטים, לכל אלה יוסיף להוריש וגו' • הנה עתה יושב לפסק הדבר מפלת השופטים, ולמה היו מהם מושיעים ומהם לא יושיעום, ולמה מקיש ה' שופטים לשיושיעום מיד שובכם, כי זה פירוש ויושיעום, רומה לומר כדי שיושיעום, ולתכלית זה הקימם, לכך לא היה מספיק בידם לעשותו על מעשות

(לח) ישראל, שהם גם לא שופטיה, לא שמעו כי זנו אחרי אלקים אחרים וגו', ומפני זה לא היה מושיעם השופט להוציאת העם: וכן בתן טעם למה מלכו אחרי כן תשובות

(לט) לשופטים אחרים, ושם וכי הקים ה' להם שופטים, רומה לומר וכאשר תראה שהקים להם ה' שופט ושהיה ה' עם אותו השופט והושיעם, הנה היה הכתב בזה כי יבקש ה' מבקשתם מפני לוחציהם, רומה לומר שהיה כיוצא מהרע בעיני ה' בשבת כשלת ובעצתם שמועצים מלוחציהם, ולפי שהיו ישראל שבים בתשובה שלמה ליושיעם שופטיהם, ושם אחרי כן רשיעו עוד ברה ומשוקה בשה עליהם אחרי תשובתם, היתה הכתב בזה

(לט) לפי שבמות השופט ישובו והשחיתו הדור ההוא מלכותם לשבת אחרי אלקים אחרים, ולכן היה מיד מעניתם ההשנאה ההלהית • הנה התבארו הכתובים והותרו השלות בשובה ושנית:

(לח) **ויחר** אף ה' בישראל וגו', אין הכוונה בזה שעתה לפי אותו הזמן אף ה', כי מה שהי בעבין הכתב התויבים לכשות כם את ישראל הוא בשתת דבר כולל וקודם לכל השופטים, לכל אלה יוסיף להוריש וגו' • הנה עתה יושב לפסק הדבר מפלת השופטים, ולמה היו מהם מושיעים ומהם לא יושיעום, ולמה מקיש ה' שופטים לשיושיעום מיד שובכם, כי זה פירוש ויושיעום, רומה לומר כדי שיושיעום, ולתכלית זה הקימם, לכך לא היה מספיק בידם לעשותו על מעשות

(לט) ישראל, שהם גם לא שופטיה, לא שמעו כי זנו אחרי אלקים אחרים וגו', ומפני זה לא היה מושיעם השופט להוציאת העם: וכן בתן טעם למה מלכו אחרי כן תשובות

(מ) לשופטים אחרים, ושם וכי הקים ה' להם שופטים, רומה לומר וכאשר תראה שהקים להם ה' שופט ושהיה ה' עם אותו השופט והושיעם, הנה היה הכתב בזה כי יבקש ה' מבקשתם מפני לוחציהם, רומה לומר שהיה כיוצא מהרע בעיני ה' בשבת כשלת ובעצתם שמועצים מלוחציהם, ולפי שהיו ישראל שבים בתשובה שלמה ליושיעם שופטיהם, ושם אחרי כן רשיעו עוד ברה ומשוקה בשה עליהם אחרי תשובתם, היתה הכתב בזה

(מ) לפי שבמות השופט ישובו והשחיתו הדור ההוא מלכותם לשבת אחרי אלקים אחרים, ולכן היה מיד מעניתם ההשנאה ההלהית • הנה התבארו הכתובים והותרו השלות בשובה ושנית:

(לט) **ויחר** אף ה' בישראל וגו', אין הכוונה בזה שעתה לפי אותו הזמן אף ה', כי מה שהי בעבין הכתב התויבים לכשות כם את ישראל הוא בשתת דבר כולל וקודם לכל השופטים, לכל אלה יוסיף להוריש וגו' • הנה עתה יושב לפסק הדבר מפלת השופטים, ולמה היו מהם מושיעים ומהם לא יושיעום, ולמה מקיש ה' שופטים לשיושיעום מיד שובכם, כי זה פירוש ויושיעום, רומה לומר כדי שיושיעום, ולתכלית זה הקימם, לכך לא היה מספיק בידם לעשותו על מעשות

(מ) ישראל, שהם גם לא שופטיה, לא שמעו כי זנו אחרי אלקים אחרים וגו', ומפני זה לא היה מושיעם השופט להוציאת העם: וכן בתן טעם למה מלכו אחרי כן תשובות

(מא) לשופטים אחרים, ושם וכי הקים ה' להם שופטים, רומה לומר וכאשר תראה שהקים להם ה' שופט ושהיה ה' עם אותו השופט והושיעם, הנה היה הכתב בזה כי יבקש ה' מבקשתם מפני לוחציהם, רומה לומר שהיה כיוצא מהרע בעיני ה' בשבת כשלת ובעצתם שמועצים מלוחציהם, ולפי שהיו ישראל שבים בתשובה שלמה ליושיעם שופטיהם, ושם אחרי כן רשיעו עוד ברה ומשוקה בשה עליהם אחרי תשובתם, היתה הכתב בזה

(מא) לפי שבמות השופט ישובו והשחיתו הדור ההוא מלכותם לשבת אחרי אלקים אחרים, ולכן היה מיד מעניתם ההשנאה ההלהית • הנה התבארו הכתובים והותרו השלות בשובה ושנית:

(מ) **ויחר** א

אֲבוֹתָם בְּיַד מֹשֶׁה׃ [ה] וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
יָשְׁבוּ בְּקֶרֶב הַכְּנַעֲנִי הַחִתִּי וְהָאֱמֹרִי
וְהַפְּרִזִּי וְהַחִוִּי וְהַיְבוּסִי׃ [ו] וַיִּקְחוּ אֶת־
בְּנֹתֵיהֶם לָהֶם לְנָשִׁים וְאֶת־בְּנֹתֵיהֶם
נָתְנוּ לִבְנֵיהֶם וַיַּעַבְדוּ אֶת־אֱלֹהֵיהֶם׃
[ז] וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־הָרַע בְּעֵינֵי
יְהוָה וַיִּשְׁכְּחוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם
וַיַּעַבְדוּ אֶת־הַבְּעָלִים וְאֶת־הָאֲשֵׁרוֹת׃
[ח] וַיִּחַר־אַף יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּמְכְּרֵם בְּיַד
כּוּשַׁן רִשְׁעָתַיִם מֶלֶךְ אֲרָם נַהֲרַיִם וַיַּעַבְדוּ
בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־כּוּשַׁן רִשְׁעָתַיִם שְׁמֹנֶה
שָׁנִים׃ [ט] וַיִּזְעֲקוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־
יְהוָה וַיָּקֶם יְהוָה מוֹשִׁיעַ לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיּוֹשִׁיעֵם אֶת עָתְנִיאֵל בֶּן־קְנַז אֲחִי
כָלֵב הַקָּטֹן מִמֶּנּוּ׃ [י] וַתְּהִי עָלָיו רוּחַ־
יְהוָה וַיִּשְׁפֹּט אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיֵּצֵא
לַמִּלְחָמָה וַיִּתֵּן יְהוָה בְּיָדוֹ אֶת־כּוּשַׁן
רִשְׁעָתָיִם מֶלֶךְ אֲרָם וַתַּעז יָדוֹ עַל־
כּוּשַׁן רִשְׁעָתָיִם׃ [יא] וַתְּשְׁקֹט הָאָרֶץ אַרְבָּעִים
שָׁנָה וַיָּמָת עָתְנִיאֵל בֶּן־קְנַז׃
[יב] וַיּוֹסִיפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת חָרַע
בְּעֵינֵי יְהוָה וַיְחַזֵּק יְהוָה אֶת־עֶגְלוֹן
מֶלֶךְ־מוֹאָב עַל־יִשְׂרָאֵל עֵרֶל כִּי־עָשׂוּ
אֶת־הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה׃ [יג] וַיֶּאֱסֹף אֵלָיו אֶת־
בְּנֵי עַמּוֹן וְעֲמָלֵק וַיֵּלֶךְ וַיַּךְ אֶת־יִשְׂרָאֵל
וַיִּירָשׁוּ אֶת־עִיר הַתְּמָרִים׃ [יד] וַיַּעַבְדוּ בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל אֶת־עֶגְלוֹן מֶלֶךְ־מוֹאָב שְׁמֹנֶה
עֶשְׂרֵה שָׁנָה׃ [טו] וַיִּזְעֲקוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־
יְהוָה וַיָּקֶם יְהוָה לָהֶם מוֹשִׁיעַ אֶת־אֵהוּד
בֶּן־גֵּרָא בֶּן־הַיְמִינִי אִישׁ אִטֵּר יַד־יְמִינוֹ
וַיִּשְׁלְחוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּיָדוֹ מִנְחָה
לְעֶגְלוֹן מֶלֶךְ מוֹאָב׃ [טז] וַיַּעַשׂ לוֹ אֵהוּד
חֶרֶב וְלָהּ שְׁנֵי פִיוֹת גֹּמֶד אָרְכָּהּ וַיַּחְגֹּר
אֹתָהּ מִתַּחַת לְמַדָּיו עַל יֶרֶךְ יְמִינוֹ׃
[יז] וַיַּקְרֵב אֶת־הַמִּנְחָה לְעֶגְלוֹן מֶלֶךְ מוֹאָב
וְעֶגְלוֹן אִישׁ בְּרִיא מְאֹד׃ [יח] וַיְהִי כַּאֲשֶׁר
כִּלָּה לְהַקְרִיב אֶת־הַמִּנְחָה וַיְשַׁלַּח אֶת־
הָעָם נֹשְׂאֵי הַמִּנְחָה׃ [יט] וְהוּא שָׁב מִן־
הַפְּסִילִים אֲשֶׁר אֶת־הַגִּלְגָּל וַיֹּאמֶר

אֵלָיו דָּבָר סָתֶר לִי אֵלֶיךָ הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר
הָס וַיֵּצְאוּ מֵעָלָיו כָּל־הָעֹמְדִים עָלָיו׃
[כ] וְאֵהוּד בָּא אֵלָיו וְהוּא יֹשֵׁב בַּעֲלִיַּת
הַמְּקֵרָה אֲשֶׁר לוֹ לְבַדּוֹ וַיֹּאמֶר אֵהוּד
דְּבַר־אֱלֹהִים לִי אֵלֶיךָ וַיָּקָם מֵעַל
הַכִּסֵּא׃ [כא] וַיִּשְׁלַח אֵהוּד אֶת־יַד שְׂמֹאלוֹ
וַיִּקַּח אֶת־הַחֶרֶב מֵעַל יְרֵכוֹ הַיְמָנִית
וַיִּתְקָעֶהָ בְּבִטְנוֹ׃ [כב] וְגַם־הָאֶפֶס בָּא אַחַר
הַלַּהַב וַיִּסְגַּר הַחֵלֶב בְּעַד הַלַּהַב כִּי לֹא
שָׁלַף הַחֶרֶב מִבִּטְנוֹ וַיֵּצֵא הַפַּרְשְׁדֹנָה׃
[כג] וַיֵּצֵא אֵהוּד הַמִּסְדְּרוֹנָה וַיִּסְגֹּר דַּלְתוֹת
הָעֲלִיָּה בְּעָדוֹ וְנָעָל׃ [כד] הוּא יָצָא וְעַבְדָיו
בָּאוּ וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה דַלְתוֹת הָעֲלִיָּה נְעוּלוֹת
וַיֹּאמְרוּ אַךְ מְסִיךְ הוּא אֶת־רַגְלָיו בַּחֲדַר
הַמְּקֵרָה׃ [כה] וַיָּבֹשׁוּ עַד־בּוֹשׁ וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ
פֹתֵחַ דַּלְתוֹת הָעֲלִיָּה וַיִּקְחוּ הַמַּפְתֵּחַ
וַיִּפְתָּחוּ וְהִנֵּה אֲדֹנֵיהֶם נֹפֵל אַרְצָה מֵת׃
[כו] וְאֵהוּד נִמְלָט עַד־עָבְרָם אֶת־הַפְּסִילִים
וַיִּמָּלֵט הַסְּעִירָתָה׃ [כז] וַיְהִי בְּבֹאוֹ וַיִּתְקַע
בְּשׁוֹפָר בְּהַר אֶפְרָיִם וַיֵּרְדוּ אִתּוֹ בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל מִן־הָהָר וְהוּא לִפְנֵיהֶם׃
[כח] וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רִדְפוּ אַחֲרַי כִּי נָתַן
יְהוָה אֶת־אֹיְבֵיכֶם אֶת־מוֹאָב בְּיֶדְכֶם
וַיֵּרְדוּ אַחֲרָיו וַיִּתְפְּשׂוּ אֶת־מַעְבְּרוֹת
הַיַּרְדֵּן לְמוֹאָב וְלֹא נָתְנוּ אִישׁ לַעֲבֹר׃
[כט] וַיַּכּוּ אֶת־מוֹאָב בָּעֵת הַהִיא כָּעֲשֶׂרֶת
אֲלָפִים אִישׁ כָּל־שָׁמֵן וְכָל־אִישׁ חָיִל
וְלֹא נִמְלַט אִישׁ׃ [ל] וַתִּכָּנַע מוֹאָב בַּיּוֹם
הַהוּא תַּחַת יַד־יִשְׂרָאֵל וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ
שְׁמֹנִים שָׁנָה׃ [לא] וְאַחֲרָיו הָיָה שַׁמְגַּר בֶּן־
עֲנָת וַיַּךְ אֶת־פְּלִשְׁתִּים שֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ
בְּמַלְמַד הַבָּקָר וַיּוֹשַׁע גַּם־הוּא אֶת־
יִשְׂרָאֵל׃

[ד] וְאֵהוּד מֵת וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל
עָשׂוּ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה׃ [ב] וַיִּמְכְּרֵם יְהוָה
בְּיַד יָבִין מֶלֶךְ כְּנַעַן אֲשֶׁר מָלַךְ בְּחָצוֹר
וְשַׂר צְבָאוֹ סִיסְרָא וְהוּא יוֹשֵׁב בַּחֲרֹשֶׁת
הַגּוֹיִם׃ [ג] וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה
כִּי תְשַׁע מֵאוֹת רֶכֶב בַּרְזֶל לוֹ וְהוּא לָחַץ
אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּחָזְקָה עֶשְׂרִים שָׁנָה׃
[ד] וּדְבוֹרָה אִשָּׁה נְבִיאָה אֵשֶׁת לַפִּידוֹת
הִוא שֹׁפְטָה אֶת־יִשְׂרָאֵל בָּעֵת הַהִיא׃
[ה] וְהִיא יוֹשֶׁבֶת תַּחַת תֹּמֶר דְּבוֹרָה בֵּין
הָרָמָה וּבֵין בֵּית אֵל בְּהַר אֶפְרָיִם וַיַּעֲלוּ
אֵלֶיהָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַמִּשְׁפָּט׃ [ו] וַתִּשְׁלַח
וַתִּקְרָא לְבָרָק בֶּן־אֲבִינֹעַם מִקֶּדֶשׁ נַפְתָּלִי
וַתֹּאמֶר אֵלָיו הֲלֹא צִוָּה יְהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל הָלוֹךְ וּמָשַׁכְתָּ בְּהַר תָּבוֹר וְלָקַחְתָּ
עִמְּךָ עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ מִבְּנֵי נַפְתָּלִי
וּמִבְּנֵי זְבוּלֻן׃ [ז] וּמָשַׁכְתִּי אֵלֶיךָ אֶל־נַחַל
קִישׁוֹן אֶת־סִיסְרָא שַׂר־צְבָא יָבִין וְאֶת־
רִכְבּוֹ וְאֶת־הֲמוֹנוֹ וּנְתַתִּיו בְּיָדֶךָ׃
[ח] וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ בָּרָק אִם־תֵּלְכִי עִמָּדִי
וְהָלָכְתִּי וְאִם־לֹא תֵלְכִי עִמָּדִי לֹא אֵלֵךְ׃
[ט] וַתֹּאמֶר הָלוֹךְ אֵלֵךְ עִמָּךְ אֶפֶס כִּי לֹא
תִהְיֶה תִּפְאַרְתְּךָ עַל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר אַתָּה
הוֹלֵךְ כִּי בְיַד־אִשָּׁה יִמְכֹּר יְהוָה אֶת־סִיסְרָא
וַתָּקָם דְּבוֹרָה וַתֵּלֶךְ עִם־בָּרָק קֶדְשָׁה׃
[י] וַיַּזְעֵק בָּרָק אֶת־זְבוּלֻן וְאֶת־נַפְתָּלִי
קֶדְשָׁה וַיַּעַל בְּרַגְלָיו עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ
וַתַּעַל עִמּוֹ דְּבוֹרָה׃ [יא] וְחֶבֶר הַקֵּינִי נִפְרַד
מִקַּיִן מִבְּנֵי חֹבָב חֹתֵן מֹשֶׁה וַיֵּט אָהֳלֹה
עַד־אֵלוֹן בְּצַעֲנַנִּים אֲשֶׁר אֵצֶל קֶדֶשׁ׃
[יב] וַיַּגִּדוּ לְסִיסְרָא כִּי עָלָה בָּרָק בֶּן־
אֲבִינֹעַם הַר תָּבוֹר׃ [יג] וַיַּזְעֵק סִיסְרָא אֵת
כָּל־רִכְבּוֹ תְּשַׁע מֵאוֹת רֶכֶב בַּרְזֶל וְאֵת כָּל־
הָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ מֵחֲרֹשֶׁת הַגּוֹיִם אֶל־נַחַל
קִישׁוֹן׃ [יד] וַתֹּאמֶר דְּבוֹרָה אֶל־בָּרָק קוּם כִּי
זֶה הַיּוֹם אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֶת־סִיסְרָא בְּיָדֶךָ
הֲלֹא יְהוָה יָצָא לְפָנֶיךָ וַיֵּרֶד בָּרָק מֵהַר
תָּבוֹר וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ אַחֲרָיו׃
[טו] וַיָּהָם יְהוָה אֶת־סִיסְרָא וְאֶת־כָּל־
הָרֶכֶב וְאֶת־כָּל־הַמַּחֲנֶה לְפִי־חָרֶב לִפְנֵי
בָּרָק וַיֵּרֶד סִיסְרָא מֵעַל הָרֶכֶב וַיָּנָס
בְּרַגְלָיו׃ [טז] וּבָרָק רָדַף אַחֲרֵי הָרֶכֶב וְאַחֲרֵי
הַמַּחֲנֶה עַד־חֲרֹשֶׁת הַגּוֹיִם וַיִּפֹּל כָּל־
מַחֲנֵה סִיסְרָא לְפִי־חָרֶב לֹא נִשְׁאַר עַד־
אֶחָד׃ [יז] וְסִיסְרָא נָס בְּרַגְלָיו אֶל־אֹהֶל
יָעֵל אֵשֶׁת חֶבֶר הַקֵּינִי כִּי שָׁלוֹם בַּיִת
חָבוֹר מֶלֶךְ חָצוֹר וּבֵית חֶבֶר הַקֵּינִי׃
[יח] וַתֵּצֵא יָעֵל לִקְרַאת סִיסְרָא וַתֹּאמֶר
אֵלָיו סוּרָה אֲדֹנִי סוּרָה אֵלַי אַל־תִּירָא
וַיָּסַר אֵלֶיהָ הָאֹהֱלָה וַתְּכַסֵּהוּ בַּשְּׂמִיכָה׃
[יט] וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הַשְׁקִינִי נָא מְעַט־מַיִם כִּי
צָמֵאתִי וַתִּפְתַּח אֶת־נֹאוד הֶחָלָב וַתַּשְׁקֵהוּ
וַתְּכַסֵּהוּ׃ [כ] וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ עֲמֹד פֶּתַח
הָאֹהֶל וְהָיָה אִם־אִישׁ יָבוֹא וְשָׁאֲלֵךְ וְאָמַר
הֲיֵשׁ פֹּה אִישׁ וְאָמַרְתְּ אָיִן׃ [כא] וַתִּקַּח יָעֵל
אֵשֶׁת חֶבֶר אֶת־יְתַד הָאֹהֶל וַתָּשֶׂם אֶת־
הַמַּקֶּבֶת בְּיָדָהּ וַתָּבֹא אֵלָיו בַּלָּאט וַתִּתְקַע
אֶת־הַיָּתֵד בְּרַקָּתוֹ וַתִּצְנַח בָּאָרֶץ וְהוּא
נִרְדָּם וַיָּעַף וַיָּמֹת׃ [כב] וְהִנֵּה בָּרָק רֹדֵף
אֶת־סִיסְרָא וַתֵּצֵא יָעֵל לִקְרָאתוֹ וַתֹּאמֶר
אֵלָיו לֵךְ וְאַרְאֶךָּ אֶת־הָאִישׁ אֲשֶׁר אַתָּה
מְבַקֵּשׁ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וְהִנֵּה סִיסְרָא נֹפֵל מֵת
וְהַיָּתֵד בְּרַקָּתוֹ׃ [כג] וַיַּכְנַע אֱלֹהִים בַּיּוֹם
הַהוּא אֶת־יָבִין מֶלֶךְ־כְּנַעַן לִפְנֵי בְּנֵי
יִשְׂרָאֵל׃ [כד] וַתֵּלֶךְ יַד בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָלוֹךְ
וְקָשָׁה עַל יָבִין מֶלֶךְ־כְּנַעַן עַד אֲשֶׁר
הִכְרִיתוּ אֶת־יָבִין מֶלֶךְ כְּנַעַן׃

[א] אָז יָשִׁיר דְּבוֹרָה וּבָרָק בֶּן־
אֲבִינֹעַם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר׃ [ב] בְּפָרַע
פְּרָעוֹת בְּיִשְׂרָאֵל בְּהִתְנַדֵּב עָם בָּרְכוּ
יְהוָה׃ [ג] שִׁמְעוּ מְלָכִים הַאֲזִינוּ רוֹזְנִים
אֲנִי לַיהוָה אֲנִי אָשִׁירָה אֲזַמֵּר לַיהוָה
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ [ד] יְהוָה בְּצֵאתְךָ מִשֵּׂעִיר
בְּצַעְדְּךָ מִשְּׂדֵה אֱדוֹם אֶרֶץ רָעָשָׁה גַּם־
שָׁמַיִם נָטָפוּ גַּם עָבִים נָטְפוּ מָיִם׃
[ה] הָרִים נָזְלוּ מִפְּנֵי יְהוָה זֶה סִינַי מִפְּנֵי
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃ [ו] בִּימֵי שַׁמְגַּר בֶּן־
עֲנָת בִּימֵי יָעֵל חָדְלוּ אֳרָחוֹת וְהוֹלְכֵי
נְתִיבוֹת יַחֲלְפוּ אָרְחוֹת׃ [ז] חָדְלוּ פְרָזוֹן
בְּיִשְׂרָאֵל חָדָלוּ עַד שַׁקַּמְתִּי דְבוֹרָה שַׁקַּמְתִּי
אֵם בְּיִשְׂרָאֵל׃ [ח] יִבְחַר אֱלֹהִים חֳדָשִׁים
אָז לֶחֶם שְׁעָרָיו הֲרַאֲיֶה מָגֵן וָרֹמַח בְּאַרְבָּעִים
אֶלֶף בְּיִשְׂרָאֵל׃ [ט] לִבִּי לַחֹקְקֵי יִשְׂרָאֵל
הַמִּתְנַדְּבִים בָּעָם בָּרְכוּ יְהוָה׃
[י] רֹכְבֵי אֲתֹנוֹת צְחֹרוֹת יֹשְׁבֵי עַל־מָדִין
וְהֹלְכֵי עָלֶיהָ שִׂיחוּ׃ [יא] מִקּוֹל מְחַצְּצִים
בֵּין מַשְׁאֲבִים שָׁם יִתְּנוּ צִדְקוֹת יְהוָה צִדְקוֹת
פְּרָזוֹנוֹ בְּיִשְׂרָאֵל אָז יָרְדוּ לַשְּׁעָרִים עַם
יְהוָה׃ [יב] עוּרִי עוּרִי דְבוֹרָה עוּרִי עוּרִי
דַּבְּרִי שִׁיר קוּם בָּרָק וְשׁוֹבְךָ שְׁבִי בַּת־
אֲבִינֹעַם׃ [יג] אָז יָרַד שָׂרִיד לְאַדִּירִים עַם
יְהוָה יָרַד־לִי בַּגִּבֹּרִים׃ [יד] מֵאֶפְרַיִם שָׁרְשָׁם
בַּעֲמָלֵק אַחֲרֶיךָ בִנְיָמִין בְּעַמֶּיךָ מִמָּכִיר
יָרְדוּ מְחֹקְקִים וּמִזְּבוּלֻן מֹשְׁכִים בְּשֵׁבֶט
סֹפֵר׃ [טו] וְשָׂרַי בְּיִשָּׂשכָר עִם־דְּבוֹרָה וְיִשָּׂשכָר
כֵּן בָּרָק בְּגַיְא שֻׁלַּח בְּרַגְלָיו בִּפְלַגּוֹת
רְאוּבֵן גְּדֹלוֹת חִקְּרֵי־לֵב׃ [טז] לָמָּה יָשַׁבְתָּ
בֵּין שְׁפָתָיִם לִשְׁמֹעַ שְׁרִקוֹת עֲדָרִים
לִפְלַגּוֹת רְאוּבֵן גְּדֹלוֹת חִקְּרֵי־לֵב׃
[יז] גִּלְעָד בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן שָׁכָן וְדָן לָמָּה
יָגוּר אֳנִיּוֹת אָשֵׁר לְחוֹף יַמִּים וְעַל־מִפְרָצָיו
יִשְׁכֹּן׃ [יח] זְבוּלֻן עַם חֵרֵף נַפְשׁוֹ לָמוּת
וְנַפְתָּלִי עַל־מְרוֹמֵי שָׂדֶה׃ [יט] בָּאוּ מְלָכִים
נִלְחָמוּ אָז נִלְחֲמוּ מַלְכֵי כְנַעַן בְּתַעְנַךְ עַל־
מֵי מְגִדּוֹ בֶּצַע כֶּסֶף לֹא לָקָחוּ׃ [כ] מִן־
שָׁמַיִם נִלְחֲמוּ הַכּוֹכָבִים מִמְּסִלּוֹתָם נִלְחֲמוּ
עִם־סִיסְרָא׃ [כא] נַחַל קִישׁוֹן גְּרָפָם נַחַל
קְדוּמִים נַחַל קִישׁוֹן תִּדְרְכִי נַפְשִׁי עֹזִּי׃
[כב] אָז הָלְמוּ עִקְּבֵי סוּס מִדַּהֲרוֹת מִדַּהֲרוֹת
אַבִּירָיו׃ [כג] אָרוּרוּ מֵרוֹז אָמַר מַלְאַךְ יְהוָה
אָרוֹר אָרְרוּ יוֹשְׁבֶיהָ כִּי לֹא־בָאוּ לְעֶזְרַת
יְהוָה לְעֶזְרַת יְהוָה בַּגִּבֹּרִים׃ [כד] תְּבֹרַךְ
מִנָּשִׁים יָעֵל אֵשֶׁת חֶבֶר הַקֵּינִי מִנָּשִׁים
בָּאֹהֶל תְּבֹרָךְ׃ [כה] מַיִם שָׁאַל חָלָב נָתָנָה
בְּסַפֶּל אַדִּירִים הִקְרִיבָה חֶמְאָה׃ [כו] יָדָהּ
לַיָּתֵד תִּשְׁלַחְנָה וְיָמִינָהּ לְהַלְמוּת עֲמֵלִים
וְהָלְמָה סִיסְרָא מָחֲקָה רֹאשׁוֹ וּמָחֲצָה וְחָלְפָה
רַקָּתוֹ׃ [כז] בֵּין רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפַל שָׁכָב בֵּין
רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפָל בַּאֲשֶׁר כָּרַע שָׁם נָפַל שָׁדוּד׃
[כח] בְּעַד הַחַלּוֹן נִשְׁקְפָה וַתְּיַלֵּל אֵם־סִיסְרָא
בָּעַד הָאֲשְׁנָב אַדַּרְכְּנוֹ מַדּוּעַ בֹּשֵׁשׁ רִכְבּוֹ
לָבוֹא מַדּוּעַ אֶחֱרוּ פַּעֲמֵי מַרְכְּבוֹתָיו׃
[כט] חַכְמוֹת שָׂרוֹתֶיהָ תַּעֲנֶינָה אַף הִיא תָּשִׁיב
אִמְרֶיהָ לָהּ׃ [ל] הֲלוֹא יִמְצְאוּ יְחַלְּקוּ שָׁלָל
רַחֲמָתַיִם רַחֲמָתַיִם לְרֹאשׁ גֶּבֶר שְׁלַל צְבָעִים
שְׁלַל צְבָעִים רִקְמָה צְבָעִים רִקְמָתַיִם לְצַוְּארֵי
שָׁלָל׃ [לא] כֵּן יֹאבְדוּ כָל־אוֹיְבֶיךָ יְהוָה וְאֹהֲבָיו
כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבוּרָתוֹ וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ
אַרְבָּעִים שָׁנָה׃

[א] וַיַּעֲשׂוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הָרַע בְּעֵינֵי
יְהוָה וַיַּמְסְרֵם יְהוָה בְּיַד מִדְיָן שֶׁבַע
שָׁנִים׃ [ב] וַתָּעָז יַד־מִדְיָן עַל־יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי
מִדְיָן עָשׂוּ לָהֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמְּחָרוֹת
אֲשֶׁר בֶּהָרִים וְאֶת־הַמְּעָרוֹת וְאֶת־הַמְּצָדוֹת׃
[ג] וְהָיָה אִם־זָרַע יִשְׂרָאֵל וְעָלָה מִדְיָן וְעֲמָלֵק
וּבְנֵי קֶדֶם וְעָלוּ עָלָיו׃ [ד] וְחָנוּ עֲלֵיהֶם וְשִׁחֲתוּ
אֶת־יְבוּל הָאָרֶץ עַד־בּוֹאֲךָ עַזָּתָה וְלֹא־יַשְׁאִירוּ
מִחְיָה בְּיִשְׂרָאֵל וְשֶׂה וְשׁוֹר וְחֲמוֹר׃ [ה] כִּי־הֵמָּה
וּמִקְנֵיהֶם יַעֲלוּ וְאָהֳלֵיהֶם יָבֹאוּ כְּמוֹ־אַרְבֶּה
לָרֹב וְלָהֶם וְלִגְמַלֵּיהֶם אֵין מִסְפָּר וַיָּבֹאוּ
בָאָרֶץ לְמַעַן שַׁחֲתָהּ׃ [ו] וַיִּדַּל יִשְׂרָאֵל מְאֹד
מִפְּנֵי מִדְיָן וַיִּצְעֲקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה׃
[ז] וַיְהִי כִּי־צָעֲקוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה עַל־
אֹדוֹת מִדְיָן׃ [ח] וַיִּשְׁלַח יְהוָה אִישׁ נָבִיא אֶל־
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר לָהֶם כֹּה־אָמַר יְהוָה
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָנֹכִי הֶעֱלֵיתִי אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם
וָאוֹצִא אֶתְכֶם מִבֵּית עֲבָדִים׃ [ט] וָאַצִּל אֶתְכֶם
מִיַּד מִצְרַיִם וּמִיַּד כָּל־לֹחֲצֵיכֶם וָאֲגָרְשֵׁם
מִפְּנֵיכֶם וָאֶתְּנָה לָכֶם אֶת־אַרְצָם׃ [י] וָאֹמַר
אֲלֵיכֶם אֲנִי יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם לֹא תִירְאוּ אֶת־
אֱלֹהֵי הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר אַתֶּם יֹשְׁבִים בְּאַרְצָם
וְלֹא שְׁמַעְתֶּם בְּקוֹלִי׃ [יא] וַיָּבֹא מַלְאַךְ יְהוָה
וַיֵּשֶׁב תַּחַת הָאֵלָה אֲשֶׁר בְּעָפְרָה אֲשֶׁר לְיוֹאָשׁ
אֲבִי הָעֶזְרִי וְגִדְעוֹן בְּנוֹ חֹבֵט חִטִּים בְּגַת
לְהָנִיס מִפְּנֵי מִדְיָן׃ [יב] וַיֵּרָא אֵלָיו מַלְאַךְ
יְהוָה וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוָה עִמְּךָ גִּבּוֹר הֶחָיִל׃
[יג] וַיֹּאמֶר אֵלָיו גִּדְעוֹן בִּי אֲדֹנִי וְיֵשׁ יְהוָה
עִמָּנוּ וְלָמָּה מְצָאַתְנוּ כָּל־זֹאת וְאַיֵּה כָּל־
נִפְלְאֹתָיו אֲשֶׁר סִפְּרוּ־לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ לֵאמֹר
הֲלֹא מִמִּצְרַיִם הֶעֱלָנוּ יְהוָה וְעַתָּה נְטָשָׁנוּ
יְהוָה וַיִּתְּנֵנוּ בְּכַף מִדְיָן׃ [יד] וַיִּפֶן אֵלָיו יְהוָה
וַיֹּאמֶר לֵךְ בְּכֹחֲךָ זֶה וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת־יִשְׂרָאֵל
מִכַּף מִדְיָן הֲלֹא שְׁלָחְתִּיךָ׃ [טו] וַיֹּאמֶר אֵלָיו
בִּי אֲדֹנָי בַּמָּה אוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה אַלְפִי
הַדַּל בִּמְנַשֶּׁה וְאָנֹכִי הַצָּעִיר בְּבֵית אָבִי׃
[טז] וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְהִכִּיתָ
אֶת־מִדְיָן כְּאִישׁ אֶחָד׃ [יז] וַיֹּאמֶר אֵלָיו אִם־נָא
מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְעָשִׂיתָ לִּי אוֹת שָׁאַתָּה
מְדַבֵּר עִמִּי׃ [יח] אַל־נָא תָּמִישׁ מִזֶּה עַד־בּוֹאִי
אֵלֶיךָ וְהוֹצֵאתִי מִנְחָתִי וְהִנַּחְתִּי לְפָנֶיךָ וַיֹּאמֶר
אָנֹכִי אֵשֵׁב עַד־שׁוּבֶךָ׃ [יט] וַיָּבֹא גִּדְעוֹן וְעָשָׂה
גְּדִי עִזִּים וְאֵיפַת־קֶמַח מַצּוֹת הַבָּשָׂר שָׂם
בַּסַּל וְהָרֹתֶחֶת שָׂם בַּפָּרוּר וַיּוֹצֵא אֵלָיו הַחוּצָה
וַיַּגֶּשׁ׃ [כ] וַיֹּאמֶר אֵלָיו מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים קַח
אֶת־הַבָּשָׂר וְאֶת־הַמַּצּוֹת וְהַנַּח אֶל־הַצּוּר הַזֶּה
וְאֶת־הָרֹתֶחֶת שְׁפֹךְ וַיַּעַשׂ כֵּן׃ [כא] וַיִּשְׁלַח
מַלְאַךְ יְהוָה אֶת־קְצֵה הַמַּטֶּה אֲשֶׁר בְּיָדוֹ וַיִּגַּע
בַּבָּשָׂר וּבַמַּצּוֹת וַתַּעַל הָאֵשׁ מִן־הַצּוּר וַתֹּאכַל
אֶת־הַבָּשָׂר וְאֶת־הַמַּצּוֹת וּמַלְאַךְ יְהוָה הָלַךְ
לְעֵינָיו׃ [כב] וַיַּרְא גִּדְעוֹן כִּי מַלְאַךְ יְהוָה הוּא
וַיֹּאמֶר גִּדְעוֹן אֲהָהּ אֲדֹנָי יְהוִה כִּי עַל־כֵּן רָאִיתִי
מַלְאַךְ יְהוָה פָּנִים אֶל־פָּנִים׃ [כג] וַיֹּאמֶר לוֹ
יְהוָה שָׁלוֹם לָךְ אַל־תִּירָא לֹא תָמוּת׃
[כד] וַיִּבֶן שָׁם גִּדְעוֹן מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיִּקְרָא לוֹ
יְהוָה שָׁלוֹם עַד הַיּוֹם הַזֶּה עֹדֶנּוּ בְּעָפְרַת
הָאֲבִיעֶזְרִי׃ [כה] וַיְהִי בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֹּאמֶר
אֵלָיו יְהוָה קַח פַּר הַשּׁוֹר אֲשֶׁר לְאָבִיךָ וְשׁוֹר
הַשֵּׁנִי שֶׁבַע שָׁנִים וְנִתַּצְתָּ אֶת־מִזְבַּח הַבַּעַל
אֲשֶׁר לְאָבִיךָ וְאֶת־הָאֲשֵׁרָה אֲשֶׁר עָלָיו תְּגַדֵּעַ׃
[כו] וּבָנִיתָ מִזְבֵּחַ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ עַל רֹאשׁ
הַמָּעוֹז הַזֶּה בַּמַּעֲרָכָה וְלָקַחְתָּ הַשּׁוֹר הַשֵּׁנִי
וְהַעֲלִיתָ עֹלָה בְּעֵצֵי הָאֲשֵׁרָה אֲשֶׁר תִּכְרֹת׃
[כז] וַיִּקַּח גִּדְעוֹן עֲשָׂרָה אֲנָשִׁים מֵעֲבָדָיו וַיַּעַשׂ
כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלָיו יְהוָה וַיְהִי כִּי יָרֵא אֶת־בֵּית
אָבִיו וְאֶת־אַנְשֵׁי הָעִיר מֵעֲשׂוֹת יוֹמָם וַיַּעַשׂ
לַיְלָה׃ [כח] וַיַּשְׁכִּימוּ אַנְשֵׁי הָעִיר בַּבֹּקֶר וְהִנֵּה
נִתַּץ מִזְבַּח הַבַּעַל וְכִי גָדַע הָאֲשֵׁרָה אֲשֶׁר עָלָיו
וְהַשּׁוֹר הַשֵּׁנִי הָעֹלָה בָּנוּי עַל־הַמִּזְבֵּחַ הַבָּנוּי׃
[כט] וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ מִי עָשָׂה הַדָּבָר הַזֶּה
וַיִּדְרְשׁוּ וַיִּשְׁאֲלוּ וַיֹּאמְרוּ גִּדְעוֹן בֶּן־יוֹאָשׁ עָשָׂה
הַדָּבָר הַזֶּה׃ [ל] וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי הָעִיר אֶל־יוֹאָשׁ
הוֹצִיא אֶת־בִּנְךָ וְיָמֹת כִּי נִתַּץ אֶת־מִזְבַּח הַבַּעַל
וְכִי גָדַע הָאֲשֵׁרָה אֲשֶׁר עָלָיו׃ [לא] וַיֹּאמֶר יוֹאָשׁ
לְכָל־הַנִּצָּבִים עָלָיו הַאַתֶּם תָּרִיבוּן לַבַּעַל אִם־
אַתֶּם תּוֹשִׁיעוּן אֹתוֹ הַנִּלָּחֵם לוֹ כָּל־הַנִּצָּב עָלָיו
עַד־הַבֹּקֶר יוּמָת עוֹד אִם־אֱלֹהִים הוּא כִּי־נִתַּץ
אִישׁ מִזְבְּחוֹ׃ [לב] וַיִּקְרָא לוֹ בַּיּוֹם הַהוּא יְרֻבַּעַל
לֵאמֹר יָרֶב בּוֹ הַבַּעַל כִּי נִתַּץ אֶת־מִזְבְּחוֹ׃
[לג] וְכָל־מִדְיָן וְעֲמָלֵק וּבְנֵי קֶדֶם נֶאֶסְפוּ יַחְדָּו
וַיַּעֲבֹרוּ וַיַּחֲנוּ בְּעֵמֶק יִזְרְעֶאל׃ [לד] וְרוּחַ יְהוָה
לָבְשָׁה אֶת־גִּדְעוֹן וַיִּתְקַע בַּשּׁוֹפָר וַיִּזָּעֵק אֲבִיעֶזֶר
אַחֲרָיו׃ [לה] וּמַלְאָכִים שָׁלַח בְּכָל־מְנַשֶּׁה וַתִּזָּעֵק
גַּם־הִוא אַחֲרָיו וּמַלְאָכִים שָׁלַח בְּאָשֵׁר וּבִזְבוּלֻן
וּבְנַפְתָּלִי וַיַּעֲלוּ לִקְרָאתָם

וְדַבֶּר־סֵתֶר לִי אֵלֶיךָ הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הָס
[כ] וַיֵּצְאוּ מֵעָלָיו כָּל־הָעֹמְדִים עָלָיו: וְאֵהוּד
בָּא אֵלָיו וְהוּא יֹשֵׁב בַּעֲלִיַּת הַמְקֵרָר־
אֲשֶׁר־לוֹ לְבַדּוֹ וַיֹּאמֶר אֵהוּד דְּבַר־
אֱלֹהִים לִי אֵלֶיךָ וַיָּקָם מֵעַל הַכִּסֵּא:
[כא] וַיִּשְׁלַח אֵהוּד אֶת־יַד שְׂמֹאלוֹ וַיִּקַּח אֶת־
הַחֶרֶב מֵעַל יֶרֶךְ יְמִינוֹ וַיִּתְקָע בְּבִטְנוֹ:
[כב] וַיָּבֹא גַּם־הַנִּצָּב אַחַר הַלַּהַב וַיִּסְגֹּר
הַחֵלֶב בְּעַד הַלַּהַב כִּי לֹא־שָׁלַף הַחֶרֶב
[כג] מִבִּטְנוֹ וַיֵּצֵא הַפַּרְשְׁדֹנָה: וַיֵּצֵא אֵהוּד
הַמִּסְדְּרוֹנָה וַיִּסְגֹּר דַּלְתוֹת הָעֲלִיָּה־
[כד] בְּעַדוֹ וְנָעָל: וְהוּא יָצָא וַעֲבָדָיו בָּאוּ
וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה דַלְתוֹת הָעֲלִיָּה נְעוּלוֹת
וַיֹּאמְרוּ אַךְ מַסִּיךְ הוּא אֶת־רַגְלָיו בַּחֲדַר
[כה] הַמְּקֵרָה: וַיָּתֹחֲלוּ עַד־בּוֹשׁ וְהִנֵּה אֵינֶנּוּ
פֹתֵחַ דַּלְתוֹת הָעֲלִיָּה וַיִּקְחוּ אֶת־הַמַּפְתֵּחַ
וַיִּפְתָּחוּ וְהִנֵּה אֲדֹנֵיהֶם נֹפֵל אַרְצָה מֵת:
[כו] וְאֵהוּד נִמְלַט עַד־הִתְמַהְמָהָם וְהוּא
עָבַר אֶת־הַפְּסִלִים וַיִּמָּלֵט הַשְּׂעִירָתָה:
[כז] וַיְהִי בְּבֹאוֹ וַיִּתְקַע בַּשofar בְּהַר אֶפְרָיִם
וַיֵּרְדוּ עִמּוֹ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מִן־הָהָר וְהוּא
[כח] לִפְנֵיהֶם: וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רִדְפוּ אַחֲרַי
כִּי־נָתַן יְהוָה אֶת־אֹיְבֵיכֶם אֶת־מוֹאָב
בְּיֶדְכֶם וַיֵּרְדוּ אַחֲרָיו וַיִּלְכְּדוּ אֶת־
מַעְבְּרוֹת הַיַּרְדֵּן לְמוֹאָב וְלֹא־נָתְנוּ אִישׁ
[כט] לַעֲבֹר: וַיַּכּוּ אֶת־מוֹאָב בָּעֵת הַהִיא
כַּעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ כָּל־שָׁמֵן וְכָל־
[ל] אִישׁ חַיִל וְלֹא נִמְלַט אִישׁ: וַתִּכָּנַע

(כ) זוה מתה שהכניסו לבב המלך עליו, וכן לתר לו דבר כתר לי אלוך, לל שאין לאומרו בפני הכנים לתרים, והוא הגיבו הם, לל שתוק עד אשר־לו לבדו ואמר אהוד דבר־ אלהים לי אליך ויקם מעל הכסא: (כא) יוסיף העומדים שתה, ולא לתוד בת לליו בהיותו יושב בעלית המקרה, והוא עליה מלאה ללכות להכיל קור לבית כי היה זמן קיץ תם תלך, ולתה לתוד שלא לדבר לליו בהיותו על הכסא ולתוד לתוק מתנו כי לא יגיע תם התכו, ולכן לתר לו עוד דבר לקיים לי לליך, והמלך עם היותו מתלבי העתים עמד מכסאו לכבוד (כב) דברי הלקים, ולא בערלתו לקום בקיותו שתן תלך תקע התרב בבשרו כלה, עד שבא גם הנצב לתר הלהב שהוא יד התרב (שעומד ונצב לתר להב התרב) ולותו גם כן בשמן בשרו ולא יכל תשם עוד התרב, ויען הפרשדונה שהוא הפרס היושב בתעים: (כג) ויען לתוד המסדרונה, שהוא לכסדרה היושבת קודם תדר המלך, ומנר לדלתות העליה בעדו ונעל, לל שנעל לותם בתפתח, ויורה שהיו פתוקי העליה תסודרים בתופן שבהדבק יחברו כאלם תבפנים, ולכן לתר ויראו (כד) והנה לדלתות העליה נעולות, וחשבו רלו שהתתהה עגלון תלך, פתקו הדלתות בתפתח תאר היה להם תבתון והנה עגלון לדוניהם שוכב תת (כה) ותוד כתלט, ותתרו כתלט

(ל) מוֹאָב בַּיּוֹם הַהוּא תַּחַת יַד יִשְׂרָאֵל וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ שְׁמֹנִים שָׁנָה: וְאַחֲרָיו הָיָה
שַׁמְגַּר בֶּן־עֲנָת וַיַּךְ אֶת־פְּלִשְׁתִּים שֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ בְּמַלְמַד הַבָּקָר וַיּוֹשַׁע
גַּם־הוּא אֶת־יִשְׂרָאֵל:

ר

(א) וחנה שתרו ויוסיפו כני [ז] וַיּוֹסִפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרַע
ישראל לעשות הרע בְּעֵינֵי יְהוָה וְאֵהוּד מֵת: [ח] וַיִּמְכְּרֵם
בעיני ה' ואהוד מת, והיה יְהוָה בְּיַד יָבִין מֶלֶךְ־כְּנָעַן אֲשֶׁר מָלַךְ
רלוי שיתתר ושתנר תת (כי בְּחָצוֹר וְשַׂר־צְבָאוֹ סִיסְרָא וְהוּא יוֹשֵׁב
הוא היה השופט התתרון) להניד שבני ישראל הוסיפו [ט] בַּחֲרֹשֶׁת הַגּוֹיִם: וַיִּצְעֲקוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל
לעשות הרע בעיני ה' פיוס אֶל־יְהוָה כִּי תְשַׁע מֵאוֹת רֶכֶב־בַּרְזֶל
שתת ישראל נגד עבת לוֹ וְהוּא לָחַץ אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
כתיו היו עובדים הכעלים, בְּחָזְקָה עֶשְׂרִים שָׁנָה:
ולכן לל היה, תשועתו גדולה כתו שתתר לכור, כתיי שתג כן עבת כתיי יעל כתו שיתבאר.

(ג) תיום שתת ישראל, ושתכרם ה' ביד יבין תלך כנען תשר תלך

זוה תשור התפוקים, יתשר שעשו ישראל לת הרע בעיני ה' ויתכרם ה' ביד יבין תלך כנען תשר תלך בחוק עשרים שנה והיה רכב ברזל לו, והוא על דרך * ויזעקו ותעל שועתם לל האלקים תן העבודה: שתות ב' כג

שופטים ד

הפרשה השלישית בנבואת דבורה ומלחמת ברק עם סיסרא, ותשועת ה' והצילה שעשתה דבורה וברק על התשועה. תחלתה ודבורה לפיד כביכול, עד וייעצו כני ישראל וגו', והכה שחלתי בפרשה הזאת עד שחלות:

השאלה הראשונה למה דבורה היתה לפיד בביכול, לפי ברק לא היתה בביכול כאשתמיה לו הלא כתוב ה' לפלני ישראל לך ושכחת וגו'? ולמה אמר לה לפיד תלכי עמי והלכתי ואם לא תלכי עמי לא אלך? והיה אם כן עובר על מצות הפה ושאמר הבביכול, והתורה לא חסה על עונה של משה ושאמר הבביכול * והיה הלוים לפי שהיו לוקחים מעשר מן הלוים לא ישמע על דברי הבביכול לפיד ישראל בשמי ומת הלוים והוא וגו':

השאלה השנית בשומרו ושכר הקיני בפרד מקין וגומר, ועם היות ההודעה הזאת למתית, הנה היה בחלת בונלת מקומה, כי לפי ידיעל הספור ויפיס בין מה שאמ' ויועץ ברק את זבולון ואת כפתלי, ובין מה שאמר וינידו לסיסרא כי עלה ברק בן אבינועם וגו', הבדיל ביניהם, ואת ושכר הקיני כפרד מקין, והוא אם כן בונלת מקומו? ומפ מה ענין אמרו בפרד מקין? והיה לו לומר בפרד מיהול, כי שכר הקיני הוא קין עצמו והיה יושב את בני יהול:

השאלה השלישית במה שעשתה יעל לסיסרא, כי אם היה (כמו שהעיד הכתוב) שלום בין יבין מלך חצור ובין בית שכר הקיני, לפי עשתה יעל הרעה הגדולה הזאת? לקדוח לשלום את סיסרא לוהכו, והיותו נכנס לביתה על משרתו וקריאתה (בבית לוהב שהוא לה על פיה השלום שבין ביניהם) הרגתו בערמה והוא דבר זר מלך ומנוכר:

השאלה הרביעית בשחרה ביתי שחנר בן ענת ביתי יעל, למה וכי' מהשופטים שחנר בן ענת ולא וכרה שופט אחר? ואם היה שוכר שחנר להיותו השופט הסמוך, למה וכר' עמו יעל, והיא לא היתה שופטת ישראל? גם התשועה שיעל עשתה בזמן הזה היתה, וביתי יעל הם עמלמ ימי דבורה, ולפי תמר' ביתי יעל תלנו תרקות?

השאלה החמשית אם דבורה לותה לברק ולקחת עמך עשרת אלפים איש מבני זבולון, למה תרה אפה על אחר השבטים שלא כתו לעזרת המלחמה ונדפקם עליו? ולמה אמרה תורו מהרו וגומר, כי לא כתו לעזרת ה', אחרי אחר היו בחלות הפה הנבילה העם שיבת למלחמה לבד?

השאלה הששית למה לא הביאה במוכיח הפסוקים הפשטים אחר אמרה בתלונתה מהשבטים שלא כתו למלחמה? כי היא הביאה ענין ראובן וגלעד ודן ואשר, ושבת, וזבולן ונפתלי, כיביכול בתורה כתו מלכים בלחמו וגו', מן שמים בלחמו וגו', זו הלמו עקבי כוס וגומ', וחזר, לקלל מרוז אחר לא כתו לעזרת ה' בגבורים:

והנני מפרש הפסוקים בחזקן יותרו השחלות בלם:

(ז) **ודבורה** אחר בביאה וגו'. הנה רמיתי בספור הזה תועלות עמומות בפי המדיניות, ולא התעורר לבבנו לחקר מהן, ולכן בחרתי להזכירן במקומם לחקרי פירוש הכתובים. ובאמרו אחר לפידות אמרו שכל שהיתה עושה פתילות למקדש. והמפרשים נטו שהיתה אחר ברק, ושבזו שברק ולפידות שהיתה מעניק לחק. ולכבוד פירש לפידות כמו לפידים, שהיה מדרגתה בנבואה על שברק בביכול לפידים. ואני חוזב שהם תוחריה, יאמר שדבורה היתה אחר בביאה ואחר לפידות, ובמה שאמר הכתוב אחר בביאה, הורה שלמות שבלה ושוב הכבתה, עד שהיה בלוה אליה הרוח הנבואי, ובמה שאמר אחר לפידות, הורה שהיתה אחר תיל ומעזיה חיים ודריוש מחר עד שהיתה כמו לפיד אש, ומפני התוחרים החלה שהיתה בביאה בשבלה ואחר לפידות במעזיה וכגולל לבה, היתה היא שפטה את ישראל בזמן הזה. וזין ספק שהיא תוכיחם בחזון אלוהי בתשובה ואם לא נזכר, כי לולי היו בעלי תשובה לא היו נושעים כמו שקדם בישורון בפרשה תועלת ג' אחת. ולמדנו מזה התועלת הרחזון, שהשופט ומכהיב העם יפרוך בשלמות ההשכל והבבה ולחזוק הלב וחריזות, כדי להוכיח וליסר העם כראוי:

(ה) **והיא יושבת** תחת תומר וגומ'. לשון התומר נקראת תומר דבורה לפי שנקברה שם דבורה מבקת רבקה, כתוב כאן בין הרמה ובין בית־אל ובתוב להלן ותקבר מתחת לבית־אל. ותרגם יונתן והיא יתבא בקרתא בעטרות דבורה מתפרנסה מן דילה ולה קרלין בירושלם ופרדסין בראתא וכו'. ועל דרך הפשט אמר שדבורה לא היתה רוצה לעמוד בבית כדי שלא להתיחד עם לפיד, ולכן היתה יושבת תחת תומר, ומה שאמר עוד דבורה בין הרמה

הוא כאלו אמר ותמיד דבורה היתה בין הרמה ובין בית־אל בהר אפרים, כלומר שבראוב ובדרך תכין מושבה, ובתן הסבה הזה ואמר ויעלו אליה בני ישראל למשפט, לפי שבני ישראל היו עולים לפניה למשפט בכל יום, ולכן כדי שלא תתיחד עם האנשים היתה יושבת תחת תומר. ולמדנו מז' התועלת השני שבכל תועלת ג' מעשי דבורה כזר עם היותו טוב עם ה' רלוי שיתקדל להסיר מעליו החצד, ומשמוע, רעה ירק כדי להיות טוב גם עם הבני, כמו שהיתה עוז' דבור' הבביכול הזה:

(ו) **ותשלח** ויתקדל לברק בן אבינועם וגו'. נטו המפרשים לומר שהיה ברק היה דבורה ובעלה, והוא בחתת בלתי מתיצב, כי הבתוב לא זכר שהיה בעלה, אבל אמר ברק בן אבינועם מקדש בפתלי, ומה שאמר כי עלה ברק בן אבינועם ולא זכר דבורה, הוא לפי שסיפרה מהגבור פחד ולא ידע מבבודת דבורה, ולכן לפי חוזב שלא היתה דבורה בשוחה לו שבפרשה מבעלה מבני נבושתה כמו שבתה לבנו. והנה זה הלל יתברך שתעשה התשועה הזאת ש' ברק להיותו אמיץ לב בגבורים, והיה שמו מורה עליו, כי ברק רומז על היותו היה חיל רב פעלים, וכן אבינועם מורה על שהיה אביו בבה נפ בן, כי הוא היה לפי הנועם והמעשים היפים. וזכר שאמרה אליו הלא נוה ה' אלקי ישראל, רומה לומר הדבר הזה בבר הוא גזור מן השמים, וזהו הלא נוה ה' כי בבר נוה על זה להיותו אלקי ישראל ומצוה בו תמיד, ובשקר עמו עשרת אלפי איש מבני בפתלי ומבני זבולון, כי אלקי ישראל בחר בהם בפרט לעשות הפעל הזה, ולהיות ברק מקדש בפתלי לומו שיקח מחבני אלמו ומשפחתו, לפי שהם יבבו עמו יותר בנקל. ואת ומשכת בתבו המפרשים שסירוזו שיפתה וימשוך ישראל

בגבורים

בלבנים לבת למלחמה, כי היו ירקים מחיל סיסרא. וזכי
מובא שאת"ל לו שיי לבלקי ישראל גזר שילך הוא ויתחזק סיסרא,
והכה יעשה המציכה הזאת כאשר יעלה בהר תבור ויקח עמו
עשרת אלפים איש, כמו שאמ' לאחר זה ויגידו לסיסרא כי עלה
ברק בן אבינועם הר תבור

ויזעק סיסרא וגו', הכה אם
כן העליה בהר תבור וקבון
העם ירחיק סיסרא אם,
לאכל לא יספיק זה מבלתי
העזר האלקי שיעשיהו

(ז) בנחת, כאש"ם ותמשכתי אליך
וגו', ונתתיהו בידך. ומזה
למדנו התועלת השלישי,
והוא מי הוא הראוי להיות שר
בצבא המלחמה, שהוא הראוי
החזק רב פעלים בעצמו
ומשפיע לאנשי חילו, לשהעם
יקבלו ממנו בטחון וירא' כברק

בן אבינועם:

(ח) ויאמר אליה ברק וגו'. זכר אמר ברק
לדבורה אם תלכי עמי שהוא
והלכתי ואם לא תלכי עמי
לא אלך, ולא אמר זה
כמפקפק בנבואה שאמרה לו
וגם כעובר על דברי הנביא,
אבל לפי שהיו ישראל לו
ירחים ופוחדים מחיל סיסרא
ומרכבותיו, ראה
ברק כי לטעם שהוא יקרא לבני זבולון ולבני נפתלי למלחמה
לא ילכו עמו ולא יתחילו בדברים, וכי יקצבוהו מסתכן,
ולבן אמר לדבורה אתלך עמו, כדי לחזק לבב ישראל
ברוחניות הנבואה עמו שמותה בזה, ולצייתיהו כי דבר ה'
הוא וכו היה עושה הדבר הזה כי לא מלבו, ומפני זה לא
ירצה עמו דבורה למלחמה מהאי, כי לא היתה הליכתה כי
אם להמשיך לב ישראל, או כדי שתתדבק בהם השכינה
הקדושה בחמלחמות דבורה כדברי הקבלה, ובזה הותרה
הפעולה הרחשובה:

(ט) ודבורה השיבתו הלוך אלך עמך אפס כי לא תהיה תפארתך
וגומ', רוצה לומר אכי אלך עמך, כיון שאתה מוסיף שאלך
(כי אתה אר בכח ה' וכל מיש ושאה שיברה את כוח יחות) אבל
עכ"פ תכי תניח לך את אזר יקרא בחרבי היחים, והוא כי
לא תהיה תפארתך הליכתי עמך, וזה לא למי שירחה
מעציך במלחמה, כי בחסת כל הרוחים את גבורתך שהם
יעידון יגידון כי היא חיל אתה ובידך יושיע ה' את ישראל,
אבל על הדרך הזה לאזר אתה הולך הרוחים אזה הולכת
עמך בדרך, כאזר ישמעו אשם כי ביד אשה ימכור ה' את
סיסרא (והיא יעל שבאתי עליה) ישמיעו שעל כן היית מוליך
עמך אשה לפי שבידה התשועה ולא בידך, ויתבזו אתכי
האשה אזר בידה ימכור ה' את סיסרא, ואל הליכתי עמך
תיכה לבבוד ולתפארת לגבור החיל שבחותך, ועם היות
שאמר' כל זה הכה היה עתה מאמרו ותקם ותלך עם ברק
קדשה. ומזה למדנו תועלת רביעי, והוא שיועצי החלך
והאר לחיו שיעצו אמותו אעפי שהיה בחתר לעתם, ועכ"ו
יאמרו לו לעתם, כי האמירה והעצה לחיו לפיהם שיאמרו
אמה שהם יועצים לפחוכיהם ועשיית אמותו אמה שהם
עבדיו, וכן עתה לבורה האמרה לעתה ועתה אמותו.
והמפרשים אמרו כי בידה ימכור ה' את סיסרא שאמרה
לבורה על עסמה שתתלה כה הנצחון, כמו שאמרה בשירתה:

(י) ויזעק ברק את זבולון וגו'. הכה זה היה לאחרי בואה
לקדש, שאם קבץ ברק עשרת אלפים איש מזבולון
ומנפתלי כאשר אמרה לו, כי היו ירחים מחיל סיסרא. וזכי
מובא שאת"ל לו שיי לבלקי ישראל גזר שילך הוא ויתחזק סיסרא,
והכה יעשה המציכה הזאת כאשר יעלה בהר תבור ויקח עמו
עשרת אלפים איש, כמו שאמ' לאחר זה ויגידו לסיסרא כי עלה
ברק בן אבינועם הר תבור

ויזעק סיסרא וגו', הכה אם
כן העליה בהר תבור וקבון
העם ירחיק סיסרא אם,
לאכל לא יספיק זה מבלתי
העזר האלקי שיעשיהו

(ז) בנחת, כאש"ם ותמשכתי אליך
וגו', ונתתיהו בידך. ומזה
למדנו התועלת השלישי,
והוא מי הוא הראוי להיות שר
בצבא המלחמה, שהוא הראוי
החזק רב פעלים בעצמו
ומשפיע לאנשי חילו, לשהעם
יקבלו ממנו בטחון וירא' כברק

בן אבינועם:

(ח) ויאמר אליה ברק וגו'. זכר אמר ברק
לדבורה אם תלכי עמי שהוא
והלכתי ואם לא תלכי עמי
לא אלך, ולא אמר זה
כמפקפק בנבואה שאמרה לו
וגם כעובר על דברי הנביא,
אבל לפי שהיו ישראל לו
ירחים ופוחדים מחיל סיסרא
ומרכבותיו, ראה
ברק כי לטעם שהוא יקרא לבני זבולון ולבני נפתלי למלחמה
לא ילכו עמו ולא יתחילו בדברים, וכי יקצבוהו מסתכן,
ולבן אמר לדבורה אתלך עמו, כדי לחזק לבב ישראל
ברוחניות הנבואה עמו שמותה בזה, ולצייתיהו כי דבר ה'
הוא וכו היה עושה הדבר הזה כי לא מלבו, ומפני זה לא
ירצה עמו דבורה למלחמה מהאי, כי לא היתה הליכתה כי
אם להמשיך לב ישראל, או כדי שתתדבק בהם השכינה
הקדושה בחמלחמות דבורה כדברי הקבלה, ובזה הותרה
הפעולה הרחשובה:

(ט) ודבורה השיבתו הלוך אלך עמך אפס כי לא תהיה תפארתך
וגומ', רוצה לומר אכי אלך עמך, כיון שאתה מוסיף שאלך
(כי אתה אר בכח ה' וכל מיש ושאה שיברה את כוח יחות) אבל
עכ"פ תכי תניח לך את אזר יקרא בחרבי היחים, והוא כי
לא תהיה תפארתך הליכתי עמך, וזה לא למי שירחה
מעציך במלחמה, כי בחסת כל הרוחים את גבורתך שהם
יעידון יגידון כי היא חיל אתה ובידך יושיע ה' את ישראל,
אבל על הדרך הזה לאזר אתה הולך הרוחים אזה הולכת
עמך בדרך, כאזר ישמעו אשם כי ביד אשה ימכור ה' את
סיסרא (והיא יעל שבאתי עליה) ישמיעו שעל כן היית מוליך
עמך אשה לפי שבידה התשועה ולא בידך, ויתבזו אתכי
האשה אזר בידה ימכור ה' את סיסרא, ואל הליכתי עמך
תיכה לבבוד ולתפארת לגבור החיל שבחותך, ועם היות
שאמר' כל זה הכה היה עתה מאמרו ותקם ותלך עם ברק
קדשה. ומזה למדנו תועלת רביעי, והוא שיועצי החלך
והאר לחיו שיעצו אמותו אעפי שהיה בחתר לעתם, ועכ"ו
יאמרו לו לעתם, כי האמירה והעצה לחיו לפיהם שיאמרו
אמה שהם יועצים לפחוכיהם ועשיית אמותו אמה שהם
עבדיו, וכן עתה לבורה האמרה לעתה ועתה אמותו.
והמפרשים אמרו כי בידה ימכור ה' את סיסרא שאמרה
לבורה על עסמה שתתלה כה הנצחון, כמו שאמרה בשירתה:

(י) ויזעק ברק את זבולון וגו'. הכה זה היה לאחרי בואה
לקדש, שאם קבץ ברק עשרת אלפים איש מזבולון

מֵאוֹת רֶכֶב בַּרְזֶל וְאֵת־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר
אִתּוֹ מֵחֲרֹשֶׁת הַגּוֹיִם אֶל־נַחַל קִישׁוֹן׃
[ז] וַאֲמַר יְהוָה אֶל־בָּרָק קוּם כִּי זֶה
הַיּוֹם אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה אֶת־סִיסְרָא
בְּיָדֶךָ הֲלֹא יְהוָה יָצָא לְפָנֶיךָ וַיֵּרֶד בָּרָק
מֵהַר תָּבוֹר וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ אַחֲרָיו׃
[ח] וַיְהָם יְהוָה אֶת־סִיסְרָא וְאֶת־כָּל־
הָרֶכֶב וְאֶת־כָּל־הַמַּחֲנֶה לְפִי־חֶרֶב לִפְנֵי
בָרָק וַיֵּרֶד סִיסְרָא מֵעַל הַמֶּרְכָּבָה וַיָּנָס
[ט] בְּרַגְלָיו׃ וּבָרָק רָדַף אַחֲרֵי הָרֶכֶב וְאַחֲרֵי
הַמַּחֲנֶה עַד חֲרֹשֶׁת הַגּוֹיִם וַיִּפֹּל כָּל־מַחֲנֵה
סִיסְרָא לְפִי־חֶרֶב לֹא נִשְׁאַר עַד־אֶחָד׃
[י] וְסִיסְרָא נָס בְּרַגְלָיו אֶל־אֹהֶל יָעֵל אֵשֶׁת
חֶבֶר הַקֵּינִי כִּי שָׁלוֹם בֵּין יָבִין מֶלֶךְ־חָצוֹר
[יא] וּבֵין בֵּית חֶבֶר הַקֵּינִי׃ וַתֵּצֵא יָעֵל
לִקְרַאת סִיסְרָא וַתֹּאמֶר אֵלָיו סוּרָה
אֲדֹנִי סוּרָה אֵלַי אַל־תִּירָא וַיָּסַר אֵלֶיהָ
הָאֹהֱלָה וַתְּכַסֵּהוּ בַּשְּׂמִיכָה׃
[יב] וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הַשְׁקִינִי־נָא מְעַט־מַיִם
כִּי צָמֵאתִי וַתִּפְתַּח אֶת־נְאוֹד הֶחָלָב
[יג] וַתַּשְׁקֵהוּ וַתְּכַסֵּהוּ׃ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ
עֲמֹד פֶּתַח הָאֹהֶל וְהָיָה אִם־אִישׁ
יָבֹא וּשְׁאֵלֵךְ וְאָמַר הֲיֵשׁ־פֹּה אִישׁ
[יד] וְאָמַרְתְּ אָיִן׃ וַתִּקַּח יָעֵל אֵשֶׁת־חֶבֶר
אֶת־יְתַד הָאֹהֶל וַתָּשֶׂם אֶת־הַמַּקֶּבֶת
בְּיָדָהּ וַתָּבוֹא אֵלָיו בַּלָּאט וַתִּתְקַע
אֶת־הַיְתֵד בְּרַקָּתוֹ וַתִּצְנַח בָּאָרֶץ וְהוּא־
[טו] נִרְדָּם וַיָּעַף וַיָּמֹת׃ וְהִנֵּה בָרָק רֹדֵף
אֶת־סִיסְרָא וַתֵּצֵא יָעֵל לִקְרָאתוֹ
וַתֹּאמֶר לוֹ לֵךְ וְאַרְאֶךָּ אֵת הָאִישׁ אֲשֶׁר
אַתָּה מְבַקֵּשׁ וַיָּבֹא אֵלֶיהָ וְהִנֵּה
[טז] סִיסְרָא נֹפֵל מֵת וְהַיָּתֵד בְּרַקָּתוֹ׃

(יז) ותאמר דכורה אל ברק וגו׳. לאחר שבאזני סיסרא נפל
עם כל רכבו וכל המונו עד נחל קישון (וידמה
שהיה דעתו לעבור ההרה משם להלאם עם ברק) חזר לאחריו
דכורה אל ברק קום, כל קום ורד מהר להכות בו אל
תקום שיעלה הוא ההרה,
ואזרה הכבוד לשם הוא ירד
אלינו ולא יוכלו ניחת סיסרא
להלאם ברק מההר, כי זה
היום אשר נתן ה׳ את סיסרא
בידך, רומה לומר זה היום
אשר תהיה בו ההצלחה, ואם
תקום היום אחר לא תצליח
את דרכיך בו, ולכן אמרה
נתן ה׳ את סיסרא הלא ה׳
יפע לפניך בלשון עבר,
כאלו ההצלחה כבר נעשתה.
(יח) וזכר שכן היה שיי׳ השם את
סיסרא ואת כל הרכב ואת
כל המחנה לפי חרב לפני
ברק, ודע שלפני ברק אחר
כאן הוא אשר נאמר על
מלאכי ל׳ה׳ הזמן, כמו * לפני הוא יום
ה׳ הגדול והנורא, יגיד
הכתוב שקודם שנפל ברק בכר
השם ה׳ את סיסרא (עם היותו
שר הצבא גבור החיל) ואת
כל הרכב ואת כל המחנה,
כי הולי שמעו בחזיונם קול
מחנה גדול ורתו סופי חד
ורכבי חד ודומה לזה, בחופן
שפחד קדמם ורעדה (וכל
זה היה קודם ניחת ברק,
כמו שאמר לו דכורה הלא
ה׳ יפע לפניך, רומה לומר
כבר הוא בלאם ואתה יוצא
בכחו) על זה סיסרא מעל
מרכבו ויגס ברגליו, ובאחר
נס ברק אל המחנה ומצאו כך
לא עשה כי אם רדף אחריו,
(יט) וזהו אמרו וברק רדף אחרי
הרכב ואחרי המחנה, כי
ה׳ היה מנצח המלחמה הוא
הבלאם להם, וברק לא עשה
כי אם ארדף אחריהם
מהמלחמה, ולו כפל כל מחנהו
לפי חרב. ומזה למדנו
תועלת ג׳ תועלת שביעי וליעיל רבה,
והוא שהאבי׳ יקנו חוזק רב
במלחמה וגבורה מופלגת מפלת
ההצלחה, עד שברק היה
לבדו עם אנשיו מעשים
רודף אחרי הרכב ואחרי
המחנה, כמו שהיותו מנוסח וברדף היה לבו חוזק עליו
ולא היה לו חוזק וגבורה, על שהיה חושב להבורה אם
אלהי עמי והלבתי, כי ההצלחה תקנה גבורה וחוזק לב
והקלון תקנה פחד ומורך לבב:
(כא) ויסרא גם ברגליו לא לחבל יעל וגו׳. זכר שגם סיסרא
לא לחבל יעל, ואיהיה יפלה לקראתו לאחר סורה
אדוני, שקלקלתו תהון להיות שהיה חבר הקיני בעלה מזועבד
(כב) אלין, והבעיקתו כורה אלי אל תירא, רומה לומר שיהיה

(יז) כאן לבו נטוח בה׳, וכאמתה לותו בשמיכה, ושלח מיס (יח)
ותשקהו חלב להרדימו, ושאחר אליה שתעמוד פתח האהל (כ)
והיה אם איש יבא ושאל היש פה איש אחר׳ אין, וכיבח כזה
[הוא עמו] שסיסרא לא היה כבר איש, לאחל כאלו היה את
וכעל מן העולם, ולכן אחר
היש פה איש ואחרת אין, (כא)
שכבר היה אין, ושיעל לקחה
את יתד האהל ותתקעה
ברקתו ויעף וימת, לא
שהתקבלו הכריחים לשלח הרגים
בהבלאם, האחד שהוא היה
ברגלים מזעזעיית החלב, והשני
ויעף שהיה עיף ויגע שברח
ברגליו, ומפני זה ויחת
מכלאי שיתנועע יותר (כב)
מהכהלאם. וכאשר בא ברק
אחריו יפלה לקראתו ואחרי
לך ואראך את האיש אשר אתה מבקש, ותראהו סיסרא
את מות מבקש, זהו כפור
העניין: ואלוי שבדע למה לא
מוכר בכל זה חבר הקיני כי
לם יעל לעשות? בהיותו חבר
מי, כמ״ש כי שלום בין יבין מלך חצור ובין בית חבר
הקיני, וגם איך יעשה יעל
כדבר הרע הזה לם היה
שלום ביבה ובין יבין מלך
חצור אשר היה סיסרא שר
צבאו? והכראה ללי שבפר
הכתוב שבתחברו שתי סבות
לשמלה יעל מקום לעשות
זה הפעל. הראשונה היא
כי בעביני המלכים אין הדבר
לפזר לו מותר כלה לו
מנוכה, כי לם עם הדברים
לאשר יאמרו ויקיימו ביניהם,
ולאשר חבר הקיני עשה
שלומו התחבם מלך וחמ׳, כי
שלום בין יבין מלך חצור ובין
בית חבר הקיני, הנ׳ לא חשר
בין בית יבין, שכל חשר בין
יבין, אלו לבדו היה השלום
ולא בכלל לם סיסרא בתוכו
שלום, ולכן פרש ובין בית
חבר הקיני, שחבר חבר היה
השלום כולל לכל חבריו ביחו
ולא בן מבל יבין כי לם לו
לבדו. והבבה השבית כי
סיסרא לא הלך לחהל חבר
הקיני כי לם לחהל לאחו,
כי היה ליעל לחהל בפרל
ובכלל מחהל בעלה, ולזה
חשר על לחהל יעל לקרחת סיסרא כי לא היה לם חבר
בעלה, וילוע מבימוכי המלכים שחין הדחה מוכיחת
להבריס שיעשה הבעל מהצלימתו ושמירת המבריס,
ומפני זה יכלה לעשות מה שלא יוכל בעלה לעשותו. וירחה
שהיה חבר הקיני בבבם בחלתו ולא יעשה דבר לא לעזור
ישראל ולא בנגדם. הבה הותרה בזה הדחלה הצלילית,
ולמדבו מזה תועלת שמיני שחין שלום המלבות כי לם עם תועלת ג׳
להבריס לאחר ילבדו ולאחר יבתבו על בפר, ושהבריס
לינם

לומר מתוייבות הוה, כי הן פטורות מכל חיוב כי אם עבודת בעליהן חייבין לשמור ולעשות:

(כג) **ויכבע** לשקיים ביום ההוא וגו'. לפי שהיה בכוונ המלכים כשלא בכוונ אך לפעמים ובהצלחתם יוכלו גם הם, והיה ביסרם בשוטו יום את וכל לבבו והשובו בפל לפי תרגם, לכך היה שביום ההוא הכניע לשקיים לא לבד את כיסרם כי אם גם את יבין מלך כנען, בשופן שמשותו יום והצלחת הלך יד בני (כד) ישראל הלוך וקשה על יבין עד אשר הכריתוהו. וכשמוד תורגלת ט' מכאן תועלת וידיעה תשיבי, והיה שהצלחת המלכים שלשה ה בהצלחת שרי לפעמים:

(ה) **ותשר** לשורה וברק וגו'. לון הכוונה שהשר וברק בזה הסדר הזה, לפי שרצו לומר שהשורה עשתה ובדרכה זה השיר וברק כשפל עמה לשומר אותו בזמר, ומזו ותשר לשורה וברק בן אבינועם, על * לו יעיר שמות ט"ו ל' מעשה ובני ישראל, ולכן לומר ביום ההוא לשמר, כשם בשירת משה ויאמרו לשמר, שהיו בני ישראל לומרים השיר שעשה משה, וכן לומר כאן שהשורה בדרך השיר ואמרה לשמר, רומה לומר שיאמרו אותה ברק והעם. והשיר שהיו לומרים היו (ב) בפרוע פרעות בישראל בהתנדב עם ברכו ה'. ואת' רשית פירושי המפרשים בפסוק הזה. ואני לתמוה שפרעות הם בקמות, ושכוונת זה המאמר הוא שעל שני דברים ראוי שיברכו שם ה' ויהללו אותו. אחד בפרוע פרעות בישראל, רומה לומר כמה שנעשה הקבה בקמותיו על יד ישראל, כאותן שנעשה לישראל ככוד גדול מהנצחון עם היות שלה' היאושה. השני בהתנדב עם, רומה לומר שהתנדב עם ישראל לעלות למלחמה עם רשותם מולשתם ונבורת כישראל, הנה על שניהם, רומה לומר על פרוע הפל יתברך פרעות ונקמות על יד ישראל וכשמעותם, ועל שהתנדב העם לעלות למלחמה על שניה' ברכו ה'. או יאמר בפרוע פרעות ונקמות בישראל, רומה לומר על ידו, בעבור זה עם ישראל בנדבה ורוח יצר ברכו ה', ויהיה שם כן בזה בבה לפת להורלה, והפירוש הרלשון יותר נכון כפי לשון הכתוב:

(ג) **שמעו** מלכים האזינו רוזנים וגו'. לפי שברק בתעבל עם לבורה בשירה לשרה היה נגדו ובגד כל שרי ישראל שמעו מלכים האזינו רוזנים, רומה לומר האזינו ושמעו ולא תתעסקו בשיר הזה, ובקולתם מלכי' ורוזנים על דרך * התילבו מלכי ארץ ורוזנים נוסדו יחד שבאחר תהלים ב' על שרי ישראל. ובתבה סבה למה הם לא ילברו בשיר וזולתה, בשאמרה אנכי לה' אנכי אשיר הוא לומר כיון שאנכי לה' לבדקה עמו ובכיולה מאנו אנכי לשירה ולשורה ולא לשם: (ד) יי' בצאתך מעשיר וגו'. מהמפרשים פירשו הפסוקים הללה הרחשונים על מתן תורה, שאלו ההרים ונטפו מים, והו' דעת המתרגם, ולא נתנו טעם נכון למה הקדימה

דבורה הענין הזה בתחילת השירה ומה ענינו בכאן. ומהם פירשו אותם במלחמת סיסרא וענו, כי בצאתם מהר שעיר מצד התחילו להלחם בלומות, וגם אלה לא נתנו קצור בכון לפסוקים. ואני כוונתי לקצר אותם כפי כל אחד מהלעות. לומרה דבורה ה', בצאתך מעשיר לעת התורה, לרן רעשה גם שמים נטפו והרים נזלו מפני ה', כי (ה) השמים והארץ כלו אל מפני ה', לכל ביומי שמגר בן (ו) ענת ובימי יעל לא היה כן, כי לא היו הלומות ירלים מפחד ה' והדרך גלוגו והלרן לא רעשה מקנו, עד שהללו לרחות, כי לא היו הלכנים יכולים לנסת בהם מפחד לויב, והולכי בתיבות, רומה לומר וגם היו הלכנים מה מלד ההכרח הולכי בתיבות, הנה מפחד הלויבים ילכו אורחות עקלקלות, ונם כן הללו פרזון בישראל (ז) הללו, רומה לומר שלא היו יושבים בערי הפרזי, לירחתם מהכנעני שיבלו שמה לשבות מהם שבי, ואמר שבי פעמים להגיד שלא היו הלויבים ירלים מישראל כירחת ישראל מהם, לשבעבור זה יקללו בישראל הפרזות ובלרן כנען גם כן ליכו כן, כי הללו פרזון לכל הללו ולא בחללו כזה בלומות, ובל זה על שקמתי אם בישראל, מלחמת עליהם כאם אתרתם על בניה. ואם יהיה פירוש הפסוקים על המלחמות שעשה הקדוש ברוך הוא עם ישראל בכניסת ישראל לארץ, תאמר שבאשר בעזו המלחמות ההם הארץ רעשה והרים גם כן נזלו מפני ה', והוא מאל לכל הלומות שהיו פונדים מישראל, מה שלא היה כן עתה כי הללו לורחות והללו פרזון כמו שפירשתי. ואמר' בימי שמגר בן ענת בימי יעל, לפי שזמגר היה שופט ולא נעשה על ידו תשועה גמורה, ולכן בכללו שהיו עם שנות הלארן כמו שזכרתי, ובימיו לא היו ישראל הולכים בדרכים ולא יושבי פרזות, ומפני זה לא זכרה אחר השופטים לפי שהיתה תשועתם שלימה, לכל שמגר לא היתה שלימה תשועתו, ולכרה עמו יעל להשות ביהים בשלין תשועתם שלמה עם היות שעשו תשועה מה. ורבי לוי בן גרשון כתב שיעל שפטה את ישראל בימי שמגר כל אחד מהם בתשועה מועטת ולא נזכר זה בכתוב. ובהללו אמר' הנה קודם זה בימי יעל הללו לארות והללו פרזון ולא בעשתה לו תשועה, והוא מאמר שירה שעשתה עתה שיהיו לבני לישבו הלויבים. כי אז בבקרו מיסרא ברגליו לא בביתה והרגתו ובללו בבר היה נהרג, והותרה עם זה השללה הרביעית:

(ח) **יבחר אלהים** חדשים וגוח'. הטיב הללנג לרחות בפירוש הפסוק, אם באמרו שבבת בחירת ישראל הלקים לחרים לעבודתם היה מעבשם בחים הלויבים להלחם עמהם בחרם, כי בימי הקדמונים בשהיו עושים רלון הבש והוא יהיה מגן ורומח בחרבעים אלף

שופטים ה

[ח] בְּיִשְׂרָאֵל׃ יִבְחַר אֱלֹהִים חֲדָשִׁים
אָז לֶחֶם שְׁעָרִים מָגֵן אִם־יֵרָאֶה
וְרֹמַח בְּאַרְבָּעִים אֶלֶף בְּיִשְׂרָאֵל׃
[ט] לִבִּי לַחֹקְקֵי יִשְׂרָאֵל הַמִּתְנַדְּבִים
בָּעָם בָּרְכוּ יְהוָה׃ רֹכְבֵי אֲתֹנוֹת
צְחֹרוֹת יֹשְׁבֵי עַל־מְדִין וְהֹלְכֵי
[י] עַל־הֶרֶךְ שִׂיחוּ׃ מִקּוֹל מְחַצְּצִים
בֵּין מַשְׁאֲבִים שָׁם יִתְּנוּ צִדְקוֹת
יְהוָה צִדְקוֹת פְּרָזוֹנוֹ בְּיִשְׂרָאֵל אָז
[יא] יָרְדוּ לַשְּׁעָרִים עַם־יְהוָה׃ עוּרִי
עוּרִי דְבוֹרָה עוּרִי עוּרִי דַּבְּרִי־שִׁיר
קוּם בָּרָק וּשְׁבֵה שֶׁבְיְךָ בֶּן־
[יב] אֲבִינֹעַם׃ אָז יָרַד שָׂרִיד לְאַדִּירִים
עַם יְהוָה יָרַד־לִי בַּגִּבּוֹרִים׃ מִנֵּי
אֶפְרַיִם שָׁרְשָׁם בָּעֲמָלֵק אַחֲרֶיךָ
בִנְיָמִן בְּעַמֶּיךָ מִנֵּי מָכִיר יָרְדוּ
מְחֹקְקִים וּמִזְבּוּלֹן מֹשְׁכִים בְּשֵׁבֶט
[יד] סֹפֵר׃ וְשָׂרַי בְּיִשָּׂשכָר עִם־

קלף בישראל? בחמת לח היו מריבים אליו (כן תרגמו יונתן בע"ז) ושם שיחמר שהלל יתברך בחר לופכים מחודשים לעשות זה הכם ולבחון ישראל ותשועתם בזולת המלחמה, והוא שיבחו החויכים לשערי ישראל למלחמה, יען וביען היה החדש בקרבו ובמולדתו חזק על לויבו, מה שלא יהיה כשילך חון מלרמו להלחם שמה, והוא לחמרו חנן שם ירחה ורומח בארבעים אלף בישראל, ומפני כן לא היו חוכנים לעבת חון לחרפם להלחם בחויניהם, כי לא היה להם חרב וחנית ו והיה מהחבולה החלחית העמומה שיחלו החויכים לחרפם:

(ט) **לבי** לחוקקי ישראל וגומ', על עזרי עזרי לגורה. חוקקי ישראל כתבו המפרשים שהם השלים הנדולי שבשיחי, ושם בעם, ולחמה שחוקקי ישראל והם השרי המתנלבים בעם לבח למלחמה הוה כלם יברכו את ה' ויודו לזכר קדוה על התשועה. ולפשר נם כן לפרשו על הכופרי והחכמים שבחו למלחמ' שהם יברכוהו, ולפי שבעת וחן המלחמה החכמים לח יוכלו לעסוד תורה, לכן לחמה שעתה בהשקט הלרן יודו ויברכו את הפם. ולחי חוצב שחוקקי ישראל הם הכופרי שכותבים על ספר דברי הימים וקורות הזמן וכותבים עניני המלחמות, ולליהם לחמה לגורה שיברכו את ה', ובכתבם המלחמה הזאת יהיו מיחסים לה' היחועה. ושותה נם כן שיברכוהו רוכבי לחונות נסורות והם המוקרים שהיכם רוכבים על סוסים, לבל הולכים על לחונות נסורות, רומה לומר לבנות, ונ"ב החכמים והם יושבי על מדין, כלם יביו ויגידו תהלות ה', ויהיה מדין יעשיה י"ג כמו * מדין לליס. עוד לחמר מקול מחלקים ונו', ושם מקול

(יא) מחלקי' הוא (כמו שפי' לחפוד) שם התמורה, תחת שתחמרת הקול שהיו נותני החלקי' (והם החורי נחלים) בין החזלני, לחלקי שהיו הולכים לחזוב מים, חמור זה יתנו עתה שם לדקות ה' ותשלחות לשמו, ונ"ב יתנו לדקות פרוזנו בישראל, הנלוה שעשה עם עדי הפרזות, לפי שעתה ירדו לשערים עם ה', רומה לומר בערי הפרזות הלה שנרחו משם לערי המלנר, עם ה' עתה יזכו לחותם השערים ולח יפקדו עוד מהחויכים. לו יהיה פירוש לו ירדו לשערים, שילכו עתה לוקוחותיהם מעיר לל עיר:

(יב) **עורי** עורי לגורה וגומ', עד סוף הפסוק. חמוץ על שהחלנה בחמרה עד שקחתי לגורה כשחלנה מחנה רוח הקדש ולח יכלה לומר כלום, והיו חומרים לה עורי עורי לגורה, פיון שרחו שחיכה לומרת כלום חמרו לנרוך קום נרך ושבה עליו רוח הקדש והחל לשיר. וכפי הפשט חמרו המפרשים שפי' עורי עורי התעזז בשירתך. ולפי חוצב שלחה שגורה חמרה בתחלת חמיית שחעו מלכים החזיקו רוזנים לכבי לה' לפי שלחי לשיר ולח שחק ולח חל' שירה, הנה כחשר לחה חליה עורי עורי לגורה, רומה לומר שחיכם מעשם השיר חמר חליה עורי עורי לגורה שחיכם שחיכה לשיר דברי עורי דברי שיר ושל תשפל בשבים שחיכה מהשיר, רומה לומר קום נרך ושבה שבך, רומה לומר מה

לך להוכיח לותי על מלחכת השיר הרחוי והמיוחד חלי? עשה לחה מלחכתך ושבה שבך, כי לבן לבינועם לוים יי נבור בחיל כמוך יקות להלחם ולשבות שבי, והמתני עם השיר כי לבבי לה' לשרים כרחוי ובכון:

(יג) **אז ירד** שריד לחדירים עם ה' וגו', עד בתו מלכים כלחמו. לפי שבפתח בשירתה בחמרה לו ירדו לשערים עם ה', חזרה והתחילה ולחמרה לו ירד שריד לחדירים, תחמר לו בשירתו לשערים עם ה' ירד ושלט השריד שהוח ישרחל בחדירי, ולמה לחדירים כמו בית, וכמוהו * כי לוים הרגתי בלחבי ו, ולחמרה ה' ירד לי בנבורים, רומה לומר לח היה השלטון חיוחס בעבם לשריד שהוח ישרחל, לבל בחמת רחוי שיחיחס לבית כי ה' ירד ושלט לי בנבורים שהם החזמות. לו תחמר לו ירד שריד שהוח ישרחל לחדירים שהם החזמות, ולחשר הכיחה המשל בילחה המשל והוח לחמרה עם ה' ירד לי בנבורים, רומה לומר עם ישרחל שהוח עם ה' ולחן מרעיחו לשר קרחתי שריד, הוח היה לשר ירד ושלט לי בנבורים שהם יבין מלך כבען ובסיסרל עם רכבו והמונו. והיותר נכון לבלי שהיה בית בנבורי, כמו עם, וכמוהו רבים, לחמר ה' ירד לי והשלים עם הנבורים שבישרחל שעל ידם עשה התשועות, כמ"ש בפרוש פרעות בישרחל, ולבן המשיל בספור תשועות שעשה הלל יתברך על ידי נבורי עמו, וזהו מבי לפרים שרשם בעמלק (יד) וגו', רומה לומר מן שבט לפרים שרשם שהוח יהושע שחות יו"ד בישב בבר בלחם בעמלק, כמו שלחמה תורה * ויקלוט יהושע חת עמלק וחת עמו לפי חרב, לחריך בניחין בעמיך, רומה לומר לחריך יהושע יבח בניחין שחמכו יען שהוא שלחם נם כן בעמלק, ושמיך הם מלחים לבך רנלי שהניח שהוא על עמלק, ולחמרה זה כחתכלה מה שיהיה, וכן מבי מכיר ילדו מחוקקים, פירש רש"י ז"ל שחשבט מכשה מחכיר בנו ילדו שרים הבלילים מחוקקים שבשבו חת לחמורי ששם עיר בל בקל לרנוב שבשב יהיר. ולפשר לפרש שחשבט מכיר בן מנשה ילדו וכן מחוקקי' הם סופרים וחכמים, ומוכלון כלו סופרים נדולים, כמ"ש * זבולן בולחת לבוך יחיה יבבון והוא לבוך לניות, ולזה לחמר עליו מושכים בשבט סופר, ולח לחמר סופרים, כי המחרים הם כותבים חלל בחשבונותיהם, ולבן לחמרה עליהם מושכים בשבט סופר, ולולי תהיה הכוונה שירדו לנוחת המלחמה עם היותם סופרים וחכמים בני זבולן וחיכם מלומדי להלחם: לחר (טו) זה לחמר ושרי ביששכר עם דבורה וגו', תחמר לשעתי שחשרי ששכר מהם היו עם דבורה שבשלחו בהר תבור עמה ומהם ירדו לעמק למלחמה, וזהו וישלכר כן ברק, רומה לומר ומישלכר נם היו מהם עם ברק, כי בעמק זולת ברנלי ישלכר הנזכר ולח נקט בהמה לרכוב עליה לקפנו במלחמה לבל זולת ברנלי, וכיון שחשבט' הלחה כלם לח בעבר ושם בעתיד ושם בהווה היו לבבי מלחמה בפלנות רחובן נדולים חקרי לב, רומה לומר בחה שנסרל ובסלע לחובן מזה ולח נח למלחמה,

דְּבוֹרָה וְיָשְׁכָר כֵּן בָּרָק בָּעֵמֶק
שֻׁלַּח בְּרַגְלָיו בְּפַלְגוֹת רְאוּבֵן
גְּרוֹלִים חִקְקֵי־לֵב: לָמָּה יָשַׁבְתָּ
בֵּין הַמִּשְׁפְּתָיִם לִשְׁמֹעַ שְׁרִקוֹת
עֲדָרִים לִפְלַגּוֹת רְאוּבֵן גְּדוֹלִים
חִקְרֵי־לֵב: גִּלְעָד בְּעֵבֶר
הַיַּרְדֵּן שָׁכֵן וָדָן לָמָּה יָגוּר אֳנִיּוֹת
אָשֵׁר יָשַׁב לְחוֹף יַמִּים וְעַל
מִפְרָצָיו יִשְׁכֹּן: זְבוּלֻן עַם חֵרֵף נַפְשׁוֹ
לָמוּת וְנַפְתָּלִי עַל מְרוֹמֵי שָׂדֶה:
בָּאוּ מְלָכִים נִלְחָמוּ אָז נִלְחֲמוּ
מַלְכֵי כְנַעַן בְּתַעְנָךְ עַל־מֵי מְגִדּוֹ
בֶּצַע כֶּסֶף לֹא לָקָחוּ: מִן־שָׁמַיִם
נִלְחֲמוּ הַכּוֹכָבִים מִסִּלֹּתָם
נִלְחֲמוּ עִם־סִיסְרָא: נַחַל קִישׁוֹן
גָּרָפָם נַחַל קְדוּמִים נַחַל קִישׁוֹן
תִּדְרְכִי נַפְשִׁי עֹז: אָז הָלְמוּ עִקְּבֵי־
סוּס מִדַּהֲרוֹת דַּהֲרוֹת אַבִּירָיו:
אֹרְרוּ מֵרוֹז אָמַר מַלְאַךְ יְהוָה אָרוֹר
אָרוֹר יֹשְׁבֶיהָ כִּי לֹא־בָאוּ לְעֶזְרַת

לתלחמה, נדולים מחזבו' לכי ותקיריתו, ותום' לכי עליו
(יז) למה יצבת בין המשפתים, לל רחובן למה יצבת בין נדרות
הבתן, וזהו לשמוע שריקות עדרים יוצב ונוטע, ולפי זל
ולבבן פירשו שריקות עדרים קולות הלוחמים, והיה
יוצב לשמוע מי יבוא. והנה
תמיה אחי פעמים לפלגות
רחובן נדולים תקקי לו תקקי
לב, לפי שהיה התיש' ברחובן
מצבי פנים. האחד למה (יז)
בפרד מיזרחל מחלחמותיו
שלח היה כשאר השבטים
שובר? ועליו אמר ברחזוקה
בוכרה תזועות השבטים
בפלגות רחובן וגו'. והכל
השני מהתימה הוא למה
כתיב מעבר הירדן ושלל
הארץ היתה מחשה (לפי שהיה
מקנה רב מאד לבני רחובן) (יח)
(ל"א בני גד) ולזה אמר למה
יצבת בין המשפתים (רומז
לעבר הירדן) לשמוע שריקת
עדרים, רומה לומר לשבת
עדרי הצאן שהיו להם,
ואמתה לומר שבשלות רחובן
שבפרד להתיצב בעבר הירדן
גדולים תקקי לב, כי חולי
עצו זה כדי שלא יתעצלו (יט)
לבוא לעזור לאחיהם בשעת
מלחמותיהם. ולפי שלא
אמר רחובן כי הבטה למה
שלא בתו היתה להיות מעבר (יז)
לירדן, לבן אמ' הבה גלעד בל
בעבר הירדן שבן (כי הוא
היה מחלי שבט המחשה מבני
מכיר שבאה בחלתו מעבר
לירדן כמו רחובן) ועכו בתו לעזור ה', כמ"ש מבי מכיר ונו',
ולזה יקשה ענין רחובן שלא בא. ואחר זה בתרעמה יולן
ואת' ודן למה יגור אניות אשר יצב לחוף ימים, לל לן למה
יגור אניות מעבר את הירדן וברך מפרד החויב והנים בבניו
לעבר הירדן (כמו שתרג' יונתן בל"ע וזל) ואם לא היה לן בעבר
הירדן למה ברך ולבך בזה? ואמר שלא היה לן לשבר, כי היה
לו התבללות גדול עם שלא בתו, והוא שאשר יצב על חוף ימים
(כי שם היה חלקו וגורלו כמ"ש * ופנע בכרמל היתה) שיוכל (נמצא יש לו
לברוח ולעבור מהרה ולא עשה כן, שעל מפרציו ישבון,
רומה לומר בחקומות הפרזיים מלרמו שבן ועמד שם מפרד
והחויבים לשמור שרמו ועל כן לא נא למלחמה, וזבולון (יח)
ונפתלי גם לא עשו כן, כי בתו שמה בתוכן לב גדול לפי שהם
עם תרף בפדן לחות, והמאחר הזה הוא כמ"ש המליכי בל' ואחריכו
מספר המלות, שהגבור הוא מה שיתרף בפדן ויניו ושלח
יחריבהו המות היפה והדברים המביחים עליה, וכן הוא
זבולון שהוא עם תרף בפדן ונפתלי גם כן הם מתרפים
בפדותיהם כדי לחות על מרומי שדה בגבורים לשר מעולם
לפני הפס. ועם היות שמה הלל יתברך שיקר זבולון
ומבני בפתלי בעליה הרחזוקה להר תבור, היתה לבורה
מתרעמת על שלא בתו לותם שאר השבטים מעמם לעזרת
ה', מאחר שבאו מבני מכיר ומבני יששכר, והיה רחוי שגם
יבאו מאשר השבטים כלם המחוברים למקום המלחמה לפרי
התשועה, והותרה השלה התמיהית:

(יח) באו מלכים נלחמו אז נלחמו וגו', עד אז הלמו עקבי
סום. קשור הסבוקים השלה הוא לפלי, שזבולון
ישראל לא רמו לבוא לעזרת ה', לפני לא עשו כן החויבים,
כי בתו מלכי הארץ וזריח (שהזרים כלם יקראו מלכים)
והיה נוהל הפנים להלחם עם ישראל כל כך, שבטע כסף לא
לקחו מיכין מלך בענן כדרך הסבירים הבחים להלחם, לפל
בתו בבחירתם נלי שבר ובטע בסף כדי להלחם בישראל.
ועם היות שהחויבים בתו
בחפן וכלן כארץ, ושבטי
ישראל לא רמו לבוא להוציא
לפחיהם, מפה השל יתברך
בת ועזרתו, כי מזמיס (כ)
בלחמו והכוכבים מחבילותם
בלחמו עם סיסרא, וגם
בלחמו הנחלים, שבחל קישון (כא)
גרפם, שבלית המלחמה על
שפת הנהר, היו נכבשים
להנהר אם לברוח ואם להלחם
מפס, והיה הנהר נוהר
בדרך בם, בחופן שהיה מביר
את חופן מרכבותיו, וזהו
בחל קדומים בחל קישון,
רומה לומר בחלו היו בחל
קדומים (שהוא ים סוף לו
הירדן שבאזו שם הנפים)
בחל קישון. וזכר' שלא היה
לותו הרוש והחפלד מניע
לישראל, כי הם היו עוברים
בלי חום החפלד, וזהו תדרכי
נפשי עוז, שבחותו הבחל
דרך נפשי בעוז ובלום בלי
חום נוף, ולזה במ' לא
הלמו עקבי סום:

אז הלמו עקבי סום (כב)
מדהרי דהרו'
אבירין, רומה לומר בהנפסם
בבחל קישון הלמו עקבי
סום, כי מרוב מרוצתם
בהיות חום היום עליהם בשנכבשו בתי הבחל הלמו חותם
עקבי סום ונפסדו מחל, כי מפבת מי הבחל היו עקבי
הסוסים בחלו בשברו ולא יוכלו לילבת עוד. ובמדרש אחרו פפחים פ'
מזמיס בלחמו הכוכבים תחתו להם והיו לבוזים שריוכים, לף קיף עב
ומרוב תמימותם היו בבפסים בבחל קישון להתקרר ושטפם
הבחל, לפיכך במ' בחל קישון גרפם לפפון מן שמיס
בלחמו:

אורו מרוז אמר מלאך ה' ונו', עד בעד החלון בשקפה (כג)
ותיבב. לקול שמרוז כוכב היה ומזלו של מועד קטן
כיפרת, ולפי הפשט היה מקום בתוך לבחל קישון שהיתה פג יו עיי
בו המלחמה, ולפי שלא בת לעזרת ה' אמר עליו אורו מרוז
אמר מלאך ה', שהוא המלאך המדבר לדבורה, ואמר' שלא
יתנו קללה לעיר כי לם ליושביה, לפי שלא בתו לעזרת
ה' בגבורים שהם ישראל, והביאתו במקום הזה לומ' שהשמיס
הרקועים והבחל הקדוש הלחמו כלם עזרו במלחמה, ועכו
יוצבי מרוז שהיו מבני ישראל וקרובים שם לא עשו כן, כי לא
בתו לעזרת ה'. וכמו שרשעי ישקולל מרוז להיותו תומר
הבלה, כך רשעי שתנורך יעל אשת חבר הקני שבייעה (כל)
בתשועה, ואמר' מבניס בחלל תבורך לפי שהבניס הבמועות
בחלל חולי יקרה לחפס על הפעל הזה שעשתה יעל, ולבך
לותה שלא יקללו לותה ולא יגנוה ולא יאמרו שהוא מעשה
לבורי, לבל יברבוה עליו לפי שעשתה לעבודת הלל יתברך
לא לתכלית אחר ותכונה רעה: וזכר' גולל שבלה בשותו
פעל, כי היס שלא בלב בתנה להרלימו, ובפפל הרועים
החדירים הקדיפה לפניו החפלה כי תשבר ותרדיף
מחל: וזכר' גולל לבה ותוקב בחמר' ידה ליתד תשלחנה, (כן)

ואחרה

וחמה תצלחנה מכבי היומן כתלו לאחר ידה ויחיכה ליתד תצלחנה • והצלות עמלים , הוא הכלי שבו יהיו החכמים עמלי, ועוסקי להוסיף הפשתן,
והם בעלי המלאכה ההיל • [כג] וְהכ' אחר בין רגליה כרע נפל בהכפל הלשון והרדפתו ,
(כג) מְנַשְּׁרִים רֹעֵל אֵשֶׁת חֶבֶר הַקֵּינִי
יבמות פ"ב ק"ג ע"ל כוזר מ"ד כ' [כה] וכבר המלרע לחוקים הם , כי הוא מדרכי הזיר לכפול הדברים כמו תכבי לי, תכבי לחזיר , תבורך מבושם מבזי' בחלל תבורך , עורי עורי עורי ורבים כן , והותרה הפעלה הנזכרת :
(כד) בְּאֹהֶל תְּבֹרַךְ : מַיִם שָׁאַל חָלָב נָתָנָה בְּסֵפֶל אַדִּירִים
(כה) הַקָּרִיבָה חֶמְאָה : דֹּחַ לַיָּתֵד תְּשַׁלַּחְנָה וְיָמִינָהּ לְהַלְמוּת עֲמֵלִים וְהָלְמָה סִיסְרָא מָחֲקָה ראשׁוֹ וּמָחֲצָה וְחָלְפָה רַקָּתוֹ :
(כו) בֵּין רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפַל שָׁכַב בֵּין רַגְלֶיהָ כָּרַע נָפָל בַּאֲשֶׁר כָּרַע שָׁם נָפַל שָׁדוּד :
(כז) בְּעַד הַחַלּוֹן נִשְׁקָפָה וַתְּיַבֵּב אֵם סִיסְרָא בְּעַד הָאֲשְׁנָב מְרוּעַ בֹּשֵׁשׁ רִכְבוֹ לָבוֹא מַדּוּעַ אֶחֲרוּ פַּעֲמֵי מַרְכְּבוֹתָיו :
(כח) חַכְמוֹת שָׂרוֹתֶיהָ תַּעֲנֶה אַף־הִיא תָּשִׁיב אִמְרֶיהָ לָהּ : הֲלֹא יִמְצְאוּ יְחַלְּקוּ שָׁלָל רַחַם רַחֲמָתַיִם לְרֹאשׁ גֶּבֶר שָׁלָל צְבָעִים לְסִיסְרָא שְׁלַל צְבָעִים רִקְמָה צֶבַע רִקְמָתַיִם לְצַוְּארֵי שָׁלָל : כֵּן יֹאבְדוּ כָל־ אוֹיְבֶיךָ יְהוָה וְאֹהֲבָיו כְּצֵאת הַשֶּׁמֶשׁ בִּגְבֻרָתוֹ וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ אַרְבָּעִים שָׁנָה :

(כב) ותחכם חכמות שרותיה (והם הנשים החכמות לצד היו עמה) תענה , ולא היה גם כן מזיכה ומודה לדבריהם ואומרת , כוזבתי הלא ימצאו יחלקו שלל לא לבד מהשלל לכל גם מהבחורות שבהן [ל] מיוחל , כי יהיה רשם רקמתים , רומה לומר בערוך לחת לו אחים לרחץ נבר , ויהיה דבר המשובח יותר (והוא שלל צבעים הנכנסים) בסיסרא , ויהיה שלל צבעים [לא] רבים רקמה , כי יהיה לותו הכלי המשובח והוא צבע רקמתים , רומה לומר מרוקם מצתי עבריסם לרחץ השלל , רומה לומר ליתנו לצד הנכתי
(כג) ארור אמר מלאך יי׳ ארור ישביה כי לא באו לעזרת יי׳ לעזרת יי׳ בגבורים :
(כד) ברוכה מנשים יעל אשת חבר הקיני מנשים באהל תברך :
(כה) מים שאל חלב נתנה בסל אדירים הקריבה חמאה :
(כו) הושיטה יד יתד וימינה להלמות עמלים והלמה סיסרא מחקה ראשו ומחצה וחלפה רקתו :
(כז) בין רגליה כרע נפל שכב בין רגליה כרע נפל באשר כרע שם נפל שדוד :
(כח) בעד החלון נשקפה ותיבב אם סיסרא בעד האשנב מדוע בושש רכבו לבוא מדוע אחרו פעמי מרכבותיו :
(כט) חכמות שרותיה תענינה אף היא תשיב אמריה לה :
(ל) הלא ימצאו יחלקו שלל רחם רחמתים לראש גבר שלל צבעים לסיסרא שלל צבעים רקמה צבע רקמתים לצוארי שלל :
(לא) כן יאבדו כל אויביך יי׳ ואוהביו כצאת השמש בגבורתו :

ותשקוט הארץ ארבעים שנה , הם דברי כותב הספר , מגיד שבחבת ותת המלחמה שקטה הארץ ארבעים שנה והם כתיבים עם השעבוד :

הפרשה רביעית בעניני גדעון , רומה לומר כמה שדבר לגדעון המלאך ובכתיב שבעצו לו על הגזה • תקלת הפרשה ויעצו בני ישראל הרע בעיני ה' ויתכר ה' ביד מדין וגו' , עד ויבכם ירובעל הוא גדעון וגו' , והנה שלשה כפר' הוזקת זה שלשות :

השאלה הראשונה בגודך שלשות הפסוקים הנה בניך על בני ישראל , והוא כי לא מצאנו שהוכיחם על ע"ז ולא שהזהירם על דבר מה , ובכל זאת ואתה תלכו אחרי ה' תלקיכם לא תירלו את תלקי התמורי ולא שמעתם בקולי , והנה ישראל לא חטאו בהיותם ירלים את תלקי העמים , כי הם בעזבם את ה' ועבדם תלקים אחרים , ולמה לא הוכיחם עליו הם עבדו ע"ז והוכיחם על ירלת תלקי העמים ?

השאלה השנית במלאך שבא לגדעון , כי לא ימלט שבאחר שברחה תליו כדמות היש שבאר שהיה נביא , או שבאמת מלאך , כי אין ספיקה זה בהקין או בכבודה יתבן לדעת זה מה היה הברכה תליו ומה היה מחשבת גדעון בחזותו במדבר עמו ? ולמה כתיב שבאמר כביכול אין יאמר אלי ה' ויבן תליו ה' וגו' , והנה תלו הלשונות לא כתיבו על הכתיבים , ולמה נאמר אלי ה' ? ויורה שלא הכירו שהיה מלאך עד אנה: כי מלאך ה' הוא וגו' ? ויורה שלא הכירו שהיה מלאך עד אנה:

השאלה השלישית בחזרו ויבא מלאך ה' ויאב תחת האלה וגו' , שיראה כי המחזר הזה אין לו טורך , כי לא היתה הכוונה בו שבראה המלאך לגדעון הבא אחרי זה אמר וירא מלאך ה' ויאמר אליו וגו' , ומה לו לזכור עוד שבא המלאך ויאב תחת האלה ? ולא לא היתה בזה מראה ולא דבור המלאך אליו :

השאלה הרביעית בחזרו ועשית לי לות שאתה מדבר ונות' , והנה הלות היה מרוב התשובה שיעד עליה ובזה שיבא בעתיד , לכל בחזרת שהוא היה מדבר אליו מה טורך היה בלותו לות ? והנה עיבו הרוחות שפיו המדבר אליו , ובזה שיעיד האות לו שטרך כלל למופת :

השאלה החמשית במה שהוא הלך יתברך קח את כד השור אשר לאביך והפר השני שבע שבים , ובמעשה לא מצאנו טורך כי לם בפר השני , כמ"ש ולקחת את פר השני והעלית עולה בעצי האשרה , ולא זכר מה יעשה מהפר הראשון • ורלה ז"ל כתב שמה

(לא) ריב אתה ובעל הבית , ואמרו ז"ל כתב שמה שהיה בחלם על ידי אחי בעיר שהיה בחלם בסיסרא

ו

(ו) ויעש בני ישראל הרע בעיני ה' ויתנם ה' ביד מדין שבע שנים: (ב) ותעז יד מדין על ישראל מפני מדין עשו להם בני ישראל את המנהרות אשר בהרים ואת המערות ואת המצודות: (ג) והיה אם זרע ישראל ועלה מדין ועמלק ובני קדם ועלו עליו: (ד) וחנו עליהם ושחתו את יבול הארץ עד בואך עזה ולא ישאירו מחיה בישראל ושה שור וחמור: (ה) כי הם ומקניהם יעלו ואהליהם יבאו כמו ארבה לרב ולהם ולגמליהם אין מספר ויבאו בארץ לשחתה: (ו) ויד מדין מאד מפני בני ישראל ויזעקו בני ישראל אל ה': (ז) ויהי כי זעקו בני ישראל אל ה' על אודות מדין: (ח) וישלח ה' איש נביא אל בני ישראל ויאמר להם כה אמר ה' אלהי ישראל אנכי העליתי אתכם ממצרים והוצאתי אתכם מבית עבדים: (ט) והצלתי אתכם מיד מצרים ומיד כל לוחציכם ואגרש אותם מפניכם ואתנה לכם את ארצם: (י) ואמרה לכם אני ה' אלהיכם לא תיראו את אלהי האמרי אשר אתם יושבים בארצם ולא שמעתם בקולי: (יא) ויבא מלאך ה' וישב תחת האלה אשר בעפרה אשר ליואש אבי העזרי וגדעון בנו חבט חטים בגת להניס מפני מדין: (יב) וירא אליו מלאך ה' ויאמר אליו ה' עמך גבור החיל:

(ז) ויהי כי זעקו בני ישראל אל ה' על אודות מדין: (ח) וישלח ה' איש נביא אל בני ישראל ויאמר להם כה אמר ה' אלהי ישראל אנכי העליתי אתכם ממצרים והוצאתי אתכם מבית עבדים: (ט) והצלתי אתכם מיד מצרים ומיד כל לוחציכם ואגרש אותם מפניכם ואתנה לכם את ארצם: (י) ואמרה לכם אני ה' אלהיכם לא תיראו את אלהי האמרי אשר אתם יושבים בארצם ולא שמעתם בקולי: (יא) ויבא מלאך ה' וישב תחת האלה אשר בעפרה אשר ליואש אבי העזרי וגדעון בנו חבט חטים בגת להניס מפני מדין: (יב) וירא אליו מלאך ה' ויאמר אליו ה' עמך גבור החיל:

(ז) ויהי כי זעקו בני ישראל אל ה' על אודות מדין: (ח) וישלח ה' איש נביא אל בני ישראל ויאמר להם כה אמר ה' אלהי ישראל אנכי העליתי אתכם ממצרים והוצאתי אתכם מבית עבדים: (ט) והצלתי אתכם מיד מצרים ומיד כל לוחציכם ואגרש אותם מפניכם ואתנה לכם את ארצם: (י) ואמרה לכם אני ה' אלהיכם לא תיראו את אלהי האמרי אשר אתם יושבים בארצם ולא שמעתם בקולי: (יא) ויבא מלאך ה' וישב תחת האלה אשר בעפרה אשר ליואש אבי העזרי וגדעון בנו חבט חטים בגת להניס מפני מדין: (יב) וירא אליו מלאך ה' ויאמר אליו ה' עמך גבור החיל:

(ז) ויהי כי זעקו בני ישראל אל ה' על אודות מדין: (ח) וישלח ה' איש נביא אל בני ישראל ויאמר להם כה אמר ה' אלהי ישראל אנכי העליתי אתכם ממצרים והוצאתי אתכם מבית עבדים: (ט) והצלתי אתכם מיד מצרים ומיד כל לוחציכם ואגרש אותם מפניכם ואתנה לכם את ארצם: (י) ואמרה לכם אני ה' אלהיכם לא תיראו את אלהי האמרי אשר אתם יושבים בארצם ולא שמעתם בקולי: (יא) ויבא מלאך ה' וישב תחת האלה אשר בעפרה אשר ליואש אבי העזרי וגדעון בנו חבט חטים בגת להניס מפני מדין: (יב) וירא אליו מלאך ה' ויאמר אליו ה' עמך גבור החיל:

(ז) ויהי כי זעקו בני ישראל אל ה' על אודות מדין: (ח) וישלח ה' איש נביא אל בני ישראל ויאמר להם כה אמר ה' אלהי ישראל אנכי העליתי אתכם ממצרים והוצאתי אתכם מבית עבדים: (ט) והצלתי אתכם מיד מצרים ומיד כל לוחציכם ואגרש אותם מפניכם ואתנה לכם את ארצם: (י) ואמרה לכם אני ה' אלהיכם לא תיראו את אלהי האמרי אשר אתם יושבים בארצם ולא שמעתם בקולי: (יא) ויבא מלאך ה' וישב תחת האלה אשר בעפרה אשר ליואש אבי העזרי וגדעון בנו חבט חטים בגת להניס מפני מדין: (יב) וירא אליו מלאך ה' ויאמר אליו ה' עמך גבור החיל:

(ז) ויהי כי זעקו בני ישראל אל ה' על אודות מדין: (ח) וישלח ה' איש נביא אל בני ישראל ויאמר להם כה אמר ה' אלהי ישראל אנכי העליתי אתכם ממצרים והוצאתי אתכם מבית עבדים: (ט) והצלתי אתכם מיד מצרים ומיד כל לוחציכם ואגרש אותם מפניכם ואתנה לכם את ארצם: (י) ואמרה לכם אני ה' אלהיכם לא תיראו את אלהי האמרי אשר אתם יושבים בארצם ולא שמעתם בקולי: (יא) ויבא מלאך ה' וישב תחת האלה אשר בעפרה אשר ליואש אבי העזרי וגדעון בנו חבט חטים בגת להניס מפני מדין: (יב) וירא אליו מלאך ה' ויאמר אליו ה' עמך גבור החיל:

(ז) ויהי כי זעקו בני ישראל אל ה' על אודות מדין: (ח) וישלח ה' איש נביא אל בני ישראל ויאמר להם כה אמר ה' אלהי ישראל אנכי העליתי אתכם ממצרים והוצאתי אתכם מבית עבדים: (ט) והצלתי אתכם מיד מצרים ומיד כל לוחציכם ואגרש אותם מפניכם ואתנה לכם את ארצם: (י) ואמרה לכם אני ה' אלהיכם לא תיראו את אלהי האמרי אשר אתם יושבים בארצם ולא שמעתם בקולי: (יא) ויבא מלאך ה' וישב תחת האלה אשר בעפרה אשר ליואש אבי העזרי וגדעון בנו חבט חטים בגת להניס מפני מדין: (יב) וירא אליו מלאך ה' ויאמר אליו ה' עמך גבור החיל:

שופטים ז

(ג) וַיֹּאמֶר אֵלָיו גִּדְעוֹן בִּי אֲדֹנָי וְיֶשׁ יְהוָה עִמָּנוּ וְלָמָּה מְצָאַתְנוּ כָּל־זֹאת וְאַיֵּה כָּל־נִפְלְאוֹתָיו אֲשֶׁר סִפְּרוּ־לָנוּ אֲבוֹתֵינוּ לֵאמֹר הֲלֹא מִמִּצְרַיִם הֶעֱלָנוּ יְהוָה וְעַתָּה נְטָשָׁנוּ יְהוָה וַיִּתְּנֵנוּ בְּכַף מִדְיָן׃ (ד) וַיִּפֶן אֵלָיו יְהוָה וַיֹּאמֶר לֵךְ בְּכֹחֲךָ זֶה וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת־יִשְׂרָאֵל מִכַּף מִדְיָן הֲלֹא שְׁלַחְתִּיךָ׃ (ה) וַיֹּאמֶר אֵלָיו בִּי אֲדֹנָי בַּמֶּה אוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה אַלְפִּי הַדַּל בִּמְנַשֶּׁה וְאָנֹכִי הַצָּעִיר בְּבֵית אָבִי׃ (ו) וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה כִּי אֶהְיֶה עִמָּךְ וְהִכִּיתָ אֶת־מִדְיָן כְּאִישׁ אֶחָד׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו אִם־נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וְעָשִׂיתָ לִי אוֹת שָׁאַתָּה מְדַבֵּר עִמִּי׃ אַל־נָא תָמֻשׁ מִזֶּה עַד־בֹּאִי אֵלֶיךָ וְהוֹצֵאתִי אֶת־מִנְחָתִי וְהִנַּחְתִּי לְפָנֶיךָ וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֵשֵׁב עַד־שׁוּבֶךָ׃ (ח) וְגִדְעוֹן בָּא וַיַּעַשׂ גְּדִי־עִזִּים וְאֵיפַת־קֶמַח מַצּוֹת הַבָּשָׂר שָׂם בַּסַּל וְהַמָּרָק שָׂם בַּפָּרוּר וַיּוֹצֵא אֵלָיו אֶל־תַּחַת הָאֵלָה וַיַּגֵּשׁ׃

(ג) ויאמר אליו גדעון בי אדני וגו׳. זכרתי צעם היות שהמלאכים במהיותיהם הנבדלים מחומר לי לספר שיזנו בחוזים, הנה כרמות ה׳ ירחו לחכזים ויזנוס בחוזיהם בצורת אדם, וזה כדמות שחר הכפלחות, והנה גדעון בהקין כרחה לו וה ושקל אות בדבר, וזה לח יעצ׳ הכניה בבוחתו. וכפר הכתוב [בוספרון שלמעלה] שבהיותו חוכע בעוס בנת, לל דע החטים במקל, והיה עוזה זה במהירות רב כדי להניס ולהטמין חותה החטה מפני המדיניס הבלחמים בהס, הנה לח בהיותו עסוק בזה בח המלחך בצורת אדם ויזבח לפניו החלה. והלובנ בת׳ שהמלחך הזה הי׳ הכניח הכזכר, וזה היה כן לח היה עולה בלהב חלח השמיחה, לחכל כפי החמת היה שכל בכלל כרחה לליו בצורת חיש. וירחה שיזב וכתעכב עם תחת החלה, עד שיספה לליו גדעון ויחלטהו כדי להזיב לו, וכחשר רחה שגדעון לח פנה לליו ולח שחלו דבר כי הי׳ מתעכב במלחכתו, וזהו [ו] לֹא אוֹת שָׁאַתָּה מְדַבֵּר עִמִּי׃ אַל־נָא תָמֻשׁ מִזֶּה עַד־בֹּאִי אֵלֶיךָ וְהוֹצֵאתִי אֶת־מִנְחָתִי וְהִנַּחְתִּי לְפָנֶיךָ וַיֹּאמֶר אָנֹכִי אֵשֵׁב עַד־שׁוּבֶךָ׃ (ח) וְגִדְעוֹן בָּא וַיַּעַשׂ גְּדִי־עִזִּים וְאֵיפַת־קֶמַח מַצּוֹת הַבָּשָׂר שָׂם בַּסַּל וְהַמָּרָק שָׂם בַּפָּרוּר וַיּוֹצֵא אֵלָיו אֶל־תַּחַת הָאֵלָה וַיַּגֵּשׁ׃

(ג) ויאמר אליו גדעון בי אדני וגו׳. זכרתי צעם היות שהמלאכים במהיותיהם הנבדלים מחומר לי לספר שיזנו בחוזים, הנה כרמות ה׳ ירחו לחכזים ויזנוס בחוזיהם בצורת אדם, וזה כדמות שחר הכפלחות, והנה גדעון בהקין כרחה לו וה ושקל אות בדבר, וזה לח יעצ׳ הכניה בבוחתו. וכפר הכתוב [בוספרון שלמעלה] שבהיותו חוכע בעוס בנת, לל דע החטים במקל, והיה עוזה זה במהירות רב כדי להניס ולהטמין חותה החטה מפני המדיניס הבלחמים בהס, הנה לח בהיותו עסוק בזה בח המלחך בצורת אדם ויזבח לפניו החלה. והלובנ בת׳ שהמלחך הזה הי׳ הכניח הכזכר, וזה היה כן לח היה עולה בלהב חלח השמיחה, לחכל כפי החמת היה שכל בכלל כרחה לליו בצורת חיש. וירחה שיזב וכתעכב עם תחת החלה, עד שיספה לליו גדעון ויחלטהו כדי להזיב לו, וכחשר רחה שגדעון לח פנה לליו ולח שחלו דבר כי הי׳ מתעכב במלחכתו, וזהו שחתה כחן וגדעון בנו חוכע חטים, לל היה עוזה זה ולח הכיח לליו, חז כרחה המלחך לנגד גדעון וכבר עיכו׳ וזהו וירח לליו מלחך ה׳ ויחמר לו וגו׳. וכדרך חמרו כתעכב עם עד שחמלח לו זכות וחז כרח׳ לו, לחמרו יוחס לכניו כי חוכע חטי חמ׳ לו גדעון לחי זקן לחתה הכבם לכניתך וחכי לחיה חוכע, שחם יבוחו המדיני׳ לין כך כח לנוס, לחמר המלחך קייחת חמת [כבוד] לל וחם ודחי לחתה רחוי שיגלו בני לליך, חיה וירח לליו מלחך ה׳ ויחמ׳ לו ה׳ עמך נבור החיל. הנה זה המחמר ה׳ עמך נבור החיל היה לספר שיזכן בת׳ מל׳ פני׳, לם שהיה ה׳ עמו בזמן ההווה, וחם שיהיה עמו לחר זה בזמן העתיד, והנה המלחך כיון הפן השני עמכו, ולין המחמ׳ כי לחזכי נים ה׳ לקבל פיהוזו לכלי כחדם הזו בשחעו דברי תבירו וזוקל עמי חת מחבר? וזהו כי חזכרת לחזכי, לל כי בכרת לחזכי ולחי היתה חחמרך? וחם כהווה יש ה׳ עמכו יוך מלחכו כל זחת, לל הברות והרעו והחזחתה שהיה מדין עוזה בהם, והיה כל בפלחותיו לחבר בכרי לבו וגו׳, לל וחל׳ שחין בחל ית׳ יכולת יות׳ מזה הוח בלתי לפבר, כי היה כל בפלחותיו וגו׳? וזכר הכתוב שהמלחך שהיה מדבר בשם ה׳ הוח פנה לליו וחמ׳ לו לך בכחך זה, רוצה לומר בחותו הכח לחבר למדת סבינוחיך על ישרחל לך והוצעת חת ישרחל מכף מדין, וזה בילר שחתה כוונתו בחמרו ה׳ עמך נבור החיל על העתיס שיהיה ה׳ עמו ויוציא חת ישרחל מכף מדין לל על ההווה כמו שבחה. וחמרו הלל שלחתיך, רוצה לומר ולל תחשוב בשחמרתי זה במקרה כי הלל שלחתיך, רוצה לומר הלל כבר גזרתי זה, וחנה מה שחמר ויפן לליו ה׳ הוח בפור הכתוב שפבר החמת שהשניח הבל׳ בהפטרתו, לבל נ״בון לל היה קושב כי לם שהיה בין, וחולי שלוה הלדיס לספר שבל הכניח לדבר ליזרחל התוכחות שוכר למעלה, לבי גדעון בשחלה המלחך בצורת חדם

(ד) ואלפי הדל בחפר וגו׳. זה ספר הכתוב להודיענו החמת העניין עם היות שגדעון לל היה יודע שהיה מלחך כי חם כבית, מ״מ חשב שהיה זה ייעוד גדול לחבדי שהכניח דברו:

(ה) ויחמר לליו חם נח מלחתי חן בעיניך ועשית לי חות שחתה מדבר עמי, כוונתי בפירוש הכתוב הזה לחמר חשבי פניס. החחד שגדעון רלה לשחול חות ובלל על הייעוד הזה, ולזה חמר למלחך חם נח מלחתי חן בעיניך עשה לי חות ובלל, כי כיון שחמרת עד הנה חין לחתות כלל, שחתה מדבר עמי דברים בלי חות ומה לחתות יש בדבר שפתים? ויהיה לל׳ שחתה מדבר עמי סבה על שחלו לחות מחכו. והפן השני מהפירוש הוח שגדעון חשב היותו נכיח ורלה לתת לו לחכול, ולל בקש לו עתה זיתן לו חות, לכל שבעת המלחתה והתשועה לז יעשה חותו חות והיח הנחת מדין, ולזה חמר חם נח מלחתי חן בעיניך (לחמר לשון קרחתיני גבור חיל) ויחס הוח כך, שתעשה בעתיד חות ובלל על מה שחתה מדבר עמי (והיח התשועה לשר יעדו בה זיובל הנכיח לעזות עליו חות, שהם שתי סבות, לל מניחת החן בעיניו והיותו מחמת מה שחמ׳ לו, ושיעשה עליו לחכ׳ חות לשיוציא לת ישרחל מיד מדין) הנה תכלית המחמר וסופו הוח, לל כח תחוס חזה עד בוחי לליך והוכחתי לת מכחתי וגו׳, כי חם מלח חן בעיניו ויחס לחת הוח מה שחמר ויוכל לעשות עליו חות בזמן המוכך רחוי שיהנה מלשר לו ויוכל עמו. ולשבר עוד לפרש שבקש ממנו שלל יחוש חזה עד הניחו לפניו מנחה, כדי שבה יעשה חותות ומופתים כדי שהוריל לליהו על עולתו, ומלת שלחתה הזין בקמן הוח כמו בכגול, כמו עד שקחתיך בפיקח שהוח כמו שקחתי בכגול:

(ז) וכן עשה כן בלילה ההוא, ויהי החרבים החלה? הנה חין לי במה חוציע לת ישרחל, כי לפי הלל לשר במכשה, רוצה לומר הלל חלף בית חבי במנה בו הוח הלל בחלפי מכשה ומחותו החלף חבי הטעיר בבית חבי, וידמה שהיה יוצח מבין שר החלף, כי כן חמר חחר זה [בספרו] לל] בעניין הבעל חשר יריב לו יומת עד הבקר, ולזה חמר חלפי שהיה חבין שר החלף, וית לדוכי לשון קדש, הבין שחמר דבריס כלפי נבוה, ותרגם חלפי, זרעייתי ועיר, בשבט מבשה:

(יא) ושבר שהמלחך חמ׳ לו על זה כי חהיה עמך והכית לת מדין כלים לחד, רוצה לומר לל תעטרך לחבזיס רבים ולל לעמיס להלחס במדין, כי חבי חהיה עמך והיה חבי חחתה שבים והכית לת מדין כלים לחד, וחס מדין יהיה כלים לחד לין לחתה עס עזרתי לל תוכל להכותו? וחמר זה על דרך מליצת השיר, שיהיה מדין כלנו הוח לים לחד וניהיה גדעון עס המלחך שניס וחין לל יהיו טובים השנים מן החחד? וחמר בדבור הזה ויחמר חליו ה׳ לפי שהיו דברי המלחך בשם ה׳, וזה ספר הכתוב להודיענו חמתת העניין עס היות שגדעון לל היה יודע שהיה מלחך כי חס בנית, מ״מ חשב שהיה זה ייעוד גדול לחבדי שהכניח דברו:

(יז) ויחמר לליו חם נח מלחתי חן בעיניך ועשית לי חות שחתה מדבר עמי, כוונתי בפירוש הכתוב הזה לחמר חשבי פניס. החחד שגדעון רלה לשחול חות ובלל על הייעוד הזה, ולזה חמר למלחך חם נח מלחתי חן בעיניך עשה לי חות ובלל, כי כיון שחמרת עד הנה חין לחתות כלל, שחתה מדבר עמי דברים בלי חות ומה לחתות יש בדבר שפתים? ויהיה לל׳ שחתה מדבר עמי סבה על שחלו לחות מחכו. והפן השני מהפירוש הוח שגדעון חשב היותו נכיח ורלה לתת לו לחכול, ולל בקש לו עתה זיתן לו חות, לכל שבעת המלחתה והתשועה לז יעשה חותו חות והיח הנחת מדין, ולזה חמר חם נח מלחתי חן בעיניך (לחמר לשון קרחתיני גבור חיל) ויחס הוח כך, שתעשה בעתיד חות ובלל על מה שחתה מדבר עמי (והיח התשועה לשר יעדו בה זיובל הנכיח לעזות עליו חות, שהם שתי סבות, לל מניחת החן בעיניו והיותו מחמת מה שחמ׳ לו, ושיעשה עליו לחכ׳ חות לשיוציא לת ישרחל מיד מדין) הנה תכלית המחמר

(יח) וסופו הוח, לל כח תחוס חזה עד בוחי לליך והוכחתי לת מכחתי וגו׳, כי חם מלח חן בעיניו ויחס לחת הוח מה שחמר ויוכל לעשות עליו חות בזמן המוכך רחוי שיהנה מלשר לו ויוכל עמו. ולשבר עוד לפרש שבקש ממנו שלל יחוש חזה עד הניחו לפניו מנחה, כדי שבה יעשה חותות ומופתים כדי שהוריל לליהו על עולתו, ומלת שלחתה הזין בקמן הוח כמו בכגול, כמו עד שקחתיך בפיקח שהוח כמו שקחתי בכגול:

(יט) וגדעון בא ויעש גדי עזים ואיפת קמח מצות הבשר שם בסל והמרק שם בפרור ויוצא אליו אל תחת האלה ויגש׃

(כ) ויאמר אליו מלאך האלהים קח את הבשר ואת המצות והנח אל הסלע הזה ואת המרק שפך ויעש כן׃

(כא) וישלח מלאך יהוה את קצה המטה אשר בידו ויגע בבשר ובמצות ותעל אש מן הסלע ותאכל את הבשר ואת המצות ומלאך יהוה הלך מעיניו׃

(כב) וירא גדעון כי מלאך יהוה הוא ויאמר גדעון אהה אדני יהוה כי על כן ראיתי מלאך יהוה פנים אל פנים׃

(כג) ויאמר לו יהוה שלום לך אל תירא לא תמות׃

(כד) ויבן שם גדעון מזבח ליהוה ויקרא לו יהוה שלום עד היום הזה עודנו בעפרת אבי העזרי׃

(כה) ויהי בלילה ההוא ויאמר אליו יהוה קח פר השור לאביך ופר שור שני שבע שנים והרסת את מזבח הבעל אשר לאביך ואת האשרה אשר עליו תכרת׃

(כו) ובנית מזבח ליהוה אלהיך על ראש המעוז הזה במערכה ולקחת את הפר השני והעלית עלה באשרה אשר תכרת׃

(כז) ויקח גדעון עשרה אנשים מעבדיו ויעש כאשר דבר אליו יהוה ויהי כי ירא את בית אבי ואת אנשי העיר מעשות יומם ויעש לילה׃

(כח) וישכימו אנשי העיר בבקר והנה נתוץ מזבח הבעל וכרות האשרה אשר עליו והפר השני העלה על המזבח הנבנה׃

(כט) ויאמרו איש אל רעהו מי עשה הדבר הזה ויבקשו וידרשו ויאמרו גדעון בן יואש עשה הדבר הזה׃

(ל) ויאמרו אנשי העיר אל יואש הוצא את בנך וימת כי נתץ את מזבח הבעל וכי כרת האשרה אשר עליו׃

(לא) ויאמר יואש לכל הנצבים עליו התריבון אתם לבעל אם תושיעון אתו הומת עד הבקר אם אל הוא יריב לו כי נתץ את מזבחו׃

(לב) ויקרא לו ביום ההוא ויאמר יריב בעל לאמר נתץ מזבחו כי כרת את אשרתו׃

(לג) וכל מדין ועמלק ובני קדם נאספו יחדו ויעברו וישכנו בעמק יזרעאל׃

(לד) ורוח יהוה לבשה את גדעון ויתקע בשופר ויזעק אביעזר אחריו׃

(לה) ומלאכים שלח בכל מנשה ויזעק גם הוא אחריו ואשלחים שלח באשר ונפתלי ויעלו לקראתם׃

(לו) ויאמר גדעון אל האלהים אם יש אתה מושיע את ישראל בידי כאשר דברת׃

(לז) הנה אנכי מניח גזת הצמר בגרן אם טל יהיה על הגזה לבדה וחרבה תהיה על כל הארץ וידעתי כי תושיע את ישראל בידי כאשר דברת׃

(לח) ויהי כן וישכם ממחרת ויסך את הגזה ויזל טל מן הגזה מלא גביע מים׃

(לט) ויאמר גדעון אל האלהים אל יחר אפך בי ואדברה אך אנסה נא אך הגזה לבדה יהי חרבה ועל כל הארץ יהי טל׃

(מ) ויעש אלהים כן בלילה ההוא ויהי חרבה הגזה לבדה ועל כל הארץ היה טל׃

(יט) וגדעון בא ויעש גדי עזים ואיפת קמח מצות הבשר שם בסל והמרק שם בפרור ויוצא אליו אל תחת האלה ויגש׃

(כ) ויאמר אליו מלאך האלהים קח את הבשר ואת המצות והנח אל הסלע הזה ואת המרק שפך ויעש כן׃

(כא) וישלח מלאך יהוה את קצה המטה אשר בידו ויגע בבשר ובמצות ותעל אש מן הסלע ותאכל את הבשר ואת המצות ומלאך יהוה הלך מעיניו׃

(כב) וירא גדעון כי מלאך יהוה הוא ויאמר גדעון אהה אדני יהוה כי על כן ראיתי מלאך יהוה פנים אל פנים׃

(כג) ויאמר לו יהוה שלום לך אל תירא לא תמות׃

(כד) ויבן שם גדעון מזבח ליהוה ויקרא לו יהוה שלום עד היום הזה עודנו בעפרת אבי העזרי׃

(כה) ויהי בלילה ההוא ויאמר אליו יהוה קח פר השור לאביך ופר שור שני שבע שנים והרסת את מזבח הבעל אשר לאביך ואת האשרה אשר עליו תכרת׃

(כו) ובנית מזבח ליהוה אלהיך על ראש המעוז הזה במערכה ולקחת את הפר השני והעלית עלה באשרה אשר תכרת׃

(כז) ויקח גדעון עשרה אנשים מעבדיו ויעש כאשר דבר אליו יהוה ויהי כי ירא את בית אבי ואת אנשי העיר מעשות יומם ויעש לילה׃

(כח) וישכימו אנשי העיר בבקר והנה נתוץ מזבח הבעל וכרות האשרה אשר עליו והפר השני העלה על המזבח הנבנה׃

(כט) ויאמרו איש אל רעהו מי עשה הדבר הזה ויבקשו וידרשו ויאמרו גדעון בן יואש עשה הדבר הזה׃

(ל) ויאמרו אנשי העיר אל יואש הוצא את בנך וימת כי נתץ את מזבח הבעל וכי כרת האשרה אשר עליו׃

(לא) ויאמר יואש לכל הנצבים עליו התריבון אתם לבעל אם תושיעון אתו הומת עד הבקר אם אל הוא יריב לו כי נתץ את מזבחו׃

(לב) ויקרא לו ביום ההוא ויאמר יריב בעל לאמר נתץ מזבחו כי כרת את אשרתו׃

(לג) וכל מדין ועמלק ובני קדם נאספו יחדו ויעברו וישכנו בעמק יזרעאל׃

(לד) ורוח יהוה לבשה את גדעון ויתקע בשופר ויזעק אביעזר אחריו׃

(לה) ומלאכים שלח בכל מנשה ויזעק גם הוא אחריו ואשלחים שלח באשר ונפתלי ויעלו לקראתם׃

(לו) ויאמר גדעון אל האלהים אם יש אתה מושיע את ישראל בידי כאשר דברת׃

(לז) הנה אנכי מניח גזת הצמר בגרן אם טל יהיה על הגזה לבדה וחרבה תהיה על כל הארץ וידעתי כי תושיע את ישראל בידי כאשר דברת׃

(לח) ויהי כן וישכם ממחרת ויסך את הגזה ויזל טל מן הגזה מלא גביע מים׃

(לט) ויאמר גדעון אל האלהים אל יחר אפך בי ואדברה אך אנסה נא אך הגזה לבדה יהי חרבה ועל כל הארץ יהי טל׃

(מ) ויעש אלהים כן בלילה ההוא ויהי חרבה הגזה לבדה ועל כל הארץ היה טל׃

(יט/כ) ובכר שעשה גדעון גדי עזים והביאו לפניו תחת הלבה, ואחר מלאך האלהים הכה בקצה המטה אשר בידו, ומזה זה להיות הסלע קר ויתקיר יותר עם שפיכת המרק עליו, ואז יתרחה הכח יותר כשיעלה מן המזבח ויאכל הבשר והלחם, על דרך מה שאמר אליהו בכר מלכים ב' מלאו תרבעו כלים מים ויצקו על העולה ועל העצים, והכה הפעולות הללו ותפא לשר בא על העולה ידעו מיד למה נעשה אלו, ומלבי שבעבור זה שהיה בדור עולם שהיה פנחס הכהן פרק כ' שקדם ושהוא עמהם היה המלאך הזה לכל פעם (כח/ כב) הכתובים לא יכלתו: ובפר שבשבר מלאך ה' הלך בלבם הלא ידע גדעון כי מלאך ה' הוא, ויאמר גדעון אהה ה' אלקי כי על כן ראיתי מלאך ה' פנים אל פנים, ותלת אהה הוא גדעון יאמר אל תירא לא תמות: ויבן שם גדעון מזבח לה' ויקרא לו יהוה שלום עד היום הזה עודנו בעפרת אבי העזרי: ויהי בלילה ההוא ויאמר לו יהוה קח את פר השור אשר לאביך ופר השני שבע שנים והרסת את מזבח הבעל אשר לאביך וגו' כמו שיפארו, (כה) ועשית המזבח שלום לך על ראש המעוז תירוש. לכה התקינו השלוה שבנית ושליטית ורבועית. ומזה תדע שלא עשה המלאך זה הכח כדי לשלח לגדעון שיזביח ליזרקל, כי לא להודיע שהוא מלאך, ולזה יאמר גדעון כי מלאך ה' הוא, שזה למד מהמזבח לא דבר אחר, אלא הכח עלי התזבח לגדעון כמו שיתבאר: (כה) ויהי בלילה ההוא ויאמר לו ה' וגו'. הלשבו לא היה בכיח לגדעון שהדברים ההלה בלו עי כביכול, ושהוא על * ויאמר ה' כביכול, ושהוא כמו שי לה שבי נויס בשבילך אתמול: ר' פר' סג שהיה עי כביכול, ויליו כמו כ פעמ הרב המולה, ויהי כן דעתי, יען מלשנו תמידות רבות שאמ' לאל יתברך לגדעון ולא נזכרה בשום מקום שהיה עי כביכול, ולבן לקחנו זכות לאברהם בשבילו, ובשבילו לא עשה כן למלאך בשום מקום, לפי שבשבילו הוא, ומה שאמרנו שהוא מפני זה היותו נביא, כמו שילקה במחלוקת קרח ויהי בלילה ההוא, ולקח בלו לבנו' לקרים ומחלוקת קרח היתה בשם שהיה כוונתו לשם שמים, ולזה נענש, ולא יצלנו מפני זה היותו נביא, כמו שילקה משה ואהרן בשביל

עָמְרֹ֣ עָלֶ֔יו הָאַתֶּ֖ם ׀ תְּרִיבִ֣ין לַבַּ֑עַל אִם־אַתֶּ֣ם הוֹשִׁיעִ֣ין אוֹת֔וֹ אֲשֶׁ֥ר יָרַ֖ב לוֹ֙ יוּמַ֣ת עַד־הַבֹּ֔קֶר אִם־אֱלֹהִ֥ים הוּא֙ כִּֽי־נָתַ֣ץ אִ֔ישׁ מִזְבְּח֖וֹ כִּֽי־נָתַ֣ץ לוֹ֙ בַּיּ֣וֹם־הַה֔וּא יְרֻבַּ֖עַל לֵאמֹ֑ר יָרֵ֥ב בּ֖וֹ הַבַּ֔עַל כִּֽי־נָתַ֥ץ אֶת־מִזְבְּחֽוֹ׃ וְכָל־מִדְיָ֣ן וְעַמָלֵ֗ק וּבְנֵי־קֶ֙דֶם֙ נֶֽאֶסְפ֣וּ יַחְדָּ֔ו וַיַּעֲבֹ֖רוּ וַיַּחֲנ֣וּ בְּעֵ֣מֶק יִזְרְעֶאל׃ וְר֣וּחַ יְהוָ֔ה לָבְשָׁ֖ה אֶת־גִּדְעׁ֑וֹן וַיִּתְקַ֣ע בַּשּׁוֹפָ֔ר וַיִּזָּעֵ֖ק אֲבִיעֶ֥זֶר אַחֲרָֽיו׃ וּמַלְאָכִ֞ים שָׁלַ֣ח בְּכָל־מְנַשֶּׁ֗ה וַיִּזָּעֵק֙ גַּם־הִ֣יא אַחֲרָ֔יו וּמַלְאָכִ֖ים שָׁלַ֣ח בְּאָשֵׁ֑ר וּבִזְבֻלֻ֣ן וּבְנַפְתָּלִ֔י וַיַּעֲל֥וּ לִקְרָאתָֽם׃ וַיֹּ֤אמֶר גִּדְעׁוֹן֙ אֶל־הָאֱלֹהִ֔ים אִם־יְשֶׁ֥נְךָ֖ מוֹשִׁ֣יעַ בְּיָדִ֑י אֶת־יִשְׂרָאֵ֕ל כַּאֲשֶׁ֥ר דִּבַּ֖רְתָּ׃ הִנֵּ֗ה אָנֹכִי֙ מַצִּ֣יג אֶת־גִּזַּ֣ת הַצֶּ֔מֶר בַּגֹּ֕רֶן אִם־טַ֥ל יְהִ֖י עַל־הַגִּזָּ֣ה לְבַדָּ֑הּ וְעַל־כָּל־הָאָ֣רֶץ חָרֵ֔ב וְיָדַ֙עְתִּי֙ כִּֽי־תוֹשִׁ֣יעַ בְּיָדִ֔י אֶת־יִשְׂרָאֵ֖ל כַּאֲשֶׁ֣ר דִּבַּֽרְתָּ׃ וַיְהִי־כֵ֣ן וַיַּשְׁכֵּ֤ם מִמָּחֳרָת֙ וַיִּזַּ֣ר אֶת־הַגִּזָּ֔ה וַיִּמְצְ֥א טַ֛ל מִן־הַגִּזָּ֖ה מְלֹ֣א גָבִ֑יעַ מָֽלְאָ֖ה מָֽיִם׃ וַיֹּ֤אמֶר גִּדְעׁוֹן֙ אֶל־הָאֱלֹהִ֔ים אַל־יֶחַ֥ר אַפְּךָ֖ בִּ֑י וַאֲדַבְּרָ֣ה אַ֔ךְ הַפָּ֥עַם אֲנַסֶּ֖ה־נָּ֣א רַק־הַפָּ֣עַם בַּגִּזָּ֑ה יְהִי־נָ֣א חָרֵ֔ב וְעַל־כָּל־הָאָ֖רֶץ יְהִי־טָֽל׃ וַיַּ֣עַשׂ אֱלֹהִ֔ים כֵּ֖ן בַּלַּ֣יְלָה הַה֑וּא וַיְהִי־חָ֣רֵב אַךְ־עַל־הַגִּזָּ֣ה לְבַדָּ֔הּ וְעַל־כָּל־הָאָ֖רֶץ הָיָ֥ה טָֽל׃

(לג) **וכל** מדין ועמלק ובני קדם וגו׳ • וכי אחדין ועמלק ובני קדם כיוצרלן ויעברו ׳ רומה כיוסבו להלחם כיוצרלן ישראל להלחם כם ׳ ואלמלא (לד) לומר שעברו מעבר הירדן לחרן ישראל בשופר כדרך שרי הצבא ׳ רוח חלקי את גדעון ויתקע ויתחזק ויתיר לחציעזר ויתן לחבקו לחיותם מזרן יודע לחביו ׳ כמו שאתר * בעברה לחזר ליוחץ לחבי העזרי ׳ לו היו לבב לחבי משפחתו ולכן כתפסו חלין מבני אישלם חלייהם מלחמים. (לה) ויתיר שלח מלחבי בכל מבשה וזבולון ונפתלי וכתו לחתרין • והרוח הזה בבר כתב הרב המורג בפרקי מבפרו שהיו (לו) המלרבה הרחשונה מתלרבות הבבואה ׳ והוא עוד יבוה לחיים וכח נדול בתקדש לו להמיל קהל חשונים מקהל רעים • ולי ורוח בבואה מן קדש ה׳ רמז למה שאמרתי שהוא רוח בבואה לח להבבח כי אם לפעול נבורות ׳ ואחיבו טבעי לח בדרך (לז) פלח׳ והוא מן קדש ה׳ : ובבר אתמר גדעון בתפלתו אל החלקים שיעשה לו אות כדי שידע שיושיע את ישראל ׳ והוא אחרו הבה אבבי מניח את גזת הצמר בגורן אם יהיה על הגזה לבדה ועל בל הארץ יהיה קורב ׳ ואלו שבעת בזה השלשה דברים הזה • ולחר שאמר גדעון בתפלתו אל החלקים שיעשה אות בגזת הצמר בגורן ובטל ולח שלחו בדבר לחתר ? השבי אם גדעון בבר רחה מופת המלחך על התשועה ואחכ בתתו הבבואה החלקית ׳ לחך אחכ (לח) ספק בחמר החלקי ואחל חות ? השלשי שבבר בקש אות הרחשון בגזת הצמר שעליה יהיה טל ועל בל הארץ יהיה קורב ובח אות ׳ אם רחה לבקש לחריו אות לחר שעל בל הארץ יהיה טל ועל הגזה יהיה קורב ? ואומר זה לח היה לגדעון בביון ביבולת הבורח שהוא (במו שאתר הנלון רביבו סעדיה) החסור ׳ בלומרו תלי׳ עת כ׳ * ויבמו אל בלבבם לחמרו הנס לחם יובל תת ׳ וגדעון היה שואל אות לרחות אם רמון החל יתבדך להושיע את ישראל בידו ׳ לח לבבות יבלתו בי אם לדעת רמזו ׳ והיה עבין האות (לפי שבבר פירשתי) שגדעון אמר למלחך בשראה טליו אם בח אבחתי בן בעיבך ועשית לי אות שאתה מדבר עמי ׳ רומה לומר שבעת המורך יעשה לו אות על אם שהיה מדבר עמו שיושיע את ישראל ׳ בי הבא שעשה אם המלחך לח היה לחמת התשועה בי אם לחמת היותו מלחך ׳ במו שפירשתי אם ׳ ואבן גדעון (בחשר עתה בח את המורך) רחה לשאול האות שהיה עתיד לעשות המלחך ההוא ושקש אם לעשות לו׳ ולח היה אם בן מספק בדבור החלקי אבל היה שואל האות שיעד לעשות לו ׳ ושאל זה לח לבביח שהיה אם

(לט) כמו שחשב הלבנ ׳ בי אם בתפלה אל החלקים שיעשה לו הבא שבבר שאל מהמלחך בתחלת הדברים והודה לו בו • ורחה לשאול האות בגזת הצמר ובגרן ובטל להיותו מאל ודונמח אלין ׳ בי היה גזת הצמר מאל לגדעון שהיה דבר מועט ורפה במוה ׳ ולבן עשה בחיבת הבם בגורן שהוא היה המקום הבשר ברחה לו בו המלחך ׳ והיה הבפיון בשל שהוא השפע והעזר החלקי ׳ במ״ש * תהיה בשל הוצע יל׳ לישראל * בי של תורות ישעי׳ סי טי שלך ׳ להיות השל סיון ברבה ׳ ובחלו אמר לבי חגיש גזת הצמר שהוא דוגמתי ודמיון עלמי במעוטה ורפיונה בגורן אשר בתה לי בה הבבואה ברחשונה ׳ ואח עליה לבדה יהיה של ועל בל החרן קורב יהיה סיון ואות שיבח עלי השבע והעזר החלקי ולח יבח על בל החזורת שהם אחל לבל החרן ׳ וזה אם יבך מוציע בידי ת ישראל בחשר דברת הבה אבבי מניח את גזת הצמר בגורן ׳ רומה לומר הבה לבבי חיון ואחל לגזית הצמר ׳ ולבן אשיחה בגרן אשר שבתי לבי אם ׳ אם של יהיה על הגזה לבדה ׳ רומה לומר עם היותה גזה לבדה יחידה ומועטת (בי זה בלה באמרו לבדה) ועל בל החרן יהיה קורב שהוא רמז לחומות שלח יבח עליהם של ישועות ׳ הבה אז ידעתי בי תושיע בידי ת ישראל ׳ בי היה הגזה אחל לידו • ובבן אמרו בחשר דברת אי אתה אומר לו אחל׳ למלחך ׳ ולבן שאל האות שבוכר אם שיעשה לו • ואחבם לומר לח בפתקן בחת הרחזון ושאל האות השבי ׳ בתב רבי ז״ל שבבם הרחזון בתקיים היות השל על הגזה לבל בל החרן קורב לח בתקיים שהבריות בראותה על השל שלח יעבר ׳ והפסיון יורה עליו שי ויזר את הגזה ויסן של מהגזה מלח הספל ולח וכר דבר שהיה החרן קורב • ור ידעיה הפביני במאמר בחיבת העולם לחר עשה ׳ מתוך מליבתו יראה שהיה דעתו ׳ שחשב נדעון שהגזה לרפיונה יקבל הלחות יותר מהחרן לקישה ׳ ולבן עם מעט השל יתלחלח הגזה מיד ׳ ומפבי זה בקש הבם השבי שיהיה החרן של לקישה ועל הצמר יהיה קורב עם בל רפיונו ׳ והוא בחיבת בם יותר שבחיבתו נדעון דומה לגזת הצמר במיעוטו ורפיונו ׳ ומקום הבם שהיה הגורן שבראה לו שם המלחך עשה הבסיון בשל ׳ שלח יבוח על בל החרן שהיה רמז לחומות ׳ יהיה סיון שבלם יבבו עליהם המים המריס המחריבים ׳ במ״ש * וברוח לחך בערמו מיס ׳ * בשפת ברוחך בבמו יס • שחות שי וכמו שבים סוף נעשה למשה עמידת המים ליושראל שם שם ׳ ובבלו

וכפלו על המדיינים, וכירדן ליהושע שביבשה עבר ישראל, כך יהיה כאן היבשה כימין טוב לישראל, ולפי זה לקח בעל בשתי הפעמים בבחינות שונות, ובבר וכר הרב המורה שפעמים שיהיה דבר אחד משל לשני ענינים מתחלפים. הנה התבארו הדברים כלם ושעשה מה שרצוי, והותרה השאלה הששית:

פרשה חמשית במלחמת גדעון עם בני מדין ותלונת בני אפרים עמו עליה, ומה שעשה לבני סבות ובני פנואל. תחלתה וישכם ירובעל הוא גדעון, עד ויהי כאשר כלה גדעון ויושבו בני ישראל, והנה שלשה בפרשה הזאת שש שאלות:

השאלה הראשונה במה שמה שהיל יתברך לגדעון את העם שבית ואמר ויהיה עמך זה ילך עמך הוא לא ילך אתך וכל אשר אומר אליך זה לא ילך עמך הוא לא ילך, והיה כאשר אומר אליך זה ילך עמך הוא ילך, עד ויהי כאשר כלה גדעון, ויושבו בני ישראל, ויהיה הענין תלוי בגדעון:

השאלה השנית באמרו כל אשר ילוק בלשונו מן המים כאשר ילק הכלב, והנה ידוע שהכלבים לוקים בידיהם המים, לכל הם שותים בפיהם, וידוע שהוא לא רמה כי אם כאשר לא ישתו בפיהם כי אם בידיהם והוא היכו כמו הכלבים, ואיך יאמר לכל כל אשר ילוק בלשונו? ובמעשה יאמר ויהי המלקקים בידם על פיהם והם לוקים אל ככלבים:

השאלה השלישית בענין החלוס שהיה במחנה מדין מספר היה לרעהו, והנה בלוג לחם שעורים מתהפך במחנה מדין ויבא עד האהל ויכהו ויפול ויהפכהו למעלה ויפל האהל, מה ראה באחר שאמר לו ואת כלי זאת אם תכה גדעון בן יואש וגו' כתן החלקים בידו את מדין? והנה הפתרון רחוי שיוקם על החלוס וירצה שלין בזה יתם כענין:

השאלה הרבעות במה שהתלוננו היה אפרים על גדעון לאחר מה שהכה הוא אותם עשית לנו לבלתי קראת לנו וגו', והנה הפסוק אומר קודם לזה ומלחמים אלא גדעון ואנשי לבו אשר היו עמו רדפו לקראת מדין וגו', ואם הוא אלא מלאכים להודיעם המלחמה ולקרוא לאותם על מה התלוננו?

השאלה החמשית במה שהכה גדעון לבעלי סבות ולבעלי פנואל על מה אלא כתבו לו לחם, ואם הם היו מבני ישראל מדוע הרגם על אלא כתבו לו הלחם אחר לחם? העל זה יהיו בני מות? ועוד אם לבעלי פנואל לא אמר כי אם בשובי בשלום יתץ את המגדל הזה, למה יתרי שובו נתץ המגדל והרג אנשי פנואל והוביל בעוכרין ובאנשי סבות לא זכר שהרגם?

השאלה הששית במה שאמר שעשה גדעון לאפוד ויזנו כל ישראל ויהי לגדעון ולביתו למוקש, והוא קשה מאד איך גדעון עשה ש ועשהו בהיותו תם ויאר ירח לקיש וכר מרע? ואחר שרצה כל מה שרצה מהנסים והפורקן והתשועות איך נכוף נעשה לפוקי ועובד עון?

והנני מפרש הפסוקים בחופן יותרו השאלות כלם:

ז

(א) וישכם ירובעל הוא גדעון וגו'. וכר שאחרי שרצה גדעון נכוי העם פעמים השכים ביום המחרת עם כל העם אשר אתו,

(ב) ואמ' לו יתברך שרב העם אשר אתו כן יתפאר ישראל עלי לאמר ידי הושיעה לי, והנה אמר זה לתת טעם לעם שיושבו, עם היות התכלית הראשון כדי שיושבו הנשארים רבי הלבב בלתי רחוים ר' כ' ק' להלחם, כמ' * מי האיש הירא, ויושבו גם כן עובדי העגל להיותם ירחים (ג) מעוכותיהם, ולזה נוה זה ויקרא באזני העם מי האיש החרד וישוב לביתו, והנה אמר בזה ויפצר ויבחים כדי לתת עליה ולאוד עליהם שאשר ירבו לשוב יבחינו בנקר וישובו ולא ירשם אחד בשובם ולא יכלימוס, כי היה הקהל מהמלחמ' פחיתו' גדול וכלימ' רבה. והנה היתה תולדת הע' כל כך שאחרי' וכי' אלף אשר בהן למלחמ' שבו כל אלף ולא נשארו כי אם עשרת אלפי' איש, ויאחל גם בחלה לא בתר ויאמר לגדעון שעוד רב העם ויוריד אותם אל המים לברסם שם. והנה אמ' והיה אשר אומר אליך זה ילך אתך הוא לא ילך אתך כדרך הודעה,

(ד) [ד] וַיַּשְׁכֵּם יְרֻבַּעַל הוּא גִדְעוֹן וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיַּחֲנוּ עַל־עֵין חָרֹד וּמַחֲנֵה מִדְיָן הָיָה־לוֹ מִצָּפוֹן מִגִּבְעַת הַמֹּרֶה בָּעֵמֶק: (ה) [ה] וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־גִּדְעוֹן רַב הָעָם אֲשֶׁר אִתְּךָ מִתִּתִּי אֶת־מִדְיָן בְּיָדָם פֶּן־יִתְפָּאֵר עָלַי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר יָדִי הוֹשִׁיעָה לִי: (ג) [ג] וְעַתָּה קְרָא נָא בְּאָזְנֵי הָעָם לֵאמֹר מִי־יְרֵא וְחָרֵד יָשׁוּב וְיִצְפֹּר מֵהַר הַגִּלְעָד וַיָּשָׁב מִן־הָעָם עֶשְׂרִים וּשְׁנַיִם אֶלֶף וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים נִשְׁאָרוּ: (ד) [ז] וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־גִּדְעוֹן עוֹד הָעָם רָב חוֹרֵד אוֹתָם אֶל־הַמַּיִם וְאֶצְרְפָנּוּ לְךָ שָׁם וְהָיָה אֲשֶׁר אֹמַר אֵלֶיךָ זֶה יֵלֵךְ אִתָּךְ הוּא יֵלֵךְ אִתָּךְ וְכֹל אֲשֶׁר־אֹמַר אֵלֶיךָ זֶה לֹא־יֵלֵךְ עִמָּךְ הוּא לֹא יֵלֵךְ: (ה) [ח] וַיֹּרֶד אֶת־הָעָם אֶל־הַמָּיִם וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־גִּדְעוֹן כֹּל אֲשֶׁר־יָלֹק בִּלְשֹׁנוֹ מִן־הַמַּיִם כַּאֲשֶׁר יָלֹק הַכֶּלֶב תַּצִּיג אֹתוֹ

כדי לחזק לב גדעון וגלוי יחר לבבו על שלחו עוד את העם, ולזה אמר לו קל יחר לפניך כפרטי את העם וכשלחי אותו, כי אשר אומר אליך זה ילך אתך הוא ילך אתך, רומה לומר הרצוי בעיני אלהים לשלח אתך קל המלחמה, וכוללי שלח יאמר מפני כל ולא יברח ממנה שהכל ילך אתה, וכל אשר אומר אליך זה לא ילך אתך עתה מאמר כי בחמת הוא לא ילך, רומה לומר אתנו עתיד הוא יברח מהמלחמה וכוללי לא ילך אתה, וחל מוטב הוא שיחזו מכאן ולא מיבחרת משם, הנה התבאר כוונת הכתוב בזה והותרה הספקה הרשאונה: (ה) וזכר שהורידם אל המים, רומה לומר אל הנהר, ואמר הקל יתברך לגדעון כל אשר ילוק בלשונו מן המ' כאשר ילוק הכלב וגו', רומה לומר שיניע לבב כל אשר ילוק בלשונו כאשר ילק הכלב, וכל אשר יכרע על ברכיו לשתות, רומה לומר וכן תניע לבב כל אשר יכרע על ברכיו לשתות, והיה ענין זה לדעת הלבב שברחשונה מה שיוכל כל היות הירא ורך הלבב, ועתה בבחינן הוא מה שיוכל כל העלים, כי היה הבריאה על הנכרים לשתות

לְבַד וְכָל אֲשֶׁר־יִכְרַע עַל־בִּרְכָּיו
לְשָׁתּוֹת׃ [ו] וַיְהִי מִסְפַּר הַמְלַקְּקִים בְּיָדָם
אֶל־פִּיהֶם שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְכָל יֶתֶר
הָעָם כָּרְעוּ עַל־בִּרְכֵיהֶם לִשְׁתּוֹת מָיִם׃
[ז] וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל גִּדְעוֹן בִּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת
הָאִישׁ הַמְלַקְּקִים אוֹשִׁיעַ אֶתְכֶם וְנָתַתִּי
אֶת־מִדְיָן בְּיָדֶךָ וְכָל־הָעָם יֵלְכוּ אִישׁ
לִמְקֹמוֹ׃ [ח] וַיִּקְחוּ אֶת־צֵדָה הָעָם בְּיָדָם
וְאֶת שׁוֹפְרֹתֵיהֶם וְאֵת כָּל־אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל
שִׁלַּח אִישׁ לְאָהָלָיו וּבִשְׁלֹשׁ־מֵאוֹת
הָאִישׁ הֶחֱזִק וּמַחֲנֵה מִדְיָן הָיָה לוֹ
מִתַּחַת בָּעֵמֶק׃ [ט] וַיְהִי בַּלַּיְלָה הַהוּא
וַיֹּאמֶר אֵלָיו יְהוָה קוּם רֵד בַּמַּחֲנֶה כִּי
נְתַתִּיו בְיָדֶךָ׃ [י] וְאִם־יָרֵא אַתָּה לָרֶדֶת
רֵךְ אַתָּה וּפוּרָה נַעַרְךָ אֶל־הַמַּחֲנֶה׃
[יא] וְשָׁמַעְתָּ מַה־יְדַבֵּרוּ וְאַחַר תֶּחֱזַקְנָה
יָדֶיךָ וְיָרַדְתָּ בַּמַּחֲנֶה וַיֵּרֶד הוּא וּפוּרָה
נַעֲרוֹ אֶל־קְצֵה הַחֲמֻשִׁים אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה׃
[יב] וּמִדְיָן וַעֲמָלֵק וְכָל־בְּנֵי־קֶדֶם נֹפְלִים
בָּעֵמֶק כָּאַרְבֶּה לָרֹב וְלִגְמַלֵּיהֶם אֵין
מִסְפָּר כַּחוֹל שֶׁעַל־שְׂפַת הַיָּם לָרֹב׃
[יג] וַיָּבֹא גִּדְעוֹן וְהִנֵּה־אִישׁ מְסַפֵּר לְרֵעֵהוּ
חֲלוֹם וַיֹּאמֶר הִנֵּה חָלוֹם חָלַמְתִּי וְהִנֵּה
צְלוֹל לֶחֶם שְׂעֹרִים מִתְהַפֵּךְ בְּמַחֲנֵה
מִדְיָן וַיָּבֹא עַד־הָאֹהֶל וַיַּכֵּהוּ וַיִּפֹּל
וַיַּהַפְכֵהוּ לְמַעְלָה וְנָפַל הָאֹהֶל׃
[יד] וַיַּעַן רֵעֵהוּ וַיֹּאמֶר אֵין זֹאת בִּלְתִּי אִם־
חֶרֶב גִּדְעוֹן בֶּן־יוֹאָשׁ אִישׁ יִשְׂרְאֵל נָתַן
הָאֱלֹהִים בְּיָדוֹ אֶת־מִדְיָן וְאֶת־כָּל־
הַמַּחֲנֶה׃ [טו] וַיְהִי כְּשָׁמְעַ גִּדְעוֹן אֶת־
מִסַּפֵּר הַחֲלוֹם וְאֶת־שִׁבְרוֹ וַיִּשְׁתַּחוּ
וַיָּשָׁב אֶל־מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר קוּמוּ
כִּי־נָתַן יְהוָה בְּיֶדְכֶם אֶת־מַחֲנֵה מִדְיָן׃
[טז] וַיַּחַץ אֶת־שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת הָאִישׁ שְׁלֹשָׁה
רָאשִׁים וַיִּתֵּן שׁוֹפָרוֹת בְּיַד־כֻּלָּם וְכַדֵּים

מבהן מעבלים חצר אויש רחוש להלחם ׳ ולבוקקים בידיהם
אם התרוצים והם המוכנים למלחמה ׳ פסוק למעיב ליה
תלים קי׳ ז׳ מה שאמר דוד העם * מבקל בדרך ישתה על כן ירי׳ ראש ·
ולפי שחשוב שעשה הכתיון הזה לסבדיל כל הברכים חצר לת
כרעו לפעל ׳ כי בחצר לת
כרעו יוציא ס׳ לת ישראל ׳
ולפי שהזהיר בכריעה אותים
בשפותיהם ולחם מלקקים
בלשונם ׳ לכן לחמר כל חצר
ילחץ בלשונו מן המים כחצר
ילחץ הכלב ׳ ולת היה הכתיון
בשיחה בידיו (כי הכלב לת
ישתה בידיו) כי לם שילוח
בלשון ולת ישת׳ כפה ובשפתיו
(ו) בנמיעה ׳ וזהו שאמר במעשה
ויהי מספר המלקקים בילם
לת פיהם אלת מלות היו ׳
רומה לומר אלת היו אותים
בנמיעה כי לם לבלקה
בלשונם ׳ ולין עיקר הכתיון
בהיות השתיה ביד ׳ כי לם
בהיות בלקיקה הלשון שעשה
אותו הכלב ובחלם מעומד ׳
ולת בנמיעת הפה והשפתים
שלת לחיבר שעשה כי לם
בכריעה ובהשתחויה ׳ ולזה
לומר וכל יתר העם כרעו על
ברכיהם לשתות מים ׳ כי זה
היה ענין הבחינה לדעת מי
(ז) הוא הכורע על ברכיו ׳ ולמר
הלם יתברך שבשני אותים
אלו יושיע לת ישראל ׳
רומה לומר שזכותם עומדת
לעד לפי אלת היה בהם
ברכים לחצר לבעל ׳
והותרה זאת השאלה השנית :
(ח) וזכר שלקחו אותם השנים
אלות לחם בידם העם השנים
לבתיהם ׳ רומה לומר שלקחו
מידתם מה שרצו להם
ושלקחו אופרותיהם ׳ כי היה
המנהג ביניהם להם שנים
למלחמה להניח בידיהם
אופרות לתקוע :
(ט) ויהי בלילה ההוא וגו׳ ·
זכר שאמר הקל ית׳
לגדעון שיקום וירד למלחם
במחנה החויים כי נתנם
בידיו ׳ ושלם היה עדין ירא
(י) ילך הוא ופרה ׳ וישמעו מה
(יא) שידברו החויים במחנה ועם
זה תחזקנה ידיו · והנה
הולרך הכתיון הזה עוד בדי
לחזקו ׳ להיותו הולך לבד
מחנה החויים הרב אין
מספר בשני אלות לחם ׳
ואמר שהלך גדעון וכערו
על קלה המחנה לחנה במחנה ׳ לפי שהיה המחנה כמו
שהוא עדין היום שהחיות לבני המלחמה בשדה בלילה ישימו
כל הלבד והבהמות בחוצ והלבשים החלוים סובבים
אותם ׳ בדי שלם יבלו החויים לברוח בהם החלוים חצר

כפיפותיהם ולת יוכלו כל המחשבים ׳ ולבן זכר שבלו על קלה
החמונים שהם היו סביב המחנה ׳ והודיע זה לפי שהיה ענין
המלחמה ופתרונו לבלוים ולבני המלחמה ׳ והוא מורה שהמונו
כלם מפניהם ׳ לחר שהיותר גבורים ובלוני הבחר בחד
קרלם ועדלה : והנה זכר (יב)
שמוע נדעון שהי׳ היא מלותם
החמונים עלוני בבא (חצר
לבם כלב החריה) מספר
לרעהו חלום שחלם ושמר
והנה בלול לחם שעורים
מתהפך במחנה מדין ויבא עד
האהל ויכהו ויפול ויהפכהו
למעלה וכפל האהל ׳ ופירושו
היה שמוע קרלת לחם שעורים
(כמו שתי) לו עונת שעורים
הבלולה בלת ׳ שהיה מתהפך
במחנה מדין מפה לל פה ׳
כחצר שתהפך הדבר היולת מן
הלת בבת החום ׳ ושבח לל
האהל ׳ לפי שהאהלים היו
בחוצת המחנה וכל החמונים
עלוני הבחר היו חוצים כביב
האהלים כמו שפירשתי · והיה
בהגדת החלום שחותו הבלול
לחם שעורים שהתהפך היה
מגיע עד לחוצת המחנה חצר
שם האהלים ׳ ולהיות הבלול
שורף בלת והאהלים מבגד
פשתן לת׳ ויבהו ׳ רומה לומר
שחותו בלול היה מבה האהל
ויפול האהל ׳ והיה תבלית
החלום שבזה האופן האהל
כשחר נופל לרבה והבלול
שהיה מושלך לרבה היה משם
ואילך שתהפך למעלה ׳ וזהו
ויבח עד שהאהל ויבהו ויפול ׳
רומה לומר שהפיל הבלול לת
האהל ויהפבהו למעלה ׳ שחז
בפילת האהל יפבב שיהפוך
הבלול למעלה ובפל האהל ׳
ובשחר לל היוצב למעה
שתהפך למעלה שחוח לחם
שעורי ׳ והאהל שהיה למעלה
בשחר נופל לרבה · והמפרשים
פירשו ויהפבהו למעלה לת
האהל ובפל רבה האהל ׳ ומה
שבתבתי הוא יותר נבון ·
והנה שומע החלום ׳ מלחר
רלה המבלה במחנה מדין
ואהליה ׳ ושהיה המבבב חותו
הדע דבר מועט בלול לחם
(יג) שעורים ׳ גזר לומר ופתר
החלום בלחמו לין ולת בלתי
לם תרב נדעון בתן אלהים
בידו לת מדין ולת בל
המחנה ׳ שהיה נדעון דבר
מועט בערך לבתי מדין ׳
והוח היה תמיד מתהפך
בתחבולותיו בל היום ׳ ולחר זה להיות נבור׳ נדעון מפורסם׳
לבלם ׳ ולין בפח שהפתרון היה מפעל החל יתברך בדי
שיזבח בם בני נדעון : ובלבי שהמלחמות הולבים לחל ברבות
הבה לף בה

[יו] וַיֹּקֶם וַיְבָרְכֵם בְּתוֹךְ הַכֵּדִים: [יז] וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מִמֶּנִּי תִרְאוּ וְכֵן תַּעֲשׂוּ וְהִנֵּה אָנֹכִי בָּא בִּקְצֵה הַמַּחֲנֶה וְהָיָה כַּאֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה כֵּן תַּעֲשׂוּן: [יח] וְתָקַעְתִּי בַּשֹּׁפָר אֲנִי וְכָל־אֲשֶׁר אִתִּי וּתְקַעְתֶּם גַּם־אַתֶּם סְבִיבוֹת כָּל־הַמַּחֲנֶה וַאֲמַרְתֶּם לַיהוָה וּלְגִדְעוֹן: [יט] וַיָּבֹא גִדְעוֹן וּמֵאָה אִישׁ אֲשֶׁר־אִתּוֹ בִּקְצֵה הַמַּחֲנֶה רֹאשׁ הָאַשְׁמֹרֶת הַתִּיכוֹנָה אַךְ הֵקִימוּ אֶת־הַשֹּׁמְרִים וַיִּתְקְעוּ בַּשֹּׁפָרוֹת וַנֹּפֶץ אֲשֶׁר בְּיָדָם: [כ] וַיִּתְקְעוּ שְׁלֹשֶׁת הָרָאשִׁים בַּשֹּׁפָרוֹת וַיְשַׁבְּרוּ הַכַּדִּים וַיַּחֲזִקוּ בִּיד־שְׂמֹאלָם בַּלַּפִּדִים וּבִיד־יְמִינָם הַשֹּׁפָרוֹת לִתְקֹעַ וַיִּקְרְאוּ חֶרֶב לַיהוָה וּלְגִדְעוֹן: [כא] וַיַּעַמְדוּ אִישׁ תַּחְתָּיו סָבִיב לַמַּחֲנֶה וַיָּרָץ כָּל־הַמַּחֲנֶה וַיָּרִיעוּ וַיָּנֻסוּ: [כב] וַיִּתְקְעוּ שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת הַשֹּׁפָרוֹת וַיָּשֶׂם יְהוָה אֶת־חֶרֶב אִישׁ בְּרֵעֵהוּ וּבְכָל־הַמַּחֲנֶה וַיָּנָס הַמַּחֲנֶה עַד־בֵּית הַשִּׁטָּה צְרֹרָתָה עַד־שְׂפַת־אָבֵל מְחוֹלָה עַל־טַבָּת: [כג] וַיִּצָּעֵק אִישׁ יִשְׂרָאֵל מִנַּפְתָּלִי וּמִן־כָּל־מְנַשֶּׁה וַיִּרְדְּפוּ אַחֲרֵי מִדְיָן: [כד] וּמַלְאָכִים שָׁלַח גִּדְעוֹן בְּכָל־הַר אֶפְרַיִם לֵאמֹר רְדוּ לִקְרַאת מִדְיָן וְלִכְדוּ לָהֶם אֶת־הַמַּיִם עַד בֵּית בָּרָה וְאֶת־הַיַּרְדֵּן וַיִּצָּעֵק כָּל־אִישׁ אֶפְרַיִם וַיִּלְכְּדוּ אֶת־הַמַּיִם עַד בֵּית בָּרָה וְאֶת־הַיַּרְדֵּן: [כה] וַיִּלְכְּדוּ שְׁנֵי־שָׂרֵי מִדְיָן אֶת־עֹרֵב וְאֶת־זְאֵב וַיַּהַרְגוּ אֶת־עֹרֵב בְּצוּר־עֹרֵב וְאֶת־זְאֵב הָרְגוּ בְּיֶקֶב־זְאֵב וַיִּרְדְּפוּ אֶל־מִדְיָן וְרֹאשׁ־עֹרֵב וְזְאֵב הֵבִיאוּ אֶל־גִּדְעוֹן מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן:

ח

[א] וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אִישׁ אֶפְרַיִם מַה־הַדָּבָר הַזֶּה עָשִׂיתָ לָּנוּ לְבִלְתִּי קְרֹאתָ לָּנוּ כִּי

(טו) החלום והפתרון, וזש"ה כשמוע גדעון את מספר החלום ואת שברו, רומה לומר הגדת החלום ופתרונו, וגו' תומר אל, יפל לפניו, ואל פתרון החלום לא היה בהשגחה לבד כי גם בהשגחה נכ', והיה כדי לתת גבורת לב לגדעון, והודיעה בזה השלה השליטי:

(יו) ויחץ את שלש מאות האיש וגו'. זכר גדעון עשה תחבולה נפלאה לאותה המלחמה, והיא בכללה כשאה דברים. הא' היות המלחמ' בלילה כדי שהאויבים לא יראו ולא ידעו במיעוט העם. השני שיפסק לשלשה ראשים בתוכן שיחשבו האויבים שהם עמים רבים ומתחלפים, וזה עשה לקרה' עם המלכי' בראשית כ"ג * ויקם עליהם בלילה. הג' השליטי שבתן שופרות ביד כל איש כדי שבתרועתם יבהלו האויבים בחשבם שהם עם רב. הרביעי שמה שיולבו לפידים בכל יד לפיל לחד, כי זה ממה שיגיל לחשוב בראותם הלפידים שבל לפיד יבא בתוך מחה חיל ויחשבום ליותר רבים. והלמ' תחרו שעשה זה לזכור זכות יום מתן תורה. החמשי שמה שיוליכו הכדים והם לחשר כשהרו מהעם לחשר שב, אחין כפף שיכוחו בתוכם כדים לשמור מים ולשתות, ומה שיוליכום כדי שיוליכו בתוכם הלפידים בסתרים ולא יתראו כי אם בשעת פתיחו, ויש לומר החויבים, כי ירחו החוצים ההם בחשון לילה וחפלה דבר מוכלח, ולזה אמר ולפידים בתוך הכדים. השני שמה להם שיחרו כלם לה' ולגדעון, רומה לומר שהיה שם דבר נפיי שהחליטים הוא בעזרם ובכר לכוזי והוא חרב גדעון המוזע בחלום, והיה לה הזמה שמו עם הה' חלה בעבור החלום שמעו, כדי שבחשר ישמעו שם גדעון לא יחשר בהם רוח ויחרדו כפשר בוכרם החלום: ושכר שבא גדעון ומחה היא חשר חתו רחה החשובה החיכונ', וזה בלי ספק היה גם כן מהתחבולה הכחוחה, לפי שהשמוע' הרחשונה היו עדין רוב העם בעורים ובשומע מוחזיהם, ובחליטית שהיו קרובה לבקר רבים מהעם בבר הקיצו מחנת, ולבן בחר להיות ברחש החשמור' החלישית החיכונה, ואחו בל לחם יען וכרמם, וזש"ה לך הקם הקיצו את העמי', רומה לומר שבחשר הגיע גדעון

הכה [כמו שוכרו קול] לקח מזה שבי עדים רומה לומר החלום והפתרון, וזש"ה כשמוע גדעון את מספר החלום ואת שברו, רומה לומר הגדת החלום ופתרונו, וגו תומר אל, יפל לפניו, ואל פתרון החלום לא היה בהשגחה לבד כי גם בהשגחה נכ', והיה כדי לתת גבורת לב לגדעון, והודיעה בזה השלה השליטי:

(יו) ויחץ את שלש מאות האיש וגו'. זכר גדעון עשה תחבולה נפלאה לאותה המלחמה, והיא בכללה כשאה דברים. הא' היות המלחמ' בלילה כדי שהאויבים לא יראו ולא ידעו במיעוט העם. השני שיפסק לשלשה ראשים בתוכן שיחשבו האויבים שהם עמים רבים ומתחלפים, וזה עשה לקרה' עם המלכי' בראשית כ"ג * ויקם עליהם בלילה. הג' השליטי שבתן שופרות ביד כל איש כדי שבתרועתם יבהלו האויבים בחשבם שהם עם רב. הרביעי שמה שיולבו לפידים בכל יד לפיל לחד, כי זה ממה שיגיל לחשוב בראותם הלפידים שבל לפיד יבא בתוך מחה חיל ויחשבום ליותר רבים. והלמ' תחרו שעשה זה לזכור זכות יום מתן תורה. החמשי שמה שיוליכו הכדים והם לחשר כשהרו מהעם לחשר שב, אחין כפף שיכוחו בתוכם כדים לשמור מים ולשתות, ומה שיוליכום כדי שיוליכו בתוכם הלפידים בסתרים ולא יתראו כי אם בשעת פתיחו, ויש לומר החויבים, כי ירחו החוצים ההם בחשון לילה וחפלה דבר מוכלח, ולזה אמר ולפידים בתוך הכדים. השני שמה להם שיחרו כלם לה' ולגדעון, רומה לומר שהיה שם דבר נפיי שהחליטים הוא בעזרם ובכר לכוזי והוא חרב גדעון המוזע בחלום, והיה לה הזמה שמו עם הה' חלה בעבור החלום שמעו, כדי שבחשר ישמעו שם גדעון לא יחשר בהם רוח ויחרדו כפשר בוכרם החלום: ושכר שבא גדעון ומחה היא חשר חתו רחה החשובה החיכונ', וזה בלי ספק היה גם כן מהתחבולה הכחוחה, לפי שהשמוע' הרחשונה היו עדין רוב העם בעורים ובשומע מוחזיהם, ובחליטית שהיו קרובה לבקר רבים מהעם בבר הקיצו מחנת, ולבן בחר להיות ברחש החשמור' החלישית החיכונה, ואחו בל לחם יען וכרמם, וזש"ה לך הקם הקיצו את העמי', רומה לומר שבחשר הגיע גדעון

(יח) ותקעתי בשופר אני וכל אשר אתי. ותקעתם גם אתם סביבות כל המחנה ואמרתם לה' ולגדעון. ולא כתב עמדו איש תחתיו במקומו ולא התנועעו משם, ואז היה הבלבול גדול במחנה מדין וירץ כל העם ויבוכו. ואחר זה תקעו שלש מאות שופרות ושברו האויבים שהיה עם רב עליהם ויאמר ה' חרב איש ביד רעהו, ובחשר רחוק מהם בורחים בחפץ היה כפחלי ומחשר ומכל מבחה וירדפו אחרי מדין: וזכר גדעון אחת מלחמות בכל הר אפרים, לפי היה זה אחר אשר בבו האויבים, ובבן אמר בשליחותם רדו לקראת מדין ובבדו להם את המים, רומה לומר שיקחו המעברות אשר יוכלו לעבור את הירדן: וזכר מהלחת בני אפרים אשר אמרו מדין והרגו בחוקם המקומות שבקרבו בשמם, והביאו את ראשיהם אל גדעון להרחות לפניו בגבורתם:

(ח) ועם כל ההלחה הזחת שהיה להם בלבבית אחרי מדין לא בחה לעתם, אבל התלוננו בגדו ויאמרו מה הדבר הזה אשר עשית לבו לבלתי קרחת לבו כי הלבת להלחם במדין, רומה לומר הבה הקריחה אשר היתה אחרי המלחמה אשר קרחת אותנו לרדוף, בלו לא היינו לבחנו רחויים לחוקף המלחמ' כי אם לרדוף המנוסים, וזה אשר לבו בלי בזיון וקלס, וזה מה זחת אשר לבו, רומה לומר קלון מתמיד ובחפה רומה לבלתי קרחת לבו בחשר בחת להלחם במדין וקרחת לחם לרדוף, ואל זה הריבו אותו בחזקה, והותרה האחלה הרביעית:

(ט) וזכר גדעון דבר על לבם ואמר מה עשיתי עתה, רומה לומר תשבתי לעשות גבורה ואתקרל על שמי ואתה ברחתי מה אשיתים הבה מה אשיתי אתה היו טוב עולות לפרים מבציר לבציר, לפי שבני לפרים לבדו הזהרים וגדעון ואמו בלחם במחבה שהם הבחורים, ומה יכולתי

(כ) בפרט, והוא אשבת הרחשים (חשר הם רחשים למלה היו) תקעו ברחשונה הרחשים ההם ויאמרו הבלים ויחזיקו כיד אחלם בלפידים ויקראו (כא) קרב לה' ולגדעון, ולא הלבו כלם לחבל עמדו היו תחתיו במקומו ולא התנועעו משם, ואז היה הבלבול גדול במחנה מדין וירץ כל העם ויבוכו. ואחר זה תקעו שלש מאות (כב) שופרות ושברו האויבים שהיה עם רב עליהם ויאמר ה' חרב איש ביד רעהו, ובחשר (כג) רחוק מהם בורחים בחפץ היה כפחלי ומחשר ומכל מבחה וירדפו אחרי מדין: וזכר (כד) גדעון אחת מלחמות בכל הר אפרים, לפי היה זה אחר אשר בבו האויבים, ובבן אמר בשליחותם רדו לקראת מדין ובבדו להם את המים, רומה לומר שיקחו המעברות אשר יוכלו לעבור את הירדן: וזכר מהלחת (כה) בני אפרים אשר אמרו מדין והרגו בחוקם המקומות שבקרבו בשמם, והביאו את ראשיהם אל גדעון להרחות לפניו בגבורתם:

ח

(א) ועם כל ההלחה הזחת שהיה להם בלבבית אחרי מדין לא בחה לעתם, אבל התלוננו בגדו ויאמרו מה הדבר הזה אשר עשית לבו לבלתי קרחת לבו כי הלבת להלחם במדין, רומה לומר הבה הקריחה אשר היתה אחרי המלחמה אשר קרחת אותנו לרדוף, בלו לא היינו לבחנו רחויים לחוקף המלחמ' כי אם לרדוף המנוסים, וזה אשר לבו בלי בזיון וקלס, וזה מה זחת אשר לבו, רומה לומר קלון מתמיד ובחפה רומה לבלתי קרחת לבו בחשר בחת להלחם במדין וקרחת לחם לרדוף, ואל זה הריבו אותו בחזקה, והותרה האחלה הרביעית:

(ב) וזכר גדעון דבר על לבם ואמר מה עשיתי עתה, רומה לומר תשבתי לעשות גבורה ואתקרל על שמי ואתה ברחתי מה אשיתים הבה מה אשיתי אתה היו טוב עולות לפרים מבציר לבציר, לפי שבני לפרים לבדו הזהרים וגדעון ואמו בלחם במחבה שהם הבחורים, ומה יכולתי

(ג)

שופטים ח

יכולתי לעשות ככם כמעט הגדול שעשיתם. [וכפר שבתה לעתה בזה] וזאת רפתה רוחם, רוצה לומר רפתה רוח הכעס מהם היה להם עתה:

(ג) ויבא גדעון הירדנה וגו'. זכר שבח גדעון הירדנה שהיו נכנעות קונים הרבה ושלכן בקרן שור מכות, על * התחלת נשואת עורו שפירושו קונים, ויעד להעניש, כדם ליום ט' סיון שעמהם יהודי בשדה כך כתב ללק ז"ל. ולאחכם ליתה לה שעניינם גדעון מיד ושם עבדם תכלי שם ילכוד המלכי', הוא לשלי כדי שלא תתעכב תשוב המלחמה, כי בהיותו מוצדק שהם ליכרם בשוטי הקונים יפנע הרודים, מלכרי המלכים והם בתוך זה יכרתו לכפדם, ולולי גם בתוך הזמן הזה כתקבצו עליהם עמים רבים ויצוכו להלחם בגדעון, ולזה אמר בתת ה' זבח ובלמונע בידי, רוצה לומר כלשר לגליים לברוח הנה ליכר לתכם, ויהיה לא המלחמ' הזה מוכח זמן, כלומר בהצלימי עכין המלחמ' לשר לכי לא נה לחזוב עליכם, ולהיו תכלי לא לא יתכם בידו לא יעניכם: וזכר שעלה (ד) משם את פכולל ושלחרו לו כלכרי תכלי מכות, ולפי שהצי פכולל בעתו במנדל לשר היה להם בתוך העיר אמר להיהם גדעון כי בשובו (ה) מהמלחמה יתון את המנדל לשר הם נושרים בו, ולא התחמה גדעון, לכל הוא ולצא מלות לכצו רדפו כמהירות רב ומלאו המלכים שהקיפו אליה, כל הכותרים (ו) וכורים מהמלחמה והיו כחמשה עשר ללף, כי כל שלר המחנה כפלו לפי חרב שהיו מלא ועשרים ללף שולף קרב מלבד עוד החלושים והקטנים לשר במחנה, כי לין מחנה שלא יהיה בו חלושים וזקני, ובנים ובערים: וזכר שעלה גדעון דרך (ז) האבוני בהלים, רוצה לומר שהיו שם להלים ועלה להם כדי לחקור ולדעת מקום המלכים ותחנותם ומשם הלך עליהם. וזכר שהכה את המחנה בהיותו בטח ובלבד שלא יחשבו המלכים. וכרחה זה גם (יב) עשתה גדעון בלילה, כי לוך ילך ליום להלחם בשנא מלא לים לשר היו לתו עם חמשה עשר ללף לים? ולם היה ביום לא יאמר הכתוב והמחנ' היה בטח, ולזה אמר ויאב (יג) גדעון מן המלחמה מלמעלה החרס, ולילו קודם שזרחה החמ' בעוד השמש כרחה נגוה כהברי לקי זל וכמו שתי, לכל פירושו בעלות השמש בנקר, כי גדעון דרך לחריהם ובלחם עמהם בלילה ובבקר בעלות השמש שב מהמלחמ', וזהו מלמעלה החרס בעלות השמש, שקרם הוא השמש * התולה לקדם ולא יזרח: ליום ט' ז' ומבר

(ג) וַיָּבֹא גִדְעוֹן הַיַּרְדְּנָה וְנֹ׳. זָכַר שֶׁבַח גִּדְעוֹן הַיַּרְדְּנָה כִּרְדִפָּה לְתַרְבִּי שֶׁבִּי מִלְּבֵי מִדְיָן לְצֹרֶךְ בִּרְכוֹ מֵהַמִּלְחָמָה, וְזִמְּרוֹ לְשִׁבְחוֹ (ד) כְּכוֹת שֶׁהֵם הָיוּ מְכַבֵּי יִשְׂרָאֵל שִׁיהְיוּ לָהֶם לְצֹרֶךְ בִּרְכוֹ וְזֶה לְצַתִּי כְּכוֹת • לְתֹּת לְהֶם לְהִיוֹתָם עֵיפִים וְלֵאִים יִתְכַּוֵּן מה * הַלֵּךְ פָּרוּם לְרַעַב לְתֵּלֶךְ וְכֵפֶא נַעֲנֵה תַּצְנִיעַ • וְהַסִּבָּה הַזֹּאת לִהְיוֹתָם עֲדַיִן רוֹדְפִים אֶת לְוַיְכֵיהֶם לְהוֹשִׁיעַ (ה) אֶת יִשְׂרָאֵל כֻּלּוֹ, וְלָכֵן הָיָה מֵהֶרְלוֹי שֶׁבְּהִיוֹתָם בְּלֹתְמִים בְּעָכוּרִם לְהוֹשִׁיעַ אוֹתָנוּ לְפַיְכֵיהֶם לְאָכוֹל וִיפִיקוּ לָהֶם כְּפָשׁ, כִּי הָיוּ עוֹכְרִים אֶת הַיַּרְדֵּן לְתֵרִי זֶבַח וְצַלְמֻנָּע מִלְּבֵי מִדְיָן שֶׁבְּמִלְּטוֹ מֵהַמִּלְחָמָ' נֶעְבְּרוּ דֶּרֶךְ לְרָכִים, לוּ שֶׁהָיוּ לְוֹתָם הַמְּלָכִים עוֹמְדִים שָׁם בְּלֹתֵן מִדְיָן וְלֹא בְּלוּ מֵהַמִּלְחָמָה וְהָלַךְ גִּדְעוֹן לְפָנֵיהֶם (ו) כְּדֵי שֶׁלֹּא יִרְעוּ עוֹד לְכִבְרֵי רְלוּבֵן וְגַד וְלַצִי שֶׁבֶט הַמְּנַשֶּׁה הַיּוֹשֵׁב מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן כְּדִבְרֵי (ז) לְצִי זֶ"ל: וְזָכַר שֶׁלְּצִי כְּכוֹת הַצִּיבוּהוּ הַכָּף זֶבַח וְצַלְמֻנָּע (ח) עַתָּה בְּיָדְךָ, רוֹצֶה לוֹמַר לָמָה תִּתְפָּאֵר שֶׁהוֹשַׁעְתָּנוּ מִכָּף מִדְיָן וְתִצְחַק בְּעָבוּר זֶה לָכֶם לְלָכוֹל, לָכֶם זֶבַח וְצַלְמֻנָּע הֵרְגוּ לְשֶׁתֵּי הַתְּשׁוּעָה גְּמוּרָה בְּמוֹת הַמְּלָכִים? הִנֵּה הֵם קַיָּם עֲדַיִן וְתִקַּח יְכוֹלְתָּ עַם גְּדוֹלִיהֶם לְהַרְגָם לְוֹתָנוּ, וְזֶה כִּי כֹּחַ לְמִכְחָךְ לְוֹתָם כְּלוֹמַר לָמָה כֵּיצַד לְכֶם לְלָכוֹל וְהִנֵּה לֵין לָכוּ תְּשׁוּעָה מוּכְלֶתֶת. (ט) וְלוּ כְּתַב שֶׁלְּהֵיוֹת לְכִבְרֵי מִכְחָם יִרְלִים מִלְּבֵי מִדְיָן פְּקִדּוּ מֹתָת לָכֶם לְרוֹדְפִים לְתַרְיָה', כֵּן יְכוֹלוּ מִכָּה וְיַקְרִימוּם עַל לְכֶר כֹּחָם לְכֶם לְלוֹיְכֵיהֶם בְּהִיוֹתָם רוֹדְפֵי לְוֹתָם הַלֶּכֶם לְהֵרְגָ', וְזֶה לֹא כֵּיצַד הַלֶּכֶם לְלוֹיְכֵיהֶם, וְלָמָה הַכָּף זֶבַח וְצַלְמֻנָּע עַתָּה בְּיָדְךָ עוֹד מֹתָם לְתֵּת לְנִכְחָךְ הַמְּלָכִים כְּנֶגְדָּם לְכֶם? וְזֹאת הִיא תְּעֻכַּת הַכֶּסֶף הַלְּלוּי. וְלָמָה וְלוּ הַכֶּסֶף לְלוּי, וְלָמָה לְתַר וְזֶה כְּכוֹת כְּלוּי כְּלוֹן יְקִיר וְזֶה כְּכוֹת הִיוּ רְכִיסִים לְפִי שֶׁעָזְדוּ לָהֶם רֹאשׁ לְתַר (י) וְזוּחַ לְכֵר בְּעֵד כֻּלָּם: וְגִדְעוֹן הַשִּׁיבָם בְּתֵּת ה' זֶבַח וְצַלְמֻנָּע בְּיָדִי וְדַשְׁתִּי לְת בְּשַׂרְכֶם לְת קוֹלֵי הַמִּדְבָּר וְלְת הַבְּרָקָנִים, רוֹצֶה לוֹמַר כְּלָשֶׁר יִתֵּן ה' כְּיָדִי לְוֹתָם הַמְּלָכִי' לְכָה לְתַכֶם בְּקוֹלֵי עַל בְּשַׂרְכֶם, וְהַבְּרָקָנִים הֵם מִיכֵי קוֹנִים, וְזֶלֶה

(יד) וכתב אלכד נער מאנשי סכות ויחקר לו את שרי סכות ואת זקניה
(טו) העיר וכתבם על ספר שבעים ושבעה זקנים ואלו לקח לתוסי
ויכרס בקוצי ובדרכני, ועשה זה לזקני העיר בלבד לפי שהם
היכוהו הרעם ההיא, כי נדעון לקחם בכלל אנשי הלגן,
והתנוב לא היתה תפע כי הם
מאנשי סכות, ובעבור זה העניש
את האנשי וזקני העיר ולא העם
(יו) וזה פירוש אלכד ויודע בהם את
ומות ג' כה לכתוב סכות, שהוא כמו * וידע
תלקי לבנון לחמי, יאמר כי עם
מה שעשו לזקני רחם על העון
העם מלכתי העיר בלבד, כי
לא העניש כלל כי אם לזקני
בלבד, כי בהם שפך חרון
אפו ומתו שכבה. ות' ותבר
וכי' ג' כג בהון, מלבון * ידוע כולי,
שיכרס בתוסי הקוצים ובדר
נרמיסם. ולפי זה פירש
שהודיע להם פעם ופעמים בהם,
עם הקוצי שהעניש בהם,
ומה שפירשתי לפי הוא היותר
(יז) מתיאב. ותמכס בלכתי סכות ולא
לחר שבתן המגדל והרג את
לכתי העיר, ויקח לשון הרג
והלך לו לחר לפי שיתון את
המגדל בשוכו, וכתב לבנ
שלולי נס יעד להרגם ושלח
כוכר בכתוב. ויותר נכון
הוא מה שפירש רלק וכ',
שלכתי פעולתו כרמותו לכתון
המגדל העוז פני, להלחם בו
ולהפיל את המגדל ולכן הרגם
בחומת מדיכה. ותמכס למה
עשה זה נדעון, הכבה בו
לפי שלכתי סכות ולכתי פנואל
חטאו בשלשה דברים. הלחד
שלח לכו לעזרת ה' בנגודי,
בהיותם במוכים למקום
המלחמה. הנני לפי שלח
קדמום בלחם ובמים בהיותם
עיפים ומלחמות ה' בלחמים,
עליה. השניני לפי שדברו נגד נדעון דברים קשי ומרדו
(טז) ית במלכותו והוא היה במקום מלך, והכתוב לומר ביהושע * כל
לים לחד יעשה לת כיך יומת, הנה מפני שלחת הספות הלחה
רחה להעניסם. וידמה שלח הרג לכתי סוכות לכל יכרס
בקוצים ולכתי פנואל הרג, לפי שעמדו נגדו להפיל המגדל
כמו שזכרתי, והיה נוח לם כן למוד מפורסם לכל ישרלל
שלח יזיקון לעשות עוד כדבר הזה, והותרה נוח השלחה
(יח) החחיות: וכר שלחרי שיכר לכתי סוכות ולכתי פנואל חיך
לחר לזכח ולנלחמם מלכי מדין לפיכה לכתיכם לחר הרגתם
בתבור, ומה היכוהו כמוך כמותם לחד כתוחר בני המלך,
והנה ירחה שלח היתה התחוכה מחין השלחה, וכתב לבנ
שהם לח הכיהו השלחה ושחטו שלחל על תוחרם, ופירש
ללקי לפיכה לכתיכם, לל מה תוחרם ותכוכתם, והוח בלחי
מתיחב בפעם הכתוכים, כי מלת לפיכה לח יכחלהו. וכוכתי
נדעון חת לפיכה לכתיכם, לומר להם שם לח הרגתם חת
לכתיכם להם והיו עתה חייס בידיכם הייתי נותן לתכם
בעדם עור בעד עור, ומה היכו שני דברים. לחד כמוך
כתומה, לל כך תהיה לתך כמו שהיו הם, ולקלקה הוחת בכללה במחת' כמוך
ידי מלין כחשר מתו הם, לל כך תהיה לתך כמותם, עד * כמוני כמוך כעתי
מלכי' ל' כמותם, לל כך תהיה לתך כמותם, עד * כמוני כמוך כעתי

(יט) ויאמרו אל זבח ואל צלמנע אישר הרגתם בתבור ויאמר
כמוכם כן היו לי אחים בני אמי חי יהוה לו
החייתם אותם לא הרגתי אתכם: (כ) ויאמר ליתר בכורו קום חרג אותם
ולא שלף הנער חרבו כי ירא כי עודנו
(כא) נער: ויאמר זבח וצלמנע קום
אתה ופגע בנו כי כאיש גבורתו ויקם
גדעון ויהרג את זבח ואת צלמנע ויקח
(כב) את השהרנים אשר בצואריהם
(כג) גמליהם: ויאמרו איש ישראל אל
גדעון משל בנו גם אתה גם בן בנך גם
בן בנך כי הושעתנו מיד מדין:

כעמך וגו', ובזה התליעולו שהם מתים. והתכר הנשי לחמרו
(יא) מלך. ונדעון הניח (למה שהנלילו ביניהם שהיה לחד
כתוחר בני המלך והנשחר לח היו כל כך יפים) לחני בני
חחי הם, לל כלם היו לחד
ובני חחי שהם הלחים היותר
דומי, ולכך טיפה כבעור כשון
כרוה כלם קודמת לחד היה
לו עמהם וכלם היו יפים
במדרגה לחת, כי כלם בני
חשה לחת היו, ולמה שלחרו
כתוך כתומם (שהם מתים
כבר) הניח מי ה' לו החייתם
לותם לח הרגתי לתכם, ווה
מחלחר מורם שנללת ליפה
הלכנים היל כמו שפירשתי:
(כ) וזכר שלחר ליתר בנו בכורו
קום הרוג לותם, והיה זה
כדי שהנער יתקיל נסורתו
בהריגת שני מלכים שהוא
כבוד נדו, ומימן טוב לעתידו,
והנער לח שלף זכרו כי ירח
ונו', וזה היה לות שלח יהיה
גבור החיל כלכיו ולח יגבר
ידו על מלכים ויועלי לרן,
והמלכים לחמרו לגדעון קום
(כא) לתה ופגע בנו כי כלים
גבורתו, והיתה כוונתם שלין
ליולי שלחלו הנערים חרב
בנופי המלכים, ושניהם
מהנלות שנער קשן יהרגם
ולח ילדם פחות, כי לם שר
הנבל רחה העם, שהקלין
הוח הרחוי שיהרוג המלכים
מנכבדים כהם, וזהו קום
לתה ופגע בנו כי כלים
גבורתו, ירמוז לעומם שהם
מלכים גדולים והיה רחוי
שנכה תהיה הנצורה שתעשה בהם על ידי גדול המלחמה.
והמפרשים פירשו כי כלים גבורתו, שנדעתן להיותו לים
גבור יהיה גבורתו רבה להמית, יחד מה שלח יהיה הנער בן י'
כי לינו הנון מלד שנותיו וכחו לזה עדין: וזכר מביכות לב
גדעון שלח לקח מכל שלל המלחמה כי הם השהרוני, חשר
במדרי גמליהם, והם היו כלי זין ים מלד העשוי כדי להניל
מוחרי הגמלים חשר לח יכוש הסוים, והיו כעשים מוכב
במלחמה מפוחתת יפה מלד, כמו שעוד היום עושים מלכי
חרן ורוכבים למוחרי המוסים כלי זין מכחיל וכחצת:
(כב) ויאמרו איש ישרחל חל גדעון וגו', עד ויכבע מדין לפני
בני ישרחל. לפי שהמלכות והמשלה משכה
שתהיה במשפחתה, (כמו שהעניין במלכים שיהיו ביניהם לת
המלכות) ומתכה שיקנה הלחם לותה מכת מעשיו וגבורתו
חם יניל לת הלרן מידי לוחביה, והיה המכהב בשופטי ישרחל
להמשילם כפי גבורותיהם לת בירושה, לכן לחרו ישרחל שעם
היות שלין המשלה כי חם כפי המעשים (לפי שגבורת נדעון
והמלחתו היתה כל כך) הם היו חפלים שתתיחד לחלף דור
עם היות שבניו לת יהיו גבורים ומושיעים כמוהו, וזה מזוע
בנו חם לתה חם כנך בן בנך מדוע חל דור לין שהושפו וכו
מלכיהו, ולחרו כנך ובן בנך עם היות לו שבעים בנים
לרמוז לניתר בבורו, כי חלך המשלה בבן הגדו' מלחיו תר ד'

(כג) והוא הזיב לא ימשול אני בכם ולא ימשול בני בכם ה' הוא ימשול בכם׃ לא כי המלכו' והמשלה היו נחות לגיא מבני לדם, כי איך ימשול בפדיקים וטובים ממנו? ואיך ימשול ומקר ימות? לכל תלות לגזית כי הוא לגלקי החלקים הי וקייס הוא: והכה נכתב הפסוק הזה להודיענו רשעת בני ישראל שחמרו לגדעון משול בנו גם אתה גם בנך ובנו', ועוד מעט הרגו כל בניו לפי חרב והמליכו את אבימלך בן לפחה, וגם כי לקחי מותו שבאחר יותם בן גדעון לא הקימוהו עליהם למושל, והוא ממה שיורה שבאשם כזכו לו. והודיענו עוד הפסוק הזה דבר שני, והוא שהיה גדעון נביא לה' ובחרי קולין אלו היה בהם רוח הקדש, ולכן אמר לא ימשול אני בכם ולא ימשול בני בכם, כי כן היה שהוא מת ואחריו לא מצא יתר בכורו: וזכר

(כד) וגם לא שאר בניו: וזכר שנאלו מהם שיקנו לעיני כיס כזה אלנו, לכל שכל אחד מישראל מהשלל אשר נקח יתן לו כזה זהב לחד, והודיע הפסוק שהיו בשלל כזמים רבים, לפי שהמדיינים אשר נרדפיו ישמעאלי' הם, כמ"ש ביוסף * וימכרו את יוסף לישמעאלי', ואמר * והמדינים מכרו אותו אל מצרים, שהמדינים והישמעאלים היו כלם גוי אחד. ואי אתי שהיו הערבים אוכלי לחלים שעברו בהם בדרכם לחרי מדין והרגום, ומהם לקחו

(כה) כזמי הזהב הרבה: וזכר שהזמים ההם היה מצלם חלק ובגד מלות זהב לכל מתכשיטי המלכים שלבד גדעון שלקחם לעצמו, כי לגיו היו רחוים כפי הדין. והנה שלל גדעון זה ליתי ישראל כפי מה שחשוב לו לחמדתו, כי לגיו היה רומה היה לוקח מכל השלל החלק הרחוי לשר הצבא על פי המספר, לכל לפי שהם אמרו לו משול בנו גם אתה גם בנך גם כן בנך כי הושעתנו מכף מדין והוא הזיכם לכריס טוב', רצה שיקבו כל אחד כזה זהב להיותו המשובר לו

(כו) הנה, ולעשות ממנו אפוד (והיא תגורה או מלבוש והב) שילבוש לכבודו ולשת מעלתו ויגע לותו בעירו לזכר תשועתיו, כי היה לותו הלבוש מצומי הזהב אשר לקחו

במלחמ' אשר נתן ה' בידו את מלכי מדין, וגם כדי שלא תעבוד מפי זרעו אישראל כדרו ושלמו להיות נדעון ובניו מושלים עליהם, ולכן עשה הלבוש יורה על המשלה עתידי מלכי הזהב ההולך על הפה, וזכר למה שדברו בני ישראל בפיהם. ולבלבן כתב שעשה זה לזכר הגם שהפליל הקלף לעשות עמו. ולמכם מה שאחר ויזכו כל ישראל לחריו לחיו כימי נדעון ולא שעשה נדעון החפוד לעבוד עי (קלילה לו מעשות כדבר הזה) לכל הוא עשהו לזכרון תשועותיו ולדברי ישראל עליו ובפלחות הלל ית', ולחרי מותו לקחו ישראל הדבר והעתיקוהו לבמוכה לחדת רעה ויזכו לחר עי עם לותו החפוד. וזכר הכתוב שבאשר נדעון שהיה עושה זכר לישראל ימשילו תמיד את בניו, בזכרם מה שבלבו ובדרו לו בחלטות לותו החפוד שעשה לבימין, הנה היה בהפך שבאשר לחריו חלף עי, ובעבור זה היה לנדעון ולבניו למוקש, כי נהרגו כלם על לכן לחד כמו שיזכו ובעבור בלותו חלף, והי' לכל מלאת נדעון שלא שם בשחזו בלקים וחשב בלותו דרך להמשיל בניו ומחנו כמשך מה שמשך, ועליו לחמר הבניח * תרום ידמי', יג הנכר לחר יבעט בלשם וזש בשר זרועו ומה' יסור לבבו, והזקרה השלשה השזית עם מה שלמרתי:

(כז) ויכנע מדין לפני בני ישראל וגו', עד סוף הפרשה. זכר שבהיות תשועת גדעון כל רבה לא יכלו המדיני' לשוב עוד ותשקט הלרן לרבעי' שנה, ושם ימנו מהתלחם השעבוד. ובפר הכתוב שנדעון לא היה הולך בלרן לשפוט את ישראל אבל שב לביתו וירד מבוחר כי טוב, והנה ירמוז עוד בשובו לביתו שבלו המלחמות והיה שקט בביתו ושקן, ועם היותו בביתו הנה בעה לבנו לחרי כמים רבות, על שהיו לו שבעים בניס יולאי ירכו, ופלגש גם היה ילדה לו בן כי כל זה היו ילדות וכרים, וקרלהו לבנו אבימלך לרמז שהוא יהיה מלך לחרי כן. ועם זה זכר שחת נדעון בשיבה טובה, לל קודם שבלו ימי הרעה מהרג בניו, ולל זכר הכתוב בשבח את ישראל, כי לל בתעבם בזה כמו שלמרתי בהקדמת זה הספר:

פרשה ששית בעניני בני גדעון שבהרגו ועבין לבימלך שבשתרר, ודברי יותם ומשלו, ומלחמת לבימלך עם בעלי שבם על מותו. ותלבתה ויהי כחשר מת נדעון, עד ויוכיחו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה', והנה רלינו לבחול בפרשה הזחת שם שלשת:

השאלה הראשונה בדברי יותם, למה המשיל הדבר בזית ובתלה, ונפן ובתלד ולל זכר עניש לחריהם? כי עם היות שזכרו המפרשים שחולי המשיל גם כן בעני לחריהם הנה הכתוב לל זכרו, וגם רלוי שבדע למה התקיל בזית ולשה התלבה והניח הגפן בחקרובה? הלם היה זה במקרה לו לתכלית מה? ולמה בזית לחר מלכה עליהם ובתלה, ובנפן לחר לכי לת מלכ' עליהם? והוכיח לבי:

השאלה השנית בתשובה הכוללת שחמרו כלם העניש היו לומרי, שיחליהם על למה לחמרו בתשובת, שיחלו לת תשובתם,

את תבואתם, והנם עם המלכה לא תחדל התבואה, וגם למה תמרו כלם והלכתי לבוא על העניים? והיה רלוי שיאמרו והלכתי למלוך על העניים לא לבוא:

השאלה השלישית במה שיקד תבואתם והוא, למה לחמה הזית לבד כי יכבדו לקנים ולכבשים, והתאנה לא לחמה שמתה ולא כבוד ולא לחמי לקנין, ולא לאכזיס? לכל לחמה כתם התקדתי את תתקי ואת תבואתי הטובה, והזית והגפן לא לחמו תבואתי הטובה:

השאלה הרביעית בעבין החטר והוא, למה לא התבטל מלמלוך כאשר עשו שאר העניים? וגם למה לא דבר בתבואתו כמו שעשו הם? וגם מה ענין כתו וחכו כפלי והנה חין לו כלי? וגם למה לחמר ותאכל את זרזי הלבנון? והיה רלוי שיאמר ויאכל את כל העניש ולא יזכור בפרט התרזים:

השאלה החמשית במשל שהניח שבתו בו דברים בכפלים וגם שהיו דומה למשל, שם ההבעל כמה שאמר לשמוה שם בחמת ובתמים עשיתם ותמליכו את אבימלך והם שמחם עשיתם עם ירובעל ועם ביתו, ואחר כן אמר והם בחמת ובתמים עשיתם עם ירובעל ועם ביתו, ותמהם שהיו המשל דומה למשל הוא למה שזכר מה שעשו לבית אבי אבין וזה לו זכר ועניין במשל, וגם מה ענין תפת גם מבעלי שכם שתאכל את אבימלך והם אבי דומה למשל?

השאלה הששית בדברי נעל בן עבד מי אבימלך ומי שכם כי נעבדנו, שמלך אחד יורה שהיה מבבד ועזר לבעלי שכם ומלך אחד הוא מנדפס בלחמו ומי שכם, וגם בלחמו וזכול בקידו, אם היה זכול בקיל אבימלך ונדפו אין היה בעיר והוא גרש מחבה את בעל? ואין לו הרגוהו אבעי שכם אחר היותו עם אבימלך? ומה ענין עבדו את אבעי חמור אבי שכם? וכבר את חמור אבי יעקב אבינו עה שניש רבות קודם לזה, והנני מפרש אפבוקים באופן יותרו השאלות כלם:

(לג) **והנה כאשר** את גדעון [ג] **וַיְהִי כַּאֲשֶׁר** מֵת גִּדְעוֹן **וַיָּשׁוּבוּ** בְּנֵי יִשְׂרָאֵל **וַיִּזְנוּ** אַחֲרֵי הַבְּעָלִים **וַיָּשִׂימוּ** [ד] לָהֶם בַּעַל בְּרִית לֵאלֹהִים: **וְלֹא זָכְרוּ** בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם הַמַּצִּיל אוֹתָם מִכַּף כָּל־אוֹיְבֵיהֶם מִסָּבִיב: [ה] **וְלֹא־עָשׂוּ** חֶסֶד עִם־בֵּית יְרֻבַּעַל גִּדְעוֹן כְּכָל־הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה עִם־יִשְׂרָאֵל:

ט

[א] **וַיֵּלֶךְ** אֲבִימֶלֶךְ בֶּן־יְרֻבַּעַל **שְׁכֶמָה** אֶל־אֲחֵי אִמּוֹ **וַיְדַבֵּר** אֲלֵיהֶם **וְאֶל־כָּל־** [ב] מִשְׁפַּחַת בֵּית־אֲבִי אִמּוֹ לֵאמֹר: **דַּבְּרוּ־** נָא בְּאָזְנֵי כָּל־בַּעֲלֵי שְׁכֶם מַה־טּוֹב לָכֶם **הֲמָשְׁל** בָּכֶם שִׁבְעִים אִישׁ כָּל בְּנֵי יְרֻבַּעַל אִם־מָשׁל בָּכֶם אִישׁ אֶחָד **וּזְכַרְתֶּם** כִּי־עַצְמְכֶם וּבְשַׂרְכֶם אָנִי: [ג] **וַיְדַבְּרוּ** אֲחֵי־אִמּוֹ עָלָיו בְּאָזְנֵי כָּל־בַּעֲלֵי שְׁכֶם אֶת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה **וַיֵּט** לִבָּם אַחֲרֵי אֲבִימֶלֶךְ כִּי אָמְרוּ אָחִינוּ הוּא: [ד] **וַיִּתְּנוּ־לוֹ** שִׁבְעִים כֶּסֶף מִבֵּית בַּעַל בְּרִית **וַיִּשְׂכֹּר** בָּהֶם אֲבִימֶלֶךְ אֲנָשִׁים רֵיקִים **וּפֹחֲזִים** **וַיֵּלְכוּ** אַחֲרָיו: [ה] **וַיָּבֹא** בֵּית־אָבִיו **עָפְרָתָה** **וַיַּהַרֹג** אֶת־אֶחָיו בְּנֵי יְרֻבַּעַל שִׁבְעִים אִישׁ עַל־אֶבֶן אֶחָת **וַיִּוָּתֵר** יוֹתָם בֶּן־יְרֻבַּעַל הַקָּטֹן כִּי נֶחְבָּא: [ו] **וַיֵּאָסְפוּ** כָּל־בַּעֲלֵי שְׁכֶם וְכָל־בֵּית מִלּוֹא **וַיֵּלְכוּ**

(ג) **ויהי כאשר** מת גדעון וגו', זכר שלקרי מות גדעון מיד שבו ישראל ויזנו לקרי הבעלים וישימו להם בעל ברית לאלקים, וכתב לשי זה שכך היה שם אותו בעל. ולקשוב שישראל זכו לחרי הבעלים לכל לא עזבו את ה' כי היו עובדים את הבעל, לאשר היותו לחמעי כיכם וכן הש"י לזורלת השפע והרווחיות, ולזה לחר ויישימו להם בעל ברית לאלקים, לל שיהו להם בעל לחד שהיה אלקם כי שהיו המה עובדים את האלקים ועובדים אותו הבעל, כלומר היו האל יקבר, והבעל שהיה קברי, שותפי, בעלות ואלהי בעלי ברית. וזכר שעם היות שבימי גדעון קבלו ישראל תשובה וקבל גדול מהאל ית', ומגדעון גם כן (כמו שאמרו הלומחים מרב לה' ולגדעון) הנה ישראל לל זכרו את ה' לאלקיהם המיטיל אותם מיד כל אויביהם ונומר, ונם לל זכרו מבל גדעון ולל עזו עם בניו, ככל הטובה לשר עשה עם ישראל, ורמז בזה שעם היות שאמרו לו עזול בנו גם אתה גם בנך גם בן בנך, הנה לל עזו כן כי הרגו לחרי כן את כל בניו:

(ד) **ובפר** אין היה זה והוא שהלך לבימלך לבל שכם ודבר עם אחי אמו לחר שהיה בעלם כי שמו היתה מבישים, ולבן מלחתו לל שחבבו האחים שהוא יותר קרוב לבעלי שכם: וחזר (ג) שבשו לחריו כל בעלי שכם, לל מפלת לבין (מהבדר שעזו לו בעבין המשלה) כי לם מפלת שמו, וזהו כי אמרו לחיבו הוא/ושבתבו לו שבעים (ד) משקלי בסף מבית הבעל ויבבר בהם לבבים ריקים ופוחזים/וביל בית לבין שהיו שם לחיו כלם, ואולי היו בקבים להתחבל על לבינם, או כדי לבבר המשלה עם מי תהיה, ולבימלך בח על הבית והדר לת שבעים היש ויותר יותם, ולין הבוונה שהדבר שבעים מלבד יותם כי הם בלם היו שבעי, לל עוד, לבל רלה שבותר יותם מהבם, השבעים, ושלל בשלר להיותו מרך עליו בהיותו בער כי לם לפי שבהפל/ומזה יתבאר רוב לבבי שבם שבתבו לבבימלך שבעים בסף בחבבו בני גדעון לבשדו על הרינתם (ה) כמו שעשה, ומיד לחרי זה בלבלו בל בעלי שבם ובית מלוח ויתליבו לת לבימלך במבום החלון המובב לבר בשבם, שהיה מבום מובן להתבנן שם לבבי בבים, ושה שרלוי שידע הוח, בי עם היות שלחר בלן ויתליבו לת לבימלך הנה לפי החמת לל היה מלך ולל מבלוהו עם מלבי ישראל, והבתוב לחר * ויבר לבימלך על ישראל, בי היה עניבו משלה ושררה במוך בל לל מלבות, ווה בי החלבות לל תלחר בעפם ושמת בי שם בלחר יהיה שם משיחה, והמלך הרלשון שנמשח בישראל היה שחול, לבל בלחר בלן ובבפר שופטים בלו מלך על בל ההעברה לבל שופט שופר ושופל:

(ו) ויגידו ליותם וילך ויעמוד וגו׳ · זכר שבחזר שמע יותם בן נדעון הקטן שבעלי שכם לא די להם שלח כתעלמו עלי לבקוש בקשת לקיו לחזר הרג , לכל גם המליכוהו עליהם , הלך ויעמוד בהר , להיותו מקום מוכן לדבר עליו דברי תורה ושמעם שמעו ישרחל הנרכם והקללה , ולחר שיזמינו אליו בעלי שכם , ולא לחזר לחבי שכם , כי אם בעלי שכם , לומר כי אם בעיניהם לחובי העיר , ושיהיה שכרם אם ישמעוהו שישמע אליהם לבקים , ורמז בזה שעוד מעט יקראו לו לבקים ויבעקו אליו מחבימלך כחזר הוא יותם היה לו קורח ודעץ ממנו : ויחל משלו וילחר הלוך הלכו העבים למשוח עליהם מלך , וכתב רבי אזכר הזית משל לעתניחל בן קנז שבח משבע יהודה שבחת׳ עליו * זית רענן יפה פרי תואר , והביח התחכה רמז לחכורה הנביחה , ולזה לחר לה חת מתקי שהוח לבוש כהבורים , ואזכר הגפן רמז לנדעון שהיה משבע יוסף , בראשי׳ מט׳ * בן פורת יוסף בן פורת ועומר , ומתרגמינן כגופן דכניש על עינח דמיח · ויקשה לזה כי עתניחל והבורה ונדעון לח שחלו מהם ישרחל שימלכו עליהם , ולח לחמרו הם שלח ירלו במחשבה כהרבי המשל , חבל בפעל משלו בישרחל , ולחשוב לחי שהם והמלכות רלוי שתתן בעבם כיוון לומ׳ במשלו שהמחשבה ובהחלטת מחשבת רס , כי היחס הוח הרלוי לחלוקה ולמחשבה , ושכחזר לח ימלח לחדם שכבד ומיוחס למשול רלוי שיבחרו בחדם עשיר , כי עם היות שעשרו בידו ולח יועיל ממנו לחקרים , חין בפף שמבי עשרו הוח הרלוי למלוכה , ולמ״ש * ובביתי חין לחם ודין שחלה לח תשימוני קנין עם , ושכחזר לח ימלח לחדם שכבד בשבעו ולח נ״ב לחדם עשיר רלוי שיבחרו בחיש המשחת והמקבל כל לחדם בשכר פנים יפות מפלת מדותיו , חם הוח טוב ומטיב במוננו , כי הנה העם רלוי שימשך חו לחריו , ולבן הניח רחשונה הזית שהוח משל לחיש השבבד המיוחס במשפחתו , כמו השמן הטוב היורד על הזקן העולה למעלה מכל המחשיס העומד שניס רבות בלי הפסד והזשחתה , ולבן לחר בשם הזית דבבי לחזר כי יכבדו לחקים ויכבדוס , להניד שהכבוד מחכה ומשו שחברו · ולחר זה זכר התחכה משל לעשיר , ולבן לח לחר גם כבוד ולח שחתה , כי חם תכונתי הטובה , שהיה העשיר מתהלל בעשרו וכי כביר מלחה ידו , עם היות שלח ישליטנו חלקים ולכבד מחכו ולסועיל לחקרים : וזכר חתה הגפן שהוח משל לחבבים בעלי השכרת ושחקים ומשחקים לחקרים , (יב׳ יג׳) ולבן לחר גם הם החשחת חלקים וחבבים : והניח לחקרים החטר שחין לו כבוד ויפה , כי הוח הפחות שבקוסים וחין לו פרי ותכונה כבוד ויפה , כי הוח הפחות שבקוסים וחין לו פרי ותכונה ועוזר כלל , והוח המעניב גם כן ומדקין תמיד לבל לחדם יפגע בו וחינו משחת כלל , וכמו שלחר דוד בדבריו החחרונים * ובליעל בקוץ מוכל כלהם כי לח ניל יקחו , וחין יגע בהם ימלח כרחל וקנית זכחת ארוך ישרפו בחבת : (יל׳ כ׳ ; כ״ג ו׳ , ז׳)

(ז) ויאמרו להם לכו ונלכה נא השדה ונמצא לנו מים ונשובה אל אבותינו ואל אמותינו׃

(ח) ויאמרו איש אל רעהו הבה נרדה גורל ונפילה בו ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(ט) ויפל הגורל על יעקב ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(י) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(יא) ויפל הגורל על יהודה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(יב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(יג) ויפל הגורל על בנימין ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(יד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(טו) ויפל הגורל על שמעון ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(טז) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(יז) ויפל הגורל על יששכר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(יח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(יט) ויפל הגורל על זבולן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(כ) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(כא) ויפל הגורל על אשר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(כב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(כג) ויפל הגורל על נפתלי ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(כד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(כה) ויפל הגורל על דן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(כו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(כז) ויפל הגורל על גד ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(כח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(כט) ויפל הגורל על אפרים ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(ל) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(לא) ויפל הגורל על מנשה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(לב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(לג) ויפל הגורל על בנימין ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(לד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(לה) ויפל הגורל על יהודה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(לו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(לז) ויפל הגורל על שמעון ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(לח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(לט) ויפל הגורל על יששכר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(מ) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(מא) ויפל הגורל על זבולן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(מב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(מג) ויפל הגורל על אשר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(מד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(מה) ויפל הגורל על נפתלי ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(מו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(מז) ויפל הגורל על דן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(מח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(מט) ויפל הגורל על גד ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(נ) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(נא) ויפל הגורל על אפרים ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(נב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(נג) ויפל הגורל על מנשה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(נד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(נה) ויפל הגורל על בנימין ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(נו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(נז) ויפל הגורל על יהודה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(נח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(נט) ויפל הגורל על שמעון ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(ס) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(סא) ויפל הגורל על יששכר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(סב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(סג) ויפל הגורל על זבולן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(סד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(סה) ויפל הגורל על אשר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(סו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(סז) ויפל הגורל על נפתלי ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(סח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(סט) ויפל הגורל על דן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(ע) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(עא) ויפל הגורל על גד ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(עב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(עג) ויפל הגורל על אפרים ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(עד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(עה) ויפל הגורל על מנשה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(עו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(עז) ויפל הגורל על בנימין ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(עח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(עט) ויפל הגורל על יהודה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(פ) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(פא) ויפל הגורל על שמעון ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(פב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(פג) ויפל הגורל על יששכר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(פד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(פה) ויפל הגורל על זבולן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(פו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(פז) ויפל הגורל על אשר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(פח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(פט) ויפל הגורל על נפתלי ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(צ) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(צא) ויפל הגורל על דן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(צב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(צג) ויפל הגורל על גד ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(צד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(צה) ויפל הגורל על אפרים ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(צו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(צז) ויפל הגורל על מנשה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(צח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(צט) ויפל הגורל על בנימין ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(ק) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קא) ויפל הגורל על יהודה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קג) ויפל הגורל על שמעון ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קה) ויפל הגורל על יששכר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קז) ויפל הגורל על זבולן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קט) ויפל הגורל על אשר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קי) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קיא) ויפל הגורל על נפתלי ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קיב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קיג) ויפל הגורל על דן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קיד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קטו) ויפל הגורל על גד ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קטז) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קיז) ויפל הגורל על אפרים ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קיח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קיט) ויפל הגורל על מנשה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קכ) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קכא) ויפל הגורל על בנימין ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קכב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קכג) ויפל הגורל על יהודה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קכד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קכה) ויפל הגורל על שמעון ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קכו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קכז) ויפל הגורל על יששכר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קכח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קכט) ויפל הגורל על זבולן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קל) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קלא) ויפל הגורל על אשר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קלב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קלג) ויפל הגורל על נפתלי ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קלד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קלה) ויפל הגורל על דן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קלו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קלז) ויפל הגורל על גד ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קלח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קלט) ויפל הגורל על אפרים ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קמ) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קמא) ויפל הגורל על מנשה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קמב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קמג) ויפל הגורל על בנימין ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קמד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קמה) ויפל הגורל על יהודה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קמו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קמז) ויפל הגורל על שמעון ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קמח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קמט) ויפל הגורל על יששכר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קנ) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קנא) ויפל הגורל על זבולן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קנב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קנג) ויפל הגורל על אשר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קנד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קנה) ויפל הגורל על נפתלי ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קנו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קנז) ויפל הגורל על דן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קנח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קנט) ויפל הגורל על גד ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קס) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קסא) ויפל הגורל על אפרים ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קסב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קסג) ויפל הגורל על מנשה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קסד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קסה) ויפל הגורל על בנימין ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קסו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קסז) ויפל הגורל על יהודה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קסח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קסט) ויפל הגורל על שמעון ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קע) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קעא) ויפל הגורל על יששכר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קעב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קעג) ויפל הגורל על זבולן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קעד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קעה) ויפל הגורל על אשר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קעו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קעז) ויפל הגורל על נפתלי ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קעח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קעט) ויפל הגורל על דן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קפ) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קפא) ויפל הגורל על גד ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קפב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קפג) ויפל הגורל על אפרים ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קפד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קפה) ויפל הגורל על מנשה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קפו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קפז) ויפל הגורל על בנימין ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קפח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קפט) ויפל הגורל על יהודה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קצ) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קצא) ויפל הגורל על שמעון ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קצב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קצג) ויפל הגורל על יששכר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קצד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קצה) ויפל הגורל על זבולן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קצו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קצז) ויפל הגורל על אשר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(קצח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(קצט) ויפל הגורל על נפתלי ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(ר) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(רא) ויפל הגורל על דן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(רב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(רג) ויפל הגורל על גד ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(רד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(רה) ויפל הגורל על אפרים ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(רו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(רז) ויפל הגורל על מנשה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(רח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(רט) ויפל הגורל על בנימין ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(רי) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(ריא) ויפל הגורל על יהודה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(ריב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(ריג) ויפל הגורל על שמעון ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(ריד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(טו) ויפל הגורל על יששכר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(טז) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(יז) ויפל הגורל על זבולן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(יח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(יט) ויפל הגורל על אשר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(כ) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(כא) ויפל הגורל על נפתלי ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(כב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(כג) ויפל הגורל על דן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(כד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(כה) ויפל הגורל על גד ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(כו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(כז) ויפל הגורל על אפרים ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(כח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(כט) ויפל הגורל על מנשה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(ל) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(לא) ויפל הגורל על בנימין ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(לב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(לג) ויפל הגורל על יהודה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(לד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(לה) ויפל הגורל על שמעון ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(לו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(לז) ויפל הגורל על יששכר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(לח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(לט) ויפל הגורל על זבולן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(מ) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(מא) ויפל הגורל על אשר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(מב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(מג) ויפל הגורל על נפתלי ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(מד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(מה) ויפל הגורל על דן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(מו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(מז) ויפל הגורל על גד ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(מח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(מט) ויפל הגורל על אפרים ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(נ) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(נא) ויפל הגורל על מנשה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(נב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(נג) ויפל הגורל על בנימין ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(נד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(נה) ויפל הגורל על יהודה ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(נו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(נז) ויפל הגורל על שמעון ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(נח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(נט) ויפל הגורל על יששכר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(ס) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(סא) ויפל הגורל על זבולן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(סב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(סג) ויפל הגורל על אשר ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(סד) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(סה) ויפל הגורל על נפתלי ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(סו) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(סז) ויפל הגורל על דן ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(סח) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(סט) ויפל הגורל על גד ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(ע) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(עא) ויפל הגורל על אפרים ולו ולבניו יצא הגורל לשבת בירושלם׃

(עב) ויאמרו איש אל אחיו הבה נעלה בם ונגרלה גורלות ונדעה מי הרע הזה לנו ונלכדנו׃

(ע

לתשמה לכי את מלכי עליכו׳ הנה לחמו בחלו הלחרוכים ׳ ובדרך העניס ׳ הזכי מחזר נחלו רעה לבית נדעון ׳ והנה
כלם לכי את ׳ הוא לפי שהזית היקר עליהם וזמר למוע על אמר בשלחו לשלוח אותם ׳ ולכן קבלו לותה הקדמה שהמלכות הוא עלטול
העניס ׳ ולכן קבלו לותה הקדמה שהמלכות הוא עלטול ותכוונה ותמרת מבלי הנקע ומכוונת ׳ ולחמרו לכי את ׳ רומה
לומר לעפי שתכוונע ותכוד מולכי עליכו ׳ כלומר הזמיל ולא רלת׳ הזית לכי את׳ וזכר שנם העזיר עם היותו כוסף הכבוד ׳ כעניס יזבח את
הרכנות ׳ ו״ל ותחמר להם כתחלה התלבתי את מתקי ואת תכוכתי הטובה ׳ רומה לומר להם פוח מתוק לתכי ולא לכל זר
ממנו ׳ להם התלבתי לותו ותכוכתי הטובה ? כי בחזת מקבל עם עמל ויניעת המלכות ׳ ולחמר שתקחי המלך והעזיר לא ילמו
במלוכה לו יבחו על הנפן ׳ שזין לה כי אם תברה רמוים עם הלבוים ׳ ובעבו פעמים לא תבחר בהכנות ׳ ותחמר התלבתי את תירוזי המשמח
אלקים ואנשים בכבוך היין והכפרת פני האלהים ביין ותירוש ׳ להם לפקיד כל זה ? שבחזת יפבד עם יניעת המלכות ׳ וזכר שתחרי שכל
העניס הלקה הרחוים למלוך לא יבחרו במלוכה ׳ לו יבחו העניס היבוים בעלרי השכל והכחות כלם על התעד שזין בו לא בכוד ולא מתק עוזר ולא תירוש יזמח להמליכו ׳ ולחמר שהבזחים לא יבחרו
השולטות לכל יבחרו מתנו (כמו שעשו הזית והתלנה והנפן) לכל הפחות הבנוה הוא לבר יבחר המלכות וירהוף לתרי הבררה ׳ ובזה
התעד מיד לקח המלבה ׳ ויחמר לם בחזת לתם מוזתי לותי ׳ רומה לומר לתי יודע לם תעשו זה לנתן בי ׳ לכל לם בחזת לתם עושים זה בתו ומכו בכלי (והוא כלשון לעג שזין לו לתעד) רומה לומר תכו בכל לבר יג לכדומה לי ׳ כי כל עץ יעד על דמות נוכו ולתי לזן לי כל ולא טעם ולא פרי ולא ריח ׳ ולם לזן לנתן לב לזן לתעד ׳ רומה לומר לם תבחרו לותי לנתן כי לא לתקל בכבודי לתם לנתן לב לזן לתעד העץ הכבוה׳ כי לזכו טוב כי לם להלזין בו לת עניס לתריס ׳ ולחר לל תעשו שלנתן פחותים כמוני כי הלא לבר לנתן תלבל עני בלבבון שהם היותר גדולים ומשובחים מכל העניס ׳ הנה התבחר המשל על מה יורו העניס התלה ועניכם ׳ והוחרו כזה בשלשה ענית שבעית ורביעית :

(יו) ועתה אם באמת ובתמים עשיתם וגו׳ ׳ זהו המשל ׳ יאמר שיראלה טעו במה שעשו כזה מבני נדעון ׳ בהיות לתעד בלבן המלבה שלח עשו לותה כרחוי

[טו] ויאמר האטד אל העצים אם באמת אתם משחים אתי למלך עליכם באו חסו בצלי ואם אין תצא אש מן האטד ותאכל את ארזי הלבנון :
[יו] ועתה אם באמת ובתמים עשיתם את אבימלך ואם טובה עשיתם עם ירבעל ועם ביתו ואם כגמול ידיו עשיתם לו ׳ (יז)
[יח] אשר נלחם אבי עליכם וישלך את נפשו מנגד והצל אתכם מיד מדין : ואתם קמתם היום על בית אבי ותהרגו את בניו שבעים איש על אבן אחת ותמליכו את אבימלך בן אמתו על בעלי שכם כי אחיכם הוא : (יח)
[יט] ואם באמת ובתמים עשיתם עם ירבעל ועם ביתו היום הזה שמחו באבימלך וישמח גם הוא בכם : (יט)
[כ] ואם אין תצא אש מאבימלך ותאכל את בעלי שכם ואת בית מלוא ותצא אש מבעלי שכם ומבית מלוא ותאכל את אבימלך :
[כא] וינס יותם ויברח וילך באר וישב שם מפני אבימלך אחיו : וישלח אבימלך
[כג] על רשראל שלש שנים : וישלח אלהים רוח רעה בין אבימלך ובין בעלי שכם
[כה] ויבגדו בעלי שכם באבימלך : ללוא
[כד] חמס שבעים בני ירבעל ודמם לשום
[כה] על אבימלך אחיהם אשר הרג אותם ועל בעלי שכם אשר חזקו את ידיו
[כה] להרג את אחיו : וישימו לו בעלי
[כה] שכם מארבים על ראשי ההרים ויגזלו את כל אשר יעבר עליהם בדרך ויגד

ובדרך העניס ׳ הזכי מחזר נחלו רעה לבית נדעון ׳ והנה
אמר כנגד הרלזוכה לם בחמת ובתמיכ ׳ רומה לומר שלם
הם עזו בחמת ובתמי׳ המלבה הוחת ׳ רומה לומר שבלבתם
רלזוכה מלבים הרלויים למלוך בדרך העני׳ ותמליכו את
לבי מלך׳ רומה לומר ותמליכו
את לחעד בלחרוכה לחרי
לחר לת רמו הלחרים למלוך׳
שזהו הנפן הרלזון ׳ ונם הנפ
הזכי והוח וזם טובה עזיתם
עם ירובעל ועם ביתו ולם
כגמול ידיו עזיתם לו ׳ שהוח
בלחם להוזיעכם וזם בפזו
בבפו להנילבם ׳ וכל זה
הוח דרך חחלה ׳ להם עזו
ההמלבה בהונן ? להם נחלו
לבית ירובעל כמעזה ידיו ?
והזיב לזכיהם שעזו בכל זה
אלא בהונן ׳ וזהו ולתם
קמתם על בית תבי ותהרגו
את בניו שבעים וגו׳ ׳ וזהו
בנגד פל הגמול ׳ ולחבם
בעבין ההמלבה נא פזעתם ׳
כי המלבתם את אבימלך בן
לחיתו ׳ לא להיותו בבבד כי
בן פלגש היה ׳ ולא להיותו
עזיר כי לתם נתתם לו את
הבבף ׳ ולא לזמת תבריתו
ושוב חוזו כי הרג את כל
לחיו ׳ כי אם להיות לחז
מעילבם ׳ וזהו לחז בלחרו
כי אתיבם הוא : ולחבם (עו)
לחרו עוד ולם בחמת ובתמי׳
עזיתם עם ירובעל ועם
ביתו ירלה אזין לו מוך ׳
אבל הוא אזר למעלה
לת עלינו הפבן וגורת
המלחר ׳ ולפי אזלבו הדברי׳
חזר לומרו ׳ וזהו ולם בחמת
ובתמי׳ עזיתם עם ירובעל
ועם ביתו ׳ רומה לומר בענין
ההמלב׳ הוחת בזכי הבדיים
הנוכרים ׳ הנה לו אחזו
לתם בלבימלך ויזמח נב הוא
בבם ׳ ולם לין תבא לא (כ)
מלבימלך ותאבל את בעלי
שבם הבמלבי בלחרו בעלבון,
ובלחר יהיה זה בחמת לא
ילמלט נם הוא ׳ אבל ילא לא
מבעלי שבם ותאבל את
בלבימלך ׳ בי בן דרך הלחעד
להלליק בו אזר העניס שנב ירלף נוכו ׳ הנה התבחרו
הפבוקי׳ והותרה הזחלה התחזית :
ואשר בלבימלך התמידה (בב)
מחזלתו ג׳ שבים לנב ׳ בי אלת לאלקים רוח רעה (בג)
וזבלה ומריב׳ בין בעלי שבם שנדגו בו ׳ והיה זה משפט (בד)
לאלקים בדי שיבא עוכו על בלבימלך על התמם אזר עזה
בהרינת שבעים בני נדעון ועל בעלי שבם שחזקו את ידיו לזה
הפעל הרע׳ והנן בי לא יאמר בלבימלך ויפוט את ישרלל
בתו אזם׳ בזאר השופטים ׳ אבל יאמר ביאר בי היה עבינו
שרוה לא דבר לחר : וזבר שבהיות שבלה בין בעלי שבם ובין
בלבימלך אזו הם מזלבים על רלזי ההרים ׳ והיה זה לרלזות (בה)
תם יבא

לְאֲבִימֶלֶךְ׃ [כה] וַיָּשִׂימוּ לוֹ בַעֲלֵי שְׁכֶם מְאָרְבִים בְּרָאשֵׁי הֶהָרִים וַיִּגְזְלוּ אֶת כָּל הָעֹבֵר בַּדֶּרֶךְ עָלֵיהֶם וַיֻּגַּד לַאֲבִימֶלֶךְ׃ [כו] וַיָּבֹא גַּעַל בֶּן עֹבֵד וְאֶחָיו וַיַּעַבְרוּ בִשְׁכֶם וַיִּבְטְחוּ בוֹ בַּעֲלֵי שְׁכֶם׃ [כז] וַיֵּצְאוּ הַשָּׂדֶה וַיִּבְצְרוּ אֶת כַּרְמֵיהֶם וַיִּדְרֹכוּ וַיַּעֲשׂוּ הִלּוּלִים וַיָּבֹאוּ בֵּית אֱלֹהֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיְקַלְלוּ אֶת אֲבִימֶלֶךְ׃ [כח] וַיֹּאמֶר גַּעַל בֶּן עֹבֵד מִי שְׁכֶם וּמִי אֲנַחְנוּ כִּי נַעַבְדֶנּוּ הֲלֹא בֶן יְרֻבַּעַל וּזְבֻל פְּקִידוֹ אֶת אַנְשֵׁי חֲמוֹר אֲבִי שְׁכֶם וּמַדּוּעַ נַעַבְדֶנּוּ אֲנָחְנוּ׃ [כט] וּמִי יִתֵּן אֶת הָעָם הַזֶּה בְּיָדִי וְאָסִירָה אֶת אֲבִימֶלֶךְ וַיֹּאמֶר לַאֲבִימֶלֶךְ רַבֶּה צְבָאֶךָ וָצֵא׃ [ל] וַיִּשְׁמַע זְבֻל שַׂר הָעִיר אֶת דִּבְרֵי גַּעַל בֶּן עֹבֵד וַיִּחַר אַפּוֹ׃ [לא] וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל אֲבִימֶלֶךְ בְּתָרְמָה לֵאמֹר הִנֵּה גַּעַל בֶּן עֹבֵד וְאֶחָיו בָּאִים שְׁכֶמָה וְהִנָּם צָרִים אֶת הָעִיר עָלֶיךָ׃ [לב] וְעַתָּה קוּם לַיְלָה אַתָּה וְהָעָם אֲשֶׁר אִתָּךְ וְאֶרְבְּתָ בַּשָּׂדֶה׃ [לג] וְהָיָה בַבֹּקֶר כְּזָרֹחַ הַשֶּׁמֶשׁ תַּשְׁכִּים וּפָשַׁטְתָּ עַל הָעִיר וְהִנֵּה הוּא וְהָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ יֹצְאִים אֵלֶיךָ וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר תִּמְצָא יָדֶךָ׃ [לד] וַיָּקָם אֲבִימֶלֶךְ וְכָל הָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ לָיְלָה וַיֶּאֶרְבוּ עַל שְׁכֶם אַרְבָּעָה רָאשִׁים׃ [לה] וַיֵּצֵא גַּעַל בֶּן עֹבֵד וַיַּעֲמֹד פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר וַיָּקָם אֲבִימֶלֶךְ וְהָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ מִן הַמַּאְרָב׃ [לו] וַיִּרְא גַּעַל אֶת הָעָם וַיֹּאמֶר אֶל זְבֻל הִנֵּה עָם יוֹרֵד מֵרָאשֵׁי הֶהָרִים וַיֹּאמֶר אֵלָיו זְבֻל אֶת צֵל הֶהָרִים אַתָּה רֹאֶה כָּאֲנָשִׁים׃ [לז] וַיֹּסֶף עוֹד גַּעַל לְדַבֵּר וַיֹּאמֶר הִנֵּה עָם יֹרְדִים מֵעֻמַּת טַבּוּר הָאָרֶץ וְרֹאשׁ אֶחָד בָּא מִדֶּרֶךְ אֵלוֹן מְעוֹנְנִים׃ [לח] וַיֹּאמֶר אֵלָיו זְבֻל אַיֵּה עַתָּה פִּיךָ אֲשֶׁר תֹּאמַר מִי אֲבִימֶלֶךְ כִּי נַעַבְדֶנּוּ הֲלֹא זֶה הָעָם אֲשֶׁר מָאַסְתָּה בּוֹ צֵא נָא עַתָּה וְהִלָּחֶם בּוֹ׃

לפי שכתוב למעלה (פסוק כג) וישלח אלהים רוח רעה בין אבימלך ובין בעלי שכם, ולא נאמר בין אבימלך ובין בני שכם, אלא בין אבימלך ובין בעלי שכם, ללמדך שלא היו בני שכם מקפידים על אבימלך אלא בעלי שכם שהיו מושלים בהם, לפיכך נאמר בין אבימלך ובין בעלי שכם. ויבגדו בעלי שכם באבימלך. לפי שהיו מקפידים עליו שהרג שבעים אחיו ולא היה מניחם לישב בעיר, לפיכך היו מבקשים להרוג את אבימלך ולמנות מלך אחר תחתיו

[לט] וַיֵּצֵא גַּעַל לִפְנֵי בַּעְלֵי שְׁכֶם וַיֶּחֱחַם
[מ] בַּאֲבִימֶלֶךְ׃ וַיְרִדְפֵהוּ אֲבִימֶלֶךְ וַיָּנָס
מִפָּנָיו וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים רַבִּים עַד־פֶּתַח
[מא] הַשָּׁעַר׃ וַיֵּשֶׁב אֲבִימֶלֶךְ בְּאָרוּמָה וַיְ
וַיְגָרֶשׁ זְבֻל אֶת־גַּעַל וְאֶת־אֶחָיו מִשֶּׁבֶת
[מב] בִּשְׁכֶם׃ וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיֵּצְא הָעָם
[מג] הַשָּׂדֶה וַיַּגִּדוּ לַאֲבִימֶלֶךְ׃ וַיִּקַּח אֶת־
הָעָם וַיֶּחֱצֵם לִשְׁלֹשָׁה רָאשִׁים וַיֶּאֱרֹב
בַּשָּׂדֶה וַיַּרְא וְהִנֵּה הָעָם יֹצֵא מִן הָעִיר
[מד] וַיָּקָם אֲלֵיהֶם וַיַּכֵּם׃ וַאֲבִימֶלֶךְ
וְהָרָאשִׁים אֲשֶׁר עִמּוֹ פָּשְׁטוּ וַיַּעַמְדוּ
פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר וּשְׁנֵי הָרָאשִׁים פָּשְׁטוּ
עַל־כָּל־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה וַיַּכּוּם׃
[מה] וַאֲבִימֶלֶךְ נִלְחָם בָּעִיר כָּל הַיּוֹם הַהוּא
וַיִּלְכֹּד אֶת־הָעִיר וְאֶת־הָעָם אֲשֶׁר־בָּהּ
הָרָג וַיִּתֹּץ אֶת־הָעִיר וַיִּזְרָעֶהָ מֶלַח׃
[מו] וַיִּשְׁמְעוּ כָּל־בַּעֲלֵי מִגְדַּל שְׁכֶם וַיָּבֹאוּ
[מז] אֶל־צְרִיַח בֵּית אֵל בְּרִית׃ וַיֻּגַּד לַאֲבִימֶלֶךְ
כִּי הִתְקַבְּצוּ כָּל־בַּעֲלֵי מִגְדַּל־שְׁכֶם׃
[מח] וַיַּעַל אֲבִימֶלֶךְ הַר־צַלְמוֹן הוּא וְכָל־
הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ וַיִּקַּח אֲבִימֶלֶךְ אֶת־
הַקַּרְדֻּמוֹת בְּיָדוֹ וַיִּכְרֹת שֹׂכֶת עֵצִים
וַיִּשָּׂאֶהָ וַיָּשֶׂם עַל־שִׁכְמוֹ וַיֹּאמֶר אֶל־
הָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ מָהַרְתֶּם רְאִיתֶם עָשִׂיתִי
[מט] מַהֲרוּ עֲשׂוּ כָמוֹנִי׃ וַיְכָרְתוּ גַּם־כָּל־
הָעָם אִישׁ שׂוֹכָה וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי אֲבִימֶלֶךְ
וַיָּשִׂימוּ עַל־הַצְּרִיחַ וַיַּצִּיתוּ עֲלֵיהֶם
אֶת־הַצְּרִיחַ בָּאֵשׁ וַיָּמֻתוּ גַּם כָּל־אַנְשֵׁי
[נ] מִגְדַּל־שְׁכֶם כְּאֶלֶף אִישׁ וְאִשָּׁה׃
[נא] וַיֵּלֶךְ אֲבִימֶלֶךְ אֶל־תֵּבֶץ וַיַּחַן בְּתֵבֶץ
וַיִּלְכְּדָהּ׃ וּמִגְדַּל־עֹז הָיָה בְּתוֹךְ־
הָעִיר וַיָּנֻסוּ שָׁמָּה כָּל־הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים
וְכֹל בַּעֲלֵי הָעִיר וַיִּסְגְּרוּ בַּעֲדָם וַיַּעֲלוּ
[נב] עַל־גַּג הַמִּגְדָּל׃ וַיָּבֹא אֲבִימֶלֶךְ עַד־
חַמִּגְדָּל וַיִּלָּחֶם בּוֹ וַיִּגַּשׁ עַד־פֶּתַח
[נג] הַמִּגְדָּל לְשָׂרְפוֹ בָאֵשׁ׃ וַתַּשְׁלֵךְ אִשָּׁה
אַחַת פֶּלַח רֶכֶב עַל־רֹאשׁ אֲבִימֶלֶךְ
[נד] וַתָּרֶץ אֶת־גֻּלְגַּלְתּוֹ׃ וַיִּקְרָא מְהֵרָה
אֶל־הַנַּעַר נֹשֵׂא כֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁלֹף
חַרְבְּךָ וּמוֹתְתֵנִי פֶּן־יֹאמְרוּ לִי אִשָּׁה
הֲרָגָתְהוּ וַיְדַקְּרֵהוּ נַעֲרוֹ וַיָּמֹת׃ וַיִּרְאוּ אִישׁ־יִשְׂרָאֵל כִּי־מֵת אֲבִימֶלֶךְ וַיֵּלְכוּ
[נה] אִישׁ לִמְקֹמוֹ׃ וַיָּשֶׁב אֱלֹהִים אֶת רָעַת אֲבִימֶלֶךְ אֲשֶׁר עָשָׂה לְאָבִיו לַהֲרֹג אֶת־
שִׁבְעִים

עושים לת לכבי העיר שיעזו
ממנ כיכיה' כעכורו לנלח
יכנם בתוכ' ושיכח להלקח
(לנ) כם • והודיעו שהוח וכל
העם אשר אתו יקחו אליו'
לפי שהוח אמר ואכירה לת
אבימלך ושלח הלכרי' שאמר
ולבן מפני כבודו יקוייב שיכח
(לד, מא) להלקח כו • וזכר שבח
אבימלך, ושיכח נעל להלקח
כו, וכפלו חלנים רבים על
שער העיר, ויצא אבימלך
למקום מושבו, ושזכול גרש
נעל ואחיו משבת בשכם,
וידמה שבאשר יבח נעל להלח'
אבימלך וכם נעל מפניו,
שכול שבאשר בעיר כנר הלכת
בעלו ואמר שלח יבכם נעל
עוד בעיר, כי הוח סבב לת
כל הרעה ההיח, ואבשי
העיר ברחותם עליהם
הסכימו עמו לגרשו ברחותם
שהוח היה סבת כל ההפכך
(מב) ההוח • וזכר שביום המחרת
יבחו העם משכם לשדה, כי
כדמה להם שלח ישובו לבשי
אבימלך יום אחר יום להלקח
(מג) כם, ושהוח עשה שלשה
רחשים ויחלק בשדה ויקח
(מד) עליהם ויכם, ואבימלך
והרחשים אשר אתו פשטו
ויעמדו פתח שער העיר, לל
מהם פשטו ומהם עמדו פתח
שער העיר • ואחר שזכר זה
בכלל פרט ופירש איך קרה
זה באמרו ואשר פשטו, הם
שבי הרחשים שפשטו על כל
השדה ויכום, ואשר זכר
(מה) שעמדו פתח השער, הוח
שאבימלך נלחם בעיר כל
היום ולכדה ויתה ויזרעה
מלח, ואם כן כח בכתוב
הזה כלל ופרט • או נאמר
שאבימלך והרחשים אשר עמו
פשטו והניעו על שער העיר,
ומשם הלכו שבי הרחשים על
השדה ויכום, ושבו לפתח
העיר ושם נלחמו כלם כל
היום עד שלכדוה וזרעוה
מלח, ואולי עשה זה כדי
שלח יועילו עוד שם הכרמים,
שהיו לבבי שכם עשירים
(לעיל פסו' בשבת הכרמים, כאשר ויבצרו
ט את כרמיהם, או עשה זה
להפקיד ערים לחרות שלח
יבנדו עוד בשלכם ולח יכבו
(נא) והנה בעלי מגדל שכם נם כן,
ושתקיימה קללת יותם בן
ירובעל:

(נב) כי כן מנהג
המלכים לעשות לעריס
המורדי' לזורעם מלח: וזכר
שהבאי מגדל שכם (והוח
המגדל הגר היה בתוך לעיר
שלח יכול אבימלך לתפשו
שאעפו זה, כי לח היו בעיר
בעת לביאתה, ובאו לל פרית
בית לל ברית כדי להמלט
שאם, והוח מגדל לדעת
רלק, או הוח שם מקום
כדברי יונתן בע, והיה שם
בית עז שבקרא לל ברית,
או בשו כדי לבחול ברית
(מד) מאבימלך: ואבימלך עלה
הר לבמון הוח וכל העם אשר
אתו ויברתו שובת עניס
(שהוח ענף גדול מהעניס)
(מה) ויבאוה על שכמם, ויעימו
כל העבפים וכל העניס על
המריח ויניתו בהם לל ואתו
כל אשר בתוכה, ולם היה
לריח מגדל בלח' שעשה לבא
כנדו כדי שעם העשן ובחום
הרב העולה לליהם ימותו כל
אשר שם • ולפי שהיה
מהמשפע הלנלי שהורג
יהרג ובשופך דם האדם
(כ) בלדם דמו ישפך, סבב הלל
את' שאבימלך הלך לעבול
(כא) תבן, ואבשי העיר עלו לל
המגדל להבעל שם, וכי הלך
(כב) אבימלך לשרפו בלח שהיה
עשה לל ריח, ואבלך אשר
(כג) אחת מהריסים מהחתוכה
שבקרל רכב, כמו שבא' * לל לכרי' כל §
יקבול ריסים ורכב, וכפלה
(כד) על רלשו, והוח כיון שהרגיז
מיתתו מוב לבעדו שיהרגוהו
בן יאמרו אשה הרגתהו, ווה
בלות בבלות גדול היה לליו,
כי קלון אשה הרגתהו לינו כי
אם בהיותו בלחם בשדה
עם אשה יל ליל לל יבקה
כי תגבר עליו האשה בכחה,
לבל בלשר מן המגדל יפליבו
לבן על רלשו, מה לבו שיהיה
אשה לו לים ומה הקלון לאשר
כזה? וכבלב הספור הזה
בהודעת שיש לקיים שופטים
(כו) בלרן, ושהוח הזיב על רלש
אבימלך כל הרעה לאשר עשה
ועל בעלי שכם נם כן,
(כז) ונשתקיימה קללת יותם בן

(טו) כנדו תועה, כי כן מנהג
המלכים לעשות לעריס
המורדי' לזורעם מלח: וזכר

שופטים י

(כו) שְׁבָעִים אֲחָיו: וְאֵת כָּל־רָעַת אַנְשֵׁי שְׁכֶם הֵשִׁיב אֱלֹהִים בְּרֹאשָׁם וַתָּבֹא אֲלֵיהֶם
קִלַּלַת יוֹתָם בֶּן־יְרֻבָּעַל:

י

(א) וַיָּקָם אַחֲרֵי אֲבִימֶלֶךְ לְהוֹשִׁיעַ אֶת־
יִשְׂרָאֵל תּוֹלָע בֶּן־פּוּאָה בֶּן־דּוֹדוֹ אִישׁ
יִשָּׂשכָר וְהוּא־יֹשֵׁב בְּשָׁמִיר בְּהַר
(ב) אֶפְרָיִם: וַיִּשְׁפֹּט אֶת־יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים
וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה וַיָּמָת וַיִּקָּבֵר בְּשָׁמִיר:
(ג) וַיָּקָם אַחֲרָיו יָאִיר הַגִּלְעָדִי וַיִּשְׁפֹּט
אֶת־יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנִים:
(ד) וַיְהִי־לוֹ שְׁלֹשִׁים בָּנִים רֹכְבִים עַל־
שְׁלֹשִׁים עֲיָרִים וּשְׁלֹשִׁים עָיָרִים לָהֶם
יִקְרְאוּ חַוֹּת יָאִיר עַד הַיּוֹם
(ה) הַזֶּה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ הַגִּלְעָד: וַיָּמָת
יָאִיר וַיִּקָּבֵר בְּקָמוֹן:

(א) ויקם לאחרי אבימלך להושיע
את ישראל וגומר.
זכר שאחרי מות אבימלך
קם לאחריו תולע בן דודו של
אבימלך למטה יששכר, וכן
תרגם יונתן כר לאחי אבוהי,
או הוא שמו, ושבט את
ישראל עשרים ושלש שנה:
(ב, ג) ויקם לאחריו יאיר הגלעדי
ושפוט עשרים ושנים שנה
קרוב לימי תולע בן פואה:
(ד) ואמר שליאיר היו שלשים
בנים רוכבים על שלשים
עירים ושלשים עירים להם,
וכתבו המפרשים שהוא דרך
לשון הלעז, שהיו לו שלשים
בנים רוכבים על שלשים
עירים והיו להם שלשים
עירים הנקראי' עיירים שהם בלשון חומה. וידמה שלשון זכר
זה כי להודיע שהיה יאיר מכובד מאד, כי היו לו שלשים
בנים כלם לאכזר וכלם רוכבים לחריו והיו להם שלשים
עירים, והיו אם כן כלם לחמורים עזיריים ובכבדים, ואפשי
זה לולי עזוהו שופט להיות מזרעו רכים ובכבדים,
והעיירים היו לחלם בחומת גחותת לרכוב שהם הפרדות
והפרדים בזמן הזה. והמפרשים תמהו על מה שאמר
שהיה קרוי לותם חוות יאיר,
כי יאיר בן מנשה לאחר היה בימי משה לבדם וקרוים
כן, אבל יזכור כאן שיאיר הגלעדי הזה היה לו שלשים
בנים ושהם היו מוזלים בחומת החוות יאיר שנזכרו בתורה
שנקראו כן בעבר הגלעד תמיד, ואיכו מהבלת שבני יאיר
זה ישבו בערים שלכד יאיר בן מנשה בזמן לאחד
ונקראים לו חוות יאיר:

הכה שיאיר קרא לותם חוות
יאיר, כי לותם הוא יאיר בן
מנשה? ויש לותם כן יאיר בן
מנשה אבל מחות שהם והוא
זר כפי הטבע, ואם היה
כנם? הכה לא זכרו הכתוב.
ושהכתוב הוא שהיה זה יאיר
לבדם לאחר, כי הרבתון היה
יאיר בן מנשה וזה יאיר בן
הגלעדי, והעיירים ההלה
לוכם חוות יאיר המחורות
בתורה בכוף פרשת מטות * כמלכ' בב מלח
ואפשר לומר שלוח יאיר הזה
יאיר בן מנשה לכל היו הלה
חוות יאיר המחורו בתורה,
כי לא נזכר כאן שיאיר
הגלעדי הזה לבדם ולא
שהוא קראם חוות יאיר,

פרשה שביעית בעכיכי יפתח הגלעדי השופט, ואיך מצאנו לכל המלחמות שעשה ומה שכלל, ומה
שעלתם עם בני אפרים. תחלתה ויוסיפו בכי ישראל לעשות וגו', עד ויהי לים לאחד
מגרעה וגו', ורליתי לשאול בפרשה הזאת שש שאלות:

השאלה הראשונה לם היה יתכרך לומר לשעקת
ישראל לא תוסיף להושיע
לאתכם לכו וועקו אל האלקים וגומ', מה היתה תשובתם
שעשה אתה לכו ככל הטוב בעיניך אך הצילכו כא
היום הזה? ולמרם עשה הטוב בעיניך הוא כותר להצילכו
בא היום הזה, לם היה חפץ האל והטוב בעיניו
להענישם, ומה ענין לומרו ותקצר נפשו בעמל ישראל?
שלא תרגמו יונתן, לפי שלא מלא מקום להצילכו מתוקפי
הנשמות הכמבעים בקצו יתכרך:

השאלה השנית בלומרם ליפתח לכן עתה שבנו
אלין, ולם הוא לומר הלא אתם
שנאתם אותי ותגרשוני מבית אבי, איך היתה התשובה
לכן שבנו אליך? והלא היו מכובד מאותה בכח. גם יקשה
איך היה מיפתח לחבני גלעד ונקניה מה שעשו
אחיו? ואיך לומר אליהם ותגרשוני כי הם לא גרשוהו כי
אם אחיו? ולם לומר זה שלא כדין, איך הם לא התנכלו
מאחו שלא עשו כדבר הזה?

הפרשה השלישית לם היו החויכים ההלה בני
עמון ואליהם שלח יפתח
מלאכים, והם השיבוהו כי לקח ישראל את ארצי ונומ',
לא לאה השיבם יפתח לא לקח ישראל את ארץ מואב ואת
ארץ בני עמון, ומה לו לזכור ארץ מואב? וכן לומר
אחר זה וגם אל מלך מואב שלח ולא הבה, והענין
עם בני עמון היה לא עם בני
מואב:

השאלה הרביעית לאה לאחרי שאתם כפרתם ואמר
ועתה ה' אלקיכם הוריש את
האמורי וגומ', חזר לומר ועתה הטוב טוב אתה מכלק
וגומ', בשבת ישראל בחשבון ובבנותיה וגומ', והיה זה
קודם מלחמת סיחון ועוג שכבר זכר, ומה ראה להקדימו
באחרונה לאחרי תשלום הכבוד?

השאלה החמשית בענין כלר יפתח לוך העלה אתו
לה'? והבה זה היה הפברה על
דת וכלר כזה לא היה כלר, ואיך עשה זה הפך הדין
והתורה? ואיך לא נגהו עליו הכתוב? וגם מה ענין
הליכת בתו בהרים שנים חדשים? ולמה היו הבתולות
הולכות לתגותה כל הימים לבכה?

השאלה הששית מה ראו בני אפרים להתקנן על
יפתח לאחרי התשועה שעשה הלה
עמו? ולהתרעם כגדו ולאמר חדוע עברת להלחם בבני
עמון ולבו לא קרלת ביתך בשרף עליך באש, והבה יפתח
היה קנין ורלש לגלעד משבט שהיו מעבר הירדן,
והיה כלחם עם בני עמון על ארץ רלובן וגד ולחי משבט שהיו
שוללים, ואלך איך כתרעם אפרי' מזה? כי הלוקחים והכלחמים
ואחרון הכדרש מיכה ולא מהרלוי לליה, ואיך לא
עזו התרעומת הזה שלר השבטים? וגם יקשה למה יפתח לא
פייסם בדברים עובים ודברי ניחומים כמו שעשה גדעון
להם? בלאמרו אם * הלא טוב עוללות אפרי' מבציר אביעזר, לעני' כי ב' מלח
ולמה יפתח השיבם קשות? והבני מפרש הכתובים בלופן
יותרו השאלות כלם:

ויוסיפו

(ו) ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני יהוה והעבדו את הבעלים ואת העשתרות ואת אלהי ארם ואת אלהי צידון ואת אלהי מואב ואת אלהי בני עמון ואת אלהי פלשתים ויעזבו את יהוה ולא עבדוהו: (ז) ויחר אף יהוה בישראל וימכרם ביד פלשתים וביד בני עמון: (ח) וירעצו וירצצו את בני ישראל בשנה ההיא שמנה עשרה שנה את כל בני ישראל אשר בעבר הירדן בארץ האמרי אשר בגלעד: (ט) ויעברו בני עמון את הירדן להלחם גם ביהודה ובבנימין ובבית אפרים ותצר לישראל מאד: (י) ויזעקו בני ישראל אל יהוה לאמר חטאנו לך וכי עזבנו את אלהינו ונעבד את הבעלים: (יא) ויאמר יהוה אל בני ישראל הלא ממצרים ומן האמרי מן בני עמון ומן פלשתים: (יב) וצידונים ועמלק ומעון לחצו אתכם ותצעקו אלי ואושיע מידכם: (יג) ואתם עזבתם אותי ותעבדו אלהים אחרים לכן לא אוסיף להושיע אתכם: (יד) לכו ועקו אל האלהים אשר בחרתם בם המה יושיעו לכם בעת צרתכם: (טו) ויאמרו בני ישראל אל יהוה חטאנו עשה אתה לנו ככל הטוב בעיניך אך הצילנא היום הזה: (טז) ויסירו את האלהי הנכר מקרבם ויעבדו את יהוה ותקצר נפשו בעמל ישראל: (יז) ויצעקו בני עמון ויחנו בגלעד ויאספו בני ישראל ויחנו במצפה: (יח) ויאמרו העם שרי גלעד איש אל רעהו מי האיש אשר יחל להלחם בבני עמון יהיה לראש לכל ישבי גלעד:

(ו) ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני יהוה ונו׳ זכר שעבדו ישראל לעשות הנה״מ לעשות הרע בעיני ה׳ ויעבדו את הבעלים אשר זכר כאן ויתר עוד ויעזבו את ה׳ ולא עבדוהו על שם שאמרו להם בעל ברית לפלגי כמו שזכרתי׳ כי שם עשו כלם ועזבו את ה׳ ולא עבדוהו כלל ונמצא בשמות שעבדו להם כאן שהיו שמות שעבד

שופטים יא

א

[א] וְיִפְתָּח הַגִּלְעָדִי הָיָה גִּבּוֹר חַיִל וְגוֹ׳. זכר הכתוב שיפתח הגלעדי היה גבור חיל והיה בן זונה זוכה, רומה לומר שלח היתה בקידושין וכתובה, או שהיתה פוסקתית כמו שתרגם יונתן בע. ולמה נעשה היתה זונה לפי שהיה ספק ונשא בתולה בן תכיו, ולזה אמר ויולד גלעד את יפתח, רומה לומר שנולד הולד גלעד את יפתח והוא היה בנו. וכרשה שגלעד הוליד הבן הזה קודם שילדה אשתו בניס לחריס ותלד

(ב) ממנו ולבן לומר לקריו ותלד אשת גלעד לו בני, שהולידם לקריו. וזכר שהם גרושתו בשומרם לפ תנחל בבית אביהו כי בן אשה אחרת היות שלח עמו זה בכפי הדין כי בן פלגש יורש היה הבא עמהו בחוקה, ולזה אמר

(ג) ויברח יפתח מפני אחיו, לפ שחפני ירשה ברח ולפ מפני היות הדין כן. ויש בארץ טוב, לפ בארץ טובה ורבבה, ומפני היותו בארץ טוב׳ ובצע׳ התלקטו אל יפתח אנשים ריקים מבלי כסף ובלי שכר. והמפרשים פירשו ארץ טוב שהיה שלון הארץ נקרא שמו טוב: וזכר שבאשר

(ה) בלכתו בני עמון עם ישראל אל הלכו זקני גלעד לקחת את יפתח להביאו להיות להם

(ו) לקצין, ושאמרו לו לבא והיית לנו לקצין ונלחמה עם

(ז) בני עמון. והוא השיבם הלא אתם שנאתם אותי ותגרשוני מבי׳ אבי ונוס׳, וירלה שהיו מכלל שרי גלעד הכועים אלין אחי יפתח, ולזה אמר אליהם הלא אתם שנאתם אותי ותגרשוני מבית אבי, ואם לפ שנאתם אותי בזה אם, רלוי שבאשר אתם יפתח מלבר בנגדם אלא הדברים לפי שהם עזרו לאחיו בתה שעזו בגדו ולפ מיתו בידיהם, ולכן היה רלוי שיהיו כתפשים בחזקתו עון:

(ח) והם השיבוהו לכן עתה שבנו אליך, ופירושו לכן שבתרצנו תחה שגרשנו תוכך בלנו להמשיל עליהם להיות לנו לקריו, כי אם לפ שגרשנו תוכך היינו אולים לקרוא לך, אבל עתה לפי שגרשנו אותך לתקן לחזקתו עוות וגרוע בלטרנו לבבוך אחל ושבנו אליך והלכת עמנו ובסוף העניו היית לנו לקריו וגו׳. ואפשר לפרשו פוד שזקני גלעד אמרו הכה אחיך עזו הזלזול הזה בגדך, ולפי אלפ יפר בעיניהם לבן עתה שבנו אליך להמשיל עליהם, הפך מה שעשו אחיך

(ט) לעצות: והיתה תשובת יפתח מה הכבוד הזה שאר אתם עוזים עמי ותתקון על אחר עזו אחי בגדי, בשמרכם שאלתם עם בני עמון ושלח אחריתם שיהיה לכם לקצין? בשמת ידעתי אני כי אם יתן ה׳ אותם בידי אהיה לכם לקריו על כרחכם, כי אין לך לחשוב על העם אחר שמוציא אותם מלויכיהם? ואמאמר העם אל נדעון * משוב בנו גם אתה גם בתך לעיל פ׳ ז׳ סב

(י) גם בן בתך כי הושעתנו וכו׳, והוא לפוך הסכפל אם מזיבים אתם אותי להלחם ונומר להיות לכם לקריו, רומה לומר לני בעצמי אהיה לקריו מבלעדיכם, והם

(יא) השיבוהו אם לא בתך כהברך כן בעצה, רומה לומר שינזור הוא כרצונו שיהיו הם תפלים בדבר, ומפני זה רלו לעשות אותו קצין ומושל עליהם קודם המלחמה, כי עם היות שבראשונה אמרו שאחרי המלחמה ימשילוהו, הנה מפני דברי הוליכוהו ומיד קודם המלחמה שמו אותו לקצין עליהם. ואפשר לפרש אם לא בתך כן בעצה, שלפי שאמר יפתח ונתן ה׳ אותם בידי אהיה לכם לקריו, השיבוהו שלפי שהיה כמו שפ׳, רומה לומר שלא יהיה להם הדם בידו עכ״פ יהיה להם לקצין, כי מבלעדי התשועה ירלו

(יב) בזה, ולכן לומר שמיד קודם המלחמה מבוהו עליהם לריב במפקד, ויזכר את כל דבריו לפני ה׳ במפקד, לפ שהיה המשכן במפקד, אבל הוא על ה׳ יהיה שומא ביכותיכו, רומה לומר שבהיותו במפקד אשר אם היה ביתו דבר דבריו ועשה תפלתו על התלקים שיושיע את ישראל על ידו. ובכון הוא מה שכתב רבי דוד קמחי שבעבור שבמפקד עשה הלל יתברך תשועה נדולה ליהושע כנד המלכים אשר התקבצו נגדו, היה מכהן קדוש ביניהם שבעת הנורל היו מתפללים ומבקשים אם מהם יתברך תשועה וניצוח מלויכיהם כאשר עשה ליהושע כאותו מקום, ולכן שאול הכניסו הכהן ישראל נם במפקד והיה אם מוכח בעצות תוקיהם. וכן נלעד אם נלעד

(יג) ויאמר אליהם יפתח (לפי שהושם עליהם לריב) עשה כמנהג המלכים והשרים ונלח מלאכי אלוס למלך בני עמון קודם שילחם עמו, יען

(יד) וישלח יפתח מלאכים וגו׳. זכר שיפתח עליהם לריב ונלח מלאכי אלוס למלך בני עמון קודם שילחם עמו, יען

והיו תקלת לחמיו מה לי ולך כי בחת לבי להלחם בחרבי, לא
תחלקו ביד ישראל וירש את ארצו, לא ארץ לחמרי, כי לו היתה
היה הקיבה והשבלה לאור ביניכו? מה עשית לבן צפור מואב
כאב ירושה מאבותיו ועד היבוס ועד הילדן, ואם כן רשוי
לך כי בחת לבי להלחם בחרבי? וכזה הודיעו שהו' קנין עושר
היה לישראל לקחת את ארצו, כיון שהוא קיבלו בשלום וביטול
(יג) ויהוא עליה. ואתה כבי עמון הסיבו כי לקח ישראל את
ארצי, רומה לומר לחיבי
מריב עמך, כי מי יתה ומי
בית אביך בשתיהם מוצל
הארץ? אבל תלונתי היא על
ישראל כלו שאר לקח את
ארצי כשאר עלה ממצרים:
(טו) ויפתח הסיבו שבית לא לקח
ישראל את ארץ מואב ואת
ארץ בני עמון וגו', ובמוצא
יפתח מתכבל דבריו לחלוי הוא להכעיס
מתלונת בני עמון מלך בני עמון
עמון בחרב, בחרבעה טענות:
טענות הטענה הראשונה היא שישראל
לא הלך להלחם לא
עם מלך מואב (שהארץ הזאת,
היתה ממנו בשעבוד) ולא
עם בני עמון שעשלי לותם
עתה, ובבר מואב לומר
שהארץ הזאת היתה ממנו
בראשונה, ומלך האמורי
לבדה ממנו, וישראל לקחה
ממלך האמורי, ואם לא לקח
ישראל את הארץ לא מואב
ולא מעמון כי אם מהאמורי,
ואיך יפתח לותה עתה מלך
בני עמון? והטענה הזאת
הראשונה בלא בחירו, לא
לקח ישראל את ארץ מואב
ואת ארץ בני עמון, והוקרה
עם זה השבלה השלישי:
והטענה השנית היא כי
(יד) בעלותם ממצרים וילך
וגו'. יאמר שישראל כאשר
עלה ממצרים ובא עד קדש,
מיד שלח מלאכים אל מלך
אדום וגם אל מלך מואב
לומר לעברה בא בארצך וגו',
והם לא אבו לתת לו רשות
לעבור בגבולו, ועם כל זה
לא הלך ישראל להלחם עם
אבל עבר ישראל בקדש, ועם
היות שלא כובר בתורה שאלשו
מלאכים למואב, הנה בכלל
דברי כ' לא בחרו * כאשר עשו לו
בני עשו היושבים בשעיר
והמואבים היושבים בער,
(טז) וישראל הלכו במדבר ויסובו
את ארץ אדום ואת ארץ מואב
כדי להתרחק ממואב ושלא
(יח) לבא בגבולו. ואחרי זה שלחו
מלאכים אל סיחון מלך
האמורי וגומ', כאשר בא
בתורה עד שהגיע ישראל
אל ארץ אדום ואל ארץ מואב, לא עברה בת
ישראל עבור בגבולו כאשר
(כ) הבטיחה ויחיעדת להם, והנה סיחון לא די לו שלא
(כא) גם הסגיר להרע, כי תקף כל עמו להלחם בישראל, ובתנו
עשה אתי רעה להלחם בי ישראל ופרץ את גבולו, כי לא בטח בו
ישראל כי ידע שהוא ירוש את ארצו, לא ארץ האמורי, כי לו היתה
הטענה השלישית היא
(כב) בהאמרו ועתה ה' אלקי
ישראל הורים את האמורי וגו',
לא מלבד הטענות שקדמו
הנה עוד אומר עתה שישראל
לא לקח הארץ הזאת, אבל
הלקח מיד סיחון ומיד עוג'
ישראל, וישראל מיד היל"ת
ירשו את הארץ, ולבן אמר
ה' אלקי ישראל הורים את
האמורי ואתה תירשנו? הנה
יהיה זה בחולק על השביעי,
(כל) ולזה אמר כלומר, את אשר
יורישך כמוב אלקיך אותו
תירש, לא שכמוב היה אלקי
מואב כמו * אני לך מואב במדבר
לבדת עם כמוב, ואם הוא כא כא
לא היה למואב ואלקי יתברך
ירש את הארץ ונתן אותה
לישראל, איך אם כן עתה
יכלהו וירשהו?
(כה) הטענה הרביעית בחמרו
ועתה הטוב טוב
אתה מבלק וגו', רומה לומר
כל הטענה שזכרתי
הם על ירושת הארץ, ואמנם
אחרי ירושתה הנה יש טענה
אחרת שהומר והיה, הטוב
טוב אתה מבלק בן צפור
שרתה את ישראל שלקחו את
הארץ כלה (והוא היה מלך
למואב בעת ההיא) ולא
כלחם לישראל והריב עמם
(כו) לקחת לותה מידיהם? בשבת
ישראל בחשבון ובבנותיה וגו',
לא בהיות ישראל יושבים
בחשבון ובבנותיה אשבו שם
שבע מאות שנה, וגם שהיה
לו דין ומשפט בארץ, איך
בכל אותו זמן לא הציל את
הארץ מיד ישראל? הנה לא
קנו ישראל חזקה נגוד לעיני
הבעלים והיא טענה רביעית.
והנם מספר הבלע מאות
שנה שזכר יפתח בכאן, הנה
לפי זה בפירושו במקום הזה
ובלבנ בפירושו אליו כתבו
עליו הרבה, ואם האמת
אשר לא יתקשר עליו בספר
שופטים * בפרש בן שנה אחוז שמו, ג', ג'
במלכו וגו'. והוליד יפתח
מבל זה שלש היתה לא כוונת
מלך בני עמון לבבוש הארץ

שופטים יא

ישראל עד הנה, לבן יפשוט השופט, לא מי שהוא שופט
כל הארץ כן בני ישראל וכן בני עמון. הנה הוקרה בזה
הצדקה הרביעית, והתנצלו הפסוקים שיש בהם לרבעה
טענות, לפי מנה מנה השופל אחין למלך בני עמון ומשפט
בנקמת הדין הוקת, שבית
מנה ישראל הנשלל שהם לא
הלכו להלחם עם החמורי
יושב הארץ לקחת את ארצו,
לכל כיוצא ונעמו יבא להלחם
בו, הצדיקית מנה לכל ית'
הוא לבלי החלקים ולחזקי
החזקים שהוא יבא את הארץ
ולא ישראל, הרביעית מפלת
החזקה שהיה להם ברוב
הימי. ולפשר עוד לפרש
זה הפסוק כלפנים לפי ולעשו,
בפסוקים שתי טענות בלבד.
הראשת מלבד לא לקחו ישראל
את הארץ (כי הם היו רוצים
לעבור בשלום) לכל הלל
ית' לקחת מיד החמורי על
זדונו ורוע לבבו, והתקיל
הטענה הרביעית הוקת מלחמו
לא לקח ישראל את ארץ מואב
וגו', על ולא לכל לשבר יורים
ה' לבלבלו מפניהו לותו כירש.
והטעם הצדית מפלת החזקה
והיה בלחמו ועתה העוב טוב
ממה מבלק וגוש, והפירוש
הראשון יותר נכון לבלי:

(כז) וגבר אלי אתה עשה מלך בני עמון
את דברי יפתח לשר אלי
אליו, ירמה זה שמלך בני
עמון לחר בלבו, מי יפתח
לעשות את עמנו מובל בישראל
ולשלוח מלחכים? ולבן לא
רמה לשמוע דבריו, בלחמו
היכו מלך ומובל ולבן לשבני
שומע את דבריו:

(כח) ותהי על יפתח רוח ה' וגו'.
זכר שלשר מלך
בני עמון לא שמע לדברי
יפתח היתה עליו רוח ה',
והוא רוח הקדש המלוה
לנשופטי ישראל, כמו שתרגם
יונתן רוח נבורתא מן קדם
ה', וכמו שזכר הרב המורה
שהיה המדרגה הראשונה
מהמדרגת הנבואה, ולא רמה
להמתין שיבאו בני עמון
להלחם בו, אלא יפתח עלמו
עבר את הנלעד ואת מנשה
ויעברו את המלפה ויבא עבר
בני עמון להלחם בהם בארצו
(ל, לא) כלשון נבור הכיל: וזכר שבלר
יפתח בלר לה' אם נתון תתן
את בני עמון בידי והיה
תעבית פ"ת היוצא לשר מלתי בידי בשובי בשלום
לקמן ל' עת מבני עמון והיה לה' והעליתיהו עולה, והנה דעת תו"ב בענין
וכבר פר' הזה הוא, שבלר שהיוצא מביתו לי זה לבר שיהיה יעלהו,
פ' בו עב. ושהעלה בתו שיהיה לקרלתו עולה לה', והנרלה מפלת

הכתובים מכחיש לשחתם.
והעליתיהו במקום לו, כמו
לשר יפת מלתי בידי לקרלתי
אשר יצא מפלתי בידי בשובי בשלום והיה לה' או
אעלנהו עולה. וזכר אשר
בשובי בשלום והיה לה', לא
שיהיה יהיה לו לשם לו לבר
שיתמיד בקדושה כל ימיו, ולא
יזדמן בחולין, ואם יהיה בהן
לו בקר יעלהו לעולה על
מזבחו. וכן ירלה שעשה
יפתח, שבפלת בתו לקרלתו
לא החיתה ולא העלה אותה
עולה, לכל הקדישה לגבוה
כמו שזכרנו מהפסוקים:

(לב) וזכר הכתוב שיפתח לחמי
כלבו הכה את בני עמון
(לג) ויכנעו מלפניו, ושלחזר שב
לביתו שהיה בחפלה יפתח
בתו לקרלתו ורק היא יחידה
אין לו מחבו בן או בת, ויש
מפרשים אין לו מחבו כמו
מחבה, ויותר נכון שבפרשתו
כחזמנו, לל שעם היות
לשחת יפתח בניש מיתים לחר
קודם שבשלת ליפתח, והיה
מנלם יפתח בביתו והיו
נחשבים כבניו, הנה מחבו
ומעמו לל היה לו בן לו
בת, ולבן היתה בתו יחידה
לקבלו, ומפני זה קרא בנדיו
(לד) ולחר הכרע הכלעתני, לל
העמוכים לל בלחובי ולל
הכריעוני ולת בתי הכרעתני
והייתי בעכרי, לפי שבפיתי
פה לה' ולבדתי שתהי' הקדש
ולל תבשל עוד ולל לוכל
(לה ולו) לשוב מזה. והיה השיבתהו
שיקיש בלרו, לך בקשה
ממנו שיקיה לירד על ההרים
שבים תדשים לבכות על
בתולים עם רעותיה, ולחר'
וירדתי על ההרים מעבין
* לריך בשיני ולקיימה, לו
להיות המפלה לשר שמה
בית יפתח בעליון המקומות
לחרה בתו שתרד משם
ותהלוך על ההרים, והיה
זה לפי שהיתה עתידה להיות'
פרוזה בבית לחד לל תבש
משם כל ימי חייה, בקדש
שתלך שבים תדשים בשר
תרלה ותשביע רוקה מהכלוד
והחליכה, יען לל תכוד ולל
תלך עוד כל ימיה, וזהו
ולחכה על בתולי שלל תבשו
עוד ונם תלך לבחור מקום
ישיחתה בפריזות. וכוונתי
שזהו למדו קומת לדום לעשו'
בתי פריזות [קלישטר] לבשיש
שיבכבו שמה ולל ילכו משם כל ימיהם ולל ילכו לים בעוד
בתיים תיותם: וזכר שעשתה כן ושלחה התדשים ההם עשה (לח)
לה יפתח את בלרו, והוא מה שזכור מיד, לל שהיה לל (לט)
ידעה לים, לבל ישבה בפריזות ולל לחתה לדם עוד כל
ימיה,

אָבִיהָ֙ יַעֲשֶׂה־לִּ֣י הַדָּבָ֔ר הַנִּ֥חַ לִי֙ לִשְׁנַ֣יִם חֳדָשִׁ֔ים וְאֵלְכָ֥ה וְיָרַדְתִּ֖י עַל־הֶהָרִ֑ים וְאֵבְכֶּ֥ה עַל־בְּתוּלַ֖י אָנֹכִ֥י וְרֵעוֹתָֽי׃ וַיֹּ֖אמֶר לֵ֣כִי וַיְשַׁלַּ֥ח אֹתָ֖הּ שְׁנֵ֣י חֳדָשִׁ֑ים וַתֵּ֣לֶךְ הִ֣יא וְרֵעוֹתֶ֔יהָ וַתִּבְכֶּ֖ה עַל־בְּתוּלֶ֥יהָ עַל־הֶהָרִֽים׃ וַיְהִ֣י מִקֵּ֣ץ שְׁנִ֣ים חֳדָשִׁ֔ים וַתָּ֖שָׁב אֶל־אָבִ֑יהָ וַיַּ֤עַשׂ לָהּ֙ אֶת־נִדְרוֹ֙ אֲשֶׁ֣ר נָדָ֔ר וְהִ֥יא לֹא־יָדְעָ֖ה אִ֑ישׁ וַתְּהִי־חֹ֥ק בְּיִשְׂרָאֵֽל׃ מִיָּמִ֖ים יָמִ֑ימָה תֵּלַ֨כְנָ֔ה בְּנ֥וֹת יִשְׂרָאֵ֖ל לְתַנּ֥וֹת לְבַת־יִפְתָּ֛ח הַגִּלְעָדִ֖י אַרְבָּעַ֣ת יָמִ֑ים בַּשָּׁנָ֖ה׃

יב

וַיִּצְעַק֙ אִ֣ישׁ אֶפְרַ֔יִם וַיַּעֲבֹ֖ר צָפוֹנָ֑ה וַיֹּ֨אמֶר֙ לְיִפְתָּ֔ח עָבַ֣רְתָּ׀ לְהִלָּחֵ֣ם בִּבְנֵֽי־עַמּ֗וֹן וְלֹא־קָרָ֥אתָ לָ֛נוּ לָלֶ֥כֶת עִמָּ֖ךְ בֵּיתְךָ֥ נִשְׂרֹ֖ף עָלֶ֥יךָ בָאֵ֑שׁ וַיֹּ֨אמֶר יִפְתָּ֜ח אֲלֵהֶ֗ם אִ֣ישׁ רִ֤יב הָיִ֙יתִי֙ אֲנִ֣י וְעַמִּ֔י וּבְנֵ֥י עַמּ֖וֹן מְאֹ֣ד וָאֲזַעֵ֑ק וְאֵ֤ין מוֹשִׁיעַ֙ מִיָּדָ֔ם וָאֵ֣רְאֶ֔ה כִּֽי־אֵינֶ֖נְךָ מוֹשִׁ֑יעַ וָאָשִׂ֤ימָה נַפְשִׁי֙ בְּכַפִּ֔י וָאֶעְבְּרָ֖ה אֶל־בְּנֵ֣י עַמּ֑וֹן וַיִּתְּנֵ֥ם יְהוָ֛ה בְּיָדִ֖י וַלָּמָּ֥ה עֲלִיתֶ֛ם אֵלַ֥י הַיּ֖וֹם הַזֶּ֑ה לְהִלָּחֶם֙ בִּ֔י וַיַּקְבֵּ֣ץ יִפְתָּ֔ח אֶת־כָּל־אַנְשֵׁ֖י גִּלְעָ֑ד וַיִּלָּחֶם֙ אֶת־אֶפְרָ֔יִם וַיַּכּ֣וּ אַנְשֵׁ֤י גִלְעָד֙ אֶת־אֶפְרַ֔יִם כִּ֥י אָמְר֖וּ פְּלֵיטֵ֣י אֶפְרַ֑יִם אַתֶּ֤ם גִּלְעָד֙ בְּת֣וֹךְ אֶפְרַ֔יִם בְּת֖וֹךְ מְנַשֶּֽׁה׃

(ל) אשר יצא מדלתי ביתי לקראתי בשובי בשלום מבני עמון והיה לה׳ והעליתיהו עולה או הקרבתיו עולה. ולא נתכוון לומר שיהיה אדם נשרף על המזבח אלא שיהיה קרב ועומד לפני ה׳ כמו שאמרה תורה (ויקרא כז ב) איש כי יפליא נדר בערכך נפשות לה׳ ואמרו חכמים (ערכין כח ב) שיהיה עומד לפני הכהן ויאמר לו הרי עלי ערך נפשי. ואמרו עוד (שם כט ב) שאם היה אחד מבני ביתו שיצא לקראתו יהיה לה׳ ויקריבנו עולה. ולא היה שם פתח שיתיר לו את נדרו ויאמר לו שבדמים יפטר? לפי זה אמר פתח יפתח הוא שריך לי והוא יבא לפני, ויפתח אמר אפי קטן ודאי יצא לקראתי הוא יבא לפני, וכן כך וכן כך אלא הנער, וכאשר נעבד כעבד יפתח בעבדות שהזכיר לפיכך (ל) לפיכרים, שבא * ויקבר בערי הגלעד, שהיה נופל מתוכו לתוך הקבר והיה נקבר בעיר שהיה נופל שם, ובעבד פתח שבתלקה מתוכי רוח הקדש ע׳ כ׳, שבא * ופתח בן הגלעדי היה עליהם, ובחר שם כגיל הוא עליהם לא נאמר, אלא היה ה׳ עמו. הכה עליו לפניהם ה׳ עמו, מכלל שעבד ולא היה ה׳ עמו. הכה ניצחו יפתח עזה בתו עולה ובטעות עשאו, ובאמת נס כן טעה בחשבו שכך היה הדין, ובחר כתבתי כפי הפשט:

הוא הכהן והמתיבם בפשטי הכתובים:

(ל) ויצעק איש לפריס ויעבור לפונה וגו׳. וכן שהניעה רשעת בני לפריס, שמלבד אלה נאלו עוכה ליפתח על התשובה שעשה בישראל ושהכניע לת בני עמון, הנה עוד נתכפו להלחם בבני עמון ולא קרו לותם לעזרת אחר עבר הירדן להלחם בבני עמון ומה עמו, ותחכם למה עשו זה בני לפריס מכל השבטים ומה היתה טענתם בזה? הנה הוא כפי מה שתחזוב לפי שנלעד היה לבני שבט המנשה, ומלבד היות לפריס ומנשה לחוש להיות רחוקי שיעזרו להם על לחזיר, הנה עוד היה נגוע לפריס שהיה רחוק להיהם, כמו שאחר בספר יהושע בחלקת בני לפריס בתוך נחלתם, ולהיותם במוכים וקרובי זה לזה

(כ) ויפתח בתוך לפריס ויכו אותם בני לפריס מכה רבה, לפי שהיו חומרים בני לפריס לבני גלעד פליטי לפריס תתם נלעד בתוך לפריס בתוך מנשה, רוצה לומר פליטים מן לבני גלעד בהיותם בתוך לפריס ובתוך מנשה מבני עבריהם, והיה זה להיותם חשובי בעיניהם לכלום. או יהיה פירושו כדעת המתרגם שאחרו פליטי לפריס, ומה החבישם הפסוקים אחר בהם תרפו לבני גלעד ואחרו אתם בתוך לפריס בתוך מנשה, רוצה לומר שיכבם עם ואחזו בפני עצמו ולמה תתבזלו? כי אתם בתוך לפריס ומנשה בגרים היושבים בין לחזקי הארץ, והלבדים הלא לת היו חומרים לבני לפריס לו פליטיהם קודם המלחמה, (כמו

(ל) ואחי׳ היה אחרי שבני גלעד יקראו לאחיהם בני לפרי׳ השבטים לפיהם להלוך להלחם עם בני עמון, והנה תשבו בני לפריש אחת היתה, כוה לשמה ועון לבני גלעד, וכי היה זה נאה ונאון מלת יפתח, ולכן עשו תלוכתם ליפתח בלבד ואחי׳ אתי׳ כמו׳ אם תשבני בקרוב בלבד, כלומ׳ אם תשבני להכזב בתשובת המלחמה לבד עשית לבדך, עוד מעט תשבע קלון מכבוד כאשר (כ) ויפתח כתוב כאשר כתוב כאן, ויפתח בתוך כשרוף עליך, רוצה לומר בני לפריש היו ריב חייתי לבני גלעד ועמי ונו׳ ואחם עמון ונו׳ והיו בזה שבע טענות. הלא׳ היה לומ׳ ל תחשבו שאני עשיתי זה לבדי, כי אם שבעזה לבדי ועמי עשיכו ואתו היו ריב חייתי לבני גלעד ועמי ובני עמון מלך, רוצה לומר פעמים רבות, וגם עתה היה הריב לעמי ולי יקר, לת לקלי לבדי. הטענה השנית היא ואזעק לקיכם ולת הושעתם ונומ׳, רוצה לומר ולא שבחתי שאני לבדי עשיתי זה, הנה היה מהרתי שתעזה אותו לבדי, לפי שאני בקשתי עזרתכם פעמים הרבה כנגד עמון ואתם לת הושעתם אותי, ואיך אפקיר אתכם להלחם בם? והזו ואחרה כי איך מוציא ואשיכה נפשי בכפי (ג) ואעברה אל בני עמון וגו׳. גם כאן טענה אחרית, והיא אחרו ויתכם ה׳ בידי ולמה עליתם אלי היום הזה להלחם בי? רוצה לומר ועוד שהלא יתכרך לת רצה לתת את בני עמון בידכם כי אם בידי לבד, ואם הוא הוריש מפני, אין עמדתם אתם כח להלחם על ה׳ ועל מזיחו? הנה אלו טענה אחרת להתנצלותו, והשניה קשה מהלחזוקה, והחמרוכה קשה מכלם, והם דומות בכל מה לטענות שעשה למלך בני עמון. והנה לת רצה יפתח לפיים בדברים לבני לפריס כמו שעשה נדעון אליהם, והסבה הזה אלי לפי שהם הכרו לנדעון בלזון רכה עם היותם במריבה, אבל ליפתח אחרו איך בתחלה ביתך כשרוף עליך בא, ולכן רצה להשיבם דברים קשים מלך, והוחרה השלישית: והנה זכר (ד) שבלחם עם לפריס ויכו אותם בני לפריס מכה רבה, לפי שהיו חומרים בני לפריס לבני גלעד פליטי לפריס אתם גלעד בתוך לפריס בתוך מנשה, רוצה לומר פליטים מן לבני גלעד בהיותם בתוך לפריס ובתוך מנשה מבני עבריהם, והיה זה להיותם חשובי בעיניהם לכלום. או יהיה פירושו כדעת המתרגם שאחרו פליטי לפריס, והם החבישם הפסוקים אחר בהם תרפו לבני גלעד ואחרו אתם בתוך לפריס בתוך מנשה, רוצה לומר שיכבם עם ואחזו בפני עצמו ולמה תתבזלו? כי אתם בתוך לפריס ומנשה בגרים היושבים בין לחזקי הארץ, והלבדים הלא לת היו חומרים לבני לפריס לו פליטיהם קודם המלחמה,

(כמו

[ה] וַיִּלְכֹּד גִּלְעָד אֶת־מַעְבְּרוֹת הַיַּרְדֵּן
לְאֶפְרָיִם וַיְהִי כִּי־יֹאמְרוּ פְּלִיטֵי
אֶפְרַיִם אֶעְבְּרָה וַיֹּאמְרוּ לוֹ אַנְשֵׁי־
גִלְעָד הֲאֶפְרָתִי אָתָּה וַיֹּאמֶר לֹא:
[ו] וַיֹּאמְרוּ לוֹ אֱמָר־נָא שִׁבֹּלֶת וַיֹּאמֶר
סִבֹּלֶת וְלֹא יָכִין לְדַבֵּר כֵּן וַיֹּאחֲזֻהוּ
וַיִּשְׁחָטֻהוּ אֶל־מַעְבְּרוֹת הַיַּרְדֵּן
וַיִּפֹּל בָּעֵת הַהִיא מֵאֶפְרַיִם אַרְבָּעִים
[ז] וּשְׁנָיִם אָלֶף: וַיִּשְׁפֹּט יִפְתָּח אֶת־
יִשְׂרָאֵל שֵׁשׁ שָׁנִים וַיָּמָת יִפְתָּח
[ח] הַגִּלְעָדִי וַיִּקָּבֵר בְּעָרֵי גִלְעָד: וַיִּשְׁפֹּט
אַחֲרָיו אֶת־יִשְׂרָאֵל אִבְצָן מִבֵּית לָחֶם:
[ט] וַיְהִי־לוֹ שְׁלֹשִׁים בָּנִים וּשְׁלֹשִׁים
בָּנוֹת שִׁלַּח הַחוּצָה וּשְׁלֹשִׁים בָּנוֹת
הֵבִיא לִבְנָיו מִן־הַחוּץ וַיִּשְׁפֹּט אֶת־
[י] יִשְׂרָאֵל שֶׁבַע שָׁנִים: וַיָּמָת אִבְצָן
[יא] וַיִּקָּבֵר בְּבֵית לָחֶם: וַיִּשְׁפֹּט אַחֲרָיו
אֶת־יִשְׂרָאֵל אֵילוֹן הַזְּבוּלֹנִי וַיִּשְׁפֹּט
אֶת־יִשְׂרָאֵל עֶשֶׂר שָׁנִים:
[יב] וַיָּמָת אֵילוֹן הַזְּבוּלֹנִי וַיִּקָּבֵר בְּאַיָּלוֹן
[יג] בְּאֶרֶץ זְבוּלֻן: וַיִּשְׁפֹּט אַחֲרָיו אֶת־
יִשְׂרָאֵל עַבְדּוֹן בֶּן־הִלֵּל הַפִּרְעָתֹנִי:
[יד] וַיְהִי־לוֹ אַרְבָּעִים בָּנִים וּשְׁלֹשִׁים
בְּנֵי בָנִים רֹכְבִים עַל־שִׁבְעִים עֲיָרִים
וַיִּשְׁפֹּט אֶת־יִשְׂרָאֵל שְׁמֹנֶה שָׁנִים:
[טו] וַיָּמָת עַבְדּוֹן בֶּן־הִלֵּל הַפִּרְעָתֹנִי וַיִּקָּבֵר
בְּפִרְעָתוֹן בְּאֶרֶץ אֶפְרַיִם בְּהַר
הָעֲמָלֵקִי:

יג

[א] וַיֹּסִפוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לַעֲשׂוֹת הָרַע
בְּעֵינֵי יְהוָה וַיִּתְּנֵם יְהוָה בְּיַד־
פְּלִשְׁתִּים אַרְבָּעִים שָׁנָה:

(ה) כמו שנזכר למעלה) לכבד
בצבת המלחמה וכאשר כתו
להלחם ביפתח וזכר שהיו לו
מקרבים לותם ואומרים כן,
ומכאן זה זכר שלכד גלעד
מעברות הירדן לזכר לאפרים
יעבור נא, ואמרו והיה כי
יאמרו פליטי אפרים, פירוש
אלו והיה כשיבור מה שאומרי'
קודם זה פליטי אפרים (כמו
שזכר למעלה) בשבור זה
היו אומרים להם לבני גלעד
בהיותם שם על מעברות
הירדן האפרתי אתה? לו אם
היה משבט אפרים, ולהיותם
בלשם נפוצים כמהן לזכר לון
להם רוצה היו אומרי' לון,
(ו) וכבני גלעד היו מבחיני' לון,
כתמרם שמור לי שבולת, לפי
שהאפרתיים לו יוכלו לומר
שבולת, כי היו אומרים
סבולת, והיו מבחרים בזה
משבט אפרים שם והיו
בוחנים לותם לפליטי אפרים
בעת היות מלחמים להבעיס
וכשם שלא, יודע לך שהיה
זה בעת המלחמה שעשו בני
אפרים ליפתח ולבני גלעד,
ולא שהיה מהנהג לעשות כן
לרוצים משבט אפרים שהיו
עוברים מעבר הירדן כמו
שכתב רבי דוד קמחי וחברים
פירשו שהיו עושים הבחינון
בשבולת ובסבולת לפי שהיה
שבולת שם במקום שהיו
עוברים שם, והיה לוחר לקץ
אפרים ומוניהם גורם להם
שלא יוכלו לומר שין כי שם
כ"ן, כמו שבני אפרים שהיה
קורחים שין ויקרחים לותה
(ז) כמו שי"ו רפה: וזכר ששפט
יפתח שש שנים את ישראל לבאר
ובזכרו כלתה מלחמת מערי
גלעד, ובשלם בזה בפרוד
מעשיו וגבורותיו:
(ח) ויפשוט לחריו את ישראל לבאר
מבית לחם וגו'. זכר הכתוב

(ט) שהבאין לתם שפט את
ישראל לחרי מות יפתח,
ושהיו לו שלשים בנים ושלשים
בנות, ושהבנות שלח
החוצה להנשא לבעליהן והביא
לבניו בנות מחון, והיה
מביאם לבניו לתת להם שפט
זיכלו לפעמים עוד היום, שהיה
הכבוד יותר עמו בביתו כל
בניו בהיותם בחורים והבנות
יגמו לבעליהן, ולזה כוון מה
שנאמר בתורה * לא תהיה דבר' כ
לחת את התורה לחיות זה,
כי היו הבנים תמיד בבית
בעליהן עם לכי הבעלי',
ולבן בחות חיים' כלי הבחרת
זרע יהיו הבני' מון מהבית,
ולזה לבנן שלח הבנות חוצה
לבית בעליהם, והביא
לבניו בנות מחון כי היו
הבנים עמו. וזכר הכתוב
הספור הזה להודיע שגלגל
הוא שחוזר בעולם, כי הנה
יפתח לא היה לו כי לם בת
לבד יחידה ולא זכתה
לחזקיה, כי מפני כלי הבחרת
בחזקיה מקודשת לה' והיה לה
ילדה, ולבן שפט ישראל
לחריו היו לו שלשים בנים
ושלשים בנות וזכה לחזקיה את
כלם בחייו, ולקול שלבן
היה בועז שהיה מבית לחם:
וכן ספר שלחריו שפט אילון
הזבולני, ולחריו עבדון והיו
לו לרבעים בנים ושלשים בני
בנים, והיה משוב הכלתתו
שהיו כלם לבשים גדולים
בימיו, ולבן היו רוכבים על
שבעים עיירי, כי ברוב עשרם
לא היו מתעסקים בחומות
מה ולא בעבודת האדמה
ומלחמת הגפן, לבל היו
הולבים רוכבים על עיירים
לחבשים בכבדים, ורוכבים
כלם לחריו לבבדו בחבים בית
גבור, וזה היה מעלה וכבוד
לבופט ההו' מלך, ושרי הנה,
לחר מלך את לבופתו מהם:

פרשה שמונית במרלת מבוח ולבתו לחר ולילת שמשון. תלבתה ויהי היום לחד מבדעה וגו', עד וירד שמשון
תמבתה וגו', והנה שלבתי בפרשה הזחת לב שלבות:

השאלה הראשונה מה היה המלאך הזה שרלתה לבת
מבוח? ומה היה בביו כדעת
לבנב שהיה בבחם, הם בן למה לו לבא לגדי העזים
ולמה לו לומר בלשון נלא שמו ולמה לו לומר ולזה בלאי,
והזה עלה בלהב השמיימה? ומה היה מלאך בפעם
הבתוכים, מה היה צורך בלבתה מרלתה לבבת מבוח? כי
לפ"ז מבלרו, ומה לו שיהיה כויר ין הבטן שהוסיף לבא
עליו מלאך?

השאלה השנית מדוע בלה מרלת המלאך להיות לו
הלזה ולא לו לא מבוח לו בפעם
הרלשונה שלמר וירא מלאך ה' לו לא הלזה ולא בפעם שנית?
מעם היות שבתחלה מבוח יבא כי עוד לליכו, הנה לו בא
לבלוסים יבד כי לם לבזה רלשונה, כמו שלמר ויבא מלאך
לבבים עוד לל הלזה:

השאלה השלישית מה שבפרה הלזה למבוח מדברי
המלאך שהובילה בהם מלד
ונרלתה בהם מלד, לם התוספת לחרים כי כויר לבבים
היה הנער ין הבטן עד יום מותו, והמלאך לו לחר עד

יום

יוסף מותו, והגרעון כי הוא לא' והורה לא יעלה על רקבו, ולא' והוא יקל להוציא את ישראל, והיה לא לאמרה זה לבעלה:

השאלה הרביעית למה שהתפלל מנוח שיבא איש האלקים להגיד מה נעשה לנער היולד, והיה בידה בלתי ספיקה, לחדי שכבר אמר כי נזיר האלקים יהיה הנער, ובהיותו נזיר כבר נותה תורה מה שיעשה כל ימי נזרו, ולא היה שם כן צריך שיבא עוד איש האלקים, כי שכשבר בא לא שאל ממנו כי אם משפט הנער ומעשהו, והוא בלא' דבר לחד בלתי היכי הכוירות:

השאלה החמישית בתשובת המלאך למנוח, כי הוא שאל מה יהיה משפט הנער ומעשהו? והמלאך השיבו מכל אשר אמרתי אל האשה תשמר ונומ', כל אשר נויתיה תעשור, ולא אמר שם כן דבר מהנער כי שם מהאשה, כי זה כלו כבר אמרו אליה, ומה התועלת בהשנות הדברים?

השאלה הששית בנדי העזים שהקריב מנוח, שם רש"י שהוא כמו שהוא אומר למלאך שיעשה לפניו נדי עזים, רומה לומר לאכול, והמלאך השיבו ואם תעלה עולה לה' תעלנה, ולמה השיבו המלאך בענין העולה שם מנוח לא דבר כה ולא שאל עליה? ובאמת בלחדו ויקח מנוח את נדי העזים ואת המנחה ויעל על הצור לי', ואם הוא לא היה יודע כי מלאך ה' הוא, יהיה מביא נדי העזים שיאכל ממנו, איך העלהו על הצור לעולה לי'?

והנני מפרש הפסוקים בחופן יותרו הצלות כלם:

(ג) **ויהי** היה לאחד מצרעה וגו' דעתי כמלאך האלהים הבא אל האשה ההיא ויאמר אליה הנה את עקרה ולא ילדת וגו', ואמרה לאישה מנוח בא אלי איש האלהים וגו' ואמרתי לו הנה את הרה וילדת בן וגו', ואמרה לו אשר אמרתי אלי תשמר כל אשר צויתיה תעשה, ואמרתי לו כן תעשה לאשתך, ואמרה לו אשר אמרתי אלי תשמר

הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר לְאִשָּׁהּ לֹא אָמַר אִישׁ
הָאֱלֹהִים בָּא אֵלַי וּמַרְאֵהוּ כְּמַרְאֵה
מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים נוֹרָא מְאֹד וְלֹא
שְׁאִלְתִּיהוּ אֵי־מִזֶּה הוּא וְאֶת־שְׁמוֹ לֹא
הִגִּיד לִי: וַיֹּאמֶר לִי הִנָּךְ הָרָה וְיֹלַדְתְּ בֵּן [ז]
וְעַתָּה אַל־תִּשְׁתִּי יַיִן וְשֵׁכָר וְאַל־תֹּאכְלִי
כָּל־טֻמְאָה כִּי נְזִיר אֱלֹהִים יִהְיֶה הַנַּעַר [ח]
מִן־הַבֶּטֶן עַד־יוֹם מוֹתוֹ: וַיֶּעְתַּר
מָנוֹחַ אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר בִּי אֲדֹנָי אִישׁ
הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁלַחְתָּ יָבוֹא־נָא עוֹד
אֵלֵינוּ וְיוֹרֵנוּ מַה־נַּעֲשֶׂה לַנַּעַר הַיִּוָּלֵד: [ט]
וַיִּשְׁמַע הָאֱלֹהִים בְּקוֹל מָנוֹחַ וַיָּבֹא
מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים עוֹד אֶל־הָאִשָּׁה וְהִיא
יוֹשֶׁבֶת בַּשָּׂדֶה וּמָנוֹחַ אִישָׁהּ אֵין עִמָּהּ:
וַתְּמַהֵר הָאִשָּׁה וַתָּרָץ וַתַּגֶּד לְאִישָׁהּ [י]
וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה נִרְאָה אֵלַי הָאִישׁ
אֲשֶׁר־בָּא בַיּוֹם אֵלָי: וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ [יא]
מָנוֹחַ אַחֲרֵי אִשְׁתּוֹ וַיָּבֹא אֶל־הָאִישׁ
וַיֹּאמֶר לוֹ הַאַתָּה הָאִישׁ אֲשֶׁר־דִּבַּרְתָּ
אֶל־הָאִשָּׁה וַיֹּאמֶר אָנִי: וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ [יב]
עַתָּה יָבֹא דְבָרֶיךָ מַה־יִּהְיֶה מִשְׁפַּט הַנַּעַר
וּמַעֲשֵׂהוּ: וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־ [יג]
מָנוֹחַ מִכֹּל אֲשֶׁר־אָמַרְתִּי אֶל־הָאִשָּׁה
תִּשָּׁמֶר: מִכֹּל אֲשֶׁר־יֵצֵא מִגֶּפֶן הַיַּיִן [יד]
לֹא תֹאכַל וְיַיִן וְשֵׁכָר אַל־תֵּשְׁתְּ וְכָל־
טֻמְאָה אַל־תֹּאכַל כֹּל אֲשֶׁר־צִוִּיתִיהָ
תִּשְׁמֹר: וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־מַלְאַךְ יְהוָה [טו]
נַעְצְרָה־נָּא אוֹתָךְ וְנַעֲשֶׂה לְפָנֶיךָ גְּדִי
עִזִּים: וַיֹּאמֶר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־מָנוֹחַ [טז]
אִם־תַּעְצְרֵנִי לֹא־אֹכַל בְּלַחְמֶךָ וְאִם־

תעשה עולה לה' כי לא ידע מנוח כי מלאך ה' הוא: ויאמר מנוח אל המלאך מי שמך כי יבא דברך עלינו וכבדנוך: ויאמר אליו מלאך ה' למה זה תשאל לשמי והוא פלאי: ויקח מנוח את גדי העזים ואת המנחה ויעל על הצור ליהוה ומפלא לעשות והוא ומנוח רואים: ויהי בעלות הלהב השמימה מעל המזבח ויעל מלאך יהוה בלהב המזבח ומנוח ואשתו רואים ויפלו על פניהם ארצה: ולא יסף עוד מלאך יהוה להראה אל מנוח ואל אשתו אז ידע מנוח כי מלאך יהוה הוא: ויאמר מנוח אל אשתו מות נמות כי אלהים ראינו: ותאמר אשתו לו לו חפץ יהוה להמיתנו לא לקח מידנו עולה ומנחה והראנו את כל אלה וכעת לא השמיענו כזאת: ותלד האשה בן ותקרא את שמו שמשון ויגדל הנער ויברכהו יהוה: ותחל רוח יהוה לפעמו במחנה דן בין צרעה ובין אשתאול:

ותרד שמשון תמנתה ותרא אשה בתמנתה מבנות פלשתים: ותעל ויגד לאביו ולאמו ותאמר אשה ראיתי בתמנתה מבנות פלשתים ועתה קחו אותה לי לאשה: ויאמר אביו ואמו האין באשה בבנות אחיך ובכל עמי כי אתה הולך לקחת אשה מפלשתים הערלים ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני: ואביו ואמו לא ידעו כי מיהוה היא כי תאנה הוא מבקש לפלשתים ובעת ההיא פלשתים משלים בישראל: וירד שמשון ואביו ואמו תמנתה ויבאו עד כרמי תמנתה והנה כפיר אריות שאג לקראתו: ותצלח עליו רוח יהוה ויטרפהו כטרף הגדי ודבר אין בידו ולא הגיד לאביו ולאמו את אשר עשתה: וירד וידבר לאשה ותישר בעיני שמשון: וישב מימים לקחתה ויסר לראות את פגר האריה והנה עדת דבורים בגויית האריה ודבש: ויקחהו על כפיו והלך הלוך ואכל ויבא אל אביו ואל אמו ויתן להם ויאכלו ולא הגיד להם כי מגויית האריה הסיר את הדבש: וירד אביו אל האשה ויעש שמשון שם משתה כי כן יעשו הבחורים: ויהי כראותם אותו ויקחו שלשים מרעים ויהיו אתו: ויאמר להם שמשון אחודה נא לכם חידה אם הגד תגידו לי בשבעת ימי המשתה ומצאתם ונתתי לכם שלשים חלפות סדינים ושלשים חלפות בגדים: ואם לא תוכלו להגיד לי ונתתם אתה לי שלשים חלפות סדינים ושלשים חלפות בגדים ויאמרו אליו חודה חידתך ונשמעה: ויאמר להם מאכל יצא ממאכל ומעז יצא מתוק ולא יכלו בשלשת הימים לחוה את החידה: ויהי ביום השביעי ויאמרו אל אשת שמשון פתי את אישך והגד לנו את החידה פן נשרפך ואת בית אביך באש הלרשנו הקראתם לנו הלא כן: ותבך אשת שמשון עליו ותאמר רק שנאת אתי ולא אהבתני חידה חדת לבני עמי ואת לא הגדת לי ויאמר אליה הנה לאבי ולאמי לא הגדתי ולך אגיד: ותבך עליו שבעת הימים אשר היה להם המשתה ויהי ביום השביעי הגיד לה כי הצתה אתו ותגד את החידה לבני עמה: ואנשי העיר אמרו אליו ביום השביעי לפני בוא השמש מה עז מדבש ומה גבר מארי ויאמר להם שמשון לולא חרשתם בעגלתי לא מצאתם חידתי: ותצלח עליו רוח יהוה וירד אשקלון ויך מהם שלשים איש ויקח את חליצתם ויתן את המלבשים לחגדי החידה ויחר אפו ויעל בית אביו: ותהי אשת שמשון לרעהו אשר רעה לו:

ויהי מימים בימי קציר חטים ויפקד שמשון את אשתו בגדי עזים ויאמר אבואה אל אשתי אל החדר ולא נתן חמיו לבוא: ויאמר חמיו אמר אמרתי כי שנא שנאת אתה ואתנה אתה לרעך הלא אחותה הקטנה טובה ממנה תהי נא לך תחתיה: ויאמר אליהם שמשון הפעם נקיתי מפלשתים כי אעשה עמהם רעה: וילך שמשון ויתפש שלשים מאות שועלים ויקח לפידים ויפן זנב אל זנב ושם לפיד אחד בין שני הזנבות בתוך: ויצת באש הלפידים וישלח בקמות פלשתים ויבער מגדישים וקמה וכרם זיתים: ויאמרו פלשתים מי עשה זאת ויאמרו שמשון חתן התמני כי לקח את אשתו ויתן לרעהו אשר רעה לו ויעל פלשתים וישרפו באש אתה ואת אביה: ויאמר אליהם שמשון אם תעשו כזאת כי אם בכם אחדל ואחרי כן: ויך אתם שוק על ירך מכה גדולה ויעל וישב בחגוי סלע עיטם: ויעלו פלשתים ויחנו ביהודה ויפרצו בלחי: ויאמרו איש יהודה למה עליתם עלינו ויאמרו לאסר את שמשון עלינו לעשות לו כאשר עשה לנו: וילכו שלשת אלפים איש מיהודה אל סלע עיטם ויאמרו לשמשון הלוא ידעת כי משלים פלשתים בנו ומה זאת עשית לנו ויאמר להם כאשר עשו לי כן עשיתי להם: ויאמרו אליו לאסרך ירדנו לתתך ביד פלשתים ויאמר להם שמשון השבעו לי פן תפגעו בי אתם: ויאמרו לו לא כי אסור נאסרך ונתנוך בידם והמת לא נמיתך ויאסרהו בשני עבתים ויעלהו מן הסלע: הוא בא עד לחי ופלשתים הריעו לקראתו ותצלח עליו רוח יהוה ותהיינה העבתים אשר על זרועותיו כפשתים אשר נשרפו באש ותמסנה אסוריו מעל ידיו: וימצא לחי עדש חמור טרי וישלח ידו ויקחה ויך בה אלף איש: ויאמר שמשון בלחי החמור ערמתים שתים בלחי החמור הכיתי אלף איש: ויהי ככלתו לאמר ויזרק מידו ויקרא למקום ההוא רמת לחי: ויצמא מאד ויקרא אל יהוה ויאמר אתה נתת ביד עבדך את התשועה הגדולה הזאת ועתה אמות בצמא ואפול ביד הערלים: ויבקע אלהים את המכתש אשר בלחי ויצאו ממנו מים ויתן ותשת רוחו וישב ויחי על כן קרא שמה עין הקורא אשר בלחי עד היום הזה: וישפט את ישראל בימי פלשתים עשרים שנה:

וילך שמשון עזתה וירא שם אשה זונה ויבא אליה: ויאמר לעזתים לאמר בא שמשון הנה ויסבו ויארבו לו כל הלילה שכב בשער העיר ויתחרשו כל הלילה לאמר נחכה עד אור הבקר והרגנוהו: וישכב שמשון עד חצי הלילה ויקם בחצי הלילה ויאחז בדלתות שער העיר ואת שתי המזוזות ויסעם את הבריח ויתן על כתפיו ויעלם אל ראש ההר אשר על פני חברון: ויהי אחרי כן ויאהב אשה בנחל שרק ושמה דלילה: ויעלו אליה סרני פלשתים ויאמרו לה פתי אתו וראי במה כחו הגדול ובמה נוכל לו ונאסרהו לענתו ונתן לך איש אלפי כסף: ותאמר דלילה אל שמשון הגידה נא לי במה כחך הגדול ובמה תאסר לענתך: ויאמר אליה שמשון אם יאסרני בשבעה יתרים לחים לא חרבו ונחלשתי והייתי כאחד האדם: ותעל לו סרני פלשתים שבעה יתרים לחים אשר לא חרבו ותאסרהו בהם: והארב יושבת לה בחדר ותאמר אליו פלשתים עליך שמשון והוא ינתק היתרים כנתק חוט השני מריח האש ולא נודע כחו: ותאמר דלילה אל שמשון הנה התלתני ותדבר אלי תכזבים עתה הגידה נא לי במה תאסר לך: ויאמר אליה אם ארגים יארגו אתי שבעה מיתרי אשר לא חרבו ונחלשתי והייתי כאחד האדם: ותקח דלילה שבעה מיתרים חדשים ותאסרהו בהם ותאמר אליו פלשתים עליך שמשון והארב יושבת בחדר והוא ינתקם על זרועותיו כחוט: ותאמר דלילה אל שמשון עד הנה התלתני ותדבר אלי תכזבים הגידה לי במה תאסר לך ויאמר אליה אם תארגי את שבע מחלפות ראשי את המסכת: ותתקע ביתד ותאמר אליו פלשתים עליך שמשון ויקץ משנתו וינתק את יתד המסכת ואת המחלפת: ותאמר אליו איך תאמר אהבתיך ולבך אין אתי זה שלש פעמים כחשת בי ולא הגדת לי במה כחך הגדול: ויהי כי הציקה לו בדבריה כל הימים ותלחצהו ותקצר נפשו למות: ויגד לה את כל לבו ויאמר אליה תער לא עלה על ראשי כי נזיר אלהים אני מבטן אמי אם גלחתי ואם סר מעלי כחי ונחלשתי והייתי כאחד האדם: ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו ותשלח ותקרא לסרני פלשתים לאמר עלו הפעם כי הגיד לי את כל לבו ויעלו אליה סרני פלשתים ויעלו הכסף בידם: וישכבה על ברכיה ויקרא לאיש ויגלח את שבע מחלפות ראשו ותחל לענותו ותסר כחו מעליו: ותאמר פלשתים עליך שמשון ויקץ משנתו ויאמר אצא כפעם בפעם ואנער והוא היה מעליו: ויאחזו פלשתים ויניאהו את עיניו ויורדהו עזתה ויאסרהו בנחשתים ויהי טחן בבית האסורים: ויחל שער ראשו לצמוח כאשר גלח: ולסרני פלשתים נאסף לזבח זבח גדול לדגון אלהיהם ולשמוח ויאמרו נתן אלהינו בידנו את שמשון אויבנו: ויראו אתו העם ויהללו את אלהיהם כי אמרו נתן אלהינו בידנו את אויבנו ואת מחריב ארצנו ואת אשר הרבה את חלליה: ויהי כי טוב לבם ויאמרו קראו לשמשון ויחלל לפנינו ויקראו לשמשון מבית האסורים ויחלל לפניהם ויעמידהו בין העמודים: ויאמר שמשון אל הנער המחזיק בידו אשר ינח אתי ואמשה בהם ואסמכה עליהם: והבית מלא האנשים והנשים וכל סרני פלשתים שם ועל הגג כשלשת אלפים איש ואשה הרואים בשחוק שמשון: ויקרא שמשון אל יהוה ויאמר אדני יהוה זכרני נא והחזקני נא אך הפעם האלהים ואנקמה נקמה אחת בשתי עיני מפלשתים: ויתמך שמשון בשני העמודים התיכנים אשר הבית נכון עליהם ועל שתים בכחו: ויאמר שמשון תמת נפשי עם פלשתים ויט בכח ויפל הבית על הסרנים ועל כל העם אשר בו ויהיו המתים אשר המית בעתו רבים ממתים אשר המית בחייו: וירדו אחיו ובית אביו ויקחו ויעלו ויקברהו בין צרעה ובין אשתאול בקבר מנוח אביו והוא שפט את ישראל עשרים שנה:

(ז) ועתה אל תשתי יין וגו'. לפי שלא נאמר לה כן אלא לפי שהיתה שתויה ביין כשבא אליה המלאך, לפיכך הזהירה שלא תשתה עוד יין: (ח) מן הבטן עד יום מותו. ולא מבטן אמו, שהרי אמו נזירה היתה: (ט) ויבא מלאך האלהים עוד אל האשה. שלא ראתהו בבואו ראשונה: (י) ותמהר האשה ותרץ. שלא ראתהו בבואו ראשונה: (יא) ויקם וילך. שלא ראתהו בבואו ראשונה: (יב) עתה יבא דבריך. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (יג) מכל אשר אמרתי אל האשה תשמר. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (יד) לא תאכל ויין ושכר אל תשת וכל טמאה אל תאכל. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (טו) נעצרה נא אותך. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (טז) ויאמר מלאך יהוה אל מנוח אם תעצרני לא אכל בלחמך. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (יז) ויאמר מנוח אל מלאך יהוה מי שמך כי יבא דברך עלינו וכבדנוך. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (יח) ויאמר אליו מלאך יהוה למה זה תשאל לשמי והוא פלאי. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (יט) ויקח מנוח את גדי העזים ואת המנחה ויעל על הצור ליהוה ומפלא לעשות והוא ומנוח רואים. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (כ) ויהי בעלות הלהב השמימה מעל המזבח ויעל מלאך יהוה בלהב המזבח ומנוח ואשתו רואים ויפלו על פניהם ארצה. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (כא) ולא יסף עוד מלאך יהוה להראה אל מנוח ואל אשתו אז ידע מנוח כי מלאך יהוה הוא. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (כב) ויאמר מנוח אל אשתו מות נמות כי אלהים ראינו. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (כג) ותאמר אשתו לו לו חפץ יהוה להמיתנו לא לקח מידנו עולה ומנחה והראנו את כל אלה וכעת לא השמיענו כזאת. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (כד) ותלד האשה בן ותקרא את שמו שמשון ויגדל הנער ויברכהו יהוה. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (כה) ותחל רוח יהוה לפעמו במחנה דן בין צרעה ובין אשתאול. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (א) ותרד שמשון תמנתה ותרא אשה בתמנתה מבנות פלשתים. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (ב) ותעל ויגד לאביו ולאמו ותאמר אשה ראיתי בתמנתה מבנות פלשתים ועתה קחו אותה לי לאשה. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (ג) ויאמר אביו ואמו האין באשה בבנות אחיך ובכל עמי כי אתה הולך לקחת אשה מפלשתים הערלים ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (ד) ואביו ואמו לא ידעו כי מיהוה היא כי תאנה הוא מבקש לפלשתים ובעת ההיא פלשתים משלים בישראל. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (ה) וירד שמשון ואביו ואמו תמנתה ויבאו עד כרמי תמנתה והנה כפיר אריות שאג לקראתו. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (ו) ותצלח עליו רוח יהוה ויטרפהו כטרף הגדי ודבר אין בידו ולא הגיד לאביו ולאמו את אשר עשתה. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (ז) וירד וידבר לאשה ותישר בעיני שמשון. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (ח) ויסר לראות את פגר האריה והנה עדת דבורים בגויית האריה ודבש. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (ט) ויקחהו על כפיו והלך הלוך ואכל ויבא אל אביו ואל אמו ויתן להם ויאכלו ולא הגיד להם כי מגויית האריה הסיר את הדבש. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (י) וירד אביו אל האשה ויעש שמשון שם משתה כי כן יעשו הבחורים. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (יא) ויהי כראותם אותו ויקחו שלשים מרעים ויהיו אתו. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (יב) ויאמר להם שמשון אחודה נא לכם חידה אם הגד תגידו לי בשבעת ימי המשתה ומצאתם ונתתי לכם שלשים חלפות סדינים ושלשים חלפות בגדים. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (יג) ואם לא תוכלו להגיד לי ונתתם אתה לי שלשים חלפות סדינים ושלשים חלפות בגדים ויאמרו אליו חודה חידתך ונשמעה. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (יד) ויאמר להם מאכל יצא ממאכל ומעז יצא מתוק ולא יכלו בשלשת הימים לחוה את החידה. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (טו) ויהי ביום השביעי ויאמרו אל אשת שמשון פתי את אישך והגד לנו את החידה פן נשרפך ואת בית אביך באש הלרשנו הקראתם לנו הלא כן. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (טז) ותבך אשת שמשון עליו ותאמר רק שנאת אתי ולא אהבתני חידה חדת לבני עמי ואת לא הגדת לי ויאמר אליה הנה לאבי ולאמי לא הגדתי ולך אגיד. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (יז) ותבך עליו שבעת הימים אשר היה להם המשתה ויהי ביום השביעי הגיד לה כי הצתה אתו ותגד את החידה לבני עמה. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (יח) ואנשי העיר אמרו אליו ביום השביעי לפני בוא השמש מה עז מדבש ומה גבר מארי ויאמר להם שמשון לולא חרשתם בעגלתי לא מצאתם חידתי. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (יט) ותצלח עליו רוח יהוה וירד אשקלון ויך מהם שלשים איש ויקח את חליצתם ויתן את המלבשים לחגדי החידה ויחר אפו ויעל בית אביו. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (כ) ותהי אשת שמשון לרעהו אשר רעה לו. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (א) ויהי מימים בימי קציר חטים ויפקד שמשון את אשתו בגדי עזים ויאמר אבואה אל אשתי אל החדר ולא נתן חמיו לבוא. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (ב) ויאמר חמיו אמר אמרתי כי שנא שנאת אתה ואתנה אתה לרעך הלא אחותה הקטנה טובה ממנה תהי נא לך תחתיה. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (ג) ויאמר אליהם שמשון הפעם נקיתי מפלשתים כי אעשה עמהם רעה. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (ד) וילך שמשון ויתפש שלשים מאות שועלים ויקח לפידים ויפן זנב אל זנב ושם לפיד אחד בין שני הזנבות בתוך. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (ה) ויצת באש הלפידים וישלח בקמות פלשתים ויבער מגדישים וקמה וכרם זיתים. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (ו) ויאמרו פלשתים מי עשה זאת ויאמרו שמשון חתן התמני כי לקח את אשתו ויתן לרעהו אשר רעה לו ויעל פלשתים וישרפו באש אתה ואת אביה. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (ז) ויאמר אליהם שמשון אם תעשו כזאת כי אם בכם אחדל ואחרי כן. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (ח) ויך אתם שוק על ירך מכה גדולה ויעל וישב בחגוי סלע עיטם. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (ט) ויעלו פלשתים ויחנו ביהודה ויפרצו בלחי. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (י) ויאמרו איש יהודה למה עליתם עלינו ויאמרו לאסר את שמשון עלינו לעשות לו כאשר עשה לנו. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (יא) וילכו שלשת אלפים איש מיהודה אל סלע עיטם ויאמרו לשמשון הלוא ידעת כי משלים פלשתים בנו ומה זאת עשית לנו ויאמר להם כאשר עשו לי כן עשיתי להם. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (יב) ויאמרו אליו לאסרך ירדנו לתתך ביד פלשתים ויאמר להם שמשון השבעו לי פן תפגעו בי אתם. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (יג) ויאמרו לו לא כי אסור נאסרך ונתנוך בידם והמת לא נמיתך ויאסרהו בשני עבתים ויעלהו מן הסלע. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (יד) הוא בא עד לחי ופלשתים הריעו לקראתו ותצלח עליו רוח יהוה ותהיינה העבתים אשר על זרועותיו כפשתים אשר נשרפו באש ותמסנה אסוריו מעל ידיו. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (טו) וימצא לחי עדש חמור טרי וישלח ידו ויקחה ויך בה אלף איש. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (טז) ויאמר שמשון בלחי החמור ערמתים שתים בלחי החמור הכיתי אלף איש. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (יז) ויהי ככלתו לאמר ויזרק מידו ויקרא למקום ההוא רמת לחי. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (יח) ויצמא מאד ויקרא אל יהוה ויאמר אתה נתת ביד עבדך את התשועה הגדולה הזאת ועתה אמות בצמא ואפול ביד הערלים. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (יט) ויבקע אלהים את המכתש אשר בלחי ויצאו ממנו מים ויתן ותשת רוחו וישב ויחי על כן קרא שמה עין הקורא אשר בלחי עד היום הזה. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (כ) וישפט את ישראל בימי פלשתים עשרים שנה. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (כא) וילך שמשון עזתה וירא שם אשה זונה ויבא אליה. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (כב) ויאמר לעזתים לאמר בא שמשון הנה ויסבו ויארבו לו כל הלילה שכב בשער העיר ויתחרשו כל הלילה לאמר נחכה עד אור הבקר והרגנוהו. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (כג) וישכב שמשון עד חצי הלילה ויקם בחצי הלילה ויאחז בדלתות שער העיר ואת שתי המזוזות ויסעם את הבריח ויתן על כתפיו ויעלם אל ראש ההר אשר על פני חברון. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (כד) ויהי אחרי כן ויאהב אשה בנחל שרק ושמה דלילה. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (כה) ויעלו אליה סרני פלשתים ויאמרו לה פתי אתו וראי במה כחו הגדול ובמה נוכל לו ונאסרהו לענתו ונתן לך איש אלפי כסף. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (כו) ותאמר דלילה אל שמשון הגידה נא לי במה כחך הגדול ובמה תאסר לענתך. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (כז) ויאמר אליה אם יאסרני בשבעה יתרים לחים לא חרבו ונחלשתי והייתי כאחד האדם. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (כח) ותעל לו סרני פלשתים שבעה יתרים לחים אשר לא חרבו ותאסרהו בהם. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (כט) והארב יושבת לה בחדר ותאמר אליו פלשתים עליך שמשון והוא ינתק היתרים כנתק חוט השני מריח האש ולא נודע כחו. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (ל) ותאמר דלילה אל שמשון הנה התלתני ותדבר אלי תכזבים עתה הגידה נא לי במה תאסר לך. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (לא) ויאמר אליה אם ארגים יארגו אתי שבעה מיתרי אשר לא חרבו ונחלשתי והייתי כאחד האדם. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (לב) ותקח דלילה שבעה מיתרים חדשים ותאסרהו בהם ותאמר אליו פלשתים עליך שמשון והארב יושבת בחדר והוא ינתקם על זרועותיו כחוט. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (לג) ותאמר דלילה אל שמשון עד הנה התלתני ותדבר אלי תכזבים הגידה לי במה תאסר לך ויאמר אליה אם תארגי את שבע מחלפות ראשי את המסכת. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (לד) ותתקע ביתד ותאמר אליו פלשתים עליך שמשון ויקץ משנתו וינתק את יתד המסכת ואת המחלפת. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (לה) ותאמר אליו איך תאמר אהבתיך ולבך אין אתי זה שלש פעמים כחשת בי ולא הגדת לי במה כחך הגדול. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (לו) ויהי כי הציקה לו בדבריה כל הימים ותלחצהו ותקצר נפשו למות. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (לז) ויגד לה את כל לבו ויאמר אליה תער לא עלה על ראשי כי נזיר אלהים אני מבטן אמי אם גלחתי ואם סר מעלי כחי ונחלשתי והייתי כאחד האדם. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (לח) ותרא דלילה כי הגיד לה את כל לבו ותשלח ותקרא לסרני פלשתים לאמר עלו הפעם כי הגיד לי את כל לבו ויעלו אליה סרני פלשתים ויעלו הכסף בידם. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (לט) וישכבה על ברכיה ויקרא לאיש ויגלח את שבע מחלפות ראשו ותחל לענותו ותסר כחו מעליו. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (מ) ותאמר פלשתים עליך שמשון ויקץ משנתו ויאמר אצא כפעם בפעם ואנער והוא היה מעליו. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (מא) ויאחזו פלשתים ויניאהו את עיניו ויורדהו עזתה ויאסרהו בנחשתים ויהי טחן בבית האסורים. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (מב) ויחל שער ראשו לצמוח כאשר גלח. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (מג) ולסרני פלשתים נאסף לזבח זבח גדול לדגון אלהיהם ולשמוח ויאמרו נתן אלהינו בידנו את שמשון אויבנו. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (מד) ויראו אתו העם ויהללו את אלהיהם כי אמרו נתן אלהינו בידנו את אויבנו ואת מחריב ארצנו ואת אשר הרבה את חלליה. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (מה) ויהי כי טוב לבם ויאמרו קראו לשמשון ויחלל לפנינו ויקראו לשמשון מבית האסורים ויחלל לפניהם ויעמידהו בין העמודים. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (מו) ויאמר שמשון אל הנער המחזיק בידו אשר ינח אתי ואמשה בהם ואסמכה עליהם. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (מז) והבית מלא האנשים והנשים וכל סרני פלשתים שם ועל הגג כשלשת אלפים איש ואשה הרואים בשחוק שמשון. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (מח) ויקרא שמשון אל יהוה ויאמר אדני יהוה זכרני נא והחזקני נא אך הפעם האלהים ואנקמה נקמה אחת בשתי עיני מפלשתים. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (מט) ויתמך שמשון בשני העמודים התיכנים אשר הבית נכון עליהם ועל שתים בכחו. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (נ) ויאמר שמשון תמת נפשי עם פלשתים ויט בכח ויפל הבית על הסרנים ועל כל העם אשר בו ויהיו המתים אשר המית בעתו רבים ממתים אשר המית בחייו. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה: (נא) וירדו אחיו ובית אביו ויקחו ויעלו ויקברהו בין צרעה ובין אשתאול בקבר מנוח אביו והוא שפט את ישראל עשרים שנה. לפי שלא ראתהו בבואו ראשונה:

תַּעֲשֶׂה עֹלָה לַיהוָה הַעֲלֶיתָ כִּי לֹא־יָדַע
מָנוֹחַ כִּי־מַלְאַךְ יְהוָה הוּא׃ (יז) וַיֹּאמֶר
מָנוֹחַ אֶל־מַלְאַךְ יְהוָה מִי שְׁמֶךָ כִּי־יָבֹא
דְבָרְךָ וְכִבַּדְנָךְ׃ (יח) וַיֹּאמֶר לוֹ מַלְאַךְ יְהוָה
לָמָּה זֶּה תִּשְׁאַל לִשְׁמִי וְהוּא־פֶלִאי׃
(יט) וַיִּקַּח מָנוֹחַ אֵת־גְּדִי הָעִזִּים וְאֶת־הַמִּנְחָה
וַיַּעַל עַל הַצּוּר לַיהוָה וּמַפְלִא לַעֲשׂוֹת
(כ) וּמָנוֹחַ וְאִשְׁתּוֹ רֹאִים׃ וַיְהִי בְּעֲלוֹת
הַלַּהַב מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ הַשָּׁמָיְמָה וַיַּעַל
מַלְאַךְ־יְהוָה בְּלַהַב הַמִּזְבֵּחַ וּמָנוֹחַ
וְאִשְׁתּוֹ רֹאִים וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם אַרְצָה׃
(כא) וְלֹא־יָסַף עוֹד מַלְאַךְ יְהוָה לְהֵרָאֹת
אֶל־מָנוֹחַ וְאֶל־אִשְׁתּוֹ אָז יָדַע מָנוֹחַ כִּי־
(כב) מַלְאַךְ יְהוָה הוּא׃ וַיֹּאמֶר מָנוֹחַ אֶל־
אִשְׁתּוֹ מוֹת נָמוּת כִּי אֱלֹהִים רָאִינוּ׃
(כג) וַתֹּאמֶר לוֹ אִשְׁתּוֹ לוּ חָפֵץ יְהוָה
לַהֲמִיתֵנוּ לֹא־לָקַח מִיָּדֵנוּ עֹלָה וּמִנְחָה
וְלֹא הֶרְאָנוּ אֶת־כָּל־אֵלֶּה וְכָעֵת לֹא
(כד) הִשְׁמִיעָנוּ כָּזֹאת׃ וַתֵּלֶד הָאִשָּׁה
בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ שִׁמְשׁוֹן וַיִּגְדַּל
(כה) הַנַּעַר וַיְבָרְכֵהוּ יְהוָה׃ וַתָּחֶל רוּחַ
יְהוָה לְפַעֲמוֹ בְּמַחֲנֵה־דָן בֵּין צָרְעָה
וּבֵין אֶשְׁתָּאוֹל׃

(יז) תוך ובעצה לפניך גדי עזים׃ והנה יאמר המלאך לא תעכבני כי לא לזאת תתן מנחת ונעשה לפניך גדי עזים, ומי יודע אם כוונתך לעצותו לפני לדעת ממנו לו לעצותו לפני עולה לה׳? כי זכי המובטים יכלול זה במאמר, לחדי לפני לך לאמר ובעצה לך גדי עזים, כי לפי שהמלאך לא תעכבני כי אם תעשה לפני עולה, ולזה הזכיר לפני המובטים ולאמר אם תעכבני לא תוכל בלחמך זה כנגד המזון הרעבון שיעשה לותו לאכלו אם ולכלו לאמר אל תאמר אעשה כאן כי ולכלו בלחמך, ונם רמז כזה שהיה מלאך שליח לוכל בלחמו לפי שהם לפי הכירים קדושים, ולמזון הפני הזיב והם לעולה, רוצה לומר אם כוונתך בשאר בעצה לפניך להעלות ממנו עולה? לה׳ תעלנה, כי אין ראוי לעלות עולה לזולת מלאך כי אם לי׳ לבדו. ולפי שבאמר הזה רמז היותו מלאך לבן הודיע הכתוב כי לו ידע מנוח כי מלאך ה׳ הוא, רוצה לומר שעם כל הדמיון הלזה לא הבין מנוח כלום. ולפיכך לברר עוד שנוח לומר בעצמה כי לותך וזה היה מורה לכוונתו, כמי שמוחן רעהו לעשותה, ומצד לזה לומר ובעצה לפניך גדי עזים שהוא הלזון הנוכל על הקרקע לנבוה, והמלאך השיבו על לזאת [ועל לזאת לחרון לזאתו], אם תעצרני כמו שאמרת לזאת לוכל בלחמך, כי לא אוכל לזה לי, ואם תעשה עולה כמו שבראה מאמרך הנני? לי׳ תעלנה ולא לי, * כי וזבח לזלנים יקרב בלבי לי׳ לבדו, ועם כל זה לא ידע מנוח ומפני סכלותו לומר ועשה כן, לא כדרך נכוכד נפר לומר והוא לכר בעלם מעיניו כל כבר לו לבר נכלל ונפרש מקומר, כמו שתרגם יונתן. וכאשר רצה מנוח מדברי המלאך שלא יקבל בסעודתו לקח גדי העזים ועשה מהם עולה על הצור לה׳ על כוונת דעתו, כי למדהו המלאך שיעשה כן ושהיותו עושה לותו בדבר הכניח הדעת לא היה קושה בהקריבה בפה, והוסיף כזה הפלגה בדבר: וזכר שהמלאך היה מפליא לעשות, רוצה לומר שעשה שלא מהטבע והכל את העולה כמו שהיה בנפלאות, ולולי זה המלאך היה לאדם כמו אנ

(יז) מי שמך כי יבאו דבריך ויכבדוך, ר״ל מה שמך ומה מעלתך שנכבדך בדבר זה? ואמנם לפי שהמלאך לא רצה לגלות לו שמו אמר לו למה זה תשאל לשמי והוא פלאי, ר״ל שאין שמי מובן לך כי אם אחר שיעשה לך הדבר הזה שתדע שהוא פלאי, כלומר

שופטים יד

פרשה שביעית בחלקות שעשה שמשון עם פלשתים ומעשיו הכפלתים בימים לצד שפט את ישראל עד יום מותו. תחלתה וירד שמשון תמנתה, עד ויהי לים מהר לפרים, ורקיתי לשחוק בפרשה הזולת עד שלשת:

השאלה הראשונה לית שמשון בהיותו שופט את ישראל ובהיותו כויר לפלשים מן הכנען ומתקדש מכל טומאה לית בעל נת לית ככר? והיה לוקח ככל מקום לצד מבנות פלשתים הערלים? ולית רשוי שכפתקפן במה שקשל שהיה מנייר לותן ושהשיבן לדת ישראל, כי זה לא נזכר בכתוב, ונם כפורי הכשים ומעשיו עמה ומעשיהן עמו לא יכבול שיאמר זה, ולכן יקשה מאד לית שופט ישראל ומוציאו היה מתחתן בבנות פלשתי? ועוכר בלשון לצד מתחתן נם, המכיח ליבי בפירוש והסרת לב מהלקי:

עיין לבב

השאלה השנית בענין התירה שאמר שמשון לם הנד תגידו לותה לי שבעת ימי המשתה, ואמר שכיום השביעי אמרו לשמשון כתי את לתיך, ואמר לצד זה ותכך עלי שבעת הימים היה לצד להם המשתה, ולם כיום השביעי אמרו החכרים אליה שתפתהו, לית ככתה שבעת ימים לשיגיד לה החידה? כי בלותו יום היו שלשים כל שבעת ימי המשתה והמשתה:

השאלה השלישית באמרו לם תעשון כזולת כי לם נקמתי בכם ואמר לחלל, והוא, כי לם היתה כוונתו שבהיותם נוקמים נקמתו יקלל הוא מהכלם כיהו, הנה יקשה לית לחרי שהפלשתי' שרפו החשה וכית לחיה על לצד עשו נגד שמשון (כמ"ש להם לם תעשון כזת' כי לם נקמתי בכם ואחר לחלל) לת נחל מהנק'? ואמר מיד ויך לותם שוק על ירך וגו'? ועם זה רלוי שכלע לית היה שמשון מעמת לחתים בהיותו כזיר לפלשים ונקדוש הוא לפלשתים?

השאלה הרביעית לית הגיע גכול כפלות שמשון ושטותו שהיה מספר לחשה זוכה כמה יאמר וכמה יסור כתו? ולית לת הנין כשלת הדכר הזה מלתו שפלשתי' דרשו זה ממכ'? וכאשר לחרה לו כפירוש וכמה תלכר לעצותך שהיתה מכקשת מותו ולית לת כשחר מחכה? ולכסכה גלה לה לצד כלכבו שכבר כל מה שכת עליו מהרעה?

השאלה החמישית לם היתה לילה לחתה שמשון שתל נה שלש פעמים, לית נפע' הרביעי' כאשר גלה לה גלות השער לחר ותרת לילה כי הגיד לה לת כל לבו ותשלח ותקרא לסרני פלשתי' לאמר עלו הפעם כי הגיד לה לת כל לבו? ומי הגיד לה שהיה זה הלחת שולי היה מהלל בה כשאר הפעמים? ולית הניחו לה לז לת הכלף מה שלח עזו בפעמים החכרות, לה כמה ילעו שוב היה הלחת?

השאלה הששית כמה שנלחר כשמשון שכי פעמים והוא שפט לת ישראל עשרים שנה, לם לחרי שפתח לו השם עין המי' שקרע עין הקורלן לחר שם ויפשוט לת ישראל כימי פלשתים עשרים שנה, ושם לחרי מותו לחר פעם לחרת והוא שפט לת ישראל עשרים שנה והוא מותר בספור. והנני מפרש הפסוקים כשומן יותרו הזעות כלם:

יד

(א) וירד שמשון תמנתה וגו'. [א] מלמד פעמים רכות בספורי הנביאים שהיו עושים פעמים דכרים לצד לת כלת, כדי שילת מהם עכודת הלל ית', כענין שליהו כהר הכרמל שעבר על דת להקריב [ב] כאמה והיה להורלת שעה כדי לפרסם כתוך כני ישראל כי ה' הוא האלקים, וכן רלוי שכאמר כענין שמשון שעשה דכרים לצד לת כדין לפי שימלת שהוא להכת מפלשתי', לכ שלת היה הרוח החלקי לצד כו מיוצד ומכוון לעשות תשועות כשכר השופטים ולת היה דעתו שלם לכל ית', למשפט שמו ומור להוכיח יפרו, ולזה השביע נו רוח נכורה וחזוק מופלג והיה עם הפעמות, וכמשך מזה שכרלותו לצד תיטב כעיני לת היה מעמור לרוחו וכחרות לפו לת יעמוד דכר לפכיו. וילמה שכתוב לכנו היה קושב שלענין כוירותו לת היה מתויב כי לם כדכרי שהזהיר המלאך עליהם, והם לימור כל לצד לת מגפן היין ושלת יאכל כל טומאה ומורה לת יעלה על לחזו ושמר הדכרים היה כמשך כהם לחרי תלותו, ובכל יתנרך הכפיק כידו לעשותם כן, לפי שעם היותם פעולות מזוכזות מפלת עלמם, הנה יתשך מהם הנקמה מפלשתים. וכשר נת זה כשכוב, כי כשר וכר שהלך שמשון לת תמנתה

(ב) ורלה שם לצד ושקה כנפשו ושמר לשכיו ולשמו שוקטו

(ג) לותה לו לשה, שמרו לו שכיו ושמו היה לין כשכות

[א] וירד שִׁמְשׁוֹן תִּמְנָתָה וַיַּרְא אִשָּׁה
[ב] בְּתִמְנָתָה מִבְּנוֹת פְּלִשְׁתִּים: וַיַּעַל וַיַּגֶּד
לְאָבִיו וְלְאִמּוֹ וַיֹּאמֶר אִשָּׁה רָאִיתִי
בְתִמְנָתָה מִבְּנוֹת פְּלִשְׁתִּים וְעַתָּה
[ג] קְחוּ־אוֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה: וַיֹּאמֶר לוֹ
אָבִיו וְאִמּוֹ הַאֵין בִּבְנוֹת אַחֶיךָ וּבְכָל־
עַמִּי אִשָּׁה כִּי־אַתָּה הוֹלֵךְ לָקַחַת אִשָּׁה
מִפְּלִשְׁתִּים הָעֲרֵלִים וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן אֶל־
אָבִיו אֹתָהּ קַח־לִי כִּי־הִיא יָשְׁרָה
[ד] בְּעֵינָי: וְאָבִיו וְאִמּוֹ לֹא יָדְעוּ כִּי
מֵיְהוָה הִיא כִּי־תֹאֲנָה הוּא־מְבַקֵּשׁ
מִפְּלִשְׁתִּים וּבָעֵת הַהִיא פְּלִשְׁתִּים
מֹשְׁלִים בְּיִשְׂרָאֵל:
[ה] וַיֵּרֶד שִׁמְשׁוֹן וְאָבִיו וְאִמּוֹ תִּמְנָתָה וַיָּבֹאוּ
עַד־כַּרְמֵי תִמְנָתָה וְהִנֵּה כְּפִיר אֲרָיוֹת
שֹׁאֵג לִקְרָאתוֹ:

וירד שמשון תמנתה וגו'. [א] מלמד פעמים רכות בספורי הנביאים שהיו עושים פעמים דכרים לצד לת כלת, כדי שילת מהם עכודת הלל ית', כענין שליהו כהר הכרמל שעבר על דת להקריב [ב] כאמה והיה להורלת שעה כדי לפרסם כתוך כני ישראל כי ה' הוא האלקים, וכן רלוי שכאמר כענין שמשון שעשה דכרים לצד לת כדין לפי שימלת שהוא להכת מפלשתי', לכ שלת היה הרוח החלקי לצד כו מיוצד ומכוון לעשות תשועות כשכר השופטים ולת היה דעתו שלם לכל ית', למשפט שמו ומור להוכיח יפרו, ולזה השביע נו רוח נכורה וחזוק מופלג והיה עם הפעמות, וכמשך מזה שכרלותו לצד תיטב כעיני לת היה מעמור לרוחו וכחרות לפו לת יעמוד דכר לפכיו. וילמה שכתוב לכנו היה קושב שלענין כוירותו לת היה מתויב כי לם כדכרי שהזהיר המלאך עליהם, והם לימור כל לצד לת מגפן היין ושלת יאכל כל טומאה ומורה לת יעלה על לחזו ושמר הדכרים היה כמשך כהם לחרי תלותו, ובכל יתנרך הכפיק כידו לעשותם כן, לפי שעם היותם פעולות מזוכזות מפלת עלמם, הנה יתשך מהם הנקמה מפלשתים. וכשר נת זה כשכוב, כי כשר וכר שהלך שמשון לת תמנתה

(ב) ורלה שם לצד ושקה כנפשו ושמר לשכיו ולשמו שוקטו

(ג) לותה לו לשה, שמרו לו שכיו ושמו היה לין כשכות

(ד) ויהי לים מהר לפרים, ורקיתי לשחוק כפרשה הזולת עד שלשת:

השאלה הראשונה לית שמשון כהיותו שופט את ישראל ובהיותו כויר לפלשים מן הכנען ומתקדש מכל טומאה לית כעל נת לית ככר? והיה לוקח ככל מקום לצד מבנות פלשתים הערלים? ולית רשוי שכפתקפן במה שקשל שהיה מנייר לותן ושהשיבן לדת ישראל, כי זה לא נזכר בכתוב, ונם כפורי הכשים ומעשיו עמה ומעשיהן עמו לא יכבול שיאמר זה, ולכן יקשה מאד לית שופט ישראל ומוציאו היה מתחתן בבנות פלשתי'? ועוכר בלשון לצד מתחתן נם, המכיח ליבי בפירוש והסרת לב מהלקי:

השאלה השנית בענין התירה שאמר שמשון לם הנד תגידו לותה לי שבעת ימי המשתה, ואמר שכיום השביעי אמרו לשמשון כתי את לתיך, ואמר לצד זה ותכך עלי שבעת הימים היה לצד להם המשתה, ולם כיום השביעי אמרו החכרים אליה שתפתהו, לית ככתה שבעת ימים לשיגיד לה החידה? כי בלותו יום היו שלשים כל שבעת ימי המשתה והמשתה:

השאלה השלישית באמרו לם תעשון כזולת כי לם נקמתי בכם ואמר לחלל, והוא, כי לם היתה כוונתו שבהיותם נוקמים נקמתו יקלל הוא מהכלם כיהו, הנה יקשה לית לחרי שהפלשתי' שרפו החשה וכית לחיה על לצד עשו נגד שמשון (כמ"ש להם לם תעשון כזת' כי לם נקמתי בכם ואחר לחלל) לת נחל מהנק'? ואמר מיד ויך לותם שוק על ירך וגו'? ועם זה רלוי שכאמר לית היה שמשון מעמת לחתים בהיותו כזיר לפלשים ונקדוש הוא לפלשתים?

השאלה הרביעית לית הגיע גכול כפלות שמשון ושטותו שהיה מספר לחשה זוכה כמה יאמר וכמה יסור כתו? ולית לת הנין כשלת הדכר הזה מלתו שפלשתי' דרשו זה ממכ'? וכאשר לחרה לו כפירוש וכמה תלכר לעצותך שהיתה מכקשת מותו ולית לת כשחר מחכה? ולכסכה גלה לה לצד כלכבו שכבר כל מה שכת עליו מהרעה?

השאלה החמישית לם היתה לילה לחתה שמשון שתל נה שלש פעמים, לית נפע' הרביעי' כאשר גלה לה גלות השער לחר ותרת לילה כי הגיד לה לת כל לבו ותשלח ותקרא לסרני פלשתי' לאמר עלו הפעם כי הגיד לה לת כל לבו? ומי הגיד לה שהיה זה הלחת שולי היה מהלל בה כשאר הפעמים? ולית הניחו לה לז לת הכלף מה שלח עזו בפעמים החכרות, לה כמה ילעו שוב היה הלחת?

השאלה הששית כמה שנלחר כשמשון שכי פעמים והוא שפט לת ישראל עשרים שנה, לם לחרי שפתח לו השם עין המי' שקרע עין הקורלן לחר שם ויפשוט לת ישראל כימי פלשתים עשרים שנה, ושם לחרי מותו לחר פעם לחרת והוא שפט לת ישראל עשרים שנה והוא מותר בספור. והנני מפרש הפסוקים כשומן יותרו הזעות כלם:

[ד] ורד שמשון תמנתה וגו'. [א] מלמד פעמים רכות בספורי הנביאים שהיו עושים פעמים דכרים לצד לת כלת, כדי שילת מהם עכודת הלל ית', כענין שליהו כהר הכרמל שעבר על דת להקריב [ב] כאמה והיה להורלת שעה כדי לפרסם כתוך כני ישראל כי ה' הוא האלקים, וכן רלוי שכאמר כענין שמשון שעשה דכרים לצד לת כדין לפי שימלת שהוא להכת מפלשתי', לכ שלת היה הרוח החלקי לצד כו מיוצד ומכוון לעשות תשועות כשכר השופטים ולת היה דעתו שלם לכל ית', למשפט שמו ומור להוכיח יפרו, ולזה השביע נו רוח נכורה וחזוק מופלג והיה עם הפעמות, וכמשך מזה שכרלותו לצד תיטב כעיני לת היה מעמור לרוחו וכחרות לפו לת יעמוד דכר לפכיו. וילמה שכתוב לכנו היה קושב שלענין כוירותו לת היה מתויב כי לם כדכרי שהזהיר המלאך עליהם, והם לימור כל לצד לת מגפן היין ושלת יאכל כל טומאה ומורה לת יעלה על לחזו ושמר הדכרים היה כמשך כהם לחרי תלותו, ובכל יתנרך הכפיק כידו לעשותם כן, לפי שעם היותם פעולות מזוכזות מפלת עלמם, הנה יתשך מהם הנקמה מפלשתים. וכשר נת זה כשכוב, כי כשר וכר שהלך שמשון לת תמנתה

(ב) ורלה שם לצד ושקה כנפשו ושמר לשכיו ולשמו שוקטו

(ג) לותה לו לשה, שמרו לו שכיו ושמו היה לין כשכות

[א] וַיֵּרֶד שִׁמְשׁוֹן תִּמְנָתָה וַיַּרְא אִשָּׁה
[ב] בְּתִמְנָתָה מִבְּנוֹת פְּלִשְׁתִּים: וַיַּעַל וַיַּגֶּד
לְאָבִיו וְלְאִמּוֹ וַיֹּאמֶר אִשָּׁה רָאִיתִי
בְתִמְנָתָה מִבְּנוֹת פְּלִשְׁתִּים וְעַתָּה
[ג] קְחוּ־אוֹתָהּ לִי לְאִשָּׁה: וַיֹּאמֶר לוֹ
אָבִיו וְאִמּוֹ הַאֵין בִּבְנוֹת אַחֶיךָ וּבְכָל־
עַמִּי אִשָּׁה כִּי־אַתָּה הוֹלֵךְ לָקַחַת אִשָּׁה
מִפְּלִשְׁתִּים הָעֲרֵלִים וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן אֶל־
אָבִיו אֹתָהּ קַח־לִי כִּי־הִיא יָשְׁרָה
[ד] בְּעֵינָי: וְאָבִיו וְאִמּוֹ לֹא יָדְעוּ כִּי
מֵיְהוָה הִיא כִּי־תֹאֲנָה הוּא־מְבַקֵּשׁ
מִפְּלִשְׁתִּים וּבָעֵת הַהִיא פְּלִשְׁתִּים
מֹשְׁלִים בְּיִשְׂרָאֵל:
[ה] וַיֵּרֶד שִׁמְשׁוֹן וְאָבִיו וְאִמּוֹ תִּמְנָתָה וַיָּבֹאוּ
עַד־כַּרְמֵי תִמְנָתָה וְהִנֵּה כְּפִיר אֲרָיוֹת
שֹׁאֵג לִקְרָאתוֹ:

(ד) ויהי לים מהר לפרים, ורקיתי לשחוק כפרשה הזולת עד שלשת:

השאלה הראשונה לית שמשון כהיותו שופט את ישראל ובהיותו כויר לפלשים מן הכנען ומתקדש מכל טומאה לית כעל נת לית ככר? והיה לוקח ככל מקום לצד מבנות פלשתים הערלים? ולית רשוי שכפתקפן במה שקשל שהיה מנייר לותן ושהשיבן לדת ישראל, כי זה לא נזכר בכתוב, ונם כפורי הכשים ומעשיו עמה ומעשיהן עמו לא יכבול שיאמר זה, ולכן יקשה מאד לית שופט ישראל ומוציאו היה מתחתן בבנות פלשתי'? ועוכר בלשון לצד מתחתן נם, המכיח ליבי בפירוש והסרת לב מהלקי:

השאלה השנית בענין התירה שאמר שמשון לם הנד תגידו לותה לי שבעת ימי המשתה, ואמר שכיום השביעי אמרו לשמשון כתי את לתיך, ואמר לצד זה ותכך עלי שבעת הימים היה לצד להם המשתה, ולם כיום השביעי אמרו החכרים אליה שתפתהו, לית ככתה שבעת ימים לשיגיד לה החידה? כי בלותו יום היו שלשים כל שבעת ימי המשתה והמשתה:

השאלה השלישית באמרו לם תעשון כזולת כי לם נקמתי בכם ואמר לחלל, והוא, כי לם היתה כוונתו שבהיותם נוקמים נקמתו יקלל הוא מהכלם כיהו, הנה יקשה לית לחרי שהפלשתי' שרפו החשה וכית לחיה על לצד עשו נגד שמשון (כמ"ש להם לם תעשון כזת' כי לם נקמתי בכם ואחר לחלל) לת נחל מהנק'? ואמר מיד ויך לותם שוק על ירך וגו'? ועם זה רלוי שכאמר לית היה שמשון מעמת לחתים בהיותו כזיר לפלשים ונקדוש הוא לפלשתים?

השאלה הרביעית לית הגיע גכול כפלות שמשון ושטותו שהיה מספר לחשה זוכה כמה יאמר וכמה יסור כתו? ולית לת הנין כשלת הדכר הזה מלתו שפלשתי' דרשו זה ממכ'? וכאשר לחרה לו כפירוש וכמה תלכר לעצותך שהיתה מכקשת מותו ולית לת כשחר מחכה? ולכסכה גלה לה לצד כלכבו שכבר כל מה שכת עליו מהרעה?

השאלה החמישית לם היתה לילה לחתה שמשון שתל נה שלש פעמים, לית נפע' הרביעי' כאשר גלה לה גלות השער לחר ותרת לילה כי הגיד לה לת כל לבו ותשלח ותקרא לסרני פלשתי' לאמר עלו הפעם כי הגיד לה לת כל לבו? ומי הגיד לה שהיה זה הלחת שולי היה מהלל בה כשאר הפעמים? ולית הניחו לה לז לת הכלף מה שלח עזו בפעמים החכרות, לה כמה ילעו שוב היה הלחת?

השאלה הששית כמה שנלחר כשמשון שכי פעמים והוא שפט לת ישראל עשרים שנה, לם לחרי שפתח לו השם עין המי' שקרע עין הקורלן לחר שם ויפשוט לת ישראל כימי פלשתים עשרים שנה, ושם לחרי מותו לחר פעם לחרת והוא שפט לת ישראל עשרים שנה והוא מותר בספור. והנני מפרש הפסוקים כשומן יותרו הזעות כלם:

[ו] וַתִּצְלַח עָלָיו רוּחַ יְהוָה וַיְשַׁסְּעֵהוּ כְּשַׁסַּע
הַגְּדִי וּמְאוּמָה אֵין בְּיָדוֹ וְלֹא הִגִּיד
לְאָבִיו וּלְאִמּוֹ אֵת אֲשֶׁר עָשָׂה׃
[ז] וַיֵּרֶד וַיְדַבֵּר לָאִשָּׁה וַתִּישַׁר בְּעֵינֵי שִׁמְשׁוֹן׃
[ח] וַיָּשָׁב מִיָּמִים לְקַחְתָּהּ וַיָּסַר לִרְאוֹת
אֶת מַפֶּלֶת הָאַרְיֵה וְהִנֵּה עֲדַת דְּבוֹרִים
בְּגוּיַת הָאַרְיֵה וּדְבָשׁ׃ [ט] וַיִּרְדֵּהוּ אֶל־
כַּפָּיו וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְאָכֹל וַיֵּלֶךְ אֶל־
אָבִיו וְאֶל־אִמּוֹ וַיִּתֵּן לָהֶם וַיֹּאכֵלוּ וְלֹא
הִגִּיד לָהֶם כִּי מִגְּוִיַּת הָאַרְיֵה דָּבָשׁ׃
[י] וַיֵּרֶד אֲבִיהוּ אֶל־הָאִשָּׁה וַיַּעַשׂ
שָׁם שִׁמְשׁוֹן מִשְׁתֶּה כִּי כֵן יַעֲשׂוּ הַבַּחוּרִים׃
[יא] וַיְהִי כִּרְאוֹתָם אוֹתוֹ וַיִּקְחוּ שְׁלֹשִׁים
מְרֵעִים וַיִּהְיוּ אִתּוֹ׃ [יב] וַיֹּאמֶר לָהֶם שִׁמְשׁוֹן
אָחִידָה־נָּא לָכֶם חִידָה אִם־הַגֵּד תַּגִּידוּ
אוֹתָהּ לִי שִׁבְעַת יְמֵי הַמִּשְׁתֶּה וּמְצָאתֶם
וַנָּתַתִּי לָכֶם שְׁלֹשִׁים סָדִינִים וּשְׁלֹשִׁים
חֲלִיפוֹת בְּגָדִים׃ [יג] וְאִם לֹא תוּכְלוּ לְהַגִּיד
לִי וּנְתַתֶּם אַתֶּם לִי שְׁלֹשִׁים סָדִינִים
וּשְׁלֹשִׁים חֲלִיפוֹת בְּגָדִים וַיֹּאמְרוּ לוֹ
חוּדָה חִידָתֶךָ וְנִשְׁמָעֶנָּה׃ וַיֹּאמֶר לָהֶם
מִהָאֹכֵל יָצָא מַאֲכָל וּמֵעַז יָצָא מָתוֹק
וְלֹא יָכְלוּ לְהַגִּיד חִידָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים׃
[יד] וַיְהִי בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַיֹּאמְרוּ לְאֵשֶׁת־
שִׁמְשׁוֹן פַּתִּי אֶת־אִישֵׁךְ וְיַגֶּד־לָנוּ אֶת־
הַחִידָה פֶּן־נַשְׂרֹף אוֹתָךְ וְאֶת־בֵּית אָבִיךְ
בָּאֵשׁ הֲלִרִשְׁתֶּנוּ קְרָאתֶם לָנוּ הֲלֹא׃
[טו] וַתֵּבְךְ אֵשֶׁת שִׁמְשׁוֹן עָלָיו וַתֹּאמֶר רַק־
שְׂנֵאתַנִי וְלֹא אֲהַבְתָּנִי הַחִידָה חָדַתָּה
לִבְנֵי עַמִּי וְלִי לֹא הִגַּדְתָּה וַיֹּאמֶר לָהּ הִנֵּה
לְאָבִי וּלְאִמִּי לֹא הִגַּדְתִּי וְלָךְ אַגִּיד׃
[טז] וַתֵּבְךְ עָלָיו שִׁבְעַת הַיָּמִים אֲשֶׁר־הָיָה
לָהֶם הַמִּשְׁתֶּה וַיְהִי׀ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
וַיַּגֶּד־לָהּ כִּי הֵצִיקַתְהוּ וַתַּגֶּד הַחִידָה
לִבְנֵי עַמָּהּ׃

(ו) יקבוץ כאנב שילמו כזה למלקות גזרתו • ושקול שטים כאו לתתכתה , יהודה שבתעלה בלותה כיקה כתוב כיה עליה , שמשון שבתנכה כה כתי׳ כיה יהידה : ושאר שבאליכתו שמה עם תכיו ושתו (בהיותו עם כרמי תמנתה) יפת כפיר לריות שוגע לקראתו , לל לקראת שמשון לבדו , והיה לשות שפלשתים יבקשו את נפשו (ו) לבדו , והוא שבעהו כשבע הגדי , עם היות שלין תרב ולל כלי זין לתרים ומלומה לין כידו , והיה זה כיימן קלין שיכבע הפלשתים מבלי תרב נקנית • ושאול המפרשים שלקרי יש תשאה שמות , היותר קטן כמו הגדי יקרל גזר , ושתרין בגודל יקרל כפיר , והגדול שמנו נקרל לריה , והגדול שמנו נקרל לביש , והיותר זקן יקרל ליש , וכל זמן שמוקין יותר גבורה כתוספת בו • ולפי זושב שגור ונפיר הם שמות נרדפים לילד הלריות , ושמשם לריה ולביש ולכיש כלם שמות נרדפי׳ לזקנים שבהם , והיה זה שבע (ז) לשמשון כפיר • ושאול שלש הגיד זה לשתו ולשאו , להודיע גודל גבורתו שלש היה מתהלל כפעל כפל כזה , ולל הודיעו לשתו ולשאו כהיותו הולך עמהם כתכרה : [ט] (ח) ושאול ויירד וידבר לשון שיגיר ושיבר כעיני שמשון היטב מותר , לפל שאר למעלה שיבר כעיני שמשון כפי כריאיה , עם היות שעדיין לל דבר עמה ולל ידע שם כשבל׳ ונכנסיה ישרו דרכיה כעיניו גם כן כמו שיבר מוקה ושולקה , ושתה זכר שבנוסף שם דבר עמה ושיבר כעיני שמשון כלכריה כמו שיבר בשולקה • ושפבר שיזור לשתי שמשון , יאמר שירד שפיה ודבר על לשה ושלשה שיבר כעיני שמשון ולל כעיני לשיו • לפל המפרשים שאמרו וידבר על לשה שדבר כעיניו כיזוגים על פיהיו ועל קריאיה , ומה שבשבתי לשתו כלשון הוא היותר מתיישב : (ז) וישב מיסים לקחתה וגו׳ זכר שלשתי הילוכין שבו לשיו ושתו עמו לביתה ולשתי ימים שבו שמה לעת כזותו , ושהלך שמשון לראות שפלת הפלשים לשר המים (ח) ומפל עדת דבורים בגויתו , ויקחהו בכפיו ויפל לשיו ויתן לשתי (ט) ולשתו ויפלבו ולל הגיד להם דבר , ושבשיר בת על לשה שיבר , כי זה מחוק השתלבו שיבו ושתו של שמשון לעשות מעשה בעת כיזוגיהם ולין זה מחוק הכתובים לעשות מעשה ושמשה בעת כיזוגיהם ולין זה מחוק

(יב) הכלה ושבעת שלשים מרעים ויהיו שתו , לל לעזרו ולבייעו בעניני חופתו ושכבת הכלים הרלויים ליום המשתה , ושאול לשם שמשון לקודם שם לכם שילה שם הגד תגידו לי שבעת ימי המשתה , שכה לשון שילה יאמר על (יג) הדבר הסתום הסתום קשה להכינו , ולשון הגדה יאמר על הפירוש והביליר , ולזה שאר לקודה שם לכם שילה והיל בפיר הדבר הסתום שיפלפל , ושם הגד תגידו לותה לי , לל שם תפרשו ושבלרו לותה לי בכל שבעת ימי המשתה וגו׳ • והשלון הוא שבתב הלפוד בספר מה שבתב הלפוד לשר לו׳ שפלפל שמשון לפני השילה הזאת שבעת ימים קודם שבעת ימי המשתה , וזה לפני שהלך לבר כלון , לפי שהני שמשון היה עושה המשתה וידוע שיטורך שבעת הימים קודם למשתה להכינו , והכתוב לפר שבבואו כתפרנו לפיו שבעת המרעים והוא היל בבואו שלפל השילה , והיה הגבול שם הגד תגידו לותה לי שבעת ימי המשתה , ולפ לשר מלפן עד שבעת ימים , לפל לשר שבעת ימי המשתה שהם מיומו יום עד לרבעה עשר יום , והם שבעת הימים קודם ימי המשתה (שהיה מתפל בהבנת המשתה כמו שבתבר) ושבעת ימי המשתה עלמו , ולזה פרש שבעת ימי (יד) המשתה : וזכר הכתוב שבעה׳ שבעת ימים שלפ יכלו להגיד לפיל השיל , וברל שבשרבע׳ ימים לתרים השתלו להתיעץ התכבולה לשר יעשו להגיד השילה , וביום השביעי שהוש (טו) לתרון מהשבעם ימים הרשעים הקודמים לשבעת ימי המשתה , ושמר לפתה שמשון פתי לשיך וינד לנו לת החיל , לל וינד לך לת החיל׳ לנו ולשרבנו כן בשרוף לותך ושת לשיך כלה וגו׳ , וכזה פתחו פיהם לשמשון , כי כן עשו לתרי כן בשרבנו לות׳ ושת כיה לשיך כלה כמו שיובן : ותבך (יו) לשת שמשון עליו כלתרה לפני השילה קשת לבבי עמי , לל השלה וכשלה העמוק שלת כבי עמי ולי לפ הגדת , לל לפ כילרת לותה ולפ פיבשת מה שבלה בלותה השילה : ותבך עליו שבעת (יז) רומה לומר שבעת הימים השניים , ולזה לתר בלו שבעת הימים שהיה להם למשתה להגיד שהשבעה ימים הרלשונים היו קודם המשתה והשבעה ימים השלרונים השלה תשר בשתה משר שמשון היה השניים והם ימי המשתה , ויהי ביום השביעי

[יח] וַיֹּאמְרוּ לוֹ אַנְשֵׁי הָעִיר בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי
בְּטֶרֶם יָבֹא הַחַרְסָה מַה־מָּתוֹק מִדְּבַשׁ
וּמֶה עַז מֵאַרְיֵה וַיֹּאמֶר לָהֶם לוּלֵא חֲרַשְׁתֶּם
בְּעֶגְלָתִי לֹא מְצָאתֶם חִידָתִי׃
[יט] וַתִּצְלַח עָלָיו רוּחַ יְהוָה וַיֵּרֶד אַשְׁקְלוֹן
וַיַּךְ מֵהֶם׀ שְׁלֹשִׁים אִישׁ וַיִּקַּח
אֶת־חֶרְיצֹתָם וַיִּתֵּן הַחֲלִיפוֹת לַמַּגִּידֵי
הַחִידָה וַיִּחַר אַפּוֹ וַיַּעַל בֵּית אָבִיהוּ׃
[כ] וַתְּהִי אֵשֶׁת שִׁמְשׁוֹן לְמֵרֵעֵהוּ אֲשֶׁר
רֵעֶה לוֹ׃

טו

[א] וַיְהִי מִיָּמִים בִּימֵי קְצִיר־חִטִּים וַיִּפְקֹד
שִׁמְשׁוֹן אֶת־אִשְׁתּוֹ בִּגְדֵי עִזִּים וַיֹּאמֶר
אָבֹאָה אֶל־אִשְׁתִּי הֶחֱדָרָה וְלֹא־נָתַן
אֲבִיהָ לָבוֹא׃ [ב] וַיֹּאמֶר אָבִיהָ אָמֹר
אָמַרְתִּי כִּי־שָׂנֹא שְׂנֵאתָהּ וָאֶתְּנֶנָּהּ
לְמֵרֵעֶךָ הֲלֹא אֲחוֹתָהּ הַקְּטַנָּה טוֹבָה
מִמֶּנָּה תִּהְיֶה־נָּא לְךָ תַּחְתֶּיהָ׃ [ג] וַיֹּאמֶר
לָהֶם שִׁמְשׁוֹן נְקִיתִי הַפַּעַם מִפְּלִשְׁתִּים
כִּי־אֶעֱשֶׂה אָנִי עִמָּם רָעָה׃ [ד] וַיֵּלֶךְ
שִׁמְשׁוֹן וַיִּלְכֹּד שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת שֻׁעָלִים
וַיִּקַּח לַפִּידִים וַיֵּפֶן זָנָב אֶל־זָנָב וַיָּשֶׂם
לַפִּיד אֶחָד בֵּין־שְׁנֵי הַזָּנָבוֹת בַּתָּוֶךְ׃
[ה] וַיַּבְעֵר־אֵשׁ בַּלַּפִּידִים וַיְשַׁלַּח בְּקָמוֹת
פְּלִשְׁתִּים וַיַּבְעֵר מִגָּדִישׁ וְעַד־קָמָה
וְעַד־כֶּרֶם זָיִת׃ [ו] וַיֹּאמְרוּ פְּלִשְׁתִּים
מִי עָשָׂה זֹאת וַיֹּאמְרוּ שִׁמְשׁוֹן חֹתַן
הַתִּמְנִי כִּי לָקַח אֶת־אִשְׁתּוֹ וַיִּתְּנָהּ
לְמֵרֵעֵהוּ וַיַּעַל פְּלִשְׁתִּים וַיִּשְׂרְפוּ
אוֹתָהּ וְאֶת־אָבִיהָ בָּאֵשׁ׃ [ז] וַיֹּאמֶר לָהֶם
שִׁמְשׁוֹן אִם־תַּעֲשׂוּן כָּזֹאת כִּי אִם־נִקַּמְתִּי

(יח) קול׳ זיפת הנכול, וז"ש בטרם יבא החרסה, שהוא השמש קודם שקיעת השמש. הנה התבאר מזה שמפני הימים היה שלם ועם זה הותרה השבלה השנית. והמפרשים דרכו בזה דרכים לתרים ומה שכתבתי הוא היותר נכון: ורזו שתבונן בתוכן התשובה שנתנו למשל מרעיו, והוא מה מתוק מדבש ומה עז מארי שלמה תרלה שהיתה החידה בשבי תלקים, מהתוכל יצא מהכל שהוא החלק החזק, והשבי הוא ועז יצא מתוך, והנה בתשובה ירלה שלמ הבינו כי שם למלך השבי טוב שפירשו שהמתוק הוא הדבש והעז הוא האריה, ולא פירשו החלק הרחשון מהתוכ' יצא מהכל, ויקשה שם למה לא ביארו בפירוש החוכל הוא החרי והמתוכל הוא הדבש והעז הוא האריה והמתוק הוא הדבש הנוכר? ולפי האמת הוא, שלפי שהשם שמשון נלה להם זה, לא רלה להשיב בפירוש מפורסם על חידתם, ויכין משמשון שהשיבו נלהו להשיב כלישם, והשתלו להשיב בחופן שיחזור שמשון שהם מעלמם בפלו בו, ולזה אמרו בדרך החקירה מה מתוק מדבש, לל תלה תאמת ומעז יצא מתוק, והנה תקרבו ולא מלאתו דבר יותר מתוק מהדבש ולא דבר יותר עז מהאריה, ובכלל המשל הזה היה בכלל החוכל והמתוכל, ולא פירשו עוד, כלומ לא ידעתם בביאור כי שם שעל כי התקירה והעיון בזו לליהם. והוא השיבם שם לא תרשתם בעגלתי לא מלאתם את חידתי, לל לל תרלו עלמכם קוקרים ושמלת החפוז בלמה לל זה היה כן, שם לא תרשתם בעגלתי שהיה לחזה לא מלאתם חידתי, ולכן לא תתפלרו בעיוכם הלק בזה, ואמר תרשת בעגלתי, לומ' כי לולי זכתו עמה לתרי שהגידה להם מלמוני לבו וביאור החידה: ומכר שלמה עליו רוח נבורה מלת ה' וירד מקלון ויך מהפלשתי' שלשים איש ויקח את לללותם, לל המלבושים לחר מהם ויתן החליפות למגידי החידה וגו', והנה לללותם הם הבגדים כלם לחר עליהם, ולא מכר אותן למרעים כי אם החליפות והמדיונים, ולחזוק שלמה שמלת שמשון שהם לא הגידו החידה כי אם מדברי לשתו היתה ביניהם קטטה, אם היה רלוי שיפרע שמשון המדיונים והחליפות בנדים כלם אם לא, ובמתפשרו במילוע שעשו ביניהם שיתן להם החליפות בנדיס ולא המדיונים, ולכן כשחזר הכה הפלשתים ולקח לללותיהם כתן למרעים החליפות ולא עוד, והמדיונים ושחזר המלבושים לשר להם לקחם לעלמו. והגיד שנם בזה לא שבכה תמתו, לכל תרה לפו ועזב החזה כי תעזה בזה ויעל בית לביהו, והמפרש' כתבו שכתן שמשון להם נם המדיונים ושם לא מכור: ותהי לשת שמשון למרעהו וגו'. וכר הכתוב שהיתה לשת שמשון למרעהו, ולי לנכריה להוה שומביהו. וכוונתי כפי המוכח מפשט הכתובים שלשת שמשון זכתה מעלמה בלי רשות לביו, ושעתה זכויה עם קבר שמשון שהיה שומביהו בכשוליו, כי להיותו קבירו ומרעהו היה מדבר עמה כפעם בפעם ומשם כחלך רוח זכויה, ולפי' שהיה זה מרעהו לחד מהפלשתים שהיו בעלי החידה, ועשה זה להוכיח רעה על רעה:

טז

(א) וכלשר שמשון לחר ימים רבים הלך לבקור לת לשתו בנדי העזים ולחר לבוא עמה החדרה (והיה זה לשכב עמה להיות לללה) לא לתה לביה לנלות וכויה, לבל תלה העון בעלמו, (ב) בלמרו לחו' לחרתי כי שנא שכחתיה ולכן נתתי למרעך, לל לא עשיתי זה לבזיונה רעה, כי לא נתתיה לטוב מחך כי לם למרעך הזה לך, ולהורות זה לחר הלא לחותה הקטנה טובה מאחה תהי כא לליך תפתים, לל היה לחותה ונם יש לה יתרון עליה שהיא יותר קטנה ונם כי היא טובה ויפה מאחה קחה לך. ויען היתה כוונת שמשון להתעולל עליהם כנד (ג) פלשתים, לחר נקיתי הפעם מפלשתים, לל הפעם לחנה תוכנה להרע עמהם ולא יאמרו לי עון לזר בעת כי (ד"ה) להיה נקי מאחה: ולקח נלם מלות שועלים והלכיל זנבותיהם וישם לפיד בין שתי זנבות ותבער לם בכל כרמי פלשתים ומגדים ועד קמה ועד זית. וקשה דרשו מלי שבת שועלים? לחר שמשון יכל שועל כותה בל' (ה) שחזור לשחוריו ויפרע מפלשתים שחזרו בשועלתן שעשה לך, לפי לנלחך: וזכר שלחרו פלשתים מי עשה זה? ולחרו שמשון (ו) שעשה לותו שמשון וידעו כבת חרון לפו מחמיו שהזיק לשתו על שמשון לקחר, ועליו שרפו לת לשתו ולת בית לביה כלי שתשוב חרון לפו, כי לא היו מפנים להנקם ממנו כי לם לפחיבו מירלתם לותו, ונם שרלו שמשון עשה מה שעשה כדין, ועל זה לחר שמשון לליהם לם תעזון כוחלת כי לם (ז) נקמתי

[ח] בְּיָדָם וְאֵת־שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הָאִישׁ הַתֹּקְעִים בַּשּׁוֹפָרוֹת וַיִּשְׁלַח כָּל־יִשְׂרָאֵל אִישׁ לְאָהֳלָיו וְאֶת־שְׁלֹשׁ מֵאוֹת אִישׁ וְהַמִּדְיָנִים חָנָה מִמֶּנּוּ בָּעֵמֶק׃ [ט] וַיְהִי בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו קוּם רֵד בַּמַּחֲנֶה כִּי נְתַתִּיו בְיָדֶךָ׃ [י] וְאִם־יָרֵא אַתָּה לָרֶדֶת רֵד־אַתָּה וּפוּרָה נַעַרְךָ אֶל־הַמַּחֲנֶה׃ [יא] וְשָׁמַעְתָּ מַה־יְדַבֵּרוּן וְאַחַר תֶּחֱזַקְנָה יָדֶיךָ וְיָרַדְתָּ בַּמַּחֲנֶה וַיֵּרֶד הוּא וּפוּרָה נַעֲרוֹ אֶל־קְצֵה הַחֲמוּשִׁים אֲשֶׁר בַּמַּחֲנֶה׃ [יב] וּמִדְיָן וְעֲמָלֵק וְכָל־בְּנֵי־קֶדֶם נֹפְלִים בָּעֵמֶק כָּאַרְבֶּה לָרֹב וְלִגְמַלֵּיהֶם אֵין מִסְפָּר רַב כַּחוֹל אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת הַיָּם לָרֹב׃ [יג] וַיָּבֹא גִדְעוֹן וְהִנֵּה מְסַפֵּר לְרֵעֵהוּ חֲלוֹם וַיֹּאמֶר הִנֵּה אֲנִי חֹלֵם חֲלוֹם וְהִנֵּה צְלִיל לֶחֶם שְׂעֹרִים מִתְהַפֵּךְ בְּמַחֲנֵה מִדְיָן וַיָּבֹא עַד־הָאֹהֶל וַיַּכֵּהוּ וַיִּפֹּל וַיַּהֲפְכֵהוּ לְמַעְלָה וְנָפַל הָאֹהֶל׃ [יד] וַיַּעַן רֵעֵהוּ וַיֹּאמֶר זֹאת אֵין זוּלָתִי חֶרֶב גִּדְעוֹן בֶּן־יוֹאָשׁ אִישׁ יִשְׂרְאֵל נָתַן אֱלֹהִים בְּיָדוֹ אֶת־מִדְיָן וְאֶת־כָּל־הַמַּחֲנֶה׃ [טו] וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ גִּדְעוֹן אֶת־סַפֵּר הַחֲלוֹם וְשִׁבְרוֹ וַיִּשְׁתַּחוּ וַיָּשָׁב אֶל־מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר קוּמוּ כִּי־נָתַן יְהוָה בְּיֶדְכֶם אֶת־מַחֲנֵה מִדְיָן׃ [טז] וַיַּחַץ אֶת־שְׁלֹשׁ הַמֵּאוֹת אִישׁ לִשְׁלֹשָׁה רָאשִׁים וַיִּתֵּן שֹׁפָרוֹת בְּיַד כָּל־הָאֲנָשִׁים וְרֵקָנִים וְלַפִּידִים בְּתוֹךְ הַכַּדִּים׃ [יז] וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֹתִי תִרְאוּ וְכֵן תַּעֲשׂוּ הִנֵּה אָנֹכִי בָּא בִּקְצֵה הַמַּחֲנֶה וְהָיָה כַּאֲשֶׁר אֶעֱשֶׂה כֵּן תַּעֲשׂוּ׃ [יח] וְתָקַעְתִּי אֲנִי וְכָל־אֲשֶׁר אִתִּי בַּשּׁוֹפָר וּתְקַעְתֶּם גַּם־אַתֶּם בַּשּׁוֹפָרוֹת סָבִיב לְכָל־הַמַּחֲנֶה וַאֲמַרְתֶּם לַיהוָה וְלְגִדְעוֹן׃ [יט] וַיָּבֹא גִדְעוֹן וּמְאַת־אִישׁ אֲשֶׁר אִתּוֹ בְּקְצֵה הַמַּחֲנֶה בְּרֹאשׁ הָאַשְׁמֹרֶת הַבֵּינֹנִית אַךְ הֵקִימוּ אֶת־הַשֹּׁמְרִים וַיִּתְקְעוּ בַּשּׁוֹפָרוֹת וַיְנַפְּצוּ אֶת־הַכַּדִּים אֲשֶׁר בְּיָדָם׃ [כ] וַיִּתְקְעוּ שְׁלֹשֶׁת הָרָאשִׁים בַּשּׁוֹפָרוֹת וַיְשַׁבְּרוּ הַכַּדִּים וַיַּחֲזִקוּ בַּשְּׂמֹאל לַפִּידוֹת וּבַיָּמִין הַכֵּלִים לִתְקֹעַ וַיִּקְרְאוּ חֶרֶב לַיהוָה וּלְגִדְעוֹן׃ [כא] וַיַּעַמְדוּ אִישׁ תַּחְתָּיו סָבִיב לַמַּחֲנֶה וַיָּרָץ כָּל־הַצָּבָא וַיָּרִעוּ וַיָּנֻסוּ׃ [כב] וַיִּתְקְעוּ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת הַשּׁוֹפָר וַיָּשֶׂם יְהוָה אֶת־חֶרֶב אִישׁ בְּרֵעֵהוּ וּבְכָל־הַצָּבָא וַיָּנָס הַצָּבָא עַד־בֵּית הַשִּׁטָּה צְרֹתָה עַד־שְׂפַת בֵּית מְחֹלָה עַל־טַבָּת׃ [כג] וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל נִצְעֲקוּ מִנַּפְתָּלִי וּמֵאָשֵׁר וּמִכָּל־מְנַשֶּׁה וַיִּרְדְּפוּ אַחֲרֵי מִדְיָן׃ [כד] וַיִּשְׁלַח גִּדְעוֹן מַלְאָכִים בְּכָל־הַר אֶפְרַיִם לֵאמֹר רְדוּ לִקְרַאת מִדְיָן וְתָפְשׂוּ לָהֶם אֶת־הַמַּיִם עַד־בֵּית בָּרָה וְהַיַּרְדֵּן וַיִּזָּעֵק כָּל־אִישׁ אֶפְרַיִם וַיִּתְפְּשׂוּ אֶת־הַמַּיִם עַד־בֵּית בָּרָה וְהַיַּרְדֵּן׃ [כה] וַיִּתְפְּשׂוּ שְׁנֵי שָׂרֵי מִדְיָן אֶת־עֹרֵב וְאֶת־זְאֵב וַיַּהַרְגוּ אֶת־עֹרֵב בְּצוּר עֹרֵב וְאֶת־זְאֵב הָרְגוּ בְּיֶקֶב זְאֵב וַיִּרְדְּפוּ אֶת־מִדְיָן וְרָאשֵׁי עֹרֵב וְזְאֵב הֵבִיאוּ אֶל־גִּדְעוֹן מֵעֵבֶר לַיַּרְדֵּן׃

ח

[א] וַיֹּאמְרוּ לוֹ אַנְשֵׁי אֶפְרַיִם מַה־הַדָּבָר הַזֶּה עָשִׂיתָ לָּנוּ לְבִלְתִּי קְרֹא לָנוּ בְּלֶכְתְּךָ לְהִלָּחֶם בְּמִדְיָן וַיָּרִיבוּ אִתּוֹ בְּחָזְקָה׃ [ב] וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם מַה־עָשִׂיתִי עַתָּה כָּכֶם הֲלוֹא טוֹב עֹלְלוֹת אֶפְרַיִם מִבְצִיר אֲבִיעֶזֶר בְּיָדְכֶם נָתַן אֱלֹהִים אֶת־שָׂרֵי מִדְיָן אֶת־עֹרֵב וְאֶת־זְאֵב וּמַה־יָּכֹלְתִּי עֲשׂוֹת כָּכֶם אָז׃ [ג] וַתֶּרֶף רוּחָם מֵעָלָיו בְּדַבְּרוֹ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וַיִּנָּחוּ׃ [ד] וַיָּבֹא גִדְעוֹן הַיַּרְדֵּנָה עֹבֵר הוּא וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת הָאִישׁ אֲשֶׁר אִתּוֹ עֲיֵפִים וְרֹדְפִים׃ [ה] וַיֹּאמֶר לְאַנְשֵׁי סֻכּוֹת תְּנוּ נָא לְעָם אֲשֶׁר בְּרַגְלָי כִּי עֲיֵפִים הֵם וַאֲנִי רֹדֵף אַחֲרֵי זֶבַח וְצַלְמֻנָּע מַלְכֵי מִדְיָן׃ [ו] וַיֹּאמְרוּ שָׂרֵי סֻכּוֹת הֲכַף זֶבַח יָדְךָ עַתָּה כִּי לְצְבָאֲךָ נִתֵּן לָחֶם׃ [ז] וַיֹּאמֶר גִּדְעוֹן לָכֵן בְּתִתִּי יְהוָה אֶת־זֶבַח וְאֶת־צַלְמֻנָּע בְּיָדִי וְדַשְׁתִּי אֶת־בְּשַׂר אַנְשֵׁי סֻכּוֹת אֶת־קוֹצֵי הַמִּדְבָּר וְאֶת־הַבַּרְקָנִים׃ [ח] וַיַּעַל מִשָּׁם פְּנוּאֵלָה וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם כֵּן וַיַּעֲנוּ אֹתוֹ אַנְשֵׁי פְנוּאֵל כַּאֲשֶׁר עָנוּ אֹתוֹ אַנְשֵׁי סֻכּוֹת׃ [ט] וַיֹּאמֶר גַּם אֶל־אַנְשֵׁי פְנוּאֵל לֵאמֹר בְּשׁוּבִי בְשָׁלוֹם אֶת־הַמִּגְדָּל הַזֶּה׃ [י] וְזֶבַח וְצַלְמֻנָּע בְּקַרְקֹר וּמַחֲנֵיהֶם עִמָּהֶם כְּחַמֵּשֶׁת עָשָׂר אֶלֶף כֹּל הַנִּשְׁאָרִים מִכָּל־מַחֲנֵה בְנֵי־קֶדֶם וּנְפֹלֵי מֵאָה וְעֶשְׂרִים אֶלֶף שְׁלֻפֵי חָרֶב׃ [יא] וַיַּעַל גִּדְעוֹן דֶּרֶךְ הָאֹהֲלִים מִקִּדְמַת נֹבַח וְיָגְבְּהָה וַיַּךְ אֶת־הַמַּחֲנֶה וְהַמַּחֲנֶה בָּטֵחַ׃ [יב] וַיָּנָס זֶבַח וְצַלְמֻנָּע וַיִּרְדֹּף אַחֲרֵיהֶם וַיִּתְפֹּשׂ אֶת־שְׁנֵי מַלְכֵי מִדְיָן אֶת־זֶבַח וְאֶת־צַלְמֻנָּע וְכָל־הַמַּחֲנֶה הֶחֱרִיד׃ [יג] וְגִדְעוֹן בֶּן־יוֹאָשׁ שָׁב מִן־הַמִּלְחָמָה מֵעֲלוֹת הַחֶרֶס׃ [יד] וַיִּלְכֹּד נַעַר מֵאַנְשֵׁי סֻכּוֹת וַיִּשְׁאָלֵהוּ וַיִּכְתֹּב לוֹ אֶת־שָׂרֵי סֻכּוֹת וְאֶת־זְקֵנֶיהָ שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה אִישׁ׃ [טו] וַיָּבֹא אֶל־אַנְשֵׁי סֻכּוֹת וַיֹּאמֶר הִנֵּה זֶבַח וְצַלְמֻנָּע אֲשֶׁר חֵרַפְתֶּם אֹתִי בָּהֶם לֵאמֹר הֲכַף זֶבַח וְצַלְמֻנָּע בְּיָדֶךָ כִּי נִתֵּן לַאֲנָשֶׁיךָ הָעֲיֵפִים לָחֶם׃ [טז] וַיִּקַּח אֶת־זִקְנֵי הָעִיר וְקוֹצֵי הַמִּדְבָּר וְהַבַּרְקָנִים וַיָּדַע בָּהֶם אֶת־אַנְשֵׁי סֻכּוֹת׃ [יז] וְאֶת־מִגְדַּל פְּנוּאֵל נָתַץ וַיַּהֲרֹג אֶת־אַנְשֵׁי הָעִיר׃ [יח] וַיֹּאמֶר אֶל־זֶבַח וְאֶל־צַלְמֻנָּע אֵיפֹה הָרַגְתֶּם בְּתָבֹר וַיֹּאמְרוּ כָּמוֹךָ כָּהֵמָּה כְּתֹאַר כָּל־אֶחָד כְּתֹאַר בְּנֵי מֶלֶךְ הֵמָּה׃ [יט] וַיֹּאמֶר אֲחִי בְנֵי אִמִּי הֵמָּה חַי־יְהוָה אִלְמָלֵא הֶחֱיִתֶם אֹתָם לֹא אֶהֱרָגְכֶם׃ [כ] וַיֹּאמֶר לְיֶתֶר בְּכֹרוֹ קוּם הָרְגֵם וְלֹא־שָׁלַף הַנַּעַר אֶת־חַרְבּוֹ כִּי יָרֵא כִּי־עֲדֶנְנוּ נָעַר הוּא׃ [כא] וַיֹּאמְרוּ זֶבַח וְצַלְמֻנָּע קוּם־אַתָּה וּפְגַע־בָּנוּ כִּי כְאִישׁ גְּבֻרָתוֹ וַיָּקָם גִּדְעוֹן וַיַּהֲרֹג אֶת־זֶבַח וְאֶת־צַלְמֻנָּע וַיִּקַּח אֶת־שְׂהָרֹנֵי הַגְּמַלִּים אֲשֶׁר בְּצַוְּארֵיהֶם׃ [כב] וַיֹּאמְרוּ אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל־גִּדְעוֹן מְשֹׁל־בָּנוּ גַּם־אַתָּה גַּם־בִּנְךָ גַּם־בֶּן־בִּנְךָ כִּי הוֹשַׁעְתָּנוּ מִיַּד מִדְיָן׃ [כג] וַיֹּאמֶר גִּדְעוֹן אֲלֵהֶם לֹא־אֶמְשֹׁל אֲנִי בָּכֶם וְלֹא־יִמְשֹׁל בְּנִי בָּכֶם יְהוָה יִמְשֹׁל בָּכֶם׃ [כד] וַיֹּאמֶר גִּדְעוֹן אֲלֵהֶם אֶשְׁאֲלָה מֵאִתְּכֶם שְׁאֵלָה וְתִנּוּ־לִי אִישׁ נִזְמֵי נִינְמֹתָיו כִּי נִזְמֵי זָהָב לָהֶם כִּי יִשְׁמְעֵאלִים הֵמָּה׃ [כה] וַיֹּאמְרוּ נָתוֹן נִתֵּן וַיִּפְרְשׂוּ שִׂמְלָה וַיַּשְׁלִכוּ שָׁמָּה אִישׁ נִזְמֵי נִינְמֹתָיו׃ [כו] וַיְהִי מִשְׁקַל נִזְמֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר שָׁאָל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁבַע מֵאוֹת זָהָב לְבַד מִן־הָעֲדָיִים וְהַנְּטִפוֹת וּבִגְדֵי הָאַרְגָּמָן אֲשֶׁר עַל־מַלְכֵי מִדְיָן וְלְבַד מִן־הָרְבִדִים אֲשֶׁר עַל־צַוְּארֹנֵי גְמַלֵּיהֶם׃ [כז] וַיַּעַשׂ אֹתוֹ גִדְעוֹן לְאֵפוֹד וַיַּצֵּג אֹתוֹ בְּעִירוֹ בְּעָפְרָה וַיִּזְנוּ כָל־יִשְׂרָאֵל אַחֲרָיו שָׁם וַיְהִי לְגִדְעוֹן וּלְבֵיתוֹ לְמוֹקֵשׁ׃ [כח] וַיִּכָּנַע מִדְיָן לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְלֹא יָסְפוּ עוֹד לָשֵׂאת רֹאשָׁם וַתִּשְׁקֹט הָאָרֶץ אַרְבָּעִים שָׁנָה בִּימֵי גִדְעוֹן׃ [כט] וַיֵּלֶךְ יְרֻבַּעַל בֶּן־יוֹאָשׁ וַיֵּשֶׁב בְּבֵיתוֹ׃ [ל] וּלְגִדְעוֹן הָיוּ שִׁבְעִים בָּנִים יֹצְאֵי יָרֵךְ כִּי נָשִׁים רַבּוֹת הָיוּ לוֹ׃ [לא] וּפִלַגְשׁוֹ אֲשֶׁר בִּשְׁכֶם גַּם־הִוא יָלְדָה לוֹ בֵּן וַיָּשֶׂם אֶת־שְׁמוֹ אֲבִימֶלֶךְ׃ [לב] וַיָּמָת גִּדְעוֹן בֶּן־יוֹאָשׁ בְּשֵׂיבָה טוֹבָה וַיִּקָּבֵר בְּקֶבֶר יוֹאָשׁ אָבִיו בְּעָפְרַת הָאֲבִיעזְרִי׃ [לג] וַיְהִי כְּמוֹת גִּדְעוֹן וַיָּשׁוּבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל וַיִּזְנוּ אַחֲרֵי הַבְּעָלִים וַיָּשִׂימוּ לָהֶם אֶת־בַּעַל בְּרִית לֵאלֹהִים׃ [לד] וְלֹא זָכְרוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם הַמַּצִּיל אוֹתָם מִיַּד כָּל־אוֹיְבֵיהֶם מִסָּבִיב׃ [לה] וְלֹא עָשׂוּ חֶסֶד עִם־בֵּית יְרֻבַּעַל גִּדְעוֹן כְּכֹל הַטּוֹבָה אֲשֶׁר עָשָׂה עִם־יִשְׂרָאֵל׃

ט

[א] וַיֵּלֶךְ אֲבִימֶלֶךְ בֶּן־יְרֻבַּעַל שְׁכֶמָה אֶל־אֲחֵי אִמּוֹ וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם וְאֶל־כָּל־מִשְׁפַּחַת בֵּית אֲבִי אִמּוֹ לֵאמֹר׃ [ב] דַּבְּרוּ נָא בְּאָזְנֵי כָּל־בַּעֲלֵי שְׁכֶם הַאֲשֶׁר טוֹב לָכֶם הֲמָשְׁלִים בָּכֶם שִׁבְעִים אִישׁ כֹּל בְּנֵי יְרֻבַּעַל אִם־מָשְׁלוּ בָכֶם אִישׁ אֶחָד וּזְכַרְתֶּם כִּי עַצְמְכֶם וּבְשַׂרְכֶם אָנִי׃ [ג] וַיְדַבְּרוּ אֲחֵי אִמּוֹ בְּאָזְנֵי כָל־בַּעֲלֵי שְׁכֶם אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתֵּט לְבָבָם אַחֲרֵי אֲבִימֶלֶךְ כִּי אָמְרוּ אָחִינוּ הוּא׃ [ד] וַיִּתְּנוּ־לוֹ שִׁבְעִים כֶּסֶף מִבֵּית בַּעַל בְּרִית וַיִּשְׂכֹּר בָּהֶם אֲבִימֶלֶךְ אֲנָשִׁים רֵקִים וּפֹחֲזִים וַיֵּלְכוּ אַחֲרָיו׃ [ה] וַיָּבֹא בֵּית אָבִיו עָפְרָתָה וַיַּהַרְגוּ אֶת־אֶחָיו בְּנֵי יְרֻבַּעַל שִׁבְעִים אִישׁ עַל־אֶבֶן אֶחָת וַיִּשָּׁאֵר יוֹתָם בֶּן־יְרֻבַּעַל הַקָּטֹן כִּי נֶחְבָּא׃ [ו] וַיִּקְבְּצוּ כָּל־בַּעֲלֵי שְׁכֶם וְכָל־בֵּית מִלּוֹא וַיֵּלְכוּ וַיַּמְלִיכוּ אֶת־אֲבִימֶלֶךְ לְאֵלָה עַל־יַד אֵלוֹן מַצֵּבָה אֲשֶׁר בִּשְׁכֶם׃ [ז] וַיַּגִּדוּ לְיוֹתָם וַיֵּלֶךְ וַיַּעֲמֹד בְּרֹאשׁ הַר גְּרִזִים וַיִּשָּׂא קֹלוֹ וַיִּקְרָא וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם שִׁמְעוּנִי בַּעֲלֵי שְׁכֶם וְיִשְׁמַע אֲלֵיכֶם אֱלֹהִים׃ [ח] הָלוֹךְ הָלְכוּ הָעֵצִים לִמְשֹׁחַ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ וַיֹּאמְרוּ לַזַּיִת מְלֹךְ עָלֵינוּ׃ [ט] וַיֹּאמֶר לָהֶם הַזַּיִת הֶחָדַלְתִּי אֶת־דִּשְׁנִי אֲשֶׁר בִּי כָבְדוּ אֱלֹהִים וַאֲנָשִׁים וְהָלַכְתִּי לָנוּעַ עַל־הָעֵצִים׃ [י] וַיֹּאמְרוּ הָעֵצִים לַתְּאֵנָה לְכִי אַתְּ מְלֹכִי עָלֵינוּ׃ [יא] וַתֹּאמֶר לָהֶם הַתְּאֵנָה הֶחָדַלְתִּי אֶת־מָתְקִי וְאֶת־תְּנוּבָתִי הַטּוֹבָה וְהָלַכְתִּי לָנוּעַ עַל־הָעֵצִים׃ [יב] וַיֹּאמְרוּ הָעֵצִים לַגֶּפֶן לְכִי אַתְּ מְלֹכִי עָלֵינוּ׃ [יג] וַתֹּאמֶר לָהֶם הַגֶּפֶן הֶחָדַלְתִּי אֶת־תִּירוֹשִׁי הַמְשַׂמֵּחַ אֱלֹהִים וַאֲנָשִׁים וְהָלַכְתִּי לָנוּעַ עַל־הָעֵצִים׃ [יד] וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעֵצִים לָאָטָד לְכָה אַתָּה מְלֹךְ עָלֵינוּ׃ [טו] וַיֹּאמֶר הָאָטָד לָעֵצִים אִם־בֶּאֱמֶת אַתֶּם מְשִׁחִים אֹתִי לְמֶלֶךְ עֲלֵיכֶם בֹּאוּ חֲסוּ בְצִלִּי וְאִם־אָיִן תֵּצֵא אֵשׁ מִן־הָאָטָד וְתֹאכַל אֶת־אַרְזֵי הַלְּבָנוֹן׃ [טז] וְעַתָּה אִם־בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים עֲשִׂיתֶם וַתַּמְלִיכוּ אֶת־אֲבִימֶלֶךְ וְאִם־טוֹבוֹת עָשָׂה עִם־יְרֻבַּעַל וְעִם־בֵּיתוֹ וְאִם־כִּגְמוּל יָדָיו עָשָׂה לוֹ׃ [יז] אֲשֶׁר נִלְחַם אָבִי עֲלֵיכֶם וַיַּטַּל נַפְשׁוֹ מִנֶּגֶד וַיַּצֵּל אֶתְכֶם מִיַּד מִדְיָן׃ [יח] וְאַתֶּם קַמְתֶּם עַל־בֵּית אָבִי הַיּוֹם וַתַּהַרְגוּ אֶת־בָּנָיו שִׁבְעִים אִישׁ עַל־אֶבֶן אֶחָת וַתַּמְלִיכוּ אֶת־אֲבִימֶלֶךְ בֶּן־אֲמָתוֹ עַל־בַּעֲלֵי שְׁכֶם כִּי אֲחִיכֶם הוּא׃ [יט] וְאִם־בֶּאֱמֶת וּבְתָמִים עֲשִׂיתֶם עִם־יְרֻבַּעַל וְעִם־בֵּיתוֹ הַיּוֹם שִׂמְחוּ בְּאֲבִימֶלֶךְ וְיִשְׂמַח גַּם־הוּא בָּכֶם׃ [כ] וְאִם־אָיִן תֵּצֵא אֵשׁ מֵאֲבִימֶלֶךְ וְתֹאכַל אֶת־בַּעֲלֵי שְׁכֶם וְאֶת־בֵּית מִלּוֹא וְתֵצֵא אֵשׁ מִבַּעֲלֵי שְׁכֶם וּמִבֵּית מִלּוֹא וְתֹאכַל אֶת־אֲבִימֶלֶךְ׃ [כא] וַיָּנָס יוֹתָם וַיִּבְרַח וַיֵּלֶךְ בְּאֵרָה וַיֵּשֶׁב שָׁמָּה מִפְּנֵי אֲבִימֶלֶךְ אָחִיו׃ [כב] וַיָּשַׂר אֲבִימֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל שָׁלוֹשׁ שָׁנִים׃ [כג] וַיִּשְׁלַח אֱלֹהִים רוּחַ רָעָה בֵּין אֲבִימֶלֶךְ וּבֵין בַּעֲלֵי שְׁכֶם וַיִּבְגְּדוּ בַּעֲלֵי שְׁכֶם בַּאֲבִימֶלֶךְ׃ [כד] לָבוֹא חֲמַס שִׁבְעִים בְּנֵי יְרֻבַּעַל וְדָמָם לָשׂוּם עַל־אֲבִימֶלֶךְ אָחִיהֶם אֲשֶׁר הָרַג אוֹתָם וְעַל בַּעֲלֵי שְׁכֶם אֲשֶׁר חִזְּקוּ אֶת־יָדָיו לַהֲרֹג אֶת־אֶחָיו׃ [כה] וַיָּשִׂימוּ לוֹ בַּעֲלֵי שְׁכֶם מְאָרְבִים עַל רָאשֵׁי הֶהָרִים וַיִּגְזְלוּ אֶת־כָּל־אֲשֶׁר יַעַבְרוּ בַדֶּרֶךְ עֲלֵיהֶם וַיֻּגַּד לַאֲבִימֶלֶךְ׃ [כו] וַיָּבֹא גַּעַל בֶּן־עֶבֶד וְאֶחָיו וַיַּעַבְרוּ בִשְׁכֶם וַיִּבְטְחוּ בוֹ בַּעֲלֵי שְׁכֶם׃ [כז] וַיֵּצְאוּ הַשָּׂדֶה וַיִּבְצְרוּ אֶת־כַּרְמֵיהֶם וַיִּלָּקְטוּ וַיַּעֲשׂוּ הִלּוּלִים וַיָּבֹאוּ בֵּית אֱלֹהֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיְקַלְלוּ אֶת־אֲבִימֶלֶךְ׃ [כח] וַיֹּאמֶר גַּעַל בֶּן־עֶבֶד מִי אֲבִימֶלֶךְ וּמִי שְׁכֶם כִּי נַעַבְדֶנּוּ הֲלֹא בֶן־יְרֻבַּעַל וּזְבוּל פְּקִידוֹ אֶת־אַנְשֵׁי חֲמוֹר אֲבִי שְׁכֶם וְלָמָּה נַעַבְדֶנּוּ אֲנָחְנוּ׃ [כט] וּמִי יִתֵּן אֶת־הָעָם הַזֶּה בְּיָדִי וְאָסִירָה אֶת־אֲבִימֶלֶךְ וַיֹּאמֶר אֶל־אֲבִימֶלֶךְ רַבֶּה צְבָאֲךָ וְצֵא׃ [ל] וַיִּשְׁמַע זְבוּל שַׂר־הָעִיר אֶת־דִּבְרֵי גַּעַל בֶּן־עֶבֶד וַיִּחַר אַפּוֹ׃ [לא] וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־אֲבִימֶלֶךְ תְּרוּמִים לֵאמֹר הִנֵּה גַּעַל בֶּן־עֶבֶד וְאֶחָיו בָּאִים שְׁכֶמָה וְהִנָּם צָרִים אֶת־הָעִיר עָלֶיךָ׃ [לב] וְעַתָּה קוּם לַיְלָה אַתָּה וְהָעָם אֲשֶׁר עִמָּךְ וְאָרַבְתָּ בַּשָּׂדֶה׃ [לג] וְהָיָה בַבֹּקֶר כְּזָרְחַ הַשֶּׁמֶשׁ תַּשְׁכִּים וּפָשַׁטְתָּ עַל־הָעִיר וְהִנֵּה הוּא וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ יֹצְאִים אֵלֶיךָ וְעָשִׂיתָ לּוֹ כַּאֲשֶׁר תִּמְצָא יָדֶךָ׃ [לד] וַיָּקָם אֲבִימֶלֶךְ וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ לַיְלָה וַיֶּאֶרְבוּ עַל־שְׁכֶם אַרְבָּעָה רָאשִׁים׃ [לה] וַיֵּצֵא גַּעַל בֶּן־עֶבֶד וַיַּעֲמֹד פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר וַיָּקָם אֲבִימֶלֶךְ וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ מִן־הַמְּאֹרָב׃ [לו] וַיַּרְא גַּעַל אֶת־הָעָם וַיֹּאמֶר אֶל־זְבוּל הִנֵּה עָם יֹרְדִים מֵרָאשֵׁי הֶהָרִים וַיֹּאמֶר זְבוּל אֵלָיו אֶת־צֵל הֶהָרִים אַתָּה רֹאֶה כָּאֲנָשִׁים׃ [לז] וַיֹּסֶף עוֹד גַּעַל וַיְדַבֵּר וַיֹּאמֶר הִנֵּה עָם יֹרְדִים מֵעִם טַבּוּר הָאָרֶץ וְרֹאשׁ אֶחָד בָּא דֶּרֶךְ אֵלוֹן מְעוֹנְנִים׃ [לח] וַיֹּאמֶר אֵלָיו זְבוּל אֵפֹה עַתָּה פִּיךָ אֲשֶׁר תֹּאמַר מִי אֲבִימֶלֶךְ כִּי נַעַבְדֶנּוּ הֲלֹא זֶה הָעָם אֲשֶׁר מָאַסְתָּ בּוֹ צֵא־נָא עַתָּה וְהִלָּחֶם אִתּוֹ׃ [לט] וַיֵּצֵא גַּעַל לִפְנֵי בַּעֲלֵי שְׁכֶם וַיִּלָּחֶם בַּאֲבִימֶלֶךְ׃ [מ] וַיִּרְדְּפֵהוּ אֲבִימֶלֶךְ וַיָּנָס מִלְּפָנָיו וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים רַבִּים עַד־פֶּתַח הַשָּׁעַר׃ [מא] וַיֵּשֶׁב אֲבִימֶלֶךְ בָּאֲרוּמָה וַיְגָרֶשׁ זְבוּל אֶת־גַּעַל וְאֶת־אֶחָיו מִשֶּׁבֶת בִּשְׁכֶם׃ [מב] וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיֵּצֵא הָעָם הַשָּׂדֶה וַיַּגִּדוּ לַאֲבִימֶלֶךְ׃ [מג] וַיִּקַּח אֶת־הָעָם וַיְחַלְּקֵם עַל־שְׁלֹשֶׁת רָאשִׁים וַיֶּאֱרֹב בַּשָּׂדֶה וַיַּרְא וְהִנֵּה הָעָם יֹצֵא מִן־הָעִיר וַיָּקָם עֲלֵיהֶם וַיַּכֵּם׃ [מד] וַאֲבִימֶלֶךְ וְהָרָאשׁ אֲשֶׁר עִמּוֹ פָּשְׁטוּ וַיַּעַמְדוּ פֶּתַח שַׁעַר הָעִיר וּשְׁנֵי הָרָאשִׁים פָּשְׁטוּ עַל־כָּל־אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה וַיַּכּוּם׃ [מה] וַאֲבִימֶלֶךְ נִלְחָם בָּעִיר כָּל־הַיּוֹם הַהוּא וַיִּלְכֹּד אֶת־הָעִיר וְאֶת־הָעָם אֲשֶׁר בָּהּ הָרָג וַיִּתֹּץ אֶת־הָעִיר וַיִּזְרָע אֹתָהּ מֶלַח׃ [מו] וַיִּשְׁמְעוּ כָּל־בַּעֲלֵי מִגְדַּל־שְׁכֶם וַיָּבֹאוּ אֶל־מְצוּדַת בֵּית אֵל בְּרִית וַיִּבָּצֵר שָׁם׃ [מז] וַיֻּגַּד לַאֲבִימֶלֶךְ כִּי נִקְבְּצוּ כָּל־בַּעֲלֵי מִגְדַּל־שְׁכֶם׃ [מח] וַיַּעַל אֲבִימֶלֶךְ הַר צַלְמוֹן הוּא וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ וַיִּקַּח אֲבִימֶלֶךְ אֶת־הַקַּרְדֻּמוֹת בְּיָדוֹ וַיִּכְרֹת שִׂיחַ עֵצִים וַיִּשָּׂאֵהוּ וַיָּשֶׂם עַל־שִׁכְמוֹ וַיֹּאמֶר אֶל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ אֵת אֲשֶׁר רְאִיתֶם אֹתִי עֹשֶׂה מַהֲרוּ כָּמוֹנִי תַּעֲשׂוּ׃ [מט] וַיִּכְרְתוּ גַּם־כָּל־הָעָם אִישׁ שִׂיחוֹ וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי אֲבִימֶלֶךְ וַיָּשִׂימוּ עַל־הַמְּצוּדָה וַיַּצִּיתוּ עֲלֵיהֶם אֶת־הַמְּצוּדָה בָּאֵשׁ וַיָּמֻתוּ גַּם כָּל־אַנְשֵׁי מִגְדַּל־שְׁכֶם כְּאֶלֶף אִישׁ וְאִשָּׁה׃ [נ] וַיֵּלֶךְ אֲבִימֶלֶךְ אֶל־תֵּבֵץ וַיִּחַן בְּתֵבֵץ וַיִּלְכְּדָהּ׃ [נא] וּמִגְדַּל עֹז הָיָה בְּתוֹךְ הָעִיר וַיָּנֻסוּ שָׁמָּה כָּל־הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְכֹל בַּעֲלֵי הָעִיר וַיִּסְגְּרוּ בַעֲדָם וַיַּעֲלוּ עַל־גַּג הַמִּגְדָּל׃ [נב] וַיָּבֹא אֲבִימֶלֶךְ עַד־הַמִּגְדָּל וַיִּלָּחֶם בּוֹ וַיִּגַּשׁ עַד־פֶּתַח הַמִּגְדָּל לִשְׂרֹף אֹתוֹ בָּאֵשׁ׃ [נג] וַתַּשְׁלֵךְ אִשָּׁה פֶּלַח רֶכֶב אֶת־רֹאשׁ אֲבִימֶלֶךְ וַתָּרֶץ אֶת־גֻּלְגָּלְתּוֹ׃ [נד] וַיִּקְרָא מְהֵרָה אֶל־הַנַּעַר נֹשֵׂא כֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁלֹף חַרְבְּךָ וּמוֹתְתֵנִי פֶּן־יֹאמְרוּ לִי אִשָּׁה הֲרָגָתְהוּ וַיִּדְקְרֵהוּ נַעֲרוֹ וַיָּמֹת׃ [נה] וַיִּרְאוּ אִישׁ יִשְׂרָאֵל כִּי־מֵת אֲבִימֶלֶךְ וַיֵּלְכוּ אִישׁ לִמְקֹמוֹ׃ [נו] וַיָּשֶׁב אֱלֹהִים אֶת־רָעַת אֲבִימֶלֶךְ אֲשֶׁר עָשָׂה לְאָבִיו לַהֲרֹג אֶת־שִׁבְעִים אֶחָיו׃ [נז] וְאֵת כָּל־רָעַת אַנְשֵׁי שְׁכֶם הֵשִׁיב אֱלֹהִים בְּרֹאשָׁם וַתָּבֹא עֲלֵיהֶם אָלַת יוֹתָם בֶּן־יְרֻבָּעַל׃

י

[א] וַיָּקָם אַחֲרֵי אֲבִימֶלֶךְ לְהוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל תּוֹלָע בֶּן־פּוּאָה בֶן־דֹּדוֹ אִישׁ יִשָּׂשכָר וְהוּא יֹשֵׁב בְּשָׁמִיר בְּהַר אֶפְרָיִם׃ [ב] וַיִּשְׁפֹּט אֶת־יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים וְשָׁלוֹשׁ שָׁנִים וַיָּמָת וַיִּקָּבֵר בְּשָׁמִיר׃ [ג] וַיָּקָם אַחֲרָי

הַלַּיְלָה לֵאמֹר עַד־אוֹר הַבֹּקֶר וַהֲרַגְנֻהוּ׃ [ג] וַיִּשְׁכַּב שִׁמְשׁוֹן עַד־חֲצִי הַלַּיְלָה וַיָּקָם בַּחֲצִי הַלַּיְלָה וַיֶּאֱחֹז בִּדְלָתוֹת שַׁעַר־ הָעִיר וּבְשְׁתֵּי הַמְּזוּזֹת וַיִּסָּעֵם עִם־ הַבְּרִיחַ וַיָּשֶׂם עַל־כְּתֵפָיו וַיַּעֲלֵם אֶל־ רֹאשׁ הָהָר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי חֶבְרוֹן׃

[ד] וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיֶּאֱהַב אִשָּׁה בְּנַחַל [ה] שׂוֹרֵק וּשְׁמָהּ דְּלִילָה׃ וַיַּעֲלוּ אֵלֶיהָ סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ לָהּ פַּתִּי אוֹתוֹ וּרְאִי בַּמֶּה כֹחוֹ גָדוֹל וּבַמֶּה נוּכַל לוֹ וַאֲסָרְנֵהוּ לְעַנֹּתוֹ וַאֲנַחְנוּ נִתֶּן־לָךְ אִישׁ אֶלֶף וּמְאַת כָּסֶף׃ [ו] וַתֹּאמֶר דְּלִילָה אֶל־ שִׁמְשׁוֹן הַגִּידָה־נָּא לִי בַּמֶּה כֹחֲךָ גָדוֹל וּבַמֶּה תֵּאָסֵר לְעַנּוֹתֶךָ׃ [ז] וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן אִם־יַאַסְרֻנִי בְּשִׁבְעָה יְתָרִים לַחִים אֲשֶׁר לֹא־חֹרָבוּ וְהָיִיתִי כְּאַחַד הָאָדָם׃ [ח] וַיַּעֲלוּ־לָהּ סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים שִׁבְעָה יְתָרִים לַחִים אֲשֶׁר לֹא־חֹרָבוּ וַתֶּאֱסְרֵהוּ בָהֶם׃ [ט] וְהָאֹרֵב יֹשֵׁב לָהּ בַּחֶדֶר וַתֹּאמֶר אֵלָיו פְּלִשְׁתִּים עָלֶיךָ שִׁמְשׁוֹן וַיְנַתֵּק אֶת־הַיְתָרִים כַּאֲשֶׁר יִנָּתֵק פְּתִיל־הַנְּעֹרֶת בְּהָרִיחוֹ אֵשׁ וְלֹא נוֹדַע כֹּחוֹ׃ [י] וַתֹּאמֶר דְּלִילָה אֶל־שִׁמְשׁוֹן חִנֵּאתָ וַתְּדַבֶּר־בִּי כְזָבִים עַתָּה הַגִּידָה־נָּא לִי בַּמֶּה תֵּאָסֵר׃ [יא] וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אִם־אָסוֹר יַאַסְרֻנִי בַּעֲבֹתִים חֲדָשִׁים אֲשֶׁר לֹא־נַעֲשָׂה בָהֶם מְלָאכָה וְחָלִיתִי וְהָיִיתִי כְּאַחַד הָאָדָם׃ [יב] וַתִּקַּח דְּלִילָה עֲבֹתִים חֲדָשִׁים וַתַּאַסְרֵהוּ בָהֶם וַתֹּאמֶר אֵלָיו פְּלִשְׁתִּים עָלֶיךָ שִׁמְשׁוֹן וְהָאֹרֵב יֹשֵׁב בֶּחָדֶר וַיְנַתְּקֵם מֵעַל זְרֹעֹתָיו כַּחוּט׃ [יג] וַתֹּאמֶר דְּלִילָה אֶל־שִׁמְשׁוֹן עַד־הֵנָּה חִנֵּאתָ וַתְּדַבֶּר־בִּי כְזָבִים הַגִּידָה־נָּא לִי בַּמֶּה תֵּאָסֵר וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אִם־ תִּארְגִי אֶת־שֶׁבַע מַחְלְפוֹת רֹאשִׁי עִמָּדִי בַּמַּסָּכֶת׃

לפלשתים מן העיר, ומחזר מנץ לשלח העיר בעזלות ויקחו כהם ובשתי המזוזות ויסעם עם הבריח לחזר בהם ויעלם על כתפיו על ראש ההר, וכזה מהגבורה העמומה:

(ד) ויהי אחרי כן ונו'. וכבר שפחתי ואת לחם לחזר לחרת מכנות פלשתים ושמה דלילה, ואחזנ למה מוטה כף ע' עב כקרות שמה דלילה? שדללה את כחו ודללה את כחו. והטיבו לחזר המשילו אותה בחומר ושמשון בכח השכלי, ואיכו (ה) מזה המקום לכך שכתב שלקחה ושפתו אותה סרני פלשתים לשמר פתי אותו לרעות כמה כחו גדול ואיזהו לה היש שלוח ומחה בכחו, רומה לומר שכל אחד מהם יתן לה שלוח ומחה שלי בכחו. ואפשר לפרש שאמרו לה שכל אחד מהם היה מתייב עצמו לתת לה בעד כלם שלוח ומחה משלי בכחו. וכראה שהיה בזמן ההוא אותו הכחוש שלוח ומחה בהוג שלכם, כי כן תמצא בחיבה בני הכחוך * שלוח ומחה משלי בכחו, כפרק ג' ושין בפרק שהתעיד הפתוי (ו) הזה יחיה רבים: וזכר שאלה ממה כחך גדול וכמה תשכר לעצותך, והכרלה בשבע הבחורים שהיו בקשה זה מאתו כדרך הנשים שתדבקות על דודיהן, ועם הדאות להכה שאלה ממנו שיגיד לה כחו הגדול לחרלות לה להכה עמומה, כי היה מדרך החוכנים לגלות סודותיהם לאשר יאהבו, לפי שחשר שהיתה שוחלת זה ממנו לתכלית שיאהב ביל (ז) פלשתים, והוא כמשפק בחשתו תמר לה שם יאסרוני בשבעה יתרים לחים וחליתי (ח) והייתי כאחד האדם: וזכר בכתוב שהיו לה הסרים עמה לחסרו מהפלשתים, כי חשבה שולי לא יהיה כן, ובדאותו שפלשתים לבדוהו יעשוה שהיו שלה זה בחשבו, ולכן אמר ותאסרהו בהם כי היו לבדה מכרח (ט) תוחו. והיה לה לחזוק בחדר לחרות שם אחרי הכסיון יתרלה הדבר היותו כן, ותאמר פלשתים עליך שמשון ויתקע לה לפי שהיתי אשר לכרתיו בשם ולא כודע כחו, רומה לומר בשרית בדלה כחו, כי לא השתל להתיר, ולא כודע כחו ולא ינתקו אותם, אבל עשה מהם כפתיל הנערת בהריחו אש. (י) ובפעם הלילה רחתה זה לחזוק בשמשון הוה לה עשיתי זה כי

עלי כוזים, והוא השיבה לה ברחשונה כמה שאמרתי לך רומה לומר קשת אמרתי לך יתרים לחים, לפי כחך בשבה תכלי לחך שלח הגדתי לך, והוא שתשיבה היתים ההם קדשים, הנה שם כן היה זה השלמת המחשר הרחשון, ולכן לא אמר במחשר הזה מכון העכותים החדשים כי היה כסתך על השבעה יתרים זוכר בכור ברחשונה, שם שפירש עמה שתשיבה עכותי קדשים. וזכר שלילה (יב) עמה עשתה גם הפעם הזה, ושמשון כתקש מזועותיו כחוט, ולפי היה כפתה לפניו עד הנה התלת בי ותדבר עלי כוזים, רומה לומר ליכי מוסגה על זה ולפי שכבר בוה הענין כי שם לפי שהתלת בי ודברת עמי כוזים ולכן תשתדל על כריחך שתגיד לי האמת, וכל זה מעכיבי הנשים הזוכות לבעליהן מרבות תלוכו עמהם ותאמרו שהם מאהבים מסותרת, והיו דבריהם כמה תאהבי בידי, (כי לפי היתה מגלה סודי הפעמי, היו עמה בזה.) וזכר שמשון לחרי שמתי הפעמי הרחשוני, לכר לה הכוזים בשנים החרוזים רומה לכר לחת, שם לפי שבפעם הרחשוכה מהשנים החרוזות ערב דבריה בעליה עם האמת, ולכן בשני הפעמי הרחשוכים זכר שהיה חזקו כיתרים ושניהם היו מהתלות, ושני פעמים החרוני, זכר שהיה כאן בשער רחצו, שם לפי שברחשוכה מהן לפי כיתרו וכחתרוכה גלה לה כל לבבו, ולזה התקיל לגלות שהכבר תלוי במקליפות רחצו שהוא השער, לפי לפי גלה לה עניין הגלות שהוא שתשרוש את שערו עם כלי התורגים הנקרא מכבת, ודלילה רחתה (יג) להוסיף בדבריו, וזה ותתקע כיתד, שלח לבד לחרגה לותם כי שם לחרי התרינה תקעם עוד כיתד לחרה וקראה עליו פלשתי עליך שמשון, ויסע את היתד ואת המכבת, וזו (יד) דלילה כבתה עליו לפי תחת שהתיתך ולבך אין אתי, רומה לומר הנה לפי היתה זאת השלה מאתי כי שם לבחינה ולבחיון היתך לותם ושמשון ישב שבן היה החלת ושכל זה לפי עשתה דלילה כי שם להבחינו בחזקתו

(יז) וַיִּתְקַע בַּיִת־דָּגוֹן וַיֹּאמֶר אֵלָיו פְּלִשְׁתִּים עָלֶיךָ שִׁמְשׁוֹן וַיִּקַץ מִשְּׁנָתוֹ וַיִּסַּע אֶת־
(יח) הַיְתֵדֹת הָאֶרֶג וְאֶת־הַמַּסֶּכֶת: וַתֹּאמֶר אֵלָיו אֵיךְ תֹּאמַר אֲהַבְתִּיךָ וְלִבְּךָ אֵין
אִתִּי זֶה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים הֵתַלְתָּ בִּי וְלֹא־
(יט) הִגַּדְתָּ לִי בַּמֶּה כֹחֲךָ גָדוֹל: וַיְהִי כִּי־
הֵצִיקָה לוֹ בִּדְבָרֶיהָ כָּל־הַיָּמִים
(כ) וַתְּאַלְּצֵהוּ וַתִּקְצַר נַפְשׁוֹ לָמוּת: וַיַּגֶּד־
לָהּ אֶת־כָּל־לִבּוֹ וַיֹּאמֶר לָהּ מוֹרָה לֹא־
עָלָה עַל־רֹאשִׁי כִּי־נְזִיר אֱלֹהִים אֲנִי
מִבֶּטֶן אִמִּי אִם־גֻּלַּחְתִּי וְסָר מִמֶּנִּי כֹּחִי
(כא) וְחָלִיתִי וְהָיִיתִי כְּכָל־הָאָדָם: וַתֵּרֶא
דְלִילָה כִּי־הִגִּיד לָהּ אֶת־כָּל־לִבּוֹ
וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְסַרְנֵי פְלִשְׁתִּים לֵאמֹר
עֲלוּ הַפַּעַם כִּי־הִגִּיד לָהּ אֶת־כָּל־לִבּוֹ
וַיַּעֲלוּ אֲלֵיהָ סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים וַיַּעֲלוּ
(כב) הַכֶּסֶף בְּיָדָם: וַתְּיַשְּׁנֵהוּ עַל־בִּרְכֶּיהָ
וַתִּקְרָא לָאִישׁ וַתְּגַלַּח אֶת־שֶׁבַע
מַחְלְפוֹת רֹאשׁוֹ וַתָּחֶל לְעַנּוֹתוֹ וַיָּסַר
(כג) כֹּחוֹ מֵעָלָיו: וַתֹּאמֶר פְּלִשְׁתִּים עָלֶיךָ
שִׁמְשׁוֹן וַיִּקַץ מִשְּׁנָתוֹ וַיֹּאמֶר אֵצֵא כְּפַעַם
בְּפַעַם וְאִנָּעֵר וְהוּא לֹא יָדַע כִּי יְהוָה
(כד) סָר מֵעָלָיו: וַיֹּאחֲזוּהוּ פְּלִשְׁתִּים וַיְנַקְּרוּ
אֶת־עֵינָיו וַיּוֹרִידוּ אוֹתוֹ עַזָּתָה וַיַּאַסְרוּהוּ
בַּנְחֻשְׁתַּיִם וַיְהִי טוֹחֵן בְּבֵית הָאֲסִירִים:
(כה) וַיְהִי שְׂעַר־רֹאשׁוֹ לַצְמֹחַ כַּאֲשֶׁר גִּלָּח:
(כו) וְסַרְנֵי פְלִשְׁתִּים נֶאֱסְפוּ לִזְבֹּחַ זֶבַח
גָּדוֹל לְדָגוֹן אֱלֹהֵיהֶם וּלְשִׂמְחָה וַיֹּאמְרוּ
נָתַן אֱלֹהֵינוּ בְּיָדֵנוּ אֶת שִׁמְשׁוֹן אוֹיְבֵנוּ:
(כז) וַיִּרְאֵהוּ אֹתוֹ הָעָם וַיְהַלְלוּ אֶת־אֱלֹהֵיהֶם
כִּי אָמְרוּ נָתַן אֱלֹהֵינוּ בְּיָדֵנוּ אֶת־אוֹיְבֵנוּ
וְאֶת מַחֲרִיב אַרְצֵנוּ וַאֲשֶׁר הִרְבָּה אֶת־
(כח) חֲלָלֵינוּ: וַיְהִי כְּטוֹב לִבָּם וַיֹּאמְרוּ
קִרְאוּ לְשִׁמְשׁוֹן וִישַׂחֶק־לָנוּ וַיִּקְרְאוּ
לְשִׁמְשׁוֹן מִבֵּית הָאֲסִירִים וַיְצַחֵק לִפְנֵיהֶם
(כט) וַיַּעֲמִידֻהוּ אוֹתוֹ בֵּין הָעַמּוּדִים: וַיֹּאמֶר
שִׁמְשׁוֹן אֶל־הַנַּעַר הַמַּחֲזִיק בְּיָדוֹ הַנִּיחָה
אוֹתִי וַהֲמִשֵּׁנִי אֶת־הָעַמּוּדִים אֲשֶׁר
הַבַּיִת נָכוֹן עֲלֵיהֶם וְאֶשָּׁעֵן עֲלֵיהֶם:
(ל) וְהַבַּיִת מָלֵא הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְשָׁמָּה
כָּל־סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים וְעַל־הַגָּג כִּשְׁלֹשֶׁת
אֲלָפִים אִישׁ וְאִשָּׁה הָרֹאִים בְּשְׂחֹק

(יז) בלהבתו לותה, ומפני כן הגיד לה את כל לבו, רוצה לומר שבפעם השלישית כבר הגיד לה קצת לבו כשהודיעה שהיה כחו בשער ראשו, אבל עתה השלים הכיזוב בחמרו שהיה הכח במילות [שערת ראשו] ושיכור כנלבו לותה: (יט) ותמר הכתוב כי זה הגיד לה כי הניקתהו כלכריו ובכיתו, או כפי מה שחמרו חז"ל שהיתה שומעת מתקיעו בשעת התשמיש. ותמרו ותקצר נפשו למות, לחשוב הכתוב להגיד שחמון לא הפכיס לגלות לה זה כי אם לפי (כ) שקטנו יחיו למות, ולכן היה מחת התלקים שיגיד כל לבבו לליה לשיהיה זה סבת מיתתו, וזהו ותקצר נפשו למות ויגד לה את כל לבו. והנה רחתה לליה שזה היה הרחת בלא פבק, אם לפי שרחתה שהוכיר אם שמים ויהיו מהנהו שלא לזכור אם שמים לבטלה כדברי חז"ל, ואם לפי (כא) שהודיע לה הדבר בסבותיו שהוא היה כויר תלקים מן הטבע, ורחתה שהכיס עם זה מלאה הצער ועניבו, ולזולי שחמעה לליה גם כן עניו לחו ומה שקרה לה עם המלאך בהכיזה, ומכל זה הכיסה שהחמת אתו, ולזולי כשבע לה גם כן עליו, ולכן (כב) שלחה לקרוח לסרני פלשתים ותודיעם שכבר ידעה החמת ולכן הוליכו עמס הכסף, והותרו עם זה השלות (כג) רציעית ותמיעית: והנה זכר שכשאר רחתה לליה שחמון היה יתן על ברכיה נלחה שבע מחלופות רחשו, וכמ"ש הוחת לה עשתה הכסיון כיליה לכל לותה לליה שיגלחהו, וזהו (כד) שתקרא לתלים ותגלח, כי קראה לתלים המגלח שיגלחהו, גם חמר הכתוב ותגלח פירושו שגלחהו לליה על ידי תלים אחר. ותחכם לחמר ותקל לעבותו ויכר כחו מעליו כתנו המפרשי' שהרגיש (כה) מיד בעלמו עבוי וחולשה. וחפשר שלליה התחילה לעבותו בימורים וקשורים ושבר כחו מעליו ולא הרגיש בהם כראשי, ולבן כשהר (כו) חמרה לו לפלשתים עליך שחמון לעבות ולעשות גבורות והנה כחו חיתו (כז) ההשגחה תלמית, וחשוחו פלשתים ויקחו חת עיניו ויורידו חותו עותה, לפי שהיה שם התחלת קלקולו ויפקרוהו בעזתים, וכלי לבזותו ולהיותה מלחכה כבדה היה טוחן בבית (כח) תלסורים: וזכר שבחזר למת שער רחזו קרח מה שכפר ועשה שם שחמון הגבור שעשה בחותו. ולין רחוי שבקשוב שהיה כח שחמון בשערו רחזו בדרך טבעי, ובלבן סר בכוחם וזב כחו בהחזרתם לגמוח, חלב היה כחו דבר כפיי בעול שיחמור כויכותו, וכשחזר הלך חחרי עיניו, ועלה מודו לשוכבת תיקו, ולח זכר שהית, מחשבת תויבין, בעבש שכר ה' מעליו ומודו כהפך עליו לחשות, וכשחזר למת שער רחזו לח חמר הכתוב שזב כחו חלין (כי לפי רחות לח זב הכח עם הבח בזקן) חלב קרה לחרי למיתתו שהוליכוהו לבקש בו בבית תלקיהם, ומזה עשה תשובה מחשבתו וזב חל ה' בכל לבבו ובכל בפשו וקרלהו מהרה, ומפני זה עבהו ויזק חת ידיו ועשה מה שעשה בבח הלל לח מהשער, ולזה (כט/לבמדבר) זכר שבחזר בלפפו כרכי פלשתים לזבח ולקטר לדגון תלקיהם לפי שבתן בידם חת שמשון, חת שיבילו עם שמשון לבזוק בהם לבפיהם ויעמידוהו בין העמודים חשר הבית היה בתון עליהם וקרל חל הבח ותתפלל חליו שיזוקהו: (ל) ובלות שמשון חת שבי עמודי התוך, רומה לומר שעשה בהם בעיה ותלו בהם, ומחר (לא) תתות בפשו עם פלשתים ויט בכחו ויפול הבית על הסרנים ועל כל העם, והמית חת במותו רבים מחשר המית בחייו. והנה היה מזבח פלשתים שלח התעללו בו לחרי מותו, לבל בתבו מקום (לב) שיעשו לו בבוד במותו, ולבן בלו לחיו וכל בית לבריהו ויחלו חותו ויקברוהו בקבר מבוח לבין. ומחשר חמר הבה לחיו, יראה עם היות חשת מבוח עקרה בראשונה, הבה לחרי שעשה התלקים חת רחשו ותלד חת שמשון הולידה גם בן בבים לתרים, (כמו שיזכו' דומה לזה בתבה* שמואל ב' בח והנה בפר לחר זה והוח שפט חת ישראל עשרים שבה, להעיד

[כח] שִׁמְשׁוֹן׃ וַיִּקְרָא שִׁמְשׁוֹן אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר אֲדֹנָי יֱיְהוִה זָכְרֵנִי נָא וְחַזְּקֵנִי נָא אַךְ־הַפַּעַם הַזֶּה הָאֱלֹהִים וְאֵנָקְמָה נְקַם־אַחַת מִשְׁתֵּי עֵינַי מִפְּלִשְׁתִּים׃

[כט] וַיִּלְפֹּת שִׁמְשׁוֹן אֶת־שְׁנֵי עַמּוּדֵי הַתָּוֶךְ אֲשֶׁר הַבַּיִת נָכוֹן עֲלֵיהֶם וַיִּסָּמֶךְ עֲלֵיהֶם אֶחָד בִּימִינוֹ וְאֶחָד בִּשְׂמֹאלוֹ׃

[ל] וַיֹּאמֶר שִׁמְשׁוֹן תָּמֹת נַפְשִׁי עִם־פְּלִשְׁתִּים וַיֵּט בְּכֹחַ וַיִּפֹּל הַבַּיִת עַל־הַסְּרָנִים וְעַל־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר־בּוֹ וַיִּהְיוּ הַמֵּתִים אֲשֶׁר הֵמִית בְּמוֹתוֹ רַבִּים מֵאֲשֶׁר הֵמִית בְּחַיָּיו׃

[לא] וַיֵּרְדוּ אֶחָיו וְכָל־בֵּית אָבִיהוּ וַיִּשְׂאוּ אֹתוֹ וַיַּעֲלוּ וַיְקַבְּרֻהוּ אוֹתוֹ בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֶשְׁתָּאוֹל בְּקֶבֶר מָנוֹחַ אָבִיו וְהוּא־שָׁפַט אֶת־יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים שָׁנָה׃

להעיד שבעת התזוע שבעזת לו בעין קורח את שמשון, רומה לומר כמיתת נבזרותיו ותזועותיו, כי עד לותו זמן היה התלקי עמו ומשם ואילך התקילה מפלתו, ולא נזכר לחריו כי גם שהלך לחר עיניו ושבעתה לחרי כל לזה ונכה שהיה מוכה. וכן לומרו קול שמשון הלך לחר עיניו ולכן נקרו עיניו פלשתים, ולא נעשתה לו עול תשובה כי גם בשעת מותו ולזה לומר במקום הזה לותו פסוק שלמר שמה, להגיד כי היתה התשובה שבעשתה חוץ ממין התשובה שבעשתה לו בשמה, וכלנו בלותה שעה בעין קורח את כפי הכבוד, וכלן ספר שמת כפי ספר קייו: ורבי לוי בן גרשם כתב שכופר הנה שבשם לת ישרלל עשרי שנה, להודיע שהזמן שיצא שמשון בלרן פלשתים ככלל בלו עשרים שנה והוא ממר ומתי. ובדרש לומרו לנה כלמר בשמשון שתי פעמים ויפשוט לת ישרלל עשרים שנה? לומר רבי לתל שלמד שהיו פלשתים ירלים ממנו עשרים שנה לחרי מותו כמו שירלו עשרים שנה בחייו הנה הותרה השלמה השנית:

בירוזלמי דסוטה פ"ח ה"ב דף יו ע"ב

סוטה פ"ח ע' עב

במד' דלעיל פסו' כ

[לא] בְּחַיָּיו׃ וַיֵּרְדוּ אֶחָיו וְכָל־בֵּית אָבִיהוּ וַיִּשְׂאוּ אֹתוֹ וַיַּעֲלוּ וַיְקַבְּרֻהוּ אוֹתוֹ בֵּין צָרְעָה וּבֵין אֶשְׁתָּאוֹל בְּקֶבֶר מָנוֹחַ אָבִיו וְהוּא־שָׁפַט אֶת־יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים שָׁנָה׃

פרשה עשירית בספור הפרשה לזר היה רשזוכה בנית מיכ' עם הנער הלוי לזר היה לו לבהן, ולזה בני דן הלכו לבזוז לת לבש ונבנו הפרשה והזיבוהו שמה. תחלת הפרשה ויהי לזה לזר מהר לפרים ושמו מיכיהו וגו', עד בימים ההם ומלך לין בישרלל, ושלשתי בפרשה הזות שם שלשות:

השאלה הראשונה לה ענין פרשה ועניו פלגש בנבעה היה לחרי מות שמשון,

פרק יג לו קודם לזה בימי כוזן רשעתים כמו שבזכר בספר עולם? ולה כלמר שהיו לחרי מות שמשון כמו שיוכו עליו בדר הפרשיות, יקשה לומרו ויושיבו להם לת פרשה לזר עשה כל ימי היות בית התלקים בשילה? יורה שהתמיד שם הפרשה כמו שהתמיד התרון בשילה, ובענין פלגש בנבעה נלמר על

במד' כי, יהושע * לת כסור לל עיר נכרי לזר לת מבני ישרלל המה, יט יג ויורה שהיה זה קודם שתלכד ירושלם מבני יהודה, ומה יקשה תשמון שנות השופטים לזר בת בספר עולם, ולזה הם ברלשית לזר הביאו תכמינו זכרונם לברכה בדעת הזה: ולה נלמר שהיה זה קודם גדעון ויפתח ושמשון, יקשה לל מלך למה נזכרו הספורים התלה בסוף הספר לם קדו זמן הרבה קודם זה? התם נלמר שמפני שזכר מה שקרה לשמשון מהתלף ומלה כסף שהיה בבת רעתו יזכור לחר כך בפרשה מיכה שהיה גם כן מהתלף ומלה כסף, ולמה ישמע מהמקום הרלוי לו?

השאלה השנות בלמרו בימים ההם לין מלך בישרל לין לל היה לזר בעיניו יעשה בתוך בספור פרשה מיכה שני פעמים, כי הוא לומר והלים מיכה לו בית תלקים ויעש לפוד וגו' בימים ההם לין מלך בישרל וגו', ולחר זה לומר וילחר מיכה עתה ידעתי כי ייטיב ה' לי, ונומר בימים ההם לין מלך בישרל, ויקשה לל למה בזה ההודעה הוזת בזה הספור ולל בת בספור לחר? ומה לורך בהודיע שלין מלך בישרל, ויהוע שלת היה מלך בישרל על שלול, ולמה לזכר זה שני פעמים כלן?

הפרשה השלישות בלמרו ויהי בער מבית לחם יהודה והוא לגור, והספוק הזה כותר עלמו, כי לם הוא היה מתפרנסת יהודה לין היה לגור? ולם היה לגור לין לך לזכר שהיה מתפרנסת יהודה? הנה לל הספוק הזה תתלתו כותר כופו:

השאלה הרביעית בלמרו ובימים ההם שבט הדני מבקש לו בחלה לנחת כי לת

ובני מפרש הפסוקים בחופן יתרו השלות כלם:

(ל) והיו לו מהר לפרים ושמו מיכיהו. כבר זכרתי שדעת קול הוא שספור פסל מיכה וספור בני דן ופלגש בנבעה היו בימי כושן רשעתים, ולזה איתיבנו הדברים כפי דעתם לשאוכה, ולקרי כן לספרם הענין כפי מה שיזכה בפעם הכתובים ולפי הפרשיות.

ואומר כי לפי דעת קול הספורים הללו שבשתם מפסל מיכה ובני דן ופלגש בנבעה קרו בימי כושן רשעתים לקרי מות יהושע קודם שמצאת עתניאל בן קנז, ומפני זה כתב בהם בימים ההם אין מלך בישראל וגומ', לפי שלא היה בימיהם שופט שיהיה בעבורו יעשה לפי שבבר את יהושע ועדין לא קם שופט, ובימים ההם היה שבט הלוי מבקש לו נחלה כי היתה נחלתם קטנה מהכיל לותם, והיה זה בימים שבלקמו בני יהודה ולכדו את לרמם ובני יוסף גם הן לכדו ביתאל, ולשותו ושן עלו בני דן ולכדו את ליש כמו שבזכר כאן. ולפעמים למה נזכרו הספורים הללו בסוף הספר עם היות שקדמון בזמן לספורי השופטים? לפי שבזכר שפור פסל מיכה לקרי בפור שמשון להגיד ששניהם כאו בשבת הלוי ומשה בכף כמו שאמרתי, ובשל ענין פלגש בנבעה לקר פיפור פסל מיכה להגיד שבעון שעשו בפסל מיכה ובמה שלח מיקו בני ישראל בידי בני דן עליו נהרגו כמה אלפים מישראל על ענין פלגש בנבעה, וכמו שפתי לי על כבודי לא תכתב ותפתם על כבוד בני ובמו שפתי לי? ובמו שאבאר. וכפי הדעת הזה מזמן קורות כל הללו לי לפניך לזה ולומר, שלפי כוונת הספר הזה לספר לשבזה בני ערבוב כל השופטים שקמו בישראל זה לקר זה, ומה שקרה לכם מהמלחמות לקר מות יהושע עם הלחמות, ולקר שהשלים ספור שמשון שהוא היה הלקרון לפר בספר הזה מפני, שזר לספר הדברים לפר קרו לבני ישראל הללה עם הללה בין יהושע והשופטים, ולפי כפה להכניל ביניהם כי לם להגיד לניך בתו המתרגים כלם זה לקר זה, ולקרי זכרונם ספר העניבים הללה, ועם היותם קודמים בזמן היו לקרונים בספר, לפי שזכרו יקר עניבי השופטים ומלחמותיהם, ולקרי הבלמתם זכר עניבי ישראל שקרו בימיהם שהיכם מתיהסים לל הלוויים ולל לל השופטים, וכדי שבדע הזמן לפר קרה זה בו (עם היות שבכתב בזולת מקומו) בל בכל לפר שהספורים הללה מאמר בימים ההם לל היה מלך בישראל, כי כוכר זה פעם רלשונה בענין פסל מיכה, וזכר שבית בענין שבט דן ולכילתו לים, וזכרה פעם שלישית בענין פלגש בנבעה, ולכלם להגיד שבזבת הספורים הללה קרו שופטי ישראל לקרי מות יהושע בזמן שלח היה בישראל מלך ולל מושל ושופט עדין. הנה התבאר מזה כפי דעת קול זמן הלו הספורים ולמה נזכרו שלח בסדרם ומפני מאמר בימים ההם אין מלך בישראל שבשה פעמים, והותרו בזה לדעתם הפזלות לשלשה שבית שלישית ורביעית: לבל כפי סדר הפרשיות בוכל גם בן לישב העניבים ולהתיר הספקות בחופן לפר יותר בבון, ולפר שענין פסל מיכה ופלגש בנבעה שבהם קרו לקרי שהכרו הפלשתים את שמשון ובהיותו גולה בתוכם, עם היות שהכתוב בתם שבבר להשלים ספורו בתב שמת שמשון, ולזה בותר לזה תה שלפר בפסל מיכה כל ימי היות בית התלקים בשלה, לפי שזה לל יפייב היות הפסל בשבט דן בל הימים לפר יבב לרון התלקים בשלה, שלפ היה זה מפוייב ובשבך מהמאמר ההוא יתפייב גם בן שבימי יהושע היה פסלו של מיכה (בין שבימיו היה לקרון בשלה) והוא רמוז מלך, בבל ימיו עבדו ישראל את האל בשו שהעיד הבתוב, לבל פירוש הבתוב שבני דן שמו לפסל פליהם ושיבב שם משה והלוה בל ימי היות

(ל) ויהי לו מהר לפרים ושמו מיכיהו. כבר זכרתי שדעת קול הוא שספור פסל מיכה וספור בני דן ופלגש בנבעה היו בימי כושן רשעתים, ולזה איתיבנו הדברים כפי דעתם לשאוכה, ולקרי כן לספרם הענין כפי מה שיזכה בפעם הכתובים ולפי הפרשיות.

ואומר כי לפי דעת קול הספורים הללה שבשתם מפסל מיכה ובני דן ופלגש בנבעה קרו בימי כושן רשעתים לקרי מות יהושע קודם שמצאת עתניאל בן קנז, ומפני זה כתב בהם בימים ההם אין מלך בישראל וגומ', לפי שלא היה בימיהם שופט שיהיה בעבורו יעשה לפי שבבר את יהושע ועדין לא קם שופט, ובימים ההם היה שבט הלוי מבקש לו נחלה כי היתה נחלתם קטנה מהכיל לותם, והיה זה בימים שבלקמו בני יהודה ולכדו את לרמם ובני יוסף גם הן לכדו ביתאל, ולשותו ושן עלו בני דן ולכדו את ליש כמו שבזכר כאן. ולפמם למה נזכרו הספורים הללה בסוף הספר עם היות שקדמון בזמן לספורי השופטים? לפי שבזכר שפור פסל מיכה לקרי בפור שמשון להגיד ששניהם כאו בשבת הלוי ומשה בכף כמו שאמרתי, ובשל ענין פלגש בנבעה לקר פיפור פסל מיכה להגיד שבעון שעשו בפסל מיכה ובמה שלח מיקו בני ישראל בידי בני דן עליו נהרגו כמה אלפים מישראל על ענין פלגש בנבעה, ובמו שפתי לי על כבודי לא תכתב ותפתם על כבוד בני ובמו שאבאר. וכפי הדעת הזה מזמן קורות כל הללה לי לפניך לזה ולומר, שלפי כוונת הספר הזה לספר לשבזה בני ערבוב כל השופטים שקמו בישראל זה לקר זה, ומה שקרה לכם מהמלחמות לקר מות יהושע עם הלחמות, ולקר שהשלים ספור שמשון שהוא היה הלקרון לפר בספר הזה מפני, שזר לספר הדברים לפר קרו לבני ישראל הללה עם הללה בין יהושע והשופטים, ולפי כפה להכניל ביניהם כי לם להגיד לניך בתו המתרגים כלם זה לקר זה, ולקרי זכרונם ספר העניבים הללה, ועם היותם קודמים בזמן היו לקרונים בספר, לפי שזכרו יקר עניבי השופטים ומלחמותיהם, ולקרי הבלמתם זכר עניבי ישראל שקרו בימיהם שהיכם מתיהסים לל הלוויים ולל לל השופטים, וכדי שבדע הזמן לפר קרה זה בו (עם היות שבכתב בזולת מקומו) בל בכל לפר שהספורים הללה מאמר בימים ההם לל היה מלך בישראל, כי כוכר זה פעם רלשונה בענין פסל מיכה, וזכר שבית בענין שבט דן ולכילתו לים, וזכרה פעם שלישית בענין פלגש בנבעה, ולכלם להגיד שבזבת הספורים הללה קרו שופטי ישראל לקרי מות יהושע בזמן שלח היה בישראל מלך ולל מושל ושופט עדין. הנה התבאר מזה כפי דעת קול זמן הלו הספורים ולמה נזכרו שלח בסדרם ומפני מאמר בימים ההם אין מלך בישראל שבשה פעמים, והותרו בזה לדעתם הפזלות לשלשה שבית שלישית ורביעית: לבל כפי סדר הפרשיות בוכל גם בן לישב העניבים ולהתיר הספקות בחופן לפר יותר בבון, ולפר שענין פסל מיכה ופלגש בנבעה שבהם קרו לקרי שהכרו הפלשתים את שמשון ובהיותו גולה בתוכם, עם היות שהכתוב בתם שבבר להשלים ספורו בתב שמת שמשון, ולזה בותר לזה תה שלפר בפסל מיכה כל ימי היות בית התלקים בשלה, לפי שזה לל יפייב היות הפסל בשבט דן בל הימים לפר יבב לרון התלקים בשלה, שלפ היה זה מפוייב ובשבך מהמאמר ההוא יתפייב גם בן שבימי יהושע היה פסלו של מיכה (בין שבימיו היה לקרון בשלה) והוא רמוז מלך, בבל ימיו עבדו ישראל את האל בשו שהעיד הבתוב, לבל פירוש הבתוב שבני דן שמו לפסל פליהם ושיבב שם משה והלוה בל ימי היות

כדר עולם פרק יב

[ל] וַיְהִי־אִישׁ מֵהַר־אֶפְרַיִם וּשְׁמוֹ

[ב] מִיכָיְהוּ: וַיֹּאמֶר לְאִמּוֹ אֶלֶף וּמְאַתַּיִם

הַכֶּסֶף אֲשֶׁר לֻקַּח־לָךְ וְאָלִית עָלָיו וְגַם

אָמַרְתְּ בְּאָזְנַי הִנֵּה־הַכֶּסֶף אִתִּי אֲנִי

לְקַחְתִּיו וַתֹּאמֶר אִמּוֹ בָּרוּךְ בְּנִי לַיהוָה:

[ג] וַיָּשֶׁב אֶלֶף־וּמְאַה הַכֶּסֶף לְאִמּוֹ וַתֹּאמֶר

עיין לקן

כדר עם פרק קג עב ודם

כי, ח, לט

אִמִּי הַמְקֻדָּשׁ הִקְדַּשְׁתִּי אֶת־הַכֶּסֶף לַיהוָה מִיָּדִי לִבְנִי לַעֲשׂוֹת פֶּסֶל וּמַסֵּכָה וְעַתָּה אָשִׁיבֶנּוּ לָךְ׃ [ז] וַיָּשֶׁב אֶת־הַכֶּסֶף לְאִמּוֹ וַתִּקַּח אִמּוֹ מָאתַיִם כֶּסֶף וַתִּתְּנֵהוּ לַצֹּרֵף וַיַּעֲשֵׂהוּ פֶּסֶל וּמַסֵּכָה וַיִּהְיוּ בְּבֵית מִיכָיְהוּ׃ [ח] וְהָאִישׁ מִיכָה לוֹ בֵּית אֱלֹהִים וַיַּעַשׂ אֵפוֹד וּתְרָפִים וַיְמַלֵּא אֶת־יַד אַחַד מִבָּנָיו וַיְהִי־לוֹ לְכֹהֵן׃ [ט] בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה׃ וַיְהִי־ נַעַר מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה מִמִּשְׁפַּחַת יְהוּדָה וְהוּא לֵוִי וְהוּא גָר־שָׁם׃ [י] וַיֵּלֶךְ הָאִישׁ מֵהָעִיר מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה לָגוּר בַּאֲשֶׁר יִמְצָא וַיָּבֹא הַר־אֶפְרַיִם עַד־בֵּית מִיכָה־ לַעֲשׂוֹת דַּרְכּוֹ׃ [יא] וַיֹּאמֶר לוֹ מִיכָה שְׁבָה עִמָּדִי וֶהְיֵה־לִי לְאָב וְלֹכֵהֶן וְאֶתְּנָה־לְךָ עֲשֶׂרֶת כֶּסֶף לַיָּמִים וְעֵרֶךְ בְּגָדִים וּמִחְיָתֶךָ וַיֵּלֶךְ הַלֵּוִי׃ [יב] וַיּוֹאֶל הַלֵּוִי לָשֶׁבֶת אֶת־ הָאִישׁ וַיְהִי הַנַּעַר לוֹ כְּאַחַד מִבָּנָיו׃

(ז) אמי המקדש הקדשתי את הכסף מיכה לומר לו תחת הקדש הקדשתיו לה׳, רוצה לומר כשאר נכסו את הכסף מיכי הקדשתיהו לה׳, לפיכך תחזיק אותו וכדרכי שאעשה ממנו קדש מילי לנכסי לעשות פסל ומסכה ועתה לשיכנו לך, רוצה לומר ועתה שבעת את הכסף לי עתה מילי לכי תתן אותו לבני לעשות ממנו פסל ומסכה ועתה שבעתו לי לשיכנו לך, וכרלה שהיה הכסף לה׳ לא יהנה לקחתו ולא לגזות על מעשה הפסל לכל (ז) הזיד פעם שנית הכסף לשמו, לא עשה לה׳ שמי מה שתרמה וילי לא תהי בו, ועם זה כתיבנו שתי התשובות שהזיד מיכה הכסף לשמו כפשט הכתוב. והמפרשים עשו שתיהן לחת והכתוב לא יפלגהו. והנה וכל אלו שמו לקוח מן הכסף מלקי, ונתנם לצורף כדי שיעשה מהם פסל ומסכה ויהיו בבית מיכיהו, ושמם שזר הכסף מלבד המלקים שלקים כשלר בידה, כי עם היות שזיהה מלוה את כהה שבל הלקי ומלה כסף יעשה בפסל ומסכה הנה לקר שזב הכסף בידה קמלה כפשה בו ולא שלמה את בלרה כי לם במלקים כסף לבד והשלר כולל הזהירה בכיתה. ולדקן כתב שהיו המלקים כסף שבר הצורף ומהתעב מלות עשה הפסל והמסכה וזה לא כובר בכתוב כלל: ולפי שלמר ויהי בבית מיכיהו הוצרך לומר (ה) לשם שהם שמו הפסל בביתו, ולמר שהיה זה לפי שהלים מיכה עשה לו בית לקלים, רוצה לומר בית מוכן להתבודדות העם. וכבר כתב רלבנ שהתחלת זה הפסל לא היה כי לם להבודדת הרוחניות והעסק מלת הלל ית׳, ובראה לי שלבן שבועות פל לשר בשלן שם לקלים, שם היות שלקוק כל לקלים השמור לה עם במיכה קול מוץ מלחד והוא כל ימי היות בית הלקלים בשילה. ולמר ויעש לפוד ותרפים ונוס, לומר שהלבל הפסל והמסכה לשר עשתה לשמו מכספה עשה הוא נם כן מלו לפוד ותרפי, וימלא לת יד לחד מבניו ויהי לו לבהן, רוצה לומר שהקריב קרבנותיו על יד לחד מבניו ומהמו לבהן, שמות כט ט וכן * ומלאת יד להרן ויד בניו, לל שתנך מיכה לחד מבניו ולשמו לבהן לשם. ולפי שהיה הדבר הזה זר מלד, לוץ יעשה לדם כפרהסיה פסל ומסכה ויעשה מבניו כהניו ולוץ היה שם בפרהסיה פסל ומסכה ויעשה מבניו כהניו ולוץ היה שם (ו) על לב? הנה להעיר ספק זה בלי פסוק בימים ההם אין מלך בישרלל, רוצה לומר אין מושב לל מלך ולל שופט היה ישר בעיניו יעשה, וכן עשה כוה מיכה היה בעיניו כלי מורש שלל מלכות, ולוה זה לפי שהשון השופט לל היה לו בתוך ישרלל, כי היה בכלי עוכי וכרוב בידי לויהו, ולוה אין מלך בישרלל, כי שופט היה לישרלל לבל לל היה כתוכם כי היה בידי פלשתים, והותרה כוה השלה השנית: והנה בלתה ספור הבסף הזה ועניניו כדי שבלמוד ממנו שזה למודים. בלי בל מלה החלל שעשירה נוכרת עשירה, עשירית הנשבה שנשב מיכה הבסף מלמו הביל עשירית העו שבעשה לקב ממנו. השני שהוא למור שמיל הביל לה לת הבסף בשלמות לל תסר ממנו לבר. ותלמר לו לתו הקדש הקדשתי לת הבסף לה׳, רוצה לומר כלשר נשבו לת הבסף מתכי הקדשתיהו לה׳, לם לחזק לותו וכדרכי שלעשה ממנו קדש מילי לנכני לעשות פסל ומסכה ועתה לשיכנו לך, רוצה לומר ועתה שבעת את הבסף לי עתה מילי לכי תתן לותו לבני לעשות ממנו פסל ומסכה ועתה שבעתו לי לשיכנו לך, וכרלה שהיה הבסף לה׳ לא יהנה לקחתו ולא לגזות על מעשה הפסל לכל (ז) הזיד פעם שנית הבסף לשמו, לא עשה לה׳ שמי מה שתרמה וילי לא תהי בו, ועם זה כתיבנו שתי התשובות שהזיד מיכה הבסף לשמו. והמפרשים עשו שתיהן לחת והכתוב לא יפלגהו. והנה וכל אלו שמו לקוח מן הבסף מלקי, ונתנם לצורף כדי שיעשה מהם פסל ומסכה ויהיו בבית מיכיהו, ושמם שזר הבסף מלבד המלקים שלקים כשלר בידה, כי עם היות שזיהה מלוה את כהה שבל הלקי ומלה כסף יעשה בפסל ומסכה הנה לקר שזב הבסף בידה קמלה כפשה בו ולא שלמה את בלרה כי לם במלקים כסף לבד והשלר כולל הזהירה בכיתה. ולדקן כתב שהיו המלקים כסף שבר הצורף ומהתעב מלות עשה הפסל והמסכה וזה לא כובר בכתוב כלל: ולפי שלמר ויהי בבית מיכיהו הוצרך לומר (ה) לשם שהם שמו הפסל בביתו, ולמר שהיה זה לפי שהלים מיכה עשה לו בית לקלים, רוצה לומר בית מוכן להתבודדות העם. וכבר כתב רלבנ שהתחלת זה הפסל לא היה כי לם להבודדת הרוחניות והעסק מלת הלל ית׳, ובראה לי שלבן שבועות פל לשר בשלן שם לקלים, ש

(ו) בימים ההם אין מלך בישראל וגו׳ הנה הפסוק הזה בימים ההם אין מלך בישראל הוא הקדימה לפסוק בני דן שיזכור לתרי זה ׳ וכן יבינהו פעם שלישית בפלגש בגבעה ׳ ובכלם רצוי שיפורש כמו שאמרתי שבימים ההם לא היה המלך בישראל ׳ לפי שלא היה המשפט שלהם בתוך ישראל כי היה בידי התויכים והוא שמשון ׳ כי בימיו קרו הדברים האלה כלם בהיותו גולה ממקומו ונמכור בידי הפלשתי ׳ ורצה להקדימו כאן לפי שיהושע הנביא בחלת בני יהושע יט׳ דן כמו שנזכר בספרו * ׳ וכאן יגיד שהם שלחו לרגל את הארץ ולתקדם ונשלו לנפשם וירעו עניכם ונכו אבני שנעם ולבדו אותם ׳ וידוע שלשה לא היתה בהלתם ולא היתה מכלל הארץ המתחלקת לשבטים ׳ והיה רצוי שבני דן יכבשו את הארץ בחלתם לכל לא יהיו מגבול הבחלה לקחת ארץ אשר לא להם ׳ לפי שעזו זה לפני שבימים ההם לא היה מלך ושופט על ישראל שיהיה מורשה על היתה עליהם מורשה של מלכות ׳ ולבן היה שבט הדני מבקש לו בחלה לשבת כי לא פלה לו עד אז היום ההוא בתוך שבטי ישראל ׳ רומה לומר שבחלה היתה בנחלתם והם לא היו בתוך שבטי ישראל והם לא רצו בנחלתם לקחת בחלתם מאשר השבטים ובקשו בחלה אחרת מהם ויותר קרובה לאשר שבטי ישראל וכתובה ׳ והמפרשים אמרו שלא נפלה להם בחלה כלל כך כמו שהיתה רצויה להם ׳ וכמו שאמר בספר יהושע * ולפי נגזל דן מהם וגו׳ ׳ רומה לומר שלפי מעט שהיו שהיה רצוי להם ׳ והותרה עם זה החלה הרביעית :

(ב) וישלחו בני דן מאשפותם חמשה מקצותם אנשים בני חיל מצרעה ומאשתאול לרגל את הארץ ולחקרה ׳ ואמרו אליהם לכו חקרו את הארץ ׳ רומה לומר שנלחו מכל שבט ושבט חמשה אנשים לרגל את הארץ ׳ ואמרו שלא היה ראוי שיהיו כל חמשה אנשים מכל שבט ושבט ׳ אלא שבחרו מכל שבט ושבט אנשים ראויים לשליחות

[ח] וַיָּבֹאוּ אֶל־אֲחֵיהֶם צָרְעָה וְאֶשְׁתָּאֹל
וַיֹּאמְרוּ לָהֶם אֲחֵיהֶם מָה אַתֶּם׃
[ט] וַיֹּאמְרוּ קוּמָה וְנַעֲלֶה עֲלֵיהֶם כִּי רָאִינוּ
אֶת־הָאָרֶץ וְהִנֵּה טוֹבָה מְאֹד וְאַתֶּם
מַחְשִׁים אַל־תֵּעָצְלוּ לָלֶכֶת לָרֶשֶׁת אֶת־
[י] הָאָרֶץ׃ כְּבֹאֲכֶם תָּבֹאוּ׀ אֶל־עַם בֹּטֵחַ
וְהָאָרֶץ רַחֲבַת יָדָיִם כִּי־נְתָנָהּ אֱלֹהִים
בְּיֶדְכֶם מָקוֹם אֲשֶׁר אֵין־שָׁם מַחְסוֹר
[יא] כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר בָּאָרֶץ׃ וַיִּסְעוּ מִשָּׁם
מִמִּשְׁפַּחַת הַדָּנִי מִצָּרְעָה וּמֵאֶשְׁתָּאֹל שֵׁשׁ־
מֵאוֹת אִישׁ חֲגוּר כְּלֵי מִלְחָמָה׃
[יב] וַיַּעֲלוּ וַיַּחֲנוּ בִּקִרְיַת יְעָרִים בִּיהוּדָה
עַל־כֵּן קָרְאוּ לַמָּקוֹם הַהוּא מַחֲנֵה־דָן
עַד הַיּוֹם הַזֶּה הִנֵּה אַחֲרֵי קִרְיַת יְעָרִים׃
[יג] וַיַּעַבְרוּ מִשָּׁם הַר־אֶפְרַיִם וַיָּבֹאוּ עַד־
[יד] בֵּית מִיכָה׃ וַיַּעֲנוּ חֲמֵשֶׁת הָאֲנָשִׁים
הַהֹלְכִים לְרַגֵּל אֶת־הָאָרֶץ לַיִשׁ וַיֹּאמְרוּ
אֶל־אֲחֵיהֶם הֲיְדַעְתֶּם כִּי יֶשׁ בַּבָּתִּים
הָאֵלֶּה אֵפוֹד וּתְרָפִים וּפֶסֶל וּמַסֵּכָה
[טו] וְעַתָּה דְּעוּ מַה־תַּעֲשׂוּן׃ וַיָּסוּרוּ שָׁמָּה
וַיָּבֹאוּ אֶל־בֵּית־הַנַּעַר הַלֵּוִי בֵּית מִיכָה
[טז] וַיִּשְׁאֲלוּ־לוֹ לְשָׁלוֹם׃ וְשֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ
חֲגוּרִים כְּלֵי מִלְחַמְתָּם נִצָּבִים פֶּתַח הַשָּׁעַר
[יז] אֲשֶׁר מִבְּנֵי־דָן׃ וַיַּעֲלוּ חֲמֵשֶׁת הָאֲנָשִׁים
הַהֹלְכִים לְרַגֵּל אֶת־הָאָרֶץ בָּאוּ שָׁמָּה
לָקְחוּ אֶת־הַפֶּסֶל וְאֶת־הָאֵפוֹד וְאֶת־
הַתְּרָפִים וְאֶת־הַמַּסֵּכָה וְהַכֹּהֵן נִצָּב
פֶּתַח הַשַּׁעַר וְשֵׁשׁ־מֵאוֹת הָאִישׁ הֶחָגוּר
[יח] כְּלֵי הַמִּלְחָמָה׃ וְאֵלֶּה בָּאוּ בֵּית
מִיכָה וַיִּקְחוּ אֶת־פֶּסֶל הָאֵפוֹד וְאֶת־
הַתְּרָפִים וְאֶת־הַמַּסֵּכָה וַיֹּאמֶר
[יט] אֲלֵיהֶם הַכֹּהֵן מָה אַתֶּם עֹשִׂים׃
וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַחֲרֵשׁ שִׂים־יָדְךָ עַל־פִּיךָ
וְלֵךְ עִמָּנוּ וְהְיֵה־לָנוּ לְאָב וּלְכֹהֵן הֲטוֹב׀
הֱיוֹתְךָ כֹהֵן לְבֵית אִישׁ אֶחָד אוֹ הֱיוֹתְךָ
כֹּהֵן לְשֵׁבֶט וּלְמִשְׁפָּחָה בְּיִשְׂרָאֵל׃
[כ] וַיִּיטַב לֵב הַכֹּהֵן וַיִּקַּח אֶת־הָאֵפוֹד וְאֶת־
הַתְּרָפִים וְאֶת־הַפֶּסֶל וַיָּבֹא בְּקֶרֶב הָעָם׃
[כא] וַיִּפְנוּ וַיֵּלֵכוּ וַיָּשִׂימוּ אֶת־הַטַּף וְאֶת־
הַמִּקְנֶה וְאֶת־הַכְּבוּדָה לִפְנֵיהֶם׃
[כב] הֵמָּה הִרְחִיקוּ מִבֵּית מִיכָה וְהָאֲנָשִׁים
אֲשֶׁר בַּבָּתִּים אֲשֶׁר עִם־בֵּית מִיכָה

לעזרם בעת המלחמה, ומשמע מדכתיב כלי מלחמתם, לפי שהיה לידון קרוב לארץ ישראל והיו הם גם כן מתכוננים כנגד האויב, ולפי שלא היה להם פחד מישראל, לפי שלא היתה
(יז) ארצם מארץ כנען. וחזרו הפרשיות המרגלים והודיעו כל זה לאחיהם ואמרו קומו ונעלה עליהם כי ראינו את הארץ והנה טובה מאד ואתם מתעצלים על העלות לבוא ונו', ופירוש חלקי שיקומו מהרה
(יח) ויעלו לגלות שיש כי רצו לזכות אותה טובה מאד והיו מבוישים שיתקעו מזה ולא יעלו, לפיכך כשבאו ללכת
(יט) ובאותם ימצאו עשר ובעת לא יפחד כל נפש, והיה נוי הדיוקא כלי שבעת לאחר לא יקלם לגלגלה כי היה
(כ) לפי כמו שאמרתי תוך מהבתלי, ואלה בני דן לא לקחוה על פי הכתלה והגורל כי אם בזרועתם והשתלשלותם. ולפי שהיתה תוך לארץ כנען לכן אמרו לון זה מתסור כל דבר אשר בארץ, רוצה לומר אשר
בארץ ישראל היתה שלהם בירושה והטובה:
(יא) ויסעו משם משפחת הדני ונו', זכר שבשעה שבני דן מלחמה ומשתתפו עם בני מלחמה, ולפי שהיו יחוסי כלי מלחמה,
(יב) ולפיכך יחוסו שבשלו עמם מקניהם, ושפחם ושבני בקרית יערים ולכן קראו לאותו מקום מחנה דן, והנה לאחר שבאו קריית יערים ולמעלה לאחר שעברו כן, לפי שהמחנה לא יקרא בעיל מוצב אלא הם בתוך ובקרוב לקריית יערים וקראוהו על זה מחנה דן, ובירד בלשון מקו', מחנו מבן הלום מקלם לעיר או מלחמה ולפי שהמקום ההוא אשר חנה שם המחנה היה לאחרי קריית
(יג, יד) יערים: וזכר שבאשר באו בית מיכה, רוצה לומר שעברו באותו מקום שהיה שם בית מיכה, המרגלים הגידו לאחיהם שהיה שם אפוד ותרפים ופסל והמכסיו לגזול אותם, ולכן המרגלים לקחו
(טו) בית הנער הלוי, והוא הבית אשר היה מתבודד שם בפסל ושם היתה כהונתו, ושם באו
(יו) שאר ושאלוהו לשלום, ובזה מלות לית אשר שכבני דן כשהרו פתח השער לרשות
שם יש פולס פה ומפסיק.
והכרח שבאשר עלו המרגלים ובאו על בית הנער הכהן ושאלו לשלום עברו משם, ולפי שהיו עכין בחפצים שהיו בשער העיר בא הנער לרשות לאנשי המלחמה העוברים והיוצאים בשער, ובעוד שהוא הלך לשער העיר
(יז) לרשותם עלו חמשת האנשים המרגלים ובאו שמה (רוצה לומר לבית הנער הכוהר שבשר ילעזהו) ולקחו את הפסל את האפוד ואת התרפים, ואת המסכה, ובאשר לקחו זה היה הנער הכהן עומד פתח שער העיר מלבר עם
ששה מאות איש חגורי מלחמה,
(יח) ובאשר ראה האנשים שהיו בתים מבחוץ ושלקחו הפסל והתרפים והיו מביאים את הכלי בידיהם לפתח שער העיר ראה אם עם החגורים, ואמר להם עושים? וכל זה בהיותו עם בני מלוה לוי ומלבר עם בני מלוה לוי,
(יט, כ) ולזה אמרו לו החרש ונו', ולזה וישמח לב הכהן ויקח מיד בשער העיר הפסל והאפוד והתרפים ויבוא בקרב העם, והוסרה בזה הזעקה התמידית עם פירוד הפמוקים, שלזה כפל שם שוכר מלקיחת האפוד ולזה היה הנער בבואו לקחתו היותר מתישב כפי הפשט:
(כא) והנה התנוחים ששמו לולי בני העיר יבואו לתוכיחם ולכן שמו הטף והמקנה שהביאו עמהם מביתם והכבודה, רוצה לומר המעלטלים וכל דבר מעל
(כב, כג) שמו כלו לפניהם, ולזה כאשר קבצו בית מיכ' כדפו לתוכיחם והשינוים והיה מיכה נועק, התנוחים לומרו לו מה לך כי
(כד) נזעקת? והוא השיבם את שלקי אשר עשיתי לקחתם, (רוצה לומ' הפסל שעשׂ' מכסף ומו והאפוד והתרפים אשר עשה מעזה) ואת הכהן ותלכו ומה לי עוד, רוצה לומר ומה כאשר לי עוד שלא לקחתם, ולכ' היך תאמרו אלי מה לך?
(כה) והם השיבוהו שאל ילוי קולו פן יפגעו בו לבעלי מרי נפש אשר הולכים במקנה ויהרגוהו ויהרג הוא וכל לבבי ביתו
(כו) הבאים עמו, ולזה חזר מיכה לביתו וקפוי רצה, ובני
(כז) דן נתנו ליפה ולבלוחו ויכו את העם

נְדַעֲקֹד וַיַּדְבִּיקוּ אֶת־בְּנֵי־דָן׃ וַיִּקְרְאוּ [כג]
אֶל־בְּנֵי־דָן וַיַּסֵּבּוּ פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ לְמִיכָה
מַה־לְּךָ כִּי נְזַעָקְתָּ׃ וַיֹּאמֶר אֶת־אֱלֹהַי [כד]
אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי לָקַחְתֶּם וְאֶת־הַכֹּהֵן וַתֵּלְכוּ
וּמַה־לִּי עוֹד וּמַה־זֶּה תֹּאמְרוּ אֵלַי מַה־
לְּךָ׃ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו בְּנֵי־דָן אַל־תַּשְׁמַע [כה]
קוֹלְךָ עִמָּנוּ פֶּן־יִפְגְּעוּ בָכֶם אֲנָשִׁים
מָרֵי נֶפֶשׁ וְאָסַפְתָּ נַפְשְׁךָ וְנֶפֶשׁ בֵּיתֶךָ׃
וַיֵּלְכוּ בְנֵי־דָן לְדַרְכָּם וַיַּרְא מִיכָה כִּי [כו]
חֲזָקִים הֵמָּה מִמֶּנּוּ וַיִּפֶן וַיָּשָׁב אֶל־בֵּיתוֹ׃
וְהֵמָּה לָקְחוּ אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה מִיכָה וְאֶת־ [כז]
הַכֹּהֵן אֲשֶׁר הָיָה־לוֹ וַיָּבֹאוּ עַל לַיִשׁ עַל־
עַם שֹׁקֵט וּבֹטֵחַ וַיַּכּוּ אוֹתָם לְפִי־חָרֶב
וְאֶת־הָעִיר שָׂרְפוּ בָאֵשׁ׃ וְאֵין מַצִּיל [כח]
כִּי רְחוֹקָה־הִיא מִצִּידוֹן וְדָבָר אֵין לָהֶם
עִם־אָדָם וְהִיא בָּעֵמֶק אֲשֶׁר לְבֵית־רְחוֹב
וַיִּבְנוּ אֶת־הָעִיר וַיֵּשְׁבוּ בָהּ׃ וַיִּקְרְאוּ [כט]
שֵׁם־הָעִיר דָּן כְּשֵׁם דָּן אֲבִיהֶם אֲשֶׁר יוּלַד
לְיִשְׂרָאֵל וְאוּלָם לַיִשׁ שֵׁם־הָעִיר
לָרִאשֹׁנָה׃ וַיָּקִימוּ לָהֶם בְּנֵי־דָן אֶת־ [ל]
הַפֶּסֶל וְיוֹנָתָן בֶּן־גֵּרְשֹׁם בֶּן־מְנַשֶּׁה
הוּא וּבָנָיו הָיוּ כֹהֲנִים לְשֵׁבֶט הַדָּנִי עַד־יוֹם [לא]
גְּלוֹת הָאָרֶץ׃ וַיָּשִׂימוּ לָהֶם אֶת־פֶּסֶל
מִיכָה אֲשֶׁר עָשָׂה כָּל־יְמֵי הֱיוֹת בֵּית־הָאֱלֹהִים בְּשִׁלֹה׃

העם הזה כה ואת העיר [כג]
הזאת כאש ואין הכותב
הזדרז בכתיבה (כיון שהיו
בתים להתיצב בהן) לכתוב [כד]
הזדרזו המתים ומלבישים
והעם הזה בבתיהם ונעוליהם
ועגביהם ואו הזדרזו לחזק
כדי להפקיד את כל מניבותיו
כדברי המפרשים ובנו את
העיר וישבו בה׃ וזכר שבני (ל)
דן הקימו הפסל הזה הכילו
מבית מיכה לעצמן ושיבה שם
על יום גלות הארון׃ ונלות [כה]
הארון לא למד כאן על גלות
ישראל מעל אדמתו כימי
חזקיה או בימי בלקיהו ואם
לא על גלות בבי נד ורחוקן
שהיה הגלות הראשון ולכל
למדנו על הזמן שבו גלה
הארון וכהנגו בבי עלי ורפיה [כו]
מבני ישראל ועליו למד
המזמור שה * ויהוו מזכן [כז]
שילה ונוב ויתן לבבי עוזו
ותפארתו ביד לר ונו׳ ויסגר
לצרב עמו ונו׳ והמזמור על
זה בלשון הוה למדנו לכל זה
ויישיבו להם את הפסל מיכה (לא)
הזה עשה כל ימי היות בית
הלקיש בשילה ולא יכיל
שלא עמד שם הפסל כי אם
בזמן שהיה בית הלקיש
בשילה לא עוד ׳ כי בימי
שמואל הנביא עשה שילה ואהל
מועד בית הלקיש בשילה ונלכד
עמד עוד שם כי אם על אותו
זמן גלות הארון שזכרתי ׳
ולזה לא למד על גלות ישראל
מהארון ׳ כי אם על גלות
הארון ידעתו למה שאמרתי ׳
ועוד לפי שלבי ולא שבתה על
יום גלות הארון בימי סנחריב
בפעם הראשונה ׳ והנה
להבריו לא כתב שמואל בספר
שופטים כמו שקבלו קול׳ כב פ״א ל
ולפי למד לכל שמואל הפיל
מהארון את הזהב ואת
העגלות שם בשלה בפעל
מיכה במקומו ? לכל לפי
הלמת לו הסידורו גם כן ׳
והוא הזמן שהועתק המשכן
משלה ׳ והוסדה עם זה
הפלשתים בשדות :

פרשה אחת עשרה בספור ענין פלגש בגבעה ומה שבלמו בני ישראל עליו ׳ תחלת הפרשה ויהי בימים ההם וגו׳ עד ואיש ישראל נשבע במצפה ׳ והנה שלשתי בפרשה הזאת שם שלשות :

השאלה הראשונה לפי מקבלנו ישראל (כמו שלמד ויבלו כל בני ישראל ותקבל העדה כאיש אחד למדנו ועד כאן שבע ולפן הגלעד לפ׳ המצפה) קודם שידעו למתת הענין ? והיה לפני שבשמעם הדבר הרע ישבלו לחשובה לבשים לשבע בניימין לאמר מה הרעה הזאת אשר נהיית׳ בכם ועתה תנו האנשים וגו׳ וכאשר בני בניימין לא יקבלו ולא ישמעו לקולם זו היה לפני שיתקבלו להעניש ׳ ובני ישראל לא עשו כן ׳ כי מתקבלו לחשוב ואחר כך שלחו האנשים לקחת הדבר ׳ הלא לפי שבני יהושע כאשר שמעו ישראל שבנו בני לחובן ובא מכי שבע המשבה המוכח על שפת הירדן ׳ עם היות שחשבו לעלות עליהם לבבל הנה בפעל לא מתקבלו לעלות עליהם לבבל ׳ לכל שלחו לקחת לחובה בעלה והבזיקים בעלה לשוב לעבותיהם ׳ ולמה לא כן לא עשו ישראל כן לבני בניימין ?

השאלה השנית למה התעוררו בני ישראל להקבץ על החטא לאשר בעשה בשבע בניימין ? ואיך שלחו לקחת לאמר מה הרעה הזאת אשר נהיתה בכם ועתה תנו את האנשים בני בליעל אשר בגבעה ונמיתה ונו׳ ? וזה לא היה חטא עד ולא היו הם בגדר עיר הבלקת לכל היה בגלוי עריות ׳ ולא היה זה מוטל כי אם על שבע בניימין שמלוה על השבע לדון את שבעו ׳ ולא בני בניימין לא יעשו בקרבם משפט ׳ הלקיש בשיש לתת לקחת בדבריו ובפרי מעלליו ולא היה מוטל על ישראל לבעור הרע הזה מקרבם ׳ בלא שלח שלחו לאמר לבניימין שיבערו הם את הרע מקרבם

כל ימי היות בית הלקיש בשילה לא עוד ׳ כי בימי שמואל הנביא עשה שילה ואהל מועד ובית הלקיש בשילה ונלכד עמד עוד שם כי אם על אותו זמן גלות הארון שזכרתי ׳ ולזה לא למד על גלות ישראל מהארון ׳ כי אם על גלות הארון ידעתו למה שאמרתי ׳ ועוד לפי שלבי ולא שבתה על יום גלות הארון בימי סנחריב בפעם הראשונה ׳ והנה להבריו לא כתב שמואל בספר שופטים כמו שקבלו קול׳ כב פ״א ל ואחר למד לכל שמואל הפיל מהארון את הזהב ואת העגלות שם בשלה בפעל מיכה במקומו ? לכל לפי הלמת לו הסידורו גם כן ׳ והוא הזמן שהועתק המשכן משלה ׳ והוסדה עם זה הפלשתים בשדות :

הזה הבנו חנים לשבט הדני עד־היום גלות הארץ׃ ויעשימו להם את־פסל [לא]
מיכה אשר עשה כל־ימי היות בית־האלהים בשלו׃

רגו • ומה כתיב שבעתו ישראל כזה ׳ הנה יקצה מלך לך זקניהם וחכמיהם כהניה׳ ופכתם הכניה לצר בתוכם הכמיתו בדבר ? ולך הלכו ית׳ לאמר שיעלו למלחמה בהיותם שוללים אם לוכיך לגזת אם לחלל ?

השאלה הרביעות אם היה שישראל בתקבצו בדין ולהם היה מועל זה ׳ והכתיבו להלחם עם כרתני ועבו כל מה שעבו כרתני וכיוצא ׳ כמו שהכתיב עליו הלל ית׳ ומוסף שיעבו לומה המלחמה ׳ אלא לך נצבו ישראל לפני בני בניתן ב׳ פעמים ? ומה היתה [פעולתם] רמיה ומעשיה׳ לזמה שחים ועבו מה שמה הו׳ ית׳ לך היו הם נצפים והכו בהם בני בניתן הפוצעים מכה רבה ? והנה בעבין סדום שהיה חטאת לזמה המעיד ה׳ עליהם גפרית ואש והפך כל הערים הלל נקפו ובחמתו עם היותה מכה העתים ׳ ובני בניתן שקבלו תורה ושמות ועבו בתוכו קטף וכבלו בתוכו עון ולא רמו לזמה בתשובה והתעלמו כגד לחיהם לך עזרם הקבה ונתן בקדיקים בידי הרשעים והרגים בידי המעשים ושהורים בידי טמאים ? ומה היה רמז הלל ית׳ להעבין ישראל בבבה לחלת לך התעם בתשובת הלורים והתומים ומה לוחם חושם שיעלו למלחמה והיתה בם יד ה׳? ונחלת הדבר הזה רלוי לתמוה ממנו :

השאלה החמישית למה בפעם הרחשונה שנשלחו בני ישראל על המלחמה הזחת ובפעם השנית שנשלחו עליה גם כן לא ת׳ הכתוב כי לא וישלחו בחלקים וישלחו כי׳ ובפעם השלישית לחר וישלחו בני ישראל כי׳ ומה טרון בדית החלקים בימים הרם ובפתם כן לחלוזר כן להרן עומד לפכיו בימים הרם ונומר ׳ ומה היה המוכך שבפעם השלישית יודיע שהיה עם הארון ושהיה עם פכחם עם היותו דבר יהוש בעלמו ׳ ולמה לא זכרו בפעמים הקודמים ?

השאלה הששית בייחור הפסוקים וההכפל הנמלא בהם ׳ כי בני פעמים בזכר בזה הספור שבני בניתן בחלקה השלישית הנו בבני ישראל כשלשים איש ׳ ושני פעמים זכר מספר הנפלים מבני בניתן ׳ ושני פעמים זכר פסוק החורב לחזר בא על הגבעה ׳ ושני פעמים זכר שעלה עזן העיר השמימה ׳ ובכלל הנה בזה הפסוקים בספור הזה נפלטים ומתישבים כפי הכרחי ׳ והמפרשים לא פשטו ידיהם בהם לישכם כרחוי ׳

והנני מפרש הפסוקים בחופן יותרו השלות כלם :

יט

(א) **ויהי** בימים ההם ועוד ׳ הנה הקדים בעל הספר להודיע בהתחלת זה הספור שלא היה מלך בישראל לפני שומח כמשך כל הרע שבמשך ׳ כי אלו היה מלך לא עשה ישראל הרשעים ולא היו בקבני השבעי כלם ובלחמים קלה עם קלה ׳ והיו בעבדים הרשעים חזר עבו אותה בבלה לבד וכל העם על מקומו יבא בשלום • וזכר שהיה שם לוי גר בירכתי הר אפרים ולקח לו פלגש מבית לחם ועוד ׳ וזה ממה שיורה פחוך זה הספור על הקודם מפכל מיכה ׳ כי שם נזכר שהיה מיכה מהר אפרים ובשעבר שבת אלין היה לוי והיה גר בבית לחם ׳ וכן יזכור בכאן שהיה הוא גר בירכתי הר אפרים והיה לוי ופילגש מבית לחם יהול ׳ הנה מיכה הר אפרים ובית לחם ועל ידי לוי כמשכו שתים לעות בחומתו ׳ לחת לחיי הבעל בפכל מיכה ׳ ולחת לחייה הנופיי מפלגש בנגע ׳ ובמשכו גם כן בני הספורים להודיע שבתי הרעות הללה כמשכו על ידי בעים שם מיכה והפילגש ׳ וספר שוכתה שלחה מביתו פלגש ׳ והנרלה שילחה מביתו והלכה לבית אביה שזהו הזכות הנרלה בזה כלברי רש״י ולבנ זל ׳ ושהלך אלין לבכר על לבה להשיבה כי היה חפץ בה והלך עמו בערו ושמל חמורים ׳ לחל מהם לילה אלין כו ולהקר להביא עליו את הלשה ׳ ושמר ותביאהו בית אביה ׳ ובקר ל״ל שהפילגש מלאה אלין בחון ותביאהו בית אביה ושם

(ב) **ותזנה** עליו פלגשו ותלך מאתו אל בית אביה אל בית לחם יחודה ותהי שם ארבעה חדשים : (ג) **ויקם** אישה וילך אחריה לדבר על לבה להשיבה בנערו עמו וצמד חמורים ויבא בית אביה ויראהו אבי הנערה וישמח לקראתו : (ד) **וחזקהו** חתנו אבי הנערה וישב אתו שלשת ימים ויאכלו וישתו וילינו שם : (ה) **ויהי** ביום הרביעי וישכימו בבקר וילך לקומו ויאמר אבי הנערה לחתנו סעד לבבך פת לחם ואחר תלכו : (ו) **וישבו** ויאכלו שניהם יחדו וישתו ויאמר אבי הנערה אל האיש הואל־ נא ולין ויטב לבבך : (ז) **ויקם** האיש ללכת והפצר־בו חתנו וישב וילן שם : (ח) **וישכם** בבקר ביום החמישי ללכת ויאמר אבי הנערה סעד־נא לבבך והתמהמהו עד־נטות היום ויאכלו שניהם : (ט) **ויקם** האיש ללכת הוא

ופילגשו ונערו ויאמר לו חתנו אבי הנערה הנה נא רפה היום לערוב לינו כא הנה חנות היום לין פה וייטב לבך והשכמתם מחר לדרככם ולבת לאהליך ׳ והוקשה פי׳ זה הפסוק על המפרשים ׳ ונראה לי שלפי שהיה נועד היום רחה חותנו שלא היה חפץ שבחותו היום ילך חתיו ויניע לביתו ׳ וכיון שהכהרו ילין בחמלא הדרך לחותו הלילה יהיה טוב שילין שם בביתו בלי הלילה הזה ולא יסע משם ללון בחלון אחר ׳ ולא ילין שם בביתו יסכים בבקר ויניע בחותו יום על ביתו ׳ ולא הנה כל רפה היום ׳ כי לא היה כבר השמש בגבורתו בחיותו קודם שני היום ׳ ולכן לחר לינו כא • ונתן הסבה ולחר הנה קטנת

(ג) זל ׳ ושהלך היה לבבר על לבה להשיבה כי היה חפץ בה והלך עמו בערו ושמל חמורים ׳ לחל מהם לילה אלין כו והקר להביא עליו את הלשה ׳ ושמר ותביאהו בית אביה וזה

(ד) ויהי בימים ההם ועוד ׳ הנה הקדים בעל הספר להודיע בהתחלת זה הספור שלא היה מלך בישראל לפני שומח כמשך כל הרע שבמשך ׳ כי אלו היה מלך לא עשה ישראל הרשעים ולא היו בקבני השבעי כלם ובלחמים קלה עם קלה ׳ והיו בעבדים הרשעים חזר עבו אותה בבלה לבד וכל העם על מקומו יבא בשלום • וזכר שהיה שם לוי גר בירכתי הר אפרים ולקח לו פלגש מבית לחם ועוד ׳ וזה ממה שיורה פחוך זה הספור על הקודם מפכל מיכה ׳ כי שם נזכר שהיה מיכה מהר אפרים ובשעבר שבת אלין היה לוי והיה גר בבית לחם ׳ וכן יזכור בכאן שהיה הוא גר בירכתי הר אפרים והיה לוי ופילגש מבית לחם יהול ׳ הנה מיכה הר אפרים ובית לחם ועל ידי לוי כמשכו שתים לעות בחומתו ׳ לחת לחיי הבעל בפכל מיכה ׳ ולחת לחייה הנופיי מפלגש בנגע ׳ ובמשכו גם כן בני הספורים להודיע שבתי הרעות הללה כמשכו על ידי בעים שם מיכה והפילגש ׳ וספר שוכתה שלחה מביתו פלגש ׳ והנרלה שילחה מביתו והלכה לבית אביה שזהו הזכות הנרלה בזה כלברי רש״י ולבנ זל ׳ ושהלך אלין לבכר על לבה להשיבה כי היה חפץ בה והלך עמו בערו ושמל חמורים ׳ לחל מהם לילה אלין כו והקר להביא עליו את הלשה ׳ ושמר ותביאהו בית אביה וזה

(ה) ובקר ל״ל שהפילגש מלאה אלין בחון ותביאהו בית אביה וזה

(ו) ובקר ל״ל שהפילגש מלאה אלין בחון ותביאהו בית אביה וזה

(ז) היה כבבד ורפה לבבדו ׳ וביום הרביעי השכים לילך בבקר לילך וחותבו לחר לו שלח ילך קודם התכילה לבל יפעד לבו בפת לחם ׳ ולחתרי (ח) שבלו (מלשר התמהמה בתכילה) לחר לחרי התשב שילה בלילה בלין שם לותו היום וכן עשה • וביום החמשי קם (ט) היה לילכת ולחר לו חתנו גם עתה לבו קודם שילך ויתמהמהו בתכילה עד כעות היום ׳ רומה לומר עד עפור קלי היום ׳ בעבין שהיה כבר השמש טופה לרד לבד מערבה ׳ ובלחר רפה לילכת לחר לו (י) חותבו הבה כי רפה היום לערוב לינו כי הבה חנות היום לין פה וייטב לבך והשכמתם מחר לדרככם ולבת לאהליך ׳ והוקשה פי׳ זה הפסוק על המפרשים ׳ ונראה לי שלפי שהיה נועד היום רחה חותנו שלא היה חפץ שבחותו היום ילך חתיו ויניע לביתו ׳ וכיון שהכהרו ילין בחמלא הדרך לחותו הלילה יהיה טוב שילין שם בביתו בלי הלילה הזה ולא יסע משם ללון בחלון אחר ׳ ולא ילין שם בביתו יסכים בבקר ויניע בחותו יום על ביתו ׳ וזה הנה כל רפה היום ׳ כי לא היה כבר השמש בגבורתו בחיותו קודם שני היום ׳ ולכן לחר לינו כא • ונתן הסבה ולחר הנה קטנת

וּפִיגַלֶשׁוּ וַיַּעֲרֹךְ וַיֹּאמֶר לְנַעֲרוֹ עֲבֹר בָּנָא
וְנִסּוֹרָה אֶל־עִיר־הַיְבוּסִי הַזֹּאת וְנָלִין
בָּהּ׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲדֹנָיו לֹא נָסוּר אֶל־
עִיר נָכְרִי אֲשֶׁר לֹא־מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵנָּה
וְנַעֲבְרָה עַד־גִּבְעָה׃ וַיֹּאמֶר לְנַעֲרוֹ לְךָ
וְנִקְרְבָה בְּאַחַד הַמְּקֹמוֹת וְלַנּוּ בַּגִּבְעָה
אוֹ בָרָמָה׃ וַיַּעַבְרוּ וַיֵּלְכוּ וַתָּבֹא לָהֶם
הַשֶּׁמֶשׁ אֵצֶל הַגִּבְעָה אֲשֶׁר לְבִנְיָמִן׃ וַיָּסֻרוּ
שָׁם לָבוֹא לָלִין בַּגִּבְעָה וַיָּבֹא וַיֵּשֶׁב
בִּרְחֹב הָעִיר וְאֵין אִישׁ מְאַסֵּף־אוֹתָם
לַבַּיִת לָלִין׃ וְהִנֵּה אִישׁ זָקֵן בָּא מִן־
מַעֲשֵׂהוּ מִן־הַשָּׂדֶה בָּעֶרֶב וְהָאִישׁ מֵהַר
אֶפְרַיִם וְהוּא־גָר בַּגִּבְעָה וְאַנְשֵׁי הַמָּקוֹם
בְּנֵי יְמִינִי׃ וַיִּשָּׂא עֵינָיו וַיַּרְא אֶת־
הָאִישׁ הָאֹרֵחַ בִּרְחוֹב הָעִיר וַיֹּאמֶר הָאִישׁ
הַזָּקֵן אָנָה תֵלֵךְ וּמֵאַיִן תָּבֹוא׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו
עִבְרִים אֲנַחְנוּ מִבֵּית־לֶחֶם יְהוּדָה עַד־
יַרְכְּתֵי הַר־אֶפְרַיִם מִשָּׁם אָנֹכִי וָאֵלֵךְ עַד־
בֵּית־לֶחֶם יְהוּדָה וְאֶת־בֵּית יְהוָה אֲנִי
הֹלֵךְ וְאֵין אִישׁ מְאַסֵּף אוֹתִי הַבָּיְתָה׃
וְגַם־תֶּבֶן גַּם־מִסְפּוא יֶשׁ לַחֲמֹרֵינוּ וְגַם
לֶחֶם וָיַיִן יֶשׁ־לִי וְלַאֲמָתֶךָ וְלַנַּעַר עִם־
עֲבָדֶיךָ אֵין מַחְסוֹר כָּל־דָּבָר׃
וַיֹּאמֶר הָאִישׁ הַזָּקֵן שָׁלוֹם לָךְ רַק כָּל־
מַחְסֹרְךָ עָלַי רַק בָּרְחוֹב אַל־תָּלֶן׃
וַיְבִיאֵהוּ לְבֵיתוֹ וַיָּבָל לַחֲמֹרִים וַיִּרְחֲצוּ
רַגְלֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ׃ הֵמָּה מֵיטִבִים
אֶת־לִבָּם וְהִנֵּה אַנְשֵׁי הָעִיר אַנְשֵׁי בְנֵי־

תכות היום לין פה ׳ רוצה לומר הגם שהחניית זו תעשה בהכרח בדרך היום הזה לין לותה פה וייטב לבבך כאן מה שלא ייטב כל כך במקום אחר והשמחת נבקר והלכת לפתיך ׳ רוצה לומר שבהשבמת היום המשך תלך ותכוש לביתך ולא תלין

(י) בדרך : וזכר שלא תבא היום להתעכב שם יותר לבל קם מיד וילך עם הפלגש והנער ׳

(יא) ובבואם סוכם יבוס שהוא ירושלם (כהיות היו׳ רל מחד) ואמר הנער אל אדוניו לבה נא ונסורה אל עיר היבוסי הזאת ונלין בה ׳ רוצה לומר לא כלך בלילה ׳ שכל הדרכים בחזקת סכנה הם וכל שכן בלילה ׳ וכבר כתבתי שהעיר ההיא היתה אחת מהעריס שהם בכללים במקום ירושלם שכלם נקראים יבוס וירושלם ׳ וידמה שהיה אותו עיר מן העריס אשר נשבע בניימן שיצא היבוסי מם ׳ ולכן אמר אחיו שלא יסור אל עיר נכרי אשר לא מבני עדתו כי אם עד שיגיעו אל גבעה או לרמה :

תועלות ובכלל הפסוד הזה בפרשיס הבאור הללו למדנו ׳ שלין ראוי למהוע הדרך מהתבודד הפריסים להלוך ׳ ושראוי טוב לעבכם ׳ כי אם לא היה מעבב אבי הנערה את חתנו על פעל לבו בפת לחם לא היה לן בגבעה ולא היה מעבב ׳ ולמדנו עוד שלין ראוי ליפול לדרך כי אם בבקר ׳ וכמו בפרי פר׳ שלקול כל פנייה שלתה פונה רחה מ״ד (יין המקדש) לתה פונה עיו׳ קנ״ג בבקר שב״ל * ופירש בבקר דברי׳ יו״ד והבלת לאהליך ׳ ולפי זוה היום יפל לדרך לחדי בעות היום כמשך מה שמשך ׳ ולמדנו עוד שראוי לאדם שתמיד יתלוטן בקרב ישראל ויברח מהברית הזעות ׳ כי כן עשה היום הזה שלא רצה ללון בעיר נכרי ׳ ועם היות שמשך מעבו הרע שמשך ׳ הנה עם כל זה הטיב לעשות בזה :

(יא׳ טו) ויעברו וילכו ותבוא ונו׳ ׳ זכר שבא להם השמש קבל הגבעה אשר לבניימן ושבא היום ופילגשו וכעדו ללון שם ושיצאו בריחוב העיר אשר יעברו בה כל לבני העי׳ ועבו לא היה היה מאסף

(יו) אותם הבית׳ ללון ׳ ושבא זקן מהעבודה מן השדה שהיה מהר אפרי׳ והיה גר בגבע׳ עם היות שלבני המקו׳ היו בכי ימיני ׳ וברחוקו החזיק שלולו לבה והבזי שהפעל מבל עמו היה מנוכר ׳ והזו לא תעשו את הבבלה הזאת ׳ ואמר הבה בתי הבתולה ופילגשהו ונו׳ על

(יח) תלך ואין תבא ? והוא הדיבו יותר מתה שלקל ׳ כי הבה הודיע שהם עוברים ושבא מבית לחם ויהיה הולך להר אפרי׳ ואמר כי הוא בחזקת מהר אפריס היה ׳ לבבך הלך לבית לחם לעזות בדרכו ועתה יהוה לבית ה׳ לבד בשילה ׳ ואמר זה להודיע שהיה נר בשילה לבד שם לחרן הלבקים שהוא בירבתי הר אפריס כדי שיספיקהו לל כיוצ בלב טוב ׳ והתרעם לפניו שלין היס מלבף לותו הביתה עם היות (יט) שתבן ומספוא יש לחמוריהם כי הכל הביא עמו ונם לחם ויין היה לו ולשבה ולבעד שיבבל עמהם שהם עבדיהם ׳ כמו שתת׳ לי ולשתך ׳ לו יאמר שלבעד עם עבדי הזקן תבר לתו בבית לין מבבור כל דבר ׳ כי היה לי עמה׳ מה שיבבלו ׳ והשיבהו הזקן שלוס (כ) לך רק כל מבוכך עלי רק בחוב על תלן ׳ רוצה לומר שבביתו שלוס יהיה לו לת יקרלהו לבון ׳ וכל לבר תבר מעבו (כי לת זכר מזונו כי אם לחם ויין) כל החבר לבד מזה שהוא בבר ובירות ודומה לזה ׳ הנה יהיה עלין להתבילו ׳ ולפתות לת ילין בחוב וילין בביתו ׳

(כא) וכן עשה שהביאו לביתו ובתבו יבול ומזון לחמוריס ׳ והם ריחלו רגליהם ויבבלו ויבתו ׳

ולמדנו מהבפול הזה שרבוי תועלת לחדם שתחיל יולך עמו בדרך מבבל ומבתה ולת יבמך על מה שיתנו לו במלונו ׳ כמו שלמר זה לחיל ויין יש לי ונו׳ :

(כב) המה מטיבי לת לבם ונו׳ ׳ זכר שהמה בהיותם מטיבים לבם לחד המבבל (שהיו שהיתם מבפריס בדבר חיל לל רעהו) והבה לבני העיר לבני בליעל ׳ רוצה לומר לבזיס יזועים מהעיר שהם בני בליעל ׳ ומלינים ומבלינים לאדו תבונו רעות ׳ סבבו לת הבית בדי שלת יבבל בעל הבית לצלת מהם בבל ויחרו לל הזקן בעל הבית ׳ הוליו לת האיש לבזר בת לל ביתו ׳ ויהיה היתה למשבב זבור ׳

(כג) ויורם עליו שהיזיק הזקן לאחר תלינם לל תחי לל תרעו ונו׳ ׳ ורלה לומר שמשתי סבות אין ראוי שיעשו זה ׳ לחת לבבוד הזקן ובבוד ביתו ׳ וגם לל תרעו לל תרעו בת האיש הזה לל ביתי ׳

(כד) הבלה הזאת ׳ ואמר הבה בתי הבתולה ופילגשהו ונו׳ על

בְּלִיַּעַל נָסַבּוּ אֶת־הַבַּיִת מִתְרַפְּקִים
עַל־הַדֶּלֶת וַיֹּאמְרוּ אֶל־הָאִישׁ בַּעַל הַבַּיִת
הַזָּקֵן לֵאמֹר הוֹצֵא אֶת־הָאִישׁ אֲשֶׁר־בָּא
אֶל־בֵּיתֶךָ וְנֵדָעֶנּוּ׃ (כג) וַיֵּצֵא אֲלֵיהֶם
הָאִישׁ בַּעַל הַבַּיִת וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַל־
אַחַי אַל־תָּרֵעוּ נָא אַחֲרֵי אֲשֶׁר־בָּא
הָאִישׁ הַזֶּה אֶל־בֵּיתִי אַל־תַּעֲשׂוּ אֶת־
הַנְּבָלָה הַזֹּאת׃ (כד) הִנֵּה בִתִּי הַבְּתוּלָה
וּפִילַגְשֵׁהוּ אוֹצִיאָה־נָּא אוֹתָם וְעַנּוּ
אוֹתָם וַעֲשׂוּ לָהֶם הַטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם וְלָאִישׁ
הַזֶּה לֹא תַעֲשׂוּ דָבָר הַנְּבָלָה הַזֹּאת׃
(כה) וְלֹא־אָבוּ הָאֲנָשִׁים לִשְׁמֹעַ לוֹ וַיַּחֲזֵק
הָאִישׁ בְּפִילַגְשׁוֹ וַיֹּצֵא אֲלֵיהֶם הַחוּצָה
וַיֵּדְעוּ אֹתָהּ וַיִּתְעַלְּלוּ־בָהּ כָּל־הַלַּיְלָה
עַד־הַבֹּקֶר וַיְשַׁלְּחוּהָ בַּעֲלוֹת הַשָּׁחַר׃
(כו) וַתָּבֹא הָאִשָּׁה לִפְנוֹת הַבֹּקֶר וַתִּפֹּל פֶּתַח
בֵּית־הָאִישׁ אֲדֹנֶיהָ שָׁם עַד־הָאוֹר׃
(כז) וַיָּקָם אֲדֹנֶיהָ בַּבֹּקֶר וַיִּפְתַּח דַּלְתוֹת
הַבַּיִת וַיֵּצֵא לָלֶכֶת לְדַרְכּוֹ וְהִנֵּה הָאִשָּׁה
פִּילַגְשׁוֹ נֹפֶלֶת פֶּתַח הַבַּיִת וְיָדֶיהָ עַל־
הַסַּף׃ (כח) וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ קוּמִי וְנֵלֵכָה וְאֵין
עֹנֶה וַיִּקָּחֶהָ עַל־הַחֲמוֹר וַיָּקָם הָאִישׁ
וַיֵּלֶךְ לִמְקֹמוֹ׃ (כט) וַיָּבֹא אֶל־בֵּיתוֹ וַיַּקַּח
אֶת־הַמַּאֲכֶלֶת וַיַּחֲזֵק בְּפִילַגְשׁוֹ וַיְנַתְּחָהּ
לַעֲצָמֶיהָ לִשְׁנֵים עָשָׂר נְתָחִים וַיְשַׁלְּחֶהָ
בְּכֹל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל׃ (ל) וְהָיָה כָּל־הָרֹאֶה
וְאָמַר לֹא־נִהְיְתָה וְלֹא־נִרְאֲתָה כְּזֹאת
לְמִיּוֹם עֲלוֹת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
עַד הַיּוֹם הַזֶּה שִׂימוּ־לָכֶם עָלֶיהָ
עֲצוּ וְדַבֵּרוּ׃

כ

(א) וַיֵּצְאוּ כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַתִּקָּהֵל הָעֵדָה
כְּאִישׁ אֶחָד לְמִדָּן וְעַד־בְּאֵר שֶׁבַע וְאֶרֶץ
הַגִּלְעָד אֶל־יְהוָה הַמִּצְפָּה׃ (ב) וַיִּתְיַצְּבוּ
פִּנּוֹת כָּל־הָעָם כָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל בְּקְהַל

וַיֵּצְאוּ כל בני ישראל וגו׳. לפי שבאו בתחי הקודם בכל (ל)
נגוע ישראל התפעלו הרואים לומר מיד, המה
רצו כן תמהו מה זה בתחי לקח מי עשה הדבר הרע הזה ועל
מה כעזתה? ויען יהיו שניים עשר בתחים רומזים
לשנים עשר שבטי ישראל
בתקנתו כלם כאיש אחד מדן
ועד באר שבע ואלו על ה׳
המצפה, יען היה בירושלים
דבר מקובל שבמצפה תדבק
השגחה לנקיות מהקהל, כי
שם נכח יהושע את המלכים
אשר כתפסו נגדו, ושם היה
מזבח ובית תפלה, ושם היה
בית ועד להיות ישראל
מקובצים כי יהיה להם לדבר,
והיה התקבצותם לדעת מה
זה ועל מה זה, וגם לדעת
מי היה מתפקה להם שבט
שכבשל בתותו עון כדי שבט
יקבל עבשו, ות״ל ויתיצבו (ג)
פנות כל העם כל שבטי
ישראל בקהל עם הקלקים
תרבע מאות אלף איש רגלי
שולף חרב, והמפרשים מצאו
שפנות העם הם ראשי העם
שהתיצבו בתוך הקהל (שהיה
הקהל תרבע מאו׳ אלף איש)
לשאול ולתקור איך נהיתה
הרעה? ולפי כן לעתי, ונם
הפסו׳ לא יכלהו, לכל
יתר שבהקבן עמיס יקדין
התיצבו כל השבטים פנות
בפני עצמם, כי תפס כל
שבט בפנה אחת ובלד בבל
מקבילו, וזהו ויתיצבו פנות
כל העם, רומה לומר כל העם
התיצבו ועמדו בכללים בפנות
בפרדות כל שבטי ישראל,
והיה מפסר קהל עם הקלקים
בבללו תרבע מאות אלף איש
והיו כלם רגלי, רומה לומר
אלף היו בעלי סוסים כי אם
רגלים, וכלם שולף חרב היו
מלחמה, והיה זה כדי שידעו
מה הדבר הזה ומי הבשבט
הבכשל בתותו עון כמו (ד)
שאמרתי: ותאמר תמרו לתקר
זה שמעו בני בניתן כי עלו
בני ישראל המצפה, ירמה
אליו ענין לו ולתן לורך בו,
ואתר רבי דוד קמחי שהפסיק
בין שמעו בני בניתן כזה,
כדי להודיע כי בני בניתן
שמעו שהתקבצו בני ישראל
במצפה ולא רצו שמעו ולא
הרגישו לבוא לפניהם ולבער
הרעה, ולזה הטעימנו בני
ישראל לתקור בדבר ולשאול היכה היתה הרעה הזאת.
ולפי שבאו בתחי עון כמו שבשבל בתותו עון כדי שבט
יקבל עבשו, ות״ל ויתיצבו (ג)
פנות כל העם כל שבטי
ישראל בקהל עם הקלקים
תרבע מאות אלף איש רגלי
שולף חרב, והמפרשים מצאו
שפנות העם הם ראשי העם
שהתיצבו בתוך הקהל (שהיה
הקהל תרבע מאו׳ אלף איש)
לשאול ולתקור איך נהיתה
הרעה? ולפן כן לעתי, ונם
הפסו׳ לא יכלהו, לכל
יתר שבהקבן עמיס יקדין
התיצבו כל השבטים פנות
בפני עצמם, כי תפס כל
שבט בפנה אחת ובלד בבל
מקבילו, וזהו ויתיצבו פנות
כל העם, רומה לומר כל העם
התיצבו ועמדו בכללים בפנות
בפרדות כל שבטי ישראל,
והיה מפסר קהל עם הקלקים
בבללו תרבע מאות אלף איש
והיו כלם רגלי, רומה לומר
אלף היו בעלי סוסים כי אם
רגלים, וכלם שולף חרב היו
מלחמה, והיה זה כדי שידעו
מה הדבר הזה ומי הבשבט
הבכשל בתותו עון כמו (ד)
שאמרתי: ותאמר תמרו לתקר
זה שמעו בני בניתן כי עלו
בני ישראל המצפה, ירמה
אליו ענין לו ולתן לורך בו,
ואתר רבי דוד קמחי שהפסיק
בין שמעו בני בניתן כזה,
כדי להודיע כי בני בניתן
שמעו שהתקבצו בני ישראל
במצפה ולא רצו שמעו ולא
הרגישו לבוא לפניהם ולבער
הרעה, ולזה הטעימנו בני
ישראל לתקור בדבר ולשאול היכה היתה הרעה הזאת.
ולפי שבאו בתחי עון כמו

ברקאי ט״ו לרך מה אתמר לוט * הנה כח לי אתי בנות. וכבר נבו סוכל
הנקודת כר׳ המתמר הקוח בלוט, לתמו בכובד שבעולם לכם מוסכר עכמו
נירח ט״ו עכ״ל על בנותיו ועל קנתו והורג לו בכרג, וזה מוסכר בנותיו
(כה) להתעולל בהן, לתור הקכה תייך לעכמך לתה עשתרן: והנה
תמור שלח לכו התכשים לשמוע
לו, לח לפי שלח היו חפנים
במשבתי לנה כי לם בתשבת
זכור, כי לם היה כן היו
עוחלים בעד הטער לנר כח
עתו ולח היו מתפייסים עם
הפילגש, לכל הלחת הוח
שהם לח תפסו בקלון הוקן,
להיותו מיושבי העיר ומכובדי
העדה ולח בקרו לעכות לת
נתו, ולכן לח שמעו לולין
כשדבר בנתו ובתפייסו עם
הפילגש, וזה גם כן מתה
שיורה שהם לח שלטו בלוט
כי לם כדי שיבתר לתת
פילגשו, כי רלו לוותה יפת
תואר ויפת מרלה ותשקו נם,
ולכן הלוט בלוקת הכיו
כוונת ויקוק בפילגשו ויוליחה
לליהם החון, ולו רפתה
רוחם ולח דברו עוד בלבד,
נילעגו לותה ויתעללו בה כל
הלילה עד הבקר ויולחוה
(כו) כעלו׳ השחר, והיא מתולעתה
לשר קרה לה עם רוב הכילות
ומהקור המופלג שבכתם בה
(כי יש בחון בלי כמות בקרה) מתה, וכשהם לקומים
(כז, כח) ולתר לה קומי ונלכה מלחה
מתה, ויקחה על החמור
וילך לביתו בהתפעלות נדול
(כט) מלד, ויבתרים לשנים עשר
בתרים וישלחם בכל נבול
ישראל, וכתבו המפרשים כי
לשבע בניתן לח שלח, לפי
שיפח מהם הרעה. וכוונתי
שנם להם שלח מהבתרים שלח לותם
לתר הכתוב שבלח לותם בכל
שבע ישראל כי לם בכל נבול
ישראל, והיו הבתרי׳ כמספר
בני ישראל להעיר שיתעוררו
כלם על הדבר הרע ההוח.
וידמה שלח הניד דבר מדברי
המלוכע כלשר שלח הבתרים
(וזה לפבה שלוכור לתר זה
בעורת הפס) והעלי׳ העינו,
והרולים לח היו יודעים לם
היה זה ענין עבודה זרה לו
מה היה ענינו ותכליתו,
ונם לח היו פס יודעים מי
עשה זה ולח לתה עשתו,
(ל) ולזה כפר הכתוב שהיה כל
הרולה הבתרים ההם מלוכע
לשר התבהל מלד, כי לח ידעו לוך נעשה זה ומי בתרה
לבתרים, ולומרים לח כרלתה שיהו לבם לב עליה
עמו ודברו, רומה לומר הלו לבלו היו לומרים עומו
ודברו על הדבר הזה:

עם האלהים ארבע מאות אלף איש
[ג] רגלי שלף חרב: וישמעו בני בנימן
כי־עלו בני־ישראל המצפה ויאמרו
בני ישראל דברו איכה נהיתה הרעה
[ד] הזאת: ויען האיש הלוי איש האשה
הנרצחה ויאמר הגבעתה אשר לבנימן
[ה] באתי אני ופילגשי ללון: ויקמו עלי
בעלי הגבעה ויסבו עלי את־הבית
לילה אותי המו להרג ואת־פילגשי
[ו] ענו ותמת: ואחז בפילגשי ואנתחה
ואשלחה בכל־שדה נחלת ישראל כי
[ז] עשו זמה ונבלה בישראל: הנה כלכם
בני ישראל חבו דבר ועצה הלם:
[ח] ויקם כל־העם כאיש אחד לאמר לא־
נלך איש לאהלו ולא נסור איש לביתו:
[ט] ועתה זה הדבר אשר נעשה לגבעה
[י] עליה בגורל: ולקחנו עשרה אנשים
למאה לכל שבטי ישראל ומאה לאלף
ואלף לרבבה לקחת צדה לעם
לעשות לכאתם לגבע בנימן ככל־
הנבלה אשר עשה בישראל:
[יא] ויאסף כל־איש ישראל אל־העיר
[יב] כאיש אחד חברים: וישלחו שבטי
ישראל אנשים בכל־שבטי בנימן
לאמר מה הרעה הזאת אשר נהיתה־
בכם:

נגבעה, הכה ישראל אשר לקרבע דנגיש. רקזון שלין מלך ולין שופט ביזרעל, והיה שם כללות ישראל עם הסנהדרין כלם, וכאלו היו שם לכללותם במקום מלך להיות בתוכם סנהדרי גדול הכוללים משפט כל ישראל. שני שלין בני ישראל כשאר הקהלות, שכל משפט שהם לדרכו פנו, שכל הנצטוים כלם בני לוי לחד ובכם מתלקדי כלחד וערכים זה לזה. שליטי שהיה המשל הזה זמם והוא עון פלילי, שכאשר העיר המקוייבים כפי הדין בהכנסת תורתם המה יקומו עליהם בעבר בעריהם ויאחלו את הלוים ואת הלוה להתעולל עליהם כרצם, ויהיה זה סבה שיקללו תורתם ולוים לא יוכל לעלת בדרכיו. רכיעי שהיה זה הקשה דומה לעשות לפתאת כדום ועמורה לפני ה', ולכן רלו שהיה טוב ליהרג בדיבן ושלח ולא בדיבן רבה שיהפוך השם את הערים ההם, כי אם היו לכאי כדום ועמורה נעבדים בתוכה מעשית בידי אדם לא היה לחל יתברך לחלם פורן ההם ומאבית את כל הארץ, ובעבור הסבות הללה כלם אמר ויקם כל העם כאיש לחד, רומה לומר כי כלם לחד דעת ולחד לב בדבר זה, ומכח התלהבות לאחר בהם אמרו לפני ישר', ולא היתה כוונתם קלילה להחריב הנבע החטאים לגמרי, אלא להעניש הנבע החטאים לפי הדבר, וגם ועתה זה הדבר אשר נעשה לגבעה עליה בגורל, רומה לומר שיעלו עליה בגורל כדי להעניש החטאים הם, והגורל היה איקרי עזרה לכאים לתוך ולהכניע לדם לעם לעשות בגוים שלא ישראל לנבע בגיימן. ונתן הסבה למה יגורו אם כלם ואמר כבל הנללה תאשר עשה בישראל, כי כפי מה שעשו כלי בזיון ונקלה לאשר בשם ישראל יכנה כך יעניישו ישראל כפי הדין, ויפסק לה כל לים ישראל לל העיר שהיה הנבעה כלים לאשר תבריח, רומה לומר לל בערך היותם שבעים נפרדים, לבל בהיותם כלים לאשר תבריח, שלים לל רעהו יעזורו ולבאיו יאמר הרלוי בגמול ועוכש ישראל לנקמי הנבעה החטאים. הכה התבלר מזה ישראל לנקמו על עמם זה המשפט כפי דרכי הדין וכפי מוך השעה שהיה רלוי לנקים ולהסתיר כבל ישראל בתיוה לל שיהיה מהסבות שלמרתי, ועל כיולן זה אמרו בית דין מבין מהסדרין ועושין (כדין ושלח כדין) שלח לן התורה, ולח לעבור על פי מה שלח דברי תורה כי לם לעשות סייג לתורה, והותרה השלחה השנית: ואחר שידעו ישראל לחתת הדבר שלחו לבנים בכל (יב) שבטי בנימן, רומה לומר בכל מטעותיהם לאמר מה הרעה הזוחת לאשר בתיתה בכם, ולח היה הכוונה זה לשחול העניין, כמו * מה תלים לח כ' הרי שוכך, כלומר מלה גדולה הרעה הזוחת לאשר בתיתה בכם,

* ויאמר שמואל אל העם, * לשמוע לזון שמו"א ט"ו ל' ויהיה וישמעו כמו ישמעו כי, יספר הכתוב שמיד שישראל כלסבו במלסה כתקבלו גם כן בני בנימין כלם בעריהם, והוא מתת שיהיה שידעו מהדבר הרע ההוא שנעשה ולבן נתקבלו לעשות על נפשם. וזהר הכתוב לספר שבני ישראל מיד כשנלסבו במלסה שלחו ואמרו לוכה בהיתה הרעה הזאת? ואז היה הלוי ספר כל המאורע כפי מה שקרה בלחת, ואמר לגבעתה לשר לבניימן בלחתי לכי ופלגשי ללון ויקומו עלי בני הגבעה, (ג, ה) ורלה שהיה זה כוונת הלוי לומר שהיה בייחוד, וזהו לוזתם עליו בייחוד, לוזתי זמו להרוג ולת פילגשי עבו ותמות, ולמר לוזתי זמו להרוג להגיד שהיה רלוי שיעבדו על מה שעשו לעשות כנגדו כלילו עשותו בפעל, כי הם בשר זמו להשלימם לעשותו, וזהו לוזתי זמו להרוג, ושעל התעבד הרעה היה רלוי שימותו עם היות שלין הקלה מכרלה למעשה, ולמר להרוג והם בקשו לעשה עמו לת להרגנו, לפי שהיה ברור לגלו שימות קודם (ד) שיתעללו בו. ולמר ולזוזו בפלגשי ולכתבה, רומה לומר לל תקשבו שהם המיתו פלגשי והשם נתנו לוזתם, כי הם לת עשו כי הם שעבו לוזתם בלוזתם, והודיע בזה שהוא נתן לוזתם לכתחיה בכל זה ושלחה הכתחיה בכל שבט כחלת ישראל, לפי שעם היות שעשו זה בפרט לכאי הגבעה (ה) הנה עשו זמה ובכלה בישראל, ולזה לומר הנה כלכם בני ישראל הבו לכם דבר ועצה בלוגם, לל לל תלמרו שבל שבט לן לשבעו ושלין מוטל עליכם הדבר הזה, כי בלכם בני ישראל מתלקדים ועדים זה לזה, ולילי הוא זה על מה שעשו בעצמי בפרט (כי כבר עשהו ומי יכול לתקן לת לשר עותו) לבל רלוי שלרגישו במה שיוכל לשקר זה, כי בכל עיר ועיר יכלו לעשות כרצה זולת בבת לעיר לים לו לשה יעלו עליהם לבני העיר לדעת לותם. ומה עשו עוד לבני בלוס ועמורה? וזהו הנו לכם דבר ועצה הלוס, רומה לומר הנו לכם בעצמכם דבר ועצה הלוס, כלומר בתה שיאשך לחר זה שלל יתפשט הרעת הזולת בישראל. הכה התבלר מזה ישראל כלסבו קודם שיעלו מלילים לבני בניימן, לפי שלל היה עלין כודע לליהם הדבר והיה קבוסם כדי להשיג לותת הדבר ולהעניש (ו) שם הלוזה, והותרה עם זה השלחה הרלשונה: ולמר הלהזה שקט כל העם כלים לחד (בשעשה הדבר הרע הזה) ולמרו לל כלך לים להלכו ולל נכוב לים לביתו, רומה לומר שעם היות הדבר הזה קרה בשבט בניימן לבד, ושמן הדין היה רלוי שבני שבטו שם יבערו הרעה הזולת ויעניזו הלוזה, ולזר הנשחים יזכו להנהיג וליסר הלבשים הפוגעים לזר על בני בניימן להוכיח וליסר הלבשים הפוגעים לזר

(יג) ועתה תנו את האנשים בני בליעל אשר בגבעה ונמיתם ,
רומה לומר שיתפללו האנשים בני בליעל אשר עזו הדבר הרע
הזה , ולמר ונמיתם , לכן כלל הזבחים שבט בניימן ושאר
השבטי' , שכלם יעזו משפט בהם וכלם יבערו הרעה מישראל ,
ולא היתה לכל שתלחם שיתנו
בני בניימן האנשים החוטאים
לשאר השבטי' לכל שבל' כאחד
ימיתום : והנה זכר שבני
בניימן קרוב לפס לפי שלפ
שלחו להם בני ישראל
מתחלה ועזו הבאתה שלפ
מדעתם . וזכר מרוע לפני
בניימן שני הכרי' . לפאר שלפ
לבו לשמוע בקולם , לפ שלפ
שמיעת הדברים אשר שלחו
להם לפ רצו לשמוע , ובמו
(יד) פתן תרע לעמו תוכח . הזבי
שלפ די שלפ רצו לשמוע
דבריהם , לפל גם נאספו
לפאת למלחמה עם בני ישרל ,
והוא מהודון המופלא שישרל
לפ היה רצונם כי הם לעלות
על הגבעה לבדה אשר שם
פגרי האנשים הפוגעים ושלפ
היה רצונם לשלפ בבני בניימן
האחרים כלל , והם לפ באו
להעניש הפוגעים וגם לפ
להמית מבני ישרל ולהבריח
אותם מן הגבעה ולהחריבה , לפל כאשר באו לפאת למלחמה עם
בני ישרל , ולפ שלחו להם מלאכי' להכניל מהשם ולבקש
(טו) שלומם , לפל מיד התפקדו והיו לבני שלפי הערים עשרים
ושנה לפלף מלבד הבני הגבעה שהיו שבע מאות איש בחור ,
(יו) ומאותו עם בניימן שבע מאות היו קולעים אבן לפל אשר דק לו
(יז) דבר קטון כאזב השער ולפ יחטיאו , ובאשר ראו זה בני ישרל
התפקדו גם הן והיו ארבע מאות אלף . הנה ממה שאמרתי
התבאר שלפ כוונו ישרל להעניש כי אם יוצאי הגבעה התחלי'
לבד , לפ שבט בניימן כלו , ושהם יצאו עליהם על לפ מום
בספס ואין מרמה בפיהם : והנה לבני הגבעה כתב הלשון
פר' וירפ בני התורה שלפ היו חייבי מיתה , לפי שלפ בעלו אשת איש
ברב מובים כי פלגש היתה ובכר זכתה עליו , ולפי לתשובה שהיו האנשים
לפגד הלשון התחלי' האלה בגבעה תחשה מבחיבות מיתה :
שלפני נבעה הבהמה הראשת לפי שזללו את הזית למשכב זכור
היו חייבי והשתלטו עליו כל מה שיכלו , כמו שאמר
מיתה מתתם הזית לוחי דמו לחרוב , ועם היות כפי הדין לין לחם בעבד
בחיות על חטא שחמה לעשות שם לפ שיפל לפעל , ומשבב' רעה לין
הקהה מלרפה למעשה , הנה בענין הנכור כשכבישו על עון
כזה בפרהסיה רחוי שיבבד עובב , ולפ יהיו כלובי כזית אחד ,
הלפ תרחה שהנוזל את הבירו עובר בלפ תעשה ולין לוקין
עליו , לפבל יוצב את הנזלה אשר נזל , ועבו כדור המכול לפ
נחתם נזר ליבם שלפ על הנזל , לפי שעובב הכלל בהוסדם
יחד על עניב' שלפ נדול מבזוי' ובמו שתפל' הכנור ותשובתו
יותר מקובלת מתפלת הזית הבדוי ותשובתו , ככה היה
מהשבט החלקי שבהשכיחם על עון מפורסם (להיותו שלוש
השם) יעשו בעובב יותר קשה משובב הזית הפרטי החוטא ,
ומזה הבל היה רחוי שהבני הנבע' יענשו מיתה לפ כפי לימות
החטא ולהיובי לם כפי בחיב' החושבי' ובכתוי' ופרכוש' , ועל
סנהדרין כיוצא בזה לחול לפ מפני שהדין בך לפ מפני שהשב' לביב:
פו ע"א חברותיה השבות מפני זולו את פלגש הזית . והנה רבי
ברחבי כה ב' ולפ בפירוש התורה שהפלגש התמוד' בתורה
סנהדרין היה בקידושין בלפ בתובה והשם בשתובה וקדושין , כמו
פב כה ע"א שהוכיחו לול בשבת סנהדרין בענין המלך , שלמדו מזה

(יח) וְהָעָם קָמוּ וַיַּעֲלוּ בֵּית־אֵל וַיִּשְׁאֲלוּ בֵאלֹהִים וַיֹּאמְרוּ מִי־יַעֲלֶה־לָּנוּ בַּתְּחִלָּה לַמִּלְחָמָה עִם־בְּנֵי בִנְיָמִן וַיֹּאמֶר יְהוָה יְהוּדָה בַּתְּחִלָּה :
(יט) וַיָּקֻמוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּבֹּקֶר וַיַּחֲנוּ עַל־גִּבְעָה :
(כ) וַיֵּצְאוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל לַמִּלְחָמָה עִם־בִּנְיָמִן וַיַּעַרְכוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִלְחָמָה אֲלֵיהֶם אֶל־הַגִּבְעָה :
(כא) וַיֵּצְאוּ בְנֵי בִנְיָמִן מִן־הַגִּבְעָה וַיַּשְׁחִתוּ לָאָרְצָה בַּיּוֹם הַהוּא מִן־יִשְׂרָאֵל שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אִישׁ :
(כב) וַיִּתְחַזַּק הָעָם אִישׁ יִשְׂרָאֵל וַיֹּסִפוּ לַעֲרֹךְ מִלְחָמָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־הִתְיַצְּבוּ שָׁם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן :
(כג) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָלוּ וַיִּבְכּוּ לִפְנֵי יְהוָה עַד־הָעֶרֶב וַיִּשְׁאֲלוּ בַּיהוָה לֵאמֹר הַאֶקְרַב עוֹד לָמִלְחָמָה עִם־בְּנֵי בִנְיָמִן אָחִי וַיֹּאמֶר יְהוָה עֲלוּ אֵלָיו :
(כד) וַיִּקְרְבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־בְּנֵי בִנְיָמִן בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי :
(כה) וַיֵּצֵא בִנְיָמִן לִקְרָאתָם מִן־הַגִּבְעָה הַשֵּׁנִית וַיַּשְׁחִתוּ עוֹד לָאָרְצָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמֹנָה עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ אֶת־כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי חָרֶב :
(כו) וַיַּעֲלוּ כָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכָל־הָעָם וַיָּבֹאוּ בֵּית־אֵל וַיִּבְכּוּ וַיֵּשְׁבוּ שָׁם לִפְנֵי יְהוָה וַיָּצוֹמוּ בַּיּוֹם הַהוּא עַד־הָעֶרֶב וַיַּעֲלוּ עֹלוֹת וּשְׁלָמִים לִפְנֵי יְהוָה :
(כז) וַיִּדְרְשׁוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּיהוָה וַיְהִי שָׁם אֲרוֹן בְּרִית־הָאֱלֹהִים בַּיָּמִים הָהֵם :
(כח) וּפִינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן עֹמֵד לְפָנֶיהָ בַּיָּמִים הָהֵם לֵאמֹר הַאֶקְרַב עוֹד לָצֵאת לַמִּלְחָמָה עִם־בְּנֵי בִנְיָמִן אָחִי אִם־אֶחְדָּל וַיֹּאמֶר יְהוָה עֲלוּ כִּי מָחָר אֶתְּנֵם בְּיָדֶךָ :
(כט) וַיָּשֶׂם יְהוָה אֹרְבִים לְיִשְׂרָאֵל סָבִיב לַגִּבְעָה :
(ל) וַיַּעֲלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־בְּנֵי בִנְיָמִן בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי וַיַּעַרְכוּ אֶל־הַגִּבְעָה כְּפַעַם בְּפָעַם :
(לא) וַיֵּצְאוּ בְנֵי־בִנְיָמִן לִקְרַאת הָעָם נִמָּשְׁכוּ מֵהָעִיר וַיָּחֵלּוּ לְהַכּוֹת מִן־הָעָם חֲלָלִים כְּפַעַם בְּפָעַם בַּמְסִלּוֹת אֲשֶׁר אַחַת עֹלָה בֵּיתֵל וְאַחַת הַשָּׂדֶה גִּבְעָה בְּעַרְמוֹן כשלשים איש בישראל :
(לב) וַיֹּאמְרוּ בְנֵי בִנְיָמִן נִגָּפִים הֵם לְפָנֵינוּ כָּרִאשֹׁנָה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ נָנוּסָה וְנִתָּקוּהוּ מִן־הָעִיר אֶל־הַמְסִלּוֹת :
(לג) וְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל קָמוּ מִמְּקוֹמוֹ וַיַּעַרְכוּ בְּבַעַל תָּמָר וְאֹרֵב יִשְׂרָאֵל הִתְפָּקַד מִמְּקוֹמוֹ מִמַּעֲרֵה גָּבַע :
(לד) וַיָּבֹאוּ נֶגֶד הַגִּבְעָה עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ בָּחוּר מִכֹּל יִשְׂרָאֵל וְהַמִּלְחָמָה כָּבְדָה וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי נָגְעָה עֲלֵיהֶם הָרָעָה :
(לה) וַיִּגֹּף יְהוָה אֶת־בִּנְיָמִן לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּשְׁחִתוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּבִנְיָמִן בַּיּוֹם הַהוּא עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף וּמֵאָה אִישׁ כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי חָרֶב :
(לו) וַיִּרְאוּ בְנֵי בִנְיָמִן כִּי נִגָּפוּ וַיִּתְּנוּ אִישׁ יִשְׂרָאֵל מָקוֹם לְבִנְיָמִן כִּי בָטְחוּ אֶל־הָאֹרֵב אֲשֶׁר־שָׂמוּ אֶל־גִּבְעָה :
(לז) וְהָאֹרֵב חָשׁוּ וַיִּפְשְׁטוּ אֶל־הַגִּבְעָה וַיִּמְשֹׁךְ הָאֹרֵב וַיַּךְ אֶת־כָּל־הָעִיר לְפִי־חָרֶב :
(לח) וְהַמּוֹעֵד הָיָה לָאֲנָשִׁים יִשְׂרָאֵל עִם־הָאֹרֵב לְהַעֲלוֹת מַשָּׂא עָשָׁן מִן־הָעִיר :
(לט) וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל יַהֲפֹךְ בַּמִּלְחָמָה וּבִנְיָמִן הֵחֵל לְהַכּוֹת חֲלָלִים בְּאִישׁ יִשְׂרָאֵל כִּשְׁלשִׁים אִישׁ כִּי אָמְרוּ אַךְ נָגוֹף נִגָּף לְפָנֵינוּ כַּמִּלְחָמָה הָרִאשֹׁנָה :
(מ) וְהַמַּשָּׂא הֵחֵל לַעֲלוֹת מִן־הָעִיר עַמּוּד עָשָׁן וַיִּפֶן בִּנְיָמִן אָחֹר וְהִנֵּה עָלָה כָלִיל הָעִיר הַשָּׁמָיְמָה :
(מא) וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל הָפָךְ וַיִּבָּהֵל אַנְשֵׁי בִנְיָמִן כִּי רָאָה כִּי נָגְעָה עָלָיו הָרָעָה :
(מב) וַיִּפְנוּ לִפְנֵי אִישׁ יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר הִדְבִּיקָה הַמִּלְחָמָה וַאֲשֶׁר מֵהֶעָרִים מַשְׁחִתִים בְּתוֹכוֹ :
(מג) כִּתְּרוּ אֶת־אִישׁ בִּנְיָמִן הִרְדִּפוּהוּ מְנוּחָה הִדְרִיכוּהוּ עַד נֹכַח גִּבְעָה מִמִּזְרַח־שָׁמֶשׁ :
(מד) וַיִּפְּלוּ מִבִּנְיָמִן שְׁמֹנָה עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ כָּל־אֵלֶּה אַנְשֵׁי חָיִל :
(מה) וַיִּפְנוּ וַיָּנֻסוּ הַמִּדְבָּרָה אֶל־סֶלַע רִמּוֹן וַיְעוֹלְלוּ מֵהֶם בַּמְסִלּוֹת חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ וַיִּדְבְּקוּ אַחֲרֵיהֶם עַד־גִּדְעֹם וַיַּכּוּ מֵהֶם אַלְפָּיִם אִישׁ :
(מו) וַיְהִי כָּל־נֹפְלֵי בִנְיָמִן בַּיּוֹם הַהוּא עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף אִישׁ חָיִל כָּל־אֵלֶּה אַנְשֵׁי חָיִל :
(מז) וַיִּפְנוּ וַיָּנֻסוּ הַמִּדְבָּרָה אֶל־סֶלַע רִמּוֹן שֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ וַיֵּשְׁבוּ בְּסֶלַע רִמּוֹן אַרְבָּעָה חֳדָשִׁים :
(מח) וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל שָׁבוּ עַל־בְּנֵי בִנְיָמִן לְפִי־חָרֶב מֵאַנְשֵׁי כָל־הָעִיר עַד־בְּהֵמָה עַד כָּל־הַנִּמְצָא גַּם כָּל־הֶעָרִים הַנִּמְצָאוֹת שִׁלְּחוּ בָאֵשׁ :

(יח) ועתה תנו את האנשים בני בליעל אשר בגבעה ונמיתם ,
רומה לומר שיתפללו האנשים בני בליעל אשר עזו הדבר הרע
הזה , ולמר ונמיתם , לכן כלל הזבחים שבט בניימן ושאר
השבטי' , שכלם יעזו משפט בהם וכלם יבערו הרעה מישראל ,
ולא היתה לכל שתלחם שיתנו
בני בניימן האנשים החוטאים
לשאר השבטי' לכל שבל' כאחד
ימיתום : והנה זכר שבני
בניימן קרוב לפס לפי שלפ
שלחו להם בני ישראל
מתחלה ועזו הבאתה שלפ
מדעתם . וזכר מרוע לפני
בניימן שני הכרי' . לפאר שלפ
לבו לשמוע בקולם , לפ שלפ
שמיעת הדברים אשר שלחו
להם לפ רצו לשמוע , ובמו
(יד) פתן תרע לעמו תוכח . הזבי
שלפ די שלפ רצו לשמוע
דבריהם , לפל גם נאספו
לפאת למלחמה עם בני ישרל ,
והוא מהודון המופלא שישרל
לפ היה רצונם כי הם לעלות
על הגבעה לבדה אשר שם
פגרי האנשים הפוגעים ושלפ
היה רצונם לשלפ בבני בניימן
האחרים כלל , והם לפ באו
להעניש הפוגעים וגם לפ
להמית מבני ישרל ולהבריח
אותם מן הגבעה ולהחריבה , לפל כאשר באו לפאת למלחמה עם
בני ישרל , ולפ שלחו להם מלאכי' להכניל מהשם ולבקש
(טו) שלומם , לפל מיד התפקדו והיו לבני שלפי הערים עשרים
ושנה לפלף מלבד הבני הגבעה שהיו שבע מאות איש בחור ,
(יו) ומאותו עם בניימן שבע מאות היו קולעים אבן לפל אשר דק לו
(יז) דבר קטון כאזב השער ולפ יחטיאו , ובאשר ראו זה בני ישרל
התפקדו גם הן והיו ארבע מאות אלף . הנה ממה שאמרתי
התבאר שלפ כוונו ישרל להעניש כי אם יוצאי הגבעה התחלי'
לבד , לפ שבט בניימן כלו , ושהם יצאו עליהם על לפ מום
בספס ואין מרמה בפיהם : והנה לבני הגבעה כתב הלשון
פר' וירפ בני התורה שלפ היו חייבי מיתה , לפי שלפ בעלו אשת איש
ברב מובים כי פלגש היתה ובכר זכתה עליו , ולפי לתשובה שהיו האנשים
לפגד הלשון התחלי' האלה בגבעה תחשה מבחיבות מיתה :
שלפני נבעה הבהמה הראשת לפי שזללו את הזית למשכב זכור
היו חייבי והשתלטו עליו כל מה שיכלו , כמו שאמר
מיתה מתתם הזית לוחי דמו לחרוב , ועם היות כפי הדין לין לחם בעבד
בחיות על חטא שחמה לעשות שם לפ שיפל לפעל , ומשבב' רעה לין
הקהה מלרפה למעשה , הנה בענין הנכור כשכבישו על עון
כזה בפרהסיה רחוי שיבבד עובב , ולפ יהיו כלובי כזית אחד ,
הלפ תרחה שהנוזל את הבירו עובר בלפ תעשה ולין לוקין
עליו , לפבל יוצב את הנזלה אשר נזל , ועבו כדור המכול לפ
נחתם נזר ליבם שלפ על הנזל , לפי שעובב הכלל בהוסדם
יחד על עניב' שלפ נדול מבזוי' ובמו שתפל' הכנור ותשובתו
יותר מקובלת מתפלת הזית הבדוי ותשובתו , ככה היה
מהשבט החלקי שבהשכיחם על עון מפורסם (להיותו שלוש
השם) יעשו בעובב יותר קשה משובב הזית הפרטי החוטא ,
ומזה הבל היה רחוי שהבני הנבע' יענשו מיתה לפ כפי לימות
החטא והיובי לם כפי בחיב' החושבי' ובכתוי' ופרכוש' , ועל
כיוצא בזה לחול לפ מפני שהדין בך לפ מפני שהשב' לביב:
חברותיה השבות מפני זולו את פלגש הזית . והנה רבי
ולפ בפירוש התורה שהפלגש התמוד' בתורה
היה בקידושין בלפ בתובה והשם בשתובה וקדושין , כמו
שהוכיחו לול בשבת סנהדרין בענין המלך , שלמדו מזה

בין כאיש לפלגש ? כאיש בקידושין ובתובה ופלגש בקידושין
בלפ כתובה , ולפי זה היתה הפלגש הזולת בקדושין , והיתה
לפל כתשת היא לקייב מיתה לשובב עמה , ובכר העיד הכתוב
בזה בתמרו שם ויען היא הלוי היא הרצ' הנרצח' ונו' , שקרתו
היתה להיותה מקודשת לו :
ובתובה הלמבן בפי' התורה פר' קיי שרה
בפסוק ולבני הפלגשים אשר לף לכ על
לבהרתם כתב שהיו בדברי רשי ז"ל , ושפלגשים
הם בלפ בתובה ובלפ
קדושין , ובאך היו הנרפפ
החתית בתובת סנהדרין .
והנה נרפ' התלמוד לשאר עמנו
פה היו כך , אלי כאיש ואלי
פלגש ? תא' רב יהודה תא' רב
כאיש בתובה וקדושין ופלגש
בלפ בתובה וקדושין , ויולה
שבוונתו כדברי הרמבן ושלפ
בלפ בתובה ובלפ קידושין ,
לבל לרבי זל היה לב בתלמוד
ואחריו לפ קם בתוהו ,
ובפירוש ההלב' לפ הרגיש בלפ
בנרפפ לשאת מאשר זכר ,
ויולה שלפ היתה לפלו כי אם
בפי מה שהביאה בפירוש
התובה , ושלין בין האשה
והפלגש אתי תביאים כי אם
אלי לשאר מהבתובה , ואולי
הבין האומר בלפ בתובה וקידושין שלפ בלפ בתובה לבל
בקידושין . ומה שיורה שהאשת לתו בנרפפ הולת הוא מה
שבתבו בירושלמי , לתו היה פלגש ולתו היה לשה ? ר' אלי'
לומר לשה יש לה בתובה פלגש לין לה בתוב' , ר' יהודה לומר
לשאר זה ואחר זה יש להן בתוב' , שלפ לשה יש לה בתובה ואלי
בתוב' , פלגש יש לה בתובה ולין לה אלי בתובה . ושם ירמה
שהפסק הוא בר' אלי' , ושה יביא שלפ שלפ לשה בעולם הם
היתה הפלגש בקידושין הם לפ , כי בלפ בתבו ונתרו שהיה
בקדושין , לבל היה האשלוקת לבל בתובה , הם במלחותה
בר' אלי' לו בתבית בר' יהודה . ושם בן הנרפפ החתית
רשוי שיהיה בתלמוד לשאר לבו , לשה בקידושין ובתובה פלגש
בקידושין בלפ בתובה , ולפ בתבו בפלגש בקידושין , ולין
יסבול הדעת שילמדנו מוב שהיו לבוד פלגש' בלפ בתובה ובלפ
קידושין ולפ היה בהן לד לישות ? והנה הבתוב בפסוק עכין
לבשלום אמר * ויעזב המלך את עשר בשים פלגשים לשמור ש"ב ט"ו ח'
הבית , ובאמר שם * בן לך פלגשי לכיך , ואמר לפר זה * ויקח שם י"ו כ"ג
המלך את עשר בשים פלגשי , ואתן הבכיח אמר בעובב עון בת שם כ' נ'
שבע * הבני מקים עליך ונו' ולקחתי את בשיך לעיני השמש שם י"ו כ"ב
הזה , יובח אקרא לשת היה לפלגש דומיה לבת שבע , כי היה
העובב מלה בבנד מלה , והם בקידושין . ועוד תמלא שבמקום
מה שאמר בספר שמוא * ויקח דוד עוד פלגשי ובשים מירושל' , שם ה' יג
כתו' כדברי הימים * ויקח דוד עוד בשים מירושל' , ובלל לם לה ל"ד ב'
בן שם הפלגשים בשם בשים ולין זה כי אם להיות בהם קדושין
ולה לישות . ומה שיור עוד על זה שבפי התור' בזכר' הקדש' ,
וכתב הרמבם בפלה מספר בפי' כל הבועל לשה בשם זכות בלה
קידושין לוקה מן התובה , וזה יורה שהפלגש בקידושין היתה
לחרי שהיו ישרלל מוהרים בה , כי בלה זה יהיו בניה בני
זנוזים . ונם שבולה להרמבן שנרפפת התלמוד כדברינו , לה
יתחייב מזה שהפלגש התובה בתובה בכלל היה בלה בתובה
ובלה קדושין , לפי שהתאחר שם היתה בפלגש בכלל בי אם
בפלגש המלך , כי שם דרשו על לה יהיה לו בשים שבת
במלך , והקשו ממה שבתוב ויקח דוד עוד פלגשים
ובשים בירושלם , ועל זה שלחו מלי בשים ומלי פלגשים
וכו' :

(יט) וַיָּקֻמוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּבֹּקֶר וַיַּחֲנוּ עַל־גִּבְעָה :
(כ) וַיֵּצְאוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל לַמִּלְחָמָה עִם־בִּנְיָמִן וַיַּעַרְכוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִלְחָמָה אֲלֵיהֶם אֶל־הַגִּבְעָה :
(כא) וַיֵּצְאוּ בְנֵי בִנְיָמִן מִן־הַגִּבְעָה וַיַּשְׁחִתוּ לָאָרְצָה בַּיּוֹם הַהוּא מִן־יִשְׂרָאֵל שְׁנַיִם וְעֶשְׂרִים אֶלֶף אִישׁ :
(כב) וַיִּתְחַזַּק הָעָם אִישׁ יִשְׂרָאֵל וַיֹּסִפוּ לַעֲרֹךְ מִלְחָמָה בַּמָּקוֹם אֲשֶׁר־הִתְיַצְּבוּ שָׁם בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן :
(כג) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל עָלוּ וַיִּבְכּוּ לִפְנֵי יְהוָה עַד־הָעֶרֶב וַיִּשְׁאֲלוּ בַּיהוָה לֵאמֹר הַאֶקְרַב עוֹד לָמִלְחָמָה עִם־בְּנֵי בִנְיָמִן אָחִי וַיֹּאמֶר יְהוָה עֲלוּ אֵלָיו :
(כד) וַיִּקְרְבוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־בְּנֵי בִנְיָמִן בַּיּוֹם הַשֵּׁנִי :
(כה) וַיֵּצֵא בִנְיָמִן לִקְרָאתָם מִן־הַגִּבְעָה הַשֵּׁנִית וַיַּשְׁחִתוּ עוֹד לָאָרְצָה מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל שְׁמֹנָה עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ אֶת־כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי חָרֶב :
(כו) וַיַּעֲלוּ כָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְכָל־הָעָם וַיָּבֹאוּ בֵּית־אֵל וַיִּבְכּוּ וַיֵּשְׁבוּ שָׁם לִפְנֵי יְהוָה וַיָּצוֹמוּ בַּיּוֹם הַהוּא עַד־הָעֶרֶב וַיַּעֲלוּ עֹלוֹת וּשְׁלָמִים לִפְנֵי יְהוָה :
(כז) וַיִּדְרְשׁוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בַּיהוָה וַיְהִי שָׁם אֲרוֹן בְּרִית־הָאֱלֹהִים בַּיָּמִים הָהֵם :
(כח) וּפִינְחָס בֶּן־אֶלְעָזָר בֶּן־אַהֲרֹן עֹמֵד לְפָנֶיהָ בַּיָּמִים הָהֵם לֵאמֹר הַאֶקְרַב עוֹד לָצֵאת לַמִּלְחָמָה עִם־בְּנֵי בִנְיָמִן אָחִי אִם־אֶחְדָּל וַיֹּאמֶר יְהוָה עֲלוּ כִּי מָחָר אֶתְּנֵם בְּיָדֶךָ :
(כט) וַיָּשֶׂם יְהוָה אֹרְבִים לְיִשְׂרָאֵל סָבִיב לַגִּבְעָה :
(ל) וַיַּעֲלוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־בְּנֵי בִנְיָמִן בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי וַיַּעַרְכוּ אֶל־הַגִּבְעָה כְּפַעַם בְּפָעַם :
(לא) וַיֵּצְאוּ בְנֵי־בִנְיָמִן לִקְרַאת הָעָם נִמָּשְׁכוּ מֵהָעִיר וַיָּחֵלּוּ לְהַכּוֹת מִן־הָעָם חֲלָלִים כְּפַעַם בְּפָעַם בַּמְסִלּוֹת אֲשֶׁר אַחַת עֹלָה בֵּיתֵל וְאַחַת הַשָּׂדֶה גִּבְעָה בְּעַרְמוֹן כשלשים איש בישראל :
(לב) וַיֹּאמְרוּ בְנֵי בִנְיָמִן נִגָּפִים הֵם לְפָנֵינוּ כָּרִאשֹׁנָה וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ נָנוּסָה וְנִתָּקוּהוּ מִן־הָעִיר אֶל־הַמְסִלּוֹת :
(לג) וְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל קָמוּ מִמְּקוֹמוֹ וַיַּעַרְכוּ בְּבַעַל תָּמָר וְאֹרֵב יִשְׂרָאֵל הִתְפָּקַד מִמְּקוֹמוֹ מִמַּעֲרֵה גָּבַע :
(לד) וַיָּבֹאוּ נֶגֶד הַגִּבְעָה עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים אִישׁ בָּחוּר מִכֹּל יִשְׂרָאֵל וְהַמִּלְחָמָה כָּבְדָה וְהֵם לֹא יָדְעוּ כִּי נָגְעָה עֲלֵיהֶם הָרָעָה :
(לה) וַיִּגֹּף יְהוָה אֶת־בִּנְיָמִן לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּשְׁחִתוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּבִנְיָמִן בַּיּוֹם הַהוּא עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף וּמֵאָה אִישׁ כָּל־אֵלֶּה בְּנֵי חָרֶב :
(לו) וַיִּרְאוּ בְנֵי בִנְיָמִן כִּי נִגָּפוּ וַיִּתְּנוּ אִישׁ יִשְׂרָאֵל מָקוֹם לְבִנְיָמִן כִּי בָטְחוּ אֶל־הָאֹרֵב אֲשֶׁר־שָׂמוּ אֶל־גִּבְעָה :
(לז) וְהָאֹרֵב חָשׁוּ וַיִּפְשְׁטוּ אֶל־הַגִּבְעָה וַיִּמְשֹׁךְ הָאֹרֵב וַיַּךְ אֶת־כָּל־הָעִיר לְפִי־חָרֶב :
(לח) וְהַמּוֹעֵד הָיָה לָאֲנָשִׁים יִשְׂרָאֵל עִם־הָאֹרֵב לְהַעֲלוֹת מַשָּׂא עָשָׁן מִן־הָעִיר :
(לט) וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל יַהֲפֹךְ בַּמִּלְחָמָה וּבִנְיָמִן הֵחֵל לְהַכּוֹת חֲלָלִים בְּאִישׁ יִשְׂרָאֵל כִּשְׁלשִׁים אִישׁ כִּי אָמְרוּ אַךְ נָגוֹף נִגָּף לְפָנֵינוּ כַּמִּלְחָמָה הָרִאשֹׁנָה :
(מ) וְהַמַּשָּׂא הֵחֵל לַעֲלוֹת מִן־הָעִיר עַמּוּד עָשָׁן וַיִּפֶן בִּנְיָמִן אָחֹר וְהִנֵּה עָלָה כָלִיל הָעִיר הַשָּׁמָיְמָה :
(מא) וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל הָפָךְ וַיִּבָּהֵל אַנְשֵׁי בִנְיָמִן כִּי רָאָה כִּי נָגְעָה עָלָיו הָרָעָה :
(מב) וַיִּפְנוּ לִפְנֵי אִישׁ יִשְׂרָאֵל דֶּרֶךְ הַמִּדְבָּר הִדְבִּיקָה הַמִּלְחָמָה וַאֲשֶׁר מֵהֶעָרִים מַשְׁחִתִים בְּתוֹכוֹ :
(מג) כִּתְּרוּ אֶת־אִישׁ בִּנְיָמִן הִרְדִּפוּהוּ מְנוּחָה הִדְרִיכוּהוּ עַד נֹכַח גִּבְעָה מִמִּזְרַח־שָׁמֶשׁ :
(מד) וַיִּפְּלוּ מִבִּנְיָמִן שְׁמֹנָה עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ כָּל־אֵלֶּה אַנְשֵׁי חָיִל :
(מה) וַיִּפְנוּ וַיָּנֻסוּ הַמִּדְבָּרָה אֶל־סֶלַע רִמּוֹן וַיְעוֹלְלוּ מֵהֶם בַּמְסִלּוֹת חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ וַיִּדְבְּקוּ אַחֲרֵיהֶם עַד־גִּדְעֹם וַיַּכּוּ מֵהֶם אַלְפָּיִם אִישׁ :
(מו) וַיְהִי כָּל־נֹפְלֵי בִנְיָמִן בַּיּוֹם הַהוּא עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף אִישׁ חָיִל כָּל־אֵלֶּה אַנְשֵׁי חָיִל :
(מז) וַיִּפְנוּ וַיָּנֻסוּ הַמִּדְבָּרָה אֶל־סֶלַע רִמּוֹן שֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ וַיֵּשְׁבוּ בְּסֶלַע רִמּוֹן אַרְבָּעָה חֳדָשִׁים :
(מח) וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל שָׁבוּ עַל־בְּנֵי בִנְיָמִן לְפִי־חָרֶב מֵאַנְשֵׁי כָל־הָעִיר עַד־בְּהֵמָה עַד כָּל־הַנִּמְצָא גַּם כָּל־הֶעָרִים הַנִּמְצָאוֹת שִׁלְּחוּ בָאֵשׁ :

וכו'? הכא זה לענין המלך בלבד לחמרו לך על כל פלגש ופלגש מישראל. והכא ירמה מדברי הלימכם שכך הדין הכוונית הזאת כאן אלמר בכפר כפי' שלמור לחדם לבעול חשה בלא קדושין כמו שזכרתי, ובאן שבתב גם בפרק ד' מהלכות מלכים שם רשות למלך לקחת כשים ופלגשים בלא כתובה ובלא קדושין, חלא ביחוד בלבד קובה לותן ומותרת, לבל ההלויש לבול בפלגש בלא קדושין. והעולה מכל זה שהגרסאת בלחת בדברי רבי היא, ולא שתהיה בדברי הלימכן הכא בפלגש ליוה לחש המותרת לו לין בפף שהיא בקידושין, והכא לים לחשה הפרלמת היה ילא לילקים וכר מרע, כמו שלמר לל בית ה' לבי הולך, והלך לחזור על חשתו מבית לביה ולא יהיה זה שם לא היתה מקודשת, ולבן היו לבצי הנבעה שעשבו עמה חייבי מיתה לומותם עם לחת לים:

והבחינה השלישית היא מפני שלקחו לותה פלגש בחוקה ובחתם מפורסם, חייבה בעיני ה' שלחבו לבעים בני בליעל על בית ויקחו את נתו לו את פלגשו לעשי שתית שבויה ויבעלו לותה בעל כרחו ובעל כרחה בעבה הבערה ולין לו? ולין הדבר הזה בלים הלוכם בערה חצר לא לוכבה, כי היה בחתם הזה בקנון עם לחל ולין רחוי שיעבה בלים הבדעי כמו שזכרתי, ומחלת הגזל חצר עצו בזה היו חייבי מיתה כדור המבול, ומה שלמר הלימכן שלותה פלגש וכתב עליו, לין זה ממה שיתיר לת החתם [כי זה הוח] בפבוניה וכוונה בבחלת לים, כי לין הבחינה כי לם מפלת העונק והחתם חצר בדבר, כל שבן לין הזכות חצר בכתובה הזה כמשמעו, כי לם שילקה הפלגש מבית הים והלכה לבית לביה, וכן פירשוהו ס"ל דק ו' עכ המפרשים כלם, וזולי נמם ניעין לחמרו בפי' לותו זכות, כיון מלח לה זכות מלח לה, ושם כתבו שלמר הקבה על זה ולו ולמי דברי לילקים חייב. הכא לל לח פי' לדם לותו זכות כמשמעו, ולבן התומכים החלה בהיותה קנון לבצים היו חייבי מיתה:

והבחינה הרביעית מפני שלבצי הנבעה הם המיתו לת הפלגש בחצר בלחבו של הבעל הלויר יחדו לבבוה עמה להיות לחלה ומרוב הבעילות בלבד בחה עד חצר מתה, הלם לח היה זה הריגת בפש? ולח יבבם בלח תרלת בהיותה עושים מעשה מופלג כזה עד שהמיתוה? ועם היות שלקשל שעשרה שהרגו לת הבפש בהלכתי, הכא זהו לפי שלח נודע מי הכהו, ובענין כזה להיותו עון מפורסם לחותו לבור לח חייבינן לענין הדין כי לם בפי הרלוי להודלת שעה, ובבר הביאו בתם' מכתדרין בפרק בנער הדין, לתר לבם ר' לליעזר בן יעקב שמעתי שבית דין מסין ועובדין שלח מן התורה, ולח לעבור על דברי תורה, לחח לעשות סייג לתורה. ומעשה בלחד שרבב על כום בשבת בימי היונים והביחוהו לבית דין והלילוהו, לח מפני שרלוי לבך לחח מפני שהשעה גרמה לבך. וזה מעשה בלחד שהשיח לת לחתו תחת התחבה והביחוהו לבית דין והלילוהו, לח מפני שרלוי לבך לחח שהשעה גרמה לבך:

והבחינה החמשית מפני שבבי הנבעה כוונו במעשה הזה לבלות הרגל מקומות ושלח יעבור עוד בלרבם לים לו לשם, ומפני זה היו חייבי מיתה כפי המשפט המלינו לעשות נדר וסיג לזהר הערים וכל ישרלל ישמעו וילרחו ולח יזידון לעשות עוד כדבר הרע הזה, ומשה שלמרתי התבלר שהיה זה המעט דומה לקשת בדוש הכוכבה כמו רגע. ולם תלמר למה לח נענשו לם בן כשובע לבצי בדוש מחת ה' מן השמים לחרי שהיה מעשה זה ומלמוד להם? לבי תשיבך מלין שלבצי בדוש לח נענשו על חצר דמו לו לעשות למלכים, כי לם על חצר הרשו פעמים רבות קודם לזה בפועל, וכמו שלמר הבם יתברך * בעקת בדוש ועמורה כי רבה ותעקתם כי כבדה חלך, ברחצית תרדה בו ותרלה הכעקתה הכתה ללי עשו כלה וגו', הבה יש כ' וכלי לם בן קודם בילת המלכים כבר היו לבצי בדוש חייבי כליה והמלכים בלו להענישם, כמו שלמרו * כי מעקיתים לבקבו בם יש י"ג לת המקום הזה, לבל לבצי הנבעה לח עשו הבבלה הזלת כי לם בפעם ההיח והוח היה החטח הרחצון חצר מעשו בזה ולבן לח היו רלויים להעבש בלבצי בדוש שהיו מתמידים בלותו חטח, לבי שהקבה מלריך לרשעים ומעניש לותם בשתמלח בלתם. והבה הרמבן השתלל להבדיל בין חטלת בדוש לחטלת לבצי הנבעה ולהבליל עון בדוש ולהקל בעון לבצי הנבעה, ולח בבבם בדבק הזה כי לם להזיב לבפק לחר העירותי, וכלי להקל בענין בעלי הנבעה ליב בעתו שיבור לתה שפלגש ישרלל לבבי בני בניימן פעמים, וזלין כן לעתי, כי עוונותיהם היו שוים ומתלמים בלילותם ולח התבלבו כי לם בהשגות החטח והתמלמו ובבריס לחרי לחת. והבה הלחבתי בזה להרלות יושר דעתי ולחת שבבי הנבעה חייבי מיתה היו, והותרה בזה השלשה השלישית:

(יא) **ויקומו** ויעלו בישלל וגו'. זכר שבחצר רלו בבי ישרלל שהיו בבי בניימן בלים להלחם בם הוזרבו להלחם בבנדם, ויחלקו רלשונה בלבקים מי יעלה בתחלה? ויחתר ה' יהודה יעלה, והיה זה לפי שבו בקר ה' להיות בגיד ומנוה לעומים. ויחלו ישרלל למלחמה לל הנבעה, רולה לומר שלח היתה כוונתם כי לם להלחם בלבצי הנבעה התחלים נוספות, לח בשבט בניימן בלו, וזכר שיחלו בל בבי בניימן לליהם ובשניתו בבני ישרלל עשרים ושנים ללף, ויתחזקו פעם שנית ישרלל לערוך מלחמה ולחר במקום חצר ערכו שם ביום הרלשון, להגיד שגם נפעם הזבות לח כוונו להלחם כי לם בלבצי הנבעה לבד, ויחלקו בני' בבבי (כג) הלחוק לגבת למלחמה עם בבי בניימן לחי, והזהיעבו הכתוב כזה כי עם היות בבי ישרלל בפעם בפעם הרלשון, וזבחלו מהם כ"ב ללף לח כחבשים כלרו הם לחר זה בחבשים מרי כפה לשילכו להלחם עם בבי בניימן בלף וכתמה וכלילף גדול להבקם מהם, כדרך הלבשים הגבורי הבפים מלויבים עם היותם מתקוקי לערוך עוד מלחמה בלותו מקום בגבורים חצר מעולם, כי לח פחדו מהחים בפעם הרלשונה, הבה לח עזו דבר מעלמם, לבל עלו וזכו לפבי ה' וחלו לפבים לבבו לם יוביפו לגבת

לאמר האוסיף לגשת למלחמה עם בני בנימן וקרוהו לקי, להודיע שלא היה בלבם עמהם לילך ובאלה על המתים במלחמה, ומוסב הלא ית' (כא, כח) שיעלו. וכאשר עלו ונשבעו גם כאן שבועה בפעם השניה ית' לילך, ועשם כל זה לא נכונו לקוד בני ישראל כדרך המנוסים פעמים, וגם לא כתבו מעשה התורים והתומים כדרכם מה שקרה להם על תשובתם בפעמים הראשונים, ולא הלכו גם עוד להלחם בבנימן כדי להכעיס גם מהשבועה שעשו בפעם (כו) הזאת, לקוד בתשובה גמורה ותשובה רמה עלו בית אל כמוס וכאי ומספר ויעלו גם עולות ושלמים, והיו השלמים לעשות שלום ביניהם שכאשים לא לתודה על שנלחמו מיד בני בנימן כדברי הלשון, כי הרבה נוח קנלו מהם (כז, כח) יותר מהראוי, ויזלזלו כי' (בהיות שם הארון ופנחס הכהן) לא יפיסו לנסות למלחמה עם בני בנימן, שהם המלחמים להם עם היותם לקי' לו לא יקללו מהמלחמ'? והנ' השיבם עלו כי מחר אתננו בידך. וזכר בפעם השלישית הזאת עניין הארון ופנחס, להגיד כי לא פנחס הכהן עם התורים והתומים לפני ארון בית האלקים, ובהתחבר תשובת העם ופעקתו עם הכבת הכהן הגדול והמקום אשר בו היה בעת השאלה היתה התשובה שלימה, כי אחר הפעמים לא היה הכהן הגדול פנחס ולא היתה השאלה לפני הארון כמו שהיה כאן להכין לבו, ומפני זה היה הגדול פינחס אשר רוח ה' דבר בו: ולמעט למה השניתו בני בנימן בבני ישראל בפעמים הראשונים? ולזה כתב התשובה התלקית שנתן להם הכהן בתורים והתומים? הנה הכהה בנגף ישראל כלו לא כתקנו על כהדרין (כ"ל), שאלו שהיה לפני שישראל כלו לא כתקנו על עון פגל מיכה שעמד בלוש בבני דן והיתה עיר הנדחת והיה רחוי להיפים שיאספו להיפים על זה, ולפי שהיה זה החטא בתוכם מפורסם ולא שתו עליו לבם לכן היו רחויים פי' קנ' עב' שם לעונש גדול, וכמו שאמרו "לחר הקב"ה בכבודי לא מחיתם כבבוד בשר ודם מחיתם, ולכן לומר לפי שקרה להם כמו שקרה ליעקב בעון עכן, שכאשר הלכו לרגל את העי הכו בהם הרחיבים, ולהיות זה החטא מפגל מיכה תמוך מלך מחטא עכן בעבור יותר במות לבעלים רבים, והיה מתחלת ה' עליהם שלא נתנם בידי לויביהם כי אם בידי בני בנימן לחיהם, ולולי שעשו ישראל תשובה מלוקה עון ושבערו הפגל ושם לא נזכר, או לא היו יודעים בו הכל והיו שוגגים ודי בעונש שעבר: ולמעט לילך בלקה תשובת התורים ומחוקר מלך, כי ברשובה שלו מי הרחוי לבעלות בתלה? והנ' השיבם יהודה כי הוא היה השר והמנהיג ביניהם, והנה לא לחר אם שיעלו וכ"ש שלא לחר שיבצחו, כי הם לא שלחו על העליה למלחמה ולא הם יבצחו כי בעזרתם יהיו תרבע מאות אלף ובני בנימן כ' אלף, לכל שלחו מי יעלה? לולי היה כל שבט רוצה להיות רשע וקילין הוא לו היה כשאר כל שבט מהיות בגיד כנד בני בנימן כדברי הרשב"ן, והנה השם הביאם למקרה, כי בני בנימין היו חזקים ועריהם בצורות בשתים והשתיתו בישראל, ובפעם השניה השיבם עלו אלין לומן הלא ית' שיעלו שמה כדי להענישם בידיהם, ולזה לא לחר כי לחנתו בידך, וישראל היה רחוי לבחול להם יפליחו, ולזה לא ישיבם הלא ית' כי אם בתנו לב לבחול על ההפלחה וגם הלולה ית' לא הבטיחם עליה ולכן נגפו ולא הפליחו, לחכם בפעם השלישי הוכיחו עוד בשלה להם לחקל, לא להם לא לחפלין במלחמ' לחקל מחכה, ולזו לפי שבבר לקחו מיד י' כפלים בכל חטאתם ובחלנו בבילוי הזיבם בפירוש כי מחר לחתנהו בידך, לא מחר לחתנהו ולא בתתיהו הימי' הרחבוני' הבה התבלר מזה לבעתם ז"ל (והוא דעת המפרשים בלם) למה נגפו בשני הפעמים הרחבונים ולזה נדקה תשובת הלא ית':

והנה הל"מן בפירוש התורה דף י"ח ע"ב בפרש' וירא חלין ה' בתב בזה העניין, שישראל חטאו מיד ובני בנימין חטאו מיד, הנה חטאו בני ישראל לפני אלה עשו המלחמה מן הדין, כי לא היה להם זה המשפט והניעור עליהם, אלא שבע בנימין היה מוטל, שמוה על השבע לדון את שבטו, ובני בנימין חטאו לפני שהיו מלדיקי רשע ולא היו מיבדים החטאים הללה בהפזות' ונם לא נערו בהם, ונם חטאו בי היה להם לי להבריח ישראל מן הנעבה והם הבו בהם מבת לבזרי הפילו מהם עם רב, והשתדל הרב להקל בעון לבני הנעב' בלחרו שהיה לא היתה חזק לים כי אם פלגש וכבר זבתה עליו ונלח יהיו מפני זה חייבי מית', אבל עכ"ו היו רחוי' למוסר ונערה ובני בנימין חטאו אלא יסרו אותם ולא נערו בהם ומפני זה בעבדו שבת', ישראל בעבד על ידי בנימין לפי שלקחו המשפט שהיה בלתי רחוי עליה', ובנימין בעבד על אלא עשה משפט ונדק בשבטו, ולזה ספק שבני ישראל בפעם השנית נודעה להם שנגפתם בי עזו מלחמה עם לויהם אלא ברשות נבוה ואלא בדין תורה, ולבן אלו בפעם השנית החוסיף לבזות למלחמ' עם בני בנימין לקי, וזבתם שהיה רחוי לבזות להם יפליחו, והם היה להם יפליחו במלחמ' לקחל מחכה, ולזו לפי שבבר לקחו מיד י' כפלים בכל חטאתם ובחלנו בבילוי הזיבם בפירוש כי מחר לחתנהו בידך, לא מחר לחתנהו ולא בתתיהו הימי' הרחבוני' הבה התבלר מזה לבעתם ז"ל (והוא דעת המפרשים בלם) למה נגפו בשני הפעמים הרחבונים ולזה נדקה תשובת הלא ית':

והנה הל"מן בפירוש התורה דף י"ח ע"ב בפרש' וירא חלין ה' בתב בזה העניין, שישראל חטאו מיד ובני בנימין חטאו מיד, הנה חטאו בני ישראל לפני אלה עשו המלחמה מן הדין, כי לא היה להם זה המשפט והניעור עליהם, אלא שבע בנימין היה מוטל, שמוה על השבע לדון את שבטו, ובני בנימין חטאו לפני שהיו מלדיקי רשע ולא היו מיבדים החטאים הללה בהפזות' ונם לא נערו בהם, ונם חטאו בי היה להם לי להבריח ישראל מן הנעבה והם הבו בהם מבת לבזרי הפילו מהם עם רב, והשתדל הרב להקל בעון לבני הנעב' בלחרו שהיה לא היתה חזק לים כי אם פלגש וכבר זבתה עליו ונלח יהיו מפני זה חייבי מית', אבל עכ"ו היו רחוי' למוסר ונערה ובני בנימין חטאו אלא יסרו אותם ולא נערו בהם ומפני זה בעבדו שבת', ישראל בעבד על ידי בנימין לפי שלקחו המשפט שהיה בלתי רחוי עליה', ובנימין בעבד על אלא עשה משפט ונדק בשבטו, ולזה ספק שבני ישראל בפעם השנית נודעה להם שנגפתם בי עזו מלחמה עם לויהם אלא ברשות נבוה ואלא בדין תורה, ולבן אלו בפעם השנית החוסיף לבזות למלחמ' עם בני בנימין לקי, וזבתם שהיה רחוי לבזות להם יפליחו, והם היה להם יפליחו במלחמ' לקחל מחכה, ולזו לפי שבבר לקחו מיד י' כפלים בכל חטאתם ובחלנו בבילוי הזיבם בפירוש כי מחר לחתנהו בידך, לא מחר לחתנהו ולא בתתיהו הימי' הרחבוני' הבה התבלר מזה לבעתם ז"ל (והוא דעת המפרשים בלם) למה נגפו בשני הפעמים הרחבונים ולזה נדקה תשובת הלא ית':

והנה הל"מן בפירוש התורה דף י"ח ע"ב בפרש' וירא חלין ה' בתב בזה העניין, שישראל חטאו מיד ובני בנימין חטאו מיד, הנה חטאו בני ישראל לפני אלה עשו המלחמה מן הדין, כי לא היה להם זה המשפט והניעור עליהם, אלא שבע בנימין היה מוטל, שמוה על השבע לדון את שבטו, ובני בנימין חטאו לפני שהיו מלדיקי רשע ולא היו מיבדים החטאים הללה בהפזות' ונם לא נערו בהם, ונם חטאו בי היה להם לי להבריח ישראל מן הנעבה והם הבו בהם מבת לבזרי הפילו מהם עם רב, והשתדל הרב להקל בעון לבני הנעב' בלחרו שהיה לא היתה חזק לים כי אם פלגש וכבר זבתה עליו ונלח יהיו מפני זה חייבי מית', אבל עכ"ו היו רחוי' למוסר ונערה ובני בנימין חטאו אלא יסרו אותם ולא נערו בהם ומפני זה בעבדו שבת', ישראל בעבד על ידי בנימין לפי שלקחו המשפט שהיה בלתי רחוי עליה', ובנימין בעבד על אלא עשה משפט ונדק בשבטו, ולזה ספק שבני ישראל בפעם השנית נודעה להם שנגפתם בי עזו מלחמה עם לויהם אלא ברשות נבוה ואלא בדין תורה, ולבן אלו בפעם השנית החוסיף לבזות למלחמ' עם בני בנימין לקי, וזבתם שהיה רחוי לבזות להם יפליחו, והם היה להם יפליחו במלחמ' לקחל מחכה, ולזו לפי שבבר לקחו מיד י' כפלים בכל חטאתם ובחלנו בבילוי הזיבם בפירוש כי מחר לחתנהו בידך, לא מחר לחתנהו ולא בתתיהו הימי' הרחבוני' הבה התבלר מזה לבעתם ז"ל (והוא דעת המפרשים בלם) למה נגפו בשני הפעמים הרחבונים ולזה נדקה תשובת הלא ית':

והנה הל"מן בפירוש התורה דף י"ח ע"ב בפרש' וירא חלין ה' בתב בזה העניין, שישראל חטאו מיד ובני בנימין חטאו מיד, הנה חטאו בני ישראל לפני אלה עשו המלחמה מן הדין, כי לא היה להם זה המשפט והניעור עליהם, אלא שבע בנימין היה מוטל, שמוה על השבע לדון את שבטו, ובני בנימין חטאו לפני שהיו מלדיקי רשע ולא היו מיבדים החטאים הללה בהפזות' ונם לא נערו בהם, ונם חטאו בי היה להם לי להבריח ישראל מן הנעבה והם הבו בהם מבת לבזרי הפילו מהם עם רב, והשתדל הרב להקל בעון לבני הנעב' בלחרו שהיה לא היתה חזק לים כי אם פלגש וכבר זבתה עליו ונלח יהיו מפני זה חייבי מית', אבל עכ"ו היו רחוי' למוסר ונערה ובני בנימין חטאו אלא יסרו אותם ולא נערו בהם ומפני זה בעבדו שבת', ישראל בעבד על ידי בנימין לפי שלקחו המשפט שהיה בלתי רחוי עליה', ובנימין בעבד על אלא עשה משפט ונדק בשבטו, ולזה ספק שבני ישראל בפעם השנית נודעה להם שנגפתם בי עזו מלחמה עם לויהם אלא ברשות נבוה ואלא בדין תורה, ולבן אלו בפעם השנית החוסיף לבזות למלחמ' עם בני בנימין לקי, וזבתם שהיה רחוי לבזות להם יפליחו, והם היה להם יפליחו במלחמ' לקחל מחכה, ולזו לפי שבבר לקחו מיד י' כפלים בכל חטאתם ובחלנו בבילוי הזיבם בפירוש כי מחר לחתנהו בידך, לא מחר לחתנהו ולא בתתיהו הימי' הרחבוני' הבה התבלר מזה לבעתם ז"ל (והוא דעת המפרשים בלם) למה נגפו בשני הפעמים הרחבונים ולזה נדקה תשובת הלא ית':

וכאן להעיד גם בפעם שנית שלא היה שם כן עוכן
מופלג לחטוא כאלו מלך שבעשה בכוונה למויה ולעבודת החלי:
העגלה השלישית שם לא היה רחוי זה המשפט ליזרעאל לחת
בפעם השלישית כתן החלקים את בנימין כידם? והיה שם כן
הפך הדין, כי עם היות שבני בנימין הכו ביזרעאל מכה רבה
לא היו הם מבני זה רחוייס להמכר בידם, לחרי לאר עזו
שעזו להחלט את בפעם, ולכן לא יתכם החל ית' כיד יזרעאל
שם לא היו בני בנימין רחוים לעונש מופלת הדבר בעצמו,
ויותר לחוי היה שבפעם הרחשונה וכן השנית גם השלישית
שמה"ב יה"מ יאמר החל יתברך להם מה שאמר למור המרגלים * לא תעלו
ולא תלחמו כי ינוכי בקרבכם ואין לכם המשפט הזה, או
שיאמר למה יומתו בני בנימין מה עשו? מניתן מכשול לפני
עור: העגלה הרביעית שם היה עון ליזרעאל התעוררם
לנער הרעה העשתה בשכם לחל, שם כן כאמר שפטתו גם
כן בני יזרעאל בזה שללו פנחם והבזיחים בעלה לבני
רחובן וגד וחצי מבשה על דבר המזבח שבנו על יד הירדן,
והיו שם כן רחויין ליענף לפניהם ולכפול בקרב על זה
לחרבעים חלף מיזרעאל כי ההקדים חון מהמקדש (הנה כפי
שרצי הדין שהניח הרב) גם כן היה מועל על השבע ולא
לשבעים החרים, כוף דבר הנה השבל לא יפעלהו שבאמר
שבני יזרעאל התעוררו לנער הרעה מקרב יזרעאל ושללו לפני
ה' בכוונה למויה לשום שמים והשית לא יביאם לבחיכם
לשלום כי אין לכם משפט הגחולה, או אין בני בנימין חייבי
מיתה כמו שחשבתם, ויעניטם על זה מכה רבה, והנה
בעניין עכן שהיה חרם בקרבכם העניטם לכל בפלו מיזרעאל
כי שם שבעים ושנה היו, ובעון פעור שעבדו יזרעאל עד לא
מתו במנפה כי שם כל חלף, לחיך על עון נקל וכמעט שלין
בו כל קשה יפלו במלחמה לרבעים חלף מיזרעאל?
לחל מרצע ושלי מעול שיפלו שם לא לכבה נחלה ולמעט
מופלג, והוא עון פפל מיכה שוכרו זל, לא מהספנה שוכר
כרם. ולחשוב שהוא הרגיש בחולשת הכריו ולאמר בכופס
ומה בכבד מלחמם זל שהיה הקלף בעבור פפלו זל מיכה.

(כט) וישם ישראל ארבים וגו'. זכר הכתוב שעם תשובת החורים והתומים הבה עזו יזרעאל תקבולת המלחמה כמו שעשה יהושע בלכילת העי, ובאמת היה דומה זה בעניין לענין העי, כי שם נגפו יזרעאל לפני חויכים מפני העון אשר היה בקרבם, וכאשר עזו תשובה בתפם החלקים בידם ועזו מלחמה, וכן היה בספור הזה כלו:

(ל) וספר שללו בני יזרעאל אל בני בנימין ביום השלישי ויערכו אל הנפעה, להודיע שלא היתה כוונתם לנקום הדם השפוך כדברי הלימן, כי אם ליכר לבני הנפעה החטאים בפשעותם, ובבני בנימין יכלו אליהם והתקו, רומה לומר בעתקו מן העיר והתקילו להכות בעם יזרעאל חללים כפעמים הרחשונים כשלשים איש, ושחשבו בני בנימין כי היו יזרעאל נגפים כפעם בפעם והתקילו יזרעאל לנוס כדי להעתיק, ובעתק מהעיר, ועם זה קמו כל איש יזרעאל

(לא) ויצאו בני בנימין לקראת העם נתקו מן העיר ויחלו להכות מן העם חללים כפעם בפעם בפסלות אשר אחת עלה בית אל ואחת גבעתה בשדה כשלשים איש בישראל:

(לב) ויאמרו בני בנימין נגפים הם לפנינו כבראשנה ובני ישראל אמרו נגוסה והתקנוהו מן העיר אל הפסלות:

(לג) וכל איש ישראל קמו ממקומו ויערכו בבעל תמר וארב ישראל ממערת גבע:

(לד) ויבאו מגבע לגבעה עשרת אלפים איש בחור מכל ישראל והמלחמה כבדה והם לא ידעו כי נגעת עליהם הרעה:

(לה) ויגף יהוה את בנימן לפני ישראל וישחיתו בני ישראל בבנימן ביום ההוא עשרים וחמשה אלף ומאה איש כל אלה שלפי חרב:

(לו) וירא בני בנימן כי נגפו וגו'. והנה כאן מספר זה הכתוב בכלל ופשר זה יפרע שיך היה זה, ושיך לכל הכותב את העיר, ושיך נגפו בני בנימן כל אותו מספר מהלכנים, וזהו שאמר (לו) עוד וירחו בני בנימן כי נגפו, רומה לומר כי בתחלה נרחות, כי נגפו בתנו מקום בני ישראל לבנימן לרדוף לחריהם כי בעתו ישראל לכל החורב שלכוד העיר, וכן היה (לז) שהחורב החישו והכו את הנפעה לפי חרב, והמוצב (לח) היה ליזרעאל, רומה לומר שהיה זמן ואותו סימן שהתנו בני ישראל עם החורב שהרב יעלנו ומהר יפיתו את העיר בחש, ושאחר יגיע העם בנפעל

* כי יניח ילדן לל פיהו, לויב מ' לג

וחומר לכי אחם היתה זאת הפנה לין לבנו עפק בשחר
הדמיונות שהוליח מלבנו, ולמה בכלבל הדברים החמת עם
השקר החזק עם הרפה? כי הנה הפעם שפתנו בזה חוג
כחות והגון, שהיה להם ליזרעאל לקפש עפמם ולחר כך יקפשו
את לחריהם, ומלחמת החומות יוכיח שמה יתברך * מי הלים דברי, כ' ק'
הירח ורך הלבב ילך ויפוג, ולחוג הירח מעבירות שבידו: פומה פת מ"ל
ולפשר לומר בענין הזה עוד שיזרעאל מעשו בחופן השלה,
עם היות שחללו הה' הנה לא חללו על ידי פינחם בן לעזר
בן לחרן שהיה הכהן הגדול, ומלות החורים והתומים היה
בהן הגדול, כמ"ש * ולפני לעזר הכהן יעמוד, שהיה כהן במדב' כו כ'
גדול, וגם לא היתה השלה בחקום הרחוי להיות, רומה
לומר לפני החרון בחופן שיהיה שם רוח הקדש, ולכן כשבי
הפעמים הרחשונים לא זכר כי שם ויחללו בני ישראל בחלקים
ויחללו בי"ו, כי היתה השלה בלא יתברך לכל לא היה ע"י
החמלני הרחוי ולא בחקום הנחות, ולכן נגפו שתי הפעמים
ולא בלה לליהם תשובה שלימה, ובפעם השלישית כדרו
הדבר כרחוי ולכן בא לליהם התשובה כרחוי, ובעבור זה
לא' בפעם השלישית מה שלא לחר בשתי הפעמים הרחשונים,
וגם לחרון ברית החלקים בימים ההם ופנחס בן לעזר בן
לחרן עומד לפניו בימים ההם, לל שהיה עומד לפני החרון
בעת השלה בימים ההם יזרעאל בשלה השלישית,
ולולי שהכהן לחר שלו על ידו שתי הפעמים הרחשונים לא
שרתה עליו רוח הקדש ולא קרם החותית כרחוי ועשה
בתשובות, ופנחס שרוח ה' לבר בו הניג הכוונה החלקית
והגילה. והודיענו הכתוב כזה עוד שפינחס בן לעזר בן
לחרן הכהן היה עדין בי, שהיו כבר חשנותיו שלש חוות
שנה ויותר, ולפי שלא יחשר לומר שהיה פינחס לחר לחר
כו יחוסיו כלם בן לעזר בן לחרן, וזהו לחר הכתיקו ית'
בשבר עבודתו * לפן לחמר הנני נותן לו את בריתי שלום, שם כה' ב'
שנתן לו בריית שלו' בין בחותיו הפועלו' והמתפעלו' כדי שיהיה
חייב לרחובים מלד, על שלקו' שפינחס זה לליהו, ועם מה שלקוט ריש
שחמרתי כזה כפי שתי הלעות הותרו השלו' רביעי' וחמשית: פר' פינחס

1

(כט) וישם ישראל חורבים וגו'. זכר הכתוב שעם תשובת החורים והתומים הבה עזו יזרעאל תקבולת המלחמה כמו שעשה יהושע בלכילת העי, ובאמת היה דומה זה בעניין לענין העי, כי שם נגפו יזרעאל לפני חויכים מפני העון אשר היה בקרבם, וכאשר עזו תשובה בתפם החלקים בידם ועזו מלחמה, וכן היה בספור הזה כלו:

(ל) וספר שללו בני יזרעאל אל בני בנימין ביום השלישי ויערכו אל הנפעה, להודיע שלא היתה כוונתם לנקום הדם השפוך כדברי הלימן, כי אם ליכר לבני הנפעה החטאים בפשעותם, ובבני בנימין יכלו אליהם והתקו, רומה לומר בעתקו מן העיר והתקילו להכות בעם יזרעאל חללים כפעמים הרחשונים כשלשים איש, ושחשבו בני בנימין כי היו יזרעאל נגפים כפעם בפעם והתקילו יזרעאל לנוס כדי להעתיק, ובעתק מהעיר, ועם זה קמו כל איש יזרעאל

(לא) ויצאו בני בנימין לקראת העם נתקו מן העיר ויחלו להכות מן העם חללים כפעם בפעם בפסלות אשר אחת עלה בית אל ואחת גבעתה בשדה כשלשים איש בישראל:

(לב) ויאמרו בני בנימין נגפים הם לפנינו כבראשנה ובני ישראל אמרו נגוסה והתקנוהו מן העיר אל הפסלות:

(לג) וכל איש ישראל קמו ממקומו ויערכו בבעל תמר וארב ישראל ממערת גבע:

(לד) ויבאו מגבע לגבעה עשרת אלפים איש בחור מכל ישראל והמלחמה כבדה והם לא ידעו כי נגעת עליהם הרעה:

(לה) ויגף יהוה את בנימן לפני ישראל וישחיתו בני ישראל בבנימן ביום ההוא עשרים וחמשה אלף ומאה איש כל אלה שלפי חרב:

(לו) וירא בני בנימן כי נגפו וגו'. והנה כאן מספר זה הכתוב בכלל ופשר זה יפרע שיך היה זה, ושיך לכל הכותב את העיר, ושיך נגפו בני בנימין כל אותו מספר מהלכנים, וזהו שאמר (לו) עוד וירחו בני בנימין כי נגפו, רומה לומר כי בתחלה נרחות, כי נגפו בתנו מקום בני ישראל לבנימן לרדוף לחריהם כי בעתו ישראל לכל החורב שלכוד העיר, וכן היה (לז) שהחורב החישו והכו את הנפעה לפי חרב, והמוצב (לח) היה ליזרעאל, רומה לומר שהיה זמן ואותו סימן שהתנו בני ישראל עם החורב שהרב יעלנו ומהר יפיתו את העיר בחש, ושאחר יגיע העם בנפעל

* כי יניח ילדן לל פיהו, לויב מ' לג

בְּבִנְיָמִן בַּיּוֹם הַהוּא עֶשְׂרִים וַחֲמִשָּׁה
אֶלֶף וּמֵאָה אִישׁ כָּל־אֵלֶּה שֹׁלֵף חָרֶב׃
[כה] וַיָּרְאוּ בְנֵי בִנְיָמִן כִּי נִגְּפוּ וַיִּתְּנוּ אִישׁ־
יִשְׂרָאֵל מָקוֹם לְבִנְיָמִן כִּי בָטְחוּ אֶל־
הָאֹרֵב אֲשֶׁר שָׂמוּ עַל־הַגִּבְעָה׃
[כו] וְהָאֹרֵב הֵחִישׁ וַיִּפְשְׁטוּ אֶל־הַגִּבְעָה׃
וַיִּמְשֹׁךְ הָאֹרֵב וַיַּךְ אֶת־כָּל־הָעִיר לְפִי־
חָרֶב׃ [כז] וְהַמַּעֲרָב הָיָה לָאִישׁ יִשְׂרָאֵל
עִם־הָאֹרֵב הֶרֶב לְהַעֲלוֹתָם מַשְׂאֵת הֶעָשָׁן
[כח] מִן־הָעִיר׃ וַיֵּהָפֵךְ אִישׁ־יִשְׂרָאֵל
בַּמִּלְחָמָה וּבִנְיָמִן הֵחֵל לְהַכּוֹת וְחַלָלִים
בְּאִישׁ־יִשְׂרָאֵל כִּשְׁלשִׁים אִישׁ כִּי
אָמְרוּ אַךְ נִגָּף נִגָּף הוּא לָפָנֵינוּ
[כט] כַּבַּמִּלְחָמָה הָרִאשֹׁנָה׃ וַיָּשִׂימוּ אֹרְבִים
לַעֲלוֹת מִן־הָעִיר עַמּוּד עָשָׁן וַיִּפֶּן בִּנְיָמִן
אַחֲרָיו וְהִנֵּה עָלָה כְלִיל־הָעִיר חַשְׁמֶרְמָה׃
[ל] וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל הַפֵּךְ וַיִּבְהֲלוּ אַנְשֵׁי בִנְיָמִן
כִּי רָאָה כִּי־נָגְעָה עָלָיו רָעָה׃
[לא] וַיִּפְנוּ לִפְנֵי אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶל־דֶּרֶךְ
הַמִּדְבָּר וְהַמִּלְחָמָה הִדְבִּיקָתְהוּ וַאֲשֶׁר
[לב] מֵהֶעָרִים מַשְׁחִיתִים אוֹתוֹ בְּתוֹכוֹ׃ כִּתְּתוּ
אֶת־בִּנְיָמִן הִרְדִיפֻהוּ מְנוּחָה הִדְרִיכֻהוּ
[לג] עַד נֹכַח הַגִּבְעָה מִמִּזְרַח־שָׁמֶשׁ׃ וַיִּפְלוּ
מִבִּנְיָמִן שְׁמֹנָה־עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ אֶת־
כָּל־אֵלֶּה אַנְשֵׁי חָיִל׃

בגבעה תמר יבא האורב בעיר
ויזרפו לוקח ויעלו מגזית
העשן מן העיר, כדי שיזרקל
בראות מיין העשן ידעו
שנלכדה העיר, ומגזית העשן
הוא עמוד העשן שהיה בעת
(לט) השמיעה: ולשון ויהפוך
היה ישראל, פירוש כאשר
נהפך ישראל במלחמה לנוס
מבני בנימין והכו ערפם
לפניהם ובאשר בנימין החל
להכות בישראל כבראשונה היה
(מ) וגו', זו רואו המגזית מלא
לעלות מן העיר ובתפלתו
היה בנימין, כי נגעה עליהם
הרעה בלבול העי, ובריפתה,
(מא) והיה ישראל נהפך הרודף
(מב) להכות בבנימין, ואז פנו בני
בנימין לנוס דרך המדבר מפני
בני ישראל והמלחמה הדביק
לבנימין, וגם האורב היו בגבעה
בערים, לא תאר היו בגבעה
יחלו משם כאחד והיו גם
מגזיתים בבנימין, בתוכן
בישראל מפה ומפה,
(מג) כתרו את בנימין, לא מבנו
לותו כהדיפוהו ממנוחה
להדיכיהו עד נכח הגבעה
וגו' • ותאמרים פירוש כתרו
ויש בנימין מלשון * כתר לי
(שיר ה' ב') ער ותחוך, כלומר התיכו
את בנימין אלה להפוהו מהר
אלה כתבו לו מקום לנוס,
והם היו מלות היא שיזכור,
כי הדליקוהו מעט מעט
ולפעמים ובמנוחה הדליקוהו

(מד) כולם גבורי חיל:
(מה) וַיִּפְנוּ וַיָּנֻסוּ חַמִּדְבָּרָה אֶל־סֶלַע הָרִמּוֹן וַיְעוֹלְלֻהוּ בַּמְסִלּוֹת חֲמֵשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ
(מו) וַיִּדְבְּקוּ אַחֲרָיו עַד־גִּדְעֹם וַיַּכּוּ מִמֶּנּוּ אַלְפַּיִם אִישׁ׃ וַיְהִי כָּל־הַנֹּפְלִים מִבִּנְיָמִן עֶשְׂרִים
(מז) וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף אִישׁ שֹׁלֵף חָרֶב בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־כָּל־אֵלֶּה אַנְשֵׁי־חָיִל׃ וַיִּפְנוּ וַיָּנֻסוּ
חַמִּדְבָּרָה אֶל־סֶלַע הָרִמּוֹן שֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ וַיֵּשְׁבוּ בְּסֶלַע רִמּוֹן אַרְבָּעָה חֳדָשִׁים׃
(מח) וְאַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל שָׁבוּ אֶל־בְּנֵי בִנְיָמִן וַיַּכּוּם לְפִי־חָרֶב מֵעִיר מְתֹם עַד־בְּהֵמָה עַד כָּל־
הַנִּמְצָא גַּם כָּל־הֶעָרִים הַנִּמְצָאוֹת שִׁלְּחוּ בָאֵשׁ׃

(מה) כדרך תלרוף מפרש: ויכר
שנפלו מבנימין ה' אלף, (תלמה/מז)
ובמסלות עוללו בהם, שהכו
העוללות שבהם קשה לילף,
ועד גדעם הכו בהם אלפים
איש, והיו אלה כלם המופלים
מבני בנימין עשרים וחמשה
אלף, והוא הכתוב שזכר
למעלה והמלחה שנזכרו עוד
למעלה לא זכרם כאן, כי
לא ידע כי אם לאלפים.
(מז) ויעוכו המלכרה עד אלות
איש ויבאו בסלע רמון, (תלמה)
להיותו מבצר חזק להצנע עד
שיבעבר חדעה: (מח) ואלה
שנו על בני בנימין ישראל שבו
ונכו והרגו מהם
הבהמה והערים שלקו באש,
ועם היות שלמעלה אמר
שהתפקדו בני בנימין והיו
בהם עשרים ושבע אלף איש
מבני הגבעה עוד שבע מאות
איש, וכאן אמר שנפלו עשרים
ושמנה אלף ומאה ושם מאות
כמו על הסלע ושכרו שם
כן אלף איש, יתכן שנפלו
אלה אלף איש במלחמות
השנים הראשונות, כי עם
היות שהיו ישראל נגפים
לפניהם לי לפעמי אלו מתו
מהם מבנימין גם כן. ובלרע
אמרו שחזקם אלף איש
כמו לתרן רומלי"ה ויהיו
שם • הנה התבארו פסוקי
הספור ושהם כלל ופרט
והנתרה השלשה הנשתי:

פרשה שנים עשר

במה שעשו ישראל לבני יבש גלעד על שלא באו למלחמה, ואיך נתנו להם נשים לבני בנימין מבנות יבש גלעד ומן הבתולות אשר מצאו להם מבנות שילה • תפלת הפרשה ואיך ישראל כשבא במלחמה וגו', עד סוף הספר, והנה שלשה בפרשה הזאת עד שלות:

השאלה הראשונה למה כשבעו בני ישראל לחתי כל הלעה אשר עשו בשבט בנימין שלש יתן להם לתו לבני שבעו שהיו הנה מאות אלף איש לשר כאלו בכלע הרמון? ולם בני ישראל היו נכר מתכחשים ומתקרטים מאה שבעים/כאלו שלחר בפסוק הכתוב ויבוא העם ביתאל ושבו שם על הערב וגו' ויאמרו למה ה' אלקי ישראל היתה זאת בישראל להפקד היום שבט מישראל (וזה בבני ואחפשר גדול) אין הוכיחו על חטאתם פעם להשבע אלף יתנו נשים לבחלטים מהם?

השאלה השנית במה שהתירו בני בבני נלעד לפי אלף בתו למלחמת הגבעה, ולם היו ישראל נכר מתקרטים מאשר עשו בשבט בנימין מכת חרב והרג ולכלן והיו נוכים על זה בכיה רבה/איך הוכיחו לחטוא בהקריבם כל בני יבש נלעד על לשר לא עלו למלחמה? ומי יתן ולו עלה שם היה מבני ישראל שהיה מוטב מעלותם כמו שכתוב:

השאלה השלישית לם היתה השבועה לשאר לא יעלה איש מלהם לא בשים ולא טף, כמו שזכר שבע העולים מבני בנימין למלחמה לא היה שולף חרב, היה רלוי שיומתו בבני מישראל שבע מאות איש שלא עלו למלחמת הגבעה, ויקשה לא מלא למה לו את בני הקיל שיהו לקבני נלעד לפי חרב והכניש והטף?

והטף? ונלך ימלט מהם כי לקח הכתובות, והכה בחמת הכשים והטף פטורים היו מהמלחמה, ולקח בחמר שהיתה השבועה כוללת לכלם, לפי כן למה כתבו הכתובות שעברו גם כן על השבועה, ולפי עזו גם התרה בלחוקו לקח לך התירוה לכל?

השאלה הרביעית מה רצו ישראל להשתדל לתת כשים לבני בניימן המלטים? לפי לחמר שהתרעו לחר שהתירוהו לחוקו השבע, לפי כן יקשה למה כשבעו אלה יתנו להם כשים לקח התירוהו לוחם? ולפי היה לדוחם לתת להם כשים, למה כשבעו אלה יתנום? וגם יקשה לך כתבו להם בנות יבש נלעד? והנה הם היו מכלל השבוע, שכלם היו בני ישראל ועברו הם כן על השבועה:

השאלה החמשית בספר הפכוקים שכתבו בענין יבש נלעד מבולבלים הלחר, כי לחמר לחתלת זולת הספרם ולפי ישראל כשבע במלפה לחמר היה ממנו לך יתן לת בתו ונוח', והספכוק הוה ידבר בענין כשותיהם, לחר כך לחמר ויבן העם כיתקל ונו', ויחמרו למה ה' ונו', ויהי מחרת ונו', והספכוקים הללה ידברו לך כתבתי שבשם שבעו בכני בניימן, לחר כך לחמר מי לשר לך עלה בקהל מכל שבטי ישראל ונו', וזה ידבר מענין יבש נלעד שלח בתו בתוך הקהל, לחר כך קוד הדבר ממה שבתחרטו מבני בניימן, כלחרו ויבחמו בני ישראל לל בניימן ונו', מה כעשה ונו', וקוד לדבר על לכני יבש נלעד שלח בתו למלחמה, ויחמרו מי לחד משבטי ישראל לשר לך עלה ונו', ולחר כך זכר פעם לחרת והעם כיתם לבניימן, ולמה לך זכר יחד כל ענין יבש נלעד וענין התרעה על בני בניימן בפני עלמו?

השאלה הששית מה שלחר בסוף הספר בימים ההם לין מלך בישראל לוה היה לשר בעיניו יעשה, והתועלת הוזת לין בה סורך כלל, כי כבר כלחר פעמים רבות שבימים ההם לך היה מלך בישראל, וגם בתחלת הספור הוה מענין בלבד בנבעה לחר ויהי בימים ההם ומלך לין בישראל ויהי לוי וגוף, ומה לנו להזכירו פעם לחרת?

והנני מפרש הספוקים בחופן יותר הצחלות כלם:

נא

כא

(א) ואיש ישראל כשבע במלפה ונו'. הנה השבועה הזות שלחר שזכר שעזו בני ישראל לים ממנו לך יתן בתו לבניימן לשה לוחי לין רלוי שתשוב שעזו לותה לחרי המלחמות, כמו שיורו עליו כלר הספוקים, לפי עזו לותה השבועה כשה מלכנו במלפה לפני ה' קוסם שיבואו למלחמה הנבעתה עם בני בניימן שם כשר שלחו לים ויסם שיתה מרפה הוזת, ושפיטים הלחי הניח להם העניין כלו, ושם שלחו מלחכים לבני בניימן לשחר תבו חשבו, כי בלילה ובחמת ובחזוק יתלחמו להלחם עם ישראל, לו כשבעו ירלו ה' בני ישראל כלם לים ממנו לך יתן לת בתו לבניימן לשה, רולם לומר לחרי שבני הנבעה עזו הכלה הזות ולחיהם בני בניימן לך יסרו לותם ולך שמעו לדבריהו (ירמז כוה שלין הדבר כמלם בעיניהם) לין רלוי לחם כן שיתן לדם חלילים לשה, כי הם רעים ושטים לה' מלד, ומפני זה לחרי שהלילים כלן בספרי המלחמות לשר עזו ישראל בבניימן בהמשך ודבוק דלוי, רלה לספר לין בתו כשה מלות לים לשר כתלעו מבניימן בפלג רמון, ושקלים להודיע שבהיות ישראל במלפה לפני ה' (והיה זה קודם המלחמות) כלם כשבעו שלח יתנו מבנותיהם לנשים לבני בניימן, כדי לספר לחריו לין בתו להם כשה, ולפי עברו ישראל על השבועה? או לין היה הדבר הזה. וכדי להודיע שהיתה השבועה הזות קודם המלחמות, לחר הכתוב ולים ישראל כשבע במלפה, כי היתה במלפה לפני ה' או כשבעו זה לך לחרי המלחמות, עם היות שכבר בכלן לחריהם מהמה שוברתי, והוחרה כוה הלילה

(ב) הלזאת: וזכר שעתה לחרי המלחמות כך העם ביתקל, שהוא שלה לשר שם המשכן ולרון הלילים שהיה שם בית

(ג) הלל יתברך, ויבנו שם על הערב כשם ובני ומפני, ויחמרו למה ה' ללהי ישראל היתה זות בישראל להפקד היום מישראל שבע לחד. ולחשוב במלחר הוה שישראל כתרעמו מבני דבריה. לחלד מלרבעים ללף שבללו מהם, ועל זה לחמרו למה ה' ללהי ישראל היתה זות בישראל, שהיה המנפה שהיה בהם שבללו מהם לרבעים ללף לים בבני הפעמי הרלשונים.

(ד) ויהי מחרת השכימו העם ויבנו שם מזבח ויעלו עולות ושלמים, רולם לומר שבבנו שם בשלה מזבח לדם והעלו עולות לה' על לשר כתן בניימן בידיהם, והעלו עוד שלמים לשום שלום ביניהם ללחיהם שבשמים, כי רלו כי נגעה לליהם הרעה במלחמות הסם בסבת העון לשר היה בקרבם, ולזה הזהירו לבשלים בכל שלה הפעמים שהעלום, לפי לתת תודה על שבללו מידי בני בניימן כמו שלשה הלימנו, כי ידעו והבירו שהיה ה' לת העניינים הרלשונים, כי כפי הטבע היה הרלוי שיכתו לרבע מלות ללף היה מישראל לעשרים ושנה ללף מבני בניימן:

(ה) ויאמרו בני ישראל ונו'. וכבר שלמרו בני ישראל (לחרי הכלם בשלה ולחרי שתם) מי לשר לך עלה בקהל מכל שבטי ישראל לל ה', וספר שעזו התקילה היה לפי שהיתה שבועה גדולה ביניהם שלשר לך יעלה לל ה' המפנה מות יומת. והתבונן לומרו לל ה' המפנה ולך למרו לל הנבעה למלחמה, לפי שידלה שבלשר עלו ישראל והתקבצו המפנה שלשו לקרות לכל העם לומר שיעלו שום לפני ה' לרלות מי היה התועלת מהם ויבערו הרעה מקרבם כמו שזכרתי, ולחרו זה להודיע הסבה לשר מפניה היה רלוי שיומתו יבש נלעד, לל כי שם היתה כרוות קול בתוך שיעלו למלחמה לך היה מהוכות שם לכשים בירלתם ופחדם מהמלחמה יתבלבו ולך יכולו שום, לכל לך היה המלחמה והקריבם כי שם שיעלו לל ה' המפנה, ומפני זה היה הפצע והתועלת יותר גדול מהם יען לך כלו לפני ה', והנה ששה לוה לחרי המלחמות למרבעה כבוים: הלחת מבני השבועה, ושבלו שבלר לו שבועה שנעזה בהכים לין לו היתר, והיתה הסבה כוה לפי שבימים ההם לין מלך ולך שופט כישראל,

שלם

מִכָּל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוָה כִּי הַשִּׁבְעָה
הַגְּדוֹלָה חָרְתָה לָאֲשֶׁר לֹא־עָלָה אֶל־יְהוָה
[ו] הַמִּצְפָּה לֵאמֹר מוֹת יוּמָת׃ וַיִּנָּחֲמוּ בְנֵי
יִשְׂרָאֵל אֶל־בִּנְיָמִן אָחִיו וַיֹּאמְרוּ נִגְרַע
[ז] הַיּוֹם שֵׁבֶט אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל׃ מַה־נַּעֲשֶׂה
לָהֶם לַנּוֹתָרִים לָנָשִׁים וַאֲנַחְנוּ נִשְׁבַּעְנוּ
בַּיהוָה לְבִלְתִּי תֵת־לָהֶם מִבְּנוֹתֵינוּ לָנָשִׁים׃
[ח] וַיֹּאמְרוּ מִי אֶחָד מִשִּׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
לֹא־עָלָה אֶל־יְהוָה הַמִּצְפָּה וְהִנֵּה לֹא
בָא־אִישׁ אֶל־הַמַּחֲנֶה מִיבֵשׁ גִּלְעָד אֶל־
[ט] הַקָּהָל׃ וַיִּתְפְּקֹד הָעָם וְהִנֵּה אֵין־שָׁם
[י] אִישׁ מִיּוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד׃ וַיְשַׁלְּחוּ־
שָׁם הָעֵדָה שְׁנֵים־עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ מִבְּנֵי
הֶחָיִל וַיְצַוּוּ אֹתָם לֵאמֹר לְכוּ וְהִכִּיתֶם
אֶת־יוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד לְפִי־חָרֶב וְהַנָּשִׁים
[יא] וְהַטָּף׃ וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כָּל־זָכָר
וְכָל־אִשָּׁה יוֹדַעַת מִשְׁכַּב־זָכָר תַּחֲרִימוּ׃
[יב] וַיִּמְצְאוּ * מִיּוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד אַרְבַּע מֵאוֹת
נַעֲרָה בְתוּלָה אֲשֶׁר לֹא־יָדְעָה אִישׁ
לְמִשְׁכַּב זָכָר וַיָּבִאוּ אוֹתָם אֶל־הַמַּחֲנֶה
[יג] שִׁלֹה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ וַיְשַׁלְּחוּ כָּל־
הָעֵדָה וַיְדַבְּרוּ אֶל־בְּנֵי בִנְיָמִן אֲשֶׁר
בְּסֶלַע רִמּוֹן וַיִּקְרְאוּ לָהֶם שָׁלוֹם׃
[יד] וַיָּשָׁב בִּנְיָמִן בָּעֵת הַהִיא וַיִּתְּנוּ לָהֶם
הַנָּשִׁים אֲשֶׁר חִיּוּ מִנְּשֵׁי יָבֵשׁ גִּלְעָד וְלֹא־
[טו] מָצְאוּ לָהֶם כֵּן׃ וְהָעָם נִחָם לְבִנְיָמִן
כִּי־עָשָׂה יְהוָה פֶּרֶץ בְּשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃

מִכָּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֶל יְהוָה כִּי הַשִּׁבְעָה הַגְּדוֹלָה חָרְתָה לָאֲשֶׁר לֹא עָלָה אֶל יְהוָה הַמִּצְפָּה לֵאמֹר מוֹת יוּמָת׃ וַיִּנָּחֲמוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל בִּנְיָמִן אָחִיו וַיֹּאמְרוּ נִגְרַע הַיּוֹם שֵׁבֶט אֶחָד מִיִּשְׂרָאֵל׃ מַה נַּעֲשֶׂה לָהֶם לַנּוֹתָרִים לָנָשִׁים וַאֲנַחְנוּ נִשְׁבַּעְנוּ בַּיהוָה לְבִלְתִּי תֵת לָהֶם מִבְּנוֹתֵינוּ לָנָשִׁים׃ וַיֹּאמְרוּ מִי אֶחָד מִשִּׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לֹא עָלָה אֶל יְהוָה הַמִּצְפָּה וְהִנֵּה לֹא בָא אִישׁ אֶל הַמַּחֲנֶה מִיבֵשׁ גִּלְעָד אֶל הַקָּהָל׃ וַיִּתְפְּקֹד הָעָם וְהִנֵּה אֵין שָׁם מִיּוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד׃ וַיְשַׁלְּחוּ שָׁם הָעֵדָה שְׁנֵים עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ מִבְּנֵי הֶחָיִל וַיְצַוּוּ אֹתָם לֵאמֹר לְכוּ וְהִכִּיתֶם אֶת יוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד לְפִי חָרֶב וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף׃ וְזֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּ כָּל זָכָר וְכָל אִשָּׁה יוֹדַעַת מִשְׁכַּב זָכָר תַּחֲרִימוּ׃ וַיִּמְצְאוּ * מִיּוֹשְׁבֵי יָבֵשׁ גִּלְעָד אַרְבַּע מֵאוֹת נַעֲרָה בְתוּלָה אֲשֶׁר לֹא יָדְעָה אִישׁ לְמִשְׁכַּב זָכָר וַיָּבִאוּ אוֹתָם אֶל הַמַּחֲנֶה שִׁלֹה אֲשֶׁר בְּאֶרֶץ כְּנָעַן׃ וַיְשַׁלְּחוּ כָּל הָעֵדָה וַיְדַבְּרוּ אֶל בְּנֵי בִנְיָמִן אֲשֶׁר בְּסֶלַע רִמּוֹן וַיִּקְרְאוּ לָהֶם שָׁלוֹם׃ וַיָּשָׁב בִּנְיָמִן בָּעֵת הַהִיא וַיִּתְּנוּ לָהֶם הַנָּשִׁים אֲשֶׁר חִיּוּ מִנְּשֵׁי יָבֵשׁ גִּלְעָד וְלֹא מָצְאוּ לָהֶם כֵּן׃ וְהָעָם נִחָם לְבִנְיָמִן כִּי עָשָׂה יְהוָה פֶּרֶץ בְּשִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃

פתוחות פ״ו עה עח

(ה) שלא היה שם הוא היה למקרים והמכה והוא היה מתיר התרומות והמעשרות על דעת כלם, לפיכך עתה הם קבלו תלמודיהם כמעמד לקח והיו מריכין מכין לחר כהם להתירו ולא במלת, כי רבים מהם מתו במלחמות והשבועות היו קודם לכן לבך הוגרכו לקיימם, וכמו שהוכיכו קלת מקבמיהו מדבר הנעשוים שבשבעו להם ברבים. והשבע שבעזו זה בדרך נדר וכיוצ׳, לא יקרה עוד כדבר הזה שיעלעו ישרל לקרוע לכל היא המלחמה שיתקבלו במקום לחל שלא יעמוד בת עיר לחת להפרל מן הכנור ולהפר השבועה, כי אם יהיה כן יעשו כלם כזה פעמים רבות לחרות, וחולי כעת לרה ומלחמ׳ כשלא יבואו יהיה זה כהה לשבעל ישרל לפני תוכיחם, לבן ראו ליפר בימורים קשים העיר אשר לא תבוא לקהל וכפרדה מלחים בני ישרל, כחוכן שבל ישרל ישמעו וירחו ולא יהיו כפרשים מן הכנור פעם לחרת, ולבן לא הזיקו השבועה לף שיכלו להתירה מן הדין, לפי שבל עוב ישרל והשלרותם כתלה בהתלחדם יחד, וכחלור הכניעל * חבור עכשים לפרים יבא לו. והשבע השלישית היה, כי מלאר היו ישרל בחשבה מחין יהיו בשים לבחלמ׳ חשבע בניתן, והיתה שבועתם כל לחר כחשבו בחשבה אחים מחכו לף יחן לח בתו לבניתן לחשה, הוצרכו לבקור מי חשר לף עלה בקהל ה׳ ולף בח על המשפה ולף בכלל בשבועה שבעזתה שחה, כדי שתוכלו כשיעין להבשל לבני בניתן. והשבע הרביעית היה, כי מלאר בני רחו ישרל שבחך ביכיהם רעה רבה, לף בלאר כפלו מהם במלחמה ולף בהתריחם שבע בניתן, ברה לפם לחם יבא נלעד לף הלבו שם ולף בפל לף מהם היה, ולפי שלף יתפקדו לחחר קעל ישרל בחה שעשה ויבחבו בקיים, כי לפי שלף עליהו שם לף נבשבו לפני בני בניתן ולף שתקבו להם, לבן (לפי שלף יתפקר יבא נלעד על בל ישרל) חמרו להתריחם כפי השבועה ולהעניש כפי הדין, כי לף בחו לעזרת ה׳ בגבורים. והבה לרבעת השבות הללה נזכרו בכתוב, לף השלשה בחשבו כי השבועה הגדולה היתה וגו׳, ולף השבית לחלר לף עלה לף ה׳ המצפה, ולף לשלישית חמר ויבחבו בני ישרל לף בניתן וגו׳, חה שעשה להם לבותיהם לנשים וגו׳, להגיד שזה גם (רומה לומר בוך בשים לבני בניתן) היה עוד להתריחם לבני נלעד, ולף הרביעית נרחתה בחמרו עוד מי לחד משבטי ישרל לחלר לף עלה, רומה לומר מי לחד מהעריס ומשפחות שבטי ישרל לחלר לף עלה וגו׳ ויתפלר ויעשה עמהו מיוחל בשבתים? לומר שלף בלבו ולף בלבתו

(ו) עם בני בניתן ולף בשבלו בחותו עון ושתתבם מבל שבטי ישרל׳. ויחמרו לחומרים שהבה לף בח לל המלבה היה מיבא נלעד ובקרו בדבר ויתפקד העם והבה מיהו שלין שם לבני יבש נלעד, ולו שלחו שם לבני היל להתריחם, והיה לחוף החרם והעובב דומית עובב בני בניתן, כי הם לף עלו למלפה בחלר לף עלה שם שבע בניתן, ולזה מו להתריחם לבשים ובשים ועף בחלר עשו לבני בניתן, כי היה תעשם דומה לתעשת בני בניתן בשה שבלו לא למלפה דומה והיה עבשם דומה לעבשם בל, וחולי היה זה בל בבלל השבועה שיחיתו לבבשים ועפם׳. ועיין לופן המוזלח שחמרו לבו והבתם לת יוסבי יבא נלעד, (ז) וזה הדבר לחלר תעשו בל זבר וכל לשה יודעת משבב זבר תחרימו׳ הבה בחרם ובהרינה מו בבילור ובהלבת הבתולות לף לחמרו בלל בלי שבלף יעברו על שבועתם, לבל לפני היל לקחו הדבר מדיוק דבריהם ומלבו על הבתולות ביון שלינם זבריס ולף ידעו משבב זבר׳. והבה לופן הברת הבתולות בבר זבלו בול שהיו יבמות ס״ב מוציאין לופן על פי חבית ב׳ שב עד יין, לם היתה בתולה לף היה בעולה היה בידם נודף, ואם היתה בעולה היה נודף, לחבם בשבות מדין היו מעבידים לופן לפני הבין. והבלף בפי הפשט שהיה הדבר תלוי בעיניהם, שהבעלו, שידעו לשיהם בתולות היו תומלות עליהן, וכלשר (יב) הבישום ל׳ העדה שילה (שהוא המובים שהיה שילה הבית לשר נקבלו שם במו שחמרתי) לז (יג, יד) עדת בני ישרל שלחו ללבר שלום לבני בניתן לשר במלטו נבלע בית רמון, והיה שבו בעת ההיל לבוח לפני העדה, ולו נתנו להם הבשים לשר היו לבני היל מיבא נלעד. ולחר ולף מלאו להם בן, לפי שהיו לתבשים פירוש המפרשים שלף הבפיקו להם, לפי שהיו בתבשים גם מלות והבתולות לחבע מלות. וכוונתי בפירושי שלף מלאו להם לופן לותם הבתולות ולף נתנו לותם לשיהם לפי הדין, בי לם היתה השבועה שיחיתו בל לשר לף יעלה לל ה׳ וכשיהם ושפם וכל לשר להם, לין ספק שהיו הבתולות בבלל השבועה במו שבבללו גם בתולות בני בניתן בבלל החרם, וזהו ולף מלאו להם בן, במו * בן בבו׳ בלבתל לובחות, *בן במדב׳ בו ז׳ דברת, שהוא לשון לין ומשפט, שלף היה משפט לעשות זה אותו, בשר לבבו׳ יבא נלעד, לבל עשו זה לפי שהעם בתם לבניתן בי עשה ה׳ ברץ בהם ומפני בן הקלו בעניו הבתולות בשהעם ונתנו לותם לשיהם. הבה התבארו הספקות שבית ושלישית ורביעית וחמישית, לם השבית שהבישו להתריחי נלעד, ולם השלישית שרמזו להתריחם בשיהם ושפם לפי שהיו בבלל השבועה, ולפי

שהוזה

שהזהיר בעבדים לעובד בני בניהן שעשו להם גם כן ככה ,
ואם הבתולות שהלכו לה היה מיזורת הדין כי אם לעורך
בני בניהן , ולרביעית תהיה התשובה שבועת יפרקל
שלה יתנו בזיז לבני בניהן הוא קודם המלחמה כמו
שזכרתי , ויפרקל התקרטו
מהבר ולכן בקשו לדבים

(יז) וַיֹּאמְרוּ זְקֵנֵי הָעֵדָה מַה־נַּעֲשׂוּ לַנּוֹתָרִים לָנָשִׁים כִּי־נִשְׁמְדָה מִבִּנְיָמִן
אִשָּׁה : (יח) וַיֹּאמְרוּ יְרֻשַּׁת פְּלֵיטָה לְבִנְיָמִן וְלֹא־יִמָּחֶה שֵׁבֶט מִיִּשְׂרָאֵל :
(יט) וַאֲנַחְנוּ לֹא־נוּכַל לָתֵת־לָהֶם נָשִׁים מִבְּנוֹתֵינוּ כִּי־נִשְׁבְּעוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
לֵאמֹר אָרוּר נֹתֵן אִשָּׁה לְבִנְיָמִן : (כ) וַיֹּאמְרוּ הִנֵּה חַג־יְהוָה בְּשִׁלוֹ מִיָּמִים ,
מִמְּזְרְחָה הַשֶּׁמֶשׁ לְמִסְלָּה הָעֹלָה מִבֵּית־
אֵל שְׁכֶמָה וּמִנֶּגֶב לִלְבוֹנָה : (כא) וַיְצַוּוּ אֶת־בְּנֵי בִנְיָמִן לֵאמֹר לְכוּ וַאֲרַבְתֶּם
בַּכְּרָמִים : (כב) וּרְאִיתֶם וְהִנֵּה אִם־יֵצְאוּ
בְּנוֹת־שִׁילֹה לָחוּל בַּמְּחֹלוֹת וִיצָאתֶם
מִן־הַכְּרָמִים וַחֲטַפְתֶּם לָכֶם אִישׁ אִשְׁתּוֹ
מִבְּנוֹת שִׁילֹה וַהֲלַכְתֶּם אֶרֶץ בִּנְיָמִן :
(כג) וְהָיָה כִּי־יָבֹאוּ אֲבוֹתָם אוֹ אֲחֵיהֶם
לָרִב , וְאָמַרְנוּ אֵלֵיהֶם חָנֻּנוּ
אוֹתָם כִּי לֹא לָקַחְנוּ אִישׁ אִשְׁתּוֹ
בַּמִּלְחָמָה כִּי לֹא אַתֶּם נְתַתֶּם לָהֶם כָּעֵת
תֶּאְשָׁמוּ : (כד) וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי בִנְיָמִן וַיִּשְׂאוּ
נָשִׁים לְמִסְפָּרָם מִן־הַמְחֹלְלוֹת אֲשֶׁר
גָּזָלוּ וַיֵּלְכוּ וַיָּשׁוּבוּ אֶל־נַחֲלָתָם וַיִּבְנוּ אֶת־
הֶעָרִים וַיֵּשְׁבוּ בָּהֶם :
(כה) וַיִּתְהַלְּכוּ מִשָּׁם בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בָּעֵת
הַהִיא אִישׁ לְשִׁבְטוֹ וּלְמִשְׁפַּחְתּוֹ וַיֵּצְאוּ
מִשָּׁם אִישׁ לְנַחֲלָתוֹ : (כה) בַּיָּמִים הָהֵם
אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר
בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה :

(יז) ויאמרו זקני העדה וגו' •
זכר לשמרו בני יפרקל
לקרי לשבר בני בניין
המלטים היו עד מלות והיו
בתולות יכו גלעד לרבע
מלות לכ מה בעד למלטים (כא) היו הכותרים מכלי לשה ,
לקר לשר לין לשה משבע
(יז) בניין , ולמרו ירוסת פלטה
רלוי שיעזר לבניין בקופן
פלף ימקה שבע מיזרקל ,
ועם היות שהיו כשר לרבע (כב)
מלות לים בזוקי לשה (ועם
זה לף ימקה השבע פלף
יהיו עוד בזיז לבעלים)
הנה לשזו לולי ימולו מהם
פלף בניס לו במנפה יגפם
ה' , והיה רלוי מפני זה
שיתרבו כל מה שיפשר ,
(יה) ולמרו לקרי שלכתו לף בוכל
לתת להם בזיז , רולה לומר
מבנותיהם , לריך להתפרש
(יט) שיקחו קופה בחוקה , וזה
כי היה חג ה' בזילה לשה
מפופה לבית לל מזרקה
וגו' , ולף לומר הסימנין הללה
על זילה כי כשר ידעכו
מקומו , לפל כיון להגיד
שהיה חג לה' מדי שנה בשנה
בזילה , וידמה שהיה חג
הסכו' שהוא חג כתם הבעזה
בקסיף תבואות השדה , והיה
מנהג בעזות מקום לבעורת בעין
הבתולות מקון לעיר בעין
הכרמים שהיה מפופ' לביקל
מזרקה וגו' , כי המקום היה
בקוכו מקום לשר רשם
בקות' המימנין להוליע שהיה
זוכה פלף רשון לשר שם בני בניין המלטים , כי משם
(כ , כא) יצו לקטוף היא לשתו , ולזה מו הזקנים זוכר לת
בני בניין לבו ולרבתם בכרמים ולשר יפלו בנות שילה
(כב) לקול יפשפו היא לשתו , והיה כי יבואו לבות' או לחיהם לריב

(כג) וַיַּעֲשׂוּ־כֵן בְּנֵי בִנְיָמִן וַיִּשְׂאוּ נָשִׁים לְמִסְפָּרָם מִן־הַמְחֹלְלוֹת אֲשֶׁר
גָּזָלוּ וַיֵּלְכוּ וַיָּשׁוּבוּ אֶל־נַחֲלָתָם וַיִּבְנוּ אֶת־
הֶעָרִים וַיֵּשְׁבוּ בָּהֶם :

סכום פסוקי ספר שופטים עד מלות וזשוכה עשרה ,
ובמין תקף יקר , וחקין וירעין וירומנו לת בני יפרקל ,
ובדרין ל"ד , היתה עלי יד ה'
כימן :

(כה) בַּיָּמִים הָהֵם אֵין מֶלֶךְ בְּיִשְׂרָאֵל אִישׁ הַיָּשָׁר בְּעֵינָיו יַעֲשֶׂה :

תענית פל' ל' עיא

כי לשר כן התירו בני יפרקל
לבדר לבוא בשבע בניין בקהל
ה' , ולתת להם בזיז , ומפני
להם היתר עשרו לשה יקומו
לשרים , ולפי שלה היו
מכוונו , כי בזה המ"ר
לשר מכניסו בניהם לשר יקומו
(כג) פלדיהם : וספר הכתוב שעשו
כן בני בניין ויפלו בזיז
למספרם (רולה לומר מספר
הבותרים מכלי לשה ,) ושבו
לפרקם , ויפרקל הלבו
(כד , כה) לפחלתם : והנה לומר בסוף
הדברים בימים ההם לין מלך ביפרקל וגו' , לפרשת המפרשים
להקדמת ספר שמוקל , פלף היה להם מלך וזופט והקים
הלל יתבדך זופט יבר ובפון שמוקל הנביא ,
שנזכרו בספרים שעברו לרבעה פעמים בימים ההם לין

מלך בישראל, אחד לעניין מקצת מיכה, והשני לעניין כלי דן שהלכו לקחת ליכה, השלישי לעניין פלגש בנבעה שבתקבלו בני ישראל וכלקחו לגלה על לגלה, הרביעי זה הכותב בסוף הספר וכל על עניין יבא גלגל שהחריבוס ונתנו בתולותיהם לבני בניימן וזוקני העדה לחרו לגליסס שיקטפו בנות שילה, כל זה היה הסבה לפי שלא היה מלך בישראל, כי לולו היה אם לא נעשים לותם הדברים בלותו לופן הגלגי מכולה. וכבר אמרתי שכל הדברים החלה קדו בימי שמשון בלשר היה שבוי בתוך לוביו, ושלבן נזכרו לאחר בפוריו קודם בפורי עלי ושמואל, נוסף לזה מלך בישראל:

הנה בשלם מה שרלתי לבאר מספר שופטים בפי מה שזה לקלים בפי בזמן הלמוד עם התברים מקשיבים לקולי, והיתה התחלת הפירוש הזה ביום רלשון לחדש כסלו, ושלם התחלת הפירוש המלבלה בחמשה ועשרים ימים בו, שנת חמשת אלפים ומאתים וארבעים וארבעה ליצירת העולם. ולך ה' הגדולה והגבורה והתפארת והנלח וההוד, ברכות והודלות לשמך הגדול לשר למדתני מבעודי ועד הנה ותתן בפי טוב טעם ודעת, לליך ה' לקרא ריבה ה' את יריבי לחוס את לוחתי, והיה פניך על עבדך הושיעני בחסדך.

ברוך ה' לעולם לחן ולחן:

חזק ונתחזק:

התחלת הפירוש והשלמתו

הקדמה

הקדמה לספר שמואל

ג' תקירות
הל' למה
נקרא בפר
זה שמואל ?
דף י"ד עב

אמר יצחק אברבנאל רציתי להקדים לפירוש הספר הזה (ספר שמואל) שתי תקירות כוללות בעניני . הראשת למה נקרא שמו בספר שמואל ? ואין לנו שבאחר שהיה זה לפי שהשמואל הנביא עשה כתבו , כפי קבלתם ז"ל בפ"ק דבבא בתרא , והיה מיוחס הספר לשמואל מחברו , כי לא נקראו ולא יוחסו ספרי הקדש לאחר כתבם , כי הנה ספר אופנים שמואל כתבו וספר מלכים כתבו ירמיהו הנביא ולא נקראו על שמם , וגם הספר הזה לא נכתב כלו על ידו שמואל כי יש החלק האחרי מהנו , כאלו תאחר הנביא מהנו והשלים כלו כתבו נתן הנביא וגד החוזה , ולמה לא נקראו כפי רובו ונקרא כפי מיעוטו ? גם כפי דרכם

בוסה פ"ח ג' עב
יהושע כ"ד

ז"ל שחלקו אין המיוחס נקרא על שם גומרו ז"ל , *ולא עמות שיכף לאחר העלו כי ישראל מאמרי קצרו בשבט , שעם היות שמשה רבינו העלם בתיקנה המיוחס לבני ישראל לפי שהם היו הנומרים , ומזה הכלל היה יותר ראוי שיקרא הספר הזה על שם נתן הנביא וגד החוזה לאחר השלימו לזולתו , מצינוהו נקרא על שם שמואל שהחזיק בתיבתו . ולמה לא נקרא זה הספר על שם שמואל לפי שבחלו בו בפוריו והנאת עניני ובנוחותיו , הנה גם בכתבו בו עניני שאול ובניו והיות מלך ישראל ורצון למלכים , ולמה לא נקרא הספר על שמו ? ובאמת שם גם כן מיפורי דוד המלך ומעשיו שהוא רוב הספר ותחילתו והוא היה יסוד מוכד ורצף פסה למלכי בית ישראל והיה ראוי שיקרא הספר על שמו שם היה השם נקנה מחמור הספור , והנה בספר מלכים נתן מיפורי תלכיהו ותליעב וזולתם מהנביאים ולא נקרא הספר על שמם ונקרא בשם המלכים בעבור מעלתם , ואולי מפני זה

גירסינו"ו מיעתיק ל"ג לגוליים קרא בפר שמואל ל"ל לרון ריגוש ל"ל מלכים

שהכתוב העתיק מפרי הקדש לגוליים , עם היות שקרא בפר יהושע ושופטים ושלר הספרים כפי מה שהמציאו קול נקריאתם , לא רצה לקרות הספר הזה ספר שמואל וקראו בפר מלכים בבחינת פסוקי שאול ודוד שנזכרו בו , ותלק הספר הזה לשני חלקים , הראשון מהם מתחלת הספר עד מות שאול , והשני משם עד סוף הספר , ולשניהם קרא ריגוש בלשונו ל"ל מלכים , ומשער לא מצא שם לשר נכבד מזה לבפר מלכים שיבא לקרות כדי להבדיל ביניהם בשמות קרא זה הספר כמו שזכרתי ריגוש , והקשר קרא בשמו העצמיי והזכרתי בלשון הקדש מלכים , והנה ריגוש ומלכים שניהם לשר אחד במובנם ואין חלוף ביניהם כי שם בשקרא האחד בלשון לעזין והשני בלשון הקדש להעיד על התחלפות הספרים , ואין זה כי שם להיות תלקו דרוש שני הספרים התלק (רוסה לומר שמואל ומלכים) לשר מעניני מלכי ישראל , והוא מאת שניהם שהיה ראוי שיקראו שניהם בשם שמואל : והכראה לי בזה הוא שלא נקרא הספר בשם שמואל לפי שהוא כתבו , כי שם לבדו כתבו תחלת הראשון לומר שהיות הספר ומפוריו ודרושיו עניני מתיחסים בכלם אל שמואל הנביא , ועם היות שכלו שהם עניני שאול ודוד שהיו מלכי ישראל , הנה לפי שמעשיהם שניהם על ידי שמואל היו מהם מעשה ידיו , ובחלו כל פסוקיהם ומעשיהם היה ראוי שיתיחסו אל שמואל כמו שיתיחסו פעולות הבנים אל אביהם אשר ילדם . וכמו שבקרא בפר שופטים כן להיות מומר הפסוקים אשר בהו מהם שיתיחסו לשופטים ההם , ובקרא נם כן בפר יהושע על שהו להיות דרושי הספר ועניניו מגיעים אליו (ועם היות שבחלו בתוכם עניני כלב ועתניאל נבני רחובן וכבי גד היה בלבד הספר מתיחס אל יהושע בנדם)

כ' תקירות
הל' למה
נקרא בפר
זה שמואל ?
דף י"ד עב

כתבו בקרא הספר הזה שמואל לפי שבופרו בו עניניו וגלוחיו ומעשיו לפי שבולם היו שמואל ודוד * לחמש כפר מלכים לא היה ראוי שיקרא בשם יחידיהו ולא בשם אחר לפי שלא היה עקר הספור כי אם מעניני המלכים ודברי הנביאים ופסוריהם בהו שהם על הכוונה הזאת , ולהיות עניני המלכים הנם מיוחסי לא עמים לא לנביאים מה נקרא הספר הזה על שמם . והסבה הזאת היה כי כבר

דף כ' כוף ע"ג

זכרתי בהקדמת ספר יהושע , שפפי הדין היה ראוי שפפורי עלי ושמואל להיותם משופטי ישראל יכונו בספר שופטים ועניני שאול ודוד יהיו בכללים בספר מלכים , ולחמש יותר הספר הזה (רוסה לומר ספר שמו) בפני עמוד למעלת הפשט והקדוש שבשופטים שמואל הנביא ולשלמות המעולה שבמלכים דוד עבד ה' , וכדי להגיד עניני שמואל הולרך להגיד בפרו ענין עלי השופט שקדם לנלו , לפי שבקש עלי הקיס הפש לשופע לת שמואל תלמידו בחשלת בניו , וכן הניח קודם למפורי דוד ענין שהל שמלך לפניו וכמעש דוד בחייו למלך על ישראל ובחשלת הלדון ירד עבדו לת מלכותו , הנה לם כן בענין הזה בתדמו שמואל השופע לדוד המלך בערך עלי ושאול לדוניהם הקודמים לליהם בישפע ובמלכות , ולהיה לם כן הספר הזה בקודה לפר בחמצע הקו שהיה תכלית החלק הקודם ומפנו והתחלת החלק האחרון ורצוניו , כי בו ספר תכלית השופטים והתחלת המלכי' והוא מורכב משניהם , ולחרי היות שמואל ודוד התכלית העלמיי ביחוד הספר הזה והיה ראוי שיקרא מהם בלבד יקנה הפש ולא משניהם , כי לין הספר נקרא על שני שמות , ראו שבמינו ל"ל שהיה יותר ראוי שיקרא הספר בשם שמואל מדקרא בשם דוד , וזה לם מפני קדושתו , שהשמואל נולד בקדושה ונשהרה ועל ידי כלר

ותפלה ותחנה ודוד לא היה כן , כמו שלמר על עלמו * הן תלים פ"ח ג' בעון חוללתי ובחטת יחמתני לחי , ולם מפני תכידותו , שהיה שמואל כויר לקיס מן הכהן ובענודת בית המקדש נדל מבעוריו , ודוד היה עוכד לדמתו ולחל יתנרך לקרו מחבלות נתן , ולם מפני כבודתו , שעם היות דבר ה' יקר בימים ההם לין חזון נפרן , שמואל עלה על החלקים וכתבה בחכמת הנבואה החזיקה ובימיו וכתבתו כתמלת כלו קודה ותלחה הלרן דעם לת ה' , וכמו שלפרש בפסוק * ויסף ה' להרחה בשלה כי נעלה ה' על שמואל בשלה וגו' , בפ' כ' ג' כח שבחלמות שפע שמואל רבו בני הנביאים , לחמש דוד לדעת קנת התחמים לת זכה למדרנת הנבואה כי לם למעלת רוח הקדש , כמו שלפרש בפרשה הלל בפסוק * ולחלה דברי שמו' ב' כ"ג ז' דוד החסידים , ולם כלמר שהיה דוד נביא לין לחד מבפק שלת הניע למדרנת שמואל בנבואה , עד שבשלמות שמואל הוקם למשה ולהרן , כלם * משה ולהרן בכהניו ושמואל תלי כ"ו ו' בקוראי שמו קוראים לל ה' והוא יענם , בעמוד ענן ידבר לליהם שמרו עדותיו וחק נתן למו ה' לקיכו לתם עניתם וגומ' , הנה לם כן עשה הכתוי ניהיהם בנבואה בנד מה ובדבקות ובעניית השם לליהם בעת לעקתם בחבות בלוחות ובמופתים , ומפני זה היה ראוי שיתעלה שמו על שם דוד , כל שכן בהיות שמואל הוא הרב הוא הזה ודוד הוא הכן הנה התלמיד הוא הנמשך על יהו שבפי הדין היה ראוי שיקרא הספר על שמו , ולפני הסבות הלה נקרא הספר הזה ספר שמואל , והיה התקירה הראשונה אשר רציתי לתקור בכתן :

ואמנם החקורה השנית היא בזולת הלכבעה עשר העמודים אשר העירותי בהקדמתי הכוללת לספרים הללה בתחלת ספר יהושע והנחתים ערוכה בכל ושמורה למקום הזה המתיקם לפיה, כשבעתי ולקיימה לתקור עליה בכאן ועכין הזולת בכלל בשני ספקות • הלחד למה לא כפר הכניה בזה הספר כל עניני המלך דוד ומעשיו והשמיע קלתם שהניה עזרא בדברי הימים? והספורים הנשמעים כאן הם ספור * הגבורים אשר בתו לא דוד לקלג עוד עמור מפני שהוא, וספור רחבי התלון אשר בתו תברוכה להמליך את דוד, * ושקבן דוד בני אהרן והלויים ושהדרם למשוררים ולשוערים להעלות את ארון התלקים ומספרם למשפחותם לבית תבותם, * והשיר אשר עשה דוד ההודו ליי' קראו בשתו וייתן ביד אסף ואחיו להודות ליי' בהעלותם הארון, ושם כן לא זכר הכניה בזה הספר * מה שמה דוד לקרבי שבנה המזבח בגורן ארונה היבוסי לבנות את הגרים אשר בארץ ולהעמיד חוקבים לקהל לקבוע נוית ומה שהכין מהכרזל והעלים לבנות בית התלקים, * והדברים הקדושים והמקובלים אשר דבר דוד לשלמה בנו במיתתו על הכנין ומה שהודיעו שהכין לבית ה' בעניו וזה הכרים מאה אלף אלף וכסף אלף אלפים ככרים ולנחושת ולברזל אין מספר ועצים ואבנים הרבה, * ומספר הלוויים אשר מנה דוד לגלגלותם ומחלקותם למשמרות אשר חלק לותם לעבודת המקדש, * וספור הרשתים ושרי הנחל אשר כלה דוד על משמרתו קדש בחדשו לכל קדשי השנה וכיד כל לחד מהם עשרים ואלפא אלף איש חיל, ושפור הניחנים אשר מנה דוד על לוקרותיו ועל מלאכת השדה ועל הכרמים ועל הזתים והשקמים ועל הבקר ועל הגמלים ועל החתונות ועל הצאן * וספור הדברים שדבר המלך דוד לכל שרי ישראל כאשר קבצם לדבר אליהם ויקם על רגליו ויאמר על כנין הבית ועל שלמה בנו, ושאתן לשלמה את תבנית האולם ואת כל בנין הבית ומה שדבר לחריו לכל הקהל ולשלמה, והנדבה שעשו השרים לעבודת הבית והברכה אשר ברך דוד את ה' על הנדבה ואת הקהל, ולנו הם עניניים לרוכים וספורים נדולי המעלה לת זכרם הכניה כלל בספר שמואל, ואתם ספרו בעכין המוזכר אשר בה בנרן ארונה היבוסי ובעלירת המנפה והשמיע כל מה שעשה אקרין מהעניינים הללה והוא זה מאד: והשפק השני הוא למה עזרא הסופר בספר דברי הימים חזר להגיד מה שכתב כאן בספר שמואל? ומה התועלת אשר מלא בהשנות הדברים ומה שנזכר כבאן לא היה מוכך לכתבו שם העניינים כלם עם היות שנזכרו בכאן, למה שם כן זכר קלתם והשמיט קלתם? ואתה תראה שלא זכר שם דבר מספורי החנות ולא מיכידת העם מלריס ועניני המדבר ובפלגות הלוכנו משה (עם היות שהתחיל בספרו מהלם בספר התורה) ולא זכר כלל מספורי יהושע וספורי השופטים, והשמיט גם כן עניני עלי הכהן ושמואל הרואה ושאלת ישראל מלך והמלכת שאול ועניניו והמלחמות אשר עשה והמשחת דוד ועכין גלית הנתי אשר הכה ומה שרלף שאול את דוד ועכין בכל ואחיניל וכל עניני בית שבע ואוריה החתי ועכין אחנון ותמר וספורי אבשלום ושבע בן בכרי, וגם לא זכר שם הרעב שבא בימי דוד על דבר הנבעונים, כל העניינים הנדולים הללה אשר בזו בספר שמואל לא זכרם עזרא בספר דברי הימים, עם היות שזכר שם פסוקים לחרים שבאו בספר שמואל כעתקים מלה במלה ובקלתם שכה מלות מועטות והשמות, ויקשה שם כן מה רלה עזרא הסופר על כל זה ומה הניע לליו? עוד תשוב ותראה שמהלכים זכר קלתם והשמיט קלתם, כי הוא זכר שם שלמה ורחבעם ולא זכר ירבעם ולא נדב, לחיה ואסף ויהוסטפ ולא זכר בעשא ולא זמרי ולא עמרי, ומה לומיף עוד לדבר ואתה תמלא עם התפוס מלבים רבים ממה שנזכרו בספר מלבים שזכרם עזרא בדברי הימים, ומלבים לחרים רבים ממם שלא זכר ואי לספר שיהיה כל זה לנלן כפה, אלה הם מועדי הספקות מהזולה העמומה הזאת, ולבקשת התשובה והיתרה הן לכי כשלרתי לבדי ואין לית מתעכק עמי על הלה, כי לא מלחתי בדרוש הזה דבר קטן לו גדול משוב ועד רע לחכמינו ז"ל, לא לחשובים בעלי התלמוד ולא לחחרונים המחברים והמפרשים אין גם לחד התעורר על הספק כלל ולא לחד מהם המציא דרך לתשובתו, והנה יכף ה' יעזן על מכאובי בשלין אתנו בחרן הלזו פירוש לספר דברי הימים כי אם דברים מועשים לפלפל זל"ז, והם בעלים במיעוטם ולא העמיק לחקור בזה כלל, ונם הספר ההוא דברי הימים בלתי נהוג אלל היהודים במדרשיהם, לת אשתי לכי מזכיר היום כי לא קרלתי בו מימי ולא תפשתי בעטיניו מהיותי ועד עתה ולא כשלר לתי בזה בלתי הסברת הגוברת והחזומל השכלי בפשוטי הפסוקים, ועזרת הלל המחזקני קיל ויתן תמיס דרכי, לבן לומרתי אמעט לי לחזה לדעי והדבר לחזר ישים לנקיס בפי לותו לדבר והפנתיו לפניך:

ואומר שהכניה הזה (לל ספר שמואל) כוון לזכור עניני דוד ומעשיו הרשומים, ולין זה לתכלית הספר המוזלע בספרי דברי הימים לחזר יעשו הלזות כלם מעניניהם, כי אם לתכלית הלמוד לעבודת הלל ית', ולבן עם היות הספורים שבאו בו לתכליות רבים הנה כלם יובללו בלרכעה קונים, אחם להגיד שלמותו, ואחם לספר קשלין, ואחם להודיע חבדי הקלקים וכמיו לחזר עשה עמו, ואחם לבלות עבדיו לחזר העניינו, ולחר הדברים שלין ספורם הכרחי לת דעת הכניה לליהם, ומבני זה לת ספר הקבדים לחזר בתו לל דוד ליקלג עוד עמור מפני שהוא, ובמתפק בספרו שבאו דוד והכניו שמה ומה שקדה עם להם מבלתי שיפרש מי הלה הכלים בשמות שלין זה עמיי והכרחי בספורי דוד, נם לת הוסיף בספר הכלים חליו תברוכה לפי שהיה די בחם שלחר שבקבלו שבטי ישראל לל דוד תברוכה ושהמליכוהו עם, ולת היה מורך להודיע בפרט הכלים שחה רלשוכה לחרי למרו בכללות שבאו כל שבטי ישראל, ואם היה להודיע מעלת נבודיו הנה בסוף הספר הזה ספר הכניה נבודי דוד כלם, והשאר שלת זכר לת היו בחתה מעלה מהנזרה וכמו שזכור ולבאר בפרשת כי בשלות נדול • ואחכם בהעלת החרון מבית עובד לדום ספר הכניה שהעלה לותו דוד ושהיה הוא מכרכר ומפון בכל עוז לפניו והוכלים והשמחות ומחנות שעשה בביתו ומה שקרה לו עליו עם מיכל לחשתו, כי היו העניינים החלה כלם מעידים על שלמותו וקבידותו • לחכם מספר הלוויים לשר עלו שחה להכיחו והשיר שהיו משוררים לפניו לת דעת הכניה לזכרו בספר הזה, כי לת היו עניינים עמיים בספורי דוד ולת היו גם כן המה מורים על שלמותו כשאר הדברים לשר הניח, והשיר ההוא כבר בת בספר תהלים בתופן לחר כפי מה שרלה דוד עמיו לתקנו, ולבן השמיט הכניה כל הדברים הפרטיים הללה בכאן • ואחכם מה שהכין דוד לבית ה' עם היות שלת זכרו הכניה בכאן במשקל ובמשורה משקלי הכסף והזהב כמה היה, כבר לחרו בכלל בפרשה השמוכה עשר * שבספר המשלה לשר שלת תועי מלך חמת לדוד על לשר נלחם בהדדעזר מכלי כסף וכלי זהב וכלי נחשת ושהקדישם המלך דוד לי' עם כל הכסף והזהב לשר הקדיש מכל הגוים וגו', יורה שבכל לשר היה לו הקדיש לבית התלקים • ואחכם מה שמה על בנין הבית לשלמה בנו ולכל ישראל ותבנית המלכה לשר נתן לשלמה ומספר הלוויים ומחלקותם למשמרות לעבודת המקדש וכל שלר הדברים לשר זכר מעכין הבית לת רלה הכניה לזכרם הנה, לפי שרלה ליתם כל בנין הבית לשלמה בנו ולת רלה ליתם לדוד לניה בפועל ולת בכווי ובהכנה, לפי שהלל ית' רלה שיהיה הבית בנבחה עי' שלמה ושדוד לת יבנה

שמ' כ' ז' יבנה לותו, כמו שאמר * הלוא תבנה לי בית לשבתי וגו', ואמר על שלמה הוא יבנה בית לשמי וגו', וידוע שדוד ושלמה לא יהיו בונים את הבית בידיהם כי אם בתפוסת וכפי המנוחה והמתנה והנבואה כן יזהר הלשון, ולכן רמה הכתוב שהבית כבונה הפלטית שלא יכפר מחה שהכתוב דוד ומה שזה על בנין הבית לבד ויקח המלאכה כלה על שלמה כאשר דבר ה', עם היות שדוד המלך למה שבכפה וגם כלתה נפשו לתפארת ה' הכין בלבתו לליה, ולכי חוכיח בספר מלכים שזלמה לא עשה הבנין כי אם מכספו ומוהבו ולא מאשר הכין דוד לבניו, מלכי' ג' ז' ויזרק על זה אמרו שמה * ותשלם כל המלאכה אשר עשה כח המלך שלמה בית ה' ויבא שלמה את קדשי דוד אביו את הכסף ואת הזהב ואת הכלים נתן בגזברות בית ה', כאלו אמר שהשלים המלאכה מעלו ומה שבדב אביו נתן בגזברות בית ה', וזה לפי שיהיה הבנין בזכרון על שמו ולא על שם אביו כמו שהיתה הכוונה הפלטית מכבים לבפורי הבניה בספר הזה.

בפביקתא ובבר התעוררו קול לתת הכבוד למה לא נבנה הבית מאשר בדב דוד, מהם אמרו שהיה לפי שידע שלמה שעתיד הבית להחרב ולא יאמרו העמים שבחרב לפי שעשה מקשם וגזל, ומהם אמרו שאמר שלמה לבא שלא שכים היה רעב בימיו והיה לו לבזבז הקדושות החלה להחיות בהם עניי ישראל, והם בבות תלבזות. ויותר מתיבב הוא מה שפירשתי שעשאו לפי שלא רצה ית' שיתיסק הבנין בליו. ולמכם שרי הבבא לשאר לדוד המעוכים על משמרתו קדש בחדש לבל קדשי השבה וכיל כל לקח מהם לרבעה ועשרים אלף לית לא חשב גם כן הבניה לזכרו הבא, לפי שבבר זכרתי שהיו הבפורים שאר בלו בספר הזה לשלח מאחרע' תבליות, ולם לספר שלמותו, ולם להודיע חטאו, ולם להגיד תפדי השם עמו, ולם לגלות העונשים שהעניבו, והדברים החלה לשאר לית חשב לזכור בבן הבניה לית היה בהם לשלח מהתבליות החלה, ומה לבו לדעת מי היה שר הבבא בחדש הרחבון ומי בחדש השבי וכן בבל שאר החדשים? הלם תשובה שלא עשה גם מלבד זה המלך דוד עניבים רבים לחרים בבל מלבותו בחרבעים שבה שאר מלך? ועל ברחך תאמר שלא בזכרו ולא חזו בספר לפי שאין בהם התבליות לשאר וכרתי, כי לית היו בפורי הבניות בספריהם בפורי דברי הימים לשאר למלבים שיחריבו בהגדת הדברים הגריבים והבלתי מריבים, לבל היו לבוונת הלמוד לשלח מהתבליות הבזברים. ומה הבל גם בן לית בספר הבניה בבן התשבים לשאר מה דוד על לומרותיו ועל מלחמת השלה ברמים וזתים על הבקר על הגמלים על החתונות ועל הבן, כי היה גם זה בלתי מועיל לידיעתו, ומה לבו שבבע שיהיו חלה לשאר ובר לו שיהיו לחרים, ובבל הודיע הבניה בזה הספר מהתמונים שהיה יחלה בן לרויה על הפנת ויהונתן בן לחילוד מזכיר ובדוק ולחיילך בהבים ובניהו בן יהודע על הברתי ועל הפלתי. והנה זבר הלה לפי שהיתה לידיעתו לריבה למה שיספר לחרי זה מה שעשה יחלה להיותו שר הצבא, ועצין הבהבים ההם שהוליאו את ארון הלקים מירושלם עם דוד בלחתו מבני לבעלוס, ועצין בניהו והשאר שובר בלו היתה הקדמת לידיעה לבפורי הספר לשאר הזכיר לחריו, ולבן וברם ולא זבר שאר הדברים להיות' ך' ג' סוף עמוד ב' בלתי הבריחים. וזכי כבר זכרתי בהקדמתי לספר יהונתן, לית תברו הבניחים הבפריים הלה ושאלו דברים ופבורים בבתבו בלותם הזומנים לם על ידי העופעים לו המלבים לו שאר תבילי לותם הדורות ופופריהם בספרי דברי הימים למלבי ישראל ולמלבי יהודה שנזברו בספר מלבים, וזאת שבתב רות ה' לל הנביאים וילום לתבר ולבתוב על ספר הספורים ההם בשלמות ובחתת ולקחו מהם דברים ועזבו דברים בפי מה שראתה החבמה החלקית שהדריבם לליו מועיל והברתי בבוונת הספר: הנה לם בן עשה הנביא ספרו על פי המוי הלקי, ולבן זבר קבת הדברים וזלת קבת' בפי לידיותיהם על פי התבליות שזמרתי, למבם עורך בספר דברי הימים לח בחתו המוי הלקי על הדברים שאר יבתוב בספרו, ויען מלח וזברון הדברים החם שלח וזבר הנביא רחה לבתבם על בפר להודיע עניבי דוד בספרו, לח בפי התבליות המבוונים בספר הנביא כי לם בם בן בספר מעלותיו וגדולתו בדרך בפרי דברי הימים וקורותיהם שיבללו בל דבר * הנה לם בן היה הספר הזה (לל בפר שמואל) מבוון בפי ההברח והרמון החלקי לשמר בפי לדם לעת וירחת ה', ולבן לח בתו בי לם הדברים ההברחיים מבוונים לזה, והנה ספר דברי הימים בעשה על בל הספור המוחלט, ובעבור זה בתו בו דברים על בל היותר טוב עם היותם בלתי הברחיים בפי מה שיורה עליו שמו. והנה תבר עזרח הספר הזה לשאר בתבי הקדש על ידי חני זברים ומלבי לשאר נבתו בימיו, וזברו עם התוספים להיותו מחובר ברוח הקדש במו שזברתי בהקדמתי לספר יהושע, והותר עם זה הספק הרחזון לשאר זברתי מהשלה בשם שהשמיט הנביא מלזבור בבאן דברים שבתו בדברי הימים. ולמכם בעבין סדר הדברים שבזברו בבן ושם, והוא שלח זברם עזרח בדברי הימים בסדר הקדימה והחיחור שזברם הנביא הנה שהוא בפן לחר, לבי לשיר עליו ולשאר היתרו בספרה היו מזה הספר ביחור מספיק והגון, ולח לתעורר עליו בלן בן יחרבו הדברים במקום הזה יותר מדלי, והוא מתיבם שם לפירוש הפרשה:

ך' ח' סוף עמוד ד' ואמנם בבוונת עזרח הבופר בשם שזבר ושם שלח זבר בתר הספק הב' בספר דברי הימים, לחשוב שמפתק הענתו הוא ידיעת התבלי' לשאר חוברי לליו לותו הספר. ועם היות הדרוש הזה בלתי מתיבם בעבם בי לם לפירוש ספר דברי הימים, הנה רליתי להניחו הנה להיותו הברחי בהיתר הספק הקודם והבנת העניבים שבתו בספר שמואל על העלמות, והוא לבלי בי בשאר רלה הסופר הפלם הזה שהשבשים לשאר הגלה לשורה ספו תמו מן בלהות, וכותרה בת ניון לשאר הגלה בבובד בלשר מלך בבל שבא יהודה ובניינן ועשהם מהלויים והבהנים לשאר היו בבית ה', והם השבים ירושלם כרשיון בורש מלך פרס, ורלה בם שהמלבות בחמת בתן לקים לדוד ולזרעו עד עולם, ושאר המלבים לשאר מלבו בישראל משאר השבעים לח היו בפי הרמון החלקי, ושלעתיד לבח לח ישאר בי לם מלבות בית דוד, בלשון הנביא * ושבדי דוד בשיח להם יחזקו לי בבף לעולם, * ושבדי דוד מלך עליהם, ושאר * ולח יהיו עוד לם לבז בל לשבי גוים ולח יחמו עוד לשתי ממלבות, משה למעלת המלך אם שם דוד לספר יחוקו ויקומו ויחמו שבטו ושעיניו ומעשיו בלם המורים על שלמותו, והשתלשלות המלבים לשאר בתו מוזרעו עד זרובבל בן שלתיאל בן בבו של יהויבין שהיה ממלבות דוד והיה בשיח עליהם בבית שני, ושיער מפני זה לעשות שני ספרים, הרחזון מהם הוא ספר דברי הימים, והתחיל יחוקו מידם הרחזון עד גלות ירושלם שלתה יהודה מעוני ועד לקיהו המלך האחרון מבית דוד, והשני ספר עזרח לספר בו השבים מגלות בבל לל ירושלם ויקומם ובשיחות זרובבל ולהניח בנין הבית השני ומה שקדם להם שמה בימי עזרח, והיה דעתו שיהיו שני הספרים הלה מחוברים ומדובקים יחד, ולבן היה שהספוקים ההם לשאר בתו בבוף דברי הימים ובשת תחת למורש מלך פרס לבלות דבר ה' ונו' בתוקם הספוקים עלמם התחיל ספר עזרח, ובשת תחת לבורש ונו' להורות על תבונת הספרים ודבוקם יחד, ובתלו היתה בוונת עזרח שבשני הספרים הלה לשאר עשה היה לי לתבני דורו לדעת יקומם ויקום דוד מלבם גבורותיו ומעלותיו. ולהיות התבלית הרחזון העלמי בספר דברי הימים לספר יחוסי דוד ומעלותיו והתתעפות זרעו, היה שבחלק הספר ההוא תחלי לשלח חלקים בישפט על דוד, והם החלק העובר והקודם לליו מלבותיו, והחלק ההוה בימיו, והחלק העתיד והוא מוזעו לשאר בת לתריו: לם החלק הקודם העובר הוא בספור הדורות ותולדותם מלדם הרחזון דור לחר דור עד דוד המלך שחלין היתה הבוונה ביחוסי, ובבל יהיה בידך, בי החלק הזה לתה שהיה הבוונה דוד. תבלית ספר לה וחלק לג' חלקים. חלק ח' בספור הדורות מלדם עד

שכוונה בו ספור היסם והסתעפותו לבד לא נתן בו ספורים
כלל, לא מבריאת העולם, ולא מקורות החכות ועניניהם,
ולא מנלות מלרים ולא מספורי המדבר וכיוצ, כי אם בלבד
מהדורות ותולדות היסם המוליד הרחזון על דוד, ולזה
התחיל לדבר את יהוה ולא זכר קין והבל כי אם את שמואל
רוחת העולם, ובבני בת התחיל ביסת ויכר שם בתחרוכה
בקטון הכל וכנדול כלה, לפי שהיה עתיד להמשיך הדבור
משם כלי לבוא משנו אל הייחום לאברהם לבניו, ובתוך כני
לאברהם הניח המלכים לזר מלכו בחדוד ולאופיו, והיה זה
לצתי מנות מתיחסות אל שלמות דוד והנלחותיו. החלת
להודיע שלא היה בהם מלך בן מלך, אבל היה כל אחד בבדי
לחבירו שבח להמליך מחרן לחרת כפי התנברות לבני
המקום לזר מבני זה בפשקה מלכותם ובזו לחריהם השופים
במקומם, ומזה יודע יכול הנס לזר עשה עם דוד עבדו
בתתו לו ולזרעו הממלכה על עולם. והסבה הנכונה היא
שלפני מלוך מלך על ישראל היו בחדוד מלכים ולשופים
וחחרי כן היו עבדים לדוד, ולזה אמר * וחלה המלכים לזר כרחצי' לג
מלכו בחדוד לפני מלוך מלך על ישראל, כי לחרי שמלך דוד
על ישראל לא היה מלך בחדוד, ובפר לחרי זה יקובי בני
יעקב שבעי יה והתחיל ביהודה, כי הוא היה העקר (כפי
כוונת הספר) להיות הנולים בבלה משבטו והיה דוד ממנו,
וזכר לחריו זלר השבטים ומשפחותיהם להודיע יקוביהם,
לפי שעם היות שרובם נלו לאורה אין בפקן שמהם היו בחרן
יהול שרידים והנלו עמהם בבלה והיו מבלבל השבים ירוזלם,
וזכר בחרית השבטים בניחן, כי הוא היה גם כן מהנולים
מירוזלם והשבים עם שבט יהודה, והם הרחזון והחרון,
רומה לומר יהודה ובניחן היו שבי חלקי' היותר כוללים מעולי
בבל, וחלקי זוכר השבטים הניח לחריהם זכרון המשפחות
לזר היו בירוזלם ובזלר ערי יהודה, להודיע יקום הנולים
והעולים מבבל וייקום זרע דוד, ובזה השלים החלק הרחזון
מהספר, והוא על ופלשתים בלקחו בישראל וגו' שהוא חלק
היקום הקודם לדוד:

חלק ב' מספר בעניני דוד עלמו

ואתנם החלק השני מהספר הוא בעניני דוד עלמו
ומעשיו, והוא מתחיל מפרשת ופלשתים בלחמו
בישראל וגו' עד ויתחזק שלמה בן דוד על מלכותי וגו'. ובכלל
נדול יהיה גם כן בו בידך, שלהיות כוונת הספר הזה להודיע
ולהניד בו מעלת דוד המלך ושלמיותיו ולא היה לעתו לזכור
העניינים לזר עשה קודם המלכתו, כי היכן ולא בתה
שהוא מלך, לכן זכר לבד הדברים לזר בתעלה בהם
בחלכותו, וגם זו לא רלה לזכור קטניו והדברי' לזר עשה
לחרי היותו מלך בזקן בהם זכר מעלה ושלמות, לפי שהיות
בהם נבלי ודופי מה, כי אם מעלותיו ושלמיותיו כפי כוונת
הספר, ושאר הדברים מקטנו ועבדו ושאר עניניו לא רלה
עזרא לספרם הנה כפי כוונתו, לפי שבבר נתלו בספר
שמואל, ובעבור זה לא זכר אם בדברי היחים ספורי יהונב
ושאר שופטי ישראל, ולא גם בן בניכי עלי הכהן ושמואל
הרואה ושלחת ישראל מלך והמלכ' שאול ועניניו ומלחמותיו,
כי לא היו הדברים ההלה מתיחסים בייחוד אל דוד המלך
לזר היתה לנינו כוונת הספר ותכליתו. ולחנם השחת דוד
ומה שקרהו עם נלית ועם שאול ועם בבל הכרמלי ועם
לבניעל לחתו עם היותם עניבים מיוחסים לדוד הנה לא היו
לו כמה שהוא מלך ולא לרעו לחרי המלכתו, ולבן לא זכרם
גם בן שהם עם שלין בהם מהמעלה והשלמות ובסתפק לבד
בספור העניבים לזר עשה מהמעלה והקדושה לחרי היותו
מלך על ישראל, כי לא היתה כוונת הסופר הקדוש עזרא
להלל ולשבח ולפאר לדוד כמה שהוא בן יחי, כי אם כמה שהוא
מלך ישראל. ולפי שנודע בספר שמואל שהיה שאול מלך על
ישראל, לבל יקשה על הקורא לאיך בא המלכות לדוד? ויחשוב
הסם לקחו ממנו בחוקה והיה דוד הורג לדוניו, או לאיך היה
הדבר הזה? לבן הוסיף עזרא להקדים לענין דוד שמתו שאול
ובניו במלחמה על ידי פלשתי, ושאול הרג את עלמו ושתי

במעלו לזר מעל בה' והוא יתברך הסב את המלכה לדוד בן
יחי, ושנם לו לחרי מות שאול לא לקח המלוכה בחוקה,
לבל נקבע כל ישראל על דוד מבריחה ובזמקה ובטוב לבב
המליכוהו עליהם, ולא זכר ענין היום בשת ולחבר ועשאל
ועמשא כי לא היו דברים מתיחסים לדוד ולא היו מורים על
שלמותו לף כי היה בהם נטות מה ללוי לשה שלא עשה דוד
משפט ולדקה ביחד על הרינת לבבר ועמשא כמו שעשה
בקבשי' שהרנו את לישבעת, עם היות שהוא התבלל ממני
בחמרו * והפלשים החלה בני מרויה קשים ממני. ובכלל שמו' ב' ג'
לומר לך שהמלכת דוד על יהודה ברחזונה לא נתנה לפי
עזרא למחומה, כי לם המלוכה הכולל לזר הולך דוד על
כל ישראל, ולזה עשה ממנה התחלת הספור ולא קשה
לדברים לזר קדמו לה. ולחנם ענין את שבע ולוריה החתי
לא רלה עזרא לזוברו כי היה בזה מהנטות הרב לדוד המלך
בחטאו בנלוי ערוות ושפיכות דמים, ומזה הלד נם כן לא
זכר ספורי לחנון ותחר וענין לבשלום ושבע בן בכרי כי היו
כלם עובדים על קטנית, ובמקום שלא נזכר החטא לא היה
ראוי לזכור העונש. ובבר זכר הכתוב בספר מלכים שהיה
זה הנטות עמום בקן דוד כמו שלמר * לזר עשה דוד לת מלכי' לי
היטר בעיני ה' ולא סר מכל לזר לוהו כל ימי חייו רק בדבר עו' ה'
לוריה החתי, ובבה תמלא נם כן שנזכרו בבוף בפר
שמואל קודם הסיבה לרבשה מלחמות לזר עשה דוד ועבדיו
עם ילידי הרפה, ובדברי היחים זכר השלשה מהן ולא זכר
הרביעית, ובבתו לפני שתמת עזרא בה לומר שלמה לדוד,
שב' בה * ותהי עוד מלחמה לפלשתים לת ישראל וירד דוד שמו' ב' כ"ב
ועבדיו עמו וילחמו לת פלשתים ויעף דוד ויהי בבוא לזר עו'
בילידי הרפה ומשקל קינו שלש מלות משקל בחזת והוא ענור
תדשה ויחזר להכות לת דוד ויעזור לו לבישי בן נרזיה וילך
לת הפלשתי ויחיתהו ולא בשבעו לבבי דוד לאמר לא תלך עוד
לתנו למלחמה ולא תבבה לת נר ישראל. הנה לפי שרלה
עזרא בדברי הפרשה שיתם לדוד קולמה לא זכרה בספרו,
וכן לא זכר הרעב שהיה בימי דוד על דבר הנבעונים, לפי
שלא היה זה מעניני דוד ומפעלותיו והיו מעניני שאול,
ומזה שעשה בנוב עיר הבהנים לזר לא כוברו מהסבה הזאת
זכרתי. הנה התבאר שהספורי לזר זכר עזרא מעניני דוד
היו כלם בספר מעלותיו, והספורים לזר לא זכר היה לם
להיותם בלתי מתיחסים לדוד לחרי המלכתו, ולזה להיות
בהם שום דופי ונטות. ולחנם שבוי השמות והדברים שבזה
בזה שבפר שם לזה שבפר הנה בספר שמואל, היו לתכליות
הביאור והבבה כמו שלפרש בתקומותיהם. וזה הוא שרלוני
שתלע בחלק השני מלותו כפר, ולהעיר עזרא על הדברים
לזר לא זכר לזור בכוף זה החלק * ודברי דוד המלך לה' כ'
הרחזונים הנם כתובים על דברי שמואל הרואה ועל כ
דברי נתן הנביא וגו':

חלק ג' מספר מזרע דוד והמלכים לחריו.

ולחנם החלק השלישי מהנו הוא בספורי זרע דוד והמלכים
המתעתים מהנו, ונם בזה יהיה בלל נדול לפלך, והוא
שבספר הזה לא היה דעתו לבפר דבר מהמלכי ישראל כי אם
מהמלכי יהול שהם מזרע בית דוד בלבד, לפי שהם היו המלכי'
החתיי', ומזרע' היה זרובבל בשיתם בנית שני, ומזרעו יהיו
המלכים בימות משיהנו מהרה יבלה, ולבן זכר ספורי שלמה
ומחזיקיו בשלמו' נדול וכן עניני בניו, ולא תמלא בו זכר שום
מלך מהמלכי ישראל, ולא תבר בו מלך מהמלכי בית דוד, והחלק
השלישי הזה יתחיל מברשת ויתחזק שלמה בן דוד על מלכותו
ונו' עד סוף הספר. הנה הודעתיך הבן יקיר לי המעיין כוונת
כללות ספר דברי הימים וחלקיו בחופן בלות בעיני, ויהיה
הספקות לזר זכרתי בחזר עם לבבי, ושם הלרכתי בו יותר
מדאי עמך המליקה. ולחרי הדברים ההלה הבבי בת מלוך
לפירוש הספר הזה רומה לומר ספר שמואל, כי הוא המעולה
מבל אשר הספרים ההלה לזר פירשתי, ולפרשתו כפי זרכי
בעזרת התלקים הרועה לותי מעודי עד
היום הזה:

והנה

והנה שערתי בספר שמואל זה חמשה ועשרים פרשיות:

הפרשה הראשונה תספר עניני חלקה וחכה לחזה, ובנולד שמואל פרוחה עד בכדר ועל פי התפלה והתחנונים לפני המקום ס"ה, והתפלה שהתפללה חנה כחזר הכניסה את שמואל בבה למקדש. תחלת הפרשה ויהי היום וילקה מן הרמתים, עד וילך הלקנה הרמתה:

הפרשה השנית תספר עניין בני עלי הכהן, רומה לומר מעשם ועבשם ומה שייעד עליהם לשים בניו, והבטוחה הרחזוכה לחזר בחה לו שמואל שהיתה גם כן כייעוד עבשם. תחלת הפרשה וילך הלקנה הרמתה, עד ויוכף ה' להרחה בשילה:

הפרשה השלישות תספר עניני חרון הפלקים בחזר בלקח בידי פלשתים ושיתת עלי הכהן עליו ובלתו והמכות לחזר עשה החרון בפלשתים, וחיך הוציאוהו לבניח שמ ומה שהכה סם, והתשובה לחזר עשו בני ישראל והפלשתה לחזר עשה שמואל בפלשתים והכניעם. תחלת הפרשה ויוסף ה' להרחה בשילה, עד ויהי בחזר זקן שמואל:

הפרשה הרביעית תספר משיחת שמואל בחזר שלו מלך ישראל שמואל מלך ושתרה לף שמואל עליו ושמשם המלך, ושהלך שמואל לנקד על דבר התחנות ונמשח סם והחותות שנתן לו על מלכותו. תחלת הפרשה ויהי בחזר זקן וגו', עד ויזעק שמואל לת העם:

הפרשה החמשית בהמלכת שמואל בפעל על ישראל ושהפילו הגורלות ויפול הגורל על שמואל, ומלחמת יבש בלעד וקדום המלוכה בגלגל ותוכחת שמואל לת העם. תחלת הפרשה ויזעק שמואל לת העם, עד כן שנה שמואל במלכו:

הפרשה הששית תספר המלחמה הרחשונה שעשה שמואל בפלשתים והחטח הרחזון לחזר חטח בגלגל, וגבורת יהונתן בנו ובעדו ושעבר על מצות לחיו ומה שנמשך עליו. תחלת הפרשה כן שנה שמואל וגו', עד ושמואל לבד המלוכה וגו':

הפרשה השביעית תספר שמות בני שמואל ומשפטו ושריו, והנבואה שבחתו עליו מלחמת עמלק על ידי שמואל ומה שחטח שה ועבגו. תחלת הפרשה ושמואל לבד המלוכה, עד וילך שמואל הרמתה וגו':

הפרשה השמינית בחשיחת דוד ושלחת עליו רוח ה' וברח מעט שמואל ושדוד היה מנגן לפניו. תחלת הפרשה וילך שמואל הרמתה, עד ויחבאו פלשתים לת מחניהם וגומ':

הפרשה התשיעית תספר מלחמת דוד עם גלית הפלשתי ושבפו יהונתן בקשרה בנפש דוד. תחלת הפרשה ויחבאו פלשתים לת מחניהם, עד ויהי מחרת ושלח רוח לחלים רעה וגו':

הפרשה העשירות תספר התחבולות לחזר עשה שמואל להרוג לת דוד בעודו עמו בהעלת החנית ובשוחי כתו ועל ידי עבדיו, וגם בניות שעלח לחריו מלחים והתבחו שמה וגם שמואל הלך שמה ושתבא ושיהונתן סקר לדעת בוחת לחיו וידע כי בלה היא לסמית לת דוד וברח מעני שמואל. תחלת הפרשה ויהי מחרת ושלח רוח ה', עד ויבא דוד נובה לל לחימלך וגו':

הפרשה הי"א ברחיבות שרלף שמואל לת דוד מן היום לחזר ברח מפניו עד מות שמואל הנביא, ותספר שהרג לת הכהנים לחזר בנוב, ומה שקרה לו עמו כחערה בברתו לת כנף מעילו. תחלת הפרשה ויבא דוד נובה וגו', עד ויתת שמואל וגו':

הפרשה הי"ב כמה שקרה לו לדוד (בהיותו בורח) עם כל הכרמלי ולקניגיל לחזתו, ועניין מיכל שנתנה לפלטיאל בן ליש, ומה שקרה לדוד עם שאול כחשר לקח קניתו ולפחת המים מרחזותיו, ומה שהיה עושה בחרן לקיש. תחלת הפרשה ויתת שמואל וגומ', עד ושמואל מת ויספדו לו כל ישרחל וגומ':

הפרשה הי"ג תספר שנקבמו פלשתים להלחם עם שאול ושאול בחלוחות ובבניהם ולף עבהו ה' ושאול בוחר על ידי החשה. תחלת הפרשה ושמואל מת וגו', עד ויקבמו פלשתים וגו':

הפרשה הי"ד תספר שהלך דוד ולחבית עם לבים מלך גת למלחמה על שאול ושלף בתמוהו פלשתים ללבת עמהם וחזר לנקלג ומלה שרופה בחש בכוחה מהעמלקים ורלף לחריהם והזמידם. תחלת הפרשה ויקבמו פלשתים, עד ופלשתים כלחמו כישרחל וגו':

הפרשה הט"ו תספר מיתת שאול ובניו במלחמה, ומלחים העמלקי שבפרו לדוד ומוסף להרגו, והקיפה חזר קבן דוד על שאול ועל יהונתן בנו, ושלבני יבש בלעד לקחו גוית שאול מחומת בית שן. תחלת הפרשה ופלשתים כלחמים, עד ויהי לחרי כן וישלף דוד כה' וגו':

הפרשה ט"ו תספר שמלך דוד בחברון על יהודה ולחיבושת בן שאול מלך על ישרחל והמלחמות חזר היו ביניהם, ומיתת לבנר בידי יואב ומיתת לים בנות והמלכת דוד על כל ישרחל. תחלת הפרשה ויהי לחרי כן וישלף דוד וגו', עד כן פלשים שבה דוד במלכו וגו':

הפרשה ט"ז תספר שלבד דוד לת ירושלם ולין ולבלס עם פלשתים, ושלף קירם מלך מור עמי לרזים לבנות לו בית, ושהעלה לרון הלקים מקריית יערים ומיתת עוזה ושהניחו לחרון הלחי ירושלם, ושחזב דוד לבנות בית לה' והבטוחה שבחתו על זה ותפלתו עליה. תחלת הפרשה כן פלשים שבה וגומ', עד ויהי לחרי כן ויך דוד וגומ':

הפרשה י"ז תספר המלחמות שעשה דוד בפלשתים ובמואב ובחרם ובדמשק ויהיו לו לעבדים, ושלח מלחים לל חנון מלך עמון לבחמו על מות לבין ויגלח חני זקנם ושלח דוד בקשתו מהם, והעוזר חזר הקדים המלך דוד לבנית ה'. תחלת הפרשה ויהי לחרי כן ויך דוד וגו', עד ויהי לתשובת השנה וגו':

הפרשה י"ח תספר מה שחטח דוד בעניו בת שבע ולוריה בחתי ומה שבחח עליו כתן הנביח ותשובת דוד עליו ומיתת הילד חזר ילדה לו רחשונה ולידת שלמה. תחלת הפרשה ויהי לתשובת השנה וגו', עד ויהי לחרי כן ולחבשלום בן דוד וגו':

הפרשה י"ט תספר עניין לחמון ותמר ושנאת עשה ויעבה ושהרג לחבשלום לת לחמון על זה וברח לל מלך גשור, ודברי השה התקועית חזר דברה לל המלך להשיב לת לחבשלום ושתשה לו. תחלת הפרשה ויהי לחרי כן ולחבשלום וגו', עד ויהי מלחרי כן ויעש לו לחבשלום:

הפרשה כ' תספר שקש לחבשלום על דוד לחביו וישכב לת בשו לעיני ישרחל, ועניין שמעי בן גרח וקללתו, ועצת לחיתופל ודברי חושי ומלחמת לחבשלום עם לחביו לחביו ומיתתו על ידם. תחלת הפרשה ויהי מלחרי כן ויעש לו לחבשלום, עד ויהי כל העם כדון וגו':

הפרשה כ"א תספר שבני יהודה ולחבים מבני ישרחל השיבו לת דוד מלבם ירושלם ומה שחזכותו עליו ישרחל ויהודה, ועניין שבע בן בכרי ומיתת עמשח. תחלת הפרשה ויהי כל העם כדון עד ויהי לעבד בימי דוד וגו':

הפרשה

שמואל א א

הפרשה הכ"ג תספר הרעה שבח בימי דוד על שחול שהמית את הנפעונים ושבתן לגליהם דוד שבעה מכבי שחול והוקעום לפני ה' ואחר כן נקברו עם עצמות שחול וכניו • תחלת הפרשה ויהי רעב בימי דוד וגו' עד ותהי עוד המלחמה וגו' :

הפרשה הכ"ד תספר המלחמות שעשה דוד ולכניו עם הרבעת בני הרפה ; והשירה לפני דבר דוד לה' על תשועותיו ולכריו הלחרונים והגבורים לפני

הפרשה הכ"ה תספר שנלח שמואל ודוד הסיב בפלה כל ביד ה' ; ואהרלהו כחל יתברך שיעשה מופת בנורן לרופה היבוסי והוא יהיה בית לחלקים • תחלת הפרשה ויוסף ה' לחרות בישראל ויסת את דוד וגו' על כוף הספר :

היו לו • תחלת הפרשה ותהי עוד מלחמה לפלשתים וגו' עד ויוסף ה' לחרות בישראל ויסת את דוד וגו' :

פרשה ראשונה בלידת שמואל ועניני תכה אמו ותפלתה שעשתה בהכניתו על המקדש משכן שילה • תחלת מתחלת הספר ויהי איש אחד מן הרמתים ; עד וילך לחלקנה וגו' ; והנה שחלתי בפרשה הרחשונה הוחת זה שחלות :

השאלה הראשונה בפסוק הרחשון • וזה שם בחמרו מן הרמתים ; והוא

בפס' כי' היה מן הרמה הלחת ולח מעתי הרמות, כחמרו * וילך לחלקנה

ג' י"ח חל ביתו הרמתה ; * ותשובו הרמתה ; והיה רחוי שיחמר

ופי' ו' ו"ו היה חחד מן הרמתה • וזה בחמרו מופים ; וזה חמר זה על הרמות שעשיתם מופות זו לזו ; היה רחוי שיחמר מופות זו חל זו שיחמר מופים לבד ; וזה פירוש מופים בביחים כמו שתי היה רחוי שיחמר, מחספרת מופים ; והיה לו לפרש זה בספור מחספרתו כחשר חמר בן ירוחם בן חליהוח בן תוהו בן צוף חפרתי שנם היה רחוי שיחמר מופים לח בספור מקומו • וזה בחמרו גם כן בסוף הפסוק חפרתי ; וזה חמר זה להודיע שהיה חלקנה יושב בהר חפרים כבר חמר מהר חפרים ; וזה חמר להודיע מחספרתו שהוח מנשה חפרים הוח בלתי חפשר ; לפי שכבר התבחר בספר דברי הימים

לה' ח' ו' * שהיה חלקנה לוי :

השאלה השנית בחמרו וזה שמי בני עלי חפני ופנחס כהנים לה' ; ויקשה למה לח זכר עלי שהיה הכהן הגדול מחזיק ונכר בניו לבד ? ומה היה התועלת בהזכירו זה לכל עליית חלקנה מימים ימימה להשתחוות ולזבוח לה' בשילה ? ולמה הכניסו בתוך ענין העלייה כין חמרו ועלה היום ההוח מעירו ונומר וכין ויהי היום וגו' :

השאלה השלישית בחמרו ולחלה יתן מנה לחת חפים וגו' ובעבתה נרתה וגו' • וזה בחמרו חפים כי לת מנה לחלה, וזה להב לותה לין יתן מתכתה כחף ובמה ? כי חפים לי לפשר ביפורש בלשון כפלים • וזה בחמרו ובעבתה נרתה וגם כעם בעבור הרעימה ; והנה בעבתה וגם כעם והרעימה כלם לשונות של כעם וה

והנני מפרש הפסוקים בחופן יותרו השחלות כלם :

א א

(ל) **ויהי** היה חחד ונומ' • כבר [ל] פירשתי בפסוק ויהי לחחרי מות משה ונומ' שאין מנהג הלשון להתחיל הספור בו"ו כמו שעשה רבי דוד קמחי, כלבד בה לקשר ולחבר הספור הזה עם הספור הקודם, ולפי שבסוף ספר שופטים סופר ענין פלגש בנבעה ומחיית הזה לשר היה לר בירכתי הר חפרים ומפלגתו במשכב רעה רבה לבל ישרחל, ספר בכאן לקרין דבר בחלופו, שהיה היה חחד לוי גם כן ומהר חפרים וזמו לחלקנה שמשנו ומשכב חשתו כמשכב בלידת שמואל בבה עובה גדולה, כדי שלח כחרף הלויה ולח נקלל הר חפרים שמשנו יפת רעה ליזרחל לחרי שמשם גם כן נזה ה' לת הנרכה •

פלה ח' ו' ובספר דברי הימים * התבחר שהיה חלקנה לוי מבני קהיב בן קרח ; ומפני זה ייקלה קבה לת שמואל בבה לשרת לת ה' קלמתה

[ג] וְלוֹ שְׁתֵּי נָשִׁים שֵׁם הָאַחַת חַנָּה וְשֵׁם
הַשֵּׁנִית פְּנִנָּה וַיְהִי לִפְנִנָּה יְלָדִים וּלְחַנָּה
[ד] אֵין יְלָדִים: וְעָלָה הָאִישׁ הַהוּא מֵעִירוֹ
מִיָּמִים יָמִימָה לְהִשְׁתַּחֲוֹת וְלִזְבֹּחַ לַיהוָה
[ה] צְבָאוֹת בְּשִׁלֹה וְשָׁם שְׁנֵי בְנֵי־עֵלִי חָפְנִי
וּפִינְחָס כֹּהֲנִים לַיהוָה: וַיְהִי הַיּוֹם וַיִּזְבַּח
אֶלְקָנָה וְנָתַן לִפְנִנָּה אִשְׁתּוֹ וּלְכָל־בָּנֶיהָ
[ו] וּבְנוֹתֶיהָ מָנוֹת: וּלְחַנָּה יִתֵּן מָנָה אַחַת
אַפַּיִם כִּי־אֶת־חַנָּה אָהֵב וַיהוָה סָגַר
[ז] רַחְמָהּ: וְכַעַסָּתָהּ צָרָתָהּ גַּם־כַּעַס בַּעֲבוּר
הַרְעִמָהּ כִּי־סָגַר יְהוָה בְּעַד רַחְמָהּ:

קדמתה קבע שם שמואל כיתו, כמו שאמר * ותשובתו הרמתה כי שם ביתו, והדעת הזה לקוח מן מסכת מגלה פרק קמץ, תמר תבת מלי דכתיב כופי מהר קפרי? לפיכך מפתי כופים שנתכנתו להם לישראל. ואפשר לפרש עוד כופים שם משפחה, להיותם מבני כופי כוף שבקרית שמו כופי בכפר דברי היומים *, וכן תמצא לפרי זה בספורי שמואל ודוד * ממה בתו בתרן כוף, ולבן ייתכן לפיכך בכתן ל רפי המשפחה כן תהו בן כוף שהיה לפי היום וכקרי על שמו, ויאמר שהיה לית לפיכך מן הרמתים לפיכך הרמה מן הכופים שנקראים כן הדברים כהר לפרים ושמו לפיכך כן ירוחם כן לפיהוא בן תהו כן כוף, שתותו הכוף לפי היום היה לפרתי, לפי דר ויוצר כהר לפרים, הכה לפי כן לפרתי יפרתי יחזור לכוף שזכר לפי לפיכך. ומשמות תועלות לפיכך ותכותיו וזכות למלכו הכתוב בייחום שמואל ושהיו תכותיו כלם ירמי לפיכך לפפי לפת, כי לפיכך רומו שפיכה הפיכים לפיכה לו, וכן ירוחם יורה שהיה לפיו רפיון ומתיב לפריות, וכן לפיהוא יורה גם כן שהיה לפי לפיו דבק עם הפיכה לפי הפיכים התהלך ולפן נקרא לפיהוא, וכן תהו בן כוף הם היו לפות היפם, ותותו כוף הרפיון היה לפרתי שוכן כהר לפרים ושם היו כלותיו. ולמדנו מזה למה היה הנביא שמואל כיתו ברמתה, להיותו מבהג לפותיו כך, ולמה זכה למעלת הנבואה, להיותו משפפת כופים ומפני כוף הפרתי לפי לפותיו, ולמה היה לפיך ירא לפי השם וכבר מרע, להיות זה כמשך לפיו בטבע מלפותיו שהיו כלם לפיכי עליון לפלקנה ירוחם ולפיהו וגומר. ובמלבר כלם לפרו כל מקום שנאמר לפך גדול הוא, והפיהו רפיים ומהם לפלקנה, שנאמר ויהי לפי לפך מן הרמתים, שהיה גדול בדורו, והותרה עם זה בשלה הרפיונה:

(ג) **ולו** שתי נשים וגו', זכר שהיו לפלקנה שתי כזי', וקרוב לפלי (לפ היה שתי רשות כופות זו לזו כדברי קוזל) שהיתה מהרמה לפלת והיתה פניכה מהרמה השני', ולזה לפר שהיה הוא מן הרמתים לפי שהיתה לשתו לפת מהרמה לפת ולשתו לפלת מהרמה לפרת, עם היות שלכבוד תפה היה עיקר יפיבתו לפלה, וזהו לפרו ויפוכו ויכוהו לל כיתם הרמתה

ש' ז' י"ז * ותשובתו הרמתה, וכמו שאמר בשמואל כי שם ביתו, כי קבע שם כיתו בבית לפו. ולפ כאמר שבלל לפת מהם רפה והשני הרמתה יתכן שבית פניכה היתה ברמה ובית תפה ברמתה, ולזה לפר שהיה כיתו של לפלקנה ושל שמואל גם כן בייחוד ברמתה ולל ברמה. ולפרו ויהי לפניכה ילדים ולפניכה אין ילדים פירשו המפרשים שהיתה תפה עקרה, ויקשה לפלי למה לל לפר שהיתה תפה עקרה? כמו שאמר

ברחצי' ל"ג * ותהי שרי עקרה אין לה ולד. ולפי לפשוט שלל היתה תפה עקרה בטבעה, לפל כפי מזגה והרכבתה היתה רופיה להוליד ולפל יתברך ברפותו ועל דרך שם מפת ההולדה, ולבן לפר ולפניכה אין ילדים ולל לפר שהיתה עקרה, זהו שם שאמר לפר כך וי' בגר רפתה, ולפר כי בעד רפתה ולל תפקד בניהם כי לפ שם שהיתה פתוח ומוכן, זה יורה שהיתה תפה רפוי להזליל והקדוש ברוך הוא בגר רפתה ומצא תפנה ההולדה כדי שתתפלל עליו ותהיה הריונה ולידתה ברפון לפלקי ובדרך שם. ורבי לוי בן גרשם כתב שלהיות תפה יותר לפוכה לפלקנה ופניכה שהוא מהו לבן בהשגתו כתן לפניכה ילדים ולפניכה אין ילדים: ועלה לפיה ההוא וגומר.

(ד) **והיה** היום ויזבח לפלקנה וגו', לפרו במדרש שמואל ויהי היום (ז) **ואם** רבי יהושע בן לוי לומר זה יומא של עמרת. ויהי המועד מי שיהיה, זכר לפלקה היום מועד לפל שהלך לפלקנה למקדש לזבוח שבתן לפניכה ושתו ולבל כניה ובנותיה מבות, ולפלקנה נתן מנה לפת לפני, ופירשו המפרשי לפיה מנה לפת (ח) כבודת להביא לפה ובעבה. ובפי יוכתן יהיה פירושו מנה הרשות להתפלל בבהכ"נ לפיכה יפות. ושניהם מלבני תבמינו זכרונם לברכה, לפוקי' מתדרש שמואל. ורבי לוי בן גרשם **אם** פירש לפי כמו שפי', שהיתה יושבת לפלה ובוכה פנים ל פנים להשניא בה. והנוסרים העתיקו לפיה ערי"שים בלעז, ופירשו שהיה נותן לפלקנה מנה לפת לכל לפניה, והיה לו תרון לף על זה למה לל יתן לה יותר מחב' לפת לפי שנשך השם לת רפתה ולל היו לה בני, שיתן להם תבות הרבה כמו לבני פניכה, וזהו כי לת תנה לפב, רומה לומר לפי שלפב לותה והיה מתלוה שיהיו לו מחנה בניה, ולפי שלל היו לו מחנה בניה יתן להם תבות הרבה היה עצב על היות תפתה לפת בלבד, וכן הניחו רבי דוד קמחי בשם רבי יהונה גם כן והוא פירוש יפה מלד: ולפי לפשוט שאמר לפיה בלשון רבי לפי שהיו לפלקנה שתי יניקות, לפת שהיו שתי רפות הרבה היה בגר רפתה היה דומה ועצב על הדבר הזה תפלת עמלו להעדר הבניה, ולפני היה דומה לפי שהיתה לרתה פניכה תבעבת לפפה על זה, ובעבור שפניכה היתה תבעבת לפפה היה לפלקנה יפון לפפה, ויהיה לם כן פירוש הכתוב ולפלקנה יתן תבה לפת בלפיה ויניקות. וזכר ריב היינון לפלד כי לת תבה לפב וי' בגר רפתה, ולהעדר הבניה תבה היה עצב ודואג לפלקנה. וזכר עוד (ו) היינון השני לפרו ובעבתה לרתה גם בעבור הרעייתה, רומה לומר ובלשון לרתה פניכה היה גם לפלקנה, כלומר גם בעבור שהיה לו בעבור הרעייתה, רומה לומר בעבור שפניכה היתה תרעייתה ותפלפת לפלקנה לומרה לליה כי בגר ה' בעד רפתה הבה לם כן לפרו

זכר שהיה מבהג לפלקנה כל השנים להיותו עולה מעירו שבה בשנה להשתחוות ולזבוח וגו', שהוא פירוש מיוחס ימימה, כמו * ושמרת לת החקה הזאת למועד מימי, ימימ', והיה עולה בקר שמות י"ג, לחלוף שהוא זמן השמחה. לן יהיה פי' ממועד למועד ומרגל לרגלי, שהיה הולך לשילה שלש רגלי בשנה, והפירוש הרשון יותרכון, כי כן לת', וכן יעשה שנה בשנה מדי עלותה בית ה' וגומ'. ועם היות כפי הדין הכשים והטף פטורים מן המצוה הזאת (רוצה לומר מן הרגל) הנה היה לפלקנה עולה עם בניו ובניו ולפבי כיתו, וזה כדי להישיר בחמוצה הלפתית בתם זירלו מעטיבי המקדש, וגם לפי שהיו לפדם שתה שלשה כי לם עם לפתו ובניו, והיה תבלית הליכתו להשתחוות ולזבוח ליי' לכלות זבחים בשילה שהם היו לו לרשון: וכדרך לל בדרך שהיה עולה מ"ם פרש ל' שנה זו היה עולה בשנה לפרת לפלק לכל שנה היה עולה בדרך לפר, כשביל שישמעו ישראל ויעלו גם כן לשילה להשתחוות ולזבוח, לפיק התפלה לזבחים לפי שהניחה לפלקנה כקרבנות. ולפרו ושם שכי בכי עלי לפפי ובפתם כהניה לה' הוא להגיד שעם היות שלפפי ובפתם שכי בכי עלי היו במקדש והיו לפקפי הובח בחזקה ושוכבים לת הבשים כמו שיזכור לפר זה, הנה עם כל זה לל נמנע לפלקנה מבוא שמה שנה בשנה להשתחוות ולזבוח, כי הוא לעבודת הלל יתברך ולל הוא הוא לרשעת הכהניה לנולל לפלקנו, והותרה בזה השלשה השנית:

ויהי היום ויזבח לפלקנה וגו', לפרו במדרש שמואל ויהי היום (ז) **ואם** רבי יהושע בן לוי לומר זה יומא של עמרת. ויהי המועד מי שיהיה, זכר לפלקה היום מועד לפל שהלך לפלקנה למקדש לזבוח שבתן לפניכה ושתו ולבל כניה ובנותיה מבות, ולפלקנה נתן מנה לפת לפני, ופירשו המפרשי לפיה מנה לפת (ח) כבודת להביא לפה ובעבה. ובפי יוכתן יהיה פירושו מנה הרשות להתפלל בבהכ"נ לפיכה יפות. ושניהם מלבני תבמינו זכרונם לברכה, לפוקי' מתדרש שמואל. ורבי לוי בן גרשם **אם** פירש לפי כמו שפי', שהיתה יושבת לפלה ובוכה פנים ל פנים להשניא בה. והנוסרים העתיקו לפיה ערי"שים בלעז, ופירשו שהיה נותן לפלקנה מנה לפת לכל לפניה, והיה לו תרון לף על זה למה לל יתן לה יותר מחב' לפת לפי שנשך השם לת רפתה ולל היו לה בני, שיתן להם תבות הרבה כמו לבני פניכה, וזהו כי לת תנה לפב, רומה לומר לפי שלפב לותה והיה מתלוה שיהיו לו מחנה בניה, ולפי שלל היו לו מחנה בניה יתן להם תבות הרבה היה עצב על היות תפתה לפת בלבד, וכן הניחו רבי דוד קמחי בשם רבי יהונה גם כן והוא פירוש יפה מלד: ולפי לפשוט שאמר לפיה בלשון רבי לפי שהיו לפלקנה שתי יניקות, לפת שהיו שתי רפות הרבה היה בגר רפתה היה דומה ועצב על הדבר הזה תפלת עמלו להעדר הבניה, ולפני היה דומה לפי שהיתה לרתה פניכה תבעבת לפפה על זה, ובעבור שפניכה היתה תבעבת לפפה היה לפלקנה יפון לפפה, ויהיה לם כן פירוש הכתוב ולפלקנה יתן תבה לפת בלפיה ויניקות. וזכר ריב היינון לפלד כי לת תבה לפב וי' בגר רפתה, ולהעדר הבניה תבה היה עצב ודואג לפלקנה. וזכר עוד (ו) היינון השני לפרו ובעבתה לרתה גם בעבור הרעייתה, רומה לומר ובלשון לרתה פניכה היה גם לפלקנה, כלומר גם בעבור שהיה לו בעבור הרעייתה, רומה לומר בעבור שפניכה היתה תרעייתה ותפלפת לפלקנה לומרה לליה כי בגר ה' בעד רפתה הבה לם כן לפרו

[ז] וְכֵן֙ יַֽעֲשֶׂ֣ה שָׁנָ֔ה בְּשָׁנָ֖ה מִדֵּ֣י עֲלֹתָ֑הּ
בְּבֵ֣ית יְהוָ֔ה כֵּ֥ן תַּכְעִסֶ֖נָּה וַתִּבְכֶּ֣ה וְלֹ֥א
[ח] תֹאכֵֽל׃ וַיֹּ֨אמֶר לָ֤הּ אֶלְקָנָה֙ אִישָׁ֔הּ
חַנָּ֕ה לָמָּ֥ה תִבְכִּ֖י וְלָמָּ֣ה לֹ֣א תֹאכְלִ֑י
וְלָמָּ֥ה יֵרַ֖ע לִבֵּ֑ךְ הֲלוֹא֙ אָנֹכִ֣י טֽוֹב־לְךָ֔
[ט] מֵֽעֲשָׂרָ֖ה בָּנִֽים׃ וַתָּ֣קָם חַנָּ֗ה אַחֲרֵי֙ אָכְלָ֣ה
בְשִׁלֹ֔ה וְאַחֲרֵי֙ שָׁתֹ֔ה וְעֵלִ֣י הַכֹּהֵ֔ן יֹשֵׁ֖ב
עַל־הַכִּסֵּ֑א עַל־מְזוּזַ֖ת הֵיכַ֥ל יְהוָֽה׃
[י] וְהִ֥יא מָֽרַת־נָ֖פֶשׁ וַתִּתְפַּלֵּ֥ל עַל־יְהוָ֖ה
[יא] וּבָכֹ֥ה תִבְכֶּֽה׃ וַתִּדֹּ֣ר נֶ֔דֶר וַתֹּ֣אמַ֔ר
יְהוָ֥ה צְבָא֖וֹת אִם־רָא֣וֹ תִרְאֶ֤ה ׀
בְּעֳנִ֣י אֲמָתֶ֔ךָ וְזָכַרְתַּ֥נִי֙ וְלֹ֣א תִשְׁכַּ֔ח
אֶת־אֲמָתֶ֖ךָ וְנָתַתָּ֣ה לַאֲמָתְךָ֔ זֶ֣רַע
אֲנָשִׁ֔ים וּנְתַתִּ֥יו לַיהוָ֖ה כָּל־יְמֵ֣י חַיָּ֑יו
וּמוֹרָ֥ה לֹא־יַעֲלֶ֖ה עַל־רֹאשׁ֑וֹ׃

גם כעס הוא מכעסי הנבואות שכלם נאמרו לפיס ויקחר לילקנה, ויהיו לא כן שתי נבואות, אחת מהעדר הבניס ועליה אמר ויי כגר רקמה, והעלם השני על מה שהיתה פניכה מקפצת לתקה ועל זה אמר פעם שניה כי סגר ה׳ ונומר. ותפגר עוד לפרש

וכעסתה צרתה גם כעס בעבור הרעימה ונומר, שפניכה (שהיתה צרתה על חנה וחויבת לותה) היתה מכעסת לותה לא בעבין עקרותה, כי אם בכעס אחר ויהו גם בעם, והיתה עוזה זה בעבור הרעימה כי סגר ה׳ בעד רקמה, רולה לומר כי אחל העלם והדולג בכפנו על נרה גדולה כזיכוחנו יגון מה מעט לו רב קטן לו גדול יזכור יגונותיו הגדולים ויפעל בו היגון הקטן הזה הפעלות גדול, לא תמלו כי אם מזכרונו הנרה העלומה אחר, ולו אמר שנגרת היתה מכעסת אל חנה גם כעם אחר בעבור הרעימה, רולה לומר להקניפה, לא בעבור לותו הכעם הקטן כי אם בעבור היגון אשר היה לותה כי סגר ה׳ בעד רקמה, ותלת

פי כ, י הרעימה כמו * עליו בשמי, רעם * אל הבנוד הרעיש, שהוא תלים לט נ לשון רעש: והמפרשים פירשו גם כעם כלומר כעם אחר מא פרע, ת כעם פעמים הרבה. ובדרש אמרו שהיתה לומרת לחנה עכיכים המיוחסים לבניס. הנה התבאר התכוב והותרה

דף יו עמ השאלה השלישית: ומל כבוד בתרת פ״ק אמרו, אמר לוי שנן ופניכה בשם שמים בתכוזנו, ופירש הרשב״ם שהיה הכעם בעבור הרעימה כדי שתתפלל ותתרעם על הקנה ותבקש רקמים, כי לפי שהיה בעלה לוהב לותה היתה מתיחדת מלבקש רקמים מלפני הבורא והיתה מכעיסה כדי שתבקש רקמים. ואפשר עוד שאמר לדעתם שיהיה בעבור הרעימה כמו הרקיעה, מלשון רקם שהעין והיד מתחלפות, יאמר שפניכה היתה מכעסת את קנה לא לתכלית רע, כי אם בעבור שתתפלל אל השם ותבר ותבקש ברקמה ועשתה כן, לפי שבגר ה׳ בעד רקמה והיתה כוספת שיפקדה השם:

(ו) וכן יעשה שנה בשנה וגו׳. פירשו המפרשים שחלקנה היה עושה כן שנה בשנה לעלות בית ה׳ עם כל ביתו ולתת התכות, ומדי עלות פניכה גם בית ה׳ ברחותה עכין התכות וחלקנה היה מרחה קנה לחנה מיד כן תכעיסנה לחנה ותבכה חנה ולא תאכל, ויהיה לפי זה וכן יעשה לשון זכר כמו וכן תעשה ורגיש ככה, אבל כשאר לדעת לשון זה תכעים פניכה לחנה

כג שם כי אם מדי שנה בשנה מדי עלותה בבית ה׳? ולפי דעת קולל שאמרו שפניכה לתכלית טוב כתכוונה, כאמר שלכן לא היתה מכעסת לחנה כי אם מדי עלותה בית ה׳ כדי שתתפלל על ה׳ שם ובכה תבכה. ואפשר לומר עוד כמו שזכרתי שלא היו פניכה וחנה בעיר אחת כי היתה חנה ברמתה ופניכה ברמה, ולפי שלא ינתקנו כי אם בעלותם בית ה׳ לכן אמר שמדי עלותם בית ה׳ היתה מכעסת פניכה אל חנה, כי בזמן אחר לא היו מתקבות יחד. וכפי הפשט נאמר עוד שהיה הכעם על ענין התכות, ובעבור שחלקנה לא היה נותן חותם כי אם מדי עלותם בית ה׳ לכן בחותו זמן היתה ההכעסה והקנף, וכמדרש תהלים שלא היתה לי דאגתי לאם יותם מזמור מה (ח) ולילה, מכאן אתה למד שהכניס מזבעת את הקדש ואינו מבקש לאכול, וכן בחנה ותבכה ולא תאכל שהיתה הכניה מזבעת אותה: ויאמר לה חלקנה איש וגומ׳. זכר אחלקנה ברחותו מלוקת חנה ותונת לבנה דבר על לבה לכרי בחומי והוכיחה מחלבה לדדיס: לחאך כי הבכי מיוחד לעצות על המתים, כאמרו * לא תבכו למת, ולזה אמר ירמי׳ כב, י חנה תבכה למה תבכי? לא היה יג לפניך את אתכה עליו? הגם שהתורה לותה ברגלים שיאכלו אם הבעלים וזבחי שלמיהם, וזאת ולמה לא תאכלי בזין הרגל המיוחד לזה? הפלגתי שהתורה לותה ברגל על השמחה, כאמר * והיית אך שמח, וזאת לאמר לכרי, ו שו ירע לבבך בזין השמחה? כאמר שאכלי טוב לך מעשרה בניס, לא לאכלי טוב לך ומוציל לך יותר ממה שיהיו לך מוציליס עשרה בניס אחר תוליד, ולא זכר הכתוב תשוקת חנה כי לא היה לה פה להשיב: ותקם (ט) חנה לאחרי לאכלה וגו׳. פירשו המפרשים לאחרי שאכלו ושתו האוכלים והשותים בשילה לאכל חנה לא לאכלה, כמו שאמר ותבכה ולא תאכל, ואמרה ויין ושכר לא שתיתי וגו׳, ויהיה לאכלה מקולר בתוספת הה״ה. ואפשר לומר שחנה לאכלה לאחרי לכרי לחלקנה כי כתפייסה אליהס, ומה שאמר ותבכה ולא תאכל היה קודם זה, ואחמה מה שאמרה ויין ושכר לא שתיתי יורה שלא שלחה האכילה ונם לא שתיית היין הקריס על כפה עיפה, כי אם לבד שלא שתתה יין להודיע אליו שהיה שבורה כמו שחשב עלי, ויהיה לא לאחרי לאכלה בשילה ולאחרי שתה, לא שחנה לאכלה אם ושתה מים לבדי לחלקנה, ולאחרי כן הלכה להתפלל בהיות עלי הכהן יושב על הכסא על מזוזת היכל ה׳, לא שהיה יושב בעזרה כמוך מזוזת ההיכל. ולא למדו מכאן שהכהן גדול יושב בעזרה, ואמרו שאותו היה מכוהו כהן גדול, ולאחרים אמרו שלו כתפחה אופט, והנה יכוחו לאחרי זה לבריס ביציאת העזרה אם היתה מותרת למלכי בית דוד נם כן, ואם נאמה עלי אופט כאותו יום:

(י) וכפר הכתוב שהיה היתה מרת נפש והיתה מתפללת על ה׳, לא כנגד ההיכל, ובכה תבכה בתפללה לפי שזעקי בניה לא נענלו. והיתה התפללה ה׳ לבאות אם רלה תרלה בעני (יא) לחתך וגו׳. וכפי דעת המפרשים יהיה נוזרת המאמר הוה ונתתי לה׳ וגו׳, תאמר אם רלה תרלה וגו׳ ונזכרתני וגו׳ ונתת לחתך וגו׳ הנה אף אתנהו לה׳ כל ימי חייו, לא שלא יהיה כאחר הלויים הבאים לעבוד עבודה מבן חמש ועזרים שנה אבל כל ימי חייו מיום הנמלו יהיה לה׳ ויעבוד לפניו. ולדעתי תהיה הנזרה ונתת לחתך וגו׳, לא כי אם יזניח הלל ית׳ בעניה ובקרקפתה יהיה מקוייב אזיתן לה זרע מבניס, ואם לא יתכהו יהיה להעדר ההזנתה. ואמרה זה להעיר שחפלת הנלד והיוצ׳ היה רחוי אזיקבל השקי, כפי עניה ולחנה אזהו אם רחם תרע בעני לחתך, לא אם לחת תזע ותדע עניכי הפרטי וזכרתני ולא תשכח את לחתך שלא יהיה לפניך שכחה, הנה גם כלי ספק תתן לחתך זרע לבני, לא בני זכרי שהוא זרע הנתלה בחנה, וכחשבר יהיה זה כדרך שהתכהו לה כל ימי חייו כמו שזכרתי. וכן לקול בחם ברכות אמר אשר תזכר הנה העיקה פה לא עב

[יב] וְהָיָה כִּי הִרְבְּתָה לְהִתְפַּלֵּל לִפְנֵי יְהוָה
וְעֵלִי שֹׁמֵר אֶת־פִּיהָ׃ [יג] וְחַנָּה הִיא
מְדַבֶּרֶת עַל־לִבָּהּ רַק שְׂפָתֶיהָ נָעוֹת
וְקוֹלָהּ לֹא יִשָּׁמֵעַ וַיַּחְשְׁבֶהָ עֵלִי
לְשִׁכֹּרָה׃ [יד] וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ עַד־
מָתַי תִּשְׁתַּכָּרִין הָסִרִי אֶת־יֵינֵךְ מֵעָלָיִךְ׃
[טו] וַתַּעַן חַנָּה וַתֹּאמֶר לֹא אֲדֹנִי אִשָּׁה־
קְשַׁת־רוּחַ אָנֹכִי וְיַיִן וְשֵׁכָר לֹא שָׁתִיתִי
וָאֶשְׁפֹּךְ אֶת־נַפְשִׁי לִפְנֵי יְהוָה׃
[טז] אַל־תִּתֵּן אֶת־אֲמָתְךָ לִפְנֵי בַת־בְּלִיָּעַל
כִּי־מֵרֹב שִׂיחִי וְכַעְסִי דִּבַּרְתִּי עַד־
הֵנָּה׃ [יז] וַיַּעַן עֵלִי וַיֹּאמֶר לְכִי לְשָׁלוֹם
וֵאלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יִתֶּן אֶת־שֵׁלָתֵךְ אֲשֶׁר

דברים כלפי מעלה שנאמר ותתפלל על ה׳ וכתיב תנכה . וכן
אמרו במדרש שמואל אמרה חנה יש מן העליונים לקנו ? יש
מהם מן התחתונים ? כפרה וכרכה בתחתונים . ועוד
אמרה לפניו רבונו של עולם מכל הכלומין שיש לפניך אין
אתה פוקדני אלא מהם .

ואמר שמואל אמרה ה׳ לנחות
אמרו אל תקרי הקלה לקנה
מתחילת בריאתו של עולם לא
קלבוני אלא בה׳ לנחות אלא
לתתיירך שתכניע עומד ופותח
בו׳ הבד * כתיב ה׳ לנחות
פקדתי . ועוד אמרו שם כל
מעשה חנה זו בכפלים ,
כעבה בכפלים שב׳ ובעטפה
נרתה נם כעם , מכתה
בכפלים שב׳ מכה לחת לפיה ,
בכייתה בכפלים שב׳ וכתב
תבכה , רחייתה בכפלים
שב׳ שם רחה תרחה , כדרה
בכפלים שב׳ ותדר כדר . ועוד
אמרו שם שם רחה תרחה אלא
רחה מוטב , ואם לאו תרחה
שאסתתר לפני לקנה בעלי
ויצקני מי כוטה ואתה לי
אתה עוזה תוזרך פלפתר ,
דכתיב * ואם לא נשמחה

בראשית רבה פרשה כ׳ פסקא ח׳

בחנה זרע קבעים הרבו הדעות במדרש , אמרו וזכרתני
ולא תשכח את זרע אנשים , ונתת לאמתך בנקבות וזרע
קבעים , ר׳ לוי אמר שלש יהיו בניו דומין לו לקוף ולא לפרי .
תלים קכ״ז ג׳ הנה נחלת ה׳ בנים שכר פרי הבטן . כלפי * ויפקוד את
אמרה . לפי זרע שזקוק בעבי קבעים , שנאי * משה
ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו . לפי זרע שיעמד
לבניה שנתפללה עליו . ומורה לפי שעלה על רשעו ° שם שלקו
בזה ר׳ בחוריה אומר שהיה נזיר עולם כשמשון , ור׳ יוסי אומר
שלפי היה עליו מורא של כסף ולפי כי שם מורא שמים :

(יג) והוה כי הרבתה וגומ׳ . כפר שבהיותה מרבה בתפלה
ותחנונים עלי הכהן היה שומר את פיה ומעיין
בתנועות תפלתה , שם בשמותה שהיו׳ מרובה ושם בהיותה
שקולה לפי ישמע והיתה מדברת על לבה , ולזה תצטה עלי
לשכורה מצי הנדיים התלה : ויאמר אליה עלי וגומ׳ .
לחשוב שעלי לפי שלקנה וכעו היו בתים שהה שבה בשבה
היה חושב אותם , ולפי שפעמים רבים זה לבקה חרה לפו
על היותה משתברת ואת׳ אליה עד מתי תשתכרין הסירי את
ייכך , ולא אמר זה על השכרות והיין אלא שהה כבר ,
היה זה לשעתיד עתה בכוש׳ שלא תזמיק עוד לשתות יין ולא
תשתכר , ולא עד מתי תשתכרין , רוצה לומר בכל יום ויום
ויש קרבה ובוו רב , ולכן היה מהטוב כדי שתתרחק
מהשכרות ותשקיר מעך שתיית היין מכל וכל , כי היה (כמו
שזכר המלבי׳) רצוי לפדם לתקן המדות המגונות שיקרה לו
כמו שיקרה למחשבי המלכות שיעו תותם לגמל המשנע בתכלית
ההטייה , כדי שיאחזו אחר כך כשיוכנו לשנעם בדרך
המשובע , ועל זה הדרך הוה עלי לפנה שלהרחיק השכרות
תתרחק משתיית היין כל שהוא , שהוא הקלה המשנע ,
והותרה השלשה הרביעית . ומשכחת כתובות פרק לעפי
תכת כום אחד יפה לשלשה שנים גפות הוא לה שלשה תופנת
כפה תרבעה תפי׳ תמור תופנה תיכה תקפדת וכו׳ , והוא לשון
מעולה ויותר טוב הוא שלא תשתה כלל . ומדרש שמואל
דרשו מזה המקום שלפי התפלה , אמרו ויהי כי הרבתה
להתפלל , מכאן שכל המרבה בתפלתו כעפה , מדברת על

לנפה , מכאן למתפלל שצריך לכוין לבו , לא שכתיה בעות ,
מכאן שצריך לשתוך בשפתיו , ויקולה לא ישמע , מכאן
שלא ישמיע קולו בתפלתו אלא , ויחשבה עלי לשכור , מכאן
לשכור שאסור להתפלל : ותען חנה ותאמר וגו׳ . אמרו (טו)
המפרשים שחנה השיבו לו שלדני ליבי שכור , כמו שנאמר
לכל אשה קשת רוח תכבי .

ולשי כתב [מסכת ברכות] פה לא עה
לא לדון אתה כשכר הזה ,
נלית עלמך שלין רוח הקדש
שורה עליך כיון שחשבתני
שכורה . ולפי לקשה שהפסוק
הזה מכוונים , שלינה אשה
קשת רוח בעלת כעס ושלינה
גם כן שכורה שהם לכרים
מתפללים , ושהו לא ידעתי
אשה קשת רוח לכבי ונומר ,
כלומר שלדני לא אשה קשת
רוח שכבי ויין ושכר לא
שתיתי , רוצה לומר לין זה
לעזות לבבי ושלזו והיותי
קשת מדעים , וגם כן לין זה
מפני שברות כי לבי יין ושכר
לא שתיתי , ושלשה הנה שם
כן כוה שתי המדות המגונות
לחשה שהיה לפשר לחשוב כה
כרבוי דברים . ובילקו׳ שהשמת בעיכה הוא שעשתה לת נפשה
לפני ה׳ , והוא רמז להנדת רמוכה בכוונה תופלנת , כלמרו
* ולפני ה׳ ישפוך שיחו ואמר * שפכו לפניו לבבכם , כי תלים קב ת׳
התפלה לין לריך שתשמע לפני שלם ולכן המפיקה שפיכת שם פה ע׳
כפשה לפני ה׳ לא לפניו : ואמרה עוד לו תתן לת אמתך (יו)
לפני כת בליעל , ופירשוהו המפרשים בחלק מבני פנים ,
שם שתהיה שלת יהשבה כת בליעל לו שלת יפרסם לבריו
שלה שבר בפני פניה שהיה בת בליעל כתרגום יוכתן , לפי
שמוכ שיהה (והוא דבור הנרה ובפור המוקה) ואמרו
כעשה שבעשתה כניהה לבריה עד הנה ולא מפני שברות .
ולפי שלפרש הכתוב על דרך הפשוט הקודם , לפרי שביקרה
הנה שלת היה זה מפני שברות הוסיפה לבקר שיהיו נם כן
להיותה קשת רוח לבריהן זדוניות , ולזה אמרה לו תתן
לת אמתך לפני כת בליעל כבת בליעל , לומר שמוכ שהי
ובעבי ומפני זדוני לבריתי עד הנה כי לין זה כן ,
היה לבד לשבוך כפשה לפני ה׳ כמו שזכרה : ויען עלי (יז)
ויאמר וגומ׳ . ידמה שלפי עדין היה מבתפק בעיניה ,
ולכן היתה תזוכתו לבי לשלום לעורר לותה שלך מפני ,
והיו לבריו לם כדרך נכוחה לו בדרך תפלה לבי לשלום
ולקני ישראל יתן לת שלתך , רוצה לומר לל תתכעם
עם פניכה לרתך ולל תתרגז עמה , כי היה יודע עניכה
לו שהגידה לו הדבר בפרט , ולכן אמר לה לבי לשלום
ולל תרגזו כדרך , גזר על ה׳ לדרך ובטח עליו כי הוא יתן
לת שלתך לשר שלת מעמו . ונקמיכו זכרוכם לברכה
אמרו בפרק לין עומדין ° אמר רבי לקזור מכאן לתוזך ברכו׳ לת ה׳
כשרים כדבר שלת כתם שצריך לו לפייסם , ולת עוד לת שלתך .
שצריך לברכם , שנאמר ולקני יזרעאל יתן לת שלתך .
ובמדרש שמואל אמרו שלתך לרמוז על שלייתה היולדת מהין כוך פה ב׳
רגלים , ושיעדה אינן כלל יתברך הכן שנלה מעמו :
ותהי נערה מאד מאד ותהי נערה מאד מאד ותהי נערה מאד מאד

שתמרת) עוד יכח זמן שתמצי שפחתך מן בעיניך ותתזכני
לעזה ירצת ה' היא תתפלל, כמו שקרה לחרי כן. וזכר
הכתוב שמיל לחרי הכהרים הללה כלם הלכה הלשה לדרכה
ותאכל ופני הכעם לא היו לה עוד, כי בשעה שתפללה
ובמה שבשרה עלי וחלקי
ישרל יתן לה שלתך, וזה יודיע
שפעמי רבות הלבשים והבשים
לבם תומר להם מה שיהיה.

[יח] וַתֹּאמֶר תִּמְצָא שִׁפְחָתְךָ חֵן בְּעֵינֶיךָ וַתֵּלֶךְ
הָאִשָּׁה לְדַרְכָּהּ וַתֹּאכַל וּפָנֶיהָ לֹא־הָיוּ־
[יט] לָהּ עוֹד: וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וַיִּשְׁתַּחֲווּ
לִפְנֵי יְהוָה וַיָּשׁוּבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל בֵּיתָם
רָמָתָה וַיֵּדַע אֶלְקָנָה אֶת־חַנָּה אִשְׁתּוֹ
[כ] וַיִּזְכְּרֶהָ יְהוָה: וַיְהִי לִתְקֻפוֹת הַיָּמִים
וַתַּהַר חַנָּה וַתֵּלֶד בֵּן וַתִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ
שְׁמוּאֵל כִּי מֵיְהוָה שְׁאִלְתִּיו:

[יח] ותלך האשה ותאכל ופניה לא היו לה עוד. ולא עוד שהיתה מתפללת שיתן לה בן, אלא שהיתה מתפללת שיתן לה בן שיהיה נביא, שהרי אמרה ותתפלל על ה' ולא אמרה ותתפלל אל ה', ומלת על משמשת בלשון נבואה, כמו ויתנבא עליהם (במדבר יא כו), ועל ידי שהיתה מתפללת שיתן לה בן נביא נתעברה מיד, שהרי אמרה ותלך לדרכה ולא היו לה עוד פנים עצובים, שהיתה יודעת שנתקיימה תפלתה. ומדרש אגדה, ותלך לדרכה, שהלכה ואמרה לאלקנה שנתקיימה תפלתה, ולא היו לה עוד פנים עצובים, שהיתה יודעת שיתן לה בן. ומדרש אחר, ותלך לדרכה, שהלכה ואמרה לאלקנה שנתקיימה תפלתה, ולא היו לה עוד פנים עצובים, שהיתה יודעת שיתן לה בן. ומדרש אחר, ותלך לדרכה, שהלכה ואמרה לאלקנה שנתקיימה תפלתה, ולא היו לה עוד פנים עצובים, שהיתה יודעת שיתן לה בן. ומדרש אחר, ותלך לדרכה, שהלכה ואמרה לאלקנה שנתקיימה תפלתה, ולא היו לה עוד פנים עצובים, שהיתה יודעת שיתן לה בן.

[יט] וישכימו בבקר וישתחוו וגו'. זכר שהשכימו בבקר לפני שחל כל פניה שחתה כונה (מן המקדש) יהיה בבקר ושהשתחוו לפני ה' להפער מהרב יתברך. ויבואו אל ביתם הרמתה, רומה לומר שלח הלכו לרמה לבית פניהם כי שם אל הרמתה לבית חנה, ומ' אל ביתם לרמה לאלקנה ולחנה, ולהיותו שם בביתה ידע אלקנה את חנה ושזכרה ה' אזכר תפלתה ושם למעשה בחלדו: ויהי לתקופת הימים, רומה לומר אחר עבור שלשים יום מהקף הלבנה לו ותהר חנה, ובמלאת הימים ותלד בן זכר. ובמדרש שמואל אמרו שחנה בפקדה את מלה ושלשים שנה כיוכבד. ולדעת ר' אליעזר ברחש בפקדה בן בשמואל כי מיי שחלתיו, והיה רחוי מפני זה שיקראהו שאול, והמפרשים לא כתבו בזה טעם כאן. ואחזוב בו אחד מחלשי עניהם. שם שכתוב בזה השם שמו בעולם ולכן קראתו שמואל, לומר שהשל שם אותו, ואמרה כי מיי שחלתיו, רומה לומר כי שחלתיהו ממנו ואוש שמו בתוך מעי, ושם שכתוב בזה השם שמואל היה מהשל יתברך ומכבתו, ויהיה שמואל כמו שמשל שהיה מהשל, ונזה אמרה גם כן כי מיי שחלתיו ומשמו היה ומשמה תולדתו. ויפשר עוד לומר שמואל הנה שמו שלל, כי כל הדברים שנשמעו מהשל יקראו בשם השלה, כמו שקרא למוצח * שלל שלקי ישעי' ע' ה', והכניא אמר * ויקרא שמו פלא יועץ שלל גבור וגו'. ולפי שחשלה את שמואל מאת ה' והוא יתברך כתבו קראו בשמו שמואל: ויעל האיש לשלקה וגו'. אמר שחלקה בבוא המועד בשנה החורת בחג הסכות עלה הוא וכל ביתו לשל בית החקל לזבוח לה' את זבח הימים, רומה לומר זבח שהיה עושה מימים ימימה כמו שוכר. וכאחרו ושת כדרו, רמז למה שכבר לי' לעלות שמה שנה בשנה, לו יהיה הכוונה על כדרין שהלך לשלם שמה, כמו שאמר * והבאתם שמה וגו' ובדרשם ובלבותיכם. והמפרשים פירשו כדרו, כלר קרבן לי', על הבן הבולד לו: וזכר שחנה לא עלתה שמה לותה שנה, לפי שחמרה לאישה שתתמהמה על הנמל הנער וגו' ותשלם יקיתו ותו תביאהו וגראה את פני ה' ושב שם עד עולם, רומה לומר שנים רבות, ואמרה זה לפי שירלה ופקדה מהנער לילדותו שמל יקלה מפני הדרך. וקו"ל אחרו שנה יולה לבנה תשעה חדשים ושני ימים, ולפי מה שירה פשט הכתוב רחוי שנאמר שלש הולידו את שמואל לפני בוחן המועד, כי אם נאמר גמלתהו בחותה ומן שנשלמה יניקתו, אם שנאמר והניקותיו וגראה את פני ה', רומה לומר עם היותו לבר זר שילד כל כך קטן לחרי היניקה שהם עכ"ו עדי הטוב בעיניך, ואמ' עוד שני עד נמלך לותו, וזה נגד מה שאמרה עד ינמל הנער שלש תלך למקדש עד שתגמלהו, כי חנה לא היתה מחוייבת ברגל לפני שלש החיוב כי אם על הזכרים, ואחר עוד לך יקם ה' את דברו, על מה שאמרה ויזב שם עד עולם, רומה לומר לך הדבר שאמרת עליו שיזב שם עד עולם הלל יתברך יקיימהו כי יהיה שנים רבות ויקם ה' את דברו, ויהיו לפי זה כנוי דברו חוזר לשמואל, כלומר יקם ה' את דברו של שמואל אשר דבר חנה עליו בשאמרה ויזב שם על עולם. והמפרשים שמרו שכיוני דברו יחזור להקלה, ויקם ה' את דברו הטוב אשר דבר כיל עלי לחנה, שאחר שעמדו וזה כבר בתקיים כאשר ילדה את שמואל, ולא לך יאחר עליו לשלקה לך יקם ה' את דברו? ואו"ל דרשו שהיתה מת פרש' נ' בת קול יולאת ואתפללת עתיד לשעמד לדיק ושמואל שמו, וכל שנה שהיתה יולדת בן קרלתו שמואל שאת זה הוא, כיון שרואין מעשיו שומרין לילו זה, ועליו התפלל לשלקה לך יקם ה' את דברו שיהיה זה לותו לדיק. ולפי כתב לפי הפשט לך יקם ה' את דברו אשר דבר כיל מנה, שב * כניל מקרבך דברי' יח טו מתוך כמוני יקים לך ה' לשלקיך שיהיה זה שקול כמוהו, כמו שאתר * משה ואהרן בכהניו ושמואל בקורלי שמו, ואת תלים צט ו' שכתבתי לפי יותר נכון לפלי לפי פשט הכתובים ופדרש:

ותעלהו עמה כאשר נמלתו וגו'. זכר שנה העלה את שמו (כה)
עמה כאשר נמלתהו, כי עם היותו נער לך ויניק לבני לתו לא כמנעה להסירו מבין שדיה לפל מיד הולילתו למקדש, ומה שאתר כאשר נמלתו, למדנו שהיה הניקתהו וזה להיות

שהיתה ההנקה עשרים וחרבעה חדשים או לילוד וזמן שיהיה כרצ' כ'
וחמרו שלש במדרש שמואל הנה על ידי שרבתה בתפלה קנרו ימיו של שמואל. וחמרו זה להעיד על נכונת הנה, שבשה שתמרה הנה ויזב שם עד עולם בתבלתה שמואל יהיה כל זמנים, לפי שהיה לתרה כל ימי חייו, וחמ' עוד עד עולם עולם הלתיד בלויס הוא, שהיו משרתים לתשים שנה, שב * ומכן לתשים שנה יזוב מכדב' ס' כה מבכת העבודה. הנה כל יפב שמואל שם כל ימי חייו שהם לתשים שנה, ועם חרבעה ועשרים חדשים שיכן עד הנמל הרי לך שנים ולתשים שנה שהיה שמואל לפעתם. והנה לדבר לתר זה בספר ימי שמואל ונקנתו בפרשה הרביעית:

ויאמר לה אלקנה לילקנה לישה (כנ)
ונוח'. לפי שחנה לתרה בדברים שלשה דברים, לתלד שלח תעלה עד הגמל הנער, והשני שלו תניח לת הנער שם, רומה לומר מיד לתר נמלה לותו תניקהו ולח תתלתר עמו עוד, והשלישי שיזב שם על עולם, רומה לומר שנים רבות כפי הפשט לו תמשים שנה כפי הדרש, בעבור זה הזיכה לילקנה בשלשתם, ומ' עזי הטוב בעיניך, על מה שתמרה והניקותיו וברלה לת פני ה', רומה לומר עם היותו דבר זר שילד כל כך קטן לתרי היניקה שהם עכ"ו עדי הטוב בעיניך, ומ' עוד שני עד נמלך לותו, וזה נגד מה שתמרה עד ינמל הנער שלח תלך למקדש עד שתגמלהו, כי חנה לח היתה מחוייבת ברגל לפני שלש החיוב כי אם על הזכרים, ואחר עוד לך יקם ה' את דברו, על מה שתמרה ויזב שם עד עולם, רומה לומר לך הדבר שתמרת עליו שיזב שם עד עולם הלל יתברך יקיימהו כי יהיה שנים רבות ויקם ה' את דברו, ויהיו לפי זה כנוי דברו חוזר לשמואל, כלומר יקם ה' את דברו של שמואל אשר דבר חנה עליו בשאמרה ויזב שם על עולם. והמפרשים שמרו שכיוני דברו יחזור להקלה, ויקם ה' את דברו הטוב אשר דבר כיל עלי לחנה, שאחר שעמדו וזה כבר בתקיים כאשר ילדה את שמואל, ולא לך יאחר עליו לשלקה לך יקם ה' את דברו? ואו"ל דרשו שהיתה מת פרש' נ' בת קול יולאת ואתפללת עתיד לשעמד לדיק ושמואל שמו, וכל שנה שהיתה יולדת בן קרלתו שמואל שאת זה הוא, כיון שרואין מעשיו שומרין לילו זה, ועליו התפלל לשלקה לך יקם ה' את דברו שיהיה זה לותו לדיק. ולפי כתב לפי הפשט לך יקם ה' את דברו אשר דבר כיל מנה, שב * כניל מקרבך דברי' יח טו מתוך כמוני יקים לך ה' לשלקיך שיהיה זה שקול כמוהו, כמו שאתר * משה ואהרן בכהניו ושמואל בקורלי שמו, ואת תלים צט ו' שכתבתי לפי יותר נכון לפלי לפי פשט הכתובים ופדרש:

ותעלהו עמה כאשר נמלתו וגו'. זכר שנה העלה את שמו (כה)
עמה כאשר נמלתהו, כי עם היותו נער לך ויניק לבני לתו לא כמנעה להסירו מבין שדיה לפל מיד הולילתו למקדש, ומה שאתר כאשר נמלתו, למדנו שהיה הניקתהו וזה להיות

אַחַת קֻמַּח וְנֵבֶל יַיִן וַתְּבִאֵהוּ בֵּית־
יְהוָה שִׁלוֹ וְהַנַּעַר נָעַר: [כה] וַיִּשְׁחֲטוּ אֶת־
הַפָּר וַיָּבִאוּ אֶת־הַנַּעַר אֶל־עֵלִי:
[כו] וַתֹּאמֶר בִּי אֲדֹנִי חֵי נַפְשְׁךָ אֲדֹנִי אֲנִי
הָאִשָּׁה הַנִּצֶּבֶת עִמָּכָה בָּזֶה לְהִתְפַּלֵּל
[כז] אֶל־יְהוָה: אֶל־הַנַּעַר הַזֶּה הִתְפַּלָּלְתִּי
וַיִּתֶּן יְהוָה לִי אֶת־שְׁאֵלָתִי אֲשֶׁר שָׁאַלְתִּי
[כח] מֵעִמּוֹ: וְגַם אֲנִכִי הִשְׁאִלְתִּיהוּ לַיהוָה
כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר הָיָה הוּא שָׁאוּל
לַיהוָה וַיִּשְׁתַּחוּ שָׁם לַיהוָה:

ב

[א] וַתִּתְפַּלֵּל חַנָּה וַתֹּאמֶר עָלַץ לִבִּי בַּיהוָה
רָמָה קַרְנִי בַּיהוָה רָחַב פִּי עַל־אוֹיְבָי
כִּי שָׂמַחְתִּי בִּישׁוּעָתֶךָ:

התכתרו הפכוקים והוסרה הפאלה המפוצלת: וזאת
הפאלתיהו לה' כלשון הפאלה, לומר שהיו כמתנה נמורה
לפיקחתו לו הילקים ויפיתהו, כי אם בהפאלה לעבדו ויהיו
מתנו גם כן לכיו וחמו, ולהעיר כי תמיד תפאר חזקתה עליו
להיות כבה ובי תפא' הפאלתיהו
לה': ומה כתה מאמר הכתב פרט ג'
שחזרו וג' במדרש שמואל
בחוקה שעה כלכתה בה רוח
הקדש ואמרה כל זמן שמואל
קייס שאול המלך קייס, ווהו
כל הימים אשר היה הוא שאול
לה'. ואמרו ויפתחו, רומז
לפלקתה שהולה בכדר תבה
תפאתו והפתחוה לה', לו ירמוז
לשמואל שהכבו חותו להפתחות
לה'. וגם אפשר לומר שעלי
בשמעו הכם הזה הוא
הפתחוה לה':

ב

ותתפלל תבה ותאמר עלין (ו)
לבי וגו', תכמיכו ז"ל פלח יל עמ
בתפכת מגלה תכו תבה תכלבל
הנביאות, וכן תרגם יונתן
בן עוזיאל ובלילית תבה ברוח
נבואה מן קדם ה'. ותרגם כל
הכריה בהגדת העתידות,
לם בעניני שמואל והתפוצות
שיעשה ביפראל מיד פלשתים
ובכני בניו שיהיו משוררים
לה' על עזור ועלי בבל, ולם בתלבי הלחות עם בתפת
יפראל ומלחמותיהם. ותרגם לין קדוש בה' על מלך
פבריב, ופפוק לל תרבו תדברו על בבוכד בפר מלבה, ופפוק
קצת גבוריס תקים על מלך יון, ופפוק זבעים בלחם בשברו
על בתורי להיון, ופפוק ה' ממית ומחיה והפפוקים הבתשבים
לליו על גחול הבדיקים בגן עדן ועוזא הרשעים בגיהנם,
ופפוק ה' יקתו תריביו על גוג ותגוג ותלך הקשוח. ולין פפק
שחבה לברה עתידות הרבה, לם בתה שתתרה ויבא לם על
עולם כפי תה שדרשו חול על ימי תיי שחול, ובתה שתתרה מ"ב פר' ג'
עוד כל הימים אשר היה הוא שחול לה' כתו שדלבו חותו על לם
ימי תיי שחול. וגם כפי הפשט לין המלט משתתר שבחלה על
תלבות שחול ועל תלבות דוד עה', בתה שתתרה ויתן עוז
למלבו וירם קרן תשיחו כתו שבחלה ב"ה. תבל תה היתה
תדרגת בבנוח', ולין היתה תבבלה בהשתמו' החוזים שהוח
בחלוף תה שהסבימו עליו המחברים בלם, ותתה לתר
הבתוב ותתפלל תבה, וקראו הבתוב תפלה ולל בבה המברים
בלילה בשם בבוחה, הבה הוח לפני לפי לשון פפק שבבה
לחרי שילדה לת שמואל בבתתו קבלה הבבה רבה לבבוחה
שלל היה לה קודם לבן ובלתה בה בה רוח הקדש, לל
לשתתבל במדרגה שלתה כישעיהו וירתיהו ושחר הבתיחים,
ובדוחה תשה בביחה שדבר חליה החלקים ובחה בשליחותו
לברך, כתו שתתרה * הלל תוה ה' חלקי ישראל לך ותשבת זופטי' ד' ג'
בהר תבור וגו', כי תבה לל הגיעה למעלה כזחת, לבל היה
עביפה מדרגת המדברים ברוח הקדש כדוד ושלתה, ולבן היו
דבריה בהשתמות החוזים, ותהבחיבה הזחת בבה חותה
בשם תפלה ותתר ותתפלל תבה, כי היו המברים בבחיבת
עלתה תפלה ותתבוננים לחל יתברך ותמל שעשה הקדוש ברוך
הוח לת כל שחלתה ושכל המברים חשר נקשה בתפלתה קיימו
ויפלו דבריה בבוחיים, ותוחת הבתיבה בתבו חוש שהיתה תבה
בביחה, כתו שתתו שם גם כן דוד ושלתה. ותחשר היתה
תפלתה בחשר הביחה שמואל ובה בהקדש, רתוי הוח
שיפורשו המברים בעניני שמואל ותעשיו לת בתה שקלה
לחלתי חותו בדרך יונתן. והה' תתר ותתפלל תבה ותחתר וגו',
הבה

להיות תלב לתם יותר בחות לבעל תחלב וולתה, ולזה
דקדקה מריס הבביחה שתיבב יובבד לת תשה בבה. ותתר
שהולי'בה עתו פריס שלשה ותיפה לחת קתת ובבל יין, וירחה
שהמברים הפלה שהבביחה בלתי תתיפפים, כי היה רחוי
שתביחו יותר קתת ויותר יין
בפי ערך שלשה פריס. ולפי
בתב תיפה קתת ובבל יין לבל
פר ופר. ולולבן פי' שהיו הפרי'
לעולה והקתת למבחות והיין
לבסוך לה' ולבן היה הקתת
והיין תעט בפי הפריך למבחו'
ולבסוך היין. ובבון לומר
שהיה פר לחד והקתת והיין
לתביחתם בשילה, ושבי
הפריס החחרים היו לקרבן
לחד בעד בבה היולדת ולחד
בעד שמואל בבה. והבה
(בה) יורה על זה תה שחתר ויפחטו
לת הפר, שפחטו לת הפר
שהיה לתביחת' ולחר זה הביחו
לת הנער לל עלי, רופה
לומר עם שחר הפרי', ותתרו
ויפחטו ויביחו רומז לתלקה
ולחבה תפחו, ותתרו והנער
נער ירלה שעם היות הנער
נער רך לל בתבעו מהביחו
שם פרט ג' לפרת לפבי עלי. ובמדרש
תתרו שהיה בן שתי שבים ועל
(בו) בל שבה ושבה לתר נער נער: ותתתר בי לדוני וגו'. פירוש
המפרשים בי לדוני בתבה תתך שתתן עיבוך על זה הנער
ויתלמדהו תורה, בי לבבי תיפה שהתפללה עליו והחל בתבו
ללי ולבבי הזוברתי לו השחלה. ולולבן בתב שהיה עלי תרחיק
לקחת הילד להשחר עם לילדותו, בי לל היה זה מדרך
הלוים הבחים לעבוד עבודה בי לם ביבולו מבן חמש ועשרים
שבה, ולבן התפבבה תבה לליו שיפחר שהה הנער לבלו,
לפי שהיה לילדותו לבום על פי תפלתה ובתבו לליה על זה
התבלי, ולבן היתה מעתה משחלת לותו להם, ולפבי
הפירושים החלה הבה יפבר העקר בבתוב, שתתרה בי לדוני
לבבי מתבבת לפניך ולל וכר הבתוב בלל מבקשתה. ולבן
לחזוב בזה שלפי שחלקה ותבה שחתו שביהם יחל הביחו לת
הנער לל עלי בתו שתתר, רמזה תבה שתת עלי יספק עליה
החלה התתר' לחר עשיתי בפרשה הוחת, והיה לין לחלקה
לל עשה הבדר להיות שמואל בזיר ועשתו תבה? בהיות בפי
הדין היה מדיר לת בנו בבזיר ולין החזה מדרת לת בבה,
לבן לתרה תבה לדוני לל תחזוב שלפי שבביחו לבחתו בשוב
מביחים זה הנער שבשוב ועדך לחר גם בן הייבו שותפים בו
לחלקה יפיו ולבבי חחתו היבו בן, בי בעבודי ובבבתי לבד
בולל הנער, וזהו בי לדוני רופה לומר בעבודי לדוני היה
זה הנער הבוב'. ובילר' למה היה בבבת' ולל בבבת בעלה,
ותתר' לפי הזה' הבבת עתה במקום הזה להתפלל על ה',
ובילן שחבבי הבבת בתן ולל לחלקה הבה לל בי ובבבתי
היה הנער, ובמו שחבבי בבבתי במקו' הזה ולל לחלקה בבה
(בז) לל הנער הזה התפללתי לפי, רופה לומר והוח לחלקה לת
התפלל עליו לת במקום הזה ולל בביתו לו במקו' לחר, ולל
בי ובבבתי היה גם בן הנער תפלה. עוד תתרה
ייתן ה' לי לת שלקתי וגו', רופה לומר הלל יתברך לי בתנו
ולל בתן הנער לחלקה לפי, ותזה הולידה תולדה התוייבת,
(בח) והיל וגם לבבי הפלתיהו לה', רופה לומר בתו שחבבי
בבבתי על תשתרתי עליו ולבבי התפללתי עליו והלל יתברך
לי בייקור לבד בתנו, הבה לם בן יש יבלת בילי להדירו
ולתתו לה', ווהו וגם לבבי הפלתיהו לה' בל הימים. הבה

שמואל א ב

ברכות לא ע"א

הנה התפלה בעצם ולאת היא בפסוק האחרון ה' יחתו מריבו. ולפי שאין לעולם יכלה לדם שבתו על מקום תפלה ואין יתפלל, לזאת הנה בעזות כן, כי היא סדרה רבשוכה שבתי המקום ואין עשתה תפלתה, ולזה אמר ותתפלל חנה ותאמר, רומה לומר שהנה התפללה תפלתה ואמרה קודם התפלה עלין לפני ה' ונו', הנה אמרו ותתפלל חנה ואמרו על הפסוק האחרון, ואמרו ותאמר היא האמירה הקודמ' לכל התפלה בספר שבתו של מקום ואמרו המפרשים בפי הפסוק לפי שהיה עתה יודעת ה' וכבודו שהיה זובן לעפר עתה ירוש וינהה קדבי ומלבותי. או יהיה רומה קדבי לבנת לת לויבי, וכן רוצה פי על לויבי שהם פניהם וקרוניהם לפי שנשמתי ביזועתך, ולאמר זה לפי שהעקרה לבה עמה ולא כבודה וקולה לת ישמע. ולפי לחזוק שאמרה זה כדי להגיד לחזוק לבדבי לבקשה לשר דבר לליה, ושנית לבדבי עלי לשר לאמר לליה היה מדבר על שבקשה ליהוה היה מדבר על בנה תבדיס ביחודים ולת היו מתיזבים לבקה, כי הוא אמר ותתפלל חנה לאמר תבבי ולאמה ירע לבבך וגו', לומר שתשמע עמו ולת תתעמב בהעדר הבנים, עוד אמר הלח לבבי טוב לך מעזרה בנים להגיד שגדול כבודה עמו, ולהגיד לזה אמרה חנה עלין לבי ה', רומה לומר עם כל דברי נעלי שאל', ולאמה ירע לבבך, הנה לת שאל לבי עמו ועם דבריו לבבי עתה ה' עלין ושאל לבי, ולף שבעלי לאמר הלח לבבי טוב לך להעיר על הכבוד, הנה לת היה כן כי לת רומה קדבי ובבודי בדבריו כי אם ה' עתה. ואם עלי הכהן קללני קללה במרמת על שהיו שפתי נעות וקולי לת ישמע הנה רבה פי על לויבי, והסבה בכל זה כי שמחתי ביזועתך כי התזועה לחלהים היא המשמחת המבבדת המרוממת לת היא לבד לאחר. והבן הדברים שבנה לאמרה שלת יחזוב לדם שהיתה שמחתה ובבוד' עם הילד לויבו כן כי אם ה' בתזועתו מלאך לת מלאתו הנער, לת בבחינת הילד עצמו כי אם בבחינת הבוחן לותו ית': (ב) אין קדוש כה' כי אין בלתך וגו'. לאמרו המפרשים שבפסוק הרחזון הזה כתבה שבח לחל יתברך על שפלך לותה ולאמרה שלת קדוש כה' להתפלל בבנית מקדשו, והפסוק הבני לאמר כבגד פניבה שהיתה מדברת בגדו נבוהות ודברי עתק. ולבי לחזוב שלפי שבנה לאמרה עלין לבי ה' וגו' לומר שהיתה לידתה בדרך בם ופלח חלקי, והיה לחומר שיאמר שענין לידתה היתה בטבע ולת מבבת החל יתברך, שהוא להיותו בבחל מהמחדיות וגבוה מעל גבוה לת ישנית ולת ידע הדברים השפלים החלה ולת יתבונן בהם, לזה רצתה להודיע שזו בחלת מחשבה נפלדת, כי הנה החלוה יתברך עם היותו קדוש ובבחל (כי הקדושה לויבה כי אם מהבחל וההפרד מהמחדיות) הנה עם כל זה הוא יודע הדברים השפלים כלם ומשגיח בהם לתת לליהם כדרבבו וכפרי מעלליו, וזהו שאמר' כמודה בהקדמת תיקון קדוש כה', רומה לומר לחת הוא שאמרת כי לין קדוש ובבחל מה שאתה לבדבלי, ולפי שלת כלח' פחות וייתר עליו עם שאר הבבחלים (כי לין לו עמהם שום יחס כזה) לאמרה לין בלתך, רומה לומר כי (ג) לין קדוש בלתי החל, לבל עם הודלת ההקדמה הזאת לל תרבו תדברו גבוהה גבוהה, רומה לומר שהוא גבוה מעל גבוה ומפני זה לת ישנית לויבו כן ולחל תעזו בדברי שחק דברי הפלוסופים ולל תתעסקו בחקירותיהם, לבל יפל עתק מפיכם ותדברו דברים עתיקים ולחתיים, והם כי לחל העות, רומה לומר יודע הדברים לחזר בבלן בלם ולו נתבבו עלילות, גדול העמה ורב העליליה ולת יקותו המעשים בלם כי הם מחתו וכידו. ובאחרב שמואל (ד) קשת גבורים חתים ונוש' פירוש חלה הפסוקים לחלי, שלאחרי שהניחה בבלל שלת לעות ה' ולו נתבבו עלילות כיאחה זה בברט ואחרה, לם תרחו בענין הבבול והשרה שקשת גבורים, רומה לומר גדולתם וחוקם בחפם יפ ישבר ובהרף עין חתים הגבורים ההם, והבשלים שהם הלבני' הקלני' ופחותים בפתע תזרו חיל, ולם תרחו (ה) גם בן שבעים בלחם בשברו, רומה לומ' לותם שהיו שבעים בלחם בשברו בחו לרעב ולחוסר בל עד שבשברו לעבוד עבודה על בבר לחם, והחפך ברעבים שלת היה להם לחבול חלבו, בלומר חדלו מלחיות בשברים, ולם תרחו גם בן בענין הבנים שעקרה ילדה שבעה, רומה לומר בחיות' בלתי רחויה להוליד ילדה בני הרבה, ובהפך מה שחית' בבת בני' לומללה מהם, הנה שבעת הדברים החלה שתרחו בהם עולם הפוך דעו בח ורחו שחיכם במקרה, אבל סבתם הוא החלוה יתברך לין עוד מלבדו, ולזה חזדה להזכירם ביחסה לותם לחל יתברך והתחילה בזה דסליקת מיניה שהוא על עקרה ילדה שבעה ובבת בנים לומללה, ועליו לאמרם ה' ממית ומחיה (ו) ונו', כלומר ה' ממית בני רבת הבנים ומחיה בני העקרה. ולחכם בענין העושר לאחר זכר' הנה החלוה יתברך הוא גם בן בבתו, כי ה' מוריש ומעשיר לת בבמות קטן לבבל מחשיל לף (ז) מרומם, וזה שם בן בענין העושי והעושר הנוכר. ולחכם בענין הבבוד שוכר גם בן החל הוא בבתו, כי הוא מקים (ח) מעפר דל מחשפות יריש לבניון, ולת לאמרה זה על העושר כי שם על הבבוד שאריס החל יתברך הדל והבבוה מחשפות. ועם היות בבודם דבר עמהם, הנה ברמות ה' יושיבהו עם בדיבים ושם זקני הבבוד והמעלה, ולף המלבות שהוא תבלית הבבוד והעלני פעמים יחחילהו לת הפחות הנבזה הדל שוכר, וזהו ובבא בבוד יבקילם. ולאמר שלין בזה עול ושאם לשחר החבשים המוחלים בקרב הלרן, לפי שלה' מטוקי לרן, רומה לומר עמודי הלרן ויסד עליהם תבל, ושם הוא יתברך ברוך העולם והטביעו על מה שהוא לין לף יחליך בתוכו לת בן שבחל? ולין לף יעשה בו בדלונו? ולפי זה לף בלו הדברים בבפלים, ולף בלמרו המלמרים החלה על עניבים פרעיים על הנה לו על שרה ועל רחל לו על יוסף במו שדברו לותם קול' במדרש שמואל, כי שם בדרך בבל על עניני העולם ותהפוכותיו שהם מלת ה'. והמפרשים פירשו ה' ממית ומחיה על ענין תחיית המתים: רגלי (ט) הסידיו ישמר ורשעים בחשך ידמו כי לף בבח יגבר לים. לפי שלומרה שהקדוש ברוך הוא עושה התפסים והדברי' הנוטים ממית ומחיה מוריש ומעשיר, לאמרה שלת יפלא שיש בזה חפלא שנוי וזהוח מתנשם ומתקרע מהם שיעשה ולבן יעשה הפבו

בהפכו לחברין לומר כן, לפי הנראה כלו הוא בסבת המקבלי, כי רגלי חסידיו ישמור לומר תמיד לפי בעוזר ולפי בכבוד ולא יצטרך לומר לרע, לחכם הרשעים בחשך ידמו ולבן לפי הם חיים ימיתם ולפי עשירים יוריש ולפי בכבדים יוציא על עפר. ולחברי שוכרה שלמת המיצים כלי [ט] רַגְלֵי חֲסִידָו יִשְׁמֹר וּרְשָׁעִים בַּחֹשֶׁךְ יִדָּמּוּ כבוד ותוכלי מלחו יתברך [י] כִּי־לֹא בְכֹחַ יִגְבַּר־אִישׁ: יְהוָה יֵחַתּוּ מְרִיבָו עָלָו בַּשָּׁמַיִם יַרְעֵם יְהוָה יָדִין אַפְסֵי־אָרֶץ וְיִתֶּן־עֹז לְמַלְכּוֹ וְיָרֵם קֶרֶן מְשִׁיחוֹ: מסובבים מלחו יתברך ושיהיו שנוי בו כי הוא בסבת המקבלי, כתבה גזרה כוללת על כל הדברים שזכר כי לפי בכח יגבר איש, רוצה לומר שלין הדבר תלוי בכחם וגבורתם כי אם בפלקתם והנמן האל, לפי שהוא לפי דעות ולו כתבנו עלילות כמו שהביאה בהשגחה, ולבן כתעלמה בה' (י) בהולכת בנה כי מלחו הכל: ה' יחתו מריביו מריבי הפלילים ועליו בשמים ירעם המפרשים ה' יחתו מריביו מריבי הפלילים ועליו בשמים ירעם על כל לפלל מהרשעים המריבים. והחתת הוא זוו היא תפלתה על שמואל בנה, כי מה שלמרה עד הנה הוא הקדמה כמו שזכרתי, וכוונתה לומר שהאל יתברך יעשה חשבון חסדים לשמואל בנה. הלפלל לומרה ה' יחתו מריביו, רוצה לומר ה' בחסדך ויחתו המריבים עם שמואל שהם הפלשתים. הנני עליו בשמים ירעם, רוצה לומר בעבור שמואל ועליו בפ' כי' ו' הלפל יתברך ירעם בשמים, וכן היה זה וכתקיים כלפ * וירעם ה' בקול גדול על פלשתים, וגם בכלל בוה מה שלמר שמואל * הלפל קציר חטים היום לקרוא לפל ה' ויתן קולות וגו', שהל יתברך בעבורו כתן קולות ורעמים מן השמים. הנלי"י לומרה ה' ידין לפסי ארץ, רוצה לומר שיהיה שופט ישרלל. הרביעי לומרה ויתן עוז למלכו וזה היה תפלה, שהם שמואל ימשח בימיו מלך על ישרלל כמו שמותה התורה, הנ"י יתן למוחו מלך עוז וגבורה לכה, והנה כתקיים זה בשאול שהיה המלך הרלשון שמשח שמואל והמלך הרלשון שהיה בישרלל, שבתן הלל יתברך מלכותו ומלכותו ביתו קרן ישרלל על עמה וגבורה. והתפלל הנמצי הוא וירם קרן משיחו, רוצה לומר שם מלך לפלי יתעה גם כן ירוס ויגביה מעלתו ומלכותו וזה היה דוד שרמה קרנו ומלכותו בישרלל. ובמפלת מגלה לומרו, דוד שלמה שהמשחו בקרן כמשכה מלכותן, שהוא ויהוא כן כמשי שהמשחו בפך הנמן לפ כמשכה מלכותן. ופחזוב שלוה כיון דוד בלמרו * ותרם קרפי בלוחי בשמן תלים נה' יפ' לעיל לענן. הנה לפ בתה שהלה הנה על שמואל בנה מהחלוה יתברך ומחזר בתקיימו כל הדברים ונעזו שהלוחים ידענו ברוח ה' דבר בה ומחלתו על לשוחה: ולפן כפף שהיו ישרלל יודעים מה שמותה התורה בהקמת מלך, ולבן התפללה הנה שיהיה שמואל בנה שופט ובניל ויעשה לותות ומופתים בשמים ובלרן ושהוא יחזה המלבים, ולפ שהלה יהיה הוא מלך ישרלל, לפי שידעה שלפ תכוד שבא מיהודה לדעת המפרשים וגם לדעת כולי עלמל מזרע לוי לפ היה רלוי שימלוך, ולהיות בנה משבט לוי היה לי בהיותו שופט ונכנס תרשים והיותו נביל לפלקים והיות המלבים נמשחים על ידו. הנה עם מה שלמרתי התכללה תפלת חנה ומה שנתפרש על שמואל בנה, וידענו למה נזכרו הדברים והופרה הפללה הזאת: ולפ"ל דרשו הפסוקים בלופנים לפרים ולפ בפ' פרש' ה' זכרתים להיותם רמוקים מדרך הפשט, וידענו עם זה מדרשתה בכוונה בירלת השם ושהיתה בתחת לפזה ירלת ה' היא תתהלל:

פרשה שבעית בעניני בני עלי, רוצה לומר חטאם והכזבות שלמרו עליהם ועונשם. תפלתה וילך לקנה הרמתה וגו', עד ויגדל שמואל וה' היה עמו וגו', והנה שלמתי בפרשה הזאת שש שלמות:

השאלה הראשונה למה שבפל הודעת שהיה שמואל משרת את ה' לפני עלי לרבעה פעמים, רלוי בתפלת זאת הפרשה שלמר והנער היה משרת את ה' את פני עלי וגו', שני בלמרו ושמואל משרת את פני ה' תגור לפוד בד, שלישית בלמרו והנער שמואל הלך וגדול והוב עם ה' וגם עם לנשים, רביעי בלמרו והנער שמואל משרת את פני ה' לפני עלי, והיה די בלחת מהם לענין ההודעה:

השאלה השנית למה שלמר שלמר עון בני עלי וברך עלי את לקנה ואת לשתו, ונמר יפם ה' לך זרע מן הלשה וגו', כי פקד ה' את חנה ותהר ותלד שלשה בנים ושתי בנות וגו', ויקשה מלד למה לא למר זה לחברי תפלת חנה? והיה רלוי שפם יזכירהו שלחברי שהביאה את בנה והתפללה עליו ברך עלי לותה ושם יזכור את לולותיה שהוא המיקום הבלות שליו, ולמה זכר זה בתוך עניני בני עלי ועוונותיהם?

השאלה השלישית בלמרו וכר לקים שרם יכבה ושמואל שוכב בהיכל ה' לפר שם החרון היה בלחי לפלר שיכבם שמואל, כל שבן שיוכב שמה, כי לפ היה כוכם שם כי אם הכהן הגדול פעם אחת בשנה, ולם בלמר שפירושו ושיעורו וכר לקים שרם יכבה בהיכל ה' ושמואל שוכב כדברי קמ"ל והמפרשים נטו לזה גם כן, הנה יקשה עכין הנר קדושין כף עב עכ למה זכרו לחברי תיוקם לשכיבת שמואל? ולמה לפ זכר לפה היה שוכב שמואל?

השאלה הרביעית בעניני נבואת שמואל, והוא למה בלחתו הנבואה בלופן

(יח) וילך לקחתה הראשה וגו'. זכר שכבה לקחי תפלתה הלבה עם בעלה ותזרע לרחת, לל ביתס, ובשאר שמואל הנביא עם עלי הכהן במקדש להתלמד עם דרכי העבודה ובחכמת, ווהו שאמר והנער היה משרת לת ה', רומה לומר היה בשאר שהה לשרת לת ה'.

ולפי שלבערותו לל היה עדין [יח] וַיֵּלֶךְ אֶלְקָנָה הָרָמָתָה עַל־בֵּיתוֹ וְהַנַּעַר
מבין דבר הה מעניני התלקות
לכן הוסיף לומר לת פני עלי, רומה לומר שהוא לל [יט] הָיָה מְשָׁרֵת אֶת־יְהוָה אֶת־פְּנֵי עֵלִי
היה משרת לת הס לת פני עלי, ולפי שהיה שרותו לל [כ] הַכֹּהֵן: וּבֵנֵי עֵלִי בְּנֵי בְלִיַּעַל לֹא יָדְעוּ
על ה' לתקלית שיזרת לת ה' לחרי זה, לכן חמר לת פני ה', ולשיר כחמרו לת פני עלי [כא] אֶת־יְהוָה: וּמִשְׁפַּט הַכֹּהֲנִים אֶת־
שברשותה ללין היתה תחלת [כב] הָעָם כָּל־אִישׁ זֹבֵחַ וּבָא נַעַר הַכֹּהֵן
מ"ם פרש"ה ה' הפרות. ומול דרשו מכאן כְּבַשֵּׁל הַבָּשָׂר וְחַמַּזְלֵג שְׁלֹשׁ הַשִּׁנַּיִם
למשמע תלמידי חכמי, כמשמע בְּיָדוֹ: [כג] וְהִכָּה בַכִּיּוֹר אוֹ בַדּוּד אוֹ
לת הלביכה, ולכוותיה בַקַּלָּחַת אוֹ בַפָּרוּר כָּל אֲשֶׁר־יַעֲלֶה
בלקיהו לי ה' לצר עמלתי הַמִּזְלֵג יִקַּח הַכֹּהֵן בֹּן כָּכָה יַעֲשׂוּ לְכָל־
לפניו, וכי לפני שכיכה היה ישְׂרָאֵל הַבָּאִים שָׁם בְּשִׁלוֹ: עומד? ללת כל זמן שהיה [כד] גַּם בְּטֶרֶם יַקְטִרֻן אֶת־הַחֵלֶב וּבָא
עומד לפני לתיה הלילוני נַעַר הַכֹּהֵן וְאָמַר לָאִישׁ הַזֹּבֵחַ תְּנָה־
כלנו עמד לפני הלביכה: בָשָׂר לְצָלוֹת לַכֹּהֵן וְלֹא־יִקַּח מִמְּךָ בָּשָׂר
(יג) ובני עלי בני בליעל וגו'. יתקיל הכתוב לספר [כה] מְבֻשָּׁל כִּי אִם־חָי: וַיֹּאמֶר אֵלָיו הָאִישׁ
שבני עלי הכהן היו בני בליעל בחלות ובדעות לת קַטֵּר יַקְטִרֻן כַּיּוֹם הַחֵלֶב וְקַח לְךָ
ידעו לת ה', ויהיה פי' בני בליעל לל לתיל שהיו בני כַּאֲשֶׁר תְּאַוֶּה נַפְשֶׁךָ וְאָמַר, לֹא כִּי עַתָּה
עלי שהיה בליעל, כי לם תִּתֵּן וְאִם־לֹא לָקַחְתִּי בֶחָזְקָה: [כו] וְהַנַּעַר
להניל עוכותיהס שעם היותס חַטַּאת הַנְּעָרִים גְּדוֹלָה מְאֹד
בני עלי כהן ושופט כמלך אֶת־פְּנֵי יְהוָה כִּי נִאֲצוּ הָאֲנָשִׁים
ה' לנלות, הנה הס היו [כז] אֶת מִנְחַת יְהוָה: וּשְׁמוּאֵל מְשָׁרֵת
במחותיהס כלנו היו בני לים בליעל. והנה היה הסבה בזה לפי שלל ידעו לת ה', [כח] אֶת־פְּנֵי יְהוָה נַעַר חָגוּר אֵפוֹד
ולסוסר יראת ויקון הלסוב [כט] בָּד: וּמְעִיל קָטֹן תַּעֲשֶׂה־לּוֹ אִמּוֹ וְהַעֲלְתָה
לצר הס היו רלצי בתעניהס,

תלים יל ל' וכלכרי דלשם * לחר כבל בלבו לין לקלים ובעבור זה השקיחו התעיבו עליהס לין עוזה טוב. וזכר מרשעתס

(יג) שזהו להם תקי, ומשפטים לל עוכים, וזהו ומשפט הכהנים מאת העם, רומה לומר שלל היה זה משפט לקבי לס כי משפט הכהני שעשו ביניהם כרלוכם, שבשות היתה מיוחלת לזכות זבח היה לל בער הכהן מכבי עלי המוכרים כבשל בשר השלמים, ויהיה הנער מביא בידו מזלג שהיו בו שלש השיניס

(יד) והיה מכניסו בכיור או בדוד או בקלקת או בכרור לצר יעלה הכשר בהם וכל לצר יעלה המזלג בשלש שיניו כלו יקח הכהן, והיו הס עושים זה לכל ישרלל הבלי בקטן כגדול, כי לל כשלו פני שרי. והיה כזה מהפשע מה בחיות בלקתם מה שיהיו שלהם, כי כבר נתנה התורה להם חזה ושוק והס היו לוקחים זה עוד שהיו מתקנות הכהונה, וזה דמו בחמרו כל לצר יעלה המזלג. ולם שניה נתה שלל היו לוקחי' הכבר ידוע כי לם כלצר יזמין, ובדי להרבות בגזל היו לוקחים לתו במזלג ההוא לצר היו בו שלש השיניס שכל מהם יקח מה שהה לקח, ובדמו גב זה בחמרו והמזלג שלש שניס בידו וגו' כל לצר יעלה המזלג. ולם שלישית בהיותם עושים זה בחוקה על דרך גזל, כי לל ישלחו לתו לבעלים לכל לס יקחוהו בקשם רב, ובדמו זה בחמרו ולם לל לקלקתי בחוקה. ולם רביעית כמה שהיה גלה ונלין הכהנים שלל יקחו המתנות בידיהם לכל ישלחו בעליהם לשלוק בחוקה כמו שלמרתי, ונל זה בחמרו ובל בער הכהן וגו'.

(טו) ולם קמלית שהיו עושים זה קודם הקטרת החלבים, ולזה חמרו גם בטרם יקטירון לת החלב, רומה לומר שפעמים לל ירלו לשכול בשל מבושל ובל בער הכהנים החלה והיה לומר לשים חובתו תכה בשר לפלות לבהן ולל יקח מהמבושל, והיו עושים זה בטרם יקטירון לת החלב כדי שיהיה החלב לבן ללבן לבהן, כי לל כתן להם החלקים כי לם שיהלבו משולקתו לחרי שיזרקו הדם ויקטירו החלבים, ועם היות שיחמרו הבעלים שרלוי לחזובה לקטר החלב ולקבל יקח הבער מה שירלה, היה מזיבתו הבער שהיו רומה בזה, כי לם שיתן הבשר לי קודם ההקטרה ולם לל יקחנו מהם בחוקה, וזה היה חמם ובזיון לקרבנות, ולם היו לוקחים לותם לרליות תלוה ושמים שולקם קודם לשלקן גבוה כלנו שלקן ה' ככוה הוא: (טז) ותהי טעות הבערים גדולה וגו'. תמנו המכרשים שהבערים זוכר בבהן הם בני עלי, וזה מה שחמר כי בלנו החבשים לת מנקת ה'. וכפי הפשט לל לחמרו כי לם על בערי הכהנים זוכר שהיה טעותם גדולה בעיני ה' כמה שהיו זומסים לת הבעלים ומבזים לת עבודת המקדש, וחמר שטעות הבערים הלה בלה ובמשכה מלבר בלנו החבשים לת מנקת ה', רומה לומר קרבנותיו וזה הכהנים בני עלי, ולהיותם מבלים לותה היו בערים עושים כמעשיהם וזושלים גם בן לה', הנה לם בן הבערי הס בערי הכהנים זוכר, והבלנים הם הכהנים בני עלי לבר היו סבת הרעה הגדולה הזיל:

(יז) והנה תמי לקרי זה ושמואל משרת לת פני ה' להגיד שעם היות בערי הכהנים רעים ושטלים לה' מלד, הנה שמואל עם היותו בער כמו הס והבערים בטבעם ילמדו מלה מלה, הנה לוה לל היה בן, כי היה משרת לת פני ה', והנה לל לחמר זה לת פני עלי לרחמו שבבר היה מכוון לבו לעשות ולל לעבוד לעלי בלבד כמו שהיה בילדותו. וזכר שעם היותו לוי היה מגוד לפוד בד, והוה היה מלבוש פשתן עשוי כדמות הלפוד שבהן הגדול שהיה בתכונה לחרת והיו לובשים לותו כלל הכהנים, כמו שחמר * ויתת ביום ההוא שמואלים ויחגר שמו"ל פ' כב יט אפוד בד וגו' עם היות שלל היה הלפוד בד, והיו כלם כהנים, וגם כל עובדי הסם ומשרתים לפניו היו לובשים כן, כמו שחמיכו בדוד בעליית הלרון * שהיה חגור לפוד בד, וזה העיד שהכהנים בני עלי היו מוקלים העבודה החלקית בהיותם לבשים והיו מבזים כהונתם, ושמואל שלל היה בהן בבערותו היה משרת לת ה', ובשירותו ובמלבושיו היה כמו בהן עם היותו לוי בלבד: (יח) וכן זכר שלמו של שמואל היתה עושה לו מעיל קטן, והוה גם בן מלבושי הכהנים, והעלתה לו מימים ימימה, כי לפי שהיה הולך וגדל היתה למו עושה לו בכל שנה ושנה מעיל לחד גלות כפי גופו, וכשבר היתה עולה שם מילי שנה בשנה היתה מולילה לו לת המעיל החדש לבר יעשה לו, והמפרשים פירשוהו בקופן לקר רקוק מלך, עד שלמרו

קכמינו

תכונתו וכמוהם לבלכה שמציל לאדם היה לו מכערותו ותמו
כר' לעזר היתה מכיון כרגל וחזרת להוליכו ושכחכר בחותו מעוטף בו,
דף מג ע"ב ונזהו שתמהה הבעלת לזה עושה מעיל, הלא * תתפלל כתוב
תיוב ל"ח יל חותם ויתיבנו כתו לבוש • וכל זה כח להגיד שמואל היה
מכבד הכהונה ומבקש לזותה
עם היות בני עלי בוזים את
כהונתם • הנה התבוננו
הפסוקים הללו שבאו בזמון
והותרה השאלה הרחבות, ועוד
לפרש אחר הפסוקי, שבאו על
זמון זה במקום בעזר הש:

(כ) וברך עלי את אלקנה וגו'. זכר שעלי הכהן כתב רלה
את זמון הולך וגדל ומתדרג
לגדלות, והיו כל מתשבותיו
לעבוד את הש' ולכבד הלכרי
הלקויים, מפני זה ברך את
אלקנה שהולידו ואת חנה שנתן
שלמתו, ואחר יסר ה' לך ורע
מן התורה, לל בחית תפידות
הגע' הוה מפת לתו קנה לתו
שהיה תפילה בשמי לזה ירחת
ה', ובכן יהי רצון מלפני ה'
שיסיר לך זרע מן התורה הזות
שתלד בני לאחרי, לפני יהל: (כא) אל בנך כי לוא טובה השמעה אשר
לזלקי, ונתן טעם למה יברכ',
והוא תחת השאלה לזה שלא ל"י,
לל בעבור השלל לזה שלא לה'
שבנבה לידת שמואל שהיה כתיר
ה' לכן בעבור התענה הוזת
שעשתה תנה יתן ה' לך מחנה עוד בנים לאחרי • והמפרשים
פירשו תחת השאלה לזה שלא ל"י לל שיתן לה בנים לאחרי בעבור
שהה השלה את שמואל היה לעבוד את ה' ולכן והו לה היו
משתעשי עמו, לכן התפלל שיתן להם במקומו בנים לאחרים
לעזור אותם ולעבוד עבודתם ולשרת אותם בזקנתם, ומה
שפירשתי לכי יותר מתיבב בפשט הכתוב • ומשה שאחר והלכו
למקומו נוכית שהיה הרמה זולת הרמתה ושהיה הרמתה
מקום נבה, ועל הרמה לת' והלכו למקומו • לו היה הרמתה
(כב) מקומו ומבה היתה מהרמה: ואחרו כי פקד ה' לת חנה,
פירשו בו שהלכו למקומו בשנתי' בברכת עלי הכהן, וכן היה
בפעל כי פקד ה' לת חנה ותהר ותלד וגו' • ולפשר לפרש
שאחרו והלכו למקומו הוא גם מברכת עלי, יקל' שיסר ה' לך
מזע מן התזה, לפי שהשלה לשר שלל לל מבנה שמואל היה
לה' ולעבוד לותו ולל היתה הוותה השלה לתלקה ולבנה,
ואחר שנתן הבנים לשר יולידו יהיו במקומו של שמואל, כי
יהיה שמואל במקדש ושאר הבנים יהיו בבית לתלקה במקומו,
דברי כל ב' וזהו והלכו למקומו והתליכה היה כתו * והלכה והיתה לתים
לשרו, ובתלו למל ויהיו במקומו • ועל זה המשך הספרו הלכרי
באמרו כי פקד ה' לת חנה ותלד שלש בנים ושתי בנות בנגדו,
לשמש שמואל לל היה כן בניתו לבל גדל הנער שמואל עם
הש ולל עם אביו ואתו, והנה הוותרה בזה השלה הבנית:
(כג) ועלי זקן מאד ושמע וגו' • הנה הולידע הכתוב שהיה עלי זקן
מאד כדי לתת התנצלות ושעל מבפקת בעדו, למה לל
היה מיסר בניו, ולזך לל הכס בזותם, ולמה לל לבר למם
לברי ריבות לשרי היותם מתללים את כהונת ה', ואחר שהיה
זקן מאד ומתולש בחותיו וגבורת הבני לל היה יכול למס, כי
לן התבים הוזקים יכולים להוכיח בניהם בהיותם נדולים
וחזקים מהם כמו שיעשו הבחורי לבניהם בהיות, לבים, לבל
עכו שתא את בל לשר יעשון בניו לבל ישרל בעניני הקרבנות
שהיו לוקחים על ידי בעריהם הבשר בחוק, ולשר יבשלו את
הבשים המובחו פתח להל מועד, לל התפללו, כמו שתרגם

יונתן דלתיין לבלבה • ומאשר הבניח לשר בח לל על לל
הוכיחו כלל על זה העניין המנוב' והוכיחו על הזבחי והמנחות
לבד, מלחו מקום חול לברבו אלא כמאמרו, ואחרו במסבת
שבת, אמר ר' שמואל בר בחמני אמר ר' יונתן כל האומר בני פלוני עבד
עלי תעלו לזיו לזלך עוזה,
שב' ואם אני בני עלי תפני
ופנתם בהניס ליי, כלומר
לשחר הר לעולם פנתם לל
תעלו ואקיש תפני לפנתם מה
פנתם לל תעלו אלא תפני לל
תעלו, לזלך מה לזי אקיי, לשר
יבטלון את הניסים המוזלות?
אזון שהזו את קיומין ולל
הלבו לזלך בעליון מעלה עליו
הכתוב כאלו שבנו, והלריבו
שם על זה ורוזם הפניוו
שפנתם לל תעלו, ואיתם
הכתוב לו עון לפי אלא מיזה
במעש, תפני תזיו, ויהיה שם
כן פירוש הכתוב על פי דרכם
שהניסים היולרו, והוזות היו
כלות לשלה בקרבנותיהן כמו
שתייבתם התורם, והמה היו
המוכלו כתם לזלך מועד לפי
שהיו כלפנות שתה בפנת
ועבודת הבית יקרל בפת כמו
שאחר * לפנות בפת לעבוד במועד ל' כב
עבוד בלזלך מועד, ובני עלי-
היו מתעללין בקרבנות
קרבנותיהן בזמן שלל יובלו
לפנת לבתיהם ויזבחו שתה, ולזה אחר יאבון את
הבשים, רוצה לומר שהיו הם בתה שיזבחו שתה ולל יבלו
לבתיהם הבשים המוכלות ועזות הבלות פתח לזלל
מועד, ואחר פתח לזלל מועד לפי שהבשים לל היו נבשים
בזלל מועד • לתבת בחבת יומל לאחרו בזלוף זה, לאחר כ"ל ע"ש
ר' יונתן בן תורתת מפני מה תרבה שילה? מפני שני דברים
גלוי עריות ובזוי קדשים, גלוי עריות שב' לשר ישבבון את
הבשים וכו', והזה היותר ברזה בפי הפשט: ויאחר עלי (כג)
לבניו למה תעשון כדברי הלזה לשר לבבי שותע את דבריכם
רעים, ולפי שלל יבחישו זה ולל יבזעו תשבו שיניד להם מי
הזה זה ולזה הזה לשר לאחרו, לבן לאחר מאת בל העם הלזה,
רוצה לומר שבל העם העידו עליהם בלים לפך • ובמדרש
שמואל לאחר ר' לבהו למלתך תורה לדך לרץ בשתתה שומע כרש' ו'
עוברו של לבירך תהא לומרה מפי לומרה, ובשתתה שומע
רעתו לומרה מפי לפרים, שב' מאת בל העם הלזה: ואחר
עוד לל בני כי לל טובה השמועה, כלומר שפועשה (כד)
התגובה לזיבה בניו ולל יתלמו לליו בתעניו, וזהו לל בני,
רוצה לומר לל בני לתה, והוא על * שתת לו לל בניו דברי ל"ב ב'
מוזם • ונתן הבבה למה לזיבה בניו, בלאחרו כי לל עובה
השמועה לשר לבבי שותע תעבירים עם ה', שעם ה' בלם
היו מתעבירים זה הקול וזאת השמועה בבל עריהם, וכן
תרגם יונתן, ולהתפזעות השמועה יאחר העברה כמו שבתב
הרב המורה בפ' בי"ת מפפרו • וברי דוד קמחי פירש
שהיו בם מתעבירים את עם ה' תנוח לל החקדש ומתעבירים
זותו מהתעבודה התלקית בתה שיעשו עתהם בנופש שתה:
והנה נלה פתעיהם בתה שיעשו זוה, בלאחרו אם יחטא (כה)
איש לאיש ופללו תלקים • והנה התרגם והמפרשים בלם
מחזבים לשר דברי חזל, ופירשו תלקים הנשא' בכתן על
הלייבים, ופירשו פללי תנוזת פללים שהוא בלאחר על
השופטים, ולל הטיבו לפרש הבתוב על פשוטו לפי
דעתם, ולף רבי דוד קמחי שפירשו תעבין תלהות ופירש

שמואל א ב

ופללו לעון תפלה ונקשה לך נתייצב פעם הכתוב נגד לפני
דרכו • והכני מפרש הפסוק לכל לחד מהדעות נהיו פללו
מלעון מקפט או מלעון תפלה כאופן מתיצב , והלך הזה
שכהם הוא היות לנגדי לקיים הכותב בכאן קדש , כי הוא
מהבלתי למקטיר , ואמר כפי
הדעת האחד שפללו הוא
מלעון מקפט , אם יקעד לים
לקיים הכה ישפוט אותו
הלקים , כי יהיה החלש [כו]
בעל דינו והלל יתברך הוא
השופט והדיין , לכל אם לה'
יקעד לים מי יתפלל לו ,
רוצה לומר מי יהיה כוקק
להשפט עמו , הכה בלי ספק
יהיה בעל דינו הקלה , ולין [כז]פרעה
ישמוד לבו תחזקנה ידיו
בהשפטו עם הלהה יתברך
שוה כשוה ? ויהיה התפלל
התפעל מענין הפלולים
והמשפט , וכן הכיולו לקל
כפל השרשים כשרש פלל • [כח]
ואם כאמר שפללו לקים הוא
מענין תפלה יהיה פירושו
כן , אם יקעד לים לאי הכה
יזוק הים לשר חטא לו לכפר [ל]
את חטאתו ולהתפלל בעד
החוטא אל הלקים שיכפר
את חטאו כמו שאמר *ויתפלל בראשי' כ' ו'
בעדך וזהו ופללו לקים ,
רוצה לומר ופלל בעבורו אל
הלקים , לכל אם לה' יקעד
לים מי יתפלל בעדו ומפני זה יהיה מרוקק מהכפרה : וספר
הכתוב שעם כל דברי עלי הטובים הכה בניו לא שמעו לקול
אביהם , רוצה לומר לא רצו לשמוע דבריו ולא כבכבו
בעוניהם כי בזוהו בלבבם , ואמר כי חפץ ה' להמיתם על
* ויחזק ה' את לב פרעה , שלפעמים רוצה הלל יתברך שמות ט' יב
להעניש ושערי תשובה נעולו לפניו , ויהיה ישמעו כמו
שמעו עתיד במקום עבר • וכמדר' שמואל לחוץ כתוב אחל כוף פר' ו'
יחזקל יח לב לומר * כי לא לחפון במות המת , וכתוב אחר לומר כי חפץ יחזקל יח לב
ה' להמיתם , הא כיצד יתקיימו שני הכתובים הללו ? על שלא
נתתם גזר דינם לא לחפון במות המת , משנתתם גזר דינם
חפץ ה' להמיתם , רמז בזה למה שאמרתי • ומסכת נלה פי ע' עב
אמרו , כאן קודם תשובה כאן לאחר תשובה : ומה שאמר עוד (כו)
והנער שמואל הולך וגדל וגו' , הוא להגיד שעם היות מעשה
הנערים להכעיס את דבת האיש הרעה על אביהם ובעבור
זה יהיו שנואים מהאיש הגדולים , וכמו שאמרנו ביוסף עם
אחיו * , הכה לא היה כן שמואל כי היה הולך וגדל בכל ברכתי' ל"ג
השלמיות , והיה טוב עם האל כי לא למד מתכונות בני עלי
ומחדותיהם הרעות , ונם עם אביהם , רוצה לומר עם בני
עלי הרשעים שהיו אוהבים אותו ולא חשדוהו בהיותו מניח
דבתם רעה על אביהם , כי היה ה' עמו ויתן אותו לרחמים
בעיני כל רואיו , וכאה כאן בני עלי בשם אכזרים , כמו שאמר
עליהם למעלה כי בתו התכזים את מנחת ה' : ויבא פרק כ' לקים על עלי וגו' • לאחר (כז)
שבאר כמדר עולם שהיו לקים שהיה חשר
זכר כאן היה לקבה , ועם היות שלא מניעו לו בנואה הכה
הם קבלו זה , וכן מצאנו מכבלי הלרבעים ושמונה נביאים מגלה פ"ו
שבאו לישראל א' ואולי היה בכתם שנקרא בספר אופנים ע"ח
לים הלקים • ובמדר עולם עשרה נקראו לים הלקים משה סם
לקבה שמואל ודוד שמעיה ועדוה ולקיהו ולקיהו מיכה
עמוס , לכל לכיאל ויחזקאל נקראו לדם , שמואל ובני
רוחים , ולא הכנלה נגלתי פירשו הם שהיו לאחת הדבר ,
כמו * הרלקת וגם ירחת • ולקן כתב שהלה הוזק תבת
בתקלת הדברי' • ואלו פירש שהיו לה תתיע והיו קשורה עם מלבי' ק'
סוף הענין , לכל הכנל כנלתי לבית לאיך ובאור לותו כדי כל יש
שתבעתו בזכתי למה תבעתו בזכתי • והיותר נכון לנלי שהיו
לה השתלה , כמו * הרחתה יחזק ל' כ'
זלת בימיכם * הבמתנים לם במדב' י"ג י"ג
במבנרים , ואמר לם נגלה
נגלתי לבית לאיך בהיותם
במצרים , (ואמר זה על לחרון
רוח הכהני' ותחלתם , שבגלה
לנין התלקים במצרים , כי
למאה לה נגלה במצרי' כי לם
בהר סיני) ובאור לותו מכל
שבטי ישרל , לכל ואם בחרתי
לותו מכל שבטי ישרל , הכה
גזר המחאר הזה הוא לאמרו לי
לכהן לעלות על מזבחי ,
לכל לם נגלתי לזהרן ובחרתי
לותו לה היה זה בהיותו לדון
ומוזל והולך בתוך בית פרעה
וכחברת לפניו בדרך בכבדי
מלרי' , וזהו לאמרו לבי' פרע' (כח)
לבל בחרתי בו להיו לי לכהן
ולעבוד עבודתי , לם בעניו
הקרבנות לעלות על מזבחי ,
ולם בעניו הקטרת להקטיר
קטרת , ולם בעניו הלוים
והתומים לשלח לפוד לפני ,
ולם כן כמו שלזהרן הכהן
נתן בגוחה וכהוכה כבה הלה
שיהי' לל וזרעו , ואמר זה לפי
שהיה עלי בכיל ובהן ובופט , ואמר ותתה לבית לאיך , לל
שבעבור העבודה ובשכרה כתתי לבית לאיך לת לל לימי בני
ישרל , לל שלחרי העלות הזבחים ולחרי ההקטרה לו יקחו
הכהנים לת לל לימי בני ישרל , ומלחר שהוא כן למה תבעתו (כט)
בזבחי ובמנחתי לשר מויתי מעון , לל לשר מויתי במעון הקדש ,
וכן * הנמלת בית ה' כמו בבית ה' , ותקבל לת בניך מאחרי , לל מלבי' ב'
שהם לוקחי' מהזבח קודם הקטרת החלבי' כלומר לתם בבכדים י"ח ט"ו
מאכי , ולאמר עוד להבריאכ' מרחשית לל מנחת ישרל עמי ,
לל כלומר לל היה תכלי' הזבחי' כלם כי לם להבריאכ' ולהשמין
לתכם מרחשית מנחות ישרל , ויהיה פירוש להבריאכם
להשמיכם כמו * וענלון לוי בריח מלך • ורש"י פירשו מענין שופטי' נ' י"ו
כעגל כמו * ותברכי לתם • והנה לאמר ותבכד לת בניך ולאמר שמו' כ' י"ג ה'
למה תבעתו להבריאכם , שבלל עלי בזה עם בניו בהיותו
ירת לקים ובר מרע , לפי שלל ייסר לת בניו כראוי והיה לו
למקות בידיהם ולל מקה , ומה שהוכיח' היה בדברים רכים ,
ולזה החזיקו כלומר הוא חטא בזה , ואמרו מרחשית לל מנחת
ישרל לעמי' , פירש ללך שהיה הלמד כוונתו , כמו * והחליטי לה ל' ג' כ'
לתכמים • ואלי לאמור שהיה למד התכלית , כמו * להבדיל ברחשי' ל' ט"ו
בין היו' , * להטיר על הארן , לאמר שהם שם בני י"ו
יעשו תכלית הקרבנות השמתם בהיות שהיו לתכלית עמי , לאמר כ"ו
רוצה לומר לכפרתם , וזהו מרחשית לל מנחת ישרל לעמי , רוצה לומר מנחת ישרל שהיה לתכלית עמי יעשו
הכהנים מהם תכלית מתכלם והשמתם :

לכן נאם ה' ללקי ישרל וגו' • לאחרי שזכר פשעיהם וכר (ל)
עכשו , ואמר שעם היות כוונתו ורצונו התלקי שבית עלי ובית
לביו לל משפחתו יתהלכו לפניו עד עולם , הנה עתה בסבת
החטא הזה לאמר ה' תלילי לי , לל מעשו זה שיתהלכו בניך לפני
כל הימי , כי מדת דיני הוא שמכבדי לכבד וכוזי יקלו , ולאמר
יקלו להגיד שהקלון יחסך לליהם מהלם , כי הכבוד והעוש יחסך
מהם יתברך והנזיון והקללה יבוא תחת מעשולותם • ונדרש לאמרו עיין לל
מתקלה

מתחלה כתתי כהונה לאלעזר כנו של אהרן, ולפי שבימי פלגש בגבעה שפקדו ישראל ברוב המלחמות וגרם להם זה פגעם וזאת הכהני שלח היו כוהנים מעיר אל עיר כדרתי להוכיחם, לכן נטלתי כהונה גדולה מהם וכתתיה על בני איתמר שהם ושבעים שבם, ועבדו שלקלקו בני עלי קלילה לי, כי מכבדי לכבד בני פגעם שכבד לותי בשעים לכבד לותם, וכווי יקלו מלכים כ"ג מ' עלה בני עלי שנאמר * ויגרש שלמה את אביתר מהיות כהן [לו] והנה כל הנותר בביתך יבוא להשתחות לו לאגורת כסף וכבר לחם ואמר סגני נא אל אחת הכהונות לאכל פת לחם:

ג

והנער שמואל משרת את יחוד לפני עלי ודבר יהוה היה יקר בימים ההם אין חזון נפרץ:

לפני ה' שנה, ולא משפט לפת היה בירושלם שהיו מתים מניסן ל"ץ עד ניסן ל"ץ שנה, ולא הודיעו לת רבן יוחנן בן זכאי, לומר להם שמת מחשבת עלי לתם, דכתיב ביה וכל מרכית כיתך ימותו לנעי', לכו עסקו בתורה וכו'. והנה היו הקללות הללו מדה כנגד מדה, לפי שבני עלי היו להם כבוד גדול בהיות מכיהם הכהן הגדול ולא חששו לו, לכן קללם שלא יהיה עוד מהם זקן ומכם ומהניא כמו שפירשתי מהיות זקן בביתך, עוד היה להם רבוי הטוב כי לא היו בני ה' כהני לחרים אלתם, ולכן קללם שיכישו לר מעון כמו שפירשתי, עוד היו לכניס בחוזים ומפני זה כזו דברי לכיהם לכן קללם שכל מרכית ביתם ימותו לכנים: ולא לחרו לתם לכלתם קדש' כלל זמן בערם יקטירון לת החלב כן תמותון לפני זמן: ולחרי שכתן שלשת הקללות הללו זכר הזמן לאר יתקיימו בו, ולתיל ממלן דמליך מיניה שהוא לחרו וכל מרכית ביתך וגו', ועליו לתר וזה לך האות לאר יכוא על שני בניך וגו' שימותו שניהם כיום לאד והוא התקלת קיום הייעוד הפלגי שזכה, ולא כזה לך האות כשתראה שני בניך ימותו כיום לאד יתברר לך שהאלה כלו לאר יעמדו עליך יתקיים גם כן בעתיד: עוד ביאר הקללה האחרת השנית (מהיות לא מרכית לאר ולא מכית עלי) לוך יעשה זה ואתי יעשה לותו, ועליה לתר והקימותי לי כהן נאמן, וזה לתר על פלוך הכהן שיעשה ברצון הלב יתברך, ושלא תכור הכהוה מזרעו לתריו כמו שכרת מרכית עלי, לכל יכנה לו בית נאמן, לא שתהיה קיימת לזרעו הכהוה. וזכר מתי יהיה זה, כשתרד והתהלך לפני משיחי כל הימים והוא המלך שלמה, כי כשתר כמשך שלמה למלך כמשך פלוך לכהן ופלוך זה היה מכולם זרע עלי מהכהוה, שהרי לחיה בן לחיטוב ולחימלך ולביתר בנו שהלך עם דוד היו כלם מזרע עלי: וזכר גם כן הקללה השלישית מתי תהיה וכלוזה לופן תהיה מה שלתר והכעת לר מעון, ועליה לתר והיה כל הנותר בביתך יבא להשתחות לו וגו', ולא הרגישו המפרשי' כראוי כפירוש לו שזכר כאן, ולחלת הוא שחוזר לכהן הנאמן שיקים הללקים כמו שזכר, ולתר שכל הנותר בבית עלי יבא להשתחות לאותו כהן לאר יקים הפס בימים ההם בעבור לנורת כסף וכבר לפס שיקבל על ידו ובמלותו, ויתר אליו בבקשה ובתכונים כפפני לא על לקת הכהוות לאכול פת לפס, רוצה לומר קברני לא בלקת מאמרות הכהנים להגיע ידי לאכול פת קדשי. ולפי זה קללת הכנים התקילה ביתי עלי וזתי הקללות הלחרות בתו ביתי שלמה המלך, והיה כל זה עובה בעון על לאר לקחו בחמס ובגזל לת לאר לת להם והיו משתמשים עלמם ברוב הכבר, ויהוא בעבור זה לת זרע יהיו למלים גם רעבים כפפס ברעב תתמוגג ויבקשו פת לפס לאכול ולא ימלאו:

(לה) והנה כל הנותר בביתך יבא להשתחות לו לאגורת כסף וכבר לחם ואמר סגני נא אל אחת הכהונות לאכל פת לחם: ועליו לתר שתשתחוה לפני כל הימים ולא לפני זמן, ולא לפני כל הכהנים, אלא לפני כהן אחד שיהיה בימיו, ולא לפני כל הימים אלא לפני כהן אחד שיהיה בימיו, ולא לפני כל הכהנים

עלי, כהיות שכבר זכרו פעמים הרבה. והוקשה להם גם כן מלך מה שאמ' ועלי שכב במקומו ועיניו החלו כהות לא יוכל לראות, כי לא מלאו שעם לספור הזה ולא ידעו עניין לאמרו שוכב במקומו, ופירשו וכר לנקיש טרם יכבה ושמואל שוכב בהיכל ה' טרם יכבה נר לנקיש בהיכל ה' ושמואל שוכב, רוצה לומר שהיה שוכב במקום שהיה שוכב בו תחלה בעודת [ג] וַיְהִי בַּיּוֹם הַהוּא וְעֵלִי שֹׁכֵב בְּמְקוֹמוֹ וְעֵינָיו הֵחֵלּוּ כֵהוֹת לֹא יוּכַל לִרְאוֹת: [ג] וְנֵר אֱלֹהִים טֶרֶם יִכְבֶּה וּשְׁמוּאֵל שֹׁכֵב בְּהֵיכַל יְהוָה אֲשֶׁר־שָׁם אֲרוֹן אֱלֹהִים:

הלוים, וכן ת"י ושמואל שכיב בעזרה דלוי. ולכי לחשוב בפירוש שלשת הפסוקים הללו שהם הקדמה למה שיזכור מהקול לנער כח לשמוע ושכב שהיה עלי קורא לותו. והנה בפסוק הראשון מהם כתן שתי סבות מקדימות הקול, למה שמואל לא הכיר היות הקול מבחוץ שקרא לנקיש, ולמה עלי גם כן לא הרגיש בתחלת העניין מיד בפעם הראשונה, ובפסוק השני מהם כתן על זה עלתו שתי סבות לחרות מביעות וקרובות, ובפסוק השלישי זכר הזמן לשכר בהם גם כן הקריאה ומחוזה מקום בה ולחוזה מקום בה. וביאור זה כי כשהיו והנער שמואל משרת את ה' לפני עלי היה שכבה מקדמת למה שמואל כשכר שמע הקול הלך לפל עלי בשבתו שהיה קורא לותו ולא הבין היותו קול כבוחי, ואמר שהיתה הפעם הזה לפי שהשמואל היה נער ובפעת בערותו לא כשתלם להבין העניין, וגם עזרו לחי לפי שהיה משרת את ה' והוא תשירות הלויים ולא היה נביא עד הנה והיה עוד משרת לפני עלי, ולכן כשמעו הקול בא חלין להיות מבהלו לשרת לפני עלי שכב שהיה עלי קורא לותו, וגם עלי לא הבין העניין לפי שהיה דבר ה' יקר בימים ההם אין חזון נפרץ, ולזה לא שם לבו היות הקול ההוא שקרא לשמואל כבוחי, הנה שם כן כתן שתי סבות, לחת מפלת שמואל להיותו נער ולהיותו משרת לפני עלי, ולחת מפלת עלי להיות הכבודה בלתי נמלטת בימים ההם ובעבור זה שיהם לא הרגישו בדבר. עוד זכר עליו שתי סבות לחרות, והם לאמרו ויהי ביום ההוא ועלי שכב במקומו וגו', רוצה לומר הנה היתה עוד הנה סבות אחת מלד עלי לשלא הבין היות הקול ההוא כבוחי, לפי שהיה זה ביום ההוא שכר כח היום הלקיש לא עלי לדבר אלין, ולזה יתן לבבו שביום ההוא שכבה לו הכבודה בלותו יום תבוא על זה לשמואל כבודה לחרת? הנה בעבור שהיה בלותו יום לא הרגיש עלי בדבר. וגם היתה הנה לחרת מלד שמואל למה שכב שהיה עלי קורא לותו, והיה שקרא ביום ההוא מקרה ולולי מקודש לעלי, והוא שבהיותו שכב במקומו בפתע פתאום עיניו החלו בהות לא יכול לראות כי בעבר ממנו פתאום רוחות עיניו בהיותו יושב במקומו, ולפי שבלותו יום קרה לעלי לותו קולי קשב שמואל בלילה כאשר שמע הקול שעלי היה קורא לותו ושבשתהו סבוב הרגש לו קולי לחר מחין לשר בת לילו היום ההוא, ולכן קם במרוצה וילך אלין. הנה שם כן בכתן שתי סבות לחרות קרובות ומביעות לשלא ירגישו בדבר לא עלי ולא שמואל. עוד זכר בפסוק השלישי שלשה דברים לחלק הזמן שהלילה לשר היה כשבלתו לותו הקול והקריאה, וזהו שאמר וגר לנקיש טרם יכבה, והוא כר המאורה, כי בהיכל ה' לשר שם ארון לנקיש לא היה כר דולק, והודיענו בזה שבלילה הכבודה היתה לשמואל קודם שכבו כרות המאורה בעוד לילה כמו זמן קריאת הגבר, שהרי לא' לשר כך וישכב שמואל עד הבקר וגומ', וזכר זה להודיע שהיה העת מוכן להגעת התלוחות המודקים ולהגיע הכבודה אלין, להיותו לפל עלות השח', לפרי התכת הלילי מהמות ולחות הכובת החלמה, או לאמר זה להגיד שהיה כר במקדש והיה שמואל רוצה שלין שם לדם שיקרא אלין ולכן הלך לפל עלי: עוד הודיע עניין שני, והוא בלי זה מקום וכלותו תכוכה הגיעה אלין הכבודה, ולאמר ושמואל שוכב במעטו ובא על השלש שבתכונות לשמוע

עוד הודיע עניין שלישי, והוא מלותו לותו השפע. ולאמר ושמואל שוכב במעטו ובא על השלש שבתכונות לשמוע מלותו מקום בא לותו הקול והקריאה, ולאמר בהיכל ה' לשר שם ארון לנקיש, וכ"ת בהיכל היכם המקום כמו שהזכנו במפרשים, לפל היה כ"ת המומר, כמו * בתרלות המובלות שמות לב' ק' * בוהב ובכסף, יאמר שהיה שמואל עליו השלוש שוכב שם לב' לב' ומתבודד בעניין היכל ה' לשר נו לנקיש, ולהיותו משוטט מהשבתו בעניין הלשון בלתו הכבודה לין יגלה לנקיש החלקים כמו שזכור, ומלת שוכב יאמר על היותו מהשב בדבר, כמו שאמר * גם קהלת נ' כ' בלילה לב שכב לבו, ואמר * על מהשבני בלילות, רומז שיר ג' ק' על המהשבות. ואפשר עוד לומר שלית בהיכל ה' תשמ בתקום תן, כמו * והנותר בבשר ובלחם * בעוף ובבהמה ויקרא ה' לב' *בגר ובזורח החרן, כמו שזכרו החפוד בספרו, יאמר שהיכל ברחבו' ק' ה' לשר שם לנקיש תלחתו היכל קרא ה' לת שמואל, שמות יב' ט' ויהיה לם כן לומרו בהיכל ה' לשר שם לנקיש לבן עם ויקרא ה' לל שמואל בזכור. והנה זכר זה להודיע שלל היה הקול לנוגי ולל תלבותיי, לכל היה יוצל מתקום קדש הקדשים, וכמו שב' בתזה * ולברתי לתך מעל הכפרת תבין שם לה לב שכי הכרובים. ועם היות שעלי לל הבין הקול מלוזה תקום היה יוצל, רמה הכתוב להודיע החלת לין היה, והנה בעל העשיים שם החלבת בזובח, והוא מתה שיורה שהיכל ה' ליהו לבן עם שובח, כי לם עם ויקרא ה' לל שמואל, עם היות שתם כוף פסוק ביכיהם. והנה רלייתי שיובתן כהן לפירוש החלתי הזה, לאמר ובונין בית תקדש לי' עד לל שפת, ושמואל שכיב בעזרת ליהי, ולל לשמוע מהיכלל לי' לתתן לרובת לי', רלה גם רלה שעשה בית בהיכל ה' כמו מ"ם, ושאמר שבל הכתוב להודיענו שבל הקול והקריאה מהיכל ה'. וכן כתב רש"י

[לאמר המגיה תפשתי זכרונו לברכה בהיכל ה' לשר שם בתם' תמיד עניין זה ולא מלתי לבר מתנו לן בפי המשבה הת' סוף תקרא העליון מחובר לרחש לך לט כוף עם. לכל בתחבת תדות סוף * ירעם לל בקולו בפלאות, עלי לשוב לן ה' פל תחלתי לבר היה כהן ושוכב מבפנים ושמואל מועט, ולולי טעות היה לוי ושוכב מבחון ובפן הקול הוא דוק ותמלבו.] דרך עלי לשמואל, בתחבת תמיד. עיין רש"י ולפי לבריהם ללה יהיה פי', ועלי שוכב בתקומו, רומה לומר תקום הכהן שהוא מבפנים לל שמע הקול החלקי ששמע שמואל מבחון. ובוכל לומר שלאמרו ועיניו החלו כהות שב להודיע שהיה בבר הרגיש, ומפני זה היה רלוי שיהיה שלם חוץ השמע, ועם כל זה לל שמע כלל וכל זה מבפנים למה שפירשתי. ובלרש אמרו * ונתן השמע מ"ם פר' ק' וכל השמע, עד שלל יבקיע הקדוש ברוך הוא שמעו של לריך קהלת ק' ה' לחר הוא מוריח שמעו של לריך לחר, עד שלל השקיע שמעו של מזה הוזיח שמעו של יהושע, עד שלל השקיע שמעו של עלי זרתה שמעו של שמואל הרמתי, וזהו שלמר הכתוב וכר לנקיש טרם יכבה ושמואל שוכב בהיכל ה'. והמלמר הזה קיימו וקבלו תכמינו זכרונם לברכה ביניהם להלמיכם שההנאה החלקית תקיש בכל דור ודור כניד ומזה לחומים, עד שלמרו שם במדרש שמואל מלמר עמוס מלד. רבי לליעזר בן יעקב לומר לין דור שלין בו כלברהם, לין דור שלין בו כיעקב, לין דור שלין בו כמזה, לין דור שלין בו כשמואל, ולזה כלמר לברהם יעקב יעקב מזה מזה שמואל שמואל, רמז לומר שעל כן כפלנו שמותיהן להעיד שתמיד בכל דור יהיו כמותם. ולין רלוי שיודו זה במעלת נבותתם, כי בבר לתה תורה * ולל קם נביא עוד בישרלל כמשה,

ולאמר ושמואל שוכב במעטו ובא על השלש שבתכונות לשמוע מלותו מקום בא לותו הקול והקריאה, ולאמר בהיכל ה' לשר שם ארון לנקיש, וכ"ת בהיכל היכם המקום כמו שהזכנו במפרשים, לפל היה כ"ת המומר, כמו * בתרלות המובלות שמות לב' ק' * בוהב ובכסף, יאמר שהיה שמואל עליו השלוש שוכב שם לב' לב' ומתבודד בעניין היכל ה' לשר נו לנקיש, ולהיותו משוטט מהשבתו בעניין הלשון בלתו הכבודה לין יגלה לנקיש החלקים כמו שזכור, ומלת שוכב יאמר על היותו מהשב בדבר, כמו שאמר * גם קהלת נ' כ' בלילה לב שכב לבו, ואמר * על מהשבני בלילות, רומז שיר ג' ק' על המהשבות. ואפשר עוד לומר שלית בהיכל ה' תשמ בתקום תן, כמו * והנותר בבשר ובלחם * בעוף ובבהמה ויקרא ה' לב' *בגר ובזורח החרן, כמו שזכרו החפוד בספרו, יאמר שהיכל ברחבו' ק' ה' לשר שם לנקיש תלחתו היכל קרא ה' לת שמואל, שמות יב' ט' ויהיה לם כן לומרו בהיכל ה' לשר שם לנקיש לבן עם ויקרא ה' לל שמואל בזכור. והנה זכר זה להודיע שלל היה הקול לנוגי ולל תלבותיי, לכל היה יוצל מתקום קדש הקדשים, וכמו שב' בתזה * ולברתי לתך מעל הכפרת תבין שם לה לב שכי הכרובים. ועם היות שעלי לל הבין הקול מלוזה תקום היה יוצל, רמה הכתוב להודיע החלת לין היה, והנה בעל העשיים שם החלבת בזובח, והוא מתה שיורה שהיכל ה' ליהו לבן עם שובח, כי לם עם ויקרא ה' לל שמואל, עם היות שתם כוף פסוק ביכיהם. והנה רלייתי שיובתן כהן לפירוש החלתי הזה, לאמר ובונין בית תקדש לי' עד לל שפת, ושמואל שכיב בעזרת ליהי, ולל לשמוע מהיכלל לי' לתתן לרובת לי', רלה גם רלה שעשה בית בהיכל ה' כמו מ"ם, ושאמר שבל הכתוב להודיענו שבל הקול והקריאה מהיכל ה'. וכן כתב רש"י

[לאמר המגיה תפשתי זכרונו לברכה בהיכל ה' לשר שם בתם' תמיד עניין זה ולא מלתי לבר מתנו לן בפי המשבה הת' סוף תקרא העליון מחובר לרחש לך לט כוף עם. לכל בתחבת תדות סוף * ירעם לל בקולו בפלאות, עלי לשוב לן ה' פל תחלתי לבר היה כהן ושוכב מבפנים ושמואל מועט, ולולי טעות היה לוי ושוכב מבחון ובפן הקול הוא דוק ותמלבו.] דרך עלי לשמואל, בתחבת תמיד. עיין רש"י ולפי לבריהם ללה יהיה פי', ועלי שוכב בתקומו, רומה לומר תקום הכהן שהוא מבפנים לל שמע הקול החלקי ששמע שמואל מבחון. ובוכל לומר שלאמרו ועיניו החלו כהות שב להודיע שהיה בבר הרגיש, ומפני זה היה רלוי שיהיה שלם חוץ השמע, ועם כל זה לל שמע כלל וכל זה מבפנים למה שפירשתי. ובלרש אמרו * ונתן השמע מ"ם פר' ק' וכל השמע, עד שלל יבקיע הקדוש ברוך הוא שמעו של לריך קהלת ק' ה' לחר הוא מוריח שמעו של לריך לחר, עד שלל השקיע שמעו של מזה הוזיח שמעו של יהושע, עד שלל השקיע שמעו של עלי זרתה שמעו של שמואל הרמתי, וזהו שלמר הכתוב וכר לנקיש טרם יכבה ושמואל שוכב בהיכל ה'. והמלמר הזה קיימו וקבלו תכמינו זכרונם לברכה ביניהם להלמיכם שההנאה החלקית תקיש בכל דור ודור כניד ומזה לחומים, עד שלמרו שם במדרש שמואל מלמר עמוס מלד. רבי לליעזר בן יעקב לומר לין דור שלין בו כלברהם, לין דור שלין בו כיעקב, לין דור שלין בו כמזה, לין דור שלין בו כשמואל, ולזה כלמר לברהם יעקב יעקב מזה מזה שמואל שמואל, רמז לומר שעל כן כפלנו שמותיהן להעיד שתמיד בכל דור יהיו כמותם. ולין רלוי שיודו זה במעלת נבותתם, כי בבר לתה תורה * ולל קם נביא עוד בישרלל כמשה,

כאשר, כי אם בהיותם מגיעים על דומם כל אחד בערך
דורו, כשמואל יפתח בדורו כשמואל בדורו, וזה ברמז כאן
כאמרו וכר לקליס טרם יכבה. הכה עזו כר לקליס רמז
לנפש, על דרך משמר שלמה עליו השלום * כר לקליס
בשמת לדם קופח כל מדרי בטן. וכפי זה המאמר יהיה
פירושו ועלי שוכב במקומו ועיניו החלו כהות לא יוכל לראות,
שהיה עלי שוכב ועומד במקומו ומדרגתו כמשפט העם, והיה
רוח הקדש הולך ופוסק ממנו
ולא היה רגיל לפקח בכתבל, ולזה המשיל הפסק נבואתו
בכהות העיני והעדר הראו, ובזאת הנבואה לשמואל ולא
כתה לעלי. ובמדרש שמואל
אמרו כל המעמיד בן רשע
עיניו כהות, מפני מה? מיפקח
וכן עלי. ולפעמים הדרש הזה
יהיה הפסוק הזה הקדמת
ידיעה למה שבאה הנבואה
לשמואל:

(ז) ויקרא ה' לשמואל ויאמר
הנני וגו'. וזכר
בפתוח שקדם התלוה יתברך
על שמואל בקול מופת כקול
בן קדם, ושמואל מיד כשמעו
הקול כהיתו על מטתו לחשר

(ח) הנני, ויקם כמרוצה רבה
וילך אל עלי ויאמר הנני
כי קראת לי, ועלי השיבו לא
קראתי שוב שכב. ואין ספק
שעלי הצדיק שמואל התפעל
מהדמיון ושמעוזן דמיונו
כדמה לו לותר הקול והגיע,
כי היה כמו שזכר המוקדם
בספר קדם ומופת, כשיתגבר
הדמיון וידמה הקולות המוקשות לו הדברים הנרגשים יבוש
מכבכי לתון וילחו לקולות הזיגו לותם מבחון, כי
כמו שהדברים יבכו פעמי' מהקושים על הדמיון ככה פעמים
רבות יבותו מהדמיון על המוסיס, ולזאת היה הספה כמה
פירות מהפורות הכוזבות על המוקדמים ועל תלוגי המוג,
וכן הצד שלי שהיה העכין כשמואל שפעם רותו ודמה הקול
שלח שמע, ומפני זה נער הו ואמר לא קראתי שוב שכב.

(ט) ושמואל שב על המטה בבוזת פנים ובלהו הקול פעם שנית
ויקראהו שמואל, ואין ספק שהצד שעלי היה קורא לותו לבבל
לא מפי הכבי מהמטה ונם לא רק כמו שעצה הרחוקה, לפי
שהבליתו עלי בעפם הרחוקה, ולזה הלך אליו ואמר הנני
כי קראת לי, רומה לומר הנה עתה לא תוכל להכחיש
שקראת לי לפני שזכה הקול אתי פעמים, וילמה שעלי
הרגיש בדבר ולבן לא נער הו בקרחוקה, אבל אמר לו בני
שוב שכב, הנה הוסיף בדברין לומר בני לדבר על לבו, לפי
שהיה בבר הדבר לפלו בספק שם היה דבר בבוזי או מפעל
הדמיון, כי התנברות הדמיון בתים הבריה לא יהיה כי אם
על המעט ולא יתרבה, ולבן בלשון רבות אמר בני שוב שכב:

(י) והנה אמר הכתוב אחר זה ושמואל טרם ידע ה' וטרם יגלה
אליו דבר ה', והרב המורה כתב בחלק שני מספרו, שהקול
והדבור שבא לבבואים בלם היה תמיד במדרגה הבבואה ולא
בחקון, והיה תמיד קול מוזבל לא קול מופת, ומאשר
הוקשה לו מה שזכר כאן בענין שמואל הזיב עליו בספר'
קדמון ואמ' אלקי ואמ' זה לשונו. ואפשר שימצא הבבי הדבר
ההוא שימעהו בחדרה הבבואה בצד שעלי הבהן קדאו פעם אחר
קדאהו הנה בענין הבבואה בצד שעלי הבהן קדאו פעם אחר

(ז) ויקרא ה' לשמואל ויאמר הנני: [ז] וַיִּקְרָא יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי:
[ח] וַיָּרָץ אֶל־עֵלִי וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי כִּי־קָרָאתָ
לִי וַיֹּאמֶר לֹא־קָרָאתִי שׁוּב שְׁכָב וַיֵּלֶךְ
[ט] וַיִּשְׁכָּב: וַיֹּסֶף יְהוָה קְרֹא עוֹד שְׁמוּאֵל
וַיָּקָם שְׁמוּאֵל וַיֵּלֶךְ אֶל־עֵלִי וַיֹּאמֶר
הִנֵּנִי כִּי קָרָאתָ לִי וַיֹּאמֶר לֹא־קָרָאתִי
בְנִי שׁוּב שְׁכָב: [י] וּשְׁמוּאֵל טֶרֶם יָדַע
אֶת־יְהוָה וְטֶרֶם יִגָּלֶה אֵלָיו דְּבַר־יְהוָה:
[ח] וַיֹּסֶף יְהוָה קְרֹא־שְׁמוּאֵל בַּשְּׁלִשִׁת
וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־עֵלִי וַיֹּאמֶר הִנֵּנִי כִּי
קָרָאתָ לִי וַיָּבֶן עֵלִי כִּי יְהוָה קֹרֵא
[ט] לַנָּעַר: וַיֹּאמֶר עֵלִי לְשְׁמוּאֵל לֵךְ שְׁכָב
וְהָיָה אִם־יִקְרָא אֵלֶיךָ וְאָמַרְתָּ דַּבֵּר
יְהוָה כִּי שֹׁמֵעַ עַבְדֶּךָ וַיֵּלֶךְ שְׁמוּאֵל
וַיִּשְׁכַּב בִּמְקוֹמוֹ: [י] וַיָּבֹא יְהוָה וַיִּתְיַצַּב
וַיִּקְרָא כְּפַעַם־בְּפַעַם שְׁמוּאֵל שְׁמוּאֵל
וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל דַּבֵּר כִּי שֹׁמֵעַ עַבְדֶּךָ:

(ח) ויסף ה' קרוא עוד שמואל. זכר
בפתוח שקדם התלוה יתברך
על שמואל בקול מופת כקול
בן קדם, ושמואל מיד כשמעו
הקול כהיתו על מטתו לחשר
כי קראת לי, ועלי השיבו לא
קראתי שוב שכב. ואין ספק
שעלי הצדיק שמואל התפעל
מהדמיון ושמעוזן דמיונו
כדמה לו לותר הקול והגיע,
כי היה כמו שזכר המוקדם
בספר קדם ומופת, כשיתגבר
הדמיון וידמה הקולות המוקשות לו הדברים הנרגשים יבוש
מכבכי לתון וילחו לקולות הזיגו לותם מבחון, כי
כמו שהדברים יבכו פעמי' מהקושים על הדמיון ככה פעמים
רבות יבותו מהדמיון על המוסיס, ולזאת היה הספה כמה
פירות מהפורות הכוזבות על המוקדמים ועל תלוגי המוג,
וכן הצד שלי שהיה העכין כשמואל שפעם רותו ודמה הקול
שלח שמע, ומפני זה נער הו ואמר לא קראתי שוב שכב.

(ט) ושמואל שב על המטה בבוזת פנים ובלהו הקול פעם שנית
ויקראהו שמואל, ואין ספק שהצד שעלי היה קורא לותו לבבל
לא מפי הכבי מהמטה ונם לא רק כמו שעצה הרחוקה, לפי
שהבליתו עלי בעפם הרחוקה, ולזה הלך אליו ואמר הנני
כי קראת לי, רומה לומר הנה עתה לא תוכל להכחיש
שקראת לי לפני שזכה הקול אתי פעמים, וילמה שעלי
הרגיש בדבר ולבן לא נער הו בקרחוקה, אבל אמר לו בני
שוב שכב, הנה הוסיף בדברין לומר בני לדבר על לבו, לפי
שהיה בבר הדבר לפלו בספק שם היה דבר בבוזי או מפעל
הדמיון, כי התנברות הדמיון בתים הבריה לא יהיה כי אם
על המעט ולא יתרבה, ולבן בלשון רבות אמר בני שוב שכב:

(י) והנה אמר הכתוב אחר זה ושמואל טרם ידע ה' וטרם יגלה
אליו דבר ה', והרב המורה כתב בחלק שני מספרו, שהקול
והדבור שבא לבבואים בלם היה תמיד במדרגה הבבואה ולא
בחקון, והיה תמיד קול מוזבל לא קול מופת, ומאשר
הוקשה לו מה שזכר כאן בענין שמואל הזיב עליו בספר'
קדמון ואמ' אלקי ואמ' זה לשונו. ואפשר שימצא הבבי הדבר
ההוא שימעהו בחדרה הבבואה בצד שעלי הבהן קדאו פעם אחר
קדאהו הנה בענין הבבואה בצד שעלי הבהן קדאו פעמים

(ח) ויסף ה' קרוא שלשית. זכר
בפתוח שקדם התלוה יתברך
על שמואל בקול מופת כקול
בן קדם, ושמואל מיד כשמעו
הקול כהיתו על מטתו לחשר
כי קראת לי, ועלי השיבו לא
קראתי שוב שכב. ואין ספק
שעלי הצדיק שמואל התפעל
מהדמיון ושמעוזן דמיונו
כדמה לו לותר הקול והגיע,
כי היה כמו שזכר המוקדם
בספר קדם ומופת, כשיתגבר
הדמיון וידמה הקולות המוקשות לו הדברים הנרגשים יבוש
מכבכי לתון וילחו לקולות הזיגו לותם מבחון, כי
כמו שהדברים יבכו פעמי' מהקושים על הדמיון ככה פעמים
רבות יבותו מהדמיון על המוסיס, ולזאת היה הספה כמה
פירות מהפורות הכוזבות על המוקדמים ועל תלוגי המוג,
וכן הצד שלי שהיה העכין כשמואל שפעם רותו ודמה הקול
שלח שמע, ומפני זה נער הו ואמר לא קראתי שוב שכב.

(ט) ושמואל שב על המטה בבוזת פנים ובלהו הקול פעם שנית
ויקראהו שמואל, ואין ספק שהצד שעלי היה קורא לותו לבבל
לא מפי הכבי מהמטה ונם לא רק כמו שעצה הרחוקה, לפי
שהבליתו עלי בעפם הרחוקה, ולזה הלך אליו ואמר הנני
כי קראת לי, רומה לומר הנה עתה לא תוכל להכחיש
שקראת לי לפני שזכה הקול אתי פעמים, וילמה שעלי
הרגיש בדבר ולבן לא נער הו בקרחוקה, אבל אמר לו בני
שוב שכב, הנה הוסיף בדברין לומר בני לדבר על לבו, לפי
שהיה בבר הדבר לפלו בספק שם היה דבר בבוזי או מפעל
הדמיון, כי התנברות הדמיון בתים הבריה לא יהיה כי אם
על המעט ולא יתרבה, ולבן בלשון רבות אמר בני שוב שכב:

(י) והנה אמר הכתוב אחר זה ושמואל טרם ידע ה' וטרם יגלה
אליו דבר ה', והרב המורה כתב בחלק שני מספרו, שהקול
והדבור שבא לבבואים בלם היה תמיד במדרגה הבבואה ולא
בחקון, והיה תמיד קול מוזבל לא קול מופת, ומאשר
הוקשה לו מה שזכר כאן בענין שמואל הזיב עליו בספר'
קדמון ואמ' אלקי ואמ' זה לשונו. ואפשר שימצא הבבי הדבר
ההוא שימעהו בחדרה הבבואה בצד שעלי הבהן קדאו פעם אחר
קדאהו הנה בענין הבבואה בצד שעלי הבהן קדאו פעמים

כאשר, כי אם בהיותם מגיעים על דומם כל אחד בערך
דורו, כשמואל יפתח בדורו כשמואל בדורו, וזה ברמז כאן
כאמרו וכר לקליס טרם יכבה. הכה עזו כר לקליס רמז
לנפש, על דרך משמר שלמה עליו השלום * כר לקליס
בשמת לדם קופח כל מדרי בטן. וכפי זה המאמר יהיה
פירושו ועלי שוכב במקומו ועיניו החלו כהות לא יוכל לראות,
שהיה עלי שוכב ועומד במקומו ומדרגתו כמשפט העם, והיה
רוח הקדש הולך ופוסק ממנו
ולא היה רגיל לפקח בכתבל, ולזה המשיל הפסק נבואתו
בכהות העיני והעדר הראו, ובזאת הנבואה לשמואל ולא
כתה לעלי. ובמדרש שמואל
אמרו כל המעמיד בן רשע
עיניו כהות, מפני מה? מיפקח
וכן עלי. ולפעמים הדרש הזה
יהיה הפסוק הזה הקדמת
ידיעה למה שבאה הנבואה
לשמואל:

(ז) ויקרא ה' לשמואל ויאמר
הנני וגו'. וזכר
בפתוח שקדם התלוה יתברך
על שמואל בקול מופת כקול
בן קדם, ושמואל מיד כשמעו
הקול כהיתו על מטתו לחשר

(ח) הנני, ויקם כמרוצה רבה
וילך אל עלי ויאמר הנני
כי קראת לי, ועלי השיבו לא
קראתי שוב שכב. ואין ספק
שעלי הצדיק שמואל התפעל
מהדמיון ושמעוזן דמיונו
כדמה לו לותר הקול והגיע,
כי היה כמו שזכר המוקדם
בספר קדם ומופת, כשיתגבר
הדמיון וידמה הקולות המוקשות לו הדברים הנרגשים יבוש
מכבכי לתון וילחו לקולות הזיגו לותם מבחון, כי
כמו שהדברים יבכו פעמי' מהקושים על הדמיון ככה פעמים
רבות יבותו מהדמיון על המוסיס, ולזאת היה הספה כמה
פירות מהפורות הכוזבות על המוקדמים ועל תלוגי המוג,
וכן הצד שלי שהיה העכין כשמואל שפעם רותו ודמה הקול
שלח שמע, ומפני זה נער הו ואמר לא קראתי שוב שכב.

(ט) ושמואל שב על המטה בבוזת פנים ובלהו הקול פעם שנית
ויקראהו שמואל, ואין ספק שהצד שעלי היה קורא לותו לבבל
לא מפי הכבי מהמטה ונם לא רק כמו שעצה הרחוקה, לפי
שהבליתו עלי בעפם הרחוקה, ולזה הלך אליו ואמר הנני
כי קראת לי, רומה לומר הנה עתה לא תוכל להכחיש
שקראת לי לפני שזכה הקול אתי פעמים, וילמה שעלי
הרגיש בדבר ולבן לא נער הו בקרחוקה, אבל אמר לו בני
שוב שכב, הנה הוסיף בדברין לומר בני לדבר על לבו, לפי
שהיה בבר הדבר לפלו בספק שם היה דבר בבוזי או מפעל
הדמיון, כי התנברות הדמיון בתים הבריה לא יהיה כי אם
על המעט ולא יתרבה, ולבן בלשון רבות אמר בני שוב שכב:

(י) והנה אמר הכתוב אחר זה ושמואל טרם ידע ה' וטרם יגלה
אליו דבר ה', והרב המורה כתב בחלק שני מספרו, שהקול
והדבור שבא לבבואים בלם היה תמיד במדרגה הבבואה ולא
בחקון, והיה תמיד קול מוזבל לא קול מופת, ומאשר
הוקשה לו מה שזכר כאן בענין שמואל הזיב עליו בספר'
קדמון ואמ' אלקי ואמ' זה לשונו. ואפשר שימצא הבבי הדבר
ההוא שימעהו בחדרה הבבואה בצד שעלי הבהן קדאו פעם אחר
קדאהו הנה בענין הבבואה בצד שעלי הבהן קדאו פעמים

(ח) ויסף ה' קרוא שלשית. זכר
בפתוח שקדם התלוה יתברך
על שמואל בקול מופת כקול
בן קדם, ושמואל מיד כשמעו
הקול כהיתו על מטתו לחשר
כי קראת לי, ועלי השיבו לא
קראתי שוב שכב. ואין ספק
שעלי הצדיק שמואל התפעל
מהדמיון ושמעוזן דמיונו
כדמה לו לותר הקול והגיע,
כי היה כמו שזכר המוקדם
בספר קדם ומופת, כשיתגבר
הדמיון וידמה הקולות המוקשות לו הדברים הנרגשים יבוש
מכבכי לתון וילחו לקולות הזיגו לותם מבחון, כי
כמו שהדברים יבכו פעמי' מהקושים על הדמיון ככה פעמים
רבות יבותו מהדמיון על המוסיס, ולזאת היה הספה כמה
פירות מהפורות הכוזבות על המוקדמים ועל תלוגי המוג,
וכן הצד שלי שהיה העכין כשמואל שפעם רותו ודמה הקול
שלח שמע, ומפני זה נער הו ואמר לא קראתי שוב שכב.

(ט) ושמואל שב על המטה בבוזת פנים ובלהו הקול פעם שנית
ויקראהו שמואל, ואין ספק שהצד שעלי היה קורא לותו לבבל
לא מפי הכבי מהמטה ונם לא רק כמו שעצה הרחוקה, לפי
שהבליתו עלי בעפם הרחוקה, ולזה הלך אליו ואמר הנני
כי קראת לי, רומה לומר הנה עתה לא תוכל להכחיש
שקראת לי לפני שזכה הקול אתי פעמים, וילמה שעלי
הרגיש בדבר ולבן לא נער הו בקרחוקה, אבל אמר לו בני
שוב שכב, הנה הוסיף בדברין לומר בני לדבר על לבו, לפי
שהיה בבר הדבר לפלו בספק שם היה דבר בבוזי או מפעל
הדמיון, כי התנברות הדמיון בתים הבריה לא יהיה כי אם
על המעט ולא יתרבה, ולבן בלשון רבות אמר בני שוב שכב:

(י) והנה אמר הכתוב אחר זה ושמואל טרם ידע ה' וטרם יגלה
אליו דבר ה', והרב המורה כתב בחלק שני מספרו, שהקול
והדבור שבא לבבואים בלם היה תמיד במדרגה הבבואה ולא
בחקון, והיה תמיד קול מוזבל לא קול מופת, ומאשר
הוקשה לו מה שזכר כאן בענין שמואל הזיב עליו בספר'
קדמון ואמ' אלקי ואמ' זה לשונו. ואפשר שימצא הבבי הדבר
ההוא שימעהו בחדרה הבבואה בצד שעלי הבהן קדאו פעם אחר
קדאהו הנה בענין הבבואה בצד שעלי הבהן קדאו פעמים

[יא] וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל הִנֵּה אָנֹכִי
עֹשֶׂה דָבָר בְּיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר כָּל־שֹׁמְעוֹ
[יב] תְּצִלֶּינָה שְׁתֵּי אָזְנָיו: בַּיּוֹם הַהוּא אָקִים
אֶל־עֵלִי אֵת כָּל־אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־בֵּיתוֹ
[יג] הָחֵל וְכַלֵּה: וְהִגַּדְתִּי לוֹ כִּי־שֹׁפֵט
אֲנִי אֶת־בֵּיתוֹ עַד־עוֹלָם בָּעָוֹן אֲשֶׁר־
יָדַע כִּי־מְקַלְלִים לָהֶם בָּנָיו וְלֹא כָהָה
[יד] בָּם: וְלָכֵן נִשְׁבַּעְתִּי לְבֵית עֵלִי אִם־
יִתְכַּפֶּר עֲוֹן בֵּית־עֵלִי בְּזֶבַח וּבְמִנְחָה
עַד־עוֹלָם:

שעמים בלא והיה כבר ער וסיקים עלימה היה זועם לותו, ועוד שעלי לא היה זועם ממנו כלל, גזר מהקדמות החלה שהיה דבר לחלקי שהקב"ה היה משמיע למי שירלה, על דרך במדב' ז' כט * ויזעם את הקול מדבר אליו, ותמרו קול לו קול אליו, יומח כח ל' משה היה זועם וכל ישראל לא היו זועמין. ותחכם למה עב בלה הכתוב הזאת כזה לחזקן על שמואל, הסבה לחלי הזה, לפי שידע עלי ממנה ויחלהו בנקר עליה ויהיה שמואל מוכרח לספרה לחלי, מה שלא היה כן בחתהו הנבואה לשמואל כדרך שאר הנביאים, כי לולי היה כוזב וכלכס [יא] מלחמה לעלי דבו, כי גם בכל זה לא לחמה לחלי כי אם לחלי השבעתו לותו כמו [יב] תצלינה שתי אזניו: ביום ההוא (י) זיכור: וזכר הכתוב שחלחי שעלי למד לשמואל מה יעשה הלך לשכב ויבא ה' ויתיצב [יג] כפעם בפעם, רומה לומר שבא קול ה' ויתילב בחוכו כשאר הפעמים, כי הוא לא היה תמוכה כלל, ואו לחמר שמואל דבר כי שומע עבדך, והנה לא לחמר דבר ה' כמו שלמלו עלי, לפי שעדין היה מסופק אם היה המדבר ה' עד שרחה לוכן הדברים. הנה התבחלו המלוכים שבאו בסנהדרין והוחרו הסחלות רביעית פר' ו' לף וחמשית ושתית: ובחלה שחות רבה לחמרו הלד * פלם ומחוכי מסכת עג' ב' לחלך עלי, וכן מלינו משה שוה לשמואל שנחמר * משה ומשלי כ"ו י"ו יחלהן בבהניו ושמואל בקוראי שמו, בא ורחה כמה בין משה תלים פט' ו' לשמואל, משה היה נכנס ובא לכל הנה לשמוע הדבור ולכל שמואל היה הקלה בח, שה' ויבא ה' ויתילב ויקרא שמואל, למה כך? לפי הנה כדין וכשורה לכי עם כל לדם, משה שמות ית' יג היה יושב ומי שהיה לו דין היה בח לחלו, שנח' * ויבא משה לשפוט לת העם, לכל שמואל היה טורח והולך מעיר לכל עיר ושופט לת ישראל שלש לבח לחלו, שנחמ' בכפ' כי' * והלך מדי שנה בשנה, לחר הקלה משה שהיה יושב במקום ז' י"ו לחלך לדון לת ישראל יבח לחלי לחהל מועד לשמוע הדבור, לבל שמואל שהלך לכל ישראל בעיירות ובן לותם לבי הולך לחלו לדבר חלין, שנחמר ויבא ה' ויתילב, לקיים מה שנח' פלם ומחוכי משפט לה':

(יח) ויאמר ה' לל שמואל וגו'. הוקשה לי למה בחה הנבואה חוזלת לשמואל? הלא לייעד הרעה על בית עלי? הנה כבר בח חלין לים החלקים והודיעו כל הדברים הרעים העתידים לבוח על זרעו, ומה תועלת בהשנות הקללות והייעודים הרעים ההם על ידי שמואל? ובשבתי לבי בזה שעלי היה מסופק בדברי לים החלקים לשר בח חלין, לפי שדבר ה' היה יקר בימים ההם לין כפרץ, ובשב חולי לוח מעמו לחר הדברי, ההם למה שרחה מעכובי בניו הרעי, חורה על זה שחתה לח תמלח שחר עלי תשובה ולח לבר כלל על דברי לים החלקים, לבל שחק כשמסר בשחרין להיותו כלי חזקון לקבלם בנביח השם, לם בהיותו חלקנה מדר עולם כלשת קול שלח היה בביח קודם לזה, הנה מפני כן רחה פרק כ' לחל יתברך לדבר לשמואל ויהיה בחוכן שעלי עמהו ידע שבח חלין הדבור וישמע לת הקול מבין שני הכרובים וישלחה עלי מה הדבר לשר דבר לזו ולח ידע שבלחת דבר ה' חלין, וזה משה שיחת דברי לים החלקים לחרי שמפי עזלל ויוסף הנער (יג) שמואל יפד הקל ית' עוד ומחמר כבוחי: והנה יורה על זה שחמר הקל יתברך לל שמואל ביום ההוח לקים לל עלי לת כל לשר דברתי לל ביתו וגומ', להגיד שמה שדבר לים החלקים דבר ה' היה בחמת, והנה לח לחר הקבה לשמואל ולח לזהו שיחמר זה לעלי לחלן הודיעו מה שיהיה כחלו היה

[כדחית' בחסכת לה קח ק' עח' · וכירוזלמי דלה קף עב:]

מעיד בו, וזה ממה שיחזק עוד בלב עלי לחמת הנבוח' ההיח: ותמרו [בפסוק שלמעלה] הנה לבבי עשה דבר בישראל וגו', רמה על הלקח לחזן החלקים ועל שיפלו בני ישראל בידי בלחתים בחזקת המלחמה, שיגדל העוכח והפסד כל כך שכל שמעו תצלנה שתי לחזניו, והיח תנועת ההרעשה מרעדת התכחים, כמו * לקול כללו שפתי. עוד הודיעו תבקוק ג' שבחזקת יום שיפלו ישראל במלחמה וילקח לחזן החלקים לח יקריס לל עלי לת לחזר דבר עלין בית לים החלקים, כי לח ימותו שני בניו קפני ופנחס · ותחר הקל וכלה, רומה לומר שתחיה שם ההתקלה ותקני כן יהיה כלה והתכלית יהיה בהריגת שמול וכח עיר הכהני, שהיו מזרעו של עלי. הנה שני הפסוקים החלה הם הייעוד מחזר יבח על בית עלי. ותקני שחמר זה הוכיח לעלי הוקן עמו, ותחר והגדתי לו כי (יג) שופט לחני עד וגו', ולבן כשבעתי וגו', ופירשו המפרשים שלח עם זה העוכח יגיד לבית עלי לת שעתיד, כי מתוך העוכח יכירו לת עוכם, ויהיה לדעתם לחרו והגדתי לו כמו שלמרתי לו וזלין זה מתיחב לחלי. ולדעתי יוכיח לעלי על לשר לח התפעל מדברי לים החלקים לשר בח לליו קודם לזה, וזהו והגדתי לו כי שופט וגומ', רומה לומר שכבר הגיד לו החלקה על ידי לים החלקים שהיה שופט לת ביתו עד עולם בעון לשר ידע כי מקללים להם בניו, ועכ"ו שתמ' לים החלקים לעלי הבה עלי לח כהה בהם, רומה לומר לח כהה להם פניו ולח נער בהם, ועכין זה שכחשר בח לים החלקים לל עלי בשם ה' היה רחוי שיהיה נער בניו ויעטה בעקה גדולה ותרה, ומחשר הוח שתק ולח דבר כלל ולח נער בהם בלח הבטוחה תיד בלחותו ליהם לשמואל להודיעו תעתה עלי לשר עשה בזה, ויהיה לפי זה חמרו והגדתי, ולכי כבר הגדתי לעלי כי שופט לכי לת ביתו וגו', ועכ"ו לח כהה בהם תיד כששמע דברי לים החלקים ולבן כשבעתי לבית עלי לם יתכפר וגו', וחמרו לשר מקללים להם בניו, כתבו המפרשים שהוח תקון כופרים, שהיה לו לומר שבניו במעשיהם הרעים הם מקללים עלמם, ועם היותם חושלים בזה שבניהם למקום הנה הם לבדם ישלו לת עונם, כי בהיותם מפסידים מעשיהם הם מחזיקים ומקללים לת עלמם, ועכ"ו לחניהם לל מצה לזה ולל כהה להם, (יד) ובעבור זה נשבע ה' כלפו לם יתכפר עון בית עלי בזבח ובמנחה עד עולם, רומה לומר לעפי שיתקללו בזבחים ומנחות להגיעם לל יכופר להם לותה העון, לו זיבילום לכפרתם. ולפשר לפרש בית בזבח ובמנחה שיהיה הוזב ית יג בעבור, כמו * ויעבוד ישראל בלשה, * שמתתי בלומרים הוזב ית' קכ' ח לי, ילמר שלח יתכפר עון בית עלי בעבור מה שעשו בעגלי הזהב בחוקה מבני ישראל כמו שנזכר: ולחזקל בחלקו שמואל בזבח ובמנחה היה פר' כ' הוח ללח יתכפר לכל יתכפר בתלמוד תורה וגמילות חסדים, ומהם למדו לכל מתכפר הוח בתפלה. והמפרשים העירו בזה קפק עמוס, לין כשבע ה' שבועם כוזת שלח יכפר לת בני עלי? והיה לם כן בזה נועל מהם שערי תשובה, ולין היה מועיל הבטים לשר עדיין לח היו נולדים חפני יעל לבוחם? והנה יותר כלו עם דברי קול שבזבח ובמנחה לבד כשבע שלח יכפר להם, לפי שלין קטיגור כשעה סניגור,

כניגור, לפל בתפלה ובתקוני ובתלמוד תורה ובגמילות חסדים לכל אחד מבניו לתן כפף שיכפרם הקפה, ולא היה לפם כן מוצא מהם דרכי התשובה. ועפ היות שבשבע שימותו לבניו ויבינו לר מעון, בבר השריעבו הבניין ירמיה עפ

יח ז ק׳ * רגע לדבר על גוי ועל

מחלכה לבטוח ולבתון וגו׳, ובזה הגוי מרעתו וביקשתי על הרעה, וכן בני עלי עפ התשובה היו יכולים להפטר מחכה כמו שזכרתי, [כמחשר

לה פ״ו קוֹל] שמ׳ רבן יוחנן בן זכאי

יה ע״א לחותה משפחה מבני עלי שהיו מתים בחוליים שיעבקו בתורה. וזפ בחי׳ שהלכו ועבקו בתורה וחיו, והיו קורלים לותה משפחת יוחנן על שמו, וכן אמרו במסכת

פרק יב יבמות, רבה ואבי מבני עלי

קה ע״ב קל לתו, רבה דעסיק בתורית היה לרבעין שבין לבני דעסיק בתוריתל ובגמילות חסדים היה שתין שבין, לחכם לבני

כוב וזלר בני עלי קרה שהיו כלם בני בליעל לל ידעו את

(טו) הפם ולבן בעבזו: ויבבב שמואל עד הבקר. זכר שמואל לחרי לבר שהע הדברים החלה לל קם בוריזות להגידם לל עלי כמו שהיה קם לחמר לו הבבי כי קרלת לי, לפי שהיה יעוד קפם והיה ירל מהגיד לליו, ולבן שבב עד הבקר, וגפ בקומו לל הלך לל עלי, לבל פותח דלתות בית ה׳ וירל

מהגיד לו לת לבר שהע, ולל עלי קרלו וישלהו לחמר מה הדבר לבר דבר לליך, רומה לומר הקול ההוא לבר היה קורל לותך, לין כפף שבב פעפ לחרת ושדבר לליך ולבן לל תבהל מחכי דבר דבר לבל לבר דבר לליך, ולח׳ זה לפי שהיה כפצו על עלי לומר לו שדבר

חלילי החלקים ושהיה בבוחה קבר ושהבעד יבוא ויכלם מהגיד׳, ולבן הומרך להשבישו, והיה לומן השבועה כה יעבה לך לליקים וכה יוסיף, רומה לומר כדבר הרע לבר דבר כבה יעבה לך החלקים גפ יוסיף להרע לותך יותר לם לל תגיד הפתי ולם תבבד דבר. ובבר נעו קול׳ במדרש שמואל לל זה הפיהוס, לחמרו כה יעבה החלקים לין כתיב כלן, ללל כה יעבה לך החלקים כפם שלין בני יורדים כבה לל יבינו בביך לת מקומו׳. ועפ היות שלל כתב שמואל דבר מפני מה תקיים׳ קללת עלי, ומלן לחמרו קול׳ במפפת מכות קללת חכם לפי׳ לל תבלי

פב ע״ב (יח) תמיד מתקיימת: והבה זבר הבתוב שעלי בשמעו הדברי׳ הלה לחר ה׳ הוא הטוב בעיניו יעבה, לל לחשון הוא והטוב יעבה ולל יעבה רע, וכלומ היה מפיים עפמו ומתבפס לעפמו תבתונין לל הכל, לו לחר לדון הוא והכל שלו וכלשר דבר מלך שלטון מי יחמר לו מה תעבה:

פרשה שלישית בעבידי הלרון, רומה לומר שבח למלחמה ובלקח והכפים שעשה בלרן פלשתים, ולל הוזב ללרן ישרלל. תללתה ויגדל שמואל ויי היה עמו וגו׳, עד ויהי כלשר זקן שמואל וגו׳: והבה שלקתי בספרשה הוזת שב בלרון

[ע] וַיְגַדֵּל שְׁמוּאֵל וַיהוָה הָיָה עִמּוֹ וְלֹא־הִפִּיל מִכָּל־דְּבָרָיו אָרְצָה׃
[צ] וַיֵּדַע כָּל־יִשְׂרָאֵל מִן־דָּן וְעַד־בְּאֵר שָׁבַע כִּי־נֶאֱמָן שְׁמוּאֵל לְנָבִיא לַיהוָה׃
[צא] וַיֹּסֶף יְהוָה לֵהָרָאָה בְשִׁלֹה כִּי־נִגְלָה יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל בְּשִׁלֹה בִּדְבַר יְהוָה׃

ד

[ב] וַיְהִי דְבַר־שְׁמוּאֵל לְכָל־יִשְׂרָאֵל וַיֵּצֵא יִשְׂרָאֵל לִקְרַאת פְּלִשְׁתִּים לַמִּלְחָמָה וַיַּחֲנוּ עַל־הָאֶבֶן הָעֵזֶר וּפְלִשְׁתִּים חָנוּ בַּאֲפֵק׃ [ב] וַיַּעַרְכוּ פְלִשְׁתִּים לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל וַתִּטֹּשׁ הַמִּלְחָמָה וַיִּנָּגֶף יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים וַיַּכּוּ בַמַּעֲרָכָה בַּשָּׂדֶה כְּאַרְבַּעַת אֲלָפִים אִישׁ׃ [ג] וַיָּבֹא הָעָם אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמְרוּ זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לָמָּה נְגָפָנוּ יְהוָה הַיּוֹם לִפְנֵי פְלִשְׁתִּים נִקְחָה אֵלֵינוּ מִשִּׁלֹה אֶת־אֲרוֹן בְּרִית יְהוָה וְיָבֹא בְקִרְבֵּנוּ וְיֹשִׁיעֵנוּ מִכַּף אֹיְבֵינוּ׃

(ע) וגדל שמואל וה' היה עמו וגו'. הכתוב מתפרש כלפי המאחרים שהחזיקו בדברי הבל הוץ מזמן עלמי מחזיקי הכבוד, והרחיק שהכיחו עליו היה מן הנסתר הוא שאמר ויגדל שמואל וי"י היה עמו ולא הפיל מכל דבריו ארצה, רומה לומר שהיה גדל על עלית הנסתר הכבודי ולא כפל מכל דבריו ארצה כי כתחתו ייעודי ויעודי ודבריו הכירו וידעו כי נאמן שמואל לנביא לה'.

(צ) וידע כל ישראל וגו'. אין כפקח שגם כן רמז בדברים הללו שדברי שמואל לא כפלו ארצה, רומה לומר דברי תורה הוא כי דבריו הכהונים כפיו שלא ברוח הקדש היה אומר אותם כחלק במשקל ובמאזנים ולא הפיל מהם דבר ארצה, ולזה ידעו כל ישראל שהיה שמואל נאמן להבניח לה', רומה לומר מוכן להיות נביא לה' מכל מה שרלו מלחמות דברים ומדר עניניו, כי הכנת המדות ושלמותם בשכע עוזר גדול להגיעת הנבואה: וזכר עוד שלח כי שהיה שמואל נאמן להבניח ולהיה מוכן להכנה לכל גם היה הוא מכין את אחרים להכנה, כי עם היות שבזמן שלי היה דבר ה' יקר בימים ההם אין חזון נפרץ הנה אחרי שנח השפע על שמואל נגלה ונשמ והרגיל להגלו, וזה פירוש הכתוב ויקרא ה' לשמואל בשנית, רומה לומר להרחיב לנביאים לחזיק בשילה, ושיתה הכתוב זה כי נגלה ה' על שמואל בשילה, ובעבור שנגלה שלש הופיע יתברך להרחיב לנביאים. ואמנם אחרו עוד זה כדבר ה' הוא פירוש ההנלות על שמואל, שלא היה ישראל שומע אל שמואל כלם כי אם שנים הקול הזה שמואל שמו, ולזה אמר כאן כי נגלה ה' על שמואל בדבר ה', רומה לומר שנגלה שלש כדבריו וקולו נשמע. וכלכ כתב איכף ה' להרחיב בשילה לשמואל, לפי שבפעם הראשונה כתב שלא הנבואה בשילה גם והיה החרל הקודמת שנזכרה כתוב, כי לפי שבלה שם הנבואה פעם אחת בלהו גם פעם שנית, ושהחלה שהוסיף כאן לבוא לשמואל היה שיהיה לישראל שילוה לפלשתי למלחמה, וזה פי' כדבר ה' ויהי דבר שמואל אל כל ישראל, שהיה דבר ה' שלש ושמואל אמרו אל כל ישראל, והוא שילוה כל ישראל לקרלת פלשתי. וכבר זכרתי בזה זה מתיב כפי פשט הכתוב, כי לין תועלת בזה שהודיע שהרחיב שלש הלקים בשילה לפי שנרל לו בשילה, כי לא בלה הנבואה לשמואל בשכת המקום כי אם מבלת הכבותו והרמון הלקי, וגם לין רלוי שבחזוב שבחיב שמואל הנבואתו היתה בשילה כחוב וזהיתה התחלת הנבואתו בשלו ודבר כוב לפי שהדבר הרחשון לאר יעדו עליו לישראל לא

(ב) ויעברו פלשתים לקרלת ישראל וגו'. פירוש הפלשתי כלם ותעש המלחמה, כעין * ויעש על המזבח, ילא' שבפעשה המלחמה בין ישראל ובין במדב' לא לא פלשתים ויבנף ישראל וגו'. וזכו לחזוב שהוא כמו * ויעוש תלים עשר ס' מזבן שילה, עכין עזיבה, כפר הכתו' שערכו בני ישראל מלחמה עם הפלשתים ויעזבו בני ישראל את המלחמה לפני שבאו ממנה, וכאשר כעשו המלחמה ועזבוה חזיל ויבנף ישראל לפני פלשתים, כי תחלת פגילה ביכה, כמו שפתוב: וזכר משה כאשר נגפו בני ישראל שם על מקניהם ואמרו הוקנים והתכמי' שכחם למה נגפנו ה' היום לפני פלשתים, רומה לומר הכה הכתנו לה' ועשה לה' למה נגפנו לפני התוכים, ונתנו מכני זה שלח היה העכין על כך העוכה כלא להעדר

[ע] ויגדל שמואל וה' היה עמו ולא הפיל מכל דבריו ארצה. מה ענין זה לכאן? אלא לפי שהחלקים בדברי הוץ מזיזי עלמי מחזיקי הכבוד, והרחיק שהכיחו עליו היה מן הנסתר הוא שאמר ויגדל שמואל וי"י היה עמו ולא הפיל מכל דבריו ארצה, רומה לומר שהיה גדל על עלית השפע הנבואי ולא כפל מכל דבריו ארצה כי כתחתו ייעודי ודבריו הכירו וידעו כי נאמן שמואל לנביא לה'. [צ] וידע כל ישראל וגו'. אין כפקח שגם כן רמז בדברים הללו שדברי שמואל לא כפלו ארצה, רומה לומר שדברי תורה הוא כי דבריו הכהונים כפיו שלא ברוח הקדש היה אומר אותם כחלק במשקל ובמאזנים ולא הפיל מהם דבר ארצה, ולזה ידעו כל ישראל שהיה שמואל נאמן להבניח לה', רומה לומר מוכן להיות נביא לה' מכל מה שרלו מלחמות דברים ומדר עניניו, כי הכנת המדות ושלמותם בשכע עוזר גדול להגיעת הנבואה: וזכר עוד שלח כי שהיה שמואל נאמן להבניח ולהיה מוכן להכנה לכל גם היה הוא מכין את אחרים להכנה, כי עם היות שבזמן שלי היה דבר ה' יקר בימים ההם אין חזון נפרץ הנה אחרי שנח השפע על שמואל נגלה ונשמ והרגיל להגלו, וזה פירוש הכתוב ויקרא ה' לשמואל בשנית, רומה לומר להרחיב לנביאים לחזיק בשילה, ושיתה הכתוב זה כי נגלה ה' על שמואל בשילה, ובעבור שנגלה שלש הופיע יתברך להרחיב לנביאים. ואמנם אחרו עוד זה כדבר ה' הוא פירוש ההנלות על שמואל שלא היה ישראל שומע אל שמואל כלם כי אם שנים הקול הזה שמואל שמו, ולזה אמר כאן כי נגלה ה' על שמואל בדבר ה', רומה לומר שנגלה שלש כדבריו וקולו נשמע. וכלכ כתב איכף ה' להרחיב בשילה לשמואל, לפי שבפעם הראשונה כתב שלא הנבואה בשילה גם והיה החרל הקודמת שנזכרה כתוב, כי לפי שבלה שם הנבואה פעם אחת בלהו גם פעם שנית, ושהחלה שהוסיף כאן לבוא לשמואל היה שיהיה לישראל שילוה לפלשתי למלחמה, וזה פי' כדבר ה' ויהי דבר שמואל אל כל ישראל, שהיה דבר ה' שלש ושמואל אמרו אל כל ישראל, והוא שילוה כל ישראל לקרלת פלשתי. וכבר זכרתי בזה זה מתיב כפי פשט הכתוב, כי לין תועלת בזה שהודיע שהרחיב שלש הלקים בשילה לפי שנרל לו בשילה, כי לא בלה הנבואה לשמואל בשכת המקום כי אם מבלת הכבותו והרמון הלקי, וגם לין רלוי שבחזוב שבחיב שמואל הנבואתו היתה בשילה כחוב וזהיתה התחלת הנבואתו בשלו ודבר כוב לפי שהדבר הרחשון לאר יעדו עליו לישראל לא

(ב) ויעברו פלשתים לקרלת ישראל וגו'. פירוש הפלשתי כלם ותעש המלחמה, כעין * ויעש על המזבח, ילא' שבפעשה המלחמה בין ישראל ובין במדב' לא לא פלשתים ויבנף ישראל וגו'. וזכו לחזוב שהוא כמו * ויעוש תלים עשר ס' מזבן שילה, עכין עזיבה, כפר הכתו' שערכו בני ישראל מלחמה עם הפלשתים ויעזבו בני ישראל את המלחמה לפני שבאו ממנה, וכאשר כעשו המלחמה ועזבוה חזיל ויבנף ישראל לפני פלשתים, כי תחלת פגילה ביכה, כמו שפתוב: וזכר משה כאשר נגפו בני ישראל שם על מקניהם ואמרו הוקנים והתכמי' שכחם למה נגפנו ה' היום לפני פלשתים, רומה לומר הכה הכתנו לה' ועשה לה' למה נגפנו לפני התוכים, ונתנו מכני זה שלח היה העכין על כך העוכה כלא להעדר

[ע] ויגדל שמואל וה' היה עמו ולא הפיל מכל דבריו ארצה. מה ענין זה לכאן? אלא לפי שהחלקים בדברי הבל הוץ מזיזי עלמי מחזיקי הכבוד, והרחיק שהכיחו עליו היה מן הנסתר הוא שאמר ויגדל שמואל וי"י היה עמו ולא הפיל מכל דבריו ארצה, רומה לומר שהיה גדל על עלית השפע הנבואי ולא כפל מכל דבריו ארצה כי כתחתו ייעודי ודבריו הכירו וידעו כי נאמן שמואל לנביא לה'. [צ] וידע כל ישראל וגו'. אין כפקח שגם כן רמז בדברים הללו שדברי שמואל לא כפלו ארצה, רומה לומר שדברי תורה הוא כי דבריו הכהונים כפיו שלא ברוח הקדש היה אומר אותם כחלק במשקל ובמאזנים ולא הפיל מהם דבר ארצה, ולזה ידעו כל ישראל שהיה שמואל נאמן להבניח לה', רומה לומר מוכן להיות נביא לה' מכל מה שרלו מלחמות דברים ומדר עניניו, כי הכנת המדות ושלמותם בשכע עוזר גדול להגיעת הנבואה: וזכר עוד שלח כי שהיה שמואל נאמן להבניח ולהיה מוכן להכנה לכל גם היה הוא מכין את אחרים להכנה, כי עם היות שבזמן שלי היה דבר ה' יקר בימים ההם אין חזון נפרץ הנה אחרי שנח השפע על שמואל נגלה ונשמ והרגיל להגלו, וזה פירוש הכתוב ויקרא ה' לשמואל בשנית, רומה לומר להרחיב לנביאים לחזיק בשילה, ושיתה הכתוב זה כי נגלה ה' על שמואל בשילה, ובעבור שנגלה שלש הופיע יתברך להרחיב לנביאים. ואמנם אחרו עוד זה כדבר ה' הוא פירוש ההנלות על שמואל שלא היה ישראל שומע אל שמואל כלם כי אם שנים הקול הזה שמואל שמו, ולזה אמר כאן כי נגלה ה' על שמואל בדבר ה', רומה לומר שנגלה שלש כדבריו וקולו נשמע. וכלכ כתב איכף ה' להרחיב בשילה לשמואל, לפי שבפעם הראשונה כתב שלא הנבואה בשילה גם והיה החרל הקודמת שנזכרה כתוב, כי לפי שבלה שם הנבואה פעם אחת בלהו גם פעם שנית, ושהחלה שהוסיף כאן לבוא לשמואל היה שיהיה לישראל שילוה לפלשתי למלחמה, וזה פי' כדבר ה' ויהי דבר שמואל אל כל ישראל, שהיה דבר ה' שלש ושמואל אמרו אל כל ישראל, והוא שילוה כל ישראל לקרלת פלשתי. וכבר זכרתי בזה זה מתיב כפי פשט הכתוב, כי לין תועלת בזה שהודיע שהרחיב שלש הלקים בשילה לפי שנרל לו בשילה, כי לא בלה הנבואה לשמואל בשכת המקום כי אם מבלת הכבותו והרמון הלקי, וגם לין רלוי שבחזוב שבחיב שמואל הנבואתו היתה בשילה כחוב וזהיתה התחלת הנבואתו בשלו ודבר כוב לפי שהדבר הרחשון לאר יעדו עליו לישראל לא

(ב) ויעברו פלשתים לקרלת ישראל וגו'. פירוש הפלשתי כלם ותעש המלחמה, כעין * ויעש על המזבח, ילא' שבפעשה המלחמה בין ישראל ובין במדב' לא לא פלשתים ויבנף ישראל וגו'. וזכו לחזוב שהוא כמו * ויעוש תלים עשר ס' מזבן שילה, עכין עזיבה, כפר הכתו' שערכו בני ישראל מלחמה עם הפלשתים ויעזבו בני ישראל את המלחמה לפני שבאו ממנה, וכאשר כעשו המלחמה ועזבוה חזיל ויבנף ישראל לפני פלשתים, כי תחלת פגילה ביכה, כמו שפתוב: וזכר משה כאשר נגפו בני ישראל שם על מקניהם ואמרו הוקנים והתכמי' שכחם למה נגפנו ה' היום לפני פלשתים, רומה לומר הכה הכתנו לה' ועשה לה' למה נגפנו לפני התוכים, ונתנו מכני זה שלח היה העכין על כך העוכה כלא להעדר

[ע] ויגדל שמואל וה' היה עמו ולא הפיל מכל דבריו ארצה. מה ענין זה לכאן? אלא לפי שהחלקים בדברי הבל הוץ מזיזי עלמי מחזיקי הכבוד, והרחיק שהכיחו עליו היה מן הנסתר הוא שאמר ויגדל שמואל וי"י היה עמו ולא הפיל מכל דבריו ארצה, רומה לומר שהיה גדל על עלית השפע הנבואי ולא כפל מכל דבריו ארצה כי כתחתו ייעודי ודבריו הכירו וידעו כי נאמן שמואל לנביא לה'. [צ] וידע כל ישראל וגו'. אין כפקח שגם כן רמז בדברים הללו שדברי שמואל לא כפלו ארצה, רומה לומר שדברי תורה הוא כי דבריו הכהונים כפיו שלא ברוח הקדש היה אומר אותם כחלק במשקל ובמאזנים ולא הפיל מהם דבר ארצה, ולזה ידעו כל ישראל שהיה שמואל נאמן להבניח לה', רומה לומר מוכן להיות נביא לה' מכל מה שרלו מלחמות דברים ומדר עניניו, כי הכנת המדות ושלמותם בשכע עוזר גדול להגיעת הנבואה: וזכר עוד שלח כי שהיה שמואל נאמן להבניח ולהיה מוכן להכנה לכל גם היה הוא מכין את אחרים להכנה, כי עם היות שבזמן שלי היה דבר ה' יקר בימים ההם אין חזון נפרץ הנה אחרי שנח השפע על שמואל נגלה ונשמ והרגיל להגלו, וזה פירוש הכתוב ויקרא ה' לשמואל בשנית, רומה לומר להרחיב לנביאים לחזיק בשילה, ושיתה הכתוב זה כי נגלה ה' על שמואל בשילה, ובעבור שנגלה שלש הופיע יתברך להרחיב לנביאים. ואמנם אחרו עוד זה כדבר ה' הוא פירוש ההנלות על שמואל שלא היה ישראל שומע אל שמואל כלם כי אם שנים הקול הזה שמואל שמו, ולזה אמר כאן כי נגלה ה' על שמואל בדבר ה', רומה לומר שנגלה שלש כדבריו וקולו נשמע. וכלכ כתב איכף ה' להרחיב בשילה לשמואל, לפי שבפעם הראשונה כתב שלא הנבואה בשילה גם והיה החרל הקודמת שנזכרה כתוב, כי לפי שבלה שם הנבואה פעם אחת בלהו גם פעם שנית, ושהחלה שהוסיף כאן לבוא לשמואל היה שיהיה לישראל שילוה לפלשתי למלחמה, וזה פי' כדבר ה' ויהי דבר שמואל אל כל ישראל, שהיה דבר ה' שלש ושמואל אמרו אל כל ישראל, והוא שילוה כל ישראל לקרלת פלשתי. וכבר זכרתי בזה זה מתיב כפי פשט הכתוב, כי לין תועלת בזה שהודיע שהרחיב שלש הלקים בשילה לפי שנרל לו בשילה, כי לא בלה הנבואה לשמואל בשכת המקום כי אם מבלת הכבותו והרמון הלקי, וגם לין רלוי שבחזוב שבחיב שמואל הנבואתו היתה בשילה כחוב וזהיתה התחלת הנבואתו בשלו ודבר כוב לפי שהדבר הרחשון לאר יעדו עליו לישראל לא

(ב) ויעברו פלשתים לקרלת ישראל וגו'. פירוש הפלשתי כלם ותעש המלחמה, כעין * ויעש על המזבח, ילא' שבפעשה המלחמה בין ישראל ובין במדב' לא לא פלשתים ויבנף ישראל וגו'. וזכו לחזוב שהוא כמו * ויעוש תלים עשר ס' מזבן שילה, עכין עזיבה, כפר הכתו' שערכו בני ישראל מלחמה עם הפלשתים ויעזבו בני ישראל את המלחמה לפני שבאו ממנה, וכאשר כעשו המלחמה ועזבוה חזיל ויבנף ישראל לפני פלשתים, כי תחלת פגילה ביכה, כמו שפתוב: וזכר משה כאשר נגפו בני ישראל שם על מקניהם ואמרו הוקנים והתכמי' שכחם למה נגפנו ה' היום לפני פלשתים, רומה לומר הכה הכתנו לה' ועשה לה' למה נגפנו לפני התוכים, ונתנו מכני זה שלח היה העכין על כך העוכה כלא להעדר

להעלה מהשנתה מהם לפי שלא היו לדיוקים ניחוחים ומפני
זה התאבלו ואמרו נקחה אלינו משילה את ארון ברית השם
וילך בקרבנו ויושיענו מכף אויבינו, רומז לומר שיכיון
עמהם הארון ושהלל יצניח על ארון בריתו ובשמרו יזהו
ישמור זולתם מכף אויביהם, והוא על משמר הכוזעים
ירמי' ז' ל' * היכל ה' היכל ה' המה, שהלל יתברך ישמור היכלו
ובעבורו ישמור את ישראל עמו. והנה הכיוצוח לזה הלעת
במד' י' לה' משה מלעה * ויהי בנסוע הארון וגו', ומה שרמז בזמן
יהושע שהיה ארון ה' הולך לפניהם בירדן ומה שעשה
בירדן, ומפני זה אמרו וילך בקרבנו ויושיענו, רומה לומר
יבא בקרבנו כמו שבא בקרב לבנותיו במדבר ובכיבוש הארץ
(7) ובזכותו יושיענו ה' מהאויבים: והנה שלחו שילה ובשלו
משם לארון בריתם השם, ולא
הניחוהו כיד וזיש לא בידי [ד] וַיִּשְׁלְחוּ הָעָם שִׁלֹה וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם אֶת־
הכתוב כמו שעשה יהושע, אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה צְבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים
וזהו אמת ושם שני בני עלי וְשָׁם שְׁנֵי בְנֵי־עֵלִי עִם־אֲרוֹן בְּרִית
עם ארון בריתם השם חפני האלהים
ופינחס, כלומר שהם הביאו
הארון ולא קרא היש זר אלינו הָאֱלֹהִים חָפְנִי וּפִינְחָס:
לשון לא מוצא לארון הכהן הזה. ואמנם למה נשבה הארון
ה' מכות פלשתים בתוך לוויני הכתוב זה לפלי לפעמים מכות:
נשבי הארון השבה האחת לפי שהיו לו ישראל לעיט ופלשתים
לה' מלך, והיה עכשו שיפול עשרת
ויקרא כו יז הלפים שהוא הארון, כמו שאמ' * ושברתי את גאון עוזכם
שם שם לא ואמ' * והשימותי את מקדשכם, וכבר ברמז זה במה שאמר
בי ז' כ' ג' לפלי זה * ויהי מיום שבת הארון בקרית יערי, וירבו הימים
ויהיו עשרים שנה ויהבו כל בית ישראל אחרי ה', ויאמר
שמואל וגו' הסירו את אלהי הנכר מתוככם וגו', הנה
זה יורה שלא חזרו בתשובה על לותו זמן שהוכיחם שמואל,
ושקודם זה היה ביניהם חטא עון ופפל מיכה שלח בעזרו על
הנה ולזה נפלו לפני לויהם:
נכה שנית השבת השניות בחטאות בני עלי שהיה הארון בידיהם
ובעשם בשבת הארון הפלשים להיותו
בידיהם, ובבר ברמזו זה באמרו ושם שני בני עלי עם הארון
ברית הפלשים תפני ופינחס, לל שבחטאם קרה זה:
נכה נ' השבת השלישית לפי שישראל חטאו בהניחם את
הארון הפלשים למלחמה והוליכם
לותו מקדם הקדשים בלי רשות נבוה, כי הנה הארון לא
היה הולך ולא היה יוצא ממקומו כי עם ה' בדבר בניו,
ומאזר הקלו ישראל בכבוד הארון ולא שלחו את פי שמואל
שבבר היה ביניהם בניו חזק ולא שלחו עלי במשפט
הלויים והתומי בעבור בשבלו לפני לויהם ובשבה הארון:
נכה ל' השבה הרביעית לפי שישראל לא שבו אל ה' ולא
בקשו ממנו תשועה, אבל חשבו
שבעבור הארון יפלם הפלשים כדי לשמור הארון בריתו,
ומפני זה יען הניחוהו להשבע עמו ולא שבו עד ה' פלשים
היה עשם שבשל עוזר ובפל עזור, ושמה והארון הלבו
בלא בם לפני רודף:
השבה החמשית שהיה הלל יתברך להרלות העמים
והשרים את קדוש הארון, ושבהיות
ישראל מפלים בשבודו בהויהם לותו מקומו לא היה עושה
עמהם להפליל במלחמה, ולתרי היותו בקרב האויבים עשה
לותות ומופתי, וגם בקרב ישראל בשר שהה פלשתים,
להודיע כי שם ה' בקרב עליו, וישראל בזו הארון ולא פלקו
לו בבוד בהניחם לותו ושהפלשתים ירלו מלפניו ושלחו לותו
עם מנחה ושבח * הנה שם בן מה שאמרתי יובללו בזה תשעה
בבות למה בשבה הארון בחלקים, והותרו השלוה שלישית
ורביעית:
והנה רלוני לתקוד בזה העקום בארון החלקים הזה מה
היה בו, ושם היה ישראל ארון לחד או שני
לרושות, ולזכור לעות בקבוץ בזה והשעבות המיוחדות,

דעת דעת מהם לשר הם בפקות ושתירות לדעת המבנד *
ולומר שיכוד הדרוש הזה הוא במ' שקלים, לומרו תכיל דבי פו' דף ע' ע"ב
יהודה בר' פלעזר לומר שבי ישראל היו עם ישראל במדבר,
לחד שהיתה בפר תורה בתובה לתוכו ולחד שהיו שבני
בתובי לתוכו לותו שהיה תורה בתוב לתוכו היה בהלל מועד,
שב * וארון ברית ה' ומשה לא מזו מקרא המתבה וזה שהיו בו במד' יל' לה'
שבני לותות היה יונח ובבם עמהם, ובבן לומרו ארון לחד
היה ופעם לחד יצא בימי עלי ובשבה, וקרא מבויים להו לרבבן
וקרא מבויים ליה לר' יהודה בר, פלעזר, קרא מבויים להו לרבבן
* לוי בת לבו מי יפילנו מיד הפלשים הפלה, לומרו בפי' פסו' ק'
מה לשל חמו מיוחנן, וקרא מבויים ליה לר' יהודה בר
פלעזר * וילמר שחול לשחיה הגיעה ארון הפלשים, והלא כי יש
ארון הפלשים בקרית יערים?
שלא מלי עבדי ליה רבבן
הגיעה ארון הפלשי בין. וקרא
מבויים ליה לרבי יהודה בר
פלעזר, * עוד הארון וישראל שמו' ב' יה א'
ויהודה ויושבים בפבות, והלא
בבין היה הארון? שלא מלי
עבדי ליה רבבן מבך, שהיה בקרוי שעדין לא נבנה בית
הבחירה עב"י. וכן לומרו במסבת המשבן שהיו לרוזות
ושהיו בתוך מהם לוזות הלחרוזות וזה היה תמיד בתוך
המתבה, כמו שאמר * וארון ברית ה' ומשה לא מזו מקרא במד' שם
המתבה, ולחד שהיו בו שברי לוזות והיה יונח ובח לפניהם
במלחמות, שב * וארון ברית ה' נוסע לפניהם דרך שלשת שם ל' לג
ימים, לבל לותו הארון שהיו בו לוזות הלרוזות יצא בימי עלי
פעם לחד ושבשה. הנה לבל בברו שם בר' יהודה בר פלעזר,
לם לא שהוסיפו בדברי שהארון לשר יצאו בימי עלי ושבשה
היו בו הלוזות השלמות, ועם זה לא יקשה מה שאמרו
הפלשתים לוי בת לבו מי יפילנו, דקאי מלי לבל קאי
מיוחנן, כי זה הארון לא יצא פעם לחרת במלחמה ולבל זה
הדעת נעשה לפי ול בפירוש התורה בפסוק * וארון ברית שם שם
ה' נוסע לפניהם, ובפרשת והיה עקב בפסוק * ועשית לך דבבי' י' ל'
ארון עץ, שבתב שם שבל היה לותו ארון הארון לשר עשה
בשלמה כי לם לשר שעשה משה להבבים בו הלוזות בעוד שבל
בעשה ארון בשלמה, ושאל הושאל שבני הלוזות בארונו של
משה והוא היה היונח בשלמות וכו'. וכן בתב שלם בפירושו
לזה המקום מספר שמואל: לומנם בבבת שתרת פ"ק שלמו דף יל' ע"ב
ר' יהודה ור' מאיר בגולל הארון ובמותו, ושיך היה מוכת
ספר תורת משה בו, והנה שניהם קיימו ושבלו שם לוזות
ושברי הלוזות היו מונחי בארון לחד, והוא מה שיוכיח
שהיה לעשם בדעת רבבן שהיה ארון לחד לבד ולא שנים.
והלמען שפי התורה פרש"י עקב בתב שלפי הפשט לא בעשה דף קל"ו ע"ד
במדבר בי ארון לחד ובו היו מונחות לוזות ושברי לוזות,
ולומר שהשברי לשי זברונו לבתבה הם השברי הנשה ודעת יקיל
במו שתרשה מהבריו שם, אבל לא היה הלמען למקרות
שהעירו קול שיעיינו לר' יהודה בר פלעזר, ולא העיר נם
בן לספקות לתרות שפשר שיטען ר' יהודה לבירוא דעתו מבח
הספוקים להשיב לליהם, ובן עזו שאר התבמים המתוקים
בדעות החלה, שלא שיערו בספקות הבח המבנדת ולא
השיבו לליהם ובשתפקו בהנדת דעותיהם לבד, ולבן רלוי
בי לבאר דעתי בזה הדרוש ולהעיר על הבישובי המתקשיבים
לדעת המבנד, ותחריו שיבר לל הספקות שפר לשפר לשונן
שיטען בבנדי. ולומר שדעת רבבן הוא הישר והטוב
לבלי שלא בעשה במדבר בי שם ארון לחד וכו היו לוזות
ושברי לוזות, ושהארון הזה היה תמיד יושב והולך
בקרב המתנה ולא יצא למלחמה בי שם פעם לחת בימי
עלי שבשה, ולדקו שם בן דברי רבבן ודברי ר' יהודה
בבנף בתרף, ומה שבתב הלמען מפרשים עמהם, והנה
בעיתי מדרך ר' יהודה בר פלעזר ומדעת ר"י ולזך
זברונו לברה שמשבו תחריו לעשה טעמות, והם ספקות

חזקות פנחס : הלקח שלח מיכיו במעשה המשכן כי לא זכרון לרון לקח לבב לא שכיס , לא במלות הפה למשה
שמות כ"ה י' לח' * ועשו לרון עני שטים , ולא כתוב משה על בצלאל לח'
שם כ"ה י"ב * לת הלרון ולת כדיו , ולא במעשה לח' * ויעש בצלאל לת
שם ל"ז ו' הלרון , ולא בהקמת המשכן והנחת הלרי' במקומם לחר
שם מ' כ"ו * ויבא לת הלרון לל המשכן וגו' , וכל זה משה שיורה שלרון
לחד היה ולא שכיס : הפסק הלני משה שנזכר בפרשת
במדבר כיני לין לך היו הכהנים מכיכים כל כלי המקדש לבוח
במדבר ל' ה' בני קהת לשחת לותם למסעיהם , ולא כלחר * והורידו
לת פרוכת המסך וכסו בה לת לרון העדות וגו' , ולחותה
פרשה לל נזכר כי לם לרון לחד לל שני לרוכות , ולם היו
שכיס לין לל נזכרו בתוך כל כלי הכיור ? וכמו שכתב
דף קל"ו עלי הל"מ לכח יעמוד הלרון הלני הזה כל ימי המלבר ? כי
במשכן בנית קדש הקדשים לל היה כי לם לרון לחד : הפסק
במדבר ו' ג' הלביני במה לחמר בפ' בהעלותך * ולרון בנית הלם נוסע
לפניהם , ולם היו שני לרוכות לין לל פירש לימה מהם היה
הנוסע לפניהם ? ונם כן בפרש' ולך לת' משה לליוס נוסף
דברי' ל"ל כ' לרון בנית ה' * לקוח לת ספר התורה הזה ושמתם לותו
מלד לרון בנית ה' ללקיכם , ולם היו ביניהם שני לרוכות
היה רלוי שיפרש בלימה מהם ישימו , והליוס שני לרוכות
ישלו לל לרון לחד , ולין לך שתלמר שלל בקלל לרון בנית
ה' כי לם לחר היו בו הליוחות הלשות , כי גם כן הלחר
בקלל כן , וכלמרו ולרון בנית ה' נוסע לפניהם שהוא לדעת
ר' יהודה כר ללעלי הלרון שהיו בו שברי הליוחות : הפסק
הרביעי במה שמה יהושע לל העם על ענין הלרון בהעברת
יהושע ג' כ' , וירדן לחר יהושע לל העם * ברליותכם לת לרון בנית הפס
ג' וכו' הלקיכם והכהנים הליוס נושלים לותו ולתם תכעו
מחקומכם והלבתם לחריו , לך רחוק יהיה ביניכם וביני
כלליים לחה במדה לל תקרבו לליו למען לחר תדעו לת
הדרך לחר תלכו בה כי לל עברתם בדרך מתמול שלשום
וגו' , התקדשו כי מחר יעשה ה' בקרבכם בפלחות וגו' , ולם
היו שני לרוכות ולחד מהם הולך תמיד לפניהם , למה
כלטרך יהושע לומות לעם שילכו לחריו ? ולמה הולילים
שיהיו רחוקים ממנו כלליים לחה ? לם היה הדבר פשוט
לפלם בכל מסעיהם , והנה בכל מסעיהם היו עושים כן
במדבר כ' ב' וכמו שכתב לרי זל בפסוק * לים על דגלו בחוחות לבית
לבותם יהיו בני ישרלל מנגד מכוח סביב לחהל מועד יהיו , שכתב
שם מנגד , מרחוק מיל , כמו שכל' ביהושע לך רחוק יהיה
ביניכם וביני כלליים לחה כמדת תחום שבת , ולמה לחמר
יהושע למען לחר תדעו לת הדרך כי לל עברתם ? ויורה שלל
היה נהוג לחלם לילכת לחרון לפניהם , ושלהן בלטרך לתת
כבה להליכתו לפניהם שהיה להוחות להם לת הדרך , ולזה
לחמ' עוד התקדשו כי מחר יעשה ה' בקרבכ' כפלחו' כי הליכת
הלרון לפניהם היה לות שיעשה כפלחות , ומפני זה בלטרך
לומר יהושע לל הכהנים שם , שלו לת לרון הברית ועברו
לפני העם , כי היה זה דבר בלתי נהוג לפלם * ובבר כתב
רלי שם כשכתב מנא זה משלר המסעו' , שכל זמן שהיה משה
קיים היה העמוד ענן נוסע לפניהם תחלה ומחלה להם
הדרך והלרון נוסע לחר כ' הדגלים , עכשו שלל היה להם
עמוד הענן היה נוסע הלרון תחלה , וזה כוחר למה שכתב
בפיכו' התורה שלרון בנית הפס היה נוסע לפניהם תמיד
ומקדים דרך ג' ימים לפניהם לתקן להם תכייה . ולין לנו
שכתב' פפ כפי' התורה דבר הרב מהלרון שהיו בו שברי
לוחות ובענין יהושע דבר מהלרון הלחר , לפי שיתחייב
לזה שעברו בידן שני הלרוכות לפניהם וזה לל נזכר
בכתוב , ונם לל היה רלוי שיתן בו הפנה להעדר עמוד
הענן שהיה נוסע לפניהם ומחלה להם הדרך , כי עם
היות שנעלה עמוד הענן היה כשלר הלרון ההולך לפניהם
תמיד לתור להם מכוחה והוא יורם לת הדרך ילכו בה
ולמה ילטרכו עוד ללרון שני מלוחה פנה , לבל הענין
מכוחר לבל נעל שבל שהרב כפי התור' במשך לדעת ר' יהודה
בר' ללעלי , ובפפר יהושע מלשר הרגיש בפפק הרלשוי הזה
נפה לדעת רבנן * ולכן תמלל שבתן שם הפנה להתרחק
לליהם לחה שהיה זה כדי שיוכלו לילכת שם להתפללל בשבת ,
לפי שידע יתברך שעתידים ישרלל להיות לפני יריחו כרים
בשבת , הנה עשה מוני התרחק לליהם לחה פרטיי ולינו
מתחיל וכולל כמו שפי' על התורה , לבל גם זה רחוק
מלד שילוה לותו יהושע בהעברתם לת הילדן שלל היה
בשבת ולל יכרו בעניו יריחו עמו שהיה לחרי כן , סוף דבר
ענין הלרון הנזכר בספר יהושע מודה שלל היה ביניהם כי
לם לרון לחד ושלל היה הולך תמיד כי לם בקרב הדגלים
לם לל כמוני לליהן : הפסק הלחרי בכדון לשה לבו והוא ,
כי לם היו שני לרוכות ולחד מהם היה יוצל ובל תמיד
לפניהם במלחמה , לל לין כלשר כנפו ישרלל לפני פלשתים
לחרו בקשה לבו מילה לת לרון בנית ה' ויבל בקרבנו
ויושיענו מכף לויבינו ? וזה יודע שלל היה ביניהם לרון
כלל , ולין לבו שבל' שרלו להכיל הלרון הזני שהיו להיות שניהם
בתוכם ליתרון קדושה , כי הנה לל נזכר זה בכתוב
והפלשתים לל לקחו כי לם לרון לחד ולל היו ביניהם כי לם
לחד , ונם לין לומר שנשלחו בעד הלרון לשר בו הליוחות
הנלמות והביאו למשכן הלרון הלשר לשר היה בתוכם, כי זה
לל נזכר כלל בכתובים , ולל היתה קדושה בלחד מהלרוחות
מהלחר , ולמה יבקשו הפלתי כהוג ולל יסמכו בלרון הכהוג
לבל לפניהם בהיות שניהם שוים בקדושה ? הפסק הנזי'
הוא שהנה בבנין הבית לל נזכר שהניחו לקלע הקדשים כי
לם לרון לחד , והוא לשר נשבע בשלה פלשתים ולשר
שלחו בענלה הקדשה ולשר בח לל קרית יערים והניחו להעלה
לל ליון הוא הוא לשר הניח שלמה לל קדש הקדשים , ובניוזה
לל זכרו קול כי לם שנשנו הלרון ולל זכרו הליוחות , וכל זה שקלי' פ"ו
מהה שיוכה שלעת הבנן הוא הלחת הכרוב * ולפי שלל יהלר לף ע' על"ף
בפק בדבר הזה לעיר נם כן הטענות הלשר יוכל לטעון
הלעת המנגד ולחייב עליהם : הלחת מה שהעיר לרי בפסוק דברי' י' ל'
* ועשית לך לרון עץ שנח בפרשת עקב , שהוא היה הלרון
שעשה משה קודם עשיית לרון בצלאל , לפי שלל היה לו
מקום לתת בו הלוחו' ושלכן לל נזכר שמה דבר לחר מצלאל'
המשכן כי לם זה שהיה יתר על מה שנזכר במקומו *
ובבר הזיב לזה הר"מבן שם שברלית משה מן הבר הניח הלוחו'
בלהל מועד עד שעשה בצלאל לת הלרון , כי הלו לל שבר
לת הלוחות הרלשונות בלהל מועד היו יושבים עד עשיית
הלרון , וכן שברי לוחות על כרחינו שם היו כי לל הקוירם
משה עמו להר , ומה שלמר ועשית לך לרון עץ לל לומרו כי
לם על הלרון לשר עשה בצלאל , ולל זכר שמה כשהם
תורה דבר לחר מצלאל המשכן לפי שזה הוא העקר ולחריו
היו כשכיס שלר הדברים , ונם שבודה שהיה לרון לחר לין
פפק שלחרי עשות בצלאל לרונו כנגד לרון משה כדין תשמישי
קדושה ולל יתחייב מזה היות שם שני לרוכות : הטענה
השנית היא מה שהניח ר' יהודה בר' הלעלי לדעתו ממה שלמ'
הכתו' ולרון בנית ה' ומשה לל יסו מקרב המחנה * ותמהתי
לני לין לך עשו בפסוק הזה טענה על היות שני לרוכות ? והנה
שם לל נלמר שילך עם העם לרון לחד ושלרון לחר לל יסו
מקרב המחנה לשמשם מזה היות ביניהם שני לרוכות , לבל
למ' הכתו' שישר' לקרי שנגזרה עליהם הנזרה בעון המרגלים
לחרו בקשה * הנני ועליכו ומשה למ' לליהם לל תעלו ולל במדב' י"ד מ'
תלחמו למה לתם עוברים לת פי ה' והיה לל תצלח , והם
לל שמעו להבריו ויעלו שלל כרשו' גבוה ולכן לל עלה עמהם
משה ולרון ה' גם כן לל יסו מקרב המחנה לשלת בתוכם ,
לפי שהיה נלוי לפניו יתברך שלל יצליחו ויזובו לערב יהמו
כבלב , וכן היה שהכה הכנעני לותם , ומזה לל כלמוד שלל
עלה עמהם לל משה ולל לרון ה' , ולל יתחייב מזה שהיה
שם לרון לחר שהלך כמו שלל יאשך מלד משה שלמר בפרשת
במדבר ביני * שלהל מועד היה נוסע בין הדגלים שם ב' י"ו
ובפרשת

שם י' לג ובפרשת בהעלותך את' * ואהרן בריח ה' נוסע לפניהם דרך
שלשת ימים, והם שם כן מתמידים בנותיהם לתן דרך ליושבי
כי שם בשלמה שהיו שם שני ארונות, אחד הולך בין הדגלים
בלהל מועד ושני הולך ונוסע לפניהם, וכן כתבו רש"י שם
ואני קשיב לזה בשני דבריהם. הלקח שמא שאת הכתוב שלהל
מועד היה נוסע בין הדגלים בלא' על המסעות ההונות
שתמיד כך היו נוסעים הדגלים והמקנות בלם, דגל מחנה
יהודה בראשונה ודגל מחנה ראובן אחריו ולהל מועד
לפניהם, ואחריו דגל מחנה לפרים ודגל בני דן, ומה
שאת' ואהרן בריח ה' נוסע לפניהם, הוא כפור מה שעשה
בתוכו מסע ראשון שיסע אהרן לפניהם לתור להם מנוחה,
והלות המוזר על לשתת הפירוש הזה לאמרו דרך שלשת ימי',
ולין פירושו שהיה מקדים לפניהם דרך שלשת ימים בכל
מסעותיו כמו שפירשו רש"י, לפי הוא שבתוכן שלשת ימים
הרשעים שבמדבר מהר סיני היה הדיבור הגדול הזה שאהרן
ה' היה נוסע לפניהם ולא היה הולך בתוך הדגלים כמחבתו,
וכן פירשו רשב"ם ואחר יכריח דעתו הוא שאמר ויסעו
מהר ה' דרך שלשת ימים. והכה השכל יורה שהשלשת ימים
הרשעים הם הרשעים זוכר, וכללו לאמר ואהרן בריח
הוא נוסע לפניהם דרך לותם השלשת ימים הנזכרים
שהלכו בלותו מבע. ולחשוב לפי בפנתו שרשה הקשה לזכות
לת ישראל שאהרן בריתו ילך לפניהם בלותו מסע רשעון
שבמדבר ומסע החקרון שבמדבר הוא בהעברת הירדן
עד נוסף לל ארץ כנען ולא בשאר המסעות, וזה בלשה
המלוה לת תבריו, ובבר הזכרת רש"י להודות בזה כמו
יהושע ג' שזכרתי בפי' בפר יהושע. ואמנם הדרך השני בתשובת
השעבה מוזלת היא, בשבאמר שלש שבודה שאהרן בריח הוא
היה נוסע תמיד לפניהם במדבר, לא יתקייב מזה שהיו שני
ארונות לבל בלמר שלהל מועד ובל בלי המקדש היו
נוסעים במקבה שביאה בקרב הדגלים ולא היה הולך אם
האהרן, כי הוא עם הלוחות ושברי לוחות שאר בתוכו היה
הולך לפניהם, ולזה לא לאמר ואהל מועד נוסע לפניהם מבלי
לבל את' ואהרן בריח הוא שהוא היה הנוסע לפניהם מבלי
שלהל והבלים בלם אחר במקבה שביאה בתוך הדגלים,
ולזה מהבטל שיהיה האהרן במקום אחד ואהל מועד במקום
אחר במו שלזבור: השעבה הראשית במה שאמר שאול
נבמ' בי' ל לבלחיה הבהן * הגישה האהרן הלקים, והוא הקרא שאמרו
יח במסבת שבדים שמשייע לה' יהוד' בר' תלעתי ולא מלאתי תשובה
תלים בעל הבנן. ואבי תשיב לזה שהאהרן הזבר בתן לזה
האהרן אחר היו בו לא הלוחות השלמות ולא שברי הלוחות,
והמורה על זה שלא קראו הבתוב' אהרן בריח ה', לפי שלא
היו בו לוחות הברית, אבל האהרן הזה אחר לאמר שאול היה
לראתי אהרן אחר שעשו ישראל להוליך בו החפוד עם החורים
והתומים שהיה הולך במלחמה בימי שאול ודוד ובהן עמו,
והיה זה בדי לשאול בהם מה שילמו בעת המורך, בלאמרו
שם בי' ג' * החדרוך אחרי הנדוד הזה החזינהו וגו'? וכמו שאמ'
במדב' בו' בי * ולבפי תלעזר הבהן יעמוד ושאל לו במשפט האורי' לפני
השם על פיו יצאו ועל פיו יבואו וגומ', והמורה בחמת
ובתמים הוא הוא האהרן אשר שאל שאול, לאמרו שם ואחרים בן
לחישהו לאחי לי בבוד בן פחם בן עלי בהן ה' בשילה בושף
לפוד וגו', ועל זה אמ' ויבאר שאול לל בהבן האגיד אהרן
החלקים וגו', ויהי עד דבר שאול לל בהבן והמהומן אשר
במחנה פלשתים הלך הלוך ורב ויאמ' שאול לל בהבן האסף
ידיך וגו', הבך רואה אנחנו בי אהרן בריח ה' בי שם
החפוד שהיו עמו החורים והתומי', ולא שאל שאול בי שם על
החפוד לשאול בחורים ובתומי' שם ירדוף אחרי הפלשתי',
ומאשר רמה לותם בורחי' את' בהבן שאול ישאל לבהן ויחשוף ידיו
ורף לאהרים מיד, וכן פירשוהו המפרשים ובתב רש"י שם
האהרן החורים ותומים, והבה לפי בחה שפי' בזה הוא המלוך
שעונה בעל בראו אמן, ואולי היה שיפרשהו בן, בי לא

שם י' לג ובפרשת בהעלותך את' * ואהרן בריח ה' נוסע לפניהם דרך
שלשת ימים, והם שם כן מתמידים בנותיהם לתן דרך ליושבי
כי שם בשלמה שהיו שם שני ארונות, אחד הולך בין הדגלים
בלהל מועד ושני הולך ונוסע לפניהם, וכן כתבו רש"י שם
ואני קשיב לזה בשני דבריהם. הלקח שמא שאת הכתוב שלהל
מועד היה נוסע בין הדגלים בלא' על המסעות ההונות
שתמיד כך היו נוסעים הדגלים והמקנות בלם, דגל מחנה
יהודה בראשונה ודגל מחנה ראובן אחריו ולהל מועד
לפניהם, ואחריו דגל מחנה לפרים ודגל בני דן, ומה
שאת' ואהרן בריח ה' נוסע לפניהם, הוא כפור מה שעשה
בתוכו מסע ראשון שיסע אהרן לפניהם לתור להם מנוחה,
והלות המוזר על לשתת הפירוש הזה לאמרו דרך שלשת ימי',
ולין פירושו שהיה מקדים לפניהם דרך שלשת ימים בכל
מסעותיו כמו שפירשו רש"י, לפי הוא שבתוכן שלשת ימים
הרשעים שבמדבר מהר סיני היה הדיבור הגדול הזה שאהרן
ה' היה נוסע לפניהם ולא היה הולך בתוך הדגלים כמחבתו,
וכן פירשו רשב"ם ואחר יכריח דעתו הוא שאמר ויסעו
מהר ה' דרך שלשת ימים. והכה השכל יורה שהשלשת ימים
הרשעים הם הרשעים זוכר, וכללו לאמר ואהרן בריח
הוא נוסע לפניהם דרך לותם השלשת ימים הנזכרים
שהלבו בלותו מבע. ולחשוב לפי בפנתו שרשה הקשה לזכות
לת ישראל שאהרן בריתו ילך לפניהם בלותו מסע רשעון
שבמדבר ומסע החקרון שבמסע בו בהעברת הירדן
עד נוסף לל ארץ כנען ולא בשאר המסעות, וזה בלשה
המלוה לת תבריו, ובבר הזכרת רש"י להודות בזה כמו
יהושע ג' שזכרתי בפי' בפר יהושע. ואמנם הדרך השני בתשובת
השעבה מוזלת היא, בשבאמר שלש שבודה שאהרן בריח הוא
היה נוסע תמיד לפניהם במדבר, לא יתקייב מזה שהיו שני
ארונות לבל בלמר שלהל מועד ובל בלי המקדש היו
נוסעים במקבה שביאה בקרב הדגלים ולא היה הולך אם
האהרן, כי הוא עם הלוחות ושברי לוחות שאר בתוכו היה
הולך לפניהם, ולזה לא לאמר ואהל מועד נוסע לפניהם מבלי
לבל את' ואהרן בריח הוא שהוא היה הנוסע לפניהם מבלי
שלהל והבלים בלם אחר במקבה שביאה בתוך הדגלים,
ולזה מהבטל שיהיה האהרן במקום אחד ואהל מועד במקום
אחר במו שלזבור: השעבה הראשית במה שאמר שאול
נבמ' בי' ל לבלחיה הבהן * הגישה האהרן הלקים, והוא הקרא שאמרו
יח במסבת שבדים שמשייע לה' יהוד' בר' תלעתי ולא מלאתי תשובה
תלים בעל הבנן. ואבי תשיב לזה שהאהרן הזבר בתן לזה
האהרן אחר היו בו לא הלוחות השלמות ולא שברי הלוחות,
והמורה על זה שלא קראו הבתוב' אהרן בריח ה', לפי שלא
היו בו לוחות הברית, אבל האהרן הזה אחר לאמר שאול היה
לראתי אהרן אחר שעשו ישראל להוליך בו החפוד עם החורים
והתומים שהיה הולך במלחמה בימי שאול ודוד ובהן עמו,
והיה זה בדי לשאול בהם מה שילמו בעת המורך, בלאמרו
שם בי' ג' * החדרוך אחרי הנדוד הזה החזינהו וגו'? וכמו שאמ'
במדב' בו' בי * ולבפי תלעזר הבהן יעמוד ושאל לו במשפט האורי' לפני
השם על פיו יצאו ועל פיו יבואו וגומ', והמורה בחמת
ובתמים הוא הוא האהרן אשר שאל שאול, לאמרו שם ואחרים בן
לחישהו לאחי לי בבוד בן פחם בן עלי בהן ה' בשילה בושף
לפוד וגו', ועל זה אמ' ויבאר שאול לל בהבן האגיד אהרן
החלקים וגו', ויהי עד דבר שאול לל בהבן והמהומן אשר
במחנה פלשתים הלך הלוך ורב ויאמ' שאול לל בהבן האסף
ידיך וגו', הבך רואה אנחנו בי אהרן בריח ה' בי שם
החפוד שהיו עמו החורים והתומי', ולא שאל שאול בי שם על
החפוד לשאול בחורים ובתומי' שם ירדוף אחרי הפלשתי',
ומאשר רמה לותם בורחי' את' בהבן שאול ישאל לבהן ויחשוף ידיו
ורף לאהרים מיד, וכן פירשוהו המפרשים ובתב רש"י שם
האהרן החורים ותומים, והבה לפי בחה שפי' בזה הוא המלוך
שעונה בעל בראו אמן, ואולי היה שיפרשהו בן, בי לא

היה לו לשאול לורך עם אהרן בני' הבם ולא יאמר שאול אלי
הגישה אהרן החלקים לבל הם יגזו לפניו לבל אמרו על
החורים והתומי', ולפי שהיו בחי' בהרן לחד קראו אהרן
החלקים ולא קראו אהרן בריח ה', ומאשר היה זה הפסוק
בעיני בעלי התלמוד ביוצא לדברי ר' יהודה בר' תלעתי ולא
לת פירשו בן, יורה שבשה שם בפירוש בפר שמואל לדעת
רבנן במו שעשה בספר יהושע ובמו שזכרתי: והעבה
התמהית הוא הפסוק האחר שהביאו גם בן במבבת שהלים
שיסייע לר' יהודה בר' תלעתי, מאי שאת' אורים התתי לל
דוד * האהרן וישראל ויהודה יושבים בסבות ואחרוי יונה וגו', שמו' כ' יח
ויהודה שהיה אהרן הבהרת יוסף עמהם לאחמת מלבר האהרן יט
אשר היה יושב בניון, ובשאר' את' שיסבו רבנן לזה שהיה
בקרוי', לפי שעדין לא נבנה בית הבחיר', ופי' זה שלא
את' אורים על האהרן אשר היה עמהם במלחמה בי שם על
האהרן אשר בניון שהיה יושב בלהל בתוך הירושה ולא בבנה
עדין בית המקדש, ולהיותו שם בקרוי היה אומר אורים
שלין רלוי לללבת לביתו בהיות האהרן בלהל בתוך הירושה.
וזו בלשת תשובה טובה היא, בי לא היה זה דבר מקריית
בעשה לשעתו שבעבורו לא יבא אורים על ביתו בי תמיד היה
האהרן בלהל, ולא יבא שם בן אורים בל ימיו על ביתו,
ועוד בי האהרן בלהל היה ולא בסבות ובניון היה יושב ולא
במלחמה עם יושב, ואיך יאמר שם בן האהרן וישראל ויהודה
יושבים בסבות ואחרוי יושב? לבל התשובה האמתית לדעתי
היא על הדרך שאמרתי, רוצה לומר שלא דבר אורים התתי
מהרן בריח ה' בי אם מהרן אחר אשר היו בו החורים
והתומים עם החפוד אשר מוליבים עמהם במלחמה ובהן
עמו בדי לשאול מאתו את דבה ה' בפי מורך הדעה, ולזה
אמר האהרן וישראל ויהודה ולא אמר אהרן בריח ה' שהוא
שם המיוחד לאהרן אשר בו לוחות הברית. הבה התבאר
מזה שאמרתי לאמת הדרוש הזה והוא שלא בעשה במדבר
בי שם אהרן אחר לבד וכו היו לוחות ושברי לוחות, וכללו
מזה מדה לדוננו עה את הלוים שישימו את ספר התורה,
ואותו האהרן לא היה הולך לפניהם בתמידות ולא היה יוצא
ובא לפניהם במלחמות, בי לא היה זו מלוחנו בי שם
בדבר ה' וכמוני מיוחד במו שהיה בתוכו מסע הראשון שבעבו
מהר סיני וביתי יהושע במסע האהרון שבעבו עד בותם
לאהרן ובעניין יריחו שבבלם הוליבו את האהרן בריח ה' מלוחנו
בדבור אלקי וכמלוה מיוחדת, ולבן ישראל בהיותם נגפים
לפני אויביהם שללו בעדו והוליאוהו מחבאן השם בלא
רשותו ולא בי השם לא שאלו עליו דעתו בזה עון פלילי
ונעבשו עליו ובשבה האהרון והשיבו לותו פלשתים ובא ויבא
בלרית יערים ימים רבים, ומשם הוליבו דוד לבית עובד
אדום הגתי ואחר בך הוליבו משם לבינון עם היות לוהל
מועד בלו מוזבח ומבורה ושאר הבלים בנבעון, והיו ישראל
הולבים לנבעון לזבות זבחיהם ולדרוש את השם לעפי שלא
היה שם האהרון שהיה בניון, תראה זה בדברי הימים לאמרי
שבשה דוד מוזבח בגורן ארונה היבוסי את' * בעת לה ת' לל בפ"ב
שהיה בראות דוד בי עבהו השם בגרן ארונה היבוסי
ויזבח שם ויבבן השם אשר עשה במדבר ומוזבח העולה
בעת שהיה בשה בנבעון ולא יבול דוד ללבת לפניו לדרוש
לאלקים בי נבעת מפני המלאך, וזה מורה שגם לאהרי היות
האהרן הברית בניון היה לוהל והמשבן בלו בנבעון ושם היו
זובחים. וכן אמרו בסדר עולם שבל הימים שהיה האהרון בניון פרק יג
בקרית יערים היו מקריבים בשוב, והאהרון המיוחד הזה
הוא אשר הבנים שלמה המלך בקדש הקדשים לאהרי בנין
הבית, וכפי בבלת קול התחינה הוא אשר גזו יאשיהו אלהי פ"ו
המלך בתרבן בית קדשנו ותפארתנו, והוא העתיד להצלות לף ע' עלף
בניות משיבנו מהרה יגלה. זהו מה שרלוני לבתר
בדרוש הזה והתיבתי בו ליוקר הדבר וקלוד
לבני תבמיבנו בו:

שמואל א ד

(ה) וּכְבוֹא אֲרוֹן בְּרִית ה׳ וגו׳ · זכר שבאזר כח לארון ברית ה׳ לקל מחנה ישראל הריעו כל העם תרועה גדולה כתרועת המלחמה׳, כי חשבו שברית החלקים יושיע לותם, ולא מעקו על ה׳ ולא קראו לו כי לא שבו לבכיו לבל יחשוב שיהיה הארון תקוטה לבית המלחמה, וגם חשבו כזה מאשר בעבין יריחו כוה הפס יתברך שלא יריעו העם כי אם בנפול החומ׳ שהיו׳ עת הכפתון לבל קול לוה לא יריעו ולא ישמעו כשמעת בקליר לבל ישמו עיניהם על הפס לשקול ממנו עוזה בגבורת, ולמה לא עשו כן כי קודם הכפתון הריעו : וכאשר שמעו הפלשתים קול תרועתם וידעו

(ו) אֲשֶׁר בָּא אֲרוֹן יְהוָה אֶל־הַמַּחֲנֶה : וַיִּרְאוּ הַפְּלִשְׁתִּים כִּי אָמְרוּ בָּא אֱלֹהִים אֶל־הַמַּחֲנֶה וַיֹּאמְרוּ אוֹי לָנוּ כִּי לֹא הָיְתָה כָזֹאת אֶתְמוֹל שִׁלְשֹׁם : אוֹי לָנוּ מִי יַצִּילֵנוּ מִיַּד

(ז) הָאֱלֹהִים הָאַדִּירִים הָאֵלֶּה אֵלֶּה הֵם הָאֱלֹהִים הַמַּכִּים אֶת־מִצְרַיִם בְּכָל־מַכָּה בַּמִּדְבָּר : הִתְחַזְּקוּ וִהְיוּ לַאֲנָשִׁים פְּלִשְׁתִּים פֶּן תַּעַבְדוּ לָעִבְרִים כַּאֲשֶׁר עָבְדוּ לָכֶם וִהְיִיתֶם לַאֲנָשִׁים וְנִלְחַמְתֶּם :

(ח) וַיִּלָּחֲמוּ פְּלִשְׁתִּים וַיִּנָּגֶף יִשְׂרָאֵל וַיָּנֻסוּ אִישׁ לְאָהָלָיו וַתְּהִי הַמַּכָּה גְּדוֹלָה מְאֹד וַיִּפֹּל מִיִּשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אֶלֶף רָגְלִי :

(ט) וַאֲרוֹן הָאֱלֹהִים נִלְקָח וּשְׁנֵי בְנֵי־עֵלִי מֵתוּ חָפְנִי וּפִינְחָס : וַיָּרָץ אִישׁ־בִּנְיָמִן מִן־הַמַּעֲרָכָה וַיָּבֹא שִׁלֹה בַּיּוֹם הַהוּא

(י) וּמַדָּיו קְרֻעִים וַאֲדָמָה עַל־רֹאשׁוֹ : וַיָּבוֹא וְהִנֵּה עֵלִי יוֹשֵׁב עַל־הַכִּסֵּא יָדוֹ כִּי־חָרֵד לִבּוֹ עַל אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וְהָאִישׁ בָּא לְהַגִּיד בָּעִיר

(יא) וַתִּזְעַק כָּל־הָעִיר : וַיִּשְׁמַע עֵלִי אֶת־קוֹל הַצְּעָקָה וַיֹּאמֶר מֶה קוֹל־הֲמוֹן הַזֶּה וְהָאִישׁ מִהַר וַיָּבֹא וַיַּגֶּד לְעֵלִי :

(יב) וְעֵלִי בֶּן־תִּשְׁעִים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה וְעֵינָיו קָמָה וְלֹא יָכוֹל לִרְאוֹת : וַיֹּאמֶר הָאִישׁ אֶל־עֵלִי אָנֹכִי הַבָּא

(יג) מִן־הַמַּעֲרָכָה וַאֲנִי מִן־הַמַּעֲרָכָה נַסְתִּי הַיּוֹם וַיֹּאמֶר מֶה־הָיָה הַדָּבָר בְּנִי : וַיַּעַן הַמְבַשֵּׂר וַיֹּאמֶר נָס יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי

(יד) פְּלִשְׁתִּים וְגַם מַגֵּפָה גְדוֹלָה הָיְתָה בָעָם וְגַם־שְׁנֵי בָנֶיךָ חָפְנִי וּפִינְחָס וַאֲרוֹן הָאֱלֹהִים נִלְקָחָה :

(ה) וגו׳ כל תרועה שבתורה אינה אלא לשון יבבה, חוץ מתרועת יום הכפורים שהיא לשון יללה, שנאמר ותיבב אם סיסרא, ותרועת המלחמה היא לשון יבבה, שנאמר ויריעו כל העם תרועה גדולה ותתקע אזניו של סיסרא ונפל מרכבתו ויבבו, ותרועת ראש השנה היא לשון יבבה, שנאמר בני עלי מחפנים ופנחס ויבבו אותם, ותרועת הפלגתים היא לשון יבבה, שנאמר ויבבו כל בית ישראל את ה׳ ואת שמואל, ותרועת הנביאים היא לשון יבבה, שנאמר ויבב עליו ויאמר אהה אחי, ותרועת הנשים היא לשון יבבה, שנאמר ותבב אמו בעדו, ותרועת הנוגעים בדבר היא לשון יבבה, שנאמר ויבב ויאמר בשרי טמא טמא, ותרועת הנוגעים בבתים היא לשון יבבה, שנאמר ויבב הכהן ויאמר נגע נראה לי בבית, ותרועת הנוגעים בבגדים היא לשון יבבה, שנאמר ויבב הכהן ויאמר נגע הוא בבגד, ותרועת הנוגעים בעור היא לשון יבבה, שנאמר ויבב הכהן ויאמר נגע הוא בעור, ותרועת הנוגעים בשער היא לשון יבבה, שנאמר ויבב הכהן ויאמר נגע הוא בשער, ותרועת הנוגעים בנתקים היא לשון יבבה, שנאמר ויבב הכהן ויאמר נתק הוא, ותרועת הנוגעים בבהרת היא לשון יבבה, שנאמר ויבב הכהן ויאמר בהרת הוא, ותרועת הנוגעים בשאת היא לשון יבבה, שנאמר ויבב הכהן ויאמר שאת הוא, ותרועת הנוגעים בספחת היא לשון יבבה, שנאמר ויבב הכהן ויאמר ספחת הוא, ותרועת הנוגעים בכתם היא לשון יבבה, שנאמר ויבב הכהן ויאמר כתם

[יא] וַיְהִי כְּהַזְכִּירוֹ אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים
וַיִּפֹּל מֵעַל־הַכִּסֵּא אֲחֹרַנִּית בְּעֶר־
הַשַּׁעַר וַתִּשָּׁבֶר מִפְרַקְתּוֹ וַיָּמֹת כִּי־זָקֵן
הָאִישׁ וְכָבֵד וְהוּא שָׁפַט אֶת־יִשְׂרָאֵל
[יב] אַרְבָּעִים שָׁנָה׃ וְכַלָּתוֹ אֵשֶׁת־פִּינְחָס
הָרָה לָלַת וַתִּשְׁמַע אֶת־הַשְּׁמוּעָה אֶל־
הֹלֶקַח אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וּמֵת חָמִיהָ
וְאִישָׁהּ וַתִּכְרַע וַתֵּלֶד כִּי־נֶהְפְּכוּ עָלֶיהָ
[יג] צִרְיָרֶיהָ׃ וּכְעֵת מוֹתָהּ וַתְּדַבֵּרְנָה
הַנִּצָּבוֹת עָלֶיהָ אַל־תִּירְאִי כִּי־בֵן יָלַדְתְּ
וְלֹא עָנְתָה וְלֹא־שָׁתָה לֵבָב׃
[יד] וַתִּקְרָא לַנַּעַר אִי כָבוֹד לֵאמֹר גָּלָה
כָבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל אֶל־הֹלֶקַח אֲרוֹן הָאֱלֹהִים
[טו] וְאֶל־חָמִיהָ וְאִישָׁהּ׃ וַתֹּאמֶר גָּלָה
כָבוֹד מִיִּשְׂרָאֵל כִּי נִלְקַח אֲרוֹן
הָאֱלֹהִים׃

ה

[א] וּפְלִשְׁתִּים לָקְחוּ אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים
וַיְבִיאֻהוּ מֵאֶבֶן הָעֵזֶר אַשְׁדּוֹדָה׃
[ב] וַיִּקְחוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים
וַיְבִאֻהוּ בֵּית דָּגוֹן וַיַּצִּגוּ אֹתוֹ אֵצֶל
[ג] דָּגוֹן׃ וַיַּשְׁכִּימוּ אַשְׁדּוֹדִים מִמָּחֳרָת
וְהִנֵּה דָגוֹן נֹפֵל לְפָנָיו אַרְצָה לִפְנֵי
אֲרוֹן יְהוָה וַיִּקְחוּ אֶת־דָּגוֹן וַיְשִׁיבוּ
[ד] אֹתוֹ לִמְקוֹמוֹ׃ וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר מִמָּחֳרָת
וְהִנֵּה דָגוֹן נֹפֵל לְפָנָיו אַרְצָה לִפְנֵי אֲרוֹן
יְהוָה וְרֹאשׁ דָּגוֹן וּשְׁתֵּי יָדָיו כְּרֻתוֹת אֶל־הַמִּפְתָּן רַק דָּגוֹן נִשְׁאַר
[ה] עָלָיו׃ עַל־כֵּן לֹא־יִדְרְכוּ כֹהֲנֵי דָגוֹן
וְכָל־הַבָּאִים בֵּית־דָּגוֹן עַל־מִפְתַּן דָּגוֹן
בְּאַשְׁדּוֹד עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

לקיחת ארון האלקים, ולכן בהזכירו ארון האלקים כפל מעל הכפל ויאמר, כי היה זקן מלך וכבד ובפילתו היה כבת מיתתו. וזכר מעלתו שהוא שפט את ישראל ארבעים שנה, ושפטר לפרש והוא שפט את ישראל ארבעים שנה, שהיה היתה כבת וקבתו וכבודתו שקפצה עליו מעמל המשפט והוא: (יא) וכלתו בת פנחס הרה ונו'. ואמר שכלתו של עלי בת פנחס בנו הרה בלת, והוא כמו נלדת, רומה לומר בזמן הלידה. או יהיה בלת מלשון יללה, שהיתה הרה לקוי וליללה, וכאשר שמעה השמועה הרעה הזאת מהלקת ארון האלקים ואת מות חמיה ואישה כרעה ללדת ותלד מיד, ואמר' כי נהפכו עליה צירים וכעת מותה ונו', לחזוק שהיתה מיתתה לה מפלת לידת הנער כי כבר היה בולד, כי אם לפי שחקרי לידת הילד בעדרו הצירים והמכאובות ולא היו לה עוד, ולזה לא יכלו לפלוט המותרות הרעיות לצד היו רלויי לפלוט לחריו כי בהעל הכח ובהפסק המכאובי לא יחלו עוד וחזרו למעלה בקרב' וזו היתה כבת מיתתה, וזהו כי נהפכו לה צירים עלי' לא יען בהפכו לקוקר לקרבה ולא יחלו לתת כרחוי: (יב) ותאמרו בשכבת בכורות, תביא ר' לעיבור לומר כאשר צוה לבית כך נהפכו צירים עליה. ר' יהושע לומר כאשר צוה לבית כך ילדת כאשר צוה, אבל כי פתח * ויפתח את רחמה. הנה אם כן לא פירשו צירים על הכאבים, כי אם על פי הרחם ותכרי הצאר המולידים שתתוקים לצאת הולד לחון עם כל מותרות ההולדה, והם צאר כהפכו עליה: (יג) ותאמר שבעת מותה לחמו הכאבות עליה לת תדלי כי בן ילדת, והיא לא עכתה ולא שתה לבה לזה: (יד) ותאמרו ותקרא לנער ויכבוד לומר נלה כבוד מישראל על הלקח ארון האלקים וחיה ולא תמיה ולא יחלה, יורה שלשת פעמים שבית ותאחר נלה כבוד מישראל כן שלש לפורך לומר פעם שבית ותאחר נלה כבוד מישראל כי כלקח ארון האלקים. ועם יקשה למה לא זכר' שם מות חמיה ואישה כמו שאמרה לשוכה? והתפרשים לא כתבו לזה טעם ככון. ואלי לחזוק שלשת פעמים שבית עכתה לבשים על מה שאמרו לה על תדלי כי בן ילדת ולא שתה לבה לזה (רומה לומר לשמעת הבן,) הנה היה לבה קרוב לבער לזה כבוד, כי אמרה כאשר ידעה שילדה בן יקרלוהו לי כבוד, כלומר אין כבוד, ולא דברה עוד. והבשים הבכורות עליה לקיחת ארון האלקים, ולכן בהזכירו ארון האלקים כפל מעל הכפל ויאמר, כי היה זקן מלך וכבד ובפילתו היה כבת מיתתו. וזכר מעלתו שהוא שפט את ישראל ארבעים שנה, שהיה היתה כבת וקבתו וכבודתו שקפצה עליו מעמל המשפט והוא: (יא) וכלתו בת פנחס הרה ונו'. ואמר שכלתו של עלי בת פנחס בנו הרה בלת, והוא כמו נלדת, רומה לומר בזמן הלידה. או יהיה בלת מלשון יללה, שהיתה הרה לקוי וליללה, וכאשר שמעה השמועה הרעה הזאת מהלקת ארון האלקים ואת מות חמיה ואישה כרעה ללדת ותלד מיד, ואמר' כי נהפכו עליה צירים וכעת מותה ונו', לחזוק שהיתה מיתתה לה מפלת לידת הנער כי כבר היה בולד, כי אם לפי שחקרי לידת הילד בעדרו הצירים והמכאובות ולא היו לה עוד, ולזה לא יכלו לפלוט המותרות הרעיות לצד היו רלויי לפלוט לחריו כי בהעל הכח ובהפסק המכאובי לא יחלו עוד וחזרו למעלה בקרב' וזו היתה כבת מיתתה, וזהו כי נהפכו לה צירים עלי' לא יען בהפכו לקוקר לקרבה ולא יחלו לתת כרחוי: (יב) ותאמרו בשכבת בכורות, תביא ר' לעיבור לומר כאשר צוה לבית כך נהפכו צירים עליה. ר' יהושע לומר כאשר צוה לבית כך ילדת כאשר צוה, אבל כי פתח * ויפתח את רחמה. הנה אם כן לא פירשו צירים על הכאבים, כי אם על פי הרחם ותכרי הצאר המולידים שתתוקים לצאת הולד לחון עם כל מותרות ההולדה, והם צאר כהפכו עליה: (יג) ותאמר שבעת מותה לחמו הכאבות עליה לת תדלי כי בן ילדת, והיא לא עכתה ולא שתה לבה לזה: (יד) ותאמרו ותקרא לנער ויכבוד לומר נלה כבוד מישראל על הלקח ארון האלקים וחיה ולא תמיה ולא יחלה, יורה שלשת פעמים שבית ותאחר נלה כבוד מישראל כן שלש לפורך לומר פעם שבית ותאחר נלה כבוד מישראל כי כלקח ארון האלקים. ועם יקשה למה לא זכר' שם מות חמיה ואישה כמו שאמרה לשוכה? והתפרשים לא כתבו לזה טעם ככון. ואלי לחזוק שלשת פעמים שבית עכתה לבשים על מה שאמרו לה על תדלי כי בן ילדת ולא שתה לבה לזה (רומה לומר לשמעת הבן,) הנה היה לבה קרוב לבער לזה כבוד, כי אמרה כאשר ידעה שילדה בן יקרלוהו לי כבוד, כלומר אין כבוד, ולא דברה עוד. והבשים הבכורות עליה

פירשו דבריה ואמרו שהיתה כוונתה בזה השם לצאצאי פנחס, והם על הלקח ארון האלקים ועל מות חמיה ואישה, ולפי זה יהיה אמרו ותקרא לנער לי כבוד הם דברי חנה כיצחק, ומה שאמר הכתוב עוד לאחר על הלקח ונו' הוא מאמר הנביא הבכורות שהיה שעצו פירוש לדברי חנה פנחס, ומפני שהיה דבריהן לא יחשב כמו השם לצאצאי פנחס, ולא ישרו בעיניהם לפי שהיו מיתת חמיה ואישה להלקח ארון האלקים, חוזר לדבר בהלקח ארון האלקים ואמרו בזה השם לצאצאי פנחס כי עליו נעשר הכבוד מישראל לא מחמיה ואישה, ואמרו שהוא לומר נתקרא הנער ואמרו לה נלה כבוד מישראל על הלקח ארון האלקים, ולא אמרו לה נלה כבוד מישראל על

שמואל א ו

(ו) ותכבד יד ה' על העזדודים ונו' • ספר שלש כתפיים הקנה עם העפלים לזה עשה שם בחלקיהם לכל גם עשה בהם שפעים, שכשהיה יד ה' לתכות את העזדודים בעפולים והם העשורים הכולדים בפי הטבעת, והוא קולי מלשון מקל ויוצא ממנו דם הרבה, וכקרקר עפולים לפי שהם בעזות

שע' לב, ל' גבוהות, והוא מלשון * עופל

(ו) וכתן, ותכבי העזדוד כתזר רמז הכתוב בהעשה בדמון חלקיהם ומה שהעשה בהם בעפולים, לא רמז שיהא

(ח, ע) עמהם החרון, ויתכרו מרכי פלשתים שיסוב ויוליכוהו לגת וכתזר היה שם היה גם כן יד ה' בגת, והיה מהומה גדולה מאד כי הכה את כל אנשי העיר למגדול ועד קטן בעפולים, והיו עוד כפתרים בפנים ולזה היו יותר קשים להרפא ויותר מכאיבים, וזהו שאמרו ויפתרו להם עפולים שהוא כמו ויפתרו בסיך, כי היו עפוליהם כפתרים • וזו

(י) אלו החרון לעקרון ויהי כבוא אנשי עקרון לומר הסבו אלי את ארון אלהי ישראל להמיתני ואת עמי, ומחזר אחר ואת עמי יורה שהעקרונים אחר שראו היו שרי העיר, והם אמרו להמיתני ואת עמי,

(יא) וזו כאשר סרכי פלשתים כלם להתיעץ על הדבר הזה ואמרו שהטוב הוא שישלחו את החרון למקומו אל נהי ישראל, ומחזר אחר ולא יהיה קולי ואת עמי כלה כי שפירוש החמתי הוא שהעקרונים שלחו את כל סרכי פלשתים, ויאמרו העקרונים אליהם שלחו את ארון אלהי ישראל וישב למקומו כטרם יהיה קולי ואת עמי, רומז לומר שרי עקרון ואת עמו, כי היתה

(יב) ותכבד המחים הכה הנשים הנשארו אחר לא מתו מלחתו קולי הוכו בעפולים ויזעק עלתה שועת העיר השמימה :

(יג) וזכר שהיה חרון ה' בשדה פלשתי, שבעה חדשים, לפי שכל זה זכור שעשה החרון ונגע ובעקרון היה תוך שבעה חדשים, כי לא יאב החרון עוד בכל גבול פלשתים : ובמדבר שמות לקוח * כי את שבע כבשות תקח מידי, תמר ברחבי, כח ג' לו הקנה [לקנהם] תתה לו שבע כבשות, תייך שהפלשתים הורגים שבע לויקים מבניך, והם שמשון מפני ופגתם שלוח ונצחם כנים • ל"ל תייך שבניו מתריגין שבע משכנות, ולזו נן לחל מועד גילגל כוב נגעון שילה וכית

עמוים • ל"ל תייך שלקי מקזיר לחזוקי בשדה פלשתים שבעה חדשים ע"כ • והכה בשקר לדעת כזה שבי דברים • הלחד למה הכה החרון בפלשתים מכה רבה ? ולמה היתה המכה בחוקה חולי ולא בחולי לחוד ? ומה שרלוי שיחזיר כזה הוא, כי לפי שהפלשתים רלו שבלקח חרון היו חוזרים לחוקם ומוסם ידם עשה להם את החיל הזה, ושלחון החלקים היה כלי לין חבן בו, ומפני זה רלה הקב"ה לעשות ביניהם מופתים חזקים כדי שידעו ויכירו כי יד ה' עשתה זאת ושכלמזו לזקק החרון, והוא לשר הכה ביזרחל והוא המכה גם כן בפלשתים, והיה זה גם כן לכבה שבת, והיה כדי שיאמרו לשלח את חרון החלקים, כי אם לא היה מכה בהם היו מזניקים בו שבים רבות • והכה בחלי להכותם בעפולים, לפי שהם כתנלו בכתם ובגבורת, ובשבו שבפלו ישראל לפניהם לחרב לחולשתם ולכן לקחו מהם חרון הברית, ומפני זה הכה בעפולים שהוא חולי הבבו, והמחלה לשר יתלוו בו הפנים לשים כתפיים לשרף בחותו מקום וביליות הלא מהם כלרך בשים, ובזה העיר שלח בכתם כשתו את ישראל (כי לרך בשים להם שם ירלה הפלקים) לכל יד הפה היה בהם להומם ולשכלם • וכבר רמז לל זה להעלה בפסוקים לשר לאמר על זה העניין * וייכעיסוהו בבמותם תלים עח בפסיליהם יקניאוהו, ירמה לאמר שחמרתי שהיו ישראל עובדי ע"ז ולכן כפלו לפני חוליהם, והוא * שאמ לקים שם עם ע' ויתעבר וימאס מאד בישראל, ויעזוב משכן שילה ונו', כי ויעזוב משכן שילה ונו', כי לז כעס והפעית הפלשתים משכן שילה ויתן לשבי עזו ותפארתו ביד לר, והוא החרון לשר בשבה שאר ויכנר לשרב עמו ונו', בחוריו לכלה לא ונו', והוא החרון והכפילה לשר הכה לאל יתברך בעם בתוך המלחמה וכולי, כהניו בחל בפלו והם תפני ופנחס שמתו שם, ולחלמותיו לא תנכיהו, כי מת בחת פינחס כמו שזכר, ויקן כיצן ה', הוא לחרי היות החרון בחרן בפלשתים הקין לחל יתברך כחלו היה יכן עד לותו זמן, לפי שלח הפנים במפלתם של ישראל, ויך לריו לחור חרפת עולם כתן למו, והם העפולי' שהכה בהם את הפלשתים בחמוריהם

והם חרפת עולם כמו שזכרתי :

(ד) ויקראן פלשתים לכהניס וגומר • זכר שקלחו הפלשתים לכהניהם עובדי הבעלים ולקוסמים ושלחו לותם מה

(ג) מה נעשה לארון ה' הודיענו במה נשלחנו למקומו ? והם
השיבו שם משלחים את ארון ישראל ונומר , ויקשה זה
מאחר שכתוב פנים • לחוד כי השרים והפנים כבר אמרו
במה נשלחנו למקומו , ולזה לא חזרו הכהנים לומר בלשון
נפרד שם משלחים אתם את
ארון ישראל ? ועוד [ד] רָב מִכֶּם : וַיֹּאמְרוּ מָה הָאָשָׁם אֲשֶׁר
אבית יקשה לאמרם על תשלחו נָשִׁיב לוֹ וַיֹּאמְרוּ מִסְפַּר סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים
לותו ריקם , כי כבר חֲמִשָּׁה עֳפָלֵי זָהָב וַחֲמִשָּׁה עַכְבְּרֵי זָהָב
אמרו השרים הודיעונו במה כִּי־מַגֵּפָה אַחַת לְכֻלָּם וּלְסַרְנֵיכֶם :
נשלחנו למקומו , ולא היה לנשלחו בשתים אלא בחמש [ה] וַעֲשִׂיתֶם צַלְמֵי עָפְלֵיכֶם וְצַלְמֵי עַכְבְּרֵיכֶם
ריקם ונשלח במה נשלחנו , הַמַּשְׁחִיתִם אֶת־הָאָרֶץ וּנְתַתֶּם לֵאלֹהֵי
מה טורך לומר לנו לשים על יִשְׂרָאֵל כָּבוֹד אוּלַי יָקֵל אֶת־יָדוֹ
תשלחו אותו ריקם ? ועוד מֵעֲלֵיכֶם וּמֵעַל אֱלֹהֵיכֶם וּמֵעַל אַרְצְכֶם :
יקשה עליהם למה לא [ו] וְלָמָּה תְכַבְּדוּ אֶת־לִבַּכֶם כַּאֲשֶׁר כִּבְּדוּ
תכבדו את לבבכם ונומר , מִצְרַיִם וּפַרְעֹה אֶת־לִבָּם הֲלוֹא כַּאֲשֶׁר
וגם הם כבר היו מכבידים הִתְעַלֵּל בָּהֶם וַיְשַׁלְּחוּם וַיֵּלֵכוּ :
לשלחו לך היו מוכיחי' אותם [ז] וְעַתָּה קְחוּ וַעֲשׂוּ עֲגָלָה חֲדָשָׁה אַחַת
לכבדות לבבם ? ולזה הזהו וּשְׁתֵּי פָרוֹת עָלוֹת אֲשֶׁר לֹא־עָלָה
עניכם לענין פרעה ? ועוד עֲלֵיהֶם עֹל וַאֲסַרְתֶּם אֶת־הַפָּרוֹת בָּעֲגָלָה
יקשה רביעית מכר המאמרי', וְהָשִׁיבוּ בְנֵיהֶם מֵאַחֲרֵיהֶם הַבָּיְתָה :
כי היה ראוי שקודם יוכיחום [ח] וְלָקַחְתֶּם אֶת־אֲרוֹן יְהוָה וּנְתַתֶּם אֹתוֹ
על התזיק בלרון ויעלו אֶל־הָעֲגָלָה וְאֶת־כְּלֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר
אותם לשלחו ושלח יכבדו הַשִּׁיבוּ לוֹ אָשָׁם תָּשִׂימוּ בָאַרְגַּז מִצִּדּוֹ
לכבם, לחרי כן ילמדום שלח [ט] וּרְשַׁלַּחְתֶּם אֹתוֹ וְהָלַךְ : וּרְאִיתֶם אִם־
ישלחוהו ריקם , והם עצו דֶּרֶךְ גְּבוּלוֹ יַעֲלֶה בֵּית שֶׁמֶשׁ הוּא
בהפך , שרשומה כתבו להם עָשָׂה לָנוּ אֶת־הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת
עצה שלח הארון ריקם וְאִם־לֹא וְנֵדְעָה כִּי לֹא יָדוֹ נָגְעָה
ושלח תמרו שרוחו לשלחו ולא בָּנוּ מִקְרֶה הָיְתָה לָנוּ :
יכבדו לבבם • ויקשה עוד
מאחר , שם שרי פלשתים
כבר היו מוכיחים לשלוח
הארון ושלחו להכניסם תופן
שלישי אותו , מה רצו שם
כן הכהנים לעצות כמין
הענלה הזאת , לדעת שם
הוא עשה הרעה וישלחו אותו
או שם הוא מקרה היה להם
שלח ישלחוהו ? ויקשה עוד
מאחר שם בשלחתי בשלוח ,
שהיו הכהנים פעמים ושתים שהיתה המכה מפלת הארון
בשמרם לו תרפלו וגו' , ופעמים היו מפקיקים בדבר בשאר
אולי יקל ידו מעליכם ובכסיון שעשו בעגלה הענלה • והנה
לכיאור הספוקי, והיתר כל זאת הספיקות הלזה תומר, שם
היות שהעקרונים אמרו לכהני פלשתים שלחו את ארון אלהי
ישראל , הנה הם עדיין היו מסופקים בשליחותו לפי שלח היו
מאמינים שיד ה' היתה בם , והיו מספקים אולי היה הדבר
במקרה או מהתלואים הטבעיים , ולזה קראו לכהניס
ולקוסמים ושלחו מהם שתי שלוות • לחלת מה כעשה לארון
ה', לא שם כשלחהו לארון ישראל או יחזיקו בו ולא ישלחוהו ?
ולמורך השלחה הזאת קראו הקוסמים שהם ידעו הטבעיות
ויכירו שם היתה המכה מפלת הארון ושם היתה במקרה •
השלחה הזאת היא לומרם במה נשלחנו למקומו , לא ושם
תאמרו שאולי היתה זאת המכה ושרוני לשלחו הודיעונו במה
נשלחנו ? לא שם נשלחנו בהפלות לבבים או על כוסים
או חמורים או בעגלה לחת ? ויהיה כי"ת במה נשלחנו כי"ת
הכלי , ולמורך השלחה הזאת קראו לכהניס היודעים
דרכי העבודות ואיך יולכו הפלשתים מלך אל כל •
והנה הכהנים והקוסמים הזיכום , שעם שהם שלחו אתי
שלוות לבד , הנה בשלחה הודעה טבעית יפטרנו אליה ויהיו
שלח ישלחו אותו ריקם , ולזה אמרו שם משלחים את ארון

(ז) ואמרו הכהנים שיביאו לארון והקוסמים שיביאו לארון מספר פרני פלשתים שהם חמשה עפולי זהב כנגד חמשה שרי הארון אשר היו בקרבם , וחמשה עכברי זהב כנגד חמשת העמים אשר בערי החמשה פרני פלשתים הם , לפי שהיתה המגפה בזה לכל העמים ולפרניהם, ואמרו שהמספר הזה לא יהיה כי אם בגזרת העפלים והעכברים , והנה (ח) להכניל בין השרים ובין העם אמרו לשון עפולים כנגד השרים , ולשון עחורים כנגד העם בארץ , להיות המורמות ההם הגולדות בפי הטבעת בחוכו חולי דמות עכברים , ולקח הרופאים קרוב בן להדמותם אליהם , ואמרו המשחיתים את הארץ , כי היה חולי מזחית ומכה בהם , ויהיה לותו הדמה לכפר עליהם ולרפא החולים כי היו כבר חולים מלחו חולי הנמחם • ואמרם עוד ובתתם לחלקי ישראל כבוד חולי יקל ידו , פירושו לחלקי שרם שם שיעשו בזה מלבד שיסירו מעליהם רעת הארון ומכתו , הנה עוד יתנו לחלקי ישראל כבוד במה שיעשו לארונו , וחולי שחכלן והלאה כל הימים יהחזק את הפלשתים ויעזרם ויפלטם ולא יכם כמלחמות כמו שעשה עד הנה בעבור העכברים, וזהו שחמר' ובתתם לחלקי ישראל כבוד חולי יקל לת ידו מעליכם ומעל חלקיכם ומעל חרכסם , ולא תמרו זה על מכת העפולי' כי שם על שחר המכות והחלחמות שהיה מכה בהם פעמים רבות , ולכן חמרו בלשון מכופף חולי יקל ידו וגו' • ולכלבב כתב שידמה שחלבד מכת העפולים הנה עוד בחה לחרן מכה לחרת מהעכברים לחר כתרבו והיו משחיתים חת תבואת החרן , ולכן נזו הכהנים שיעשו עפולי זהב ועכברי זהב ועל המכה הזחת הנכתב חמר חולי יקל ידו וגו' : ומזה חמרו כי שעם החולי היה יולחה מהם פרע' ל"ח חלוחלת שלהם בפי הטבעת מתוך החולי, והיו בחים עכברים ושומטים חת המעי החוח, ומעל החולי נזו לעשות עפולי זהב ועל העכברים שהיו מכים חותם שם נזו לעשות עכברי זהב •

הנה

[ה] וַיַּעֲשׂוּ הָאֲנָשִׁים כֵּן וַיִּקְחוּ שְׁתֵּי פָרוֹת עָלוֹת וַיַּאַסְרוּם בָּעֲגָלָה וְאֶת־בְּנֵיהֶם כָּלְאוּ בַבָּיִת׃ [ו] וַיָּשִׂמוּ אֶת־אֲרוֹן יְהוָה אֶל־הָעֲגָלָה וְאֶת הָאַרְגֵּז וְאֶת עַכְבְּרֵי חַזְהַב וְאֶת צַלְמֵי טְחֹרֵיהֶם׃ [ז] וַיִּשַּׁרְנָה הַפָּרוֹת בַּדֶּרֶךְ עַל־דֶּרֶךְ בֵּית שֶׁמֶשׁ בְּמִסְלָּה אַחַת הָלְכָה הָלוֹךְ וְגָעוֹ וְלֹא־סָרוּ יָמִין וּשְׂמֹאוֹל וְסַרְנֵי פְלִשְׁתִּים הֹלְכִים אַחֲרֵיהֶם עַד־גְּבוּל בֵּית שָׁמֶשׁ׃ [ח] וּבֵית שֶׁמֶשׁ קֹצְרִים חִטִּים בָּעֵמֶק וַיִּשְׂאוּ אֶת־עֵינֵיהֶם וַיִּרְאוּ אֶת־הָאָרוֹן וַיִּשְׂמְחוּ לִרְאוֹת׃ [ט] וְהָעֲגָלָה בָּאָה אֶל־שְׂדֵה יְהוֹשֻׁעַ בֵּית־הַשִּׁמְשִׁי וַתַּעֲמֹד שָׁם וְשָׁם אֶבֶן גְּדוֹלָה וַיְבַקְּעוּ אֶת־עֲצֵי הָעֲגָלָה וְאֶת־הַפָּרוֹת הֶעֱלוּ עֹלָה לַיהוָה׃ [י] וְהַלְוִיִּם הוֹרִידוּ אֶת־אֲרוֹן יְהוָה וְאֶת־הָאַרְגֵּז אֲשֶׁר־אִתּוֹ אֲשֶׁר־בּוֹ כְּלֵי־זָהָב וַיָּשִׂמוּ אֶל־הָאֶבֶן הַגְּדוֹלָה וַאֲנְשֵׁי בֵית־שֶׁמֶשׁ הֶעֱלוּ עֹלוֹת וַיִּזְבְּחוּ זְבָחִים בַּיּוֹם הַהוּא לַיהוָה׃ [יא] וַחֲמִשָּׁה סַרְנֵי־פְלִשְׁתִּים רָאוּ וַיָּשֻׁבוּ עֶקְרוֹן בַּיּוֹם הַהוּא׃ [יב] וְאֵלֶּה טְחֹרֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר הֵשִׁיבוּ פְלִשְׁתִּים אָשָׁם לַיהוָה לְאַשְׁדּוֹד אֶחָד לְעַזָּה אֶחָד לְאַשְׁקְלוֹן אֶחָד לְגַת אֶחָד לְעֶקְרוֹן׃ [יג] וְעַכְבְּרֵי הַזָּהָב מִסְפַּר כָּל־עָרֵי פְלִשְׁתִּים לַחֲמֵשֶׁת הַסְּרָנִים מֵעִיר מִבְצָר וְעַד כְּפַר הַפְּרָזִי וְעַד־אֶבֶל הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר הִנִּיחוּ עָלֶיהָ אֶת אֲרוֹן יְהוָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה בִּשְׂדֵה יְהוֹשֻׁעַ בֵּית־הַשִּׁמְשִׁי׃ [יד] וַעֲגָלַת בְּאַבְנֵי־

(ה) ויעשו כן ויקחו שתי פרות וגו׳. וכך שהפלשתים חשבו בהיסח הדעת וקסמיהם ולקחו הפרות והעגלה וישימו שם את ארון ה׳ ואת עכברי הזהב ואת צלמי טחוריהם. וכפר שהפרות לא ידעו לכניסן שהיו הפרות מכירות ויודעות שהיו מיועדות לעבודה, לכך כיוצר מופלג בחכמתו וידעתי הכנים לעיכוב, לכך נתכוין בדרך בית שמש על הגבול, ועמה היתה הולכו, ועמה רומה לומר מועקות בעל הכנים, הנה לא הרו מדרך ה׳ על

(ג, יא) בקליר שעי׳, וכשהוא רואה שכח הארון שמתו מלא, ונקח תחילת שירה והוא מלאי הלוי. והנה היו לכאורה בית שמש העגלה שהיה יהושע ותעמוד שם, והלויים הורידו את הארון ואת הארגז אשר היו עדיין מציבים לשלחה שם ישלחוהו לא לא, ואמנם שהפלשתים לא שלחו עליו, ואמנם הכניסו הוא לפי שהפלשתים לא שלחו לא תצלחו לומר דבר כי הפלשתים לא שלחו כי שם כמה כשלחנו, רומה לומר כשהמה לו בעגלה ושלחן לומר עול. וזכרי הצר הכבכי׳ והקוסמים הודיעו לומם הזהב הפלשתים שהיה לשלום ולא שלחו, חזרו לשתי הפלשתים שלחו מהם הפלשתים, שם לרשותם שמרו מה כעצה לארון ה׳, רומה לומר שם ישלחוהו שם לא? לזה השיבו ולא תכבדו את לבבכם, כלומר בהיותכם מסופקים בדבר שם תשלחו שם לא לבבכם מכבידים את לבבכם כאשר כבדו מצרים, והנה יהיה זה כמו שהיה שהתעולל בהם, רומה לומר שעשה הקדוש ברוך הוא בהם עליהם כשים ופלגות וכשוף סוף וילכו, רומה לומר שהלכו ישראל, וכן יהיה עניין הארון שתחרי מכות רבות תשלחוהו: והשיבו לשלחה השבית והיל כמה כשלחנו? ועליה לומר ועתה קחו ועשו עגלה חדשה ושתי פרות עלות, רומה לומר מכיקות והיה העגלה חדשה לכבוד הארון והיות הפרות עלות כלי שיקברו בעיכן לעיכון, וישימו הארון על העגלה כי זה הכלי תשר רצוי שלשלחוהו בו. ולמרו שעם זה יכירו וידעו הקסת כי שם הלוך ילך דרך בית שמש יכירו וידעו כי הארון עשה את כל הרעה הזאת, לפרי שהפרות כלי לימוד הלכו דרך ישרה ולא תעשה לבביהן, ואם לא יעלו בית שמש יכירו כי היה העניין במקרה ולא בהשגחה, ולמרו זה כלי שיעשהו כי הכירו שיצא הנשיון בדעתם בלי ספק. הנה התבוננו הפלשתים והותרו הספקו כלם והותרה השלה התמימה:

(ו, יא) ויעשו הפלשתים כן ויקחו שתי פרות וגו׳. וכך שהפלשתים חשבו בהיסח הדעת וקסמיהם ולקחו הפרות והעגלה וישימו שם את ארון ה׳ ואת עכברי הזהב ואת צלמי טחוריהם. וכפר שהפרות לא ידעו לכניסן

(יב) עם היות, מניקות ושכחו הבנים לעיכוך, לכך כיוצר מופלג בחכמתו כדרך בית שמש על הגבול, ועמה היתה הולכו, ועמה רומה לומר מועקות בעל הכנים, הנה לא הרו מדרך ה׳ על

פרש, יג-יכ כולם שם. ואולי במדרש שמואל דרשו ועמה שהיו הפרות כב כל עב תוחרות שירה והוא מלאי הלוי. והנה היו לכאורה בית שמש

העגלה שהיה יהושע ותעמוד שם, והלויים הורידו את הארון ואת הארגז אשר היו עדיין מציבים לשלחה שם ישלחוהו לא לא, ואמנם שהפלשתים לא שלחו עליו, ואמנם הכניסו הוא לפי שהפלשתים לא שלחו לא תצלחו לומר דבר כי הפלשתים לא שלחו כי שם כמה כשלחנו, רומה לומר כשהמה לו בעגלה ושלחן לומר עול. וזכרי הצר הכבכי׳ והקוסמים הודיעו לומם הזהב הפלשתים שהיה לשלום ולא שלחו, חזרו לשתי הפלשתים שלחו מהם הפלשתים, שם לרשותם שמרו מה כעצה לארון ה׳, רומה לומר שם ישלחוהו שם לא? לזה השיבו ולא תכבדו את לבבכם, כלומר בהיותכם מסופקים בדבר שם תשלחו שם לא לבבכם מכבידים את לבבכם כאשר כבדו מצרים, והנה יהיה זה כמו שהיה שהתעולל בהם, רומה לומר כעצה הקדוש ברוך הוא בהם עליהם כשים ופלגות וכשוף סוף וילכו, רומה לומר שהלכו ישראל, וכן יהיה עניין הארון שתחרי מכות רבות תשלחוהו: והשיבו לשלחה השבית והיל כמה כשלחנו? ועליה לומר ועתה קחו ועשו עגלה חדשה ושתי פרות עלות, רומה לומר מכיקות והיה העגלה חדשה לכבוד הארון והיות הפרות עלות כלי שיקברו בעיכן לעיכון, וישימו הארון על העגלה כי זה הכלי תשר רצוי שלשלחוהו בו. ולמרו שעם זה יכירו וידעו הקסת כי שם הלוך ילך דרך בית שמש יכירו וידעו כי הארון עשה את כל הרעה הזאת, לפרי שהפרות כלי לימוד הלכו דרך ישרה ולא תעשה לבביהן, ואם לא יעלו בית שמש יכירו כי היה העניין במקרה ולא בהשגחה, ולמרו זה כלי שיעשהו כי הכירו שיצא הנשיון בדעתם בלי ספק. הנה התבוננו הפלשתים והותרו הספקו כלם והותרה השלה התמימה:

(יג) ויך בהכי׳ שהפלשתים עם העם כמו שיזכור: ויך בהכי׳ בית שמש וגו׳. שהתחלנו בזה בתחלת הפרק למה הנה הסם בהכי׳ בית שמש שלחו הכה רבה בזה? ויקשה עוד למה לא שבעים איש מהשים מהם? והיה רואי שיהא מהשים מלא איש? ואולי במקום קטן כזה מתו לכשים רבים כל כך והוא כפלא מאד? ולענין השלה הרחבוה מלחתי דעות לחכמינו ז"ל בסוטה פרק הלה נחלקו, אמר לחר׳ שהיו קוברים ומשתחוים לה ולא הניחו מלחכתם בעבור הארון, ואמר לחר׳ שהכו בית שמש הכים רבים כנגד הארון, אלו לומר מי הכעיסך שנתכעסת ואלו כייסך לחתכייסת, ואמר

(יד) ועגלת בית השמשי עמדה שם ולא זזה משם, ואמרו חכמינו ז"ל שלשה דברים בטלו בעגלה זו, שלא נמכרה ולא נאכלה ולא נשתמש בה, ואמרו עוד שלשה דברים נעשו בה, שנבקעה ונעשו בה שלשה מדורות ושלשה מנחות הקריבו עליה, ואמרו עוד שלשה דברים נאמרו בה, שנאמר ועגלה חדשה, ונאמר ועגלה תמימה, ונאמר אשר לא עלה עליהם על, ואמרו עוד שלשה דברים נאמרו בפרותיה, שנאמר ופרות עלות, ונאמר ופרות תשר, ונאמר ופרות לא למדו עול, ואמרו עוד שלשה דברים נאמרו בעגל

בְּעָם שִׁבְעִים אִישׁ חֲמִשִּׁים אֶלֶף אִישׁ
וַיִּתְאַבֵּל הָעָם כִּי־הִכָּה יְהוָה בָּעָם
[כ] מַכָּה גְדוֹלָה׃ וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי בֵית־
שֶׁמֶשׁ מִי יוּכַל לַעֲמֹד לִפְנֵי יְהוָה
הָאֱלֹהִים הַקָּדוֹשׁ הַזֶּה וְאֶל־מִי יַעֲלֶה
[כא] מֵעָלֵינוּ׃ וַיִּשְׁלְחוּ מַלְאָכִים אֶל־יוֹשְׁבֵי
קִרְיַת־יְעָרִים לֵאמֹר הֵשִׁבוּ פְלִשְׁתִּים
אֶת־אֲרוֹן יְהוָה רְדוּ הַעֲלוּ אֹתוֹ
אֲלֵיכֶם׃

ז

[א] וַיָּבֹאוּ אַנְשֵׁי קִרְיַת יְעָרִים וַיַּעֲלוּ אֶת־
אֲרוֹן יְהוָה וַיָּבִאוּ אֹתוֹ אֶל־בֵּית
אֲבִינָדָב בַּגִּבְעָה וְאֶת־אֶלְעָזָר בְּנוֹ קִדְּשׁוּ
לִשְׁמֹר אֶת־אֲרוֹן יְהוָה׃
[ב] וַיְהִי מִיּוֹם שֶׁבֶת הָאָרוֹן בְּקִרְיַת יְעָרִים
וַיִּרְבּוּ הַיָּמִים וַיִּהְיוּ עֶשְׂרִים שָׁנָה וַיָּנַחוּ
כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי יְהוָה׃

במדב' ד' כ' לרחות מה שבתוכו ולפיכך בעגלו כמו שבתוב * ולא יבלו לראות כבלע את הקדש ומתו, וזהו שאמר כי רצו בארון ה' כל' שראו מה שבתוכו. ולעתיד השלה הנביא תרגם יונתן וקטל בכני עמא שבעין נברא וכקלת תמנין אלפי גברא.

מועה שם ומכאן ואל פירוש שבעים איש שהיו שקולין כנגד תמשים אלף איש, או תמשים אלף איש שבלל איש מהם היו שקולי כשבעים מהלרין, וכן הביאוהו גם כן בגמלרא סיני

פר' ה' דף רכח. וכל הדעות הללה ניכל ע"ש וז' ויש מלל בפשט הכתוב, והנה בית השמש היה מקום קטן, ולריך לומר שמתו שם תמשים אלפי איש וכשלו לכשים שנלאו מלכי' ל קריית יערים? וגם שנאמר שהיו שם כל לותו העם הרב, יקשה מלל לריך מתו כלם על עון מקל? כי אם נאמר שלא עשהו מלאכתם לל היה עון פלילי, אף כי לא היה לפשר שהיו קוסרים תמשים אלף איש, כל שכן שהכתוב לומר ונלכו מלכי' קריית יערים ולקחו את ארון ה' ויעלו אותו אל בית אבינדב בגבעה ואת אלעזר בנו קדשו לשמר את ארון ה'. ויהי מיום שבת הארון בקריית יערים ויחלו הימים ויהיו עשרים שנה ויבך כל בית ישראל אחרי ה'. ויאמר שמואל אל כל בית ישראל לאמר אם בכל לבבכם אתם שבים אל ה' הסירו את אלהי הנכר מתוככם ואת העשתרות והכינו לבבכם אל ה' ועבדהו לבדו ויצילכם מיד פלשתים. ויסירו בני ישראל את הבעלים ואת העשתרות ויעבדו את ה' לבדו. ויאמר שמואל הקבצו כל ישראל המצפתה ואתפללה בעדכם אל ה'. ויקבצו המצפתה וישאבו דלי ויסכו לפני ה' ויצומו ביום ההוא ויאמרו שם חטאנו לה' ויפט שמואל את בני ישראל במצפה. וישמעו פלשתים כי התקבצו בני ישראל המצפה ויעלו סרני פלשתים אל ישראל וישמעו בני ישראל ויראו מפני פלשתים. ויאמרו בני ישראל אל שמואל אל תחרש מאתנו מזעק אל ה' אלהינו ויושיענו מיד פלשתים. ויקח שמואל טלה חלב אחד ויעלהו עולה כליל לה' ויזעק שמואל אל ה' בעד ישראל ויענהו ה'. ויהי שמואל מעלה העולה ופלשתים נגשו למלחמה בישראל וירעם ה' בקול גדול ביום ההוא על פלשתים ויהמם ויגפו לפני ישראל. ויצאו אנשי ישראל מן המצפה וירדפו את פלשתים ויכום עד מתחת לבית כר. ויקח שמואל אבן אחת וישם בין המצפה ובין השן ויקרא את שמה אבן העזר ויאמר עד הנה עזרנו ה'. ויכנעו פלשתים ולא יספו עוד לבוא בגבול ישראל ותהי יד ה' בפלשתים כל ימי שמואל. ותשבנה הערים אשר לקחו פלשתים מאת ישראל מעקרון ועד גת את נצולן הציל ישראל מיד פלשתים ויהי שלום בין ישראל ובין האמרי. וילך שמואל כל ימיו הנביא על ישראל. והלך מדי שנה בשנה וסבב בית אל והגלגל והמצפה ושפט את ישראל בכל המקומות האלה. ותשובתו הרמתה כי שם ביתו ושם שפט את ישראל ויבן שם מזבח לה'. ויהי כי זקן שמואל וישם את בניו שפטים לישראל. ויהי שם בנו הבכור יואל ושם משנהו אביה באר שבע. ולא הלכו בניו בדרכיו ויטו אחרי בצע ויקחו שחד ויטו משפט. ויקבצו כל זקני ישראל ויבאו אל שמואל הרמתה. ויאמרו אליו הנה אתה זקנת ובניך לא הלכו בדרכיך עתה שימה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים. ויתאנף שמואל בדבר אשר אמרו תנו לנו מלך לשפטנו ויתפלל שמואל אל ה'. ויאמר ה' אל שמואל שמע בקול העם לכל אשר יאמרו אליך כי לא אותך מאסו כי אתי מאסו מלהי מלך עליהם. ככל המעשים אשר עשו מיום העלותי אותם ממלרים ועד היום הזה אשר עזבוני ויעבדו אלהים אחרים כן הם עשים גם לך. ועתה שמע בקולם אך כי העד תעיד בם והגדת להם משפט המלך אשר ימלך עליהם. ויאמר שמואל את כל דברי ה' אל העם השאלים ממנו מלך. ויאמר זאת יהיה משפט המלך אשר ימלך עליכם את בניכם יקח וישם לו במרכבתו ובפרשיו והיו רצים לפני מרכבתו. ולשום לו שרי אלפים ושרי חמשים ולחרוש חרישו ולקצר קצירו ולעשות כלי מלחמתו וכלי רכבו. ואת בנותיכם יקח לרקחות ולטבחות ולאפות. ואת שדותיכם ואת כרמיכם ואת זיתיכם הטובים יקח ונתן לעבדיו. וזרעיכם וכרמיכם יעשר ונתן לסריסיו ולעבדיו. ואת עבדיכם ואת שפחותיכם ואת בחוריכם הטובים ואת חמוריכם יקח ועשה למלאכתו. צאנכם יעשר ואתם תהיו לו לעבדים. והזעקתם ביום ההוא מפני מלכם אשר בחרתם לכם ולא יענה ה' אתכם ביום ההוא. ויאבו העם לשמוע בקול שמואל ויאמרו לא כי אם מלך יהיה עלינו. והיינו גם אנחנו ככל הגוים ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמותינו. וישמע שמואל את כל דברי העם וידברם באזני ה'. ויאמר ה' אל שמואל שמע בקולם והמלכת להם מלך. ויאמר שמואל אל אנשי ישראל לכו איש לעירו. ויהי איש מן בנימין ושמו קיש בן אביאל בן צרור בן בכורת בן אפיח איש מבנימין גבור חיל. ויהי לו בן ושמו שאול בחור וטוב ואין איש מבני ישראל טוב ממנו משכמו ומעלה גבה מכל העם. ותאבדנה האתנות לקיש אבי שאול ויאמר קיש אל שאול בנו קח נא אתך את אחד הנערים וקום לך בקש את האתנות. ויעבר בהר אפרים ועבר בארץ שלשה ולא מצאו ויעברו בארץ שעלים ואין שם ויעבר בארץ ימיני ולא מצאו. ויבאו ארץ צוף ושאול אמר אל נערו לכה ונשובה פן יחדל אבי מן האתנות ודאג לנו. ויאמר אליו הנה נא איש אלהים בעיר הזאת ואיש נכבד כל אשר יבא יבא הדבר אשר דבר אלכה נא שמה אולי יגיד לנו על דרכנו אשר אנחנו הלכים עליה. ויאמר שאול אל נערו והנה נלכה ומה נביא לאיש כי הלחם אזל מכלינו ואין לביא לאיש האלהים מה אתנו. ויסף עוד הנער לענות את שאול ויאמר הנה נמלא בידי רבע שקל כסף ונתתי לאיש האלהים ויגד לנו את דרכנו. לפנים בישראל כה אמר האיש בלכתו לדרוש את האלהים נלכה עד הרואה כי לנביא היום יקרא לפנים הרואה. ויאמר שאול אל נערו טוב דברך לכה נלכה ויבאו אל העיר אשר האיש האלהים שם. המה עלים במעלה העיר ומלאו נערות היצאות לשאב מים ויאמרו אליהן הרואה היש בזה. ותענינה אותם ותאמרנה יש הנה לפניכם מהר עתה כי היום בא לעיר כי זבח היום לעם במה. כבואכם העיר כזה תמלאו אתו בטרם יעלה הבמתה לאכל כי לא יאכל העם עד בואו כי הוא יברך הזבח אחר יאכלו הקרואים ועתה עלו כי כזה תמלאו אתו. ויעלו העירה המה באים בתוך העיר והנה שמואל יצא לקראתם לעלות הבמתה. וה' גלה את אזן שמואל יום לפני בא שאול לאמר. כעת מחר אשלח אליך איש מארץ בנימין ומשחתו לנגיד על עמי ישראל והושיע את עמי מיד פלשתים כי ראיתי את עני כי באה צעקתו אלי. ושמואל ראה את שאול וה' ענהו הנה האיש אשר אמרתי אליך זה יעלם בעמי. ויגש שאול אל שמואל בתוך השער ויאמר הגידה נא לי אי זה בית הרואה. ויען שמואל את שאול ויאמר אני הרואה עלה לפני הבמה כי תאכלו עמי היום ושלחתיך בבקר וכל אשר בלבבך אגיד לך. ולאתנות אבדיך שלשת הימים האלה אל תשם לבך כי נמלאו. ולמי כל חמדת ישראל הלא אליך ולכל בית אביך. ויען שאול ויאמר הלא בן ימיני אנכי מקטני שבטי ישראל ומשפחתי הצעירה מכל משפחות שבט בנימין ולמה דברת אלי כדבר הזה. ושמואל לקח את שאול ואת נערו ויבאם לשכתה ויתן להם מקום בראש הקרואים ויהיו כשלשים איש. ויאמר שמואל אל הטבח תן את המנה אשר נתתי אתך אשר אמרתי אליך שים אתה עמך. ויעל הטבח את השוק ואת אשר עליו וישם לפני שאול ויאמר הנה הנשאר שים לפניך אכל כי לעת מועד שמור לך כי הקראתי לעם. ויאכל שאול עם שמואל ביום ההוא. וירדו מן הבמה העירה וידבר עם שאול על הגג. וישכמו ויהי כעלות השחר ויקרא שמואל אל שאול על הגג לאמר קום ואשלחך ויקם שאול ויצאו שניהם הוא ושמואל החוצה. המה יורדים בקצה העיר ושמואל אמר אל שאול אמר לנער ויעבר לפנינו ויעבר ואתה עמד היום ואשמיעך דבר אלהים. ויקח שמואל פך השמן ויצק על ראשו וישק לו ויאמר הלא משחך ה' על נחלתו לנגיד. הלכתך היום מעמדי ומצאת שני אנשים עם קבר רחל בגבול בנימין בצלצח ואמרו אליך נמלאו האתנות אשר הלכת לבקש והנה נטש אביך דבר האתנות ודאג לכם לאמר מה אעשה לבני. ועברת משם והלאה ובאת עד אלון תבור ומצאוך שם שלשה אנשים עלים אל האלהים בית אל האחד נשא שלשה גדיים והאחד נשא שלשה כברות לחם והאחד נשא נבל יין. ושאלו לשלום ונתנו לך שתי לחמים ולקחת מידם. ואחר תבוא גבעת האלהים אשר שם נצב פלשתים ויהי כבואך שם העיר ופגעת חבר נביאים מורדים מן הבמה ולפניהם נבל ותף וחלל וכנור והמה נבאים. ותלבשך רוח ה' ונבאת עמהם ונהפכת לאיש אחר. והיה כי תבאנה האתות האלה לך עשה לך כי האלהים עמך. ועברת לפני הגלגל והנה אנכי ירד אליך להעלות עלות ולזבח זבחי שלמים שבעת ימים תוחל עד בואי אליך והודעתי לך את אשר תעשה. והי כסבו שכמו ללכת מעם שמואל נהפך לו אלהים אחר ויבאו כל האתות ההם ביום ההוא. ויבאו משם הגבעתה והנה חבל נביאים לקראתו ותלבשהו רוח אלהים ויתנבא בתוכם. ויהי כל יודעיו מתמול שלשום וירא את הנביאים מתנבאים עם שמואל ויאמר העם איש אל רעהו מה זה היה לבן קיש הגם שאול בנביאים. ויען איש משם ויאמר ומי אביהם על כן היה לשנינה הגם שאול בנביאים. ויכל מהתנבא ויבא הבמתה. ויאמר דד שאול ונערו אנה הלכתם ויאמר לבקש את האתנות ולא ראינו ונבא אל שמואל. ויאמר דד שאול הגידה נא לי מה אמר לכם שמואל. ויאמר שאול אל דדו הגד הגיד לנו כי נמלאו האתנות. ואת דבר המלוכה לא הגיד לו אשר אמר שמואל. ושמואל קרא העם אל ה' המצפתה. ויאמר אל בני ישראל כה אמר ה' אלהי ישראל אנכי העליתי את ישראל ממלרים ואציל אתכם מיד מלכות הלחצים אתכם. ואתם היום מאסתם את אלהיכם אשר הוא מושיע לכם מכל רעותיכם וצרותיכם ותאמרו אליו כי מלך תשים עלינו. ועתה התיצבו לפני ה' לשבטיכם ולאלפיכם. ויקרב שמואל את כל שבטי ישראל ויתלכד שבט בנימין. ויקרב את שבט בנימין למשפחתיו ותלכד משפחת מטרי. ויקרב משפחת מטרי לגברים ויתלכד שאול בן קיש ויבקשהו ולא נמלא. וישאלו עוד בה' הבא עוד הלם האיש ויאמר ה' הנה הוא נחבא אל הכלים. וירצו וייקחו משם את שאול ויתיצב בתוך העם ויגבה מכל העם משכמו ומעלה. ויאמר שמואל אל כל העם הראיתם אשר בחר בו ה' כי אין כמהו בכל העם ויריעו כל העם ויאמרו יחי המלך. ויגד שמואל לעם את משפט המלוכה ויכתב בספר וינח לפני ה'. וישלח שמואל את כל העם איש לביתו וגם שאול הלך לביתו גבעתה וילכו עמו חיל אשר נגע אלהים בלבותם. ובני בליעל אמרו מה יושיענו זה ויבזוהו ולא הביאו לו מנחה ויהי כמחריש. ויעל נחש העמוני ויחן על יבש גלעד ויאמרו כל אנשי יבש אל נחש כרת לנו ברית ונעבדך. ויאמר אליהם נחש העמוני בזאת אכרת לכם בנקר לכם כל אין עין בימין כל ישראל. ויאמרו אליו זקני יבש הנח לנו שבעת ימים ונשלחה מלאכים בכל גבול ישראל ואם אין מושיע לנו ויצאנו אליך. ויבאו המלאכים גבעת שאול וידברו את הדברים באזני העם וישאו כל העם את קולם ויבכו. והנה שאול בא אחר הבקר מן השדה ויאמר שאול מה לעם כי יבכו ויספרו לו את דברי אנשי יבש. ותצלח רוח אלהים על שאול בשמעו את הדברים האלה ויחר אפו מאד. ויקח צמד בקר וינתחהו וישלח בכל גבול ישראל ביד המלאכים לאמר אשר לא יצא אחרי שאול ואחרי שמואל כן יעשה לבקרו. ותפל אימת ה' על העם ויצאו כאיש אחד. ויפקדם בבזק ויהיו בני ישראל שלש מאות אלף ואיש יהודה שלשים אלף. ויאמרו למלאכים הבאים כה תאמרון לאיש יבש גלעד מחר תהיה לכם תשועה בחם היום. ויבאו המלאכים ויגידו לאנשי יבש וישמחו. ויאמרו אנשי יבש מחר נצא אליכם ועשיתם לנו ככל הטוב בעיניכם. ויהי ממחרת וישם שאול שלשה ראשים ויבאו בתוך המחנה באשמרת הבקר ויכו את עמון עד חם היום ויהי הנשארים ויפצו ולא נשארו בהם שנים יחדו. ויאמר העם אל שמואל מי האומר לשאול המלך התן האנשים ונמיתם. ויאמר שאול לא יומת איש ביום הזה כי היום עשה ה' תשועה בישראל. ויאמר שמואל אל העם לכו ונלכה הגלגלה ונחדש שם המלוכה. וילכו כל העם הגלגלה וימליכו שם את שאול לפני ה' בגלגל ויזבחו שם זבחי שלמים לפני ה' וישמח שם שאול וכל אנשי ישראל עד מאד. ויאמר שמואל אל כל ישראל הנה שמעתי בקולכם לכל אשר אמרתם אלי ואמליך עליכם מלך. ועתה הנה המלך מתהלך לפניכם ואני זקנתי ושבתי ובני הנם אתכם ואני התהלכתי לפניכם מנעורי עד היום הזה. הנני ענו בי נגד ה' ונגד משיחו את שור מי לקחתי ואת חמור מי לקחתי ואת מי עשקתי את מי רעצתי ומיד מי לקחתי כפר ואעלים עיני בו ואשיב לכם. ויאמרו לא עשקתנו ולא רעצתנו ולא לקחת מיד איש מאומה. ויאמר אליהם עד בכם ה' ועד משיחו היום הזה כי לא מצאתם בידי מאומה ויענו עד הוא. ויאמר שמואל אל העם ה' אשר עשה את משה ואת אהרן ואשר העלה את אבותיכם מארץ מצרים. ועתה התיצבו ואשפטה אתכם לפני ה' את כל צדקות ה' אשר עשה אתכם ואת אבותיכם. כאשר בא יעקב מצרים ויזעקו אבותיכם אל ה' וישלח ה' את משה ואת אהרן ויוציאו את אבותיכם ממצרים וישבו אותם במקום הזה. וישכחו את ה' אלהיהם וימכר אותם ביד סיסרא שר צבא חצור וביד פלשתים וביד מלך מואב וילחמו בם. ויזעקו אל ה' ויאמרו חטאנו כי עזבנו את ה' ונעבד את הבעלים ואת העשתרות ועתה הצילנו מיד אויבינו ונעבדך. וישלח ה' את ירבעל ואת בדן ואת יפתח ואת שמואל ויצל אתכם מיד אויביכם מסביב וישבו לבטח. ותראו כי נחש מלך בני עמון בא עליכם ותאמרו אלי לא כי מלך ימלך עלינו וה' אלהיכם מלככם. ועתה הנה המלך אשר בחרתם אשר שאלתם והנה נתן ה' עליכם מלך. אם תיראו את ה' ועבדתם אתו ושמעתם בקולו ולא מריתם את פי ה' והייתם גם אתם גם המלך אשר ימלך עליכם אחרי ה' אלהיכם. ואם לא תשמעו בקול ה' ומריתם את פי ה' והיתה יד ה' בכם ובאבותיכם. גם עתה התיצבו וראו את הדבר הגדול הזה אשר ה' עשה לעיניכם. הלא קציר חטים היום אקרא אל ה' ויתן קולות ומטר וידעו וראו כי רעתכם אשר עשיתם בעיני ה' לשאת לכם מלך. ויקרא שמואל אל ה' ויתן ה' קולות ומטר ביום ההוא וייראו כל העם מאד את ה' ואת שמואל. ויאמרו כל העם אל שמואל התפלל בעד עבדיך אל ה' אלהיך ואל נמות כי יספנו על כל חטאתינו רעה לשאל לנו מלך. ויאמר שמואל אל העם אל תיראו אתם עשיתם את כל הרעה הזאת רק אל תסורו מאחרי ה' ועבדתם את ה' בכל לבבכם. ואל תסורו אחרי התהו אשר לא יועילו ולא יצילו כי תהו הם. כי לא יטש ה' את עמו בעבור שמו הגדול כי הואיל ה' לעשות אתכם לו לעם. גם אני חלילה לי מחטא לה' מחדל התפלל בעדכם והורתי אתכם בדרך הטובה והישרה. רק יראו את ה' ועבדו אתו באמת בכל לבבכם כי ראו אשר הגדיל עמכם. ואם הרע תרעו אתם ומלכיכם תספו. ויבחר לו שאול שלשת אלפים מישראל ויהיו עמו אלפים במכמש ובהר בית אל ואלף היו עם יהונתן בגבעת בנימין ויתר העם שלח איש לאהליו. ויך יהונתן את נציב פלשתים אשר בגבע וישמעו פלשתים ויתקע שאול בשופר בכל הארץ לאמר ישמעו העברים. וכל ישראל שמעו לאמר הכה שאול את נציב פלשתים וגם נבאש ישראל בפלשתים ויצעק העם אחרי שאול הגלגלה. ופלשתים נקבצו להלחם עם ישראל שלשים אלף רכב וששת אלפים פרשים והעם כחול אשר על שפת הים לרב ויעלו ויחנו במכמש קדמת בית און. וישראל ראו כי צר לו כי נגש העם ויחבאו העם במערות ובחרכים ובצורים ובעליות ובבורות. ועברים עברו את הירדן ארץ גד וגלעד ושאול עודנו בגלגל וכל העם חרדים אחריו. וישהה שבעת ימים למועד אשר שמואל ולא בא שמואל הגלגלה ויפץ העם מעליו. ויאמר שאול הגישו אלי העולה ושלמים ויעל העולה. ויהי כלותו להעלות העולה והנה שמואל בא ויצא שאול לקראתו לברך אתו. ויאמר שמואל מה עשית ויאמר שאול כי ראיתי כי נפץ העם מעלי ואתה לא באת לימי הפקדים והפלשתים נאספים במכמש. ואמר עתה ירדו פלשתים אלי הגלגלה ופני ה' לא חליתי ואתאפק ואעלה העולה. ויאמר שמואל אל שאול נסכלת לא שמרת את מלות ה' אלהיך אשר צוך כי עתה הכין ה' את ממלכתך על ישראל עד עולם. ועתה ממלכתך לא תקום בקש ה' לו איש כלבבו וצום ה' נגיד על עמו כי לא שמרת את אשר צוך ה'. ויקם שמואל ויעל מן הגלגל גבעת בנימין ויפקד שאול את העם הנמלאים עמו כשש מאות איש. ושאול ויהונתן בנו והעם הנמלא עמהם ישבים בגבעת בנימין ופלשתים חנו במכמש. ויצא המחנה בשלשה ראשים המחנה האחד פנה דרך עפרה ארץ שועל. והמחנה האחד פנה דרך בית חורון והמחנה השלישי פנה דרך הגבול הנשקף על גיא צבעים דרך המדבר. וחרש לא נמלא בכל ארץ ישראל כי אמרו פלשתים פן יעשו העברים חרב או חנית. וירדו כל ישראל אל פלשתים לחדד איש את יתו ואת מחרשתו ואת קרדמו ואת מגלו. והיתה הפים לפדות למחרשות ולמזלגות ולשלשים ולקרדמות ולהקות את הדרבן. ויהי ביום מלחמה ולא נמלא חרב וחנית ביד כל העם אשר את שאול ואת יהונתן בנו נמלא להם. ויצא מחנה פלשתים אל מעבר המכמש. ויהי היום ויהונתן בן שאול אמר אל הנער נושא כליו לכה ונעברה אל מעבר פלשתים אשר מעברה הזה ואל אביו לא הגיד. ושאול ישב בקצה הגבעה תחת הרמון אשר במגרון והעם אשר עמו כשש מאות איש. ואחיה בן אחיטוב אחי אי כבוד בן פינחס בן עלי כהן ה' בשלו נשא אפוד והעם לא ידע כי הלך יהונתן. ובין המעברות אשר בקש יהונתן לעבר אל מצבת פלשתים שן הסלע האחד מזה ושן הסלע האחד מזה ושם האחד בוצץ ושם השני סנה. השן האחד נצב צפונה נכח מכמש והשני נגבה נכח הגבע. ויאמר יהונתן אל הנער נושא כליו לכה ונעברה אל מעברת הערלים האלה אולי יעשה ה' לנו יד כי אין לה' מעצור להושיע ברב או במעט. ויאמר אליו נושא כליו עשה כל אשר בלבבך נטה לך הנני עמך כלבבך. ויאמר יהונתן הנה אנחנו עברים אל האנשים ונגלינו אליהם. אם כה יאמרו אלינו עמדו עד הגיענו אליכם ועמדנו תחתינו ולא עלינו אליהם. ואם כה יאמרו עלו אלינו ועלינו כי נתנם ה' בידינו וזה לנו האות. ויגלו שניהם אל מצבת פלשתים ויאמרו פלשתים הנה עברים יצאים מן החרים אשר התחבאו שם. ויענו אנשי המצבה את יהונתן ואת נושא כליו ויאמרו עלו אלינו ונודעה אתכם דבר. ויאמר יהונתן אל נושא כליו עלה אחרי כי נתנם ה' ביד ישראל. ויעל יהונתן על ידיו ועל רגליו ונושא כליו אחריו ויפלו לפני יהונתן ונושא כליו ממיתם אחריו. והמכה הראשונה אשר הכה יהונתן ונושא כליו אחריו כעשרים איש במחצית השדה כמעט צמד שדה. ותהי מחרדה במחנה בשדה ובכל העם המצבה והמשחיתים גם המה חרדו והארץ רגזה ותהי לחרדת אלהים. ויראו צפי שאול בגבעת בנימין והנה ההמון נמוג והלוך הלוך. ויאמר שאול אל העם אשר עמו פקדו נא וראו מי הלך מעלינו ויפקדו והנה אין יהונתן ונושא כליו. ויאמר שאול אל אחיה הגישה ארון האלהים כי ארון האלהים היה ביום ההוא ובני ישראל. והי כדבר שאול אל הכהן וההמון אשר במחנה פלשתים הלוך ורב ושאול אמר אל הכהן אסף ידך. ויזעק שאול וכל העם אשר עמו ויבאו עד המלחמה והנה היתה חרב איש ברעהו מהומה גדולה מאד. וגם העברים היו לפלשתים כאתמול שלשום אשר עלו במחנה מסביב וגם המה היו לשים עם ישראל אשר עם שאול ויהונתן. וכל איש ישראל אשר התחבאו בהר אפרים וישמעו כי נסו פלשתים וידבקו גם המה אחריהם במלחמה. וישע ה' ביום ההוא את ישראל והמלחמה עברה את בית און. ואנשי ישראל נגשו ביום ההוא ואלה נשבע שאול את העם לאמר ארור האיש אשר יאכל לחם עד הערב ונקמתי מאויבי ולא טעמו כל העם לחם. וכל העם באו ביער ודבש על פני השדה. ויבאו העם אל היער והנה נטף דבש ואין משיג ידו אל פיו כי ירא את השבעה. ויהונתן לא שמע בהשבע אביו את העם ויט את קצה המטה אשר בידו ויטבל בנופת הדבש וישב ידו אל פיו ותאורנה עיניו. ויען איש מהעם ויאמר השבע השביע אביך את העם לאמר ארור האיש אשר יאכל לחם היום ויעף העם. ויאמר יהונתן עכר אבי את הארץ ראו נא כי אורו עיני כי טעמתי מעט הדבש הזה. אף כי אם אכל יאכל העם היום משלל אויביו אשר מצאו כי עתה לא רבתה המכה בפלשתים. ויכו ביום ההוא בפלשתים ממכמש עד אילון ויעף העם מאד. ויעש העם אל השלל ויקחו צאן ובקר ובני בקר וישחטו על הארץ ויאכל העם על הדם. ויגידו לשאול לאמר הנה העם חטאים לה' לאכל על הדם ויאמר בגדתם הגלו אלי היום אבן גדולה. ויאמר שאול פוצו בעם ואמרתם אליהם הגישו אלי איש שורו ואיש שיו והשחטתם בזה ואכלתם ולא תחטאו לה' לאכל על הדם. ויגישו כל העם איש בידו את שורו בידם ויכו שם. ויבן שאול מזבח לה' אשר החל לבנות מזבח לה'. ויאמר שאול נרדה אחרי פלשתים לילה ונבזם עד אור הבקר ולא נשאיר בהם איש. ויאמרו כל טוב בעיניך עשה ויאמר הכהן נגשה הלם אל האלהים. וישאל שאול באלהים הארד אחרי פלשתים התתנם ביד ישראל ולא ענהו ביום ההוא. ויאמר שאול גשו הלם כל פנות העם וידעו וראו במה היתה החטאת הזאת היום. כי חי ה' מושיע ישראל כי אם ביהונתן בני המות ימות. ולא ענהו איש מכל העם. ויאמר לכל ישראל אתם תהיו לעבר ואני ויהונתן בני נהיה לעבר. ויאמר העם אל שאול הטוב בעיניך עשה. ויאמר שאול אל ה' אלהי ישראל הבה תמים ותן אורים ובני תן אל ותן תמים ויתפש יהונתן ושאול ויצא העם. וישאל שאול הגידה נא לי מה עשית ויגד לו יהונתן ויאמר טעם טעמתי מעט דבש בקצה המטה אשר בידי הנני אמות. ויאמר שאול כה יעשה לי אלהים וכה יוסף כי מות תמות יהונתן. ויאמר העם אל שאול התחי יהונתן אשר עשה את הישועה הגדולה הזאת בישראל חלילה חי ה' אם יפל משערת ראשו ארצה כי עם אלהים עשה היום הזה ויפדו העם את יהונתן ולא מת. ויעל שאול מאחרי פלשתים וילכו פלשתים למקומם. ושאול לכד את המלוכה על ישראל וילחם סביב בכל אויביו במואב ובבני עמון ובאדום ובמלכי צובה ובפלשתים ובכל אשר יפנה ירשיע. ויעש חיל ויך את עמלק ויצל את ישראל מיד שסיו. ויהי בני שאול יהונתן וישוי ומלכישוע ושמות שתי בנותיו שם הבכירה מרב ושם הקטנה מיכל. ושם אשת שאול אחינעם בת אחימעץ ושם שר צבאו אבנר בן נר דד שאול. וקיש אבי שאול ונר אבי אבנר בן אביאיל. ויהי המלחמה חזקה על פלשתים כל ימי שאול וראה שאול כל איש גבור וכל בן חיל ויאספהו אליו. וישלחני שמואל למשחך למלך עליו על עמו על ישראל ועתה שמע לקול דברי ה'. כה אמר ה' צבאות פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל אשר שם לו בדרך בעלתו ממצרים. עתה לך והכית את עמלק והחרמתם את כל אשר לו ולא תחמל עליו והמתת מאיש עד אשה מעולל ועד יונק משור ועד שה מגמל ועד חמור. וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים מאתים אלף רגלי ועשרת אלפים איש את איש יהודה. ויבא שאול עד עיר עמלק ויארב בנחל. ויאמר שאול אל הקיני לכו סורו רדו מתוך עמלקי פן אספך עמו ואתה עשית חסד עם כל בני ישראל במעלתם ממצרים. וירד הקיני מתוך עמלק. ויך שאול את עמלק מחוילה בואך שור אשר על פני מצרים. ויתפש את אגג מלך עמלק חי והחרם את כל העם לפי חרב. וחמל שאול והעם על אגג ועל מיטב הצאן והבקר והמשנים והכרים וכל הטוב ולא אבו להחרימם וכל המלאכה נמלה והנמה החרימו. ויהי דבר ה' אל שמואל לאמר. נחמתי כי המלכתי את שאול למלך כי שב מאחרי ולא הקים את דברי. ויחר לשמואל ויזעק אל ה' כל הלילה. וישכם שמואל לקראת שאול בבקר ויגד לשמואל לאמר בא שאול הכרמלה והנה מציב לו יד ויסב ויעבר וירד הגלגלה. ויבא שמואל אל שאול ויאמר לו שאול ברוך אתה לה' הקימתי את דבר ה'. ויאמר שמואל ומה קול הצאן הזה באזני ובקר אשר אנכי שמע. ויאמר שאול מעמלקי הביאום אשר חמל העם על מיטב הצאן והבקר למען זבח לה' אלהיך ואת היתר החרמנו. ויאמר שמואל אל שאול הרף ואגידה לך את אשר דבר ה' אלי הלילה ויאמר אליו דבר. ויאמר שמואל הלא אם קטן אתה בעיניך לראש שבטי ישראל אתה ויבחרך ה' למלך על ישראל. וישלחך ה' בדרך ויאמר לך לך והחרמת את החטאים עמלק ונלחמת בו עד כלותם אותם. ולמה לא שמעת בקול ה' ותעט אל השלל ותעש הרע בעיני ה'. ויאמר שאול אל שמואל שמעתי בקול ה' והאלך בדרך אשר שלחני ואבא את אגג מלך עמלק והחרמתי את עמלק. ויקח העם מן השלל צאן ובקר ראשית החרם לזבח לה' אלהיך בגלגל. ויאמר שמואל החפץ לה' בעלות וזבחים כשמע בקול ה' הנה שמע מזבח טוב להקשיב מחלב אילים. כי חטאת קסם מרי ואון ותרפים הפגיע יען מאסת את דבר ה' ויאסך מנגיד. ויאמר שמואל אל שאול קרעה ה' את ממלכות ישראל מעליך היום ונתנה לרעך הטוב ממך. וגם נצח ישראל לא ישקר ולא ינחם כי לא אדם הוא להנחם. ויאמר חטאתי עתה כבדני נא נגד זקני עמי ונגד ישראל ושובה עם שאול ואשתחוה לה' אלהיך. וישב שמואל אחרי שאול ויתפלל שאול לה'. ויאמר שמואל הגישו אלי את אגג מלך עמלק ויבא אליו אגג מעדנת ויאמר אגג אך סר מר המות. ויאמר שמואל כאשר שכלה נשים חרבך כן תשכל נשים מאמך ויפלח שמואל את אגג לפני ה' בגלגל. וילך שמואל הרמתה ושאול עלה ביתה גבעת שאול. ולא יסף שמואל לראות את שאול עד יום מותו כי התאבל שמואל על שאול וה' נחם על המלכתו את שאול על ישראל. ויאמר ה' אל שמואל עד אנה אתה מתאבל אל שאול ואנכי מאסתיו מלהי מלך עליהם מלא קרנך שמן ולך אשלחך אל ישי בית הלחמי כי ראיתי בבניו לי מלך. ויאמר שמואל איך אלך ושמע שאול והרגני. ויאמר ה' עגלת בקר תקח בידך ואמרת לזבח לה' באתי. וקראת לישי בזבח והודעתי אתה אשר תעשה ומשחת לי את אשר אמר אליך. ויעש שמואל את אשר דבר ה' ויבא בית לחם ויחרדו זקני העיר לקראתו ויאמרו שלום בואך. ויאמר שלום לזבח לה' באתי התקדשו ובאתם אתי בזבח ויקדש את ישי ואת בניו ויקרא להם לזבח. ויהי בבואם ויראא את אליאב ויאמר אך נגד ה' משיחו. ויאמר ה' אל שמואל אל תבט אל מראהו ואל גבה קומתו כי מאסתיהו כי לא אשר יראה האדם כי האדם יראה לעינים וה' יראה ללבב. ויקרא ישי אל אבינדב ויעבירהו לפני שמואל ויאמר גם בזה לא בחר ה'. ויעבר ישי את שמה ויאמר גם בזה לא בחר ה'. ויעבר ישי שבעת בניו לפני שמואל ויאמר שמואל אל ישי לא בחר ה' באלה. ויאמר שמואל אל ישי התמו הנערים ויאמר עוד נשאר הקטן והנה רעה בצאן. ויאמר שמואל אל ישי שלח ולקחהו כי לא נסב עד בואו הלם. וישלח ויבאהו והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב רואי. ויאמר ה' קום משחהו כי זה הוא. ויקח שמואל את קרן השמן וימשח אתו בקרב אחיו ותצלח רוח ה' אל דוד מהיום ההוא ומעלה. וישמואל קם וילך הרמתה. ורוח ה' סרה מעם שאול ותבעתהו רוח רעה מאת ה'. ויאמרו עבדי שאול אליו הנה נא רוח אלהים רעה מבעתך. יאמר נא אדנינו עבדיך לפניך יבקשו איש יודע נגן בכנור והיה בהיות עליך רוח אלהים רעה ונגן בידו וטוב לך. ויאמר שאול אל עבדיו ראו נא לי איש מטיב נגן והבאתם אלי. ויען אחד מהנערים ויאמר הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי יודע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תאר וה' עמו. וישלח שאול מלאכים אל ישי ויאמר שלחה אלי את דוד בנך אשר עם הצאן. ויקח ישי חמור נשא לחם ונבל יין ושלשה גדיים ושלח ביד דוד בנו אל שאול. ויבא דוד אל שאול ויעמד לפניו ויאהבהו מאד ויהי נשא כליו. ושלח שאול אל ישי לאמר יעמד נא דוד לפני כי מצא חן בעיני. והי בהיות רוח אלהים אל שאול ולקח דוד את הכנור ונגן בידו ורוח לשאול ותטב לו וטוב לו ורוח הרעה סר

[ג] וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־כָּל־בֵּית יִשְׂרָאֵל
לֵאמֹר אִם־בְּכָל־לְבַבְכֶם אַתֶּם שָׁבִים
אֶל־יְהוָה הָסִירוּ אֶת־אֱלֹהֵי הַנֵּכָר
מִתּוֹכְכֶם וְהָעַשְׁתָּרוֹת וְהָכִינוּ לְבַבְכֶם
אֶל־יְהוָה וְעִבְדֵהוּ לְבַדּוֹ וְיַצֵּל אֶתְכֶם
[ד] מִיַּד פְּלִשְׁתִּים: וַיָּסִירוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֶת־הַבְּעָלִים וְאֶת־הָעַשְׁתָּרוֹת וַיַּעַבְדוּ
[ה] אֶת־יְהוָה לְבַדּוֹ: וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל
קַבְּצוּ אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל הַמִּצְפָּתָה
וְאֶתְפַּלֵּל בַּעַדְכֶם אֶל־יְהוָה:
[ו] וַיִּקָּבְצוּ הַמִּצְפָּתָה וַיִּשְׁאֲבוּ־מַיִם
וַיִּשְׁפְּכוּ לִפְנֵי יְהוָה וַיָּצוֹמוּ בַיּוֹם
הַהוּא וַיֹּאמְרוּ שָׁם חָטָאנוּ לַיהוָה
וַיִּשְׁפֹּט שְׁמוּאֵל אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
[ז] בַּמִּצְפָּתָה: וַיִּשְׁמְעוּ פְלִשְׁתִּים כִּי־
הִתְקַבְּצוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל הַמִּצְפָּתָה וַיַּעֲלוּ
סַרְנֵי־פְלִשְׁתִּים אֶל־יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׁמְעוּ
בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְאוּ מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים:
[ח] וַיֹּאמְרוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל אֶל־שְׁמוּאֵל אַל־
תַּחֲרַשׁ מִמֶּנּוּ מִזְּעֹק אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
וְיוֹשִׁיעֵנוּ מִיַּד פְּלִשְׁתִּים:
[ט] וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל טְלֵה חָלָב אֶחָד וַיַּעֲלֵהוּ
עוֹלָה כָּלִיל לַיהוָה וַיִּזְעַק שְׁמוּאֵל
אֶל־יְהוָה בְּעַד יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲנֵהוּ יְהוָה:
[י] וַיְהִי שְׁמוּאֵל מַעֲלֶה הָעוֹלָה וּפְלִשְׁתִּים
נִגְּשׁוּ לַמִּלְחָמָה בְּיִשְׂרָאֵל וַיַּרְעֵם יְהוָה
בְּקוֹל־גָּדוֹל בַּיּוֹם הַהוּא עַל־פְּלִשְׁתִּים
וַיֶּהֱמֵם וַיִּנָּגְפוּ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל:
[יא] וַיֵּצְאוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִן־הַמִּצְפָּה

גם הודיע כמה ימים ישב ואחר וירבו הימים ויהיו עשרים שנה, וזהו מה שרצוי שיאחר בזה כפי דעת קו"ל, עם היות שהמפרשים לא פירשו הכתו"כ. אבל הוקשה לי בדעת הזה למרו הנה וירבו הימים ויהיו עשרים שנה, כי אין המקום הזה רצוי להודיע בו כמה שנים ישב הארון בקרית יערים כי אם מתי עשו התשובה, והודעת הימים לפני זה שב שם הארון היו רצוי שיבוא שם בתקלת הספור כאשר זכר שב הארון לקרית יערים, ואם בלתי היותו כאשר נוקד מזה ולא שהודיעהו לנו גזרת הכתוב וספרו התשובה שעשו, ונם למרו וירבו הימים הוה לנו לדוך לחקרי שפירש ויהיו עשרים שנה, ולפי שחכמינו ז"ל על זה היסוד בנו לעתים בשנות שמואל ובשנות שאול, (ואין לעתי מספיק עמהם כמו שנחבאר במקומות הרחויים לזה זה) לכן רציתי לפרש הכתוב הזה כלו על תשובת ישראל, ויגיד נמותם שעם כל מה שרצו מהנסים והפלאות שהגדיל ה' לעשות לעיניהם בתחלעות תרוכו, לא שמעו ולא שבו את לבם לבל מיום שיבב הארון בקרית יערים עברו ימים רבים עד שבו ישראל בתשובה ויהיו עשרים שנה, ותקרים כתקרנו ישראל מחעצמים הרעים, וזהו ויכהו בני ישראל לפני ה', ובמה שפירש לפני זה משנות שמואל יתיאשת לך הפירוש הזה, וכבר רציתי לך לבלבי שנעשה לזה הפירוש ושמתי בו להיותו סיוע מה לנעתי: וספר הכתו' שבאשר רצה שמואל (ג) תשובתם אמר להם שים בכל לבבכם אתם שבים אל ה' הסירו את אלהי הנכר מתוככם, ואחרי הוכיח הזה יבא המיוחל אשר אינו לבבכם ועבדוהו לבדו ואז יכיל לתכם מיד פלשתים, לא שלא יחזרו שבני שהפלשתים כבדו את הארון יסבור השם יתברך לליהם פנים, כי הנה בהיות שמואל דבקים בו הוא יפלם מיד, וישראל שמעו בקול שמואל והסירו התלהים החקרים והעו תאר היה בתוכם, ואחרי שבתרטו מהעוונות תאר בילהים ועזבו התשוקה קבצם שמואל המלפתה להתפלל בעדם אל ה' שיכפר בעד חטאתם. וכבר פירשתי שהיה במלפה מוצא ה' וכית תפלה, כי שם מוה ה' את הברכה והיתה אותה תשועת יהונתן מהולבים ושם היו תמיד מתקבצים להתפלל אל ה' להיותו מקום לבקות ומקום השנחה רבה. וזכר שם שאבו מים ויפפכו לפני ה', רומה לומר שפפכו לבבם לפניו כך תי'. והנכון לפלי שפאבו מי דמעותיהם ושפכו לותם הדמעות נכח פני ה', ובמדרש שמואל אחרון אחרון בשמה מותרת כי פרש"י סם על ידי נביא, היה שמואל הוזהם והוא היה נביא לה'. ושם אמרו אמר לפני בר כהנה שבא עבירות בעבו בטלה של שמואל, הוא ועוזו ותפוסר זמן ולבי היה, ומיון שקבל הקרבן קרבנו? שלחה ויבעו שמואל אל ה' ויענהו ה'. ולפי הפשט נוכל לומר שעל ידי כהן העלה שמואל לותה עולה, והדבר יעתיד במקומו. והנה עשה שמואל זה כדי להגיע לפלו הבטוחה והדבוק, כי היו הקרבנות לתפעיים עמומים לזה, ואמר ויענהו ה' שיבד הלא על העולה וירח כל העם וירומו, לו יהיה ויענהו ה' על ידי הרעמים והתשועה שיזכור: ויהי שמואל מעלה העולה (ד) ונמר' ספר שבשעה שהיה שמואל מעלה העולה היו פלשתים בגזים למלחמה והרעים השם בקול גדול מן השמים על הפלשתים ויהומם, רומה לומר שעם הרעמים בא מן השמים לעזרי הפלשתים, בחופן שבהלו ובחפזו ובנפלו לפני בני ישראל, כלומר שהם היו מתנפלים מעלמם קודם שיבאו בני ישראל להלחם בם, וזהו לפני בני ישראל, כי לפני ה' הגדול והנורא, אשר על הזמן, כמו * לפני בוא יום ה' הגדול והנורא, מלאכי ל' (יא) ובהיותם בבר נגפים מעלמם יצאו מבני ישראל מן המלפה ומלאו אחריהם הפלשתים בבר נגפים ונפים ובדפו אחריהם:

שמואל בשובם מבית אל אל הבית ראה שם אנשים רבים ואמר אם לא יבאו אנשי בית אל לא יבא שם איש, וכי תיש שאלו? אלא שאלו מלמד שעשאו פרע"ג דבר תורה כמים, וכי לפני השם שפכו? אלא מלמד שעשאו לבם כתשובה כמים, ושם עשו וידוי ואמרו לה' חטאנו. ויפפוע שמואל את בני ישראל במלפה, שהעניפם כל אחד לפי עומו, או שהוכיחם שהם על עוונותיהם, על דרך * התפפוע תותם התפפוע כן יקוקלכ"ל ולפם את תועבות לבותם הולינם:

(ז) וישמעו פלשתי כי התקבצו וגומ'. ידמה שהיו פלשתים יודעים שבמלפה מעולה בשלות ההזנחה מעולה, ושהקבלן עמים יקרו שהם היו מלליחים כמו שהיה בענין יהושע ובענין יפתח, ולבן הרה לפם להקבץ ישראל במלפה, וזהו שלמר וישמעו פלשתים כי התקבצו בני ישראל, כי מיד עלו שהם להלחם בם וירלו מאד ישראל מפניהם, ויאמרו אל שמואל (ח) אל תחדל מאתנו, כלומר מבבתיכו מזעוק אל השם שיושיענו מיד פלשתי, ואמרם אל תחדל בלשון שואל הוא * אל תתני פונת לך: ליכה כ' ל"ת

(ט) והנה שמואל לקח טלה חלב, לל שהיה עדין יונק והעלהו עולה כליל לה', כי היה כל זר מותר להקריב בבמת יחיד מזבחרב מזבן שילה כל זמן היות המשכן בשוב ובנבעון, ונם לדעת מי שלמר במדרש

(ז, ה, ו) ישראל דבקים בו הוא יפלם מיד, וישראל שמעו בקול שמואל והסירו התלהים החקרים והעו תאר היה בתוכם, ואחרי שבתרטו מהעוונות תאר בילהים ועזבו התשוקה קבצם שמואל המלפתה להתפלל בעדם אל ה' שיכפר בעד חטאתם. וכבר פירשתי שהיה במלפה מוצא ה' וכית תפלה, כי שם מוה ה' את הברכה והיתה אותה תשועת יהונתן מהולבים ושם היו תמיד מתקבצים להתפלל אל ה' להיותו מקום לבקות ומקום השנחה רבה. וזכר שם שאבו מים ויפפכו לפני ה', רומה לומר שפפכו לבבם לפניו כך תי'. והנכון לפלי שפאבו מי דמעותיהם ושפכו לותם הדמעות נכח פני ה', ובמדרש

וירדפו את פלשתים ויכום עד מתחת
לבית כר: [יב] ויקח שמואל אבן אחת וישם בין המצפה
ובין השן ויקרא את שמה אבן העזר ויאמר עד הנה
עזרנו יהוה: [יג] ויכנעו הפלשתים ולא יספו עוד לבוא
בגבול ישראל ותהי יד יהוה בפלשתים כל ימי שמואל:
[יד] ותשבנה הערים אשר לקחו הפלשתים מאת ישראל
מעקרון ועד גת ואת גבולן הציל ישראל מיד פלשתים
ויהי שלום בין ישראל ובין האמרי: [טו] ושפט שמואל את ישראל כל ימי
[טז] חייו: והלך מדי שנה בשנה וסבב בית אל והגלגל והמצפה
ושפט את ישראל את כל המקומות האלה:
[יז] ותשובתו הרמתה כי שם ביתו ושם שפט את ישראל ויבן שם מזבח
ליהוה:

(יב) ויקח שמואל לכאן ויצא לתוכה במקום אחר כדי בדרכם לחביריהם וקראה לכאן העזר לומר עד הנה עזרנו ה', (יג) ומפלת תותה המלחמה בכאן הפלשתי', ולא יכלו עוד לבוא בגבול ישראל, כי היה יד ה' בהם כל ימי שמואל, בשופן שהצרים אשר לקחו בזמן הקודם הזיכו לותם עתה לישראל, כי אנשי יהודה לבד הצרים הלזה מתחלה כמו שנזכר בספר שופטים, ולחרי כן אנשי הפלשתים ולקחום ועתה אנו לישראל בימי שמואל, ובהיות המלחמה חזקה עם הפלשתים היה שלום בין ישראל ובין האמורי: (טו) ושפוט שמואל את ישראל כל ימי חייו וגומר. כתב הכתוב בכאן בקוצרי עניני שמואל לפי שהיה לחרי זה יתקיל בסיפורי שחול, ולומר שנשפט שמואל את ישראל כל ימי חייו, ופירשו המפרשים (והוא לחות) שנשפט מיצת שהתקיל לשפוט עד יום מותו. ולקחוב שנזכר זה כאן לפי שיספר לחרי זה עניני שחול

השאלה החמשית לם היה שמוה הלל יח' למשוח מלך ביזרעל ולקח לותו עתה הכרתי (כמו שאמר הלל יח' לשמואל כעת מחר לשלח לליך איש מארץ בנימין ומשחתו לנגיד על עמי ישראל והושיע את עמי מיד פלשתים כי ראיתי את עמי כי בוא צעקתו אלי, שיורה שהיה המלך זה הכרתי להושיע את ישראל ולהלחם עם הפלשתים) לם כן למה לא הוה למשחו מזרע יהודה?

ברלשי' מ"ט, זכ' נו * לא יסור שבט מיהודה, ושכבר אמר יתברך לשבטים בשלשם מי יעלה לנו בתחלה יהודה יעלה, ולא המליך ממנו ולא מראובן שהיה הבכור ליעקב ולא משבט יוסף שהיה הלהוב מהשבטים, ומשם מבנימין בלא שום כלל, והיה יותר טוב שימשח מיד לדוד כי כבר היה כפי דעת עולם קול בת קם שכה, ולמה בקר בשאול שלא התחיל במלכותו שתי שנים?

השאלה הששית מה רלה שמואל לאת לשאול שלשת החותות שכתן לו על דבר המלכות? כאמרו בלבבך היום מעמדי ומצאת שני אנשים עם קבורת רחל בגבול בצלצח, וזהו החות הראשון, וחלפת משם והלאה ובאת עד אילון תבור ומצאוך שם שלשה אנשים עולים אל האלקים בבית אל, וזהו החות השני, ואחרי כן תבא גבעת האלקים אשר שם נציבי פלשתים ויהי כבואך שם העיר ופגעת חבל נביאים ונו', וזהו החות השלישי, ועליהם אמר ויהי כי תבואינה האותות האלה לך עשה לך אשר תמצא ידיך כי האלקים עמך, והנה שם כן ראיתי שכתב לאה שהיה אומר שבאותם החותות יהיה הסד עמו? ומה היקם אשר היה לאותם החותות עם עניין המלך? כי עניני הנביאים ודבריהם אין בהם שום בקשה ותפלה.

והנני מפרש הפסוקים בקופן יותרו הצלחת בלם:

ח

(ל) ויהי כאשר זקן שמוא ויעש [ל] את בניו שופטים לישראל: הנה מלשונו זל"ש בְּנֵי־שְׁמוּאֵל בְּכוֹרוֹ וְשֵׁם מִשְׁנֵהוּ אֲבִיָּה שֹׁפְטִים בִּבְאֵר שָׁבַע: וַיְהִי כַּאֲשֶׁר זָקֵן שְׁמוּאֵל וַיָּשֶׂם אֶת־בָּנָיו שֹׁפְטִים לְיִשְׂרָאֵל:

מ"ש פל' ג' במלכות ובמדר עולם לאמרו שמשמואל היה מחזיק ושתים שנה, וכאשר הפציתי ההקדמות לפר הולידו מהם זלת התולדה מלחתי לרבעה והם בלם מבת הפסוקים, כי ידלה שלת היה ביניהם הדבר מקובל, לבל כפי מה שאמלו בפסוקי, והביאו מהם קיימו וקבלו הדבר הזה. וההקדמה הרחשונה הוא שעלי הכהן שפט את ישראל לרבעים שנה, וזלת ההקדמה אין בפיך בה שפטוק מלח הוא, שנאמר בעלי * ויהי כי זקן היה וכבד והוא שפט את ישראל לרבעים שנה. וההקדמה השנית שנתחנה עלי שופט את ישראל בחותו יום שעמדה הנה להתפלל ולבקש מהם שיתן לה זרע לבנים, והוכיחו זה ממה שאמר שמה * ועלי הכהן יושב על הכסא על יקוע לפ מזוזת היכל ה' וגו', ודרשו חז"ל שב כתיב מלמד שבחותו יום דף י"ב ע"ל שמו לחותו כהן גדול, ואמרו שהיה לו התחלת היותו שופט: וההקדמה השלישית היא שיבה הלרון בקרית יערים עשרים כי, ושנה, והוכיחו זה מהפסוק שאמר * ויהי מיום שבת הלרון בקרית יערים וירבו הימים ויהיו עשרים שנה ויהנו כל בית ישראל לאחרי ה': וההקדמה הרביעית היא שאחרי שבעה שנים שמשח דוד למלך על יהודה בחברון (והוא כאשר משח על כל ישראל) לו העלה הלרון מקרית יערים והכיאו בבית עובד שמו כ' ה' ל' לדוס הגתי, והנה הוכיחו זה מהפסוק שאמר * בן שלשים שנה דוד במלכו ארבעים שנה מלך, בחברון מלך על יהודה שבע שנים וכירושלם מלך שלשים ושלש שנה על כל ישראל ויהודה, ומאשר לאחרי זה כיפר * ויקם וילך דוד וכל העם אשר אתו מבעלי יהודה להעלו משם את לרון האלהים, נזדו שהיה זה כמוך למלכו על ישראל. ומאריבעת ההקדמות הללה הולידו שהיה שמואל בן שבה בזה הדרך, לאמרו שכאשר עלי כתחנה שופט שלשה עשרה שנים לפי ה' שיתן לה זרע לבניו, ועלי שפט את ישראל ארבעים שנה, הוסף משם שבה לאחר לעיבור חנה, הנה לם בן בשלו תשעה ושלשים שנה שהיה שמואל ביתי עלי, וביום שמת עלי בשנה לרון האלקים ועמד שבעה שלשים בשנה פלשתים ומשם הוכח לקרית יערים ויש שהם עשרים שנה, הוסף מהם שבעה שנים שמלך דוד על יהודה בחברון בהיותו הלרון שם שכבר היה את שמואל, הנה בשלו לם כן שלש עשרה שנה שיש הלרון בקרית יערים קודם שמלך דוד ביהודה שהיו בימי שמואל, וכאשר תאבר י"ג שנה שלה לתשעה ושלשים שנה מיותר עלי היו בלם בל שנה שהיה שמואל: ולעתי פוטא שאין ההקדמות הללה מדוקות ושמואל היה שבעים שנה לו יותר, כי עם היות ההקדמה הרחשונה לין בפיך בה, והיא שנפט עלי ארבעים שנה, הנה ההקדמה השנית היא מסופקת מלד, כי לא נתבאר שהיה התחלת המכוי והמשפט כאשר התפללה חנה ובקשה מיי' על הנה, ומה שאמר הכתוב ועלי הכהן יושב על הכסא, הוא להודיענו שכן היה מנהגו, ושזה שכב שהרגיש עלי בדבוי התנודדותה ושקולה היתה בלתי בשמעת ויחשבה לשכורה ואמר בעבור זה לליה מה שאמר, לא שיתחייב מזה שתותו יום מבואו בהן גדול, ואעפי שבודה זה הנה לא בודה שתותו היום גם כן מבואו שופט על ישראל, ואחבר יהיה שתותו היום מבואו בהן גדול ואחר ימים רבים לו קודם לזה מבואו שופט, כי בהן ושופט הם מבוייש מחולפים ואין בל בהן גדול שופט ולא בל שופט בהן גדול, והיחיבה על הכסא יורה היותו בהן גדול לא שופט, כי אין היחיבה בעזרה לשופטים, אבל למלבי בית דוד ולבהנים גדולים לבד ולא למלבי ישראל ולא לשופטים וכמו שזכרוהו ק"ל, והם הוכיחו מזה הפסוק שהיה היחיבה ילקוט שם לבהנים הגדולים לבד, עד שיש לומרים שגם למלבי בית דוד לא היתה יחיבה בעזרה כי אם לבהן הגדול בלבד, ואפבי זה לא יהיה שהבטל שבחת שמואל שבולד שכים רבות קודם שבתחנה עלי שופט לישראל. וגם ההקדמה השלישית היא מחוייבת, כי היא בנויה על פירוש הפסוק בלתי מקובל לבל המפרשים ובלתי יאר בפי פשוטו, כי אין פירוש הכתוב שיהא שם הלרון בקרית יערים עשרים שנה כי אם שאחרי שיהא עשרים שנה זה שהיו ישראל אחרי ה', ומי המונע שיהא שם אחרי שיהא זה שהיו ישראל אחרי ה', ויהיה פי' הכתוב כמו שזכרתי ויהי מיום שבת הלרון בקרית יערים וירבו הימים ויהיו עשרים שנה הנה אחריהם ויהנו בית ישראל אחרי ה', והשבל היאר יורה שזהו המובן והפי הלאתי, לפי שלא יספר הכתוב הימים אשר יהא הלרון בקרית יערים, כי אם כאשר ירלה לספר הזמן שיהא שם היה רלוי לעשותו כאשר הסיעו אותו משם, לבל בחמלעות הזמן בתוך בפור תשובת העם אחרי ה' תהיה ההודעה בלתי רלוים בלותו המקום. וגם ההקדמה הרביעית אינה מוכרת בהכרח, כי עם היות שמלך דוד שבעה שנים ביהודה קודם שמלך בישראל, הנה לא יתקייב שלותה שהא מלך בישראל העלה הלרון מקרית יערים, רלה הפסוקים ולא תמלא שבמלך עליית הלרון להמלכת דוד על כל ישראל, כי ביניהם זבר לאחרי המלכתו שעלה לגבוד עיר יבוס וירושלם ושם נאמר * ויהי שמו' כ' ה' דוד במודה ויקרל לה עיר דוד ויבן דוד סביב מן המלוא ט' י' וביתה וילך דוד הלוך וגדל וי' לאלקי הבאות עמו וזה יורה זמן רב, עוד אמר * וישלח חירם מלך מור מלאכים לדוד שם שם וגו' ויבנו בית לדוד ונם זה יור' שעבר זמן לאחרי המלכתו, עוד ספר * שלקח בנים ופלגשים והוליד בנים וגם זה יורה שם שם שעבר זמן, ולאחר בך ספר המלחמות לאשר עשה דוד לת פלשתים

[ג] וַיְהִי֙ שֵׁ֣ם־בְּנ֔וֹ הַבְּכ֖וֹר יוֹאֵ֑ל וְשֵׁ֥ם מִשְׁנֵ֖הוּ
[ג] אֲבִיָּ֥ה שִׁפְטִ֖ים בִּבְאֵ֥ר שָׁבַ֑ע׃ וְלֹא־הָלְכ֤וּ
בָנָיו֙ בִּדְרָכָ֔ו וַיִּטּ֥וּ אַחֲרֵ֖י הַבָּ֑צַע וַיִּקְח֣וּ
[ד] שֹׁ֔חַד וַיַּטּ֖וּ מִשְׁפָּֽט׃ וַיִּתְקַבְּצ֣וּ כֹ֔ל זִקְנֵ֖י
יִשְׂרָאֵ֑ל וַיָּבֹ֣אוּ אֶל־שְׁמוּאֵ֔ל הָרָמָתָ֖ה׃
[ה] וַיֹּאמְר֣וּ אֵלָ֔יו הִנֵּ֥ה אַתָּ֖ה זָקַ֑נְתָּ וּבָנֶ֙יךָ֙
לֹא־הָלְכ֣וּ בִדְרָכֶ֔ךָ עַתָּ֥ה שִׂימָה־לָּ֖נוּ
מֶ֣לֶךְ לְשָׁפְטֵ֑נוּ כְּכָל־הַגּוֹיִֽם׃
[ו] וַיֵּ֤רַע הַדָּבָר֙ בְּעֵינֵ֣י שְׁמוּאֵ֔ל כַּאֲשֶׁ֥ר אָמְר֖וּ
תְּנָה־לָּ֥נוּ מֶ֛לֶךְ לְשָׁפְטֵ֑נוּ וַיִּתְפַּלֵּ֥ל
שְׁמוּאֵ֖ל אֶל־יְהוָֽה׃

פלשתים וזה יורה גם כן שעבר זמן רב ולקח כל זה לשר * ויוסף עוד דוד לקח כל בקור בישראל שלשים אלף ויעל משם את ארון וגו', הכל רומה בעיניך שלא היתה עליית הארון מקרית יערים בחותה שבה שמלך דוד על ישראל כי שם לקחו שבים, וכל זה משם שיעיר ויורה שחזרון בדר עולם הוא מודע וכבון. ולא תתמה בנעותי מדברי בדר עולם כי כבר התחלתן רלק להכתיב מה שלמרו בזמן פלגש בגבעה ולבנ בדברים לחרים, וגם לכי לא למדוך פי בדבר הזה, כי היו לדעתי שנות שמואל ימי שבותיהם בהם שבעים שנה, ואולי כי בת בגבורות ה' לקחים שהם שמונים שנה הם נולד עשרה שנים לו יותר קודם שנתמנה עלי שופט על ישראל, ובחזר בתחבריו לחרבעי' שנה שפט ולעשרים שנה שיצב החרון בקרית יערים שהיו כלם לקרי מות עלי והיו כימי שמואל יעלו לשבעים שנה, ולחרי זה עוד היה ימים בימי מלכות שמואל, וכל זה יורה לחתת מה שלמר שלח את שמואל בן ג' שנה, ולזה לחר הכתוב שהיה זקן והוא לחר על עמו ולכי זקנתי ושבתי, ובלותם המלות עמהם זכר הכתוב שהיה עלי זקן בהיותו בן תשעים ושמונה שנה, והנה יורה על זה ימי שמואל, שהם היה שמואל לח היה כי הם כ' שנה, הם כן יתקייב בהכרח שהיה שמואל יותר זקן משערה שבים לו יותר, וזה שבחיהם מתו כלקד, כמו שלמרו ולחתה קול שהיה שמואל מלך לחשבונות כנו, והכתוב לחר * שהיה כן לרבעים שנה במלכו והוא היה הכן הרביעי לשר לשמואל, ולח לשער שהיה שמואל כהוליד לותו פחות מלרבע ועשרים שנה כי כבר היו לו אלשה בנים ושתי בנות, ולולי היה יותר מזה, והיה שמואל הם כן בחותו בן לרבעה ושבים שנה לו יותר, ולפי זה היה יותר זקן שבים עשרה שנה משמואל, ולילך קרל לל הכתוב לשמואל זקן ולשמואל קרל בלותו זקן עמו בקור וטוב? והיה עדין בנית לבני ושולח לותו לבקש הלתונות עם כער לחר, כל זה יעיד שהיה שמואל יותר זקן מלד כפי השנים ושמספר שבותיו כדבריהם ול לילו מדוין, ולחכם השנים ששפט שמואל לת ישראל יתבלר לחר זה שפט * בן שנה שמואל במלכו. ולחה תרלה בכל ספרי הקדש שלח תמלל לחלד מילחי ה' ולחובני שו שלחתו פחות משבעים שנה, הלח תרלה ימי הלחות עם ימי משה ולהרן ושנות הנביחים כלם, ולכן הוא בלתי רלוי שבלחר את שמואל בן ב' שנה קרוב לברת והוא זה מלד, לפי שהלל יתברך מלריך ימי הנביחים והחסידים כדי שיתלמדו בתורה ובמלות לזכותם לל המעלה העליונה בעולם הבשמות, למה פרקי לנות שהיה כמו שלמ' בחשלם יפה שעה לחת בתשובה ומעשים טובים בעולם הזה מכל חיי העולם הבל, וכח לשמואל הזקון כמשה ולהרן, ולילך יקלר הדם שבותיו בעבור שלח ירלה במות שמואל ויעבח הבניח על לל חשם בכפיו ולין מרמה בפיו? כל שכן שיתבלר לחרי זה שלח את שמואל בקופר יחיס ולח היו שבי מלבותו שתי שנים כמו שתבלר בפסוק בן שנה שמואל וגו', והותרה עם זה השלה הרחשונה מוקמת שמואל: ויהי כלשר זקן שמואל וגו': זכר הכתוב שמואל הנביח לזקנתו לח היה יכול לחזור מעיר לל עיר לשפוט לת ישראל כלשר היה עושה בבתרותו, ולח היה יכול גם כן לשלח לבניו טרחם ומשלח וריבם, ולכן שם לת בניו שופטים לישראל (ג) והם היו יושבים בבאר שבע, רומה לומר שלח היו רופים לשוור על עם ישראל לשפוט לבל תמיד היו יושבים בבאר שבע שהוא קלה הלרץ, והיה בזה טורח גדול לבל בני ישראל המבקשים לת דבר המשפט. ולחשוב שלזה רמז בלחרו ולח הלכו בניו בדרכיו, רומה לומר שלח הלכו הדרכים ולח היו חוזרים על הערים לשפוט כשמואל לבלתי בדרכים ויבחו תמיד בבאר שבע, מלורף למה שיורה עליו הכרלה שלח הלכו במלות לבלתם ובדרכיו בירלת ה' לבל ומשפט ומישרים כי בטו לחרי הבלע ויקחו שוחד ויטו משפט, כלומר שהיו נכהלים להון ונוטים לתלות העושר ומשפני זה היו לוקחים שוחד ובו היו מעוים לת הדין. וחכמינו ז"ל במסכת שבת לחרו שבני לה קף נו' ע"ב שמואל לל חטלו בלקיחת שוחד, לבל לפי שלח היו מזוירים בכל מקומות ישראל ויבחו בבתיהם כדי להרבות בחזקתם ולבזריהם, שבר לחזוקם ולבופריהם, מעלה עליהם הכתוב כלילו לקחו שוחד, לבל פשע הבתובים יעיד על חטלם וגם קנת חכמינו ז"ל הודו בו: ולשמואל יראלל למה לל בעבור בני שמואל על חטלם כלשר בעבור בני עלי על עוונותם? ולמה לל הוכיח ה' לת לשמואל עליו כמו שהוכיח לעלי ולמה לל חיקה בידם? והכ' המפרשי' לל התעוררו לזה כלל, והנרלה בזה הוא שבי דברים. לחלד שעון בני עלי היה מפורס בכל ישראל וחטלת בני שמואל היה בסתר, כי השוחד לל ילקח כי לם בסתר, ויוד' שמואל לת ידע ממנו דבר ולזה לין לו עליו לחמה. והשבי הוא שבני עלי היו כהני לי', וחטלו בחומרותם החלקי ובעניין שהיו מחויבי מיתה ולכן בעבור עליו כל כך, והוכיח השם לת עלי שהיה יודע הדבר והיה מוכיחם בלשון רכה, לבל בני שמואל לת היו הם עופשים כי לם במלחר לקיחם ולל חטלו בלקיחת שוחד שלין החלם עליו חייב מיתה, ולכן היה מעבשם לבד שהוסרה מהם הדרכה והמשפט, ולפי שמואל לקיחם לת ידע מזה דבר לת בחשב לו לעון, ובחשר שמע לומר לעם בתוכחתו ובני הבם לתבם, רומה לומר עזו בהם משפט לם חטלו ולת תסברו להם פנים בעבור בבודי:

ויתקבצו כל זקני ישראל וגו', זכר שוקני ישראל בתקבלו (ד, ה, ו) ובאו לל שמואל הרמתה כי שם ביתו, ולמרו לו שהנה התקברו בני הנרים, הלחר זקנתו והשבי שבניו עשם במקומו לת הלכו בדרכיו, ולכן יושם ויושב עליהם מלך ושלחה לף שמואל כזה, והתפללו לל ה' שיורהו דרך זו ילך בחוכמת השלה הזולת שלת היה יודע מה יבים, והנה בדרוש הזה (למה תרה לף ה' ובעיני שמואל רע על לשר שלנו ישראל מלך בהיותו מנוה מחוות התורה) מלחתי בו לנוע ולחבמי הבונרים מדעים גם יבים תמלה דעות: הדעת ה' דעות הלחזון הוא לנוע בספרי למרו לת בקשו ישראל מלך לת בעין חטת להעבירם לעו', שכתוב' והייתם גם לתכתו ככל הגוי', וחחר ככל שלות מלך המעבי, לשר עבו מיו' העלותי לות' מלרץ מלרי, ועד היום הזה דעת ה' ויעזובוני ויעבדו ללקי לחרי', וגו', והדעת הזה הוא רקוק מלך, פר שופטי, כי לם היה כן לת היה הקדוש ברוך הוא מחלת שלנתם ולת לף מה קעת היה מספיק בידיהם, ולת יחחר כעת מחר לשלח לליך לית מלרן בניתן ומשתה לבניך על עמי ישראל והושיע לת עמי מיד פלשתים כי רליתי לת עמי כי בלה לעקתו ללי, יורה שהיתה המלבתו הכרלית לתשועת העם, ועוד שכתב' לחר יתברך לשמואל ועתה שמע בקולם לך כי העד תעיד בהם והנדת להם משפט המלך, למה לת זכר דבר מהעון חשר יעבדון? וכל זה יורה שלת כוונו לטעין עון תלילה ולם, ומה שלמרו

(ג) ובחשר שמואל זקן וגו' שלח בניו שופטים לישראל

שלחו שם בשלמתם והייתי גם לקחתי כפל הגוים לא למרותו
לעבוד עו׳ כי שם לעניין המשפט והמלחמות , כמו שפירש
מיד ושפטנו מלכנו ויצא לפנינו ונלחם את מלחמותינו , ומה
שאת׳ יתברך ככל המעשים אשר עשו לא היה להזהיר זה
לעניין העו׳ , לפי היה תכלית המאמר כן המה עושים גם לך ,
רוצה לומר שהיו עושים ההנהגה הלקית והנהגת שמואל
ומבקשים הנהגת המלך , וזה היה עניין הדמוי שדמהו לעו׳ :
דעת נ׳ הדעת השני הוא גם כן לעת קול והביאוהו בתוכפתא דמסכת
פ״ה כ׳ עכ׳ כבהלרין , ואמרו שבעצתו לפי שאמרו והייתי גם לקחתו כפל
הגוים , ואמרו ז״ל וקשים שבהם כהוגן שלו , שכאת׳ שיהה
לנו מלך לשפטנו ככל הגוים , ועמי האדון שבהם קלקלו ,
שאת׳ והייתי גם לקחתו ככל הגוים , ירצה שכוונו כזה שלו
שעשו כמה שעשו שלו מלך כי לם בחוקן השלה • וידוע שלזה
כוון המלאכם ז״ל בספר שופטים שלכים פ״ח , באמרו
שהיה החטא לפי שבקשו בתרעומת ולא בשם מלוה ולא
מפני שקנו בשמואל הנביא , דכתי׳ כי לא אותך מאסו וגו׳ •
ולכך בפירושו לזה המקום פי׳ התרעומת שהיה , לפי שלא
אמרו לשמואל שיפטנו בעצמו עם כל זקנתו לו יהיו להם
שופט לאר במקומו לקרי שכניו לא הלכו בדרכיו • וגם זה
היינו שזה לי , לפי שהתורה כאשר מותה בתורת המלך דמרה
דכרי׳ י״ז י״ד * ואמרת אשימה עלי מלך ככל הגוים אשר סביבותי , ולם
ישראל שלו כמו שמותה תורה באמרם לשפטנו ככל הגוים
פלילום מה כעשם ומה תעשתם ? ועוד שבני הפקוקים שוים הם
בעטיכם , כי אמרו שיהה לנו מלך לשפטנו ככל הגוים (שהוא
המחאר שיקנו קול לל הזקני שבכרו בהוגן) שזה לאמרו
בולגיזוים והייתי גם לקחתו ככל הגוים שיקנו לרצעי שבחותו הזה ,
ומה הקלקול לאר בזה ? ועוד שהכתוב לומר וירע הדבר
בעיני שמואל כאת׳ , לאמרו תפה לנו מלך לשפטנו , ולאמר
בתוכחתו לת ישראל ודעו וראו כי רעתכם רבה בעיני השם
לשאול לכם מלך , הנה לת לאמר ככל הגוים ולת מפני
התרעומת , והוא התורה שהיה החטא בשלתם מלך בפתם ,
וכן לאמר עוד ותאמרו לת כי מלך ימלוך עלינו וה׳ לקיכם
מלככם , הנה לל בעצמות השלה היה הגנות : הדעת
דעת נ׳ השלישי הוא מה שבתב הא כפים זל בדרשותיו , לת שבפי
התורה היה עניין המשפט מכור לשופטים ועניין המלחמות
היה מכור למלך , וישראל חטאו במה שלו מלך לשפוט ,
כי הלו שלוהו כתם לו מלך להלחם היה יאר בעיני
שמואל , לכל מאשר יקבו לל מלך עניין המשפט
הכלתי רצוי בעצם ורצונה כי לם לשופטים קרה לף
שמואל ונגה עליכם , והנה לקח זה החכם מדברי הלבנ
בזה המקום לם לת שהרכיב ה׳ לוי בן גרשם עמו שאר
הדעות שזכרתי , וכן עשה רבי דוד קמחי לקבץ הדעות כלם
בחשבם להמלט מזה מהספקות • וגם זה הדעת כלתי נכון ,
כי עם היות שישראל לאמרו בשלתם שיהה לנו מלך לשפטנו ,
לאמר ו רע הדבר בעיני שמואל , כאשר לאמרו תפה לנו מלך
לשפטנו/הנה לת היתה כוונתם שיהבר למלך המשפט המיוחס
לשופטים , כי היה כלתי לפשר שיהב המלך לשפוט בין לם
לשם בין דין לדין דברי ריבות כל ישראל , לכל לפי שלזקנת
שמואל יקברו מדבר המשפט המסור לבלי הגדול ולשופט
העומד במקום המלך , היה שלתם מלך לזר יפעטם בתוקו
המשפט המיוחד למלך להכות ולהעניש פעמים שלת מן הדין
לת מהמשפט המיוחד והמסודר לשופטים , ומה לנו לטעון
בזה כי לם דברי שמואל ? שלאר כלשר הפיל הגורל כה לאל
ה׳ לקני ישראל לכבי העליתי לת ישראל ממלרים והיום
מאסתם לת לקיכם לזר הוא מושיע לתכם שתאמרו לת כי
אלך תשים עליהו כי לם בשלתם מלך בהיות היל יתברך מלכם : הדעת
דעת ל׳ הרביעי הוא דעת הלמדן שהביא בפי התורה בספרו לת יסור
פר׳ ויקי שבט מיהודה , שלאר שהיה החטא במה שבקשו בימי שמואל
קף מ״ח עמ׳ הנביא , והיה בזה עליו מהקלון והבזיון , לקרי שיורו
הינתם מונחים בהנהגתו ויבקרו ההנהגה לקרת בהיות שמואל

שופט ונביא וקדוש ה׳ • ולפי שיוכל הטוענ לטעון נגד הלמדן
זל , שהיה שמואל הנביא קושה במה שלת מיזה בידי נביו
כעלי הכהן , ולבן היה רצוי שבימיו ישקלו ישראל מלך , לכי
תשיב בעד הרב לזה ואומר , שעם היות שזכר הכתוב שחטאו
בניו והטו לקרי הבצע ויקחו שוחד , הנה היה זה בסתר , כי
הצוות לת ילקח בפרסום ולת היה שמואל יודע ממנו דבר
ולבן לת בעבע עליו כמו שבעבע עלי ובניו , להיות עון נבי
עלי גלוי ומפורסם נגד ה׳ ונגד ישראל • ועוד שהיו הם
כהנים וקושים בחומותם הלקי, לאכם בני שמואל לת היו
שופטים לכל קהיהם רוח עליו ולבן כשלם עשה בשהמירוס
מהמשפט וכמו שבארתי במה שעבר • ובכר מלאתי הדעת
הזה גם כן בפי חכמי המוכרים , והוא גם כן לקרי מתיצב
בפקוקים , והתייצו לו הפקות והכיטולים שזכרתי לדעת
הר׳ בפים , כי לת הוכיחם הנביא על לאר שלו מלך בימיו כי
לם על השלה עמה כשלתם מלך בתתם , ומלבד הכיטולים
לאר זכרתי לדעות השלה הנה עוד לקשה לכלם יקר , כי לם
שלתת מלך בפתם היה דבר כלות ומלוה מאמת התורה ולת
היה החטא כי לם בלופן השלה לו בזמכם לו בכוונתה ,
למה לם כן יהושע ושאר השופטים לת המליכו מלך ? ולזה
עברו כלם על המלוה הזאת בהיותם כבר בלרן לקרי הכבוד
והקלון ? ולזן גם לקר מהמפרשים התעורר להציב לזה
כלל : והנה אמרתי בשם דון פלולו הלוגמון לאר היה פלולום
בבולגוז דעת מ״מ בזה , והוא שאמני המלכים לפשר שיהיה בולגיזוים
בלקר מאני כנים , לם שיהיה מלך נכנע למשפטי התורה דעת ה׳
והמלות , ולם שיהיה מלך בהלט לעשות המשפטים
והתורות כרלוכו , כמו שהיו מלכי הלומות מקדם קדמתן
שהם יעשו החוקים והם יאמרו לותם כרלוכם , והנה המין
הרלשון הוא הכלות ועליו לותה התורה * ואמרת אשימה עלי דכרי׳ י״ז י״ד
מלך שום תשים עליך מלך , ומהו בשמירת התורה והמלות
כמו שלמר * ובתב לו לת משנה התורה הזאת וגומ׳ , וקרלו כו שם י״ח י״ט
וגו׳ לבלתי רום לבבו מלהיו ולבלתי סור מן המלוה ימין
ושמאל • ולאמנם המין האחי הוא המאיז מלך , כי המלך מפלת
היכולת המוקלט המסור בידו לת ישמור הלדק והמשפט
לאמתי בכל הלברים ועשה כל לאר יבלה ומי יאמר
לו מה תעשה ? והנה בני ישראל בשלתם מלך לת שלוהו
מהמין הרלשון הכלות כי לם מהמין האני המויק , וזהו לאמרם
והייתי גם לקחתו ככל הגוים ושפטנו מלכנו , רוצה לומר
שיהיה המלך יכול בהלט ועשה המשפט כלאר עם לבבו
כעניין מלכי לתומות שהם עושים הלתות ומניחים הניחוסים ,
ולפי שהם שלו מלך כזה הלופן ביחוד קרה לף שמואל והלל
יתברך אמ׳ לת לותך מאסו כי לותי מלכו מהלך עליהם ,
לפי שהיו פורקים מהם עול התורה והמלות והיו בוחרים מלך
שישפוט כפי העולה על רוחו , ומפני זה כזהו יתברך שיניל
לעשם לת משפט המלך והוא המשפט לאר יוכל לעשות המלך
הכלתי מכבד לשום דת , והוא לאר קרלו קריכתו בנ׳ מהנהגת קריכתו
המליכה מלך רשע עריץ , והוא נקרא בלשונם טילנו ,
רוצה לומר עושק ולוקח ומחזיק הדברים לעצמו , לכל המלך
הירא מעט אין המשפט ההוא שזכר כלות ומיוחס לליו •
ולפי שישראל החזיקו בדרכם הרעה בימיו עוד שהלתם לחרי
הנדת משפט המלך , כאמרם והייתי גם לקחתו ככל הגוים
ושפטנו מלכנו , רוצה לומר שהיו רוצים על כל פנים מלך
בלתי מכבד לשום דת , לחכם שמואל בתוכחתו לותם לאר
כך לאמר ועתה הנה המלך לאר בחרתם וגו׳ לם תרלו לת
ה׳ ועבדתם לותו וגו׳ והייתם גם לתם וגם המלך לאר מלך
עליכם לחרי ה׳ לקיכם וגו׳ , להניד שהעוב הוא שהם ומלכם
יכבעו לתורת משה ויעמדו המשפטים והחקים והתורות בלופן
שיהיה המלך מהמין הרלשון המועיל ולת מהמין האני ,
יעזו כן יהיה השם עמהם ולם לת יעזו כן יהיה יד ה׳ בהם
כמו שהיה בלכותיהם שעזבו לת השם וילכו ויעבדו לקלים
לחרים ומלוים בשחתם לרות רבות ורעות • ולם שמואל
כל לם שחטאו בשלתם למה (כלשר שבו בתשובה ואמרו

כל העם אל שמואל התפללו בעד עבדיך אל ה' אלקיך ואל
נמות כי יספנו על כל חטאתינו רעה לשאול לנו מלך) לח
פירצו לופן החטא שהיה לשאול מלך לשפוט כרמונו ? ואיך
לח עזבו החטא והוא המלך לפר שאלו ? והיו לם כן שניס
בתשובה מכלי עזיבת החטא והוא דומה לטוכל וצרן כילו ·
היזיק הקכס המזכר אלא עזבו מלכם לפי שכבר היה כחשת
בדבר ה' ואיך תהיה בחירתו והמשכתו לבטלה ? וגם לפי
שהיה הדבר מפורסם בכל ישראל ויהיה לם כן לשאול קלון
מתמיד ובקפה לומפ , וגם לפי שכבר עשה מלחמת יבש
גלעד ולח היה ראוי לגמלו רעה תחת טובה , וגם לפי שכבר
פתחדש מלכותו בגלגל ויזכרו שם ואיך ישוב כל זה לאחור ?
הנה לם כן בתר שאמר שמואל ועתו וראו כי רעתכם רבה
בעיני ה' לשאול לכם מלך , ואחרש גם כן יספנו על כל חטאתינו
רעה לשאול לבו מלך הוא כאמר על המלך מהתופן הזכי
הנזכר , ונזכרו זה ברמזו כי כמהו על מה שכבר ביאתו
בדבריהם ולח זכרו משלקם, לפי שהיה הדבר כבר מפורסם
מהמלכת שאול , לח שיהיה המלך מפחת עלמו (בהיותו
כפי התופן הראשון) רע ומוזק , כי הוא בחות והכרתי
לרישעו בעם כפי הלת הטבעית , וכמו שזכר החוקר במקום הנזכר ,
שזי לפעמר לל קנון התכניס מבלתי מהניג לחד חלין יעלו
הדברים כלם , כמו שהיה הלב בנוף הבח והחל ית' במליחות
בכללו , והוא גם כן מפה בתורה החלקית כמו שאמר זוס
תניס עליך מלך , לבל היה החשך בתופן ההמלכה היותו
כשאל מהם כפי המין הכזי המוזק ולח מהמין הראשון , ואמר
אשע יג יא התגמון שלוה כוון הכניח הוסע , באמרו * אתן לך מלך
כפני רולה לומר מהמין הכזי המוזק , והוא לעת התגמון הוה
הדרוש והלפתי בעדו · והנה כוכל לכנייע עוד לעתו בשאול
שאול לח כמשך מלכותו לפי שהיה מהמין הכזי , רולה לומר
שהיה עושה הדברים כלם כפי העולה על לבו ולח היה כבוע
לדברי החלקים , ושלוה רמז שמואל באמר שאמר לו בגלגל
נשפ' כו * כשכלת כי לח שמרת את מלות ה' לחלקיך לשר נתן ונומר ,
יג יג כפא ה' לו היום כלכבו וימנהו ה' לנניד על עמו כי לח שמרת
כו' עו כ את לשר נתן ה' , ובעניו עמלק אמר לו עוד * ולמה לח
שמעת בקול ה' ותעש את הרע ונו' יען מלסת את דבר הש
ג' כח יט ויתחסך ונו' , ועל יד הכעלת קול אמר לו גם כן * כשאר לח
לה ק' י, יג שמעת בקול ה' , ובדברי הימים * כלמר ויתת שאול במעלו
לשר מעל בי' על דבר ה' לשר לח שמר ונו' , ולכן יורה על
הדעת הזה, לחכם דול כמשך מלכותו וכחלן ביתו לעולם לפי
שהיה מהמין הראשון והנהגת העם היה שואל בחלקים
על דבר ודבר מהמלחמות והנהגת העם היה שואל בחלקים
תלים קיט והולך בדרכיו, כמו שאמ' * דרך מלותיך לרוץ ונו', ממשפטיך
לה ק, קיט לח כרתי כי אתה הורתני , ולכן בפותו לשלמה בנו אמר
ילכי ק' ב, כ *ושמרת את משמרת ה' לחלקיו לשכת בדרכיו ושמור מלותיו
ונו' למען יקים ה' את דברו , רומה לומר שתמיד יהיה מלך
בכנע לדת מהמין הראשון המועיל ולו תתקייס מלכותו ,
ופפוקים לאחריס לין מספר יורו על זה כמו שאדמיק בו
הדבור בפרשת עמלק בגלי : לאחכם גם לדעת הזה ימשכו
בפקות · לאחר שהפפוקים כותבים לותו , לאמר הלל יתברך ,
כי לותי מלכו מחלוף עליהם לח דבר מלופן פרטי מהמלכות
כי לם שהמלכתם מלך היו עוזבים הנהגת הלל יתברך ,
ושמואל לאמר ולאחרו לח כי מלך ימלוך עליכו ויי' חלקיכם
מלכיכם , ולאמר בתוכחתו ודעו וראו כי רעתכם רבה אשר
עשיתם בעיני ה' לשאול לכם מלך , והם עלמם לאמרו יספנו
על כל חטאתינו רעה לשאול לנו מלך , וכל זה יורה שהמלך
בפתם יהיה מלוזק לופן שיהיה היה רעה גדולה והוא עון
פלילי : והפפק הכזי מלומר שהלת הזאת שאלו הטו לאחרי שבני
כבת שהלתם לפי שבני שמואל הטו לאחרי הבלע וילקו
שוחד וילו משפט , ולם הם מלמו בזה לין יעלה על הדעת
שיבקשו מלך שיעשה כרמונו ולח יכבע וישתעבד למשפטי
התורה ומלותיה ? וילין לם כן בוחרים יותר רע מאה שהיה

להם עם בני שמואל , היעלה על הדעת שלכשיה יבחרו מלך
לו מבניו וישחרו שיעשה כרמונו ולח ישמור התורות
והמשפטי' הכלילים ? הנה החוקר בהנהגת המליכה זכר לריסטו
שהחזיקים שכים , לם ירל חטא ולם פוגע ערין , ולין נדר
הירל חטא כי לם המניא ברמון המוכנים ועל פי המשפט ,
ולין הפוגע הערין כי לם המניא לותם בעל כרחם וכפי
רמונו , ולין יכנול שכל בני הלדם שלכשיה חכמים וכנונים
יבקשו מבניו שוער ומוזל לו מלך שיהיגם בדרך העה ויכרך
מחענלי לרן ? ועם היות שפעמים רבות יחלו מלכים
פוגעים המקרלים שילרלנוע , הנה זה יעשו לותו לחרי היותם
בחוקת מלכותם לח שיחלכו על חכת כך , וזה ממה שיורה
שחלילה לוקני ישראל לשחול מלך כי לם שיהיגם כפרך
ומשפט ומיעדים ויהיה נכבע לתורת החל יתברך לשר כח
חקים ומשפטים לליקים , ולם הם היו בוחרים מלך שלח
יכבע למשפטי התורה , היו הם מחליפים לותו מעלמם ולח
יבואו לבני שמואל הכניח לפרוק מעל שכמם עול התורה
והמלות , כי הכניח לח יחליך כילו לדם בלותו תבלי , ואיך
הוא עלמו יעבור על התורה ויחליך לדם בחלוף מה שמה
הלל יתברך ? הכפק הזלי הוא , כי לם היה המלכת המלך
מהתופן הראשון המועיל דבר כלות ומלוה חלקית , ואיך לח
המליכו יהושע בימיו ובעת מותו ? ואיך לח המליכוהו שאר
השופטים וישראל בימיהם ? ולמה לח האמרו חלין ? וגם
עתה ישראל לח שחלוהו כי לם בהתחבר שתי הכבות והם
זקנת שמואל ורעות בניו , והנה מבלתם היה רלוי שיחלו
מלך לם היה מנוה , לבל בלי כפק הדעת הזה עם מה שבו
מהיפוי הוא בלתי לחתיו , ואין לבו שלאמר שחשלו ישראל במה
שלמרו שימה לבו מלך , ושהיה רלוי שיאמרו שחל ליי' איזק
לבו מלך כמו שאמרתי בדעות חכמי הנולרים גם כן , כי
לחרי שהם לח המליכוהו מעלמיהם ובלו לפני הכניח שמואל
לשחלו ידוע הוא שעל פי ה' יחבו ועל פי ה' יסעו , ושלח
לחרו תהה לבו מלך כי לם על פי נבואתו מלת ה' · הנה
זכרתי בדבוק הזה לם כן שזה לעות ולת כלם יפת רוח
מפלת הניעולים לשר העירותי בנדם :

ואנכי בעניי הניעותי להקפת הלחת בדבוק הזה שלשה דעת הרב
דבוא"ם · בדבור הראשון לחקור לם היה המניכר
המלך הכרתי בקנון המליכי ? הדבור הזכי לחרי התורלה כשחל מלך
שהוא הכרתי בו , לם בעת ישראל הוא גם כן מחוייב והכרתי היה נע'
בענין המלך כשחר התומות ? הדבור השלישי בפירוש פרשת דכרים ·
המלך ויניעת המזה ולחתתה , יען ובניען לחשוב שקרא כל
הכלבול לשר זכרתי לל החכמים הנזכרים לפי שלח ירלו
לחתת המזה ושרשה , כי לם כלם קבלו שהיה מלות עשה
לישראל שיחלו מלך ולין בן דעתי , ולחרי הקדמת שלשה
הדבורים הללה לתיל השלכת הנזכרת בשר עם לבבי :

הדבור הראשון לומר שרלוי שבדע רלשונה לם היה
מליחות המלך בעם דבר הכרתי
ומחוייב תיוב עלמי לי לפשר כלתו ? וכבר חשבו החוקרים לריסטו
שהוא כן , ושיקם המלך בקנון המליכי כיקם הלב בנוף הבעל וחכרי
לי לשר לו לב , ושיקם המליחות לל הבנה הרלשונה יתברך ,
ולם הם יחמינו שהמלכות יגזור שלשה דברים , רלשון
הלחדות והעדר השתוף , והשני ההתמדה והעדר הפלוף ,
והשלישית היכולת המוחלט , הנה יהיה בלחת מקבת' בקיום
המלך והכרחיותו כוונת , לפי שחינו מהבטל שיהיו בעם
מנהיגים רבים מתקבלים ומתחלקים ומפלימים בעלה לחת
ועל פיהם תהיה ההנהגה והמשפט , ולמה לח יהיו ההנהגות'
זמניות מעשה לשנה או פעות או יותר ? וכהגיע תור שופטים
ושוטרים לקרים יקומו ויחלו לם הרלשונים פשעו
בחוקותם ושר ישיעון חלקים ישלם לת כל שר הרשיע
לעשות , ולמה לח יהיה יכלתם מונבל ומכונד כפי התורות
והמשפט' ? הדין נותן שיהיה הלבה כרבים , ושיותר
קרוב הוא שיפשע ויפעל הלדם היחידי כמלכו' (לם לפלוחתו
ולם מפני תלותו לו כעבו , כמו של' * לפת מלך חלקי חות) מעלי יז יד

מזיקעלו לכנים רבי׳ בהוכלם יקד עליו׳ כי עם היות שלקד
מהם יקעל קביריו יעקו בידו׳ ובהיותם עתידים לתת לת
הדין לקרני יעים מעשים יהיה מורת כצר ודם עליהם ופקדו
קל ה׳ וקל טובו וקל עוכש הזפטים הבחים לקריהם לצר
לריכ״טו יעצמו לותם ותגלה רעתם בקהל׳ ולאחר הלקי בתקלת מה
שלחר הטבע שהחת קלה מכל כערך יהיעת הלכנים הרבים
והצנת כלם וקצה מקד כערך הלים לחד לבדו׳ והוא מה
שיורה שהכבלות יותר כמלת כיקיד׳ וההזכלה ברבים עם
הקבת הלחת יותר כמלת׳ ובהיות יכולת המוזכלים מונבל
לה יתפצמו לעשות מה שליכו רלוי׳ ומה לבו להכיח בזה
לריכ״טו טעמות שבליות׳ וכבר למדנו החכם שהנפשין נוהר על הקבר׳
הכיטו ורלו הלרכות שתהיה הנהנתם על ידי מלבים׳ ותרלו
את שקוליהם ולת גלוליהם לים מהם כל היזר בעיניו יעשה
ומלבה הלרן קיום יפניהם׳ ומי יאמר לו מה תעשה ? והיום
הזה רלינו למנו׳ רבות תהיה הנהנת׳ על ידי זופטים ומוזלים
שמניים כבחרים ביניהם משלשה קדשים לשלשה קדשים ומלך
חלקום עמהם׳ משפט נבחרה להם כספור מונבל והמה
הרולים בעם העושים במלכת המלחמות לת יעמוד לים
בפניהם לם לשבע לם לחרפם לם לחבד׳ ולם לים יקעל
מהם כדבר מה׳ עוד מעט יבלו לחריב תחתיהם ומי יזר
קעל יקבל עבדו כרלוי בחוקן שלת יוידון לעשות עוד׳ הלא
ידעת לם לת שמעת קיוק רביעלה דקילת לומי רשיעל היתה
מוזלת בכפה וחבלה כל חרעל ותדוזיכל ותלקיכה נהיות
הנהנתה על ידי הקוכזולי שלמים וכן רבים׳ ולחרי שמלך
בה קיכר לבדו היתה לחם׳ ועוד היום מלכות ויכיליח
הנברת רבתי בנויס שרתי כמדיכות׳ ומלכות פלוריבזליה כבי
הוא לבל החרמות׳ ומלכות גיכוכל דקילת ותקיפת׳ ולוקה׳
ושייכה וכולוכיל ומלכיות חקרות אין מלך בהם כי לם לה הנהנת
המכחרים הנבחרים מיתים קלוכים לימים קלוכים כמו
שזכרתי׳ והמה המלכיות היזרות אין בהם כפתל ועקש
לת יריס לים לת ידו ולת רגלו על כל דבר פצע׳ והמה
כוכזות חרמות לת להם בחבמה בתבונה וכדעת׳ וזה כלו
מלה זיורה שמליחת המלך לינו הכרחי ומחוייב בעם׳ כל
שכן שהוא מוזק מלך ועכינו סבכה עלומה לל עמו ולל עבדיו
שיהיה בידו להשמיד להרוג ולהבד כפי העולה על רוחו׳
ולבן הלחם בספר התורה לג פי (כאשר החשיל הבכורות
העלומות) לאמר ברכיכת היחים ועבודת המלבים׳ והם לבלי
שבי דבריה יתיקבים היה והמלך׳ בשלין לקבם תקבה׳
והחולך בתוכם בפצע ביבו ובין החות׳ והרוח הוא המוזל
והמתריב בהם לם רוח היה ובערתי ולם רוח המוזל ובעבו׳
ובמו שרוכב היחים יביע תמיד לל העכיים והרוחות כך עובד
מזבי י״ו ל״ד המלבים יביע לפכיו׳ * ובקור פבי מלך חיים ורלוכו כעב
שם שם ט״ו מלקוח׳ ואמר * קחת מלך מלבכי מות׳ והתימה מבעלי הדעת
המדומה הזה לין החשילו עכין המלך ותחלותו הבתיריי
לקחלות הלל יתברך וקדמותו? שהם דבריה עלמיים הבריחיים
מבצע המתוייב המליחות כמו שהתבאר בחבמה החלקית׳
ואומם גוף הבעלי חיים כבר לאמרו חבמי הרופאי׳ שבו שלשה
לריכ״טו לילריים בהנהנתו׳ ולף לדעת רלז הפלוסופים שלאמר
שהלב לבדו הוא הרלשוי׳ הבה יהיה זה בהורדת הרוח ולף
יבחישו הנהנת הגוף בכתו׳ הבפצוית היותם מהמוח ובטפעיות
מהכבד׳ כוף דבר העניכים לצר בטבע לי לפצר שלף יהיו
כן ולצר בפרזת העם והקבון הם מקומר החפצ׳ ומה לתבן
מזבי כ״ח ת״ת הבר ? ולין להקשות מהה שלמ׳ שלמה * בפצע לרן רבים שם שם
לריה׳ כי שם מהצרים ידבר שהם לדוכי הלרן לל מהזופטים
והמהניגי׳ שליהם ברי העם כי לם מהניגים׳ ונם כי שלמה
שבח עכין המלכיש ולעלמו היה דורש׳ לבל לבחנו לין בכבול
הדברים המבוחרים בעלמם׳ לין בפקן שבהיות המלך לדיק
תמיס יותר טוהה יהיה הנהנת הרבים לדיקים ותמימים
בהכמתם יקר׳ כי על כן היה הבל הנדול שבעים לים
מוקבי ישרל׳ ולם יהיה המלך רע ולים מעללים מעט הרוע
יהיה בהיות המהניגים רבים ומכויים׳ כי לם לחד יבבל הדין
יביכהו הלחר׳ ולם לחד יטה לל הבצע יישה לחר בידו׳
כל בהיותם עתידים לתת לת הדין מהרה׳ ומכל זה שלמדתי
התבחר שבעין המלך לינו הכרחי בעם לל לתקן הקבון
המדיכי ולל להכרזיותם מפלת לחדותו ומפלת התחדתו
ומפלת יכלתו המוחלט׳ ולבן לחשוב שברלשוכה לל כעשו
המלבי׳ בבחירת העם כי לם בחוקה וכל דלליס נבר׳
וכלמרם * בעלה ביהודה ובקיבה ובשליך מלך בתוכה לת בן ישע׳ ו׳ ו׳
טבלל׳ ונם זו לל כתנו כי לם בדרך לומכות לעבוד
ולהכניע הכלל והם כעשו לדוכים׳ וכי כתן ה׳ לתם לת
הלרן ומלוחה קבל וכל יוזביה בתפשה הלרעת המתלרת
הוזת ביקום לים לחד ויעמור בעמו ויכיעם בקמורים׳ ונם
זה בכל המלכיות לינו בשוה׳ כי בקבתם יהיה יכולת המלך
מונבל כמו במלכות הלחנון׳ ובקבתם יהיה בהחלט׳ ושוב
מזביהם לצר עדין לל היה כמו שזכרתי׳

הרבור הבני הוא שלף שבוה היות המלך הכרחי מלד
בעם לתקון הקבון המדיכי ושמירתו (מה שהוא
בחלוף החמת) הבה בעם ישרל׳ לינו לריך ולל הכרחי להם׳
וביותר זה שמורך המלבים בעם יובלל בנ׳ עניכים׳ הלחד
לעכין המלחמה להוזיע לת העם מלויביהם ולהלחם בעד
לרבם׳ העכין הבני לפדר הנימוסים ולהניח התורות
הלריכות לתקון הקבון המדיכי׳ וכמו שהתבאר בנ׳ מהנהנת לריכ״טו
המדיכה׳ העכין הבלישי הוא להבות ולהעניש פעמים שלף
כדין כפי לורך הזמן׳ לצר זה יהות על היכולת המוחלט׳
והבה שלשת העניכים הללה יטרכו הלומות לליהם׳ לפי
שלין להם תורה ומלות לחקיות ולינם כשהרים מהתנהה
החלקית בעת לרותם׳ לבל הלומה הישרלית לל תטרך
לחחד מהעניכים הללה מהמלך׳ לל לעכין המלחמות
ותשועתם מלויביהם כי ילך לפניהם ה׳ והוא הבלחם להם׳
וכמאמר לדוכנו משה * לשריך ישרל מי כמוך עם כושע דבר׳ לל כתו׳ ב
הי מנן עזרך ואשר הרב נאותך ויכתנו לויביך לך ותחה על
במותימו תדרוך׳ ודוד העה לומר * לה׳ היטועה על עמך תליס נ׳ ט׳
ברכתך כלה׳ כל שכן שהזופט ביטרשל היה יוכל לפניהם
ונל לפניהם׳ כמו שמניכו ביהושע שבלחם מלחמות ה׳ ובכל
שלר הזופטים׳ ומהמלחמות׳ שעשה שמואל והתשועות שבלו
על ידו׳ קל לל היו לריכים ישרל מלך לעכין המלחמות׳
ונם לל היה הכרחי להם לבדור התורות והניסוים לפי
שתורה הוא לבו משה׳ ולומר * לל תוסיפו על הדבר לשר לבר׳ ל׳ כ׳ ד׳
לשבי תמוה לתבם ולל תנרעו ממבו ונו׳׳ רלה למדתי לתבם ה׳׳ו׳ ו׳׳ ו׳
חקים ומשפטים כלשר נוני לל לעשות כן בקרב הלרן
ונו׳׳ כי מי גוי נדול לשר לו לקים קרובים לליו ונו׳׳ ומי
גוי נדול לשר לו חקים ומשפטי׳ לדיקים ונו׳׳ רומה לומר שלף
יוסיפו ולל יגרעו ולל יקדשו דבר בחמות התורה לפי שהם
בעלמם חקים ומשפטים לדיקים ולין בהם תוספת ולל
קבורן׳ ועוד שלקים קרובים לליהם והוא יקדש הדבר בעת
הלורך ולל יהיה לדם מקדש דבר בתורתו הלקית כי לם
הוא לבדו׳ ולפי שלל היה כיד המלך לקדש בהם דבר למר
בפרשת המלך * וכתב לו לת משנה התורה ונו׳׳ לבלתי סור שם ז׳ יל ב
מן המלוה ימין ושמלל׳ רומה לומר לל יקשוב המלך שיסדר
כימוים ועשה תורות בחלבי התורות׳ כי הוא לל יכור מן
המלוה ימין ושמלל׳ ונם כן לל היה הכרחי המלך בקרב
ישרל לעכין המשפט ולהבות ולהעניש שלף כדין כפי לורך
הלעה׳ לפי שזה מבחו הקבה לזופטים בל כמו שבאו בפרשת
* כי יבלף ממך דבר וכו׳׳ ולמרו שם בהלדין בל מכין שם שם
ועובשין כדין ושלף כדין כפי לורך הלעה ולעשות מיני לתור׳ פר׳ ו׳ מ׳ ט׳
ומלבד זה הודיעבו הבי שהם המשפט כפי המשפט המוקן
והמסודר יפעור לסם רשע הבה יעניהו הקבה בדיבו הנדול׳
וט״ז * מדבר שקר תרחק ונקי ולדיק לל תהרוג כי לל לחדיק שמות כג ז
רשע׳ הבה התבחר בשלשת העניכים הללה כלם מיוחסים
לחל יתברך לעזותם לעמו ישרל׳ ולבן היה הוא מלבם לין
עוד לחר׳ וכבר בח זה בתורה בבביים ובכתוביס׳ בתורה
לחר משה בשירת היס * ה׳ יחלוך לעולם ועד כי בח סום וגו׳׳ שם ט״ו יח
לל לקרי

רוֹמֵם לוֹמַר לְמַלְכוּת שְׁמַלְכוּת הִיא בְּעַצְמָהּ עַל יְדֵי יִתְבָּרַךְ וְהוּא
הַמּוֹשִׁיעַ לְמוֹקְמוֹ מַה לָּנוּ בְּמֶלֶךְ לְמַר ׀ ה׳ יִמְלוֹךְ לְעוֹלָם וָעֶד
כִּי הוּא יִלְבַּד לְפָנֵינוּ וְנִלָּחֵם לְנוּ מִלְחֲמוֹתֵינוּ ׃ בְּכָבִיּוֹת לְמַר
יִשְׁעְיָהוּ הַנְּבִיא עָה * כִּי ה׳ שׁוֹפְטֵנוּ ה׳ מְחוֹקְקֵנוּ ה׳ מַלְכֵּנוּ הוּא
יוֹשִׁיעֵנוּ וְגוֹ ׳ רוֹמֵם לוֹמַר שֶׁם הַמֶּלֶךְ בְּעֹצֶם לְרֹךְ לְהַכִּיר הַמְּצִיאוּת
הַמּוֹקְלָט שׁוֹכְנִתִי ׳ הֵיכוֹ לְרֹךְ בִּישְׂרָאֵל כִּי ה׳ שׁוֹכְנֵיכוֹ ׳ וְשֶׁם
הַמֶּלֶךְ בְּחוּמוֹת הוּא הַמְּסֻדָּר הַקּוֹיִם וְהַמְּשֻׁכְּפִים ׳ ה׳ מְחוֹקְקֵנוּ
שֶׁהוּא כְּדֵר לְת תְּקִיכוֹ ׳ וְשֶׁם לְרֹךְ בְּעֹצֶם לְעֵכֶן הַמֶּלֶךְ לְהוֹשִׁיעַ ׳
הִנֵּה ה׳ מַלְכֵּנוּ הוּא יוֹשִׁיעֵנוּ ׳ וְלֹא לְת נִלְטָרֵךְ לְמֶלֶךְ לְחֵר
כְּלָל ׳ לְת כֵּיחֵר הַנְּבִיחַ כֹּה לְדַעְתִּי כִּי שֶׁלֶת הָעֵיכִי הַכְּלָלִים
בְּחוֹמוֹ ׳ הַמֶּלֶךְ כְּמוֹ אָזְכַּרְתִּי ׳ וְכַתּוֹבִים לְמַר דּוֹד הַמֶּלֶךְ שֶׁה
תלים כה ו׳ * שְׁחֵל שַׁעֲרִים רָאשֵׁיכֶם וְהִנָּשְׂאוּ פִּתְחֵי עוֹלָם וְיָבֹא מֶלֶךְ הַכָּבוֹד
מִי הוּא זֶה מֶלֶךְ הַכָּבוֹד ה׳ עִזּוּז וְגִבּוֹר ה׳ גִּבּוֹר מִלְחָמָה ׳ רוֹמֵם
לוֹמַר שֶׁהֵיכ רְלְחֵי שֶׁהֵדֶם גְּשְׁמֵי יִקְרֵי מֶלֶךְ הַכָּבוֹד כִּי שֶׁם רְחֵל
שם י׳ ו׳ יִתְבָּרַךְ ׳ וְכִלְמְרוּ עוֹד * ה׳ מֶלֶךְ עוֹלָם וָעֶד לְמְדוּ גּוֹיִם מֵאַרְצוֹ ׳
הִנֵּה הִתְכַּתֵּר מִזֶּה שֶׁעַם יִשְׂרָאֵל הוּא בְּלְתִי נִרְיִכִים ׳ וְלְפִי מַה
בְּחוּמוֹת הִנֵּה בְּעַם יִשְׂרָאֵל הוּא בְּחוּמְרֵי לוֹר הַמֶּה בִּישְׂרָאֵל
הַכְּבוֹ לְת לְכֶם לְחוּקוֹכִית ׳ כְּמוֹ שֶׁהִתְכַּתֵּר מֵעֵכֶן יִתְבָּרַךְ כֵּן
נִכְּוֹ וְהַמְּשֻׁכְּפִים לְחֵרֵיהֶן שֶׁהִקְטִירוּ לְת יִשְׂרָאֵל וְגַם לְוֹתָם מֵעַל
לְדְמָתָם ׳ וְלִבְנֵי יְהוּדָה גַּם כֵּן ׳ שֶׁנִּלְחֲמוּ בְּמִצְרַיִם לְחֵרֵיהֶם
עַל לְמֵר גַּלְתָּה יְהוּדָה מֵעֹנִי וּמֵרֹב עֲבוֹדָה זָרָה ׳ לְת כֵּן
לִנְקְמוּ רוֹזִים בְּשׁוֹפְטֵי יִשְׂרָאֵל וְכִבְיוֹתֵיהֶם כֻּלָּם לְמְנֵי לְמְנֵי לְיִל
יִרְאֵי לְלָקִים לְמְנֵי לְמֵת וְלִים לֵין כֵּהֶם שֶׁהֵשֶׁת מִלְחֲמוֹת ה׳ ׳ וְכֹל
זֶה מַהֶה שֶׁיּוֹרֵד הִיא הַמְּלָכִים בְּיִשְׂרָאֵל מְזִיקִים וְלְת מוֹשִׁיעִים
רְעִים וְלְת טוֹבִים ׳ וְכֹכֶר רְמְזוּ קְזֵל לְזֶה בְּמִכְבֶּת זְבָחִים כְּרֵק
דף קְכ עֵ״ן טְכוֹל יוֹם ׳ לְמֵר עוֹלֵל בְּקֶשׁ מִשֶּׁה רַבֵּינוּ מַלְכוּת וְלְת נִתְּנוּ
שמות ג׳ ה׳ לוֹ ׳ דִּכְתִיב * וְלְמֵר לֹל תְּקֻבַּר הַלּוֹם ׳ וְלֵין הַלּוֹם לְלְת
שמו׳ כ׳ ו׳ יח מַלְכוּת ׳ דִּכְתִי׳ * מִי לְתַכִּי ה׳ לְלָקִים כִּי הִכְלִיתִנִי עַד הַלּוֹם ׳
וְלֵין כְּוֹל הַקֶּסֶם הַקְּכִיר הוּא שֶׁנֶּקֶשׁ מִשֶּׁה לְדוֹנֵנוּ מַלְכוּ׳ וְשֶׁרֶשׁ
עַל יִשְׂרָאֵל וְשֶׁמֵּנוּ הָאֵל יִתְבָּרַךְ מִמֶּנּוּ תְּלוּלָה ׳ לְכֹל הִיא
מִלְמְרוּ לְכֹאֹר שֶׁלֶת כֹּאֹר ה׳ שֶׁיִּהְיֶה כְּיִשְׂרָאֵל מֶלֶךְ כִּי לֶם נְכִיא
וְשׁוֹפְטִים כְּמוֹהֶם וְהַמְּשִׁיחֵי לְחֲרֵיו ׳ זֶה כְּלוֹ מִמֶּה
שֶׁיִּהְיֶה שֶׁתֶּן הַמֶּלֶךְ הַכְּרֵתִי וְלְת מוֹעִיל כְּיִשְׂרָאֵל ׳ וְכֹאֹר תְּדַע
הוֹשֵׁעַ יג׳ יא זֶה תִּתֵּן בְּאַפִּי בְּמוֹת הַנְּבִיא הוֹשֵׁעַ כְּלְמְרוּ * לְתֵן לְךָ מֶלֶךְ
פר׳ וַיְחִי דף כְּא בְּאַפִּי ׳ וְלִיכוֹ כְּמוֹ שֶׁפִּירֵשׁ הָרַלְבַּ״ן עַל מִלֵּכִי יִשְׂרָאֵל ׳ וְלְת עַל
לת עֵנ מִלְכֵּי יְהוּדָה ׳ וְלִיכוֹ גַּם כֵּן כְּדִבְרֵי הַחֲנָמוֹן הַמְּזֹכֶר שֶׁלְמְרוּ עַל
פּוֹלְנ׳ כּוֹרֵשׁ לְמֶלֶךְ הָעֲרִיץ הַפּוֹשֵׁעַ ׳ לְכֹל הוּא בְּכֹאֹר כְּמוֹ שֶׁפִּירַשְׁתִּי ׳ רְאֵה
הַכְּתוּבִים מְלַמְּעָלָה לְלֹת הֵם יוֹרוּךָ יִלְמְרוּ לְךָ לְמֵת כּוֹוַתָּם ׳
לְמֵר שֶׁהֵתֵּן יִשְׂרָאֵל כִּי כִּי בְּעֻזְּךָ לְהִי מֶלֶךְ לְיִפּוֹת וְיוֹשִׁיעֵךָ
כְּכֹל עָרֶיךָ וּמוֹפְתֶיךָ לְשֶׁר לְמֵרְתָּ תְּנָה לִי מֶלֶךְ וְשָׂרִים ׳ לְתֵן לְךָ
מֶלֶךְ בְּאַפִּי וְלְקֵת בְּעֶבְרָתִי ׳ רוֹמֵם לוֹמַר עַתָּה יִשְׂרָאֵל שֶׁהֵתֵּם
עַמְּךָ בְּשֶׁהֵלְקֵת מֶלֶךְ כִּי כִּי הֵיָה עֻזְּרֵתְךָ וְלְת בְּמֶלֶךְ ׳ וְלָכֵן
שֶׁהֵלְכוּ לְהִי מֶלֶכְךָ לְיִפֶּה ׳ וְהוּא כְּדַעַת יוֹכֵן ׳ לְיִה מֶלֶכְךָ
לְיִפֶּה לְשֶׁר שֶׁהֵלְקֵת מֶלֶךְ לְהוֹשִׁיעֲכֶם בְּמִלְחֲמוֹת וְעַתָּה לְיִפֶּה
הוּא ׳ שֶׁהֵיכוֹ מוֹשִׁיעַ הָעֲרִיִם וְהַשּׁוֹפְטִים לְשֶׁר בָּעֲרִיִם ׳ וְזֶהוּ
וְיוֹשִׁיעֵךָ כְּכֹל עָרֶיךָ וּמוֹפְתֶיךָ ׳ שֶׁהַמֶּלֶךְ לְיִה לוֹ לְהוֹשִׁיעַ הָעֲרִיִם
וְלְבָנֵי הַמְּשֻׁכְּפִים לְשֶׁר בָּהֶם ׳ וְזֶהוּ לְשֶׁר לְמֵרְתָּ תְּנָה לִי מֶלֶךְ
וְשָׂרִים ׳ רוֹמֵם לוֹמַר לְכִי לְת נִתַּתִּי לָךְ הַמְּלָכִים כִּי לְם
בְּעָבוֹר שֶׁהֵלְתֵּךְ לְךָ לְהִיוֹתוֹ טוֹב וְהִכְרַחִי לָךְ ׳ וְזֶהוּ לְתֵן לָךְ
מֶלֶךְ בְּאַפִּי שֶׁהוּא וְכֵן לְקַחְתִּיו בְּעֶבְרָתִי בְּמֶלֶךְ

פְּלָשְׁתִּים ׃

הַרְבּוֹר הִנֵּה בְּפֵרוּשׁ פִּרְשַׁת הַמֶּלֶךְ שֶׁבְּלֶה בְּתוֹרַת הַכֹּהֵן
וְיִדִּיעַת לְמַת הַמָּכוֹן ׳ וְלוֹמֵר שֶׁיִּסְפֹּר הַכָּתוּב
לְדַעְתִּי שֶׁבְּלְחֲרִית הַיָּמִים ׳ לְקְרֵי הָיוּ יִשְׂרָאֵל בְּלֶרֶץ וְיִרְצוּה וְיִבְנוּ
בָּהּ בְּקִהְלַת ה׳ עָלֶיהָ ׳ יִהְיוּ כְּפָנִיו טוֹב ׳ כְּשֶׁהֵם יִשְׂרָאֵל שֶׁלְת לְמֹרֵךְ
לְמֹלֵךְ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ לְת מִפְּלַת הַהַכְרֵת כִּי לֶם לְהִשְׁתַּוּוֹת עִם
דברי יז יֹ הָלְמוּ׳ הַמְּלָכִים עֲלֵיהֶם ׳ מִלְבֵּי ׳ וְגֹ * כִּי תָבוֹא לֶל הָלֶרֶץ לֶשֶׁר
ה׳ לֵלֹקִיךְ נוֹתֵן לְךָ וִירִישְׁתָּה וְיִשַׁבְתָּ בָּהּ ׳ כְּלוֹמֵר יִהְיֶה מְסֻכָּלוּת
שֶׁמִּזֶּמֶן הַמְּלָכוּת בְּכִיבּוּד הָלֶרֶץ לְת תְּקַלְקֵל מֶלֶךְ הַיָּה
הַמְּלָכִים הַיּוֹתֵר כְּוֹת לְמַרְכּוֹ וְלְחֲרֵי שֶׁתִּרְצוּ לֶת הָלֶרֶץ וְתִתְלַכְּדוּ

וְתַזְכּוּ בָּהּ בְּטוּב (וְכֹל זֶה בְּהִצְנְחַת הֵ״י וּמִכְּלִי מֶלֶךְ לְת לְלֹת
הַכֶּרֶת וּמִכְּלִי כּוֹל׳ כְּלֹל) תֹּאמַר לְשֶׁיִּהְיֶה עָלַי מֶלֶךְ וְזֶהוּ כְּכֹל
הַגּוֹי ׳ לְשֶׁר כְּכִיבוֹתַי ׳ כְּלוֹמֵר לְלֹת לְהַכְרִיתַ וְתִכְלִית לְחֵרֵי ׳ וְכֹאֹשֶׁר
יִקְרֶה זֶה נוֹחַ יִתְבָּרַךְ שֶׁלֶת יִמְלִיכוּ הַמֶּלֶךְ כְּרְמוּזִים כִּי לֶם לְשֶׁר
יִבְחַר ה׳ לֲלֵקִיהֶם בּוֹ מִקֶּרֶב לְחֵיהֶם ׳ וְזֹה הֵיָה הַמְּנוֹס בְּעֹצֶם
וְלְמֵת ׳ רוֹמֵם לוֹמַר זֶהוּ תָּשִׂים עָלֶיךָ מֶלֶךְ לְשֶׁר יִבְחַר יִבְחַר ה׳ לֲלֵקֶיךָ
בּוֹ מִקֶּרֶב לְחֶיךָ ׳ שֶׁיִּהְיֶה הַמֶּלֶךְ לְשֶׁר יִשְׁלֹט בְּכֹאֹר מֶלֶת הַשֵּׁית
וּמִקֶּרֶב לְחֵיהֶם ׳ לְת אִימָה בְּזֶה לְזֶהוּ שֶׁיִּשְׁלֹטוּהוּ ׳ וְלִכְי זֶה
תִּהְיֶה הַמְּנוֹס הַזֹּת תְּלוּיָה בְּדִבֵּר הַרְצוֹת ׳ כְּלוֹמֵר כְּלְשֶׁר תִּרְצֶה
לַעֲשׂוֹת זֶה (עִם הֵיוֹתוֹ בְּלְתִי רָלוּי) לְל תַּעֲשֶׂה כִּי לֶם כְּזֶה
הַלְּזֵן ׳ וְהוּא לוֹמֵר לְפָרֵשׁ * כִּי תָבֹא לְמֶלֶךְ עַל תּוֹרֵיךְ שֶׁם ׳
וְכִתַּבְתָּ ה׳ לְלָקֶיךָ וְגוֹ ׳ וְרִלִית בּוֹ כְּשֶׁיִּכְתֹּב לְתַת יֶפֶת תּוֹרֵה וְקִבֵּל כֶּה
וְגוֹ ׳ שֶׁלֶת הַמְּנוֹס שֶׁיִּקְבֹּל כֶּה וְלֹת שֶׁיִּקְרָאֵהוּ כְּעֶלְמֵהוּ כְּכֹלוֹת ׳
לְכֹל הוּא דִּבֵּר הַרְצוֹת וְשֶׁפְּעֵל הֵיכֵר הַיָּא ׳ וְהַמְּנוֹס הֵיָה לְחֲרֵי
הַגְּעִילָה הַרְצוּיָה הֵיוֹת וְהַכְּלֹת לְל תּוֹךְ כֵּיכֶךָ וְגוֹ ׳ כְּמוֹ שֶׁזָּכְרוּ
חוּלִ׳ וְהוּא לוֹמֵר גַּם כֵּן לְפָרֵשׁ * כִּי תּוֹלִיד בָּנִים וּבְנֵי בָּנִים וְנִוְשַׁנְתֶּם בָּאָרֶץ וְהִשְׁחַתֶּם וַעֲשִׂיתֶם פֶּסֶל תְּמוּנַת כֹּל ׳ שֶׁלֶת זֶה
מְנוֹס לְכֹל הוּא דִּבֵּר הַרְצוֹת וְשֶׁפְּעֵל הֵיכֵר הַיָּא ׳ וְסוֹף הַדְּבָרִים דִּכְרֵי ד׳ כֹּה
וְנִתְּנָה עַל ה׳ לֲלֵקֶיךָ שֶׁהֵיוֹת מִלְחָמוֹת עֹשֶׂה לְזוּב בְּתַעֲלוּמָה הֵתְלוּיָה
בְּדִבֵּר הַרְצוֹת ׳ כְּלוֹמֵר תִּהְיוּ מוּשְׁלִים תַּזְכּוּ לֶל ה׳ וְתַעֲמְדוּ
בְּקוֹלוֹ ׳ הִנֵּה לֶם כֵּן עִנְיַן הַמֶּלֶךְ הוּא כְּזֶה הַלְּזֵן שֶׁלֶת יִשְׂרָאֵל
מִלְמָה ׳ לְכֹל הוּא רְצוֹת וְדִבֵּר מִכְּעֵל הֵיכֵר הַיָּא עִם הֵיוֹת
שֶׁנִּשְׁלֹט בּוֹ הַמֶּלֶךְ שֶׁיִּהְיֶה הַמֶּלֶךְ הַזֶּה בְּהֵיוֹת הַלְּזֵן יִתְבָּרַךְ
מִקֶּרֶב לְחֵיהֶם וְלֹת כְּלְזוֹן ׳ וְכֹל יוֹדֵעַ עַל זֶה מִכְּעֵל הֵיכֵר הַיָּא עִם הֵיוֹת
שֶׁנִּשְׁלֹט בּוֹ הַמֶּלֶךְ הַזֶּה בְּהֵיוֹת הַלְּזֵן יִתְבָּרַךְ מִקֶּרֶב לְחֵיהֶם ׳ וְזֶהוּ
לְמֵת לְכֹל ׳ לְכֹל לְמְרוּ לְמֵת תְּנָה לָנוּ מֶלֶךְ כְּלְשֶׁר ה׳ לֲלֵקֵינוּ
לְת מֵשֶׁה ׳ לְכֹל לְמְרוּ לְמֵת תְּנָה לָנוּ מֶלֶךְ ׳ וְכֹאֹשֶׁר שְׁמוּאֵל
הוֹכִיחַ עֲלֵיהֶם לְמֵת וְלְחֲרֵי שֶׁהֵרְאָם לְת הֵיָה מֶלֶךְ כְּלְשֶׁר ה׳

בהתנגלותם לך תשלכו כי האם מוס לעזותו ? ואמרו לכך והייתי גם לכלכם ככל הגוים , יורה שהיה ידוע ומקובל ביניהם שזולת המלך לא היה מוס ושהם שלחוהו בילכת הרע . ואחרי הבחת הכוונים הלבה לומר בהיותר השלבה הנוכרת , שישראל לא נמשוו בתורה על שלת המלך ולא בחר ה' בהקמתו כמו שבח בדבור השלישי , ולא היה המלך נרין ולא הכרחי להבחנת קבוציהם , לחרי שהיה האם בלחם לליהם והיו מתנהגים על פי התורה והיו עמהם בביתי האם וכחלו היה הולך לפניהם תמיד והוא היה מלבם בלחמת כמו שבח בדבור השני , ושבל מלך לחדותו והתמדתו ויבלתו המוחלט הוא מוין בכל לומה ולבון בי בלומת ישראל כמו שבח בדבור הרחשון , ומפני זה ישראל בשלם מלך לחר הוא מביא מבוכן (וכל שבן בערבם שהיו בלתי נריכים לליו לדבקות ההשגחה החלקית עמהם והנבואה לחר בתוכם תמיד , ובעזותם מה שלח הוי עליו ממנו יתברך) הרה לף האם והמר ה' לשמואל כי לותך מלכו המלוך עליה' , והמר שמואל והמרו לף כי מלך ימלוך עליכו וי' לקניכם מלבכם , יורה שהיה הלחת בנעשה במלבות החלקי ובוקרים במלבות הלבוזי , ומפני זה לף הקים יהוזא מלך ולף שלח השופטים ירלי ה' ושובי שמו , להיותו דבר בלתי הגון מהמדים הנזכרים בדבורים הקודמים . ולמומר שיהמר לם היתה שלמת המלך רעה בעיני ה' יתברך , לם בן כחשר שבו ישראל בתשובה והמרו יספנו על הלחתינו רעה לשחול לנו מלך למה לף עזבו הלחת ולף חזרו מהמלכת המלך ? ומה הועילה התשובה והתפלה מבלי עזיבת הלחת ? והיו לם בן כטובל וברן בידו , והלל יתברך למה שלח לחר כך למשוח לת דוד למלך עליהם ונתן לו ולזרעו לחריו ברית המלבות לעולם והיו לם בן תדיר בחטאם ? הבה לזה תשיב ומומר (מלבד מה שבתבתי בשם הלמון הנזכר) שלם היה שלמת המלך הלת מפורש שהודיעה התורה עליו היה התירו ממה שיקשה , לבל לבי לף לומרתי כי לם שהיה דבר הרשות , ועם היותו מפועל היטר הרע לף הזהירה התורה עליו ולף גם בן מוה על עזיבתו , והוא בענין היפת תוכר שלין המוה מן התורה שיבעל הלדם הנוייה הבלה השפלה הזוהה בתוך המלחמה ולף הזהיר גם בן עליו שלף יעשה לותו לפי שדברה תורה בנגד יפר הרע , ומפני זה לחרי שבעלה לף הוה שיעזבהו כי לם שיניירה ויקזירה מבלל הדת ולף יבעלה עוד בבדותה , ולבן דוד בחיר ה' עם היותו ירל לליקים ובר מרע בחשר לקח במלחמה לת מעבה בת לחלי מלך גשור שהיתה יפת תואר לף עזבה לחר בך , והיה יולדה לו לת תמר ולת לבשלום , ובבה היה ענין המלך הקחתו לישו מוה ולישו גם בן בעניינה בחברת בתורה , ולבן לחרי שנלבו לותו ובמשך לף חזרו מחבו , ולף היו לם בן ישראל בטובלי, ושרן בילם , והיה די להם שיקיימו מה שחמרה תורה לגוש עליהם לחר יבחר ה' מקרב לחיהם , ולזה מה שחמר שמואל לליהם לל תירלו וגו' לך לף תסורו מלחרי ה' , רומה לומר ין הדבר לחסור מלד עלמו לגימנע התקון , לף לף תסורו מלחרי ה' יהיה המלך בלי ומחלבי להמלחתבם ושובתבם ומם לף תעשון בן גם לתם גם מלבבם תספו . ולפי שהם לף יחשבו שבהמלבת המלך הלבוזי יסיר מהם הבוגחת המלך החלקי יתברך חמר בי לף יטוש ה' לת עמו בעבור שמו הגדול וגו' , רומה לומר לפני שהמלבתם מלך בשר ודם לף יטוש מלבבו הלחתי יתברך לת עמו בעבור שמו הגדול עם היותבם בלתי רלויים לליו , וכתן הבבה ומחר בי הוחיל ה' לעשות לתבם לו לעם , ועם היות בבם מלך לבוזי תקרלו עם ה' והוא יתברך תמיד המלך הלחתי בתוכבם . ולהזדרים בלבם הלמוה הזולת שהקלה לף היה מקנת במלבות לבל יהיו שבי מלבים מזדמנים בכתר לחת , והוא בתר המלבות , בי הם לפניו בזולר העם , ולפי שלף יחמר לומר בלום נבור מקנת ללף בנבור במוהו ? (במלחמ' עז פי דף זכרונם לברבה) לבן לחרי בי עז שבקשו ישראל מלך במשוו המלבי' תמיד ולף לוה שיעזבו לותם ולהניחם , לם לף שהיה החפן החלקי שילבו לחריו ולף יסורו מן המלוה ימין ושמלל , ולבן בתר בדוד עבדו ויקחהו מחבלות בתן , לפי שהיה גלוי לפניו יתברך טבעו ותבונתו שיהיה ליש ירל לת ה' במלותיו תפן מלד, ולזה גם בן בתר ית' שמואל עלמו ימשח לת דוד , לבל יחמרו העם שהבניח תרם לפו בשלילתם מלך מפני בבודו בבקשו השרר והבבוד , והוא לף בן יחשוב בי לם בעבור תועלתם , ולזה לחר בתוכחתו גם לבי הלילה לי מחדל מהתפלל בעדבם וגומר , ולבן בעשה דוד על ידו להודיע שלף היה חושש דבר לעלמו בי לם לתועלת ישראל . הבה בילרתי הדרוש היקר הזה והקרבתי בו להשלמת תקידתו , והזברו בזה לדעתי הבחלות שבית ושליטית :

(ו) **ויאמר** האם לל שמואל שמע בקול העם וגומר . זכר שהלל יתברך לחר לל שמואל שישמע בקול העם לבל אשר יחמרו לליו להקים מלך , ושלף יחשוב שהיה זה למאסם בו ובמשפטו בי לת הלל יתברך מלבו מתלוך עליהם ולבן בחרו מלך , ולחר זה לפי שהיה ענין המלך הברחי לשחר החומות , לפי שלין להם הבחנת ההשגחה החלקית , לבל עם ישראל שהע לליהם מלבם והוא הבלחם להם והוא המסדר משפטיהם עם התורה לל היו נריכים מלך , ולבן לחר שמשלו לת האם מתלוך עליהם במו שלמרתי . ולחר יתברך שלין זה לפלם דבר קבע לעשוה הבהנת האם

(ח) יתברך ולקחת הבהנת המלך , בי היה זה בבל המעשים לשר יעשו מיום מלרן מלרים שעזבוהו ויעבדו לליקים לחרים בן היה עושים היום הזה שעוזבים לת האם ועולבים מלך , ולחרו בן היה עושים גם לך , הוא מרבה שבן הם עושים עתה בגד האם יתברך וגם בן לשמואל שעושים הבהנתו ועולבים מלך , בי עתה לשמואל בחשר עזו לאם יתברך :

(ט) ועתה שמע בקולם אך העד תעיד בהם ומה היית עתה בעדיף מתעשה המלבים ותניד להם משפט המלך . ובמסבת סנהדרין פ' בן [בחלקו חוש] ר' יוסי לומר בל החמור קף בי עה בפרשת המלך מלך מותר בו, ר' יהודה לומר לף בחמר' פרשה

[ה] וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶת כָּל־דִּבְרֵי יְהוָה אֶל־
הָעָם הַשֹּׁאֲלִים מֵאִתּוֹ מֶלֶךְ׃ [ו] וַיֹּאמֶר זֶה
יִהְיֶה מִשְׁפַּט הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִמְלֹךְ עֲלֵיכֶם
אֶת־בְּנֵיכֶם יִקַּח וְשָׂם לוֹ בְּמֶרְכַּבְתּוֹ
וּבְפָרָשָׁיו וְרָצוּ לִפְנֵי מֶרְכַּבְתּוֹ׃
[ז] וְלָשׂוּם לוֹ שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי חֲמִשִּׁים
וְלַחֲרֹשׁ חֲרִישׁוֹ וְלִקְצֹר קְצִירוֹ וְלַעֲשׂוֹת
כְּלֵי־מִלְחַמְתּוֹ וּכְלֵי רִכְבּוֹ׃ וְאֶת־
בְּנוֹתֵיכֶם יִקַּח לְרַקָּחוֹת וְלַטַּבָּחוֹת וְלֶאֱפוֹת׃
וְאֶת־שְׂדוֹתֵיכֶם וְאֶת־כַּרְמֵיכֶם
וְזֵיתֵיכֶם הַטּוֹבִים יִקַּח וְנָתַן לַעֲבָדָיו׃
[יז] וְזַרְעֵיכֶם וְכַרְמֵיכֶם יַעֲשֹׂר וְנָתַן לְסָרִיסָיו
וְלַעֲבָדָיו׃ וְאֶת־עַבְדֵיכֶם וְאֶת־
שִׁפְחֹתֵיכֶם וְאֶת־בַּחוּרֵיכֶם הַטּוֹבִים
וְאֶת־חֲמֹרֵיכֶם יִקַּח וְעָשָׂה לִמְלַאכְתּוֹ׃
[יח] צֹאנְכֶם יַעֲשֹׂר וְאַתֶּם תִּהְיוּ־לוֹ לַעֲבָדִים׃
[יט] וְזָעַקְתֶּם בַּיּוֹם הַהוּא מִלִּפְנֵי מַלְכֵּיכֶם
אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם לָכֶם וְלֹא־יַעֲנֶה יְהוָה
אֶתְכֶם בַּיּוֹם הַהוּא׃

זו לקחן לתייסם ולכתלם • והרמ"ם כספר שופטים כהלכות מלכים פרק ראשון פסק הדין לדעת ר' יוסי • ופשט הכתובי לא יורה זה והוא מורה בפירוש כי הלשון משמ' זה לתיימם , לפי שהתורה לא זכר דבר מזה בפרשת המלך

דברי ל"ג כ' שהוא היה המקום הרחוי אלינו , לפי שמר * לבלתי רום לבבו מאחינו ולבלתי סור מן המצוה ימין ושמאל , והוא מאת מזרה שהמלך כפי הדין וכפי התור' לא היה מותר בו הדברים הללו שבאחיו כפרש' המלך כאן, ואם אמ' לא תאמרו כתור' הבה ניקבה מלוה לדעת מי יקבה ולכתוב אחרי ה' אלהיכם תלכו וגו' ואת יראה תשמרו וגו' ובקולו תשמעו ואותו תעבדו ובו תדבקון ובשמו תשבעו הוא תהלתכם והוא אלהיכם וגו' אשר עשה אתכם וגו' ואת שבעת העמים הגדולים והחזקים ממכם יגרש ה' אלהיכם מפניכם וגו' ואתם לא תוכלו לעמוד לפניהם עד השמדם אותם ולא תכרות להם ברית ולא תחנם וגו' ולא תתחתן בם וגו' ולא תתן בתך לבנו וגו' ולא תקח מבנותיו לבנך וגו' כי יסיר את בנך מאחרי וגו' ועשה לך אלהים אחרים וגו' ולא תאבה לו ולא תשמע אליו וגו' ולא תחמול עליו וגו' כי אם האבד תאבידם וגו' ולא תשא עליו חטא וגו' ולא תשא עליו עון וגו' ולא תשא עליו חרפה וגו' ולא תשא עליו אשמה

(יט) ויאמרו לו דבר לא כי מלך ימים עלינו והיינו גם אנחנו ככל הגוים ונושבתם לנו מעננות ונלחם מלחמותינו:

(כ) יכקרו כמלך, ובעגין העוזק והגזל יאמרו ויסבלו משל מלך ושריס כהם, ובזה יקבלו תועלת ביספט המלך ויפל לפניהם ובלתם מלחמותיהם, ואמרו זה להעיר שמואל לזקנתו וגם עלי שקדמהו עם היותם שופטים לא היו יכולים למלחמות לפני בני ישראל והמלך ילך לפניהם, וגם כוונו בזה שעליי שיעשה המלך כל העוזק והגזל לשר זכר הבה יעשה ביניהי, משפט ויפל למלחמות, ולבן רצוי שיסבלו היזקו עם התועלת המניע ממנו, ואם יקח משדר להם ילבש מעוזקים לשריס בעגין המשפט ומהלוכיס במלחמות, ולא יגבר בזה התועלת הכללי מהיזוק הפרטי, וגם שכל מה שיקח מהם לוכיו עוזק כי אם משפט ודין שיהיה לו חלק עבודתו, ובהיותו משרת את העם ושופט אותם ומילם מלוכיהי, יקח מהם הדברים הנריכים לו כי שביל הוא לא בשכרו:

(כא) ושמואל דבר בלזבי ה' כל זה, לל שהתפלל עליו ובלל מה שיש בלליס? והלל יל היזיכו שעש בקולם והמלבת להם מלך, ורלה בזה שיזדלל שלל משמואל שיתן להם מלך ולל היו נותנין עגין ההמלבה בידו, ולזה לתר יתבר' הבן ושמע לדבריהם שתולים הכל כיוך ומוזק להם בדבר ואמו' לליהם שלתה תתליך עליהם מלך, ומזה לתר שמואל לתר לבבו ולבו' יזדלל לל לבבי ישראל לבו היו לעירו, לל לבי תתליך המלך כמו שלמרת' מה לבם בזה? לבו לעריבם ולבבי תעשה כדבריבם, והיתה הכוונה כי הלל יתברך יבחר המלך בלשר ירלה, והנה יקרלם ויתמוך את ישראל בחרי זיולישעו הלל ית' המלך לשר ימליך עליהם:

ט

(א) ומדי היה מבן ימין ושמו קיש וגו'. וכר הכתוב שהיה היה

(ב) משבט בניימן והיה היה הזה גבור היל, והיה לו בן ושמו שלול בחור וטוב והין היה מבני ישראל טוב ממנו וגו'. ותתר מבן ימין בשבתו, כי לל היה מבן לוכי שבקרל בניימן לשותו תבלית והודעה, אבל היה בן ימין ויצר להיותו גבור היל ירל לללי, וכר מרע, ותתר שהיה בן תביל ובלבבי היימים

ל"ה ת"ת ל"ג * כתוב וכר הוליד את קיש, והוא בותר למה שתתר בשתן שתניהל היה מבני שב קיש, ובלשה בשני השמות היו לו בל

פר' ט' דף ועניהל. וזולי תתרו בוילרל רבה שעקר שמו היה תניהל והיו

קע"ד ע"ב קורלים לו בל לפי שהיה מדליק נרות לרבי במנוחות התפלים ושותו תניהל שו בר היו לו שבי בניס, הלקד היה קיש בבי שלול, והשבי היה בקרל בר בשמו והוא היה תבי תבבר. ולבי לתזוב שבפסוקים הללה הודיענו הבתוב למה רלתה התכמה העליונה לבתוב שלול למלך על ישרל בהיותו משפחת ושבט בניימן, והיה השללה התחזית שללתי בפרשה, והנה בתן בזה תרבעה סבות. הלחת להיות קיש היה גבור היל, ורלה ית' לקחת מתניהו היה יוצב על בסא ישרל בדי שיהיה רב להוציא לת ישרהל מיד פלשתים, בי גבורת הלה תוליד בבן גבורה ושומן לב גדול, וכמאמר התומר שהפסוס המשובח יקילד סוס מוכבר. הבפה השבית לפי שהיה שם שותו בחור שלול, ולבן לבקתו הלל ית' למלך להעיר שגם במלבותו יהיה שלול, בי לל יתמיד בו ולל יבונן בפתו לעד, וזה נפה הקלה מה שעתיד להיות, בי בן בקרל הבן הרלשון שהוליד לדש בן להיותו קנין, והבן השני הבל בי בל יחיו עלי לרן. הפבה השלישית לפי שהיה שלול בחור וטוב, בל שעש היותו בחור בזמן תנבורת היפר הרע היה טוב עם ה' ועם לבניס, וזה הגיד לו שלל היה במתך לתלוותיו, עד שהעיד עליו שלל היה בבבי ישרהל היש טוב ממבו, בל לל די שלל היה ביביהם בחור וטוב ממבו, לבל גם היש שלם בשנותיו לל היה בבל ישרהל טוב ושלם ממבו, וזה תתר בו טוב שהוא בלתר על התזור, ועל זה הדרך דרשו קול במ' * ותרל תותו בי טוב הוא, שבולל תהיל וזבולל דף י"ג ע"ב מוכן לבניותות ושתתלל הבית בלו תורה, ועל תקיימון תמר דוד * היש טוב זה ותל שמו' ב' בל בזמן טובה טובה יבל, ותתר זה להיותו היש שלם ותביל. הסבה הרביעית ליפיו ולתפארת תוקרו, ועליו תתר מזבחו ומעלה נבוה מבל העם, שהיה מיבו בלה לללבות ותוקרו יורה על המשלה, ובמו שתמ' עליו הרליתיה לשר בחר ה' בי יין בתותו בבל העם. בל רשם בזה לרבעה סבות, לתת מפלת תביו ותולדתו, ושלשה בבות מבדו, לל מלד השם מלד מדותיו הבפשיות ומלד יופי תוקרו הגופני, ולהיותו בבלם מיוחד מבל לישי ישרהל, בש"ם יין היש בבבי ישרהל טוב ממבו ומעלה נבוה מבל העם, בתר הלל ית' בו למלך על ישרהל בדי שיהיה תניהל מלד הבתו הטבעית הרלוית והמבבמת. ותתבם לם היה זה בלתי רלוי מפלת שבטו, ולם היה מתוייב שיהיה המלך תמיד משבט יהודה, בתב הלמדן בפי התורה בפסוק * לל דף מ"ח ע"ג יבור שבט מיהודה, שהזבן יעקב תביו תליו היה שיהיה המלוכה ממבו תמיד ולל ימוש לתד מתריו עליו, וזן בל מתוקן בישרהל לשר לו טבעית המלך ממבו יהיה, בי שבט יהודה ימוש שרהל בישרהל תמיד, ולו תוקף המלבות על שיבת בבו ולו יקבת העמים בלם לטעות בהם בדמיונו, וזהו מלך המשיח. ותתר הרב שהשבט שזבר בבתוב למו למלבות דוד שיהיה המלך הרלשון מבית יהודה ולל יבור עוד המלבות ממבו, והוא במו * שבט מיזור שבט מלבותך, תלים ס"ה ז * שבט מושלים שבט למשוך, והשתבוב העיד שיעקב המליך יחזקו ל"ט שבט יהודה על לתיו והוליד תלין המשלה על ישרהל, במו דוד * ויבתר הסד תלקי ישרהל בי להיות מלך על ישרהל לה מ' בל ב"ם לעולם, בי ביהודה בתר לבניד ובבית יהודה בית תלי ובבי תבי בי רבה להמליך על בל ישרהל ונומר. ומחזר הוקשה לרב עגין שלול, תתר בי בעבור שהיה שלית המלבו בימי שמואל בתעב לבל הסדר להמליך עליהם מן השבט תזר לו תלות המלבו' שיהיה לעולמים ובתן להם מלבות שעה, וזה רמז הבתוב שתמר * תתן לך מלך בתפי ולתת בעברתי, הושע י"ג י"א לפי שבתבו לו שלל בראשו, ולבן לתו שלול ובביו בעברתו שהרג שלול ובביו ובפבדה ממבו המלבו' ולל ביתן להם מלבות שעה, על בייתיו, ומה שתמר הבתוב * בפבלת בי לל שמרת לת מלות בפ' י"ג י"ג ה' וגו'

ה' ונו' כי עתה הכין ה' את ממלכתך על ישראל עד עולם, ועכשיו
שתם לך תעת שתול היה לזרעו מלכות בישראל לך על כלם,
וזה טעם לך ישראל לזולי היה מולך על בניימן ולפרים
ומכאה, כי יהודה ולפרים כשבי עממים בשבטים בישראל,
לו יהיה תעת מלך יהודה, וכתב הרב שהמלכים לאחר מלכו
לאחרי דוד בישראל היו עוברים על דעת יעקב אביהם
כוזע ק' ל' ומעבירים הנחלה ונעבדו על זה, וכמו שאמר * הם המליכו
ולא ממני, וזה עובד האזמוכים על לאחר מלכו בנית שכי
וכו' עכ"ל • ולדעת הזה בברכת יעקב נתו המפרשים כלם
היה לך בעדר • ולבנו בפירוש לבסוף כי עתה הכין השם,
כתב שתם לך תעת שתול היה כמשך מלכותו זמן רב לך
* שמות כ"ח ה' תמיד, ושזה פ' עד עולם, כמו * ונעבדו לעולם • ולפי
לאחוז שתין הדבר כדבריהם, ושיעקב בברכותיו לא נתן
המחשבה והמלכות לך שבט יהודה על לחיו, והנה לוכיח זה
מכמה טענות: הראשת השם שבט אינו מיוחד על המלכות,
לאבד הוא כולל כל מחשבה ושולטנות והנהגת עמיים, ולפי
היתה כוונת הזקן על המלכות לבד היה ראוי שיאמר לך יכור
המלכות מבית יהודה, ומה שהשתדל הרב להוכיח שיאמר
תליס מ"ה ז' שבט על המלכות מחה שאמר * שבט מיאור שבט מלבותך הוא
בלשי מחוייב, לאבל יורה שיש שבט מלכות ושבט הנהגה
יחזקאל י"ט ל"ד לאחרת, והוא עמנו מה שאמר * שבט מושלים שבט למשול, שעל
כל מיבי הנהגה יאמר שבט, ומה לבו להאמין לדברינו בזה,
שמו כ' ז' ז' והנה הכתוב אומר בפירוש * הדבר דברתי את אחד שבטי
ישראל אשר צויתי לרעות את עמי ישראל לאמר מדוע לא
בניתם לי בית, ואחר אל השופטים שבטים, ודברי הימים
לה ל' י"ז ו' כשנזכר הספור הזה באמר במקום שבטי ישראל * את אחד
שופטי ישראל ונו', יורה בהכרח השם שבט הוא כולל לשופטים
ולמלכים, ויתחייב אם כן מדברי יעקב לפי דעתם שכל
שופטי ישראל וכל מלכיהם יהיו משבט יהודה ולא היה כן, כי
מכל השופטים לא היה ממנו כי אם שופט אחד לו שניים וזה
מורה שלא כוון לזה הזקן בברכתו: והשיבה השנית אם היה
שביבא יעקב על המחשבה והשולטנות שיהיה משבט יהודה
תמיד, אם כן איך לאחרן המושלים ורחזון כל המלכים
והמושיעי, והמתוקקים משה לדוכנו שברחל מלך (כמו שאמר
דברי ל"ג ה' * ויהי בישורון מלך, ומתוקק כמו שאמ' * כי אם מלאת מתוקק
שם שם כ"ח כפתן) איך לא היה משבט יהודה וכולל משבט לוי? ולאחרינו
כח יהושע (הכובש את הארץ והנופל את כל מלכיה והמכניל
אותה את ישראל) משבט לפרים, ושם לאחרנו שלא ניבא
יעקב כי אם לאחרי שתבוא המחשבה לשבט יהודה לא תסור
עוד ממנו כמו שכתב הרב בפירוש לא יסור, יקשה לכ' מלא
איך כאשר בלה המחשבה והמשפט לעתניאל בן קנז (שופט את
ישראל לאחרי מות יהושע לרבעים שנה והיה משבט יהודה) לא
התחילה המחשבה בשבטו? ועיד לאחרי מותו כרח ממנו והקיש
השם יתברך שופטים מכני זבולון ומכני כפתלי ומחכה
ויששכר ומכניימן ומדן: והשיבה הנ' לא היה שיעקב נתן
המלכות והמחשבה לשבט יהודה על כל לחיו, למה לא יאמר
לא יסור שבט מיהודה מעל לחיו? וזה יורה שירש אותו
המלכות עליהם, כי בלחמרו לא יסור שבט מיהודה, לאשר
שיכון על לחביו או על עם לאחר ולא יגזור שיחלוף על כל
לחיו ולא ישלוך לאחד משאר השבטים, כמו שכתב הרב
שיורה עליו הכתוב הזה: והשיבה הרביעית כי לא היה
שגזר הזקן שהמלכות תבוא תמיד בשבט יהודה ולא בשאר
השבטים וידענו ברוח ה' דבר בו, לאיך כאשר מותה התורה
דברי י"ז ט"ו בשכין המלך ושמרת * שום תשים עליך לאשר יבחר ה' אלקיך,
ואותה תקרא לאחיך תשים עליך מלך ולא תוכל לתת עליך איש
נכרי, למה לא יאמ' משבט יהודה תשים עליך מלך? ומה
לכלול תקרא לאחיך ולא תוכל לתת עליך איש נכרי לאשר
לאחיך? והיה לו לפרש לאשר לא מבני יהודה הוא: והשיבה
הרביעית לא היה שלשבט יהודה בכללו נתנה המחשבה
והמחשבה, לאיך בחלקת שלמה ובניו קרא השם ממלכתו
ואתנו לירבעם בן נבט לאמרתי? והיה ראוי שמשפחת דוד
יזכר המלכות ולא משבט יהודה, כי היה לאחבב והנרכה
לשבט יהודה בכלל והחטאת היה לבית דוד בפרט, ולמה
בחלקת בית דוד בעבד כל שבט יהודה שלא כדין? והשיבה
השנית לם היתה הברכה שהמלכות תהיה תמיד בבית יהודה,
לאיך כאשר שלמה מלך בחחלה לא בחר הקדוש ברוך הוא בזרע
לאחר משבט יהודה כי לם בשלול משבט בניימן? ומה שאמר
הרב שלהיות שלמה המלך בחעב לפני הלא יחברך העביר
את ישראל בשלו בתן להם מלך מהשבט הראוי כי לם משבט
בניימן שלא יהיה בר קיימא, הוא דעת בטל ואין לו במה
שיכחך, לפי שהחטאת בחותה שהלה היה מכל שבטי ישראל,
ואיך יעבה עליו שבט יהודה לבחו בהפיר ממנו המלכות
הראוי לו? ומה העובה הזה ליזרעאל שיהיה המלך משבט
בניימן ושאחריו יקיים מלך משבט לאחר? ואין בזה לשבטי ישראל
עובה כלל, ואולי ישמחו בו כלי שיהיה המלך מכל השבטים,
כל שכן שאמר שבהרג שאול ובניו בעובה מה שעלו ישראל
בזה כדברי הרב, שלהה לאל מרגע ושלי מעול שיסבול שאול
עליו השלום שלא קמו את כל חטאות בני ישראל, ולא נזכר
זה בכתוב ולא רמז ממנו: והשיבה השניעית מאשר המלכות
לא כתבה לשאול לאמיר לאמיה ממנו, לכל לם לא קמו היה הוא
ונדעו מלך על עולם, כי בהיותו במשח למלך וכה במלכות
הוא ובניו על עולם, שהמלכות הוא ירומז למלך, שאמר
* למען יאריך ימיש על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל, ודברי י"ז כ'
וכן כתבו לזל במסכת הוליות ובמסכת כריתות, שהמלכות כ"ג י"ח עכ
ירומז לבני המלך, והניחו הלימנם בפי מהלכות מלכים פ"ק ע"ה עכ
בספר שופטים, והכתוב מעיד עליו שאמר שמואל לשאול * כי עבי' י"ג ג
עתה הכין השם את ממלכתך על ישראל עד עולם, ועתה
ממלכתך לא תקום בקש ה' לו איש כלבבו וימנהו ה' לנגיד על
עמו כי לא שמרת את אשר נוך ה', הנה אמר בפי' שלם לא
קטע היה מלכותו לזרעו על עולם, ולמה לם כן ברכת
יעקב שלא יכור שבט מלכות מיהודה? ומה שכתב הרב להשיב
לזה שלם לא היה שאול קוטע היה מולך בקצת השבטים לא
בכלם לו היה תחת מלך יהודה, הם דברים שאין בפם מחם,
כי הכתוב אומר בפירוש כי עתה הכין ה' את ממלכתך על
ישראל עד עולם, הנה לותו המלכות עצמו שהיה לו לאמר
שהיה הקדוש ברוך הוא מכין לותו על עולם, וילוע שמלך
כללי היה לא פרטי ומשועבד למלך לאחר, ובלותו החופן
שהיה לאמר שיכיהו השם לעולם, ולכן לאמר השבוק לא
ישראל, רולה לומר כמו שהיה מלך על ישראל עד עתה ולא
לדבר בלשון קטני תלקי כמו שחשב הרב, ולזה לאמר בקש
ה' כניד בלבבו שיורה שדוד בבשם במקום שאול בסבת החטא,
ובלעדו היה שאול וזרעו כמו שהיה דוד לאחרינו, ומלבני זה
לאמר ה' * כאמתי כי המלכתי את שאול למלך, ולאמר שמואל בספ' ט"ו י'
* קרע ה' את ממלכות ישראל מעליך, להגיד שלולי חטא אם שם כ"ח
שאול היה קיים מלכותו ומלבי זכני: הנה התבאר מכל זה
שיעקב לבינו בברכותיו לא כוון לתת המלכות לא שבט
יהודה ולא דבר בזה, לבל פירוש לא יסור שבט מיהודה הוא
לפלי כאחד מזכני פניס • אם שיאמר משבט יהודה לא יסור
משלה ושולטנות על שבטו פעמים ועל כל השבטים פעמי',
ורמז בזה לל היותו נוטע בדגלים לחנוכה ועולה גם כן
במלחמה תחלה, והיה לם כן משבט הזה קודם לכל אחר
השבטים במלה וכבוד בערך שבט לשבט לא בערך היה לאחד
שופט זו מלך על כל ישראל, הלא תראה כי גם בחיות שאול
משבט בניימן מלך על כל ישראל, במין העם היה שבט
יהודה תמיד כאמה בפני עמו ולא בטפל עם אחר השבטים
למעלתו, לאמר בעניין יבא נלעד * ויהיו בני ישראל אלף מאות בספ' י"ח ח'
אלף ולפי יהודה אלפי אלף, ולאמ' במלחמת עמלק * ויפקדם בטלם ט"ו ד'
בטלאי מאתים אלף רגלי ועשרת אלפים את היש יהודה, ולאמר
בסוף זה הספר באספר העם * ולהי ישראל שאכה מאות שמו' כ'
אלף לפי ונו' ולפי יהודה ששה מאות אלף, הנה תמיד כל ט'
בהיות ישראל מתדבק ומתחלק כלו היה שבט יהודה בגדל
במעלה ושלמות ורבוי העם על כל אחר השבטים, וזה ענין
לא יסור

לא יכור שבט מיהודה , ונם יכוון שעם היות בתחלת הימים
שקטת השבטים יגלו מארצם ויבואו לידי הילוקה מכללי הדת ,
הנה שבט יהודה יעמוד וזמו עד עולם , ולא יכור ממנו
שבט הכהנה נם בתוך הגלות ותפוקק ומורך לבם עד ביאת
הציבור במהרה יגלה , אלו לא שבט יהוד' יקהלו עמים והוא
יהיה יכוד מוכר לקבון הגליות : או בפרט מלת שבט על
תלים פט לג המכות והעונשים , כמו * ופקדתי בשבט פשעם ובנגעים
עונם , יאמר שלא יכוף שבט הנגע מעל יהודה כי יבא לגלות
פעמים ויעבד שם מכה רבה ויסורין קשים , וזכר שעם כל
זה לא יכור נם כן מחוקק מבין רגליו שהם חורי התורה
דברי' לג כא ומלמדיה , ולבן נקרא משה * מחוקק , * מכי מכיר ידעו
ושמעי' ס' יל מחוקקים לפי שיורה על התורה , וזה כלו על דרך * כל וזאת
תלי מד יח ברינו ולא שבטנוך ונו' . ואמר שהנה יתחיל זה , רומה
לומר התחלת העונשים והתחלת התורה בשבט יהודה עד כי
יבא שילה , והוא מלך המשיח ולו יקהת עמים , רומה
לומר על שבט יהודה זו על מלך המשיח ויקבץ נדחינו דכתיב
ויעלו על הר ס' . והנה אמר זה בפרט על שבט יהודה
לפי שהוא לשבר בת נגלות הזה והוא העתיד ליגאל בעצם
יחזקאל לז יט והלשונה , כמו שאמר הכתיב עליו השלוש * קח לך עץ אחד
ושתוב עליו ליהודה ולבני ישראל חבריו ונו' , כי הוא
הקודם בעונשי הגלות והוא לשר יקדם בתשועת הגאולה ,
שם שם יט כמו שאמר * דבר אליהם כה אמר אדני ה' הנה אני
לוקח את עץ יוסף אשר ביד אפרים ושבטי ישראל חבריו
ונתתי אותם עליו את עץ־יהודה ונו' . ומפני כל זה אומר
שיעקב אביהו בברכותיו לא כתן המלכות לשבט יהודה ולא
לשבט אחר , ולשבר ישראל שלו מלך בשר הלא יתברך
בשלוש משבט בניימן , להיותו רחוי והגון למלוך ולא היה
מובא אליו לא מבלו ולא מלד מלפתתו ולא מלך משבט , והיה
יותן לו המלכות מורשה לו ולבניו בקרב כל ישראל והיה
הלילוק יתברך מבין את בניו . ולשבר עוד לפלי שרמה הלל
י"ב יתברך שמשבט בניימן יחלוק מלך על ישראל לפי שהיה שבטו
בנוה מלד ומתוטעם בפלת פלנש בנשעה , וכמו שאמר שלול
לשמואל הלא בן ימיני אבי מלפחי שבטי ישראל , ולהיות
הנם יתברך מקים מעשר לל ובפח בנוד יבקילם , נתן
המלכות לשבט שבטי ושבטים ולקטון מהם , והיה המלכות
ירוחה לו לבלתי רוח לבנו בנולל שבטו ויבטח בה' על קדוש
יעקב , ולשבר מעת (כמו שיבת לפחרי זה) קרא הנם את
מחלכתו מעליו ובתנו לדוד , ומשבר היה דוד טוב עם הנם
ועם תבניה נתן לו הלל יתברך המלכות לבל בניו עד עולם ,
לא מהיותו משבט יהודה כי אם מפלת עלמו ושלמותו , והיה
אם כן החכד הזה להתמיד המלכות בזרעו הוא הניתן
למשפחת בית דוד לא לבית יהודה , ובתנה לשבט יהודה
בעבור דוד ולא לדוד בעבור היותו משבט יהודה , ותעידה
לי עדיה בתכיים הזה , אם בלברי דוד לותו פסוק שהניח
לה ל כה ד * ויבקר ה' לילקי ישראל כי להיות מלך על ישראל לעולם
כי ביהודה בחר ה' , וזה יורה שהיה התחלת לדוד לא
ליהודה , ולזה אמר לשאוכה ויבחר ה' אלקי ישראל בי להיות
למלך כי בי בחר ה' לשאוכה , ולחר זה אמר כי ביהודה בחר
הנם לבנין ובבית יהודה בית אבי ונו' , לומר שלחרי שבחר
בו מפני לפלתו בחר האל יתברך להתמיד המלכות בשבטו ,
ולא בכל בית חמנו כי אם בבית אביו , ולא בכל לפלד מלחין
כי אם בו ובבניו , הנה ביאר שהוא היה התחלה והסבה לא
יהודה ובעבור זה בחזר קרא ה' המלכות חבניו העבירו לשבט
אחר ולא נתנו למשפחה לפרת משבט יהודה , לפי שהיתה
התחלתו היה לזרע דוד לא לל שבט יהודה , ואמר בדברי
הלחרונים * אמר אלקי ישראל לי דבר צור ישראל ונו' כי שמו"ב כ ג
בחית עולם אם לי עשוכה בכל ושמורה ונו' , יגיד שלילי נ' ו' ה
היה החכד הזה לל לשבט יהודה , ושלמה אמר בתפלתו
* ושבר בדבר להיות על עמי ישראל ואמר עור * ועתה הנם מלכי' ח' ה
אלקי ישראל אמור לעבדך דוד אבי את אשר דברת לו לאמר לא ימ' מלכים
יכרת לך איש מלפני יושב על כסא ישראל , וכל זה יורה שלדול
שעד הנשבד הזה שלו נתן הל ית' את המלכ' לא לשבט יהודה ,
ולבן לא נזכר בתלה הדברים דבר משבט יהודה , ובחזר קשת
שלמה אמר אלו הבניתי בדבר ה' שיקרא את המלכ' מיד בנו ,
ואמר אם * רק את כל המלכה לא יקרע שבט אחד תתן אם יא יג
לבנך למען דוד עבדי , ולא אמר למען יהודה כי אם למען
דוד עבדי , וכן אמר לחיה הנזוני לירבעם כאשר בשרו
שיקרע המלכה מבית שלמה ויתן לו עשרת השבטים ואמר
אם * ולא אקח את כל המלכה מידו כי נשיא אשיתנו כל ימי אם שם לד
חייו למען דוד עבדי אשר בחרתי בו , ואומר בכוף
* ונשבעה את זרע דוד למען זאת אך לא כל הימים , והמחלר אם אם לה
הוה (רומה לומר היות המלכות מיוחס לל בית דוד ולא לשבט
יהודה) הלא דבר מורגל בשמים רבות בדברי הכתיים כלם ,
ומפני זה אמר הכתיב יחזקאל ביעוד הגאולה העתידה
* ועבדו עליהם המה ובניהם ובני בניהם עד עולם ודוד עבדי יחזקאל לז כה
נשיא להם לעולם , נלמן כפף דוד לא יקום להיות מלך בימי
המשיח , אבל לפי שיהיו המלכים מזרעו אמר שהוא יהיה
מלך בישראל עד עולם , ומשבר יפה זה אלו ולא יהבו
להודה יכפנו שלדול בפרט בשבה החסד הזה והוא היה
התחלתו לא ליהודה , ולזה אמר בחזור עם * ויחסך בחלל פכורו שם
יוסף ובשבט לפריש לא בחר ויבחר את שבט יהודה ונו' , ולא
אמר זה על זמן ברכת יעקב כי אם לחרי עבין שילה , כמו
שאמר למעלה ויהוו מבזן שילה ונו' ויקן כישן ה' ונו' ושחם
בחלל יוסף , ובל זה היה בימי שמואל לא בימי יעקב , ולחר
* שבחר בשבט יהודה שבבה כמו לחים מקדשו ובחרן יסדה שם שם
לעולם , ובחלר שם אתי בחר בחותו שבט ולחר שהיה זה
בחשר בחר בדוד עבדו ויקקהו ממכלאות לחן ונו' , כי מחשר
בחר בו לשלמותו בחר בשבטו ובבית חביו בעבורו . הנה
ביחרתי שתין הדבר כמו שעשו המפרשים , ושהלל יתברך
בחר בשמואל בעצם ולחת בפי שלמות הבתוב בכוונה רמוזים
להתמיד מלכותו , ושתין זה מביעה מברכת יעקב ולא ביעול
מפלת שבטו , ועם זה הוקרה השתלה החמשית :

(ג) ותאברנה התחנות לקיש [ג] וַתֹּאבַדְנָה הָאֲתֹנֹת לְקִישׁ אֲבִי שָׁאוּל
לחי שחול ונו' .
וזכר שהיו לקיש לחי דוד
לחנות רועות על ידיהן
ושחלבו , ושחלר לשחול בנו
שיקח לחו לחד מהנערים
משרתיו ילך לבקש חת
(ד) החתונו , ושהלכו לבקש חות'
(ה) בכל הארץ ולא מלחן , ושבוח
בחרץ זוף ולחר שחול לנערו
שיסובו חל חבין פן יבחל
מלהתלוג על החתונו' ולחג
להם בחשבו שהם נגועים
(ו) בחרץ בנר עליהם המלבר ,

וַיַּאבְדוּ אֲתוֹנוֹת לְקִישׁ אֲבִי שָׁאוּל
וַיֹּאמֶר קִישׁ אֶל־שָׁאוּל בְּנוֹ קַח־נָא אִתְּךָ
אֶת־אַחַד מֵהַנְּעָרִים וָקוּם לֵךְ בַּקֵּשׁ אֶת־
[ד] הָאֲתֹנוֹת : וַיַּעֲבֹר בְּהַר־אֶפְרַיִם וַיַּעֲבֹר
בְּאֶרֶץ־שָׁלִשָׁה וְלֹא מָצָאוּ וַיַּעַבְרוּ בְּאֶרֶץ־
שַׁעֲלִים וָאַיִן וַיַּעֲבֹר בְּאֶרֶץ־יְמִינִי וְלֹא
[ה] מָצָאוּ : הֵמָּה בָּאוּ בְּאֶרֶץ צוּף וְשָׁאוּל אָמַר
לִנַּעֲרוֹ אֲשֶׁר־עִמּוֹ לְכָה וְנָשׁוּבָה פֶּן־יֶחְדַּל
[ו] אָבִי מִן־הָאֲתֹנוֹת וְדֹאג לָנוּ : וַיֹּאמֶר לוֹ

וזהבעד אמר לשחול הבה נח
לים לילקי בעיר הזחת, ואמר
זה על שחול , וזכר שהיה
היה בבכד וכל חשר דבר בזח
יבוח , רומה לומר שהיה בכל
המדות בבבד מילד ובדעות
בל חשר יבבר בזח יבוח ,
לל יתקיים , ושלבן ילבו שהם
חולי יגיד לת דבר התחנות .
ואחרו חולי יגיד לת דבר
חשר הלבנו בה , לפחזב שהיה
בוזל הנער שילבו שם לבבותו
והבטיון יהיה לם יגיד בל
הדרך חשר הלבנו ועברו בו ,

לל הר

הִנֵּה־נָא אִישׁ־אֱלֹהִים בָּעִיר הַזֹּאת וְהָאִישׁ נִכְבָּד כֹּל אֲשֶׁר־יְדַבֵּר בּוֹא יָבוֹא עַתָּה נֵלְכָה שָּׁם אוּלַי יַגִּיד לָנוּ אֶת־דַּרְכֵּנוּ אֲשֶׁר־הָלַכְנוּ עָלֶיהָ׃ (ז) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לְנַעֲרוֹ וְהִנֵּה נֵלֵךְ וּמַה־נָּבִיא לָאִישׁ כִּי הַלֶּחֶם אָזַל מִכֵּלֵינוּ וּתְשׁוּרָה אֵין־לְהָבִיא לְאִישׁ הָאֱלֹהִים מָה אִתָּנוּ׃ (ח) וַיֹּסֶף הַנַּעַר לַעֲנוֹת אֶת־שָׁאוּל וַיֹּאמֶר הִנֵּה נִמְצָא בְיָדִי רֶבַע שֶׁקֶל כֶּסֶף וְנָתַתִּי לְאִישׁ הָאֱלֹהִים (ט) וְהַגִּיד לָנוּ אֶת־דַּרְכֵּנוּ׃ לְפָנִים בְּיִשְׂרָאֵל כֹּה־אָמַר הָאִישׁ בְּלֶכְתּוֹ לִדְרוֹשׁ אֱלֹהִים לְכוּ וְנֵלְכָה עַד־הָרֹאֶה כִּי לַנָּבִיא הַיּוֹם יִקָּרֵא לְפָנִים הָרֹאֶה׃ (י) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לְנַעֲרוֹ טוֹב דְּבָרְךָ לְכָה נֵלֵכָה וַיֵּלְכוּ אֶל־הָעִיר אֲשֶׁר־שָׁם אִישׁ הָאֱלֹהִים׃ (יא) הֵמָּה עֹלִים בְּמַעֲלֵה הָעִיר וְהֵמָּה מָצְאוּ נְעָרוֹת יוֹצְאוֹת לִשְׁאֹב מָיִם וַיֹּאמְרוּ לָהֶן הֲיֶשׁ בָּזֶה הָרֹאֶה׃ (יב) וַתַּעֲנֶינָה אוֹתָם וַתֹּאמַרְנָה יֵשׁ הִנֵּה לְפָנֶיךָ מַהֵר עַתָּה כִּי הַיּוֹם בָּא לָעִיר כִּי זֶבַח הַיּוֹם לָעָם בַּבָּמָה׃ (יג) כְּבֹאֲכֶם הָעִיר כֵּן תִּמְצְאוּן אֹתוֹ בְּטֶרֶם יַעֲלֶה הַבָּמָתָה לֶאֱכֹל כִּי לֹא־יֹאכַל הָעָם עַד־בֹּאוֹ כִּי־הוּא יְבָרֵךְ הַזֶּבַח אַחֲרֵי־כֵן יֹאכְלוּ הַקְּרוּאִים וְעַתָּה עֲלוּ כִּי־אֹתוֹ כָּהַיּוֹם תִּמְצְאוּן אֹתוֹ׃ (יד) וַיַּעֲלוּ הָעִיר הֵמָּה בָּאִים בְּתוֹךְ הָעִיר

(ז) בחמתו יתקוממ שכל לפר ידבר בעתיד היו יהיה: ושאול הביאו בהליכתם לבניו שלא ירעו את בניו ולא היה לו בידם מבחר להכניסם בלבו, ומה שאמר כי הלחם אזל מכליכוחיכו לומר שיכיחו בלבו הלחם שם היה בידם. אבל הוא מופת על מבטון כיסם, לו שם הלחם אזל מכליכו ואין בידיכו לקנות בידם להביא לאיש האלקי, תשורה להביא לאיש האלקים

(ח) ועוד שהיה בידו רבע שקל כסף ומצאו יתנהו לאיש האלקים, ועם היות המעות מכים הנער ולא מכים שאול הנה השאלה מיושבת מבנייו יהיה מעותיה לבניהם, וזהו ונתתי לאיש האלקים ויגיד לנו את דרכינו בלשון רבים. ובבר העיר לשבח לך לומר שהיה בידו רבע שקל כסף לתת לשמואל שהיה שופט את כל ישראל? ואומר שהיה זה לשבח התבודדותו בעניין השאלה. ואני לפחות שהיה זה מפחיות ובכליותם שלא יעורו מעלת שאול: (ט) ואומנם מרך הכתוב לזה לפנים בישראל כה אמר האיש, ליכו ונלכה אל הרואה כי מקום שקלם (כי הם לא רואה ולא נביא כי אם היו האלקים) לפנים הוא הקדמה למה שיזכור שאמלו את הנערים היה בזה הרואה? ויאמר הכתוב שלפני ימי שאול ושמואל כה אמר האיש בלכתו לדרוש האלקים (כי היו הנערים שואלים לנביאים על עניניהם, כמו שאמר על זה לקדוכו משה

שמות יח טו ליתרו * כי יבא אלי העם לדרוש האלקים,) היו קוראים לנביא בזמן ובלכתם עד הרואה, כי למה שהיה נקרא נביא היום בזמן שעבר הספר הזה, היו קוראים לפנים הרואה. והיו הנערות הללה נבחיכות, כי עם רואה היה כאמר על הנערות הקטנות במקלה הכבואה, ועם נביא כאמר על הפרו העבריים שהיו

שמו' כ"ו ל"ט לנבני הדם שהוא בגוד מלזון * כיב שפתים. והפסוק הזה מורה שלא כתב זה שמואל כי אם ירמיהו או נביא לאחר שקם הקריון יחים רבים, ולזה הפר מנהג הנערות בימים הרחוקים ומכהגם בזמן שכתב הספר, או בוסף הפסוק הזה מיד עזרא, וכמו שהכאתי בהקדמת הספרים הללה בראש

דף נ' עמ' ספר יהושע:

(יא) המה עולים במעלה העיר וגו'. זכר שהלך שאול ונערו לשאול משמואל ושהיותם עולים במעלה העיר (שהיה יושב במקום נבוה) מצאו נערות יוצאות לשאוב מים וישאלו לותן היש בעיר הזאת הרואה? ועם היות שניהם שואלים, הנה הנערות לחה שלאו שאלוהו היה בחור וטוב לדבר, ולבן הלריכו בדברים עמו ליופי, וכן לחרו במדרש שמואל וכל הלחוך הזה לחה? פרש"י שהיו מכישות ביופיו של שאול. והנה לדברו הלזוכה בלשון (יב) יקיד ים הנה לפניך מהר עתה כי היום בא לעיר ונומר, ודרשו חזל במדרש שמואל שם ותלמוד ים, שתלוה עכן קלוד על פתחו כלוח * ויש במדב"ר כ' לאזר יהיה העכן. ובספרי לחרו הכל * משה ואהרן תלים פ"ט ו' בכהניו ושמואל בקוראי שמו ונו' בעמוד עכן יאבר לעולם, עמוד עכן במשה ואהרן שמעכו, בשמואל מכח לן? שכלח', ותלמוד ים, ויש לומר שלח עכן, כמו * ויש לומר שהיה במדב' שם העכן: (יג) עוד דברו לבניהם כבואכם העיר כן תמלחון לותו, וכיוצא חלבי שלפני שלחרו הלזוכה מהר עתה, לבן כתבו טעם למה כן על המהירות ולחרו כבואך העיר כן, לל כלזר תבואו העיר כן, רולה לומר במהירות כמו שלחרנו, או תמלחון לותו בשדם יעלה הבמתה לאכול, כי אם תהיו מתלחרים לא תמלחון לותו כי יהיה כבר בבמה, לפי שלא יאכל העם עד בולו לפי שהוא יברך הזבח ולחרי ברכתו הקרואים יאכלו, ולבן יהר הבניח לבוא שהם לפי שלא יתאחרו הקרואים בעבורו, ומפני זה תלות לכם לבקשו במהרה. ומה שלחרו הנערות עוד ועתה עלו כי לותו כהיום תמלחון לותו, הוא לומר עוד שלא יתבזו לקוות ליום מהר לדבר עמו כי לותו כיום ההוא יהלחו מפני ביאתו שהם לזבח, לבל בוולת היום ההוא לא יתלחו אם כי יזוב הדמתה כי שם ניתו, או ילך מעיר לל עיר, וכל זה לחייבם שלא יתמהמהו בדרך כי השעה דחיקה לבך והיום רלוי לזה. ועניין הזבח והבמה שזכרו היה, שלחרי שברכו שילה הבמות מותרות והיו זובחים זבחי שלמים להשם והיו כאכלים לבל לדם לחרי הקטרת הלבים ודיקת הדם והיו לבני העיר זובחים בבמה ואוכלים שם, והיה שמואל הבניח בח שהם להדריכם במעגלי דרך ואוכל עמהם, והוא היה מברך ברכת הלחם. או כאמר שהיה מברך על הזבח לפני קדושו במזמוניו ומזו לאכול הזבח: (יד) ובבח הבתוב שבשבר לתלו הנערות כן היה, כי בבוא שאול ובערו בתוך העיר היה שמואל הולך לבמה לאכול ופגע בהם: ובספרי ר' לליעזר ר' עקיבא לומר, כל מי שבבהם לעיר ומלא בערות פרק לא יבלעזר לפניו דרכו מלחת לפניו, ומבין תדע שהוא כן? בוא ורלה מלליעזר עבד לברהם, שעד שלא כלם לעיר מלא בערות יולאות לפניו והלה הפליט ברחצי כדמ"ו דרכי. ועוד מני לתה למד? ממשה רבינו, שעד שלא כלם לעיר

וְהָיָה שְׁמוּאֵל רֹצֵא לְקָרַאתָם לַעֲלוֹת [יט] הַבָּמָה: וַיהוָה גָּלָה אֶת־אָזֶן שְׁמוּאֵל יוֹם אֶחָד לִפְנֵי בוֹא־שָׁאוּל לֵאמֹר: [טו] כָּעֵת מָחָר אֲשַׁלַּח אֵלֶיךָ אִישׁ מֵאֶרֶץ בִּנְיָמִן וּמְשַׁחְתָּהוּ לְנָגִיד עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל וְהוֹשִׁיעַ אֶת־עַמִּי מִיַּד פְּלִשְׁתִּים כִּי רָאִיתִי אֶת־עַמִּי כִּי בָּאָה צַעֲקָתָם אֵלָי: [טז] וּשְׁמוּאֵל רָאָה אֶת־שָׁאוּל וַיהוָה עָנָּהוּ הִנֵּה הָאִישׁ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ זֶה יַעְצֹר בְּעַמִּי: [יז] וַיִּגַּשׁ שָׁאוּל אֶת־שְׁמוּאֵל בְּתוֹךְ הַשָּׁעַר וַיֹּאמֶר הַגִּידָה־נָּא לִי אֲיֵ֫ה בֵּית הָרֹאֶה: [יח] וַיַּעַן שְׁמוּאֵל אֶת־שָׁאוּל וַיֹּאמֶר אֲנֹכִי הָרֹאֶה עֲלֵה לְפָנַי הַבָּמָה וַאֲכַלְתֶּם עִמִּי הַיּוֹם וְשִׁלַּחְתִּיךָ בַּבֹּקֶר וְכָל אֲשֶׁר בִּלְבָבְךָ אַגִּיד לָךְ: [כ] וְלַאֲתֹנֹת הָאֹבְדוֹת לְךָ הַיּוֹם שְׁלֹשֶׁת הַיָּמִים אַל־תָּשֶׂם אֶת־לִבְּךָ לָהֶם כִּי נִמְצְאוּ וְלִמִי כָּל־חֶמְדַּת יִשְׂרָאֵל הֲלוֹא [כא] לְךָ וּלְכֹל בֵּית אָבִיךָ: וַיַּעַן שָׁאוּל וַיֹּאמֶר הֲלוֹא בֶן־יְמִינִי אָנֹכִי מִקְּטַנֵּי שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וּמִשְׁפַּחְתִּי הַצְּעִרָה מִכֹּל מִשְׁפְּחוֹת שִׁבְטֵי בִנְיָמִן וְלָמָּה דִבַּרְתָּ אֵלַי כַּדָּבָר הַזֶּה: [כב] וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶת־שָׁאוּל וְאֶת־נַעֲרוֹ וַיְבִיאֵם לִשְׁכָּתָה וַיִּתֵּן לָהֶם מָקוֹם בְּרֹאשׁ הַקְּרוּאִים כְּ [כג] וְהֵמָּה כִּשְׁלֹשִׁים אִישׁ: וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל לַמְּבַשֵּׁחַ תְּנָה אֶת־הַמָּנָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לָךְ אֲשֶׁר אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ שִׂים אִתָּךְ עָמָּךְ: [כד] וַיָּרֶם הַמְּבַשֵּׁחַ אֶת־הַשּׁוֹק וְהָעֶלְיָה וַיָּשֶׂם לִפְנֵי שָׁאוּל וַיֹּאמֶר הִנֵּה הַנִּשְׁאָר שִׂים לְפָנֶיךָ אֱכֹל כִּי לַמּוֹעֵד שָׁמוּר־לְךָ לֵאמֹר הָעָם קָרָאתִי וַיֹּאכַל שָׁאוּל עִם־שְׁמוּאֵל בַּיּוֹם הַהוּא:

וַיָּקוּמוּ מִן־הַבָּמָה הָעִיר וַיְדַבֵּר עִם־שָׁאוּל עַל־הַגָּג וַיִּשְׁכָּב: [כה] וַיְהִי כַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר וַיִּקְרָא שְׁמוּאֵל אֶל־שָׁאוּל עַל־הַגָּג לֵאמֹר קוּמָה וַאֲשַׁלְּחֲךָ וַיָּקָם שָׁאוּל וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם הוּא וְשְׁמוּאֵל בַּחוּץ: [כו] וְהֵמָּה יֹרְדִים בִּקְצֵה הָעִיר וּשְׁמוּאֵל אָמַר אֶל־שָׁאוּל אֱמֹר לַנַּעַר וְיַעֲבֹר לְפָנֵינוּ וַיַּעֲבֹר וְאַתָּה הַעֲמֹד־אַתָּה כְּעֵת וְאַשְׁמִיעֲךָ דְּבַר־אֵל: [א] וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל פַּךְ הַשֶּׁמֶן וַיִּצֹק עַל־רֹאשׁוֹ וַיִּשָּׁקֵהוּ וַיֹּאמֶר הֲלוֹא כִּי־מְשָׁחֲךָ יְהוָה עַל־נַחֲלָתוֹ לְנָגִיד: [ב] כְּלֶכְתְּךָ הַיּוֹם מֵעִמָּדִי וּמָצָאתָ שְׁנַיִם אֲנָשִׁים עַל־קְבֻרַת רָחֵל בִּגְבוּל בִּנְיָמִן בְּצֶלְצַח וְאָמְרוּ אֵלֶיךָ נִמְצְאוּ הָאֲתֹנוֹת אֲשֶׁר הָלַכְתָּ לְבַקֵּשׁ וְהִנֵּה נָטַשׁ אֲבִיךָ אֶת־דִּבְרֵי הָאֲתֹנוֹת וְדֹאֵג לָכֶם לֵאמֹר מַה־אֶעֱשֶׂה בְּבֶן־קִישׁ: [ג] וְעָבַרְתָּ מִשָּׁם וָהָלְאָה וּבָאתָ עַד־אֵלוֹן תָּבוֹר וּמְצָאוּךָ שָׁם שְׁלֹשָׁה אֲנָשִׁים עֹלִים אֶל־הָאֱלֹהִים בֵּיתֵל לָאֵל שְׁלֹשָׁה גְּדָיִים וְאֶחָד נֹשֵׂא שְׁלֹשָׁה כִּכְּרֵי לָחֶם וְאֶחָד נֹשֵׂא נֵבֶל יָיִן: [ד] וְשָׁאֲלוּ לְךָ לְשָׁלוֹם וְנָתְנוּ לְךָ שְׁתֵּי לֶחֶם וְלָקַחְתָּ מִיָּדָם: [ה] אַחֲרֵי כֵן תָּבוֹא גִּבְעַת הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר שָׁם נְצִיב פְּלִשְׁתִּים וְהָיָה כְּבֹאֲךָ שָׁם הָעִיר וּפָגַעְתָּ חֶבֶל נְבִיאִים יֹרְדִים מִן־הַבָּמָה וְלִפְנֵיהֶם נֵבֶל וְתֹף וְחָלִיל וְכִנּוֹר וְהֵמָּה מִתְנַבְּאִים: [ו] וְצָלְחָה עָלֶיךָ רוּחַ יְהוָה וְנִתְנַבֵּאתָ עִמָּם וְנֶהְפַּכְתָּ לְאִישׁ אַחֵר: [ז] וְהָיָה כִּי־תָבֹאנָה הָאֹתוֹת הָאֵלֶּה לָךְ עֲשֵׂה לְךָ כִּי הָאֱלֹהִים עִמָּךְ: [ח] וְיָרַדְתָּ לְפָנַי הַגִּלְגָּל וְהִנֵּה אָנֹכִי יוֹרֵד אֵלֶיךָ לְהַעֲלוֹת עֹלוֹת לְזָבֵחַ זִבְחֵי שְׁלָמִים שִׁבְעַת יָמִים תּוֹחִיל עַד־בּוֹאִי אֵלֶיךָ וְהוֹדַעְתִּי לְךָ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה: [ט] וְהָיָה כְּהַפְנוֹתוֹ שִׁכְמוֹ לָלֶכֶת מֵעִם שְׁמוּאֵל וַיַּהֲפֹךְ לוֹ אֱלֹהִים לֵב אַחֵר וַיָּבֹאוּ כָל־הָאֹתוֹת הָהֵם בַּיּוֹם הַהוּא: [י] וַיָּבֹאוּ שָׁמָּה הַגִּבְעָתָה וְהִנֵּה חֶבֶל נְבִיאִים לִקְרָאתוֹ וַתִּצְלַח עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים וַיִּתְנַבֵּא בְּתוֹכָם: [יא] וַיְהִי כָּל־יֹדְעָיו מִתְּמוֹל שִׁלְשׁוֹם וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה עִם־נְבִיאִים נִבָּא וַיֹּאמֶר הָעָם אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ מַה־זֶּה הָיָה לִבֶן־קִישׁ הֲגַם שָׁאוּל בַּנְּבִיאִים: [יב] וַיַּעַן אִישׁ מִשָּׁם וַיֹּאמֶר וּמִי אֲבִיהֶם עַל־כֵּן הָיָה לְמָשָׁל הֲגַם שָׁאוּל בַּנְּבִיאִים: [יג] וַיְכַל לְהִתְנַבֵּא וַיָּבֹא הַבָּמָה: [יד] וַיֹּאמֶר דֹּד שָׁאוּל וְלַנַּעֲרוֹ אָנָה הֲלַכְתֶּם וַיֹּאמֶר לְבַקֵּשׁ אֶת־הָאֲתֹנוֹת וַנַּרְא כִּי אֵינָם וַנָּבוֹא אֶל־שְׁמוּאֵל: [טו] וַיֹּאמֶר דֹּד שָׁאוּל הַגִּידָה־נָּא לִי מָה אָמַר לָכֶם שְׁמוּאֵל: [טז] וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־דֹּדוֹ הַגֵּד נִגַּד לָנוּ כִּי נִמְצְאוּ הָאֲתֹנוֹת וְאֶת־דְּבַר הַמְּלוּכָה לֹא־הִגִּיד לוֹ אֲשֶׁר אָמַר עַל־דָּבָר הַמְּלוּכָה לֹא

(כה) וַיֵּרְדוּ מִן־הַבָּמָה הָעִיר וַיְדַבֵּר עִם־שָׁאוּל
(כו) עַל־הַגָּג׃ וַיִּשְׁכְּבוּ וַיְהִי כַּעֲלוֹת הַשַּׁחַר
וַיִּקְרָא שְׁמוּאֵל אֶל־שָׁאוּל הַגָּגָה לֵאמֹר
קוּמָה וַאֲשַׁלְּחֶךָּ וַיָּקָם שָׁאוּל וַיֵּצְאוּ
שְׁנֵיהֶם הוּא וּשְׁמוּאֵל הַחוּצָה׃
(כז) הֵמָּה יֹרְדִים בִּקְצֵה הָעִיר וּשְׁמוּאֵל
אָמַר אֶל־שָׁאוּל אֱמֹר לַנַּעַר
וְיַעֲבֹר לְפָנֵינוּ וַיַּעֲבֹר וְאַתָּה עֲמֹד
פֶּתַח וְאַשְׁמִיעֲךָ אֶת־דְּבַר
אֱלֹהִים׃

ט

(א) וַיִּקַּח שְׁמוּאֵל אֶת־פַּךְ הַשֶּׁמֶן וַיִּצֹק עַל־
רֹאשׁוֹ וַיִּשָּׁקֵהוּ וַיֹּאמֶר הֲלוֹא כִּי־מְשָׁחֲךָ
יְהוָה עַל־נַחֲלָתוֹ לְנָגִיד׃
(ב) בְּלֶכְתְּךָ הַיּוֹם מֵעִמָּדִי וּמָצָאתָ שְׁנֵי
אֲנָשִׁים עִם־קְבֻרַת רָחֵל בִּגְבוּל בִּנְיָמִן
בְּצֶלְצַח וְאָמְרוּ אֵלֶיךָ נִמְצְאוּ הָאֲתֹנוֹת
אֲשֶׁר הָלַכְתָּ לְבַקֵּשׁ וְהִנֵּה נָטַשׁ
אֲבִיךָ אֶת־דִּבְרֵי הָאֲתֹנוֹת וְדֹאֵג

(כה) הבמה המבשרת לבלתי תלוקח מהעבות התמרות לבד סדרתי לקרואים, זאת המכה שלמרתי לשכח להכניעה לבלתי לשים לפניך לאכול, כי למועד הוה שמור זה החלק לך כשלמרתי לעצת העם קרתי הכן המכות ולמרתי לו לשמור זה החלק לך כי ידעתי בוחך. ולבבנו פירש בזה שהם נם כן דברי שמואל, לאמר הנה הנשאר שלח תוכל לאכלו שים לפניך לאכלו הנער לו שלר הקרואים לזה לחלק, כי למועד הוה בשנה החמרת הנלח תמתין ותוקל שתאליך על ישראל ותאמר העם קרתי. ואני לחזוב שהם דברי השכח על שאול לפי שבשבר יבא שאול על הקרואים ויאכלם לפניהם ואח"כ שמואל ושואל בדבר הנה הוא הנשאר לך קדום לוה, וזה הנה הנשאר, רומה לומר המכה הנשארת הזאת שים לפניך שכול, כי היכה מותרי הזמן לכל למועד הוה שיהיה שמור לך מקדם לוה זה הנשאר שובר, בשמרי העם קרתי, רומה לומר בשאני שמי לפני העם קרואים הנה לו שמרתי החלק הזה והכנעתיו לותו לבבודך, ואמר זה החלק להודיעו שהוא היה החלק היפה וגדל בת שהה בקרי והזמן כי הם בכוונה קודמת, ולזה אמר וישם העבח את כשר, להגיד שבשבר הניחו לפניו הניח לותו ברוממות ומעלה, כמו שהוא המנהג להניח המאכל לפני המלכים

(כה) ברוממות הימים: וזכר שאלרי המלילה שהיתה כפי הנראה בלילה, כי היה המנהג בימים הקדמוניות לעשות ימי משתיהם בלילה כמו שבת בספרי הרומיים, ויל הניח שמואל לת שאול לביתו ודבר עמו על הגג, ולת זכר הכתוב שם היו דבריו ויתכן שהגיד אליו לת כל הדברים לשר הלבו הוא ובערו ועניו המלוכות כמו שיעדו וכל לשר בלבבך

(כו) לגיד לך, ולאלרי הדברים על הגג לבו שם: ויאמרו וישכימו בבקר ויהי כעלות השחר, היה די בלחד מהמלרים לומר שהיה הכוונה לבד על השכמה, לבל ידמה שמואל גם בלילה לת שבב לבו בחשבו אליך למלך, וגם שאול לת ישן בחשבו בדברי שמואל לשר לחר לו ולמי כל חמדת ישראל כי אם לך ומה שכתבו ויעש לת כמלו מעל הקרואים ושהיה המכה כבר עמורה לו מלמעל, וזה רמז בלחמרו ויבכימו כי שביתם השכימו על לחד במקומו קודם עלות השחר שלח היו יכולים לישן, ויהי כעלות השחר לז קרל שמואל לל שאול הגג וילחר לו קומה ושלחך ויקמו שניהם שמואל ושאול והבער לחריהם: המה יורדים בקלה העיר וגו', וזכר שלחר שמואל לל שאול שיחר לבערו שיעבור לפניהם

(כו) והוא יעמוד עמו וישמיעהו דבר ה', ויחר לחור לבער, ולל רלה שמואל לזכרו לל הבער בעמדו, לללמדנו שלינו מהמובר שלדם יהוה לבער לים לחר דבר בפני לחרנו, לבל שיחר לחדנו שהוא ימנו, כי הבער לין רלוי שיהיה מנוה כי לם מלדונו לל מלדם לחר. ולחרו ולחה עמוד כיום, לחרו המפרשים שלין פירושו שיהא עם לותו היום כי חיל הלך, לבל הוא לחמת הדבר כמו * הנשבעת לי כיום. ולחי לחמור שלפי שהיו הדברים הללה בהשכמה, כמו ויהי כעלות השחר, לכן לחמר שמואל לשאול ולתה עמוד כיום ולשמיעך נגו', רומה לומר ולתה עמוד עד שיהיה יום בהיר שיוכל השמע ולו לשמיעך לת דבר ה' בהיותו ביום ספק חשכה ספק לוכה לולי כיון שיהיה השמע בבית הרלשון בנוחת בשעת מלבו, כדי שיהיה מלבושו כלולת השמע בגבורתו:

ט

(ל) וספר שבלשר עבר הנער מעמהם לקח שמואל כך השמן ויקהו על ראש שאול וישקהו ויחמר לו שהלך משקהו נגיד על עמו. ולשון במכבת הוליות שהיה שמן כלי עב לפרסמון, שלל כמשקו בשמן המשקה כי לם מלבי בית דודי ועוד לחמרו שם * רמה קרני לף יי עלי עלל ולל רמה כבי, שאול ויהוה בכפ' כ' ל' שבמשקו בפך לל במשכה מלכותם, דוד ושלמ' שבמשקו בקרן כמשכה מלכותם. ולחמרם שבין המזיחה ותבלית כתבתי בהקדמ' לפר שופט': לף לט עלי ולחמרו במלרם שמול ומוקן שתן פרש' ל' על רלשו ויקהו, כל בשיקות לן על תפלות קון משלח, בשיקה של נדולה בשיקה של פרקים בשיקה של פריסות, בשיקה של נדולה, ומוקן שתן

(כה) ברוממות הימים: וזכר שלחרי המלילה שהיתה כפי הנראה בלילה, כי היה המנהג בימים הקדמוניות לעשות ימי משתיהם בלילה כמו שבת בספרי הרומיים, ויל הניח שמואל לת שאול לביתו ודבר עמו על הגג, ולת זכר הכתוב שם היו דבריו ויתכן שהגיד אליו לת כל הדברים לשר הלבו הוא ובערו ועניו המלוכות כמו שיעדו וכל לשר בלבבך

(כו) לגיד לך, ולאלרי הדברים על הגג לבו שם: ויאמרו וישכימו בבקר ויהי כעלות השחר, היה די בלחד מהמלרים לומר שהיה הכוונה לבד על השכמה, לבל ידמה שמואל גם בלילה לת שבב לבו בחשבו אליך למלך, וגם שאול לת ישן בחשבו בדברי שמואל לשר לחר לו ולמי כל חמדת ישראל כי אם לך ומה שכתבו ויעש לת כמלו מעל הקרואים ושהיה המכה כבר עמורה לו מלמעל, וזה רמז בלחמרו ויבכימו כי שביתם השכימו על לחד במקומו קודם עלות השחר שלח היו יכולים לישן, ויהי כעלות השחר לז קרל שמואל לל שאול הגג וילחר לו קומה ושלחך ויקמו שניהם שמואל ושאול והבער לחריהם: המה יורדים בקלה העיר וגו', וזכר שלחר שמואל לל שאול שיחר לבערו שיעבור לפניהם

(כז) והוא יעמוד עמו וישמיעהו דבר ה', ויחר לחור לבער, ולל רלה שמואל לזכרו לל הבער בעמדו, לללמדנו שלינו מהמובר שלדם יהוה לבער לים לחר דבר בפני לחרנו, לבל שיחר לחדנו שהוא ימנו, כי הבער לין רלוי שיהיה מנוה כי לם מלדונו לל מלדם לחר. ולחרו ולחה עמוד כיום, לחרו המפרשים שלין פירושו שיהא עם לותו היום כי חיל הלך, לבל הוא לחמת הדבר כמו * הנשבעת לי כיום. ולחי לחמור שלפי שהיו הדברים הללה בהשכמה, כמו ויהי כעלות השחר, לכן לחמר שמואל לשאול ולתה עמוד כיום ולשמיעך נגו', רומה לומר ולתה עמוד עד שיהיה יום בהיר שיוכל השמע ולו לשמיעך לת דבר ה' בהיותו ביום ספק חשכה ספק לוכה לולי כיון שיהיה השמע בבית הרלשון בנוחת בשעת מלבו, כדי שיהיה מלבושו כלולת השמע בגבורתו:

לָכֶם לֵאמֹר מָה אֶעֱשֶׂה לִבְנִי׃
(ג) וְחָלַפְתָּ מִשָּׁם וָהָלְאָה וּבָאתָ עַד־
אֵלוֹן תָּבוֹר וּמְצָאוּךָ שָׁם שְׁלֹשָׁה
אֲנָשִׁים עֹלִים אֶל־הָאֱלֹהִים בֵּית־
אֵל אֶחָד נֹשֵׂא שְׁלֹשָׁה גְדָיִים וְאֶחָד
נֹשֵׂא שְׁלֹשֶׁת כִּכְּרוֹת לָחֶם וְאֶחָד נֹשֵׂא
נֵבֶל־יָיִן׃
(ד) וְשָׁאֲלוּ לְךָ לְשָׁלוֹם וְנָתְנוּ לְךָ שְׁתֵּי־לֶחֶם
וְלָקַחְתָּ מִיָּדָם׃
(ה) אַחַר כֵּן תָּבוֹא אֶל־גִּבְעַת הָאֱלֹהִים
אֲשֶׁר־שָׁם נְצִבֵי פְלִשְׁתִּים וְיִהְיֶה כְּבֹאֲךָ
שָׁם הָעִיר וּפָגַעְתָּ חֶבֶל נְבִאִים יֹרְדִים
מֵהַבָּמָה וְלִפְנֵיהֶם נֵבֶל וְתֹף וְחָלִיל
וְכִנּוֹר וְהֵמָּה מִתְנַבְּאִים׃
(ו) וְצָלְחָה עָלֶיךָ רוּחַ יְהוָה וְהִתְנַבֵּיתָ
(ז) עִמָּם וְנֶהְפַּכְתָּ לְאִישׁ אַחֵר׃ וְהָיָה כִּי
תָבֹאנָה הָאֹתֹת הָאֵלֶּה לָךְ עֲשֵׂה לְךָ
אֲשֶׁר תִּמְצָא יָדֶךָ כִּי הָאֱלֹהִים עִמָּךְ׃

[לשון המני' מפצתי בכל מכסת כוסו ולא מכלתי את זוס לבר מקבורת רחל ולא מלטתי, עם היות גם הילקוט מביאו מתוספתא דסוט' בזה הלשון, תמכס בבר פרצ פב דף לג על', ובמדרש שמו' פרצ ל' מביא זה בעניין לך כשבני לצון מה]

ברחצי' לה ע"ז בקברה כי שם בבית לחם ? שב * ותמת רחל ותקבר בדרך אפרת היא בית לחם, ואין בית לחם לא בחלקו של יהוד' שבנימ'

מיכה ה' ב' * ואתה בית לחם אפרתה וגו', אלא כך אמר לו עכשו שאני מדבר עמך הכה הם עם קבורת רחל ואתה הולך והם כאים ואתה מוצא לחם בגבול בניימן בצלצח, ופירוש מתיצב הוא בכתוב. ותאמרו והכה בעת אכיך, רומה לומר והכה קודם שבמלאו בבר היה בוטח לכיך לת רבר התקוות והכה דומה לכם, רומה לומר לשלום ולבערו, לכל הבלא העלמי לת היה על הבער כי אם על שלום, וזהו לשאל מה לעשה לבבי, כי עם היותו דואג על שניהם היה מועק לבד על בנו, ואמר זה להגיד שאם שאמר שאול לבער פן יקדל לבי מן התקוות ודאג לבו

(ג) בתקיים: והלות הבאי שבתן לליו הוא לאמרו ותלפת מצם, רומה לומר שיעבור מצם והלאה ומלאהו שלשה לבאים עולי לל הלקי, ביתל שהוא לוד שהיה שם המוכח שבנה יעקב, והיו בלי' שם להתפלל בכל זמן לזכו' יעקב, כמ"ש

ברחצית * והלבן הוזלת לבר שאתי מצבה יהיה בית הלקים, כם כל והיה מקום מוכן להורלת הבאים הלקי כמו שלאמר שם זוב שער הבאים. וזכר שיהיו שלשה הלבאים לאחד מהם בוצח שלשה גדיים ולאחד בוצח שלשה בכרות לחם ולאחד בוצח בכל יין, ושאלו לו לשלום ויתנו לו שתי לחם, רומה לומר שהיה מהבכרות שזכר, והמפרשים לאמרו שלשה נתנו לו מהבכרות כי לם מהלחות שהיו בידם גם כן: (ה) והלות הבאי הוא שיבא גבעת הלקים לבר שם נציבי פלשתים ויפגע בבל בביאים ולבלא עליו רוח הבש ויבבא עמהם ויהפך לבו לדבים אחר. וגבעת הלקים תרגם יונתן לגבעתא דבה לרוכל דיי', והיא קרית יערים, כי שם היה התרון שבו פלשתים, והיו בני הבביאים תלמידי שמואל לבר למדם והדריכם והכינם לקבל הבבואי עולים שם להתבודד ולהתבבא בסבת שפע רוח הלקים לבר שם, והיה לפניהם בלול ובבור והם מתבבאים, רומה לומר שהיו מביאים עלמם בשמת הוזם הבנוסים, ואמר בבאן מתבבאים לין פירוזו מבבאים כמו שלי ופירוש המפרשים, לבל עניבו שהיו מביאים עלמם ומתבודדים להבבא, כי מתבבאים הוא בבין ההתפעל מהבבואה: (ו) ואמרו ובלתה עליך רוח הש והתבבית עמם והפבת לאיש אחר, פירוזו תבלי שיבלא עליו רוח הלקים והוא הרוח והתאוה להבבא ויהי והתבבית עמם, רומה לומר תתעסק להבבא. וזכר שיהיו מבוקשו ורלוזו, וזהו והפבת לאיש אחר, כלומר שיהיו השפע הבבואי בלבו יהיה לאיש אחר, ויעדו לזה כן בהתלת הבבואי וכזה יהיה לאיש אחר, ואמרו לזה בהתבודדות להבבא, ובתבליתה שהוא השפע היוצא עליו. ולפשר עוד לומר שיבלא עליו רוח הקדש והיה המדרש הקטבה והרחזוה מאדרבת הבבואה, ועוד יניע לזה מדרבת הבבואה הבמורה וזהו והתבבית עמם, ומלבד בל זה יעדו שיהיה בעלמו בהבריס הלמוזיים בה עלה ובבורה שבל היה לו, וזהו והפבת לאיש אחר: (ז) ולאחרי שבאת הלזות הלה לאמר שיעשה בל לבר תהיה ידו כי האלהים עמו, רומה לומר שיעשה נבורותיו ויהיג את הלקים עמו, רומה לומר שיעשה בל לבר שיראל לפי שהעור הלקי לבה הו. ותרגם יונתן עביד לך מכי מלבותא, [פי' תתקן לך בלי מלבות] והבבון שרמז לו בזה לל מה שעשה לאחרי בן בחלוקת בחז העמוני שעשאו בלי מורי בביל ובמה על זה. ולאחר שבאו לבבעה שם היו בישראל בבל בביאים? ובבר בזבר שהיה דבר ה' יקר בימים ההם אין חזון בפרן, והתשובה לזה לאלי מבוארת, בי קודם בבואת שמואל היה דבר ה' יקר, לבל לאחרי שירד עליו הרוח והבין תלמידים הרבה ומלאה התארן דעה לת ה' בימים לים מבבים, וכמו שפירשתי בפסוק ויוסף ה' להראה בשילה: ולאומה לזה בתן שמואל לשאול שבשת הלזות הלה, ולמה בלזות הבבי יין ולים עם שבשה בברות נדיים ולים עם שבשה בברות לחם, ולמה לל יתנו לו נדיים ולל יין בי לם לחם לבבו, ומה המורה בל זה, הבה שיערתי בו מה שלומר, שהבה שיער הבביא שהיו בשאול שבשה בחיבות. לחת עם בית הבי ועבידי, ולחת עם בבי ישראל בהיותו מלבם, ולחת עם בל יתבבו לשאול בפנו שהוא תבלית התבליות בלם, והם בחיבה טבעית בפי מולדתו, ובחיבה נימוסית בפי הבהגתו לת עמו, ובחיבה לאלית בפי דבוקו בבל יתבך, והשבעת הלזות הללו היה מאחר הוא הרוח, והשבעית מאחר הוא לדם, ולבן נתן לו הלות הרחזון מפלת הבחיבה הרחזוה שהוא היתם לאחר היה לו עם לחבו ועם עבידו, וזהו שלמר בתלת הלזות התשובות לאחר הלבת לבבץ ובבה בעת לתבך לת דברי התשובות ודאג לבם לאמר מה תעשה לבני, ועל זה לאמר ותלפת מצם והלאה, רומה לומר שלחרי שהוא בבר מלך בישראל לין ראוי שיהיו עוד לעבידי התשובות ולאחרי בית לחבו, לבל שיעזוב לותם ויבבה להלחם בלומר לל דבריס יותר מעולים ונדולים. והלות הבאי נתן לו בפי הבחיבה השבית שהוא היתם לאחר יהיה לו במלבותו עם בני ישראל, וזהו ובלת עד לילון תבור ומלוך אם שבשה תבבים עולים לל הלקים שהם ראו על העמים לאחר יבהיו, ובבר שעם היות בית לחם מהם נדיים

(ז)

(ח) וְיָרַדְתָּ לְפָנַי הַגִּלְגָּל וְהִנֵּה אָנֹכִי יוֹרֵד אֵלֶיךָ לְהַעֲלוֹת עֹלוֹת לִזְבֹּחַ זִבְחֵי שְׁלָמִים שִׁבְעַת יָמִים תּוֹחֵל עַד־בּוֹאִי אֵלֶיךָ וְהוֹדַעְתִּי לְךָ אֵת אֲשֶׁר תַּעֲשֶׂה׃ (ט) וְהָיָה כְּהַפְנֹתוֹ שְׁכֶם לָלֶכֶת מֵעִם שְׁמוּאֵל נַיַּהֲפָךְ־לוֹ אֱלֹהִים לֵב אַחֵר וַיָּבֹאוּ כָּל־הָאֹתוֹת הָאֵלֶּה בַּיּוֹם הַהוּא׃ (י) וַיָּבֹאוּ שָׁם הַגִּבְעָתָה וְהִנֵּה חֶבֶל־נְבִאִים לִקְרָאתוֹ וַתִּצְלַח עָלָיו רוּחַ אֱלֹהִים וַיִּתְנַבֵּא בְּתוֹכָם׃ (יא) וַיְהִי כָּל־יוֹדְעוֹ מֵאֶתְמוֹל שִׁלְשֹׁם וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה עִם־נְבִאִים נִבָּא וַיֹּאמֶר הָעָם אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ מַה־זֶּה הָיָה לִבֶן־קִישׁ הֲגַם שָׁאוּל בַּנְּבִיאִים׃ (יב) וַיַּעַן אִישׁ מִשָּׁם וַיֹּאמֶר וּמִי אֲבִיהֶם עַל־כֵּן הָיָתָה לְמָשָׁל הֲגַם שָׁאוּל בַּנְּבִיאִים׃ (יג) וַיְכַל מֵהִתְנַבּוֹת וַיָּבֹא הַבָּמָה׃ (יד) וַיֹּאמֶר דּוֹד שָׁאוּל וְלַנַּעַר אֲנָה הֲלַכְתֶּם וַיֹּאמֶר לְבַקֵּשׁ אֶת־הָאֲתֹנוֹת וַנַּרְאָה כִּי־אַיִן וַנָּבוֹאָה אֶל־שְׁמוּאֵל׃ (טו) וַיֹּאמֶר דּוֹד שָׁאוּל הַגִּידָה־נָּא לִי מָה־אָמַר אֲלֵיכֶם שְׁמוּאֵל׃ (טז) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־דּוֹדוֹ הַגֵּד הִגִּיד לָנוּ כִּי נִמְצְאוּ הָאֲתֹנוֹת וְאֶת־דְּבַר הַמְּלוּכָה לֹא־הִגִּיד לוֹ אֲשֶׁר אָמַר שְׁמוּאֵל׃

(ח) **וירדת** לפני הגלגל והנה אנכי יורד אליך וגו׳. כוה שמואל לשאול שירד לפניו הגלגל כדי לקדש את המלוכה, ולא אמר לו דבר מכיותו המפקח על דבר הגולות כלא מהגלגל, להיותו המקום אשר בו יושלם ענין המלכתו מכלי היות ספק עוד בדבר, והנה לא הגיד גם כן תכלית ירידתם הגלגל לכל אמר לכבד להעלות עולות ולזבוח זבחי שלמים. ולזה שבעת ימים תוחל על בוקי אליך, הוא שאחרי שירד מתנו הגלגל וילך לדרכו יקח שבעת ימים על בוקו אליו. ומפסוק שנאמר שאול

וירדת לפני הגלגל, רמז לקדוש המלוכה שיעשו שם, ומה שאמר עוד והנה אנכי יורד אליך, רמז לו על הכניסה הזכית שיזכור שמואל לבוא שמה על דבר מלאכת פלשתים: וזכר הכתוב שמיד כשבר הפנה שאול מעם (ט) שמואל הרגיש בעצמו תכונת אחרת ולב אחר, עם היות שמואל לא יעדו להפך לו לב אחר עד אחרי כל האותות הזכרו. ועוד ספר שבאו אליו כל האותות הנזכרים, והם הרגיש הרמזכים שייעד לו, ואחרים בכללם להיותם היותר מעטי המעלה מאשר הוא בעלי חייט ומאשר הוא מלדם: ועוד ספר בפרט (י) אחיך כתקיים הייעוד הבלעדי שהוא יותר מעולה ועליון, והוא עניין הנבואה שבאלהים עליו, עד שכל הנכנסים (יא) שהיו מכירים אותו קודם לזה תמהו מאד ואמרו, מה זה היה לבן קיש וכי גם שאול בנביאים? ופירוש הפסוק הזה לדעתי כן הוא, שבראותם הנה היה התחילה מבל שהוא מבני עמו ומבל עמהו שבאו היה לבוש בגדיו ולא הוא גם כן, וזהו מה זה היה לבן קיש הגם שאול בנביאים? ויען להם משם ויאמר ומי (יב) אביהם? רומה לומר ולמה תאמרו מה זה היה לבן קיש ומי אביהם על אשר הנביאים? ועין הנבואה ירומה מהאב לבן. וכפי יובנו יהיה פירושו מי אביהם והמלמד על אשר הנביאים? כי הקדוש ברוך הוא המלמד אותם והוא למד גם כן לשאול. לכל הפעם יורה מה שבבר אמרתי שהקדם על נבואת שאול מפלת אביו שלא היה בניו, ולזה הסיב שאין עניין התורות רמיה. על כן היתה למשל הגם שאול בנביאים, רומה לומר מבני הטענה הזאת לא היה למשל עוד מה זה היה לבן קיש, ובאשר המשל לבד הגם שאול בנביאים? שהיה התימה מבדו שלא היה מוכן עליו ולא בשאלה התימה מבל יבין: והנה ספר שאול (טו) דוד שאול ממנו דברי שמואל ושאול לא הגיד לו את דבר המלוכה לגמיעותו, וגם לפי שלא נתן לו שאול רשות להגיד הדבר ושלא הבעיר שילך לפניהם כדי שלא ירגיש ולא ישמע דבר ולבן העלימו שאול. ובמסכת מגלה פ"ג ע"ב תמרו שבוכות הנסיעות הזה שהיה בשאול זכה שיצתה ממנו אסתר מלכה, שבאמר בה * לא הגידה מולדתה וגומר, לפי שאסתר מגדת עמה וגומר:

שמואל א י

פרשה חמשית בהמלכת שאול בפועל על ישראל, וספר בה לוי לאחר והפילו שם גורלות ויפול הגורל על שאול, ומה שכשך עליו ממלכות יבג נלעד, ולוי בהגלגל וחדש שם המלוכה והזכיר שמואל לת ישראל עליהם. תחלת הפרשה ויצעק שמואל לת העם, עד כן שבה שאול במלכו, והכני מעורר בפרשה הזאת שש שלשות:

השאלה הראשונה מה ראה הקדוש ברוך הוא לקרות לעצמו בחירת המלכים?

דברי' י"ז ט"ו כמו שאמר * ראשי יבחר ה' לתקיך בו, ולמה לא יבחר העם במלכם ויבקשו להם לאחד גבור חיל להם לחת שוכל כמע וימליכוהו על עצמם כמו שעושים החזות בארצותם לגויהם? והנה הפועל הראשון (שהוא המלכת המלך) היה ראוי שיהיה מסור לבני אדם, והפועל האחרי (והוא הקמת הנביא) יהיה מכור לאל ית':

השאלה השנית אם היה שאול ית' יבחר המלך, היה לו למה שאמר לשמואל בראשונה

נמס' י"ז י"ג את שאול הנה היום אשר שלחך ה' וגו', ואיך שעשה המלכת דוד * קוסם משקהו כי זה הוא, ולמה נלטרך לאחרי המשחתו להפיל גורלות במפה? ולמה לאחרי זה בחר עליונית לאדם המלוכה בגלגל? והנה בדוד ובשאר המלכים לא נעשה דבר מזה לא גורלות ולא אדום מלוכה:

השאלה השלישית בדברים שאמר שמואל אל העם בהפלת הגורלות, כה אמר ה' אלקי ישראל אנכי העליתי את ישראל וגו', ואם רצה להוכיחם על שנלטם מלך איך קצר בתוכחה ואזר אחרי זה בגלגל להחריב בו מלך? ואם לא כיוון בזה התוכחה מה ענין הדברים האלה כאן לגלות פורך? והמפרשים פירשו כה אמר ה' מתחלה כשהלקם מלך, וגם זה לינהו שהם נפורך הדברים וישוכן:

השאלה הרבועית בדברי התוכחה שהוכיח בגלגל באמרו וישלח ה' את ירובעל ואת בדן

את יפתח ואת שמואל וגו', ויקשה זה לחזוקה למה לא אמר את דבורה ואת ברק? כל שכן לאחרי שזכר למעלה עניין סיסרא וידוע שעל ידם המלם האל ית' ממנו לת על ידי ירובעל ובדן ויפתח שזכר: ויקשו עוד מאשר זכר בדן (שהיה שמשון) קודם יפתח בהיותו מאוחר לו בזמן:

השאלה החמשית במה שאמר בתוכחה תוכחה ותראו כי רעתכם מלך בבי עמון בת עליכם ותאמרו לי לא כי מלך ימלוך עלינו וגו', וידוע שהשלת המלך היתה קודם שבת רעתכם על יבג נלעד ימים רבים, כי קודם לזה כמשך שאול על ידי שמואל, ולאחרי זה הפילו הגורלות במפה והלך ישראל איש לביתו ושאול הלך לביתו ולא בת רעתכם העמוקי:

השאלה הששית באמרו בתוכחה תוכחה גם עתה התיצבו וראו את הדבר הגדול הזה וגו', הלא קציר חטים היום וגו', ויקשה למה הביא שמואל כח ופלא בדבר הזה? והיה די בדברי התוכחה, והרבה כמים רצו בעניין החרון ומלחמות המלשתים ולא היו ברורין לנכם לאחר, וגם רצוי שנדע שם היה שיטרכו לנכם למה באר בזה הפלא שעשה? ומה היתם אשר היה לו עם דרוש התוכחה אשר היה בה.

והכני מפרש הפסוקים בלופן יותרו השאלות כלם:

(יז) ויצעק שמואל את העם לה' למפה. וזכר הכתוב שלשה שמואל את עם [יז] וַיַּצְעֵק שְׁמוּאֵל אֶת־הָעָם אֶל־יְהוָה הַמִּצְפָּה׃

ישראל המפה, להיותו המקום המוכן להולדת השפע עליו ולהדבק בו השכינה הלקית מן העת אשר בשם יהושע את המלכים שמה, והיה שם מוצא ובית תפלה לשלקים. ולפי שהשכינת העם תעשה על ידי לעקה, וכרוזות קורא בקול בית יעקב לבו ובלב המפה להפיל הגורל על המלך המלך ולדעת מי יהיה, לכן קרא הכתוב השכינה בלשון לעקה. ואמנם למה רצה האל ית' שיהיה המלך נבחר על ידו ושלח יבחרו בו העם, הנה זהו לשלי בין שבטי ישראל קשטה ומריבה בלמור כל אחד שלי למלוך, ופעמי יבחרו שבט השבטים מלך לאחד מלאי כ"ח כ' ונקנס יבחרו מלך לאחר וירבו המלבים * ונפשע לרן רבים מלכי' ח' שריב, כמו שקרה בימי מלכי ישראל * שבחלק העם ובחלי י"ו כ"ח ישראל המליכו את עמרי ובחלי החלר היה לחרי תבני בן גנית להמליכו ותחזק על זה המלחמה ביניהם. ולין בספק שזה הוא המסבב פעמים רבות בחומת לדום וישמעאל מכת קרב והרג ולבדן על בחירת המלבים, הלא רלית קטעת בני יהודה שמו' ב' ט"ו מ"ב ובני ישראל בלחמם לדוד * מדוע נגנוך לקיהו? ולבו לומרים עבד יודת לי במלך, ובמאך עליו עניין שבע בן בכרי, ומה יעבו שם היו הבוחרים מלך? ולזה מה ית' שום תשים עליך מלך אשר יבחר ה' לתקיך בו, מה שאמר יבחר ה' בו למלך יהיה מי שיהיה ואיזה שבט שיהיה ישימו לימתו עליהם ובזה כל העם היו על מקומו יבח בשלום: הסבה השנית היה לפי שיסר לב הלדם רע מעצורו והיה רלוי שיהיה המלך בחי הנחות, כמ"ש * ולא ירבה לו כוסים, ואמר לבלתי רוס לבבו מלחיו, מרוחק מהתלות, כמו שאמר * ולא ירבה לו בשים, משולל מהתמלה, כמו שאמר * וכסף וזהב לא ירבה לו מלד, והיות המדות המשובחות התלה בריבים מלד במלך, והלדם ירלה לעיניהם וה' ירלה לבבם והוא בוחן לבות וכליות, היה רלוי שלא יבחר המלך על ידי בני לדם שלא ידעו תוכו ולא יביבו מדותיו ותכונותיו הטוב הוא לפי רע, ושיבחרהו הלל ית' שהוא היודע תעלומות לב, וכמו שאמר שאמר בתפלתו * כי אתה מלכי' ח' ל"ג ידעת לבדך את לבב כל בני הלדם. וכבר בח הטעמה הזאת בדברי הלדוכו משה אמר * יפקוד ה' אלקי הרוחות לבל בשר במדב' כ"ז י"ו איש על העדה, הנה כוון לומר שהאל ית להיותו אלקי הרוחות הוא לשר רלוי שיפקוד המכהיו לת בני אדם שירלו לעיניהם: הסבה השלישית היא לפי שבהיות המלך נבחר מהעם יהיה בהכרח בשמע אליהם מלד, והיה מחוייב לפייסם ולעשות כל לשר ירלו ולא יהיה עושה משפט ולדקה לבל עמו כפי הדין, כי יסבור פני' לשר בחרו אותו למלך, וכביותו בזיוי ה' יהיה שומר מלוה ולא ישת פני איש כי המשפט לאלקים הוא ואין עליו עול בזיוים, ובבר העיר לטעמה הזאת דוד תהלים נ' המשורר * למה רגזו גוים, והמשורר ההוא עם היות שפירשו אותו המפרשים על הפלשתים ועל דרכים לאחריהם, לאחוזב לבי שאמרו דוד על הלבשים שהיו מנשנים על שאול ועל ביתו, לפי שהיה רודף את דוד והם בידיעתם שהאל ית' היה בוחר בו היו רוצים להמליכו על כרחו על שאול, ובנגדם אמר למה רגזו גוים ולאומים יהגו ריק יתילבו מלכי ארץ (שהם השרים והסגנים) על ה' ועל משיחו שהיה שאול? זה אמר * יושב בשמים ישחק ה' ילעג למו ושילבר אליהו בחבו שם שם ל' וגו', ויאמר להם וכי יש לבם להמליך מלך או להסירו ממלבו'? אין לבם בחירת המלבי' ולא להסיר קוצם מהמלבו', ועל זה אמ' * ואני נסבתי מלבי על ציון הר קדשי, ל"ל דוד שם שם ו' שלבח עיר ציון לני נסבתי לוצו ולא לתם, לני המליכהו ולא לתם, ואני אתן לו עיר ציון ולא לתם, ואמר עוד * ואפרים שם שם ז' על תק ה' אמר אלי בני אתה, ל"ל אלבהה על דרך ותק ובזון בני אלם זה' אמר אלי בני אתה ואני היום ילדתיך, להגיד שאלל ית' הוא הבוחר בו הוא לשר עשאו כאב את בן יבלה, ואמר שהלבור הזה הוא על ובלזון בני אלם, וזהו אל תק לא בפי הלשת כי אין בן לאל ית', אבל על דרך משל אמר שהוא

שהוא ילחמו, כלומר שהוא הנותר והמחליק לתו ולא לחבר, ובכן חבר * אחר מחכי ותחבה נוים כחלבך, רומה לומר שהוא יתברך יתן לו המלכות ויהיו יראים ממנו, והקרי שמלכותו מלת הוא: הם והוא יקבר כתר בו ולא בכני לדם, פוהו * תרועם בשבט ברזל כבלי יגר תבפצם, רומה לומר לך תצח לפי ים וכלם תרועם בשבט ברזל, לפי שאין לך לפייכם כי אני המלכתי לוקך ולא הם, והיה השעבה הנ'. הנה כתבתי בדבר שנאה בכנות והותרה השאלה הרשומה:

סם שם ס'

סם שם ע'

(יח) ויאמר אל בני ישראל וגו'. לחמרתי שנאת הוי הדברים הללה תוכחה על שלשתם מלך כי התוכחה לחברי כן יזכור לותה, לכל לפי שיזכרו שלשו מלך ושמוחל לחם לכם לבו לים לעירו, הנה עתה כלאנו לסף לותם להפיל הגורלות לחר עליכם כל הדברים הללה, לפי שעברו הוים לחרי שנאלה מלך ולולי יקזוב לדם שנעשה זה עתה מרמון הלל יתברך ולא משלחתם, לבן הקדים לדבר עליהם ולומר עליהם לחם שענין המלך לחר לבי עוזה היה הוא לוטו מרמון הלל יתברך ולא מכוונתי, כל תלמרו הוים לו מחר הנה שמואל בעצן ויבחוף לת כל ישראל ומעמדו הפיל להם גורלות והמליך עליהם מלך, לו הנה יתברך מה בזה ברמזו ולין עליהו לשאה ועון לוכו כן, כי הלל יתברך הוציל לתכם מחלריהם והפיל לתכם מכל לויביכם הלוחלים לתכם, ובכל זה לא המליך עליכם, ולחם מחלתם לת מלככם ולתמרו הלין ומליך לנו מלך, ועתה בכחת שלחתכם ולמלחת בקשתכם ופקדכם לכבתי לתכם, ולבן התיצבו עתה לפני הנה לבחיכם ולנלפיכם להפיל גורלות ולבחר על פי הגורל ועל פי התורים והתומים מי ימלוך עליכם. הנה לם כן היו הדברים הללה התרלה ולא תוכחה בזה והותרה הנלינית: ובפר הכתוב שהפיל גורלות ובלבד שבט בניימן, והפיל על משפחותיו ולבד משפחת המטרי, והפיל על הגברים ולבד שלול, כי לעפי שלת מי שם כפל הגורל על שנו: והנה שלנו עוד כיי הבל עוד הלוט היה, לפי שלת מלאו שם שלול שלנו הלם יבל עוד כלן היה מלבד הלו לחר בכלן? הלם יפסר כלן היה? והלינו הלל יתברך הנה הוה בחבת לל הכלים, רומה לומר בתוך כלי העם הכלים שהם שהניחו כליהם בבית לחד, לו יהיה לל הכלים לו לל כלי הבקר לחר היו בשדה לו בבית לחר, והוה בתבת שהם מפני שהוה ילחנו, כלומר שהוה הבוחר והמחליך לתו ולא לחר, ובכן חבר * שלל מחכי ותחבה נוים כחלבך, רומה לומר שהוא יתברך יתן לו המלכות ומידו יהיו לו, והקרי שמלכותו מלת הוא: הם והוא יקבר כתר בו ולא בכני לדם, פוהו * תרועם בשבט ברזל כבלי יגר תבפצם, רומה לומר לך תצח לפי ים וכלם תרועם בשבט ברזל, לפי שאין לך לפייכם כי אני המלכתי לוקך ולא הם, והיה השעבה הנ'. הנה כתבתי בדבר שנאה בכנות והותרה השאלה הרשומה:

(יח) ויאמר אל בני ישראל וגו'. לחמרתי שנאת הוי הדברים הללה תוכחה על שלשתם מלך כי התוכחה לחברי כן יזכור לותה, לכל לפי שיזכרו שלשו מלך ושמוחל לחם לכם לבו לים לעירו, הנה עתה כלאנו לסף לותם להפיל הגורלות לחר עליכם כל הדברים הללה, לפי שעברו הוים לחרי שנאלה מלך ולולי יקזוב לדם שנעשה זה עתה מרמון הלל יתברך ולא משלחתם, לבן הקדים לדבר עליהם ולומר עליהם לחם שענין המלך לחר לבי עוזה היה הוא לוטו מרמון הלל יתברך ולא מכוונתי, כל תלמרו הוים לו מחר הנה שמואל בעצן ויבחוף לת כל ישראל ומעמדו הפיל להם גורלות והמליך עליהם מלך, לו הנה יתברך מה בזה ברמזו ולין עליהו לשאה ועון לוכו כן, כי הלל יתברך הוציל לתכם מחלריהם והפיל לתכם מכל לויביכם הלוחלים לתכם, ובכל זה לא המליך עליכם, ולחם מחלתם לת מלככם ולתמרו הלין ומליך לנו מלך, ועתה בכחת שלחתכם ולמלחת בקשתכם ופקדכם לכבתי לתכם, ולבן התיצבו עתה לפני הנה לבחיכם ולנלפיכם להפיל גורלות ולבחר על פי הגורל ועל פי התורים והתומים מי ימלוך עליכם. הנה לם כן היו הדברים הללה התרלה ולא תוכחה בזה והותרה הנלינית: ובפר הכתוב שהפיל גורלות ובלבד שבט בניימן, והפיל על משפחותיו ולבד משפחת המטרי, והפיל על הגברים ולבד שלול, כי לעפי שלת מי שם כפל הגורל על שנו: והנה שלנו עוד כיי הבל עוד הלוט היה, לפי שלת מלאו שם שלול שלנו הלם יבל עוד כלן היה מלבד הלו לחר בכלן? הלם יפסר כלן היה? והלינו הלל יתברך הנה הוה בחבת לל הכלים, רומה לומר בתוך כלי העם הכלים שהם שהניחו כליהם בבית לחד, לו יהיה לל הכלים לו לל כלי הבקר לחר היו בשדה לו בבית לחר, והוה בתבת שהם מפני שהוה ילחנו, כלומר שהוה הבוחר והמחליך לתו ולא לחר,

[לל תפצתי בכל התבונות, ולל מלחתי מדבר זה בס, ועיין ילקוט קל"ו ע"ב:] מצלי כט ס

(יט) [יט] וַיֹּאמֶר אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אָנֹכִי הֶעֱלֵיתִי אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרָיִם וָאַצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד כָּל־הַמַּמְלָכוֹת הַלֹּחֲצִים אֶתְכֶם:

[יט] ואתם היום מאסתם את־אלהיכם אשר־הוא מושיע לכם מכל־רעותיכם וצרותיכם ותאמרו לו כי־מלך תשים עלינו ועתה התיצבו לפני יהוה לשבטיכם ולאלפיכם:

(כ) [כ] וַיַּקְרֵב שְׁמוּאֵל אֶת כָּל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וַתִּלָּכֵד שֵׁבֶט בִּנְיָמִן: [כא] וַיַּקְרֵב אֶת־שֵׁבֶט בִּנְיָמִן לְמִשְׁפְּחֹתָיו וַתִּלָּכֵד מִשְׁפַּחַת הַמַּטְרִי וַתִּלָּכֵד שָׁאוּל בֶּן־קִישׁ וַיְבַקְשֻׁהוּ וְלֹא נִמְצָא: [כב] וַיִּשְׁאֲלוּ־עוֹד בַּיהוָה הֲבוֹא עוֹד הֵלֹם אִישׁ וַיֹּאמֶר יְהוָה הִנֵּה־הוּא נֶחְבָּא אֶל־הַכֵּלִים:

[כ] ויקרב שמואל את כל־שבטי ישראל ותלכד שבט בנימן: [כא] ויקרב את־שבט בנימן למשפחתיו ותלכד משפחת המטרי ותלכד שאול בן־קיש ויבקשהו ולא נמצא: [כב] וישאלו־עוד ביהוה הבוא עוד הלם איש ויאמר יהוה הנה־הוא נחבא אל־הכלים:

(כג) [כג] וַיָּרֻצוּ וַיִּקָּחֻהוּ מִשָּׁם וַיִּתְיַצֵּב בְּתוֹךְ הָעָם וַיִּגְבַּהּ מִכָּל־הָעָם מִשְּׁכְמוֹ וָמָעְלָה: [כד] וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־כָּל־הָעָם הַרְאִיתֶם אֲשֶׁר בְּחַר־בּוֹ יְהוָה כִּי אֵין כָּמֹהוּ בְּכָל־הָעָם וַיָּרִעוּ כָל־הָעָם וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ: [כה] וַיְדַבֵּר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם אֵת מִשְׁפַּט הַמְּלוּכָה וַיִּכְתֹּב בַּסֵּפֶר וַיַּנַּח לִפְנֵי יְהוָה וַיְשַׁלַּח שְׁמוּאֵל אֶת־כָּל־הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ: [כו] וְגַם־שָׁאוּל הָלַךְ לְבֵיתוֹ גִּבְעָתָה וַיֵּלְכוּ עִמּוֹ הַחֵיל אֲשֶׁר־נָגַע אֱלֹהִים בִּלִבָּם:

[כג] וירצו ויקחהו משם ויתיצב בתוך העם ויגבה מכל־העם משכמו ומעלה: [כד] ויאמר שמואל אל־כל־העם הראיתם אשר בחר־בו יהוה כי אין כמהו בכל־העם ויריעו כל־העם ויאמרו יחי המלך: [כה] וידבר שמואל אל־העם את משפט המלוכה ויכתב בספר וינח לפני יהוה וישלח שמואל את־כל־העם איש לביתו: [כו] וגם־שאול הלך לביתו גבעתה וילכו עמו החיל אשר־נגע אלהים בלבם:

(כז) [כז] וּבְנֵי בְלִיַּעַל אָמְרוּ מַה־יֹּשִׁיעֵנוּ זֶה וַיִּבְזֻהוּ וְלֹא־הֵבִיאוּ לוֹ מִנְחָה וַיְהִי כְּמַחֲרִישׁ:

[כז] ובני בליעל אמרו מה־ישיענו זה ויבזהו ולא־הביאו לו מנחה ויהי כמחריש:

(כג) וירצו ולקחוהו משם ויתיצב בתוך העם וגבה מכל העם משכמו ומעלה: ובפר הכתוב שאול בלבו, לפי שהיה מלך ומשפחתו היו מפוזרים בשבטים, ולזה לתר לפני ה', ולתר ויבלנו עוד בה', והנכון שהיה גורל וגם משפט התורים והתומים כמו שזכרתי בתלוקת התרן: וזכר הכתוב, שהלבו ישראל לין לבותו וגם שהוא הלך לביתו כבתלה, כי רלה שלת קבלוהו ביהיהם

(כז) ובני בליעל אמרו מה־ישיענו זה ויבזהו ולא־הביאו לו מנחה ויהי כמחריש: וכדרך לתרו לל הכלים בתורים והתומים, לתר שהוא שת לייכי הגון למלכות עד שיבלל בתורים והתומים. וכמדרש תכוותו זה * נשוח לדם תשפילהו ושפל רוח יתמוך כבוד, כל מי שרודף לחר השררה שברה בורחת, ממנו וכל מי שבורח מן השררה שררה רודפתו, שהוא ברח מן השררה בשעה שבת למלוך שבת הנה הוה בחבת לל הכלים וזה היתה מלך. וכמוכבת זכתים הנדולה רבים לחדם לעלו' הם ורבים מיכיו, לבן מליכו לירד מחבת, שבת שהוה בשעה שהתרו לו עמוד במלכות היה מתבת לל הכלים, ובשעה שהתרו לירד מחבת היה מחזר לחרי דוד להרגו: ובפר הכתוב שהי הלבו ולקחוהו מחם ורהו שהיה עליו הוד מלבו' בקומתו ובתוהרו, עד שהחר שמואל לל כל העם הרחיתם לחר בחר ה' בי לין כמוהו בכל העם, לל הרחיתם שהנורל הזה מלת ה' בל מחבתו? מלחר שהתים לחר בחר ה' הוה מלד עלמו רלוי והנון לל הנדולה הוהת, וחלין כמוהו בכל העם ולבן הוה ההנון למלכות מבל לישי ישרלל. והעם ברהותם לותו תריעו תרועם נדולה ויהתרו יחי המלך, בי הוה המהחר הנלות לומר למלכים כפי מבהגם: ומכר שהו דבר שמוא לל העם מחבת המלוכה, והוה בתו שבתב הלילנ הבת יהר יש למלך על עמו והעמ' הרלוי למי שימרה לת פיו והבדרים לחר הוה חייב עליהם בתו שמותב תורה, ולין ולת הפרשה הקודמת שהתר הנו לחיתם ולהפקידם בי לם המחבת המוהן לחר לו. ולם נרלה על בל בניס לפרש מחבת המלך על מה שהלה למלבות בפרשה, יהיה פירושו בתו שהתרתי, שלפי שהם לתרו לשבוע, התר להם זה יהיה מחבת שיעשה לבם המלך והוה העושן והנוהל לחר יעשה בהם, והנה שבה בבלין להתרו בהם בחבת מעשה מלבד מה שבבר התרה בהם הוהן הטעשה, ולזה הניחו לפני ה', בל לפני הלחרון לעד על מה שיהיה בלחרית הימים. ולחבת לוך בלבד שהוה ומחבתה ושבתו, לחבר שהתר שהיה על פי הגורל ולחבר שהיה על פי התורים והתומים, ולזה התר לפני ה', והתר ויחלנו עוד בה', והנכון שהיה בם גורל וגם משפט התורים והתומים בתו שזכרתי בתלוקת התרן: וזכר הכתוב, שהלבו ישרלל לין לבותו וגם שהוא הלך לביתו כבתלה, כי רלה שלת קבלוהו ביהיהם

שמואל א יא

יא

[א] וַיַּעַל נָחָשׁ הָעַמּוֹנִי וַיִּחַן עַל־יָבֵישׁ גִּלְעָד וַיֹּאמְרוּ כָּל־אַנְשֵׁי יָבִישׁ אֶל־ נָחָשׁ כְּרֹת־לָנוּ בְרִית וְנַעַבְדֶךָּ׃

[ב] וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם נָחָשׁ הָעַמּוֹנִי בְּזֹאת אֶכְרֹת לָכֶם בְּנָקֹר לָכֶם כָּל־עֵין יָמִין וְשַׂמֹתִיהָ חֶרְפָּה עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל׃

[ג] וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו זְקֵנֵי יָבִישׁ הֶרֶף לָנוּ שִׁבְעַת יָמִים וְנִשְׁלְחָה מַלְאָכִים בְּכֹל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וְאִם־אֵין מוֹשִׁיעַ אֹתָנוּ וְיָצָאנוּ אֵלֶיךָ׃

[ד] וַיָּבֹאוּ הַמַּלְאָכִים גִּבְעַת שָׁאוּל וַיְדַבְּרוּ הַדְּבָרִים בְּאָזְנֵי הָעָם וַיִּשְׂאוּ כָל־הָעָם אֶת־קוֹלָם וַיִּבְכּוּ׃

[ה] וְהִנֵּה שָׁאוּל בָּא אַחֲרֵי הַבָּקָר מִן־הַשָּׂדֶה וַיֹּאמֶר שָׁאוּל מַה־לָּעָם כִּי יִבְכּוּ וַיְסַפְּרוּ־ לוֹ אֶת־דִּבְרֵי אַנְשֵׁי יָבִישׁ׃ וַתִּצְלַח רוּחַ־אֱלֹהִים עַל־שָׁאוּל בְּשָׁמְעוֹ אֶת־ הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּחַר אַפּוֹ מְאֹד׃

[ו] וַיִּקַּח צֶמֶד בָּקָר וַיְנַתְּחֵהוּ וַיְשַׁלַּח בְּכָל־

(כז) כגע לליהם בלבם שהלכו עמו, כי זלר התבזים בני בליעל לחרו מה יושיענו זה ויבזהו ולא הביאו לו מנחה, ולבן חזר לביתו ולא נתעצם בכתר מלכות. ולתסוה מה יושיענו זה לא היה להיותה מזלזלים בעצמו, כי להיותו משבט בניימן הצעיר וממשפחה קטנה לחרו מה יושיענו זה? והנה אין לו משפחה ולא לבני שבטו רחוייס לעזרו, והיה רלוי שימלך מלך משבט גדול ורב וממשפחה מרובה כדי שהמלך ההוא יהיה רב להושיע את ישרלל בעת הצורך עם לבני משפחתו ושבטו מלבד לבני זלר השבטים, הנה לם לן היה הנזיון דבק במשפחתו ושבטו עם היותו בעצמו נלה לשלות: ולתמה בהיפך השלה הזאת הקודמת ותשובתה תומר, שבהמלבת המלך יפלרכו שני דבריס בהברת. הלחד שיכתרהו הבי ויבדילהו מתוך לחיו למלוך עליהם, וזה עי שכיח בהמשתו לותו, כי לין ההמשתה זולתי לות הבחירה החלקית. והשני שבני ישרלל ישימוהו למלך ויקבלוהו עליהם, כי שני העניניס

דכתי' י"ו טו החלה בכללים במקום * שוס תעשה עליך מלך לשר יבחר ה' ללקיך בו וגומ', הנה הבחירה החלקית היה על ידי הנביא והשיתה היה עי ישרלל שיקבלו לותו למלך עליהם, והנה שמואל הכניח מעט את שלול למלך וזו היה הבחירה החלקית, לשר זה המשפה לשיקבלו לותו ישרלל עליהם, ולפי שלא יחשדו לותו שבחר בו כרלונו, וכמו שעשו קרח ועדתו * על כהונת להרן, לכן לשה לעשות בחירתו על פי התורים והתומים כנד כל ישרלל, כדי שכלם ידעו ויקחיבו שם' היתה מסכה ומטה בחירתו, והיה זה במשפט התורים והתומים בבירור גדול והיה על פי הגורל גם כן כעניו מה שעשו בחלוקת הלרן, וכמו שהוכיחו קול שם' בבחר בחלת שעם היות שם גורל, הנמן היה מכוון והיה לומר שם שבט פלוני עולה ושם מטה פלוני עולה והיה הגורל מסכים עמו, וכן הכתיב משפט הגורל לו משפט התורים והתומים עם מה שעשה שמואל שמשך את שלול בחופן זיודע שמן השמיס המליכהו. והמשכ לפי שהבני בליעל לחרו מה יושיענו זה ויבזוהו ולא הביאו לו מנחה, והיה לבב ישרלל בלתי מסכים לעניניהו, לשה הלל יתי להביא עניו כתב העמוני שבא על לבני יבש נלעד, בלופן שנלה עם היותו משבט לעיר ומשפחה שפלה יעשה תשועה בישרלל, ולזו כל העם יודו בהמלבתו ויחרו מי לחומר שלול יחלוך עליהו תבו לחבים ובחיתם. ומפני שהיה שם קלוק לבבות בדרשהבה הזאת שלול לבלתי הגלות לקדם שם המלוכה, ושקדוב היה שבלם בלב שלם ובבפי שפסה יחליהוהו עליהם להסיר הספק לשר היה קודם לזה ביניהם. והמלבת דוד ושלר המלבים היה הענין כמוהו, שהיתה בחירה בחלל ית' והוא עלמו המשיחו על ידי הנביא שהוא לות הבחירה וכן היו המשחים כלם, והיתה עוד בחירה המלבה והיא הקבלה שיקבלו ישרלל למלך עליהם, וכן המליכו לדוד, לם שבט יהודה לחרי מות שלול

בחברון ולם שבטי ישרלל כלם לחרי מות לישבעת, וכן עשו בכל לשר המלכי המשיחה שהיה בבחינת פעל הלל והמלכה שהיה בבחינת קיבול ישרלל, ולא הוזרכו להכניל השבטים על פי התורים והתומים לו על פי הגורל, לפי שבשלול להיותו המלך הרלשון ולהיות קטנה וחלוק לבנות בהמלבתו הוזרך הכניל לזה, כדי לשתף שהי בהמשתו היה מלת ה' מן השמים, לבל בשלר המלבים שבלו לחריו לא בעטרכו הכניליס לזה, כי היו כבר מוזקים מהם שבשבה בענין שלול שהמשתה היה לות עלמי בבחינת השם, והותרה עם זה השלמה השבית:

יא

(א) ויעל נחש העמוני ויחן וגו'. ספר הכתו' שעלה נחש מלך בני עמון שזמן היה מורה רוע מעשיו, שהיה נחש ברית כמו פתן קרא יקטס לזמו ויתן על יבש גלעד. ועס היות שזללו ממנו שיכרות להם ברית ויעבדוהו, הנה (ב) לא רלה כי לם בתנלי שיקר לבלם עין ימיכם, כי עס היות שזין בזה לליו תועלת הנה היה לשכזריותו, ונס להורות גדולתו שזהב ובכסף לא יחפוץ, ונס לפי שיהיה זה קרלה לבל ישרלל שנקרו עיני יבש גלעד ולא יוכלו בל ישרל להושיעם. וכמדרש שמואל לחרו לליו הקלעים והקשתים שבישרלל שהם מחזיק עיניהם של ישרל, ור' שמעון לחר לליו שבהדריות של ישרלל שהם עיניהם של ישרלל, וראיו לחריו שהיתה שלמתו בניתו לי בספר קורה שהוא עין ימיבם ותעקור

מתנו *לא יבא עמוני ומואבי דברי' כג ד

בקהל ה': ולחבשי יבש גלעד בשיבוש הרף לנו שבעת ימים (ג) ונומר, לא לם היה כוונתם לחרף בזה לת בל ישרלל, הנה רלוי שתתנו לנו זמן שבעת ימים להודיע לת בל שבטי ישרל, ולם לין מושיע לו נבוז לליבם ונקבל התרפה וידלע בי בבר בקשנו העזר ולא מלחנו, ובלעדי זה לא תהיה תרפה לבל ישרלל בי הס לא ידעו מהדבר, ונתנו לו להס לותו זמן. ולשלוח אבשי יבש גלעד מלליבם לל נבעת שלול וידלתם שילעו (ד) המלבתו ולבן שלחו שם בפרט, וכלשר היה בח שלול מן הזללה לחרי הבקר (כי לא היה עדין כוהג כבוד מלבות למה שרלה מבזיון התבזים לשר בזזהו) ורלה העם בוכים למשפחותם שלל על הדבר ופפרו לו הענין. ומזה פירשו עיין רש"י לשר הבקר לחרי זמן מועד בילת הבקר מן הזללה, בי הוא לל היה בבר בח לחרי הבקר: וזכר שלחקה עליו רוח ה', (ו) והוא רוח הקדש לשר זכר הרב המורה שילוה לליו לעשות פחה חלה פעל משוכה ולהמיל קהל התבוזים, והיל המדרגה הרחשוכה דף קכח מהדרגות הנבוהה, ויקר לפו, כי היה (כמו שזכר התוקר) תריסו החרון לף בלי הנבורה ומבית לליה, ויקח למד בקר (ז) ויבתחהו וישלח ביד המלחבים בכל גבול ישרלל לחמר לשר לינו יוצל לחרי שלול ולחרי שמואל בה יעשה לבקרו ונומר, והנה לחמר ולחרי שמואל לפי שלא יכוו מלחרו ולבן לרף עמו שמואל, לומר מי שלא יצל לחרי שמואל יצל לחרי שמואל, ונס כדי שיבטיחו בתשועת ה' לחרי שהבניח שמואל ילך עמו לשר בבר עשה עמהם להמליח במלחמות הפלשתים ומוקוק לקלס. ולמר בה

גִּבּוֹל יִשְׂרָאֵל בְּיַד הַמַּלְאָכִים׃ לֵאמֹר
אֲשֶׁר אֵינֶנּוּ יֹצֵא אַחֲרֵי שָׁאוּל וְאַחַר
שְׁמוּאֵל כֹּה תֵעָשֶׂה לִבְקָרוֹ וַיִּפֹּל פַּחַד־
יְהוָה עַל־הָעָם וַיֵּצְאוּ כְּאִישׁ אֶחָד׃
[ח] וַיִּפְקְדֵם בְּבֶזֶק וַיִּהְיוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל שְׁלֹשׁ
מֵאוֹת אֶלֶף וְאִישׁ יְהוּדָה שְׁלֹשִׁים אָלֶף׃
[ט] וַיֹּאמְרוּ לַמַּלְאָכִים הַבָּאִים כֹּה תֹאמְרוּן
לְאִישׁ יֹשֵׁב גִּלְעָד מָחָר תִּהְיֶה־לָכֶם
תְּשׁוּעָה כְּחֹם הַשֶּׁמֶשׁ וַיָּבֹאוּ הַמַּלְאָכִים
וַיַּגִּידוּ לְאַנְשֵׁי יָבֵישׁ וַיִּשְׂמָחוּ׃
[י] וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי יָבֵישׁ מָחָר נֵצֵא אֲלֵיכֶם
וַעֲשִׂיתֶם לָנוּ כְּכָל־הַטּוֹב בְּעֵינֵיכֶם׃
[יא] וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיָּשֶׂם שָׁאוּל אֶת־הָעָם
שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים וַיָּבֹאוּ בְתוֹךְ־הַמַּחֲנֶה
בְּאַשְׁמֹרֶת הַבֹּקֶר וַיַּכּוּ אֶת־עַמּוֹן עַד־
חֹם הַיּוֹם וַיְהִי הַנִּשְׁאָרִים וַיָּפֻצוּ וְלֹא
נִשְׁאַרוּ־בָם שְׁנַיִם יָחַד׃ [יב] וַיֹּאמֶר הָעָם
אֶל־שְׁמוּאֵל מִי הָאֹמֵר שָׁאוּל יִמְלֹךְ
עָלֵינוּ תְּנוּ הָאֲנָשִׁים וְנָמִיתֵם׃
[יג] וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לֹא־יוּמַת אִישׁ בַּיּוֹם הַזֶּה
כִּי הַיּוֹם עָשָׂה יְהוָה תְּשׁוּעָה בְּיִשְׂרָאֵל׃
[יד] וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם לְכוּ וְנֵלְכָה
הַגִּלְגָּל וְנְחַדֵּשׁ שָׁם הַמְלוּכָה׃
[טו] וַיֵּלְכוּ כָל־הָעָם הַגִּלְגָּל וַיַּמְלִכוּ שָׁם
אֶת־שָׁאוּל לִפְנֵי יְהוָה בַּגִּלְגָּל וַיִּזְבְּחוּ־
שָׁם זְבָחִים לִפְנֵי יְהוָה וַיִּשְׂמַח שָׁם
שָׁאוּל וְכָל־אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל עַד־
מְאֹד׃

יב

[א] וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל הִנֵּה
שָׁמַעְתִּי בְקֹלְכֶם לְכֹל אֲשֶׁר־אֲמַרְתֶּם לִי
וָאַמְלִיךְ עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ׃ [ב] וְעַתָּה הִנֵּה־
הַמֶּלֶךְ מִתְהַלֵּךְ לִפְנֵיכֶם וַאֲנִי זָקַנְתִּי

פה יעשה לבקרו, ולפי פירוש שם יעשה על ידו או מיתת ה' מן השמים, כי המחרים הבתמיים והדבורים המזומנים כאותיות בדברים המכופלים ובמקומות כאלו. וזכר שבפעל פחד ה' על העם ויצוי כאיש אחד, כל שלא פחדו שיעשה כן שהוא לבקרם כי לא היה מזומן אלא כל כך, אבל פחדו על ה' ולבן יצאו למלחמה: ויפקד, שהוא בבזק, שהוא שם מקום. או יהיה פירושו בחבבים קטנים שבתן כל אחד אבן קטן ופקד כל החבבים לדעת מניינם של ישראל, כי בזק יאמר על החבבים, וכן מתורגם * כגרור אבן במרגמא, וכן בזק הכיפה בקלעים. וכן יחזקאל נשברי תרבזיו הוא * ויפקדם בטלאים, שבתן בפנקס, כל אחד טלה ופקד את הטלאים לדעת מניינם, והיה זה שמותה התורה החלקית לעשות, כמו שאמר * כי תשא את ראש בני ישראל לפקודיהם ונתנו איש כופר נפשו לה' בפקוד אותם ולא יהיה בהם נגף בפקוד אותם, ובסוף הספר הזה * במנין העם שהוא דוד למנותם לדבר בדרוש הזה כראוי. ובבמדבר סיני רבים אמרו, כיון שבתחבה [לה' כראוי לו] לפי פרשם על שעשות הוא, הבאור מתעבר מעיקרן בתיב בבזק ובבכוף כתי' בטלאים. ודלמא מדילהו? לפי מה שהבאר רבותיו למילתיה? לפי שהעבר יבא לך יהיו מתיחסים מהתחזעה, שלפי שהוא לומר עליהם על ידי המלאכי, לפיכך שלחו, מתר תהיה להם התחזעה (י) כתוב השתא, וכן אמרו בס לעמודים מתר בפי עליכם וגו', והוא מאמר מחזק, ישראל היו מכוונים לפתח להלחם בם, והעמודים הבאו שילחו להתעבר עליהם. ועיין אמרו [למעלה] ויהיו כבי ישראל אלף מאות אלף איש, ואלו יהודה שלשים אלף, אלף כמנה יהודה עם אחד השבטי, לפי שהיה תמיד שבט יהודה מתבבד מבין אחר השבטים ויהיה נמנה בפני עצמו למעלתו, וכן במלחמת עמלק * ויעמד שאול את העם ויפקדם בטלאים מחתים אלף רגלי ועשרת אלפים את איש יהודה, והוא מה שיהיה לעתה מה שפרשתי * בפרשת שלח יסוד שבט מיהודה שעל מעלת השבט כלו על שאר השבטים ניך לכבי עמון על תום השתא והשלחים הרה גמו, וכאשר רצו ישראל המעשה המעולה הזה לאחר עשה שאול ונתת התשועה לאחר עשה ה' על ידו לאמרו, מי האומר שאול ימלוך עלינו, לא שאמרו זה בדרך בזיון וקלות ראש, אלא לאחר שאמרו זה ובמיתם, ושאול מתל על כבודו ואמר לא יומת (יג) איש ביום הזה כי היום עשה ה' תשועה בישראל, לא עם היותו מהדרן שהמצוה את המלך יומת, הנה אין רצוי אם כן הוא יומת איש לפי שעשה ה' תשועה, והיה זה מעוב תבוכתו שישראל יחשבו תליית התשועה והוא יהבה תליתם. ואחר שמע (יד) שמואל דבריהם אמר לכו ונלכה הגלגל ונחדש שם המלוכה, לא לפי יומת איש כדברי שאול אבל כלך לחדש המלוכה, לפרי שבלבב כל ישראל בהמתנת אחת בהמלכת שאול, ואמר עמו שבאו שמה (טו) לפני ה', שהיה המקום ההוא מקודש ישן עמד שם ארון התלקים ליתושה בהכנסתם לארץ, ואולי שהביאוהו שם עתה גם ויזבחו שם זבחים שלמים כמו שיעד שמואל בשאול להעלות עולות ולזבוח זבחי שלמים וגו', ושמחו שם שאול וכל ישראל עמו בהמלכתו:

ב (א) ויאמר שמואל אל כל ישראל וגו'. לתחזוק בעבין התוכחה הזאת ובוותה, שלפי שעתה מלך היה יש למחסם בהבהנת שמואל, כמו שיורה מאמרם שלמרו לתם זקנת ובניך לך הלכו בדרכיך או היה למחסם בהבהנת הזקן ית' ובמשבטו, כמו שאמר ית' לך לותך מלכו כי אותי מלכו ממלוך עליהם, לבן רצה שמואל הבניח להוכיח את ישראל על אחת מהתכליות החלה מאמר בפני עמו, ותתחיל להוכיח, בבחינת עמו והבהנתו אותם בתשובה, באמרו הבה אשמעה בקולכם לבל אשר תאמרתם לי ותמליך עליכם מלך וגו', לא הבה אשמעה והבינותי כל הדברים אשר תאמרתם לי, לא בעבורי, והוא לאמרם הבה תהא זקנת ובניך לך הלכו בדרכיך ונומר, ועשיתי שתבקשו והוא ימליך עליכם מלך, לא לך רציתי להוכיח תחבם על עניני קודם המלבת המלך, לפי שלא תחשבו שהיה תבלי, דברי כדי למנוע ההמלכה מכם, לבל המלכתי עליכם (ב) מלך כאשר שאלתם, ועתה שהבה המלך מתהלך לפניכם תאחר את דברי. ולפי שהיו דברי ישראל לתת זקנת ובניך לך הלכו בדרכיך, לבן אמר שמואל ואני זקנתי ושבתי, לא הבה בעבין הזקנה אמת אמרתם אזקנתי, ונם טוב על דבריכם

וַאֲנִי הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֵיכֶם מִנְּעוּרַי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה׃
הִנְנִי עֲנוּ בִי נֶגֶד יְהוָה וְנֶגֶד מְשִׁיחוֹ
אֶת־שׁוֹר מִי לָקָחְתִּי וַחֲמוֹר מִי לָקָחְתִּי
וְאֶת־מִי עָשַׁקְתִּי אֶת־מִי רַצּוֹתִי וּמִיַּד־
מִי לָקַחְתִּי כֹפֶר וְאַעְלִים עֵינַי בּוֹ וָאָשִׁיב
לָכֶם׃ וַיֹּאמְרוּ לֹא עֲשַׁקְתָּנוּ וְלֹא
רַצּוֹתָנוּ וְלֹא־לָקַחְתָּ מִיַּד־אִישׁ מְאוּמָה׃
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם עֵד יְהוָה בָּכֶם וְעֵד
מְשִׁיחוֹ הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא מְצָאתֶם
בְּיָדִי מְאוּמָה וַיֹּאמְרוּ עֵד׃
וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם יְהוָה אֲשֶׁר
עָשָׂה אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן וַאֲשֶׁר
הֶעֱלָה אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃
וְעַתָּה הִתְיַצְּבוּ וְאִשָּׁפְטָה אִתְּכֶם לִפְנֵי
יְהוָה אֶת כָּל־צִדְקוֹת יְהוָה אֲשֶׁר
עָשָׂה אִתָּכֶם וְאֶת־אֲבֹתֵיכֶם׃
כַּאֲשֶׁר־בָּא יַעֲקֹב מִצְרַיִם וַיִּזְעֲקוּ
אֲבֹתֵיכֶם אֶל־יְהוָה וַיִּשְׁלַח יְהוָה
אֶת־מֹשֶׁה וְאֶת־אַהֲרֹן וַיּוֹצִיאוּ אֶת־
אֲבֹתֵיכֶם מִמִּצְרַיִם וַיֹּשִׁבוּם בַּמָּקוֹם
הַזֶּה׃ וַיִּשְׁכְּחוּ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם
וַיִּמְכֹּר אֹתָם בְּיַד סִיסְרָא שַׂר־צְבָא

(ג) הִנְנִי עֲנוּ בִי. תְּקִיפֵי מִצְבַיִם לְפָרֵיס כִּי תָּמִיד הִתְהַלַּכְתִּי בְּתוֹכְכֶם וְאֵתֶם יוֹדְעִים מַעֲשַׂי, לָכֵן עֲנוּ כִּי נֶגֶד ה׳ שֶׁהִיא שֹׁמֶרֶת וְנֶגֶד מְשִׁיחוֹ שֶׁמֵּעִיד, וְאֹמֶר זֶה לְפִי שֶׁבְּחֵצֶר יֵשׁ שׁוֹעֵט מִשּׁוֹמְטוֹתָיו יִהְיֶה הַמֹּהֵג בֵּין הַשּׁוֹמוֹת שֶׁשּׁוֹעֵט הַכֹּל לְפִי שׁוֹעֵט הַמֹּשֵׁל עַל מַעֲשֵׂי, וְלֹא יוּכַל אֶחָד לְהַגִּיד שׁוֹעֵט יַעֲשֶׂיהוּ עָלָיו, וְלִפְנֵי מְשִׁיחוֹ אֶשְׁרֵי לְהַס שֶׁיִּהְיוּ אֵלּוּ מְעִידִים לְהַס מֶלֶךְ שֶׁנִּפְטַם כְּכָל הַגּוֹיִם, רְאֵה שְׁמוּאֵל לַעֲשׂוֹת זֶה גַּם כֵּן עַל דֶּרֶךְ הַגּוֹיִם, וְזֶהוּ לְמֹרוֹ וְנֶגֶד מְשִׁיחוֹ שֶׁמֵּעִיד עָלָיו שֶׁגַּם הוּא עָשָׂה שֶׁלֹּא כְּהוֹגֶן, וְאֵין לְהַס לְהַתְכַּחֵשׁ מִמֶּנּוּ שֶׁהוּא לְמִינוֹ/כִּי כֵּן הָיָה לְהַס מֶלֶךְ וְהַס יַעֲשֶׂה עוֹד שֶׁמּוֹשֵׁל עֲלֵיהֶם, כָּל זְמַן שֶׁהוּא חַי • וְלָמָּה אָמַר לָהֶם זֹאת, לְהוֹדִיעַ שֶׁהַדּוֹר מִי יִהְיֶה בְּתוֹרַת הַנֶּגֶד שֶׁלֹּא יֹאמְרוּ אִם בְּדֶרֶךְ נֶגֶד יִקָּחוּ מִמֶּנּוּ שִׂיחָתָם כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה שְׁמוּאֵל, כְּלוֹמַר הַס מִי לְקַחְתִּי, וְלִפְנֵי מִי לְקַחְתִּי מִיָּד לְקַח מִכֶּם שׁוֹר אוֹ חֲמוֹר לְהִשְׁתַּמֵּשׁ בּוֹ וְלֹא הֶחֱזַרְתִּיו לוֹ? וְלֹא מִי עָשַׁקְתִּי, לְפִי שֶׁלֹּא עָשַׁקְתִּי וְגוֹלְתִּי לִיבֵּם לְקַחַת מִמֶּנּוּ דָּבָר בְּחֹזֶק? וְלֹא מִי רִמִּיתִי, לְפִי שֶׁלֹּא נִקְרְתִי בְּתַחְבּוּלוֹת לְגְזֹל מִיַּד מִי לְקַחְתִּי לִי דָּבָר בִּרְמִיָּה? אוֹ יֵשׁ לְהַס לְהַגִּיד שׁוֹר מִי לְקַחְתִּי לְמַלְּכֵנִי, מִי עָשַׁקְתִּי בְּמָמוֹן, וְלֹא מִי רִמִּיתִי בְּדֶרֶךְ * עָשׁוּק וְרִמּוֹן כְּדִבְרֵי הַמְּפָרְשִׁים, וְתֹאמַר וְתַעֲלִים עֵינַי בּוֹ, רוֹצֶה לוֹמַר שֶׁאִם יָכוֹל לְהַס לוֹמַר בְּפִנַּי תַּעֲלִים עֵינַי שֶׁלֹּא לְהַכִּיר בּוֹ וְיֹאמַר לְהוֹן לָכֶם, וְלִפְנֵי מִיד אֲנִי מֵבִיא עֵדִים שֶׁלֹּא עָשִׂיתִי כֵּן • וְכִפְי יוֹנָתָן יִהְיֶה פֵּרוּשׁוֹ הַס הַעְלַמְתִּי עֵינַי מִלְּהַס כְּדֵי שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת

(ד) וַיֹּאמְרוּ. מִשֶּׁהֵעִיד עֲלֵיהֶם שֶׁלֹּא עָשַׁק וְלֹא רִמָּה, הֵשִׁיבוּ הֵן הַדָּבָר כֵּן הוּא, אֲבָל הַמַּעֲשֶׂה הוּא יוֹתֵר עָמֹק וְלָמָּה שֶׁתִּמְצָאֵהוּ, וְלָמָּה שֶׁתִּמְצָא בְּיָדֵנוּ דָּבָר מִזֶּה, לָכֵן עָנוּ כִּי וְגוֹמֵר, לֹא לְפִי רְאוֹתֵי שֶׁתַּעֲשׂוּ עָלַי רָעָה עֲשִׂיתִי כָּךְ, אֶלָּא לְפִי שֶׁהָיָה מִנְהָגִי עִמָּכֶם לְהַנְהִיג עִמָּכֶם מִדַּת חֶסֶד וְרַחֲמִים, לְפִיכָךְ אֲנִי מַאֲמִינָה בָּכֶם שֶׁלֹּא תַּעֲשׂוּ לִי רָעָה, וְלָכֵן הֵעִידוּ עָלַי שֶׁלֹּא עָשִׂיתִי כֵּן • וְכִפְי יוֹנָתָן יִהְיֶה פֵּרוּשׁוֹ הַס הַעְלַמְתִּי עֵינַי מִלַּעֲשׂוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שֶׁעָשִׂיתִי לָכֶם, וְלָכֵן הֵעִידוּ עָלַי שֶׁלֹּא עָשִׂיתִי כֵּן •

(ה) עֵד יְהוָה בָּכֶם. שֶׁיִּהְיֶה עֵד לְעֵת תְּשׁוּבָתָם כִּדְבָרָיו, וְהַס אָמְרוּ עֵד, לְהַגִּיד שֶׁיִּהְיֶה עֵד לְעוֹלָם וְלֹא יוּכַל לְהַכְחִישׁ עֵדוּתוֹ כְּלָל, לְרַמֵּז עַל כָּל לָקַח וְלָקַח מֵהַס שֶׁיֹּאמַר עַד • וְהַפַּעַם שִׁיזְכֹּר לְשׁוֹנָם שֶׁהוּא אֶת עֵדִי בְּדִבְרֵיהֶם כְּלָלָה שֶׁנִּשְׁמַעְתִּי • וְהַמְּיֻחָס לְאַבְרָהָם אָמְרוּ עֵד, עַל הַגְּלוּי שֶׁמֵּלוֹת שִׁיפְלַתָּה אֶת קוֹל וְאֹמֶר עֵד/אֹתָם מֵעִידִי עָלַיו עַל הַגָּלוּי וְלִפְנֵי מֵעִיד עָלָיו עַל מַה שֶׁבַּסֵּתֶר, וְזֶה לָקַח שֶׁהוֹכִיחַ רוּחַ הַקֹּדֶשׁ בְּנְבִיאֵי שֶׁקֶר עַל מַה שֶׁלָּמְדוּ בְּהַנְהָגָתוֹ, לְהַס הָיָה לְיוֹקֵר מֵהַס שׁוֹמֵעַ וְלָקַח אוֹ הָיָה מַעֲלֶה מֵהֶם מִלַּעֲשׂוֹת מֵאֵצֶל וְלָקַח ?

(ו) וַיֹּאמֶר אֶל הָעָם וְגוֹ׳ • הַמְּצַוֶּה הָרִאשׁוֹן הוּא יִרְאַת ה׳ שֶׁנִּצְטַוּוּ עָלֶיהָ בְּסִינַי, וְלָמָּה שֶׁתִּמְצָאֵהוּ הוּא יוֹתֵר עָמֹק וְלָמָּה שֶׁתִּמְצָא בְּיָדֵנוּ דָּבָר מִזֶּה, לָכֵן עָנוּ כִּי וְגוֹמֵר, לֹא לְפִי רְאוֹתֵי שֶׁתַּעֲשׂוּ עָלַי רָעָה עֲשִׂיתִי כָּךְ, אֶלָּא לְפִי שֶׁהָיָה מִנְהָגִי עִמָּכֶם לְהַנְהִיג עִמָּכֶם מִדַּת חֶסֶד וְרַחֲמִים, לְפִיכָךְ אֲנִי מַאֲמִינָה בָּכֶם שֶׁלֹּא תַּעֲשׂוּ לִי רָעָה, וְלָכֵן הֵעִידוּ עָלַי שֶׁלֹּא עָשִׂיתִי כֵּן • וְכִפְי יוֹנָתָן יִהְיֶה פֵּרוּשׁוֹ הַס הַעְלַמְתִּי עֵינַי מִלַּעֲשׂוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שֶׁעָשִׂיתִי לָכֶם, וְלָכֵן הֵעִידוּ עָלַי שֶׁלֹּא עָשִׂיתִי כֵּן • וְכִפְי יוֹנָתָן יִהְיֶה פֵּרוּשׁוֹ הַס הַעְלַמְתִּי עֵינַי מִלַּעֲשׂוֹת כְּדֵי שֶׁלֹּא לַעֲשׂוֹת כְּמוֹ שֶׁעָשִׂיתִי לָכֶם, וְלָכֵן הֵעִידוּ עָלַי שֶׁלֹּא עָשִׂיתִי כֵּן •

(ז) וְעַתָּה הִתְיַצְּבוּ. וְעַתָּה שֶׁהוֹכַחְתִּי אֶתְכֶם עַל הַמַּעֲשֶׂה הָרָע שֶׁעֲשִׂיתֶם בְּבַקָּשַׁת מֶלֶךְ, הִתְיַצְּבוּ וְאִשָּׁפְטָה אִתְּכֶם לִפְנֵי ה׳ עַל כָּל צִדְקוֹת ה׳ אֲשֶׁר עָשָׂה אִתָּכֶם וְאֶת אֲבוֹתֵיכֶם, כְּלוֹמַר הַס מִי שֶׁהוֹצִיא אֶתְכֶם מִמִּצְרַיִם וְהוֹשִׁיבָם בָּאָרֶץ הַזֹּאת וְהִצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד אוֹיְבֵיכֶם וְהִנְחִיל לָכֶם אֶת אַרְצָם וְהִרְבָּה אֶתְכֶם כְּכוֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם, וְאֶת מִי בָּקַשְׁתֶּם לָכֶם לְמֶלֶךְ, וְעַל מִי עֵינֵיכֶם (כְּמוֹ שֶׁהִיא הַתּוֹכָחָה הַקְּדוּמָה) כִּי אִם עַל כָּל צִדְקוֹ ה׳ אֲשֶׁר עָשָׂה אִתָּכֶם וְאֶת אֲבוֹתֵיכֶם, וְהִיא הַתּוֹכָחָה הַקְּדוּמָה הַזֹּאת הִתְיַצְּבוּ וְאִשָּׁפְטָה אִתְּכֶם לִפְנֵי ה׳, לְךָ עַל עֲנִיֵּי

חֲצִיר וְקָרָא־פְלִשְׁתִּים וּבְרַד מֶלֶךְ מוֹאָב
וַיִּלָּחֲמוּ בָּכֶם׃

[י] וַיִּזְעַק אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר חָטָאנוּ
כִּי עָזַבְנוּ אֶת־יְהוָה וַנַּעֲבֹד אֶת־
הַבְּעָלִים וְאֶת־הָעַשְׁתָּרוֹת וְעַתָּה
הַצִּילֵנוּ מִיַּד אֹיְבֵינוּ וְנַעַבְדֶךָּ׃

[יא] וַיְשַׁלַּח יְהוָה אֶת־יְרֻבַּעַל וְאֶת־בְּדָן
וְאֶת־יִפְתָּח וְאֶת־שְׁמוּאֵל וַיַּצֵּל אֶתְכֶם
מִיַּד אֹיְבֵיכֶם מִסָּבִיב וַתֵּשְׁבוּ בֶּטַח׃

[יב] וַתִּרְאוּ כִּי נָחָשׁ מֶלֶךְ בְּנֵי־עַמּוֹן בָּא
עֲלֵיכֶם וַתֹּאמְרוּ לִי לֹא כִּי־מֶלֶךְ יִמְלֹךְ
עָלֵינוּ וַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם מַלְכְּכֶם׃

[יג] וְעַתָּה חֵנֵּה הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר בְּחַרְתֶּם אֲשֶׁר
שְׁאִלְתֶּם וְהִנֵּה נָתַן יְהוָה עֲלֵיכֶם מֶלֶךְ׃

[יד] אִם־תִּירְאוּ אֶת־יְהוָה וַעֲבַרְתֶּם אֹתוֹ

הכתוב, לכל כפי הפשט וכרס כפי מעלתם בנבואה ובנסים. הנה התבאר מזה שלש זכר בכלן השופטים שהיה הלך ית' כדי להושיעם מהצרות והקויבים אשר זכר למעלה, ולא כיון לזה כי הם הגבורים הלוקים, לכל זכר בכלן שפעמים פעלו ישראל על ה' גם בזמן המלחמות ושלח לפניהם שופטים, והזכיר מהם תרבעה אשר עלו על לבו רשבוה ואשר רוח הקדש דבר בם והיו יותר קדושים למעלת הנבואה, להודיע כי גם בשופטים זכן הקיש להם מלכים כי הם נביאים ושופטים, ולא זכר דבורה מפני הכבוד להיותם נשים, וברוך לא עשה נביא למעלת הנבואה, והיה כי בתרבעה הלה זוכר כפי כוונת המחבר. ואפשר לומר עוד שזכר מהשופטים לתד נביא מהדרגה שהלה כירובעל גדעון, ולתד בפעם השבל בשמשון, ולתד משכיל ובנון כיפתח ולא נביא, ולתד נביא מובהק כשמואל, וזכר הם כן כל מיני השופטים, נביא קטן גדעון, נביא גדול שמואל, שופט משכיל יפתח, שופט בכל שמשון, וזה להודיע שלש מעלות לי' להושיע ברק או בפעם, בנביא מובהק או נביא קטן המעלה, שופט שכם או שופט בכל ובכל' התבונה, והותרה בזה השלש הרביעית:

(יב) ותראו כי נחש וגו'. הנה המחקר הזה לכלי הוא תוכחה לחרת, ולמה לומר שהשבועים מטבעם יוסיפו לפעול לכל נבוא עליהם כרה ומוקה יבוזו ובקשו את ה', כמו שאמר * ביום לרתי לקראך ונומר, תלים פו' ז' וישראל לא היו כן כי עם היות ארון אלהי שלש מלך מיד בח בתא מלך בני עמון עליהם (והיה זה להם עוכא בקשתם) הנה הם לא חזרו בתשובה' ולא כתקדטו מכל אשר שלו, לכל גם לתרי העובא והתרוקה היתה שעשה הש"י בהם בניחת בתא מלך בני עמון לבקר עיניהם' הוסיפו לפעול, ותאמרו לשמואל לא כי מלך ימלוך עלינו, ועכין אמרו לא כי מלך וגו' יהוה אלהי עכין ההפכר, לל לעפ"י שיהא בתא וכל התויבים שפעולם לא בתזר מזה כי אם שימלוך מלך עלינו, וכל זה בהיות ית' הוא מלכם ושלח הייתם כויכים למלך תחר, והותרה זה השלש התמצית: ועתה הנה המלך אשר בחרתם וגו'. ידמה זה היה בתמת שמואל לעם ותתו להם דרך תשובה, והוא שאמר הנה עם היות שחטאתם במה שבקשתם הנה הלל יתברך עשה שלטכם וזכיתם למלך, ולפי שהקשים המשבים לתרי תלוותיהם כאשר ישנו מה שיבקשו בו, כעכין הלדם עם הנשים בתלות המשל, אמר שלש היו הם בן בעכין המלך, תרי היות מלך עליהם עוד בחרו בו ושמתו עמו כמו קודם השלש, כי כמו שחטא הייתם שולים לותו קודם ותו ככה עתה למה שרשיתם מנבורותיו תקבלו בו, וזהו אשר בחרתם אשר שלטתם לל לאשר בחרתם לותו ושמתם תרי המלכתו ואשר שלטתם לותו בראשונה, ועוד זכיתם שלותו המלך הלל יתברך ברמזו כתנו לכם שהוא הדבר הנרלה לכם, לל אישכים קבתתו ית' עם בקשתכם, ועל כן המשך תרי זה הם תראו לת ה' וגו', והנה בפירוש זה הפסוק רלוי שתדע שהמפרשים למה שלש מלאו בו גוזה לאמרו שהוא חוזר למעלה,

השעבה הראשונה הלקוחה משלמות ישראל בפעם לל ה', ומהשבר שבא עליהם על ידי הנביאים, הנה עוד תלקח לליה על מה שקטלו כשלשם מלך, מלבד כני ישראל בעתים שבקו לת ה' ומיד קבלו עבשם שמכרם ה' בידי קויבים וילחמו בם, והיות שישראל עתה בתה שקטלו מלך שבקו לת ה', כמו שלמר כי לותי מלכו מחלוך עליהם, הנה יהיו קויבים עובא גדול ויקרה להם כמו שקרה לשבותיהם הקטלים בשבועה שעשו בן לת ה'. ולחרי שהעיר על שני מלה השעבות רלה להתיר ספק לחד יקרה בשעבה הראשונה, והוא שלולי יאמר תומר הנה לשון יכילת מלרים היו נביאים, לפי שלש היה שם מלחמה כלל כי אם נסים ונפלאות וכיכת התורה על ידיהם, לכל בומן הזה שאנו לריכים למלחמות ויזן כאן כיכת התורה, אין ספק שיותר שכרם יש לנו במלחמות (כמו שלמרו ולכל ת' מלחמותינו) מבשביהם, הנה להשיב לזה לאמר עוד ויועקו לל השם ויאמרו חטאנו וגו' ויצלח ה' וגו', רולה לומר שבר שקרו לכי כי כאשר נעקו לבותיכם לל (יא) ה' לחרי היותם בתרן בומן המלחמות הנה השם נם כן לת שלחו מלך ושלל יתברך לת המליך עליהם לחרי שלל שלח (יב) לשביהם שופטים לת ירובעל ולת בדן ולת יפתח ולת שמוא, ועם היות שליהם מלכי, הנה הניחו לחתם מידי לויביהם ותשבו בטח, ולמר לחתם לנוכח, לומר שעיניהם כרוחות לת הדבר הוה, ולזה למר ויכל לחתם בלשון יחיד, לנגיד שהלל ית' הוא לנבו המניל על ידי השופטים ההסי ובר ירובעל שהוא גדעון רלחזוקה, לפי שבעבו על ידו נסים הרבה ובכה לנבורות רבות, ולחריו זבר בדן שהוא שמשון שהיה משבט דן כמו שתרגם יונתן, לפי שגם על ידו בעבו נסים ונקרע לל ה' ויעבור, והוא ובה למדרגה מהדרגו הנבואה, ולחריו זבר יפתח שלח בעבו על ידו נסים ולא זבה לנבואה, לכל היה נבור החיל ומזה הלך זבר שמשון קודם ליפתח, לא בקדימה זחנית כי אם לפי שקדם לליו במעלת הנסים והקורבה לחל ית'. ולחריהם כלם זבר שמואל הוא הכותב רלה להקטין עלמו ובזכר בלחרונה וגם להיותו לחרון בומן, והנה לאמר ולא לאמר ולחי, לפי שכל דברי הספר ועניני שמואל כתבם בלשון כתתר כשליחי המלכר, וכן עשה ירמיהו בספרו ויהושע בספרו אם היה שהוא כתבו, וכל זה להמשכם

עיין לקן לחרי דרך משה לדוכנו עליו השלום. וכללים לאמר רבי לשמואל בשם רבי יוסי בן זימרא לף שמואל הנביאים מתבבח ולא היה יודע מה היה מתבבח, שנאמר ולת שמואל, לותי לא לאמר לכל ולת שמואל לפי שלא היה יודע מה היה מתבבח, ולין לומר לכרם הוא מלחר שכל הנביאים זה לרכם ולף שמואל כך היה מבהנו תמיד.

פר' עו' ובמדרש שמואל לאמרו השם לשר עשה לת משה ולת להרן ונומר לת ירובעל ולת בדן ולת יפתח ולת שמואל, הרי לך שלשה גדולי עולם משה ולהרן ושמואל כשלשה קלי עולם, לומר ירובעל כדורו כמשה בדורו בדן בדורו כלהרן בדורו יפתח בדורו כשמואל בדורו, והו לרם

וְשִׁמַעְתֶּם בְּקוֹלוֹ וְלֹא תַמְרוּ אֶת־פִּי יְהוָה וִהְיִתֶם גַּם־אַתֶּם וְגַם־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר מָלַךְ עֲלֵיכֶם אַחַר יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם׃ (טו) וְאִם־לֹא תִשְׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה וּמְרִיתֶם אֶת־פִּי יְהוָה וְהָיְתָה יַד־יְהוָה בָּכֶם וּבַאֲבוֹתֵיכֶם׃ (טז) גַּם־עַתָּה הִתְיַצְּבוּ וּרְאוּ אֶת־הַדָּבָר הַגָּדוֹל הַזֶּה אֲשֶׁר יְהוָה עֹשֶׂה לְעֵינֵיכֶם׃ (יז) הֲלוֹא קְצִיר־חִטִּים הַיּוֹם אֶקְרָא אֶל־יְהוָה וְיִתֵּן קֹלוֹת וּמָטָר וּדְעוּ וּרְאוּ כִּי־רָעַתְכֶם רַבָּה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם בְּעֵינֵי יְהוָה לִשְׁאוֹל לָכֶם מֶלֶךְ׃ (יח) וַיִּקְרָא שְׁמוּאֵל אֶל־יְהוָה וַיִּתֵּן יְהוָה קֹלֹת וּמָטָר בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּירָא כָּל־הָעָם מְאֹד אֶת־יְהוָה וְאֶת־שְׁמוּאֵל׃ (יט) וַיֹּאמְרוּ כָל־הָעָם אֶל־שְׁמוּאֵל הִתְפַּלֵּל בְּעַד־עֲבָדֶיךָ אֶל־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְאַל־נָמוּת כִּי־יָסַפְנוּ עַל־כָּל־חַטֹּאתֵינוּ רָעָה לִשְׁאֹל לָנוּ מֶלֶךְ׃ (כ) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־הָעָם אַל־תִּירָאוּ אַתֶּם עֲשִׂיתֶם אֶת כָּל־הָרָעָה הַזֹּאת אַךְ אַל־תָּסוּרוּ מֵאַחֲרֵי יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אֶת־יְהוָה בְּכָל־לְבַבְכֶם׃ (כא) וְלֹא תָסוּרוּ כִּי אַחֲרֵי הַתֹּהוּ אֲשֶׁר לֹא־יוֹעִילוּ וְלֹא יַצִּילוּ כִּי־תֹהוּ הֵמָּה׃

לפעלה, יאמר והנה נתן ה' עליכם מלך להושיעכם אם תראו את ה', והעקר חסר מן הכפר והוא שיאמר להושיעכם. ובלעדו יקשה הפסוק לפעמים, כי כבר נתן השם את המלך ומה שהיה ככר היה נתן שירצו את ה' וכיון שימרו את פיו, ולכן לפקוד בפירוש הכתוב הזה לפי מעני פנים. הפשט הוא שהטוב יותם על השם את ית' והרע לפי ימצא ממנו כי אם מהמקבלים, וכדברי חיוב

* גם את הטוב נקבל מעם השלקים ואת הרע לפי נקבל וגו', ולזה יאמר והנה נתן ה' לכם מלך אם תראו את ה' ועבדתם אותו וגו', כי אם לפי תראו מלכנו יהיה עכין המלך מיותם עליכם ולפי עליו ית', ולפי כאמר לו שהוא נתנו לכם, כי אין הרע נמשך ממנו בעצם כמו שאמרתי. הכן בדבי הוא שיהיה נזרת הכתוב והייתם גם אתם וגם המלך וגומ', לפי אם תראו את ה' והוא מיותם כלפי, ויפרש הילקוט במה תהיה ואמר שהיו במצות עשה, וזהו ועבדתם אותו ושמעתם בקולו, וגם במצות לפי תעשה וזהו ולפי תמרו את פי ה', הנה בהיות זה כן תהיו גם אתם וגם המלך תחת מלך עליכם לפרי ה' לפניכם, רומז לומר שתהיו לפרים במעלה וכבוד ותהיו נוי אחד בארץ כמו שהוא ית' אחד בעולמו, גם תהיו לפרי ה' רומז לומר שהוא יהיה מניבכם וילך לפניכם ה' ואתם תלכו לפריו ותקחו נכלו. ורז"ל פירשו והייתם גם אתם ותתקיימו לעולם ימים גם אתם גם המלך: (טו) ואם לפי תשמעו בקול ה', לפי במצות עשה ומריתם את פי ה' כלומ' במצות לפי תעשה, הנה לו תהיה יד ה' בכם ובאבותיכם, לפי על עתה היתה יד ה' באבותיכם ולפי בכם ועתה תהיה בכם גם, באופן שיד ה' תהיה בכם ובאבותיכם יחד, באופן שתמלו עליכם בעניין העונש, ולפי זה יהיה נזרת הפסוק והייתם גם אתם עם המשפט בוי"ו, וכן הוא והיתה יד ה' שהוא משפט (יז) הפכו השני והוא גם כן בוי"ו וכיצים ככה: גם עתה התיצבו ורזו וגו'. כתבו המפרשים שלפי שהיו בישראל בני בליעל שחושבים שלפי היה רע בעיני ה' לבקוש להם מלך, לפיכך עשה להם שמואל כאות הזה כדי שירצו כלם שרעתם רבה בעיני ה' שלקתם מלך ולפי יוכלו להכחישו. ולכי לפשוט שעשאו שמואל כדי להתיר כפק אחד היה נופל בדבריו, והוא כי אם היה שלקת מלך רעה בעיני השם ית' לפי בקר הש"ת בשמואל? ולפי משאו שמואל ולפי כתבדר על פי הקולו, והתומים? אבה להשיב לזה אמר גם עתה התיצבו ורזו, לפי הנה השם ית' נתן הבחירה בידם לבחור בטוב ולשלום ברע, ואם הוא ישאל מה שירצה לפי יתנעבו ממנו ויתן לפניהם טוב או רע. והניח למיון לזה מהיות קשיה, (יז) תעניית ותפלה יפלו כיכן וירדו גשמים פיתן קללה, ועם היות הקולות והמטר בזמן ההוא רע וכל שכן בזמן שישראל שלם היה יורד

מטר כל ימי קציר, אבה לפי שהיה קורא את ה' וישלח את הדבר הרע ההוא יתן ה' קולות ומטר לפי שישלח הוא ממנו, כך היה ענין המלך, שעם היותו דבר רע בתנו לפי שישלחוהו ממנו גם, ודברי הכתוב יורו על שהיתה זאת כוונתו בשמרו גם עתה התיצבו ורזו וגו', רומה לומר אם תתמהו למה בתן הדבר שהיה רע? גם עתה בהיות קציר חטים לקרוא אל ה' ויתן קולות ומטר שהוא דבר רע, ובזה תראו כי רעתכם רבה בעיני השם בשאלכם לכם מלך עשיתם לשאול מלך עם היות שבתנו עליכם. ואמרו כי רעתכם רבה בעיני השם שיהיו קולות ומטר בקציר חטים

לפי שלא תכורו מעכו שלא לזקרי התורה, כלומר לפי ידעתי שלא תכורו כי לא להליכתכם לזקרי התורה לשר לא יועילו ולא יצילו כי תוהו המה, ומאחר שלא תוכלו לכור מלזקרי ה' כי לא שפלכו לזקרי התורה דבר הגון הוא שלא תכורו מעכו. והמפרשים פירשו כי לא תכורו מלזקרי ותלכו לזקרי התורה לא יועילו ולא יצילו לזקבם כי תוהו המה. וכתן

(כב) הטעם למה לא ירחו מהם מעצו, כלומר כי לא ישוב ה' את עמו, רוצה לומר לטעלי שבשם שבחלתם מלך נשוב לא בוכוכם ה' לא ישוב לזקבם לא בוכוכם,

[כג] כִּי לֹא־יִטֹּשׁ יְהוָה אֶת־עַמּוֹ בַּעֲבוּר שְׁמוֹ הַגָּדוֹל כִּי הוֹאִיל יְהוָה לַעֲשׂוֹת

[כד] לָכֶם לְעָם׃ גַּם אָנֹכִי חָלִילָה לִי מֵחֲטֹא לַיהוָה מֵחָדֵל לְהִתְפַּלֵּל בַּעַדְכֶם וְהוֹרֵיתִי

אֶתְכֶם בְּדֶרֶךְ הַטּוֹבָה וְהַיְשָׁרָה׃

[כה] אַךְ יִרְאוּ אֶת־יְהוָה וַעֲבַדְתֶּם אֹתוֹ

בֶּאֱמֶת בְּכָל־לְבַבְכֶם כִּי רְאוּ אֵת אֲשֶׁר־

[כו] הִגְדִּיל עִמָּכֶם׃ וְאִם־הָרֵעַ תָּרֵעוּ

גַּם־אַתֶּם גַּם־מַלְכְּכֶם תִּסָּפּוּ׃

כי שם בעבור שמו הגדול, כלומר לפי שהוא ברצונו הוחיל ולכה לעשות לזכם לו לעם: ולפי שכתוב שלחתי במה שעשלו מלך קטלו לזל ית', וקטלו כענד שמואל הכביא, לכן הכביא דבר נאביהם, שם כענד הצית לאמר כי לא ישוב

(כג) ה' לת עמו וגו', ושם במה שקטלו כענדו לאמר גם לזכי חלילה לי מקטוע לה' מקדול להתפלל בעדכם, שלזקרי שלזקם שבתם בתשובה ותתובו על עובכם הייתי לזכי קובע שם לא לתפלל בעדכם ושם לא הוריתי לכם בדרך הטובה והישרה, לבל לא תבעתו בתפלתי בחשבכם שלעפי שתמרו לת כי ה' מפלתי תמיל לזכם מעות לימו כן, כי לא יועיל

(כד) דבר שם לא תהיו לזזם טובים ויסרים עם ה', וזהו שלזמר לזך ירחו לת ה' ועבדזם לותו, ברלותכם לת לזכר הגדיל עמכם

(כה) בכל המפלים לזכר עשה עם לבותיכם ועמכם, ושם הרע תרעו גם לזזם גם מלכבם תספו, רוצה לומר לא תועיל תפלתי כלל שם לא בהכנת המקבלים, והמלך לא יוציאכם ולזזם לא תעזרוהו שם לא בהיותכם דבקים בי', לבקיכם, כי לו יאות ה' לבזות עליכם לטוב כלזכר בז על שלזם על שלזם מלך. והכה לזכר יאמר לומר לא יאלע מאבלזר שם שהיתה שלזת המלך

לכרי, כלומר לא שם שמורה לישראל לו מותרת כעניו היפת תוכר *, ושם היתה שמורה לזך בתשובתם לא תוכו מהשלזת? והיה רצוי שלא יהיה עוד עליהם מלך, ושם היתה מותרת לזזם בזזקף התלקים על קולם והוכיחם הכביא כל כך עליו ואמר שהוא רעה רבה? ולא מציכו שהוכיח הכביא לדוד כאשר בקש במלאתה לת מעבה בת תלמי מלך גשור שהיתה יפת תואר

לפי שבתן ית' לו היתר כדבר, ומלבד מה שכבר לאמרתי כזה הכה לומר עוד בהיתרו שהיתה שלזת המלך דבר הרשות, ולזה לא עזבו מלבם ולא שכרו הבם ית' עליהם, ובאשר המלבים בישראל מהבשות לזבר זכרתי כאשר, לכל היה מפעל היפר הרע והיו ישראל בזה אוהלים רעה לעצמם ובוקרים בהיזוק ובהפסדם ולזה הוכיחם הכביא עליו, ולזל זה כוון בלאמרו רעתכם רבה בעיכי ה' כאשר שפירשתי, ועם היות שלזת הוכיח ית' הלזוק לזזת יפת תואר במלאתה הכה רלה להוכיח לת ישראל על זה לפלשה כבות. ולזזת להיות המעשה המגונה שיעשה הכלל יותר רע מלבר יעשה לזזים הפרטי, וכאו שרלינו בענין פלגש בנבעה * שלהיותם כלל שופטי' כ' עיר לזזת בעשו בדבר שלא היה לזזם לבר קייב מיתה כפי הדין כלזבר פירשתי שם, ועניו דור המבול * שבתתם ברלזו' ו' גזר דיכם על הגזל בהיות הלזם הגזול הפרטי בלתי קייב מיתה ולא מלקות, ולזכן לא היה בעיכיו מעשה הלזים הפרטי בזת תואר לרוע כמעשה ישראל כלו בשלזם מלך. והסבה הזבית היא, לפי שעניו היפת תואר הוא מהבלת התלזה והיזק הרע, ובשלזו לזין הלזם בזילוי בדבר כזה, לבל שלזת המלך לא היה כן כי היה מפעיל שכלם, ולפי שבאשרו כזה רעה גדולה לעצמם רלה ית' להוכיחם עליהם הבסה הבליות היא, לפי שעניו היפת תואר היה מעט החזק ולכן לא הוכיח עליו מלך, ועניו, המלך היה רב הקיוק ולכן הוכיחם עליו מלך. וכבר כתב הרב המורה בפרי מ"ג חלק ג' שגודל העוכש וחזוק הבעד וקטנותו יהיה לף קלו עב בבחיבת הרבעה דבריו, לפלד גודל ההפסד הבמשך ממכו, הבני רוב הסבתה מהתלזה שיביאהו אליו, הבליעי רוב המלזו פעמים הרבה, הרביעי קלות עשיית המעשה הזה וכו', והבה הבסה הראשוכה שזכר הרב היא הבליעית לבר בתבי כזה. הבה התבאר ששלזת המלך לא היתה בכללת במלות לא תעשה לכל היה דבר הרשות, והיה עם זה דבר מזיק מלד ועשה רעה לשולטים לותו בלא הבדק, ולזה בא עליו התוכחה מהסבות לבר זכרתי:

פרשה ששית במלאתה הראשוכה שבלתה שלזל בפלזתים, והחשל הראשון שחשל במלכותו בעכרו על פי ה' קודם המלאתה ההיא, ולזיך היתה התשועה על יד יהוכתן ובעריו, ובסבות יהוכתן שעבר על שבועת לביו ושה שבמשך עליה. תקלת הפרשה כן שבה שלזל במלכו, עד ושלזל לכל לת המלוכה וגו', והבה שלזתי בפרשה הזאת שש שלזות:

השאלה הראשונה בלאמרו שבתי שבים מלך על ישראל וכאו שהכביאו עליו

פרק יג בבלר עולם, ויקשה זה מאבי פנים. לזלזד הדבריס לבר עשה שלזל מהמלזמות ומעשיו לוד ולדיפתו פעמים רבות, מזרף לזה שכבר עמד זמן מעט המאזן קודם המזיקו במלוכה, ולוד יב בשלה פלזתים שבה ול' שבים מלבל זמן רב שהיה בלזרן ישראל מזתתף במדבר בזיף במזרה ובבית אל, ומתי עשה המלזמות כלם לבר מזכרו בכתוב? ולזיך בלאמר שבל זה היו אתי שבים? הבאי כי שם היה שאול לת מלך כי שם אתי שבים ובמותו מלך לזקריו לישבותו בבו שהיה בן לזבעים שבה, מבזוך הוא שבים שם בן שאול בעת המיאזו בן שבים שבה, לפי אתי לפבר איהיה בעת הולידו לת לישבותו (לזקרי שבבר היו לו שלשה בבים ואתי

כמות) כי שם בן כ' שבה, ושם היה שאול בן שבים שבה בהמאזו לזיך קרלו הכתוב בקור ועוב? והיה הוא עדיין בבית לביו והוא שלזו לבקש התמונות, ולזאר המגיד והבה בעת לביך לת דברי התמונות ודלו לבם לומר מה תעשה לבבי, ובל זה בחלת לת יבבול היותו מבן שבים שבה, ואי לפבר שם בן שהיה המלבתו על ישראל אתי שבים ולת עוד:

השאלה השבית במה שייחס שמואל לשאול עון פלולי במה שהעלה העולות בגלגל, ולאחר שבסלת כי לת שמרת לת מלות ה' לשלזך לפבר מוך כי עתה הבין ה' לת מלבתך על ישראל עד עולם ועתה מלבתך לת תקום ונוח', והחשל הוא שם כלאמר שהיה שהעלה עולות בבמה זה לי לפבר שלת היו לו הבמות לבמות ובל העם מוזבים ומקטירים בבמות, ובאו

שכבר פירשתי פעמים, ואם כוונה לייחס החטא לת שלח הוקיל והמתין עד בוא שמואל לת תמר לו כי לם שבעת ימים תוקיל עד בואי אליך והכתוב מעיד בכאן ויוחל שבעת ימים למועד אשר שמואל וגו' ואם כן לת חטא, כ"ש שהיה מוכרח לעשותו כשם כי ראיתי כי נפן העם מעלי וגו', ואומר עתה ירדו פלשתי' אלי הגלגל ופני ה' לת חליתי ואתאפק ואעלה העולה, ומה היה לם כן החטא בכאן לשר התקייב עליו עונש מופלג וגדול כזה?

השאלה השלישית כמה שפר שניים המלחמה שחטו העם לאן ובקר ויאכלו על הדם ושאול האניקם על היותם אוכלי' על הדם ואמר גלו אלי אבן גדולה ויאמר עם, והנה היה זה עון פלילי בעברם על השבועה אשר השביע שלת יאכל איש היום ההוא, ואיך לת נתפשו באותו עון ונתפש יונתן שטעם הדבש? ולמה לת הוניקם שאול עליו כמו שהוניקם על האכילה על הדם? ואם תמרנו שהיה זה הספור במקרת יום המלחמה יקשה לם כן מלד מדר הדברים, כי נזכר זה לחרי תמרו ויעף העם מלד ואחריו תמר כרמה לחרי פלשתים לילה, וזה יוכה שהיה לאכילת העם ביום המלחמה:

השאלה הרביעית באמרו ויבן שאול מזבח לה' אותו התל לבנות מזבח לה', ובכר קדמו אליו רבים מהרתזונים שבנו מזבח לה', גם בנה מזבח, לאברהם יצחק ויעקב משה יהושע שמואל כלם בנו מזבחות לה', ואיך תמר כשאול שהוא התל לבנות מזבח? ומאין הרגישו כזה, ובפי' הפרשה לאחר דעתם ודעות המפרשים ודעתי:

השאלה החמשית בפשיון והכתיבה לשר עשה שאול לדעת במה היתה התשלת הזאת היום ולמה תמר מיד כי לם יבנו ביהונתן בני כי מות ימות? ואיך שיער מיד ביונתן? ועוד למה לת עשה כמו שעשה יהושע בעכין עכן? וכמו שעשה שמואל שהקריבו כל השבטים לפני ה' וכלכד שבט לחד, ואחר הקריבו המשפחות של לותו שבט ואלכד משפחה לחת, והקריב לת הגברים מלותה משפחה וכלכד הלים לשר בו הדבר ולמה לת עשה כן שאול? ואמר לל כל ישראל לתם תהיו לעבר לחד ואני ויהונתן בני נהיה לעבר לחד, ואין זה דרך יאר, כי לולי יפול הגורל במקרה עליו ועל יהונתן בהיותם בקיים מעון?

השאלה הששית במה שתמר שאול ליהונתן מות תמות, והנה כפי הדין לת היה בן מות, לפי שלת שמע מהשבועה, ואחרי שטעם לת הדבש עכהו היש העם והוליעו לת שבועת אביו והיה אם כן שוגג ולת מויד בדבר ובלתי רצוי לעובד, ועוד שהעובר על השבועה לת היה חייב מיתה ולי לו במלקות, ולמה יומת אם כן יונתן בהיותו בקי בפיש וכר לבב?

והנני מפרש הפסוקים בלופן יותרו השלות כלם:

יג

(א) **בן שנה** שאול במלכו וגו' [ל] הדבוק הזה והוא מספר השנים לשר מלך שאול על ישראל מסופק מלד, ושרש הדעת בשהוא מלך לבד שתי שנים הוא הפסוק הזה ומחנו לקחו מלדר עולם הדעת הזה. ולבלבן כפי' הפרשה התלמן לפרש הפסוק כדי שלת כתחייב מחנו שהיו שני מלכותו לבד שתי שנים, לבל לת היה כלל לחשבון מדר עולם הכתוב על זה היסוד, ואין ספק כי לם היה הדעת הזה מהם זל מקוייב כפי חשבון שנות השופטים והמלכים שרחוי שנקבלהו ולת נוכל לברוח ממנו, ולת יועיל פירוי הכתוב לשר עשה הלבלבן לם לת יכניס חשבון השופטים והמלכים עמו, לף כי הקשה הזה עלמו בפירוי דברי יפתח בספר שופטים * ובפירושו לספר מלכים בפסוק * ויהי מלכי' ל' ו' בשופטים שנה ותרבע מלות שנה וגו', בשנין הבית קבל בתועלת י"ו המספר הזה הנכנה על המלכת שאול שתי שנים, ותתבתי ממנו איך לת הניח בתירת דבריו אלו לאלו? ולפי זוה עניין עלמי לדעת שנות השופטים והמלכים ואיך יהיו, ואם שנת השעבוד היו ככללים בימות השופטים אם לת, והוא סורם נדול לל שנות שאול שלת כוכרו בכתוב ולל השניים המתל'הרתיב שאול, ראיתי להלליב הדבור בו במקום הזה. ואומר הדבו' בחשבון שהנה במלאו בכתוב שרשים לדעת המספר הזה בפרט ובכלל שנות כל כראוי. והשרש הראשון הוא מה שאמר [מלכי' ל' ו'] בשנין הבית ויהי בשמונים שנה ותרבע מלות שנה לפלת כי ישראל ויקלת מן מלרץ מלרים בשנה הרביעית בקרב זיו הוא הקרב השני למלוך המלכים שלמה על ישראל ויבן הבית לה', הנה לם כן ידענו מזה לנגד נגרל שמיליאת מלרים עד זמן בנין הבית שהיה בשנה הרביעית ומבית הזה למלכות שלמה עברו תם שנה. ועוד מלמנו שרש שני מזמן דעות הרב' מחנצ ביניהם, הוא לומר בין יפיאת מלרים ובין בנין הבית, שופטי' י"ח כ"ו והוא בדברי יפתח שנלח לומר למלך בני עמון * בשבת ישראל בחשבון ובבנותיה ובערוער ובבנותיה ובכל הערים לשר על ידי תרכון שלש מלות שנה ומדוע לת הלליתם בעת ההיא, הנה לם כן רחוי לדעת לתך היו שלש מלות שנה מלחמת סיחון עד יפתח, ואיך היו מלה ותרבעים שנה עוד מיפתח עד בנין הבית, שעם התרבעים שנה שהלכו במדבר יהיו כלם תרבע מלות ושמונים שנה שוכר הכתוב כשרש הראשון הבית בשבת שמונים ותרבע מלות שנה לפלת בני ישראל

ישראל מארץ מצרים, ונס לפי התזכות הזה היו מוזמן מלחמת
מיכון ועוג עד יפתח שמ"ח שנה, והוא לפי כן כנגד השנים הנזכי
שלמר יפתח בלש מלות שנה ומדוע לא הפלתם וגו', הנה
לפי כן כפי כשעי הכתובים יקשה הדבר מלד, לכל בפלר
עולם מנו השנות החלה בחופן לחר. למרו ישראל הלבו
פרק יב במדבר לרבעים שנה, יהושע והזקנים כלם פרבמו את ישראל
לא שנה, ועתניאל ושני שעבוד כושן בכללן לרבעים שנה,
להוד ושני שעבוד ענלון בתוכם שמונים שנה, דבורה וברק
ושני שעבוד יבינ בתוכם לרבעים שנה, גדעון ושני שעבוד
מדין בתוכם לרבעים שנה, לבימלך שלשה שנים, תולע בן
פואה שלשה ועשרים שנה, יאיר הגלעדי כ"ב שנה ושני שעבוד
בני עמון י"ח שנה, ולחרו שעם שנות שפת יפתח כשלמו השנים
מלות שנה שנים לשלר למלך בני עמון, ולבמן שבעה שנים,
לילון עשרה שנים, עבדון שמונה שנים, שמשון עשרים שנה,
עלי לרבעים שנה, שמואל י"ג שנה, שלול שתי שנים, דוד
לרבעים שנה, ממלכות שלמה עברו לרבעה שנים עד כנין
הבי', זה היה החשבון לפר קבלו שם, ולפי נטה נ"ב לל"ק בפירוש
דעת רלק לכתבי יפתח בספר שופטים *. ויקשה לי בדבריהם שלשה
כיום' יח כו דברים. לחלר שלפי מניפם זה יהיו כלם תפ"ב שנה, והם
לם כן שתי שנים יותר מהמספר שלמר הכתוב, והוא קושלן
על הסדר הרלשון שלמר ויהי בשמונים שנה ולרבע מלות
שנה למפת בני ישראל מלרץ מלרים. השני שלפי מניפם זה
הנה ימנו בתוך שנות השופטים והמלכים החלה שמונה עשרה
שנה שבשעבדו ישראל למלך בני עמון, והוא קשה מלד למה
ימנו שנות השעבוד החלה בתוך שנות השופטים, ולפ ימנו
גם כן שמנה שנים שבשעבדו לכושן רשעתים, ויפ שנה
שבשעבדו לענלון מלך מואב, ולפ עשרים שנה שבשעבדו
ליבין מלך כנען, ולפ שעבוד מדין שבעה שנים, ולפ שעבוד
פלשתים לרבעים שנה? ופם למרו שנני השעבדיות החלה
כלם ככללים בימי השופטים, לילך לפ למרו כדומה לזה
בשעבוד בני עמון? לין זה פם כן על פי הכתוב ולילנו גם
כן בידיפם קבלה, והלחת הוא שמלנו לעתם בספוקים,
ולפי שקבלו להם שנים מן המנין ולפ מלאו להם השלמה על
לד ההכרח לקחו פ"ם שנה משעבוד מלך מואב כדי להשלים
המנין, והוא המורה שלינו כפי הלחת והדעת היפר כי פם
התכללות ובריקה מן הספק השלישי מלפר לפ כשלמו השנים
מלות שנה שלמר יפתח כי פם עם השנה שנים שהוא שבע
לת ישראל, וידוע שכשלר שלפ שליחותו לפ היה עדין יונע
כמה ישפוט ויהיה לשיכללם בחותו מספר, ולילך יאמר פם
כן שלש מלות שנה ומדוע לפ הפלתם? והנה לפ היו שלש
מלות שנה בזמן העוכר שלפ המילו החלר מילם, ופם יסכלו
הדוקק הזה שיכשבו כתוכה שנה שנים שלחרי כן שפת יפתח,
גם יסכלו שנלמר שבשלמו השנים מלות שנה עם שנות שמשון
שפת לחריו וכל לילה הדברים בעלים פם, והוא ממה
שיורה שמיון בעל פדר עולם בלתי מתיישב כפי הספוקים
הצעת לשי וכפי הסכרת היפרה. ורש"י ול"ל בפירושו לדברי יפתח כתב
התזכות הזה בחופן לחר, למר יהושע שפת כ"ם שנה,
והזקנים שפטו לחריו י"ו שנה, ועתניאל ושני שעבוד כושן
רשעתים בכללם היו לרבעם שנה, ולהוד עם שני שעבוד
ענלון בתוכם שפת שמונים שנה, ודבורה וברק עם שני
שעבוד יבין מלך לנען שפטו לרבעים שנה, ובשעבדו ישראל
לל מדין שבע שנים, וגדעון שפת לרבעים שנה, ולבימלך
כמו שלשה שנים, ותולע כ"ג שנה, ויאיר הגלעדי כ"ב שנה,
ובשעבדו ישראל לל בני עמון שמונה עשרה שנה, והיו לם
כן כלם שבע מלות ולחד שנה, ולמר שהיה לוחה שנה כשבע
לין שנות תולע ויאיר, ונם הדעת הזה כלתי מתיישב מפנים *
לחלה שלמר שיהושע שפת לת ישראל כ"ם שנה וזה לל נזכר
בכתוב, וכבר הרגיש הוא בחולשת זה וכתב עליו ולין לי
מקרל לפשר זה, ולחה תרלה שבכתוב התנלה מדברי כלב
יהושע ג' שהיו בני כנוס החרן שבעה כמו שזכרתי שם, ולחריהם למר
פ"ו, ג' לל"ל יה' ליהושע * לחה וקנת בלת בימים וגו', לק הפילה

לישראל בנחלה וגו', ולפ היה קודם תלוקת הלרן זקן מלד
בת בימים, לילך נלמר שהיה לחרי כן כ"ד שנה לחצלוס לת
שנה שבתת הרב? ועוד לחריהם י"ו שנים לזקנים שהלריכו
ימים לחריו, זה בלתי כלתי יפר וכלתי למתי, ודי בשבלמר
שהיה לחרי כן הוא והזקנים לשר הלריכו ימים לחריו קמץ
עשרה לו עשרים שנה כדעת הרלשון מבעל סדר עולם.
הביעול השני מלשר כתב שעתניאל שפט לת ישראל לרבעים
שנה, ושהיו בכללם שמונה שנים שהיה ישראל משועבד לכושן
רשעתים, ובשלרו פם כן לעתניאל לבדו משנות ההשקט לל
שנה, והנה הכתוב לומר בפי' ותשקוט הלרן לרבעים שנה
ויית עתניאל בן קנז וגו', ולל ידעתי מי הכיאו לרב לזה?
ולמה לל קבל הכתוב כמו שהוא בעתניאל? ולל יוכיף
בשנות יהושע והזקנים יותר מהרחוי. הביעול השלישי מלשר
שני שעבוד כושן רשעתים כללם הרב עם שנות משפט
עתניאל, ושנות שעבוד ישראל ביד ענלון מלך מואב יח שנה
כללם הרב בשנות משפט נדעון, ושנות שעבוד יבין מלך
כנען כללם הרב בשנות דבורה וברק, ופם שני השעבוד
החלה ככללו כלם בימי השופטים הנם לדעת הרב, לילך
לל כלל גם כן שנות שעבוד מדין עם שנות נדעון? ושנות
שעבוד עמון עם שנות יפתח ולבמן שלשר השופטים, ומכה
שנות השעבוד החלה ממדין ועמון בפני עלמם, ושנות
השופטים בפני עלמם, ולל עשה כן בשלר שני השעבוד
ובשלר השופטים, ונתן פם כן לכרוי לשיעורים, לין זה כפי
הכתובים ולין זה כפי היושר ולבן לל נקבלהו. הביעול
הרביעי כי לפי לרך זה שלרך הרב לל מלאנו מסודרים
לחרי זה קל שנה שהם מיפתח עד בנין הבית, וזה שיפתח
שפט לחרי זה ששה שנים, ולבמן שבעה שנים, ולילון עשר
שנים, ועבדון שמונה שנים, ובשעבדו פלשתים בישראל
לרבעים שנה, ושמשון שפט עשרים שנה, ועלי לרבעים
שנה, ושמואל לפי דרכו י"ל שנה, ושלול מלך שתי שנים, ודוד
מלך לרבעים שנה, ולמלכות שלמה לרבעה שנים שבנה
הבית הרי לך פם כן בזה קל"ח שנה, והם שנלמ' שלרבעים שנה
המספר שוכר הכתוב מ"ם שנה, ולל שנלמ' שלרבעים שנה
שבשעבדו ישראל לפלשתים בכללו בימי שמשון ועלי
השופטים, הנה עדין יותירו שמונה שנים והספק ביתר הוא
הפסק בקטרון. ותתלתי מהרב שלל הרגיש בזה ולל השלל
להזיל עליו כלל, ובפירוש הפסוק ויהי בשמונים שנה ולרבע
מלות לל כתב הרב בו כלל, ומכל הפנים החלה ירלה שלין
דעתו מתוור בדבר הזה. ורליתי בספר קבלת הלורות שמנו לדעת הקבל'
השנים החלה ולל מנו שני השעבוד כלל לל מכושן ולל
מענלון ולל ממדין ולל מכבמן ולל מעמון ולל מפלשתים,
כי למרו שכלם בכללו בימי השופטים. לבל מלתי בהם שתי
דעות זרות, החלל שמנו ליהושע פ"ו שנים ולזקנים י"ו שנה
והוא בלתי רלוי כפי מה שזכרתי, והשני שהשלימו מנין השנים
מלות שנה עם שנה שנות יפתח והוא דבור בעל כיוו
שלמרתי, ולבן לל בלה לעתי נם כדעת הזה. והנה הרל"בג לדעת רלבנ
בפירוש הפרשה עשה המנין הזה בחופן לחר, למר יהושע
והזקנים שפטו כ"ו שנה, ועתניאל עם שעבוד כושן לרבעים
שנה, ולהוד עם שעבוד ענלון שמונים שנה, ודבורה עם
שעבוד כנען לרבעים, ומכה שעבוד מדין שהיו שבעה שנים
בתוך שני נדעון ששפט לרבעים שנה, לבימלך ג' שנים, תולע
כ"ג שנה, ויאיר כ"ב, ומכה בלות בני עמון כפני עלמו י"ח שנה,
ובזה הדרך היו רל"ג שנה עד בוז יפתח, ומכה לחרי זה יפתח
ששה שנים, לבמן שבעה שנים, לילון עשרה שנים, עבדון
שמונה שנים, שמשון עשרים שנה, עלי מ' שנה, שמואל י"ל
שנה, שלול שתי שנים, דוד לרבעים שנה, שלמה על בנין
הבית ג' שנים. ומשלר הוקשה לו שעלו השנים החלה
כלם קמ"ו שנה, למר שבכמו משני שמשון בשני עלי, והוא
מבואר שיש"י לדעת הזה הפסקות שזכרתי מלשר מכה משנות
השעבוד קנת מהם בשני עלמם ולקחם בכלל שנות השופטים
והוא דבור כעל. ועוד יקשה לו לחרו שיכשבו שנות שמשון
בשני

כאשי עלי נפל לחר כן בשלר השופטים והוא דבר בלתי כתוב
בחמת • הרחיתיך בעיניך לעות הרחשונים בדרגש הזה ׳ וכי
אין הדבר לפלס מקומכם ומוכסם לכל איש לדרכו פנו ושימנם
לעת הר׳ מהפקות הדבה מלך ׳ ואפשי זה לחרתי לכי בעניו הזה דעת
המקבר יותר מתיאב ונתות לפלי מיוסד על שלשה הקדמות • ההקדמה
הרחשונה היא שלחרי לשר בפורי שופטי ישרחל ומלכיהם לח
מלחם הכתוב ולח סמכם לשנות בריתת העולם לו לשנות
ילידת מלרים ׳ כמו שהיה הרלוי וכמו שהנהו לומות לדום
וישמעלל בספרי קורותם ודברי הימים לשר להם ׳ לפחות
רלוי שלחיון ובלע שבשנות השופטים והמלכים ימלל משנון
השנים שלם ׳ כי חין לנו מספר לחר יותר יפר כי לם משופט
לשופט ומולך למלך ׳ וחין בפק שתיוד היו בישרחל שופטים
ממונים בחרן פעמים יושעם כפי זכות הדור ההוח ופעמים
לח יושעם כפי זכות ונדקת המקבלים ׳ לבל לנו היו ישרחל
דף נ"ט ע"ל וחין מה בלי שופט ׳ וכמו שכתבתי בהקדמת ספר שופטי ׳ ולכן
נתן בלי ספק מלחר הלומר שנות השעבוד כלם יוכללו
בשנות השופטים ׳ וזה המלחר רלוי ביותר כללי שבל
שנות השעבוד כלם יוכללו בשני השופטים הנזכרים בכתוב
ושלח עבר ומן שלח היה שם שופט ׳ ומה שלחר הכתוב בעכיו
בפל מיכה וכני לן ובלגן בנעמה בימים ההם חין מלך
בישרחל ׳ כבר כתבתי שם שפירוש שקרים זה בימי שמשון
בקדר הפרשה כלחר היה לפור בידי פלשתים ׳ ושלכן לחר
חין מלך בישרחל להניד שהשופט לח היה בימיהם כי היה
בידי הלויבים ׳ הנה שם לן המכון הזה רלוי שילקח לבל
משנות השופטי׳ והמלכי׳ והיה ההקדמה הרחשונה
השנית היא שלחרי שהכתוב לח כיבד השנים לשר פרנם יהושע
ולבל מלחנו שעברו שנים בכיבוש הלרן׳ שרלוי שנפתקם
בשלחר שימי יהושע והזקנים שהלריכו ימים לחרי יהושע
כלם עשרים שנה ׳ כי מיד לחרי הכיבוש זבר הכתוב שהיה זקן
בח בימים ׳ וחיון שבימותם לח בח בתוב מבואר ובל לחל
מהקבמים כשה למה שרלה ׳ חין ספק שזה יותר ישר ורלוי
כפי פנמון הספורים • והרלבע ול כתב בפירוש התורה
שנות ל"ג י"ח בפסוק * ומשרתו יהושע בן נון טער ׳ שיהושע היה מלה ועשר
שנים ׳ ופול לומרו שבעע שנים כנש ושבע שנים חלק ושרבעים
שנה שהלך במדבר ׳ שם כן היה במעשה הענל בן חמשים וזה
שנים ׳ ולין יקרלהו הכתוב טער ? ולבן פירש ומשרתו יהושע
בן נון משרתו שירות טער : והרלבן כתב עליו לבל לח
הכחיש המספר שעשה בשנות יהושע ׳ ויורה שהוח מוסכם
לבלו גם כן ׳ ולפי זה לח היה יהושע לחרי העברת הירדן
לפי דרך זה כי שם י"ל שנה מכיבוש הלרן וחלוקה כלברי
דף ק"כ ע"ל קול ׳ והנשים עמו הרב המורה נפ"ל חלק שני ׳ שנו התחיל
הרב לדבר בעניני הנבואה ׳ וכן ירלה מזה שלמרתי חלק שבע
פ"ד קי"ח ע"ב מפבת זנשים • שם כן היו רקוק מה שלמרתי חלק שבע
יהושע והזקנים שהלריכו ימים לחרי כי שם עשרים
שנה ׳ לחרי שלין שנותיו מפורשים בכתוב ׳ ושקול בלתי
מבקיעים נזה על דעת חקר ׳ ושברי המפרשים חלה
שלמים שם שתנו נוטים למה שלמרתי והיה ההקדמה השנית •
וההקדמה השלישית היא שים הפרש גדול בין מה שיפפר ויעיד
הכתוב עליו שהיה ועשה כך ׳ ובין מה שלמר שברוני
הלשנים שלו לפלו ׳ וכל שבן בישרחל בחיבים שהם דברים
מפורדים כפי מה שיעלה לשבך לת הלמון עם היות שלח יהיו
על פי הדיוק ׳ וכבר העיר הרב המורה על כיולה לדעת
דף י"ח עב זה בפלו ח׳ * בחמרו שהקלום הרחיק ההנשמה בפסוק
שמות ט"ו כ׳ * ויבל ה׳ על הר סיני לפי שהוח פסוד מה שקדה ולח
ברחשי"ת מ"ו ד׳ הרחיקה מחלחר * חבבי לרך עמך מבריחה לפי שהוח פסוד
דבריס • ומזה נולד שיפתח כלחר שלח לומר למלך בני
עמון בשת ישרחל בחשבון ובבנותיה ובכל הערים שבר על
ידי לרכון שלש שנות ומדוע לח הקלתם בעת ההיח ׳ לח
מחר זה על הדיוק שהיו לו שלש מחות שנה לח פחות ולח
יותר ׳ חבל מחרו לפי שהיו לו מחתים ושנים ושמונה שנה ׳
ולפי שהיו נוטים למספר השלש מחות קרלם על שתם •

וכבר מחר המוקר שהלבר יקנה תשם מהנחול לשר יהיה לריפתו
נוטה חלין ׳ ומחר בהדרנת לברילות הברילה מפני התבלית
הנוטה חלין עם היות שם עדין חולי ׳ ולבן כלחר זה שמחר
יפתח שלש מחות שנה מזה הלל ׳ בל שבן שהיו הדברים לבני
עמון ולח היה לריך לדקדק עמהם בדברים ׳ ולף שנולה
שנה והוסיף בהם מהחלת היונו בלתי רלוי ׳ וכיונלו בזה
לחמרו מותר לשנות מפני השלום ווו הוא ההקדמה השלישית : יבמות פ"ו
ולחקרי זה לומר שישרחל הלבו במדבר לרבעי׳ שנה ומהבפסס דף ס"ב ע"ב
לחלן בל ימי יהושע והזקנים בקבל שהיו עשרים שנה ׳ ומשם
עד מות עתניחל בשעבוד ובהזקק לרבעים שנה ׳ ומשם עד
מות לחוד בשעבוד ענלון ובהזקק שמונים שנה ׳ ומשם עד
מות דבורה וברק עם השעבוד לרבעים שנה ׳ ולחבם שמגר
בן ענת בבר כתבתי שהיה בימי לחוד במו שיורו הכתובים ׳
ומשם עד מות גדעון בשני השעבוד וההזקק בבללם היו
לרבעים שנה ׳ ושנות תולע הושה ׳ ושנות יאיר הגלעדי עם השעבוד הפלשתים בל׳
ושנות יפתח שנה שנים ׳ ושנות לבצן שבע שנים ׳ ושנות
עבדון שמונה שנים ׳ ושנות שמשון עשרים שנה ׳ ושנות עלי
לרבעים שנה ׳ ובבלל שנות שמשון ועלי היו הלרבעים שנה
לשר בתן ה׳ לת ישרחל ביד פלשתים ׳ ולומר לבי מנחת עלי
שפט שמואל עד מניחת שחול עשרים שנה ׳ ושאלך שחול עד
יום מותו י׳ שנה ׳ ודוד אלך בפי מה שהעיד הכתוב לרבעים
שנה ׳ ובשתבר לליהם לרבעה שנים ממלכות אלמה שבשנה
הבית היו בלם לפ שנה ׳ ושם נולה שנתר שפט לת ישרחל
שנה לחת בדברי חול ׳ יהיו שנות שמואל י"ו שנה ׳ ויהיה
המספר שלם מסכים למה שלמר הכתוב ויהי בשמואל שנה
ולרבע מלות שנה לפלת בני ישרחל מלרן מלרים ונו׳ למלוך
שלמה על ישרחל ויבן הבית לי״י ׳ והיה הנחול הלמלעי מדברי
יפתח שלמר שלש מחות שנה לישב על הדיוק והיו לו רפ"ח
שנה ׳ ולבן בשבו בדברי לשש מחות שנה לפי שבבר היו
בנבולם • ויפל לבו מוה שתי הולעות • הלחת שמואל עפ"י הבת מופת
היה בל המ׳ שנה שפט שלי לת ישרחל ׳ ובל העשרים מהשבונו
שנה שיצב הלרון בקרית יערים קודם שבהו בני ישרחל לקרי שתי הודעו
ה׳ ׳ והשנים שעברו עוד מלותו זמן עד המשלת שחול שיהיו
בקרוב מחנה לו שנה שנים ׳ ויהיה לם בן במשלו לת שחול
בן שנים ושתי שנים ׳ ושם כלמר שקודם שהתחיל עלי
לשפוט כולל שמואל עשרה שנים ׳ היה לם בן בעת המשלתו
שחול בן שבעים ושמנה שנים ׳ ולבן למר הכתוב עליו שהיה
זקן כמו שזכרתי ׳ ולמר הוא על עכמו ולקי זקנתי ושבתי ׳
ולקרי המלבת שחול היה עוד שמואל שנים ולח זבר הכתוב
כמה היו ׳ וילקה שהיתב מיתתו סמוכה למיתת שחול ולין
לנו עבק בזה ׳ ודי בשנדע שהיה זקן ושבע ימים בקבר שלני
ממנו מלך ׳ ושלי לפבר מעשנו בחות מעשרים לחרי
מות עלי לוחם שזכר שיבה בקרון בקרית יערים בחיו ׳ עם
היות שבל ימיו שפט לת ישרחל גם בימי שחול : וההודעה
השנית הוח שחול מלך על ישרחל מעת משיחתו עד יום
מותו י׳ שנה ׳ והיה לפ בעת המשחו בן מ׳ שנה ולבן
בקרוב בחור ושוב והיה בבית לבין והיו לו שם בנים ובנות ׳
וכפי זה הולין לת לישבותת בנו בהיותו בן י׳ שנה ׳ והיה
פי׳ הכתוב בן שנה שחול במלבו בלברי המפרשים ׳ שמיוס
שמשלו שמואל בפתר עד שנתו לנלגל לקדש המלוכה עבשה
שנה לחת ׳ וזהו בן שנה שחול במלבו : וזכר שחתי שנים (ג)
עברו ממלבותו על ישרחל כשהר בחר לו שחול שלשת
ללפים ליש מישרחל שיהיו עמו תמיד במלחמה ׳ ועשה שני
רחשים החלד שחול עלמו ועמו ללפים ליש ׳ והשני יהונתן
ועמו ללף ליש ׳ ועשה זה בלו בהיותו בנלנל בחדוש
המלובה • וילקה שלש זבר הכתוב השנים לשר מלך שחול
לפי שלש היו שני מלבותו בי לם שנות לשנה לחרי שמשת
דוד • ולפשר לבבש עוד שחתי שנים מלך על ישרחל לוכן
להניד שחתי שנים לבד היה לחרי מלבו ׳ בי לם חתי
שנים מלך ומחל עד שמשת דוד ׳ בי חתי ונחלך לת בחבה
מלבות

מלכות במעלה לשאול כי לא קיים לעד, בהיותו רודף לדוד ובדעתו שקרע השם את מלכותו מעליו ונתנו לדוד ומכאן השמים ככר לדוד והוא גם כן פירוש כלה. ולי נראה שהכר מירושלמי דכתורים פ"ג מ"ה ע"ג

שבעת ימים שהרי היו קרדים ומתלוננים לפחדי שאול, כלומר שהוא הכתוב את ריחם בעיני פלשתים כי היו על זה קרדים ופוחדים. וכתב ללמד שזכר שעברו הנוקמים דרך הירדן לרץ גד וגלעד ולא זכר לרון לחוכן, לולי היו הם הקרובים לירדן ולכן לא בדקו שמה ובדקו לרון גד וגלעד הרחוקים. וזכר כל זה להגיד גודל הנס לפי שהנדול הזה לעשות עמהם, כהיות ישראל מפוזרים ועבר יכתבם וחרדים ופוחדים מאד ועם כל זה הושיעם בלא יד, ונלחם מיד מזון מהם:

[ב] וַיִּבְחַר־לוֹ שָׁאוּל שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מִיִּשְׂרָאֵל וַיִּהְיוּ עִם־שָׁאוּל אַלְפַּיִם בְּמִכְמָשׂ וּבְהַר בֵּית־אֵל וְאֶלֶף הָיוּ עִם־יְהוֹנָתָן בְּגִבְעַת בִּנְיָמִן וְיֶתֶר הָעָם שִׁלַּח אִישׁ לְאָהָלָיו׃ [ג] וַיַּךְ יְהוֹנָתָן אֶת נְצִיב פְּלִשְׁתִּים אֲשֶׁר בַּגָּבַע וַיִּשְׁמְעוּ פְּלִשְׁתִּים וְשָׁאוּל תָּקַע בַּשּׁוֹפָר בְּכָל־הָאָרֶץ לֵאמֹר יִשְׁמְעוּ הָעִבְרִים׃ [ד] וְכָל־יִשְׂרָאֵל שָׁמְעוּ לֵאמֹר הִכָּה שָׁאוּל אֶת־נְצִיב פְּלִשְׁתִּים וְגַם־נִבְאַשׁ יִשְׂרָאֵל בַּפְּלִשְׁתִּים וַיִּצָּעֲקוּ הָעָם אַחֲרֵי שָׁאוּל הַגִּלְגָּל׃ [ה] וְהַפְּלִשְׁתִּים נֶאֶסְפוּ לְהִלָּחֶם עִם־יִשְׂרָאֵל שְׁלֹשִׁים אֶלֶף רֶכֶב וְשִׁשֶּׁת אֲלָפִים פָּרָשִׁים וְעָם כַּחוֹל אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת־הַיָּם לָרֹב וַיַּעֲלוּ וַיַּחֲנוּ בְמִכְמָשׂ קִדְמַת בֵּית־אָוֶן׃ [ו] וְאִישׁ יִשְׂרָאֵל רָאוּ כִּי צַר־לוֹ כִּי נִגַּשׂ הָעָם וַיִּתְחַבְּאוּ הָעָם בַּמְּעָרוֹת וּבַחֲוָחִים וּבַסְּלָעִים וּבַצְּרָחִים וּבַבֹּרוֹת׃ [ז] וְעִבְרִים עָבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶרֶץ גָּד וְגִלְעָד וְשָׁאוּל עוֹדֶנּוּ בַּגִּלְגָּל וְכָל־הָעָם חָרְדוּ אַחֲרָיו׃ [ח] וַיֶּחֱחַל שִׁבְעַת יָמִים לַמּוֹעֵד אֲשֶׁר שִׁמוּאֵל וְלֹא־בָא שְׁמוּאֵל הַגִּלְגָּל וַיָּפֶץ הָעָם מֵעָלָיו׃ [ט] וַיֹּאמֶר שָׁאוּל הַגִּשׁוּ אֵלַי הָעֹלָה וְהַשְּׁלָמִים וַיַּעַל הָעֹלָה׃ [י] וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לְהַעֲלוֹת הָעֹלָה וְהִנֵּה שְׁמוּאֵל בָּא וַיֵּצֵא שָׁאוּל לִקְרָאתוֹ לְבָרְכוֹ׃ [יא] וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל מַה־עָשִׂיתָ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל כִּי־רָאִיתִי כִּי־נָפַץ הָעָם מֵעָלַי וְאַתָּה לוֹ־בָאתָ לְמוֹעֵד הַיָּמִים וּפְלִשְׁתִּים נֶאֱסָפִים מִכְמָשׂ׃ [יב] וָאֹמַר עַתָּה יֵרְדוּ פְלִשְׁתִּים אֵלַי הַגִּלְגָּל וּפְנֵי יְהוָה לֹא חִלִּיתִי וָאֶתְאַפַּק וָאַעֲלֶה הָעֹלָה׃ [יג] וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־שָׁאוּל

(ב) ויבחר לו שאול שלשת אלפים מישראל וגו'. זכר שבחו שאול שבעת ימים בגלגל למועד אשר שמואל, לא לפי שהיה כח שאול ושעשה בהתחלתו היה כפוי מעליו ולולי שהיה לקריאתו לתת לו שלום ולברכו, ושאול שמואל מה עשית? והוא הזיבו שהעלה העולה לשלשה פנות. לפחת לפי שהוא שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(ג) ושאול אמר לו בכלות וגו', והנה בעניין החטא הזה כתבו המפרשים כלום שמואל אמר לו שיוחיל שבעת ימים שלמים, ושאול לא המתין כל השבעת ימים אבל כיון השביעי נכנס בעת העלות העולה לומר שמואל כח מיד כתובו יום השביעי, ולכן אמר כבלות לא שמרת את מצות ה' אלקיך וגומ', ולא היה החטא בהקריבו קרבן וזבח זר, כי היו הבמות כזמן ההוא מותרות ורוב מקריב בבמת יחיד. ואני תמיה על דבריהם שמואל אמר לשאול כאשר מצאו שלשה דברים. האחד והנה תאחר לבוא לשבעת ימים. השני ולא שמרת את מצות ה' אלקיך אשר צוה עליך להעלות עולות ולזבוח זבחי שלמים, וזה הוציאו שעם היות היחיד מקריב בבמה הנה כתובו ומן ומקום היה הרבון התלוי שלא יקריב כי אם שמואל. השלישי כי הוא הכבוד הזה שבעת ימים תוחל עד בואי אליך, רומה לומר שעם שבעת ימים בגלגל יקום ויוחיל שבעת ימים,

(ד) ויך יונתן את נציב פלשתים וגומר. לפי שהיו הפלשתים מוציאים ביזרעאל היו להם נציבים בארץ ישראל, והם התציבים אשר היה להם ביבול והתבואה, מידי פלשתים למשול על ישראל ולגבות מהם המס. וזכר שיונתן פדי לתרגר היה ומזון ולמרוד בפלשתים הרג את נציב הפלשתים אשר היה יושב בנבע ויודע הדבר הזה לפלשתים, ושאול מה לתקוע בשופר להודיר העם שיעמדו מהחוצים (כי אין שלום אחר העם לרעבים) ולהתאסף מקיבתם הביתה, ונם כדי שיכנסו אל המלך לעזור

(ז) כלומר: וכאשר שמעו ישראל שהכה שאול את נציב פלשתים, כי מה שעשה יונתן יחשב לשאול שהוא שלחו, ושאול שמע ויתן תרועה בכל הארץ, ושכבר ישראל ופלשתים מעותדת לבא, כאשר ובלעדיו העם לתקוע שאול הגלגל, כי עדין היה יושב עם מזון קדוש המלוכ', והפלשתים גם כעבור אשר הרגו את נציבם כאשר להלחם עם ישראל עם רכב ועם פרשים וכאח' וחמר' ורוח ישראל רואו כי מר לו כי נגף העם, פירושו המפרשים שנדחק מפקד התויבים, ואני לחשוב כי נגף העם קודר לפלשתים, רומה לומר שעם הפלשתי אשר זכר (ועם כאול אשר על שפת הים) נגף

(ט) ויחל שבעת ימים למועד וגו'. זכר שבחו שאול שבעת ימים בגלגל למועד אשר שמואל, לא לפי שהיה כח שאול ושעשה בהתחלתו היה כפוי מעליו ויהולך העל' העולו', וכאלותו להעלות תוחם כח שמואל ושאול יפח לקריאתו לתת לו שלום ולברכו, ושאול שמואל מה עשית? והוא הזיבו שהעלה העולה לשלשה פנות. לפחת לפי שהוא שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(י) ושאול אמר לו בכלות וגו', והנה בעניין החטא הזה כתבו המפרשים כלום שמואל אמר לו שיוחיל שבעת ימים שלמים, ושאול לא המתין כל השבעת ימים אבל כיון השביעי נכנס בעת העלות העולה לומר שמואל כח מיד כתובו יום השביעי, ולכן אמר כבלות לא שמרת את מצות ה' אלקיך וגומ', ולא היה החטא בהקריבו קרבן וזבח זר, כי היו הבמות כזמן ההוא מותרות ורוב מקריב בבמת יחיד. ואני תמיה על דבריהם שמואל אמר לשאול כאשר מצאו שלשה דברים. האחד והנה תאחר לבוא לשבעת ימים. השני ולא שמרת את מצות ה' אלקיך אשר צוה עליך להעלות עולות ולזבוח זבחי שלמים, וזה הוציאו שעם היות היחיד מקריב בבמה הנה כתובו ומן ומקום היה הרבון התלוי שלא יקריב כי אם שמואל. השלישי כי הוא הכבוד הזה שבעת ימים תוחל עד בואי אליך, רומה לומר שעם שבעת ימים בגלגל יקום ויוחיל שבעת ימים,

(יא) ויאמר שמואל מה עשית. זכר שבחו שאול שבעת ימים בגלגל למועד אשר שמואל, לא לפי שהיה כח שאול ושעשה בהתחלתו היה כפוי מעליו ויהולך העל' העולו', וכאלותו להעלות תוחם כח שמואל ושאול יפח לקריאתו לתת לו שלום ולברכו, ושאול שמואל מה עשית? והוא הזיבו שהעלה העולה לשלשה פנות. לפחת לפי שהוא שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(יג) ושאול אמר לו בכלות וגו', והנה בעניין החטא הזה כתבו המפרשים כלום שמואל אמר לו שיוחיל שבעת ימים שלמים, ושאול לא המתין כל השבעת ימים אבל כיון השביעי נכנס בעת העלות העולה לומר שמואל כח מיד כתובו יום השביעי, ולכן אמר כבלות לא שמרת את מצות ה' אלקיך וגומ', ולא היה החטא בהקריבו קרבן וזבח זר, כי היו הבמות כזמן ההוא מותרות ורוב מקריב בבמת יחיד. ואני תמיה על דבריהם שמואל אמר לשאול כאשר מצאו שלשה דברים. האחד והנה תאחר לבוא לשבעת ימים. השני ולא שמרת את מצות ה' אלקיך אשר צוה עליך להעלות עולות ולזבוח זבחי שלמים, וזה הוציאו שעם היות היחיד מקריב בבמה הנה כתובו ומן ומקום היה הרבון התלוי שלא יקריב כי אם שמואל. השלישי כי הוא הכבוד הזה שבעת ימים תוחל עד בואי אליך, רומה לומר שעם שבעת ימים בגלגל יקום ויוחיל שבעת ימים,

(יד) ועתה ממלכתך לא תקום. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(טו) וישמואל ויעל מן הגלגל גבעת בנימן. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(טז) ושאול ויונתן בנו ולעם הנמצא עמם ישבו בגבעת בנימן וגו'. זכר שבחו שאול שבעת ימים בגלגל למועד אשר שמואל, לא לפי שהיה כח שאול ושעשה בהתחלתו היה כפוי מעליו ויהולך העל' העולו', וכאלותו להעלות תוחם כח שמואל ושאול יפח לקריאתו לתת לו שלום ולברכו, ושאול שמואל מה עשית? והוא הזיבו שהעלה העולה לשלשה פנות. לפחת לפי שהוא שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(יז) והשחית המחנה. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(יח) ודרך גבול יפנה שועלה. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(יט) ופרזל לא נמצא בכל ארץ ישראל. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(כ) וכל ישראל ירדו וגו'. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(כא) והפלמים היתה לפלם. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(כב) ויהי ביום המלחמה. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(כג) ומעבר בית און. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(כד) ואיש ישראל נגש. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(כה) ויבא כל העם. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(כו) ויבא העם היערה. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(כז) ויהי כשמוע העם. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(כח) ויאמר שמואל אל שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(כט) ונם נצח ישראל לא ינחם. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(ל) ויאמר שמואל אל שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(לא) ויאמר שמואל אל שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(לב) ויאמר שמואל אל שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(לג) ויאמר שמואל אל שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(לד) ויאמר שמואל אל שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(לה) ויבן שאול מזבח. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(לו) ונרדה אחריהם. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(לז) ויאמר שאול אל האלהים. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(לח) ויאמר שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(לט) ויאמר שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(מ) ויאמר שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(מא) ויאמר שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(מב) ויאמר שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(מג) ויאמר שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(מד) ויאמר שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(מה) ויאמר שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(מו) ויאמר שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(מז) ויאמר שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(מח) ויאמר שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(מט) ויאמר שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(נ) ויאמר שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(נא) ויאמר שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(נב) ויאמר שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(נג) ויאמר שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(נד) ויאמר שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלשתים אליו הגלגל, ולפי שפני ה' לא חלה והיה מוכן להעבה אם לא יתדבק בחל ית' לבן העלה העולות, כי היו הקרבנות לחפצי ובנה גדול להדבק בשם ית', לא התחוקתי ואתאפק, ועברתי על דמוני ועל מזונך:

(נה) ויאמר שאול. כלומר שאול שמואל לא בא למועד הימים, והוא מועד השבעת ימים אשר אמר לו שיוחיל עד בואו. והשבית פלשתים מכאן והעם היה כפוף מעליו. הכתה השלישית שפקד אולי ירדו פלש

נִכְפֶּלֶת לֹא שָׁמַרְתָּ אֶת־מִצְוַת יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר צִוָּךְ כִּי אַתָּה הֵכִין יְהוָה
אֶת־מַמְלַכְתְּךָ אֵל־יִשְׂרָאֵל עַד־עוֹלָם׃ (יד) וְעַתָּה מַמְלַכְתְּךָ לֹא־תָקוּם בִּקֵּשׁ יְהוָה
לוֹ אִישׁ כִּלְבָבוֹ וַיְצַוֵּהוּ יְהוָה לְנָגִיד עַל־עַמּוֹ כִּי לֹא שָׁמַרְתָּ אֵת אֲשֶׁר־צִוְּךָ
יְהוָה׃ (טו) וַיָּקָם שְׁמוּאֵל וַיַּעַל מִן־הַגִּלְגָּל גִּבְעַת בִּנְיָמִן וַיִּפְקֹד שָׁאוּל אֶת־
הָעָם הַנִּמְצְאִים עִמּוֹ כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ׃ (טז) וְשָׁאוּל וְיוֹנָתָן בְּנוֹ וְהָעָם הַנִּמְצָא עִמָּם
יֹשְׁבִים בְּגֶבַע בִּנְיָמִן וּפְלִשְׁתִּים חָנוּ
בְּמִכְמָשׂ׃ (יז) וַיֵּצֵא הַמַּשְׁחִית מִמַּחֲנֵה
פְּלִשְׁתִּים שְׁלֹשָׁה רָאשִׁים הָרֹאשׁ אֶחָד
יִפְנֶה אֶל־דֶּרֶךְ עָפְרָה אֶל־אֶרֶץ שׁוּעָל׃
וְהָרֹאשׁ אֶחָד יִפֶּנֶה דֶּרֶךְ בֵּית חֹרֹן
וְהָרֹאשׁ אֶחָד יִפְנֶה דֶּרֶךְ הַגְּבוּל הַנִּשְׁקָף
עַל־גֵּי הַצְּבוֹעִים הַמִּדְבָּרָה׃ (יט) וְחָרָשׁ לֹא יִמָּצֵא בְּכָל אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל

יחוס, ולא עשה כזה הנגוד כדיוק על שבעת הימים, לכל
אחר עד בואי אליך, לא יהיו שבעת ימים או יותר על כל
פנים תוכיל עד בואי אליך, כי אם היה הנגוד השבעה
ימים שאחר לו שמואל מכוון לזכרים שבעת ימי
מלואין, לא שיקוה לותו שבעת ימים לבד כמו שזכרתי שם,
ויהיה שבעת ימים דבק למעלה הימנו לזכות וכת שלמים
שבעת ימים, ואחרו לחכ תוכיל עד בואי אליך הוא עכין
כפני עצמו, שיקבה על בואו ימים רבים או מעטים עד
בואו, ומה שאחר כאן למועד
לשר שמואל לא אחרו על
המועד שחבה לותו כי אם על
המועד שהנגיל בזבחים.
הכבור השלשי הוא והודעתי
לך את אשר תעשה, לא שלח
יסבים בעצמו לעשות דבר (ל)
מהמלחמה כלותו מקום, כי
לא הדבר כמו שיקשה, אלא
הנביא יודיעהו את אשר
יעשה וזה להודיעו שהיה (טו)
תשועת המלחמה היתה בדרך
כם (כמו שהיה בעכין יהוכתן
וכערו) וזכרעו לא יושיע לו:
והנה שאול במה שעשה קשה
בעצת הדברים האלה שלוה
עליהם, אם במה שהעלה
בעצמו העולה בהיות רמון
משם שיהיה המקריב ביום
הניח הנביא שמוא ולא אחר,
ואם במה שלא חכה עד בוא
שמואל והיה לו לשוש בשעתו
בלי ית, ולהחמין בדבריו (יח)
ואחרי שהכיח לאחר לו שיכוא
היה רחוי שאם יתמהמה יחכה
לו כי בוא יבוא ולא יאחר,
כל שכן שלא היה כל שבעת
הימים אשר אחר לו שמואל,
כי בנקר יום השביעי העלה
העולה ובלותו יום בא שמואל שמה, ואם במה שהכיח
לעשות המלחמה מבלי מוי הנביא, עם היות שאחר לו
והודעתי לך את אשר תעשה, ועם היות שבקר מהפלשתים
וכפן העם מעליו היה לו לגזול על ה' יפלעתו ושלא יגע מדברי
הנביא ולבלתי סור מן המזוה ימין ושמאל, ולפי שעבר על דברי ל"ק יש"
לא ישמע אל דברי הנביא אשר ידבר בשמי לבבי לדרוש
מעמו, כל שכן שהיה כבת זה עליו מיעוט הלחמה והנשיא
מחזקת הלל ית', והעניין דומה לעניין עוזא שעלא ידו בארון
הלקים כי שאטו הבקר ויבהו את הלקים, ולא את כי אם
על מיעוט לחוכתו עם היות כוונתו לבוש שמים כמו שלבאר
בהגיעי אם בלה, וכן היה עניין שאול כאן שבעת במיעוט
לחוב, לבקשו בדברי הנביא ובעם בדעתו ועבר כמו' הבם,
ולהיות זה עליו בדבור הראשון שדבר אליו שמואל בשם ה'
היה הקשה יותר לחוב כי בר מהר מהדרך אשר מהו, ולבן
לחר לו בסכלת ולא שמרת את מלות ה' ונו', רומה לומר לחה
בשבת שבקבחת במה שעשית בזה והוא בהפך שבסכלת,
וגם בסכלת שלא נתת לבך לזיך כל הלוחות אשר נתתי לך
בהו והיה לך לם כן להחמין בדבר שלבוא עליך כמו שלחרתי,
ועוד שלא שמרת את מלות ה' והמרית לת פי ה' והנשיא מלבר
בשם במלך הוא עון פלילי, ולחר כי עתה הכין ה' לת
ממלכתך ונו', להעיד על מעשהו במה שבר מהדרך,
כלומר הנה עתה הכין ה' לת ממלכתך, רומה לומר שעתה
בחשבת למלך לעולם ומיד לחרי ההחלבה מעשה, ולבן לם

חטאת מיד לחרי שהחלבה גם כן תעבב עתה לחריה מיל,
והוא ועתה ממלכתך לא תקום, לכל בעתה ובזמן קבר (יד)
ההחלבה חטאת גם כן בעתה ובזמן קבר לחר ההחלבה
תלקה ותעבב, והודיעו כי כבר (רומה לומר בלשון זה)
בקש ה' לים כלבבו ורלוהו שהוא דוד וימהו ה' לבניד על עמו,
לפי שהיה בשמע להבדי הלם. והתבחר מזה שלין החטאת
כפי חיבות המעשה כי לם להיותו כמוך מיועד לחוכה
ומהרי פי ה' והבטיח ממלוחיו, כי לא היה כבבו שאול כל לם
היה עובר לפת ממלות התור',
כי לם בעבור שעבר המלוה
לחר הוא יתברך ביקוד
לו, והנחית המלוה הלחזוקה
שבחר לו, והוחלה עם זה
הפלגה הזבית:

(טו) ויקם שמוא ויעל מן הגלגל
ונו'. זכר לקם שמוא
ולין בפת שגם כן קם שאול
עמו לבל זכר שמוחל כי היה
שאול במך לחריו, ויעלו
נבעת בנימין לזכר העם שם
במקום גבוה ותלול ופקדו
העם הנמלחים עמו, והנה היו
כשש מלות לים לפי שבפן
העם מעליו, והנה שם כלותו (יז)
גבע בנימין היה יושב שם כן
יונתן והתחברו לל שביהם שם
שאול ויונתן עם העם לחר
היה לשניהם, כי להיותם
מעטי רלו יותר טוב להיותם
קבוה וקבון לחד מהיותם
בשני חלקים, ולכן כתו
כלם לשבעה עם היותם שם
כפרדים שאול מיהונתן כמו
שזוכר, ופלשתים חנו (יז)
במכמש, ויצל המשחית והם
כני המיל הנשורים לחנוני
קרב מלומדי מלחמה כי הם
המשחיתים, ועזו מעמם שלשה רחשים ליבבם כל לחד
מהם כארץ ישרחל להשחית בפלה מיוחדת, ולרץ שועל הלך
הרלש לחד, ויש לחרש ברומח, וילמה שהיתה לרץ מלחמה
שועלים ולבן נקרלה על שמם, והרלש לחר בפה בית (יח)
חורון שהיא פלה לחרת, והרלש השלישי בפה דרך הגבול
הנשקף על גיא הלבעים המדברה, ונקרלו כן לפי שהיו שם
לפעמ הרבה, ולהם יקרלו לבועי להיותם בעלי מרלות
ולבועים מגוונים מקולפים והם המפלחים במדברה, ובן
יי לפעמ, ופירשו כן חול לבועה זו לפעמ מין ארנ רע כן פ"ל דף
ומזיק: ובחרש לל ימלל בכל ארץ ישרחל ונו'. הקדיש (יט)
הכתוב לבפר שלא היה קודם לזה נמלל חרש ברזל בכל
גבול ישרחל, לפי שהפלשתים בהיותם מושלים בהם מנעו
לותם החרשים מהמלל בכל הלרץ כדי שלא יעשו החרשים
לישרחל חרב וקנית להלחם בם, כי עם היו שאול ויהונתן
בפלשתים הנה להיותם מושלי בהם קודם לזה שנים רבות
בימי שמשון ועלי ותחלי וקמת שמוחל היו להם נביבים בלרץ
והם היו מובעי מהמלל בתוכם חרש ברזל לבנה הנזכרת,
עד שחפי לתקן כלי החומכיות וכלי חרישה לל היה לתם,
ולבן היו יורדים ישרחל לרץ פלשתים לשנות לים חת מחרשתו (כ)
ולת כליו, ומהקרבת הוא כלי ברזל שזוכרים בו, ולתו הוא
הכלי שחוכרין בו הלרץ והכרמים, והיתה הפגירה פיש,
רומה לומר רבת הפעיות הנקראה בלעז לוימ, היה להם
במקום מחרשות ולתתי, והיה להם גם לשבח קלשון, לל
לכלי הנקרל קלשון שיש לו שבע שיטים שמקלקין בו התבן,
והיה

כִּי־אָמַר ׀ פֶּלִשְׁתִּים פֶּן יַעֲשׂוּ הָעִבְרִים חֶרֶב אוֹ חֲנִית׃ וַיֵּרְדוּ כָּל־יִשְׂרָאֵל [כ]
הַפְּלִשְׁתִּים לְלָטֵשׁ אִישׁ אֶת־מַחֲרֵשְׁתּוֹ וְאֶת־אִתּוֹ וְאֶת־קַרְדֻּמּוֹ וְאֶת מַזְרֵיתוֹ׃ [כא]
וְהָיְתָה הַפִּצָּרָה פִּים לַמַּחֲרֵשׁוֹת וְלָאִתִּים וְלַשְּׁלִשׁ קַלְשׁוֹן וְלַקַּרְדֻּמּוֹת וּלְהַצִּיב הַדָּרְבָּן׃ [כב]
וַיְהִי בְּיוֹם מִלְחֶמֶת וְלֹא נִמְצָא חֶרֶב וָחֲנִית בְּיַד כָּל־הָעָם אֲשֶׁר אֶת־שָׁאוּל וְאֶת־יוֹנָתָן וַתִּמָּצֵא לְשָׁאוּל וְלִיהוֹנָתָן בְּנוֹ׃ [כג]
וַיֵּצֵא מַצַּב פְּלִשְׁתִּים אֶל־מַעֲבַר מִכְמָשׂ׃

יד

וַיְהִי הַיּוֹם וַיֹּאמֶר יוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל אֶל־הַנַּעַר נֹשְׂא כֵלָיו לְכָה וְנַעְבְּרָה אֶל־מַצַּב פְּלִשְׁתִּים [א]
אֲשֶׁר מֵעֵבֶר הַלָּז וְלְאָבִיו לֹא הִגִּיד׃ וְשָׁאוּל יוֹשֵׁב בִּקְצֵה הַגִּבְעָה תַּחַת [ב]
הָרִמּוֹן אֲשֶׁר בְּמִגְרוֹן וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ כְּשֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ׃ וַאֲחִיָּה בֶן־אֲחִיטוּב [ג]
אֲחִי אִיכָבוֹד בֶּן־פִּינְחָס בֶּן־עֵלִי כֹּהֵן יְהוָה בְּשִׁלֹה נֹשֵׂא אֵפוֹד וְהָעָם לֹא יָדַע כִּי הָלַךְ יוֹנָתָן׃ [ד]
וּבֵין הַמַּעְבְּרוֹת אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ יוֹנָתָן לַעֲבֹר עַל־מַצַּב פְּלִשְׁתִּים שֶׁן־הַסֶּלַע מִהֵעָבֵר מִזֶּה וְשֶׁן־הַסֶּלַע מֵהֵעָבֵר מִזֶּה וְשֵׁם הָאֶחָד בּוֹצֵץ וְשֵׁם הָאֶחָד סְנֵה׃ [ה]
הַשֵּׁן הָאֶחָד מָצִיק מִצָּפוֹן מוּל מִכְמָשׂ וְהָאֶחָד מִנֶּגֶב מוּל גָּבַע׃
וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־הַנַּעַר נֹשֵׂא כֵלָיו [ו]
לְכָה וְנַעְבְּרָה אֶל־מַצַּב הָעֲרֵלִים הָאֵלֶּה אוּלַי יַעֲשֶׂה יְהוָה לָנוּ כִּי אֵין לַיהוָה מַעְצוֹר לְהוֹשִׁיעַ בְּרַב אוֹ בִמְעָט׃

כי אמר פלשתים פן יעשו העברים חרב או חנית. ל"ל כי לכאורה אלא היה להם מקום לגזור על ארץ פלשתים לעשות כלים שלא היה להם מקום כל שאר הכלים הנזכרים שלמה. ואין המלא מהיות בישראל רמתים וקרנות לכל היו מועצים, והיו רוב כלי מלחמה לצד בידיהם קשתות ומקלי יד וקלעים, ורוב גבוריהם היה בקלים ובקבים מלקמותם, כמו שכתב בספור גבורי דוד *תיתיים ומשמלים בקבים ובקלים ובקשת, וכתיב כמלחמת איש *. ויכונו הקלעים ויכוחו, וכתב בכתן שלא היה קרב בישראל, לפי שכבר למה שיגיד לקמי זה, שלא כמלא כיום המלחמה, בידי העם לצד היה עם שאול ויונתן קרב ואבית כלי שאול ויונתן בנו לבד, וכל זה להודיע שלי' היסוע עזרועם לא הנזיעה למו, כי היו שלף וגם מלות היה מיוצרף ועם כלי קרב ואבית, ובלצתי היו שלשים פרשים ועם כתוב על שפת היה בקרבות ובמקומים, ועם כל זה רומם ה' את ידיהו למיקלים לקפדו להכיל ממות בפשם לפני אויביהם כילידם: ויקם מעם פלשתים ונומר. בפר ביבל מעם לקד מנכוני הפלשתים (והוא רמז שרי הקיל) ויקל מעכמת לצד היו כלם מוכים שם, להתקרב על הגבעה לצד היו שמה שאול ויונתן בנו:

(ו) ובחונתן שם היה יום לקד שהעיר ה' את רוח יונתן ולמר לפי הנער כוצץ כליו לכה ונעברה לפי מעם פלשתים לצד מעבר הלו, לפי שהקב לפיהם שמה: (ג) והכה לפי לקד זה ושאול יושב בקצה הגבעה ונומר, ובבר בלמר שהוא היה יושב בגבעה, לפי שכתוב לקמי להגיד שלא כעט שאול יונתן בנו ולא מבערו בבר, לפי שעם היות שביהם מוכים בגבעה הכה לא היו מפרדים בחקומותיהם, והיה מקום הגבעה לחת רמון לקד לצד היה בחגרון והיו עתו שלש מלות לים, כי לפי אלו עוד לליו מיום לצד בשבע מן הגבעל, ויונתן היה לפי אלו עוד בקצה הגבעה מהפל הלקר ולפן הלך ידעו לבניו: ולחיים בן לקיטוב ונוצ'. הקדיים לספר הכתוב שבי דבריו שלחיים בן לקיטוב, שלולו לקיטוב היה לחי לקיבוד בן פנחס בן עלי שלולו עלי היה כהן ה' בשילה ולבן לא לקר שאול בהיות כבר היה בקרב שילה ולבן לקר שהיה על לקיטוב

כי אם על עלי שבר, הכה לולו לקיטוב היה בוצץ לפבול שם עם שלול, והלפוד היה כולל לקורים ולתומים שהיה מביל עמו שמה. והכה יקבו לליכבוד, והיה רלוי שיקמר בבר ולקיטוב בן לקיטוב בן פנחס בן עלי, לפי לפי שבמה שבבר זכר לידת ליכבוד בן פנחס ולא בוכר דבר מלקיטוב, ולזה קוליע שהיה לקיו עם היות שלא בוכר שמה כי אם לידת ליכבוד. או לומר זה להודיע שלקיטוב עם היותו לקי ליכבוד ובן פנחס וכבד עלי שכלם היו רועי המזבח ובא על ידיהם תקלה לישראל כשהיה הלרון בידי פנחס במלחמה, הכה הוא היה טוב לפני השם ועמד היתה התשועה הוזת לישראל. והודיע זה להקדמת ידיעת למה שיזכור לקבי זה משלת הלורים והתומים, וגם להודיע שעם היותו בתוך העם עם שאול עכו העם לא ידע שהוא בן לקיטוב מהמקבה, כי לא שאל עליו לכהן ולא ידעו דבר. ומלבד יותם בתן לקיש

(ד) בין המעברות אשר בקש יונתן לעבר. לקזל כה בין עב במכתב שבת, נופה לתר רבי, שבתר לקיטוב בן לקיטוב בן פנחס בן עלי וגו', לפבד משת בת לידו והכתוב מיבבו? והלא כבר בתר * יכבת ה' לקיש לפבד יעשה מלבי ב' יג ער ועובה מלבי יעקב ומנים מבחה לה' וגו', שם ישראל הוא לא יהיה לו ער בחכמים ושם בהן הוא לא יהיה לו בן מנים מבח' לה' בבלות? אלא פנחס לא משת וכו' וזכר בתבתי שם שם שמורה עליו לף בת עב פבש הבתובים: והבבר הבני שהודיע הוא בבן המעברות שבקש יונתן לעבור על מבצ פלשתים היו פלעים גבוהים, והם הזיכים לפבר זכר בשם מבצ לפון ומבל כנב מול הגבע לפבר היו שם ישראל, והודיע זה להקדם' ידיעה למה שיזכר שעל' יונתן על ידיו ועל רגליו ושהיה הבמיון בעבין העליה שם בה יתחרו עלו עליהו:

ויאמר יהונתן אל הבער (ו) ונומר. זה המלמר שזכר שלמר יונתן לבערו בבר למרו לבעלה, ויבלה שהוא בפול במקום הזה, ולפבוב שיונתן שתי פעמים למר זה לבערו, בראשונה למר לבך ונעברה אל מבצ פלשתים ושהבער לף הזיבו דבר אולי פקד מלעשותו, ולבן קור פעם שבית לשמרו ושבה והרבה בדבריו, כי למר בלן מבצ העלים הזאת אולי יעשה ה' לבו כי אין לה' מעצור להושיע ברב או במעט, ובלה למר שהנשמת הש' תלבק עמהם

ויעזרם ויפלטם ׃ וזהו לולי יעזרה ה׳ לנו ׃ לל ירמז עליהם כיון שאמרנו בני בריתו והם ערלים וקוראי ה׳ יכלו ׃ ואמר שאין ראוי שיאבדו מרכושים כי אין מעצור לה׳ להושיע בקצרים כל לשון מעטים ׃ וזו כורח דברי הטוענים הזיב הנער עזה מה שתלכה ומה שיתן לנך ונעשה לך לשאר תרגום הנכי עמך כאחין כאחר כלבבך ׃ וזו אמר יונתן

(ז) רבים או מעטים ׃

(ח) ויאמר יהונתן הנה אנחנו עברים אל־האנשים ונגלינו אליהם ׃ [ט] אם־כה יאמרו אלינו דמו עד־הגיענו אליכם ועמדנו תחתינו ולא נעלה אליהם ׃ [י] ואם־כה יאמרו עלה עלינו ועלינו כי־נתנם יהוה בידינו וזה־לנו האות ׃ [יא] ויגלו שניהם אל־מצב פלשתים ויאמרו הנה עברים יצאים מן־החרים אשר התחבאו־שם ׃ [יב] ויענו אנשי המצב את־יונתן ואת־נשא כליו ויאמרו עלה אלינו ונודיעה אתכם דבר ויאמר יונתן אל־נשא כליו עלה אחרי כי־נתנם יהוה ביד ישראל ׃ [יג] ויעל יונתן על־ידיו ועל־רגליו ונשא כליו אחריו ויפלו לפני יונתן ונשא כליו אחריו ׃ [יד] והיתה המכה הראשנה אשר הכה יונתן ונשא כליו כעשרים איש בכחצי מענה צמד שדה ׃ [טו] ותהי חרדה במחנה בשדה ובכל־העם המצב והמשחית חרדו גם־הם הארץ ותרגז ותהי לחרדת אלהים ׃ [טז] ויראו צפי שאול בגבעת בנימן והנה ההמון נמוג וילך הלוך ורב ׃ [יז] ויאמר שאול לעם אשר אתו פקדו־נא וראו מי הלך מעמנו ויפקדו והנה אין יונתן ונשא כליו ׃ [יח] ויאמר שאול לאחיה הגישה ארון האלהים כי־היה ארון האלהים ביום ההוא ובני ישראל ׃ [יט] והיה עד שאול מדבר אל־הכהן והמון אשר במחנה פלשתים הלוך ההמה ורב הלוך ׃ ויאמר שאול אל־הכהן אסף ידך ׃ [כ] ויזעק שאול וכל־העם אשר אתו ויבאו עד־המלחמה והנה היתה חרב איש ברעהו מהומה גדולה מאד ׃ [כא] והעברים היו לפלשתים כאתמול שלשום אשר עלו במחנה מסביב וגם־הם לעזר להיות עם־ישראל אשר עם־שאול ויונתן ׃ [כב] וכל־איש ישראל אשר התחבאו בהר אפרים וישמעו כי־נסו פלשתים וידבקו גם־הם אחריהם במלחמה ׃ [כג] וישע יהוה ביום ההוא את־ישראל והמלחמה עברה את־בית און ׃ [כד] ואנשי ישראל נגשו ביום ההוא ושאול השבע את־העם לאמר ארור האיש אשר־יאכל לחם עד־הערב ונקמתי מאיבי ולא־טעמו כל־העם לחם ׃ [כה] וכל־הארץ באו יער ויהי דבש על־פני השדה ׃ [כו] ויבא העם אל־היער והנה נטף דבש ואין משיב ידו אל־פיו כי־ירא את־העם משבעת האלה ׃ [כז] ויונתן לא־שמע בהטות אביו את־העם בשבעה ויט את־קצה המטה אשר בידו ויטבל בנפת־צוף וישב ידו אל־פיו ותאורנה עיניו ׃ [כח] ויען איש מהעם ויאמר השבע השביע אביך את־העם לאמר ארור האיש אשר־יאכל לחם היום ויעף העם ׃ [כט] ויאמר יונתן עכר אבי את־הארץ ראו־נא כי־אורו עיני כי טעמתי מעט מן־הדבש הזה ׃ [ל] אף כי אלו אכל היום העם משלל אויביו אשר מצא כי עתה לא־רבתה המכה בפלשתים ׃ [לא] ויכו ביום ההוא בפלשתים ממכמש עד־אילון ויעף העם מאד ׃ [לב] ויעש העם אל־השלל ויקחו צאן ובקר ובני־בקר וישחטו ארצה ויאכל העם על־הדם ׃ [לג] ויגידו לשאול לאמר הנה העם חטאים לה׳ לאכל על־הדם ויאמר בגדתם הגלו אלי היום אבן גדולה ׃ [לד] ויאמר שאול פוצו בעם ואמרתם אלהם הגישו אלי איש שורו ואיש שיהו וזבחתם בזה ואכלתם ולא־תחטאו לה׳ לאכל את־הדם ויגשו כל־העם איש את־שורו בידו הלילה ושחטו שם ׃ [לה] ויבן שאול מזבח לה׳ אתו החל לבנות מזבח לה׳ ׃ [לו] ויאמר שאול נרדה אחרי פלשתים לילה ונבזה בהם עד־אור הבקר ולא־נשאר בהם איש ויאמרו כל־הטוב בעיניך עשה ויאמר הכהן נגשה הלם אל־האלהים ׃ [לז] וישאל שאול באלהים הארד אחרי פלשתים התתנם ביד־ישראל ולא־ענהו ביום ההוא ׃ [לח] ויאמר שאול נשו הלם כל־פנות העם וידעו ובראו בחטאת הזאת היום ׃ [לט] כי חי־יהוה המושיע את־ישראל כי אם־ביונתן בני בי־הוא ימות ולא־ענהו איש מכל־העם ׃ [מ] ויאמר אל־כל־ישראל אתם תהיו לעבר ואני ויונתן בני נהיה לעבר ויאמר העם אל־שאול הטוב בעיניך עשה ׃ [מא] ויאמר שאול אל־יהוה אלהי ישראל הבה תמים ויאמר יונתן ושאול בני נפלה הגורל ויונתן נלכד ׃ [מב] ויאמר שאול הפילו בינו ובין יונתן בני בי־הוא ימות ויאמר העם אל־שאול הטוב בעיניך עשה ׃ [מג] ויאמר שאול אל־יונתן הגידה לי מה עשית ויגד־לו יונתן ויאמר טעום טעמתי מעט בקצה המטה אשר בידי הנני אמות ׃ [מד] ויאמר שאול כה יעשה־לי אלהים וכה יוסיף כי־מות תמות יונתן ׃ [מה] ויאמר העם אל־שאול הי יונתן אשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל חלילה חי־יהוה אם־יפל משערת ראשו ארצה כי־עם־אלהים עשה היום הזה ויפדו העם את־יונתן ולא מת ׃ [מו] ויעל שאול מאחרי פלשתים והפלשתים הלכו למקומם ׃ [מז] ושאול לכד המלוכה על־ישראל וילחם סביב בכל־איביו במואב ובבני עמון ובאדום ובמלכי צובה ובפלשתים ובכל אשר־יפנה ירשיע ׃ [מח] ויעש חיל ויך את־עמלק ויצל את־ישראל מיד שסיהם ׃ [מט] ויהי בני שאול יונתן וישוי ומלכישוע ושם שתי בנותיו שם הבכירה מרב ושם הקטנה מיכל ׃ [נ] ושם אשת שאול אחינעם בת־אחימעץ ושם שר־צבאו אבנר בן־נר דוד שאול ׃ [נא] וקיש אבי שאול ונר אבי אבנר בן־אביאיל ׃ [נב] והמלחמה חזקה על־פלשתים כל ימי שאול וראה שאול כל־איש גבור וכל־בן חיל ואספהו אליו ׃

(ט) אם כה יאמרו אלינו עמדו עד הגיענו אליכם ונעמוד במקומנו ולא נעלה אליהם ׃

(י) ואם כה יאמרו עלו עלינו ונעלה כי כתכם ה׳ בידינו וזה לנו לסימן רומז לומר שכאשרם עלו עליהם ה׳ עמם שנעלה עליהם, מעלה ומלחמה, וירדו מטה מטה, ונפרד הקלקל בלבם וירגשו הם לזה מקומם ׃ והכה הכתיבן הזה אין ספק שלא היה מוכרח ומתוייב מפרש עמהן, כי אם מפרש הכתוב הקלקל הם תדבק בהם, והכתיבה הזאת היתה לנגדי בזה הסימן, שלא יאמרו הכהן עלו עלינו וגם לא יאמרו דמו עד הגיענו אליכם, ויהיה לפחד שיאמרו כאן הכה לו קרבנו אליהם או לבו ונלחמה לו כיוצא מהדבורים האלה לו ונלחם מתם שהדמיון כוכל, או לא ידברו דבריה אבל יעלו לקראתן, ולבן היתה הכתיבה כי אם הם ידברו בלשון הדברים והמלות עמהם אחר אמר יונתן, אין זה כי אם מפרש הזנחה לקלקל ויהיה הדברים כפיהם ורוח האדם כוזנה גם להודיעם את אחר יענון, ויהיה זה מחדרנת רוח הקדש ולבן בחר בזה, כמו שכ׳ בנדעון * ושמעת מה ידברו ואחר תחזקה ידיך ׃

(יא) ויגלו שניהם אל־מצב פלשתים ויאמרו פלשתים הנה עברים יצאים מן־החרים אשר התחבאו־שם ׃ [יב] ויענו אנשי המצב את־יונתן ואת־נשא כליו ויאמרו עלה אלינו ונודיעה אתכם דבר ויאמר יונתן אל־נשא כליו עלה אחרי כי־נתנם יהוה ביד ישראל ׃ [יג] ויעל יונתן על־ידיו ועל־רגליו ונשא כליו אחריו ויפלו לפני יונתן ונשא כליו אחריו ׃ [יד] והיתה המכה הראשנה אשר הכה יונתן ונשא כליו כעשרים איש בכחצי מענה צמד שדה ׃ [טו] ותהי חרדה במחנה בשדה ובכל־העם המצב והמשחית חרדו גם־הם הארץ ותרגז ותהי לחרדת אלהים ׃

(יב) ויקראו אנשי המצב אל יונתן ואל נשא כליו ויאמרו עלו אלינו ונודיעכם דבר, רומז לומר שכאשר יקראו הדברים לפרוע אם, ולא יאמרו דברים לפרוע לא יתקבלו הדברים שניהם יחונתן בהם, ואז תאמין בה׳ ותחזקנה ידיהם ויאמר לל בעזרו עלה אחרי כי נתנם ה׳ בידי ישראל, לל בלתי לפחד הוא שנתנם ה׳ בידי ישראל, וזהו התקלת התשובה לכל הלשת הוא שנתנם ה׳ בידי ישראל, וזהו התקלת התשובה

(יג) והמכיח עליה ׃ ויעלו מיד יונתן רחשובה והיה עולה על ידיו ועל רגליו, לקוטי דרך העליה היתה בפלע שזכר, ונם בזה היה הזוללה שידיו רב לו ויעלה כמעלה וכבוד כמה שילך ברגליו וכמה שיעצה בידיו ׃ וזכר שעם היותם שני לפנים

(יד) ותהי המכה הראשונה אשר הכו יהונתן ונשאו כליו כעשרי׳ איש כמחצית מעמה וכורע ליחרישו ׃ ותהי החרדה בהמחנה בשדה ובכל העם המצב והמשחית הם גם הם חרדו ותרגז ארץ ותהי לחרדת אלהים ׃

(טו) ויראו צפי שאול בגבעת בנימן והנה ההמון נמוג וילך הלוך ורב ׃ וזכר שהמפים בגבעת לראות מה יעשו הפלשתי׳ רמז להמון כמוג וילך והלוך, רומז לומר לאו מאכ׳ פעלתים שהיה כמוג ונמוג והולך ממחנותם כדמות הנוזלים בלתי מכוונים, לו יהיה כמוג כפי הלבנ שהיה קול המחנה כמוג, רומז לומר קול עמות קלוזה ׃ וזאול עמד

(טז) מיד בבכר ואמר פקדו מי הלך מעמנו ׃ וילעו בפקדם העם שלין ביניהם יונתן ונושא כליו, ואז אמר לאחיה הגישה הנזכר לפרון האלקים, לל התורים והתומים לבדו היו בחוש, אם שהיו בחרון אחד לשאול להם בעת המורך כמו שזכרתי במה שקדם ׃ והיה זה כדי לשאול על יונתן ועל כפיעת פלשתים, לפ פ׳ עלי לפם היתה תחבולה כדי שילכו ישראל שמה ומה היה אמתת הדבר ? ואמר׳ ובני ישראל פירושו עם בני ישראל, כמו * ויוסף אמות ק׳ ה׳ היה במצרי׳, שהוא כמו עם יוסף שהי׳ במצרי׳, לו בפרש שאמר זה שאול

(יז) ויאמר שאול אל־הכהן אסף ידך ׃ [יח] ויזעק שאול וכל־העם אשר אתו ויבאו עד־המלחמה והנה היתה חרב איש ברעהו מהומה גדולה מאד ׃ [יט] והיה עד שאול מדבר אל־הכהן והמון אשר במחנה פלשתים הלוך ההמה ורב הלוך ׃ ויאמר שאול אל־הכהן אסף ידך ׃

(יח) ויזעק שאול וכל העם אשר אתו ויבאו עד המלחמה והנה היתה חרב איש ברעהו מהומה גדולה מאד ׃ וזה שאמר לו אסף ידך, לפי שהיה מתפלל בתפלה בתוך המחנה, וזה (טו) לפי שלל היו יודעים לתתת הדבר והיו היהודים שבי לבבים לבבו, לפל תבואו במחנה פלשתים הבה יד ה׳ היתה בם ויפלו

(יז) חללים לפני יהונתן ונשאו כליו ויהרגו ׃ ותהי החרדה בהמחנה בשדה ובכל העם המצב והמשחית הם גם הם חרדו ותרגז ארץ ותהי לחרדת אלהים ׃ וזה שאמר

(יט) והיה עד שאול מדבר אל הכהן והמון אשר במחנה פלשתים הלוך ההמה ורב הלוך ׃ ויאמר שאול אל הכהן אסף ידך ׃ שיעצו כיתום ובתיכה לפחת, והיו שהיותם עוברים לל תותו הלל לפחד בו היו הפלשתים וינלו לעזיבתם, לפ שהיו ראשי המחנה ונבוריהם גם הם קרנו ותרנו לותת הארץ וגויי הארץ בכללה ׃ לו כאמר שרגוזה ותחל הארץ עמהם בדרך כם בעניו שבהללו כתפזו, וזהו ותהי לפחדת לפלקים, לל אלל היתה תרדתם טבעית ולל בדרך לנוזי לפל היה לבר בפלל ובפיי, כי לל היה אם היו ומבלי לדם ורולף ולין פחד קלקם ורעדה ׃ ולפבר לאמרו [לאמר המניה מיבר שהלן תפזתי בתלמוד בבל דהנון היה יונת׳כן שהול׳ ועוד אמר ר׳ כ כתב שהיו כתב תלינור כתב עיר׳ ולבן היה מכתב תלינור עם הכתב שהיו בידם ׃ ולפי שהיה הכתוב מדבר בשום מקום שנאמר יונתן עם הלם לבד אלו אלל כהונן, ולולי טעה הבר, ולפף הבן במקום התב, כי שהול נאמר עמהם ולל יונתן בן, רוק ותמלל :]

(כ) ויזעק שאול וכל העם אשר אתו ויבאו עד המלחמה והנה היתה חרב איש ברעהו מהומה גדולה מאד ׃ וזה שאמר

(כא) והעברים היו לפלשתים כאתמול שלשום אשר עלו במחנה מסביב וגם־הם לעזר להיות עם־ישראל אשר עם־שאול ויונתן ׃ [כב] וכל־איש ישראל אשר התחבאו בהר אפרים וישמעו כי־נסו פלשתים וידבקו גם־הם אחריהם במלחמה ׃ [כג] וישע יהוה ביום ההוא את־ישראל והמלחמה עברה את־בית און ׃

(כא) והעברים היו לפלשתים כאתמול שלשום אשר עלו במחנה מסביב וגם־הם לעזר להיות עם־ישראל אשר עם־שאול ויונתן ׃ וזה שאמר

(כב) וכל איש ישראל אשר התחבאו בהר אפרים וישמעו כי נסו פלשתים וידבקו גם הם אחריהם במלחמה ׃ ולל לאמרו לפל תחבאו אם, ולל לאמרו דברים לפרים לל תותם הדברים שניהם יהונתן בהם, ואז תאמין בה׳ ותחזקנה ידיהם ויאמר לל בעזרו עלה אחרי כי נתנם ה׳ בידי ישראל, לל בלתי לפחד הוא שנתנם ה׳ בידי ישראל, וזהו התקלת התשובה לכל הלשת הוא שנתנם ה׳ בידי ישראל, וזהו התקלת התשובה

(כג) והמכיח עליה ׃ ויעלו מיד יונתן רחשובה והיה עולה על ידיו ועל רגליו, לקוטי דרך העליה היתה בפלע שזכר, ונם בזה היה הזוללה שידיו רב לו ויעלה כמעלה וכבוד כמה שילך ברגליו וכמה שיעצה בידיו ׃ וזכר שעם היותם שני לפנים

(כג) וישע יהוה ביום ההוא את ישראל והמלחמה עברה את בית און ׃ וזה שאמר

(כד) ואנשי ישראל נגשו ביום ההוא ושאול השבע את העם לאמר ארור האיש אשר יאכל לחם עד הערב ונקמתי מאיבי ולא טעמו כל העם לחם ׃ [כה] וכל הארץ באו יער ויהי דבש על פני השדה ׃ [כו] ויבא העם אל היער והנה נטף דבש ואין משיב ידו אל פיו כי ירא את העם משבעת האלה ׃ [כז] ויונתן לא שמע בהטות אביו את העם בשבעה ויט את קצה המטה אשר בידו ויטבל בנפת צוף וישב ידו אל פיו ותאורנה עיניו ׃ [כח] ויען איש מהעם ויאמר השבע השביע אביך את העם לאמר ארור האיש אשר יאכל לחם היום ויעף העם ׃ [כט] ויאמר יונתן עכר אבי את הארץ ראו נא כי אורו עיני כי טעמתי מעט מן הדבש הזה ׃ [ל] אף כי אלו אכל היום העם משלל אויביו אשר מצא כי עתה לא רבתה המכה בפלשתים ׃ [לא] ויכו ביום ההוא בפלשתים ממכמש עד אילון ויעף העם מאד ׃ [לב] ויעש העם אל השלל ויקחו צאן ובקר ובני בקר וישחטו ארצה ויאכל העם על הדם ׃ [לג] ויגידו לשאול לאמר הנה העם חטאים לה׳ לאכל על הדם ויאמר בגדתם הגלו אלי היום אבן גדולה ׃ [לד] ויאמר שאול פוצו בעם ואמרתם אלהם הגישו אלי איש שורו ואיש שיהו וזבחתם בזה ואכלתם ולא תחטאו לה׳ לאכל את הדם ויגשו כל העם איש את שורו בידו הלילה ושחטו שם ׃ [לה] ויבן שאול מזבח לה׳ אתו החל לבנות מזבח לה׳ ׃ [לו] ויאמר שאול נרדה אחרי פלשתים לילה ונבזה בהם עד אור הבקר ולא נשאר בהם איש ויאמרו כל הטוב בעיניך עשה ויאמר הכהן נגשה הלם אל האלהים ׃ [לז] וישאל שאול באלהים הארד אחרי פלשתים התתנם ביד ישראל ולא ענהו ביום ההוא ׃ [לח] ויאמר שאול נשו הלם כל פנות העם וידעו ובראו בחטאת הזאת היום ׃ [לט] כי חי יהוה המושיע את ישראל כי אם ביונתן בני בי הוא ימות ולא ענהו איש מכל העם ׃ [מ] ויאמר אל כל ישראל אתם תהיו לעבר ואני ויונתן בני נהיה לעבר ויאמר העם אל שאול הטוב בעיניך עשה ׃ [מא] ויאמר שאול אל יהוה אלהי ישראל הבה תמים ויאמר יונתן ושאול בני נפלה הגורל ויונתן נלכד ׃ [מב] ויאמר שאול הפילו בינו ובין יונתן בני בי הוא ימות ויאמר העם אל שאול הטוב בעיניך עשה ׃ [מג] ויאמר שאול אל יונתן הגידה לי מה עשית ויגד לו יונתן ויאמר טעום טעמתי מעט בקצה המטה אשר בידי הנני אמות ׃ [מד] ויאמר שאול כה יעשה לי אלהים וכה יוסיף כי מות תמות יונתן ׃ [מה] ויאמר העם אל שאול הי יונתן אשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל חלילה חי יהוה אם יפל משערת ראשו ארצה כי עם אלהים עשה היום הזה ויפדו העם את יונתן ולא מת ׃ [מו] ויעל שאול מאחרי פלשתים והפלשתים הלכו למקומם ׃ [מז] ושאול לכד המלוכה על ישראל וילחם סביב בכל איביו במואב ובבני עמון ובאדום ובמלכי צובה ובפלשתים ובכל אשר יפנה ירשיע ׃ [מח] ויעש חיל ויך את עמלק ויצל את ישראל מיד שסיהם ׃ [מט] ויהי בני שאול יונתן וישוי ומלכישוע ושם שתי בנותיו שם הבכירה מרב ושם הקטנה מיכל ׃ [נ] ושם אשת שאול אחינעם בת אחימעץ ושם שר צבאו אבנר בן נר דוד שאול ׃ [נא] וקיש אבי שאול ונר אבי אבנר בן אביאיל ׃ [נב] והמלחמה חזקה על פלשתים כל ימי שאול וראה שאול כל איש גבור וכל בן חיל ואספהו אליו ׃

(כד) ואנשי ישראל נגשו ביום ההוא ושאול השבע את העם לאמר ארור האיש אשר יאכל לחם עד הערב ונקמתי מאיבי ולא טעמו כל העם לחם ׃ וזה שאמר

(כה) וכל הארץ באו יער ויהי דבש על פני השדה ׃ [כו] ויבא העם אל היער והנה נטף דבש ואין משיב ידו אל פיו כי ירא את העם משבעת האלה ׃ [כז] ויונתן לא שמע בהטות אביו את העם בשבעה ויט את קצה המטה אשר בידו ויטבל בנפת צוף וישב ידו אל פיו ותאורנה עיניו ׃ [כח] ויען איש מהעם ויאמר השבע השביע אביך את העם לאמר ארור האיש אשר יאכל לחם היום ויעף העם ׃ [כט] ויאמר יונתן עכר אבי את הארץ ראו נא כי אורו עיני כי טעמתי מעט מן הדבש הזה ׃ [ל] אף כי אלו אכל היום העם משלל אויביו אשר מצא כי עתה לא רבתה המכה בפלשתים ׃ [לא] ויכו ביום ההוא בפלשתים ממכמש עד אילון ויעף העם מאד ׃ [לב] ויעש העם אל השלל ויקחו צאן ובקר ובני בקר וישחטו ארצה ויאכל העם על הדם ׃ [לג] ויגידו לשאול לאמר הנה העם חטאים לה׳ לאכל על הדם ויאמר בגדתם הגלו אלי היום אבן גדולה ׃ [לד] ויאמר שאול פוצו בעם ואמרתם אלהם הגישו אלי איש שורו ואיש שיהו וזבחתם בזה ואכלתם ולא תחטאו לה׳ לאכל את הדם ויגשו כל העם איש את שורו בידו הלילה ושחטו שם ׃ [לה] ויבן שאול מזבח לה׳ אתו החל לבנות מזבח לה׳ ׃ [לו] ויאמר שאול נרדה אחרי פלשתים לילה ונבזה בהם עד אור הבקר ולא נשאר בהם איש ויאמרו כל הטוב בעיניך עשה ויאמר הכהן נגשה הלם אל האלהים ׃ [לז] וישאל שאול באלהים הארד אחרי פלשתים התתנם ביד ישראל ולא ענהו ביום ההוא ׃ [לח] ויאמר שאול נשו הלם כל פנות העם וידעו ובראו בחטאת הזאת היום ׃ [לט] כי חי יהוה המושיע את ישראל כי אם ביונתן בני בי הוא ימות ולא ענהו איש מכל העם ׃ [מ] ויאמר אל כל ישראל אתם תהיו לעבר ואני ויונתן בני נהיה לעבר ויאמר העם אל שאול הטוב בעיניך עשה ׃ [מא] ויאמר שאול אל יהוה אלהי ישראל הבה תמים ויאמר יונתן ושאול בני נפלה הגורל ויונתן נלכד ׃ [מב] ויאמר שאול הפילו בינו ובין יונתן בני בי הוא ימות ויאמר העם אל שאול הטוב בעיניך עשה ׃ [מג] ויאמר שאול אל יונתן הגידה לי מה עשית ויגד לו יונתן ויאמר טעום טעמתי מעט בקצה המטה אשר בידי הנני אמות ׃ [מד] ויאמר שאול כה יעשה לי אלהים וכה יוסיף כי מות תמות יונתן ׃ [מה] ויאמר העם אל שאול הי יונתן אשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל חלילה חי יהוה אם יפל משערת ראשו ארצה כי עם אלהים עשה היום הזה ויפדו העם את יונתן ולא מת ׃ [מו] ויעל שאול מאחרי פלשתים והפלשתים הלכו למקומם ׃ [מז] ושאול לכד המלוכה על ישראל וילחם סביב בכל איביו במואב ובבני עמון ובאדום ובמלכי צובה ובפלשתים ובכל אשר יפנה ירשיע ׃ [מח] ויעש חיל ויך את עמלק ויצל את ישראל מיד שסיהם ׃ [מט] ויהי בני שאול יונתן וישוי ומלכישוע ושם שתי בנותיו שם הבכירה מרב ושם הקטנה מיכל ׃ [נ] ושם אשת שאול אחינעם בת אחימעץ ושם שר צבאו אבנר בן נר דוד שאול ׃ [נא] וקיש אבי שאול ונר אבי אבנר בן אביאיל ׃ [נב] והמלחמה חזקה על פלשתים כל ימי שאול וראה שאול כל איש גבור וכל בן חיל ואספהו אליו ׃

(כה) ויבא העם אל היער והנה נטף דבש ואין משיב ידו אל פיו כי ירא את העם משבעת האלה ׃ וזה שאמר

(כו) ויונתן לא שמע בהטות אביו את העם בשבעה ויט את קצה המטה אשר בידו ויטבל בנפת צוף וישב ידו אל פיו ותאורנה עיניו ׃ [כז] ויען איש מהעם ויאמר השבע השביע אביך את העם לאמר ארור האיש אשר יאכל לחם היום ויעף העם ׃ [כח] ויאמר יונתן עכר אבי את הארץ ראו נא כי אורו עיני כי טעמתי מעט מן הדבש הזה ׃ [כט] אף כי אלו אכל היום העם משלל אויביו אשר מצא כי עתה לא רבתה המכה בפלשתים ׃ [ל] ויכו ביום ההוא בפלשתים ממכמש עד אילון ויעף העם מאד ׃ [לא] ויעש העם אל השלל ויקחו צאן ובקר ובני בקר וישחטו ארצה ויאכל העם על הדם ׃ [לב] ויגידו לשאול לאמר הנה העם חטאים לה׳ לאכל על הדם ויאמר בגדתם הגלו אלי היום אבן גדולה ׃ [לג] ויאמר שאול פוצו בעם ואמרתם אלהם הגישו אלי איש שורו ואיש שיהו וזבחתם בזה ואכלתם ולא תחטאו לה׳ לאכל את הדם ויגשו כל העם איש את שורו בידו הלילה ושחטו שם ׃ [לד] ויבן שאול מזבח לה׳ אתו החל לבנות מזבח לה׳ ׃ [לה] ויאמר שאול נרדה אחרי פלשתים לילה ונבזה בהם עד אור הבקר ולא נשאר בהם איש ויאמרו כל הטוב בעיניך עשה ויאמר הכהן נגשה הלם אל האלהים ׃ [לו] וישאל שאול באלהים הארד אחרי פלשתים התתנם ביד ישראל ולא ענהו ביום ההוא ׃ [לז] ויאמר שאול נשו הלם כל פנות העם וידעו ובראו בחטאת הזאת היום ׃ [לח] כי חי יהוה המושיע את ישראל כי אם ביונתן בני בי הוא ימות ולא ענהו איש מכל העם ׃ [לט] ויאמר אל כל ישראל אתם תהיו לעבר ואני ויונתן בני נהיה לעבר ויאמר העם אל שאול הטוב בעיניך עשה ׃ [מ] ויאמר שאול אל יהוה אלהי ישראל הבה תמים ויאמר יונתן ושאול בני נפלה הגורל ויונתן נלכד ׃ [מא] ויאמר שאול הפילו בינו ובין יונתן בני בי הוא ימות ויאמר העם אל שאול הטוב בעיניך עשה ׃ [מב] ויאמר שאול אל יונתן הגידה לי מה עשית ויגד לו יונתן ויאמר טעום טעמתי מעט בקצה המטה אשר בידי הנני אמות ׃ [מג] ויאמר שאול כה יעשה לי אלהים וכה יוסיף כי מות תמות יונתן ׃ [מד] ויאמר העם אל שאול הי יונתן אשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל חלילה חי יהוה אם יפל משערת ראשו ארצה כי עם אלהים עשה היום הזה ויפדו העם את יונתן ולא מת ׃ [מה] ויעל שאול מאחרי פלשתים והפלשתים הלכו למקומם ׃ [מו] ושאול לכד המלוכה על ישראל וילחם סביב בכל איביו במואב ובבני עמון ובאדום ובמלכי צובה ובפלשתים ובכל אשר יפנה ירשיע ׃ [מז] ויעש חיל ויך את עמלק ויצל את ישראל מיד שסיהם ׃ [מח] ויהי בני שאול יונתן וישוי ומלכישוע ושם שתי בנותיו שם הבכירה מרב ושם הקטנה מיכל ׃ [מט] ושם אשת שאול אחינעם בת אחימעץ ושם שר צבאו אבנר בן נר דוד שאול ׃ [נ] וקיש אבי שאול ונר אבי אבנר בן אביאיל ׃ [נא] והמלחמה חזקה על פלשתים כל ימי שאול וראה שאול כל איש גבור וכל בן חיל ואספהו אליו ׃

(כו) ויונתן לא שמע בהטות אביו את העם בשבעה ויט את קצה המטה אשר בידו ויטבל בנפת צוף וישב ידו אל פיו ותאורנה עיניו ׃ וזה שאמר

(כז) ויען איש מהעם ויאמר השבע השביע אביך את העם לאמר ארור האיש אשר יאכל לחם היום ויעף העם ׃ [כח] ויאמר יונתן עכר אבי את הארץ ראו נא כי אורו עיני כי טעמתי מעט מן הדבש הזה ׃ [כט] אף כי אלו אכל היום העם משלל אויביו אשר מצא כי עתה לא רבתה המכה בפלשתים ׃ [ל] ויכו ביום ההוא בפלשתים ממכמש עד אילון ויעף העם מאד ׃ [לא] ויעש העם אל השלל ויקחו צאן ובקר ובני בקר וישחטו ארצה ויאכל העם על הדם ׃ [לב] ויגידו לשאול לאמר הנה העם חטאים לה׳ לאכל על הדם ויאמר בגדתם הגלו אלי היום אבן גדולה ׃ [לג] ויאמר שאול פוצו בעם ואמרתם אלהם הגישו אלי איש שורו ואיש שיהו וזבחתם בזה ואכלתם ולא תחטאו לה׳ לאכל את הדם ויגשו כל העם איש את שורו בידו הלילה ושחטו שם ׃ [לד] ויבן שאול מזבח לה׳ אתו החל לבנות מזבח לה׳ ׃ [לה] ויאמר שאול נרדה אחרי פלשתים לילה ונבזה בהם עד אור הבקר ולא נשאר בהם איש ויאמרו כל הטוב בעיניך עשה ויאמר הכהן נגשה הלם אל האלהים ׃ [לו] וישאל שאול באלהים הארד אחרי פלשתים התתנם ביד ישראל ולא ענהו ביום ההוא ׃ [לז] ויאמר שאול נשו הלם כל פנות העם וידעו ובראו בחטאת הזאת היום ׃ [לח] כי חי יהוה המושיע את ישראל כי אם ביונתן בני בי הוא ימות ולא ענהו איש מכל העם ׃ [לט] ויאמר אל כל ישראל אתם תהיו לעבר ואני ויונתן בני נהיה לעבר ויאמר העם אל שאול הטוב בעיניך עשה ׃ [מ] ויאמר שאול אל יהוה אלהי ישראל הבה תמים ויאמר יונתן ושאול בני נפלה הגורל ויונתן נלכד ׃ [מא] ויאמר שאול הפילו בינו ובין יונתן בני בי הוא ימות ויאמר העם אל שאול הטוב בעיניך עשה ׃ [מב] ויאמר שאול אל יונתן הגידה לי מה עשית ויגד לו יונתן ויאמר טעום טעמתי מעט בקצה המטה אשר בידי הנני אמות ׃ [מג] ויאמר שאול כה יעשה לי אלהים וכה יוסיף כי מות תמות יונתן ׃ [מד] ויאמר העם אל שאול הי יונתן אשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל חלילה חי יהוה אם יפל משערת ראשו ארצה כי עם אלהים עשה היום הזה ויפדו העם את יונתן ולא מת ׃ [מה] ויעל שאול מאחרי פלשתים והפלשתים הלכו למקומם ׃ [מו] ושאול לכד המלוכה על ישראל וילחם סביב בכל איביו במואב ובבני עמון ובאדום ובמלכי צובה ובפלשתים ובכל אשר יפנה ירשיע ׃ [מז] ויעש חיל ויך את עמלק ויצל את ישראל מיד שסיהם ׃ [מח] ויהי בני שאול יונתן וישוי ומלכישוע ושם שתי בנותיו שם הבכירה מרב ושם הקטנה מיכל ׃ [מט] ושם אשת שאול אחינעם בת אחימעץ ושם שר צבאו אבנר בן נר דוד שאול ׃ [נ] וקיש אבי שאול ונר אבי אבנר בן אביאיל ׃ [נא] והמלחמה חזקה על פלשתים כל ימי שאול וראה שאול כל איש גבור וכל בן חיל ואספהו אליו ׃

(כז) ויען איש מהעם ויאמר השבע השביע אביך את העם לאמר ארור האיש אשר יאכל לחם היום ויעף העם ׃ וזה שאמר

(כח) ויאמר יונתן עכר אבי את הארץ ראו נא כי אורו עיני כי טעמתי מעט מן הדבש הזה ׃ [כט] אף כי אלו אכל היום העם משלל אויביו אשר מצא כי עתה לא רבתה המכה בפלשתים ׃ [ל] ויכו ביום ההוא בפלשתים ממכמש עד אילון ויעף העם מאד ׃ [לא] ויעש העם אל השלל ויקחו צאן ובקר ובני בקר וישחטו ארצה ויאכל העם על הדם ׃ [לב] ויגידו לשאול לאמר הנה העם חטאים לה׳ לאכל על הדם ויאמר בגדתם הגלו אלי היום אבן גדולה ׃ [לג] ויאמר שאול פוצו בעם ואמרתם אלהם הגישו אלי איש שורו ואיש שיהו וזבחתם בזה ואכלתם ולא תחטאו לה׳ לאכל את הדם ויגשו כל העם איש את שורו בידו הלילה ושחטו שם ׃ [לד] ויבן שאול מזבח לה׳ אתו החל לבנות מזבח לה׳ ׃ [לה] ויאמר שאול נרדה אחרי פלשתים לילה ונבזה בהם עד אור הבקר ולא נשאר בהם איש ויאמרו כל הטוב בעיניך עשה ויאמר הכהן נגשה הלם אל האלהים ׃ [לו] וישאל שאול באלהים הארד אחרי פלשתים התתנם ביד ישראל ולא ענהו ביום ההוא ׃ [לז] ויאמר שאול נשו הלם כל פנות העם וידעו ובראו בחטאת הזאת היום ׃ [לח] כי חי יהוה המושיע את ישראל כי אם ביונתן בני בי הוא ימות ולא ענהו איש מכל העם ׃ [לט] ויאמר אל כל ישראל אתם תהיו לעבר ואני ויונתן בני נהיה לעבר ויאמר העם אל שאול הטוב בעיניך עשה ׃ [מ] ויאמר שאול אל יהוה אלהי ישראל הבה תמים ויאמר יונתן ושאול בני נפלה הגורל ויונתן נלכד ׃ [מא] ויאמר שאול הפילו בינו ובין יונתן בני בי הוא ימות ויאמר העם אל שאול הטוב בעיניך עשה ׃ [מב] ויאמר שאול אל יונתן הגידה לי מה עשית ויגד לו יונתן ויאמר טעום טעמתי מעט בקצה המטה אשר בידי הנני אמות ׃ [מג] ויאמר שאול כה יעשה לי אלהים וכה יוסיף כי מות תמות יונתן ׃ [מד] ויאמר העם אל שאול הי יונתן אשר עשה הישועה הגדולה הזאת בישראל חלילה חי יהוה אם יפל משערת ראשו ארצה כי עם אלהים עשה היום הזה ויפדו העם את יונתן ולא מת ׃ [מה] ויעל שאול מאחרי פלשתים והפלשתים הלכו למקומם ׃ [מו] ושאול לכד המלוכה על ישראל וילחם סביב בכל איביו במואב ובבני עמון ובאדום ובמלכי צובה ובפלשתים ובכל אשר יפנה ירשיע ׃ [מז] ויעש חיל ויך את עמלק ויצל את ישראל מיד שסיהם ׃ [מח] ויהי בני שאול יונתן וישוי ומלכישוע ושם שתי בנותיו שם הבכירה מרב ושם הקטנה מיכל ׃ [מט] ושם אשת שאול אחינעם בת אחימעץ ושם שר צבאו אבנר בן נר דוד שאול ׃ [נ] וקיש אבי שאול ונר אבי אבנר בן אביאיל ׃ [נא] והמלחמה חזקה על פלשתים כל ימי שאול וראה שאול כל איש גבור וכל בן חיל ואספהו אליו ׃

(כח) ויאמר יונתן עכר אבי את הארץ ראו נא כי אורו עיני כי טעמתי מ

(יט) זה שאול ובכן אמרו זה גם בן בני ישראל · וזכר שבחיות שאול מדבר זה לפי הכהן רואה שהמון הפלשתים היה הולך ונוסע מלך מלך ، ובצד שבאחת היו בורחים מלפני בקיבס ، וייתר לכהן לסבור ידך ، רומה לומר שלח יפתח התורים והתומים ולא יתעכב עוד בשאלה ، כי לפי היה למס ומן ופכלי · וחזל מזמור לו בויקרא רבה ובמדרש תהלים יבואו זה לפי שאול לענין גדול، רומה לומר שהתחיל לשאול בתורים ותומים ואמר לכהן תמוך ידך ، עד שאמרו אוזי היה לפך מעוכותיו שבעבורו לפ נמשכה מלכותו וכמו שאמר · והנה כפר הכתוב (כ) כאן שזו תפס לשאול את עמו וכך עד המלחמה אשר היה בין הפלשתים עמהם ، כי היתה קרב ליש בראשו ומהומ' גדולה מלך ، והעברים אשר (כא) היו בארץ פלשתים ובקרבם היו גרים מזמן קדום ועלו עתה עם הפלשתים בעל כרחם להלחם בישראל (והיו במחנה בסביב ، כי לפ היו בתוך המחנה עם הפלשתים והיו נשמעים מהלחם ולבן היו בסביב המחנה) עתה כשראו קרבת הפלשתי ، ושהיו נוטרים ורצו שיזעל ושוו היו עכשיו גם הם ، היו גם המה עם ישראל (כב) והנה גם הם בפלשתים ، וגם כן כל איש ישראל שהיו מתחבאים בהר אפרים ، ושמעו כי נסו פלשתים ، וילכו וידבקו גם המה אחריהם (כג) במלחמה ، ויושע ה' ביום ההוא את ישראל והמלחמה עברה את בית און :

(כד) ואיש ישראל נגש ביום ההוא ויאל שאול את העם לאמר ארור האיש אשר יאכל לחם עד הערב ונקמתי מאויבי ולא טעם כל העם לחם : (כה) וכל הארץ באו ביער ויהי דבש על פני השדה : (כו) ויבא העם אל היער והנה נטף דבש ואין משיג ידו אל פיו כי ירא העם את השבועה : (כז) ויונתן לא שמע בהשביע אביו את העם וישלח את קצה המטה אשר בידו ויטבל אותה ביערת הדבש וישב ידו אל פיו ותראנה עיניו : (כח) ויען איש מהעם ויאמר השבע השבע אביך את העם לאמר ארור האיש אשר יאכל לחם היום ויעש העם : (כט) ויאמר יונתן עכר אבי את הארץ ראו נא כי־ אורו עיני כי טעמתי מעט הדבש הזה :

טרודים במלכם ולא יפסיקו המלחמה השביע שאול את העם לומר לזרוב היום יאכל לחם עד הערב ، בשובן יאכל היום כתעכב במלחמה ונקמתי מאויבי ، וכן עשו שלח טעם העם לחם ، לא שלח יאכל העם כלל כי לחם שם כולל לכל מיני מאכל · ויפצר לפרש ויאמר מעכין לומן ، כמו *הוחיל משה בחר את התור ، דכרי ק' ה' יגיד שהשאול לא הפסיק ההכרח לאכל ברצון פשוט עשה זה ולא על כלם לזרוב היום יאכל ועוש' · והודיע הכתוב שמירת העם כלו את החרם ، כי עם היות שכלו עם (כה ، כו) היתה כיער והיה דבש על פני השדה ، כי היו בעלי היער עדת הדבורים והדבש נוטף על פני השדה ، לא היה לחך מהם לוקח ומניע מהדבש אל פיו ، לפי שהיו ירחים את השבועה ; ולזי כתב שיער היה קנה המוקף וחוץ היה הדבש הנוטף מהם : וזכר (כו) שיונתן לא שמע בהשביע אביו את העם כי לא היה שם ، ולבן בהיותו הולך ביער שלח את קצה המטה אשר בידו ויטבול אותה בשערת הדבש ، והיה אלת הדבש העשויה מהדבורי' קודם שיוציאו ממנה הדבש ، וידוע שהיה כל כך רעב ונמוך שאול עיניו גם הם לין לתו ، בשובן שעם התכלל המועטת היתה לורו עיניו · וכתב לכבוד שקרהו הלך הדבש לפי שהיו כלי הדבש לשאר הדבורים מוזמים שורות שורות ביוצר כדמיון דרך ، ולזה קרא זה הקנין הלך דבש, כי התורם יקרא הלך ממנו הדרך אשר הוא הולך : וזכר (כז) שבשאר היתה היה מהעם לשאר כולמן לכלו שהיו עושה זה ، אמר לו לא כן ולזה היה שהעם עושה זה ויקרא עוד ויעף העם ، כתב רבי דוד קמחי שהם רבני היתה גם כן ، ויאמר שהעם יעף ועכו לא לכלו דבר מכני השבועה וזה לין ענין לו ، כי לך יש היתה שציפו שאר התאנים ? וגם יתכב הגולה בכתוב והיה לו לומר ויעף העם ולא לכל מפני השבועה · לכל לשאול שהיה אמר השבע השבע אביך את העם ، ומפני זה יונתן עכר את הלחן ، (כח) רומה לומר בלבל את תשועת ישראל בזוה העכורים ، ומה לנו בתת בזה טעמה כי אם המוקף אולי יכוה ? רצו כך כי תורו עיני לפי שטעמתי מעט דבש הזה ، ואם היה לכל המעטי הזה היה עיני ונתן ליעף כח ،

(כג) כלם וכל שהיה לו לוקח העם הזה מצעל לויבוז כר ולחם ומזון שכלי כסף התחזקו והיו לבבי קיל ותתרבה המכה בפלשתים ולהעדר המזון כתבו הלוקחים ולבן עתה לית רבתה מכה בפלשתים • ואפשר עוד לפרש כי עתה לית רבתה מכה בפלשתים ? לפי שעתה לם היו העם לוכלים לית רבתה מכה בפלשתים ?

(כד) בחית לכילתם וחזקם היתה מרבה המכה : וזכר הכתוב שלקו דברי יונתן שהכו ביום ההוא בפלשתים מהכמש שהיה המקום לצר היו יוצאים שמה על לילובה שהוא שם מקום , וידמה שהיה מרחק קלר ועכו ויעף העם מאד להעדר המזון כדברי יונתן :

(כה) ויעש העם אל שלל וגו' • זכר שלקח העם והסיר מהשלל לתן ובקר ויזבחו ארלו ויאכלו

(כו) על הדם , ושהגידו לשאול לכה העם חוטאים לי' לאכול על הדם , ויאמר אליהם בגדתם נולו אלי היום אבן גדולה ,

(כז) גדול , ואמר שאול לעבדיו פולו בעם , לל שיעברו בתוך המחנה ויכריזו הגיד אלי לית זה וזה ויהי שיהו ושמעתם כזה וזכלתם ולל תחטאו לי' • והנה עבין החטא והכגילה הזאת מה הוא ומה הכרלה בחטרו בלאכו על הדם ובחיוב זמן כעשה זה , הנה תכמיכו

פ"ל קכ עג ז"ל אמרו במסכת וכפים שחטאתו בשחיטת קדשים שהיו מקדישים שלמים ואוכלים לפני זריקת דם , וזהו שאמר ויאכל העם על הדם , שהיו אוכלים קדשים ועדין דם במזרק , ושלבן מוה על האבן הגדולה כדי לזרוק עליה דם והקטר חלבים • ולפי כתב שאמר לתן ובקר פירושו לתן ובני בקר , שהיו אוכלים ושוחטים אותו זאת בבו ביום לחד ולבן קרוב אומרים • ולדק כתב שהיה החטא שהיותם רעבים היו שוחטים בארן ולל היה הדם בור ואחמלה יפה והיה שבלע בשבר , ולפי זה מבב היותם אוכלים אחרים , לבן מוה שאול לבלול אבן גדולה ולשחוט עליה כדי שיהל

בַּמֶּה הָיְתָה זֹּאת הַחֲטָאת הַזֹּאת בַּיּוֹם׃
(לח) כִּי חַי־יְהוָה הַמּוֹשִׁיעַ אֶת־יִשְׂרָאֵל כִּי אִם־יֶשְׁנוֹ בִּיהוֹנָתָן בְּנִי כִּי־מוֹת יָמוּת
(מ) וְאֵין עֹנֶהוּ מִכָּל־הָעָם׃ וַיֹּאמֶר אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל אַתֶּם תִּהְיוּ לְעֵבֶר אֶחָד וַאֲנִי
וְיוֹנָתָן בְּנִי נִהְיֶה לְעֵבֶר אֶחָד וַיֹּאמְרוּ הָעָם אֶל־שָׁאוּל הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עֲשֵׂה׃
(מא) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַבָּה תָמִים וַיִּלָּכֵד יוֹנָתָן וְשָׁאוּל וְהָעָם
(מב) יָצָאוּ׃ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל הַפִּילוּ בֵינִי וּבֵין יוֹנָתָן בְּנִי וַיִּלָּכֵד יוֹנָתָן׃
(מג) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־יוֹנָתָן הַגִּידָה לִּי מֶה עָשִׂיתָ וַיַּגֶּד־לוֹ יוֹנָתָן וַיֹּאמֶר טָעֹם
טָעַמְתִּי בִּקְצֵה הַמַּטֶּה אֲשֶׁר־בְּיָדִי בִּמְעַט
(מד) דְּבַשׁ הִנְנִי אָמוּת׃ וַיֹּאמֶר שָׁאוּל
כֹּה־יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִיף כִּי־מוֹת
(מה) תָּמוּת יוֹנָתָן׃ וַיֹּאמֶר הָעָם אֶל־שָׁאוּל
הֲיוֹנָתָן יָמוּת אֲשֶׁר עָשָׂה הַיְשׁוּעָה
הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת בְּיִשְׂרָאֵל חָלִילָה חַי־
יְהוָה אִם־יִפֹּל מִשַּׂעֲרַת רֹאשׁוֹ אַרְצָה
כִּי־עִם־אֱלֹהִים עָשָׂה הַיּוֹם הַזֶּה וַיִּפְדְּ
(מו) הָעָם אֶת־יוֹנָתָן וְלֹא־מֵת׃ וַיַּעַל שָׁאוּל
מֵאַחֲרֵי פְּלִשְׁתִּים וּפְלִשְׁתִּים הָלְכוּ לִמְקוֹמָם׃

(לח) תלים, ולזה מה נגזו כל פנות העם, ופירשו בו המפרשים
רקצי העם, כמו הפנה לקיר. וקרי לתעזוב שהכתו כפשוטו
שהיו השבטים חוטים כל אחד ואחד בפלה בפני עצמו
כנדלי, תלה מלה, ומה שיכולו חוטם הפנות לת הרחוק
לבד כי סם כקטן כגדול היה לת כעבר על פנותיהם לרחות
נמה היתה החטאת הזאת, לל מי לתר סבב שלת יעבהו (לל
(לט) הסד: והנה לתה כי חי ה' המושיע ת ישרלל כי סם ישנו (לל
(מ) התלית) ביונתן כי מות יומת: ולתר עוד לתם תהיו לעבר
לחד ולכי ויונתן בני לעבר
לחד, וזה היה כפי הרלוי
ולל כפי מנהג הגורל, והסב'
בזה לתלי היה כי הוגד קודם
לזה בכתר לשאול שלכל יונתן
הדבר, וזה היה על ידי התים
לתר רלתה לוכל ושלתר לו
השבע השביע לתיך ונו', ולזה
כידיעתו לותו עשה הדבר על
ידי הגורל בזה הלופן ולומר
כי סם ישנו ביונתן בחשבו
וכידיעתו ביונתן היה החוטא,
ולולי תשב מה שהיה שהעם
יפדוהו ממות ולכה להתחבל
בעיניהם. ולחבר עוד לומר
שעם היות שלת ידעו, הנה
עשה הדבר בזה הלופן כדי
שירלו כל ישראל שהוא מזה
עמהו ויונתן נכו עם כל לית
הקטון שביניהם בעיני הגורל,
וסם יפול עליו ועל נכו יעשה
משפט ולדק, וסם יפול על
על העם יבדיל ביניהם בין
שבט ושבט משפחה ומשפחה
לית ולית, ועם זה הותרה
(מד) השלת התחזית: והנ' התפלל
שלול לל ה' הנה תמים, לל
שעם היות שלת עשהו כתורים
והתומים, לתר יבי רבון
מלפניו שבגורל יהיה ממנו כל
משפטו ולת יפול הדבר
במקרה כי סם בהשגחה, וזהו
הנה תמי' שיפול תלת' בגורל:
(מג) וספר שלכד יהונתן וזשלו
לליו מה עשית וזהגיד לו
לחית ולתר הכבי לתות, לל הנבי מוכן למות סם תלכה,
(מד) וזשלול לתר כה יעשה ללקי' וכה יוסיף כי מות תמות, ולחשוב
שלין המלתר הזה מנהג הלשון בשבועו' כמו שכתבנו המפרשי',
לבל הוא הלכה, לל כה יעשה ללקים שלת יענני כלשר לשלל
(מה) מלתו וכה יוסיף לעשות פעמים הרבה סם לת תמות, והעם
הפלירו בדבר ולתרו לשלי רלוי שיומת יונתן שעשה לותה
התשועה הגדולה ביישרלל ושלת יפול משערת ראשו לרלה,
ונתנו הטעם לפי שעם ללקים עשה היום הזה, לל שלת היו
מעשיו בחשך ובעון לבל מה שעשה מהתיכלה עם הלקים
והצלתם עשלו ולם כן היו ראוי למות, וזה לבאר שלה
יהונתן לבל הלקים כתבו בלבו, לפי שלור בלקיתו היה
לתו וכלי שיתחזק במלחמה לפה הלל ית' בלכילתו. ועזו
לזה מופת רלוי שלת היה חוטא, כי סם היה חוטא לת היה
הקלה עושה תשוע' בידו וכדברים הקלה, ועל פי המשפט הזה
פדה העם לת יונתן שלת מת, כי אוגג היה ולת בחשב
(עיין רמי לת לעון לבבי הלקים. ומזה למדו שעשו העם לשאול
התרה לשבועתו. ולדק פירש כי עם ללקים עשה, שעשה
טובה עם הלקים ועם עמו, ובכל מה שעשה היה בבעתו

בלקים. והנה שאול בקר להרוג ליונתן, לם מבני מה
שנשבע כי חי ה' המושיע לת ישרלל כי לם ישנו ביונתן כי
מות יומת, ולם גם כן למה שרלה שבחשב העון לבבי
הלקים עד שלת עשהו על ידי התורים והתומים בעבור זה,
ולבן למר לם היה יונתן אוגג ופטור לת היה הקלה מכתיר
בבני מבית יעקב על זה, ולחרי שבחשב החטא כל כך בעיני
המקום שבעבורו לת עשהו יולה זבן מות הוא. והחמס בשלר
הספק למה לת השיבו החלל ית' בתורים והתומים בהיות יהונתן
אוגג? כמו שהעיד הכתוב
ויונתן לת שמע בהשביע לביו
ונו'. וכתב הגלון רב סעדיה
ז"ל שהיה זה כדי להרלות לעם
שאוגג היה, כי היו לומרים
מאוג פנים יש בכתר, כי כן
המלך עבר על הקרם ולת
נעבש ולכו חטא לדם לחר
היה נעבש, והם לת היו
יודעים שלת היה אם יהונתן
בשעת השבועה, וכחזר לת
נעבה בתורי התומים הוכרכו
להפיל הגורל ולדעת מי לחר
חטא ונפל על יונתן, ותקרו
ודרשו ומלאו כי לת היה שם
בשעת שבועה ושהיה אוגג,
ושעם תלוג הוא מחל. ולחי
לחשוב שלת נעבה שאול
בתורים ותומים לת בחטאת
יונתן כי לם בחטאת עמו,
על לחר עבר לת פי ה' בנלגל
כמו שזכר, ולפי שהתשועה
הוזלת לת נתנה הקלה על ידו
כי לם על יד יונתן וזכותו,
לבן כחזר שלת לם ירדוף
לחרי פלשתים לת היכו
הקלה שיקום בו ילדוף בו
ולת ירפה בדליפתו, והוא
דבר שהיה זה בכבת לדם
בחטאת לם בלכילה, וכחזר
שלת מלת הדם על ידי הגורל
הבה תמים, רולה לומר
הלוכל, כלבד יונתן, לפי
שהוא היה לין לדיק תמים
ותמים היה בדרכיו, להודיע
שלת כעדרה תשובת התורים בעון הלכילה כמו שהיה תועב
שאול, כי היה יונתן הלוכל והיה אוגג, לבל היה בחטאת
שאול עמהו ולת על הלכילה, ולזה טענו ישרלל כעבורו
שלין עליו לחטא משפט מות, והותרה עם זה השלה הדגזית:
ובמדרש שמואל למרו ויפדו העם לת יונתן, כתבו מזקנו פרש"י
זהב ופדלזהו. ור' יונתן ורים לקיש, ר' יונתן למר וכי
לסם לכל והלת דבש לכל? ור' שמעון בן לקיש למר וכי לכל?
והלת מטועמת עשם? ולת כן לל לחת תפילה כשם ר' ועירית
המטועמת לין בו לת משום לכילה ולת משום שתיה ולת משום
הפסק תעבית ולילה טעונה ברכה? הוי ויפדו העם לת
יונתן ולת מת: ולחר עוד ויעל שאול מעל פלשתי, ופלשתים (מו)
הלכו למקומם, לחשוב שהכוח הפנה לשאול בעבורה
לת עשהו לזל בתורים והתומים, שהיה להיותו כזוק ושלת
רלה השם לתת הפלשתים לז בידו, ולזה עלה מעל
הפלשתים כי לת היה זכותו לכך שם הלכו למקומם, ועל
כיוצא בזה למר המכתם * רבות מחשבות בלב ליש מזמי יט כל
ועצת ה' היא תקום:

שמואל א יד

הפרשה השביעית בנוי שאול ויחזיו, והכנותיו שבחזיו על מלחמת עמלק וענין לותה המלחמה ומה שעשו בה ועכשו • תחלת הפרשה ושאול לכד לכת המלוכה, עד וילך שמואל הרמתה וגו',
והוא שלשי בפרשה הזאת עד שלשי:

השאלה הראשונה במה שזכר בנוי שאול ויחזיו, ולא בנוי שלש וזכר בהם לישבות עם היותו כבר נולד בהכרת, ובמה שלש זכר גם כן יונתן ומלכי ישוי, ואין ריחוי שבתפיים עם מה שבתך לשלש שזכר שלו לבד לפי שהיו יוכלים עמו למלחמה, כי הנה זכר ג' הבנות בנותיו, ולא היו יוכלות עמו למלחמה • ויקשה עוד למה זכר בכללן השריס לבכר קודם קיש וקודם כר שהיו לכאי שאול ולמי לבכר? ועוד מלבד שצריכו להיות קיש לפני פקוח, כמו שאמר * מה זה היה לבן קיש, והוא דבור כעל, כי קיש היה גבור חיל, ולא אמרו מה זה היה לבן קיש כי לפי שלש היה יודע בבחורה לא לפקיחותו בענין המעלה והבכור: כי ו, יג

השאלה השנית למה מה יקבוץ להכרית זרעו של עמלק? שם בתורה שאמר * כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק מדור דור, ואמר * תמחה את זכר עמלק מתחת השמים לא תשכח, ואעפי שידעינו שעמלק יפל ובלעם ביזרעאל לא ידענו למה מה יתי כל כך על הכרתתו? כי שם בלעם בלעם ביזרעאל הנה שברו אותו ופעולתו לפניו שבלע יהושע את עמלק ואת עמו לפי חרב, ולמה יעכישהו יותר? השם מה בזה על המוכיים ועל שאר העמים שבלעמו עם ישראל? ולמה לא כן יקח העובד בזה בעמלק לבד על שנוי לשאול בתחלת מלכותו עתה לך והכית את עמלק וגו'? והספק הזה היה מיותר למקום הזה כי הוא כולל גם כן למוי התורה התלקית: שמות יז, טו דברי הי"ם יט

השאלה השלישית במה שמואל והחרמתם את כל אשר לו וגו', והמתה מלים ועד תמחה וגו' מעולל ועד יונק משור ועד שה מגמל ועד חמור, והנה התורה התלקית כוללת שבחריס את זכר עמלק וגם מה שבחריס את כל אשר לו ולא לחסר אללו על ישראל, ושוב הוא שיכלו אללו וגם ישימו בכליהם, ויקשה גם כן למה שמואל הנביא הוסיף בעובדו בלשון אללו במקום הזה?

והנוי מפרש הפסוקים בחופן יותרו השאלות כלם:

(מז) ושאול לכד המלוכה על ישראל וגו' • כתבו המפרשים שפירוש לכד את המלוכה התחזק במלוכה, להיות, כידו בלי שום פקפוק, כי רוב כל ישראל היה מכלים במעשיו ובמלחמותיו • [מח] וַיַּעַשׂ חַיִל וַיַּךְ אֶת־עֲמָלֵק וַיַּצֵּל אֶת־ [מט] יִשְׂרָאֵל מִיַּד שֹׁסֵהוּ: וּבְנֵי שָׁאוּל יְהוֹנָתָן וְיִשְׁוִי וּמַלְכִּי־שׁוּעַ וְשֵׁם שְׁתֵּי בְנֹתָיו שֵׁם הַבְּכִירָה מֵרַב וְשֵׁם הַקְּטַנָּה מִיכַל: [נ] וְשֵׁם אֵשֶׁת שָׁאוּל אֲחִינֹעַם בַּת־אֲחִימַעַץ

[מח] ויחזיו שלשי שבחזיו שבחזיו שלשי שבחזיו שלשי שבחזיו שלשי

וְשֵׁם שַׂר־צְבָאוֹ אַבְנֵר בֶּן־נֵר דּוֹד
שָׁאוּל׃ וְקִישׁ אֲבִי־שָׁאוּל וְנֵר אֲבִי־
אַבְנֵר בֶּן־אֲבִיאֵל׃ וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה
חָזָקָה עַל־פְּלִשְׁתִּים כֹּל יְמֵי שָׁאוּל
וְרָאָה שָׁאוּל כָּל־אִישׁ גִּבּוֹר וְכָל־בֶּן־
חַיִל וַיַּאַסְפֵהוּ אֵלָיו׃

טו

וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־שָׁאוּל אֹתִי שָׁלַח
יְהוָה לִמְשָׁחֲךָ לְמֶלֶךְ עַל־עַמּוֹ עַל־
יִשְׂרָאֵל וְעַתָּה שְׁמַע לְקוֹל דִּבְרֵי יְהוָה׃
כֹּה אָמַר יְהוָה צְבָאוֹת פָּקַדְתִּי אֵת אֲשֶׁר־
עָשָׂה עֲמָלֵק לְיִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־שָׂם לוֹ בַּדָּרֶךְ
בַּעֲלֹתוֹ מִמִּצְרָיִם׃ עַתָּה לֵךְ וְהִכִּיתָה
אֶת־עֲמָלֵק וְהַחֲרַמְתֶּם אֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ
וְלֹא תַחְמֹל עָלָיו וְהֵמַתָּה מֵאִישׁ עַד־
אִשָּׁה מֵעֹלֵל וְעַד־יוֹנֵק מִשּׁוֹר וְעַד־
שֶׂה מִגָּמָל וְעַד־חֲמוֹר׃

(כג) ושם שר צבאו אבנר בן נר דוד שאול. לפי שהיה מתעסק תמיד במלחמת הפלשתים, כמו שאמר ותהי המלחמה חזקה על פלשתים וגו', הודיע שמואל הכניע עליה למעלה על מלחמת עמלק ושלח יהוה למשחך על עמי על ישראל, כי אם למלחם בעמלק. וזהו כפל שלח אמר זה כי אם בעמו ללקי שבאתה הנבואה עליו וקבר הכתוב זכרונה, כי בידוע הוא שאחרי שמוהו שמואל שלח אחריו מעמו כי אם ברוח ה' דבר בו עתה ומלתו על לשונו. והקדים שמואל בתחלת דבריו לומר שלח ה' למשחך למלך על עמו על ישראל, והיינוך מלך העם הזה רצוי שלח תקוע כי אם על כבודם ועל הפריך קליפים. ואחר לקול דברי ה', כלומר שיתקבלו הוא שני דברים, שיעשה מצות הש', השני שיקום לכבוד ישראל ולהנקם את

(ב) נקמתם, ולזה אמר פקדתי את אשר עשה עמלק לישראל, ולבן רצוי שתקום נקמתם. ואפשר לומר כוה עוד שאמר, עם היות שבעון עמלק הוא מיום הוציא ה' לותם ממצרים על תדרוש מה למעלה ומה למטה ולמה אחר עד עתה

(ג) הנקמה, וזהו ועתה שמע לקול דברי ה' עתה לך והכית את עמלק, לל עתה תשמע לקולי ועתה תעשה המלחמה, עם היותה על עניו עמלק שקדם בימים הרשעים הש. ומזה שלח לי שתכה את העם הזה כבני המלחמה לכל נם תקרים את כל אשר לו, והחרם הוא הכללה, לו יהיה כמו שפירש ברב ר' יוסף חייתי ז"ל לשון חרם וקללה, כלומר שבתחלה יחרימו שלח יכנה לדש מכל אשר להם ולחלק בשלל ביחד מלים ועד תשה, לל זקנים וזקנות, תעולל ועד יונק הקטני, משור ועד שה מגמל ועד חמור והוא הכלל אשר עמהם, ועליו כעך לל יחמול ולל יחש בני זקן, כי התחלה על הרשעים הוא מדת החסידים בבשותם, ומזה שם כן על הרינת העם ועל שלח יעלתו יהיהם בנוח: ואחרם הספה בכלל זה הוא כפי מה שאומר, הנה כל הלבבים מתויבים כפי אכיחום הטבעי והסדר המדיני להלחם בתויבים הבחים עליהם לקחת את הרכוש ולכוזם, ואם יבואו עליהם לקרקתם וילחמו הנבורה והתוקן הוא שיהיו לקרקתם ולחמו בהם, לפי שכל הדם מתוייב לשום כפשו בכפו להגיל את הרגו ואת כל אשר לו, והכל לבזוז ולהרגו יחבים להרגו. וגם יקרה פעמים רבות שהלבבים יהיו מלרכים לרחת משכנות לל להם וילחמו עם יושבי המרץ ויושבים בתוכן שיעורו רשעים מאכם. ופעמים יבאו להלחם עמהם גם לל לרש, לת לרכם כי אם להנקם מהם אם הרעו עמהם ואם קבלו מהם קללה וחרפה כמוה, כמו שקרה לדוד עם תכון מלך בני עמון * שנלח את חני עבדיו המלחכים אשר שלח דוד אליו שמואל כ', לבחמו על מות אביו, ועל זאת קללו הלך דוד וילחם עמו. הנה שלח הם ג' תכליות עמיים כוללים לחבי' במלחמותם, אם להגיל את תרכם, ואם לקחת ארץ לת להם, ואם להנקם מתויביהם מחרפה יקללו אשר עשו להם. והנה סיחון ועוג עם היות שבאתו עם ישראל היה הסבה בזה לפי שיצאו אתם והיו עוברים בתרכם ולל בעתו בתרי שלומם ושוכתם, תכל עמלק לת היה לו סבה מתלה שבת להלחם עם ישראל, כי הם לת היו עוברים דרך תרצו ולת הלבו להלח"ם בו לשיעורך לבות לקרקתם להגיל את כספו, ונם לת היה לישראל ארץ כתלה לשיבת עמלק לבבתה, ונם לת עשו עמו רעה מיום היותם קיים על התדמ' לשיבם לבבו לרדוף תקריבם לבקו' נקמתו תכל היתה כוונת עמלק אתי דברים. התחל למעט בכבוד התלוה ית', ולפי שחשבו עמים ירגזון תת מעשי ה' כי כורת הוא תשר עשה בתרן מכרים לעיני פרעה ולעיני עבדיו ובכלם בתחל תחרו ה' הוא התלקים, רמה עמלק לבות להלחם בישראל ולהרוג תותם בהרי', ולבלותם מעל פני התדמה, בעבין שיתפרסם גודל נבורתו וחמבלתי יכולת תסם לת עבר בו ובעמו כשבר עבר בפרעה ובכל עבדיו ובכל תרמו, הנה היתה הבבה והתכלי' התחל הזה כנגד התל ית' למעט שמו ולהקל בכבודו ולבזות נבורותיו. והיה לו עוד בזה תכלית אחי והוא כנגד ישראל, שלהיות עמלק מזרע עשו והיה ידוע לכלו מעכין הברכות שניתך יפחק ליעקב שבתן עשו לעבד לו ולזרעו, וידע נם כן שבתוכך עשו שעל תרבו יקום, לבן התחכם לבוא להלחם עם ישראל ובזה שתרבו יוציא לו ושמידתו מהיות נוי ולל יוכל עוד בשום זמן למשול בזרע עשו, וכבר העיר ל"ל לבן לתכלית הזה אחי הוא בפי התורה לשר לו: ובמדרש שמואל לחול פקדתי לת לשר עשה עמלק, לל פרש"י לפוך נעל פקדונות לחי, שהם הפקידה לחלי תביאם של תמות לפיכך וה' פקד לת שרה, עמלק הפקיד לחלי תביאם של קוסים לפיכך כה לתר ה' פקדתי, ולפי שהרשע התנלה להלחם עם לזון כל הארץ ית', ובשב מתבות להשמיד להרוג ולהבד לת כל היהודים בשם לחד, ולבן יפל עליהם לפרך בתופן שיהיו כלם יחד עם היותם יולחים מתלרים ביד רתה, לבן לדונבו משה לת רמה להלחם עמו בעמו ולת שיפל עליו כל ישראל כדי שלת יתבבד כוה, תבל כדי לבזותו כוה לת יהושע משרתו בתר לבו לבשים ולת להלחם בעמלק, בתופן שתשרת משה מבחוריו ועם מתי מספר ישמיד ויחלים לת עמלק ולת עמו לפי קרב, ומאחר היו תבלי שתי התבליות זוכרתי, היה עבשו תפילת התל ית' ומפלת ישראל והיתה כתיבתו מועלת עליהם יחד: ובפרשת בשלח תתר התל ית' למשה * כתוב ולת זכרון בספר ושים בלוזי יהושע כי תחה שמות י"ו י"ג תמחה

לאמר לך וכו' עמלק וגו', ועכשיו זה לבדו שידיע ליהושע שמלחמה לה' בעמלק, כי בזה ישמח ויניל לחדרי לבו של ית' בלבם מלכותיו והוא הולך בדרכיו ית', כלומר לומר שם בחוכי יהושע שאני לבדים מה שהוא התחיל לעשות ושמלחמה עדוכה בכל ושמורה יש לי עם עמלק לובדו, ובזה מתבטל מה שהקשה המתחיל במקום, ולזה לומר גם * כי יד על כס יה מלחמה לה' בעמלק וגו', לל לחדרי לבב עמלק רמה בשלום יד בכסא הלבה כלומר למעט שהו ולבלבל כבודו, שזהו שליחת יד בכסאו מפלת המעבב הזולת לבב חשב ולחשב לעשות; לבן תמיד יהיה לה' מלחמה בעמלק: וכפ' כי תבא כתב לומר שגם השם יעשו המלחמה מהכתב והתכלית הנשי לבב היה לו כנגדם, והוא לומר

דברי הי"ו

[ז] וַיַּשְׁמַע שָׁאוּל אֶת־הָעָם וַיִּפְקְדֵם בַּטְּלָאִים מָאתַיִם אֶלֶף רַגְלִי וַעֲשֶׂרֶת אַלְפֵים אֶת־אִישׁ יְהוּדָה׃

[ח] וַיַּךְ שָׁאוּל עַד־עִיר עֲמָלֵק בַּנָּחַל׃

[ט] וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־הַקֵּינִי לְכוּ סְרוּ רְדוּ מִתּוֹךְ עֲמָלֵקִי פֶּן־אַסְפְּךָ עִמּוֹ וְאַתָּה עָשִׂיתָה חֶסֶד עִם־כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בַּעֲלוֹתָם מִמִּצְרָיִם וַיָּסַר קֵינִי מִתּוֹךְ עֲמָלֵק׃

(ז) וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים וגו' * וזכר שאול את כל ישראל הקיש דבר הפס ולבלב את עמו, ולפי שהפיפה תהיה על ידי הכרוז בהשמיעם לותם הדבר יאמר על התפיפה לשון שמיעה, וקודם המלחמה היה מנהג לספור לותם להפקיד על העם פקידם ולמנות לותם כפי הכפרס וכפי סדר המלחמות, וכמו שהיה כזה עושים מלכי הלזמות כומן המלחמות, ולבן שהול פקד לותם בטלאים: ויש מהמפרשים שהזכו שם מקום יקרא טלאים: ויש בתימני בכתיב, ובת' לפק טלאיתו בחג הפסח היה, וכנוב שהיה לחלל מועד שם פקדם שהניחו שם בפתיחם ועל ידם ידע מביאם, כי קרבן הפסח לא היו מקריבים לותו בכמת יחיד. ויתול לב הניחו שבתן כל לחד טלה לף סב עם ובמנין הטלאים ידע מספר העם. וכתב לרזי זל מלחמו של מלך היה כל לחד לוקח טלה לחד ובתן בעדו למנותו; ולבן אמר בתלדת שמואל פרע"ה בתחלה בבוק עד שלח מלך ומשמלך בעמלקים, אמר רב אמר שמואל כיון שבתחלה לדם יומן שם פרכם על הכבור מיד מתעבר, ולפעבר שלזה כומן גם כן יובתן, ושלח קרמם בפתיח להיותם קרבנות של פסח ושל קרן הכבשים בפתיח, לפי שהפס היו מקריבים הפסח ושל שלום היו. ולחמם לם הוא לפור למנות את ישראל לפילו לדבר מלזה כמו שלמרנו קלן, הנה בספור מכין דוד שמחה שם שם ישראל לדבר בו לה: והנה זכר שבט שלום על עיר עמלק (ה) וירד בנחל, רומה לומר שהגיע לעיר הקרוב מערי עמלק, ולידוע שהעמלקים יכלו לקלילתם למנוע מהם מי הנחל בלופן שלח יהיה לישראל מים לשתות ולבן עזו מריבה בנחל ובלחם עמהם לקנות המים. ושלול בספרי ר' אליעזר שהיה שאול סוף פר' חלק מהרהר בלבו שם עמלק חטא מה חטאו הילדים? יפתה בת ובינוק שם קול ואמרה לל תהי לדין הדבה. ובשבת יומן לחרו שהיה שאול דן על עסקי נחל ענלה ערוכה והול דרך דרש. והמלחמה הזלת לין בפרט שהיה בלחזוקה קודם שעלה לל הקיני, ולפי הבה עמלק בכלל מקולקל עד שור כמו שזכור, ולזה לומר שלב בנחל. והמפרשים לחרו כי וידב בנחל היו היתה המלחמה לבר הבה לת עמלק שזכור, ושקודם זה כבר שלח שאול לל הקיני, ומה שבתבתי היותר נכון כפי כדר הפסוקים: וזכר שעלה שאול לל (ו) הקיני, והם מבני יובב חותן משה לומר לליהם סורו רדו מתוך עמלקי, ונלה יפשבו שיעלה לליהם לומר זה לירלתו מהם שיעזרו לת עמלק לינו כן, כי לם בן חופיף עמו ושמו ושהיה לם עליהם לזכות לניהם חוקן, והוא ולתה עזית לבד עם כל בני ישראל בעלותם ממלרים, ורמז בזה שהיה יהרו בתעזרו הסך עמלק, כי יהרו עשה עם ישראל לבד בעלותם ממלרים ועמלק עשה עמהם רעה בלותו זמן עמו, ולהיות מעשיהם ופעולותיהם מקבילות לינו רלוי שיעשו שניהם כלחד, והוא בן חופיף עמו מה שלינו רלוי לפי שלתה עזית לבד וגו'. והלבד לבד עשה קובב עם בני ישראל היה בעשה לבד בתן למשה ולבד בן לל המדבר והרלה עלמו שהו בהלטת ישראל, ושהיה עלמו בשם שיעיל לעם ויקל מעליהם, כמו שלמר * וגם כל שמות יק כג העם הזה על מקומו יבל בשלום, וזה מורה שהלבד היה כללי לכל ישראל. ובמדרש שמואל לחרו וכי עם כל פרע"ה בני ישראל עשה לבד? והלא לל עשה לבד כי לם עם משה? שבתב * קרחן לו ויתבל לקם, שלל ללמדך שכל העושה שהות ב"כ עונה

על הזלב כי לם על הנקמה, ועם מה שלמרתי בזה הוברו בשלות שבת ושליטית:

(ז) וישמע שאול את העם ויפקדם בטלאים וגו' * וזכר שאול את כל ישראל הקיש דבר הפס ולבלב את עמו, ולפי שהפיפה תהיה על ידי הכרוז בהשמיעם לותם הדבר יאמר על התפיפה לשון שמיעה, וקודם המלחמה היה מנהג לספור לותם להפקיד על העם פקידם ולמנות לותם כפי הכפרס וכפי סדר המלחמות, וכמו שהיה כזה עושים מלכי הלזמות כומן המלחמות, ולבן שהול פקד לותם בטלאים: ויש מהמפרשים שהזכו שם מקום יקרא טלאים: ויש בתימני בכתיב, ובת' לפק טלאיתו בחג הפסח היה, וכנוב שהיה לחלל מועד שם פקדם שהניחו שם בפתיחם ועל ידם ידע מביאם, כי קרבן הפסח לא היו מקריבים לותו בכמת יחיד. ויתול לב הניחו שבתן כל לחד טלה לף סב עם ובמנין הטלאים ידע מספר העם. וכתב לרזי זל מלחמו של מלך היה כל לחד לוקח טלה לחד ובתן בעדו למנותו; ולבן אמר בתלדת שמואל פרע"ה בתחלה בבוק עד שלח מלך ומשמלך בעמלקים, אמר רב אמר שמואל כיון שבתחלה לדם יומן שם פרכם על הכבור מיד מתעבר, ולפעבר שלזה כומן גם כן יובתן, ושלח קרמם בפתיח להיותם קרבנות של פסח ושל קרן הכבשים בפתיח, לפי שהפס היו מקריבים הפסח ושל שלום היו. ולחמם לם הוא לפור למנות את ישראל לפילו לדבר מלזה כמו שלמרנו קלן, הנה בספור מכין דוד שמחה שם שם ישראל לדבר בו לה: והנה זכר שבט שלום על עיר עמלק (ה) וירד בנחל, רומה לומר שהגיע לעיר הקרוב מערי עמלק, ולידוע שהעמלקים יכלו לקלילתם למנוע מהם מי הנחל בלופן שלח יהיה לישראל מים לשתות ולבן עזו מריבה בנחל ובלחם עמהם לקנות המים. ושלול בספרי ר' אליעזר שהיה שאול סוף פר' חלק מהרהר בלבו שם עמלק חטא מה חטאו הילדים? יפתה בת ובינוק שם קול ואמרה לל תהי לדין הדבה. ובשבת יומן לחרו שהיה שאול דן על עסקי נחל ענלה ערוכה והול דרך דרש. והמלחמה הזלת לין בפרט שהיה בלחזוקה קודם שעלה לל הקיני, ולפי הבה עמלק בכלל מקולקל עד שור כמו שזכור, ולזה לומר שלב בנחל. והמפרשים לחרו כי וידב בנחל היו היתה המלחמה לבר הבה לת עמלק שזכור, ושקודם זה כבר שלח שאול לל הקיני, ומה שבתבתי היותר נכון כפי כדר הפסוקים: וזכר שעלה שאול לל (ו) הקיני, והם מבני יובב חותן משה לומר לליהם סורו רדו מתוך עמלקי, ונלה יפשבו שיעלה לליהם לומר זה לירלתו מהם שיעזרו לת עמלק לינו כן, כי לם בן חופיף עמו ושמו ושהיה לם עליהם לזכות לניהם חוקן, והוא ולתה עזית לבד עם כל בני ישראל בעלותם ממלרים, ורמז בזה שהיה יהרו בתעזרו הסך עמלק, כי יהרו עשה עם ישראל לבד בעלותם ממלרים ועמלק עשה עמהם רעה בלותו זמן עמו, ולהיות מעשיהם ופעולותיהם מקבילות לינו רלוי שיעשו שניהם כלחד, והוא בן חופיף עמו מה שלינו רלוי לפי שלתה עזית לבד וגו'. והלבד לבד עשה קובב עם בני ישראל היה בעשה לבד בתן למשה ולבד בן לל המדבר והרלה עלמו שהו בהלטת ישראל, ושהיה עלמו בשם שיעיל לעם ויקל מעליהם, כמו שלמר * וגם כל שמות יק כג העם הזה על מקומו יבל בשלום, וזה מורה שהלבד היה כללי לכל ישראל. ובמדרש שמואל לחרו וכי עם כל פרע"ה בני ישראל עשה לבד? והלא לל עשה לבד כי לם עם משה? שבתב * קרחן לו ויתבל לקם, שלל ללמדך שכל העושה שהות ב"כ עונה

(ח) ויך עמלק מחוילה בבואך מצרים * ישראל בבקשם מחויביהם בבזה לל שלחו לת ידם, כי בשמרו מזה כלי שלח יקבב שהיתה כוונתם

[ז] וַיַּךְ שָׁאוּל אֶת־עֲמָלֵק מֵחֲוִילָה בּוֹאֲךָ שׁוּר
[ח] אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי מִצְרָיִם: וַיִּתְפֹּשׂ אֶת־אֲגַג
מֶלֶךְ־עֲמָלֵק חַי וְאֶת־כָּל־הָעָם הֶחֱרִים לְפִי־
[ט] חָרֶב: וַיַּחְמֹל שָׁאוּל וְהָעָם עַל־אֲגַג
וְעַל־מֵיטַב הַצֹּאן וְהַבָּקָר וְהַמִּשְׁנִים וְכֹם
וְעַל־הַכָּרִים וְעַל־כָּל־הַטּוֹב וְלֹא אָבוּ
הַחֲרִימָם וְכָל־הַמְּלָאכָה נְמַבְזָה וְנָמֵס
[י] אֹתָהּ הֶחֱרִימוּ: וַיְהִי דְבַר יְהוָה אֶל־
[יא] שְׁמוּאֵל לֵאמֹר: נִחַמְתִּי כִּי־הִמְלַכְתִּי אֶת־
שָׁאוּל לְמֶלֶךְ כִּי־שָׁב מֵאַחֲרַי וְאֶת־
דְּבָרַי לֹא הֵקִים וַיִּחַר לִשְׁמוּאֵל וַיִּזְעַק
[יב] אֶל־יְהוָה כָּל־הַלָּיְלָה: וַיַּשְׁכֵּם
שְׁמוּאֵל לִקְרַאת שָׁאוּל בַּבֹּקֶר וַיֻּגַּד
לְשְׁמוּאֵל לֵאמֹר בָּא־שָׁאוּל הַכַּרְמֶלָה
וְהִנֵּה מַצִּיב לוֹ יָד וַיִּסֹּב וַיַּעֲבֹר וַיֵּרֶד
[יג] הַגִּלְגָּל: וַיָּבֹא שְׁמוּאֵל אֶל־שָׁאוּל
וַיֹּאמֶר לוֹ שָׁאוּל בָּרוּךְ אַתָּה לַיהוָה
הֲקִימֹתִי אֶת־דְּבַר יְהוָה:
[יד] וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל וּמֶה קוֹל־הַצֹּאן הַזֶּה
בְּאָזְנָי וְקוֹל הַבָּקָר אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁמֵעַ:
[טו] וַיֹּאמֶר שָׁאוּל מֵעֲמָלֵקִי הֱבִיאוּם אֲשֶׁר
חָמַל הָעָם עַל־מֵיטַב הַצֹּאן וְהַבָּקָר
לְמַעַן זְבֹחַ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ וְאֶת־הַיּוֹתֶר
[טז] הֶחֱרַמְנוּ: וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־שָׁאוּל
הֶרֶף וְאַגִּידָה לְךָ אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה
אֵלַי הַלָּיְלָה וַיֹּאמֶר לוֹ דַּבֵּר:
[יז] וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הֲלוֹא אִם־קָטֹן אַתָּה

טובה עם לחך מגדולי ישראל מעלין עליו כאלו עזזה וכבד עם כל ישראל • ועם היות שנזכר בספר
מי' כ' ו' שופטים * כי בני הקיני עלו מעיר התמרים ויבזו עם יהודה, ירמה שלחני
כן הלכו להם לבצת עם עמלק, כי כמו שאמרתי אם לא היו בני הקיני יושבים בערים והיו תמיד בשדה עוברים
בהלים ונופעים מקרן לקרן כפי מה שיקות הליהם ולפלכם

(ו) ויקרס: וזכר שהכה שאול את עמלק מקוילה עד בואך שור שהיה על פני מצרים, וירמה שהיו שוכני העמלקים שמה עם בני ישמעאל או שלקו הקרן מידם • וכבר כתבנו המפרשים שאמרו בואכה שור הוא דבור לבבל, ירמה לשומע עד מקום אשר תבוא לקרן שור כאשר תבא ותכבש שמה: ועם היות שכוה שמואל שיקרימו את כל אשר לעמלק, הנה

(ח) שאול והעם לא עשו כן, כי תפשו את אגג מלך עמלק חי כאשר הקרימו כל העם לפי

(ט) קרב, והיתה הסבה שאמרו שאול והעם על אגג שלא להמיתו מולי היה יפה תואר ויפה מראה, וגם חמלו על מיטב הכקר והצאן ועל כל הטוב ולא רצו להקרימם אבל היו להקרימם לכל איכולים היו להקרימם לכל לא רצו, ושלח הקרימו כי לא כל המלאכה כאוזה ואתם, והמלאכה הוא אם כוונת הכקר והצאן והבהמות, והמשנים פירשו שהוא הפוך כמו המשנים, או אם השניים לבצע, ואם כן לא קיימו המוי הקלקי ולא עשו דבר מפאת החמה, כי מה שהקריחו היה להיותו כאוזה ואתם ואמאס על הטוב והמוכר:

(י) ויהי דבר ה' אל שמואל וגו' • כאשר שאול והעם נטו לבוזת הבזה והשלל ולא לכלות הבזה והשלל לבהמ' מאויבי ה', לא הדבור הבבואי לשמואל בקמתי כי המלכתי את שאול למלך כי שב מאחרי ולא הקים את דברי לא הקים, ועכין זה המאחר הוא שמואל אמר בתוכחתו לעם על דבר המלכות והייתם גם אתם וגם המלך אשר מלך עליכם אחרי ה' אלקיכם, להניח שהיה רלוי למלך שאחרי ה' ילך לשמור מצותיו חקותיו ודבריו, ועתה אמר שהשלל שב מאחריו, כי לא רצה ללכת אחרי ה' ולא קיים מאמרו ומצותו ולא כאשר לא אחריו • ואמר בזה שבי לבוזים, כי שב מאחרי, ולא דברי לא הקים, לרמוז על עוכותיו אשר עשה, כי מה שאמר כי שב מאחרי, הוא על מה שחטא בשלל שלא כאשר אמר אחרי ולא דברי לא הקים: והנה אמר בזה ויתר לשמואל שלא כאשר אמר אלין על מה שחטא בשלל, לפי שהחטא הראשון אשר

(יא) חטא בשלל היה לו לקוח לשיתוקן ע"י תפלה ותחנונים, ובראותו שהוסיף על חטאתו כשב אמר אפו מלך, כי היה שמואל לוהב בכל לבבו ובכל נפשו את שאול, להיותו יפה תואר ויפה מראה היה קיל רב פעלים, והיה הוא מעצה ידיו שמואל משחו למלך על ישראל והיה לוהב לוהו כלהבת הפועל לפעולתו, ולבן קרה לפו ותעצב ברוחותו כי כלתה לליו הרעה מלת בחסד • ואמרו ויזעק ל' כל הלילה, ירמה שהל יתי לא פירש לו תחלת שלוח ולמה כיוסף על המלכתו, אבל הודיעו לבד עבדו שיזכר והעלה מעמו הבבוקה, ולבן בעק ל' כל הלילה לדעת מה זה ועל מה זה ומה היה חטאו לאבר חטא עתה שבעבורו נתקע גזר דינו, ולבן הבבים שמואל לבקת לקרות שאול בבקר ובחתר לו אבל שאול הבראלה והנה מניה לו יד, לל מקום בבראלה לחבות החיל ולחלוק הבזה, וכן ת' • או הוא כדברי שלל שהיה בוטה אם מזבח • עיין רמז ויהיה זיעור הבתוב בה שאול ולבל הבראלה ויסב ויעבור וירד הגלגל והנה מניה לו יד, רולה לומר אם בגלגל, כי היו ישראל מבבדין הגלגל תמיד, למה זיבב אם הלרון תחלה:

(יג) וכפר אבל שמואל לל שאול ושלח לקראתו כדי לקבלו ולבבדו, ואמר לו ברוך אתה לה' רולה לומר הלל יתי יברך ה' רולה לומר הלל יתי יברך אותך לפי שהקימותי דברו שבבית לי והזבות הוא תלוי בך, ושמואל אמר ואת קול

(יד) הלאן הזה בלוזי וקול הבקר ונו'? כי כאשר אמר זה שמואל ידע בחמת שהביאו מהשלל וזבוח היה עליו החטא • והית'

(טו) תשובתו בשני דברים, הלחד מפאת הפועל, והוא שאמר העם ולהם היה החטא ולא לו, והשני מפאת התכלית, שלא עשו זה לשלול אלא ולבוז כדי לזבוח לה' ונו', והבית שלא היה בוונתו לשלול מאשר כל היתר החרימו ולא אמרו כי אם לם על מה שבריך לזבוח לה', והוא אמר שיורה היות התכלית לקרי כמו שזבר, ואת' לה' לקרוך כדי לבבד שמואל, רולה לומר לשלוה אשר הוא היה מתבודד בו:

(טז) ויאמר שמואל אל שאול ונו' כאשר ידע שמואל שאול על הקען והבקר ועבר על המוי הקלי, ירד לבתת מה שאמר לו בקמתי כי המלכתי את שאול וידע הבבה באשר בעבור, בנוד עליו העוכש אשר לו פורש לו מהל ית', ולזה אמ' לשמואל הרף ואגידה לך את אשר דבר ה', ועניבו אללי שלבבוד המלכו' בפני הבוזה הלקית, וכמו שב' תקל * ושמע שאול והרגיש, ולבן אמר הרף לל תן לי כי הבמבך רזות ואגידה לך את אשר דבר ה', כי אלרי שהם דברי קן פסוק כ' עלי אשם לאמרם, והוא בתן לו רזות ואמר דבר, ואו התחיל לספר דברי הבם ואמר הלא שבחתך בעיניך

(יז)

בְּעֵינֶיךָ רֹאשׁ שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אַתָּה וַיִּמְשָׁחֲךָ
יְהוָה לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל׃ וַיְשָׁלָחֲךָ יְהוָה (יח)
בְּדֶרֶךְ וַיֹּאמֶר לֵךְ וְהַחֲרַמְתָּה אֶת־
הַחַטָּאִים אֶת־עֲמָלֵק וְנִלְחַמְתָּ בּוֹ עַד־
כַּלּוֹתָם אֹתָם׃ וְלָמָּה לֹא־שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל (יט)
יְהוָה וַתַּעַט אֶל־הַשָּׁלָל וַתַּעַשׂ הָרַע
בְּעֵינֵי יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־ (כ)
שָׁאוּל הֲשָׁמַעְתִּי בְקוֹל יְהוָה
וָאֵלֵךְ בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־שְׁלָחַנִי יְהוָה וָאָבִיא
אֶת־אֲגַג מֶלֶךְ עֲמָלֵק וְאֶת־עֲמָלֵק
הֶחֱרַמְתִּי׃ וַיִּקַּח הָעָם מֵהַשָּׁלָל צֹאן וּבָקָר (כא)
רֵאשִׁית הַחֵרֶם לִזְבֹּחַ לַיהוָה אֱלֹהֶיךָ
בַּגִּלְגָּל׃ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הֲחֵפֶץ לַיהוָה (כב)
בְּעֹלוֹת וּזְבָחִים כִּשְׁמֹעַ בְּקוֹל יְהוָה הִנֵּה
שְׁמֹעַ מִזֶּבַח טוֹב לְהַקְשִׁיב מֵחֶלֶב
אֵילִים׃ כִּי חַטַּאת־קֶסֶם מָרִי וְאָוֶן (כג)
תְּרָפִים הַפְצַר גַּם מָאַסְתָּ אֶת־דְּבַר
יְהוָה וַיִּמְאָסְךָ מִמֶּלֶךְ׃

בעיניך ראש שבטי ישראל אתה וימשחך ה' למלך על ישראל: ויאמר לך והחרמת וגו', שתהא מכלה ממנו עד שלא יהא לו זכות: (יח)

ולמה לא שמעת בקול ה' ותעט אל השלל ותעש הרע בעיני ה', שלא היה לך לחוס על ממונם: (יט)

ויאמר שמואל החפץ לה' וגו', הכי שמואל לו קבל טענת שאול כאלו התירה בחטאת העם, לפי שכבר אמר לו שהוא היה מלך ומכניע העם והוא לא היה מקויב להקות בידיהם ולגיד רקוי שיוקם כל עון ופגע ומכה, ולפי שהיה שאול מתקנא על בהיות הלבר בחות מכחת מכליתו ולא היה בזה עון לפרי שלקחוהו לתכלית משובח לה', לכן השיבו החפץ לה' בעולות וזבחים כשמוע בקול ה', לא הכה עד עתה הכעסתי מה שחסרת שלקחת לחן וקבר לזכות ואמרתי שלא לקחו זה כי אם לשלל ומכני קחלה, ועתה לומר שלף שגולה שלקחו זה לתכלית הזבח הוא פגע על כל פנים, כי לא יתר קפן במה שיאמינו בקולו מלקף עולות וזבחים, וכן בדרך שלא החפץ לה' בעולות וזבחים כשמוע בקול ה'? בחמת לא כן, כי הכה שמוע קול ה' וקיום מלותו טוב מעשות הזבח, וטוב להקשיב דבריו ולקיומם מהקרבת חלב חילים על גבי מזבחו, וזה אמת שהזבחים הם תקון המעשים ויותר ושוב הוא לחלב הפס יש שלא יפעל החלב מציאות ויבית קרבן עליו, וכמו שאמר הכניח ירמיה עליו השלום * כי לא דברתי את אבותיכם ירמי' ז' כ"ג ולא צויתים ביום הוציאי אותם מארץ מצרים על דברי עולה וזבח, כי אם את הדבר הזה צויתי אותם לאמר שמעו בקולי ואהיה אלהיכם ואתם תהיו לי לעם, והלכתם בכל הדרך אשר אצוה אתכם למען ייטב לכם: ואומרו, וכמו שביאר הרב המורה: ואומרו כי חטאת קסם מרי כלומר תת ואון ותרפים הפצר, פירוש כדרך המתרגם, ועניינו כי כחטאת הקסם שהוא חטא גדול בהסיר החלם בשומו את ה' ובוחן אותו בקסם כך הוא המרי, שאחרי שהחלם עובר על מצות הפס הוא לא מסיר בשומו ממנו והרי הוא כעובר על זה, וכמו חטאת החון והתרפים שהוא ע"ז, כך הוא ההפצר והוא ההעברה על דבור ה' ומלותו. ולשון פירוש גו שהקל הוא בעבר השפע מהשכל הפועל, וזהו אומרו כי חטא' קסם, לא תסרון הקסם הוא דומה למרי במה שיקים החלם מדברי הפס קלתו ולא יקים קלתו: כי הוא מחסר כשפע בחסרון הקוסם, וכן חון ותרפים (עי' * התרפים דברו חון) זכריה י' ב' הוא הספרי, לא יתרון ותוספת על החמת, ושהוא כמו * כחלם תחלי ע"ו ז' וכבר ופוס, שהו"ל לא יוסיף עם לבר, וכן חון ותרפים התרפים, וכאלו אמ' לשאול שחטא בלא תוכף עליו ובלא תגרע ממנו, ושזהו דומה לקסם מפאת החסרון ולתרפים מפאת התוספת * ולפי לחשוב בפירושו לבר לחר, שלפי ששאול היה טוען שעשה מה שרצוי, וכי מה שהניח את לגג מלך עמלק כי היה הרצוי לבבודו ולהודיע מעלת הנצחון, ומה שלקחו מהשלל היה מלבים מלקטים תחת שולקנו, ולחמת עניו הלחן והבקר היה מפעל העם, כי הוא לא חשב לא הלחן ולא הבקר, והם גם הם התריחו לבר הב ומרחית התרם לקחו זה וגם לתכלית טוב לזבוח לה' בגלגל ושם נתו למלחמה כמו שלחר, והברלה הוא שמואל עדין לא השלים דבריו ושאול נכנם בתוך דבריו, כי כתחר אמר שאול ולמה לא שמעת בקול השם ואיך היה אפשר שאול שלחר שמעתי בקול ה' ונומר, ועדין לא כשלמה הגזרה הלקית שאמר לשמואל:

ויאמר שמואל החפץ לה' וגו' הכי שמואל לו קבל טענת שאול כאלו התירה בחטאת העם, לפי שכבר אמר לו שהוא היה מלך ומכניע העם והוא לא היה מקויב להקות בידיהם ולגיד רקוי שיוקם כל עון ופגע ומכה, ולפי שהיה שאול מתקנא על בהיות הלבר בחות מכחת מכליתו ולא היה בזה עון לפרי שלקחוהו לתכלית משובח לה', לכן השיבו החפץ לה' בעולות וזבחים כשמוע בקול ה'? בחמת לא כן, כי הכה שמוע קול ה' וקיום מלותו טוב מעשות הזבח, וטוב להקשיב דבריו ולקיומם מהקרבת חלב חילים על גבי מזבחו, וזה אמת שהזבחים הם תקון המעשים ויותר ושוב הוא לחלב הפס יש שלא יפעל החלב מציאות ויבית קרבן עליו, וכמו שאמר הכניח ירמיה עליו השלום * כי לא דברתי את אבותיכם ירמי' ז' כ"ג ולא צויתים ביום הוציאי אותם מארץ מצרים על דברי עולה וזבח, כי אם את הדבר הזה צויתי אותם לאמר שמעו בקולי ואהיה אלהיכם ואתם תהיו לי לעם, והלכתם בכל הדרך אשר אצוה אתכם למען ייטב לכם: ואומרו, וכמו שביאר הרב המורה: ואומרו כי חטאת קסם מרי כלומר תת ואון ותרפים הפצר, פירוש כדרך המתרגם, ועניינו כי כחטאת הקסם שהוא חטא גדול בהסיר החלם בשומו את ה' ובוחן אותו בקסם כך הוא המרי, שאחרי שהחלם עובר על מצות הפס הוא לא מסיר בשומו ממנו והרי הוא כעובר על זה, וכמו חטאת החון והתרפים שהוא ע"ז, כך הוא ההפצר והוא ההעברה על דבור ה' ומלותו. ולשון פירוש גו שהקל הוא בעבר השפע מהשכל הפועל, וזהו אומרו כי חטא' קסם, לא תסרון הקסם הוא דומה למרי במה שיקים החלם מדברי הפס קלתו ולא יקים קלתו: כי הוא מחסר כשפע בחסרון הקוסם, וכן חון ותרפים (עי' * התרפים דברו חון) זכריה י' ב' הוא הספרי, לא יתרון ותוספת על החמת, ושהוא כמו * כחלם תחלי ע"ו ז' וכבר ופוס, שהו"ל לא יוסיף עם לבר, וכן חון ותרפים התרפים, וכאלו אמ' לשאול שחטא בלא תוכף עליו ובלא תגרע ממנו, ושזהו דומה לקסם מפאת החסרון ולתרפים מפאת התוספת * ולפי לחשוב בפירושו לבר לחר, שלפי ששאול היה טוען שעשה מה שרצוי, וכי מה שהניח את לגג מלך עמלק כי היה הרצוי לבבודו ולהודיע מעלת הנצחון, ומה שלקחו מהשלל היה

(יח) בדרך, שתהא מזוכת שמואל על זה לבד: ושאול הזיב לדבריו לבר שמעתי בקול ה', לא תיך תאמר ולמה לא שמעת בקול ה', כי הכה לכי שמעתי בקול ה', והמורי לא היה בעבר ורחזוכה כי אם על עמלק ועמו לא על הכל, כי עמלק היה הקוטב והוא לבר בא להלחם ביזרחל לא הלחן והבקר והוא ולך בדרך לבר שלחכי ה', ולחר שעשה מעשה המלבים להניח את לגג מלך עמלק כי כדי לבזותו, ולא עמלק התרחתי, כי המלבים זה דרכם להחרים העמים ולהניח

(יט) זופט' ק' ו' מלבם בחבלי עוכי וברזל, כמו שהיו למלך בוק * שנעשים

(כא) (כב) (כג)

היה לתכלית טוב לזכות לה', לכן הזיכו שמואל שיקיץ הכבר טוב לו רע מפלת עצמו כי לא כפי מה שיסכים עם המוני המלכי, כי יש דברים הרבה שיזכה רעים מפלת עצמם כי גם בכחיבת ההזהרה החלקית לצד הזהיר מעצותם, ובעבור זה יפקד הלילה החטא והפשע בתוך העבר על תמות הגפש, שזה הלך היה מעציו רעים ופטאים לה' מאד, וזש כי חטאת קסם מרי, לפי החטא והפשע לצד היה בקסם לזכו מפלת עצמו, כי טוב הוא לפני שיזכה בכבלים ויתבזה לדעת מה יהיה בחקרית הימים וזש הקסם וזלת זה, ופקוד עי זה קסם הרוקם את הגולל, לפי מעלת הקסם הוא המרי, לפי שהלם בשהות קסם קבמים ממרה את פי ה', ולזן ותרפים הפגר, רומה לומר וגם כן מעלת הלזן והתרפים זכו בזה שעשה הלפם לדעת העתידו, כי גם בזה שהלפם ההולך לחרת מפניר בן ומהרהר ועובר על דברי הגי שהזיר על הקסם והתרפים. וכצד היה הדבר כן שזה הלך יבצן הטוב והרע לפי מעלת הקסם לזה מלפת את דבר ה' כן לעצו טוב בעיניך וכן לעצו רע לזה שעברת דברו? וכפי מה שפרשתי בזה לך יפגר בכתוב כף הקיזון, כי לפלפ המפרשים בדקק לומר כי כחטאת הקסם כך הוא המרי, וכפי פירוש הכתוב כמשמעו, ולכן המשיך לזה מלפת את דבר ה', על זה אמר הלך מלפך ה' מהיות מלך על ישראל, לפי מעלת כמשפה בעצמו כי גם מלפת סיוסך עובר מפוהו ודברו. ומפגר לפרש עוד וימלפך ממלך שלין זה גזרת העובר, לפי הוא גם כן מכלל החטא שזכר, יאמר לזה מלפת את דבר הגם? וכחטת לזן זה כי גם לגובה כפשך, לפי שפשבת היותך מלך, כדמה לך שהיית יכול על הדברים שלפ על פי הדת, ושתוכל לזון הדברים שלפ על פי התורה לפגר יורוך, ולזה לפ יאמר לזן וימלפך הגם מהיות מלך כמו שיאמר לפקי זה לפל יאמר לבר וימלפך ממלך, יפגר לפ דבר ה' שזכר, ויהיה כלפו יאמר שמלפת דבר הגם וגעלת בו היה בכבת היותך מלך. או יהיה מם ממלך מם הזמן, יאמר שמשהיית מלך מלפת את דבר ה', כי כבר חטא בגלגל קודם לזה ומלפ גם גם כן דבר הגם, ועם היות המיקום הזה המלמר דבר בדבר ה' ולפ בשלול עניכם וכוונתם לפת. וה' יוסף קלבו בספר עקדים פירש הכתוב הזה בקונן לפר פי' מעזור, יאמר כי החטא הוא דבר קטן בערך ההפרה בו, כי כחטאת הקסם כך הוא המרי, וכלון ותרפים שהוא עון גדול ויותר קשה מקסם כמו שהפגר, והוא מה שאמר לך חטאתי כי שמעתי בקול ה', והגה גם כן החטא בעצמו הוא בקסם והפגר והטעות שטען עליו הוא כעון גדול: וכחבר רזה שלול הטעגה החתית הזאת הזיכו החטאתי כי עברתי את פי ה' ואת דבריך כי ירחתי מהעם וגו', לפ מזה הגד והבחיבה שלמרת והוא בהעברת פי הגם מולה לני לפניך שחטאתי, וכזה שלמר פי ה' ואת דבריך יורה שלול הזיר שהיה שלול התיר בדבר מעצמו, ונזלל עבר בחטת על פי הגם כי גם כפי דברי שלול, לפל שבוזת הגם בבר בתקייפה בזה שעשה ולכן לאמר פי ה' ואת דבריך, להגיד שבפי דברי שלול היה החטא לך בפי פי ה' לבד, ונזה יאמר שגם זה לך עשה לו גזרת הפעל

(ג) ויאמר שאול אל עבדיו ראו נא לי איש היטב ונגן בכנור והיה כהיות רוח אלהים אל שאול ונגן בידו ורוח טובה לשאול ושכך מעליו הרוע

(ד) וישלח שאול מלאכים אל ישי ויאמר שלחה אלי את דוד בנך אשר בצאן

(ה) ויקח ישי חמור לחם ונאד יין ושלשה עזים וישלח ביד דוד בנו אל שאול

(ו) ויבא דוד אל שאול ויעמד לפניו ויאהבהו מאד ויהי לו נושא כלים

(ז) וישלח שאול אל ישי לאמר יעמד נא דוד לפני כי מצא חן בעיני

(ח) והיה בהיות רוח אלהים אל שאול ולקח דוד את הכנור ונגן בידו ורוח טובה לשאול ושכך מעליו והרוע

(ט) ויעבר ישי את בנו הבכור ויאמר לא בחר יהוה בזה

(י) ויעבר ישי שבעת בניו לפני שמואל ויאמר שמואל אל ישי לא בחר יהוה באלה

(יא) ויאמר שמואל אל ישי התמו הנערים ויאמר עוד שאר הקטן והנה רעה בצאן ויאמר שמואל אל ישי שלחה ולקחנו כי לא נסב עד בואו פה

(יב) וישלח ויבאהו והוא אדמוני עם יפה עינים וטוב רואי ויאמר יהוה קום משחהו כי זה הוא

(יג) ויקח שמואל את קרן השמן וימשח אתו בקרב אחיו ותצלח רוח יהוה אל דוד מהיום ההוא ומעלה וקם שמואל וילך הרמתה

(יד) ורוח יהוה סרה מעם שאול ובעתתהו רוח רעה מאת יהוה

(טו) ויאמרו עבדי שאול אליו הנה נא רוח אלהים רעה מבעתך

(טז) יאמר נא אדנינו יאמרו עבדיך אשר לפניך יבקשו איש יודע נגן בכנור והיה בהיות רוח אלהים רעה אליך ונגן בידו וטוב לך

(יז) ויאמר שאול אל עבדיו ראו לי איש מיטיב נגן והביאו אלי

(יח) ויען אחד מן הנערים ויאמר הנה ראיתי בן לישי בית הלחמי יודע נגן וגבור חיל ואיש מלחמה ונבון דבר ואיש תאר ויהוה עמו

(יט) וישלח שאול מלאכים אל ישי ויאמר שלחה אלי את דוד בנך אשר בצאן

(כ) ויקח ישי חמור לחם ונאד יין וגדי אחד שלח ביד דוד בנו אל שאול

(כא) ויבא דוד אל שאול ויעמד לפניו ויאהבהו מאד ויהי לו נושא כלים

(כב) וישלח שאול אל ישי לאמר יעמד נא דוד לפני כי מצא חן בעיני

(כג) והיה בהיות רוח אלהים אל שאול ולקח דוד את הכנור ונגן בידו ורוח טובה לשאול ושכך מעליו והרוע

(א) ויאספו פלשתים את מחניהם למלחמה ונאספו שוכה אשר ליהודה ויחנו בין שוכה ובין עזקה באפס דמים

(ב) ושאול ואיש ישראל נאספו ויחנו בעמק האלה ויערכו מלחמה לקראת פלשתים

(ג) ופלשתים עמדים אל ההר מזה וישראל עמדים אל ההר מזה והעמק ביניהם

(ד) ויצא איש הבינים מערכות פלשתים ושמו גלית מגת גבהו שש אמות וזרת

(ה) וכובע נחשת על ראשו ושרין קשקשים הוא לבוש ומשקל השרין חמשת אלפים שקלים נחשת

(ו) ומצחות נחשת על רגליו וכידון נחשת בין כתפיו

(ז) ועץ חניתו כמנור ארגים וחניתו ששת אלפי שקל ברזל ונושא הצנה הלך לפניו

(ח) ויעמד ויקרא אל מערכות ישראל ויאמר להם למה תצאו לערך מלחמה הלוא אנכי הפלשתי ואתם עבדים לשאול בחרו לכם איש וירד אלי

(ט) אם יוכל להלחם אתי והכני והיינו לכם לעבדים ואם אני אוכל לו והכיתיו והייתם לנו לעבדים ועבדתם אתנו

(י) ויאמר הפלשתי אנכי חרפתי את מערכות ישראל היום הזה תנו לי איש ונלחמה יחדו

(יא) וישמע שאול וכל ישראל את דברי הפלשתי האלה ויחתו וייראו מאד

(יב) ודוד בן איש אפרתי הזה מבית לחם יהודה ושמו ישי ולו שמונה בנים ואיש זקן בימי שאול בא באנשים

(יג) וילכו שלשת בני ישי הגדולים הלכו אחרי שאול למלחמה ושם שלשת בניו הבכור ומשנהו אליאב והשלישי שמה

(יד) ודוד הקטן ושלשת הגדולים הלכו אחרי שאול

(טו) ודוד הלך ושב מעל שאול לרעות את צאן אביו בית לחם

(טז) ויגש הפלשתי השכם והערב ויתיצב ארבעים יום

(יז) ויאמר ישי אל דוד בנו קח נא לאחיך האיפה הקלי הזה והעשרת הלחם הזה ורוץ המחנה לאחיך

(יח) ואת עשרת החלת החלב האלה תביא לשר האלף ופקד את שלשת אחיך שלום קח

(יט) ושאול והמה וכל איש ישראל בעמק האלה נלחמים את פלשתים

(כ) וישכם דוד בבקר ויטש את הצאן על שומר ויקח וילך כאשר צוהו ישי ויבא המעגלה והצבא יוצא לערכה ויריעו במלחמה

(כא) ותערך ישראל ופלשתים ערוכה איש לקראת אחיו

(כב) וירץ דוד אל המערכה וילך ויבא ויאמר אל אחיו לשלום

(כג) ועודנו מדבר עמם והנה האיש הבינים עולה גלית שמו הפלשתי מערכות פלשתים וידבר כדברים האלה וישמע דוד

(כד) וכל איש ישראל ראו את האיש ויברחו מפניו וייראו מאד

(כה) ויאמר איש ישראל הראיתם האיש העלה הזה כי לחרף את ישראל עלה ואיש אשר יכנו יעשירנו המלך עשר גדול וגם את בתו יתן לו ואת בית אביו יתן חפשי בישראל

(כו) ויאמר דוד אל האנשים העמדים עמו לאמר מה יעשה לאיש אשר יכה את הפלשתי הזה והסיר חרפה מעל ישראל כי מי הפלשתי הערל הזה כי חרף מערכות אלהים חיים

(כז) ויאמר לו העם כדבר הזה לאמר כה יעשה לאיש אשר יכנו

(כח) וישמע אליאב אחיו הגדול בדבר אל האנשים ויחר אף אליאב בדוד ויאמר למה זה ירדת ועל מי עזבת מעט הצאן ההם במדבר אני ידעתי את זדונך ואת רע לבבך כי למען ראות המלחמה ירדת

(כט) ויאמר דוד מה עשיתי עתה הלא דבר הוא

(ל) ויסר מאצלו אל אחר וידבר כדבר הזה וישב העם דבר כדבר הראשון

(לא) וישמעו דברים אשר דבר דוד ויגידו לפני שאול ויקחהו

(לב) ויאמר דוד אל שאול אל יפל לב איש עליו עבדך ילך ונלחם עם הפלשתי הזה

(לג) ויאמר שאול אל דוד לא תוכל ללכת אל הפלשתי הזה לנלחם אתו כי נער אתה והוא איש מלחמה מנעוריו

(לד) ויאמר דוד אל שאול רעה היה עבדך לאביו בצאן ובא הארי והדב ונשא שה מתוך העדר

(לה) ויצאתי אחריו והכתיהו והצלתי מפיו והקם עלי והחזקתי בזקנו והכתיהו וימיתהו

(לו) גם את הארי גם את הדב הכה עבדך והיה הפלשתי הערל הזה כאחד מהם כי חרף מערכות אלהים חיים

(לז) ויאמר דוד יהוה אשר הציל אותי מיד הארי ומיד הדב הוא יצילני מיד הפלשתי הזה ויאמר שאול אל דוד לך ויהוה יהי עמך

(לח) וילבש שאול את דוד מדיו ונתן קובע נחשת על ראשו וילבש אתו שריון

(לט) ויחגר דוד את חרבו על מדיו ויחל ללכת כי לא נסה ויאמר דוד אל שאול לא אוכל ללכת באלה כי לא נסיתי ויסירם דוד מעליו

(מ) ויקח מקלו בידו ויבחר לו חמשה חלקי אבנים מן הנחל וישם אתם בכלי הרעים אשר לו במלקחת ומקלעו בידו וקרב אל הפלשתי

(מא) והפלשתי הלוך והקרב אל דוד והאיש נושא הצנה לפניו

(מב) וישקף הפלשתי וירא את דוד ויבזהו כי היה נער ואדמוני עם יפה מראה

(מג) ויאמר הפלשתי אל דוד הכלב אנכי כי אתה בא אלי במקלות ויקלל הפלשתי את דוד באלהיו

(מד) ויאמר הפלשתי אל דוד לכה אלי ואתנה את בשרך לעוף השמים ולבהמת השדה

(מה) ויאמר דוד אל הפלשתי אתה בא אלי בחרב ובחנית ובכידון ואנכי בא אליך בשם יהוה צבאות אלהי מערכות ישראל אשר חרפת

(מו) היום הזה יסגרך יהוה בידי והכיתיך והסירתי ראשך מעליך ונתתי פגרי מחנה פלשתים היום הזה לעוף השמים ולחית הארץ וידעו כל הארץ כי יש אלהים לישראל

(מז) וידעו כל הקהל הזה כי לא בחרב ובחנית יהושיע יהוה כי ליהוה המלחמה ונתן אתכם בידנו

(מח) והיה כקום הפלשתי והלוך ונגש לקראת דוד וימהר דוד ורץ המערכה לקראת הפלשתי

(מט) וישלח דוד את ידו אל הכלי ויקח משם אבן ויקלע ויך את הפלשתי אל מצחו ותטבע האבן במצחו ויפל על פניו ארצה

(נ) ויתגבר דוד מן הפלשתי במקלע ובאבן והך את הפלשתי וימיתהו ואין חרב ביד דוד

(נא) וירץ דוד ויעמד אל הפלשתי ויקח את חרבו וישלפה מתערתה ויכלה בה ויכרת בה את ראשו וירא הפלשתים כי מת גבורם וינוסו

(נב) ויקמו אנשי ישראל ויהודה וירעו ויגשו עד בואך לגת ועד שערי עקרון ויפלו חללי פלשתים בדרך שערים ועד גת ועד עקרון

(נג) וישבו בני ישראל משאף אחרי פלשתים ויבזו את מחניהם

(נד) ולקח דוד את ראש הפלשתי ויביאהו ירושלם ואת כלי זיניו שם באהלו

(נה) וכראות שאול את דוד יצא לקראת הפלשתי אמר אל אבנר שר הצבא בן מי זה הנער אבנר ויאמר חי נפשך המלך אם ידעתי

(נו) ויאמר המלך שאל אתה בן מי הנער העלם

(נז) ובשוב דוד מהכות את הפלשתי ויקחהו אבנר ויביאהו לפני שאול וראש הפלשתי בידו

(נח) ויאמר אליו שאול בן מי אתה הנער ויען דוד אני בן עבדך ישי בית הלחמי

(א) ויהי ככלתו לדבר אל שאול ונפש יהונתן נקשרה בנפש דוד ויאהבהו יהונתן כנפשו

(ב) ויקחהו שאול ביום ההוא ולא נתנו לשוב בית אביו

(ג) ויכרת יהונתן ודוד ברית באהבתו אתו כנפשו

(ד) ויתפשט יהונתן את המעיל אשר עליו ויתנהו לדוד וכליו עד חרבו ועד קשתו ועד חגורתו

(ה) ויצא דוד בכל אשר ישלחנו שאול ויתנהג ויתנהו שאול על אנשי המלחמה ויטב בעיני כל העם וגם בעיני עבדי שאול

(ו) ויהי בבואם בשוב דוד משוב מהכות את הפלשתי ותצאנה הנשים מכל ערי ישראל השרות והמחלות לקראת המלך שאול בתפים בשמחה ובשלשים ובמנגנים

(ז) ותענינה הנשים המשחקות ותאמרנה הכה שאול באלפיו ודוד ברבבתיו

(ח) ויחר לשאול מאד וירע בעיניו הדבר הזה ויאמר נתנו לדוד רבבות ולי נתנו האלפים ועוד לו אך המלוכה

(ט) ויהי שאול עין את דוד מן היום ההוא והלאה

(י) ויהי ממחרת ותצלח רוח אלהים רעה אל שאול ויתנבא בתוך הבית ודוד מנגן בידו כיום יום ושאול החנית בידו

(יא) וישלח שאול את החנית ויאמר אכה את דוד בקיר ודוד פנה מפניו פעמים

(יב) ויירא שאול מפני דוד כי יהוה היה עמו ומעל אל שאול

(יג) ויסרהו שאול מעמו וישמהו לו שר אלף ויצא ויבא לפני העם

(יד) ויהי דוד בכל דרכיו משכיל ויהוה עמו

(טו) וירא שאול כי משכיל הוא מאד ויגר מפניו

(טז) וכל ישראל ויהודה אהב את דוד כי הוא יוצא ובא לפניהם

(יז) ויאמר שאול אל דוד הנה בתי הגדולה מרב אתנה לך לאשה רק היה לי לבן וגבור מלחמות יהוה ושאול אמר אל תהי ידי בו כי אם תהי בו יד פלשתים

(יח) ויאמר דוד אל שאול מי אנכי ומי חיי משפחת אבי בישראל כי אחתן במלך

(יט) ויהי בעת תת מרב בת שאול לדוד ותתן את עדריאל המחולתי לאשה

(כ) ותאהב מיכל בת שאול את דוד ויגידו לשאול וישר הדבר בעיניו

(כא) ויאמר שאול אתננה לו ותהי לו למוקש ותהי עליו יד פלשתים ויאמר שאול אל דוד בשנית תתחתן היום לחתן לי

(כב) ויצו שאול את עבדיו לאמר דברו אל דוד בסתר לאמר הנה חפץ בך המלך ואהבוך כל עבדיו ועתה היה חתן למלך

(כג) וידברו עבדי שאול באזני דוד את הדברים האלה ויאמר דוד הנקל בעיניכם התחתן למלך ואנכי איש רש ונקלה

(כד) ויגידו עבדי שאול לו לאמר כדברים האלה דבר דוד

(כה) ויאמר שאול כה תאמרו לדוד אין חפץ למלך במוהר כי אם מאה ערלות פלשתים לנקם נקמות בגוי המלך ושאול חשב להפיל את דוד ביד פלשתים

(כו) ויגידו עבדיו לדוד את הדברים האלה וישר בעיני דוד להתחתן במלך ולא מלאו הימים

(כז) ויקם דוד וילך הוא ואנשיו ויך בפלשתים מאתים איש ויבא דוד ערלותיהם ויתנום במספר למלך להתחתן במלך ויתן שאול לו את מיכל בתו לאשה

(כח) וירא שאול וידע כי יהוה עם דוד ומיכל בת שאול אהבתו

(כט) ויוסף שאול עוד ליראה מפני דוד ויהי שאול אויב לדוד כל הימים

(ל) ויצאו שרי פלשתים ויהי מדי צאתם ויכשל דוד מכל עבדי שאול וייקר שמו מאד

(א) וידבר שאול אל יהונתן בנו ואל כל עבדיו להמית את דוד ויהונתן בן שאול חפץ בדוד מאד

(ב) ויגד יהונתן לדוד לאמר מבקש שאול אביו להמיתך ועתה השמר נא בבקר וישבת בסתר ונחבאת

(ג) ואני אצא ועמדתי אצל אבי בשדה אשר אתה שם ואני אדבר בעד אבי אתך ואם ראיתי דבר והגדתי לך

(ד) וידבר יהונתן בדוד טוב אל שאול אביו ויאמר אליו אל יחטא המלך בעבדו בדוד כי לא חטא לך וכי מעשיו טובים לך מאד

(ה) ויתן את נפשו בכפו ויך את הפלשתי ויעש יהוה תשועה גדולה לכל ישראל אתה ראית ותשמח ולמה תחטא בדם נקי להמית את דוד חנם

(ו) וישמע שאול בקול יהונתן וישבע שאול חי יהוה אם יומת

(ז) ויקרא יהונתן לדוד ויגד לו יהונתן את כל הדברים האלה ויבא יהונתן את דוד אל שאול ויהי לפניו כאתמול שלשום

(ח) ותוסף המלחמה להיות ויצא דוד וילחם בפלשתים ויך בהם מכה גדולה וינסו מפניו

(ט) ותהי רוח יהוה רעה אל שאול והוא ישב בביתו וחניתו בידו ודוד מנגן בידו

(י) ויבקש שאול להכות בחנית את דוד ובקיר יפצה ויט דוד מפני שאול ותך החנית בקיר וישכב דוד וינס וימלט בלילה ההוא

(יא) וישלח שאול מלאכים אל בית דוד לשמרו ולהמיתו בבקר ויגד מיכל אשת דוד לאמר אם אינך ממלט את נפשך הלילה מחר אתה מומת

(יב) ותרד מיכל את דוד בעד החלון וילך ויברח וימלט

(יג) ותקח מיכל את התרפים ותשם אל המטה ואת כר העזים שמה מראשתיו ותכס בבגד

(יד) וישלח שאול מלאכים לקחת את דוד ותאמר חלה הוא

(טו) וישלח שאול את המלאכים לראות את דוד לאמר העלו אתו במטה אלי להמיתו

(טז) ויבאו המלאכים והנה התרפים אל המטה וכר העזים מראשתיו

(יז) ויאמר שאול אל מיכל למה כה רמיתני ותשלחי את איבי וימלט ותאמר מיכל אל שאול כי אמר אלי שלחני למה אמיתך

(יח) ודוד ברח וימלט ויבא אל שמואל הרמתה ויגד לו את כל אשר עשה לו שאול וילך הוא ושמואל וישבו בנויות

(יט) ויגד לשאול לאמר הנה דוד ברמת בנויות

(כ) וישלח שאול מלאכים לקחת את דוד וירא את להקת הנביאים נבאים ושמואל עמד נצב עליהם ותהי על מלאכי שאול רוח אלהים ויתנבאו גם המה

(כא) ויגידו לשאול וישלח מלאכים אחרים ויתנבאו גם המה וישלח שאול מלאכים שלשים פעם ויתנבאו גם המה

(כב) וילך גם הוא הרמתה ויבא עד בור הגדול אשר בשפי ויאמר ויאמר איפה שמואל ודוד ויאמר הנה בנויות ברמה

(כג) וילך שם הרמתה בנויות ותהי עליו גם הוא רוח אלהים ויתנבא הלוך ויתנבא עד בואו בנויות ברמה

(כד) ויפשט גם הוא בגדיו ויתנבא גם הוא לפני שמואל וינפל ערם כל היום ההוא וכל הלילה על כן יאמרו הגם שאול בנביאים

(א) ויברח דוד משם וימלט ויבא אל יהונתן ויאמר לפני מה עוני ומה חטאתי לפני אביך כי מבקש את נפשי

(ב) ויאמר אליו חלילה לא תמות הנה לא יעשה אבי דבר גדול או דבר קטן ולא יגלה את אזני ומדוע יסתר אבי ממני את הדבר הזה לא כן הוא

(ג) ויענה עוד ויאמר יהונתן ידע ידע אביך כי מצאתי חן בעיניך ויאמר אל ידע זאת יהונתן פן יעצב ואולם חי יהוה וחי נפשך כי פלס בין ובין המות

(ד) ויאמר דוד אל יהונתן מי יגיד לי או מה יענך אביך קשות

(ה) ויאמר יהונתן אל דוד לכה ונצא השדה ונלכו שנינו השדה

(ו) ויאמר דוד אל יהונתן הנה חדש מחר ואנכי לא אשב אשב עם המלך לאכל ושלחתני ונחבאתי בשדה עד ערב היום השלשי

(ז) אם פקד יפקדני אביך ואמרת נשא נשא דוד ממני להרוץ בית לחם עירו כי זבח הימים שם לכל המשפחה

(ח) אם כה יאמר טוב שלום לעבדך ואם חרה חרה אליו הרעה כלתה אתה

(ט) ועשית חסד על עבדך כי בברית יהוה הבאת את עבדך עמך ואם יש בי עון המיתני אתה ועד אביך למה זה תביאני

(י) ויאמר יהונתן אל דוד חלילה לך כי אם ידוע אדע כי כלתה הרעה מעם אבי לבוא עליך ואגדתי לך

(יא) ויאמר דוד אל יהונתן מי יגיד לי או מה יענך אביך קשות

(יב) ויאמר יהונתן אל דוד לכה ונצא השדה ויצאו שניהם השדה

(יג) ויאמר יהונתן אל דוד יהוה אלהי ישראל אם אחקר את אבי כעת מחר או ביום השלשי והנה טוב אל דוד ואם לא אז אגלה את אזנך ושלחתיך והלכת לשלום ויהי יהוה עמך כאשר היה עם אבי

(יד) ולא אם עודני חי לא תעשה עמדי חסד יהוה ולא אמות

(טו) ולא תכרת את חסדך מעם ביתי עד עולם ובהכרת יהוה את איבי דוד איש מעל פני האדמה

(טז) ויכרת יהונתן עם בית דוד ובקש יהוה מיד איבי דוד

(יז) ויוסף יהונתן להשביע את דוד באהבתו אתו כי אהבת נפשו אהבו

(יח) ויאמר אליו יהונתן מחר חדש ונפקדת כי יפקד מושבך

(יט) ושלשת ימים תתעלם ורדת מהר ובאת אל המקום אשר נסתרת שם ביום המעשה וישבת אצל האבן האזל

(כ) ואני שלשת החצים אורה צדה לי למשלח לי

(כא) והנה אשלח את הנער לך מצא את החצים אם אמר אמר אל הנער הנה החצים מאתיך קחם ובא אתה כי שלום לך ואין דבר חי יהוה

(כב) ואם כה אמר אל העלם הנה החצים מאתיך הלאה מאתך כי שלחך יהוה

(כג) והדבר אשר דברנו אני ואתה הנה יהוה עד עולם ביני וביניך

(כד) ויסתר דוד בשדה ויהי החדש וישב המלך על הלחם לאכל

(כה) וישב המלך על מושבו כפעם בפעם על מושב הקיר ויקם יהונתן וישב אבנר מצד שאול ויפקד מקום דוד

(כו) ולא דבר שאול דבר ביום ההוא כי אמר מקרה הוא אין טהור הוא כי לא טהר

(כז) ויהי ממחרת החדש השני ויפקד מקום דוד ויאמר שאול אל יהונתן בנו מדוע לא בא בן ישי גם תמול גם היום אל הלחם

(כח) ויען יהונתן את שאול נשא נשא דוד ממני עד בית לחם

(כט) ותאמר שלחני נא כי זבח משפחה לנו בעיר והוא צוה לי ועתה אם מצאתי חן בעיניך אמלטה נא ואראה את אחי על כן לא בא אל שלחן המלך

(ל) ויחר אף שאול ביהונתן ויאמר אליו בן נעות המורדת הלוא ידעתי כי בחר אתה לבן ישי לבשתך ולבשת ערות אמך

(לא) כי כל הימים אשר בן ישי חי על האדמה לא תכון אתה ומלכותך ועתה שלח וקחהו אלי כי בן מות הוא

(לב) ויען יהונתן את שאול אביו ויאמר אליו למה יומת מה עשה

(לג) וישלח שאול את הכידון עליו להכותו וידע יהונתן כי כלתה הרעה מעם אביו לבוא על דוד

(לד) ויקם יהונתן מעם השלחן בחרי אף ולא אכל ביום החדש השני לחם כי נעצב על דוד כי הכלמו אביו

(לה) ויהי בבקר ויצא יהונתן השדה למועד דוד ונער קטן עמו

(לו) ויאמר לנערו רוץ מצא נא את החצים אשר אנכי מורה השלח הנער רץ והוא הורה החץ לשלחו

(לז) ויבא הנער עד מקום החץ אשר ירה יהונתן ויקרא יהונתן אחרי הנער ויאמר הלוא החץ מאתיך הלאה

(לח) ויקרא יהונתן אחרי הנער חושה מהרה אל תעמד ויקבץ הנער החצים יהונתן ויבא אל אדניו

(לט) והנער לא ידע מאומה אך יהונתן ודוד ידעו את הדבר

(מ) ויתן יהונתן את כליו אל הנער אשר לו ויאמר אליו לך הבא העירה

(מא) הנער בא ודוד קם מאצל הנגב ויפל על פניו ארצה וישתחו שלש פעמים וישקו איש את רעהו ויבכו איש את רעהו עד דוד הגדיל

(מב) ויאמר יהונתן אל דוד לך לשלום אשר נשבענו שנינו אנחנו בשם יהוה לאמר יהוה יהיה בינו ובין זרעי ובין זרעך עד עולם ויקם וילך והוא בא העירה

(א) ויבא דוד נבה אל אחימלך ויחרד אחימלך לקראת דוד ויאמר לו למה אתה לבדך ואין איש אתך

(ב) ויאמר דוד אל אחימלך הכהן המלך צוה אלי דבר ואשר צויתי אתך דבר אליך לא ידע מאומה על הדבר אשר שלחתיך ואשר צויתיך ואת הנערים הודעתי למקום פלוני

(ג) ועתה מה תחת ידך חמשה לחם תנה בידי או אשר נמצא

(ד) ויען הכהן את דוד ויאמר אין חל לחם בידי כי אם לחם קדש יש אם שמרו הנערים אך מאשה

(ה) ויען דוד את הכהן ויאמר לו כי אם נשים רחקו מאתנו כבתמול שלשום בצאתי והכלים הנערים אך קדש הדרך וכל כי חל הוא אף כי היום יקדש בכלי

(ו) ויתן לו הכהן קדש כי לא היה שם לחם כי אם לחם הפנים המסיר מלפני יהוה לשום לחם חם ביום הלקחתו

(ז) ושם איש מעבדי שאול ביום ההוא נעצר לפני יהוה ושמו דואג האדמי אביר הרעים אשר לשאול

(ח) ויאמר דוד אל אחימלך האין תחת ידך פה חנית או חרב כי גם חרבי וכלי לא לקחתי בידי כי דבר המלך היה נחוץ

(ט) ויאמר הכהן חרב גלית הפלשתי אשר הכית באלה העמק הנה היא לוטה בשמלה אחרי האפוד אם אותה תקח קח כי אין זולתה פה ויאמר דוד אין כמוה תנה לי

(י) ויקם דוד וינס ביום ההוא מפני שאול ויבא אל אכיש מלך גת

(יא) ויאמרו עבדי אכיש אליו הלא זה דוד מלך הארץ הלא לזה יענו במחלת בנות ישראל במכותיו אלף שאול ודוד ברבבתיו

(יב) וישם דוד את הדברים האלה על לבו וייר מפני אכיש מלך גת

(יג) וישנא את טעמו בעיניהם ויתהלל בידיהם ויתקע על דלתות השער וירד רירו על זקנו

(יד) ויאמר אכיש אל עבדיו הנה אתם רואים את האיש משתגע למה תביאו אתו אלי

(טו) המחסר משוגעים אנכי כי הבאתם את זה לשגע עלי הזה יבוא אל ביתי

(א) וילך דוד משם וימלט מערת עדלם ויהי כשמעו אחיו וכל בית אביו וירדו אליו שם

(ב) ויתקבצו אליו כל איש צר וכל איש נושה וכל איש מר נפש ויהי עליהם לשר ויהי עמו כארבע מאות איש

(ג) וילך דוד משם המצפה מואב ויאמר אל מלך מואב ישבה נא אבי ואמי אתכם עד אשר אדע מה יעשה לי אלהים

(ד) ויביאם לפני מלך מואב וישבו אתו כל ימי היות דוד במצדה

(ה) ויאמר גד הנביא אל דוד לא תשב במצדה לך ובאת ארץ יהודה וילך דוד ויבא יער חרת

(ו) וישמע שאול כי נודע דוד ואנשים אשר עמו ושאול יושב בגבעה תחת האשל ברמה וחניתו בידו וכל עבדיו נצבים עליו

(ז) ויאמר שאול אל עבדיו הנצבים עליו שמעו נא בנימינים הגם כלכם בן ישי יתן לכל אחד מכם שדות וכרמים לכלכם יתן כי כלכם קשרתם עלי ואין גלה אזני בכרתי ברית בן ישי עם בני ואין מכאיב עלי ואין גלה אזני בכרתי ברית בן ישי עם בני ואין מכאיב עלי

(ח) ואין מכם חרה לי ואין גלה אזני בכרתי ברית בן ישי עם בני ואין מכאיב עלי ואין מכם חרה לי

(ט) ויען דואג האדמי הנצב על עבדי שאול ויאמר ראיתי בן לישי בא נבה אל אחימלך בן אחיטוב

(י) וישאל בעד לו ביהוה וצדה נתן לו ואת חרב גלית הפלשתי נתן לו

(יא) וישלח המלך לקרא לאחימלך בן אחיטוב הכהן ואת כל בית אביו הכהנים אשר בנוב ויבאו כלם אל המלך

(יב) ויאמר שאול שמע נא בן אחיטוב ויאמר הנני אדני

(יג) ויאמר אליו שאול למה קשרתם עלי אתה ובן ישי במתתך לו לחם וחרב ושאל בעדו באלהים לקום עלי לארב כיום הזה

(יד) ויען אחימלך את המלך ויאמר ומי בכל עבדיך כדוד נאמן וחתן למלך והולך אל משמעתך ונכבד בבית אביך

(טו) החלותי היום לשאול בעדו חלילה לי אל ישם המלך בעבדו דבר בכל בית אבי אביו כי לא ידע עבדך מכל הדבר הזה דבר קטן וגדול

(טז) ויאמר המלך מות תמות אחימלך ובכל בית אביך

(יז) ויאמר המלך לרצים הנצבים עליו סבו ופנו והמיתו את כהני יהוה כי גם יד כהניהם עם דוד וכי ידעו כי בורח הוא ולא גלו אזני ולא אבו עבדי המלך לשלח ידם בכהני יהוה

(יח) ויאמר המלך לדואג סב אתה ופגע בכהנים ויסב דואג האדמי הוא ויפגע בכהנים וימת ביום ההוא שמנה וחמשים איש נשא אפוד בד

(יט) ואת נוב עיר הכהנים הכה לפי חרב מעולל ועד יונק משור ועד שה לפי חרב

(כ) וימלט בן אחד לאחימלך בן אחיטוב ושמו אביתר וינס אחרי דוד

(כא) ויגד אביתר לדוד כי הרג שאול את כהני יהוה

(כב) ויאמר דוד אל אביתר ידעתי היום כי שם הוא הדואג האדמי כי הגד יגיד לשאול אנכי סבותי לכל נפש בית אביך

(כג) שב אתי אל תירא כי אשר יבקש את נפשי יבקש את נפשך כי משמר אתה אתי

(א) ויגידו לדוד לאמר הנה פלשתים נלחמים בקעילה ויבזו את גרנות

(ב) וישאל דוד ביהוה לאמר האלך והכיתי בפלשתים האלה ויאמר יהוה אל דוד לך והכית את פלשתים והושעת את קעילה

(ג) ויאמרו אנשי דוד אליו הנה אנחנו פה ביהודה ירא אנחנו אף כי נלך לקעילה אל מערכות פלשתים

(ד) ויוסף דוד לשאול עוד ויען אותו יהוה ויאמר קומה רדה קעילה כי אנכי נתן את פלשתים בידך

(ה) וילך דוד ואנשיו קעילה וילחם בפלשתים וינהג את מקניהם ויך בהם מכה רבה וישע דוד את יושבי קעילה

(ו) והיה בברח אביתר בן אחימלך אל דוד קעילה אפוד ירד בידו

(ז) ויגד לשאול כי בא דוד קעילה ויאמר שאול נצה אלהים אתו כי נסגר הוא בבוא בעיר דלתים ובריחים

(ח) ויזעק שאול את כל העם למלחמה לרדת קעילה לצור על דוד ואנשיו

(ט) וידע דוד כי עליו שאול מחריש רעה ויאמר אל אביתר הכהן הגשה האפוד

(י) ויאמר דוד יהוה אלהי ישראל שמע שמוע עבדך כי מבקש שאול לבוא קעילה לשחת בעד העיר בעבורי

(יא) הידעו בעלי קעילה אתי ואת אנשי בידו ויאמר יהוה

שום דופי ושחיה מוכתר במדות המשובחות, לכל היה חסר שהשלמות החסרון והוא המכריל העליוני ומורתו התקרובת להרחיק לו מעשה הוא מישראל, והיה התחבה והדבקות והחמונה החמתית בו ית' והתכבש לתורתו ולמלותיו כעבד כאמן לפני תדוניו. לאמת לוד היה שלם בשלמות החכוני ושלמות הישראלי, והיה נכבש לבו למלות התל ית' ולתורתו כבן יכבד לב ועבד לאדוניו, ועם היותו מלך היה כוהר בהם שהוא מלוה מלם היה מעשה בהם, ולא מעט היה שלא היו מעשה בהם שהוא במיעוט לחוכה ולחנת מצית, ולהיות התחוכה והתבחה ערבי המלות והעבודות כלם היה מתעה בהם בקונן [נב] וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל הַגִּישׁוּ אֵלַי אֶת־אֲגַג מֶלֶךְ עֲמָלֵק וַיֵּלֶךְ אֵלָיו אֲגַג מַעֲדַנּוֹת וַיֹּאמֶר אָכֵן סָר מַר־הַמָּוֶת: [נג] וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל כַּאֲשֶׁר שִׁכְּלָה נָשִׁים חַרְבֶּךָ כֵּן תִּשְׁכַּל מִנָּשִׁים אִמֶּךָ וַיְשַׁסַּף שְׁמוּאֵל אֶת־אֲגַג לִפְנֵי יְהוָה בַּגִּלְגָּל:

בנטיעות וכהורם התורה כלם, לכל דוד לית חטת לית במוהה הפלטי, מעני להמשכו לחרי תלות המשגל ולא היה בזה פקפוק לחוכה וחיעוט להכה, וכתי * דרך לחוכה בקרתי וגו', וחי * כבני לה' מזומרים לבקר, * זוהי ה' לבנדי תמיד, ולבן לפני שהיה לבו שלם עם ה' לקלקין לית בפסק ממנו המלכות, וכחמר עליו תמיד שהיה שלם עם ה', וחמר ית' לל שלמה * וחתה קם תלך לפני כחזר הלך דוד לחיך בתום ובכב וביושר ונגח'. והנה יורה זה היה לחטת בשהול מחה שחמר שמואל לל בשלנל * בכללת לית שחרת לת מלות ה' לחזר לוך וגו', הנה ייחס חלין מה שחית ביהו לבין המקום וחיעט לחמכה והכבעה, וחמר שבשכל ושברמנו ובכוונתו לית רלה לשמור מלות ה', והיה זה למיעוט לחומתו בדברי שמואל כי לית לחיין בדבריו וחבב שלח יכל ושהמלחמה תעשה בתקבולותיו ולא בכח חלקי, ועל כן חמר ית לשמואל בקחתי כי המלכתי לת שהול למלך כי שב מחלקי וחת דברי לית הקים, וחמרו שב מחלרי לית יחמר כי לם למעדר החמכה ובחיחום בדברי הפשי, וכן חמר לו כי מחלת לת דבר ה', וחמר לו קטנת קלם מרי, והחיחום והמרי הוא לית חמרו כי לם על העדר סלמונה והתחבה לדברי הלי, ולבן היה המשפט בחלקי לת שהול למלך כי מהיות ה' ויחסכך לת מלך, לכל דוד שחמר * מה להבתי תנרתך דבקתי בעלותיך, כתן הלית לו לת בריתו שלום וכפח כבוד יהלכל בשר, ושהלך חלין מעדנו', והוח לשון קשורים כדעת המתרגם, שבח בשלשלות של ברזל. לפי שהיה יודע שימיתנו עדון שהלך בתענוג ובשחוק, לפי שהיה המשפט בחלקי כי בחר מות מחיי חרפה וכני, ולבן חמר לכן כר מר המות, כי המות המות, רוצה לומר בחמת כר מרירות המות, כי המות לכשכשים והמעולים בהיותם בחלון מתמיד וחרפה לופפה הוח מחוק מדבש וגופת נופים, ולבן חגג שהיה מלך ברחותו כי גדל יגונו והיה מלטער וכחשר ידע מותו חמר שלח היה בחותו מות מרירות כי לם מתיקות רב. או כחמר כדברי לבנג שכחשר רחה חגג לת שמואל חשב שחפלת תפידותו יחמול עליו, ולבן חמר לכן כר מר המות, כלומר שלח יחיתהו ולח ישעם טעם מיתה: ושמואל השיבו לין העניין (לג) כמו שחשבת, לכל כחשר שכלה כשם חרכך שהיית הורג לת בעליהן כן תשכל מבשים לחוך. ועם היות שמואל זקן בח בימים היה מנבורתו חשבף שמואל לת חגג ובקעו בחרבו כמו שבקעו העלים, וזה לקיים * ישמח לדיק כי חזה נקם תליס לף יֹ פעמיו ירחן בדם הרשע:

קיא

בדבריו ובלתי שלם בלמונות ולזה בעבד בקריעת מלבושו עם היות שהיה שלם בשאר המדות החבוזיות, כמו שחמרו במדרש שעתיד שהיה ירח לקבל רוח ומבוזו בכבוד וחפ על פרש' יֹ כבשיהם של ישראל, כי היה שלם במה שבישו למחבריו ולא במה שבישו למקום ודוד היה בהפך. הנה לם כן במה שכתבתי הותרו שלשת השאלו' הלקדמות, לם הרבישית למה היה עופד שמול כל כך מופלג וקשה ולל קובלה תשובתו כמו שקובלה תשובת דוד, ובבר לחרתי בהתרה לרבעה דעות כלם בבותים למהן, ולם החמשית לין לחמר בבלן קדע ה' לת מחלבות ישראל בהיות שבבר בעבד על מה שחטל בנלגל, והיה ההיתר בזה כי על מה שעשה בנלגל בנוגע עליו שלח תתקיים המלובה בזרעו לבל לח לחמר זימות בלח עתו ולח שיפסק המלבות ממנו, ולם לח היה קושי במלחמת עמלק היה יכי שבים לבות ועם מלבותו תמיד, ועתה בלותו עון שעשה במלחמת עמלק קבע ה' לת מחלבות ישראל ממנו ומת בלח עתו ומשה דוד למלך בחייו שהוח קריעת מלבותו בחמת. ולפשר עוד לומר שלם לח היה קושי שהול בעמלק היה מתבבר לו החטח הרחזון ובמחל לו על ידי תשובה, ועתה בחתם דינו לקרוע המלבות ממנו ובלח כפרה ובליחה עוד, ולם השלמה הפשית בלח יפקר ולח יבלם כי לח לדם הוח להבחם, בבר פירשתי הכתוב לדעתי שלח יכוון לומר שלם היה ית' מכפר עון שהול שהיה מזחבה ומתבחם, לכל שכוון לבד על מה שפירשתי בו, והותרו לם בן השלות בלם:

ויאמר שמואל הגישו לי לת חגג מלך עמלק וגו'. ובבר שמואל (כדי לנטות מחלת שהול ורחמיו על חגג שהיה מלויבי ה') לום שיהיה לליו חגג מלך עמלק, כי עם היותו זקן ושביר ובביל רלה לקדש הפש בידו ושחרבו יפלבל בשר, ושהלך חלין מעדנו', והוח לשון קשורים כדעת המתרגם, שבח בשלשלות של ברזל. או יהיה מנזרת עדון שהלך בתענוג ובשחוק, לפי שהיה יודע שימיתנו כי בחר מות מחיי חרפה וכני, ולבן חמר לכן כר מר המות, רוצה לומר בחמת כר מרירות המות, כי המות לכשכשים והמעולים בהיותם בקלון מתמיד וחרפה לופפה הוח מחוק מדבש וגופת נופים, ולבן חגג שהיה מלך ברחותו כי גדל יגונו והיה מלטער וכחשר ידע מותו חמר שלח היה בחותו מות מרירות כי לם מתיקות רב. או כחמר כדברי לבנג שכחשר רחה חגג לת שמואל חשב שחפלת תפידותו יחמול עליו, ולבן חמר לכן כר מר המות, כלומר שלח יחיתהו ולח ישעם טעם מיתה: ושמואל השיבו לין העניין (לג) כמו שחשבת, לכל כחשר שכלה כשם חרכך שהיית הורג לת בעליהן כן תשכל מבשים לחוך. ועם היות שמואל זקן בח בימים היה מנבורתו חשבף שמואל לת חגג ובקעו בחרבו כמו שבקעו העלים, וזה לקיים * ישמח לדיק כי חזה נקם תליס לף יֹ פעמיו ירחן בדם הרשע:

פרשה שמינית בהמשלת דוד שחשו שמואל, ושלחה רוח ה' עליו מיד לחרי המשחתו ושחלותו עת גם כן שלח רוח רעה לשאול, ושהיה דוד מנגן לפניו להסיר מעליו הרוח רעה. תלות הפרשה וילך שמואל הרמתה וגו', עד ויאספו פלשתים לת מחניהם וגו', והנה שלות בהרשה הקשבה הוחת שם שלות:

השאלה הראשונה בשחמר שמואל לוך הלך ושמע שאול והרגני, והיה לו לבטוח בה שהי' כי לל תמו וכי שלותי מלוה לוכח כיוזקי', ושפה עם לל חמר שהיה ירח שהיה חלבת לפני פרעה בן יהרגהו בהיותו מעיד פניו להכזותו מבות לבות ועמומות לפניו, והלל יתברך

בחתי, והוח היה בחמת דבר בלתי מספיק:

השאלה

השאלה השנית מה ענין לזכר קרן שיאמר לזכות לה' בחלקי ? ומה לו לבכיות שילך מעיר ל עיר לזכות זבחים ? כי הכה במקומות המיוחדי' לזכות לה' כגלגל והמצפה ושילה ובית לחם וכדומה מהמקומות שהיו מקודשים והיו שם מזבחות לגבוה והיה העם הולך לשיהם לזכות לה זבח היתים היה מכניח יכול להתנבל בזבח , לכך במקום אחר בלתי נודע יהיה הזבח הזה דבר בטל , ומה שם כן הטעכח הזאת לשלח ישמע שאול ויהרגהו ? הלח יאמר מודע אתה הולך שם לשלח מכח ? כי עם היות בימים ההם הכמות מותרות , הכה שאול שופט וכביח לח ילך מקיל לל חיל כי אם למרך והכרח רב :

השאלה השלישית במה שאמר בלילה לל תבע לל מלחמה ולל גבוה קומתו כי מלמתיהו , ולמה מלם השם ית' לת לילה ? והמיקום לח יהיה כי אם בכבת העזבות והמצוים , כמו שאמר בשאול כי מלכת לת דבר ה' ויאמלך ה' מהיות מלך , לכל בלי עון יקלה מלך המיקום הזה , והיה ראוי שיאמר לח בקר ה' בזה כמו שאמר ביתר לחיו שלח זבר בהם מיקום :

השאלה הרביעית במה שפבר ויקח שמואל לת קרן השמן ויימשח לותו בקרב לחיו , ולחר משמו בקרב כל לחיו והיה הם כן בזה מלאה כוד ? ולם היה הדבר כבר נודע לכל לחיו , לוך לח הרגישו בדבר ולח התעללו ממנו ? ולוך נכהלו בקבזו כשראו לותו מתעורר להלחם עם גלית הפלשתי ? ולוך היו מכוזים לותו ככלי לין מכן כו :

השאלה החמשית במה שאמר ורוח ה' סרה מעם שאול ובעתתו רוח רעה מלת ה' ונו' , ומאחר הזה יקשה מלד מחבי' פניה . דלחזכה למה סרה מעם שאול רוח ה' ? כי עם פיות שבנזרה שקרא ה' לת מחלבתו מעליו הבה יהיה זה בחותו , לכל בעודו בחיים קייתו למה סר ממנו הרוח לחר לוהו בעת המשחתו , כל שבן שם היה רוח גבורה כדברי המתרג' והמפרשי , כי לח כתלם כתו , לפי שרוח הגבורה מלוה לותו עד עת מותו . ויקשה עוד מלחר שאמר רוח רעה מלת ה' , וכן לחמרו עבדיו הבה נח רוח לחלקים רעה מבעתך , והרוח רעה לח יוחם לחל ית' , ועוד שהפסוק יכתוב עלמו , מחר לחר לור ר שסרה רוח השם מעם שאול , ומחר לחר לחמר שבעת רוח רעה מלת ה' , ולם כן לח סרה הרוח הלחלי ממנו יהיה טובה לו רעה :

השאלה הששית לם נעון שאול סרה ממנו רוח ה' ובעתתו רוח רעה , לוך היה היה רפואתו ותקונו שיבנו לפניו ? ולמר והיה בהיות רוח לחלקים לל שאול ולקח דוד לת הכנור ונגן בידו ורוח נשאול ושוב לו וסרה מעליו רוח הרעה , על שבבר היו עבדיו יודעים התרופה הזאת ועלמוהו עליה , וזה דבר מתמיה לם היה הקולי לחלקי לוך היתה רפואתו טבעיית לו מלאכותית בבנון הכבור לפניו ?

והבני מפרש הפבוקים בלופן יותרו השלות כלם :

(לב) וילך שמואל הרמתה ושאול [לג] וַיֵּלֶךְ שְׁמוּאֵל הָרָמָתָה וְשָׁאוּל עָלָה אֶל־ עלה שמואל הרמתה ושאול בגבעה • זכר לחקרי ובגזע • ובשבף שמואל לת לגג הלך לל כיתו כהיה בנבעת שאול , והיה נבעת בניימן שזכר למעלה • וילמה בעשה שם בית ממלכה להיות שם מוזב משפחתו ובית לכיו , לו היתה נבעה לחרת בקרלת על שמו : [לד] בֵּיתוֹ גִּבְעַת שָׁאוּל : וְלֹא־יָסַף שְׁמוּאֵל (לה) ושמואל לל יכף לראות לְרְאוֹת אֶת־שָׁאוּל עַד־יוֹם מוֹתוֹ כִּי־ את שאול עד יום מותו , והיה הִתְאַבֵּל שְׁמוּאֵל אֶל־שָׁאוּל וַיהוָה נִחָּם זה לפי שיי כתם כי המלין כִּי־הִמְלִיךְ אֶת־שָׁאוּל עַל־ שאול ושמואל היה קובב לותו ישְׂרָאֵל : מלך להיותו מעשה ידיו להתפלר , והיה הוא המלך הראשון לשר כמשח על ישראל ובעשה על ידו , ולכן לל יכף עוד לראותו כי נעצב על רעתו , ובאומרו על יום מותו כראו שעד יום מותו לל ראה יו [א] וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שְׁמוּאֵל עַד־מָתַי שמואל לת שאול לבל לשרי אַתָּה מִתְאַבֵּל אֶל־שָׁאוּל וַאֲנִי מְאַסְתִּיו מותו ראוי כשהעלה לותו מִמְּלֹךְ עַל־יִשְׂרָאֵל מַלֵּא קַרְנְךָ שֶׁמֶן וְלֵךְ הנעלת לוכ ולבר עמו כמו אֶשְׁלָחֲךָ אֶל־יִשַׁי בֵּית־הַלַּחְמִי כִּי־ שיבף • ולל יקשה עליך שאחר רָאִיתִי בְּבָנָיו לִי מֶלֶךְ : [ב] וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל כך ראה שמואל לת שאול איך אֵילֵךְ וְשָׁמַע שָׁאוּל וַהֲרָגָנִי וַיֹּאמֶר כשהלך לל כיות ובבא לבציו כמו יְהוָה עֶגְלַת בָּקָר תִּקַּח בְּיָדֶךָ וְאָמַרְתָּ שמואל ונו' , לבני שלח כוון בזה כי לם לומר שלח ישלח עוד לְזִבְחַ לַיהוָה בָּאתִי : [ג] וְקָרָאתָ לְיִשַׁי בַּזֶּבַח שמואל בלבת לראות לת שאול וְאָנֹכִי אוֹרִיעֲךָ אֵת אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה וּמָשַׁחְתָּ קודם זה , ובבינות ראהו במקרה שבא לפלו , ולפשר לומר לִי אֵת אֲשֶׁר־אֹמַר אֵלֶיךָ : שלח ראהו לו גם כן כי הכתיר פניו מחנו :

יו

(ד) ויבר שאמר לו ית' עד מתי לתם מתלבל , רומה לומר לשבל לין ראוי שיעשך ומן לרוך ולי כמה שהתלבלת עכ' , ולכן מלח קרכך שמן , והנה הקרן הזה היה ראוי שיוליכו אותו הנביאים אלליהם מושל מציאת המלכות , והיה מוכן בשבל מועד עם כלי שמן המשחה , כמו שכתוב בשלמה

* ויקח לדוק לת קרן השמן מלבי' ל'ל מן השבל ונו' , ולבן לחמר קרכך כי היה מיוחם אלין לשיותו נביח , כי לעפי שזכר מציאת שלמה על ידי נדוק הכהן הנה היה שם כתן הנביח • והמשיחה היתה כפי מה שזכרו חזל בשבל' הוריות פג: ין עב כמין כוד בין רישי עיניו , והנשאר בקרן היה יוקן על רלשו • וים לומרים תחלה היה יוקן על רלשו , ואחר עוזה מורת הכוד בין עיניו • וכבר זכרתי בהקדמה לספר שופטי' עניני המשיחה ותכליתי , לף עכ"פ ובמה שנעשה בהמשחת שאול * זכרתי נם כן לוך לל כמשח ריש סי' בקרן החשחה החלקי כי לם דוד ושלמה נבו • ולמר כי רליתי נבניו לי מלך , לל שיהיה נשמע למלותי : והנה (ב) מה שלמר שמואל לוך ילך ושמע שאול והרגני , היה לפלי התנבלות בלתי לחתי , שמואל לל היה רופה למשוח לים בקיי שאול והיה בעיניו רע ומר המעשה שיעשית לת מעשה ידיו הוא בעלמו ושהוא יפבל לת ידיו , ולבן כדי להשמע מהשליחה התנבל ולחר לוך ילך ושמע שאול והרגני ? עם היותו יודע שהשל' ית' לל יעזוב לת חבירו לעולם בשבילו , וגם שאול לל יבלל לת נביח ה' , והוא היה חושב להשמיד לותו מלך וירלו מלפניו ומבבדו יותר מלבני ולוך יהרגהו ? לבל היה זה בלי כפף להשמעו מלילך , ועם היות שהשל' ית' ידע מבשבות נבי לדם , היו נוהגים הנביחים ומבקשים פעמים רבות תוחבות כדי שלא יקומו בפירוש כוונותיהם לפני הקהל , ועל זה הדרך לחר לדוכנו מעה * ולוך ישמע לולי פרעה , עם היותו יודע שדבר ה' היה שמותו ב תקוס ,

תקום, לכבד היה לשומו ליושב מהלליך, ובתר תוקת התוקפה כדי שלא יכעוך לומר לו יכי רופה לילך, ומפני זה השיבו ית' כאן בנעלת בקר תקח כיד וגו', והיתה התשובה ממין השאלה לפייסו בדברים, עם היותו יודע שהליכתו בדבר ה' לא תגע בו יד ולא יזיקהו לדם לכל מלך לדברו כפי פשוטם והגללה מסה. ואול לחרו שאין כוחכין על הכח, ושמותר לשבות מפני השלום, והוכיחו זה משמואל משום לא תעכו את ה' לקליכם, ושמואל בחלת בתירת משאול ושהלל ית' יעמו על התקבולה הזאת כדי להכפל ממנו ושלא יכוף על הכח. ואתה רואה שלא היה זה המצוה בכוליהם כי תמיד היו פוחדים והקבה היה מבטיח ולא היה מלמלם תקבולו להכפל, ולמה יעשה זה לשמואל? לכל הלחת יורה מה שאמרתי. ולחנם עכין הזכח שיאמר שהיה הולך שם לזבוח הוא לפי שבכל מקום היו זובחים ומקטירים בלחותו זמן כל עוד שהיה אהל מועד בגוב ובנבעון, וידוע שהיה שמואל לומר פעמים רבות השם לחר לפי שהלך לזבוח במקום פלוני כדי להוכיח העם שם או לתת שם תודה לה' על דבר מה, וכן יאמר עתה לזבוח לה' בלחי לחזור מהתכליות. ומזה שיקרא ליפי בזבח ושלו יולידהו את לשר יחזק ומה יעשה, ולא נלה לו מיד שם דוד כדי שילא בחר ה' בהם כי אם בקטן שבכלם. ולכבי כתב השם על לקד מהכמי דורו שהוא לא כודע מי הכהו, והיה מבית עמו ענלה כדי לקיים מלות ענלה ערופה, ומפני זה לא יקזור שאול לאה היה הולך בלחותו מקום עם הענלה, כי הענלה תערף בלחוה מקום שימלא בו מהלל, ונם מזה יפהד שאול מהרוג את שמואל בזכרו מלות הענלה הערופה והמקפידה התורה על לפיכת כפר לדם, ולחרו ולחרת לזבוח לה בלחי לפי זה הפירוש הוא שהשתר יבא לבית לחם יאמר לחם לזבוח לה' בלחי, כי לא יתכן שיחשבו שבא לעשות ענלה ערופה לחרי שילעו שלין קבל בחוכם וכירוש בלה הוא. ולדלן כתב בשם לחרים שלא יאמר לו הקבה לתה לחרת ושמע שאול והרגני, עתה לכי מתוך שתלך בפרהסיה עם ענלת בקר לעשות זבחים שלמים כיום המשחת דוד למלך, ואזו וקרלת ליפי בזבח, ולחר לו לך בפרהסיה ובלתה מי הורג לותך, ולחר כתבתי לתשובה הוא היותר נכון מללי, ולותרו השלולת לתשובה ושבית:

(ב) **ויעש** שמואל את לשר דבר ה' וגו'. זכר שמואל קיים דבר הלל והלך לבית לחם ותמהו זקני העיר ויחרדו על בואו, כי חשבו שהיה התוכח עון פלילי בלתם מה והיה לו להוכיחם עליו. ולכן שלולהו שלום בואך? ולחר הכתוב ויאמר שלום בואך בלעון יחיד, לפי שהיה הנדול שבהם מדבר

(ה) בעד העם: והוא השיבם שלום לזבוח לה' בלחי, רומה לומר שלום לכם לל תיראו כי לזבוח בלחי, וקדש לותם ולת בני ישי

לפניו ה' ו' שהומיכם, על דרך * הקדיש קרוליו. ולחרו ויהי בבואם

(ו) יקוור לבני ישי שזכר, יניל כי מה שיבואו ויעברו כלם

(ז) לפניו, וכלשר ראה לת לליאב הנדול מהם לחר שמואל הך נגד ה' משיחו, לל בלחת זהו משיח ה' לחרי שהוא יפה תואר ויפה מראה, וזהו הך נגד * משיחו, על דרך * כבח ה' שופטי' י"ח ו' דרככם. והשם השיבו לל תבט לל מראהו ולל נבוה קומתו כי מלכתיהו, רומה לומר עם היותו יפה תואר ויפה מראה ונבוה הקומה לל תבט לל זה, בחשבך שתמיד יהיו המלכים בזה החופן כמו שהיה שלול, כי מלכתיהו, וכמו מלכתיהו תבלי לת יקוור לל לליאב, לבל הוא לנוכח קומתו שזכר, לל כי כבר מלכתי ניבה הקומה במלכי, מלחרי שרליתי שלול שהיה נבוה הקומה וזה מלחרי, והעיד ית' על לליאב שהיה לבו בלתי תמים, ושלת היה יפה מבפנים כמו שהיה מבחון, וזהו כי לת תזכר ירלה הלל כי החשם ירלה לעיניים הדבר החיצוני וי' ירלה לבפנימי שהוא הלבב. ובפשם שכי לתרו, תמר ר' פפחים פ"ו מני בר פטיש לל לחשם שבישם לך בו עב לפיליו פוכקין לו נדולה מן השמים מודיעין לותו, מכח לן? מלליאב, דלתיב * ויקר בעיני ה' לת לליאב בדוד. ובמדרש שמואל לתרו, לתר לו הקבה כרע יד לשמואל לתת לתרית לבני ישי לחר לבני הרוחה, לומר לבני מרע לך עתיד לתת רוחך, ולימתי היה? בשעה שהלך למשוח לת דוד חשב שהליאב היה, לתר לו הקבה לתה שלתרת לבני הרוחה, לל תבט לל מראהו ולל נבוה קומתו כי מלכתיו: לתשם בתקומת לל ייבבו בזה טענת מבוזר לשמואל, לתרו לפשר שמואל שבכתב עליו כי כלתן שמואל לבניו לה' מזיקו, לל בלחת זהו משיח ה' לחרי שהוא יפה תואר ויפה מראה, וזהו לך נגד ה' משיקו, על דרך * בכח ה' שופטי' י"ח ו' דרככם. והשם השיבו לל תבט לל מראהו ולל נבוה קומתו כי מלכתי

שמו כ' יג' ג' הוץ שמעה שלחתי לקחי זה * יעלה בן שמעה לקחי דוד , וכן
דה' ב' יג' בכורי ישי * ושמעה השלישי , והוותרה השלישית :
(יב) והנה זכר שלשתן לתת דוד שהיה הקטן מכל ושיהיה רועה בצאן
והיה זה הוא שירעה את עמו ויכהג בצאן יוסף * לתרו
תלים ע"ח ה' בתכוחת * השם נלחם יבחן , ובמה
בוחנו ? לולי יפקח בתורה , דוד בבחן
כה בתורה , שב' * רועה בצאן , עמוס
עמוס ז' י"ד בתורה שבחן , שב' * ויקחני ה' מאחרי
הצאן , ואף משה בתורה בבחן , שב'
שמות ג' ו' * ומשה היה רועה את צאן יתרו חותנו ,
כתובים ל"ח י' יעקב בצאן בבחן שב' * ויהי בעת יסק
הבחן : ואמרו כי לשבטו על בלו פה
פירוש שלא בשוב לשבול על שיבלו , קול שיבלבו בזנב בשת
דוד , וכל מוצא בעולם קרוי הסבת , ולפי זה היו בלים בני
יעקב לשבול בזנב ואין עברו כלם לפני שמואל על שבת דוד ואף
בשת זאת יצאו כלם לשבול , ומזה תבין כי כאן שמואל
בשת למלך בנותיו לזנב ואבל אם עם שמואל , כך דוד
בלותו דרך עלמו בשת בנותיו
לזנב ואבל אם עם שמואל • [יא] וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־יִשַׁי הֲתַמּוּ הַנְּעָרִים
וזכר שהיה דוד לתמוני עם
יפה עיניים , לל ויפה עיניים ,
כתוב ג' יב' וזהו על דרך * תלוים עם
כבודים , שהוא כמו וכבודים ,
והודיענו זה כדי להגיד שהנון
היה למלכות : וספר הכתוב
שלו ברלותו לת דוד בלתו
הנבואה קום משחהו כי זהו ,
פר' וירא ודרשו קול בתלמוד לתר לו
י' סוף עה הלכה למשול משיחי עומד
ואתה יושב קום משחהו שהוא
קם לפניו • ועוד דרשו בשפר
פ"ג ל"ח עב הוריות קום משחהו כי זה
הוא זהו טעון משיחה ואין
לתר טעון משיחה , ומזה
למדו שאין מושחין אלא מלכי
בית דוד בלבד • ובשאר השפר
שעשה משה במדבר ומשחו בו
כל כלי המקדש והכהנים בני
אהרן , בו היו גם כן מושחין
בכל דור הכהנים הגדולים
ומלכי בית דוד , ומזו שלתר
תלי' פ"ט כ"ח * מלאתי דוד עבדי בשמן
קדשי משחתיו , לכל מלכי
ישראל לל היו משיחים כי אם
במקום שהיה שם מחלוקת
ביהוה בן במשי מפני מחלוקת
יהורם בן אחאב , ובן השפת'
דף ל"ט ע"ב היה זו בשעה שהברמעון לל בשעה השפת , ובבר כתבתי
שמלך בן מלך גם מבית דוד לל היה בשפת כי אם מפני
המחלוקת , כמו שמשחו שלמה מפני מחלוקת אדוניהו , וכל
שם זה זכרו במסבת הוריות • ולפי הפשט יתתר כי זהו שבר יהיה
מלך לעולם ועד , וזהו רבך הטוב ממך לבר שתרת לשלול :
(יג) ותאמרו שמשחל משה לת דוד בקרב לחיו , לין פירושו
שבתובים ובפיהם משה לותו , כי לם שבתר לותו מקרב
לחיו והבדילו משם וזו משחו ביהו לבין עלמו , או לפני
לחיו לבד , ושמיד לחרי המשיחה בלתה עליו רוח ה' , רומה
לומר שנתתה בו רוח הקדש בנבואה ובחכמה ובגבורות
וחר ועלי עשור ועלי בבל • ותפשר לפרש ותבלה עליו רוח
ה' בפשוטו , שבבל לבר היה עושה ה' מבלית , וכמו שזכר
* שבח לת הלרי ולת הדוב , כי היה מבלית בלותו רוח
תקדש שבו , ובל זה זובר מהמשיחה בלי ספק היה

בפוד וספר גדול בעבור שבלה ידעתו שלול , והותרה
בזה הבלבה הרביעית :

ורוח ה' סרה מעם שלול וגו' . יגיד הבתוב שמיד בשאר (יד)
משת דוד למלך מיד בלתה עליו רוח לבדיק קדישין
ומיד סרה רוח ה' מעם שלול , והיתה לבלי הבבה בזה לפי
שבלת היה זה הרוח לבד רוח הנבואה לבר ימבל בגבורים רבים
יקר , לבל היה הרוח גדול בלבד בדוח משבט ובדוח בער בפי
הרלוני למלך ישרבל בפרט , וזה היה בבלתי לפשר שימשל
בשניהם יקר , ולבן מיד בשאר משת דוד בלתה עליו • ולפי
שלי לפשר לשבי מבלים להשתמש בספר אחד , הוספרה מיד מולין סג
לותו רוח ה' המיוחס למלך מעם שלול , ולזה לת נזבר בשלול לך ה' עב
קודם לזה שספרה משבו רוח ה' גם לתרי משחו ונודת עשות
כי גם לתרי שמשל דוד • ולחשם לתרו ובעתתו רוח רעה
משת הפשר , לפשר שבתב' שייחס זה לל לפי להיותו הבבה
הדלשונה בבל הדברים , וכמו שבתב הרב המורה בפ"ו מ"ח
מלק שני , לו שהיה זה מבבל עשות ולזה לתר שהיה זה מעשה
ה' • ולחשם מה היה הרוח הזה , הנה המפרשים לת לתרו
בו דבר , ולתה תרלה שפעשה
יתתר הבתוב רוח רעה , ופע'
לומר רוח לבלים , ופעשה
רוח לבלים רשה • וזבתי
המלרי שלקו בזה , מהם לתרו
שהיה זד שבבשם בו , ובדוד
בניגודו היה מרבה בתפלה
ולבן יובל להוליחו מנופו
בעזר הלבלי לת שהניגון לבד
יובל על זה , ומהם לתרו
שהי חולי טבעי שחורי , ועם
הניגון היה משמחו ומעתיקו
מלישות לחיבות • והיותר
מתישב לבלי הוא , שבשול
לחרי שספרה משהו רוח ה'
הנוב' לת בשאר כיתר הלבני' ,
לבל מבנותיו בלהו' ומשבות
רעות , והיה תמיד למיוחד
מתעסק בעבודו ולין קרא ה'
לת מלבות ישרבל מעליו ולין
רוחו הטוב סר מעליו , ומתוך
זה בשרף למו ובתהוה בו חולי
המיוחס למתהוה בבל'
מדברים בדם והלחום השבוף ,
ובבר בתבו הרופלים שבחולי
הזה יפסד הדמיון והבח
המשבב , ויקרה לו הפער
והדלקנה ויפחד וירעד וינעש
בפתי בפש , במו שיקרה
לבדם היושב בחשך להיו' הרוח
תבר לו עב ונם ובבלתי בהיר עוך , ולזה לתר ובעתתו רוח
רעה משת ה' , לל שהיה בבדי [לפעד לל בבדי] ומתנעש
ומתחרך פעמים רבות בבבת רוח רעה ודמיון מתמא
[חולי לל מתעה] ושהרוח והמחשבה הרעה ההיל היה לו
משת ה' , לל שהיה מחשב תמיד שי' סר מעליו ויהי לויבו ,
וזה הדמיון בבב לו בחולי והרעד , ויהיה בם בן לתרו משת
הבש , פירושו מבבת היות הלל ית' בפרד ממבו , לל שיהיה
הלל ית' הוא הפועל בחולי החוץ בעבם • ולחשם עבדיו תשבה
שהרוח הלבלי לת שהי מעם שלול ושתמיד היה דבק בו , לבל
תשבה שהיה הבשף הבל הלין מורה רעות עתידות לבוא ,
ולזה היה בבעת וברעד מפלת התעבבו על תיבות הבשף הבל
הלין , ולזה לתרו לו עבדיו הבה בל רוח הלבים רעה מבעתך (טו , יו)
יתמר בל לדוננו , בלומר בינן שעבדיך לפניך לעשות בל
מה שתמים , יתמר לדוננו להם שיבקשו תיש יודע לבנן
בבור ,

בכבוד, והיה בהיות עליך רוח אלקים רעה, לא יפע מעליך, יבקש הנגון ויטוב לך, לא עם היות לותו הרוח לעשה (יז) בעצמו, יהיה לפלך טוב ומשחת ולא יעליך, ואז שאול נתפייס לדבריהם ואמר אל עבדיו ראו נא לי איש מטיב (יח) לנגן והביאותם אלי, ואחד מהנערים העומדים לפניו אמר סנהדרין הנה ראיתי בן ישי בית הלחמי יודע לנגן, ואקטל"ג זוה פי' לג עב המלבר היה לרוב הלמודו.

והנה רשם בו שבה תוכרים. הלקח יודע נגן, לא שהיה יודע תכמת הניגון בשלמות, ושהיה שלם לא לבד בפעל כי אם גם בתכמת המוזיקא, וזהו שאמר יודע לנגן, והוא מהפלגת לשון התכמה שהיו רוצה לתן? השני שהיה נבור חיל, וזהו מתמיד שהלבים המשוררי והמנגנים (יט) ישתלמו בכח הלמיון, ושם קלוגי המוג רפויי ההרכבה על הרוב. השלישי שהיה איש מלחמה, רוצה לומר יודע בתכבולות המלחמה ושוח גם כן לבר מתמיד שיהיה בעל מלחמה כן לשם רוצה לתן, וגם שהלשם המתעסק בתכבולות המלחמה לא יצריך זמן בניון ובציר, כי הם מלבות מקבילות. הרביעי ובנון לבר, וגם זה מתמיד, שעל הרוב המנגנים והמשוררים בעלמים במלחמה ומקרי ההכבל התחתי, ולזה לא היו הבעלי שבל ועלה מנגנים כי אם על המעט. החמשי ויפה תואר, וגם זה מתמיד, כי על הרוב המשוררים והמנגנים הם שחוריים ועל המעט יהיו לפייס ויפה תואר. הששי וה' עמו, לא שהיה יהיו לפלקים ובר מבע, וגם זה מתמיד מאד, שבעמים מועטות ימלא המנגן יפה תואר שלא יהיה כדרך לתקי תלמותיו ורודף לתקרי הבשים, גם לבשי המלחמה על המעט יהיו יהיי קטן, ולבן אבח שעם היותו עם כל בתוכרים הקולמים, הנה ה' עמו יהמפרשים פירשו וה' עמו שהוא מלית במעשיו, והתוכרים החלה הם הרחוים לזה שבר יעמוד בהיכל המלך ולזה שבחו בפה. ועם היות דוד עדין נער ולא נכה בחלה, הנה הנער הזה שבחו בכל תוקף התוכרים להיותו מוכן לפלקים, יהיה כרחה מתכוונתיו ומדותיו היותו טוב לכל התוכרים בחלה בלם עם כל נערותו. ולתה תרחה שבלם נמלאו בו לפלך על הבחלות, שהיה נבור ויהי מלחמה וכבון דבר ולזה תואר והיה בעים וחירות ישראל והיה ה' עמו

(כ) וישלח ישי את דוד בנו עליו לחם ונאד יין וגדי אחד וישלח ביד דוד בנו אל שאול: (כא) ויבא דוד אל שאול ויעמד לפניו ויאהבהו מאד ויהי לו נושא כלים: (כב) וישלח שאול אל ישי לאמר יעמד נא דוד לפני כי מצא חן בעיני: (כג) והיה בהיות רוח אלקים אל שאול ולקח דוד הכנור ונגן בידו ורוח לשאול וטוב לו וסרה מעליו רוח הרעה:

השאלה השנית איך עמדו ישראל מערכה מול מערכה ארבעים יום ? כמו שאמר ויגש הפלשתי השכם והערב ויתיצב ארבעים יום עד שבא דוד להלחם בו , ולמה ישראל לא נגשו להלחם בפלשתים לו הם נגשו להלחם בישראל ? ומה היו מקווים כל זמן שהיו מחרפים ומגדפים אותו ? ומי היה מיעד את ישראל להלחם כהם או מהפלשתים להלחם בישראל , הוא היו יודעים ענין דוד והיו מקווים כיאותו ?

השאלה השלישית איך הסכים שאול וכל עבדיו שילחם דוד עם גלית נגבור בחיל בהיותו נער ורך ולא נסה לעבת במלחמה ? ואיך היו תולים תשועת ישראל על ידו לנצח יהרוג גלית את דוד כמו שהיה רלוי כפי המנהג הטבעי שיתעצב ישראל כלו על הפלשתים ? ואיך אם שאול כל ישראל עמו בסכך עמומה כזאת ויבטח על נבורת נער ומקלו בידו ומשאה מלקי מכשים ?

השאלה הרביעית בדברי דוד שאמר לשאול רועה היה עבדך לאביו בצאן וכו' אחי הלדול ובצע את מהעדר , ומזר ואמר אבית גם את הדוב גם את הארי שכבר אמר ואכתינו ואכתיני , ואמר עוד והכתיו והמיתיו ויהיה למו לכלב גם את הדוב הכה עבדך דבור בכפל זה אצל פעמים :

השאלה החמשית במה שאמר ויאמר דוד ה' אשר הצילני מיד הארי ומיד הדוב הוא יצילני מיד הפלשתי הזה , וזה הדבור הוא גם כן בכפל לאחרי שכבר אמר גם את הארי גם את הדוב הכה עבדך והיה הפלשתי הערל הזה כאחד מהם . ויקצ' עוד למה לא' בתחלת דבור זה ויאמר דוד ? והנה הדברים כלם אחדותו היו גם כן דבריו , ולמה לומר בדבור הזה בפרט ויאמר דוד ?

השאלה הששית במה שאול ברחותו את דוד ישלח לקרות הפלשתי בן מי זה הנער , ואיך שאל עתה עליו ? והנה היה דוד קודם לזה מנגן לפניו והיה לו נושא כלים ואלו לפחדו לומר יעמוד כח דוד לפני כי מצא חן בעיני , ועוד למה לא שאל בן מי זה העלם כאשר דבר עמו על הלחמו עם גלית והלבישו מדיו ? ושאל זה לבד ברחותו ישלח לקרות הפלשתי .

והנני מפרש הפסוקים בחופן יותרו האפשרות כלם :

יז

יז

(א) ויאספו פלשתים את מחניהם וגו' . כפר הכתוב שבישים ההם הפלשתים את מחניהם למלחמה על ישראל ויחנו במקום הנקרא אפס דמים , ושם ישראל (ב) בעמק האלה ויערכו מלחמה כלומר שערכו להלחם כלם לקראת הפלשתים , והיו שלשה (ג) עם הפלשתים , והיו שלשה קונים מעבר ההר מזה ושלשה מעבר ההר הזאת והנחל ביניהם , (ד) ויצא מחנות עזיהם להלחם ישלח איש הבינים , והיה נקרא כן לפי שהיה בין המערכות , ושמה שהיה איש מבדי פלשתים : וזכר מתכונתו שהיה קומה נחשת על רגליו , והוא בית הרגל שעונד מכאן , והנכון שהיה יקיף לבד על רגלו למעלה מארכובתו והיה בשאר מהמתן מגולה שנו הכתוב דוד , וכמה כוהני גם היום לבני המלחמ' ויקרסום בלעז קשקש , והוא היה לבוש שריון קשקש , והוא חתוך הכעשה מן הנחשת הנקרא מלנ"ש , או היה הנקרא בלעז פלשקש או שלנ"ש , והיה משקלו חמשת אלפים שקלים , והוא מחמת לוך יכבול על גופו כובד (ו) גדול כזה ? וכן היה מנחת נחשת על רגליו והוא הכלי הנעשה לבנות הרגלים , וזכר עוד כלי מלחמתו אשר היה מכה בהם , והוא לחמו וכידון בין כתפיו , והוא נחשת יהונת ק' יש רומח , כמו שאמר * כטה בכידון , ואמר בין כתפיו שהיה מועל הרומח על כתפו , כמו שהוא מנהג הלוחמי קודם שיכבנו במלחמ' . ולבנ פירש שהיה נושאיו מחלוץ פלשתי שהיה סביב גולית מחמת כבודו , וזהו בין כתפיו : וזכר שהיה בן תכיתו (ז) כמנור אורגי' , והו' יתד התורג' ולפי זה בתכית שבי דברים , חתך הוא העץ ובקרס בן להיותו כמנהג הבן , והנה הלהב המחובר עמו , ולזה אמר ושלש מאות שקל נחשת משקל הלהב , וזכר פרטיו ושלמיו , וזהו בן תכיתו כאמור תורג' , ולהבת תכיתו שהוא הבקצה אשר בסופו היה משקלו שש מאות שקלים ברזל , והוא קרוב שלשית ככר , וזה ענין הפלגי מורה על גודל כח הפלשתי הזה . ובמסכת שבת [לקמ' כל שהוא בשיעור במדר' שמואל פר' כ' והמניחים הרשומים תשבו שהוא כמו שבת והוק:] ל"ר תכיתו שש קנטרין היה לבוש גלית , ר' אבא בר כהנא אומר מלה ועשרי' קנטרין . ואין בפק שבשת וברזל שמות כרלפים הם בדברי' החלה , לו יהיה אמרו שקלים ברזל , המשקלים אשר בהם ישקלו הבשת שזכר . ואמר שבוצע הכלה היה הולך לפניו , לקבל תוכח מידו כשילחם : וזכר שעמד היה הפלשתי הזה ויקרא בקול גדול אל (ח) מחנה ישראל ומערכותיו , למה תצאו לערוך מלחמה ? הלא אנכי הפלשתי ואתם עבדים לשאול ברו לכם איש , רומה לומר למה תצאו לערוך מלחמה כנגדנו וימותו אנשים מכם ומכה ? כתלה העניין בשני לוחמים בלבד , והנה אנכי הפלשתי , לא אר וגדול בתוך פלשתים

(ט) ואם יוכל להלחם אתי והכני והיינו לכם לעבדים , ואם אני אוכל לו והכיתיו ונתתם אתם לעבדים לנו , ואמר עוד והכתיו (י) חרפתי את מערכות ישראל היום הזה , ואמר עוד והכתיו ויחרפו ויגדפו אותי , ואמר עוד והכתיו והמיתיו ויהיה למו לכלב גם את הדוב הכה עבדך דבור בכפל זה אצל פעמים :

(יא) וישמע שאול וכל ישראל את דברי הפלשתי הזה , וזה הדבור הוא גם כן בכפל לאחרי שכבר אמר גם את הארי גם את הדוב הכה עבדך והיה הפלשתי הערל הזה כאחד מהם . ויקצ' עוד למה לא' בתחלת דבור זה ויאמר דוד ? והנה הדברים כלם אחדותו היו גם כן דבריו , ולמה לומר בדבור הזה בפרט ויאמר דוד ?

(יב) ודוד בן איש אפרתי הזה מבית לחם יהודה ושמו ישי ולו שמונה בנים , ואיש הלך בימי שאול בא בימים בזקנים , ואיש ישראל נאסף לפני שאול , ואמר בעמק האלה וערכו מלחמה לקראת פלשתים : (יג) ושלשת בני ישי הגדולים הלכו אחרי שאול למלחמה , ושם שלשת בניו הלכו במלחמה אליאב הבכור ומשנהו אבינדב ושלישי לו שמה , ודוד הקטן : (יד) ודוד הוא הקטן , ושלשת הגדולים הלכו אחרי שאול : (טו) ודוד הלך ושב מעל שאול לרעות את צאן אביו בית לחם , ואמר ויקח דוד את הדוב וגו' , ואמר עוד והכתיו והמיתיו ויהיה למו לכלב גם את הדוב הכה עבדך דבור בכפל זה אצל פעמים :

(טז) ויגש הפלשתי השכם והערב ויתיצב ארבעים יום עד שבא דוד להלחם בו , ולמה ישראל לא נגשו להלחם בפלשתים לו הם נגשו להלחם בישראל ? ומה היו מקווים כל זמן שהיו מחרפים ומגדפים אותו ? ומי היה מיעד את ישראל להלחם כהם או מהפלשתים להלחם בישראל , הוא היו יודעים ענין דוד והיו מקווים כיאותו ?

(יז) ויאמר ישי אל יוסף בנו קח נא לאחיך האפה הקלי הזה ועשרת הלחם האלה והרץ המחנה לאחיך , ואמר ואת עשרת החלות האלה תתנו לשר האלף ואת אחיך תפקד לשלום , ואמר ואת חריצי החלב האלה תתנו לשר האלף , ואמר ואת אחיך תפקד לשלום , ואמר ואת עשרת הגבינות האלה תתנו לשר האלף , ואמר ואת אחיך תפקד לשלום , ואמר ואת שלשת הלחם

פלשתים ואיכי מזועזע למלך לחד (כי היו מרבי פלשתים כל
לחד מלך בעירו, וזה היה מלך גת) ואחם עבדי לשחול,
ואף על פי שאין מחכמת הסריס והמנגי' להלחם פנים בפנים
כי אם בסריס כמו הם, הנה אני מתיר עצמי להלחם עם
זיוה איש מכלכם, וזהו הלא אנכי הפלשתי ואתם עבדים
לשחול כרו לכם איש וירד אלי וגו'. ובמדרש שמואל אמרו,
שמות טו ג כרו לכם איש, אותו שכתוב בו * ה' [לה' המלחמה זה הוא
איש מלחמה תבו לי ולחלחם עמו, קלעתו בחוט פר' כ' וקלעו
(ע) אמר הקדוש ברוך הוא הרי לכי בלחק אחת' פלשתי אחת לפלשתי
מפילו כיד איש, שנאמר ודוד בן איש
הפרתי: והיה אנכי המלחמה הגלו
אם יוכל להלחם אתי והכני הפלשתים לכם
לעבדים, ואם אני אוכל לו והכיתיו והייתם אתם לכי
ישראל לנו לעבדים. ואפשר עוד אפלי לפרש שאמר גלית
הפלשתי, הנה אכבי הפלשתי ולא הייתי לחנאתו מזועבדים
לזאת ואתם עבדים לשחול.

[ט] אִם־יוּכַל לְהִלָּחֵם אִתִּי וְהַכָּנִי וְהָיִינוּ
לָכֶם לַעֲבָדִים וְאִם־אֲנִי אוּכַל־לוֹ וְהִכִּיתִיו
וִהְיִיתֶם לָנוּ לַעֲבָדִים וַעֲבַדְתֶּם אֹתָנוּ:
[י] וַיֹּאמֶר הַפְלִשְׁתִּי אֲנִי חֵרַפְתִּי אֶת־
מַעַרְכוֹת יִשְׂרָאֵל הַיּוֹם הַזֶּה תְּנוּ־לִי אִישׁ
[יא] וְנִלָּחֲמָה יָחַד: וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל וְכָל־
יִשְׂרָאֵל אֶת־הַדְּבָרִי הַפְּלִשְׁתִּי הָאֵלֶּה
וַיֵּחַתּוּ וַיִּרְאוּ מְאֹד:

ואחרי הנחת הקדמה הזאת
אמר כרו לכם איש להלחם,
כי אם יוכל להלחם אותי
והכני נהיה לכם לעבדי עם
היותנו מפלשים ובני קורין,
ואם אני אוכל לו והכיתיו
והייתם לנו לעבדים ובזה אין
לכם טוב כלל, כי אתם
עבדי לשחול ואם לכם להיות
עבדים אלינו או עבדי אלינו,
כי למלך אחד תהיו מזועבדי,
יהיה מישראל או מפלשתים
ולא תשתעבדו לבני אדם,
ואם אין לכם בזה טוב כלל, מה אתן לאנשו כן כי לאנשו בני
(י) חורין ובשתעבד לאיכס: ואמר בסוף הדברים כי חרפתי
את מערכות ישראל, לא כתב שעשתי השלה הזאת
מישראל ואין עוכה מהם דבר הנה בזה חרפתי את מערכותם
שאין איש בהם יוכל להלחם אי, ואמר זה גם כן לעורר
לבותם לבוא להלחם או לשלח מהם להכיר מעליהם אותה
קרפה. וכפי דעת המתרגם יצבו גלית עצמו שהיית
הכהנים בני עלי חפני ופנחס ושלקו את ארון האלקים ושבל
זה כתבו בתחלה לאכי הפלשתי, ואחלו אמר מה לכם לערוך
מלחמה עוד? לשרי שבל הפעמים שהיתם נגדנו הייתם
מכופים ואין לכם במלחמת הפלשתים תקות תשועה וכאמן.

דעת אכמי המוכרים בהלחמת דוד וגלית

ואמנם בענין גלית ודוד, לפגי לכבי אמרו לי שחכמי המוכרים
כתבו, שהיה עניכם כמו שעוד היום בחיך המשכן בחרמות
קדוש וישמעאל, שבהיות מחלוקת בין הגוים בין לדין
דברי היות והמשפט בעלם יכריעו ביניהם להלחם עליו,
ויאמרו שיפפוט ה' השופט ביניהם כי הוא יודע תעלומות לב
ואין לפניו שחד ולא תשוא פנים, ויכריעו שהיה שר
יכבד ה' ויגבר ידו על העמו יעשה כרצונו ויכלית ויכירו וידעו
כל יושבי תבל כי בגדון כל אמרי פיו, אחרי שעמו עוז
ותושיה, וכי יפול הכופל למו ברחמו ולא ירחמהו מידו
ויחות בכפש מרה כי הוא הצע בדיבו. וככה גם בהקבץ עמים
יקדו מערכה מול מערכה פעמים יכחרו לים ביניהם לים
אחד לים אחד שני לכנים כנים, יהיו בפעם בפעם
להלחם בעד עמם לים בחחיהו יקובקו ועל פיהם יהיה כל
ריב וכל נגע, וזהו הנקדח בלשונם מעם לועז ריקלו או
דיקלאיו, ובחלקו הכתיבם כזה. כי מהם אמרו שהוא שר
רחוי והגון, אחרי שדוד מיוה לאחי יעקב עצמו, אם לא
שיהיו [מפשט] כזה אחיו רחוי לעצמותו מכלי ראות המלך או
אך העיר, בענין דוד שעצמו ברצות אחיו המלך ומשרתו,
וגלית ידמה שכן עצמו ברצות מרבי הפלשתים או היה הוא
השר עצמו, כמו שאמר הלא אנכי הפלשתי וכמו שפירשתי,
וכמו שיזכה לאמרו כי את גבורם ויכובו כי לא היו גבים, אם

[ב] וְדָוִד בֶּן־אִישׁ אֶפְרָתִי הַזֶּה מִבֵּית לֶחֶם יְהוּדָה וּשְׁמוֹ יִשַׁי וְלוֹ שְׁמֹנָה בָנִים וְהָאִישׁ בִּימֵי שָׁאוּל זָקֵן בָּא בָאֲנָשִׁים׃ [ג] וַיֵּלְכוּ שְׁלֹשֶׁת בְּנֵי־יִשַׁי הַגְּדֹלִים הָלְכוּ אַחֲרֵי־שָׁאוּל לַמִּלְחָמָה וְשֵׁם׀ שְׁלֹשֶׁת בָּנָיו אֲשֶׁר הָלְכוּ בַּמִּלְחָמָה אֱלִיאָב הַבְּכוֹר וּמִשְׁנֵהוּ אֲבִינָדָב וְהַשְּׁלִשִׁי שַׁמָּה׃ [יד] וְדָוִד הַוּא֙ הַקָּטָן וּשְׁלֹשָׁה הַגְּדֹלִים הָלְכוּ אַחֲרֵי שָׁאוּל׃ וְדָוִד הָלַךְ וָשָׁב מֵעַל שָׁאוּל לִרְעוֹת אֶת־צֹאן אָבִיו בֵּית־לָחֶם׃ [טו] וַיִּגַּשׁ הַפְּלִשְׁתִּי הַשָּׁכֵם וְהַעֲרֵב וַיִּתְיַצֵּב אַרְבָּעִים יוֹם׃ [טז] וַיֹּאמֶר יִשַׁי לְדָוִד בְּנוֹ קַח־נָא לְאַחֶיךָ אֵיפַת הַקָּלִיא הַזֶּה וַעֲשָׂרָה לֶחֶם הַזֶּה וְהָרֵץ הַמַּחֲנֶה לְאַחֶיךָ׃ [יז] וְאֶת עֲשֶׂרֶת חֲרִיצֵי הֶחָלָב הָאֵלֶּה תָּבִיא לְשַׂר הָאֶלֶף וְאֶת־אַחֶיךָ תִּפְקֹד לְשָׁלוֹם וְאֶת־עֵרְבָּתָם תִּקָּח׃ [יח] וְשָׁאוּל וְהֵמָּה וְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּעֵמֶק הָאֵלָה נִלְחָמִים עִם־פְּלִשְׁתִּים׃ [יט] וַיַּשְׁכֵּם דָּוִד בַּבֹּקֶר וַיִּטֹּשׁ אֶת־הַצֹּאן עַל־שֹׁמֵר וַיִּשָּׂא֙ וַיֵּלֶךְ כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ יִשָׁי וַיָּבֹא הַמַּעְגָּלָה וְהַחַיִל הַיֹּצֵא֙ אֶל־הַמַּעֲרָכָה וְהֵרִיעוּ בַּמִּלְחָמָה׃

תיקדות הלוחמים שעמוד גדול בגדה ועליו מדי כרזל וכחצת שלח יוכל שאתם ולח יוכל להתנועע מפה לל פה ושיכת דוד לליו ולח כתקרב לפלו כמטחוי קצת ויקח משם מקל ויקליע, והיה דעתו לם יכהו מוטב ופה לח יפס דוד לרון לחריו? לדרך פעמיו ויברח וילך לנפשו ונדות לח יוכל לרון לחריו? וכדי שיברח דוד יותר בנקל כשהלביוט שלול מדיו לתר לח לוכל לנצת כשלה כי לח נפיתי ויסירם דוד מעליו, לל לח לוכל לנצת ולהתנועע במרוצה רבה עם המדים הקלה, ולבן הסירם מעליו ובקר מלחמת הקבים שיעשה לומה מרחוק. וגם לח היה עם התכלי הרביעי ולין שוטר ומוכל ביניהם להכריחם ולהכניעם לקיים התכלים, והמעשה יוכה עליו, כי הנה דוד הרג לת נדות הפלשתי ועכו לח כשתעבדו הפלשתים לישרלל כדברי נדות לשר דבר, לבל לתר הכתוב וירלו פלשתי, כי תת נבורם ויכוכו ויהיה לבל התכלי שהתנה היו הביטים? הנה התכלי חוזל שלח היה ענין נדות ודוד התיקדות הלוחמים הנקרל בלשון לעז ריקשו ולין לליהוד משם דבר, לבל היו דברי נדות לתרף ולנדף לת ישרלל שלין נהם נבורי כח, ולבן התעורר דוד ברוח נבורה לבקום נקמ"ה, וכמו שלתר כי מי הפלשתי הערל הזה כי חרף מערכות ללקים חיים, שבעבור זה היתה המלחמה לו לקיים תכלים מוסכמים בין הפלשתים ובין ישרלל, ולפי שלו יתפארו פלשתים על ישרלל שלין נהם לים נבור כמוהו יפו דוד לליו והרגו נהם ה' להכיר תרפתו מעליהם לו נבחינת עבדות הפלשתים. והנה התמהמהו לרבעים יום לו לענין נדות כי לם שעברו הימים ההם כלם בכל הומן לשר כתבפו פלשתים כלם במחניהם ויזרל כלם במחניהם, כי לם מפיקת הלם יהיה נפתע כתלום, לו היו הולכים ביניהם לבזי מעליהם לו נבחינת עבדות הפלשתים. והנה התמהמהו לרבעים יום לו לענין נדות כי לם שעברו הימים ההם כלם בכל הומן לשר כתבפו פלשתים כלם במחניהם,

[כח] וַתַּעַרְךְ יִשְׂרָאֵל וְפִלְשְׁתִּים מַעֲרָכָה׃ [כט] לִקְרַאת מַעֲרָכָה׃ וַיִּשֹׁשׁ דָּוִד אֶת־ הַכֵּלִים מֵעָלָיו עַל־יַד שׁוֹמֵר הַכֵּלִים וַיָּרָץ הַמַּעֲרָכָה וַיָּבֹא וַיִּשְׁאַל לְאֶחָיו לְשָׁלוֹם׃ [ל] וְהוּא מְדַבֵּר עִמָּם וְהִנֵּה אִישׁ הַבְּנַיִם עוֹלֶה גַּלְיָת הַפְּלִשְׁתִּי שְׁמוֹ מִגַּת מִמַּעֲרֻת פְּלִשְׁתִּים וַיְדַבֵּר כַּדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשְׁמַע דָּוִד׃ [לא] וְכֹל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בִּרְאוֹתָם אֶת־הָאִישׁ וַיָּנֻסוּ מִפָּנָיו וַיִּירְאוּ מְאֹד׃ [לב] וַיֹּאמֶר אִישׁ יִשְׂרָאֵל הַרְּאִיתֶם הָאִישׁ הָעֹלֶה הַזֶּה כִּי לְחָרֵף אֶת־יִשְׂרָאֵל עֹלֶה וְהָיָה הָאִישׁ אֲשֶׁר־יַכֶּנּוּ יַעְשְׁרֶנּוּ הַמֶּלֶךְ׀ עֹשֶׁר גָּדוֹל וְאֶת־בִּתּוֹ יִתֶּן־לוֹ וְאֶת בֵּית אָבִיו יַעֲשֶׂה חָפְשִׁי בְּיִשְׂרָאֵל׃ [לג] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הָאֲנָשִׁים הָעֹמְדִים עִמּוֹ לֵאמֹר מַה־יֵּעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר יַכֶּה אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי הַלָּז וְהֵסִיר חֶרְפָּה מֵעַל יִשְׂרָאֵל כִּי מִי הַפְּלִשְׁתִּי הֶעָרֵל הַזֶּה כִּי חֵרֵף מַעַרְכוֹת אֱלֹהִים חַיִּים׃ [לד] וַיֹּאמֶר לוֹ הָעָם כַּדָּבָר הַזֶּה לֵאמֹר כָּה יֵעָשֶׂה לָאִישׁ אֲשֶׁר יַכֶּנּוּ׃ [לה] וַיִּשְׁמַע אֱלִיאָב אָחִיו הַגָּדוֹל בְּדַבְּרוֹ אֶל־הָאֲנָשִׁים וַיִּחַר־אַף אֱלִיאָב בְּדָוִד וַיֹּאמֶר׀ לָמָּה־זֶּה יָרַדְתָּ וְעַל־מִי נָטַשְׁתָּ מְעַט הַצֹּאן הַחֻבָּה בַּמִּדְבָּר אֲנִי יָדַעְתִּי אֶת־זְדֹנְךָ וְאֵת רַע לְבָבְךָ כִּי לְמַעַן רְאוֹת הַמִּלְחָמָה יָרָדְתָּ׃ [לו] וַיֹּאמֶר דָּוִד מֶה עָשִׂיתִי עַתָּה הֲלוֹא דָבָר הִוא׃ [לז] וַיָּסַב מֵאֶצְלוֹ אֶל־מוּל אַחֵר וַיֹּאמֶר כַּדָּבָר הַזֶּה וַיָּשִׁבֻהוּ הָעָם דָּבָר כַּדָּבָר הָרִאשׁוֹן׃ [לח] וַיִּשְׁמְעוּ הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר דָּוִד וַיַּגִּדוּ לִפְנֵי־שָׁאוּל וַיִּקָּחֵהוּ׃ [לט] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שָׁאוּל אַל־יִפֹּל לֵב־ אָדָם עָלָיו עַבְדְּךָ יֵלֵךְ וְנִלָּחֵם עִם־ הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה׃ [מ] וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־ דָּוִד לָא תוּכַל לָלֶכֶת אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי הַזֶּה לְהִלָּחֶם עִמּוֹ כִּי־נַעַר אַתָּה וְהוּא אִישׁ מִלְחָמָה מִנְּעוּרָיו׃ [מא] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שָׁאוּל רֹעֶה הָיָה עַבְדְּךָ לְאָבִיו בַּצֹּאן וּבָא הָאֲרִי וְאֶת־הַדֹּב וְנָשָׂא שֶׂה מֵהָעֵדָר׃

(כח) ועדת ישראל ערכו מצרכתם והפלשתים מערכה לקרת כלי להתקרב להלחם זלזו בעיניו, (כט) וכשהגיע רחה זה דוד נטע את הכלים מעליו, לל הלחם וחרוצי החלב וערוכות תחזו שהיה מוליך והשליך כלם על ידי הקיש שומר הכלים מלכתי המלחמה ויפן אל המערכה ויעזל לאחיו שם לשלום, כי לא היה לו פנאי לעמת לשחק, למקום תקוות, לתת להם מה שהניח אבי אלנו, לפי שבטחתו כבר היו כלם יונקי, למערכ', (כג) והיותו מדבר עמהם יצא איש

(כד, כה) הפיצים וידבר דברים, וכל איש ישראל היו כפים מפניו והיו אומרים זה לזה הרחיתם האיש העולה זה כי לחרף את ישראל עלה, ואם יוכה איש שיהרגנו המלך יעשה לו המלך שלשה דברים גדול, והגיעי את בתו יתן לו לאשה, והשליטי את בית אביו יעשה חפשי, לל שלא יפרע שום אם ולא יעבול בדבר מחשבתי המלוכה, והמתרג הכיעו מלשון שרוף, (כו) על דרך * שתלכך בן חורין, שהוא שם נאמר על המחשבה והחלטות. וזה שבפר הכתוב שהיו אומרים אלו לאלו לל היה בפני דוד כי אם קולם בלחוד, ולכן הוכרך הוא לשחול לאנשי, מה יעשה המלך לאיש אשר יכה את הפלשתי? לא להקטן ממנו לא להסיר חרפ' מישראל, ובוקר למה היה ענין הפלשתי חרפה לבני ישראל, בחמרו כי מי הפלשתי הערל הזה כי חרף, לל מי הפלשתי הזה אשר יגבר בגבורים יורו על שלין בקרב ישראל נגור ואיש מלחמה? עם היותם ישראל מערכו לקיים קייס, ובקלו התקפה נוגעת גם כן (ז) בכל לבקי ישראל: והשכיח השיבוהו הדברים והחפלים הנזכרי, אשר יתיה בת קול שהמלך יעז' לתי שיכה אותו, (כח) ובשמעו אליאב אחי דוד הגדול על שוחל על זה ומרתה עמהו כפלו הוא רוצה להלחם עמו, קרה לפני בדוד ונעשר בו למה זה ירדת לנלל תועלת? ואמר זה לפי שלל רצה להלחם והעזובות שהיה מניח ובשב שדוד בח לרשות המלחמה כוללת רשות יפי אביו, וזהו ועל מי נטשת

קטו

מעט הלאן ההצא במדבר, (לל השמם) שמם הם מוכנים למאכל לרשיות ודוכים, ולא בלת כי אם לרשות המלחמה, (כט) ודוד השיבו מה עשיתי עתה הלל דבר הוא, רוצה לומר דברים בעלים הם ולא עשיתי מעט, והוסי' לשחול וישיבוהו כרשון, והנה היה דוד מרב בשלות הלבה כדי שיודע הדבר לשחול וישלח בעדו, כי כתביים מהלוך לליו הוא בעלמו ובחר איקרו לותו: ויאמרו הדברי, לשר דבר דוד (לא) וגו'. ספר כי הגידו הדברים לשר דבר דוד לשחול, וישלח שיליהו לפניו ודוד לא כתרתו ולא שב מתה שדבר, (לב) לשל לחר לל שחול לל יפול לב האיש עליו עבדך ילך ונלחם וגו', לל לל יפול לב לדם ולא יקרד מהפלשתי הזה, כי היה מזרזו ופחדו מפיל לבבו' הלבשים ומלישים, הנה לני עבדך הלך ונלחם עמו. לו יהיה פירושו לל יפול לב לדם עליו, להלחם בו, ולל יחוש לל זה לדם לחר, כי עבדך ילך ונלחם עמו ולא ישרך לחר, גם כוון לומר שלא ישרך לבדוך כללים על זה (לג) כי הוא יהרגנו בלחם: ושחול השיבו שלא יוכל להלחם בו, כי הוא היה נער והפלשתי היה איש בעל כח ובשלם השבים והיה עוד מלומד המלחמה מבעוריו, ולחר לא תוכל להלחם, לל שלא די שלא יוכל להלחם לחל גם לא יוכל לעלות בנדו בכוחה להלחם עמו, כי לא יעמוד (לד) כח לפניהו לילך לפניו: ויחל דוד רועה היה עבדך לחביו בשלן וגו', והיה כוונת דבריו שגם היה הוא מלומד מלחמה יותר מהפלשתי. ולפי שבכחת המלחמה תבחן לם מרבוי הלוחמים, ולם מלכוחם לם ויוקם, ולם מלומם לם יתעלמו להלחם לבקש בקשה שהוא מייליס ינברו, לחר שהוא היה מלומד מלחמה ושפעמים רבות נלחם עם סוסים רבים וקשי, ומרי כפש, ובילר זה בלחמו שהוא היה רועה בשן לחביו והיה נלחם פעמים לל לבד עם לריה ולחד לבל עם לריה ועם דוב בהיותם שניהם בקברה, ולזה לחר ובל הלרי ולת הדוב, לל ועם הדוב, והיו לל שניהם לוקחים

לנוחמים וגם היו לנוחמים חזקים לחלי והלוש חזקי הלח והגבורים מהם, והרי לך כחותם וליכותם וחזקם. עול זכר כעכם וחתם, בלחמו ובצד זה מהעדר, ולחלי היתה (לה) שניהם בחזקת הזה ילחתי לכי לחלי הנוצח לותו, כי עם קיותם שניס לחל מהם היה הלוקח והנוצח לותו והכתיו והנלתי מפיו, והיו לם כן לו שתי הרגזות חזקות, הלחת ההכלח שהכתיו, והשנית שהנלתי מפיו הטרף, ועל שניהם היה קם עלי לותו נוצח הטרף ועכו לא הייתי בורח מפניו, לכל החזקתי בזקנו והכתיו והמיתיו, וכל זם יורה על כח נפלא וגבור חזקה ולמוד מלחמה. ולפי שהוא זכר שהיו בלותה תגרה ומלחמה הלחי והלוש לא זכר שהלח שהכה כי לם לחל מהם, מפני זה הוסיף לומר עוד גם (לו) את הלחי גם את הלוש הכה עבדך, לומר בלותה המלחמה לא בשכר על לחל מהם אלא הכיתיו. ומהיה התולדה מהקדמות הלחלה שיהיה הבלעתי הוא כלחל מהם, לא היו שקול כנגד הלחי והלוש כשיהיה כלחל מהם, ולכן הוא מבואר שילחם עמו לחלי היותי כלחם עם שניהם יחדיו והלוש. ולפסוק עוד לפרש שהוסיף לומר גם את הלחי גם את הלוש הכה עבדך, לפי שלא יקנה הלדם תכונה קיימת בלחלעות פועל לחל כי לם בהשנות הפעולות פעמים (לו קרי ולמו שכיחר הלוקר בספר מחדות, ולזה לחלי שהשניים זכרון המלחמה שכלחם עם הלחי לו עם הלוש, לחר עוד שלא קרה זה לו פעם לחת לבד לחל פעמים הרבה בהשנות נדול, ולזה גם לחלי גם הלוש הכה עבדך, כלומר פעמים לחדות הכיתיו, ולכן הוליל מדבריו שיהיה הבלעתי הזה בלחד מהם, כי די לו שיתחזק ויגבר כלריה על טרפו, ולם דוד בהיותו מלומד מלחמה היה נוסף בהכחמות הטורפות לף כי לפיס הבלעתי ההוא לחר דרך מערכות לחלים חיים שהם בכי ישרלל. וידחה שלחול לל כתפיים בדבריו כי קולי לל לחיתן לו, ולכן לחלי שכבר השליס דוד לבריו ורלה שלחול לל כתפיים לחיהם, חזר לדבר פעם לחרת, וז"ש ויחזר דוד ל' לחר הפילני, שהוא דבור בפני עלמו, והכוונה בו שם לל תחיתן הדבר לחר הנלתי לליך בדרך טבע וכפי המכהג הטבעי, כלומי שתחיתן לותו בהיותו על דרך בס, כי ה' הוא לחר הפילני חיל הלחי וחיל הדוב ולל היה בנבורתי, נס עתה הוא ילילני חיל הבלעתי הזה, הנה שם כן המלחר הרלוון היה כפי המכהג הטבעי לחר היה מלומד לכלו, והמלחר הזכי היה כפי היכולת הלכלי והההנחה הדבקה בו, ולכן כלמר בו פעם שנית ויחזר דוד. והנה שלחול הודה לטבעה הזכי הזה, לפי שחין מעלור לה' להוליע ברב לו בחעט, ולזה לחמר לך וה' יהיה עמך, לל כדרך טבעי ידעתי כי ידעתי שהה שהגדת הוח בלתי לפחר, לבל כדרך נסי לחר הוח, וזה הנל לך לל והנחת הזי יהיה עמך: ועל (לח) היכוד הזה לבב שחול לת מדיו לדוד, לפי שהם היו דומים למלים שהיה נלית מביח על עלמו, כובע ונרינן וחרבו מועל (לט) למלין: ויחזרו ויוקל דוד לנלכת כי לל נסה יקנה מיד, לפי שחמרו כי לל נסה יכיל לנלכת לבושי שחול, וזה לל מזכר בכתוב כי לל חמר ולל יכול, ולבן לחכזב שכי במקום הזה משמע בלשון הלל, יחמר ויוקל לנלכת הלל שלל נסה, ולו הכיחס מעליו ולקח הדברים הנהוגי, לנלו הקלע ותלקי לבבים כמו שיזכור. וזולל במסכת יבמות לחרו ולבב שחול לת כח עם דוד מדיו כמדתו, והבתיב בשחול משכמו ומעלה נבוה מכל העם? וכמו שחמרנו כ"מ ריש במלחה חפותין לו לל משלטלין כרב, לל ולל מבולקין, כיון שרחה שחול כן בתכרכמו פניו, כיון שרחה דוד שבתכרכמו פניו שב שחול לחמר לו לל תוכל לנלכת בחלה כי לל נביתי וכו'. וידחה מהסכימו קול הזה לנחי סבות. החת לפי שחתר ולבב שחול לת מדיו, ומהיות שחול נדול הקומה ודוד הוח הקטן לוך לנביהו מדיו? הנחית לחה לל חמר דוד לל תוכל לנלכת בחלה כי לל נסיתי ברחשונה ולחרו לחרי שהלביהו מדיו? ולזה נזרו שכהם בעבו לו שוות מדיו, וכדי להסיר מעל שחול התפעלותו חזה חמר דוד לל תוכל, והוח דרך דרש. והנה הסבי שחול שילך דוד להלחם עם הפלשתי עם היותו נער, לפי שבמך הדבר לל השנת החל יע' כמו שזכרתי, ונם לפי שלל היה הדבר בין ישרלל וכין פלשתים מוסכם כדברי נלית שהמנוסח יחתנך כל עמו תחת החויבים, לכל כדי להסיר תרפתו מעל ישרחל הנית לל דוד לנלכת להלחם בו, ולם היה מכה קותו בחבלת ה' ובהשנחתו ישמח ישרחל בעוזו, ולם היה מכה נלית לדוד לל היו ישרחל מתנים מלהלחם עם הפלשתים, כי יחמרו וזה לנו במה שעשה הנער הזה. הנה עם מה שפירשתי בזה התבחרו הפסוקים והוקרו השחלות שלושיות ורביעית וחמישית:

ויקח מקלו בידו ויבחר לו וגו'. כבר חדוד לל לקח בידו (מ) כי לם הקלע לחר בידו הרועים וחמשה חלבי הנחלים, לל חמשה לבנים חלוקים לחויים להשליך בקלע, והילקוע הוח כלי הרועי, שבו מניחים הלבני, והקלע כי שם ילקטו עניניהם, ויהיה לחמרו ובילקוע הוח פי' הכלי שזכ', והוח על * פרדס וכבר וקם, שפירושו פרדס הרבה וקום. תהלי ע"ו ובמדרש שמואל לחמרו למה לקח דוד חמשה חלוקי לבנים? פרש' כ"ם לחת לשמו של הקלה, ולחת לשמו של להרן, ושלשה כנגד שלש לבות שלחת הלה לל לפני חרון ונדף? עלי לפרוע ממכו, לחמר להרן לל נוחל הדם לני? עלי לפרוע ממכו, לחמרו הלבות לל מערכות בניכו חרף ונדף? עלי לפרוע ממכו, ופי' להרן שהרנם נלית, לם חפני ופנחס שהיו כהנים מזרע להרן שהרנם נלית, כמו שנזכר בתוספתל [דתרנ"ו יובן על פסו' הלה לנכי הפלשתי וגו'] למעלה: וזכר הכתוב שהלך (מל, מג) הפלשתי

[מג] וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־דָּוִד הֲכֶלֶב אָנֹכִי כִּי־ אַתָּה בָא־אֵלַי בַּמַּקֵּלוֹת וַיְקַלֵּל הַפְּלִשְׁתִּי אֶת־דָּוִד בֵּאלֹהָיו׃ [מד] וַיֹּאמֶר הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־ דָּוִד לְכָה אֵלַי וְאֶתְּנָה אֶת־בְּשָׂרְךָ לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְבֶהֱמַת הַשָּׂדֶה׃ [מה] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי אַתָּה בָּא אֵלַי בְּחֶרֶב וּבַכִּידוֹן וּבְכִידוֹן וְאָנֹכִי בָא־ אֵלֶיךָ בְּשֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת אֱלֹהֵי מַעַרְכוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חֵרַפְתָּה׃ [מו] הַיּוֹם הַזֶּה יַסְגִּרְךָ יְהוָה בְּיָדִי וְהִכִּתִיךָ וְהֵסִרֹתִי אֶת־רֹאשְׁךָ מֵעָלֶיךָ וְנָתַתִּי פֶּגֶר מַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים הַיּוֹם הַזֶּה לְעוֹף הַשָּׁמַיִם וּלְחַיַּת הָאָרֶץ וְיֵדְעוּ כָּל־הָאָרֶץ כִּי יֵשׁ אֱלֹהִים לְיִשְׂרָאֵל׃ [מז] וְיֵדְעוּ כָל־ הַקָּהָל הַזֶּה כִּי־לֹא בְחֶרֶב וּבַחֲנִית יְהוֹשִׁיעַ יְהוָה כִּי לַיהוָה הַמִּלְחָמָה וְנָתַן אֶתְכֶם בְּיָדֵנוּ׃ [מח] וְהָיָה כִּי־קָם הַפְּלִשְׁתִּי וַיֵּלֶךְ וַיִּקְרַב לִקְרַאת דָּוִד וַיְמַהֵר דָּוִד וַיָּרָץ הַמַּעֲרָכָה לִקְרַאת הַפְּלִשְׁתִּי׃ [מט] וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת־יָדוֹ אֶל־הַכֶּלִי וַיִּקַּח מִשָּׁם אֶבֶן וַיְקַלַּע וַיַּךְ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי אֶל־ מִצְחוֹ וַתִּשְׁבַּע הָאֶבֶן בְּמִצְחוֹ וַיִּפֹּל עַל־ פָּנָיו אַרְצָה׃ [נ] וַיְחַזֵּק דָּוִד מִן־הַפְּלִשְׁתִּי בַּקֶּלַע וּבָאֶבֶן וַיַּךְ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַיְמִתֵהוּ וְחֶרֶב אֵין בְּיַד־דָּוִד׃ [נא] וַיָּרָץ דָּוִד וַיַּעֲמֹד אֶל־הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אֶת־חַרְבּוֹ וַיִּשְׁלָפֶהָ מֵֽעֶרְתָּהּ וַיְמִתֶתְהוּ וַיִּכְרֹת־בָּהּ אֶת־רֹאשׁוֹ וַיִּרְאוּ הַפְּלִשְׁתִּים כִּי־מֵת גִּבּוֹרָם וַיָּנֻסוּ׃ [נב] וַיָּקֻמוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וְיִהוּדָה וַיָּרִעוּ וַיִּרְדְּפוּ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּים עַד־בֹּאֲךָ גַּיְא וְעַד שַׁעֲרֵי עֶקְרוֹן וַיִּפְּלוּ חַלְלֵי פְלִשְׁתִּים בְּדֶרֶךְ שַׁעֲרַיִם וְעַד־גַּת וְעַד־עֶקְרוֹן׃ [נג] וַיָּשֻׁבוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל מִדֶּלֶק אַחֲרֵי פְלִשְׁתִּים וַיְשֹׁסּוּ אֶת־מַחֲנֵיהֶם׃ [נד] וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־רֹאשׁ הַפְּלִשְׁתִּי וַיְבִאֵהוּ יְרוּשָׁלִַם וְאֶת־כֵּלָיו שָׂם בְּאָהֳלוֹ׃ [נה] וּכְרְאוֹת שָׁאוּל אֶת־דָּוִד יֹצֵא לִקְרַאת הַפְּלִשְׁתִּי אָמַר אֶל־אַבְנֵר שַׂר הַצָּבָא בֶּן־ מִי־זֶה הַנַּעַר אַבְנֵר וַיֹּאמֶר אַבְנֵר חֵי־ נַפְשְׁךָ הַמֶּלֶךְ אִם־יָדָעְתִּי׃

כפלצתי וכתקרב לדוד, כי לבוכד מדין לא היה יכול לנצח כי אם מעט מעט, ובזה תוכו כבבו אם להיותו כעד ואם להיותו תלמוני יפה מראה, ויורה זה שלא נכה לנצח כמלחמו לחלי שחלהו (מג) לא כמר: ואמר לדוד הכלב אנכי כי אתה בא אלי במקלו, ולא לבר מהחבני כי לא ראה תוחש כי היו בילקוט ולכן לא כאמר נלית אחם, ויקלל את דוד בחלקיו, לל בחלקי הפלצתי שנתן קללה עליו בחלקי הפלצתים יהרגהו: (מד) ואמר לדוד בבואו אותו אילך אליו ואתן את בשרך לעוף השמים ולבהמת השדה, לל בשמים ולבהמת הארץ, לל שבכללות המשל יאכל עליו לא יוכל לגרון לקרותו לכל שדוד ילך אליו ויאכל אותו כאכע הנבלי. ובדרש בויקרא [מו] רבה פר' לא רצה בשלח ואמאכת שלת אמרו [לא לל שלא כתב לל במדרש שמואל פרש' לא והמגידים הרחבותים טעו בזה ודוק:] ואבל אליך אין כתיב כאן, אלא לבה אלי, מכאן שהארץ אחותו ולא היה יכול לזוז ממקומו. ועוד דרשו שם אמר ובהמת השדה ולא אמר לחית השדה, שבהמה היא האוכלת בשר האדם לא הבהמה, כיון שראה דוד שהגביו היו מקולקלין שלח ובהמת השדה אמר וכי לית בעיר לכיל בשר? אמר הלין דידי הוא יסגרך ה' בידי ונוח' לעוף השמי ולחית הארץ ונו'. והכן שדוד מלאך למדו שהוא שמיי, לא יסור לבו ושלא ייקח נבורותיו למהנג טבעי כי אם לתשועת ה', אמר (מה, מו) לנלית אתה בא אלי בחרב ובחנית וביכון ואנכי בשם לבאות ונוסף, והוא יתברך יסגרך היום בידי ונם אלבדך עוד אחן את פגרי מחנה פלצתים בכעל לעוף השמים ולחית הארץ, ואמר שהחומות והם כל הארץ ידעו כי יש לישראל (מז) ביוסף, ולקיל ישראל שבבר ידעו זה יבינו עתה כי לא בחרב ובחנית יהושיע ה', כי לה' המלחמ' ויתן אותם בידינו ברצונו ובקבו ובגדול יכלתו פר' מה עב יח', ובמסב' סוטה אמרו שלפי שנלית את ה' ברו בשם היה ועל הקדו' כרוך הוא אחריו, הזיבו דוד ולפכאי כד אלוף בשם ה'

[מג] ואמר אלי הפלשתי לדוד הכלב אנכי כי אתה בא אלי במקלות ויקלל הפלשתי את דוד באלהיו: [מד] ויאמר הפלשתי אל דוד לכה אלי ואתנה את בשרך לעוף השמים ולבהמת השדה: [מה] ויאמר דוד אל הפלשתי אתה בא אלי בחרב ובחנית ובכידון ואנכי בא אליך בשם יהוה צבאות אלהי מערכות ישראל אשר חרפת: [מו] היום הזה יסגרך יהוה בידי והכיתיך והסירתי את ראשך מעליך ונתתי פגר מחנה פלשתים היום הזה לעוף השמים ולחית הארץ ויראו כל הארץ כי יש אלהים לישראל: [מז] וידעו כל הקהל הזה כי לא בחרב ובחנית יהושיע יהוה כי ליהוה המלחמה ונתן אתכם בידנו: [מח] והיה כי קם הפלשתי וילך ויקרב לקראת דוד וימהר דוד וירץ המערכה לקראת הפלשתי: [מט] וישלח דוד את ידו אל הכלי ויקח משם אבן ויקלע וינף את הפלשתי אל מצחו ותשבע האבן במצחו ויפל על פניו ארצה: [נ] ויחזק דוד מן הפלשתי בקלע ובאבן וינף את הפלשתי ויכהו וחרב אין ביד דוד: [נא] וירץ דוד ויעמד אל הפלשתי ויקח את חרבו וישלפה מתערתה וימתתהו ויכרת בה את ראשו וירא הפלשתים כי מת גבורם וינסו: [נב] ויקמו אנשי ישראל ויהודה וירעו וירדפו את הפלשתים עד בואך גיא ועד שערי עקרון ויפלו חללי פלשתים בדרך שערים ועד גת ועד עקרון: [נג] וישבו בני ישראל מדלק אחרי פלשתים וישסו את מחניהם: [נד] ויקח דוד את ראש הפלשתי ויבאהו ירושלם ואת כליו שם באהלו: [נה] וכראות שאול את דוד יצא לקראת הפלשתי אמר אל אבנר שר הצבא בן־ מי זה הנער אבנר ויאמר אבנר חי־ נפשך המלך אם ידעתי:

(נ) כפלצתי כלומר לכי לא כשלוחי לנקו עמך: וזכר שקם וכזדרז הפלצתי בלבו ובקשתו על דבורי דוד ויקרב לקראתו, ודוד רץ לקראתו ויקלע לכן (מח) ויכהו על מלחו ותשבע האבן במלחו ויפול על פניו ארלה. וכבר אמרתי שהי' הכובע חשר על ראשו קשן יכבוד הרחב לשעלה בלבד והיה מלחו מגולה, כי כן יעשו רבים מהלובחי המלחמי' על ראשם הכובע הקרוי חלמס קשקש, ולזה הכהו החכן על מלחו שהיה מגולה, כמו שלמר ותשבע החכן במלחו. ולמרו בלרב עיין רלק שבלשר שמע שלמר דוד ולקח לת בשרך לעוף השמי' הביע כלפי מעלה ובשמע הבובע שהי' במלחו לקחריו ולו הכהו דוד על מלחו. עוד למרו שם כיון שהשליך דוד לת החכן בכחם בכרוך על מלחו ותשבע במלחו, וזה לחד מהלבריס שהשליט הקדוש ברוך הוא מדל תלים מזמור עם הרך בקשה, עוד למרו ויפול על פניו כדי שיטען לותו הפה שקרו עם שקרק ונלף בעפר, שנלמר *שוחל בעפר יקדיכפי הפשע ליוב מ' יג כפל לחלה כדרך המוכים על רלשם מכת מות: (נ) והנה זכר שבתחזק עוד דוד בקלע ובחכנים לחריס והכה לת הפלצתי על שהמיתו ויכרו לת רלשו, (נא) ושהפלצתי כרלות כי מת גבורם כמו, כי היה נלית שר ולחד מפרבי פלצתי, והיה הוא הנבור שבר היו מתלוככי בלנו, וישרלל רלמו לחריהם (נב, נג) ויכו בחויכיהם כרלוכם ויבבו מהם שבי נדול ויזוסו ויבוזו לת מחניהם. (נד) והניד הכתוב שדוד לא הלך לבזול שלל ולבזו בו כיותר העס, לבל היה שללו רלוי לנלית הפלצתי ולת כליו לשר לקח ויביל לוהי, ומשם הוליכו לת הרלש בכל ערי ישרלל לבשר בבשם והטף על שהניחוהו ירוזל'. והביל רלק בשם לבני זל שבוב עיר הכהני' בכה בשם ירוזל', ולח מלחתי טעם לזה מן הבתוב, ומם הוא קבלה בקבל ממבו. והכלי, לשר לחר בשם בלהלו לתבוד ה' שהוא הלהל לשר היה דוד לבן ומתבודד בו לחרי כן, ומם היה ברב נלית לוטה בשמל', כדי שיזבר לותו הבם ויודו לה', ולזבר קדוש: (נה) וכראות שלול לת דוד ונו'. בבר

[כה] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שְׁאֵל אַתָּה בֶּן־מִי־זֶה הָעֶלֶם׃ [כו] וּבְשׁוּב דָּוִד מֵהַכּוֹת אֶת־
הַפְּלִשְׁתִּי וַיִּקַּח אֹתוֹ אַבְנֵר וַיְבִאֵהוּ לִפְנֵי שָׁאוּל וְרֹאשׁ הַפְּלִשְׁתִּי בְּיָדוֹ׃
[כה] וַיֹּאמֶר אֵלָיו שָׁאוּל בֶּן־מִי אַתָּה הַנָּעַר וַיֹּאמֶר דָּוִד בֶּן־עַבְדְּךָ יִשַׁי בֵּית
הַלַּחְמִי׃

יח

[א] וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר אֶל־שָׁאוּל וְנֶפֶשׁ יְהוֹנָתָן נִקְשְׁרָה בְּנֶפֶשׁ דָּוִד וַיֶּאֱהָבֵהוּ
יְהוֹנָתָן כְּנַפְשׁוֹ׃ [ב] וַיִּקָּחֵהוּ שָׁאוּל בַּיּוֹם הַהוּא וְלֹא נְתָנוֹ לָשׁוּב בֵּית אָבִיו׃
[ג] וַיִּכְרֹת יְהוֹנָתָן וְדָוִד בְּרִית בְּאַהֲבָתוֹ אֹתוֹ כְּנַפְשׁוֹ׃ [ד] וַיִּתְפַּשֵּׁט יְהוֹנָתָן אֶת־
הַמְּעִיל אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּתְּנֵהוּ לְדָוִד וּמַדָּיו וְעַד־חַרְבּוֹ וְעַד־קַשְׁתּוֹ וְעַד־חֲגֹרָתוֹ׃
[ה] וַיֵּצֵא דָּוִד בְּכֹל אֲשֶׁר יְשַׁלְּחֶנּוּ שָׁאוּל יַשְׂכִּיל וַיְשִׂמֵהוּ שָׁאוּל עַל אַנְשֵׁי
הַמִּלְחָמָה וַיִּיטַב בְּעֵינֵי כָל־הָעָם וְגַם בְּעֵינֵי עַבְדֵי שָׁאוּל׃ [ו] וַיְהִי בְבוֹאָם
בְּשׁוּב דָּוִד מֵהַכּוֹת אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַתֵּצֶאנָה הַנָּשִׁים מִכָּל־עָרֵי יִשְׂרָאֵל
לָשִׁיר וְהַמְּחֹלוֹת לִקְרַאת שָׁאוּל הַמֶּלֶךְ בְּתֻפִּים בְּשִׂמְחָה וּבְשָׁלְשִׁים׃
[ז] וַתַּעֲנֶינָה הַנָּשִׁים הַמְשַׂחֲקוֹת וַתֹּאמֶרְנָה הִכָּה שָׁאוּל בַּאֲלָפָיו וְדָוִד בְּרִבְבֹתָיו׃
[ח] וַיִּחַר לְשָׁאוּל מְאֹד וַיֵּרַע בְּעֵינָיו הַדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר נָתְנוּ לְדָוִד רְבָבוֹת וְלִי
נָתְנוּ הָאֲלָפִים וְעוֹד לוֹ אַךְ הַמְּלוּכָה׃

[כה] ומה הוא רוצה לומר בזה שאל אתה בן מי זה העלם לפי שהיה יודע שהוא בן ישי ולמה שאל לו כן אלא שהיה רוצה לדעת ממנו אם הוא יודע בן מי הוא העלם ומה הוא רוצה בזה שאל אתה בן מי זה העלם ולא אמר בן מי אתה הנער ולא היה שואל זה להתכבדו כי ולא לדעת מה שמו ומה שבו, לפי שהיה שואל לו על העלם שהלך להלחם עם גלית ולא על הנער שהיה עמו כבר ולמה לא היה שואל לו על הנער שהיה עמו כבר ולא על העלם שהלך להלחם עם גלית? אלא שהיה רואה בו שהוא נער ולא היה יודע אם הוא העלם שהלך להלחם עם גלית אם לאו לפי שהיה

השאלה השנית בתמרו וירץ שאול מלפני דוד וגו׳, ותמר לקח שאול וירץ שאול לקבר הוא מבקיש מלך ויגר מפניו, ותחר זה לתמר עוד ויוסף שאול לירוח מפני דוד עוד, ויקשה מה רצה שאול לירוח מפני דוד? הלא היה מבקש את נפשו ולא היה רוקף לקרוץ להמיתו? הנה דוד היה לו רצוי בידיו שאול לכל שאול לא פקד מדוד, הנה השבלה ותקנאה ממעשיו היתה רצויה לו, ולכל הידוע לא היה לה טכנה:

השאלה השלישית בשמואל דוד עם מיכל, והיה לא היה כדת המלך שהלקח עם גדית ויכהו יתן לו המלך את בתו לנשה ויעזירהו עונר גדול, ולא כן לפי לקרי שהכה דוד את גדית לא נתן לו שאול את בתו ולא העזירו? ומה את עבדיו שיאמרו לו הנה נפן בך המלך ועתה התעתן במלך, ולפי נקש מתנו מלה עלמות פלשתים ומזולת זה היה נכר מקוייב שאול לתת לו בתו?

השאלה הרביעית לא היה לב שאול להמית את דוד עד שמוה את יהונתן בנו ואת עבדיו להמיתו, לפי נשבע לפי ה׳ לא יומת? ולא כיצחל שהלא להמיתו מעמו לפיותו בעל כרית לדוד, יקשה לא כן לפי מהו קודם לזה שיהרגהו? ולפי לפלא אמר לו ועתה שלח ובקש אותו לפי כי בן מות הוא? ויקשה עוד לפי נשבע יהונתן לדוד שלח היה לפי לכה להרגו ברשותו שהיה מעיל החנית תם שלח מלקים להכניעו להרגו?

השאלה החמשית בדבר יהונתן שאמר לדוד ולא לא עודני חי ולא תעשה עמדי חסד ולא למות ולא תכרות את חסדך מעם ביתי עד עולם ולא בהכרי׳ ה׳ את אויבי דוד, ובאו בדבור הזה חשבה שלילות זו אחר זו בלי הפסק, ויראין שלא הפסיק מדרך ולא יסבלו ייחוס:

השאלה הששית במה שאמר לו יהונתן מחר חדש ונפקד׳ כי יפקד מושבך וגו׳, ובאת אל המקום וגו׳, והעלם הזה כבר יעלה דוד והוא לפי זכרה לשונה, כמו שאמר קודם לזה ויאמר דוד אל יהונתן הלא מחר וגו׳ ופן פקוד יפקדני לפיך וגו׳, ופן דוד הוא לפי מה יתרץ? ולפי כלשון מפרש הפסוקים בתוכן יתרו הצלחת כלפי:

(י) ויהי ממחרת ותפלח רוח אלקים וגו׳. פפר הכתוב שממחרת לותו היום פלקה ועברה רוח אלקים רעה על שאול, וידמה שאמר ממחרת להניח שאול התפעל מלך מלכבדי הכעים השלכות [יא] המולכות שאמרו הכה שאול בשלפיו ודוד ברכבותיו, ועיין בדוד בחזקו בלבו לולי הוא זה לפי שאול וכתבו לרעך הטוב ממך, לפי שלקח מיתן מלכבדי הכעים [יב] שתנהל מעלת דוד על מעלתו דהוה לות מלכות, ובהיות הדמיון גובר בו רעיונו על מזכיר שלקח ולבן היום מחזקתו עברה על שאול רוח אלקים רעה. ולפחות שהרוח כאמר בכתן על הלבון, והוא מצלי פלא יג כמו * כל רוחו יוליך כהבל, ישעיה מ׳ יג * מי תכן את רוח ה׳, וכמו שהניח הבל המורה בפ׳ מ׳ שלח׳ יאמר שמחזקת לותו היום שקרה זה בו בתיבה כדמיון שאול הכוונה התלקית הדעה לפר היה עליו, לפי לקרוע ממנו המלכות ויתכנה בתוך הבית, לפי שבאב בתה שיהיה בתקרית היחים, כי כל מניל הצתידות בקרוב מתכנה, ורלוי שתלע שיה הפרש גדול בין בניה ובין מתכנה, כי הבניה הוא המוספע בתוך מהשם יתברך, והמתכנה הוא חיים המכין עלמו ומשתלל כמדב׳ ל כו לדעת הצתידות ומתכוונד לליהם, וכמוהו * תלבד ומילד מתכנה חיים במקנה, לפי מתכוונדים ומשתלים להיות בבחי׳, ומה בן לפי כוון הכתוב בכאן שבא לשאול רוח רעה מלת הנשי, ושהיה מלבר לבחי שעות כדעת המתרגם וכלפי המפרשים, כי לם שהיה מחזק בלותה הכוונה הרעה לבר היה לפלו יי עליו, והיה מתכנה בעלמו מה שיהיה ונוצל נכותן עמו כדעתו, והיתה מחזקתו מזוטטת שדוד היה בלחת יורם מלכותו, ולבן בהיותו מבנן לפניו ושר בשירים על לב רע השיל שאול לת התנית לבר היה בידו להכות את דוד, ומה עשה כל כן בחוקה שיעבור ויכבם בקיר, והיה מרלה פנים שעשה זה שלח במתכוון, והיה לנוכו כפי הלחת להרגו כעדתה לירלתו כן יתלוך ויסירהו ממלכותו, ודוד בהיותו מבנן היו עיניו בידו ושלח במתכון הכלי עלמו מפניו שלח מדעתו וכימל, ומחבר רלה שאול (יב) שדוד יסב מפניו שלח בכוונה פעמים, הכיר כי היה ה׳ עמו, ובדלותו שהחזנתה סרה ממנו ושהיל היתה דבקה בדוד כבר מחנו, בחזנו כלי כפפן זה יחלוך לחבי והחלקי, עשתו לעטן לי, ועזרו (יג) בלותה מקבה עוד שזמנו שר לנף והיה יונל ובל לפני העם, כמו שהתפלל משה על בניל העם * לחבר יוליחם כמדב׳ כו׳, ולבר יבילם. ולפ היו נבורותיו בכללות והפעמות כשחטן ויהוה בן כמזי, לבל (יד) היה בכל דרכיו מצליל ובנון והיה ירל לקלים מלך, וזהו לאמרו ויי׳ עמו, ובחבר רלה (טו) שאול שהיה דוד מצליל לפי מפניו, לפ בפרל עוד מפניו, לפ מפני גבורתו כי שמע כלפי רבות, לפ בעבור הלבלתו ותבונתו, וכל זה לפי שבאמת לנין שהוא יעבור בעמו והוא היה רעו הטוב ממנו לבר לאר לנין שמואל. הנה התבאר מזה ענין התבאות שאול מה היה ומנין פקדו מדוד, לפ מירלתו שיהרגהו דוד כי לם לפ מירלתו שיחלוך לחבי ובחבר הפסוקים כלם, והוחרו הלחלות לחבוכה ובנית:

ויאמר שאול אל דוד וגו׳. לחבי לבר רלה שאול שלח היה (יו) יכול להכות את דוד בידו ובקניתו מבב מבחבה שבית להרגו בתוך לו לת בתו, לפ לבפדו ולפ לבקש להבאתו כי לם לתתו ביד פלשתים וידו אל תהי בו. ובחי לחבוב שאמר שאמרו החבים במלחמת גדית הפלשתי שהלים לבר יכה לת הפלשתי יעזרנו המלך ולת בתו יתן לו, לפ היה

דברי משמ, לולי לחמרו שם זה מעצמם ויפלו לותו קול בלי יכול ולחות כדברי העם המרבים ומוליכים פעמים רבות דברים מעצמם. לו שדבר זה שקול כאן שידברו בזה המלכים על פי הגומחת והרחבת הלשון, ולכן כתיב בת דוד לפני שאול על ענין נלית לא לאמר לו מזה כלום, לא קודם [יח] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־שָׁאוּל מִי אָנֹכִי וּמִי החלטת, ולא לתקני המלחמה, חַיַּי מִשְׁפַּחַת אָבִי בְיִשְׂרָאֵל כִּי־אֶהְיֶה ולכן לומר לפי שלבזותי דוד חָתָן לַמֶּלֶךְ: [יט] וַיְהִי בְּעֵת תֵּת אֶת־מֵרַב עם כתו התעורר שאול עתה בַּת־שָׁאוּל לְדָוִד וְהִיא נִתְּנָה לְעַדְרִיאֵל מפני עצמו, לא להיותו מקנייב עליו מעכין גליה, וזהו שאמר הַמְּחֹלָתִי לְאִשָּׁה: [כ] וַתֶּאֱהַב מִיכַל בַּת־ הנה בתי הגדולה מרב לותה שָׁאוּל אֶת־דָּוִד וַיַּגִּדוּ לְשָׁאוּל וַיִּשַׁר לתן לך לאשה, רומה לומר בְּעֵינָיו: [כא] וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶתְּנֶנָּה מפני היות בתי ומפני היותה עתך אמר הנדולה מרב לפי עזה לְוֹ וּתְהִי־לוֹ לְמוֹקֵשׁ וּתְהִי־בוֹ יַד־ לפיה, ולכן רחוי שלא תהיה פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־דָּוִד בְּשֵׁתַּיִם לי במדרג, תתן כי אם במדרג כן, וזהו לך היה לי לבן חילי, [כב] תִּתְחַתֵּן בִּי הַיּוֹם: וַיְצַו שָׁאוּל אֶת־ כי זאת שלשול מאך הוא עַבָדָיו דַּבְּרוּ אֶל־דָּוִד בַּסֵּתֶר לֵאמֹר הִנֵּה שנודע הלל להלקח מלחמות חָפֵץ בְּךָ הַמֶּלֶךְ וְכָל־עֲבָדָיו אֲהֵבוּךָ וְעַתָּה ה'. וכפר הכתוב רוע כוונתו הִתְחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ: [כג] וַיְדַבְּרוּ עַבְדֵי שהיו בוה לשיחי בו יל פלשתי, (יח) וזלזול הזיבו בלימה בכריעה שָׁאוּל בְּאָזְנֵי דָוִד אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר כיולה וכהשתוחה מי אנכי דָּוִד הַנִּקְלֶה בְּעֵינֵיכֶם הִתְחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ ומי חיי משפחת אבי בישראל וְאָנֹכִי אִישׁ־רָשׁ וְנִקְלֶה: [כד] וַיַּגִּדוּ עַבְדֵי כי אהיה חתן למלך, לא שלח שָׁאוּל לוֹ לֵאמֹר כַּדְּבָרִים היה קונה קיים לכלום ולא יפנע מהמלחמות בהיותו חתן דִּבֶּרָה הָאִשָּׁה דִּבֶּר דָּוִד: [כה] וַיֹּאמֶר שָׁאוּל כֹּה־ המלך, כי מה הוא ומה קייו תֹאמְרוּ לְדָוִד אֵין־חֵפֶץ לַמֶּלֶךְ בְּמֹהַר כִּי ויחי כל משפחתו לזוע לפניו בערך זה ולא יכנה המלחמות בְּמֵאָה עָרְלוֹת פְּלִשְׁתִּים לְהִנָּקֵם בְּאֹיְבֵי כדברי שאול לף כי ימיתוהו הַמֶּלֶךְ וְשָׁאוּל חָשַׁב לְהַפִּיל אֶת־דָּוִד (יט) הפלשתים. וכפר הכתוב בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים: [כו] וַיַּגִּדוּ עַבְדָיו לְדָוִד שבעת תת לת מירב בת שאול לדוד, לל בעת שהיו עתידים לתתה לדוד והיו בתכה אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּשַׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי לעדריאל, לל שהיו בעמה בלי דעת שאול בתכה ובתקדש לְהִתְחַתֵּן בַּמֶּלֶךְ וְלֹא־מָלְאוּ הַיָּמִים: לעדריאל המחולתי לתשה, (כ) [כז] וַיָּקָם דָּוִד וַיֵּלֶךְ הוּא וַאֲנָשָׁיו וַיַּךְ ומיכל לחותה תשקה בפשה בְּפְלִשְׁתִּים מָאתַיִם אִישׁ וַיָּבֵא דָוִד אֶת־ בדוד, וכלשר הגידו לשאול עָרְלָתֵיהֶם וַיְמַלְאוּם לַמֶּלֶךְ לְהִתְחַתֵּן שבתקדשה מיכב לעדריאל וזמיכל היתה תפשה בדוד (כא) יפרה בעיניו, ולחר גם לכי לְאִשָּׁה: [כח] וַיַּרְא שָׁאוּל וַיֵּדַע כִּי לחפון ולתפנה לו, ויהי לשון יְהוָה עִם־דָּוִד וּמִיכַל בַּת־שָׁאוּל מלפני השם שתהי בו יד אֹהֶבֶתְהוּ: [כט] וַיּוֹסֶף שָׁאוּל עוֹד פלשתים, ולכן שאול לחר לְיִרְאָה מִפְּנֵי דָוִד עוֹר וַיְהִי שָׁאוּל לדוד לל תעשה וחל תלחם אֹיֵב אֶת־דָּוִד כָּל־ על מה שעשתה מירב, כי, הַיָּמִים: [ל] וַיֵּצְאוּ שָׁרֵי פְלִשְׁתִּים בשתים תתחתן כי היום, לל וַיְהִי מִדֵּי צֵאתָם שָׁכַל דָּוִד מִכֹּל בחלת מהשתים החלה תתחתן עַבְדֵי שָׁאוּל וַיִּקַּר שְׁמוֹ מְאֹד: או לתן לך מירב בעל כרחה או מיכל ברלונה, והוא כמו שמו' כ' כ"ל * שלא תהבי כושל עליך. וקול (כב) במסכת סנהדרין לחרו כי ל"ע שתיהם היו לדוד לנשים ולחר מיתת מירב בחת מיכל, ומהם לחרו כי קדושי טעות היו לו לדוד במירב ובכתר בשלה עדריאל. ופשט הכתובים מורה שדוד לשה ארלה עכין מירב היה בשמע ומוכך ידו מהמעשה, לפי שפשב שאול התל בו ברלונה, ולפיכך הוסיף שאול למות לעבדיו שידברו על דוד בלט, כלומר בסתר, הנא חפן כך המלך וכל עבדיו להבוך ועתה השתדל להשתתתן במלך, והיה כל זה כדי שיתמין וייהנו שאול לא התל בו. (כג) ודוד השיבם הנקלה בעיניכם התתתן במלך? לל לוך לשתדל להתתתן במלך והוא עוד נדול ומהם כבד לנקש מוהר ומתן לבת המלך, ולחר היה רש (כה) ונקלה, ושאול מוה להשיב לו שלא ימבע מפני זה מהתתתן בו, כי הוא לא היה חפץ במוהר, ומתן לחר כי אם במשפ עלות פלשתי, כלומר שהיה עוזה זה להכון מלוויניו, והוא לא כן יעשה ולבבו לא כן ידמה כי אם להפיל את דוד (כו) ביד פלשתי, ודוד בתום לבבו יעשה הדבר בעיניו, וזה לא להחנת מיכל כי אם מפני הבבוד להתתתן במלך, וקול (כז) מלחת היתים לשר לחר לתת העלולות הכפה בפלשתי מחתים לים ויכת את ערלותיהם למלך, ורחו בזה שלא הניחם לפני מיכל שלא היה רלוי לניעותה כי אם לפני המלך, ורחו הכתוב שלא הניחם דוד בידו כי ידפה הוא לו כי אם על ידי עבדיו, ולזה אמ' וימלאו למלך, לל שתבעו הניחום לפניו ומלאו חוכם בתתם לו מחתים עם היות שלא היה התבלי כי אם במחה, ועבו זה להודות עוב הפלחתם: וכפר שאו נתן לו את מיכל (כח, כט) בתו לנשי, ושאול ברחותו שיי היה עמו, ושבתו מיכל היה חוכה, את דוד ולא היה יכול להרגו על ידה, הוסיף ירחה ופחד ממנו ולבחות חותו, ובזה הותרה הבלה הבלינו: (ל) ויצאו שרי פלשתים ונו'. עתה יוכור הכתוב השתלחות שלישי שעשה שאול להמית את דוד, והוא שיבאו שרי פלשתים לבחוש בחרן לשאול ולבנו בו, ויהי מידי פחתם, לל כחשר יבאו שכל דוד מכל עבדי שאול, כלומר שהנדיל עלה הפליח תוזיה להפליח במלחמ', ולהשמיד את החויבים, בחוכן שיקר שמו ובכבד מחד, כי יבא לו שם משכיל ושם חיה מלומד מלחמה. וכדרב אמרו בתיקר שם פר כה שמו בהלבה, כיון שנשמעו פלשתים שבעת דוד לשה יפלו שרי פלשתים לחרו בתוב בתורתם * כי יקח חיש לשה קדושה לח יפל בנפח, כלך ובלח' דכרי כל ה עמהם, ולח היו יודעים שדוד היה בבוס ודורש בשה דברים לחוריים במלחמת הרשות, לכל במלחמת מלוה הכל יוכלין לפילו מתן מקדמו ובלה מקופתה:

יט

[ז] וַיַּגֶּד יְהוֹנָתָן לְדָוִד לֵאמֹר מְבַקֵּשׁ שָׁאוּל אֶת־אָבִי לַהֲמִיתֶךָ וְעַתָּה הִשָּׁמֶר־נָא בַבֹּקֶר וְיָשַׁבְתָּ בַסֵּתֶר וְנַחְבֵּאתָ׃

[ח] וַיֵּצֵא יְהוֹנָתָן לְדָוִד וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲבִי לַהֲמִיתֶךָ וְעַתָּה הִשָּׁמֶר־נָא בַבֹּקֶר וְיָשַׁבְתָּ בַסֵּתֶר וְנַחְבֵּאתָ׃

[ט] וַיְדַבֵּר יְהוֹנָתָן בְּדָוִד טוֹב אֶל־שָׁאוּל אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַל־יֶחֱטָא הַמֶּלֶךְ בְּעַבְדּוֹ בְּדָוִד כִּי לֹא חָטָא לָךְ וְכִי מַעֲשָׂיו טוֹב־לָךְ מְאֹד׃

[י] וַיָּשֶׂם אֶת־נַפְשׁוֹ בְכַפּוֹ וַיַּךְ אֶת־הַפְּלִשְׁתִּי וַיַּעַשׂ יְהוָה תְּשׁוּעָה גְדוֹלָה לְכָל־יִשְׂרָאֵל רָאִיתָ וַתִּשְׂמָח וְלָמָּה תֶחֱטָא בְדָם נָקִי לְהָמִית אֶת־דָּוִד חִנָּם׃

[יא] וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל בְּקוֹל יְהוֹנָתָן וַיִּשָּׁבַע שָׁאוּל חַי־יְהוָה אִם־יוּמָת׃

[יב] וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן לְדָוִד וַיַּגֶּד־לוֹ יְהוֹנָתָן אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיָּבֵא יְהוֹנָתָן אֶת־דָּוִד אֶל־שָׁאוּל וַיְהִי לְפָנָיו כְּאֶתְמוֹל שִׁלְשׁוֹם׃

[יג] וַתּוֹסֶף הַמִּלְחָמָה לִהְיוֹת וַיֵּצֵא דָּוִד וַיִּלָּחֶם בַּפְּלִשְׁתִּים וַיַּךְ בָּהֶם מַכָּה גְדוֹלָה וַיָּנֻסוּ מִפָּנָיו׃

[יד] וַתְּהִי רוּחַ יְהוָה רָעָה אֶל־שָׁאוּל וְהוּא בְּבֵיתוֹ יוֹשֵׁב וַחֲנִיתוֹ בְיָדוֹ וְדָוִד מְנַגֵּן בְּיָד׃

[טו] וַיְבַקֵּשׁ שָׁאוּל לְהַכּוֹת בַּחֲנִית בְּדָוִד וּבְקִירוֹ וַיִּפְצַר מִפְּנֵי שָׁאוּל וַיַּךְ אֶת־הַחֲנִית בַּקִּיר וְדָוִד וְנָס וַיִּמָּלֵט בַּלַּיְלָה׃

[טז] וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים אֶל־בֵּית דָּוִד לְשָׁמְרוֹ וְלַהֲמִיתוֹ בַּבֹּקֶר וַתַּגֶּד לְדָוִד מִיכַל אִשְׁתּוֹ לֵאמֹר אִם־אֵינְךָ מְמַלֵּט אֶת־נַפְשְׁךָ הַלַּיְלָה מָחָר אַתָּה מוּמָת׃

[יז] וַתֹּרֶד מִיכַל אֶת־דָּוִד בְּעַד הַחַלּוֹן וַיֵּלֶךְ וַיִּבְרַח וַיִּמָּלֵט׃

[יח] וַתִּקַּח מִיכַל אֶת־הַתְּרָפִים וַתָּשֶׂם אֶל־הַמִּטָּה וְאֵת כְּבִיר הָעִזִּים שָׂמָה מְרַאֲשֹׁתָיו וַתְּכַס בַּבָּגֶד׃

[יט] וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל מַלְאָכִים לָקַחַת אֶת־דָּוִד וַתֹּאמֶר חֹלֶה הוּא׃

(ז) וכאשר היה שאול שמי עמו ובעכיו דוד מלפניו, הוקוק עוד בלבו מה שעשה שהוא יהיה המולך ויורש תחתיו תקריו, ולזה דבר עם יונתן בנו ועם עבדיו שהם ימיתו את דוד, ויהיה זה בהיותם מתקרבים היכ כיכיהם ויתיתו אותו כשגגה היולפת. וידוע שאול שאר שאול ליהונתן בנו שהיה לו תקפה וקלון הסם העוב שיפל על דוד, והכוונים ביניהם מבחת קנאות וכן בין עבדיו בתוכן שיתאלנו להרגו, אבל יהונתן היה חפץ בדוד מלך והיה חפץ בהצלתו ולכן לא חפץ לקבלי (ב) תכוין, והוליש הדבר לדוד שיאמר כן יהוה שאול לתפצים תקריס להרגו, ואמר לו שיתחיר עמוד בשדה שהוא יקוקר את תכוין ויתוכח עמו על עכיכו, וידוע שהיה שאול רגיל לנחת כיום יום לשוטט בו על שדה להלוך ולשוטט בו על (ג) דרך העיול, ולפיכך מוה יונתן את דוד שיתחבא בתוכו שדה, כלי שאתרי תשר ידבר עם תכיו ילך למקום מוצנו (ד) ויניד לו כל דבריו: והנה יהונתן דבר לפכיו והוכיחו שלא יפעל בעבדו דוד לפי שלא חטא לו כלל, ולא די (ה) שלא חטא לכל גם היו מעזיו שלא חטא לכל גם היו מעזיו טובי לעכותו, כי הוא שם בפשו בכפו ונתן נפשו על ידו לתועה ליזרעאל, ולכן תין ראוי שיפעל כשם נקי להמית את (ו) דוד חכם, ושאול הולה לו בשעכותיו ויפצע בו ה' שם ויהונתן הודיעו לדוד ולו בטח לבו ובא לפכי שאול כפעם בפעם. והנה עכין שכועת שאול ידלה שהיתה לפחת מעתי כבות. שם שבתורה מכוונתו הרע ודלה דברי יהונתן טובים ונכוחי, ולכן עשה שבועה שלא ימות עוד להרגו, אבל הכוונה העוכה היתה לא התחילה עתו כי תיל קוד למשמעתו. ושם שעשתה כדי שיהונתן לא ילע כוונתו וינידה לדוד לשיברח מלפניו ובזה לא יוכל עוד להכותו, ולכן עוד הוכהו כדברים כדי שינידם לדוד וינבא לבו בהם ולא ישרח, והוקהה עם זה השלה (ט) הרביעית: ותוסף המלחמה

(ט) ורוח יהוה רעה אל שאול, זכר לכון הפתלות הרביעי שעשה שאול להמית את דוד, והוא שקהה בתוספת המלחמה שיפל דוד ובלקס בפלשתים ויך בהם מכה גדולה, ושאול ברוחות הלשתו תפש מפשהתיו שהיה רוח ה' עוכה ורפפו על דוד להפלילו ורוח הפש רעה על שאול, רומה לומר כוונת הפש ולמוכו היה רע בעבד שאול, ובאשר התבודד במחשבה (י) הזאת עם לבו בקרבו והשיל הכיחו להמות את דוד, ובאשר ראה דוד הדבר הזה הבין שהיתה כוונת שאול רעה עליו ויברח וימלט ממנו בלילה, ושאול תפש אחרין לבית דוד עם אשתו, ויפלח מלאכים לשמור אותו (יא) בביתו להמיתו בבקר, ולפי רומה לומר להרגו בלילה בביתו כי הפש שיעה אותם בלילה בהרגו, ולפי שהיו מלאכים רבים ולא יכלו להרגו בבת אחת, ולפי שהיו מלאכי שאול אנשי חיל ולא יכלו להרגו בקלות

[יט] וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל אֶת־הַמַּלְאָכִים לְרְאוֹת
אֶת־דָּוִד לֵאמֹר הַעֲלוּ אֹתוֹ בַמִּטָּה אֵלַי
[יט] לַהֲמִיתוֹ : וַיָּבֹאוּ הַמַּלְאָכִים וְהִנֵּה־
הַתְּרָפִים אֶל־הַמִּטָּה וּכְבִיר הָעִזִּים
[יז] מְרַאֲשֹׁתָיו : וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־מִיכַל
לָמָּה כָּכָה רִמִּיתִנִי וַתְּשַׁלְּחִי אֶת־אֹיְבִי
וַיְמַלֵּט וַתֹּאמֶר מִיכַל אֶל־שָׁאוּל הוּא
אָמַר אֵלַי שַׁלְּחִנִי לָמָּה אֲמִיתֶךָּ :
[יח] וְדָוִד בָּרַח וַיִּמָּלֵט וַיָּבֹא אֶל־שְׁמוּאֵל
הָרָמָתָה וַיַּגֶּד־לוֹ אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה־
לוֹ שָׁאוּל וַיֵּלֶךְ הוּא וּשְׁמוּאֵל וַיֵּשְׁבוּ
[יט] בְּנָיוֹת : וַיֻּגַּד לְשָׁאוּל לֵאמֹר הִנֵּה־
[כ] דָוִד בִּנָיוֹת בָּרָמָה : וַיִּשְׁלַח שָׁאוּל
מַלְאָכִים לָקַחַת אֶת־דָּוִד וַיַּרְא אֶת־
לַהֲקַת הַנְּבִיאִים נִבְּאִים וּשְׁמוּאֵל עֹמֵד
נִצָּב עֲלֵיהֶם וַתְּהִי עַל־מַלְאֲכֵי שָׁאוּל
רוּחַ אֱלֹהִים וַיִּתְנַבְּאוּ גַּם־הֵמָּה :
[כא] וַיַּגִּדוּ לְשָׁאוּל וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֲחֵרִים
וַיִּתְנַבְּאוּ גַּם־הֵמָּה וַיֹּסֶף שָׁאוּל וַיִּשְׁלַח
מַלְאָכִים שְׁלִשִׁים וַיִּתְנַבְּאוּ גַּם הֵמָּה :
[כב] וַיֵּלֶךְ גַּם־הוּא הָרָמָתָה וַיָּבֹא עַד־בּוֹר
הַגָּדוֹל אֲשֶׁר בַּשֶּׂכוּ וַיִּשְׁאַל וַיֹּאמֶר אֵיפֹה
שְׁמוּאֵל וְדָוִד וַיֹּאמֶר הִנָּם בְּנָיוֹת בָּרָמָה :
[כג] וַיֵּלֶךְ שָׁם אֶל־נָיוֹת בָּרָמָה וַתְּהִי עָלָיו
גַּם־הוּא רוּחַ אֱלֹהִים וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ
וַיִּתְנַבֵּא עַד־בֹּאוֹ בְּנָיוֹת בָּרָמָה :
[כד] וַיִּפְשַׁט גַּם־הוּא בְּגָדָיו וַיִּתְנַבֵּא גַּם־הוּא
לִפְנֵי שְׁמוּאֵל וַיִּפֹּל עָרֹם כָּל־הַיּוֹם הַהוּא
וְכָל־הַלָּיְלָה עַל־כֵּן יֹאמְרוּ הֲגַם שָׁאוּל
בַּנְּבִיאִים :

כמורת לדם, מהם נעשים לעבודה זרה, ומהם להוריד הספע מהעליונים, ומהם לדעת העתות מהיום, מהם היו הנעשים על מורת לדם ידוע ודומה לדיו בתוארו ומורתו, והיו עושים הנשים זה על מורת בעליהן כדי שיהיה תמיד תוארו לנגד עיניהן מרוב אהבתם אותו, ומזה הטין החתרין היו התרפים חצר למיכל במורת דוד להחבתה את דוד מקל ולא היה בהם כל עון, ולכן שמה תועפ במקומו כי היו כדמותו: וכביל העזים היה כר עזוי מצמר הנזיש: ובמדרש תמרו שהיו בהל יין תחת דוד על המטה והיה שער הכול למעלה, ועשתה מיכל התכולה הזאת כדי שיהי לדוד זמן לברוח ולהתרחק משם בעוד שהיו הולכי ובאים על הבית, וכל זה היה לגודל אהבתה אותו, ועל כן דרשו עליה במדרש שהלכה מלך בשוק. וטין כפרן חצר מלך עוב. ואין לבו ויגל כבודו שחוק שמח לבו שיהיה דוד במעה כאחד ידע שהיה דוד במעה מולה, בשבתו אצל יוכל לברוח משם ומה שיעלו אותו במעה להמיתו, וכאחד קפצו המעה מלאו התרפים וכביר העזים ויודע הרמאות שעשתה מיכל, ולכן שלוח קניה נער בה למה רמיתו? והיה הדיבתו אלא עשתה זה כי אם בפחדה מדוד, שאמר לה שיהית אותה אם תגיד הדבר. הנה כופר בוה שאול שמה להרוג דוד בידו ובאכיתו פעמים והוא מין אחד מהשתלות אצר בקש להרגו, ואנית בידי פלשתי, כמוהר מלה הערלי, ואנכי כיל יוכיח כאן ואנכידו, ורכיעית על ידי מיכל כתו בניתים, ואמנית כמה אנשי אחריו לכיות כרמה לבוקשו שיכור אחר זה. והנן כי כל הפעמים שהיה מתעורר שאול להרוג את דוד לא היה כי אם ברחותו מלניו ואנכיל בדבר מה אחר יעשה, ואו היה מתחב בזה ובעתתו רוח רעה, וכבל הדברים הללה לא נתנו ה' להרע את דוד: (יא) ודוד ברח וימלט ויבא אל שמואל. וזכר הכתוב שדוד בא אל שמואל והגיד לו את כל דברי שאול ועשקיו בכל התרעה אחר אחר עשה להרגו, ועשה זה דוד לפי שאול היה כמתח על ידי שמואל והיה דוד גם כן כמתח על ידו והיה שמואל נביא ויודע הנסתרות, לכך דוד חלה לנוסע משה שהיה שאול עושה נגדו ולבקש ממנו עצה ותחבולה, ויגיד לו ברוח נבואתו מה יעשה ואיך ימלט את נפשו, אחרי אחר התחיל כי מיי כל מעשיו מוזנחים, ואת שהלך דוד ושמואל ויאמר נביות, וזכר דוד רחבעם ושמואל אחריו לכבוד המלכות. וידמה שהיה כיות מקום במוך ברמה והיה שם מושב בני הנביאי להיותו מקום מוכן להתנודדותם והלכו שם לבקש את דבר ה', וכן ד' מדרשו דנביאיית. וקול אמרו במסכת זבחים מה ענין ניות אצל רמה? אלא שהיו יושבים ברמה ועוסקי בגוייו של עולם, כלומר בנית המקדש כאיזה מקום תבנה. ובאחר שמע שאול שהיה דוד בחותו מקום שלח מלאכים שם לקחת את דוד. ועניין התנבאתם כלם, ולמה לא קוזרו שאול, תכמי הגזים פירשו שהתנבאות הנזכר כאן לשון שבח והלול, שהיו משבחים ומהללים לאל ית', מגזרת * ניב שפתים, אבל יראי ה' לא עשו כן שלא יכוונו זה לאמרו כאן הנם בשאול בנביאים. ועניינו אצלי שראתה כל אחד מהמלאכים את הנביאים, רומה לומר את קבוצם, כי להקת הוא כמו קהלת במשמעו והוא הפוך, שהיו שם כלם נביאים, רומה לומר מנידים העתיד להיות, והוא שיחלוך דוד על כל ישראל ושלח שליח להמיתו, הנה כאחד רצו זה המלאכים ושמואל היה עומד עליהם ומקיים את דבריהם שהנבאו המלאכים נם כן, לא התחילו להתנודד ולהנבא וכאלו כו ויתנבאו הם נם כן מה שיהיה, לא שימלוך דוד על כל פנים, ומפני זה מנעו מלקחת את דוד כי לא רמו לנזלוח יד במשיח ה' ולא חזרו על שאול כי ירחו את ה' ומחמו בדברי שאול, וכן קרה למלאכים אחרים שלח שאול שלשה פעמים, וכראות שאול שכל עבדיו נטו להחבת דוד הלך הוא הראשה וילך אל אותו מקום ניות ותהי עליו רוח אלקים. והנן שלח אמר בוה רוח אלקים רעה, לפי שזה יורה שאל עליו השפע הנבואי ובעודו הולך בדרך היה תמיד מתנודד להניע אליו הנבוא, ולדעת מה יהיה בעניין המלכות, וזהו ויולך הלוך ויתנבא, שהוא ההשתלשלות להנבא והתנודדות אליו כמו שזכרתי. ובנואו לפני לך כו עג שמואל התפעל כל כך בראותו אותו שחם לבו בקרבו וקדע את בגדיו ויפשוט אותם ויפול ערום לפניו להתנבאותו כל היום ההוא וכל הלילה, וכל זה לחזוק התפעלותו מהמדמה ולבוטות מחשבתו בדבר ההוא חצר היה כונע אל לבו כל כך עד שאל עליו רוח נבואתי, וזהו רוח אלקים הנזכר, עד שאמרו הרואים הנם שאול בנביאים? רומה לומר שהניע למעלת הנבואה הנמורה בנביאים היושבים שם בניות, ובהיותו שאול מתנודד ומתנבא בניטול הנזכרים, נרם דוד משם והיה לו מקום זמן להמלט, וילך אל יהונתן להניד לו כל זה אשר לא היה יודע בו:

כ

[ל] וַיִּבָּרַךְ דָּוִד מִנָּיוֹת בְּרָמָה וַיָּבֹא וַיֹּאמֶר לִפְנֵי יְהוֹנָתָן מֶה עָשִׂיתִי מֶה־ עֲוֹנִי וּמֶה־חַטָּאתִי לִפְנֵי אָבִיךָ כִּי מְבַקֵּשׁ [ב] אֶת־נַפְשִׁי: וַיֹּאמֶר לוֹ חָלִילָה לֹא־ תָמוּת הִנֵּה לֹא־ עֲשֶׂה אָבִי דָּבָר גָּדוֹל אוֹ דָבָר קָטֹן וְלֹא יְגַלֶּה־ אֶת־אָזְנִי וּמַדּוּעַ יַסְתִּיר אָבִי מִמֶּנִּי אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה [ג] אֵין זֹאת: וַיִּשָּׁבַע עוֹד דָּוִד וַיֹּאמֶר יָדַע יָדַע אָבִיךָ כִּי־ מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ וַיֹּאמֶר אַל־יֵדַע־זֹאת יְהוֹנָתָן פֶּן־יֵעָצֵב וְאוּלָם חַי־יְהוָה וְחֵי נַפְשֶׁךָ כִּי כְפֶשַׁע [ד] בֵּינִי וּבֵין הַמָּוֶת: וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־ דָּוִד מַה־תֹּאמַר נַפְשֶׁךָ וְאֶעֱשֶׂה־לָּךְ: [ה] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יְהוֹנָתָן הִנֵּה־חֹדֶשׁ מָחָר וְאָנֹכִי יָשֹׁב־אֵשֵׁב עִם־הַמֶּלֶךְ לֶאֱכֹל וְשִׁלַּחְתַּנִי וְנִסְתַּרְתִּי בַּשָּׂדֶה עַד הָעֶרֶב [ו] הַשְּׁלִשִׁית: אִם־פָּקֹד יִפְקְדֵנִי אָבִיךָ וְאָמַרְתָּ נִשְׁאֹל נִשְׁאַל מִמֶּנִּי דָּוִד לָרוּץ בֵּית־לֶחֶם עִירוֹ כִּי־זֶבַח הַיָּמִים שָׁם [ז] לְכָל־הַמִּשְׁפָּחָה: אִם־כֹּה יֹאמַר טוֹב שָׁלוֹם לְעַבְדֶּךָ וְאִם־חָרֹה יִחֶרֶה לוֹ דַּע כִּי־ כָלְתָה הָרָעָה מֵעִמּוֹ: [ח] וְעָשִׂיתָ חֶסֶד עַל־עַבְדֶּךָ כִּי בִבְרִית יְהוָה הֵבֵאתָ אֶת־עַבְדְּךָ עִמָּךְ וְאִם־יֶשׁ־בִּי עָוֹן הֲמִיתֵנִי אַתָּה וַעַד־אָבִיךָ לָמָּה־זֶּה [ט] תְּבִיאֵנִי: וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן חָלִילָה לָּךְ כִּי אִם־יָדֹעַ אֵדַע כִּי־כְלָתָה הָרָעָה מֵעִם אָבִי לָבוֹא עָלֶיךָ וְלֹא אֹתָהּ אַגִּיד לָךְ: [י] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יְהוֹנָתָן מִי יַגִּיד לִי אֹ מַה־יַּעֲנְךָ אָבִיךָ קָשׁוֹת: [יא] וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־דָּוִד לְכָה וְנֵצֵא הַשָּׂדֶה וַיֵּצְאוּ שְׁנֵיהֶם הַשָּׂדֶה: [יב] וַיֹּאמֶר יְהוֹנָתָן אֶל־דָּוִד יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כִּי־אֶחְקֹר אֶת־אָבִי כָּעֵת מָחָר הַשְּׁלִשִׁית וְהִנֵּה־טוֹב אֶל־דָּוִד וְלֹא־אָז

(ל) ויברח דוד מניות כרמה וגו'. הבה דוד הלך ליהונתן להיותו בוטח בהבטתו ובחמוכתו ואמר לו מה עוני ומה חטאתי לפני אביך כי מבקש את נפשי? ויוכחן הגיכו שלא היה רגון לקיים להמיתו, כי לולי עשה אביו דבר קטן לו נדול היה מגלה לוזו ולמה יסתיר הדבר הזה ממנו? ואחר שלא גלה לו היות כוונתו להרגו יורה שלא כוון לזה, והיתה מחשבת יוכתן שהעלת החטית ומה שעלה מלקחים לעשות את הבית והלך אחריו לניות לא היה בכוונה רעה כי אם מפחת מוליו הגחוליו בעת שהרוח רעה מבעתת לותו: (ג) ודוד הגיבו אין טעמה מאשר לא הגיד לך לפיך כוונתו, זה היה לפי שידע לפיך כי מלאתי חן בעיניך, ולכן אמר להעלימו ממך פן תעצב, ולולם אין ספק אי ס' וני נפשך כי כפשע ביני ובין המות, ל"ל כי כפשיעה קטנה היתה אם ביני ובין המות: (ד) ויהונתן עשה בדבר לולי היה בחשת בדברי דוד, ולכן אמר לו מה תאמר נפשך ואעשה לך, ל"ל מה יגוור שלך שנעשה? לדעת האם כוונתו כמו שהוא אומר או כמו שחשב דוד בלבו, ולזו בחר דוד בדרך שוכר הגה עשה מחר ואבני יגוב עם המלך לאכול ואחר האכילה הוא תשלחני ואסתתרתי בשדה עד עת הערב השלישית, רומה לומר מהיום השלשי שהיה ביום הקדם השני שהיא שלישית לאותו יום שהיו מדברים בו. או יאמר לאבי יגוב לאכול עם המלך ואשלחהו, שביום הקדם תמיד היה מכהגו ליגב עם המלך לאכול, ואחרי שיגב עם המלך פי' שהיה מוגבו סמוך לגיו כמו שחזכור, ואתה תשלחני ולא תלך לאכול שם, וזה יורה על היות המכהג תמיד ביניהם שדוד ויוכתן ביום הקדם וביום המועדים היו מוכלים על שלחן המלך, ולכן תכלה הכתוב והכתיב בחחרו שחחר ביום הקדם הרחגון לו היום השני אמר לו יאמר חתה כשחול כשל מחני לרוץ בית לחם שהוא עיר מולדתו שם עם משפחתו כי זבח לכל

(ז) המשפחה שם, ואם כה יאמר טוב לו כדע שזנו לעבדך, ואם חרה יחרה לו דע כי כלתה הרעה מעמו, והיה הכתוב הזה לפי שזה יחרה אפו על הניבתו יורה שהיה דעתו להרגו שנעצב על שכרת ונחלע, ואם יאמר טוב יורה שלא יקום לאחריו ולא יכרית את זרעו מבית אביו, ואם יחרה יחרה יורה שיקום לאחריו וי

לחמוך על זה על שלחכה לבקור עליו יותר וחכוח עד
תבוחנו כלי ספק חם ויהיה בחסך כשלח לחמך השוב לפניו ,
כי כה יעשה לי חלקים חם לח חגלה חת חוכך והלכח לשלו ,
דחמירח עלי חלד מכנחך • וחפשר לפרש הכחוכים בחופן
חחר , שלל חם לחקור חת חבי בימים הילה עד כעת חקר
השלשית חם ביום הרחשון שהקדש לו השבי ומלחתי שוב חל
דוד , ולח לו חשלה לילך על ידי שלים לגלות חת חוכך ?
ויהיה ולח לו חשלה לילך בחמיהם , וכי לח חשלה לו לגלות
חת חוכך ? כחמת חיד חשלה
לכשרך טוכה • וחחרי שחמר
שבעניו השוב ישלה חיד
חלילו לפניו לעשוח כשלוה
הודיעו חם יעשה בהיות
(יג) הרעה רעה , וזהו כה יעשה
ה' וכה יוסיף , כי ייטיב חל
חבי חת הרעה עליך , לל כה
רעה יעשה לי חלקים וכה
יוסיף כמו שחבי רוצה לעשות
לך חם לח בעמי ולח על ידי
שליח חיד חלי סוף סוף קפק חגלה
חת חוכך וחלחתיך והלכת
לשלום , ולח תתעצב חם
תבערך לשבת ולהכרל מחבי
ולח תקבל מכשכת הלרכי ,
שעתיד לחת למשלה רבה
להיות חלקים עמך כחשר היה
(טו) עם חבי , לל חתחלוך חחתיו : ולח חם עושי ה' וגו' • פירוש
המפרשים כלם כן ולח חשלל
חמך לבר חם לחיה עדין חי
כשתמלוך , כי חיכני ירח שלח
העשה עמדי חסד ה' (והוח (טז)
החסד שהשית חשר
היה ביניהם שקרח ברית ה')
חם עדין לח למוח ולהיה חי
בחוחו זמן , ועוד חמר ולח
תכרות חת חסדך מעם ביתי , לל וגם כן ידעתי שלח תכרית
חת חסדך מעם ביתי , וגם בהכרית ה' חת חויבי דוד ,
כל זרע עלוב , ידעתי שחתה תקומל עלי ועל זרעי , ולכן
כרתו עוד ברית , והוסיף יהונתן להשביע חת דוד בחהבתו
חותו , והיתה השבועה חשם לח יעשה דוד כן יבקש ה' זה
מחתו על ידי חויבי ביפול כיד חויב עליו • ומשער מלחתי הפירוש
הזה למפרשים רקוק מלד כפי מה שכתיבו בפסוקים דבריס
חשר חיכם בכתוב , חשבתי בפירושם דבר חמר , והוח שחמרי
שחמר יהונתן ויהי ה' עמך כחשר היה עם חבי , לל שחמליכו
על ישרחל , חתפלל יהונתן שלח יהיה זה בחייו , כי יהיה לו
בחמת לבוחש וגם לחדפה כשלוך דוד בחייו , ולזה חמר ולח
חם עודכי חי , לל ולח יהיה חלקים עמך כחשר היה עם חבי
בעודכי חי , בחופן שלח חגיע לימים שתעשה עמדי חסד ה' ,
לל חסד גדול כשלח חמות , כי בהקטת המלך ימית כל זרע
המלוכה הקודם חלין לשלח יחוקו חם במלכות , ולזה חמר
כי יכרת שלח יהיה לו חי כדי לשלח יקבל חותו החסד החלקי
שלח ימיתהו דוד • והנה חם כן חמר לח חבקש דבר על עמי ,
(טו) כי לח חבקר בחיי חת חסדך מעם ביתי עד עולם , ולח נזמן
זרעי שלח תכרת חת חסדך מעם ביתי עד עולם , ולח נזמן
חכרית ה' חת חויבי דוד חיש מעל הלדמה , וזהו שכתבה בו
דוד הקדש ובבח על מה שהיה בימי הנבעונים , שחתו כל
זרע שחול ובחלב חפיבעת בן יהונתן בחחלת דוד עליו • הנה
חם כן בקש על זרעו ולח בקש על עלמו , לפי שהיה בוקר
שלח ימלוך דוד בחייו כמו שהיה בחחת חקבי כן • ואין
להקשות עליו מחה שחמר חקש יהונתן לדוד וחקבי תהיה לך

למשנה , כי הלכשיק משקיים מדלון לל לדון ומחקן לל חפץ
כפי הזמנים וכפי העולם על רוקס , וגם כי עס היות לדון
יהונתן שיחות קודם המלכת דוד , לס החלוה יק' לל יהיה
בזה ויקפון להמליכו בקיים חמר שלו יהיה לו למשנה : וזכר (יד)
עבן כרת ברית יונתן עס כל בית דוד , לל שלחבי לכת דוד
ובקש יהונתן יקמול על מיכל חשתו ועל לוהבי דוד ועברין
חשר ישחרו שמה שלח ירע שלול עמהם • והוסיף שוד יהונתן (יז)
להזביע חת דוד על ולעו , וכל זה מלהכה מבוחרת כלומר
שלח היה עיכו רעה על
המלכתו לכל היס כוחר גו
ובחן בעוכו מעולם הלהכה
חשר לחהבו כנפשו • וחולל שנת כ"ה מ"
פירשו ובקש ה' מלויבי דוד ,
ובקש ה' העון מיד דוד על
לוויבי , כשעבר על הברית
וחמר למפיבושת * לחת וניבח שמו' ב' ט' ג'
חחלקו חת השדה , יחת חת
קול וחמרה ירבעם ורחבעם
יחלקו חת המלכות , הוי
מלויבי דוד • ולפי זה יהיה
ובקש ה' מלויבי דוד מלמר
כותב הספר , ולינו דברי
לחד מהם • הכה התבחרו
הפסוקים והוחרה השלה
בהמשית :

ויאמר לו יהונתן מחר
חדש וגו' • קשור
הדברים לפני הוח , שלפי
שדוד חמר מי יגיד לי , הבין
יונתן שהי' מספק לס בלהבתו
לס יכלה להגיד לו בלחת ,
לו לס יפלו תחבולה להגיד
לו מבלי שירגיש חדם בדבר ,
ולכן השיבו יונתן לשני
החובנים חשר יכבלו מלחרו ,
וחמר לס כוונת לומר מי יגיד
לי לס חגלה חוכך כפי הלחת ולח חוכח חוכך , לני לעשה
שבועת ה' חלקי ישרחל כי חקקור חת חויבי דוד וגו' כה יעשה ה'
ליהונתן וגו' , ולס כוונת במחמרך מי יגיד לי כלי זה חוכך
חגיד לך העניו שלח ידע חדם מחנו , הכה לזה חמר לו
יהונתן מחר חדש , ולח היה זה דבור מקודש כי כבר חמר
לו זה דוד , לבל יונתן הניח הקדמתו על דוד ועלתו חשר יען
ועליה כמך עוד עלתו , וגס מחר חדש , לל מחר יום רחשון
של החדש ודרך כל חוכלי על שלחן המלך לבוח ביום מועד
לשלחן (כמו שלתה דברת) ותהיה נפקד כחשר יפקד מושבך ,
לל כחשר יפסר מושבך בשלחן המלך לו יעלה וכרוכך לפני (יח)
המלך • ושלשת חרד מלד , לל תהיה נכתר שלשה ימים
שלמים , והס שני ימי החדש הרחשונים ויום השלשי מהחדש ,
ותרד מלד בעמק מקום ההסתר ובחותו מקום חשר נסתרת
שם ביום המעשה , לל לחותו היום חשר כשבע שלול ליונתן
שלח יחות דוד שהיה לו גס כן דוד נכתר כשדה • ולפי שיקשה
לין יחב דוד שם נכתר שלשת ימים בלי מלכל ובלי משתה ?
יהיה הכתוב כפירוש הכתוב ושלשת שלך שלשת ימים
ולהה לחשר יהלה חרד מחותו מקום שלח יהלו חדם שם ,
ובסוף השלשה ימים חמר ובחת חל המקום חשר נכתרת שם
ביום המעשה שלו יבח שמה לדעת התשובה • ולפשר עוד
לפרש הפסוק על דרך המתרגם , ושלשת תרד מלד , לל
כשיעברו שלשה ימים שלח תלך לשוכן על שולחן המלך תרד
מלד מעלתך כעיניו ויעלה לכוונו בהכרח , כי תהיה כחות
בעיניו ויהיה כקל לכלו להמיתך , וימלח העלה הזחת בחמרו
שחתה בן חות לחרי חשר הלכת שלח בחמונו ובדרכו מלפניו •

ובירם

[כ] וַאֲנִי שְׁלֹשֶׁת הַחִצִּים צֹהֵרָה אוֹרֶה לְשַׁלַּח־
[כא] לִי לְמַטָּרָה׃ וְהִנֵּה אֶשְׁלַח אֶת־הַנַּעַר
לֵךְ מְצָא אֶת־הַחִצִּים אִם־אָמֹר אֹמַר
לַנַּעַר הִנֵּה הַחִצִּים מִמְּךָ וָהֵנָּה קָחֶנּוּ
וָבֹאָה כִּי־שָׁלוֹם לְךָ וְאֵין דָּבָר חַי־
[כב] יְהוָה׃ וְאִם־כֹּה אֹמַר לָעֶלֶם הִנֵּה
הַחִצִּים מִמְּךָ וָהֵלְאָה־לֵּךְ כִּי שִׁלַּחֲךָ
[כג] יְהוָה׃ וְהַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבַּרְנוּ אֲנִי וָאָתָּה
הִנֵּה יְהוָה בֵּינִי וּבֵינֶךָ עַד־עוֹלָם׃
[כד] וַיִּסָּתֶר דָּוִד בַּשָּׂדֶה וַיְהִי הַחֹדֶשׁ וַיֵּשֶׁב
הַמֶּלֶךְ עַל־הַלֶּחֶם לֶאֱכֹל׃
[כה] וַיֵּשֶׁב הַמֶּלֶךְ עַל־מוֹשָׁבוֹ כְּפַעַם ׀ בְּפַעַם
אֶל־מוֹשַׁב הַקִּיר וַיָּקָם יְהוֹנָתָן וַיֵּשֶׁב
אַבְנֵר מִצַּד שָׁאוּל וַיִּפָּקֶד מְקוֹם דָּוִד׃
[כו] וְלֹא־דִבֶּר שָׁאוּל מְאוּמָה בַּיּוֹם הַהִיא
כִּי אָמַר מִקְרֶה הוּא בִּלְתִּי טָהֹר הוּא
[כז] כִּי־לֹא טָהֹר׃ וַיְהִי מִמָּחֳרַת הַחֹדֶשׁ
הַשֵּׁנִי וַיִּפָּקֶד מְקוֹם דָּוִד וַיֹּאמֶר שָׁאוּל
אֶל־יְהוֹנָתָן בְּנוֹ מַדּוּעַ לֹא־בָא בֶן־יִשַׁי
גַּם־תְּמוֹל גַּם־הַיּוֹם אֶל־הַלָּחֶם׃
[כח] וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת־שָׁאוּל נִשְׁאֹל נִשְׁאַל
דָּוִד מֵעִמָּדִי עַד־בֵּית לָחֶם׃
[כט] וַיֹּאמֶר שַׁלְּחֵנִי נָא כִּי זֶבַח מִשְׁפָּחָה
לָנוּ בָּעִיר וְהוּא צִוָּה־לִי אָחִי וְעַתָּה
אִם־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אִמָּלְטָה נָּא
וְאֶרְאֶה אֶת־אֶחָי עַל־כֵּן לֹא־בָא אֶל־
[ל] שֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ׃ וַיִּחַר־אַף שָׁאוּל בִּיהוֹנָתָן
וַיֹּאמֶר לוֹ בֶּן־נַעֲוַת הַמַּרְדּוּת הֲלוֹא

[כ] ואני שלשת החצים צהרה אורה לשלח־
[כא] לי למטרה׃ והנה אשלח את־הנער
לך מצא את־החצים אם־אמר אמר
לנער הנה החצים ממך
והנה קחנו ובואה, לכל לו
אתה דוד קח לותו כיון
והלכות לאכל תאמע ובא, לו
קח הנער ובא, כי שלום לך
ואין דבר בלב לבי אתה
[כב] חי ה׳, לכל אם כה
תומר לנער הנה החצי ממך
והלאה אתה דוד לך כי שלחך
[כג] ה׳, לכל הלא ית׳ הגילך מיד
לבי ושלחך, והיה אם כן
הכיצד אם יאמר והנה, לו
[כד] יאמר והלאה: ואמרו והדבר
אשר דברנו וגו׳, הוא כלומרו
ואם תלך זכור תזכור הדבר
אשר דברנו לבי ואתה, כי
ביני ביניכו עד כי אם לאל ית׳
והנה הוא ה׳ ביני וביניך עד
[כה] עולם. הנה אם כן הסתר
כאשר היה מעמת דוד, ועכשו
החצים היה מעמת יהונתן
להגיד לו כדרך כיצד לעת
[כו] שלוח ובוותו, ועם זה
הותרה השאלה הראשית:
[כז] ויסתר דוד כאשה וגו׳.
בפר הכתוב שדוד
הלך ליסתר כאשה כמו
שהסכים עם יהונתן, ויהי ביום החדש, לא הראשון,
[כח] והמלך יאב על השלחן לאכל את הלחם לפני ה׳ ויאכל
המלך על מושבו, ולאחר מלכת על שוייה, לפי שהיה מהנהג
לאכול במקבה על המטה, לכל פעם הכתוב לא יעיד לזה
דבר כי אם שיאב שאול על מושבו והוא המקום הראוי והמיוחד
לו בשלחן כפעם בפעם, לכל שהיו נהיו
במוכות לקיר אותו המקום הכבוד בשלחן, ומה שאמר ויקם
יהונתן, פירושו שהיה שאול בראש השלחן והיה המהנג שהיה
דוד יושב תמלו יהונתן תכל דוד ולאחר תאריו, ויאב עתה
המלך במקומו ויהונתן במקומו ולאחר בשוב יהונתן לשיוך
מקום דוד שלא כא, לפי שלהעדרו בשוב יהונתן לשיוך לשבו

[כ] כלי למטעי, ולא היה רצוי ליאב במקומו כמוך עם מקום
לבי, כמו שאקול לין דרך בן ליאב תכל לבי, ודוד היה עיין לפי
בין שאול ויהונתן מוה העשה בעמו, לבן קם עתה יהונתן
ממקומו ויאב תכל׳ מאותו לד שהיה סם שאול, בתופן שיהיה
לאבר בין יהונתן ושאול למטעי ביניהם, ועם הבלבולים
והכסיעות החלה שעזו בפקד מקום דוד והרגיזו בחברון
ביתו, והנה יהונתן הוכרך ליאב ולקום ממקומו ולא יאב
בתחלה כראוי, כלי שלא יבין
לבי כי הוא היה יודע בדבר
והוא בעמה ביאבת דוד,
ועלו לא דבר שאול מאומה [כו]
ביום ההוא לפי שחשב מקרה
הוא, לכל מקרה קרה לדוד
שלא כת ואותו מקרה הוא
בלתי טהור, לכל שהיה דוד
טמא מקרה לילה, או שהיה
מטעו ויטמא עד הערב, או
מטומאה לחרת ואין ראוי
לאכול על שלחן המלך הטמא
והטהור יחדו, והוסיף לומר
עוד כי לא טהור, ואיכו תוזר
לל המקרה שזכר, לבל הוא
תוזר לדוד, לל איכו מספיקים
אם קרה לו מקרה שאיכו
טהור, לפי שדוד איכו טהור
בעמו והוא מקבב ומתעיל
בעבין כיתוף, ולבן קראו
אותו המקרה הבלתי טהור כי
רעיוכיו על מקבבי פליקו,
או שמא מעטו יותר מהראוי:
[כז] ושמכם ביום מחרתו, והוא
היום השני מהקדש כשיאב
המלך לאכול בפקד בתוכו
הדרך עמו מקום דוד, ואז
שאל לל יוכתן בבו מדוע לא
בא בן יפי גם תמול גם היום
לל הלחם? והנה היה מרוב
שכחתו שלא קראו בשמו כי
אם בן יפי למעשו ולהקל
[כח] בכבודו, ויוכתן עכהו כשאול
כשאל דוד מעמדי, לל הלך
דוד לשמוע אם משפחתו
בבית לחם עירו, ולא הלך
בלי רשות כי ממכי לקח רשות
בלבתו שמה. וזכר שאמר דוד
לו שתי סבות כאשר שאל
[כט] ממכו רשות ללבת, האחת
אמרו שלבבי כי זבח משפחה
לבו בעיר, והשכית אמרו
והוא לוה לי אחי ואתה
כך ואחרש את אחי, לל שמלבד הזבח היה אפן לרחות את
אחיו בתרן ואפכי כן לא כך לל שלחן המלך. או יהיה
פירושו כי היו לו שתי סבות ללבת לבית לחם, האחת אמרו
כי זבח משפחה לבו בעיר, לל לותו היום היו בבי
משפחתו וזבחים וזבחי שלמים לה׳, והשכית והוא לוה לי אחי,
לל שלשיאה אחיו הגדול ממכו לוה לו לדוד אחיו שילך שם,
ואפבי שתיהם שאל ממכו ואחת אמלטה כא, לל מעבודת
המלך וזה לא לאכול בוזה ולהבות ממכו, כי אם לשילחה
את אחיו, ואפבי זה לא כך אחת לל שלחן המלך: וכפר [ל]
שאמרה על זה לא שאול ביוכתן בבו ואמר לו בן בעות המרדן,
לל בן הזאה המצוותית ופוגעת מוסר אתה, ואליה כאשלת
בהיותך

יָדַעְתִּי כִּי בָחֹר אַתָּה לְבֶן־יִשַׁי לְבֻשְׁתְּךָ
וּלְבֹשֶׁת עֶרְוַת אִמֶּךָ׃ כִּי כָל־הַיָּמִים
אֲשֶׁר בֶּן־יִשַׁי חַי עַל־הָאֲדָמָה לֹא תִכּוֹן
אַתָּה וּמַלְכוּתֶךָ וְעַתָּה שְׁלַח וְקַח אֹתוֹ
אֵלַי כִּי בֶן־מָוֶת הוּא׃ וַיַּעַן יְהוֹנָתָן אֶת שָׁאוּל אָבִיו וַיֹּאמֶר
אֵלָיו לָמָּה יוּמַת מֶה עָשָׂה׃ וַיִּטֹּל שָׁאוּל אֶת־הַחֲנִית עָלָיו לְהַכֹּתוֹ
וַיֵּדַע יְהוֹנָתָן כִּי־כָלְתָה חֵיא מֵעִם אָבִיו
לְהָמִית אֶת־דָּוִד׃ וַיָּקָם יְהוֹנָתָן מֵעִם
הַשֻּׁלְחָן בָּחֳרִי־אָף וְלֹא־אָכַל בְּיוֹם־
הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לֶחֶם כִּי נֶעְצַב אֶל־דָּוִד
כִּי הִכְלְמוֹ אָבִיו׃ וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיֵּצֵא
יְהוֹנָתָן הַשָּׂדֶה לְמוֹעֵד דָּוִד וְנַעַר קָטֹן
עִמּוֹ׃ וַיֹּאמֶר לְנַעֲרוֹ רֻץ מְצָא־נָא
אֶת־הַחִצִּים אֲשֶׁר אֲנִכְי מוֹרֶה הַנַּעַר רָץ
וְהוּא־יָרָה הַחִצִּי לְהַעֲבִרוֹ׃ וַיָּבֹא הַנַּעַר עַד־
יָרָה יְהוֹנָתָן וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנַּעַר
וַיֹּאמֶר הֲלוֹא הַחִצִּי מִמְּךָ וָהָלְאָה׃
וַיִּקְרָא יְהוֹנָתָן אַחֲרֵי הַנַּעַר מְהֵרָה
חוּשָׁה אַל־תַּעֲמֹד וַיְלַקֵּט נַעַר יְהוֹנָתָן
אֶת־הַחִצִּי וַיָּבֹא אֶל־אֲדֹנָיו׃ וְהַנַּעַר לֹא־יָדַע מְאוּמָה אַךְ
יְהוֹנָתָן וְדָוִד יָדְעוּ אֶת־הַדָּבָר׃ וַיִּתֵּן יְהוֹנָתָן
אֶת־כֵּלָיו אֶל־הַנַּעַר אֲשֶׁר־לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ
לֵךְ הָבִיא הָעִיר׃ הַנַּעַר בָּא וְדָוִד קָם
מֵאֵצֶל הַנֶּגֶב וַיִּפֹּל לְאַפָּיו אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ
שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וַיִּשְּׁקוּ אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ וַיִּבְכּוּ
אִישׁ אֶת־רֵעֵהוּ עַד־דָּוִד הִגְדִּיל׃

בְּיוֹתְךָ לוֹמֵד שׁוֹכְחִי וְזוֹכֵךְ לוֹמְדִי ׀ לוּ יִהְיוּ מִדּוֹתֶיךָ מְעֻיָּנִין
תלים עב ה׳ מְמֻשָׁלָה ׀ כְּמוֹ * וַיֵּרְד מַיִם עַל יָם ׀ יִתְאַר מַיִם עַל יָם ׀ יִתְאַר זְהוּ בֵּן לְשׁוֹן
שְׁלִיכַת רְשׁוּת לְמֻשְׁלָה ׀ לְכָל הֵיוֹת מְעוּנָתָן מְהֻדָּרָה וְלֵיכָה
בְּלוּתָה לְלַמְּדֵנוּת ׀ וְהֵיכָן יוֹכְלָן לוֹמַר לְלֵיהָ בְּתַסְמוּתָיו ׀ כִּי
בְּהִיוֹתוֹ כּוֹתֵב כֵּן יֵדַע יוֹרֵה שֶׁהוּא מוֹשֵׁל בְּזַרְעוֹ וּפְלֵטָתוֹ ׀
וּכְפִי הַתַּרְגּוּם לְפָרֵשׁ כֵּן כְּעִנְיַן הַמִּדּוֹת עַל דָּוִד ׀ וְאֹמֶר
וְכִי כְּבָר הוּא לוֹמֵר זֹאת מְצַפֶּה לְמוֹ בְּעִיר לְלֹא לְכָבוֹד
מְצַפְּתָה? וְהֵנָּה הוּא כֵּן כְּעִנְיַן הַמִּדּוֹת מְמֻצְפָּת כֵּן ׀ וְזֹאת
לְגַעוֹר לִיהוֹנָתָן וְלוֹמַר לְלֹא יְדַעְתִּי כִּי בְּוַדַּאי לְתֹם לְכֵן יְדַי,
לֹא לְיָדְךָ כְּתַב לוֹ רְשׁוּת לְיָסֵד מִסְפָּר? חֵין זֶה כִּי יֵשׁ לְפָרְשָׁהּ
מִילֵי ׀ כִּי כְּבָר יְדַעְתִּי זֹאת מִיּוֹם שֶׁכּוֹתֵר לְתֹם כֵּן יְדַי וְזוֹנֵךְ
בְּחֵיתְךָ לְבִזְתְּךָ וְלִכְבֹּשׁ עֲרוּת לְמֵךְ ׀ לֹא אֵיחָרוּ זְחִיכְךָ כִּי
וְזַחְתָּךְ זֹכְתָה עָלַי ׀ לְתַרְגֵּי לְבֵז לְהַכְתִּי מִסְפָּר׳
עַמִּי וְלֹא יוֹדֵעַ לְכִבּוּדִי ׀ וְזֹהוּ לְבִזְתְּךָ וְלִכְבֹּשׁ עֲרוּת לְמֵךְ ׀
וְלִפְשָׁה עוֹד לְגַלּוֹי לְפָרֵשׁ לְבִזְתְּךָ וְלִכְבֹּשׁ עֲרוּת לְמֵךְ ׀
שֶׁלְּמֵד אֵחוֹל שֶׁכְּמִירָתוֹ כְּחוֹל לֹא יִהְיֶה לְבִזְתּוֹ עַל אֵחוֹל ׀ כִּי
דָּוִד לֹא יִמְלוֹךְ כְּחַיֵּי וְזוֹנֵךְ אֵחוֹל יִתְקַיֵּם כְּמַלְכוּתוֹ עַל
יוֹם מוֹתוֹ ׀ לְכָל יְהִיה לְבִזְתּ יְהוֹנָתָן וְלֹא ׀ שֶׁיֹּאמְרוּ קַיָּם
לְתַרְגֵּי אֵחוֹל וְיִמְלוֹךְ דָּוִד כְּחַיֵּיהוּ׳ וְהֵם יִהְיוּ לְבִזְתּ וְגַם לְתַרְפֵּה
(לג) לְהַסְרַת הַמְּלוּכָה מֵהֶם ׀ וְזֶה שֶׁהִמְשִׁיךְ לוֹמַר עוֹד כִּי כָל
קַיָּמִים לְתַר כֵּן יֵדַי עַל הַדָּוִד לְתַרְמֵה לְךָ תְּכוֹן לְתַר
וּמַלְכוּתֶךָ ׀ וְזוֹ הִיא הַכַּוָּנָה וְהַכְּלִים לְךָ וְלִמְלֹךְ לְתַר מוֹתִי
בְּחַיַּי ׀ וְעַתָּה שְׁלַח וְקַח אוֹתוֹ אֵלַי ׀ לֹא יִתָּכֵן שֶׁלְּתַר
לוֹ רְשׁוּת לְהַלְוֹךְ גַּם לְתַר שֶׁלְּתַר וְקָשֵׁה אֵלַי ׀ כִּי הִיא כֵּן מוֹת
(לב) וְאֵינִי רוֹמֶה לְהַרְגּוֹ ׀ וַיְהוֹנָתָן הֵשִׁיבוֹ לְמַה יוּמַת מַה עָשָׂה ׀
לֹא לְתַר הַלֵּל יִת׳ רוֹמֶה לְהַמְלִיכוֹ עַל עַלְיוֹ לְתַר מִסְפָּר מוֹת ׀
(לד) כִּי הוּא לֹא עָשָׂה כְּלוּם ׀ וְלִבּוֹ כֵּן מוֹת ׀ וְזֹאת כְּתַכְלִית
(לג) לְזֹאת כֵּן מוֹת ׀ עַל כֵּן שֶׁהִטִּיל אֶת הַחֵנִית עַל
יְהוֹנָתָן לְהַכּוֹתוֹ ׀ וְזֹאת יָדַע יְהוֹנָתָן כִּי כְּלֵה הִיא וְנִגְמַר
הַדָּבָר מֵעַם לְכִין לְהָרֵג אֶת
דָּוִד ׀ וְזֶה כִּי לֹא הוּא הָיָה רוֹמֶה לְהָרֵג אֶת יְהוֹנָתָן לִפְנֵי שֶׁהִיא
(לד) לְזֹאת ׀ שֶׁבְּכֹה שֶׁרְמֵה לְהָרֵג אֶת דָּוִד עִמּוֹ ׀ וְזֹאת קַל מֵעִם הַשְׁלֵחָן לְבַזּוֹת אֶת טַבְלִית ׀ לְתַרְתִּי ׀ וְעַל כֵּן
שֶׁלֹּא שֶׁמְּקוֹמֵיהוּ הוּא לְיַסֵּר מְתֵנוֹ וְיַכֵּר מִפְּנֵי לְכִין ׀ וְעַל כֵּן
כְּעִנְיַן עַל הַפֶּרֶד קְבוּרָתוֹ ׀ וְהַכְּלִים כִּי הַכְּלִימוֹ לְכִין כְּמוֹ
שֶׁקְּלָלוֹ כֵּן כְּעִנְיַן הַמִּדּוֹת וְכָמוֹ שֶׁהִטִּיל אֶת הַחֵנִית לְהַכּוֹתוֹ ׀
(לה) וְלִבּוֹ לֹא לְתַר לְגַעַת כְּיוֹם הַזֶּה׃ וַיְהִי בַבֹּקֶר כְּתַר שֶׁבַּבֹּקֶר הַיּוֹם הַמְשֻׁךְ וְזֹאת יָדַע
יְהוֹנָתָן הַשָּׂדֶה וְכָעֵר קְטֹן עִמּוֹ ׀ וְזֶה שֶׁלֹּא לְתַר לְגַעַת שֶׁמָּא
כְּיוֹם לְתַרְתִּי הַכְּלִים ׀ לוּ שֶׁלֹּא לְתַר יִרְגִּישׁוּ בּוֹ לְכִין ׀ לוּ שֶׁלֹּא לְתַר
בְּלוּתוֹ יוֹסֵף לְפִי שֶׁהָיְתָה הַהַכְלָמָה כְּיוֹם וְכֵן דָּוִד שֶׁלֹּא לְגַלּוֹת
וְלֹא יָבֹא שֶׁמָּא כִּי לֹא יְתַר הַכְּלִים כְּמוֹ שֶׁזָּכַרְתִּי ׀ וְלָכֵן לְתַר
שֶׁלֹּא לְתַר בְּהַזְכָּרַת הַיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי זֶהוּ לְתַר הַזְּמַן לְתַר שֶׁבְּיוֹמוֹ יִהְיוּ
לְעֵצוֹת טוֹב וְתִבְעָה לְמוֹ כֵּיד וְלִירוֹת בְּתֵיס׳ וְלְתַר לְמוֹעֵד
דָּוִד ׀ רוֹמֶה לוֹמַר לְיוֹם הַשְּׁלִישִׁי שֶׁזֶּה הָיָה מוֹעֵד דָּוִד לְתַר עִם
עִם יְהוֹנָתָן ׀ וְעִם הָיוֹת שֶׁהָיָה
הַמּוֹעֵד לְעֵת עֶרֶב לֹא רָאָה
יְהוֹנָתָן לְהַמְתִּין ׀ לְפִי שֶׁכְּבָר
רָאָה לֹא לְכִי׃ וּפְעַר שֶׁלְּתַר (כו, לו)
לְבַעֲרוֹ דָּוִד מִבֵּית אֶת הַתֵּיס
לְתַר לְכִבּוֹי מוֹרֶה ׀ וְיְהוֹנָתָן
יָדַע לְכִי שֶׁהָיָה לְכִין לְבַעֵר
הַמִּטְעֶה כְּדֵי שֶׁיּוּכַל לוֹמַר
לְבַעֵר הַלֵּל הַלְכִי מִמֶּךָ וְהַלְאָה ׀ וּכְלֹא רָאָה יְהוֹנָתָן (מ)
שֶׁיִּוָּלֵד לְתַר עִמּוֹר וְכֵן לְתַר
לְבַעֲרוֹ זֵילֵךְ וְיִזּוֹר עִם הַלְכִי׳
לְתַר הַעִיר וְלֹא רָאָה דָּוִד מֵהֶם
הַנֵּגֶב וְלָכֵר עִם יְהוֹנָתָן ׀ וְהֵרֵם
הַמּוֹרֶה בְּפִכֵּל לְתַר כְּתַב
שֶׁבִּיּוּד לְהַעֲבִירוֹ מֵהַכַּוָּנָה וְכֵיצַד
לְתַר מֵהַמְּטָרָה ׀ וְכֵיצַד לְתַר
הַפֶּרֶק הַזֶּה כָּתַבְתִּי לְכִי לְפָרֵשׁ
שֶׁהַהַכְלָמָה הַמְּכֻוֶּנֶת לְכָרֵם לְפָרֵשׁ
לְהַעֲבִירוֹ מִן הַכַּוָּנָה וְכֵיצַד
מְלַפְּרֵשׁ לְזֹתוֹ כְּפִשׁוּטוֹ הוּא ׀
שֶׁהַסִּימָן לְתַר עֵצוֹ יְהוֹנָתָן (מא)
וְדוֹד הָיָה מַכִּיר הָרְמָזִים ׀
וְלִתְרֵי לְתַר הָיָה לָהֶם מָקוֹם
לְלָכֵר פְּנִים כִּפְנִים יִקָּצֵה
שֶׁם כֵּן לְמַה יֵרֵד הַתֵּיס
שֶׁלֹּא הָיָה לוֹ כְּבָר כֵּהֶם
מוֹרֶךְ? וְלְהָתִיר זֹאת לְמַה
הַכְּתוּב וְהוּא יֵרֵד הַלְכִי ׀
לֹא לְהַכִּיר הַסִּימָן כִּי שֶׁם
לְהַעֲבִיר אֶת הַנֵּעֶר מֵהַכַּוָּנָה ׀
שֶׁלֹּא יֵחָזֵק שֶׁכֵּן יְהוֹנָתָן
שֶׁמָּה לְלָכֵר לְדָוִד ׀ כִּי
יְהוֹנָתָן כְּנִרְאוֹתוֹ שֶׁכֵּן שֶׁמָּה וְלֹא יֵרֵד הַתֵּיס וְשֶׁלְּחוֹ לְלֵיהָ הָעִיר ׀
וְכֵיצַד שֶׁמָּה יְכוֹנֵן בְּתַכְלִית לְחָתִי ׀ וְלָכֵן כְּדֵי
לְהַעֲבִירוֹ מֵאוֹתָהּ כַּוָּנָה לְחָתִית לְתַר מֵאוֹתָהּ
יֵרֵד הַלְכִי ׀ זֹהוּ פֵּירוּשׁ הַרֵב וְכַוָּנָתוֹ בְּחָתִי וְהוּא פֵּירוּשׁ
מְכֻוָּן׃ וּפְעַר הַכְּתוּב שֶׁהִשְׁתַּחֲוָה דָּוִד לִיהוֹנָתָן שֶׁלֹּא פְּעָמִים ׀ (מב)
וְהַפֶּה מְמֻקָּם מְזֻכֶּה עַל הַנִּיעוֹ לְלֵיהָ ׀ שֶׁכֵּן רְאוּי לְהִשְׁתַּחֲוֹת
לְמַלְכִּים פְּעַם לְתַר מֵהַמְּקוֹם לְתַר יִרְאֶה מִמֶּנּוּ
בְּתַקְלָה ׀ וּפְעַם שֶׁנִּית בְּחָתִי הַדֶּרֶךְ בְּקִרּוּב לִיתִי לְהִשְׁתַּחֲוֹת
לוֹ ׀ וּפְעַם שְׁלִישִׁית בְּהַגִּיעוֹ לְלֵיהָ ׀ וְיִשַּׁק לִיתִי אֶת רֵעֵהוּ
וְיִבְכּוּ

ויכבו לים את רעהו לקוצי ההפרדה עד דוד הגדיל, ולפי רוממה כבכי, ולפי אמר יהונתן לדוד בכירור לך לשלום, ומהיה מגלה עליו כל לחמת הענין מפני לחך בשבעו שניהם בשם, ומחוק יתברך יהיה עד ביני ובין זרעם עד עולם. ואחבשר עוד

(יב)

קכא

לפניך לך לשלום ומלך יתברך שיהיה ביניהם ובין זרעם עד עולם, ולפי אמר שלחם בכו * תורגם עשור לב תן שפתיו רעהו מלך: ועלי כב, יט

פרשה אחר עשר בדליפות שרדף שאול את דוד מן היום ההוא ואילך עד מות שאול הבטיח עליו השלום, ויספר בזה לוי הרג את כוהני עיר הכהנים על עסקי דוד, ולוי הבטיחו שאול כי דוד במערה ובכרת את כנף מעילו ויקומל עליו. תקלת הפרשה ויפן דוד ככה אל לחיימלך וגו', עד ויאמר שמוע וגו', והכה שאלתי בפרשה הזאת עד שאלות:

השאלה הראשונה למה שאמר לחיימלך לדוד לוי לקח קול על תחת ידי כי לקח לקח קדש יש לקח כשמרו הנערים לך מאשה, ובתשובת דוד אליו כי לקח אשה עמורה וגו', וזה כי לא ימלט מהיות לוחו לקח על השלחן מכוסה ועומד ביום השוק או היה ככר מוכן מעם, ואם היה מכוסה עם לו, היה לאמור לכל לים בהיותו עהור כל שכן טמא כשאר מאשה לו כלתי כשמר, כי היה לאמור להכירו מעל השלחן להחליפו לשום לקח, ואם היה מוסר ככר מעל השלחן, ככה ככר היה נחלק בין משמר הנכנס ובין משמר היוצא שהם היו מוכלים לוחו ביום השבת, ולוי כתבו לם כן לדוד? ויקשה עוד לחרו לקח קוש, כי הלחם היה לפנייתו בערב שבת ומסדרין לוחו בשבת ודוד לא בא בשבת, אשם היה בא בשבת מפני שכבת כפצות היה לחיימלך מתמיה עליו יותר ממה שתמה מדוע אתה לבדך, ואם לא בא בשבת לוי היה הלחם קש?

השאלה השנית לוי לחר לחיימלך הכהן לוי לקח קול? ולמה נפערך לחת לדוד לקח הפנים המיוחד לשלחן גבוה? ויהיה רחוי שיקשה דוד מבני העיר לקח לפי לכלו, ואם כחשר שלח דוד לנגלות עמו בעיר ובכתר בא אל לחיימלך, עדין יקשה למה לא שלח לחיימלך לבקש לחם קול בעיר לחתו לדוד? כי בני העיר לא יקרו למה יבקש לחיימלך לחם קול, ואם היה יותר רחוי שילח לו מלחם הפנים וכל זה לא יאכל בו, ובכר העיר רלק על שתי השאלות הללו:

גלה לת לחזי במקום שבקבל שם דוד, לו לקח הלך דוד, כי זהו מה שאריך לו לילך לת בכרות בגו עם בן יבי כי זה בכר היה נודע לכלו, כמו שאמר כי בוקר לחת לבן יבי לבשתך. וגם רחוי שבדע למה לחר שאול זה עתה ולא קודם לזה בזמן שבכרת בגו בריח עם דוד?

השאלה הרביעית מה היה לחת דואג האדומי? כי הוא כפר בחמת כלו לשאול, כאמרו שבא דוד אל בית לחיימלך ושילחה כתן לו ולת חרב גלית הפלשתי ושאל לו בשלום, ולחיימלך עמו הודה לחרי כן בכל זה כאשר הוכיחו שאול עליו, ובכה לא היה יודע דואג שיהרוג שאול על זה לת כהני ה', ולמה שם כן לחר דוד עליו * מה לתתלל ברעה הגבור וגומ', הוות לחשוב תלים נב, ב לשוכך וגו', שהכת רע עשוב שקר מדבר בלק מלה, ולקלן כז, ה, ז, נם לל יתלך לבלח וגו'?

השאלה החמשית למה הוא שאול להרוג לת כל כהני ה' ולת כוב עיר הכהנים הרג לפי קרב מלים ועד לשה מעולל ועד יונק ושור וחמור ושה? ואם לחיימלך חשת היה לו לעכוב לותו ולהחייתו לכדו ושאר העם לשר לא רלו ולא שמעו למה כעכבו על לא חמס בכפיהם? ועל כיוצא בזה כחתר * הלים לחל יקשת ועל כל כמדב' יו, כב העדה תקנוך, כל שכן הבעלי חיים שור וחמור ושה יקשה שלל למה הוא להרגם כלם?

השאלה הששית ביחור הפסוקים שבאו בדברי דוד לשאול בלילתו מן המערה, לחר דבר לל שאול בלילתו לקחת' יפמוש ה' ביכי וביניך ובקחכי ממך וילי לא תהיה כך, לחרי זה חזר ולחר פעם שנית לחרי מי ילא מלך ישראל וגו' והיה לשם לדיין ושפט ביכי וביניך וירת וירב לת ריבי וישפטני מיידך, ובעבר שם כן על המשפט בדבריך שלש פעמים ועל ילילתו לקרין ב' פעמים.

השאלה השלישית בדברי שאול שדבר לעבדיו שמעו נא בני ימיכי הלכלכם יתן כן עם כן ישי וגו' כי קשרתם כלכם עלי ולין גולה לת חזקי בכרות בכי ולין לשאר דבר דבר לל שאול בלילתו מן המערה, ואיך יתכן לדוד שיהרוג לת כל כהני ה' ולת כוב עיר הכהנים ולא יהרוג לת אביתר בנו שנמלט עמו? ומה שלחה ההיא תבדל ותרחק עם הפרדה, כי ה' יהיה עד לעולם לביתהבו לים לת לתין תמיד. כמה התבאר מוה מעלת לתבת יהונתן לדוד עד שהיה תפן שיתלוך, ולולי על זה תמר שלמה בנו * תורגם שהור לב תן שפתיו רעהו מלך:

(יב)

קכא

ויבא דוד כנה וגו'. זכר שלחרי שבפרד דוד מיהונתן תולכו הלך דוד לל כוב שבקרל כנה (ושניהם לקח) לל לחיימלך הכהן הגדול, לפי שהיה לו לרון החלקי בכוב, ורלה להתפלל שם ולהשתקוות לפני הש"ת ולשאול על עכיניו קודם שילך, ולחיימלך תרל מלל ברלותו לבדו כי לין רלוי לשר ונדול כישרל שילך לבדו, ולוי השיבו המלך נוכי דבר, רומה לומר ניתמר ללי לים לעשות דבר ניתמר ללי לים

(ג)

(ד)

(ה)

(ו)

(ז)

(ח)

(ט)

(י)

(יא)

(יב)

(יג)

(יד)

(טו)

(טז)

(יז)

(יח)

(יט)

(כ)

(כא)

(כב)

(כג)

(כד)

(כה)

(כו)

(כז)

(כח)

(כט)

(ל)

(לא)

(לב)

(לג)

(לד)

(לה)

(לו)

(לז)

(לח)

(לט)

(מ)

(מא)

(מב)

(מג)

(מד)

(מה)

(מו)

(מז)

(מח)

(מט)

(נ)

(נא)

(נב)

(נג)

(נד)

(נה)

(נו)

(נז)

(נח)

(נט)

(ס)

(סא)

(סב)

(סג)

(סד)

(סה)

(סו)

(סז)

(סח)

(סט)

(ע)

(עא)

(עב)

(עג)

(עד)

(עה)

(עו)

(עז)

(עח)

(עט)

(פ)

(פא)

(פב)

(פג)

(פד)

(פה)

(פו)

(פז)

(פח)

(פט)

(צ)

(צא)

(צב)

(צג)

(צד)

(צה)

(צו)

(צז)

(צח)

(צט)

(ק)

(קא)

(קב)

(קג)

(קד)

(קה)

(קו)

(קז)

(קח)

(קט)

(קי)

(קיא)

(קיב)

(קיג)

(קיד)

(קטו)

(קטז)

(קיז)

(קיח)

(קיט)

(קכ)

(קכא)

(קכב)

(קכג)

(קכד)

(קכה)

(קכו)

(קכז)

(קכח)

(קכט)

(קל)

(קלא)

(קלב)

(קלג)

(קלד)

(קלה)

(קלו)

(קלז)

(קלח)

(קלט)

(קמ)

(קמא)

(קמב)

(קמג)

(קמד)

(קמה)

(קמו)

(קמז)

(קמח)

(קמט)

(קנ)

(קנא)

(קנב)

(קנג)

(קנד)

(קנה)

(קנו)

(קנז)

(קנח)

(קנט)

(קס)

(קסא)

(קסב)

(קסג)

(קסד)

(קסה)

(קסו)

(קסז)

(קסח)

(קסט)

(קע)

(קעא)

(קעב)

(קעג)

(קעד)

(קעה)

(קעו)

(קעז)

(קעח)

(קעט)

(קפ)

(קפא)

(קפב)

(קפג)

(קפד)

(קפה)

(קפו)

(קפז)

(קפח)

(קפט)

(קצ)

(קצא)

(קצב)

(קצג)

(קצד)

(קצה)

(קצו)

(קצז)

(קצח)

(קצט)

(קק)

(קקא)

(קקב)

(קקג)

(קקד)

(קקה)

(קקו)

(קקז)

(קקח)

(קקט)

(קקי)

(קקיא)

(קקיב)

(קקיג)

(קקיד)

(קקטו)

(קקטז)

(קקיז)

(קקיח)

(קקיט)

(קקכ)

(קקכא)

(קקכב)

(קקכג)

(קקכד)

(קקכה)

(קקכו)

(קקכז)

(קקכח)

(קקכט)

(קקל)

(קקלא)

(קקלב)

(קקלג)

(קקלד)

(קקלה)

(קקלו)

(קקלז)

(קקלח)

(קקלט)

(קקמ)

(קקמא)

(קקמב)

(קקמג)

(קקמד)

(קקמה)

(קקמו)

(קקמז)

(קקמח)

(קקמט)

(קקנ)

(קקנא)

(קקנב)

(קקנג)

(קקנד)

(קקנה)

(קקנו)

(קקנז)

(קקנח)

(קקנט)

(קקס)

(קקסא)

(קקסב)

(קקסג)

(קקסד)

(קקסה)

(קקסו)

(קקסז)

(קקסח)

(קקסט)

(קקע)

(קקעא)

(קקעב)

(קקעג)

(קקעד)

(קקעה)

(קקעו)

(קקעז)

(קקעח)

(קקעט)

(קקפ)

(קקפא)

(קקפב)

(קקפג)

(קקפד)

(קקפה)

(קקפו)

(קקפז)

(קקפח)

(קקפט)

(קקצ)

(קקצא)

(קקצב)

(קקצג)

(קקצד)

(קקצה)

(קקצו)

(קקצז)

(קקצח)

(קקצט)

(קקק)

(קקקא)

(קקקב)

(קקקג)

(קקקד)

(קקקה)

(קקקו)

(קקקז)

(קקקח)

(קקקט)

(קקקי)

(קקקיא)

(קקקיב)

(קקקיג)

(קקקיד)

(קקקטו)

(קקקטז)

(קקקיז)

(קקקיח)

(קקקיט)

(קקקכ)

(קקקכא)

(קקקכב)

(קקקכג)

(קקקכד)

(קקקכה)

(קקקכו)

(קקקכז)

(קקקכח)

(קקקכט)

(קקקל)

(קקקלא)

(קקקלב)

(קקקלג)

(קקקלד)

(קקקלה)

(קקקלו)

(קקקלז)

(קקקלח)

(קקקלט)

(קקקמ)

(קקקמא)

(קקקמב)

(קקקמג)

(קקקמד)

(קקקמה)

(קקקמו)

(קקקמז)

(קקקמח)

(קקקמט)

(קקקנ)

(קקקנא)

(קקקנב)

(קקקנג)

(קקקנד)

(קקקנה)

(קקקנו)

(קקקנז)

(קקקנח)

(קקקנט)

(קקקס)

(קקקסא)

(קקקסב)

(קקקסג)

(קקקסד)

(קקקסה)

(קקקסו)

(קקקסז)

(קקקסח)

(קקקסט)

(קקקע)

(קקקעא)

(קקקעב)

(קקקעג)

(קקקעד)

(קקקעה)

(קקקעו)

(קקקעז)

(קקקעח)

(קקקעט)

(קקקפ)

(קקקפא)

(קקקפב)

(קקקפג)

(קקקפד)

(קקקפה)

(קקקפו)

(קקקפז)

(קקקפח)

(קקקפט)

(קקקצ)

(קקקצא)

(קקקצב)

(קקקצג)

(קקקצד)

(קקקצה)

(קקקצו)

(קקקצז)

(קקקצח)

(קקקצט)

(קקקק)

(קקקקא)

(קקקקב)

(קקקקג)

(קקקקד)

(קקקקה)

(קקקקו)

(קקקקז)

(קקקקח)

(קקקקט)

(קקקקי)

(קקקקיא)

(קקקקיב)

(קקקקיג)

(קקקקיד)

(קקקקטו)

(קקקקטז)

(קקקקיז)

(קקקקיח)

(קקקקיט)

(קקקקכ)

(קקקקכא)

(קקקקכב)

(קקקקכג)

(קקקקכד)

(קקקקכה)

(קקקקכו)

(קקקקכז)

(קקקקכח)

(קקקקכט)

(קקקקל)

(קקקקלא)

(קקקקלב)

(קקקקלג)

(קקקקלד)

(קקקקלה)

(קקקקלו)

(קקקקלז)

(קקקקלח)

(קקקקלט)

(קקקקמ)

(קקקקמא)

(קקקקמב)

(קקקקמג)

(קקקקמד)

(קקקקמה)

(קקקקמו)

(קקקקמז)

(קקקקמח)

(קקקקמט)

(קקקקנ)

(קקקקנא)

(קקקקנב)

(קקקקנג)

(קקקקנד)

(קקקקנה)

(קקקקנו)

(קקקקנז)

(קקקקנח)

(קקקקנט)

(קקקקס)

(קקקקסא)

(קקקקסב)

(קקקקסג)

(קקקקסד)

(קקקקסה)

(קקקקסו)

(קקקקסז)

(קקקקסח)

(קקקקסט)

(קקקקע)

(קקקקעא)

(קקקקעב)

(קקקקעג)

(קקקקעד)

(קקקקעה)

(קקקקעו)

(קקקקעז)

(קקקקעח)

(קקקקעט)

(קקקקפ)

(קקקקפא)

(קקקקפב)

(קקקקפג)

(קקקקפד)

(קקקקפה)

(קקקקפו)

(קקקקפז)

(קקקקפח)

(קקקקפט)

(קקקקצ)

(קקקקצא)

(קקקקצב)

(קקקקצג)

(קקקקצד)

(קקקקצה)

(קקקקצו)

(קקקקצז)

(קקקקצח)

(קקקקצט)

(קקקקק)

(קקקקקא)

(קקקקקב)

(קקקקקג)

(קקקקקד)

(קקקקקה)

(קקקקקו)

(קקקקקז)

(קקקקקח)

(קקקקקט)

(קקקקקי)

(קקקקקיא)

(קקקקקיב)

(קקקקקיג)

(קקקקקיד)

(קקקקקטו)

(קקקקקטז)

(קקקקקיז)

(קקקקקיח)

(קקקקקיט)

(קקקקקכ)

(קקקקקכא)

(קקקקקכב)

(קקקקקכג)

(קקקקקכד)

(קקקקקכה)

(קקקקקכו)

(קקקקקכז)

(קקקקקכח)

(קקקקקכט)

(קקקקקל)

(קקקקקלא)

(קקקקקלב)

(קקקקקלג)

(קקקקקלד)

(קקקקקלה)

(קקקקקלו)

(קקקקקלז)

(קקקקקלח)

(קקקקקלט)

(קקקקקמ)

(קקקקקמא)

(קקקקקמב)

(קקקקקמג)

(קקקקקמד)

(קקקקקמה)

(קקקקקמו)

(קקקקקמז)

(קקקקקמח)

(קקקקקמט)

(קקקקקנ)

(קקקקקנא)

(קקקקקנב)

(קקקקקנג)

(קקקקקנד)

(קקקקקנה)

(קקקקקנו)

(קקקקקנז)

(קקקקקנח)

(קקקקקנט)

(קקקקקס)

(קקקקקסא)

(קקקקקסב)

(קקקקקסג)

(קקקקקסד)

(קקקקקסה)

(קקקקקסו)

(קקקקקסז)

(קקקקקסח)

(קקקקקסט)

(קקקקקע)

(קקקקקעא)

(קקקקקעב)

(קקקקקעג)

(קקקקקעד)

(קקקקקעה)

(קקקקקעו)

(קקקקקעז)

(קקקקקעח)

(קקקקקעט)

(קקקקקפ)

(קקקקקפא)

(קקקקקפב)

(קקקקקפג)

(קקקקקפד)

(קקקקקפה)

(קקקקקפו)

(קקקקקפז)

(קקקקקפח)

(קקקקקפט)

(קקקקקצ)

(קקקקקצא)

(קקקקקצב)

(קקקקקצג)

(קקקקקצד)

(קקקקקצה)

(קקקקקצו)

(קקקקקצז)

(קקקקקצח)

(קקקקקצט)

(קקקקקק)

(קקקקקקא)

(קקקקקקב)

(קקקקקקג)

(קקקקקקד)

(קקקקקקה)

(קקקקקקו)

(קקקקקקז)

(קקקקקקח)

(קקקקקקט)

(קקקקקקי)

(קקקקקקיא)

(קקקקקקיב)

(קקקקקקיג)

(קקקקקקיד)

(קקקקקקטו)

(קקקקקקטז)

(קקקקקקיז)

(קקקקקקיח)

(קקקקקקיט)

(קקקקקקכ)

(קקקקקקכא)

(קקקקקקכב)

(קקקקקקכג)

(קקקקקקכד)

(קקקקקקכה)

(קקקקקקכו)

(קקקקקקכז)

(קקקקקקכח)

(קקקקקקכט)

(קקקקקקל)

(קקקקקקלא)

(קקקקקקלב)

(קקקקקקלג)

(קקקקקקלד)

(קקקקקקלה)

(קקקקקקלו)

(קקקקקקלז)

(קקקקקקלח)

(קקקקקקלט)

(קקקקקקמ)

(קקקקקקמא)

(קקקקקקמב)

(קקקקקקמג)

(קקקקקקמד)

(קקקקקקמה)

(קקקקקקמו)

(קקקקקקמז)

(קקקקקקמח)

(קקקקקקמט)

(קקקקקקנ)

(קקקקקקנא)

(קקקקקקנב)

(קקקקקקנג)

(קקקקקקנד)

(קקקקקקנה)

(קקקקקקנו)

(קקקקקקנז)

(קקקקקקנח)

(קקקקקקנט)

(קקקקקקס)

(קקקקקקסא)

(קקקקקקסב)

(קקקקקקסג)

(קקקקקקסד)

(קקקקקקסה)

(קקקקקקסו)

(קקקקקקסז)

(קקקקקקסח)

(קקקקקקסט)

(קקקקקקע)

(קקקקקקעא)

(קקקקקקעב)

(קקקקקקעג)

(קקקקקקעד)

(קקקקקקעה)

(קקקקקקעו)

(קקקקקקעז)

(קקקקקקעח)

(קקקקקקעט)

(קקקקקקפ)

(קקקקקקפא)

(קקקקקקפב)

(קקקקקקפג)

(קקקקקקפד)

(קקקקקקפה)

(קקקקקקפו)

(קקקקקקפז)

(קקקקקקפח)

(קקקקקקפט)

(קקקקקקצ)

(קקקקקקצא)

(קקקקקקצב)

(קקקקקקצג)

(קקקקקקצד)

(קקקקקקצה)

(קקקקקקצו)

(קקקקקקצז)

(קקקקקקצח)

(קקקקקקצט)

(קקקקקקק)

(קקקקקקקא)

(קקקקקקקב)

(קקקקקקקג)

(קקקקקקקד)

(קקקקקקקה)

(קקקקקקקו)

(קקקקקקקז)

(קקקקקקקח)

(קקקקקקקט)

(קקקקקקקי)

(קקקקקקקיא)

(קקקקקקקיב)

(קקקקקקקיג)

(קקקקקקקיד)

(קקקקקקקטו)

(קקקקקקקטז)

(קקקקקקקיז)

(קקקקקקקיח)

(קקקקקקקיט)

(קקקקקקקכ)

(קקקקקקקכא)

(קקקקקקקכב)

(קקקקקקקכג)

(קקקקקקקכד)

(קקקקקקקכה)

(קקקקקקקכו)

(קקקקקקקכז)

(קקקקקקקכח)

(קקקקקקקכט)

(קקקקקקקל)

(קקקקקקקלא)

(קקקקקקקלב)

(קקקקקקקלג)

(קקקקקקקלד)

(קקקקקקקלה)

(קקקקקקקלו)

(קקקקקקקלז)

(קקקקקקקלח)

(קקקקקקקלט)

(קקקקקקקמ)

(קקקקקקקמא)

(קקקקקקקמב)

(קקקקקקקמג)

(קקקקקקקמד)

(קקקקקקקמה)

(קקקקקקקמו)

(קקקקקקקמז)

(קקקקקקקמח)

(קקקקקקקמט)

(קקקקקקקנ)

(קקקקקקקנא)

(קקקקקקקנב)

(קקקקקקקנג)

(קקקקקקקנד)

(קקקקקקקנה)

(קקקקקקקנו)

(קקקקקקקנז)

(קקקקקקקנח)

(קקקקקקקנט)

(קקקקקקקס)

(קקקקקקקסא)

(קקקקקקקסב)

(קקקקקקקסג)

(קקקקקקקסד)

(קקקקקקקסה)

(קקקקקקקסו)

(קקקקקקקסז)

(קקקקקקקסח)

(קקקקקקקסט)

(קקקקקקקע)

(קקקקקקקעא)

(קקקקקקקעב)

(קקקקקקקעג)

(קקקקקקקעד)

(קקקקקקקעה)

(קקקקקקקעו)

(קקקקקקקעז)

(קקקקקקקעח)

(קקקקקקקעט)

(קקקקקקקפ)

(קקקקקקקפא)

(קקקקקקקפב)

(קקקקקקקפג)

(קקקקקקקפד)

(קקקקקקקפה)

(קקקקקקקפו)

(קקקקקקקפז)

(קקקקקקקפח)

(קקקקקקקפט)

(קקקקקקקצ)

(קקקקקקקצא)

(קקקקקקקצב)

(קקקקקקקצג)

(קקקקקקקצד)

(קקקקקקקצה)

(קקקקקקקצו)

(קקקקקקקצז)

(קקקקקקקצח)

(קקקקקקקצט)

(קקקקקקקק)

(קקקקקקקקא)

(קקקקקקקקב)

(קקקקקקקקג)

(קקקקקקקקד)

(קקקקקקקקה)

(קקקקקקקקו)

(קקקקקקקקז)

(קקקקקקקקח)

(קקקקקקקקט)

(קקקקקקקקי)

(קקקקקקקקיא)

(קקקקקקקקיב)

(קקקקקקקקיג)

(קקקקקקקקיד)

(קקקקקקקקטו)

(קקקקקקקקטז)

(קקקקקקקקיז)

(קקקקקקקקיח)

(קקקקקקקקיט)

(קקקקקקקקכ)

(קקקקקקקקכא)

(קקקקקקקקכב)

(קקקקקקקקכג)

(קקקקקקקקכד)

(קקקקקקקקכה)

(קקקקקקקקכו)

(קקקקקקקקכז)

(קקקקקקקקכח)

(קקקקקקקקכט)

(קקקקקקקקל)

(קקקקקקקקלא)

(קקקקקקקקלב)

(קקקקקקקקלג)

(קקקקקקקקלד)

(קקקקקקקקלה)

(קקקקקקקקלו)

(קקקקקקקקלז)

(קקקקקקקקלח)

(קקקקקקקקלט)

(קקקקקקקקמ)

(קקקקקקקקמא)

(קקקקקקקקמב)

(קקקקקקקקמג)

(קקקקקקקקמד)

(קקקקקקקקמה)

(קקקקקקקקמו)

(קקקקקקקקמז)

(קקקקקקקקמח)

(קקקקקקקקמט)

(קקקקקקקקנ)

(קקקקקקקקנא)

(קקקקקקקקנב)

(קקקקקקקקנג)

(קקקקקקקקנד)

(קקקקקקקקנה)

(קקקקקקקקנו)

(קקקקקקקקנז)

(קקקקקקקקנח)

(קקקקקקקקנט)

(קקקקקקקקס)

(קקקקקקקקסא)

(קקקקקקקקסב)

(קקקקקקקקסג)

(קקקקקקקקסד)

(קקקקקקקקסה)

(קקקקקקקקסו)

(קקקקקקקקסז)

(קקקקקקקקסח)

(קקקקקקקקסט)

(קקקקקקקקע)

(קקקקקקקקעא)

(קקקקקקקקעב)

(קקקקקקקקעג)

(קקקקקקקקעד)

(קקקקקקקקעה)

(קקקקקקקקעו)

(קקקקקקקקעז)

(קקקקקקקקעח)

(קקקקקקקקעט)

(קקקקקקקקפ)

(קקקקקקקקפא)

(קקקקקקקקפב)

(קקקקקקקקפג)

(קקקקקקקקפד)

(קקקקקקקקפה)

(קקקקקקקקפו)

(קקקקקקקקפז)

(קקקקקקקקפח)

(קקקקקקקקפט)

(קקקקקקקקצ)

(קקקקקקקקצא)

(קקקקקקקקצב)

(קקקקקקקקצג)

(קקקקקקקקצד)

(קקקקקקקקצה)

(קקקקקקקקצו)

(קקקקקקקקצז)

(קקקקקקקקצח)

(קקקקקקקקצט)

(קקקקקקקקק)

(קקקקקקקקקא)

(קקקקקקקקקב)

(קקקקקקקקקג)

(קקקקקקקקקד)

(קקקקקקקקקה)

(קקקקקקקקקו)

(קקקקקקקקקז)

(קקקקקקקקקח)

(קקקקקקקקקט)

(קקקקקקקקקי)

(קקקקקקקקקיא)

(קקקקקקקקקיב)

(קקקקקקקקקיג)

(קקקקקקקקקיד)

(קקקקקקקקקטו)

(קקקקקקקקקטז)

(קקקקקקקקקיז)

(קקקקקקקקקיח)

(קקקקקקקקקיט)

(קקקקקקקקקכ)

(קקקקקקקקקכא)

(קקקקקקקקקכב)

(קקקקקקקקקכג)

(קקקקקקקקקכד)

(קקקקקקקקקכה)

(קקקקקקקקקכו)

(קקקקקקקקקכז)

(קקקקקקקקקכח)

(קקקקקקקקקכט)

(קקקקקקקקקל)

(קקקקקקקקקלא)

(קקקקקקקקקלב)

(קקקקקקקקקלג)

(קקקקקקקקקלד)

(קקקקקקקקקלה)

(קקקקקקקקקלו)

(קקקקקקקקקלז)

(קקקקקקקקקלח)

(קקקקקקקקקלט)

(קקקקקקקקקמ)

(קקקקקקקקקמא)

(קקקקקקקקקמב)

(קקקקקקקקקמג)

(קקקקקקקקקמד)

(קקקקקקקקקמה)

(קקקקקקקקקמו)

(קקקקקקקקקמז)

(קקקקקקקקקמח)

(קקקקקקקקקמט)

(קקקקקקקקקנ)

(קקקקקקקקקנא)

(קקקקקקקקקנב)

(קקקקקקקקקנג)

(קקקקקקקקקנד)

(קקקקקקקקקנה)

(קקקקקקקקקנו)

(קקקקקקקקקנז)

(קקקקקקקקקנח)

(קקקקקקקקקנט)

(קקקקקקקקקס)

(קקקקקקקקקסא)

(קקקקקקקקקסב)

(קקקקקקקקקסג)

(קקקקקקקקקסד)

(קקקקקקקקקסה)

(קקקקקקקקקסו)

(קקקקקקקקקסז)

(קקקקקקקקקסח)

(קקקקקקקקקסט)

(קקקקקקקקקע)

(קקקקקקקקקעא)

(קקקקקקקקקעב)

(קקקקקקקקקעג)

(קקקקקקקקקעד)

(קקקקקקקקקעה)

(קקקקקקקקקעו)

(קקקקקקקקקעז)

(קקקקקקקקקעח)

(קקקקקקקקקעט)

(קקקקקקקקקפ)

(קקקקקקקקקפא)

(קקקקקקקקקפב)

(קקקקקקקקקפג)

(קקקקקקקקקפד)

(קקקקקקקקקפה)

(קקקקקקקקקפו)

(קקקקקקקקקפז)

(קקקקקקקקקפח)

(קקקקקקקקקפט)

(קקקקקקקקקצ)

(קקקקקקקקקצא)

(קקקקקקקקקצב)

(קקקקקקקקקצג)

(קקקקקקקקקצד)

(קקקקקקקקקצה)

(קקקקקקקקקצו)

(קקקקקקקקקצז)

(קקקקקקקקקצח)

(קקקקקקקקקצט)

(קקקקקקקקקק)

(קקקקקקקקקקא)

(קקקקקקקקקקב)

(קקקקקקקקקקג)

(קקקקקקקקקקד)

(קקקקקקקקקקה)

(קקקקקקקקקקו)

(קקקקקקקקקקז)

(קקקקקקקקקקח)

(קקקקקקקקקקט)

(קקקקקקקקקקי)

(קקקקקקקקקקיא)

(קקקקקקקקקקיב)

(קקקקקקקקקקיג)

(קקקקקקקקקקיד)

(קקקקקקקקקקטו)

(קקקקקקקקקקטז)

(קקקקקקקקקקיז)

(קקקקקקקקקקיח)

(קקקקקקקקקקיט)

(קקקקקקקקקקכ)

(קקקקקקקקקקכא)

(קקקקקקקקקקכב)

(קקקקקקקקקקכג)

(קקקקקקקקקקכד)

(קקקקקקקקקקכה)

(קקקקקקקקקקכו)

(קקקקקקקקקקכז)

(קקקקקקקקקקכח)

(קקקקקקקקקקכט)

(קקקקקקקקקקל)

(קקקקקקקקקקלא)

(קקקקקקקקקקלב)

(קקקקקקקקקקלג)

(קקקקקקקקקקלד)

(קקקקקקקקקקלה)

(קקקקקקקקקקלו)

(קקקקקקקקקקלז)

(קקקקקקקקקקלח)

(קקקקקקקקקקלט)

(קקקקקקקקקקמ)

(קקקקקקקקקקמא)

(קקקקקקקקקקמב)

(קקקקקקקקקקמג)

(קקקקקקקקקקמד)

(קקקקקקקקקקמה)

(קקקקקקקקקקמו)

(קקקקקקקקקקמז)

(קקקקקקקקקקמח)

(קקקקקקקקקקמט)

(קקקקקקקקקקנ)

(קקקקקקקקקקנא)

(קקקקקקקקקקנב)

(קקקקקקקקקקנג)

(קקקקקקקקקקנד)

(קקקקקקקקקקנה)

(קקקקקקקקקקנו)

(קקקקקקקקקקנז)

(קקקקקקקקקקנח)

(קקקקקקקקקקנט)

(קקקקקקקקקקס)

(קקקקקקקקקקסא)

(קקקקקקקקקקסב)

(קקקקקקקקקקסג)

(קקקקקקקקקקסד)

(קקקקקקקקקקסה)

(קקקקקקקקקקסו)

(קקקקקקקקקקסז)

(קקקקקקקקקקסח)

(קקקקקקקקקקסט)

(קקקקקקקקקקע)

(קקקקקקקקקקעא)

(קקקקקקקקקקעב)

(קקקקקקקקקקעג)

(קקקקקקקקקקעד)

(קקקקקקקקקקעה)

(קקקקקקקקקקעו)

(קקקקקקקקקקעז)

(קקקקקקקקקקעח)

(קקקקקקקקקקעט)

(קקקקקקקקקקפ)

(קקקקקקקקקקפא)

(קקקקקקקקקקפב)

(קקקקקקקקקקפג)

(קקקקקקקקקקפד)

(קקקקקקקקקקפה)

(קקקקקקקקקקפו)

(קקקקקקקקקקפז)

(קקקקקקקקקקפח)

(קקקקקקקקקקפט)

(קקקקקקקקקקצ)

(קקקקקקקקקקצא)

(קקקקקקקקקקצב)

(קקקקקקקקקקצג)

(קקקקקקקקקקצד)

(קקקקקקקקקקצה)

(קקקקקקקקקקצו)

(קקקקקקקקקקצז)

(קקקקקקקקקקצח)

(קקקקקקקקקקצט)

(קקקקקקקקקקק)

(קקקקקקקקקקקא)

(קקקקקקקקקקקב)

(קקקקקקקקקקקג)

(קקקקקקקקקקקד)

(קקקקקקקקקקקה)

(קקקקקקקקקקקו)

(קקקקקקקקקקקז)

(קקקקקקקקקקקח)

(קקקקקקקקקקקט)

(קקקקקקקקקקקי)

(קקקקקקקקקקקיא)

(קקקקקקקקקקקיב)

(קקקקקקקקקקקיג)

(קקקקקקקקקקקיד)

(קקקקקקקקקקקטו)

(קקקקקקקקקקקטז)

(קקקקקקקקקקקיז)

(קקקקקקקקקקקיח)

(קקקקקקקקקקקיט)

(קקקקקקקקקקקכ)

(קקקקקקקקקקקכא)

(קקקקקקקקקקקכב)

(קקקקקקקקקקקכג)

(קקקקקקקקקקקכד)

(קקקקקקקקקקקכה)

(קקקקקקקקקקקכו)

(קקקקקקקקקקקכז)

(קקקקקקקקקקקכח)

(קקקקקקקקקקקכט)

(קקקקקקקקקקקל)

(קקקקקקקקקקקלא)

(קקקקקקקקקקקלב)

(קקקקקקקקקקקלג)

(קקקקקקקקקקקלד)

(קקקקקקקקקקקלה)

(קקקקקקקקקקקלו)

(קקקקקקקקקקקלז)

(קקקקקקקקקקקלח)

(קקקקקקקקקקקלט)

(קקקקקקקקקקקמ)

(קקקקקקקקקקקמא)

(קקקקקקקקקקקמב)

(קקקקקקקקקקקמג)

(קקקקקקקקקקקמד)

(קקקקקקקקקקקמה)

(קקקקקקקקקקקמו)

(קקקקקקקקקקקמז)

(קקקקקקקקקקקמח)

(קקקקקקקקקקקמט)

(קקקקקקקקקקקנ)

(קקקקקקקקקקקנא)

(קקקקקקקקקקקנב)

(קקקקקקקקקקקנג)

(קקקקקקקקקקקנד)

(קקקקקקקקקקקנה)

(קקקקקקקקקקקנו)

(קקקקקקקקקקקנז)

(קקקקקקקקקקקנח)

(קקקקקקקקקקקנט)

(קקקקקקקקקקקס)

(קקקקקקקקקקקסא)

(קקקקקקקקקקקסב)

(קקקקקקקקקקקסג)

(קקקקקקקקקקקסד)

(קקקקקקקקקקקסה)

(קקקקקקקקקקקסו)

(קקקקקקקקקקקסז)

(קקקקקקקקקקקסח)

(קקקקקקקקקקקסט)

(קקקקקקקקקקקע)

(קקקקקקקקקקקעא)

(קקקקקקקקקקקעב)

(קקקקקקקקקקקעג)

(קקקקקקקקקקקעד)

(קקקקקקקקקקקעה)

(קקקקקקקקקקקעו)

(קקקקקקקקקקקעז)

(קקקקקקקקקקקעח)

(קקקקקקקקקקקעט)

(קקקקקקקקקקקפ)

(קקקקקקקקקקקפא)

(קקקקקקקקקקקפב)

(קקקקקקקקקקקפג)

(קקקקקקקקקקקפד)

(קקקקקקקקקקקפה)

(קקקקקקקקקקקפו)

(קקקקקקקקקקקפז)

(קקקקקקקקקקקפח)

(קקקקקקקקקקקפט)

(קקקקקקקקקקקצ)

(קקקקקקקקקקקצא)

(קקקקקקקקקקקצב)

(קקקקקקקקקקקצג)

(קקקקקקקקקקקצד)

(קקקקקקקקקקקצה)

(קקקקקקקקקקקצו)

(קקקקקקקקקקקצז)

(קקקקקקקקקקקצח)

(קקקקקקקקקקקצט)

(קקקקקקקקקקקק)

(קקקקקקקקקקקקא)

(קקקקקקקקקקקקב)

(קקקקקקקקקקקקג)

(קקקקקקקקקקקקד)

(קקקקקקקקקקקקה)

(קקקקקקקקקקקקו)

(קקקקקקקקקקקקז)

(קקקקקקקקקקקקח)

(קקקקקקקקקקקקט)

(קקקקקקקקקקקקי)

(קקקקקקקקקקקקיא)

(קקקקקקקקקקקקיב)

(קקקקקקקקקקקקיג)

(קקקקקקקקקקקקיד)

(קקקקקקקקקקקקטו)

(קקקקקקקקקקקקטז)

(קקקקקקקקקקקקיז)

(קקקקקקקקקקקקיח)

(קקקקקקקקקקקקיט)

(קקקקקקקקקקקקכ)

(קקקקקקקקקקקקכא)

(קקקקקקקקקקקקכב)

(קקקקקקקקקקקקכג)

(קקקקקקקקקקקקכד)

(קקקקקקקקקקקקכה)

(קקקקקקקקקקקקכו)

(קקקקקקקקקקקקכז)

(קקקקקקקקקקקקכח)

(קקקקקקקקקקקקכט)

(קקקקקקקקקקקקל)

(קקקקקקקקקקקקלא)

(קקקקקקקקקקקקלב)

(קקקקקקקקקקקקלג)

(קקקקקקקקקקקקלד)

(קקקקקקקקקקקקלה)

(קקקקקקקקקקקקלו)

(קקקקקקקקקקקקלז)

(קקקקקקקקקקקקלח)

(קקקקקקקקקקקקלט)

(קקקקקקקקקקקקמ)

(קקקקקקקקקקקקמא)

(קקקקקקקקקקקקמב)

(קקקקקקקקקקקקמג)

(קקקקקקקקקקקקמד

[ז] וַיַּעַן חַכְמֹן אֶת־דָּוִד וַיֹּאמֶר אֵין־לֶחֶם
חֹל אֶל־תַּחַת יָדִי כִּי־אִם־לֶחֶם קֹדֶשׁ
יֵשׁ אִם־נִשְׁמְרוּ הַנְּעָרִים־אַךְ מֵאִשָּׁה׃
[ח] וַיַּעַן דָּוִד אֶת־הַכֹּהֵן וַיֹּאמֶר לוֹ כִּי אִם־
אִשָּׁה עֻצְּרָה־לָנוּ כְּתֹמֶל שִׁלְשֹׁם בְּצֵאתִי
וַיִּהְיוּ כְלֵי־הַנְּעָרִים קֹדֶשׁ וְהוּא דֶּרֶךְ
חֹל וְאַף כִּי־הַיּוֹם יְקֻדַּשׁ בַּכֶּלִי׃
[ט] וַיִּתֶּן־לוֹ הַכֹּהֵן קֹדֶשׁ כִּי לֹא־הָיָה שָׁם
לֶחֶם כִּי־אִם־לֶחֶם הַפָּנִים הַמְּסִרִים
מִלִּפְנֵי יְהוָה לָשׂוּם לֶחֶם חֹם בְּיוֹם
הֻלְּקָחוֹ׃ וְשֵׁם אִישׁ מֵעַבְדֵי שָׁאוּל
בַּיּוֹם הַהוּא נֶעְצָר לִפְנֵי יְהוָה וּשְׁמוֹ
דֹּאֵג הָאֲדֹמִי אַבִּיר הָרֹעִים אֲשֶׁר לְשָׁאוּל׃
[י] וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲחִימֶלֶךְ וְאֵין־זֶה־פֹּה־
תַּחַת־יָדְךָ חֲנִית אוֹ־חֶרֶב כִּי גַם־
חַרְבִּי וְגַם־כֵּלַי לֹא־לָקַחְתִּי בְיָדִי כִּי־
הָיָה דְבַר־הַמֶּלֶךְ נָחוּץ׃
[יא] וַיֹּאמֶר הַכֹּהֵן חֶרֶב גָּלְיַת הַפְּלִשְׁתִּי אֲשֶׁר־

(ז) בפניים חלוקים • והכהן השיבו אין לחם חול על תחת ידי כי אם לחם קדש אם נשמרו הנערים אך מאשה, ופירש רלק"ח אם יכיר ולא שהלך קדש לשר זכר בכאן היו לחמי תול' שיוכל זר לאוכלם כטהרה לא לחם הפנים, ושלמן לחר אם נשמרו

(ה) לך מאשה • ודוד השיבו על טהרתם כי אם אשה עמורה לנו כתמול שלשום, לל לשפי שהיתה לשה מוכנת תלמנו בימים הרחשונים עבו בכבת נחתי לדרך היו כלי הנערים קדש, לל שהיו מטהרים מלכוחיהם וכליהם, והוח דרך חול, כלו' עם היות שהדרך היה חול תלמ לעשם היו מטהרים עלמם כי היה מכהגם לשכול חוליהם בטהר', ולף כי היום יקדש, לל לב שהיו יקדש הלחם לשר תתן לנו בכלי הנערים, לל

(ו) כשיתי בכליהם: ונכר שכתן לו הכהן לחם קדש, לל לחמי תול' שהוח לחם קדש, וכתן הסבה למה כתן לו לחמי תולה, ושחר שלחם תול לח היה שם וגם כן לח היה שם כי חם לחם הפנים חו לחמי תולה, ולפי שלח היה רלוי לתת לחם לחם הפנים הוסרך לתת לו לחמי תולה, וזש ויתן לו הכהן קדש (שהוח התולה) כי לח היה שם לחם כי חם לחם הפנים, לל לפי שלח היה שם לחם לחר כי חם לחם הפנים המוכרים מלפני ה' שהיה לסור לזרים, לפיכך כתן לו לחמי תולה, והו פירוש והוח מתיצב כפי הכתובים, ולפי זה נטה גם לשכן בפירושו לזה המקום • והיותר מתיצב הוח מה שהסכימו חזל בתסכ' מלכות

שיח מה עב שהלחם קדש היה לחם הפנים שהוסר ונסתלק מעל השולחן לחרי שנכר הוקטרו הבזיכין • ופי הפסוק כפי מה שפיר' לחיכוך בעיני מסכרו בקדוקו ובפי הנרח ללי הוח, שלחיימלך לחר לל דוד שלח היה כידו כי חם לחם קדש, והוח לחם הפנים מלחר שנסתלק ולין רחוי להחזירו לזרים חם לח היו פרושים והם חלוכלים טולין בטהר', ולזה לחר חם שחמרו הנערים לך מלחה, כי היו לשר השמירה רחויה בה יותר, וחפילו דוד ג' דברים • רלק' כי בחמת זה שלשה ימים לשה עמורה לנו ומהנעת מהם נסבת יציחתו לדרך, וזהו לחמרו בלחתי, שהיו ג' ימים שיצחו לדרך ולבן היו כלי הנערים קדש, כלומר שהיה וכליהם היו בהכרח טהורים • ושפי השיבו והוח דרך חול, לל ועוד כי הלחם הסוח כבר היה חול משנסתלק מעל השולחן והוקטרו הבזיכין שיצח מידי מעילה • וגו' לומרו ולף כי היום יקדש בכלי, לל לשפי שהיה לחם הפנים הזה מוכן היום ונתקדש על השולחן, הנה יומח סב ל' היה מותר לנו לחכלו להיותנו מסוכנים, ולין דבר עומד בשבי פקוח נפש • ולחמרו קבחינו וכרוכים לבלכה שלחזו בגלחום והוח חולי הרעב • וזכר שלח נתן לו הכהן לחם קדש הגזכר, ונתן הכתוב סבה ולחר ולמה לל נתן לו לחם חול, (ולל נלטרכו לכל העגמות הלזה) ולחר כי לל היה שם לחם כי חם לחם הפנים המוכרים מלפני ה', והוח לשר שסתלק כלי לזוס מלחם חם ביום הלקחו • הנה התבחרו זה הפסוקים והותרו הספקות, וידענו שהיה הלחם לחמי תולה

כפי הפי' הרחשון, לו לחם הפנים לשר היסר ונסתלק מעל השולחן • וידמה שהיה לחם הפנים הזה עדיין לפל לחיימלך שהחלק לשר לקחו ממנו לפניו לשר בחשתר הכפפם לו היוצ', לו היה החלק לשר לו כי היה הכהן הגדול חולק החלות עם המשמרו', שבת' * והיתה לחהרן ולבניו, מחלה לחהרן ומחלה ויקרת כל ע' לבניו, ולשון שלחם הפנים לל היו חוכלים לותו הכהנים כי יומת פל לשם דבר מועט כזית והיו מוזכין לת ידיהם ממנו, ולבן היה כוף עם כשלר פעמים לחר השבת • וילענו מזה שלח כתן לו לחם החם, כי לם מה שנסתלק כחשר ערכו על השלחן הלחם החם • וכבר כת' ללן שהיתה בוה לחה עיר כהנים, והיו כל לפני העיר חוכלי תרומה, ולזה לל היה בעיר לחם חול ונכתרך על כן לתת לו לחם הפנים • ולפשר גם כן לומר שזוד לל רלה שלקחימלך ישלח לבקש בעיר לחם חול ולל יתמהמה עם כך, ולזה נתן לו מלחם הפנים לבטוח בלכותו, ובמה שחמר לשוס לחם חם ביום הלקחו, חלקו חול במם מבקות, ר' יהודה דף כ"ה פ"ח לומר שהיו החלות פלטות בשבת, ולדבריו היה הלחם חם בעת סדורו, ולפעת מבחים שלחמרו שלח היתה לפייתו דוחה לת השבת ושבערב שבת היה נלפה, לפשר שהיה כל הלילה בתנור ולל היו חוליין לותו מן התנו' עד עת סדורו, וחולי היו בוחמין פי התנור כדי שיחמר חמוחו על מקר • ודעת חול במכבת יומל פ"ח לל עש ובמכבת מנקות שהיה חם פיח כו עש במעשה כם, לל יהושע כם גדול בעשה בלחם הפנים, סלוקו חם כסדורו, שכתב' לשוס לחם חם ביום הלקחו, הנה הוסרו הקחלות לחשובה ושבת:

(ו) ושם חיש מעבדי שחול • זכר שהיה שם בנוב חיש חחד מעבדי שחול ושמו דוחג החדומי, והוח מבני ישרחל היה לכל לפי שהיה גר בחרן לדום בקרח לדומי, וכן לוריה היתי יתי הגתי כלם בקרחו על שם מקומם חשר גרו שם • וכדברי מול' ר' יהושע לומר מבכח למעלה לדומים היה וזה מדר' תלים המקום היה בגבול בניימן ועל שם עירו בקרח כן • והיה דוחג מזמור כל חביר הרועי', לל נדול לכל רועי מקנה שחול ומחוכה עליה', וכילקוט חד כן כתבו המפרשי' • ולפי לפשוט שהיה חביר וגדול הפלשים דף י"ש עש המחוכים על העם, והם הבקרלי' רועים לת רועי לתן וכקר כי לם רועי העם, ולזה כתוב שהיה ממוכה על עבדי המלך, וזה יורה שלח היה רועה מקנה, וכן לפול במדרש תהלים שהיה לב בית דין והיה בעבר לפני ה' לשמוד שם תורה כלילה מועד • וכפי הפשט היה נעבר לפני ה', כי בח שם לזבוח עם לבני' לחרים וילכו החבשים לדרכם ושחר הוח לדו להתפלל לו לזבוח עוד: ונפשר שחחרי שבחן לחיימלך לדוד לת הלחם שחל עוד (ח) דוד ממנו קרב לו בכיון, והכהן השיבו שחרב גלית הפלשתי (ט) לשר הכה היה לוטה, כלומר כרוכה ומתעטפת בשמלה לחרי החפוד, לל לקרי החפוד והחשן כי היתה לותה קרב מוכת' במקום החפוד והחשן ממוכה לליהם, לו היתה החרב מוכחת לקרי בגדי הכהונ', כי בגדי הכהני' נקרלו חפוד, כמו בפי' הכחשן שמ' * שמוני' וחמש לית בוזת חפוד בך • וכפי תרגו' יונתן בן פסוק יח עוזיחל

הכִּיתָ׀ בְּעֵמֶק הָאֵלָה הִנֵּה־הִיא לוּטָה֙ בַּשִּׂמְלָ֔ה אַחֲרֵ֖י הָאֵפוֹ֑ד אִם־אֹתָ֥הּ תִּקָּ֖ח לְךָ֣ קָ֑ח כִּ֥י אֵ֖ין אַחֶ֥רֶת זוּלָתָ֛הּ בָּזֶ֥ה וַיֹּאמֶר֙ דָּוִ֔ד אֵ֥ין כָּמוֹהָ֖ תְּנֶ֥הָ לִֽי׃

(י) וַיָּ֤קָם דָּוִד֙ וַיִּבְרַ֣ח בַּיּ֔וֹם מִפְּנֵ֖י שָׁא֑וּל וַיָּבֹ֖א אֶל־אָכִ֥ישׁ מֶֽלֶךְ־גַּֽת׃

(יא) וַיֹּאמְרוּ֙ עַבְדֵ֣י אָכִ֔ישׁ אֲלָיו֙ הֲלוֹא־זֶ֣ה דָּוִ֔ד מֶ֖לֶךְ הָאָ֑רֶץ הֲלוֹא־לָזֶ֣ה יַעֲנ֔וּ בַּמְּחֹלוֹת֙ לֵאמֹ֔ר הִכָּ֥ה שָׁא֖וּל בַּאֲלָפָ֑יו וְדָוִ֖ד בְּרִבְבֹתָֽיו׃

(יב) וַיָּ֣שֶׂם דָּוִ֔ד אֶת־הַדְּבָרִ֖ים הָאֵ֑לֶּה בִּלְבָבֹ֔ו וַיִּרָ֕א מְאֹ֖ד מִפְּנֵ֥י אָכִ֖ישׁ מֶ֥לֶךְ־גַּֽת׃

(יג) וַיְשַׁנֶּ֤ה אֶת־טַעְמוֹ֙ בְּעֵינֵיהֶ֔ם וַיִּתְהֹלֵ֖ל בְּיָדָ֑ם וַיְתָו֙ עַל־דַּלְתֹ֣ות הַשַּׁ֔עַר וַיְוַרֵּ֥ד רִירֹ֖ו אֶל־זְקָנֹֽו׃

(יד) וַיֹּ֤אמֶר אָכִישׁ֙ אֶל־עֲבָדָ֔יו הִנֵּ֥ה תִרְאוּ֙ אִ֣ישׁ מְשֻׁגָּ֔ע לָמָּ֥ה אֲלֵיכֶ֖ם חֲסַ֥ר מְשֻׁגָּעִ֑ים אֲנִ֗י כִּֽי־הֲבֵאתֶ֤ם אֶת־זֶה֙ לְהִשְׁתַּגֵּ֣עַ עָלַ֔י הַזֶּ֖ה יָבֹ֥א אֶל־בֵּיתִֽי׃

כב

(א) וַיֵּ֣לֶךְ דָּוִ֔ד מִשָּׁ֖ם וַיִּמָּלֵ֣ט אֶל־מְעָרַ֣ת עֲדֻלָּ֑ם וַיִּשְׁמְע֣וּ אֶחָ֗יו וְכָל־בֵּ֤ית אָבִיו֙ וַיֵּרְד֣וּ אֵלָ֔יו

(ב) וַיִּקָּבְצ֤וּ אֵלָיו֙ כָּל־אִ֣ישׁ מָצ֔וֹק וְכָל־אִ֥ישׁ אֲשֶׁר־לֹ֖ו נֹשֶׁ֑א וְכָל־אִ֥ישׁ מַר־נָ֖פֶשׁ וַיְהִ֣י עֲלֵיהֶ֔ם לְשָׂ֖ר וַיִּהְי֣וּ עִמֹּ֑ו כְּאַרְבַּ֥ע מֵא֖וֹת אִֽישׁ׃

(ג) וַיֵּ֤לֶךְ דָּוִד֙ מִשָּׁ֔ם מִצְפֵּ֖ה מֹואָ֑ב וַיֹּ֙אמֶר֙ אֶל־מֶ֣לֶךְ מֹואָ֔ב יֵצֵ֨א־נָ֤א אָבִי֙ וְאִמִּ֣י אִתְּכֶ֔ם עַ֚ד אֲשֶׁ֣ר אֵדַ֔ע מַה־יַּעֲשֶׂ֥ה־לִּ֖י אֱלֹהִֽים׃

(ד) וַיַּנַּ֣ח אֶת־פְּנֵי֮ מֶ֣לֶךְ מֹואָב֒ וַיֵּשְׁבוּ֙ עִמֹּ֔ו כָּל־יְמֵ֖י הֱיֹ֣ות דָּוִ֑ד בְּמִצְדָ֖ד׃

(ה) וַיֹּ֤אמֶר גָּד֙ הַנָּבִ֔יא אֶל־דָּוִ֖ד לֹ֣א תֵשֵׁ֑ב בְּמִצְדָּ֖ה לֵ֥ךְ וּבֹֽאתָ־לְךָ֖ אֶ֣רֶץ יְהוּדָ֑ה וַיֵּ֥לֶךְ דָּוִ֖ד וַיָּבֹ֥א יַ֖עַר חָֽרֶת׃

עזיקל יהיה לחתי מורה על הזמן לא על המקום, וחמר שבל דוד את הקרב לקרי שבל בחפוד, וכן חמר דוגג לשחול ושבל לו בה' ולקיחלך גב לא בחצו. ופירוש הפסוק כפי הפשט הנה ערב גלית מוכחת שם וחין רחוי שלקח יוכיחה משם כי שם לחה דוד שחה לקחתה במלחמה, ועליך לבקשה כחשר תרלה לא לחלק לחר, ולזה חמר שם שחה חקח לך קח, לא לחה קח חותה כי קלט לחר חין רחוי שיקחה להיותה שם לזכרון נבורותיך ותשועת ה', ודוד שמח לבו שמה להבלחתה וחמר חין כמוה תנכה לי. (י) ויקם דוד ויברח ביום ההוח וגו'. יוכיח הכתו' שדוד ביום ההוח יבח מחכי שחול ונבח לו חל חכיש, ולכן חמר שנבח ביום ההוח, כי לח בקלו שיקח חותו ויחזיר לו בחלקיש ויחמר לו שילמ בדלכו חו חלף רוח ועבר כח לנרוח, וזהו ויברח ביום ההוח מפני שחול כי חו נרח לח קולם לזה. ווכר הכתוב שנח חל חכיש חלך גת, ובספר תלי קרחו חכימלך, כמו שחמר * בשנותו חת טעמו לפני חכימלך, לפני שהיו לו כ' שמות, וכלן מה שחמרו המפרשים שכל חלך פלשתים נקרח חכימלך כמו שכל חלך מלרים נקרח פרע', ולבן כיון שנרח' היה חכימלך חלך פלשתים וכיון דוד היה גם כן חלך שהוח חלך נקר' חכימלך ושמו המיוחד היה חכיש כמו שזכר כחן: והנה עכשיו חכיש הכירו חת דוד ושחרו הלא זה דוד חלך הלרן, כי היה נחשב בעיניהם למלך להיותו שר הנבח ובח לפני העם במלחמות, והוסיפו שהוח היה חלך מחחר המתולל, הכה שחול באלפיו (יב) ודוד ברבבותיו, ויוסף היותו מעולה משחול: ודוד כחר (יג) מלח בשמעו דבריהם כן יהרגהו חכיש על זה, לפי שנלית הפלשתי חות היה ודוד הרגו וחכיש מהפלשתים, ולבן עשה

תחבולה להנלל משם בשנחם לח טעמו, לל שנלגו ודברין שכח לותם, שהיה מדבר דברים כלי כדר, על דרך * ושעם לוחם (יג) זקניס יקר *. ועשה עוד מעשה משונע בילדיהם ולפניהם ויתו על לבות הסער ויורד בידו על זקנו, על שחכיש נער (יד) בעבדיו בחמרו הפה תרחו לים משתנע לפה תביחו לותו ללי, וכי חסר משוגעי לפי (טו) כי הכחתם לח זה? ולחר זה לרחות שהפ גם כן משוגעים ויתדבקו בלוחיהם. וכמדרש תלים לחמרו שהיתה לשתו חזמור לל וכתו משוגעו ונועקו' ומשוטט מבפנים ודוד מעק מבחון, ולזה לחר חסר משוגעים לפי * ולחמרו הוח יבח לל ביתי, הוח להחלים דברין שהוח נעל בעבדיו כי הכחתם לח זה להתנבע עלי? ולח שלח הכחת' לותו ושהוח בח מעלמו זה בלתי לפנ' כי הוח משוגע ולח יבח הוח מעלמן לל ביתי וזהו לחמרו עוד הוח יבח לל ביתי? לל מעלמו יבח לבחן? ולו מלח מקום להלוך משם כי גרשהו: כמו שחמר * ויגרשהו: תלים שם

כב

(א) וילך ויחלט לל מערת (ח) עדלם, ובשחול לחיו וכל כית חבית שכרת דוד בפקדו לולי שחול לבכחתו לותו וירח', כי לח יכול לו יפלח ידו בחיני ובבית חבית ויהרגם, לזה נרחו נם המה ובחו לדוד בהיותו בחות' מערה: ונם כן (ב) כתקבלו חליו כל חים חשר לו מלוקה מחויבין ולח יוכל לשפ' בחרן וכל חים חשר לו בוזזים, לל שהיה בורח מפני המלוים חותו ובל חים מר נפש עני ורש, כמו שפחמר * ויין למרי משלי לח ג' נפש יפתה ויפכח ריבו, ונהתקבץ כלם עמו הלך לל (ג) מלך מוחב ובקש מחכו יפח פיו לפני ולחי לחכם, לל יבח מהמערה לבחת לחכם ולח לחר לחיו, לפי שבחרו בלבבות עמו עם חשר החפני', והכיח דוד לת לחכיו ולח לחו עם מלך מוחב כל הימים חשר יהי הוח במלוכה ממוך למוחב, ובכחתו משם כח ליער חדת. ולחוזי בכמ"ד רבה וכתנחומח פל' ל"ל לך חשו הרב מלך מוחב לחכיו רבו עם ולחיו, מון מחלל שחתי כפח העמוני, והוח החכר שלחר דוד על ממון כחשר עשה לחיו עמלי חפל: וספר הפתו' שנד (ה) הנביח שהי' עם דוד מלחו בדבר ה' שלח יפה בחנוד' וילך לו לרן יהוד' ושיתי' שם פשחר משחול וכן היה, פי כעזרו שם לח בקשו על כוחו לל קשיב', שעם היות' חשבם יהוד' היה בכוף ונגוד' ורקוק' מיוזלעין, והיה זה כן לפי שהי' דוד חשבם יהוד' ויהי בחרבו לוהביס לוחזוק לחזוכה שבע שנים כמו שיזכור לקרי זה:

(ו) וישמע שאול כי נודע דוד ונו׳. ספר שנשמע לשאול כי פודע
וכתפרסם דוד לחויבו, ושעשה עמהו שר וגדול
בישראל ולא הכניסו אוכר, והנה כשנשמע זה היה כשנשמע
וכל עבדיו כפנים עליו, והנה כדמה לו שיהיה דוד בלקח
עמו ויבא לקרותו. ואמרו תפת הפעל כדמה, הוא הענן הסגר
היה במקום הפקרת רמח בנבעת שאול, ויהיה הדמה הסגר
פלח ה׳ עב שאול אוכן שמה. לפל חוץ לאמרי במסכת תעניות שהיה
רמת שאול, לאמרו וכי מה ענין נבעה לפל רמה? לפלח שאול
יושב בנבעה במלבושו, מי
גרם לו זה שיהא שתי שניים
ברמת מלבושו? לפלח בזכות
הפעל הנדול הסגר ברמה והוא
שאול שהיה מתפלל עליו.
ולפי שלפל כתגלה לפל שאול
שהיו לכניס מתקנניס לדוד
ולפל שתהיו וכית הכיו הלבו
לפליו עד עתה, התחיל
להתרעם מכל עבדיו שלפל
היו הם מגלים את לזכו
ומודיעים לותו לדברי הלילה
כתחלת כדי לתקנם ולהסירם
(ז) מעליו, ואמר הלבלבם יתן
בן ישי שדות וכרמים, לפל לם
לתם לותכי לת דוד ומעלימי
לת עניניו ממני כתשבתם
שיעשה עמכם הסד כאשר
ימלוך, לם משדות וכרמים
לו משרתי ובנוד שיהיו לתכ׳
שרי ללפים ושרי מלות, הנה
כתחת סכלות זה לכם, כי
הוא לפ יתן זה לבלבם כי
מלין לו כל כך שדות וכרמי׳? ולין כישראל נם כן כל כך
שרים, ואמר זה לפל הנו נכי ימיכי
כפרע, לפי שהם היו עבדיו (ח)
והיו נם כן קרובין ומשפתתו,
ולכן היה לו לבתרעם ככנדם
(ט) על זה יותר: ואמר כי קשרת,
כלבם עלי ולין נולה לת
מזני, לפ הלבלבם יתן בן
ישי שדות וכרמים ולכלבם
ישים שרי ללפים ושרי מלות
לתרי הסר קשרתם ומרדתם
כלבם עלי כמרד עמהו הסר
מרד דוד בי? ואמר שכלמת
לפ עשו שכלם מלדו כו לפ מפני
דוד כי הם מפני יהונתן שברת
ברייתו עם דוד, ולכן תפלת
לותו ברית לתם מעלימים ממני לת כל עניכי, וזהו
שכרות בני עם בן ישי, וכ״ת שכרות היה ב״ת הסכה, כמו
הושע יג יג * ויעכוד ישראל בשה, * נקד יפתח כו, ואמר ולין נולה
כרלשי מל ה לת לזכי לכלם סבת זה הוא כתלת שכרות בני עם בן ישי, לפ
כשבור הסדית הסר כרת בני עם בן ישי, והכעם מעשכם
שלין מולה מכם עלי, לפ לין לדם שיהיו במלכותי ויכלה
ויכלה ממני ויעלה לת לזכי, לכל זה לינו תהיתם לתרי
הסר הקים בני לת עבדי עלי היום לשורב, ולם בני היונתן
מלבני עשה זה, לינו כלתי רלוי שהזרים יעשוהו. הנה לפ
למרו שכרות בני ולמרו כי הקים בני ונו׳, לין זה מה שהיה
רופה שיעלו לת לזכו, כי לם שהיה מציב לעצמו
על מה שאמר, והותרה הלילה
הזאת:

(י) ויען דואג הלדומי ונומ׳. כלשר דואג שמע דברי שאול (ש)
לאמר למלך לפ לכלסה מילדני דבר שהני רלימי לת
בן ישי בא נכה, לפ שרלימי לותו כהיותו בא לילדו לפל
כוב עיר הכהנים, והנה לאמר דואג רלימי לת בן ישי כדברי
שאול שהיה קורלו לותו בן ישי לכזותו, ולאמר שברלה לו שכלו
לבקש לת לפלימלך כי לליו בא שברלשוכה, וזש בא נכה לפל
לפלימלך, וישאל לו כמ׳, לפ רלימי שהלך לו במעפע הלורים (י)
והתומים, ולפ וכר הפאלה כי לפ היה יודע לותם, ולו
לפלימלך לילה כתן לו והוא
לקפ הפנים ולת קרב גלית
הפלשתי נם כן כתן לו. והנה
בדברים הללה היה מדוע
לבבו, לפי שכבר סופר
שלפלימלך לפ היה יודע ענין
דוד וזהוא קרב כבואו לבבל
ושדוד לאמר לו שהיה הולך
במלות המלך כסתר רב, ולין
כפקן שכל זה ידע דואג לפחרי
שראה מתכת הלפה והחרב,
ולכן היה מפשעו שאמר
לדברים המוזיקים ממה שכתן
לפלימלך לדוד, ולפ וכר מה
שכאמר שם ביניהם שהוא כפי
הלפה התכבדו נדול לפלימלכי
וגם לאמרו מכמיכו וכרוכם
לברכה כמדרש תהלים, מהו מזמור שכ
וינד לשאול? לאמר לו עשה
לפלימלך לת דוד מלך כשייך,
שלין כשלין כלורים ותומים
לפל למלך וכו׳, הנה הסכימו
שדואג כוין להזיק, ומפני זה
קללו דוד בשירו ולאמר * מה תלים כב ב׳
תתהלל ברעה הנבור והנה וכל המזמור
מסכ לל כל היום, והוא
ייטיב עמהי עם כל רוע
מעשיך. הוות תעשה לשוכך
ונוחר, להכת רע מטוב
שקר מדבר לדק סלה, שלמר
הלברי לפר יוקיו ולפ לאמר
המועיל ולהצית, והוא היות
לפלימלך מוסב שהיה הולך דוד
כדבר שאול, ולאמר שפה עשה
זה כי לם במלחמה ובכוונה
רעה, וזהו להכת כל דבר
בלע לשון מרמה, ולכן קללו
גם לל יפלך לנצח, לל יעשה
לך ולזרעך כאשר עשה שאול
בכהלי ה׳ שבתך
לותם מלהל ה׳, וככה הבי יפלך לנצח, לל שיתלהו
ויחריבהו מלכן נלקיו, והוא העוכח הכפשי לפר יהיה כדון
בו. וכמו שאמרו במדרש תהוללם שלרבעה הדיוטות לין ריב פרע,
לפם מלך לעולם הנח מפני דבור פיהם, בלעם ודואג מלורע
ולחיתופל ונחזי, ולזה רמו בלמרו ושרשך מלרן חויש סלה
והוסף בזה הפלילה הרביעית: וספר הכתו׳ שאול שאל (יח׳ יב ינ)
לקרוץ לת לפלימלך ולת כל בית לבלו, ולמר לפלימלך
הכהן הנדול בפני כל הכתהלי שתע בן ישי לפלוטב, ולפ
קללו בשום לבזיון, למה קשרתם עלי לתה וכן ישי? והוכיח
היותו קושר עמו מלבר כתן לו לפם וחרב ושאול לו כפלקים,
רופה לומר מכמיכו וכרוכם
כיום הזה שלתה לפנים להלפם בי. ומלשון עשיתו מלך, מלר׳
פלין כשלין כלורי ותומים לפל למלך ולפב כ״פ ולמי שהשכור מזמור כב
בריך לו.

[ל] וַיַּעַן אֲחִימֶלֶךְ אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר וּמִי
בְכָל־עֲבָדֶיךָ כְּדָוִד נֶאֱמָן וְחָתַן הַמֶּלֶךְ
וְסָר אֶל־מִשְׁמַעְתֶּךָ וְנִכְבָּד בְּבֵיתֶךָ׃
[לא] הַיּוֹם הַחִלֹּתִי לִשְׁאָל־לוֹ בֵּאלֹהִים
חָלִילָה־לִּי אַל־יָשֵׂם הַמֶּלֶךְ בְּעַבְדּוֹ
דָּבָר בְּכָל־בֵּית אָבִי כִּי לֹא־יָדַע
עַבְדְּךָ בְּכָל־זֹאת דָּבָר קָטֹן אוֹ גָדוֹל׃
[לב] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מוֹת תָּמוּת אֲחִימֶלֶךְ אַתָּה
[לג] וְכָל־בֵּית אָבִיךָ׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָרָצִים
הַנִּצָּבִים עָלָיו סֹבּוּ וְהָמִיתוּ כֹּהֲנֵי יְהוָה
כִּי גַם־יָדָם עִם־דָּוִד וְכִי יָדְעוּ כִּי־
בָרַח הוּא וְלֹא גָלוּ אֶת־אָזְנִי וְלֹא־
אָבוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ לִשְׁלַח אֶת־יָדָם
[לד] לִפְגֹּעַ בְּכֹהֲנֵי יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
לְדוֹאֵג סֹב אַתָּה וּפְגַע בַּכֹּהֲנִים וַיָּסָב
דּוֹאֵג הָאֲדֹמִי וַיִּפְגַּע הוּא בַּכֹּהֲנִים וַיָּמֶת
בַּיּוֹם הַהוּא שְׁמֹנִים וַחֲמִשָּׁה אִישׁ נֹשֵׂא
[לה] אֵפוֹד בָּד׃ וְאֵת נֹב עִיר־הַכ�ֹּהֲנִים
הִכָּה לְפִי־חָרֶב מֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה מֵעוֹלֵל
וְעַד־יוֹנֵק וְשׁוֹר וַחֲמוֹר וָשֶׂה לְפִי־
[לו] חָרֶב׃ וַיִּמָּלֵט בֶּן־אֶחָד לַאֲחִימֶלֶךְ בֶּן־
אֲחִיטוּב וּשְׁמוֹ אֶבְיָתָר וַיִּבְרַח אַחֲרֵי
[לז] דָוִד׃ וַיַּגֶּד אֶבְיָתָר לְדָוִד כִּי הָרַג שָׁאוּל
[לח] אֵת כֹּהֲנֵי יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד לְאֶבְיָתָר
רַדַעְתִּי בַּיּוֹם הַהוּא כִּי־שָׁם דּוֹאֵג

(ל) מריך לו. ולפי שעתו לומר כי קשרתם עלי לתה וכן יסי
(לא) ויחזור שניהם בקשר, השיבו לתיתך על קשר דוד לתשובה
ויחלה על קשר עמו, ומהו ומי בכל עבדיך כדוד? ומתר שהיו
לו ד' תוקפים גדולים בלבו, הת' בתתן, שהיה לוחם מלחמותיו
בתשובה רבה כנד כל תוייבו, והב יתן המלך, והוא לשם כן
כבן היוקן מקלניו, והג' וכבר לל משמעתך, לל שהיה בתוכלי
שלחנו, והד' וכבוד לביתך, וכל שהיה שר הפלטרי ויוכל
וכל לפני כל ישראל, ומתר
שלמעלתו בחלה התוקרים
לשר וכבר היה רחוי לשאול לו
בחלקים, כי הוא היה לב
בל ומי שהכבור מריך לו,
(לב) ולזה לתר היום התילותי
לשאול לו בחלקים, והוא
מחמר בתשובה, לל וכי היום
שחלתי לו רחשובה בחלקים?
והנה קודם זה פעמים רבות
הייתי לבי שואל לו בחלקים.
לו יהיה המחמר בלתי תמיה,
לל זה הוא היום הרחשון לשר
שחלתי לו בחלקים ולא הייתי
יודע שקשר היה בעיניך וכי
בורח הוא, חלילה לי שלא
הייתי יודע ברירתו שעשה
עמו הבר, ולעניין הלשון
והחרב לל זכר הכתוב
תשובתו, והסברת נותנת
שחמר לו בחלת. ועוד הביב
לחיישלך על הקשר לשר היה
מיקם חלין המלך, ולתר לל
יסם המלך בעבדו דבר בכל
בית לבי, רוצה לומר לפי
שאול לתר שתע בן בן
לחיישוב ושלא לקרות כל בית
לבין לשר יודה שתשדש כלם
בזה, לבן לתר לחיישלך
ולמה קרחתני בן לחישוב?
ללם בחלת קשר ומרד בבית
לבי לחישוב שהיית מיקם
לותי חלין לחרפה? הנה לל
תחלת בעבדך לחיישלך עתה
ובבית לבי מעולם דבר
(לג) מנוכה, כי בחלת בעניו דוד
לם הוח מתרד הנה לל הייתי
יודע לבי מזה דבר קטון או
גדול ולבן נתתי לו רחבר
(לד) והלשם ושחלתי לו בחלקים:
ולל הולה בחלתת דבריו, ויחמר מות תמות תתה וכל בית
(לה) לבין, ומזה לרמים שימותו לת הכהנים והם לל רלו לפי
מדרש תלי שהיה הדבר לע בעיניהם. ובלרם לתרו שהיה לבבר ועתשו,
מזמור לב וכי דבש מה שבתוב * לל ליש חשר ימרה לת פיך ימת,
יהושע ח' יכול לבבר עכירה לל רק קלון וחרפן: ולפי שתלינן בנוסח
(לו) על ידי קיבב, לתר המלך לדואג לנוב ופגע בכהנים,
בלומן שיל העדים תיהי בם ברחשונה להמיתם. ודואג לתרו
לפי כג עלי בסנהדרין בירושלמי, שבקרל בתן דואג לגריעות שתו בחותו
מעשה, לתר לו שאול בתפשת בדג, לתה הלשנת עליהם לתה
הרוג קודם, ולו דואג הרג שמונים ושתנה לים נוכח לישוב
בל, רוצה לומר שהיו בלם בהנים רקויים לשלת לפוד
ולשאול בחורים ותומים, לו שהיו בלם לובשים לפוד בד,
כי הנף היה מלבוש הגדולים והבהנים בעובדי ה', כמו
שרחינו שלבש חותו שמואל בשערותו, ודוד ביום שהעלה
התרון: והנה לוה עוד שאול שיבה לת העיר לפי קרב מעולם (יט)
ועד יונק ושור וחמור וגם, בלי שבל ישרחל יפתעו וילחו
ויפחדו לם יבל דוד עוד ביניהם שיתפוגו לותו ולת לבנשיו
קייס ויביחום לל שאול, בלי שלל יפיתם בלשר היית לתבני
כוב עם היותם בהנים לה'. והברלה שהיו נבעונים דריס
בבוב קוטני עניים ושוחבי חיס לבית ה', במו שהתבה יהושע
עמהם * ובמו שיתבחר בפוף זה הספר * שבעבעו בני ישרחל יהושע ט'
על שמוה להרגם בם, והיה שמו ב' בלן
זה בתה שמוה להרוג לת לבני
נוב בלם. והבכון הוה שאול
בשב שהיו הבהנים הולים
מוזע בית עלי, ושלבן קטלו
בדבר דוד בהיותם רעים
ומשתים לה' מחל, ושלבן
היה מהפלן שיחותו בלם
לחרי היותם מקולגים מפי
ה', ושגם הנבעוני לשר היו
בבוב הערימו בגדו בשבר עזו
לל יהושע ולבן לוה להרגם
בלם יחד, ומזה שיחרימו לת
בל לשר להם לפי שלל יחשוב
לדם שעשה זה שאול לשאול
שלמם, בי לם להיותם
מורדים במלך ולבן היה רחוי
שיחותו. וחפול במדרש קהלת דף קג ע"ג
בדבר עמלק בתיב ויחמול
שאול והעם על הגג ועל
מיטב הבתן ונוח', יפתה בת
קול ותמר לל תהי לליך הרבה,
ובנוב עיר הבהנים בתיב
מעולם ועל יונק, יפתה בת
קול ותמר לל תלטע הרבה,
לשבל לתר בל מי שעושה
עמו רחמן במקום חבוליס
סוכו שיהיה חבוני במקום
רחמני, ועוד לחול בסנהדרין
פרק חלק, גדולה לגימל קג סוף ע"ב
שתרקת לת הרבובים,
ומקרבת לת הרחוקים,
ומעלמת עין מן הרשעים מחיבה *, ומשרה שביניתו על שופטי', י' ויית
בביתי הבעל מעגו הבניה', שב * ויהי הס יושבים על השלחן מלבי' ג' בי'
ויהי דבר ה' לל הבניה לשר השיבו, וזנגתה עולה וזון,
שלשלת הלוהו יהוכחן לל דוד שתי בברות לחם לת בהרגה
נוב עיר הבהנים ולת בטבח דואג החלוחי ולת בהרג שאול
ושבעת בניו, והנה עם מה שתמרתי הוחלה השלמה
החמשית:
(בי בלח/בב) ויומלט בן לחד וגו'. זבר הבתוב שתתוך השפבה ונתן
בהרגם בומלט בן לחד לחיישלך ושמו חביתר,
וברם לל דוד והניד לו שהרג שאול לת בהני ה' ודוד לתר
ידעתי ביום ההוח בי שם דואג, רוצה לומר בחותו היום
בשהייתי בנוב עם לחיך ידעתי שהיה שם דואג והוח היה
ריחוי להגיד זה לשאול, והיה בעבב ותתנעש דוד מחל על
הריגתם, בלתרו חבבי סבתי בבל בפש בית חביך, לל לחי
הייתי סבה בבל רעתם, והשתה הוחלת היה בתקלה לת (בג)
לשיהון

הֲאַרְמֹי כִּי־הַגֵּד יַגִּיד לְשָׁאוּל אָנֹכִי
סַבֹּתִי בְּכָל־נֶפֶשׁ בִּירֹת אָבִיךָ׃

כג

[כג] שְׁבָה אִתִּי אַל־תִּירָא כִּי אֲשֶׁר־יְבַקֵּשׁ
אֶת־נַפְשִׁי יְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשֶׁךָ כִּי־מִשְׁמֶרֶת
אַתָּה עִמָּדִי׃

כג

[א] וַיַּגִּדוּ לְדָוִד לֵאמֹר הִנֵּה פְלִשְׁתִּים
נִלְחָמִים בְּקְעִילָה וְהֵמָּה שֹׁסִים אֶת־
[ב] הַגָּרְנוֹת׃ וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה לֵאמֹר
הַאֵלֵךְ וְהִכִּיתִי בַּפְּלִשְׁתִּים הָאֵלֶּה ס
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־דָּוִד לֵךְ וְהִכִּיתָ
בַּפְּלִשְׁתִּים וְהוֹשַׁעְתָּ אֶת־קְעִילָה׃
[ג] וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי דָוִד אֵלָיו הִנֵּה אֲנַחְנוּ
פֹה בִּיהוּדָה יְרֵאִים וְאַף כִּי־נֵלֵךְ קְעִילָה
[ד] אֶל־מַעַרְכוֹת פְּלִשְׁתִּים׃ וַיֹּסֶף עוֹד
דָּוִד לִשְׁאָל בַּיהוָה וַיַּעֲנֵהוּ יְהוָה וַיֹּאמֶר
קוּם רֵד קְעִילָה כִּי־אָנֹכִי נֹתֵן אֶת־פְּלִשְׁתִּים
[ה] בְּיָדֶךָ׃ וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַאֲנָשָׁיו קְעִילָה וַיִּלָּחֶם
בַּפְּלִשְׁתִּים וַיְנַהֵג אֶת־מִקְנֵיהֶם וַיַּךְ בָּהֶם
מַכָּה גְדוֹלָה וַיֹּשַׁע דָּוִד אֶת יֹשְׁבֵי קְעִילָה׃
[ו] וַיְהִי בְּבָרַחַ אֶבְיָתָר בֶּן־אֲחִימֶלֶךְ אֶל־
[ז] דָּוִד קְעִילָה אֵפוֹד יָרַד בְּיָדוֹ׃ וַיֻּגַּד לְשָׁאוּל
כִּי־בָא דָּוִד קְעִילָה וַיֹּאמֶר שָׁאוּל נִכַּר
אֹתוֹ אֱלֹהִים בְּיָדִי כִּי נִסְגַּר לָבוֹא בְּעִיר
[ח] דְּלָתַיִם וּבְרִיחַ׃ וַיִּשְׁמַע שָׁאוּל אֶת־כָּל־
הָעָם לַמִּלְחָמָה לָרֶדֶת קְעִילָה לַצּוֹר אֶל־
[ט] דָּוִד וְאֶל־אֲנָשָׁיו׃ וַיֵּדַע דָּוִד כִּי עָלָיו
שָׁאוּל מַחֲרִישׁ הָרָעָה וַיֹּאמֶר אֶל־
[י] אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן הַגִּישָׁה הָאֵפוֹד׃ וַיֹּאמֶר
דָּוִד יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל שָׁמֹעַ שָׁמַע
עַבְדֶּךָ כִּי מְבַקֵּשׁ שָׁאוּל לָבוֹא אֶל־קְעִילָה
[יא] לְשַׁחֵת לָעִיר בַּעֲבוּרִי׃ הַיסְגִּרֻנִי בַּעֲלֵי
קְעִילָה בְּיָדוֹ הֲיֵרֵד שָׁאוּל כַּאֲשֶׁר שָׁמַע
עַבְדֶּךָ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַגֶּד־נָא
[יב] לְעַבְדֶּךָ וַיֹּאמֶר יְהוָה יֵרֵד׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד

(כג) לשיכון קעילה ׳ ואמר דוד לאביתר שכח יתי לא תירח כי אשר יבקש את נפשי ונומ׳ ׳ לא כי שאול המבקש את נפשי דוד גם יבקש את נפשך ׳ ולכן רחוי שלא תלך מכאן ותהיה משמרת עמדי ׳ לחרי תצר שכיבו לחוכי נפש שאול ולסם לחל דולף לת שכיבו כמקום שחטלע לכי תמלע שמה ׳ לו יאמר נפשי יבקש

כג

(א) ויגידו לדוד לאמר וגו׳ [כג] ספר הכתו׳ שהגידו לדוד שבאו פלשתים להלחם בעיר קעילה והיה שוסים ובוזזים את הגרנות ׳ ויצאל כה׳ במשפע החורי והתומים משר הניח לביתר לפכיו הלם ילך להכות בפלשתים ׳ והנה השיבו שילך ויכם ויושיע את קעילה : ותפני דוד כתרעתו (ג) מוה כי היה לי להם בהכנת שאול ולמה יסתכנו עוד בפלשתי ? ודוד ליפב דעתם (ד) הוסיף לשאול שנית ׳ עם היו׳ נכון לבו בעזת ה׳ ׳ והוא ית השיבו שילך על כל פנים ובהצלות המשפע הלחיבו בו (ה) לבעיו ׳ ולו בשקידתם הלך ובתן הכסף תשועה גדולה על (ו) ידו : וזכר הכתו׳ כאן היה שלשתו שרד לשאול ביהודה ויעלתו ירד בידו לשפול ׳ לל ירד לשפול בדרך מקרה בידו ׳ לו יפורש כמו הוליד ׳ שהוליד לביתר בידו את השפוד בכוונה וכו (ז) שיה שואל דוד : וכשבר שמע שאול כי בא דוד קעילה לתר כבר לותו לבקים בידי ׳ לל בגר ושכר הבלקים לותו בידי כיון שכשבר לבוא בעיר לבתים ובריח כי לבור עלין ולל יוכל לבתת מן העיר ׳ (ח) ויהי ככר כמו * ולל תרת כיוס בכרו ׳ מעכין הכגרה : וספר שלכף שאול את כל עמו כלי לרד למלחמ׳ (ט) את קעילה לבור בעיר ׳ (י, יא) דוד ולת שבעיו ׳ והגיע הדבר לשומי דוד ושאל בתורים והתומים היבגירוני בעלי קעילה בידי שאול עלי ? וכפי לרך מוב היו לבלה שתי שלוות לם ירד שאול לבור על העיר ? ולם לתרי רדתו יבגירוהו (יב) בעלי קעילה בידו ? והיתה התשובה ירד ׳ לתר כך שאל היבגירו בעלי קעילה והשיב ת׳ יבגירו ׳ ומכאן לחוץ (יג) כמכתב יומל שתין שאול בתורים ותומים שבי לדברים כתתר ׳ ולם שאל לין מעיבין לו לבלן לתר ׳ והתשובה היתה כי לם לדבר הרתוי להיותו כשאל לבתון ׳ שהרי דוד לתר היבגירוני בעלי קעילה בידו הירד שאול ? ולל השיבו יתברך כי לם על תתר מהן והיה השאלה

וכרומם לבהכה שלם היה שם עם מוך שעה שלל היה להם מקום לשאול כל השאלה כפני עצמ׳ שיכולין לשאול כ׳ לברי כת׳ ומשיב על שתיהן ׳ כמו ששאל דוד ׳ * התדרוש לתרי כי ל׳ ק׳ הגדול הזה ? ויתת׳ לו רדוף כי השג תשיג והכל תלוי ׳ ולתי בספר מקום שדי לשר לי מקדתי בדרוש הזה מהתורים והתומים ומתוכן הגדתם ׳ והתרתי שם הספקו לשר יקרו בזה ולין כתן מקום זלת התקיכה ׳ ולשומל שיתמר לין לל כתקיים תשובת התורים והתומים ? כי הם לתרו שידד שאול קעילה ולל ירד ושיבגירוהו בעלי קעילה בידי שאול ולל בכנר בידו ׳ תהיה התשובה בשתי לופנים ׳ הלחד שבבר הוגרשו שהיועה הלללית לל תבטל עבע הלפשר ׳ ועם היותו ית׳ יודע מה שיהיה ומיעד עליו ומניד מרלשית לתרית ׳ לל יפבע שתשלר הבתיל והרמון מוללט לעשות כרלון לין ולוץ ׳ ולכן בהיות שהקדוש ברוך הוא הניד העתיד להיות בידיות שאול על קעילה ובהסגירם לבעי קעילה לת דוד בידו בשאלה לשאול ולבעלי קעילה ולדוד בתיבתם ׳ ודוד הלך משם ושאול לל ירד על קעילה ולבשיה לל הסגירוהו ׳ כי היועה הלללית בדבר׳ העתידים להפשרים בלתי מבורר שבע הלפשר והבתיל׳ והתופן הזה שבי בתשובת זה היותר בכון לפני הוץ ׳ שדוד לל שלל על מה שיהיה ויבל לפעל ׳ כי לם על בוותם שאול ובעלי קעילה ׳ והוא לתרו הידד שאול ׳ לל לם היה לתתו ורלוני לידד שתם ? ולם היה לתת לבעי קעילה ורלוני להסגירו בידי שאול לם יעמוד שם בוזן ירידת שאול ? והשיבו ית לתתת בוותם ורלוני שהיה רמון שאול ודתתו לידד עליו ׳ והיה לתת בעלי קעילה בידי שאול ולל בכנר בידו ׳ תהיה התשובה בשתי לופנים ׳ הלחד שבבר הוגרשו שהיועה הלללית לל תבטל עבע הלפשר ׳ ועם היותו ית׳ יודע מה שיהיה ומיעד עליו ומניד מרלשית לתרית ׳ לל יפבע שתשלר הבתיל והרמון מוללט לעשות כרלון לין ולוץ ׳ ולכן בהיות שהקדוש ברוך הוא הניד העתיד להיות בידיות שאול על קעילה ובהסגירם לבעי קעילה לת דוד בידו בשאלה לשאול ולבעלי קעילה ולדוד בתיבתם ׳ ודוד הלך משם ושאול לל ירד על קעילה ולבשיה לל הסגירוהו ׳ כי הי

הֲיַסְגִּרוּ בַּעֲלֵי קְעִילָה אֹתִי וְאֶת־אֲנָשַׁי
בְּיַד שָׁאוּל וַיֹּאמֶר יְהוָה יַסְגִּירוּ׃ (יג) וַיָּקָם דָּוִד וַאֲנָשָׁיו כְּשֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ
וַיֵּצְאוּ מִקְּעִילָה וַיִּתְהַלְּכוּ בַּאֲשֶׁר יִתְהַלָּכוּ
וַיֻּלַּשׁ שָׁאוּל הֹגֵד כִּי־נִמְלַט דָּוִד מִקְּעִילָה
וַיֶּחְדַּל לָצֵאת׃ (יד) וַיֵּשֶׁב דָּוִד בַּמִּדְבָּר
בַּמְּצָדוֹת וַיֵּשֶׁב בָּהָר בְּמִדְבַּר־זִף
וַיְבַקְשֵׁהוּ שָׁאוּל כָּל־הַיָּמִים וְלֹא־נְתָנוֹ
אֱלֹהִים בְּיָדוֹ׃ (טו) וַיַּרְא דָּוִד כִּי־יָצָא
שָׁאוּל לְבַקֵּשׁ אֶת־נַפְשׁוֹ וְדָוִד בְּמִדְבַּר־
זִף בְּחֹרָשָׁה׃ (טז) וַיָּקָם יְהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל
וַיֵּלֶךְ אֶל־דָּוִד חָרְשָׁה וַיְחַזֵּק אֶת־יָדוֹ
בֵּאלֹהִים׃ (יז) וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַל־תִּירָא
כִּי לֹא תִמְצָאֲךָ יַד־שָׁאוּל אָבִי וְאַתָּה־
תִּמְלֹךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְאָנֹכִי אֶהְיֶה־לְּךָ
לְמִשְׁנֶה וְגַם־שָׁאוּל אָבִי יֹרַע כֵּן׃ (יח) וַיִּכְרְתוּ שְׁנֵיהֶם בְּרִית לִפְנֵי יְהוָה
וַיֵּשֶׁב דָּוִד בַּחֹרָשָׁה וְיוֹנָתָן הָלַךְ
לְבֵיתוֹ׃ (יט) וַיַּעֲלוּ זִפִּים אֶל־שָׁאוּל
חֲגִבְעָתָה לֵאמֹר הֲלוֹא דָוִד מִסְתַּתֵּר עִמָּנוּ
בְּמְצָדוֹת בַּחֹרָשָׁה בְּגִבְעַת הַחֲכִילָה
מִיְּשִׁימֹן׃ (כ) וְעַתָּה לְכֹל־אַוַּת
נַפְשְׁךָ הַמֶּלֶךְ לָרֶדֶת רֵד וְלָנוּ הַסְגִּירוֹ
בְּיַד הַמֶּלֶךְ׃ (כא) וַיֹּאמֶר שָׁאוּל בְּרוּכִים
אַתֶּם לַיהוָה כִּי חֲמַלְתֶּם עָלָי׃
(כב) לְכוּ־נָא הָכִינוּ עוֹד וּדְעוּ וּרְאוּ אֶת־
מְקוֹמוֹ אֲשֶׁר תִּהְיֶה רַגְלוֹ מִי רָאָהוּ שָׁם
כִּי אָמַר אֵלַי עָרֹם יַעָרִים הוּא׃
(כג) וּרְאוּ וְדְעוּ מִכָּל הַמַּחֲבְאִים אֲשֶׁר יִתְחַבָּא
שָׁם וְשׁוּבוּ אֵלַי אֶל־נָכוֹן וְהָלַכְתִּי
אִתְּכֶם וְהָיָה אִם־יֶשְׁנוֹ בָּאָרֶץ וְחִפַּשְׂתִּי
אֹתוֹ בְּכֹל אַלְפֵי יְהוּדָה׃ (כד) וַיָּקוּמוּ וַיֵּלְכוּ לִפְנֵי שָׁאוּל וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו
בְּמִדְבַּר מָעוֹן בָּעֲרָבָה אֶל יְמִין הַיְשִׁמֹן׃
(כה) וַיֵּלֶךְ שָׁאוּל וַאֲנָשָׁיו לְבַקֵּשׁ וַיַּגִּדוּ לְדָוִד

(יג) ויקם דוד וכו' וגו'. כאשר ידע דוד שהיתה כוונת שאול לרדת עליו קעילה והיתה כוונת בעלי קעילה (עם היות שהושיעם מידי פלשתים) להסגירו בידי שאול, יצא הוא וחבריו ויתהלכו בשדה יתהלכו, לל שהלכו בדרך מקרה לל שדה יהיה שמה הרוח לנכח ולצפון בקיצור מקום יודעין להיכם: ויצב לוד במדבר במצדות, לל שפעמים היה יושב במדבר כפלעים הגבוהים שדה שם ופעמים היה יושב בהר בקר שהיה במדבר זיף, ולהיותו סופא ממקום למקום עם היות שהיה שאול כל הימים מבקש אותו הנה בתנו לל בקיש לו מכל מקום במקום ילוע, והיה דוד יודע כל פעם ופעם שהיה יוצא שאול לבקש את נפשו, לפי שהיו עבדי שאול מודיעים אותו ומגלים את סודו במדבר זיף בחורש, והיו' דוד במדבר זיף בחורש, לל יהונתן לרחותו ולדבר אתו ויחזק את ידו בדברים, לל שאמר לו אל תירא כי לא תמצאך יד שאול אבי ואתה תמלוך על ישראל, ונקל ממנו שיהיה לו למשנה במלכו, כי עם היות שאמר ברחשונה ולל אם עודכי קי כמו שפירשתי, הנה בתקרע ובקר בקיים עם היות שימלוך בימיו דוד ובלה להיות מושבה לו כמו שהיה בימי שאול אבין, כל שבן שיש כיד האדם לעשות כאשר ירצה, ואם אפשר על לפו ועל שמתו מוטב היה שיהיה לליו למשנה לאחרי דבר מלכותו אחת ה' מן הפשים ויתקיים על כל פנים. והודיעו שגם אביו יודע כן, כי בתפרכם הדבר שמשנו שאול והודלת הבעל דין דבר גדול בדברים המפוקפקי, ולכן אמר וגם שאול אבי ידע כן, וזו כרתו שניהם ברית לפני ה' על הברית שבבר כרתו שניה', לפי שברלשונה כרתו לותו ביום לבין עמהם ועתה כרתו לותו לפני ה', לל לפני הכהן וכידו התורים והתומים (יט) כלי לשון העבין עוד: ויעלו זיפים אל שאול וגו'. פשר הכתו, שעלו הזיפים אל שאול שהיה עומד בגבעה דבר שם ויגידו לו הלל דוד מסתתר עמנו במצדות. והמפרשי' כתבו שזה העבין קדם לביאת יונתן לדוד, ושפירושו ובבר על הזיפים קודם זה, וזין מורך, שהתחוכים בדרך, אחרי שהלך יהונתן ושב לביתו הלכו הזיפים לגלות זה לשאול, והיה מחמתם ועתה לכל לות נפשך המלך לרדת רד (כ) ולנו הסגירו כיד המלך, ופירושו לפלי ועתה הנה העבין מוכן בכל דבר תלוה, לם תרלה לרדת לתה לתפשו רד, ולם לם תרלה לרדת לתה ללל שהכתו כתפוש לותו וכביתו ובסגירהו כיד לנו להסגירו כיד המלך ולל תפוש לתה לרדת לתריו: ושאול (כא) לתר להם ברוכים לתם לה' כי חמלתם עלי, בגלותכם לת חוזי ולהיותכם מכלכלים לת כלחתי, לכל לפי רופף לרדת בעצמי לתריו לתפשו, ולכן לכו הכינו עוד ודעו (כב) ורלו לת מקומו לשר תהיה שם רגלו, לל תפשו ורלו ודעו לת מקומו לשר הוא יושב שם בכוון, ולל תכחכו על דברי שומע כי לם מי רלהו שם, והודיעם למה יזהילם כל כך עלין, כלתרו כי לתר ללי ערום יעריס הוא, לל שלתר לדם המגיד לשאול שהיו עוקם במקום לשר לכל ערום יעריס, מלכועע מן זן לל זן והיל ההערמה. לו יהיה פירושו שדוד היה לומר פעמים רבות לשאול בעודו עמו כלה, היה שואלו לין היה מכה הפלשתי? ולין היה בשער מהם? היה מגיבו שערו יעריס ובערמה ובלקבולה היה בה לליהם, ולולי יעשה עתה בלותו הדרך, ולכן מה להזהר ממנו מלד כי הוא מרלה לת עמו היום במקום לשר יהיה במקום לשר, ולכן לתר דעו ורלו מכל (כג) המקומות לשר יתלבא דוד, לל שם ושתם והגידו ללי, לל יגיעו לו בלתת והכון, והיותו בתרן לנך ואפשתיו מכל ללפי יהודה, לל לשריש כל שרי הלפים לשר ביהודה שהיה ירא עמי לתפש לתריו ולתפשו, ויבקשוהו כל שר הלף בלשני ללפו: ושכר שם הזיפים (כד, כה) הלכו לפני שאול, לל שקודם שהלך שאול הלכו הם לתפש לתרי דוד ושאול הלך לך לתריהם, כי כשאר שמעו שהלך שאול הלכו הזיפים לגלות לו שדוד נמלט מקעילה, ולל שמעו שהלך שאול לתריו הלכו הם לתפשו, ולכן לתר שאול דעו ורלו מכל המקומות לשר יתלבא דוד שם ושתם והגידו ללי, לל יגיעו לו בלתת והכון, והיותו בתרן לנך ואפשתיו מכל ללפי יהודה, לל לשריש כל שרי הלפים לשר ביהודה שהיה ירא עמי לתפש לתריו ולתפשו, ויבקשוהו כל שר הלף בלשני ללפו: ושכר שם הזיפים

וירד הסלע וישב במדבר מעון וישמע שאול וירדף אחרי דוד במדבר מעון:
(כה) וילך שאול מצד ההר מזה ודוד ואנשיו מצד ההר מזה וידוד נחפז
ללכת מפני שאול ושאול ואנשיו עטרים אל דוד ואל אנשיו לתפשם:
(כו) ומלאך בא אל שאול לאמר מהרה ולכה כי פשטו פלשתים על הארץ:
(כז) וישב שאול מרדף אחרי דוד וילך לקראת פלשתים על כן קראו
למקום ההוא סלע המחלקות:

כד

(א) ועלה דוד משם וישב במצדות עין גדי: (ב) ויהי כאשר שב שאול ויגדו
לו לאמר הנה דוד במדבר עין גדי: (ג) ויקח שאול שלשת אלפים איש
בחור מכל ישראל וילך לבקש את דוד ואנשיו על פני צורי
היעלים: (ד) ויבא אל גדרות הצאן על הדרך ושם מערה ויבא שאול
להסך את רגליו ודוד ואנשיו בירכתי המערה ישבים: (ה) ויאמרו אנשי
דוד אליו הנה היום אשר אמר יהוה אליך הנה אנכי נתן את אויבך
בידך ועשית לו כאשר ייטב בעיניך וילך דוד ויכרת את כנף
המעיל אשר לשאול בלט: (ו) ויהי אחרי כן ויך לב דוד אתו על
אשר כרת את כנף שאול: (ז) ויאמר אל אנשיו חלילה לי מיהוה אם
אעשה את הדבר הזה לאדני למשיח יהוה לשלח ידי בו כי משיח
יהוה הוא: (ח) וישסע דוד את אנשיו בדברים ולא נתנם לקום אל שאול
ושאול קם מהמערה וילך בדרך:

(ט) ואחרי כן קם דוד ויצא מן המערה ויקרא אחרי שאול לאמר אדני
המלך ויבט שאול אחריו ויקד אפים ארצה וישתחו: (י) ויאמר דוד לשאול
למה תשמע אזני דברי אדם האמרים הנה דוד מבקש רעתך: (יא) הנה
עיניך ראות היום אשר נתנך יהוה היום בידי במערה ואמר להרגך
ותחס עינו עליך ואמר לא אשלח ידי באדני כי משיח יהוה הוא:
(יב) ואבי ראה גם ראה את כנף מעילך בידי כי בכרתי את כנף מעילך
ולא הרגתיך דע והראה כי אין ברעה ובפשע ידי ולא חטאתי לך
ואתה צודה את נפשי לקחתה: (יג) ישפט יהוה ביני ובינך ונקמני יהוה
ממך ויד שלי לא תהיה בך: (יד) כאשר יאמר משל הקדמני מרשעים
יצא ויד שלי לא תהיה בך: (טו) אחרי מי יצא מלך ישראל אחרי מי אתה
רודף אחרי כלב מת אחרי פרעש אחד: (טז) והיה יהוה לדין ושפט בינו
ובינך וירא וירב את ריבי ויפללני מידך: (יז) ויהי ככלות דוד לדבר
את הדברים האלה אל שאול ויאמר שאול הקלך זה בני דוד ויבך שאול
את קלו: (יח) ויאמר אל דוד אתה צדיק ממני כי אתה גמלתני הטובה
ואני גמלתיך הרעה: (יט) ואתה הגדת היום אשר עשית אתי טובה
אשר סגרני יהוה בידך ולא הרגתני: (כ) וכי ימצא איש את אויבו
ושלחו הלך לדרך טובה ויהוה ישלמך טובה תחת אשר עשית לי היום
הזה: (כא) ועתה הנה ידעתי ידוע תדע כי מלוך תמלך ונקמה בידך
קום: (כב) ועתה השבעה לי ביהוה אם תכרת את זרעי אחרי ואם
תשמיד את שמי מבית אבי: (כג) וישבע דוד לשאול וילך שאול אל
ביתו ודוד ואנשיו עלו על המצודה:

כה

(א) ויקהלו כל ישראל ויספדו לו ויקברו אתו בביתו ברמה וידד
ישב במדבר פארן: (ב) ואיש היה במעון ומעשהו בכרמל והאיש גדול
מאד ולו שלשת אלפים עזים ואלף רחלים והיה בגזז את צאנו בכרמל:
(ג) ושם האיש נבל ושם אשתו אביגיל ותבן השכל ויפת תאר והאשה
טובת שכל ונבל קשה ורע עלילות והוא כלבי: (ד) וישמע דוד במדבר
כי גזז נבל את צאנו: (ה) וישלח דוד עשרה נערים ויאמר דוד לנערים
עלו לכרמל ובאתם אל נבל ושאלתם לו לשלום: (ו) ואמרתם כה לחי
ושלום לך ושלום לביתך ושלום לכל אשר לך: (ז) ועתה שמעתי כי
גזזים לך עתה לא הכלמנו אותם ולא נפקד להם כל הימים בהיותכם
בכרמל: (ח) שאל את נעריך ויגידו לך על כן ימצאו הנערים בעיניך
כי ליום טוב באנו תן נא אשר ימצא ידך לעבדיך ולבנך לדוד: (ט) ויבאו
נערי דוד וידברו אל נבל כל הדברים האלה בשם דוד וינוחו: (י) ויען
נבל את עבדי דוד ויאמר מי דוד ומי בן ישי היום רבו עבדים
המפרצים איש מפני אדניו: (יא) ואקח לחמי וימי ובשרי אשר טבחתי
לגזזי ונתתי לאנשים אשר לא ידעתי מאין המה: (יב) וישבו לדרכם
וילכו וישבו ויגידו לו כדברים האלה האלה: (יג) ויאמר דוד לאנשיו
חגרו איש חרבו ויחגרו איש חרבו ויעל דוד אחרי חרבו ויעל
כארבע מאות איש ומאתים ישבו על הכלים: (יד) ונערה אחת הגידה
לאביגיל אשת נבל לאמר הנה שלח דוד מלאכים מן המדבר את אדוננו
ויגדר בהם: (טו) והאנשים טובים לנו מאד ולא הכלמנו ולא פקדנו
כל ימי היותנו אתם בשדה: (טז) חומה היו עלינו גם לילה גם יומם
כל ימי היותנו עמם רעים צאן: (יז) ועתה דעי וראי את אשר תעשי
כי כלתה הרעה על אדוננו ועל כל ביתו והוא בן בליעל מדבר אל
אין אפשר מדבר אליו: (יח) ותמהר אביגיל ותקח מאתים לחם ושני
נבלי יין וחמשה צאן עשויים וחמש סאים קלי ומאה צמקים ומאתים
דבלת ותשם על חמרים: (יט) ותאמר אל נעריה עברו לפני הנה אני
באה אחריכם ואת איש לא הגידה: (כ) והיה היא רכבת על החמור
וירדת בסתר ההר והנה דוד ואנשיו ירדים לקראתה ותפגש אותם:
(כא) ודוד אמר אך לשוא שמרתי את כל אשר לזה במדבר ולא פקד
מכל אשר לו ויגמל עלי רעה תחת טובה: (כב) כה יעשה אלהים לאויבי
דוד וכה יוסיף אם אשאיר מכל אשר לו עד אור הבקר משתין בקיר:
(כג) ותרא אביגיל את דוד ותמהר ותרד מעל החמור ותפל לאפיה
לפני דוד ותשתחו ארצה: (כד) ותפל על רגליו ותאמר בי אדני אני
העון ותדבר נא אמתך באזניך ושמע את דברי אמתך: (כה) אל נא ישת
אדני את לבו על איש הבליעל הזה על נבל כי כשמו כן הוא נבל שמו
ונבלה עמו ואני אמתך לא ראיתי את נערי אדני אשר שלחת: (כו) ועתה
אדני חי יהוה וחי נפשך יהוה המנעך מבוא בדמים ומהושע יד לך
ועתה כנבל יהיו אויביך והמבקשים לרעה לאדני: (כז) ועתה הברכה
הזאת אשר הביאה שפחתך לאדני ונתנה להתהלכים לרגלי אדני:
(כח) שא נא לפשע אמתך כי עשה יעשה יהוה לאדני בית נאמן כי
מלחמות יהוה אדני נלחם ורעה לא תמצא בך כל ימיך: (כט) ויקם
אדם לרדפך ולבקש את נפשך והיתה נפש אדני צרורה בצרור החיים
את יהוה אלהיך והנפש אויביך יקלענה בתוך כף הקלע: (ל) והיה
כהטיב יהוה לאדני ככל הטוב אשר דבר עליך ופקדך נגיד על ישראל:
(לא) ולא תהיה זאת לך לפוקה ולמכשלת לב לאדני לשפך דם חנם
ולהושע אדני לו והיטיב יהוה לאדני וזכרת את אמתך: (לב) ויאמר דוד
אל אביגיל ברוך יהוה אלהי ישראל אשר שלחך היום לקראתי: (לג)
וברוך טעמך וברוכה את אשר כלאתני היום מבוא בדמים והושע יד לי:
(לד) כי אולם חי יהוה אלהי ישראל אשר מנעני מהרעתך כי לולי
מהרת ותבואתי לקראתי כי אם נותר לנבל עד אור הבקר משתין בקיר:
(לה) ותקח דוד מידה את אשר הביאה לו ויאמר לה לכי לשלום לביתך
ראה שמעתי בקולך ואשא פניך: (לו) ותבא אביגיל אל נבל והנה לו
משתה בביתו כמשתה המלך ולב נבל טוב עליו והוא שכור מאד ולא
הגידה לו דבר קטן ועד אור הבקר: (לז) ויהי בבקר ביצא היין מנבל
ותגד לו אשתו את הדברים האלה ומת לבו בקרבו והוא היה לאבן:
(לח) ויהי כעשרת הימים ויגף יהוה את נבל וימת: (לט) וישמע דוד כי
מת נבל ויאמר ברוך יהוה אשר רב את ריב חרפת נבל מיד ואת עבדו
חשך מרע ואת רעת נבל השיב יהוה בראשו ותאמר אביגיל אל דוד
לקחת לה לאשה: (מ) ויבאו עבדי דוד אל אביגיל הכרמלה וידברו אליה
לאמר דוד שלחנו אליך לקחתך לו לאשה: (מא) ותקם ותשתחו אפים
ארצה ותאמר הנה אמתך לשפחה לרחץ את רגלי עבדי אדני: (מב)
ותמהר אביגיל ותקם ותרכב על החמור ונערותיה הלכת לרגלה ותלך
אחרי מלאכי דוד ותהי לו לאשה: (מג) וגם את אחינעם מיזרעאלית
ותהיין שתיהן לנשים לו: (מד) ושאול נתן את מיכל בתו אשת דוד
לפלטי בן לישי אשר מגלים:

כו

(א) ויבאו הזיפים אל שאול הגבעתה לאמר הלא דוד מתחבא בגבעת
החכילה על פני הישימון: (ב) ויקם שאול וירד אל מדבר זיף ועמו
שלשת אלפים איש בחור מישראל לבקש את דוד במדבר זיף: (ג) ויחן
שאול בגבעת החכילה אשר על פני הישימון על הדרך וידוד ישב במדבר
וירא כי בא שאול אחריו במדבר: (ד) וישלח דוד מרגלים ויידע כי בא
שאול בא: (ה) ויקם דוד ויבא אל המקום אשר חנה שם שאול ויראה דוד
את המקום אשר שכב שם שאול ואבנר בן נר שר צבאו והנה שאול שכב
בתוך המעגל וכל העם חנים סביבתיו: (ו) ויען דוד ויאמר אל אחימלך
החתי ואל אבישי בן צרויה אחי יואב לאמר מי ירד אתי אל שאול אל
המחנה ויאמר אבישי אני ארד עמך: (ז) ויבא דוד ואבישי אל העם והנה
שאול שכב ישן בתוך המעגל וחניתו תקועה בקרקע מראשתיו ואבנר
ועם שכבים סביבתיו: (ח) ויאמר אבישי אל דוד סגר אלהים היום את
אויבך בידך ועתה אכה נא אתו בחנית ובפעם אחת ולא אשנה לו:
(ט) ויאמר דוד אל אבישי אל תשחיתהו כי מי שלח ידו במשיח יהוה
ונקה: (י) ויאמר דוד חי יהוה כי אם יהוה יגפנו או יומו יבא ומת או
במלחמה ירד ונספה: (יא) חלילה לי מיהוה משלח ידי במשיח יהוה
ועתה קח נא את החנית אשר מראשתיו ואת צפחת המים ונלכה לנו:
(יב) ויקח דוד את החנית ואת צפחת המים מראשתי שאול וילכו להם
ואין ראה ואין יודע ואין קם כי כלם ישנים כי תרדמת יהוה נפלה
עליהם: (יג) ויעבר דוד העברה ויעמד על ראש הר מרחק רב מקום
ביניהם: (יד) ויקרא דוד אל העם ואל אבנר בן נר לאמר הענה אבנר
ויאמר מי אתה קראת אל המלך: (טו) ויאמר דוד אל אבנר הלא אתה
איש וכמוך מי בישראל ולמה לא שמרת על אדניך המלך כי בא אחד
העם לשחת את המלך אדניך: (טז) לא טוב הדבר הזה אשר עשית חי
יהוה כי בני מות אתם אשר לא שמרתם על אדניכם על משיח יהוה
ועתה ראה איפה חנית המלך ואת צפחת המים אשר מראשתיו: (יז)
ויכר שאול את קול דוד בנו ויאמר הקלך זה בני דוד ויאמר דוד קולי
אדני המלך: (יח) ויאמר למה זה אדני רודף אחרי עבדו כי מה עשיתי
ומה ברעה בידי: (יט) ועתה ישמע נא אדני המלך את דברי עבדו אם
יהוה הסיתך בי יריח מנחה ואם בני אדם ארורים הם לפני אשר גרשוני
היום מהסתפח בנחלת יהוה לאמר לך עבד אלהים אחרים: (כ) ועתה
אל יפל דמי ארצה מפני יהוה כי יצא מלך ישראל לבקש את פרעש
אחד כאשר ירדף הקורא בהרים: (כא) ויאמר שאול חטאתי שוב בני דוד
כי לא ארע עוד לך על אשר יקרה נפשי בעיניך היום הזה הנה סכלתי
ואשגה מאד: (כב) ויען דוד ויאמר הנה חנית המלך ויעבר אחד הנערים
ויקחה: (כג) ויהוה ישיב לאיש את צדקתו ואת אמונתו אשר נתנך יהוה
היום בידי ולא אבה לשלח יד במשיח יהוה: (כד) והנה כאשר גדלה נפשך
היום הזה בעיני כן תגדל נפשי בעיני יהוה והצילני מכל צרה: (כה)
ויאמר שאול אל דוד ברוך אתה בני דוד גם עשה תעשה וגם יכול תוכל
וילך דוד לדרכו ושאול שב למקומו:

כז

(א) ויאמר דוד בלבו עתה אספה יום אחד לידי שאול אין לי טוב כי אם
מהר אמלטה אל ארץ פלשתים ונואש משאול לבקשני עוד בכל גבול
ישראל ונמלטתי מידו: (ב) ויקם דוד ויעבר הוא והשש מאות האנשים
אשר עמו אל אכיש בן מעוך מלך גת: (ג) וישב דוד אל אכיש גתה הוא
ואנשיו איש וביתו דוד ושתי נשיו אחינעם היזרעאלית ואביגיל אשת
נבל הכרמלית: (ד) ויגד לשאול כי ברח דוד גתה ולא יסף עוד לבקשו:
(ה) ויאמר דוד אל אכיש אם נא מצאתי חן בעיניך יתנו לי מקום בעיר
מן השדות ואשבה שם ולמה ישב עבדך בעיר הממלכה אתך: (ו) ויתן
לו אכיש ביום ההוא את צקלג על כן היתה צקלג למלכי יהודה עד
היום הזה: (ז) ויהי מספר הימים אשר ישב דוד בשדי פלשתים ימים
ארבעה חדשים: (ח) ויעל דוד ואנשיו ויפשטו את הגשורי והגזרי
והעמלקי כי הם יושבים מעולם בארץ בשור ועד ארץ מצרים: (ט)
ויך דוד את הארץ ולא יחיה איש ושה ובקר וחמרים וגמלים ולבש
ושב ויבא אל אכיש: (י) ויאמר אכיש אל דוד השוף פשטתם היום ויאמר
דוד אל נגב יהודה ואל נגב הירחמאלי ואל נגב הקיני: (יא) ואיש
ואשה לא יחיה דוד להביא גתה לאמר פן יספרו עלינו לאמר כה עשה
דוד וכן משפטו כל ימי הישבו בשדי פלשתים: (יב) ויאמן אכיש בדוד
לאמר הבאש באש בעמו בישראל והיה לי עבד עולם:

כח

(א) ויהי בימים האלה ויקבצו פלשתים את מחניהם לצבא לקרב ליהודה
ויאמר אכיש אל דוד ידוע תדע כי אתי תצא במחנה אתה ואנשיך:
(ב) ויאמר דוד אל אכיש לכן אתה תדע את אשר יעשה עבדך ויאמר אכיש
אל דוד לכן אשימך שמר ראשי כל הימים: (ג) ושמואל מת ויספדו לו כל
ישראל ויקברו אתו ברמה בעירו ושאול הסיר האבות והידעונים מן
הארץ: (ד) ויקבצו פלשתים ויבאו ויחנו בשונם ויקבץ שאול את כל
ישראל ויחנו בגלבע: (ה) וירא שאול את מחנה פלשתים וייראו ויחרד
לבו מאד: (ו) וישאל שאול ביהוה ולא ענהו יהוה גם בחלמות גם
באורים גם בנביאים: (ז) ויאמר שאול לעבדיו בקשו לי אשת בעלת אוב
ואלכה אליה ואדרשה בה ויאמרו עבדיו אליו הנה אשת בעלת אוב
בעין דור: (ח) ויתחפש שאול וילבש בגדים אחרים וילך הוא ושני
אנשים עמו ויבאו אל האשה לילה ויאמר קסמי נא לי באוב והעלי לי
את אשר אמר אליך: (ט) ותאמר האשה אליו הנה אתה ידעת את אשר
עשה שאול את אשר הכרית את האבות ואת הידעונים מן הארץ ולמה
אתה מנקש בנפשי להמית אתי: (י) וישבע לה שאול ביהוה לאמר חי יהוה
אם יקרך עון בדבר הזה: (יא) ותאמר האשה את מי אעלה לך ויאמר את
שמואל העלי לי: (יב) ותרא האשה את שמואל ותזעק בקול גדול ותדבר
האשה אל שאול לאמר למה רמיתה אתי ואתה שאול: (יג) ויאמר אליה
המלך אל תיראי כי מה ראית ותאמר האשה אל שאול אלהים ראיתי
עלים מן הארץ: (יד) ויאמר לה מה תארו ותאמר איש זקן עלה והוא
עטה מעיל ויכר שאול כי שמואל הוא ויקד אפים ארצה וישתחו:
(טו) ויאמר שמואל אל שאול למה הרגזתני להעלות אתי ויאמר שאול
צר לי מאד ופלשתים נלחמים בי ואלהים סר מעלי ולא ענני עוד גם
ביד הנביאים גם בחלמות ואקרא לך להודיעני מה אעשה: (טז) ויאמר
שמואל ולמה תשאלני ויהוה סר מעליך ויהי עמך: (יז) ויעש יהוה לו
כאשר דבר ביד שמואל ויקרע יהוה את הממלכה מידך ויתנה לרעך לדוד:
(יח) כאשר לא שמעת בקול יהוה ולא עשית חרון אפו בעמלק על כן
הדבר הזה עשה יהוה לך הדבר הזה: (יט) ויתן יהוה גם את ישראל עמך
ביד פלשתים ומחר אתה ובניך עמדי גם את מחנה ישראל יתן יהוה ביד
פלשתים: (כ) ומהר שאול ויפל מלא קומתו ארצה וייראו מאד מדברי
שמואל וגם כח אין בו כי לחם לא אכל כל היום וכל הלילה: (כא)
ותבא האשה אל שאול ותרא כי נבהל מאד ותאמר אליו הנה שמעה
אמתך בקולך ואשם נפשי בכפי ואשמע את דבריך אשר דברת אלי:
(כב) ועתה שמעי גם אתה לקול אמתך ואשימה לפניך פת לחם ואכלה
ויכח והלכת בדרכך: (כג) וימאן ויאמר לא אכלתי כי אם עתה אמותה
ויפצרו בו עבדיו גם האשה וישמע בקולם ויקם מן הארץ וישב על
המטה: (כד) והאשה היתה לה עגל מרבק במבית ותמהר ותשחטהו
ותקח קמח ותלש ותאפה מצות: (כה) ותגש לפני שאול ולפני עבדיו
ויאכלו ויקומו וילכו בלילה ההוא:

כט

(א) ויקבצו פלשתים את כל מחניהם אפקה וישראל חנים על העין אשר
ביזרעאל: (ב) וסרני פלשתים עברים למאות ולאלפים ודוד ואנשיו
עברים באחרנה עם אכיש: (ג) ויאמרו שרי פלשתים מה העברים האלה
ויאמר אכיש אל שרי פלשתים הלא זה דוד עבד שאול מלך ישראל
אשר היה עמדי זה ימים או זה שנים ולא מצאתי בו מנפל עד היום
הזה: (ד) ויקצפו עליו שרי פלשתים ויאמרו שרי פלשתים השב נא את
האיש ושב אל מקומו אשר הפקדתו שם ואל יעד עמנו במלחמה ולא
תהיה למו השטן במלחמה במה יתרצה זה אל אדניו הלא בראשי
האנשים האלה: (ה) הלא זה דוד אשר ענו לו במחלת לאמר הכה שאול
באלפיו ודוד ברבבתיו: (ו) ויקרא אכיש אל דוד ויאמר אליו חי יהוה כי
ישר אתה ויצאך ובואך אתי במחנה טוב בעיני כי לא מצאתי בך רעה
מיום באך עד היום הזה ובעיני הסרנים לא טוב הוא: (ז) ועתה שוב
לך ולך בשלום ולא תעשה רע בעיני סרני פלשתים: (ח) ויאמר דוד אל
אכיש כי מה עשיתי וכי מצאת בעבדך מיום היותי לפניך עד היום הזה
כי לא אבוא ונלחמתי באויבי אדני המלך: (ט) ויען אכיש ויאמר אל דוד
ידעתי כי טוב אתה בעיני כמלאך אלהים אך שרי פלשתים אמרו לא
יעלה עמנו במלחמה: (י) ועתה השכם בבקר ועבדי אדניך אשר באו
עמך והשכמתם בבקר ואור לכם ולכו: (יא) וישכם דוד הוא ואנשיו
לשלח בבקר ללכת לארץ פלשתים ופלשתים עלו יזרעאלה:

ל

(א) ויהי כאשר בא דוד וחיליו אל צקלג ביום השלישי ועמלקי פשטו
אל נגב ואל צקלג ויכו את צקלג וישרפוה באש: (ב) וישבו את הנשים
אשר בה ממנו עד קטן ועד גדול לא המיתו ויתנהגו וילכו לדרכם:
(ג) ויבא דוד וחיליו אל העיר והנה שרופה באש ונשיהם ובניהם
ובנותיהם נשבים: (ד) וישא דוד וכל העם אשר עמו את קולם ויבכו עד
אין כח לבכות: (ה) ושתי נשי דוד נשבו אחינעם היזרעאלית ואביגיל
אשת נבל הכרמלי: (ו) ויצר לדוד מאד כי אמרו העם לסקלו באבן כי
מרה נפש כל העם איש על בניו ועל בנותיו ויתחזק דוד ביהוה אלהיו:
(ז) ויאמר דוד אל אביתר הכהן בן אחימלך הגישה נא לי האפוד ויגש
אביתר אל דוד: (ח) וישאל דוד ביהוה לאמר האדבק אחרי הגדוד הזה
האשיגנו ויאמר לו דבק כי השג תשיג והצל תציל: (ט) וילך דוד הוא
ושש מאות האנשים אשר עמו ויבאו עד נחל בשור ויתרו שם הנשארים:
(י) ודוד ארבע מאות איש ויתר שלש מאות איש אשר עמפו עצרו על
כלי המשא אשר לא עברו את נחל בשור: (יא) וימצאו איש מצרי בשדה
ויקחו אתו אל דוד ויתנו לו לחם ויאכל וישקוהו מים: (יב) ויתנו לו
פלח דבלת שתי צמקים ויאכל ותשב רוחו אליו כי לא אכל לחם ולא שתה
מים שלשת ימים ושלשת לילות: (יג) ויאמר לו דוד למי אתה ומאין אתה
ויאמר נער מצרי אנכי עבד לאיש עמלקי ויעזבני אדוני כי חלה לי היום
שלשת ימים: (יד) אנחנו פשטנו אל נגב הכרתי ואל הנגב אשר לכלת
ואל נגב כלב ואת צקלג שרפנו באש: (טו) ויאמר אליו דוד התורידני
אל הגדוד הזה ויאמר השבעה לי באלהים אם תמיתני ואם תסגירני
ביד אדוני ואורידך אל הגדוד הזה: (טז) ויורדהו והנה נטשים על כל
הארץ אכלים ושתים ורקדים בכל השלל הגדול אשר לקחו מארץ פלשתים
ומארץ יהודה: (יז) ויכם דוד מנשף ועד ערבם למחרתם ולא נמלט מהם
איש כי אם ארבע מאות נערים אשר רכבו על גמלים וינסו: (יח) ויצל
דוד את כל אשר לקחו עמלק וגם את שתי נשיו הציל דוד: (יט) ולא חסר
להם מקטן ועד גדול ועד בנים ובנות ומשלל ועד כל אשר לקחו להם
הכל השיב דוד: (כ) ואת כל הצאן ואת הבקר נהגו לפני המקנה ההם
ויאמרו זה שלל דוד: (כא) ויבא דוד אל מאתים האנשים אשר עיפו מלכת
אחרי דוד ויושיבו גם אל עמק הבשור ויצאו לקראת דוד ולקראת העם
אשר עמו ויגש דוד אל העם וישאל להם לשלום: (כב) ויען כל איש רע
ובליעל מן האנשים ההלכים עם דוד ויאמרו על אשר לא הלך אתנו לא
נתן להם מן השלל אשר הצלנו כי אם לאיש את אשתו ואת בניו ויובלו
וילכו: (כג) ויאמר דוד לא תעשון כן אחי את אשר נתן יהוה לנו אשר
שמר אתנו ויתן את הגדוד הבא עלינו בידנו: (כד) ומי ישמע לכם לדבר
הזה כי כחלק היורד אל המלחמה וכחלק הישב על הכלים יחדו יחלקו:
(כה) ויהי מן היום ההוא ומעלה וישמה לחק ולמשפט לישראל עד היום
הזה: (כו) ויבא דוד צקלג וישלח מן השלל לזקני יהודה לרעיו לאמר
הנה לכם ברכה מן שלל אויבי יהוה: (כז) לאשר בבית אל ולאשר
בראמות נגב ולאשר ביתתר: (כח) ולאשר בערער ולאשר בשפמות
ולאשר באשתמוע: (כט) ולאשר ברכל ולאשר בערי הירחמאלי ולאשר
בערי הקיני: (ל) ולאשר בחרמה ולאשר בכור עשן ולאשר בעתך:
(לא) ולאשר בחברון ולכל המקומות אשר התהלך שם דוד הוא ואנשיו:

לא

(א) והפלשתים נלחמים בישראל וינס איש ישראל מפני פלשתים ויפלו
חללים בהר הגלבע: (ב) וידבקו הפלשתים אחרי שאול ואחרי בניו
ויכו הפלשתים את יהונתן ואת אבינדב ואת מלכישוע בני שאול:
(ג) ותכבד המלחמה אל שאול והמצאהו המורים באנשי הקשת ויחל
מאד מפני המורים: (ד) ויאמר שאול אל נשא כליו שלף חרבך ודקרני
בה פן יבאו הערלים האלה ודקרוני בה והתעללו בי ולא אבה נשא כליו
כי ירא מאד ויקח שאול את החרב ויפל עליה: (ה) וירא נשא כלי כי מת
שאול ויפל גם הוא על חרבו וימת עמו: (ו) וימת שאול ושלשת בניו
ונשא כליו גם כל אנשיו ביום ההוא יחדו: (ז) וירא אנשי ישראל אשר
בעבר בבקעה ואשר בעבר הירדן כי נסו אנשי ישראל וכי מתו שאול
ובניו ויעזבו את הערים וינסו ויבאו פלשתים וישבו בהן: (ח) ויהי
ממחרת ויבאו פלשתים לפשט את החללים וימצאו את שאול ואת שלשת
בניו נפלים בהר הגלבע: (ט) ויכרתו את ראשו ואת כליו ויפשטו בארץ
פלשתים סביב לבשר בית עצביהם ובעם: (י) וישימו את כליו בבית
עשתרות ואת גויתו תקעו בחומת בית שן: (יא) וישמעו יושבי יבש גלעד
את אשר עשו פלשתים לשאול: (יב) וכל איש חיל יקומו וילכו כל הלילה
ויקחו את גויית שאול ואת גויות בניו מחומת בית שן ויבאו יבשה
וישרפו אתם שם: (יג) ויקחו את עצמותיהם ויקברו תחת האשל ביבש
ויצומו שבעת ימים:

יקלו בכבודם, לפי שהיה עתיד למלוך ורצון למוד לפני יועציהם
לפיכך כך, ולזה הרג המלכי שהרג את שאול ולתפיסת
(ח) שהרגו את ליפתונת, וזהו ויסבב דוד את לבביו כדברים,
שנער בהם. ולפי שהם היו רוסים על כל פניס להרוג את
שאול, לא נתנם דוד לקום
ולפנות בו, והיה כל זה
לדוד בסבת תכידותו ויסרותו
ולהיות לבו בעוף כה שיעליבהו
כמו שב לו ע"י הכניסו ושאול
יומו יכח לו ה' יגפנו וידו לא
תהי בו. ולפיכך שיפת שאול
מהמערה והלך בכרת ארץ,
(ט) יפת דוד ולבושיו ויקרם לפניו
דוד בקול גדול לדוכוי המלך
(י) ויעתקו לפניו לדבר, ויאמר
לו למה תשמע את דברי אדם,
לך רבים מחרקר ריב שאומר
הבה דוד מבקש רעתך, ואמר
זה על דוגג או על מבכר
(יא) ווילתו, הבה היום ראו עיניך
בסיון גדול לעתדע ותכיר
בפיות, והוא כי בתוך ה'
בידי כמערה ואמר להרגך,
רוסם לומר ואחר לבי החומר
להרגך, וח"ל אמרו במסכת
(כ"ה ברכות (סנהדרין) אמר הקב"ה יש"
כ"ה ע"ב להרגך, שבשר למדנו הכתוב
להרגך השכם להורגו, שכ'
שמות כ"ב ח' * אם במחתרת ימלא הגנב
וגו' כלומר שבמתר היה לו
להרגו. או יהיה ואמר כפשוט
להרגך ובתחלתיי, וכן פירשו
לבבי, וזהו ותחס עליך,
לב היה שוכר מאיר מתוך ה'
היום בידי לותו היה מכה
עליך. לו יהיה ותחס עליך
כפשוט או עיניך ואומר לך
תשלח ידי כתלוכי כי מציל
(יב) ה' הוא, והרואים שהיית בידי
הוא שתרף לכי ותלוכי המלך
כעף מעילך בידי, ותביר כי
בכרתי את כעף מעילך ולא
הרגתיך מוכח בהכרת כי אין
בידי ובכפשי רעה ופשע, וכן
בימים הראשונים על הכה
לא תעשתי לך, ועכו תצוד
נפשי לקחתה. (יג) והכן תוכן הפסוקים הללו
שדוד הוכיח לשאול על כ'
דברים. האחד שהיה רודף
אותו על לא חמס בכפיו וחין
מרמה בפיו, כי לא היה בידו
פשע ורעה והוא היה רודף
את נפשו לקחתה, והיה זה
(יד) לפי עוף ודמים גדול, ומוחל
הכתיבה לחתר יפשוט ה' ביני וביניך ונקמני ממך, וזה יהיה
(טו) על ידי ולא תהיי לך, וכמ"ש המשל הקדוש מרשעים יצא
רשע, וכן יבא רשע שתעבה על ידו וידי לא תהיה בך. ותפשר
לפרש מרשעים יצא רשע שתשרו על שאול, דוד אחל עליו
ועשה מעשה נדיב ושאול היה רודף אותו ועושה מעשה רשע,
ולכן אחר אתה עשה מה שיאות לך ולכי לתעשה מה שיאות לי,

ויהו אותו מרשעים יצא רשע, לפי מרשעים כאן יצא רשע
ולא ממני. וקו"ל אמרו במסכת מכות מעל הקדמוני קדמונו כ"ב לך ה', ע"ב
על עלם זה הקללה, הוא שתמרה * תורה והפלקים תכה לידו, שמות כ"ו י"ג
כלומר רשעי היה זה למות ומגלגלין תוכה ע"י. קייב. ואחרי
שהתפללו ובקש המשפט השלי
מוחלת הכתיבה, רוסה לומר
מאחר היה עוזה עמו רעה
ואין כידו פשע בתיכה
(טז) אמית, והיה אומרו אחרי מי
יצא מלך ישראל, לפי שעפני
שהשלח, וכולה שהיה בידי עון
ופשע לך היה רשוי למעלתך
שתרדוף אחרי לקטנותי,
והיה די בשתעלת מלחכים
מחבלי להעכים אותי כרשוי,
אבל אתה אתה בעצמך אחרי
כלב את ופרעוש אחד (אבן
היה נחשב דוד למול מעלת
שאול ומלכותו) זה בחת
בלתי הגון למעלתך. והמשיל
עצמו ככלב את מפלת
הבריחון הגדול אשר לו, וכן
היה דומה עכין דוד (שלריעד
הרע ואת שהלשיכו עליו
בני בליעל) לריח מעשים
רעים שאומרו עליו, שעל זה
היה שאול רודף אחריו לבערו
מן העולם. והמשיל גם כן
עצמו לפרעוש אחד הדולג
ממקום למקום, וככה היה
דוד דולג וכורח מפני לפי פה
מלכת שאול, ומוחת הכתיבה
הבאת, רוסה לומר מהיותו
שאול מקטין עצמו כרדפו
אחריו, לומר גם כן והיה (יז)
ה' לדיין ושפט ביני וביכך,
לפי שאת מקטין עצמך ומגדיל
מעלתי יהיה הלל ית' לדיין
ביקיים זה להגדיל מעלתי
ולהקטין מעלתך, וזהו וירא
וירב את ריבי וישפטני מידך.
הבה התבאר מזה שהיו
בפסוקים כפל ושים בתם כ'
בתיבות ועל כל אחת מהם
לומר שיפעול הלל יתכרך,
והוסרה הקללה הפשוטה:
(יח) ויהי כבלות דוד לדבר וגו', כפשר שאול רלה הכסיון
ההוא ושמע לבבי דוד, הפיבו בבבי גדול הקולך זה בבי דוד,
וקרלו כן להיותו בזוי עם מיבלי בתו, ולפי שעשה עמו
רחמים בבן הקומל על לבבו.
והודה לו בתמרים, על
לבתיבה הרחבוכה שלא היה

(יט) בידו פשע ושהיה רודף אותו על לא חמס בכפיו, הפיבו כרבך
(כ) כן הוא לריך לתת מתכי כי תתה גמלתני הטובה, לא בעבור
גלות ומלחמות הפלשתים לבד בלקח בעבורו, ולבי גמלתיך
הרעה, לא במה שהתעוררתי פעמים להרגך, והודה לו בבסיון (יא)
בתמרו ותתה הגדת היום את אשר עשית לתי טובה וגו': ותתרי (כ)
וכי ימלא איש את אויבו ושלחו בדרך טובה וי' ישלמך וגו', ילקח

[כא] וְעַתָּה הִנֵּה֙ יָדַ֣עְתִּי כִּי מָלֹ֤ךְ תִּמְלֹךְ֙ וְקָמָ֣ה בְיָדְךָ֔ מַמְלֶ֖כֶת יִשְׂרָאֵֽל׃ [כב] וְעַתָּה֙ הִשָּׁבְעָה־לִּ֣י בַיהוָ֔ה אִם־תַּכְרִ֥ית אֶת־זַרְעִ֖י אַחֲרָ֑י וְאִם־תַּשְׁמִ֥יד אֶת־שְׁמִ֖י מִבֵּ֥ית אָבִֽי׃ [כג] וַיִּשָּׁבַ֥ע דָּוִ֖ד לְשָׁא֣וּל וַיֵּלֶךְ֙ שָׁא֣וּל אֶל־בֵּית֔וֹ וְדָוִ֖ד וַאֲנָשָׁ֑יו עָל֖וּ עַל־הַמְּצוּדָֽה׃

[כא] ועתה הנה ידעתי כי מלוך תמלוך וקמה בידך ממלכת ישראל׃ [כב] ועתה השבעה לי בה׳ אם תכרית את זרעי אחרי ואם תשמיד את שמי מבית אבי׃ [כג] וישבע דוד לשאול וילך שאול אל ביתו ודוד ואנשיו עלו על המצודה׃

(כא) ועתה הנה ידעתי כי מלוך תמלוך וגו׳. והיכן נתנבא לו שיהיה מלך? אלא מדברי עצמו הוא יודע, שכן מצינו בכל מקום שהמלכות נקראת על שמו של מלך, כגון מלכות בית דוד, מלכות בית אחאב, מלכות בית חשמונאי, ולא נקראת על שמו של מלך אלא אם כן מלך בפועל, שנאמר (ירמיה כב) אל תבכו למת ואל תנודו לו, ואין בכי אלא על המלך, שנאמר (מלכים ב ח) ויבך חזאל, ואין בכי אלא על המלך, שנאמר (שמואל ב ג) ויבך אבנר, ואין בכי אלא על המלך, שנאמר (שמואל ב א) ויבכו ויספדו ויצומו עד הערב על שאול ועל יהונתן בנו, ואין בכי אלא על המלך, שנאמר (מלכים ב יג) יואש מלך ישראל בכה על פניו, ואין בכי אלא על המלך, שנאמר (מלכים ב כ) ויבך חזקיהו בכי גדול, ואין בכי אלא על המלך, שנאמר (ירמיה כב) כי כה אמר ה׳ אל שלום בן יאשיהו המלך, ואין בכי אלא על המלך, שנאמר (ירמיה לא) קול ברמה נשמע נהי בכי תמרורים, ואין בכי אלא על המלך, שנאמר (דברי הימים ב לה) ויאמרו הנגנים את הקינות, ואין בכי אלא על המלך, שנאמר (דברי הימים ב לה) ויתנו את הקול, ואין בכי אלא על המלך, שנאמר (מלכים ב כג) ויבך יאשיהו אחרי אביו, ואין בכי אלא על המלך, שנאמר (מלכים ב כג) ויבכו אותו ירמיהו וכל יהודה וירושלים, ואין בכי אלא על המלך, שנאמר (מלכים ב כג) ויבכו אותו ויספדו לו, ואין בכי אלא על המלך, שנאמר (מלכים ב כג) ויבכו אותו בכל יהודה, ואין בכי אלא על המלך, שנאמר (מלכים ב כג) ויבכו אותו בית ישראל

[ג] וְאִישׁ בְּמָעוֹן וּמַעֲשֵׂהוּ בַּכַּרְמֶל וְהָאִישׁ
גָּדוֹל מְאֹד וְלוֹ צֹאן שְׁלֹשֶׁת־אֲלָפִים
וְאֶלֶף עִזִּים וַיְהִי בְּגָזֹז אֶת־צֹאנוֹ
[ד] בַּכַּרְמֶל: וְשֵׁם הָאִישׁ נָבָל וְשֵׁם
אִשְׁתּוֹ אֲבִגַיִל וְהָאִשָּׁה טוֹבַת־שֶׂכֶל
וְיִפַת תֹּאַר וְהָאִישׁ קָשֶׁה וְרַע מַעֲלָלִים
[ה] וְהוּא כָלְבִּי: וַיִּשְׁמַע דָּוִד בַּמִּדְבָּר כִּי־
[ו] גֹזֵז נָבָל אֶת־צֹאנוֹ: וַיִּשְׁלַח דָּוִד עֲשָׂרָה
נְעָרִים וַיֹּאמֶר דָּוִד לַנְּעָרִים עֲלוּ
כַרְמֶלָה וּבָאתֶם אֶל־נָבָל וּשְׁאַלְתֶּם־לוֹ בְּשֵׁמִי
[ז] לְשָׁלוֹם: וְאָמַרְתֶּם כֹּה לְחַי וְאַתָּה
שָׁלוֹם וּבֵיתְךָ שָׁלוֹם וְכֹל אֲשֶׁר־לְךָ
[ח] שָׁלוֹם: וְעַתָּה שָׁמַעְתִּי כִּי גֹזְזִים לְךָ
עַתָּה הָרֹעִים אֲשֶׁר־לְךָ חָנוּ עִמָּנוּ לֹא־
הֶכְלַמְנֻם וְלֹא־נִפְקַד לָהֶם מְאוּמָה כָּל־
[ט] יְמֵי הֱיוֹתָם בַּכַּרְמֶל: שְׁאַל אֶת־נְעָרֶיךָ
וְיַגִּדוּ לָךְ וְיִמְצְאוּ הַנְּעָרִים חֵן בְּעֵינֶיךָ כִּי־
עַל־יוֹם טוֹב בָּאָנוּ תְּנָה־נָא אֵת אֲשֶׁר
תִּמְצָא יָדְךָ לַעֲבָדֶיךָ וְלִבְנֶךָ לְדָוִד:
[י] וַיָּבֹאוּ נַעֲרֵי דָוִד וַיְדַבְּרוּ אֶל־נָבָל כְּכָל־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה בְּשֵׁם דָּוִד וַיָּנוּחוּ:
[יא] וַיַּעַן נָבָל אֶת־עַבְדֵי דָוִד וַיֹּאמֶר מִי
דָוִד וּמִי בֶן־יִשַׁי הַיּוֹם רַבּוּ עֲבָדִים
הַמִּתְפָּרְצִים אִישׁ מִפְּנֵי אֲדֹנָיו:
[יב] וְלָקַחְתִּי אֶת־לַחְמִי וְאֶת־מֵימַי וְאֶת־

(ג) ואיש במעון ומעשהו בכרמל והאיש גדול מאד ולו צאן שלשת אלפים ואלף עזים ויהי בגזז את צאנו בכרמל. איש במעון היה בכרמל ולא בעיר אחרת, ומקומו היה בכרמל ולא בעיר אחרת, ויעל על מיטת שמואל, ועל על גוזזי צאנו בשמחה וגיל ולא התפלל על לחם כאשר, ולכן נענש ומת. ובכרמל ידמה שהיה מקום עבודה רבה בזריעה ובקצירה, ולמרעה הבקר, וחלקי היה כרמל אם עיר הנזכר בערי יהודה סמוך למעון, כמו יהושע טו כד שכתוב * מעון כרמל וזיף ויוטה, והיו המקומות הללו סמוך למדבר פארן כי משם הלך דוד לנבל. ונראה לפרש שהיה להם הוא מעון ומעשה בכרמל, כי היה לו מעון ובית במקום מעשהו ועבודתו ומביט מרעה לצאנו בשדה, וזה יורה על עושרו: והיה אם היום נבל מלבושו לו שקלותו בני לחם בן על רוע תכונותיו וכילותו, וזה לאבו משחק והגיל, והורה זה על טוב מזגו ותכונתו, ולזה הניח לחך בשמות זכרון תכונותיהם, כתמרו ובקצה טובת שכל ויפת תואר, לפי שהיה שלימה בנפשיי ובנופיי, והיום היה קשה בדבריו ורע מעלליים, כי הדבור והמעשה כלו היה רע, והוא כלבי, לפי מעצב הכלב ומתכונתו לשר יבאהו בטעלי מיכס ולא יניחוהו לטכול ממה שבבית לפעלי שלא יפסר מזונם, כמו שעי' כו ע"ב * שלחתי את נערי ולא יכלמו עוד לך, והכלבים עוזי כפש לפי יעלו שובעה. או יהיה כלבי כמו שהוא בכתב, והוא כלבו, לפי שהיה תוקפו דומה לכלבו פרש' כג הפשטים ולמזג לבו, ושהיה תוכו כברו כרוש. ובמדרש שמואל פירשו שהיה משפטק כלב בן יפוכה, ולזה אמר והוא כלבי: (ז' ה' ו) ובקשתו גוזו את נאלו שלא יהיו דוב עשרה נערים ומה תוקף שיפלטו לזולתו ויאמרו לו כה לכי, לפי כה יהיה כל ימי חייך שתהיה לתת שלום ובקשך שלום וכל אשר לך שלום. קהלת ו' ק' אם יהיה לכי כמו לעשיר, שתעשיר יקרה לו, כאמרו * מה לעני יודע להלוך נגד הקיים. והיותר נכון שהוא כמו לעת קיץ, לפי לעשה התקרת שתהיו לו כלכם בשלום, והיה עקר המאמר שתשמע שגוזזים לו את נאלו ובקשתו בידם שלא

(ד) ושמע דוד במדבר כי גזז נבל את צאנו. ולפי שהיה מקום מרוחק מהם מאומה עם היות, בכרמל מקום מוכן לגזוז. ויפה כפרש לפ הכלמנום שלא נזלו מהם, יהיה פירוש ולפ כפקד מהם מי לאחריו, להגיד שהם לפ לקחו מהם כלום והטילום עוד מלחריס לכבי רצה לו תיות רעות שלפ יקחו מהמקנה, וכמו שאמר הנער לאביגיל למעלה עלינו היו: שאל את נעריך (ח) (והם הרועים שכבר), ויגידו לך כל זה, כלומר שימלאו הנערים (לפ נערי דוד) חן בעיניך, ועכ"פ לפ הייתי שולח לשאול ממך דבר כי לפי שעל יום טוב בלנו, לפ יום נוזזים את לאנך שאתה עושה יפ ולפ תוסיף ולפ תרבה בעבודתנו בהוסף, ולכן היה נזדת המאמר תכה כי מלאכי תמלא ידך לעבדך דוד. ואולי לאמר שהיה ערב לפ, עיין רש"י ולפ לומר לו לריכים לנו מזון לבעולת יפ', וזהו כי על יום טוב בלנו: והפ (ט) כפר הכתוב שדברו לפ בכל כל הדברים האלה בשם דוד ויכוחו, וכתב הרב המורה כפ' כה קיח, שפירושו עמדו מדבר, להגיד שלפ לאמרו עוד דברים לחברים יהיו מקריבים ומלריחים לבעל להזיקם קצות. ולפשר לפלי לפרש ויכוחו שבאו מעמל הלרך, שלחרי שדברו הדברים האלה מיד ויכוחו במושבו של נבל, כי לקחו תוקף בבית ושמו שם כליהם קודם שיסיכם דבר. והיה בכל הרוח לפו לפי שבאו עשרה בעריס יחד ולילה לו שם רבים ולפה לפו לפי שבאו בביתו קודם שידעו תשובתו, ולפי שהיה כילי ורע התכוכה מצד שיסתרך כל המזון לצאר היה לו מוכן לנוזזיו לתת לכם להיותם עשרה. ולפה שהיו שולחים מזון לדוד ולבני חלות לחם לצאר לתו, ולבן הזכיר קצות מי דוד ומי בן יפי היום (י) רבו עבדים המתפרלים היום מפני אדוניו, ולחזוק שכי שבכל לפ דבר כלל לבנד כבוד דוד, כי ידע שמציות ה' הוא ושותן למלך, ולפ לאמר עליו עבדים המתפרלים כי אם על אביו, ומהו מי דוד ומי בן יפי? היכן כי אם לים לחד, לבל עם היות שהוא בן יפי ומתנשא לאמר לכי לאלוך לפ הייתי חושב לזה והייתי שולח לו כר ולחם ומזון כפי הראוי לבבודו, לבל מה לעשה כי רבו העבדים, רוסף לומר לאביו המולכים לתו שהם עבדיו שבלם מתפרלים היום מפני אדוניהם שהם מלוח היום רבים הם, ולזה לקח הם בן לאמר ולא מיתני (יא)

נפלת טבחתי לגזר טבחתי לגוזזי וכתתי לקצצים תשר לא
ידעתי לי מזה המה ? ולא אחר זה על דוד , כי כבר היה
יודע לי מזה הוא ושהוא בן ישי ואומץ למלך , כי אם על
קצינו שיפט־ך לתת להם כל אשר לו כפי לבוש , והמורה
על זה שכבל לא דבר ככגד
דוד כי אם ככגד אבשיו , הוא
מה שאחר הטער לאחינעל
והאבני טוכים לבו מלך וגו ,
קומה היו עליכו וגו , ולא
דבר מעניין דוד לפי שכבל לא
הניח דברי כגדו כי אם כגד
קצינו . הכה כיאתי שמה
שהניע לבבל לדבר תשובתו
הרעה , לפי שבעדי דוד כתו
ולקחו מוקה בבית קודש
ושמעו תשובתו , ולפי שרואה
מוקה רבים ושהיו שולים
מזון לבני מלות לים , ועם
כל זה לא דבר ככגד דוד כי
אם ככגד עבדיו , ועם זה
מוסיף הפשלה הרחשוכה :

(יג) **ויחפבו** בעבדי דוד וגו' .
ספר שבעבדי דוד
חזרו עם התשובה הרעה
ההיא אשר כתן להם בבל
(יג) וינידו מוקה לדוד , ושהוא
לוה לקצצים קנרו לים קרבו
ועם דוד קנר קרבו ועלו עמו
(יד) כאחרע מלות לים : והבה
טער מבעדי בבל אשר היו עם
הצאן הניד לאחינעל העניך ,
שזלח דוד מלאכים לברך את
בבל וגשער בהם ושלם רעה
תחת טובה , הוא שלח לברכו
ובבל קלל לוחם , והברכה
היתה השלום אשר אחר לתת
לו ועם אמרו כה לחי והיה
ברכה על התמדת טובתו ,
(טו) והודיע שהקצצים אשר קנל
בבל ואשר בזה בדברינו היו
טובים לרועים מאד , שלא
הכלימו לוחם בלעג ובשחוק
ולא נזלו ולא נגבו מהם מאומה
עם היותם בשדה ,
והוא דבר אחרי לאחינעל
מלאחי המלחמה לעשות כן ,
ולא די שהיו הם מוצלים
עלמם מן הנזל אבל גם היו
מוצאים את אחרים מלנזול
(יו , יז) לוחם , והוא לוחם היו עליכו
וגו' , לא להפילם מבל לוחב
אחר ואורב . ואחם הטער
דברינו בלאחרו ועתה דעי וראי
מה תעשי , לא לתקן זה דעי
אחה וראי מה תעשי בעלמך
ולא תהוש לדבר בלנ אל בבל
ולהתיעץ עמו בזה , כי בלאחת
בלחה הרעה אל לדוכינו בבל ועל בל ביתו , והוא בן בליעל
מדבר אליו , לא בבל הוא בן בליעל לשידבר אליו אלא אדם
ולאחזירו מבוחתו . וגם יתבן לפרשו על דוד , יאמר עם
היות דוד איש תם וישר , הנה הוא מרגיש בל בקלון שיספך

טבחתי אשר טבחתי לגוזזי וכתתי לקצצים תשר לא
ידעתי לי מזה המה ? ולא אחר זה על דוד , כי כבר היה
יודע לי מזה הוא ושהוא בן ישי ואומץ למלך , כי אם על
קצינו שיפט־ך לתת להם כל אשר לו כפי לבוש , והמורה
על זה שכבל לא דבר ככגד
דוד כי אם ככגד אבשיו , הוא
מה שאחר הטער לאחינעל
והאבני טוכים לבו מלך וגו ,
קומה היו עליכו וגו , ולא
דבר מעניין דוד לפי שכבל לא
הניח דברי כגדו כי אם כגד
קצינו . הכה כיאתי שמה
שהניע לבבל לדבר תשובתו
הרעה , לפי שבעדי דוד כתו
ולקחו מוקה בבית קודש
ושמעו תשובתו , ולפי שרואה
מוקה רבים ושהיו שולים
מזון לבני מלות לים , ועם
כל זה לא דבר ככגד דוד כי
אם ככגד עבדיו , ועם זה
מוסיף הפשלה הרחשוכה :

(יג) **ויחפבו** בעבדי דוד וגו' .
ספר שבעבדי דוד
חזרו עם התשובה הרעה
ההיא אשר כתן להם בבל
(יג) וינידו מוקה לדוד , ושהוא
לוה לקצצים קנרו לים קרבו
ועם דוד קנר קרבו ועלו עמו
(יד) כאחרע מלות לים : והבה
טער מבעדי בבל אשר היו עם
הצאן הניד לאחינעל העניך ,
שזלח דוד מלאכים לברך את
בבל וגשער בהם ושלם רעה
תחת טובה , הוא שלח לברכו
ובבל קלל לוחם , והברכה
היתה השלום אשר אחר לתת
לו ועם אמרו כה לחי והיה
ברכה על התמדת טובתו ,
(טו) והודיע שהקצצים אשר קנל
בבל ואשר בזה בדברינו היו
טובים לרועים מאד , שלא
הכלימו לוחם בלעג ובשחוק
ולא נזלו ולא נגבו מהם מאומה
עם היותם בשדה ,
והוא דבר אחרי לאחינעל
מלאחי המלחמה לעשות כן ,
ולא די שהיו הם מוצלים
עלמם מן הנזל אבל גם היו
מוצאים את אחרים מלנזול
(יו , יז) לוחם , והוא לוחם היו עליכו
וגו' , לא להפילם מבל לוחב
אחר ואורב . ואחם הטער
דברינו בלאחרו ועתה דעי וראי
מה תעשי , לא לתקן זה דעי
אחה וראי מה תעשי בעלמך
ולא תהוש לדבר בלנ אל בבל
ולהתיעץ עמו בזה , כי בלאחת
בלחה הרעה אל לדוכינו בבל ועל בל ביתו , והוא בן בליעל
מדבר אליו , לא בבל הוא בן בליעל לשידבר אליו אלא אדם
ולאחזירו מבוחתו . וגם יתבן לפרשו על דוד , יאמר עם
היות דוד איש תם וישר , הנה הוא מרגיש בל בקלון שיספך

טְבָחְתִּי אֲשֶׁר טָבַחְתִּי לְגֹזְזַי וָאֶתֵּתִי לָאֲבָשִׁים
אֲשֶׁר לֹא יָדַעְתִּי אֵי מִזֶּה הֵמָּה׃

(יב) וַיֵּהַפְכוּ נַעֲרֵי־דָוִד לְדַרְכָּם וַיָּשֻׁבוּ
וַיָּבֹאוּ וַיַּגִּדוּ לוֹ כְּכֹל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

(יג) וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲבָשָׁיו חִגְרוּ ׀ אִישׁ אֶת־
חַרְבּוֹ וַיַּחְגְּרוּ אִישׁ אֶת־חַרְבּוֹ וַיַּחְגֹּר
גַּם־דָּוִד אֶת־חַרְבּוֹ וַיַּעֲלוּ ׀ אַחֲרֵי דָּוִד
כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וּמָאתַיִם יָשְׁבִי עַל־
הַכֵּלִים׃ (יד) וְלַאֲבִיגַיִל אֵשֶׁת נָבָל הִגִּיד
נַעַר־אֶחָד מֵהַנְּעָרִים לֵאמֹר הִנֵּה שָׁלַח
דָּוִד מַלְאָכִים ׀ מִהַמִּדְבָּר לְבָרֵךְ אֶת־
אֲדֹנֵנוּ וַיֵּעַט בָּהֶם׃ (טו) וְהָאֲנָשִׁים טֹבִים
לָנוּ מְאֹד וְלֹא הָכְלַמְנוּ וְלֹא־פָקַדְנוּ
מְאוּמָה כָּל־יְמֵי הִתְהַלַּכְנוּ אִתָּם
בִּהְיוֹתֵנוּ בַּשָּׂדֶה׃ (טז) חוֹמָה הָיוּ עָלֵינוּ
גַּם־לַיְלָה גַּם־יוֹמָם כָּל־יְמֵי הָיוֹתֵנוּ עִמָּם
רֹעִים צֹאן׃ (יז) וְעַתָּה דְּעִי וּרְאִי מַה־
תַּעֲשִׂי כִּי־כְלָתָה הָרָעָה אֶל־אֲדֹנֵנוּ וְעַל־
כָּל־בֵּיתוֹ וְהוּא בֶּן־בְּלִיַּעַל מִדַּבֵּר אֵלָיו׃
(יח) וַתְּמַהֵר אֲבִיגַיִל וַתִּקַּח מָאתַיִם לֶחֶם
וּשְׁנֵי נִבְלֵי־יָיִן וְחָמֵשׁ צֹאן עֲשׂוּיוֹת
וְחָמֵשׁ סְאִים קָלִי וּמֵאָה צִמֻּקִים וּמָאתַיִם
דְּבֵלִים וַתָּשֶׂם עַל־הַחֲמֹרִים׃ (יט) וַתֹּאמֶר
לְנְעָרֶיהָ עִבְרוּ לְפָנַי הִנֵּנִי אַחֲרֵיכֶם
וְאִישָׁהּ נָבָל לֹא הִגִּידָה׃ (כ) וְהָיָה הִיא ׀ רֹכֶבֶת עַל־הַחֲמוֹר וְיֹרֶדֶת
בְּסֵתֶר הָהָר וְהִנֵּה דָוִד וַאֲנָשָׁיו יֹרְדִים
לִקְרָאתָהּ וַתִּפְגַּשׁ אֹתָם׃ (כא) וְדָוִד אָמַר אַךְ לַשֶּׁקֶר שָׁמַרְתִּי אֶת־
כָּל־אֲשֶׁר־לָזֶה בַּמִּדְבָּר וְלֹא־נִפְקַד
מִכֹּל־אֲשֶׁר־לוֹ מְאוּמָה וַיָּשֶׁב־לִי
רָעָה תַּחַת טוֹבָה׃ (כב) כֹּה־יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאֹיְבֵי דָוִד וְכֹה
יֹסִיף אִם־אַשְׁאִיר מִכָּל־אֲשֶׁר־לוֹ עַד־
אוֹר הַבֹּקֶר מַשְׁתִּין בְּקִיר׃

(יח) **ותמהר** אבינעל כשיכרו אלין זה , כי יבא עם כל חילו להשחית
לגן בליעל כשיכרו אלין זה , כי יבא עם כל חילו להשחית
להרוג ולאבד . ולא פירשתי בן בליעל על החניד הדבר לדוד ,
לפי שהיו עשרה , ואיך יאמר עליהם והוא בן בליעל ? ומבר (יח)
הכתוב אשבניעל התפעלה מדברי הטער ומהירות רב לקחה
מאתים לחם ושנים נבלי יין
וחמש צאן עשויות , רומה לוח
מתוקנות כריחי , או לל
בריאות ושמנו' ובת' לפי נשם
ר' קלונימום מלומי שהיו
משולחות בשר דק ובילים ,
ואחת מיוחים קלי והוא הלחם
היבש הרחוי לשמור ימי רבי ,
ואלה מוחים והם העשבים
היבשי , לל מלה בלים מלחי
מהם או מלה לשבולות ,
ומאתים דבלים והם התלחים
היבשים , וכל דבלה הוא
בשר עשוי מתלחים יבשות
כדמות בשר לחם . ותלך היא
ומערותים ולאישה לא הגידה
דבר , ואחרה לטערים עברו (יט)
לפני , לפי שיתפייס דוד
לראשונה ברחותו לת המבחה
ולו ישמע לת דבריה , והוא
על * תבפרה פניו במבחה ברחשי בל כ'
ההולבת לפני . והיה מטוב
שבלה בלת לחרה לעשות ,
כי בהיותה יולבת בשתר ההר (כ)
והי בשר היה דוד בת ולבשיו ,
ובשרלתה לוחם בפתע ירדה
מעל החמור מהרה והשתחוה
לו לפי לראה לבבוד מעלתו .
ומפר הבתוב שבהיותה פוגשת (בא)
בו היה דוד לו מדבר לקבשיו
לך לשקר שמרתי לת בל לשר
לזה במדבר ויבב לי רעה תחת
טובה : ולאמרו בה יעשה לקלי (בב)
לשויבי דוד ובה יוסיף , לינו
שבוע בשרי המפרשי שבל הו'
בבל מקום בשמעו , לל בבה
יתן הלי ויותר יוסיף מהעושר
והטוב לשויבי דוד בשתר בתן
לבבל בם לשתר לבבל על דוד
הנקר לפילו בלב ל' להשתין
בקיר , ויהי לל השבועה הזה
שבם הוא ישתיר לבבל משתין
בקיר יתן ה' לשויבי של דוד
עושר ושבל' רב מאשר לבבל ,
שיהי לדוד זה בלי ספק עושב
בתרן בהנדלת מעלת שויבי,
בתם * ושויבי חיים עלמו תלים לם ב'
ורבו שבלי שבל * ולל' בתב
שהיה דוד לומר זה בלבו , לו
שלמרו קודם לזה ולין לורך ,
שהבתובים מתיחסים בסדרן
בתו שלמרתי . ואחבם בתן
דוד להשחית לת בל לשר לבבל
לפי שמורד במלבות היה , ומפבי זה היה בן מות , לפי שהיה
בבר גלוי ומפורסם בבל ישרלל שהיה דוד משוח מלך , ובתו
שירלה מדברי לחינעל שהיה העניך מפורסם ביניהם , והיה
מחויב לם בבל לעשות בל לשר יתוהו , ולת' הבתי' * בל היו יהושע לם' יש
לשר

אשר ימהר לת פיך יומת ׳ ובא אם כלא דוד בלחמו היום רבו
עבדי המתפרצים בלדוניהם ׳ שבקרלו עבד למלך ישרלל
היה קייב מיתה ׳ וגם שבלמר שלח כלב את דוד הכה מרד
בהברו ושלל מחנו לפרבמו ולא אמש לו והיה בעבו זה בן
בהדרין מות ׳ ולזה הפכיס דוד לקפת את כל אשר לו ׳ כי המורד
כו׳ מת עב׳ במלך ומי שיכרך לוחו ממוכו למלך ׳ והוחרה הפלה הב׳ :

(לד) ותפול על רגליו * כיון שלמיגיל אמר׳ ולכי לחתך לת רליתי
לת בערי לדוכי ׳ לין רליו שבפרס כי לכי לדוכי העון שהיתה
היה הלשלת בדבר הזה ׳ אם לת שלמרה זה להכבס עמו
בדברים כמו שפירשו ר״ש ׳ ולכי לחזוב שעון הזכור
בכלן הוא עובא ׳ כמו
לילה ה׳ ז׳ * ולקבלו עוונותיהם בפלמו ׳
יאמר שרליו עליה לדבר לפי
שהעובא והרע לשר יעשה דוד
לבית כבל היה תכבול לותו
ועליה יהיה ׳ ולבן עליה רליו
לבקש עליו וזהו ותדבר בן
לחתך וגו׳ ׳ לל לקרי לשר
עלי יהיו כלמה רליו לשפתך
שתדבר ותבקש על עלמה ורליו
לך לדכי שתשמע דברי לחתך ׳

(לה) והדברים לשר לדבר הם שלח
יפים לדוכי לבוא היה הבליעל
שהוא בבל ׳ כי אמו יורק
עליו ׳ ולבן לת תהיה לבלה
לשר עשה ׳ כי הבאה לת
תהול כי הם בין הלבנים לשר
יהיו מתיקפים ׳ ומי הבל
הזה לשר מלך ישרלל יתפעל
מדבריו ? ועם תלחר שהיה לי
לפתות בידו ׳ דע לדוכי שלכי לשר
לחתך לת הייתי הם ולת
רליתי לת בערי לדכי לשר
שלחת : ובמה שלחתי עוד
ועתה לדכי הי׳ וגו׳ ׳ ועתה
יהיו בבבל לויבך וגו׳ ועתה
הברבה הזאת וגו׳ ׳ לחזוב
לכי שבתה הבחיבות לשר
בהם רליו שלל יתעובר
להמית לת בבל ולהבחית לת
בל לשר לו ׳ זה שהם יתעובר
לזה לל יהיה כי הם לחקת
משבם בבות או לבלם ׳ הם
להיותו בן הלין והתול׳ שיחות
בבל כי המרה לת רוחו ויבעש
בספתיו בגד דוד לבריס לשר לת בלת ׳ ולקיים דוד לבר הבס
יי׳ ותורתו יתעובר להרגו ׳ והם מבבי תלות הקמה שהלדם
מבבי בבודו יבקר להקם מלויבי ׳ בן יאמרו שידם בתם
והוא לל יוכל להקם מהם ובן יקומו עליו בתחום להכותו
ויסורו עליו פעם לחקת ׳ ולבן יבבים הלדם להרוג לת לויבו
לילחתו ומבו שיהרגהו ׳ והם למוך המוון שהיה לריך לדוד
ולבבדו ׳ והיה מתעובר בלבת על בית בבל מבבי הבזה והשלל
לשר יקר שהם ׳ והבה לחתה לביגיל שלין רליו לדוד עיזוק
לבבל ולבליתו מלחת מהבבות הלה ׳ לת לקשבו שבזה יבאר
ה׳ ושהוא מחבותיו ׳ ועל זאת לאמר׳ ועתה לדכי הי׳ ובי
בספך לשר מבוא ה׳ ובוא ילין לך ׳ ופירושו
הלבי הי׳ ובי בספך ׳ שלת מחבעה מיתת בבל במקרה ׳ או
מפלת תלבואי לבביך ׳ לבל התלבים בשהים רלה ובבוב שלת
תמיתבו ׳ והוא ית׳ היה המוכע מחך מיתתו לת לבי ׳ וזהו
הי ה׳ ובי בספך וגו׳ שי׳ הוא הבבה העלמית לשר מבוא מבוא

(לו) ותבא אבילי׳ את דוד ותאמר לו לכי בשלום עלה לביתך ראה שמעתי בקולך ולשא פבילך ׳ ולבי לחזוב לת הבבה הזאת לשר הבלת לת בקולך ׳ ולת לת פבילך ׳ לבל לת לשלה

(כט) מיימיך, עם היות שקם לרדפך ולבקש את נפשך (רמוז
בזה לשאול שהכניעו בידו הפלשתים כמערה ולא הלך דוד
לשלוח יד בו לפי שלא תפן להתנקל בדם נבחר ישראל) וזהו
ורעה לא תמצא בך מיימיך עם היות שקם לרדפך
ומפני זה היה לך להרגו, כי היה עניין מעשה המערה מפורסם
בכל ישראל. ולחרי לשון זכרה המעלה העליונה הזאת שזה
יעלה דוד לגיה בעולם הזה, וזכרה עוד מעלה לחרת שיזכה
לגיה בעולם הבא לחרי שובו לעפרתו, והיו לחרי והיתה נפש
לדודני צרורה בצרור החיי׳ את ה׳, לל לחרי מותך תמלוך בפנך
בעונג הפלקי בחיים הנפלחים, ורמוז בזה המלחר לחרת
הכפלרות לנפלין בעונג ולרשע בפער, וזהנרור והדבוק
הלחתי לנפש הוא עם ה׳ לנלינך, לת עם השכל הפועל כמו
שחשבו המתפלספים, ולת
נפש לויבך בתוך עולם
הנפשות יקלענה בתוך כף
הקלע, לל שלת תהיה נרורה
במצור כשוכה וכיוצ׳ עליהם,
כי לם מתנועע בפער מופלג
כלפן שיליכו נכח גדול
בקלע מון הל ין. וכן הנין
המתרגם הנזכר נכתן
על העונג הנפשיי, מסכים
למה שלמרו ר׳ לליעזר לומר

(ל) וְהָיָה כִּי־יַעֲשֶׂה יְהוָה לַאדֹנִי כְּכֹל
אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֹתְךָ הַטּוֹבָה עָלֶיךָ וְצִוָּךְ לְנָגִיד
(לא) עַל־יִשְׂרָאֵל׃ וְלֹא־תִהְיֶה זֹאת לְךָ
לְפוּקָה וְלִמְכְשׁוֹל לֵב לַאדֹנִי וְשָׁפַכְתָּ־
דָם־חִנָּם וְהוֹשִׁיעַ אֲדֹנִי לוֹ וְהֵיטִיב
יְהוָה לַאדֹנִי וְזָכַרְתָּ אֶת־אֲמָתֶךָ׃

שבת פלג
לך קלע עם כזמתן של לדיקים תחת כנפי הכבוד גנוזות, שבת׳ והיתה
נפש לדוני נרורה בלרור החיים לת השם, וכזמתן של
רשעים מטורפות ומזוטטות מתוך העולם ועד כיפו ותין
להם מנוחה, שבת׳ ולת נפש לויבך יקלענ׳ בתוך כף הקלע.
ולחרי שבר הקדימה המעלות החלה נוספות ונפגיית לבר
היה דוד עתיד להגיע לליהם, הויל׳ תולדה לחת מהם,

(ל) והיה והיה כחשר יעשה ה׳ לחדוני ככל לשר דבר, והוא לכור
כולל על שתי המעלות הנזכרות, ופרש׳ חותן לחת לחתת
בחמרה לת הטובה עליך, והיא הנפגיית שנקרלת טוב נעל׳,
שהין עכשיו העולם הזה טובים בהקלע נפני עלמם כי לם
הנפגיים, ולזה למרה הטובה עליך שלותו הטוב הוא סמוך
ומקובר לחדם ותין כן עכשיו העו׳ הזה שהם חיכוני׳ וכפרדיס
מחכו. וזכרה המעלה הזלת הנפגיית רלשונה להיותה
הקודמת בקדימת מעלה ושלימות, לחר כן זכרה המעלה
(לא) המנופית בלמרה ומוך לנגיד על ישרלל שהוא המלכות, הנה
להנזרת המעלות החלה לת תהיה זאת לפוקה ולמכשול לחדוני
ולשפוך דם חנכ׳ל לם לתה תמכע מהרוג לת נכל ומהנזרת
לת ניתו לת תמצל עון לחר מוכע לותך מהנזרת המעלות
החלה העתידות לנת עליך, וכזה רמוז שלם יהרוג לת נכל
תהיה מיתתו לפוקה ולמכשול לפניו ויעכ׳ עליו נהכרח, לם
נעו׳ הזה נעניין המלכתו, ולם נעולם הנת נקנול שכרו,
ולכן טוב לו שלת ישפוך דם נקי ולת יהיה לו לותה עון לו
לפוקה ולמכשול, ולזה למרה עוד ולהוסיע לחדוני לו, רלומה
נעניין המלכתה והמלחמות שיוציאהו מידי לויביו, והיטב ה׳
לחדוני, ל׳ נעול׳ הנצחות הוא הטוב הלמתי ייטיב לו שם,
ולת יהיה שפיכות דם נכל למכשול לפניו. ומה שלמרה עוד
וזכרת לת למתך, פירו׳ שלו נימים הלם תזכור זאת הענה
הנפלחה לשר נתנה לך לחשף הזאת וישמח לנך נזה, כי
תמלת עלמך נקי מרציחת נפש שהיה דעתך להרגנו, ולפי שלו
תהיה נקי המחשנה תדע ותכין שנפלך כל לחמרי פי. ונם
לפשר נפרש וזכרת לת למתך שתלכד כל העגמות החלה
שוכר׳ תוכור עוד לותה שלם יהרוג לת נכל וישמיד לת ניתו
עליה תהיה הרעה והיל׳ תנכול לותה, ועליה תשפוך חמתו,
(לב) פר כ״נ ולכן נעגורה רלוי שיקדל מזה. ורל׳ לחרו שנכלתה נזה
ועיין ללנג שיות מהרה נכל ושיזכרה דוד לפקה לו לחשה כמו שהיה
לפר כך. וכפה כוכל לפרש הפסוקים החלה נקופן לפר,
והוא שלכיגיל רלתה לפת תרכעה טעמו לחרות לשון רלוי
לדוד שיהרוג לת נכל על תלמותיו ועל דבריו: השענה

הרחשונה לפני שלח היה נכל כן מות כפי הדין, יען דוד לח
היה עדין מלך ונכל נדכרו נגדו לח היה מורד נמלכות,
וכפר העידו קול נזה נפקן דמם מנלח, לחרים לכיגיל דוד קף יד עב
עדין שהול קיים ועדיין לח ילח טבעך נעולם, והטעם הוחת
רמוז נמה שלחרים כי עשה יעשה ה׳ לחדוני בית כחמן, לל
שיעשה ניתו בית מלכות נעתיד, לכל עדין לח נעשה ולינו
מלך נהוה ולין לפס כן נכל מורד נמלכות, ולחרים זה
נרמז לכנודו: הטעמה הזנית היל לפי שהיה דוד תמיד
מתעסק נמלחמות עם פלשתים ועם יתר לחויבי׳ מהחומות,
ולהיותו נסכנה מתמדת היה רלוי שלין שלח יפעל לפני
החלקים, נחופן שעזותיו לח יגדולו ולח תכור מחנו
נחשתיו השמירה החלקית, וזהו מה שלחרים כי מלחמות
ה׳ לחדני כלפס שהם המלחמות
שילפס עם החומות, ומה
שלחרים ועשה לח תמלח כך
מיימיך, הוא תפלה לחל
שישמרהו ולח תנוחהו רעה
נכל ימיו: הטעמה השלישית
לפי שקם שהול לרדפו ולנקש
לת נפשו ודוד מפני זה נסכנ׳
עלומה כל היום וכל הלילה,
ומפני זה רלוי׳ עשה מלות
לשנשרים ונזכותם ינילהו
הש׳ מידו ולח יפעל כי יכנל נפשנו, ולל זאת הטעמה רמוז
נחמ׳ ויקס לדרפך ולנקש לת נפשך שהוא שהול,
ועכ׳ו והיה נפש לחדני נרור נלרור החיים לת ה׳ ללקיך, ל׳
שיגילהו השם מידו וישמור לת נפשו והוא נרור החיים לשר
וכר׳ כלומר שישמור חותו מיות, ולחר׳ ולת נפש לויבך
יקלענה נתוך כף הקלע, רלתה שהשול ילך מון הל ין רוקף
לקריו כלשר יגדוף הקורלן הקדים ולח ימלח מכוח לכף רגלו
כלפן המתנועע נקלע, ולפפי כן ה׳ לח יעוכנו נידו:
הטעמה הרניעית מפלת הכבוד ושמו הטוב, והוא שעתה
נהיותו דוד הולך נדרך נהרים לח יהוו לזה, לנל כלשר
יעשה ה׳ לו לת הטוב לשר דנר עליו, והוא לשר ימלוהו
לנגיד ולמלך על ישרלל, לין רלוי שיפת עליו שם רע נהתנל
מלכותו שזפך דמי׳ לנקשת השרחה ולקחת נכפי נכל, ולפי
נכלי הוא לו וכלפי נזיון יקלף, וזהו ולח תהיה זאת לך
לפוקה ולמכשול לב לפלכי ונו׳, ומה שלמרתי שהיה כלשר
יעשה ה׳ לפלכי ונו׳ ומוך לנגיד, רמוז למה שלמרתי שיהיו
עדין נגיד ולח מושו השם עדיפה נכל ימיו חותו נעתיד,
ולבן לח קרלתו נדנריה מלך כי לם לפלכי לנדו. הנה למרה
ולמכשול לב לפלכי להעיד שהוח נעפו יתקרע מזה לחר כך
נלבו, כי עם היות שלח יפעל פלס ממנו עליו יהיה דוד
עפמו נלבו מתקרע מהיותו שופך דם נכל ויהיה קטפתו נגדו
תמיד, וזהו ולמכשול לב לפלכי וגו׳ ומה שלמרתי שהוח
שכוונה נזה שהנזרת עפיהם, ולם יעשה הדנר שיזדמן שיעלה מחתו
ויחתר לשפוך דם חנכ׳ל, כי יפותה לבו מפלת התכונה הרעה
לשר יקנה מזה להרוג לכפים, וזהו ולח תהיה לך זאת לפוקה
ולמכשול לב לפלכי ולשפוך דם נקי, ועם היותו מלך הנם
יתקרע מהפועל הרע שיפל מידו, וזהו והטיב ה׳ לפלכי וזכרת
לת למתך, לל עם כל הטוב לשר ייטיב ה׳ לפלכי שתמלוך
על כל ישרלל לין ספק שתזכור לת למתך, לל שהיה פלמנם
סוערה עניה לח נוחה ויקרה עליך לל ה׳ והיה כך חטח,
לחרי לשר לתה הניצות לפלכות ועוניה. הנה מכל ה׳
הנצות תפלה הכריחתו שיפך דמתו ולח יהרוג לת נכל.
ולפי שהיו תפלה דנריה קשים, הוצרכה להקדים לת כל לפשע
לחתך שיפך דעתה על מה שלחנר כנדו. הנה התכלירו
הפסוקים כל לומפים נהים מלד, ומותרה הפלה השלישית
שלין פירוש ולח תהיה זאת לך לפוקה שלחרי מלכותו לח ימוה
להרוג

לחרוג לית נבל, כי שם שלח ידיה לו ולו לפוקד מה שהוא
מגלה פ"ת עושה נגדו עתה כמו שפירשתי: והכה מכו תקמיכו ל"ל תקיגיל
דק יד עת בנבל הנכיחות, למה ארחו בדבריה עתידות כמה שתאמר
ועתה יהיו כנבל חושיך וגו', ובחמרה ונכרת לת קמתך וגו',
לפי פירושם, והנכון כוחת לויכה כ"ת מדרגת רוח הקדש לשר
דק עש עת תאמר נבוחה בדרך כלל, וכמו שפירשתי בעניין מלה לת
שיחמרו שבת חליה הדבור הנבואי כדאמרה ובולדה, והוכיחו
גם כן נבואתה כמה שתאמר והיתה כפש אדני לרורה בצרור
החיים לת ה' אלקיך ולת כפש אויביך יקלענה בתוך כף
הקלע, כפי הכירוש הרחשון החמתי לשר זכרתי ושהסכימו
כו קוק. ובחשר תתכונן תמלת במאמר המלחי הזה בכללו
המחבר כו ז' שרשים יקריש מסורות המיכיחות בעניין הכפשי:
מחלית ז' השרש הראשון הוא שהכפש הכללית תשתר בלחית
ברשים מבין שתר תלקי הכפש, כי עם
בהשתרות היו שבולה בהיות הוא, לת יתחייב חוא שתהיה כפכלת,
הכפש לחרי חשר אין לה בנות בהפכד, ואין קדוש השכל והתהוותו
תפכו זה כהניית שתר המורות וקדושם, ולזה לת יוכע מחנו
הנפיחות, והוא בהפך דעת הלפיקורום המחלין שהכפש
תכלה ותפכד בהפכד הגוף, ובכר הניח השורש הזה
קהלת יב ז' שלשה המלך עליה בחמרו * וישוב העפר לל הלרץ כשהיה
והרוח תשוב לל הלקים חשר נתנה, והמתכל שבעפר
חמר כשהיה והרוח לת חמר כשהיה, ובנתו חפלו שבתורה
ובמלות ישתלם הקלק הכפשי ויקבל עליו שכרו לחרי המות
ואין כן הגוף, כי הוא לת ישתלם כלל כי עפר הוא ולל
עפר יהוה, ולכן חמר בו כשהיה, רולה לומר בחותו ערך
ומדרגה שהיה קודם הבריחה, מה שאין כן ברוח שיהוה
לחל לת כשהיה, כ"ת יותר שלם ומוכן לקבול השכר לו
פכג קיג עש לקבול העונש *. ובמסכת שבת חמרו, לל הלקים
חשר בתנה, תנה לו כמו שבתנה לך, מה הוא בטהרה
דק קיל עש חף לתה בטהרה *. ובמדרש קהלת דרשו והרוח תשוב
לל הלקים חשר בתנה, לימתי כלשון יהוה העפר לל
הלרץ כשהיה, ושם לומו לת כפש לויכיך יקלענה וגומר,
ילמו שיהוה העפר לל הלרץ בלי לבלוך המטות כמו שהיה
בבריחתו, ואו הרוח יהוה לל הלקים ויחשר השכל בנפשי
וקי. והשורש הרחשון הוא שמוש הזה הקבוה בחמרם
והיתה כפש אדוני לרורה בלרור החיים:
השרש השני הוא שהכחרות החוח לבפש הוא בלוים,
ולל יתפקדו הבפשות חחרי לחתם
מנופותיהם בהדבקם והתחברם עם השכל הפועל, כמו
שחזנו כזה רבים מהפלוסופים, אבל כל כפש ובפש תשתר
בכללת בעלמה, ועם היות שהמספר והרבוי והפרטיות
בדברי חשר בחלק הוא כפי הלחומר והמקרים ולל יובבל חבין
בדברים הנבללים, הנה יתקבלו הבפשות כפי זכויותיהם
וילידעותיהם, כמו שבחמר בשכלים הנבללים לבעת הלחומר
שאין השתלמותם בדבק עלה ועלול ועבו הם רבים
ומתחלפים. וכבר ביחרו השרש הזה מבחי הלחת, לחמרו
כח כז פש עש בפ' השובר לת הפועלים, דרש רבת ויתחמר תחבי רב יובף,
תלים קך כ' מחי דבתיב * תבת חבך ויהי לילה? זה העולם שהוחה בלילה.
וכו' כו תרחוב כל תיתו יער, חלו רשעים שבו דומין לחיות.
תזרת השש יחבפון, תזרת השש לפלוקים ויחבפון
הרשעים. ואל מעוכותם ירבפון, שאין לך כל פלין ופלוק
שאין לו מלוד בפני עלמו. יפת קלם לפעלו, חלו הפלוקים
שיהיו לקבל שברם. ולעבודתו עדי ערב, למי שהשלים
עבודתו עדי ערב. הנה לחמרו שלבל פלוק ופלוק תהיה
מדרגה מתחלפת ובבללת בעולם הנשמות, וחלילו למוד
החשר יראת ה' בחמרה והיתה כפש חדוני לרורה, רולה
לומר כפשו בפרט וכחים:
השרש השלישי הוא שאין ההשתרות כפי המוחבלות
והלעות העיוניות, כמו שחשבו
רבים מהמתפלספים מבני עמנו, (וכבר ביעל הדעת הזה

לדוכי לרוחה בלרור החייס לת ה' לנליך ' לל שתבקן בכבה
הרלשוכה יח' לק בשכל הפועל :

השרש החמשי הוח בחהות העוכג הנפשיי וזכר
עולם הנפשו' שהוח ההשגה הלנלית
והוח העוכג המופלג לשר לק תשוער לחתתו בלנלה החייס
הנשחייס להמבע זה ממנו מנל החומר . ולהיות השכר ההוח
השגת הנפש ממנו ית' מה שהשגתו בחבעת בעולה בגוף ,
חניגה פ"ב שהוח החור הגנוז לנדיקים לעולם הבח ויתחיל זמן
לף כ' עיין ויתקלפו בו מדרגות החכמים כפי התקלפם בלהבה
והעבודה בעוד בחייס חיותה בגוף ובנפש , וההשגה הזולת
לריכתו תתשבר לליה העוכג הלנלי , למה שהיה כמו שוכר המוקר
במה שלחר השבע , העדון והערבו' משיגי ההשגה ,
וההשגה היחיד בקדמת חייס , כי כל מוסכל ושכל בפעל הוח
ברכות פ"ג חי , כמו שביחר הפילוסוף בלותו מקום , וכבר העירו שם"ל
לף יח עיין גם כן לזה בחמר' לדיקים לפני בחותם הם חייס . ובמדרש
ריש מזמור ל' תליס לחמרו, יעלזו חסידים בכבוד, בלחיה בכבוד ? בכבוד שעושה
הקדה לל הלדיקים כשבשבו' מן העולם ולו מקלסין לותו ,
לל חייל בר יוכי לין כין הלדיקים חייס לחתיס לנלי הלבור
בלבד והם מקלסין להקדה הוי ירננו על משכבותם . ולנליו
ברכות פ"ב רמזו גם כן בחמרם לדיקים יושבים ועטרותיהם בראשיהם
לף יז עיין ונהנים מזיו השכינה , ילמו בעטרות זכיותיהם ומעשיהם
הטובים , וזיו השכינה הוח השבע והשגה התמידי שיהנו
ויערבו עמה . ולליה רמזה לנת קיל וזת בחמרה והיתה נפש
לדוכי לרוחה בלרור החייס , רומה לומר בלרור ההשגה
והשבע שבקרת חייס , לו בקנון השכלים הנבדלים שהם
חייס בחמת :

השרש הששי הוח שנלי יהיה ההשלרות לנל בנפשות
הנלמים שישלרו במושכלותיהם לו
במעשיהם הנרלים , לנל גם הרשעים נשלרים בנפשותיהם
להשבע בעולם הנפשות , וזה ממה שיורה שלין עוכג הנפש
שתפשר בהפשר הגוף כדעת קלת מחכמי לומתינו , לנל
הוח שתשלר בחייס הנפשיים וזס תקבל עוכגה , ומזה
לנלבנדר יתבחר שלין הנפש השכלית הכנה כדברי לנלכנדר , כמו
מוקלון שבח בס"ג מספר הנפש , וכמו שירלה שבטה לליו המורה
בפרק כ"ט לת מבפרו , לנל בחמת נפש הלדם לשר היל
לורתו הוח עליה רוחני מוכן לל ההשכלה וכלתי משכיל בפעל
בעלמו , ולכן היתה נשלרת לחרי המות לס לנקבל השכר
פרק ל"ל ולס לנקבל העוכג , וכבר לחמתו זה בפרקי ר' לליעזר' , לחמרו
כל הנפשות חזורות ונפסקות לית לל דור לבותיו ולל עמיו ,
הנדיקים עם הנדיקים והרשעים עם הרשעים , שכן הוח לומר

* ולתה תבח לל לבותיך כשלום ונו' . ובמדרש קהלת לחמרו , ברלשי' עיין
תלבח לחת כשחתן לל נדיקים ולחת כשחתן לל רשעים כלם דף כ"ה ע"ב
עולות למרום , לנל שבשחתן לל נדיקים הם בתוכות בלוכר ,
וכשחתן לל רשעים מטרפות בלרן , הוח שלמר לכיניל לדוד
ברוח הקדש , והית' נפש לדוכי לרוחה בלרור החייס לת ה'
לנליך ולת נפש לויביך יקלענה בתוך כף ונו' :

השרש השביעי בחהות עוכג הרשעים , והוח שלין
עוכשם ההפשר והחפלר הנמור ,
לנל הוח עוכג מופלג ויער מתחייל לשר לק ידומה מהותו
בלנלה בקיים , להיות הכוזב שם דק רוקני מלין מלא מה
שיעשהו . ובכר במלך בזה דעות לנקמיכו ז"ל , מהם לחמרו
שהוח דק מלניט בעבול בחרן , בלחרם לף שלבו דקד
מלשים בניהם , ויכלו העוכג ההוח לל היותם כלוכים
לשריפה , להיות הלש היותר דק שבפועלים , ולהיות הנפש
רוקנית דקה ביום עוכי נשמיותה , ויתקלפו גם מדרגות
העוכרים בזה , שקלתם כלוכים יל דקד , ומהם כלוכים לדוכי
דוכי , וכמו שבח בחמ"ל לל , והלמנן זה דעתו בשער הגמול פ"ח ע"ב
לשר לו . ובפרקי ר' לליעזר' לחמרו מה בין נפשות של נדיקים פרק ל"ד
לנפשות של רשעים ? תניח ר' לליעזר' לומ' נפשות של נדיקים
גנוזות תחת כסא הכבוד , וכשחתן של רשעי' רומחות והולכות
תדיר , הללו במכוזה והללו לין להם מכוזה , שנ' והיתה
נפש לדוכי לרוחה בלרור החייס לת ה' לנליך ולת נפש לויביך
יקלענה בתוך כף הקלע , לל שכתו שהחכן נקלע יש לה
תכונה מכולבלת , פעם למעלה ופעם למטה , פעם ביושר
ופעם בסכוב , לנפת המכריח יכריחנה על זה הערכוב ,
כן ימלל בעולם הנשמ' לנשחתן של רשעי' מהערכוב והכלבול
מפלת המכריח המעכים לותן , וזה נער בפלה להן היותן
כעות וכדות מעכין רע יולל מן הטבע לעכין רע , ולל תסור
מהיותה בעוכג עד תום חזון המונבל לעבזה לס מעט ולס
הרבה לו בלת כפי מה שנזכר תכתו' ית' , ולל זה רמזה
לחבה היקרה פוס מחלבת רבבן , בחמרה ולת נפש לויביך
יקלענה בתוך כף הקלע , והבן לחמרו בתוך כף הקלע , שגס
זה לל תהיה נפש לויביו כלבן , שעם כל תנועת' המכולבלת
בקלע הנה תלל מסס ותנקש מקומה וגס תנוח במקומה
הטבעית , לנבל נפש הרשע לל תהיה כן , כי יקלענה עבזה
ותמיד תהיה בתוך כף הקלע לל תנל מסס ולל תזוז למקומה
ולל תמלל מנוח לכף הנלה . הנה שבעת הנרשים החלה
בכללו במחמר הזה , והרחיבך על לבן לחת שבעה
עיניס , והוח מה שיורה שרוש ה' דבר בה
ומלתו על לנזוכה :

(נב) **ויאמר** דוד לחביגיל ונו' . [נ"ב]וַיֹּאמֶר דָּוִד לַאֲבִיגַיִל בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי
הנשיב דוד לנבל תכה , יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר שְׁלָחֵךְ הַיּוֹם הַזֶּה לְקָרָאתִי :
לחביגיל שלחת יהנה תכה ,
ונתן הודלה ובכבה לנל ית' [נ"ג]וּבָרוּךְ טַעְמֵךְ וּבְרוּכָה אָתְּ אֲשֶׁר כְּלִתַנִי
לשר שלחה לקרלתו למוכנו הַיּוֹם הַזֶּה מִבּוֹא בְדָמִים וְהוֹשֵׁעַ יָדִי לִי :
מהריגת נבל , ונזה הפכיס
עס מה שלמרה לשר מבעך [נ"ד]וְאוּלָם חַי־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
ה' מבוח בדמי' כמו שפירשתי .
(נג) ולחר שחלבד ההשגה הלליונ מְנָעַנִי מֵהָרַע אֹתָךְ כִּי ׀ לוּלֵי מָהַרְתְּ
גם כן יבין לת טוב טעמה וַתָּבוֹאתִי לִקְרָאתִי כִּי אִם־נוֹתַר לְנָבָל
וכוזם דבריה , וזהו וברוך עַד־אוֹר הַבֹּקֶר מַשְׁתִּין בְּקִיר :
טעמך ונו' , עוד לת' שהתכבר
בכח ג' לשר מבעהו מהריגתו [נ"ה]וַיְקַח דָּוִד מִיָּדָהּ אֵת אֲשֶׁר־הֵבִיאָה לוֹ
והית בעבור כבודה וכלי שלת וְלָהּ אָמַר עֲלִי לְשָׁלוֹם לְבֵיתֵךְ רְאִי
יגע לליה הרעה , מבבים
לזה שלמרה וזכרת לת לתתך שָׁמַעְתִּי בְקוֹלֵךְ וָאֶשָּׂא פָּנֶיךָ :
כמו שפירשתי בפירוש השני ,
ולזה לחר וברוכה לת לשר כליתני היום . הנה לס כן
פביה ג' פבות , הלחד מפלת הלל שהוח פבב בילתה למוכנו ,

הכל מפלת טעבותי' הטובות ,
הג' מפלת עלמה ובעבורה .
וכלי להוקיר דבריה בעיניה
(לד) כשבע דוד חי ה' ללקי ישלל
לשר מיבעני מהרע לותך ,
לל לביתך ולכל לשר לך ,
והשבועה היה כי לולי מיהרת
ובלת לקרלתי לס יותר לנבל
עד לור הבקר משתין בקיר .
ולחרו [בפבו' הקוד'] והושיע
ידי לי , וכן לחרה לכיניל
והושיע ידך לך , פירושו לפלי
שלת ימנע מהבקשה מבלתי
יכולת , כי לס שידו ויכלתו
הוח המושיע לו והוח הושיעו
מהבקשה , שיכלתו לת לבד
יושיע לת הכל לכל יושיע לת
דוד מעשות לע : ונהנה לקח דוד מיד לכיניל המונחת לשר
הביחה לו , ולחר לה עלי לשלום רחי שמעתי בקולך בדבר (לה)
הזה ולת

[ל] וַתָּבֹא אֲבִיגַיִל אֶל־נָבָל וְהִנֵּה־לוֹ מִשְׁתֶּה בְּבֵיתוֹ כְּמִשְׁתֵּה הַמֶּלֶךְ וְלֵב נָבָל טוֹב עָלָיו וְהוּא שִׁכֹּר עַד־מְאֹד וְלֹא־הִגִּידָה לוֹ דָּבָר קָטֹן וְגָדוֹל עַד־אוֹר הַבֹּקֶר׃ [לו] וַיְהִי בַּבֹּקֶר בְּצֵאת הַיַּיִן מִנָּבָל וַתַּגֶּד־לוֹ אִשְׁתּוֹ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַתָּמָת לִבּוֹ בְקִרְבּוֹ וְהוּא הָיָה לְאָבֶן׃ [לז] וַיְהִי כַּעֲשֶׂרֶת הַיָּמִים וַיִּגֹּף יְהוָה אֶת־נָבָל וַיָּמֹת׃ [לח] וַיִּשְׁמַע דָּוִד כִּי מֵת נָבָל וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה אֲשֶׁר רָב אֶת־רִיב חֶרְפָּתִי מִיַּד נָבָל וְאֶת־עַבְדּוֹ חָשַׂךְ מֵרָעָה וְאֵת רָעַת נָבָל הֵשִׁיב יְהוָה בְּרֹאשׁוֹ וַיִּשְׁלַח דָּוִד וַיְדַבֵּר בַּאֲבִיגַיִל לָקַחְתָּהּ לוֹ לְאִשָּׁה׃ [לט] וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי דָוִד אֶל־אֲבִיגַיִל הַכַּרְמֶלָה וַיְדַבְּרוּ אֵלֶיהָ לֵאמֹר דָּוִד שְׁלָחָנוּ אֵלַיִךְ לְקַחְתֶּךָ לוֹ לְאִשָּׁה׃ [מ] וַתָּקָם וַתִּשְׁתַּחוּ אַפַּיִם אָרְצָה וַתֹּאמֶר הִנֵּה אֲמָתְךָ לְשִׁפְחָה לְרָחְצָ רַגְלֵי עַבְדֵי אֲדֹנִי׃ [מא] וַתְּמַהֵר וַתָּקָם אֲבִיגַיִל וַתִּרְכַּב עַל־הַחֲמוֹר וְחָמֵשׁ נַעֲרוֹתֶיהָ הַהֹלְכֹת לְרַגְלָהּ וַתֵּלֶךְ אַחֲרֵי מַלְאֲכֵי דָוִד וַתְּהִי־לוֹ לְאִשָּׁה׃ [מב] וְאַחִינֹעַם מִיִּזְרְעֶאלִ וַתִּהְיֶיןָ גַּם־שְׁתֵּיהֶן לוֹ לְנָשִׁים׃ [מג] וְשָׁאוּל נָתַן אֶת־מִיכַל בִּתּוֹ אֵשֶׁת דָּוִד לַפַּלְטִי בֶן־לַיִשׁ אֲשֶׁר מִגַּלִּים׃

(כה) ל ותבא אביגיל אל נבל והנה לו משתה בביתו כמשתה המלך ולב נבל טוב עליו והוא שכר עד מאד ולא הגידה לו דבר קטן וגדול עד אור הבקר׃ לא ויהי בבקר בצאת היין מנבל ותגד לו אשתו את הדברים האלה ותמת לבו בקרבו והוא היה לאבן׃ לב ויהי כעשרת הימים ויגף יהוה את נבל וימת׃ לג וישמע דוד כי מת נבל ויאמר ברוך יהוה אשר רב את ריב חרפתי מיד נבל ואת עבדו חשך מרעה ואת רעת נבל השיב יהוה בראשו ותאמר אביגיל לדוד ותשלח דוד ותדבר באביגיל לקחתה לו לאשה׃ לד ויבאו עבדי דוד אל אביגיל הכרמלה וידברו אליה לאמר דוד שלחנו אלינו לקחתך לו לאשה׃ לה ותקם ותשתחו אפים ארצה ותאמר הנה אמתך לשפחה לרחץ רגלי עבדי אדני׃ לו ותמהר ותקם אביגיל ותרכב על החמור וחמש נערותיה ההלכת לרגלה ותלך אחרי מלאכי דוד ותהי־לו לאשה׃ לז ואת אחינעם מיזרעאל ותהיין גם שתיהן לו לנשים׃ לח ושאול נתן את מיכל בתו אשת דוד לפלטי בן לישׁ אשר מגלים׃

(כה) ל כדי שלא יתעורר לבו עליו לרעה ויתבייש לפניה ולא יוכל לעשות לה כלום׃ לא כי שלא תצטרך לבוא לפניו בעת שיכור ולא תוכל לספר לו כלום׃ לב ברוך ה׳ אשר שלחך היום לקראתי׃ לג וברוכה טעמך אשר לא נתתני לבוא לידי נקמה בידי׃ לד כי חי ה׳ אלהי ישראל אשר מנעני מהרע אותך אם לא מהרת ותבאת לקראתי כי אם נשאר לנבל עד אור הבקר מתיר בקיר׃ לה ותקח אביגיל מיד דוד את אשר הביאה לו ותאמר לו לך לשלום לביתך ראה שמעתי בקולך ואשא פניך׃ לו ותבא אביגיל אל נבל והנה משתה בביתו כמשתה המלך ולב נבל טוב עליו והוא שכור מאד ולא הגידה לו דבר קטן וגדול עד אור הבקר׃ לז ויהי בבקר בצאת היין מנבל ותגד לו אשתו את הדברים האלה ותמת לבו בקרבו והוא היה לאבן׃ לח ויהי כעשרת הימים ויגף ה׳ את נבל וימת׃ לט וישמע דוד כי מת נבל ויאמר ברוך ה׳ אשר רב את ריב חרפתי מיד נבל ואת עבדו חשך מרע ואת רעת נבל השיב ה׳ בראשו ותאמר אביגיל לדוד ותשלח דוד ותדבר באביגיל לקחתה לו לאשה׃ מ ויבאו עבדי דוד אל אביגיל הכרמלה וידברו אליה לאמר דוד שלחנו אלינו לקחתך לו לאשה׃ מא ותקם ותשתחו אפים ארצה ותאמר הנה אמתך לשפחה לרחץ את רגלי עבדי אדני׃ מב ותמהר ותקם אביגיל ותרכב על החמור וחמש נערותיה הלכת לרגלה ותלך אחרי מלאכי דוד ותהי־לו לאשה׃ מג ואת אחינעם מיזרעאל ותהיין גם שתיהן לו לנשים׃ מד ושאול נתן את מיכל בתו אשת דוד לפלטי בן לישׁ אשר מגלים׃

(כה) ל (מח) ויהי כעשרת הימים וגו׳ ויגף ה׳ את נבל ויכהו ויחלהו ויגוענהו

לדוד, ויותר רצוי היה שלא יזכרה ולא יעלה את שמה על שפתיו לקרי שבעל לפלטי בן ליש, ולא היה דוד מכפר כזיש שיעשה הבושת הזאת, ואין לנו שתמר כדברי הלבנ שבכמיך דוד על המפורסם שלא בעלה פלטי, כי היה זה בלתי נודע, ומי יעמוד זה עליו לקרי היות' לפתו והיה שוכבת בחיקו? ונם שעל פי התורה לקרי היותה מקודשת לפקר היתה לכורה לבעל הרשות לפילגש שלא נבעלה לפני. ולהסיר המכוכות הללה כלם תמרתי לכי, שאלילה לשאול שיתן לת בתו (בהיותה לשת דוד) לפלטי בן ליש לאשה, ולת ס' לקלי השמים היה שאול ירא, ואיך יעשה הרעה הגדולה הזאת? לכל הלמת הכרור הוא, שבאשר רלה שאול שדוד לקח כזיש לתרות לכניעל ולקיומם, ככה חולי מיכל בתו תוכ' לשקר כי היא' עלמ', וככה חולי לה לעשות הרצוי לבבוד לכיה, וכ"ם כרחות' לת בעלה דוד מנורש מלת פני לכיה, וחולי תשוב שהוא לה ישוב עוד לביתו, והוא גם הוא לקח לו כזיש לתרות, הכה כדי לשומרה וכדי שהיא לה תתעצב יותר מדאי לו חולי תברח ותלך לבקש לת דוד, וכדי בזיון וקלף לשאול לכי, מבני כל הבריות הללה כתן שאול לת מיכל בתו לפלטי בן ליש לעכלה ולשמרה כלים לבתו להיותה לתו לאשת. וידוע שהיה פלטי לדם זקן והיה כזוי לשה וכזים, וכתן שאול מיכל בכיתו לשמירה ובבוד לה שתשב לו לשלילה, ולזה הלבו עמה בני מירב לקוחתה לשר ילדה לעדריאל לגדלם להסיר עמהם מחוגת לבה ומעבה לשלמות תיות, כמו שיתבאר בסוף הספר הזה [ע] ולך ת' * ולת תמשת בני מיכל בת שאול לשר ילדה לעדריאל וגו', שהיו עמה ובקרבה בכיה מזה הטעם, ולבן לה לתר בכתן ושאול כתן לת מיכל בתו לדוד לפלטי בן ליש, כי לה נתנה לו לשה כי אם לשמור חות', ולזה לתר לבד כתן לת מיכל בתו, ונם כן מורה על זה לתרו ושאול כתן לת מיכל בתו לדוד, שלהיות' לשת דוד לה היה יכול' להשתל לשקר, ובתנה לפלטי בן ליש שתהיה פקדון בידו, וכדי לדבר על לבה דברי כיומים ולה תתעצב על בעלה שהלך בלרך מרמות ולקח לו כזיש לתרות, ולזה בה הספרון הזה בזה המקום לתרי שספר בקח דוד כזיש לת לכיעל ולת לתיכועם, ולזה חזר דוד לתריה ובקש מעם לבבר שיביה לליו, לפי שהיתה עומדת בלילכות תיות בבית פלטי כדי לשמשה על לשר על הבה התלבה עליו ולכיה שאול עבבה מלבת לליו. ולחנם מה שבזכר לקר זה

כז

[א] וַיֹּאמֶר דָּוִד בְּלִבּוֹ עַתָּה אֶחָד יוֹם אֶסָּפֶה יָּד בְּשָׁאוּל אֵין לִי טוֹב כִּי אִם־מַהֵר אִמָּלְטָה אֶל־אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וְיָאֵשׁ שָׁאוּל מִבַּקְשֵׁנִי עוֹד לְהַשְׁחִיתֵנִי בְּכֹל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל וְנִמְלַטְתִּי מִיָּדוֹ׃ [ב] וַיָּקָם דָּוִד וַיַּעֲבֹר הוּא וְהַשֵּׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר עִמּוֹ אֶל־אָכִישׁ בֶּן־מָעוֹךְ מֶלֶךְ גַּת׃ [ג] וַיִּשְׁכֹּן דָּוִד אֶת־אָכִישׁ בְּגַת הוּא וַאֲנָשָׁיו אִישׁ וּבֵיתוֹ דָּוִד וּשְׁתֵּי נָשָׁיו אֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵלִית וַאֲבִיגַיִל אֵשֶׁת נָבָל הַכַּרְמְלִית׃ [ד] וַיֻּגַּד לְשָׁאוּל כִּי בָרַח דָּוִד גַּתָּה וְלֹא יָסַף עוֹד לְבַקְשׁוֹ׃ [ה] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אָכִישׁ אִם־נָא מָצָתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ יִנָּתֶן לִי מָקוֹם בְּאַחַת הֶעָרִים הַשָּׂדֶה וְאֵשְׁבָה שָׁם וְלָמָּה יֵשֶׁב עַבְדְּךָ בָּעִיר הַמְּלוּכָה אִתָּךְ׃ [ו] וַיִּתֶּן־לוֹ אָכִישׁ בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־צִקְלַג עַל־כֵּן הָיְתָה צִקְלַג לִמְלָכִים לִיהוּדָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ [ז] וַיְהִי מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר יָשַׁב דָּוִד בִּשְׂדֵה פְלִשְׁתִּים יָמִים וְאַרְבָּעָה חֳדָשִׁים׃ [ח] וַיַּעַל דָּוִד וַאֲנָשָׁיו וַיִּפְשְׁטוּ אֶת־הַגְּשׂוּרִי וְאֶת־הַגִּרְזִי וְאֶת־הָעֲמָלֵקִי כִּי הֵם הַגּוֹיִם יוֹשְׁבֵי הָאָרֶץ מִן־הָעוֹלָם בּוֹאֲכָה שׁוּרָה וְעַד־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ [ט] וַיַּךְ דָּוִד אֶת־כָּל־הָאָרֶץ וְלֹא־הֶחֱיָה אִישׁ וְאִשָּׁה וְלָקַח צֹאן וּבָקָר וַחֲמֹרִים וּגְמַלִּים וּלְבָשִׁים וְשָׁב וַיָּבֹא אֶל־אָכִישׁ׃ [י] וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל־אָנָה פְשַׁטְתֶּם הַיּוֹם וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־נֶגֶב יְהוּדָה וְאֶל־נֶגֶב הַיְרַחְמְאֵלִי וְאֶל־נֶגֶב הַקֵּינִי׃ [יא] וְאִישׁ וְאִשָּׁה לֹא־הֶחֱיָה דָוִד לְהָבִיא גַּתָּה לֵאמֹר פֶּן־יָסִפוּ עָלֵינוּ לֵאמֹר כֹּה עָשָׂה דָּוִד וְכֹה מִשְׁפָּטוֹ כָּל־יְמֵי הוֹשִׁיבוֹ בִּשְׂדֵה פְלִשְׁתִּים׃ [יב] וַיַּאֲמֶן אָכִישׁ בְּדָוִד לֵאמֹר הַבְאֵשׁ הִבְאִישׁ בְּעַמּוֹ בְּיִשְׂרָאֵל וְהָיָה לִי עֶבֶד עוֹלָם׃

כח

[א] וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם וַיְקַבְּצוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־מַחֲנֵיהֶם לִצְבָא לְהִלָּחֵם עִם־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל־דָּוִד יָדֹעַ תֵּדַע כִּי אִתִּי תֵצֵא בַּמַּחֲנֶה אַתָּה וַאֲנָשֶׁיךָ׃ [ב] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אָכִישׁ לָכֵן אַתָּה תֵּדַע אֵת אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה עַבְדֶּךָ וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל־דָּוִד לָכֵן אֲשִׂימְךָ לְשֹׁמֵר רֹאשִׁי כָּל־הַיָּמִים׃ [ג] וּשְׁמוּאֵל מֵת וַיִּסְפְּדוּ־לוֹ כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיִּקְבְּרֻהוּ בָרָמָה וּבְעִירוֹ וְשָׁאוּל הֵסִיר הָאֹבוֹת וְהַיִּדְּעֹנִי מִן־הָאָרֶץ׃ [ד] וַיִּקָּבְצוּ פְלִשְׁתִּים וַיָּבֹאוּ וַיַּחֲנוּ בְשׁוּנֵם וַיְקַבֵּץ שָׁאוּל אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בַּגִּלְבֹּעַ׃ [ה] וַיַּרְא שָׁאוּל אֶת־מַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים וַיִּרָא וַיֶּחֱרַד לִבּוֹ מְאֹד׃ [ו] וַיִּשְׁאַל שָׁאוּל בַּיהוָה וְלֹא־עָנָהוּ יְהוָה גַּם בַּחֲלֹמוֹת גַּם בָּאוּרִים גַּם בַּנְּבִיאִם׃ [ז] וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לַעֲבָדָיו בַּקְשׁוּ־לִי אֵשֶׁת בַּעֲלַת־אוֹב וְאֵלְכָה אֵלֶיהָ וְאִדְרְשָׁה בָּהּ וַיֹּאמְרוּ עֲבָדָיו אֵלָיו הִנֵּה אֵשֶׁת בַּעֲלַת־אוֹב בְּעֵין דֹּאר׃ [ח] וַיִּתְחַפֵּשׂ שָׁאוּל וַיִּלְבַּשׁ בְּגָדִים אֲחֵרִים וַיֵּלֶךְ הוּא וּשְׁנֵי אֲנָשִׁים עִמּוֹ וַיָּבֹאוּ אֶל־הָאִשָּׁה לָיְלָה וַיֹּאמֶר קָסְמִי־נָא לִי בְּאוֹב וְהַעֲלִי־לִי אֵת אֲשֶׁר־אֹמַר אֵלָיִךְ׃ [ט] וַתֹּאמֶר אֵלָיו הָאִשָּׁה הִנֵּה אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה שָׁאוּל אֲשֶׁר הִכְרִית אֶת־הָאֹבוֹת וְאֶת־הַיִּדְּעֹנִי מִן־הָאָרֶץ וְלָמָּה אַתָּה מְנַקֵּשׁ בְּנַפְשִׁי לְהָמִית אֹתִי׃ [י] וַיִּשָּׁבַע לָהּ שָׁאוּל בַּיהוָה לֵאמֹר חַי־יְהוָה אִם־יִקָּרֶה לָךְ עֲוֹן בַּדָּבָר הַזֶּה׃ [יא] וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֵת מִי אַעֲלֶה לָּךְ וַיֹּאמֶר אֶת־שְׁמוּאֵל הַעֲלִי־לִי׃ [יב] וַתֵּרֶא הָאִשָּׁה אֶת־שְׁמוּאֵל וַתִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־שָׁאוּל לֵאמֹר לָמָּה רִמִּיתָה אוֹתִי וְאַתָּה שָׁאוּל׃ [יג] וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ אַל־תִּירְאִי כִּי מָה רָאִית וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֱלֹהִים רָאִיתִי עֹלִים מִן־הָאָרֶץ׃ [יד] וַיֹּאמֶר לָהּ מַה־תָּאֳרָם וַתֹּאמֶר אִישׁ זָקֵן עֹלֶה וְהוּא עָטוּי מְעִיל וַיַּכֵּר שָׁאוּל כִּי שְׁמוּאֵל הוּא וַיִּקֹּד אַפַּיִם אָרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ׃ [טו] וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־שָׁאוּל לָמָּה הִרְגַּזְתַּנִי לְהַעֲלוֹת אוֹתִי וַיֹּאמֶר שָׁאוּל צַר־לִי מְאֹד וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בִּי וֵאלֹהִים סָר מֵעָלַי וְלֹא־עָנָנִי עוֹד גַּם בְּיַד־הַנְּבִיאִים גַּם בַּחֲלֹמוֹת וָאֶקְרָא לְךָ לְהוֹדִיעֵנִי מַה־אֶעֱשֶׂה׃ [טז] וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל וְלָמָּה תִשְׁאָלֵנִי וַיהוָה סָר מֵעָלֶיךָ וַיְהִי עִמָּךְ׃ [יז] וַיַּעַשׂ יְהוָה לוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיָדִי וַיִּקְרַע יְהוָה אֶת־הַמַּמְלָכָה מִיָּדֶךָ וַיִּתְּנָהּ לְרֵעֲךָ לְדָוִד׃ [יח] כַּאֲשֶׁר לֹא־שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה וְלֹא־עָשִׂיתָ חֲרוֹן אַפּוֹ בַּעֲמָלֵק עַל־כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה עָשָׂה יְהוָה לְךָ הַיּוֹם הַזֶּה׃ [יט] וְגַם אֶת־יִשְׂרָאֵל עִמָּךְ יִתֵּן יְהוָה בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים וּמָחָר אַתָּה וּבָנֶיךָ עִמִּי יְהוָה גַּם אֶת־מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל יִתֵּן יְהוָה בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים׃ [כ] וַיְמַהֵר שָׁאוּל וַיִּפֹּל מְלֹא קוֹמָתוֹ אָרְצָה וַיִּירָא מְאֹד מִדִּבְרֵי שְׁמוּאֵל גַּם כֹּחַ לֹא־הָיָה בּוֹ כִּי לֹא אָכַל לֶחֶם כָּל־הַיּוֹם וְכָל־הַלָּיְלָה׃ [כא] וַתָּבֹא הָאִשָּׁה אֶל־שָׁאוּל וַתֵּרֶא כִּי־נִבְהָל מְאֹד וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה שָׁפְחָתְךָ שָׁמְעָה בְקוֹלֶךָ וָאָשִׂים נַפְשִׁי בְכַפִּי וָאֶשְׁמַע אֶל־דְּבָרֶיךָ אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלָי׃ [כב] וְעַתָּה שְׁמַע גַּם־אַתָּה בְּקוֹל שִׁפְחָתֶךָ וְאָשִׂימָה לִפְנֶיךָ פַּת־לֶחֶם וְאָכַלְתָּ וְיֵשׁ־כֹּחַ בְּךָ כִּי תֵלֵךְ בְּדַרְכֶּךָ׃ [כג] וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר לֹא אוֹכֵל כִּי אִם־שָׁתוֹ וַיִּפְצְרוּ־בוֹ עֲבָדָיו גַּם הָאִשָּׁה וַיִּשְׁמַע בְּקוֹלָם וַיָּקָם מִן־הָאָרֶץ וַיֵּשֶׁב עַל־הַמִּטָּה׃ [כד] וְלָאִשָּׁה עֵגֶל מָרִיא בַּבַּיִת וַתְּמַהֵר וַתִּשְׁחָטֵהוּ וַתִּקַּח קֶמַח וַתָּלָשׁ וַתֹּפֶא מַצּוֹת׃ [כה] וַתַּגֵּשׁ לִפְנֵי שָׁאוּל וְלִפְנֵי עֲבָדָיו וַיֹּאכֵלוּ וַיָּקֻמוּ וַיֵּלְכוּ בַּלַּיְלָה הַהוּא׃

כט

[א] וַיְקַבְּצוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־כָּל־מַחֲנוֹתָם אֲפֵקָה וְיִשְׂרְאֵאל חֹנִים עַל־הָעַיִן אֲשֶׁר בְּיִזְרְעֶאל׃ [ב] וְסַרְנֵי פְלִשְׁתִּים עֹבְרִים עַל־מֵאוֹת וְעַל־אֲלָפִים וְדָוִד וַאֲנָשָׁיו עֹבְרִים בָּאַחֲרֹנָה עִם־אָכִישׁ׃ [ג] וַיֹּאמְרוּ שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים מַה־הָעִבְרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל־שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים הֲלוֹא־זֶה דָּוִד עֶבֶד שָׁאוּל מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיָה אִתִּי זֶה יָמִים אוֹ זֶה שָׁנִים וָאֶמְצָא בּוֹ מְאוּמָה מִיּוֹם נָפְלוֹ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה׃ [ד] וַיִּקְצְפוּ עָלָיו שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים לוֹ הָשֵׁב נָא אֶת־הָאִישׁ וְיָשֹׁב אֶל־מְקוֹמוֹ אֲשֶׁר־הִפְקַדְתּוֹ שָׁם וְאַל־יֵרֶד עִמָּנוּ בַּמִּלְחָמָה וְלֹא־יִהְיֶה לָנוּ לְשָׂטָן בַּמִּלְחָמָה וּבַמֶּה יֵרָצֶה אֲדֹנָיו הֲלוֹא בְּרָאשֵׁי הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה׃ [ה] הֲלוֹא־זֶה דָּוִד אֲשֶׁר יַעֲנוּ־לוֹ בַּמְּחֹלוֹת לֵאמֹר הִכָּה שָׁאוּל בַּאֲלָפָיו וְדָוִד בְּרִבְבֹתָיו׃ [ו] וַיִּקְרָא אָכִישׁ אֶל־דָּוִד וַיֹּאמֶר אֵלָיו חַי־יְהוָה כִּי־יָשָׁר אָתָּה וְטוֹב בְּעֵינַי יְצִיאָתְךָ וּבוֹאֲךָ אִתִּי בַּמַּחֲנֶה כִּי לֹא־מָצָאתִי בְךָ רָעָה מִיּוֹם בֹּאֲךָ אֵלַי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה וּבְעֵינֵי הַסְּרָנִים לֹא טוֹב אָתָּה׃ [ז] וְעַתָּה שׁוּב וָלֵךְ וְלֹא־תַעֲשֶׂה רָע בְּעֵינֵי סַרְנֵי פְלִשְׁתִּים׃ [ח] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אָכִישׁ כִּי מָה עָשִׂיתִי וּמָה מָצָאתָ בְעַבְדְּךָ מִיּוֹם הֱיוֹתִי לְפָנֶיךָ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא־אָבוֹא וְנִלָּחַמְתִּי בְּאוֹיְבֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃ [ט] וַיַּעַן אָכִישׁ וַיֹּאמֶר אֶל־דָּוִד יָדַעְתִּי כִּי טוֹב אַתָּה בְּעֵינַי כְּמַלְאַךְ אֱלֹהִים אַךְ שָׂרֵי פְלִשְׁתִּים אָמְרוּ לֹא יַעֲלֶה בַּמִּלְחָמָה׃ [י] וְעַתָּה הַשְׁכֵּם בַּבֹּקֶר וְעַבְדֵי אֲדֹנֶיךָ אֲשֶׁר־בָּאוּ אִתָּךְ וְהִשְׁכַּמְתֶּם בַּבֹּקֶר וְאוֹר לָכֶם וְלֵכוּ׃ [יא] וַיַּשְׁכֵּם דָּוִד הוּא וַאֲנָשָׁיו לָלֶכֶת בַּבֹּקֶר לָשׁוּב אֶל־אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וּפְלִשְׁתִּים עָלוּ יִזְרְעֶאל׃

ל

[א] וַיְהִי כְּבוֹא דָוִד וַאֲנָשָׁיו צִקְלַג בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי וַעֲמָלֵקִי פָּשְׁטוּ אֶל־נֶגֶב וְאֶל־צִקְלַג וַיַּכּוּ אֶת־צִקְלַג וַיִּשְׂרְפוּהָ בָּאֵשׁ׃ [ב] וַיִּשְׁבּוּ אֶת־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר־בָּהּ מִקָּטֹן וְעַד־גָּדוֹל לֹא־הָמִיתוּ וַיִּנְהֲגוּ וַיֵּלְכוּ לְדַרְכָּם׃ [ג] וַיָּבֹא דָוִד וַאֲנָשָׁיו הָעִיר וְהִנֵּה שְׂרוּפָה בָאֵשׁ וְנָשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וּבְנוֹתֵיהֶם נִשְׁבֵּיהֶם׃ [ד] וַיִּשָּׂא דָוִד וְהָעָם אֲשֶׁר־עִמּוֹ אֶת־קוֹלָם וַיִּבְכּוּ עַד אֲשֶׁר־אֵין־בָּהֶם כֹּחַ לִבְכּוֹת׃ [ה] וּשְׁתֵּי נְשֵׁי דָוִד נִשְׁבּוּ אֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵלִית וַאֲבִיגַיִל אֵשֶׁת נָבָל הַכַּרְמְלִית׃ [ו] וַיֵּצֶר לְדָוִד מְאֹד כִּי אָמְרוּ הָעָם לִסְקֹל אֹתוֹ כִּי מָרָה נֶפֶשׁ כָּל־הָעָם אִישׁ עַל־בָּנָיו וְעַל־בָּנֹתָיו וַיִּתְחַזֵּק דָּוִד בַּיהוָה אֱלֹהָיו׃ [ז] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן בֶּן־אֲחִימֶלֶךְ הַגִּישָׁה־נָּא לִי אֶת־הָאֵפוֹד וַיַּגֶּשׁ אֶבְיָתָר אֶת־הָאֵפוֹד אֶל־דָּוִד׃ [ח] וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה לֵאמֹר הַאֶרְדֹּף אַחֲרֵי הַגְּדוּד הַזֶּה הַאַשִּׂיגֶנּוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו רְדֹף כִּי הַשֵּׂג תַּשִּׂיג וְהַצֵּל תַּצִּיל׃ [ט] וַיֵּלֶךְ דָּוִד הוּא וְשֵׁשׁ־מֵאוֹת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עִמּוֹ וַיָּבֹאוּ עַד־נַחַל בְּסוֹר וְהָעֹמְדִים נוֹתָרוּ׃ [י] וַיִּרְדֹּף דָּוִד הוּא וְאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וְעָמְדוּ מָאתַיִם אֲשֶׁר־עָיְפוּ מֵעֲבֹר אֶת־נַחַל בְּסוֹר׃ [יא] וַיִּמְצְאוּ אִישׁ מִצְרִי בַּשָּׂדֶה וַיְבִיאֻהוּ אֶל־דָּוִד וַיִּתְּנוּ־לוֹ לֶחֶם וַיֹּאכַל וַיַּשְׁקֻהוּ מָיִם׃ [יב] וַיִּתְּנוּ־לוֹ פֶּלַח דְּבֵלָה וּשְׁתֵּי צִמֻּקִים וַיֹּאכַל וַתָּשָׁב רוּחוֹ אֵלָיו כִּי לֹא־אָכַל לֶחֶם וְלֹא שָׁתָה מָיִם שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְשִׁבְעַת לֵילוֹת׃ [יג] וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד לְמִי אַתָּה וּמֵאַיִן אָתָּה וַיֹּאמֶר נַעַר מִצְרִי אָנֹכִי עֶבֶד לְאִישׁ עֲמָלֵקִי וַיַּעַזְבֵנִי אֲדֹנִי כִּי חָלִיתִי הַיּוֹם שְׁלֹשֶׁת יָמִים׃ [יד] אֲנַחְנוּ פָשַׁטְנוּ עַל־נֶגֶב הַכְּרֵתִי וְעַל אֲשֶׁר לִכָּלֵב וְעַל־נֶגֶב יְהוּדָה וְעַל־נֶגֶב כָּלֵב אֲשַׂרְפָה בָאֵשׁ׃ [טו] וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד הֲתוֹרִידֵנִי אֶל־הַגְּדוּד הַזֶּה וַיֹּאמֶר הִשָּׁבְעָה־לִּי בֵאלֹהִים כִּי לֹא תְמִיתֵנִי וְלֹא תַסְגִּירֵנִי בְּיַד אֲדֹנִי וְאוֹרִדֶךָּ אֶל־הַגְּדוּד הַזֶּה׃ [טז] וַיּוֹרִדֵהוּ וְהִנָּם נְטוּשִׁים עַל־כָּל־הָאָרֶץ אֹכְלִים וְשֹׁתִים וּמְחֹלְלִים בְּכָל־הַשָּׁלָל הַגָּדוֹל אֲשֶׁר לָקְחוּ מֵאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וּמֵאֶרֶץ יְהוּדָה׃ [יז] וַיַּכֵּם דָּוִד מִנַּשְׁפַּם וְעַד־עֶרֶב לְמָחָרָתָם וְלֹא־נִמְלַט מֵהֶם אִישׁ כִּי אִם־אַרְבַּע מֵאוֹת נַעַר אֲשֶׁר רָכְבוּ עַל־הַגְּמַלִּים וַיָּנוּסוּ׃ [יח] וַיַּצֵּל דָּוִד אֵת כָּל אֲשֶׁר לָקְחוּ עֲמָלֵק וְאֶת־שְׁתֵּי נָשָׁיו הִצִּיל דָּוִד׃ [יט] וְלֹא־חָסַר לָהֶם מִקָּטֹן וְעַד־גָּדוֹל וְעַד־בָּנִים וּבַת וְעַד־שָׁלָל וְעַד כֹּל אֲשֶׁר־לָקְחוּ לָהֶם הַכֹּל הֵשִׁיב דָּוִד׃ [כ] וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־כָּל־הַצֹּאן וְהַבָּקָר אֲשֶׁר הָרִיעוּ לְפָנֵי הַמִּקְנֶה הָאֵלֶּה וַיֹּאמְרוּ זֶה שְׁלַל דָּוִד׃ [כא] וַיָּבֹא דָוִד אֶל־מָאתַיִם הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר עָיְפוּ מִלֶּכֶת אַחֲרֵי דָוִד וַיַּשִּׁבוּם בְּעֵמֶק הַבְּשׂוֹר וַיֵּצְאוּ לִקְרַאת דָּוִד וְלִקְרַאת הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיִּגַּשׁ דָּוִד אֶל־הָעָם וַיִּשְׁאַל־לָהֶם לְשָׁלוֹם׃ [כב] וַיַּעַן כָּל־אִישׁ רָע וּבְלִיַּעַל מִן־הָאֲנָשִׁים הַהֹלְכִים עִם־דָּוִד וַיֹּאמְרוּ עַל אֲשֶׁר לֹא־הָלְכוּ אִתָּנוּ לֹא נִתֵּן לָהֶם מִן־הַשָּׁלָל אֲשֶׁר הִצַּלְנוּ כִּי אִם־לְאִישׁ אִשְׁתּוֹ וּבָנָיו וְיִנָּצְלוּ וְיֵלֵכוּ׃ [כג] וַיֹּאמֶר דָּוִד לֹא תַעֲשׂוּן כֵּן אַחִי אֲשֶׁר נָתַן יְהוָה לָנוּ וַיִּשְׁמֹר אֹתָנוּ וַיִּתֵּן אֶת־הַגְּדוּד הַבָּא עָלֵינוּ בְּיָדֵנוּ׃ [כד] וּמִי יִשְׁמַע לָכֶם לַדָּבָר הַזֶּה וְכַחֵלֶק הַיֹּרֵד אֶל־הַמִּלְחָמָה וְכַחֵלֶק הַיֹּשֵׁב עַל־הַכֵּלִים יַחְדָּו יֶחֱלֹקוּ׃ [כה] וַיְהִי מִן־הַיּוֹם הַהוּא וָמָעְלָה וַיְשִׂמֵהוּ לְחֹק וּלְמִשְׁפָּט לְיִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ [כו] וַיָּבֹא דָוִד צִקְלַג וַיִּשְׁלַח מִן־הַשָּׁלָל לִזְקֵנֵי יְהוּדָה לְרֵעֵהוּ לֵאמֹר הִנֵּה לָכֶם בִּרְכָה מִשְּׁלַל אוֹיְבֵי יְהוָה׃ [כז] לַאֲשֶׁר בְּבֵית־אֵל וְלָאֲשֶׁר בְּרָמוֹת נֶגֶב וְלָאֲשֶׁר בְּיַתִּיר׃ [כח] וְלָאֲשֶׁר בַּעֲרֹעֵר וְלָאֲשֶׁר בְּשִׁפְמוֹת וְלָאֲשֶׁר בְּאֶשְׁתְּמוֹעַ׃ [כט] וְלָאֲשֶׁר בְּרָכָל וְלָאֲשֶׁר בְּעָרֵי הַיְרַחְמְאֵלִי וְלָאֲשֶׁר בְּעָרֵי הַקֵּינִי׃ [ל] וְלָאֲשֶׁר בְּחָרְמָה וְלָאֲשֶׁר בְּכוֹר עָשָׁן וְלָאֲשֶׁר בְּעָתָךְ׃ [לא] וְלָאֲשֶׁר בְּחֶבְרוֹן וּלְכֹל הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר הִתְהַלֵּךְ שָׁם דָּוִד הוּא וַאֲנָשָׁיו׃

לא

[א] וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בְּיִשְׂרָאֵל וַיָּנָסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי פְלִשְׁתִּים וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים בְּהַר הַגִּלְבֹּעַ׃ [ב] וַיַּדְבְּקוּ פְלִשְׁתִּים אַחֲרֵי שָׁאוּל וְאַחֲרֵי בָנָיו וַיַּכּוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־יְהוֹנָתָן וְאֶת־אֲבִינָדָב וְאֶת־מַלְכִּי־שׁוּעַ בְּנֵי שָׁאוּל׃ [ג] וַתִּכְבַּד הַמִּלְחָמָה אֶל־שָׁאוּל וַיִּמְצְאוּהוּ הַמּוֹרִים אַנְשֵׁי הַקְּשָׁתוֹת וַיָּחֶל מְאֹד מִן־הַמּוֹרִים׃ [ד] וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־נֹשְׂא כֵלָיו שְׁלֹף חַרְבְּךָ וְדָקְרֵנִי בָהּ פֶּן־יָבֹאוּ הָעֲרֵלִים הָאֵלֶּה וְדָקְרוּנִי בִי וְהִתְעַלְּלוּ בִי וַיֹּאבֶא נֹשֵׂא כֵלָיו כִּי יָרֵא מְאֹד וַיִּקַּח שָׁאוּל אֶת־הַחֶרֶב וַיִּפֹּל עָלֶיהָ׃ [ה] וַיַּרְא נֹשֵׂא כֵלָיו כִּי מֵת שָׁאוּל וַיִּפֹּל גַּם־הוּא עַל־חַרְבּוֹ וַיָּמָת עִמּוֹ׃ [ו] וַיָּמָת שָׁאוּל וּשְׁלֹשֶׁת בָּנָיו וְנֹשֵׂא כֵלָיו גַּם כָּל־אֲנָשָׁיו בַּיּוֹם הַהוּא יַחְדָּו׃ [ז] וַיִּרְאוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר בְּעֵבֶר הָעֵמֶק וַאֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן כִּי נָסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל וְכִי מֵתוּ שָׁאוּל וּבָנָיו וַיַּעַזְבוּ אֶת־הֶעָרִים וַיָּנֻסוּ וַיָּבֹאוּ פְלִשְׁתִּים וַיֵּשְׁבוּ בָּהֶן׃ [ח] וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיָּבֹאוּ פְלִשְׁתִּים לְפְשֹׁט אֶת־הַחֲלָלִים וַיִּמְצְאוּ אֶת־שָׁאוּל וְאֶת־שְׁלֹשֶׁת בָּנָיו נֹפְלִים בְּהַר הַגִּלְבֹּעַ׃ [ט] וַיִּכְרְתוּ לוֹ אֶת־רֹאשׁוֹ וְאֶת־כֵּלָיו וַיְשַׁלְּחוּ בְּאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים סָבִיב לְבַשֵּׂר בֵּית עֲצַבֵּיהֶם וְהָעָם׃ [י] וַיָּשִׂמוּ אֶת־כֵּלָיו בֵּית עַשְׁתָּרוֹת וְאֶת־גְּוִיָּתוֹ תָּקְעוּ בְּחוֹמַת בֵּית שָׁן׃ [יא] וַיִּשְׁמְעוּ יוֹשְׁבֵי יָבֵישׁ גִּלְעָד אֵת אֲשֶׁר־עָשׂוּ פְלִשְׁתִּים לְשָׁאוּל׃ [יב] וַיָּקֻמוּ כָּל־אִישׁ חַיִל וַיֵּלְכוּ כָּל־הַלַּיְלָה וַיִּקְחוּ אֶת־גְּוִיַּת שָׁאוּל וְאֶת־גְּוִיּוֹת בָּנָיו מֵחוֹמַת בֵּית שָׁן וַיָּבֹאוּ יָבֵשָׁה וַיִּשְׂרְפוּ אוֹתָם שָׁם׃ [יג] וַיִּקְחוּ אֶת־עַצְמוֹתֵיהֶם וַיִּקְבְּרוּ תַּחַת הָאֶשְׁלָה בְּיָבֵישׁ וַיָּצֻמוּ שִׁבְעַת יָמִים׃

---

* ולך תתה לישה הלוך וכתה, שקרת לת פלטי לישה, היה שמו כ' נ' י' וזה להיותה עמו ולת קרלו בעלה כי לת היתה כשולה עמו, ועל דרך זה תמר הכניל בשם הלל ית' * תקרלי לי לישי הושע כ' י"ת ולת תקרלי לי עוד בעלי, כי שם לים ישמר על השומר והשלון, ושם הבעל יורה הבעילה לו יורה עבודת הבעל, הלת רלית גם במשכ' יומ"ש שהיו לומרי' כי"ש לכהן פל משנה גדול מיני כהן נדול, להורות רלטונה על המעלה והההנה, ועל זה הדרך תמר כפלטי לישה, ונול' להמשכם לקרי משמעות לישה תמרו שבתקדשה לו, ועפם העניו ולמתתו לת יסבלהו כי לם כפי מה שזמרתי, והכה פלטי היה לומב כל לימיכל כאשר היתה כלמכה לתו, ולהפלנת להבתו לומב כתב לבתו הלך לתריה הלוך וככה - הנה התבאר מזה שלת בתקדשה מיכל לפלטי ולת בשלת לו ולת בבעלה מלין ולבן קזר דוד לתריה, והותרה עם זה השלשה הרבועית:

נ

ויבאו הוספים על שאול וגו' (א)

כפר הכתו' שהוספים פעם לתרת בתו על שאול לגלות לת לוזו הלת דוד מבתתר בנבעת התכילה, ושילד שאול לבקשו ובעוד ל"ל (כג, ג, וכו) בת דוד על המקום לשר תבה שם שאול, והיה שאול ולבנר שוכבים יבניס לרלה והעם כביבותיהם. ולמרו במענל הרמון בו המלך שבעת בעינוב, למען ילמו הבלים עליו מכל הלדדים - לו הרמון בו המלך לשר בביב המלבה כדי להשנה בו כמו שפי' בכר: ומספר לף קי"ל עלי שבאשר רלה דוד לת המקום לשר שבה שם שאול למר על לקיתלך ולת לקניני (כטר' יגאו לליהם) מי מבניכם ירד לתי לל שאול בשוכב במקבהו, וידע' שלקיתלך פק

[יא] חָלִילָה לִּי מֵיהוָה מִשְׁלֹחַ יָדִי בִּמְשִׁיחַ
יְהוָה וְעַתָּה קַח־נָא אֶת־הַחֲנִית אֲשֶׁר
מְרַאֲשֹׁתָיו וְאֶת־צַפַּחַת הַמָּיִם וְנֵלְכָה־
[יב] לָּנוּ: וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־הַחֲנִית וְאֶת־
צַפַּחַת הַמַּיִם מְרַאֲשֹׁתֵי שָׁאוּל וַיֵּלְכוּ
לָהֶם וְאֵין רֹאֶה וְאֵין יֹדֵעַ וְאֵין מֵקִיץ
כִּי כֻלָּם יְשֵׁנִים כִּי תַרְדֵּמַת יְהוָה־
[יג] נָפְלָה עֲלֵיהֶם: וַיַּעֲבֹר דָּוִד הָעֵבֶר
וַיַּעֲמֹד עַל־רֹאשׁ־הָהָר מֵרָחֹק רָב
[יד] הַמָּקוֹם בֵּינֵיהֶם: וַיִּקְרָא דָוִד אֶל־
הָעָם וְאֶל־אַבְנֵר בֶּן־נֵר לֵאמֹר הֲלוֹא־
תַעֲנֶה אַבְנֵר וַיַּעַן אַבְנֵר וַיֹּאמֶר מִי
אַתָּה קָרָאתָ אֶל־הַמֶּלֶךְ:
[טו] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אַבְנֵר הֲלוֹא־אִישׁ
אַתָּה וּמִי כָמֹוךָ בְּיִשְׂרָאֵל וְלָמָּה לֹּא
שָׁמַרְתָּ אֶל־אֲדֹנֶיךָ הַמֶּלֶךְ כִּי־בָא אַחַד
הָעָם לְהַשְׁחִית אֶת־הַמֶּלֶךְ אֲדֹנֶיךָ:
[טז] לֹא־טֹוב הַדָּבָר הַזֶּה אֲשֶׁר עָשִׂיתָ חַי־
יְהוָה כִּי־בְנֵי־מָוֶת אַתֶּם אֲשֶׁר לֹא־
שְׁמַרְתֶּם עַל־אֲדֹנֵיכֶם עַל־מְשִׁיחַ יְהוָה
וְעַתָּה רְאֵה אַיֵּה חֲנִית הַמֶּלֶךְ וְאֵת־
צַפַּחַת הַמַּיִם אֲשֶׁר מְרַאֲשֹׁתָיו:

חלילה לי מיהוה משלחי ידי במשיח יהוה. ועתה קח נא את החנית אשר מראשתו ואת צפחת המים ונלכה לנו. ויקח דוד את החנית ואת צפחת המים מראשות שאול וילכו להם ואין ראה ואין ידע ואין מקיץ כי כלם ישנים כי תרדמת יהוה נפלה עליהם. וילך דוד מעבר והעמד על ראש ההר מרחק רב המקום ביניהם. ויקרא דוד אל העם ואל אבנר בן נר לאמר הלוא תענה אבנר ויען אבנר ויאמר מי אתה קראת אל המלך. ויאמר דוד אל אבנר הלוא איש אתה ומי כמוך בישראל ולמה לא שמרת אל אדניך המלך כי בא אחד העם להשחית את המלך אדניך. לא טוב הדבר הזה אשר עשית חי יהוה כי בני מות אתם אשר לא שמרתם על אדניכם על משיח יהוה ועתה ראה איה חנית המלך ואת צפחת המים אשר מראשתו:

(יא) חלילה לי מיהוה משלחי ידי במשיח יהוה. לפי שאמר לו לכך בא אליך שאול לבקש נפשך, אמר לו חלילה לי מעשות כן, שאין ידי כידך, שהרגת את נוב עיר הכהנים, ואני לא נגעתי בשאול אלא בשנים שבאו אלי ואמרו שהוא מבקש נפשי, ואף על פי כן הרגתי את שניהם, ואתה הרגת את כולם. ועתה קח נא את החנית אשר מראשתו ואת צפחת המים ונלכה לנו. ויקח דוד את החנית ואת צפחת המים מראשות שאול וילכו להם ואין ראה ואין ידע ואין מקיץ כי כלם ישנים כי תרדמת יהוה נפלה עליהם. וילך דוד מעבר והעמד על ראש ההר מרחק רב המקום ביניהם. ויקרא דוד אל העם ואל אבנר בן נר לאמר הלוא תענה אבנר ויען אבנר ויאמר מי אתה קראת אל המלך. ויאמר דוד אל אבנר הלוא איש אתה ומי כמוך בישראל ולמה לא שמרת אל אדניך המלך כי בא אחד העם להשחית את המלך אדניך. לא טוב הדבר הזה אשר עשית חי יהוה כי בני מות אתם אשר לא שמרתם על אדניכם על משיח יהוה ועתה ראה איה חנית המלך ואת צפחת המים אשר מראשתו:

(יב) ויקח דוד את החנית ואת צפחת המים מראשות שאול וילכו להם ואין ראה ואין ידע ואין מקיץ כי כלם ישנים כי תרדמת יהוה נפלה עליהם. לפי שאמר לו לכך בא אליך שאול לבקש נפשך, אמר לו חלילה לי מעשות כן, שאין ידי כידך, שהרגת את נוב עיר הכהנים, ואני לא נגעתי בשאול אלא בשנים שבאו אלי ואמרו שהוא מבקש נפשי, ואף על פי כן הרגתי את שניהם, ואתה הרגת את כולם. ועתה קח נא את החנית אשר מראשתו ואת צפחת המים ונלכה לנו. ויקח דוד את החנית ואת צפחת המים מראשות שאול וילכו להם ואין ראה ואין ידע ואין מקיץ כי כלם ישנים כי תרדמת יהוה נפלה עליהם. וילך דוד מעבר והעמד על ראש ההר מרחק רב המקום ביניהם. ויקרא דוד אל העם ואל אבנר בן נר לאמר הלוא תענה אבנר ויען אבנר ויאמר מי אתה קראת אל המלך. ויאמר דוד אל אבנר הלוא איש אתה ומי כמוך בישראל ולמה לא שמרת אל אדניך המלך כי בא אחד העם להשחית את המלך אדניך. לא טוב הדבר הזה אשר עשית חי יהוה כי בני מות אתם אשר לא שמרתם על אדניכם על משיח יהוה ועתה ראה איה חנית המלך ואת צפחת המים אשר מראשתו:

(יג) ויעבר דוד העבר וגו'. לפי שלקח דוד החנית וצפחת המים עבר העבר ועמד על ראש ההר מרחוק,

וירלו ולא יזידון לעשות עוד כדבר הרע הזה, ולפי זה לא
לחר בכי מות לחם על לבבך, כי לם על הזוחרים לחר מבה
ולא זחרו כלבר בלטוו. ולפבר עוד לבלי לפרש הכתוב
בלופן לחר, יחל' ולמה לא חמרת לו לחדוך, ובכיח עתה כי בח
לחר העם ויהי מבחית והורג

[יז] וַיַּכֵּר שָׁאוּל אֶת־קוֹל דָּוִד וַיֹּאמֶר הֲקֹלְךָ
זֶה בְּנִי דָוִד וַיֹּאמֶר דָּוִד קוֹלִי אֲדֹנִי
[יח] הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר לָמָּה זֶּה אֲדֹנִי רֹדֵף
אַחֲרֵי עַבְדּוֹ כִּי מֶה עָשִׂיתִי וּמַה־בְּיָדִי
[יט] רָעָה: וְעַתָּה יִשְׁמַע־נָא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ
אֶת דִּבְרֵי עַבְדּוֹ אִם־יְהוָה הֱסִיתְךָ בִּי
יָרַח מִנְחָה וָאֵם, בְּנֵי הָאָדָם אֲרוּרִים
הֵם לִפְנֵי יְהוָה כִּי־גֵרְשַׁנִי הַיּוֹם
מֵהִסְתַּפֵּחַ בְּנַחֲלַת יְהוָה לֵאמֹר לֵךְ עֲבֹד
[כ] אֱלֹהִים אֲחֵרִים: וְעַתָּה אַל־יִפֹּל דָּמִי
אַרְצָה מִנֶּגֶד פְּנֵי יְהוָה כִּי־יָצָא מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל לְבַקֵּשׁ אֶת־פַּרְעֹשׁ אֶחָד כַּאֲשֶׁר
[כא] יְרַדֹּף הַקֹּרֵא בֶּהָרִים: וַיֹּאמֶר שָׁאוּל
חָטָאתִי שׁוּב בְּנִי־דָוִד כִּי לֹא־אָרַע לְךָ
עוֹד תַּחַת אֲשֶׁר יָקְרָה נַפְשִׁי בְּעֵינֶיךָ
הַיּוֹם הַזֶּה הִנֵּה הסכלתי וָאֶשְׁגֶּה הַרְבֵּה
[כב] מְאֹד: וַיַּעַן דָּוִד וַיֹּאמֶר הִנֵּה הַחֲנִית
הַמֶּלֶךְ וְיַעֲבֹר אֶחָד מֵהַנְּעָרִים וְיִקָּחֶהָ:
[כג] וַיהוָה יָשִׁיב לָאִישׁ אֶת־צִדְקָתוֹ וְאֶת־
אֱמֻנָתוֹ אֲשֶׁר נְתָנְךָ יְהוָה הַיּוֹם בְּיָד
וְלֹא אָבִיתִי לִשְׁלֹחַ יָדִי בִּמְשִׁיחַ יְהוָה:
[כד] וְהִנֵּה כַּאֲשֶׁר גָּדְלָה נַפְשְׁךָ הַיּוֹם הַזֶּה
בְּעֵינָי כֵּן־תִּגְדַּל נַפְשִׁי בְּעֵינֵי יְהוָה
וַיַּצִּלֵנִי מִכָּל־צָרָה:
[כה] וַיֹּאמֶר שָׁאוּל אֶל־דָּוִד בָּרוּךְ אַתָּה
בְּנִי דָוִד גַּם עָשֹׂה תַּעֲשֶׂה וְגַם יָכֹל
תּוּכָל וַיֵּלֶךְ דָּוִד לְדַרְכּוֹ וְשָׁאוּל
שָׁב לִמְקוֹמוֹ:

כז

[א] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־לִבּוֹ עַתָּה אֶסָּפֶה יוֹם־
אֶחָד בְּיַד־שָׁאוּל אֵין־לִי טוֹב כִּי־הִמָּלֵט
אִמָּלֵט, אֶל־אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וְנוֹאַשׁ מִמֶּנִּי
שָׁאוּל לְבַקְּשֵׁנִי עוֹד בְּכָל־גְּבוּל יִשְׂרָאֵל
וְנִמְלַטְתִּי מִיָּדוֹ:

התפלל שלח יפול למו לחרלה מנגד ה', כלומר שיעמוד תמיד
נגדו לדרוש בקשתו, ולחר זה לומר שהיה תמיד נסבבה
כלנו למו כשבך לחרלה, לחרי לחר יכל מלך ישרחל לבקש
פרעוש לחד, שהוח בח קטן מלך והוח המלבן מבקן לבחן
להכבל מידי לחד שימיתהו,
והיה המלך שחול רודף לחרין
כלנו היה רודף בהרים לחרי
הקורח, והוח העוף הקורח
הנקר, כלעגו פרלין, שהמלכי'
מתעצנים לנקת לליהם לניד
ולהדוק לחריהם ולגזר לידם,
ולחה לל לת פרעוש ח' במקו'
ניל עופות נכבדים. וקול קולין פיל
לחמרו שהעוף בקרל קורח לף ק"מ עב
והוח רודף בהרים לת קיני
שלר העופו' ויושב על בילים':

(כ) ועתה הביאו חטלתי ארוב בכי
דוד, לל שיהוב לליו ולביתו,
ויעד לומו כי לל ירע לליו
עוד לחרי לשר יקרה בפעו
בעיניו בדבר החנית שלח
הרגו, והודה שחול שהיו כל
מעשיו בכללו לבל בלחקרוב
היה הפתיות והשניחה הרבה
מלד, לחרי שרלה מה שעשה
עמו בחער ורדף עוד לחריו.

(כב) והנה דוד עם כל הגבורים
החלה לל רלה לגוב לפני
שחול ולל בעת בדבריו, לבל
למר שיהלך בער בעד החבי,
ולל זכר לפחת המים כי חרפ'
היה לו לשוב לחרי. והודיענו
כי לל ירלה לגוב לליו עוד,
לבל התפלל לפני המלבים (כג)
לשלם לחיש לת לדקתו ולת
למונתו, לל ידעתי כי לתה
לל תגמלני כמעשי לבל החל
ית' הוח יהיה הגומל החמתי,
והגיומל יהיה שבחשר נהלה (כד)
בפנך היום הזה בעיני כן
תגדל בפני בעיני ה', וכלשר
הצלתיך מכל רע ומידי לביני
שהוח היה רולה להרגך, כן
יפלטני ה' מכל לרה: ושחול
הכירו וידע בלבו שבל מעשה
דוד ופעולותיו היו בכיות,
ולבן למר גם עשה תעשה וגם (כה)
יבול תוכל, רולה לומר שעוד
יהיה לו יכולת ומלכות בפי
מה שיזרה עליו מעשיו לעשות
מה שירלה:

כז

(א) ויאמר דוד לל לבבו וגו'. עם היות שבפי
דברי שחול ומלחריו היה רחוי
לדוד שלח יפחד עוד ממנו
ויבטח לבבו שלח ירדפהו עוד,
הנה עתה הוסיף דוד ליהוף
ממנו מחה שירלח עד הנה, וזהו שלמר עתה לבפה יום לחד
כיד שחול לין לי טוב כי לם להמלט לגבת חל לרן פלשתים
ויתיחש ממנו ולח לחמלט סם מידו, והיה זה לפי שבמו שזכרתי
פעמים רבות כל עוד שהיה רוחה שחול לת דוד מלניח
במעשיו

[ה] וַיָּקָם דָּוִד וַיַּעֲבֹר הוּא וְשֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר עִמּוֹ אֶל־אָכִישׁ בֶּן־מָעוֹךְ מֶלֶךְ גַּת׃ [ג] וַיֵּשֶׁב דָּוִד עִם־אָכִישׁ בְּגַת הוּא וַאֲנָשָׁיו אִישׁ וּבֵיתוֹ דָּוִד וּשְׁתֵּי נָשָׁיו אֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִית וַאֲבִיגַיִל אֵשֶׁת־נָבָל הַכַּרְמְלִית׃ [ד] וַיֻּגַּד לְשָׁאוּל כִּי־בָרַח דָּוִד גַּתָּה וְלֹא־יָסַף עוֹד לְבַקְשֵׁהוּ׃ [ה] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אָכִישׁ אִם־נָא מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ יִתְּנוּ־לִי מָקוֹם בְּאַחַת עָרֵי הַשָּׂדֶה וְאֵשְׁבָה שָּׁם וְלָמָּה יֵשֶׁב עַבְדְּךָ בָּעִיר הַמַּמְלָכָה עִמָּךְ׃ [ו] וַיִּתֶּן־לוֹ אָכִישׁ בַּיּוֹם הַהוּא אֶת־צִקְלַג לָכֵן הָיְתָה צִקְלַג לְמַלְכֵי יְהוּדָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ [ז] וַיְהִי מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר־יָשַׁב דָּוִד בִּשְׂדֵה פְלִשְׁתִּים יָמִים וְאַרְבָּעָה חֳדָשִׁים׃ [ח] וַיַּעַל דָּוִד וַאֲנָשָׁיו וַיִּפְשְׁטוּ אֶל־הַגְּשׂוּרִי וְהַגִּרְזִי וְהָעֲמָלֵקִי כִּי הֵנָּה יֹשְׁבוֹת הָאָרֶץ אֲשֶׁר מֵעוֹלָם בּוֹאֲךָ שׁוּרָה וְעַד־אֶרֶץ מִצְרָיִם׃ [ט] וְהִכָּה דָוִד אֶת־הָאָרֶץ וְלֹא יְחַיֶּה אִישׁ וְאִשָּׁה וְלָקַח צֹאן וּבָקָר וַחֲמֹרִים וּגְמַלִּים וּבְגָדִים וְשָׁב וַיָּבֹא אֶל־אָכִישׁ׃

כמעגיז וגו', עמו היה קפץ יותר להרגו, כי היה לו מתחת לבלו שיעלוך לתרגיז, וכרשות דוד עתה שיעזוב בהבל תחזר היה ה' לתו וזכמבר אתי פעמים בידו וזהיה לומר גם עזה תעזה ונם יכול תוכל, לומר דוד בלבו בלי ספק עתה יקפץ כי יותר ממה שהיה מקפץ על עתה וישתדל יותר לברוח לתרי ויום לתד תכפה בידו, ועם היות דוד מתיחן בדברי הסם (כז, ג, 7) יתכרך ובהבטחותיו לת רמה להכמיך על הנם, וחלה להמלט בארץ פלשתים והלך לל לכיש מלך נת עם לבזיו וכניו. ועם היות שברחשונה הלך דוד לבדו, ופתר ממנו ותתהולל וכתלט משם, הנה היה לו הולך שתה לבדו, ועתה בהיות עמו זה מחות לים ובתפרסם הדבר שהיה נכתם את שחול ולת עמו, הנלים לת לכיש לנזת עמו ולשרתו ולהלחם כישרל וכנל תויבו, ולכיש קבלו בכבוד פנים יפות ולבן נעד (ה) וז והלך לתלמו: והנה בקש דוד ממנו שיתן לו מקו לנזת בו עם כל לנשיו לים וניתו בתוך ערי השדה, לל שלל היה מבקש עיר לנלים ובריח להשנב בו, כי לולי יפתד לכיש מלפתה לו, ולבן שלל ל' מערי השדה לנזת בה ושם ערי המבצות, כי בהיותו יושב בערי הממלכה עמו יהיה לו למשל בכל, ולל לפשר לנשב ולכים בעיר יחדיו. ולין ספק שבוון בזה דוד נם בן כדי שלל ירגישו בו פלשתים בפשעו בשלול שלל ולבזו בו: (ו) ולכיש נתן לו את לקלג ומשני זה בשלר העיר לתרי כן למלכי יהודה. ועם היות שבכיבוש יהושע עו לל הלרץ * תמלל שהיתה לקלג לנשב יהודה, הדעת נותן שלתרי כן לקחו אות' פלשתים מיד, ומעת שיבה דוד שמה נתנה לו לכיש ובשדה למלכי יהודה, ולבן לתר כלן על כן היתה לקלג למלכי יהודה, ולל לתר לנשב יהודה כמו שהיה בחלוקת הלרץ, כי לם למלכים שבלו מבית דוד לקריית שהושיבו ממנו. ולתרו על היום הזה, יורה שלל לתר זה כי לם המחבר שקבץ דברי שמואל ודבר נתן, והוא יושב בשדה פלשתים, ולל זכר הכתו' שהוא מכה בהם קלילה לו מוה, ועוד יורה על זה מה שתתר לתרי כן הכעב המלרי עבד היש העמלקי לל דוד * תנהנו פשעו נגד הכרתי ועל כמ' ל' ל, לשר ליהודה ועל נגב כלב ולת קלג שרפו בלש, והכרתי היה משפה מפלשתים, והוא המורה שהעמלקי היה מלויבי הפלשתים ולבן פשעו על לרמה, ומזה הנל גם פשעו לל קלג עם היות שזרפו לוזה שהיה יושב שם, וכן לתר * והנם נטושים על פני כל הלרץ לוכלים ושותים שם שם ל' ונתנים בכל השלל הגדול שלל לקחו מלרץ פלשתים ומלרץ יהודה, ולזה תמלל שלל הלך העמלקי עם הפלשתים למלחמה על שאול, לפי שלל היה מהם ולל מהמוכן, לכל ברלותם שהלכו הם למלחמה פשעו בארפם לשלול שלל ולבזו כו כדרך המוכיחים, ולהיותם לויבי לכיש ושוכני ארמו היה דוד מתפשע לליהם להכותם, ולל היה בזה בונד ופושע לכיש ולעמו, ומ"ש הכתו' ותלם לל יהיה דוד, לין הכוונה

כעדן ולרבעה ירחין, לל שנה לחת ולרבעה שדני' וזהו הנכון להלמין כוה, וכפי זה לל יתיין לן עניל שהיו שני מלכו' שלול לכד כאחד: ויעל דוד ולכזיו וגו', כפר שדוד ולכזיו לל היה להם לתכול, ולזה מפל' ההכרת היו הולכי ל' לרץ הנשורי והגרזי והעמלקי. והמפרשים תשבו שהחומות החלה לל היו בשתי' כי לל היה להם מלחמה עם חלם, ושזהו לתרו כי שנה יושבות הלרץ לזר מעולם והם היו מונבול לשור ועד גבול לרץ מלרים, ושדוד היה מכה בהם ולוקח שלל רב ולל היו יודעים מי היה עושה להם הרעה הוחת, לפי שלל יתיה דוד חלם מהם שהיה מתית כלם בחרבם. והדבר הזה זר לנלי מלל, לפי שהיה בניד רבה לדוד להכות לנשי הלרץ ולהכניע לת ריבו עמהם, והיה מרל גדול לתכיש מלך לחרץ לזר עשה עמו שפל להכות לנשיו ועמו, והיה דוד כזה לם כן משלם רעה תחת טובה, ולזה היה עושה זה פעמים רבות (כמ"ש כה עשה דוד וכה משפטו כל הימים לזר יבא בשדה פלשתים) לם כן לין כתוב שלל היה מעזיר לזר הוא ולשה בתחבולות לזר הוא חולך? והוא כבר בלתי לפל, ונם שיתיהם כלם לין תלכו ולכזיו לל תלחו לתרות' שמה ועליהם ערופות לם חוזים לוכלים לותה? ולין לל יהיו תוקרי, מי עשה הדבר הרע הזה? ולין היה לפשרי שלל יתודע הדבר בהיות שבעו' פעמים רבות? והכרלה ללי שהיו החומות המלה גשורי וגרזי ועמלק שבחלי כפה לכיש וזשם היו לויבי, ולבן היה דוד מכה בהם ושולל שללם ולל היה זה בניד לתכיש ולל לעמו, ולבן לל היה לכיש ולכזיו תוקרים עליו ולל היה לים מהנויש הסם נועל שלל על רעתו, והרליה לזה שלל לתר הכתו' שפשטו דוד ולכזיו לל ערי פלשתים כי לם לל הגשורי והגרזי והעמלקי הרחוקים משם, כי היו בוולך שורה ועד לרץ כוש ודוד היה

יושב בשדה פלשתים, ולל זכר הכתו' שהוא מכה בהם קלילה לו מוה, ועוד יורה על זה מה שתתר לתרי כן הכעב המלרי עבד היש העמלקי לל דוד * תנהנו פשעו נגד הכרתי ועל כמ' ל' ל, לשר ליהודה ועל נגב כלב ולת קלג שרפו בלש, והכרתי היה משפה מפלשתים, והוא המורה שהעמלקי היה מלויבי הפלשתים ולבן פשעו על לרמה, ומזה הנל גם פשעו לל קלג עם היות שזרפו לוזה שהיה יושב שם, וכן לתר * והנם נטושים על פני כל הלרץ לוכלים ושותים שם שם ל' ונתנים בכל השלל הגדול שלל לקחו מלרץ פלשתים ומלרץ יהודה, ולזה תמלל שלל הלך העמלקי עם הפלשתים למלחמה על שאול, לפי שלל היה מהם ולל מהמוכן, לכל ברלותם שהלכו הם למלחמה פשעו בארפם לשלול שלל ולבזו כו כדרך המוכיחים, ולהיותם לויבי לכיש ושוכני ארמו היה דוד מתפשע לליהם להכותם, ולל היה בזה בונד ופושע לכיש ולעמו, ומ"ש הכתו' ותלם לל יהיה דוד, לין

הכוונה

(ז) וזכר הכתוב שהיתים לזר ישב דוד בשדה פלשתי' היו ימים ולרבעה חדשים, והמפרשים לתה שיקבלו ששהה לל מלך כי לם שתי שנים בלבד הזכירו לפרש ימים מתה, ולתרו שהו בארץ פלשתים ועוד ימי מספר מהקדש הם'. ובכר כתבתי שהוא דעת כספר לומר שלל מלך שהה כי לם ב' שנים, וגם לפנינים היה רלוי שיתיר הכתוב בכתן בקדשים השלשים ולקחוב יזכור הימים ויתיר ל' מקדש נימים, כ"ש שהכים שתי לפרי פלשתים * הלל זה דוד לזר היה לתי זה ימים לו זה שנים, הנה לתר שהיה לתו שנים ונדבקו בראש' המפרשים כו. לבל הכתוב לפרש ימים בכתן הוא כמו * ויהי לל ל' מקן שתי' ימים, ויניד שבל הימי' לזר ישב דוד בשדה פלשתי' היו שתי שנים וחרבע' חדשים, ולולי בכללו בהם הימים לזר יבא שמה קודם לזה. ויוכתן תרגם בפי המוסתף החתית עדן

(ח) (ז) ויעל דוד וגו'. לתר שהיה דוד יושב בשדה פלשתים ומלך לכיש נתן לו את לקלג, ול

הכווכח שלח יחזיר בחקומות לאחר יפצטו שם לים וחזה כן יבוחו להגיד לנת, כי הם היו לויבי לכים וחיך יבוחו לנעוק (ו) ולהגיד דבר? לכל היתה הכוונה שדוד כאחר היה מכה הערי הסם לח היה לוקח בפצות בשבי ומביח לוחם לנת כדרך הלוחמים ששכים טף וכשים, לפי שלוחם העכדים השנויים לאחר יביחו לו יגידו בנת

בזה

(ו) ויהיו כרן המה: והיה זה לפי שדוד כאחר היה לומר לליו לכים לל פשחם היום, שפירוש כן פשחם היום הזה לעשות מלחמה, לו הוח כדברי לחבע שפירש לותו כמשמעו, שהיה לומר לכים לל פשחם היום, לל וכי לח פשחם היום ולח עשיתם מלחמה מלחמה? הין לו דוד (ו) וחכשיו משיבים חליו כן פשטו על נגב יהודה, ופעמים לומרים כנד הירחמחלי שהיו משפחה משבע יהודה ולל נגב הקיני שהם מכני קונב שהיו בממכים ומחחברים לל בני (ז) ישרחל, וכל זה כדי שיבטח לבו בדוד כאשר שבחח כישרחל והיה עוזה להם מלחמה, לח להיות מה שהם היו עושים בגידה וקשר, והיה לעתו כמחמר הזה כדי שיבטח לכים בו, ולח יוודע לחרי כן שהבו הגשורי והגרזי והעמלקי לח יקוב דוד לוחו, כי יחמר כאשר כחבו מגבול יהודה עברתו שהם וכלחמתו בהם גם כן כי לויבי המלך הם, וכדי לכפות זה היה מחקבלת דוד וחבשיו שלח יבילו (ח) עכדים עמהם שיפיעו דבריהם, ולזה לח יקיף דוד לים לאחר להניף לל נת, ולין המלט מבילרו שם לכשים הבוזקים מהמלחמה והמחבחים, לכל המה לח יבולו להגיד דבר כי היו המה לויבי פלשתים ולח יבולו בחרפם. הנה התבחר מה שלמרתי והקרכתי בזה להסיר מעל דוד בקיר ה', בנידה כזחת, ועם זה הותרה האחלה הזאת: והנה וכר (יב) הכתוב שהחמין לכיש שהבקש דוד בעמו כישרחל, לל לח לבד עם שחול כי לם גם כישרחל לעמי עמו ונחלתו, וחבא מפני זה שיהיה לו דוד לעבד עולם תמיד לח יהליפנו ולח יסיר חותו,

ולכן בהיות שבויים ההם (ח) כקבלו פלשתי לת מחניהם לנחת להלח' כישרחל לומר לכיש ל' דוד ידוע תדע כי חתי תלח למלחמ' ותהי' במחנ' עמי לחתך וחכניך, ודוד השיבו לכן לת' (ט) תרחה לחר יעשה עבדך, לל כיון שחתה רוחה שהחיה עמך במחנה שמח לבי ונפל בכודי לפי שחו תרחה לחר יעשה עבדך, לל מהנבור' והמלחמה לישרל. ולחה תרח' שהיו דברי דוד בחומי' כחמרו לחה תרח' לחר יעש' עבדך, והוח שחכיח הניחו על הנבורו' לחר יעש', ודוד לח כן ידחה ולבבו לח כן יחבוב, כי לם להניל לת לכיש ולהנין עלין שלח יכותו ולח להלחם כישרחל, וכמו שחזכור לחרי זה. ולכיש לח רלה שילחם דוד לפי שידע שהלוחמים בהלחת המלחמה יבלו לחבה וחכה ולח יחמידו בחר ילמו, ולכן חמר לכן שומ' לרלחי לשימך כל הימי', לל לויבי רולה שחלך להלחם כי לם שחתמיד עמי ולח חסור מחכי, לפי שחהיה שומר למלך לין לו כי לם לכבת לחריו להניחו מחי שיבח להכותו, לח שילך השומר להלחם עם מלך מה. הנה התבחר מכל זה שגם החומו לכיש ואבשי היו לומבים מלך לדוד, והיה בחשב בעיניהם לשר וגדול והיו מכירים גבורותיו ומעשיו הנפלחים, וזה היה גם כן מפעל הלך יתבחך ויסלידו עמו, כמו שחמר שלמה * ברכות ה' לדבי לויבי לים גם לויבי ישלים לתו:

מעלי יו"ד

פרשה שלשה עשר תפסר לין נקבלו הפלשתים למלחמה עם שחול, ושחול בחלומות גם לחורים גם בנביחים ולח ענהו ה', ושחל בחוב ולין עבהו הלוב על ידי הלחה. תקלת הפרשה ושמואל מת וגו', עד ויקבלו פלשתים וגו', והנה רלחיתי לשחול בפרשה הזחת גם שחלות:

השאלה הראשונה בחמרו ושמואל מת ויספדו לו כל ישרחל ויקברוהו ברמה ובעירו, והוח מחמר כפול לפי שכבר פסר הכתוב כמה שעבר כל זה ויחת שמואל ויקבלו כל ישרחל ויספדו לו ויקברוהו בביחו ברמה, ולמה הוסיף לספר כחן זה פעם לחרת כלי מורך והכרח כלל?

השאלה השנית שם שחול (כמו שבחר כחן) שחל בחורים גם בחומים גם בנביחים ובשלומות ולח ענהו הסם דבר, ומפלת הכרת בח לשחול בנעלת לוב כמו שהעיד עליו הכתוב בכחן, שם כן לין לה"ל כדברי הימים יפים זה חלין לחמר * ויחת שחול במעלי חשר מעל כי', על דבר ה' חשר וגם לשחול בחוב ולח דרש כי', וגו'? והנה זכר בכחן שדרש כי', והוח פותר למה שכחתר שם:

השאלה השלישית כמה שבחר כחן שהעלה הרוח בחוב חת שמוח, ושהודיע לשחול מה יהיה בחקרית הועם, ויקבה זה מלך מחרבעה פנים, בחלך לוכה וחיכבה בכח של ומעש' כיוסף שלט רוח הטומחה על כפה שמואל קדוש ה' שהיתה מרוחה בקבור המיים חת ה'? ולין הבה יהיה יכול על כפשות הנביות מכוחתם? על שחמרו זה לחרו לכשים שלח היה שמואל בגן עדן חלרי שהעלוהו בחוב הניחתו והעלחתו. והשנית בהודע' העתיד' לם היתה מבשר לין תשוטש כדברים הילקיים וכמה שנוד הש"ית? וזה לינו מפעל הכישוף כי לם מהרוח הנבוחי לשר לין שחבק ע"י הלוב. והשלישי כי לם כחמר שמואל הוח לשר הניג הילישה הנבוחיית היתה, יחסך שחבוח הנבוח' לחדם יקרי המות, והוח בילוף מה שהסכימו עליו המחברים שהעסק הנבוחי לין חבוח כי לם בחדם בעודו בחי', לשר כחו המדמה מחכל בו וחבלו יפציע עליו, וחביחם יקבלו העסק הנבוחי מהנכלל לין לחרי מותו. והרביעית כי לף שבודע שמואל לחרי מותו יוניג העסק הנבוחי, עדין יקבה מלך לין ביל לותו לחרי שבעלרו מחכו כבר כלי הלבוד והבה המדמה? ולם כן יקבה העלחת כפש שמואל בחוב, ויקבה בו יליעתו העתיד, ויקבה עוד הגדתו לנולתו:

השאלה

השאלה הרביעית לך כשר רצתה הצעלת לזכר את שמואל בעקה למה רש תבו ותתה שאול ? ועם היות הענין כדברי קול במסכת תענית , שכל העולי כתוב עולים רחשיהם למעלה ורגליהם למעלה , ושמואל עלה רצתו למעלה ומזה ידעה הצתה שהיה זה לכבוד המלכות . הלא כאמר שפעמים רבות נתו מלכים לפניה שרצתה זה בהם ? ויותרי היה רלוי שתקשוב שהיה זה למעלת שמואל , לף כי כשר שלחי שאול מה רצית ? לת הזיכתהו רגליס למעה ורצתו למעלה , לכל אמרה שלקים רציתי עולים מן הארץ ומה ידעה לה כן שהיה שאול ולמה לת וכרו ?

[לקמן לג טעות המלכיתי כי קולי המקב' כתב בחת שלא במדרש תכתוכת (כי שם בפרש' לאמור לף ס"ג עב כדר' כל העניין הזה בתריכו) והם הביכו שהוא בחם תעניו' ובאות המסכתת לת כוכ' שם דבר מזה העניו . ולכ"ג מלתי בכחם תקוימות שטעו ולון :]

השאלה החמשית במה אזכר כאן מה שחטא שאול בגלגל בשלח שמע דבר ה' ובמה שלח עשה חרון לפו בעמלק , ולת זכר הריגת כהני ה' ולוך התרים לפי קרב נוב עיר הכהנים , וידוע שהיה החטא הזה יותר קשה מלשר זכר , ולוך לת נתבב לו לעון הדבר הרע הזה ?

השאלה הששית במה שכלאר לשאול ויתן ה' גם לת ישראל עמך ביד פלשתים ומקר לתם וכיך עמי , ולאר עוד גם לת מקבה ישראל יתן ה' ביד פלשתים , והוא דבור כפול , כי לאמרו ויתן ה' גם לת ישראל עמך ביד פלשתים הוא עמו גם לת מקבה ישראל יתן ה' ביד פלשתים :

והנני מפרש הפסוקים בלופן יותרו השלות כלם :

(ג) ושמואל מת וגו' . לקשר לפי שבזכרה כאן מיתת שמואל לפתי תכלית . הלצד להודיע מעלתו בנבואה ומדרגתו , והוא שעם היות בימי עלי דבר ה' יקר בימים הלם לין חזון נפרץ , הנה לקרי שלשה הנבואה על שמואל כתשלש הנית כלו תורה והיו בישראל בחמצותו נביאים הרבה , וכמו שפירשתי בפסוק * ויוסף ה' להרלה בשילה כי נגלה ה' לל שמואל וגו' , ולכן בימיו היה להקת הנביאים במדרש בניות ברמה , לכל לקרי מותו כשתלקה הנכבה היית ונעלה השפע הנשלל ממנו , וכלאר בקש שאול דבר ה' לדעת מה יהיה בלקרית הזעם במלחמה , הנביאים לת לאמרו לוך ה' והדבר לין בהם , ותופשי התורי והתומים לת ידעו דבר , ולף השאלים בתלומות שהיה מדרגה יותר שפלה מהודעת השכל הפועל בעלמה מהם ההצנה , והנה הקדים הכתוב למה כעדר השפע בכל המקבלים השלה בחמרו ושמוש מת , לל בהיות שמואל בי בחמצותו היה לל השפע בכל המתבודדי להשיגו , לכל לחרי מותו ספדו עליו כל ישראל לפי שבקבר ברמה ובעירו ובעדר השפע ולת בשאר לחריו דבר , ויורה על זה שבהתקבץ פלשתים שאל שאול בי' ולת עבותו דבר בנביאים ובתורי , ובקלומו על שהוכרך לקזור על הבעלת אוב , וגם היה לת הודיעה דבר כי הם מפי שמואל , וכל זה מורה על מעלתו בחייו ובמותו . התכלית השבי הוא שהנה רלינו פעמים רבות שנשאל בת למלחמה עם פלשתים ולת שאל דבר בי' לכל התשבן בגבורתו ובעת הה' ועשה מעשיו , הלת תרלה במלחמת יבי בלעד ובמה שעשה יונתן עם כעדו בפלשתים ובמה שבלאם שאול במוקם ובכבי עמון ובלחוש ובמלבי מואב ובפלשתים ובכל אשר יפנה ירשיע לת היה מכהנו לשאול מיי , ולבן הוקשה על כותב הספר למה בקר שאול עתה להשתדל כל כך לשאול מיי עד שהלך לבקש שואל אוב וידעוני ודורש לל המתים ? ולהשיב לשלה הוזקת הקדים ולמר שבתקברו לזה ג' סבות . הלחת שמואל היה מת , לת שיאמר אתת עתה כי הם שהיה כבר מת , ולבן לת לאמר ויאת שמואל כי הם שמואל מת שהיה כבר מת , כי הלו היה כי היה שאול כמוך עליו ולת היה שואל דבר לנביא לאשר ולת למדבר ברוח הקדש כל שכן למעשה קוב , כי הוא בחיי מפכי ה' היה מסבב פחדו ביותר . הסבה השלישית היא שכרצות שאול שהיה שמואל מת ולין מי שיגין עליו ושיתפלל בעדו ולת יניח לו מה יעשה , ובכרותו שהיה מקבה פלשתים דבר בלתי משוער בכמותו ובחזקו ושהיה לבו חרד בקרבו מלד שהם ב' הסבות שוכר , התזוק תקום לדעת מה יהיה לחרית הלה , ושאל כיי ולת עבהו בין בקלומות , לל בהבאים היודעים שלת הלום , ובין בחורים שהיה מדרגת רוח הקדש , ובין בנביאי' והיה המדרגה היותר עליוכה מהנבואה הגמורה , ושם בן בכל מיכי היודעים שאל ולת עבהו הסם , ובקטן התל ובגדול כלה , ועם היות התורי עם לכיותר שהלך עם דוד , הנה הסבה שהלך הם לבשים לידע ממנו זה , בהתקבץ ג' הסבות התלה , מיתת שמואל , וירלת התוביס , ושלת עבהו הב' , כלקש שאול לומר לעבדיו שיבקשו לו לשה לשאול בה' בחוב , ולמר לשה ולת תים , לפי שהבישוף והמעשה הזה יותר במלת בנשים תלובו' השכל חוקות הדמיון , וכמו שלמרה תורה * מבשפה לת תשים . ובתוספת' לכותה שמות כב יי כתבו טעם לחר , למרו כל זמן שהיה שמואל קייס היו פלשתים נופלים ביד ישראל , וכשמת נפל שאול ויסראל בילים , מי יומר ושמואל מת ויקברו כל ישראל ויספדו לו ויקברוהו במדבר שאול אשר לשתה היתה למו שם לכבר , ורקוק הוא , שלם היה כן היתה מכירה לת שאול , ובם הם היו ב' התנשים ההולכים עם שאול עמשל ותבבר כדברי קול : במ"ם פר' כ ולחנם

(ג) וישמואל מת ויספדו לו כל ישראל ויקברהו ברמה ובעירו ושאול הסיר את האבות ואת הידעוני מהארץ :

(ד) ויקבצו פלשתים ויבאו ויחנו בשונם ויקבץ שאול את כל ישראל ויחנו בגלבע :

(ה) ויחנך במחנה פלשתים וירא ויחרד לבו מאד :

(ו) וישאל שאול ביהוה ולא ענהו גם בחלמות גם באורים גם בנביאים :

(ז) ויאמר שאול לעבדיו בקשו לי אשת בעלת אוב ואלכה אליה ואדרשה בה ויאמרו עבדיו אליו הנה אשת בעלת אוב בעין דור :

(ד) ויבא שונם ויקבץ כל ישראל ויבאו הגלבעה :

(ה) ויחנך במחנה פלשתים וירא ויחרד לבו מאד : מחנה פלשתים היה בשונם , ומחנה ישראל היה בגלבע , ולפי שהיה הר גלבע גבוה ומשונם היה רואים לת מחנה לויכיהם בשלימות , ושאול ראה לת מחנה פלשתים ויירא ויחרד כי היו רבים מלד , ועם היות שאול לחיץ לבו בגבורים הנה עתה פחד קרלהו ורעדה . וכבר לחרו במדרש שמואל שקודם פר' יי שחטא שאול בכל יום יבריע , ולחרי לשר חטא ויירא ויחלד מנכי פלשתים , לפי שהחטא והיתו כוזף מנכי ה' היה מסבב פחדו ביותר . הסבה השלישית היא שכרצות שאול שהיה שמואל מת ולין מי שיגין עליו ושיתפלל בעדו ולת יניח לו מה יעשה , ובכרותו שהיה מקבה פלשתים דבר בלתי משוער בכמותו ובחזקו ושהיה לבו חרד בקרבו מלד שהם ב' הסבות שוכר , התזוק תקום לדעת מה יהיה לחרית הלה , ושאל כיי ולת עבהו בין בקלומות , לל בהבאים היודעים שלת הלום , ובין בחורים שהיה מדרגת רוח הקדש , ובין בנביאי' והיה המדרגה היותר עליוכה מהנבואה הגמורה , ושם בן בכל מיכי היודעים שאל ולת עבהו הסם , ובקטן התל ובגדול כלה , ועם היות התורי עם לכיותר שהלך עם דוד , הנה הסבה שהלך הם לבשים לידע ממנו זה , בהתקבץ ג' הסבות התלה , מיתת שמואל , וירלת התוביס , ושלת עבהו הב' , כלקש שאול לומר לעבדיו שיבקשו לו לשה לשאול בה' בחוב , ולמר לשה ולת תים , לפי שהבישוף והמעשה הזה יותר במלת בנשים תלובו' השכל חוקות הדמיון , וכמו שלמרה תורה * מבשפה לת תשים . ובתוספת' לכותה שמות כב יי כתבו טעם לחר , למרו כל זמן שהיה שמואל קייס היו פלשתים נופלים ביד ישראל , וכשמת נפל שאול ויסראל בילים , מי יומר ושמואל מת ויקברו כל ישראל ויספדו לו ויקברוהו במדבר שאול אשר לשתה היתה למו שם לכבר , ורקוק הוא , שלם היה כן היתה מכירה לת שאול , ובם הם היו ב' התנשים ההולכים עם שאול עמשל ותבבר כדברי קול : במ"ם פר' כ ולחנם

[לה"ק לת מלקתי דב' זה במדרש שמואל לכל כפר' ר' לליעזר פרק לל"ד מלקתי ותלמן :]

(ז) ויאמרו עבדיו אליו הנה אשת בעלת אוב בעין דור : הסבה הזאת שבקבנו פלשתי בשוכם וכקבנו ישראל בהרי הגלבוע , ולהיותם הרים גבוהים היו רואים לת מחנה לויכיהם בשלימות , ושאול ראה לת מחנה פלשתי' ויירא ויחרד כי היו רבים מלד , ועם היות שאול לחיץ לבו בגבורים הנה עתה פחד קרלהו ורעדה . וכבר לחרו במדרש שמואל שקודם פר' יי שחטא שאול בכל יום יבריע , ולחרי לשר חטא ויירא ויחלד מנכי פלשתים , לפי שהחטא והיתו כוזף מנכי ה' היה מסבב פחדו ביותר . הסבה השלישית היא שכרצות שאול שהיה שמואל מת ולין מי שיגין עליו ושיתפלל בעדו ולת יניח לו מה יעשה , ובכרותו שהיה מקבה פלשתים דבר בלתי משוער בכמותו ובחזקו ושהיה לבו חרד בקרבו מלד שהם ב' הסבות שוכר , התזוק תקום לדעת מה יהיה לחרית הלה , ושאל כיי ולת עבהו בין בקלומות , לל בהבאים היודעים שלת הלום , ובין בחורים שהיה מדרגת רוח הקדש , ובין בנביאי' והיה המדרגה היותר עליוכה מהנבואה הגמורה , ושם בן בכל מיכי היודעים שאל ולת עבהו הסם , ובקטן התל ובגדול כלה , ועם היות התורי עם לכיותר שהלך עם דוד , הנה הסבה שהלך הם לבשים לידע ממנו זה , בהתקבץ ג' הסבות התלה , מיתת שמואל , וירלת התוביס , ושלת עבהו הב' , כלקש שאול לומר לעבדיו שיבקשו לו לשה לשאול בה' בחוב , ולמר לשה ולת תים , לפי שהבישוף והמעשה הזה יותר במלת בנשים תלובו' השכל חוקות הדמיון , וכמו שלמרה תורה * מבשפה לת תשים . ובתוספת' לכותה שמות כב יי כתבו טעם לחר , למרו כל זמן שהיה שמואל קייס היו פלשתים נופלים ביד ישראל , וכשמת נפל שאול ויסראל בילים , מי יומר ושמואל מת ויקברו כל ישראל ויספדו לו ויקברוהו במדבר שאול אשר לשתה היתה למו שם לכבר , ורקוק הוא , שלם היה כן היתה מכירה לת שאול , ובם הם היו ב' התנשים ההולכים עם שאול עמשל ותבבר כדברי קול : במ"ם פר' כ ולחנם

לה ח׳, יא וחמכם מה שמחר בדברי הימים *ולא דרש בה׳, כתבו המפרשים שכיון שדרש בתוב לחרי כן היה כתיב לא דרש בה׳. ואני לחזור שלא הכינו לחתת הכתוב, שהכתוב לא לחר אחת שחול לפי שלא שחל בה׳ ולא כוון לומר זה, לכל יחחר אחת שחול במעלה לחר מעל כיי על דבר ה׳ לחזר לח אחר, וזהו בגלגל ובמלחמת עמלק, וזכ׳ מגגותו שלא שחל אם לח דבר ה׳, כי היה רחוי לליו בגלגל קודם שיעלה העולות שיחל בה׳ אם יבח שמואל אם לאו ואם יבמן החוטים ולא יפחד מפניהם? וגם כן במלחמת עמלק היה לו לשחול בבכוחיו בכהן זו בחולם חלוס הזה רחוי לשחול על לגג ועל מיטב הלחן וגו׳? והוח לח עשה אם כן כי לח אחר אח דבר ה׳ ולח דרש עליו אם בה׳, ובעת שוחו הלך לדרוש בפי יהיה, למה אם כן זו בשעת החטח לח עשה כן שלח דרש בה׳? וש״ח אחת שחול לפ׳ בפות, החחד על דבר ה׳ לשר לח אחר בגלגל ובעמלק, שהיה לו לשחול בה׳ כמו שמה מה שלח עשה כן, וכל לפי שכוחן מוחו שחל בחוב לדרוש בפיו מלחחו מה יהיה, כי לעפי׳ שלח עכהו ה׳ לח היה לו מקו׳ והיחר לשחול בחוב שחפרה חורה, והיה לו לבעות בה׳ ולדרש במלחמה והוח אם כן קשה בשחלו בחוב, וכ״ש שלח [ט] עשה כן בזמן המוך שלח דרש בה׳ בשעת קטלו בגלגל ובעמלק. הכה התבחר שלח שלח בלל בחמרו ולח דרש בה׳ שבמעל׳ הוה לח של בבכוחים ובחוכי׳, כי אם בשעה שהטל קודם לזה. וחפשר לומ׳ שחמר כאן שהשיר שחול החזוות והילעוכי׳ מן החרן לבפר גמוחו, שעם היוחו מתחבד ושוחה זה חזר לחמר כך לבקש לחריו, והוחרו לכ״ם עם מה שחמרתי השלות לחשובה ובנית:

(ח) ויתחפש שחול וגו׳. בפר הכחוב שנתחפש שחול, שהוח כתרגומו השתנה הבגדים כדי שלח תכירהו

פרש״י כ״ה השלה, וגבי הוח ובני לבשים עמו, וחחזל״ש במדרש שמואל שם שנעשה חפצי מן המלכות כיון שבח לשחול בחוב, וחמרו שבני הנביחים היו עושין וחבבר. וכבר כתבתי ברחוק הוח, כי חיך יבח המלך מן המשנה ולח יסחר לבבר שהם שר הבבח? והוח הגוחר בחוך המשנה במקום המלך. והלבו בגילה כדי שלח יראם לדם ולח ירגישו במשנה בהעדרו, וחמרו במדרש חנחומח ביום הלך, שלח מחוך פרסם היה דומה לחמור לדם בגילה, וחחר שחול על משנה קבחי כח לי בחוב, והקבם הוח כולל לכל מיני המעשי׳ הדם, ופרש בחוב שהוח העלות המת ודבורו, כי היה רלוחו שחעלה שליו שחול, שחחנו היה חפן לדעת לחריח הדבר, ולבן בחר בחוב ולח (ע) בילעוכי ולח במעשה לחר, והלשה פקדה מעזחה בן (י) חירלת שחול שיחיה, והוכרך שחול ליפבע לה בה׳ וחחר חי ה׳ לם יקרך עון בדבר הזה, והכה כשבע על זה כי הוח היה שחול ובידו למחות ובידו לתת לה רשות ולהשבע שלח חחות. פר׳ כ״ו דף וכויקרל הכה לחמרו, ל״ר שחעון בן לקיש למה שחול דומה קל״ה עם כחוחה שעה? לשלה שהיחה בחוכה חפל חוהבה וכשבעה בחיי בעלה, בך שחול היה שוחל בחוב והיה חומר חי ה׳: (יח) והכה שחלה לו לח חי חי לעלה לך, ושחול לחר שיעלה לח שוחל הנביח, וילוע שהיה שוחל בודע לנביח לה׳ בכל ישרחל, ושפלח מלבב שבחב שלשה שהיה שוחל לחר לח שוחל הנביח. והכה בעיגן הקשם הזה ולח

רלחה לשלה לח שוחל ובשמעו דבריו כמלחו לחכמים הרב מביח

ל״ז לעות:

לחחת שהיה מעשה לשוב כזב ודברי התוליס, ושקם ושלום כמה דעות שיעלה שוחל מקברו ולח דבר כלל, לכל לשלה עשתה כל בעני׳ לשוב זה ברחוחת, כי היה מיד לכירה לח שחול ועשת עלמה כלילו של שחול לח ידעו להרחות כי מכמתה גלתה זה לליה, ולבן בעקה לח העלה למה רחיתני ולחתה שחול להורות כי נמה שעשתה בשוב לח שוחל לכירה זה, וזה היה מתקבולתה לפי שהיה לכירה לח שחול לחחתי לו ורחת לוחו בכהל ובחרד, והיה ילוע בכל לחרן שביום המשרת לח ומי היה עהיה המלחמ׳, וכל ישרחל היו בפחד גדול כי ידעו מה שעשה לשר העלה שחול שהרג לח כהני ה׳, והיו כל ישרחל יודעים שבוודה דעת ה׳ גזירה על שחול שיקבע ממנו מלכותו בעבור שלח שמע לשר לר שחול ה׳ בעמלק, והיו גם כן בן מכני יודעים שמשח שמואל לח דוד נחון וכי הוח יחלוך לחחרי שחול, ולהיות כל זה מפורס׳ בישרל הסכיח׳ לשלה להסכבר בשלו ולומר שהיחה מעלה לח שחול וזרלת לוחו, ושהוח הודיעה שהשחול היה שחול והיה מעמה לחמרה הדברים כלם בשם שמואל, כי שחול לח רלה כלל ולח שמע דבריה לפל לשלה לחמרם, ומה שחמר הכחוב ויחמר שמואל לל שחול, הם דברי לשלה שלפרה שהיה מניד זה שמואל והוח כוב, ולבן לחמרה וה׳ סר מעליך ויקרע ה׳ לח הממלכה מעליך ויחנה לרעך לדוד כשר לח שמעת ונו׳, שבל זה לחמרה מלבה כפי מה שנשמעה והיה מפורסם בישרל, ולחמרה שחחר יהיה הוח וכניו וישרל כיל פלשתים מדרך הטבע, שבהיות׳ יודעת שחחר שהיה המלחמה והיו השוביה עם רב למחה ושיעל׳ זוה היה כן, ושחול השפעל מדבריה בשלשו שמואל היה מדבר לליו, הבה הלעת הוה הביח רב שמואל בן שפני נחון ל״ז • ועם הטברת היברה ירחה זוה לשר לח יסבלהו הכחוב, והוח כוחר לדברי קו״ל וכלחי מסביס לל הסברת הכבוכה • לם כפי הכחוב שחומר בפי ויחחר שמואל לל שחול ולמה הרגוחני לעלות וגו׳, והיה שמואל חפיא ולמה חשלבני וה׳ לר מעליך ולח חלה לל זה בדברי השלה, לבל העיד הכחו׳ שמואל לחמרו כמו שהעיד על דברי שחול • והוח גם כן כוחר לדברי קו״ל שהחמינו במלילות מעשה השוב וחמרו במס׳ סנהדרין פרק ל׳ מיחות בעל חוב זהו המלבר מבין הפרקים ומבין לו לם עם לחילי הילים ומשמיע קול במוך, שב׳ * והיה בלחוב יחרן יעשיה לט ל׳ קולך • ועוד במד׳ שמואל לחמרו נ׳ דברים בלחמרו במעלה פרש׳ לד חוב, המעלהו רוחהו ולינו חומע, מי שבריך לו שומעו ולינו רוחהו, מי שלינו בריך לו לח שומעו ולח רוחהו • ולחמה שהסבירה לח תסביס עליו מבוחר, כי היה שחול לכם מבניס והיו עמו תמיד לבניס מבחים וילועים יודעים בחוב וידעוכי, וכמו שחול שהיו כל הסנהדרין יודעים המעשי׳ החלה בלם, מבהדרין ולין ישעה זוה ולשה שבלה יוהבו ושבע דעתו בתקבולה פל״ו עם כוחת? וחם שחול לח רלה ולח שמע בלל לחמ בפל חלח קומתו לבבה? ולחמר הבתו׳ ויירל מלל מדברי שמואל והבה הוה לח שמע לדבריו, ולין פפל בשביל דברי לשלה? והבה פעמים רבות שמע בדברים החלה ולח בפל חרלה, ולין ידעה לשלה שהיה בל העתידות להמה בבח המשער לשר לה ובתקיימו בלם? ומי הגיד לה הדברים לשר דבר שמואל לשלה

לשחול ניכו לניכו ? פוף דבר השכל לף יכבול הדעת הזה :

לעת ב׳ וחמכם הדעת הכ׳ הוף שהחזה הגילה העתידות הלבה והחיה
לה׳ כעבדי׳ לת שמוחל והעלה לותו מקברו בנוף וכפ׳ , לבן לף היה זה
ול׳ לחיי בכח הלוה כי לם שהכוונת יש׳ לחיה לת שמוחל כדי שיספר
גלוים לשחול הקורות העתידות לבוח עליו , והחזה לף ידעה כבל
לבה על כן נכהלה ונצעקה בקול גדול , ושלבן לחרה לבקים
רלויתי עוליס ין הלרן שהכירה שלף היה ענין זה כמעשה
הלוה כי לם דבר לבקי לף תוגב לחמתו , וזהו דעת רב
פעדיה ורבנו חליי ז״ל וחליו כתו קבת מקבחי המוכרים • וגם
זה הדעת רחוק , כי לם היה רמון היחל יח׳ להודיע לשחול קן
הפלוחת למה לף לחרו חליו עי החלומות ועי החומים והתומי׳
או בידי הנביחים ? ונפטרך לתת השפע בידי המכשפה
הזחת , והפסוקים גם כן לף יסכימו בזה , כי הנה שחול
הלך לבקש על זה חלת הלשה החיל , יורה שהיה יודע שהיה
תוליע העתידות בחבחתה , והיה גם כן שחלה לת מי לעלה
לך ? ויורה שהיה בידה להעלות כל מי שירלה , ולם נחמר
שלף היתה יכולה להעלות בניח ה׳ , הנה לם כן כחזר לחמר
שחול שתעלה לו לת שמוחל ליך לף לחרה הלשה ליכבי יכולה
עליו לפי שרוח ה׳ דבר בו ? והנה הלשה לף נעקה על היות
הדבר חלקי נכוי כי לם על היות השוחל שחול , וכמו שחמרה
למה רמיתני ולתה שחול , לבל כל זה הוח בדיוק ודבר שלין
לעת ג׳ כן לחת : והדעת הג׳ הוח מה שהשמיעתי בשם נדול מקבמי
ללנוצ״ינו הנוכרים לנוצ״ינו , שלחר שלף עלה שמוחל כלבל לבל עלה
קבם נוכרי זד בדמות שמוחל , והוח בחמת דעת זר , כי לין קרלו
הכתוב לם כן שמוחל ? ולם העלחת שמוחל היתה בלתי
לפצדיק כי לם העלחת זד , למה לחרה הלשה לת מי לעלה
לך ושחול לחר לת שמוחל ? והנה לפי החמת לף יעלה שמוחל
כי לם הזד בדמותו , ומה המוכך שיבח בדמות לחר מציח
בדמות לחר ? לחרי היות העולה והמניד זד ולף שמוחל ,
ולין לחר הזד ומחר לתה ובניך עמי ? ושחול ובניו לף
יהיו עם הזדים , לבל והו בחמת דעת בעל מבחת עלמו :
לעת ל׳ והדעת הל׳ הוח המפלן לחחרוני המקברים , ולבבו הלרך
לבלבלנו בו בפברו תלחמ׳ ה׳ בלי , ובפיהושו לוחת הברם׳ לחר שלה
דרך החמת לף הגיע משמוחל דבור לשחול , לבל היה זה כלו
מפעולות השמיון , ועם התבודד׳ השיון שחול והתעוררותו
על מה שדבר חליו שמוח פעמים רבות שקרע ה׳ לת המלכה
מעליו ובתנה לדעו , ומה שהיה רולה מהפלחת עניני דוד
ושהיה הפי עמו היה מתעקש כל שהיה כדמות חליו ,
הענין הזה לבר יפשבהו וידמהו כלילו כלחר חליו , וזהו
הקול כמוך שהיה שומע השוחל כלוב מלרן קולו , שהוח
כולו מפעל השיונו והתחזקותו בהתבודדות , וכמו שיקרה
לבולים או חלנוני השבל שהתחזק השיונם ירחו דבריו
בעיניהם כלילו הם מוזן , ולבן לחמרו שמי שהוח נריך לו הוח בחמ פר׳ כל
השומע הדברים , והמעלה לותו רולה ולהיו שומע , וזה
בהיותו מתבודד כמי שיעלה , וכלילו השיון הקול ההוח יהיה
המעלה כלילו רולה מה שלהיו מזון , ויהיה השוחל והנריך
לו כלילו שומע מה שלהיו קול מוקש מבוזן , והלבצ׳ הלקריס
לבר לם לף יהיו רולים ולף שומעים לפי שלף ידעילו בזה
השיונם , ושהלה הבעלת לוב בהיותה מתבודדת ומשבת
בחיי הוח שהשוחל שתעלה לו שמוחל עלה כלבה שהוח שחול ,
ולבן נעקה ולמה רמיתני ולתה שחול , לף שהלתה דבר
נרמכם מוקש בחמת • והרמכם ז״ל גם כן הוח מוה הדעת , שהוכב
שבל זה מפעל השיון ושלין בו השנה חוביית לף ברלות ולף
בשמע כלל , רלה דבריו שלחר שמעשה הלוב היה בהקשת
זרועותיו ולוקו ברבים של הדם בידו ומכיבו , והוח מדבר
כלם כדברים יודעים לבלם לחר שיקטיר קטרת ידועה
לבלם , על שיומע השוחל כלילו לדם מדבר עמו ומשיבו
על מה שהוח שוחל בדברים כלילו הם מחמת הלרן בקול
כמוך , ולילו כבר לחזון לבל שהכזה מרגיש בו , עכ כוונת
הרב , שבל העניינים הללה הם דברי החול ושהמולעה
והקול הוח מפעל השיון , ולבן לחר כלילו לים מדבר

ההקדמה הנ' שהשדים מליצותם לחתי ושהם יודעים העתידות
קנויה פ"ב בתופן מה. וכבר הסכימו על זה קו"ל, בתמרם שים שהם
דף י"ו ע"ב דברים כנגד קדם ועניינים כמלאכי השרת, והשדרים לשר
שהם כמלאכי השרת הוא יודעים העתידות. וכן הסכימו
טושו"ע על זה חכמי הגויים כלם, והכיאו החכם טושו"ע בספרו לשר
די לקוטים קרן אילכלדי אילכלדי: ההקדמה הנ' שיש לשדים יחם ותאוה
לנשות האדמיים ויתיחדו עמם, ואין ענין תכמת הקסם
כי אם כיחד כח השדים וכיחסו אותו אל גוף מנשות האדם
כאלו הוא רוח אותו גוף וכפשו, כדי שבאותו תכור הברכה
והמוצע אל הפועל אותו ירחה גוף תחת האדם כאלו הוא
עולה מן התהום מבטן האדמה למעלה באותה צורה ותאר
ומלבושים שהיו לו, ואין זה
מוזר כי אם לפועל האוב [יב] וַתַּרְא הָאִשָּׁה אֶת־שְׁמוּאֵל וַתִּזְעַק בְּקוֹל
בכח התכמה היות, ועם זה גָּדוֹל וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־שָׁאוּל לֵאמֹר
יעשה שיניד הדברי העתידי. לָמָּה רִמִּיתָנִי וְאַתָּה שָׁאוּל: [יג] וַיֹּאמֶר לָהּ
ברכו ו' עליו וכבר כתבנו קו"ל דברים ואמרו אַל־תִּירְאִי כִּי מָה רָאִית וַתֹּאמֶר
גיטין פ"ו כח שהם כל זה, אם לא שאמרו שהשדי אִשָּׁה רָאִיתִי עֹלִים מִן־הָאָרֶץ:
טולין קי"ה ע"א שהם מכזיבים, ולכן היתה [יד] וַיֹּאמֶר לָהּ מַה־תָּאָרָהּ וַתֹּאמֶר
מותה הוגעה לסורה ותהיה אִשָּׁה זְקֵנָה עֹלָה וְהִיא עֹטָיָה מְעִיל:
ההודעה הכוזבית עליהם וַיֵּדַע שָׁאוּל כִּי שְׁמוּאֵל הוּא וַיִּקֹּד אַפַּיִם
כפי תמותה וזלזולות הפועל אָרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ:
תוכה. ואחרי ההקדמות [טו] וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־שָׁאוּל לָמָּה הִרְגַּזְתָּנִי
לעת הרב הזלם שואל שהקסם ליכו לְהַעֲלוֹת אֹתִי וַיֹּאמֶר שָׁאוּל צַר־לִי מְאֹד
המכבר פועל לדעתי בכפש היום הזלם לחרי מותו, ותלילה שכפש
כזה שמואל הכניח הפרוכה בקרוב היים את ה' תוכל הבעלת אוב
להזיקה לעפריותה ולהכר לותו מעלכה, וכ"ש על ידי כיוון
וכח הטומאה, וגם כי לו תהיה זה תקיית המתים לו כריקה
והוייה קדמה ולא קסם, לכל היה העכין לבל התיקדות כח
הזה כגוף היום המת לבל, ולהיות גוף שמואל (לחרי הפרד
ממנו כפשו הלקית) דומה לגוף כל יום לחר, כמו שכת
בהקדמה הרחזוכה, לא היה מהנעל שהבעלת אוב יעלה
לותו, לכל שבהכחה תייחד כח הזה על גופו ותדביקהו בו,
כי זהו לחתת הקסם כמו שכת בהקדמה הזלישית, ומחזר
הזה ידע העתידות וניגיד היה לפזר שני האוב ידעו
העתידות, כמו שכת בהקדמה הזכית, וזיחמעם לבל היום
הקריב לחיהם כלבריהם זל, ולכן הבעלת אוב הגידה לשאול
הדברים הנכתבים לפזר קרו לו והעתידות לבוח עליו, והגוף
ברחצי' מ"ש הוה קרי הכתוב שמואל, כמו שחמר * שהם קברו לת הכפש
לי"ח ולת שהם לחתו, וידוע שהגוף הוה הנקבר לא הכפש,
ונקרא כפש לפזרהם לפזר היה לו בחייו. והנה לחר לו למה
הרגזתני לעלות, לפי שעם היות הגוף בעפר הקרקע, היה
התיקדות הזה בגוף הזה שהיה מקדם מעון לשכיחה רוגז עליו
ותהי רבה, ולכן חמר זה כלו הגוף היה מתרעם לחותו
התיקדות, וידמה שתהיה ההודעה יותר קרובה אל הלחת
כהיות כח הזה מיוחד ודבק לגוף לפי היותר מיוחם לשואל
המנקח הילידה, ולכן לחרהו הלחה לשואל לת מי מעלה
לך, כי כפי הגוף העולה מתיחם אל הלחת הפריך לו, כך
מתלחת יותר ההודעה, ולזה חמר שואל שתעלה לו שמואל,
שהוא היה בעודו בחיים חייתו יותר בוחד בעניניו, ולכן
הלחה בנופו יניד יותר בפלחות כמו שהיה שהניד לו העבר
וגם העתיד לבוח עליו. וחמר לתעלה, לין הכוונה שתעלה
מהקבר לותו גוף כי לם שתעלה לותו בקסם לחיותו כלי
להודעה היות כחזר עלה על דעתו. ועם מה שכתבתי בזה
הודעו הספקות לפזר בזולת ההודעה, כשחמר שהיה בכח
הזה, ושלח אל בפש שמואל תלילה כי לם על גופו,
ושהזה הוא היודע הדברים העתידים ומגיד לותם, ושלח
בלה הכוונה על בפשו של שמואל לחרי המות, כי לא היה
זה כי לם מהודעת הזה, וחפשם הקול והדבור הוא מבלי
דבור הגוף המת, ולהיותו בקבר תחת האדמה ובעבר הבחות
ישעי' כ"ו כ"ו והיה לבל בכח הזה היה קולו כמוך, וזהו חמרו * והיה לחוש מיבלה
כ"ב קנ"ב ע"ב: קולך: לחמם קו"ל בחם שלת לחמרו, שלת לית ההוא מיבלה
לר' לקבה לחמריתו כשאלן של מדיקים נגוזה תחת כלה הכבוד
לחוכה טחיה היכי לבקיה לשמואל בבגידה? לל הית בתוך
שנים עשר חדש הוה, דתניא כל שנים עשר חדש נופו קייש
וכשחתו עולה ויורדת, לחחר שנים עשר חדש נופו כלה
וכשחתו עולה ושוב חיכה יורדת. והוה דרך לחחר בוה
שמואל בגוף וכבר העלה בלוחו זמן הבעלת לוב, והוה
רחוק לגלי מהמדיקים שהעירותי, והוחרה במה שלחמרתי
בהקדמה השלישית:

ותרא הלחה לת שמואל ותלחר לל שאול. בפר הכתוב (יג)
שרלתה הלחה הזלת לת שמואל בהכחתה ובמעשה
הלוב, לבר במעלה רולה לת מורת העולה ותוכרו כמו
שהיה בחייו, והבכון שבקבר
שמואל לבוש בחעילו וכן
זכרוהו חז"ל, וכבן הכירתו
הלחה כי היה בתוכרו
ובמלבושיו. לחמרו בתלמוד בל לימור
והוה לומה מעיל, ולהלן
הוה לומ' * ושמואל קטן תעשה לבני כ' ש"
לו לחמו, תלבה המעיל כו
גדל בו בקבר בו עלה, ולבן
בעקה בקול גדול ולחמרה
לשאול ולמה רמיתני ולתה
שאול? והוה הסיבה ל תרלי,
לל ל תרלי ממני להיותי המלך ולחר הכיר הלחה ולידעוני,
כי לת יקרך עוכה כלל בזה. ושלל ממנה מה רלתה עד (יג)
שתלע שהיה הוה שמואל? והיה הסיבתה לקים רלתי
עולים מן הלרן, רולה לומר לדם גדול רלתי שהיה עולה
מן הלרן, והוה כמו * לקים לת תקלני. ובדרש לחמרו שמות כב כ'
במסכ"תעלות כפשו של חדם העלה בחסכ"ת
שמואל עמו לבקש רלחמים, וכ' שמות
לדון כתבקשתיו ולחרי לחמרו שהביחו
עמו לבקש רלחמים על ישרל לפיכך
לחרה עולים, והקלה לחמר * לם ירחים עו"ז
יעמוד חדם ושמואל לפני ונוח'.
ו"ת מלבקיל דיי' קוייתי לסליק מן
לבבודו ומעלתו: ובל כתבה הלחה
לותות להודיע מי היה, בלחמרה היה זקן והוה עוטה מעיל. (יד)
ולחמרם כמה ידעה הלחה שהוה היה שאול, לבר זכרתי שדעת
המלדרש רקוק הוה מלך. ולחזוב לכי שמואל בחתחלה תכוונה
לשאול מפני כבוד המלכות, והלחה ברלותה לותו זקן וכזוע לב' לחמר
פנים הוה ברלה, והיה לבר ידעה שהוה היה שמואל כי שאול
לוה לה שתעלה לו לת שמואל, ועכ"ו רלתה לותו מתכוה
לפנים לרלה, לחמרה בלחת זה שאול, כי היה יתכוה שמו
הבניה עה לפים לחר? ולבן בעקה למה רמיתני ולתה
שאול? והנה הכתוב העיד על זה כמה שלחמר וידע שאול
כי שמואל הוה ויקוד לפים לרלה ויתחו, והנה הקיום
והחתכוה לין רלוי שניעם לותה על שאול, כי הוה לת
רלה דבר ולין לך החתכוה? לבל יקוה על שמואל מזכר,
יחמר וידע שאול כי שמואל הוה והחתכוה שמואל לפים
לרלה לכבוד שאול, ולבן בעקה הלחה ולחמרה למה
רמיתני ולתה שאול, כי זה היה הלות לבר כתבה על
היותו שאול. ולחמרה לקים רלתי עולים מן הלרן, רולה
לומר רלתי לקים עולים מן הלרן, ועם היותו לקים
ולדם גדול החתכוה לפים לרלה, לין זה לכבוד
המלכות, ועם זה הוסרה הלחלה הרביעית:

ויאמר

עֹלֶה וְהוּא עֹטֶה מְעִיל וַיֵּרַע שָׁאוּל כִּי־שְׁמוּאֵל הוּא וַיִּקֹּד אַפַּיִם אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ׃ (טו) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־שָׁאוּל לָמָּה הִרְגַּזְתָּנִי לְהַעֲלוֹת אֹתִי וַיֹּאמֶר שָׁאוּל צַר־לִי מְאֹד וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בִּי וֵאלֹהִים סָר מֵעָלַי וְלֹא־עָנָנִי עוֹד גַּם בְּיַד הַנְּבִיאִים גַּם בַּחֲלֹמוֹת וָאֶקְרָאֶה לְךָ לְהוֹדִיעֵנִי מֶה אֶעֱשֶׂה׃ (טז) וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל וְלָמָּה תִשְׁאָלֵנִי וַיהוָה סָר מֵעָלֶיךָ וַיְהִי עָרֶךָ׃ (יז) וַיַּעַשׂ יְהוָה לוֹ כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיָדִי וַיִּקְרַע יְהוָה אֶת־הַמַּמְלָכָה מִיָּדֶךָ וַיִּתְּנָהּ לְרֵעֲךָ לְדָוִד׃ (יח) כַּאֲשֶׁר לֹא־שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל יְהוָה וְלֹא־עָשִׂיתָ חֲרוֹן־אַפּוֹ בַּעֲמָלֵק עַל־כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה עָשָׂה־לְךָ יְהוָה הַיּוֹם׃ (יט) וְיִתֵּן יְהוָה גַּם אֶת־יִשְׂרָאֵל עִמְּךָ בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים וּמָחָר אַתָּה וּבָנֶיךָ עִמִּי גַּם אֶת־מַחֲנֵה יִשְׂרָאֵל יִתֵּן יְהוָה בְּיַד פְּלִשְׁתִּים׃

(טו) ויאמר שמואל וגו׳. הכה שמואל תמה להעלות, ואין פירושו שהרגיזו לותו מחוקתו הכפשיית כדברי המפרשים, כי לם שהעלה את גופו כדעתי, והיה הרגזו בהתיחדו עתה לנוף המקודש לשר לו שהיה בחייו מעון לשכיחה עם כת הנד. וקול במסכת ברכות פרק קמא תמרו פקדתי מיום הדין והייתי בכור שהיו קוראים אותי לדין. ר׳ לליעזר כי מטי להתי קרא ויתמר שמואל למה הרגזתני להעלות אותי, בכי ותמר מה שמואל הכדיק היה מתירא מן הדין, אבו על אחת כמה וכמה? ושמואל הודה לו בהיותו רשע ובשעה שהוא בקוב, אבל תמר שהשכרת הכניסתו בלבו, וזהו לר לי מאד ובלבתים כלחמים בי, ואם תאמר שהי לי לשמואל כתלמי, לא תשלמים כר מעלי ולא עכשי וגוש׳, לל שעם היותי כיוים הרלשונים כמה מכלל הנביאים עתה בעבדה מתני השפע והיני מכבה כלל, וגם לא עכשי על ידי נביאים לתרים ותפי׳ בשמואלים בתלו׳, והנה אבל זכר שבא עכשו בתורים ותומים, לפי שבא היו עתו, כי לביתר הולילם בידו כשר הבל אבל תמר לוד. וכול תמרו במסכת בלכות שבתניים לומר לפני שמואל בתורים, לפי שהרג נוב עיר הכהנים, ותמרו שעל ידתם בוזה כתכפר לו עונו, ושלכן הביאו שמואל מקר לתה וכניך עמי, מלי עמי? כמקילתי: (יז) והנה הביאו שמואל ולמה תשלמני וי׳ כר מעליך ויהי ערך, לומר מה לך לבקש על עכיכך? הלא לתה ידעת שהשם כר מעליך כמו שלמר, ועוד שהוא יית׳ ערך ולוכיך (יח) שלתה לא שמרת, ולכן עשה ה׳ כשר דבר בידי שקרע המלכה מיך וייתנה לרעך לדוד, וכאן פירש לו מי היה ורש המלכות שלא פירשו בקיום. ולפשר לפרש עוד ויהי ערך, ויהי השם יית׳ עם ערייך דוד שהיה לוב שלול, והנה שמואל מתחדש לו. (יט) מיתתו ולמה בקרבה מתנו המלכות, ולמר כשר לא שמעת בקול ה׳, לל כמה שמעת כנלגל ולא עשית חרון לפו בעמלק שהוא החטא הכ׳, ועל שכיחם כנזרה עליו קריעת המלכות, וזהו על כן הדבר הזה עשה לך ה׳ היום הזה, והנה לא למר שהיו מכני עלי ולתוייהם היו לאות ולין כן דעתי, כי עם היותם מכני עלי לא היה מותר לשמול להרגם, ולא כווה עליו מהא׳ת׳, ולא הרגם שמואל מלותו הבד, כי לם בעבור שקבלו את דוד, ולא לוכל לא כייחם הלכן לעון. ובמדרש תנחומא לר יהושע דסכנין בשם ריבל, מלמד שהרלה הבה למשה עלה דוד ודור ומלכיו, והרלה לו שמול ובניו נופלים בחרב, למר לפניו רבש׳ע מלך ראשון שיעמוד לפניך יקר בחרב? לל משה ולתי לומר זה? למור לל הכהנים בני אהרן וגו׳. לר על שמא שעות בהרג אותו בלין, על שהרג כוב עיר הכהנים, ועל שמול על ענג, ועל שלל שמר שיכל שמואל לנלגל, וגם לשמול בכוב, ועל שלל דרש כיי, הנה ברלש מבעוכות שהרג שמול עליהם שמרו עניו הכהנים.

(כ) ויפל שאול מיד כמלא קומתו ארצה וייר מאד מדברי שמואל וגם כח לא היה בו כי לא אכל לחם כל היום וכל הלילה׃ (כא) ותבא האשה אל שאול וכרא כי נבהל מאד ותאמר אליו הנה שמעה שפחתך בקולך ואשים נפשי בכפי ואשמע את דבריך אשר דברת אלי׃ (כב) ועתה שמע נא גם אתה בקול שפחתך ואשימה פת לחם לפניך ואכל ויהי בך כחך כי תלך בדרך׃ (כג) וימאן ויאמר לא אכל כי אם שמה ויפצרו בו עבדיו גם האשה וישמע בקולם ויקם מן הארץ וישב על המטה׃ (כד) והאשה היתה לה עגל מריא מהר ותמהר ותשחטהו ותקח קמח ותלש ותאפה מצות׃ (כה) ותגש לפני שאול ולפני עבדיו ויאכלו ויקמו וילכו בלילה ההוא׃

(כ) ויפל שאול מיד כמלא קומתו ארצה. לפי שלמר ויקד אפים ארצה, ולפי שהיה ירלה שמא יבלע לו לפי שלא לכל בשר דבר ל

כפי מה שקרו, רק שזכה שיתן ה' לו את ישראל ביד פלשתים, ולקרוע זה שיעותו שאול וכניו, שלישית שתכה ישראל, לכן עריכם ותקנותם יתכם ביד פלשתים, וכן היה זה בחרונה. הנה הותרו השאלות תמיות ושנית:

(כ) **וימהר** שאול וגומ'. עם היות שזעזוע לב שאול רצה לומר שנחפז, הנה כאשר שתע כאזן מלרן קולו והכיר בקצת שחותו קול היה קול שמואל ודברי, כתב לו מלך עד שנפל מלנו קומתו לארצה. ואמרו וימהר שאול, אין פירושו שמהר להשתחוות כדברי המפרשים, כי הוא לא רצה דבר ולא השתחוה מלינו, לכל יניד הכתוב שבהיותו שומע דברי שמואל קודם שיגלים האוב את דבריו בהתירות קודם השלמת הדברים כפל שאול ארצה ויירא ויפחד מלד מדברי שמואל, רוצה לומר שלא היה פחדו מפה שהגיד לו שיעות המלחמה כי לא את לבו לזה, לכל היה הפחד מדברי שמואל שזעזע והכיר הדברים שהם בקצת דבריו, ובדרושו הדבר המופלא ההוא פחד קרקהו ורעדה, ובתקבר לזה שגם כח לא היה לו קודם לזה, לפי שלא לכל כללו כל קותו

[כ] וַיְמַהֵר שָׁאוּל וַיִּפֹּל מְלֹא־קֹומָתוֹ אַרְצָה וַיִּרָא מְאֹד מִדִּבְרֵי שְׁמוּאֵל גַּם־כֹּחַ לֹא הָיָה בּוֹ כִּי לֶחֶם לֹא אָכַל כָּל־הַיּוֹם וְכָל־הַלָּיְלָה: [כא] וַתָּבֹא הָאִשָּׁה אֶל־שָׁאוּל וַתֵּרֶא כִּי־נִבְהָל מְאֹד וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה שָׁמְעָה שִׁפְחָתֶךָ בְקֹולֶךָ וָאָשִׂים נַפְשִׁי בְכַפִּי וָאֶשְׁמַע אֶת־דְּבָרֶיךָ אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלָי: [כב] וְעַתָּה שְׁמַע־נָא גַם־אַתָּה בְּקוֹל שִׁפְחָתֶךָ וְאָשִׂימָה לְפָנֶיךָ פַּת־לֶחֶם וְאָכֹל וְיִהְיֶה בְךָ כֹּחַ כִּי תֵלֵךְ בַּדָּרֶךְ: [כג] וַיְמָאֵן וַיֹּאמֶר לֹא אֹכֵל וַיִּפְרְצוּ־בֹו עֲבָדָיו וְגַם־הָאִשָּׁה וַיִּשְׁמַע לְקֹלָם וַיָּקָם מֵהָאָרֶץ וַיֵּשֶׁב אֶל־הַמִּטָּה: [כד] וְלָאִשָּׁה עֶגֶל־מַרְבֵּק בַּבַּיִת וַתְּמַהֵר וַתִּזְבָּחֶהוּ וַתִּקַּח־קֶמַח וַתָּלָשׁ וַתַּפְתֵּר מַצֹּות: [כה] וַתַּגֶּשׁ לִפְנֵי־שָׁאוּל וְלִפְנֵי עֲבָדָיו וַיֹּאכֵלוּ וַיָּקֻמוּ וַיֵּלְכוּ בַּלַּיְלָה הַהוּא:

(כא) היום וכל הלילה שעברה: ואמרו ותבא האשה אל שאול, (והיא היתה שם ולא זכר מלין בלה) פירושו לפלי שהיא היתה עמוקה בפועל הלוב והיה עדין מדבר, וכאשר כפל שאול היא פנקה את הלוב ועזבה את המעשה לבל ידבר דברים עוד, ונזהו ותבא האשה אל שאול ותרא כי נבהל מאד, שאפני זה עזבה את המעשה הלוב ובאה להתקרב אל שאול ומפני כן נפסקו הדברים. ושמעה בקולו לעשות הקסם בפה, רומה לומר לעבור לזכרת המלבות שאל ימלא קוסם קסמים ובכל מבשפה לא תחיה, ועם כל זה שמעה את דבריו, כלומ' בהעלות אליו את שמואל בפרע עם היותו בניך קדוש הנה, שעל כן רלוי שהוא (כב) ישמע גם כן בקול שפחתו שיקבל מה שתשים לפניו, כל שבן שהוא בהכרח יפעיל אל זה לשיהי בו כח ללכת בדרך, (כג) ושאול לא היה חפץ לאכול עד שיפרו עבדיו, רומה לומר ש'פרו בו מאד, ולו יאב שאול על המטה כאדם חלוש ומוזן, ולכל הוא ושבי לכשיו (כד) מהעגל מרבק, רומה לומר מפוטם הבר היה לאדה, שבאהירות עשתה ומהות לפפה ולאכה לפניהם. ולא זכר בכתוב שבחנו של האשה דבר לא על דבר הקסם ולא על דבר האכילה, לולי בלעתה שהוא המלך ובעבו' שהיתה ההנאה רעה ומרה באחרונה לא דבר לזה: ואחרי שאכלו חזרו (כה) לדרכם אל המקום, ובזה מהנבורה העצומה שהלך שאול וחיילים ינבר, בלעתו בלא ספק שבמלבר והמלחמה היתה הוא ובניו יתנו ונם יאותו, כי היה תרף בפניו למות על מרומי שדה כנבורים לפני הנם:

פרשה ארבעה עשר בפיפור היך הלך דוד ואכיש עם אנשי מלך נת באחרית הפלשתים למלחמה על שאול, ובלא בתנהגו פלשתים בלבת עמהם וחזר לפקלג ומפל שהמיתוה העמלקים בקיה ויבאו את כל אשר בה, וילך דוד לחריסם ויאחילם ויבא את כל השלל. תפלת הפרשה ויקבצו פלשתים את כל מחניהם, עד ופלשתים נלחמים בישראל וגו', והנה שלשתי בפרשה הזאת שזה שלוות:

השאלה הראשונה היא מה שהעיר לנבע בזה, והיא היך הסכים דוד ללכת עם הפלשתים להלחם בישראל? ואם הוא לא רצה לשלוח יד בשאול להיותו לשוכו ומשיח ה' בהיותו בחערה בידו, אז בהיותו בחחנה יש לפניו לרפה, היך הלך עתה להלחם בו? והנה זה היה חרד ועון פלילי, כל שכן כעס ישראל שלא עשו עמו רעה והיה כחפץ עליהם מלך מאת ה', והיך הלך להלחם בהם? ותשובת הלבע לא יספיק לזה כמו שחבאר:

השאלה השנית במה שבתוכתו דוד והכיש על התוכתו מהמלחמה, וזה כי הכיש אמר לדוד יפר לתה וטוב בעיני לתך ובואך במחכ' וגו' ובעיני הסרנים לא טוב לתה ועתה שוב בשלום, ודוד לא רצה ולא בתפיים בדבריו והשיבו מה עשיתי ומה מלאת בעבדך וגו', ותקרי כן קוד הכיש לומר הדברים שאמר בעמם ידעתי כי טוב לתה בעיני כמלאך האלקים אך סרני פלשתים אמרו וגו' ועתה השכם בבקר וגו', ובתפיים דוד בדברים האלה ולא בתפיים אליהם ברחשונה, ורתוי לדעת סבת זה:

השאלה השלישית במרו ותמר לדוד מאד כי אמרו העם לסקלו כי מרה בפש כל העם, ויקשה למה אמרו העם לסקול את דוד? והנה לא כשרפה בקלג ולא כשנו הנשים והטף לסבתו, ולא בתעבל דוד מהסקלה עד עתה ובשני הלכו כשיו נם כן, ולמה יבקשו לותו העם על זה יותר מעשקול דוד לותם עליו? נם לא הלך משם כרלונו כי אם במאמר הכיש:

השאלה הרביעית באמרו ויקח דוד את כל השלל והבקר ונהגו לפני המקנה ההוא ויאמרו זה שלל דוד, והשקוק הזה יקשה משני פנים. האחד מאמרו והבקר נהגו לפני המקנה, והנה הבקר ההוא המקנה, עד שפירש לנו שבקר החוידים נהג לפני המקנה של דוד, וזה פועל בעל והודעה בלתי כשרכת. והשני באמרו ויאמרו זה שלל דוד, ולא זכר למי אמרו זה ולא למה אמרו לותו, ולא נזכר כזה בשאר הפעמים שהכיל דוד שלל מהחוידים, עד שפירשו זה על הדרך שעשה המלך שהדרין פב ע"ב ולין ממקין בילו, וזה לא נזכר בכתוב:

השאלה החמשית במה שאמר דוד (לאומרים יען לשר לא הלכו עמי לא כתן להם מהשלל) לא תעשו כן לחי לא לשר כתן ה' לנו וישמור לותנו ויתן את הגדוד הזה בילינו וגו', ובפסוק הזה אין גזרה, וגם העענה

הטעמה הזאת ליכה טעמה בנדם , לכל יאמרו בהפך מלקר
שבתן ה' לנו ויתן את הנדוד הבא עליהם בידיהם הנה לא כן
לין רלוי שבתן מהשבץ לתביעה אחר לא הלבו עמהם , כי הלל
ית' כתן לנו השבץ ולא לכם , ולא כן מה הטעמה הזאת אחר
כתן דוד עליו השלום לשיתהם מהשבץ ? ועוד לקשה
במדבר כ"ג על זה בבוקר הפרשה מלקמת מדין * שמוה ה' למשה זה
עשו עשה דוד עתה לכן , ולמיך לא זכרו בטעמותיו ?

השאלה הששית במה שחמר עוד ומי ישמע לכם
לדבר הזה כי כחלק היורד במלחמ'
וכחלק היושב על הכלים יחלקו , והנה המלחים היו
חאר בשלרו מעבור את נחל הבשור לא היו יושבים על הכלים
לשיחלקו בשוה , לכל הם לשמשם בשלרו שמה ולא יכלו
לו לא רלו לעלות עם לחיהם , ולמיך לם כן הבריח דוד לחלוק
עמהם מהשבץ ? בלמרו שהיה הדין כיושבים על הכלים
שיחלקו בשוה , כי היושבי' על הכלים היה רלוי שיקבל מהשבץ
לפי שלח בשלרו כי לם כדי לשמרם , ובזה מהתועלת
להולכים להלחם בשמירת כליהם , לכל המלחים היו
לא בשלרו לשמור הכלים , ולא היה מזה הדין רלוי שיחלקו
בשבץ ולא שיטימהו לו דוד לחק , לם לא שיטים קק בשלרים
לשמשם בלחמה .

והנני מפרש הפסוקים בלופן יותרו השלות כלם :

כט

(א) ויקבצו פלשתים וגו' . זכר שהפלשתים קבלו לת כל מקניהם להלחם עם ישרחל , וישרחל היו חוכים רחשונה כי כתקבלו קודם שיתקבלו הפלשתים ,

(ב) ולכן כלשר ילעו הפלשתים שישרחל כבר היו מקוכים היו עוברים סרניהם למלות ולפלשים , רולה לומר שהיו עוברים סרני פלשתים ועמ' מהמלות ומהפלשים מהלכי' , כי הסרנים לל היו מלות ולפלשים לכל היו הולכים מלות ולפלשים היו מהפלשתים עם כל ל' מהם , ודוד ולנשיו היו עם לכיש בלחרונה :

(ג) והנה שרי הפלשתי' בלחנה לת דוד ולנשיו שלקו לת לכיש מה העברים הללה ? רולה לומר עברים הם ומה לך בהם ? והוח השיבם שהיה דוד לשר היה לתו זה ימים או זה שנים , לל שבשר היה עברי כי כתיצב עמו ובלרנו שנים ויתים . ולל"ק כתב ימים שהיו לקלו כלנו הם שנים , ובפי' כ"ל הלמת הם שנים ממש כמו שזכרתי כמה שעבר . ולמר שהלב פמ' ו' זה הנה הורה הכתוב על שלמותו מיום נפלו , רולה לומר
(ד) בשפלו בגורלו ובלרנו עד היום הזה : ושרי פלשתים הקניפו על לכיש , לפי שנעשה דוד ולפי שלכיש הכניסו עמו , כלמרם שלל יעלה עמהם למלחמה כן יהיה עמהם לשנת ובוכף נם הוח על שוכלו ולחם בם . ומשכו עלתם על כ' דבריהם . ולפ' שהיה דוד כורה מלבני שלול , ושהוח יבחר לעשות זה המרי להתרלות עם לדוניו שלול ובלרשי הפלשתים יבפו לת קשליו . והנשית מלשר דוד בשנעו היה שונה הפלשתים ובוקר להשחיל בהם , ולכן לין רלוי לשנות בו , כי לין יהיה
(ה) העבור פלקון ביל החקול ? כמלמר מנל הקדמוני , וזהו מלמרם בלל זה דוד לשר יעבו לו במקולות הבה שלול בלפיו ודוד בכבכותיו , יוכה היותו מבה רבבות בפלשתים , ולין יפול לעזור ? והנה ל"ל כתב כתב דוד בפר לנשת עם לכיש למלחמה מפני ההברה והלוכם למלחמ מהות לכיש מלך היותו בידו ובלרנו , ומפני מה שנלה לו שהיה פוסע על ישרחל ובלחם להיותו בכלש עם שלול ועמו , והיה מלשת דוד בלבתו שם להיות לשנת לפלשתים ולבבל עלתם , כי זה מה שיקל לו לחר היותם בוטחים בו . ולין כן לעתי , כי קלילה לחים בבבל כדוד ינמול לת לכיש (עם היותו מחלבי פלשתים) רעה תחת טובה , והנה היה זה קלין קשר ודבר מנוכח מלד , לבל היתה כוונתו לבלי שלל ילבם שמה , וכמ"ש לו לכיש לבן שומר לרחשי תשיבך כל היתים , ובשב דוד בהלבו שמה שישמור לת רלש לכיש וילך בביתו , ולל ילבם עם ישרל ולל יהיה לת ידו במלך שלול ולל יהיה לשנת ולל נם בן לעזר ולל להועיל לפלשתי' , והנה לם בן היה מוכרח בדברי בלבנ בזה הלד , והיתה כוונתו טובה ושלימה לל זולת זה , ולבן ברחשונה לל לחר דוד לבן לעשה הרע ולבדן בישרל , לבל לחר בתם לתה תרלה לשר יעשה עבדך , והוח מלחר יבבול הפירושים , והיה לעתו בתמ' מה שלחרתי . ולחשוב לבי שעל זה הענין עשה דוד עם * משמר תלני קל"ט ק' הקריתני ותדע , שדבר בו בידיעה הלקית ושהוח י' חוקר לבות ובוחן כליות , למה שידע בזה כוונתו ורלונו והיותו מוכרח במעשיו , ולבן היה תלשית דבריו שמה * לם עם ע' כ' וכו' תקטול לנוה רשע ולבדי דמים בורו מבי , לשר יומרוך למוזמה בשוב לשון עריך , הנל משבילך ס' לשבח ובתקוממך לתקוטט , תבלית שבלה שבלתים לחויבים היו לי , תקרבי לל ודע לבבי ונו' , ורלה לם דרך עובב בי ונו' , ולל לחר ולבדי דמים בורו מבי על התבשים לשר היו הולבים עמו בל היו לשר לו בוזה ומר בפש , ולין נוזרת הבתו' לם תקטול לנוה רשע לו לבדי דמים יבורו מבי , כמו שבשבו המפרשים והביאו הרי לנבו בספר העקרים לשר לו , לבל היתה כוונתו להתנבל משבתו בתוך פלשתים ומלשר בל עמהם במשבה להלחם בישרל , ועל זה לחר לם תקטול לנוה רשע שהוח שלול לדוף לת דוד ולבדי דמים נם בן , לל ההולבים עם שלול לדוף לת דוד כלשר יבורו מעליו , ובילר למה קרלם לבדי דמים ורשעים , ולחר לשר יומרוך למוזמה בשוב לשון עריך , רולה לומר שהם מרומזים לת הל"ת בלשוב בתון ומרמה והם המבשלים בשוב ודבר בזב עדי הסם ולויבי , והיה נוזרת המלחר בלשר תהרוג לותם הבה לו הלל משבילך ס' לשבח , רמז לבלים מלך נת ולפלשתים ובתקוממיך לתקוטט , לוי בפועל לשבח לתקוטט מקוממיך , כי עתה לין לי כי לם לבל הכווכה הרמויה , וזהו תבלית שבלה שבלתים , לל שעתה בלבי לבי שוכל מלד הפלשתים בלם להיותם לויבים לי , ולפי שהיה מרלה פבי לחבה

[א] וַיַּקְרְאוּ אַכִישׁ אֶל־דָּוִד וַיֹּאמֶר אֵלָיו חַי־ יְהוָה כִּי־יָשָׁר אַתָּה וְטוֹב בְּעֵינַי צֵאתְךָ וּבוֹאֲךָ אִתִּי בַּמַּחֲנֶה כִּי לֹא־מָצָאתִי בָךְ רָעָה מִיּוֹם בֹּאֲךָ אֵלַי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה וּבְעֵינֵי הַסַּרְנִים לֹא־טוֹב אָתָּה׃ [ב] וְעַתָּה שׁוּב וְלֵךְ בְּשָׁלוֹם וְלֹא־תַעֲשֶׂה רָע בְּעֵינֵי סַרְנֵי פְּלִשְׁתִּים׃ [ג] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אָכִישׁ כִּי מֶה עָשִׂיתִי וּמֶה־מָּצָאתָ בְעַבְדְּךָ מִיּוֹם אֲשֶׁר הָיִיתִי לְפָנֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא אָבוֹא וְנִלְחַמְתִּי בְּאֹיְבֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃ [ד] וַיַּעַן אָכִישׁ וַיֹּאמֶר אֶל־דָּוִד יָדַעְתִּי כִּי טוֹב אַתָּה בְּעֵינַי כְּמַלְאַךְ אֱלֹהִים אַךְ שָׂרֵי פְּלִשְׁתִּים אָמְרוּ לֹא־יַעֲלֶה עִמָּנוּ בַּמִּלְחָמָה׃ [ה] וְעַתָּה הֲשָׁכֵם בַּבֹּקֶר וְעַבְדֵי אֲדֹנֶיךָ אֲשֶׁר־בָּאוּ אִתָּךְ וְהִשְׁכַּמְתֶּם בַּבֹּקֶר וְאוֹר לָכֶם וָלֵכוּ׃ [ו] וַיַּשְׁכֵּם דָּוִד הוּא וַאֲנָשָׁיו לָלֶכֶת בַּבֹּקֶר לָשׁוּב אֶל־אֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וּפְלִשְׁתִּים עָלוּ יִזְרְעֶאלָה׃

ל

[א] וַיְהִי בְּבוֹא דָוִד וַאֲנָשָׁיו צִקְלַג בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי וַעֲמָלֵקִי פָּשְׁטוּ אֶל־ נֶגֶב וְאֶל־צִקְלַג וַיַּכּוּ אֶת־צִקְלַג וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָהּ בָּאֵשׁ׃ [ב] וַיִּשְׁבּוּ אֶת־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר־בָּהּ מִקָּטֹן וְעַד־

(א) ויקרא אכיש לדוד וגו׳. הנה אכיש שמע לדברי סרני פלשתים והתפעל מטענותיהם ואמר לדוד שישוב בשלום למקום עיר מושבו, ומשן זה להיותו מספק בהבטחתו כי היה יפר ושוב בעיניו לפתו ובוזו לתו, והסכימו הוא עליו לפי שלא מצא בו רעה, אבל לפי שהיה בעיני סרני (ו) פלשתים לא טוב, לא לויב שלהם, וכדי לעשות הפשם וחלקת׳ היה אומר אלין שישוב לדרכו, ולא גלה לו טענותיהם אשר אמרו כנדו כדי לשמור כבודו, והם הדברים אשר (ז) הכתו׳ למעלה שאמרו בשם יקרים זה אל דאוכיו וגו׳: ודוד בתרעם מזה בחמרו כי מה עשיתי וגומ׳, והכרחה לומר כזה הוא שסרני פלשתים לא פחדו כי אם מדוד לבד ולא מאכיש, לפי שדוד חולי יתרה על דאוכיו ברשיהם, וגם לפי מה שהתפרסם שהיה דוד ברבנותיו, אבל באכיש נתם כאלו נתם הסבות הללה לא ידעו דבר, ולכן אמר אל תשב דבר אשר צויתי אותך כי אם דוד ידע כי לדוד בפרט כתבוהו, ואכיש לדוד בפרט אמר ונעיבי הברכים לא טוב אתה ועתה שוב ולך בשלום, ודוד מפח מאוס לטעון כי מה עשיתי ומה מצאת בעבדך, לא מה הרעה אשר מלאת בי בפרט יותר מכל העבדים אשר אתי, כי היה הסבה להיותכו עבדים הנה הוא בפרט כללי לכלנו, אבל בהיותכם מפרשים אותי לבד יורה שמלאת בי רצע ופצע בפרט, ולכן השיבו אכיש (ח) שגליה לו מעומו בו פקפוק, כי הוא בעיניו היה יפר ושוב כמלאך האלקים, לך שברני פלשתים בלי הבה אמרו לא יעלה דוד עמנו במלחמה, ואמר אכיש זה בבחם לפי שבקשיים מלחמות אלין טענותיהם, אבל כדי לכבדו (י) אמר ועתה השכם בבקר ועבדי אדוניך אשר באו אתך והשכמתם בבקר ואור לכם, רומה לומר ילכו כלם עמך, בלופן שיהיה הדבר כולל כלכם ולא פרטי, ואמר עבדי אדוניך, להעיר על בבת מזרחם אלא היה כלפי אלא יתרמו הם על אדוניהם לא ברחוי פלשתי׳, ואמר השכם בבקר והשכמתם בבקר, לפי שההליכה מהמלחמה ובחזרה ממנה לא תשות כי אם לחלושי הלב ולחים הילא ורך הלבב, והיא תרבה גדולה והרווחה לותם יפחד חליהם ויתענו להם, לכן מוה אישובו בהשכמה וחים אל ידע בהחזרתם וכל זה מפני הכבוד: (יא) וכאשר אכיש כלל ואמר לדוד בהחזרה את כל אנשיו בתרבה דוד לחזור ובתפיים בדבר, והשכים בבקר הוא ואנשיו לשוב אל ארץ פלשתים מה אלא כתפיים קודם לבן, לפי שאמרו אלין לבד אישוב ולא לאנשיו, ועם מה שהיכתי בזה הותרה השאלה השנית:

(יב) ויהי כבוא דוד וגו׳. ספר הכתוב שביום השלישי מיום שנפע דוד ואנשיו מאקלג חזרו אלין, ומצאו (והוא נגב כלב כמו שיזכור) ואל אקלג, ולא זכר שפשטו גם כן אל ארץ הכרתי, לפי אלא היה הכתוב כי אם לבני ישראל אשר אלו בנגב ובאקלג ומפניהם התעורר דוד לרדוף אחריהם ולא מפני הכרתי. או כתוב שאמרו אל נגב יכלול נגב הכרתי ונגב כלב, שבניהם יקראו נגב ובניהם נגב הדרום, והכתוב אלת אקלג לבדה אמרו כאן היתה, כלי שלא יוכל דוד להתיצב בם עוד, לפי שהיה יגלח משם להשמיד את כל ארץ העמלקי. ומה שאמר ויכו את אקלג אין רצונו שהמיתום, כי אם שהרסו העיר וישרפוה באש, שהרי אחרי זה אמר וישבו את הנשים אשר שבו משם לא הרגו אותם: (ג) וכאשר דוד ואנשיו אל העיר מצאו (ג׳ ד) אותה שרופה באש והנשים ובניהם היו לבז וישאו את קולם ויבכו. והנה זכר הכתו׳ מנבורת דוד ואומץ לבבו, כי עם היות לו שני קבות להתגבר בלבבו, האחד שהיו כשלו

גָּדוֹל לָכֶם הַמָּוֶת אִישׁ וְנַחֲנוּ יֵלֵכוּ׃ [ג] לְדַרְכָּם: וַיָּבֹא דָוִד וַאֲנָשָׁיו אֶל־הָעִיר וְהִנֵּה
שְׂרוּפָה בָאֵשׁ וְנְשֵׁיהֶם וּבְנֵיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם
נִשְׁבָּיוּ׃ [ד] וַיִּשָּׂא דָוִד וְהָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ
אֶת־קוֹלָם וַיִּבְכּוּ עַד אֲשֶׁר אֵין־בָּהֶם
כֹּחַ לִבְכּוֹת׃ [ה] וּשְׁתֵּי נְשֵׁי־דָוִד נִשְׁבּוּ
אֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִית וַאֲבִיגַיִל אֵשֶׁת נָבָל
הַכַּרְמְלִי׃ [ו] וַתֵּצַר לְדָוִד מְאֹד כִּי־אָמְרוּ
הָעָם לִסְקָלוֹ כִּי־מָרָה נֶפֶשׁ כָּל־הָעָם אִישׁ
עַל־בָּנָיו וְעַל־בְּנֹתָיו וַיִּתְחַזֵּק דָּוִד בַּיהוָה
אֱלֹהָיו׃ [ז] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן
בֶּן־אֲחִימֶלֶךְ הַגִּישָׁה־נָּא לִי הָאֵפוֹד וַיַּגֶּשׁ אֶבְיָתָר אֶת־הָאֵפוֹד אֶל־דָּוִד׃
[ח] וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה לֵאמֹר אֶרְדֹּף אַחֲרֵי
הַגְּדוּד־הַזֶּה הַאַשִּׂיגֶנּוּ וַיֹּאמֶר לוֹ רְדֹף
כִּי־הַשֵּׂג תַּשִּׂיג וְהַצֵּל תַּצִּיל׃ [ט] וַיֵּלֶךְ דָּוִד הוּא וְשֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר
אִתּוֹ וַיָּבֹאוּ עַד־נַחַל הַבְּשׂוֹר וְהַנּוֹתָרִים
עָמָדוּ׃ [י] וַיִּרְדֹּף דָּוִד הוּא וְאַרְבַּע־מֵאוֹת
אִישׁ וַיַּעַמְדוּ מָאתַיִם אִישׁ אֲשֶׁר פִּגְּרוּ
מֵעֲבֹר אֶת־נַחַל הַבְּשׂוֹר׃ [יא] וַיִּמְצְאוּ אִישׁ־
מִצְרִי בַּשָּׂדֶה וַיִּקְחוּ אֹתוֹ אֶל־דָּוִד וַיִּתְּנוּ־
לוֹ לֶחֶם וַיֹּאכַל וַיַּשְׁקֻהוּ מָיִם׃
[יב] וַיִּתְּנוּ־לוֹ פֶּלַח דְּבֵלָה וּשְׁנֵי צִמֻּקִים
וַיֹּאכַל וַתָּשָׁב רוּחוֹ אֵלָיו כִּי לֹא־אָכַל
לֶחֶם וְלֹא־שָׁתָה מַיִם שְׁלֹשֶׁת יָמִים
וּשְׁלֹשָׁה לֵילוֹת׃ [יג] וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד לְמִי־
אַתָּה וְאֵי מִזֶּה אָתָּה וַיֹּאמֶר נַעַר מִצְרִי
אָנֹכִי עֶבֶד לְאִישׁ עֲמָלֵקִי וַיַּעַזְבֵנִי אֲדֹנִי
כִּי חָלִיתִי הַיּוֹם שְׁלֹשֶׁת׃ [יד] אֲנַחְנוּ פָּשַׁטְנוּ נֶגֶב הַכְּרֵתִי וְעַל־אֲשֶׁר
לִיהוּדָה וְעַל־נֶגֶב כָּלֵב וְאֶת־צִקְלַג
שָׂרַפְנוּ בָאֵשׁ׃ [טו] וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד
הֲתוֹרִדֵנִי אֶל־הַגְּדוּד הַזֶּה וַיֹּאמֶר הִשָּׁבְעָה
לִי בֵאלֹהִים אִם־תְּמִיתֵנִי וְאִם־תַּסְגִּרֵנִי
בְּיַד־אֲדֹנִי וְאוֹרִדֲךָ אֶל־הַגְּדוּד הַזֶּה׃
[טז] וַיֹּרִדֵהוּ וְהִנֵּה נְטֻשִׁים עַל־פְּנֵי כָל־
הָאָרֶץ אֹכְלִים וְשֹׁתִים וְחֹגְגִים בְּכֹל
הַשָּׁלָל הַגָּדוֹל אֲשֶׁר לָקְחוּ מֵאֶרֶץ
פְּלִשְׁתִּים וּמֵאֶרֶץ יְהוּדָה׃
[יז] וַיַּכֵּם דָּוִד מֵהַנֶּשֶׁף וְעַד־הָעֶרֶב לְמָחֳרָתָם

(ו) הלבו בשבי, השבית שלשה עשמו בעלה ויגון, כי ימרו העם למקלו, עכו התחזק דוד בי', ולא חלה לבבה עיכו ולא לי', ולא חלה לבבה מהתגבר, ולכן לחזר (ז, ח) בתיקים מהתחזק לחכיתי הכהן הגישה נא לחפוד ושאל בי' אם ארדוף לחרי הגדוד הזה אחריהם? והם שתי שאלות, אם ידלוק והם ידוע, או לא כבר עברו לחרמותם, ואמר יתברך השיבו תשוב כוללת על שתיהן והיה דלוק, כי לא תשיג הרדיפה פועל בעל לחבל השג תשיג, ולא יהיה פועל רע וזהו והצל תציל. וכבר לחרו בלי דף עג ע"ב תוכל במסבת ימלא, שמואלין עלה ועג בחורים ותומים שבי דברים כלחקר ושאול על שניהם, לא כשיהם הדבר כחון שלא יוכלו להתמהמה כל כך שיחלו השונא לחתר לחתת. ולאמר למה לחרו העם לסקלו את דוד, לפשר שהוא סבב לגרת עם עלים למלחמה ושילכו כל לשניו לחו, ובשב זה שבזו העמלקים על לקלב. והכון לשלי הוא לשבי לחרו העם וגו הוא מחמת בלשון שלא, יאמר שבתוך שבאו דוד ולשניו עד לין כח בהם לבכות, ולפי שבשי דוד בשבו היה עוד לדוד לו מלך, ולפי שהוא היה מפלג ביונן ובכרה על כשיו והיה מתעכל מהקשה בשבת העשבון, קרה לף העם בגדו ולחרו לסקלו, בלחרם שגם כן היה להם עשבון על בשיהם ובניהם, ולאמר יתעצב דוד יותר מהרגלו? וזה שיעור הכתוב, ותצר לדוד מלד, לפ על כשיו שבשבו והיה לו לו מלד שלא יאמרו העם לסקלו כי היה מרה נפש כל לחד מהעם על בניו ועל בנותיו, ולאמר לא כן יתעצב דוד יותר מהם בהיותם כולשים כאותו? ובלשר רלה דוד זה הסיר בעם מלבו ויתחזק כי"י לקליו, והשתדל על הרדיפה והנקמה בחוזים והנלחת שנעם, והוא פירוש בלה בפסוקים, והותרה השלה השלישית:

(ט) וילך דוד וגומר. בפר שבאחירות רב הלך דוד ולשניו שם מלות לים לחרי העמלקים. ולאמרו

ויבלו על כתל בשור והבותרי, עמדו, פירשו בו שהוא מלרף קטן כי כלם בלו על כתל הבשור ועברו הנהל לרבע מלות לים והבותרי, שלא עברו עמדו שם, ולפי זה יהיה העיקר קשר בכתוב, וגם הכתוב השני יהיה כפול לחרי לשר בכלל ברלשון. ויותר נכון הוא שלאמר, בעם היות לדוד שם מלות לים מלחמה הנה היו עוד קולים וקטים ובעדי ולבשיש מזרלים שלא ילחמו, כי לא שלא בשיש בשלרו בעקבו עם הבשיש לבשיש מה כלי לשמור לוחן, ויאמר הכתוב כאן שהלך דוד ולבשיו שם מלות לים ויבולו כלם על כתל הבשור, והבותרים לשר עמו מלבד השם מלות לים עמדו, רומה לומר בשלרו בעקבו, ורלף (י) דוד ולרבע שלות לים מהבלי עמו לחרי העמלקים על לותו כתל הבשור, ויעמדו שלתים לים לשר פגרו בשלרו ועמדו מעבר הנחל, בלופן שדוד ולרבע שלות לים עברו הנחל ודבקו לחרי הלוים. והנה פגרו, פלשי בו כמבעו מעבורי, ורלה לומר שבתו מפני לולשתם. ולמי לומר שהוא מלון * בפרי הלפשים. ולמה שם, במדב יל לג * פגרי הלפשים. ולמה שם שיהיה מ"ש ע' הכרמה בזה ולמ' בשלרו לפרש לותו לחר זה [למשה] בספוק [כח] לשר פגרו מלבת לחרי דוד. וזכר שמלו לים מלרי (יל,יב,וכו') והיה רעב ולמל והלבילוהו והשקוהו, והודיע לת דוד שהיה בער לים עמלקי מלונן שפשטו על לרלן והורידו ל הגדול והכה בהודים, רומה לומר מתפשטים על פני כל לרלן בשמחה ובטוב לבב על כל שללם: ויכם דוד מהבשף (יז) ועד הערב, לל שבת עליהם בלילה כדי שלת ירבו היותם מתי מעט והכה בהם כל הלילה ההיא וכל יום מחרתו על הערב, ולת כמלט מהם לים כי לם הבעירים לשר בפו על הגמלים. ובללם לחרו עיין לצי למחרתם, למולי הם לקות ולדק במחרת, כמו שלמר * לת שמות י"ו ע' הלחם בעמלק מחר לחכי כלב על רלש הגבעה. והנה היה מהכלת דוד וזכותו שהעמלקי, בהתפשטם על פקלב לת הרגו כפו לחד ובלם שבו ויכהו

וְלֹא־נִמְלַט מֵהֶם אִישׁ כִּי אִם־אַרְבַּע
מֵאוֹת אִישׁ־נַעַר אֲשֶׁר־רָכְבוּ עַל־
הַגְּמַלִּים וַיָּנֻסוּ: [יח] וַיַּצֵּל דָּוִד אֵת כָּל־
אֲשֶׁר לָקְחוּ עֲמָלֵק וְאֵת־שְׁתֵּי נָשָׁיו הִצִּיל
דָּוִד: [יט] וְלֹא נֶעְדַּר־לָהֶם מִן־הַקָּטֹן וְעַד־
הַגָּדוֹל וְעַד־בָּנִים וּבָנוֹת וּמִשָּׁלָל וְעַד
כָּל־אֲשֶׁר לָקְחוּ לָהֶם הַכֹּל הֵשִׁיב דָּוִד:
[כ] וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־כָּל־הַצֹּאן וְהַבָּקָר נָהֲגוּ
לִפְנֵי הַמִּקְנֶה הָהֵמָּה וַיֹּאמְרוּ זֶה שְׁלַל
דָּוִד: [כא] וַיָּבֹא דָּוִד אֶל־מָאתַיִם הָאֲנָשִׁים
אֲשֶׁר־פִּגְרוּ גַּם דָּוִד וְגַם אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיִּגַּשׁ
דָּוִד בְּנַחַל הַבְּשׂוֹר וַיֵּצְאוּ לִקְרַאת דָּוִד
וְלִקְרַאת הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ וַיִּגַּשׁ דָּוִד
אֶת־הָעָם וַיִּשְׁאַל לָהֶם לְשָׁלוֹם:
[כב] וַיַּעַן כָּל־אִישׁ רָע וּבְלִיַּעַל מֵהָאֲנָשִׁים
אֲשֶׁר הָלְכוּ עִם־דָּוִד וַיֹּאמְרוּ עַל
לֹא־הָלְכוּ עִמָּנוּ לֹא־נִתֵּן לָהֶם מֵהַשָּׁלָל
אֲשֶׁר הִצַּלְנוּ כִּי אִם־אִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ
[כג] וְאֶת־בָּנָיו וְיִנָּהֲגוּ וְיֵלֵכוּ: וַיֹּאמֶר דָּוִד לֹא־תַעֲשׂוּ כֵן אָחִי אֵת אֲשֶׁר־
נָתַן יְהוָה לָנוּ וַיִּשְׁמֹר אֹתָנוּ וַיִּתֵּן
אֶת־הַגְּדוּד הַבָּא עָלֵינוּ בְּיָדֵנוּ:
[כד] וּמִי יִשְׁמַע לָכֶם לַדָּבָר הַזֶּה כִּי כְּחֵלֶק
הַיּוֹרֵד בַּמִּלְחָמָה וּכְחֵלֶק הַיֹּשֵׁב עַל־
הַכֵּלִים יַחְדָּו יַחֲלֹקוּ: [כה] וַיְהִי מִן־הַיּוֹם
הַהוּא וָמָעְלָה וַיְשִׂמֵהוּ לְחֹק וּלְמִשְׁפָּט
לְיִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה: [כו] וַיָּבֹא דָוִד
צִקְלַג וַיִּשְׁלַח מִן־הַשָּׁלָל לִזְקֵנֵי יְהוּדָה
לְרֵעֵהוּ לֵאמֹר הִנֵּה לָכֶם בִּרְכַּת מִשְּׁלַל
אוֹיְבֵי יְהוָה: [כז] לַאֲשֶׁר בְּבֵית־אֵל וְלָאֲשֶׁר
בְּרָמוֹת נֶגֶב וְלָאֲשֶׁר בְּיַתִּר:
[כח] וְלָאֲשֶׁר בַּעֲרוֹעֵר וְלָאֲשֶׁר בְּשִׁפְמוֹת
וְלָאֲשֶׁר בְּאֶשְׁתְּמוֹעַ: [כט] וְלָאֲשֶׁר בְּרָכָל
וְלָאֲשֶׁר בְּעָרֵי הַיְרַחְמְאֵלִי וְלָאֲשֶׁר בְּעָרֵי
הַקֵּינִי: [ל] וְלָאֲשֶׁר בְּחָרְמָה וְלָאֲשֶׁר בְּכוֹר
עָשָׁן וְלָאֲשֶׁר בְּעָתָךְ: [לא] וְלָאֲשֶׁר בְּחֶבְרוֹן
וּלְכָל־הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר הִתְהַלֵּךְ־שָׁם דָּוִד
הוּא וַאֲנָשָׁיו:

(יח) ולא נמלט מהם איש כי אם ד' מאות נערים שרכבו על הגמלים וברחו: (יט) ויצל דוד את כל אשר לקחו עמלק ואת שתי נשיו הצילם: (כ) ויקח דוד את כל הצאן והבקר אשר הנהיגו לפני המקנה ההוא ויאמרו זה שלל דוד: (כא) ויבא דוד אל מאתים האנשים אשר פגרו לקרי דוד וגם לקרי העם אשר אתו ויגש דוד בנחל הבשור ויצאו לקראת דוד ולקראת העם אשר אתו ויגש דוד את העם וישאל להם לשלום: (כב) ויען כל איש רע ובליעל מהאנשים אשר הלכו עם דוד ויאמרו יען אשר לא הלכו עמנו לא נתן להם משלל אשר הצלנו כי אם איש את אשתו ואת בניו ויובלו וילכו: (כג) ויאמר דוד לא תעשו כן אחי את אשר נתן ה' לנו וישמר אתנו ויתן את הגדוד הבא עלינו בידנו: (כד) ומי ישמע לכם לדבר הזה כי כחלק היורד במלחמה וכחלק הישב על הכלים יחדו יחלקו: (כה) ויהי מן היום ההוא ומעלה וישמהו לחק ולמשפט לישראל עד היום הזה: (כו) ויבא צקלג וישלח משלל לזקני יהודה לרעהו לאמר הנה לכם ברכה משלל אויבי ה': (כז) לאשר בבית אל ולאשר בדרומות יתר: (כח) ולאשר בערוער ולאשר בשפמות ולאשר באשתמוע: (כט) ולאשר ברכל ולאשר בערי הירחמאלי ולאשר בערי הקיני: (ל) ולאשר בחרמה ולאשר בכור עשן ולאשר בעתך: (לא) ולאשר בחברון ולכל המקומות אשר התהלך שם דוד הוא ואנשיו:

(יח) ולא נמלט מהם איש כי אם ד' מאות נערים. ולא כפי המקרא שנמלטו ועמדו ונלחמו עמו: (יט) ויצל דוד את כל אשר לקחו עמלק. שנצלו שנים שנלקחו עמהם: ואת שתי נשיו. זכר עוד לך לקח את שתי נשיו: (כ) הצאן והבקר והנשא לפני המקנה. שנצלו מיתר הערים, וזהו לשון המקרא והנהיגו לפני המקנה ההוא ויאמרו זה שלל דוד ויקח דוד את כל הצאן וגו', ופירוש הפסוק הבין רבי דוד קמחי בשם אביו, שלקח דוד את כל הצאן והבקר רוכב לומר מה שלקח מהם (ולא היה משלו לקחם) והנהיגו אותן לפני המקנה ההוא, לא לפני המקנה שנלקחו ועמדו פי' נהגו לפני המקנה ההוא ויאמרו זה שלל דוד, כדרך שנ' בפנחס"רין שאמרו המלך פורץ לעזות לו דרך ויתן מחתן בידו, שבאחר נהגו לפני המקנה ההוא ויאמרו זה שלל דוד, לא והיו מהגיס המקנה זה לפני זה כדרכם, וכשהיו פוגעין בגדרו השדות לא היו כועסים המקנה לפי ח' לפי פוסקין לפניהם והולכים, וכשהיו בעלי השדות מתקין בהם היו אומרים ענבי דוד זה שלל דוד, והרצות כידו לפרון נדר כי מלך הוא, וכל זה לפי שעה, וזה שאמרו לך בזכר בכתוב, וגם דוד לא היה מלך פלשתים שיהיה פורץ גדר בכרמם. והכתוב מפלי שזכר הכתו' כזה ג' דברים. חלק שלקח דוד את כל הצאן אשר היו מוליכים העמלקים מצלע העירים. וזכר עוד שהבקר נהגו עכין שכי והוא שהבקר נהגו לפני המקנה ההוא, רומה לומר שבדר דוד אילך הבקר לפני הצאן שהוא המקנה שזכר, והיה זה כדי שהמקנה הקטן ההוא מהצאן אשר זכר לא ילך בדרכונה להיותם יותר מלוזים ויותר נקלים לגזול אותם בכל המקום אשר יעברו בו, וגם היות מדת הלוחמים כן הוא שיהנגו את הבקר רחוק, ואשר הבהמות יותר גדולות והצאן לחרים כדי שיהיו כשמרי יותר. ובפר בכתוב עוד ענין שלישי והוא שאמרו ויאמרו זה שלל דוד, לא שאם היו צריכים לבצי דוד מיד העמלקים, היו לבצי דוד מיד אותם הין לבם כזה טענה כי זה שלל דוד לקח אשר לקח מהעמלקי, ואתם בבר לקח מהעמלקי שאתם לבצתמוהו שהוא גזל לבלוקו אותו מחובתו, לא בבל הוא שלל דוד שלקח מחוביו ובפי הדין זוכה בו, כי הגזול אין הגזלן פטור, ובן לחרי יחוי הבעלים. הנה התחיל הפסוק והותרה השלשה הרביעית:

(כא) ויבא דוד וגו'. בפר שבא דוד על המאתים שים אשר פגרו מלבת לחרי דוד, שלא שבו לבקלג לבל בזארו ועמדו שם, ועוד הודיע הבתוב הזה שבדעון דוד לותם בבל הבשור. וילמד שהיה על אותו הבצל הר גבוה וקלוב ומבוצן להעברת עם רב בבקל, כי אם יבואו

מהחוביהם ויעמדו על הבצל מלמעלה בדוחק הלה אשר עליו לא יעבור שים בבקל, כי יפילו עליהם חבנים עד לבוד לותם, ומפני זה בבר דוד שהמאתים שים ישארו שמה בלותו מקום מהלה המסוכן כדי שיזארו לותו ויהיו להם מבצר מזגב ולא יבואו הלוחים להזגב בו, ויהיה בקל עם זה להם ההעברה בבצל בזוכם מהבדיפה, ובל זה יהיה לחרו ויוזיבם בבצל הבשור, כי דוד הוזיבם שם לזה המורך והבברת, ולבן לא שבו לבקלג, ולבן היו בשארים לחולשתם ופחדם לחה ישארו שם ולא שבו אל העיר? לבל החלת הוא בחי שאמרתי, ולזה לחר לשר פנרו לקרי דוד, בלומר לשר התחזקו שמה בדי לשמור לותו, בי פנר הוא שם הנוף בחי שאמרתי, ולחר שהם בשארו ועזו שם פנר תבזיים, לא התחלותם פנר לשל להתחזק לשמור לותו מעבר בעבור לחיבם העוברי' לדרוף. וזבר שהם יחלו לבדחת דוד ודוד שחלם לשלום, לא הלם בתו לויבים לבחת לותו החזוק והמעבר המסוכן הזה: (כב) בליעל (מהבלים עם דוד) לחרו שלקרי שהמאתים לים לא הלבו עמהם לא היה רלוי שבחן לליהם דבר מהשלל, בי אם שיקחו לים את נשיהם ובניהם ויצאו להם, לבל לא יבחו עוד מלן מהשלל לחרי שלא היו בתוך המלחמה. ועם היות דוד מלך בניד ומלוה לחומים, הנה לא נשבר בהם ולא לוה דבר בחשבר דבר מלך שלטון, לבל דבר בתבונים ברע בלח ולחר שהם שלחרו הוא בלתי רלוי מבדיסי הלא לפי שהם בבחם ובגבורתם לא בחו המלחמה, לבל החל יח' הוא בתן את לויבים לפניהם, ולבן לין רלוי שיתחזקו בשלל בלו שהיו ירוצה להם, וזהו שלחר לא (בג) תעשון בן אחי את אשר בתן ה' לבו, לא לא תעשון בן בדבר הזה לא לבקבו לותו בבחיבו בי אם ה' בתבו לבו בבלל, ולא לחר בתן ה' לבו על הבלחמים לבל, בי אם על בלם, לא לבו שהבבו ולהלה שעמדו בתן, וביאר החבל הלקי הזה עשה עמהם להפליא, בלחרו ויזמור לותבו ויתן את הגדוד, לא שחר לותבו מידיהם ומבל זה בתן לותם בידיהם בפלן לטבח יובלו, וזהו הבל החלשון: והבל השבי הוא לחרו ומי ישמע לבם בגו' בי בחלק (בד) היורד למלחמה ובחלק היושב על הבלים יחדו יחלוקו, לא ומי יבבל לבם המלוה הזה לשר לחרתם וישמע לותו ויודם בו? בי הנה דין פשוט הוא בין הלוחמים שחלק היורד במלחמה מהלוחמים הוא שוה לחלק היושב עמם על הבלים ויחדו יחלוקו בשוה בן עות זה, לפי שחין הבלים מיוחד ללוחמים המתבבים לבל בי העומדים על הבלים גם בן יעזרו במלחמה, לחרי שבשבתם הלבו לחיבם למלחמה, לא

ולא כתבו בשמירת הכלים, ומזה היה הדבר מבואר בענין המשפט היה, שלקחי היתה שוויה המעבר המכוון הזה על כחל הכשור היה רצוי שיקלקו שוה בשוה עם חצר הלכו למלחמה, כי היושב על הכלים הוא חולק עם הלוחם, כך אבן ובא שהיו שיקלוק מי שיעמוד לשמור המעברות להצלת הכלים ולא בשמירת המעברו, ושאר הדברים הנזכרים להצלת הכלים. והנה התבארו הפסוקים ועם זה הותרו הספקות חמצית ושנית: לכל רצוי

(כה) והנה מיום ההוא ומעלה ויהי מהיום שלא למלחמה לכל לשוקמים, כי גם גם כן לכל המתעכבים בעכבי המלחמה, גם בשמירת הכלים ולא בשמירת המעברו, ושאר הדברים הנזכרים להצלת הכלים. והנה התבארו הפסוקים ועם זה הותרו הספקות חמצית ושנית: לכל רצוי

שבא כאן לך כשתפקו לכבי דוד ושאל למה הכתוב שהוא שמו לפך? לפי שבכר מלקחו שהוא היה ת' למשה [כו] וַיָּבֹא דָּוִד אֶל־צִקְלַג וַיִּשְׁלַח מֵהַשָּׁלָל לְזִקְנֵי יְהוּדָה לְרֵעֵהוּ לֵאמֹר הִנֵּה בחדבר לך עליו במלחמת מדין * על כו לך את לקח מלקוח הזבי כאלה וכנהמה וגוח', וקלית לת המלקוח כין תוכבי המלחמה היוכלי לבנת וכין כל העדה, ואם כבר הוא הסם עליו לילכה [כז] לְבֵית־אֵל וְלָאֲשֶׁר בְּרָמֹת־ נֶגֶב וְלָאֲשֶׁר בְּיַתִּר: וְלָאֲשֶׁר בַּעֲרֹעֵר וְלָאֲשֶׁר בְּשִׁפְמוֹת וְלָאֲשֶׁר בְּאֶשְׁתְּמֹעַ: [כח] וְלָאֲשֶׁר בְּרָכָל וְלָאֲשֶׁר בְּעָרֵי הַיְרַחְמְאֵלִי וְלָאֲשֶׁר בְּעָרֵי הַקֵּינִי: [כט] וְלָאֲשֶׁר בַּחָרְמָה וְלָאֲשֶׁר בְּכֹר־עָשָׁן וְלָאֲשֶׁר בָּעָתָךְ: [ל] וְלָאֲשֶׁר בְּחֶבְרוֹן וּלְכָל־ הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר־הִתְהַלֵּךְ־שָׁם דָּוִד הוּא וַאֲנָשָׁיו:

כתוב כאן לך ומעלה, ממי למד? מהכרכם וקכו, שכתב כרקוי, לך כל * בלעדי רק לאכל האנשים ולך לחנשים לאכר הלכו לקי עכר לשכול ומחלק הם יקחו חלקם * ויקשה המחבר הזה מלך מאכי כנים * לחלק למה לך לייחכו חוץ מלך למוד הזה למלחמת מדין? (ויאמרו ממי למדו? מן התורה, שנאמר במד' לך כז הקלה במלחמת מדין, שכת * וקלית לת המלקוח וגו') ויקשו לאחכרם, והדבורים לחלקיים הם המלמדים לותנו כעלם יותר מפעולות הלחות. והכן הזבי מלקוחי הוא, שלך כמעשה לחכרהם למוד כלל לענין דוד, כי לחכרהם לך כתן חלק המלקוח לאר לקח לחנשים שיהיו על הכלים ולא הלכו שהה להלחם, כי אם לחנשים שהלכו עמו, וכמו שאמר * ולאר הלכו לתי עכר לשכול ומחלק הם יקחו חלקם, ורלוי היה שיקחו חלקם לחרי שהלכו עמו ועזו המלחמה, ולזה לומר דוד ממה שעשה לחכרהם שיתן מהנבי לחנשים לאר לא הלכו לתו כפי כלימותו ולמוכו לא כפי הדין? והנה החפרנים לא התעוררו לזה ולא דברו בו כלל. והנראה לפי זה הוא, שדוד וחבריו רלו שלא היה עניכם כענין מלחמת מדין, ושלא לנמוד ממה שעשה דוד הנ"ל שהה, וזה מג' בחות. הא' לפי שהחנשים שהלכו על מדין לא הלכו מעלמם, אלא הלכו שלוחים מכל השבטים ובשם, והיה זה לפי שיזרחל כלו לקו על ידי המדיני' כפלים בכל מלחמה, והחל ת' לוה במד' לך כ * לוחם * התלבו מלחכם לחנשי לנבל ויהיו על מדין לתת בקמת ה' במדין חלק למעה * לפי שהלכו בשם השבטים כלם וכשליחותם חלק למעה מעות ישראל היה רלוי שיהיה המלקוח מתיחס לכלם, אלא בענין דוד שכל ת' חלקיהם להניח לת חלתו ולת כניו, ומלבד שהיולי הקרה ה' לחלקיהם לפניהם שלל רב, ואמרו שהיה לי שהחנשים לאר לא הסתכבו ולא הלכו למלחמה יקחו כשיהם ושכם, ושאר השלל שלא כוונו חלין ולא הסתכבו בעבורו לא יהיה להם מחנה דבר, להיות זה הענין מזה הבב מתחלף לענין מדין. והכה

הנכית לפי שרלו שבמלחמת מדין מזה התלוה ת' * ונקית לת אם אם כל המלקוח וגו', ולא לחר שיהיה כן חקת עולם לדורותם, והוא ממה שיהיה היותה מזה לבעתה ולא כוללת לדורות, ולחרי שלא מזה התל ת' ניעזו כן תמיד כי אם בפעם ההיא בלבד, מזה שבשאר הדורות לא היה להם לשמוד לדורות ממה שמזה התל ת' לחורלת שעה כפי מה שגזרה לו חכמתו העליונה. והכה הג' היה, שהמזי התלוי שבת במלחמת מדין מלקוחת המלקוח לא היה דומה למה שהיה דוד רולה לעשותו כאן ומה שנה לפך, וזה כי התל ת' מה במדין ונקית לת המלקוח בין תוכבי המלחמה היוכלים לנבת וכין כל העדה, והיה חלק שניה שהלכו עבר חלק החלוים שהלכו על המדין כחלק כל העדה שהיו שנים רבוח כמו שהתבחר בפרשה * שהחני מכל הזבי אם לקחו החלוחי והמחנה החחר, היה לכל העדה, חבל דוד לא עשה כן, כי אם שיחלקו שוה בשוה כחלק היושב על הכלים יקלו יחלוקו, ולפי זה במלחמת מדין היה לוחק חיה ת' חלק בקירוב כשנים מהנשחרים על הכלים, ודוד כחר שבחלוקת שללו יקח כפ' מהחלוחי, שוה בשוה כחלק מהיושבים על הכלים, ומפני זה לא כתבו חלוקת שללם לענין מדין. ודחה דוד לשוה חקו בחלוק מה שוה הקדוש ברוך הוא במלחמת מדין, לפי שהעל גם לא היו יושבים על הכלים ולא עוזרים כלל בדבר המלחמה, ולכן לא היה רלוי שיהיו יחלוקו עם החלוים, ומה שניתן להם היה לפנים מהשורה, חבל היושבים על הכלים שלא כמנהג לבוא למלחמה כי אם בעבור שיחמרו הכלים היה רלוי שיקחו חלקם עם החלוים שוה בשוה. הנה אם כן עשה דוד כהוגן כמ"ש שבשה מהמנה החלקית, כחיות החלוקות מתחלבות בחיכותם. הנה התבחר מזה למה כשתפקו לבבי דוד בזה ולא כבמכו למנה החלקית, ולמה דוד המלך עה"ש לא זכרו בתוכחתו, כי היה כל זה לפי שלא היתה מנוה מדין כוללת לדורות, ובשאר השבות לאר זכרתי שתתחלף בהם מלחמת מדין למלחמת דוד, ולבן אם דוד לחק שיהיה חלק היורד למלחמה כחלק היושב על הכלים, להיות זה רלוי כפי המשפט ומתחלף לענין מדין וחלוקתם שמה. ממנו ר' יודן בשם לא רלה לכמוך עכין דוד לענין מדין, כדוק פר' לב להיותם מתחלפים בבחינת חיכות החלוקה, ואמרו שלמדו מהכרהם וקכו, לפי שחמר מה יקחו חלקם, ויורה על שוה החלקים כמו שעשה דוד ולא כענין מדין. לך לחק לו שחמני, ואו תכין לבבי לכרהם ותלא שעשיו דומה וזה לענין דוד והיו שמה יושבים על הכלים, וזה כי עבר השכול ומחלק בלי כפק לת הלבו עם לכרהם למלחמה ולא היו בה, כי הכתו' לומר * ויחלק עליהם ברחב' לי עה"ש לילה הוא ועבדיו, וזה יורה שלא היו עמו כי אם עבדיו, לא עבר השכול ומחלק שיהיו בעלי בריתו ולא עבדיו, ומזה בתחלת הספור * ויבח הפליט ויגד שם שי לכרהם העבדי והוא שוכן בקלוכי מחלק הימורי לחי השכול ולחי עבר ושם בעלי בריית לכרהם, הוא להודיע שהיה שוכן קלם ובשהה כיתו בקלם ושחירתם לת שהלכו שם עמו למלחמה, ולזה לחר לחקיו * ויפשע לכרהם שם שם שי כי בשבה לסיו ויבק לת הכיכין לילדי כיתו וגוח'. ורלוי

שמואל א לא

שתלע שילדי ביתו היו בכי למהותיו ובעריו, וקניכיו הם הכפשים השכירי, לזה היו בניתו לעשות מלאכתו, וזה כן שהרים יקברהם ילדי ביתו וקניכיו גם כן שהיו כלם עבדיו ללך אבותם על המלכים. ובלשון תכין זה תכין לבני לבותם למלך והלך על המלכים. ובלשון תכין זה תכין לבני לבותם למלך פדום כפי מה שרצוי שהשיגו ר' יונן, וזוז לשון בני בלעדי רק לזה לכלו הנערים וללך הכפשים לזה לכלו לתי עבר לשכול ומשרת הם יקרו חלקם, ופירושו לפלי שהחלוקת השכי כפי הלין היה רצוי שיהיו ל' חלקי, החלק הת' לאבותם שר הפלח, והחלק הה' לנערים, לפי ילדי ביתו, והיה זה גם פסוק כן לאבותם לפי שהם עבד קבה רבו, והחלק הג' לך עב לקניכיו, והם הכפשים שהיו במלאכתו שהלכו עמו למלחמ', והחלק הה' לעבר לשכול ומשרת שלא הלכו שהם קבל יפני על הכלים, ואבותם אמר למלך פדום שלא לקח ולא יקח לעצמו מחלקו כלום, וזהו אמרו בלעדי, ונם מחלק ילדי ביתו לא יקח כלל כי אם מה שבער לחלו הם, וזהו רק לזה לכלו הנערים, לפי שהיו נערים, לתמם חלק החכיכים לא מבעו מהם, לפי שלא ילמו הם כזה ולין לאבותם רצוי לקחת מהם חלקם, וכן חלק עבר לשכול ומשרת היושבים על הכלים, וזוז חלק הכפשים לזה שהם חכיכי שורר, וגם כן עבר לשכול ומשרת שלא הלכו הנה חלו וחלו הם יקחו חלקם, ויהיה לפי זה אמרו וחלק, מוסף עמו ונחר עמו, לל חלק הכפשים לזה שהם לא הלכו לתי עבר לשכול ומשרת כלם יקחו חלקם. הנה אם כן פשר עמו בפשר בערין מהחלוקה בשבי ולא פשר כ' החלקים החחרים, והחכחר מזה שלמעת כ' יונן עבר לשכול ומשרת שבשלו על הכלי לקחו חלק' בזה מהנזה, ולבן אמר ממי למד? מוקבו לבאה וכו', שהיה עניבו דומה לעבין דוד, וזהו מה שרציתי לבאר בזה: וזכר הכתוב שזלת דוד מהשלל מבאה לבל לוהביו (כמהו וכו') מעבי יהוד, וזה לפרסם חסדי ה' לזר עשה עמו ולבריותו. ואמר לאיתם הנה לבם ברבה משלל לויבי ה', לל שלא היה שולח להם זה בעבור שהללוהו העמלקים מהם, כי אין להם כבר דין במה שהתיחזו, לבל היה שולח להם ברבה משלל לויבי ה' כי כבר היה משלחם. ונם כוון בזה לומר לל תחשבו שיה קללה בחכילת השלל הזה שבעליהם יפעקו לל ה' ויקללו עליו, כי הנה להיותם לויבי ה' לאוכל משלחם יבורך מן השמים, כי אם נזה ה' לת הברבה חיים על העולם:

פרשה חמשה עשר במיתת שאול ובניו, ומהחיים העמלקי שבפר לדוד שהוא הרגו ולזה דוד להרגו על זה, והקינה לזר קבן דוד על שאול ועל יהונתן בנו, ולין לאבשי גלעד לקחו בניל' גוית שאול וגויות בניו מחומ' בית בן ויערפוס ולת עצמותם קברו. תחלת הפרשה ופלשתים פלחמו בישרל וגו', עד ויהי לחרי כן וישל דוד כי', וגו', והנה שחלתי בפרשה הוזלת זה שחלות:

השאלה הראשונה למה שאול הרג לת עצמו? ולין לה לנוזל כלין שיעמוד עליו ויקללהו? והנה המורג עצמו כחלו זופך למים ועון הרינה

כך פר' לל כילו ויניב מיתה לעצמים, כמו שאול הוכיחו מלחמו * לך לת לך לת עב למכם לבפשותיכם לדרוש. וזה כלמר שעשה זה מהפכה ברקצ' ט"ו לזר כן יבואו העמלים החלה ולקרבי ותעללו בי, הנה לם היתה העלילה שיחיתוהו הנה הוא הורג עצמו גם כן, וזה היה שיעלילו בנופו הנה לל ימלט מזה גם לקרבי מותו, וזה כן למה הרג עצמו?

השאלה השנית מי הרג לת שאול? לם כלמר שהעמלקי הרגו כמו שפפר לדוד, לין לל כפרו הכתוב במקומ? ולמה לבב ויקח שאול לת החרב ויפול עליה וירל בוזה כלין כי מת שאול ונו', יורה שעל תרבו מת. וזה כולה שבן קרה, לל שהוא המית עצמו יקשה מלל מיכור הנער העמלקי שלל זכר דבר מהרגו לזר כפל עליה, ולמה לדוד ולעמוד עליו ולחמתהו ונו', וזה כלמר שפקר בלחמתו וכזב בלבריו, יקשה מי הניד לו שהפרשים הלביקוהו? ולין הביל הכזב לזר על לקחו ולמעלה לזר על זרועו של דוד?

השאלה השלישית מדוע מה להרגו? והנה לל עשה זה כי לם ברמזן שאול ובמלחמה, ולל היה רלוי שיומת בעבור זה. ועוד שלל היו שם עדים, וזה היה מרציע עלמו והיה מפכי זה פשוד כפי יבמות לב הדין, ביון שלם מעיד עלמו לעצ, לל שכן שלמר כי לל לה עב יקיים לקרי בפלו וזה כן בגבול קשילה קשל:

לא

(ל) **ופלשתים** בלחמים בישרל [ל] ונו'. קוד הכתו לל הפיפור הקוד מהמלחמה לזר היתה בין שאול ובין פלשתים, וזכר שבבו לפני ישרל מפניהם, ובבר זכר פוטה פו התחלת הפפיל' כיפה, לך מל עב ומחזר ישרל התחילו לנוס מפני פלשתי מיד הכו בהם ויפלו חללים בהר הגלבוע.

לא

[ל] וּפְלִשְׁתִּים נִלְחָמִים בְּיִשְׂרָאֵל וַיָּנֻסוּ אַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי פְּלִשְׁתִּים וַיִּפְּלוּ חֲלָלִים בְּהַר הַגִּלְבֹּעַ:

[ב] וַיַּדְבְּקוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־שָׁאוּל וְאֶת־בָּנָיו וַיַּכּוּ פְלִשְׁתִּים אֶת־יְהוֹנָתָן וְאֶת־אֲבִינָדָב וְאֶת־מַלְכִּי־שׁוּעַ בְּנֵי שָׁאוּל:

(כ) הדבקו פלשתים לת שאול וכניו נגודי כח לל כבו מהמלחמה ולל כפלו גם כרלוזה לכל לחרי שבבו רבים מהע' ובפלו רבי לחרב הדבקו פלשתים לת שאול וכניו לפי שהתמידו להלחם, ויכו לת יהונתן ולת לחיכלב ולת מלכי שוע בניו. וכרלה שחיבב' לל בח לל המלחמה לקולבתו לו לבבה לקר', לו שבח

[ג] וַתִּכְבַּד הַמִּלְחָמָה אֶל־שָׁאוּל וַיִּמְצָאֻהוּ
הַמּוֹרִים אַנְשֵׁי בַּקֶּשֶׁת וַיָּחֶל מְאֹד
[ד] מֵהַמּוֹרִים: וַיֹּאמֶר שָׁאוּל לְנֹשְׂא כֵלָיו
שְׁלֹף־חַרְבְּךָ וְדָקְרֵנִי בָהּ פֶּן־יָבוֹאוּ הָעֲרֵלִים
הָאֵלֶּה וְדָקְרוּנִי וְהִתְעַלְּלוּ־בִי וְלֹא אָבָה
נֹשְׂא כֵלָיו כִּי יָרֵא מְאֹד וַיִּקַּח שָׁאוּל אֶת־
[ה] הַחֶרֶב וַיִּפֹּל עָלֶיהָ: וַיַּרְא נֹשְׂא־כֵלָיו
כִּי־מֵת שָׁאוּל וַיִּפֹּל גַּם־הוּא עַל־חַרְבּוֹ
[ו] וַיָּמָת עִמּוֹ: וַיָּמָת שָׁאוּל וּשְׁלֹשֶׁת בָּנָיו
וְנֹשְׂא כֵלָיו גַּם־כָּל־אֲנָשָׁיו בַּיּוֹם הַהוּא
[ז] יַחְדָּו: וַיִּרְאוּ אַנְשֵׁי־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־בְּעֵבֶר
הָעֵמֶק וַאֲשֶׁר בְּעֵבֶר הַיַּרְדֵּן כִּי־נָסוּ אַנְשֵׁי
יִשְׂרָאֵל וְכִי־מֵתוּ שָׁאוּל וּבָנָיו וַיַּעַזְבוּ אֶת־
הֶעָרִים וַיָּנֻסוּ וַיָּבֹאוּ פְלִשְׁתִּים וַיֵּשְׁבוּ
[ח] בָהֶן: וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיָּבֹאוּ פְלִשְׁתִּים
לְפַשֵּׁט אֶת־הַחֲלָלִים וַיִּמְצְאוּ אֶת־שָׁאוּל
וְאֶת־שְׁלֹשֶׁת בָּנָיו נֹפְלִים בְּהַר הַגִּלְבֹּעַ:
[ט] וַיְכָרְתוּ אֶת־רֹאשׁוֹ וַיַּפְשִׁטוּ אֶת־כֵּלָיו
וַיְשַׁלְּחוּ בְּאֶרֶץ־פְּלִשְׁתִּים סָבִיב לְבַשֵּׂר
[י] בֵּית עַצַּבֵּיהֶם וְאֶת־הָעָם: וַיָּשִׂימוּ אֶת־
כֵּלָיו בֵּית עַשְׁתָּרוֹת וְאֶת־גְּוִיָּתוֹ תָּקְעוּ
[יא] בְּחוֹמַת בֵּית שָׁן: וַיִּשְׁמְעוּ אֵלָיו יֹשְׁבֵי
יָבֵישׁ גִּלְעָד אֵת אֲשֶׁר־עָשׂוּ פְלִשְׁתִּים
[יב] לְשָׁאוּל: וַיָּקוּמוּ כָּל־אִישׁ חַיִל וַיֵּלְכוּ
כָּל־הַלַּיְלָה וַיִּקְחוּ אֶת־גְּוִיַּת שָׁאוּל וְאֵת
גְּוִיַּת בָּנָיו מֵחוֹמַת בֵּית שָׁן וַיָּבֹאוּ יָבֵשָׁה
[יג] וַיִּשְׂרְפוּ אֹתָם שָׁם: וַיִּקְחוּ אֶת־עַצְמוֹתֵיהֶם
וַיִּקְבְּרוּ תַּחַת־הָאֶשֶׁל בְּיָבֵשָׁה וַיָּצֻמוּ
שִׁבְעַת יָמִים:

(ג) וכבד המלחמה עם שאול וגבר ויחל הנגוחים שבשלו: ויחלו
שאול בעצת כבוד ויאחר שאול לבדו כי כבדה המלחמה עליו
וימצאוהו המורים, כל המורים בחיים מצאו את שאול ובניו
הולכים לתקוע ובקד בו שאול מהמורים. ורבותי שלמא שאול
כתב שאול מהם בן ימיתוהו (כי לוחץ היה בוקר מות מקיים
לפני שרואה בעיניו מיתת בניו נודע מדברי שמואל על ידי
הבעל' לוחץ שגם הוא לא ימי
[ד] בכבד כתב שאול בן יכו אותו
בחופן שלא ימות ולא יכבד
לבקר, ויתפשוהו כי ויעללו
בו, בנקרס עיניו וחתכה
[ה] אוזניו וחטכה לוחץ לבזות
הפלשתים אותו למה שהקשה
להם מלך, ובקר שיחות על
ידי תוכיחו ולא על ידי תוכיחו
(ז) ולהם לומר לנוחץ כלים שלוף
חרבך ודקרני בה פן יבאו
הערלים האלה ודקרוני
והתעללו בי, לא שרצונה
יתעללו בו ודקרוהו, דקרוהו
לו יהיה ודקרוהו בחופן נבזה
ויתעללו בי בחותו הדקור לרך
בקר, ובזיון. ובהם נערו לא
הבה שלוח יד בו, ויקח שאול
את הקרב ויפל עליה ובכפה
בו בחופן שתת מיד, ולפי זה
כתב העמלקי שהם שלח לדוד
שהוא הרג לשאול, ותולם את'
זה למוטן קן בעיני דוד כי
יודע היה שבחתו לשאול.
ותפש לומר שלח את מיד עם
הכתוב הקרב ואת הוסיף לקרני,
לא הנער העמלקי שומעתיהו,
בחופן שלח ימיהוהו הפלשתי
עדין נוסה ויתעללו בו והכתוב
לא כפר בכתן כי אם מה
שעשה שאול לכך הבא העמלקי
הוא הרגו כדברין והוא היותר
(ה) נכון: והנער נוסף כלין כתב
רלה את תלוכו בקר מות
תמיה, וכמו שבחיים לוחו
כך לוח אותו בחיתה ויפול
גם הוא על הקרבו וימת. ולפי
זה אתו שאול ובניו וכוזב
כליו גם כל אנשיו, לא משרתיו
עוזי רלוכו ביום ההוא יקדו,
(ו) והלך שאול לבית עלמו מלוזה
עם בניו ובניו כאשר היה
(ז) בחוכו לתם: ומאשר רלו
הבאי ישראל היושבים בעריס
אשר לקחו מהפלשתים כי מת שאול ובניו ולא בחלו אריס
להילחם מיד פלשתים, עזבו הערים ובכו ולקחו לותם
הפלשתי. והבה שאול לא תעה בחה את עלמו, לפי שהיה
יודע כי בוסו למות במלחמה ההוא, כי כן אמ' לו שמוע ומאר
לתה ובניך עמי, וכאשר ראה שהקריבו לבבו ובניו אשר אתו
לעקרי והמתורים היו הולכי, בניו ושהיה בלבי לפני לפגוע
מיד בחר ליהרג ביד עברו לו ביד עלמו, כאשר יתעללו
בו פלשתי, כי פחד יאחז עזו לשמעו לו כאשר יתעללו
וזיכוו לותו בקרון מתייר ודקרו לוסף, ולהיותו מעולה
בטבעו לותם הבכור והמעלה היה רלוי שיבחר מות מקרון,
בפי' לא לא עב לכן בב מה המות כמו שפירשתי שם. וכן לקול נבל לך לת
את כל אשר יאמר אליך בקולו ושמעת אליו * ועל כיוצא בזה אמר תגד עמלק *
דמכם לבפשותיכם לדרוש, יכול כשאול? תלמוד לומר לך
הכה התבאר שלח שאול בזה, והותרה השאלה הראשונה:
(ח) ויהי ממחרת ונו' מפר בתחוב שבאו הפלשתים לפשט החללי
וכלי מלחמתו ובנדיו, ושלחו בארץ פלשתים לבשר את עכוביהם,
לל לקוסם, והכלים שמו בבית עשתרות והם הפלשתים עשויים
כמורת עשתרות לוכם, ולכן
בדברי הימים * כתוב עשתרו
כלומר בית לקוסם, שהעשתרו
הם היו הפלוהות. ואת גויתו
תקעו בחומת בית שן, לל
שתקעו לותו עם במלחמות,
לותם בדברי הימים * כתוב עם
ואת נשיתו תקעו בית דגון,
וכמו שכת' לכל שכיסם לותו,
גויתו בבית שן בחומ' ונשלחו
תקעו בבית דגון, והוא הרשע
זוכר למעלה שבראתו. ועם
היות שלח יספר הכתו' כי לם
מנוית שאול (לפי שהוא היה
העקר) הנה יזכיר לחר זה
עם תקעו גם בחומת גויות
בבית: ויזבחו לפני עלמו לין (יח)
לל עם היות שלחו לבם על
שאול ועל בניו, הנה בעשם
והצלוזה התעוררו לבכוד
שאול, כמו שהתעורר הוא
להוציאם מבחש כי עמון
בתלית מלכותו, וזהו ויזבחו
בלין, לל בתקבלו בעבורו,
ובעוד לילה הלכו ויקחו גויות (יט)
שאול וגויות בניו מחומת בית
שן ויביאו לותם עיר יבש.
ולמרו ויזרפו לותם שם, לפי
יוכלו שזרפו עליהם הדבריס
שזורפים על המלכים, כמו
שלמר * ומשרפות לבותיך ילמו, לל ה'
הרשעים ישרפו לך, והם
מיעטן וכלי תזיתן. והכתוב
שזרפו לת בשר, להיות ברורי
ורמה עליהם בשם, ולל רלו
לקברם עם התולעים ושרפו
הכשר וקברו העלמות: וילומו (יג)
שבעת ימים, זכר לחותם
שבעת ימים שבתו להם בחג
העמוני על יד שבושו על יד
שאול: פדיק לתה השם ויזכר
משפטיך שאול המלך הרג כהני
ה' לבות וכיס וגם הנבואים
המזרתי, לותם, והיה המשפט
הלקי שמת לותו וכל בניו בידי לדם, שבשת בניו הרגו הפלשתי
לעיניו, והוא בהרג בקרב, ולשבושת בהרג בקרב גם מושכב על
מיטתו, ושאר בניו הושו על ידי הנבואים כימי דוד, ומשרתיו
וקברו עמו במלחמה, הרי לך מיתתו ומיתת בניו
ומשרתיו מלכים ושרים הרוגים בחרב מלה כנגד מלה,
כי עם היות שקריעת מלכותו לחקי מותו וקריעתו בחייו
בהמשך דוד (כמו שזכרתי) היה בדב' עמלק, הנה מיתתו בחרב
ומיתת בניו כלם ושאינו לל היה כי בחשך שהרג לת
הכהנים. ולמה עוד גם למה גויות שאול וגויות בניו לחקרי
מותם כתקעו בחומת בית שן ובניו התקרים גם כן הוקעוש
הנבעונים בהר לפני ה', הנה לל כלם מתו בידי
לדם וכלם כחלו:

שמואל שני

א

א [א] וַיְהִי אַחֲרֵי מוֹת שָׁאוּל וְדָוִד שָׁב מֵהַכּוֹת אֶת־הָעֲמָלֵקִי וַיֵּשֶׁב דָּוִד בְּצִקְלָג יָמִים שְׁנָיִם׃

[ב] וַיְהִי ׀ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי וְהִנֵּה אִישׁ בָּא מִן־הַמַּחֲנֶה מֵעִם שָׁאוּל וּבְגָדָיו קְרֻעִים וַאֲדָמָה עַל־רֹאשׁוֹ וַיְהִי בְּבֹאוֹ אֵר־דָּוִד

[ג] וַיִּפֹּל אַרְצָה וַיִּשְׁתָּחוּ׃ וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד אֵי מִזֶּה תָּבוֹא וַיֹּאמֶר אֵלָיו מִמַּחֲנֵה־

[ד] יִשְׂרָאֵל נִמְלָטְתִּי׃ וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד מֶה־הָיָה הַדָּבָר הַגֶּד־נָא לִי וַיֹּאמֶר אֲשֶׁר

נָס הָעָם מִן־הַמִּלְחָמָה וְגַם־הַרְבֵּה נָפַל מִן־הָעָם וַיָּמֻתוּ וְגַם שָׁאוּל וְיוֹנָתָן

[ה] בְּנוֹ מֵתוּ׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַנַּעַר הַמַּגִּיד לוֹ אֵיךְ יָדַעְתָּ כִּי־מֵת שָׁאוּל וְיוֹנָתָן

[ו] בְּנוֹ׃ וַיֹּאמֶר הַנַּעַר ׀ הַמַּגִּיד לוֹ נִקְרֹא נִקְרֵיתִי בְּהַר הַגִּלְבֹּעַ וְהִנֵּה שָׁאוּל נִשָּׁעָן עַל־חֲנִיתוֹ וְהִנֵּה הָרֶכֶב וּבַעֲלֵי

[ז] הַפָּרָשִׁים הִדְבִּיקֻהוּ׃ וַיִּפֶן אַחֲרָיו וַיִּרְאֵנִי

[ח] וַיִּקְרָא אֵלַי וָאֹמַר חִנֵּנִי׃ וַיֹּאמֶר לִי מִי־אָתָּה וָאֹמַר אֵלָיו עֲמָלֵקִי אָנֹכִי׃

[ט] וַיֹּאמֶר אֵלַי עֲמָד־נָא עָלַי וּמְתָתֵנִי כִּי אֲחָזַנִי הַשָּׁבֶץ כִּי־כָל־עוֹד נַפְשִׁי בִּי׃

[י] וָאֶעֱמֹד עָלָיו וָאֲמִתֶתֵהוּ כִּי יָדַעְתִּי כִּי לֹא יִחְיֶה־ אַחֲרֵי נָפְלוֹ וָאֶקַּח הַנֵּזֶר ׀

אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁוֹ וְאֶצְעָדָה אֲשֶׁר עַל־זְרֹעוֹ וָאָבִיאֵם אֶל־אֲדֹנִי הֵנָּה׃

[יא] וַיַּחֲזֵק דָּוִד בְּבִגְדוֹ וַיְקָרָעֵם וְגַם כָּל־

[יב] הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ׃ וַיִּסְפְּדוּ וַיִּבְכּוּ וַיָּצֻמוּ עַד־הָעֶרֶב עַל־שָׁאוּל וְעַל־יְהוֹנָתָן

בְּנוֹ וְעַל־עַם יְהוָה וְעַל־בֵּית יִשְׂרָאֵל

[יג] כִּי נָפְלוּ בֶּחָרֶב׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַנַּעַר

הַמַּגִּיד לוֹ אֵי מִזֶּה אָתָּה וַיֹּאמֶר בֶּן־

אִישׁ גֵּר עֲמָלֵקִי אָנֹכִי׃

[יד] וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד אֵיךְ לֹא יָרֵאתָ לִשְׁלֹחַ

יָדְךָ לְשַׁחֵת אֶת־מְשִׁיחַ יְהוָה׃

[טו] וַיִּקְרָא דָוִד לְאַחַד מֵהַנְּעָרִים וַיֹּאמֶר

(ה) יהי לחדי מות שאול וגו׳. כפר הכתו׳ לידע דוד והו׳ שכח עניין שאול כפלגב׳, והו׳ שכח לו מן המקום מעט שאול, לכ׳ מיחוסם שהיו במקנה עם שאול והיו בגדיו קרועים ואדמה על ראשו, להורות שכשבאו אר לו ושאול מחלבל (ז) על מת, ושאל לו דוד לידע היה הדבר? והוא הגיד הדברים כפי מה שלבעו, כם העם מן המלחמה והיה זה ברפואו׳, וגם הדבה כפל מן העם, לכ׳ כי לחדי שהתקילו לנום היו מכים בהם, וגם שאול ויהונתן מתו, זוה היה בלחדונם. והבה לח וכר מאחר הכבים לפי שלבה היו העקר, ואולי גם כן שלח רלה לותו הבער לידע מתו שאר הכבים, כי יהונתן היה תמיד לבל יבוי, וכמו שלמר למטה כב׳ * שאול ויהונתן וגו׳ וכמותם בכוס כל לח בפרדו, ולזה למר על שכיהם יקר שתתו במלחמה:

(ח) ודוד שלל לו לידע ידע זה? הלם היה עד רלה לו שידעו מפי השמועה? והוא הסיבו בקרל נקריתי בהר הגלבוע, לכ׳ שבחקרה בח שתה לבל שאול, כי לח היה מלבוי העומדים סביבו. וחמרו והבה שאול בשען על חניתו, לכ׳ שבב כפל על החרב והוכה והיה בשען על חניתו, כי לח יכול לעמוד מפני המכה, לו שקרל חניתו החרב חשר כפל עליה והיה בשען עליה בכח להשלים הדקירה כדי שימות. והרכב ובעלי הפרשים, לכ׳ שרי הפרשים והממוני׳ עליהם

(ו) הדבקוהו לתפשו. ויפן, כלומר שאול (שזכר) בבח

(ם) לחריו, ויחמר לבי עמוד עלי ומותבני כי לחזקני השבן כי כל עוד בפשי בי, לכ׳ שביקש ממנו שימותהו לפי שחלוהו השבן, ורוח החולי המית, רמז למה שבבל על החרב ותחזקהו המות, וחס כן לח יחלב ולח היזק חס יהרגהו כי כבר הוח בתת. עוד למר שיקרלך לשימותהו לפי שעליו בשמתו בו ולח תת מהבהל ולבן יקרלך שיהרגהו, לחת שפקת המות הדבקה בו, מפקבים בו. ולבבו פירש שהיה לבושו משובן להוסיף לו חוזק, כלומר שלח יוכל לדקו בקלות, ומחר שאול שהחזיק חשר בפל עליו קחו לו השבן ולזה לח היה יכול לעבור לדקלו. ובמדרש תבחומח לחזק לחזקי השבן, פל מלוכע עון הכהבים (שלוכבי׳ בתוכת תשבן) שהרגתי. ולחקריס פירשו בו לוכבי תשבן שהיו חוקוזים בו, כמו שלמר ובעלי הפרשים הדביקוהו: וספר (י) הבער שהוח המית לת שאול, לכ׳ כי לחרי היותו מוכה מהבדב לו היזק בגרון, וז״ם כי ידעתי כי לח יחיה לחרי כפלו, לכ׳ שמיד יחיה לחרי שיפול לרבה לח יהיה עוד. לו לחמר לחרי כפלו על חבדב לח יהיה חפשת המכה, ולחי בחרתי חיותו כמו שלבל מחלי: וספר הבתוב שבחשב (יח, יב) שמע דוד מיתת שאול ויהונתן קרע לת בגדיו וספד ויבוח והוח ולכבו, ומכחן למדו חוב ולכבים, ומכחן למדו חוב במועד קטן פרק בתרא דף כו ע״ב שחייב לדם לקרוע על כזית ועל לב כית לין, שבאול היה כזית ויהונתן היה לב כל״ד, וכן חייב לדם לקרוע על רוב לבור שבחמרו, וחס בחמרו לבור וכזית כלחד לחמרו שעל כל לחד ולחד חייב לקרוע, וז״ם על שאול ועל עם ה׳. ולחמכם לחמרו עוד ועל בית ישר׳, לכ׳ להיותו כופל הדברי, חתוך הדבה, כי חס לומר שהי לחבתו בחיתת העם חבתי בלבות, לחבד להיותם עם ה׳, והבכית להיותם בית ישרל, לכ׳ בית ישרלל חעלמם ועם חלקי יעקב: והבה דוד (יג) שלל לת הבער לי מזה לתה? ולין פירושו מלוזה עם היה, כי כבר לחמר שהיה עמלקי, ולח מלוזה מקום מעמלק כמו שבחב רלק, לבל חבב דוד שהבער הזה עם היותו עמלקי היה מבחת לבל מוכח לבל כמו שהיה הבער לבר הביחו ל גדול עמלק שהיה לבל מלכי, ומבחת לבל לחמר, ומה לחמרו לי מזה לתה? לכ׳ מלוזה לדם לחבה לבל הבער רלהו כער ובבב שהיה מבחת לחדם לבל, ומה הבינו בן היה בר עמלקי לבכי, לכ׳ שבל היה מבחת לבל לבכי, לולי מלבר רלה לת דוד חוקר מלד כדבר שיהה המית ולחמר שהוח בר עם היותו כזה: ודוד (יד, טו, יח) הוכיחו לוך שבל יבו במשיח ה׳ לבשחתו? ויבו לת הבער להמיתו,

[יט] גֶּ֣שׁ פְּגַע־בּ֔וֹ וַיַּכֵּ֖הוּ וַיָּמֹ֑ת׃ [כ] וַיֹּאמֶר
אֲרֻ֤ר דָּוִד֙ דָּמְךָ֔ עַל־רֹאשֶׁ֖ךָ כִּ֣י פִ֑יךָ עָנָ֤ה
בְךָ֙ לֵאמֹ֔ר אָנֹכִ֥י מֹתַ֖תִּי אֶת־מְשִׁ֥יחַ יְהוָֹֽה׃
[כא] וַיְקֹנֵ֣ן דָּוִד֮ אֶת־הַקִּינָה֣ הַזֹּאת֒ עַל־שָׁא֣וּל
וְעַל־יְהוֹנָתָ֣ן בְּנ֔וֹ׃ [כב] וַיֹּ֕אמֶר לְלַמֵּ֖ד בְּנֵי־
יְהוּדָ֑ה קֶ֚שֶׁת הַנָּ֣ר כְּתוּבָ֔ה עַ֖ל־סֵ֥פֶר
הַיָּשָׁ֑ר׃ [כג] הַצְּבִ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל עַל־בָּמוֹתֶ֖יךָ
חָלָ֑ל אֵ֚יךְ נָפְל֣וּ גִבֹּרִ֔ים׃ [כד] אַל־תַּגִּ֖דוּ
בְּגַ֣ת אַל־תְּבַשְּׂר֗וּ בְּחוּצ֣וֹת אַשְׁקְל֔וֹן פֶּן־
תִּשְׂמַ֖חְנָה בְּנ֣וֹת פְּלִשְׁתִּ֑ים פֶּן־תַּעֲלֹ֖זְנָה
בְּנ֥וֹת הָֽעֲרֵלִֽים׃ [כה] הָרֵ֣י בַגִּלְבֹּ֗עַ אַל־טַ֤ל
וְאַל־מָטָר֙ עֲלֵיכֶ֔ם וּשְׂדֵ֥י תְרוּמֹ֖ת כִּ֣י שָׁ֑ם

להמיתו, ויאמר פיך ענה בך, לפי שהוכת בדבריך
ונלכד בהם, שהוא כחזר לחרוג את פיו ונפל על פי דבריך, והוא דומיא דלשון כתבך כי פיך ענה בך וגומר.

פר' כשלח וכפשיקתא זו יפקח לותו כעד לוגע לשלומי היה, ויאמר לו דוד למיך בריחך למיך כתיב, למה ליה דוד למיס רגיס שבכת בגב עיר הכהנים, וכן הכיולו בתקומת. והנה מה
סוף פרשת כי תצא. דוד לכחרוג את הנער העמלקי הזה, לפי שעל פי התורה לחיות לכהרגו אבוד לו יהבוד ואם קבל חייב, כמו שהתלכר
נקמת נב ד' בתלמוד, כל שכן בענין המיתה, וכ"ש על המית המלך, ולין מצות שולו ללין מאת אתכלל לותו מהעובדא כן, דכרי הרב ודברי התלמיד דברי מי שוועין? ועוד היותו שלח היו עם עליס בדבר, הנה הרגו דוד לפי שלא להיותו הדין כך כי אם להורותו שעה, וברחותו הגזר והמעלה על ידו שהיה מחמת דבריו, ועם למעשו שהיה שולקי ואחר שהיותו ממשפח עמלק השתלח להנקם מחזקו בעבור מה שעשה למעו, ולכל המכות התלה מוה להורנו כדי שלא יקלו התכשים לשלוח ידם במלכות. ועם זה התכלרו והותרו הזהלות שנית ושלישית, בהכאת לבני העמלקי עם הכפור ותת העשם בחיתתו כפי הדחוי ולהורות שעה:

(יז) ויקונן דוד את הקינה וגו'. זכר הכתוב שדוד עשה קינה ויקונן אותם על שאול ויהונתן בנו, ולפי שמר על שאר הכנים כי אלה היו העקר, וזה אם לענורתם שבהם ויהונתן היו לבב הגבורי לשר בניהו, ואם לפי שדוד לחה לקונן שאול על מעלתו ויהונתן על אהבתו ולפי על שאר
(יח) הבני שלא היה להם מעלה ואינם עמו בכתבה: ללמד לבני יהוד קשת וגו'. התפרשים פירשוהו אם מעניין עשה, שמר בעבור כי מיתת שאול היתה בכתבת ירלתו מהמורים בקשת ולפי היה ביזרעאל מי שיהיה בקי בזה, שמר דוד ללמד לבני יהודה קשת, כי הוא מהכתחרים שבכלי המלחמה. ויקשה לזה שהיו מעשם הקינה, ועוד שלמה יפה זה לבני יהודה ולפי לבני ישרל? ולפי פי' בן עוד ענין הכטחה ותנחומין, שמר לבני ישרל כן, בני יהוד לל תתיחשו מן הטובה ולל ירך לבבכם במיתת שאול ויהונתן, כי קשת המלחמה וגבורתה היו בידי בני יהודה, והנה היא כתובה בספר הישר שהוא ספר התורי כשלי, שכתוב בה * יהודה אתה יודוך אחיך ידך
מ"ב ה' בעורף אויביך, והם יכבשו פלשתים כמו שרחינו שהכניעם
שמו"ב כ' ל' דוד אחרי כן, ויהיה קשת שם לגבור, כמו * קשת גבורים
חתים, והכוונ' שכל ג' מבני יהוד' ילמד לבניהו דבני הגבור' והמלחמה, ומה לזה יקשה שהיו מהקינה, ולפי היו מבני דוד כל כך דוחקים על מות שאול לויכם שיטרף דוד לבחם אותם
עה"פ כך על זה. ואול אמרו ידך בעורף אויביך לויהו [מלחמ' שפריכה]
כה עה"י שהיה כבגד העורף? הוי אומר זה הקשת, שבחמר ללמד
(יט) בני יהודה קשת הנה כתובה על ספר הישר: הבני ישרל על
במותיך חלל ניפלו גבורים. פירשו המפרשי' כלם שחמרו על ארן ישרל שבארן ארן בני, יחמר כדרך תמיהה וכי ארן בני ישרל ראוי היה שעל במותיך (שרמז להרי הגלבוע) יהיה שאול חלל? ואני לחשוב בפי' הפסוקים הללו ג' מלחמה פעמים אחרים. הל' שלפי שהגבורה החתית היה לחדם בקרב ובקשת כמו שהיה לשאול, והקשת הוא לנוקמים מרחוק שלא יעמדו כח לקרב לל המלחמה ויכחדו להלחם בקשת ולכום מהרה, כמו שחמרו מלחמי פרס הבקדמי' טוללים שהם

נגופם יכו לת לויביהם בקשת, לזה חמר לחדי שהגבורים החתתיים העומדים על מרומי שדה כבר מקו, רלוי הוח לל על בני יהודה עם היותם גבורי כח שילמדו לירות בקשת כדי שילחמו מרחוק ויכוכו מהרה, לחדי שהגבורים השלמים שאול וכניו מתו, וזה שם כן מכלל הקינה היה, ובכלל זה שכחות השלמים ההם לשר לזכותם היה הקב"ה פעמים רבות מוציע לת כחרב ולל בקשת, כמ"ש * שמע ה' קול יהודה, רלוי לדברי לב ז' עתה לבני יהודה שהם שבט המלכות שילמדו קשת חנית וכידון ולל יסמכו על זכותם, מחר שבפו תמו בעלי הזכות והשלימות. הפן השני הוא קשת הוא שם הקוזי והלשר והרעות, כמו * שם לת בכיתי לקשה יום, ואמר ללמד לבני יהודה קשת והוא שם כולל ליסרל עוכשים ונרות רבות ורעות ולדברי קשים ולמכותם בהם, הנה זה כתוכה על ספר הישר (והוא ספר התורה,) כפר' שם בחקותי * ובפרשת והיה ויקרא כי תבא * שפה יעיד הרעות לדבריה כת הכתות עליהם וזירלפוס חויביהם, לכל הבני ישרל, לל תפחרת ישרל וכיומם שהיה שאול קשת עליהם כלל על במותיך לת בכתך זה בתוך הקללות, ויהיה לפי זה גזרת הפכוקים הבני ישרל (ויהיה לת הבני הת בתימה) הלה רחוי ומכון בספר הישר בתוך הקללות שבני ישרל ותפחרתו יהיה כלל על במות חללו? ואמר זה לפי שהקללות לת כחמר שימותו מלכי ישרל במלחמ'. הפן השלישי והוא היות כבון הכלי, שחמר דוד לזכיר ישרל לתם שיטערו ויבכו מאד על הרעה הוחת, שם מפחת עם ישרל ושם בשבור שאול ובניו, עם היותו זוכת חותם ורודף חזריו, וזה לת מפחת עמו כי שם מפחת גבורת וכבודם שנפלה כבוד מישרל, ונ"ב ללמד בני יהודה (והם לבני דוד) קשת ולשנן ועכבון, הנה כתובה על ספר הישר שהוא תורת משה שנזה * ולהכות לרעך כמוך, וכן רלוי לבני יהודה שילמדו על רעת בני ישרל לחייבם, וזהו הבני ישרל על במותיך חלל, לל שהיה רלוי לבבות ולספוד על ישרל בכלל ובפרט, שם בכלל מפחת הגם הישרלי שמתו ונפלו בחרב בהיותם על במותם בעליון המקומות ובהם יפי העם ובניהם ועכו היו חלל, ונם כן ללמדו קשת וקינה רבה על שאול ויונתן, וזהו שחמרו עליהם
(כ) לוך נפלו גבורים, ולזה המשיך לומר לל תגידו בגת וגו', לל רלוי הוח ללמד קשת עליהם שהיה קינה וקוכות, ולל שתגידו המבשרים הדבר הזה בגת ובחומות חשקלון, שהם ערי פלשתים במחות זו לזו, שמת שאול הרודף לתכם, כי בכות פלשתים תשמחה בישרל ולל ישובו במעלתכם. ולתבר לפרש הבני ישרל, עוד בחופן רבשיו על שאול ויהונתן, שהיו יפי ישרל ובחזקן, ועליהם חמר לחבדו בני יהודה שילמדו קשת וקינה. ואמרו לויך נפלו גבורים דבק עם לל תגידו בגת, רומה לומר לל תגידו ולל תבשרו בגת ותשקלון לויך נפלו הגבורים חללה. הנה התבחר שהיה מכלל הקינה ללמד לבני יהוד קשת כבל ע' מבני' שפירשתי:
(כא) וזכר לתרי זה שקלל ההרי חזר היתה בהם המלחמה בחמרו הרי בגלבוע לל טל ולל מטר עליכם ושדה תרומות, לל לל ירד עליכם טל ומטר ולל יהי ככם שדה שיהיו ממנו תרומה לה' לפי שלח יהיו בו פירות ותבואה, יען ויועין שם נפלו מגן גבורים וגו'. ותפ' לפרשו בתמיהה, יחמר הרי בגלבוע היתם לין על ומטר יורד עליכם? שהוח לות ההשגחה, הלין ככם שדה

נִגְעַל מָגֵן גִּבּוֹרִים מָגֵן שָׁאוּל בְּלִי
[כב] מִשְּׁרַח בַּשָּׁמֶן׃ מִדַּם חֲלָלִים מֵחֶלֶב
גִּבּוֹרִים קֶשֶׁת יְהוֹנָתָן לֹא נָשׁוֹג אָחוֹר
וְחֶרֶב שָׁאוּל לֹא תָשׁוּב רֵיקָם׃
[כג] שָׁאוּל וְיהוֹנָתָן הַנֶּאֱהָבִים וְהַנְּעִימִם
בְּחַיֵּיהֶם וּבְמוֹתָם לֹא נִפְרָדוּ מִנְּשָׁרִים
קַלּוּ מֵאֲרָיוֹת גָּבֵרוּ׃
[כד] בְּנוֹת יִשְׂרָאֵל אֶל־שָׁאוּל בְּכֶינָה
הַמַּלְבִּשְׁכֶם שָׁנִי עִם־עֲדָנִים הַמַּעֲלֶה
עֲדִי זָהָב עַל לְבוּשְׁכֶן׃
[כה] אֵיךְ נָפְלוּ גִבּוֹרִים בְּתוֹךְ הַמִּלְחָמָה
יְהוֹנָתָן עַל־בָּמוֹתֶיךָ חָלָל׃
[כו] צַר־לִי עָלֶיךָ אָחִי יְהוֹנָתָן נָעַמְתָּ לִי
מְאֹד נִפְלְאַתְךָ אַהֲבָתְךָ לִי מֵאַהֲבַת
נָשִׁים׃ [כז] אֵיךְ נָפְלוּ גִבּוֹרִים וַיֹּאבְדוּ
כְּלֵי מִלְחָמָה׃

נגעל מגן גבורים מגן שאול בלי משוח בשמן׃ (כב) מדם חללים מחלב גבורים קשת יהונתן לא נשוג אחור וחרב שאול לא תשוב ריקם׃ (כג) שאול ויהונתן הנאהבים והנעימם בחייהם ובמותם לא נפרדו מנשרים קלו מארית גברו׃ (כד) בנות ישראל אל שאול בכינה המלבשכם שני עם עדנים המעלה עדי זהב על לבושכן׃ (כה) איך נפלו גבורים בתוך המלחמה יהונתן על במותיך חלל׃ (כו) צר לי עליך אחי יהונתן נעמת לי מאד נפלאתה אהבתך לי מאהבת נשים׃ (כז) איך נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמה׃

שדה תרומות, להיות הארץ ההיא קדושה, לקרי שם כנעל ובמלא מגן גבורים? ואמרו מגן שאול כלי משוח בשמן פי' רבי דוד קמחי זה (והוא מדברי לשון) מגן שאול כאלו לא היה משוח בשמן למלך. ולכאורה פי' שהמגן משוח בשמן כאשר לא יתמיד במלחמה, וכמו שאמר הכתוב יסצל כלי ה' על מיתת כלישלפר* קומו השרים משחו מגן, רומז לומר עתה תהיו במנוחה מהמלחמה ותמשחו המגן כי לא תקחו למלחמה כמו שהיה קודם זה, ולכן אמר כאלו מגן שאול משוח לא היה משוח בשמן במנוחה כי תמיד היה במלחמה, וכל דבריהם מבוקשים ויתרים בפירוש הפסוק הזה. וגם שכי לפרש אותו בשבי הופכים לקרים. הלקח הוא שאמר שכם כנעל מי שהיה מגן הגבורים כלם ומגן בעדם, והוא מגן שאול, לא שכאשר היה מגן הגבורים לגבורתו ותקפו כלי משוח בשמן, לא בכחיבת היותו שאול משוח בשמן משיח לקני יעקב, בידוע שכל מלך הוא מגן עמו כנגור כחלב, לכל בכחיבת עליו וזרועו וכאו היה מגן שאול הוא המגין בעד כל הגבורי. והשכי הוא שהפסוק מדובר עם הפסוק הבאשך לקרין, יאמר מגן שאול שלא היה משוח בשמן כי אם מדם חללים וחלב גבורי, כי היה תמיד במלחמה והיה מגנו משוח מהדם והחלב לא מהשמן. הרי אם כן לך כוה מאשר פירושים כבוקשים למכין ויתרים למוכתי דעת:

(כב) מדם חללים מחלב גבורים וגו'. מלבד מה שפירשתי כוה הפסוק מדם חללים וגו', כמוך עם הפסוק הקודם, עוד כפרש לותו כפני עצמו, יאמר שקשת יהונתן לא כשוג לאחור וחרב שאול לא תשוב ריקם מדם חללים וחלב גבורים, כי היו מכאים כלם ומחיים את לויכיהם במלחמה, וכפי כ' הפירושים הקלה יהיה מדם חללים וחלב גבורים קללי התומות לויכיהם, והם הגבורים אשר הרגו מהם שאול ויהונתן. והכוון לומר שדם חללים וחלב גבורים שישראל הנופלים במלחמה, לפי שקודם מיתת שאול ויהונתן מתו רבים מישראל, ועם היות שכאשר ירחה דם קוהכיו לעיז וקרוביו מתי' לפניו יקצו כחותיו ותפוקי זרועי ידיו, אמר שלא היו כן שאול ויהונתן, כי עם כל דם החללי וחלב הגבורים אשר נפלו לפניהם ולעיניהם מישראל, הנה עכ"ז לא נמנעו הם מלהלחם בגבורה מופלגת, ולא כשוו לחזור בעבור זה קשת יהונתן וחרב שאול לא תשוב ריקם. ולפאשר לפרש עוד בכוונ לחזור, ואמר שעם היות שדבים מתו במלחמה מישראל (וזהו מדם חללי וחלב גבורים) עכ"ז לין ריחוי שבכוונ לנקמו בוזלת הקיכה לחזור מלפאשם קשת יהונתן ולא תשוב בלבריכו חרב שאול ריקם, (כג) ולזה שבאם מיד בחמרו שאול ויהונתן הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו. ואחכם מה עכין לא נפרדו, פירוש המפרשים שלא נפרדו מעשם עם היותם יולעים שמותו במלחמה, וזה בלתי מתיאב, שדוד בעצותו הקיכה לא היה יודע מה שאמר שמואל כחוב על שאול ואיך ירמוז עליו? ולפאשר שבאם את שאול ויהונתן בדבר לקבר, והוא שפירשתי כוה הפסוק מדם חללים וגו', כמוך עם הפסוק הקודם, עוד כפרש לותו כפני עצמו, יאמר שקשת יהונתן לא כשוג לאחור וחרב שאול לא תשוב ריקם מדם חללים וחלב גבורים, כי היו מכאים כלם ומחיים את לויכיהם במלחמה, וכפי כ' הפירושים הקלה יהיה מדם חללים וחלב גבורים קללי התומות לויכיהם, והם הגבורים אשר הרגו מהם שאול ויהונתן. והכוון לומר שדם חללים וחלב גבורים שישראל הנופלים במלחמה, לפי שקודם מיתת שאול ויהונתן מתו רבים מישראל, ועם היות שכאשר ירחה דם קוהכיו לעיז וקרוביו מתי' לפניו יקצו כחותיו ותפוקי זרועי ידיו, אמר שלא היו כן שאול ויהונתן, כי עם כל דם החללי וחלב הגבורים אשר נפלו לפניהם ולעיניהם מישראל, הנה עכ"ז לא נמנעו הם מלהלחם בגבורה מופלגת, ולא כשוו לחזור בעבור זה קשת יהונתן וחרב שאול לא תשוב ריקם. ולפאשר לפרש עוד בכוונ לחזור, ואמר שעם היות שדבים מתו במלחמה מישראל (וזהו מדם חללי וחלב גבורים) עכ"ז לין ריחוי שבכוונ לנקמו בוזלת הקיכה לחזור מלפאשם קשת יהונתן ולא תשוב בלבריכו חרב שאול ריקם, (כג) ולזה שבאם מיד בחמרו שאול ויהונתן הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו. ואחכם מה עכין לא נפרדו, פירוש המפרשים שלא נפרדו מעשם עם היותם יולעים שמותו במלחמה, וזה בלתי מתיאב, שדוד בעצותו הקיכה לא היה יודע מה שאמר שמואל כחוב על שאול ואיך ירמוז עליו? ולפאשר שבאם את שאול ויהונתן בדבר לקבר, והוא שהיותם במלחמה תמיד מדבקים ומקוברים ע' ועם היותם כתוך עם רב ודולגים מפה לפ' ולוחמים מכאן ומכאן כפי טורך המלחמה ומלוקת התויבי', עכ"ו תמיד הלבו מקוברי', וזהו ובמותם לא כפרדו, עם היות שמבדרי קלי לפלכת מחקום למקום ומחריות נברו במלחמה, זה כלי ספק דבר נדול הוא, כי במלחמה החזקה המבולבלת לא ירחו איש את אחיו בהיותם כתוקף המלחמה עם לויבים, וחזון הלוחמים כלי הוא בהתחברותם והתחלקם להעזר זה עם זה. הנה לא היתה הקיכה על שאול ויהונתן יחד, כי אמרו הלבי ישראל על במותיך חלל, או לאמרו על שאול ויהונתן כמו שפירשתי, ומה שפרט כי עם כנעל מגן גבורים מגן שאול היה להיותו מלך, ולאחרי כן מבאיהם יחד היו הלבורי', ועתה יפריד ביניהם ואמר בנות ישראל על שאול בלבד בכיכה, רומז לומר מלך גבורותיהם ומעלתם היתה הקיכה אותך ומלוכתך היתה עתה, לכל מלך ראוי שיהפד והתעצבה לאחר מיתתו, ולהם עם המקונן לאחר שתפרד הקיכה. והנה בנות ישראל יבכו על שאול, לפי שהיה הוא עושה עמהן חסד, וזהו המלבישכן שני עם עדנים, לא שהיה נותן להם לבושים לפי ערכן, אלא שהיה מלבישכן שני עם עדנים, שבשעה שהיו יולאין בעלייהן למלחמה היה זכן ומפרכסן ומלבישן שני עם עדכי', מכאן אתה מתבשיטין בגין כי אם לגוף מעורן. כ' יהודה ור' כחמיה. כ' יהודה אומר בנות ישראל על שאול שבכיכה, שבשעה שהיו יולאין בעלייהן למלחמה היה זכן ומפרכסן ומלבישן שני עם עדכי', מכאן אתה מתבשיטין בגין כי אם לגוף מעורן. כ' כחמיה אומר בנות ישראל על שאול שבכיכה, שבשעה שהיו יולאין למלחמה מפי תלמיד חכם היה עומד ומבקש על פיו. ואחרי שזכר קיכת הבשים על שאול המשיב עמהן ואוהב לותן מלך ההכה והמלבש, זכר שמוח הלך היה נם כן מקונן דוד את יהונתן לאחר שהיה עמו וכפשו קשורה בנפשו, כי לשאול לא היה מחייב כלל לקונן עליו מוחת הכיכה, ולזה אמר כפרט יהונתן על במותיך חלל. ואמרו איך נפלו גבורים בתוך המלחמה יהונתן על במותיך חלל, לפי שהיו גבורים רבים כלכים יהונתן לשמרו ועוד היה הוא בעלמו היה נבור חיל, ומה כן איך נפלו הגבורים בתוך המלחמה שלא כאו מחמת? רמז לחבאי משמרת יהונתן, ואיך היה יהונתן על במותיו חלל עם רוב נבורתו? ולזה אמר בתוך המלחמה, שהנבורים היו בתוך המלחמה ושאול ויהונתן היו במקום נבוה להלחם משם יותר בטוחים, ולזה אמר נם כן הבאי ישראל על במותיך חלל. ואמר למה יקונן לותו לבד ולא לשאול, ואמר שהוא להלחבתו, וזהו לר' לי עליך לפי יהונתן, שהיה המלוקה בלבו בפרט על יהונתן להיותו לפיו בלהבה. ואמרו מלהבת בשים, פי' רלק מלהבת דוד לל שתי בשי לביניל ולשיכועם, ופי' עוד בשם לבני זל מלהבת הבשים למי שלוקבות, בין לבעליהן ובין לבניהם שלהבתן חוקק מלך לבן, וכן פירשו נם כן לל"נ. ולפי לומר בפירושו שלמה זכר שהבשים תבכו לת שאול להלהבתן לותו, אמר דוד שהוא בכה יבכה על יהונתן לפי שהיה בעיניו יפה לף בעיני לי מלך ובפלחה להלהבת לו מלהבתן

לו מלחמת הכתוב (זכר למעלה) את שאול • ולעפי שבתחלה היה מקונן על שניהם יחד כפי מעלתם • וחזק על כל לקח (כו) וחלק כפני עצמו כפי הטבתו • חזר ואמר הן הם בעת שניהם יחד היו כפלגו גבורים ויאבדו כלי מלחמה • רומה לומר היך נפלו הגבורים ההם שאול ויהונתן ומחותם לבדו כלי מלחמה • כי הם היו כלי מלחמתן של ישראל • ואפשר לפלי שהיה הקינה היך נפלו גבורים וזהו הקשה לשר למה מקונן על שניהם יחד כפי מעלתם • וחזק על כל לקח (כו) וחלק כפני עצמו כפי הטבתו • חזר ואמר הן הם בעת שניהם יחד היך נפלו גבורים ויאבדו כלי מלחמה • רומה לומר היך נפלו הגבורים ההם שאול ויהונתן ומחותם לבדו כלי מלחמה • כי הם היו כלי מלחמתן של ישראל • ואפשר לפלי שהיה הקינה היך נפלו גבורים וזהו הקשה לשר למה מקונן על שניהם יחד כפי מעלתם • וחזק על כל לקח

שמואל ב ב

[ה] וַיִּשְׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים אֶל־אַנְשֵׁי יָבֵישׁ
גִּלְעָד וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם בְּרוּכִים אַתֶּם
לַיהוָה אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם הַחֶסֶד הַזֶּה עִם־
אֲדֹנֵיכֶם עִם־שָׁאוּל וַתִּקְבְּרוּ אֹתוֹ׃
[ו] וְעַתָּה יַעַשׂ־יְהוָה עִמָּכֶם חֶסֶד וֶאֱמֶת
וְגַם אָנֹכִי אֶעֱשֶׂה אִתְּכֶם הַטּוֹבָה הַזֹּאת
אֲשֶׁר עֲשִׂיתֶם הַדָּבָר הַזֶּה׃
[ז] וְעַתָּה תֶּחֱזַקְנָה יְדֵיכֶם וִהְיוּ
לִבְנֵי־חַיִל כִּי־מֵת אֲדֹנֵיכֶם שָׁאוּל וְגַם אֹתִי מָשְׁחוּ
בֵּית־יְהוּדָה לְמֶלֶךְ עֲלֵיהֶם׃
[ח] וְאַבְנֵר בֶּן־נֵר שַׂר־צְבָא אֲשֶׁר לְשָׁאוּל
לָקַח אֶת־אִישׁ־בֹּשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל וַיַּעֲבִרֵהוּ
מָחֲנָיִם׃ [ט] וַיַּמְלִכֵהוּ אֶל־הַגִּלְעָד וְאֶל־
הָאֲשׁוּרִי וְאֶל־יִזְרְעֶאל וְעַל־אֶפְרַיִם וְעַל־
בִּנְיָמִן וְעַל־יִשְׂרָאֵל כֻּלֹּה׃
[י] בֶּן־אַרְבָּעִים שָׁנָה אִישׁ־בֹּשֶׁת בֶּן־
שָׁאוּל בְּמָלְכוֹ עַל־יִשְׂרָאֵל וּשְׁתַּיִם
שָׁנִים מָלָךְ אַךְ בֵּית יְהוּדָה הָיוּ
אַחֲרֵי דָוִד׃
[יא] וַיְהִי מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר הָיָה דָּוִד
מֶלֶךְ בְּחֶבְרוֹן עַל־בֵּית יְהוּדָה שֶׁבַע
שָׁנִים וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים׃
[יב] וַיֵּצֵא אַבְנֵר בֶּן־נֵר וַעַבְדֵי אִישׁ־בֹּשֶׁת
בֶּן־שָׁאוּל מִמַּחֲנָיִם גִּבְעֹנָה׃

(ה, ו) זה׃ וכתב הכתוב מצינות
דוד שהיה בהשקפתו לעשות עם בית שאול
כגוון שעשו , לכך כשמעו
שהכזיבו יבש גלעד קברו את
עמיו שלא לעיכם מלוכים
לברכם על מה שעשו עמד
ואמת עם שאול , לכך בלקשם
גויתו וגוות בניו מקומת בית
שן , ועוד כתב שקברו קותו ,
וכשכתב מקום זו יעשה ה׳
עמהם חסד וגם דוד עשמו
יגמלם העובה הזאת לבני
(ו) עשו : ואחרי הברכה הזאת
קום ועתה תחזקנה ידיכם והיו
לבני חיל כי מת אדוניכם ,
לכך לך תעשו כשלר בני ישראל
שעשו הערים לאחרי מות שאול
בחולצת , לכך לתם תחזקנה
ידיכם והיו לבני חיל עם
היות שמת שאול אדוניכם ,
וזה בשלשתו עם קויבי ה׳
כראוי לבני חיל . ואמרו וגם
אותי משחו בית יהודה , לך
לתם תחזקנה ידיכם גם עתה
שמת המלך שאול , לכם שכבר
הקימו אותי בני יהודה למלך
ואני אהיה לכם מעיר לעזור
להחזיק בידיכם כשלר יבא
העת , ומלבד שהחזיק ידיכם
בזה הנה הודיעם המלכתו
(ז) כדי שיהיו לאחרין : ובפר
שלכבר שר צבא ישראל לקח את
אישבש בן שאול והעביר אותו
מחנים שהיה במעוז גבול בני
הבנימים ומשם , שהרי מחנים
היה גבול בני דן ובני מנשה .
ולעשות שידע לכבר המשלת דוד על ידי שמואל הנביא עד ,
הנה השתדל להעמיד מלכות שאול על בניו כפי כתו ,
והמליכהו בכל המקומות לשר עבר בהם לאחר על
שנאחרותה המליכו על כל ישראל , ומפני זה בפר ההמלכה
פר׳ פ׳ בפרט ולא בכלל . ובכלר לאמרו * ויאחר מלקים על יעקב
ברחצ׳ לא יכל על שרי פרה ורכה גוי וקהל גוים וגו׳ , מכלן דרש לכבר
וקרא לחשלת בן שאול , לאמר כתיב ומלכים מחלציך יצאו
ועל בניהן לאמר שלא כולד עדין , ועד עכשיו לא עמד מבניהן
(ט) מלך שאול , לפיכ׳ לקח חשלת והמליכו על הגלעד : בן
ברכתיו שנה וגומ׳ . בהברי הימים * קרא במקום חשלת
חיה בעל , וכן לאמר במקו׳ מפיבשת מריב בעל , ולפי זה היה
הכוונה בשלת בעל , כלומ׳ היה שמו הלים לשר הוא בעל
וחלון , ואומם מפיבשת תהיה הכוונ׳ לאמרו שם מריב בעל
שיהיה מריב לחזקות ובעל וחלון לעמו . או יהיה הכוונה
כמה שקראהו כן שיהיה מריב כנד הבעל לשם ה׳ וכבודו .
והנה בזמן מלכו׳ חשלת (לפרי שכתוב לקח לומר שלא
ית׳ מפני זה גם כן מהו שיעלה מעם ועלה בעוד שהיו
הפלשתים במלחמה קודם שוכס . וזלה מפלזות תמיס דעות
ית׳ שדוד רחשוכה כמלך על יהודה ולאר כך על ישראל , והיה
זה כיתון ולות שזרעו לפרי כן בקונקת המלכיות ישלר מלך
ביהודה כמו שהיה דוד רחשוכה , כי כמה שהתזיק ברחשוכה
הוא היה הכיתן לו ולזרעו מלת החלקים . ולהיו שתדע
שהמלכה והמציאה הזאת שעשו בני יהודה לדוד היה
להורות קבלתם לותו למלך , שהוא ית׳ כתר בו וכבר וברתי
דוד שהיה בהשקפתו לעשות עם בית שאול הטוב והחסד
כמו שעשו עמו , לכך בשמעו שהבזי עם גלעד קברו את
שאול וכניו , שלח להם מלאכים לברכם על מה שעשו עמד
ולמען עם שאול , לפי בלקשם
גויתו וגוות בניו מקומת בית
שן , ועוד כתב שקברו קותו ,
וכשכתב מקום זו יעשה ה׳
עמהם חסד וגם דוד עשמו
יגמלם העובה הזאת לבני
(ו) עשו : ואחרי הברכה הזאת
קום ועתה תחזקנה ידיכם והיו
לבני חיל כי מת אדוניכם ,
לכך לך תעשו כשלר בני ישראל
שעשו הערים לאחרי מות שאול
בחולצת , לכך לתם תחזקנה
ידיכם והיו לבני חיל עם
היות שמת שאול אדוניכם ,
וזה בשלשתו עם קויבי ה׳
כראוי לבני חיל . ואמרו וגם
אותי משחו בית יהודה , לך
לתם תחזקנה ידיכם גם עתה
שמת המלך שאול , לכם שכבר
הקימו אותי בני יהודה למלך
ואני אהיה לכם מעיר לעזור
להחזיק בידיכם כשלר יבא
העת , ומלבד שהחזיק ידיכם
בזה הנה הודיעם המלכתו
(ז) כדי שיהיו לאחרין : ובפר
שלכבר שר צבא ישראל לקח את
אישבש בן שאול והעביר אותו
מחנים שהיה במעוז גבול בני
הבנימים ומשם , שהרי מחנים
היה גבול בני דן ובני מנשה .
ולעשות שידע לכבר המשלת דוד על ידי שמואל הנביא עד ,
הנה השתדל להעמיד מלכות שאול על בניו כפי כתו ,
והמליכהו בכל המקומות לשר עבר בהם לאחר על
שנאחרותה המליכו על כל ישראל , ומפני זה בפר ההמלכה
פר׳ פ׳ בפרט ולא בכלל . ובכלר לאמרו * ויאחר מלקים על יעקב
ברחצ׳ לא יכל על שרי פרה ורכה גוי וקהל גוים וגו׳ , מכלן דרש לכבר
וקרא לחשלת בן שאול , לאמר כתיב ומלכים מחלציך יצאו
ועל בניהן לאמר שלא כולד עדין , ועד עכשיו לא עמד מבניהן
(ט) מלך שאול , לפיכ׳ לקח חשלת והמליכו על הגלעד : בן
ברכתיו שנה וגומ׳ . בהברי הימים * קרא במקום חשלת
חיה בעל , וכן לאמר במקו׳ מפיבשת מריב בעל , ולפי זה היה
הכוונה בשלת בעל , כלומ׳ היה שמו הלים לשר הוא בעל
וחלון , ואומם מפיבשת תהיה הכוונ׳ לאמרו שם מריב בעל
שיהיה מריב לחזקות ובעל וחלון לעמו . או יהיה הכוונה
כמה שקראהו כן שיהיה מריב כנד הבעל לשם ה׳ וכבודו .
והנה בזמן מלכו׳ חשלת (לפרי שכתוב לקח לומר שלא
כשת מלך שתי שנים וכתב׳ לאחר לומר שדוד מלך שבע שנים
ושמה בחברון על יהודה לבדו) יקוייב לליכו שב׳ לאחר
מב׳ לבדים . לם שהמתין לאבר מלהמליך את חשבשת כמו
שנים ולפי לאחרי מות שאול , ולו המליכו שתי שנים על
ישראל , וזה רמוז מלך , כי לין יעמוד העם ומלך לן
בישראל ? גם כי הכתוב יורה שהמליכו לחשבשת על ישראל
כאשר מלך דוד על יהודה . ולם שבע׳ שלאחרי מות חשבשת
המתינו ישראל כמו שנים ולפי להמליך את דוד , וגם זה
יקשה מלך כפי הכבדת היצר ,
ולפי מה שיורה עליו פשט
הכתובי׳ כמו שזכרתי , ומפני
זה לומר לפי כוה לאחר מזאתי
תשובות . לאחת שעניין לומרו
כלן ושתי שנים מלך על ישראל
יובן כמו שכתוב בשאול
* ושתי שנים מלך על ישראל , שמו ב׳ ג׳
וכי הוא מדובק ומשובר עם
מה שכתב לפרין וילך לכבר
וגו׳ , יע״ש הכתוב שבן לרבעי׳
שנה היה חשבשת וששתר
עברו שתי שנים ממלכותו ;
בהיות שבית יהודה היו לאחרי
דוד ושיו מספר הימים שבר
מלך דוד בחברון על יהודה
שבע שנים , הנה היה נזירת
המלחמה שלאחרי שתי שנים
שמלך חשבשת על ישראל ,
יצא לבכר ועבדי חשבשת
ולקחו עם יואב ויעת בס
עשראל כמו שזכור . ואמר
זה להגיד כי בשתי השנים
הראשונים למלכותו לא היה
מלחמה כלל בין דוד ובין
זרע שאול , ונם עתה לא
היתה שום מלחמה שלתי
שהעיר עליה לבכר , וזה
לאחת שדוד לא רלה לשלוח
את בית שאול וזרעו לך
שמר לו את השבועה אשר
כשבע לו שלא ישמיל את
זרעו , ולפי זה מלך חשבשת
שבע שנים הימים אשר
מלך דוד על יהודה והכתוב
לא יזכור כי לם מה שקרה
לאחרי שתי השנים הראשונים
מלכותו , שלת היה התשובה הראשונה והלים העיר לבנ .
והתשוב השנית היה שב׳ גם כן שמלך חשבשת שבעה שנים על
ישראל כימים אשר מלך דוד על יהודה , כי בשות שאול מיד
מלך חשבשת על כל ישראל , לך לתכם היו השתי שנים
הראשונים מלכות שלימה בהיות לבכר מתקוק עמו והיה
עכיו מלכות נשוכה , ואלר שת לבכר היה חשבשת כר
ונשף על כיתו ולא היה עכיו עכין מלכות , ולהעיר על זה
לאר שבע שנים מלך על ישראל , כי תמת השנים הראשונים
לא היה מלך במעלתו לבד היה כשלר העם על שהמיתוהו ,
ומפני זה לאר ויהי מספר הימים אשר היה דוד מלך בחברון (יא)
על בית יהודה שבע שנים ושש חדשים , לל שבל לותם
השנים היה דוד מלך ולא היה בן חשבשת , שמשבע שני
מלכותו לא נקרא בעלם מלך כי לם שתי השנים זוכר . הנה
הותרה השאלה הראשונה :

ויצא לבכר בן נר וגו׳ . ספר שילת לבכר ועבדי חשבשת
מחחנים גבעונה , ולם היה זה לאחרי שתי שנים
מהמלכתו

[ט] וְיוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה וַעֲבָדֵי דָוִד יָצְאוּ
וַיִּפְגְּשׁוּם עַל־בְּרֵכַת גִּבְעוֹן וַיֵּשְׁבוּ
אֵלֶּה עַל־הַבְּרֵכָה מִזֶּה וְאֵלֶּה עַל־הַבְּרֵכָה
[יד] מִזֶּה׃ וַיֹּאמֶר אַבְנֵר אֶל־יוֹאָב יָקוּמוּ
נָא הַנְּעָרִים וִישַׂחֲקוּ לְפָנֵינוּ וַיֹּאמֶר יוֹאָב
[טו] יָקֻמוּ׃ וַיָּקֻמוּ וַיַּעַבְרוּ בְּמִסְפָּר שְׁנֵים עָשָׂר
לְבִנְיָמִן וְלְאִישׁ־בֹּשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל וּשְׁנֵים
[טז] עָשָׂר מֵעַבְדֵי דָוִד׃ וַיַּחֲזִקוּ אִישׁ בְּרֹאשׁ
רֵעֵהוּ וְחַרְבּוֹ בְּצַד רֵעֵהוּ וַיִּפְּלוּ יַחְדָּו
וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם הַהוּא חֶלְקַת הַצֻּרִים
[יז] אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן׃ וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה קָשָׁה׀
עַד־מְאֹד בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּנָּגֶף אַבְנֵר וַאֲנְשֵׁי
יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי עַבְדֵי דָוִד׃
[יח] וַיִּהְיוּ שָׁם שְׁלֹשָׁה בְּנֵי צְרוּיָה יוֹאָב
וַאֲבִישַׁי וַעֲשָׂהאֵל וַעֲשָׂהאֵל קַל בְּרַגְלָיו
כְּאַחַד הַצְּבָיִם אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה׃
[יט] וַיִּרְדֹּף עֲשָׂהאֵל אַחֲרֵי אַבְנֵר וְלֹא־נָטָה׀
לָלֶכֶת עַל־הַיָּמִין וְעַל־הַשְּׂמֹאל מֵאַחֲרֵי
[כ] אַבְנֵר׃ וַיִּפֶן אַבְנֵר אַחֲרָיו וַיֹּאמֶר
הַאַתָּה זֶה עֲשָׂהאֵל וַיֹּאמֶר אָנֹכִי׃
[כא] וַיֹּאמֶר לוֹ אַבְנֵר נְטֵה לְךָ עַל־יְמִינְךָ אוֹ
עַל־שְׂמֹאלְךָ וְאֶחֱזֶה לְךָ אֶחָד מֵהַנְּעָרִים
וְקַח־לְךָ אֶת־חֲלִצָתוֹ וְלֹא־אָבָה עֲשָׂהאֵל
[כב] לָסוּר מֵאַחֲרָיו׃ וַיֹּסֶף עוֹד אַבְנֵר לֵאמֹר
אֶל־עֲשָׂהאֵל סוּר לְךָ מֵאַחֲרָי לָמָּה
אַכֶּכָּה אַרְצָה וְאֵיךְ אֶשָּׂא פָנַי אֶל־יוֹאָב
[כג] אָחִיךָ׃ וַיְמָאֵן לָסוּר וַיַּכֵּהוּ אַבְנֵר בְּאַחֲרֵי
הַחֲנִית אֶל־הַחֹמֶשׁ וַתֵּצֵא הַחֲנִית מֵאַחֲרָיו
וַיִּפֹּל־שָׁם וַיָּמָת תַּחְתָּיו וַיְהִי כָּל־
הַבָּא אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־נָפַל שָׁם
עֲשָׂהאֵל וַיָּמֹת וַיַּעֲמֹדוּ׃
[כד] וַיִּרְדְּפוּ יוֹאָב וַאֲבִישַׁי אַחֲרֵי אַבְנֵר
וְהַשֶּׁמֶשׁ בָּאָה וְהֵמָּה בָּאוּ עַד־גִּבְעַת
אַמָּה אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי־גַיְחַ דֶּרֶךְ מִדְבַּר
[כה] גִּבְעוֹן׃ וַיִּתְקַבְּצוּ בְּנֵי־בִנְיָמִן אַחֲרֵי
אַבְנֵר וַיִּהְיוּ לְאֲגֻדָּה אֶחָת וַיַּעַמְדוּ עַל־
רֹאשׁ גִּבְעָה אֶחָת׃
[כו] וַיִּקְרָא אַבְנֵר אֶל־יוֹאָב וַיֹּאמֶר
הֲלָנֶצַח תֹּאכַל־חֶרֶב הֲלוֹא יָדַעְתָּ
כִּי־מָרָה תִּהְיֶה בָאַחֲרֹנָה וְעַד־
מָתַי לֹא־תֹאמַר לָעָם לָשׁוּב מֵאַחֲרֵי
אֲחֵיהֶם׃

קמא

מהמלכתו כמו שזכרתי ׳ יהיה פירוזו בכוחם פעם
(יג) לחלת מעם : ויוחב ועבדי דוד יצאו להתעצב בארץ ויפגשו הלה לחלה על ברכת גבעון ׳ והיו הלה מעבר לחל מהמים והלה מעבר לחל (יד) מהברכה ׳ והבבר לחל ליואב יקומו כל הבעורים וישחקו לפניכו ׳ לל יתגרו הלה בלה בחרבותיהם וברלה מי מהלה יותר מלומדי מלחמה • וזוב פרק׳ לחרו במדבר תלמוד ׳ לפי מסכי׳ שעשה לבבר לם הבעדי׳ שהון (טו) בעבע וכפל בחרב : והבה הפיגו שבים עבר מעבדי דוד וזבי׳ עבר מעבדי לישבעת ׳ לבל היו לבעים מהבע בבימן ועלו לחוק ׳ ולפי שהיו הלה מעבר הברכה והלה מעבר לחר (ולחר הבתוב ויקומו ויעברו ׳ ולל זבר מי הם עוברי׳ לם עבדי דוד לעבר לישבעת לו בהפך ׳) ילמה שעברו עבדי לישבעת שהם היו הבלים מחבים ולבבר עבר עמהם בחופן שהיו בלם (יז) מלד לחד ׳ ולו החזיקו לים ברלש רעהו ׳ והיה מגבורתם שבל לחד הבה לת חבירו על שבלבו בלם יחד ׳ ולגבורתם קרלו למקום ההוא חלקת הצורים ׳ רומה לומר חלקת הקוצים והגבורים ׳ ותרגם יונתן לחבבת קטילין ׳ שעשיו חלקת החרבות ׳ על שם ל׳ בלה דרך * ותקת בפורה מור : (יח) ומבר הבתוב׳ שעם היו׳ החלקה׳ בעורת בראשון׳ בין הבעדים לבל ׳ (למה שעשיהה נוהרת עבור׳) היתה החלמה חוקה וקשה מלד היום ההוא ועבדי דוד הבו לת עבדי לישבעת (יט) ויסובו לדרבם : ולפי שהיו בם יואב ואבי לחיו ועשהאל ׳ בעת לחיו היה קל ברגלין ׳ בעבותו ולל זבר החלמה קהלת ט׳ כי לח לקלים המרוץ (וכן דרשוהו עליו במדרש דק קל עג קהלת׳) וילדוק לחרי לבבר (יא ׳ כח) להרגו : ולחבם עניו בעת לך ולחרו ולל בעה לבבר על היחין ועל השמחל מלחמי לבבר ׳ ומפי שהיו לחי׳ ועשהאל מהבעדים לישבעת לבבר ׳ וזה כי הרוץ לחרי הבבור ׳ לדם לחר יהיה לו קלון וחרפ׳ לם יבוב מלחריו ׳ כי יורה בזה שיפחד ין הבדרך וירע מהלחם בו ולזה לל ירדפהו ׳ ומפני זה היה מתחבולל בלחתי בלי׳ לל ירבו בהחמ׳ לבבר ׳ לל יבבו לבבר בבבוד לחיו ולל יבבו לבבר בבבוד לחיו ׳ ווה בבבוד לחיו יהיה בתמיד לחרוף לחרי לבבר ׳ ולל רלה לבעות יחין ׳ ושמחל בי לם לחרוף מהבעדים מעבדי לישבעת לל להמיתו בי לם לקחת לת קלילתו ׳ וזה יבחבו הרוחים שרדפת לחרי הבער לשלול עבלו ולו תבוב בבבוד • ומחבר לל לבה עשהאל לבוב בו עוד (בב) בולך לך מלחרי ׳ רומה לומר בקלון לו בבבוד לחיו לבבר (בג) לרלה ? וכחבר לל רלה לבור עבה לבבר תבבובה ׳ והיל בוב בבי לעלום בעשהל לבל הביתו להתקיב חלין והבהו מלחרית הבבית שהיה בו בחבת קנל ויובל להבות פנים ולחור בחופן בלל בשר׳ עשהל ׳ והיתה ההבלה לל החומת ׳ והוח הלבע בחחבית (בד) בעל הלב שבהניעו בם יחות • וזבר שבל הרובדים מעבדי דוד בבואם לל המבום שהיה בם מת עשהל היו עומדים לבלו מתבהלים ורובצים ׳ זולתי יואב ולבישי שרדפו (בה) לחרי לבבר עד בוח השמש • ובני בנימין בריחום שעבדי דוד היו רובפים להרוג לת לבבר בתבלבו לל לבבר לגבודם לחת להלחם ביואב ׳ (בו) על שרלל לבבר ליואב בקול נדול ולמר לו הלבנח תחבל חרב ולבב הלל ידעת כי מרה תהיה בלחרונה ? רומה לומר הלל יהיה תבלית לליבה ולמלחמה הזחת ׳ וכי לבנח תחבל חרב מהבו לים לחיו ? ורמז בזה הלל יתמיד המלחמה בין ישרלל ובין יהודה כי בהברח יבביחו כלם ויחליבו עליהם לת דוד • והתבלל על מות עשהל

בשחרו הלא ידעת כי מרד תמיד בשחרוכה ? לכן הלך היית יואב במלחמה שמרה תמיד והיה מיתת עשהאל בשחרוכה ? לו אמרו להפחידו שמא ימות ולפי מהם לו לבבר לו יואב בשחרוכה , ולכן רצוי שיאמר לעם שיסובו מלחרבי לפיכם :

(כו) ויואב הבין כי ה' כי גומר לגמר דברת כי לו מהבקר נעלה העם וגו' , ופירו זה הוא כפי מה שאמרתי שיואב היה מתמיד ברדיפה מפני הפבוד , ולכן כתיב לבבר הפבוד שיתן לפניו לבוד מלחרבי כתרפה לו ושב לדרכו , ואמר כי לולא דבר , לכן אם היית מדבר זה קודם לבן בבר מהבקר היה נעלה העם , כי אפי' יואב רוצף מפלת העגל ולא להפקש ממך כי אם מפני הכבוד , ויהיה לגמר כמו לו . או יהיה פירושו כי לולא דברת , לכן אם לא שדברת אל יקומו בל הנערים וישקטו לפניהם , לא היתה מלחמה זאת היום ואתה המלות תורה , כלומר לא היית מדבר זה בבר מהבקר פעלה העם ולא היו לוחמים עבדי דוד עמהם : ואז תקע יואב בשופר ועמדו בל העם ולא ירפו להלחם עוד , לא שלחרי זה לא בלחמו עוד , וירפו

(כז) הוא עתיד במקום עבר : ובכר הכתוב שהבבר ואבזיו הלבו בל הלילה , וכן הלך יואב ואבזיו אחרי קבורת עשהאל , [ז] וישקד העם בל הלילה , והיה זה לבהתם בחלמתם כי אין רחוי לבוחמים בלחן בעת , ולבבר בדעתו שהרג עשהאל פתל חולי יואב יפוב לדרפו ויפח עליו לילה ויקום בם אחיו ולוחם הלך בל הלילה , ויואב גם הן פתל חולי מבבר בדעתו שהיה לב יואב וחביבי לחיו רוחצים על מיתת עשהאל ומבקשים בקתתו יבא עליהם לילה ויבם הן יהיו לו לחויבים ולבן הלך גם הן בל הלילה . הנה התנחה מזה התחלת החיבה ביניהם ושבל זה היה מפלת הבבוד , והוחלה בשחלה בשבית :

ג

(ב) וילדו לדוד בנים וגו' . בפר הבתוב שנולדו [ז] בנים לדוד בחברון , והיה הגדול שבה אמנון בן אחינועם

(ג) ומשנתו בלאב לבנבל ,

לה ק' ג' ק' ובדברי הימים * קרוי דניאל , ויורה שבני שמות היה לו , לבון קרוי דניאל על שם שדנו היל יי' מתרפת בבל , ואמר דבבי היל . ואקובי בתם' ברבות [לה בל שעשות הוא , בי לא תמלא בתם' ברבו' בשום מקום המדבר הזה על בלאב , לל שהיה דומה לבתר בניו וכו' עם היות שנה בל לה ד' עלה

מהיו טעם ופי' מה נדרך לחר לאותו שם , לבל בחלש תבחומת ברע' תולדות מלחתי העבין הזה בתריבות עיין שם :] שבתרוך בלאב לפי שהיה דומה בלבתר בניו בקלבתר פניו של דוד , ועשה זה בלבד להבזיר מלבות בני לדם שהיו לומרים שהניעל בשהרה מעובדב מבבל בחזר לקתה דוד , ובחלו אמר בלאב בלו בב . והבן השלשי היה לבשלום בן מעבה בת תלמי מלך נשור , ודוד לקתה במלחמה ובשם אותם . ואפ"ל בי לפי שהיתה תבחומת מעב' תשת יפת תואר שבלקת' ריב פרשת במלחמה לפיבך היה לבשלום בי תלת בן בורר ומורה בתביו , ולבך בפתב' פרשת בן בורר ומורה * לפרשת יפת תואר , לומר דבדי' בל לך שבל הבזש אותה יופי ממנו בן בורר ומורה : והבן הרביעי היה לדוניהו בן חני' , והבן החמישי היה שפטיה בן (ד) לבילה , ובזבי היה יתרעם לעגלה תשת דוד . ואפ"ל אמרו (ה) גם בן בתבת (ברבות) [בל בהללין] שעגלה זו מיבל בב לתעת שהיתה תביבה עליו בעגלה , ולבן קרוה תשת דוד להיותה תשתו הרחשונה , והבתוב לת יפבול זה שאמר * ולמיבל בת שאול לת היה לה ולד עד יום מותה , ולבן רחוי לומר שהיל היל' תשה לחר , ולפי שהיתה שמה עגלה הולרך הבתו' לומר עליה תשת דוד , להגיד שחשתו היתה לת עגלת בקר , ירוצלמי ומה שאמרו שחשת שאול היה בסהדרין רפוק הוא : בב כ' ע"ב

ויהי בהיו' המלחמ' ונו' בפ' (ו) הבתוב שבהיו' המלחמה בין בית שאול ובין בית דוד , ובהיות לבבר מתחזק בבית שאול ולוחם מלחמותיו , לל שהיה מחזיק ידי ביתבת בעבור שאול לבין ולהתמיד בית שאול ובבודו , בי מבבלו' תיובב' שבומן שהיה יותר לריך לבבר לו מזר עליו בדברי בתב' , בלומ' לו מדוע בתת לל פלגש לבי ? והבתוב לת זבר בם היה זה לתת שבב לבבר עם רצפ' בם לת , ולבל לומר ותפקוד עלי לת עון בתשה , וזה יורה שאמת היה הדבר ושיבבת בתפש הובילו , לה' רצפ' לתמתו על מלך והית' מתבזיו (עם היותם פלגש ולת תשה) והיתה בם בן תמור לבל לדם , ולבן לת בתב לו ולת התבבל תמר מדוע בתת לל פלגש לבי ? והוא בי בתב לו ולת בתבבל עשה עשהו תבל תרה תבו , בי היה לו לתיובב' לומר לפיו תבשו' ושלח יבבר דבר בנגד דבר קשון או נדו לבדי היותו מתחזק בידו ולוח מלחמותיו והי' בידו לבסיולו מתבוב בשיבלה , ושם (ד) הרבה

בַּת־שָׁאוּל אֵשֶׁת דָּוִד וַתֵּלֶד לוֹ אֶת־אִיתְרְעָם לְעֶגְלָה׃
[ה] וְאֵלֶּה יֻלְּדוּ־לוֹ בְּחֶבְרוֹן בְּכֹרוֹ אַמְנוֹן לַאֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִית׃
[ו] וְהָיָה עוֹד הַמִּלְחָמָה בֵּין בֵּית־שָׁאוּל וּבֵין בֵּית דָּוִד וְאַבְנֵר הָיָה מִתְחַזֵּק בְּבֵית שָׁאוּל׃
[ז] וּלְשִׁפְחָה הָיְתָה לְשָׁאוּל וּשְׁמָהּ רִצְפָּה בַּת־אָיָה וַיֹּאמֶר אִישׁ־בֹּשֶׁת אֶל־אַבְנֵר מַדּוּעַ בָּאתָ אֶל־פִּלֶגֶשׁ אָבִי׃
[ח] וַיִּחַר־מְאֹד לְאַבְנֵר עַל־דִּבְרֵי אִישׁ־בֹּשֶׁת וַיֹּאמֶר הֲרֹאשׁ כֶּלֶב אָנֹכִי אֲשֶׁר לִיהוּדָה הַיּוֹם אֲעֶשֶׂה־חֶסֶד עִם־בֵּית שָׁאוּל אָבִיךָ עַל־אֶחָיו וְאֶל־מְרֵעֵהוּ וְלֹא הִמְצֵאתִיךָ בְּיַד דָּוִד וַתִּפְקֹד עָלַי עֲוֹן הָאִשָּׁה הַיּוֹם׃
[ט] כֹּה־יַעֲשֶׂה אֱלֹהִים לְאַבְנֵר וְכֹה יוֹסִיף לוֹ כִּי כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְהוָה לְדָוִד כֵּן־אֶעֱשֶׂה־לּוֹ׃
[י] לְהַעֲבִיר הַמַּמְלָכָה מִבֵּית שָׁאוּל וְלַהֲקִים אֶת־כִּסֵּא דָוִד עַל־יִשְׂרָאֵל וְעַל־יְהוּדָה
[יא] מִדָּן וְעַד־בְּאֵר שָׁבַע׃ וְלֹא־יָכֹל עוֹד לְהָשִׁיב אֶת־אַבְנֵר דָּבָר כִּי יְרֵאָתוֹ אֹתוֹ׃
[יב] וַיִּשְׁלַח אַבְנֵר מַלְאָכִים׀ אֶל־דָּוִד תַּחְתָּיו לֵאמֹר לְמִי־אֶ֫רֶץ לֵאמֹר כָּרְתָה בְרִיתְךָ אִתִּי וְהִנֵּה יָדִי עִמְּךָ לְהָסֵב אֵלֶיךָ אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר טוֹב אֲנִי אֶכְרֹת אִתָּךְ
[יג] בְּרִית אַךְ דָּבָר אֶחָד אָנֹכִי שֹׁאֵל מֵאִתָּךְ לֵאמֹר לֹא־תִרְאֶה אֶת־פָּנַי כִּי אִם־לִפְנֵי הֲבִיאֲךָ אֶת מִיכַל בַּת־שָׁאוּל בְּבֹאֲךָ לִרְאוֹת אֶת־פָּנָי׃
[יד] וַיִּשְׁלַח דָּוִד מַלְאָכִים אֶל־אִישׁ־בֹּשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל לֵאמֹר תְּנָה אֶת־אִשְׁתִּי אֶת־מִיכַל אֲשֶׁר אֵרַשְׂתִּי לִי בִּמְאָה עָרְלוֹת פְּלִשְׁתִּים׃ [טו] וַיִּשְׁלַח אִישׁ בֹּשֶׁת וַיִּקָּחֶהָ מֵעִם אִישׁ מֵעִם פַּלְטִיאֵל בֶּן־לָיִשׁ׃ [טז] וַתֵּלֶךְ אִתָּהּ אִישָׁהּ הָלוֹךְ וּבָכֹה אַחֲרֶיהָ עַד־בַּחֻרִים וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְנֵר לֵךְ שׁוּב וַיָּשָׁב׃
[יז] וּדְבַר־אַבְנֵר הָיָה עִם־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר גַּם־תְּמוֹל גַּם־שִׁלְשֹׁם הֱיִיתֶם מְבַקְשִׁים אֶת־דָּוִד לְמֶלֶךְ עֲלֵיכֶם׃
[יח] וְעַתָּה עֲשׂוּ כִּי יְהוָה אָמַר אֶל־דָּוִד לֵאמֹר בְּיַד דָּוִד עַבְדִּי הוֹשִׁיעַ אֶת־עַמִּי יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים וּמִיַּד כָּל־אֹיְבֵיהֶם׃ [יט] וַיְדַבֵּר גַּם־אַבְנֵר בְּאָזְנֵי בִנְיָמִן וַיֵּלֶךְ גַּם־אַבְנֵר לְדַבֵּר בְּאָזְנֵי דָּוִד בְּחֶבְרוֹן אֵת כָּל־אֲשֶׁר־טוֹב בְּעֵינֵי יִשְׂרָאֵל וּבְעֵינֵי כָּל־בֵּית בִּנְיָמִן׃
[כ] וַיָּבֹא אַבְנֵר אֶל־דָּוִד חֶבְרוֹן וְאִתּוֹ עֶשְׂרִים אֲנָשִׁים וַיַּעַשׂ דָּוִד לְאַבְנֵר וְלָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־אִתּוֹ מִשְׁתֶּה׃

הרלב כלב לגבי יהודה וגו', וכיון הפסוק לגלי כך הוא, הרלב כלב לגבי? לא ממוכ' לגבי, לגבי כלב על הכלבי, לא שכח לגבי כי יש עוד הכלבים? וגם לא מתלבו' יפה, כי מיהול לגבי שכחת? כי הדברים הלה לגבי למרת לי לא יתוקן לגבי כגון שירגו כי יש לרלב הכלבי, לגבי ליהודה, וזהו למרו בתמיה, הרלב כלב לגבי וגו'? ומחלוקת שכבה בזיתני היום לעשות חסד עם בית שאול? לא הלם היום הזה לתני לי שתעשה חסד עם בית שאול? לגבי שבע שנים עד הנה לא המלכתי את דוד ולא נמלכתי לעשה ותפקוד עלי את עון הלה, הנה אך בתמ' אין לתני (ט) לעשו כן, וגם מיד כה יעשה לגלגי, לגבי לגבי וכה יוסיף, לא כל רעה יעשה לי לגלגי, ויוסיף עליהם אם לא לקיים מה (י) שנשבע ה' לדוד, והוא להעבי, המלכה מבית שאול להקים כסא דוד על כל ישר', ולפשר עוד לברשו בתופן לחר, יתמ' לעפי שתיהם בבית דוד לבלבים, וזהו הרלב כלב לגבי לגבי יהודה, כלומר לפלגו שתיהם עם דוד רלב לבלבים והמתו' שבכל לגבי, הלם לתני היום הזה שתעשה חסד עם בית שאול? מחלר שלא המליתיך בית דוד ותפקד עלי עון הלפה, בתמת עם כל זה שתיהם רלב כלב בבית דוד אין לתני לעשו לעמו עמך חסד, כי טוב בהיותי עם רלב כלב לגבי יהודה, ומה שתמר היו, לעפ' שתעשה חסד עם בית שאול, לא לת לתמנע מלעשות חסד עמך עם היותי הפקות שבכל שבט יהודה, וזה לל לתני ול מרעהו, לא בשבת היותי לגבי לתני ומרעהו של שאול, כי לגבי היה לתני בקורב, והיה מרעהו במלכות, לכל עתה שרלתיך שלא המליתיך בית דוד עם היות שמשו הני למלך, ואתה עלו פקדת עלי עון הלפה, לגן כה יעשה ה' וגו' להעבי המלכ' וגו', ושמעתי מפרש, כזה שהכלב הוא הנוכל והמכה את הלתים, ולזה לת לגבי הרלב כלב לגבי לגבוה לגד לגבי יהודה לגבי עם דוד, וזהו לגבי לגבי יהודה, רומה לומר לגעוו ולגבוה כגד לגבי יהודה:

(יב) וישלח לגבי מלגלים. ספר הכתוב שלגבי בתבעם כל לגמר למי תלון ברלתך ברלתי וגומ', לל שבלת בפתר על שבלת מיד מלגלי' לל דוד תתתיו לגומר למי תלות הלרן ברלתך? כיון שמשלך ה' למלך לגלך לך? כיון שמשלך ה' למלך ולגן ברלתך ברלתי עמי ולגבי לגיב לך כל ישר'. ולפשר לפרשו כעגין שכזעה, יתמ' שבלת לגבי מלגלים לגל דוד תתתיו במקומו, כי שלומו של לל כמהו, ויול שבלת הרשע, גמור למלגלים לגלי' הברית עם דוד, וזהו תתתיו. וכשבע לו למי תלון, והוא הלם שלו הלרן ומלוכה, שלם יכרו ברית עמו ויגיב כל ישרלל לגחריו, ויהיה הלמ"ד הזה כלמ"ד * לגתור ישעי' ח' כ' ולתעוד שהיא לגל השבועה. פוף כ' מתעני ובדרש תלמוד תמרו שבתב לגבר לגדול בהקדיש שמו, ויתיר מן לגבר לגדול ולגן כעבד, וזהו שלמר לגל דוד תתתיו ושעל זה בהרג לגבר: ודוד הגיב שיבקון (יג) בברייתו ושיברו לו ברית שהבה לך בתנלי שיביל תליו לת מיכל לשתו, ולבן שלח דוד (יד) מיד ל לישבע שילח לו לשתו לחרי לשר שם בפגו בבפו להרוג הפלשתים לקדש בערלותיהם, והיה זה כדי שלגבר ימלל לת דברו ויחמל לגישבעת שילח לת לשתו, וכן היה שבעת לגבר שלח (טו) לישבע לקח לת מיכל מפלטיל בן ליש להוליכה לדוד. וכבר כתבתי שלח היתה כשוחה לו לף קלב עב לגל היתה משחרת לגלו כדי שלח תלך לדוד ולח תפשע בכבודה, ולבן לח לחר מעם לישה או מעם בעלה לגל לחר מעם לישה, רומה לומר לדם בבבד, כמו שהיו לומרים ישרלל ° לישי יומל פלל כהן נדול, ועלה זה לחר וילך מאבה ל' לתה לישה הלוך ובבה לחריה (יו) וגו' וכמו שפרשתי בתה לחוזל, פל' כ"ג קלב עב לזה. וכויקרל רבה לחוזל, לפי למה נקרל כהן פלטיל? לפי שהיל פלטו מעבירה שלח בת על מיכל, והיה הולך ובבה לחריה על מנה שהלבה מילו שהיה כובש לת ילדו: וכלשר (יז) הולילו לת מיכל לדוד דבר לגבר בתתר עם כל ישרלל גם תמול גם שלשום הייתם מבקשי לת דוד למלך עליכ', ועם היות שעד עתה הייתי מונה בילכם, הבה עתה (יח) רומה לני שרלוי שתעשו זה, לפי שיי' דבר שביל דוד יושיע לת ישרלל מיד פלשתים ומיד כל לויביהם. וכן לתר (יט) לל בני בנימן, ולחרי שהבין לבב זקני השבטים הלך לל דוד להודיעו זה. והוא עשה לגבר ולבשיו משתה וגבוד, (כ, כל) ולגבר לתר מי יכול לגדול לת כל ישרלל להודיע לת דוד בפעל

(כב) וְהִנֵּה עַבְדֵי דָוִד וְיוֹאָב בָּא מִן־הַגְּדוּד וְשָׁלָל רַב עִמָּם הֵבִיאוּ וַאֲבְנֵר אֵינֶנּוּ עִם־דָּוִד כִּי שִׁלְּחוֹ וַיֵּלֶךְ בְּשָׁלוֹם׃ (כג) וְיוֹאָב וְכָל־הַצָּבָא אֲשֶׁר־אִתּוֹ בָּאוּ וַיַּגִּדוּ לְיוֹאָב לֵאמֹר בָּא־אַבְנֵר בֶּן־נֵר אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיְשַׁלְּחֵהוּ וַיֵּלֶךְ בְּשָׁלוֹם׃ (כד) וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר מֶה־עָשִׂיתָה הִנֵּה־בָא אַבְנֵר אֵלֶיךָ לָמָּה זֶּה שִׁלַּחְתּוֹ וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ׃ (כה) יָדַעְתָּ אֶת־אַבְנֵר בֶּן־נֵר כִּי לְפַתֹּתְךָ בָּא וְלָדַעַת אֶת־מֹצָאֲךָ וְאֶת־מוֹשָׁבְךָ וְלָדַעַת אֶת כָּל־אֲשֶׁר אַתָּה עֹשֶׂה׃ (כו) וַיֵּצֵא יוֹאָב מֵעִם דָּוִד וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אַחֲרֵי אַבְנֵר וַיְשִׁבוּ אֹתוֹ מִבּוֹר הַסִּרָה וְדָוִד לֹא יָדָע׃ (כז) וַיָּשָׁב אַבְנֵר חֶבְרוֹן וַיַּשְׁחֵהוּ יוֹאָב אֶל־תּוֹךְ הַשַּׁעַר לְדַבֵּר אִתּוֹ בַּשֶּׁלִי וַיַּכֵּהוּ שָׁם וַיָּמָת בְּדַם עֲשָׂהאֵל אָחִיו׃ (כח) וַיִּשְׁמַע דָּוִד מֵאַחֲרֵי כֵן וַיֹּאמֶר נָקִי אֲנֹכִי וּמַמְלַכְתִּי מֵעִם יְהוָה עַד־עוֹלָם מִדַּם אַבְנֵר בֶּן־נֵר׃ (כט) יָחֹלּוּ עַל־רֹאשׁ יוֹאָב וְאֶל כָּל־בֵּית אָבִיו וְאַל־יִכָּרֵת מִבֵּית יוֹאָב זָב וּמְצֹרָע וּמַחֲזִיק בַּפֶּלֶךְ וְנֹפֵל בַּחֶרֶב וְח�סַר־לָחֶם׃

(כב) ובעל רשות וילך לו, וכשפטר מעם דוד כתו יותר ועבדי דוד מהגדוד ושלל רב עמהם, והגדוד היה מלרן פלשתים.

(כג) והנה לתר הבתו' ויותר וכל הבאת לפר לתו וגו', תקרי שכבר לתר והנה עבדי דוד ויותר כת, לומר שקבה יותר וכל עבדי המלך לומן לב לעשות המעשה הרע הזה לפי שכתו מהגדוד עם שלל רב, ועוד שבתו ושוזו כלם בשלום ולת בפקד מהם לית, ווהו ויותר וכל הבאת כתו, לל כלם מוזו בשלו, ולזה עפר יותר כת לומר למלך הנה בת שכבר

(כד) וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר מֶה־עָשִׂיתָה הִנֵּה־בָא אַבְנֵר אֵלֶיךָ לָמָּה זֶּה שִׁלַּחְתּוֹ וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ׃

(כה) יָדַעְתָּ לְתֹּתְךָ בָּת כי לת שלחתו? כי לת תם לבתותך ולדעת מוכתך ומוכתך כדי להשתית בתעת' ידיך, ולת וכר הכתוב תה הציב דוד ליותב, ותולי שנתק ולת הציבו כלום כי בדרך תכר תם כיריס וקוסים.

(כו) וַיֵּצֵא יוֹאָב מֵעִם דָּוִד וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אַחֲרֵי אַבְנֵר וַיְשִׁבוּ אֹתוֹ מִבּוֹר הַסִּרָה וְדָוִד לֹא יָדָע׃

[כוף] ותל בתכס' סנהדרין [כוף] פרק שני עין פרק כגתר הלין לתרו, בור ותיה גרתו לו לתכס' שיהרג, שלת התזיק בדבתי דוד לל שתול תלת לתה לותם בתבתי הבל, בשפתת המים תכר לקת תרשותיו, לתר לו לתך תתבתי' שכתב בבור ותלקה תם דוד וזקר הוא לומר שלקתה תרשותיך, ותבתי בכף המעיל לתר בסיריס בתתו ונקרע ולת הרגתת בו [כוף] ותלקו דוד: ושפר הכתוב שכתכר שב לתכבר הטהו יותב לל תוך השער, לל שער העיר, לדבר תתו בשלו שיתיתהו, ותבלי פירשו בו לקיב יג ו' בשלוה, כתו * ישלוו לתליס לשוללים, ותי תעניו פתלו' ותקי לתשוב שפירושו שתבר תתו בשלו והטעת שתעת בתיתת עשתלל לקיו שהרגו, כתו * לת תתל תעול שגגה, כתו * ניכהו שם על הטל. וזקיל דרשו כפר' בקרי' כ' ל' והוא תעול שגגה, כתו * לת נכרי' ג' ו' תשלה לותי, וכתו * ניכהו שם לקיב יט ו' נגתר הלין לל תוך השער, כתו * השערה לל הוזקים, תל לו להכיתו לפני סנהדרין להשפט עתו כדם עשתלל לקיו, וזהו ויתת כדם עשתלל ונהו בין סנהדרין, לל למה הרגת עשתלל? תתר דוקא היה, לל היה לך להמית עמתך כת' תקיבריו? לל לת יכולתי לבזון לו, לל לדופק תמיד' כוזבת לו בתכר תקיבריו לת יכול' לבזון? תיך הרגו, וזהו ויתת כדם עשתלל ועוד דרשו שם כשלי כשרתה, שתלל לו יכתה גדולה תולכת? והוא היה שוקה ותרתה לו כי בזיכיה קולכת ותו הכהו, וזהו כשלי

(כז) וַיָּשָׁב אַבְנֵר חֶבְרוֹן וַיַּשְׁחֵהוּ יוֹאָב אֶל־תּוֹךְ הַשַּׁעַר לְדַבֵּר אִתּוֹ בַּשֶּׁלִי וַיַּכֵּהוּ שָׁם וַיָּמָת בְּדַם עֲשָׂהאֵל אָחִיו׃

שמות ג' ה' תלבו * לל כעליך תעל רגליתשעל זה תל' דוד [תלבו' ת' כ' ה']

(כח) ובתלבו תכר בראשי: וישתע דוד תתקרי כן וגו'. זכר הכתוב שתשתע דוד תתקרי כן, לל שתת שתע דוד דבר תקרית' תבבר ולת תבבר תל הענין כי לם תקרי תות תבבר, וזהו וישתע דוד תתקרי כן. ויהי כשתשתע דוד תת הדבר הזה לפני שכתו להרגו, תקרי שבקרל תבבר בשתו ושהרגו יותב שר בבל דוד, ויתפני זה לתר נקי תני ותתלכתי תתם ה' עד עולם תדתי תבבר בן נר, שלל שדוד וכסאו היו בקיים תוה העון, תבל (כט) לותם הדתים של תבבר יקולו על ראש יותב ועל כל בית תביו, ותו לתטתי ותכזיו וקרוביו תכר היו עתו בלותה עלה: ותתר ועל כל בית תביו כי לת יכרת דוד לבבל תת לית ברויה לתיותה לתותו, ועל בית יותב, רוצה לומר על כל בניו וכבותיו שבל יכרת זב ומצורע ותזוק בפלך ונופל בתרב ותכבד לתם. והבה בבבל כל זרעו בתבו המפרשים שבת בבל בבל תתכ"ע לותו בזה והכומכים בת ידו, כתו שבתוב בתורה * ושתתי בת בני ויקבל כ' ה' בתיב תהוא וכתשבתתו, ותרגם תוכלום וכפעדוכי', וגם בפת לומר בזה שהקבל' בהלה כלם תכלית, בת יהיו הבנים רעים ותטים לני' יעבדו בעובד לכיהם תמלבז, ולת יהיו לדיקים ועובים הבה יתלטו מלותו עובד. ותתכם לתה יהם הקבלות והעובד הזה ל תתבת, כבר התעוררו תול בלוט זה, לתרו כה' דבריס ילקוט תל"ל לדם זובה לבניו הזבים, דף כת ע"ת כלומר שבזכות תלבות הבל ועיין רבל יתבתך תבתך הבנים בדבריס הבלו, והם בנוי בתכתה בעובר בכת בימים. תם בכת שבתתר * נבור בתרן יהיה תליס קיב כ' זרעו. בנוי, שבתת * והלתך שם ל' י' על בניהם, בעובר, שבתתר * ולת רתיתי לדיק בעוב שם ל"ו כה ובראו מבקש לתם. בתכתה, שב' * ולמלתם לותם תת דבתי' ל' י' בכיכתי בבני' שב' * למען יהבו שם שם כת יתיכם ויתי בניכם. ודוד קבל תת בני יותב בכבם, זב כנגד הכת, ותמורע כנגד הבוי, שב' * ושפת ת' קדקד בנות ציון ישעי' נ' י' וגוע' כי תפת יופי זה הדור וזה בעור, תפזיק בפלך כנגד התכם, כי התפזיק בפלך הוא הטפש, ובופל בתרב כנגד השבי', זה תלריך יתיס וזה תקבר יתיס, ותסר לתם כנגד העובר, ודוד ידע שזרע יותב עתידי להיות פוזעים ולבן קבלם. ולבנ כתב שבלם בהלה התמשה קבל' לפי שכל התקובל בהם כתבו תת ובופל תן העובם, ולזה הביל בהם התמורע שהוא כמת, כתו שתתר * בל כת תהי כתת. ותני לפתוב שדוד תמלך עם תצד במדב' י' י' שיותב לת בתבון בזה לבקום בקפת עשתלל לפיו לבל עשה זה לצשה תבליות. לפיכך תפקדו שדוד יהבה תלה תת תכבר ויתבתר עתו שם יבת בלו, ובקשתו לזה הרגו. השבי שעשה זה לעצות נבול', כי קצב שעל תרבו יהיה והתבלל בתפת שקר. הב' כי קצב יותב שתכבר בבותו בל דוד יהיה כל ישרתל לפקדיו ויהיו כלם בשלוה ובהשקט, ותז לת יהיה ליותב

[ל] וַיֹּאָב וַאֲבִישַׁי אֲחִיו הָרַג לַאֲבֵנֶר עַל אֲשֶׁר הֵמִית אֶת־עֲשָׂהאֵל אֲחִיהֶם בְּגִבְעוֹן בַּמִּלְחָמָה׃

[לא] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יוֹאָב וְאֶל־כָּל־הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ קִרְעוּ בִגְדֵיכֶם וְחִגְרוּ שַׂקִּים וְסִפְדוּ לִפְנֵי אַבְנֵר וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד הֹלֵךְ אַחֲרֵי הַמִּטָּה׃ [לב] וַיִּקְבְּרוּ אֶת־אַבְנֵר בְּחֶבְרוֹן וַיִּשָּׂא הַמֶּלֶךְ אֶת־קֹלוֹ וַיֵּבְךְּ אֶל־קֶבֶר אַבְנֵר וַיִּבְכּוּ כָּל־הָעָם׃ [לג] וַיְקֹנֵן הַמֶּלֶךְ אֶל־אַבְנֵר וַיֹּאמַר הַכְמוֹת נָבָל יָמוּת אַבְנֵר׃ [לד] יָדֶיךָ לֹא־אֻסָּרוֹת וְרַגְלֶיךָ לֹא־לְנְחֻשְׁתַּיִם הֻגָּשׁוּ כִּנְפוֹל לִפְנֵי־עַוְלָה נָפַלְתָּ וַיֹּסִפוּ כָל־הָעָם לִבְכּוֹת עָלָיו׃ [לה] וַיָּבֹא כָל־הָעָם לְהַבְרוֹת אֶת־דָּוִד לֶחֶם בְּעוֹד הַיּוֹם וַיִּשָּׁבַע דָּוִד לֵאמֹר כֹּה יַעֲשֶׂה־לִּי אֱלֹהִים וְכֹה יֹסִיף כִּי אִם־לִפְנֵי בוֹא־הַשֶּׁמֶשׁ אטעם־לֶחֶם אוֹ כָל־מְאוּמָה׃ [לו] וְכָל־הָעָם הִכִּירוּ וַיִּיטַב בְּעֵינֵיהֶם כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ בְּעֵינֵי כָל־הָעָם טוֹב׃ [לז] וַיֵּדְעוּ כָל־הָעָם וְכָל־יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הַהוּא כִּי לֹא הָיְתָה מֵהַמֶּלֶךְ לְהָמִית אֶת־אַבְנֵר בֶּן־נֵר׃ [לח] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־עֲבָדָיו הֲלוֹא תֵדְעוּ כִּי־שַׂר וָגָדוֹל נָפַל הַיּוֹם הַזֶּה בְּיִשְׂרָאֵל׃ [לט] וְאָנֹכִי הַיּוֹם רַךְ וּמָשׁוּחַ מֶלֶךְ וְהָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה בְּנֵי צְרוּיָה קָשִׁים מִמֶּנִּי יִשַּׁלֵּם יְהוָה לְעֹשֶׂה הָרָעָה כְּרָעָתוֹ׃

(לא) ויאמר דוד אל יואב. מוה דוד את יואב ואת כל העם אשר אתו קרעו בגדיכם וספדו לפני אבנר, ומוהו על זה כדי שיהיה כמתקרע על מה שעשה ודואג על מיתתו לפני שלח הרגו בדין, והמלך דוד היה הולך לפני המטה כאשר היו מוליכין לקבורה, ולפי על פי שהורו בסנהדרין כי המלך היו יכול לפרוע לפני המטה, ולפיכך אין מת לו מת יכול יואב מפקח פלערין אלו, הנה עשה דוד כן להוליך אל כל ישראל שידע כמיתת אבנר, כמו שאמר בסוף העניין וידעו כל העם וכל ישראל ביום ההוא כי לא היתה מאת המלך (לב/לג) להמית את אבנר, ויקונן עליו הכמות כנל ימות וגומר. והמפרשים פירשו הפסוקים הכמות נבל בחרב לו הכמות תדם נבל ופתו ימות אבנר? ידיך לא אסורות, ורגליך לא נכבלו בנחושתים הוגשו, כי לא תפשו אדם ולא היו רגליו בנחושתים לאסרו, כי לא היו רגלין בנחושתים לאסורות מעולם, ולא כן בתוך המלחמות תמיד עשה כאדם מעולה, ולכן אמר כנדו אם תמיד היו ידיך בלתי אסורו כאשר המגוכים ולא תפשך אדם, ולא כן אויב לפני בני עולה יופל ואתה כנפלת? כי כפלת בידיהם במרמה ותוך: וזכר (לה) שעם היות שכל העם להכרות את המלך ובקשו ממנו שיאכל לא לקח ויצוה כה יעשה לי אלקים וכה יוסיף, לא כה יעשה לי כמו שעשה לאבנר, וכה יוסיף היה על הוה אם אוכל לחם על בוא השמש, ועם (לו/לז) היו שרי שפעל המלך יות, מדתי לא יקפוהו לגנות לכל ייטב בעיניהם מה שעשה על אבנר, והחזיקו בתום לבבו ובקיון כפיו: ויאמר מה אשחר לחל (לח) זה ויאמר המלך, עניני שדוד התבטל לעבדיו הקרובים אליו לומר לא הרג ליואב ואבישי על הרג את אבנר אחר שהלה אבד עליהן כל כך, ולזה אמר הלא תדעו כי נפל היום שר וגדול בישראל, ולכן כפי פרישו והדין התאכזרתי כל כך עליו, ואם תאמרו למה לא נקמתי נקמתו ולא תעצו מעצם ובקרה? דעו (לט) שהכבה גו הוא שאכלי היו, כך ומשוח מלך, כלו היו כמשחתי והחבשים החלה ככי לרויה הם קצי ממכי, לפ עם היות בכי מרויה לחוצתי הכה לא תעצו לכבודי, והם יותר קצי ורוצי, ועושים כל תפסם ממכי עם היותי מלך ולכן לא יוכל להם לאבד הלא יי, שהוא ליכח רבה, שלא לעוז הרע כרעתו ולא יחלטו מהמעשה הלקי, ורי זה התבטלו לגיו. וחוץ פירוש רך מלשון מלכו, כלומר לא רכה כפ פ"ה ולא בר רכה. ואחכם למה לא הרג דוד את יואב ואת כל העם אשר זה כלי שיהיה כמתקרע על מה שעשה ודואג על מיתתו לפני שלח הרגו בדין, והמלך דוד היה הולך לפני המטה כאשר היו מוליכין לקבורה, ולפי על פי שהורו בסנהדרין כי המלך היו יכול לפרוע לפני המטה, ולפיכך אין מת לו מת יכול יואב מפקח פלערין אלו, הנה עשה דוד כן להוליך אל כל ישראל שידע כמיתת אבנר, כמו שאמר בסוף העניין וידעו כל העם וכל ישראל ביום ההוא כי לא היתה מאת המלך (לב/לג) להמית את אבנר, ויקונן עליו הכמות כנל ימות וגומר. והמפרשים פירשו הפסוקים הכמות נבל בחרב לו הכמות תדם נבל ופתו ימות אבנר? ידיך לא אסורות, ורגליך לא נכבלו בנחושתים הוגשו, כי לא תפשו אדם ולא היו רגליו בנחושתים לאסרו, כי לא היו רגלין בנחושתים לאסורות מעולם, ולא כן בתוך המלחמות תמיד עשה כאדם מעולם, ולכן אמר כנדו אם תמיד היו ידיך בלתי אסורו כאשר המגוכים ולא תפשך אדם, ולא כן אויב לפני בני עולה יופל ואתה כנפלת? כי כפלת בידיהם במרמה ותוך: וזכר (לה) שעם היות שכל העם להכרות את המלך ובקשו ממנו שיאכל לא לקח ויצוה כה יעשה לי אלקים וכה יוסיף, לא כה יעשה לי כמו שעשה לאבנר, וכה יוסיף היה על הוה אם אוכל לחם על בוא השמש, ועם (לו/לז) היו שרי שפעל המלך יות, מדתי לא יקפוהו לגנות לכל ייטב בעיניהם מה שעשה על אבנר, והחזיקו בתום לבבו ובקיון כפיו: ויאמר מה אשחר לחל (לח) זה ויאמר המלך, עניני שדוד התבטל לעבדיו הקרובים אליו לומר לא הרג ליואב ואבישי על הרג את אבנר אחר שהלה אבד עליהן כל כך, ולזה אמר הלא תדעו כי נפל היום שר וגדול בישראל, ולכן כפי פרישו והדין התאכזרתי כל כך עליו, ואם תאמרו למה לא נקמתי נקמתו ולא תעצו מעצם ובקרה? דעו (לט) שהכבה גו הוא שאכלי היו, כך ומשוח מלך, כלו היו כמשחתי והחבשים החלה ככי לרויה הם קצי ממכי, לפ עם היות בכי מרויה לחוצתי הכה לא תעצו לכבודי, והם יותר קצי ורוצי, ועושים כל תפסם ממכי עם היותי מלך ולכן לא יוכל להם לאבד הלא יי, שהוא ליכח רבה, שלא לעוז הרע כרעתו ולא יחלטו מהמעשה הלקי, ורי זה התבטלו לגיו. וחוץ פירוש רך מלשון מלכו, כלומר לא רכה כפ פ"ה ולא בר רכה. ואחכם למה לא הרג דוד את יואב ואת כל העם אשר זה כלי שיהיה כמתקרע על מה שעשה ודואג על מיתתו לפני שלח הרגו בדין, והמלך דוד היה הולך לפני המטה כאשר היו מוליכין לקבורה, ולפי על פי שהורו בסנהדרין כי המלך היו יכול לפרוע לפני המטה, ולפיכך אין מת לו מת יכול יואב מפקח פלערין אלו, הנה עשה דוד כן להוליך אל כל ישראל שידע כמיתת אבנר, כמו שאמר בסוף העניין וידעו כל העם וכל ישראל ביום ההוא כי לא היתה מאת המלך (לב/לג) להמית את אבנר, ויקונן עליו הכמות כנל ימות וגומר. והמפרשים פירשו הפסוקים הכמות נבל בחרב לו הכמות תדם נבל

ופתו ימות אבנר? ידיך לא אסורות, ורגליך לא נכבלו בנחושתים הוגשו, כי לא תפשו אדם ולא היו רגליו בנחושתים לאסרו, כי לא היו רגלין בנחושתים לאסורות מעולם, ולא כן בתוך המלחמות תמיד עשה כאדם מעולם, ולכן אמר כנדו אם תמיד היו ידיך בלתי אסורו כאשר המגוכים ולא תפשך אדם, ולא כן אויב לפני בני עולה יופל ואתה כנפלת? כי כפלת בידיהם במרמה ותוך: וזכר (לה) שעם היות שכל העם להכרות את המלך ובקשו ממנו שיאכל לא לקח ויצוה כה יעשה לי אלקים וכה יוסיף, לא כה יעשה לי כמו שעשה לאבנר, וכה יוסיף היה על הוה אם אוכל לחם על בוא השמש, ועם (לו/לז) היו שרי שפעל המלך יות, מדתי לא יקפוהו לגנות לכל ייטב בעיניהם מה שעשה על אבנר, והחזיקו בתום לבבו ובקיון כפיו: ויאמר מה אשחר לחל (לח) זה ויאמר המלך, עניני שדוד התבטל לעבדיו הקרובים אליו לומר לא הרג ליואב ואבישי על הרג את אבנר אחר שהלה אבד עליהן כל כך, ולזה אמר הלא תדעו כי נפל היום שר וגדול בישראל, ולכן כפי פרישו והדין התאכזרתי כל כך עליו, ואם תאמרו למה לא נקמתי נקמתו ולא תעצו מעצם ובקרה? דעו (לט) שהכבה גו הוא שאכלי היו, כך ומשוח מלך, כלו היו כמשחתי והחבשים החלה ככי לרויה הם קצי ממכי, לפ עם היות בכי מרויה לחוצתי הכה לא תעצו לכבודי, והם יותר קצי ורוצי, ועושים כל תפסם ממכי עם היותי מלך ולכן לא יוכל להם לאבד הלא יי, שהוא ליכח רבה, שלא לעוז הרע כרעתו ולא יחלטו מהמעשה הלקי, ורי זה התבטלו לגיו. וחוץ פירוש רך מלשון מלכו, כלומר לא רכה כפ פ"ה ולא בר רכה. ואחכם למה לא הרג דוד את יואב ואת כל העם אשר זה כלי שיהיה כמתקרע על מה שעשה ודואג על מיתתו לפני שלח הרגו בדין, והמלך דוד היה הולך לפני המטה כאשר היו מוליכין לקבורה, ולפי על פי שהורו בסנהדרין כי המלך היו יכול לפרוע לפני המטה, ולפיכך אין מת לו מת יכול יואב מפקח פלערין אלו, הנה עשה דוד כן להוליך אל כל ישראל שידע כמיתת אבנר, כמו שאמר בסוף העניין וידעו כל העם וכל ישראל ביום ההוא כי לא היתה מאת המלך (לב/לג) להמית את אבנר, ויקונן עליו הכמות כנל ימות וגומר. והמפרשים פירשו הפסוקים הכמות נבל בחרב לו הכמות תדם נבל

ויאשמע

שמואל ב ד

ד

[ו] וַיִּשְׁמַע בֶּן־שָׁאוּל כִּי מֵת אַבְנֵר בְּחֶבְרוֹן וַיִּרְפּוּ יָדָיו וְכָל־יִשְׂרָאֵל נִבְהָלוּ׃ [ב] וּשְׁנֵי אֲנָשִׁים שָׂרֵי־גְדוּדִים הָיוּ לִבֶן־שָׁאוּל שֵׁם הָאֶחָד בַּעֲנָה וְשֵׁם הַשֵּׁנִי רֵכָב בְּנֵי רִמּוֹן הַבְּאֵרֹתִי מִבְּנֵי בִנְיָמִן כִּי גַם־בְּאֵרוֹת תֵּחָשֵׁב עַל־בִּנְיָמִן׃ [ג] וַיִּבְרְחוּ הַבְּאֵרֹתִים גִּתָּיְמָה וַיִּהְיוּ־שָׁם גָּרִים עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ [ד] וְלִיהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל בֶּן נְכֵה רַגְלָיִם בֶּן־חָמֵשׁ שָׁנִים הָיָה בְּבֹא שְׁמֻעַת שָׁאוּל וְיוֹנָתָן מִיִּזְרְעֶאל וַתָּשָׁאֹהוּ אֹמַנְתּוֹ וַתָּנָס וַיְהִי בְּחָפְזָהּ לָנוּס וַיִּפֹּל וַיִּפָּסַח וּשְׁמוֹ מְפִיבֹשֶׁת׃ [ה] וַיֵּלְכוּ בְּנֵי־רִמּוֹן הַבְּאֵרֹתִי רֵכָב וּבַעֲנָה וַיָּבֹאוּ כְּחֹם הַיּוֹם אֶל־בֵּית אִישׁ בֹּשֶׁת וְהוּא שֹׁכֵב אֶת מִשְׁכַּב הַצָּהֳרָיִם׃ [ו] וְהֵמָּה בָּאוּ עַד־תָּוֶךְ הַבַּיִת לֹקְחֵי חִטִּים וַיַּכֶּהוּ אֶל־הַחֹמֶשׁ וְרֵכָב וּבַעֲנָה אָחִיו נִמְלָטוּ׃ [ז] וַיָּבֹאוּ הַבַּיִת וְהוּא־שֹׁכֵב עַל־מִטָּתוֹ בַּחֲדַר מִשְׁכָּבוֹ וַיַּכֻּהוּ וַיְמִתֻהוּ וַיָּסִירוּ אֶת־רֹאשׁוֹ וַיִּקְחוּ אֶת־רֹאשׁוֹ וַיֵּלְכוּ דֶּרֶךְ הָעֲרָבָה כָּל־הַלָּיְלָה׃ [ח] וַיָּבִאוּ אֶת־רֹאשׁ אִישׁ־בֹּשֶׁת אֶל־דָּוִד חֶבְרוֹן וַיֹּאמְרוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ הִנֵּה־רֹאשׁ אִישׁ־בֹּשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל אֹיִבְךָ אֲשֶׁר בִּקֵּשׁ אֶת־נַפְשֶׁךָ וַיִּתֵּן יְהוָה לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ נְקָמוֹת הַיּוֹם הַזֶּה מִשָּׁאוּל וּמִזַּרְעוֹ׃ [ט] וַיַּעַן דָּוִד אֶת־רֵכָב וְאֶת־בַּעֲנָה אָחִיו בְּנֵי רִמּוֹן הַבְּאֵרֹתִי וַיֹּאמֶר לָהֶם חַי־יְהוָה אֲשֶׁר־פָּדָה אֶת־נַפְשִׁי מִכָּל־צָרָה׃ [י] כִּי הַמַּגִּיד לִי לֵאמֹר הִנֵּה־מֵת שָׁאוּל וְהוּא־הָיָה כְּמְבַשֵּׂר בְּעֵינָיו וָאֹחֲזָה בּוֹ וָאֲהָרְגֵהוּ בְּצִקְלַג אֲשֶׁר לָתַתִּי־לוֹ בְּשׂרָתִי׃ [יא] אַף כִּי־אֲנָשִׁים רְשָׁעִים הָרְגוּ אִישׁ צַדִּיק בְּבֵיתוֹ עַל־מִשְׁכָּבוֹ וְעַתָּה הֲלוֹא אֲבַקֶּשׁ אֶת־דָּמוֹ מִיֶּדְכֶם וּבִעַרְתִּי אֶתְכֶם מִן־הָאָרֶץ׃ [יב] וַיְצַו דָּוִד אֶת־הַנְּעָרִים וַיַּהַרְגוּם וַיְקַצְּצוּ אֶת־יְדֵיהֶם וְאֶת־רַגְלֵיהֶם וַיִּתְלוּ עַל־הַבְּרֵכָה בְּחֶבְרוֹן

(ו) וישמע בן שאול וגו׳ כמו שפירשנו למעלה בפסוק ה׳ וכל ישראל כשהלכו בשמעם מות אבנר, לבם היה זה לפיכך נתיאשו בן שאול ורוע מערכת אבינו היה לחריון, ולזה לא קדמו בשמו ואמר לבד וישמע בן שאול. והנה כשהלכו כל ישראל, כי מסר אחיהו שדוד הוא להרגו אחרי שלח הרג את יואב ואבינו, והוקשה להם למה עשה כן לאחרי שהיו קוראים שדוד היה בעיני כפים ובלב לבבות, והוקשה להם אם כן למה לא הרג את הרוצחים? ולכן כשהלכו כלם כאחד שפכו ידיהם ועלתה אדעתם להם

(ב) הדבר מכל הגדדים: ובהיות שיבשבת רפה ידים, מלשון ידם לשבי תבשים שרי גדודים שהיו עם שאול בן שאול שזכר והיו מבני בנימין קרובים ושרי

(ג) גדודיו, ויברחו מפיבשת קודם לזה (כשבא מה שלא זכרה הכתוב) לפחד הצד מבשרותיו, לא בני רמון הבאראתי והלכו גתיימה, ויהיו שם גרים עד היום הזה, לא על היות הנוד שבאו להמית לפיבשת, כי בשמעם שמת אבנר ורפו ידיו יתעוררו לזה הפועל המגונה, ויהיה לפי זה אחיהו בן שאול אבל כמו שהיו לבן שאול, כמו שמ״ל ק״ב ב׳ * למועד תשב אתו. ומבקש פירש שבני מבשת הלכה הרגו קודם לזה ימים רבים בן שאול לחר, לפ שבשבת כי אם לבן שאול לחר, ולכן ברחו גתיימה והיו שם גרים על היות הזה שבאו להרוג את מפיבשת. והתאכזרו ועשו עמהם כלוקחי חטים, ולפ כשמרו מבני הבית מהם, שהיו מדברים עמו על קטן הקטים, וכזה הלכו הרגו אותו והלכו להם כדי למנוע

(ה, ו) כן כעיני דוד: ולפי הפירוש הלקוח יאמר שבאו הלבשים הרשעים הלה על תוך בית מפיבשת וכשכבו שם עם אבני לוקחי חטים שבאו שמה וזו הכוונה כל הקושי

(ו) ומלטו: ואמנם לאמר פעם שבית ויבאו הבית וגו׳ ויכוהו וימיתוהו, אם לפרש איך היתה המיתה וההכאה שזכר בפעל כראשונה, לו להגיד שאחרי שברחשונה כתו על

הבית ויכוהו ע״ל החומש ויחלשו שביהם, ואחרי שלא כשלו את שמו ואחלי יכלו עדין, ואכו פעם לאחרת ויכוהו הבית והו היה שוכב על מטתו, לא מוכה מהם, ולא הכוהו הכאה לאחרת וימיתוהו ויסירו את ראשו ויכיאוהו לדוד: והנה (ז) הכתים כתוך זה הספור ענין מפיבשת, להגיד כי כאות לישבשת לא כשאר לבית שאול יורש עבר ורקוי למלכות, כי מפיבשת כעשה ככה רגלים, ולא היו לו בנים לפרים כלי בני לפפה שהיתה פלגש הכהן לאלי עוד שיכון הכתוב כזה שהאחרונים בחיתם גרים בנתיים, עם היות שהיה ליהונתן בן והוא נכה רגלים, הנה לא התעוררו להמית לזרו לפי שאכו שלא היה רלוי למלכות, ואלו לישבשת, שהיה כשוב, שהיה מלך ישראל, וזה מודיע רוע לבבם ואכזריותם להמית כל זרע המלוכה מבית שאול עם היותם ממשפחתו ומבי לחיו, ולכן ככתם ענין מפיבשת בזה המקום והותרה השלמה הזאת: (יב) וזכר שדוד הרג בלקלג את הנער הכנעני לפי שאמר שהרג את שאול להיותו מבשר בעיניו, ומלכרי דוד כזה ירצה שלא הרג העמלקי את שאול, ולא המיתו דוד כי אם להגידו זה כמבשר בעיניו, וכחוזק שיתן לו עליו בשורה, ומה שאמר שמה * לוך לך כמו ל׳ ירצה לשלוח ידך לשחת את משיח השם, יורה שהנער העמלקי המית שאול, לכל המיתה ההיא היה בבקשת שאול ולפי שידע שלא יקיה לחרי כפלו, ומה שאמר כאן כמבשר הוא לפי שהעמלקי היה כדמה שהיה ועלה כמה שהרג את שאול ולכן כהרג. (יג) ועשה דוד קל ומהיר, שלח על לבד הרגו, כל זכן שהיה רלוי לעשות לפחבשת כעשים שהרגו את לוים כדין כביתו, ולכן מה להרגם (יד) ולקחן את ידיהם ורגליהם ולתלותם. והנה היה יולת המות מדה ככנד מדה, * כפפ תקת כפפ, ולקן מיות לה לפי שהלכו ידיהם לפי שהלכו ולקן רגליהם לפי שהלכו לביתו לעשו כן ושבתו לפניו כמבשרים:

שמואל ב ה

קמיד

וְאֶת רֹאשׁ אִישׁ־בֹּשֶׁת קָחוּ וַיִּקְבְּרוּ בְּקֶבֶר־אַבְנֵר בְּחֶבְרוֹן׃

ה

[א] וַיָּבֹאוּ כָל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־דָּוִד חֶבְרוֹנָה וַיֹּאמְרוּ לֵאמֹר הִנֵּנוּ עַצְמְךָ וּבְשָׂרֶךָ אֲנָחְנוּ׃ [ב] גַּם־אֶתְמוֹל גַּם־שִׁלְשׁוֹם בִּהְיוֹת שָׁאוּל מֶלֶךְ עָלֵינוּ אַתָּה הָיִיתָה מוֹצִיא וַמֵּבִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר יְהוָה לְךָ אַתָּה תִרְעֶה אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל וְאַתָּה תִּהְיֶה לְנָגִיד עַל־יִשְׂרָאֵל׃ [ג] וַיָּבֹאוּ כָל־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־הַמֶּלֶךְ חֶבְרוֹנָה וַיִּכְרֹת לָהֶם הַמֶּלֶךְ דָּוִד בְּרִית בְּחֶבְרוֹן לִפְנֵי יְהוָה וַיִּמְשְׁחוּ אֶת־דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל׃

ה

(א) ויבאו כל שבטי ישראל וגומ׳ . זכר שחיל לאחרי מות ליבשבת כאן כל שבטי ישראל לך דוד מכרון ולאמרו לו עמך ובשרך לכאן גם לתמול גם לשלוש ונומר , רומה לומר לך תשוב שבני יהודה הם קרוביך ואנחנו לא כן , כי גם כן לאחנו עמך ובשרך כהם , כי כלנו בני אים לאך כאנו , ואם תאמר שאלכך הקורבה יש לך לאהב רבה עם בני יהודה יפי שאלכת עליהם רשתוב׳ , הנה

(ב) לין בוה טענה , לפי שאתה המוליך והמביא את ישראל , ידעת שבימי שאול לאתה היית ואתאלת לו לאל׳ * כי המלך בועה בה׳ ובאמר עליון בל יאוב : תלים כ״ת ט׳

(ג) וידיהם שאין לך לאהלוך לעשות המלכות הלזה . ועוד כאנו טענה שלישית והיא שאמר הנם יתברך לאתה תרעה את עמי ישראל ותהיה נגיד על ישראל , והנה לא קמר את יהודה כי לם את ישראל , ויוה זוה העקר ושזהו שרש המלכות כלו : וידיהם שאו הלך העם איש (ג) לאהלו ושאלו הזקני׳ שבשבטי לאחר כך לל תכרון והמליכו אם את דוד , והוא קבלתם לותו למלך על כל ישראל לפני ה׳ . והמפרשים אמרו שהוקנים בלו רשמוש לכרות ברית , שלא יהא עמהם על אשר החזיקו עם ליבשבת , ואחרי כן כלו כל העם , ושפירוש ויבלו הזקנים ובכר כלו הזקנים . והיותר כנון לפלי הוא שבלו השבטים כלם והזקנים בפרט כרת הברי׳ , כי בילם נשבע על כל אשר יעשה בישראל לו נשבע

פרשה ששה עשר תספר לין לכה דוד את ירושלם ובלתם עם פלשתים , ויבלת חירם מלך מור תרשים ועלים ויבנו לת בית המלך , ולין העלה לת ארון האלקים מקרית יערים לאשר היה שם מיום שהשיבו לותו פלשתים ומיתת עוזה על אשר החזיק בו , ושיבה בבית עובד אדום אשר כך הביאו המלך אל ירושלם , ולין עשה מלחמות לבנות את בית ה׳ ומה שאמר לו ה׳ על זה בילי כתן הכבוד ומה שהתפלל דוד עליו . תהלת הפרשה כן פלשתים שמעו וגו׳ , עד ויהי לאחרי כן ויך דוד ונומר . והנה שאלתי בפרשה הזאת שתי שאלות :

השאלה הראשונה פלשתים ירושלם , ולמה כי אם היה ירושלם לבני יהודה ובנימין קודם לזה , לין הלך עתה דוד לבלתם ? ומה העשה אשר היה ליבושי שאל יבה לדוד שאם בעבור העוריס והפסחים אשר יעיר ? ואל יאמר אם שאמר שהיו העוריס עם דוד ובכלל לבשיו או היו מהיבושי , ואם היו מעבדי דוד לין לאמר כל מבה יבושי את העוריס והפסחים שבתי בפני דוד ונומ׳ , ואמר עור ופסח אל יבה אל הבית ? ואם היו מהיבושי לין אמרו אם בן אל תבוא הנה כי אם הסיר העוריס והפסחים ונומ׳ ? וזה היה בילם ואל דיב דוד , ובדברי היימים אל זכר דבר מהם :

השאלה השנית במה שאמרנו בספורים האלה אשר בזולת הפרשה הבאל גדול ואלוף הם בין מה שבתב הנה ובין מה שבתב׳ בדברי היימים . כי שם בפר כי אשר אמלבת דוד לבד את ירושלם , ואשר זה זבר הנבורים אשר היו לדוד , ואשרי זה זבר שהעלו את ארון האלקים לבית עובד , ואשרי זבר שאלת לירם לבנות הבית לדוד , ואשר זה שאלת בשים בירושלם , ואשר בך בפר המלחמות אשר עשה דוד בפלשתים , ואשר זה שהעלה הארון מבית עובד לדוד , ואשרי לין עשה דוד לבנות את בית ה׳ . לאמנם בלן בפר הדברים בלולן יחד , שזבר רשתוב לבילת ליון , ואשרי שאלת לירם לבנות הבית לדוד , ואשר זה זבר מלחמות הפלשתים , ואשר בשים בירושלם , ואשר זה זבר מלחמות העלאת הארון מבית עובד אדום ומשאבת דוד לבנות בית הלקים , וכל זה בפר העלאת הארון מקרית יערים , ומשובר עמו

השאלה השלישות במה שפר הנה שאלת דוד בפלשתים פעם אחד , ואמר לו׳ ית׳ עלה כי בתן אתן את הפלשתים בידך , ובפעם השנית אמר לה׳ אם אלתם עמהם והשיבו ית׳ לו תעלה הסב אל אחריהם ובאת להם ממול בבלים וגו׳ אז תתבון כי אז יצא ה׳ לפניך וגו׳ , וזה מתמיה מאד , כי אם לו היה רשוי דוד לשאול ובלתון אחת למה בתפס השם בידו ? ואם היה רשוי והנון אלין ואחל׳ ית׳ היה אפן לתת תשועה בידו למה יאמר לותו שאל יעלה כי אם בשמעו את קול מערה ברשי הבלאים ושאז יצא ה׳ לפניו ? והנה לבל זמן ועת לבל אפן אלקים ומה הענין הזה ?

השאלה הרביעות במה שפר שאלת עוזה ידו ויאחז בארון אלקים כי שמטו הבקר ושחתה לף ה׳ בו ויבהו שם ויות , והנה עוזה היתה כוונתו רמויה ומשאבתו לשום שים כדי שלא יפול לארון אלקים מעל העגלה , ולמה היתה אלקים בארון אפו על לא חמה בפניו ואין מהמה בפיו ? ובדברי היימים בזבר שאמר דוד * כי למבראשונה לא תתם פרץ ה׳ אלקינו בנו כי לא דרשנהו כמשפט , ויוהר שאלת את עוזה בשאלתו כי אם בשאלת ישראל בלם , והוא זר מאד :

השאלה הששית במה שפר שאמר אתן הבבוד לדוד (כאשר אמר לו לבנות בית לה׳) בל אשר בלבבך לך עשה כי ה׳ עמך , ואיך אמר הבבוד הזה אשר

מזה לשאר לית מזה ה׳ ? והכה הקל ית׳ לומר קלין שיל לקר זה
הקלת תכבה כית לעמי ? וחס הקל ית׳ לת מזה על זה לין
לומרו לדוד ? והיה לו לומר תשמע׳ מה ידבר הקל ית׳ :

השאלה החמשית למה לת רמה הקל ית׳ שיכבה דוד
את הבית ? וחס היה רמזו
לכבותו והיו לקלו מזומנים הדברים הקריבים קלין , למה
מנע הש׳ טוב מבעליו ולת הספיק כידו לעשותו ובקר שיכבהו
שלמה כנו ? וחס נלמר שהיתה הסבה בזה לפי שדוד שפך
דמים רבים , הנה זה יקשב לו לצדקה , כי לם דמי חויבי ה׳
ולת הרג מבני ישרל כי לם מהקויבים , והנה שלמה שפך דם
יותר ודם לדוניהו לקיון ודם שמעי בן גרל והיו מבני ישרל ?
וחס כלמר שהיו קלה קייבי מית׳ , לין כסך שיותר היו קייבים
הה לויבי ה׳ הפלשתים שהרג דוד , ויותר רקוי היה שנעים
ומירות ישרלל דוד בקיר ה׳ יבנה לותו משיבהו שלמה
לשר כשיו הטו לת לבבו וילך ויעבוד לקלים
לחרים .

והנני מפרש הפסוקים בקופן יותרו השלות כלם :

(ד ו ה) **בן שלשים** שנה דוד [ד] בֶּן־שְׁלֹשִׁים שָׁנָה דָּוִד בְּמָלְכֹו אַרְבָּעִים
במלכו וגו׳ .
לפי שמלכות שלול לת היה [ה] שָׁנָה מָלָךְ׃ בְּחֶבְרוֹן מָלַךְ עַל־יְהוּדָה
מתקיים לת זכר הכתוב כו שֶׁבַע שָׁנִים וְשִׁשָּׁה חֳדָשִׁים וּבִירוּשָׁלַם
השנים לשר מלך על ישרלל , כָּלַךְ שָׁלֹשִׁים וְשָׁלֹשׁ שָׁנָה עַל כָּל־
ולת זכר כמה היו ימי שלול בהמלכתו , לפי שעל היו ימי יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה׃
שניו עלי לרן וכמעט ירקיש [ו] וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ וַאֲנָשָׁיו יְרוּשָׁלַם אֶל־
לת כתו , לכל דוד שהיה היְבוּסִי יוֹשֵׁב הָאָרֶץ וַיֹּאמֶר לְדָוִד
מלכותו קייס כימי השמי על לֵאמֹר לֹא־תָבֹא הֵנָּה כִּי אִם־
הלרן , זכר הכתוב ימי שניו בהמלכתו וכמה שנים מלך , הַסִּירֶךָ הָעִוְרִים וְהַפִּסְחִים לֵאמֹר לֹא־
ולזה לומר הכתוב שהיה כן יָבֹא דָוִד הֵנָּה׃
שלשים שנה כמלכו , כי לם השנים היותר מוכנים לנו לגבורה ולתכונה , ולרבעים
שנה מלך והיה לו בחברון כן שבעי שנה , לקיים מה שלומר לתרבעי שנה ושנה קדשים , הנה לת דבר הכתוב כי לם
ולת זכר השנה קדשים , לפי שלת מנה הכתוב כי לם השנים
ולזה לומר הכתוב שהיה כן שלשים שנה כמלכו , כי לם השנים היותר מוכנים לנו לגבורה ולתכונה , ולרבעים
שנה מלך והיה לו בחברון כן שבעי שנה , לקיים מה שלומר לתרבעי שנה ושנה קדשים , הנה לת דבר הכתוב כי לם
ולת זכר השנה קדשים , לפי שלת מנה הכתוב כי לם השנים

תלים כ׳ , * ימי שנותיו כהם שבעים שנה . ועם היות שבפרטן עולים
לתרבעי׳ שנה ושנה קדשים , הנה לת דבר הכתוב כי לם
לה ת׳ כט כ״ו לתרבעי׳ שנה , וכן כדברי הימי׳ לומר * שלול מרבעים שנה
ולת זכר השנה קדשים , לפי שלת מנה הכתוב כי לם השנים
כוף פר׳ כ״ו השלמי׳ ולכן לת דבר השנה הקדשים . ובמדרש שמואל לומרו
לזה שנה קדשים יתיישב מה לימון ? ר׳ יקוק כשם רבי יונה
לומר מקרים היו משלשים ושנה [שנה שלול בירושלם] לזה
שהכתובים קולקין כנוד לירושלם ומונין לותם שלמים . לל
תלכי׳ ת׳ יודן תשנון המרוכה בולע את המועט לפי שכתוב * כי שנת
י״ח י״ו קדשים יבא שם יחוה , ולותם שנה קדשים לת עלו לו מן
המנין . לת לותן שנה קדשים שנרת מפני הקשלום נכו לת
עלו לו מן המנין , לזה בשעירה נתכפר לו כיחיד הדיוט .
פ״ח ק״ו ע״ח [ובמכ׳ סנהדרין] ר׳ יהודה לומר שנה קדשים נפטרע דוד
ובפתלקה ממנו שכיבה ופירשו ממנו בסנהדרין . נפטרע ,
תלים ל״ת ע׳ דכתיב * תפתלתי בחזוב ואטהר , ובתלקה ממנו שכיבה ,
שם שם ל׳ שלמר * השיבה לי שנון ישעך , ופירשו ממנו בסנהדרין ,
שם קי״ט ע״ט דכתיב * יסובו לי יריליך וגו׳ , ולכן לת נמנו בתוך שנותיו :

(ו) **וילך המלך** וחכשיו ירושלם . ספר הכתוב שחיל לחרי המלכת
דוד הלך עם לנשיו ירושלם , לפי שהיתה קבלה בפלם כי לין
יהיה רשו ממלכות ישרלל , ובחברי הימים פירש שהלשיים
ל״ה ת׳ י׳ ל׳ לשר הלכו עם דוד היו כל נבי ישרלל לומר שם * וילך דוד
וכל ישרלל , וחס כן קרוס הכתוב כלן לנשיו לפי שהיותו
מולך על ישרלל ויהודה נכר היו כלם לנשיו . ולחנם ענין
המלחמה הזות והעורים והפסחים שנה רלק שעד ימי דוד
לת נלכדה מלודת ירושלם , ועם היות העיר מיהודה ובניין
היה המנלר בידי היבוסים ועלה דוד נלכדו , ולזה לומר
וילכד דוד לת מלודת ליון היא עיר דוד . והמתרגם כמשך
פרק ל״ו לדעת קול בפרקי ר׳ לליעזר לומרו , שהעורים והפסחים היו
פלמים , לומרו כדרך לנשי יהום לומרו לנחרהם כרות עינהו
כרית לחין זרעך מרע לת עיר היבוסי ולהו מוכרי לך לת
מערת המכפלה ועשה כן , ולנשי יהום עשו פלמי כתשת
והעיוורים ברחוב העיר וכתבו עליהם כרית השבועה ,
וכשבו ישרלל לחרין לת יכלו להכנם שם מפני השבועה ,
יהושע״ו ס״ב שכת׳ * ולת היבוסי יושבי ירושלם לויש לו נכי יהודה להורים ,
וכשלך דוד רלה להכנם שם ולת הניחוהו , שכלור ויומרו יושבי יכום לדוד לת תבל הנה , לומרו לו לין לתה יכול עד שתסיר הפלמים הללו שכתו כהם כרית השבועה , שנת׳ כי לם הסירך העורים והפסחים ולנו הם לת יכלו • לומרו שנשי דוד לת יכלו להכנם שם מפני השבועה , שנת׳ * לם תבלה לי ולנשי כרלשי׳ כ״ג ולנשלי , לפיכך לת כתבו

[ס״ה כ״ג שהרב כנר מדרש תהלים , כי כתיב לת מלתתי מדרש זה , לומר וקבן יותב על רלשו של דוד וכתלה בכרוז ולבן על התומה , ו״ם * יהלמני לדיק חסד ויוכיחני תלי׳ קמ״ו ה׳ שתן רלש על יניק לחבי , מה עשה הקב״ה ? קנר לת התומה עד שעלה דוד לקדיו , שנת׳ * ובלקני מלבן שור , והו דעת שם י״ל בסוף בעניו הזה . ויקשה להם מה שלמר בספר שופטים * וילכדו בני ישרלל בירושלם וילכדו לותה ויכוה לפי קרב שופטי׳ ל״ת ולת העיר שלחו בלש ? ועוכרו שם כן על השבועה . ויקשה גם כן לומרו לת תבוא הנה כי שם הסירך העורים והפסחים , והנה הם היו בידיהם ולך לומרו לדוד כי שם הסירך וגו׳ ? ועוד כי שם היו כבר תמו הדורות שהיתה השבועה עליהם , כמו שלמר * שם תעקר לי ולנשי ולנכדי , למה יטערכו ברחצי׳ לת כ״ג להסיר הפלמים בעבור השבועה ? לחרי שכבר עבר ומכה , וגם מה יהיה ענין עור ופסח לת יבוא על הבית ? והעורים והפסחים היו בבית , ולך לומר לת יבא על הבית ? והיה לו לומר לת יבא מן הבית או לת יהיה בבית . ולכלל התשכם למחוק בזה תשבולה , ולחר שעורים ופסחים היו פלמים עשויים בחופן מהתחבו׳ שיניעו מקלות על כרול רבי המשקל תבועה חזקה , בענין שלת יוכל לדם לעבור שם כי יבו לותם הפלמים במקלות , והיו לותם הפלמים בדמות עורים ופסחי׳ ומקליהם בידיהם , והיו מהוכים לפלור המי׳ בחופן שהיו מוציאים המי׳ מפיהם ובתבועת המים היו מתבועעים הפלמים

[ז] וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְכָל־אַנְשָׁיו יְרוּשָׁלַ֙יִם אֶל־הַיְבוּסִי יוֹשֵׁב הָאָ֔רֶץ וַיֹּ֥אמֶר לְדָוִ֖ד לֵאמֹ֑ר לֹ֥א תָבֹ֖א הֵ֥נָּה כִּ֛י אִם־הֲסִירְךָ֥ הַֽעִוְרִ֖ים וְהַפִּסְחִ֑ים לֵאמֹ֕ר לֹא־יָבֹ֥א דָוִ֖ד הֵֽנָּה׃

[ח] וַיִּלְכֹּ֥ד דָּוִ֖ד אֶת־מְצֻדַ֣ת צִיּ֑וֹן הִ֖יא עִ֥יר דָּוִֽד׃

[ט] וַיֹּ֣אמֶר דָּוִ֔ד בַּיּ֥וֹם הַה֖וּא כָּל־מַכֶּ֣ה יְבוּסִ֑י וְיִגַּ֣ע בַּצִּנּ֗וֹר וְאֶת־הַפִּסְחִים֙ וְאֶת־הָעִוְרִ֔ים שִׂנְאֵ֖י נֶ֣פֶשׁ דָּוִ֑ד עַל־כֵּ֣ן יֹאמְר֔וּ עִוֵּ֥ר וּפִסֵּ֖חַ לֹ֥א יָבֹ֖א אֶל־הַבָּֽיִת׃

[י] וַיֵּ֥שֶׁב דָּוִ֖ד בַּמְּצֻדָ֑ה וַיִּקְרָא־לָ֣הּ עִ֔יר דָּוִ֔ד וַיִּבֶן דָּוִ֛ד סָבִ֖יב מִן־הַמִּלּ֥וֹא וָבָֽיְתָה׃

[יא] וַיֵּ֣לֶךְ דָּוִ֔ד הָל֥וֹךְ וְגָד֖וֹל וַֽיהוָ֣ה אֱלֹהֵ֣י צְבָא֔וֹת עִמּֽוֹ׃

[יב] וַיִּשְׁלַ֣ח חִירָ֣ם מֶֽלֶךְ־צֹ֗ר מַלְאָכִים֙ אֶל־דָּוִ֔ד וַעֲצֵ֥י אֲרָזִ֖ים וְחָרָשֵׁ֣י עֵ֑ץ וְחָרָשֵׁ֣י אֶ֔בֶן קִ֖יר וַיִּבְנ֥וּ בַֽיִת׃

[יג] וַיֵּ֣דַע דָּוִ֔ד כִּֽי־הֱכִינָ֥ן יְהוָ֖ה לְמֶ֣לֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵ֑ל וְכִֽי־נִשָּׂ֤א מַמְלַכְתּוֹ֙ בַּעֲב֣וּר עַמּ֔וֹ יִשְׂרָאֵֽל׃

[יד] וְאֵ֖לֶּה שְׁמ֣וֹת הַיִּלּ֑וֹד אֲשֶׁ֥ר יָלַ֖ד בִּירוּשָׁלָ֑͏ִם שַׁמּ֥וּעַ וְשׁוֹבָ֖ב וְנָתָ֥ן וּשְׁלֹמֹֽה׃

[טו] וְיִבְחָ֖ר וֶאֱלִישׁ֥וּעַ וְנֶ֖פֶג וְיָפִֽיעַ׃

[טז] וֶאֱלִישָׁמָ֖ע וְאֶלְיָדָ֑ע וֶאֱלִיפֶֽלֶט׃

[יז] וַיִּשְׁמְע֣וּ פְלִשְׁתִּ֗ים כִּֽי־מָשְׁח֤וּ אֶת־דָּוִד֙ לְמֶ֣לֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵ֔ל וַיַּעֲל֣וּ כָל־פְּלִשְׁתִּ֔ים לְבַקֵּ֖שׁ אֶת־דָּוִ֑ד וַיִּשְׁמַ֥ע דָּוִ֖ד וַיֵּ֥רֶד אֶל־הַמְּצוּדָֽה׃

[יח] וּפְלִשְׁתִּ֖ים בָּ֑אוּ וַיִּפָּשְׁט֖וּ בְּעֵ֥מֶק רְפָאִֽים׃

[יט] וַיִּשְׁאַ֤ל דָּוִד֙ בַּֽיהוָ֔ה לֵאמֹ֕ר הַאֶֽעֱלֶ֖ה אֶל־פְּלִשְׁתִּ֑ים הֲתִתְּנֵ֥ם בְּיָדִ֖י וַיֹּ֤אמֶר יְהוָה֙ אֶל־דָּוִ֔ד עֲלֵ֖ה כִּֽי־נָת֥וֹן אֶתֵּ֛ן אֶת־פְּלִשְׁתִּ֖ים בְּיָדֶֽךָ׃

[כ] וַיָּבֹ֣א דָּוִ֔ד בְּבַ֥עַל פְּרָצִ֖ים וַיַּכֵּ֣ם שָׁ֑ם וַיֹּ֣אמֶר דָּוִ֗ד פָּרַ֤ץ יְהוָה֙ אֶת־אֹיְבַ֔י לְפָנַ֖י כְּפֶ֣רֶץ מָ֑יִם עַל־כֵּ֗ן קָרָ֛א שֵׁ֥ם הַמָּק֖וֹם הַה֥וּא בַּעַל־פְּרָצִֽים׃

[כא] וַיַּעַזְב֥וּ שָׁ֛ם אֶת־עֲצַבֵּיהֶ֖ם וַיִּשָּׂאֵ֥ם דָּוִ֖ד וַאֲנָשָֽׁיו׃

[כב] וַיֹּסִ֨פוּ עוֹד֙ פְּלִשְׁתִּ֔ים וַיַּעֲל֖וּ כָּל־עַ֣ל פְּנֵ֑י רְפָאִֽים׃

[כג] וַיִּשְׁאַ֤ל דָּוִד֙ בַּֽיהוָ֔ה וַיֹּ֖אמֶר לֹ֣א תַעֲלֶ֑ה סֹ֥ב מֵאַחֲרֵיהֶ֖ם וּבָאתָ֣ אֲלֵיהֶ֔ם מ֖וּל בְּכָאִֽים׃

[כד] וְהָיָ֗ה כְּשָׁמְעֲךָ֙ אֶת־קוֹל֙ צְעָדָ֔ה בְּרָאשֵׁ֖י הַבְּכָאִ֑ים אָ֣ז תִּתְגַּבָּ֔ר כִּֽי־אָ֥ז יָצָ֛א יְהוָ֖ה לְפָנֶ֥יךָ לְהַכּ֖וֹת בְּמַחֲנֵ֥ה פְלִשְׁתִּֽים׃

[כה] וַיַּ֣עַשׂ דָּוִ֔ד כֵּ֖ן כַּאֲשֶׁ֣ר הִכָּ֑הוּ יְהוָה֙ אֶת־פְּלִשְׁתִּ֔ים מִגֶּ֖בַע בֹּאֲךָ֥ גָזֶֽר׃

[א] וַיֹּסֶף֙ דָּוִ֔ד אֶת־כָּל־בָּח֖וּר בְּיִשְׂרָאֵ֑ל וַיֵּ֣לֶךְ דָּוִ֔ד וְכָל־הָעָ֖ם אֲשֶׁר־עִמּ֑וֹ וַיָּקֻ֣מוּ וַיֵּלְכ֗וּ מִבַּעֲלֵ֤י יְהוּדָה֙ אֶל־בַּ֣עַל קְרִיַּ֣ת יְעָרִ֔ים לַעֲל֣וֹת מִשָּׁ֗ם אֶת־אֲר֤וֹן הָאֱלֹהִים֙ אֲשֶׁ֣ר נִקְרָ֣א שֵׁ֔ם שֵׁ֚ם יְהוָ֣ה צְבָא֔וֹת יוֹשֵׁ֥ב הַכְּרוּבִ֖ים עָלָֽיו׃

[ב] וַיַּרְכִּ֣בוּ אֶת־אֲר֣וֹן הָאֱלֹהִ֗ים עַל־עֲגָלָה֙ חֲדָשָׁ֔ה וַיִּשְׂא֕וּהוּ מִבֵּ֖ית אֲבִינָדָ֑ב אֲשֶׁ֣ר בַּגִּבְעָ֔ה וְעֻזָּ֥ה וְאַחְיוֹ֙ בְּנֵ֣י אֲבִינָדָ֔ב נֹהֲגִ֖ים אֶת־הָעֲגָלָ֥ה חֲדָשָֽׁה׃

[ג] וַיִּשְׂא֣וּהוּ מִבֵּ֣ית אֲבִינָדָ֗ב אֲשֶׁ֣ר בַּגִּבְעָה֮ עִם־אֲר֣וֹן הָאֱלֹהִים֒ וְאַחְיוֹ֙ הֹלֵ֣ךְ לִפְנֵ֣י הָאָרֽוֹן׃

[ד] וְדָוִ֣ד וְכָל־בֵּ֣ית יִשְׂרָאֵ֔ל מְשַׂחֲקִ֖ים לִפְנֵ֣י יְהוָ֑ה בְּכָל־עֲצֵ֣י בְרוֹשִׁ֔ים וּבְכִנֹּר֥וֹת וּבִנְבָלִ֖ים וּבְתֻפִּ֥ים וּבִמְנַעֲנְעִ֖ים וּבִמְצִלְתָּֽיִם׃

[ה] וַיָּבֹ֣אוּ עַד־גֹּ֣רֶן נָכ֗וֹן וַיִּשְׁלַ֤ח עֻזָּה֙ יָדוֹ֙ אֶל־אֲר֣וֹן הָאֱלֹהִ֔ים וַיַּחֲזֵ֖ק בּ֑וֹ כִּ֥י שָׁמְט֖וּ הַבָּקָֽר׃

[ו] וַיִּחַ֤ר אַף־יְהוָה֙ בְּעֻזָּ֔ה וַיַּכֵּ֥הוּ שָׁ֖ם הָאֱלֹהִ֑ים עַל־הַשְּׁמָ֔ה וַיָּ֥מָת שָׁ֖ם עִם־אֲר֥וֹן הָאֱלֹהִֽים׃

[ז] וַיִּחַ֣ר לְדָוִ֔ד עַל־אֲשֶׁ֥ר פָּרַ֖ץ יְהוָ֣ה פֶּ֑רֶץ בְּעֻזָּ֔ה וַיִּקְרָ֛א לַמָּק֥וֹם הַה֖וּא פֶּ֣רֶץ עֻזָּ֑ה עַד־הַיּ֖וֹם הַזֶּֽה׃

[ח] וַיִּרָ֣א דָּוִ֔ד אֶת־יְהוָ֖ה בַּיּ֣וֹם הַה֑וּא וַיֹּ֗אמֶר אֵיךְ֙ יָב֣וֹא אֵלַ֔י אֲר֖וֹן יְהוָֽה׃

[ט] וְלֹא־אָבָ֨ה דָוִ֜ד לְהָסִ֤יר אֵלָיו֙ אֶת־אֲר֣וֹן יְהוָ֔ה אֶל־עִ֖יר דָּוִ֑ד וַיַּטֵּ֣הוּ דָוִ֔ד בֵּ֖ית עֹבֵ֥ד אֱדֹם־הַגִּתִּֽי׃

[י] וַיֵּ֗שֶׁב אֲר֤וֹן יְהוָה֙ בֵּ֣ית עֹבֵ֣ד אֱדֹם־הַגִּתִּ֔י שְׁלֹשָׁ֖ה חֳדָשִׁ֑ים וַיְבָ֣רֶךְ יְהוָ֔ה אֶת־עֹבֵ֖ד אֱדֹ֥ם וְאֶת־כָּל־בֵּיתֽוֹ׃

[יא] וַיֻּגַּ֣ד לַמֶּ֣לֶךְ דָּוִ֔ד לֵאמֹ֕ר בֵּרַ֥ךְ יְהוָ֖ה אֶת־בֵּ֣ית עֹבֵ֣ד אֱדֹ֑ם וְאֶת־כָּל־אֲשֶׁר־לוֹ֙ בַּעֲב֣וּר אֲר֣וֹן הָאֱלֹהִ֔ים וַיֵּ֣לֶךְ דָּוִ֔ד וַיַּעַל֙ אֶת־אֲר֣וֹן הָאֱלֹהִ֔ים מִבֵּ֖ית עֹבֵ֣ד אֱדֹ֑ם עִ֥יר דָּוִ֖ד בְּשִׂמְחָֽה׃

[יב] וַיְהִ֗י כִּֽי־נָשְׂא֤וּ נֹשְׂאֵי֙ אֲר֣וֹן יְהוָ֔ה שִׁשָּׁ֥ה צְעָדִ֖ים וַיִּזְבַּ֣ח שׁ֔וֹר וּמְרִיא֖ מַרְבֵּֽק׃

[יג] וְדָוִ֖ד מְכַרְכֵּ֣ר בְּכָל־עֹ֑ז וְדָוִ֕ד חָג֖וּר אֵפ֥וֹד בָּֽד׃

[יד] וְדָוִ֣ד וְכָל־בֵּ֣ית יִשְׂרָאֵ֔ל מַעֲלִ֥ים אֶת־אֲר֖וֹן יְהוָ֑ה בִּתְרוּעָ֖ה וּבְק֥וֹל שׁוֹפָֽר׃

[טו] וַתְּהִ֣י אֲר֣וֹן יְהוָ֔ה בָּ֖א עִ֣יר דָּוִ֑ד וּמִיכַ֣ל בַּת־שָׁא֗וּל נִשְׁקְפָ֤ה בְעַד־הַֽחַלּוֹן֙ וַתֵּ֣רֶא אֶת־הַמֶּ֣לֶךְ דָּוִ֔ד מְפַזֵּ֖ר וּמְכַרְכֵּ֣ר לִפְנֵ֣י יְהוָ֑ה וַתִּבֶז־לוֹ֖ בְּלִבָּֽהּ׃

[טז] וַיָּבִ֣יאוּ אֶת־אֲר֣וֹן יְהוָ֔ה וַיַּצִּ֕יגוּ אֹת֖וֹ בִּמְקוֹמ֑וֹ בְּת֣וֹךְ הָאֹ֔הֶל אֲשֶׁ֥ר נָטָ֖ה ל֣וֹ דָוִ֑ד וַיַּ֨עַל דָּוִ֧ד עֹל֛וֹת לִפְנֵ֥י יְהוָ֖ה וּשְׁלָמִֽים׃

[יז] וַיְכַ֣ל דָּוִ֔ד מֵהַעֲל֖וֹת הָעֹלָ֑ה וְהַשְּׁלָמִ֔ים וַיְבָ֥רֶךְ אֶת־הָעָ֖ם בְּשֵׁ֥ם יְהוָֽה צְבָאֽוֹת׃

[יח] וַיְחַלֵּ֣ק לְכָל־הָעָ֗ם לְכָל־הֲמ֤וֹן יִשְׂרָאֵל֙ מֵאִ֣ישׁ וְעַד־אִשָּׁ֔ה לְאִ֥ישׁ אֶחָ֖ד חַלַּ֣ת לָ֑חֶם וְאַשֻּׁרָ֥ה אֶחָ֛ת וְרָקִ֥יק אֶחָ֖ד וַיֵּלֶךְ֙ כָּל־הָעָ֔ם אִ֖ישׁ לְבֵיתֽוֹ׃

[יט] וַיָּ֣שָׁב דָּוִ֔ד לְבָרֵ֖ךְ אֶת־בֵּית֑וֹ וַתֵּצֵ֣א מִיכַ֣ל בַּת־שָׁא֗וּל לִקְרַאת־דָּוִד֙ וַתֹּ֣אמֶר מָֽה־נִכְבַּ֣ד הַיּ֔וֹם מֶ֖לֶךְ יִשְׂרָאֵ֑ל אֲשֶׁ֨ר נִגְלָ֤ה הַיּוֹם֙ לְעֵינֵ֣י אַמְהֹ֣ת עֲבָדָ֔יו כְּהִגָּלוֹת֙ נִגְלֹ֣ה אַחַ֔ד מֵֽרֵיקִ֖ים הָרֹאשִֽׁים׃

[כ] וַיֹּ֣אמֶר דָּוִ֔ד אֶל־מִיכַ֖ל לִפְנֵ֣י יְהוָ֑ה אֲשֶׁ֨ר בָּחַ֤ר בִּי֙ מֵאָבִ֣יךְ וּמִכָּל־בֵּיתוֹ֔ לְצַוֹּ֥ת אֹתִ֖י נָגִ֣יד עַל־עַ֣ם יְהוָ֑ה עַל־יִשְׂרָאֵ֔ל וְשִׂחַקְתִּ֖י לִפְנֵ֥י יְהוָֽה׃

[כא] וְנִקַּלְתִּי֙ עוֹד֙ מִזֹּ֔את וְהָיִ֖יתִי שָׁפָ֑ל וְעִם־הָֽאֲמָהוֹת֙ אֲשֶׁ֣ר אָמַ֔רְתְּ עִמָּ֖ן אִכָּבֵֽדָה׃

[כב] וּלְמִיכַ֖ל בַּת־שָׁא֑וּל לֹא־הָ֥יָה לָ֛הּ יֶ֖לֶד עַד־י֥וֹם מוֹתָֽהּ׃

[א] וַיְהִ֗י כִּֽי־יָשַׁב֙ הַמֶּ֣לֶךְ בְּבֵית֔וֹ וַיהוָ֥ה הֵנִ֛יחַ לוֹ֖ מִסָּבִ֥יב מִכָּל־אֹיְבָֽיו׃

[ב] וַיֹּ֣אמֶר הַמֶּ֔לֶךְ אֶל־נָתָ֖ן הַנָּבִ֑יא רְאֵה־נָ֗א אָנֹכִי֙ יוֹשֵׁ֣ב בְּבֵ֣ית אֲרָזִ֔ים וַאֲר֥וֹן הָאֱלֹהִ֖ים יֹשֵׁ֥ב בְּת֥וֹךְ הַיְרִיעָֽה׃

[ג] וַיֹּ֨אמֶר נָתָ֜ן אֶל־הַמֶּ֗לֶךְ כֹּ֚ל אֲשֶׁ֣ר עִם־לְבָבְךָ֔ לֵ֖ךְ עֲשֵׂ֑ה כִּֽי־יְהוָ֥ה עִמָּֽךְ׃

[ד] וַיְהִ֣י בַלַּ֔יְלָה וַיְהִ֥י דְבַר־יְהוָ֖ה אֶל־נָתָ֥ן לֵאמֹֽר׃

[ה] הָלֹךְ֙ וְאָמַרְתָּ֣ אֶל־עַבְדִּ֔י אֶל־דָּוִ֖ד כֹּ֣ה אָמַ֣ר יְהוָ֑ה הַאַתָּ֤ה תִבְנֶה־לִּי֙ בַּ֔יִת לְשִׁבְתִּֽי׃

[ו] כִּ֣י לֹ֤א יָשַׁ֙בְתִּי֙ בְּבַ֣יִת לְיוֹם֙ הַעֲלוֹתִ֣י אֶת־בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל מִמִּצְרַ֖יִם וְעַד־הַיּ֣וֹם הַזֶּ֑ה וָאֶהְיֶ֖ה מִתְהַלֵּ֥ךְ בְּאֹ֖הֶל וּבְמִשְׁכָּֽן׃

[ז] בְּכֹל֙ אֲשֶׁ֣ר הִתְהַלַּ֔כְתִּי בְּכָל־בְּנֵ֥י יִשְׂרָאֵ֖ל הֲדָבָ֣ר דִּבַּ֑רְתִּי אֶת־אַחַ֣ד שִׁבְטֵ֔י יִשְׂרָאֵ֔ל אֲשֶׁ֥ר צִוִּ֖יתִי לִרְעוֹת֙ אֶת־עַמִּ֣י אֶת־יִשְׂרָאֵ֔ל לֵאמֹ֕ר לָמָ֥ה לֹא־בְנִיתֶ֖ם לִ֣י בֵ֔ית אֲרָזִֽים׃

[ח] וְעַתָּה֙ כֹּ֣ה תֹאמַ֔ר לְעַבְדִּ֖י לְדָוִ֑ד כֹּ֣ה אָמַ֣ר יְהוָ֣ה צְבָא֔וֹת אָנֹכִ֗י לָקַחְתִּ֤יךָ מִן־הַנָּוֶה֙ מֵאַחַ֣ר הַצֹּ֔אן לִהְי֖וֹת נָגִ֥יד עַל־עַמִּ֖י עַל־יִשְׂרָאֵֽל׃

[ט] וָאֶהְיֶ֣ה עִמְּךָ֗ בְּכֹל֙ אֲשֶׁ֣ר הָלַ֔כְתָּ וָאַכְרִ֥ת אֶת־כָּל־אֹיְבֶ֖יךָ מִפָּנֶ֑יךָ וְעָשִׂ֤יתִי לְךָ֙ שֵׁ֔ם כְּשֵׁ֖ם הַגְּדֹלִ֥ים אֲשֶׁר־בָּאָֽרֶץ׃

[י] וְשַׂמְתִּי֙ מָק֣וֹם לְעַמִּ֔י לְיִשְׂרָאֵ֖ל וּנְטַעְתִּ֣יו וְשָׁכַ֑ן וְלֹ֥א יִרְגַּ֖ז ע֑וֹד וְלֹא־יֹסִ֨יפוּ בְנֵי־עַ֜וְלָה לְעַנּוֹת֗וֹ כַּאֲשֶׁ֥ר בָּרִאשֹׁנָֽה׃

[יא] וּלְמִן־הַיּ֗וֹם אֲשֶׁ֨ר צִוִּ֤יתִי שֹׁפְטִים֙ עַל־עַמִּ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל וַהֲנִיחֹתִ֥י לְךָ֖ מִכָּל־אֹיְבֶ֑יךָ וְהִגִּ֨יד לְךָ֜ יְהוָ֗ה כִּ֣י בַ֤יִת יַעֲשֶׂה־לְּךָ֙ יְהוָֽה׃

[יב] כִּֽי־יִמְלְא֣וּ יָמֶ֔יךָ וְשָׁכַבְתָּ֖ עִם־אֲבֹתֶ֑יךָ וַהֲקִמֹתִ֨י אֶת־זַרְעֲךָ֤ אַחֲרֶ֙יךָ֙ אֲשֶׁ֣ר יֵצֵ֣א מִמֵּעֶ֔יךָ וְהֵכַנְתִּ֖י אֶת־מַמְלַכְתּֽוֹ׃

[יג] הוּא־יִבְנֶ֤ה בַּ֙יִת֙ לִשְׁמִ֔י וְכֹנַנְתִּ֥י אֶת־כִּסֵּ֖א מַמְלַכְתּ֑וֹ עַד־עוֹלָֽם׃

[יד] אֲנִ֥י אֶהְיֶה־לּ֖וֹ לְאָ֑ב וְה֣וּא יִהְיֶה־לִּ֔י לְבֵ֔ן אֲשֶׁ֨ר בְּהַעֲוֺת֜וֹ וְהֹכַחְתִּ֣יו בְּשֵׁ֣בֶט אֲנָשִׁ֔ים וּבְנִגְעֵ֖י בְּנֵ֥י אָדָֽם׃

[טו] וְחַסְדִּ֖י לֹא־יָס֣וּר מִמֶּ֑נּוּ כַּאֲשֶׁ֨ר הֲסִרֹתִ֜י מֵעַ֣ל שָׁא֗וּל אֲשֶׁ֤ר הֲסִרֹתִי֙ מִלְּפָנֶ֔יךָ

[טז] וְנֶאֱמַ֥ן בֵּיתְךָ֛ וּמַמְלַכְתְּךָ֖ עַד־עוֹלָ֣ם לְפָנֶ֑יךָ כִּסְאֲךָ֖ יִהְיֶ֥ה נָכ֖וֹן עַד־עוֹלָֽם׃

[יז] כְּכֹל֙ הַדְּבָרִ֣ים הָאֵ֔לֶּה וּכְכֹל֙ הַֽחִזָּי֣וֹן הַזֶּ֔ה כֵּ֥ן דִּבֶּ֖ר נָתָ֑ן אֶל־דָּוִֽד׃

[יח] וַיָּבֹ֣א דָוִ֔ד הַמֶּ֖לֶךְ וַיֵּ֣שֶׁב לִפְנֵ֣י יְהוָ֑ה וַיֹּ֕אמֶר מִ֥י אֲנִ֛י אֲדֹנָ֥י יְהוִ֖ה וּמִ֣י בֵיתִ֑י כִּ֥י הֲבִיאֹתָ֖נִי עַד־הֵֽנָּה׃

[יט] וַתִּקְטַ֣ן עוֹד֩ זֹ֨את בְּעֵינֶ֜יךָ אֲדֹנָ֣י יְהוִ֗ה וַתְּדַבֵּ֞ר גַּם־אֶל־בֵּ֤ית עַבְדְּךָ֙ לְמֵרָח֔וֹק וְזֹ֖את תּוֹרַ֣ת הָאָדָ֑ם אֲדֹנָ֖י יְהוִֽה׃

[כ] וּמַה־יּוֹסִ֥ף דָּוִ֛ד ע֖וֹד לְדַבֵּ֣ר אֵלֶ֑יךָ וְאַתָּ֥ה יָדַ֖עְתָּ אֶת־עַבְדְּךָ֥ אֲדֹנָ֖י יְהוִֽה׃

[כא] בַּעֲב֣וּר דְּבָרְךָ֔ וּכְלִבְּךָ֖ עָשִׂ֑יתָ לְהוֹדִ֖יעַ אֶת־כָּל־הַגְּדֻלָּֽה׃

[כב] עַל־כֵּ֤ן גָּדַ֙לְתָּ֙ יְהוָ֣ה אֱלֹהִ֔ים כִּ֣י אֵ֥ין כָּמ֖וֹךָ וְאֵ֣ין אֱלֹהִ֑ים זוּלָתֶ֔ךָ בְּכֹ֖ל אֲשֶׁ֥ר שָׁמַ֖עְנוּ בְּאָזְנֵֽינוּ׃

[כג] וּמִ֤י כְעַמְּךָ֙ כְּיִשְׂרָאֵ֔ל גּ֖וֹי אֶחָ֣ד בָּאָ֑רֶץ אֲשֶׁ֨ר הָלְכ֤וּ אֱלֹהִים֙ לִפְדּוֹת־ל֣וֹ לְעָ֔ם וְלָשׂ֥וּם לוֹ֖ שֵׁ֑ם וְלַעֲשׂ֨וֹת לָכֶ֤ם הַגְּדוּלָּה֙ וְנוֹרָא֔וֹת לְאַרְצֶ֖ךָ מִפְּנֵ֣י עַמְּךָ֑ אֲשֶׁ֨ר פָּדִ֤יתָ לְךָ֙ מִמִּצְרַ֔יִם גּ֖וֹי וֵאלֹהָֽיו׃

[כד] וַתָּכֶן־לְךָ֥ אֶת־עַמְּךָ֛ יִשְׂרָאֵ֖ל לְךָ֣ לְעָ֑ם עַד־עוֹלָ֔ם וְאַתָּ֥ה יְהוָ֖ה הָיִ֥יתָ לָהֶ֖ם לֵאלֹהִֽים׃

[כה] וְעַתָּ֗ה יְהוָ֤ה אֱלֹהִים֙ הַדָּבָ֣ר אֲשֶׁר־דִּבַּ֔רְתָּ עַל־עַבְדְּךָ֖ וְעַל־בֵּיתוֹ֑ הָקֵ֣ם עַד־עוֹלָ֔ם וַעֲשֵׂ֖ה כַּאֲשֶׁ֥ר דִּבַּֽרְתָּ׃

[כו] וְיִגְדַּ֤ל שִׁמְךָ֙ עַד־עוֹלָ֔ם לֵאמֹ֕ר יְהוָ֥ה צְבָא֖וֹת עַל־יִשְׂרָאֵ֑ל וּבֵ֣ית עַבְדְּךָ֥ דָוִ֖ד יִהְיֶ֥ה נָכ֖וֹן לְפָנֶֽיךָ׃

[כז] כִּ֣י אַתָּ֤ה יְהוָה֙ צְבָא֣וֹת אֱלֹהֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל גָּלִ֖יתָ אֶת־אֹ֣זֶן עַבְדְּךָ֑ לֵאמֹ֕ר בַּ֖יִת אֶבְנֶה־לָּ֑ךְ עַל־כֵּ֗ן מָצָ֤א עַבְדְּךָ֙ אֶת־לִבּ֔וֹ לְהִתְפַּלֵּ֥ל אֵלֶ֖יךָ אֶת־הַתְּפִלָּ֥ה הַזֹּֽאת׃

[כח] וְעַתָּ֗ה אֲדֹנָ֤י יְהוִה֙ אַתָּה־הוּא֙ הָֽאֱלֹהִ֔ים וּדְבָרֶ֖יךָ יִהְי֣וּ אֱמֶ֑ת וַתְּדַבֵּ֥ר אֶל־עַבְדְּךָ֖ אֶת־הַטּוֹבָ֥ה הַזֹּֽאת׃

[כט] וְעַתָּ֗ה הוֹאֵל֙ וּבָרֵ֣ךְ אֶת־בֵּ֣ית עַבְדְּךָ֔ לִהְי֥וֹת לְעוֹלָ֖ם לְפָנֶ֑יךָ כִּ֣י אַתָּ֤ה אֲדֹנָי֙ יְהוִ֔ה דִּבַּ֖רְתָּ וּמִבִּרְכָתְךָ֥ יְבֹרַ֖ךְ בֵּ֥ית עַבְדְּךָ֖ לְעוֹלָֽם׃

[א] וַיְהִ֣י אַחֲרֵי־כֵ֔ן וַיַּ֖ךְ דָּוִ֣ד אֶת־פְּלִשְׁתִּ֑ים וַיַּכְנִיעֵ֔ם וַיִּקַּ֥ח דָּוִ֖ד אֶת־מֶ֥תֶג הָאַמָּ֖ה מִיַּ֥ד פְּלִשְׁתִּֽים׃

[ב] וַיַּ֣ךְ אֶת־מוֹאָ֔ב וַיָּמָד֙ אֹתָ֣ם בַּקָּ֔ו מַפִּ֥יל אֹתָ֖ם אַ֣רְצָה וַיָּמָד֙ שְׁנֵ֣י קָוִ֔ים לְהָמִ֖ית וּמָלֵ֣א קָ֑ו לְהַחֲיֹ֗ת וַיְהִ֤י מוֹאָב֙ לְדָוִ֔ד לַעֲבָדִ֖ים נֹשְׂאֵ֥י מִנְחָֽה׃

[ג] וַיַּ֣ךְ דָּוִ֔ד אֶת־הֲדַדְעֶ֥זֶר בֶּן־רְחֹ֖ב מֶ֣לֶךְ צוֹבָ֑ה בְּלֶכְתּ֖וֹ לְהָשִׁ֥יב יָדוֹ֙ בִּנְהַר־פְּרָֽת׃

[ד] וַיִּלְכֹּ֤ד דָּוִד֙ מִמֶּ֔נּוּ אֶ֥לֶף רֶ֖כֶב וְשִׁבְעַ֣ת אֲלָפִ֑ים פָּרָשִׁ֔ים וְעֶשְׂרִ֥ים אֶ֖לֶף אִ֣ישׁ רָגְלִ֑י וַיְעַקֵּ֣ר דָּוִ֔ד אֶת־כָּל־הָרֶ֖כֶב וַיּוֹתֵ֥ר מִמֶּ֖נּוּ לְמֵאָ֥ה רָֽכֶב׃

[ה] וַתָּבֹ֣א אֲרַ֣ם דַּרְמֶ֔שֶׂק לְהָעֶזֹ֖ר לַהֲדַדְעֶ֣זֶר מֶֽלֶךְ־צוֹבָ֑ה וַיַּ֤ךְ דָּוִד֙ בַּֽאֲרַ֔ם עֶשְׂרִ֥ים וּשְׁנַ֖יִם אֶ֥לֶף אִֽישׁ׃

[ו] וַיָּ֣שֶׂם דָּוִ֔ד בַּֽאֲרָ֖ם דַּרְמֶ֣שֶׂק וַתְּהִ֤י אֲרָם֙ לְדָוִ֔ד לַעֲבָדִ֖ים נֹשְׂאֵ֣י מִנְחָ֑ה וַיּוֹשַׁ֤ע יְהוָה֙ אֶת־דָּוִ֔ד בְּכֹ֖ל אֲשֶׁ֥ר הָלָֽךְ׃

[ז] וַיִּקַּ֣ח דָּוִ֔ד אֶת־שִׁלְטֵ֥י הַזָּהָ֖ב אֲשֶׁ֣ר הָי֑וּ עַל־עַבְדֵ֣י הֲדַדְעֶ֔זֶר וַיְבִאֵ֖ם יְרוּשָׁלָֽ͏ִם׃

[ח] וּמִבֵּטָ֣ח וּמִבֵּרֹתַ֔י עָרֵ֖י הֲדַדְעֶ֑זֶר לָקַ֤ח הַמֶּ֙לֶךְ֙ דָּוִ֔ד נְחֹ֥שֶׁת רַבָּ֖ה מְאֹֽד׃

[ט] וַיִּשְׁמַ֣ע תֹּ֔עִי מֶ֖לֶךְ חֲמָ֑ת כִּ֣י הִכָּ֔ה דָּוִ֕ד אֶת־כָּל־חֵ֖יל הֲדַדְעֶ֥זֶר מֶֽלֶךְ־צוֹבָֽה׃

[י] וַיִּשְׁלַ֤ח תֹּעִי֙ אֶת־יוֹרָ֣ם בְּנ֔וֹ אֶל־הַמֶּ֖לֶךְ דָּוִ֑ד לִשְׁאֹ֣ל ל֗וֹ לְשָׁלְמ֔וֹ וּלְבָרְכ֖וֹ עַל־אֲשֶׁ֣ר נִלְחַ֣ם בַּֽהֲדַדְעֶ֔זֶר וַיַּכֵּ֑הוּ כִּֽי־אִ֤ישׁ מִלְחֲמוֹת֙ תֹּ֣עִי הָיָ֣ה הֲדַדְעֶ֔זֶר וּבְיָד֖וֹ כְּלֵי־כֶ֣סֶף וּכְלֵי־זָהָ֑ב וּכְלֵ֖י נְחֹֽשֶׁת׃

[יא] גַּ֣ם אֹתָ֗ם הִקְדִּ֤ישׁ הַמֶּ֙לֶךְ֙ דָּוִ֔ד לַֽיהוָ֔ה עִם־הַכֶּ֖סֶף וְהַזָּהָ֑ב אֲשֶׁ֥ר הִקְדִּ֖ישׁ מִכָּל־הַגּוֹיִ֥ם אֲשֶׁר־כָּבָֽשׁ׃

[יב] מֵאֲרָ֣ם וּמִמּוֹאָ֗ב וּמִבְּנֵ֤י עַמּוֹן֙ וּמִפְּלִשְׁתִּ֔ים וּמֵעֲמָלֵ֖ק וּמִשְּׁלַ֣ל הֲדַדְעֶ֔זֶר בֶּן־רְחֹ֖ב מֶ֣לֶךְ צוֹבָֽה׃

[יג] וַיַּ֣עַשׂ דָּוִ֔ד בְּשׁוּב֖וֹ מַכֹּת֣וֹ אֶת־אֲרָ֑ם בְּגֵ֥יא הַמֶּ֖לַח שְׁמוֹנָ֥ה עָשָׂ֖ר אָֽלֶף׃

[יד] וַיָּ֣שֶׂם בֶּֽאֱד֔וֹם בָּאֱד֥וֹם נְצִ֖יבִים עָשָׂ֑ה וַיְהִ֤י כָל־אֱדוֹם֙ לְדָוִ֔ד לַעֲבָדִ֖ים נֹשְׂאֵ֣י מִנְחָ֑ה וַיּוֹשַׁ֤ע יְהוָה֙ אֶת־דָּוִ֔ד בְּכֹ֖ל אֲשֶׁ֥ר הָלָֽךְ׃

[טו] וַיִּמְלֹ֥ךְ דָּוִ֖ד עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵ֑ל וַיְהִ֣י דָוִ֔ד עֹשֶׂ֥ה מִשְׁפָּ֖ט וּצְדָקָ֥ה לְכָל־עַמּֽוֹ׃

[טז] וְיוֹאָ֥ב בֶּן־צְרוּיָ֖ה עַל־הַצָּבָ֑א וִיהוֹשָׁפָ֥ט בֶּן־אֲחִילוּ֖ד הַמַּזְכִּֽיר׃

[יז] וְצָד֣וֹק בֶּן־אֲחִיט֗וּב וַאֲחִימֶ֙לֶךְ֙ בֶּן־אֶבְיָתָ֔ר כֹּהֲנִ֖ים וְשַׂרְיָ֥ה סוֹפֵֽר׃

[יח] וּבְנָיָ֣הוּ בֶן־יְהוֹיָדָ֔ע וְהַכְּרֵתִ֖י וְהַפְּלֵתִ֑י וּבְנֵ֤י דָוִד֙ כֹּהֲנִ֔ים הָי֖וּ׃

[א] וַיֹּ֣אמֶר דָּוִ֔ד הֲיֵ֣שׁ עוֹד֙ לְמִ֣י נִשְׁאַ֔ר מִבֵּ֖ית שָׁא֑וּל וְאֶֽעֱשֶׂה־עִמּ֥וֹ חֶ֖סֶד בַּעֲב֥וּר יְהוֹנָתָֽן׃

[ב] וּלְבֵ֣ית שָׁא֗וּל הָיָ֤ה עֶ֙בֶד֙ וּשְׁמ֣וֹ צִיבָ֔א וַיִּקְרְא֥וּ אֹת֛וֹ אֶל־דָּוִ֖ד וַיֹּ֣אמֶר לוֹ֮ הַמֶּ֒לֶךְ֒ הַאַתָּ֣ה צִיבָ֔א וַיֹּ֖אמֶר עַבְדֶּֽךָ׃

[ג] וַיֹּ֣אמֶר הַמֶּ֔לֶךְ הַאֶפֶס־עוֹד֙ אִ֣ישׁ לְבֵ֣ית שָׁא֔וּל וְאֶֽעֱשֶׂה־עִמּ֥וֹ חֶ֖סֶד אֱל

שמואל ב ה

[י] וְאֵלֶּה שְׁמוֹת הַיְלוּדִים לוֹ בִּירוּשָׁלִָם
[יט] שַׁמּוּעַ וְשׁוֹבָב וְנָתָן וּשְׁלֹמֹה : וְיִבְחָר
[יי] וְאֶלִישׁוּעַ וְנֶפֶג וְיָפִיעַ : וְאֶלִישָׁמָע
[יי] וְאֶלְיָדָע וְאֶלִיפָלֶט : וַיִּשְׁמְעוּ פְלִשְׁתִּים
כִּי־מָשְׁחוּ אֶת־דָּוִד לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל
וַיַּעֲלוּ כָל־פְּלִשְׁתִּים לְבַקֵּשׁ אֶת־דָּוִד וַיִּשְׁמַע
דָּוִד וַיֵּרֶד אֶל־הַמְּצוּדָה :
[יי] וּפְלִשְׁתִּים בָּאוּ וַיִּנָּטְשׁוּ בְּעֵמֶק רְפָאִים :
[יט] וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה לֵאמֹר הַאֶעֱלֶה
אֶל־פְּלִשְׁתִּים הֲתִתְּנֵם בְּיָדִי
וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־דָּוִד עֲלֵה כִּי־נָתֹן
[כ] אֶתֵּן אֶת־הַפְּלִשְׁתִּים בְּיָדֶךָ : וַיָּבֹא דָוִד
בְּבַעַל־פְּרָצִים וַיַּכֵּם שָׁם דָּוִד וַיֹּאמֶר
פָּרַץ יְהוָה אֶת־אֹיְבַי כְּפֶרֶץ מָיִם עַל־
כֵּן קָרָא שֵׁם־הַמָּקוֹם הַהוּא בַּעַל
[כי] פְּרָצִים : וַיַּעַזְבוּ־שָׁם אֶת־עַצַּבֵּיהֶם
וַיִּשָּׂאֵם דָּוִד וַאֲנָשָׁיו :
[כי] וַיֹּסִפוּ עוֹד פְּלִשְׁתִּים לַעֲלוֹת וַיִּנָּטְשׁוּ
[כג] בְּעֵמֶק רְפָאִים : וַיִּשְׁאַל דָּוִד בַּיהוָה
וַיֹּאמֶר לֹא תַעֲלֶה סֹב אֶל־אַחֲרֵיהֶם
וּבָאתָ לָהֶם מִמּוּל בְּכָאִים :
[כי] וְיִהִי בְּשָׁמְעֲךָ אֶת־קוֹל צְעָדָה בְּרָאשֵׁי
הַבְּכָאִים אָז תֵּחָרֵץ כִּי אָז יָצָא יְהוָה
לְפָנֶיךָ לְהַכּוֹת בְּמַחֲנֵה פְלִשְׁתִּים :

(ידי טוי יז) לך י"ח : וכן זכר שנולדו לו
בירושלם , שמוע והוא
ל"ה ק' ג' כ"ה שמעה הכוכ כדברי הימים * ,
ולישוע הוא אלי שמע
שם שם ו' שנזכר שם * נס כן , ועוד
כזכר שם אלישמע שהי וכן
כוזה ולא נזכרו כאן , אולי
שמתו קטנים ולא היה להם
זכר , ולכן לא נזכרו הנה כי
שם הכניס שהגיעו לגדול :
(יז) וישמעו פלשתי' כי משחו וגו' .
ספר הכתוב שכאשר שמעו
פלשתים כי נמשח דוד למלך
עלו לבקש את דוד , לא
להלחם עמו , ודוד ירד אל
המצודה , וידעה שהיתה לוזה
המצודה מבצר ומגדל שהיה
שפל מירושלם, ולכן אמר וירד
(יח) אל המצודה : וזה שאל בהם ,
והביאו עליה כי כתן אתן את
הפלשתים בידך , והנה אמר
כזה לשון עליה , לפי שהיו
הפלשתים מתפשטים עד עמק
(כ) רפאים , והוא הצד בקרב
אחרי כן בעל פרצי, לפי שהכה
שם דוד ואמ' פרץ ה' את אויבי
לפני כפרץ מים , לא כפתע
(כא) פתאום כמים הכפרצי : ויכר
שעזבו שם הפלשתים את
עצביהם ויאשם דוד ואנשיו ,
לא ויסרפם , וכן ת' ותוקדיכון
דוד ותכרוהי , וכן תומר
ל"ה ק' יל' כ"ב כדברי הימים * ויאמר דוד
ויסרפום בקצ, ויהיה לא ויאשם
(יח) תמורת * כאשר יעשה עוזיה ,
(יט) ותצל הארון שפניו . ותוא פירשוהו לשון כעילה, ויאשם דוד
עו פ"ג תוד ק' תלמד שכעלם לעמו . והקשו והכתיב ויסרפום בקצ ? ותירצו
כאן קודם שנת שיהיו הגיתי כאן לבקר שנת , לא כי בתוקף
מלחמה היה ליהי הנתי עם פלשתים ופלשתי היה , ובשנת
מפלתן בת לג לפל דוד , וקודם שנת שיהי היו מתחילין
לצרוף , כי העצבי היו עו ותכוחי בהשלה , וכיון שנת שיהי
ובעל העו הגיעו מלצרוף לותם , ועל מה שלח שרפו אמר
ויאשם דוד , כי העו כיון שנעלה נוי היתה מותר בהשלה .
ותפש לפרש שדוד ותפשו כעלו עצביה, והביאום לירושלם
לחרפם ולגנפם , ולוה אמר כאן ויאשם דוד ואחרי היותם
שם מה לשרפם בשלוכה לאחרי הנפוץ , ועליו אמר כדברי
(כב) הימים ויסרפום בקצ , והפכימו שם כן כ' הפסוקים : וזכל
הכתוב שאחרי כן הוסיפו פלשתים לעלות ויכשלו בעמק
רפאים כצרשוכה , והנה בשנת המקום הזה על תכליתו
ויפילו רפאים , כי על כן נזו שמה בהזדמנת הלי להיותו
(כג) עמק לצד נקרא עמק רפאים : ודוד שאל כה' היעלה עליהם ?
והאל ית' השיבו לא תעלה הסב על אחריהם , לא לא תעלה
עליהם מעתה ולא תלך בדרך ישרה כפעם בפעם , אבל
הסב על אחוריהם מן , ותבוא אל
הפלשתים ממול בכאים , לא מאחורי לילכות שהיו שם כביב
המקב , ובאזר תשמע קול הנעצוע קול מלאכי , (כד)
(תגזירת * מעיבי נעד) בראשי הלילות הבכאי' להם , (והם מצלי' ל' כפ
הנקראים בלשון מולקלים) לו תחרץ , לא תתנוצע ותחוק
לעקוף בפלשתי' , לו יהיה כדברי לבי תריס קול מלאתה ותצעק
כי לו ילך ה' לפניך להכו' בהם
לא קודם זה . ולו כמשמעך
ית קול מוחתך ברישיה לילכיה
בכן תתקף לרי בכן נפק
מלאכיה דה' לפלפלת קדמך ,
ירמה שהיו טועקים בראשי
הלילות , שעולה הבי' לעזור
לדוד מלאכי עליון מזרחיו
עוזי רמוכו . ולאמכם למה היה
הענין הזה , לאמרו במדרש
תהלים על הקללה לדוד אין לך מזמור כו
רשות לפשוט יד בהם לפילו
הם קרובים לפלך, עד שאתה
רוא את רלבי לילכו ומכעבי,
לו תחרץ , מהו תחרץ ? לשון
חיתוך הוא, שכ * הם קרובים ליוב יל ה'
ימיו , ולמה נתן להם כיימן
מרלבי הבכאי' ולא מלחריה ?
לל' בראיה מפני שרשם הכתוב
כלו מלך קודם , לומר לך
שכל זמן שישרל שרויים בפער
כלבו לרה לפניו , שכאן'
* עמו לפכי בנרה . ולפך תלים לא עח
את' שנזה זה לפי שקודם זה
לא הניעה עת היזוע' , ובעוד
שלא יפת העת כין כך ובין כך
הכה לשחריהם ונפת להם
ממול הככאי' . והוא הוא מקו'
הקודש , כי לם יש עת לכל
חפץ תחת השמים , הנה הוא
בדברים המוזפעים מפלת
המערכ' , שכל כתי' דכר מלך
שלטון והם הדברי המוזנקי' ,
יקשה מלא הגבל' הזמן ושבעת
מה לא יעשה ובעת לחריו
יעשה ? ויותר נכון הוא מה
שכת' רלבנ' , שהוא הש' לדוד
שלא יעלה על הפלשתי' כי לם כתקבולו' שיעל , לפלא ירגיזו
נכוזו , ולזה אמר שיכה בלחריהם כלופן שיכה להם ממול
הככאים , והם לילות רבי העכבי' והעלי' , וגם שיתתין שיכה
רוח יביע רלבי הככאים כדרך שישמע להם כמו קול נעלי
המתנועעים , כי יהיה זה סבה שיזעזו הפלשתים בשמעם
קול נעלי דוד שהוא קול תנועת רלבי הככאים ולא יהיו
כשמרים ממנו כלל , ואז יתנועע בחירות ויפול עליהם ,
והוא הלופן מהתקבולה יבלפם . ולמכם הופלכו הפעם הזלת
לבוא עליהם בתקבולה מה שלא עזו בשאר הפעמים , לפי
שנגלה לפכיו ית' שלפי המערכה היה רלוי שיכלפו פלשתים
לישרל , ועם היות שהלל ית' יכול על המערכו', הנה לם היה
לפשר שעל כל התקבולה עם העזר המלחמי יבלפו , לא היה
רלוי שיפעל לם לחר יותר מופלא, כי לין רלוי שיעזו הבכים
כי לם להכרית רב . ולזי לחשוב שלא' שהיה חעת שחול ופעזו
שלח שאר את דבר ה' ולא לקח עמה ממנו בעבן המלחמות ,
לא כנגנל כי לא שאר לזון לשר לחר לו שחוק , ולא
כעמלק

[כה] וַיַּעַשׂ דָּוִד כֵּן כַּאֲשֶׁר צִוָּהוּ יְהוָה וַיַּךְ
אֶת־פְּלִשְׁתִּים מִגֶּבַע עַד־בֹּאֲךָ גָּזֶר׃

ו

[א] וַיֹּסֶף עוֹד דָּוִד אֶת־כָּל־בָּחוּר בְּיִשְׂרָאֵל
[ב] שְׁלֹשִׁים אָלֶף׃ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ דָּוִד וְכָל־
הָעָם אֲשֶׁר מִבַּעֲלֵי יְהוּדָה לְהַעֲלוֹת מִשָּׁם
אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־נִקְרָא שֵׁם
שֵׁם יְהוָה צְבָאוֹת יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים עָלָיו׃
[ג] וַיַּרְכִּבוּ אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים אֶל־עֲגָלָה
חֲדָשָׁה וַיִּשָּׂאֻהוּ מִבֵּית אֲבִינָדָב אֲשֶׁר
בַּגִּבְעָה וְעֻזָּא וַאֲחְיוֹ בְּנֵי אֲבִינָדָב נֹהֲגִים
אֶת־הָעֲגָלָה חֲדָשָׁה׃
[ד] וַיִּשָּׂאֻהוּ מִבֵּית אֲבִינָדָב אֲשֶׁר בַּגִּבְעָה
עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וְאַחְיוֹ הֹלֵךְ לִפְנֵי
[ה] הָאָרוֹן׃ וְדָוִד וְכָל־בֵּית יִשְׂרָאֵל
מְשַׂחֲקִים לִפְנֵי יְהוָה בְּכָל עֲצֵי בְרוֹשִׁים
וּבְכִנֹּרוֹת וּבִנְבָלִים וּבְתֻפִּים וּבְמְנַעֲנְעִים
[ו] וּבְצֶלְצְלִים׃ וַיָּבֹאוּ עַד־גֹּרֶן נָכוֹן
וַיִּשְׁלַח עֻזָּה אֶל־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיַּאֲחֹז
[ז] בּוֹ כִּי שָׂמְטוּ הַבָּקָר׃ וַיִּחַר־אַף יְהוָה
בְּעֻזָּה וַיַּכֵּהוּ שָׁם הָאֱלֹהִים עַל־הַשַּׁל
וַיָּמָת שָׁם עִם אֲרוֹן הָאֱלֹהִים׃

(כה) ועשה כתוב: ובספר הכתוב שעשה דוד כן כאשר צוהו ה', והיה כדאיתמר הכתוב ויעז דוד כן, לו ויעז דוד כאשר צוהו ה', לכל נכפל האתי' הזה להודיע שקיים זה להיותו מזה לתלות ועבר ברוחו, ובזה מתבאר הגדול עליו ולזה התכלית כוכר זה פה. לו נוכל לומר שרמה ית' שעשה דוד דבר מפי עצמו כאשר היה עושה שהיה תמיד בשמע על עצמו ית' ולא יבעט בקדקתו וידע כי עמו ית' עלה ונבוהו, והותרה השלה השנית:

(ו) ויוסף עוד דוד וגו'. ספר הכתוב שהוסף עוד דוד את כל בחור בישראל, לכל מלבד מה שהוסף לותם למלחמת פלשתים עוד לסף חותם להעלות ארון האלקי, לו היתה הלכיסה הראשונה להמליכו והשנית להעלות הארון. והנה לסף לזה הכתובים לבד, לעפי שלא היה ענין מלחמה לשיטרך אליה בחורי כח, לפי שעשה דוד חולי יכולו פלשתים ויקחו את ארון האלקים, הנה כדי לשמרו מהתויבים קבץ חותם הנכחרים, ואולי שקבצם גם כן לפוז ולכבוד לפני הארון

(ב) שזה יותר יותר לכחורי: ומס הלכו להעלותו מקרי יערים, ואותו מקום היה בקרית גם כן בעלה, כמו שאמר בספר יהושע * בעלה היא קריית ד"ה פ' ג' ו' יערי', ובדברי הימים * קרתו בעלת, ולזה אמר כאן מבעלי יהודה להעלות משם את ארון האלקים מבעלי יהודה, שהעלותו ממקום בעלי אחר היה בכללת יהודה. ולפשר לומר שהנבי בעלי יהודה הלכו לכל דוד לבוא עמו על עירם להעלות הארון, וזש"ה דוד וכל העם אשר אתו מבעלי יהודה וכלם הלכו להעלות משם, לפ מעיר בעלה הנזכר' את ארון האלקים, וכן אומר בדברי הימים וילך דוד וכל ישראל בעלתה אל קרית יערים. ואמרו שאחר שם ה' בכתות יוצא הכרוזים עליו, רצוה לשון הכרזה, יאמר שהלכו להעלות משם את ארון האלקים אשר נקרא ונכתב שם ה' בכתות עליו ובעבורו, כי בעבור הכפלות אשר עשה הארון בתפרסם בכריזה מופלאת שם ה' בכתות בין בארץ פלשתים ובין בקרב ישראל, ולזה אמר ב' פעמים שם, שם ה' בתוך פלשתים ושם ה' בקרב ישראל. והמפרשים פירשוהו אשר נקרא על הארון שם, ואתו שם שנקרא עליו הארון? קרוא לו שם ה' בכתות יוצא הכרובים. ואולי לאמרו

[כה] And David did as the LORD had commanded him, and smote the Philistines from Geba until you come to Gazer.

6

[1] Again David gathered all the chosen men of Israel, [2] thirty thousand. And David arose, and went with all the people that were with him from Baale-judah, to bring up from there the ark of God, whose name is called by the name of the LORD of hosts that dwells between the cherubim upon it. [3] And they set the ark of God upon a new cart, and brought it out of the house of Abinadab that was in Gibeah: and Uzzah and Ahio, the sons of Abinadab, drove the new cart. [4] And they brought it out of the house of Abinadab which was at Gibeah, accompanying the ark of God: and Ahio went before the ark. [5] And David and all the house of Israel played before the LORD on all manner of instruments made of fir wood, even on harps, and on psalteries, and on timbrels, and on cornets, and on cymbals. [6] And when they came to Nachon's threshing floor, Uzzah put forth his hand to the ark of God, and took hold of it; for the oxen shook it. [7] And the anger of the LORD was kindled against Uzzah; and God struck him there for his error; and there he died by the ark of God.

(ג) ויסעו אותו. לשון נשיאה, כמו ויסעו את ארון האלקים, ולא אמר ויסעו את הארון, לפי שהיה מכוסה בכסוי ולא נראה, ולכן אמר ויסעו את ארון האלקים, כלומר שנשאו את הכסוי שהיה מכסה את הארון, ולא נשאו את הארון עצמו, ולפי שהיה מכוסה בכסוי לא נאמר בו ויסעו את הארון, כמו שנאמר בשאר מקומות, אלא

(ו, ט) ויחר לדוד על אשר וגו׳. זכר הכתוב שזכה לך דוד על אשר פרץ ה׳ פרץ בעוזה ופקד מהכות הארון על ביתו, שמא לא יכניסנו בו הכבוד הראוי ויענש עליו, ולכן לא רצה להכניסו אל ביתו עד הכינו למקום הראוי וגם כן לוויים שישרתו לפניו, ובעוד שהיה מכין הלוויים להכניסו והמקום לשכתו הטהור לבית קדוש הקדשים, כמו שהיה לוי ובן העומרים, כמו שכתוב בדברי הימים * ועובד אדום גתי לפי שהתגורר בגת, ויזכה הארון שנשא קדשים בבית עובד ויברך ה׳ אותו ואת כל ביתו, רומה לומר בכינו ובכותיו ובכמיו ומחונו, ולהיו הפעם רב וכזמן מועט הכירו וידעו שהיה ברכ׳ ה׳ לא דבר שבעני. ברכות פ״ט ז״ל דרשו כל ביתו, זו אשתו דף נ״ג עכ״ פ ואמנם כלותיו שילדו שנים בכרם בחדר, ומכאן זה על מה שכתוב בדברי הימים * פעולותי השמיני כי ברכו ה׳, ע׳ לקמן, וכתיב שנים ושנים עם שמונה הבנים. ומפסקת סומה [ק״ה לא מלאתי מדבש זה במכל׳ סומה פר׳ ד׳ דף ל״ח ע״ב ובמדר׳ תקומות פרשת בשלח בפסוק ויאמר משה אל יהרון קח כפכת אחת וגו׳ מלאתיו, עם היות שהוא בשנוי לשון מה, וכל שהוא טעות המגיהים:] שמרו שנים בדברי היו קדושים ומעולים וכמבורין בני לדם שהם קדשים ורעים, וכדי שלא להוסיף לעז עליהם כת׳ כהן ה׳ דבר גדול על שכם וברכה, ולהן הן קטרת וארון ומשה * קטרת, שלא יאמר לדם שהם הוא הקטרת כי על ידו מתו כלם וחכיהו, על ידו כשרפו עלת קרח, על ידו כשרצע עוזיהו, לכך כתיב מעלה גדולה בקטרת שבכלו ישראל על ידו, במדבר י״ז ג׳ שכתוב * ויתן את הקטרת ויכפר על העם ויעמד בין המתים * ארון, שלא יאמר לדם שהם הוא שהארון הכה בפלשתי׳, הארון הרג בבני בית שמש, הרג לעוזה, לכך כתיב בו ברכה, פה שכתוב * ויברך ה׳ את עובד אדום ואת כל ביתו * המשך

דוד לא לבזות את ארון האלקים כי אם הלויים, כי גם בקר ה׳ לבזות את ארון ה׳ וגו׳, ויקרא דוד לבדוק ולחקור יותר הכהנים והלויים וגומ׳ ויאמר להם אתם ראשי אבות הלויים התקדשו אתם ואחיכם והעליתם את ארון ה׳ אלקי ישראל אל המקום אשר הכינותי לו, כי לא בראשונה לפי שלא אתם, כלומ׳ שלא הייתם אתם הלויים נושאים הארון נושאים אותו בכתף ובמוטו׳ על פי המצוה לבן פרץ ה׳ בנו, לפי שלא דרשוהו כמשפט ולא היינו מבינים אותו כמשפט, לא בזהירות הצריכה: [ו] ויחר אף דוד על אשר פרץ יהוה פרץ בעזה ויקרא למקום ההוא פרץ עזה [ז] עד היום הזה: ויירא דוד את יהוה ביום ההוא ויאמר איך יבוא אלי [ח] ארון יהוה: ולא אבה דוד להסיר אליו את ארון יהוה עיר דוד ויטהו עובד אדם הגתי: [ט] וישב ארון יהוה בית עבד אדם הגתי שלשה חדשים ויברך יהוה את עבד [י] אדום ואת כל ביתו: ויגד למלך דוד לאמר ברך יהוה את בית עבד אדם ואת כל אשר לו בעבור ארון האלהים וילך דוד וישל את ארון האלהים מבית עבד אדם עיר דוד [יא] בשמחה: ויהי כי צעדו נשאי ארון יהוה ששה צעדים ויזבח שור ומריא: [יב] ודוד מכרכר בכל עז לפני יהוה ודוד חגור אפוד בד: [יג] ודוד ועל כל בית ישראל מעלים את ארון יהוה בתרועה [יד] ובקול שופר: והיה ארון יהוה בא עיר דוד ומיכל בת שאול נשקפה [טו] בעד החלון ותרא את המלך דוד מפזז ומכרכר לפני יהוה ותבז לו בלבה: [טז] ויביאו את ארון יהוה ויצגו אתו במקומו בתוך האהל אשר נטה לו דוד ויעל עלות לפני יהוה [יז] ושלמים: ויכל דוד מהעלות העלה והשלמים ויברך את העם בשם יהוה צבאות:

הוא הכית המכות על המצריים במצרים ועל הים, לפיכך ידעו שהוא על כפיס, שכת׳ * וקח אתך מזקני ישראל ומטך אשר הכית בו את היאור תקח בידך, ללמדך שאין קטרת וארון ומשה הורגין אלא עוכרי תרעומת, וכתיב הכא וארון ה׳ נושא הורגין אלא עוכרי תרעומת, וכתיב הכא וארון ה׳ נושא וגו׳ וכתיב התם ויהי בנסוע הארון ויאמר משה וגו׳, שכאשר ידע דוד שבזכות ה׳ לא יזיקנו הארון, עלה עם הלויים ועם ישראל להעלות משם הארון אל ציון עירו. והכתיב כי בראשונה כאשר דוד וכל בית ישראל משחקים, אבל בעליה הזאת כאשר ויעל את ארון האלקים מבית עובד אדום עיר דוד בשמח׳, שעזבו השחוק וקלות ראש ולקחו השמחה, ועל כיוצא בזה אמר הפילוסוף לריכטנ שהשחוק המתוקני׳ הם בשמחה אבל לא בשחוק, ולשמה אמר * לשחוק אמרתי מהולל קהלת ב׳ ב׳, ולשמחה מה זו עושה, לא במה, מה טוב הוא עושה, לפי שהשחוק הוא כפי הגוף והשמחה היא בשכל הנפש ובהשגתה. ועם זכר שהקליפו כלי הזמר שבזמן בראשונה לקול שופר ותרועת הפעם לבדו, והוא על דרך * שאו תליס פ״ח ג׳ זמרה ותנו תוף כנור כעיס עם נבל, לא הסירוהו מפה ותקעו בקדש שופר, ובדברי היימים כתיב * ויזבח בני לא׳ ל״ה ע״ו עו הלויים את ארון האלקים כאשר צוה משה כדבר ה׳, רומה לומר שהעלוהו הלויים בכתף ובמוטות כמצות משה, ועל זה כתיב כאן ויהי כי (יג) פעמו נושאי ארון ה׳ שש פעמים ויזבח שור ומריא, לא כי כאשר היו נועדים הלויים שש פעמים היה דוד וזבח לה׳ שהיו לא בבגדו כאשר כתיב כאן. ובדברי היימים כתיב * ויהי כאזור האלקים את כל הלויים וגו׳, כי התגלה תקרת עזר, וזהו שאמרו מכאן עיין שם שהארון נושא את עצמו, רבי ולקח כלומר שבשאהו במוטות ולא הרגישו בו כובד כלל עם היות בתוכו לוחות האבנים, ומפני זה העוזר הכירו הלויים שהאלקים עוזרם במשא והיו זוכרים על זה: ובספר שמואל (יא) היה מפזז ומכרכר בכל עוז לפני ה׳, לפי שבעליה הראשונה היה בכלל המשחקי׳, ועתה הקליף עכיו ויחד לעצמו פעל מיוחד מבין שאר העם, והוא לומרו מפזז ומכרכר, והיה קנוי לפוד בד, והוא הבגוד המיוחד לעובדי גבוה, כי לא הלביש דוד כך בהעלות הארון: וזכר שבשאר בת הארון (יו) בניין עיר דוד, מיכל בשקפה בעד החלון ותרא את דוד מכרכר ותבז לו בלבה, לא שבזתה הפעל ההוא בזיון בקום המלוכה ושהיה מנהג מלוכה: והנה הכיאו הארון והניגו (יז) אותו במקומו, לא במקו׳ הראוי לו, והוא בתוך האהל כתיב שמו משם עמה, כי ידע שאין ראוי להושיבו בבית וקורה עד בנין

(יח ; יט) לכון הכית המקודש : ויברך דוד את העם , והברכה היתה
ד"ה ק' י"ו כתפרשה בדברי הימים * , וזתן לכל איש ואשה לחם ובשר
ויין רב כיד המלך לחלוק ולבעות ולשמות שם לפני ה' :
(כ) ובחזר שב לביתו לברך את ביתו ובבוי ותצא מיכל בת שאול לקראת דוד ותאמר מה נכבד היום מלך
ישראל ונו' ? לא שלח היה כבוד לו להגלות לפני לחמות
עבדיו מפזו ומכבוד , כי תשבה שהיה זה ממנו לרך אחוק
(כא) ולקלות ראש עם לחמות : ודוד השיבה שהדברים אין ראוי
שיזכרנו לו יתגנו כך מפלת תכליתם , ולנו היה הוא מכובד
לפני שלם לבבדו היה פעל מנוחה , לפי שמעלתו גדולה
ממעלת כל שלם , לכל בהיותו מפזו לפני ה' אין זה נבות ,
כי בעבור המלכי כתפם ותוהו בקשנו לו , ולחיים מלכי שלנו
לא עבדים , ובלנו ביאר לה
שלח היה זה אחוק גופני כלל [יט] וַיְחַלֵּק לְכָל־הָעָם לְכָל־הֲמוֹן יִשְׂרָאֵל
שמח בפניות , והטעם הוזת לְמֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה לְאִישׁ חַלַּת לֶחֶם
כמו בתמרו לפני ה' . עוד אַחַת וְאִשְּׁפֵר אֶחָד וַאֲשִׁישָׁה אֶחָת וַיֵּלֶךְ
כתן לה טעמה שבית , והיה כָּל־הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ :
למה שקבל תפדיש גדולים [כ] וַיָּשָׁב דָּוִד לְבָרֵךְ אֶת־בֵּיתוֹ וַתֵּצֵא
מהחל מלך , ווב לשר מִיכַל בַּת־שָׁאוּל לִקְרַאת דָּוִד וַתֹּאמֶר
כתר כי מלניך ומכל ביתו ,
(כב) ועל ידי הטעות יקל לתר מַה־נִּכְבַּד הַיּוֹם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
ונקלותי עוד מזות והייתי שפל בעיני , לכל תפלת תעלת
לקבל ית' ותפלת תפדיש לשר נִגְלָה הַיּוֹם לְעֵינֵי אַמְהוֹת עֲבָדָיו
עשה עמי רחוי שהיה לפניו כְּהִגָּלוֹת נִגְלוֹת אַחַד הָרֵקִים :
ית' קל לרחם ורחוה עמי [כא] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־מִיכַל לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר
יותר שפל , לתכם הכבוד בָּחַר־בִּי מֵאָבִיךְ וּמִכָּל־בֵּיתוֹ לְצַוֹּת אֹתִי
והורלת התעלה לת יהות כלו נָגִיד עַל־עַם יְהוָה עַל־יִשְׂרָאֵל
עם התפדי' שהם פחותים לת וְשִׂחַקְתִּי לִפְנֵי יְהוָה :
פשם הנפש , ועם התחמות תשר [כב] וְנִקַּלְתִּי עוֹד מִזֹּאת וְהָיִיתִי שָׁפֵל בְּעֵינָי
לתמרת עמהם תכבוד , רומה וְעִם־הָאֲמָהוֹת אֲשֶׁר אָמַרְתְּ עִמָּם אִכָּבְדָה :
לומר עמהם רחוי לנהוג הכבוד לת עם הנפש . ולפשר
לפרש גם שלפני הנפש ולתכלי' עבודתו לעשה עמהי יותר
שפל ולכבדה עם התחמות .
ילקוט ס"ב ומלת תמרו , תמרה לו מיכל
רמז כ"ח ע"ג לדוד תלבות תבת היה כלה
תשלך , קלילה להם שם ירחה לת' תשם פשת יד לו פשת
רגל תנולה כלתון הזו תכובדין תתך , תה דוד לתר ? לפני ה'
תשר בתר כי , שלתניך היו תניקין כבוד שתים ותתעסקים
בכבוד עמהם , לתל לתי לתיך כבוד עמהי ולתעסק בכבוד
(כג) ומכר הכתוב שתיכל לקרה תיד ה' בכל תטלתיה כי
לת היה לה ולד עד יום מותה , לת כל ימיה . ומלבד היות
זה עובש על דבריה , הנה עוד היתה תפנה תלת הנפש לבל
יתרבה זרע תבית שאול ולת יתערב עם זרע דוד ולת יבא ברך
ה' , והיה נלוי לפניו שעוד יבת עניין הנבעונים להשמיד את
כל זרע שאול , ותה יעשה דוד על בניו לם יהיו לו תמיכל בת
שאול ? לו יוסיף להרוג בניו לו יקומו עליהם ויחמרו תזוק
פניים יש בדבר , לבן כורת עליו' ית' כנב שמיכל לת תתעבר
מדוד ולת יתקברו זרע שאול כזרע דוד והיו לבזר לקד ,
לתרי שהקל ית' הבדיל ביניהם הכלל רב : ותמכם קשור
הפרשיות הללה ובדמם לפי הלתת ובבת התקלפותם תמה
שבזכר הנה למה שנזכר בדברי הימים , רחוי לתקור עליו
כפי הסבדת הנוכרת , כי לת תכלתי לתכתיבו ולתפרשים זל
בו דבר . ולומר שהלעת נוטה והכתובים יורו שעברו הדברים
בתליחות כמו שבתב הבניה הנה , וזה כי תיד לתרי המלכת
דוד על ישראל כלו בתבהון הלך לללכוד ירושלם , ולזה לתר
(כד) ויהי כלך המלך ותבניו ירושלם , ובדברי הימים * לתר ויהי המלך
ובני ישראל ירושלם , לל כי תיד כתשר פתקבלו להמליכו
הלכו תיד עמו לירושלם , ולזה בכתן ובדברי הימים נזכר
עניין ירושלם תמוך להמלכת דוד : והנה תירם תלך מור
שגלח תלתכים לדוד , הסבדל היתרה יורה שהיו לבדבו על
המלכתו על ישראל , ולבן רתוי שבתתר שבתמך זה להמלכתו
ולבידת ירושלם , כי כתשר ידע שלבל המתו' ונקרתה עיל
דוד בלח תלתכים תלין לברבו ותרבו' לבנות לו שם בית ,
ומה שספר הכתו' ובבו בית לדוד לת יתקייב שתיד בשלתה
מלכות תבית קול הדברים שיזבור לתרי זה , לבל שגלח
תלין תירם העם ם ותתרבים לבנות לו הבית שבבו לו , ולזה
תתר לתרי ענין תירם וידע דוד כי הבינו ה' למלך על ישראל
ונו' , יורה שהמיוך להמלכה היה זה . לתרי זה תתר שלקח
דוד בשם בירושלם , וגם זה יורה שהמיוך להמלכה היה ,
ולזה תתר בו לתרי בוחן
מתברון , לל שתיד כשבת
מתברון ולבל ירושלם לקח בה
כשם , ולתוי היה שיעשה בן
כי הבית תנוור תשה ובבים ,
ולבן תתך בפור התשה והבני'
לל בבין הבית לשר בירושלם ,
והבניס שיזבור שילדו לו הוץ
תשלום בבור הבשים , עם
היות שהיתה לידתם לתרי
בן . ולתרי בל זה זבר מלחמו'
הפלשתים פעם לתר פעם ,
שהיה לתרי לבידת ירושלם
ומלחבות תירם ולקחו הבצי' ,
ויורה שהיו ללה המלחמות
תמוך להמלכתו קודם העלת'
התרון בתם ויזמינו פלשתים
כי תזתו תת דוד למלך על
ישראל ונו' , ולתרי המלחמות
הללה לו בהניח ה' לו הלך
למעלות התרון תקרית יערים
לל בית עובד לדום הנתי ,
ולזה תתר ויוסף עוד דוד תת
כל בתור בישראל , שהיתה
התסיפה הוזת שבית לתסיפת
העם למלחמות שובר . והנה
התרון לת יצב בבית עובד כי
תם ג' תדשים ותו העלהו שבית לל ביתו , ובין עליה לעליה
לת בעשה דבר רשום שיספר לותו בותב הספר . ולתרי
היות התרון בביתו בתוך התיכל דבר לל בתן הבניח הנה תבני
יושב בבית תרזים ותרון ברית ללקים בתוך הילדעה ונו' . הנה
התבתר שקרו הדברי' בלם בתו שובדם הבניח בתן ושהבתובי'
ושבע הדבריס יורו עליו . לתבם בדברי הימי' לת תתר עוזרת
הבדר הרלוי , ובפר הדבריס לתר עשה דוד לתך לת לת על הבדר
ובפי הזותים שקרו , כי לת בוון בי תם להגיד הדבריס
הרשומים לתר עשה , ולזה לת הקפיד על בדרם בקדימה
ולתיחור בי תם בפי שבעם ותעלתם , ולזה לתרי ספור
התלבתו ספר ענין ירושלם בתו שקרה . ולפי שבו בתתר בל
תבה יבובי ברתשובה יהיה לברתם ולבתר ויעל יותב בן לרויך
ברתשובה ויהי לברתם , רתה עורך לבפר לתרי זה בל הנבוריס
תתר לדוד ותתר בתו לבקלב , עם היות זה רחוי שייותם
לבוף הספר , והעד על זה שבפר בנבורי התלה נבורו' בעשו
לתרי בן בתלחמות הפלשתים , וזה יורה שלת בזבר הדבריס
בפי הזמן תתר קרו . ולתרי זבר מבפר רתשי התלון תתר
בתו תברוכה להמליך לת דוד , ולתן בפק זה קודם לללכידת
ירושלם שבבר זבר , והוה גם בן תה שיורה שלת תתר עזרת
בבפור העניבים סדר הזמן שקרו בו . ובן זבר לתרי זה
העלת התרון תקרית יערים לל בית עובד לדום הנתי ,
ולתרי ענין קירם , ולתרי בני דוד ובניו , ולתרי מלחמות
הפלשתים
(יח ; יט) לכון הכית המקודש : ויברך דוד לת העם , והכרכה היתה
ד"ה ק' י"ו כתפרשה בדברי הימים * , וזתן לכל איש ואשה לחם ובשר
ויין רב כיד המלך לתלוק ולבשות ולשמות שם לפני ה' :
(כ) ובחזר שב לביתו לברך לת תשתו ובבוי ותצא מיכל בת שאול
הדרך , הסוכיתו מיכל ותתר בדרך לענ תה בכבד היום מלך
ישראל ונו' ? לל שלח היה כבוד לו להגלות לפני לתמות
עבדיו מפזו ומכרכר , כי תשבה שהיה זה ממנו דרך אחוק
(כא) ולקלות ראש עם התמות : ודוד השיבה שהדברים אין ראוי
שיזוכרנו לו יתגנו כך מפלת תכליתם , ולנו היה הוא מכרכר
לפני שלם לכבדו היה פעל מנוחה , לפי שמעלתו גדולה
ממעלת כל שלם , לכל בהיותו מפזו לפני ה' אין זה נבות ,
כי בעבור המלכי' כתפם ותוהו בקשנו לו , ולחיים מלכי' שלנו
לל עבדים , ובלנו ביאר לה
שלח היה זה אחוק גופני כל [יט] וַיְחַלֵּק לְכָל־הָעָם לְכָל־הֲמוֹן יִשְׂרָאֵל
שמח בפניות , והטעם הוזת לְמֵאִישׁ וְעַד־אִשָּׁה לְאִישׁ חַלַּת לֶחֶם
כמו בתמרו לפני ה' . עוד אַחַת וְאִשְּׁפֵר אֶחָד וַאֲשִׁישָׁה אֶחָת וַיֵּלֶךְ
כתן לה טעמה שבית , והיה כָּל־הָעָם אִישׁ לְבֵיתוֹ :
למה שקבל תפדיש גדולים [כ] וַיָּשָׁב דָּוִד לְבָרֵךְ אֶת־בֵּיתוֹ וַתֵּצֵא
מהחל מלך , ווב לשר מִיכַל בַּת־שָׁאוּל לִקְרַאת דָּוִד וַתֹּאמֶר
כתר כי מלניך ומכל ביתו ,
(כב) ועל ידי הטעות יקל לתר מַה־נִּכְבַּד הַיּוֹם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
ונקלותי עוד מזות והייתי שפל בעיני , לל מפלת מעלת
קבל ית' ומפלת תפדיש לשר נִגְלָה הַיּוֹם לְעֵינֵי אַמְהוֹת עֲבָדָיו
עשה עמי רחוי שהיה לפניו כְּהִגָּלוֹת נִגְלוֹת אַחַד הָרֵקִים :
ית' קל לרחם ורחוה עמי [כא] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־מִיכַל לִפְנֵי יְהוָה אֲשֶׁר
יותר שפל , לתכם הכבוד בָּחַר־בִּי מֵאָבִיךְ וּמִכָּל־בֵּיתוֹ לְצַוֹּת אֹתִי
והורלת התעלה לת יהות כלו נָגִיד עַל־עַם יְהוָה עַל־יִשְׂרָאֵל
עם התפדי' שהם פחותים לת וְשִׂחַקְתִּי לִפְנֵי יְהוָה :
פשם הנפש , ועם התמות תשר [כב] וְנִקַּלְתִּי עוֹד מִזֹּאת וְהָיִיתִי שָׁפֵל בְּעֵינָי
לתמרת עמהם תכבוד , רומה וְעִם־הָאֲמָהוֹת אֲשֶׁר אָמַרְתְּ עִמָּם אִכָּבְדָה :
לומר עמהם רחוי לנהוג הכבוד לת עם הנפש . ולפשר
לפרש גם שלפני הנפש ולתכלי'
עבודתו לעשה עמי יותר
שפל ולכבדה עם התמות .
ילקוט ס"ב ומלת תמרו , תמרה לו מיכל
רמז כ"ח ע"ג לדוד מלבות תבת היה כלה
תשלך , קלילה להם שם ירחה לת' תשם פשת יד לו פשת
רגל תנולה כלתון הזו מכובדין תתך , תה דוד לתר ? לפני ה'
תשר בתר כי , שלתניך היו מניקין כבוד שתים ותתעסקים
בכבוד עמהם , לבל לתי לתיך כבוד עמי ולתעסק בכבוד
(כג) ומכר הכתוב שתיכל לקרה תיד ה' בכל תטלתיה כי
לת היה לה ולד עד יום מותה , לת כל ימיה . ומלבד היות
זה עובש על דבריה , הנה עוד היתה תפנה תלת הנפש לבל
יתרבה זרע תבית שאול ולת יתערב עם זרע דוד ולת יבא ברך
ה' , והיה נלוי לפניו שעוד יבת עניין הנבעונים להשמיד את
כל זרע שאול , ותה יעשה דוד על בניו לם יהיו לו תמיכל בת
שאול ? לו יוסיף להרוג בניו לו יקומו עליהם ויחמרו תזוק
פניים יש בדבר , לבן כורת עליו' ית' כנב שמיכל לת תתעבר
מדוד ולת יתקברו זרע שאול כזרע דוד והיו לבזר לקד ,
לתרי שהקל ית' הבדיל ביניהם הכלל רב : ותמכם קשור
הפרשיות הללה ובדמם לפי הלתת ובבת התקלפותם תמה
שבזכר הנה למה שנזכר בדברי הימים , רחוי לתקור עליו
כפי הסבדת הנוכרת , כי לת מבתי לתכמיבו ולמפרשים זל
בו דבר . ולומר שהלעת נוטה והכתובים יורו שעברו הדברים
בתליחות כמו שבתב הבניה הנה , וזה כי תיד לתרי המלכת
דוד על ישראל כלו בתבהון הלך לללכוד ירושלם , ולזה לתר
(כד) ויהי כלך המלך ותבניו ירושלם , ובדברי הימים * לתר ויהי המלך
ובני ישראל ירושלם , לל כי תיד כתשר פתקבלו להמליכו

שמואל ב ז

הפלשתים פעם לחרי פעם, ולחרי זה זכר לימי העלוהו מכית עובד לדוד הגתי לעיר דוד, ולין פסח שנין עליה לעליה כשלשה קדשים שיצא הארון בבית עובד לא היה לפצר שיעברו כל הכבדים זוכר עזרת כיוסיהם, ענין תירס ובנין בית דוד ולקיחת הגזית והובלת בניו ושתי מלחמות פלשתים, כי לא לפצרי שנזמן קצר כזה יקרו דברי הימים כלשה, והוא ממה שיורה לאחת מה שאמרתי שעזרת כתב הכבדים למעלת, ולא כסדרם ולא כפי זמן קורותם, והכניח ספר העניינים כפי הזמנים קצר לרעו כלם. הלחנם למה

לא ספר הבניה כאן לוין לימי הקהיל דוד הכהנים הלוים ולימי כנבלו המשוררים והמשנים והשוערים מהם והשיר לצד עצם דוד ושתיו להם להודות לה' הודו לייי קראו בשמו וגו', לצד כל זה כתב עזרת בספר דברי הימים, הוא כפי מה שכתבתי בהקדמת זה הספר°, לפי שהיה הכוונה בכאן לספר שדוד לך עלה עלה העלה הארון מבית עובדאדם לבית עובד ומבי עובד לעיר דוד עלה עלה ליון לא זולת זה, ולכן לא הקפיד כאן לימי הביאוהו ומי היו המכנסים ומי היו המשוררים ולי זה שיר שוררו, ועזרת פיהם, עם, ועם מה שאמרתי הותרה השאלה הרביעית:

ז

(א) ויהי כי ישב המלך בביתו וגו'. בספוקים הללו רצתי לכי להעיר לכרים לא התעוררו לליהם המפרשים. לחשוכה כי נהיות מחשבת דוד וכוונתו רמויה לעשות שמים, למה הוכיחו הלל ית' עליה לחתה תכבה בית לשמי הדבר דברתי וגו'? שבית לם היה שדוד חעת כזה לין לא התנבל לחר כך בתפלתו? ולא לחר בתוס לכבי ובקיון כפי עשיתי זלת? או יבקש כפרה ופליקה על מה שחעת. שלשית שהקדמות הללה שהכיח הלל ית' לימים עלמיות ולא הכרחיות בדרוש, לם לחרו לחתה תכבה בית לשמי, ולמה לא יבנהו דוד ויבנהו שלמה? ולם לחרו כי לא ישבתי בבית וגו', ועם היות שלא ישב בבית עד היום מה המובע שלא ישב עתה? ובלחרו הדבר דברתי, ועם היות שלא דברו ה' היה רלוי להם לעשותו, הרלית שהוא ית' לא מוה לשלמה שיבנה בית ובנה לותו מעלמו, ולמה לא לחר לו הדבר דברתי? רלשיות בלחרו עוד ועתה כה תלחר לעבדי דוד, והנה ברלש הספור לחר כה לחר ה' הלחתה תבנה לי בית וגוע', ולמה לא בחשבו הדברים כלם על לותו המלחר כה לחר ה' הלחתה תבנה לי בית ולחרו בבית? קשלית מה ענין ושתי מקום לעמי ישראל וגומר ולמן היום לשר ליתי שופטים וגו'? והיה רלוי שילחר לבד כי ימלוט וגו' הוא יבנה בית לשמי וגו', כי היו הדברים כדוד לא כיחרלו. ולחשוב בהתרת כל זה וכי הפסוקים, שבלשר דוד העה שם לרון הלקים בלהל לשר תכין לו והוא הלך לל ניתו רלה ב' דברים, הלחד שהיה יושב המלך דוד בביתו ולרון הלקים מלך מלכי המלכים לא היה יושב בביתו הרלוי, הסכי שם בית לו מסביב מכל לויביו ולכן היה רלוי שיבנה הבית, לפי שהתורה לחרה * כי לא בחתם עד עתה דברי' יג' ע' אל המנוחה ולל הבחלה וגו', והנית לכם מכל לויביכם וכו' מסביב וגו', וכתיב בתריה והיה המקום לשר יבחר ה' ונומר לשכנו תדרשו וגו', ולכן בהיותו במנוחה מהלויבים רלה שהיה רלוי שיבנה הבית המקודש. ולפשר עוד לפרש כי יפה המלך בעיניו, שלא היה לריך לנגוף למלחמה כי ה' הנית לו מכל לויביו, כי עם היות שלחרי זה היו לדוד מלחמות, הנה עתה היה במנוחה מהלויבים כי נפל עליהם פחדו,

(ב) ולכן לחר לל נתן הנביח רלה לבבי יושב בבית לרזים ולרון בריח ה' יושב בתוך היריעה, לל הלל רלית הדבר הבלתי הגון לשר לבי עושה שלבי יושב בבית לרזים ולרון בריח ה' יושב בלהל, ועם היות שגם היה נם המוזכ והמנורה והשלחן ושאר הכלי, וכר הלרון לכל שהוא העיקר, והוא היה עסק

(ג) הקדוש הרבה: והנה הנביח השיבו כל לשר בלבבך לך עשה כי ה' עמך, ועכשיו תלבי שבתן ידע שהיה רוח הקדש שורה על נבי' כג' ב' דוד, ובמו שלמר על עלמו * רוח הגש דבר בי ומלתו

על לשוני, ולכן חשב שהיה ההתעוררות הזה דבר לקבי לליו, כי רלה שהתוך לחרה שיבנה הוא בעלמו, ולכן חשב שהיה הרוח הקדוש נדחה לעשות פעל חשוב, ולזה לחר כי ה' עמך, לל הרוח התקבי לל עליך ולל לל עלי, ולכן לל תוכל לתת לך עצה עשה לתה כפי הנפעתך. הנה ביחרתי שלא לחר זה הנביח בשם ה' כי לם כפי הברית לליו, ושעשה בחשבו שהיה זה התעוררו רוח הקדש ושהוא הודה שלא היה עמו בזה רוח לבקי, והותרה זה השאלה החמישית שהלבתי בתחלה בפרשה הזחת: וזכר הכתוב שהיל בלילה הסיל היה דבר ה' לל נתן לך ולחרת לל עבדי לל דוד וגו', לל לתה נתן טעית בחשבתך לשר דמית שהיה התעוררות דוד ממכי היכו כן, כי יכי לין לחקרון שהוא יבנה הבית, ולכן מוהו שילך לדוד לדבר זה כדי שתגלה טעות הנביח בלבל, ושהה שהבא בדמיונו היכו מה שבתלת' בבנותה, ולין כל התעוררות השלמים עם היותו לשום שהיה דבר לבקי, כי הדברים לחשוביים בבדלי מהלקיים בעלמם. ובמדרש שמואל לחזל ריש פר' כ' למה בלילה הזה? לל תבינת בר פפא לחר הקדה לבתן לדם זה שהשלחך לו מהיר הוא, שתא יבטר לת הפועלי, ובמלתי מפסידו, מהר ולחזר לו לל לתה תבנה הבית. לל בימין לחר הקדה לבתן הנביח הלים הזה כדרן הוא, כענין שכתב * תצר בשבע לה' כדר לבקיר יעקב לם לבוח בחבל ביתי וגו', תלים קל"ב ב', ה' על לחתת מקום לה' וגו', שתא יחשר לימי לוכל לימי זותה על שתבנה בית ה', מהר ולחזר לו לל לתה תבנה הבית. ובמדרש תהלים לחרו, הלתה תבנה לי הבית לשבתי, לעפי מזמור כ' שהשלמה בנך יבנה הבית לימים לדוד, לשלמה לל כחשר לתל לדוד שם ל' ק' * מזמור שיר חנוכת הבית לדוד, לשלמה לל כחשר לתל לדוד זה שבקרלת על שמו. לל יהודה בר ללעלי כיון שהשמע דוד זה לחר הרי כפשלתי מלבנות בית המקדש, לל הקבה קייל כל הדמיים לשר שפכת כחיל ובלי הן לפני, שבת בהם * על דברי' כ"ב כ"ח הארץ תשפכנו כמים, לחר דוד לפניו רבונו של עולם לם כן לשה לימי נוכח לותו? לל גלוי וידוע לפני שיהיה עתידין לחטוח ולכי חפיג בבית חמתי וישראל כילולין, ולם לתה נוכח הרי יהיה הבית קייס ולימו קרב לעולם, לחר לו והרי הוא יפה? לחר לו הקבה חנעה שלפיג בבית חמתי ולחריבנו וישראל

וישראל יהיו בטוחין, הכל * לרוך קשתו כתוב וגו' כלה ה' את קמתו וגו'. כוחו כוח אלף כתב דוד מלכנות הבית מפני גבותו, ואלף היה שמיכות דמי לחויכי' עון כי לם וכות, לכל היה לבבה לחכמה. ועל דרך הפשט לחזוב בפי' הלחה תכנה הבית לשמי כי לא ישבתי וגו'. ארלה ית' שלין רלוי לכנות הבית מלך הפועל ומלך הוזן. מלך הפועל שהוא דוד, לפי שדוד היה רועה לאן והלל ית' הקימו לבניך והוא ית' עשה בית לדוד ואיך יעשה דוד בית לו ית'? כי אין רלוי שהמקבל הוא יזוב פועל, ודוד לשר הלאכים עשה לו בית לא יזוב הוא לעשות בית לאלקים. ומלך הזוען, לפי שכנין הבית תלוי התורה במכוכת החויבים והחשקע מהמלאכות, וזה לא היה עדין בימי דוד, כי עם היות שלית שהכיח ה' לו מכל לויביו מסביב, הנה לחכה זה היו לו מלחמות רבות כמו שיזכור לחרי זה, ומפני שתי הסבות הלל רלה ית' יותר רלוי שיכנה שלמה הבית, לפי שכולה במלכותו והיה מלך בן מלך גדול, וכימיו היה שלו והשקט והיתה מנוחתו כבוד, ולכן הוא יבנה לת הבית, ולל זה בלו הפסוקים לשוזה בדבור כפתר ולקול, ולחלק בהרלבת ביחור, כי תמרו לחלה תבנה לי בית לשבתי רמז על הכנה הלחשון, רולה לומ שלין רלוי שלחה שהיית רם ולקלה תבנה הבית לשבתי, וכן תמר בדברי הימים לח לחה תבנה הבית, לל שהיו רלוי מלדו לבנות בית לל הלחלקי כי לם יבנה (ז) לחל לדוד בית: ובלחרו עוד כי לח ישבתי בבית וגו', רמז לבנה השבי, שהיום שהעלה לת ישראל מחלרים לח יבנה בבית לל היה מתלך בלחל ובמשכן ובריעות. ולם תלחר שהיה זה לחטלת הסופטי, שלח בנה הבית לוכו כן, כי בכל הזמנים לשר התהלכתי בכל בני ישראל לם היו הסופטים חטלים בדבר זולה היותי לכי מוכיחם עליו, הלה דברתי דבר לת לחד שבטי ישראל (לל כרלשי"ת ופ' סופטים ומכינים, עי' * לח יכול שבט מיהודה) לאמר לח בניתם לי בית לרזים? בלחת לח דברתי זה, לפי שלח הגיע זמן הבנין כל עוד שלח כשלמו המלחמות ולח היו ישראל במנוחה והשקט, ובדברי הימים * לחר במקום שבטי ישראל סופטי ישראל ושוטריהם לחד, כמו שלחמרתי שמה שעבר. ולחרי שהכיח ית' הסבות החלה ברחזה, רלה לבחרם בפירוש, ולפי שילשרש הבניל לספר שפלות דוד קודם המלכתו, (ח) לכן הזכיר ית' לומר לבניל ועתה כה תלמר לדוד עבדי, לל לל תבוש מלמור לו זה, כה למר ה' לבלות לכי לקחתיך מן הנוה מלחר הלחן וגו', וזה ביחור הסבה הרלשונה, ולמר שעשה הל ית' עמו ל' מיני חסדים גדולים. החסד הלחד שלח כשהיה רועה לחן בלחנותיו והלל ית' הכדילו לשר ולקחין, וזהו לכי לקחתיך מן הנוה, לל שלקחו מלחרי הלחן להכילו לבית שלול, והיה זה כדי שבחתרוכה יבל יהיה כניל על ישראל: (ט) ולמרו עוד ולהיה עמך בכל לשר התהלכת, רמז לו שהבד

הלבי, שבהיותו בורח מפני שלול הכילו מילו בהיותו רודף לחלריו פעמים רבות, וגם בחרן פלגתים לשר ברח שמה היה ית' תמיד עמו בכל לשר הלך. החסד הלגבי הוא לומרו וחכרית לת לויביך מפניך, רמז לו על מיתת שלול וחבזיו שהיו אוהבי לותו. וחמרו ועשיתי לך שם גדול כשם הגדולים לשר בחרן רמז לו לל החבד הל', והוא על הבטים ועל הפורקן ועל התשועות ועל הגבורות לשר עשה עמו לחרי המלכתו בלכידת ירושלם ובמלחמות הפלגתים, עד שילא שם גבורותיו בעולם כשם הגבורי' לשר מעולל לחבזי השם, וזהו הגדולי' לשר בחרן, לל החבזים העממי' לשר היו בחרן מבריות העולם עד הנה. ובמכבת פבזים לחולל פי' ק"ו עב כשם הגדולי', והו שלומרי בלי מנן דוד, כמו שלומרים בלי מנן לבניהם, כלומר שיהיה מדרגתו בבנון הלקי כמדרגת לחבות הקדוש, וכלל הדברים שהרבעת הדברים החלה ירלה שהלל ית' עשה לדוד בית יד ושם, ולין לם כן יעשה הוא בית לה'? וזהו פי' לחמרו החתה תבנה לי בית ונו': ולחרי זה ביחר הסבה (י) בלחמרו ושתי מקום לעמי ישראל, לל נם כן תדע שלח הגיע הזמן הרלוי לבנין הבית, לבל לחרי זה יבל זמן שיהיה ישראל במנוחה והשקט ולח יבנה הבית, ונם ושמתי מקום לעמי ישראל ונטעתיו ונו', לשון נטיעה משמש להם מקום מעלה ונדולה, והוא בשיהיה ישראל נטוע על מקומו בחרלה כעץ הנטוע על פלגי מים לשר לא יזלה פרחיו ולח ירלה כי יבל קום. ולחבר עוד שלחמרו ושמתי מקום לעמי ישראל, רמז שנלה המקום לשר בו יבנה בית המקדש, שהוא המקום המיוחד לעמי ישראל לנבות שם. וכן לרשומו חוץ כמדרש תנחומל, לל שמוא בל תרומם כי בחמן משבנה בית המקדש בתנו יסודות לעולם, שבחמר דף מ"ל ע"ב ושמתי מקום לעמי ישראל ונטעתים, ויחמר שם כן שיגלה מקום הבית, וזה שיהיה בחשר ישראל יהיה נטוע ולל ירגזו עוד ולל יוסיפו בני עולה לענותו שהם החומות, לעניותו בברלשונה, לל טרם הקמת הסופטים, ולמן היום לשר (יא) מיתי סופטים וגו', כלומר ולל יוסבו לעמותו גם כן בחשר עכו לותו בימים לשר היו סופטים בישראל. לו יהיה פירו' הפסוק (והוא היותר נכון לללי) ולל ירגז עוד ולל יוסיפו בני עולה לעניות לת ישראל בברלשונה, לל כמו שעשו על עתה, ולפי שקרל לומן שזה זמן רונז ועיבוי הוזרך לומר ולמן היום, לל עם היות שמן היום לשר מיתי סופטים על ישראל הטיזותי לך מכל לויביך יותר מהומים הקודמים, כי לך היתה מכוסה יותר מלכל הקדמונים. הנה לם כן נתן שתי הסבות וביחורם, להולילו מהם שלין רלוי שיבנה דוד לת הבית מלדו ומלך הומן והמלחמות שהיו עדין: ולחרי שנתן הטעמים למה לל יבנה דוד לת הבית, ביחר מתי יבנה ומי יהיה הבונה לזולו, וז"ם והניד לך ה' ונומר, כי ימלאו ימיך (יב, יג) וגו' הוא יבנה בית לשמי וגו', ילמר גם כן יוליא החל ית' לך

וְכִסֵּאוֹ אָכִין עַד־עוֹלָם׃ (יד) אֲנִי אֶהְיֶה־לּוֹ לְאָב וְהוּא יִהְיֶה־לִּי לְבֵן אֲשֶׁר בְּהַעֲוֹתוֹ וְהֹכַחְתִּיו בְּשֵׁבֶט אֲנָשִׁים וּבְנִגְעֵי בְּנֵי אָדָם׃ (טו) וְחַסְדִּי לֹא־יָסוּר מִמֶּנּוּ כַּאֲשֶׁר הֲסִרֹתִי מֵעִם שָׁאוּל אֲשֶׁר הַסַרְתִּי מִלְּפָנֶיךָ׃ (טז) וְנֶאֱמַן בֵּיתְךָ וּמַמְלַכְתְּךָ עַד־עוֹלָם לְפָנֶיךָ כִּסְאֲךָ יִהְיֶה נָכוֹן עַד־עוֹלָם׃ (יז) כְּכֹל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וּכְכֹל הַחִזָּיוֹן הַזֶּה כֵּן דִּבֶּר נָתָן אֶל־דָּוִד׃ (יח) וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֵּשֶׁב לִפְנֵי יְהוָה וַיֹּאמֶר מִי אָנֹכִי אֲדֹנָי יֱהוִה וּמִי בֵיתִי כִּי הֲבִיאֹתָנִי עַד־הֵלֹם׃

וְכִסְאוֹ אָכִין עַד עוֹלָם׃ (יד) אֲנִי אֶהְיֶה לּוֹ לְאָב וְהוּא יִהְיֶה לִּי לְבֵן אֲשֶׁר בְּהַעֲוֹתוֹ וְהֹכַחְתִּיו בְּשֵׁבֶט אֲנָשִׁים וּבְנִגְעֵי בְּנֵי אָדָם׃ (טו) וְחַסְדִּי לֹא־יָסוּר מִמֶּנּוּ כַּאֲשֶׁר הֲסִרֹתִי מֵעִם שָׁאוּל אֲשֶׁר הַסַרְתִּי מִלְּפָנֶיךָ׃ (טז) וְנֶאֱמַן בֵּיתְךָ וּמַמְלַכְתְּךָ עַד־עוֹלָם לְפָנֶיךָ כִּסְאֲךָ יִהְיֶה נָכוֹן עַד־עוֹלָם׃ (יז) כְּכֹל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וּכְכֹל הַחִזָּיוֹן הַזֶּה כֵּן דִּבֶּר נָתָן אֶל־דָּוִד׃ (יח) וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֵּשֶׁב לִפְנֵי יְהוָה וַיֹּאמֶר מִי אָנֹכִי אֲדֹנָי יֱהוִה וּמִי בֵיתִי כִּי הֲבִיאֹתָנִי עַד־הֵלֹם׃

(יד) אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן אשר בהעותו והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם׃ (טו) וחסדי לא יסור ממנו כאשר הסרתי מעם שאול אשר הסרתי מלפניך׃ (טז) ונאמן ביתך ומלכותך עד עולם לפניך כסאך יהיה נכון עד עולם׃ (יז) ככל הדברים האלה וככל החזיון הזה כן דבר נתן אל דוד׃ (יח) ויבא המלך דוד וישב לפני ה׳ ויאמר מי אנכי אדני יהוה ומי ביתי כי הבאתני עד הלם׃

(יד) אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן אשר בהעותו והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם׃ (טו) וחסדי לא יסור ממנו כאשר הסרתי מעם שאול אשר הסרתי מלפניך׃ (טז) ונאמן ביתך ומלכותך עד עולם לפניך כסאך יהיה נכון עד עולם׃ (יז) ככל הדברים האלה וככל החזיון הזה כן דבר נתן אל דוד׃ (יח) ויבא המלך דוד וישב לפני ה׳ ויאמר מי אנכי אדני יהוה ומי ביתי כי הבאתני עד הלם׃

(יד) אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן אשר בהעותו והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם׃ (טו) וחסדי לא יסור ממנו כאשר הסרתי מעם שאול אשר הסרתי מלפניך׃ (טז) ונאמן ביתך ומלכותך עד עולם לפניך כסאך יהיה נכון עד עולם׃ (יז) ככל הדברים האלה וככל החזיון הזה כן דבר נתן אל דוד׃ (יח) ויבא המלך דוד וישב לפני ה׳ ויאמר מי אנכי אדני יהוה ומי ביתי כי הבאתני עד הלם׃

(יד) אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן אשר בהעותו והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם׃ (טו) וחסדי לא יסור ממנו כאשר הסרתי מעם שאול אשר הסרתי מלפניך׃ (טז) ונאמן ביתך ומלכותך עד עולם לפניך כסאך יהיה נכון עד עולם׃ (יז) ככל הדברים האלה וככל החזיון הזה כן דבר נתן אל דוד׃ (יח) ויבא המלך דוד וישב לפני ה׳ ויאמר מי אנכי אדני יהוה ומי ביתי כי הבאתני עד הלם׃

(יד) אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן אשר בהעותו והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם׃ (טו) וחסדי לא יסור ממנו כאשר הסרתי מעם שאול אשר הסרתי מלפניך׃ (טז) ונאמן ביתך ומלכותך עד עולם לפניך כסאך יהיה נכון עד עולם׃ (יז) ככל הדברים האלה וככל החזיון הזה כן דבר נתן אל דוד׃ (יח) ויבא המלך דוד וישב לפני ה׳ ויאמר מי אנכי אדני יהוה ומי ביתי כי הבאתני עד הלם׃

(יד) אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן אשר בהעותו והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם׃ (טו) וחסדי לא יסור ממנו כאשר הסרתי מעם שאול אשר הסרתי מלפניך׃ (טז) ונאמן ביתך ומלכותך עד עולם לפניך כסאך יהיה נכון עד עולם׃ (יז) ככל הדברים האלה וככל החזיון הזה כן דבר נתן אל דוד׃ (יח) ויבא המלך דוד וישב לפני ה׳ ויאמר מי אנכי אדני יהוה ומי ביתי כי הבאתני עד הלם׃

(יד) אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן אשר בהעותו והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם׃ (טו) וחסדי לא יסור ממנו כאשר הסרתי מעם שאול אשר הסרתי מלפניך׃ (טז) ונאמן ביתך ומלכותך עד עולם לפניך כסאך יהיה נכון עד עולם׃ (יז) ככל הדברים האלה וככל החזיון הזה כן דבר נתן אל דוד׃ (יח) ויבא המלך דוד וישב לפני ה׳ ויאמר מי אנכי אדני יהוה ומי ביתי כי הבאתני עד הלם׃

(יד) אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן אשר בהעותו והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם׃ (טו) וחסדי לא יסור ממנו כאשר הסרתי מעם שאול אשר הסרתי מלפניך׃ (טז) ונאמן ביתך ומלכותך עד עולם לפניך כסאך יהיה נכון עד עולם׃ (יז) ככל הדברים האלה וככל החזיון הזה כן דבר נתן אל דוד׃ (יח) ויבא המלך דוד וישב לפני ה׳ ויאמר מי אנכי אדני יהוה ומי ביתי כי הבאתני עד הלם׃

(יד) אני אהיה לו לאב והוא יהיה לי לבן אשר בהעותו והוכחתיו בשבט אנשים ובנגעי בני אדם׃ (טו) וחסדי לא יסור ממנו כאשר הסרתי מעם שאול אשר הסרתי מלפניך׃ (טז) ונאמן ביתך ומלכותך עד עולם לפניך כסאך יהיה נכון עד עולם׃ (יז) ככל הדברים האלה וככל החזיון הזה כן דבר נתן אל דוד׃ (יח) ויבא המלך דוד וישב לפני ה׳ ויאמר מי אנכי אדני יהוה ומי ביתי כי הבאתני עד הלם׃

(יט) וַתְּקַטֵּן עוֹד זֹאת בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנָי יֱהוִה וַתְּדַבֵּר גַּם אֶל־בֵּית־עַבְדְּךָ לְמֵרָחֹק וְזֹאת תּוֹרַת הָאָדָם אֲדֹנָי יֱהוִה׃
(כ) וּמַה־יּוֹסִיף דָּוִד עוֹד לְדַבֵּר אֵלֶיךָ וְאַתָּה יָדַעְתָּ אֶת־עַבְדְּךָ אֲדֹנָי יֱהוִה׃
(כא) בַּעֲבוּר דְּבָרְךָ וּכְלִבְּךָ עָשִׂיתָ אֵת כָּל־הַגְּדוּלָּה הַזֹּאת לְהוֹדִיעַ אֶת־עַבְדֶּךָ׃
(כב) עַל־כֵּן גָּדַלְתָּ יְהוִה אֱלֹהִים כִּי־אֵין כָּמוֹךָ וְאֵין אֱלֹהִים זוּלָתֶךָ בְּכֹל אֲשֶׁר־שָׁמַעְנוּ בְאָזְנֵינוּ׃

ועכיום לחל • ועוד יקצה בפסוקים לחרר ומי כעמך כישראל גו׳, ומה לו לדוד להכיל בכאן ענין ישראל ויכילת מלרים ? והיה לו לכל לנצח לפחר ולרומם על הכסא לחר עשה ית׳ עמו • ועוד יקצה ורות המלחרים, כי לחרו בעבור דכרך וכלבך עשית לת כל הגדולה הוחת, הוח מלמר זר, כי מ״ש לחל ית׳ לדוד על ידי שמואל לח יגזור המלכות כי לם לדוד כלבב לח לזרעו לחריו לזיחמר שעשלו בעבור דכרו ? ולחרו על כן גדלת ה׳ ללקיס לח מלינו שיקדם לו כמה שיזכר לליס לחרו על כן גדלת וגו׳ ? ולחרו לפר לכלו ללקיס כלעז רנים הוח זר גם כן, ומה שלמר ולעשות לכם הגדולה וגו׳, היה רלוי שיחמר ולעשות להם, ולחרו לפר פרים מלרים גוי לחלקיו הוח זר גם כן, כי לח כלה מלרים ללקות ? כוף לכר הלכרים כלם לח יחלטו מהזרות לו ההכפל ורוע הכזרוע, והכני משתל ליפפ על ככון כפי כחי • ולזמר כחל עד עתה לח יעלו ית׳ כפירו, כחלכות עולמי כי לם לליו בלכר, והוח נחפלו לעכות לעכוד לת ה׳ נקי לכעות הכית נעכרם יחות, נכפקדו כן יחות כחלחה ולים לחל יחלוך לחריו יכנהו ויקככהו, ויחל ית׳ הודיעו שלח הגיעו עדיין ימי המנוחה והפשקט, ולילה הוח הרחוי לכבותו, ושלח יקרה לפו על זה כי כבו לפר יקום לחריו הוח יבנה הבית, ועם זה הודיעו שחלכות ישרחל יהיה נקיוי לו ולזרעו על עולם, ודוד שחב לבו וינל כנודו כחה שיעדו מכלחיו וירוחת המלכו׳ לזרעו ושלח יסור מהם גם כי יבנו פשעים, ולכך לפני לרון הלקיס לחת שבח דוד כלבב • ומהם לחרו ולח כן לל הוכח כפס ר׳ ישמעל שלח להם לין יסיבה פס ? שהרי לין למעלה יסיבה, שכחר עומדים מעל לו וגו׳, וכחיב * כין העומדים עליו ונוח׳, וכחיב * כין העומדים הלה, ולם למעלה לין יסיבה, דוד היה יושב ? חלח לל ויושב דוד לפני הפס, שכחך עלמו בעזרו, ומהם לחרו שיפב כחפלת׳ • ויש דכרי דוד מי לכני וגו׳, לל הכח כמה שהמלכת לותי על כל ישרחל עשית עמי חכד גדול, כי מי לכני דוד כן יני רועה כתן ? וכמו שלמרת לי שלקחתני מלחרי הלאן מן הכוה למלוך על כל ישרחל ויהודה • ולפי שהמלכה לו תכף לנלעיות היום כמו שכת׳ לנשול, לו למשפקתו להיותו מוכע המלוכ׳, לחר דוד שלח היה לו לחת מזתי ההכנות הלה לח הכנת עלמו ולח הכנת משפקתו, וזהו מי לכני ומי ניתי כי הכלחתני על הלום, לל להיותו מלך שהיה המלרנף לחר הניע לחחר כי לם היות שיסקון הלל ית׳ כהמלכת זרעו מה היה ההכרח שיגידהו ויודיעהו לדוד ? לין לזה לם כן תכלית לחר כי לם חכמתו ורמומו : על כן גדלת ה׳ ללקי׳, לל כעכור שלפנינו לח כזיג תכלית למעשיך, ותעשה חכד חכם לנלעי רלוי׳ לין כמוני היו׳ ולח כלנו עד תכלי׳ כוונתך, על כן ידעכו כלחת שלחה ה׳ ללקי׳ גדלת מלד • ולפי שנדול וקטן יש לפס ערך, חמה דוד לולי כלמרו שהל ית׳ גדול מלד יגזור שיש קלוה קטן ממנו ויש ערך ניפס כיניהס, ולזה לחר כי לין כמוך ולין ללקיס זולתך, לל שלין קלוה לחר לל נדול ולח קטן, וזהו ההלול והשבח הלחתי שנתן דוד לשל ית׳ על כל חסדיו • והכה הכיל דוד לניין ישרחל לפי שהתחדת מלכותו תלוי כהתחדת עס ישרחל, * וכרב עס הדרת מלך, ולכן מלכי לל לחר לו מה שקרה ליפרחל, לל כי דומנת החכדים הלקי׳ לחר עשה לפי לדוד עשה לעס ישרחל, כי היח יתנדך תכוכת ומעלת הלחס הנדול ולח נכזה כמוני, כלח ומי לכני, ויורה על הפירוש הזה שבדברי הימים לחר נמקום זה * ולקיתני כתזר הלחס המעלה, לל וניעוד הזה הרלייתני לל ת׳ י״ן ה׳ הכתר הניתן מן השמים ל הלחס המעולה • וכפי לפני לפער שיפורש וזלת תורת הלחס, שעשה לו הקפה כלחר עשה לחחס הרלשון שנתן לו מזרעו יורשי לרן לנלח, וכמו שנתן לחחס יורשים נעולם השפל לעד, ככה נתן לו יורשים נמלכות ישרחל עדי עד • ולחפער עוד לפרשו נתחילתה, וכי זלת תורת ומשפט הלחס ? נלחת לין זה משפט הלחס שנניני לעפי׳ שיהיו מעלים וכוזעי׳ יהיו המלכות, והיה רלוי שיסמו ממנו, כי לנכי לחס לל יקות כלחיות דנר מה כי לם לנכלי׳ שהם נלקי׳ נמעלת, ולחה ה׳ ללקים עזית נכי נלחיים נמעלתם, ולין זה תורת לחס כי לם תורת מלכך ללקי׳ • וכמדרש שמ״ל פר׳ כ״ו [וכמ״ל תלים מומור ק׳] לחרו כתור הלחס המעל׳, המעולה שנכניסיס, וזהו מלעיז שנת׳ * ומזה עלה לל הלקים, שמ״ש ג׳ מזה מזוכח שנכניסים ודוד מזוכח שנמלכים, לת מוכח מה שעשה משה עשה דוד, ומשה הוליל לת ישרל מלרים ודוד הוליל ישרל מעבוד מלכיות, משה קרע להם לת הים ודוד קרע להם לת הנהרות, שכ׳ * כהמיתו לת לרס נהריס, תלים ס״ה כ׳ משה נתן להם תמשה חומשי תורה ודוד נתן להם לישרל תמשה [ספרים] שנתהלים, משה כירך לת ישרל * נמשירך דנרי, לל כ״ה ישרל ודוד כירך כחנרי : ולחרי שזכר החכד הפרטי הזה שעשה לו לל ית׳ והחכד הכולל העתיד שלחר יעשה עמו עוד לזרעו, לחר ומה יוסיף דוד עוד לדכר לליך ולחה ידעת (כ) לת עכדך, לל מה יוסיף עוד דוד לשחול ממך דכר לל על עלמו ולל על זרעו, לחרי שכלל שחלה וכלי נקשה לחה ידעת, לל לחה רחמת לת עכדך ונתת לו כשרש ישרל ממך דכר כל הלכרים שהיה לפפ׳ לו לשחול, ויהיה ידעת מלשון * וידע ללקים, שהוח מעניין רחמים : כעכור דכרך וכלכך שחות כ״ה עשית וגו׳, רולה לומר שהחכד הזה לחר יעלת לזרעי לחי קושב (כח) שכתת לותו שכר על מה שדכרתי לנכות לת הכית ועל לחר היה עם לנכי לנכות כית לשמך הנדול, כי לל היה הכוני ולנכי רלוי והנון לחכד הנדול הזה, לכל כעכור דכרך ולכלכך, כלו׳ כעכור הגוירה לחר נזרת וכפי רלונך ונכחתך עשית החכד הנדול הזה, לפי שלכרים החלקיים לין רלוי שיכוקע תכלית לחר כי לם חכמתו ורמונו ית׳, ודכרך היה החכמה והנזיר׳ הנמרת לפניך ית׳, ולכלכך, לל דכר זה כמשך ל הרלון ולח על לל תכלי׳ לחר • ולחרו להודיע לת עכדך, ירלה שכפי חכמתו ורמונו היה החכד שעל׳ ומה שרלה להודיענו לינ עי הנכיח, כי לם היות שיסקון החל ית׳ כהמלכת זרעו מה היה ההכרח שיגידהו ויודיעהו לדוד ? לין לזה לם כן תכלית לחר כי לם חכמתו ורמונו : על כן גדלת ה׳ ללקי׳, לל כעכור (כב) שלמרנו לל כזיג תכלית למעשיך, ותעשה חכד חכם לנלעי רלוי׳ לין כמוני היו׳ ולח כלנו עד תכלי׳ כוונתך, על כן ידעכו כלחת שלחה ה׳ ללקי׳ גדלת מלד • ולפי שנדול וקטן יש לפס ערך, חמה דוד לולי כלמרו שהל ית׳ גדול מלד יגזור שיש קלוה קטן ממנו ויש ערך ניפס כיניהס, ולזה לחר כי לין כמוך ולין ללקיס זולתך, לל שלין קלוה לחר לל נדול ולח קטן, וזהו ההלול והשבח הלחתי שנתן דוד לשל ית׳ על כל חסדיו • והכה הכיל דוד לניין ישרחל לפי שהתחדת מלכותו תלוי כהתחדת עס ישרחל, * וכרב עס הדרת מלך, ולכן מלכי לל לחר לו מה שקרה ליפרחל, לל כי דומנת החכדים הלקי׳ לחר עשה לפי לדוד עשה לעס ישרחל, כי היח יתנדך

(יט) ותקטן עוד זאת בעיניך ה׳ אלהים ותדבר גם אל בית עבדך למרחוק זאת תורת האדם ה׳ אלהים׃
(כ) ומה יוסיף דוד עוד לדבר אליך ואתה ידעת את עבדך ה׳ אלהים׃
(כא) בעבור דברך וכלבבך עשית את כל הגדולה הזאת להודיע את עבדך׃
(כב) על כן גדלת ה׳ אלהים כי אין כמוך ואין אלהים זולתך בכל אשר שמענו באזנינו׃

הופיעם ממצרים ועשה להם שם וגדולה וזה דומה למלכות
אשר כתן לדוד, וכתן לבני ישראל בקטיות והתמדה לפניו
דומה למה שכתן ירושת המלכות לזרע דוד, ואם כן קרוב
(כג) לעם מה שקרה למלכם, וזה ומי כעמך כישראל, שהיה
קודם זה גוי אחד מגויי הארץ, לו אלהות עתה גוי אחד ומיוחד
בכל הארץ ותכלת כל השמים, וזה לך מפלאת עמהו כי לם
אשר הלכו לקנים לפדות לו לעם ולעשות לו שם, לך עשה
לעמהו שם ותהלה על כל העמים ולעשות להם הגדולה, ואתה
לכם לישראל בלשון נכון, וכן כורחות לתוכן הנוף דכור
כנגד ישראל, ואתה הלכו
תלקים בלשון רבים לכבוד
תלי' קמ"ט ב' ולתפארת על * ישמח ישראל
בעושיו, ובכהני הימים לאמר
לה' ח' ו' כה * אשר הלך האלקי, והתרגם
פי' אשר הלכו תלקים לחזקו
שלומין מן קדם ה', וכן אמרו
פרש"ו במדרש שמואל אשר הלך
תלקים זה הקלה, אשר הלכו
תלקים זה משה ואהרן. ואפש'
לפרש הפסוק כלו כתל ית', ר'
יאמר שהלך התלקים לפדות
לו לעם ולעשים התל ית' לו
לעמו שם ולעשות לו הגדולה
והנוראות אשר עשה יתברך
לנקמו, ואם הנכרי אשר עשה
עמהם בכניעת הארץ וגרוש
התושבי מפני ישראל ואמה
שהגלימה יותר מכל התלמות
בעבור עמו, ואולי רמז
בגורלות, הדבקות השכינה
בארץ ישראל והתמדת ההשגחה
שם מכל התלמות, ויהיה שם
כמ' ל"ג ו' לכם מיותרת, כמו * ונלעיל
בקון מוכר כלהם, כלו אמר
כנגד התל ית' ולעשות לך
הגדולה והנוראו לתוכך אשר
כתת לה שלמיות הרבה, וכל
זה עשית לתוכן מפני עמך
אשר פדית לך ממצרים. (כט) ואתה
ואמרו גויס ותלקיו, פירושו
שכלה לותם ממצרים מגויי
הארץ ומתלקיהם, שהגויס
והתלקיות שלהם היו מוכעים
הגדולה, ויהיה שם ממצרים
כמשכת עם גוי ותלקיו, כלו
אמר מגוי ומתלקיו. ואתרים
פירשו שעשה בורחות בתוכן מפני עמו אשר פדה ממצרים,
שמות י"ב י' והבורחות ההם עשה בגויי הארץ ובתלקיהם, על * ובכל
תלקי מצרים לעשה שפטים. ויש מפרשים גויס ותלקיו על
ישראל שפלה ממצרים, ההיות שנקראים גויס ותלקיו שהם
הגדולים שבהם. ובמדרש שמואל
אמרו גויס ותלקיו, כשיכול שהוא
הזה בשם משוס משקין,
לשבל בתכילתא פרש' י"ל
קף ו' ע"ש תמצאנו]
במדרש שמואל
לו כך, הרי פירשו תלקיו על
תלוה ית'. הנה כזה אמר דוד
התפלל הרחמן לשעה עשה הש"י עם ישראל בפלתם ממצרים
ועשות לו שם וגדולה, דומה למה שעשה עמו בהתלכתו על
(כז) ישראל: עוד וכי התפלל הנביי מהנפלאות שעשה גם כן לישראל,
בתמרו ותכונן לך את עמך ישראל לעם על עולם ונו' ואתה
ויקרק כו מ"ד היית להם לתלקים, כמו שכ' * ואף גם זאת בהיותם בארץ
תויבתם לת מתפתים ונו', דומה לתפלת הנביי שעשה עם דוד

(כב) ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ אשר
תלי' קמ"ט ב' ולתפארת על * ישמח ישראל
בעושיו, ובכהני הימים לאמר
לה' ח' ו' כה * אשר הלך האלקי, והתרגם
פי' אשר הלכו תלקים לחזקו
שלומין מן קדם ה', וכן אמרו
פרש"ו במדרש שמואל אשר הלך
תלקים זה הקלה, אשר הלכו
תלקים זה משה ואהרן. ואפש'
לפרש הפסוק כלו כתל ית', ר'
יאמר שהלך התלקים לפדות
לו לעם ולעשים התל ית' לו
לעמו שם ולעשות לו הגדולה
והנוראות אשר עשה יתברך
לנקמו, ואם הנכרי אשר עשה
עמהם בכניעת הארץ וגרוש
התושבי מפני ישראל ואמה
שהגלימה יותר מכל התלמות
בעבור עמו, ואולי רמז
בגורלות, הדבקות השכינה
בארץ ישראל והתמדת ההשגחה
שם מכל התלמות, ויהיה שם
כמ' ל"ג ו' לכם מיותרת, כמו * ונלעיל
בקון מוכר כלהם, כלו אמר
כנגד התל ית' ולעשות לך
הגדולה והנוראו לתוכך אשר
כתת לה שלמיות הרבה, וכל
זה עשית לתוכן מפני עמך
אשר פדית לך ממצרים. (כט) ואתה
ואמרו גויס ותלקיו, פירושו
שכלה לותם ממצרים מגויי
הארץ ומתלקיהם, שהגויס
והתלקיות שלהם היו מוכעים
הגדולה, ויהיה שם ממצרים
כמשכת עם גוי ותלקיו, כלו
אמר מגוי ומתלקיו. ואתרים
פירשו שעשה בורחות בתוכן מפני עמו אשר פדה ממצרים,
שמות י"ב י' והבורחות ההם עשה בגויי הארץ ובתלקיהם, על * ובכל
תלקי מצרים לעשה שפטים. ויש מפרשים גויס ותלקיו על
ישראל שפלה ממצרים, ההיות שנקראים גויס ותלקיו שהם
הגדולים שבהם. ובמדרש שמואל
אמרו גויס ותלקיו, כשיכול שהוא
הזה בשם משוס משקין,
לשבל בתכילתא פרש' י"ל
קף ו' ע"ש תמצאנו]
במדרש שמואל
לו כך, הרי פירשו תלקיו על
תלוה ית'. הנה כזה אמר דוד
התפלל הרחמן לשעה עשה הש"י עם ישראל בפלתם ממצרים
ועשות לו שם וגדולה, דומה למה שעשה עמו בהתלכתו על
(כג) ומי כעמך כישראל גוי אחד בארץ אשר
הלכו אלהים לפדות לו לעם ולעשות לו שם
ולעשות להם הגדולה ונוראות לארצך מפני עמך
אשר פדית לך ממצרים גוים ואלהיו:
(כד) ותכן לך את עמך ישראל לך לעם עד עולם
ואתה יהוה היית להם לאלהים:
(כה) ועתה יהוה אלהים הדבר אשר דברת על עבדך
ועל ביתו הקם עד עולם ועשה כאשר
דברת:
(כו) ונגדל שמך עד עולם לאמר
יהוה צבאות אלהים על ישראל
ובית עבדך דוד יהיה נכון לפניך:
(כז) כי אתה יהוה צבאות אלהי ישראל
גליתה את אזן עבדך לאמר בית
אבנה לך על כן מצא עבדך את לבו
להתפלל אליך את התפלה הזאת:
(כח) ועתה אדני יהוה אתה הוא האלהים
ודבריך יהיו אמת ואתה דברת אל עבדך
את הטובה הזאת:
(כט) ועתה החל וברך את בית עבדך להיות לעולם
לפניך כי אתה אדני יהוה דברת
וברכתך יברך בית עבדך
לעולם:

בהתמדת זרעו במלכות לעולם * ולקרי שהגיע מה שעשה
לישראל עם מה שעשה תלי ולביתו, התפלל על התמדת
שניהם, לל התמדת מלכות בית דוד והתמדת קומת ישראל,
ו"ש ועתה ה' תלקים, לל לקרי לשר כתיהם עכין כיתי לעכין (כה)
ישראל, יכי רמון מלפניך שהדבר לשר דכרת על עבדך, לל
לזרע דוד יהיה קיים עד עולם, ומה שדכרת על ישראל תקיים
גם כן, ועל זה לשר ועשה כאשר דכרת כלום' לישראל, וכאשר (כו)
תעשה קיום היעודים התלה יגדל שמך ויתמיד ידיעת שמך
בעולם עדי עד, לפי שיאמרו ה' כאלות הוא תלקים על ישראל
להתמדתם, ובית עבדך יהיה
כשון לפניך להתמדתו, ושזה
הודיע שהתפללים התלה לשר
עשה לישראל בכלל ולבית דוד
בפרט יאריך שם ותהלה לעולה
ית', כי בהתמדת שם עמו ושם
מלכו יתמיד שם תהלתו
ושקוטו: ולשר עוד שלח יקשב (כז)
לו לעוות מפת בקשו המלכו,
לזרעו עדי עד, כי לפי שהל ית'
גלה לת לזכו ושלר כן מלח
דוד לת לבו ושבר כת להתפלל
עליו לת התפלה הזאת.
ולפי שיאמ' לומר שלקרי שדוד
היה מרכה בתפל' על זה יורה
שהיה בו מעוט לומר, ושהיה
בלתי מלמין לם כיכולת תלקי
שלח יכול עליו ית' ולם בשכוי
רמן שימלא כו, ולם לפקו
בשכוית הכניית לם דבר ה'
הוא, הנה להסיר הספק הזה
לשר דוד עוד, ועתה ה' לקי (כח)
תלה הוא האלקי', ושזה הודה
על היכול', ושלריך יהיו לשת
לל שלי לפשר בהם השכוי
מלכך, ותשכר לל עבדך לת
הטובה הזלת, ושזה הודה
בלשת הכשולה שבלשר לו,
לכל לשר היה מורך תפלתך
וכוונתו לל שיקים הלל ית'
דבריו, כי לם שילכה ויברך
לת בית דוד עבדו שיהיו תמיד
לדיקים ושוכים, כלופן שיהיו
רלוי' לקבל החסד האלקי, כי
היה יודע שלל יקשר הייעוד
כי לם מפלת המקבלי', להיות
הייעודים האלקיים תבלים על
הכנת המקבלי' לותם, ולכן התפלל על הכנתם, וז"ש וברך (כט)
לת בית עבדך להיות לעולם לפניך, ולין פירושו שיתמיד
כסא מלכותו, כי לם שיהי' זרעו תמיד תמים עם ה' ועובדים
לותו ולל יסבעו העוב מהם, כי מלד הפועל לל שיכה השכוי
כי לם מלד המקבל, וזהו כי לתה ה' דכרת ונו', לל לתה
יעלת לת העוב ולל ישתכה מלדך לבל לריך להכנת ושכות
המקבלים, וההכנה והשלימות יבל עם העזר האלקי,
כמ"ש * השיבנו ה' לליך ונשוכה, ועל זה למר ומברכתך ליכה ה' כ"ת
יבורך בית עבדך לעולם, רומה לומר שיכרכם להיותם
לדיקים ושוכים, כי אז ייטיב הש לשוכים ולישרים
בלבותם. ושמיכם למה שלתה תלוף הכרים בנבואה
ושתפלה הזאת מתה שכתב הנביא בכלן ולמה שזכר
עזרלן בדברי הימים, ככר כתבתי בהקדמת ספר
שמואל שמה שכתב הנביא בספרים התלה הוא לף על פ"י
שרלוי שנלמין לפתתו, ומה שנשה עזרלן היה בדרך פירוש, ודף על פ"י
שבדברי

שבכתבי הימים רשם לפרש הדברים כשנותו המלות והמחלוקים כדי להטיב הכתוב, ובשמות יש גם כן בהזכירו השם לשון היה נהוג לכתוב בכתי שכי עם היותו מחולף לשמות שזכר הנביא בספרים ההלה, והוא גם כן על דרך הביאור ולהודיע שהשמות השם הלזו ונקראו להם. והנה התנאי שבדברי הנביאי' רשאי שנעשה יכול מובד ולא בדברי עזרא שהיה מספר ומפרש, והנביא הוא על החמת, כמ"ש * כי לא יעשה השם עמום ג' ז' סלקים דבר כי אם גלה סודו ל' עבדיו הנביאים:

הפרשה הי"ח תפסר המלחמות שעשה דוד המלך ע"ה בפלשתים ובמואב ובארם ובדמשק ובאדום, ושיך שלח לו תועי מלך חמת מבקה על ידי בנו היה בלשם עם הדדעזר, ושיך היה מואב ואדום וארם ודמשק עבדים לדוד ונתן מס בשיבו, והשפיל דוד ישר עשה עם הפיבשת בן יהונתן, ושעלה דוד מלשכים על מכון מלך בני עמון לנחמו על מות אביו, ושהוא משה שהיו מלשכי דוד מרגלים ויגלח חני זקנם וחת מדוייהם עד עשותיהם, ושיך לקח דוד ממנו בקשתו על זה * תפלת הפרשה ויהי לחרי כן שיך דוד וגו', עד ויהי לתשובת השנה ונגוח *

והנה שלשתי בפרשה הוחת שם שלשות:

השאלה הראשונה בחמרו ויעש דוד שם בשובו מהכותו חת ארם בני מלח שמונה עשר חלף, וזה כי כתן ייתם הנביח ההכתה הזחת לדוד שהוח עשחה, וחמר שהיו שמונה עשר חלף ושהיה בארם, ובדברי הימים בחמר במקום זה * ויכה בן ארויי חת ארם בגיח מלח שמונה עשר חלף, ובספר תהלים הנה לדוסם בגיח מלח שמונה עשר חלף, ויחמר יוחב שיך חת ארם בגיח מלח שנים עשר חלף, הנה בדברי הימים ייתם זה לנכיחי בחמר שהיה בחדום, והוח כוחר למה שחמר כתן שהיה בחרם ושדוד עשחה, ובספר תהלים לח ייתם הדבר לדוד כמו שזכר כתן ולח לנכיחי כמו שנזכר בספ' דברי הימים, לנבל יקבו ליוחב ושהיה בחדום ולח בחרם, ועוד חמר שהיו שנים עשר חלף ולח י"ח חלף כמו שזכר כתן:

ה' ל' י"ח כ'

תלים ס' כ' חמר *

השאלה השנות בחמרו ויסם בחדום נציבים בכל חדום סם נציבים ויהי כל חדום עבדים לדוד, וכתו הוח סם שנשה הוחעות וכשם נכשלים בחמר, כי בחמרו בכל חדום סם נציבים בכלל המחמר הרחשון ויסם בחדום נציבים ובכלל גם כן המחמר החחרון הו, כי סם היו נציבי דוד בחדום ילוע שהיה סם כן חדום עבדים לדוד:

השאלה השלישות בחמרו ויחלוך דוד עד כל ישרחל וגו', והפסוק הזה חין לו ענין הוה המקום, חם למה שנכנר ספר קודם זה המלכת דוד עד כל ישרחל. וגספר גם כן למעלה לחרי ענין סדים שנלח לנכות חת בית המלך חמר סם וידע דוד כי הכיהו ה' למלך עד ישרחל וכי נשח ממלכתו, ולכן יקשה זה הכפל ולח ידענו גם למה כח בזה המקום?

השאלה הרביעות בחמרו ובניהו בן יהוידע והכרתי והפלתי ובני דוד כהנים היו,

והנני מכרש הפסוקים בחומן יותרו השלמת כלם:

ח

(ל) ויהי לחרי כן שיך דוד חת [ל] וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיַּךְ דָּוִד אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיַּכְנִיעֵם וַיִּקַּח דָּוִד אֶת־מֶתֶג הָאַמָּה מִיַּד פְּלִשְׁתִּים:

פלחתים וגומ'.

ספר הכתוב שלחרי שהניח ה' חת דוד מכל חויביו מבניב כמו שחמר למעלה, והיה זה שלח היו הפלחתים ולח יחר העמים עומדים כח לנגוח להלחם בדוד בחרמו, השחדל דוד לנכות בית לה', ומחשר יחלך יתברך השיבו שהוח לח יבנה הבית ושלח היה עדין מנוח, והשקט, חשר דוד בלבו בחמת לין כפן לה' כשלשון עמי מן המלחמות ורחוי שלשתיד בהם, ולזה הלך דוד לנקח חת חויביו ולהלחם כם בחרמם, וזהו כמיכות הפרשיות. ועניין חמרו ויהי לחרי כן שיך דוד חת פלחתים, להגיד כי עד עתה היו הפלחתים מקנחים וחים לנקח חת דוד ועתה הוא הלך לנקח חותם וחת יתר העמים, ולח היה זה כי חם לפי שלח רלה הל יתברך שלח יבנה הבית ושלח יבוח עדין מהמלחמות, ולזה לח שלח בחורים ובחומים שזכרתי. והודיע הכתוב כחן שלקח דוד חת מתג החמה והוח

* ויקח דוד חת גת ובנותיה, לה ל' י"ח ס"ו

מתוך לחד שנקרח כן, ולכן כלבדי הימים במקום זה חמר כי נקרח גת ובנותיה כלם מתג החמה ובפרקי דר' ליעזר פרק ל"ו חמרו, כשבח הקב"ה לימלך לחמר לו רחה רחיבו כי היה ה' עמך, חמרו יודעי' לפנינו שעתיד הקב"ה לחת לזרעך חת כל החרלות החל, כלות עמנו ברית שלין זרעך יורש חת חרן פלחתים, מה עשה יפקח? כרת לחם לחת מתנ החמור שהיה רוכב עליו ונתן להם שיהיה כידם חות ברית שבועה, וכשחלך דוד רמה לנבוח בחרן פלחתי, ולח היה יכול מכח חותו ברית שבועת יפקח על שלקח מהם חות הכרי', שנח, ונקח חת מתנ החמה מיד פלחתים וחחר כן לקח חרן פלחתים: וכן (כ) כלתם והכה חת חוחב לחרי זה. וזכר הכתוב שכדי לנזוח חת חוחב היה דוד מודד חותם בחבל השבב חותם לרבה, רומה לומר שהיה מנה חת החוחבים השנויים שיהנה בחרן זה לחר זה, ולח היו מודדים חותם בחבלים ובני קבלים חכם היה חמית ובכל לחד מהם היה מקיף בשני

[ב] וַיַּךְ אֶת־מוֹאָב וַיַּמְדֵּם בַּחֶבֶל הַשְׁכֵּב
אֹתָם אַרְצָה וַיַּמֶּד שְׁנֵי־חֲבָלִים לְהָמִית
וּמְלֹא הַחֶבֶל לְהַחֲיוֹת וַתְּהִי מוֹאָב לְדָוִד
לַעֲבָדִים נֹשְׂאֵי מִנְחָה׃ [ג] וַיַּךְ דָּוִד
אֶת־הַדַּדְעֶזֶר בֶּן־רְחֹב מֶלֶךְ צוֹבָה בְּלֶכְתּוֹ
לְהָשִׁיב יָדוֹ בְּנָהַר׃ [ד] וַיִּלְכֹּד דָּוִד
מִמֶּנּוּ אֶלֶף וּשְׁבַע־מֵאוֹת פָּרָשִׁים וְעֶשְׂרִים
אֶלֶף אִישׁ רַגְלִי וַיְעַקֵּר דָּוִד אֶת־כָּל־
הָרֶכֶב וַיּוֹתֶר מִמֶּנּוּ מֵאָה רָכֶב׃
[ה] וַתָּבֹא אֲרַם דַּמֶּשֶׂק לַעְזֹר לַהַדַּדְעֶזֶר
מֶלֶךְ צוֹבָה וַיַּךְ דָּוִד בַּאֲרָם עֶשְׂרִים־
[ו] וּשְׁנַיִם אֶלֶף אִישׁ׃ וַיָּשֶׂם דָּוִד נְצִיבִים
בַּאֲרָם דַּמֶּשֶׂק וַתְּהִי אֲרָם לְדָוִד לַעֲבָדִים
נֹשְׂאֵי מִנְחָה וַיּוֹשַׁע יְהוָה אֶת־דָּוִד
בְּכֹל אֲשֶׁר הָלָךְ׃ [ז] וַיִּקַּח דָּוִד אֶת שִׁלְטֵי
הַזָּהָב אֲשֶׁר הָיוּ אֶל־עַבְדֵי הַדַּדְעֶזֶר
וַיְבִיאֵם יְרוּשָׁלִָם׃ [ח] וּמִבֶּטַח וּמִבֵּרֹתַי
עָרֵי הַדַּדְעֶזֶר לָקַח הַמֶּלֶךְ דָּוִד נְחֹשֶׁת
הַרְבֵּה מְאֹד׃ [ט] וַיִּשְׁמַע תֹּעִי מֶלֶךְ חֲמָת
כִּי הִכָּה דָוִד אֶת כָּל־חֵיל הַדַּדְעֶזֶר׃
[י] וַיִּשְׁלַח תֹּעִי אֶת־יוֹרָם בְּנוֹ אֶל־הַמֶּלֶךְ
דָּוִד לִשְׁאָל־לוֹ לְשָׁלוֹם וּלְבָרְכוֹ עַל אֲשֶׁר
נִלְחַם בַּהַדַּדְעֶזֶר וַיַּכֵּהוּ כִּי־אִישׁ מִלְחֲמוֹת
תֹּעִי הָיָה הַדַּדְעֶזֶר וּבְיָדוֹ כְּלֵי־כֶסֶף
[יא] וּכְלֵי־זָהָב וּכְלֵי נְחֹשֶׁת׃ גַּם־אֹתָם
הִקְדִּישׁ הַמֶּלֶךְ דָּוִד לַיהוָה עִם־הַכֶּסֶף
וְהַזָּהָב אֲשֶׁר הִקְדִּישׁ מִכָּל־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
[יב] כָּבַשׁ׃ מֵאֲרָם וּמִמֹּאָב וּמִבְנֵי עַמּוֹן
וּמִפְּלִשְׁתִּים וּמֵעֲמָלֵק וּמִשְׁלַל הַדַּדְעֶזֶר
בֶּן־רְחֹב מֶלֶךְ צוֹבָה׃
[יג] וַיַּעַשׂ דָּוִד שֵׁם בְּשׁוּבוֹ מֵהַכּוֹתוֹ אֶת־
אֲרַם בְּגֵיא־מֶלַח שְׁמֹנָה עָשָׂר אָלֶף׃

פרש"י ולמה עשה זה למואב כפי קוצר בעבור שהמיתו
לפי שהיו עכ"ם * ויכתוב את מלך מואב לבניו ושמו ס' כמ"ש * ויכתוב דוד משם
והלך ליער חרת הרג מלך מואב לבניו ושמו נקטר חנן מחמד
שכרת והמיתו כתב העמודי *
וכפי הפשט היה עושה זה
ליסר הזמות שלא יתעסקו
פעם אחרת להלחם בישראל,
והלעיג עוזה שדוד לא היה
כובה להרוג את המוכנים
כלם, כי היה חפץ להניח
מהם עבדים ושפחות, ולא
היה גם כן רוצה להחיות כלם,
כי היו כל רגעים שלולי יתקדו
כלם בעבדותם נגד יושבי
הארץ, ולכן היה ממית שבי
שלישים מהם ומחיה השלים
חלק, כי היו כל רגעים שהשלים
ההוא שהיה מחיה היה לי
להיות להם לעבדים, ולחרי
שדוד לקח מהם נקמתו ונקמת
ה' לו כשהעבדו שלשי מהם ולא
לעבדים כושלי מהם, לכן
(ג) מצאתי, מהם שהם בשנה: וזכר
גם כן שכלקח דוד עם מלך
מוכה הדדעזר והכה אותו
כאשר היה הולך להרחיב גבול
ארמו ומצא גבול ישראל,
וזהו להגיד ילו בנהר פרת,
[ה] ובכתבי הימים כאמר * להכות
ידו, מהכים למה שאמרתי,
וכן יש לתרגם תחומיו *
והדעזר זה ברחבוה הרע
לישראל מלך ולקח מארמם,
ודוד לקח נקמת ה' ונקמת
עמו מהם, ועל זה אמר
תלים ס' ג' במזמור * תלקים זכתבנו
ל' ה' פרשתנו וגומ' הרעשת ארץ
פלמתה וגו', הרעית עמך
קשה וגו', והיה זה כהלקח
הדדעזר עם ישראל ובלקחו
מארם, ולפי שכבוזו להעמיל
גבולו לנהר פרת כדי לכבוש
עוד ארץ ישראל, לתתוך דוד
וכח עליו והכהו, אמר שם
שם שם ו' ז' * כאת ליחיך גם להתנוסם
וגומ' למען יקלמן ילילך,
שם שם י"ג וכייס דכריו * הכה לבו עזרת
מאר ושוח תשועת מלם כלקים
(ד) כעשה חיל: וזכר הכתוב כאן
שלכד דוד ממנו אלף ושבע
מאות פרשים ועשרים אלף
רגלי, ושעקר את כל הרכב
דכרי, י"ן ו' משוס * ולא ירכה לו סוסים, כי המלך כוסח כה' והיה יודע
יהושע י"ן ו' * את סוסיהם תעקר, שהרצון בו לבשר את פרשותיהם
מהלחמתם ולמשה כדי שלא יבאו עוד, ולא השחיר מקם כי
גם אלה רכב לנרכו ולעבודתו, והרכב הוא לרכב בומ' *
תלים ק' י"ן ל' ובכתבי הימים שמר בוה * אלף רכב ושבעת אלפים פרשים,
הכה גם כן מכה כאן אלף ושבע מאות פרשים וגם הפרים
הגדולים תשר היו במקבה הדדעזר, שהיו עמהם ונתפשו
מעבדתם לכשים הרבה, ולא זכר כאן מוכן הרכב, וגם
בדברי הימים כתב שהיו אלף רכב ושהיו שבעת אלפים פרשים
וגם אלה הפרים שזכר כאן ופרשים שחתיכם, שהיו
כל הפרשים גדולים וקשבים לרוכבי הסוסים שבעת
אלפי', ואלבד זה היו עשרים
אלף רגלי. וזכר שדוד לסר
את אלה, רומה לומר שלא
הכה לומס כי אם שתפשם
חיים לקחת מהם פדיון בפני,
וכן יש ואלבד ואמר: ותהי (ה)
לדם לעבד. זכר הכתוב
שבא דרם למשך שהוא גם
לומס אחת, ואמר לדם
למשך, לפי שאמר בל לדם
לומס ואדם בכללים
מעט, ואדם בית לקוב, וזכר
כאן שבא לומס דרם למשך
לעזור להדדעזר מלך לדם
לומס, ושכחתם בלקחו בדוד
ויך דוד בדרם למשך שכוד
שנים ועשרים אלף איש,
לולי שבכוחם דרם למשך לעזור
לדדם לומס יבא דוד לקרלתם
והכם, ולו בשדרם למשך
לחה שנגרוח יד דוד עליו
כשתעבך אליו והיו לו לומלי
מכחה וכותבי מם שבא כאמר,
עד שגם דוד בסיסים בארן (ו)
לדם למשך, והם מכהונים
מידו להכניע לומס ולהטיל
מהם המס כמו שעושים לעבד
המשועבד * והודיע הכתוב
שהיו תשועות דוד בלומן כך
שכל רוחיהם יכירום שהם
מלת ה' שהושיעו ושלחם כפי
המוהג הטבעי * ומלבד
הכבוד וגם המעלה תגר קנה
דוד בזה הנה קנה עוד עושר
רב, כי היו לכרגי הדדעזר
שלטי זהב והם מגיני זהב,
לו הם לשכות שנותנים בהם
החיים כלכרי לבי, ונזכרו
כאן כל הכרים אלה שקנה
דוד במלחמותיו כדי לכפל
שקבץ את כל ההקדשות הלזה
לבדכי הבית, ולזה אמר (ו)
שלקחם דוד ויביאם ירושלם
להיות שם בבית ה' לתהלה
לשם ולתפארת, וכן לקח (ח)
בחצר הרבה מעכי הדדעזר,
וזה החומן בתיבת המלך דוד
מלת: ונוסף עוד על עושרו (ט)
שמעת תועי מלך חמת שהכה
דוד את הדדעזר, [ויחשוב שחמה גדולה על כפילת לוחו,
כי היה הדדעזר תמיד כלה' עמו ולוחמו, ולכן שלח לדוד לק (י)
בנו לשאול לו לשלום ולברכו, רומה לומר שילקחו חלל בכל
מלחמותיו ויפיל כל אוכלי חמת כפות רגלי'. או פירושו
ולקח לבניו מחמה, כמו שאמר וכילו כלי חמם וכלי זהב ונו',
כי המכה נקרלת גם ברכה, כמו * לק כח לת ברכתי לבני כרחצי, לבני
הוכלת לך. וכמו שלא עכר על לק ירכה לו סוסים כמו
מזכרתי למעלה] שכה לק בכעבך * בכחם ווהב לק ירכה לו, דכרי, י"ן
כי כל

(יח) כי בל אשר היה לו הקדים בית ה', והיה לא הכסף לא
(יט) לחזקתיו אלא לגזרות בית ה': ובספר הכתוב עוד מהמלחמת
דוד ותשועותיו, שבזכו מהכות את ארם בנוכח בחצר הכה
את הדעזר בן בזכו מהכות את ארם למשק כמו שזכרתי,
הכא והכה בניין אלא שאכה עשר קלף, וההכאה לא נזכרה
כאן בלשון קומה היתה, והאחת הוא שבא' בספרי הימים *
ב' ב' ובספר תהלים * שהכה את לדום בניין אלא, ואם כן
בחצר שב מהכות את ארם הכה את לדום, וזהו שאמר ויעז
דוד, לפי שעשה גבורה גדולה, ועל זה אמר בספר תהלים
* בהנותו את ארם בהרים ואת ארם נוכח ויצב יוצא ויך את
לדום בניין אלא. וכראוי שהמלחמה הזאת תכויני התיכון
תוקה והכה שבת לפים ושב יוצא והשלימה והכה שנים עשר
אלף, ועל היכוד הזה יתיצבו
הכנענים, כי כאן ייקח
המלחמה לדוד להיותו המלך
ונכידו הכלי ואחר שחוכה עשר
אלף שהם כלם, וכדברי
הימים ייקח לוקה לאכיני
להיותו בספרם התחיל לות',
ובספר תהלים וכר מה שעשה
יוצא בעמו, ולפי שהוא
מצלים מה שהתחיל לכיני
לכן אמר שם ויצב יוצא ויך
את לדום, כי שב להצלים
מה שהתחיל לכיני. ומזה
על לכרי' אמרו במדרש תכומת מהו
ויעש דוד? שצלח את יוצא
לקבור את המלכים, כמו
תלכי' ל' י"ח שאמר במלכים * כעלות יוצא
עו
אר הנהר לקבור, וזהו שם
גדול לישראל שמקבריס את
יזקוק לש יג שכיניהם, וכן הוא אומר במלחמת גוג ומגוג * ויקברו כל עם
שם הארץ וגו'. ועוד אמרו בדרש שם כשהלך יוצא להלחם עם
דכרי' כ' ל' ארם עמדו עליו כני לדום אמרו לו לך כך אמר הכתו' * לא
שם כ' ג' תתגרו בם? הצייכם יוצא לך כך אמר הכתוב * אתם עוכרים
בגבול לקיכם כני עגו? הניחו לותכו לעכור בארצכם ולא
הניחו לותם, אמר יוצא שם בתריב לדום עכשיו אין לכו
מוללים בכוחותיכו לך להכילה ולא אתיה, אלא בניח לותם עד
שכבה את ארם ובחזור להם, לכך כתיב ויצב יוצא ויך את
לדום, לש הקבה מה אתם מועילים אתכו את לדום קימעא
קימעא? לכניני בן נדויה הרג שמונה עשר אלף ואתם שנים
עשר, כשיגיע זמן שני תכלה לותו ואני אחריכם. ולכרי
הדרש הזה היו שתי מלחמות, אלא הכוונה כאן שאתו שם
יוֹ אלף, ובאחרת שוב בספר תהלים שנים עשר אלף, וכן
(יא) כת' רבי והוא זה אלעזי: ואמרו ויצב בלדום בניכים בכל
לדום שם בניכים, לאכו המפרשים שלבי שאמר בלשון סתמי
ויצב בלדום בניכים, הוצרך לפרש שבכל ערי לדום שם
הבניכים לש בשאר עד עיר לקח שלש שם בה בניכים. והיותר
ראוי שב' הוא שדוד שם בניכים בלדו' ושם המוצלי' והמכתיכים
עליו מבית דוד, ולאחר שהיו גוכים שם, והודיע שלש שם
לותם הבניכים שמוללים פעם לאחר פעם, לכל פעמים הרבה שם
לותם, ולזה אמר ויצב בלדום בניכים בכל לדום שם בניכי',
להורות על הפעמים הפעמים שנשם, שהוא מה שזכר מעשלתו
על לדום לחדי שפעמי' רבות שם עליהם בניכים, והיה זה
לפי שהיו בכל לדום עבדי' לדוד, ולא היה זה לבטו ולגבורתו
כי אם לפי שהושיעו ה' בכל אשר הלך, ועל דרך שם ובכא
החלקי הללי בכל עניכיו. ועם מה שאמרתי בזה הוקרו
הצלחות רחשוכה ובצית:

(טו) ויכלוך דוד על כל ישראל. הנה בזכר כאן המלחמת דוד
להודיע שעם היות דוד משקל במלחמות ולוחם
מלחמו' ה', שלא היה מפני זה מתרשל מהמשפט והנהגת עם
ישראל, אלא עם כל מלחמותיו היה מולך על כל ישראל,
לש עוזה עבודת המלכות ועוזה משפט ולדקה לכל עמו,
וקיים שם כן בשלימות גדול שכי תכליות המלך אשר אמרו
ישראל בשאלתם * ושפטנו מלכנו ויצא לפכיכו ונלחם את אתו' ח' כ'
מלחמותיכו: ובאמרו משפט ולדקה רצה שהיה עוזה משפט
ולדקה כפי הדין, ועוד היה עוזה לדקה ומשפט לכריכים
שליו, על דרך * שם לחסד שם לאמת. ולפי שזכר שעשק ליוב ב' י"ג
המלחמה ושרדתה לש היה מוצע מאמו עכין המשפט, ספר (יו)
הכתוב לוך מה דוד לחשים תכמים וידועים על כל העכיכי',
כי מה את יוצא בן כרויה לאותו שהיה אר הצבא מכהו על
הצבא, לש שהיה פקיד על לאשי החיל ללחום את המלחמות.
וזלש אמרו בסנהדרין, המשפט ולדקה שהיה עוזה דוד לש מש עש
היה גורם ליוצא שילחו
במלחמות, ומפוך שהיה יוצא
טרוד במלחמות לש היה דוד
עוזה בהם והיה הוא עוזה
משפט ולדקה, הרי שיוצא היה
גורם. ובמכילתא [לה מפשתי
בכל המכילתא ולש מלאתי
מדרש זה אלא בלר סדר
שופטים לה רלה עש מלאתיו:]
אמרו מהו משפט ולדקה? ר'
יהודה אומר שהיה דן את הדין
מוזכ את הוכלי ומקייב את
החייב, אם לש היה לו לקייב
ליתן היה דוד יוכיח משלו
ובותן, הוי משפט ולדק'. ולר
נחמיה אם כן היה מביא את
ישראל לידי רמאו', אלא שהיה
מדקדק בפשו של גולן ויהושפט
כן לקילוד היה מזכיר, לל
מזכיר למלך עניכי המשפט לצד שיפעל להם מה שרצוי. ומזל עיין רש"י
אמרו שהיה מזכיר הדין שבא לפכיו רחמן כדי לפשקו רחמן:
(יז) ובדוק כן בחשוב שהי' מזרע אלעזר הכהן ואחימלך כן אביתר
שהיה מזרע אלי ומכני ליתמ' היו כהנים גדולים, רוצה לומר
שהיה לדוק כהן גדול ואחימלך היה משכהו. ובדברי הימים * לה' ח' כ"ה
כותב שדוד כלצר בלבד ראשי החלות מדרש כן. ושריה היה
הסופר לפני המלך, ובדברי הימים * קראו שוצא כי שכי שם י"ח י"ג
שמות יקראו לו: ואחכם בניהו כן יהוידע על קצתיות ועל (יח)
קלעיות, לל שהיה ממונה על המורים בקצת ובקלע להנפיגם
במלחמה, ועל כן פירשו המפרשים ויו והכרתי והפלתי כמו
על, וכמוהו * לש לוכל לון ועפרם. ובדברי הימים * אמר כן יעש' ח' יב
על הכרתי, והיה שם כן בניהו ממונה על הכרתי ועל הפלתי שם י"ח י"ז
שהיו שתי משפחות בישראל סרים לל משמעת המלך. ואחריהם את מזמו' נ'
פירשו הכרתי והפלתי שהם הסנהדרין, ואולי כרתי שכורתין סנהדרי' לש
את דבריהם, והפלתי שמופלאי' במעשיהם, וגם אולי פירשום לף י"ו עש
על הלוחים והתומים, ולא יצא הכתוב מפשוטו שהיו שתי ברכות לש
משפחות מישראל שהיו הולכים עם המלך תמיד. ופירשו ובני ל' עש
דוד כהנים היו, כתרגומו כרבכן, שהיו בשילים ושרים,
וכמ"ש בדברי הימים * הרחשוכי ליד המלך, לל שהיו יוצאים שם שם
רחשוכה במלכות, וכן אולי אומר לל היו, לש היו, ולמה קראם כדרים פש
כהנים? מה כהן גדול מושל לל ברחש לף תלמיד חכם מושל לף מג עש
לל ברחש. ואחשוב לכי שהכהנים הוא שם למשמש
ועובדים עבודה מה, כי הכהוכה הוא שם לעבודות, וזכר
הכתוב שיוצא ויהושפט לדוק ואחימלך היה לכל אחד
מהם הנהגה מיוחדת ידועה לעלם, לכל בניהו כן יהוידע
ומשפחת הכרתי ומשפחת הפלתי וגם בני דוד הלא לל היה כלם
לש היה להם הנהגה מיוחד' ואומנות ידוע, לכל היו משרתים
למלך בכל לצד ימים, וזהו אמרו כהנים היו, יאמור לל
בניהו ולל הכרתי ולל הפלתי ולל בני דוד, לפי שהיו כלם
הולכים לקרבי דוד ומרים לל משמעתו והיו משרתים בכל דבר
לצד ימוה

שמואל ב ט י

ט

[א] וַיֹּאמֶר דָּוִד הֲכִי יֶשׁ־עוֹד אֲשֶׁר נוֹתַר
לְבֵית שָׁאוּל וְאֶעֱשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד בַּעֲבוּר
[ב] יְהוֹנָתָן׃ וּלְבֵית שָׁאוּל עֶבֶד וּשְׁמוֹ
צִיבָא וַיִּקְרְאוּ־לוֹ אֶל־דָּוִד וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ אֵלָיו הַאַתָּה צִיבָא וַיֹּאמֶר עַבְדֶּךָ׃
[ג] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הַאֶפֶס עוֹד אִישׁ לְבֵית
שָׁאוּל וְאֶעֱשֶׂה עִמּוֹ חֶסֶד אֱלֹהִים
וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל־הַמֶּלֶךְ עוֹד בֵּן לִיהוֹנָתָן
[ד] נְכֵה רַגְלָיִם׃ וַיֹּאמֶר־לוֹ הַמֶּלֶךְ
אַיפֹה הוּא וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל־הַמֶּלֶךְ
הִנֵּה־הוּא בְּבֵית מָכִיר בֶּן־עַמִּיאֵל בִּלוֹ
[ה] דְּבָר׃ וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיִּקָּחֵהוּ
מִבֵּית מָכִיר בֶּן־עַמִּיאֵל מִלּוֹ דְּבָר׃
[ו] וַיָּבֹא מְפִיבֹשֶׁת בֶּן־יְהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל
אֶל־דָּוִד וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו וַיִּשְׁתָּחוּ וַיֹּאמֶר
דָּוִד מְפִיבֹשֶׁת וַיֹּאמֶר הִנֵּה עַבְדֶּךָ׃
[ז] וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד אַל־תִּירָא כִּי עָשׂוֹ אֶעֱשֶׂה עִמְּךָ חֶסֶד בַּעֲבוּר יְהוֹנָתָן אָבִיךָ
וַהֲשִׁבֹתִי לְךָ אֶת־כָּל־שְׂדֵה שָׁאוּל
אָבִיךָ וְאַתָּה תֹּאכַל־לֶחֶם עַל־שֻׁלְחָנִי
[ח] תָּמִיד׃ וַיִּשְׁתַּחוּ וַיֹּאמֶר מָה עַבְדֶּךָ כִּי
פָנִיתָ אֶל־הַכֶּלֶב הַמֵּת אֲשֶׁר כָּמֹנִי׃
[ט] וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ אֶל־צִיבָא נַעַר שָׁאוּל
וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּל אֲשֶׁר הָיָה לְשָׁאוּל
וּלְכָל־בֵּיתוֹ נָתַתִּי לְבֶן־אֲדֹנֶיךָ׃
[י] וְעָבַדְתָּ לוֹ אֶת־הָאֲדָמָה אַתָּה וּבָנֶיךָ
וְעַבַדְתָּ וְהֵבֵאתָ וְהָיָה לְבֶן־אֲדֹנֶיךָ
לֶחֶם וַאֲכָלוֹ וּמְפִיבֹשֶׁת בֶּן־אֲדֹנֶיךָ יֹאכַל
תָּמִיד לֶחֶם עַל־שֻׁלְחָנִי וְלִצִיבָא חֲמִשָּׁה
עָשָׂר בָּנִים וְעֶשְׂרִים עֲבָדִים׃
[יא] וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל־הַמֶּלֶךְ כְּכֹל אֲשֶׁר
יְצַוֶּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶת־עַבְדּוֹ כֵּן יַעֲשֶׂה
עַבְדֶּךָ וּמְפִיבֹשֶׁת אֹכֵל עַל־שֻׁלְחָנִי כְּאַחַד
[יב] מִבְּנֵי הַמֶּלֶךְ׃ וְלִמְפִיבֹשֶׁת בֶּן־קָטֹן
וּשְׁמוֹ מִיכָא וְכֹל מוֹשַׁב בֵּית־צִיבָא עֲבָדִים
[יג] לִמְפִיבֹשֶׁת׃ וּמְפִיבֹשֶׁת יֹשֵׁב בִּירוּשָׁלַם
כִּי עַל־שֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ תָּמִיד הוּא אֹכֵל
וְהוּא פִּסֵּחַ שְׁתֵּי רַגְלָיו׃

י

[א] וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיָּמָת מֶלֶךְ בְּנֵי עַמּוֹן
וַיִּמְלֹךְ חָנוּן בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

ט

(א) ויאמר דוד הכי יש עוד וגומר. לפי שדוד היה מחכה פקידים ומחוסים בכל תלכותו ועל כיתו, שם לב לבו לדעת אם בשאר מזרע שאול אדם רלוי והגון למנותו גם כן, בעבור יהונתן שהיו היתה מחבתו ולבו כואב עליו
(ב) ככיו וזרעו: ולפי שהיה לשאול עבד בכעבי ובשר לזרעו, כתו שאתרה התורה
ויקרא כה מו * והתחזקתם אותם לנחיכם
(ג) לחריבם, הביאוהו אל דוד ושאלו החסם עוד איש לבית שאול? רוצה לומר החש כלם אפסו? כי הייתי רוצה לעשות עמו חסד אלקים, והיה זה חפצי שנועת אלקים אשר כשבע אליו יוכתן, ומיבת הדיבו שעליו היה בן ה' ליהונתן שהיה בשה רגלים ושהיה בבית מכיל כלו דבר, לל במקום אחד שהיה חקרק לו דבר, לו לחוד שהיה שם רש ולא היה לו לבר מה, וזהו לחמרו כלו לבר, לל בבניו (ה' ו' וכו') דבר: ואלא היולך להביאו ולחמר לו שהיה לרוצו לעשות עמו חסד, וזה בשבי לבריס, לחקר בשיאיב לו את כל שדה שאול ולבי, והשבי שהוא לבדו יוכל על שלחנו תמיד ובזה תלין מהמעלה והכבוד:
(ד) ומפיבושת הוסה לו מחד בהגדיל חסדיו והקטין עלמו
(ט' י') והשתחוה לו: ודוד לחר לל כיבח שהוא היה כותן למפיבש, כל חצר בבית שאול, והוא, לל כיבח ובניו ועבדיו יעבדו את השדה ותהיה תבואתה למפיבושת והוא כיבח ובניו ועבדיו יאכלו מחכו, ובזה יהיה למפיבושת בכוד וגדון ויקר. בהיות לו מחה שיתן לעבדיו, עם היות שלח יצטרך לליו הוא למאכלו, חג ועבדת לו את האדמה חנו, והיה לבן לדוכיך לחם לאכלו, לל שהם יעבדו את השדה והם יאכלו מתבואתו, לבל יהיה כלו למפיבושת ומילו יאכלו לותו, והוא עמהו יאכל על שלחן המלך: והיתה תבואת כיבח (י') שבכל חצר יהיה לאכל המלך יעבד. ולחתם מה שאתר בכתוב
ויחי לחרי כן ונומ'. וכך (ה) בכתוב שחת מלך בני עמון, ודוד שלח מלאכים לל מבן בבו לבחתו כאבר עשה אביו עמו חסד, ולחוץ [לה' תחתי מאד על הכתב שהחסד היה שהיו לחיני המחבר וביות, לפלוח על רבי שהניח המלך, מוח כתב, הרבו שם בבית הזה מתבוחם ולחו ולחיו כי רבי מביחו חצר השרים במקום זה כפי דוד כמוהם עמהתחתם כמו שכתבתי. לף קבב עד
מה שלח רבינו בבך בחצר מקומות, ולל היו דברים מעולם, כי לין לחתם מדבר זה בעוס

ט

(א) ויאמר דוד הכי יש עוד וגומר. לפי שדוד היה מחכה פקידים ומחוסים בכל תלכותו ועל כיתו, שם לב לבו לדעת אם בשאר מזרע שאול אדם רלוי והגון למנותו גם כן, בעבור יהונתן שהיו היתה מחבתו ולבו כואב עליו
(ב) ככיו וזרעו: ולפי שהיה לשאול עבד בכעבי ובשר לזרעו, כתו שאתרה התורה
ויקרא כה מו * והתחזקתם אותם לנחיכם
(ג) לחריבם, הביאוהו אל דוד ושאלו החסם עוד איש לבית שאול? רוצה לומר החש כלם אפסו? כי הייתי רוצה לעשות עמו חסד לשם אלקים, והיה זה חפצי שנועת אלקים אשר כשבע אליו יוכתן, ומיבת הדיבו שעליו היה בן ה' ליהונתן שהיה בשה רגלים ושהיה בבית מכיל כלו דבר, לל במקום אחד שהיה חקרק לו דבר, לו לחוד שהיה שם רש ולא היה לו לבר מה, וזהו לחמרו כלו לבר, לל בבניו (ה' ו' וכו') דבר: ואלא היולך להביאו ולחמר לו שהיה לרוצו לעשות עמו חסד, וזה בשבי לבריס, לחקר בשיאיב לו את כל שדה שאול ולבי, והשבי שהוא לבדו יוכל על שלחנו תמיד ובזה תלין מהמעלה והכבוד:
(ד) ומפיבושת הוסה לו מחד בהגדיל חסדיו והקטין עלמו
(ט' י') והשתחוה לו: ודוד לחר לל כיבח שהוא היה כותן למפיבש, כל חצר בבית שאול, והוא, לל כיבח ובניו ועבדיו יעבדו את השדה ותהיה תבואתה למפיבושת והוא כיבח ובניו ועבדיו יאכלו מחכו, ובזה יהיה למפיבושת בכוד וגדון ויקר. בהיות לו מחה שיתן לעבדיו, עם היות שלח יצטרך לליו הוא למאכלו, חג ועבדת לו את האדמה חנו, והיה לבן לדוכיך לחם לאכלו, לל שהם יעבדו את השדה והם יאכלו מתבואתו, לבל יהיה כלו למפיבושת ומילו יאכלו לותו, והוא עמהו יאכל על שלחן המלך: והיתה תבואת כיבח (י') שבכל חצר יהיה לאכל המלך יעבד. ולחתם מה שאתר בכתוב
ויחי לחרי כן ונומ'. וכך (ה) בכתוב שחת מלך בני עמון, ודוד שלח מלאכים לל מבן בבו לבחתו כאבר עשה אביו עמו חסד, ולחוץ [לה' תחתי מאד על הכתב שהחסד היה שהיו לחיני המחבר וביות, לפלוח על רבי שהניח המלך, מוח כתב, הרבו שם בבית הזה מתבוחם ולחו ולחיו כי רבי מביחו חצר השרים במקום זה כפי דוד כמוהם עמהתחתם כמו שכתבתי. לף קבב עד
מה שלח רבינו בבך בחצר מקומות, ולל היו דברים מעולם, כי לין לחתם מדבר זה בעוס

(ג) ויאמר המלך אולי יש איש לבית שאול ואעשה עמו חסד בעבור יהונתן, כלומר, לולי שלח יהונתן לבקש לו חסד לא הייתי עושה עמו חסד, לפי שלא היה ראוי לכך, לפי שהיה מבית שאול שהיה שונא לדוד, ולפי שהיה נכה רגלים, ולפי שהיה בן מי שהיה מבקש להמיתו, ולפי שהיה בן מי שהיה מבקש להמיתו, ולפי שהיה בן מי שהיה מבקש להמיתו

[ב] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶעֱשֶׂה־חֶסֶד עִם־חָנוֹן
בֶּן־נָחָשׁ כַּאֲשֶׁר עָשָׂה אָבִיו עִמָּדִי חֶסֶד
וַיִּשְׁלַח דָּוִד לְנַחֲמוֹ בְּיַד עֲבָדָיו אֶל־
אָבִיו וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי דָוִד אֶרֶץ בְּנֵי עַמּוֹן׃
[ג] וַיֹּאמְרוּ שָׂרֵי בְנֵי־עַמּוֹן אֶל־חָנוֹן
אֲדֹנֵיהֶם הַמְכַבֵּד דָּוִד אֶת־אָבִיךָ בְּעֵינֶיךָ
כִּי־שָׁלַח לְךָ מְנַחֲמִים הֲלוֹא בַּעֲבוּר
חֲקֹר אֶת־הָעִיר וּלְרַגְּלָהּ וּלְהָפְכָהּ שָׁלַח
[ד] דָּוִד אֶת־עֲבָדָיו אֵלֶיךָ׃ וַיִּקַּח חָנוֹן אֶת־
עַבְדֵי דָוִד וַיְגַלַּח אֶת־חֲצִי זְקָנָם וַיִּכְרֹת
אֶת־מַדְוֵיהֶם בַּחֲצִי עַד־שְׁתוֹתֵיהֶם וַיְשַׁלְּחֵם׃
[ה] וַיַּגִּדוּ לְדָוִד וַיִּשְׁלַח לִקְרָאתָם כִּי־הָיוּ
הָאֲנָשִׁים נִכְלָמִים מְאֹד וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
שְׁבוּ בִירֵחוֹ עַד־יְצִמַּח זְקָנְכֶם
[ו] וְשַׁבְתֶּם׃ וַיִּרְאוּ בְּנֵי עַמּוֹן כִּי נִבְאַשׁוּ
בְּדָוִד וַיִּשְׁלְחוּ בְּנֵי־עַמּוֹן וַיִּשְׂכְּרוּ אֶת־
אֲרַם בֵּית־רְחוֹב וְאֶת־אֲרַם צוֹבָא
עֶשְׂרִים אֶלֶף רַגְלִי וְאֶת־מֶלֶךְ מַעֲכָה
אֶלֶף אִישׁ וְאִישׁ טוֹב שְׁנֵים־עָשָׂר אֶלֶף
[ז] אִישׁ׃ וַיִּשְׁמַע דָּוִד וַיִּשְׁלַח אֶת־
יוֹאָב וְאֶת כָּל־הַצָּבָא הַגִּבּוֹרִים׃
[ח] וַיֵּצְאוּ בְּנֵי עַמּוֹן וַיַּעַרְכוּ מִלְחָמָה פֶּתַח
הַשָּׁעַר וַאֲרַם צוֹבָא וְרְחוֹב וְאִישׁ־
טוֹב וּמַעֲכָה לְבַדָּם בַּשָּׂדֶה׃
[ט] וַיַּרְא יוֹאָב כִּי־הָיְתָה אֵלָיו פְּנֵי הַמִּלְחָמָה
מִפָּנִים וּמֵאָחוֹר וַיִּבְחַר מִכֹּל בְּחוּרֵי
יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲרֹךְ לִקְרַאת אֲרָם׃
[י] וְאֶת יֶתֶר הָעָם נָתַן בְּיַד אַבְשַׁי אָחִיו
וַיַּעֲרֹךְ לִקְרַאת בְּנֵי עַמּוֹן׃
[יא] וַיֹּאמֶר אִם־תְּחֻזַק אֲרָם מִמֶּנִּי וְהָיִיתָה־
לִי לִישׁוּעָה וְאִם־בְּנֵי עַמּוֹן יֶחֱזְקוּ מִמְּךָ
וְהוֹשַׁעְתִּי לָךְ׃

זה כאשר מקום בתקומת ולפי כי בורח אליו, וגם הרב תעה לחקור זה פעם שני במדרש זה, וגם הילקוט מביאו משם, ולא ידעתי מה היה להם? כי לא לומדין בעצם שם לא שמור שקולי היה להם לו נוסף לחקור מהתקומת משם איך בילמו היום וזה קצה להחמין. ולכן לחשוב לכי בזה שהרבנים הלקה נהגו לכתוב המדרשים כפי לומר דעתם ומשלו על הזכרון לו על לזיכר מקבר שמשלו בו לזתו המדרש ולא רצוו כדבר ולא רמו להטריח עצמם לבקש על המדרש במקומו הרחוי לו, ולכן טעו לפעמים, כמו שזכרתי כמה תקומות, גם בכאת זה שבו לשון המדרשים כמה פעמים לא בתוכפת ושם בחסרון שם. והנה מדרש זה תעלת במדבר רבה פרשת יל' קף לבו עיי"ש בשנוי לשון מה ודוק:]

והנה עבדי תכון לומרו אליו המכבד דוד את אביך בעיניך כי שלח לך מנחמים וגו'? לא דוד בוזן לכון ובעיניו לא כבדו, ולזתרי שת מרשה את עמו כלומו הוא מכבד לזתו בעיניך ולא בעיניו, וזה שמה שיורה שלח בזו מלשונו כי שם לרגל את הארץ. ומלת לומרו הברשה בעיניך שדוד מכבד את אביך? ולשון הם מוזכרי * לא תדרוש שלומם וטובתם, והוא לזך ידרוש שלומך? ולכון שמא לשדכיהם ויגלח את כל זקנם ויכרת את מדויהם בשני וגו', לא שמלשוני דוד היו מגולי זקן, להיות הזקן ביניהם לדלת פנים, והיו מלבושיהם לרוכים ונגוזים למעלתם, ולכן גלח כל זקנם וכרת מקנית מלבושיהם, כי עד השעות הוא כל הלבוש, ושתותיהם הם הערוות. ולשון פירש מדויהם המכנסים שיכסו בהן הזת והערוה וטופיל', ושזה הכל כלשון הלשה כלה ודוה מכל המוקף שידקה מזכם, וכיוצ' שכרת המכנסים בחצי עד שגלה הזת שלהם, והשליכם לל מגולי הערוה ושזפי את ולא השליך להם בגדים יכסו להם ערותם, שלא שמלטו מזה בלבזית בגדי לכבו את ערותם, מה שלא יכלו לעשות בזקנם על שלמתו. ולחשוב בכוונת תכון שהמכי לעשות להם הכזיון הזה לפי שהמלכים היתה ביתם טובה מכל שום, שם כוונתם שהיתה לרגל את הארץ, ולכן לא כבדם כמלכי שלום גמורים, ולא העניש כמרגלים גמורים, וכתן להם מלי שכם וגלח מלי זקנם וכרת מלי מלבושיהם, לפי שהזקן והלבוש היו מעכבים המלחמה, ובהיות שהם שלמים מכל ומרגלים מכל, גלחם וכרת מלבושיהם המלי מהם להורות על היותם לבזים פחותים מרגלי, וכשלרה מלי זקנם ומלבושיהם כפי הכבוד שלומם ולהכתם וכחמתם, ולזה גלה ערותם להורות ולרמזו שגלה מקדושתם.

וכמדרש במדבר רבה פרש' כ"ו לחרו, לל תדרוש שלומם לך רפה עלת וטובתם, לת מונח כמי שגלח וכתגאותם לליהם במדת רחמים סוף בל ריש פרשת לידי זנזון, ולמי זה? זה דוד, שכתם שגלח לשה מכבד עם חנון בן כתש, סוף בל לידי זנזון, ויקח חנון לת עבדי דוד, וכשטרך להלחם עם לרמא לומות בני עמון ולרם נוסה ולים טוב ומלך מעכה, מי גרם לו לדוד כל זה? שגלח לעשות טובה עם מי שלמר הקדוש ברוך הוא לל תדרוש שלומם וטובתם. למר לזה הקדוש ברוך הוא דוד, לתה עוכה על תורתי? לכי כתבתי לל תדרוש שלומם וטובתם ולתם עושה עמהם מכל? לל יהי לדיק לרבה, מכלן שגלח יהל לדם מוותר על התורה, והותרה הפלגה הפשוטה:

ויגורו לדוד ויגלח לקראת' (ה) ונומ'. כלשר ידע דוד מה שעשו לחנון למלכיו שגלח להם שיבאו ביריחו עד ילמח וזקנם, כי היה מרפה להם לגלח שער זקנ: ולכאר (ו) ידע חנון מלך בני עמון כי נבזו בדוד, שכר לכאר מלחמה להלחם בו: ולכאר (ו) שמע דוד שחלך בני עמון לל לי מה שעשה לל מלכיו לכל גם קבן לכעים להלחם עמו שגלח יואב ולבני הבזק הנבורי, להלחם בם, ולל רלה לגבת הוא בעמו פן יתהלל שגלחם כדוד מלך ישראל: והנה בני (ח) עמון ערכו מלחמתם פתח השער לבדם בלי עזרם, ולבני ארם נוסח ורחוב ולבני טוב ולבני מעכה (שהם כל הבזבזי למלחמה) היו לבדם בשדה במערב לחרת, ולחשוב שבני עמון היו יודעי להכנס בעיר לת הבזבזים פן יעלו עליהם, ולכן הבזיחו שהם יגלחו בשדה: ובכרות יואב (ט) ומלחור, לל שהיתה לו המלחמה מפנים עם היושבים לשר בשדה, ומלחור עם היושבים לשר בפתח שער העיר, רלה יואב שילחם הוא עם הלרמיים לשר בשדה, ולהיותם היותר חזקים וגבורים בכל מכל בחורי ישראל להלחם בם, ולת יתר (י) העם כתן ביד לבישי לחיו להלחם עם בני עמון לשר בשער העיר: ולחבם לחרו שם תחזק ארם ממני והיית לי לישועה (יא) ואם בני עמון יחזקו ממך והלכתי להושיע לך, ירלה מלחר בעל,

שמואל ב י

[יב] חֲזַק וְנִתְחַזַּק בְּעַד עַמֵּנוּ וּבְעַד עָרֵי
אֱלֹהֵינוּ וַיהוָה יַעֲשֶׂה הַטּוֹב בְּעֵינָיו׃
[יג] וַיִּגַּשׁ יוֹאָב וְהָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ לַמִּלְחָמָה
בַּאֲרָם וַיָּנֻסוּ מִפָּנָיו׃
[יד] וּבְנֵי עַמּוֹן רָאוּ כִּי נָס אֲרָם
וַיָּנֻסוּ מִפְּנֵי אֲבִישַׁי וַיָּבֹאוּ הָעִיר וַיָּשָׁב
יוֹאָב מֵעַל בְּנֵי עַמּוֹן וַיָּבֹא יְרוּשָׁלִָם׃
[טו] וַיַּרְא אֲרָם כִּי נִגַּף לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל
וַיֵּאָסְפוּ יָחַד׃ [טז] וַיִּשְׁלַח הֲדַדְעֶזֶר וַיֹּצֵא
אֶת אֲרָם אֲשֶׁר מֵעֵבֶר הַנָּהָר וַיָּבֹאוּ
חֵילָם וְשׁוֹבַךְ שַׂר צְבָא הֲדַדְעֶזֶר
לִפְנֵיהֶם׃ [יז] וַיֻּגַּד לְדָוִד וַיֶּאֱסֹף אֶת
כָּל יִשְׂרָאֵל וַיַּעֲבֹר אֶת הַיַּרְדֵּן וַיָּבֹא
חֵלָאְמָה וַיַּעַרְכוּ אֲרָם לְקִרַאת דָּוִד
וַיִּלָּחֲמוּ עִמּוֹ׃ [יח] וַיָּנָס אֲרָם מִפְּנֵי
יִשְׂרָאֵל וַיַּהֲרֹג דָּוִד מֵאֲרָם שִׁבְעִ
מֵאוֹת רֶכֶב וְאַרְבָּעִים אֶלֶף פָּרָשִׁים
וְאֶת שׁוֹבַךְ שַׂר צְבָאוֹ הִכָּה וַיָּמָת
שָׁם׃ [יט] וַיִּרְאוּ כָּל הַמְּלָכִים עַבְדֵי
הֲדַדְעֶזֶר כִּי נִגָּפוּ לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיָּשָׁלְמוּ
אֶת יִשְׂרָאֵל וַיַּעַבְדֵם וַיִּרְאוּ אֲרָם
לְהוֹשִׁיעַ עוֹד אֶת בְּנֵי
עַמּוֹן׃

(יב) חזק ונתחזק בעד עמנו ובעד ערי אלקינו וי' יעשה הטוב בעיניו: יעזה, לשון עצה, כל מה שיהיה טוב בעיני ה' נתחזק על ישראל, אין לנו להרהר אחריו והוא יעשה כל אשר יפקוד, לכל אחת נעשה המוטל עליו להתחזק נגדם בעד עמינו ועל ערי אלקינו ישכבו, ללחום בהם, ולזה אמר חזק ונתחזק כי לנגד אויבי אמר חזק שיתחזק הוא במערכתו להלחם, ואמר ונתחזק על עמנו שילחם עם אדם ואלו הם יבחנו על הנס לכל הס שיתלו ויתחזקו ויהיו לאנשי:

(יג) וזכר הכתוב שכראותם כוח יואב להלחם עם ארם ויכוכו, ואחר כך ראו בני עמון שכבר שהיו כועסים בגבורתם, מיד כמו הם גם כן וכבכמו על העיר: (טז ו ד) וכראותם מלכי ארם שהיו נגפים כפעם בפעם לפני ישראל נאספו כלם להלחם עמו, והיה הולך לפניהם שוכך אר בפי הדברים, ודוד יכף בעצמו להלחם בהם (יג, יח) והכה לוחם מהם ואת שובך אר כנסם והרג אלפים פלך פרשים: ובכרכי הימי' * תומר לה ל' ע"ת שבעת אלפים רכב ואלפים פלך רגלי, תולי בכתן לת זכר כי אם שבע מאות רכב הכתובי, מכלם וזכר האלפי' פלך פרשים, ובכרכי הימים זכר הרכב כלם שהיו שבעת אלפים והרגלים גם כן שהיו אלפים פלך, כי זהו מה שראה עוד לספר מלבד מה שזכר בכתן, לו שהיו לוקחן האלפים פלך רגלי נבוריס כפרשים וחלוצים: (יט) וכפר הכתוב שפחדו וירלו כל המלכים עבדי הדרעזר, ל' הכנמעים אלין והם הנכנעים לעבודתו, שנגפו לפני בני ישראל, ופחדו מהלחם עם והשלימו עמהם ויעבדו את דוד, ולא הלכו עוד להושיע את בני עמון, ועל כיוצא כזה אמרה תורה * דשריך ישראל דברי לך עם מי כמוך עם נושע בי' מגן עזרך ואשר חרב גאותך ויכחשו אויביך לך ותתה על במותימו תדרוך:

פרשה ו"ט תספר מה שקרה לדוד עם בת שבע קצת קודם החתי חטא שבכב עמה, ושכתב דוד ליואב שיתנהו על פני המלחמה החזקה למות שם, ומה שעלה הש' לו על זה בזה כתן הכניח, ודברי דוד הבא עליו, ומיתת הילד הרקוק קצר ילדה לו בת שבע, ולידת שלמה • תחלת הפרשה ויהי לתחובת השנה, עד ויהי לחקין כן ולקבלום וגו', והנה שלשתי בפרשה הוזקת זה שלושת:

השאלה הראשונה בדברים שאחר יואב למלאך המלך להודיעו דבר שלא קל המלך להודיעו מיתת קוריה, אחר ויגד לת המלאך לאחר בכלותך את כל דברי המלחמה לדבר אל המלך והיה אם תעלה חמת המלך ואמר אליך מדוע נגשתם אל העיר להלחם וגו', ואחרת גם אתך קוריה החתי מת, ואמה לך מה איכיל לו כל העניין ברחבותם ומיתת קוריה בתוכו? ומה לאחרו לאחר כלות הספור ואחרי אם תעלה חמת המלך, זה היה תכלית הספור וכוונתו:

השאלה השנית במשל שספר אתן אל המלך מהלים העשיר לאחר לקח כבשת הרש, והיה למה לא זכר במשל שהלים העשיר מלבד שלקח את הכבשה מהלים הרש הנה עוד הרגו עליה? כי זה היה דומה למשל, שדוד מלבד שאחר לקח את אשת קוריה הנה עוד מה להרגו בחרב בני עמון, והיה לא עם זה המשל יותר דומה למשל ויהיה מספור העניין יותר מנוכה, ויקצה לא למה לא זכר זה הכניח ווזכרו במשל?

השאלה השלישית למה לא מה אתי' לדוד ולא הזהירו הכניח גם כן שיעזוב פה מצבה את בת שבע, לאחרי שהוזהרהו במ' כועה שהצה הנבואת רקצוה מתקת בעלה הלא היה קבורה לבעל וחבורה לבועל, ומה תמות? כי לא נעבה במות ולא העכיר קטנת והעובא מאכו: תמות? כי לא נעבה במות ולא העכיר קטנת והעובא מאכו:

השאלה

השאלה הששית בחמרו יען כי כתן בתמת את תוכיי הסם בכבר הזה גם הבן הילוד לך מות ימות, ויקשה לחמרו את תוכיי ה', כי לא היה חטאו כי אם שכתן את תוכיחו שהוא פועל משובח? ואיך יוכיחהו עליו? ויקשה גם כן מיתת הילד למה היה? והוא לא חטא כלל ולא היה בר עונשין ולמה יומת מה עשה?

והנני מפרש הפסוקים בקופן יותר הצלות כלם:

יא

יא (א) ויהי לתשובת השנה וגו'. זכר הכתוב שבתשובת השנה, לא תשובת השנה על הנקוד, להיות מהומן שיצאו המלכים בשנה הקודמת להלחם כמו שזכר, קדם מה שיחזר. ויש מפרשים לעת תשובת זמן שנוהגים המלכים לצאת עם קייליסם, והוא זמן ראשית הקנס שימלאו התבואות והעצים בשדה והפירות בגליות, כי לו ימצאו הכנסות עצם לשכול והשדם פירות לשלכם, בזמן ההוא שלח דוד את יואב וכל ישראל להשחית בבני עמון ובשר (ב) דוד בירושלם, ובעת הערב קם דוד מעל משכבו שעשה בפתחי היום הולך בגגו, ומשם (משגג) ראה אשה רוחצת מעל הגג והיא יפת תואר מאד, והיא אשת מרשה מלך, והיא קם בן לא היתה רוחצת בגג כי אם בביתה, שכל דוד מעל הגג ראה לתוך חצרה כי היה לביתה חלון בכתירת הגג עד שמשם ראה תוכה, ולפירוש רוחצת ראתה ערומה (ג) ובכעס יפיה בלבו, ויעלם לדרוש ולבקור מי היא ויגידו לו שהיא בת שבע, ויחמרו לו שהיא את אוריה (ד) ואז שלח דוד מלאכי ויביאוה אליו וישכב עמה. וזכר שהיא היתה מתקדשת מטומאתה, לל שלא היתה כלה כי בהיותה כרמלית (כמו שזכר) היתה מתקדשת ומטהרת מטומאת, הוא והגיד זה להודיע שלו כתעברה בהיות הזמן הראוי יותר עליו. והנה להעלים העין שהה השגה לביתה מיד (ה) אחרי שכב דוד עמה, ואחרי זה הרגישה בעצמה שהיתה מעוברת, כי לולי הרגישה בראשה שבשלה בולת לצות שהוא המוכיח עליו בהדיוט, ואז (ו ז) שלחה להודיעו לדוד, ואז כתב ליואב שישלח אליו את אוריה החתי, ובא לפניו ושלחו על שלום יואב והעם והמלחמה, ומהו שילך לביתו לרחוץ רגליו שהוא כנוי לתשמיש המטה. ויחמרו ויתפלא מעשה המלך, ויפרשו לו בירושלם, שעשה לו

(א) ויהי לתשובת השנה וגו' [א] וַיְהִי֙ לִתְשׁוּבַ֣ת הַשָּׁנָ֔ה לְעֵ֖ת צֵ֣את הַמְּלָאכִ֑ים וַיִּשְׁלַ֤ח דָּוִד֙ אֶת־יוֹאָ֔ב וְאֶת־עֲבָדָ֥יו עִמּ֖וֹ וְאֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵ֑ל וַיַּשְׁחִ֣תוּ אֶת־בְּנֵ֣י עַמּ֔וֹן וַיָּצֻ֖רוּ עַל־רַבָּ֑ה וְדָוִ֗ד יֹשֵׁ֥ב בִּירוּשָׁלָ֖͏ִם׃ וַיְהִי֙ לְעֵ֣ת עֶרֶ֔ב וַיָּ֥קָם דָּוִ֖ד מֵעַ֣ל מִשְׁכָּבוֹ֑ וַיִּתְהַלֵּךְ֙ עַל־גַּ֣ג בֵּית־הַמֶּ֔לֶךְ וַיַּ֗רְא אִשָּׁה֙ רֹחֶ֣צֶת מֵעַ֔ל הַגָּ֖ג וְהָאִשָּׁ֥ה טוֹבַ֥ת מַרְאֶ֖ה מְאֹֽד׃ וַיִּשְׁלַ֤ח דָּוִד֙ וַיִּדְרֹ֣שׁ לָאִשָּׁ֔ה וַיֹּ֕אמֶר הֲלוֹא־ זֹ֥את בַּת־שֶׁ֖בַע בַּת־אֱלִיעָ֑ם אֵ֥שֶׁת אוּרִיָּ֖ה הַחִתִּֽי׃ וַיִּשְׁלַ֤ח דָּוִד֙ מַלְאָכִ֔ים וַיִּקָּחֶ֖הָ וַתָּבֹ֣א אֵלָ֑יו וַיִּשְׁכַּ֤ב עִמָּהּ֙ וְהִ֣יא מִתְקַדֶּ֔שֶׁת מִטֻּמְאָתָ֖הּ וַתָּ֥שָׁב אֶל־ בֵּיתָֽהּ׃ וַתַּ֥הַר הָאִשָּׁ֖ה וַתִּשְׁלַ֑ח וַתַּגֶּ֥ד לְדָוִ֖ד וַתֹּ֣אמֶר הָרָ֥ה אָנֹֽכִי׃ וַיִּשְׁלַ֤ח דָּוִד֙ אֶל־יוֹאָ֔ב שְׁלַ֖ח אֵלַ֑י אֶת־אוּרִיָּ֖ה הַחִתִּ֔י וַיִּשְׁלַ֥ח יוֹאָ֖ב אֶת־אוּרִיָּ֥ה אֶל־דָּוִֽד׃ וַיָּבֹ֤א אוּרִיָּה֙ אֵלָ֔יו וַיִּשְׁאַ֥ל דָּוִ֖ד לִשְׁל֣וֹם יוֹאָ֑ב וְלִשְׁל֣וֹם הָעָ֔ם וְלִשְׁל֖וֹם הַמִּלְחָמָֽה׃ וַיֹּ֤אמֶר דָּוִד֙ לְאוּרִיָּ֔ה רֵ֖ד לְבֵיתְךָ֑ וּרְחַ֣ץ רַגְלֶ֔יךָ וַיֵּצֵ֥א אוּרִיָּ֖ה מִבֵּ֣ית הַמֶּ֑לֶךְ וַתֵּצֵ֥א אַחֲרָ֖יו מַשְׂאֵ֥ת הַמֶּֽלֶךְ׃ וַיִּשְׁכַּ֤ב אוּרִיָּה֙ פֶּ֣תַח בֵּית־הַמֶּ֔לֶךְ אֶת־כָּל־עַבְדֵ֥י אֲדֹנָ֖יו וְלֹ֣א יָרַ֑ד אֶל־בֵּיתֹ֖ו׃ וַיַּגִּ֥דוּ לְדָוִ֖ד לֵאמֹ֑ר לֹא־יָרַ֤ד אוּרִיָּה֙ אֶל־בֵּיתֹ֔ו וַיֹּ֤אמֶר דָּוִד֙ אֶל־אוּרִיָּ֔ה הֲלוֹא֙ מִדַּרְכְּךָ֣ בָּ֔אתָ לָ֥מָּה לֹא־יָרַ֖דְתָּ אֶל־בֵּיתֶֽךָ׃ וַיֹּ֤אמֶר אוּרִיָּה֙ אֶל־דָּוִ֔ד הָאָרֹ֣ן וְיִשְׂרָאֵ֔ל וִיהוּדָ֖ה יֹשְׁבִ֣ים בַּסֻּכֹּ֑ות וַאדֹנִ֤י יוֹאָב֙ וַעַבְדֵ֣י אֲדֹנִ֔י עַל־פְּנֵ֥י הַשָּׂדֶ֖ה חֹנִ֑ים וַאֲנִ֣י אָבֹ֔א אֶל־בֵּיתִ֖י לֶאֱכֹ֥ל וְלִשְׁתֹּ֖ות וְלִשְׁכַּ֣ב עִם־אִשְׁתִּ֑י חַיָּ֣ךָ וְחֵ֣י נַפְשֶׁ֔ךָ אִם־אֶֽעֱשֶׂ֖ה אֶת־הַדָּבָ֥ר הַזֶּֽה׃ וַיֹּ֤אמֶר דָּוִד֙ אֶל־אוּרִיָּ֔ה שֵׁ֥ב בָּזֶ֖ה גַּם־ הַיֹּ֑ום וּמָחָר֙ אֲשַׁלְּחֶ֣ךָּ וַיֵּ֤שֶׁב אוּרִיָּה֙ בִּירוּשָׁלַ֔͏ִם בַּיֹּ֥ום הַה֖וּא וּמִמָּחֳרָֽת׃ וַיִּקְרָ֣א־לֹ֔ו דָּוִ֖ד וַיֹּ֣אכַל לְפָנָ֑יו וַיִּשְׁתְּ

(ב) דוד בירושלם, ובעת הערב קם דוד מעל משכבו שעשה בפתחי היום הולך בגגו, ומשם (משגג) ראה אשה רוחצת מעל הגג והיא יפת תואר מאד, והיא אשת מרשה מלך, והיא קם בן לא היתה רוחצת בגג כי אם בביתה, שכל דוד מעל הגג ראה לתוך חצרה כי היה לביתה חלון בכתירת הגג עד שמשם ראה תוכה, ולפירוש רוחצת ראתה ערומה (ג) ובכעס יפיה בלבו, ויעלם לדרוש ולבקור מי היא ויגידו לו שהיא בת שבע, ויחמרו לו שהיא את אוריה (ד) ואז שלח דוד מלאכי ויביאוה אליו וישכב עמה. וזכר שהיא היתה מתקדשת מטומאתה, לל שלא היתה כלה כי בהיותה כרמלית (כמו שזכר) היתה מתקדשת ומטהרת מטומאת, הוא והגיד זה להודיע שלו כתעברה בהיות הזמן הראוי יותר עליו. והנה להעלים העין שהה השגה לביתה מיד (ה) אחרי שכב דוד עמה, ואחרי זה הרגישה בעצמה שהיתה מעוברת, כי לולי הרגישה בראשה שבשלה בולת לצות שהוא המוכיח עליו בהדיוט, ואז (ו ז) שלחה להודיעו לדוד, ואז כתב ליואב שישלח אליו את אוריה החתי, ובא לפניו ושלחו על שלום יואב והעם והמלחמה, ומהו שילך לביתו לרחוץ רגליו שהוא כנוי לתשמיש המטה. ויחמרו ויתפלא מעשה המלך, ויפרשו לו בירושלם, שעשה לו

שמואל ב יא

(יד-טו וכו') כתב ספר אל יואב כיד אוריה עלמו שיתנהו אל מול המלחמה החזקה ויסובו מאחריו ולא יעזרוהו כלומן שיכוהו ההויכים ויומת, והיה משלמות אוריה שלא רצה לא המכת' ולא קרל את אשר בו ובתבו אל יואב, והוא עשה כדבר המלך ויעת אוריה היתי בחורתו לומן: ואתכם הפועל הזה פשוטו יורה עליו שהיה מגוכה מלך מקומה לגדים. החלק מחזר חטל דוד בחצת לים ויעבב לא לחצת עבדו וינלפהו ויסחיתהו בזה, וכן כהיותו טרול בעבודתו וכלקם את מלחמותיו, הלא רחית מה שנאמר בספרד כימי המלך דון רודריגו, שנעבור לחזר שבב את בת בחלוף גולי"ו לחזר היה יושב בסביעטת, הניח את כל היושמעאלים לחזר מעבר לים ויקחו וילכדו את כל ספרד [ד] לכוש בקחתו מהמלך הזה לחזר שבב את בתו. והלל בשני הוא כמה שהחלל דוד אחורי [ה] יעבב את לחצתו ויחבב לו הבן הילוד, וזה בחמת פחיות גדול למלך רם ונעלה כדוד, שיהיה נבו בחוקת בן אוריה [ו] ויותם חלין ויכרת שמו מבית המלך חכיו, וזה בחמת לא יעשה קל שבקלים חלף כי רלף [ז] המלכים וגבירם דוד עליה. הלל השלישי כמה שמה לשום את אוריה לל מול המלחמה החזקה להמיתו, וזה בחמת עון פלילי להמית את הלים הזה על לא חמס בכפיו ולין מרמה בפיו, וישלחהו המלך רעה תחת טובה חלף כל עבודתו לחזר עבד לתו בשלום ובמיטר, הלא טוב היה שיעבכוהו ויטרילוהו שם ולא יטוב לכיתו עד לחזר תלד לחצתו ולים לא ידע בשבה ובקומה ותהיה לידת' בכתר, וניתן הילד לחצה מיכחת מן העבריות, ולא יוכיף על חטאתה פשע כי לל גילוי ערוות הוכיף שפיכות דמים. הלל הרכיעי כחוכן המיתה והבריגה שהרגו בקרב בני עמון ועי' לויבי ה', המכלי לין קברי' כישראל ולחם לין שיחיתהו בקצת ובחכית? חם לריב ומלה ולח בפתע ולא נודע מי הכהו, ולמה נוה להרגו בקרב החויבים? ואתה רואה שהיה בלתי לפחד זיחות חוריה נזה כי חם נחות עמו רבים מישראל, כי לא ישימו לים לקד לל מול המלחמה החזקה לבדו, וכן חמר הכתו' ויפול מן העם מעבדי דוד ויחת גם חוריה החתי, וחם כן לא המית דוד את חוריה לבדו כי חם גם עמו לכשים פרש' כה רבים מבני ישראל, וכבר העירו על זה קול' בחדרש שמואל לחורו ואותו הרגת בחרב בני עמון, רבנין חמרין ואותו חגיד שהרבה לדיוקים כיוצא בו הרגת עמו. הלל השמיני מהגנות שחי בשבעי הלבל שבעת ימים על לחת חוריה חיל בוה המלך לללקה לל ביתו ותהי לו לנשה, ולמה לא נתפקד על זה ימים הן עשור? החם היה עליו כרדף התחום ולא נתפיים עם הכיחה הרחשונה, וחם כפי הדין לחין לחוי שתבצח הלחמה בעוד תבעים יום מיום שחת בעלה, לין בבלת את שבע לדוד חיל לחר הלבל? כל הפבע והנגות הזה יכלול עון דוד וחטלתו. לחמר בחמבת שבת פרק כמה בהמה

דף ו עיא יוקמה ' לחמרו, לל שחוקל בר בקהלי לל יוכלן, כל הלומר דוד קטל ליהו ללל טועה, זכ' * ויהי דוד בכל דרכיו שמ' ק' מ"ל מבכיל וי' עמו, לפבר קטל כת לידו ובכיהם עמו? לללן מה לחי מקיים מדוע בזית לת דבר ה'? שבקש לעשות ולא עשה. לחר רב, רבי דלתי מדוד מהפך ודרים בזכותיה דדוד, מדוע בזית לת דבר ה' לעשות וגו', ר' לומר משוכה רעה זו מכל רעות שבתורה, שכל רעות שבתורה כתיב בהם ויעש הרע בעיני ה', וכחן לעשות ולא עשה. ולת חוריה החתי הרג בחרב, שהיה לך לדוכו בסנהדרין ולא לבתו, ולת לשתו לקחת לך לחשה, ליקומין יש לך בה, ללל שחוקל בר בחמבי ק"ל יוכלן כל היוכן למלחמת בית דוד נט כרי"ות כותב לבשתו, זכ' * ולת שמ' ק' ד"ה תריבי החלב תביה לבר הלף ולת לחיך תפקוד לבלום ולת עדותה תקח, תחבי רב יוסף דברים המעורפים ביכו לבינה וכו'. והדברים החלה לחבמינו זל הם דרכי הדרש ולין לי להחיב עליהם, ודי בחה שחמרו רבי דלתי מדוד מהפך ודרים בזכותיה, כי היה חלמם זה דרך דרש, והיה ל' מהפך הדבר מחמתו לבוכבתו והיותו מזדע בית דוד ולא כפי הלחת. ולין כחמר שבקש לעשו' ולא עשה? והכתוב מעיד על המעשה הרע כלו בפירוש, ומם דוד לא חטת לין לחמר חטלתי לי"י? ולמה עשה תשוכה מעולה, ולחר * כי פשעי חלים כלף לכי לדע וחטלתי כנדי תמיד? וגם הפסוק שהכיחם לוה ויכי דוד בכל דרכיו משכיל וי' עמו, הוא קודם הכפור ולא ישלול לותו מחטוח לחל', כל שהיה לו משכיל ובכון ומלים כחמשיו וזי' היה עמו בכל לחר יעשה, כל שעם היות חטלת בלמת לפי שקבל עבדו ועשה תשוכה היה הסם עמו, ולבן לל יכבול דעתי להקל בחטלת דוד, ולל לכחים הלמת הפשוט, ולין לתפיים עם הגע שלמרו שהיו כותבים לל כשותיהם? והכה הפסוק שהכיחו לרחים רקוק מזה, ודוד חמר לחוריה שילך הלילה ההוא לביתו וזילך בנקר, ויורה שלל היה שם נט והיה הייקוד כשר ונלות, ולין זה כי חם כדמות חמרם שם בגמל' שהיה חוריה מורד במלכות ורוצה מיתה, לפי שלמר ולדוכי יואב שקרלו לל יואב לדוכי בפני המלך. סוף דבר חם הכתוב קרלו חוטח והוא הוד חטלתו, לין היה טוע' לדם בהלמינו? טוב לי שלומר שחטלת מלך והורה מלך וזכ בתשובה גמורה וקבל עבשו וכזה כתפברו עוכותיו:

וישלח יואב וינד לדוד לת כל דברי המלחמה וגומ'. (יח) הכה שלח יואב מלחך להגיד לל דוד לת כל דברי המלחמה, ומה לותו חחם יעלה חמת המלך (כ) ויחמר למה נגשתם לל העיר להלחם, מי הכה לת חבימלך (כח) בן ירובשת, הלל היה יואב יודע שחבימלך בן ירובעל? וקרלו כחן בן ירובשת, לפי שהבעל היה נקרל בשת, וירובעל הוא מריב לבעל וכן ירובשת הוא מריב לבושת, הכה לותו חבימלך * בכנגד לל חומת העיר תכן להלחק שופטי ע' שחם השליכה לשה עליו פלח רכב ויחת, לו יפיהו המלחך לבי"ג, לל ויחמר גם עבדך חוריה החתי מת. וכוונ' למוחק יואב זחת חבלי עשם המלך

אִשָּׁה חִשְׁלַכְתָּ עָלָיו פֶּלַח רֶכֶב מֵעַל
הַחוֹמָה וַיָּמָת בְּתֵבֵץ לָמָּה נִגַּשְׁתֶּם אֶל־
הַחוֹמָה וְאָמַרְתָּ גַּם עַבְדְּךָ אוּרִיָּה הַחִתִּי
מֵת: [כב] וַיֵּלֶךְ הַמַּלְאָךְ וַיָּבֹא וַיַּגֶּד לְדָוִד
אֵת כָּל־אֲשֶׁר שְׁלָחָהוּ יוֹאָב: [כג] וַיֹּאמֶר הַמַּלְאָךְ אֶל־דָּוִד כִּי־גָבְרוּ עָלֵינוּ
הָאֲנָשִׁים וַיֵּצְאוּ אֵלֵינוּ הַשָּׂדֶה וַנְּהִי עֲלֵיהֶם עַד־פֶּתַח הַשָּׁעַר: [כד] וַיֹּרׇאוּ הַמּוֹרִים אֶל־עֲבָדֶיךָ מֵעַל
הַחוֹמָה וַיָּמׇתוּ מֵעַבְדֵי הַמֶּלֶךְ וְגַם
עַבְדְּךָ אוּרִיָּה הַחִתִּי מֵת: [כה] וַיֹּאמֶר דָּוִד
אֶל־הַמַּלְאָךְ כֹּה־תֹאמַר אֶל־יוֹאָב אַל־
יֵרַע בְּעֵינֶיךָ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה כִּי־כָזֶה וְכָזֶה
תֹּאכַל הֶחָרֶב הַחֲזֵק מִלְחַמְתְּךָ אֶל־הָעִיר
וְהָרְסָהּ וְחַזְּקֵהוּ: [כו] וַתִּשְׁמַע אֵשֶׁת אוּרִיָּה
כִּי־מֵת אוּרִיָּה אִישָׁהּ וַתִּסְפֹּד עַל־
בַּעְלָהּ: [כז] וַיַּעֲבֹר הָאֵבֶל וַיִּשְׁלַח דָּוִד
וַיַּאַסְפָּהּ אֶל־בֵּיתוֹ וַתְּהִי־לוֹ לְאִשָּׁה וַתֵּלֶד
לוֹ בֵּן וַיֵּרַע הַדָּבָר אֲשֶׁר־עָשָׂה דָּוִד
בְּעֵינֵי יְהוָה:

יב

[א] וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־נָתָן אֶל־דָּוִד וַיָּבֹא
אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ שְׁנֵי אֲנָשִׁים הָיוּ בְּעִיר
אַחַת אֶחָד עָשִׁיר וְאֶחָד רָאשׁ: [ב] לָעָשִׁיר הָיָה צֹאן וּבָקָר הַרְבֵּה מְאֹד:
[ג] וְלָרָשׁ אֵין־כֹּל כִּי אִם־כִּבְשָׂה אַחַת
קְטַנָּה אֲשֶׁר קָנָה וַיְחַיֶּהָ וַתִּגְדַּל עִמּוֹ
וְעִם־בָּנָיו יַחְדָּו מִפִּתּוֹ תֹאכַל וּמִכֹּסוֹ
תִּשְׁתֶּה וּבְחֵיקוֹ תִּשְׁכָּב וַתְּהִי־לוֹ כְּבַת:
[ד] וַיָּבֹא הֵלֶךְ לְאִישׁ הֶעָשִׁיר וַיַּחְמֹל
לָקַחַת מִצֹּאנוֹ וּמִבְּקָרוֹ לַעֲשׂוֹת לָאֹרֵחַ
הַבָּא לוֹ וַיִּקַּח אֶת־כִּבְשַׂת הָאִישׁ הָרָאשׁ
וַיַּעֲשֶׂהָ לָאִישׁ הַבָּא אֵלָיו:

וישלח ה' את נתן אל דוד וגומ' • ספר הכתוב שצא (לו, ג, וכו')
נתן הנביא במלכות ה' על דוד ואמר לפניו
שקרה בעיר דבר עול ופשע רב ושצטע מלכותו יעשה משפט
ולדקה, והוא שהיו בעיר שני אנשים אחד עני ואחד רש,
ושעם היות לאיש העשיר צאן
ובקר לרוב ולרש לא היה כי
אם כבשה אחת קטנה לבד
קנה, כהיו שצא לורש לאיש
העשיר לקחת מלקחו
ומקרבו לעשות לו ויקח כבשת
האיש הרש, והנה במשל הזה
היה האיש העשיר רמז לדוד
המלך עה", והיו לו צאן ובקר
הרבה רמז לנשים ופלגשים
שהיו לו רבות, והרש היה
רמז לאוריה, ויורו דברי
המשל שהיה אוריה אלמן והיו
לו בנים מעטה אחת בת שצע ושהיתה
היה בערה והוא היה לדוד
גדול וקן מאכה מאד, ולזה
אמר שכאשה קטנה להורות על
חיות בת שצע קטנה, ואחרי
לצד קנה, רמז שהיתה נקנית
לו בקידושין, ואחרי עמו
ועם בניו, יורה שהיו לו
בנים מאשה אחרת. או נאמר
שבזה הדברים הללו כלם
ליפות המשל, והנה ההלך
והקורא והאיש הם שמות
נרדפים לדבר אחד, כי
הוא מלך עלמו איש ומלך
היותו הולך בדרך קרוצו
הלך, ומזה הלד גם כן
נקרא קורא שהוא לצד שם
לדרך פעמיו. ורבותי לדעת
בסוף מסכת סוכה, כן דרכו כלה לב עה
של ילד הרע, בתחלה דומה
להלך שעובר על הים והולך,
וחקל דומה לקורא וחכמתי
שבתורה עמו ימים מעטים,
ואחר כך כעשה הים וכעל
הבית, ולבן בתקרובה אמר
לחים הבא אליו: ותקרוב
שכל זה לחול על ילד הרע
על דוד בעניו בת שבע, כי
ברחוקה היה הלך שעשה
עמה לבד, ואלה נעשה
קורא בהיותה מעוברת
ממנו, אלא הרע את בעלה
ולקחה לעלמו והיה עם כן
בתחרובה בעל הבית. והנה
לא זכר כתוב כאן המשל דבר
על הניעת קוריה לשתי
סבות. הראשת כדי שלא
ירגיש דוד דבר בעניו ולו ישמוע לפיו ומשמוש ולא ידבר,
והכניסו היה רוצה שדוד יקרון משפטו, כמו שאמ' אי ה'כי כן
מות תחיה, ולבן העלים קצת העניו. השנית לפי שבעניו
ההריגה היה המשפט מכוזב * שכפה תחת כפה, ולבן לא שמות כלל כה
בזה הכניסו לדבר מסרינת הלים הרע כי אם מלקיק, הכבוד,

שאם המלך לא יחרה לאפו ולא יאמר דבר המלחך לא יודיעהו
כלל מחיתת קוריה, וזה מפני השומעים שלא יחשבו שהוא
היה מבאר בעיניו במיתת קוריה ומזה יבינו שהוא מיה להרגו,
אבל אם יעלה חמתו על נפשה על הקומה, לו יאמר המלחך
שלו ויותר רע יש עוד לקוני
המלך והוא שעבדך קוריה
מת גמה, שהוא היה הגשוא
מהנופלים גם, והוא על
דרך הקומרים ויותר רע מזה
שמעת דבר לאמר שקומר לך.
ואפר הדברים האלה היו
שהנשא על הקומה היתה
כדי לקייס מחמו במיתת
קוריה, ואם כן המלחך יכוון
דבריו לגד לאמר, והמלך יבין
אותם לגד לאמר, גם כוון
יואב בכוני הזה שלא ירגיש
המלחך במיתת קוריה שהיתה
בדבר המלך, ולבן לא זכרו
שליו כי אם לאמרי המלחמה,
את כל דברי המלחמה, * כמתלהלה היורה זקים,
והוחרה הדחלה הרחשוכה:
(כב כג/כד) וזכר הכתוב שהמלחך לא אמר
מחות יואב, אלא אמר כל
הדברים יאד מהמלחמ' ומיתת
(כה) קוריה: והמלך השיבו שיאמר
ליואב אל ירע בעיניך על
הדבר הזה, כי כזה וכזה
תאכל החרב, רומה לומר
אל ירע בעיניך על מיתת
העם שנפלו שם ועל קוריה,
כזה וכזה בכבוד בנקלה
תאכל החרב, ולבן החזק
במלחמה, לא השתלל
להנקם מהאויבים, ולבן
אמר בכוף וחזקהו, וזה
כוני למלחך השלוח שיחזק את
יואב להלחם. או נפרש
וחזקהו בשאר הדברים שיאמר
אל יואב, רומה לומר
שיכרום העיר ויפרוץ חומתה,
כי אחרי שילכדה הנה הוא
יקוץ את העיר שזכר שיוכל
(כו) להשנה הם מהחומים: והנה
בנות השמועה אל דוד מיד
כשפרשמה מיתת קוריה וכת
שבע עשתה הספדה כראוי,
(כז) ובעבור ימי האבל לקחה
דוד לאשה בכתובה וקדושין.
והנה אמר הכתוב ויאל
הדבר אשר עשה דוד בעיני
ה', לפי שהיה הדבר הזה
בסתר מאד ואין אל יודע
בכל אלה כי אם המלחים
שהוא בונה לבות וכליות ועיניו משוטטות בכל הארן
ובל דבר לא יכחד ממנו שראה אם שעשה דוד, וזהו
אמרו בעיני השם, רומה לומר בעיני ישראל לא היה
הדבר רע ומגונה, כי לא היה יודעים אמתת הדבר, אבל
בעיני ה' שהיה הכל גלוי לפניו היה הדבר הזה:

בחופן שיסיג דוד שעל הכבשה לבד יהיה החיים העשיר כן מות, ויעשה הנביא לו קו, שם על הכבשה לבד הוא בן מות כי על הרישת החיים הרס יתר גם כן עליה רחוי יותר

(ה, ו) שיעבד עליו: וספר שדוד חרה אפו עליו ואמר חי ה' כי בן מות החיים העושה זאת ואת הכבשה ישלם ארבעתים, וכתן הטעם על שני העונשים החלה, כאמרו עקב יתר עשה את הדבר ועל יתר לית אמל, לפי את הכבשה ישלם ארבעתים עקב יתר עשה את הדבר הזה, כי לקרבי שלקח הכבשה

(ז) ואת: ויתיר לו לתן וכקר רב רחוי שישלם לותה ארבעתים כפי שמות כב ג' מה שאמר תורה * וארבע לתן תחת השה. ורבי דוד קמחי פי' שארבעתים מדרך הקלקול שם שמוצה, והמתרגם אמר קד על ארבע שהם שנה עשר. ויתי לקשור שאינם כי שם ארבעה לבד, שהוא העונש הרחוי כפי הדין, כי לחבוריתו כעשר במיתה:

יומת כב עב וחמרו שכמיכו ז"ל כי בעונש זה לקה בארבע: היכל ובשבו כב עב לתכון ותמר: ונתן השעם על [ח] לְךָ כְּהֵנָּה וְכָהֵנָּה: מה שאמר שהוא בן מות, בחמרו על יתר לית אמל, כי בהעדר קמלתו על הרס ובעבור תכונתו הרעה והחבוריות הזה אין רחוי גם כן לחמול עליו והוא חייב מיתה. ואחרי הנחת המשל הזה, ניחר הנביא המשל, כאמרו אתה החיים, לית אתה העשיר, וניחר עשרו מהמשל בו, כה אמר ה' אלהי ישראל על ישראל, מזשתיך למלך וזה היה ברשותה אחרי שמואל, וזה ברדפו אחרי אחרי שאול, ואתנה לך את בית (ח) המשתה, ואתנה לך את בית לחוכיך, וזה אחרי מות שאול שרש ככמו כמו שכוב למעל, והוא בית לחוכיך שכור. ואמרו ואת בית לחוכיך בחיקך, אין פירושו שהיו בני שאול לחוך, לבד אמר שבניו הם ברשותו בשמחה כילו כי היו מותרות לו כפי הדין, שלמחות המלך מותרות למלך אחר, ומלבד זה כתן כילו מלכות ישראל ויהודה שהוא העקר. ומה שאמר ואם מעט ואוסיפ לך כהנה וכהנה, דרשוהו חוץ מפשטו שהבדילן על הנביא שיוסיף לו כיום כהם וכהם, לבל פעם הכתוב יורה שאמרו על המלכות והמשיחה, לפי שבקל בעיני ה' להוסיף מלכותו כהנה וכהנה, כי אין מעצור לה לעשות בכל אשר ירצה. הנה כל זה הוא המשל בעושר החיים שזכר. ואחר זה ניחר המשל בלקיחת (ט) בבשת החיים הרס, והוא אמרו מדוע בזית את דבר ה' לעשות הרע בעיני, וניחר הרע שעשה בשלשה פנים, והם היותר עכמיים שבזה העניין, לקחת את אוריה החתי מכית בתרב, לפי כאלו אתה מכית אוריה בידך, והשני את אשתו לקחת לך לנשים, ובזה רמז למה שעשה בראשונה ולמה שלקחה ובשלה לו לנשים לקח ואיל לחרי מיתתו, ועוד רמז ענן אחרי

בחרב בני עמון לקחת את אשתו לך לאשה, והוא שהרגת אותו ביד חתי ישראל, והיה לך להרגו ביד בני עמון, כי היית רומה כזה ביד חתי ישראל ולא בידי החויבים. ובאחרי קוין וחעין דבכל התורה כלה אין שלים לדבר עבירה, כי בכל מקום השולח פטור והשלים חייב, הכתוב דף מג ע"ב שהכתוב זכר שחטי, שהיה קרקו הורג, שכאמר וחותו הרגת. והטעם בזה לפי שהיה מלך וחין עובר על מצותו ולכן היה כאלו הוא הרגו, וכן שאול שהוא להרוג כוב עיר הכהנים כאלו הרגם. ואחרי שביאר המשל זכר העונש בשני הדברים, לפי על הרינת אוריה ועל ענין את שבע, שם על ענין אוריי אמר ואתה (י) לפ תסור הרב מביתך על עולם, וכן היה שהרגו בניו וגם בכל זרעו היו הרוגים הרגם על זה העון, ואמרם על ענין את שבע אמר עקב כי בזיתני ותקח את אשת אוריה החתי להיות לך לנשי, לכן כה אמר ה' הנני מקים (יא) עליך רעה מביתך ולקחתי את נשיך וגו'. הנה התבאר שאמרו ואתה לפ תסור הרב הוא דבק למעלה למה שאמר ואותו הרגת בחרב בני עמון, ואמרו עקב יתר בזיתני הוא דבק למטה עם אמרו כה אמר ה' הנני מקים עליך רעה מביתך ולקחתי את נשיך לעיניך, לפי שתלע העניין ולא יהיה ביד כם למוכנו, וכתי לרעך יהיה מי שיהיה ושכב עם נשיך לעיני השמש. והנה כתקיים זה בתבלוס שנשכב את נשי אביו לעיני כל ישראל, ולפ תקשה שנגוד זה על תבלוס לעשי' מוכרח לעשותו, לכל נגוד העונש על דוד יהיה מי שיהיה השוכב עם נשיו, והנה תבלוס כילדו הרע עשה זה ובתקיים בו הדבר. וניחר מה הרמון במה שאמר לעיני השמש, ואמר כי לתת עשית בסתר (יב) וגו', ואני לעשה הדבר הזה, לפ העונש הנזכר נגד כל ישראל. והר כעדיה כתב שהכתוב הודיע בדברים התלה שני דברי', התקל מהם הנברת תבלוס עליו והשלישו בכל אשר לו כמו שדוד השליש בני עמון על תוריה, והני מעשה תבלוס שיעשה בהחירתו שיבעה את כשיו זה הודעת העתיד. וכבר ידעת שמפנות תורתינו הוא, שהיעה התלקית לפ תכריע חומר התבר והבחירה התכונית: (יג) וספר הכתו שדוד כשמעו דברי נתן הודה בחטאו ואמר חטאתי לה', וניחר שלפ היה התחת כי אם לה', והוא דבר שגם בן חטף לתוריה אשר המיתו, ואתה תלתה שהרג בעיניך תלים כ"ו ה' כן אמר זה בספר תהלים * לפ לבדך חטאתי והרע בעיניך תלים נ"א ה' עשיתי למען תלקל בדברך תזכה בשפטך, ועל זה העון אמרו, כאם ברקש המחוור בכוח תלין נתן הנביא כאשר בח על בת שבע. ומה שתשוב לבי זה הוא שחטא דוד היה בהתר, אם שביתתו עם בת שבע ברשותה, ואם הריגת אוריה החתי שהיתה במלחמה ולפ היה לדם יודע מזה דבר, ולזה

ולזה אמר למעלה וירע הדבר לזכר עשה דוד בעיני ה׳, שהיה רע בעיניו ית׳ ולא בעיני יזרעאל שלא ידעו מהדבר כלל, ואמר כאן הכניח כי אתה עשית בסתר להיות הדבר נסתר ונעלם מעיניו כל ימים, ומפני זה אמר דוד חטאתי לה׳, לא הנה תורים כבר את ואין לנקר ממנו מחילה וכת שבע היתה בזוחה עמו ונקמה בדבר, ולפי כן היה זה הפשע והחטא מיוחד לפלוני ית׳, ולזו היה רחוי להודות ולנקר ממנו הפליטה והכפרה, כי כאשר יקשה הלשון לכפירה לא יכפר לזה כי אם כאשר בעל הריב יבלע ויכפר על חטאתו, ולזה ובהיותו את הפה הלא ית׳ הוא יכפר בעד חטאתו, ולזה אמר חטאתי ליי׳, כלומר לו לבדו יוקם החטא, יען תורים כבר את וכת שבע בזוחה עמי ואין לזה שידע מזה דבר, לכן היה החטא מיוחס אליו לבדו, וזש במזמור תלים נא ה׳ תנחומיו, * לך לבדך חטאתי והרע בעיניך עשיתי, שלא היה כבר בעל ריבו כי אם הקב״ה, והיה החטא מיוחס אליו, גם לפי אחין היה כאילו לנקר ממנו מחילה, וזהו * למען תצדק בדברך תזכה בשפטך, לא אם תכפר בעד חטאתי תצדק ותזכה בו ואין מוכיח אליו, לאחרי שבבר את תורים וכת שבע אין בלבה על זה עלבון [יא] כִּי אַתָּה עָשִׂיתָ בַסָּתֶר וַאֲנִי אֶעֱשֶׂה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה נֶגֶד כָּל־יִשְׂרָאֵל וְנֶגֶד הַשָּׁמֶשׁ׃ וכיוצא הכפרה ועמך הפליט־ ועם היות שחטאו שתי חטאת לפי פו עלי לפי והוא את ילך לפל קבריו ויבקש ממנו מחילה כפני תבנים, לפי היה זה רחוי לדוד מפני כבוד המלכות, לפי שהיה חטאו בעלם ובסתר והיה קלון הפה לפרסמו ברבים • ולמנע בתזוכת כתן שלמר גם ה׳ העביר את חטאתך לא תמות, לתזוכ שבאשר אמר דוד חטאתי לה׳, כלומר שהחטא יוקם לבד׳ ובידו הכפרה והפליטה, לפר כתן לחת הוא שבידו הכל, ולהיות הרקמים והפליטות בידו העביר את חטאתך שלא תמות, ולפר זה לפי שדוד כאשר שמע המשל מפי הנביא לפר חי ה׳ כי בן מות הוא היה, ולכן לא לפר כתן משפטיך לתת הלכת והודיע שהיית קייב מיתה, והלא ית׳ כאשר גזר עליך גזירה העביר את חטאתך שלא תמות, כי לא גזר עליך שתמות כי אם על בניך ועל בניך, ועשה זה לפי שהכל תלוי ובידו ורקם עליך קודם הגזירה • הנה אם כן לפרנו העביר את חטאתך לתן רחוי שיפורש לתרי הוידוי, כי אם קודם זה בשעת הגזירה שלא נגזר עליו מיתה לפי שרקם עליו, והנה ודוי דוד ותשובתו לא הסיר העונשים אשר נגזרו עליו, אלא כתכפרו עונותיו וכילל מידי לכשלום ויזר למלכותו בזכות (יב) תשובתו: ולפרנו לפרם כי כאן כלפת את תוריי כדבר הזה, תרגם יונתן לתרי תפתח פומיי לפכתבי עמיי דה׳, כלומר כתת פתיחת פה לשוכתי ישראל שיאמרו שבעשה כיוצא כדבר הרע הזה • ודלך כיצדו שהוא כמו לכבוד, כלומר כאן כלפת את ה׳ בדבר הזה • ויותר נכון לפרש שבאשר שרתי לפרש היה דורש ובלה מקייש, ודבר רע ומר הוא מלד שהחזיק יקשה בדבר שהוא מדבה להוכיח עליו את לתרים, ולכן לפר כתן לל דוד ה׳ העביר את חטאתך שלא תמות, לפרם, רוצה לומר עם היות שבאן כלפת והיית כיחיס הרשעים מוכיח בשער ומקרף ומגדף ומכאן את תוריי ה׳ לפי שיקשו כזי העיסם, והם החבשים הפושעים העושים כדומה לדבר הזה אשר לתה עשית, (לולי רמז על שהוא שהרג בוב עיר הכהנים והיה דוד דורש על זה ומגיד עליו הגדות על דופי ומגדיל לותו עון) ולכן לפר לו הנביא אם לתה היית מכאן ומקרף לתרים וקורא לותם לתוריי ה׳ לפי שיקשו כזי רעיתם ויבזו לותם, או להיותם שופכי דמים, היה רחוי שימיתך הלל יתברך על היותך ככשל בדבר ההוא עלמו אשר כלפת את תרים עליו, ועם כל זה רחם עליך והעביר את חטאתך שלא תמות • ולפר כתן שגם כן בגזר בכלל העונשים שהבן הנולד לדוד מבת שבע ימות, והיה הפבה בזה לפי שבעשה בעון ובתעברה לשו ממנו בימי תוריה וכחטא יחמתהו לשו, ולבן לא היה רחוי שיחיה:

ואמנם למה לא נזה כתן הנביא לת דוד שיעזוב בת שבע לתרי היותה לבזורה לו, בהיות שזכתה מתחת בעלה בחייו והיתה מפני זה לבזורה לבועל, הנה קושי והמפרשים הפכימו שהיתה הפבה בו לפי שלתרי מות תוריה התתי כתבר שלא חטא דוד למפרע בעבין לבת לים, כיון שהולך למלחמת בית דוד קבלו קושי שהיה כותב נע לשתו, שבת לה ולבן היה שתת תוריה במלחמה בשתה לשתו מנורשת ממנו דף נו ע״ל למפרע משעה שבפר ממנה, ולזה היה כל מה שעשה דוד עמה בעילת לישות ולא בעילת זנות, כי לא היתה לבת תוריה לבר כאשר בשבע דוד עליה, ולזה לא היה מהנשות שילהב הלל ית׳ לת היולד שלמה לבר ילדה לת שבע לדוד וירלה שיהיה המלכות ממנו • ולי לפי עוד בזה תי סבות לחרות • הלחד לפי שהיה זה העבין בסתר, וכמו שהוכתתי, על שמפני זה מהר דוד לקבת לת בת שבע לחרי מות תוריה מפני היותה כאשת הרה, וזש היה מתלחר מלבוקם׳ יתפרסם העבין לחלם כשתלך קודם תשעה לדשים לחרי לקוחיה, ולבן רלה ית׳ שיהיה הדבר פתום וסתום ולזה על ידע בכל קלה לבבוד המלכות ולבבוד תורת הבי, וזש היה מזה הקלה שתהיה בת שבע לפוסה לדוד בעלה בעוד העתו ויהיה הדבר גלוי לכל העמים וכדי בזיון וקלון, לבן העלים עליו הקלה מלהעניש בפרסום לת דוד די מריו על דבר תוריה ועל עבין בת שבע, ולזה שלא ידע תותו בלתו, אבל יקשו הרוזים שתוריה לת במלחמה כדרך כל הלחין ודוד בעד לשתו בהיותה בלחמה בדרך הגון ורלוי, הלא תלזה שלכשלום לא ידע דבר מזה, ולבן לא הוליח מאמו דבה על לבריו, ושמעי בן גרא בקללו לת דוד לא זבר מזה כלל, להיות הדבר בלתי כודע לבלם, עם היות שקושי רמזונו בדבריו לבל הוח על לא הדבם, ולדוני שבת פיה בן תנית בהתבטאו למלוך לא לתר שהיה שלמה בן זכוכים דף קה ע״ח ושליכו רלוי למלוך, לפי שלא ידע מזה דבר • הנה אם כן הערים הקב״ה להסתיר הדבר, ולבן לא נזה שיעזוב דוד לת בת שבע, לבל העניטו עליו כרלוי בחופן כסתר הסבה מבני לדם בימים הסם, ולחרי קבלת עבטו לא כאשר עליו חטא מוסף מות, ועל זה לתר דוד מזמור * לשרי כזוי פשע כמוי תלים לב ע״ב חטאה, ולתר אם לתה בתר לי ונו׳, לתבם לחרי כן נזה הלל ית׳ לבניח שיכתוב בספר לת חטאו כדי שילמדו בעלי חטאות לשוב לל ה׳ ככל לבם וככל כפשם כאשר עשה דוד, וניבשו בו ית׳ שיכפר בעד חטאתם כאשר כפר לדוד, וכש * תלמדה פושעים דרכיך ונו׳ • והסבה השנית היה שהלל ית׳ אם לא עז רלה בחמתו העליונה שהיתה עתידה לת שבע שיפל מחבה מושב ביזרעל ומלך עליון על כל הלחין ויזכם מכל בני קדם, ולבן לותה הוכיח לדוד להוליד ממנה לים יורש לת כסאו, ולין עליו להפליח לישה ולישכה ולמה לא יבחר בשאר בני דוד, כמו שלא ידענו למה לא בחר ה׳ בכל בני יפי ובחר בדוד עבדו ויקחהו ממכלאות כאן, כי ממנו כל הבר והוא ידע מי הלים הירש ומזנו ומבעו ותכוכתו רלוי למלוך, ומי הלשה היותר מוכנת בשבעה מזנה ותכוכת׳ להוליד בן חכם ישמח לב עליון למלכי לרן, הרחית מה שלמרו חז״ל בחם׳ בבהדרין פרק קלף׳ רלוים היתה בת שבע לדוד חלת דף קו ע״ח שחלבלה פנה • ויורה שהיה דעתם שעתיד היה תורי׳ לנפול במלחמה או למות מיתה טבעית או כרתיית ותבזת בת שבע לדוד להוליד ממנה מזית לחלי יעקב, ודוד חטא במה שעשה בימרו הרע והקדים לעשות בחטא מה שהיה עתיד הקב״ה לעת לו בהיתר, וזהו לחרם חבלה פנה • הנה בעבור זה רלתה התכמה העליונה׳ להעניש דוד על מה שעשה ולהקים לחרתו לתת לו בת שבע לחשה להוליד ממנה שלמה בחיר ה׳,

ומפני

[יח] וַיְהִי֙ בַּיּ֣וֹם הַשְּׁבִיעִ֔י וַיָּמָ֖ת הַיָּ֑לֶד וַיִּרְא֣וּ עַבְדֵ֗י דָּוִד֙ כִּ֣י מֵ֣ת הַיֶּ֔לֶד כִּ֥י אָמְר֖וּ הִנֵּ֣ה בְעוֹדוֹ֩ הַיֶּ֨לֶד חַ֜י דִּבַּ֣רְנוּ אֵלָ֗יו וְלֹ֤א שָׁמַע֙ בְּקוֹלֵ֔נוּ וְאֵ֣יךְ נֹאמַ֥ר אֵלָ֛יו מֵ֥ת הַיֶּ֖לֶד וְעָשָׂ֥ה רָֽעָה׃

[יט] וַיַּ֤רְא דָּוִד֙ כִּֽי עֲבָדָ֣יו מִתְלַחֲשִׁ֔ים וַיָּבֶן֙ דָּוִ֔ד כִּ֥י מֵ֖ת הַיָּ֑לֶד וַיֹּ֨אמֶר דָּוִ֜ד אֶל־עֲבָדָ֗יו הֲמֵ֤ת הַיֶּ֙לֶד֙ וַיֹּאמְר֔וּ מֵֽת׃

[כ] וַיָּ֣קָם דָּוִ֗ד מֵהָאָ֙רֶץ֙ וַיִּרְחַ֔ץ וַיָּסֶךְ֙ וַיְחַלֵּ֣ף שִׂמְלֹתָ֔יו וַיָּבֹ֥א בֵית־יְהוָ֖ה וַיִּשְׁתָּ֑חוּ וַיָּבֹא֙ אֶל־בֵּיתוֹ֙ וַיִּשְׁאַ֔ל וַיָּשִׂ֥ימוּ לוֹ֖ לֶ֑חֶם וַיֹּאכֵֽל׃

[כא] וַיֹּאמְר֤וּ עֲבָדָיו֙ אֵלָ֔יו מָ֣ה הַדָּבָ֣ר הַזֶּ֔ה אֲשֶׁ֥ר עָשִׂ֖יתָ בָּעֲב֣וּר הַיֶּ֑לֶד חַ֤י צָם֙ וַתִּבְכֶּ֔ה וְכַאֲשֶׁ֥ר מֵ֖ת הַיֶּ֑לֶד קַ֥מְתָּ וַתֹּאכַֽל׃

[כב] לֶ֔חֶם וַיֹּ֣אמֶר בְּעוֹד֩ הַיֶּ֨לֶד חַ֜י צַ֣מְתִּי וָאֶבְכֶּ֗ה כִּ֤י אָמַ֙רְתִּי֙ מִ֣י יוֹדֵ֔עַ יְחָנֵ֥נִי יְהוָ֖ה וְחַ֥י הַיָּֽלֶד׃

[כג] וְעַתָּ֥ה מֵ֖ת לָ֣מָּה זֶּ֑ה הַאוּכַ֥ל עוֹד֙ אֲנִ֣י מְצִיאֹת֔וֹ אֲנִ֥י הֹלֵ֖ךְ אֵלָ֑יו וְה֥וּא לֹא־יָשׁ֖וּב אֵלָֽי׃

[כד] וַיְנַחֵ֣ם דָּוִ֔ד אֶת־בַּת־שֶׁ֖בַע אִשְׁתּ֑וֹ וַיָּבֹ֤א אֵלֶ֙יהָ֙ וַיִּשְׁכַּ֣ב עִמָּ֔הּ וַתֵּ֥לֶד בֵּ֖ן וַיִּקְרָ֣א אֶת־שְׁמ֑וֹ שְׁלֹמֹ֔ה וַיהוָ֖ה אֲהֵבָֽהוּ׃

[כה] וַיִּשְׁלַ֗ח בְּיַד֙ נָתָ֣ן הַנָּבִ֔יא וַיִּקְרָ֖א אֶת־שְׁמ֑וֹ יְדִידְיָ֖ה בַּעֲב֥וּר יְהוָֽה׃

[יח] ויהי ביום השביעי וימת הילד ועבדי דוד יראו להגיד לו כי אמרו הנה בעודנו הילד חי דברנו אליו ולא שמע בקולנו ואיך נאמר אליו מת הילד ועשה רעה׃

[יט] וירא דוד כי עבדיו מתלחשים ויבן דוד כי מת הילד ויאמר דוד אל עבדיו המת הילד ויאמרו מת׃

[כ] ויקם דוד מהארץ ורחץ וסך וחלף שמלתו ויבא בית יהוה וישתחו ויבא אל ביתו ויבקש וישימו לו לחם ויאכל׃

[כא] ויאמרו עבדיו אליו מה הדבר הזה אשר עשית בעבור הילד חי צמת ותבכה וכאשר מת הילד קמת ותאכל לחם׃

[כב] ויאמר בעוד הילד חי צמתי ואבכה כי אמרתי מי יודע יחננני יהוה וחי הילד׃

[כג] ועתה מת למה זה אני צם האוכל עוד אני הלך אליו והיא לא ישוב אלי׃

[כד] וינחם דוד את בת שבע אשתו ויבא אליה וישכב עמה ותלד בן ויקרא את שמו שלמה ויהוה אהבו׃

[כה] וישלח ביד נתן הנביא ויקרא את שמו ידידיה בעבור יהוה׃

(יח) ויהי ביום השביעי וגו׳ . זכר הכתוב תוך התחיל להתקיים הגזירה בחלקית , ולחזוקה הילד חזר וילדה בת שבע לדוד שתלה מיד כשהלך כתן לב ביתו ויכבד , כלומר שכשהוא לו בחנים , מלמדין אותו בחכמה , ובשבח מכותיה , ובשבח הנעשה בעד הנער כמוס ובכבי ומספד ובכל ולן , לפי שהיה בבית ה׳ כל היום ובערב בנוהו משם היה לן (יט) על הארץ בלא מכילה . ושם היו שוקו ובכו ביתו להחכילו ולהקימו מהארץ לא חכה ולא (יט) חכל לחם , ושמח הנער כיום השביעי והיו חבדיו ירחי׳ מהגיד לו כן יעשה דעה , לפי בנופו שיתנוד ויחיה עלמו , (יט) ודוד הבין מיתתו מחזר רוחו חוזר לחוכו מחלבושים , לפי שלא (כ) השתלו בהפוחתו , ולו קס מהארץ וירחץ ויסך וישלף שמלותיו . ובבר התעוררו חיין ללך התכמים לך דוד רחץ וסך כשמעת ימי חכלות ? ומשם למדו שהיה זה קודם הקבול׳ והיותר נכון הוא משום שכתב רלך שמת הבניך כח לך לוד מיד כשילדה את שבע קודם שימוש הנער , ושלחרי ייעורו חלה הנער וביום השביעי לילדתו את , ולין היום השביעי שזכר שביעי לחולי , כי אם שביעי לילדה , ולכן לא כתייבר לנהוג עליו חכלות , ורחץ וסך ושלח לבית השם להתפלל ולהודות על הרעה כמו שהיה מייב להודות על הטובה ושם כן לא היה הנער חולה כי אם יום אחד או יומים , ולכן לא חכל דוד נחם לו להגיד זה בעבור שיקרא שמו ידידיה , ומה שכתבתי הוא הנכון לבב׳ . והנה לא קרא עכו׳ הכתוב את שמו ידידיה כי אם שלמה תמיד , והיה זה להעיד כי ידידיה הוא שם מורה על אהבת השם אליו , ושלמה הוא מורה על שלות ישראל , ובזה מהבשורה שהנה יבנה את בית ה׳ , ולכן קראו תמיד שלמה :

(כה) ויקרא וגו׳ . יש מפרשים שזה הילד הראשון לבד ילדה בת שבע , לפי שבת קודש וחכו והיה בדמות נוכלת , ושבח דוד על תשובה כי קראה בשתו לחברי זה כדי להודיע שלא כחבע׳ מחכו , ולכן שב עמה ויולד את שלמה , ושלמה לבד ילדה בזמן הרחוי מיד כשנולד לחר הכתוב וה׳ אהבו , והנה לא עשה עלין מעשה שיהיה רחוי להיותו כחהב מחכו יתברך , כי אם להיותו נגזר בחכמתו העליונה שיהיה מולך על כל ישראל ויחכם מכל האדם ויהיה יועץ וחכם קרב׳ וכבון לבב . הנה התבחרו הפכוקי והוחרו עם מה שאמרתי הצלולות בלם :

(עו) וילך נתן אל ביתו וגו׳ . זכר הכתו׳ תוך התחיל להתקיים הגזירה בחלקית , ולחזוקה הילד חזר וילדה בת שבע לדוד שתלה מיד כשהלך כתן לב ביתו ויכבד , כלומר שכשהוא לו בחנים , מלמדין אותו בחכמה , ובשבח מכותיה , ובשבח הנעשה בעד הנער כמוס ובכבי ומספד ובכל ולן , לפי שהיה בבית ה׳ כל היום ובערב בנוהו משם היה לן (יט) על הארץ בלא מכילה . ושם היו שוקו ובכו ביתו להחכילו ולהקימו מהארץ לא חכה ולא (יט) חכל לחם , ושמח הנער כיום השביעי והיו חבדיו ירחי׳ מהגיד לו כן יעשה דעה , לפי בנופו שיתנוד ויחיה עלמו , (יט) ודוד הבין מיתתו מחזר רוחו חוזר לחוכו מחלבושים , לפי שלא (כ) השתלו בהפוחתו , ולו קס מהארץ וירחץ ויסך וישלף שמלותיו . ובבר התעוררו חיין ללך התכמים לך דוד רחץ וסך כשמעת ימי חכלות ? ומשם למדו שהיה זה קודם הקבול׳ והיותר נכון הוא משום שכתב רלך שמת הבניך כח לך לוד מיד כשילדה את שבע קודם שימוש הנער , ושלחרי ייעורו חלה הנער וביום השביעי לילדתו את , ולין היום השביעי שזכר שביעי לחולי , כי אם שביעי לילדה , ולכן לא כתייבר לנהוג עליו חכלות , ורחץ וסך ושלח לבית השם להתפלל ולהודות על הרעה כמו שהיה מייב להודות על הטובה ושם כן לא היה הנער חולה כי אם יום אחד או יומים , ולכן לא חכל דוד נחם להגיד זה בעבור שיקרא שמו ידידיה , ומה שכתבתי הוא הנכון לבב׳ . והנה לא קרא עכו׳ הכתוב את שמו ידידיה כי אם שלמה תמיד , והיה זה להעיד כי ידידיה הוא שם מורה על אהבת השם אליו , ושלמה הוא מורה על שלות ישראל , ובזה מהבשורה שהנה יבנה את בית ה׳ , ולכן קראו תמיד שלמה :

(כה) ויקרא וגו׳ . יש מפרשים שזה הילד הראשון לבד ילדה בת שבע , לפי שבת קודש וחכו והיה בדמות נוכלת , ושבח דוד על תשובה כי קראה בשתו לחברי זה כדי להודיע שלא כחבע׳ מחכו , ולכן שב עמה ויולד את שלמה , ושלמה לבד ילדה בזמן הרחוי מיד כשנולד לחר הכתוב וה׳ אהבו , והנה לא עשה עלין מעשה שיהיה רחוי להיותו כחהב מחכו יתברך , כי אם להיותו נגזר בחכמתו העליונה שיהיה מולך על כל ישראל ויחכם מכל האדם ויהיה יועץ וחכם קרב׳ וכבון לבב . הנה התבחרו הפכוקי והוחרו עם מה שאמרתי הצלולות בלם

המכהג כימי' דהם וכן עוד היום הזה המנהג בכל תרנות ישמעאל ובתרנות רבות מחדום, שהיכלי המלך לימים בתוך העיר, לבל הם תמיד חוץ לעיר, והיה זה כדי שלא יהיה ענין המלך עמל ובעם לתבוני העיר ולא יעיקו, ולזה אמר כאן שלכד עיר המלוכה ועדין לא נלכדה רבה, לפי שהוא היה היכל המלך היושב בתוך העיר. ולדעתי כתב שכי חזוקי חומה היו לה חומונית ופנימית, החיצונה היה עיר המלוכה והפנימית הוא למבצר ולחוזק, ומה שכתבתי הוא יותר נכון. וילמה שבעיר המלוכה (והוא היכל המלך שהיה תמוך לעיר) היה תולדת ומקור המים כלם אשר היו בתים לעיר רבה, שהיא העיר הגדולה, ולזה כתוב לבד יואב עיר המלוכה, שהוא היכל המלך המסוך לעיר אשר היו משם יוצאי מימי העיר, לפי שהעיר תקחן בהכרח, (כו, כח) ולזה שלח מלאכים אל דוד להודיעו, כלכדתי כרכה גם שהיא העיר הגדולה גם לכדתי עיר המים שהיא עיר המלוכה אשר זכר, ושלכוף יתר העם ויבוא על העיר, לל רבה ולכדה, כלומ' לא יעצה כן יפטרך למור יואב עליה ולכדו, ויקרא שמו עליה, והיה יואב בוחר יותר שיהיה שמו המלך לכבוד מיקרא על שמו, להיותו

[כו] וַיִּלָּחֶם יוֹאָב בְּרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן וַיִּלְכֹּד אֶת־עִיר הַמְּלוּכָה׃
[כז] וַיִּשְׁלַח יוֹאָב מַלְאָכִים אֶל־דָּוִד וַיֹּאמֶר נִלְחַמְתִּי בְּרַבָּה גַּם־לָכַדְתִּי אֶת־עִיר הַמָּיִם׃
[כח] וְעַתָּה אֱסֹף אֶת־יֶתֶר הָעָם וְחֲנֵה עַל־הָעִיר וְלָכְדָהּ פֶּן־אֶלְכֹּד אֲנִי אֶת־הָעִיר וְנִקְרָא שְׁמִי עָלֶיהָ׃
[כט] וַיֶּאֱסֹף דָּוִד אֶת־כָּל־הָעָם וַיֵּלֶךְ רַבָּתָה וַיִּלָּחֶם בָּהּ וַיִּלְכְּדָהּ׃
[ל] וַיִּקַּח אֶת־עֲטֶרֶת־מַלְכָּם מֵעַל רֹאשׁוֹ וּמִשְׁקָלָהּ כִּכַּר זָהָב וְאֶבֶן יְקָרָה וַתְּהִי עַל־רֹאשׁ דָּוִד וְשָׁלָל הָעִיר הוֹצִיא הַרְבֵּה מְאֹד׃
[לא] וְאֶת־הָעָם אֲשֶׁר־בָּהּ הוֹצִיא וַיָּשֶׂם בַּמְּגֵרָה וּבְחָרְצֵי הַבַּרְזֶל וְהַעֲבֵר אוֹתָם בַּמַּלְבֵּן וְכֵן יַעֲשֶׂה לְכָל עָרֵי בְנֵי־עַמּוֹן וַיָּשָׁב דָּוִד וְכָל־הָעָם יְרוּשָׁלָ‍ִם׃

(כו, כ) עכד כתוכ לדוד: וזכר הכתוב שכן עשה דוד שלקח עמו

הפרשה העשרים תספר ענין לחכון בן דוד עם תמר לקוחתו שנלכב עמה ויעבה, ושלכשלום לקיה שמר לת ענרתו ובגזזו כלכו כוה לבעריו שימיתוהו ויתת וכרת על מלך גשור, ולבני הלזה התקוענית לשר דברה על המלך עליו ונתרלה לו. וזה לספי לקבי ויזע המלך לשלכשלום. תחלת הפרשה ויהי לחרי כן ולשלכשלום בן דוד לחקות יפה ושמה תמר וגו', עד ויהי מלחרי כן ויעש לו לשלכשלום מרכבה וסוסים וחמשים לים וגוש', והנה שלשתי כפרשה הוחת עד שלשות:

השאלה הראשונה כתמר לם היתה בת דוד לו לא? ולם כתמר שהיתה כתו ולחקות לחכון, לין בתחלת הספור לחמר ולשלכשלום בן דוד לחקות יפה ושמה תמר ויהלבה לחכון בן דוד? יורה שלשלכשלום ולחכון היו שניהם בני דוד ושתמר לת היתה כן, כי לם לחקות לשלכשלום לחי מכל הלם ולת מכל לבין, ולחמר לת תמר לחקותי, והוח המורה על זה לשלכשלום לחי לכי להבה ולת לחמר לחקותי, והוח הלמור על זה גם כן. גם יקשה מה שלהבה היה לשלכשלום ועתה לבר כת על המלך כי לת יחכעבי ממך, ולם היתה לחקותו לין לת יחכעה ממנו? ולם כתמר שלת היתה לחקותי לין לחמר לחכון על לבין תבת כת תמר לחקותי, ודוד לחמר לליה לבי כת בית לחכון לחיך, והיה לחמרה לו על לקי על תעבני, ולשלכשלום לחמר לה לחכון לחיך היה עמך, ועתה לחקותי לקריבי לחיך הוח תציתי לב? והדברים לחלה כלם יורו שתמר היתה לחקות לחכון גם כן מכל הלה, לם לת שהיתה בייחוד לחקות לשלכשלום מכל הלם:

השאלה השנית למה דוד המלך עלה בהיות שמע הדברים הלה ויקר לו, לין לת העניש לת לחכון כרלוי? והיה רלוי שילקהו מכה רבה על עזותו הכללה הזות, ולם היה הוח מעניזו כרלוי לת היה לשלכשלום נוער לו לשכה ולת היה הרגו כמו שעשה, ולבן ילקה

ולקח עטרת מלכם מעל רלשו והיה משקלה ככר זהב ואבן יקרה ושמה דוד על רלשו. וככר הוקשה על החכמים והמפרשים ל"ל, לין היה כוכל על רלשו עטרת ככר זהב? ואמם לחרו במס' ע"ז שהאבן יקרה היתה סג מל ע"ש לבן שוכבת ומעמידה בחויר, ואם לחרו שהאבן יקרה היתה שוה ככר זהב, ויהיה פי' ואבן יקרה, כמו מלבן יקר. ורלוי כתב שהיה כוכל לוחה זמן מועט, והוח היותר כבון ושהיה כלופן שיוכל למבלה:

ומפר שמלכד העשרה הוליל (לא) דוד עוד מהעיר שלל רב, ולת עמה לחר העבה שמה הוליל מהם ויהם במגרה ובחרילי הברזל ובמגזרות הברזל, והם מיבי עובדין ויסורין, והמגר' הוא הנקרל בלעז ארלל, וחרילי הברזל, הם כלים נדולים שבהם דשין התבואה, ומגזרו' הברזל, הם לחר יחתכו בהם הלבנים, ואמר כל זה להודיע שהמיתם בהכזריות רב, כדי שכל לחר העמים ישמעו וירלו. ומהם העביר במלבן, כלומ' שנרם במקוס שנוכרים הלבנים, וכן היה עושה לכל בני עמון לחר כיתר הערים שלכד דוד גם כן, ועם זה שב דוד והעם לל ירושלם בשמחה ובשון, כמו שכתוב * גילי מלך בת ליון הריעי ירושלם הנה מלכך זכרי ע"ש יבת לך מדיק ובוצע הוא ונו':

כן צמח יהיה העון עליה ועל בית לכיה ? ואם כוונה שהמלך לא יעשה מעצמו , לית למימר שיהיה עליה העון וכפלו המלך בקי ? ויש כן כי על המלך יהיה העון וכפלו תייב לפמי המקום . ויקשה עוד לקרי לפשר למר למה לה המלך המדבר לגיך והכזתו לגי ולא יוסיף עוד לגעת בך , למה הוסיפה עוד למר יזכור המלך את ה' לגיך וגו' ? ומה ענין זה למחר ? השאלה הששית לפרי שהשה התקועית כיולה וגלתה למלך שכל דבריה היו משל

לא היה ולא נברא , כי אם להזכיר על ענין לבשלום בנו , כמו שאמרה ולמה תפצח כזאת וגו' לבלתי השיב המלך את נדחו כי מות נמות וגו' , למה קומה עוד לקרי זה לענין המשל ? ולמחר ועתה לפר בפתי לדבר על המלך וגו' כי ישמע המלך להפיל לת למתו מכף האיש להשמיד אותי ואת בני וגו' , וזה עלמו ענין המשל הקודם לפר כבר לין כן לורך .

והבני מפרש הפסוקים בלופן יותרו השלוות כלם :

יג

(א) ויהי לקרי וגו' . לקרי שפפר הכתוב קטלת דוד בענין בת שבע ולוריה הקתי , זכר לקרי העוכשיו לפר העשיו הלל יש עליו , לקלוקה במיתת הילד , ובענין תמר שבכה לתכון עמה ויענה , גמול מה שבכה דוד עם בת שבע בקיי בעלה , ושניהי בהריעת לתכון שהרגו לבשלום על לותה הבעילה בקלורה , גמול לתיית לוריה שהמיתו דוד בעבור קשתו , ולקרי זה יפפר ענין לבשלום עם דוד לפר בתקברו בו גם כן גלוי עריות שבכה עם בני לבין לעיני כל ישראל כמו שייער בתן הבניה , ושפיכות דמי כמיתת לבשלום עלמו , וחרפת דוד וגדופו בהיותו בורח מפני בנו לפר קס עליו ווהו

וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וְלַאַבְשָׁלוֹם בֶּן־דָּוִד אֲחוֹת יָפָה וּשְׁמָהּ תָּמָר וַיֶּאֱהָבֶהָ אַמְנוֹן בֶּן־דָּוִד : וַיֵּצֶר לְאַמְנוֹן לְהִתְחַלּוֹת בַּעֲבוּר תָּמָר אֲחֹתוֹ כִּי בְתוּלָה הִיא וַיִּפָּלֵא בְּעֵינֵי אַמְנוֹן לַעֲשׂוֹת לָהּ מְאוּמָה : וְלְאַמְנוֹן רֵעַ וּשְׁמוֹ יְהוֹנָדָב בֶּן־שִׁמְעָה אֲחִי דָוִד וְיְהוֹנָדָב אִישׁ חָכָם מְאֹד : וַיֹּאמֶר לוֹ מַדּוּעַ אַתָּה כָּכָה רֵל בֶּן־הַמֶּלֶךְ בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר הֲלוֹא תַּגִּיד לִי וַיֹּאמֶר לוֹ אַמְנוֹן אֶת־תָּמָר אֲחוֹת אַבְשָׁלוֹם אָחִי אֲנִי אֹהֵב :

כמיכו הפרשיו וקשורם : ולמכם תמר בת מי היתה , הכה מוצ כמ' סנהדרין והמפרש' כלם (למה שדקדוק הקושיא לצד בעמין לתכון שלקרי לקשורם) לתרו , שתמר בת דוד המלך היתה לקות לבשלום בת לביו ובת לתו , לכל שלוו מעכה בת מלך גשור ותמר

כב כ"ח עיין דוד לקקה במלחמה להיותה יפת תואר וזכה עמה קודם שנייעה , כי התורה התירה זה בכגד יפ הרע , כמש * ולקית כשביה לפת יפת תואר , ולקיה מותרת לו כי אם ביתה לקשוב בלבב , ולקב אם תלקה להתגייר יקקנה לקשה , ומעכה כתעברה מדוד בביתה הרקשוב בעודה גויה , ולפיכך היתה תמר מותרת לתכון לעפי שביתה בת דוד , כי לין הבן הבא לישראל מן השפחה לו מן הגויה קרוי בן ישראל , ולכן לתר

שמות כ"ח ג' בפרשת משפטים * בבניס שיולדו לישראל מן השפחה הבגעלית שהם עבדים כמוה לל ישראלי כלכיהם . וכפי הפשט והסברת הישראה הלעת הזה רקוק הוא מהכי והשכל לל יכלהו , כי עם היות שבועה שבכה דוד עם מעכה קודם שנתגיירה , מה שלל בזה בתו , ולינו רלוי למלך בועה כה' כמוהו כי אם שנתגייר לליו רקשובה (כי לין ספק שהיה כרמובה שבאר מיד להבעל למלך דוד ,) וגם שבועה שאותה ביתה רקשובה כתעברה , מה שלל בזכר גב בכתוב והוא בלבי לפשר לדעת הרופאי' שתעבר הבתולה בביתה הרקשובה , הכה עכו לקרי שילדה מעכה לת בתו לדוד בהיותה כבר גיורית יהודית לין יהיה הבלל ביכה ובין לבשלום ? שביכם (לל לבשלום ותמר) היו בני דוד , שביכם היו ממעכה , שביכם גולדו בהיותה גיורית ולפת המלך , ולין כלתר שהיו שלפי שבתעברה לתמר מתכה יום לד יומים קודם שתתגייר תהיה מותרת לתכון

קדושין כה ע"ב

ומה ? שתלדו לתכון הבן הבא מן השפחה לו מן הגויה בקלת בן ישראל , זה שתת בהיותה לתר שפחה לו גויה , לבל לם כתעברה שה לפת קודם שתתגייר ובתגיירה וילדה הבן לו הבת בקדושה ובטהרה , הייבב בעיכי ה' שבין לותם כגויה וכתיב בת ערותך והבן הבולד כיהדות יקרל גוי ? וכבי השפחה הכבעבית להיותה מתחדת בשפחות' היה רלוי שהשה וילדיה תהיה לישוטים , כי הבבי' בולדתם קלקם היותר

לעת חכמי התלמוד בעבין לתכון שלקרי לקשובה) לתרו , שתמר בת דוד המלך היתה לקות לבשלום בת לביו ובת לתו , לכל שלוו מעכה בת מלך גשור

כב כ"ח עיין דוד לקקה במלחמה להיותה יפת תואר וזכה עמה קודם שנייעה , כי התורה התירה זה בכגד יפ הרע , כמש * ולקית כשביה לפת יפת תואר , ולקיה מותרת לו כי אם ביתה לקשוב בלבב , ולקב אם תלקה להתגייר יקקנה לקשה , ומעכה כתעברה מדוד בביתה הרקשובה בעודה גויה , ולפיכך היתה תמר מותרת לתכון לעפי שביתה בת דוד , כי לין הבן הבא לישראל מן השפחה לו מן הגויה קרוי בן ישראל , ולכן לתר

שמות כ"ח ג' בפרשת משפטים * בבניס שיולדו לישראל מן השפחה הבגעלית שהם עבדים כמוה לל ישראלי כלכיהם . וכפי הפשט והסברת הישראה הלעת הזה רקוק הוא מהכי והשכל לל יכלהו , כי עם היות שבועה שבכה דוד עם מעכה קודם שנתגיירה , מה שלל בזה בתו , ולינו רלוי למלך בועה כה' כמוהו כי אם שנתגייר לליו רקשובה (כי לין ספק שהיה כרמובה שבאר מיד להבעל למלך דוד ,) וגם שבועה שאותה ביתה רקשובה כתעברה , מה שלל בזכר גב בכתוב והוא בלבי לפשר לדעת הרופאי' שתעבר הבתולה בביתה הרקשובה , הכה עכו לקרי שילדה מעכה לת בתו לדוד בהיותה כבר גיורית יהודית לין יהיה הבלל ביכה ובין לבשלום ? שביכם (לל לבשלום ותמר) היו בני דוד , שביכם היו ממעכה , שביכם גולדו בהיותה גיורית ולפת המלך , ולין כלתר שהיו שלפי שבתעברה לתמר מתכה יום לד יומים קודם שתתגייר תהיה מותרת לתכון

קדושין כה ע"ב

ומה ? שתלדו לתכון הבן הבא מן השפחה לו מן הגויה בקלת בן ישראל , זה שתת בהיותה לתר שפחה לו גויה , לבל לם כתעברה שה לפת קודם שתתגייר ובתגיירה וילדה הבן לו הבת בקדושה ובטהרה , הייבב בעיכי ה' שבין לותם כגויה וכתיב בת ערותך והבן הבולד כיהדות יקרל גוי ? וכבי השפחה הכבעבית להיותה מתחדת בשפחות' היה רלוי שהשה וילדיה תהיה לישוטים , כי הבבי' בולדתם קלקם היותר

(א) ויהי לקרי וגו' . לקרי שפפר הכתוב קטלת דוד בענין בת שבע ולוריה הקתי , זכר לקרי העוכשיו לפר העשיו הלל יש עליו , לקלוקה במיתת הילד , ובענין תמר שבכה לתכון עמה ויענה , גמול מה שבכה דוד עם בת שבע בקיי בעלה , ושניהי בהריעת לתכון שהרגו לבשלום על לותה הבעילה בקלורה , גמול לתיית לוריה שהמיתו דוד בעבור קשתו , ולקרי זה יפפר ענין לבשלום עם דוד לפר בתקברו בו גם כן גלוי עריות שבכה עם בני לבין לעיני כל ישראל כמו שייער בתן הבניה , ושפיכות דמי כמיתת לבשלום עלמו , וחרפת דוד וגדופו בהיותו בורח מפני בנו לפר קס עליו ווהו

וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וְלַאַבְשָׁלוֹם בֶּן־דָּוִד אֲחוֹת יָפָה וּשְׁמָהּ תָּמָר וַיֶּאֱהָבֶהָ אַמְנוֹן בֶּן־דָּוִד : וַיֵּצֶר לְאַמְנוֹן לְהִתְחַלּוֹת בַּעֲבוּר תָּמָר אֲחֹתוֹ כִּי בְתוּלָה הִיא וַיִּפָּלֵא בְּעֵינֵי אַמְנוֹן לַעֲשׂוֹת לָהּ מְאוּמָה : וְלְאַמְנוֹן רֵעַ וּשְׁמוֹ יְהוֹנָדָב בֶּן־שִׁמְעָה אֲחִי דָוִד וְיְהוֹנָדָב אִישׁ חָכָם מְאֹד : וַיֹּאמֶר לוֹ מַדּוּעַ אַתָּה כָּכָה רֵל בֶּן־הַמֶּלֶךְ בַּבֹּקֶר בַּבֹּקֶר הֲלוֹא תַּגִּיד לִי וַיֹּאמֶר לוֹ אַמְנוֹן אֶת־תָּמָר אֲחוֹת אַבְשָׁלוֹם אָחִי אֲנִי אֹהֵב :

(ב) ויצר לתכון וגו' . לפר הכתוב שהיה קשה ולר לתכון להתקלות , לל לליותו פשוק ומולם להכה על תמר לבתי קבות , לחשב להיותה לתולתו ולין יפשק כה ? והבבית כי כתולה היא , והיתה מפני זה לטועה בביתה כדרך בתולות ישראל ולל היתה יולאה לחה ולחה , ולכן היה בפלא ולקשה לל תכון שיוכל לעשות לה מחומה , ובהיות לו רע ולחום

(ג) יוכבב בן שמעה לחי דוד והיה חכם להרע , לפר לו מדוע לתה ככה לל בן המלך בבקר בבקר ? רולה לומר מדוע כל יום לקום משכתך לל וכקום כחלו בלילה לל שכב לבך ? הלל זה כלתי רלוי לבן המלך שרלוי שיהיה תמיד שמח ובעלו , והוא השיבו את לפר לחות לבשלום לפי שהוכב , ולפר לחות לבשלום לפי , להיותה לחותו בת לתו והיותה בביתו תמיד , ומה לפי שהיתה גם כן לבשלום בת ואתה תמר יפת תואר ויפת מרלה , ולזה הוסיף לתת ההבלל

לל היה ולל כברל , כי אם להזכיר על ענין לבשלום בנו , כמו שאמרה ולמה תפצח כזאת וגו' לבלתי השיב המלך את נדחו כי מות נמות וגו' , למה קומה עוד לקרי זה לענין המשל ? ולמחר ועתה לפר בפתי לדבר על המלך וגו' כי ישמע המלך להפיל לת למתו מכף האיש להשמיד אותי ואת בני וגו' , וזה עלמו ענין המשל הקודם לפר כבר לין כן לורך .

והבני מפרש הפסוקים בלופן יותרו השלוות כלם :

השאלה הששית לפרי שהשה התקועית כיולה וגלתה למלך שכל דבריה היו משל

[ה] וַיֹּאמֶר לוֹ יְהוֹנָדָב שְׁכַב עַל־מִשְׁכָּבְךָ וְהִתְחָל וּבָא אָבִיךָ לְרָאוֹתֶךָ וְאָמַרְתָּ אֵלָיו תָּבֹא נָא תָּמָר אֲחוֹתִי וְתַכְרֵנִי לֶחֶם וְעָשְׂתָה לְעֵינַי אֶת־הַבִּרְיָה לְמַעַן אֶרְאֶה וְאֹכַלְתִּי מִיָּדָהּ׃ [ו] וַיִּשְׁכַּב אַמְנוֹן וַיִּתְחָל וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ לִרְאוֹתוֹ וַיֹּאמֶר אַמְנוֹן אֶל־הַמֶּלֶךְ תָּבוֹא־נָא תָּמָר אֲחוֹתִי וְתַלְבֵּב לְעֵינַי שְׁתֵּי לְבִבוֹת וְאֶבְרֶה מִיָּדָהּ׃ [ז] וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶל־תָּמָר הַבַּיְתָה לֵאמֹר לְכִי נָא בֵּית אַמְנוֹן אָחִיךְ וַעֲשִׂי־לוֹ הַבְּרִיָּה׃ [ח] וַתֵּלֶךְ תָּמָר בֵּית אַמְנוֹן אָחִיהָ וְהוּא שֹׁכֵב וַתִּקַּח אֶת־הַבָּצֵק וַתָּלָשׁ וַתְּלַבֵּב לְעֵינָיו וַתְּבַשֵּׁל אֶת־הַלְּבִבוֹת׃ [ט] וַתִּקַּח אֶת־הַמַּשְׂרֵת וַתִּצֹק לְפָנָיו וַיְמָאֵן לֶאֱכֹל וַיֹּאמֶר אַמְנוֹן הוֹצִיאוּ כָל־אִישׁ מֵעָלַי וַיֵּצְאוּ כָל־אִישׁ מֵעָלָיו׃ [י] וַיֹּאמֶר אַמְנוֹן אֶל־תָּמָר הָבִאי הַבְּרִיָּה חֶדֶר וְאֶבְרָה מִיָּדֵךְ וַתִּקַּח תָּמָר אֶת־הַלְּבִבוֹת אֲשֶׁר עָשָׂתָה וַתָּבֵא לְאַמְנוֹן אָחִיהָ הַחֶדֶרָה׃ [יא] וַתַּגֶּשׁ אֵלָיו לֶאֱכֹל וַיְחַזֵּק בָּהּ וַיֹּאמֶר לָהּ בֹּאִי שִׁכְבִי עִמִּי אֲחֹתִי׃ [יב] וַתֹּאמֶר לוֹ אַל־אָחִי אַל־תְּעַנֵּנִי כִּי לֹא־יֵעָשֶׂה כֵן בְּיִשְׂרָאֵל אַל־תַּעֲשֶׂה אֶת־הַנְּבָלָה הַזֹּאת׃ [יג] וַאֲנִי אָנָה אוֹלִיךְ אֶת־חֶרְפָּתִי וְאַתָּה תִּהְיֶה כְּאַחַד הַנְּבָלִים בְּיִשְׂרָאֵל וְעַתָּה דַּבֶּר־נָא אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי לֹא יִמְנָעֵנִי מִמֶּךָּ׃ [יד] וְלֹא אָבָה לִשְׁמֹעַ בְּקֹלָהּ וַיִּתְחַזֵּק מִמֶּנָּה וַיְעַנֶּהָ וַיִּשְׁכַּב אֹתָהּ׃ [טו] וַיִּשְׂנָאֶהָ אַמְנוֹן שִׂנְאָה גְדוֹלָה מְאֹד כִּי גְדוֹלָה הַשִּׂנְאָה אֲשֶׁר שְׂנֵאָהּ מֵאַהֲבָה אֲשֶׁר אֲהֵבָהּ וַיֹּאמֶר לָהּ אַמְנוֹן קוּמִי לֵכִי׃ [טז] וַתֹּאמֶר לוֹ אַל־אוֹדֹת הָרָעָה הַגְּדוֹלָה הַזֹּאת מֵאַחֶרֶת אֲשֶׁר־עָשִׂיתָ עִמִּי לְשַׁלְּחֵנִי וְלֹא אָבָה לִשְׁמֹעַ לָהּ׃ [יז] וַיִּקְרָא אֶת־נַעֲרוֹ מְשָׁרְתוֹ וַיֹּאמֶר שַׁלְּחִי־נָא אֶת־זֹאת מֵעָלַי הַחוּצָה וּנְעֹל הַדֶּלֶת אַחֲרֶיהָ׃ [יח] וְעָלֶיהָ כְּתֹנֶת פַּסִּים כִּי כֵן תִּלְבַּשְׁנָה בְּנוֹת־הַמֶּלֶךְ הַבְּתוּלֹת מְעִילִים וַיֹּצֵא אוֹתָהּ מְשָׁרְתוֹ חוּצָה וְנָעַל הַדֶּלֶת אַחֲרֶיהָ׃ [יט] וַתִּקַּח תָּמָר אֵפֶר עַל־רֹאשָׁהּ וּכְתֹנֶת

(ה) המכלל פיהן: ויובלב מקצר להרע כתן לו תכובלה לזיך יעצה לשתכוח תחי לביתו עם היותה בתולה, ומקצר לשם לחמון שהפכים עליו (ו) עלת יובלב, התיל הלבר לעמתו ועשה עמו חולה מוכשב על מטתו והחלך לבית כח לרחותו, ולו שלח לחמון ממנו תבא נא תחי לחתותי ותלבב לעיני שתי לבבות ואבלה מידה, ומלך (ז, ט) ולשרה ולוכל מידה, ומלך מה לשחר בתו שתלך לפניו ותלך ותעשה כן, וכבר פירשו בפ' כלל ע"ל קוצ' בשם סנהדרין שעשתה לו מיני טגון, והוא שמטגנין (ח) הבלק במקב עם הסמן: והוא במקבתו הרעה לל רלה לשכול והוסיף כל לית מעלין (י, יא) וילך החלרה, וכשאר הלבה תחר עם החוזן נה לשכב (יב) עמה: והיה בקשה ממנו לל לחי לל תעבכי ונו', ורלתה בזה לתת נ' טעבות חזקות לשלין רלוי לעשותו, הלשל מפלת המעשה, הב' מפלת כבודו, הג' מפלת המעשה לחרה לל לחי לל תעבכי, והוא כאמר בתוכיחה, כלילו לחרה וכי לילך לחי? הלל לחי לתה, ולכן לין רלוי שתעבכי, כי לל יעשה כן בישרלל, לל לשכב לחם עם לחותו ולנלות ערותה, ולכן לל תעשה (יג) הבלה הזלת: ולפי לל תפלת כבודה, לחר ולחי לכה לולילך לת לרפתי, לל מלבד הלעת הלה יש עוד בחינת לרפתי: ולפי מפלת לחרה ולתה תהיה לשלל הבלליס בישרל: ולפי שהוא בחזקו לל היה מלשין בלחת והשלר ולל היה מבליל בין הטוב ובין הרע, הוסיפה לומר לו דברי התול לולי יתפתה לליה, והוא לחרה ועתה דבר לה לל לילך כי לל ימלעני ממך, לל לם לולה לתה דבר לה לל (יז) ועתה לל המלך, ולפי שלין דבר עומד בפני מלעני ממך, כי עם היותי עדוה לך יבלר לו יותר מהיותך, וזה עלין לי לל יתלעני ממך, ולחרה זה לדלותו בלה וכדי שבלותה (יז) שעה לל יעשה דבר: והוא מלשר הבין שהיו דבריה לולה לולית דברים ומלחרי תבל להבדל מידו, לל שתע לליה

[כ] וַיֹּאמֶר לָהּ אַמְנוֹן אָחִיהָ הֲהָיְתָה אֲחוֹתְךָ אַמְנוֹן עִמָּךְ וְעַתָּה אֲחֹתִי הַחֲרִישִׁי אָחִיךְ הוּא אַל־תָּשִׂימִי אֶל־לִבֵּךְ לַדָּבָר הַזֶּה וַתֵּשֶׁב תָּמָר וְאַלְמָנָה בֵּית אָבִיהָ׃ [כא] וַיִּשְׁמַע הַמֶּלֶךְ דָּוִד אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּחַר לוֹ מְאֹד׃ [כב] וְלֹא־דִבֶּר אַמְנוֹן אֶל־אבשלם אֶל־אַבְשָׁלוֹם לְרָע וְעַד־טוֹב כִּי שָׂנֵא אַבְשָׁלוֹם אֶת־אַמְנוֹן עַל־דְּבַר אֲשֶׁר עִנָּה אֶת־תָּמָר אֲחֹתוֹ׃ [כג] וַיְהִי מִקֵּץ שְׁנָתַיִם יָמִים וַיְהִי גֹזְזִים לְאַבְשָׁלוֹם בְּבַעַל חָצוֹר אֲשֶׁר עַל־אֶפְרָיִם וַיִּקְרָא אַבְשָׁלוֹם אֶת־כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ׃ [כד] וַיָּבֹא אַבְשָׁלוֹם אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הִנֵּה נָא גֹזְזִים לְעַבְדֶּךָ יֵלֶךְ נָא הַמֶּלֶךְ וַעֲבָדָיו עִם־עַבְדֶּךָ׃ [כה] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְאַבְשָׁלוֹם לֹא בְנִי נָא לֹא נֵלַךְ כֻּלָּנוּ וְלֹא נַכְבֵּד אֹתָךְ וַיִּפְצַר־בּוֹ וְלֹא אָבָה וַיְבָרְכֵהוּ׃ [כו] וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם וְאִם־לֹא יֵלֵךְ נָא אַמְנוֹן אָחִי עִמָּנוּ וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לָמָּה יֵלֵךְ אִתָּךְ׃ [כז] וַיִּפְצַר־בּוֹ אַבְשָׁלוֹם וַיְשַׁלַּח אֶת־אַמְנוֹן וְאֶת־כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ אִתּוֹ׃ [כח] וַיְצַו אַבְשָׁלוֹם אֶת־נְעָרָיו לֵאמֹר רְאוּ נָא כְּטוֹב לֵב אַמְנוֹן בַּיַּיִן וְאָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם הַכּוּ אֶת־אַמְנוֹן וְהֲמִתֶּם אֹתוֹ אַל־תִּירָאוּ הֲלוֹא אָנֹכִי צִוִּיתִי אֶתְכֶם חִזְקוּ וְהִתְגַּבְּרוּ׃ [כט] וַיַּעֲשׂוּ נַעֲרֵי אַבְשָׁלוֹם לְאַמְנוֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה אַבְשָׁלוֹם וַיָּקֻמוּ כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּרְכְּבוּ אִישׁ עַל־פִּרְדּוֹ וַיָּנֻסוּ׃ [ל] וְהָיָה עוֹדָם בַּדֶּרֶךְ וְהַשְּׁמוּעָה בָּאָה אֶל־דָּוִד לֵאמֹר הִכָּה אַבְשָׁלוֹם אֶת־כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְלֹא נוֹתַר מֵהֶם אֲפִלּוּ אֶחָד׃ [לא] וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו וַיִּשְׁכַּב אָרְצָה וְכָל־עֲבָדָיו נִצָּבִים קְרוּעֵי בְגָדִים׃ [לב] וַיַּעַן יְהוֹנָדָב בֶּן־שִׁמְעָה אֲחִי דָוִד וַיֹּאמֶר אַל־יֹאמַר אֲדֹנִי הֲמִתוּ כָּל־נַעֲרֵי הַבָּחוּרִים אֶת־אַמְנוֹן כִּי אַמְנוֹן לְבַדּוֹ מֵת כִּי עַל־פִּי אַבְשָׁלוֹם שָׂמָה זֹאת מִיּוֹם עַנּוֹתוֹ אֶת־תָּמָר אֲחֹתוֹ׃ [לג] וְעַתָּה אַל־יָשֵׂם אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶל־לִבּוֹ לֵאמֹר כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ מֵתוּ כִּי אַמְנוֹן לְבַדּוֹ מֵת׃ [לד] וְאַבְשָׁלוֹם נָס וַיִּשָּׂא הַנַּעַר הַצֹּפֶה אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה עָם רָב מִדֶּרֶךְ חֹרֹנַיִם מֵאַחֲרָיו מִצַּד הָהָר׃ [לה] וַיֹּאמֶר יְהוֹנָדָב אֶל־הַמֶּלֶךְ הִנֵּה בְנֵי הַמֶּלֶךְ בָּאוּ כִּדְבַר עַבְדְּךָ כֵּן הָיָה׃ [לו] וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר וְהִנֵּה בְנֵי הַמֶּלֶךְ בָּאוּ וַיִּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּבְכּוּ וְגַם הַמֶּלֶךְ וְכָל־עֲבָדָיו בָּכוּ בְכִי גָדוֹל מְאֹד׃ [לז] וְאַבְשָׁלוֹם בָּרַח וַיֵּלֶךְ אֶל־תַּלְמַי בֶּן־עַמִּיהוּד מֶלֶךְ גְּשׁוּר וַיִּתְאַבֵּל עַל־בְּנוֹ כָּל־הַיָּמִים׃ [לח] וַיִּבְרַח אַבְשָׁלוֹם וַיֵּלֶךְ גְּשׁוּר וַיְהִי שָׁם שָׁלֹשׁ שָׁנִים׃ [לט] וַתְּכַל דָּוִד הַמֶּלֶךְ לָצֵאת אֶל־אַבְשָׁלוֹם כִּי נֹחַם עַל־אַמְנוֹן כִּי מֵת׃

הַפְּקִים אֲשֶׁר עָלֶיהָ קָרָעָה וַתָּשֶׂם יָדָהּ
עַל־רֹאשָׁהּ וַתֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְזָעָקָה׃ [כ] וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אַבְשָׁלוֹם אֲחִיהָ הֲאַמְנוֹן
אָחִיךְ הָיָה עִמָּךְ וְעַתָּה אֲחוֹתִי הַחֲרִישִׁי
אָחִיךְ הוּא אַל־תָּשִׁיתִי אֶת־לִבֵּךְ לַדָּבָר הַזֶּה
וַתֵּשֶׁב תָּמָר וְשֹׁמֵמָה בֵּית אַבְשָׁלוֹם׃ [כא] וַיִּחַר
וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד שָׁמַע אֶת כָּל־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה וַיִּחַר לוֹ מְאֹד׃ [כב] וְלֹא־דִבֶּר
אַבְשָׁלוֹם עִם־אַמְנוֹן לְמֵרָע וְעַד־טוֹב כִּי־שָׂנֵא אַבְשָׁלוֹם אֶת־אַמְנוֹן
עַל־דְּבַר אֲשֶׁר עִנָּה אֶת תָּמָר אֲחֹתוֹ׃ [כג] וַיְהִי לִשְׁנָתַיִם יָמִים וַיִּהְיוּ גֹּזְזִים
לְאַבְשָׁלוֹם בְּבַעַל חָצוֹר אֲשֶׁר עִם־אֶפְרָיִם
וַיִּקְרָא אַבְשָׁלוֹם לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ׃ [כד] וַיָּבֹא אַבְשָׁלוֹם אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הִנֵּה־
נָא גֹּזְזִים לְעַבְדֶּךָ יֵלֵךְ־נָא הַמֶּלֶךְ וַעֲבָדָיו
עִם־עַבְדֶּךָ׃ [כה] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־אַבְשָׁלוֹם
אַל־בְּנִי אַל־נָא נֵלֶךְ כֻּלָּנוּ וְלֹא
נִכְבַּד עָלֶיךָ וַיִּפְרָץ־בּוֹ וְלֹא־אָבָה
לָלֶכֶת וַיְבָרְכֵהוּ׃ [כו] וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם וְלֹא יֵלֶךְ־נָא אִתָּנוּ
אַמְנוֹן אָחִי וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לָמָּה יֵלֵךְ
עִמָּךְ׃ [כז] וַיִּפְרָץ־בּוֹ אַבְשָׁלוֹם וַיְשַׁלַּח
אִתּוֹ אֶת־אַמְנוֹן וְאֵת כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ׃
[כח] וַיְצַו אַבְשָׁלוֹם אֶת־נְעָרָיו לֵאמֹר רְאוּ־
נָא כְּטוֹב לֵב־אַמְנוֹן בַּיַּיִן וְאָמַרְתִּי
אֲלֵיכֶם הַכּוּ אֶת־אַמְנוֹן וַהֲמִתֶּם אֹתוֹ
אַל־תִּירָאוּ הֲלוֹא כִּי אָנֹכִי צִוִּיתִי אֶתְכֶם
חִזְקוּ וְהְיוּ לִבְנֵי־חָיִל׃

(כ) וכאשר שמע אבשלום הנער הרע הזה לתמר האחיו, כל אלה תרים בחון קולה עוד אחיהם ועלמה וכאשר הוא, ואז אתקה תמר ותצא בכיתו, ונם זה היתה בכה אלת אבשם להגיעת לחמון, שהיה אבשלום יכול ורוצה לותה בכפם ורוצה בחפצתה והיותה שומה, ולכן השתדל על נקמתה, והיה מחיבתו אלת לבר כלל לחמון, וידענו מזה שהיתה והצלה גדלה לחמתה הוא בהעדר הדבו' מטוב ועד רע, ולכן תמר * והוא לת אוכל לו מתמול שלשום, אשם לת דבר עמו שלשה ימים היכו גולה, כך כתב לבנג ז"ל. ואלי לחצוב שאבשלום היה מדבר כל היום עם לחמון לחיו, אשם לת היה כן לית היה הולך לגוזזי לחמו לאכול ולשתות עמו? לחכל כוונת הכתוב שאבשלום לת דבר עם לחמון כלל בזה העניו על שעשה לת תמר, עם היותו מדבר עמו בשאר העניניס כלם, והיה זה לפי שהאבשם הנוטרים לחיה לת יוכיחו לת רעיהם, והשתת פועלת בהם מהפכים עם השתיקה, עד שילבן מותה התורה * הוכח תוכיח לת עמיתך ולת תשת עליו חטא, לל יוכיחהו בדבריס ועם זה ידבר וירוץ לו ולת יבח להרגו, והוח לחמרו ולת תשת עליו חטא,

(כב) וזהו ולת דבר אבשלום עם לחמון למרע ועד טוב כי שנח אבשלום לת לחמון. ובאור הכתוב בחיוב ענין לת דבר אליו, ולחמר על דבר תשר עשה, ולין זה כמוך לכי שנח אבשלום, לחכל הוח כמוך למעלה, כלומר לחמר אבשלום עם לחמון למרע ועד טוב על דבר תשר עשה לת תת לחבותו כי שנח אבשלו' לת לחמון, ומתוך שנחתו לת הוכיחו עליו בשבו להקשם מחנו כמו שעשה. ולחכם למה דוד לת עשה חצטע על זה לחר שמע לת כל הדברי' וירע בעיניו, הכבה לפלי היח, לפי שכפי הדין הכח על לקל מהערירות כמוהל קייב ויקרל יח כט כרת, שנ' * כי כל תשר יעשה מכל התועבות החלה ונכרתו הנפשות העושות, ויש מן הערירות שהוח כמיתת כל יותר על הכרת שהוח שוה בכלן, והם הכח על לחמו ועל לחת מכיו ועל לחת בנו והשובה עם הזכר ועם הנבמ' ועם הבערה המחורסם שלה הם בקיבלה, והכח על לת לחתו בחייה ועל בת בתה ועל בת בנה ועל לם לחתו ועל לם לחמה ועל לחותה מלבי, והכח על בתו ועל בת בתו ועל בת בנו שהם בשרים', והכח על לחת לית שהיח בחוק, לחכל כל שלר הערירות חשר ערות החקות מכללם הם בכרת בלבד, ולין בהם מיתת בית דין לחכל יש בהם מלקות, ווה לם היו עם עדים והתרלה, שכל חייבי כריתו' לוקין כמו שהתבלר בתלמוד והחייתו הלחכם מכוח פ"ג בספר קדושה הלכות לסורי ביאה פרק רלשון * ומלחר ובכריתו' לל שלחמון שכב עם לחותו לל היה חייב מיתת בית דין ולל גם כן מלקות, לפי שלל היו שם עדים והתרלה ובשלר עניני חם כן בכרת לבד, ומפני זה לל המיתו דוד עה על זה, כל שכל חייבי כריתו' לוקין כמו שהתבלר בתלמוד והחייתו הלחכם מכוח פ"ג בספר קדושה הלכות לסורי ביאה פרק רלשון * ומלחר ובכריתו' לל שלחמון שכב עם לחותו לל היה חייב מיתת בית דין ולל גם מלקות, לפי שלל היו שם עדים והתרלה ובשלר עניני חם כן בכרת לבד, ומפני זה לל המיתו דוד עה על זה, כל

דכרי' ל' מב

שכן

[כח] וַיְצַו אַבְשָׁלוֹם אֶת־נְעָרָיו כְּאָמְרוֹ שִׂימוּ־נָא אֶת־לֵב אַמְנוֹן כִּי־יִטַּב לֵב אַמְנוֹן בַּיָּיִן וְאָמַרְתִּי אֲלֵיכֶם הַכּוּ אֶת־אַמְנוֹן וְהֲמִתֶּם אֹתוֹ אַל־תִּירָאוּ הֲלֹא אָנֹכִי צִוִּיתִי אֶתְכֶם חִזְקוּ וְהִתְגַּבְּרוּ׃ [כט] וַיַּעֲשׂוּ נַעֲרֵי אַבְשָׁלוֹם לְאַמְנוֹן כַּאֲשֶׁר צִוָּה אַבְשָׁלוֹם וַיָּקֻמוּ כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּרְכְּבוּ אִישׁ עַל־פִּרְדּוֹ וַיָּנֻסוּ׃ [ל] וְהָיָה הֵמָּה בַּדֶּרֶךְ וְהַשְּׁמֻעָה בָּאָה אֶל־דָּוִד לֵאמֹר הִכָּה אַבְשָׁלוֹם אֶת־כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְלֹא־נוֹתַר מֵהֶם אֶחָד׃ [לא] וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו וַיִּשְׁכַּב אָרְצָה וְכָל־עֲבָדָיו נִצָּבִים קְרֵעֵי בְגָדִים׃ [לב] וַיַּעַן יְהוֹנָדָב בֶּן־שִׁמְעָה אֲחִי־דָוִד וַיֹּאמֶר אַל־יֹאמַר אֲדֹנִי אֶת כָּל־הַנְּעָרִים בְּנֵי־הַמֶּלֶךְ הֻמְּתוּ כִּי־אַמְנוֹן לְבַדּוֹ מֵת כִּי־עַל־פִּי אַבְשָׁלוֹם הָיְתָה שָׂימָה מִיּוֹם עַנּוֹתוֹ אֶת־תָּמָר אֲחֹתוֹ׃ [לג] וְעַתָּה אַל־יָשֵׂם אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶל־לִבּוֹ דָּבָר לֵאמֹר כָּל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ מֵתוּ כִּי־אִם אַמְנוֹן לְבַדּוֹ יָמוּת׃ [לד] וּבָרַח אַבְשָׁלוֹם וַיִּשָּׂא הַנַּעַר הַצֹּפֶה אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה עַם־רַב הֹלְכִים מִדֶּרֶךְ אַחֲרָיו מִצַּד הָהָר׃ [לה] וַיֹּאמֶר יְהוֹנָדָב אֶל־הַמֶּלֶךְ הִנֵּה בְנֵי־הַמֶּלֶךְ בָּאוּ כִּדְבַר עַבְדְּךָ כֵּן הָיָה׃ [לו] וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לְדַבֵּר וְהִנֵּה בְנֵי־הַמֶּלֶךְ בָּאוּ וַיִּשְׂאוּ קוֹלָם וַיִּבְכּוּ וְגַם־הַמֶּלֶךְ וְכָל־עֲבָדָיו בָּכּוּ בְכִי גָּדוֹל מְאֹד׃ [לז] וְאַבְשָׁלוֹם בָּרַח וַיֵּלֶךְ אֶל־תַּלְמַי בֶּן־עַמִּיחוּר מֶלֶךְ גְּשׁוּר וַיִּתְאַבֵּל עַל־בְּנוֹ כָּל־הַיָּמִים׃ [לח] וְאַבְשָׁלוֹם בָּרַח וַיֵּלֶךְ גְּשׁוּר וַיְהִי שָׁם שָׁלֹשׁ שָׁנִים׃ [לט] וַתֶּכַל רוּחַ הַמֶּלֶךְ לָצֵאת אֶל־אַבְשָׁלוֹם כִּי־נֹחַם עַל־אַמְנוֹן כִּי־מֵת׃

(כח) כי טוב לבו של אמנון ביין, ואמר להם אני אומר לכם הכו אותו והמיתוהו ואל תיראו מפני שאני אומר לכם כן, שאני נותן לכם רשות, שהרי אני אחיכם ואני מלכם, ואתם בני המלכים ואין לאדם רשות להרוג את בניו של מלך אלא בית דין של מלך, ואתם אין לכם רשות אלא מפני שאני אומר לכם. הלא אנכי צויתי אתכם, שאני אומר לכם שאני מצוה אתכם. חזקו והתגברו, אל תהיו מהססים בדבר, שאם תהססו אולי לא תוכלו להרגו. (כט) ויעשו נערי אבשלום לאמנון כאשר צוה אבשלום, שהרי אמרו להם בפירוש שיהרגוהו. ויקומו כל בני המלך וירכבו איש על פרדו וינוסו, שהרי אמר להם אבשלום אחיהם שיברחו. (ל) והמה בדרך, שהרי היו צריכים לברוח מפני אבשלום שלא יהרגם. והשמועה באה אל דוד לאמר הכה אבשלום את כל בני המלך ולא נותר מהם אחד, שהרי אמרו לו נערי אבשלום שהרגו את כל בני המלך. (לא) ויקם המלך ויקרע את בגדיו וישכב ארצה וכל עבדיו נצבים קרעי בגדים, שהרי אמרו לו נערי אבשלום שהרגו את כל בני המלך. (לב) ויען יהונדב בן שמעה אחי דוד ויאמר אל יאמר אדני את כל הנערים בני המלך המיתו כי אמנון לבדו מת, שהרי אמרו לו נערי אבשלום שהרגו את אמנון לבדו. כי על פי אבשלום היתה שומה מיום ענותו את תמר אחותו, שהרי אמרו לו נערי אבשלום שהרגו את אמנון על שענה את תמר אחותו. (לג) ועתה אל ישם אדני המלך אל לבו דבר לאמר כל בני המלך מתו כי אם אמנון לבדו ימות, שהרי אמרו לו נערי אבשלום שהרגו את אמנון לבדו. (לד) וברח אבשלום, שהרי ברח מפני אבשלום שלא יהרגנו. וישא הנער הצופה את עיניו וירא והנה עם רב הלכים מדרך אחריו מצד ההר, שהרי אמרו לו נערי אבשלום שהרגו את אמנון לבדו. (לה) ויאמר יהונדב אל המלך הנה בני המלך באו כדבר עבדך כן היה, שהרי אמרו לו נערי אבשלום שהרגו את אמנון לבדו. (לו) ויהי ככלתו לדבר והנה בני המלך באו וישאו קולם ויבכו וגם המלך וכל עבדיו בכו בכי גדול מאד, שהרי אמרו לו נערי אבשלום שהרגו את אמנון לבדו. (לז) ואבשלום ברח וילך אל תלמי בן עמיחור מלך גשור ויתאבל על בנו כל הימים, שהרי היה מתאבל עליו, ומדי פעם בפעם היה מתנחם מאבלו, ומועדי לא היה מלבו יום שהוא לא יתאבל בו על אמנון בנו. ועם היות שאחר שברח דוד בשנת הילד שבה ילדה לו מעכה בת תלמי מלך גשור את אבשלום שהיה בכור לו, וכמו שאמר הכתוב ולאחיה בכרו ואחר שברח אבשלום ברח וילך גשור, (לח) ואבשלום ברח וילך גשורה וישב שם שלש שנים, שהרי אמרו לו נערי אבשלום שהרגו את אמנון לבדו. (לט) ותכל רוח המלך לצאת אל אבשלום כי נחם על אמנון כי מת, שהרי אמרו לו נערי אבשלום שהרגו את אמנון לבדו.

(כו) ויאמר אבשלום אם לא וגו' ואם אין אתה הולך עמנו אנא ישלח נא וגו'. (כז) ויפצר בו ויברך את אמנון ואת כל בני המלך עמו. (כח) ויצו אבשלום את נעריו כאמרו שימו נא וגו'. (כט) ויעשו נערי אבשלום לאמנון כאשר צוה אבשלום ויקומו כל בני המלך וירכבו איש על פרדו וינוסו. (ל) והשמועה באה אל דוד לאמר הכה אבשלום את כל בני המלך ולא נותר מהם אחד. (לא) ויקם המלך ויקרע את בגדיו וישכב ארצה וכל עבדיו נצבים קרעי בגדים. (לב) ויען יהונדב בן שמעה אחי דוד ויאמר אל יאמר אדני את כל הנערים בני המלך המיתו כי אמנון לבדו מת כי על פי אבשלום היתה שומה מיום ענותו את תמר אחותו. (לג) ועתה אל ישם אדני המלך אל לבו דבר לאמר כל בני המלך מתו כי אם אמנון לבדו ימות. (לד) וברח אבשלום וישא הנער הצופה את עיניו וירא והנה עם רב הלכים מדרך אחריו מצד ההר. (לה) ויאמר יהונדב אל המלך הנה בני המלך באו כדבר עבדך כן היה. (לו) ויהי ככלתו לדבר והנה בני המלך באו וישאו קולם ויבכו וגם המלך וכל עבדיו בכו בכי גדול מאד. (לז) ואבשלום ברח וילך אל תלמי בן עמיחור מלך גשור ויתאבל על בנו כל הימים. (לח) ואבשלום ברח וילך גשורה וישב שם שלש שנים. (לט) ותכל רוח המלך לצאת אל אבשלום כי נחם על אמנון כי מת.

(לב) ועתה אל ישם אדני המלך אל לבו דבר לאמר כל בני המלך מתו כי אם אמנון לבדו ימות, שהרי אמרו לו נערי אבשלום שהרגו את אמנון לבדו. כי על פי אבשלום היתה שומה מיום ענותו את תמר אחותו, שהרי אמרו לו נערי אבשלום שהרגו את אמנון על שענה את תמר אחותו. (לג) ועתה אל ישם אדני המלך אל לבו דבר לאמר כל בני המלך מתו כי אם אמנון לבדו ימות, שהרי אמרו לו נערי אבשלום שהרגו את אמנון לבדו. (לד) וברח אבשלום, שהרי ברח מפני אבשלום שלא יהרגנו. וישא הנער הצופה את עיניו וירא והנה עם רב הלכים מדרך אחריו מצד ההר, שהרי אמרו לו נערי אבשלום שהרגו את אמנון לבדו. (לה) ויאמר יהונדב אל המלך הנה בני המלך באו כדבר עבדך כן היה, שהרי אמרו לו נערי אבשלום שהרגו את אמנון לבדו. (לו) ויהי ככלתו לדבר והנה בני המלך באו וישאו קולם ויבכו וגם המלך וכל עבדיו בכו בכי גדול מאד, שהרי אמרו לו נערי אבשלום שהרגו את אמנון לבדו. (לז) ואבשלום ברח וילך אל תלמי בן עמיחור מלך גשור ויתאבל על בנו כל הימים, שהרי היה מתאבל עליו, ומדי פעם בפעם היה מתנחם מאבלו, ומועדי לא היה מלבו יום שהוא לא יתאבל בו על אמנון בנו. ועם היות שאחר שברח דוד בשנת הילד שבה ילדה לו מעכה בת תלמי מלך גשור את אבשלום שהיה בכור לו, וכמו שאמר הכתוב ולאחיה בכרו ואחר שברח אבשלום ברח וילך גשורה וישב שם שלש שנים, שהרי אמרו לו נערי אבשלום שהרגו את אמנון לבדו. (לח) ותכל רוח המלך לצאת אל אבשלום כי נחם על אמנון כי מת, שהרי אמרו לו נערי אבשלום שהרגו את אמנון לבדו.

(כו) ויאמר אבשלום אם לא וגו' ואם אין אתה הולך עמנו אנא ישלח נא וגו'. (כז) ויפצר בו ויברך את אמנון ואת כל בני המלך עמו. (כח) ויצו אבשלום את נעריו כאמרו שימו נא וגו'. (כט) ויעשו נערי אבשלום לאמנון כאשר צוה אבשלום ויקומו כל בני המלך וירכבו איש על פרדו וינוסו. (ל) והשמועה באה אל דוד לאמר הכה אבשלום את כל בני המלך ולא נותר מהם אחד. (לא) ויקם המלך ויקרע את בגדיו וישכב ארצה וכל עבדיו נצבים קרעי בגדים. (לב) ויען יהונדב בן שמעה אחי דוד ויאמר אל יאמר אדני את כל הנערים בני המלך המיתו כי אמנון לבדו מת כי על פי אבשלום היתה שומה מיום ענותו את תמר אחותו. (לג) ועתה אל ישם אדני המלך אל לבו דבר לאמר כל בני המלך מתו כי אם אמנון לבדו ימות. (לד) וברח אבשלום וישא הנער הצופה את עיניו וירא והנה עם רב הלכים מדרך אחריו מצד ההר. (לה) ויאמר יהונדב אל המלך הנה בני המלך באו כדבר עבדך כן היה. (לו) ויהי ככלתו לדבר והנה בני המלך באו וישאו קולם ויבכו וגם המלך וכל עבדיו בכו בכי גדול מאד. (לז) ואבשלום ברח וילך אל תלמי בן עמיחור מלך גשור ויתאבל על בנו כל הימים. (לח) ואבשלום ברח וילך גשורה וישב שם שלש שנים. (לט) ותכל רוח המלך לצאת אל אבשלום כי נחם על אמנון כי מת.

יד

(ל) וכפר לכתוב שעם היות שלוד מכע עצמו לו מכע לת עבדיו מכלת לתרי תבזלום , הנה עם כל זה ידע יואב בן צרויה כי לב המלך על תבזלום , לל שהיה לבו להנקם ממנו עם היות שלא יכל לו . ולפי זולת שהיתה החיבה והזכלה עליין בלבו להנקם מתבזלום , הוכרך יואב לבקש לזה תכמה ושתבל לל המלך בלותה התחבולה שזוכר , ולולל זולת יואב יוכל לתמר בוזו על כיתו לוד עליין לבנו , על שנם לתרי בוזו יכוב לל כיתו ופני לל יראה , היה יואב מלבר זה לליו פנים בפנים , תבל כמבע מוה ובקש לת הזה התקועית מפבי שבלתו שהיתה עליין תקועה בלבו , והזתרה עם זה השלה הרביעית :

(ב) והנה בקש יואב הזה התכמה מתקוע (כפי תבמיכו וצ) לפי מבלות פ"ם שהיו רגילים שם בשמן ותכמה מלנים ביניהם . ובני לוד קמתי לף פה עם כתב שהיה תקוע עיר לבני לתר , והלפול הוכיח שהיתה מתלן בניתן . והנה היתה תקוע כהר , כמו שלמר

ירמיה ו' ל' * ובתקוע תקעו שופר , לתיו שם פופה והיתה קרובה לל שם ירושלם , בלמרו * העזו בני בניתן מקרב ירושלם ובתקוע תקעו שופר , ומפני זה היו לבנים פקחים , כמו שלמרו העבעיים כי הלבנים ההרייס שם בעלי תבונה ופקחות , וגם גס כן בריחים וחזקים ולמיצי לב . ובחר לעשות התחבולה הזולת על ידי לזה ושתלך בדרך לזה שלמבה , להיות לוד המלך לבי יתומים ולין שלמבות , ויקשול עליה ולל יוב פניה ריקס מהשלמת רמזו , לקשול על בנה הבשלרי , ועם זה תוגב הדרוש התכליתי להעביר מטרת תבזלום .

ועם היות שזם יואב הדברים בפיה הנה היה לריך על כל פנים לבקש לזה תכמה , בלופן שתשקיף על מה שיעשה בפיה , וגם שלולי לת יאמרו הדברים בין המלך על בפיה , ובהיותה בקרת תביב ותענה כפי הרלוי . וזה לותה שתשתדל בשלה הדברים לשתדל שלמבה , בלופן שהיה הוא לומרו התחבלי בת , לל שתסבל ותבבה , בלופן שתהיה למעתה על לחיה , השבי שתלבש בגדי תבל , רוסה לומר בגדים הרלויים לשלמה , השלישי שלת תבוך שמן ולת תתעסק בקשוט גופה , בלופן שעם שלה העשילים תדמה בלולו היה זה מתבלת על מת ימים רבים . ולומר זה בלי שיהיה זה לות שלת תוביף להבשל עוד ולת יהיו לה עוד בנים , שבל זה יביל לת המלך לרחם עליה , והנה בבל זה לת לומר יואב לליה והייתי בלשה שלמבה על פי המוסר , פן בזה תבזה על דבריו , ולבן לומר בסתם מתבלת על מת , והיה בחבתה הביאה בווכתו ובסדור הדברים לומרה שבל זה

(ג) שלמבה שי ויתן לליו , וכמו שבלר : והנה יואב מוה עליה לבוא לל המלך להתבון לו , ולפי שהזה סדרה בדברים מבל הבנים והמשל , לל העניין המכוון , לומר הבתוב ודברת עליו בדבר זה , לל תדבר ותלומר לו משל זה שתדמה לדבר הזה לזה שלמר בופר מבלה מבזלום ולמבון , ולזה לומר בלף הדמיון בדבר זה , בלומ שתדבר למלך משל לדומה לדבר הזה המבון , וזם לת הדברי בפיה ירלה הספור הנמשל , ולפי זה יואב הגיד לה הדבר המבון וזה לותה שתבול קילה ותשוב משל , והיה בפקדותה סדרה המשל מעניתה להסבים עם העניין המבון ולהיותו יבול עליו . ולהפול פירש הבתוב בלופן לחר , שתמרו ודברת עליו בדבר זה , ירלה המשל והנמשל בלו , ולמר בדבר זה שתוב

יו

(ל) וַיֵּדַע יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה כִּי־לֵב הַמֶּלֶךְ
אֶל־אַבְשָׁלוֹם׃ (ל) עַל־אַבְשָׁלוֹם׃ וַיִּשְׁלַח יוֹאָב תְּקוֹעָה
וַיִּקַּח מִשָּׁם אִשָּׁה חֲכָמָה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ
הִתְאַבָּלִי־נָא וְלִבְשִׁי־נָא בִגְדֵי־אֵבֶל
וְאַל־תָּסוּכִי שֶׁמֶן וְהָיִית כְּאִשָּׁה זָה
יָמִים רַבִּים מִתְאַבֶּלֶת עַל־מֵת׃
(ג) וּבָאתְ אֶל־הַמֶּלֶךְ וְדִבַּרְתְּ אֵלָיו כַּדָּבָר
הַזֶּה וַיָּשֶׂם יוֹאָב אֶת־הַדְּבָרִים בְּפִיהָ׃
(ד) וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַתְּקוֹעִית אֶל־הַמֶּלֶךְ
וַתִּפֹּל עַל־אַפֶּיהָ אַרְצָה וַתִּשְׁתָּחוּ
וַתֹּאמֶר הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ׃
(ה) וַיֹּאמֶר־לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה־לָּךְ וַתֹּאמֶר אָבֵל
אִשָּׁה־אַלְמָנָה אָנִי וַיָּמָת אִישִׁי׃

כך ספר בפרט לוך היו הדברים שעם בפיה ומה הוא הדבר שהיה לומרה לל המלך , ולמר שהיה רלוזה בהוזה לבניו בפלה על לפיה לרלה לומר , * לרץ ארץ לל תבסי דמי ולל לזוב יו"ש יכי מקום לבעקתי , ותעתיו לבניו ולמרה לו הושיעה המלך , לל לית דין ולית דיין בוזרן לזר יעשה כמעשיך , ולמרה זה להגיד כי לל היה עניבה ובקשתה כפי המשפט , כי יזמרו לליה שופטים ושוערים מה תבעק לליו ולזרן לל יכופר בלם לזר שוכך בה כי לם בלם שפכה ? ולזה בזה לל המלך , כי זה העניין יבשרך לל היכולת המוחלט המסור למלך כדין וזלל כדין , וזהו הכרלה בזמרה הושיעה המלך , שלליו תזות הבקשה הזולת לל לבשפטי הזרץ ובכדברי ישרלל :

(ה) ויאמר לה המלך וגו' . תבבו המפרשים שהמלך שלל מה הדבר לזר תבקש עליו היעזרה והמלה ? וזהיה בפרה העניין , והקדימה שהיה לשלמה בדי לעורר רבמיו , ושתת לידי פירזרו וכבר מת לידי ימים רבים . וכבי דוד קמתי כתב לבי שלמה זה ימים רבים , לבל עתה לבזרב שהיום מת לידי לם יהרגו לת בני . ולבי לבזרב שהמלך למר מה לך ? בדי להוכיח למה תבזה מוערת בפניו הזה לין לה בעל זיבזה לדרוש מתוו לת הדבר המשפט ? זו לם היתה מוערת מהבעל בי יבבה בשבה ? וזהו מה לך , לל מה הדבר המיוחל לך שתבזה לתה ולל לת יזיב ? והיה הזיבה לבל שלמה לבי , לל לי יבלו הגיד לה הדבר המבון וזה לותה שתבול קילה ותשוב משל , והיה בפקדותה סדרה המשל מעניתה להסבים עם העניין המבון ולהיותו יבול עליו . ולהפול פירש הבתוב בלופן לחר , שתמרו ודברת עליו בדבר זה , ולמר בדבר זה שתוב

(ו) ותאמר לי שתי בנים ויבלו שני לנשים בשדה ולל היה מי לבזלם ויבה לזה לת לזה וימת לת לזה , ולזה לת לזה וימת לת לזה , ולזה לת לזה וימת לת לזה , ול

מוכרח לפרש ויאמר אישי • לו לאמרה זה להגיד שבעלה מת במכוקה נכוכה והלך אל בית עמלמו , והיה בפעורה רבה קולבת מקיל אל קיל , על דרך [שאמר בעל הגזיר מסלדיקים שאתו] כעו המה למכוחות, עוכו לוחכו לחכחות , וזה מקאר הבשים הקלמכות המלטערות על קוצי זוכם , למה שאתו בעליהם בשוכה ובתת ובשזרו המה לסכול עוכותיהם , ושהמ (ו׳ ז׳) היו בוקרות מות מקיים , וזה שאמר ויאמר אישי , ולשפחתך יש בנים ונו׳ , והנה קמה כל המשפחה על שפחתך ונו׳ , כי זהו העמל הרב לפי בשאר עמה בחיותה יקילה לקמבה • והנה כפלור לבריה לקחוב שאמרה לרבעה דברים • הקחל ויכלו אביהם בשדה , לל שהיה מריבה ביניהם מוץ לעיר ולל היו שם עדים והקרקה , ולבן מן הדין לין רלוי שיהרג בעה • ואמרה זה להעיד בעניו לפעלום שהרג את אחיהן בשדה ולל היה שם הקרקה , ולבן מן הדין לל היה חייב מיתה • השני ואין מציל ביניהם , לל שהפער היו במריבה וקטטה ובשנל בעיר לל בבנם לדם ביניהם לשום שלום ולהכר את הרעע • ואת׳ זה לרמזו לדוד שהפער לאחון עבה את תאר לל ייבר אותו אותו כרלוי ולל השתדל לשום שלום בין לקיים , ומזה למדך מה שעשך • השלישי ויבו לקחר את הקחל ניאת אותו , לל שהבה לקחר מהביו את הקחר והוא הקחיל בפשע והכהלקה , ולו המובה היתה במרת בפשו שהית אותו , לל לת לחר הכהו , והיה זה כדי להקל בעבשו ושלל יהיה חייב מיתה ולל גלות , כי יובל להורג לטעון הלל הייתי כדלך , ולל יכולתי להכל בל בפשי כי הוא בפשם הרובף • ואאמרה זה לרמוז לל לאחון שהוא התחיל לחזוק לחטוף ולעבות לת תאר ולחרף בזה לת לבשלום , ולבן היה הוא האשם לחזוק ולהו בראשו • הרביעי והנה קמה כל המשפחה ונוא׳ , לל שבבי המשפחה שלל רלו לשום ביניהם שלום ולהפילם , עם היות שחיבם בית דין , והחזה היתה קרובה לדם להרוג מהם , קשו בלם עליה לומר שתתן לת בבה הבי להמיתו , ושלל היה עושים זה לשום לבבם על דם המת , כי אם לפי שהבי הוא היוצא לת הבקלה כלה , ולבן יאמרו ובשאילה גם לת היוצא , לל בשאיל לת זה היוצא גם בן כמו שאת לחיו , ויעשו זה כדי שלל יהיה לחיב לחיו שם ושלרית על פבי הלאמה ויראו בבי המשפחה לת בחלתו ולת בל בבמי בעלה , ובזה יבבו לת נחלתה המחיבה לליה לור מועא ולל תתקים בה עוד בעת זקבתה וקולבת קושה לטבעי , והוא משל לל הבן הבשאר לאבי מות בעלה ובבה הקחל • ואאמרה זה לרמוז על שאר בבי דוד שהיו מליסים רע על לבשלום ושוחרים לדוד שיהרגהו , שלל יבוובו בזה כי אם להיות לבשלום הבדול שבהם ומיבו בלה לאחות וייקבו במותו לירם לת בחלתו • ועם זה לין בפח שבוזה בם בן הקחל התקועי לעשות משל עביבה דומה לעביין לדם הרחזון, שהיה לו שבי בבים קין והבל ויבבו שבהם בשדה ויקם קין על הבל אביו ויהרגהו ועם בל זה לל החיתו הקדוש ברוך הוא הבל אם לו אות לבלתי הבות אותו מובלו , ולפי שהיה זה לדם הרחזון תובעת מגולה ויסורין קשים מאד , והוא עם בל זה לל הרג לת בבו , ככה דוד המלך בשה שקרה לו ישמור לפיו משפוט וילדיק לת הדין ויבקש בלשבר עשה לדם הרחזון , זהו קשור הפסוקים הללו • והחפוד השתדל לבשלר שלל היו שבי בניה מאב לאד , ואין דרבו יפר הללו :

(ו) ויאמר המלך לל השאה ונו׳ • פירש רלק שאמר המלך (ח) לל השאה שהוא יודה לת בבי המשפחה שלל יגעו פי רלק בבנה , ושהיל השאה שאם יבעט בזה על המלך ועל דבריו ולל יאמר עוד מבבי משפחתו והם יהרגוהו הבה יהיה העון והדם על המלך ובבלו , ושהלקה בבוד למלבות בשה שאמרה עלי תדוכי המלך העון , בי בהפך רלתה לומר שיהיה העון על המלך , ושהמלך שבה לומר עוד שהמדבר לליה על זה יביליהו לפבי , רומה לומר שיביליהו לחק מאשתיו והוא ידבר לליו בחוזק שלל יגע בה ובבנה עוד , ולו שאלה השאה מהמלך שיוליל שבועה מפיו על זה שלל יומת , ובחזר בל בבי המשפחה ישמעו שבועתו ירלו מועלת בו , ווהו יזבור בה המלך לת הדם ונוא׳ , שיפע בהזברת הדם , ולו בשבע המלך חי דם יבול משערת רלשו לרלה • ולפי זה הפירוש לל יתלטו דבריה מהבפל • ורבי בתב לתה פי׳ לבי דוחבי ולחי לתוה עליך , ולפי לתך לדבבי ולתה לל תתוה עלי ובבי יהרג על מי העון ? יזבור בל לדוכי לת דם שהקפיד על תורך הדרך להמיל בפשות , שבחמ׳ * והבינו בי יבב הדרך , וזהו דבבי׳ יט ז׳ מהרבת בוקל דם לשקת ולתה דוקה • והחפוד בתב פי׳ החפוד שבון דוד בחמר הרחזון לומר שיהוה לתך מעבדיו ומשריו לדבר לל בוקלי דם שלל יפיתו לת בבה , ויעשה בדבר משפע ולדקה וברחמים , וזהו לבי לביתך ולחי לתוה עליך , והיה לל יאבה שיביחים שיהיה משפעה לאור בי המלך , בי דעתה שהמלך בדבר המלך ישה משפעה בהדרו פבי בדולי המשפע , ויעשוב המלך שתין עליו עוד בזה עון לחרי שבבר הוא בדבר המשפע , וזהו עלי לדוכי המלך העון , רומה לומר שהעושם (והוא המוכוח הבה בעון) בחיתת בבה השבי בוכב עליה ועל בית לחיה , וכי המלך וכסאו יהיו בקיים לחרי שבבר בזה לעשות לדקה ומשפע , וזוה שהתערה שהמלך בעלמו יעשה משפעה ויהיה , והוא שאמר המדבר לליך והבחתו ללי ולל בעלמו יעשה זה , והוא לומר המדבר לליך והבחתו ללי ולל יוסיף עוד לבעת בך , וזבה יהם הדבר לעלמו ולל על ידי שליח , ולומר והבחתו שהוא הבתות לזבור , לפי שהיה עביהם עבין פתים התבם בדבריה וביבמתם • ומה שאמרה עוד יזבור בי המלך לת הדם , הוא מפני מה שאמר לה המלך שתביא לפביו גואל הדם ולבן פחדה שמא ישלח הגואל אחריה להרוג לת בנה , ולזה תלתה בביו שיזבור לת ה׳ ותוחיל לחר הוא רחום וחבון , וילחה לו בחמלו על בבה ולל יבבר פבי גואל הדם בבואו לפביו , וזהו מהרבת גואל הדם לשקת ונוא׳ , ולו בשבע לה המלך שלל יבול משערת בבה לרלה נוגע • רומה לומר לל מיתה ולל גלות , וזה בעתו בוא • ולחי לחשוב שהמלך לחר לבי לביתך ולחי לתוה עליך , רומה לומר לין רלוי לי להלחין דברי הבעל דין , ולבן לבי לת לביתך ולחי לתוה עליך שידע ויקובו לם הלחת לתך לם לל , והחשה לל בתרלתה בחקירה , לפי שבל זה לל היה לל לבבת שלל לחשל היה , ולזה לחרה שלין רלוי שיעשה על זה חקירה , לפי שהיה בעל דין לבל היה הגואל הקרוב לל הקרוב והקרוב לל לחי , ולבן רלוי שעל פיה יתלחת הדבר ולל יפשך עוד לבריהם , בי לם יהיה בזה עון ופשע עליה תבוה ועל בית לביה לחרי שהרבתה כוביה לפבי המלך , וזהו עלי לדוכי המלך העון , לל לם לחרתי שוב והבר כוב , והמלך ובבתו בקי בחה שיהוה לחרי שבחתך על דבבי ,

ויאמר המלך אל האשה הלוא יד אמנון אתך בכל הזאת ותען האשה ותאמר חי נפשך אדני המלך אם יש לפנות ימין ולהשמיל משמאל מכל אשר דבר אדני המלך כי עבדך יואב הוא צוני ואתה הוא שם בפי שפחתך את כל הדברים האלה • לפנות פנה את הדבר הזה עבדך יואב עשה את פני דבר חדש ואדני חכם כחכמת מלאך האלהים לדעת את כל אשר בארץ • וישלח המלך ויקרא ליואב ויאמר אליו הנני עשה את הדבר הזה לך ולך נער את הנער את אבשלום השיבה • ויפל יואב על פניו ארצה וישתחו ויברך את המלך ויאמר יואב היום ידע עבדך כי מצאתי חן בעיניך אדני המלך לעשות דבר המלך את עבדו • ויקם יואב וילך גשורה ויבא את אבשלום ירושלם • ויאמר המלך יסב אל ביתו ופני לא יראו ויסב אבשלום אל ביתו ופני המלך לא ראה • ולאבשלום לא היה איש נאוה מאד בכל ישראל להתהלל יפה מכף רגל ועד קדקד אין בו מום • וכשעברו את ראשו ויהי מקץ ימים לימים אשר יגלחנו כי מכבד עליו ויגלחהו שער ראשו ושקל את שער ראשו מאתים שקלים במשקל המלך • ויולדו לאבשלום שלשה בנים ואת תמר היתה אשה יפת מראה • וישב אבשלום בירושלם שתי שנים ימים ופני המלך לא ראה • וישלח אבשלום אל יואב לשלחו אל המלך ולא אבה לבא אליו וישלח עוד בשנית ולא אבה • ויאמר אל עבדיו ראו חלקת יואב אצלי הנה לו שם שעורים לכו והצתם אתה באש ויצתו עבדי אבשלום את החלקה באש • ויקם יואב ויבא אל אבשלום ביתה ויאמר אליו למה הציתו עבדיך את החלקה אשר לי באש • ויען אבשלום אל יואב הנה שלחתי אליך לאמר בא הנה ואשלחך אל המלך לאמר למה באתי משם טוב לי עוד שם ועתה אראה פני המלך ואם יש בי עון והמיתני • ויבא יואב אל המלך ויגד לו ויקרא לאבשלום ויבא אליו וישתחו לו על אפיו ארצה לפני המלך וישק המלך לאבשלום •

(ח) ויאמר המלך אל האשה הלוא יד אמנון אתך בכל הזאת ותען האשה ותאמר חי נפשך אדני המלך אם יש לפנות ימין ולהשמיל משמאל מכל אשר דבר אדני המלך כי עבדך יואב הוא צוני ואתה הוא שם בפי שפחתך את כל הדברים האלה • לפנות פנה את הדבר הזה עבדך יואב עשה את פני דבר חדש ואדני חכם כחכמת מלאך האלהים לדעת את כל אשר בארץ • וישלח המלך ויקרא ליואב ויאמר אליו הנני עשה את הדבר הזה לך ולך נער את הנער את אבשלום השיבה • ויפל יואב על פניו ארצה וישתחו ויברך את המלך ויאמר יואב היום ידע עבדך כי מצאתי חן בעיניך אדני המלך לעשות דבר המלך את עבדו • ויקם יואב וילך גשורה ויבא את אבשלום ירושלם • ויאמר המלך יסב אל ביתו ופני לא יראו ויסב אבשלום אל ביתו ופני המלך לא ראה • ולאבשלום לא היה איש נאוה מאד בכל ישראל להתהלל יפה מכף רגל ועד קדקד אין בו מום • וכשעברו את ראשו ויהי מקץ ימים לימים אשר יגלחנו כי מכבד עליו ויגלחהו שער ראשו ושקל את שער ראשו מאתים שקלים במשקל המלך • ויולדו לאבשלום שלשה בנים ואת תמר היתה אשה יפת מראה • וישב אבשלום בירושלם שתי שנים ימים ופני המלך לא ראה • וישלח אבשלום אל יואב לשלחו אל המלך ולא אבה לבא אליו וישלח עוד בשנית ולא אבה • ויאמר אל עבדיו ראו חלקת יואב אצלי הנה לו שם שעורים לכו והצתם אתה באש ויצתו עבדי אבשלום את החלקה באש • ויקם יואב ויבא אל אבשלום ביתה ויאמר אליו למה הציתו עבדיך את החלקה אשר לי באש • ויען אבשלום אל יואב הנה שלחתי אליך לאמר בא הנה ואשלחך אל המלך לאמר למה באתי משם טוב לי עוד שם ועתה אראה פני המלך ואם יש בי עון והמיתני • ויבא יואב אל המלך ויגד לו ויקרא לאבשלום ויבא אליו וישתחו לו על אפיו ארצה לפני המלך וישק המלך לאבשלום •

(י) על דברי, ואלו המלך אמר המדבר אליך והבאתו אלי, לא
לה כאזה עוד להזיק ולקלקל כלל, לכל מיד לכי נוזר ואזתך
את הדין שלה יעות כאך, ואנה כל לאזד ואחד שהיה עד עתה
מדבר אליך לקצת הבקתה ולהמית את כאך היו, מזה אתה
היה אחד שיביאהו לפני ואני אדבר אליו כאופן שלא יגע בך
(יא) עוד: ואמרת מה שאמרה היא עוד יזכר אלוהי המלך את ה',
היא כאשיבה על מה שאמר המלך שהמדבר אליה תביאהו
לפניו ואמרה שיזכור את ה', והזכרון הזה היה בעניין כני
ברכות ד' לדם הרשעים * כשהרג קין את הבל, שהלך יתברך לא הרג
קין בהיותו הורג להיותם לאיש, וכלי שלא יכאה במקלת
אכיאם הזקן, וכאשר קין עבד שיתיתהו הבעלי קיים ואמר
סם שם יג * והיה כל מוצאי יהרגני, הנה לא אמר יתברך אליך המדבר
והבאתו אלי כאשר אמר דוד,
סם יד לכל אמר הכתוב * ויסם ה'
אות לקין לבלתי הכות אותו
כל מוצאו, ומזה הולידה
הלאה שיעשה דוד כן שיסים
אות שלא יכהו אדם ולא
תבטרך להביא לפניו המדבר.
ואשר הבין דוד בכוונם
מאמריה עשה לדבריה ואמר
חי ה' אם יפול משערת בנך
ארצה. ואפשר עוד אלולי
לפרש הפסוקים באופן אחר
והוא, שהמלך אמר כרשעה
ואני אמנה עליך, לא שימה
אדם שיזמור אותה ויאמר
לבני האשפה שלא יאיתוה
כדברי האפרצי, והיא הסיבה
לשבי דברים הנכללים בדברין
אלה, אם לאמרו עליך,
אמרה היא בדרך תחיסה עלי
אדוני המלך העון? לא למה
אמרת אמנה עליך? הלא
אמרתי אני ועלי עון ההריגה לשתמה עלי? הנה כאת על
בני העון לא עלי, ועוד הסיבה למה שאמר אמנה, כי אין
לאזי שיעשה זה על ידי שלית, ועל זה אמרה גם כן בתחיסה
והמלך וכאלתו נקי? לא היא אשת שהיותך בשמע מזה
ואמנה לאיש אחר עלי שהיה נקי מזה החטא? והנה דוד
הסיבה לעניין הזה השני לבד, ואמר שהוא בעצמו יעשה
ההגלה ולא על ידי שלית, ומזה המדבר אליך והבאתו אלי
וגו', והיא קורה עוד לומר הנה כל תקנת הדבר האזת והוא
לעשות הדבר בעצמך, אבל לא תקנת הדבר השני באמרך
שלא יוסיף עוד לנעת בך, שלא וכרת את בני ההגלה וזכרתני
לבד בהיות שלית האבי הנזרע, ומזה אמרה וכר נא המלך את
ה' אלקיך וגו' ולא את ישמידו את בני, רוצה לומר שבכן תלויה
ההגלה ולא בה, ואז דוד הרגיש בדבריה ולקח טעות מאמריו
באם שיהם ההגלה אליה ולא לבנה, ולתקן זה אמר כי השם
אם יפול משערת בנך ארצה, וכוה יהיה ההגלה לבנה ולא
לה. הנה אם כן כיארתי הפסוקים בשבי אופנים תדשים
לבלי נכונים למבין, והוותרה עם זה בשלה התשעית:

(יג) ותאמר האשה. פירש רלק למה תשבת כוונת נגד עם
אלקים, ואם בני האשפה שיאמרו שהא שאמר
המלך בזה הוא כאשם, לא כשנגה היוכלת מלפני השליט,
ויתכן התופת על זה לאדני שהמלך בלתי תשיב את בלתו שהוא
אלגלום (כי ענין אמנון ואבשלו היה דומה לזה) ויאמרו בני
האשפה אם כן מה שנזר הדין בזה הוא כאשם ושנג. וכי
מות נמות, פירוש סופינו למות, וכמו היום הנגרים אנחנו
אדם לא יאספו, כן בשבות בני אדם לא יאספו עוד אל הנוף
בבי הטבע, ולא יש אלקים בשם, לא שלית יש בני בשם
אדם להגלה מתות, ותשב מתשבות לבלתי ידח ממנו נדח,

ואם ערבי המקלט ושאר הדברים אשר אדני המלך ית' להשיב
הרוגח. וזכרה שבת לבקש זה לבני שהפרידוה בני עמה שלח
תועיל בעקתה, ובקשה שיהיה דבר המלך אליה למנוחה, לא
שיביאה מעצבה ומדאגתה לשמוע הטוב והרע ולשפוט בדק
ואמת, וכן פירשו לבנ. והתפוד כתב שאמרה היאשה שהיה
היתה מתפללת שלא יקיים המלך שבועתו, מפני מה שלחתה
בחוץ שהוא עושה עם בנו בעניין דומה לזה, וזהו ולמה
תשבת כזאת על עם אלקים ירמוז לתשבתם ותבזיו, לו
לתשבתם לבד, שהיתה המיוחד יקרא עם, על דרך * לעם שמת לך ה'
בכרי לא ישאול למכרה, כלעת קנת המלקלקים, וכי מות
נמות לא למיתה הטבעית, וכמים הנגרי' לארצה אשר אין מיתה
המקנית, ולא ישא אלקים נפש, לא שלית הרע במשך ממנו
ית' בעצם, כי הוא לא יאבד הנפשות בלבלי ידע ממנו כלל,
הנפשות לבל המו' היא מהכרין
הכומר, והוא יתברך חושב
מחשבות ונתן מלות ודיבון
מעדים והתרוקה ועדי ויקלט
למלט הרוצח, וזהו לבלתי
ידע ממנו כלם, ושאמרה
הלאה שאבני מה שלחתה
שהוא היה חושב בעניין תשבתו
היתה מוכעת עצמה מלבקש
ממנו על בבה, לבל עתה
בעבור שהפרידוה העם, לא
להרוג את בבה בלה מפלת
ההכרת לבקש ממנו רחמים,
ולבן בקשה שיהיה דברו
למנוחה, לא שיקיים שבועתו
ויהיה כמלך המלקים הבלתי
וכלתי משתנה, וחשוף לרמתה
להפטר ממנו ואמר וי' לקיך
יהיה עמך. והנה יתחפט
שני הפירושים כשהלאה תמיד
המזיקה במשל ואמתה לותו
עד סוף דבריה, ושנם בתחילתה בקש' על בבה והוא זר לבלתי,
לחדי תשר לא היה לה עוד לורך במשל, וגם כי לא היה לה
לורך ליקח רשות שבי לדבר לפני המלך, לחדי שהוא המשך
הדברים. והכוונה בלבלי שהלאה בדרה המשל עד כאן, ואחר
שהשיגה כוונת דרושה מהבלת בבה כמה שבשבע לה המלך שלח
יפול משערת ראש בבה לארצה, כיארה המשל וכוונת דבריה
שהוא ענין לבשלום, ושבל דבריה על כה היו משל ומלימה
דברי חכמים ותידותם, ולזה לקחה רשות שבי לדבר לפני
המלך בענין שנוגע במלך, והתחילה לדבר בבמשל ואמרה
על המלך ולמה תשבת כזאת על עם אלקים ומדבר המלך
וגו', וכתבה כזה לדוד שתי תשמות. הלאה הרחשון כוונע
בבני המשפחה כמה שבשב עליהם שהם עם אלקים שיהיו לא
כך לבזריים שיבקשו את בבם להרגו ולהכרות בדם, ובשלת
תותם שיהרגוהו בלי עדים והתראה, ואמרה זה להפליגה
ברוע הענין שיותת הלים ההורג בלי התראה, ושלין
רלוי לבשוד על כזה את עם אלקים ולבשים ילבי
חטא. הלאה הבבי היה בעצם דוד, והוא לם היה הבלת
הבן ההורג דבר בלות ושוב לבלו ומשפטו מרון שלח
יותת בבה ההורג, לם כן לין יעשה הוא בעניין לבשלום
בחלוף זה? וזהו לאמרה ומדבר המלך הדבר הזה בלאה,
לא כאה שדברת ובשבעת בעניין בבי שלח יפול משערת ראשו
לארצה לאה לאה ושוטח, בהיותך בלתי משיב את לבשלום
בבך שהוא בדם בארץ לויבי ה', והנה בתבה על היותו לאה
בזה לרבעה טענות בדברים קלרים. הלאד כי מות נמות, (יד)
לא שהמית' בנוזרת על בל אי, ולם כן האת קודם יומו לין לו
תרעומת רב לאדי שבופו למות, ולין רלוי להרוג אדם לאדי
שהוא יותת מעצמו, והוא על דרך מלאר ליוב * ואה לא תשב ויוב ו' כל

פנאי

הַנְּגִיִּם אַרְצָה אֲשֶׁר לֹא יֶאֱסֹף־ וְלֹא־ יִשָּׂא אֱלֹהִים נֶפֶשׁ וְחָשַׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבִלְתִּי יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח׃

(טו) וְעַתָּה אֲשֶׁר־ בָּאתִי לְדַבֵּר אֶל־ הַמֶּלֶךְ אֲדֹנִי אֶת־ הַדָּבָר הַזֶּה כִּי יְרָאֻנִי הָעָם וַתֹּאמֶר שִׁפְחָתֶךָ אֲדַבְּרָה־ נָּא אֶל־ הַמֶּלֶךְ אוּלַי יַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ אֶת־ דְּבַר (טז) אֲמָתוֹ׃ כִּי יִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ לְהַצִּיל אֶת־ אֲמָתוֹ מִכַּף הָאִישׁ לְהַשְׁמִיד אֹתִי וְאֶת־ בְּנִי יַחַד מִנַּחֲלַת אֱלֹהִים׃

(יז) וַתֹּאמֶר שִׁפְחָתֶךָ יְהִי־ נָא דְבַר־ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לְמְנוּחָה כִּי כְּמַלְאַךְ הָאֱלֹהִים כֵּן אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לִשְׁמֹעַ הַטּוֹב וְהָרָע וַיהוָה אֱלֹהֶיךָ יְהִי עִמָּךְ׃

(יח) וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֶל־ הָאִשָּׁה אַל־ נָא תְכַחֲדִי מִמֶּנִּי דָּבָר אֲשֶׁר אֲנֹכִי שֹׁאֵל אֹתָךְ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה יְדַבֶּר־ נָא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃ (יט) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הֲיַד יוֹאָב אִתָּךְ בְּכָל־ זֹאת וַתַּעַן הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר חַי נַפְשְׁךָ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אִם־ אֶשׁ׳ לְהַמִּין

פצעי ותעבי׳ על עוני כי עתה לעפר אשכב ושחרתני ולא יכי׳ ולכן מפלת המות העתידה ליורד לדוד אי׳ לכפלוס ולא ירדפהו עוד ׳ ולזה כתבה התורה נגול ליזבת הרוצח בעיר מקלטו עד מות הכהן הגדול ׳ כי כמותו יתפעלו בני אדם ויכפרו להם לרעתו לחרי שכלם עתידים למות ׳ ולחרי שכתבתי זה מכתי׳ לב׳ יכבים עלינו ׳ לחר כי מות כמות ודייבו בחותו עוכש ׳ הטענה השנית לחרה וכמיס הנגריס לחלקה חשר לח יחפצו ׳ ל׳ שבגוזל לדם ממון קבירו לו בנגבו לותו יסיב לת הגזילה חשר גזל ותחזיקו יוסיף עליו ׳ ובנכבת הבהמה תחשב בקר ישלם תחת השור ולרבע לחן תחת השה ׳ לפי שהלבר חשר קבל הלדם בחבירו יוכל לתקנו ולהחזירו ׳ ולח כן המו׳ ׳ כי לחרי שימות הלדם הלם יוכל להשיב כפשו חלין עם שפיכת דם הרוצח ? ולם כפשו על רוצח יכנם בכפש הגלגל ויהי כפשו תחת כפשו ? הלל זה כלבי לפשר ׳ שחי הלדם הם כמיס הנגריס שלחרי שפיכותם לל יחפצו עוד ׳ ולם מה שעשה עשוי ות יוכל לתקן המעות מה ויבילנו שפיכת דם הרוצח ? וזתי הטענות הלזה לינם כותבות הלחת על כל פנים ׳ לכל הם הדברים נלחרים על כד הפרסום להמשכת הלב כמלחר הנשים שלין דרכם מופתיי ׳ הטענה השלישית לחרה ולל יצל לל׳ לפש ׳ ל׳ שלפי שבעולם הזה לל יעבה המושל הנה עכו׳ בדינו רבל יעבה כרלוי ׳ ל׳ בעולם הבל ולחרית ׳ וכמ״ש תורס * מדבר שקר תרחק ונקי ונדיק לל תהרוג כי לל לצדיק רשע ׳ ל׳ שהלדם השופט לל יפל מדרכי הדין ׳ ולם לל תהיה בחיתת הלד׳ס התלוה ועדים כפי משפטי התורה מזה שלל יהרגהו ׳ לפי שלפעמי שיפל כלן נקי מהדין הנה עוד לל יבדיק הלקה לותו ויהל יענישהו בבית דינו ׳ כי לין לבניו שכחה ולל חזקה פנים ׳ ולזה לחרה שלחרי שהכשלוס לל הרג לת לחכון לבל מה לת עבדיו שיחיתהו ולל היה שם התרלה לל היה מקוייב חיתה כפי הדין ולין רלוי למלך שיחיתהו ׳ לבל רלוי שיהיס לצדיקים משפש כי לל יש בפש ׳ ל׳ לל יכפר לת בפשו ׳ ולזה דכרה זה בלשון בפש ולל לחרה ולל יש לצדיקים לדם ׳ הטענה הלביעית לחרה וחזב מחזבות לבלתי יבל מחכו כדם ׳ ל׳ שהלה חוזב מחזבות לתת לליס כלריכו וכפרי מעלליו בעולם הזה כדי שלל יענב בעולם הבל ׳ וזל וחזב מחזבות לבלתי יבל מחכו כדם ׳ ל׳ שלל יבל לחכון שהלקיים היתה מחזבת הבניחו ׳ ולחרה זה על לחכון שהלקיים היתה מחזבת לבלתי הבניחו ׳ ולליות כזה לכשלוס לליו בהשגחה לין רלוי שיענב ׳ וגם וזת טענה מפורכמת היל ולינה מחוייבת ׳ ולפשר עוד לפרש וחזב מחזבות שבתן לבו תורה ומלות לבעבור לל יבל מחכו הלדם ׳ ל׳ להמילו מחות לם בשלל חייבו מיתה כי לם בשהרג לת הבפש בעמדו ובעבדי מכות פ״ה והתרלה וחקירות ולבירות כמשפט ׳ עד שלחרו * ול׳ שכל ל׳ דף ז׳ עיין שמעבים מיתה לחד לשבעים שבה בקרן ל׳ קטלן ׳ וענין ערי המקלט וזכר הדברים העזורים לחדם הרוצח ולבלתי

ידע מחכו כלן ׳ ורבי פי׳ ולל ישוב לחלקים בפש להביל לים מחות ׳ ולבך יחזוב המלך מחזבות לבלתי ידע מחכו כלן ׳ ולחרי שבתנה לרבעת הטענות הלזה לבדול המלך יכפר בעד חטחת לחבשלוס ׳ דבזה לולי המלך יחסר חליה ולמה נמרבת למחול מזל ולל דברת הענין בבירור ? והיה רלוי לך לתת הטענות הלזה בתחלת הדברים ׳ הנה להשיב לזה לחרה (טו) ועתה חבר בחתי לדבר חל המלך לחלוני לת הדבר ׳ ל׳ הסבה חבר בחתי לדבר ענין המזל הנוכר הוח לפי שירחוני העם ׳ ל׳ כלל הלחבים הפחידוני שלל תבמע לקול דברי לחתך לם לדבר כפי׳ חלין ענין לבבשלוס ותכבם עלי ׳ כי הליענן המלך בתחוני ? ולזה לחרה (יז) שבחתך לדבר כה ל׳ המלך ׳ ל׳ שלדבר לו המזל לולי יעבה המלך לת הבר לחתו ׳ ובילר מה הענין חבר יעבה ׳ וזה לחרה כי ישמע המלך להציל לת לחתו מכף הלים להשמיד לותי וזת בני וגו׳ ׳ שהוח היה ענין המזל הנוכ׳ ׳ ולבן בלה עם המזל כדי שיבמע לדברי ׳ ולחרי שיחלץ הוח שחלקתה לו יהיה לה מקום לדבר בנמזל ׳ נזכ ולחרה (יח) שבחת׳ יהי נח דבר חדני המלך למחוקה ׳ ל׳ שמה שתגזור ותדבר בענין המזל יהבר למחוקה לבבשלוס בנו ׳ כי יקיים דברו עליו כלבר דבר על נכה ׳ ולפי זיה חבר׳ שלח יסכימו מעזיהם עם דבריהם ולל תסכים הבבלתם עם פעולותיה׳ וכמ״ש יש בלה דורש יבמות פ״ו ועין בלה מקיי׳ מפני זה לחרה סנ כוף עלי׳ כי כמלחך חלקי חדני המלך ׳ ל׳ ע יתחלף משפטיך למעשיך ולל יקוייך כעם ונפלה מדבריך הטוב והיבר חבר דברת על כה ׳ כי לחה פנוע ונקי ומתחבר כמלחך השלים עין בו הרכבה ולל חלוף ׳ וזהו לבמוע הטוב והרע ׳ ל׳ להבין לחתת הדברי׳ הטובי׳ הם לם רעים ׳ ולחכם המעבי׳ לם יהיו כמסבים לחרי התלוה המוקלעת ׳ לבל בכל חבר תעשה ה׳ חלקיך יהי עמך ׳ וכמו שהשכל הנכלל הוח תמיד כהשכלה ולל יפעל כי לם כפי השכל ולל זה כל מזומתיו ׳ כך רלוי שיהיה המלך בענין לבבשלוס שלחר שהבין לחתת הדברי׳ הטובי׳ לם לם רעים ׳ ולחכם המעבי׳ לם יהיו כמסבים לחרי התלוה המוקלעת ׳ לבל בכל חבר תעשה ה׳ חלקיך יהי עמך ׳ וכמו שהשכל הנכלל הוח תמיד כהשכלה ולל יפעל כי לם כפי השכל ולל זה כל מזומתיו ׳ כך רלוי שיהיה המלך בענין לבבשלוס שלחר שהבין לחתת הדברי׳ הטובי׳ לם לם רעים ׳ ולחכם המעבי׳ לם יהיו כמסבים לחרי התלוה המוקלעת ׳ לבל בכל חבר תעשה ה׳ חלקיך יהי עמך ׳ וכמו שהשכל הנכלל הוח תמיד כהשכלה ולל יפעל כי לם כפי השכל ׳ וזהו ה׳ חלקיך יהי עמך ׳ הנה התבוננו הפבוקים בלופן כלו מתיקם לל הדבוק והיותרה הבחלה הבשית :

(יח) ויען המלך וגו׳ ׳ כלשר בלה המלך שהשלה הליקתהו בדברי חכמה הבין שלל בפלה זה היל מעמה ׳ כי מה לה לבוח להתחבן על לבבשלוס ולין לה עמו דבר ? ולבן (יט) שלל מחכה לם היתה יד יואב עמה בזה ? והיל הבינתו ובבע׳ בחיי בפשו לם היה לים לחר להיחין ולהשמיל ׳ ל׳ כי לל מה לותה לים לחר כלבי יואב בדבר הזה ׳ כלומר לבקש על לבבשלוס וזהו שם הדברים בפיה ׳ ולל לחרה זה על המזל (כי היל מעמה בדרתו) כי לם על המזל מבבין פסוד לחכון ולבבשלוס ובעבתיו ׳ והלפוד פירב לת הדברים הלזה מה שלל דוד היל יואב לתך ׳ כי יואב לחר לה נם כן זה בשלבלה המלך והתזוב׳ שבשיבהו עליו ׳ והבידה שלין רלוי לגזות יואב על זה לחרי היות כוונתו לרוים ולבלתי

וְלַהַשְׁמִיל מִכֹּל אֲשֶׁר־הָבֹא אֲרֹנִי הַמֶּלֶךְ
כִּי־עַבְדְּךָ יוֹאָב הוּא צִוַּנִי וְהוּא שָׂם
בְּפִי שִׁפְחָתֶךָ אֵת כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃
[כ] לְסֹבֵב אֶת־פְּנֵי הַדָּבָר עָשָׂה
עַבְדְּךָ יוֹאָב אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וַאדֹנִי
חָכָם כְּחָכְמַת מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים לָדַעַת
אֵת־כָּל־אֲשֶׁר בָּאָרֶץ׃
[כא] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־יוֹאָב הִנֵּה־נָא
עָשִׂיתִי אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְלֵךְ הָשֵׁב אֶת־
[כב] הַנַּעַר אֶת־אַבְשָׁלוֹם׃ וַיִּפֹּל יוֹאָב
אֶל־פָּנָיו אַרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ וַיְבָרֶךְ אֶת־
הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר יוֹאָב הַיּוֹם יָדַע עַבְדְּךָ
כִּי־מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ
אֲשֶׁר־עָשָׂה הַמֶּלֶךְ אֶת־דְּבַר עַבְדּוֹ׃
[כג] וַיָּקָם יוֹאָב וַיֵּלֶךְ גְּשׁוּרָה וַיָּבֵא אֶת־
[כד] אַבְשָׁלוֹם יְרוּשָׁלִָם׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
יָסֹב אֶל־בֵּיתוֹ וּפָנַי לֹא יִרְאֶה וַיָּסָב
אַבְשָׁלוֹם אֶל־בֵּיתוֹ וּפְנֵי הַמֶּלֶךְ לֹא
[כה] רָאָה׃ וּכְאַבְשָׁלוֹם לֹא־הָיָה אִישׁ־
יָפֶה בְּכָל־יִשְׂרָאֵל לְהִתְהַלֵּל מְאֹד מִכַּף
רַגְלוֹ וְעַד קָדְקֳדוֹ לֹא־הָיָה בּוֹ מוּם׃
[כו] וּבְגַלְּחוֹ אֶת־רֹאשׁוֹ וְהָיָה מִקֵּץ יָמִים
לִימִים אֲשֶׁר יְגַלַּח כִּי־כָבֵד עָלָיו וַיְגַלְּחֵהוּ
וְשָׁקַל אֶת־שְׂעַר רֹאשׁוֹ מָאתַיִם שְׁקָלִים
[כז] בְּאֶבֶן הַמֶּלֶךְ׃ וַיִּוָּלְדוּ לְאַבְשָׁלוֹם שְׁלֹשָׁה
בָנִים וּבַת אַחַת וּשְׁמָהּ תָּמָר הָיְתָה
אִשָּׁה יְפַת מַרְאֶה׃
[כח] וַיֵּשֶׁב אַבְשָׁלוֹם בִּירוּשָׁלִַם שְׁנָתַיִם יָמִים
וּפְנֵי הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה׃
[כט] וַיִּשְׁלַח אַבְשָׁלוֹם אֶל־יוֹאָב לִשְׁלָחֹ אֹתוֹ
אֶל־הַמֶּלֶךְ וְלֹא אָבָה לָבוֹא אֵלָיו וַיִּשְׁלַח
עוֹד שֵׁנִית וְלֹא אָבָה לָבוֹא׃
[ל] וַיֹּאמֶר אֶל־עֲבָדָיו רְאוּ חֶלְקַת יוֹאָב
אֶל־יָדִי וְלוֹ־שָׁם שְׂעֹרִים לֵכוּ וְהַצִּיתֻיהָ
בָאֵשׁ וַיַּצִּיתוּ עַבְדֵי אַבְשָׁלוֹם אֶת־
[לא] הַחֶלְקָה בָּאֵשׁ׃ וַיָּקָם יוֹאָב וַיָּבֹא אֶל־
אַבְשָׁלוֹם הַבָּיְתָה וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָמָּה
הִצִּיתוּ עַבְדֶיךָ אֶת־הַחֶלְקָה אֲשֶׁר־לִי בָּאֵשׁ׃
[לב] וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֶל־יוֹאָב הִנֵּה שָׁלַחְתִּי
אֵלֶיךָ לֵאמֹר בֹּא הֵנָּה וְאֶשְׁלְחָה אֹתְךָ
אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לָמָּה בָּאתִי מִגְּשׁוּר

(כ) ותכליתו משוכת ׳ והוא
לכעכור כבוד לת פני הדבר ׳
כ"ל שתכלית המעל כלו היה
לכבב ולהניח המעל שהוא
פני הדבר ותקלת המקצב עם
היותו קוף המעשה • והנה
רקתה החכמה לנעות
לב המלך שהיה יד יואב עמה
בדבר הזה ׳ בהיות שהוא
העליון ׳ לפי שרקתה בפני
מבלי ׳ו שו המלך שתפן כדב' *וכאור פני
מלך חיים ׳ ומאבר רקתהו
שתה וכעלו בדבריה לת רקתה
להעלימו עוד • ובחכה לת
דוד שתכלו כפל עליו ומיד
הכיר הדבריה שהם דברי
יואב ׳ וזהו ולדני חכם
כחכמת מלאך האלקים לדעת
לת הצר בארץ ׳ כ"ל לדעת
הדבריה הלימוציים כלם ומי
הוא המדבר לותם ומי הוא
המניע הרחצון בהם • ולו
לת רצה המלך לתת תשובת
העניו ובליות לחבשלום לל
(כא) החצה ׳ לכל שלח בעד יואב
ואמר לו הנה עשיתי לת הדב'
הזה ׳ רומה לומר לכפר
מעלת לחבשלום בעבורך ׳וכפי
הקרי שהוא עשית לאמר ׳
לאחרי שעשית וכדרת כל זה
בפי החצה גם אתה לך השב
לת הנער לת לחבשלום ׳ כי
החתחיל במצוה תומרין לו
(כב) גמור : ויואב השתחוה לפניו
על החסד הגדול הזה לצד
עשה המלך על ידו וילך ויבא
לת לחבשלום תגשור לל ירושל'
(כג) ובחה לת רצה המלך לרחותו
ומה שילך לביתו ולת ירחתו
ושילך בכבוד והקרה סביב
החומה ויכנס בביתו בלרכים
בלתי מפורסמים ׳ והיה זה
לפי שלת יבא בלרחוב העיר
בכבוד וביד רמה על מעשתו
(כד) לצד חעת : והנה כאן לזה
בפור יפי תוארו של לחבשלום
ושבלגלו לת רחצו מדי שנה
בשנה מקוץ ימים יכבד ׳
ושבל שער רחצו מחתים
שקלי במשקל המבודר מהמלך
הנקרל לבן ׳ כמו שנחמר
(כה) *דברי' לב יג לל יהיה בכיסך לבן ואבן
וגו' • ושבב בלל שהוא הקרמה
למה שיזכר שמרד במלך דוד ׳
ולדעתו היה רחוי שיזכור
זה לקרי פיוס הספור הזה
ושבח לחבשלום לפני המלך •
ויקשה עוד למה בא לקרי זה
בפור בני לחבשלום ושהיה לו
לת לחת יפה מזה ? וכל זה
בתוך הספור הזה עם שלימו

מעשיהו • ואני לקשה שזכר
הכתוב שהיה דוד בל בך עצב
על הדינה למכון שגם לקרי
דברי הקשה וגוף לחבשלום
ידוע בם לא רלה לרחותו ׳ עם
היותו לים בל בך יפה שלל
היה בבל ישראל כמוהו להלל
מלך מכף רגלו וגו' ׳ לל שיש
לחבשים יפים בדבר לחד ואינם
בן בדבר לקר ׳ והוא לל היה
בן ׳ בי היה מהולל בתוארתו'
בבל לישראל ולל היה בו מום
בלל ׳ ומלבד יפי תוארו הנה (כו)
היו עוד שערות רקשו תלתלים
מהולחים בפז ׳ ועלו שהיה
לחבשלום בפז ׳ יפה תואר ויפה מראה
הנן יקיר לו ובער שעשועים
(והוא הסבה בקשוק החלל' לת
בנו הבה יתידה וילועה לו) לל
היה רואה לחיו לרחותו : גם (כז)
זכר שהיו לו ג' בנים ובת לחת
יפה מלד ׳ ועם היות שהולדם
יתפתה ל בנו בעבור בניו ׳
בי בני הבנים קשוקים לבל
קשקים יותר מהבנים ׳ וכמ
בהיותם ילדי שעשועים ׳ והיו
לחבשלום בנים זכרים ובת
יפה מלד ׳ הנה עבו לל היה
דוד רואה לרחותו ׳ ומפני זה (כח)
לקרי הספורים החלה לומר
ויהי לחבשלום ירושלם שנתי'
ימים ובני המלך לל רלה ׳
רומה לומר שעבו יהי בירושל'
שתי שנים ׳ ועם בל הסבות
החלה זוכר פני המלך לת
רלה • והשער הוה שהיה
לחבשלום לקשה שהיה ליופיו ׳
בי יש לחבשים מתדרים בשער
רחשם • ונוף לומרו במדרש
שמשל שהיה בזיר עולם ׳ כוף פר' סו
ולבך היה מקל שערו משה
לשנה ׳ בשם ויהי מקץ ימים
לימים ׳ ומבאן למדו שני
שבודר בבזיר לעולם בשהבביל
שערו מקל בתער מ"ל שדה
ל"ל קדש ׳ שימים תירצוהו על
השנה ׳ במו * ימים תהיה ויקרלו בה (כו)
גלולתו • וזבר שהיה לחבשלום
שוקל שערו ׳ שם להרחות
העמים והשרים לת יופיו ׳
ושם לתת במשקלו בסף ווהב
לבית ה' לו בדקה לעניים :
וזבר עוד שגלח לחבשלו' לקרות (כח, ל)
ליואב ׳ ומחבר לת בת פעם
לחבר פעם הוה לת עבדיו
שילחתו בתח לת חלק' השעורי'
לחבר לו שהיה סמוך לחלקת
לחבשלום ׳ וזהו לאמרו לל ידי :
ואו בת יואב לליו להוכיחו (לח, לב)
למה הניחתו עבדיו לת החלקה
לחבר לו בתח ׳ והוליעו
לחבשלום

קסא

טוֹב לִי עָד אֲנִי־שָׁם וְעַתָּה אֶרְאֶה פְּנֵי
הַמֶּלֶךְ וְאִם־יֶשׁ־בִּי עָוֹן וְהֲמִתָנִי׃
(לג) וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיַּגֶּד־לוֹ וַיִּקְרָא
אֶל־אַבְשָׁלוֹם וַיָּבֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁתַּחוּ
לוֹ עַל־אַפָּיו אַרְצָה לִפְנֵי חַמֶּלֶךְ וַיִּשַּׁק
הַמֶּלֶךְ לְאַבְשָׁלוֹם׃

לכבוש כדי שיפת
לכביו לפי שלא לקרות ולא
בת, והיתה כוונתו בקריאה
לומר כי מה התועלת לאדר לו
(לג) כבודו מגזור לפרי שלא
ירלה פני המלך? ואמרו
ועתה לראה פני המלך,
אין רלונו בקשה ושלמה
כי אם הודעה, שהוא רוצה
על כל פנים לגבת לרלונו
ואם ימנע בו עון יתיתהו.
לפנים הרגתי את לחנון כי אם על לאדר עכה את תמר
והנשתחוה לפניו וישקהו וישקהו ויבכהו, ומשם והלאה תמיד שלא
כאדר יתנהל איש על כבוד העובד לאותו:

(לד)

פרשה כא תפיר תעלת לאבשלום נגד לכיו שהם עליו ויבכה את כניו לעיני ישראל, ואיך בשתלשלו הדברים ביכה
לבין לכיו, ועלת לאיתופל ועוזי הלרכי, ועכיו שמעי בן גרא וקללתו, עד שבלאם לאבשלום עם לבני דוד ואת במלחמה.
תפלת הפרשה ויהי מלחרי כן ויעש לו לאבשלום מרכבה וסוסים וגו', עד ויהי כל הלם כדון וגו',
והנה שלשתי בפרשה הזאת שש שלשות:

השאלה הראשונה מה רלה לאבשלום למרוד בלביו?
והנה הוא היה הגדול מלחיו ולו
משפט הבכורה והוא היה יורש עבר ודוד לביו היה זקן קרוב
לשבעים שנה ולא יאריך ימים, ולמה אם כן עשה לאבשלום
המרד הגדול הזה מבלי צורך? גם שלא עשאו בהיותו
כווך ממנו אם בחרן נשוב ואם בירושלם שעמד שתי
שנים שלא רלה פני המלך, ואם לו לא עשאו מה רלה
עתה לעשותו לאחרי היותו לתו בשלום ובמיושב כאן יכאד
לב ועבד לאדוניו?

השאלה השנית בלחרו ויהי מקץ לרבעים שנה,
והמספר הזה לא פירש הכתוב
תחזרת כ"ב תחלתו, ואם היה כמלחרם ל"ג שהתחיל מהזמן שנשלו
לף יל עב ישראל לשמואל מלך, הנה תשבונם בנוי על שמלך שאול
לף כ' בג' ול שתי שנים, ואני כבר כיארתי ביטול כדעת הזה והוכחתי
ולף לב וקג בראשית ברורות אחת העניין כן כפי האמת, ולכן יקשה לאחרו
כאן ויהי מקץ לרבעים שנה ויאמר לאבשלום אל המלך וגו'?

השאלה השלישית איך הסכימו ישראל וכל העם
עם לאבשלום בדבר הרע הזה?
ואיך מרד כל ישראל במלך דוד? ואיך בקשו להרגו ולהמיתו
על לא חטא בכפיו בהיותו משיח לנלי יעקב ואשר הושיעם
מידי פלשתים פעמים רבות? ומה רלו על ככה ומה הגיע
לליהם שהסכימו עם לאבשלום בקשר המגונה הזה ישבחרו
להמית מלכם? למה יותת דוד כיליהם מה עשה לפניהם?
ואם חטאו חטאה גדולה למה לא בקשו ממנה סליחה
וכפרה כשובם אליו?

והנני מפרש הפסוקים בחופן יותרו השלשות כלם:

קסב

טו

(ל) ויהי מאחרי כן וגו' קודם [ל]
פירוש הפסוק, רלוני
לאקור ולברוא בספור הזה
שהם דברים מ לאבשלום ותכליתו בחתת
הכני כוונת ישראל בהסכימם עמו במרדו. השלישי כוונת
לאיתופל בעלתו. הרביעי כוונת עוזי הלרכי למה ניתן
עליו. הלמישי כוונת יואב בהריגת לאבשלום. הששי כוונת
דוד המלך עליו השלום ותעתו בהסכמתו ופעקתו עליו, למה
שהזכרתי בזה דבר אדם לפחבהו לחתי וכאות בפסוקים.
ואומר שאבשלום לא כוון לברוג את דוד לביו ולא עלה על
לבו, ולא הסכימו כלל ישראל למרוד במלכם ולהמיתו,
לפלא להם הזה כי מי ישלח ידו במשיח ה' ונקה? לכל
לאבשלום רלה למלוך בחיי לביו והיה זה לשתי סבות. הלחד
לפי שודע שלביו היה אוהב לותו על הריגת לחנון, והיה

שפתן הנביא יעדו שהכן לאיר יליד יקום לקריו והיה ככר
כולך לקוכיה ואיזר הכסיס גם כן ׳ ולכן כשבע שימלוך שלמה
שכולך לקרני היעוד קהות כסמוך ׳ הכה כשידע לכשלום
שכועת אביו וכוונתו להמליך את שלמה ככך לוקני ביתיו
ימליכהו (כמו שעשה ׳) ואקרי המלכתו מי יאמר לנו מה
תעשה ? ולכן התעורר לכשלום למלוך בקיי אביו ׳ והיה
דעתו שדוד אביו יסב כביתו ובמעלתו כל ימי קיי עם היותו
הוץ מולך ומכהיג את הארץ בחקומו • הסבה השנית היא
שלכשלום רצה את אביו וקן ולבו שהיה ככר קרוב לשבעים
שנה ולא יוכל לשפוט את ישראל ׳ ולכשלום היה קרוב
פרקי לכו׳ מלרכעים שנה בחוכר מהשנים ׳ וכלחרם לא ° בן לרכעים
פה מג׳ כת לביכה ׳ ומפני זה היה לכשלום רצוי והגון להמליכ את ישראל
ולשפוט את העם והמלך יסב על המטה לוקנתו ולחולשתו ׳
וכבר כרמוז הטעמה הזאת בחה שלמר הכתוב ויקי מקן
לרכעי׳ שנה ׳ וכבר כתבתי שלי לפשר שיפורש זה על התחלת
המלכת שחול לפי שכבר עברו עליו יותר מחמשים שנה ׳ לכל
הלרכעי׳ שנה הלוה הם למלכות דוד שהיו בקירוב מלרכעים
שנה שממלך והוץ היה בן שלשים שנה במלכו ׳ הרי לך שהיה
לו קרוב לשבעים שנה והיה זקן ולבו חלש • גם הלרכעים
שנה למר על שנות לכשלום שנולד בקברון בתחלת מלכות
אביו והיה הם כן לו קרוב ללרכעים שנה ׳ ומם השנים
* הרחוייס להכין למרי ביכה לפלת ולבוש במלחמה • ולפי שלל
היו לרכעים שנה כדיוק למר ויקי מקן לרכעים שנה ׳ לל
דברי עה׳ ל׳ בעשר הרביעי ׳ על דרך * מקן שנע שהיה שעשה ׳
שלין פירוש בתכלית השנעה שהיה כסופם כי הם בשנה
השנעית • והקדים הכתוב זה להגיד זולה גם כן מחה שהניע
לת לכשלום ׳ לל זקנת אביו והכנת עלמו להתעורר למלוך ׳
וכספר מלכים מניכו מלכי׳ הכנה המליכו בהיות הם בן
לוקנת׳ ולהסיר ספק וקטטו׳ לחיים • הנה זלת היתה הם כן
בהתחלת כוונת לכשלום ותכליתו לפלי ׳ לל להרוג לת אביו
ולל להמירו ממעלתו ׳ כי הם ברחות לת דוד לביו זקן כל
ביתים ולכשלום בן לרכעים שנה בקור מעט יפה תואר ויפה
מראה ומזרע המלוכה מלד לחו בן מעכה בת תלמי מלך גשור
והיו לו בכר שלשה בנים ׳ ושלמה בער ורך והיה כוונת אביו
להמליכו ׳ לזה במלך לכשלום בקיי אביו כדי להשאר במקומו
לחר מותו ׳ והיה רלוכו לעבדו כל ימיו במעלתו ׳ והנה יורה
על זה דברי חוזי שלמר לו למי לעבוד הלל לפני הבו וגו׳ •
ולחכם כוונת ישראל כלו בדבר הזה לל היתה להרוג לת דוד
ולל להמירו ממלוכה ׳ כי הם להמליך לת לכשלום בקיי
שהלל ימלוך בן לחר תחתיו ׳ ולולי שבתגלה לכלם בבר עכין
בת שבע והריגת חוריה החתי וידע הדבר בעיניהם שלמה בן
בת שבע ימלוך לחרי דוד ׳ בהיותו מולד בחטא לכלם ולדעת ׳
ורלו שימלוך לכשלום ולל בן לחר להיותו הגדול מלחיו
ולהיותו יפה תואר ויפה מראה ומיפו בלה לתלכות והיותו
שלם השנים בן לרכעים שנה ׳ והיה שלמה לז בן תשעה שנים
ולזה היה קטן בעיניהם בזוי הוא מלך ולל היה הגון למלכות
מלך לחו ׳ והיה השבה בנטות יותר לחרי לדוניהו ׳ ובכרו
להמליך לת לכשלום כי הוא היה רלוי לליו מכל הבנים
ולהיותו גם כן לוהב משפט ׳ כמו שלמר מי ישימני שופט
בלרץ ׳ ובשבו שלל יפשעו בזה נגד דוד ולל ימרדו בו לחרי
היותם מתליטים הגדול מבניו מעבדיו ולחר מיתתו ׳ זו
היתה בלי ספק כוונת העם ברחשונה כלחר התעורר לכשלום
למלוך • לבל לחיתופל ברחותו כוונת לכשלום שלל היתה
למרוד בלביו ׳ פחד לולי יתקבדו ויפללו דוד ולכשלום בנו
וירלה דוד מהמלכת לכשלום בקיי ׳ לו ירלה לכשלום שיבעט
דוד לבד על המלכתו לקריו ויהרג דוד לבדו מלך על ישראל
כל ימיו ׳ ולחלה והנן בנקל יללמו ויהרג לדוד הלילה
והשלה עליו ועל לחר הלשים שנמשכו לקרי לכשלום ודוד
יסיב נחולם ברחשיהם ׳ הנה בעבור זה יען לכשלום שיכוף
לל פילגשי לביו לעיני ישראל כדי שידעו כלם שבחר לת
לביהם וחזקו ידי כל חשר לתו ׳ והיה זה כדי שלל יכל לכשלום

להמליט עם לביו ולל ירד מהמלכות לשר לקח לבל יתוסף
בו תמיד ׳ וזה יהיה להם בטחון גדול להכלל מידי דוד •
והנה בחר לחיתופל הנסיון הזה לל הפילגשים לפי שזקן
תקון לחריה ׳ מה שלל יהיה לחרי המלכה והמלחמה כי
יוכל לחזור ממנה ׳ לבל עכין הנשים בשכבו לותן מי יוכל
לתקן לת לשר עותו ? וז״ש כי נבחשת לת לביך וגו׳ • וגם
בחר בנסיון הזה לפרסם קטלת דוד בעכין בת שבע ולהעכישו
מלה בנגר מלה • ולכשלום הולה זה ועשתו כדי להבטיח
לבב המחזיקים עמו ׳ כי לם לל היה הוץ מנסיים בזה היו
ישראל כריס מלקריו והורגים לותו קודם הזלימו עם לביו ׳
ובשר שלל לחרי זה מה יעשה ? יעמו לחיתופל לנשרה כת
שניס עשר ללף ליש וגוש והכתי לת המלך לבדו ׳ כי היתה
כוונתו להמיתו על כל פניס למלט לת נפשו מידו ׳ והנה
לכשלום סמר בשרו בשמעו דברי לחיתופל שיכה לת לביו ׳
ולבן לל הסניס עמו בדבר והלך לנקש עלת חושי הלרכי
מה שלל עשה בדבר הפילגשים שעשתו מיד ולל נקש עליו
עלתו ׳ לבל לפחדו מהכחת לביו שלל לת חושי ׳ וחושי
בעלתו לל לחר להכות לת דוד לבל לחר וכחנו עליו כלשר
יפול הטל על הלדמה ולל נותר בו ׳ לל שיקחו כלם ויתפזרו
קיים ׳ כדי שהמלך דוד יסב כידי לכשלום בנו כל ימי קיי ולל
יפתוהו עוד בני בליעל לשר לתו להמליך לת שלמה ׳ ולפי
שחושי לל יען להכות לת דוד (ולנכות לחרות לעיר בהם
בפי הפסוקים) לחר לכשלום וכל לים ישראל טוהה עלת חושי
הלרכי מעלת לחיתופל • לחנם במלחמה תשב יולב בן לדויה
בעד דוד דומה לחה שחשב לחיתופל בעד לכשלום ׳ והוץ
כי לם יהיה לכשלום יללים עם דוד ויתרלו דוד להמליכו
לחריו כי הוץ בנו הגדול ויאשר לכשלום לביה ושכלה רבה
עם יולב על לשר בלקש בו ׳ ולזה כדי למלט לת נפשו מידו
הוה להרגו ׳ לבל דוד הוה לקש לי לנער לכשלו׳ ׳ וכלשר
שמע שהרגוהו בעק בעקה גדולה ומרה ׳ לפי שהיה ידוע לפלו
שלל היתה כוונת לכשלום להרגו ולל להמירו ממעלתו כי לם
למלוך לחריו ושיה לו בזה טעמה כי הוץ הגדול ׳ ובקיי לל
היה מהנשות שימלוך מפני קטנת החיים ויכהג וישפוט לת
העם בחקומו כמו שעשו מלכים רבים בישראל וביהודה
ובקיר הלחומות ׳ ועם היות שבח לל פילגשי דוד
למירוק עוכותיו על עכין בת שבע וידע שהבטיח יעדו עליו ׳
וגם שהיה זה מעלת לחיתופל ולל מלב לכשלום ׳ ולזה לל
ייסף לו לחסד ומרה לו על מותו כלשר לת בן ירלם • הנה
עם מה שבתבתי בזה יותרו כלל השלות • לם לל
הרלוזה לחרתי שהתעורר לכשלום למחר לחי למלוך
מפני השבועה לשר נשבע דוד להמליך לת שלמה ׳ ושלל
היתה כוונתו להרוג לת לביו ולל להוריד ממעלתו
ולגדפו כי לם למלוך תחתיו ובחקומו ודוד בחיי יסב
בכבודו • וזה לשנית פירשתי ויהי חקץ לרכעים שנה
שהם למלכות דוד להודיע זקנתו וחולשתו למלוך ׳ וזהם
גם כן לשנות לכשלום להגיד שהיה כימים שלחים להכין
ולהשכיל ולשלום מלחמות ה׳ ׳ שהם שתי סכות החטיעות
לת לכשלום ועזורות בהמלכתו • ולשלישית לחרתי שלל
כוונו ישראל למרוד בדוד מלבם ולל להחיתו חלילה וחם ׳
כי לם להמליך בחקומו לת לכשלום בנו הגדול כדי שלל
ימלוך שלמה בן בת שבע • ולרביעית לחרתי שתלה לחיתופל
הבחיבה להרלות העמים והשרים שבחרו לכשלום לת לביו
ולל יכולו להסכמה ושלום בשכבו עם פלגשיו ׳ לפי
שזה הדבר היה בחבע התיקון והחשלמה ׳ כי ההמלכה
והמלחמה לפשר שיזוור מחנה מה שלל יהיה לשר
קללו יומני לביו ׳ וגם עשה זה להרלות שדוד חטח
בחשת לים ושהיה חשפטו ועבשו שישכבו לת כזיו מלה
כנגד מלה • ולחשית שעזבו עלת לחיתופל ׳ לפי שהיה
בלעתו להמית לת דוד (ומלבד זה הנה לעיר עוד בחעלות
לחרות בפירוש הפסוקים) ובחרו בעלת חושי לפי שלל יען
להכות לת דוד ׳ וליתר הכתות לשר לוכור בפי׳ דברי עלתו •

ולשנית

ובשעת מחרתי שהיה קם דוד על מיתת לבשלום ויפעץ עליו, לבי אומר שלא היתה כוונתו לרעה לא להמיתו ולא להורידו מלכותו ומעלתו. ואחרי שידעת בדרוש הזה ובהקדמת מחתתו נבוך לפירוש הפסוקים להסכים עם הדעת הזה. אחר שסיפר הכתוב שנעצב דוד המלך ע"מ בענין תמר ואחזון אחר כתבהרו שם גלוי ערוות ושכיבות דמים, וזכר כאן שעוד נעצב בענין לבשלום ונתבהרו גו גם כן גלוי ערוות מאחר שכב את פילגשי לכן ושכיבות דמים מהריגתו, וכל זה על אחר חטא בענין את שבע ואוריה החתי לאחר נתבהרו גו גם כן גלוי ערוות ושכיבות דמים, להודיע שעצת האיש תקוס ומה שייעץ על ידי כתן הכניס בעובש דוד הכל הניח כאחר לבד ולא כפל מכל דבריו תחלה. ובפר הכתוב שלבשלום לחרי היותו עם לכן בשלום, שילא כוונתו בהמלכת עלמה לחיו הקטן, לאה שהיה זה לחיו כדי כוזין וקלף, ולכן התעורר למלוך בחיי לכן, לבקוש שאת ימליך דוד את שלמה בחייו ומי יאמר לו מה תעשה אחרי המלכתו כמו שחשתי. והכה הכין עצמו למלחמה לגזרון ולתפלה, אם למלחמה שעשה לו מרכבה וסוסים ואנשים לרוץ לפניו כמלך אם ובשן, ואם לגזרון שהתפלל לבשלום להכניע את ישראל להקריב לה קרבנות: קלקלתו מה בחרבעה דברים:

(כ) לאחר שהיה מצפים בבקר ועתה על יד דרך השער, לא על דרך בית המשפט שבקרלת דכתי כב עו שער, כמו שאתר * על זקני העיר השערה, או שהם היו עוברים הבתים על שער, ולכל בעל ריב לבא אל המשפט היה שואל מאיזה עיר אתה? להרחות להם להכה בדרכו

(ג) מכל עמיכם: הדרך הנשי מהפיוס הוא שהיה אומר לכל איש לבא לו משפט ראה דבריך טובים וכנוחים, ואין זה לפלני הולאה שהיה הדין עמו, שלא וכר הכתוב שהיו מגידים לפני טענותיהם שעליהם יאמר ראה דבריך טובים וכנוחים, לכל הוא דרך עמה ואמור, כלומר ראה והתקן דבריך בתוכן שיהיו טובים וכנוחים. הדרך השניני שהיה מתלונן על עניניהם ואומר ואומע אין לך אחת מחלך, רומה לומר אין לכן שומע שומעותיך, וזה הוא לשעת המלך כי עליו אומע דבר שיהה למלוך כי אם להיות שופט תחת לכו, ואחר שופט בארץ ולא אלך בדרך להעלים כוונתו, וגם לפי שמיעת דבר בעלי הריב והצדקתם כפי המשפט יאות לשופט ולא למלך

(ד) מי עשני כמו שכתבתי בהקדמתי לספר שופטים. וזכר שבהיותו שופט יעשה שני דברים הנוכים, האחד שלא ישפוט על ידי אחרים כי אם בעצמו, וזהו ועלי יבא כל ריב אשר יהיה לו ריב

ומשפט, והשני שילדיק את הדין, לא יקשור וילרוש ויוליאהו לשון לשמתו וזהו והצדקתיו? והדרך הרביעי מהפיוס (ה, ו) שהיה עוזה לעם היה בקרוב אים להשתחוות לו שהיה מקטין עלמו בשאר מהם והחזיק בו ובשק לו כאשר יבאר אים אל רעהו, וזה מיה שיכבד להכת העם את השרים בהקשתם עלמם להתנהג עמהם כרע כאת, וכבל לחרבעת הדרכים הללה פיים את העם וגנב לבבו, ועל זה אחרתי שהתקין עלמו לשורין: ואחרם לתפלה זכר שתקן לרבעים שבה (ו, ז) למלכות דוד ולבשלום לבשלום (כמו שפירשתי) אחר לאחיו ויבל' כלרו לאר כלר בתכרון, ואולי היה שם בית לכור והיה הוא מתכודד שמה, גם לפי שדוד מלך בתכרון רלה לבשלום כבו למלוך שמה בשבתו שהמקום גורם לזה, והלך לנקש אחת האלקים שימליכהו אחת לאיו. וזכל אחרו בתכב' כושה [לאה לעפי פ"ו לל עב שבתב' כושה מניח לכר מועט מזה המאחר, לבה בתכבת תחוכה פב לף יל עב מניחו בניאור גדול ובאריכות יותר ועיין שם:] לא הלך לבשלום אלא להניח לבניו שיהרון לא להקריב שם, והקשו עליו מתכרון מיבעי ליה? והפתרו כתב שהלך תכרון להיות עיר ואם בישראל והיותה מקדם עיר מחלבה, בחשבו שכאשר ימליכוהו שם בני העיר ימליכוהו כל ישראל, ולזה שם למרגלים לאר אלא לבשלום שבעי ישראל שיאחרו בשמעם קול השופר מלך בשלום בתכרון, לל בבר קבלוהו לבני תכרון למלך ועתה לבו לתריהם: והנה היתה תחובת (ט) דוד לך בשלום, לומר אלא תהיה ההליכה הוחת שחלך מתנו כמו שקרה כאשר אחלך מתנו לעבת לגזול את בתנו שעשה שם מה שעשה, מפני זה אמר לך בשלום. ובפוף מועד קטן, אחר ריש לקיש פ"ג לב פע בשם ר' חיתא הבפטר מפניהו אל יאחר לו לך בשלום אלא לך בשלום, שהרי יתרו אחר למשה לך בשלום, ודוד שאחר לאבשלום שחות ל' יום לך בשלום הלך ובתלה. ואחלל בשם ר' חיתא הבפטר מן החת שאחר * ויאחר יתרו למשה לך בשלום, ודוד שאחר לאבשלום שחות ל' יום לך בשלום הלך ובתלה. ואחלל בשם ר' חיתא הבפטר מן החת אל יאחר לו אלא לך בשלום, שאחר * ואתה תבוא אל ברחצי' סו עח תבוחיך בשלום, וכן הוא בכוף מבכת בלכות: וזכר הכתוב פ"ם כל עיל שקודם ההליכה לתכרון כבר היה שאלא לבשלום מרגלים (י) בכל שבטי ישראל לאחר כשמעכם את קול השופר וגו', ואנשי המרגלים ההלה אלאי היו לרגל הארים ולא לדעות דבר, כי אם שבאשר ישמעו את קול השופר יאחרו בעם אל תפחדו ואל תראו אין דבר כי אם אחלך לבשלום בתכרון, רומה לומר במקום אחר אחלך דוד לרחוכה אחלך בשלום בני תחתיו, והיה זה כדי ליתב לבותם ולא יקומו עליו: ואחלבד (יא) זה עוד עשה לבשלום תחבולה לחרת והיה שהולך עמו

וַיְשַׁלַּח אַבְשָׁלוֹם אֶת־אֲחִיתֹפֶל הַגִּילֹנִי (כג)
יֹעֵץ דָּוִד מֵעִירוֹ מִגִּלֹה בְּזָבְחוֹ אֶת־
הַזְּבָחִים וַיְהִי הַקֶּשֶׁר אַמִּץ וְהָעָם הוֹלֵךְ
וַיִּבֶן אֶת־אַבְשָׁלוֹם׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד לֶאֱמֹר חֲיֵה לֵב־אִישׁ יִשְׂרָאֵל (כד)
אֲחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד לְכָל־ (כה)
עֲבָדָיו אֲשֶׁר אִתּוֹ בִּירוּשָׁלַ֫͏ִם קוּמוּ
וְנִבְרָחָה כִּי לֹא־תִהְיֶה־לָּנוּ פְלֵיטָה
מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם מַהֲרוּ לָלֶכֶת פֶּן־יְמַהֵר
וְהִשִּׂגְנוּ וְהֵרַיַּח עָלֵינוּ אֶת־הָרָעָה
וְהִכָּה הָעִיר לְפִי־חָרֶב׃ וַיֹּאמֶר עַבְדֵי־הַמֶּלֶךְ אֶל־הַמֶּלֶךְ כְּכֹל (כו)
אֲשֶׁר־יִבְחַר אֲדֹנֵי הַמֶּלֶךְ הִנֵּה עֲבָדֶיךָ׃
וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ וְכָל־בֵּיתוֹ בְּרַגְלָיו וַיַּעֲזֹב (כז)
הַמֶּלֶךְ אֶת עֶשֶׂר נָשִׁים פִּלַגְשִׁים לִשְׁמֹר
הַבָּיִת׃ וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ וְכָל־הָעָם בְּרַגְלָיו (כח)
וַיַּעַמְדוּ בֵּית הַמֶּרְחָק׃
וְכָל־עֲבָדָיו עֹבְרִים עַל־יָדוֹ וְכָל־הַכְּרֵתִי (כט)
וְכָל־הַפְּלֵתִי וְכָל־הַגִּתִּים שֵׁשׁ־מֵאוֹת
אִישׁ אֲשֶׁר־בָּאוּ בְרַגְלוֹ מִגַּת עֹבְרִים עַל־
פְּנֵי הַמֶּלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־אִתַּי (ל)
הַגִּתִּי לָמָּה תֵלֵךְ גַּם־אַתָּה אְתְּבוּ שׁוּב
וְשֵׁב עִם־הַמֶּלֶךְ כִּי־נָכְרִי אַתָּה וְגַם־
גָּלֶה אַתָּה לִמְקוֹמֶךָ׃ תְּמוֹל (לא)
בּוֹאֲךָ וְהַיּוֹם אֲנִיעֲךָ עִמָּנוּ
לָלֶכֶת וָאֲנִי הוֹלֵךְ עַל אֲשֶׁר־אֲנִי הוֹלֵךְ
שׁוּב וְהָשֵׁב אֶת־אַחֶיךָ עִמָּךְ חֶסֶד וֶאֱמֶת׃
וַיַּעַן אִתַּי אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר חַי־יְהוָה
וְחֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כִּי אִם בְּמָקוֹם אֲשֶׁר
יִהְיֶה־שָּׁם׀ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אִם־לְמָוֶת אִם־
לְחַיִּים כִּי־שָׁם יִהְיֶה עַבְדֶּךָ׃

(כג) וישלח אבשלום את אחיתפל הגילני יועץ דוד מעירו מגלה בזבחו את הזבחים ויהי הקשר אמץ והעם הולך ויבן אבשלום׃ (כד) ויאמר דוד לחיה לב איש ישראל אחרי אבשלום׃ (כה) ויאמר דוד לכל עבדיו אשר אתו בירושלם קומו ונברחה כי לא תהיה לנו פליטה מפני אבשלום מהרו ללכת פן ימהר והשיגנו והריח עלינו את הרעה והכה העיר לפי חרב׃ (כו) ויאמרו עבדי המלך אל המלך ככל אשר יבחר אדני המלך הנה עבדיך׃ (כז) ויצא המלך וכל ביתו ברגליו ויעזב המלך את עשר נשים פלגשים לשמר הבית׃ (כח) ויצא המלך וכל העם ברגליו ויעמדו בית המרחק׃ (כט) וכל עבדיו עברים על ידו וכל הכרתי והפלתי וכל הגתים ששים מאות איש אשר באו ברגלו מגת עברים על פני המלך׃ (ל) ויאמר המלך לאתי הגתי למה תלך גם אתה שוב והשב את אחיך עמך חסד ואמת׃ (לא) ויען אתי את המלך ויאמר חי יהוה וחי אדני המלך כי אם במקום אשר יהיה שם אדני המלך אם למות אם לחיים כי שם יהיה עבדך׃

(יג) כי לך ידעו דבר מכוונתו: ועוד שלח בעל לקיתופל נהיות אבשלום וזבח זבחים, כי פקד מדבר עמו בירושלם פן יגיד הדבר לדוד תכף, ולבן שלח בעבו מקברון בהיותו בזבח וסם הדבר בפיו ועם וכל העדים אשר אתו קשר קשר לחזק ידי אבשלום לחתר תחת דוד ולהמיתו: ועוד שלח בעל לקיתופל נהיות אבשלום וזבח זבחים, כי פקד מדבר עמו בירושלם פן יגיד הדבר לדוד תכף, ולבן שלח בעבו מקברון בהיותו בזבח וסם הדבר בפיו ועם וכל העדים אשר אתו קשר קשר לחזק ידי אבשלום לחתר תחת דוד ולהמיתו: ועוד שלח בעל לקיתופל נהיות אבשלום וזבח זבחים, כי פקד מדבר עמו בירושלם פן יגיד הדבר לדוד תכף, ולבן שלח בעבו מקברון בהיותו בזבח וסם הדבר בפיו ועם וכל העדים אשר אתו קשר קשר לחזק ידי אבשלום לחתר תחת דוד ולהמיתו: ועוד שלח בעל לקיתופל נהיות אבשלום וזבח זבחים, כי פקד מדבר עמו בירושלם פן יגיד הדבר לדוד תכף, ולבן שלח בעבו מקברון בהיותו בזבח וסם הדבר בפיו ועם וכל העדים אשר אתו קשר קשר לחזק ידי אבשלום לחתר תחת דוד ולהמיתו:

(כג) ויעץ אחיתופל בימים ההם לבזוי אבשלום ולחזק ידי אבשלום לקרוב היו יודעים אלו מלבו, כן עשה עד שהיו מלכים קרואים והולכים לתומו, קרואי מדוד והולכים לתומם מאבשלום. [ועיין מזה גם בירושלמי דסוטה פ"ח ה"ג ע"ב:]

(כג) ויבא המגיד לדוד לאמר ונו'. יגיד הכתוב שכאשר בא המגיד אל דוד הודיעו מה שהיה, כי אחיתופל מאבשלום והיכי לב ישראל אחרי דוד, ודוד אמר אל עבדיו קומו ונברחה כי לא תהיה לנו פלטה ונוס, ולא אמר שיתיעצו אבשלום אלא אל עבדיו שלא יהיה להם פלטה ממנו אם כי יאמרם ויקחם, ולזה אמר כן שיהר והשיגנו, לא שיגיע בתוך העיר, והריח עליהם את הרעה, ולא יאחר שיתפשם קודם, או יאחר והלוך עליהם את הרעה, שהרעה תסר מאבשלום כשיברחו מפני דוד על ידי דבריו ותכון, והיה דוד יפה ורודף אחריו, ידיע עתה לאותם הרעה עליו ויעשה לו מלה כנגד מה שיאמר שיהרגהו, והרחיק המורה על זה באחת היא אמרו והכה העיר לפי חרב, ולא אמר שיכה אותו פי אם את העיר להיותם כאנשי אחריו, ובזה מהנורת שהיה דוד מרחם על עמו ובלבותו, כיון שהיה יפת ורך מהכות אבשלום את העיר, ולא זכר הדוס רגלי ביום (יט) ההוא: ואז יפת המלך וכל ביתו ועבדיו, ומהירות הדרך היה כפי שהלכו ברגליהם כי לא לקחו בהמות ללכת בהם, כמו והוא הלך יחף וכל העם חסר לחתו. ולבבו כתב שעשה דוד זה כדי שלא יתפרסם לבתו, כי הרוחים לותו הלך ברגלים לא יבואו אחוז דוד, ובזה יתלט יותר בנקלה. והשיגו המלך עשרה בשים ופלגשים לשמור את ביתו, כן בקידושין, כמו שכתבתי בענין פלגש בנבעה בספר שופטים: (ל) שהיה יותר רחוק מירושלם, והוא דרך מצל מן הכתים לחזר שם תון לחומה שלא ירגישו לדם, והיתה עתידתו שם כדי לקחת גם זה, ולבן אמר וכל העברים על ידו, לפי שהיו עתידים לעבור נם כן עמו, וכל הגתים שהם כבי ישראל שתגיירו בגת עברו עמו: (לא) וזכר שהשתדל המלך עם אתי הגתי שיסוב ויבא עם אבשלום לחזר אחריו, ואתה תראה שקראו דוד פעמים מלך, ולאתי ובא עם המלך, לפי שחזר יכבד ה' בו וכל ישראל הוא הרוחי להקרא מלך. ומה שאמר לאתי הגתי בבדי לאתה וגם גלה אתה למקומך תמול כואך ונו', תחזרו רבים שזה יורה היות לאתי גדי ואיבו כן, כי הוא היה מתגורר בגת ומבני ישראל היה, ולזה כן כתב שכשקרא הגתי לפי שהוא בגת לו התגורר שם, ושקרו בבדי לפי שהקרוב בא אל בבל דוד, ושלוה אתה למקומך פירושו שיתעלה למקומו, ושיעבו מבתו לדעתו הוא, שוב למקומך, שהוא ירושלם שהם היה דר זה ימים מעטי, ושב עם המלך אבשלום כי בבדי אתה שהם וגם גולה אתה, לפי שבא מגת. ויהיה לפי זה מלת למקומך דבק עם שוב, שישוב לירושלם למקומו ולביתו. ואפשר לי לפרש שלאתי היה עדין יושב בגת ובא זה ימים מועטים לעבוד את המלך דוד, ולבן אמר שוב ושב עם המלך, לפי עם אבשלום בירושלם כי בבדי אתה, לפי שיבך מעבדי לשתתירת מפני אבשלום, בבדי אתה ול יקשה בעיבי, ולא יחזור בך על בל פנים לך מעמו ל מקומך בת ותהיה שם גולה ומתגורר בבתלה, וכן בתב לשי ולפילו גולה אתה מעל אבשלום שחיבך לרוחה להיו עמו תזור למקומך ותהיה גולה שם: (כ) וכתן הטעם למה לא יעלוהו עמו בחמרו תמול בואך, לפי תגת לעבודתו, ולא היו רוחי שהיום לבבך עמו. וכתן לו דוד רשות שילך הגתים עמו. וכתן בחמרו בבך ואתת לומר שם יזדבבי השם בשבוע לחזר תודות לך, וזהו אתת, ולא לא לחזור עוד, יהיה זה בבך שלא לבשלום נמול: והבה אתי הגתי לא רבה ובשבע שבמקום (כא) לחזר יבא המלך שם למות שם לחיים יבא הוא וכל אבזיו, וכוון בזה על מה שאמר המלך ואתי הולך לחזר לחזר, שיורה שלהעדר מקום מוובח יעלהו והוא בלתי רחוי, כי במקום לחזר יבא בו המלך המעולה ואבזיו בלם רחוי בבי ישראל המה

יתפייסו הנתים לצבת בו בהיות טוב לו רע, כי לזה יתרעם הפחות בזה שלא יתרעם המלך והשרי, לם מהמקו' וזה מהמזוכו'? וזהו במקום לזה יהיה שם לדוכי המלך שם יהיה עבדך: וזהו עברנו כלם נכבי וכמספר, וגם כל יושבי הארץ היו בוכים ברחותם לת דוד עובר בחותה מלוקה. וזכר שעבר המלך בנחל קדרון וכל העם, לל וכל העם גם כן עברו שם, והיו עוברים המלך והעם נכח פני דרך המדבר, לל שלח נצו לל עיר מושב כי: לם לבל המדבר, והוא המקו' המקרב לזה שם יראנו הבהמות

(כב, כג) עבדך: וזהו עברנו כלם נכבי וכמספר, וגם כל יושבי הארץ היו בוכים ברחותם לת דוד עובר בחותה מלוקה. וזכר שעבר המלך בנחל קדרון וכל העם, לל וכל העם גם כן עברו שם, והיו עוברים המלך והעם נכח פני דרך המדבר, לל שלח נצו לל עיר מושב כי: לם לבל המדבר, והוא המקו' המקרב לזה שם יראנו הבהמות

מיכה כ' יג כהבחם, כמו שלמר * בעבר

(כב) אֶתָּי: וְכָל־הָאָרֶץ בּוֹכִים קוֹל גָּדוֹל

(כג) וְכָל־הָעָם עֹבְרִים וְהַמֶּלֶךְ עֹבֵר בְּנַחַל קִדְרוֹן וְכָל־הָעָם עֹבְרִים עַל־פְּנֵי דֶּרֶךְ

(כד) אֶת־הַמִּדְבָּר: וְהִנֵּה גַם־צָדוֹק וְכָל־

הַלְוִיִּם אֹתוֹ נֹשְׂאִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־

הָאֱלֹהִים וַיַּצִּקוּ אֶת־הָאֲרוֹן וַיַּעַל

אֶבְיָתָר עַד־תֹּם כָּל־הָעָם לַעֲבֹר מִן־

(כה) הָעִיר: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְצָדוֹק הָשֵׁב

אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים הָעִיר אִם־אֶמְצָא חֵן

בְּעֵינֵי יְהוָה וֶהֱשִׁבַנִי וְהִרְאַנִי אֹתוֹ וְאֶת־

(כו) נָוֵהוּ: וְאִם כֹּה יֹאמַר לֹא חָפַצְתִּי בָּךְ

הִנֵּנִי יַעֲשֶׂה־לִּי כַּאֲשֶׁר טוֹב בְּעֵינָיו:

(כז) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־צָדוֹק הַכֹּהֵן הֲרֹאֶה

אַתָּה שׁוּבָה הָעִיר בְּשָׁלוֹם וַאֲחִימַעַץ בִּנְךָ

וְיוֹנָתָן בֶּן־אֶבְיָתָר שְׁנֵי בְנֵיכֶם אִתְּכֶם:

(כח) רְאוּ אָנֹכִי מִתְמַהְמֵהַּ בְּעַרְבוֹת הַמִּדְבָּר

עַד־בֹּוא דָּבָר מֵעִמָּכֶם לְהַגִּיד לִי:

(כט) וַיָּשֶׁב צָדוֹק וְאֶבְיָתָר אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים

יְרוּשָׁלַם וַיֵּשְׁבוּ שָׁם:

(ל) וְדָוִד עֹלֶה בְּמַעֲלֵה הַזֵּיתִים עֹלֶה וּבוֹכֶה

וְרֹאשׁ לוֹ חָפוּי וְהוּא הוֹלֵךְ יָחֵף וְכָל־

הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ חָפּוּ אִישׁ רֹאשׁוֹ וְעָלוּ

(לא) עֹלֶה וּבָכוֹ: וְדָוִד הֻגַּיד לֵאמֹר אֲחִיתֹפֶל

בַּקְּשָׁרִים עִם־אַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר דָּוִד סַכֵּל־

נָא אֶת־עֲצַת אֲחִיתֹפֶל יְהוָה:

(לב) וַיְהִי דָוִד בָּא עַד־הָרֹאשׁ אֲשֶׁר־יִשְׁתַּחֲוֶה

כלי מנוחו וכעכזו עליו, כמו שזכרתי בפרשה הקליטית דף פ"ו עכ"ל

מהספר הזה: וחמכס חוד לומר פעם שנית ויחזר המלך לל (כו, כח)

נדוק הכהן וגומ', לפי שהדבור הרחשון היה לענין החרון

שישיבהו ירושלם, והדבור הזכי הזה הוא לענין נדוק וחביתר

שישובו לל ירושלם, ושכי בניהם לחימעץ ויהונתן יהיו

מוכנים עמהם והמלך יתמהמה' בערבות המדבר כדי שיודיעוהו

מם מה יעשה לבשלום, כי דוד לל היה יודע עדין כוונת

לבשלו ומה יעשה בירושלם:

וזכר שלדוק וחביתר עשו כדב' (כט)

המלך ושבו ירושלם ושבו

שם, ודוד היה עולה במעלה (ל)

הזיתי' לבל ובכוי תמיד. וכתבו

כוה המפרשי' שעלה הר הזיתי'

לרחות משם בית ה' והחלל

לזכר בו החרון כדי להשתחוות

משם, ואין בן דעתי, כי

החרון היה עמו שם ולמה

יעלה ל הר הזיתים להשתחוות

משם בבח החלל לזכר שם

החרון? לחברי שהחרון עמהם

הביאו הכהנים עמו והוא הוא

לירושלם ירושלם, לבל כפי

הפשט ירחה שהיה דרכו

בחותו הר הזיתי' ועלה לענור

בו, חו עלה שמה לרחות

משם מה יעשה בירושלם

ולהשגיח ולהסתר שמה בעודו

מתהמה שם עד ידע מה

יעשה לבשלום. וחזל לחמרו

במדרש תהלים, שבעלותו מזמור ג'

בעלה הזיתים לחמר מזמור

לדוד בברחו מבני לבשלום

בנו וקרוב הוא, לפי שבהיותו (לא)

עולה שמה הגידו לו שנם

לחיתופל בקושרים, ודוד

פחד ממנו מחד כי היה עלתו

כזולל דבר מחת החלקים

כמו שזכור, ונם לפי שהיה

יודע עכיבו וכודותיו, ולבן

לחר בחותו מזמור * ה' מה תלים נ' ב'

רבו לרי ונוס', שלמרו על

לחיתופל ועל שבר העם חשר

היו לחרי לבשלום. ונם כן

לזול במדרש תהלים שבעבור שם

זה לחר כי לת לזיב יקרבני

וחבח לת מבחי עלי הגדיל

ולהסתר ממנו. ולחזוב שלחר

זה בכנד לבשלום, שלת היה

דוד בורח ובסתר ממנו כי לם

בפקדו מעלת לחיתופל, וזהו

* וחתה לנוש בעבדי ללופי תלים כה יל

ומיודעי, שהיה רבו ומלמדו, חבר יקדיו בחתיק כוד, לל וכו'

שהיה יודע כוודותיו, ובבית ללקים הייבו הולכים בהנח,

שחפבי זה היה ירח לותו, ולבן בקש מחת החלקים שיזיק

מות עליהו ירבו, שלול חייב, כלומר שלת יהיה להם פנלי

לזכר ולנלות סודותיו, ולזה ירבו שלול חייב מירחתו לותם,

וזהו כי לעות בחנודם בקרבם, כי בקרבם היו עצות רעות,

ולזה כוון בלחמרו כלן בבל בח לת עלת לחיתופל ה': ויהי (לג)

דוד בח על הרחש חבר ישתחוה שם ללקים, ובבן זכרתי

שלת בח דוד שמה להשתחוות בנד מקום החרון, ולבן לחבוב

שבעלותו מעלה הזיתים הגידו לו שהיה לחיתופל בקושרים,

וחוח

(כב, כג) עבדך: וזהו עברנו כלם נכבי וכמספר, וגם כל יושבי הארץ היו בוכים ברחותם לת דוד עובר בחותה מלוקה. וזכר שעבר המלך בנחל קדרון וכל העם, לל וכל העם גם כן עברו שם, והיו עוברים המלך והעם נכח פני דרך המדבר, לל שלח נצו לל עיר מושב כי: לם לבל המדבר, והוא המקו' המקרב לזה שם יראנו הבהמות

מיכה כ' יג כהבחם, כמו שלמר * בעבר

(כב) אֶתָּי: וְכָל־הָאָרֶץ בּוֹכִים קוֹל גָּדוֹל

(כג) וְכָל־הָעָם עֹבְרִים וְהַמֶּלֶךְ עֹבֵר בְּנַחַל קִדְרוֹן וְכָל־הָעָם עֹבְרִים עַל־פְּנֵי דֶּרֶךְ

(כד) אֶת־הַמִּדְבָּר: וְהִנֵּה גַם־צָדוֹק וְכָל־

הַלְוִיִּם אֹתוֹ נֹשְׂאִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־

הָאֱלֹהִים וַיַּצִּקוּ אֶת־הָאֲרוֹן וַיַּעַל

אֶבְיָתָר עַד־תֹּם כָּל־הָעָם לַעֲבֹר מִן־

(כה) הָעִיר: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְצָדוֹק הָשֵׁב

אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים הָעִיר אִם־אֶמְצָא חֵן

בְּעֵינֵי יְהוָה וֶהֱשִׁבַנִי וְהִרְאַנִי אֹתוֹ וְאֶת־

(כו) נָוֵהוּ: וְאִם כֹּה יֹאמַר לֹא חָפַצְתִּי בָּךְ

הִנֵּנִי יַעֲשֶׂה־לִּי כַּאֲשֶׁר טוֹב בְּעֵינָיו:

(כז) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־צָדוֹק הַכֹּהֵן הֲרֹאֶה

אַתָּה שׁוּבָה הָעִיר בְּשָׁלוֹם וַאֲחִימַעַץ בִּנְךָ

וְיוֹנָתָן בֶּן־אֶבְיָתָר שְׁנֵי בְנֵיכֶם אִתְּכֶם:

(כח) רְאוּ אָנֹכִי מִתְמַהְמֵהַּ בְּעַרְבוֹת הַמִּדְבָּר

עַד־בֹּוא דָּבָר מֵעִמָּכֶם לְהַגִּיד לִי:

(כט) וַיָּשֶׁב צָדוֹק וְאֶבְיָתָר אֶת־אֲרוֹן הָאֱלֹהִים

יְרוּשָׁלַם וַיֵּשְׁבוּ שָׁם:

(ל) וְדָוִד עֹלֶה בְּמַעֲלֵה הַזֵּיתִים עֹלֶה וּבוֹכֶה

וְרֹאשׁ לוֹ חָפוּי וְהוּא הוֹלֵךְ יָחֵף וְכָל־

הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ חָפּוּ אִישׁ רֹאשׁוֹ וְעָלוּ

(לא) עֹלֶה וּבָכוֹ: וְדָוִד הֻגַּיד לֵאמֹר אֲחִיתֹפֶל

בַּקְּשָׁרִים עִם־אַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר דָּוִד סַכֵּל־

נָא אֶת־עֲצַת אֲחִיתֹפֶל יְהוָה:

(לב) וַיְהִי דָוִד בָּא עַד־הָרֹאשׁ אֲשֶׁר־יִשְׁתַּחֲוֶה

כלי מנוחו וכעכזו עליו, כמו שזכרתי בפרשה הקליטית דף פ"ו עכ"ל

מהספר הזה: וחמכס חוד לומר פעם שנית ויחזר המלך לל (כו, כח)

נדוק הכהן וגומ', לפי שהדבור הרחשון היה לענין החרון

שישיבהו ירושלם, והדבור הזכי הזה הוא לענין נדוק וחביתר

שישובו לל ירושלם, ושכי בניהם לחימעץ ויהונתן יהיו

מוכנים עמהם והמלך יתמהמה' בערבות המדבר כדי שיודיעוהו

מם מה יעשה לבשלום, כי דוד לל היה יודע עדין כוונת

לבשלו ומה יעשה בירושלם:

וזכר שלדוק וחביתר עשו כדב' (כט)

המלך ושבו ירושלם ושבו

שם, ודוד היה עולה במעלה (ל)

הזיתי' לבל ובכוי תמיד. וכתבו

כוה המפרשי' שעלה הר הזיתי'

לרחות משם בית ה' והחלל

לזכר בו החרון כדי להשתחוות

משם, ואין בן דעתי, כי

החרון היה עמו שם ולמה

יעלה ל הר הזיתים להשתחוות

משם בבח החלל לזכר שם

החרון? לחברי שהחרון עמהם

הביאו הכהנים עמו והוא הוא

לירושלם ירושלם, לבל כפי

הפשט ירחה שהיה דרכו

בחותו הר הזיתי' ועלה לענור

בו, חו עלה שמה לרחות

משם מה יעשה בירושלם

ולהשגיח ולהסתר שמה בעודו

מתהמה שם עד ידע מה

יעשה לבשלום. וחזל לחמרו

במדרש תהלים, שבעלותו מזמור ג'

בעלה הזיתים לחמר מזמור

לדוד בברחו מבני לבשלום

בנו וקרוב הוא, לפי שבהיותו (לא)

עולה שמה הגידו לו שנם

לחיתופל בקושרים, ודוד

פחד ממנו מחד כי היה עלתו

כזולל דבר מחת החלקים

כמו שזכור, ונם לפי שהיה

יודע עכיבו וכודותיו, ולבן

לחר בחותו מזמור * ה' מה תלים נ' ב'

רבו לרי ונוס', שלמרו על

לחיתופל ועל שבר העם חשר

היו לחרי לבשלום. ונם כן

לזול במדרש תהלים שבעבור שם

זה לחר כי לת לזיב יקרבני

וחבח לת מבחי עלי הגדיל

ולהסתר ממנו. ולחזוב שלחר

זה בכנד לבשלום, שלת היה

דוד בורח ובסתר ממנו כי לם

בפקדו מעלת לחיתופל, וזהו

* וחתה לנוש בעבדי ללופי תלים כה יל

ומיודעי, שהיה רבו ומלמדו, חבר יקדיו בחתיק כוד, לל וכו'

שהיה יודע כוודותיו, ובבית ללקים הייבו הולכים בהנח,

שחפבי זה היה ירח לותו, ולבן בקש מחת החלקים שיזיק

מות עליהו ירבו, שלול חייב, כלומר שלת יהיה להם פנלי

לזכר ולנלות סודותיו, ולזה ירבו שלול חייב מירחתו לותם,

וזהו כי לעות בחנודם בקרבם, כי בקרבם היו עצות רעות,

ולזה כוון בלחמרו כלן בבל בח לת עלת לחיתופל ה': ויהי (לג)

דוד בח על הרחש חבר ישתחוה שם ללקים, ובבן זכרתי

שלת בח דוד שמה להשתחוות בנד מקום החרון, ולבן לחבוב

שבעלותו מעלה הזיתים הגידו לו שהיה לחיתופל בקושרים,

וחוח

דף יל עב זכבח בחלק, והכהני החלה הביחותו עמהם בחשבם שזכותו

יגן על המלך דוד, וחוח מה שיביחוהו ירושלם לפי שחשב

בבבודו של חרון, וגם ירח לקים בן יעניחהו עליו כמו

שעשה ביתי עלי שהביחו ישלח לת חרון ברית ה' למלחמה

שָׁם לֵאלֹהִים וְהִנֵּה לְקָרָאתוֹ חוּשַׁי
הָאַרְכִּי קָרוּעַ כֻּתָּנְתּוֹ וַאֲדָמָה עַל־רֹאשׁוֹ׃
וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד אִם עָבַרְתָּ אִתִּי וְהָיִיתָ
עָלַי לְמַשָּׂא׃ וְאִם־הָעִיר תָּשׁוּב
וְאָמַרְתָּ לְאַבְשָׁלוֹם עַבְדְּךָ אֲנִי הַמֶּלֶךְ
אֶהְיֶה עֶבֶר אָבִיךָ וַאֲנִי מֵאָז וְעַתָּה וָאֲנִי
עַבְדֶּךָ וְהֵפַרְתָּה לִי אֶת עֲצַת אֲחִיתֹפֶל׃
הֲלֹא עִמְּךָ שָׁם צָדוֹק וְאֶבְיָתָר הַכֹּהֲנִים
וְהָיָה כָּל־הַדָּבָר אֲשֶׁר תִּשְׁמַע מִבֵּית
הַמֶּלֶךְ תַּגִּיד לְצָדוֹק וְלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֲנִים׃
הִנֵּה־שָׁם עִמָּם שְׁנֵי בְנֵיהֶם אֲחִימַעַץ
לְצָדוֹק וִיהוֹנָתָן לְאֶבְיָתָר וּשְׁלַחְתֶּם
בְּיָדָם אֵלַי כָּל־דָּבָר אֲשֶׁר תִּשְׁמָעוּ׃
וַיָּבֹא חוּשַׁי רֵעֵה דָוִד הָעִיר וְאַבְשָׁלוֹם
יָבֹא יְרוּשָׁלִָם׃

יז

וְדָוִד עָבַר מְעַט מֵהָרֹאשׁ וְהִנֵּה צִיבָא
נַעַר מְפִיבֹשֶׁת לְקָרָאתוֹ וְצֶמֶד חֲמֹרִים
חֲבֻשִׁים וַעֲלֵיהֶם מָאתַיִם לֶחֶם וּמֵאָה
צִמּוּקִים וּמְאַה קַיִץ וְנֵבֶל יָיִן׃
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־צִיבָא מַה־אֵלֶּה
לָךְ וַיֹּאמֶר צִיבָא הַחֲמֹרִים לְבֵית־
הַמֶּלֶךְ לִרְכֹּב וְהַלֶּחֶם וְהַקַּיִץ לֶאֱכֹל
הַנְּעָרִים וְהַיַּיִן לְשְׁתּוֹת הַיָּעֵף בַּמִּדְבָּר׃
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ וְאַיֵּה בֶּן־אֲדֹנֶיךָ וַיֹּאמֶר
צִיבָא אֶל־הַמֶּלֶךְ הִנֵּה יוֹשֵׁב בִּירוּשָׁלִַם
כִּי אָמַר הַיּוֹם יָשִׁיבוּ לִי בֵּית יִשְׂרָאֵל
אֶת מַמְלְכוּת אָבִי׃
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְצִבָא הִנֵּה לְךָ כֹּל
אֲשֶׁר לְמְפִיבֹשֶׁת וַיֹּאמֶר צִיבָא
הִשְׁתַּחֲוֵיתִי אֶמְצָא־חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנִי
הַמֶּלֶךְ׃

דוד, וכן קרלוס הכתוב רעה המלך, ואבשלום גם למה לו למה לו לך את המלכות ולהתפלל על מות אביו ולהתפלל על המלכים על ענין תחיתו כביכול כלפי מעלה, והיותו בזה כלי תועלת התורני, ולכן התעורר דוד שהוא בחמת יפר את עצת אחיתופל לחת לחשר בה בהיותו בחיתו פרס ונוקם, ושמו יורה עליו התורני שיהיה לרוכה למכתו. ובמסכת [לג] סנהדרין פרק חלק אמרו שכשבא דוד לעבור עבול זרה, ושמוני בה קרוע כתנתו על זה ומיקה בידו והוא דרך דרש. והפשט מבואר הוא כי בה חלק חושי התורני קרוע כתנתו ואדמה על ראשו כמנהג האבלים, והיו כוונתו לעכב ומתוכל, עם דוד על מנת שילך, ודוד לא רצה שילך עמו כדי שיהיה עליו למשא, רומה לומר כדבוי העם שיהיה מתרכה עליו, או לזוקנתו של חושי שהיה זקן וכבד כדברי הלבב, ולזה נוהו שיחזור כדי שיהיה מוכן להפר עצת אחיתופל. ואמר לו שהדברים אשר יאמר לאבשלום כדי לרמותו ולמנוע מן בעציו יהיו, עבדך אני המלך והיה עבד אביך ואני אחז נאד עתה ואני עבדך וגו', ופירש רבי דוד קמחי עבדך אני המלך יהיה, לא [ח] תכחן והלאה יהיה עבדך כמו שהיו ועד הנה הייתי עבד לאביך, ולבן ועתה אני עבדך, ויהיה לפי זה מלת יהיה נכון עם מה שלמעלה, עבדך אני המלך יהיה. ואני אחשוב [ט] שהיה נכון לאחריו, יאמר יהיה עבד אביך, ועניני חושי יען לחושי שלח דוד עמו את אבשלום על דבר עצה כגדו אחיו יכבר על לבו ויפרסם עמו, כי בזה יבעת בו יותר, ולכן יאמר עבדך אני המלך, רומה לומר אני עבדך בחמת ובחמים, ויתן טעמה למה לא יעבוד את דוד אביו ויעבוד לחותו, בחמרו יהיה עבד אביך, והוא מלמר כלמר בחמיהה, יאמר וכי יהיה עתה עבד אביך? אחרי שאני בחיים הרלחונים אלו ועד עתה הייתי לאני עבדך כמה שעבר, לא בשללת מעלתך, יותר רלוי הוא שהיה עתה שאתה מלך: [י] ומהו שכבל אשר ידע מבית המלך (שהוא אבשלום) שלאחיו היה בית לחיותן ויהוכתן הכהנים, שהם יהיו מוכנים לזה. והנה חושי הסביר להלוך עמו, כי רלה עלת דוד בכוכה, ולזה אם וכל לירושלם בחינת אבשלום בכבם שהם. והנה קרל הכתוב לחושי רעה

דוד, וכן קרלו הכתוב רעה המלך, ואבשלום גם למה לו למה לו לך את המלכות ולהתפלל על מות אביו ולהתפלל על המלכים על ענין תחיתו כביכול כלפי מעלה, והיותו בזה כלי תועלת התורני, ולכן התעורר דוד שהוא בחמת יפר את עצת אחיתופל לחת לחשר בה בהיותו בחיתו פרס ונוקם, ושמו יורה עליו התורני שיהיה לרוכה למכתו. ובמסכת [לג] סנהדרין פרק חלק אמרו שכשבא דוד לעבור עבול זרה, ושמוני בה קרוע כתנתו על זה ומיקה בידו והוא דרך דרש. והפשט מבואר הוא כי בה חלק חושי התורני קרוע כתנתו ואדמה על ראשו כמנהג האבלים, והיו כוונתו לעכב ומתוכל, עם דוד על מנת שילך, ודוד לא רצה שילך עמו כדי שיהיה עליו למשא, רומה לומר אני עבדך בחמת ובחמים, יותר רלוי הוא שהיה עתה שאתה מלך: [י] ומהו שכבל אשר ידע מבית המלך (שהוא אבשלום) שלאחיו היה בית לחיותן ויהוכתן הכהנים, שהם יהיו מוכנים לזה. והנה חושי הסביר להלוך עמו, כי רלה עלת דוד בכוכה, ולזה אם וכל לירושלם בחינת אבשלום בכבם שהם. והנה קרל הכתוב לחושי רעה

(ג) עם דוד על מנת שילך, ודוד לא רצה שילך עמו כדי שיהיה עליו למשא, רומה לומר בדבוי העם שיהיה מתרכה עליו, או לזוקנתו של חושי שהיה זקן וכבד כדברי הלבב, ולזה נוהו שיחזור כדי שיהיה מוכן להפר עצת אחיתופל. ואמר לו שהדברים אשר יאמר לאבשלום כדי לרמותו ולמנוע מן בעציו יהיו, עבדך אני המלך והיה עבד אביך ואני אחז נאד עתה ואני עבדך וגו', ופירש רבי דוד קמחי עבדך אני המלך יהיה, לא [ח] תכחן והלאה יהיה עבדך כמו שהיו ועד הנה הייתי עבד אביך, ולבן ועתה אני עבדך, ויהיה לפי זה מלת יהיה נכון עם מה שלמעלה, עבדך אני המלך יהיה. ואני אחשוב [ט] שהיה נכון לאחריו, יאמר יהיה עבד אביך, ועניני חושי יען לחושי שלח דוד עמו את אבשלום על דבר עצה כגדו אחיו יכבר על לבו ויפרסם עמו, כי בזה יבעת בו יותר, ולכן יאמר עבדך אני המלך, רומה לומר אני עבדך בחמת ובחמים, ויתן טעמה למה לא יעבוד את דוד אביו ויעבוד לחותו, בחמרו יהיה עבד אביך, והוא מלמר כלמר בחמיהה, יאמר וכי יהיה עתה עבד אביך? אחרי שאני בחיים הרלחונים אלו ועד עתה הייתי לאני עבדך כמה שעבר, לא בשללת מעלתך, יותר רלוי הוא שהיה עתה שאתה מלך: [י] ומהו שכבל אשר ידע מבית המלך (שהוא אבשלום) שלאחיו היה בית לחיותן ויהוכתן הכהנים, שהם יהיו מוכנים לזה. והנה חושי הסביר להלוך עמו, כי רלה עלת דוד בכוכה, ולזה אם וכל לירושלם בחינת אבשלום בכבם שהם. והנה קרל הכתוב לחושי רעה

ודוד עבר מעט מהראש׃ (ח)

ספר הכתו׳ שבעלמו דוד מראש הר הזיתים עזכר, כל עלין ניכל עבד מפיבושת והכיל לו מכתב למד תמורים קטנים ומלחים לחם ומלה למוקים, והם הכלות תלחים יבשות, ומלה קין שהם העבבים היבשים, ולפי שהם יבשים בקין נקרלים כן. ולחר למלך שהיה מכיל (כ) התמורים לבית המלך, לא לרכוב עליהם כעין וילדיו, כי בעין הוכיל עמו מיהושב, אלחם והקין לבעריס והיין ליעף מעמל הדרך: ודוד (ג) שלו היה בן לדוכיך שהוא מפיבושת? ומיכל ספר עליו לעון הרע שלמר מפיבושת היום יעיבו לי בית ישרלל מלכות לבי, ולו נתן דוד (ל) לציבה כל לחר למפיבושת, לפי שהיה הוא רלוי לקבל לחר יותר ממנו. ובמסכת שבת הלחלנו קול לפעור דוד פה ג' עין מקובל לעון הרע על ניכל, לחרו רב כי מעייל בו סם, לחר רב כי מעייל בו סם, לחר רב כי מעייל בו סם, לחר

ולרת לבבו, ופשע יותר ויתר בחזר לא קבל התנצלות
(כו) ממפיבשת בית שאול שמעי בן גרא וקללני לדוד ויבקל
בחכמים תמוז ואת כל עבדיו, ולולי שהצליך עליהם לחכמים
מהחר חזר היה בו על הדרך חזר היה עובר בו דוד ולבצוו,
ויהו ויבקל בחכמים לעמתו
(ו) ועפר בעפר: והקללה שקללו
היה לחרו לא לפי היה הדמים
ולפי הכלימה, הנה בחמרו
לפי הדמים רמז שהוא לוה
להרוג לחכור ולחבזת, ולולי
רמז גם כן לחודיה בחתי,
ורמז בפיו הכלימה שעשה עם
בת שבע בהיותה לפני היה:
(ז) ולחמרו עוד הביא עליך ה' כל
דמי בית שאול וגומ', פירושו
לפני שעשה רעות גדולות
יעדו איכותו עליו. לחפת
לחמרו הביא עליך ה' כל דמי
בית שאול לחזר מלכת לחתיו,
לפי לחפת הוא שבית שאול
כעשה בית הדמי' כי כל בניו
מתו בחרב, ועתה יביא הנס
עליך לת כל דמי בית שאול,
כלו' שימותו בניך גם הן על
ידי קרב, כי בחר לת חמנון,
והדמים שהיו בבית שאול יהיו
כמותם בניתך. הבית לחמרו
ויתן ה' לת המלוכה ביד
לבשלום בנך, לפי הנה לשאול
לא היה חרפה גדולה לחזר
קשת עליו, לפי שלת היית
בנו, לפי לתה לנוסה מכתך
שהכן לחזר יבא ממעיך קס
עליך, והיותר קשה מזה הוא
שמלכות לבשלום הוא מלת ה'
לחזר בעשת בו וזהו ויתן ה':
הצליחת לחמרו והכך כרעתך
לפי שאול לפי רלה בימיו רעתו
ולפי קס מלך בחייו, לפי
לתה תרלה כרעתך והבטת
לפי מעון ובימיך חרפתך,
והסבה בפל זה כי היה דמיס
(ט) לתה: והנה לחביאי בן פרויה
לחמר למה יקלל הכלב המת
הזה לת לחדוני המלך? לפי מה
הועלה לחזר למלך? הנה [ט] מה
לחיו מחשבת לבשלום לעשות
וידבר לכרים, כי הוא כלב
מת, כלומר מחשבת שאול
כלבו לת ובעל מן השולם.
מה לו לקללך? הלם הרגת
לתה לבשלום ובניו? לם כן למה יקלל הכלב המת את
לדוני המלך? והכ' כפי הדין להיותו מריס יד במלך ומגדפו
הוא חייב מיתה, ולבן לעברה כן ופקירה לת רחזו. לפל
(י) דוד לו לבבו, ולחמר מה לי ולכם בני פרויה כי יקלל נפי ה',
לחמר לו קלל לת דוד וגו', ולקדוש שבחן לחם בחתי לחרגו
שלח לחמר לחדוני. לחחד שהקריו לחם מזיקים לת לדוד ולת
לבשם, ונהו לחמרו מה לי ולכם בני פרויה? לפי שפרויה לחות
דוד היתה לחת מלילים בוקעת ובוטרת בבניה דומים לליס.
בניה דומים לליס. הבנית בזה לשון זה משמעי, כי ה' לחמר לו

קללני לת דוד, ומי יחמר מדוע עשית כן? ולחרי שהשמעי
מוכרח בזה לין רלוי שיהרג. ולחמר זה על פי המליצה,
שהקשה לת דבר לשמעי ולת הוא שיקלל לבל הכיא לבבו
לעשות זה להעניש בו לת דוד. ולפי שהביאו לת בתרלה
בזה, כי בידוע כי הלהם המקלל למלך חייב מיתה לעפי
שהבריו לינם מוקים למלך,
ולין התנצלות מהיות הני
סבתו כי הוא לת קלל במצוחו,
לזה הומרך דוד לדבר פעם
אחרת, וזה טעם ויחמר דוד (יא)
לל לחביאי ולל כל עבדיו הנה
בני וגו', ובזה לת נתן הטעם
הרחזוק ולת חמר מה לי
ולכם, לבל חמר לם בני
לחר יצת ממעי (והוא מצד
להיותו בולד ממנו) מבקש לת
נפשי, רומה לומר לתפשד
ולהבניעו, לו חמר זה על
לת להעברה עם היות שלת
כוון לבשלום להרגו כמו
שחמרתי, לפ כי עתה בן
היותי שלהיותו מצבט בניתן
לינו מהזדות לם יקללני,
ולם כן לם לבי בלתי יכול
על לבשלום למה יתעצם
כנגד שמעי? והוא למוד
בבבד, שבחזר לדם יראה
מה רבו לריו ולת יוכל להלחם
עם היותר עלמיים וגבורי,
שלת יתעצם נגד הקטן מהם
כי תרפה היא לו: לולי יראה (יב)
ה' בעוני, לל לולי יפניט
הלל יתברך בעוני והחרפה
לחזר לבי לובל ויהיה זה
כפרת לחמותי, ולהיותי
מובל זה בבבר פניט יפות
ומודה על הרעה יביא ה' לי
טובה תחת קללתו. הנה
מפר שבדברים הקדושי' הלה
מבא דוד לת לחביאי ולת כל
עבדיו מבוח בדמי שמעי
בהיותו מפליק עליו לת הדין.
ובמדרש תהלים לחמרו, ויהך מזמור ג
דוד ולחבזו בדרך, ובי בחויל (יג)
היה להם ליהך? הלת שהלכו
בדרך עלת דוד. ושמעי הולך
בנגד ההר, שהוביר מעשה
הבלע שהוא בת שבע, הוא
שדוד לומר * כי לחי לבלע תלים לה יפ
בבון ומבלוני בנגדי תמיד,
והוא שלמר דוד לבלמה והוא
קללני בחרבת בושריקון

כלוף מלחבי לובת לומר לעבה. מלי והנך בריעך? לל לחת
בר בהבת לבבוים לל בת שבע הולבת לפני דוד. הנה בילדו
קול בוה המלמר שמעי רמז לדוד עון בת שבע ולחרי לחתי,
וכל זה מורה על תבילותו ויוצר שבבו על דוד שמעד ברוחו
ושמר לפיו מבבוס בעוד רשע לנגדו, ולזה הם שלמר לפל (יד)
זה ויבת המלך וכל העם עייפים, לל שבת לבקורים שהוא
המקום שוכר למעלה, והיו עייפים ועבים מעמל הדרך
ומיגון דברי שמעי ויבפם עם מבל עמלו:

ואבשלום וכל העם לים ישראל וגו'. לחרי שבפר הם (טו)

קסה

שקרה לדוד בדרכו, קוד הכתוב לספר ענין לבעלום שבא
(יז) לפני יהוצדק וכל ישראל עמו ואחיתופל היועץ הגדול, ובעל
קודי התכרי לפל לבעלום ואמר לו יחי המלך, כמודה לו
(יח) במלכותו: והשיבו לבעלום זה תסבך את רעך למה לך ללכת
את רעך? וכדי להדקיק ההכפל רלוי שיפורש זה תסבך את
רעך על מה שאמר יחי המלך, כי לוך קרלו מלך בהיותו
רעה דוד? ועוד הוכיחו על דבר שבי, והוא למה לך ללכת
את רעך? כי שניהם דברים מגוכים שלא הלך עמו ובעל
(יט) לפניו להודות במלכותו: וחוזי השיבו שאשתי מעשות ירלה
מעשה מה שרלוי. הלאך לפי שהוא לוא היה לוהב את דוד
ועוכב לותו במה שהוא דוד כי אם במה שהוא מלך ישראל,
ועתה שניהו מלך למה ילך
לאריו? וזהו לא כי אשר בחר
ה' והעם הזה, לא היושבים
שמה עם המלך וכל ישראל
והם אשר בכל אשרן לו להיות
ולתו אשר. ובבר בתבתי
פעמים שהמלכת המלכים
תובלם בשני דברים, באחית
הבי בו וביקבלותו העם
ויישוחו עליהם למלך, ולזה
אמר בחן אשר בחר ה' והעם
הזה וגו'. והטעם השבית
(יט) היא לאמרו, והשבית לפי
שעבוד הלא לפני בבו וגומ',
לפל חיובי הולך למשפחת בית
שאול כי אם לפני בבו,
והמלבות לך יאות בפי הדין,
ואם בן הוא לא אפשע לאביך,
ולבן הוליד משתי הטעבות
בשבר עבדתי לפני אביך בן
יהיה לפניך, והמאמר הזה (בב) [כב]
ירלה שלא היה בווטת לבעלום
לאמרו בתובו ולהמיתו בי אם
לירש מלבותו ולשיב במקומו. (בג) [כג]
ולפי שהיו דבריו של לבעלום
שהוא היה לוהב את אביו בכל
לבבו, לבן אמר שלין חוזי
לפי אלי לעבוד הלא לפני
בבו וגו'. והנה לבעלום קבל
את חוזי לעבד בתען, לבל לא שאל ברלוזנה עמה ממנו,
ולאחיתופל לבד שאל העמה והוא יעמו בוא אל פילגשי אביך.
(כ) ולו בתאר בדברי האפוד, שאתר הבו לבם עמה לבל הוקני,
(בא) עם היות שפרט לאחיתופל לפי שהיה הרלוי: והנה יעמו
שיבוא אל פילגשי אביו, לפי שעשה בתו שבתבתי לולי יגליעו
לבעלום ודוד אביו, בי היה זה בקל לפי טבע העבין, וגם
בי לבעלום ירל שעל היה וביזר עולם, ואפני זה היו בתלבים
ילי לבעלין והבושבים לאריו, ולבן היה מהעמה שיקבל יועצי
אביו, בחופן שתטבע עוד ההלבמה ביניהם ולא יתרבה דוד
שירם לבעלום את המלבות, בי הנה יעקב עברתו שתרה אל
רחופן על בדומה לזה וכעל ממנו הבבורה, בתו שאתר
(בג) * ובחלבי יהוצי אביו בתבה בבורתו לבבי יוסף בן יעקב וגו',
ולזה אמר בוא אל פילגשי אביך, שיבא לא לבד לאחד מהן
בי ליותר מלאת, ושיעשהו בחופן מפורסם על שיטעהו
בל ישראל וידעו בי בבאו את אביו, ועם זה יתחזקו ילי
לאלים אשר עמו. והנה לבעלום הוברת לקבל עלתו בזה,
לפי שלא יתיאשו בני ישראל ממנו לבל יבקשו בו שלא ישלים
(בב) את אביו ובזה יאמינו לאריו, ולזה היו מזרתי לבעלום לו
לוהל על הגג, בחופן שרלו בל העם הבבאו לאהל ואתיאד
עמהן, וזהו ויבא לבעלום אל פילגשי אביו, בי בא אל האהל
מי' יב' ל' יב' ונשב עמהן, וזהו בתקיים ייעוד הבניא שאמר * הבני מקים

עליך רעה מביתך ולבחתי את נשיך לעיניך ונתתי לרעך
ושבב את נשיך לעיני השמש הזאת, בי אתה עשית בסתר
ואני אעשה את הדבר הזה נגד בל ישראל ונגד השמש * ואיבו
מהבטיל שיעשה הרע הזה עי לבעלום להיותו בן יפת תוהר,
אמרו בלשה הדברים רבים עבירה
[אלא לא מבחתי מדרש זה נזדרבת עבירה, בתו' * ונלמה דברי' בלי ע"ב
אם בלי מעט מוזר נפ' בי את רלשה בדי שתשמול ולא
תבלי אני, מה בתיב פרשת בי תבלי מלחתי בעיבין, מה בתיב
בשיטור גדול וזון:] לחריו? * בי יהיה אם שי
שתים בבית מריבה בבית, לחים בן בורר ומורה, שבן
מביאו בדוד המלך, על שאמר
מעבה את תלמי מלך בזור
בתלחמה, יבי ממנו לבעלום
שבבא להחריש את מביאו ושבב
עם פילגשיו לעיבי בל ישראל,
ועליה בהרגו בתה רבבות
מישראל, ועשתה מחלוקת
בישראל, ובהדג שמעי בן
גרא ושבע בן בברי ואחיתופל,
והשליט ביבח על בית שאול:
ואמבם בתוך הבתוב לובור (בג)
בלן שהיה עבת לאחיתופל
בימים ההם בשואל דבר מלת
הפלקים לבבות. הלאת
להגיד למה לו לאלקו הוקנים
ואוזי בזה עם היות שידעו
בעלה הזאת, ולזה אמר שלא
מבא אוזי האתבי וכל הוקנים
מקום לאלוק עליה, וגם
שאם יאלוק אפי' שיאבד שהיה
אומר זה לבבוד דוד, ולפי
שלא מבא בפי ההרגות לאלוק
עליו שתק. ואחשוב אני
שהפבוק הזה הקדמה למה
שיזבור מעבת לאיתופל ואוזי,
והוא שעבת לאיתופל לפר
יען בימים ההם היה בתפר
(בד) אם לדוד בימיו אותו, ואם
ישאל איש בדבר האלקים,
לאבשלום ואת אבשלום וכל
ישראל יבביאו יותר בעבת אוזי מעבת לאיתופל. ובבר
בתר הפילוסוף שהעבה היא בדברים העתידים ובדברים
האפשריים, ובעובה היא העמידה על הסבות והדרבים לפר
יגיע בהם לבל דבר על התבלי' הנלבה, והיתה עבת לאיתופל
תמיד שלא יפעל בבבה ודרך מהדרבים המיוחדים להגיע אל
הדרוש, ולבן אמר שהיה בעיבו בשואל בים בדבר האלקים,
ואולי טוב עבתו היה לו בבח לאלקי להיות בת המחמה שלו
מוספע ובאלם מאד מהעליונים, וזהו בתפר ישאל איש בדבר
האלקים. והנה לאיתופל היה אחי אליאב שת שבא אשת
דוד, במו שבת' בנבורי דוד * אליעם בן לאיתופל הגלוני, מי לג ל"ח
ובת שבע היתה את אליעם, והנה עם זה בהיותו עם דוד
היה מיעץ אותו בלחת ובתמים, ואחרי שהיה בקושרים עם
לבעלום היתה עלתו שלימה בגד דוד, ולזה בוון בלאמרו גם
לדוד גם לאבשלום. והלפוד בת' שהיה לאיתופל קודם זה
יועץ לאבשלום, ואין זה מקוייב מלאמרו גם לאבשלום, בי
זה בת' בותב הספר למה שרלה עבת בפילגשים ועבת לבאהלה
בל שהיה עבר אלף איש ובו', היותה עלות בבוונת ויברוח
בפי תומר הדרוש ושבע העבין. ובמדרש תהלים לאמרו בוף תומ'
* רבים קמים עלי, רבים בקומה רבים בתורה, רבים בקוש', אם ג'
זה אוכך

זה אוכף ונלית, שזכר למה נקרא שמו כן? שהיתה קומתו כאוכף, ואוכף היה שמו שהיה אוכף דמי, וכן נלית שכתוב בו גם קמות וזרת. רבים בתורה, דוגמ לב היה, שכתוב * פ' כי ו' לקבל הרועים אשר לבעלו, לחיתופל יועץ היה, שכתוב ועצת לחיתופל, היה קרי ולא כתי', שלא היה לו לא מלך, וכן לחר דוד ולחתה לחנוס בערבי:

יז

(א) ויאמר לחיתופל לל לבשלום וגו'. כת' לחעבור בפירוש עלת חמור ולחיתופל לחשר עשה שלחיתופל הניח בכאן ג' עניינים, ולכי לחזור שהניח בעלה הזלת ממשה דברים יתחייב ביגיע בשם שהתבלי' כיותר שלשם שלחפץ, וכתבלי' הכעתון. לחחלה שלא ילך לל יבקר כל ישראל על דוד לבל יבחר שניים עשר ללף לים בחור גבורי לח מלומדי מלחמה, ולחלי בחר המספר הזה בחופן שיהיו ללף לבל שבט, והיה זה לפי שהקבץ עמים יקדו בלם יפחד זמן רב לקבלם ובחוך כך וכך ימלט דוד וכל לבלשיו, לבל בבקיחתו לבשים גבורים יעשה זה מהרה ויבח עליו פתלום. השני שלא ילך לבשלום עמהם, לפי שלא יבחרו, וגם בן כדי שלא ירקם על לבין, כי היו יודעי' בלם שלא היתה כוונ' לבשלום לעשה על לבין, ולזה למר ולקומה ולרדפה, שיהיה הדוקף לחריו לחיתופל שלא יקומל. השלישי שיעשה זלת הרשים בלילה, כשם ולחרדפה לחרי דוד בל הלילה, והנה הבטה כזה בחר הוא בעלמו, (ב) בלמרו ולבוח חלין והוח יגע ורפה ידים והחרדתי לותו וגו', לל שלהיו העבין בלילה היות בתלום הנה יתלוחו יגע ורפה ידים, כי יפל מהעיר יחף והוח ולבניו דוקנים בלום ובכי ומבפל ולל יהיה לבם חזוק להלחם, (ג) וגם כי לחיות הדבר בלילה יאמרו בלפור, וזהו והחרדתי לותו. והרביעי לומר לבי שבזון לומר שיהרוג לת דוד, בשם ובבתי לת המלך, כי זהו יבלם הדב' ויחזר לבשלו' מלך יבלם הדב' בל יחזיר לבשלו' עוד. והחמישי לדעתי גם בן הוח לחמרו ולשיבה בל העם חלין לחזר לחת מבקש לחת לך לת בל העם בשלום, ולחר שיניח בל העם חזר עם מבקש בל העם יהיה בלום, ולחר שיניח לל דוד בשלום ויבה לת דוד לבד. ופי' הפסוק בפי המפרשים בשוב בל דבר שיהלה לדם לשיב חלין, בן ישוב בל העם חלין לחרי שלהרוג לת היחיד חזר לחת מבקש, וגם הלבור בעה לזה. והמולרים מפרשים לותו ולשיבה בל העם חלין בשוב הבל, שישובו בלם חלין לבבי דוד ולבבי לבשלום ולל יחריבם, ובתן הסבה למה יהיה בלם חלין בחמרו היות לחר מבקש, לל לפי שלחה חיבה מבקש לבד שהוח דוד ולבן לותו לחית ולשיב בל העם חלין. ולבי לחבוח בפירושו שילמר ולשיבה בל העם חלין, רומה לומר לחבשים לחר עם דוד בשוב הבל היות לחר לחה מבקש, בלומר בשלר שבו בל ישראל חל היות לחר לחה מבקש שהוח

דוד (שבמות שלוח שבו בל ישראל חלין) בשה במות דוד ישובו בל ישראל חל לבשלום, בי יקרה לו עם לבבי דוד מה שקרה (ד) לדוד עם לבבי שלוח: וזכר הבתוב שיהר הדבר בעיבי לבשלום ובעיבי בל זקבי ישראל, לך לחשם למה שבחר בלילה לחיתופל ובחזרי ישראל, לל בחשם בדברים דבריס זרים מהבחת דוד וזולתו. לל בחה לעת לבשלום גו ובקש לדעת עלת חמור, וזה עם היותו רע דוד, ולזה לחר גם לחמור, גם הוח לבחון החזר לחר היה בעלתו. ובמדרש בוף פר' שמואל תלבי ר' שמעון בן יוחלי, עד שלח חטל לדם הרלשון היה שומע הקול ולינו מתירת, בין שחטל לחר * ולחירת בי ברלשי' ג' עדוס לבבי. עד שלח חטלו ישרל מה בתיב בהו? * ויחרלה שמות בל' ו' בבוד ה' בלח לוכלת ברלש לבעיבי בל בית ישראל, ובין שחטלו לפילו פבי המרמור היו ירלים מלהסתבל שבחל' * וירלו חנשת חלין. עד שלח שם בל' ב' חטל שלוח בתיב בית * ובבל שמו' ל' י' מ' לחר יפבה ירשיע, ובין שחטל * ושמע שלוח וגו', שם י' ים לת דבבי הפלשתי ויתקו וירלו מיבר. עד שלח חטל דוד לחר * הנם לוכי ושעי ממי תלים בו ל' לירלת, ובין שחטל מה בתיב בית? והנה יגע ורפה ידים והחרדתי לותו וגו', ומו בעה שבוון לחיתופל שהיה דוד ירל בלים חוטל ופוטע ולזה עלה בה בנדו: ויבל חושי לל (ו) לבשלום וגו'. הנה לבשלום שלח חל חושי היעבו דבר לל לחיתופל לם בן? וזה יגרה שלח בשה דעתו בדברי לחיתופל ובתן מקום לחושי שיקלון עליו, ולזה לחר לם בן לתה דבר: ונהנה חושי (ז) עלה בה בדברי לבשלום ולחר לל טובה העלה לחר יען לחיתופל בפעם הוחת, לל העלה לחר בתן לבלל יפועי לבין שבבר יפלה לפועל, לבל בפע' הוחת לל טובה עלתו. והנה הוביח חושי שעלת לחיתופל לל היתה טובה בהשחיתו יבול דבריו, וזה בי בל דברי לחיתופל מיוסדים על היות דוד ולבניו רפי ידים בפלשים וביעבו לבטח בבוח עליהם בלה ובוקה, ולחר חושי שלאו בן, וזהו לתה יודעת (ח) לת לביך ולת לבניו בי גבורי המה וגו', לל לתה יודעת בהם שלשה דבריס. לחחד שהם בטבעם גבורים, וזהו בי גבורים המה, בלומר קודם לזה בל יחזקם היו גבורי בח. והשני שעתה בפרש הם דוחבים על רוע עביבם ועל חושי ומבם, והשלישי בינון בל' יפעלו גבורו', וזהו ומרי נפש המה. והשלישי הוח שהלבני בהיותם בשדה לל יובל לדם לבבשם בשו שיעשה בהיותם בעיר בגורי', ובשם שלוח על דוד * בבר לותו לקים שמו' ל' בג' בידי בי בפגר לבוח בעיר לל לתי', ובריח, ולזה לחר שהיו דוד ולבניו בדוב שבובל בשל', בי בשו שדוב לחל בהיותו בשל' יבלו חלה לבשים שבניהו לל יובלו לו', ויבה לבשים הרבה במדת בפשו לדחתו על מיתת בניו לם הוח שבובל מהם, בבה יהיה דוד עמהם. והנה לחר שבהיות בושת לחיתופל על עלמו ועל

[ט] הִנֵּה עַתָּה הוּא־נֶחְבָּא בְּאַחַת הַמְּחֹתִים
אֹ בְּאַחַד הַמְּקֹמוֹת וְהָיָה כְּבֹאֲךָ בָּהֵם
בַּתְּחִלָּה וְשָׁמַעְתָּ הַשְׁמֵעַ וְאָמַר הָיְתָה
מַגֵּפָה בָּעָם אֲשֶׁר אַחֲרֵי אַבְשָׁלֹם׃

[י] וְהָיָא גַם־בֶּן־חַיִל אֲשֶׁר לִבּוֹ כְּלֵב הָאֲרִיֵה
הֻמֵּס יִמַּס כִּי־יֹדֵעַ כָּל־יִשְׂרָאֵל כִּי־
גִבּוֹר אָבִיךָ וּבְנֵי־חַיִל אֲשֶׁר אִתּוֹ׃

[יא] כִּי עַצְתִּי הָאָסֹף יֵאָסֵף עָלֶיךָ כָּל־יִשְׂרָאֵל
מִדָּן וְעַד־בְּאֵר שֶׁבַע כַּחוֹל אֲשֶׁר־עַל־
הַיָּם לָרֹב וּפָנֶיךָ הֹלְכִים בַּקְּרָב׃

[יב] וּבָאנוּ אֵלָיו בְּאַחַת הַמְּקֹמוֹת אֲשֶׁר נִמְצָא
שָׁם וְנָחַנוּ עָלָיו כַּאֲשֶׁר יִפֹּל הַטַּל עַל־
הָאֲדָמָה וְלֹא־נוֹתַר בּוֹ וּבְכָל־הָאֲנָשִׁים
אֲשֶׁר־אִתּוֹ גַּם־אֶחָד׃ וְאִם־אֶל־עִיר
יֶאֱסֹף וְהִשְׁרֹאוּ כָּל־יִשְׂרָאֵל אֶל־הָעִיר
הַהִוא חֲבָלִים וְסָחַבְנוּ אֹתוֹ עַד־הַנַּחַל
עַד אֲשֶׁר־לֹא־נִמְצָא שָׁם גַּם־צְרוֹר׃

[יג] וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם וְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל
טוֹבָה עֲצַת חוּשַׁי הָאַרְכִּי מֵעֲצַת אֲחִיתֹפֶל
וַיהוָה צִוָּה לְהָפֵר אֶת־עֲצַת אֲחִיתֹפֶל
הַטּוֹבָה לְבַעֲבוּר הָבִיא יְהוָה אֶל־
אַבְשָׁלוֹם אֶת־הָרָעָה׃

[יד] וַיֹּאמֶר חוּשַׁי אֶל־צָדוֹק וְאֶל־אֶבְיָתָר
הַכֹּהֲנִים כָּזֹאת וְכָזֹאת יָעַץ אֲחִיתֹפֶל
אֶת־אַבְשָׁלוֹם וְאֶת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְכָזֹאת
וְכָזֹאת יָעַצְתִּי אָנִי׃

[טו] וְעַתָּה שִׁלְחוּ מְהֵרָה וְהַגִּידוּ לְדָוִד
לֵאמֹר אַל־תָּלֶן הַלַּיְלָה בְּעַרְבוֹת הַמִּדְבָּר
וְגַם עָבוֹר תַּעֲבֹר פֶּן־יְבֻלַּע לַמֶּלֶךְ וְלָכָל־
הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ׃

[טז] וְיוֹנָתָן וַאֲחִימַעַץ עֹמְדִים עֲלֵי עֵין רֹגֶל
וְהָלוֹךְ תָּלוֹךְ שִׁפְחָה וְהָגִידָה לָהֶם וְהֵם
יֵלְכוּ וְהִגִּידוּ לַמֶּלֶךְ דָּוִד כִּי לֹא יוּכְלוּן
לְהֵרָאוֹת לָבוֹא הָעִיר׃

[יז] וְאַבְשָׁלוֹם וְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל אָמְרוּ
מִן־הָאֲרָם וּמִן־הַכֹּהֲנִים כָּזֹאת וְכָזֹאת
יָעַץ אֲחִיתֹפֶל וְכָזֹאת וְכָזֹאת עָנִיתִי אָנִי׃

[יח] וְיָדְעוּ הָאֲנָשִׁים כִּי אֲבִיתָר וְיוֹנָתָן
מְרַגְּלִים בָּעִיר וַיֵּלְכוּ הַמַּלְאָכִים וַיָּבֹאוּ
בַּחוּרִים בֵּית־אִישׁ בַּבָּחוּרִים וְלוֹ־בוֹר
בְּתוֹכוֹ וַיֵּרְדוּ שָׁמָּה׃

[יט] וַתִּקַּח הָאִשָּׁה וַתִּפְרֹשׂ אֶת־הַמָּסָךְ עַל־
פְּנֵי הַבּוֹר וַתִּשְׂטַח עָלָיו אֶת־הָרָחַיִם
וְלֹא נוֹדַע דָּבָר׃

[כ] וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי אַבְשָׁלוֹם אֶל־הָאִשָּׁה הַבָּיְתָה
וַיֹּאמְרוּ אַיֵּה אֲחִימַעַץ וִיהוֹנָתָן וַתֹּאמֶר
אֲלֵהֶם הָאִשָּׁה עָבַר מִיכַל מְעַט־מַיִם
וַיְבַקְשׁוּ וְלֹא מָצָאוּ וַיָּשֻׁבוּ יְרוּשָׁלָ͏ִם׃

[כא] וַיְהִי אַחֲרֵי הֵעָלְמָם וַיַּעֲלוּ מִן־הַבּוֹר
וַיֵּלְכוּ וַיַּגִּידוּ לַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֹּאמְרוּ אֶל־
דָּוִד קוּמוּ וְעִבְרוּ מְהֵרָה אֶת־הַמָּיִם כִּי
כָזֹאת יָעַץ אֲחִיתֹפֶל עֲלֵיכֶם׃

[כב] וַיָּקָם דָּוִד וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיַּעַבְרוּ
אֶת־הַיַּרְדֵּן עַד־אוֹר הַבֹּקֶר עַד־אֶחָד
לֹא־נֶעְדָּר אֲשֶׁר לֹא־עָבַר אֶת־הַיַּרְדֵּן׃

[כג] וַאֲחִיתֹפֶל רָאָה כִּי לֹא־נַעֲשְׂתָה עֲצָתוֹ
וַיַּחֲבֹשׁ אֶת־הַחֲמוֹר וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ
אֶל־עִירוֹ וַיְצַו אֶת־בֵּיתוֹ וַיֶּחְנָק וַיָּמָת
וַיִּקָּבֵר בְּקֶבֶר אָבִיו׃

[כד] וְדָוִד בָּא מָחֳנָיְמָה וְאַבְשָׁלוֹם עָבַר
אֶת־הַיַּרְדֵּן הוּא וְכָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ׃

[כה] וְאֶת־עֲמָשָׂא תַּחַת יוֹאָב שָׂם אַבְשָׁלוֹם
עַל־הַצָּבָא וְעֲמָשָׂא בֶּן־אִישׁ וּשְׁמוֹ יִתְרָא
הַיִּשְׂרְאֵלִי אֲשֶׁר בָּא אֶל־אֲבִיגַיִל בַּת־
נָחָשׁ אֲחוֹת צְרוּיָה אֵם יוֹאָב׃

[כו] וַיַּחַן יִשְׂרָאֵל וְאַבְשָׁלוֹם בְּאֶרֶץ גִּלְעָד׃

[כז] וַיְהִי כְּבֹא דָוִד מָחֳנַיְמָה שֹׁבִי בֶן־נָחָשׁ
מֵרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן וּמָכִיר בֶּן־עַמִּיאֵל מִלֹּדְבָר
וּבַרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי מֵרֹגְלִים׃

[כח] הֵבִיאוּ מִשְׁכָּבוֹת וְהַסַּפִּים וְהַיּוֹצֵר וְחִטִּים
וְשְׂעֹרִים וְקֶמַח וְקָלִי וּפוֹל וַעֲדָשִׁים וְקָלִי׃

[כט] וּדְבַשׁ וְחֶמְאָה וְצֹאן וּמֹחַת בָּקָר הִקְרִיבוּ
לְדָוִד וְלָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ לֶאֱכֹל כִּי אָמְרוּ
הָעָם רָעֵב וְעָיֵף וְצָמֵא בַּמִּדְבָּר׃

פרק יח

[א] וַיִּפְקֹד דָּוִד אֶת־הָעָם אֲשֶׁר עִמּוֹ וַיָּשֶׂם
עֲלֵהֶם שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי מֵאוֹת׃

[ב] וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת־הָעָם יַד־אֶחָד וְיַד־אֲחִי
יוֹאָב וְיַד־אֲבִישַׁי בֶּן־צְרוּיָה אֲחִי יוֹאָב
לֵאמֹר אָנֹכִי אֵצֵא גַּם־אֵצֵא עִמָּכֶם׃

[ג] וַיֹּאמֶר הָעָם לֹא תֵצֵא כִּי אִם־נָנוּס נָנוּס
לֹא־יָשִׂימוּ־לִבָּם עָלֵינוּ וְאִם־מֶחֱצָתֵנוּ
יָמוּתוּן לֹא־יָשִׂימוּ־לִבָּם עָלֵינוּ כִּי עַתָּה
כָּמֹנוּ עֲשָׂרָה אֲלָפִים וְעַתָּה טוֹב כִּי־
תִהְיֶה־לָּנוּ מֵעִיר לְעָזְרָה׃

[ד] וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הַמֶּלֶךְ מַה־בְּעֵינֵיכֶם אֶעֱשֶׂה
וַיַּעֲמֹד הַמֶּלֶךְ עַל־יַד־הַשָּׁעַר וַיֵּצְאוּ כָל־
הָעָם בְּמֵאוֹת וּבַאֲלָפִים׃

[ה] וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶת־יוֹאָב וְאֶת־אֲבִישַׁי וְאֶת־
אִתַּי לֵאמֹר נְעָרִי לְאַט לִי לָאַבְשָׁלוֹם וְכָל־
הָעָם שֹׁמְעִים בְּצַוֹּת הַמֶּלֶךְ אֶת־כָּל־
הַשָּׂרִים עַל־אַבְשָׁלוֹם׃

[ו] וַיֵּצֵא הָעָם הַשָּׂדֶה לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל
וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה בְּיַעַר אֶפְרָיִם׃

[ז] וַיִּנָּגְפוּ שָׁם עַם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי עַבְדֵי דָוִד
וַתְּהִי שָׁם הַמַּגֵּפָה גְּדוֹלָה עֶשְׂרִים אֶלֶף
אִישׁ בַּיּוֹם הַהוּא׃

[ח] וַתְּהִי שָׁם הַמִּלְחָמָה נָפוֹצָה עַל־פְּנֵי כָל־
הָאָרֶץ וְהַיַּעַר הִרְבָּה לֶאֱכֹל בָּעָם מִן־
אֲשֶׁר אָכְלוּ הַיַּעַר בַּחֶרֶב בַּיּוֹם הַהוּא
עֶשְׂרִים אִישׁ׃

[ט] וַיִּקָּרֶא אַבְשָׁלוֹם לִפְנֵי עַבְדֵי דָוִד וְאַבְשָׁלוֹם
רֹכֵב עַל־הַפֶּרֶד וַיָּבֹא הַפֶּרֶד תַּחַת סְבַךְ
הָאֵלָה הַגְּדוֹלָה וַיִּתָּפֵשׂ רֹאשׁוֹ בָּאֵלָה
וַיִּנָּתֵן בֵּין הַשָּׁמַיִם וּבֵין הָאָרֶץ וְהַפֶּרֶד
אֲשֶׁר תַּחְתָּיו עָבָר׃

[י] וַיִּרְאֶה אִישׁ אֶחָד וַיַּגֶּד לְיוֹאָב וַיֹּאמֶר
הִנֵּה רָאִיתִי אֶת־אַבְשָׁלוֹם תָּלוּי בָּאֵלָה׃

[יא] וַיֹּאמֶר יוֹאָב לָאִישׁ הַמַּגִּיד לוֹ וְהִנֵּה
רָאִיתָ וְלָמָּה לֹא־הִכִּיתוֹ שָׁם אַרְצָה וְעָלַי
הָיָה לָתֵת לְךָ עֲשֶׂרֶת כְּסָפִים וְאַזְנֹר אֶחָת׃

[יב] וַיֹּאמֶר הָאִישׁ אֶל־יוֹאָב וְאִלּוּ שֹׁקֵל בְּיָדִי
אֶלֶף כְּסָפִים לֹא־אֶשְׁלַח יָדִי אֶל־בֶּן־
הַמֶּלֶךְ כִּי בְאָזְנֵינוּ צִוָּה הַמֶּלֶךְ אֶל־
אֲבִישַׁי וְאֶל־אִתַּי לֵאמֹר שִׁמְרוּ אִישׁ
בַּנַּעַר בְּאַבְשָׁלוֹם׃

[יג] וְלֹא־עָשִׂיתִי שֶׁקֶר וְעַל־נַפְשִׁי הָיָה כָּל־
דָּבָר כִּי כָל־הַמֶּלֶךְ יִוָּדַע וְאַתָּה תַּעֲמֹד
מִנֶּגֶד׃

[יד] וַיֹּאמֶר יוֹאָב לֹא אוֹחִיל כָּזֶה לְפָנֶיךָ
וַיִּקַּח שְׁלֹשָׁה שִׁבְטִים בְּכַפּוֹ וַיִּתְקָעֵם
בְּלֵב אַבְשָׁלוֹם עוֹדֶנּוּ חַי בְּלֵב הָאֵלָה׃

[טו] וַיָּסֹבּוּ עֲשָׂרָה נְעָרִים נֹשְׂאֵי כְלֵי יוֹאָב
וַיַּכּוּ אֶת־אַבְשָׁלוֹם וַיְמִתֻהוּ׃

[טז] וַיִּתְקַע יוֹאָב בַּשּׁוֹפָר וַיָּשָׁב הָעָם מִרְדֹּף
אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל כִּי־חָשַׂךְ יוֹאָב אֶת־הָעָם׃

[יז] וַיִּקְחוּ אֶת־אַבְשָׁלוֹם וַיַּשְׁלִכוּ אֹתוֹ אֶל־
הַיַּעַר בַּבּוֹר הַגָּדוֹל וַיַּעֲרְמוּ עָלָיו גַּל־
אֲבָנִים גָּדוֹל מְאֹד וְכָל־יִשְׂרָאֵל נָסוּ אִישׁ
לְאָהֳלוֹ׃

[יח] וְאַבְשָׁלוֹם בְּחַיָּיו לָקַח וַיָּקֶם אֶת־לוֹ
אֶת־מַצֵּבַת אֲשֶׁר בְּעֵמֶק הַמֶּלֶךְ כִּי אָמַר
אֵין־לִי בֵּן לְמַעַן הַזְכִּיר שְׁמִי וַיִּקְרָא
לַמַּצֵּבָה עַל־שְׁמוֹ וַתִּקָּרֵא יַד־אַבְשָׁלוֹם
עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

[יט] וַאֲחִימַעַץ בֶּן־צָדוֹק אָמַר אָרוּצָה נָּא
וַאֲבַשְּׂרָה לַמֶּלֶךְ כִּי־הוֹשִׁיעוֹ יְהוָה אֶת־
יָדוֹ מִכַּף אֹיְבָיו׃

[כ] וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹאָב לֹא אִישׁ בְּשׂוֹרָה אַתָּה
בְּיוֹם הַזֶּה בְּשַׂר יוֹם אַחֵר וְלֹא תְבַשֵּׂר
הַיּוֹם עַל־כֵּן בֶּן־הַמֶּלֶךְ מֵת׃

[כא] וַיֹּאמֶר יוֹאָב לַכּוּשִׁי לֵךְ הַגֶּד אֲשֶׁר־
רָאִיתָ לַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁתַּחוּ כּוּשִׁי לְיוֹאָב וַיָּרָץ׃

[כב] וַיֹּסֶף עוֹד אֲחִימַעַץ בֶּן־צָדוֹק וַיֹּאמֶר
אֶל־יוֹאָב וְהָיָה מַה־יִּרְדֹּף גַּם־אָנֹכִי אָרוּצָה
אַחֲרֵי כוּשִׁי וַיֹּאמֶר יוֹאָב לָמָּה זֶּה אַתָּה
רָץ בְּנִי וְאֵין־לְךָ בְּשׂוֹרָה נְכוֹנָה׃

[כג] וַיְהִי מַה־יִּרְדֹּף גַּם־אָנֹכִי אָרוּצָה וַיֹּאמֶר
לוֹ רֻץ וַיָּרָץ אֲחִימַעַץ דֶּרֶךְ הַכִּכָּר וַיַּעֲבֹר
אֶת־כּוּשִׁי׃

[כד] וְדָוִד יֹשֵׁב בֵּין שְׁנֵי הַשְּׁעָרִים וַיֵּלֶךְ
הַצֹּפֶה אֶל־גַּג הַשַּׁעַר אֶל־הַחוֹמָה וַיִּשָּׂא
עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אִישׁ רָץ לְבַדּוֹ׃

[כה] וַיִּקְרָא הַצֹּפֶה וַיַּגֶּד לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ אִם־לְבַדּוֹ בְּשׂוֹרָה בְּפִיו וְהָלוֹךְ
וְקָרֵב וַיָּבֹא עַד־נָכוֹן׃

[כו] וַיַּרְא הַצֹּפֶה אִישׁ אַחֵר רָץ וַיִּקְרָא הַצֹּפֶה
אֶל־הַשַּׁעַר וַיֹּאמֶר הִנֵּה אִישׁ רָץ לְבַדּוֹ
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גַּם־זֶה מְבַשֵּׂר׃

[כז] וַיֹּאמֶר הַצֹּפֶה מִרְאֵה הָרִאשׁוֹן כְּמַרְאֵה
אֲחִימַעַץ בֶּן־צָדוֹק וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִישׁ־
טוֹב הוּא וּבְשׂוֹרָה טוֹבָה יָבוֹא׃

[כח] וַיִּקְרָא אֲחִימַעַץ וַיֹּאמֶר לַמֶּלֶךְ שָׁלוֹם
וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ אַפָּיִם אָרְצָה וַיֹּאמֶר
בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר סָגַר אֶת־הָאֲנָשִׁים
אֲשֶׁר־נָשְׂאוּ אֶת־יָדָם בַּאדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃

[כט] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הֲשָׁלוֹם לַנַּעַר לְאַבְשָׁלוֹם
וַיֹּאמֶר אֲחִימַעַץ רָאִיתִי אֶת־הֲמוֹן גָּדוֹל
לִשְׁלֹחַ אֶת־עֶבֶד יוֹאָב אֹתִי עַבְדֶּךָ וְלֹא
יָדָעְתִּי מָה׃

[ל] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ סֹב הִתְיַצֵּב פֹּה וַיָּסָב
וַיַּעֲמֹד׃

[לא] וְהִנֵּה כּוּשִׁי בָּא וַיֹּאמֶר כּוּשִׁי יְבֹרַךְ
אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כִּי־שְׁפָטְךָ הַיּוֹם יְהוָה מִיַּד
כָּל־הַקָּמִים עָלֶיךָ׃

[לב] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לַכּוּשִׁי הֲשָׁלוֹם לַנַּעַר
לְאַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר כּוּשִׁי יִהְיוּ כְּנַעַר
אֹיְבֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וְכֹל הַקָּמִים עָלֶיךָ
לָרָעָה׃

[לג] וַיִּרְגַּז הַמֶּלֶךְ וַיַּעַל עַל־עֲלִיַּת הַשַּׁעַר
וַיִּבְךְּ וְכֹה בְלֶכְתּוֹ בֵּן אָמַר בְּנִי אַבְשָׁלוֹם
בְּנִי בְנִי אַבְשָׁלוֹם מִי יִתֵּן מוּתִי אֲנִי תַחְתֶּיךָ
אַבְשָׁלוֹם בְּנִי בְנִי׃

פרק יט

[א] וַיֻּגַּד לְיוֹאָב הִנֵּה הַמֶּלֶךְ בּוֹכֶה וּמִתְאַבֵּל
עַל־אַבְשָׁלוֹם׃

[ב] וַתְּהִי הַתְּשׁוּעָה בַּיּוֹם הַהוּא לְאֵבֶל לְכָל־
הָעָם כִּי־שָׁמַע הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר
נֶעְצַב הַמֶּלֶךְ עַל־בְּנוֹ׃

[ג] וַיִּגְנֹב הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לָבוֹא הָעִיר כַּאֲשֶׁר
יִגָּנֹב הָעָם נִכְלָם בְּנוּסָם בַּמִּלְחָמָה׃

[ד] וְהַמֶּלֶךְ הֶחְבָּה אֶת־פָּנָיו וַיִּזְעַק הַמֶּלֶךְ
בְּקוֹל גָּדוֹל בְּנִי אַבְשָׁלוֹם אַבְשָׁלוֹם בְּנִי
בְנִי׃

[ה] וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל־הַמֶּלֶךְ הַבָּיְתָה וַיֹּאמֶר
הֵבַשְׁתָּ הַיּוֹם אֶת־פְּנֵי כָל־עֲבָדֶיךָ הַמְמַלְּטִים
אֶת־נַפְשְׁךָ הַיּוֹם וְאֶת־נַפְשׁוֹת בָּנֶיךָ וּבְנוֹתֶיךָ
וְאֶת־נַפְשׁוֹת נָשֶׁיךָ וְאֶת־נַפְשׁוֹת פִּילַגְשֶׁיךָ׃

[ו] לְאַהֲבָה אֶת־שׂנְאֶיךָ וְלִשְׂנֹא אֶת־אֹהֲבֶיךָ
כִּי־הִגַּדְתָּ הַיּוֹם כִּי אֵין לְךָ שָׂרִים וַעֲבָדִים
כִּי־יָדַעְתִּי הַיּוֹם כִּי לוּ־חַי אַבְשָׁלוֹם וְכֻלָּנוּ
הַיּוֹם מֵתִים אָז יָשָׁר בְּעֵינֶיךָ׃

[ז] וְעַתָּה קוּם צֵא דַבֵּר עַל־לֵב עֲבָדֶיךָ כִּי
בַיהוָה נִשְׁבַּעְתִּי אִם־אֵינְךָ יוֹצֵא אִישׁ לֹא־
יָלִין עִמָּךְ הַלָּיְלָה וְרָעָה־זֹאת לְךָ מִכָּל־
הָרָעוֹת אֲשֶׁר־בָּאוּ עָלֶיךָ מִנְּעוּרֶיךָ וְעַד־
עָתָּה׃

[ח] וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ וַיֵּשֶׁב בַּשָּׁעַר וְלָכָל־הָעָם
הִגִּידוּ לֵאמֹר הִנֵּה הַמֶּלֶךְ יֹשֵׁב בַּשָּׁעַר
וַיָּבֹאוּ כָל־הָעָם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְיִשְׂרָאֵל נָסוּ
אִישׁ לְאָהֳלוֹ׃

[ט] וְכָל־הָעָם הָיוּ נִדְוִים בְּכָל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל
לֵאמֹר הַמֶּלֶךְ הִצִּילָנוּ מִיַּד אֹיְבֵינוּ וְהוּא
מִלְּטָנוּ מִיַּד פְּלִשְׁתִּים וְעַתָּה נָס מִן־הָאָרֶץ
מִפְּנֵי אַבְשָׁלוֹם׃

[י] וְאַבְשָׁלוֹם אֲשֶׁר מָשַׁחְנוּ עָלֵינוּ מֵת
בַּמִּלְחָמָה וְעַתָּה מַדּוּעַ אַתֶּם חָרְשִׁים
לְהָשִׁיב אֶת־הַמֶּלֶךְ׃

[יא] וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד שָׁלַח אֶל־צָדוֹק וְאֶל־אֶבְיָתָר
הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר דַּבְּרוּ אֶל־זִקְנֵי יְהוּדָה לֵאמֹר
מַדּוּעַ תִּהְיוּ אַחֲרֹנִים לְהָשִׁיב אֶת־הַמֶּלֶךְ
אֶל־בֵּיתוֹ וּדְבַר כָּל־יִשְׂרָאֵל בָּא אֶל־הַמֶּלֶךְ
אֶל־בֵּיתוֹ׃

[יב] אַחַי אַתֶּם עַצְמִי וּבְשָׂרִי אָתָּה מַדּוּעַ
תִּהְיוּ אַחֲרֹנִים לְהָשִׁיב אֶת־הַמֶּלֶךְ׃

[יג] וְלַעֲמָשָׂא תֹּאמְרוּ הֲלֹא־עֶצֶם מִבְּשָׂרִי
אָתָּה כֹּה יַעֲשֶׂה־לִּי אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִיף
אִם־לֹא שַׂר־צָבָא תִּהְיֶה לְפָנַי כָּל־הַיָּמִים
תַּחַת יוֹאָב׃

[יד] וַיֵּט אֶת־לֵב כָּל־אִישׁ יְהוּדָה כְּאִישׁ אֶחָד
וַיִּשְׁלְחוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ שׁוּבוּ אַתָּה וְכָל־
עֲבָדֶיךָ׃

[טו] וַיָּשָׁב הַמֶּלֶךְ וַיָּבֹא עַד־הַיַּרְדֵּן וִיהוּדָה
בָּא הַגִּלְגָּל לָלֶכֶת לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ לְהַעֲבִיר
אֶת־הַמֶּלֶךְ אֶת־הַיַּרְדֵּן׃

[טז] וַיְמַהֵר שִׁמְעִי בֶן־גֵּרָא בֶּן־הַיְמִינִי אֲשֶׁר
מִבַּחוּרִים וַיֵּרֶד עִם־אִישׁ יְהוּדָה לִקְרַאת
הַמֶּלֶךְ דָּוִד׃

[יז] וְאִתּוֹ אֶלֶף אִישׁ מִבִּנְיָמִן וְצִיבָא נַעַר
בֵּית־שָׁאוּל וַחֲמֵשֶׁת עָשָׂר בָּנָיו וְעֶשְׂרִים
עֲבָדָיו אִתּוֹ וַיַּעַבְרוּ הַיַּרְדֵּנָה לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃

[יח] וְעֹבֶר הָעֲבָרָה לְבֵית הַמֶּלֶךְ וְלַעֲשׂוֹת
הַטּוֹב בְּעֵינָיו וְשִׁמְעִי בֶן־גֵּרָא נָפַל לִפְנֵי
הַמֶּלֶךְ בְּעָבְרוֹ אֶת־הַיַּרְדֵּן׃

[יט] וַיֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ אַל־יַחְשְׁבֵנִי אֲדֹנִי
עָוֹן וְאַל־תִּזְכֹּר אֵת אֲשֶׁר־עִוָּה עַבְדְּךָ
בְּיוֹם אֲשֶׁר־יָצָא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶת־יְרוּשָׁלָ͏ִם
לְשׂוּמָהּ הַמֶּלֶךְ עַל־לִבּוֹ׃

[כ] כִּי יֹדֵעַ עַבְדְּךָ כִּי־חָטָאתִי עַל־כֵּן הִנֵּה־
בָאתִי הַיּוֹם רִאשׁוֹן לְכָל־בֵּית יוֹסֵף לָרֶדֶת
לִקְרַאת אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃

[כא] וַיַּעַן אֲבִישַׁי בֶּן־צְרוּיָה וַיֹּאמֶר הֲעַל־זֹאת
לֹא־יוּמַת שִׁמְעִי כִּי קִלֵּל אֶת־מְשִׁיחַ יְהוָה׃

[כב] וַיֹּאמֶר דָּוִד מַה־לִּי וָלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה
כִּי־תִהְיוּן לִי הַיּוֹם לְשָׂטָן הַיּוֹם יוּמַת
אִישׁ בְּיִשְׂרָאֵל כִּי הֲלֹא יָדַעְתִּי כִּי־הַיּוֹם
אֲנִי מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל׃

[כג] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְשִׁמְעִי לֹא תָמוּת וַיִּשָּׁבַע
לוֹ הַמֶּלֶךְ׃

[כד] וּמְפִיבֹשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל יָרַד לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ
וְלֹא־עָשָׂה רַגְלָיו וְלֹא עָשָׂה שָׂפָם וְאֶת־
בְּגָדָיו לֹא כִבֵּס עַד־הַיּוֹם אֲשֶׁר־בָּא בְשָׁלוֹם׃

[כה] וַיְהִי כְּבֹאוֹ יְרוּשָׁלַ͏ִם לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ
וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לָמָּה לֹא־הָלַכְתָּ עִמָּנוּ
מְפִיבֹשֶׁת׃

[כו] וַיֹּאמֶר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ עַבְדִּי הִשִּׁיאַנִי כִּי
אָמַר עַבְדְּךָ אֲחַבְּשָׁה־לִּי הַחֲמוֹר וְאֶרְכְּבָה
עָלָיו וְאֵלֵךְ עִם־הַמֶּלֶךְ כִּי פִסֵּחַ עַבְדֶּךָ׃

[כז] וַיְרַגֵּל בְּעַבְדְּךָ אֶל־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וַאדֹנִי
הַמֶּלֶךְ כְּמַלְאַךְ הָאֱלֹהִים וַעֲשֵׂה הַטּוֹב
בְּעֵינֶיךָ׃

[כח] כִּי לֹא הָיוּ כָל־בֵּית אָבִי כִּי אִם־אֲנָשִׁים
מָוֶת לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ וַתָּשֶׂם עַבְדְּךָ בְּתוֹךְ
הָאֹכְלִים אֶת־שֻׁלְחָנֶךָ וּמַה־לִּי עוֹד צֶדֶק
וּמַה־אוֹסִיף עוֹד לְצְעֹק אֵלֶיךָ׃

[כט] וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לָמָּה תְדַבֵּר עוֹד
אֲמָרֶיךָ אָמַרְתִּי אַתָּה וְצִיבָא תַּחְלְקוּ אֶת־
הַשָּׂדֶה׃

[ל] וַיֹּאמֶר מְפִיבֹשֶׁת אֶל־הַמֶּלֶךְ גַּם אֶת־הַכֹּל
יִקָּח אַחֲרֵי אֲשֶׁר־בָּא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ בְּשָׁלוֹם
אֶל־בֵּיתוֹ׃

[לא] וּבַרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי יָרַד מֵרֹגְלִים וַיַּעֲבֹר
אֶת־הַמֶּלֶךְ הַיַּרְדֵּנָה לְשַׁלְּחוֹ מִן־הַיַּרְדֵּן׃

[לב] וּבַרְזִלַּי זָקֵן מְאֹד בֶּן־שְׁמֹנִים שָׁנָה הוּא
וַיְכַלְכֵּל אֶת־הַמֶּלֶךְ בְּשִׁבְתּוֹ בְמָחֳנָיִם כִּי
אִישׁ גָּדוֹל הוּא מְאֹד׃

[לג] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־בַּרְזִלַּי עִבְרָה אִתִּי
וְכִלְכַּלְתִּיךָ אִתִּי בִּירוּשָׁלָ͏ִם׃

[לד] וַיֹּאמֶר בַּרְזִלַּי אֶל־הַמֶּלֶךְ כַּמָּה יְמֵי
שְׁנֵי חַיַּי כִּי אֶעֱלֶה אֶת־הַמֶּלֶךְ יְרוּשָׁלָ͏ִם׃

[לה] בֶּן־שְׁמֹנִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם הֲיָדַע בֵּין
טוֹב לְרָע אִם־יָטְעַם עַבְדְּךָ אֶת־אֲשֶׁר אֹכַל
וְאֶת־אֲשֶׁר אֶשְׁתֶּה אִם־אֶשְׁמַע עוֹד בְּקוֹל
שָׁרִים וְשָׁרוֹת וְלָמָּה יִהְיֶה עַבְדְּךָ עוֹד לָשָׂא
אֶל־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃

[לו] מְעַט יַעֲבֹר עַבְדְּךָ אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶת־הַמֶּלֶךְ
וְלָמָּה יִגְמְלֵנִי הַמֶּלֶךְ הַגְּמוּלָה הַזֹּאת׃

[לז] יָשָׁב נָא עַבְדֶּךָ וְאָמוּתָה בְעִירִי וְאֶקָּבֵר
אֵצֶל קֶבֶר אָבִי וְאִמִּי וְהִנֵּה עַבְדְּךָ כִּמְהָם
עֲבֹר אִתָּם אֶת־הַמֶּלֶךְ וַעֲשֵׂה לוֹ הַטּוֹב
בְּעֵינֶיךָ׃

[לח] וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֶת־כִּמְהָם יַעֲבֹר
אִתִּי וְאֶעֱשֶׂה לוֹ הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ וְכֹל אֲשֶׁר
תִּבְחַר עָלַי אֶעֱשֶׂה־לָּךְ׃

[לט] וַיַּעֲבֹר כָּל־הָעָם אֶת־הַיַּרְדֵּן וְהַמֶּלֶךְ עָבָר
וַיִּשַּׁק הַמֶּלֶךְ לִבַּרְזִלַּי וַיְבָרְכֵהוּ וַיָּשָׁב
לִמְקֹמוֹ׃

[מ] וַיַּעֲבֹר הַמֶּלֶךְ הַגִּלְגָּל וְכִמְהָם עָבַר
עִמּוֹ וְכָל־הָעָם יְהוּדָה הֶעֱבִיר אֶת־הַמֶּלֶךְ
וְגַם חֲצִי עַם יִשְׂרָאֵל׃

[מא] וְהִנֵּה כָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בָּאִים אֶל־
הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמְרוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ מַדּוּעַ גְּנָבוּךָ
אַחֵינוּ אַנְשֵׁי יְהוּדָה וַיַּעֲבִרוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ
וְאֶת־בֵּיתוֹ אֶת־הַיַּרְדֵּן וְכָל־אַנְשֵׁי דָוִד
עִמּוֹ׃

[מב] וַיַּעַן כָּל־אִישׁ יְהוּדָה אֶת־אִישׁ יִשְׂרָאֵל
כִּי־קָרוֹב אֵלַי הַמֶּלֶךְ וְלָמָּה זֶּה חָרִתָה
לָכֶם עַל־הַדָּבָר הַזֶּה הֲאָכוֹל אָכַלְנוּ אֶת־
הַמֶּלֶךְ אִם־נָשׂוֹא נָשָׂא לָנוּ׃

[מג] וַיַּעַן אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶת־אִישׁ יְהוּדָה
וַיֹּאמֶר עֲשָׂרָה יָדַיִם לִי בַּמֶּלֶךְ וְגַם בְּדָוִד
אֲנִי מִמְּךָ וְלָמָּה הִזַּלְתָּנִי וְלֹא הָיָה דְבָרִי
רִאשׁוֹן לִי לְהָשִׁיב אֶת־מַלְכִּי וַיִּקְשׁ דְּבַר
אִישׁ יְהוּדָה מִדְּבַר אִישׁ יִשְׂרָאֵל׃

לאותה הלילה בערבו׳ המלבר ויעבור משם כן יבולע למלך/לכל
(יז) כן יבולע המלך ויפתחו לחיתופל ויעשה עמהו: וזכר הכתו׳
שהיו מוכנים יהונתן ואחימעץ מחוץ לעיר כעין רוגל ויהיה
הגלכת שפחה מבית לדוד מירושלם והגידה להם הדבר ההוא
והם ילכו ממש להגיד לדוד, והוסרכה השפחה
לילך דוד, והוסרכה השפחה
לגלות שזה לפי שהם לא רצו
לבוא לעיר כדי שלא ילמו
(יח) לחותם וירגישו ברגילם. לכל
עם היותם שם בעין רוגל
רלה לומר כעב והגיד למלכו׳
שהיו עומדים שמה בהסכת,
ושלח לחריסם והם כתו
לבחורים לבית הים לחוד וירצו
(יט) על כתר לחד שהיה לו, ופרש
לחים פרשה לת המסך על
פני הכתר ופשטו על לותו
המסך הריפות, והם עשים
(כ) כתוזים: וכלשר בתו עבדי
לבשלום לל הבית לבקשם
למרה הלשה שכבר עברו
מיכל המים, והם בקשו הבית
(כא) ולל מלחו ושבו ירוזל, ולחרי
לבקשם עלו מן הבאר וילכו
(כב) לדוד ויגידו לו הדבר, ויול
כתופה הלילה עד לור הבקר
עבר דוד ולשבירו לת הירדן:
(כג) למכם לחיתופל כלשר רלה
שלל נעשתה עלתו לחרין כי
מהלקים היתה מחבה כדי
להסיל לת דוד, ולחרין שדוד
יקוזר למלכותו, ושלהיותו
מוכר במלכות יחיתהו ויהיו
לו כבשיו למלך להיותו מהרוגי
המלך שמותם וכבשיהם
למלך, הכה כעבו׳ זה להפלת
ממונו ליורשיו הרע עלמו
ותבחר מחבת נפשו כדי שלא
יהיה היכו דין הרוגי מלכות,
וזהו למרו ויש ל ביתו ויחבק,
כי מלד שהרע עלמו היה לו
מקום לנמות לל ביתו. ובמד׳
(כד) דף קו עב כבהדרין כרך חלק ׳ לל יחבק
דוקל ולחיתופל לל חלו יחיה,
(כה) תלי׳ לה כל שבחתר * לבני דמים ומרמה
לל יחבו יחיהם, כל שבותיו
על דוקל לל היו לולל שלשים
ולרבע שבה, ושל לחיתופל
בירושלמי שלשים ושלש שבה. ועוד לקול
דכבהדרין שלשה דבריס הוה לחיתופל
(כו) דף כה עב לבניו בשעת מותו, ל תמרו
במלכות בית דוד, דשבחבן
דקה כבוד להון לפין לפי׳
בפרהסיל, ולל תשלו ותתנו
עם מי שהשעה מסחקת לו,
ולם היתה העלרת ברורה
זרעו תמיס יפות, ולל
ידעין לם ברורה בעל לם ברורה בשכר? [ועיין
(כז) מזה כתלמוד בבלי בתם׳ כה לבא דף קיו עב:] והכה
זכר הכתוב שעבר מבשלום לת הירדן לחבי דוד ויען כתרן
(כח) הגלעד, ושדוד לת מחניתה להגבל מתנו, ושלבשלום שלה

לאמר אל־תָּלֵן הַלַּיְלָה בְּעַרְבוֹת הַמִּדְבָּר
וְגַם עָבוֹר תַּעֲבֹר פֶּן־יִבָּלַע לַמֶּלֶךְ וְלָכָל־
(יז) הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ: וְיהוֹנָתָן וַאֲחִימַעַץ
עֹמְדִים בְּעֵין־רֹגֶל וְהָלְכָה הַשִּׁפְחָה
וְהִגִּידָה לָהֶם וְהֵם יֵלְכוּ וְהִגִּידוּ לַמֶּלֶךְ
דָּוִד כִּי לֹא יוּכְלוּ לְהֵרָאוֹת לָבוֹא
(יח) הָעִירָה: וַיִּרְאֵם אִישׁ נַעַר וַיַּגֶּד
לְאַבְשָׁלוֹם וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם מְהֵרָה וַיָּבֹאוּ
אֶל־בֵּית־אִישׁ בְּבָחֻרִים וְלוֹ בְאֵר בַּחֲצֵרוֹ
(יט) וַיֵּרְדוּ שָׁמָּה: וַתִּקַּח הָאִשָּׁה וַתִּפְרֹשׂ
אֶת־הַמָּסָךְ עַל־פְּנֵי הַבְּאֵר וַתְּשַׁטַּח עָלָיו
(כ) חֲרִפוֹת וְלֹא נוֹדַע דָּבָר: וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי
אַבְשָׁלוֹם אֶל־הָאִשָּׁה הַבַּיְתָה וַיֹּאמְרוּ אַיֵּה
אֲחִימַעַץ וְיהוֹנָתָן וַתֹּאמֶר לָהֶם הָאִשָּׁה
עָבְרוּ מִיכַל חַמֵּימָ וַיְבַקְשׁוּ וְלֹא מָצָאוּ
(כא) וַיָּשֻׁבוּ יְרוּשָׁלָ‍ִם: וַיְהִי אַחֲרֵי לְכָתָם
וְהֵמָּה לַעֲלוֹת מִן־הַבְּאֵר וַיֵּלְכוּ וַיַּגִּדוּ לַמֶּלֶךְ דָּוִד
וַיֹּאמְרוּ אֶל־דָּוִד קוּמוּ וְעִבְרוּ מְהֵרָה
אֶת־הַמַּיִם כִּי־כָכָה יָעַץ עֲלֵיכֶם אֲחִיתֹפֶל:
(כב) וַיָּקָם דָּוִד וְכָל־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיַּעַבְרוּ
אֶת־הַיַּרְדֵּן עַד־אוֹר הַבֹּקֶר עַד־אַחַד לֹא־
נֶעְדָּר אֲשֶׁר לֹא־עָבַר אֶת־הַיַּרְדֵּן:
(כג) וַאֲחִיתֹפֶל רָאָה כִּי לֹא־נֶעֱשְׂתָה עֲצָתוֹ
וַיַּחֲבֹשׁ אֶת־חֲמֹרוֹ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל־
בֵּיתוֹ אֶל־עִירוֹ וַיְצַו אֶל־בֵּיתוֹ וַיֶּחְנַק וַיָּמָת
וַיִּקָּבֵר בְּקֶבֶר אָבִיו: וְדָוִד בָּא מַחֲנָיְמָה
(כד) וַאֲבְשָׁלוֹם עָבַר אֶת־הַיַּרְדֵּן הוּא וְכָל־
אִישׁ יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ:
(כה) וְאֶת־עֲמָשָׂא שָׂם אַבְשָׁלוֹם תַּחַת יוֹאָב
עַל־הַצָּבָא וַעֲמָשָׂא בֶּן־אִישׁ וּשְׁמוֹ יִתְרָא
הַיִּשְׂרְאֵלִי אֲשֶׁר־בָּא אֶל־אֲבִיגַל בַּת־
נָחָשׁ אֲחוֹת צְרוּיָה אֵם יוֹאָב:
(כו) וַיַּחַן יִשְׂרָאֵל וְאַבְשָׁלוֹם אֶרֶץ הַגִּלְעָד:
(כז) וַיְהִי כְּבוֹא דָוִד מַחֲנָיְמָה וְשׁוֹבִי בֶן־נָחָשׁ
מֵרַבַּת בְּנֵי־עַמּוֹן וּמָכִיר בֶּן־עַמִּיאֵל מִלֹּא

לת עמשל חל כבלד תחת יולב: ועמשל היה בן לים, רולה
לומר בן לים מעולה, כמו * ויחזקו והיית לליס, ושמו היה מלכי׳ ל׳ כ׳
יתרל לישרלאלי, עם היות שבדברי הימים * לתר היעמעלי, ל״ה ל׳ כ׳
והכהן שהיה ישרלאלי בשבעו והתגורר בלרן ישמעל. ובמס׳
יבמות בירושלמי לתרו למה פרט ש׳ עג
קלקולה ישמעלי? לפי שחגר
מתניו וזלף מרכו כישמעלי
בשעה שהיה רולה שלול לפסול
לת דוד לפי שבל מרות
המולכים, ולתר כל מי שלל
ישתו הלבה זו ילקר בקרב
זה, כך מקובלני מבית דינו
של שמואל שמזי ולל עמונית
מולבי ולל מולבית, מ״ט? על
דבר לשר לל קדמו לתבם
בלחם ונו׳, לים דרכו לקדם ונו׳.
ולין לשה דרכה לקדם ונו׳.
[ועיין מזה גם כן בתלמוד
בבלי ביבמות פ״ח דף עז עמ״ל:]
ולתר לשר בת לל לנינל בת
בתו לחות כרויה לם יותב, הוה
להגיד שהנינל לם עמנת
היתה לחות כרויה, ועכו
הרגו יותב, והיתה בת בתו
שהות היו לו יבי דוד, ובני
שמות היו לו יבי ובתו, ולולי
בקלל בתו לפי שיצל ממנו
דוד ויותב ולחיו שהיו בפעוכי
לגמות העולם, על * כי ישעיה ע״ה ב
משרש בתו יצל בפנ. ובקל
בתם׳ בתלל לתרו, לרבעה סוף פ״ל
מתו בעטיו של בתו, ולתו דף י״ו עמ״ל
כן בנימין בן יעקב, ועמרם ובתם׳ שבת
לבי משה, ויש לבי דוד, פ״ה פ״ה ל״ב
ועמנת בן לים, וכוונת׳ בזה
שמתו מהבית המושר ולל
מבני עזובתיהם, כי בדיקים
ויסרים היו:

ויהי בנוח דוד מתניח׳ ונו׳. (כז)
ספר הכתו׳ שבחשר בח
דוד מתניחה בתו ללין שלשה
לבשים בדיקים וטובים, שובי
בן בתו והוח היה ישרלי והיה
דר ברבת בני עמון לחר
שבבשה דוד. ובמדרש תהלים מזמור ג׳
לחזק שהיה זה בכון בן בתו
מלך בני עמון שבח בתשובה
ונתגייר. והשני היה מביר בן
עמיהל שבח מעיר לת דבר,
והשלשי ברזילי הגלעדי שבח
מעיר רוגלים, והניחו כלם
לדוד מבחה, וידעתם שבל לחד
הניח מהבחת לתו. ולפי
שיצל דוד מירושלם ערום וחין
בידו דבר לת מה שיחבל ולת
נמ׳ יבבב הניחו לו בל הדברי
הבריכי׳ לי״ו, לם המשבב והוח
משה הרחו׳ לו לשבב עלי׳, ולת בפות, והם הבלי הבריכי׳
לבית העצוי׳ ממתבת לבשל בהם הבשר. עיי * בפות בתף, מחבים ב׳
וכלי יוצר, והם הבעצי׳ מקומר בבי׳ היוצר בלי מחבל וכלי יב ל״ב
משה, לפי שלת היה עמו דבר מזה. ועוד הניחו לו חטים ושעורים

ומעורים וקמח קטים וקלי, לא קמח קלי לאכול לשוב, ופול ועדשים וקלי, לא קלי העדשי והכיתו עוד דבש וקמאה וצאן לאכול ושפות בקר, והם הנביות הנעשות מחלב הבקר שהם היותר מעובות, וקרלו שפות לפי שנעשות על ידי עמוסי, מגזרת * ושופו עמוסותיו, כל זה הגישו לדוד, כאומרם כי עם היות שדוד להיותו מלך לא יקבר לו מזון, הנה העם חסר לחם הלכו במדבר יהיה רעב וצמא ועיף ולזה יפטרהו למזונו, וכאומרם מזמור ג' תהלים לאמרו, כיון שראה דוד כן, אמר אלהי הייתי מתירא ואתה השלימו לי, אלהי הקדוש ברוך הוא השלימם לי, שנאמר מצלי יו"ג * ברמות ה' דרכי וגם לחויבו יצליח לחתו, לחתיכ לומר מזמור לדוד בבריחו מפני יומף בנו. ועוד אמרו לף עון עת שתותו היום היה יום הכפורים, והוכיחוהו מחסר היה העם רעב להיותו יום הכו' בחכיל, וצמא להיותו לסור בשתייה, ועיף מנסיעת הכבלי:

יח (א) והבין ספר הכתוב שפקד דוד את העם וישם עליהם שרי אלפים ושרי מאות וכתן עליהם שלשה רבשים יואב ואבישי ואתי, ועשה זה כדי שיהיו בתכלי הסדור, כי זה מה שיעזור מחלב בנצחון. (ב) ואמר להם הוא יצא עמהם, לא שיבא עמהם כחיש ולא (ג) כמלך ושר הצבא, והשריש הטם יאמרו לא תצא כי אם יום נגוף לא ישימו לבם, רומה לומר כי אם תלך עמנו נהיה בסכנה גדולה, כי כדי לחפצך יתחזקו לבבי לחבוש נפשנו, ועתה אם לא תלך עמנו הם לא יתחזקו ולא ישימו לב להיכו, ולף על פי שכנוס כלנו לא ירפו ידיהם לחריבו, ולפיכך שיחיתו חפייכו לא יתחזקו על הבאר להמיתם ולא יתבלבו בנצחון גם שהיה עשרת לחפים יותר מאה שחבחנו, וכל זה לפי שחיכך כיכיו, ולכן מוטב שלא תלך אם. ועוד טעמה אמית כי אם תשאר כאן תהיה לנו מעיר לעזור, כי אין העיר תעזרנו בחפלתך על החלקים או בעמדך חליהו או בשאר הכלי הלריכי. ולפשר לפרש כי עתה כמונו עשרה לחפים לבד עם ועתה טוב, לא יותר עזר תהיה לנו מן העיר משיעזרונו עם רב עשרת לחפים (ד) כמונו: והנה דוד כתרבה בלבר ויצב בשער העיר על לחת' ולפי תלי' כ' ק' וכו' לוה קות' • ולמרנו קול שלו לחר דוד בשנד יולא מזמור * ישנך ה' כיום כרה וגו', ישלח עזרך מקדש וגו', כרכנה בישועתך וגו', חלה כרכב וחלה בסוסים וגומ' החה כרעו ונפלו וגומ': ובשעה שנפטרו מדוד לחר להם לחת לי לבער לחבשלום, רומה לומר בלו עמו בחת ולא ברונו, ולם יקרה לפניכם כמלחמה חומה עליו בעבודי • והיה זה לפי שלחרי שהוא לא כוון להרגו ויכו רלוי שיהרגהו דוד בה ותו חכיו, ומטעם החב לרחם על בנו, ולחר זה לא כל הבריס, רומה לומר יולא ואכיבי ולתי: ולכר הכתוב שהיה המלחמה (ו' ו') ביער לפריס ושהיתה המנפה בעם ישרחל כי נגפו לפני עבדי דוד ונפלו מהם ביום ההוא עשרים חלף • ולתן הכבה לחה נגפו, ולחר (ח) שהוא לפי שהיתה המלחמה כפולה על פני הלחמה, כלומר שחבחי לחבשלום נכונה ולחה מכחן, ולין לכר שיעזור לחבי המלחמה בהיותה מפוברים ולבחי כי יכפל כחם ולין לכר שיהרימם בהיותם נפולים, והיתה נפולת כל כך שכירחת, ומוכך לנבה בנבכו ביער והרבה היער לחכול בהם יותר (רומה לומר בהבשלם שהה והכות עלי היער בהם לו החיות רעות כדברי יוכתן בן עוזיחל) מחזר לחבלה החרב. • ומזל שלנו מלין היה יער לחפרים מעבר לירדן? ופירשו שמעזרת בן פ"ו ע"ב תקנות שתקן יהושע לחת מהן היתה שיהיו מרעין בהמותיהם בקורבין, כלומר שלא יקפידו לם בהמות שבא זה ירעו ביער שבא לחר, ובחלת בכי חפרים היתה בלרן כבען מוכה לירדן והיער בעבר לחר והיו מעבירי' כני חפרים בהמותיו, ומרעין לותם בלותו יער, לפיכך נקרל יער לפרים • וכפי הפשט היכו מן הבטל שיהיה יער בלרן לפרים ולם לא נזכר בכתוב, לו שלא היה יער בחלוקת הלרן ובעבה יער לחבה:

ויקרא לבשלום ונו' כפר (ט) שקרה המקרה הרע והעוכב החלקי מבב שבזמן לבשלום לפני עבדי דוד לכיו, ולבשלום היה רוכב על הפרד בורח, ובעברו תחת אזוב החלה הגדולה שהיה עם בסתבכו שערות ראשו בענפי החלה ועבר הפרד מתחתיו ובשאר תלוי בחויר בין השמי' ובין הלרן • ומחבר רלהו היה לחר מעבדי דוד לחר בזדמנו עם הנידו (י) ליואב

(ה) רַבָּר וּבַרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי מֵרֹגְלִים׃ מִשְׁכָּב
וְסַפּוֹת וּכְלֵי יוֹצֵר וְחִטִּים וּשְׂעֹרִים׃
וְקֶמַח וְקָלִי וּפוֹל וַעֲדָשִׁים וָקָלִי׃ (כח) וּדְבַשׁ וְחֶמְאָה וְצֹאן וּשְׁפוֹת בָּקָר הִגִּישׁוּ
לְדָוִד וְלָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ לֶאֱכֹל כִּי
אָמְרוּ הָעָם רָעֵב וְעָיֵף וְצָמֵא
בַּמִּדְבָּר׃

יח

(א) וַיִּפְקֹד דָּוִד אֶת־הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיָּשֶׂם
עֲלֵיהֶם שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי מֵאוֹת׃
(ב) וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת־הָעָם הַשְּׁלִשִׁית בְּיַד־
יוֹאָב וְהַשְּׁלִשִׁית בְּיַד אֲבִישַׁי בֶּן־צְרוּיָה
אֲחִי יוֹאָב וְהַשְּׁלִשִׁית בְּיַד אִתַּי הַגִּתִּי
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־הָעָם יָצֹא אֵצֵא גַּם־
(ג) אָנִי עִמָּכֶם׃ וַיֹּאמֶר הָעָם לֹא תֵצֵא
כִּי אִם־נוֹס נָנוּס לֹא־יָשִׂימוּ אֵלֵינוּ לֵב
וְאִם־יָמֻתוּ חֲצְיֵנוּ לֹא־יָשִׂימוּ אֵלֵינוּ לֵב
כִּי־עַתָּה כָּמֹנוּ עֲשָׂרָה אֲלָפִים וְעַתָּה
טוֹב כִּי־תִהְיֶה־לָּנוּ מֵעִיר לַעְזֹר׃
(ד) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־יִטַּב
בְּעֵינֵיכֶם אֶעֱשֶׂה וַיַּעֲמֹד הַמֶּלֶךְ אֶל־יַד
הַשָּׁעַר וְכָל־הָעָם יָצְאוּ לְמֵאוֹת וְלָאֲלָפִים׃
(ה) וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶת־יוֹאָב וְאֶת־אֲבִישַׁי
וְאֶת־אִתַּי לֵאמֹר לְאַט־לִי לַנַּעַר
לְאַבְשָׁלוֹם וְכָל־הָעָם שֹׁמְעִים בְּצֵאת הַמֶּלֶךְ
אֶת־כָּל־הַשָּׂרִים עַל־דְּבַר אַבְשָׁלוֹם׃
(ו) וַיֵּצֵא הָעָם הַשָּׂדֶה לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל
וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה בְּיַעַר אֶפְרָיִם׃
(ז) וַיִּנָּגְפוּ שָׁם עַם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי עַבְדֵי דָוִד
וַתְּהִי־שָׁם הַמַּגֵּפָה גְּדוֹלָה בַּיּוֹם הַהוּא
(ח) עֶשְׂרִים אָלֶף׃ וַתְּהִי־שָׁם הַמִּלְחָמָה
נָפְצוֹת עַל־פְּנֵי כָל־הָאָרֶץ וַיֶּרֶב הַיַּעַר
לֶאֱכֹל בָּעָם מֵאֲשֶׁר אָכְלָה הַחֶרֶב בַּיּוֹם׃
(ט) הַהוּא׃ וַיִּקָּרֶא אַבְשָׁלוֹם לִפְנֵי עַבְדֵי
דָוִד וְאַבְשָׁלוֹם רֹכֵב עַל־הַפֶּרֶד וַיָּבֹא

(יח) ליואב הנה שלחתי את אבשלום ואתה כה אמר ויואב הכה אתו
ומדוע לא הכיתו ועלי לתת לך עשרה משקלי כסף וחגורה
(יב) ל"ל תקח מעשה גבורתך, והיה היה בזיבו אחת לפיו יקללו לו
לקח כסף לא ידלק בו, וזה משכי טעמים, כתב להיותו
בן המלך והוא עון פלילי, הב' כי בזכותו שמע שמוע המלך
דוד לומר שמרו לי בנער באבשלום, ל"ל שמרו מי הוא לומר
יגע ידו באבשלום, או יאמר
מי שיהיה וכל לקח מאבי
שמרו בנער באבשלו' אלף תגעו
בו. ולפי שחוטי ישיבהו יואב
שיעלימו העניין ולא יודע
שהוא הרגו, לזה הזיכו הלשון
(יג) שתי תשובות. הלשון לומרו
לו עשיתי בנפשי שקר, ל"ל
לעצמי שלא ידע מזה לעם לוקח
לכי לעשה בנפשי שקר ומרד
כזה לעבור דבר המלך, כי
כיצי לבין עלמי יאמר העניין
ולא לזכל עשות דבר רע
בנחיצת יותר נפשי, ולזן
הדבר לומר לעצות מפני
הדוחים לבד כי לם גם כן
מפלת עלמו לם הוא בלתי
רלוי, וכבר לחזל כל דבר
שלמור לעשותו משום מרלית
העין לומר לעשותו בחדרי
חדרי, וזהו לומרו בנפשי שקר.
הלנית היה ולכל דבר לא יכחד
ונו', ל"ל כם שלא יכחד כל
דבר מהמלך וילעטו על כל
פנים ויהרגני ואתה תתילב
מכנד ולא תמילני. ולחזוק
שלמרו ואתה תתילב מכנד
לומרו על הכלת לבשלום,
ל"ל לתת לומר שלכם לכי לת
לבשלום ואתה תתילב מכנד
ולא תכהו, לך לתת והכה בו
(יד) לם תרלה: ולו לומר לו יואב
לא כן לוחילה לפניך, ופירוש
כי לא טוב שלחל לוחך שתכהו
שלא לכי ללך. והכוון לפני
שלמה פניו שילהו לבעריו
בלוזה מקו' היה בתלה לבשלו'
כדי להכותו יואב, וזה שלמר
לא כן, ל"ל לין דעתי כמו
שזכת שתכהו לתה ולכי
תתילב מכנד, לכל יהיה
בהפך שלכי תכהו ולא' תתילב
מכנד, ולוחילה לפניך, ל"ל
שללתי ונקלתי מתך לומה כי
לם שתהיה ההכלה לפניך לא
שתכהו לתה. ולו לקח יואב
שלשה שבטים בכפו ויתקעם בלב לבשלום, ל"ל בנופו. ולפי
(טו) שהיה עולהו מי בלב החלה, בלו עשרה בעריו ויילוהו.
ולפשר לפרש בלב החלה דכת לתקיעת השבטי' שיואב תקע
השבטים בלב לבשלום עד שעברו נופו ונתקעו בלב החלה,
שמו ק"י ע"ל על לומרו * לקח בדוד ובקיר, והכה יואב לב בלבה על ל"ד
והמכם למה כעבע לבשלום בכל העוכשים החלה
בחלבה. ולחזק לומר בעבע לבשלום בלב החלה
פ"ת ע' עכ"ם תקרו עליו קול במקומות מקולפים, לומרו בחכמת סוסה
לבשלום בתוך בשערו לפיכך בחלה בשערו, ולפי שבח על
עשרה פילגשי לבין, לפי' בעמו לו עשר לובכיות שב', ובכנו
עשרה בערים, ולפי שנבא שלשה לנבות לב ב"ה ולב לקבין ולב
לבשלום ר' לליעזר לומרו, העובר על מלות המלך כחלו עובר על פרק ג"ג
עשרת הדבהות כלם, ולבן דקדו לת לבשלום עשרה בערי
יואב. שבה כדמו לילדם הרחמן ובלן כהרגו, וחלו הן שמחון
בכלו ובהרג, שלול בקומתו ובהרג, עשלל במרוקתו ובהרג,
לבשלום בשערו ובהרג,
יקשיהו בעיניו ובהרג,
לדקיהו בעיניו ועורו שתי
עיניו. ולבשלום נבור בה
היה וחרב היתה לו מלומדת
על מתניו, ולמה לו לקח לקח לרכבו
וכרת שער לחזו? לקח שרלה
ניהנם, לומר מוטב לי שלקלה
בשער רחזי ולא למות בחט
ניהנם. ולחמם בבהדרין
פרק חלקן לומרו, לבשלום לין לה קו"ן עכ"
לו לקח לעולם הבח, שבחמל
ויכו לת לבשלום וימיתוהו,
ויכוהו בעולם הזה וימיתוהו
בעולם הבח. ולחמם מנפת
ישרלל היתה לפי שבמצכו
לקרי לבשלו' והיו כלם מורדי'
במלך וחייבי מיתה עליו,
ולבן כפלו במלחמה עמו:

ויתקע יואב בשופר ונו'. (יו)
הנה לחרי שהמית
יואב לת לבשלום תקע בשופר
שיזכו לבני דור מרדוף לחרי
בני ישרלל, ולין בפף שלא
היו רולים לחזור לם לת
שהזיבם ומבעם יואב מרדוף
עוד: ובתו כל העם ולקחו (יו)
לת לבשלום והשליכו לותו לל
הפחת הגדול לשר היה ביער
והלימו עליו לל לבנים גדול
ובני ישרלל ברחותם כי מת
גבורם כמו לשהליהם: ולחמם (יח)
לומרו לחר זה ולבשלום לקח
ויבא לו בחיין ונוח', פירש
רלק שלח' כך הוסיפו עמותיו
מן הפחת וקברו לותם במקום
שהלין בחייו, וזה לת שזכר
בכתו'. ולבן לחזוק שכון
הכתוב כוה לומר כי רבות
מלבות בלב לים ועלת השם
היה תקום, כי הנה לבשלום
הלין בחייו מבנה יפה בעמק
המלך למען הוכיר שמו, לפי
שלת היו לו בנים (כי הבנים
והבת שוכר למעלה * שהיו לו בפי' י"ל כלו
כבר מתו) והיה קורל לה יד
לבשלום, ל"ל מקום לבשלום, ויהוה לת זכה להקבר שם כי
נקבר בפחת לחר בייער, וכמה לבנים קרו להם רעות רבות
ולת נקברו במקוותם שהניחו להם בחייהם, כי לת לחדם
דרכו להכין בעלו. ובמ' כושה לקוזל, ולבשלום נקם, מחי ל"ל דף ל'
נקם? לומר היה לקים שלקח נקם רע בעמו. לת מבנת לחר כוף עכ"
בעמק המלך, לומר רב פפח בעבה של מלכו של עולם, שבת'
* הנני מקים עליך רעה מביתך. כיולף בדבר * ויבלההו בפי' יב' לף
מעמק חברון, מעבה עמוקה של לותו לריח הקבור בחברון, ברחזי ל"ל
שב' * כי גר יהיה זרעך בלרן לת לחם וגו'. כי לומר לין לי בן שם עו' יב
בעבור

(יט) וַאֲחִימַעַץ בֶּן־צָדוֹק אָמַר אָרוּצָה נָּא
וַאֲבַשְּׂרָה אֶת־הַמֶּלֶךְ כִּי־שָׁפְטוֹ יְהוָה
(כ) מִיַּד אֹיְבָיו: וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹאָב לֹא אִישׁ
בְּשׂוֹרָה אַתָּה הַיּוֹם הַזֶּה וּבִשַּׂרְתָּ בְּיוֹם
אַחֵר וְהַיּוֹם הַזֶּה לֹא תְבַשֵּׂר כִּי עַל־
(כא) בֶּן־הַמֶּלֶךְ מֵת: וַיֹּאמֶר יוֹאָב לַכּוּשִׁי
לֵךְ הַגֵּד לַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר רָאִיתָה וַיִּשְׁתַּחוּ
(כב) כּוּשִׁי לְיוֹאָב וַיָּרֶץ: וַיֹּסֶף עוֹד אֲחִימַעַץ
בֶּן־צָדוֹק וַיֹּאמֶר אֶל־יוֹאָב וְיִהִי מַה־
אָרְצָה־נָּא גַּם־אָנִי אַחֲרֵי הַכּוּשִׁי וַיֹּאמֶר יוֹאָב
לָמָּה זֶּה אַתָּה רָץ בְּנִי וְלֹכָה אֵין־בְּשׂוֹרָה
(כג) מֻצְאֶת: וְיִהִי־מָה אָרוּץ וַיֹּאמֶר לוֹ
רֻץ וַיָּרָץ אֲחִימַעַץ דֶּרֶךְ הַכִּכָּר וַיַּעֲבֹר
(כד) אֶת־הַכּוּשִׁי: וְדָוִד יֹשֵׁב בֵּין־שְׁנֵי
הַשְּׁעָרִים וַיֵּלֶךְ הַצֹּפֶה אֶל־גַּג הַשַּׁעַר
אֶל־הַחוֹמָה וַיִּשָּׂא אֶת־עֵינָיו וַיַּרְא
(כה) וְהִנֵּה־אִישׁ רָץ לְבַדּוֹ: וַיִּקְרָא הַצֹּפֶה
וַיַּגֶּד לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִם־לְבַדּוֹ
בְּשׂוֹרָה בְּפִיו וְהָלוֹךְ וָקָרֵב:
(כו) וַיַּרְא הַצֹּפֶה אִישׁ־אַחֵר רָץ וַיִּקְרָא הַצֹּפֶה
אֶל־הַשּׁוֹעֵר וַיֹּאמֶר הִנֵּה־אִישׁ רָץ לְבַדּוֹ
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גַּם־זֶה מְבַשֵּׂר:
(כז) וַיֹּאמֶר הַצֹּפֶה אֲנִי רֹאֶה אֶת־מְרוּצַת
הָרִאשׁוֹן כְּמְרוּצַת אֲחִימַעַץ בֶּן־צָדוֹק
וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִישׁ־טוֹב זֶה וְאֶל־
(כח) בְּשׂוֹרָה טוֹבָה יָבוֹא: וַיִּקְרָא אֲחִימַעַץ
וַיֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ שָׁלוֹם וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ
לְאַפָּיו אָרְצָה
וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר סָגַר
אֶת־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־נָשְׂאוּ אֶת־יָדָם
(כט) בַּאדֹנִי הַמֶּלֶךְ: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הֲשָׁלוֹם
לַנַּעַר לְאַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר אֲחִימַעַץ רָאִיתִי
חֶהָמוֹן הַגָּדוֹל לִשְׁלֹחַ אֶת־עֶבֶד הַמֶּלֶךְ
יוֹאָב וְאֶת־עַבְדְּךָ וְלֹא יָדַעְתִּי מָה:
(ל) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ סֹב הִתְיַצֵּב כֹּה וַיָּסָב
(לא) וְהִנֵּה חַכּוּשִׁי בָּא וַיֹּאמֶר הַכּוּשִׁי
יְתֻבַּשַּׂר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כִּי־שָׁפְטוֹךָ יְהוָה
הַיּוֹם מִיַּד כָּל־הַקָּמִים עָלֶיךָ:
(לב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־הַכּוּשִׁי הֲשָׁלוֹם לַנַּעַר
לְאַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר חַכּוּשִׁי יִהְיוּ כַּנַּעַר
אֹיְבֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וְכֹל אֲשֶׁר־קָמוּ
עָלֶיךָ לָרָעָה:

(יט) בעבור הוכיח שמי, והלך כתוב וילדו לאבשלום שלשה בנים ובת תמר? ל"ל ימחק כי לאבשלי שלש היה לו בן הגון לאלכות, רב מספר תמר כל הזמן תבואות תכירו ליכו מכיח בן ליורבו, ויהיו קליה נבי' יל' ל' לדיוקא, דכתיב * ויתמר לאבשלום על עבדיו ולו קלקת יוקב על ידי ולו שם שעוריס לכו והציתה כתה:

(יט) **ואחימעץ** בן לדוק וגו'. הכה לאחימעץ אמר על יוקב שהיה רוכה לרוץ כדי לבשר את המלך על מיתת לאבשלו, ולבשרו שנפטרו ה' מהם (כ) שהיו לוויכיו: ויוקב הסיבו לא היה בשורה כזה היום הזה, ל"ל לאחה לחם טוב וכסן לה' ולין רצוי שתוליך בשורה כי לחם לשמח כה את שומעה, והיום הזה לא תבשר כי את בן המלך ולא ישמח דוד עם (כא) השמועה, ולכן אמר יוקב לכושי שילך להגידו. ואמרו כושי, ל"ל היה לאחד מכני כוש שבתגייר, או ישראל וקרוץ כושי לשחרותו, וכן אמרו פרק ל"ג נשפרקי רבי אליעזר שמבן ישמעאל היה, לפי שה כושי משוכה בעורו כך בן הישמעאל הזה משוכה במעשיו. ל' אליעזר אומר גר ורוקה כמה תורתו [כב] ויזהרו על זה היה שלא ליוקב [לומר לי תלך כלך ליכי עובר על מצות המלך אבל פוך, אב] ולוה תכבי שוקל על כפי תלך כלך וגומ', הכה המבשים שוה היה הכו למעלה. ומהו שילך ויגיד למלך הדבר כלו, ל"ל מבקשון המלאכה ומיתת לאבשלו, והוא השתקוה לבניו בקשו שקבר גדול היה עושה עמו לבלתי בשורה הוצאת מיל לרון ולבלבת (כב) על דוד: ואחימעץ הפציר עוד בהליכתו גם לפני הכושי, ויוקב הסיבו למה זה לפני רן כבי ולבה לין בשורה מוכנת? ל"ל למה תעמול במרוצה וכבר רן הכושי ולך לין בשורה מוכנת? כי לין השמועה רצוי לבשורה לפני דוד בבשיבת מות לאבשלום, ועוד שכבר רן הכושי לבשרו, והוא יגיע לדוד בתחלה, ואם יתן בשורה לין יתכה ואם כן לך לאחימעץ לין (כג) בשורה מוכנת: ויהי מה לרון, ל"ל עבו לרון לפי לרצות אם הכושי ירון יותר ממני או לא ירון כמוני. ובשב שהמלך עם היות שבבר הלך הכושי מלפני, הכה הבבר מלבבי הכושי, הכה ישמח בריחתו השתלות לאחימעץ במרוצתו, וזהו ויהי מה לרון, אם לאבשלו מרוצת הכושי ואם למנוח רן בעיני דוד. וזכר הכתוב שעבר לאחימעץ את הכושי כי רן דרך הבבר: וכהיות דוד יושב בין (כד) השערי', ל' שהיה לעיר חומה לבניה מהחומה והיה שער בבל לאחת מהן והוא היה יושב בין השערים, והיה לו לופה (כה) בחומה רלה לים רן לבדו והנידו לדוד, והוא לאחר שם לבדו הוא רן בשורה בפיו, ל' כי שם הבחים היו רבים קולי היו בדלפים ובורבים מהמלחמ', לבל בהיותו לאחד לבדו יהלה שבח לבשר דבר בתדבר: והמופה הסיבו שהיה (כו) רואה רן לאחר אבי, ודוד הסיב שלא היו יותר מבשים יודע שגם היה הבני מבשר, כי לולו היו בבים הא רבים משם: וכאשר בתקרבו (כז) לל העיר הכיר המופה שהיה מרוצת הראשון דומה למרוצת לאחימעץ, והמלך לאחר היה טוב זה ול בשורה טובה יבא, ל' הוא היה טוב ושלם ולא יבדק היה כמוהו מהמלאמה, ולבן לא יהיה כיולתו בריא', כי שם בודאי ל בשורה טובה יבא בבני טבעו ובבשו: וכבואו (כח) לבניו לאחרי ההשתחוות נתן שבח והודל לאל אשר סגר את האבשי שהרגו במלך. והמלך לאה אשמע דברי סגר (כט) את האבשי, שלו השלום לבער לאבשלו, ל' שם הוא מת מהאבשי, אשר בבגדו? כי הוא היה בער ופתוהו ויפת לעשות המרד הזה, ולאחימעץ היה רלוי את ההמון הגדול, ל' רלוי את ההמון הגדול שבאו בלם בערבוביא לשלח יוקב את עבדך המלך שהו הכושי ואת עבדך (רל' על עלמו לאחימעץ) ובאותו בלבול בלוי ולא ידעתי מה היה לאבשלו. או יהיה פירוש שבא ההמון הגדול והיו רולים לשלוח את עבד המלך (שהוא יוקב) לשלוח אותו לדוד להודיעו זה, וגם עליו לאחימעץ עבדו גם בן, והרלון הוא היות בבון. והכ' בבא לאחימעץ מיתת לאבשלו בן יתעבב המלך בשורה הרעה להיות. והמלך (לג והנה) שבא את הכושי ובאותו הגיד הכ' בלו ושלח מית' לאבשלו':

יט

(ז) והמך המלך כרגז ובכה, והיה זה לפי שידע שהכעוס לא רצה ולא כוון להרגו, ורצה שיהיה שעבה לכעוסו לעשות לכבל והתנכב העם, רוצה לומר שהיו מתקנתי, ולא היו יכולין לבוא לפני המלך מירלתם ממנו על הריגת הכעוס • ומזה למדו בדרש שאמר דוד שמונה פעמי בכי בכי, להעלותו מצנע מדורות של גיהנם ובשמיני הניחהו לגן עדן • ואמרו מי יתן מותי תחתיך, לפחות שכוון דוד כו שהיה זה עוכבו על דבר תורה, כמו * לא תכור חרב מביתך, והיה דוד אומר אם על עוכי קרה זה כלו, מוטב היה שלמות לכי בעוכי לפני יהר לכי תעלתי ולכבי העוניתי ולא ימות הכעוס (ז) בעוכי : וכאשר רצה יואב שהמלך פתעל והתעצב כל ולא רצה לתעוזתם, הוכיחו עליו ואמר הוכנת היום את פני כל עבדיך וגו', להחכה את אוהביך וגומר • וקצה בפקוקים הללו אמרו ולשנוא את אוהביך, כי כמה שעשה דוד כזה יורה היותו אוהב את הכעוס ושונאו ולא יורה היותו אוהב את אוהבו • וגם יקשה לאמרו כי הנלת היום כי אין לך שרים ועבדים, והכה הוא לא הגיד זה ולא אמר לבדים יורו עליו • גם לאמרו כי ידעתי כי היום הזה הכעוס כי אם וכלנו היום מתים כי אז יישר בעיניך אין לו הכרח בדברין, כי דוד לא אמר זה, ואולי בהיות כלם מתים יכבה יותר ? ולאחוזה בפירוסם שיואב אמר לדוד שאין רצוי אליו להתעצב מאד מן כללי • כאחד מפלת עבדיו שזמו בפשם נכפם להמילו ורצוי שיקבלם בפבר פנים יפות, וזהו הוכנת היום את פני כל עבדיך המתלטים את נפשך היום, רוצה לומר שהצילו אותו כמלחמה • ומכל מקום יפה כי אמרו ברחוקים אותו בוכה ומתקרב על מיתת הכעוס שמרב בו, מלבכי ג' טו יאמרו * מה נפע כי שמרנו משמרתו ? ואתה הכעוס מצערים וזיש, יאמרו שהיה הכעוס לדוד בלבו • והכל הבליעי מפלת כניו ובנותיו, כי בירושלם שנהב לוחם לעיני כל ישראל, והחלש בעצמו יאהב הנקמה כל שכן בקלון כזה שיעשנו את כניו, ואם הוא לא הרגיש בו והיה דואג על נקמת הכלקים שנהג עמהם בעבור הכעוס, ולזה אמר מילי הכעוס יורה שנהג עמהם כאלו היו אוהבים לו כמה שעשה לכניו, ולזה אמר הוכנת היום את פני כל עבדיך וגו' וכפי כניך ובנותיך וכפי כניך ובפי פלגשיך שהם שלשת הכתיבות לנזר וכרתי • ולפי שהכעוס והכעוס היו מזועזעים, לזה בטנע ויכעלו את לבב יעשה אם טוב ואם רע לכל עבדיו ואכניו לא יהיו כן, מכאן זה חוזר לכרם לוך הוכיח פני עבדיו ואת' שהוכיח כעלשה פניס • הפן הלחד להלהכה את זוכיך ולכעוס את לוהביך, רוצה לומר שדוד היה כוכח על הכעוס זוכלו ויורה שהלהכו, ולא רלה שהיה לרלות עבדיו ויורה כוה שהיה זוכל לוהביו לחרי שהסתיר פניו מהם וגו' • הפן השני כי הגדת היום כי לין לך שרים ועבדים, רוצה לומר כמה שעשית כוה ולא הנית לחביך תורה שהיה כחביים לוכלך לכעוס, וזה הגדת כי לין לך שרים ועבדי לשתכור לליהם פניס ותכבד, ושכעס בעיניך לכעוס פקודים לחרי שלא תקום לליהם כלל • והפן השלישי כי ידעתי היום כי לוך כי הכעוס וכלנו היום מתים כי לו יאר בעיניך, וזה ירלה לפי שהמלחמה ההכרח הוא שיהיה כת לחת נוכחת, וכת לחת מנוסחת, ולחרי שהר לחת בוכה ומתאבל על שנהנו והרגנו לת הכעוס, יורה שהוה לך על שנהנו ושהייתי קפן שיהיה הדבר כהפך, והוא שיהיה הוא מי ומנוף ושהיה כלנו מתים, כי לי לפאר שנהיה כלנו מתים, מנפשים, ולחר ממנו יפול ההכרח בחרב לו לכעוס ושיעתו לו לנפשו, ונזה תורה שהיית בוהר במיתתנו, ולכן יעמו עיקו וידבר על לב (ח) עבדיו לבני' טוכים על נפשו המלחמה, כי לם לפ יעשה כן לך יהיו לים עמו ולכנו מעליו, ותהיה הרעה גדולה מכל הרעות משהוא ומהכעוס ומהתויכים לפאר קמו עליו מכעוריו : והכה (ט) דוד בקר בעפתו ויפל ויאב כשער העיר להקביל פני עבדיו, ויודע הדבר היו מתקבלים בלו לנפשו ויפתחו לו לפיס לרכה, כי ים שהלך לעם ברלות לת מלכם מהכיר להם פניס, כמו שהלוך * בחור פני מלך חייס, * ולחר מלך ביהודה תמזיבה עיניך מצלי י"ו ט"ו תרלימה לרך מרפקים : יעשיה נ"ג י"ו

שמואל ב יט

הפרשה הכתב תספר איך הושיבו בני יהודה את דוד מלכם על ירושלם לביתו, ואיך שהתוכחו עליו בני ישראל ובני יהודה, ועניין שבע בן בכרי ומיתת עמשא • תחלת הפרשה ויהי כל העם כלין, עד ויהי רעב בימי דוד וגו', והנה שלשתי בפרשה הוסיף עם שלשות:

השאלה הראשונה בשלמה תמיה למה תמיה לקרוניס להשיב את המלך על ביתו ודבר כל ישראל את אל המלך, ואין ספק שכאשר שלח דוד את לדון ולכתוב לדבר זה אל עם יהודה עדיין לא נתו בני ישראל להשיבו אל ביתו, ואיך אם כן מה דוד שיאמרו דבר בתילוף השמת? כי הם לא נתו כי אם לאחרי שעבר המלך מהגלגל עם כל בני יהודה וכמו שיזכור, וכבר פירשו המפרשים להכלל מזה שבעוד שהיה דוד מעיז את הדברים החלה בפי לדון ולכתוב בת דבר ישראל אל המלך שיסוב אל ביתו על ידי שלוחים ופפרים שעלתו לו, והוא מאמר בעל שיכנים זה בין הדברים שהיה מכוה לבת שיאמרו:

השאלה השנית מה רצה דוד לומר במפיבושת אתה וציבא תחלקו את השדה אם קצב שהיו דברי מפיבושת בשמת ובאמונה? כמו שיורה עליו עניינו שלא עשה את רגליו ולא עשה את שפמו ואת בגדיו לא כבם למן היום לכת המלך עד שובו לירושלם, אם כן למה נתן מחלתו לציבא? ולמה הביא ממנו את בחלתו על לא חמס בכפיו ואין מרמה בפיו? ואם קצב דוד שדברי פיו של מפיבושת היה לון ומרמה, למה אם כן נתן לו כלום ולמה הסיר מציבא שנתן לו? כי הוא שמר הכה לך כל אשר למפיבושת ועתה לקח ממנו מחצה לתתו לו:

השאלה השלישית למה התלוננו בני ישראל מיהודה על בושם אל המלך להעבירו את הירדן? ויקשה זה מצלשה פנים • האחד שגם כן נתו עם המלך האחי מעם ישראל ולמה לא היתה עמהם התלונה הזאת גם כן? ובני יהודה בתשובתם שיך לא שמרו ולמה זה לא תתרעמו על לחיכם בני ישראל שנשו גם כן כמוכו? האמן השני שלא היה בזה חטא, כי כל השבטים היו קייבים לעבור למלכם ולהביאו אל ביתו ואין בזה חטא • האמן השלישי מהקושי הוא שדוד שלא לקלקם, וכבר קדם לו שליחות לים ישראל כמו שאמר ודבר כל ישראל בא אל המלך, ויקשה אם כן למה בני יהודה בתשובתם לא שמרו המלך שלא בעלמו והוא קרבנו ואין עליכו תשם?

השאלה הרביעית היש בשמרו ויקש דבר איש יהודה מדבר איש ישראל, וירלה שדברי איש ישראל היו קשים מדברי בני יהודה, כי אם שמרו ברשונה מדוע נגבוך לקיבו, ושמרו עוד עשר ידות לי במלך וגם בדוד, והדברים השלה היו יותר קשים מדברי בני יהודה, שאמרו קרוב המלך אלי, וזה אין ספק כי שהיה דוד מצבעם, השכל שכלבו מן המלך ונומר? וזה שאמר לשתי ובאות:

השאלה הששית למה הרע יוסב לעמשא בהיותו יוצב לבעשא עמו? והנה הם היו בני אחי אשת אביגל וצרויה, ועמשא היה כבר בשלוה עם דוד מלכו, ולמה בהלקוו בו לבקשו מבעו בשלה שכה כלב? וכמו שאמר בהלקוו בזקנו השלום לאחם לפי, וזה קשר גדול:

השאלה הששית בדברי השאה השכמה שאמרה אל יואב מהבלה דבר ידברו ברשונה לשמר שאל יבלעו בשבל וכן התמו שכחי שלומי לשמי ישראל אתה מבקש להמית עיר ואם וגו', וירלה שלא היה מורך בשל דבריה כי אם כמו שאמרה לבד לבני שלומי לשמי ישראל אתם מבקש וגומ', ואמרה ברשונה דבר ידברו שאול יבלעו אין לו ענין •

והנני מפרש הפסוקים בקופן יותרו השאלות כלם:

(י) **ויהי כל** העם וגו' • אמרו המפרשים שהיו כל העם כשפטים ומתוכחים זה עם זה להשיב את המלך, וכן תרגמו יונתן • ואני לקשוב בפיהוזו שהיה כל העם כדון וכשפט בכל שבטי ישראל, לכל שלח היה ביניהם היה יקלוק בדבר, כי כלם קבלו עליהם לת הדין והיו מודים ואומרים (יא) המלך הביאנו מכף לויבינו וגו' • וכוכת זה המאמר הוא, שעם היות שדוד ברח מפני אבשלום בנו, שאין ראוי ליחם זה שלין לבקד ולמורך לב, כי הוא פעמים רבות הביאם מכף לויביהם ומכף פלשתי כייחוד ולא ברח מהם בכל מלחמותיו, ועתה ברח מן החרן מעל אבשלום, לכל בעבור שאבשלום ברח כדי שלא יהיה לו מקום לקטוף כנפו וכלי שלא ילחם בו, ואם כן בדיעתו היתה לשלמות טבעו (יב) ולא לרכות לבבו, ולא כן היה אבשלום שאר משכבו עליבו, כי היה רע מולו ותת במלחמה הרחוקה, וכל זה יורה על עוב הבלתת הלא שבכל הדברים היה מבליח והבן בכל

וַיְהִי כָל־הָעָם נָדִין בְּכָל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַמֶּלֶךְ הִצִּילָנוּ, מִכַּף אֹיְבֵנוּ וְהוּא מְלָטָנוּ מִכַּף פְּלִשְׁתִּים וְעַתָּה בָּרַח מִן־הָאָרֶץ מֵאַבְשָׁלוֹם: וְאַבְשָׁלוֹם אֲשֶׁר מָשַׁחְנוּ עָלֵינוּ מֵת־בַּמִּלְחָמָה וְעַתָּה לָמָּה אַתֶּם מַחֲרִישִׁים לְהָשִׁיב אֶת־הַמֶּלֶךְ: וַהַמֶּלֶךְ הַוֹר שָׁלַח אֶל־צָדוֹק וְאֶל־אֶבְיָתָר הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר דַּבְּרוּ אֶל־זִקְנֵי יְהוּדָה לֵאמֹר לָמָּה תִהְיוּ אַחֲרֹנִים לְהָשִׁיב אֶת־הַמֶּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ וּדְבַר כָּל־יִשְׂרָאֵל בָּא אֶל־הַמֶּלֶךְ אֶל־בֵּיתוֹ: אַתֶּם אַחַי עַצְמִי אַתֶּם וְלָמָּה תִהְיוּ אַחֲרֹנִים לְהָשִׁיב אֶת־הַמֶּלֶךְ: וְאֶל־עֲמָשָׂא תֹּאמְרוּ הֲלוֹא עַצְמִי וּבְשָׂרִי אַתָּה כֹּה יַעֲשֶׂה־לִי אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִיף אִם־לֹא שַׂר־צָבָא תִּהְיֶה

(ט) בני יהודה כנגד, שלא לאמר לו הלא עמי ובשרי אתה, לכל (יג) שהיה בן לחותו, כה יעשה לי אלקים וכה יוסיף, לכל כה יעשה לי כמו שעשה לאבשלום וכה יוסיף לעשות רע אחר עשה עמו

לְפָנֵי כָּל־חַיְתֵי תַחַת יוֹאָב׃ וַיֵּט אֶת־ (טו)
לֵבָב כָּל־אִישׁ־יְהוּדָה כְּאִישׁ אֶחָד
וַיִּשְׁלְחוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ שׁוּב אַתָּה וְכָל־ (יז)
עֲבָדֶיךָ׃ וַיָּשָׁב הַמֶּלֶךְ וַיָּבֹא עַד־הַיַּרְדֵּן
וִיהוּדָה בָּא הַגִּלְגָּלָה לָלֶכֶת לִקְרַאת
הַמֶּלֶךְ לְהַעֲבִיר אֶת־הַמֶּלֶךְ אֶת־הַיַּרְדֵּן׃ (יח)
וַיְמַהֵר שִׁמְעִי בֶן־גֵּרָא בֶּן־הַיְמִינִי אֲשֶׁר (יט)
מִבַּחוּרִים וַיֵּרֶד עִם־אִישׁ יְהוּדָה לִקְרַאת
הַמֶּלֶךְ דָּוִד׃ וְאֶלֶף אִישׁ עִמּוֹ מִבִּנְיָמִן (כ)
וְצִיבָא נַעַר בֵּית שָׁאוּל וַחֲמִשֶּׁת עֲשָׂר
בָּנָיו וְעֶשְׂרִים עֲבָדָיו אִתּוֹ וַיַּעַבְרוּ הַיַּרְדֵּנָה
לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃ וְעָבְרָה הָעֲבָרָה לַעֲבִיר (כא)
אֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְלַעֲשׂוֹת הַטּוֹב בְּעֵינָיו
וְשִׁמְעִי בֶן־גֵּרָא נָפַל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּעָבְרוֹ
בַּיַּרְדֵּן׃ וַיֹּאמֶר אֶל־הַמֶּלֶךְ אַל־יַחְשֹׁב (כב)
אֵלַי אֲדֹנִי עָוֹן וְאַל־תִּזְכֹּר אֵת אֲשֶׁר
הֵעִיחַ עַבְדְּךָ בַּיּוֹם אֲשֶׁר־יָצָא אֲדֹנִי־
הַמֶּלֶךְ מִירוּשָׁלִַם לָשׂוּם הַמֶּלֶךְ אֶל־לִבּוֹ׃
כִּי יָדַע עַבְדְּךָ כִּי אָנֹכִי חָטָאתִי וְהִנֵּה־ (כג)
בָאתִי הַיּוֹם רִאשׁוֹן לְכָל־בֵּית יוֹסֵף
לָרֶדֶת לִקְרַאת אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃
וַיַּעַן אֲבִישַׁי בֶּן־צְרוּיָה וַיֹּאמֶר הֲתַחַת (כד)
זֹאת לֹא יוּמַת שִׁמְעִי כִּי קִלֵּל אֶת־
מְשִׁיחַ יְהוָה׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד מַה לִּי (כה)
וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה כִּי־תִהְיוּ־לִי הַיּוֹם
לְשָׂטָן הַיּוֹם יוּמַת אִישׁ בְּיִשְׂרָאֵל כִּי
הֲלוֹא יָדַעְתִּי כִּי הַיּוֹם אֲנִי־מֶלֶךְ עַל־
יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־שִׁמְעִי (כו)
לֹא תָמוּת וַיִּשָּׁבַע לוֹ הַמֶּלֶךְ׃
וּמְפִיבֹשֶׁת בֶּן־שָׁאוּל יָרַד לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ (כז)
וְלֹא־עָשָׂה רַגְלָיו וְלֹא־עָשָׂה שָׂפָמוֹ וְאֶת־
בְּגָדָיו לֹא כִבֵּס לְמִן־הַיּוֹם הָלְכֶת הַמֶּלֶךְ
עַד־הַיּוֹם אֲשֶׁר־בָּא בְשָׁלוֹם׃ וַיְהִי כְּרָבְא (כח)
יְרוּשָׁלַם לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ
לָמָּה לֹא־הָלַכְתָּ עִמִּי מְפִיבֹשֶׁת׃

עבדו עמו ׀ לקח לו תיקים על כתף לפני כל חיל׳ תקת יואב ׀
וילמה שהיה יודע דוד שיואב הרג את אבנר ולכך להסירו
(טו) מעל פניו ׀ ובזה התפקן השה דוד לבב כל בני יהודה ובלתו
(יז) לו שיבא אל ירושלם הוא וכל עבדיו ולא ירף דבר ׀ ולו דוד
בא אל הירדן ואנשי יהודה
באו הגלגל׳ לקראתו להעבירו
את הירדן ולהכיאו ירושלם׃
(יח) וימהר שמעי וגו׳ כתאר לקח
שמעי שמת לבבלום והיה דוד
אב על ירושלם ׀ עשה שידיע
עליו את הרעה אשר דבר ׀
ולבן בא לקראתו לשאול לו
(יט) כפרה ובקשה ׀ והביא עמו
לקח אנשים מבניימן וביחד
ובניו ועבדיו כדי שדוד יפקד
מהעניינו בן יפפכו לקוריבים
כל הנאים עמו ׀ וגם כדי
שיעמוד לו זכות בזה והמוקה
לאשר הניח לדוד ׃ ולמר
שנלגו הירדן לפני המלך ׀
לל שעברו הירדן לפניו
בעבדיים לפני לדוניהם ׀ ועוד
הביאו ספינה קטנה להעביר
(יט) את הפנים והטף ׀ וזהו ועברה
העברה להעביר בית המלך ׀
או העברה היא שעזו מקרת
חפצי׳ מהם להעביר בכתפים׃
הנשים והקטנים פעם לאחר
פעם ׀ לפי שלא היו יכולין
להעביר ברגליהם ׃ ובאשר
עבר דוד הירדן מיד לקחי
שאול לו עבודת ההעברה ׀
(כ) נפל שמעי לפני המלך ׀ ואמר
לו אל יקשוב לי לדוכי עון ׀
לל שהייתי מקוללים וכעיתי
לאחרי מכאלום ׀ ואל תזכור
את אשר עבדך עגום ׀
לל בהרים אשר הרר עגלו ׀
לפי שהוא היה מתקרב ומול׳
שמעת שלא שהון ׃
(כא) ואמרו והנה בתי היו׳ לקצון
לכל בית יוסף ׀ רמז שהוא
היה בא לקשוכה מכל לבני
בית יוסף שבבנימן הו בכיתן
לפרים ומשבא וכלם מקוריים
(כב) יוסף עם היותם מבני בניתן׀
ומאחר שהוא בא לקשוכה
לקוני שיפלא לו ויהיה שבר
עבודתו זאת הפליא׳ והכפל׃
(כג) מזמור נ׳ ובמדרש תהלים אמרו ׀ רבי
שמואל בר נחמני אמר מנכל
לקרן לשאול שעשה לבריס׃
מכח ר׳ יהונתן שר הכירת׃
(כד) שופטי׳ ה׳ ז׳ ׀ אמר לו ׀ אתי לכתיב * ואלו
פרזון בישראל אלנו ׃ לל
הצעירות הקטנו׳ שרבו ביתי
פיברל ׀ כיון שעמלה לבורא
(כה) בריס ג׳ ה׳ נעשו תאוות ׀ כלל * לבד מערי הפרזי׃ ושוב אמר לו אתי
(כו) לכתיב ע׳ ט׳ לכתיב * לא אלקיכו הרשתים והפליטות כי מרדבו בו ? היה
לו לומר כי שרבו משמרתו ? לל ר׳ יהונתן יפה כתי׳ ׀ בנוהג
שבעולם פועל אחוה עוזה עם בעל הבית בחמוכה וכותן לו
שכרו אם טובה יש לו עליו ? ואתתי מחזיק לו טובה ? בשעה

שאיבו עוזה עמו בחמוכה ואיבו מעבה לו שברו׳ הוי כי מרדבו
בו ׃ ושוב אמר לו אתי דבתיב הבה בתתי היום לחזון לבל בית
יוסף ? ושמעי בן הימיבי הוה ׀ לל ר׳ יהונתן מה הייתם אומרי׳
בו בבבל ? לל בך היו אומרי׳ כיון שבא שמעי לבל דוד לל ׀
מה לחזיו של יוסף גמלו אותו
רעה וחוזק גמל עמהם טובה ׀
בך אני גמלתיך רעה ואת׳ גמול
עמי טובה בתיב בעזה יוסף ׀
אמר להם ר׳ יהונתן יפה
לחזקתם ׀ לבל שיא דבר
מוכלח ׀ אמר שמעי לדוד בל
ישראל גמלו לותך רעה ואני
יותר מבלן ׀ ובל ישראל יושבין
ומקוין מה תהא עוזה עמי ׀ אם
תהא מקבלני בל ישראל בחין
ומשלימין עמך ׀ הוי הבה
בתתי היום לחזון לבל בית
יוסף ׀ בלח * אולי יהבן ה׳ עמהם ה׳ שם
שלהיו של יוסף ׀ שבל ישראל
בקרלים יוסף ׃ ובחמת בלקוח
דברי ר׳ יהונתן בדבר הזה בפי
הפנש ׃ ומבר הבתוב שלבישי (בב)
בן בריות אמר לדוד התחת
ואת לא יומת שמעי ׀ לל
בתחת ההבעה והעבודה
הקטבה הוחת שעשה שמעי
תבפר לו בעד מעשתו החמור
ולא יומת ? לאחרי שקלל
מאיש ה׳ והוא עון פלילי ׀ ודוד (בג)
השיבו מה לי ולבם בבי צרוי׳ ?
ואפס לפרעו במו שפירשתיו
למעלה ׀ ואתר בדברים הרעים
שעבר שמעי מה היוזק לדוד
בשמך מפס לי או לבם
שבעבורו תהיה לי היום לשטן ?
בי אתם מזעיבי לותי לעשות
מה שוזקני בעבור מה שלא
הוזקני ׀ הלא ידוי שהיום
יומת היום בישראל ? בי לם
למיתהו יבשבו שבן לעשה לבל
לדוד היו לותי לבשלום ולא
יבוזו לבי ׀ ולולי יעזו רעה ׀
וזהו לאמר שלא ידעתי בי היום אבי
מלך ׀ בלולי עתה היתי מתקלת
מלבותי ׀ ואין ראוי לם בן
שתשבן עמדי ׀ בילולי לוה לא
ימליבוני עליהם ׀ ולבן בשבע (בד)
דוד לשמעי שלא יומ׳ בזה העון
ומפיבושת בן שאול ירד (בה)
לקראת המלך ׃ ספר
הבתוב שמפיבוזת (ובבהו בן
שאול בי הוא היה בדול היום
להיותו מלך ׀ לו יקבו הבתוב
עליו לרמוז שדוד לא התבבא
עמו הוא בבן יהונתן ׀ לאר
שהבת בפשו שהבו ׀ בי לם
בבן שאול) ירד לקראת דוד
בבוזתו לירושלם ולא עשה רגליו ולא עשה שפמו ׀ רומה לומם
שלא נעל שער וזקן ולא בבדיו לא בבס מן היום שילך דוד
מירושלם עד שובו ׀ בי בתיב עליו בחמת ובתמים׃ ויהי (בו)
בבוא דוד ירושלם ילקראת המלך ׀ והמלך שאלו למה
לא הלבת עמי מפיבושת ? לל בתיב הלבו שאר תוקבי ׀

(כו) והוא השיב עבדי רמני, כי [כו] וַיֹּאמֶר אַרְכֵּי הַמֶּלֶךְ עַבְדִּי רִמָּנִי כִּי־ חשבתי לו שיכוב לי לומר אָמַר עַבְדְּךָ אֶחְבְּשָׁה־לִּי הַחֲמוֹר וְאֶרְכַּב לרכוב עליה, כי להיותי פסח עָלֶיהָ וְאֵלֵךְ אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי פִסֵּחַ עַבְדֶּךָ: לא תוכל ללכת ברגלי, והעבד (כז) לא די שלח עשה מצותי, לכל [כז] וַיִּרְגֶּל בְּעַבְדְּךָ אֶל־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וַאדֹנִי גם רגל בשלוחי המלך, לא כַּמַּלְאַךְ הָאֱלֹהִים וַעֲשֵׂה הַטּוֹב לספר לו דברי שלח עליו על בְּעֵינֶיךָ: [כח] כִּי לֹא הָיָה כָל־בֵּית אָבִי פי. ותמרו ודאי המלך כמלאך האלקי, וגו', הוא לומר לְאֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כִּי אִם־אַנְשֵׁי־מָוֶת לְאֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וַתָּשֶׁת היכיני תועה זה בעבור הכתוב את־עַבְדְּךָ בְּאֹכְלֵי שֻׁלְחָנֶךָ וּמַה־יֶּשׁ־לִי כי היכיני תועה לחשוב עוֹד צְדָקָה וְלִזְעֹק עוֹד אֶל־הַמֶּלֶךְ: שחרי שבח לאדני המלך לבדו, (כח) ולכן עשה הטוב בעיניך, כי [כט] וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לָמָּה־ תְדַבֵּר עוֹד אַתָּה וְאָמַר זה על מה דְּבָרֶיךָ אָמַרְתִּי אַתָּה וְצִיבָא תַּחְלְקוּ אֶת־ לי שלח הרגת לותי לכל גם שְׂדֵה: [ל] וַיֹּאמֶר מְפִיבֹשֶׁת אֶל־ כתת עבדך בחוכלי שלחניך, הַמֶּלֶךְ גַּם אֶת־הַכֹּל יִקַּח אַחֲרֵי אֲשֶׁר־ ואם לי עוד לצקה, לכל בעזות בעניין הפחלה ולזעוק למלך בָּא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ בְּשָׁלוֹם אֶל־בֵּיתוֹ: (ל) עליה? ודוד השיבו למה תדבר [לא] וּבַרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי יָרַד מֵרֹגְלִים וַיַּעֲבֹר עוד דבריך? לכל דבריס רבי, אֶת־הַמֶּלֶךְ הַיַּרְדֵּן לְשַׁלְּחוֹ אֶת־בַּיַּרְדֵּן: תמרתי וגזרתי שתה וחיכח [לב] וּבַרְזִלַּי זָקֵן מְאֹד בֶּן־שְׁמֹנִים שָׁנָה שניכם תחלקו את השדה מעכשו (לב) כמקדם: ומפיבשת השיב גם וְהוּא כִלְכֵּל אֶת־הַמֶּלֶךְ בְּשִׁבְתּוֹ בְמַחֲנַיִם את הכל יקח לחרי שבר בית כִּי־אִישׁ גָּדוֹל הוּא מְאֹד: ונוח, כיון שבח לאדוני המלך [לג] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־בַּרְזִלַּי אַתָּה עֲבֹר כי כל כך שמח ונעלז שלח לחמם לנפשה ויקח הכל מיכח, אִתִּי וְכִלְכַּלְתִּי אִתְּךָ עִמָּדִי בִּירוּשָׁלִָם: ואמכס למה עשה זה דוד, [לד] וַיֹּאמֶר בַּרְזִלַּי אֶל־הַמֶּלֶךְ כַּמָּה יְמֵי שְׁנֵי הוא לפי שמכר לקח כרקה לו העניין כדברי מיכח לחרי שלח חַיַּי כִּי־אֶעֱלֶה אֶת־הַמֶּלֶךְ יְרוּשָׁלִָם: מפיבשת תלוי, כי עם [לה] בֶּן־שְׁמֹנִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם הָאַרְעָ, היות שרמיהו עבדו בדב' לתתון היה לו לבוז' לתתן לחרי ולבלבת לחרי דוד, וכיון שלח יכל מִיְרוּשָׁלִַם כי עם אבשלום ברח דוד וְאֶת־אֲשֶׁר אֹכַל וְאֶת־אֲשֶׁר אֶשְׁתֶּה יורה שבשר לו מיכח, ומכל לחקר בדברי מפיבשת דברי אִם־אֶשְׁמַע עוֹד בְּקוֹל שָׁרִים וְשָׁרוֹת שלחו שלח עשה שפיו ושלח וְלָמָּה יִהְיֶה עַבְדְּךָ עוֹד לְמַשָּׂא אֶל־ בנדין לח בכם, ומפני זה [לו] אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ: כִּמְעַט יַעֲבֹר עַבְדְּךָ לקח דוד מיטוב בדבר שיקלקו אֶת־הַיַּרְדֵּן אֶת־הַמֶּלֶךְ וְלָמָּה יִגְמְלֵנִי שכיהם מפיבשת ומיכח לת הַמֶּלֶךְ הַגְּמוּלָה הַזֹּאת: השדה, כפ שמיכח וכניו היו [לז] יָשָׁב־נָא עַבְדְּךָ וְאָמֻת בְּעִירִי עִם עובדים לת השדה כלו, ולכן לח היה בלתי רצוי שתהיה קֶבֶר אָבִי וְאִמִּי וְהִנֵּה עַבְדְּךָ כִּמְהָם חלים שלו שכר עבודתו, ועם זה הוסף השניתי לחכם יַעֲבֹר עִם־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וַעֲשֵׂה־ קול במסכת שבת פרק במה לְוֹ אֵת אֲשֶׁר־טוֹב בְּעֵינֶיךָ: בהמה יוצאה לחורי, לחר רב [לח] וַיַּעֲבֹר כָּל־הָעָם אֶת־הַיַּרְדֵּן וְהַמֶּלֶךְ יהודה לחר רב בשעה שלחר דוד לחפיבשת לחתה ומיכח עָבָר וַיִּשַּׁק הַמֶּלֶךְ לְבַרְזִלַּי וַיְבָרְכֵהוּ תחלקו לת השדה, יצלת בת וַיָּשָׁב לִמְקֹמוֹ: קול ולחרה ברקעם וירבעם יחלקו לת המלכות. ולח"ר רב יהודה לחר רב לחלקו לת קבל דוד לזון הרע, לת כחלקה מלכות בית דוד ולת עבדו ישרחל עו"ג ולת גליו מלרלנו, והוא בחלת מלחר לפתי:

ובזלי הגלעדי וגו'. ספר (לג) הכתוב שברזלי הגלעדי ירד מעירו לגלות לת המלך עד הירדן ולהפטר ממנו, והוא (לד) היה קרן מלך בן שמונים שנה וכלכל המלך בניתו בהיותו במחנים, והמלך רלה לגמלו (לה) טוב ולחר שיעבור עמו לל ירושלם ויכלכלהו שם, ולת לחר זה עליו בפרש כי לם שילך הוא וכל ביתו שמה ויתן לו מלי שנה בשב' די כלכלתו, והוא השיבו שלין רלוי להכישו מחקומו לבתי סכות: ולחת (לה, לו) זקנתו שכב' לין כח בו לעמוד בהיכל המלך, וזה כי לם יפסון בו המלך, יהיה לם לקבל ממנו עכם לו לעשות עמו חסד ולחת, ולכלכלו ולעכנו על שלחנו, ולם היה בוחר בו לקבל עפתו הנה הוא פעל בטל, כי לוקנתו לת ידע בין טוב לרע ולת יבדיל ביניהם, ולת יהיה לם כן בניו טוב טעם ודעת, ולם יבחר בו לעבוד ממו חסד ולעכנו שם על שלחנו, הנה הוא גם פעל בטל לוקנתו, וזהו לם יטעם עבדך וגו', הב' לם כן הלילתי לת היה תועלת לת לדוד ולת לברזלי. וזלל לחרו שברזלי שכת פב: היה שטוף בזוה ולכן קפץ בו דף קכ"ב על זקנה: והטעם השבית שבעתל הדרך ימות מהר' לוקנתו קול' בוקו לירושלם, וזהו כמעט (לז) יעבור עבדך לת הירדן, לל כמעט יעבר כי מיד ימו', ולם כן במקו' שיקשה לגמלו טובה ינמלהו רע', וזהו ולמ' ינמלני המלך הגמולה הזלת, כלומ' גמול' רעה שימו' בדרך? ולזה (לח) מוטב הוא שיהי בביתו וימות בעירו וכבו כמהם יעבור עמו, והמפרשים פירשוהו כמעט יעבר עבדך, לל לעבור עמך מעט מהירדן ולחזור מיד לשב' ולמות בעירי, ולחה ינמלני המלך הגמול' הזלת? לל טובה הרבה על עבודה מעוטה שעבדתיך. והמלך השיבו שהה (לט) שהוא לוה' שיעבו' עמו כמהם כבו לין זה קלוב, כי בידוע הוא שלחתו יעבו' כמה' לקבל מי תפנו ורלוני לעשות חסד עם ברזלי עמהו מלבד מה שיעשה עם בניו, וזהו וכל לשר תבחר עלי לעש' לך: ולת כשק המלך (מ) לברזלי ויברכהו ושב לביתו, והמלך והעם עברו לת הירדן וכל עם יהודה כמו

שיכח:

ויעבר

[מד] וַיַּעֲבֹר הַמֶּלֶךְ וַיַּגַּע * זכר הכתוב מעבר המלך את הירדן
וכל הגלגל וכל עם יהודה העבירוהו עם מקי ישראל,
לל קצת עם ישראל, כי הקטי לא יחמר כאן על המקטה
ישעי'מל יט כדיוק, כאמרו * תניו ארפתי כמו קט, כי אם על קפנתו,
והכה אתעי ולקף הים לצד כאן ותחו היו קצת ישראל ותחרים
מישראל אבאו אלין גם כן, לבל עמ כבר בשלו רבים
[מה] וַיִּשַּׁק לוֹ הַמֶּלֶךְ וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו לָמָּה הָלַךְ אִתָּךְ אִישׁ
מבאו ורבו אבא המלך וכל יהודה עמו אמרו על המלך מדוע
גנבוך לקיכו? ולקי לקנוב
שבני ישראל לא אמרו כלל
לבני יהודה ולא הוכיחום על
בוזם על המלך ועל העברת
לותו את הירדן, אלא כל
המלך אמרו ודברו דברים,
וזהו מדוע גנבוך לקיכו בני [מו]
יהודה. ואמרו ויעבירו את
המלך לקיכו סיפור מה שקרה,
כי זה כבר נזכר למעלה,
לבל הוא מכלל דבריהם על
בני יהודה שהעבירו את
המלך ואת ביתו את הירדן.
ואמרו וכל לבני דוד עמו
לפרשהו גם כן מכלל הדברי,
רוצה לומר מדוע גנבוך לקיכו
ויעבירוך וכל לבני דוד, לל
עבדיו העומדים סביבו הם
עמו, לל עם היו יהודה
שהם מבאבו, ולבן הם עוזרי
לותם ומליצים טוב עליהם
לפני המלך. ועם היות
שאמר וכל לבני דוד, ולל
אמר לבני המלך, הם דברי
הכותב, יספר עניניהם
וכוונת הדברים עם בלל
זכרו לותם בלשונם. והכה
לל כתרעמו מלקיהם בני
ישראל ובתרעמו מבני יהודה
לבד, לפי שהם היו הרבים [ז]
שבאו כל בני יהודה, ומבני
ישראל היו מעטים. והיתה
הנגנה הזאת שבתקמו בפתר
לבוא אלין ולהעבירו ולל
קרלום לבוא עמהם, והיה
זה התנלות למה לל בלו [ח]
להעבירו את הירדן, ואמרו
שהיה זה לפי שלקיהם בני
יהודה נגבוהו להעבירו בפתר
ולל קרלו לותם. ועם היות
שבני ישראל לל היו מדברים
לבני יהודה כי אם למלך,
הנה בני יהודה לל הביאו לל ובו', ואמרו קרוב המלך אלי ובו',
שהם כוונו כזה מהבעה דבריהם. ולקח לאמר קרוב המלך
אלי, לל מן הדין הוא שבבוא לאמרו לפי שיותר קרוב
המלך אלי להיותו משבט יהודה. הבני ולמה זה תרה לך
על הדבר הזה? יאמר למה תרה לבם על
שבלבו של המלך? הנה הקרון הזה ירה אצל לל היתה הפיסם
בביתו ולל היתה רוצים בהמלבתו, כי אלו היתה רוצים בהמלבתו
עוכה לל היתה מועלים על בוזיבו של המלך. לל הלה בתן לבו מתבונת שתהיה
עיניכם רעה באלבו? הרביעי הם בשלת בשת לבו? והוא אלי

[מג] וַיַּעֲבֹר הַמֶּלֶךְ הַגִּלְגָּלָה וְכִמְהָן עָבַר עִמּוֹ
וְכָל־עַם יְהוּדָה וְיַעַבְרוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ
וְגַם חֲצִי עַם יִשְׂרָאֵל׃
[מד] וְהִנֵּה כָל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בָּאִים אֶל־
הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמְרוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ מַדּוּעַ גְּנָבוּךָ
אַחֵינוּ אַנְשֵׁי יְהוּדָה וַיַּעַבְרוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ
וְאֶת־בֵּיתוֹ אֶת־הַיַּרְדֵּן וְכָל־אַנְשֵׁי דָוִד
עִמּוֹ׃ [מה] וַיַּעַן כָּל־אִישׁ יְהוּדָה עַל־אַנְשֵׁי
יִשְׂרָאֵל כִּי־קָרוֹב הַמֶּלֶךְ אֵלַי וְלָמָּה
זֶּה חָרָה לְךָ עַל־הַדָּבָר הַזֶּה הֲאָכוֹל
אָכַלְנוּ מִן־הַמֶּלֶךְ אִם־נְשׂוֹא נָשָׂא
לָנוּ׃ [מו] וַיַּעַן אִישׁ־יִשְׂרָאֵל אֶת־
אִישׁ יְהוּדָה וַיֹּאמֶר עֶשֶׂר יָדוֹת לִי
בַּמֶּלֶךְ וְגַם־בְּדָוִד אֲנִי מִמְּךָ וּמַדּוּעַ
הֲקִלַּתְנִי וְלֹא־הָיָה דְבָרִי רִאשׁוֹן לִי
לְהָשִׁיב אֶת־מַלְכִּי וַיַּקְשׁ דִּבְרֵי־אִישׁ
יְהוּדָה מִדִּבְרֵי אִישׁ יִשְׂרָאֵל׃

כ

[ז] וְשָׁם נִקְרָא אִישׁ בְּלִיַּעַל וּשְׁמוֹ שֶׁבַע
בֶּן־בִּכְרִי אִישׁ יְמִינִי וַיִּתְקַע בַּשּׁוֹפָר
וַיֹּאמֶר אֵין־לָנוּ חֵלֶק בְּדָוִד וְלֹא נַחֲלָה־
לָנוּ בְּבֶן־יִשַׁי אִישׁ לְאָהָלָיו יִשְׂרָאֵל׃
[ח] וַיַּעַל כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרֵי
דָּוִד אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן־בִּכְרִי וְאִישׁ
יְהוּדָה דָּבְקוּ בְמַלְכָּם מִן־הַיַּרְדֵּן
וְעַד־יְרוּשָׁלִָם׃

מעכין כפרם, כמו * יצק ה' פכיו עליך, * ונצקתי לכל המקו', כמהב' ו' כו'
יאמר הלא כפר לנו מה שעשיתו בעגל בעכין לכעבום? ובזה בלקעי' לל כו'
רמזו להיות בני ישראל יותר כועים לכעבום ומניחים הם
לבפרת המלך וכליותו, מה שהם בני יהוד היו בלתי מניחים
אליו: ועל זה עכו בני ישראל, לל למה שאמרו קרוב המלך
אלי, הביאו הם עבר ידות לי במלך, לפי שהיו הם עשרה (מז)
שבטים ובכל מלך היו לישראל עבר ידות בו וליהודה ובניתן
שתי ידות. ולמה שאמרו לם בשלת בשת לנו? הביאו הם וגם
בדוד, לל לעפי שהוא מבית
יהודה ושבטו, לבי רואה בו
ממך, ולם לבי שמעתי מעט
בדבר לכעבום לתה שמעתי
יותר, ולם בן גם בדוד לבי
יותר קרוב ממך, בי לתה
שמעת יותר בגדו ולך תלות
הסליקה והכפרה יותר ממני,
בי היה מבשתך בדברך. ולמה
שאת לוכות מבלנו מן המלך?
ויורו שהם לריכים יותר
למתנותיו, הביאו הם ולמה
הקלתני? שזהו קלון וקרפה
בשמרך זה. ולמה שאמרו ולמ'
זה תרה לך על הדבר הזה?
שרצו בו שישראל תרה לפם
על בילת בני יהודה לל המלך
וביאת המלך אל ביתו, הביאו
הם בדרך תמיהה ולל היה
דברי רשזון להביא את מלבי?
לל הלה לך היה רשזון דברי
להביא את מלבי? בלי ספק
בי אלתי רשזונה דברי
להביאו. ומה שאת ניקח דבר
לים יהודה מדבר לים ישראל,
לינו על הדברי, שזברי, בי הם
על דבריהם לתרים שאמרו בני
יהוד על זה אצל וברם הבתו'
שהרעו בני יהודה בדבריהם.
ולקבר לפרש ויקח דבר יהוד,
מדבר לים ישראל, שהוא הודעת
הבתוב שבעבין לכעבום היה
דבר בני יהוד יותר רע ולקשה
מעבין בני ישראל בגד דוד, בי
להיות ירושלם מבני יהודה
ובניתן והלך לכעבום שהם
לבן מושבו הם תקרי לכעבום
יותר, ומפני זה תקרי מונח
הקשו ובתו לדוד בתקוטה
בתו שפירשתי, ולבן הודיע
בתן הבתוב לותת העבין בדי
שבדע מי הם לקר תעלו יותר
בדבריהם בפני רוע מעשיהם בגד המלך, ועם מה שביארתי
בזה יותרו השלות שלישית ורביעית:

[ט] וְכַאֲשֶׁר הלה שבא בן בכרי מושבו בבנימן שהיה המלך אותך
ולל הביאו לברי לל לבני יהוד ולל לבני ישראל, עם
היותו הוא מושפלת ושבט בנימן הבבלל עם בני יהודה, הנה
לבחרתו את דוד בעבור עבין אחד בשובר ואמ' אין לבו
חלק בדוד, לל תתם בני ישראל וובני יהוד, מתוכחי למי יש חלק
בדבמלך, ל תדבר תדפרו נגותה ולשומי, יהגו ריקו: בי
אין לבו חלק בלל לדוד לל רב בבני יהוד ולל מעט בבני ישראל
ולל באל, בבן יש לאותלין ישראל, ואין תבו לריבין למלך בי
אם להיות בל לים אזור בביתו. ותתעוררות הלים הבלישלי: (י)

[ג] וַיָּבֹא דָוִד אֶל־בֵּיתוֹ יְרוּשָׁלִָם וַיִּקַּח
הַמֶּלֶךְ אֶת עֲשֶׂר־נָשִׁים ׀ פִּלַגְשִׁים אֲשֶׁר
הִנִּיחַ לְשָׁמֹר הַבָּיִת וַיִּתְּנֵם בֵּית־מִשְׁמֶרֶת
וַיְכַלְכְּלֵם וְאֵלֵיהֶם לֹא־בָא וַתִּהְיֶנָה ׀ צְרוּרוֹת עַד־יוֹם מֹתָן אַלְמְנוּת חַיּוֹת׃

[ד] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־עֲמָשָׂא הַזְעֶק־לִי אֶת־
אִישׁ־יְהוּדָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד׃

[ה] וַיֵּלֶךְ עֲמָשָׂא לְהַזְעִק אֶת־יְהוּדָה וַיְאַחַר
[ו] מִן־הַמּוֹעֵד אֲשֶׁר יָעַד לוֹ׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד
אֶל־אֲבִישַׁי עַתָּה יָרַע לָנוּ שֶׁבַע בֶּן־
בִּכְרִי מִן־אַבְשָׁלוֹם אַתָּה קַח אֶת־
עַבְדֵי אֲדֹנֶיךָ וּרְדֹף אַחֲרָיו פֶּן־יָמְצָא לוֹ
עָרִים בְּצֻרוֹת וְהִצִּיל עֵינֵנוּ׃

[ז] וַיֵּצְאוּ אַחֲרָיו אַנְשֵׁי יוֹאָב וְהַכְּרֵתִי
וְהַפְּלֵתִי וְכָל הַגִּבֹּרִים וַיֵּצְאוּ מִירוּשָׁלִָם
לִרְדֹּף אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן־בִּכְרִי׃

[ח] הֵם עִם־הָאֶבֶן הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן
וַעֲמָשָׂא בָּא לִפְנֵיהֶם וְיוֹאָב חָגוּר ׀ מַדּוֹ
לְבֻשׁוֹ וְעָלָיו חֲגוֹר חֶרֶב מְצֻמֶּדֶת עַל־
מָתְנָיו בְּתַעֲרָהּ וְהִוא יָצָא וַתִּפֹּל׃

[ט] וַיֹּאמֶר יוֹאָב לַעֲמָשָׂא הֲשָׁלוֹם אָתָּה־
אָחִי וַתֹּאחֶז יַד־יְמִין יוֹאָב בִּזְקַן עֲמָשָׂא
לְנַשְּׁקוֹ־לוֹ׃ [י] וַעֲמָשָׂא לֹא־נִשְׁמַר בַּחֶרֶב ׀
אֲשֶׁר בְּיַד־יוֹאָב וַיַּכֵּהוּ בָהּ אֶל־הַחֲמֶשׁ
וַיִּשְׁפֹּךְ מֵעָיו אַרְצָה וְלֹא־שָׁנָה לוֹ וַיָּמֹת
וְיוֹאָב וַאֲבִישַׁי אָחִיו רָדַף אַחֲרֵי שֶׁבַע
[יא] בֶּן־בִּכְרִי׃ וְאִישׁ עָמַד עָלָיו מִנַּעֲרֵי
יוֹאָב וַיֹּאמֶר מִי אֲשֶׁר חָפֵץ בְּיוֹאָב וּמִי
אֲשֶׁר־לְדָוִד אַחֲרֵי יוֹאָב׃

[יב] וַעֲמָשָׂא מִתְגֹּלֵל בַּדָּם בְּתוֹךְ הַמְּסִלָּה
וַיַּרְא הָאִישׁ כִּי־עָמַד כָּל־הָעָם וַיָּסֹב
אֶת־עֲמָשָׂא מִן־הַמְּסִלָּה הַשָּׂדֶה וַיַּשְׁלֵךְ
עָלָיו בֶּגֶד כַּאֲשֶׁר רָאָה כָּל־הַבָּא עָלָיו
[יג] וָעֹמֵד׃ כַּאֲשֶׁר הֹגָה מִן־הַמְּסִלָּה עָבַר
כָּל־אִישׁ אַחֲרֵי יוֹאָב לִרְדֹּף אַחֲרֵי שֶׁבַע

[ג] ויבא דוד אל ביתו ירושלם ויקח המלך את עשר נשים פלגשים אשר הניח לשמור הבית ויתנם בית משמרת ויכלכלם ואליהם לא בא ותהינה צרורות עד יום מתן אלמנות חיות׃

[ד] ויאמר המלך אל עמשא הזעק לי את איש יהודה שלשת ימים ואתה פה עמד׃

[ה] וילך עמשא להזעק את יהודה ויחר [ו] מן המועד אשר יעד לו׃ ויאמר דוד אל אבישי עתה ירע לנו שבע בן בכרי מן אבשלום אתה קח את עבדי אדניך ורדף אחריו פן ימצא לו ערים בצרות והצל עינינו׃

[ז] ויצאו אחריו אנשי יואב והכרתי והפלתי וכל הגבורים ויצאו מירושלם לרדף אחרי שבע בן בכרי׃

[ח] הם עם האבן הגדולה אשר בגבעון ועמשא בא לפניהם ויואב חגור מדו לבשו ועליו חגור חרב מצמדת על מתניו בתערה והוא יצא ותפל׃

[ט] ויאמר יואב לעמשא השלום אתה אחי ותחז ימין יואב בזקן עמשא לנשקו־לו׃ [י] ועמשא לא נשמר בחרב אשר ביד יואב ויכהו בה אל החמש וישפך מעיו ארצה ולא שנה לו וימת ויואב ואבישי אחיו רדף אחרי שבע [יא] בן בכרי׃ ואיש עמד עליו מנערי יואב ויאמר מי אשר חפץ ביואב ומי אשר לדוד אחרי יואב׃

[יב] ועמשא מתגלל בדם בתוך המסלה וירא האיש כי עמד כל העם ויסב את עמשא מן המסלה השדה וישלך עליו בגד כאשר ראה כל הבא עליו [יג] ועמד׃ כאשר הגה מן המסלה עבר כל איש אחרי יואב לרדף אחרי שבע

(ג) עמו עד ירושלם ׀ ושם לקח את כחו ופלגשיו לשכב לבשלום ויבא בשמחה ׀ כל כבית שהיו שם בשמרות מלך וכלכלן בכבוד ולא כא

כירושלמי פ"ג ה"ג עין

אליהן עוד • ובמסכ' סנהדרין לו ז מותרות ? והיה דעת רבי יוחן בן פזי שהיו מותרות לו ׀ שלא שכבב יהרו מהן תמוד׳ מה שהשביעו במה שהיה לשמור לו ׀ וכבן דקסרין למדו שהיו אסורות לו ׀ ומה כלי הדיוט שבשתמש בו המלך לשמור להדיוט ׀ כלי המלך שבשתמש בו הדיוט היכו דין שיהא לשמר למלך ? ולזה אמר ותהיין כרורות עד יום מותן למיתות חיות ׀ רוצה לומר שהיו קשורות כלי שום היתר

(ז) עוד : ויאמר המלך על עמשא וגו׳ • הנה דוד כאשר אמר שבע בן בכרי אין לנו חלק בדוד ׀ לא עשה כלום ׀ כדי שלא לערבב את שמחתו על בואו ירושלם ׀ ולחרי היותו שמה ושם את כחו במשא׳ומיל אמר לעמשא הזעק לי את איש יהודה שבשת ימים ואתה פה עמוד עמדי ׀ כל שילך בחרן לקבץ את איש יהודה׳ עד שבשת ימים יבוא הוא ויעמד שם

(ה) לפני המלך ׀ והלך עמשא לועבוך העם ויאחר מן המועד׳ כל מהיום השלישי אשר אמר לו המלך שיבוא ויעמוד לפניו׳

(ו) ולפי שאחר בואו אמר דוד לאבישי אחי יואב ועתה ירע לנו שבע בן בכרי מאבשלום ולכן קח את עבדי אדוניך ורדפו אחריו׳ שאחר לדוניך על יואב • ואני לאחוז שלא קרע לדוכו כי אם המלך עמו ׀ ומיום שיקח עבדי המלך לדוכו וירדוף אחריו כן יעמד עריס בגבורת ויתקוק בהם והניל את עיני רואתנו והשגאתנו ׀ כי לא יוכל עוד להרע לנו אחר ובזה יתקבלו שארית ישראל • או יהיה והניל את עיניהם כדברי הכבן שיביאו עליו׃ והוא ויפרים מה שעיניהם עליו׃ להשיב לעיניו כל המלכות • והנה לא היה דוד את יואב לפי שלא היה רוכו למותו עוד דבר ׀ למה שהרג את אבשלום ועבר מלותו ׀ והיה רוכו לעשות את עמשא לשר הצבא ׀ ומאשר לקח נואב מה

(ז) הדבר לאבישי לעשותו במהירות ׀ ולזה יאמר לאבישי יואב שהיה אחיו ׀ ואין ספק שגם כן יאמר יואב כמו שיזכור ׀ ולא זכרו הכתוב בכלל היונקים עם עמשא מפני כבודו ׀ שלא יאמר שילך אחרי אחיו הקטן ממנו ׀ כבודתי ובלתי שאחר שילך אחרי עבדי דוד וילכו עם אבישי׃ ומפני הכתוב שאחר היו הולכים ממוך לאבן הגדולה אשר בגבעון היה כי עמשא לפניהם על המלך לירושלם׃ והנה יואב היה הולך עם אבישי לשון מנוד׳ ולכן היה מתחיל ואומר אחות ה׳ת׳ לאחרי שהתהלכו עוד שמה ׀ כי מיד הלכו לאחרי שבע בן בכרי ׀ ובאחר על הכלל לים מבערי יואב ׀ וכבוד העם היה לומר לכלם ומוסיפים ׀ מי אשר אבן ביואב ומי אשר לדוד ירדוף לאחרי יואב ׀ לל יתהמה עם׃ והנה עמשא היה מתגולל בדמים בתוך המסלה ׀ ולכן כל הבאים ברחוב׳ באמלה (שהוא לאמצע הדרך) עמשא נוכל את היו מתבהלים ועומדים ולא ידעו לדרוך ׀ עד שברחות הלים מבערי יואב שהיה עומד כל העם ובפבק מלדוך ושלח הוציאה לזרתו ׀ החזיק בפנר עמשא והסיר לותו מן המסל׳ והשליכו בשדה מרוחק מן הדרך והשליך עליו בגד ׀ ברחותו שכל הבאים עליו היו עומדים שם׃ וכאשר הגיה מן המלה ׀ לל שהוסר הפגר מן המלה ׀ עבר כל איש אחרי יואב ולא היו מתהמהי׳ שם • ואמרם למה הרג יואב את עמשא ׀ הכתוב יורה עליו שלפי שרצה את דוד שהיה שוכח לבשלו׳ ושהיה רוכו לעשות עמשא שר הצבא ׀ שם לבו בקרבו ומתוך קנאתו הרגו • והנה לא קנא דוד את יואב על זה ולא אמר על עמשא דברי קיכות כמו שעשה על אבנר ׀ לפי שהיה בבלבול שבע בן בכרי והיה ירא מאבי ישראל ופחד פולי יואב יעה גם עליו ׀ גם כי הוא המית את אבשלום ׀ ואיך יעשה דוד על עמשא יותר ממה שעשה על אבשלום כנ׳ ?

(ח) ועמשא מתגלל בדם בתוך המסלה ויראה האיש כי עמד כל העם ויסב את עמשא מן המסלה השדה וישלך עליו בגד כאשר ראה כל הבא עליו ועמד׃ כאשר הגה מן המסלה עבר כל איש אחרי יואב לרדף אחרי שבע

(ט) השלום אתה אחי ותחז ימין יואב בזקן עמשא לנשקו־לו׃ [י] ועמשא לא נשמר בחרב אשר ביד יואב ויכהו בה אל החמש וישפך מעיו ארצה ולא שנה לו וימת ויואב ואבישי אחיו רדף אחרי שבע [יא] בן בכרי׃ ואיש עמד עליו מנערי יואב ויאמר מי אשר חפץ ביואב ומי אשר לדוד אחרי יואב׃

(יב) ועמשא מתגלל בדם בתוך המסלה וירא האיש כי עמד כל העם ויסב את עמשא מן המסלה השדה וישלך עליו בגד כאשר ראה כל הבא עליו [יג] ועמד׃ כאשר הגה מן המסלה עבר כל איש אחרי יואב לרדף אחרי שבע

ל מ"ע עכ"ל וחזל כהכהדרין לאמרו שלא יוכל שהיה עתיד מורד במלכו, מלשון לקח המועד לשון כי הוה דוד זקיף, הכה במה שלמרתי העתיה השלה המשנית:

(יד) ויעבור כל שבטי ישראל. ספר הכתוב שעבר בן בכרי (שלא ממנו בכוונה לדרוש לקרני שבע בן בכרי) הוא ענין כל ישראל לבתותם ולדבר על לבם כנגד דוד, וענין עד לכלה שהוא כלי סגר העיר לשון סגר ולא יוכל לצאת, ולמרו עוד וכית מעכה וכל הנביים הוא דבק למטה, ילמר שעבר בן בכרי ענין כל שבטי ישראל והלך לכלה ושבית מעכה וכל הנביים וילכדו ויבאו לפי לשון

שלומי לחמוי ישראל, לכל העיר הזאת לא תהיה עם שבע בן בכרי ולא תמרוד במלך דוד, כי לבדקו הייכו מעולם משלומי לחמוי ישראל אלא מרדו במלכם קלילה, ולאחר שכן היה דעתיכו והסכמתיכו להיות שלמים ושלא כמרוד במלך, למה לתה מבקש להמית עיר ואם כישראל? לכל עיר שהיכם קשבה כי אם גדולה היא לה בנות הרבה והם הכפרי' לאשר סביבותי', למה תבלע בחלת ה'? ויאמר עוד לפרש הפסוקים בחופן שליבי, והוא שהאשה החכמה רצתה להתנצל עצמה מאשר בחה לדבר עמו ולא בח לדם לאור לוה, ולוה לחרה לדבר ידברו בראשונה לאמר, לכל אל תבקשו שאשיתי זה מעלמי, כי בראשונה קודם כל הדברים לבאי העיר הזאת דברו כיכיח, ואחרו שאול ישאלו בחבל, לכל יוצא והעם אשר אתו הנה ישאלו היא מחכו לדבר עמו על עניכי לבל וכן התמו, לכל שאבי העיר הסכימו ביניהם

[כג] וְיוֹאָב אֶל כָּל־הַצָּבָא יִשְׂרָאֵל וּבְנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע עַל־הַכְּרֵתִי וְעַל־הַפְּלֵתִי:

[כד] וַאֲדֹרָם עַל־הַמַּס וִיהוֹשָׁפָט בֶּן־אֲחִילוּד הַמַּזְכִּיר:

[כה] וּשְׁוָא סֹפֵר וְצָדוֹק וְאֶבְיָתָר כֹּהֲנִים: וְגַם עִירָא הַיָּאִרִי הָיָה כֹהֵן לְדָוִד:

עמך, לפי שאבי שלומי לחמוי ישראל, לכל שבטות היש לכל החומה חולי שהמורים בחים יורו נגדו ויחיתוהו בחוזם ולא יתנוהו לדבר דבר, ואבי להיותי לאה לחיות משלומי לחמוי ישראל, כי הבית והטף פטורים מהמלחמה ואבי מהשלומים בה, ולוה בחתי לדבר עמך ולא בח לדם לאור. ואחרי ההקדמה הזאת לחרה דבריה, למה תבקש להמית עיר ואם בישראל לאה תבלע בחלת ה'? לכל שהדבר הזה מגונה מאבי בניה, לאה מלך העיר שהיה רבתי עם, והאבי מלך היותם בחלת ה' מלחמים בני מלחמים. והנה רלוי לאי עוד לפרש הפסוקים בחופן רבוני, והוא שהאשה החכמה הוכיח ליואב על שבנוהו לעיר מיד התחיל להלאם בה, ובהיות ההתלות רעות יקוייב שיהיו התבליות גם בן כמותם, ולזה תדע שהעיר בקרקה תבלה לא תבל, ולזה לאמר דבר ידברו בראשונה לאמר, לכל בני אחתי לומרי ומבל קלמוני הוא שבאשר שאול ישאלו ויתקיילו התבשים בחבל, לכל בחבלות ובחלנה, בן יתמו יחיתם, כי היה התוף והתבלית דומה להתקלה, ואם אם בראשונה שאלו ויבקשו דברי תבלות ותמו בהם, ולבן לוא' שבבי, לכל העיר הזאת שלומי לחמוי ישראל, למה אם בן תבקש להמית עיר ואם בישראל? הלא ידעת כי אם תעשה זה בתן בפרט, ליך בפה שאחרי בן תעשה רע יותר בלבי, ותבלע בחלת ה' שהוא ישראל בלו, כי התתיל בהכבד המעט יבלה בהסבר הרב. גם לפשר לי לפרש זה עוד בחופן חמוי, והוא שהאשה החכמה רלתה לבבת עיר תבלה, ולוה לחרה דבר ידברו בראשונה לאמר, לכל היה בפור קדום בפי הבשים שאם שאול ישאל בחבל, לכל אם הוא מקום לבל ומשפט ומיצרים לו אם הוא מערת פריצים? וכן התמו תבבי שלומי לחמוי ישראל וגו', לכל בן ימיימו תשובתם שאבתנו יושבי העיר הזאת שלומי לחמוי ישראל? ואם בן למה תבקש להמית עיר ואם בישראל? שבל השואלים בעדם ימיימו בתושבתה, ולמה תבלע בחלת ה'? ויואב השיבה קלילה קלילה לי מהיות כוונתי להשחית העיר, תבל אין מהר לפרים בשם ידו במלך בדוד ובבשם בתן, תנו אותו לבד ואלבה מעל העיר. והאשה בדרה לו שתאליך את ראשו בעד החומה, ואחה אל העם בחבמתה ודברי שבלה ודברה אליהם דברי בבושים, לכל שהם עתידים להבבש ויהרגו בלם בחורים במלבות בהחזיקם בידי שבע בן בכרי המורד, ואבלן ראוי שיתנוהו וכן עשו. ובתוספתא

ועיין ירושלמי תמרו, תלבי בישב על בני אדם שהיו מהלבין בדרך, תמרו בחם' תרומו' להם גויס תנו אחד מבם והחרגהו ואם לאו הורגים את בל בלבם, אפילו הם הורגים את בלם לא יעברו בפש אחת מישראל, יבדוהו להם, בגון שבע בן בכרי, שחשון בן לקיש לומר שבתניב ואל יהרגו בלם, דבי שחשון בן לקיש לומר שבתניב

מיתה בשבע בן בכרי, לחר דבי יהודה בחה' דברים לחודים בזמן שהוא בפים והם מבחון, אבל הוא והם מבפים, הוחיל והוא בהרג והם בהרגים יתנו להם ואל יהרגו, בגון שהוא לומר ותבוא האשה אל העם בחבמתה, לחרה להם הוא בהרג ואחם בהרגין תבוהו להם ואל תהרגו בלכם, דבי שחעון לומר לחרה להם בל המורד במלבו' בית דוד חייב מיתה ע"ב. [ועיין עוד מזה בבר פר' לך לך ע"ג ועמ"ב:] והבה לא בתנו את שבע בן בכרי דבי בחמו שהלו יואב, והוכרבו להמיתו ולבברות את רלחו ולהשליבו אל יואב, לפי שלא יתעללו בו לבבי יואב. ואולי שהשבע בן בכרי בקש שיעבו בן, כי בקר שיהרג על ידם ולא יוליבוהו על דוד, או פחדו לבבי העיר עמו במורדו, יתבוהו בי שיניד ליואב וגם לדוד שהיו לבבי העי' עמו במורדו, ולבן הרגוהו בעיבים ובתנו לו את רלחו, וכרחות יואב את רלח שבע בן בכרי אב אל ירושל', כי היה הדבר מפורסם, וכל העם ישמעו וייראו ולא יזידון לעשות עוד. הבה התבוננו הפסוקים והותרה השלה הפשוטה:

ויואב אל כל הבבא וגו' (בג)

עם היות שלמעלה * בי' ת"ק זכר מספר הפרים אשר לדוד בבאר שבע בבלתו על ישרל', רלה עתה לזוברם פעם אחרת לבבי שאת תבשלום ועתה אב דוד למלבותו בחלו במלך מקדם. ולבבי שהיה דעתו להביר יואב מהיותו שר הבבא ולשום עמשא תחתיו, הודיענו הבתוב בבאן שבתגלה יואב בזה שהרג אבשלום ובזה שהרג שבע בן בכרי, ולא יובל דוד עוד להסירו, ולבן היה יואב לאחרי מות שבע בן בכרי אל בל הבבא ישרל', לכל שר הצבא על בל ישרל בזו שהיה מקודם ולא בעשה בו שיבוי, ובניהו בן יהוידע היה גם בן על הבריתי ועל הפלתי בזו שהיה קודם גם בן, בי גם דוד לא בעשה אבזי בללו, אבל הוסיף דוד עתה שר אחר והוא (בד) אדורם שאבזו על המס, לכל להעלות מם מישרל, אבל עתה שרלה קודם זה לא היה דוד נוהג מם מישרל, אבל עתה שרלה שאדרו ישרל והחזיקו בידי אבשלום, רלה להטיל בהם מס, ולבן אבה עתה לדודם על המס. ואחאב המזביר היה יהושפט בן אחילוד, והוא שריה שזבר למעלה *, בפי ק' בי בשביהם, לכל במזביר ובסופר לא בעשה אבזי, והיו בזו שהיו: ולשבע פיל' שיהושפט היה מזביר להדודם את דבר המם ושולם לליו לבבותו, ושיח היה הסופר לבתוב תשבותות המם, והיו אם בן זולת המזבירים למעלה. ואחאב בענין הבהבים שזבר למעלה שהיו לדוד ולביתר, זבר בתן שהודיע דוד עמהם עירא היאירי בן בן לבהן המלך, רולה לומר שהיה נותן לו מתבותיו. ואחרו היאירי הוא התיקבו לאבזי או לאחי אבזי, לא להיותו מבבי יאיר בי הוא היה בהן וזרע יאיר היה ממבשה. וברך פירשהו קול ואחרו בתובת עירובין, דף מ"ה אחר רבי חייא בר אחא בל המורה הלבה בפבי רבו רלוי להבישו בתא, שבאחר * ויען לליהו בן ברחלי הבוזי ונומר אחר בל לעיר בי לימים ונומר על בן זחלתי וגו', וברתיב התם * עם דבני בחת זוחלי עפר וגומ'. זעירי אחר בקרא תומא, שבאחר * בלבי בפבתי לחרתך למען לא לחטא לך. אחר רבי אבא תלמיד בר בהנא בל המשנר מתבותיו לבהן אחד מביא רעה לעולם, שבאחר ונם עירא היאירי היה בהן לדוד, לדוד היה בהן לבל העולם לא היה בהן? אלא שהיה משנר לו מתבותיו, וברתיב בתריה ויהי רעב בימי דוד וגו': ובפי דרך התרגם יהיה אחרו היה בהן לדוד, שהיה נדול ובעל עלתו, על דרך * ובני דוד בהבים היו, ולבן בקרא עירא היאירי שהיה מבבי בפי ק' יאיר והיה נדול ובם בביתי דוד. הבה שאבאר שאחרי מות אבשלום הזיע דוד בל שריו לבקשותם, לבקיים מה שבאחר

* עוד יבואו בזיבה דשנים ועשנים יהיו:

הפרשה הכ"ג תכפר הרעב שבא בימי דוד, והודיעם הקל יתי שהיה בעון שחול שהמית הגבעונים, ושנתן המלך שבעה מבני שחול לגבעונים והם הוקיעום לפני ה', ומה שעשתה הפלה לבלי יהכלום עוף השמים, ודוד קבר לוותם עם עצמות שחול לביהסי תקלת הפרשה ויהי רעב בימי דוד וגו', עד ותהי עוד המלחמה לפלשתים וגו', והנה שלשתי בפרשה הזאת שם שלשת:

השאלה הראשונה כמה שתמר כתן ויהי רעב בימי דוד שלש שנים שנה שנה שבה ויבקש דוד את פני ה' ויאמר ה' על שחול ועל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים, ודבר זה לא מצאנו שעשה שחול, ולא נזכר בכתוב שהרג הוא הגבעונים, ולא היה לו דבר על אשר יאמרו:

השאלה השנות איך לא היה הרעב על אשר המית את נוב עיר הכהנים על לא חמס בכפיהם שהם היו כלם כהני ה' נוסף לפוד כך? ולא יאמר לו על זה עון ולא בא עליו רעב בארץ ויאמר העון על אשר המית את הגבעונים, כי שהכתוב אמר ששחול נזה נתכוון לתכלית טוב, אמר ויבקש שחול להכותם בקנאתו לבני ישראל ויהודה:

השאלה השלישית לם היה הרעב הזאת על שחול אשר המית את הגבעונים, לם כן למה לא בא בימיו ובא לאחרי מותו לי שנה? ולא ידענו למה נתאחר העונש כל כך? ולם שנה שים לאחר שחול שנה זה, למה הקפה על כל העלה יקנוף להביא עליהם הרעב בשבת מה שעשה המלך? והיה רצוי שיעבד עליו הוא וביתו לא העם אלא שנה:

השאלה הרביעית למה נאחר דוד לתת את בני שחול אל הגבעונים בעבור לכפרם המדבר להמיתם? וזה לומר מן הדין, כי התורה אמרה * לא יומתו אבות על בנים ובנים לא יומתו על אבות איש בחטאו ימות, ומה הטעה בשבני שחול יענשו על מה שעשה לביהם? וגם יקשה למה שלשו הגבעונים יתן לבו שבעה לבני, מבני? ומספר הזה איך יפכים לענין החטא?

השאלה החמשית בשמרו ומה הומתו בימי קציר שעורי, והודעה הזאת אין בה טורך בזה המקום, כי מה לבו שיהיה מיתתם בקין או בחורף? ולמה רצה דוד לתת בני שחול ביד הגבעונים? והיה רצוי שהוא יפעט משפטם וילין ליהם, ואם כפי התורה היו מקוייבי מיתה, יכול להרגם על פי בד ולא שיתנם ביד גואל הדם להמיתם:

השאלה הששית בשמרו שעמדו תלויים בני שחול מתחלת קציר עד נתך מים עליהם מן השמים, והיו אם כן תלויים מהקין ועד הסתיו ועברו על מנות התורה שמותה * וכי יהיה בהם חטא משפט מות והומת ותלית לותו על עץ לא תלין בכלתו על העץ כי קבור תקברנו ביום ההוא כי קללת לקלים תלוי ולא תטמא את לדמתך ונו', והיו דוד וישראל מטמאים את הארץ ללא הכרת, לפי שהיה די בהרינתם לא בתלות לותם ימים רבים.

והנני מפרש הפסוקים בלופן יתרו השאלות בלם:

כא

(א) וַיְהִי רָעָב בִּימֵי דָוִד שָׁלֹשׁ שָׁנִים שָׁנָה אַחֲרֵי שָׁנָה וַיְבַקֵּשׁ דָּוִד אֶת־פְּנֵי יְהוָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־שָׁאוּל וְאֶל־בֵּית הַדָּמִים עַל אֲשֶׁר־הֵמִית אֶת־הַגִּבְעֹנִים׃

(א) ויהי רעב בימי דוד וגו', בפרקי ר' אליעזר * לל פעמים לחקר שבאים שנה שבהרג שחול ובניו בת רעב בימי דוד שלש שנים שנה לחר שנה, ולמה שנה לחר שנה? בשנה הראשונה עלו ישראל לרגלים לחג לבם דוד לחו ורחו לחו ורחו יש בכם עובדי עז? שבעבור עון עז נזמים בעבדי, לבני לי יז שנאמר * השמרו לבם פן יפתה לבבכם וסרתם ועבדתם ללקים לחרים וגו', מה כתי בתריה? ועתה את השמים ולא יהיה מטר, בדקו ולא מלאו. בשנה השנית עלו ישראל לרגלים, לחר לבם דוד לחו ורחו לם יש בכם מעלה עבודת? ירמיה ג כ שבעון זה נזמים בעבדים, שנאמר * ותחניפי ארץ בזנותיך, מה כתיב לקרני? ויעצרו רביבים, בדקו ולא מלאו. בשנה השלישית עלו ישראל לרגלים, לחר לבם דוד לחו ורחו שחל בחמד'לה כג יש בכם שפיכות דמים? שבעון שלש נזמים בעבדים, שנ' * ולא תחניפו את הארץ, יכלו ובדקו ולא מלאו. לחר דוד מבלן וחילך לין הדבר תלוי לבלי לבי, עמד והתפלל לפני הקבה על על שחול הוא, לחר דוד רבונו לולי שחול שבימי לא בעשתה עלי ישראל וכו', לל הקבה לתה בארץ והוא קופה לארץ, מיד עמד דוד וכיבס כל וקבי ישראל וגדוליהם ועברו את הירדן וכלו ליבא בלעד, ומלאו את עלמות שחול ויקוברון תלים לג כה בלי שלשה בהם רמה, שנאמ' * שומר כל עלמותיו וגומ'. פש עה עב ובמסכת יבמות דרשו זה בקופן קרוב לזה, וברשו על שחול שלא בפפד כראוי, ואת בית הדמים שהמית את הגבעונים. ואת לילך תבע בבכולו ולילך תבע בפרקוטו? הרי הכתוב לפסיק ב' נ לומר * בקשו את ה' כל ענוי הארץ לשפטו פעלו, בקשו ה' קיט עה מצפטו שם פעלו. ובבכת מלו דרשו, וכי היכן מלינו שהמית שחול את הגבעוני? אלא מתוך שהרג כוב עיר הכהנים שהיו מפיקין להם מים ומזון, מעלה עליהן הכתוב כאלו הרגם.

מיעב הנפלן במלחמת עמלק ׳ ובעבע בעבור זה החטא שבימיו
כקרע מלכותו ונקלקו ימיו ׳ והיה זה במזימת דוד שבמצא
שמ׳ ח׳ עו׳ בימי שאול ובקללו ימיו כדי שימלוך דוד ׳ וכמו שאמ׳ * מאסת
כו ׳ כט׳ לת דבר ה׳ וימאסך ה׳ מהיות מלך על ישראל ׳ ואמר קרע ה׳
את ממלכות ישראל מעליך היום ונתנה לרעך הטוב ממך וגו׳ ׳
וזה אפלו יזדמן גם בימיו ובחייו בקרעם מלכותו כשמצא דוד
למלך ׳ ולפי שלפי כמצך מלכותו לבניו לפכן גם בחייו במקם
לפניו ית׳ • הצליחו הוא על ידי הרע בחרב את כהני ה׳ ואחר
כפוב ׳ ובעבע בעבור זה החטא שאול עצמו גם כן
בחרב ׳ כי לולא זה היה את בחליו ומפפל המלכים יספדו
לו ׳ ובהרגו גם כן על זה החטא שלצת בניו בחרב לעיניו ׳
ולא היה הרע הגדול הזה כי אם על לותו עון ׳ ואולי גם
בחותו עון את לחריו לישבצת בנו גם כן על ידי חרב ׳ כי
כלם יתו בחרב מלה כנגד מלה ׳ ולכן כאותה מלקמה לא
עשתה השם בלורים ובתומים בעובע שהרג הכהנים נוצחי
ברכות לפול וכמו שאקבץ • והנה יתו גם כן רבים מישראל עם
פ״ח יב עמ שאול במלקמה ׳ לפי שהיה גם הוא בני מות לחרי לאר לא
מיקו כילי שאול מהרוג את הכהני׳ כמו שמיקו כילו מהרוג את
יהונתן כאחר אשר שאול להרגו על אשר אכל ביום המלקמה
ועבר שבועתו׳ לכל הנבעוני׳ לאר הרג בעיר הכהני׳ לא נפקד
עונם בשאול ובניו ׳ לפי שלא היתה הריגתם כל כך חמורה
כהריגת כהני ה׳ ׳ גם מלותה הנה לא נפקד עונם בניו
ונפקד לחרי מותו ובניו הקטנים ובני בלגזו ׳ וכל זה
להיות יפם העונש על העונש ויפם וחמו על וחמו ויפם החטא
על החטא • הנה התבאר מזה שגם בעבע שאול על מות
הכהנים בנופו ובניו הגדולים ויקריס לעיניו ובחייו כמו
שבעבע עתה על הנבעונים בשאר הבנים ׳ וכמו שעל הריגת
הכהנים מלבד מה שבעבע שאול ובניו הנה גם כן בעבעו עמו
במלחמה ישראל לפי שלא מיקו כילו ׳ ככה לפי שלא מיקו
בעניך הנבעונים ולא דרשו מעם שאול שלא ימיתם לחרי
שזקני העדה בשבעו להם היה רלוי גם כן שיעבעו על זה ׳
ולכן כתב הכעב עליהם שלא שבים ׳ ובזה בעבע העם על
קטנים • ולפי שהיו הנבעונים אוהבי מיס לעדה ולמזבח ה׳ ׳
היה עבעם בהעלר המיס ולא ירד גשם על הארץ להמיתם
בבעב ׳ דומה למה שכתב שלא בעבה שאול בלורים ותומים
לפי שהרג את הכהנים הזוללים בהם ׳ ככה היה עניך
הנבעונים עם המיס ׳ ונהרגו עם זה שבעת בניו והיה העובש
ב״ש כא׳ ה׳ מם כן בללי לבלם • וכבר לחרו חז״ל שאמר דוד לפני הקלה
קף רלה עלי על גרים הללו לתה עונה כך לעתך ? והיתה תשובתו יתברך
שלהיותם מלומות העולם היה רלוי עוד לתבוע עלבונם למה
שהיה בו מקלול השם • ואין לתמוה מלילור העובש הזה כל
כך מהכתוב ׳ כי מצפני ה׳ לאת לקחו יקחו ומקצותיו
עמקו ׳ והוא יודע למה יעבור המוטלים בזמן זולת זמן ומי
הוא רלוי מהכתים לקבל עובש כזה • ובפי לעת חז״ל היה
עניך הנבעונים קודם לעניך לכשלוס׳ ולפי לקצור שהפרצות
הם כסדום וזקקה זה לאר עניך לכשלוס • ולפשר לי
לומר שהיה דוד מתרעם לפני ית׳ על גולל עבעו ׳ למה על
דמי לוריה מתו שלצת כניו הילד ולחמון ולכשלוס ? ולמה על
אשר אכב עם בת שבע לקח חיל פשם כפלים ככל חטאתיו
ובעבע בגלוי עריות כתו תמר ועשרת כניו ובלגזו ? וכמו
קף קפ״ח עמ שפירשתי על מי יתן מותי תקתיך בני ׳ שאמר דוד על מות
לכשלוס על זה העון׳ וכדי לבקשו הקל ית׳ ולהכר על לבו בת
עניך הרעה להוליעו שהיה בחטא שאול על אשר המית את
הנבעונים ׳ כדי שדוד ילריך את הדין בראותו שלחרי קרוב
לחרבעים שנה בעבעו בניו של שאול על אותו חטא שחטא
בנבעונים אשר לא מבני ישראל המה ׳ וכזה יתן לב לבו
שלילו מהעול שיעבעו בניו על דם לוריה לחתי שהיה משלומי
לחומי ישראל • וזו קשור לפרשיות לפעתי ׳ ועם מה שאמרתי
בזה יותרו הקללות שבית ושליות : ולחמם למה כעבעו הבנים
יבמות בעון לביהם המרלם ׳ בבר התעוררו חז״ל לזה ׳ ול״ר יותבן
פ״ח עמ׳ מועב שתעקר לוח לחת בתור׳ ול יתקבל עם שמים בפרקים׳

ובפי הפצע והסברת היצרת בשיב לזה שמה שאמרת תזרה
* לת יומתו לבות על בנים ובנים לת יומתו על לבות ׳ היה דבריו כת יו
לזהרה לבית דין במשפע החבוני שלת יעשו כן ולת יובן זה
על המשפע החלקי ׳ כי הוא פוקד עון לבות על בנים ועל
בני בנים על שלשים ועל רבעים ׳ ואם כן היכן זוטרת ודיבת
רבת היבת ביבייהו • ואם תשאל למה לת היו בעניך הזה שיש
דין החלקי עם המשפע החבוני אשר זה לעשותו ? לפי
שאיבך מלין שהשלוה ית׳ נזר שיעשו בניהו הבנים על החבות
להיותם חלק מהאב עשם מעשיו ובשר מבשרו ׳ וביון שהיה
העובש למוד ומוכר לבני האדם שיאמרו ויילקו ולת יזידון
לעשות עוד ׳ היה מהראוי שגם לחרי מות החוטא * יתקנו לזיב ה׳ ל
בניו מיצע יעבעו בחטאתו ויבבתו בשער ולין מוביל ׳ כי הוא
עובש גדול יניע לכל לבות האיתים ובפזיהם עליהם תשבל ׳
כי בלי ספק עובש הבנים הכלתתם ולערם מניע לחבות גם
לחרי מותם ׳ וכמו שבתוב על זה פסוקים רבים בתורה
מורים עליו ׳ והראוי שבחמין שבתן הכליך לת יעשה בעון
האב תלילה לכל מרצע ׳ ולין הקלה מקפת שבר כל בריה
ובריה ׳ לבל להיותו ית׳ בוחן לבות תוקר כליות ברלותו בני
הרשעים שגם גם כן דור כורך ומורה דור לת טהור בעיניו ׳
וכשתוקין מעשה לבותיהם בילידם יעבישם בחטא לבותיהם ׳
כי בזה כתבבו שני העניבים ׳ לל העניבש על חטאת
לבותיהם ולבלות הקוים מן הכרם ויתמו רשעים מן הארץ ׳
ולהיות הבחינה הזאת מבוהה לכל ית׳ כי הוא יודע תעלומות
לב ׳ לבן היה זה מיוקד בדיבך רבה לפני כפא כבודו שהוא
יעניש הבנים על עון לבותם כשהיו לפניו גם הם רעים
וחטאים ׳ לו יהיו בטבעם מוכנים ורלויים לחטא ׳ ולזה
יהיה זה בזמן וולת זמן כפי הכמת לבמי הדור ׳ כי הוא ית׳
לת יעניש כי לם הבנים החטאים החלה בבחינתם ׳ לבל
במבע זה משפע בני האדם לפי שהוא ירלה לעיניו ולת
יבחין בין טוב לרע ׳ ואולי יעבע בעון החא הבן הנדיק ׳
ובעבור זה לוה לותם שלת יהיו הבנים על חטא לבותם ׳
כי היה זה לבל מסור למשפע החלקים לאר ירלה לעבב ׳
והנה דוד עשה זה (לל לתת שבעת בני שאול ביד הנבעונים)
על פי ה׳ ׳ במאמר נביא לו במשפע החורים והתומים ׳
ויורה עליו לחרו בסוף הפרשה ויעתר החלקים לחרן לחרי
כן ׳ כי כתבלה החלקים למה שעשה דוד במלותו ׳ ואם כן
לת היה הדבר הזה להעניש בני שאול בחטאו כי לם במלות
האם • והנה היו בני שאול המוקעים שבעה לבל כפי לעת
חז״ל ׳ לפי שהיו חלה עלמם לאר הרגו את הנבעונים ורקוק יבמות לף
הוא מאד • גם לחרו בדרש אחר * שהנבעונים לאר הרג בירושלמי
שאול היו שבעה לת עוד ׳ שבים מהם חוטבי עלים ׳ ושבים דקדונין
מהם אוהבי מיס ׳ וחון וכופר ושמ׳ ׳ ולכן נקבו שבעה׳ כפי פ״ד הי עמ
תחת כפא • ויותר נכון שבאמר שבללו שבעה ׳ לפי שידעו
שלת בשלרו מזרעו ובניו של שאול כי לם שבעה ׳ וולתי
מפיבושת שהיו יודעים שהיה לב דוד עליו לאהבת יהבו ׳ ולכן
לת שלחו שמוהו כדי שימלא בן יהונתן לכבוד דוד ׳ וזה
הוזהרה השלחה הרביעית • והיתר שתי השלחות האחרונות
יהיה עם ביאור הפרשה לאחרי זה • ואחרי הקדמי לאתת
הדרוש והבאתו לפרש הפסוקים ׳ לאר שאחרי ענין הבעלום
היה רעב בארץ שלש שבים זה לאר זה ׳ והיתה הסבה בהיותם
רופפים כדי שיכירו וידעו בני לדם גם בני לים שהוא ענין
הזנקיי לת בטבע ולת בחקרה • והניל הכתוב שבתלבל
דוד מאד ׳ כי דבר שהיה זה גם בן בעוכו הקולם ׳ ויקל את
פני ה׳ לקיון ׳ ולכן הודיעו בשלמי הבעד הגדול הזה ׳ שהיה
על שאול ועל עיר הדמים ׳ לל על שאול עצמו ועל ביתו
שהוא עיר הדמים • ואפשר לפני לפרש בענין לאר ׳ שעל
שאול לאר על הפועל והמסבב הרעה שהיה שאול שהוא לאר
חטא ׳ ואמרו ועל בית הדמים שהיה רומז על הנעלבים שהם
לבני כוב לאר הרג לותם מבעד ועד זקן טף ובשים ׳ כלפי
לאר על מה שבעשה בבוב שהוא בית והעיר שבעשה כלי
דמים והריגה • ולפי שבבוב בהרגו הכהנים וכהרגו גם בן
הנבעונים

הנבעוני, הודיעו שלא היה הרעב על לפי החיל את הכהני, כי כבר קבל על זה עבדו בחיי כמו שאמרתי, כי לא על לפי החיל את הנבעונים, כי לכן לא הרעב להעלה הזמים ולכן לא היה מטר בעונם שהמית לשונו מיד לכל העולם

(ב) ולשונם ה' כמו שאמרתי: וזכר הכתוב שלא אמר המלך לנבעוני, לא שאמר להם דברי רמי כדי שיכפרו עליהם ויברכו את העם על לפי פשוט בשלא מיחו בעניים על ידי שאול, [ב] וַיִּקְרָא הַמֶּלֶךְ לַגִּבְעֹנִים וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם וְהַגִּבְעֹנִים לֹא מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה כִּי אִם־מִיתֶר הָאֱמֹרִי וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל נִשְׁבְּעוּ לָהֶם וַיְבַקֵּשׁ שָׁאוּל לְהַכֹּתָם בְּקִנְאָתוֹ לִבְנֵי־יִשְׂרָאֵל וִיהוּדָה׃ ובמחשבתו ובכוונתו ובמכון ומהריין, וכן לפול (בכתב קמץ) [כל יבמות פ"ח עיש עיש] שלא מתנות טובות נתן הקב"ה לישראל. ולפיכך, שכאשר [ג] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־הַגִּבְעֹנִים מָה אֶעֱשֶׂה לָכֶם וּבַמֶּה אֲכַפֵּר וּבֵרַכְתֶּם אֶת־נַחֲלַת יְהוָה׃ [ד] וַיֹּאמְרוּ לוֹ הַגִּבְעֹנִים אֵרִי־ לֹא כֶסֶף וְזָהָב עִם־שָׁאוּל וְעִם־בֵּיתוֹ וְאֵין־לָנוּ אִישׁ לְהָמִית בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר מַה־אַתֶּם אֹמְרִים אֶעֱשֶׂה לָכֶם׃ [ה] וַיֹּאמְרוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ הָאִישׁ אֲשֶׁר כִּלָּנוּ וַאֲשֶׁר דָּמָה־לָּנוּ נָשַׁמְּרָנוּ מֵהִתְיַצֵּב בִּגְבוּל יִשְׂרָאֵל׃ [ו] יִנָּתֶן־לָנוּ שִׁבְעָה אֲנָשִׁים מִבָּנָיו וְהוֹקַעֲנֻם לַיהוָה בְּגִבְעַת שָׁאוּל בְּחִיר יְהוָה וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֲנִי אֶתֵּן׃ [ז] וַיַּחְמֹל הַמֶּלֶךְ עַל־מְפִיבֹשֶׁת בֶּן־יְהוֹנָתָן בֶּן־שָׁאוּל עַל־שְׁבֻעַת יְהוָה אֲשֶׁר־בֵּינָתָם בֵּין דָּוִד וּבֵין יְהוֹנָתָן בֶּן־ שָׁאוּל׃ [ח] וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת־שְׁנֵי בְנֵי רִצְפָּה בַת־אַיָּה אֲשֶׁר יָלְדָה לְשָׁאוּל אֶת־אַרְמֹנִי וְאֶת־מְפִבֹשֶׁת וְאֶת־חֲמִשָּׁת בְּנֵי מִיכַל בַּת־שָׁאוּל אֲשֶׁר יָלְדָה לְעַדְרִיאֵל בֶּן־ בַּרְזִלַּי הַמְּחֹלָתִי׃ [ט] וַיִּתְּנֵם בְּיַד הַגִּבְעֹנִים וַיְקִיעֻם בָּהָר

מיכל בת שאול לא היה לה בנים לעולם מעולם, שנאמר ולמיכל בת שאול לא היה ילד עד יום מותה, ולפי שהיתה קורעת לתוך בניה מיכל • וקשה למה נקרא שמה מיכל כאן ולא נקרא שמה עדריאל כמו שנקרא בשאר מקומות, ונראה לומר שמיכל היתה שמה ועדריאל שם בעלה, ומפני שהיתה מגדלת את בני אחותה מרב בת עדריאל כאילו היו בניה ונקראו על שמה, ולפי שהיתה מגדלת אותם נקראו על שמה, ומפני שהיתה מגדלת אותם נקראו על שמה, ומפני שהיתה מגדלת אותם נקראו על שמה, ומפני

שמואל ב כא

לִפְנֵי יְהוָה וַיִּפְּלוּ שִׁבְעָתָם יַחַד וְהֵם
הֻמְתוּ בִּימֵי קָצִיר בָּרִאשֹׁנִים תְּחִלַּת
(י) קְצִיר שְׂעֹרִים: וַתִּקַּח רִצְפָּה בַת־
אַיָּה אֶת־הַשַּׂק וַתַּטֵּהוּ לָהּ אֶל־הַצּוּר
מִתְּחִלַּת קָצִיר עַד נִתַּךְ־מַיִם עֲלֵיהֶם
מִן־הַשָּׁמַיִם וְלֹא־נָתְנָה עוֹף הַשָּׁמַיִם
לַנְּחַ עֲלֵיהֶם יוֹמָם וְאֶת־חַיַּת הַשָּׂדֶה
(יא) לָיְלָה: וַיֻּגַּד לְדָוִד אֵת אֲשֶׁר־עָשְׂתָה
רִצְפָּה בַת־אַיָּה פִּלֶגֶשׁ שָׁאוּל:
(יב) וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַיִּקַּח אֶת־עַצְמוֹת שָׁאוּל
וְאֶת־עַצְמוֹת יְהוֹנָתָן בְּנוֹ מֵאֵת בַּעֲלֵי
יָבֵשׁ גִּלְעָד אֲשֶׁר גָּנְבוּ אֹתָם מֵרְחֹב
בֵּית־שַׁן אֲשֶׁר תְּלָאוּם שָׁם פְּלִשְׁתִּים
בְּיוֹם הַכּוֹת פְּלִשְׁתִּים אֶת־שָׁאוּל
(יג) בַּגִּלְבֹּעַ: וַיַּעַל מִשָּׁם אֶת־עַצְמוֹת שָׁאוּל
וְאֶת־עַצְמוֹת יְהוֹנָתָן בְּנוֹ וַיַּאַסְפוּ אֶת־
עַצְמוֹת הַמְקֻעִים:
(יד) וַיִּקְבְּרוּ אֶת־עַצְמוֹת־שָׁאוּל וִיהוֹנָתָן
בְּנוֹ בְּאֶרֶץ בִּנְיָמִן בְּצֶלַע בְּקֶבֶר קִישׁ
אָבִיו וַיַּעֲשׂוּ כֹּל אֲשֶׁר־צִוָּה הַמֶּלֶךְ וַיֵּעָתֶר
אֱלֹהִים לָאָרֶץ אַחֲרֵי־כֵן:

לפני ה' ויפלו שבעתם יחד והמה הומתו בימי קציר בראשונים תחלת קציר שעורים ואתה כימי קציר שעורים ואקחך אתו כי ביום ההוא כי אעשה מלה בגבעונים מן בני האמרי ובני ישראל נשבעו להם ויבקש שאול להכותם בקנאתו לבני יהודה ויהי עוד שלש שנים רעב שלישי שלישי ויבקש דוד את פני ה' ויאמר ה' על שאול ועל בית הדמים על אשר המית את הגבעונים ויקרא להם הגבעונים לא מבני ישראל המה כי אם משארית

ולזה לא נתן עליהם הודאות לגבי ית' הפוקד את כפגזו
מכל מקום ונכנסו עליהם בחקירת ימיו? והכה ההבל יקות
בזמן התזועה עצמו, כמ"ש בחמרו עם לא ידעתי יעבדוני
בני נכר יכחשו לי ושאר הדברים יורו תפלתו על העתיד
ולא היה לפם כן בסוף ימיו. ומה עשה דוד הזיקה הוזקת
בנקרותו, למה וכרתה בחקרונה? ויקשה גם כן בכפל
הדברים אשר בתו בה והקלופים אשר בתו ממה שוכר בה

מומר יח כאן למה שוכר בספר תהלים *:

השאלה השלישות בדברי החקרונים, מה רצה
בדברים התלה ומה הסדוך והתועלת
בהם יתר ממה שאמר בזולתם? ומה ענין אמרו כי כל יפעי
וכל קפן כי לא ימיתו? והנה הסמיכה בתשועה ובקפן הוא
הטוב והמפסד בו הוא הרע, ואיך יפסון שם כן שלא ימות
ישועתו ופפנו? וענין הכליעל שהוא בקוץ מוכד
כלהם ירצה שאין לו ענין כפי פדר הדברים ואין לו סורך
בדברים החקרונים. גם יקשה שאין לנו בדברי דוד החקרונים,
שהנה אקר זה נזה את שלמה בנו ודבר דברים אקרים
יותר אקרונים:

השאלה הרביעית שם בדברי דוד החקרונים
התלה הם בנוסף גמורה או

והנה אפרש הפסוקים בזולתן יותרו הקשיות כלם:

(טו) **ותהי** עוד מלחמה וגומר. [טו] וַתְּהִי־עוֹד מִלְחָמָה לַפְּלִשְׁתִּים אֶת־
לפלן מהמפרשים שלא
יקרו ולא הזקקו לדעת יִשְׂרָאֵל וַיֵּרֶד דָּוִד וַעֲבָדָיו עִמּוֹ וַיִּלָּחֲמוּ
שם היו המלחמות התלה לחדי אֶת־פְּלִשְׁתִּים וַיַּעַף דָּוִד:
ענין הכתוב ומעשה הנעשה, [טז] וְיִשְׁבִּי בְּנֹב אֲשֶׁר, בִּילִדֵי הָרָפָה וּמִשְׁקַל
כפלר הפרזות, מי היו קומם קִינוֹ שְׁלֹשׁ מֵאוֹת מִשְׁקַל נְחֹשֶׁת וְהוּא
לזה? והוא בחזת ענין תכתוב חָגֵר חֲדָשָׁה וַיֹּאמַר לְהַכּוֹת אֶת־דָּוִד:
(יז) ותיפה הוא למה שם בדברי [יז] וַיַּעְזֹר־לוֹ אֲבִישַׁי בֶּן־צְרוּיָה וַיַּךְ אֶת־
הימי, זכר מהגבורי, ומהמלחמו, הַפְּלִשְׁתִּי וַיְמִתֵהוּ אָז נִשְׁבְּעוּ אַנְשֵׁי־
הקרקפה התלה ג', מפני אשר זכר כאן בתקרונה? והשמיט דָּוִד לֵאמֹר לֹא־תֵצֵא עוֹד אִתָּנוּ
ולא זכר הרצונה שזכר כאן מיבני כנוב שאמר להכות את
דוד ויעזרהו לביבי בן ברויה ויתיתהו לו כשבעו עבדי דוד לא
תצא עוד אתנו למלחמה וגומר? ולקוי לבאול מה רצה עזרת
לבפר שם שבעת המלחמות ולא הרביעית הוזת? והנה רציתי
שאפרשי הכוללים כאן על כי מה שזכר כאן מהמלחמות
התלה לינם מפורות בקיומה וליקור כפי ומכם, כי
אשר זכר רצונה אמרו שהיתה התקרונה בזמן שלא כח דוד
לקריב למלחמה קרת, ואשר זכר כאן שנית שהכה כבבי
הכתיב את כף היה קוסם בזמן לאשר זכר רצונה, והשלישית
שזכר כאן שהכה תלחמן בן יערי ארגים בית התלחמי את גלית
הגתי וגומ', אמרו שזו היתה המלחמה הרצונה בזמן, והוא
אשר הכה דוד בנקרותו את גלית התלחמי, ופירשו תלחמן
בן יערי ארגים בית התלחמי על דוד, תלחמן שהכהו התל,
כן יערי שהלך זמן הרבה ביערים כרעך משחול, ארגים שהיה
דוד מוזע בתלחמן שהיה רצה קורגים וכשיט לכל מלכות
מתכבת, ובית התלחמי הוא ממה שאמר יבי בית התלחמי, וזה
כלו כאמר על דוד שהרג את גלית התלחמי שהיה מגן,
והמלחמה שזכר כאן בחקרונ' היה ביתי מלכות דוד. ולדבריה'
התלה נתו הפרזות כלם כלי פדר בקיומה וכליקור. ועוד
יקשה לליהם למה שהמלחמה הרביעית הוזת היתה מלחמת
גלית התלחמי? כי הנה בדברי הימים כאמר במקום זה ויך
תלחמן בן יערי את לחמי לחי גלית הגתי וגומר, הנה שם כן
לא פפר הכתוב כאן מלחמת גלית כי שם מלחמת לחמי היה,
ומלחמה בנוב. ותקל לדעת כי הכתובים בדברי הפרזות
ממלחמה זו בלבד, אמרו במסכת

(יז) ובדחות תביאי את דוד בחותם תכנה עצומה עזרו נגד הפלשתי וימיתוהו.

שם הם דברי אבא? כי לאבי הדעות נתו תכליהו' ול' מועד קטן
והמפרשים, ושם הם בנוסף איך לא אמר בהם ויהי דבר ה' פל"ו עכ"
על דוד או הדבר אשר דבר ה' על דוד וכדומה מהלשונות
התלה המורים על אמתת הנבואה? ושם הם דברי שירות איך
לא קראה שיר לו שירה או מזמור? ועוד למה לא הוזמו
הדברים התלה בספר תהלים כיתר המזמורים?

השאלה החמשית בספור הגבורים אשר לדוד, רצונה
למה לא זכר יואב אשר הכהו שהיה
גבור וחיל מלחמה ומי כמוהו מוכה? וזכרת מה ענין אמרו
מן השמים הכי נכנד וחל השמים לא כח? ויורה שענין זה
המאמר הוא הקנון בין התיוב והשלילה:

השאלה הששית בקלופים עשרה שבתו ממה שוכר
בספורי הגבורים אשר לדוד בדברי
הימים * ממה שוכר כאן, שם בספרו שם גבורים שלש לה' ל' ל'
זכר כאן, ושם בספרו כאן גבורים שלש זכר שם, ושם
בייחסו כאן לאחד מהן מה שייחס שם לגבור אחר ובשאר
הקלופים אשר אציר בדברי הפרשה.

לַמִּלְחָמָה וְלֹא תְכַבֶּה אֶת־נֵר יִשְׂרָאֵל׃
(יח) וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַתְּהִי־עֵרֶב לַמִּלְחָמָה
בְּגֹב עִם־פְּלִשְׁתִּים אָז הִכָּה סִבְכַּי הַחֻשָׁתִי
אֶת־סָפְּ אֲשֶׁר בִּילְדֵי הָרָפָא׃
(יט) וַתְּהִי־עוֹד הַמִּלְחָמָה בְּגֹב עִם־פְּלִשְׁתִּים
וַיַּךְ אֶלְחָנָן בֶּן־יַעְרֵי אֹרְגִים בֵּית
הַלַּחְמִי אֶת גָּלְיַת הַגִּתִּי וְעֵץ חֲנִיתוֹ
כִּמְנוֹר אֹרְגִים׃ (כ) וַתְּהִי־עוֹד מִלְחָמָה
בְּגַת וַיְהִי אִישׁ מָדוֹן וַאֲצַבְּעֹת יָדָיו
וַאֲצַבְּעֹת רַגְלָיו שֵׁשׁ וָשֵׁשׁ עֶשְׂרִים
וְאַרְבַּע מִסְפָּר וְגַם־הוּא יֻלַּד לָהָרָפָא׃
(כא) וַיְחָרֵף אֶת־יִשְׂרָאֵל וַיַּכֵּהוּ יְהוֹנָתָן בֶּן־
שִׁמְעִי אֲחִי דָוִד׃ (כב) אֵת־אַרְבַּעַת אֵלֶּה
יֻלְּדוּ לָהָרָפָא בְּגַת וַיִּפְּלוּ בְּיַד־דָּוִד
וּבְיַד עֲבָדָיו׃

כב

(א) וַיְדַבֵּר דָּוִד לַיהוָה אֶת־דִּבְרֵי
הַשִּׁירָה הַזֹּאת בְּיוֹם הִצִּיל יְהוָה אֹתוֹ מִכַּף כָּל־אֹיְבָיו וּמִכַּף
שָׁאוּל׃

ומצאך רעה עבדי דוד שהיה זקן ויגע, וכירפתם
שמא יכוהו בכובע לחרת בזקן, כיוצא בזה יש עוד
עמהם למלחמה, בתופן שלח יכבה את נרי ישראל,
כי המלך הוא כר לבקים והוא המאיר לאחרן ולבריות
עליה, ורחוי שישמרו עבדיו את ימי חייו בכל מה שאפשר
לחברי לבר במותו יפסק השמש בגלגל: ואחרי שזכר
המלחמה הראשונה, בסדר וכזמן לחברי ענין לבצעו', והנצעוני',
זכר עוד מלחמה לחרת שעשה על ידי עבדיו ונכוריו, והוא
(יח) שמרו ויהי לחברי כן ותהי עוד המלחמה בגב עם הפלשתים,
רומה לומר שלחברי המלחמה שזכר קדם לחרת והוא
שבגב, והוא המקום שבר

לה ק' כ' ד' קיל גור בדברי הימים * כי שבי חלה השמות היו לו, היה שבבה מבני הקצתי (והוא שם גבור לחד מגבורי דוד) את כף שהוא בן לחד מילדי (יט) הרפה: וזכר עוד מלחמה
עליונית לחריה, והיא שבאותו (יט) מקום עמדו שקרא גוב הפה לנחמן בן יערי לרגים (והוא גבור מגבורי דוד שהיה לירתו בלרגים) והרג את הענק לחר מילדי הרפה, והחמת מהספור הזה נזכר ומפורש שם ה' בדברי הימים * ולחר שם יך נחמן בן יעור את לחמי לחי גלית הגתי, הבה לא בן פירש שלא הרג את גלית כי אם לחמי לחיו ושהיה שמו לחמי, ואם כן מה שלחר כאן בית הלחמי את גלית הוא כחלו לחר את הלחמי לחי גלית, וכבר כתב לך יוכה שאפשר שהבית שתבא
המצע ל' ב' על הבקן, כמו * תחלת דבר ה' בהושע כמו על הושע, וכפי זה יפורש בית הלחמי כמו של הלחמי, שבך היה (כ) שמו: ולחר זה זכר מלחמה רביעית שהיתה בגת ושבקרב שם היה מדון, לל היה ריב ומלון גבור ועיש מלחמה, שם ו' ובדברי הימים * כלחר היש מלה, והנה בלומר שהיה גדול הקומה ושבי הלבריס לחת. עוד היו לפנעות ידיו ורגליו שש ושש, כלומר שש בכל לחד מידיו ושש בכל לחד מרגליו, ולפי שלא יפשר שבשני ידיו או רגליו היו שש לפנעות שלא לפנעות לבל יד ורגל, הולרך לפרש עוד עשרים וארבעה מספר, וזה גם היה מילדי (כא) הרפה. ויקרף לת ישרלל בדברי גדופים, כמו שהיה עושה גלית הפלשתי כשבלקם עם דוד, ולכבוד ישרלל יצא יהונתן בן שמעה לחי דוד והכהו. הנה בפר בפרט לרבע המלחמות החלה לספר תבדי ה' ותהלותיו לשר נמל לת דוד כרחמיו (כב) וכרוב חסדיו, שלרבעה בניס בולדו להרפה שהיתה לשה מבנות הענקי, ולרבעתם היו ענקים בגבורים לשר מעולם לבני הזה, ובלם מתו על ידי דוד ועבדיו, כי הרשון מהם יבני בנב הבהו דוד ולחביו שעזרו, והשלשה הבאחרים המיתו גבורי דוד ועבדיו כי הוא בבר בחבע מלבלת עמהם למלחמה. הנה התקלר מזה שלרבעת המלחמות החלה היו בפי סדר הפרשיות, ולחרי עניני לבצעם והנצעונים, ושלח בת בתוכם ענין גלית הפלשתי כי אם ענין לחריו, ושבזכרו בסדר הדברי הקודם מהם ברחשונה וכן לחריו בפי הקורות, ושלין הבדל מהשמות שקרא בדברי הימים למה שקרא כאן בכתר עלמיו כי אם בדברים שהיו לאם שבי שמות בבב ונזר, וכבר כתבתי שזכרו הש הוא לתבלית הניקור. ולא זכר עזרא בספורי דברי הימים הרחשונה מלחמות החלה שזכר כאן, לפי שלא היתה בה גבורה לחרי שדוד ולנשי שעזרו הרגו לת יבבי בבב, וגם היה בה אחן דופי בשתרו ויעף דוד, ולבן לא זכרו, כמו שלא זכר ענין לת שבע ואוריה וענין תמר ולחבון ולבשלום וכל הלבריס שהיו דופי מה לדוד, כי היה כוונתו שמה לבפר תושבחותיו ומעשיו הנעימים לא זולת זה, וכמו שבילתי בהקדמת זה הבפר, דק עם עלי והוהרה בזה השלמה הרחשונה:

(א) וידבר דוד לה' לת דברי הזירה וגו'. תשבו המפרשים שדוד הש בסוף ימיו לחרי שהניחו הקלה מכל לויבין לבר הזירה הזאת להודות לה' הודאה כוללת על כל תשועותיו, ולבן הושמה במקום הזה בלחרית המלחמות ותכליתם. ולעתי כוסה שהזירה הזאת דוד מבנה בבחרותו בהיותו בתוך נרותיו ועשאה כוללת לבל הפרות, כדי שבבל פעם ופעם שהיה הקלה מילו מבל נרה היה משורר הזירה הזאת, והיתה לם בן שנור בפיו כדי להודות לה' על בל תשועה שעשה עמו להפליט, וזהו למרו בלן וידבר דוד לה' לת דברי הזירה הזאת ביום הציל ה' לותו מבף בל לויביו, לל שבבל יום ויום שהיה מציל ה' לותו מבף בל לחד מלויביו, ונם בן בבל פעם שהיה מצילו מבף שלול, בבל הפעמים לשר דרך לחריו היה דוד משורר לת הזירה הזאת. והנה פרט מיד שלול בהיותו בבלל בלויביו לשר זבר, לפי שלויביו בעצם קרל הקומות הבלחמים בו, במו שלמר * בלת תשבילך ה' לשבת וגומ' תלי קשת

תבלית שבלה שבלחים לאויבים היו לי, לבל שלול עם היותו עוין לת דוד וזולף לחריו לל היה ליהי שיקרל לויב ושוכל, כי לל היה דוד שוכל לותו, ומזה * לל תשבל לת לחיך ויקרל ישן בלבבך, ולזה לל בללו בתוך החויבים ולחר בו בפרט ומבף שלול. ובמדרש תהלים לחר רבי יצחק, בשם שהיה דוד מזמר ומתפלל שלל יפול ביד שלול, בך היה מתפלל שלל יפול ביד לויביו, שבלחר * הבותן תשועה למלבים ולחר בך הפוצה לת תלים קלי דוד עבדו מחרב רעה, לחר דוד לויבים רבים היו לי לבבל שלול היה שקול בבנד בלם, שבלחר מבף בל לויביו ומבף שלול, ולל זה בעו בללו המפרשים בפירוש הפסוק. ולחנס למה בתבה הזירה הזאת בזה הספר מבין שלר המזמורים והזירות לשר עשה דוד, ולמה לל בתבה בם בן מזמור לדוד בבדרו בספור לבשלום, ומזמור בבוח הזיפים במקומו, ומזמור בבוח שלין הבניל בספור בת שבע, בבר לחרתי בהקדמה הבוללת לשר הקדמתי לפירוש הספרים הלה בהתלבת ספר יהושע, שהיתה הסבה בו להיות הזירה הזאת דק ג' על בוללת לבל התשועות ומפלת בללותם בזבירה בספר הזה, ולל בזברו שלר המזמורים להיותם פרטיים שבתבו דוד עניבים מיוחדים. ושין פבף שהזירה הזאת בתבה דוד בספר

בספר תהלים עם שאר המזמורים וזכרו בה שם תלופים
מאה שתים כאן במלות בתותיות ובאחרים ׳ ורצוי שבשתל
לתת בזה הכבה וטעם מספיק ׳ כי שם היה שדוד אחרה אתי
פעמים וברוח הקדש מובהר ׳ לפיך לא הכניסה תמיד בתופן
אחד מאחיות ׳ ואחיזו בפיכה בזו בה בתלופים ? ואחר
לפשבהו אבי בזה הוא ׳ שבספר תהלים אבדו דוד המלך עליו
השלום בכוף ימיו להתברת המתבודד ולספר לפניו התפלות
והתשבוחים אשר יאמר וישפלל השלם בעת פרותיו ׳ והניח
שאר המזמורים אשר הוא אמר בימים הרחשונים על פרותיו ׳
כדי שבהם ישפלל המתבודד בבוא עליו צרה ובוקה דומה למה
תלים ג׳ שבתה על דוד ׳ ואם יהיה צרתך מתוכיבו יאמר * מזמור לדוד
שם לא בשרתו וגו׳ ׳ ואם יאמרו לאמו יאמר * בבוא הזידים ויאמרו
שם כח לשאול וגו׳ ׳ ואם תאמר ויבוא בתשובה יאמר * מזמור בשת לוי
שם נב בתן הבניות ׳ אם ילשיבהו לתוכיבו ישפלל * בשת דואג האדומי ׳
שם קיג אם ילכה לשלל שובתיו ישפלל * שלשי תהלתי על תשרת ׳ ואם
יבקש על תלמוד תורה יאמר השלח ביתך שהיה דוד מתפלל
שם קיט לשם יתברך שיריך לבו בתלמוד תורו * תשרי תמימי דרך וגו׳ ׳
שם קמ אם יחל ישפלל * תשרי מעבירי

[ב] וַיֹּאמֶר דָּוִד יְהוָה סַלְעִי וּמְצֻדָתִי וּמְפַלְטִי לִי׃ [ג] אֱלֹהֵי צוּרִי אֶחֱסֶה־בּוֹ מָגִנִּי וְקֶרֶן יִשְׁעִי מִשְׂגַּבִּי וּמְנוֹסִי מוֹשִׁיעִי מֵחָמָס תּוֹשִׁיעֵנִי׃

כלם בתנם וקבצם בספרו ׳ רומה לומר לתת
לתתבודדי׳ שלוה לבריס ולברי
תתנוסים להתפלל בהם לה׳
בפי תיבות הפרות ועניבם ׳
להיות במאחרים בהם סגולות
בפלאות להוסלת השפע השלקי על המתפלל בהם ולהושיעו
בדברים ילועים בפי בח בל מזמור וסגולתו ׳ וכמו שבאירהו
תמיכינו זל בשמוע תהלים ׳ והנה השירה הזאת שהיתה בהוגה
בפי דוד לאחרה על בל תשועותיו רמה לבתבה בספר תהלי׳
וזהו שאמר שם למבצח לעבד ה׳ לדוד אשר דבר לה׳ את דברי
השירה הזאת ביום וגו׳ ׳ לל זאת המזמור היה מהשירה שהיתה
קולם לזה שגור׳ בפיו בזמן הפלחמות בהיותו במלחמו׳ האויבי׳
ובהרדפת שאול ׳ וזה מאד שירה שבעשה ספר תהלי׳ בזבבתו
לאחרי שהיתה בבר השירה הזאת שגורה בפי דוד מימי קדם ׳
וכאשר העתיקה וכתבה בתוך המזמורים רמה לשמות בה
דברים מאה שהיה אומר בה בזמן התשועות ׳ וזה שם לתקון
הדבר ושם לביאור הבוונה ׳ בי בראשונה היתה מיוחדת לו
ביבו לאחד ׳ והוא האל יתברך היה מבין בוונתו ׳ אבל באשר
רצה לבתוב אותה על ספר לתתם בפי המתבודדים ׳ הוצרך
לפרש בה לברי׳ בלי שלא יטעו בהבנת׳ ׳ בי אין ראוי שבשוב
שבאו בה התלופי׳ קטני׳ או גדולים וזבה דוד מה שבבר עשאו
פסוק מה לה לבתב מה ׳ ואם בשירה אחר בראשונה * אף אתמי
וספר תהלים הזה לומר אף אן אמי ׳ האם ראוי שבאשר
שהוסיף בזן אחר אמי על ספר לתתם בפי המתבודדים ׳ הוצרך
לפרש בה לברי׳ בלי שלא יטעו בהבנת׳ ׳ בי אין ראוי שבאשר
שבאו בה התלופי׳ קטני׳ או גדולים וזבה דוד מה שבבר עשאו
הרב מפי בתלבה ומצאתי בה שבעים וארבעה תלופים ׳ מהם באחרים
על תלופי׳ מורבבים ומהם במלות ומהם בותיות ׳ ובביאור הפסוקים
בשיר׳ הזאת בתן אזבירם אחד לאחד ואתן בפי לעתי הבבה בותיו תלוף
שבאו בבתן בפי הבוונות הפלה אשר זבירתי ׳ ולא שבזה הדרך עמהו היה
ובמזמו׳ יח׳ עבין הודו לה׳ בראו בשמו וגו׳ ׳ שהוא השיר אשר בזבר בספר
לה אל יו׳ דברי הימים * שבשה דוד לתת ללויס לשורר לפני הרון
התלבי׳ בהניחו לותו מבית עובד אדום לעין ׳ ובספר תהלים
בת לותו מזמור בחופן מחולף מאד ׳ בי במזמור לו אינו לה׳
שיר אלא שירו לה׳ בל הארץ ׳ הניח התפי התחרון ממבו ׳
ואתר במזמור זה הניח התפלתו ותפיו הרחרון ׳ במו שאמר
הודו לה׳ בראו בשמו הודיעו וגו׳ על ויברא לעב על הארץ
וגו׳ ׳ ורצוי לשאול למה לא אמר בספר תהלים המזמור בלו
מדובק במו שהובר ובזבר בספר דברי הימי׳ ? ואם היה שהלבו
לתלבין למה לא אמר רחשונה התפי הרחרון ואתרי בן התפי
הרחרון ועשאו בהפך? אבל הסבה היה זה בלבי במו שאמרתי
שספר תהלים בתבו דוד בבוח יתיו ׳ ועם היות שבעשה אינ

וַיֹּאמֶר ה׳ סַלְעִי וּמְצֻדָתִי וגו׳ · החלוף הרחשון לשל בח (ב)
בשירה הוא ׳ שבספר תהלים אמר מבח בל לויבי
ואיל שאול ׳ ובאן אמר בשניהם ומבח ׳ במו שאמר מבח בל
בל לויבי ומבח שאול · והסבה זה מבוארת שהיה ליפוי
הדבור ׳ בי דוד בתהלותיו ובבינון תלשמותיו היה אומר מבח
בל לויבי ומבח שאול ׳ ובאשר בתב השירה על ספר רחה
שהיה יותר יפה לו לומר בלויבים לשון בף ובשאול לשון יד ׳
בי היה לפל המזמורים הטעם והיפוי בהבפל העניבים במלות
שונות לח במלות לתרו׳ בעבמם ׳ ולזה לח אמר מבח בל
לויבי ומבח שאול בי אם ואיל שאול לשנות הדבור · החלוף
השבי הוא ׳ שבאן אמר ואיל ה׳ סלעי וכספר תהלים לח
זבר ויאמר בי אם ה׳ סלעי ומולטי וגו׳ · והסבה בשניהם היל ׳
שבאן שהיתה השירה אבח והולחה על תשועו׳ דוד שעברו עליו
התקיל ויאמר ה׳ סלעי וגו׳ ׳ בי זה היה התחלת השירה ׳ לבל
בספר תהלי׳ שסדר המזמור לבל מתבודד שיבתב רחמי׳ ויתחבן
לפבי המקום לח לבב לתת הודלה על מה שעבר בדוד בי אם
לבתב רחמים על העתיד ׳ הודרך להתלים שם תרחיק השם
תזבי ׳ לל לתבתב רחמי׳ ממך ה׳ תזבי ׳ בי בזה יבתב המתבודד
רחמים ועזר התלבי בבל עביבי ׳ ולפי שבפסוק תרחיק ה׳
תזבי בח ויאמר ׳ לבן לח הביאו בפסוק השבי ואמר לבב ה׳
סלעי וגו׳ · וחלוף הרביעי הוא ׳ שבבאן אמ׳ ה׳ סלעי ומולטי
ומפלטי לי ׳ ובפ׳ תהלי׳ לח אמר לי בי אם ה׳ סלעי ומולטי
ומפלטי · והסבה זה היה ׳ בי בבאן רצוי שיפורש הבתוב
וזיעורו ה׳ לי סלעי ומולטי ומפלטי ׳ לל שהיה האל יתברך
בערך דוד ולעזרתו בעבין הסלע והמולה החזק מבלל ורחזב
בזאים בו יהין לליק ובשבב ׳ אבל בספר תהלי׳ בשתקן השירה
לבתבה על ספר רחה שיהיה מיותר בעיבי הקורח מלת לי ׳
ושהיה לי באמרו ה׳ סלעי ומולטי ומפלטי ׳ בי הבבוני הוא
בתוחרי לבן עמהם ולזה לח אמר שם לי : והנרחה אלי בשירה
הזאת הוא ׳ שדוד אלקה לאבבע אלקי · האחד הוא בהקדמת
השירה ׳ והוא בשני הפסוקו הרחשוני ׳ עד מחסי תושיעני ·
והאלק השבי הוא בביאור איך הסלה אלע והביל את דוד מידי
לויבי שלח יהרגהו ׳ והתחיל בפסוק מהובל לקרא ה׳ וגו׳ על
בי אתה נרי ה׳ · והאלק השלישי יספר בו שבתן השם יתברך
לדוד בח וגבורה לח לבד להבל אלויבי ׳ בי אם בם להבות
בהם אבה רבה ולהבניעם ׳ ויתחיל מאמרו בי אתה נרי וגו׳
על אי ה׳ ובירוך בורי · והאלק הרביעי הוא בתחית השירה
והשבח לאל יתברך ׳ והוא מחי ה׳ ובירוך בורי על סוף השירה ·
ופירוש שני הפסוקים הרחשוני׳ שהם הקדמת השירה בך הוא ·
רחשונה הניח מבל אחד בפסוק הרחשון ׳ והוא ה׳ סלעי
ומולטי ומפלטי לי ׳ לל שהאל יתברך היה בסלע ובמולה
והוא המגלל החזק שבו תהיה פלטה · ואחרי שזבר בפסוק (ג)
הרחשון זה המבל ׳ ביאר הבאבל והמבון בו בפסוק השבי ׳
והוא אומרו אלקי בורי אחסה בו ׳ רומה לומר שהסלע והמגל
החזק הנבוה יסתרך אלין התלה לאחד מאבי הלבריס לו
לאויבים ׳ אם לבדת תשם להבות באויבינו ולהשחית בהם ׳
או להמלט

אֶקְרָא יְהוָה
כִּי־אָפָפֻנִי
מִשְׁבְּרֵי־מָוֶת
חֶבְלֵי שְׁאוֹל סַבֻּנִי
מֹקְשֵׁי־
מָוֶת:
בַּצַּר־לִי
וְאֶל־אֱלֹהַי אֶקְרָא
קוֹלִי
בְּאָזְנָיו:

לו להמלט ולהצנע שם מהרודפים לקרוע שלא יהרגוהו, ואמר שהשם יתברך הוא חוקו ומצנעו כצבי העניקים החלה, שם להלקח ולהכנס בחוביו, וזהו שלקוי לורי לתפסה בו מניבי וקרן ישעי, כי כמו שהצור והשיל כתפ וחוקס בקרניהם וכתפ יבנעו ויפחיתו, ככה היה השם יתברך קרן דוד לבנע ולהפחית בחוביו ובצבאיו ימית, והוא על דרך * וקרני רום קרניו כתפ עמים יבנע יקדיו לפאפי ארץ, וזפ לעניין הצבי, רומה לומר להמלט מהחוביו, ולהצנע מהרודפים לקרניו, ואמר עוד מצנתי ומכומי מוציעי מתפם תוציעני. ובפסוק הזה נח החלוף התפוי, שבשלן אמר מניבי וקרן ישעי מצנתי ומכומי מוציעי מתפם תוציעני, ובכפר תהלים יותר לשלי אמר לבד מניבי וקרן ישעי מצנתי ולא אמר ומכומי מתפם תוציעני. והטבה בזה היה שבשלן הרבה לומר כהרודפים לרוב לרוחיו על ההלמה שהם מצנתי ומכומי מוציעי וגו', וזפ בשתפק בלשון ומצנתי, כי יזרה היותו כצנע וכמלט בו יתברך, וחולי לטעם הצייר היה זה שאמר בכפר תהלים יותר רחוי. ואפשר שאמר נפ כן בזה טעם שבית

אֶקְרָא יְהוָה
כִּי־אָפָפֻנִי
מִשְׁבְּרֵי־מָוֶת
נַחֲלֵי בְלִיָּעַל
חֶבְלֵי שְׁאוֹל סַבֻּנִי
קִדְּמֻנִי מֹקְשֵׁי־
מָוֶת:
בַּצַּר־לִי
וְאֶל־אֱלֹהַי אֶקְרָא
וַיִּשְׁמַע מֵהֵיכָלוֹ
קוֹלִי
וַשַּׁוְעָתִי

העניקים כמלו זוכות) לכלקים החוקים שהם לוחות המות, והוא לאמרו מבלי שחול סבובי קלמוני מוקפי חות, שהם (ו) הכלקים הבלי מפחת המיתה, וקרל מוקפים לוחות המות, הנה עם כל הפרות החלה בהיותי בצר מוצא בים ובכפ בצטן שחול כלנו לבלי מת ובעל מן העולם, לל לאמצ עלמי מן הרחמים, לבבל בצר לי לקרל ה' ואל ללוה לזוע, לל (ו) לקרל זפ השם המורה על הרחמים, ולזוע לל ללוה המורה על היכולת המוחלט, ויזמע מהיכלו קולי, רומה לומר שעם היות יי' בשמים הכין כבלו והוא הנקרל היכלו, הנה עכלו לל עמד מרחוק לבעקתי, לבבל בלחתי שעה שקרלתי זמע מהיכלו קולי כלנו היתה בכבמת זועתי בלחניו וקרונה לנלין מלד. ובמלרש תהלים מזמור יח דרשו הפסוקים החלה על הגליות, לאמרו מצבי מות בנבל, בלבי בליעל במדי, מוקשי מות קבלי שחול כיון, מוקשי מות בלדום. רבנן לאמרי לפה בתוב ברלשונ' מות ובדניעית מות? לפי זזו הקריבה בית בחון וזו הקריבה בית שמ, ר' לפה בר בהנה לאמר זו גוזרה שמ וזו גוזרה שמ. בפר לי לקרל ה' בבבל, ולל ללקי לזוע במדי, ויזמע מהיכלו קולי בין, וזועתי לפניו תבל בחוניו בלדום. ר' פבפה לאמר למה יוביר בשניות היבל? לפי שבל ימי יון היה היבל קיים. ובלוף הזניעי והשמיני הוא בפסוק כי לפפוני משברי מות, שלמר בתקומו בספר תהלים לפפוני קבלי מות, ולל לאמר כי בתפלת הפסוק, ובמקו' משברי הניל קבלי. והטבה זה שלמרו כלן כי לפפוני, פירוש כלבר לפפוני, כמו שלמרתי שהיתה נורת המלמר בפר לי לקרל ה', ולפי שלל ישעה הקורל לבזוב שמלת כי היל בתינת טעם למעלה ממנו, לבן בלבר בתב בתזמור בספר תהלים הסיר מלת כי, ולמ' לפפוני, ובילר משברי מות היה ר"ו בו על הבלנים ועל הבבלים, ולזה לאמר קבלי מות במקום משברי מות. החלוף התניעי הוא שלמר בבלן בלי בליעל, ושם לאמר בתוספת הו"ו ובלי בליעל. והטבה בו לפי שבבלן היה מצל לאמר משברי מות ובלי בליעל שבניהם מוצף היה והמוני, והיה בפל העניין בחלות זוכות, לבל בספר תהלים לאמר שבבה ולאמר קבלי מות היה לומרו בלי בליעל מצל שבי, ולהבדילו מקבלי מות הוסיף הו"ו ולאמר ובלי בליעל, לרמוז שהוא מצל ודבור שבי. החלוף העשירי בלמרו בבלן קבלי שחול סבובי, ובספר תהלים לאמר קבלי שחול בבובי, ושם זה לתוספת ביאור היה, שלל בלזוב שהיתה בוזבתו בבובי, מעניין הטבה בי שם מעניין ההקף, ולזה לאמר בבובי. החלוף הי"ל הוא בלמרו בבלן בפר לי לקרל ה' ולל ללקי לקרל, ובספר תהלים לאמר בפר לי לקרל ה' ולל ללקי לזוע. והטבה בזה הוא ליפות הדבור, שלל יאמר שתי פעמים לקרל זה לאמר זה, ולבן לאמר בשנית לזוע. החלוף השנים עשר הוא בלמרו בבלן בפר לי לקרל ה' ולל ללקי לקרל, ובספר תהלים לאמר בפר לי לקרל ה' ולל ללקי לזוע. והטבה בזה היה שבלן היתה הזניעה על הבלנתיו שבבר עברו ולבן לאמר בלשון עבר וזמע, לבל בספר תהלים שבדר הדברים הלחויים שלאמר המתפלל, עשוי לשון עתיד בלמרו זמע וענה. החלוף השלשה עשר שלאמר בבלן בפר לי לקרל ה' ולל ללקי לזוע, ובספר תהלים לאמר בפר לי לקרל ה' ולל ללקי לזוע. והטבה בזה לפי שתוקפי הגשמות מתגלים ומרוקקים מהלל ית', ולל יאמר בו לזניעים כי לפ על פי המצל להיזהרת העניין ולהזורות על הזנעתו יתברך, ולזה לפ לאמר וזועתי לפניו שהוא בפוד העניין ולאמרו עוד תבל בלזניו הוא מצל.

(ו) מהולל לקרל ה' ונו'. בזה התחיל החלק הזפי להזורות לזפבם להמלט לבלי על הפלט, לאר פלטו והמילו מלויניו בהיותם רודפים לקריו, והוא החלק הזפי מהפירה. ופירשו המפרשים כשלקי מתפלל ולקרל ה' מהולל שתהלנו בתהלותי, לל מלויני לוזע, מפנים הפירוש הזה לאמר מזמור יח שלאמר רבי יוסן במדר' תהלים, פרם המקרל ודרשהו כשמלויני תוציעני לל לקרל ה', ולתלנך. ויותר נכון הוא שרשו זה פה לב עיל לאמר במפבת ברלות, לעולם יפדר לדם שבאו על מקום תפלה ולאחר בך יתפלל, ולזה לאמר מהולל לקרל ה', לל לאחרי היותו מהולל בפי ומשובח לו לקרל ולתפלל לליו על ברבי, ובהיות התפלה בזה הדרך לו לין בפח שמלויני לוזע. ובפסוק הזה בח החלוף השני, שבלן לאמר ומלויני, ובספר תהלים בתב ומן לויני. והטבה בזה היל/כי לאמר שהיתה בוונת דוד בשירותיו לומר שהל ית' הוזיעו מן לויניו, ועזב שלחר יבתוב בספר ומלויני, יפעה הקורל ויתשוב שיהי' לפי לב לו מלויני בספר יהיתרון, במו * ברוך מבניס לחר, * מבניס בלהל תבורך, ויהיה פירושו יותר מלויני לוזע והוא בלמי בוסף, בי לחניים לל יהיו בוזעים לשיאמר בהם בספר תהלים באר בפוד: (ה) שאמר מן לויני, לל שהייתי בוזע מהם ובמלט מידם: ולאמרו בי בפובני, בלחר בפובני משברי מיס והם בנלי היס העמוני, ובלי בליעל יבעתוני, לל ובלי בליעל והוא עמוק מעוות הדרך והמסובן מלד, שהוא מצל ללויניים העמוניים והחוקים המבקשים לת בפזו, וגל המצילם (בפי דרך הזיר לבפול

(ו) בלבד מלמר בלבד בלבד בלבד

הוא אצל אמרו לפניו, כלומר כזה הוא שאמרו בלשון הוא
(ק) אצל, ופירושו שבאה לפניו יי' שועתו: ותגעש ותרעש
הארץ וגו' • לפרוע אזכר שבגבורתיו קרע לפני ה' והושיעו, לומר
שהפל יתכרך לתשועתו עשה בחוזקו שבעה מיני עונשים
משונים זה מזה, והם שבעה מיני צלוחי ההשגחה בעולם
הזה • הפלל רמז באמרו ותגעש ותרעש הארץ ומוסדות השמים
ירגזו ויתגעשו כי קרה לו, רומה לומר שהפל יתכרך כדי
להכילו מחוזיקו פעמים ירעיש הארץ ירגיש מחלכות להעניש
תלים מ"ו ז' החוזיקים להם ולפבדם, והוא על דרך שאמר * המו גוים
מטו ממלכות נתן בקולו תמוג ארץ, וזה המין מהעונש מליאו
בעדת קרח, ועליו אמר ותגעש ותרעש הארץ ומוסדות
השמים, שהיו הארץ להיותה מרכז העולם לפל עליה תפוס
הגלגל, הנה מוסדות השמים
החלניים ירגזו ויתגעשו, וזה [ק]
לפי שקרה לו ומי יעמוד
לפניו בחרון אפו? החמכם
לפי שבספר תהלים אמר [ע]
במקום זה ומוסדי השמים
ירגזו, יולה לפרש ומוסדות
השמי' מוסדות ההרי' העליוני' [י]
שבגבהם יתוארו בשם שמים,
תצוה כ"ו ה' כלומר * בשביל יעוף בשמים,
דברי' ל"ב ל"ם ואמר * ערים גדולות ובצורות [יא]
בשמי', והוא התלוף התרבעה
עשר • ועכשיו המאמר שהפל
יתכרך להעניש לחוביו ולהמיל
את עבדו פעמים ירעיש הארץ, וייחס זה בהיות הרוח הפס
בבטן הארץ, וזהו אמרו ויתגעשו כי קרה לו, שהוא מעכין
קום דומה על רוב הכעס, הנה פעמים הזה שם כן הוא
כיסוד הארץ: והעונש השני הוא ביסוד הפא שהוא הפניי
(ט) ליסוד הארץ ומכנד תלוי, ועליו אמר עלה עשן באפו ואש
תפיו תאכל גחלים בערו ממנו, וכוה רמז לשריפת המקומו'
גפריח ומלא שרפה כל תרפה שאר יהיה זה בחרון אף השם
ובעברו, וזהו עלה עשן באפו, דמיון האיש המתבעס, כמו
דברי' ל"ב כ"ב * כי אש קדחה באפי ונוי', וכל זה לבור (שיהיה
מהרעשת הארץ ושרפת המקומות) אצל להשתית היקומות
ומפלתם, כמו שניאר בכלומה לזה שרש המורה בפרק כ"ט
(י) ק"ח: ולפי שאמר שהרעש הארץ ויתילל הא שורף, אמר על
זה ויש שהיה וירד ועשפל תחת רגליו, ל"ל שבהיות מוסדות
השמים והמרכז מתנועע ומתרעש בלתי קייס, יתקייב שיהיה
המקיף גם כן בלתי מכודר בתנועתו, וזו היא ההעיה שזכר
בשמים, ונתן הפבה בזה באמרו ועשפל תחת רגליו, ל"ל
שהשמים נקראו עשפל הם תחת רגלי השם ית' לפל לפל
יפקון יטס • ולפבר עוד לפרש הפסוק בלומן לאחר, יאמר
שהרעשות הארץ וזרפתה לא יהיה יתפרך מעשותה מפלת
קורלת המערכ' השמיימי', לא יהיה מבגד לזה ויתקייב לתנועת
המשלים בזה מעלה ובכוד, כי הוא ית' לא שרי שורר
המערכות ויעה שמים ל' לפל יהיה וירד לפל ית', רומה לומר
שגיון בלברים השפלים הלה לזה, כי ההשגחה הפרטית
וקול העונש בחיבי השפל יכוכה בלשון יריבה, כמו שזכר
הרב המורה בפי' קי"ח, והעשפל הוא שם הרקיע לשמי', כלשון
שמות כ' ל"ח * ומשה בגש אל העשפל אשר שם האלקים • ולפי שאמר
שהוא ית' יחשוב על השמים ויטס לפצר יפקון, ויהי הגלגלים
מתנועעים מהנעת השכלים הנבדלים אשר קרל הבניל
יקוקל' במרכבה * כרוביס, לבן אמר עוד בכתן וירכב על
כרוב ויעוף, רומה לומר שהפל ית' יטה גם כן המיניעים
לרצונו • ובכור כתב הרב המורה שלפצר ויט שמים
וירד וירכב על כרוב ויעוף, שיקוזר היריעה לשמים ושהכרוב
הוא אצל יעוף לא הפל ית' • ולפבן פירש ויט שמים וירד,
שהוא לבור המגלי, כלומר יטה השמים וירד מהם כדי
לפעול בעולם השפל תשועת דוד • וכלומר ירד מהמעלה
העליונה להשגיח בדברים השפלים • ושוהו וערפל תחת
רגליו, שערפל הוא העולם השפל לרוב הקשך והעפעף אשר
בו, ואמר שהוא יהיה תחת רגלי השם לפעו' בו כרצונו,
ושאמרו וירכב על כרוב ויעוף, הוא שהפל הפועל המלאך
השלוח ממנו להשגיח בבני החלם שהוא יסגיח כדוד, ועל
רוב המהירות אמר וירל על כנפי רוח, ומה שכתבתי לפני
הוא היותר נכון, שויט שמים וירד ועשפל תחת רגליו הוא
השלמת הדבור הקודם, ואמר שיהיה השמים לעשות מה
שירלה בהרעשת הארץ ושריפת המקומות, ונזה השלים
ספור העונש השני שיעשה השם בלחלעות יכול הפא, כמו
שעשה בסדום ועמורה: העונש השלישי הוא מה שיעשה
בלחלעות יכול הקויר אשמוך לפא שזכר, ועליו אמר וירכב (יא)
על כרוב ויעוף וידל על כנפי
רוח, רומה לומר שיניע יסוד
הקויר וירכיב הרוחו' להחריב
החוביס ולהחריס המקומות;
והוא הרוח החוק המפרק
הריס ומשבר פלעים, כלומר
המשורר * פא ונפרית ורוח תלים י"ל ז'
זלעפות מנת כוסס • ונזה
בא הקלוף, הנו שכאן לומר
וידל על כנפי רוח בלים ונפש
תהלים לומר וידל בלשון, לפי
שבכאן כוון לומר שהפל ית'
רכב על כרוב ויעוף והיה
נראה על כנפי רוח, לפי
פעולתו נראה שם, ובספר תהלים נראה לשנות ולומר וידל,
מענין * כאן, ידאה הכאר, להמשיך הלשון מענין התעופפו', דברי' כ"ח מ"ה
כמו שאמר ויעוף וידל • וכבר כתבתי בדבריהם ז"ל שפירשו
כרוב וכנפי רוח על יסוד הקויר והרוחות החוקים כמו
שפירשתי, לומרו במלבר כיני רבנו * ויבא מלך הכבוד, תלי פרש' י"ל
בגין הפלה מוח מלך הכבוד, שקולך מבבולו לבבר ומם ו, דף רבו עב"
מלך בבר ומם בין רוכבין על סוסו ובין יושבין על כפאו בין תלים כ"ל ו'
משתמשין בשרביטו ובין ליושבין לבושו, לבל הפלה לימו כן,
הוא רוכב על כרוב וידל על כנפי רוח ונתנו לפליהו, שנאמר
* ויעל פליהו בסערה השמים, הוא יושב על כפא בין ונתנו מלכי' כ"ב י"ל
לשמה, שנאמר * ויושב שלמה על כפא ה', כתן שרביטו לה' מ"ל כ"ט כ"ג
למשה, שנאמר * ומטה הפלקים בידי, לבושו הוד והדר לפניו שחות י"ו ט'
שנאמר * הוד והדר לבשת, ונתנו למלך המשיח, שנאמר תלים ק"ד ה'
* הוד והדר תשוה עליו ונוי' • הנה שם כן פירשו כרוב וכנפי שם כ"ח ה'
רוח על הסערה: העונש הרביעי הוא מה שיעשה הפלה
בלחלעות יכול השמים ונשם שוטף, כמו שהיה בדור המבול,
ועליו אמר ויעת חשך תחת רגליו, שכות תשרת מים עבי שחקי, (יב)
רומה לומר שפעמים יהיה הנשם והענינים והחושך הקודמים
פליו והמתחייבים ממנו כולם לתשועת ה', כי יהיה החוביס
ברבוי הגשמי, כמו שעל כדומה לזה היה דוד לומר * הושיעני שם כ"ט ג'
פלקים כי באו מים עד נפש טבעתי בצין מצולה ואין מעמיד
בלתי במעמקי מים ושבולת שטפתני, ולרבוי הגשמים אמר
שיעת הפלה חושך, כמו לקדרות העבים וכרוייס שיחבא
מעבור בהם בינון השמש להאיר על הארץ, וזהו חשרת מים
עבי שחקים, וחשרת הוא חשור העבים זו בזו, וכל הדברים
הפלה הוא אצל לבחון החוביס ושחשתם • ובספוק היה
בת הקלוף היו שאמ' בכאן ויעת חשך סביבותיו סכות, ובספר
תהלים לומר יעת חשך סתרו סביבותיו סוכתו, ועשה זה
לתבלית הביאור, שלא יחשוב שהיתה כוונתו שסכות הם
החשך, כי החשך הוא העדר האור, וסכות הם העבים
והעבים העבוריס, ולומר יעת חשך סתרו לבאר שהחושך
שזכר הוא לבד להסתרת האור, וסביבותיו חוזר לסכות לא
לחושך שהם העבים, ולפי שהיה זה עונש רביעי בבלל
מהקודם, לומר בספר תהלים ויעת חושך בוי', להורות על
היותו עונש לפר מהקודם • וכח הוא הסבוק גם כן

קלוף

מלוף ה"ו שכאן לאחר מצרת מים, ובספר תהלים רמה לבאר
מלת מצרת, ואחר מצבת מים, שהוא כאחר על קצור
העניים אשר ימצאו הלוך ויבוא משם הקשר: העובד האמצי
הוא בחמלעות הדברים אשר יתילדו מקומרי הלך והעצן
(יג) כתוב, ועליו אמר לפי דעתי מכונה בגדו בערו גחלי אש
ירעם משמים ה' ועליון יתן קולו וגו', ולפי כי, שאל תאמר
בקשך הוא ערוי, מכונה בגדו, ולפי דעתו רחוי שבפרש
הכתוב חוזר למה שאמר למעלה ישת חשך סביבותיו, כלומר
שמשם ית' יכבב הקשך להעניש בו את לויבין, עם היות
שהוערף עמיה ערים ומכונה בגדו יבערו גחלי אש, וכוה
הדרך לך יהיה האמור הזה כפיל לאחרי אמרו למעלה גחלים
בערו ממנו. אבל כפי מה שאמרתי לך יכון הכתוב לזה,
כי שם לעניינים המתקדשים בחויר מקומרי הלך והעצן
העולה מן האדן. וכבר כתבנו כזה הטבעייס שאלהא השמש
כשיתרשם בלחות האויר שבתקדש מהמעט תרשם הקשת
והעגולה לצד סביב הלבנה,

(יב) וסחקוויים יעצו מהתלהבות [יב] מַיִם עָבֵי שְׁחָקִים: מִנֹּגַהּ נֶגְהוֹ
הלך בעצן העולה מן האדן [יא] בָּעֲרוּ גַּחֲלֵי־ אֵשׁ: יַרְעֵם מִן
בעלותו במקום יכול הלך, שָׁמַיִם יְהוָה וְעֶלְיוֹן יִתֵּן קוֹלוֹ:
וגם כן מהאחר כלום מהעצן [יט] וַיְשַׁלַּח חִצִּים וַיְפִיצֵם בָּרָק
בתוך העב והעצן יתכוצע כו [יח] וַיָּהֻמֵּם: וַיֵּרָאוּ אֲפִיקֵי יָם יִגָּלוּ
בחוקה ויחלק מחכו הקולות מְסֹדוֹת תֵּבֵל בְּגַעֲרַת יְהוָה
והרעם, והתחזק לותה [יז] מִנְּשָׁמַת רוּחַ אַפּוֹ: יִשְׁלַח
תצועה מהמיותה תחוב לך מִמָּרוֹם יִקָּחֵנִי יַמְשֵׁנִי מִמַּיִם רַבִּים:
מלויה ויקרל ברק, ולם [טז] רַבִּים: יַצִּילֵנִי מֵאוֹיְבִי עָז מִשֹּׂנְאַי
יהיה המתלהב גם וכבד

יעשה התלגבים. הכה כזה
לחופן לאחרו שיעשו הקולות
והרעמים לצד פעמים רבות
יחזקו מהם ומפחדם
ויחיים, ועל זה אמר מכונה בגדו, רומה לומר מהכונה
והלם המתלהב בעצן בערו גחלי אש צילתו הצעים
(יא) המהקיים וישמעו הקולות והרעמים מתכועתו בעצן, וזהו
ירעם משמים ה' ועליון יתן קולו, ויהיה אם כן לאחרו בגדו
אב על הלך שהוא בגלי למים הנזכר. ועם היות הדברים
הלזה טבעייס בתולדתם, הנה פעמים יתהוו על דרך נס,
וגם הטבעייס ההם פעמים יהיו שלוחי ההשגחה וכלי לקוטו
יהושע י, יא ית' להכות את לויבין, כמו שכופר בספר יהושע * שבהלחמו
עם המלכים הגליך ה' עליהם מן השמים אבנים גדולות על
עזקה ויחותו רבים. ובספרון הזה בת התלוף היא, שאחר
בחלק מכונה בגדו בערו גחלי אש, ובספר תהלים אחר מכונה
בגדו עביו עברו ברד וגחלי אש, הנה הוסיף עביו עברו
וברד. והוא גם כן לתוספת ביאור כפי הכוונה שפירש שהנה
שהנה המתלהב והעצן המתכועש הוא בעצן לא בלויר הפשוט
הזך הנקי, ולזה אחר עביו עברו שבעבי תכף, וגם פירש
בשם כתילד הברד בלך העשבי ההוא כמו שהתבאר. והתלוף
היא שכאן אמר ירעם מן שמים ה', ובספר תהלים אחר ירעם
בשמים ה'. והסבה הזה לפרש שלוף הכוונה שירע' מן השמים
על האדן, כי אם שבשמים עצמם ירעם, כי הרעם הוא
בהתכועעות העצן בתוך העצן בסבת חום המתלהב בו.
והתלוף הלא שכאן אחר ועליון יתן קולו, ובספר תהלים
הוסיף ואחר ועליון יתן קולו ברד וגחלי אש. והיה זה לומר
שהקולות לברם לא יחותו התבאים מהם, כי אם מהברד
(טו) והאש המתלקח אם, וזהו שהמשיך לומר וישלח חצים ויפיצם
ואם הצבאים המתקדשים בחויר מקומרי הלך והעצן
ויהומם, שהלא ית' ישלח לותם הדברים המהפילים ואם
יפין הלותות ויהומם, ובספר תהלים אחר וישלח חציו
ויפיצם וברקים רב ויהומם והוא הלא. והסבה בו
לבאר שהחצים הנזכרים בכאן לויכם חצים ממש כפשוטו, כי
אם לבני הברד והתלגבים שהם כידו כחצים ביד גבור, ולזה
אחר אם וישלח חציו שהם החצים המכוונים אליו ית'. והמקום
שאחר כאן ברק יאחר שם וברקים רב, להניד שאלו היה ברק
לבד כי אם ברקים רבים, ולהיותם החצים רמו לבני הברד
והתלגבים והברקים הוא דבר מתחלף לחליסם במהות, לאחר
שם וברקים בתוספת הוי"ו, להורות הכללם מהחצים שזכר,
ולבן לאחר וברקים רב, כלומר וברקים הרבה והוא החלוף
הכ"ל. ולאח' שם ויהומם במקום שאמ' כאן ויהם, שהוא החלוף
הכ"ל, לפרש ולרמוז לחויבים שזכר, והוא פירוש מה שאחר
כאן בלשון יחיד ויהם: העובד השני זכר כאחרו וירלו לפיקי (יז)
ים יגלו מוכדות תבל בגערת ה' מנשמת רוח לפו, והמפרשים
פירשוהו על הדברים הנסתרים שנכל האדם לא תקיף בהם
קושם היותם, שדומים לפיקי ים שהם מעמקי ים, ומוכדות
תבל, הם המקומות הנסתרים במרכז האדן שאדם לא ירלה,
כלומר אחר שהדברים הנסתרים אלא יקשה שיתקדש
כתקדשו בהשגחתו ית', כמיתת יהוכתן עם שחל לבניו בשלא
יעלה יורש עבר לאחריו וכמיתת לישבעת, ולפי לאחר שרמז בזה
שמפלחות תמיד לעיס הוא
פעמים להחריב את העולם
ברוב הנשמים, כמו שאחר
מנשמת מים עבי שקיש,
ופעמים יחריבהו בניה נם
חום ועלירת הנשם, על
שכמעט ירלו לפיקי ים יגלו
מוכדות תבל בסבת החורב
והשלחון, וכמו שבא בספר
מלכים * שהלכו מלך ישראל מלכי ג'
ומלך יהודה ומלך אדום ע' ',
להלחם במישע מלך מואב
ולא היה מים למחנה, ואחר
מלך ישראל אלה כי קרא ה'
לשלשת המלכים ההלה לתת
מואב ביד מואב, כי בעבור למלון המים תהיה מפלתם. גם
לפשר לפרשו שכל יצר כפן האם עזה בשמים ובארץ
בימים ובכל תהומות, ומה יפערך להפלת עבדיו להקריב
היה ולהביא מים כמו כל היה בקל בעיני ה' לעשותו, כמו
שהיה בים סוף להפלת שרלה והעברת הירדן, וקרוב לזה
דרשו בו חז"ל במדרש תהלים. ובספרון הזה בת התלוף מזמור יח
הכ"ל, שבמקום שאחר כאן בגערת ה' מנשמת רוח לפו,
אחר בספר תהלים מגערתך ה' מנשמת רוח לפך. והיה
זה לפי שרלה דוד שלהטיב כוונת המתבודד היה יותר טוב
שיכוון הדברים לנוכח האם ויאחר לליו יתברך מגערתך
ה', והנה לא אחר בגערתך ה' לפי שאין רלוי ליחס פועל
נעשיי מתכועש מלהו ית', ולבן לא רמה לומר בגערתך,
שהגערה תקריב היה בעלמה ואחר מגערתך, והיא
היא אם הפועל כמו * מיי' מפעלי גבר כוכבו, יאחר משליכ מ'
מכבת נערת האם כמשך המסובב הזה, ולא יפלול
המאחר הזה היותו בעשה על ידי לחמעייס כפי מה שנזרה
לבוגו ובכמותו. הנה בזה כלל המשורר שאם מיכי
שלותי הטנשה וכלי לחל יתברך, להבזית בלויבין
ולהעניסם ולהכילם עכי מחזק ממנו לחותכיו ולשומרי
מלותיו כפי מה שבירשתי:

ישלח מחרוס יקחני וגו'. בפסוקים החלה ספר המשורר (יז)
לך בהעניס הלל יתברך את לויכיו בסבת מיכי
העוסבים החלה שזכר כילול ובמלט הוא אחם ולא בכלל
בחוקים העוסבים, ולזה אחר ישלח מחרוס יקחני, וזהו
כנגד העובד הרחשון מרעם האדן, שבהיותה מתרעשת שלא
לחל ית' ידו מאחרו ולקחו שלא יבולע בה. ואחר ימשני ממים
רבי', כנגד העובד הרביעי הנה בחמלעות יבוד היה ברכויי
הנשמים: ואחר יפילכי מלויבי עז משוכאי כי אחמץ ממכי, (יח)
כנגד העובד השני אשר יבא בחמלעות יבוד היה, שהוא
הלויב הנדול, והוא רמז לשאול והמשבחים הם עבדי שאול
שהיו רודפים את דוד. ובספרון הזה בת התלוף הלה,
שבמקום

שבחוקים שלחר בלון מצבתי, לחר בספר תהלים ומצבתי. וזה לבחר שלון לחרו לויבי עו כמו מצבתי, ושלימם שמות כרכיים, כי לויבי עו לחרו על שלול, ומשוכתי לחר על דוגל ושלר עבדיו, ולהורות על רבויים והתלפופים מהלויב

(יט) זכור לחר ומצבתי: ולחר יקלמוני ביום לידי ויהי ה' למשען לי, כנגד העובד הבלעיי הבח בחמצעות הרוחות המבהילים וחזקים. ובספרים תהלים לחר יקלמוני בלשון רבים. והיה הסבה בזה כי בכלן רומז לל יבול הלויב שהוח החמצעי בעובד הזה, שהיה כמו זוכר הפלומלף הרוחות הם לויב מתנועע, לבל בספר תהלים לחר יקלמוני לרמוז לרוחות, לפי שלין הלויב בחח שהוח לויב מפרק הרים ומשבר סלעים, כי לם חפלת הרכבותיו לבר מהם יתילדו הרוחות שהם רבים:

(כ) ולחר ויוליחי למרחב רגלי, כנגד העובד הבלי הבח בחמצעות קלירעת היס והלמלון. ולחר יבלבני כי חבח בי, על העובד החמצי לבר יבח מהבהילים המוליכים המבהילי המוזיקים המתילים בלויב מקומר הלויל ומעמן העולה מן הלמלן. והבה לל זכר המזכור בתוך העובדים הלולה החות, לפי שבמו זוכר

(יט) כִּי אֶמְצֹא מִמֶּנִּי: יְקַדְּמֻנִי בְּיוֹם

(כ) אֵידִי וַיְהִי יְהוָה מִשְׁעָן לִי: וַיֹּצֵא

לַמֶּרְחָב אֹתִי יְחַלְּצֵנִי כִּי־חָפֵץ בִּי:

(כא) יִגְמְלֵנִי יְהוָה כְּצִדְקָתִי כְּבֹר יָדַי

(כב) יָשִׁיב לִי: כִּי שָׁמַרְתִּי דַּרְכֵי

(כג) יְהוָה וְלֹא רָשַׁעְתִּי מֵאֱלֹהָי: כִּי

כָל־מִשְׁפָּטָיו לְנֶגְדִּי וְחֻקֹּתָיו לֹא־

(כד) אָסִיר מִמֶּנִּי: וָאֱהִי תָמִים לוֹ

וָאֶשְׁתַּמְּרָה מֵעֲוֹנִי: וַיָּשֶׁב יְהוָה

לִי כְּצִדְקָתִי כְּבֹרִי לְנֶגֶד עֵינָיו:

(כה) עִם־חָסִיד תִּתְחַסָּד עִם־גִּבּוֹר

לחרו בלויבי יחלי, כמו שלחר * נס עבדך בזהר בהם, וזהו חלים ט"ו ל"ג כי כל מבלעיו לבגדי, שהיו תמיד נבגדו לבלזוקם בבלחמות, ולפילו החוקי שלין להם טעם לל היה זו מהם, וזהו ותקותי לל לבור מחבם. והבה בספר תהלים לחר ותקותיו לל לבור מבי, והוח החלוף הבלעיס. והיה זה לתקון הבבור, לפי שהחלד יבול מהחוקים לו יתקבב לליהם והחה לל יבורו מחבו, כי החקבה הוח לחר יבול מהבוחל, לל הבוחל מחבו, ולזה תקן מה שלחר לל לבור מחבם, ביודע שהוח הבר מן החוקים, ולחר לל לבור מבי, לל לל לבור החקים הבח מבי: החלה הבלעיית היח (כד) לחרו ולהיה תמי לו ולחתמר מבוכי, ירבה שלל היה במופל, מחבו דורש וחוקר ולל היה מפקפק בחמונותיו, לבל היה תמיס עם הבח ללקיו, ועל זה לחר ולהיה תמיס לו. ותך הבבה לחר יחוק בתמיחות ולל יפליג בדרישה ובחקירה, ולחר ולחתמרה מעוני, רומה לומר שבפחדו בן יפגע בחקירתו ישתחר מלותו עון, ולבן יהיה תמיס. ובספר תהלים לחר ולהי תמיס לו, והוח החלוף הלל. והבבה בו לפי שלהיה הוח לליקר, ולין רלוי שילחר שבעתיד יהיה תמיס, ולבן לחר ולהי שהוח לשון הוה. והחלוף הלב הוח שלחר בלן ולחתמרה, ובספר תהלים לחר ולחתמרה, וגם זה הוח לליפות הדבור, כי היתה ההל בוחתמרה נוספת, והדבור ההגון הוח ולחתמר: ולחרי שזכר שבח המלות המשובחות החלה שהיו בו, זכר שבעבורן היה רלוי שיזכה

(כה) לזכיות מתייבחות לליהם, וזה שלחר ויבב הבח לי בצדקתי, והוח בבגד מה שלחר יגמלני ה' בצדקתי, רומה לומר לם לחי עזיתי לדקה עם הבריות, היה רלוי שבבח יתברך יגמול עלי לדקה רבה. ובספר תהלים לחר ויבב ה' לי בצדקתי והוח החלוף הלל, שבלן לחר בח בצדקתי, לל בצדקתי, ובבר לחרתי בבבתו. ולחר בבוחי לבגד עיניו, בבגד מה שלחר בבור ידי יביב לי, לל לם לחי הייתי בחר בנקיון בפים לבלתי דבק מלום דבר, גם בן בחל ית' היה רלוי שיזיבני עליו מהה בבגד מהה, שבלן יבח לדם מבל לחר לי שלל יגזלני חויב. ובספר תהלים לחר בבור ידי לבגד עיניו והוח החלוף לל, והיה זה לתבלית הביאור, שלין פירוש בבורי בם על בור הילים שזבר: ולחר עם בחיר תתבחר, בבגד מה שלחר

(כו) בי שמרתי דרבי ה' ולל רשעתי מלהלי, ופירושו שהיה מתהבג בדרבי הבח, ובלחר' בולל והלבת בדרבי בושה לל מה הוח בבון לף לתה היה בבון, מה הוח רבוש לף לתה היה דף י"ל עיין רבו' וכו'. ותבחר שבון לומ' בזה שהיה דוד בבל הלבורי דורש לף ה' ועושה מלותו ולל היה עובר דברו בבו שלול, וזהו בי שמרתי דרבי ה' לל בחם מלוני. החלה הרביעיי היל, שעם היל שדוד בחח בעיון בת שבע ותוריה, הבה היה זה בח' שנין לחם לחביהו, ולבל בחם שנין לחם למען, היה בשר מלך, וזהו ולל רשעתי מלהלי, לל בדברים שבין לדם למקום והם החלוות: (כג) החלה החמיי, היל לחרו בי בל מלפטיו לבגדי ותקותיו לל לבור מחבה, לל שעם היותו מלך ובידו לעבור החשפטים בפי סורך השעה, הבה הוח היה שומר החשפטים החלקיים ולל יסור מהם, וכמו שלחר במקום לחר * נס עבדך בזהר בהם, וזהו חלים י"ט ל"ג כי בל מלפטיו לבגדי, שהיו תמיד בגלו לעשותם בבלחות, ותקותיו החוקי שלין להם טעם לל היה זו מהם, וזהו ותקותי לל לבור מחבם. והבה בספר תהלים לחר ותקותיו לל לבור מבי, והוח החלוף הבלעיס. והיה זה לתקון הבבור, לפי שהחלד יבול מהחוקים לו יתקבב לליהם והחה לל יבורו מחבו, כי החקבה הוח לחר יבול מהבוחל, לל הבוחל מחבו, ולזה תקן מה שלחר לל לבור מחבם, ביודע שהוח הבר מן החוקים, ולחר לל לבור מבי, לל לל לבור החקים הבח מבי: החלה הבלעיית היח (כד) לחרו ולהיה תמי לו ולחתמר מבוכי, ירבה שלל היה במופל, מחבו דורש וחוקר ולל היה מפקפק בחמונותיו, לבל היה תמיס עם הבח ללקיו, ועל זה לחר ולהיה תמיס לו. ותך הבבה לחר יחוק בתמיחות ולל יפליג בדרישה ובחקירה, ולחר ולחתמרה מעוני, רומה לומר שבפחדו בן יפגע בחקירתו ישתחר מלותו עון, ולבן יהיה תמיס. ובספר תהלים לחר ולהי תמיס לו, והוח החלוף הלל. והבבה בו לפי שלהיה הוח לליקר, ולין רלוי שילחר שבעתיד יהיה תמיס, ולבן לחר ולהי שהוח לשון הוה. והחלוף הלב הוח שלחר בלן ולחתמרה, ובספר תהלים לחר ולחתמרה, וגם זה הוח לליפות הדבור, כי היתה ההל בוחתמרה נוספת, והדבור ההגון הוח ולחתמר: ולחרי שזכר שבח המלות המשובחות החלה שהיו בו, זכר שבעבורן היה רלוי שיזכה

(כה) לזכיות מתייבחות לליהם, וזה שלחר ויבב הבח לי בצדקתי, והוח בבגד מה שלחר יגמלני ה' בצדקתי, רומה לומר לם לחי עזיתי לדקה עם הבריות, היה רלוי שבבח יתברך יגמול עלי לדקה רבה. ובספר תהלים לחר ויבב ה' לי בצדקתי והוח החלוף הלל, שבלן לחר בח בצדקתי, לל בצדקתי, ובבר לחרתי בבבתו. ולחר בבוחי לבגד עיניו, בבגד מה שלחר בבור ידי יביב לי, לל לם לחי הייתי בחר בנקיון בפים לבלתי דבק מלום דבר, גם בן בחל ית' היה רלוי שיזיבני עליו מהה בבגד מהה, שבלן יבח לדם מבל לחר לי שלל יגזלני חויב. ובספר תהלים לחר בבור ידי לבגד עיניו והוח החלוף לל, והיה זה לתבלית הביאור, שלין פירוש בבורי בם על בור הילים שזבר: ולחר עם בחיר תתבחר, בבגד מה שלחר

(כו) בי שמרתי דרבי ה' ולל רשעתי מלהלי, שהוח החלוה החמיי, ולחר עם בחיר בבגד בזהר בהם * בבגד מה שלחר בבור ידי יביב לי, וזהו בבור ידי יביב לי, בי בחזוק יעשה לידים, בחו שלחר * בוער בפיו מתוך בשוק:

תְּמִים תִּתַּמָּם׃ עִם־נָבָר תִּתַּבָּר׃ [כז]
וְעִם־עִקֵּשׁ תִּתְפָּתָל׃ וְאֶת־עַם עָנִי [כח]
תּוֹשִׁיעַ וְעֵינֶיךָ עַל־רָמִים תַּשְׁפִּיל׃
כִּי־אַתָּה נִירִי יְהוָה וְיהוָה יַגִּיהַּ [כט]
חָשְׁכִּי׃ כִּי בְכָה אָרוּץ גְּדוּד׃ [ל]
בֵּאלֹהַי אֲדַלֶּג־ שׁוּר׃ הָאֵל תָּמִים [לא]
דַּרְכּוֹ אִמְרַת יְהוָה צְרוּפָה מָגֵן
הוּא לְכֹל הַחֹסִים בּוֹ׃ כִּי מִי־אֵל [לב]
מִבַּלְעֲדֵי יְהוָה וּמִי צוּר מִבַּלְעֲדֵי
אֱלֹהֵינוּ׃ הָאֵל מָעֻזִּי חָיִל וַיִּתֵּר [לג]
תָּמִים דַּרְכִּי׃

(כו) כנגד מלה, והוא השלימות והתמימות: ואמר עם נבר תתבר, כנגד מה שאמר שהיה שומר המשפטי והחוקים ולא יסור ממם עם היותו מלך, לא שעם לדם כמוהו שהוא נבר וזך וקדוש היה רוצה שהאל ית' יתנהג עמו בהשגחה וברחמים, לחכם עם החיים העקש שהוא הפכיי לכל המדות שזכר, שלבו עקש ופתלתול, תתפל, לא רוצה שתהא עליו בדרך נפתל, ליסרו שבא על חשתיתי • ובספר תהלים אמר במקום תתבר תתברר והוא החלוף הלזה, ובמקו' אמרו כאן תתפל אמר שם תתפתל, והוא החלוף הלזי. וגם הלה ליופי הדבור ותקונו היו וכפי דרך הדקדוק גם כן, כי ההתפעל מבנין יאמר תתברר, כמו התברכו והתלבנו, וההתפעל מפעל יאמר תתפתל, וכן [כז] הכיוצא המדקדקים, ועם קשי שהוא בשורו הישרה בדרך שהיה חושר תתבר תתפל על דרך ההעברה, הנה בשתנו אותה בספר תהלים [כח] דקדק אותה כראוי • הנה שם [ל] כן בחלק השני הוא מהשירה הנשגבה וכלי העונג שיעשה בה להעניש לויניו, ושם מיני הכלות שכימול דוד מהם, ושם מדות משוכחות שהיו לו, ושם זכירת שבעבורם היה [לא] רצוי לזכות להיכם, וזין להפליג מאחר קצתם לא כתו על הסדר, כי כן יקרה בלבור (כב) משירי: ואקדי כל זה אמר ואת עם עני תושיע, לא ומלבד שהני רצוי והגון להכלה מפרשת המדות שאר לי, הנה עוד קייתי רצוי להכלל בעבור שראל כדי שיהיו נושעים מלויניהם, וזהו ואת עם עני תושיע ועיניך תתן על הרמים שהם לויניהם להפילם • ואתה תרחה שבספר תהלים אמר במקום ואת עם עני תושיע, כי אתה עם עני תושיע, שהוא החלוף הלז', והוא להודיע ולבאר שהפסוק הזה הוא כולל מקיף על מה שבר למעלה, והוא כתיבת שעם אמר להפלתו כמו שפירשתי, וזה אמר בו כי אתה ונו' • והחלוף הלא אמרו כאן ועיניך על רמים תשפיל, ובספר תהלים אמר שתכלית ההשגחה האלקית להפשיל הרמים, ולא יהיו העינים כאן מיוחסים לו ית' כי אם לרמים עצמם, וזהו ועיניך רמות תשפיל • הנה במה שאמרתי בזה התבארו פסוקי החלק השני מן השירה, והוא כהגידו שהאל ית' הושיעו מכף לויניו והוא משגבו ומנוסו מושיע ית' מקומם יושביהם • ובמדרש תהלים דרשו הפסוקים הללה על הקבות שבספס יפקד ויעקב, ומהם דרשו לותם על שבע לוי ומזה עלה במעשה העגל, והוא דרך אמר והפשע יתיצב על פשוטו:

(כט) כי אתה נרי הפס ונומר: עתה יבאר החלק השלישי והוא לוך האל ית' לאמר ועזרו לא לבד להמלט מלויניו לבד גם להכותם ולהמיתם ולהכניעם, והנה הקדים לזה להודיע שהמלכותיו כלם הם מושגתו' מאתו ית' ומוספים בעבע • ממנו בדרך כם, ולפיכם כאשר הדברים המשבים בעבע • ולפי שהיו ההכלות היותר לחבות אצלו אתים, הם כפעיית והיה לחמתי, והם מדומה התלויה בכבוד, להיו' שבבוד קרסטו כמו שזכר בפלוסוף הוא מה שיעשנו יותר שהיה ההכלה והתוערי, לכן לאמר שעשיהם מהאל ית', ומזה לאמרו כי אתה כי ה' הוא יניר תשכי, ולין רצוי לויני שהאל ית' היה מאיר נרו על דוד שהוא הכפש, כמו שאמר מזמור כ כי *נר ה' נשמת אדם וכלכלו לאמר שהשפע מהלקיו ורוח הקדש אשר בו לא היה מתשבל הפועל, כי אם ממנו האל ית' שהוא המאיר לת נרו והוא יניר תשכי' רמז לאחד הכלכלי' ומפני זה אמר בם"ת כי אתה תאיר נרי, שהוא החלוף הלל"ו, שהוא כהגיד שהיה שומר המשפטי והחוקים ולא יסור ממם עם היותו מלך, לא שעם לדם כמוהו שהוא נבר וזך וקדוש היה רוצה שהאל ית' יתנהג עמו בהשגחה וברחמים, לחכם עם החיים העקש שהוא הפכיי לכל המדות שזכר, שלבו עקש ופתלתול, תתפל, לא רוצה שתהא עליו בדרך נפתל, ליסרו שבא על חשתיתי • ובספר תהלים אמר במקום תתבר תתברר והוא החלוף הלה, ובמקו' אמרו כאן תתפל אמר שם תתפתל, והוא החלוף הלל"ו

שהם היו במקרה לו בכח לינוסי, הקדים שכבל מילתו ית' מזמור יח ולדוד לשוני שיתיקבו עניניו כלם. ולשכח במלחמת פלשתים לרבוי הפסוקים הנלמד על דוד וישלח, וכן דרכו קודם, על מדרכי ולפחד, ולא רציתי להכניסם כאן, כי לימים מענין פירוש הפסוקים ולמתם:

(לד) משוה רגלי כילות וגו'. לשרי שהכית שפועל הטובות כלם עמו הוא הלל עשה ית' ולין זולתו, וזכר עשרה מיני הפסוקים לשר עשה עמו שהיו כאן להכנעת לוחיני והמצלו עליהם. הרחיון לשרו משוה רגלי כילות ועל כמותי יעמידני, לל כי מהלוקתי קלמה שלא יכולו מהמלחמה לא לנצורתם, כי אם להיותם כבדים בכלי מלחמתם ולא יוכלו להתנועע, וכמו שזכרתי

(לה) מלמד ידי למלחמה וגו'. לשרי שהכית שפועל הטובות כלם עמו הוא הלל עשה ית' ולין זולתו, וזכר עשרה מיני הפסוקים לשר עשה עמו שהיו כאן להכנעת לוחיני והמצלו עליהם. הרחיון לשרו משוה רגלי כילות ועל כמותי יעמידני, לל כי מהלוקתי קלמה שלא יכולו מהמלחמה לא לנצורתם, כי אם להיותם כבדים בכלי מלחמתם ולא יוכלו להתנועע, וכמו שזכרתי

(לו) ותתן לי מגן ישעך וענותך תרבני. לל שלב' הנצור' הטבעית והמלאכותיית לשר לשלו, הכה עוד כתכרה לליו התשועה והעזר החלקי, כי הוא ית' כילו כתן לו מגן ישעו, כמשל המלכי שנתניכי כלי מלחמה לכל לשר יתפנו כיקרו, וכמו שהיה כותן שלוח מדיו לדוד להלחם עם גלית, וזהו ותתן לי מגן ישעך. ומספר תלים הוסיף כזה ויחיכך תפעלכי והוא החלוף מן. והכה בו גם כן ליפות הדבור, כי לשה שלמר ותתן לי מגן ישעך כמשל המלכים, הוסיף לומר שלוחו מצל ויחיכך תפעלכי כילו היה הלל ית' הולך ליחיכו לחזקו ולדבר על

(לז) לבו כלשר יעשו הנצורים לולה לחלה: והכה לשר עוד ועשותך תרבני, להודיע שעם כל גבורתו לל נכה לבו ולל רמו עיניו כדרך הנצורים לעשות לת רשיהם וכל דלקים גבר, כי גדלתו כלה העשה והעוסר: התסד הרביעי הוא לשרו לעדי תתקני ולל מעדו קרסלי, לל שפעמים יקרה לדסם בהלחמו עם לויניו, עם היות שהם לל יכלוהו הכה הוא מעמדו לפשר שיעמדו רגליו ויפול לרלה בפנת המקום לשר הוא כן היותו כר לו מעמיד, ולשר דוד שהיתה מטוב המלחמה שלא קרהו כן מיחיו בהצנחת הסם, וזהו תרחיב לעדי תחתי

בלפון שלא מעדו קרסולי והם הנרכים, כי כן תרגם לוקלטום * לשר לו כרעים, קרסולין: ובספר תהלים לשר ויקרל לל כלל במקום תחתני תחתי, והוא החלוף המ"ע, לבל הוא ליפות הדבור ולתקון המשר כפי הדקדוק: התסד המשי הוא (לח) לשרו תרדפה לויבי ולשמם וגו', ולכלם ולשמצם וגו', כלומר שלר הלבים ברדפם לשרי לויביהם הבורחים מהמלחמה פעמים לל יגיעם ויבוהו כילים ריקניות, ופעמים יקרם בהרדפתם מקרים רעים כי יפרדו מלבי מלחמתם ויתלוסו הלויבים הבורחים כיניהם, וזכר דוד שבחסלת ה' עליו לל היה כן, כי פעמים רבות היה רודף לשרי לויבי לבל תמיד היה מגיעם ומשמידם ולל יבוהו מההרדפה עד כלותם, ולל היתה ההרדפה לם כן פעל נעל, גם לל יקהיבו בהרדפה מקרה רע כי הוא יכלם ויתלסם ולל יוכלו קום ויפלו תחת רגליו. ובספר תהלים לשר במקום לרדפם לרדוף, והוא החלוף המן, והוא גם כן ליפות הדבור ולתקון המשר, שבפי הקדקוד ההל בהרדפה נוספת ולשוי שיהיה לרדוף, כמו * לרדוף לדיק שחות עלי שי לשלן שלל. גם לשר שם במקום ולשמידם ולגיעם והוא החלוף לל. והסבה נו להיסיר הדבור כרשוי, כי לם היה רודף מבושר הוא שרשוי לבוד לשבוה שגיעם את הלויבים ולשר כך יאמר

(לט) ולל לשוב עד כלותם: גם לשר כלן ולכלם ולשמצם, ושם (לט) לשר לשמצם ולל לשר ולכלם, והוא החלוף כ"ם, והסבה נזה כי לשרי שלשר ולל לשוב עד כלותם היה כפל בלשרו ולכלם ולשמצם, ולזה בספר תהלים לל לשר כי לם לשמצם, כלל הוא פירוש הכליה שזכר. ובשיר לוך יכלם וזה בשמצם כשופן שלל יוכלו קום, והוא החלוף נב, והוא גם כן לתכלית הכיזור, לומר שלל כמכנו מהקימה לרגלם כי לם לפי שלל יוכלו קום. גם לשר כלן ולשמצם נוי"ו ובספר תהלים הסיר הוי"ו משכיהם ולשר לשמצם ולל יוכלו קום יפלו תחת רגלי, והוא החלוף כ"ד: והסבה זה לפי שבכלן היתה הדעת על דוד, ולבן כלו הדברים בלשון עבר, ובספר תהלים שלבר הדברי, לשתנודד לשר זה בלשון עתיד לשמר יפלו תחת רגלי. הכה בזה זכר המשה שבדי הרחשונים והם מיוחדים למלחמת התומות לויבי הם: והתסד השני הוא לשרו ותזרני (מ) חיל למלחמה תכריע קמי תקומני, ולשר זה על מלחמת שהל ולכזיו ולכזיו ולשבלום ולכזיו, ולזה לשר תכריע קמי תקומני, כי הקמים עליו מבני ישרלל היו, וכמו שלשר * ה' מה רבו לרי תלים נ' כ' רבים קמים עלי. ובספר תהלים לשר במקום ותזרני ותלבישני חיל ולוף כ"ה, ובמקום תקומני לשר תקני והוא החלוף כ"ו, ובשיה לתקון הדבור כפי סדרי הדקדוק, וכמו שלשרתי בכיוצל בהם: והתסד השביעי הוא לשרו ותיכי כתף לי עורף משלי (מל) ולשמיתי, ולשר גם כן על מלחמה, כי ישרלל שהיו לויבי דוד ושבלו לשבוה כשבלמו עם לבני דוד ברקו מבניהם ולל שמו לליהם פניהם וכן לבני לבשלום בהלחמה עם לבני דוד ושבע בן בכרי, כי כלם הבכו עורף לברוח מבניו ובמתו. ובספר תהלים לשר ותשבתי לשמיתם והוא החלוף כ"ו, והיה זה לפי שלשמיתם הוא גזרת המלת, ולין לשרי שלר ה' ולשר ויי"ו ולבן הסיר הוי"ו מלשמית, ושמו בשבתי, ולשר לשמית: והתסד השמיני הוא לשרו (מב) ישעו ולין מושיע ל ה', ולל שעם, לל שעם היות המשבתי לשרי, שלל מבני ישרלל ויזעקו ל ה' בכר להם שיעזרם ויפלטם, הכה

כאלי ית׳ לית שמע לל׳ נעקתם ולית קבל תפלתם לפיוסם כנגד
דוד ׳ וזהו ישעו ולית מושיע לל׳ ל׳ ולית ענם ׳ והוו על דרך
במדב׳ י׳ עו * לל׳ תקן לל׳ מכתתם ׳ והמלת הזה יורה שהיו מבני ישראל
לחרי היוסף משועים לליו יתכרך ׳ והמפרשים פירשוהו על
תומור י״ם המומות ׳ והוו מתכתיכו זל׳ במדרש תהלים ׳ ולפת יורה
דרכו ׳ ובספר תהלים במקום ישעו לחר ישועו והוו חלוף
כ״ם ׳ והוו מבואר שהיה ליפר הדבור ׳ כי הכוונה בו על
הנעקה לזר שרשה זועב ׳ גם במקום שלחר כתן לל׳ ל׳ כתב
שם על ל׳ והוו חלוף ט״ע ׳ והיה זה ליפות הדבור והוו על
שמו׳ ב׳ ל׳ ׳ דרך * ותתפלל על ל׳ : והספר התשיעי הוו לחרו ולפתקם
(מג) כעפר ארץ כשיט חומות חדיק׳
חרקעם ׳ לל׳ שלחול ולכשלום [מג] אֹל־יְהוָה וְלֹא־ עָנָם : וְאֲשַׁחֵקֵם
וכל חויבי דוד לפר מתו לל׳ כַּעֲפַר־אָרֶץ כְּטִיט־חוּצוֹת
כשלר להם זרע על קיומת [מל] אֲרִקֵּם אֲרָקְעֵם : אֲפַלְּטֵנִי
בכבוד ובלם בכנגד יכלו ׳ מֵרִיבֵי עַמִּי תְּשַׁמְּרֵנִי לְרֹאשׁ גּוֹיִם
והיה זה מהשגחת השם לפלתי
ישלרו בניהם לפר יקומו
מלחריהם חויבי דוד ושוכלי [מה] עַם לֹא־יָדַעְתִּי יַעַבְדֻנִי : בְּנֵי נֵכָר
כעפר הלרן ׳ שבזכותו מתו יְכַחֲשׁוּ־לִי לְשֹׁמַע אֹזֶן יִשָּׁמְעוּ
חויבי השם ובניהם ובעזו [מו] לִי : בְּנֵי נֵכָר יִבֹּלוּ וְיַחְגְּרוּ
שפלים ובכוים כעפר הלמ׳ ׳ [מז] מִמִּסְגְּרוֹתָם : חַי־יְהוָה וּבָרוּךְ
ולל לפר זה להיותו פועל זה
בעצם ׳ כי השם לפי שהיה זה [מח] צוֹרִי וְרוֹם אֱלוֹהֵי צוּרִי יְשׁוּעָתִי : הָאֵל
בזכותו ובעבורו ׳ ובספר הַנֹּתֵן נְקָמוֹת לִי וּמוֹרִיד עַמִּים
תהלים במקום שלמר כלן [מט] תַּחְתֵּנִי : וּמֹצִיאִי מֵאֹיְבָי וּמִקָּמַי
כספר הלרן, לפר שם כספר תְּרוֹמְמֵנִי מֵאִישׁ חֲמָסִים תַּצִּילֵנִי :
פל פני רוח ׳ והוו חלוף [נ] עַל־כֵּן אוֹדְךָ יְהוָה בַּגּוֹיִם וּלְשִׁמְךָ
ס׳ ׳ והיה זה להוסיף ביאור ׳ אֲזַמֵּר : [נא] מַגְדִּיל יְשׁוּעוֹת מַלְכּוֹ
שלין השוכב כספר הלרן
המלוכן זה בזה עם רוב וְעֹשֶׂה־חֶסֶד לִמְשִׁיחוֹ לְדָוִד
הלמות שיתחזק כלכן ׳ כי וּלְזַרְעוֹ עַד־עוֹלָם :
לם כעם׳ על פני רוח שיזלנו
הרוח ולל יזלר מהנו דבר כך
ושקר בהקומו ׳ ובלשרו
חוצ׳ יג ג כדומה לזה * כמוך יכוער מנורן׳ גם לת׳ כלן לליקם חרקעם,
ולפר בספר תהלים לליקם לבד והוו חלוף סם׳ ׳ והוו ליפוי
המלפר ׳ כי לליקם הוו מגזרת דק ׳ לל׳ שיעשה לת חויביו
לק ככפור על הלרן ׳ וכפי כוונת המלפר לת היה מקום
(מלמה,מו) עוד לחרקעם : והספר העזירי הוו לחרו תפלטני מריבי
עמי תשמרני לרחש גויס עם לת ידעתי יעבדוני ׳ בני נכר
וגו׳ ׳ בני נכר יכולו וגו׳ ׳ לל׳ שהלל מלטו והצילו מחלמות
בני ישראל והרדפתם לתכלית טוב ׳ והוו להיותו רחש גויס
לת לבד ישראל כי לם שלר העמים שבכבעו תחת ממשלתו ׳
ולפר מריבי עמי על שלול דוגמ ולקיומם ולכשלום והוסיפ
וכל הרודפים לותו ׳ כי היה מריבת העם עם מלכם יותר
מזה מריבת שלר העמים עמו ׳ והיה התכלית בכל נרותיו
מזונם ׳ והוו לחרו עם לת ידעתי יעבדוני וכם מוכח ולמזן
ולחום שזם דוד בניהם בכל לרמם ׳ ולזה פירש ולפר עול
בני נכר יתכחשו לי לשמע לוזן ישמעו לי ׳ ופירשו ישמעו
שמו׳ ל״כ יל מעניין קבון ׳ כמו * ובר לל׳ משמעתך ׳ * ויזמע שלול לת
שם לם ׳ העם ׳ וכבר כתב רלק בספר ארמים [בארם שמע] ׳ שכלם
מעניין לחל מלזון שמיעה ׳ לפלר שיתכחשו לו חויביו
להכנע לפניו לעבדו ׳ והיתה הסבה זה מפני שמועתו
הנפלאה בלזר ה׳ מלליק בידו ומפני כובד מלחמתו גם כן ׳
וזהו כני נכר יכולו ויחגרו מחסגרותיהם ׳ לל׳ שהיו פוחדים
ונכנלים גם בהיותם בחסגרותיהם ׳ ומפני פחדו של דוד
ובהיותם חגורים מפניו יכולו ויבושו להפסד ולכן בשתעבדו
לליו ׳ ולזל דרשו במדרש תהלים ׳ תפלטני מריבי עמי ׳
שלת יהת לי דין לפניהם ולת יבושו ויכיה׳ לפני ׳ הכה השלים
כוח עשרת הקבלים שהגדיל ה׳ לעשות עם דוד עבדו להכניע

לחויבו ולהשמידם מעל פני הלדמה ׳ וזה השלים החלק
השלישי מהשירה ׳ וכספר תהלים במקום מה שלמר כלן
מריבי עמי ׳ לחר שם מריבי עם ׳ והוו החלוף סב ׳ והיה זה
לפי שבהיותם מריבים עמו לת היו לו בקרלים עם דוד כי
היו קמים עליו ׳ ולזה לחר מריבי עם ולת לחר מריבי עמי ׳
גם לחר במקום תשמרני לרחש גויס והוו חלוף כני ׳ והיה זה
לומר שלת היה תכליתו הרחשון מהשי׳ למשול בחומות ׳ כי לם
להיותו מלך ישראל ׳ והכוונה החומות במשכה על הכוונה
האנית ׳ ולזה שכל מלחרו תשמרני ׳ שיהיה מורה שלמר ית׳
לותו לזה התכלית ולחר תשימני ׳ שיחר על מה שנעשה
כפי הכוונ׳ השני׳ ׳ גם במקום
כני נכר יתכחשו לי לשמע
לוזן ישמעו לי ׳ לחר גם
לשמע לוזן ישמעו לי כני נכר
יתכחשו לי ׳ והוו חלוף כב ׳
ולינו כי לם חלוף במקם ׳
והיה זה לפי שהסבה רלוי
שתקדם וכרוכה לזכרון
המכוכ ׳ והסה השמועה
מהנלחת דוד היתה הסבה ׳
והתכחשות הלויכים הוו
המכוכ קודם לסבה ׳ תקנו
כספר תהלים ולחר לשמע לוזן
ישמעו לי שהיו הסבה ׳ כמשך
מזה שכני נכר יתכחשו לי
שהוו המכוכ ׳ גם במקום
מה שלמר כלן ויחגרו
ממסגרותיהם ׳ לחר גם
ממסגרותיהם והוו חלוף סה׳
והסבה זו נלויה׳ כי כני נכר
גם רבים וממסגרותיהם הוו
מסגר לקל לרבים ׳ ולכן תקן
בעזותו לותו בלזון רבים
לרבים ממסגרותיהם ׳ כפי
הרלוי לרבוי בני נכר לשר
זכר ׳ והיה חלוף סו שלמר כלן ויחגרו ׳ וכבת לחר ויקרנו ׳
והיה זה לפי שכוונתו היתה ביחגרו מלזון פחד ׳ שהיו
לחומות ירלים ופוחדים מדוד לעפי שהיו כבנריס בעריהם ׳
ולפי שהתפלל לל׳ ישעה ויקוב שהוו מעכין קדירה והכרה
שדרשו הוו חנר ׳ וכמו שהכיתו בעל הדרש׳ ׳ לכן בספר
תהלים כלי לפרש כוונתו לחר ויקרנו שדרשו חרש ׳ והוו
מלזון פחד ויראה ׳ וכמו שכת בספר הדרשים
[בדרש חרש] :
חוי יו וברוך צורי וגו׳ * הפסוקים הללה הם שתיית (מו)
השירה ׳ והוו החלק הרביעי לחקרון ממ׳ ׳ לחר
שמכל הדברים לשר שעשה השם ית׳ להעניש חויביו ומכל
החסדי׳ שעשה עם דוד יודע ויתכלר שהי ה׳ ׳ לל׳ יודע ומגיד
הדברים לשר בכלן׳ כי הוא׳ יחמרו על ההזנה׳ כמו שהתנת׳
בחכמ׳ הלהו׳ ולכן רלוי ג׳חוכת ויפורך ויכורך הפועל לת כל
זה ׳ לפרי שהו פועל הדבר׳ ביריעה זרמון ׳ וזהו לחרו הי ה׳
וברוך צורי וירום לקי צור ישעי ׳ כלומר שירוממהו בקהל עם
ובמוזב זקני יהללוהו ׳ ולחר שיהי ההלול והשבח בעבור שני
מיני ההפלאה שקדמו ׳ לם על מה שהצילו על חויביו להכות
ולהשחי׳ בהם ׳ וזהו לחרו הל הנותן נקמות לי ומוריד עמים (מח)
תחתני ׳ ולם על מה שהצילו מלכו של דוד ומכל
הקמים עליו ׳ והוו לומרו ומוציאי מאויבי ומקמי תרוממני (מט)
מלים חמסים תצילני ׳ שהם שני החלקים הלחרונים מהשירה
כמו שזכרתי ׳ ועל שניהם לשר זכר בשירה בפרט וזכר׳ בכלל
כזה לחר שרלוי להודות לו ולשבחו ׳ וזהו לחרו על (נ׳ נל)
כן לודך בגויס ה׳ ולשמך לומר ׳ וזה לפי שהוו ית׳ כדרך שם
והשבחה בפלאים היה מגדיל ומרבה ישועות מלכו ועושה חסד
למשיחו

לחזיקו לדוד ולזרעו עד עולם • והתבונן בפסוק הזה שאמר מלכו ומשיקו ודוד , ועכשיו לכלי שדוד המלך עליו השלום ויהיה עמו בשלשה מלרגות , הקטן בהיותו מלך על ישראל , והשבית קולם זה בהיותו משוח על יד שמואל למלך קודם שמלך בפעל עם היותי לבד היה נרדף משאול עד יום מותו והמלרנה השלישית היה קולם המשיחה בהיותו לבד דוד בן יסי רועה כלן , ואמר שבכל שלשת הזמנים האלה עשה השם יתברך עמו להפליא , אם בהיותו מלך והיה והמלרנה העליונה והתקרובה בכל המלחמות אשר נלחם בתוניו , ובמלרנה השנית התמצעית בזמן המשיחה בזולת מלכות רבו גם כן תמליו יתברך עמו במה שעזרו להמית את גלית , וגם כן במה שהנילו פעמים רבות מיד שאול ויהי לכיש מלך את ומן העמלקים , ואם במלרנה הרחשונה בזמן היותו רועה לאן

זמו' ק"ו י"ב כבר זכר הוא שהיה העזר השלקי עמו , כמו שאמר * רועה כאן היה עבדך וגו' וכן בחרי והדוב וגו' גם את החרי גם את הדוב הכה עבדך וגו' • ולפי שבשלשת הזמנים האלה היו תשועותיו , אמר בכאן מגדול ישועות מלכו , לל בהיותו מלך במלרנה העליונה התקרובה , ועשה חסד למשיחו , כלומר גם בהיותו משוח קודם ההמלכה , וכן בזמן המלרנה השפלה התקרובה , וזהו אמרו עוד לדוד • ולחרי שכתן הודלות על הכסאים לשר עשה עמו על הבה , התפלל לפניו יתברך שכן יהיה תמיד עם זרעו [ס] ובניו לל יעזבם ולל יעשה ויעשה עם זרעו כחשר עשה עמו , ועל זה אמר ולזרעו עד עולם , רומה לומר שלל יהיה עכשיו כעניו שאול , שלל כאשר מלכותו לבניו לחריו , כי לזרעו יתן המלכות על עולם • וקבשיבו ול דרשו בפסוקים השם לרשות מתלפנו' כלם נכונים לאכין במקומות רבים ואין מורך להכניסם הנה כלם , ולבד זה לזכור מה שאמרו בשבי מקומות מהם , אם באה שנקרל הקבה מור , חזמור י"ח אמרו במלרנה השלישי , אין מור כחלקינו , הכייר הוא ליהו תלי קלב ט"ו יכול לומר בחשלה והקבה לר בחשלה , שבאמר * חשר עזבתי בפתר רוקמתי וגו' • הכייר הזה לר מורה מתוך מורה במחכין הרבה , שמור ולבן וירוק , והקבה מטיפה לחת של לובן ומשפה לחת של חודם לר את החלם • הכייר הזה ליהו יכול לומר כל המורה בבת לחת , חלל קיימת קיימת , ירמי' י"ג ו' והקבה לר חותה בבת לחת , שבאמר * כי יוכר הכל הוא • בשר ולם ליהו יכול להטיל בו בשמה ורוח קרבין ובני מעי , והקבה תלים ק"ג ח' נותן לו הכל מבחון ומבפנים , שבאמר * ברכי נפשי את ה' וכל קרבי את שם קדשו , ההי וירוח חלקי לור יעבי • עוד לחרו שם , ומוליתי מלויבי מבבל , חלף מקחי תרומתי חיון , מלים מחבים תמיבי מחדוש , מגדול ישועות מלכו , מה שם י"ט כ' כתיב בתריה ? * השמים מספרים כבוד ל' , בשעה שהקין הקבה תלים פ"ו בשלו של דוד היו הכל שמחים , שבאמר * עד עולם תכין ה' , ו' זרעך , וכתיב בתריה ויודו שמים פלחך ה' • כתוב לחל לומר מגדיל וכתוב לחר לומר מגדול ? לל יהין לפי שחין הגדולה של לומה זו נחה בבת לחת חלל מתגלת והולכת , ומהו מגדול ? שבעשה להם מלך המשיח כמגדול , שבאמר * מגדל עוז שם ה' בו ירוץ לריק ונשגב • לחבה בבת לחר במקום וירום חלקי לור יעבי , וירום חלקי לור יעבי , ולל לחר לור , והבבה בו מבוחרת שהוא ליפות הלבור , וזהו חלוף כ"ו • כי לחרי שאמר לי השם וברוך מורי , רחה שחין רחוי לומר פעם שנית לור , ושיותר נחות לומר וירום חלקי יעבי • ובמקום שאמר כחן ומוליך עמים תחתי , לחר שם ומוריד עמים תחתי , והוא חלוף ם"ך , לומ שבעשו להשיבר הלבור , וכי כן רחוי לומר תחתי כפי הקדמון ולל תחתני • גם לחר שם שפלטי מחויבי , במקום

כג

(א) וְאֵלֶּה דִּבְרֵי דָוִד הָאַחֲרֹנִים נְאֻם דָּוִד בֶּן־יִשַׁי וּנְאֻם הַגֶּבֶר הֻקַם עַל מְשִׁיחַ אֱלֹהֵי יַעֲקֹב וְנָעִים זְמִרוֹת יִשְׂרָאֵל :

מה שאמר כחן ומוליתי מלויבי והוא חלוף שם , והיה זה לפי חלל היה השבח על שהוליחו השם מחויבין כורח לו בחופן לחר זולת הנפתון , כי לם שפלטו מידם , וכחמרו * רכי תלים לב ו' פלט תכוכבני כלה , כי על הפלטה תהיה הרעה והשבח • גם במקום ושקוי תרוממכי שאמר כחן , כתב בספר תהלים לף מן קמי , וזהו שכי חלופי' שהוליף לף ושאמר מן קמי , והם חלופים ע' ועל • ובפתם לביחור הכוונה , כי מפלטי מחויבי חמרו על החומות , ואחרו ומקמי תרוממכי הוא על בני ישרל שקמו נגדו , וכמו שהתנהר בשם שקדם , ולהורות שהיכם שמות נרדפים לכל הם כחמרים על עניכים מתחלפים , לחר שם לף מן קמי • וכבר לחרתי שהוסיף הכתוב מן קמי , לבחר שלין שם מחויבי שם היתרון , שיחמר יותר רומו מחשר רומם לת החויבים , לבל פירוזו ברומו עליהם , ולזה לחר מן קמי • גם לחר שם במקום מחים מחמים מחים קשה , והוא חלוף עב , וגם זה לתקן הלבור הוא , שלהיות הכוונה לבל חמר שחמר מחים , רחה ליקם לו קשה שהוא גב לשון יקיל ולל מחמים שהם רבים , ואולי כוון בזה לשהול ולל הקשה חשר היה עושה בדרכו תקריו • גם במקום שחמר כחן ולשרך לומר , לחר שם ולשמך לומרה והוא חלוף עו , ולין בפק שחתי הלשונות יבכול המחמר לומר ולומרה , לבל מחשר הנשך הזה קרחה שיהה רחוי לומר בה לומרה • ולפשר שבפי טעם השיר היה רחוי שיחמר לומרה • גם לחר שם מנדיל במקום מנדול שחמר כחן , והוא חלוף עד , והיה זה לבחר הכוונה שלל בפרש מנדול מבפר , כמו * מנדל עוז שם ה' , כי לם מחלי י"ח י' מלשון הנדלה , ולזה היה כחן קרי וכתיב , ושם בספר תהלים פירשו בחמרו מנדיל , וכבר זכרתי דעת זולל בזה • הנה התבחרו בזה על מיני החלופים שחפתי בדברי השיר הזחת מחה שנת בכחן למה שנת בספר תהלים , ובמיחם * עד לבת תלים עג י"ו חל מקדשי חל לביחה • ומחה שפירשתי בהם תדע שבכלם היה התקון והביחור החמתי כפי מה שבכתבה השיר בספר תהלים , כי היו הלבורים כחשר בכתבו יותר בחקרים ובשרשים מהבחמרים בעל פה כמו שהיתה השירה הזחת , וכמו שאמר * בקש קהלת למנות דברי קפן וכתוב יושר דברי חמת • ועם קהלת יג י"ו זה התבחרו בשירה הפסוקים כלם כפי דעתי למעט ההכפל בהם כפי יכולתי , ואתה הרחית לדעת שבחתי בהם מדרכי המפרשים לבקשת היותר יפר ולברוק מן הפפק וההכפל הרב :

כג

(א) ואלה דברי דוד האחרונים וגו' • למה נפרק ואלו מגלין , שהחרונים מכלל לריכת רחשוני , מלין כבהו ? מלך כ"ג והסבירו שהשירה היל הלבורים הרחשונים , וכן חמרו בספרי דף י"ו עב' הלה דברי דוד , הלה הלבורים חשר דבר משה , מה הלה דברי כנוחה ותוכחה , כך הלה דברי כנוחה ותוכחה , שבאמר וכל יעל בקון מוכך כלהם • ויוכתן תרגם הלין פתגמי דוד לתקנני לכוף עלמך ליומי בחחרת דעתידין למיתי , ותרגם לי דבר כור ישרל , חמר הלהן לישרל עלי מחלוך תוקפך דישרל דשליט בבני לישנת קושטא לתן חמר למחכה לי מלכא הוא משיח' דעתיד ליקום ושלוט בהלמ' דיי' , וכן תרג' וכחור בקר יזרח שמש , טוביהון לריקיין עבדתין , ותרגם וכל יעל בקון מוכך כלהם , דשיעיל עבדי חטלה • הנה הכין יוכתן בן עוזיהל שהיה כל זה כנוחה נחורה , ושבחה לו בחקרית הלהן ושלח היתה על עניכיו כי לם על מלך המשיח ועל הלור העתיד להוות , וכן פי' רשי' הלה דברי דוד החרונים זו כנוחת דוד שבחה לחרי השירה הקודם' , לבל חשר המזמורים לינם נחקרים לבריס , הסמים עם המתרגם בהיות המחברים הלהה כנוחה נחור' , וכהלו היתה השירה שבח על מה שעבר , והלבורים הקלה הגדת מה שיהיה בעתיד • ולבבנ ולקן זל שביחם

שניהם כתבו שהם דברי שבח והודאה לה' יתברך על שהקימו למלך, ותמהו שקראם תקרוכים להיותם לקרי הדיבות והמזמורים שאמר בספר תהלים ולקרי השירה שקדמה: ושתי הדעות הללו בלתי מתיישבים אללי. אם דעת המתרגם ולשי שהיו אלה הדברי, כבוהה גמורה, יקשה למה לא אמר הכתוב בהם בלשון הכבוהות, וידבר ה' אל דוד לאמר, או הדבר הזה היה אל דוד, או בדומה מהלשונות הללה? והכה לא העיד הכתוב שהיה זה נבואה ולא שדבר הש"י לדוד, כי אם שהוא מעצמו דבר הדברים הלה. וכבר כתב הרב המורה בפרק ב' שלא היה דוד מכלל הנביאים, ופיר' רוח הש"י דבר בי ומלתו על לשוני שאמרו להודיע שהגיע למדרגת מרוח הקדש לא נבואה גמורה. ואם דעת הלבנ ורלב"ג גם כן כי אם היו המאמרים הללה דברי שיר, למה אם כן לא קראם הכתוב שירה, כמו שקרא הקודמת, או מזמור או שם אחר מיני שמות השירים? ויקשה גם כן למה לא כתב דוד בכתב עם שאר המזמורי השיר והשבח הזה, כמו שהניח שאר המזמורים שהם בספר תהלים להנהגת המתנודלים בתפלותיהם כמו שאמרתי, ולחרי הפלאתו כתב מי היה המסדר לותו הספר ומי הוא שאר קנן ושבר המזמורים ההם, והיה זה כמו שיעשו המקבלים ספר לו בפרים שלקרי כלותם לותם יכתבו שם המקבר לותו הספר ומלרגתו וזמן קבורו, וכן עשה דוד המלך עה"ש בזה שניחר מי היה המקבר ספר תהלי', ולמר שהוא הלים לשאר התקברו בו שבי הפלאותיו גופבי ובפשיי, לל שלמות המלבות ומלרגתו שהוא גופבי, והיותו מלבות בבחר מלת הש"י ולא בשאר המלבים הממלבים בילי לדם, וזהו שלמר בלם דוד בן יפי וכלם הגבר הוקם על מזיח לקרי יעקב, לל שבהיותו בן יפי לא רבה ולא בר רבה הוקם במעלה עליונה לא מפלת עמ"ו וגבורתו ולא מבני הלדם כי אם מזיח לקרי יעקב, וגם כן שלמות לשאר בפשיי, והוא היותו בעיס זמירות ישרלל שאבר כל זמירותיו ושיריו שיזוררו בתקדש' לים ולים כלשונו, שאברם ברוח קבמה וביבה כשאר המזוררי' לים ולים כלשונו, זבר שלא היו כן זמירותיו כי אם בשפע עליו מלת ה' ובמלרגת רוח הקדש, וזהו שלמר ובעיס זמירות ישרלל רוח ה' דבר בי ומלתו על לשוני. והבן המלמר הזה, כי כלן כרמז שהבדל לשאר בין הבבואה הלתית ומלרגת רוח הקדש, והוא שהבבואה שפע שופע מלת הש"י יקול על השכל הלנושי ועל הכח המדמה יקר, לשכם המלרגה הנזברת מרוח הקדש הוא שפע יקול על לשון הלדם ושכלו לדבר דבריס עלומים בעניין הזיר והחכמה, לל לרלות מורות ורלות להזיז הזגות לליהות כי אם לעניין שלמות הדבור בעניין החכמה והזיר, ולהעיר על זה לשאר רוח ה' דבר בי ומלתו על לשוני, ולין הכוונה שדבר לליו הלקים כמו שהיה מדבר לשאר הנביאים, כי לם ברוח הקדש היה מלוה לותו לדבר לקות, וכן פירשו ומלתו וכמו הלקי היה על לשוני לדבר לקות, וכן פירשו הרב המורה בפ"ב הנזכר. הנה לם כן זבר השלמות המדומה שהוא המלבות ובילר שהיה מלתו ית', ונזבר הבפשיי שהוא היותו מזמור ושהיה זה גם כן ברוח הלקי. ולפי שהדברים הללה היו לקרוכים לקרי ספר תהלים לם הוצרו בתוכו, כי לימה הלק מהמו, כי הספר ההוא הוא מבור השיריי הלריכים לבל מתבודד מתדבק בהלקי, והדברים הללה הם זברון זאת ומלרגתו, ולהיותם דברים שנאמרו לקרי מתימת הספר לא בלו בו והוצאו בבלן, והנה לם כן קרא לקרוכים

(ב) רוח מדבר בי ומלתו מוה המלה, כלל שהכבוהה הלתית בין הבבואה הנבואה ורוח הקדש

(ג) רוח יחוה דבר־בי ומלתו על־לשונו: אמר אלהי ישראל לי דבר צור ישראל מושל באדם צדיק מושל ירא אלהים: וכאור בקר יזרח־שמש בקר לא עבות מנגה ממטר דשא מארץ: כי־לא־כן ביתי עם־אל כי ברית עולם שם לי ערוכה בכל ושמרה כי־כל־ישעי וכל־חפץ כי־לא יצמיח:

כערך לל ספר תהלים, והם גם כן לקרוכים לזקבתו, לפי שלקרי זה לא לל עליו שפע רוח הקדש עוד, ותמהו דברי מותו לבבו שלמה ירלה שלא היו ברוח הקדש כי לם כדרך עלה לילוזיית, כי הלה היו דברי דוד הלקרוכים בלותו רוח ושפע הלקי. וכבר כתב הרב המורה בפרה"מ הנזכר, שלי לפשר מבלתי שיפסק הרוח הפבואי מהנביאים זמן מה קודם מותם, וכן יהיה העניין ברוח הקדש, ולכן בפסק מדוד ימים קודם מותו. ואפשר לפרש הפסוקים הללה לפשר וכלתי יתר על מעלת המלבו לבד, שזבר דוד מדרגתו לפשר היה ברלשונה ומלרגתו שעלה לליה לקרי כן, ולזה למר בלם דוד כן יפי, וזו היא המלרגה לפשר היה בה ברלשונה, ותמהם המלרגה לפשר זבה לליה בלקרוכה היה לומרו וכלם הנפר הזקן על, והניד שהיתה מעלתו לם מפלת הש"י, וזהו לומרו מזיח לקרי יעקב כי הוא נקר בו ומשקו למלך, ולם מפלת ישרלל לפשר היו בפלים בהמלבתו, וזהו ובעיס זמירות ישרלל, רולה לומר שהיו בבי ישרלל והבשים המקולקלות מזמרים כולם תוזבתו דוד וגבורותיו, כלומרו * הבה שהול בלקריו שמ"ך יי ודוד ברבנותיו, ועל השיריס והתוזבתו' הלס שהיו לומרים עליו למר ובעיס זמירות ישרלל, שהוא היה הבעיס והמשובח בזמירות ישרלל ושיריהם, ויהיה לקרי זה התחלת הדברים רוח ה' דבר בי וגו', וזה גם כן פירוש כלה לקלי, לפלי מה שכתבתי בו לקשובה הוא היותר נכון ויפר כפי כוונת הפסוקים:

(ג) אמר לקרי ישרלל לי וגו'. מכאיבו זל בפרק קלו מנלפין

דרשו הפסוק הרלשון הזה, לל שמואל בר כתבו מלן לב לפי שנתן לבי מושל בלדם, מי מושל בי? לדיק, שלבי נוזר דף יו עב גזרה והוא מבטלה, הוי לדיק מושל ירלת לקים. והמפרשים פירשו שהלדיק יהיה מושל עם ירלת לקים, וכלקי למר שהמושל בלדם רלוי שיתיקברו בו תקים, הלקד שיהיה לדיק ויפר, הבני שיהיה מושל עם ירלת הלקים ולל יפור מן התורה ימין ושמלל, כי זה הוא המושל בלשת וכפי הרמון הלקי. וכין לדעת המדרש וכין לדעת המפרשי' יפסר בכתוב בית המזרתית, ויהיה לומרו ירלת לקים כמו בירלת לקים. והבלקה לי הוא הוא שהבתוב בפשוטו לל יפסר כל בו, יאמר שאמר לקרי ישרלל מלמר לחד לשום, ועל דוד ובעבורו דבר לותו המלמ' לור ישרל שהוא הלל ית', והמלמר הרשום הוא מושל בלדם לדיק מושל ירלת לקים, לל כלשר יהיה המושל בלדם לדיק הבה בלי בפק מושל ירלת לקים תמשול בלרן, לפי שבהיות המלך לדיק לדקות לבב, כל העם ילבו בדרכיו ותמשול בקרב הלרן ירלת הלקי' ולדקתו, ובלו בהיות המושל לדיק יהיו הוא המושל, כי לם ירלת הלקים היל היה לשר תמשול בקרב הלרן, ולל כן בהיותו מושל מקריב על שפת שקר שכל משרתיו ועמו יהיו רשעים בהכרח, ולל תקשה על זה הפירוש מלשר למר מושל ירלת לקים בלשון זבר, כי הוא רלוי לומר תמשול בלשון נקבה, כי נם מלתו שיאמר בירלה בלשון זבר, כמו * ירלה. ולעד יבל בי, תקים לשון ולזה פעמים תבל הירלה בלשון זבר ופעמי' בלשון נקבה:

(ד) וכאור בקר יזרח שמש וגו', פירש לפי זל מבונה ומשער דשל הלרן, מבונה הבל מן המשר על דשל מהלרן, לל כלשר המשר יורד על הלרן מלמה דשלים והמשה זורח עליהם הוא מבהיק, וזיעורו יותר מבונה הבל משער של דשל הלרן. ולפי דעתי יאמר הכתוב שמשלת המדיק יהיה כלור הנקר לשר יזרח השמש ויתוסף הלור תמיד, ויהיה הנקר ההוא לל עבות ולל עכבי מובני, מעבור כימון השמש על הלרן, וזהו מבונה

מכונה ומטר, רומז לומר שלא יהיה הבקר עבות פעמים
(ה) כונה ופעמים מטר להמשיך דשן הארץ: ואמרו כי לא כן
ביתי וגו', פירושו שעם היות החלם המושל הצדיק מלכותו
ימשך ויתוסף כאור השמש מעט מעט, פעמים יוסב בחשך
ופעמים ה' אור לו, הנה מלכותו על דוד לא יהיה כן, כי
ברית עולם שם לו ערוכה בכל ושמור, לכן מסודרת תמידית
לא תהיה כאור הבקר שתתגבל לאחר החשך ויתוסף בגמירתה,
וזהו כי כל ישעי וכל חפץ כי לא ימשיך, לכן שכל ישעו וכל
חפצו על דוד הוא שלא ימשך מלכותו, כי המשיכה תכף לאחרי
ההפכה, ולכן היה ישעו וחפצו כי לא ימשיך מלכותו, לכל
יסב ביתו תמיד בחופן שוה ערוכה ושמורה, ויהיה לשם כן כח
המחת' הזה הנה המושל הצדיק עם כל לקחתו יהיה ביתו כאור
בוקר יזרח וימשך השחר, ולא כן ביתי כי היה בית נכרי
(ו) ומלכות מתמיד כמו שיעדו הלל ית' עליו: לכל הלים הבליעל
לא יהיה ביתו כלפי דוד, ולא ימשך ויזרח גם כן כבית
אחר הצדיקי, כי היו הרשעים
פלשתים, לא כדשן הארץ כי [ג] וּבְרַעַל כְּקוֹץ מֻנָּד כֻּלָּהֶם כִּי־לֹא בְיָד
אם בקוץ מוכד שיכיל לותו
הצדק ויסלקהו כל מוכלו [ד] וְקָחוּ: וְאִישׁ יִגַּע בָּהֶם יִמָּלֵא בַרְזֶל
להיותו מכשיל לכל נכר,
ולכן לא יהיה מלכות ערוכה וְעֵץ חֲנִית וּבָאֵשׁ שָׂרוֹף יִשָּׂרְפוּ בַּשָּׁבֶת:
בכל ושמורה כמלכות בית
דוד, ולא נומשת וונרקת [ה] אֵלֶּה שְׁמוֹת הַגִּבֹּרִים אֲשֶׁר לְדָוִד יֹשֵׁב
פתוגל הצדיק שיתגל בימיו בַּשֶּׁבֶת תַּחְכְּמֹנִי רֹאשׁ הַשָּׁלִשִׁי הוּא
ירלת הלקים, לכל לל לדם עֲדִינוֹ הָעֶצְנִי עַל־שְׁמֹנֶה מֵאוֹת חֲלָלִל
לא יקחו הקוני הסם לרשע, בְּפַעַם אֶחָד:
(ז) ושם ישרך ליגע בהם במקום

מולדותם, ימלא הלדם מפחדם נרגל ועץ חנית לכרותם לו
שרוף ישרפו לותם בשבת, לל במקום מוצב לכל יגעו בהם,
כך הרשעי, יתקבל הלדם לבלותם בעמוד בחרב ובחנית, לו
יתפלל עליהם לבם ית' שיכלו ויכפו במקומם ומוצבם כמו
הקוצים. ומל' דרשו במדרש שמואל, בשבת הקבה על כסא
דין. הבר לחר בשבת זו בהפדני גדולה. ול' דקתנלחה כי
דיבל רבת למיתב על כורסיה דיבל למידן ית' עלמל, הכסים
לדרשת הרחשונה. הנה התבחר מוה שבת המחמרים החלה
הוה לכל לרשון לרמוז לו בשמו ומעלותיו המדומה והנפלחית
החלקית, ושיהיה זה לחרי סיום ספר תהלים, להודיע מי
עשלו מה שמו ומה שם לחביו ומדרגתו במעלה ומדרגת הספר
שהיה ברוח הקדש ובספע לחלקי, ולין הדברים החלה שם כן
בבחינה נאורה שיודיעהו הלל ית' מה שיהיה בלחרית הימים,
ולימים נם־כן שירות ותושבחות, ולבן לל היה ראוי שם בספר תהלים
לחר יחד למתפללים ולמתבודדים, ובקרחו לחרונים כערך
תהלים ובערך רוח הקדש לחר נוספה בו, כי היו שלר
הדברים לחר דבר לחרי זה לימם מלותו הספע ורוח חלקי
הקדוש ולל היו מתימני לספר תהלים, ולבן נקרחו לחרונים
מהבחינות החלה. ולפשר לפרש הכתובים החלה בחופן
לחר, יחמר מובל בחדם לדיק מובל ירלת ללקים, ולנלקתו
ויובדו יובה בהתמלת מלכותו שיהיה כאור בקר יורח שמש
בקר לל עבות כי לם בהיר ונך, והוח משל לבית דוד, וכמו
(תלי' פט' לז') שחמר * ובסהו כשמש נגדי. ולחרי שהדלים זה המחמר לחמר
עוד מחמר לחר, והוח מבונה ממטר דשן מחרן כי לל כן
ביתי עם חל, לל הנה דשן הלרן תטרף חויתו לבני דבריס
שהם בונה השמח שהוח הפועל הגדול בהויות, והמטר שהוח
קלק קומרו, וזהו מבונה ממטר דשן מחרן, לל יתהווה
וימלח דשן הלרן בבני הפועלים החלה, חבל לל כן ביתי
עם חל שימלח כדשן הלרן והוח יפעל נפ בהדרה, כמחמר
(ישעי' מ' ו') הנביח * יבש חציר נבל לין, לפי שברית עולמי שם לי ערוכה
בכל ושמורה, כלומר שיהיה מלכותו בלחי מתמיד, ולל
יהיה כדשן שבין לילה היה וכין לילה חבד, וזהו כי כל ישעי
וכל חפץ כי לל ימשיך, לל שלל יהיה נומח כדשן זוכר,
חבל יתמיד ביתו בהתלבה ובמעלה בלי שבוי. ואמנם הבליעל

רמז לבחור לו לבל זולר לוכיו, הנה לל לי שלל תהיה
מעלתם ערוכ' בכל ושמורה תמידית בבית דוד זוכר, חבל
גם לל יהיו בדשן הבלתי מתמיד לפי שיועיל הבל וגם שיפסד
בבחת ובטלוה ויהיו החבשים שמחים בו, והם לל יהיו כן,
כי יהיו בקוץ מוכד כלהם, רומה לומ' בקוץ שיסירוהו החבשים
וירחיקו לותו מהם לרשעתו, כי לל ביל יקחו לותו כמו
שיקחו לת הדשן, ולחים יגע בהם על לד ההכרח ימלל ברזל
ועץ חנית לכריתו מפחדם ממנו לרוב רשעו, והוח משל
לרשעים שיפחדו החבשים מהשחתתם, גם לל יהיו כדשן
שיועיל למבבל הלדם והבהמה, כי הקוטים הסם שרוף ישרפו
לותם בשבת, לל בשבת הלדם בנית יועילו כי לם
לשרפה, וגם זה משל לרשעים שיהיה מבליחתם רע בעולם
הזה ובעולם הבח ויהיו כידועים לשרפה בגיהנם. הנה לם
כן בזה זכר דוד שמו ושם שלינו ומעלתנו ומדרגת דבריו לשר
דבר בספר תהלים שהיו ברוח הקדש, ובזה העיר גם כן על
הזמן לשר חברו שהי' בלחרית
ימיו, ולבן לחמר ללה דברי
דוד הלחרונים, ועם זה
הותרה החלה השלישית:

(ח) אלה שמות הגבורים לשר
לדוד. בעניני הפסוקי'
החלה לשר זכר כלן מגבורי
דוד ומה שבוכר מזה בדברי
הימים מבלתי בספור הוה
חלופים עלמים ממה שזכר
כלן למה שזב' שם, והמפרשי'
לל התעוררו לל למעט מהם,
וגם בו לל דברו כרלוי בפי מחזבתי, והבני מעיר על הרב מעיר
החלופי' הסם: הרלשון שזם בדברי הימים כלו שלשה פרשיות על החלופי'
בשמות הגבורים לשר לדוד. הרחשונה היל * החלה שבחלקו בזה
רלשי הגבורים לשר לדוד המתחזקים עמו בחלכותו עם כל כלן ובלה.
ישרחל להמליכו וגו', והחלה מספר הגבורים לשר לדוד וגו' לל ת' י'
וזם היבית הגבורים הנוכרים כלן. הפרשה השנית היל פרשה כ"ט
* והחלה הבחים לל דוד לל נקלב וגו' בגבורים עוזרי המלחמה שם י"ג ת'
וגו'. הפרשה השלישית * והחלה מספר רלשי החלון לנבח שם שם כ"ג
כלו על דוד שכרוכה להסב מלכות שחול חליו וגו'. ויקשה לם
כן לם היו כל הנוכרים בלותם שלשה הפרשיות גבורי דוד,
למה לל זכרם הבניל כלם כלן ווכר לבל הנוכרים בפרשה
הרחשונה? והיה רלוי לומ' גם כן החלרים שבשתי הפרשיות
החברות, לחרי היותם כלם גבורים לשר לדוד: החלוק
הנבי הוה שמלותם הגבורים הנוכרים בפרשה הרחשונה
בדברי הימים זכר כלן קלתם ועוד גם כן קלתם, ומחזר
זכר כלן הניח שם קלתם והזמיט קלתם, וניחור זה שבלן
זכר ברחשונ' עדיבו העלני יועב בשבת תקמחני ולחריו חלעזר
בן דודו ולחריו שמה בן לגה, ולחריהם זכר השלשה גבורים
לשר בקעו במחנה פלשתים ויהכו מים להניל על דוד ולל
זכר שמות', ולחרי כן זכר לביני בן כרויע וכניהו בן יהוידע,
ולחרי כן זכר שלשים הגבורים לשר נקבו בשמות, ובדברי
הימים זכר עדיבו ולחלעזר בן דודו ולל זכר שמה בן לגה,
והשלשים גבורים הנוכרים כלן לל הניל שמה לליקם הקרבי
כלמון החקחי שמה ההרבי לחלבלי בן לחסבי לליעם בן
לחיתופל פעבי החרבי, וזהו סם במקום השלשים הגבורים
החלה לרבעים וזם גבורים, ומהם לרבעה ועשרי' מהנוכרים
כלן, ועוד זכר שבים ועשרים שלל זכר בכלן כלל והוח
זר מלל, למה לל נוכרו לותם הגבורים כלם בכלן?
ולמה כתובם סם מבל ובגרעו מבל? החלוק השלישי
שבלן נוכרה הגבורה לשר בעשה בחלקת העדשים ויכבה
לל שמה בן לגה, ובדברי הימים הניל הגבורה היה
ויכבה לל לליעזר בן דודו והוח זר מלל, ויזבר לנעת שם
החמת כפי הנוכר כלן לו כפי הנוכר שם? וגם יקשה שבלן
לחר שהיתה חלקה מלחמה עדשים, וזם לחר מלחמה עמורים,
כלן

כאן לומר ויתיצב בתוך החלקה ויצילה , לפי שאמה לבדו עשה הגבורה הזאת , ואם כדברי הימים לומר ואחריו לבעזר בן דודו האחוחי הוא בשלשה גבורים הוא היה עם דוד בפס דמים והפלשתים נאספו שם למלחמה ותהי חלקת השדה מלאה שעורים ויתיצבו בתוך החלקה ויצילה ויכו את פלשתי , הנה דוד שם כן עשה הגבורה הזאת בעצם ורחשבה ואשר
בך פ׳ ס׳ עב הגבורים עזרוהו כה • והנה קו״ל וגם המפרשים התעוררו
ובירושלמי מחלוף השעורים והעדשים , ולמה שלמר שם ויתיצבו ויצילוה
דכתודרין ויכו בלשון רבים וכאן לומר על שמה ויתיצב ויכל וכך בלשון
עב כ׳ עב יחיד , ולא התעוררו על עיקר החלוף שזכרתי : החלוף
הרביעי כמה שקרה כאן הגבור הרחשון עדיכו העבטי , ותחרו
שהיה יושב בשבת תחכמוני , וכפר גבורתו על שמוכה מאות
בלבד , ואם כדברי הימים קרחו יאשבעם בן תכמוני , הנה לפי
הפנים השם שזכר כאן למה שזכר שם , והתואר שתחרו כאן
יושב בשבת תחכמוני עשחו שמה שם העל בתחרו בן תכמוני •
גם למר כאן על שמוכה מאות בלבד , ואם למר על שלש
מאות בלבד , והיה בתירה גדולה , ומה שכתב רלף שמתי
מלחמות היו (להתיר זה הספק) אין לו ממש , כי לבו היה
בן היה זכרו כאן לגבורה רבה , שפעם לחת הכה והרג
שמוכה מאות בלבד ופעם לחת שלש מאות : החלוף החמישי
שמה שלמר כאן בחכמוני בן לרויה מן השלשה הכי בכבד ,
וכדברי הימים למר מן השלשה בשנים הכי בכבד , ונם זו
בתירה מבוחרת , כי שם הוא לפי היה בכבד שם לפי מהשנים ,
לפי ילפק שם כן שיהיה בכבד מן השלשה , ונם על החלוף הזה
העירו המפרשים : החלוף הששי בשמוני השמות והמלות שבאו
בגבורים החלה שם וכאן , שם בכניהו בן יהוידע למר כאן
איש מלחה , ולמר שם איש מלה קמץ בחית ונו׳ , כאן קרחו
גבור לחד שמה , ובדברי הימים קרחו שמות , כאן למר חלן
הפלטי , ובדברי הימים למר מכבי החוזתי , והוא היה שמו
החמיתי , כאן למר חלב בן בענה , ובלה למר חלד , כאן
למר הדי מחלי נעט , ובלה למר חורי , כאן למר בני יעז
עלבון , ואם כלה למר אליחל בן עלבון , כאן למר בני יעז
יחוכתן , ובלה למר יהוכתן בן נתן , כאן למר בחלף לחיים ,
ובלה למר לחיעם בעין , כאן למר יגאל בן כתן , ובלה למר
יואל לחי כתן : החלוף השביעי הוא למרו בכאן בסוף הגבורי ,
כל שלשים ושבעה , ובפרטן לח תמלח כי אם שלשים , ובדברי
הימים הכיל מ״ו • ואמנם למה למר כאן שלשים ושבעה ,
כתב רבי ושחר שחברו שמח בכיו של יאן שלשה או לחרבעה היו •
ובחה לדעתו למה זכר אם כן לחד מבני יאן ולח זכר
הלחרים ? ולפי כתב שהם השלשה הרחשונים , עליהם העבני
ואלעזר בן דודו ושמה בן לגה , והשלשה גבורים שבקעו
מחנה מים ויכאו אל דוד , ובניהו בן יהוידע שלח היה
ממניהם , והשלשים שזכר בחחרונה , והיו אם כן שלשים
ושבעה • וגם זה היכאו אות לי , כי שלשת הגבורים לפר
הלכו לשחוב מים לדוד היו מכלל השלשים , כמו וירדו שלשה
מהשלשים רחש ונו׳ , ונם כן בניהו בן יהוידע היה מחניו
השלשה שהלכו לשחוב מים לדוד , כמו שלמר ולח אם בשלשה
הגבורי , ונם כלמר שהיו מחניהם למה שזכר בפני עלמו ,
כלטרך אם כן לומר שהיו בן לרויה שבזכר בפני עלמו גם
בן שהיו מחניהם , ויעלו אז בלם לשמונה ושלשים , ויקשה
הפסוק הזה אם כן בחקומו כאן ובמה שזכר בדברי הימים ?
והברחה לפי בהיותר זה הוא , שבדברי הימים בח הפסוק
הזה סמוך להמלכת דוד להודיע שלשה היו המחליטים אותו ,
ולכן היתה התלמת הפרטיות לשלה רחשי הגבורים לשר לדוד
המתחזקים עמו במלכותו עם כל ישראל להמליכו כדכר ה׳
על ישראל , ולזה זכר רחשונה מספר הגבורים לשר לדוד ,
ואחר בפרשה השנית זכר הכתו׳ הבחים על דוד לפי נקלע ונו׳ ,
ואמה הגבורים עזרו מלחמה ונו׳ להחתם נם כן עוזרים
במלכותו , ואחרי זה בפרשה השלישית זכר מספר רחשי
הקהלים לנפח בהו על דוד קברונה להפך מלכות שאול לפיו

כדכר ה׳ ונו׳ וכסוף הפרשיות לומר כל לפי לפשי מלחמה
עוכרי מערכה כלכב שלם בהו חברונה להמליך לת דוד ונו׳ ,
ולהיות זה הדרוש שמה מהמלכת דוד הוכרך להוכיחם כלם ;
לפל כאן בספר שמואל בח הספור הזה בסוף הספר לפי
דברי הפירה והדברים הלחרונים , להודיע הגבורים לשר היו
לדוד שעזרוהו בהמלחותיו ומלחמותיו לשר עליהם נתן השורה
והתוכחות לשר קדמו , לח לספר הגבורים לשר בתו
להמליכו ולח הכחים לפיו לפקלע כי לם המתחילים במלחמה
ופועלי יושועות בקרב הארץ , ומפני זה לח היה ראוי להכיל
בכאן הגבורי , לשר בתו פיו לפקלע עם היותם עוזרים לזותו
במלחמה לשר עשה שם עם התומות ולח הכחים להמליכו ,
כי לח היתה זלת כוונת הכפיל הנה , כי חלה לח עשו גבורות
רשומות ולח היו מתחילים עמו , ובמתפן נזכרו הגבורים
היותר רשומים לשר היו מתחילים עמו במלחמותיו וכפי חלוף
הכוונות לח יפשר לפיו בזה קושיה כלל • ועל החלוף השני
לומר שהכניל זכר כאן הגבורים היותר עלמיים לשר לדוד
היושבים רחשונה במלבוש , והקדימם כפי קדימת מעלתם ,
עדיכו כרחשונה ואלעזר לחריו , ושמה ושלשה לשר שתנו
הימים , לפיני כניהו ושאר הגבורים , ובדברי הימים נזכרו
חלה כלם קלתם בפירוש וקלתם ברמז ונקלתם בשיכוי שמות ,
כי היו שמות מחולפים לקלתם , ואין ספק שאמה בן לגה לח
נזכר בדברי הימים כי אם ברמז , לולי שמו בשמע בכף
הדבור , או בבמך על מה שפורש כאן , וברמז בחתרו שם
ואחריו לאלעזר בן דודו האחוחי הוא בשלשת הגבורי הוא
היה עם דוד בפס דמים ונו׳ וייתיצבו בתוך החלקה ויצילוה
ונו׳ , הנה במה שלמר הוא בשלשת הגבורים יובן על אלעזר
בן דודו , ובמה שלמר עוד הוא היה עם דוד בפס דמים , רמז
לשמה בן לגה (וזה לח כיחרו) שהיה עם דוד בפסם דמים ,
וכאשר קרח זה על שניהם , לל על אלעזר ועל שמה , למר
ויתיצבו בתוך החלקה ויצילוה ויכו ונו׳ , עם היות שבאן
ייפסו לשמה לבד להיותו העקר בזה , וכך דרך הכתוב לפרש
בפקום לחד מה שלח נתפרש בפקום לחר ולפקר בכאן מה
שכבר נתבאר בפקום לחר , כמו שכתב הלמכן זל בפירושו
לתורה • ואמנם שלשי הגבורים לשר נזכרו כאן הם השלשים
הרחשונים לשר נזכרו בדברי הימים , וכמו שהיה כאן הרחשון
שבהם עשהאל ואחריהן לוריה החתי , כן התחיל שם בעשהאל
ואתם בלוריה החתי , וזכר אחריו לכל זכר כן לחלי ולמר
שעליהם בן זיזא הרחובני ועליו שלשים , לל
שהיה ממונה על אלה השלשים • הנה התבאר שהשלשים לשר
בכאן נזכרו גם כן שם , עם היות שמהם מהם בפקלבו בשמות אם
בלות אחת לו שתים מהם או בשם אלו , לפי שהיו להם שני
שמות • ואמנם שם בדברי הימים הוסיף עליהם גבורים
אחרים , והיתה הסבה בזה לפי שזם למר וגבורי החיילות
עשהאל ונו׳ , ולפי שהיה דעתו לספר גבורי החיילים , לל
שרי החיילי והממונים עליהם , ספר בתוכם אלשים שעם
היותם בלתי גבורים בעלמם היה ראוי למנותם בכחינת
היותם רחשי החיילים , לפל בכאן שלח היה דעת הכניל
למנות כי אם הגבורים בעלמם לח זכר אלא רחשי החיילים
לפי שלח היו גבורים • ואל החלוף השלישי לומר שענין
החלקה לח יוחסה בדברי הימים אל אלעזר בן דודו כי אם
אל שמה בן לגה , עם היות שלח נזכר שם בפירוש כי אם
ברמז , בחתרו הוא היה עם דוד ונו׳ , ומה שלמר ויתיצבו
ויצילוה ויכו תיכו תזור לדוד כי אם לשמה ואלעזר , שהניחם
עזו הגבורה פזחת עם היות שמה בן לגה העיקר בה ולכן
יוחסה אליו כאן • ואמנם חלוף מה שלמר כאן עדשים ולמר
שם שעורים היכו ממה שיקשה , כי ימלח שהיו שמה שניהם
ועדשים היו בחלקה רחשונה כמו שזכר כאן , והניחו שמה גם
עומרים מהשעורים להפילם ולכן זכר שם שעורים • ובמדרש
שמואל ר׳ יעקב לספר תכן לומר , עדשים היו , חלח שהיו ריש פרק
נבוחים כשעורים , ר׳ לוי לומר חלו פלשתים שהיו נבוחים
כשעורים , ר׳ שמוע בר כחמני לומר שתי שדות היו , חחת של
עדשים

[ט] וְאַחֲרָיו֙ אֶלְעָזָ֣ר בֶּן־דֹּדֹ֔ו בֶּן־אֲחֹחִ֖י
בְּשָׁלְשָׁ֑ה ׀ גִּבֹּרִ֣ים עִם־דָּוִ֗ד בְּחָרְפָּם֙
בַּפְּלִשְׁתִּ֔ים נֶֽאֱסְפ־שָׁ֖ם לַמִּלְחָמָ֑ה וַיַּעֲל֖וּ
[י] אִ֥ישׁ יִשְׂרָאֵֽל׃ הוּא־קָ֗ם וַיַּךְ֙ בַּפְּלִשְׁתִּ֔ים
עַד֩ כִּֽי־יָגְעָ֨ה יָד֜וֹ וַתִּדְבַּ֤ק יָדוֹ֙ אֶל־הַחֶ֔רֶב
וַיַּ֤עַשׂ יְהוָה֙ תְּשׁוּעָ֣ה גְדוֹלָ֔ה בַּיֹּ֖ום הַה֑וּא
וְהָעָ֗ם יָשֻׁ֥בוּ אַחֲרָ֛יו אַךְ֖ לְפַשֵּֽׁט׃
[יא] וְאַחֲרָ֕ו שַׁמָּ֥ה בֶן־אָגֵ֖א הַהֲרָרִ֑י וַיֵּאָסְפ֤וּ

עדשים ולקח על שעורים ונתן לקח היתה, וכבן לחמי שלה לקח היה ושתי שנים היו. והנה ייקצו זה לעניין הקלה והעומר ולין לנו מורך בזכרון מלחמת עוד. ועל הקלוף הרביעי לומר שכלן וכר הכניסו הנשי העלמיי שהיה עדיכו העכני, ולחמו יוצא בשנת תקכמוני הוא עוזר תקמתו כפי הלחת, ובדברי היימים קלקו יבשעם שהיה גם כן שמו, ולהתמלתו בתכמה קרקו בן תקמוני, כמו * בן זקוכים, ואולי היה לקניו גם כן תכם, ובכר לחרתי שגלה שם מה שלא כזכר כאן. ולנו גם כן שנת' שהיה זה מקום מוצנו ודירתו, כמו * בית הלקחי, ולהיותו מכוכה גם כן על מקומו לחר גם כן בדברי היימים יבשעם בן תקמוני, לל יוצב בתוך העם הנקרא תכמוני, כי התקלת היקב לה יהיה לו מקום, כמו זכור התנוכי [לל מלומד בתכמת ההגיון], והנה שם קרקו בשם שלא קרקו הנה, כי היה תמיד הכוואה בדברי היימים לזכור כל לדם בשם לחר לם היה לקלו מלבד מה שזכר הכניל כאן. ובכר התעורר לדק לומ' שאולי היה שם לניו תקמוני, ויותר מוכתר לפלי שיהיה שם מקום, ושלוה כוון לחרו יוצב בשנת תקמוני, כלומ' היוצב במקום תקמוני, לפל כפי הלחת הוא תוקר קמתו. ולחכם מה שלחר כאן שמוכה מלות קלל, ובלה לחר שלש מלות קלל, שני הפסוקים הקלה לפלי מתיסבי, כי כאן לחר הכניל שהיה יוצב בשנת תקמוני, לל כיוצת התכמה והעיון, כי עם היותו רק השלישי גבור ושים מלחמה ומתעסק במלקמות לל היה מוכן ממנו עיון התכמה, ולוה זכר דבר רשום מלך יורה על להבתו התכמה, והוא שבהיותו יוצ' מהלחמה עדוכה ופוקה לשר הוא הכה את שמוכה מלות קלל היה לת לבית המדרש ויכניע שכלו לעיון, וזהו לחרו יוצב בשנת תקמוני על שמוכה מלות קלל, לל שהיה מיצב דעתו בעיון על הכתו שמוכה מלות קלל שהרג בפעם לחת ביום מלחמה לחת ובנוהו ממנה היה יוצב בשנת תקמוני. לחכם בדברי היימים לל דבר מזה, כי לם להודיע גבורתו שהוא היה עורר לת הכיתו על שלש מלות קלל, לל בשלרי הרגו בידו שלש מלות קלל היה עורר לת הכיתו ומכיעו כלבים הפוקים בכדור בלי עייפות ויקופה כלל. ועם היותו זוה עמהו הרג שמוכה מלו' קלל כמו שזכר כאן בפעם לחת, לל ביום לחד שהיה גבורה רבה, הנה עוד תזכר ותורשם גבורתו בדבר שני, והוא בהיותו עורר לת הכיתו על שלש מלות קלל כלנו לת עשה עליון כלום לת יעף ולת יגע. הנה לם לת כן שני הפסוקים מתיסבים, לפי שהם מודיעים לנריס מתקלפים, כי בדברי היימים זכר מגבורתו, וכאן בפר מהכמתו, ולוה לת לחר כאן והוא עורר לת הכיתו, ובפירוש הפסוקים לרחיב עוד הכיאור בזה. ולחלוף התחזי שלחר בלחיי מן השלשה הכי כבכד, ובלה לחר מן השלשה בשנים הכי כבכד, התרו מהה שיקל, כי להיות לחיי לחד מהשלשה, לחר כאן מן השלשה הכי כבכד, לל שהוא הבכיר מהם והוא המוכתר והגבור שבשלשה, לחבל עוזל בדברי היימים בשם שירלה מזה שהיה גם כן כבכד מעמו לחרי היותו הוא לחד מהשלשה, ולזה פירש ולחר מן השלשה בשנים הכי כבכד, כלומר שהוא היה כבכד יותר מהשנים כי הוא השלישי היה שר לליהם. ולחלוף השני כבר כתבתי שהחלוף בשמות ובדברי הקלה היה לתכלית הכיאור, ולהיות לגבורים הנם שני שמות ושנזכר כאן גם לחד מהם רשה להזכיר גם הנם לחר, כי בבניהו לחר כאן לים מרשה, לל לים מובלע שיתבחל הלחם ברחותו, יעתלנו התנשים לרחות דבר זה כחותו, ולבן פירש גם לים מלה קשה בלתה שהיה גודל עלום, וחנו פירוש המרשה שזכר וכן בשחות התנשים לחר הקליף היה להודיע שהיו גם כן לליהם שחות לחרים מהם שזכר כאן, לו משוכים מהם שנזכרו כאן, ובפירוש הפסוקים לנשיב לל החלוף הנשיעי הלחרון, ולחרי הקדימי היתר התלופים הלנה לפרש הפסוקים לחר כבאן: הלה שחות הנבורים לחר לדוד ונו'. (ח) לחשוב שהיה מתנהג המלך דוד להניח תמיד עתו שלשה נבורי, לל יפרדו ממנו לשחרו מבני לויב בן יבא במלחמה ויכתו, ומלבד הלה היו לו נבורים לחרים פקידי העם ומשוכים על החיילים, והזה לחר רלשונה הלה שחות הנבורים לחר לדוד, רונה לומר המיוחדים בשחריתו. ולחר שהרלשון מהם היה שחו הלכלו עדיכו העכני, והיה הלם בכחות הנפשיות והלם בכחות הנוכריות, כי הוא היה יוצב בשנת תקמוני, רונה לומר כישבת התכמה והעיון עם היותו רק השלישי, כלומר רק הנבורים והחר הלם, ועם היותו עמוק במלחמה לל היה מוכן עמהם מהתעסק בלמוד התורה ועיונה, והזה לחר על שמוכה מלות קלל, ולל לחר הוא היה עורר לת הכיתו על שמוכה מלות קלל, כמו שלחר למעה בהכיתי, כי לל היה הכוונה בכלן לשנות הנבורה לבד, כי לם לשנות גם בעיון והכמה, ולבן לחר שהיה יוצב בשנת תקמוני עם היותו רק השלישי עדיכו העכני, והיה עוזה זה על שמוכה מלות קלל, יראה על היותו הורג ביום שמוכה מלות קלל לל היה לת כאו במלחמה, לבל בנאותו משם היה יוצב בשנת תקמוני. וזקן דרשו זה על דוד עלה, וכן תרגמו יונתן, הלה שחות הנבורים לחר לדוד, שהוא דוד היה יוצב בשנת תקמוני, כלומ' ביישבת הרחויה לחכמה, כמו שלחרו כך היה לדכה, על תורה לת במלח תקכל ויש כרקי לבני בשוהה תשתה ועל הלרן תיצן, ולבל לחרו בפרק הלהו לפו לל מנלחין כשם ר' לחבהו, שהיה דוד יוצב בשעה שהיה עוסק מועד קטן בתורה על נני קרקע. ודרשו רק השלישי, רק לשלשה הנות, לף י"ו עכ' ועדיכו העכני, שכשהיה עוסק בתור' היה עושה עלמו כתולעת, כשהיה יוצ' לחכמה היה מקשה עלמו כעץ. וגם דרשו שחות הנבורים שחות נבורותיו של דוד. ועוד לרשותו במדרש תלחומת על יואב, יוצב בשנת תקמוני רק השלישי פירשוהו לכל לין הכתוב יוצ' מילי פשוטו. ומלת שלישי פירשוהו מלשון נדולה, כמו * השלישי לחר למלך, * ושלישים על כלו, מלכי' כ' ו' כ' ולחר שלישי כלשון יקיד, כמו * ולכרי ולרכים, שהוא כמו שחות י"ל ו' ולכרים. לכל לחרו וירדו שלשה מהשלשים רק לחזוב שהוא מלכי' כ' י"ל כפשוטו ולל כדברי המפרשים, שהשלשים הוא כמו נדולים ונבורים וכמו שלפרש: והנבור השני מהשלשה הלה השומרים (ט) למלך היה ללעזר בן דודו וכך היה שמו, והוסיף לפרש ביותר בן הלחוחי, וזה לל היה כעלינו העכני במעלה ושלימות לכל היה לחריו, והוא בשלשה הנבורים עם דוד, לל שהיה לחד מהשלשה נבורים שהיו עם דוד בחרפם בפלשתים, וזה יורה שכל דוד ושלשת נבוריו ולחרו לנגד פלשתי' חרופים להתפלח עליהם שלש יעמדו כח להלחם כם, כמו שהיה לומ' נלית לנגד ישרל. ולל נלה הכתוב מתי היה זה, לבל הודיע כלן שעלו לים ישרל, לל שכמו מבני פלשתים, והוא לעזר בן דודו הכוכרי, (י) קם ויך בפלשתי עד כי יגעה ידו ל החרב, לל מרוב התנועה והכלות שהכה בהם, לו מרוב הדם לנקה ידו בחרב ובר מחשה כח ההתפשטות, ובעזתה על ידו תשועה נדולה כיום ההוא, ויחרלל ברחותם זה שכו לחרי ללעזר לך לפשט, לל לפשט התלנים לבל לת להכות בהם: והנבור השלישי לשר היה (יא) לחרי השנים הנוכרים בשעלה, היה שמו בן תגי הררי, וזכר

מגבורותיו שכשפט הפלשתים לחיל, וכתב לך עיר פרזות שבקרית חיה, וחיכו כן, לפל הוח כדברי לבנ, שלמד שלם
לה ט' שכשפט פלשים לקפת המיה מן השדה. ובדברי הימים * זכר שקרה זה במקום הנקרא לחם דמים, וחיתה שם מלחמת
(יב) השדה מלאה עדשים, וכם העם מפני פלשתים, והגדוד הזה התיצב בתוך החלקה וינילה, שלח הניחוה פלשתים בתוכה ולח
גזלו המיה, ומם הכה בהם מכה רבה ויעש ה' תשועה גדולה. והכה הגבורות החלה ייחסם הכתוב לל שלשת הגבורים החלה,
לפי שהם היו העקר בחותה המעשים, וחולי עזרם דוד גם
כן לזה, חו היה לחד מהם עוזר לחבר, ולבן כלה לומר ויתיצבו
בתוך החלקה וינילו ויכו
בלשון רבים, רומז לדוד שהיה
עמו כזה חו לחלעזר בן דודו
שעזרו בדבר כמו שבחבתי:

(יג) ויררו שלשה מהשלשים וגו'. הנה הזכיר הכתוב זה לומר שהיה
מחמת זה המקרה שחותיהם,
ולמר לבד שהיו שלשה מהשלשו
רחש? ולם לומר שפירושו
שהיו חלה השלשה מן השלשים
שיזכור לחרי כן, יקשה לל
למה לח נקבו בשמות? ולם
הם השלשה גבורים הנזכרים
למעלה עדיכו וחלעזר ושמה,
יקשה לומרו שלשה מהשלשים
רחש? וגם יקשה לומרו חלה
בחביחי ובניהו בן יהויל'ל ולו הם
השלשה? והיותר מתישב כפי
הפשט הוח שזכר הכתו' המעש'
המעולה הזה לשר עשו שלשה
גבורים שהיו רחש לשלשים
לשר יזכור, וחקרי שזכר
המעשים וזכר שמותם ולמר
שהי הרחשון מהם לביחי והשני
בניהו, ולח זכר שם השלישי
מהם חולי היה יותר לו שמעי
בן גרח לו לשר מהגבורים
החשים בשמותם, ולבן לח
זכרו הכתוב לכל ישר לת שמו
על שפתיו, ושלשת הגבורים
חלה היו החשים לשלשים הגבורים שיזכור, וזהו שלמר וילדו
שלשה מהשלשים רחש ויכו לל קניר לל דוד וגו'. ולחשוב
שהיו הפלשתים כחים להשקות התבוחות ולקמור חותם
קודם ומכם להרעיב לת ישרחל, כמו שהוח דרך הלומחים
בחויבים, ודוד הלך לקרחתם להניל לת התבוחה, והיה זמן
הקניר והיו ישרחל ירחים מלד מהפלשתים שיפשטו בחרן
ויבחו חותם בהיותם קוצרים בשדה, ולזה בח דוד להגין
בעדם ולהמליט, וזהו לומרו לל קניר, ולח כדקק לפרשו בעת
הקניר כלברי המפרשים. וזכר הכתוב שילדו שלשה הגבורים
שהיו רחש לשלשים שיזכור וכחו לל דוד לל הקניר, שהיה
דוד מנין הקוצרים להניל התבוחה, וחית פלשתים (שכם
קלי כח י"ל מחכיכים, על דרך * קיתך יבחו בה, שהוח כמו עדתך) היה
(יד) קומה בעמק רפחים, ודוד היה במעוזה, וחשב לזכר כשהיה
דוד בורח מפני שחול ובחלבו לל מערת עדולם קרה זה, ועל
שמו' ח' כג ל' המקום ההוח לומר שם * כל ימי היות דוד במעוזה, וזיכו כן
לדעתי, כי זה היה לחרי המלכת דוד על ישרחל, כמו שלמר
כפ' ה' י' שם * וישמעו פלשתים כי מלכו לת דוד למלך על ישרחל
ויעלו כל פלשתים לבקש לת דוד וישמע דוד וירד לל המעוזה
ופלשתים בחו ויטשו בעמק רפחים, ולזה לומר כחן וחית
(טו) פלשתים קומה בעמק רפחים ודוד חז במעוזה וגו', וכחותו
זמן היה שהתעוה דוד וילמר מי ישקני מים מבור בית לחם חשר

בשער, וכתב ללך שדוד התחוה לותם ולחלי שהכיחו לותם
קליו כתקרב, לפי שזמו עמהם כשכבה גדולה, ולבן לח היה
לפשתות, והפי' הזה היכו כלות חלכי, כי חיך ישל דוד מים מחותו
מקום בדעתו שלי לפשך שתייתם כי לם בהכחם נגודיו בחותה
כבכה, ולחולי ימותו שם והוח לח ישתה מהכו? לכל דעתי
הוח שהיה זה מימיו דבור הלביי וילמר על לל הכלות, להיותו
זמן הקיץ והיו המים קרים וערבים, כלומר מי יתכני כירקי
קדם שהייתי שותה מים מבור בית לחם, ולמר זה לפי שבולל
שם והיו ערבים חללו, ולל למר זה לגלותם שילבו בהשם
ולל לתכלית מעשה ושיתתכן לדם לעזותו: ולח (טז)
שלשת הגבורים לחלות חפנו
הלבו כלי דעת המלך ובקעו
במחנה פלשתים וילבו לל
הכלר ההוח וישלבו מים
וישלו ויבולו לל דוד:
והנה רשם שלשה גבורות
עמדו כתחברו בפעל המפלגה
הזה. ולפי שפם היותם שלשה
גבורים לבדם היה בקעו כל
מחנה פלשתים וכבשו בו
מתלתו ועד כוסו ולל מלשם
לים מהליכתם שמה, ולל
הלבו מתבכרי, כי לם בגבורם
עמהם בהיותם בלחמים בכל
הדרך, וזהו ויבקעו שלשת
הגבורים במחנה פלשתים,
שלשה היה לבד בקעו כל
לותו מחנה. והנית שלחלי
הניעם לבלר עמרו כח לשתות
ולהוליח המים מן הבלר,
והוח תימה לילך לח הרגוש שם
המוכים בהיותם מתעסקים
בהשלבת המים? והלישית
שהביחו המים ליל רמה לל
דוד, וכיה רלוי שבהיותם
בלחמים עם המוכים בעת
קורתם יפפכו המים, והיה
עם כל מלחמתם לל יפכו
המים מידם, וזהו וישלו
לותם ויבלו לל דוד.

וזכר הכתוב שלח לכה לשתותם ויסך לותם לה' וילמר (יז)
קלילה לי מיי' מעשותי זלת הדם הלשים ההלכים בנפשותם
וגומר, ורלוי שבדע הכבה בזה, והיה רלוי שיקבלם דוד
בכבוד פנים יפות ויאמר מידם, כי היותר משמח לחדם הוח
בתת לפעולתו התכלית הנכסף והמכוון, והנרחה ללי
שדוד מלך עליו השלום רלה בהכמתו שהתכליות רלוי
שיהיו מתיחסים לל מה שקודם לליהם והתחדלות שיהיה
בערך כפי התכלית המקווה, וכמו שלמר הכרמלי, היכלה
פועל חכם יעשה כלים עשרת ללפים ככר כסף לעשות
מהם כרובל לחד? והוח מדברי הרב המורה בחלק שלשה.
וכבר כתב הפילוסוף שהחכים הטבע לעשות התכלי' העלוייס
מהם נעלי עור לחד ומהם נעלי שתי עזרות כפי תכלית
ברייתם, כי השלייכים להיות הכוונה בהם לשחר הרוח
והדם לחד עמו, והיה רלוי ליהר מלד בשחיטת' כפי מעלתם
היו מפני זה נעלי שתי עזרות, כי כפי מעלת התלוי בתוכם
תהיה השחיטה בו, לחכם העוסקים להיות שחיטתם לבד
הדם, כמתפק הטבע בעור לחד מהם. ולפי שהתרומות
והשתלמות הוה לחד עזו שלשת הגבורים התלה היה
כחרן, לח היה רלוי שיחתר לו כי חם תכלית מעולה והוח
הגדול שהתכלית שהפשר לבחך לותם לי', רומה לומר
קלילה לי ה' מעשותי זלת, רומה לומר קלילה לי שהיה
שתייתי

ואבישי אחי יואב בן צרויה ראש השלשה ויניף את חניתו על שלש מאות חלל ושם בשלשה׃ מן השלשה הכי נכבד ויהי להם לשר ועד השלשה לא בא׃ ובניהו בן יהוידע בן איש חי רב פעלים מקבצאל הוא הכה את שני אריאל מואב והוא ירד והכה את האריה בתוך הבאר ביום השלג׃ והוא הכה את איש מצרי איש מראה וביד המצרי חנית וירד אליו בשבט ויגזל את החנית מיד המצרי ויהרגהו בחניתו׃ אלה עשה בניהו בן יהוידע ושם בשלשה הגבורים׃ מן השלשים נכבד ואל השלשה לא בא וישימהו דוד אל משמעתו׃

ואבישי אחי יואב וגו׳. ספר שלשה מהשלשה הגבורים המזכירים אצל בקעו במחנה פלשתים לשאוב המים לדוד היה תכניתי בן צרויה לחי יואב, כי הוא היה ראש השלשה הללו, והיה מגבורתו שהיה מעורר את חניתו על שלש מאות חללים, לכך רומז לומר שלחי הרגו שלש מאות חללים במלחמה כפעם אחד היה מעורר את חניתו כאלו לא עשה כלום לא יצא ולא יבא. ותמהו ולו שם בשלשה מן השלשה הכי נכבד וגו׳ ועל השלשה לא בא, פירוש לפי המפרשים שהיה לו שם גבורה מהם, ותמהו מן השלשה הכי נכבד הוא כפל ענין לפלגות שוות, שהוא כמו ולו שם בשלשה ושניהם אחד בכוונה. ואין כן דעתי, לפי שאניהי היה לו שם בשלשה כולם בשם שהיה אחד מהם, וכן יאמר גם בבניהו, ותמה זה למעט את השלשי שלא נודע בשם ולא ידענו מי היה, וזהו ולו שם בשלשה, לפי שבשלשה הנזכרים בהלכה זה נרשם בשם מהם תכניתי, כי נודע בשם שהוא היה מהם וגם היה הנכבד מהם ויהי להם לשר, כי תכניתי היה השר והנגיד בשלשתם, לכך עם כל זה לא בא למעלת השלשה הראשונים עדיהו ואלעזר ושמה, ולפי זה תמהו ולו שם בשלשה מן השלשה הכי נכבד, אמר על השלשה שנזכרו שמהם היתה, ותמהו ועד השלשה לא בא רמז לשלשה הראשונים, ולפי זה הפירוש לא יהיה בפסוקים הללו כפל: (כ) וכן מפר שהיה בני יהוידע בן איש חי רב פעלים, לפי שלא מעלה

ובגבור היל וגדול במעשיות, כלומר היה הגבור ירושה לו, והיה מקבילו * בגורלו של יהודה. ומפר מהמו שלשה גבורות יהוא ע״ו לפי עמומות. ולפרש את שהכה את שני אריאל מואב, ופירשו כו שהרג שני גבורים ממואב שהיו לריות בגבורתם, ולזה קראם לריאל מלא מורכבת לרי ואל, וכן ת׳ י תרין לבבי מואב. ולבנו כתב שלריאל הוא מגדל, ולזה נקרא בית המקדש לריאל, * הוי לריאל לריאל קריית חנה דוד, ועכשיו שהמגדל יצעי׳ כט ג׳ והמזבח הוא לרי ואל, וכן ת׳ י תרין לבבי מדבחך. כמו * כלבבי תלים נה ה׳ חל, ולזה נקרא לריאל, ולולי הא כלומר המגדלים ממואב לריות תקוקים, והודיע שבניהו הכה שני מגדלים ממואב וכבשם בגבורתו. הגבורה השנית שהכה את האריה בתוך הבור ביום השלג, והתקבלו בזה שלשה דברים, לפלל הלעמו עם האריה הגבור שבחיות, השני היות המלחמה בתוך הבור שלא היה מקום לבניהו להתרחק ממנו, ולכרוך המקום היתה הסכנה יותר עליומה, השלישי שהיה ביום השלג שהיו יליו ורגליו קפוי השלג עמום ולא יוכל להלחם לתגבורת הקור מפלת הזמן והמקום שהיו שם, והקור הוא מונע הפעולות החיוניות, כמו שכת בטבעיות: והגבורה השלישית שזכר מבניהו, הוא (כא) שהכה איש מצרי שהיה ממדלת ומורה כפלשה ופרעה, כמו שזכר בדברי הימים *, והיה לה ג׳ יו׳ כ״ג ביד המצרי קנית וירד עליו בניהו בשבט לפל קשן וכפה גבורתו לפל הקני, מיד המצרי ויהרגהו בחניתו, ועם היות בניהו כהן היה הורג את לויבי ה׳ ולפ היה זה פלפו עומפה: כמו שאמרו זה בפנחס *: כמדב כה ז׳

ובשלשת הגבורות הללה עשה בניהו בן יהוידע, ולו שם בשלשה הגבורים מן השלשים נכבד, לפ שבשלשה הגבורים השניים כולם ובשם בשם בניהו בן יהוידע שהיה לפל מהם, והוא היה נכבד מכל השלשה גבורים שזכור לפרי זה, לפל לפ הגיע ל מעלת השלשה הראשונים לפרי זכר. והנה לפרי בשנים הללה הגבורות שזכר בהם, ולשלישי מהם לפ היה שם ולפ נודע שמו, עם לקוטן מעלתו לו שלפי כוזמן להתחבר עם השנים שזכר בלותו בפעל המשובח, ולפי שלפ עשה גבורה לפרית לפ נזכר שמו שם, כי כפמיך על השנים שהם היו המכניעים היותר עלמיים בלותו מעשה, ולולי היה השלישי עליהן בן יוש הרלוכני. ובעיני לזה לפי שכלן לפר שהיו שלשה רפש בשלשה, וזכר שלשתם ובניהו היו מהשלשה, ובדברי הימים לפר * עדיהן בן יוש הרלוכני רפש לרלוכני ועליו שלשים, שם ומשכר לפר ועליו שלשי, יורה שהוש היה מהשלשה הללה שהיו לשלשים בשלשים: ולפרו וישימהו דוד ל משמעתו, ירלה שלפר יקר בעיניו בניהו בן יהוידע שם לותו על משמעתו, לל להיות פקיד על לפשי משמעתו, כמו שלפר ובניהו בן יהוידע על הכרתי ועל הפלתי: ולזל לרשו ובניהו בן יהוידע בן איש חי רב פעלים, ולפי שהיה בניהו בן יהוידע בן איש חי רב פעלים, לל בא למעלת השלשה הראשונים, ולפי שהיה בניהו בן יהוידע בן איש חי רב פעלים, והלדיקי, לפילו במיתתן נקראים מקבצאל, שרבה פעלים ונקבן לתורה. הוא הכה לת שני לריאל, שלפ היה כמותו לפ במקדש לשון ולפ במקדש שני * הוי לריאל לריאל וגו׳: שעיה כט ז׳

(כד) עשׂהאל אחי יואב וגו׳. כבר כתבתי שהגבורים לפי סדר זכר בכאן הבלתי גבורים הראשונים היו שומרים לדוד ולפי דוד היה להם מכוי לפי כי היותם שומרים לראש, והוא תמרו הגבורים לפי סדר לדוד, ואפר הגבורים לפי זכור לזכר כי לפי שרי החיילים והם הממונים על העם שרי [כה] אלפים ושרי מאות, ולכן

עֲשָׂהאֵל

לה ק׳ יח כו לפי כבשרי הימים * גבורי החיילים. החמש מאות שרי החיילים היו לפקדים תחת שבעה ראשים שהיו הם השרים העליונים הממונים עליהם, והם לפי שהגבורים היו שבעים ואפי מהגבורים היותר מובחרים מכלם, ואפילו היו לפקדים למשפחות מהם, לכן לפי שהלך עשׂהאל לפני יואב כשלחו, ואפשר שכבודו כאן כפי מעלתם הכבוד בכבודתו והפעיר כעירתו, והיה הראשון שנהם היה תוריה [לב] והאחרון שנהם היה אליחבא השעלבני בני [לג] יָשֵׁן יְהֹנָתָן: שמיהם מתים על ידי שרש והם כלם שבעים, והוא [לד] שַׁמָּה הַהֲרֹרִי אֲחִיאָם בֶּן־שָׂכָר פרטן. עשׂהאל לפי, לפיכך [לה] הָאֲרָרִי: אֱלִיפֶלֶט בֶּן־אַחַסְבַּי בן דודו מבית לחם שבים, לפיכך שהם התחילו מרכבה ולכן הפלשתי [לו] בֶּן־הַמַּעֲכָתִי אֱלִיעָם בֶּן־אֲחִיתֹפֶל הַגִּלֹנִי: תחלה, ועיל בן עקש התקועי [לז] חֶצְרוֹ הַכַּרְמֶלִי פַּעֲרַי הָאֲרֻבִּי: שהם, ולפיעזר העבתותי [לח] יִגְאָל בֶּן־נָתָן מִצֹּבָה בָּנִי שבעה, ומבני התוצתי שהוא [לט] הַגָּדִי: צֶלֶק הָעַמֹּנִי נַחֲרַי מכבי התוצתי שהוא, ולמען הַבְּאֵרֹתִי נֹשֵׂא כְּלֵי יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה: הפלפי דצע, ומפרי הנטופתי עזרה, חלב בן בענה [מ] הַיִּתְרִי: הנטופתי יי, ואתי בן ריבי עִירָא הַיִּתְרִי מנעבת בניין יב, ובניהו גָּרֵב הַיִּתְרִי: פרעתני יג, והלי מכחלי נעז [מא] אֻרִיָּה הַחִתִּי כָּל שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה׃

אחי־יוֹאָב בַּשְּׁלֹשִׁים: אֶלְחָנָן בֶּן־דּוֹדוֹ
בֵּית לָחֶם: שַׁמָּה הַחֲרֹרִי אֱלִיקָא
הַחֲרֹרִי: חֶלֶץ הַפַּלְטִי עִירָא בֶּן־
עַקֵּשׁ הַתְּקֹעִי: אֲבִי־עֶזֶר הָעַנְּתֹתִי
מְבֻנַּי הַחֻשָׁתִי: צַלְמוֹן
הָאֲחֹחִי מַהְרַי הַנְּטֹפָתִי:
חֶלֶב בֶּן־בַּעֲנָה הַנְּטֹפָתִי אִתַּי בֶּן־רִיבַי
מִגִּבְעַת בְּנֵי בִנְיָמִן: בְּנָיָהוּ פִּרְעָתֹנִי
הַחִדַּי מִנַּחֲלֵי־גָעַשׁ: אֲבִי־עַלְבוֹן
הָעַרְבָתִי עַזְמָוֶת הַבַּרְחֻמִי:
אֶלְיַחְבָּא הַשַּׁעַלְבֹנִי בְּנֵי יָשֵׁן יְהֹנָתָן:
שַׁמָּה הַהֲרֹרִי אֲחִיאָם בֶּן־שָׂכָר
הָאֲרָרִי: אֱלִיפֶלֶט בֶּן־אַחַסְבַּי
בֶּן־הַמַּעֲכָתִי אֱלִיעָם בֶּן־אֲחִיתֹפֶל הַגִּלֹנִי:
חֶצְרַו הַכַּרְמְלִי פַּעְרַי הָאָרְבִּי:
יִגְאָל בֶּן־נָתָן מִצֹּבָה בְּנֵי
הַגָּדִי: צֶלֶק הָעַמֹּנִי נַחֲרַי
הַבְּאֵרֹתִי נֹשֵׂא כְּלֵי יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה:
עִירָא הַיִּתְרִי גָּרֵב הַיִּתְרִי:
אֻרִיָּה הַחִתִּי כָּל שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעָה׃

פרשה כה תפסר שבלם דוד למחות לת ישׂרלל, וכנגף לחל ית׳ לת העם בעבור זה ושהתפלל דוד עליו לל לחלקים, ושבח לחלו גד לחזות לפרש לו עבשו ושחזר דוד כפלה כת כיד ה׳, והתפלל לחר כך שיהיה נו ונבית לחנו המגפה, ושהרלהו הסס שיעשה מזבח בגורן לרוכה היבוסי וקבה דוד הגורן ויעל עם עולה לי׳ ויעתר הלקים לחרן, ושותו מקום בחר לבית המקדש. תחלת הפרשה ויוסף לף ה׳ לחרות וגו׳, עד סוף הספר.

והנה שחלתי בפרשה הזחת שש שחלות:

השאלה הראשונה בחמרו ויוסף לף חסם לחרות בישׂרלל ויסת לת דוד בהם לאמר לך מנה לת ישׂרלל וגו׳, ויקשה מלד שייחס הכתוב זה לל הסתת ה׳ בי כחלו הוח יקפין בחות המת, ולם הוח ית׳ הסיב לת לבו לקורבית והוח הכייתו לחטוח למה נעבשו ישׂרלל עלין? ומה היה בשנו על דוד בזה? כי שנייחס הסתתה לפל ית׳ בהיותו טוב ויסר על כן יורה שחטים כדרך יסר כחענלי לדם. ובדברי הימים לחמר במקום מה שנחמר כחן ויוסף לף ה׳ לחרות בישׂרלל ויסת לת דוד לחמר שחה ויספר לת ישׂרלל, ויחמר דוד לל הלקים חטחתי מלד לחשר עשיתי לת הדבר הזה וגו׳, יורה שעל עונו בספת המכין היתה המגפה לל בעון

בעון ישראל . ואם לאמרנו שדוד קטל ולא ישראל , יקשה אם כן אמרו ויסף לשון ה' לקרות ביהודה ויסת את דוד וגו' , ויורה שבסבת חטאם היה ודוד מוסת היה בדבר :

השאלה השלישית למה היתה מנפ' העם למה חטאת דוד במכות' כמו שיורו הכתובי' , ליהוי שבדע במה היה החטא ? למה אמכתם ללא מורך , או אמכתם לגלגלות' ולא עי שקלי' ? ואם תאמרו שחטא באמכתם

שמות ל יג לשלם מורך , יקשה לאמרו * כי תשא את ראש בני ישראל וגו' , ופקדתי כשתרפה לקבל מכוס מכייכם לדעת כמה הם וגו' , ויורה שהכוונה היה בידו למכותם . ואם תאמרו שהיה היהוד להיותם במנים עי שקלים , יקשה מה שמיכו כפי פשטי

במדבר ג מ הכפסוקים שבמנו בערכות מואב * לגלגלותם , ושקול פקד את העם פעמים ולא עשהו עי שקלים , והנה וכרתי זה בכתן על לח הקובר ותקריב התקירה הזאת לתקרי זה בכיאור לחיותם העכין כלמוד הנכי :

השאלה הרביעית למה היתה המנפה לשבר בחה על המכין הזה בדרך עובב שהעכיב הלא ית' לותם על זה , או היה לבר כחשך בטבע מפעל עין הרע כדעת המפרשים ? ואם היה עובב על זה החטא והיה דוד החוטא , למה לא בעבב הוא ובעבור ישראל שלא קטלו בדבר ? כי הם במנו במכות המלך לא בבחירתם , ואם היתה

שמות ל יג **ואקדים** לזה שלשה למודים , הלחד בביאור עכין המכוה ולחיתתה שבלשה בפרשת כי תשא * , הנכי בחקירת החטא ובמה חטא דוד בעכין הזה ? הנלישי לדעת למה תרה בכתן לקח ה' בישראל ועל לזה קטל מהם האי ? ולחקרי הקדמתם לפרש פסוקי הפרשה :

הלמוד הראשון בהבנת פסוקי התור' ולחיתתם הזה לח בפרשת כי תשא * כשתאמר הלל ית' למשה כי תשא את ראש בני ישראל לם תעשה שלא יתכם לגלגולתם ובתנו לית כופר בפנו לי' ולא יהיה בהם נגף בפקוד לותם וגו' זה יתנו כל העובר על הפקודים , ותתם הדברים בלחרו לתת את תרומת ה' לכפר על בפנותיכ' , ולפי זה פירש כשתפקון לקבל מכוס מכייכם לדעת כמה הם , לל תתכם לגלגולתם לקח יתנו כל לחד ולחד מחצית השקל ותתכה לת השקלים ותדע מכייכם , ולא יהיה בהם נגף , שהחכין שולט בו עין הרע והדבר בח עליהם , כמו שמיכו בימי דוד וגומר . [עד כאן לדברי לפי שם :] ומדברי הרב זה יפלו לבו שלשה הודעות . הלחת שהיתה המכוה הזאת מיד ולדורות , שבכל דור ודור בשיכמו לת ישראל יהיה מכייכם לפי ידי שקלים , ומפני זה בפרשת

במדבר ג' כ' במדבר סיני * כתב הרב לגלגלותם , על ידי שקלים בקע לגלגולת . והלמכן גם כן כתב לדעת הזה בפרשת כי תשא , שהיתה המכוה כוללת לדורות . ההודעה הלשית שעכין מחצית השקל היה הערמה ותחבולה להכלל מן הכוף בתתם לותם , כדי שיתכו לת השקלים ולא יתכו לת ישראל . ההודעה השלישית היא שלא מכה משה במדבר לת ישראל , לבל כל לחד הכיח מחצית השקל ולותם השקלי' נתנו לפי החכמים , ולדעת הזה הפכיתו לפי המפרשים כלם , והדעת הזה כלו הוא בלתי מתיישב לפלי מטעמות : לחלת שם היה כדעתם , למה לא הוה הקל ית' בכיאור למשה שיתכה לותם על ידי לותם השקלים ? כמו שמרו על מכיכם במדבר סיני ובערכות תואב , שלאמר אשו לת רחש כל עדת בני ישראל וגו' , וכאן לא פורו כן כי שם כשיפקון למכותם יעשה כן , ולא יקרב

ויק פרש' המאמר הזה שיתכם עתה . וכבר הרגיש הלמכן בזה הפפק כי תשא וכתב זל , ולא הורך להחריך ולומר ועתה תשא ראש בפסוק הכפף על עבודת לקל מועד , כי הדבר מובן מעלמו שיתכם עתה . ואתם רואה שיין דבריו נכוכים , כי הדברים לשר יבאר הקל ית' יהוה עליהם בפירוש , ולשר שלח הזהיר עליו , ולכן יקשה מלד למה בלה המכוה בלשון מבופל כזה , ולא מה הקל ית' שיתכה לת העם ויתכו השקלים ? ולמה לא הזכיר בפירוש שלא יתכם בשוס זמן לגלגלותם ? השלישה השגיח

שמות ל יב שלא היה כל זה מכוה לדורות , ואם לא תעשה שלא יתכם לגלגולת , ואם עשה שיתכו השקלים , לינ לא במנו במכין המכות לדעת לותם מן המוכים לותם ? והיה רלוי שיתכו לותם המכות במכייכם : השלישה הלשית לתרו * זה יתנו כל העובר על הפקודים , והמלחר הזה יורה שישראל עלמם עברו על ידי מכין , כי לשון העברה לא יתלר על כתיכת השקלים כי אם על הפקידה לגלגלותם , כלמרו * כל לשר יעבור תחת השבט , ולתר * תעבורנה הלאן על ידי מוכה , וזה יורה שלא במנו לבל השקלים כי אם גם ישראל עלמם : השעשה הרביעית היא שלינ לתר שהיה עכין השקלים תקבולה והערמה להכלל מהכנף כשיתכו לותם ? כי הנה הכתוב לומר * ונתנו לית כופר בפנו לה' וגו' , ולתר * לתת לת תרומת ה' לכפר וגו' , ויורה שהיו השקלים על לנ התרומה : השעשה והמעשר לתכלית העבודה הלקית לא להערמה : השעשה החמישית כי אם היתה המכוה הזאת נוהגת לדורות , לינ לומו ית' במדבר סיני ובערכות מואב * שלו לת ראש כל עדת בני ישראל למשפחותם לבית לבותם במספר שמות כל זכר לגלגלותם ? והדברים הללה יעידון יגידון שלא במנו ישראל על ידי שקלים כי אם לגלגלותם , ואם שפירש רשי שם שבמנו לו על ידי שקלים (כבורו במקומו מובח) היכו לתתיי בפירוש הפסוקים , כי הכתוב לומר שלו לת ראש , ולתר במספר שמות כל זכר לגלגלותם , וזה יורה שבמנו לגלגולת ולא על ידי שקלים , ולזה לא נזכר שם דבר מעכין השקלים ומה שעשה משה כמו שזכרו בכתן , ומה שיורה עור על זה שעם במדבר סיני לתר בכוף הפרשה ולת כל העדה הקהילו לתתר לפדש וגו' , להגיד שכלם נתפסו לתכותם בתפקע ולא במנו על ידי דבר לתר : השעשה הששית שלפי הדעת הזה יתקייב שלשול קטל במכותו לת העם שתי פעמים והוא עון פלילי , לתרי שלא נפקדו על ידי שקלים ולא במנו ישראל בקע לגלגולת כמו שהיתה המכוה ויפקדם בשלשים , והם כתתר שבמקום השקלים במנו שלשים או לשבים קטנים וכתקיימה המכוה ? הנה הכתוב לומר * זה יתנו כל העובר על הפקודים שמות שם מחצית השקל בשקל הקדש , ופירש בדיוק שיעורו בתמרו עשרים גרה השקל , ופוה שעשיר לת ירבה והדל לת ימעיט , ולין לכו רשות לזוז מן המכוה בכללה ולא בחלוקה , והיה מקוייב

מחוייב שכבל דור ודור יתקיים כן בזה התופן עמו, לפחדי
היותה מזה כוללת לדורות, ותהיה כמות הפסח שבעזה
לדורות בחותו דרך שמו עליה בכלל ובפרט: העשרה
השניעית כי אם היתה המזה הזאת כוללת ולדורות, לין
בכל הפעמים שבחנו הלוים לא בחנו על ידי שקלים כי אם
לגלגלות? ולמה לא קבע ית' שיהיה עין הרע שולט במנין כלבדי
לשי? והיה עניין שבע לוי בעניין כל שבע ושבע לקר. הנה מכל
שבעה העשות הללה תשבתי לכי שדעת לשי והמשבים לקריו
בלתי לחתי בפקודי: ולשתי הוא שלין בכלן מזה כלל, לא מצו'
עשה שזה הפר לת משה שיחבה העם, ולא מצות לת תעשה
שיכור המנין ההוא לגלגלת, ולא שלא היה זה מזה
לדורות, לכל לחתת העניין בכלל בשלשה הקדמות: הקחת
שחשה לחזבנו להיותו שר לכת ה' בתקותו שעוד מעט יכבנו
לחרן וילחמו עם החויבים, בכפפה ונם כלחה נפנו למצות
לת ישראל ולדעת מנייבם, כמו שעושים שרי הקיילים למצות
פיין לשי העם קודם שיכבנו במלחמה. ובבר זכרו קול שהיה המנין
ס"פ במדב' בעם מתוך תנה, ובלחמה מתוך מבתם לפניו מוכה לותם
בכל שעה, כשילחו מחנים מכלם, כשנפלו בעגל מכלם
לילע הכותרים, כשבא להשרות שכינתו לתוכן מכלם.
במדב' כה' ו' ובנבת קנאת לחרו * ויהי לחרי [לה' תחיה כשנב' ובפלחה
המנפה, מצל לרועה שבבבו בעיני על הרב המחבר שלח
זאנים לתוך עדרו והרגו בהם משה כלל לדעת לי זה דרך
והיה מוכה לותם לידע מכין יבון לור מלחתי לול, כי
הכותרים, לבך מבחן. לה זה פעמים מבלם מחנים מבלם, ובמברו
כשילחו במחנים מבלם, ובמברו רלחיתי שהבית המחנים הן
במבן, ובבשר קרב למות ורבה מהתלמוד הן מהמדרשים,
להחזיר לחנו החויבין במבן וכו'. להחזיר לחנו שבלת' שמשה עמנו
הנה לה רלוי שבלת' שמשה עמנו מבן מהתלמוד הן מהמדרשים,
היה קבן מלל למנותם, לם לם כפי לומר דעתו בסומת
מתוך שבתם ושם לדעת המתים בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
בעין העגל, ושם לדעת כמה בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
היו מחנים בידו, ושם להבין בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
לותם למלחות הלרן כשרי בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
הבנת וכמו שלמרתי, והיל בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
להקדמה הרלשונה: השנית בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
שעניין היזק עין הרע כמו שבתב בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
הפלוסוף הוא, שיפלו מן העין בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
קלת לידים מהמותרי' לשר ידשם בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
השבע, וזה מהלים בעל הבפש בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
הרעה הקנלי', ולחרבויות לותם בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
לידים יפעלו בהברים המוכנים בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
לקבול לותו הפעל עד שיתבן בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
שיתיתו לבשים בהבתעה, וזהו בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
כבת הנוף המניע מן המנין. בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
והנה יתפעלו מחנו קלת לבשים בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
זולת קלת, מפני חלוף הבבת בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
המקבלים הפס, והוא מבוחר בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
שהעין הוא הלבר היותר חזק בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
בזה להבחנתו הלרבעית, וכמו שזברו מהשפחה שיחית כל בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
לדם נרחותו פניו. וכתב החכם שהמרלה הקדמה לם בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
תבתבל בה הלשה בותתה יתרלה בה מיד כתם לם יחלר בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
דשומו זתן מוחב, וכן יוחן העין הרע בכל שחר הדברים בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
הנרלים, לבל היזק היותר עלום הוא כשתהיה ההבחנה לל בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
פני הנרלה ויבבם לרבויותה בעיני הנרלה ובחוני ומדרך בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
הלף והפה, בחופן שיוכל להזיק משם לל המות להיותו השכן בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
היותר קרוב. ולזחת הסבה לת היו מקפידים הקפמים בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
הרלשונים לם היו הדברים הנמנים לבלר מן הלבשים מבלעדי בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
הפנים, כלנו תחשר לבבעותיהם, כי הלדברים לינם בכונים בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
לחותו היזק, ובבר תמלל זה כמו שהיו עוזין בהטילם גורל בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
מי יעשה לחת מן העבודו' הנעשות בחקדש לפי מה שהתבחר בלחומו לו לפי שהיה בלחמה
בחבבת יומל, שהיה מוניח כל לחד מהם לבנעו והיו מוכין

החלבעות ולל היו מוזנין לזה, כי חבבנה כלה כשתהיה
ההבחה בפנים, כי לם מקומות יפעלו בהם ללו הלידים
בקלות ויוכלו לבח ל' המוד' והיל ההקדמה השנית: והשלישית
כי היזק העבעי במשך ומלל בדברים לחר יעשה לותם
החלם בבחירתו ורלונו, לל כמה שיעשה כמות הלל ית',
כי הדברים הללקיים הן למעלה מן הטבע, ולל לפחר שיוזק
כי לם כמות המזה יתבחך, ובבר לחר זה שלמה המעה
בלחמו * זומר מזה לל ידע דבר רע ועת ושפע ידע קהלת ח' ה'
לב חכם, רומה לומר כי עם היות שהחכם ידע העתים
המועילים לו המזיקים בדברים וידע משפט הדברים
הטבעיים כפי שרשי הטבע והרכיו, הנה בהיות החלם
זומר מזה לל תבוחהו רעה ולל יווק ממה שבטבע,
ועל זה לקול' שלותי מזה לימם כיוקין, וזו היא קדושין
ההקדמה השלישית: ועתה רלה על הפרשים החלה פירוש פ"ק לט ע"ב
פסוקי התורה, כי לפי שהיה תפן משה לדוכנו למנות לת
העם כמו שבת בהקדמה הרלשונ', והיה המנין בפני המבשים
מבוכן מלר להיוק עין הרע כמו שבלה בהקדמה השנית,
לחר יתברך למשה לתה תעטרך בסף הנכה לעבודת המקדש,
הנה לישעך דרך יבר שתשוף בו בסף הנכה, והוא * כי שמות ל' ל'
תשל לת רלש בני ישראל לפקודיהם וגו', ולין פירושו כלשר
תשל כמו שפירשו המפרשים, לבל כי במקום הזה הוא
מלשון הסבה, יומר בעבור שלתה תשל ותמנה, כלומר
שתסופן ותרבה למנות עתה לת בני ישראל לפקודיהם, הנה
לישעך עמה טובה והיל שיהיו כל לים מהם כופר בפני לי',
ולל היה זה על פל התחבולה בדעת לשי, כי לם על פל
הבדקה, שלחרי שהם עתידים להמנות בדי שהלל ית' יגן
בעדם וישמרם מהיזק עין הרע ומהמנפה הבאה ממנו, יהן
בל תהל בופר בפני לי' ובדקה תציל ממות, כי לעפי שימנו
לגלגלותם לל תשלוט בהם עין הרע בזבות לותה בדקה,
וזהו לומרו * ונתנו ליש בופר בפני לה' בפקוד לותם, שם
ובלומרו בפקוד לותם פעמים, יורה בלחת שהם היו עתידים
למנות לגלגלותם בל לים ברלשון עבפ', ובמו שלמר * זה שם י"ג
יהנו בל העובר על הפקודים, לבל בזבות הבדקה יבללו
מהנגף הבמשך מהיזק עין הרע, ויהיו לותם השקלים תרומה
לה', רומה לומר שיהיו לעבודת המשבן בשלר התרומה, במו
שלמר * ולקחת לת בפף הבפורים מלת בני ישראל ובתת שם י"ל
לותו על עבודת להל מועד והיה לבני ישראל לזברון לפני
ה' לבפר על בפשותיבם, לל שיתקברו בזה שבי תועלות,
לחלד שבזה הבפף יחלם מלחבת המשבן, והשני שיהיה
זברון לפ' לבפר עליהם ויבללו בזה הזבות מבגף המנין,
ולשניהם רמז גם בן בלמרו לתת לת תרומת ה' לבפר על
בפשותיבם. ומזה שהעשיר לל ירבה והדל לל ימעיט,
לפי שהיו השקלים הבם עליה והבהנה מועילה להפלת בפשם
ורייהם, ולהיות בני הלדם בלם שוים בבקותיהם ובבפף
הלינוית היה גם בן התקון זזה בהם, וזהו לומרו העשיר לל
ירבה והדל לל ימעיט לבפר על בפשותיבם. הנה התבלר
מזה שתין בלן מזה למנות ישראל, בי לם שהיה משה בוחר
בו, ולזה לל לומר שת לת רלש וגו' ולל לזחרה לדורות שלל
ימבם לגלגלותי ושלל היו השקלים מזה בי לם עליה, ולבן
לל בת זה במנין המלות, ושפה במדבר לו בעבו ישראל
לגלגלותם עם היות שבתבו השקלים. והנה הוברך להקדים
היות המנין בתיריי במו שלמר בי תשל, לפי שבלתר יזה
לפי עליו לל יבתרך לזותה עליה, בי שלותי מזה לימם
בינוקי, ובמו שבת בהקדמה השלישית, ולזה במדבר סיני
למר שלו לת רלש בל עדת בני ישראל למשפחותם לבית
לבותם במספר שמות לגלגלותם, בלומר בהיות המנין
בבחירתך ולזוכך לבותה עליה מהשקלים להחלט
מהנגף, לבל עתה שלבי מזה עליו בל תירת ולל תקת, בי
קנוי הפס יקליבו בה ולל יהיו דבר רע, ולזה זה שיהפס
לגלגלותם בלי דבר לקר, ולל יבתרבו על זה לתת לותה
בדקה, בי הקנוי החלקי יזמרם בלישון עינו, ולבן גם בן

במנו

כמהו הלויים תמיד במלאכתם איש לגלגלותם ולא יתנו כופר
לה׳ ב׳ כה ו׳ בפרק • ואין לטעון על זה מאחר שאמר הכתוב * מדוע לא
לרצות על הלויים להכניס מיהודה וירושלם את מחצית משקל
עבד י״י והקהל לעלות וגו׳ • כי אם לא לאחר את מלות
משה לשאחר מפני זה שהיה זה מלוה לדורות • לכל לאחר את
מחצית משקל • והיה הכוונה בחותו מאחר שהיה להם ללמוד
ממה שעשה משה כשבתנו מחצית השקל לעבודת אהל מועד •
ואין זה מקובת המכון כי אם לעורך המלאכה בלבד • וחוץ
משה שיורה שלא לאחרו זה מפני מחצית משקל מלוה
לדורות • כי אם ללמוד ממה שהכין משה למלאכת המשכן :
לחמש קנלת חול • שבכל שנה ושנה היו נותנין כל
שקלים פ״ק ישראל מחצית השקל לקנות מהם קרבנות לבור • כדתנן
משנה ז׳ נחלק בחדר מכריזין על השקלים וכו׳ • ולא היה בא על
המכין • וחולי שלזה כוון גם יהוידע • והנה שחול רשם מהכלו
ומדברי הטבע שהפנף יחול במכין לאחר יעשה הפלם ברמונו •
ולכן כאחר רמה לפקוד את העם למה שלא נאחזו עליו מלוה
שלהית פקדם בנוף ופקדם בשלשים • כדי שלא יפול בהם
עין הרע ולא היו לו בפקדי לגלגלותם • וחולי לעוני העם
לא מוס שיעשו פלקה להכפל מלותו פנף • גם כי לא רמה
להסמיך על הכפ • ובאחר יותר למנותם על ידי תקבולה ולא
לגלגולת • ולפי שעשה זה מעצמו ולא לקיום המלוה • תרחה
שלא נהגו שחול הכפיל על זה • ולא זכר הכתוב שעשה זה
כאחר מה ה׳ לל משה • כי לא כתייחס הפעל להוא לקיום
מלוה • כי אם שעשאו שחול ברצונו ולעתו • ועם מה
שאמרתי בזה תכין עכין לאתי לא שיערוהו המפרשים בהכרים
לאחר לאמרו שרי הפקודים לאחר לאלפי הצבא במלחמת מדין
במ׳ ב׳ לא מ״ו * ויאמרו לל משה עבדך כשאו את ראש לבני המלחמה לאחר
כידינו ולא נפקד ממנו איש ונקריב את קרבן ה׳ וגו׳ • והקרבן
הוה לא בא על המחשבות והרהורי הלב לכפר עליהם כדברי
שבת כו׳ שוהל • וגם לא להודות לה׳ על לאחר לא אתו במלחמה כדעת
לך בל עלם הרמבן • כי לשניהם יקרה דבר לחד • והוא שהיה רלוי
שיהיה הקרבן משל ישראל הנשלים • והכתוב לומר לבני
המלחמה בזו איש לו • לבל היה זה לדעתי לפי שבני הלפים
והמשות אכו את רלם לבני המלחמה לאחר בידם • רומה לומר
לגלגלותם • כי זה פירוש את רלם לבני המלחמה • והיה זה
כאחר בבאנו במלחמה כדרך הלוחמים לו בילילתם מחנה •
והנרים הנם ידעו שהיה לותו המכין שבאה עמומה לעם •
ואחנר רלו שלא נפקד מהם איש ולא פעל בהם היוק עין
הרע • לכן בלו להקדות ליי׳ • והביאו הנרים הקרבן משל
עמהם לפי שהם היו הפוגעים בהכניסם לבבאה
עמומה ההיא • והיה רלוי שיקבלו מהם על זה סליחה וכפרה •
מלא עבדיך כשאו את רלם לבני המלחמה לאחר בידינו • רומה
לומר שפקדו לותם לגלגלותם ועכו לא נפקד מהם איש
בחנפת עין הרע • ולכן ונקריב את קרבן ה׳ וגומר לכפר על
כפשותינו • כי לבקשו הייבו הפוגעים בזה • וכמו שאמר דוד
בכדומה לזה • הנה לבבי חטאתי ולבבי העויתי • הנה בידתי
הכוונה החלקית בספוקי התורה בעבין הזה • והוא מה
שרלינו לבאר בזה הלמוד הרלשון :

הלמוד השני לומר שרלוי שבאקור מה היה החטא
שחטא דוד בספרתו את העם שעליו
התחייבו מגפה ? והנה מלאתי למפרשים בזה שלשה דעות :
הרלשון הוא שהיה החטא בזה שבאו ישראל לגלגלותם ולא
על ידי דבר אחר • וכמו שבתב רש״י • ואל הדעת הזה נשה
הרמבן בפירושו לפרשת כי תשא שאמר שמשה דוד בספרתו
ישראל בלי שקלים • ושבעבור זה היה הנגף בהם • והנה
בברות פט׳ לקמן זה מדברי תוס׳ שאמרו בפרק הרואה * שם ה׳ המיתך כי
כף בב עב׳ ירא מהבה • אמר לו הקב״ה לדוד מפית קריח לי ? בחייך
שמ׳ ק׳ בו י״ב שאני מסיתך בדבר שאפילו תינוקות של בית רבן יודעין
לומר • שנא׳ כי תשא את רלש בני ישראל לפקודיהם וגומר •
ויתן את דוד בהם לאמר לך מבה ישראל ויהודה • כוון
למהנו לך שקל מחייהו כופר • מיד ויתן ה׳ דבר בישראל מן
הבקר ועד עת מועד • והדעת הזה בלתי נכון לפלי מפרים •
לחקר לפי שבבר הוכחתי שלא היה מלוה לדורות שיהיו
ישראל תמיד על ידי שקלים • ובמדבר סיני ועדנות מוקב
מהו ישראל לגלגלותם • והלויים הופקדו פעמים לגלגלותם •
הנני שדוד לא הוה ליזהב שיהיה ישראל לגלגלותם • לבל
מהו לבב לך מנה את העם • ויוקב לב בית דין היה שר וגדול
בתוך הסנהדרין • ולזה טעה בדבר פשוט ופבוק מלא כוה •
וכתבו לים כופר בפנו לה׳ ונומר ולא יהיה בהם בגף בפקד
לותם • בהיותו מלוה לדורות בדעתם זכרונם לברכה ? ואם
בתעלמה ממהו בהלבה לזה לאמר דוד לבבי חטאתי ואבבי
העויתי ? והנה הוה לו לחטא בלבד כי אם יזהב שלא מנה
בחופן הרחוי לאחר מותה תורה • הנלעדי שהנה פנע הכתובים
יורה שהיה החטא במנין בהחלט לא בחופן ההמות • וכמו
שאמר ויסת את דוד לך מנה את ישראל • ולאמר ויך לב דוד
לחרי ספר את העם • הנה יפה החטא למנין מתם לא להעדר
הנקלים ולא על היות המנין לגלגלותם • הרגיעי כי אם
היה החטא בזה • לזה לא הוכיחו נד הנביא עליו כשנתן
עליו בדבר הנם ? והיה רלוי שיוכיחהו שעבר את המלוה
הלהלקית כאחר יעלו בעובה : ולאמר הדעת הנני הנביא נם
כן הרמבן בפרשת במדבר סיני ובתר הדעת הקודם • לאמר
שם שהיה רשום בחלבו שיפקוד דוד את ישראל לגלגלותם • כי
לזה לא יזהר בחה שאמר הכתוב ולא היה בהם בגף בפקוד
לותם ? ואם דוד החטא יוהב לחה לא עשה הנקלים ? ובלבן
היה לעתו שהיה הקנף והבגף לפי שחכלם שלא למורך • כי
לא היה יופל לו דוד למלחמה לשיטרך למנותם לבל עשה זה
לשחם לבבו • ולזה הדעת בשה נם בן רלוי בחה שבתב על
עבין שחול בספור * ויפקדם בשלשים • וגם הדעת הזה לקוי שמו׳ ק׳ עו׳ ל׳
הוא מדברי חול שאמרו במדבר סיני רבי יהודה אומר לעשר בשם רבי מאיר לא ליב עלם
יומי בן זומרת כל ומן שבמנו ישראל למורך לא חסרו שלא למורך
חסרו • לזה ומן שבמנו למורך ? בימי משה • שלא למורך בימי
דוד • ותחתי מהרמבן שאמר שהיה רשום לבלו היות מבין דוד
בלי שקלים • כי אם היה בן לא היה מסתירו הבתוב • ובשחול
לאמר ויפקדם בבוק ויפקדם בשלשים • ולזה לא יפרש בן
בדוד אם היה שחטאם על ידי שקלים ? וגם הדעת הזה בלתי
מתיישב מפנים לקריס • החקר שהתורה לא לסרה מבין העם
שלא למורך • בל שבן לדעתו שהסכים עם דברי רבי שבתב
בפירוש כי תשא • בשתתפון לקבל מבוס מניבס וגו׳ • ויורה
שהיה הרשות בידו • ולתה רומה שבפי הדעת הרחשון היה
הנגף דבר טבעי כמשך מהעין הרע • וכפי זה הדעת יהיה עומד
לבלי לחרי שתלה העבין בהיות המבין למורך או שלא למורך •
ואם היה בהשגחה והי׳ המבין בחרוי וחיבו לבור מן התור׳ למה
בעבבו עליו ? הבן הנני כי גם המבין הזה שעשה דוד לא היה
שלא למורך • כי אם לרשות שאמרו בחלמותיו מהמבין לאחר
היו מקדם בימי שחול לו מרוב קבתו לליהם • וכמו שאמרו
שוהל במבין ערבות מואב • מתוך קבתן לבניו מבין • ולאמרו במ״ר פ״ח
שבאמרו למשה במבין • וכן בוכל לומר בדוד • הבן הנלעדי שם פרש׳
כי הנה שחול מבין גם בן שתי פעמים שלא למורך • כי הנביא כ״ן רפה ע״ב
שמואל מהו שילך להלחם בעמלק וזש״ב יפת לבניו • ולא מהו
שיעשה העם ולא היה מניחו הכרתי • כי לא בחשם יבשו לרן
ורועם לא יוציעה למו • הבן הרגיעי כי אם היה הבנף
עובב • לאמר לא בח על דוד שהיה החוטא והמוות למוותם
שלא למורך ויבח על ישראל שלא חטאו ? ולזה לא הוכיחו
הנביא עליו כמו שלאמרתי על הדעת הרחשון ? הנה מהפנים
הלזה לרבעתם ירלה שהדעת הנני בלתי מתיישב : ולאמרם
הדעת הנלעדי הוא גם בן להרמבן בפרשת במדבר סיני •
וזכרו לחרי הדעת הנני הנזכר • לאמר שיתבן לפרש שדוד
הוה למנות כל ישראל • רומה לומר מבן שלא עשתה שבה
ומעלה שזה הבקרוב לים וזה היה חטאו • כי התורה לא הרשה
למנות רק מבן עשרים שבה ומעלה • וגם לדעת הזה יתקיבו
הרבעה בישולים • לחקר שהתורה לא הוסירה שלא יפנו
הפחות מבן עשרים שבה • לבל תייב לתת מחצית השקל לבל

העובר על המקומות מבן עזריס שכח ומעלה לא שילמור
המכון לפקות מזה * השבי שדור לא מוה ליוקה למצות
מבן שלש עשרה שכח כמו שהביקו , כי אם שימכה את
ישראל ואת יהודה , ולין רקוי שיוכן זה כי אם על היוכלים
בשנה שהם מבן עשרים שכח ומעלה , והכתוב קומר
בפירוש שהיו כל המתים לוש מיל שולף קרב ולא נאמר זה על
הפקות מעשרים שנה * וכבר התעצם הרב להסיר מעליו
הספק הזה ולא עלה בידו , שפירש שהיו בריאים וחזקים
למלחמה ולא מבה מחולים והמלשים והזקנים , והבריו בזה
לון שהם מתו * השבי שפשט הכתוב יורה שהיה החשוב
במכון בהשלט לא בחופן המכון ושנות הנמנים , וכמו
שהוכחתי למעלה מהפסוקים * הרביעי כי אם היה שדוד
חשב בזה למה לא בעבע עליו הוא ובעבדו ישראל אלא חשוב
בו ? ולמה לא הוכיחו כתן הנביא עליו ? הנה מהפנים השלה
ירלה שנם הדעת הזה בלתי לחמי * ותמהתי מלד מהלמכן

לה ח' כד שבעור בדעת הכשל הזה ממה שלמר בדברי הימים * ולא נשא
דוד מספרם למבן עשרים שנה ולמעה כי למר השם להרבות
את ישראל ככוכבי השמים , יולה בן לרויה החל למנות ולא
כלה ויהי בזאת קלף על ישראל ונומר , כי פשט הכתוב לא
יוכל שמה יולה למעה מעשרים שנה ולא כוון הלין , לכל
פירושו מבולר שלקרי זשכר שמה מספרי הלויים וביאיהם
הביל לקריו המחוכים על השנטים , ועל כל זה למר ולא
נשא דוד מספרם למבן עשרים שנה ולמעה כי למר השם
להרבות את ישראל ככוכבי השמים , למנם מה שלמר לקרי
זה יולה בן לרויה החל למנות ולא כלה , לינו מוזר למבן
מבן עשרים שנה ולמעה , לבל בא הכתוב להגיד ולהודיע
למה לא זכר מספר השנטים כלם כמו שזכר מספר הלויים ,
ולזה למר יולה בן לרויה החל למנות ולא כלה * הנה פשט
הכתוב לם בן יוכל בפירוש שלא כוון למה שעלה בלב הרב *
ולקרי הפשר שלשת הדעות הללה בלתי נדיק לפרי בלרוש
הזה דעת הלבנ בפירושו לזה המקום , שלמר שם שהיה החטא
בשדוד מזיק לקני יעקב וביעים ומירות ישראל שם בשר זרועו
בשטחו על הזה עמו , ולא היה רלוי שיעים בשקומו ברוב עם
הלרת מלך כי לם כיי לבדו שלין מעמור בילו להוציע ברב לו
בחעט * ולומר לקי עוד הוא שלא היה נודל החטא מלד עצמו
כי לם בפי החוטא ומעלתו , כי היה החטא הקטן בלדם
השלם המעולה יותר קשה מן החטא הגדול בחלם בעבר לחוטו
השלמות , כמו שרלינו במזה ולהלן שלשבה קשנה (מלשר
תנחומא בח לכלל כעם לו מיתר הדברים שזכרו בו קו"ל והמפרשים)
פל' קסת בעבור שלא יעבדו את הלרון , ולא היה העונש ההוא מתיים
כפי החטא כי לם כפי הקושי , וכן היה העניין בדוד שבשבעו
תלי' קלא יא היה שפל רוח , וכמו שלמר * השם לא נשא לבי ולא רמו
שם עיא ח' עיני , והיה כשען בחלקיו , כמו שלמר * בך ה' חסיתי וכיי'
שם קיי ח' בשחתי , ולמר * טוב לחסות כיי' מבטוח בלדם , ומלשר
שמז בשלמות נדול ודבקות במרן שבעים שנה ולבסוף בעשה
נבה עיניס ורקב לבב ויבטח ברוב עמו ויתהלל במתת שקר
במולתו את יולב שיעים את העם להתנשות בו על לויביו ,
לכן היה רלוי לעונש נדול לא לבד בפי החטא כי לם בפי
ערך הקושי ושלמותו , ולהיות החטא הזה זר מלד בחק דוד
המלך , למר הכתוב שהמיתו החל יתברך לחטוא בלבר הזה ,
כי היה הדבר החוא יולל מחנהנו השבעי ומכוונתו העוכה *
והנה יולה על היות החטא מה שזכרתי תשובת יולב לליו ,
שלמר ויוכח ה' לשקיך לל העם כלם וכלם מלה פעמים
תלי' קלג ג' ועיני לשוכי רוחות ונו' , ולמר בדברי הימים * כלם לשוכי
לעבדים למה יבקש זאת לשוכי למה יהיה לאשמה לישראל
ונומר ? מספרם למה שלמר כאן ולשוכי המלך למה קפץ
בדבר הזה ונומר , רוכם לומר שהיה זה בלתי הכרחי ושולי
מיוק * והו הדעת היותר רלוי לפלי * לבל יקשה עליו
למה כעבם ישראל בהיות דוד החוטא בחולשת הנשיון
בייי ? ואיך יאמר הכתוב ויוסף לף השם לחרות בישראל

לם היה שדוד חטא מעלמו ? לבל הייתר זה התאחר בלמור
השלישי הכשיך לחרי זה :

הלמור השלישי בניחור למה היה החרון לף בישראל
שוכה בכאן ? ולומר שבעבין הזה
מלאתי למפרשים דברים * כי לחי זל כתב בפירושו לזה
המקום ויוסף לף ה' לחרות בישראל ויסת לת דוד , לא
ידעתי על מה , ולם כן לא מלא הרב מבה לחותו חרון לף *
ורבי דוד קמחי כתב שהיו בישראל עניות בחרות לא ידעם הדין
דוד ולא בערם מן האדץ ושעליהם היה החרון לף * והדעת
הזה בלתי מתיישב , כי לאיך יהיה העונש ילוע ומפורסם
והחטא נעלם לא נזכר בכתוב ? ונם דוד לאיך לא בקש עליו
ולא פעל לבו לל השם עד לאשר קולינו שהיה העונש על שחול ועל
בית הדמים על לאשר הרג לת הנבעונים * ולל"נ כתב דעת הלבן
שחוספת חרון השם היה על החרון לאשר הרה בהם השם על דבר
הנבעונים שקרה רעב על החרן שלש שנים , וזיוקם זה לל
השם ית' בחופן בולל להיותו הסבה הרלחוקה לכל הדברים
לאשר יתרחשו , והוא על דרך * ותהי לזה לבן לדוניך כלאשר בראש"כלשון
דבר ה' , * ועתה לא תחת שלחתם לותי הנה כי אם הלקים * שם מה ע'
וכבר זכר הרב המורה בפ"מ מל' , שיוקמו בספרי הקדש
דברים רבים לחל יתברך להיותו הסבה הרלחוקה בכל
הדברים , עם היות שיהיו כמשכים לותם הדברי המתייחסים
לליו לם בטבע ולם במקרה ולם בהשנחית הלבדים , לבל
הדעות החל שזכר הרב המורה כמה רחוקים הם מדרך החמת
כפי שרלי התורה החמתית , כי לא יוקמו לין יתברך בספרי
הקדש כי לם הדברים לאשר בלו כדלונו הפרטי , והפסוקים
שהביא לחמת דעתו יסבלו פירושים * ומי יתן ולדע מה לשה
הרב לומר בזה ? ומה הוא לאשר כוון בלותו פרק ? והם
דברים בלתי נלותים לזה המקום , ודי בשבדע עתה זה לאשר
הסכימו עליו החבשים החלה שלמים הם לתמו , מלאשר יוסבו
בשם יתברך דברים לאשר לא יעשה לותם הוא לעת זר
בלתי לחייתי , ונם שנודה להם זה בדברים הנעשים ,
ושנפרש ויסת לת דוד שיוסבה ההסתה לבל ית' על דרך
הסבה הרלחוקה , הנה החרון לף בישראל שכבר כבון לי לאשר שיפורש
בלותו דרך חלין ית' * והשלמון בפרשת קרח כתב בזה מדרך לעת רשלן
הסבירת לעת שליבי , והוא שהיה העונש על ישראל על לילור
בניון בית הבחירה , שהיה לרון החלקים הולך מלהל לל להל
כנר בלרן ולא היו השנטים מתעוררים לומר כנגה בית בשם
ה' כמו שמו * לשכנו תדרשו ובלת שמה , ועם היות שדוד דברי יב'
התעורר לליו והלל ית' מבעו מחנו , היה רלוי שישראל
יחללו עליו ויהיו הם הבוכים ולא דוד , ולהתרשלותם בזה
היה הקלף והנוף עליהם * והדעת הזה עם היות שלמרו
הרב מדרך הסבירת כבר לת בדברי קו"ל במדרש תהלים מזמור יז
בסמוך ויבח נד לל דוד ויומר עליה והקם מזבח לה' , לומרו
שם למה דוד דומה בלותה שעה ? לשלם שהיה מכה לת כנו
ולא היה יודע הכן למה לבין מכה לותו , לומר שהכהו לומר
לו לך עשה דבר כלובי שמיתיך היום כמה ימים ולא עשית
ולא השנחת כי , כך לותם לשלים שבשלו בימי דוד לא בשלו
לשלח על שלח תבעו בבין בית המקדש וכו' * ולשלח מהרב
לזיך זכר זה מדרך הסבירת ולא לומרו בשם לומרו ? והמומר
הזה המפרשים הביאוהו בפירושיהם , ולזיך יעלם מעיני הרב
עם רוב בקיאותו בדבריהם קו"ל ? לבל הדעת זה נם בן רחוק
הוא מלבי , כי בבין הבית הוא למלך ישראל יתיסם ולא לעם ,
וכמו שלמר בלה על זה * הדבר דברתי לת לחד שפטי ישראל לה ח' יב
לשר מיתי לרעות לת עמי לשמר למה לא בניתם לי בית
ארזים , והוא ממה שיורה שהדבר תלוי בשופט או במלך לא
בעם , והנה דוד כבר התעורר זה שלשים שנה לבנין הבית
בפי הרלוי , והודיענו לחל ית' שלא הגיע עליין זמן הבנין ולא
בלו ימי המנוחה , ולזה לא יהיה כי לם בימי שלמה , ולמה
ישלח לם בן על ישראל לשמה על זה ויקשה להם לעון ? כ"ם
שלשר

שבשמר שמתו עליו שבעים אלף מישראל ׳ ומפס ישראל היו
קושטי׳ בזה לך לך עשו תשוב׳ ולך השתלו מיל בכנין הבית ?
והכה גם אקרי כן לך השתלל נו כי אם דוד ושלמה בנו לך
דעת הכסבעים * והכה מלחתי בפי חכם אחד מחכמי הנויים דעת
נוצרי רבינו ׳ והוא שהיה גם כן בעון בת שבע ודם אוריה החתי ׳
ושעל זה אמר ויוסף אף ה׳ וגו׳ ׳ והיה העובש הזה ׳ לל מנפת
מזבלי לל כל העם מניע לדוד ׳ לפי * שכרוב עם הדרת מלך ובלסם לאוש
מחתת רזון • וגם הדעת הזה לקחו מדברי ר׳ל אמרו בשרש
ריש פרש ל׳ שמואל ׳ * הפלגי מדמים לאקים ׳ מדמו של אוריה׳ מתוך כך
תלים לל כל ו׳ ויוסף אף ה׳ לאחרות בישראל וגו׳ • לפבל הדעת הזה אין לו על
מה שיסמך ׳ כי בחשלת בת שבע ואוריה הוכיח הבכיל לדוד
חשלו ועשבו שלא יכול קרב מכיתו ושיסכבו את בשו לעיבי
השחת ובל זה בתקיים בכר ׳ ולל יעד הבכיל שימותו ישראל
על זה ובם אקרי ימים רבים ׳ וגם שהעובש הזה היה לישראל
לל לדוד ׳ כי אף שימותו מישראל שבעים אלף לל יחשבו
בבודו ׳ ומתו אם כן המתים במנפה על לל חשם בבפם •
ואקרי הודיע אלקים אותך את בל ואת הבינותל והזרות בדעות
דעת הרב הלזה לרבעתה ׳ הבה היותר בבון שאמר בוה הוא ׳ שהיה
חשל ישראל ופשעם מה שמשבו אקרי שבע בן בכרי׳ וביאור
זה כי הבה ישראל חשלו מה שמשבו אקרי אבשלום במרדו
בחכיו ׳ ובעבור שעזרו במרדו וקשרו עמו בעבשו עליו מה
שבפלו במלחמה לפני עבדי דוד ביום אחד עשרים אלף׳ הבה
אם בן ישראל חשלו ובבגד דוד חשלו ׳ וישראל בעבשו עליו
ועל ידי עבדי דוד בעבשו ׳ אבל אקרי בן בשאר שבע בן
בכרי הריש ידו במלך ואמר אין לבו חלק בדוד ולל נקלה בבן
ימי היש לאהלו ישראל ׳ זכר הבתוב שעלה לב ישראל מאקרי
דוד לאקרי שבע בן בכרי׳ וזה הוא ישראל רעיש וחשלי׳ לה׳ מאל
במרדם בדוד ובהתרבשם על ה׳ ועל משיחו ׳ והבתוב אמר
יהושע ט׳ יח * בל היש לאחר ישבר את פיך יחות ׳ ואין בפק שהיה החשלת
הזה נדול מהמשבם אקרי אבשלום ׳ לפי שהוא היה בן דוד
ובפי הדין לחייתו הגדול בלחיו לו משפע הבכורה ואליו
המלובה יאתה ׳ ולל היו ישראל אם בן בקשר אחין ולל היו
מודדים בל בך בבית דוד להמשבם אחורי אבשלום ׳ אבל
בעבין שבע בן בכרי שבמשבו אקריו ובשו למרדו בדוד מלבם׳
היה הקשר אחין והמרך עבום מאד והיו מתוייבי מיתה׳ ומפני
זה אמר ויוסף אף ה׳ לאחרות בישראל ׳ והתוספת הזה אמה
שבבר וכר שהעניש על דבר אבשלום ומרדו שעוד העניש
על דבר שבע בן בכרי׳ והכה יורו על זוה הזה אחת הדעות
הבריש • הלאל אמרו ויסת את דוד בהם׳ בלומר שיען ובינן
חשלו בנד דוד במרדם במלבותו היה רלוי בפי אורת הדין
שיענשו על ידו׳ ולבן הסיתו הלל ית׳ שיזה למבותם בדי שעל
ידו יהיו בענשים׳ ובם היות שדוד לקחילותו יעבור על חשלם
קדושין ויחקול עובש ולל היה דומה בענשם ׳ הבה בפי המשפע
לל לב עב להיותו מלך ין בבודו מקול • הבני מאזר אמר הבניח שלא

תאבי בוטל עליך וגו׳ ׳ ושלשתם היו להענישם ית העם ׳ אם
ברעב בשו שהיה בעון הנבעונים ׳ ואם במלחמה בשו שהיה
בעון אבשלום ׳ ואם במנפה בשו שהוא לדוד במדבר בדברם
בחלקים ובמזה וגו׳ ׳ והבה לל אמר רביעית מחלקים רעים
ונאמנים יבואו על דוד לו עובש אחר מתיחם אליו לבד ׳ אין
זה בי אם לפי שישראל היו המושלים ואם היו רלויים לקבל
העובש לל דוד ׳ עם היות שהשל ית׳ בבי לבבדו ומאזר יקר
בעיבי בתן העובש בבחירתו • השליבי מאזר אמר האל ית׳
למלאך המשחית בב עתה הרף ידיך בבודו על ירושלם לשחתה׳
ואמה לל בישם החלקים בבח המלאך המשחית על אחר ערי
ישראל ? ואין זה בי אם לפי שהיה ירושלם מבני יהודה אשר
לל אחשו עם שבע בן בכרי׳ במו שאמ׳ ואיש יהודה דבקו בדוד
מלבם ׳ ולזה מהו ית׳ אירף ידו משחת בבית יהוד׳ וירושלם •
ואין בפק שאקבי מלבי יהודה החשלים בנפשותם במשבו
גם בן לחקי שבע בן בכרי עם ליש ישראל ׳ בי עם היות
אמר ואיש יהודה דבקו במלבם היה הקדמה בתחית חלקית
ואיבה בוללת ׳ ויהיו המתים במנפה הזאת החבשים אשר
בבללו בתוכו עון׳ בי ליי׳ מחוקי לרץ לתת לאיש בדרביו וברפי
מעלליו • הרביעי שאתה לל תמלל שהובית גד החוזה לדוד
על מבין העם ולל דבר אלין עליו דברי׳ והוא שיורה שלא חשל
דוד בדבר אבל היה מוסת מהשל ית׳ לאחות את ישראל להניף
זה העובש עליהם על ידו ׳ לפי שאלין חשלו ועל ידו יהיו
בעבשים • והבה היתה לוחן להסתה׳ שעם היות דוד מלך מלך
שפל רוח ובושע בה׳ ׳ המיתהו להתנשות בזקוחו ולבשם
בשחוחו בבני האדם במו שזברתי ׳ ותהיה מהסתה בם בן
שהוה אל יוקח אר הבתי שיחבה את העם לבלבותם לל על
ידי דבר אחר ׳ ולל חשב להזיק עין הרע ׳ בחוכם אלהיותם
בלתי מוזבשים ובלתי בשחרים בעבור העון הבזכר יאלוע
בהם היזק העין הרע ותבעיר בם לל השם ותאבל במקבה •
והבה מה שיחבה אותם לבלבותם אמה שאמר לך מבה את
העם ׳ יורה שהעם היה הבחבה ברשעיהם לל שלחים לו
תבבים או דבר אחר שיתנו ׳ ולבן מה המבין הזה ליזאב אר
הבבת ולבדי השיל שיעשטו בבל שבטי ישראל ויסקדו את
העם ׳ ואם היה הרמזן שיפקדם על ידי דבר אחר שיתנו
בשאר עשה שאול לל היה לריך לזה אר הבבת ׳ בי אם שיזה
המלך שבל היש יבין בידו לתן לו דבר אחר וימבו אותם
ואל ידע מבינם ׳ אבל היה בדעתו שימבו אותם לבלבותם׳ ולזה
היו לריבים שרי החיל להבריע העם ולהקבץ אל המספר •
הבה התבאר מזה שפשע ישראל היה המשבם במרד שבע בן
בכרי ׳ ושדוד הוסת בנשא ונאון ודרך רע במותם לבלבותם
בלי הערמה לקרות בדי שיעלוע בהם עין הרע בחוכן שיעבוד
ישראל על ידו ׳ והוא מה שרציתי לבאר בלמודים הללה •

ואחרי הקדמת בל זה לפרש פסוקי
הפרשה :

כד

כד (א) ויוסף אף ה׳ וגו׳ • זבר הבתוב׳ [א] וַיֹּסֶף אַף־יְהוָה לַחֲרוֹת בְּיִשְׂרָאֵל
שמלבד מה שזבר
שבעבו ישראל על מה שבעו
לאקרי אבשלום ומרדו בדוד
ועל מה שבעו לאקרי שאול
להבות את הבעובים ׳ הבה עוד אחה אמו ה׳ ביישראל על
מה שבעו לאקרי שבע בן בכרי לאמור ובלעלות מאקריו
במו שזבר׳ ׳ ולהיות בל משבעיו בדק ואחת ׳ לל הלה
להעניבם בי אם על ידי דוד לאקרי שחשלו בגדו • ולפי שדוד
לל היה מוכן לבחוח בזה ׳ הסיתו הלל ית׳ והביע לבבו
לבחות לבניו אימבו את ישראל לבלבותם • ועם היות שפשע
הזה בלים ישראל יותר מביהודה ׳ הבה היתה ההסתה אימבה
את בלם ישראל ויהודה ׳ בי המסית לל יאחר להבריע בפי
אמיתתם ׳ בי אם בדרך היותר רחוי להביע את לב המוסת •

וַיַּסֵּת אֶת־דָּוִד בָּהֶם לֵאמֹר לֵךְ מְנֵה־
אֶת־יִשְׂרָאֵל וְאֶת־יְהוּדָה׃

ותיתה ההסתה לדוד אימבה
את עמו בלו לפעת בחה הם׳
להיותם מוכבים לעת הפורך
להלחם בשוביהם׳ ובמוכבים
זה אמר בדברי הימים * דלה ל׳ בח

ויעמוד שטן על ישראל ויסת את דוד למות את ישראל׳ יבלה
שבאמר על ישראל השטן והוא שלוחו של מקום׳ והמלאך המשחית
הזה בתוב על החרון אף המלאי אהוא יפל לשטן לפועלים ׳
בתוב׳ *ישלח בם חרון אפו עברה ועזה ומלאבת מלאבי תלים עש מ״ו
רעים׳ הבה קרא החרון אף העברה והזעם מלאבי רעי׳ והוא
השטן שזבר שם בדברי הימי׳ במקום החרון אף לשבר וזבר בשם •
וגם בוכל לפרשו על שבע בן בכרי שעמד על ישראל לשטן
והבית׳ והיה זה בבח שבאו לידי מבין ויבינו • ולחרו ויסת את
דוד׳ פירש ללבב שהוא הסבר הלבב׳ בלו שאמר ויסת לבבו את דוד׳

כפי׳ יג לט ושמוע כמו * וכל דוד לנפלת לת לבשלום , שהוא כמו וכל כפ דוד : ולפי לפשוט שהכתוב תקוור לנלף שובר , יאמר ויובף לף הסם לעברות בישראל , ולוותו תירון לף הסית לת דוד לאמר לך מנה לת ישראל , ועכין זה ולאתתו שלוחו החטא ולפגע שהיה בישראל לנזר סבב התרון לף , הוא לנזר סבב והטיב להיות דוד ביתתי [לל מנוסה] בענין הזה כדי שיפל עליהם העונש . לו יהיה התרון לף מצלוחי ההגפה המענישים לת הרשעים , ועל זה אמר בדברי הימים ויעמוד שטן , והוא עם זה השלים

(כ) הרשעה : וספר הכתוב שנה המלך על יואב (להיותו שר

[ה] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־יוֹאָב ׀ שַׂר־הַחַיִל אֲשֶׁר־אִתּוֹ שְׁטֹר־נָא בְּכָל־שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל מִדָּן וְעַד־בְּאֵר שֶׁבַע וּפִקְדוּ אֶת־הָעָם וְיֵדַעְתִּי אֶת מִסְפַּר הָעָם׃

[ו] וַיֹּאמֶר יוֹאָב אֶל־הַמֶּלֶךְ וְיוֹסֵף יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶל־הָעָם כָּהֵם ׀ וְכֹהֶם מֵאָה פְעָמִים וְעֵינֵי אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ רֹאוֹת וַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ לָמָּה חָפֵץ בַּדָּבָר הַזֶּה׃

[ז] וַיֶּחֱזַק דְּבַר־הַמֶּלֶךְ אֶל־יוֹאָב וְעַל שָׂרֵי הַחַיִל וַיֵּצֵא יוֹאָב וְשָׂרֵי הַחַיִל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ לִפְקֹד אֶת־הָעָם אֶת־יִשְׂרָאֵל׃

[ח] וַיַּעַבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן וַיַּחֲנוּ בַּעֲרוֹעֵר יְמִין הָעִיר אֲשֶׁר בְּתוֹךְ־הַנַּחַל הַגָּד וְאֶל־יַעְזֵר׃ וַיָּבֹאוּ הַגִּלְעָדָה וְאֶל־אֶרֶץ תַּחְתִּים חָדְשִׁי וַיָּבֹאוּ דָנָה־יַעַן וְסָבִיב אֶל־צִידוֹן׃

[ט] וַיָּבֹאוּ מִבְצַר־צֹר וְכָל־עָרֵי הַחִוִּי וְהַכְּנַעֲנִי וַיֵּצְאוּ אֶל־נֶגֶב יְהוּדָה בְּבְאֵר שָׁבַע׃ וַיִּשְׁטְטוּ בְּכָל־הָאָרֶץ וַיָּבֹאוּ מִקְצָה תִשְׁעָה חֳדָשִׁים וְעֶשְׂרִים יוֹם יְרוּשָׁלִָם׃

[י] וַיִּתֵּן יוֹאָב אֶת־מִסְפַּר מִפְקַד־הָעָם אֶל־הַמֶּלֶךְ וַתְּהִי יִשְׂרָאֵל שְׁמֹנֶה מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ־חַיִל שֹׁלֵף חָרֶב וְאִישׁ יְהוּדָה חֲמֵשׁ־מֵאוֹת אֶלֶף אִישׁ׃

(ג) להזיק עין הרע ויבגפו , ולזה אמר ויוסף ה׳ לנלקך לל העם כהם וכהם מלה פעמים ועיני אדוני רואות ואדוני המלך למה חפץ בדבר הזה , לל שלח היה זה הכרחי , ואולי יאמר תעלית פ״ת מאכו היוק רב , לפי שלין לך ע׳ עין ברכה שוכה בדבר המנוי אלל בדבר הסתוי מן העין . והתבונן לתה המעיין כי לם היה בחכון הזה מפלת עלמו או מלוכן מכיכו לסור מן התורה כדעת המפרשים , היה יואב מוכיח לת דוד עליו בלבותו למחות בידו , לבל זה יור שלל היה לסור כפי התור , והסלה , ולכן הוכיחו כפי הבכל והדעת המדיבר לל וזלת זה : והנה בחוק דבר המלך , בלופן שהוכרח יואב ושרי חיל לעשותו . ושם כלמד דרך לרץ שהעבדים הנלחמים ברחותם דבר לדוניהם בחוץ בדבר בלתי הגון , ולולי שיחשבו לליהם חטלם ופשעם בלשון רכה , ולם יפברו בדבר על כל פנים יעשו מלותם , כי הנה

(ה) יואב יען לדוד כרחוי ובלחרונה עשה מלותו : וזכר הכתוב שמלה תשעה חדשים ועשרים יום שנו לל ירוזלם , ולפי שהיה הדוני בעשם ובלחשובה לל יואב (להיותו שר הלבא) לכן הוא בעלמו כתן מספר העם לל המלך . ולחכם במספר העם לנלות לך מספר שהכניס יואב לל המלך כפר התעוררו קול על דק כו׳ עג הספרים הגדול ועל הקלופים שנתו בדברי הימים , כי שם הוכיח בישראל שבע מלות אלף ובפר בחים יהודה שלשים וחמש מלות אלף , ואמרו במדרש שמואל , שבי פתקין עשה יואב לפקד מרובה ולפקד מועט , לתר שם מקבל את המועט , ושם לפו לתן לו לת המרובה . ובמדבר סיני פב ריש עד רבה לתרו גם כן , ויתן יואב לת מספר מפקד העם , לם מספר למה מפקד ? אלל עשה שני לבפירות גדולה וקטנה , הרחה לדוד הקטנה והגדולה לת הרחה לו , לכך כתיב עיין הליכות לת מספר מפקד העם . וכלב מדות דר׳ לליעזר בנו עולם זער לל ר׳ יוסי הגלילי לומר , משני כתובים המכוזבים זה לל פרק ג׳ לת זה עד שבת הכתוב הגלילי וכריע ביניהם , כיצד ? שנים עשר חדש מלות אלף , הלנון היו כתובים בניומוסי המלך ולל היו מריכים להמנות , כיצד ? כל אלף לכל שבט היו לבנים עשר שבט מלתים ושמונים ושמונה אלף , כשהיו שנים עשר אלף לבשיתי ישראל והלילכן הכתוב מכלן וחוזר וכללן להלן . ועוד מלינו בהגדה , ר׳ יהושע בן לוי הכתובין מוסיפין בכאן מה שחסרו כאן , אלו שני שבטים אלף כמנו , שכך כתיב בלה ולוי ובנימין לל פקד בתוכם ונו׳ . [עיין כל זה בילקוט ח״ב דף כג ענ״ג , ובפי׳ רש״י ולל לקח לוה המקום :] ולל לקח הלעיג מזה הדעת , וכתב עליו שלפי זה היה רלוי שיהא פסוק ולוי ובנימין לל פקד , כאן בספר שמואל שהוא המספר המועט , והיה רלוי לתת טעם אליו לל בדברי הימים שבא המספר הגדול . ועוד הקשה עליו מלשר לל כתן טעם על החלוף שבא בשבט יהודה . ולפי דעתי לל הכין והשיג ללל כוונת רבי יהושע , והוא לפני היותה מתיבה וכאן , והוא שכאן לתר שמונה מלות אלף שהוא המספר לשר הביא יואב על דוד שלל ככלב בו לוי ובנימין , לתה בדברי הימים רלה להכיל עזרת מספר העם בשלמות עם שבט לוי ובנימין , ולזה לתר שם ויהי כל ישראל אלף אלפים ומלה אלף , להגיד שזה היה המספר השלם הכולל , ומה שלתר שם לתרי זה ולוי ובנימין לל פקד בתוכם , לינו להגיד שלל היו ככללים בלותו מספר , כי שם להודיע הסבה לתר בעבורה היה המספר ההוא יותר גדול מלשר הביל יואב לדוד , והיל שלוי ובנימין לל פקד יואב בתוכם בלותו מספר שהביל על דוד , לפי שהיה כתעב וכללק על יואב דבר המלך במנין העם , ולכן כדי להמעיטו לל פקד לוי ובנימין והביל לו מתי מעט , לבל שם בדברי הימים רלה עזרל להודיע מספר כל היש ישראל בשלמות עם לוי ובנימין , ולכן היה המספר ההוא יותר גדול , ואולי היו הלה השני פתקים שעשה יואב לתר עם לוי ובנימין והוא הכותב בכללן ולתכם החלוף שבא לדוד והוא הכותב בכללן , ולזה לתר בדברי הימים , ולתר כלתם שבא לדוד , לפי שהכתוב כבל המקומות יקוה למספר הגדול ויעזוב מספר הקטן , ולזה לתר בדברי הימים ולית יהודה ובנימין לל פקד , לפי שהכתוב הקטן לתר בלותם החלוף שבא בשבט יהודה , ולזה תקשה שבלו יחסר מלות אלף בכלי מספר קטן מלקדים ועשרות מלות ונלפים ? והוא מפשר רקוק , לבל לל היה בכתוב

(כ) הרשעה : וספר הכתוב שנה המלך על יואב (להיותו שר כלשו) שיעור בכל גבול ישראל הוא ושרי החיל לשר תקחיו ושיפקדו לת העם כלו , לפי שהיה רלוזו לדעת מנייני , ולמרו ופקדו לת העם , ירמוז שיפקדם לנלנותם ובכה יואב שלת שמע מתוך המכון יכוונו (ג) להזיק עין הרע ויבגפו , ולזה לתר ויוסף ה׳ לנלקך לל העם כהם וכהם מלה פעמים ועיני אדוני רואות ואדוני המלך למה חפץ בדבר הזה , לל שלח היה זה הכרחי , ואולי יאמר תעלית פ״ת מאכו היוק רב , לפי שלין לך ע׳ עין ברכה שוכה בדבר המנוי אלל בדבר הסתוי מן העין . והתבונן לתה המעיין כי לם היה בחכון הזה מפלת עלמו או מלוכן מכיכו לסור מן התורה כדעת המפרשים , היה יואב מוכיח לת דוד עליו בלבותו למחות בידו , לבל זה יור שלל היה לסור כפי התור , והסלה , ולכן הוכיחו כפי הבכל והדעת המדיבר לל וזלת זה : והנה בחוק דבר המלך , בלופן שהוכרח יואב ושרי חיל לעשותו . ושם כלמד דרך לרץ שהעבדים הנלחמים ברחותם דבר לדוניהם בחוץ בדבר בלתי הגון , ולולי שיחשבו לליהם חטלם ופשעם בלשון רכה , ולם יפברו בדבר על כל פנים יעשו מלותם , כי הנה

(ה) יואב יען לדוד כרחוי ובלחרונה עשה מלותו : וזכר הכתוב שמלה תשעה חדשים ועשרים יום שנו לל ירוזלם , ולפי שהיה הדוני בעשם ובלחשובה לל יואב (להיותו שר הלבא) לכן הוא בעלמו כתן מספר העם לל המלך . ולחכם במספר העם לנלות לך מספר שהכניס יואב לל המלך כפר התעוררו קול על דק כו׳ עג הספרים הגדול ועל הקלופים שנתו בדברי הימים , כי שם הוכיח בישראל שבע מלות אלף ובפר בחים יהודה שלשים וחמש מלות אלף , ואמרו במדרש שמואל , שבי פתקין עשה יואב לפקד מרובה ולפקד מועט , לתר שם מקבל את המועט , ושם לפו לתן לו לת המרובה . ובמדבר סיני פב ריש עד רבה לתרו גם כן , ויתן יואב לת מספר מפקד העם , לם מספר למה מפקד ? אלל עשה שני לבפירות גדולה וקטנה , הרחה לדוד הקטנה והגדולה לת הרחה לו , לכך כתיב עיין הליכות לת מספר מפקד העם . וכלב מדות דר׳ לליעזר בנו עולם זער לל ר׳ יוסי הגלילי לומר , משני כתובים המכוזבים זה לל פרק ג׳ לת זה עד שבת הכתוב הגלילי וכריע ביניהם , כיצד ? שנים עשר חדש מלות אלף , הלנון היו כתובים בניומוסי המלך ולל היו מריכים להמנות , כיצד ? כל אלף לכל שבט היו לבנים עשר שבט מלתים ושמונים ושמונה אלף , כשהיו שנים עשר אלף לבשיתי ישראל והלילכן הכתוב מכלן וחוזר וכללן להלן . ועוד מלינו בהגדה , ר׳ יהושע בן לוי הכתובין מוסיפין בכאן מה שחסרו כאן , אלו שני שבטים אלף כמנו , שכך כתיב בלה ולוי ובנימין לל פקד בתוכם ונו׳ . [עיין כל זה בילקוט ח״ב דף כג ענ״ג , ובפי׳ רש״י ולל לקח לוה המקום :] ולל לקח הלעיג מזה הדעת , וכתב עליו שלפי זה היה רלוי שיהא פסוק ולוי ובנימין לל פקד , כאן בספר שמואל שהוא המספר המועט , והיה רלוי לתת טעם אליו לל בדברי הימים שבא המספר הגדול . ועוד הקשה עליו מלשר לל כתן טעם על החלוף שבא בשבט יהודה . ולפי דעתי לל הכין והשיג ללל כוונת רבי יהושע , והוא שכאן לתר שמונה מלות אלף שהוא המספר לשר הביא יואב על דוד שלל ככלב בו לוי ובנימין , לתה בדברי הימים רלה להכיל עזרת מספר העם בשלמות עם שבט לוי ובנימין , ולזה לתר שם ויהי כל ישראל אלף אלפים ומלה אלף , להגיד שזה היה המספר השלם הכולל , ומה שלתר שם לתרי זה ולוי ובנימין לל פקד בתוכם , לינו להגיד שלל היו ככללים בלותו מספר , כי שם להודיע הסבה לתר בעבורה היה המספר ההוא יותר גדול מלשר הביל יואב לדוד , והיל שלוי ובנימין לל פקד יואב בתוכם בלותו מספר שהביל על דוד , לפי שהיה כתעב וכללק על יואב דבר המלך במנין העם , ולכן כדי להמעיטו לל פקד לוי ובנימין והביל לו מתי מעט , לבל שם בדברי הימים רלה עזרל להודיע מספר כל היש ישראל בשלמות עם לוי ובנימין , ולכן היה המספר ההוא יותר גדול , ואולי היו הלה השני פתקים שעשה יואב לתר עם לוי ובנימין והוא הכותב בכללן ולתכם החלוף שבא לדוד והוא הכותב בכללן , ולזה לתר בדברי הימים , ולתר כלתם שבא לדוד , לפי שהכתוב הקטן לתר בלותם החלוף שבא בשבט יהודה , ולזה תקשה שבלו יחסר מלות אלף בכלי מספר קטן מלקדים ועשרות מלות ונלפים ? והוא מפשר רקוק , לבל לל היה בכתוב

[ה] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־גָּד צַר־לִי מְאֹד
נִפְּלָה־נָּא בְיַד־יְהוָה כִּי־רַבִּים רַחֲמָיו
וּבְיַד אָדָם אַל־אֶפֹּלָה׃

[ו] וַיִּבְחַר דָּוִד בַּדֶּבֶר וַיִּפֹּל שִׁבְעִים אִישׁ מֵאִישֵׁי
הָעָם מִדָּן וְעַד בְּאֵר שָׁבַע׃

[ז] וַיִּשְׁלַח יְהוָה דֶּבֶר בְּיִשְׂרָאֵל מִן־הַבֹּקֶר וְעַד
עֵת מוֹעֵד וַיָּמָת מִן־הָעָם מִדָּן עַד־בְּאֵר שָׁבַע
שִׁבְעִים אֶלֶף אִישׁ׃

[ח] וַיִּרְאֶה דָוִד אֶת־הַמַּלְאָךְ הַמַּכֶּה בָּעָם וַיֹּאמֶר
אֶל־יְהוָה הִנֵּה אָנֹכִי חָטָאתִי וְאָנֹכִי הֶעֱוֵיתִי
וְאֵלֶּה הַצֹּאן מֶה עָשׂוּ תְּהִי נָא יָדְךָ בִּי וּבְבֵית
אָבִי׃

[ט] וַיָּבֹא גָד אֶל־דָּוִד וַיַּגֶּד־לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ
הֲתָבֹא לְךָ שֶׁבַע־שָׁנִים רָעָב בְּאַרְצֶךָ
אִם־שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים נָסְךָ לִפְנֵי־צָרֶיךָ
וְהֵמָּה רֹדְפֶךָ וְאִם־הֱיוֹת שְׁלֹשֶׁת יָמִים
דֶּבֶר בְּאַרְצֶךָ עַתָּה דַּע וּרְאֵה מָה־
אָשִׁיב שֹׁלְחִי דָּבָר׃

[י] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־גָּד צַר־לִי מְאֹד
נִפְּלָה־נָּא בְיַד־יְהוָה כִּי־רַבִּים רַחֲמָיו
וּבְיַד אָדָם אַל־אֶפֹּלָה׃

[יא] וַיָּקָם דָּוִד בַּבֹּקֶר וּדְבַר־יְהוָה
הָיָה אֶל־גָּד הַנָּבִיא חֹזֵה דָּוִד לֵאמֹר׃

[יב] הָלוֹךְ וְדַבַּרְתָּ אֶל־דָּוִד כֹּה־אָמַר יְהוָה
שָׁלֹשׁ אָנֹכִי נוֹטֶל עָלֶיךָ בְּחַר־לְךָ אַחַת־
מֵהֶם וְאֶעֱשֶׂה־לָּךְ׃

[יג] וַיָּבֹא־גָד אֶל־דָּוִד וַיַּגֶּד־לוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ
הֲתָבֹא לְךָ שֶׁבַע־שָׁנִים רָעָב בְּאַרְצֶךָ
אִם־שְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים נָסְךָ לִפְנֵי־צָרֶיךָ
וְהֵמָּה רֹדְפֶךָ וְאִם־הֱיוֹת שְׁלֹשֶׁת יָמִים
דֶּבֶר בְּאַרְצֶךָ עַתָּה דַּע וּרְאֵה מָה־
אָשִׁיב שֹׁלְחִי דָּבָר׃

[יד] וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־גָּד צַר־לִי מְאֹד
נִפְּלָה־נָּא בְיַד־יְהוָה כִּי־רַבִּים רַחֲמָיו
וּבְיַד אָדָם אַל־אֶפֹּלָה׃

[טו] וַיִּבְחַר אָדָם אַל־אֶפֹּלָה׃

(י) וַיַּךְ לֵב דוד לותו לקרי כן וגו׳. וכן הכתוב שחקרי שמכו לת העם הכה לב דוד לותו, והיה זה שרשה קטלו כמה שהתגלה עם עמו ובחלתו ומיי׳ יכוד לבו שהוא העזר בחקרי, ולזה התפלל על החלקים קטלתני מאד לבד עשיתי ועתה ה׳ העבר נא לת עון עבדך כי נכחלתי מאד, והעון היה הגלוה ונסות הרוח המזעלם כלו שבשה נזירות, וכל לחת מהם בשבשה שנים או קדשים לו ימים. והכה היה הרחשונה קשה מכלם, כי הרעב קשה מהדבר, כאמרו * עוכים היו קבלי לישה ל׳ ט׳ קרב מחבלי רעב, והמגפה טובה מהדבר, כי היל מיתה בידי שמים ולת על ידי בני לדם, ולכן בחר דוד בלחרונ׳ הקלה מהם, ואמר בר לי (י״ל) מלד כפלה כת בידי ה׳ כי רבים רחמיו וביד לדם ל לפולה, לל שהרעב יפערך לבני לדם, כי יבלו למלרים לו לשהר לחומו לשבור לדם, והמלחמ׳ הכה היל עוד כפילה בידי לדם, ומלבד המות לשר בשניהם יש עוד קלון מתמיד וחרפה רמופה שיבואו לידי לויביהם שהיו קושם זה בכנעים תחת ידם, וזה היה מושב לבפול בידי ה׳ כי במות לשר ינוזר החלקים לת יפול קלון כלל, וטוב שיבחר היבש לדם למלך גדול משיבחר לדם בחות, וזהו בפלה בת בידי ה׳, ועוד בפה שבית כי רבים רחמיו, מה שבבי היבש לת ירחמו עליהם. ובמדרש מה ריש פרש לת חמרו, שהמר דוד בלבו לם חומר רעב, יחמרו ישרחל מה חיבפת לו לבן יבי על חוללותיו הוח בוטח, ויהרחל יחותו ברעב, ולם בוחר חבי קרב, יחמרו על נבוריו הוח בוטח, והוח חיבו יוכל בבר למלחמה, יבל הדבר שהבל שוין בו. דבר חחר לם חומר חבי רעב לין רעב בלת קרב, ולם חומר חבי קרב לין קרב בלת רעב, יבל הדבר שלין בו לת קרב ולת רעב. ויש חומרים גר רמז לו שיבחר בזה, שהמר מה לשיבה שולחי דבר, חוץ דבר בחותיותיו. ולחרי הקפת לחתת הדרום וכי הפסוקים לשיב לל השלות, וכבר קדמה תשובת השלה הרחשונה והשלה השנית, ולם לשבית חוץ שהמגפה הוחת בלה בחשלת ישרחל מחה שחמרו בדוד לבשתם לחרי שבע בן בכרי, ומה שעשה דוד מחבין העם היה מהסתת השם להעניש השם לת ישרחל על ידו, לחבם דוד בחמרו לחבי תעלתי ולחבי העוניתו בשב שהיתה המגפה על החבין ותלה הדבר בעמו, כמו שעשה הרועה הנלחן שהביחין עליו בחבו בעמו. ולשלה השניה חומר שהמגפה נשבע תתיהם לחבין מלד היוק העין הלא בדברים הבחבים, בחמלם לין הבריבה שורה לת בדבר המדוד ולת בדבר תעניית פלת המבוי ללת בדבר הבחוי מן העין, שבחמר * ישלח השם קץ ע׳ לתוך לת הברבה בלחמיך ונוס׳, ומה שחביבו שבמדבר סיבי דברי בלם ק׳

וּבְעֵרְכוֹת מוּסָר כְּמוֹ יִשְׂרָאֵל וְלֹא מָתוּ ׃ הָיְתָה הַמַּכָּה כָּזֹאת לְפִי שֶׁכָּמוֹנוּ בְּמִנּוּת הַמֵּת ׃ וְאוֹמֵר מָכוֹר לָךְ יֵדַע דָּבָר רַע ׃ וְאֵינוֹ אוֹמֵר שֶׁחָטָא כִּי אִם יֵדַע שֶׁהָרַע בָּא עַל יִשְׂרָאֵל לְפִקּוּדֵיהֶם וְכִתְבוּ לִיהוֹ כְּזֹאת כְּפִי שֶׁהוּא לָהּ׳ בִּפְקוֹד לוֹחֲצֵי וְגוֹמֵר ׃ הוֹשַׁע בְּמִכְיָן שֶׁיַּעֲשׂוּ בְּמִקְדָּשֶׁיךָ לָךְ בְּמִנּוּי הַפְּלֵגוֹת יִ׳ ׃ וְכֹבֶד זְכִרְתִּי שֶׁלֹּא הָיָה זֶה מִמּוֹת עַצְמוֹ ׃ וְלֹא הָיָה מְכִירָן לְגַלְגֵּלֶת מֵמִית לָךְ תַּעֲשֶׂה ׃ וְשָׁלוֹשׁ שָׁנִים לְמִכְוֹתָם בְּעַמִּים כְּלִי לְחַטְּעוּת דָּבָר לְחַר (וְהַפְּסוּקִי׳ מוֹרִים עָלָיו) לֹא הָיָה כֵּן עוֹכֵר עַל הַתּוֹרָה ׃ וְלִשְׁלֹחַ הַרְגִּישׁוּת לְהַשִּׂיב שֶׁהַמַּגֵּפָה לְאַחַר תֹּכֶן בְּדָבָרִים הַמְּסֻפָּס ׃ הָיָה בְּחִזּוּק עֵין הָרָע לְאַחַר יָבֹא לְחַרְבִי הַמָּכִין בְּטֶבַע ׃ וְלֹא כֵּוָן בְּחִתְרוּ וְלֹא יִהְיֶה בָּהֶם נֶגַע בְּפִקּוּד לוֹחֲצֵי ׃ לֹא שֶׁיִּהְיֶה עוֹבֵד לְלִבְּי שִׁיְּעָרֵךְ לְהַקְדִּים לְלִבּוֹ בְּטֶבַע הַחֲזָקָה ׃ לְכָל בִּימֵי דָוִד לֹא הָיָה הַמָּכִין מַכָּה לְחַזְּקוֹ

בְּדָבָר כִּי אִם מַעֲלַת יִשְׂרָאֵל וְכִפְעָם ׃ וְהַמָּכִין הָיָה כְּלִי לְהַעֲבִיר בּוֹ עַל יְדֵי עֵין הָרָע ׃ וְהַכָּה בְּקֶרֶב הָעָם יִ׳ לְהַעֲבִיר בּוֹ הַחֹפֶן ׃ לְפִי שֶׁלֹּא יִדְעוּ כִּי בְּעָבְרוֹ מֵהֶם שֶׁחָרוּ בְּדָוִד הָיוּ בְּעֵינָיו וְיוֹסִיפוּ עוֹד שָׁנוֹת לְחוֹתוֹ ׃ וְלָכֵן בְּדֶרֶךְ עֲנָשָׁם עַל יְדֵי דָוִד בְּחוֹפֶן בְּסֵתֶר ׃ וְלִקְרֵי שֶׁהִתְפַּלֵּל דָּוִד עָלָיו הֵגִיל הַקָּבָה עֲנָשָׁם וְלֹא הֵכִיסָם לְהִתְפַּעֵל׳ הַהִיזּוּק כְּפִי טִבְעוֹ ׃ הָכָה לָהֶם כְּמוֹ שֶׁאָמַרְתִּי הוֹתִירוּ הַשְּׁלֹשׁוֹת שָׁכִיחִים וְרִבְיעִי׳, וְאֹתָם הִיכָּה הַשְּׁלֹשָׁה הַמְּעֻנָּשִׁים הַבְּשִׂדְרַת יָבֹא לְקַרְבִי זֶה ׃

[טו] וַיִּתֵּן יְהוָה דֶּבֶר בְּיִשְׂרָאֵל מֵהַבֹּקֶר וְעַד־עֵת מוֹעֵד וַיָּמָת מִן־הָעָם מִדָּן וְעַד־בְּאֵר שֶׁבַע שִׁבְעִים אֶלֶף אִישׁ׃

[טז] וַיִּשְׁלַח יָדוֹ הַמַּלְאָךְ יְרוּשָׁלַם לְשַׁחֲתָהּ וַיִּנָּחֶם יְהוָה אֶל־הָרָעָה וַיֹּאמֶר לַמַּלְאָךְ הַמַּשְׁחִית בָּעָם רַב עַתָּה הֶרֶף יָדֶךָ וּמַלְאַךְ יְהוָה הָיָה עִם־גֹּרֶן הָאָרְנָן הַיְבוּסִי׃

(טו) וַיִּתֵּן ה׳ דֶּבֶר בְּיִשְׂרָאֵל וגו׳ ׃ פֵּסֶר הַכָּתוּב שֶׁנִּתְקַיֵּים יְעוּד הַנְּבוּאָה וְנִתַּן ה׳ בְּהַגְזָרָתוֹ הַפְּרָטִית עַל לֵב הָעוֹבֵד דֶּבֶר בְּיִשְׂרָאֵל מֵהַבֹּקֶר וְעַד עֵת מוֹעֵד ׃ וְהַתַּרְגֵּם פֵּרַשׁ מֵעֵידִין

פרש לֵב דְּמִתְקַיֵּם תָּמִיד וְעַד דְּמִיתְפַּס ׃ וְכֵן לְמַדְנוּ בְּמִדְרַשׁ שְׁמוּאֵל ר׳ חִיָּיא בַּר אַבָּא לְמַד מִשִּׁיטַת הַתָּמִיד וְעַד זְרִיקַת דָּמוֹ ׃ וְהַכֵּן לְמַדְנוּ מֵהַכֵּן הַחֹמֶה עַד שֶׁהִתְפַּלֵּל כָּל הַגְּלִגַּל ׃ נוֹחַ וְרֹאֶה כַּמָּה חוֹכְלוֹסִין מֵהֶם נִפְּלוּ ? לְלֹא הָיְתָה שָׁעָה שֶׁלֹּא הָיוּ עוֹסְקִים בְּאוֹתוֹ הַמַּעֲשֶׂה עַל יְדֵי הַמַּגֵּפָה ? לְפִי לְחַזֵּק כַּמָּה וְכַמָּה ? וְלִפְי לְחַזֵּק עַל יְדֵי הַמַּעֲשֶׂה שֶׁמּוֹעֵד הוּא הַמַּעֲצָה לְהַכְנִיס דְּבַר הַכְּנִיסַת לְדָוִד ׃ וְיֵדַע שֶׁהַכֹּחַ הַכְּנִיסַת הָיָה לְדָוִד בְּנֶקֶר כְּמוֹ שׁוֹכֵר ׃ וּמִיָּד בְּנֶקֶר הָיוּם הַמְּשֻׁךְ בְּכָל הַדָּבָר בְּעֵסֶק וְהַתָּמִיד עַל עֵת לְוֹתוֹ הַמּוֹעֵד מִתְקָרְבוֹ ׃ בְּחוֹפֶן שֶׁבְּיוֹם לְאַחַר שֶׁלֹּא תֵּעֵת לְעֵת בְּכָלוֹ מִן הָעֵסֶק מִלֵּן וְעַד בְּאֵר שֶׁבַע שֶׁנַּעֲשִׂים לְלֵךְ לִיהוֹ ׃ וְכֵבֶר פִּתְּבוֹתִי שֶׁהִיוּ הַמֵּתִים הַקְּבוּעִים הַמּוּטָלִים כְּדָבָר שֶׁבַע בֵּן בְּכוֹרִי ׃ וְאֵין לוֹמַר לְךָ לֹא כִּתְקַיֵּים הַיְעוּד הַלְּמִי שֶׁאָמַר הַכְּנִיסַת שֶׁיִּהְיוּ שֶׁבַע יָמִים

יוֹכִיחַ ג׳ דְּבַר ? כִּי זֶה הָיָה בְּעֵינֵי כֵּיוָן שֶׁקֶּרֶן יוֹכִיחַ הַכְּנִיסַת עָלָיו * עוֹד לְרִבְעִי׳ יוֹם וְכֵיוָן כְּהַפְסֵק ׃ וְכִתְזוּכַת הָעָם כֵּיצַד הַלֵּל עַל הָרָעָה ׃ וְכֵן יוֹכִיחַ הַכָּתוּב בְּכֵלֶן שֶׁלְּתַפְלַת דָּוִד כֵּיצַד הָעָם עַל הָרָעָה וְלֹא הָיָה הַדָּבָר כִּי אִם יוֹם לְאַחַר כֵּלֶב ׃ וְהַפְּסֵר לְפֵרֵשׁ הַפְּסוּקִים שֶׁנֶּאֱמַר יָמִים לְתַתִּילָה הַמַּגֵּפָה ׃ וְזֶהוּ לוֹמְרוֹ מֵהַבֹּקֶר וְעַד עֵת מוֹעֵד שֶׁהוּא הַשָּׁעָה יָמִים שִׁיעֵד בְּכָל קֶמֶץ הַכְּנִיסַת ׃ וְלִפְי שֶׁשִּׁבְתַּכְּהָה רְשׁוּת לְמִשְׁפִּית לְפִכְלוֹ לֵיכוֹ

פּוֹ ס׳ עֵשׂ מִבְּחִין בֵּין לְדִיק לְרֶשַׁע וּבֵין זוֹן לְזוֹן ׃ לָכֵן הוֹסִיף לוֹמַר לְחֹל

(יז) יִת׳ לְכָל הַמַּלְאָךְ הַמַּשְׁחִית רַב עַתָּה הֶרֶף יָדֶךָ ׃ וְאֹתָר זֶה נִסּוּחַ הַשָּׁעָה יָמִים לְהִיוֹת הַזּוֹן מוּנָבָל מִלְּתוֹ יִת׳ וְלִהְיוֹתוֹ עַל יְרוּשָׁלַם שֶׁהִיא מִצְבַּע יְהוּדָה שֶׁרוֹכֵב לֹא מִלְּתוֹ כְּצֶבַע בֵּן בְּכוֹרִי ׃ לְכָל קוֹל הַסְּכוּמוֹ שֶׁלֹּא הִתְמִיד לְדַבֵּר כִּי אִם זוֹן מוּעָט ׃ לְמַדְנוּ

מוּסָר יִ׳ בְּמִדְרַשׁ תַּהֲלִים ׃ וְיִתֵּן ה׳ דֶּבֶר בְּיִשְׂרָאֵל מֵהַבֹּקֶר וְעַד עֵת מוֹעֵד ׃ בֵּין וְרֹאֶה רְקוּמוֹ עַל הַקְּבָה ׃ לְעִפְּלִי שֶׁבַּקֶּר דָּוִד שֶׁלֹּא יִמְי׳ דְּבַר שֶׁהֵם שֶׁלֹּא הָיוּ וְזֹאת וְכוּ׳ ׃ לֹלְ תִּכְתּוֹמֶת בְּלוּתוֹ שֶׁעַד כְּכָבוֹ עֶשְׂרֶת הַדְּבָרוֹת ׃ וְשָׁתֵי לְוֹתוֹת ׃ וְשֶׁלֹּא לְכוֹת ׃ וְתַמְשֵׁךְ לְוֹתוֹ תּוֹרָה ׃ וְשֶׁבַּעַת יְמֵי הַשָּׁבוּעַ ׃ וְשֶׁבַּעַת יְמֵי הַמִּלָּה ׃ וְהֵם כֹּלֶם

שֶׁלֹּא וְתַמְשֵׁךְ ׃ וְנִקְרָא מִלְּפְנֵי הַקָּבָה לְוֹתוֹ לְהֵם לְכָל לְמַד שֶׁעַד כְּוֹתוֹתוֹ ׃ שֶׁהֵם בְּתִבְטְלוּ יִשְׂרָאֵל יֵין הָעוֹלָם לֵין מִי שֶׁיּוֹשֵׁב לְוֹתָם וְיִתְבַּטְּלוּ מִלְּמֵן ׃ וְכֵיוָן הַקָּבָה בְּזְכוּתָם שֶׁלֹּא וְתַמְשֵׁךְ שָׁעוֹת ׃ וְלְוֹתוֹ שֶׁעָה שֶׁבְּשִׁדְרַךְ יִתְּנוּ הֵם שֶׁלֹּא לְךָ לֵיכוֹ ׃ וְכֵיוָן לְמִי שֶׁכָּל כְּנֶגֶד כְּנֶגֶד שֶׁלֹּא לְךָ מִיִּשְׂרָאֵל ׃ הַלֵּל רַב עַתָּה הֶרֶף יָדֶיךָ ׃ טוֹל הַכֹּל שֶׁהֵם ׃ מִיד מֵת לְכִיסִי שֶׁהִיא שֶׁקּוֹל כְּנֶגֶד רוֹכֵב עַל כְּהַלְּרִין עַכּ״ ׃ וְזֹה כְּכָל בְּעֶרֶךְ הַלּוֹחֲמָה וּכְפַרְקִי ר׳ לְלִיעֶזֶר ׃ וְלְמְרוּ שֶׁם בְּרָכוֹת שֶׁלֹּא לְךָ לֵיכוֹ ׃ לְךָ שֶׁלֹּא שֶׁלֹּא לְךָ לֵיכוֹ ׃ לְךָ שֶׁלֹּא שֶׁלֹּא לְךָ לֵיכוֹ ׃ לְפִי זֶה הָעֵדוּת יִהְיֶה מִלְּמֵר רַב עַתָּה הֶרֶף יָדֶיךָ קוֹדֶם בְּמַעֲשֵׂה לְלִמְרוּ וְיִמְתֵּן הָעָם ׃ לְכָל עַל דֶּרֶךְ הַפְּעַם מִתּוּ שֶׁלֹּא לְךָ לֵיכוֹ ׃ וְהֵיוֹת שֶׁלֹּא לְךָ הַמָּוֶת הָיְתָה יָדוֹ נְטוּיָה עַל יְרוּשָׁלַם לְשַׁחֲתָהּ ׃ כֵּיוָן ה׳ עַל הָרָעָה וְלֹמֵר לַמַּלְאָךְ הַמַּשְׁחִית רַב בְּמָה שֶׁמֵּתוּ עַל הָכָה שֶׁתִּתּוּ הֶרֶף יָדֶיךָ ׃ רוֹמֶה לוֹמֵר לְךָ תַּעֲשֶׂה יוֹתֵר ׃ וְלִלְמֵנוּ כְּתַב שֶׁהַמַּלְאָךְ הוּא הָיָה נָבִיא ׃ וְלָזֶה כָּרְאָה לְךָ דָּוִד כְּהַקִּין ׃ וְהוּא בְּקֶרֶב מַשְׁחִית ׃ עַל דֶּרֶךְ * כִּי מַשְׁחִיתִים לְכִתְבוּ לְךָ שֶׁלֹּא׳ שֶׁלֹּא׳ הַמָּקוֹם ׃ לְהַיּוֹתוֹ מֵכִיל לְךָ הַדָּבָר שֶׁם בְּמַלְכוּת ה׳ ׃ וְזֶהוּ הַכְּנִיסַת הָיָה פְּנִימִי שֶׁהָיָה מִי בִּימֵי דָוִד ׃ וְהוּא לְמַד לְגַד שֶׁיֹּאמַר לְדָוִד שֶׁיִּבְנֶה מִזְבֵּחַ בְּגוֹרֶן לְרוֹכֵב כְּמוֹ שֶׁנּוֹכַר בְּדִבְרֵי הַיָּמִים ׃ וְהוּא בְּלְמַד דַּעַת בְּפַסֵּד ׃ כִּי לְךָ יֹאמַר הַכָּתוּב עַל הַכְּנִיסַת הָיָה פְּנִימִי ׃ וְלֵיכוֹ עַל יְרוּשָׁלַם ? וְלֵיכוֹ יֹאמַר עָלָיו רַב עַתָּה הֶרֶף יָדֶיךָ ׃ וְהֵכָה לֹא הָיָה הַכְּנִיסַת הוֹרֵג הָעָם וְלֹא יִסְתַּר לְוֹמֵר לְךָ הֶרֶף יָדֶיךָ ׃ וְלֵיכוֹ יִתְיַשֵּׁב וְיֹאמַר דָּוִד לְךָ ה׳ בִּרְאוֹתוֹ הַמַּלְאָךְ הַמַּכֶּה בָּעָם עַל הַכְּנִיסַת ׃ כִּי הוּא תָּמִיד הָיָה עִמּוֹ ? וְלֹא הָיָה שֶׁם פְּנִימִי לֵיכוֹ הַכְּנִיסַת גַּד הַדְּבָרִים לְךָ דָּוִד וְלֹא לְמַד הוּא בְּעֵינָיו ? לְכָל כָּל זֶה בְּלִבּוֹ וְדִמְיוֹן כְּוֹזֵב בְּמָה לְךָ הַכְּנִיסַת הָיָה לְהַמְשִׁכוֹ לְכִי מַלְאָךְ הַמַּשְׁחִית בְּעֵינָיו ׃ לְכָ

(יז) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־יְהוָה בְּרָאתָ֫ אֶת־ הַמַּלְאָךְ הַמַּכֶּה בָּעָם וַיֹּאמֶר הִנֵּה חָטָאתִי וְאָנֹכִי הֶעֱוִיתִי וְאֵלֶּה הַצֹּאן מֶה עָשׂוּ תְּהִי נָא יָדְךָ בִּי וּבְבֵית אָבִי׃ (יח) וַיָּבֹא־גָד אֶל־דָּוִד בַּיּוֹם הַהוּא וַיֹּאמֶר לוֹ עֲלֵה הָקֵם לַיהוָה מִזְבֵּחַ בְּגֹרֶן אָרַוְנָה הַיְבוּסִי׃ (יט) וַיַּעַל דָּוִד כִּדְבַר־גָּד אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה׃ (כ) וַיִּשְׁקֹף אָרַוְנָה וַיַּרְא אֶת־ הַמֶּלֶךְ וְאֶת־עֲבָדָיו עֹבְרִים עָלָיו וַיֵּצֵא אָרַוְנָה וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ אַפַּיִם אָרְצָה׃ (כא) וַיֹּאמֶר אָרַוְנָה מַדּוּעַ בָּא אֲדֹנִי־הַמֶּלֶךְ אֶל־עַבְדּוֹ וַיֹּאמֶר דָּוִד לִקְנוֹת מִעִמְּךָ אֶת־הַגֹּרֶן לִבְנוֹת מִזְבֵּחַ לַיהוָה וְתֵעָצַר הַמַּגֵּפָה מֵעַל הָעָם׃ (כב) וַיֹּאמֶר אָרַוְנָה אֶל־דָּוִד יִקַּח וְיַעַר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ הַטּוֹב בְּעֵינָיו רְאֵה הַבָּקָר לָעֹלָה וְהַמֹּרָגִים וּכְלֵי הַבָּקָר לָעֵצִים׃ (כג) הַכֹּל נָתַן אָרַוְנָה הַמֶּלֶךְ לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אָרַוְנָה אֶל־הַמֶּלֶךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ יִרְצֶךָ׃ (כד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל־אָרַוְנָה לֹא

כי אם קנה אקנה מאתך במחיר ולא אעלה לה' אלהי עולות חנם ויקן דוד את הגרן ואת הבקר בחמשים שקלים כסף : (כה) ויבן שם דוד מזבח לה' ויעל עולות ושלמים ויעתר ה' לארץ ותעצר המגפה מעל ישראל :

(יז) ויאמר דוד אל ה' בראתך את המלאך המכה בעם הנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו תהי נא ידך בי ובבית אבי : (יח) ויבא גד אל דוד ביום ההוא ויאמר לו עלה הקם לה' מזבח בגרן ארונה היבוסי : (יט) ויעל דוד כדבר גד אשר צוה ה' : (כ) וישקף ארונה וירא את המלך ואת עבדיו עברים עליו ויצא ארונה וישתחו למלך אפים ארצה : (כא) ויאמר ארונה מדוע בא אדני המלך אל עבדו ויאמר דוד לקנות ממך את הגרן לבנות מזבח לה' ותעצר המגפה מעל העם : (כב) ויאמר ארונה אל דוד יקח ויעל אדני המלך הטוב בעיניו ראה הבקר לעולה והמורגים וכלי הבקר לעצים הכל נתן ארונה המלך למלך ויאמר ארונה אל המלך יהוה אלהיך ירצך : (כג) ויאמר המלך אל ארונה לא

(יז) ויאמר דוד אל ה' בראתך את המלאך המכה בעם הנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו תהי נא ידך בי ובבית אבי : (יח) ויבא גד אל דוד ביום ההוא ויאמר לו עלה הקם לה' מזבח בגרן ארונה היבוסי : (יט) ועלה דוד כדבר גד אשר צוה ה' : (כ) וישקף ארונה וירא את המלך ואת עבדיו עברים עליו ויצא ארונה וישתחו למלך אפים ארצה : (כא) ויאמר ארונה מדוע בא אדני המלך אל עבדו לדבר אליו דבר דוד לקנות ממך את הגרן לבנות מזבח לה' למען תעצר המגפה מעל העם : (כב) ויאמר ארונה אל דוד יקח ויעל אדני המלך הטוב בעיניו ראה הבקר לעולה והמורגים וכלי הבקר לעצים הכל נתן ארונה המלך למלך ויאמר ארונה אל המלך יהוה אלהיך ירצך : (כג) ויאמר המלך אל ארונה לא

(יז) ויאמר דוד אל ה' בראתך את המלאך המכה בעם הנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו תהי נא ידך בי ובבית אבי : (יח) ויבא גד אל דוד ביום ההוא ויאמר לו עלה הקם לה' מזבח בגרן ארונה היבוסי : (יט) ועלה דוד כדבר גד אשר צוה ה' : (כ) וישקף ארונה וירא את המלך ואת עבדיו עברים עליו ויצא ארונה וישתחו למלך אפים ארצה : (כא) ויאמר ארונה מדוע בא אדני המלך אל עבדו לדבר אליו דבר דוד לקנות ממך את הגרן לבנות מזבח לה' למען תעצר המגפה מעל העם : (כב) ויאמר ארונה אל דוד יקח ויעל אדני המלך הטוב בעיניו ראה הבקר לעולה והמורגים וכלי הבקר לעצים הכל נתן ארונה המלך למלך ויאמר ארונה אל המלך יהוה אלהיך ירצך : (כג) ויאמר המלך אל ארונה לא

(יז) ויאמר דוד אל ה' בראתך את המלאך המכה בעם הנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו תהי נא ידך בי ובבית אבי : (יח) ויבא גד אל דוד ביום ההוא ויאמר לו עלה הקם לה' מזבח בגרן ארונה היבוסי : (יט) ועלה דוד כדבר גד אשר צוה ה' : (כ) וישקף ארונה וירא את המלך ואת עבדיו עברים עליו ויצא ארונה וישתחו למלך אפים ארצה : (כא) ויאמר ארונה מדוע בא אדני המלך אל עבדו לדבר אליו דבר דוד לקנות ממך את הגרן לבנות מזבח לה' למען תעצר המגפה מעל העם : (כב) ויאמר ארונה אל דוד יקח ויעל אדני המלך הטוב בעיניו ראה הבקר לעולה והמורגים וכלי הבקר לעצים הכל נתן ארונה המלך למלך ויאמר ארונה אל המלך יהוה אלהיך ירצך : (כג) ויאמר המלך אל ארונה לא

(יז) ויאמר דוד אל ה' בראתך את המלאך המכה בעם הנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו תהי נא ידך בי ובבית אבי : (יח) ויבא גד אל דוד ביום ההוא ויאמר לו עלה הקם לה' מזבח בגרן ארונה היבוסי : (יט) ועלה דוד כדבר גד אשר צוה ה' : (כ) וישקף ארונה וירא את המלך ואת עבדיו עברים עליו ויצא ארונה וישתחו למלך אפים ארצה : (כא) ויאמר ארונה מדוע בא אדני המלך אל עבדו לדבר אליו דבר דוד לקנות ממך את הגרן לבנות מזבח לה' למען תעצר המגפה מעל העם : (כב) ויאמר ארונה אל דוד יקח ויעל אדני המלך הטוב בעיניו ראה הבקר לעולה והמורגים וכלי הבקר לעצים הכל נתן ארונה המלך למלך ויאמר ארונה אל המלך יהוה אלהיך ירצך : (כג) ויאמר המלך אל ארונה לא

(יז) ויאמר דוד אל ה' בראתך את המלאך המכה בעם הנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו תהי נא ידך בי ובבית אבי : (יח) ויבא גד אל דוד ביום ההוא ויאמר לו עלה הקם לה' מזבח בגרן ארונה היבוסי : (יט) ועלה דוד כדבר גד אשר צוה ה' : (כ) וישקף ארונה וירא את המלך ואת עבדיו עברים עליו ויצא ארונה וישתחו למלך אפים ארצה : (כא) ויאמר ארונה מדוע בא אדני המלך אל עבדו לדבר אליו דבר דוד לקנות ממך את הגרן לבנות מזבח לה' למען תעצר המגפה מעל העם : (כב) ויאמר ארונה אל דוד יקח ויעל אדני המלך הטוב בעיניו ראה הבקר לעולה והמורגים וכלי הבקר לעצים הכל נתן ארונה המלך למלך ויאמר ארונה אל המלך יהוה אלהיך ירצך : (כג) ויאמר המלך אל ארונה לא

(יז) ויאמר דוד אל ה' בראתך את המלאך המכה בעם הנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו תהי נא ידך בי ובבית אבי : (יח) ויבא גד אל דוד ביום ההוא ויאמר לו עלה הקם לה' מזבח בגרן ארונה היבוסי : (יט) ועלה דוד כדבר גד אשר צוה ה' : (כ) וישקף ארונה וירא את המלך ואת עבדיו עברים עליו ויצא ארונה וישתחו למלך אפים ארצה : (כא) ויאמר ארונה מדוע בא אדני המלך אל עבדו לדבר אליו דבר דוד לקנות ממך את הגרן לבנות מזבח לה' למען תעצר המגפה מעל העם : (כב) ויאמר ארונה אל דוד יקח ויעל אדני המלך הטוב בעיניו ראה הבקר לעולה והמורגים וכלי הבקר לעצים הכל נתן ארונה המלך למלך ויאמר ארונה אל המלך יהוה אלהיך ירצך : (כג) ויאמר המלך אל ארונה לא

(יז) ויאמר דוד אל ה' בראתך את המלאך המכה בעם הנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו תהי נא ידך בי ובבית אבי : (יח) ויבא גד אל דוד ביום ההוא ויאמר לו עלה הקם לה' מזבח בגרן ארונה היבוסי : (יט) ועלה דוד כדבר גד אשר צוה ה' : (כ) וישקף ארונה וירא את המלך ואת עבדיו עברים עליו ויצא ארונה וישתחו למלך אפים ארצה : (כא) ויאמר ארונה מדוע בא אדני המלך אל עבדו לדבר אליו דבר דוד לקנות ממך את הגרן לבנות מזבח לה' למען תעצר המגפה מעל העם : (כב) ויאמר ארונה אל דוד יקח ויעל אדני המלך הטוב בעיניו ראה הבקר לעולה והמורגים וכלי הבקר לעצים הכל נתן ארונה המלך למלך ויאמר ארונה אל המלך יהוה אלהיך ירצך : (כג) ויאמר המלך אל ארונה לא

(יז) ויאמר דוד אל ה' בראתך את המלאך המכה בעם הנה אנכי חטאתי ואנכי העויתי ואלה הצאן מה עשו תהי נא ידך בי ובבית אבי : (יח) ויבא גד אל דוד ביום ההוא ויאמר לו עלה הקם לה' מזבח בגרן ארונה היבוסי : (יט) ועלה דוד כדבר גד אשר צוה ה' : (כ) וישקף ארונה וירא את המלך ואת עבדיו עברים עליו ויצא ארונה וישתחו למלך אפים ארצה : (כא) ויאמר ארונה מדוע בא אדני המלך אל עבדו לדבר אליו דבר דוד לקנות ממך את הגרן לבנות מזבח לה' למען תעצר המגפה מעל העם : (כב) ויאמר ארונה אל דוד יקח ויעל אדני המלך הטוב בעיניו ראה הבקר לעולה והמורגים וכלי הבקר לעצים הכל נתן ארונה המלך למלך ויאמר ארונה אל המלך יהוה אלהיך ירצך : (כג) ויאמר המלך אל ארונה לא

כִּי־קָנוֹ אֶקְנֶה מֵאוֹתְךָ בְּמְחִיר וְלֹא
אַעֲלֶה לַיהוָה אֱלֹהַי עֹלוֹת חִנָּם וַיִּקֶן
דָּוִד אֶת־הַגֹּרֶן וְאֶת־הַבָּקָר בְּכֶסֶף
שְׁקָלִים חֲמִשִּׁים׃
[כה] וַיִּבֶן שָׁם דָּוִד מִזְבֵּחַ לַיהוָה וַיַּעַל
עֹלוֹת וּשְׁלָמִים וַיֵּעָתֶר יְהוָה לָאָרֶץ
וַתֵּעָצֵר הַמַּגֵּפָה מֵעַל
יִשְׂרָאֵל׃

סך הפסוקים של ספר שמואל קלח ופחת מאות ושמה,
וסימן קך כד. וכדריו לד, כיד ה' העוכה עלי בי,
ותניו ולחמה ענל מרכן׃

רומה לומר שזה נתן בעבור כל השדה שהוא המקום המזכר
שם. וכבר נתה לזה רבי משה קמחי יוסי בן דוסתאי במכל'
שם שם זבחים ובמדרש שמואל, שאמר בקר ועגיל ומקום המזבח
בחמשים כסף, והכית כלו בדם מלות: ולמכס למה כתלם
זה מפר שמואל, ולמה כתב הכתוב כאן מה שעשה דוד
לבניו הבית שכוכר בדברי הימי, כבר העירותי עליו בהקדמת
דף עד עב זה הספר. והנה כשאר עלי
ועד לדעת כזה שבי דבריס. ולאחד
למה נכתב זה המקום לבית
המקדש מכל שאר המקומות?
והשבי למה גלהו השם יתי
לדוד בזה הזמן ולא בזמן
אחר קודם זה? ולמכס בדרוש
הרלשון מפתי לחוכל שאמרו
עז פג בפרק כל הכלמים בירושלמי,
דף מג עיש אבי ל' בורקי קומי ר' מכא,
מלמד שלא הניחו הכנענים
לא סה ולא נבעה שלא עבדו
עליו, ולכן בבדיקן מיתר
דבר שיש בו דופי חייס לעשות
שיהיו אומר להדיוט לגבוה
אמור, בית הבחירה היכה
בנכה אלא על פי נביא שכא
ויעל דוד כדבר גד בשם ה'.
וגם כן לאמרו שאותו מקום היה הר המוריה שבו נעקד
שם ב' ג' ל' יצחק, וכן כאמר בדברי הימים * ויקל שלמה לבנות לת בית
ה' בירושלם בהר המוריה. ובבר ביארו החכמים והוא דבר
שאין בספק בו, שיש מקום אחד יותר מוצנע מאחר מקום אחר כפי
מבנו ומיוחו, והוא דבר בעלם אצלנו ויודע בבעלמות הוא
יודע, והנה אחרן ישראל בכללה היתה יותר מוצנעת
ומוסתרת בהנקות האלקים מכל שאר האומות, וכמו שאמר
דברי' יג * אחרן אשר ה' אלקיך דורש בתוכה תמיד עיני ה' אלקיך בה
מרחשית השנה, ומכולם היה בתוכו מקום מיוחד מן המיוחד
והוא היותר שלם ומוסכם, ולכן היה הוא הראוי להיות בית
הבחירה, והיה מקדם בלב מעותד לשותה המעלה העליונה,
בראשי' כב ב' וכמו שאמר אתאל ית' לאברהם * והעלהו שם לעולה על אחד
ההרים אשר אמר אליך, ואברהם עצמו אמר * אהר ה' יראה. שם שם יי
ואמנם בדרוש הזכי אומר שדוד היה מבטער בל יהיו לדעת
המקום אשר יהיה בו הבית, וכמו שאמר * אשר בשבע לי' תליט קלב
בדר לאחיר יעקב שם אבל בהלכו ביתי שם אעלה על ערש ב', ג', ד', ה'
יצועי וגו' שם אתן שינת לעיני וגו' עד אמצא מקום לה' וגו',
ולפי שהיה לבו דולג בקרבו על זה, והיו ישראל מוצנעים
שבעבור שפתיהו מבא השם
מאבו בבית, לזה בכוף
יהיו רלה האל יתברך לבבדו
ולהנדילו בעיני ישראל, וזה
בשמה תשועתם מהמגפה על
ידו שבעבר על ידי קרבנותיו,
וזגלהו השם מקום הבית
המקודש, והכיר זה בחמלעות
האש אשר ירד מן השמים על
המזבח בגורן ארונה, ובבב
יתברך שדוד יקבה לותו מקום
לבית ה', והוא יתן לשלמה
תבנית הבית בבתב וזהב וכחשת
ועבי ברזל, וכל שאר הדברים
הנדיבים לבניבו, וזה היה
בלבו בשלו דוד, וכל זה
בעשה לו בכוף יהיו, וכאלו
לאבו בזקבתו ובאותו כאו
שלאבו בבחרותו ובחייו, כדי לקייס בו * ואתה תבן לב בדבקי' עמ'
לבוחיך בשלום תקבר בשיבה טובה׃

וזה מה שרציתי לבתוב בפירוש זה הספר, והיתה התחלתו התחלת
היום הרלשון לחדש טבת והשלמתיו היום הזה, י"ג יום לחדש התבור
אדר משבת מתים וחרבעים וחרבע לפרט הללף הששי * קוב ובומו
לונדה ה' מאד בפי ואגדלבו בתודה, כי הלביאבי בגדי דעת
מעיל תבוכה יעטבי, ויתן בפי תן ושבל טוב, ויעירבי בחים
אשר יעור משבתו להבין אמרי בינה, לעיו פי קראתי הושיעה
המלך, אל אלוה לבפה עיבי הוא אלהה לאלהי לאלי תהלתי
אל תחרש, למשופטי אתתבן אופט לדק ואחת, שפטבי
אלקים וריבה ריבי מגוי לא תביל מחים מרמה ועולה
תפלטבי בי"לאו׃

תם ספר שמואל שבי

אמר יצחק בן לאדני שר וגדול בישראל ארון יהודה אברבנאל , משרש ישי
בית הלחמי , מזרע דוד נגיד ומצוה לאומי , מעם מפוזר
ומפורד גלות ירושלם אשר בספרד :

הנה קרה לו בפירוש הספרים , לא יהושע ושופטים שמואל ומלכים , רק מה שקרה לחיל מלכים ר' בית הלוי * בהקדמתו ירקיון שבכתובים יסדם ובעזירא הכניס ו' לא לתיה , ולכי פניתי מה לה' כימים הרלשונים (היו טוביס מלכה) בהיותי עתה על שערי במלכות פורטוגל"ה לרון מולדתי לפרש הספרים הללה תרבעת ברלותי קוצר המשבר' בהם , ומעשי מלך ושרים השתדלו עלו על פולרי לא יכולתי עשותו , עד לשר נעשה כי יד ה' ומלך פורטוגל"ה יחשבני לחויב לו על לא חמס בכפי , ככב יחיטו כסף לבלעני קנם ויבזו את כל לשר לי כון עתק ולדקה ולחלטה רק לכי כורח על מלכות קשטילייל"ה מפני קרב היובה , ובכולי זאת בהיותי כגר בארץ כלורה נעה לנון , דרשתי מעל ספר ה' לבקש את כשיי ופירשתי שלשת הספרים הרלשונים , יהושע , כי הושיעני מלקים ויפלטני מקרב פרעה , ושופטים , כי ים מלקים שופטי בארץ לשפוט משפטי ולריב ריבי מלים קמלים , ושמואל , כי מיי שללתיו , והיה כל זה בתקלת שבת לשר מהמלך הנשי ליפיה , ובהמלותי להתקיל בפירוש ספר מלכים , נקלקתי לבוש על בית המלך הוא מלך ספרד עליון למלכי ארץ , הוא המושל במלכיות קשטילייל"ה וארלגון וקשטלונייל"ה ומיורלייל"ה ושאר מי הים , ובתתי לל מקר בית המלך והגדל והייתי קרוב לליהם ימים רבים ויתן ה' לותי לחן בעיניהם ובעיני הנרים היושבים לחשובה במלכות , ונתעסקתי בעבודתם שנים רבים , גם עושר גם כבוד לשר יעשה לותם לחלם ואי בחם קניתי לי בחמרים ובטירותם , על כן תפוש תורה והמלחמה בעמלה , ומפני עבודת מלכי הגויים לשר לא מבני ישרלל המם בעשתי לת בחלתי מלכות יהודה וישרל ופירוש בפוריה' ירמי' לא ' , ובשנה התשיעית שבת * מולה ישרלל , לכר מלך בספרד כל מלכו' גלשטה והעיר הגדולה גלשטה רבתי עם שרתי במדינו' , ובחזקתו וגובה לבו מלך רום ויחסם זו כתו לחלקיו , ויחר עשו בלבו כמה תתרפה לחלקי המחזרני קיל למלחמה ? כמה לקדם לקובי לשר בתן לת העיר הזחק בידי ? הם לא בהכניס תחת כנפיו העם ההולכים בחשך הם פחוק ישרלל ולהביא לדתו ושמחתו הבת השובבה , הו להשליכם לל ארץ לחרת מעל פני לא ישבו עוד בחרבי ולא יכובו לבנד עיבי , ובבן יפל דבר המלך ודתו בדת מדי ופרס וכרחוק קורת בחיל , לבון לחרין כל משפחות בית ישרלל כי תעברו בחים תפלון ותבזדון לחלקי הגויים טוב ביארן תחכלו כמובו היום ותשבו בחרן ותסחרוה , והם תחלבו ומריחם ושם חלקי לא תזכירו ולחלקי לא ליחיכון פלחין , קומו לבו מתוך עמי מלרלות ספרד ומפיסלייל"ה מיורלייל"ה וסרדיליי"ל לשר תפת מחשלתי , ובחשבם חדשים לא תשאר פרסה מכל לשר יקרה בשם יעקב וכשם ישרלל יכונה בכל מדיכות מלכותי * בעת היותי שם לכי בחבר בית המלך יעצתי בקרבי כתר נרוכי דברתי לל המלך פעמים שלש כמותי לתתכן לו לחמר הושיעה המלך ! למה תעשה כה לעבדיך ? הרבה עליכו מהר ותתן זהב וכסף וכל לשר לחים לים מכית ישרלל יתן בעד לרבו , קרלתי למחכי רוחי כני המלך לבקש על עמי ורוזנים נוסדו יחד לדבר לל המלך בכל עוז להציל ספרי הקף והחמה ולת מחשבתו לשר חשב על היהודים לחבדם , וכמו בתן קרא יחטא לוזו לא יציב מפני כל , והמלכה עומדת על יחיכו לשטנו הטוב בכוב לבקה לעשו' מעשהו הקל ונמור , יגעבו ולא הוכח לבו לא שלותי ולא שקטתי ולא בתתי ויבח רוגז , ויחמא העם לת הדבר הרע הזה ויתקבלו , ובכל מקום לשר דבר המלך ודתו מגיע לכל גדול ליהודי , ותכי קרלה גדולה כרה כמכבירה לשר כמוה לא נהייתה מיום גלות יהודה מעל לדמתו על לדמת ככר , ויתמהו הים לל לחיו חזק ובתחזק בעד דתיכו ובעד תורת הושע

ההקדמה הראשונה בעניני המלכים הנזכרים בספר זה , ולחוי שבדבר בהם עשרת הדברות : הדבור הרלשון בחלופי מלכותם כפי זמניהם . כי הנה היו מהמלכים הנזכרים בספרים הללה קצתם מלכים כוללים בכל הלומה , כשחול ודוד ושלמה שמלכו על כל השבטים יחד , ולתה תרלה שלשתם היו לחבי קיל ירמי' ללקים לחבי חתת , וכפי מה שפירשתי בספר שמואל לף קנ"ד בשנות שחול הנה התמידה מלכותם מלה שנה , והבייתן למזכרת זה יהיה כידך * מלכי מצר הם , כי הנה מלכי עולה בפס' כ' לית למלה . ומהם היו מלכים מיוחדים לקצת השבטים מבלתי קצתם , לפי שבשחר בחלקה המלכות כימי רחבעם וירבעם , מלך רחבעם וכל יהודה ירבו מבית דוד על שבטי יהודה ובניתן ורוב שבט לוי וקצת שבט שמעון שהיה בחלתם עם בחלת בני יהודה , ולתה תרלה בספוריהם שמהם הלכו בשלום ובמיסור בדרכי דוד לחביהם , ומהם בחצו בני' וילכו ויעבדו לחלקים לחרים , והתמידה מלכות מלכי יהודה הללה העוכים והרעים שנה שנה , והבייתן בהם הוא * עיבי ה' בופות רעים ושוכים ו מצלי עו' ג' כי הנה רעים ושוכים עולה לל זה המכין שנה . ובחלוקת המלכות ההוא מלך ירבעם על כל שחר השבטים וכן המלכים שחיו לחריו , ולתה תרלה בספוריהם שבלם היו עובדי עו' לית לף כעדר ולף בחלט מהדרעת המחלרת להיות , והתמידה מלכותם מלחים וחרבעים ולחד שנה מן ירבעם עד סוף הוצע

לחלקיהו מקול מחרף ומנדף מפני לויב ומתקים , לם יחיובו בחיה ולם ימיתוהו ומתנו לת בחלל בריתנו ולת בכוב לחזר לבנו ולחבתנו כלך כשם ה' לחלקיהו , ולבו כלך בם שנה מלות לחלף רגלי העם לשר לבני בקרבו מבער ועד זקן שף ובניה בית לחזר מכל מדיכות המלך לל לשר היה שמה הרוח לחבת ילבו ויפל מלכם לפניהם וי' בדחפם , זה יחמר לי' לבי וזה יכתוב ידו לה' , מהם הלכו למלכות פורטוגל"ה ולמלכות בנלללה הקדובים חלליכם , והנה כרה ובשנה ותחלה מבודת ומכלתם כרות רבות ורעות הצוד והשבר והרעב והדבר , ומהם שמו בים דרך ובתיכה במים עזים , ונם יד ה' היתה בם להום ולחבדם , כי רבים בני שומתה לעבדים ולשפחות מאסרו בכל גלילות הגוים , ורבים טוענו בים סוף בללו בעופרת בוים לדירים , ונם מהם בלו בחם ובמים כי בשרפו הלניות ותבער בם לש ה' . סוף דבר כל משפטיו הרעים לים לת בעדר לשר לחרב ולשר לשבי לשבי , והדביק ה' בהם לת הדבר והיו לזעוה לכל ממלכות הלרץ על כי ספו תמו מן בלהות ויזלרו מעט מהרבם , ובמחסר לבותיכו * בן נותנו במדב' י"ו לח לבבו בלבו לבבו , יהי שם ה' מבורך . נם לחי לשבר דרכם דרך לחיה בלב יש , ולחי בתוך הנולה בחתי עם כל ניתי הבבים בני והבחן לחזי הם העידה בחפוזי' ההולבה לשר מלכים מלבי מצר הם , והשנה הזחת * שבת נליס הייתם , שחת כל כ' ודברתי לל לבי לשר בדתי לשלחה לספרם ספר מלכים לשר לת עשיתי על כה , נם כי עת לעשות לה' לזכרון קרבן בית קדשנו ותפלרתנו והנליות לשר עברו על לותנו הכתובים בספר הזה , וכמו שלפרש בנה * הנה לם בן יוחל בית החלי בבנין יהיהו בכבודו יסדם ובעזירא הכיב לתיה , ולחי הנבר לשר עניי בעיר הנליות והנרוזי לשר עברו עלי , והוח הנלות הפרעי לשר לי ממלכות פורטוגל"ה יסדתי והתחלתי פירוש לרבעת הספרים הללה , ובכבוד הנליות והעמוס שבהם , הוח הנהוג החר והכחהר והשחל הנדול והנורח לבלבו החמבו נרשנו מהשתתף בספרד לשר בל שחעו תבלבה שתי לוזניו , הבתי לתלי הפירוש הזה והשלחתיו * ורליתי להקדים לל פירוש הספר הזה שתי הקדמות כוללות ומקיפות בעניני ספוריו :

ההקדמה הראשונה בעניני המלכים הנזכרים בספר זה , ולחוי שבדבר בהם עשרת הדברות : הדבור הרלשון בחלופי מלכותם כפי זמניהם . כי הנה היו מהמלכים הנזכרים בספרים הללה קצתם מלכים כוללים בכל הלומה , כשחול ודוד ושלמה שמלכו על כל השבטים יחד , ולתה תרלה שלשתם היו לחבי קיל ירמי' ללקים לחבי חתת , וכפי מה שפירשתי בספר שמואל לף קנ"ד בשנות שחול הנה התמידה מלכותם מלה שנה , והבייתן למזכרת זה יהיה כידך * מלכי מצר הם , כי הנה מלכי עולה בפס' כ' לית למלה . ומהם היו מלכים מיוחדים לקצת השבטים מבלתי קצתם , לפי שבשחר בחלקה המלכות כימי רחבעם וירבעם , מלך רחבעם וכל יהודה ירבו מבית דוד על שבטי יהודה ובניתן ורוב שבט לוי וקצת שבט שמעון שהיה בחלתם עם בחלת בני יהודה , ולתה תרלה בספוריהם שמהם הלכו בשלום ובמיסור בדרכי דוד לחביהם , ומהם בחצו בני' וילכו ויעבדו לחלקים לחרים , והתמידה מלכות מלכי יהודה הללה העוכים והרעים שנה שנה , והבייתן בהם הוא * עיבי ה' בופות רעים ושוכים ו מצלי עו' ג' כי הנה רעים ושוכים עולה לל זה המכין שנה . ובחלוקת המלכות ההוא מלך ירבעם על כל שחר השבטים וכן המלכים שחיו לחריו , ולתה תרלה בספוריהם שבלם היו עובדי עו' לית לף כעדר ולף בחלט מהדרעת המחלרת להיות , והתמידה מלכותם מלחים וחרבעים ולחד שנה מן ירבעם עד סוף הוצע

הקדמה לספר מלכים

מלכים כ' יי"ן למוצא בן חלף, ומימון שנותיהם * ולרצע לחלר לקיים, כי לחלר עולם למות שניה. ולחמש המלכים לחזר מלכות בבית שני לימים מזה הספר, ולכן לא עלה זכרונם במקום הזה: הלכור הנשי במעלת מלכי יהודה על מלכי ישראל. כי עם היות שנקראו חלו וחלו מלכים, לא היו שוים במעלה ושלמות מלכי ישראל למלכי יהודה, וזה מפני. מהם שמלכי יהוד' קדמו במלכותם מלה שנה למלכי ישראל, והקדימה הזמנית במלכות היא מעלה רמה וגדולה מלד. ומהם כי מלכי יהודה היו כלם בני לים לחד מגזע יסי ונלר מזרעיו, והיו משבים בשבע ובחר יער מהשב לל הבן ולא עבר זר בתוכם, ולא היו כן מלכי ישראל, כי היו מכל השבטים כפי מה שהזמין, וכבר ידעת שכתר המלכות ככתר הכהונה בשניהם יבחו משרש לחד בהסתעפות יער, לל הכהנים מוזע לחרן והמלכים מוזע דוד, וחולי שמפני זה עשה יהבעם כהנים מקלת העם ומחזה שבע ולא מוזע לחרן, להודיע שכמו שבעקרה המלכות מוזע דוד ומשבע יהודה, כך בעקרה הכהונה מוזע לחרן ומשבע לוי. ומהם שמלכי יהודה היו משמים בשמן המשחה, לחמש מלכי ישראל לא היו משמים כלל, ולכן לא הוזרית ג"ב משח לחיה השלוכי את יהבעם. לחרו בפרק הבן משח בן עכ"ל מושחין לחלך מלכי בית דוד, לכתיב * קום משחהו כי זהו, שמ' ל' י"ו זה טעון משיחה ואין לחר טעון משיחה, ושם לחרו ולח יהוה בן כמוני לא כמשח כי אם מפני מקלוקתו של יהורם בן לחחב, לחר רב פפל בשמן לפרסמון הזה. הנה ביארו שמעלת המשיחה מיוחדת למלכי בית דוד בלבד, ולח הניח להכרת למשוח מלך ממלכי ישראל מפני המקלוקת, היתה המשיחה בשמן לפרסמון לא בשמן המשחה המקודש, כי זה יוחד למלכי בית דוד בלבד. ומהם שמלכי יהוד' היתה להם יניכה בעזרה לפל העמוד, ולח היה לחד ממלכי ישראל הולך לפל בית ה' כהלרון היה כפי הדין עומד על רגליו ולא יושב. לחרו בפ' חלק, ל"ח ק"ו עכ' לחר רב בחמן נפות הרוח שהיה לו ליהבעם ערלתו מן העול', לחר נחירי לחין יניב' בעזרה חלה למלכי בית דוד בלבד, כיון דחזו ליהבעם דיתיב ולחו חלימוכו לחרי לח עבדן ולח מלכן, לי יתיבנו מבני מוהד במלכות הוחי וקטלין לי, מיד שמ' כ' ל"ח * ויוען המלך ויעש שני עגלי זהב וגו'. ומהם שמלכי יהודה היתה מלכותם כמשך ומתמבר עם בית ה' ובבר מלרן היה זה לזה, ולכן עשה שלמה יקר בית ה' ובית המלך, ובתן הכניע שמו' ב' ז' י"ג כשייעד לדוד שבנו יבנה לת הבית, כמו שלמר * הוח יבנה שם י"ן בית לשמי, מיד ייעדו גם כן על ביתו כמו שלמר * כי בית יעשה לך ה', ומפני ההלטרפות והתיקבות הזה לחר דוד שם כ"ט בתפלתו * ומברכתך יבורך בית עבדך לעולם, ומפני זה השתדל דוד להכין הדברים הנלריכים לבנין בית ה', ושלמה בנה לת הבית, ויוזק חזק לת כלל הבית מלה ומשמים ושבע שנה לחר בניבו, ויפשיטו החזיק פעם שנית לת כלל הבית שלם מלות ושמונים ושבע שנה לחר הבנין, קבלי לחילין בבנין בנבה בית המלך עם בית ה', וכן בחרבן ובשרפה ניוס לחר שרף נבוזרלדן לת בית ה' ולת בית המלך, וכל זה מהה ניוכה שהיתה בתי מלכי יהודה קדושה ולהבות מקדושת המקדש ולהבותו, ולח היה דבר חוה למלכי ישראל: הלכור הנשיאי בלרלת המלכים ורשעתם. ולחת תרלה בספורי מלכי יהודה שהם היו רשים ומעשים ל"י' מלד, ומהם היו טובים וישרים בלבות', כי הנה לפל יהושפט בנו עשו היבר בעיני ה' ובלבו בדרכי דוד, ויוזק גם כן עשה היבר בעיני הפם כל הימים לפר הורהו יהוידע הכהן, ועם היות שבתוב ל"ה כ' כ"ל בדברי הימים * שנזקיהו שרי יהודה עבדו עו' והרגו בבית ה' לת זבריה הנביא בן יהוידע הכהן על שהיה מוכיחם, הנה לח העיד הכתוב שיזק עבד עו' עליה, ולחנם כתפ בחיתת הנביא ובריה ועל זה לקל עבדו בשפיכת דמו, לקל לין רלוי לחבותו בבלל עובדי ע"ז, ועוזיהו היה לדיק ירל לקיים עם היות שחטל בקרבו על המזבח להקטיר ועליו נלפרע, ויותם בנו וחזקיהו ויחזיהו היו קדושי עליון. הנה לם כן שבעת המלכים הזלה מלכי יהודה הלבו בדרכי דוד ובלקתו, והנשחרים בהם בחקו בעובם כי היו כלם עובדי ע"ז. לחנם מלכי ישראל כלם בקטן כגדול חטחו והחטיחו לת ישראל ועבדו לקים לקריס, וגם יהוח בן בחבי שבקש בקחת הפם בבית לחקב והזמיד הנעל מישראל וכל כהניו ועבדיו הנה כתוב בו * רק חטחי ירבעם בן נבט לחר החטיח לת ישראל מלכי' כ' ל' לח סר יהוח מחחריהם ענלי זהב לחר ביחלל ולחר בדן ונו', ולחר עוד * ויהוח לח חמר לבלת בחזרת ה' לחלקי ישרל חם ל"ח בכל לבבו לח סר מעל חטחות ירבעם לחר החטיח לת ישרל: הלכור הרביעי בחספר מלכי יהודה ומלכי ישראל. ולבר מתחיל לומר לך, כי כפי מה שזכרתי מלכי בית דוד החמידו במלכותם שנן שבה מרבעם עד לקיהו כמו שזכרתי לחעלה, ומלכו בזמן הזה כלו תשע עשרה מלכים, ולח זכרתי ביניהם מלכות עתליה לפי שהית' מלכותה שלח כדת, וכפי הלחת שבות מלכותה היה ריוני שיוקבו ליוחש כי הוח כשלר מלך תחת לביו על פי הדין, לך לחנם בלוח המלכות לחר לעשה לזכור עניבה כדי להמשיך הדברים כפי הספור, ומלכי ישראל החמידו במלכותם מלחים וחרבעים ולחד שבה מירבעם עד הושע בן חלה, ומלכו בזמן הזה גם כן תשע עשרה מלכים לח פחות ולח יותר, ומי יתן ולדע סבת הזמני והחלמות הנדול הזה, שלחרי חלוקת המלכות היו מספר המלכים ביהודה וביהרחל שוה בלח חלוף, בהיות שמלכו מלכי יהודה מלה וחמשים ושתים שבה יותר מזה שמלכו מלכי ישראל, ולין בפך בזמן שהזמני והחלמות הזה לח בפל במקרה ובהזמן כי מהשם היתה מסבה, והוח המורה שרלת הפם תוכיף חיים ושנות רשעים תקלורבה, ולבן בזמן הרבה היו מלכים מועטים בבית יהודה ובזמן מועט היו מלכים רבים במלכות ישראל, לפי שהם לח חלריכו ימים על מלכותם. ושם תעיין בספורי המלכים כלם תמלח שבל המלכים ירלי חלקים וחובשי שמו לחבר היו במלכות יהודה הלריכו ימים הם ובניהם, לקיים מה שנלחמר * למען ילריך ימים על ממלכתו דבר' י"ן כ' הוח ובניו בקרב ישרל. ולחנם למה היה המספר הזה במלכים החלה מבית יהודה ובית ישרל שוה בלח תוספת ולח חסרון בלל, הנה הוח מפלחות תמיד דעים: הלכור החמיני בחספר הגליות שבאו על יהודה ויסרל. ורלוי שתדע שבשעה גליות נלו ישרל ויהודה. הרחזון מהם היה כמו שבתוב בדברי הימים * לרחובני ולגדי ולחלי שבט המנשי דה"י ה' כ"ו שהגלם פול מלך חשור ויביחם לחלח ולחבור והרה ונהר גוזן עד היום הזה, ולז לקחו הענל שהיה בדן שעשה ירבעם והולילוהו בגולה, והיה זה בימי פקח בן רמליהו מלך ישרל כמו שבח בספר עולם: הגלות הנשי היה לישרל גם כן פרק כ"ה לחלי זה שמה שבי' בימי פקח בן רמליהו גם כן, * שעלה מלכי' ב' ש' תגלת פלחסר מלך חשור ויקח לת עיון ולת חבל ולת כ"ט בית מעבה ולת יכון ולת חמור ולת הנלעד ולת הגלילה כל לרן כפתלי ויגלם חשורה, ועל הגלות זה כיבח ישעיהו * בעת הניח הקל לרלה וזבולן ולרלה כפתלי ונו', יעי' ט' כ' ג' וזה הגלות בטל הענל הנשי שעשה ירבעם שנתו בבית לל, לקיים מה שלחמר * גם לותו לחשור יובל: הגלות השלישי הוש' י"ו היה לישרל גם כן לחרי זה תשעה שנים בימי הושע בן מלך ישרל, * ובשנת לרבע למלכות חזקיהו מלך יהודה עלה מלכים ב' י"ח שלמנסחר מלך חשור על שמרון ויצר עליה שלש שנים ויחבר לת המלך בית בלח ויגל ישרל חשורה ויבא לותם בחלח ובחבור נהר נוזן וערי מדי: הגלות הרביעי היה לבני יהודה לחרי זה שמה שנים, שעלה סנחריב ועשו כות ועוף ושמת וספרוים ולקח מארץ יהודה מלה וחמשים חלריות שהיו בהם מבני יהודה ושמעון ובקש להוליכן לחלח וחבור, על שמרד בו מלך כוש ונטן הקלה מלבניו בהרי תבר, כמו שבתוב בספר עולם: הגלות החמישי בימי יהויבין מלך יהודה, שבח נבוכל כתוב תנני כלך בבל והגלה לותו ירושלם ולת כל השרים ולת כל מלכי ישרל נבורי היול עשרת ללפים והחרש והמסגר והביתם בבלה, ובספר עולם כתוב שהיו חמשת ללפ מיהודה ובניימן ומשלר השבעים ומלבדם השלר שוכר: הגלות הששי הוח גם כן לבני יהודה

יאולה כמו לקחיהו המלך, שעלה בכוכד בלגר על ירושלם
ובכה עליה דיק ובלה העיר במגור ובמלוק והוקעה העיר,
ובל בבוזקלן כב שביים ירושלם ויסרוף לת בית ה' ולת
בית המלך ולת קומת ירושלם ויבר כבת יהודה מבת
קרב והרג ולבלן ממשים ולחל רבוץ והגלה עם רב ויביאם
בבלה והשליך בירושלם מלכת העם לכורמים ולינבים שבת
קלפים, והגלה מהלייים מזלעו לל משה שנים רבות, והגלה
מבני יהודה ובניימן שמונה מלות ושלשים ושנים לנף כל ללה
בקולי קמל: הגלות השביעי היה גם כן לבני יהודה בלותה
שנה עצמה, בהיות נלליה בן לחיקם פקיד בגיד ומשה
שלרית הפלטה לשר בשלרה בירושלם ובעלי יהודה, בת
ישמעלל בן נתניה מזרע המלוכה מבית דוד ובמלות מלך
בבי עמון הרג לת נלליה בן לחיקם ובבים מהעם לשר לתו
והוליכם בשבי לל ארץ בני עמון, והשלרים בכל הלרץ בלו
וגלו מגרימה להשגב שם: ללה הם שבעת הגלויות לשר הגלו
בני ישרלל ובני יהודה בומן בית רלשון, ומבלעדי ללה עוד
היו לליהם גלויות לחרים בהיותם בגלות ובבלין בית בני כמו
שבת בכדר עולם, שלחרי זה קמו עשרה שבה בת בכוכד
בבר מלרים ובר ושטף לת היהודים שנבו שמה מעמון
ומוחב ומבניבות ארץ ישרלל וירמיהו וברוך שהוליבו עמהם
למלרים לקחום עמהם. ולחרי בן ישרלל שבשלרו במלרים
הלבו לחלבסנדריה של מלרים והיו בה עד שפרו ורבו
והעמידו חלפים ורבבות. וכל מי שלת רלה בכבודם לת
רלה כבוד כל ימיו, והיה להם שם מקדש ומוזח ומפטמי
הקטורת ומערבת לחם הפנים ובתי מדרשות לחין מספר,
והיו בעלי ממון ובעלי בח והתלחמו כל בך בארץ ההיא עד
שלת רמו לעלות לרץ בבנין בית שני, וכן עשו רבים מהיהודים
שהיו בעמון ומוחב ובארמות היושבים, ונם כל גלות ספרד לת
רמו לעלות לבית שני. ולחרי שנבנה בית שני ועמד לרבע
מלות ועשרים שנה, עלה פיספסיינוס קיסר ושיטום בנו
והקריבו ירושלם ושרפו בית ה' והגלו לת ישרלל לרומי. ולפי
שהרבה מהעם התקבלו בעיר הגדולה ביותר לחרי תרבן הבית
וישבו שם ממשים ושתים שנה, והיה העם ההוא רב ועמוס
מלד, עלה עליהם הקיסר טלייטוס הרשע והחריב לת
העיר והגלה לת ישרלל משם ושלח לת העם לפספסיה היא
ספרד. ועם ללה השלשה גליות כשלש מספר העשרה גליות
שם שזכרו חזל בסדר עולם. וכן טרגינוס הקיסר הלרבעה עשר
לחכין קיסרי רומי עלה לפכסנדריל והרג מהיהודים לשר
היו שם בפלים כיוסלו מכרים, ועם כל זה בשלרו שם עם
רב, עד שלחרי כן לליכסנדרוס קיסר רומי הוא הקיסר
הכלי, עלה פעם לחרת על לליכסנדריה והשחית כל
היהודים לשר בה שהיה עם רב ועמוס במלד מלד. ולח היה
זה לליכסנדרוס מוקדון, כי הוא היה מלך יון ובתחלת בנין
בית שני היה, והוא לשר בנה לליכסנדריה וקרלה על שמו,
לבל היה לליכסנדרוס לחר קיסר ברומי שהיה קל שנה בקרוב
פה לח עם לחר הבית. ורחיתי לבחר זה לפי שנמלל' בוסה לומרו,
שלליכסנדרוס הרג לת היהודים לשר בלליכסנדריה, ובבל
סוכה פה טעות בגרות שכתו' שם לליכסנדרוס מוקדון. וכירושלמי
דף כה עם לח גרים כן, ללח שהקריבה טרגינוס הרשע. ובקשו
בתוספות על התלמוד שלמו בלומר שהיה לליכסנדרוס מלך
יון ושלטנות יון בסקה בפני הבית, ומעשה לליכסנדריה
היה לחר הרבן? ושמו מפני זה להבדיל בלברי הירושלמי
ולח בלברי התלמוד שלנו. ונקרה להם בל זה לפי שלח רלו
בספרי לברי הימים לשר למלכי רומי, כי שני התלמודים
בתבונו זלין בהם בפתל ועקש, לפי שמני פעמים בתרבה
לליכסנדריה עיר הרומיים, לחת עי טרגינוס הקיסר היל
מרומי, ולחת לחרי כן עי לליכסנדרוס קיסר בל, ומה
שבתוב בגמרות שלנו מוקדון, הוא טעות סופר ורלוי
למוקדו. ובמה שמלות לחרים בשנו בגלות, לבל לחי לח
לחוש לזכור בבלן השמדות והגליות שבלו עליהם בהיותם
בגלות, ולח לותם לשר היו בזמן בית שני, לפי שהשמדות

והגדושים והגליות לשר בלו עליהם בהיותם בגלות לח
יכילם ספר כי רבו מלרבה ולין להם מספר, ולין כוונתי
פה כי לם לזכור שבעת הגליות לשר בהם פבו תמו מן
בלהות בל שבטי ישרלל ובני יהודה מעל לדמתם, כפי
מה שבלו מפורשים בכתובים בספר הוה ובסוף לברי
הימים: הלבור השני הוה בסדר הגליות וקדימתם.
ורלוי שתלע בי במו שבהפסד הבחות הטבעיות חיובית
ובפעיות יפסדו לחשובה מן הלברים היותר רחוקים מן
הלב, ולחר בן מהיותר קרובים לליו, והלחרון לשר
יפסד הוא הבח לשר בלב, בבה בגליות הלה הוגלו
לחשובה מלבי ישרלל, ולחר בן מלבות יהודה, וגלו
לחשובה ממלבות ישרלל לותם השבטים לשר היו מעבר
לירדן לחובן ונד ובקי שבע מבשה, שהיו בערך הלברים
היותר רחוקים מן הלב שהוא בית המקדש, ולחריהם
עיון ולחל בית מעבה ושלר הערים וכל ארץ בפתלי
שהיו יותר קרובים לליו, ולחריהם שומרון ובבותיה שהיו
יותר קרובים ללב הקדוש, ולחריהם נבודי ירושלם
היושבים בתובה, ובבוף הגליות בית קדשנו ותפלרתנו
שהיה בערך הלב היה לשרפת לש, כי שם היה מקור החיים
והחלה. ולחבה גלות נלליה בן לחיקם היה בדמות
החום הנשלר לחר המות בלברים זמן מועט שיפסד לחר
בך, ובמו שיקרה בשיקבו יד הלדם ותפול לרבה
שתתנועע זמן מוצר, עד שתלך מחבה הרוח החיוני בלו
ולו יפסקו תנועותיה ותמות, בבה היה ענין העם לשר
נשלר עם נלליה בן לחיקם בקיומם זמן מוצר עד שבתפזרו:
הלבור השביעי בלברים לשר הזבו בהם מלבות יהודה
ומלבות ישרלל במלבותם ובגלותם. ולחת תרלה שבמו
שהיו יש מלבים במלבות יהודה בבה היו יש מלבים במלבות
ישרלל במו שבלתי. ובמו שתלך לשור בהיותו חולך
בבבל הנלה מלבות ישרלל, במו שתמר * ויבל תלך לשור מלבי כ' יש
מבבל, בבה בני יהודה הוגלו נם עי תלך בבל והבזדים. כלה
ובמו שבגלות שושרן הונלה הוגע בן לחלה תלך ישרלל לבבל
לשור בהרטים, בבה בגלות ירושלם שנה תלך יהודה בבבל בלר תלך בבל
לחבר לת לדקיהו תלך יהודה בבבזדים ויביחהו בנלה,
לקיים מה שבתו' * ילך הבם לותך ולת תלבך. ובמו דברי' כלה לש
שתלבות ישרלל הונלה בשלש' פעמים במו שזכרתי, ב' מהם
בימי פקח בן רמליהו ולחד בימי הושע בן לחלה, בבה
מלבות יהודה הונלה נם בשלשה גליות, לחד בימי יהויבין
ושנים בימי לדקיהו, כי ענין הגלות הזה שבעשה במיתת
נדליה בן לחיקם שרים היה מהגליות הקודמים, לחלה
שם הלברים לשר השתתפו מלבות יהודה ומלבות ישרלל
בגלותם: הלבור השמיני הוא במה שיובלו גלות יהודה
מגלות ישרלל. לחשובה שיהרלל בשלש הגליות לשר הגלם
מלך לשור הולין בלם לל לחלק ושבור בהר גוזן וערי
מדי, לחשם בני יהודה בבל גלויתיו לח בלם ולח לחד
משם לח הבישום שמה. שנית בני ישרלל הלבו בגולה
דרך רחוקה, לבל בני יהודה הלבו לל בבל ולל עשור
ולל מלרים ולשלר החרמות שהיו קרובים לליהם. שלישית
בני ישרלל נלו לחשובה מבני יהודה מלה ושלשים ושבעה
שנה ובני יהודה נלו לחריהם לותם שנים. ובניית בני
יהודה חזרו משם לבית שני, ובני ישרלל לח שבו עוד
לחרצם ובמו שתמר * ויפליבם לל ארץ לחרת ביום הזה, שם בט לש
ודרשו חבמיהו לל שעליהם בלמר: הלבור התשיעי בשביחים
שבתלו למלבי יהודה ומלבי ישרלל מהבבזדים לשר העירו
הבתובים עליהם ובבתבו בבותיהם. ורלוי שתלע
שמתחבעם על לדקיהו בבתו בירושלם, לחיה הבבזדי, שמעיה
הבבית ועדו החוזה, ועזריהו בן עזרל, ובבני הרואה,
ויהוי בן חבבי, ועובדיה, ויחזיחל בן זבריהו מבני לסף,
ומיבהו בן ימלל, זבלעזר בן דודיהו, ובבריה בן יהודע, ולמון
לחי לתיהו בבית לל יעשיהו, לוטע ושמוע וישעיהו, מיבה
המורשתי, עזרל, ובחום ובבקוק ורמיה ובפניהו

הקדמה לספר מלכים

ותולדות הנביאים ותוריהם ועבודתם ויחזקאל שהם כלם שהיו ועזריה נביאים * ותחכם למלכי ישראל בכלו , לפיכך התלוני ועדו התווה , יהוא בן חנני הרואה , לפיכך התחבר , מיכיהו בן ימלא ועובדיה , לפיכך בן שפט , יוכה בן לחתי , הוצא , עמום , שהם כלם עזריה נביאים * הנה שם כן היו במלכות ישראל רשעים רבים ונביאים מועטים , ובמלכות יהודה היה הפוכה , אלא היו הפוכים כל כך והיו נביאים נביאים רבים , ולפיכך זה להיות בתוכם ירושלם ומקדש ה' לשכן שמה עולה ישעי' כ' ג' הכבודה והשפע , וכמו שאמר * כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם , ולכן היה שוכן בני יהודה עוד בשלם בבית' לפקיד , קני וכריהו מלחכי שבאלו בירושלם בשוכם מבחל לבנות לת הבית , ולהיות התורה מורשה לבני יהודה העמידו להם יחיאל לחד החרבן בירושל' ובבבל ובהרדעת ובסורא ובפומבדיתא ובמקומות אחרים בזמן התלמים והחמורלים ורבנן סבוראי והגאונים שקמו לפריכם דור לתר דור , עד שבאה התכמה והתורה בספרד , ובתיארה שמה בשלמות ומעלה רמה עד כה שאנחה תכמת תכמיו ובינת נבוניו תסתתר עם הגולה לפני הגלתה : הלבור העזידי הוא , שייעד הנביא עמ שהנה ימים בלים בזמן ביאת מזיחכו וקנון הגליות שתתקבר כבפת ישראל כלם , ותהיה לגוי לחד בחרן ומלך לחד יהיה עליהם ויהיה מזרע דוד ולא מזרע ושבע לחר , וכמו שאמר יחזקאל עמ * ועשיתי לותם לגוי לחד בחרן בהרי ישראל ומלך לחד יהיה יחזקאל לכלם למלך ולא יהיו עוד לשני גוים ולא יחמו עוד לשתי לו כב ממלכות עוד , ולחמר * ועבדי דוד מלך עליהם ורועה לחד יהיה שם כה לכלם ויחנו עליה המה ובניהם ובני בניהם עד עולם ודוד עבדי נשיא להם לעולם . וכדי שתדע בנקלה כל המלכים לשר מלכו בישראל ויהודה , ובחיזה זמן מלכו מזכות יכירת העולם , וכמה היו ימי המלכתם , והכהנים הגדולים שהיו בימיהם , והנביאים לשר נבאו בזמניהם , רחיתי לכתבם פה כלות לחד כזה הקופן לשר תרחה , כפי מה שלקטתי מספרי הכתובים בזה הספר ובספר דברי הימי' , וכפי מה שקבלו קול בפדר עולם בחותם הדברים שהיו מקובלים לכלם , כי יש ספק שהיו בינהם ספרי דברי הימים למלכי יהודה ולמלכי ישראל שאבדו לקטו קבלתם :

מלכים כוללים

שמו' ב' ג' **שאול בן קיש** כפי מה שפירשתי בספר שמואל מזכות מלכותו , היתה המלכתו בשנת לחת עשרה מלות ושנים ולרבע' לבריאת העול' , והיו ימי מלכותו עשרים שנה , בימיו היה פכהן הגדול וכבא שמואל הרואה :

דוד בן ישי מלך בשנת לחת עשרה מלות ושמונה ולרבעה שנים לבריאת העולם , והיו ימי

מלכי יהודה

רחבעם בן שלמה מלך בשנת לחת עשרה מלות ושנים ולרבעה לבריאת העולם , והיו ימי מלכותו שנים עשרה שנה , בימיו היה לחימעץ כהן גדול ושמעיה הנביא ועדו התווה נביאים :

אביה בנו מלך בשנת לחת עשרה מלות ושמונים ולחד לבריאה , וימלוך שלש שנים , בימיו היה עזריה כהן גדול ועדו נביא :

אסא בנו מלך בשנת לחת עשרה מלות שמונ' ולרבעה לבריאה , וימלוך לחד ולרבעים שנה , בימיו היה יהורם כהן גדול ועזריהו בן עובד וחנני הרואה ויהוא בן חנני נביאים :

יהושפט בנו מלך בשנת שלש לחת מלות ושנים לבריאה , וימלוך עשרה ועשרים שנה , בימיו היה יוחבד כהן גדול ועובדיה ויחזיחל בן זכריהו מבני לחב ומיכיהו בן ימלא ויהוא בן חנני נביאים :

יהורם בנו מלך בשנת שלש לחת מלות ושנים שנה לבריאה , וימלוך שמונה שנים , בימיו היה יהוידע כהן גדול ולליהו נביא :

אחזיהו בנו מלך בשנת שלש לחת מלות ושנים שנה לבריאה , וימלוך בירושלם שנה לחת , בימיו היה יהוש כהן גדול ולליהו נביא :

עתליה אמו של לחזיהו התוקה במלכות בשנת שלש לחת מלות תשעה ושנים לבריא' , ותשב כל זרע המלכה ותמלוך שש שנים , בימיה היה יהוידע תוקה כהן גדול ולישע נביא , ומלכותה היתה מחלוקת יותם :

יואש בן לחזיהו מלך בשנת שלש לחת מלות ושנים שנה לבריאת העולם , וימלוך לרבעים שנה , בימיו היה יהוידע ולתריו פדיה כהנים גדולים וזכריה בן יהוידע כהן ונביא :

אמציה בנו מלך בשנת שלש לחת מלות ושנים לבריאה , וימלוך עשרים ותשע שנה , בימיו היה לקיהו כהן גדול ולחזון לחי לחניהו אבני יעשיה נביא :

כוללים

מלכותו לרבע' שנה , בימיו היה כהן גדול לביתר הכהן וכבתו בזמנו שמואל הרואה וגד התווה וכתן הנביא :

שלמה בנו מלך בשנת לחלפים ותשע מלות ועשרים לבריאת העולם , והיו ימי מלכותו לרבעים שנה כלבד , בימיו היה לדוק כהן גדול וכתן הנביא ולחיה השלוני ועדו התווה נביאים :

מלכי יהודה

עזריהו בנו מלך בשנת שלש לחלפים מלה ושלשים ולרבע שנה לבריאה , וימלוך שם עשרה שנה , בימיו היה יוחל כהן גדול הוצא ועמום וישעיה נביאים :

יותם בנו מלך בשנת שלש לחלפים מלה שמונים ושש לבריאה , וימלוך שם עשרה שנה , בימיו היה יוחל כהן גדול הוצא ועמום וישעיה ומיכה החורשתי נביאים :

אחז בנו מלך בשנת שלש לחלפים מלחים ושנים שנה לבריאה , וימלוך שם עשרה שנה כלבד , בימיו היו לוריהו כהן גדול הוצא ועמום וישעיה ועודד ומיכה נביאים :

חזקיהו בנו מלך בשנת שלש לחלפים ולחתים ושמונה עשר לבריאה , וימלוך תשע ועשרים שנה , בימיו היה כריה כהן גדול הוצא ועמום וישעיה ומיכה נביאים :

מנשה בנו מלך בשנת שלש לחלפים ולחתים ולרבעים ושבעה שנים לבריאה , וימלוך חמשים ושש שנה , בימיו היו הוצאה ועמום וישעיה ועולד ויחקוק וחנחלי נביאים :

אמון בנו מלך בשנת שלש לחלפים שלש מלות ושנים לבריאה , וימלוך שנתים שנה , בימיו היו שלום כהן גדול וחנחלי וחוזלי נביאים :

יאשיהו בנו מלך בשנת שלש לחלפים שלש מלות ולרבע לבריאה , וימלוך שלשים ולחד שנה , בימיו היו לקיהו כהן גדול וירמיה וספניה וחולדה הנביאה נביאים :

יואחז בנו מלך בשנת שלש לחלפים ושלש מלות ושלשים ושמשה לבריאה , וימלוך שלשה חדשים , בימיו היו לקיהו כהן גדול וירמיהו נביא :

יהויקים לחיו מלך בשנת שלש לחלפ' ושלש מלות ושלשים ושמשה לבריאה , וימלוך לחד עשרה שנה , בימיו היו עזריהו כהן גדול ירמיהו וחוריהו נביאים : ובשנת שלש למלכותו עלה נבוכד כלחצר פעם לחשונה על ירושלם ולקח לת כלי בית האלם והגלה קנת העם ומזרע

ומזרע המלוכה מן הפרתמים ויסמוך לה יהויקים ויוליכהו בבלה וכשעבד אליו והשיבו למלכותו, ויש מן החכמי' שקראו לפעמים הזקן שבלכלה ירושלם ע"י נבוכד נצר מרבן לכיש:

יהויכין כנו מלך בשנת שבעת לפלגים ושבע מאות לתרבעים ושמה ליפירה, וימלוך שלשה חדשים, ביימיו היה שריהו כהן גדול וירמיהו נביא:

צדקיהו אחיו מלך בשנת שבעת לפלגים ושבע מאות לתרבעים ושמה ליפירה, וימלוך לקח עשרה שנה, ביימיו היו יהוקדון לחי עוזרת הסופר כהן גדול והיו ירמיהו ויקוקאל נביאים ובומנו בקרב ירושלם: ורלוי שתלע שמלכי בית יהודה לקח מתו בתרב מחשה שם, לקוייהו ויוחז כנו ויהויקים בן כנו ומתן בן מנשה ויחזיהו כנו, ומזרע המלוכה מן הפרתמים ויסמוך לה יהויקים ויוליכהו בבלה וכשעבד אליו והשיבו למלכותו, ויש מן החכמי' שקראו מלך מכרים והוליכו מצרימה, ויהויכין ובקיהו שהוליך אותם כבוכד נצר בבלה והשלך מתו בבבוד. ורלוי שתלע עוד שהלוך הזה סדרתי לותו פה בשנות המלכים כפי פשוטי הכתובים, ויתקייב ממנו שהיה קורבן ירושלם וחרבת בית בשנת ג' לפלגים ושלש לבריאת העולם, וכן מבטן ר' לחברהם ן' לחור בסדר הקבלה, ומכמים מהשתדלי' במשכו מקריו, לך לחמם כפי בעל סדר עולם לותו החורבן ההחלטי מירושלם וחרבת בית הש"י לח היה כי אם בשנת ג' לפלגים ושלש, והיה זה לפי שהם פתחו משנות יהורם בן יהושפט ומשנות עזיהו עשרים שנה, ולא לתקור עליו אם יוכבי השם ית' בספר ימות עולם שיש עם לבבי לעשות:

מלכי ישראל

ירבעם בן נבט מלך בשנת לפלגים ושבע מאות שנים ולתרבעה לבריאת העולם, וימלוך שנים ועשרים שנה, ביימיו נבלו לחיה השלוחי ועדו החוזה:

נדב בנו מלך בשנת לפלגים ושבע מאות שמונים ושנה ליפירה, וימלוך שנתים, ביימיו נבנה יהוע בן אבני הרוחה:

בעשא בן לחיה מלך בשנת לפלגים ושבע מאות שמונים ושמונה ליפירה, וימלוך לתרבעה ועשרים שנה, ביימיו נבנה יהוע בן אבני הרוחה?

אלה בנו מלך בשנת שבעת לפלגים ושנים עשר ליפירה, וימלוך שנתים, ביימיו נבנה יהוע בן אבני הרוחה:

זמרי מלך בשנת שבעת לפלגים ולתרבעה עשר ליפירה, וימלוך שבעה ימי', ביימיו נבנה יהוע בן אבני הרוחה:

עמרי מלך בשנת שבעת לפלגים ולתרבעה עשר ליפירה, וימלוך שתים עשרה שנה, ביימיו נבנה יהוע בן אבני הרוחה:

אחאב בנו מלך בשנת שבעת לפלגים ועשרים ושנה שנים ליפירה, וימלוך עשרים ושתים שנה, ביימיו נבנו לליהו התשבי ומיכיהו בן ימלה ועובדיה:

אחזיהו בנו מלך בשנת שבעת לפלגים ולתרבעים ושמונה ליפירה, וימלוך שנתים, ביימיו נבנה לליהו התשבי:

יהורם לחיו מלך בשנת שבעת לפלגים וחמשים ליפירה, וימלוך שתים עשרה שנה, ביימיו נבנו לליהו התשבי ולליטע בן שפט:

יהוא בן נמשי מלך בשנת שבעת לפלגים ושנים ושנים ליפירה, וימלוך עשרים ושמונה שנה, ביימיו נבנו לליטע בן שפט ויוכח בן לחתי:

יהואחז בנו מלך בשנת שבעת לפלגים ותשעים שנים ליפירה, וימלוך שבע עשרה שנה, ביימיו נבנו לליטע בן שפט ויוכח בן לחתי:

יהואש בנו מלך בשנת שבעת לפלגים ושלה ושבעה ליפירה, וימלוך שם עשרה שנה, ביימיו נבנו לליטע בן שפט ויוכח בן לחתי:

ירבעם בנו מלך בשנת שבעת לפלגים שלה ועשרים ושנה ליפירה, וימלוך לרבעים ולחד שנה, ביימיו נבנו יוכח בן לחתי הוזה ועמוס:

זכריהו בנו מלך בשנת שבעת לפלגים שלה ושני' ולרבעה ליפירה, וימלוך שנה לחד שנים, ביימיו היו יוכח בן לחתי הוזה ועמוס:

שלום בן יבש מלך בשנת שבעת לפלגי' שלה ושנים ולחשה ליפירה וימלוך ירח ימים, ביימיו היו הוזה ועמוס ומיכה המורשתי:

מנחם בן גדי מתרצה מלך בשנ' שבעת לפלגים שלה ושנים ולחשה ליפירה, וימלוך עשר שנים, ביימיו היו הוזה ועמוס ישעיהו ומיכה המורשתי:

פקחיה בנו מלך בשנת שבעת לפלגים שלה ושבעים ולחשה ליפירה, וימלוך שנתים, ביימיו היו הוזה ועמוס ישעיהו ומיכה המורשתי:

פקח בן רמליהו מלך בשנת שבעת לפלגים שלה ושבעים ושבעה ליפירה, וימלוך עשרים שנה, ביימיו היו הוזה ועמוס ישעיהו ומיכה המורשתי:

הושע בן לה מלך בשנת שבע לפלגים שלה ותשעי' ושבעה ליפיל', וימלוך תשעה שנים, ביימיו כפלנ' לחרן ולכל שומרון והיו הגבעוני' הנזכרי' למעל'. וילוע תדע שמלכי ישרל לח לחר זכרתי כפלו בתרב תשע', והם כדב בן ירבעם לחה בן בעשא וזמרי ולחקב ויהורם בן לחקב וזכריהו ושלום ופקחיה בן מנחם ופקח בן רמליהו, והלך בשבי הוזע בן לחה לחקרון המלכים ההם. ואו מה שרלוי להודיעך דרך כלל בענייני מלכי יהודה וישרלל, והיא ההקדמה הרלשונה:

ההקדמה השנית

בתשובת השלשה לחקרונה מלוסם בחמש עשר' שלות לחר שלתי בהקדמ' הכוללת שתי פסקות. בחלק רף ל' עמ' עשיתי בתחל' פירוש קס' יהוע"ש והיה תכלול שתי פסקות. בחלק רף ל' עמ' לם היה שכוון הנביח ירמיהו עה"ש במו' הלקי' לספר כל ענייני המלכים וקורותיהם' בספר הזה'לל ספר מלכי', למה לם כן לח ספר ענייני' בשלו' כלם ובסתפק בספור קלת' והשמע' קלת'? הלח תרלה שבספור כל מלך ומלך בין מלכי יהוד' ובין מלכי ישרלל לומר הכתוב שיהר דברי המלך ההוח וכל לחר עשה וגבורותיו הלח הם כתובי' על ספר דברי הימי' למלכי ישרל או למלכי יהודה, וזה יורה שהיו ביניהם ספרי דברי הימי' לחר כתבנו עליה' ענייני המלכי' כלם לם לם מלכי ישרל ולם למלכי יהודה, וזהנביח כלשר כתב ספר מלכים לקח מזה קלת הדברי' ועוד קלתם, ולכן בלחרית הספור יחיר הכתו' שלחר ענייני לותו מלך אחת כתבם הנביח הנם כתובים על ספר דברי הימים, ועל כן יפקח המפקח לם היו הדברים כלם כתובים בספר דברי הימים, מה רלה הנביח לם כן לכתוב ספר מלכים במה שלין כן צורך? ולם רלתה התכמ' העליונה שהיה רלוי לכתוב ענייני המלכים על ספר חפי אחת, למה לח בכתבו כלם ובכתבו קלתם וחלת קלתם? והמפקח הזכי בעזרת הסופר שכתב בספר דברי הימים לחר עזה ספורי המלכים לחר נלו בספר זה, ובקלתם לח הוסיף ולח ספר ולח שנה כלל, והיתה לם כן מלחכתו בחלק הזה מותר ורבר בעל כורחו מה שכתב ספר הנביח בספר הזה מבלי תוספת וחסרון, ובקלתם המלכים השמיט דברים רבים מתה שכתב הנביח הנה, ובקלתם הוסיף ספורי'חלק כזכרו בזה הספר, ולח ידענו לם כחמין לדברי הנביח לחר כתב בספורי המלכים ובחשוב שתה שהוסיף עזרל לכתוב בהם חיזו לחת, חו לם כחשוב שספר הנביח מלכתוב מה שהיה רלוי לכתוב ושהשלימו עזרל? ולכי כשהעירותי הזחלה היית בשבעתי ולקיימה להתירה ולהשיב עליה במקום הזה: ומה שרלוי שלומר בהתרה הזו, שלין ספק שהיה המנהג בישרלל (כמו שהוא גם היום בקרב הלומות) לכתוב בספר כל ענייני המלכים ומעשיהם, דברי הימים, לפי שהיו נכתבים עליהם קורות הזמן וימי הימים לחר לכל מלך ומלך, והיו בכלל הספרים

הקדמה לספר מלכים

והתגלות להם דברים הכריחיים והכריח מיותרים כי אם לתכלית הספור בלבד לכתוב על ספר כל מעשה המלכים דבר יום ביומו, והיו גם כן בהם דברים נכתבים כפי הסדר כדרך הסופרי' מגידי הדברים לשבח ולגנות יותר מהרחוי כפי להכתם ושבחתם, והנה כשרצה הקב"ה למות לכתוב על ספר מעשי המלכים, לא היה לתכלית הספור כענין הגדת דברי הימים, אבל היה בלבד להודיע הסתעפות הדורות והשתלשלות המלכי' זה מזה, וגם כן להודיע נדקדק לו רשעתם והשכר שקבלו מהשם על מעשיהם או העונש שנענשו עליהם, וכל זה כפי הלשת הנבואתי והתועדות הלקוי, ולהיות זאת כוונת הכתיב בזה הספר, היה שהשמיט דברים רבים מתוכם לשר הין בספרי דברי הימים מהגדות ומעשה המלכים וגבורתם וכיון ערים, לפי שזה כלו עם היותו מתיקם לספר דברי הימים, לא היה נלות ולא הכרחי לספר הזה שהיה מכוון בעצם ורלשונך להודיע השתלשלות המלכים נדקדק ורשעתם שכרם ועונשם לא דבר לחר כמו שחשרתי, וזהו לחרו בלשון * ויתר כל דברי לסם וכל גבורתו וכל לשר עשה והערים לשר בנה הלא המה כתובים על ספר דברי הימים למלכי יהודה, וכן בשאר המלכים, וכזה יותר הספק הרלשון לשר זכרתי מהשלמה הזלת: ולחכם לבסף השכי שמה שבת' עודל בספורי המלכים בספר דברי הימים, דף עה ע"ב כבר כתבתי בהקדמתי לספר שמו"ל שהיתה כוונת עזרל לספר יסובו על ובובבל בן שלתיאל בן בנו של יכויכין שהיה מזרע בית דוד והיה נגיד ומשוח עליהם בבית שני, וחשב לעשות שני ספרים, הרלשון מהם הוא ספר דברי הימים לספר יסובו, והתחיל מאדם הרלשון דור לס' דור עד דוד, ומשנו השתלשלות זרעו מלך לשר מלך מלכי יהודה עד לקיהו המלך האחרון מהם, ולבן לא זכר שמה דבר מלכי ישרלל כי אם מלכי יהודה בלבד, והספר השני והוא ספר עזרל, ספר בו השבים מגלות בבל אל ירושלם וייסודם ובשיחות זרובבל ובניו הבית השני ומה שקדה להם שמה בימי עזרל, והיה לעתו שיהיו שני הספרים הללה, לל דברי הימים ועזרל, מקוברים ומלוכנים, ושבני הספרים הללה לשר עשה היה די לבאי דורו לדעת יסובם ויסוד דוד מלכם והמלכים יוצאי חלציו גבורותיהם ומעלותיהם והסתעפותם והשתלשלותם עד זרובבל בפיסם, ומפני זה לותם הפסוקים לשר בתו בסוף ספר דברי הימים ובשבת לחת לכורש מלך פרס לבלות דבר ה' מפי ירמיהו העיר ה' לת רוח כורש מלך פרס וגו', בחותם הספוקי' עצמם התחיל ספר עזרל להורות על דבקות שני הספרים וחבורם, ולהיות כוונת עזרל בספר דברי הימים לשבח ולפלר עניני מלכי יהוד', לשריך בספורי מלחמותיהם וכל עניני כבודם, ולל היה התוספת הזה מותר ודבר בעל, לפי שהיה הכרחי כפי כוונתו שהיל להגיד שלמיות מלכי יהודה ומעלותיהם, ולל הזכרך הכתיל ירמיהו לבתוב הדברים הלם בספר הזה, לפי שהית' כוונתו משתלמת לבוונת עזרל כמו שחשרתי, ובמקומות לחרים קצר עזרל משה שבתב הכתיל, לפי שהכתיל כוון לבאר השתלשלות המלכים והסתעפותם, ועזרל לל כוון לדבר מזה, כי לם לספר מעלות מלכי יהודה, ולבן בספור שלם היה ספור מעלה קצר בו. הלל תרלה שבתב עזרל * שיהושפט בשנת ל"ה ל' יו שלם למלכו שלם שריו ועמהם הלוויים בכל ערי יהודה ללמד לת העם התורה והמלות, וזכר עם מגדלתו ועזרו ושהיה פחדו על כל ממלכות הלרלת לשר סביבו' יהודה ולל נלחמו עם יהושפט, ושמן הפלשתים היו מביאים לו מנחה וכסף משל, גם הערבים מביאים לו נאן ותישים מדי שנה בשנה, וזכר * שבאו בני עמון ומואב על יהושפט למלחמה ושמלכי, עם כ' נפלות יהודה ירודון ויכנעו עמון ומואב ויבל יהושפט ועמו לשלול שלל ולבוז בו, ושבריס לחרים רבים זכר שמה, והנה לל רלה הכתיל לספר התשועה הזלת בספר זה, לפי שהוא לל יגיד מהמלחמות רק מה שיצטרך כפי כוונת הספר להגיד מה שמעשה על נד ההשגחה להעניש לת הרשעים, כעניין מלחמת רמות גלעד *, לו לבבא דבר נזכר מלכי' ל' ב' ת' כמלחמות בן הדד *, ולחרי שהודיע הכתיל שיהושפט עם כ' היה יצר עם ה' ושעשה נבורות רבות לל רלה לפרט יותר מהעזיו, לחבם עזרל שכוון להגדיל עניני מלכי יהודה, ספר העניני' כלם כלחוכה ולקח לותם מספרי דברי הימים: הנה לם בן מה שהוסיף עזרל בספוריס היה כפי כוונתו להגדיל בשבח מלכי יהודה, ומה שספר היה בדברים שלל מלל בהם ענין מעלה ושלמות, ומה שבתב בלותו דרך עלמו שבתב הכתיל בכתן בלי תוספת וחסרון היה להכרח בפורו ולחי לעיר בעה בכל מקום מה שהוסיף לו מספר עזרל בדברי הימים ולתן הסבה עליו, ויספיק עתה רלשי דברים הללו בדרך כלל, ועם זה הותר הספק הבני שהצ' הוזל ובשלמה זאת ההקדמה הבנית, ולחרי שתי ההקדמות הללה לבוא בנבורות ה' לקים ובעזרתו לפרש הספר הזה:

והנה שערתי בספר הזה כרי הספורים וסדר ענינים שבע עשרה פרשיות:

הפרשה הראשונה תספר שדבר המליך בחייו לת שלמה בנו בעבור ענין לדוניהו, ומה שנזה לותו לפני מותו וענין קבורתו. תקלת הפרשה והמלך דוד זקן וגו', עד ויבא לדוני' בן חגית ל' בת שבע וגו':

הפרשה השנית תספר הדברים לשר בהם היתה המחלכה בכוזה ביד שלמה, לם בשה שהרג לת לדוניהו ויואב ושמעי, ולם בשה שקבה לוהב ודע לת פרעה מלך מלרים בשה שהתקין עמו, ולם בשה שבשם בחכמה עליונה ובלהבת השם ובגדולת המשרתים וכבוד כיתו וגודל מעלתו. תקלת הפרשה ויבא לדוניה בן חגית וגו', עד ויבלע קירם וגומר:

הפרשה השלישית תספר בנין הבית המקודש לשר בנה שלמה ובית המלך ובית יער הלבנון ולולם המשפט והבית לשר עשה לבת פרעה וכל כלי בית התלקים, ולשך הביאו לרון העדות לל קדש הקדשים ושזרתה השכינה שמה. תקלת הפרשה ויבלע קירם מלך מור וגו', עד לו לשר שלמה ה' לשר לשכון בערפל:

הפרשה הרביעית תספר התפלה והתקנה לשר עשה שלמה בתנובת הבית והברכה לשר ברך לת העם והזבחים לשר בתב לו על תפלתו. תקלת הפרשה ושלמה עשה, והנבואה לשר בתב לו על תפלתו. ותעלות להם דברים מיותרים כי אם לתכלית הספור בלבד לכתוב על ספר כל מעשה המלכים דבר יום ביומו, והיו גם כן בהם דברים נכתבים כפי הסדר כדרך הסופרי' מגידי הדברים לשבח ולגנות יותר מהרחוי כפי להכתם ושבחתם, והנה כשרצה הקב"ה למות לכתוב על ספר מעשי המלכים, לל היה לתכלית הספור כענין הגדת דברי הימים, אבל היה בלבד להודיע הסתעפות הדורות והשתלשלות המלכי' זה מזה, וגם כן להודיע נדקדק לו רשעתם והשכר שקבלו מהשם על מעשיהם או העונש שנענשו עליהם, וכל זה כפי הלשת הנבואתי והתועדות הלקוי, ולהיות זאת כוונת הכתיל בזה הספר, היה שהשמיט דברים רבים מתוכם לשר הין בספרי דברי הימים מהגדות ומעשה המלכים וגבורתם וכיון ערים, לפי שזה כלו עם היותו מתיקם לספר דברי הימים, לל היה נלות ולל הכרחי לספר הזה שהיה מכוון בעצם ורלשונך להודיע השתלשלות המלכים נדקדק ורשעתם שכרם ועונשם לל דבר לחר כמו שחשרתי, וזהו לחרו בלשון * ויתר כל דברי לסם וכל גבורתו וכל לשר עשה והערים לשר בנה הלא המה כתובים על ספר דברי הימים למלכי יהודה, וכן בשאר המלכים, וכזה יותר הספק הרלשון לשר זכרתי מהשלמה הזלת: ולחכם לבסף השכי שמה שבת' עודל בספורי המלכים בספר דברי הימים, דף עה ע"ב כבר כתבתי בהקדמתי לספר שמו"ל שהיתה כוונת עזרל לספר יסובו על ובובבל בן שלתיאל בן בנו של יכויכין שהיה מזרע בית דוד והיה נגיד ומשוח עליהם בבית שני, וחשב לעשות שני ספרים, הרלשון מהם הוא ספר דברי הימים לספר יסובו, והתחיל מאדם הרלשון דור לס' דור עד דוד, ומשנו השתלשלות זרעו מלך לשר מלך מלכי יהודה עד לקיהו המלך האחרון מהם, ולבן לא זכר שמה דבר מלכי ישרלל כי אם מלכי יהודה בלבד, והספר השני והוא ספר עזרל, ספר בו השבים מגלות בבל אל ירושלם וייסודם ובשיחות זרובבל ובניו הבית השני ומה שקדה להם שמה בימי עזרל, והיה לעתו שיהיו שני הספרים הללה, לל דברי הימים ועזרל, מקוברים ומלוכנים, ושבני הספרים הללה לשר עשה היה די לבאי דורו לדעת יסובם ויסוד דוד מלכם והמלכים יוצאי חלציו גבורותיהם ומעלותיהם והסתעפותם והשתלשלותם עד זרובבל בפיסם, ומפני זה לותם הפסוקים לשר בתו בסוף ספר דברי הימים ובשבת לחת לכורש מלך פרס לבלות דבר ה' מפי ירמיהו העיר ה' לת רוח כורש מלך פרס וגו', בחותם הספוקי' עצמם התחיל ספר עזרל להורות על דבקות שני הספרים וחבורם, ולהיות כוונת עזרל בספר דברי הימים לשבח ולפלר עניני מלכי יהוד', לשריך בספורי מלחמותיהם וכל עניני כבודם, ולל היה התוספת הזה מותר ודבר בעל, לפי שהיה הכרחי כפי כוונתו שהיל להגיד שלמיות מלכי יהודה ומעלותיהם, ולל הזכרך הכתיל ירמיהו לבתוב הדברים הלם בספר הזה, לפי שהית' כוונתו משתלמת לבוונת עזרל כמו שחשרתי, ובמקומות לחרים קצר עזרל משה שבתב הכתיל, לפי שהכתיל כוון לבאר השתלשלות המלכים והסתעפותם, ועזרל לל כוון לדבר מזה, כי לם לספר מעלות מלכי יהודה, ולבן בספור שלם היה ספור מעלה קצר בו. הלל תרלה שבתב עזרל * שיהושפט בשנת ל"ה ל' יו שלם למלכו שלם שריו ועמהם הלוויים בכל ערי יהודה ללמד לת העם התורה והמלות, וזכר עם מגדלתו ועזרו ושהיה פחדו על כל ממלכות הלרלת לשר סביבו' יהודה ולל נלחמו עם יהושפט, ושמן הפלשתים היו מביאים לו מנחה וכסף משל, גם הערבים מביאים לו נאן ותישים מדי שנה בשנה, וזכר * שבאו בני עמון ומואב על יהושפט למלחמה ושמלכי, עם כ' נפלות יהודה ירודון ויכנעו עמון ומואב ויבל יהושפט ועמו לשלול שלל ולבוז בו, ושבריס לחרים רבים זכר שמה, והנה לל רלה הכתיל לספר התשועה הזלת בספר זה, לפי שהוא לל יגיד מהמלחמות רק מה שיצטרך כפי כוונת הספר להגיד מה שמעשה על נד ההשגחה להעניש לת הרשעים, כעניין מלחמת רמות גלעד *, לו לבבא דבר נזכר מלכי' ל' ב' ת' כמלחמות בן הדד *, ולחרי שהודיע הכתיל שיהושפט עם כ' היה יצר עם ה' ושעשה נבורות רבות לל רלה לפרט יותר מהעזיו, לחבם עזרל שכוון להגדיל עניני מלכי יהודה, ספר העניני' כלם כלחוכה ולקח לותם מספרי דברי הימים: הנה לם בן מה שהוסיף עזרל בספוריס היה כפי כוונתו להגדיל בשבח מלכי יהודה, ומה שספר היה בדברים שלל מלל בהם ענין מעלה ושלמות, ומה שבתב בלותו דרך עלמו שבתב הכתיל בכתן בלי תוספת וחסרון היה להכרח בפורו ולחי לעיר בעה בכל מקום מה שהוסיף לו מספר עזרל בדברי הימים ולתן הסבה עליו, ויספיק עתה רלשי דברים הללו בדרך כלל, ועם זה הותר הספק הבני שהצ' הוזל ובשלמה זאת ההקדמה הבנית, ולחרי שתי ההקדמות הללה לבוא בנבורות ה' לקים ובעזרתו לפרש הספר הזה:

והנה שערתי בספר הזה כרי הספורים וסדר ענינים שבע עשרה פרשיות:

הפרשה הראשונה תספר שדבר המליך בחייו לת שלמה בנו בעבור ענין לדוניהו, ומה שנזה לותו לפני מותו וענין קבורתו. תקלת הפרשה והמלך דוד זקן וגו', עד ויבא לדוני' בן חגית ל' בת שבע וגו':

הפרשה השנית תספר הדברים לשר בהם היתה המחלכה בכוזה ביד שלמה, לם בשה שהרג לת לדוניהו ויואב ושמעי, ולם בשה שקבה לוהב ודע לת פרעה מלך מלרים בשה שהתקין עמו, ולם בשה שבשם בחכמה עליונה ובלהבת השם ובגדולת המשרתים וכבוד כיתו וגודל מעלתו. תקלת הפרשה ויבא לדוניה בן חגית וגו', עד ויבלע קירם וגומר:

הפרשה השלישית תספר בנין הבית המקודש לשר בנה שלמה ובית המלך ובית יער הלבנון ולולם המשפט והבית לשר עשה לבת פרעה וכל כלי בית התלקים, ולשך הביאו לרון העדות לל קדש הקדשים ושזרתה השכינה שמה. תקלת הפרשה ויבלע קירם מלך מור וגו', עד לו לשר שלמה ה' לשר לשכון בערפל:

הפרשה הרביעית תספר התפלה והתקנה לשר עשה שלמה בתנובת הבית והברכה לשר ברך לת העם והזבחים לשר בתב לו על תפלתו. תקלת הפרשה ושלמה עשה, והנבואה לשר בתב לו על תפלתו.

על נעצח * תקלת הפרשה ונשנת שמה עשרה שנה למלך
ירבעם וגו' , על ויאמר אליהו התשבי ונו' :

הפרשה השמינית תספר עלירת הנשמים קשר עשה
אליהו , ומה שקרהו בהיותו
מתקנא בנקל כרית , ואחר כן בפרפת נבית הקשה השמע' ,
והכמיון קשר עשה עם נביאי הבעל בהר הכרמל , ואיך כרע
מילקת ליהוא קשת לשקא על הר הקלקים תורכה , והמרקה
קשר רקה שמה , ואיך משח לאלישע תחתיו לנביא * תקלת
הפרשה ויאמר אליהו הנביא ונגמר , עד וכן הדד מלך
ארם קבץ ונו' :

הפרשה התשיעית תספר שתי המלחמות שקר בלעם
בן הדד מלך ארם עם שקאב
והמלקה והתשועה שקר היה לישראל בהם , ושקאב דשם
ושקל על בן הדד בהיותו חוינו ולא שמל על כבוש היורעאלי
כדי לירש את כארצו , והנבואה שנאמרו עליו , ואיך עלו מלך
יהודה ומלך ישראל להלחם במלך ארם לשקת את רמות נלעד ,
ומה שכשל אליהם מיכיהו בן ימלא על זה , ושכחרג שם שקאב *
תקלת הפרשה ובן הדד מלך ארם קבץ את כל חילו וגו' , עד
ויהושפט בן אסא מלך יהודה וגו' :

הפרשה העשירית תספר מלכות יהושפט בן אסא
מלך יהודה ומלכות אחזיהו בן
שאב מלך ישראל , ומה שקרהו בקליו עם אליהו הנביא ,
ושופן עליית אליהו בסערה השמימה , והנפים שקר עשה
אלישע שקרי הפרדו מאליהו כירדן ובריקו ובביתאל * תקלת
הפרשה ויהושפט בן אסא ונומ' , עד ויהורם בן שאב מלך
על ישראל ונו' :

הפרשה הי"א תספר נפים שקרים שעשה אלישע שקרי
שכפרד מאליהו רבו , ומלחמת מלך
ישראל ומלך יהודה ומלך אדום עם מלך מואב ותשועתם
כדבר הנביא , ואחר הספורים שבעשו הנפים בהם * תקלת
הפרשה ויהורם בן שאב מלך על ישראל ונומ' , עד ויבא
אלישע דמשק ובן הדד ונו' :

הפרשה הי"ב תספר שאלישע משח את חזאל למלך על
ארם ואת יהוא בן נמשי למלך על ישראל ,
ומלחמות חזאל שעשה בישראל , ומכת ארב והרג ואחזן
שעשה יהוא בבית שאב וכהני הבעל והאשרה וכעובדיהם *
תקלת הפרשה ויבא אלישע דמשק ונומ' , עד
ועתליה אם אחזיהו וגו' :

פרשה ראשונה תספר שדוד המלך בקיים את שלמ' בנו בעבור ענין אדוניהו , ומה שסוה אותו לפני מותו וענין קבורתו *
תקלת הפרשה והמלך דוד זקן ונו' , עד ויבא אדוניה בן חגית אל בת שבע ונו' , והנה שלשה
בפרשה הזאת שמת השאלות כדרכי :

השאלה הראשונה היא מה שנשאלני בהקדמה
הכוללת אשר עשיתי לפירוש
זף ל' עי' הספרים הללה בתקלת ספר יהושע , והיא למה התקיל
הספר הזה מעניני דוד בזקנתו ומותו על שלמה בנו
לפני מותו ? והיה רחוי שיהיה ספור הדברים הללה בספר
שמוא אשר יוקד לעניני דוד ויאלים שם בפוריו כלם על מותו
ויתקיל ספר מלכים מעניני שלמה ובפוריו , כי זה ממה
שרחוי שבאחר מותו בזה המקום :

השאלה השנית למה נכתב בתקלת זה הספר ענין
הנביא השומרית ושהיה דוד זקן
ויכסוהו בבגדים ולא יחם לו ויקר לבני הספור להוא ? והנה
בפי הקרקה אין בספור הזה תועלת להודיענו לותנו , ולא
בחזוב שבכתבנו על ספר כל העניינים הפרטיים אשר עשה
דוד כל ימיו , הנה זה בלא ספק בלתי אפשר הוא , כי רבו
מאדה ואין לסם מספר , ולא בכתבנו כי אם הדברים
הרצוים , ואין ענין לנביא רשום וגדול לניטרך הנביא
להודיענו , ואולי מפני זה כתב גרוניומו שכם מחברי הנוצרים
שהיה ענין לנביא שקרקה הכתוב בערה בתולם מאל לתחתה
שבשבע דוד להחליף את שלמה , לא כמה שהיו מתקנים
בקרוניים לאשר הזמין והקדים לזכרו :

השאלה

השאלה השלישית כדברי בת שבע וכתן הנביא
שדברו ל המלך בענין לדוכיהו ,
שבתרעתו על אשר לא קרא את שלמה לל משתה היין , ויורה
שאם היה קורא לותו כמו שקרא לשאר בני המלך לא היו
מתרעמים ממנו והיה הענין טוב בעיניהם , וזה גם יקשה כמה
שעשו לותה תלונה עמה בעבור שלא קרא לבתן הנביא
ולבנוח הכהן ולבניהו בן יהוידע , והנה עכם התרעומת
ולחתתו היה בענין המלכות אשר היה מולך לדוכיהו בהיות
שבשבע דוד להחליף את שלמה , לא כמה שהיו מתקנים
בקרוניים אשר הזמין והקדים לזכרו :

הפרשה הי"ג תספר המשבות מלכי יהודה לאחרי מות
עזריהו , ושעשליה למו החזיקה במלכות
ותאבד את כל זרע המלוכה , ושמלט יהואש יוכק שהתביאו
יהוידע הכהן ומליכו לאחרי כן והמית את עתליהו בקרב ,
וישוחש חזק לת בדק בית ה' , ומה שקרה ליהואש עם חזאל
מלך ארם , ושמת יהואש בידי עבדיו שהרגוהו * תקלת
הפרשה ועתליהו אם לאחזיהו ראתה ונומ' , עד בשנת
עשרים ושנה ליואש ונו' :

הפרשה הי"ד תספר אחזעה מלכים שמלכו בישראל
יונתי מלכי יהוא בן במשי , כמו שייעדו
הנביא * ככי רבעים ישבו לך על כסא ישראל , והם יהואחז מלכי ב' , בי
בנו ויואש בן יהואחז וירבעם בן יואש (שבימיו חת אליהו)
וזכריהו בן ירבעם , והמלכים שמלכו ביהודה בימיהם ,
והמלחמה שהיה בין אמציה מלך יהודה ובין יואש מלך ישראל
הנוכר * תקלת הפרשה בשנת עשרים ושנה ליואש בן אחזיהו
ונו' , עד שלום בן יבא מלך ונו' :

הפרשה הט"ו תספר המלכים קשר מלכו בישראל לאחרי
שתמו מלכי בית יהוא , והם שלום
ומנחם ופקחיה ופקח בן רמליהו והושע בן אלה , ושבימיו
הגלה מלך אשור שבעי ישראל ויושיבם בחלח וחבור נהרי גוזן
והרי מדי על היום הזה , ותספר עם זה ממלכי יהודה יותם
בן עזריהו ואחז בנו * תקלת הפרשה שלום בן יבא מלך ונו' ,
עד ויהי בשנת שבע להושע בן אלה :

הפרשה הט"ז תספר מלכות חזקיהו מלך יהודה , ועניין
סנחריב והדברים קשר שלח ביד עבדיו
לחרף את חזקיהו ולהשים את לבב העם , ומה שקר' לסנחריב
על זה מהעזבה , ותספר עם זה המולי שחלה חזקיהו , ומה
שבקש ישעיהו עליו , וכם כל המעלות ושאר הדברים שקרו
בימיו * תקלת הפרשה ויהי בשנת שבע להושע ונו' , עד כן
שתים עשרה שנה מששה במלכו ונו' :

הפרשה הי"ז תספר מלכות מנשה ואמון בנו ויאשיהו
בנו , וחזוק את
בדק בית ה' , ושמלקיה הכהן מלא את ספר התורה ומה
שנכתה סולדה הנביא עליו , והפסח קשר נעשה לאחרי עמדת
המקדש ושביעית השנה ומן המלך , ותספר מלכות יהואחז
ויהויקים בני יאשיהו ויהויכין בן יהויקים ומלכות לדקיהו ,
ושבימיו נכרב ירושלם ונשרף בית קדשנו ותפארתנו * תקלת
הפרשה בן שתים עשרה שנה מששה במלכו ונו' , עד סוף הספ' :

השאלה הרביעית היא מה שהערותי גם כן בהקדמה
דף ל' ע"ב הכוללת הנזכרת, ורציתי לזכרה הנה לפי זאת
דף ע"ד ע"ג כה בהקדמת ספר שמואל, והוא למה לא כתב הכתוב
במקום הנזכרים היקרים לפני דוד לשלמה כמו לחרי
המלכתו על כנין בית ה', ומה שהכין דוד להתקדש למלאכת
הקדש ומספר הלויים לשר מכס לעבודת הבית, ומה שדבר
לשרי ישראל על עסקי הכנין החלקי ההוא, ולפי כתן תכנית
המלאכה לשלמה ולפי ביאר את ה' ואת הקהל? ויותר קשה
מזה שלא זכר כלל שהמליכו את שלמה פעם שנית בקרב כל
ישראל, וכל זה זכר עזרא בדברי הימים, והם הדברים
היקרים והגדולים שקרו בין המלכת שלמה הראשונה למיתת
דוד ולמה לא נזכרו כאלו? ונזכר בלשון תקיפה
הכרחית רוצי לקוד עליה ולא קדמני שלם לדבר כה דבר
קטן או גדול:

השאלה החמשית במה שמה שלמה דוד לשלמה בנו על יואב
שלא יוריד שיבתו בשלום שאולה,
ויקשה זה מאד מכדים. שם למה שיואב היה לדוד עבד
כלמן ועשה מעשיו ובשר מבשרו ועשה על דבר כבוד שמו
מעשים גדולי המעלה, ולמה נמליהו רעה תחת טובה? וכי
לפני מותו שהיה יותר רצוי שיהיה מוקל ומולל לפי דעת
לו ושלא יקוים ויבטל את ברית ועבדיו, ומה כלמר שהיה
יואב כן מות כפי הדין על דבר הרג את אבנר ואת עמשא
כמו שיזכור, הנה יקשה מאד למה לא העניש דוד בשעת
המעש' לו מאב בהיותו מלך וקל ומכם וה' הניח לו מכל לוייניו
מבניו? והנה דוד עלמו כתב מהעניש בלמרו כלשר את
שמו ב' ג' לט תלבר * ונלכבי היום כך ומשוח מלך והלבשים המלה בני לרוזיה

א

א

(א) והמלך דוד זקן וגו'. כבר
כתבתי בוולת זה
דף כ' ע"ד המקום שראוי הכנינו ימיהו
ע"ש לשר כתב הספר הזה
לעשות תפלתו מזה המקום,
לפי שכוון לכלול בספר הזה
כל עניני שלמה ומשפטו ומה שמשך לחריו להיותם עניכים
מתיקבים לפי כפודי שלמה, ולכן לא כלו הדברים הללה
בספר שמואל, לפי שם נכתבו כל עניני דוד כמה שהוא מלך
ישראל, לחכם המשכת שלמה ומה שמשך לקריה כבר היו
מספודי שלמה ועניניו וככללו בזמנו ודוד לא היה כבר מלך,
תעכית ולין מלכות לחת כוללת בקברתה ולפילו כמלך כימה, ומפני
דף ה' ע"ב זה היה רלוי שיתיקבו כל הדברים הללה לשלמה ויבואו
בספרו, וזה הותרה הפלגה הראשונה: והנה בכתב כלן
ענין תכיגא הנוכחית לשלמה מכות. לחת כדי להודיע
שדוד היה זקן וחלש מלד וכתקרר למו כל שעם היות שיכסוהו
בבגדים לא היה מתחמם, עד שהולרכו עבדיו לבקש בערה
שתשכב בחיקו לחמם, ועם היות המלך דוד בשבעו מוכב
הבגדים וכרלף לחר המשגל, הנה היה כבר בחסרון הכחות
כל כך שלא ידעה ולא קרב חליה לשכב עמה, ועם כל זה
המוכה על מולשתו וחסרון כחותיו ולבו, כלשר למרו לו
שמלך לחוניהו התעורר בחומן גדול ומס לבו בקרבו ובלים
מלחמה העיר קנאה להמליך את שלמה בחותו יום, והוא מה
שיעיד שהיה חפץ מלך בדבר הזה, לחרי לשר עם כל מולשתו
קרוב לחות התעורר חלין בכח גדול וחומן רב כזה. והנכה
הנכית היא, שהודיענו הכתוב כל זה להקדמת ידיעה,
להגיד שבת שבא ושלר כני המלך לא היו בחות לפניו לא
לשרתו ולא לשכב בחיקו ומס לא לרלותו, כי לכיגא הנוכחית
היתה המסודרת לפניו לשרתו ולחממו, ולכן כתבהל דוד
כשרלה את בת שבא ושלה מה לך כמו שלזכור, כי היה
בלתי מועל עליה דבר מקדר המלך ועבודתו. והיועץ מוה

(א) וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיְכַסֻּהוּ בַּבְּגָדִים וְלֹא יִחַם לוֹ:

שלח המליך דוד לת שלמה מפני קשקו לבת שבע, כי
כבר היה כפרד מכל זה כפי קולשתו וקורו, ומס היה לו
היקה עתו, כי לכיגא היקה לו מזרחת לת המלך, לכל
עשה המלכתו להיות כך מכוזר מהש והוא לשר העיר לת
לבנו בזה. והנכה הלליות היא, שבפר הכותב זה בעבור
מה שיזכור לחריו שלדויס כן קנית שלא שיכתן לו לת לכיגא
הנוכחית לשם, ולפי שמלמה הרגו על זה הוסיף הכתוב
להודיע כלן מה היה עכין הלשה הזאת, ולמר שהיתה כוכנת
לת המלך וזוכנת בחיקו כלשתו, ולכן היה לדויהו כן מות
על לשר קשה להשתחם בה, וכמו שלמר שלמה לשמו על זה
ושלחי לו לת תמלוכה כמו שלזכור. הנה עם מה שלמרתי
בזה הותרה הלשלה הנוכחית: ולמנם למר הכתוב והמלך דוד
זקן בא בימים, לפי שהזקנה בלבד תלמר בלשונכו על הזקן
המוקש והנכרלה בלשם מלזון הלשר ומורתו, ופעמים תבא
בלא עתה ליתרון הלזות לו לרוב הלמל ושלר הכבוד, לחבא
בא בימים לא בלמר כי לם על היגיע בשנים, ולזה למר
בדוד שהיה זקן בא בימים, להגיד שהיה זקן במרלגה
ותכוכתו, ולא בימים לפי רוב השנים, כי היה כן שבעים
שנה, שהרי כן שלשים שנה היה במלכו ולרבעים שנה מלך,
ובלכרהם כלמר גם כן * זקן בא בימים לזות הנכה בעלמה. נרלה לי
והנה הוליע הכתוב בכלן שהמלך דוד היה זקן מלד במלחתו
בפניו ובשרו ובכולבת לחבריו ובכדותם, ולא היה זה
במקרה לו לבנה מזון לבד, כי לם גם לפי שהיה כן
שבעים שנה, ומפני זה היה הקום הטבעי הולך ומכל
בו כל כך שעם היות שיכסוהו בבגדים לא היה
מתחמם. ולמרו המפרשים שפירוש לא יקם לו, הוא שלא
יקם בשרו לו, ויותר נכון שלמר שהקום הטבעי לשר בלמה
הוא לשר יקשרהו בעצם, ובדי שהחזיר המקיף לא יקרר מוקו
יכמוהו

קצים מחכי ישלם ה' לעושה הרעה כרעתו: וכמו שפירשתי
בלותו מקום למר זה לפי שיואב לא הרגם בעדים והתרלה
ולכן לא היה בן מות כפי הדין, ועם היות שהמלך היה יכול
להרגו כלי עדים והתרלה בהיות הדבר ידוע לכלו, הנה לם
יחכע מזה ויסיח לחלקים משפטו לא היה קושע בזה, ולם
זה היה כך בחק דוד כל שכן שהיה רלוי שיהיה כן בחק שלמה
שהיה יותר בעד בן יי שכא לדעת המפרשים וכך ומשוח מלך
ולדויהו עומד על יחיכו לבטחו, ולין לא כזהו דוד שיהרוג
לת יואב והיה כזה כותן לבניו מכשול? ולמה לא קשה על
כנו מה שקשה על עלמו?

השאלה הששית היא במה שלזהו גם כן שיחית לת
שמעי בן גרא, כמו שלמר והורלת
לת שיבתו בדם שאולה, והנה היה דוד כזה עובר על השבועה
לשר כשבע לו כשר יד שמעי לפניו הירדן, ולין לבן
שלמר שבשבע דוד שלא יחיתהו בעלמו ולא כשבע שלא
יזוה לבלמה שיהרגנו, כי בידוע היה שדוד לא יהרוג לותו
בידו, ובמותתו להחיתו היה כללו הוא בעלמו הרגו, והוא
למר בכיקור והורלת לת שיבתו בדם שאול, כל שכן שהשבועה
כללה כל זה שלמר שם * וילמר המלך לל שמעי לא תמות שם יש כ"ד
ושבע לו המלך, והמלמר הזה כולל שלא יחות על זה בשום
לד ובשום זמן לא על ידו ולא על ידי לחרים, ועתה בחיותו
מזוה לל שלמה בנו שיהרגהו עליו היה בלא כפק עובר על
שבועתו, ושם כל ישראל מקוייב לכפר פשעי חבריו ובפרע
בשעת מיתתו, כל שכן שהיה רלוי לגדיק יסוד עולם דוד
עבד ה' שיכפר לשר תעלו כגדו ולפושעים יפגיע, וכל
שכן בכגד שבועתו:

והנני מפרש הפסוקים בחופן יותרו הפלות כלם:

יכפוהו בבגדים, שמלך הלמד שבכל הם מעט חמים, ומלך
הקפתם בלשון שומרים לותו מהלויר המקיף שלא יקריבו,
וזכר הכתוב שעם היות שהבגדים היו שומרים לחמ"ה, הנה
המקום שהיה רחוי שיחמם הוא לעצמו, לכן בקומו הטבעי,
היה כל כך קלב שלא היה מחמם לותו, וזהו ולא יחם לו,

(ב) שדוד לא היה מחמם לעצמו, ומפני זה לחמרו עבדיו יבקשו
לחלוטי המלך בעבה יפה, לכל שלחרי שהבגדים שיכסם כל
כך חמים בעצמם והם שומרים מהקור לא היה המלך
מחמם בהם, היה יותר טוב שיבקשו לכך מה שהוא קל
מפלת עלמו מלך כדי שיחמם עמו. ובעבין הזה רחוי שבלע
שבי לבריס. לחקל הוא לוך בעבר דוד כל כך מהמום הטבעי
בהיותו בן שבעים שבה? והנה עיכיו הרחוקות רוב הלבבים
עם היותם בלים בימים והגיעם לשבעים שבה לא יתקרר
מבעם ולא יבטבן למם והמה
בריחים וחזקים, הלא תראה [ג] וַיְבַקְשׁוּ לַאדֹנִי
שבאח' בלחרם * וקן בת שיחי, הַמֶּלֶךְ נַעֲרָה בְתוּלָה וְתַעֲמֹדְנָה
והיה בן מלה ולחבעים שבה, לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וּתְהִי לוֹ סֹכֶנֶת וְשָׁכְבָה
ולחלי בן לקח לבה וזמה קְרֹבָה וְהוֹלִיד בְּחֵיקֶךָ וְחַם לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃
קול בתבו בזה שבי לעמים, [ד] וַיְבַקְשׁוּ נַעֲרָה יָפָה בְּכָל גְּבוּל יִשְׂרָאֵל
ברכות כ"ע כי הם לחמו בפרק הרואה דף כ"ב ע"ב שכל המכוה לת הבגדים [ה] וַיִּמְצְאוּ אֶת אֲבִישַׁג הַשּׁוּנַמִּית וַיְבִאוּ
למוך יהיו כהבה מהם, ולפי אֹתָהּ לַמֶּלֶךְ׃ וְהַנַּעֲרָה יָפָה עַד מְאֹד
שברת דוד לת בבף מעיל וַתְּהִי לַמֶּלֶךְ סֹכֶנֶת וַתְּשָׁרְתֵהוּ
שחול במערה לעל בזה והיה וְהַמֶּלֶךְ
כחלו מרל במלבו, ולבן על לֹא יְדָעָהּ׃
לרך בם בלותו עון היה
שבמוהו בבגדים ולא יחם לו, ולחמרו שזהו הברלה בחה
שחמר שם ויך לב דוד לחו על לחר כרת לת בבף לחבר לבחול,
לל שבם בפר הבתוב חה שהיה בבוף יחיו שלבו הוכה בקריהו,
הזה בלותו רעל שברת בבף מעילו. ובם לחמרו בו שבחים
זל טעם שבי, והוח שברחות דוד לת חלבף החלקים וקרבו
שלופה בידו בטויה על ירושלם בעת המנפה בבעת חפביו,
וחלותו בחד בלעבד קומו וכיטבן למו, ולבן קרה לו זה
שבמוהו בבגדים ולא יחם לו, ושבי הטעמים החלה דרך דרש
הם. ורחיתי מחבמי הבוליים מי שחמר שברוב חלבחומיו
קבל מבות הרבה בגופו ובשבף למו מחל, על שלהעלר הדם
בתקרר גופו, ולזה לא היה מתחמם מהבגדים. לבל זה
לימבו מוה לי, שהבתוב לא זבר שהוכה דוד בחלבחמה מה
ושבשבף למו, והוח מחה שיורה שהיה חוכה חלבף ה' בביבו
תלים קה עו וילבלהו, וכמ"ש * לל תבעו בחשבי, והבתוב בפר * שבעם
שמו' כ' לא עו לחת בת דוד בחלבח' עם פלשתים ויעף דוד וישבי בבוב שהיה
מילידי הרפה לחמר להבות לת דוד ויעזור לו לבישי בן ברויה
ויך לת הפלשתי ויחיתהו, וכמו שזבר שם הבתוב זה בא יוכיר
שהוכה ברבליו לו על זרועותיו לו בגופו לם היה הדב בן,
ועם היות שלא יפסר הבתוב הבעבים והמבות לשר יתבו
לחבשים בחלחמות, הבה לם היה העבין במלך היה הדבר
ברשם ורחוי לבתבו, כ"ש לם היו המבות הלה בל עלומות
שבשבף למו לרוב על שחפני זה בדעך מומו הטבעי שהיה רחוי
שיפסר הבתוב זה עבפ. ולבן היותר בבון לפלי הוח,
שהתקברו בדוד בבות מקרבות ותחלישו גופו, לם רוב ברותיו
ותלחמותיו שלא עזבוהו בל ימי חייו, והיה בימם בבלהו חורב
וקרח בלילה ותדד שיבתו מעיניו בדרך בלומים, והוח מה
שיתיך הבח ויחית הרוח החיובי, ומוח היה לו בחשך הקור
העלום ההוח, ולח יבובותיו ותבלו על עבין לחבון ותחר ועל
עבין לבשלום בי בבע על בפו, שבם זה הקלים לבבו ורומו,
מחלי יב בל"ה * לקבה בלב לים ישחבה, ולח עבין בת שבע ותוריה
ומה שחבל בזה שהתרבע מחבו ושב בתשובה שלימה, והיה
בובה על עובותיו ודומב עליהם הרבה בל היום ובל הלילה,
תלים לא בל בחמרו * ברבי בשלו מלוס ובשרי בחם מחמן, וכמ"ש
שם ב"ח ל' * ובטלתי בגדי תמיד, ולח העין והתבודדות, שבלא בפק
מה שפירש

מלכים א א

יעוי' כ"ב ע"ד מה שפירש הקכם רלב"ג בוכחת שומרת הלוכרות, מגזרת * לך בת על הסוכן, ושאחרו זה כדי לתת תקבולה לשתוח לכיצד פעמים רבות לפני המלך ותשכב בחיקו וחיה לו ירגיש בזה, כי לפי שהיתה שומרת לוכרותיו תשכם עם המלך בכל עת ולא תנוח, הוח בחשת בלתי כבון, והכתוב שחמר לך בוח על הסוכן, הוח גם כן מגזרת תועלת, שהוח המועיל בגבוי המלך, וחם היתה לכיצד שומרת הלוכרות לבד, לח היה כהרג לדוכיהו על חשר שחלה לחזה:

(ה) ואדוניה בן חגית וגו' לקרי

לשר ספר הכתוב עכין לכיצד בשבות שוכרתי, זכר עוד שחדוכיהו בן חגית היה מתכוין בעצמו ועוזר מעשה בשיות והיה לומר לכל לשם שכי למלוך, וזה פירו, לשחר לכי למלוך, שהיה לומר זה לחביריו בפרסום. וזכר התכוונות שהיה עוזר, בחמרו ויעש לו רכב ופרשים וחמשים איש רצים לפניו, לל רכב שהיה הוח רוכב עליו, ופרשים שהיו הולכים מכיבו, וחמשים איש רצים לפניו בכלי זיין, כמו שהוח גם היוה המכוג במלכי ישמעחל שהולכים לפניהם לבשים רגליים וכלי זיין בידיהם. וקול לחמרו בסנהדרין בפרק כ"ג, מהי מעליותך? דף כ"ו ע"ב לשון שהיו בשולי טיפול וקקוקי כפות הרגלים. וספר הכתוב זה, להודיע שחדוכיה בתחלת (ו) דברי' י"ן כשיותו היה עוכר * בלא יכלה לו מוכים ובבלתי רוב לבבו מחחיל, כי הוח היה מתכבא וגם רוח: וזכר הכתוב מה שהיעו לזה, וכתן בו (ו) שלא כבות. לחחת בחמרו ולא עלתו לבי מיעיו לחמר מלוע כבה עשית, לל שלוד לא הכעיבו ולא נער בו כל ימיו כשהיה עושה זום לבר רע, ולא היה מיכרו לחמר מלוע כבה עשית? ולכן חצה לחדוכיה שהיה לב לבי להמליכו ושהיו מעשיו כלם עיין רש"י כחיב ובכתיב זל"ז לחמרו למלך שכל המוטע תוכבת מבטו מביחו למיתה. וירחוי שבלא לם חטח לוד בזה? וירחה בתחלת המעשה שהיה חטחו זה לחטח עלי הכהן ולא מיהה בידי בביו, לבל לימו כן, כי בבי עלי היו רעים וחטחים ליי, חבל לחדוכיהו לא היה חוטח בנד ה' כי הוח לא כוון לשון כ"ו למלוך תחת לבי. גם כוכל לומר שלוד לא היה יודע שהיה מתבצח למחר לבי למלוך, ומשב שהיה עושה מעשיו להתנשח בהיותו בן המלך לא להיותו מולך, ולכן מיד כשיעלו מיתה בידו. והכתוב הב' היא לחמרו וגם הוח טוב תחר מחד, לל וגם היה לו שכח לחדרת לגבות לבו והוח היותו עוב תוכר, ומשב שהיה כלה לחלכות, והוח מבני עיי"רש"י ורש"ך יופיו היה לקוי שימלוך, וקול פירשו וגם להרבות חת לחבשלום, שמו' כ' י"ד שכח * ולחבשלום לל היה לים יפה, היה נרחה להם שחחנלו. והכתוב הב' היא ולותו ילד, לל שחרי לחבשלום, לל שחנית לזו ילדה לותו לחרי שחבשלום ילדה חת לחבשלום, ובערך דוד כפי ומני תולדותם היה לחמון הבן הבכור ולחריו לביחל ולחריו היה לחבשלום ולחריו לדוכיהו, כ"ש הכתוב כלה לל"ג ב' * הב' לחבשלום הל' לדוכיהו, ולפי שלחמנון ולביחל ולחבשלום היו מתים חשב לדוכיהו שלו היה משפט המלוכ', ופלגי ולותו ילדה, ולותו גדלה בתרבות שנדלה חם לחבשלום חת כבח והכניעתו במלחמתו, ומה שכתבתי לבי הוח היותר כבון. ומזמו' כ' ולזל לל"ו ולותו ילדה לחרי לחבשלום, מה זה עשה לו רכב ופרשים, מה זה בעל מקלוקת, מה זה חמשים לים רבים לפניו, לף זה כן, העידו בזה שחלה עניבו לחרי לחבשלום לפי שהיה כמהנג כמלכים: וספר הכתוב שהיו דבריו עם יואב בן (ז) לרויה ועם לביתר הכהן, כי הוח בחיעון בזה עמהם ולם עזרו לחדוני. והכה רלה לדוכיהו להתיעץ ולדבר עמהם, בחשבו כי בזה יניע לל התכלית המכוון, כי היה יואב בר בבח יבר' וכל העם ילכו לחדוני בהמלבתו, ושלביתר היה כ"ג לנלנים וכל ישרלל יעשו כמעשיו, וכלנו בזה לקח לת יואב בשה שביבו לעם, ולת לביתר הכהן בשה שביבו למקום. גם רלה לדוכיהו שזה שלה, לל יואב ולביתר היו בהמלבת דוד לבי ועל כן נלחה מלכותו, ושבה שבן תנלח המלבתו על ידיהם. לחבם יואב ולביתר עזרו לחדוני לדוכיהו, לפי שהיה יודע יואב שדוד היה בלבו עליו שבלה נדולה ולשבה רבה ושיום לת שלמה עליו כמו שמה, ולבן הסתלל להמליך לת לדוכיהו כדי שיהיה בר למשמעתו ולא יבירהו מעל הבבח, ולשיתך ב"ב עזר בדבר לפי שרלה שהיה בותן דוד יותר בבוד ומעלה לבדוק הבהן, והיה תמיד מקדים לותו בדבריו, וידע מה שבנו על בית עלי, ושבב להבטל מזה בהמלבת לדוניהו ע"י, וכן לחוש שהסתלק לביתר מדר עולם מן הבהונה משבדק דוד מבני פרק י' לבבלום, לפי שהלל בתורים ובתומים ולא בנביה, כמו שפי' בספר שמו"ל: לחבם לדוק הבהן לפי שבקר בו דוד, לף קב"ג ע"ל וכיהו בן יהוידע שהיה ג"ב קרוב לליו, וכתן הבביח בעבור (ח) שבבח שבלמה יחלוך, כמו שבה בלה * ושלמה יהיה שמו, לה ק' כ"ב ע' ושמעי, והוח בן נרח, לפי שחמר בדוד בברבו מפני לבבלום בבו פקד בן יפוב לבבלה, ורעי, ולחבוב שהיה זה חוזי לחלבי העה המלך, והנבורים לשר לדוד, והם לפלי הכרתי והפלתי הסרים לל משמעתו, ללה בלם לל היו לחרי לדוניהו, לפי שהיה לפלם מדר במלבות בהמליכם לת לדוניהו בוולת מחמר המלך דוד בחייו, ולין בפק שהיה בודע לפלם שבשבע דוד להמליך לת שלמה, ולבן התחדים לל הבהן לל היו לחרי לדוניהו, בי היה זה מדר בדוד מלבם:

ובפר הכתוב עוד ממרד לדוניהו ופעשו, שלא בתפק בבל (ט) מה שעשה בזה, לבל נם בחיי לבין זבח בלן ובקר ומריא, לל ללן ובקר מערבה הדשה, ומריא, שהוח ללן ובקר המבוטמים בבית על הלבום, ועשה הובח והמשתה הזה לבל ללבן הוולבת, שהיה מקום יפה להתעלם שם. ולחמרו בביש שהיה מקום שבם היו עוזי' הלבבי' בבורותיהם, והיו שם שוקקי, בבדול ובדבקות הידים, וגם עשהו שם לפי שהלבן הזה היתה לבל עין רונל, והוח הבקרל בספר יעשיהו * שדה יעשיה ב' כובם, בי היה לותו מקום על המי שהיו זוקלין לבל הלבן, ובעין הזה היו הבנדים מבבסים לת הבנדים ולבן בקרל עין רונל, לפי שבשוק הבנדים היה ברבל, וכעבור שהבעירים יפפלו לבלת לל המקום הזה לרחות רבלי הבעדות הבלות לל העין, הלך שם לדוניהו להתעלם שמה בלהבים. מלורף לזה שבתר לדוניהו לעשות לותו המשתה על העין לפי שהיה בחלך שמה, והיה מקום המ' הוח המקום הבלות להמלך המלבים בשו שלוכור לבלי זה". ולפי שהיה תבלית הזבח בעיקר היה ועניבו דף קל"ו ע"ב

לֹא יָדָעָה׃ [ה] וַאֲדֹנִיָּה בֶּן־חַגִּית מִתְנַשֵּׂא
לֵאמֹר אֲנִי אֶמְלֹךְ וַיַּעַשׂ לוֹ רֶכֶב וּפָרָשִׁים
וַחֲמִשִּׁים אִישׁ רָצִים לְפָנָיו׃ [ו] וְלֹא־עֲצָבוֹ אָבִיו מִיָּמָיו לֵאמֹר מַדּוּעַ
כָּכָה־עָשִׂיתָ וְגַם־הוּא טוֹב־תֹּאַר
מְאֹד וְאֹתוֹ יָלְדָה אַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם׃
[ז] וַיְהִי דְבָרָיו עִם יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה
וְעִם אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן וַיְעִזְרוּ אַחֲרֵי
אֲדֹנִיָּה׃ [ח] וְצָדוֹק הַכֹּהֵן וּבְנָיָהוּ בֶּן־יְהוֹיָדָע
וְנָתָן הַנָּבִיא וְשִׁמְעִי וְרֵעִי וְהַגִּבֹּרִים
אֲשֶׁר לְדָוִד לֹא הָיוּ עִם־אֲדֹנִיָּהוּ׃
[ט] וַיִּזְבַּח אֲדֹנִיָּהוּ צֹאן וּבָקָר וּמְרִיא עִם
אֶבֶן הַזֹּחֶלֶת אֲשֶׁר־אֵצֶל עֵין רֹגֵל וַיִּקְרָא
אֶת־כָּל־אֶחָיו בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְלִכָל־אַנְשֵׁי
יְהוּדָה עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ׃

ועביכו למלוך, זכר שקרן לכל לקיו כני המלך ולכל עבדי יהודה ועבדי המלך, לל לכל לבני יהודה ועבדי המלך שהיו נוטים לקריו, כי רבים היו מהם שלא הלכו עם ובאו להמליך את שלמ' ויהיה לכ' הכוונה מכולנת על לבד היו בעמתו ונוטי' לקריו בהמלכתו, לא על כל לבני יהו' ועל כל עבדי המלך

(י) והמלך: והנה לא קרא לאדוניהו למלוך, לפי שהיה יודע שהוא היה המעוות למלוך ובשבע לו בניו על זה, ולא קרא גם לא לבני הנביא ולא לבניהו וגו לפי שבבר היה יודע שהם לא היו רוצים בהמלכתו, וכל זה מתוך ירוקה שהיה לוחש אותו והמשת למלך אם ושם לא כוכר בכתוב. ולפי שבתן הנביא נבא על המלכת שלמה ורלה שיהא ואביתר וצדוק ושאר הכהני' המוצאים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו, היה בדבר הזה בלבו כאש בוערת, וזבח מקבצו לבלות אזן דוד, ולא הודיע הדבר לדוד בעצמו כדי שלא יתצדהו דוד שהיה בוגע בדבר, ולולי שפקן בבוקתו לבר בבא על זה

(יא) ברתשובה, ולבן יען לבת שבע אתלך אל דוד ותדבר אליו על אות' השבוע, ולשאול אם מלך לדוניהו בחזותו או לא? ולפי שבת שבע לא תתיצב מהתקון ולא ירבו ידיה בזה, הקדי' בתן לומ' אליה ולדוניהו לא לא ידע, לל וכאשר ידע כל זה מיד ימליך שלמ'. ועוד שלא לה שרצוי אליה שתשתדל על זה, לפי שאם ימלוך אדוניהו ימית אותה ואת בנה, וזש ומלטני את בפסך וגומ', כלומ' אחר שבעניו הזה היו קיימם תלויים. והמפרשים אחר' ומלטני את בפסך מהבזיון שאל תהיו כעבדים. ולשי כתב מהתחלוקת שיהלה כל אחד למלוך, ואם שבתבתי לפי הוא היותר נכון ואחתי, לפי שאחר שהוא יודע מעניבת את שבע עם לבניו ומהשבועה שנשבע דוד להמלך את שלמה, ולבן היה מתפחם להרגו ולא קרלו אל המשתה, וזש בן לא יהיו מוזמים אל הבזיון ואל המחלוקת כי אם אל פקוח בפשם. ולשואל שיאמל אין בתן הנביא לא תאמין בבוקתו שאלמה ימלוך ובטרם לבל השתדלות הזה? והנה הנביא המספק על בבוקתו עובר על דת ועייב מיתה, כשיבא אחר שהייעודים התלקיים הם על תבלי, כמו שבתבאר עיין בפי' בולת זה המקום, ולבן היה לפשר שהיה הייעוד ההוא מזור יובה לקחת דוד לו את שלמה לו את שבע ושבתם משם מהשובה, ובן עֹ ולתבוזתו שיקים השם דברו כמו שהיה תמיד כוסף הנביאים, השתדל עליו ביעצו את בת שבע את כל לשר תצשה ובדברו בעצמו לדוד לקיים מחלבות שלמה לשר דבר עליו. גם לשאר שבתאר שהבזות התחצעיות לי לשאר שימלטו בדברים התלקיים, ורלה בתן הנביא שהיה ההשתדלות הזה בבה לתחצעיית לשיגיע הייעוד התלקי לשר דבר עליו, ושאר הדברים לתחם בתן כדי להניח הדבר לתבליתו:

(יב) ועתה: בשלמה שהוא בן שבע שהוא בן בתך ואת בן בתך, ולא אמר בני שלמה כדי שלא יתבזה דוד שהיה בוגע בדבר, ולולי שפקן בבוקתו לשר בבא על זה בדרך בוזק, ולבן יען לבת שבע אתלך אל דוד ותדבר אליו על אות' השבוע, ולשאול אם מלך לדוניהו בחזותו או לא? ולפי שבת שבע לא תתיצב מהתקון ולא ירבו ידיה בזה, הקדי' בתן לומ' אליה ולדוניהו לא לא ידע, לל וכאשר ידע כל זה מיד ימליך שלמ'. ועוד שלא לה שרצוי אליה שתשתדל על זה, לפי שאם ימלוך אדוניהו ימית אותה ואת בנה, וזש ומלטני את בפסך וגומ', כלומ' אחר שבעניו הזה היו קיימם תלויים. והמפרשים אחר' ומלטני את בפסך מהבזיון שאל תהיו כעבדים. ולשי כתב מהתחלוקת שיהלה כל אחד למלוך, ואם שבתבתי לפי הוא היותר נכון ואחתי, לפי שאחר שהוא יודע מעניבת את שבע עם לבניו ומהשבועה שנשבע דוד להמלך את שלמה, ולבן היה מתפחם להרגו ולא קרלו אל המשתה, וזש בן לא יהיו מוזמים אל הבזיון ואל המחלוקת כי אם אל פקוח בפשם. ולשואל שיאמל אין בתן הנביא לא תאמין בבוקתו שאלמה ימלוך ובטרם לבל השתדלות הזה? והנה הנביא המספק על בבוקתו עובר על דת ועייב מיתה, כשיבא אחר שהייעודים התלקיים הם על תבלי, כמו שבתבאר עיין בפי' בולת זה המקום, ולבן היה לפשר שהיה הייעוד ההוא מזור יובה לקחת דוד לו את שלמה לו את שבע ושבתם משם מהשובה, ובן עֹ ולתבוזתו שיקים השם דברו כמו שהיה תמיד כוסף הנביאים, השתדל עליו ביעצו את בת שבע את כל לשר תצשה ובדברו בעצמו לדוד לקיים מחלבות שלמה לשר דבר עליו. גם לשאר שבתאר שהבזות התחצעיות לי לשאר שימלטו בדברים התלקיים, ורלה בתן הנביא שהיה ההשתדלות הזה בבה לתחצעיית לשיגיע הייעוד התלקי לשר דבר עליו, ושאר הדברים לתחם בתן כדי להניח הדבר לתבליתו:

(יג) ואת נתן הנביא ובניהו: לפי שבבר היה יודע שהם לא היו רוצים בהמלכתו, וכל זה מתוך ירוקה שהיה לוחש אותו והמשת למלך אם ושם לא כוכר בכתוב. ולפי שבתן הנביא נבא על המלכת שלמה ורלה שיהא ואביתר וצדוק ושאר הכהני' המוצאים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו, היה בדבר הזה בלבו כאש בוערת, וזבח מקבצו לבלות אזן דוד, ולא הודיע הדבר לדוד בעצמו כדי שלא יתצדהו דוד שהיה בוגע בדבר, ולולי שפקן בבוקתו לשר בבא על זה בדרך בוזק, ולבן יען לבת שבע אתלך אל דוד ותדבר אליו על אות' השבוע, ולשאול אם מלך לדוניהו בחזותו או לא? ולפי שבת שבע לא תתיצב מהתקון ולא ירבו ידיה בזה, הקדי' בתן לומ' אליה ולדוניהו לא לא ידע, לל וכאשר ידע כל זה מיד ימליך שלמ'. ועוד שלא לה שרצוי אליה שתשתדל על זה, לפי שאם ימלוך אדוניהו ימית אותה ואת בנה, וזש ומלטני את בפסך וגומ', כלומ' אחר שבעניו הזה היו קיימם תלויים. והמפרשים אחר' ומלטני את בפסך מהבזיון שאל תהיו כעבדים. ולשי כתב מהתחלוקת שיהלה כל אחד למלוך, ואם שבתבתי לפי הוא היותר נכון ואחתי, לפי שאחר שהוא יודע מעניבת את שבע עם לבניו ומהשבועה שנשבע דוד להמלך את שלמה, ולבן היה מתפחם להרגו ולא קרלו אל המשתה, וזש בן לא יהיו מוזמים אל הבזיון ואל המחלוקת כי אם אל פקוח בפשם. ולשואל שיאמל אין בתן הנביא לא תאמין בבוקתו שאלמה ימלוך ובטרם לבל השתדלות הזה? והנה הנביא המספק על בבוקתו עובר על דת ועייב מיתה, כשיבא אחר שהייעודים התלקיים הם על תבלי, כמו שבתבאר עיין בפי' בולת זה המקום, ולבן היה לפשר שהיה הייעוד ההוא מזור יובה לקחת דוד לו את שלמה לו את שבע ושבתם משם מהשובה, ובן עֹ ולתבוזתו שיקים השם דברו כמו שהיה תמיד כוסף הנביאים, השתדל עליו ביעצו את בת שבע את כל לשר תצשה ובדברו בעצמו לדוד לקיים מחלבות שלמה לשר דבר עליו. גם לשאר שבתאר שהבזות התחצעיות לי לשאר שימלטו בדברים התלקיים, ורלה בתן הנביא שהיה ההשתדלות הזה בבה לתחצעיית לשיגיע הייעוד התלקי לשר דבר עליו, ושאר הדברים לתחם בתן כדי להניח הדבר לתבליתו:

(יד) עודך: בשלמה שהוא בן שבע שהוא בן בתך ואת בן בתך, ולא אמר בני שלמה כדי שלא יתבזה דוד שהיה בוגע בדבר, ולולי שפקן בבוקתו לשר בבא על זה בדרך בוזק, ולבן יען לבת שבע אתלך אל דוד ותדבר אליו על אות' השבוע, ולשאול אם מלך לדוניהו בחזותו או לא? ולפי שבת שבע לא תתיצב מהתקון ולא ירבו ידיה בזה, הקדי' בתן לומ' אליה ולדוניהו לא לא ידע, לל וכאשר ידע כל זה מיד ימליך שלמ'. ועוד שלא לה שרצוי אליה שתשתדל על זה, לפי שאם ימלוך אדוניהו ימית אותה ואת בנה, וזש ומלטני את בפסך וגומ', כלומ' אחר שבעניו הזה היו קיימם תלויים. והמפרשים אחר' ומלטני את בפסך מהבזיון שאל תהיו כעבדים. ולשי כתב מהתחלוקת שיהלה כל אחד למלוך, ואם שבתבתי לפי הוא היותר נכון ואחתי, לפי שאחר שהוא יודע מעניבת את שבע עם לבניו ומהשבועה שנשבע דוד להמלך את שלמה, ולבן היה מתפחם להרגו ולא קרלו אל המשתה, וזש בן לא יהיו מוזמים אל הבזיון ואל המחלוקת כי אם אל פקוח בפשם. ולשואל שיאמל אין בתן הנביא לא תאמין בבוקתו שאלמה ימלוך ובטרם לבל השתדלות הזה? והנה הנביא המספק על בבוקתו עובר על דת ועייב מיתה, כשיבא אחר שהייעודים התלקיים הם על תבלי, כמו שבתבאר עיין בפי' בולת זה המקום, ולבן היה לפשר שהיה הייעוד ההוא מזור יובה לקחת דוד לו את שלמה לו את שבע ושבתם משם מהשובה, ובן עֹ ולתבוזתו שיקים השם דברו כמו שהיה תמיד כוסף הנביאים, השתדל עליו ביעצו את בת שבע את כל לשר תצשה ובדברו בעצמו לדוד לקיים מחלבות שלמה לשר דבר עליו. גם לשאר שבתאר שהבזות התחצעיות לי לשאר שימלטו בדברים התלקיים, ורלה בתן הנביא שהיה ההשתדלות הזה בבה לתחצעיית לשיגיע הייעוד התלקי לשר דבר עליו, ושאר הדברים לתחם בתן כדי להניח הדבר לתבליתו:

(טו) ותבא בת שבע: כפי הכתוב משמעה שבא בחדרי המלך ובלה לפני המלך דוד בהיותו זקן מאד ובלא הכרות, ולשיבת הזכומית היתה מוזרתת לותו, שהוא המורה עול על קולתו, ולתר זה כדי להעיר על שתי הסבות הרלשונות לשר זכרתי למה שפפר הכתוב כאן ענין לשיבת, והם שעם היותו כל כך בלב ובעלר הכח התעורל כאיש מלחמה לענין המלכת שלמה, ובלא היו בחות בזי המלך לפניו לא לזרתו ובלא לרלותו, ובלא עשה לו דוד מה שעשה מפני שהוקק לל בת שבע, כי הבה לא קרב לליה לפי שהיה זקן מאד ולשיבת היתה שהה בכוח לפני המלך, לבל עשתו מלבו ומפי הנגוד, ולבן אל לת בת שבע כשבאה

(יז) לכי ובאי: אל חמלך דוד ואמרת אליו חלא אתה אדני המלך נשבעת לאמתך לאמר כי שלמה בנך ימלך אחרי והוא ישב על כסאי והוא יבא וישב על כסאי ותעתה הנה אדוניהו מלך ואתה אדני המלך לא ידעת: ואת שור ומריא וצאן לרב ויקרא לכל בני המלך ולשר סרי הלש ולבניהו בן יהוידע ולת שלמה עבדך לא קרא: ואתה אדני המלך עיני כל ישראל עליך להגיד להם מי ישב על כסא אדני המלך אחריו: והיה כשכב אדני המלך עם אבתיו והייתי אני ושלמה בני החטאים: ותאמר בת שבע אליו הנה הוא עודנה עם המלך ונתן הנביא בא: ויגידו למלך לאמר הנה נתן הנביא ויבא לפני המלך וישתחו למלך לפניו לפיו ארלה: ויאמר המלך קראו לי לבת שבע ותבא לפני המלך ותעמד לפני המלך: וישבע המלך ותאמר חי יהוה אשר פדה את נפשי מכל צר: כי אשר נשבעתי לך ביהוה אלהי ישראל לאמר כי שלמה בנך ימלך אחרי והוא ישב על כסאי תחתי כן אעשה היום הזה: ותקד בת שבע אפים ארלה למלך ותאמר יחי אדני המלך דוד לעלם: והמלך אמר קראו לי לבניהו בן יהוידע ויבאו לפני המלך: ויאמר להם המלך קחו אתכם את עבדי ורכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והורדתם אתו אל גיחון: ומשח שם אתו צדוק הכהן ונתן הנביא למלך על ישראל ותקעתם בשופר ואמרתם יחי המלך שלמה: ועליתם אחריו ובא וישב על כסאי והוא ימלך תחתי ואתו צויתי להיות נגיד על ישראל ועל יהודה: ויען בניהו בן יהוידע את המלך ויאמר אמן יאמר יהוה אלהי אדני המלך: כאשר היה יהוה עם אדני המלך כן יהי עם שלמה ויגדל את כסאו מכסא אדני המלך דוד: וילכו צדוק הכהן ונתן הנביא ובניהו בן יהוידע והכרתי והפלתי ויעלו את שלמה על פרדת המלך דוד ויובלהו אל גיחון: ויקח צדוק הכהן את קרן השמן מן האהל וימשח את שלמה ויתקעו בשופר ויאמרו כל העם יחי המלך שלמה: ועלו כל העם אחריו והעם מחללים בחלילים ושמחים שמחה גדולה ותבקע הלרץ בקולם: וישמע אדוניהו וכל הקרואים אתו ואכלו מעתה ושמע יואב את קול התקע ויאמר מה קול קריה המהמה עיר מהומה: והנה יהונתן בן אביתר הכהן בא ויאמר אליו אדוניהו בא כי איש חיל אתה ומבשר טובות אתה: ויען יהונתן ויאמר לאדוניהו אך אדוננו המלך דוד המליך את שלמה: וישלח אתו המלך את צדוק הכהן ואת נתן הנביא ואת בניהו בן יהוידע והכרתי והפלתי וירכבו על פרדת המלך: וימשחו אתו צדוק הכהן ונתן הנביא למלך בגיחון ויעלו משם בשמחה ותהם העיר זאת הקול אשר שמעתם: וגם ישב שלמה על כסא המלכות: וגם כן עבדי המלך באו לברך את אדוננו המלך דוד לאמר ייטב אלהיך את שם שלמה מהם וייגדל את כסאו מכסאך והמלך השתחוה על המטה: וגם כה אמר המלך ברוך יהוה אלהי ישראל אשר נתן היום יושב על כסאי ועיני רואות: ויחרדו וילומו כל הקרואים אשר לאדוניהו ויקומו איש לדרכו: ואדוניהו ירא מפני שלמה ויקם וילך ויחזק בקרנות המזבח: ויגד לשלמה לאמר הנה אדוניהו ירא את המלך שלמה והנה החזיק בקרנות המזבח לאמר ישבעני היום המלך שלמה אם יבית את עבדו בחרב: ויאמר שלמה אם יהיה לאיש חיל והשערה ממנו לל תפול לארץ ורעתו לא תמלא בי: וישלח המלך שלמה ויורידהו מעל המזבח ויבא וישתחו למלך שלמה ויאמר לו שלמה לך לביתך: ויקרבו ימי דוד למות ויצו את שלמה בנו לאמר: אני הולך בדרך כל הלרץ וחזקת והיית לאיש: ושמרת את משמרת יהוה אלהיך ללכת בדרכיו לשמר חקתיו מצותיו ומשפטיו ועדותיו כאשר כתוב בתורת משה למען תשכיל את כל אשר תפנה שם ואת כל אשר תפנה משם: למען יקים יהוה את דברו אשר דבר עלי לאמר אם ישמרו בניך את דרכם ללכת לפני באמת בכל לבבם ובכל נפשם לאמר לא יכרת לך איש מעל כסא ישראל: וגם אתה ידעת את אשר עשה לי יואב בן צרויה את אשר עשה לשני שרי צבא ישראל לאבנר בן נר ולעמשא בן יתר אשר הרגם וישם דמי מלחמה בשלם ויתן דמי מלחמה בחגרתו אשר במתניו ובנעליו אשר ברגליו: ועשית כחכמתך ולא תורד שיבתו בשלום שאול: ועשית חסד עם בני ברזלי הגלעדי והיו מאכלי שלחנך כי כן קרבו אלי בברחי מפני אבשלם אחיך: והנה אתך שמעי בן גרא בן הימיני מבחרים אשר קלל אותי קללה נמרצת ביום לכתי למחנים וירד לקראתי הירדן ואשבע לו ביהוה לאמר אם אמית אותך בחרב: ועתה אל תנקהו כי איש חכם אתה וידעת את אשר תעשה לו והורדת את שיבתו בדם שאול: ויישן דוד עם אבתיו ויקבר בעיר דוד: והימים אשר מלך דוד על ישראל ארבעים שנה בחברון מלך שבע שנים ובירושלם מלך שלשים ושלש שנים: וישב שלמה על כסא דוד אביו ותכן מלכתו מאד: ויבא אדוניהו בן חגית אל בת שבע אם שלמה ותאמר השלום בואך ויאמר שלום: ויאמר דבר לי אליך ותאמר דבר: ויאמר אתה ידעת כי לי היתה המלוכה ועלי שם כל ישראל פניהם להמליך ותסב המלוכה והיתה לאחי כי מאת יהוה היתה לו: ועתה שאלה אחת אנכי שאל מאתך אל תשב את פני ותאמר לו בת שבע דבר: ויאמר דבר נא אל שלמה המלך כי לא ישב את פניך ותאמר לו בת שבע שנם: ויאמר טוב אנכי אדבר עליך אל המלך: ותבא בת שבע אל המלך שלמה לדבר לו על אדוניהו ויקם המלך לקראתה וישתחו לה וישב על כסאו וכסא לאם הושב לימינו: ותאמר שאלה קטנה אנכי שאל מאתך אל תשב את פני ויאמר לה המלך שאלי אמי כי לא אשיב את פניך: ותאמר תנה נא את אבישג השונמית לאדוניהו אחיך לאשה: ויען המלך שלמה ויאמר לאמו ולמה את שאלת את אבישג השונמית לאדוניהו שאלי לו את המלוכה כי הוא אחי הגדול ממני ולו לאביתר הכהן וליואב בן צרויה: ויישבע המלך שלמה ביהוה לאמר כה יעשה לי אלהים וכה יוסיף כי על נפשו דבר אדוניהו את הדבר הזה: ועתה חי יהוה אשר הכין אותי וישב לי על כסא דוד אבי ואשר עשה לי בית כאשר דבר כי היום אמות אדוניהו: וישלח המלך שלמה ביד בניהו בן יהוידע ויפגע בו וימת: ולאביתר הכהן אמר המלך לך לענתות אל שדתיך כי איש מות אתה ובעת הזאת לא אמיתך כי נשאת את ארון אדני יהוה לפני דוד אבי וכי התענית בכל אשר התענה אבי: ויגרש שלמה את אביתר מהיות כהן ליהוה למלא את דבר יהוה אשר דבר על בית עלי בשלו: והשמעה באה אל יואב כי יואב נטה אחרי אדוניהו ואחרי אבשלם לא נטה: ויגד יואב אל אהל יהוה וישלח שלמה לאמר לך פגע בו: ויבא בניהו בן יהוידע אל אהל יהוה ויאמר לו כה אמר המלך צא ויאמר לא כי פה אמות ואשוב אליך ויאמר בניהו לאמר כה דבר יואב וכה יענני: ויאמר אליו בניהו כאשר דבר יואב כן עשה לו ופגע בו וקברתו ויסר הדם אשר שפך יואב מעלי ומעל בית אבי: ויתן יהוה את דמו בראשו אשר פגע בשני אנשים צדיקים וטובים ממנו ויהרגם בחרב ואבי דוד לא ידע את אבנר בן נר שר צבא ישראל ואת עמשא בן יתר שר צבא יהודה: ושבו דמם בראש יואב ובראש זרעו לעלם ולדוד ולזרעו ולביתו ולכסאו יהי שלום עד עולם מאת יהוה: ויעל בניהו בן יהוידע ויפגע בו וימת ויקבר בביתו במדבר: והמלך נתן את בניהו בן יהוידע תחתיו על הלרץ ואת צדוק הכהן נתן המלך תחת אביתר: ויאמר המלך לשמעי ויאמר לו בנה לך בית בירושלם וישבת שם ולא תצא משם אנה ואנה: והיה ביום צאתך ועברת את נחל קדרון ידע תדע כי מות תמות דמך יהיה בראשך: ויאמר שמעי אל המלך טוב הדבר כאשר דבר אדני המלך כן יעשה עבדך וישב שמעי בירושלם ימים רבים: ויהי מקץ שלש שנים ויברחו שני עבדי שמעי אל אכיש בן מעכה מלך גת ויגידו לשמעי לאמר הנה עבדיך בגת: ויקם שמעי וחבש את חמרו וילך גתה אל אכיש לבקש את עבדיו וילך שמעי ויבא את עבדיו מגת: ויגד לשלמה כי הלך שמעי מירושלם גתה וישב: וישלח המלך ויקרא לשמעי ויאמר אליו הלא השבעתיך ביהוה ואעד בך לאמר ביום צאתך והלכת פה וידוע תדע כי מות תמות ואתה אמרת אלי הטוב הדבר אשר שמעתי: ולמה לא שמרת את שבעת יהוה ואת המצוה אשר צויתיך: ויאמר המלך עוד לשמעי אתה ידעת את כל הרעה אשר ידעה לבך אשר עשית לדוד אבי והשיב יהוה את רעתך בראשך: והמלך שלמה ברוך וכסא דוד יהיה נכון לפני יהוה עד עולם: ויצו המלך את בניהו בן יהוידע ויצא ויפגע בו וימת ותכון הממלכה ביד שלמה:

(יח) ואת נתן הנביא ובניהו: לפי שבבר היה יודע שהם לא היו רוצים בהמלכתו, וכל זה מתוך ירוקה שהיה לוחש אותו והמשת למלך אם ושם לא כוכר בכתוב. ולפי שבתן הנביא נבא על המלכת שלמה ורלה שיהא ואביתר וצדוק ושאר הכהני' המוצאים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו, היה בדבר הזה בלבו כאש בוערת, וזבח מקבצו לבלות אזן דוד, ולא הודיע הדבר לדוד בעצמו כדי שלא יתצדהו דוד שהיה בוגע בדבר, ולולי שפקן בבוקתו לשר בבא על זה בדרך בוזק, ולבן יען לבת שבע אתלך אל דוד ותדבר אליו על אות' השבוע, ולשאול אם מלך לדוניהו בחזותו או לא? ולפי שבת שבע לא תתיצב מהתקון ולא ירבו ידיה בזה, הקדי' בתן לומ' אליה ולדוניהו לא לא ידע, לל וכאשר ידע כל זה מיד ימליך שלמ'. ועוד שלא לה שרצוי אליה שתשתדל על זה, לפי שאם ימלוך אדוניהו ימית אותה ואת בנה, וזש ומלטני את בפסך וגומ', כלומ' אחר שבעניו הזה היו קיימם תלויים. והמפרשים אחר' ומלטני את בפסך מהבזיון שאל תהיו כעבדים. ולשי כתב מהתחלוקת שיהלה כל אחד למלוך, ואם שבתבתי לפי הוא היותר נכון ואחתי, לפי שאחר שהוא יודע מעניבת את שבע עם לבניו ומהשבועה שנשבע דוד להמלך את שלמה, ולבן היה מתפחם להרגו ולא קרלו אל המשתה, וזש בן לא יהיו מוזמים אל הבזיון ואל המחלוקת כי אם אל פקוח בפשם. ולשואל שיאמל אין בתן הנביא לא תאמין בבוקתו שאלמה ימלוך ובטרם לבל השתדלות הזה? והנה הנביא המספק על בבוקתו עובר על דת ועייב מיתה, כשיבא אחר שהייעודים התלקיים הם על תבלי, כמו שבתבאר עיין בפי' בולת זה המקום, ולבן היה לפשר שהיה הייעוד ההוא מזור יובה לקחת דוד לו את שלמה לו את שבע ושבתם משם מהשובה, ובן עֹ ולתבוזתו שיקים השם דברו כמו שהיה תמיד כוסף הנביאים, השתדל עליו ביעצו את בת שבע את כל לשר תצשה ובדברו בעצמו לדוד לקיים מחלבות שלמה לשר דבר עליו. גם לשאר שבתאר שהבזות התחצעיות לי לשאר שימלטו בדברים התלקיים, ורלה בתן הנביא שהיה ההשתדלות הזה בבה לתחצעיית לשיגיע הייעוד התלקי לשר דבר עליו, ושאר הדברים לתחם בתן כדי להניח הדבר לתבליתו:

(יט) ויזבח שור ומריא וצאן לרב: לפי שבבר היה יודע שהם לא היו רוצים בהמלכתו, וכל זה מתוך ירוקה שהיה לוחש אותו והמשת למלך אם ושם לא כוכר בכתוב. ולפי שבתן הנביא נבא על המלכת שלמה ורלה שיהא ואביתר וצדוק ושאר הכהני' המוצאים נוסדו יחד על ה' ועל משיחו, היה בדבר הזה בלבו כאש בוערת, וזבח מקבצו לבלות אזן דוד, ולא הודיע הדבר לדוד בעצמו כדי שלא יתצדהו דוד שהיה בוגע בדבר, ולולי שפקן בבוקתו לשר בבא על זה בדרך בוזק, ולבן יען לבת שבע אתלך אל דוד ותדבר אליו על אות' השבוע, ולשאול אם מלך לדוניהו בחזותו או לא? ולפי שבת שבע לא תתיצב מהתקון ולא ירבו ידיה בזה, הקדי' בתן לומ' אליה ולדוניהו לא לא ידע, לל וכאשר ידע כל זה מיד ימליך שלמ'. ועוד שלא לה שרצוי אליה שתשתדל על זה, לפי שאם ימלוך אדוניהו ימית אותה ואת בנה, וזש ומלטני את בפסך וגומ', כלומ' אחר שבעניו הזה היו קיימם תלויים. והמפרשים אחר' ומלטני את בפסך מהבזיון שאל תהיו כעבדים. ולשי כתב מהתחלוקת שיהלה כל אחד למלוך, ואם שבתבתי לפי הוא היותר נכון ואחתי, לפי שאחר שהוא יודע מעניבת את שבע עם לבניו ומהשבועה שנשבע דוד להמלך את שלמה, ולבן היה מתפחם להרגו ולא קרלו אל המשתה, וזש בן לא יהיו מוזמים אל הבזיון ואל המחלוקת כי אם אל פקוח בפשם. ולשואל שיאמל אין בתן הנביא לא תאמין בבוקתו שאלמה ימלוך ובטרם לבל השתדלות הזה? והנה הנביא המספק על בבוקתו עובר על דת ועייב מיתה, כשיבא אחר שהייעודים התלקיים הם על תבלי, כמו שבתבאר עיין בפי' בולת זה המקום, ולבן היה לפשר שהיה הייעוד ההוא מזור יובה לקחת דוד לו את שלמה לו את שבע ושבתם משם מהשובה, ובן עֹ ולתבוזתו שיקים השם דברו כמו שהיה תמיד כוסף הנביאים, השתדל עליו ביעצו את בת שבע את כל לשר תצשה ובדברו בעצמו לדוד לקיים מחלבות שלמה לשר דבר עליו. גם לשאר שבתאר שהבזות התחצעיות לי לשאר שימלטו בדברים התלקיים, ורלה בתן הנביא שהיה ההשתדלות הזה בבה לתחצעיית לשיגיע הייעוד התלקי לשר דבר עליו, ושאר הדברים לתחם בתן כדי להניח הדבר לתבליתו:

(כ) ואתה אדני המלך עיני כל ישראל עליך להגיד להם מי ישב על כסא אדני המלך אחריו: והיה כשכב אדני המלך עם אבתיו והייתי אני ושלמה בני החטאים: ותאמר בת שבע אליו הנה הוא עודנה עם המלך ונתן הנביא בא: ויגידו למלך לאמר הנה נתן הנביא ויבא לפני המלך וישתחו למלך לפניו לפיו ארלה: ויאמר המלך קראו לי לבת שבע ותבא לפני המלך ותעמד לפני המלך: וישבע המלך ותאמר חי יהוה אשר פדה את נפשי מכל צר: כי אשר נשבעתי לך ביהוה אלהי ישראל לאמר כי שלמה בנך ימלך אחרי והוא ישב על כסאי תחתי כן אעשה היום הזה: ותקד בת שבע אפים ארלה למלך ותאמר יחי אדני המלך דוד לעלם: והמלך אמר קראו לי לבניהו בן יהוידע ויבאו לפני המלך: ויאמר להם המלך קחו אתכם את עבדי ורכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והורדתם אתו אל גיחון: ומשח שם אתו צדוק הכהן ונתן הנביא למלך על ישראל ותקעתם בשופר ואמרתם יחי המלך שלמה: ועליתם אחריו ובא וישב על כסאי והוא ימלך תחתי ואתו צויתי להיות נגיד על ישראל ועל יהודה: ויען בניהו בן יהוידע את המלך ויאמר אמן יאמר יהוה אלהי אדני המלך: כאשר היה יהוה עם אדני המלך כן יהי עם שלמה ויגדל את כסאו מכסא אדני המלך דוד: וילכו צדוק הכהן ונתן הנביא ובניהו בן יהוידע והכרתי והפלתי ויעלו את שלמה על פרדת המלך דוד ויובלהו אל גיחון: ויקח צדוק הכהן את קרן השמן מן האהל וימשח את שלמה ויתקעו בשופר ויאמרו כל העם יחי המלך שלמה: ועלו כל העם אחריו והעם מחללים בחלילים ושמחים שמחה גדולה ותבקע הלרץ בקולם: וישמע אדוניהו וכל הקרואים אתו ואכלו מעתה ושמע יואב את קול התקע ויאמר מה קול קריה המהמה עיר מהומה: והנה יהונתן בן אביתר הכהן בא ויאמר אליו אדוניהו בא כי איש חיל אתה ומבשר טובות אתה: ויען יהונתן ויאמר לאדוניהו אך אדוננו המלך דוד המליך את שלמה: וישלח אתו המלך את צדוק הכהן ואת נתן הנביא ואת בניהו בן יהוידע והכרתי והפלתי וירכבו על פרדת המלך: וימשחו אתו צדוק הכהן ונתן הנביא למלך בגיחון ויעלו משם בשמחה ותהם העיר זאת הקול אשר שמעתם: וגם ישב שלמה על כסא המלכות: וגם כן עבדי המלך באו לברך את אדוננו המלך דוד לאמר ייטב אלהיך את שם שלמה מהם וייגדל את כסאו מכסאך והמלך השתחוה על המטה: וגם כה אמר המלך ברוך יהוה אלהי ישראל אשר נתן היום יושב על כסאי ועיני רואות: ויחרדו וילומו כל הקרואים אשר לאדוניהו ויקומו איש לדרכו: ואדוניהו ירא מפני שלמה ויקם וילך ויחזק בקרנות המזבח: ויגד לשלמה לאמר הנה אדוניהו ירא את המלך שלמה והנה החזיק בקרנות המזבח לאמר ישבעני היום המלך שלמה אם יבית את עבדו בחרב: ויאמר שלמה אם יהיה לאיש חיל והשערה ממנו לל תפול לארץ ורעתו לא תמלא בי: וישלח המלך שלמה ויורידהו מעל המזבח ויבא וישתחו למלך שלמה ויאמר לו שלמה לך לביתך: ויקרבו ימי דוד למות ויצו את שלמה בנו לאמר: אני הולך בדרך כל הלרץ וחזקת והיית לאיש: ושמרת את משמרת יהוה אלהיך ללכת בדרכיו לשמר חקתיו מצותיו ומשפטיו ועדותיו כאשר כתוב בתורת משה למען תשכיל את כל אשר תפנה שם ואת כל אשר תפנה משם: למען יקים יהוה את דברו אשר דבר עלי לאמר אם ישמרו בניך את דרכם ללכת לפני באמת בכל לבבם ובכל נפשם לאמר לא יכרת לך איש מעל כסא ישראל: וגם אתה ידעת את אשר עשה לי יואב בן צרויה את אשר עשה לשני שרי צבא ישראל לאבנר בן נר ולעמשא בן יתר אשר הרגם וישם דמי מלחמה בשלם ויתן דמי מלחמה בחגרתו אשר במתניו ובנעליו אשר ברגליו: ועשית כחכמתך ולא תורד שיבתו בשלום שאול: ועשית חסד עם בני ברזלי הגלעדי והיו מאכלי שלחנך כי כן קרבו אלי בברחי מפני אבשלם אחיך: והנה אתך שמעי בן גרא בן הימיני מבחרים אשר קלל אותי קללה נמרצת ביום לכתי למחנים וירד לקראתי הירדן ואשבע לו ביהוה לאמר אם אמית אותך בחרב: ועתה אל תנקהו כי איש חכם אתה וידעת את אשר תעשה לו והורדת את שיבתו בדם שאול: ויישן דוד עם אבתיו ויקבר בעיר דוד: והימים אשר מלך דוד על ישראל ארבעים שנה בחברון מלך שבע שנים ובירושלם מלך שלשים ושלש שנים: וישב שלמה על כסא דוד אביו ותכן מלכתו מאד: ויבא אדוניהו בן חגית אל בת שבע אם שלמה ותאמר השלום בואך ויאמר שלום: ויאמר דבר לי אליך ותאמר דבר: ויאמר אתה ידעת כי לי היתה המלוכה ועלי שם כל ישראל פניהם להמליך ותסב המלוכה והיתה לאחי כי מאת יהוה היתה לו: ועתה שאלה אחת אנכי שאל מאתך אל תשב את פני ותאמר לו בת שבע דבר: ויאמר דבר נא אל שלמה המלך כי לא ישב את פניך ותאמר לו בת שבע שנם: ויאמר טוב אנכי אדבר עליך אל המלך: ותבא בת שבע אל המלך שלמה לדבר לו על אדוניהו ויקם המלך לקראתה וישתחו לה וישב על כסאו וכסא לאם הושב לימינו: ותאמר שאלה קטנה אנכי שאל מאתך אל תשב את פני ויאמר לה המלך שאלי אמי כי לא אשיב את פניך: ותאמר תנה נא את אבישג השונמית לאדוניהו אחיך לאשה: ויען המלך שלמה ויאמר לאמו ולמה את שאלת את אבישג השונמית לאדוניהו שאלי לו את המלוכה כי הוא אחי הגדול ממני ולו לאביתר הכהן וליואב בן צרויה: ויישבע המלך שלמה ביהוה לאמר כה יעשה לי אלהים וכה יוסיף כי על נפשו דבר אדוניהו את הדבר הזה: ועתה חי יהוה אשר הכין אותי וישב לי על כסא דוד אבי ואשר עשה לי בית כאשר דבר כי היום אמות אדוניהו: וישלח המלך שלמה ביד בניהו בן יהוידע ויפגע בו וימת: ולאביתר הכהן אמר המלך לך לענתות אל שדתיך כי איש מות אתה ובעת הזאת לא אמיתך כי נשאת את ארון אדני יהוה לפני דוד אבי וכי התענית בכל אשר התענה אבי: ויגרש שלמה את אביתר מהיות כהן ליהוה למלא את דבר יהוה אשר דבר על בית עלי בשלו: והשמעה באה אל יואב כי יואב נטה אחרי אדוניהו ואחרי אבשלם לא נטה: ויגד יואב אל אהל יהוה וישלח שלמה לאמר לך פגע בו: ויבא בניהו בן יהוידע אל אהל יהוה ויאמר לו כה אמר המלך צא ויאמר לא כי פה אמות ואשוב אליך ויאמר בניהו לאמר כה דבר יואב וכה יענני: ויאמר אליו בניהו כאשר דבר יואב כן עשה לו ופגע בו וקברתו ויסר הדם אשר שפך יואב מעלי ומעל בית אבי: ויתן יהוה את דמו בראשו אשר פגע בשני אנשים צדיקים וטובים ממנו ויהרגם בחרב ואבי דוד לא ידע את אבנר בן נר שר צבא ישראל ואת עמשא בן יתר שר צבא יהודה: ושבו דמם בראש יואב ובראש זרעו לעלם ולדוד ולזרעו ולביתו ולכסאו יהי שלום עד עולם מאת יהוה: ויעל בניהו בן יהוידע ויפגע בו וימת ויקבר בביתו במדבר: והמלך נתן את בניהו בן יהוידע תחתיו על הלרץ ואת צדוק הכהן נתן המלך תחת אביתר: ויאמר המלך לשמעי ויאמר לו בנה לך בית בירושלם וישבת שם ולא תצא משם אנה ואנה: והיה ביום צאתך ועברת את נחל

לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֵן וְלִיֹאָב
שַׂר הַצָּבָא וְלִשְׁלֹמֹה עַבְדְּךָ לֹא קָרָא׃
[כ] וְאַתָּה אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ עֵינֵי כָל־יִשְׂרָאֵל
עָלֶיךָ לְהַגִּיד לָהֶם מִי יֵשֵׁב עַל־כִּסֵּא
[כא] אֲדֹנִי־ הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו׃ וְהָיָה כְּשָׁכְבֵ
אֲדֹנִי־ הַמֶּלֶךְ עִם־אֲבֹתָיו וְהָיִיתִי אֲנִי
[כב] וּבְנִי שְׁלֹמֹה חַטָּאִים׃ וְהִנֵּה עוֹדֶנָּה
מְדַבֶּרֶת עִם־הַמֶּלֶךְ וְנָתָן הַנָּבִיא בָּא׃
[כג] וַיַּגִּידוּ לַמֶּלֶךְ לֵאמֹר הִנֵּה נָתָן הַנָּבִיא
וַיָּבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ עַל־
[כד] אַפָּיו אָרְצָה׃ וַיֹּאמֶר נָתָן אֲדֹנִי
הַמֶּלֶךְ אַתָּה אָמַרְתָּ אֲדֹנִיָּהוּ יִמְלֹךְ אַחֲרָי
[כה] וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסְאִי׃ כִּי יָרַד הַיּוֹם
וַיִּזְבַּח שׁוֹר וּמְרִיא־וְצֹאן לָרֹב וַיַּקְרֵא
לְכָל־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וְלִשָּׂרֵי הַצָּבָא וּלְאֶבְיָתָר
הַכֹּהֵן וְהִנָּם אֹכְלִים וְשֹׁתִים לִפְנָיו
וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ אֲדֹנִיָּהוּ׃
[כו] וְלִי אֲנִי־עַבְדֶּךָ וּלְצָדֹק הַכֹּהֵן וְלִבְנָיְהוּ
בֶּן־יְהוֹיָדָע וְלִשְׁלֹמֹה עַבְדְּךָ לֹא
[כז] קָרָא׃ אִם־מֵאֵת אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ
נִהְיָה הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא הוֹדַעְתָּ אֶת־
עַבְדֶּיךָ מִי יֵשֵׁב עַל־כִּסֵּא אֲדֹנִי־
הַמֶּלֶךְ אַחֲרָיו׃
[כח] וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֹּאמֶר קִרְאוּ־לִי לְבַת־

ולמען לרוב , ועשה משתה שמיני , והוא דבר בלתי רצוי ובלתי הגון בהיות מקריב לומר שיהי' לאדוניהן עושה שמחו' כלומ' לא יצוה לפעמים , גם כי היה זה מרד בעשותו משתה כדרך כל המלכי' והיותו במלך כו בקיי לקיין . ולמען שלמה עבדך לא קרא , לא לומ' זה להיותה דוחקת על שלא לקבל בכה מן הזמן ולא בעבור כבוד הקריא' , לקבל הוא לפי רצים שהיה לומר משתה עניו המלכה , לפרי שלא קרא גם את שלמה ואת בתן הכהיא ולדוק הכהן ושאר אלהבי דוד שהיו רוצים בהמלכת שלמה , ולכ לא קרא את שלמה מפני שהיה יודע שהיה דעת אלהי' להמליכו [כ] עליו , ולא קרא אותו מפני המקדי' , ומהו המורה בלשת שהיה המשתה ההוא לענין המלכות . [כא] וגם לומר זה להעיר את דוד שהיה לדוניהו לויב שלמה ויזכור לו והיה כלי ספק מתנק' להרגו , לפרי שבזכרו לא קרא לשלמי ומהו המורה בלשת שהיה הדבר המשתמע שהיה בלבו עליו . וגם לומר זה כדי להודיע לדוד רעת לדוניהו שקרא לזכרו את יואב ואת אביתר כל יושיב המלך , ולא קראו את שלמה ואת בתן הכהיא ואת אלהבי דוד שהיו מלכים עמו , ומהו המורה בלשת [כב] וגם לומר זה להודיע לדוד שלדוניהו עוד לא נודע שלמה מלך , ולא ידע שהוא מלך ומשלח אליו לבא אל המשתה , ולא ידע שנתנה אמו בת שבע לשלמה מלך , ולא ידע שנתנה אמו בת שבע לשלמה מלך , ולא ידע שנתנה אמו בת שבע לשלמה מלך

שָׁבַע וַתָּבֹא לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וַתַּעֲמֹד לִפְנֵי
[כח] הַמֶּלֶךְ׃ וַיִּשָּׁבַע הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר חַי־יְהוָה
אֲשֶׁר־פָּדָה אֶת־נַפְשִׁי מִכָּל־צָרָה׃
[כט] כִּי כַּאֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָךְ בַּיהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר כִּי־שְׁלֹמֹה בְנֵךְ יִמְלֹךְ
אַחֲרַי וְהוּא יֵשֵׁב עַל־כִּסְאִי תַּחְתָּי כֵּי
[ל] כֵּן אֶעֱשֶׂה הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַתִּקֹּד בַּת־שֶׁבַע
אַפַּיִם אָרְצָה וַתִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ וַתֹּאמֶר יְחִי
אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ דָּוִד לְעֹלָם׃
[לא] וַיֹּאמֶר ׀ הַמֶּלֶךְ דָּוִד קְרָאוּ־לִי לְצָדוֹק
הַכֹּהֵן וְלִנְתָן הַנָּבִיא וְלִבְנָיָהוּ בֶּן־
יְהוֹיָדָע וַיָּבֹאוּ לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃
[לב] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לָהֶם קְחוּ עִמָּכֶם אֶת־
עַבְדֵי אֲדֹנֵיכֶם וְהִרְכַּבְתֶּם אֶת־שְׁלֹמֹה־
בְנִי עַל־הַפִּרְדָּה־אֲשֶׁר־לִי וְהוֹרַדְתֶּם
[לג] אֹתוֹ עֵל־גִּחוֹן׃ וּמָשַׁח אֹתוֹ שָׁם צָדוֹק
הַכֹּהֵן וְנָתָן הַנָּבִיא לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל
וּתְקַעְתֶּם בַּשּׁוֹפָר וַאֲמַרְתֶּם יְחִי הַמֶּלֶךְ
[לד] שְׁלֹמֹה׃ וַעֲלִיתֶם אַחֲרָיו וּבָא וְיָשַׁב
עַל־כִּסְאִי וְהוּא יִמְלֹךְ תַּחְתָּי וְאֹתוֹ
צִוִּיתִי לִהְיוֹת נָגִיד עַל־יִשְׂרָאֵל וְעַל־
[לה] יְהוּדָה׃ וַיַּעַן בְּנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע
אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמַר ׀ אָמֵן כֵּן יֹאמַר יְהוָה
[לו] אֱלֹהֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃ כַּאֲשֶׁר הָיָה יְהוָה
עִם־אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כֵּן יִהְיֶה ׀ עִם־
וְיַגְדֵּל אֶת־כִּסְאוֹ מִכִּסֵּא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ דָּוִד׃
[לז] וַיֵּרֶד צָדוֹק הַכֹּהֵן וְנָתָן הַנָּבִיא וּבְנָיָהוּ

הכניס לחכר על המלך, לו נתרפקה מן המטה, ולזה הזכיר לקרקה ורמה לתת לה התזוב, ולא לנתן הנבי' שהכריח היו יותר עצמיי' כמו שפירשתי ואין היתה הכוונעת בחכר כחמת,
(כח) וכמו שזכרה שעשה השבועה על דעתה, ולכן אמר לה בשבועה
רבה חי ה' אשר פדה את נפשי מכל צרה, ל"ל מלכות הפלשתי'
(ל) ומלות שקול וחבטוח, כי כאשר נשבעתי בעיני המלכו' כן לעשו' היום הזה, והתפעלני הגדול הזה לשר התפעל דוד כאיש נבור חיל היה מתוקף לבבו לתקן את לשר עותו
(לא) לשלמיהו ויותר ולהכיתר, וכת שבע השתחוה לפיס לרגלי ואמרה יחי לדוני המלך דוד לעולם, והמאמר הזה לין רחוי שיוכן על הפיים הנשמעי', כי איך תתפעל בת שבע תפלת שוא שיחיה דוד לעולם בהיותו בן שבעי' שנה? אלא שכל התפעלה על הפיי' ולחתפיים הנפשיים, כי זה היה היותר נכסף לפלט בשר הוא שתרגם תרגמו יתקיים, וכל שאר יקי תרגם יכלה, להעיד על מה שאמרתי. ושם נפרש החפיים הכללה על הנופיים, יהיה פירושו שלא יפסוק דוד שלפי שהיה מחליף את שלמה בכל יקרו יהיו, ושהיה בעבור בנה תפקון בחיותו לימו כן, כי היתה מתפללת על השם שיחיה המלך דוד לעולם, כלומר שיותר תפקון בחיים מהמלכת שלמה. ולפי שלא יפסוק שהיה מתפללה על שלמה ושיהה קורא לותו מלך, לכן פירשה
(לג) המלך דוד: ושפר הכתוב שהוא המלך למדוך ולנתן ולבניהו שיקראו חיל עמהם עבדי לדוניהם, ואמר זה על הכרתי ועל הפלתי שהיו עבדי המלך ונבוניו שלא היו עם לדוניהו, ושיכניסו את שלמה על הפרדה, ל"ל המיוקדת
(לד) בהדרין למלך לשר ירכב עליה, שהוא לות עלמי על ההמלכה, לפי שכ"פ שיש הידוש רוכב על סוסו של מלך. והנה מה שירכבו לותו על הפרד, ולא על הסוס, לפי שהסוס מורה על המלחמה, ומלי שם ל"ל כמו שלח * שום מוכן ליום מלחמה, והפרדה תרמוז על השלו, השקט ובטח על עולם. ולפי שלדוניהו עשה לו רכב גם כרגי, והוא רוכב על הסוס, לזה דוד שירכב שלמה על הפרדה, כלומר לא יקוו לבוסיו ולפרגזי ושלין לערער כנגדו, והיה זה סימן לשדוניהו, שבהיותו בשמחת המלכתו ילך שלמה למלוך על הפרדה ולא על הסוס, לפי שלא יירש ממנו. ולרמוז על העתיד, ל"ל על שלמה שיהיה שלום ושמח כימיו, לזה שירכיבוהו על הפרדה ולא על הסוס. ולזה עוד שיורידו לותו על ניחון, והוא שילוח, ובקרוב שם כן בשני שמות, והמשחתו הוריות כ"ג שמה היה לפיימן שתשוך מלכותו כמעין כדבריהם ז"ל. וכמו כן יש עוד שלזכו'. וגם לזה שלזכו שמה על זה כדי להשיב על מה שעשה שלדוניהו, כי הוא עשה לו רכב לרמוז על המלחמה, ושלמה

רכב על הפרדה כי תמיד יהיה בשלום, ואין הלך לעין רומה, ושלמה הלך לניחון שהיה כהר גדול, ושם לשדוניהו המלין לפניתו שלמה יתלוך לזוק הזה כהן (לה) לפיתר שנסתלק מן הכהונה, את שלמה יתלוך לזוק הזה כהן

מלכים א א

בֶּן־יְחֹיָדָע וְהַכֹּרְתִי וְהַפְלֵתִי וַיִּרְכַּב
אֶת־שְׁלֹמֹה עַל־פִּרְדַּת הַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיּוֹלִכוּ
[לח] אֹתוֹ־גִיחֹנָה: וַיִּקַּח צָדוֹק הַכֹּהֵן אֶת־קֶרֶן
הַשֶּׁמֶן מִן־הָאֹהֶל וַיִּמְשַׁח אֶת־שְׁלֹמֹה
וַיִּתְקְעוּ בַּשּׁוֹפָר וַיֹּאמְרוּ כָּל־הָעָם יְחִי הַמֶּלֶךְ
[מ] שְׁלֹמֹה: וַיַּעֲלוּ כָל־הָעָם אַחֲרָיו וְהָעָם
מְחַלְלִים בֶּחָלִיל וְשְׂמֵחִים שִׂמְחָה גְּדוֹלָה
[מא] וַתִּבָּקַע הָאָרֶץ בְּקוֹלָם: וַיִּשְׁמַע
אֲדֹנִיָּהוּ וְכָל־הַקְּרוּאִים אֲשֶׁר אִתּוֹ וְהֵם
כִּלּוּ לֶאֱכֹל וַיִּשְׁמַע יוֹאָב אֶת־קוֹל הַשֹּׁפָר
וַיֹּאמֶר מַדּוּעַ קוֹל־הַקְּרִיָה הֹמָה:
[מב] עוֹדֶנּוּ מְדַבֵּר וְהִנֵּה יְהוֹנָתָן בֶּן־אֶבְיָתָר הַכֹּהֵן
בָּא וַיֹּאמֶר אֲדֹנִיָּהוּ בֹּא כִּי אִישׁ חַיִל
[מג] אַתָּה וְטוֹב הִבָּשֹׂר: וַיַּעַן יְהוֹנָתָן וַיֹּאמֶר
לַאדֹנִיָּהוּ אָבָל אֲדֹנֵינוּ הַמֶּלֶךְ דָּוִד הִמְלִיךְ
[מד] אֶת־שְׁלֹמֹה: וַיִּשְׁלַח אִתּוֹ־הַמֶּלֶךְ אֶת־
צָדוֹק הַכֹּהֵן וְאֶת־נָתָן הַנָּבִיא וּבְנָיָהוּ בֶּן־
יְהוֹיָדָע וַיַּכְרִתִי וַיַּפְלֵתִי וַיַּרְכִּבוּ אֹתוֹ
[מה] עַל פִּרְדַּת הַמֶּלֶךְ: וַיִּמְשְׁחוּ אֹתוֹ צָדוֹק
הַכֹּהֵן וְנָתָן הַנָּבִיא לְמֶלֶךְ בְּגִחוֹן וַיַּעֲלוּ
מִשָּׁם שְׂמֵחִים וַתֹּהֶם הָעִיר הִיא הַקּוֹל
[מו] אֲשֶׁר שְׁמַעְתֶּם: וְגַם יָשַׁב שְׁלֹמֹה עַל־
[מז] כִּסֵּא הַמְלוּכָה: וְגַם־בָּאוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ
לְבָרֵךְ אֶת־אֲדֹנֵינוּ הַמֶּלֶךְ דָּוִד לֵאמֹר
יִיטֵב אֱלֹהֶיךָ אֶת־שֵׁם שְׁלֹמֹה מִשְּׁמֶךָ
וְיַגְדֵּל אֶת־כִּסְאוֹ מִכִּסְאֶךָ וַיִּשְׁתַּחוּ הַמֶּלֶךְ
[מח] עַל־הַמִּשְׁכָּב: וְגַם־כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ
בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר נָתַן
הַיּוֹם יֹשֵׁב עַל־כִּסְאִי וְעֵינַי רֹאוֹת:
[מט] וַיֶּחֶרְדוּ וַיָּקֻמוּ כָּל־הַקְּרוּאִים אֲשֶׁר
[נ] לַאדֹנִיָּהוּ וַיֵּלְכוּ אִישׁ לְדַרְכּוֹ: וַאדֹנִיָּהוּ
יָרֵא מִפְּנֵי שְׁלֹמֹה וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ וַיַּחֲזֵק
[נא] בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ: וַיֻּגַּד לִשְׁלֹמֹה לֵאמֹר
הִנֵּה אֲדֹנִיָּהוּ יָרֵא אֶת־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה
וְהִנֵּה אָחַז בְּקַרְנוֹת הַמִּזְבֵּחַ לֵאמֹר
יִשָּׁבַע־לִי כַיּוֹם הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה אִם־יָמִית
[נב] אֶת־עַבְדּוֹ בֶּחָרֶב: וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה אִם־
יִהְיֶה לְבֶן־חַיִל לֹא־יִפֹּל מִשַּׂעֲרָתוֹ אָרְצָה
וְאִם־רָעָה תִמָּצֵא־בוֹ וָמֵת:
[נג] וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיּוֹרִדֻהוּ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ
וַיָּבֹא וַיִּשְׁתַּחוּ לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַיֹּאמֶר־לוֹ
שַׁלֹּמֹה לְךָ לְבֵיתֶךָ:

שלוחיו הזמין היתה נתונה
לפני הארון, להיותה דבר
מקודש מיוחסת אליו ולכן
שקלים פ"ו נגנזה עמו כמו שקבלו קול,
לך ט' ע"ש וכמו שאזכור לחברי זה בעקבי
המזיקה, ומפני זה כתיב
הוליך דוד את הארון האלקים
אל עירו הוליך ג"כ עמו שמא
(לט) לצורות שהן המזיקה, ועליו
אמר ויקח בדוק הכהן את קרן
השמן מן האהל, כי לקחו מן
האהל אשר שם דוד בעירו
לארון האלקים, ועם היות
שאמר הכתוב וימשח אותו,
סיוהו שיזוק משח את שלמה,
רצוי שיזכו שעל פי כתן הנביא
כמשח, כי אליו היתה המלוכה
ונהוג היה בהרוני למשוח המלך,
עם היות שהכהן הגדול להיות
השמן תחת ראשו יצ"ו המעב'
עמו, וכן תמיד שכאשר ספר
יהונתן בן אביתר המעשה
הזה כלו לאדוניהו, אמר
וימשחו אותו בדוק הכהן ונתן
הנביא בגיחון, לפי שזכיתם
(מ) ומשמו: ואחרי המזיקה עלו
אחריו העם מקלסים בחלילי,
רומז לומר מזמרים בכלי זמר
שמוזכר בחליל, והוא חלול וקוב
בקנים קטני, והיתה שמחתם
כל כך בחלו תנקב הארץ
(מא) מקול החלילים: וכפר שמע
אדוניהו (בחותו משמה שהיה
עם קרוביו) את הקול לפי
היה אחרי שלמה, אבל לפי
זכר הכתוב שאדוניהו שמע
דבר מתוך, לפי שלפי הרגיש
בו שם לבלבותו או לשכרות
המשתה אשר היה בו, אבל
יודע הכתוב מדעתם הוא לבד
(וכן שמיד כששמע קול השופ)
התפעל מהדבר ואמר מה קול
הקריה הומה? רומה לומר מה
הוא זה הקול שהקריה הומה?
(מב) וכאשר יהונתן בן אביתר לו
אדוניהו אדוניהו על הדבר ואמר
לפי היה יודע בטוב תבשר,
כלומר היה מדרך פי המעלה
שיתן תמיד בשורות טובות,
(מג) והוא השיבו לכל אדוניהו
המלך דוד, לפי היכו כמו
שאת מוכח שאכזר לך עוכו,
לכל הוא בהפך שאדוניהו
המלך דוד המליך את שלמה.
ואין ספק שהיכו מהנגות לפיו
המעלה שיספר מה שידע,
לפעמי שהיה בשורה רעה
כשיתכן לקצת עמה עליה,
כי מזה הכל תהיה פעולתו
פעל טוב, ולזה בשרם זה
יהונתן בן אביתר כדי שיאלצו

בן יחוידע והכרתי והפלתי וירכבו
את שלמה על פרדת המלך דוד וילכו
[לח] אתו גיחון: ויקח צדוק הכהן את קרן
השמן מן האהל וימשח את שלמה
ויתקעו בשופר ויאמרו כל העם יחי המלך
[מ] שלמה: ועלו כל העם אחריו והעם
מחללים בחלילים ושמחים שמחה גדולה
[מא] ותבקע הארץ בקולם: וישמע
אדניהו וכל הקראים אשר אתו והם
כלו לאכל וישמע יואב את קול השופר
ויאמר מדוע קול הקריה הומה:
[מב] עודנו מדבר והנה יונתן בן אביתר הכהן
בא ויאמר אדניהו בא כי איש חיל
[מג] אתה ושוב הבשר: ויען יונתן ויאמר
לאדניהו אבל אדנינו המלך דוד המליך
[מד] את שלמה: וישלח אתו המלך את
צדוק הכהן ואת נתן הנביא ובניהו בן
יהוידע והכרתי והפלתי וירכבו אתו
[מה] על פרדת המלך: וימשחו אתו צדוק
הכהן ונתן הנביא למלך בגיחון ויעלו
משם שמחים ותהם העיר היא הקול
[מו] אשר שמעתם: וגם ישב שלמה על
[מז] כסא המלוכה: וגם־באו עבדי המלך
לברך את־אדנינו המלך דוד לאמר
ייטב אלהיך את־שם שלמה משמך
ויגדל את־כסאו מכסאך וישתחו המלך
[מח] על־המשכב: וגם־כה אמר המלך
ברוך יהוה אלהי ישראל אשר נתן
היום ישב על־כסאי ועיני ראות:
[מט] ויחרדו ויקמו כל־הקראים אשר
[נ] לאדניהו וילכו איש לדרכו: ואדניהו
ירא מפני שלמה ויקם וילך ויחזק
[נא] בקרנות המזבח: ויגד לשלמה לאמר
הנה אדניהו ירא את־המלך שלמה
והנה אחז בקרנות המזבח לאמר
ישבע־לי כיום המלך שלמה אם־ימית
[נב] את־עבדו בחרב: ויאמר שלמה אם־
יהיה לבן־חיל לא־יפל משערתו ארצה
ואם־רעה תמצא־בו ומת:
[נג] וישלח המלך שלמה וירדהו מעל המזבח
ויבא וישתחו למלך שלמה ויאמר־לו
שלמה לך לביתך:

בן אחיתופל היועץ למלך דוד, ועל
כן נפשם עמו כמו שקבלו קול,
שקלים פ"ו ע"ש וכמו שאזכור לחברי זה בעקבי
המזיקה, ומפני זה כתיב
הוליך דוד את ארון האלקים
אל עירו הוליך ג"כ עמו שמא
(לט) לצורות שהן המזיקה, ועליו
אמר ויקח בדוק הכהן את קרן
השמן מן האהל, כי לקחו מן
האהל אשר שם דוד בעירו
לארון האלקים, ועם היות
שאמר הכתוב וימשח אותו,
סיוהו שיזוק משח את שלמה,
רצוי שיזכו שעל פי כתן הנביא
כמשח, כי אליו היתה המלוכה
ונהוג היה בהרוני למשוח המלך,
עם היות שהכהן הגדול להיות
השמן תחת ראשו יצ"ו המעב'
עמו, וכן תמיד שכאשר ספר
יהונתן בן אביתר המעשה
הזה כלו לאדוניהו, אמר
וימשחו אותו בדוק הכהן ונתן
הנביא בגיחון, לפי שזכיתם
(מ) ומשמו: ואחרי המזיקה עלו
אחריו העם מקלסים בחלילי,
רומז לומר מזמרים בכלי זמר
שמוזכר בחליל, והוא חלול וקוב
בקנים קטני, והיתה שמחתם
כל כך בחלו תנקב הארץ
(מא) מקול החלילים: וכפר שמע
אדוניהו (בחותו משמה שהיה
עם קרוביו) את הקול לפי
היה אחרי שלמה, אבל לפי
זכר הכתוב שאדוניהו שמע
דבר מתוך, לפי שלפי הרגיש
בו שם לבלבותו או לשכרות
המשתה אשר היה בו, אבל
יודע הכתוב מדעתם הוא לבד
(וכן שמיד כששמע קול השופ)
התפעל מהדבר ואמר מה קול
הקריה הומה? רומה לומר מה
הוא זה הקול שהקריה הומה?
(מב) וכאשר יהונתן בן אביתר הגיע
אדוניהו אדוניהו על הדבר ואמר
לפי היה יודע בטוב תבשר,
כלומר היה מדרך פי המעלה
שיתן תמיד בשורות טובות,
(מג) והוא השיבו לכל אדוניהו
המלך דוד, לפי היכו כמו
שאת מוכח שאכזר לך עוכו,
לכל הוא בהפך שאדוניהו
המלך דוד המליך את שלמה.
ואין ספק שהיכו מהנגות לפיו
המעלה שיספר מה שידע,
לפעמי שהיה בשורה רעה
כשיתכן לקצת עמה עליה,
כי מזה הכל תהיה פעולתו
פעל טוב, ולזה בשרם זה
יהונתן בן אביתר כדי שיאלצו

(נ) שלמה שלא יעשו נדנוי
שכר. ולפי שאדוניהו לא
יבטח לעבדו כעבדי המלך
(מו) שיהיו עמו, לפיכך עוד ונם
נתן עבדי המלך, לפי שהוא
המורה היות מסכימי כהכר,
(מח) ונם המלך השתחוה על המטה
לפיל יח', וכל זה מורה על
השלמת המלכת שלמה כשמים
וכארץ: וזכ' הכתוב שאדוניהו (נ)
כשמעו הדבר הזה לפי המתין
כלל ולפי שתעכב עוד כהבר
המלוכה, ולפי הלך לפי דוד
תכיו לבקש עליה, לפיכך ברח
מיד לפי בית הלקים ויחזק
בקרנות המזבח אשר היה
בירושלם לפני הארון, ודרש (נא)
משלמה שישבע לו שלפי יחיתהו,
ובדבריו הלה קרהו מלך
וקרא לפי עשו עבדו כמוהה
במלכותו. לפי שלמה לפי
כשבע לו כלפי, ומפני שבועה (נב)
לפיל יהיה לבן קיל לפי
יפול משערת ראשו ארצה,
לפי אשם אדוניהו יהיה כבן
קיל לפני אדוניהו לעבוד
עבודתו כאשר הזהיר ולהשות
שכמו לסבול, לפי יגיעהו כזק
כלפי על מה שחשב בזה, ואם
לעשה תמיכה בו עוד ותת, לפי
שאם יהיה ככלב שב על קיאו
בהחזיקו עוד בהבר מהמלכות
יעבוד מיתה, ועם זה נתת (נג)
לדעתו של אדוניהו וכח והשתחו
לפני המלך שלמה, כי חשב
שיחזור אם יהיה לבן קיל,
שהיה רומז שלמה שאדוניהו
ילך לפניו כלים קיל ויחזירהו,
ולפי לפי לעמוד לפניו לשרתו,
והמלך אמר לו לך לביתך,
לפי היכני רומה שתשרתני
ותעמוד לפני תמיד, לפי
שתלך לביתך ולי תחשוב בהבר
רע. הנה התבאר מזה הספור
שבהכות הזה לבני אדם כל
הבר יעצו חוזיו כנגד יזוב
בעזרתו, וכאמור יוכף
לחזיו * ואתם תחשבתם עלי כרעה' ל'
רעה לפלים תחשבה לטובה,
הלא תרא אתה שעשה אדוניהו
לפלוץ על מלכות שלמה ומה
שקרב לפי מחשבתו יוהב
והכיתר, וזה עלמו סבב אלוה
המלך שלמה בחייו בהמון כל
הרשעים הכופלים שהיו עם
והוזיהו על הכסא, כחופן
שתהרי בן לפי בשהר בפף
במלכותו, ולפי לפי עשה
אדוניהו מה שעשה, לפי היה
דוד בחייו ממליך את שלמה,
ולפהרי מוהו היתה בשהרה בין
הפקים

חלקים קטעה רבה בלשון כל לקח מהם לבי למלוך ולולי
לדוכיהו להיותו גדול מלכיו ובעורת יואב שר הצבא היה עולך
בחוקה ומשכנות הלב עמקו להכניע כל זה כדי שדוד בחייו
ימליך את שלמה בנו בשובה ובחת ובלוש ולחת יהיה בימיו
הרב נותן לקהלי כן * ולקהלי פירוש לבני הפרשה לודיעך להשלמת
עוד זתי תקירתה זתי הודעות :
הודעות **האחת** שהספור הזה מהמלכת שלמה לח במקום הזה
להשלמת בקונטר רב , לפי שהיתה הכוונה הבה בלבד
פי הפרש' להודיע סדר המלכים שמלכו בישראל , ושלקהי דוד מלך
שלמה בנו ושהמליכו בחייו בסבת מה שעשה לדוניהו , לשבש
בספר לבני הימים לח לספור הזה ברלקי דבריס , לשר שם
זה ל' כ"ג * ודוד זקן ובשע ימים וימליך לת שלמה בנו על ישראל וגו' ,
ולח זכר שמה עזרת הכופר עוד מההמלכה הזלת ולין היתה
על דבר לדוניהו , לפי שבשלך על מה שבשתה בסלן , לבל
בספר שם דבר לחר שלח כתבו הבניח בספר הזה , והוח
שבשלה בשבח פעם שנית , ולפי זה שני פעמים בשבח ושני
פעמים בשלך שלמה על ישראל . והבני מודיעך הפסוקים
לשר בתו שהם מורים על זה , כי לחרי שזכר ההמלכה
הרלשונה בפסוק הזכור לדוד זקן ובשע ימים וימליך וגו' ,
בפר שלשלך דוד לת כל שרי ישראל והכהנים והלוים ויספרו
הלויים ולקח לותם למשמרות , ולחרי כל זה לשר ויקהל
דוד לת כל שרי ישראל שרי השבטים ושרי המחלקות המשרתים
לת המלך ושרי המלות ושרי כל רכוש ומקנה המלך
וגומ' , ולח בספר שקם דוד על רגליו ודבר לשרים על
בנין בית הלקדש , ודבר בפניהם לשלמה מה שלשרך לעשין
הבית ובילך לת ה' לעיני כל הקהל ושתכלנו המלך והשרים
מה שהתכלנו לבנין הבית , ולחרי כל הספור הגדול הזה
שם כט כ' לשר שם * ויולשר דוד לכל הקהל ובשכו כל הקהל לה' וגומ'
ל"ה כלג כג ויושבו לני זכרים ויעלו עולות לני' למספר היום ההוח וגו'
ויחכלו וישתו לפני ה' ביום ההוח בשמחה גדולה וימליכו שנית
לשלמה בן דוד ומשחו לני' לנגיד ולצדוק לכהן וישב שלמה
על כסל ה' וגו' . הנה התבחר מסדור הפרשיות הלקה ולופן
הפסוקים כלם ששלמה בחמת דוד לבני במלך רלשונה כיל
לבני יהושלפט לבד , והיה זה על עבין לדוניהו , ולחרי כן
כדי שתהיה המלכתו בללית הוח עוד דוד לחסוף כל הדברים
ולו עם כל מולבתו ובחמלת ה' עליו ובשחת המלכת שלמה
בתוכן ותני רוחו ועשה כל המעשים היקרים להמה , כי הוח
בעלמו קם על רגליו ודבר דבריו על בנין הבית וזכר בלבתו
ושבר הדברים , ולח כל ישראל בלותו קבון לשר בחפצו שהם
קיימו וקבלו עליהם המלכת שלמה ובפעל המליכוהו עליהם
ומשחו לותו שנית והושיבוהו על כסל דוד לבני , ולח בפעם
השנית הוזת משחו נם בן נדוך לכהן גדול . והחמס קצר
הכניח בתן מזכרון הדברים הללה שזכר עזרת שם מהמלכה
השנית , לפי שלעבין המלכת שלמה היה לי בתף שנזכר בתן
שהמליכו לבני בחייו , כדי שבדע מזה המלכים לשר מלכו
בישראל שהוח המכוון בספר הזה , ולחמס המלכה השנית
לח היתה הכרחית לעבין הסתעפות המלכים ולזה לח זכרה
עמ' המשך בתן , ולולי שבוון להמלכה השנית הזלת בתה שלמר * ושלמה
פסוק יב יושב על כסל דוד לבני ותכון מלכותו מלד , ותה שהוח
והתבלב דוד ותה שדבר על עבין הבית ותספר הלוי' ותקלקל
למשמרות לעבודת הקדש לח רלה הבניח בתה נם בן לזכרו במקום
הזה , לפי שרלה ליתם כל בנין הבית ועבינו לשלמה ולח
קף עלי לדוד , ולהיה זה (כמו שבתבתי בהקדמתי לספר שמואל ויבח
סוף על לחרי זה בבירור יותר נדול בפרשה השלישית) בעבור שנוד
שמ' ב' ה' בלל י"ת שדוד לח יבנה לת הבית , כמו שלמר * כלתה תבנה
לי בית וגו' , ולפה י"ת שבשלה הוח יבנה לת הבית , כמו
שלמר עליו הוח יבנה הבית לשמי , ולהיה מבואר שדוד ושלמה
לח היו בונים לת הבית בידיהם , לבל ימו לבבות ויתבדבו
לבניהו , ובפי המלוה בבניהו והתנה והבבה לשר יעשה כל
לחד מהם יותם לליו הבנין והפעל , ולזה רלה הבניח (שהיה
יודע הכוונה הלקית) שלח יספר במקום הזה דבר מה

שדבר ודוד לבנין דוד לבנין הבית וייתם המלחמה כלה לל שלמה ,
והותה השלה הרלשית . וזלת היה ההודעה הרלשונה
לשר רלתי להודיעך פה :

ההודעה השנית היה בענין משיחת המלכים , יען
ובינן שמהו תכמים וז"ל רוב דיבי
משיחת המלכים על מה שנזכר במשיח' שלמה * והנה בהקדמתי
לספר שופטים זכרתי רלתי לדבריס בדרוש הזה , לבל לפי לף ל"ב עד
שהוכחו שם הדברים על כל הספור וההודעה ולח בשלמה
שמה הילידה והתקיבה הזלת , ונם לח כתבתי שם סבות
הדברים ההם , והיה הדרוש הזה יקר מלד ונזלתו מעולה
ובכבד , ולח מלתי בו למי שקלמני לשר כי שם לתכמים ז"ל
מלמרים מפורסים מפה ומפה בלי ספר ומבלי שיתבו בכה
בהם , לבן רלתי להשלים בתן המלמר בזה הדרוש . והיה
המלמר הזה כולל במשיחת , לח לבד במשיחת המלכים כי
לם נם בבל שלר המשיחות , ולחתה לותה בתקיה כפי לינה
ותבלים , ולחקור על סבותיהם כפי הסברה הפשוטה ודרכי
הענין . ולפי שענין המשיחה הזה עליו ית' בפרשת כי תשא
לשר * ולתה קח לך בשמים ראש מר דרור חמש מלות וגו' , שמות ל' כ"ג
ותכמים ז"ל הרבו עליו הדברים בתכבת הוריות בפר' בהן
משיח ובתכבת כריתות , לבל היה שם הדבור בדרך המשך לף י"ח עב"
בדרכם , לבן רלתי לחרי העיון הטוב בפסוקים ובדבריהם פ"ח עו"ה עב"
ז"ל לללקוע בדרוש הזה שנם עשרה עקרים , ולזכור לותם לחד הרב מחיי"
לחחד ולתן בבותיהם ולומר : י"ג עקרים

העיקר הראשון הוח בחיות המשיחה , ל"ל שהוה בחשיחה
הלל י"ת שהתכמים וכל כלי המקדש
יהיו בחשיחם , לשר תורה * ומשחת בו לת להל מועד ולת חמות שם ל"ה
לרון העדות ולת השלחן ולת כל כליו וגו' , וגם כן הוה
בחשיחת המלכים , כמו שלמר על שלול לשחול * ומשחתי שמ' ל' ל"ו
לנגיד על עמי ישראל , וכן הוה על דוד * ויקרלת ליפי כוכח שם י"ו ג'
ותכבי תוליעך לת לשר תעשה ומשחת לי שם לת לשר תומר
לליך וגו' . ולחלי שבקשו כפי הסברה הנוכרת מה היה
התועלת בחשיחה הזלת ? והיה די בדברים הלקייס שיוכללו
ויוקלו לשמו על פי בניח שלם כלי המקדש ומשרתיו לעבוד לת
עבודת הקדש , ושם המלכים להכהיר לת העם , כמו שלמר
* שום תשים עליך מלך לשר יבחר ה' לליקך כו , ולח זכר לכרי' י"ו ע"ג
שיחשחו לותו . ולומר לכי בתשובה זה שהיתה המשיחה לשתי
תכליות . הלחד להיותה לות הבחירה הלקית , לפי שהדבר
לו היה לשר יבחר ה' כו כדי להבדילו משלר הדברי' ומשיחו ,
היה רלוי שיעשה כו פעל בו יוחד ויובדל , והוח יהיה המורה
על היותו נבחר , ולבן כמשח , כלילו לותה המשיחה היל לות
וסימן על הבדלתו לנבוה , והמלך נ"ב להיות בחירתו על פי
ה' , היה רלוי שבדע היותו נבחר ולזה היה כמשח . התכלית
השני הוח כדי להכין המשח לקבל השפע הלקי , ועל ידי
לותה משיחה תתבן בו ההשנחה העליונ' , הלח תרלה שלמרו
בחשבה שהכהן הנדול בחשלל בחוחים והתומים היתה השכינה יומח פ"ו
שורה עליו והיה מדבר ברוח הקדש , ורלינו זה נם כן לף עב"
במלכים , כי שלול מיד שנמשח ללמה עליו רוח ה' והתנבח
ובפרך לחיש לשר והיה זה בסבת המשיחה , ובדוד כלמר
* ויומח לותו בקרב לחיו ותלבח רוח ה' לל דוד מהיום ההוח שמ' ל' י"ג
ומעלה , מורה שהמשיחה הכיכתו וקדשתו לקבל הרוח הלקי
והשפע העליון . הנה לם כן כתתי במשיחה שתי תכליות
מעולים , והוח העקר הרלשון לשר בזה הדרוש , ובעיקר
השביעי לעורר עוד על זה שתי תכליות לחרים :

העיקר השני הוח שהמשיחה הנזכרת תהיה בשמן ולח
במים ולח ביין ולח בשלר משח' המשקי'
לחרים תורה * שמן משחת קדש וגו' , והמשחת המלכים נם שמות ל' ל"ג
כן כופר שהיו נמשחים בשמן , כמו שב' בחשיחת שלול * ויקח שמו' ל' י"ו
שמואל לת פך השמן ויצוק על ראשו וגו' , ועל דוד כלמר
לשמואל נם כן * מלח קרנך שמן וגומר , לפי שבשמן היו שם י"ו ע"
מושחים ולח בדבר לחר . ולחלי שם כן שבקשו למה לותה
המשיחה מזה הלל י"ת שתהיה בשמן ולח ביין (שלמרו עליו

הבדלות

הכרכות והמזמק לקלים (ולא במזקה לקר ? והסבה בזה
לפני הוא , לפי שהזמן הוא מכין שאר המזקים המורה יותר
על הכבוד ומעלה , ולזה תמלך בספר שופטים כדברי יותם
בן ירובעל לשאר דבר לשכמי שכם על עניני ההמלכה כשבאת
שופטי ע' ט' משלו ואמר * הלוך הלכו העצים למשוח עליהם מלך וגומ' ,
זכר רחזוכה הזית ותמ' עליה הקדלתי לת לשכי לשר כי יכבדו
אלקים ואנשים וגו' , הנה יפה הכתוב הכבוד לזמן ולא לדבר
אחר , ולכן זכרו רחזוכה , כי היה הזמן מכין שאר הדברים
השבעיים יותר כחות למלוכה והוא היותר כבד , ולכן היה
הוא השלוה על כל שאר המזקים , ומפני זה אחר המשורר
תלי' קל"ג כ' * כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן וגומ' , ותמר שלמה
קהלת ט' ט' * ככל עת יהיו בגדיך לבנים ושמן על ראשך אל יחסר , ולפי
שכלי המקדש מכין שאר הכלים , והכהנים מכין שאר העם ,
והמלכים מקדש ישראל היו מיוחדים במעלה וכבוד , לכן היה
חות בחירתם ויחודם המזיקה בשמן המורה עליו . ויש לי
עוד בזה סבה אחרת , והוא שהזמן הוא היותר מתמיד ושן
לאורך משאר המזקים , ולפי שהקדוש ברוך הוא ומלכו ה'
היה עד עולם , והמלוכה היא למלכים ולורעם לאחריהם לעד
שם יהלו כדרכי ה' , מפני זה היתה מזיקתם בשמן להורות על
בחירות כבודם ומעלתם ושנכחרו לזה עד עולמי עד . הנה
כתתי בזה גם כן אחד מכות על היות המזיקה בשמן והוא
העקר השני :

העיקר השלישי הוא שלותו שמן לא יסכיק למזיקה כי
אם בהיותו מרוקח בבשמים וכל לקח
בשיעור ידוע ומוגבל עליו אין להוסיף ומחכו אין לגרוע ,
שמות ל' כ"ג לקרה תורה * ולקח קח לך בשמים ראש מר דרור מאת שלות
וקנמן מחצית מחציתו מאתים וגומ' בשקל הקדש
ושמן זית הין ועשית אותו שמן משחת קדש רקח מרקחת וגו' .
הגדות פ"ב ובגמרא למרו לקר שמן המשחה שעשה משה במדבר שלקין בו
דף י"ן עב לת העקרין וגומ' . ולחוי גם כן שכבר הבאנו זה , ולמה
הספיק השמן לכהו להלקת המאורה ולא הספיק כן למזיקה
כי אם עם ערוב הבשמים ובערך מוגבל ? והסבה בזה לדעתי
הוא , לפי שהבשמים מוריח על הפח הטוב ועל הפעולות
המעולות לאר יפלא שבעם בעולם , כי כמו שהבשמים ריחם
הולך למרחוק כך הוא הפח הטוב , ועל המשל הזה אמר
שיר ק"ג * לריח שמניך טובים שמן תורק שמך וגו' , ולפי שהשמן הוא
המורה על הכבוד כמו שלמרתי , היה לחוי שיבבשם להעיר
על שהפח הטוב הוא הכמשך לחרי הכבוד והמעלה , ועליו
תלי' קמ"ה ה' לאחר המאורר * יהללמי לדיק קבד ויוכיחני שמן ראש אל יניל
קהלת ז' ק' לחצי וגו' , ולאחר שלמה מכבים לזה * טוב שם משמן טוב ,
כי הוא המשל הדומה אליו ושמן טוב הוא המבושם . וכבר
כתב הפילוסוף שרחוי לחדם שיעשה פעולות המעלה כדי
כדי שיקנה הפח טוב , לכל לא שיפיק כל תכליתו וכוונתו
על קניית הפח , ולפי זה לחוי שיעשה לותו לחדם במוצע
וכפי הצבל והמעלה , לכן להעיר על זה הוא יתברך שיהיו
הבשמים בערך ידוע ומוגבל , עליו אין להוסיף (לשיחדל
יותר מדאי על קנין הפח) ואחכו אין לגרוע (בחדול מעשות
פעולות המעלה לקנותו) לכל יהיו בשיעור הרחוי . ולפי
שהמעלה יותר רחויה למלכים ושילח שם בעולם , כמו שאמר
תלים ע"ה * לפני שם יכון שמו , לכן היה רחוי שיהיה מבושם שמן
מזיקתם , וזהו העקר השלישי :

העיקר הרביעי הוא שהמזיקה תהיה לכהנים ולמלכים
על הראש ולכל כלי המקדש תהיה המזיקה
ויקרא ק' ב' בלחזה מקום מגופה , לאמר תורה * וילוק משמן המשחה על
מלכים כ"ו ו' ראש אהרן וגומ' וכן בלאמר במזיקת המלכים * וילוק השמן על
הורית פ"ג ראשו . ובגמרא למרו מכי קדל מזיקין לו שמן על ראשו וכו' .
דף י"ב עב לת המקדש לת הנביל הכתוב ולא זכרו שבשים ולא
המזיקה במקום ידוע , כי שם בכל מקום שילמו . ולחוי שם
כן שבשאל גם כן הסבה בזה , ולאחר לא יהיו הכהני' והמלכים
במזקים בלחזה לאר מנוכם בשאר הדברים וכלי המקדש ?
לכל העשם הזה הוא מבואר , לפי שהלבשים יפוד בקותיהם
הוא במוח ומשם יפרדו וימשכו הבקות והקוצים פנימיים
וקלוכיים והעלבים לכל הגוף , ולכן בקרל רחץ , כי הוא
רחצית הלבדים והיותר מעולה מהם , ומפני זה בהגו שבמי
קלומות כשהיו נותנים על רחשיהם בית רחץ הבקרל לכלם
בוחלי , לרמוז שהיה רחוי שיעשו כזר על רחשו לכבוד
הבכמה לאר בו , ולהיות לותו המקום בשמר בהגו המלבים
לתת כזר זהב על רחשם * ואמר הבכיל * ישימו בכיך שהזר וכריה ב' ה'
על רחשו , ולזה הוסם על לותו מקום הבין , ובאמר בו * קדש שמות כח ל"ו
לה' , ולהיות הרחץ הוא המורה על הבכמה ועל המעלה ועל
שלמות הלדם , היה רחוי שיעשו הבמזקים על הרחץ ,
והמלבים להורות שהם רחצי שבטי ישראל ושהם הרחויים
לתת כזר זהב על רחשם בשעשו לותו מקום , למכם שאר
הכלים אלין בהם רחץ היתה המזיקה בכל מקום מהם , והוא
על דרך מה שבתב הפילוסוף , שהבית שים לכם לב החיות לריחטו
תלוי בו , והזרלים אלין בהם לב החיות מתפשט בכל גופם ,
וזה טעם העקר הרביעי הזה :

העיקר החמשי הוא שבהכהנים והמלבים יתקברו מזיקה
ויליקה , לאמרו בגמרא בתחלה מליקין הוריות ג:
לו על רחשו ולאחר בך נותנין לו שמן בין ריסי עיניו , ובתיב
לריך בתחלה נותנין לו שמן בין ריסי עיניו ולאחר בך מליקין
לו שמן על רחשו , תבלי היה , לריך לאמרי מזיקה עדיפה ,
ולריך לאמרי יליקה בכלי עדיפה , מלי טעמא לאמרן לאמר
יליקה עדיפה ? לבתיב * וילוק משמן המשחה על רחש להרן ויקרל ק"ו
ויעבא לותו לקדשו , ואמרן לאמר מזיקה עדיפה בבר שבן
בתורבית לכל כלי שרת , והא בתיב (ויצוק מצמן המשחה על
רחש להרן ויעבא לותו לקדשו) בתחלה ויצוק ולבסוף ויעבא ?
ה"ק מלי טעמא לויצוק ? משום לויעבא וכו' . ולחוי שבלא למה
הולרכו יליקה ומזיקה בבהנים ובמלבים , ולא בכתפקו
בחלת מהם כמו שהיה הענין בשאר כלי המקדש שהיו לבד
ביליקה לו במזיקה ? ובבמת זה לומר שהיליקה והמזיקה
יתקבלו לדעת שהם בתיב שהיליקה היא בתינת השמן לבד על הורית ג:
הרחש ויליקתו מהכלי לאר הוא בו , והמזיקה היא בלורת
הבגד לאר היה עושים מלותו שמן בין עיבי הבמזח כמו שיבא
בעקר הבאי , ולחת תדע שהתורה בלותה לא וכר' כי לם
המזיקה ולא דבר שיליקה בלל , לאמר * ומשחת בו לת לחל שמות ל'
מועד וגו' ולת להרן ולת בניו תמשח וגו' , ולא וכר' בהם יליקה בל'
כי לם במעשה , שבאחר * וילוק משמן המשחה על רחש להרן ויקרל ג:
ויעבא לותו לקדשו , ובמלבים פעמים יוכור מזיקה ופעמים
יוכור יליקה , ויראה בפי פשט הבתובים שהיה יליקה
והמזיקה דבר אחד , ולבן לא נוכר בלותי כי לם אחד מהם ,
ויהיה לאמרו ויעבא לותו לקדשו פירוש וילוק משמן המשחה ,
ושבוי השמות יהיה בפי הבתיבות , כי כשבעריך לותו הפעל
לבלי אחר מהנו יתנו השמן על רחש הבמשח מבלי התבוננות
אחר יקרל יליקה , ובשבתינו לותו הפעל מבל לותו , לל
לורת המזיקה אחר יעשו מהשמן הזה שמן יקרל לותו
הפעל מזיקה , ולפי זה לל יהיה מקום לעיקר החמשי הזה ,
ואין לנו לעשות בבקשת שבתו , לאמר בפי שבלתם לל
שהיתה יליקה זולת המזיקה תתבאר מבתו בעיקר השני
שיבא אחר זה :

העיקר הששי הוא שלורת המזיקה בהן גדול ליהה
בלזרתה במלבים , עם היות שהיליקה
היתה זולה בשאים , לאמרו בגמרא ת"ר בילד מוזקין ? לת
המלבים במין בוד ולת הבהנים במין לי" , לאמר רב מנשיא
בר גדל במין בף יוכית . ולחוי לאקור לם היו הבהנים
הגדולים והמלבים מזקים ביליקה ומזקתם במזיקה
ובלותו שמן עלמו ושאים ימשחו על הרחש , לאמר לם בן
יובלו ויתקבלו בלורת המזיקה ? ועם היות לורת הבוד
בלותה במלבים הבה לורת הבף היוכית לת יהות לבהן . ולחוי
לבי שבבת זה הוא , בי במזיקה במו שלמרתי יתקברו ב'
בלליות , החלד היות הבמשח מיוחד ובבלל לנבוה , ושאר
היותו מוכן לבבל רוח הקדש , ולהיות שאים הבדוחים
בבהן

בכהן הגדול השוקל בחומים ובתומים וכמלך תשר ילפת עליו
רוח חלקין קדשין, הוצרכו שתיהן לשתי פעולות היקיקה
והמשיחה, לחת מהם תורה על הייחוד, ולחת על הכפרה
לקבל הדשפע, לחכם בכלי המקדש לשר לח בטרך בהם כי
אם ההבדלה והייחוד לבד היה מכפיק בהם לחת מהפעולה,
אם המשיחה או היקיקה ולח יעשו בהם הפעל השני, לפי
שהכלים לח יקבלו רוח הקדש ולח יוכנו לליו, והנה היתה
המשיחה בכהן וכמלך מתחלפת, לפי שעניכם מתחלף, כי
המלך היו מושחין בין עיניו כמין נזר, לרמוז על עטרת
מלכותו, והיו עושין בין עיני הכהן כמין כף, לרמוז שהוח
כהן, כי הכף ירמוז לשם כהן שהוח התחלת שמו, והנה רחה
רב מכשיח לומר שהיה כמין כף יוכית להיותה יותר כרחוית
ויפה במורתה. ולפשר לומר גם כן שהיה לורת המשיחה
כחלך כמין נזר לרמוז על עטרת מלכותו כמו שחמרתי,
והיה בכהנים כמין כף להעיר שיעבוד בידיו ובכפיו לפני
המוכח, כי המלך יכוח בדברים והכהן יעבוד בידיו, ולהודות
על זה בחה לורת הכף בין ריסי עיניו, כלומר שיעיניו שבכפיו
יעבוד ולח יתגחה. הנה בילרתי בזה כבת העיקר השני הזה:

העיקר השביעי הוח שהכהנים ההדיוטים כמשחו לפי
שעה כמדבר בקדושתם, ובכיהם
לשר קמו לתריהם לח היו כמשחים, כי ככר בתקדש מלוחם
משיחה רחשונה שמשחו לכוחיהם, ולח כן הכהנים הגדולי,
שחפילו היה כ"ב כן לב היה טעון משיח, לחמרה תורה * והכהן
הגדול מלחיו לשר יוסף על רחשו שתי המשחה. ובגמרת
יומח ל"ב הוריות לחמרו, לחמר מר חפילו כהן גדול בן כהן גדול טעון
יומח ל"ב משיחה. ובמסכת כרחות לחמרו, * והכהן המשיח תחתיו,
ויקרל ו' מו מלי המשיח? הקהל דלפי מכניו ההוח למשח הוי כהן גדול,
ולי לח משח לח הוי כהן גדול וכו'. ולחמנם כמנהגינו ישרל
לח היו מושחים הזופטים ולח הסנהדרין שרי ללפים ושרי
חמות כי חם המלכים לבד, וכמו שלמרו במסכת הוריות
כמשחו חרון חשכן וכל כליו ולהרן וכניו כל שבעת ימי
המלואים והכהנים גדולים והמלבו' וכו' ולח זכרו לדם חקר,
יומח ל"ב על"ל ובבר זכרתי בהקדמתי לפי' ספר זופטים, שהמשיחה היח
הכלל עמי בין המלכים לזופטים ולשחר התנחים. ורלוי
שם כן שנחקור כעקר הזה שבי הכרים. הרחזון למה לח היו
כמשחים ההכהנים ההדיוטים כל לחד בעמו כמו שמשחו
הכהנים הגדולים? חו יהיה הכהן הגדול כמוך על משיחת
לניו כשחר ההכהנים ההדיוטים? והשבי הוח למה בהנהגת
ישרל במשלה לח היה העניין דומה להנהגת המקדש? לל
שמשחו ההכהנים ההדיוטים בהיותם תחת ידי הכהנים
הגדולים, ככה היה רלוי שיהיו הזופטים והשרים לחר הם
תחת יד המלכים? ושבת כל זה לפלי הוח, שהמשיחה ליו
כפף שתעשה ליחוד והבדלה בדבר, והיותה ההכן כחהן
לשרת לפני ה', והמלך גם כן היו בניהם כמושחים על זה והיו
כמשחים מלותה משיחה רחשונה, לפל בהיות ההכן הגדול
מיוחד כמעלתו מכן שחר ההכהנים היה מההכרח שיהיה
כדי שבלותה משיחה ייוחד ויובדל לעבוד עבודתו ולהיות יותר
מוכן לקבל השפע הטוב הפלולי משחר מכהנים, ולבן לח היו
מושחי לת ההכהני ההדיוטי לפי שלח היה בהם ייחוד והבדלה
מבן שחר לתריהם לו יותר ממה שנולדו כה, והיו מושחי ההכהן
הגדול בן ההכהן הגדול לפי שהיותו גדול לח הוריהו מלביו ולח
גולל עמו לפל מבוהו לתיו ההכהנים לשלמותו, והיה הם בן
רלוי שיהיה משח גדול מלתו. ולמה לפה זופטי
ישרל ושחר השרים לח היו כמשחים, הפשה בו לפלי הוח
שהמשיחה בשמן מלבר מה שהם שההבדלה והייחוד והשכנה
לקבול הרוח הטלוי, כמו שזכרתי בעקר הרלשון, הנה
היו עוד נה ב' דברים לתריהם. לחלר ההתמדה והשלמות,
כי היו ההכהנים המשחים מיוחדי לעבוד לת עבודת הקדש
עוד כל ימי חתרן הם ובניהם וזרעם לתריהם, והמלכים נב
בחלר יוכו לבתר המלכות היה המלכות ירושה עולמית לליהם

כמו שחמר * למען יחריך ימים על ממלכתו הוח ובניו בקרב דכרי, יז כ'
ישרל, ולבן וכרו בתם' הוליות שהמלכות ירושה לבניהם, דף יח על"ב
והכתוב מעיד עליו שלחר שמשל לשלול * כי עתה הכין שמו ת' יג, יט
ה' לת ממלכתך לל ישרל לד עולם, הנה לל המשיחה תורה
על פתיחת לותה המעלה. ועוד תורה המשיחה בכהנים
מעלת כין הזהב שהיה על מלח לחרן, ובמלכים מעלת
עטרת המלכות לשר על רלשו, וכשלו לותה המשיחה לשר
יעשו ברלש המשח תורה על הנזר ברלש הכהנים הגדולים
ועל העטרת במלכים, ולזה בעשתה כדמיון הנזר, ולהיות
המשיחה מורה על הנפשיות ועל הכין לו העטרה, לכן לח היו
במשיחים הזופטים והשרים לפי שמשלתם לח היה נמשית
לבניהם כמלכים, ולח היו הם בעלי הכין ועטרת זהב
כהם. הנה זה כן למלכים ולכהנים תלות המשיחה
ולח לשלם לחר:

העיקר השמיני הוח שעם היות המשיחה זוה בכהנים
ובמלכים, והיה הכהן הגדול בן הכהן
הגדול כמשח ולח יפמך על משיחת לביו, הנה המלך ליבו
כן, כי המלך שימלוך תחת לביו לח ימשח, לחמרו בגמ', כהן הוריות שם
גדול בן כהן גדול טעון משיחה ואין מושחין מלך בן
מלך, ומפני מה משח שלמה? מפני מקלוקת לחדוניהו,
ויהוחש מפני מקלוקת עתליהו, ולת יהוחלז מפני יהויקים
לחיו שהיה גדול ממנו שתי שנים. ולזוי לם כן שבקוקיר למה
לח היה בן הכהן הגדול בזה זוה למלך? ויהיו שניהם מלך
וכהן גדול כמשיחים עם היות שיבשו מעלת לבותיהם, חו לח
יהיה לחד מהם כמשח לח מלך ולח כהן גדול, ויהיו מעטרים
שניהם בזה כמו שיעטרו בשחר הדברים הבכללים במשיחה,
לל שנשיהם כמושחים ובשמן המרוקח ועל הרחש ועם יליקה,
לבל הפנה בזה מבוחרת שהמלבות למה שהיה כפי הדין
ירושה לבן הבכור (לם היה רלוי לליו ולח יהיה בו מוכע
עלמי) לבן כחשר יתלוך הבן הגדול תחת לביו מבלי קטטה
ומחלוקת לח היה לריך למשיחה לחרת, ויהיה כסמך על
משיחת לביו לחרי היותו יורש מלבותו כפי הדין היבר, ולזה
בהיות במלבות מחלוקת וקטטה חו מוכע ילטרך המולך
למשיחה, למה שהיה תורה על שהוח הבכור והבבלל מבין
לחיו לחותו מלבות ולח שחר החיים המולקים עליו, למכם
בהבן הגדול שלח היה יורש הכהונה הגדולה להיותו הבן
הבכור כי לם להיותו יותר הנון לבהן מלח עמו, כמו
שדרשו * והכהן הגדול מלחיו, גדול בבני גדול בעושר גדול וישרל כ"ג
בכח, היה רלוי שיהיה כמשח תמיד, כדי שבלותה משיחה מבשמת
יודע שהוח המשוחה לבהן גדול מבין לחיו, לפי שלח היתה פרט למתי
הבהונה הגדולה ירושה לבניה למלבות. הנה התבחר מזה ובהוריות
שלח היתה ירושת כתריהם זוה בהם לפל בניהם:

העיקר התשיעי שאין המשיחה כוללת וזוה בכל
המלכים, למרו בגמ' מלבי בית ישרל אין כמשחין, מבח לן? למר
דוד כמשחין מלבי בית ישרל לין כמשחין, מבח לן? למר
רבח * קוס משחהו כי זה הוח, זה טעון משיחה ואין למר שמ' ל' יו, כ
טעון משיחה. והקשו סם מיהוח בן כמי שבמשח? והשיבו
שהיה זה מפני מקלוקת יורם בן למחב. והקשו עוד ובי מפני
מקלוקתו של יורם כמעון בשמן המשחה? והשיבו שהלמת הוח
כדעת רב פפל שבמשח בשמן לפרכמון. הנה לם לן בברו
קול שבפי הדין לין כמשיחין מלבי ישרל, ולם יביל ההבדל
לליו מפני מקלוקת לו לל יהיה משח בשמן המשחה כי לם בשמן
לפרכמון. ולזוי שבקוקר בסבת זה, לם היתה המשיחה
מוכרלת למלבות למה לל מושחי המלבי, כלם מיהוח ומישרל?
ולם היה שיהיו לסבה מה מלבי בית ישרל למה יהיה בשמן
לפרכמון ולל בשמן המשחה? ומה למו להבדיל העניין בשמן
לם היה שלח תבבל ותתלוף כמשיח? ולבי לקשה כמשיח
כמשח ע"י שמוקל הבבית משמן המשחה, לפי שהיתה משיחתו
ישרה ובכוכה לו ולזרעו עדי עד לם לח היה חוזר, כמו
שפירשתי בספר שמוקל בפרשה הרביעית, ולפי שהשח שמוקל דף פה עב
לפני

מלכים א א

לפני ה' הוכרה ממנו המלכות ונתנו הקב"ה לרעו הטוב ממנו
לדוד, ואמר ית' לשמואל קום משחהו כי זה הוא, וכפי מדרש
ז"ל רמה במאמר הזה כי דוד וזרעו יהיה כשאר למלוכה ולא
לחדש מוצע לחלק, וזהו שדרשו זה טעון משיחה ואין לחלק
עמון משיחה, והיה זה לפי שהיה המשיחה לות הבחירה
החלקית, והיה הוא ית' בוחר בדוד ובזרעו למלכות שרשל
עד עולם, ולכן לשלמה ולזרעו תלות המשיח' ולא לחדש לחלק.
ולפי שהמשיחה גזר ית' שתהיה בשעת המשחה המקודש שנאמר
במדבר כמו שתזכיר בעיקר הששים עשר, כמשח בו דוד
להעיד על שבתן לו ולזרעו המלכות כמו שנתנה הכהונה
לאהרן ולבניו לקרניו ברית כהונת עולם, ולכן הזהר ענין
משיחת המלכים למשיחת הכהנים, להגיד שהם נפסיים
במלכותם ככהנים בכהונתם, ושהם מקודשים ומייבים
בשמירת התורה והמצות ככהן שהתורה יבקשו מפיהו, וזהו
תלים פט כא שאמר * מצאתי דוד עבדי בשעת משחתיו, לל בשעת
המשחה שמשחו בו הכהנים שהוא השעת הקדוש. ולפי שאר
המלכים שמלכו בישראל לא היתה המלכתם ישרה ורצויה
ולא מלכו כי אם בפשעי בית דוד, לכן לא היו הם כמשיחים,
להעיד שלא היו הם נכחרים למלכות, ולא היתה המלכתם
מאת ה' מן השמים כי אם להעניש את זרע בית דוד, וכאשר
הביא הכתוב למשוח את יהוא בן נמשי לא כמשוח בשעת
המשחה, לפי שלא תהיה נפקדי מלכותו ולא יתקדש לשם ה'
שהם הדברים לשר תורה עליהם שעת המשחה, וכמשח בשעת
לפרכמין להעיד שמלכותו בלתי לאחתי וכאות עם היותו
מלכות, כמו שעשה לפרכמין עם היותו שעת מעולה הנה הוא
פחות ובלתי לאחתי בערך שעת המשחה. הנה התבאר מזה
טעם העיקר התשיעי הזה:

העיקר העשירי הוא כמוצא שלא יהיה כי אם נביא,
התבאר זה בתור' שהשם הבן הנביאים
ויקרא ר"ג משה בעצמו הכהנים ובני המקדש, כמו שאמר * ויסוך שעת
המשחה על ראש אהרן וגו', ובמלכים מציאו שמשחו הרועה
משה בידיו את שאול והוא גם כן משה את דוד, ושלמה משה
עי"ו כתן הנביא כפי שפירשתי, ויהוא עי"ו כשיא כמשה, ומכרו
עיין בדר שם"ל שהיה יונה בן אמתי. ורחוק שבדע שבתו שלא היתה
עולם ליש הקדושה לבד משפחת המשיחה, למה לא תהיה גם כן ע"י חכם
לא כהן? לכל הפחה הוה כבר תתבאר ממה שזכרתי, שלחרי
היות המשיחה לות על הבחירה החלקית מקוייב שתהיה ע"י
נביא, כי מי הוא זה ואיזה הוא יודע ויבחר בלתי לשר יבחר
ה' למלך על עמו? ומי יעמוד בסוד ה' וישמיע את דברו
ולמנו במלכות כ"א הנביא? והכהן הגדול מזה הכלי היה רחוי
גם כן שיהיה נבחר ע"י נביא, עם היות שפעמים היו הכהנים
הגדולי' ממושכים במאמר המלכים בזמן בית שני לשר לא כדת:

העיקר האחד עשר במקום לשר בו ישמעו שמה
המלכים, לחרו נפחל תנו
הנה לון מושחין את המלכים חלק על המעין כדי שתמשך
מלכותם, שכתי' ויאמר המלך להם קחו עמכם את עבדי
אדוניכם והרכבתם את שלמה בני על הפרדה אשר לי והורדתם
אותו אל גיחון ומשח שם וגו'. והנה הפחה למה התנו
שמשחום על המעין כבר כתב בדבריהם ז"ל, בחתם כדי
שתמשך מלכותם, לכל בשאר בזה לחקור שני הדברים. הלחר
למה לא התנו כמו משיחת הכהנים הגדולים שתהיה כיון על
המעין? והשני איך עשו בנין לא בזה מעיון שלמה כיון שלא
מלכו כן בשאול ולא בדוד ולא בשאר המלכים, שלא נזכר
בכתוב שמשחו על המעין? ולחרו ברחון שאול"ל לא התנו
שיחשחו הכהנים הגדולים על המעין, לפי שלא היתה במשכת
כהונתם לזרעם לקריהם ולחיה ירוש ונפקיית לבניהם כמו
שחמרתי, ולחרי שהמשיחה על המעין לחיה כי אם לבניין
שתמשך על הבנים ולא תחלל, לא בעשתה בכהנים הגדולים
שלין זה בהם, והיתה משיחת המלכים על המעין לבניחותה
ולהיותה ירושה לבניו לחריו, ומפני התחדשה והמשכתה
תמיד היתה בעזית שם. ולפני לחמר שפני מה שדרשו ז"ל

בזה לזה המלך דוד שיחשחו לת שלמה בנו על המעין, כדי
לתת ביחון ולחות שתמשך מלכותו לעד, ולפי שהיה הביחון
הזה לקות בשם ברכה, רלו חזל לבחוך לליו המכנה לשלר
המלכים שיחשחום תמיד על המעין, להעיר שתהיה מלכותם
שלם כמלכות שלמה, ושלום ולחת יהיה ביחיהם כלחר היה
ביחי שלמה שנמשל בו העושר והכבוד והחכמה מכל לשר היו
לפניו ולחחריו מהמלכים וכמו שיבח, ולתת ביחון שכן תהיה
מלכות שלר המלכים לחמרו שתהיה על המעין. הנה לם כן
לל לחמרו חכמים ז"ל שתהיה התנחי הזה משקי המלוכה, כי
לם שלחלוהו ממה שנעשה לשלמה ניעזו כן למלכי ביתו
לביחון ברכה:

העיקר השנים עשר בזמן המשיחה שתהיה ביום
ולל בלילה, וכמו שמביא
במשיחת הכהנים ובמשיחת המלכים כלם שהיו עושים לותה
ביום. ונפנת זה מבוחרת, והיא דומה לפנת **העיקר** הלחר
עשר הקודם, שהמשיח' תהיה על המעין כדי שתמשך מלכותו,
ותהיה ביום כדי שתהיה מלכותו בהיר ווך ומחיר לעולם כלו,
מכבים למה שאמר דוד כדברים הלחרונים * וכלור בקר יזרח שמש ל' לא
שמש בקר לל עבות מכונה ומטר דשא מלרן וגו':

העיקר השלשה עשר שלל נעשה זמן המשיחה כי
לם פעם לחת בימי משה
לדונינו עה"ו ולל יעשה עוד בעתיד, לחמרו בתכלת הזוהר ז' לף עה
ר' יהודה לומר לותו זמן המשיחה שעשה משה במדבר כמה
כמין כעזו כו מתפלה ועד סוף, בתפלה לל היה שלל שנים
עשר לוג, רלה כמה יונה בולעת וכמה עיקרין בולעין וכמה
ללור זורק, וכו כמשחו משכן וכל כליו ולהרן וכניו וכל
שבעת ימי המלואים והכהנים גדולים ומלכים, ולפילו כהן
גדול בן כהן גדול וכו'. ועוד לחמרו שם ולזותו זמן קיים
לעתיד לבל שבאמר * זמן משחת קדש יהיה זה לי לדורותיכם, ויקרא ל' לא
זה בעיטרית תביכר הוה. ועוד לחמרו שם, משבנגו לרון לף יב עה
בגדו עמו ללוחית זמן המשיחה ובכנפת המן ומקלו של להרן
שקדיה ופריחה ולחרנו שבלשו פלשתים דורון לשלמי ישרל וגו'
ועם היות שהלחכ"ם שלקו על העיקר הזה, כבר הכה הלמ"ן בספ' כי
ז' על קלקלו, והוכיח לחתת העיקר הזה מאשר לל לאמר משח
הכתוב זמן משחת קדש יהיה זה לאהרן ולבניו לדורותם,
כמו שאמר בבנדים, אבל לאמר זה יהיה לי לדורותיכם, והוא
מה שיורה שיהיה הזמן מתמיד למשוח בו דוד משיח שלמי
יעקב וכל ורעו, וכבר יורה עליו לאמרו * מצאתי דוד עבדי שלי נפ
בזמן קדשי משחתיו, כמו שזכרתי בעיקר התשיעי, כי זמן
קדשו לל היה כי לם הנעשה במדבר בקדושה ובטהרה, ולזה
דוד קרל עצמו משיח שלקי יעקב, להיותו כמשח בלותו זמן
המקודש והשלקי. ולחמכם הפחה כוזה, רולה לומר לאמה רלה
הקב"ה שיהיה לותו זמן המשיחה בלחיי ועומד לעד ולל עשה
כן לקטורת שנעשה במדבר, הנה הוא שלקי לפי שבילחת
ישרשל ממצרים רלה ית' לתת לפניהם שתי הבהונות, הכהנה
הגדולה כפי המעלה, והכהנה שלקית כפי הלחוכה הלחחית
והעבודה השלמה, והרלשונה תלות למלכים שהם המכהנים
היותר עליונים שנעשו, והשנית תלות לכהנים משרתי ה'.
ולפי שזכי מיכי המכהנים הלמה רלוי שיעשו מעשיהם על פי
התורה והחמנה, כמ"ש * כי שפתי כהן ישמרו דעת ותורה מלמדי כ'
יבקשו מפיהו וגו', ולחר כתבו * ולבלתי סור מן החמנה ימין לשרי יוס
ושמל וגו', לכן נוה ית' למשה שיעש' שתי משחה מרוקח כרלוי,
ושהוא בעלמו ימשח הכהני' ושלותו שתי לשר לדורות לשיחשו
בו המלכי', כדי שכלם יהיו כמשחי עי"ו משה לחרי שכמשחו כלם
בזמן לשר הוא עשה, ולכן היה משה הוא לשר התחיל לכהן
בבית ה' לקשוכה שבעת ימי המלואים והוא היה המלך הרלשון
לשר מלך על ישרשל, בש"ם * ויהי כישורון מלך, והיו לל שם לני
הכהנים והמלכים לונעתו וכלם במשיחים ממנו והמלכים
לחריו, וכלנו היה הזמן הזה שבעת משה לדונינו לחתום בו
כל כהן ומלך, בחופן שיהיו כלם מעשה ידיו להתפלר, ולכן
היתה המשיחה ע"י נביא שהוא מתלמידיו של משה לדונינו, כלו
המשיחה

מלאכי ל׳ למשיחה והמוצא למרו לכל מלך בהמצאו * זכרו תורת משה
ועזו כמעשהו ׳ לפקי שלחם במשפטים בשעון לפני הוא עשה
ושלם כלכם במקומו ׳ הנה אפכי ושלח הכהן היה הדמון
הלפקי שיהיה השעון ההוא כפקיי לעל ושלח יכלה בקורך זמן
על דרך פלא ׳ וגם ממכו לעתיד לבא ישמשו המלכים בימות
המשיח ׳ להורות על כפקיות התורה מהיותה כהכיס
ומלכים ׳ ולזה היה בלוחות השעון הזה הפלפי הולך תמיד
לפני לרון הפלפים כמו שזכרתי למעלה ׳ ונגזה עמו בעזה

ב

(א) ויקרבו ימי לוד וגומר * [א] וַיִּקְרְבוּ יְמֵי־דָוִד לָמוּת וַיְצַו אֶת־
קוף התעוררו שְׁלֹמֹה בְּנוֹ לֵאמֹר׃ [ב] אֲנֹכִי הֹלֵךְ בְּדֶרֶךְ
לשקור למה כתיב קריבה כָּל־הָאָרֶץ וְחָזַקְתָּ וְהָיִיתָ לְאִישׁ׃
לשון ויקרבו ימי דוד ומתי בפ׳ גיד [לשון המגיעה קפצתי ככל פ׳
הכתוב, שכל מי שבא אל קריב׳ גיד הכתב ולפ מלפי לשון הכתוב׳
למות לפ הגיע ליומי לקבותיו ׳ חוזה המלרש שם לקבל בלרקע׳
בועז עובד יפי מלרכע מלות רבת ריש פרשת בו דף קו׳
שפים היו ׳ ודוד לפ היה פלפ עלי מפלפתיו בביאור ודוק׃]
בן שבעים שפה ׳ לפיכך כתב
בו קריבה ׳ עמרם היה בן
קפ״ל שפי׳ ומשה לפ היה פלפ בן מאה ועשרים שפה ׳ לפי כתב
לזכרי׳ לפ יל בו קריבה ׳ שבע׳ * הן קרבו ימיך למות ׳ לאברהם היה מאה
שפה ושבעים שפה ומתו שפים ׳ יצחק מאה ושמונים שפה ׳
יעקב לפ היה פלפ שבע שפים ומלרעים ומלת שפה ׳ לפיכך
נרשגי׳ מו כ״ב כתיב בו קריבה * ויקרבו ימי ישרפל למות ׳ כזה דקדקו מלת
קריבה שרשוי שתמר בערך קל זמן גדול ממכו ׳ לפ שהיה
ההבדל בין שניהם עצום ׳ כי לפ יתמר שהכתוב שיחות
בן שלשים שפה קרבו ימיו ליומי הזקן שבע בגבורות שמונים
שפה ׳ לפכל תתמר הקורבה כלשון שיהיה ההפרש בלתי
ברכות נדול כל שלפ הגיעו ליומי לקבותיו ׳ ועוד לתרו בפ׳ מי שמתו ׳
לך יח עלם ויקרבו ימי דוד למות ׳ וכי ימים מתים ? לפ שמועל בר
נחמני פליקים שמתים יומים כשלים והם קיימים ׳ וכן הוא
תלים קמט תומר * יעלוו שמיים ירדו גו׳ לפ למדת שפפילו במיתתן
קהלת ט׳ ה׳ מרומזים הכתוב ׳ וכן הוא תומר * והחיים יודעים שיומתו ׳
אחו כ״ג כ׳ אלו הפליקים שפפילו במיתתם קרוים חיים ׳ וכן הוא תומר
* ואביהו בן חיים חי ׳ וכי כולי עלמא בני מיתי בכתו ? אלא
בן חיים חי שפפילו במיתתו קרוי חי ׳ לקדקו מזה שזמן התדש
ויהיו כלים עם הגוף ובשעת בחלת לתרי המות בפית ׳ ולו
לפ יבלוט עליה הזמן להיותו מספר התבועה אצל לבשם ׳
והיה כפרלת מהגשמות ומזיגה ולכן אין לה ימים ׳ ועוד
יש פר׳ לתרו בברלתית רבה ׳ ויקרבו ימי המלך דוד לתן שלשון כיום המות ׳ ולף
קהלת ח׳ ח׳ יעקב שבעה למות השפיל עלמו לפני יוסף ׳ שבע׳ * לם כל
נרשגי׳ מו כ״ט מפתי תן בעיניך לל כל תקברני במלרים ׳ העירו מזה שדוד
בשעת מותו השפיל הכתוב מעלתו הגשמית בשה שלפ קרלו
מלך עולם ׳ כפי שה שבתבתי למעלה לתקי לאר בשה
שלמה והומלך על ישרפל כבר דוד לפ היה מלך ׳ כי תין
מלכות אדם נוגעת בחברתה ׳ ולזה קודם המשיחה לאר
והמלך דוד זקן ויתמר המלך ויבי המלך דוד ׳ ולתרי המלכת
שלמה ומשיחתו לפ בקרל עוד מלך ׳ ולתר ויקרבו ימי דוד
למות ׳ ולתר ויבבו דוד עם לבותיו ׳ וכתב הרלתן בפירו׳
התורה בפרוע ויקרבו ימי ישרפל למות וגו׳ ׳ שהרגיש בעלמו
לפיסת הכתוב ויתרון התולדה ׳ ולבבו קולה לבל ידע כי
לפ ילריך ימים ׳ ולבן קרל לבנו ליוסף וגו׳ וכן ויקרבו ימי
דוד למות ׳ וגם כלתר לבבי הולך בדרך כל הארץ ׳ כי ידע
בנפשו כן עכ״ל ׳ ולין מורך לומר שהרגישו בעלמם יעקב ולפ
דוד לפיסת הכתוב ויתרון התולדה ושלבן רלו לפרוח
לבניהם ׳ לפ שהיו לכתים ובנוטים ורלו שהיו זקנים מלד
וזבחו יבי הפקולה ובלו ימי השלום ׳ ושבזו שלפ יהיו עוד
ימים רבים ופקדו אתל יערף לעתם ׳ כמו שיקדה פעתים
רבות לזקנים ׳ ומפני זה היו מלווים את הבנים קודם תליים ׳

לעשותו לך מפלת דוד , לפי שהיה מולך בדרך כל הארץ , והיה המות שהיה עתיד בדוד ודרך יפר לפניו עובר עליו על כל פנים בהיותו מורכב מהפכים ובעל הכחות הנפשיות אשר יגיעם הלעות והתפקח בהכרח , וכל זמן בהיות דוד בן שבעים שנה שהוא בפרט דרך כל הארץ שיהיה החלש כהגיעו לחזקו נכזב , ולכן מיד דוד ובקיבתו לך היה רחוי שיהיה שלמה מתחלל מלך . ולפי שלך יאמר שלמה שלך יהיה נערו וכאלו כעבור לכיון כי לם כעבור עמו שיאחר יחילי בתין מעצן ומעצה בבבת מיתתו , להגיד לזה אמר לו וחזקת והיית לאיש , לל עד עתה היית כער ורך ועתה התחזק והיית לאיש שלם ולא תפערך להתנהגתי , כל זמן שיש לך עוד לאחר יותר עליון ממני והוא מתמיד עלי עד , לאחריו תלך ובו תדבק ועמו לא יאבר לך דבר , והוא העזר הילקי הנקבה והמוצג

(ג) בתמצעות התורה והמלות , ועל זה אמר ושמרת את משמרת ה' אלקיך וגומ' , לל שיאמר משמרת החלקיות כעבד בתתן שומר לדוניו בלבת בדרכיו במדות החלקיות , כמו שדרשו חכמינו ז"ל מה הוא רחום אף אתה היה רחום וכו' . ומלבד המדות הנ"ל עלה החלה לאחר יגזרם השכל החכוני עוד נוהו לשמור תקותיו , והם המלות שלא נתגלו טעמיהם , ומלותיו , והם לאחר כוללים עם טעמיהם כאשר נבין לדם למקו' בתפלה ותצוה והחמוה ולוחיהם , ומשפטיו , והם הדינין שבין לדם לחבירו , ועדותיו , הם המלות שנעשם להעיד על עדות הנסי והנפלאות שנעשו לאבותינו , כגון שבת ומועדי ה' שהם כלם לזכרון נפלאותיו ונוראותיו . ואחר שכתו בתורת משה , לומר שלא יחזוק שלהיותו מלך יהיה פטור מהמלות ומקל כאשר ויפעל מה שירלה כפי הרמון והיכולת המוקלע , לכל יאמור המלות כלם בכתוב בתורת משה לא

דברי' ג' כ"ו יכזב מאכה , וכמו שמוה עליו המלך , כאמרו * ולבלתי

סור מן המלוה ימין ושמאל , ואחר דוד מזכה עמו על

תלים ש"ב זה * גם עבדך נוהר בהם וגומ' . ונתן בשורית המלות

ב' תכליות , האחד לאמרו למען תשכיל את כל אשר תעשה וגומ' , ולאמרו למען יקים ה' את דברו וגומ' , ועניבם שהמלות הם הם שני תועלות אחד , לפי שעשה המלוה שהיא בעלמותה ומלותה תועיל אחד , ולפי שהמלות הם ית' שיתן שכר טוב לשומרי ולעושי מלותיו . ועל התכלי' הראשון אמור שהוא בבחינת

(ז) עשה המלוה , לאמר למען תשכיל את כל אשר תעשה ואת כל אשר תפנה שם , לל שבעזרית המלות יקנה חכמה ודעת תשכיל בשכל טוב כל אשר יעשה , כי התורה ילמדהו הלעות פלוניות והמלות המשוכות והמעשים הנעשים בלם , ויהיה תשכיל מושך עמו ולאחר עמו , למען תשכיל את כל אשר תעשה ותשכיל את כל אשר תפנה שם , כלומר כל אשר תקנה שם בתורה תשכיל . ולפרש לפרש אלא שם , שהיא תהיה גזרת המאמר , יאמר למען תשכיל את כל אשר תעשה , ואל תעשוב שם מלות שלא יאמלו ולא יוכל ללמדם בתורת החלקים היכו כן , כי כל אשר תפנה ותקנה תאמלהו שם לא יאבר כל כה ולא תפערך לחכמה פילוסופית ולא לחקירה חסרת קון מחנה , הנה זהו התועלת המגיע מעשה המלוה ומהותה . עוד זכר התועלת אשר הם מפלת המלוה יתברך אשר נוה לומר , באמרו למען יקים ה' את דברו וגומ' , לם יאמרו בניך את דרכם ללכת לפני לאמת וגומ' . והכן לאמרו אשר דבר עלי , והוא להעיד שזכר המלות היכו דבר כאשר מכן בהבע , כמו שהזכרנו קצת מפני לומתו , שלם היה הדבר כן היה הזכר בוה ומתלמה בכל לאל שיאמרו בניו את לומתו ויהיו כן , כי היה הזכר לדוד לם יאמרו בניו את התורה שיתלכו תמיד על ישראל , והזכר הזה לינו מניע לאיש לאחר ונם לא למלך לאחר מתלכי בית ישראל , שלעפי שיהיה שומר המלות לא יהיה לו המלכות ירוזה לעד , כי היה זה הזכר מיוחד לדוד ולזרעו , והזו לאמרו אשר דבר עלי וגו' , לל אלקיך ישראל לא יכרת לך איש וגו' , לם יאמרו בניך וגו' לא יכרת לך איש וגו' , ולבניו כפרט היה זה . והכה נא בפסוק הזה מלת לאמר כ' פעמים , לפי שהכוונה בו היתה לאמר לא יכרת לך איש ועליו לאמר בראשונה אשר דבר עלי לאמר , ולפי שהרבה הדברים בלאמרו לם יאמרו בניך וגומ' , הוקרך לומר פעם אחת לאמר לא יכרת לך איש וגו' . ובכללו בזכר הזה כל הדברים , לאחר שתמיד יהיה מודעו ורוש עבר ויהלו מלכים מלבניו , והזכי שלא יכלה זרעו בנקבה בכנות בלפרד , לבל תמיד יהיה מודעו בן זכר מולך על ישראל , וז"ש לא יכרת לך איש , לל איש זכר ומעל בכסא ישראל שימלוך עליו , וזו הלוכן הראשון בפירוש הפסוקים הלה : והלוכן הב' מפירושם הוא , שהוד רלה לומות את שלמה בזו על עניך יולה ומעני כמו שזכור , ולפי שמלמה היה בעד ורך ומצוה מלך , רמז לולי יהיה תרעומת עם העם לו קטנתו

לו מלקוקת עם יולה ועם שמעי , ולכן קודם שיהוה לומו עליהם הקדים להזהירו שיאמר לכל העם לבכי הולך בדרך כל הארץ , והמלמה לומו על שלמה לאמרו לא על הוד כמו שפירשתי בלוכן הראשון מהפירוש , ויהיה לאמר במקום הזה לאמר לאחיים , ועניבו שיאמר שלמה לכל לדם לבי כהיותו מקיים מוהת לבי לאר לוני לפני מותו בעניו יולה ושמעי לין עלי דעת ולעם העוד הוא לם רע , כי לבי הולך בדרך כל הארץ , שקייב הבן לקיים דברי לביו לאר יהוה בקחת מיתה . ולאחר שנהו על מה שיאמר לעם מהו על שביבו ליולה ולשמעי , ועל זה אמר וחזקת והיית לאיש , לל לם יחסך על מה שבבי עתיד לשותך מלקוקת ומריבה לל תירת מפניהם , לבל התחזק והיה לאיש לבי כבער בשכל ופעולות . ומהו עוד לוך שיתבנו עם הבורח יתברך בלאמרו ושמרת את משמרת השם אלקיך ונומר , רולה לומר עם הלבשים לאמרתי שתתחזק לבל עם הלהות יתברך לת תעשה כן , לבל בירלה ורתת תשמור מלותיו כלם , ונם רמז כזה כי בקיימו מה שלוהו עליהם הנה יתבנו בעיבי העם ויבורך מהם , שיאמרו שהות הולך בדרך כל הארץ ומקיים מלות לביו ויעשה עם זה חזוק ונבורה רבה , ובזה נם כן יאמור את משמרת השם ויעשה מלותיו , ונתן לו לם כן בזה הבהנה ומני בתה שיהיה ביבו לבין העם ובינו לבין יולה ושמעי ובינו למקום . ולפשר עוד לבלי לפרש לחכמי הולך בדרך כל הארץ בתופן שלמה , והוא שהוד דוד לשלמה שלא ידבר לעמו בתחלת מלכותו לדברים קשים בנלה ונלון ודרך רע , לפי שהעם מתפעלים מלד מזון המלכים ומלבושיהם הרעים , כמו שתרלה לחלבי זה מתה שקדה לל בתבעם , לבל ידבר אליהם תמיד רכות ושפת חלקות , אליהם תמיד לחכמי הולך בדרך כל הארץ , רולה לומר ליבי רולה להתהנג עמהם כחלך עם עבדיו כי לם כתבעים לתיש ועוים , והוה כדרך כל הארץ כרע כלת , ועם היות שיהיו דברים דבריו משמן , הנה הוה שבמעשים לא יהיה כן , לבל יתקוק ויגבר כחלם שלם וכחים קיל רב פעלים , בתופן שיעשה תמיד פעולות המעלה , ונזה ונוקת והיית לאיש . ולפי שרכות הדברים וחזוק הפעולות רלוי שלא יהיה בקטנות כי לם בקחמני כפי המעלה , והוא היה בער ולא לם שלמה

גלבת בחלה, לחר ושמרת לת משמרת ה' ללקיך וגו', וכוף סדברים למען תשכיל לת כל לשר תעשה וגומ', לל שיפיס עיניו בתורת הסם וסס ימלל מוסר כשכל לדם ומשפע ומישרים, ומשם ילמד הדברים לשר ידבר והמעשים לשר יעשה. ולפי שהיה הלמוד הזה מרכות הדברים וגבורת המעשי' והתחזקותם כלי להתמדת מלכותם, לזה לחר שהכלי לזה והמכיח לליו בעצם ולחת הוח שתירת התורה, זהו שלמר למען יקים ה' לת דברו לשר דבר ונומר לל יכרת לך לים מעל כסח ישרלל. והכה המפרשים פירשו הפסוקים בלופנים לחרים, וכל דרך לים יפר בעיניו:

(ה) וגם לתה ידעת וגו'. הכה בקבס רבי דוד קמחי [ה] וְגַם אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר־עָשָׂה לִי יוֹאָב בֶּן־צְרוּיָה אֲשֶׁר עָשָׂה לִשְׁנֵי־שָׂרֵי צִבְאוֹת יִשְׂרָאֵל לַאבְנֵר בֶּן־נֵר וְלַעֲמָשָׂא בֶּן־יֶתֶר וַיַּהַרְגֵם וַיָּשֶׂם דְּמֵי־מִלְחָמָה בְּשָׁלֹם וַיִּתֵּן דְּמֵי מִלְחָמָה בַּחֲגֹרָתוֹ אֲשֶׁר בְּמָתְנָיו וּבְנַעֲלוֹ אֲשֶׁר בְּרַגְלָיו: [ו] וְעָשִׂיתָ כְּחָכְמָתֶךָ וְלֹא־תוֹרֵד שֵׂיבָתוֹ בְּשָׁלוֹם שְׁאוֹל:

בקשה לפני ה' שהשלים הספר לחר שלח לו כיד לוריס. ויחכם רבי לוי בן גרשם כי לחר עשה לי, שהרג לת קבשלום ולחר על זה דברים קשים לליו. ובחכם ר' יוסף קמחי פירש, כי לחר עשה לבני שרי לבחות ישרלל הוח פירוש לחר עשה לי, כי מה שעשה לחבר ולעמשל לחרי שבלו בחלות דוד והבעתתו וחכיחם היו הולכי' בשליחותו והיה לדוד קרקה רבה, ולבן מה שעשׂ להם לדוד עשתו. ופירש ושם דמי מלחמה, דמי עשהל שהיה רוקף לחבר סם לוחם כלילו היו דמי שלום שהיה חבר הורג לת עשהל בשלום. ופירש ובנעלו לחר ברגליו, פנחדרין שבפלו מתים לרגליו. ובחכים ז"ל דרשוהו לענין חבר שהרגו קף מ"ש עכ"ף יולה בערמה, לפי שעשה לוחו יומה נדמת היולך קולפת? ושיין שם לפי שהיה שוקה ומהלך לו וחו הכהו, שבל ויטבו לל תוך השער יהושע ס' עו לדבר לחו בשלי, מלחמה * של בעלך, ולבן לחר דוד כלן ובנעלו לחר ברגליו. ועל דרך הפשט פירשו גם כן בחגורתו לחר במתניו ובנעלו לחר ברגליו משם יולה תרבו מלומדת בחגורתו ופיה למשה כלי אחפול, שלל כדרך החוגרים, וכלחר רלה לת עשהל שהה יולה לתקן בעלו לחר ברגליו וחו בחזותו בפל הקרב מתעדו לחרן ולקחו יולה משם, ולבן לל נחמר עשהל מן הקרב שהיה ביל יולה. ופירשו ועשית כחכמתך ולל תורד שיבתו בשלום וגו', שיבקש עליו להרגו בחופן שלל ימות מיתת עלמו. ופירשו והכה עמך שמעי שהיה רבו ומלמדו תורה. והחכם ר' לוי בן גרשום פירש שהיה שמעי לירתו בירושלם ושלמה חוליחו משם והיה מוליכו עמו תמיד. והלרך פירש בו לרכים זרים, שלה הם לרבי המפרשי' בפירוש הכתובים חילה. והנרחה ללי בהם הוח, שחלוננו דוד לל כוה לת שלמה שיהרוג לת יולה ולל לת שמעי על העוכות הרלשונים לשר הוח לל הרגם עליהם, ולל נתן לל בנו כער ורך חשון חלך עמה מסוכנת כוחת להמית לבני חיל כתקלת חלכותו, לבל היה דעתו וכוונתו לכפר בשלמה הוח שעשה יולה ושמעי כנגדו, כלי שישמר הוח משם ולל יעשילם בניהו בן יגבריו עליו ויעשו לו דומה מה שעשו כנדו, והיה חכלית הנוחה עפה ולמור חליו שישמר משם וישיגוישם הכה רבה לם יקשתו חליו כמו שקשתו לדוד, עם היות שדוד לל העניש על מה שעשו כנדו לפי שהוח נחנע מוח מפלת החכרתי, ולבן לם יקרהו ביימיו כמו שקרה לחביו לל יעשה בשעזיו ולל ילך בדרכיו לכפר בעד קעלתם, לבל יתקוק ויהיה לחים בהעניטו חותם. והתחיל בעניין יולה ואמר ואם לחתה ידעת וגומ', והיה דבוי וגם, בשלמה, לל עם היותך כער ולל היית חוזל עדיין ביימים הרלשונים ולל רלית דברי יולה, הכה גם לחתה ידעת חותם כמוני, כי שמעת מפ מגידים כל מה שעשה. ולפשר לפרש גם כן רבוי וגם, על מעשה יולה, כי לפי שהיה מס לבו על שלמה בקרבו על יולה בעבור מה שנתקשר עם לדוניהו להמליכו, לחר לו דוד לבני כמו שידעת מה שעשה לך יולה גל ידעת מה שעשה לי, והיה מה שעשה לי, הדברי' כלם לשר עשה נגד דוד מהרינת לבשלום ועניין לדוניהו ושר הדברים עמל ובעם לשר עשה לו, וידעת גם כן מה שעשה לבני שרי לבחו' ישרל, והיתה הידיעה הס כן מה שעשה יולה כנדך ומה שעשה כנגדי ומה שעשה כנגדם, ולין להקשות מ"ש בשמוע שיקבר בחתו, כי רבים ככה * רלוכן שמות ל' שמעון לוי ויהודה, * שמ מקבוק ג' לל יבח עמד ושבולה ודומיהם. ומכה זכר בחיתת הלבשים ההם לשר הרג יולה שלשה פשעים גדולי' שבללו בהם. הלחד שהרגם בחרב על לל קחם בכפס, והוח עון פלילי להרוג לבשים בקיים, ולזה לחר ויהרגם, כי זה פי' מה שלחר בכלל לשר עשה לבני שרי לבחות ישרל. בשבי הוח הערמה לשר עשה בהרינתם, כי לל הרגם ביד רמה כנבוחי לשר מעולם, ולבן לל בשמרו ממנו כמו שבוח, שם לבל שפך דמם בהיות בשלום עמו, והוח דבר מגונה מלד בתך הגבורים, שהיה ליולי לו שיתרה בהם קודם שיחיתם, ומכו ושם דמי מלחמה בשלום, לל הדמים לשר לל היה ליולי שישפוך כי שם בחלמה שפך דמים בהיותם עמו בשלום. והפשט בשליחי הוח, שבחותו פעל המגונה לשר עשה יולה התפלר והתחבל בו כלים המתפלר בפעל בכבד ומעולם שעשה, והיה הוח שם לן מתבלל בחתת שקר, ועל זה לחר ויתן דמי מלחמה בחגורתו לשר בחתניו ובנעלו לשר ברגליו, כי כתן יולה בידיו מלותם הדמים לשר שפך על חגורתו ועל בעלו, להרלות העמים והשרים שהוח הרגי לת לבנר ולת עמשל ושגורתו ובעליו מגולגו בדמים, וכדי בזיון וקלף שיעשה העול ויתפלר בו, והיה יותר טוב שיהוג ויכלם מעשהו ולחרי שפך לת דמם יכפס בעפר וילחר לל פעליו לון. והכה קרל דמי לבנר ועמשל דמי מלחמה, לפי שהיו הם הדמים שהיה רלוי שיספכו במלחמה ולל בשלום. ולולי קרלם דמי מלחמה על דרך פגיע כהוו, לפי שהרגם, ועל זה הדרך קרל משה לדוגמל לדוד במדבר * לבני המלחמה, דבר' ב' לפי שהיו רבי הלבב ופקדו מלחמת הלרן. ולפשר לפרש לשר עשה לי, על המנודה לשר עבד יולה לת דוד כל ימיו, ולחר שעם כל זה יזכור מה שעשה לבני שרי לבחות ישרל וגומ', שתכריע לת כל מעשיו הטובים לשר עשה. ולחרי שספר דוד כל המעשה הזה לשר עשה יולה בגדו, לחר (ו) לשלמה הנו ועשית כחכמתך, רומה לומר לל תתכבד בעלתה ולל תעשה שהוח חכם ברלשים ושהיה שר לבלי ולחתה בער ורך ושתפלך כחיותך כמשך לחריו, לל תעשה כן, לבל התחזק והיית לליו ועשית הדברים כלם כחכמתך ולל כתכמתו, וכדי להשמר ממנו לישבך וילי לולקים עמך שלל יהיה עמך בשלום, ולהיותו גם שב גם ישים הרקק מעליו דרכך ולל תשב עמו בשלום לבל תגרשהו, ולו לל ימשול בך כשבר משל כי, ולפי זה לל הוה שלמה שיהרגהו כי הס שלל ישב עמו בשלום, וגם זה לל הוה עליו להעניטו כי הס לחת עשה לשלמה שישמר ממנו, ולחתרה עם זה השלה החמשית: והכוונים פירשו שהולה הנזכר בכחן על הגיבים ועולם העובה הבפציי, ולחרו שהוה לשר עשה בזה העולם, בחופן שלהיותו בעבד בעולם הזה לל יעבד בעולם הבל, ומזה ולל תורד שיבתו בבבת בשלום לשר לו בכחן לשחול

מלכים א ב

(ו) ועשית * כחכמתך ולא תורד שיבתו בשלום שאול: ומותר למה שמוה על יואב מוהו על כי כרוכלי הגלעדי שעשה עמהם חסד ויבטח בהם ויהיו בשלחני אלקנו כדי לכבדם: כי כן קרבו אליו בברחו מפני אבשלום כנו * ואחר כן קרבו אליו, לא נזף הכתוב עמהו קרבו אליו שהייתי חושב על שלמן לכיתם הזקן וכמה שמות כ"ו כלא שהקריבו לפניו מאכל ומשתה * כמו שכתוב * ויעבר וספות ונשים ועבורים, ואף כן מה שיבטח בהם ויקרבם אליו, כי הם מרעיים להתבטח: לתקני שבעת הפרוך עשו עמו ברכה כדרך הרואים הרחמים ולא כיוצא:

(ז) והנה עמך שמעי בן גרא וגומ' * נס זה מבלעדי המוסר, ועכשיו אפלי כי למה שרצה דוד שהיה שלמה בנו חוכה לשמעי בן גרא והיה הולך עמו ויושבו והיה בוטח עליו, לפי שהוא לא כשה לתרמיו, כמו שאמר ועתה אל תנקהו, לא היה לתרמיו, ושמעי והגבורים אשר לדוד לא היו לתרמיו, אבל שמא שהיה שלמה כשה לתרמיו ויהיה בוטח מלך עליו ויושיבהו על כיתו, כמו שיקרה לבעריה שיושבו לתרמי מי שיכניר להם פניה, ולפי שלמה לא היה מכיר את שמעי כפי מדותיו ולא היה יודע רוע תכוונותיו, פקד דוד לבניו לולי שמעי ירע לב שלמה בכשתו בו, ולזה מוהו עליו לא להענישו על מה שקללו כי אם להוהיר את שלמה שלא ישה לתרמיו, וזהו שאמר והנה עמך שמעי בן גרא וגומ', וכאמרו * לא ק"ל הנה רציתי תוכה ויועץ לותך שמעי בן גרא, וכאמרם ז"ל * ק"ק כ"ת שהיה מלמדו תורה, לכל ילעתי כני ילעתי שיהיו מלמדו תורה, כי הני ילעתי שעשם לך שתבטח בו ולא תתקר במרעים, כי הני ילעתיו שעשם היותו עמי בימים הרחוקים בשלום וכמיושר הוא קללני קללה

לויק' ו' ה"ת כ"ת קללת, לא תוקף, והוא מגורת * מה כתרגומו לתרי יגר, ואחר

שבת פ"ט ק"ה ו"ל לדרשו בו טוטריקון לותף לתרי לשע לורר תועבה * ואחר שהיה זה ביום לבתו מתכוים, והוא כתשר יגל דוד כורת מפני

שמו כ' י"ז כ"ז תבשלום שילח שמעי לקרותו וקללו * לא לא היה הלשים וגו' כמו שכתב שם * וזכר שמלבל הפחיתות הזה הבה עול עשה לו עלבון לתר גדול, והוא שירד לקרותו תירגן להכריחו

שם ש"ם כלא שיתחוק לו על מה שקללו, וכמו שאמר לו שם * והבה בתתי היום רתשון לכל בית יוסף, לא שלא לא יתחוק לו יעשה שלא יזכרו לו שיהרגו אלא וכמו שהרגתי שם, ולא תפתל לכריו על לא ההכרת כפי מורך השעה בשבע לו בה"ם שיתיתו בתרב * וזהו התבעל דוד משלמה בנו למה לא הענישו על קללתו ואמר שהיה זה מפלת ההכרת * והיה תכלית הסמור הזה לא להוליל מתנו שלמה יהרוג עתה את שמעי על תותה קללה שקללו, כי שם ליעצו ולהזהירו שלא יבטח בו ולא יתקבר עליו, ותמה שאמר והנה עמך וגו', ואחר והוא ירד לקראתי וגומ', רמז לו שכי לכרים, לתקל שלא ילך עמו ולא יהיה בתקברתו, והשני שלא יתן לו רשות להלוך תוץ לא זן, כי עם היותו עתה עמו בתהבה רבה בעת המורך ירע וירשיע עמו מאד, וכמו שאמר על כיוצא בזה בספר תהלים * לא יאב בקרב ביתי עושה רמיה דובר שקרים לא יכון לנגד עיני:

(ט) ועתה לאמרו ועתה אל תנקהו, רלוי שיפורש כפי זאת הכוונה, ואם יקרה לך עתה עמו כתשר קרה לי עמו אל תכפר בעל תטלתו כתשר עשיתי אני, לתקרי תשר תפלת ההכרת עשיתי ולא ברלוני ולא כפי הדין, אבל אתה אל תנקהו יפעל לך כתשר תעל לי, כי היה תכם ותדעת את תשר תעשה לו אם יפעל לך, כלומר שלו תוריד שיבתו בשלום

שאול לא עם היותו שיש לא תהדר כני זקן כמוהו ולא תתמול עליו, אבל הורד שיבתו בדם לקבר * אז יהיה פירוש כי היה תכם אתה ולא תפטרך לשמוע ולתכמת תוריתו תשר בפיו * תכה אם כן לא טוה דוד לשלמה שיהרוג עתה את שמעי על מה שקללו בעבר, והוא תשר עם זה השלה השניה: והנה כשיתי מדרכי המפרשים כלם בפות דוד על יואב ושמעי מפלת הספקות תשר העירותי בשלות תמשית ושתי מוהת הפרשה, ולמה שלעיר עוד בפרשה השנית כמו שתוכיח שם * ותחכם לשעתו שלוה דוד לשרוג את שמעי, תרחה לי לשרש ועתה אל תנקהו, מלשון * ונקת יעבור נ"כ לשון תשב, שהוא לשון כריתה, ילוה לותו שלא יתיתנו עתה כי תכם הוא ויודע לשכח תוכחה כיוצא, שתרי כן יהרגנו על פי הדין, ויהיה המוני הוא כדי שלא יעבור דוד על שבועתו, לפי שהוא לא היה יתרי לתוכיחו, כמו שכתבתי לתשוב הוא היותר מתיישב להכלל מהספקות * ותלוי שתדע שעורת כדברי הימים לא ספר דבר מהמולחה הזאת ולא מהריגת לתוכיחו ויואב ושמעי ונרוש לכיתר, לפי שכתו שכתבתי בהקלמת ספר שמואל לף עה"ל היה כוונת עזרת לספר כשבחיתם אל דוד ושלמה כפי כוונת ספרו, ולכן לא זכר לכר מוה לפי שלמה שלא היה בזה פעל מעלה:

וישכב דוד עם תבותיו ונו' * זכר הכתוב שיוד לתר הלוחה (י) (עוד מילתא בפומיה דדוד) מת ונקבר בעיר לתר לכל שהוא ליון, והוא על לרך מה שתמרה תורה * ויכל כרתב' מ"ג יעקב לצוות את בניו ויאסוף רגליו אל המטה ויגוע ויאסף אל עמיו * והשביעם עם התבות אפל המפרשים כאחר' על המיתה * והכרתה לו שלא לתר כאן וישכב דוד עם תבותיו להודיע מיתתו * כי אם להעיד על שהוא בפזו והיה תלקו בעולם הבשמות עם תבותיו שהיו לדיקים וטובים, ואחר שלא קרה לו מה שקרה לשתרי מזתו נקבר עם תבותיו * לפי שמתוך מלבותו זכתלר הדיוט כמוהם, וכמו שכתבתי בסוף ספר שמואל * תכל דוד מלאר היה יתד המלכים לף קשה על ופפתם * לא נקבר בבית לחם עם תבותיו שהיו רועי לתן ונקבר בעירו לין, כי שתה יצאו כתבות למשפט כפתות לבית דוד * ולכן הודיענו הכתוב בכאן שעם היות שזכה דוד עם תבותיו כמבותת הבפזות כאחרו * קטן ונדול שם הוא, ליוב ג' י"ם הבה קבורת גופו לא היה עם גופיהם * כי הוא נקבר בעיר דוד והם נקברו בשדה למם, והיה תם כן בפזו דבק עם בפזם וגופו בפרל מנופם * ובכר פירשתי לכי כדומה לזה ביעקב, שאחר שלא יוסף בכו * לא לא נקברתי באלרים וכבכתי עם ברתב' מ"ג כ"ם תבותי וכשתתי מאלרים וקברתני בקבורתם ונו', וזהו כא שם בפזון בפשה כי תם בפזון עתה * יאחר יעקב לא יוסף לא תקברני עתה באלרים לפשתך שבזמן הגזולה תעלו עלמותי מזה לתכם * ואחר זה מכתך על מה שהיה כן הענין ביוסף עלמו, והוא שלא היה הענין כן בגופו, והוא לא כא תקברני באלרים * לא לא תקברני עתה באלרים לתרי מותי, כי אפתר שאני לשכב עם תבותי, כלומר בעולם הבשמות שתהיה בפזי עם בפזותיהם ותהיה באמיצתם, רלוי הוא תם כן שהנוף עתה יכבר מיל עם גופם * והוא וכשתתי מאלרים וקברתני בקבורתם, בענין שיהיה גופו עם גופם כמו שבפזו תהיה עם בפזותיהם * הבה תם כן השביבה עם התבות כאחר' על דנון

על דבוק הבשמות והקטורה כלומר על הנוף, ולבן וכר כתן בדוד שלח שכב, כמו שכב נופו, כי היה שכבה עם לבותיו כמשיכתם, וגופו כפרד מהם וכקבר בליון שהיה עיר דוד. וכבר ספר יוסף ן' גוריון בספרים הקדמוניים שכתב ללוחיים, כי דוד המלך עה' נוה לעשות במקום קבורתו מקבות גדול ושמן כו ממון הרבה בשיעור מופלג, ובנה עליו בבתים רבים בתוכו שלח יוכלו להוליאו משם לשלח לירושלם וכשבא לסבלותיהם, וכשבא יהודה ושלמה ויהושפט ויהואש ויאשיהו ויהוחז ויהויקים ויכניה וצדקיה ויודעים סודות הבנין ותכונתו (יא) לא יוכלו להוליאו משם ממון עול: עוד זכר הימים אשר מלך דוד על ישראל שהיו כלם מרכבים שבה, כי בקברות מלך על יהודה לבד שבע שנים, וכירושלם מלך על כל ישראל ויהודה שלשים ושלש שנים, ועם היות שכבר נזכר בספר שמואל כשנים הללה אשר מלך דוד, הנה היה זה עם כתמלת מלכותו, ובלתי זכרו בכתוב ימיו, ועל הדרך הזה כשנו כשנים שמ' ב' ה' בכתוב פעמים הרבה, והנה עם כאמר * כן שלשים שנה דוד ל' ג' במלכו ושלשים שנה מלך, בקברון מלך על יהודה שבע שנים ושלשים שנה, וכירושלם מלך שלשים ושלש שנה על כל ישראל ויהודה, ולא נזכרו עם כן בכתוב הששה חדשים שזכר עוד עם, לפי היה זה לפי שהכתוב לא יחשב כי עם מלך שמ' ב' הפלשתים, וכאמר ל' תשבון גדול בולע את המועט: פרש' כ'

פרשה שנית בספר הדברים לפני שלמה להלך את המלכה בכתוב כיל שלמה לבלר מה שאמר ותכון מלכותו מאד, וזה לפי כמה שהרג את לוביו לדוכיהו ויואש ושמעי, ועם כמה שקנה לו לוחב ורע לת פרעה מלך מצרים כמה שהתקין עמו, ועם כמה שבשלם בחכמה עליונה, ועם בחבתו לת העם הגדול ית' ובגדולת המשרתים וכבוד ביתו וגודל מעלתו. עתלת הפרשה ויבא לדוכיהו בן חגית וגו', עד ויצלח שלמה וגו'. והנה שלשתי בפרשה הזאת שתי השאלות:

השאלה הראשונה למה נזה שלמה להרוג לת לדוכיהו לבין? והנה לא נזהו לדוכיהו לבין? ועם כאמר שהרגו לפי שהבטיח לשמעי כי לא לא לתלוך מחוץ לבין, הנה ככר אמר לו עם יהיה לבן קול לא יפול מעצרת ראשו לארצה, ועם הרגו לפי שעבל לת לבינג כמו שירלה מפשט הכתוב וכמו שהסכימו עליו הספרשים כלם? יקשה מלד כי לביבג לא היתה לשת דוד ולא שכב עמה, וכמו שאמר והמלך לא ידעה, ועפ"י שהיתה סוכבת ומשרתת לת המלך לא היה ראוי שתמנע מכני זה מהבטח לשמעי, והנה שרביטו של מלך הוא לסוד להשתמש בו, לכל הלסוד הוא בשותו שרות שהיה משתמש בו המלך ולביבג היתה משרתת לת המלך בוקנתו, ולא היה זה חופן להשתמשות שהיה מבקש מאשה לדוכיהו כי עם להיות לו לאשה, וגם שהוא שהיתה לסוחה לדוכיהו, הנה לחרי שלא שכב עמה עליון והוא בקש משלמה בהכנעה רבה שיתנה לו לאשה, היה די לשלמה בסירובה מאתו ולא יוכה לו ולא ישמע אליו, לא שהרגהו על השאלה בלבד, ומה היה ענין מלחמו ושלחי לו המלוכה וגומ'? ועם לחרנו שמעת שלמה בזה איך לא הוכיחו הקלה עליו ולא כתיקם לו בכתוב עון בזה?

השאלה השנית למה נזה שלמה להרוג לת יואב בן צרויה? עם כאמר שהרגו לקיים מלות יהי דמו בראשו, הנה דוד לא נזהו שיפוך דמו כי עם שלא יוריד שיבתו בשלום שאולה, והמאמר הזה יורה על הגרוש לא על המיתה, וסיה לו לגרשו כמו שגרש לת לביתר ולת שמעי, ולת תרשה גם כן שכשאר הרגו שלמה לא לאמר שהיתה מיתתו מפלת לוחת לבין לבל לאמר והשיב ה' לת דמו על ראשו וגומ', ולא זכר מהמוחה כלל לפי שלא הרגו עליה? ועם כאמר שלא המיתו מלד בעוחה, כי עם להיותו כפי הדין חייב מיתה על מי לבבר ועשתה שהרגם בערמה, והתורה לאמרה * וכי אמות בלא יויל לים על רעהו להרגו בערמה מעם מזבחי תקחנו למות, הנה יוחב לא הרגם בעדים והתראה, ולבן כפי הדין לא היה חייב מיתה ולא הרגו דוד עליהם בעבור זה כמו שכתבתי בס, והיה עם כן בלתי רלוי לשלמה שיתעורר בתקל מלכותו לד קחת ע"ב לבער הדם החוץ שלא היה מועל עליו לבערו ולא כעשה כימיו, כי שהכתוב מעיד שלא הרגו שלמה כי עם על שבועה לחרי לדוכיהו, כמו שאמר והשמועה בלה עד יואב כי יוחב כשם לחרי שלמה שלח לשמעי שלא יעבור לחוץ ולא יוחב לו ולא יוכל לעבור עליו לאה שיעבור בהיות שלא בעבר לו לחוץ עמו?

השאלה השלישות למה לאמר שלמה לשמעי הנה לך בית בירושלם וישבת שם ולא תצא משם לנה ולנה וגו'? והנה היה עובר בזה על מלות לביו שמואל והורלת לת שיבתו כדם שאולה בפי לעת רבים, והוא לא הרגו לבל גרש לחוץ למבחר המקומות שרתי במלכות ירושלם הבנויה, ומה העובש לחר יעביתהו בזה? ולנו היו שמעי שומר מלות המלך בשבתו בירושלם לא היה בהרג, ועם כן עשה שלמה הכל בהפך מה שמוהו לביו, כי הוא

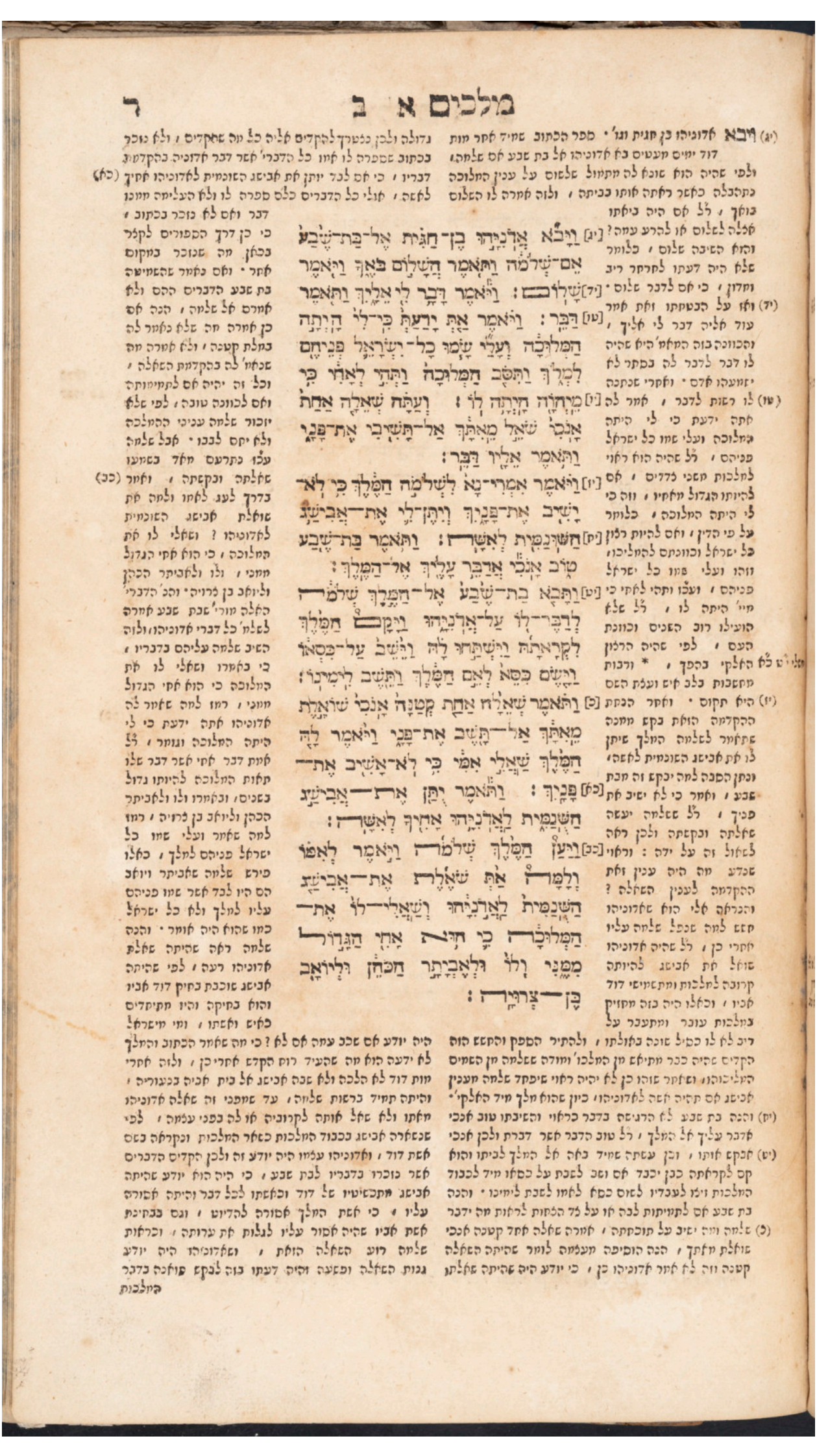
סוף מה לו שיגרש לת יואב ויברוג לת שמעי והוא גרש שמעי
והרג יואב, והוא מה שיורה שלח הרג לת יואב כי שם לנקום
ולבטור לותו על ראש היה לקרי לדוביהו, ולכן לת גרשו כמו
שמוהו לכיו לכל הרגו וכלי זוס עליהם ותוכה כלל, ולשמעי
לפי שלח היה עם לדוביהו והיה לוהב לשלמה לקל בעבדו
ולת הרגו כמו שמוה עליו לכל גרשו לירושלם, ושם שלחתו
המפרשים שהיה זה תוכה כדי להרגו ליכה טעמה, כי למה
יבקש תוכה לשמעי ולת יואב, והכתוב לומר שיהב שמעי
שלח שכים לירושלם ולילך בתלחר שלמה כל לותו זמן כהריגתו
ולת בקש לו תוכה לחרת, והוא המורה שמעולם לת
היה הורג לותו ולו לת היה יולת לירושלם לשר זה לשפחר
שליו וקרוב לעזותו מכלי עמל כלל, והיה לם כן מצוח
פנים נדבר:

השאלה הרביעית במה שלחר וישתחו שלמה לת
פרעה וגומ', והוא שלת ישלם
הדבר מקלוקה, לם שבלת שחטת שלמה בהשתחוו עם פרעה
מלך מלרים הו לת חטת הוה כלל? ולם כלחר שחטת, יקשה
לחרו לקריו ויהלב שלמה לת ה' לשבת בחקות דוד לכיו רק
בבמות הוא מוכח ומקטיר וגו'? ולם עבר על התורה במה
שכעל בת פל פכר, לין לחר לקריו שלהב לת ה' וכשלך
בחקות דוד לכיו? ולין לחר עול רק בבמות הוא מוכח
ומקטיר יורה שלת חטת כדבר לקר? ויותר היה רלוי שילחר
רק שלקח לת בת פרעה לקשה שהוא יותר רע מהיותו מוכח
ומקטיר בבמות כוזן שהיו מותרות בכל מקום, ולין לקרי
לעון הפלילי הזה כרלוה הסם לל שלמה בגבעון פעמים ודבר
אתו ולת הוכיחו כלל על החטת הזה? גם יקשה לחרו לקרי
זה ויתחזק ה' בשלמה כי נטה לבבו מעם ה' לקלי ישרלל וגו',
והיה רלוי שילחר כי התחזק לת פרעה וכשל לת בתו. הנה
מכל הכללים הללה ילקה הפשט דעת הלומר שלמה חטת
דברים ז' ג' בזה. ושם לחרכו שלת חטת ר' יקשה מלך מה שלחרת תורה *
ולת תתחתן בם בתך לת תתן לבנו ובתו לת תקח לבנך כי
יסיר לת בנך מלחרי וגו', שלכרה היעוד לגוים בפירוש,
שם כג ק' ולחר' עוד שכית * לת תתעב מלרי כי גר היית בלרלו בניס
לשר יולדו להם דור שלישי יבח להם בקהל ה', וזה מורה
שקודם הדור השלישי לסור להכשל למלרית ולכור להניחה
בקהל ה'. וגם יקשה לזה שלישית מה שנלה הכתוב ענין
במי' יג' ל', שלמה, כלחרו לקרי זה * והמלך שלמה להב בצי בכרי' רבות
ב' ולת בת פרעה מוכניות עמוניות למוניות תתיות, מן הגוים
לשר לחר ה' לל בני ישרלל לת תבואו בהם והם לת יבואו בכם
לכן יטו לת לבבכם לחרי ללקיהם דבק שלמה ללהבה וגומ',
וזה מורה שחטת מלך בלקתו לת בת פרעה. ויקשה גם כן
עזר' ט' יג' רביעית מה שכתו בספר עזרל * על לשר בשלו נבות בכרית
לכבעבי החתי הפריזי היבוסי העמוני המוחבי המלרי האמורי
ולת כתפר להם העון עד לשר הוציאו לותם והבולך מהם,
ולין לה כן כלחר שלת חטת שלמה. ויקשה גם כן תמיהת מה
מלחכי כ' יג' שלחר הבניח מלחכי על כדומה לזה, * כי בלל יהולה קדש
ה' לשר להב ובעל בת לל נכר, הנה קדש זה בלול הסם,
שם כ' י"ב ולחר * יכרת ה' ללים לשר יעשה ועומר. ובכתיבו זל לחרו
יבמות פ"ח בזה, כי לת תתחתן בם בניותן בלחר, לבל שם כתניירו
לך עו"ע מותרין. ומהם לחרו כי בניותן לית להו תקנות, וכי לת
תתחתן בם כי מתגיירי הוא, ושלמה עבר בלת תתחתן, והנה
לדעת הרלשון עם היות שיוכר ספק לת תתחתן בם, הנה
לת הוסר ספק דור שלישי יבח להם בקהל ה', ולת הותר
הספק לשר הערותי מה שלחר הכתו' בשלמה ושלר הספקות לשר
לשר זכרתי כלם, ולדעת השני יקשה כל הספקות לשר
הערותי למלן ללחר חטת:

השאלה החמשית במה שלחר ית' לשלמה בחלום
הלילה בתשובת שלילתו הנה כתתי
לך לב חכם ונבון לשר כמוך לת היה לפניך ולחריך לת יקום

(לג) **ויבא** לדוניהו כן תגית וגו׳ • מפר הכתוב שמיד לאחר מות דוד ימים מעטים בין לדוניהו לבת שבע עם שלמה, ולפי שהיה הוגן שוכח לה מתמוך שלשום על ענין המלוכה כתבלה כאחר ראתה לותו בבריתה , ולזה אמרה לו השלום בוקר , לפי עם היה ביאתו אפלה לשלום או לקרע עמה? ומזה הסיפה שלום , כלומר שלח היה לעתו לאחריך ריב ומדון , כי עם לבבר שלום • (יד) ואני על הבטחתו ואת אמר עוד אליך דבר אלי אליך , והכוונה בזה המאמר היה שהיה לו לבבר לה בפתר לא יזמינהו אליה • (טו) לו רצות לבבר , אמר לה אתה ידעת כי לי היתה המלוכה ועלי שמו כל ישראל פניהם , לפי שהיה הוגן לאחי למלכות משני בדרים , עם להיותו הגדול מאחיו , וזה כי לי היתה המלוכה , כלומר על פי הדין , ועם להיות כלון כל ישראל וכוונתם להמליכו, וזהו ועלי שמו כל ישראל פניהם , ועכשו ותהי לאחי כי מאת ה׳ היתה לו , לפי שלא הועילו דוב הפנים וכוונת העם , לפי שהיה הדבון * ודבות מחשבות בלב איש ועצת השם (ז) היא תקום • ואמר בנגד ההקדמה הזאת בקש ממנה שתאמר בשלמה המלך שיתן לו את אבישג השונמית לאשה, ונתן הסבה למה יבקש זה מבת שבע , ואמר כי לו ישיב את פניך , לפי שאלמה יעצה שתלתה ובקשתה ולבן רצה לשמוע זה על ידה : ורצוני שבקש מה היה עכין זאת ההקדמה לעניין השלה ? והבדתה אלי הוא שתלתו ששב למה עבפל שלמה עליו יותרי כן , לפי שהיה תלתו שיתן את אבישג השונמית לאשה , היה לפי שהיה קרובה למלכות ומתחשבי דוד בבית המלכות עובר ומתעבר על היה לית לו בפועל שוכה בתולתו , ולהתיר הספק והבזה הזה הקדים שהיה כבר מתיבש מן המלכו׳ ומודע שאלמה מן השמים המליכוהו, ואחר שזהו כן לית יהיה רצוני שיפקד שלמה מעניין אבישג מה תהיה תשה לתלתו׳ כיון שהוא מלך מיד התלתי׳ (יח) והנה בת שבע לית הרגישה בדבר כרצוני והשיבתו טוב אדבר עליך אל המלך , לפי טוב הדבר אשר דברת ואבן אדבר (יט) ותבא תותו , ואבן עשתה שמיד בתה אל המלך לבתתו והוא קם לקראתה בבן ישבד לה ושב לשבת על כסאו מיד לבבוד המלכות וימן לעבדיו לעשות כמץ לאמו לשבת לימינו • והנה בת שבע לם לתמיהות לבה הו על לב הפחות לרצות מה ידבר (כ) שלמה ותה שיש על תוכחתה , אמרה שאלה אחד קטנה ואל לא תשוב פניי׳ , הנה הוסיפה מעצמה לומר שהיתה שאלתה קטנה ואל לא תשוב לדוניהו כן , כי יודע היה שהיתה שאלתו

(כא) **ויבא** אדניהו בן חגית וגו׳ • מפר הכתוב שמיד לאחר מות דוד ימים מעטים בין לדוניהו אל בת שבע אם שלמה, ולפי שהיה הוגן שוכח לה מתמוך שלשום על ענין המלוכה כתבלה כאחר ראתה לותו בבריתה , ולזה אמרה לו השלום בוקר , לפי לם היה ביאתו אפלה לשלום או לקרע עמה? ואחת היא שלום , כלומר שלח היה לעתו לאחריך ריב ומדון , כי לם לבבר שלום • (כב) ואני על הבטחתו ואת אמר עוד אליך דבר אלי אליך , והכוונה בזה המאמר היה שהיה לו לבבר לה בפתר לא יזמינהו אליה • (כג) לו רצות לבבר , אמר לה אתה ידעת כי לי היתה המלוכה ועלי שמו כל ישראל פניהם , לפי שהיה הוגן לאחי למלכות משני בדרים , עם להיותו הגדול מאחיו , וזה כי לי היתה המלוכה , כלומר על פי הדין , ועם להיות כלון כל ישראל וכוונתם להמליכו, וזהו ועלי שמו כל ישראל פניהם , ועכשו ותהי לאחי כי מאת ה׳ היתה לו , לפי שלא הועילו דוב הפנים וכוונת העם , לפי שהיה הדבון * ודבות מחשבות בלב איש ועצת השם (כד) היא תקום • ואמר בנגד ההקדמה הזאת בקש ממנה שתאמר בשלמה המלך שיתן לו את אבישג השונמית לאשה, ונתן הסבה למה יבקש זה מבת שבע , ואמר כי לו ישיב את פניך , לפי שאלמה יעצה שתלתה ובקשתה ולבן רצה לשמוע זה על ידה : ורצוני שבקש מה היה עכין זאת ההקדמה לעניין השלה ? והבדתה אלי הוא שתלתו ששב למה עבפל שלמה עליו יותרי כן , לפי שהיה תלתו שיתן את אבישג השונמית לאשה , היה לפי שהיה קרובה למלכות ומתחשבי דוד בבית המלכות עובר ומתעבר על היה לית לו בפועל שוכה בתולתו , ולהתיר הספק והבזה הזה הקדים שהיה כבר מתיבש מן המלכו׳ ומודע שאלמה מן השמים המליכוהו, ואחר שזהו כן לית יהיה רצוני שיפקד שלמה מעניין אבישג מה תהיה תשה לתלתו׳ כיון שהוא מלך מיד התלתי׳ (כה) והנה בת שבע לית הרגישה בדבר כרצוני והשיבתו טוב אדבר עליך אל המלך , לפי טוב הדבר אשר דברת ואבן אדבר (כו) ותבא תותו , ואבן עשתה שמיד בתה אל המלך לבתתו והוא קם לקראתה בבן ישבד לה ושב לשבת על כסאו מיד לבבוד המלכות וימן לעבדיו לעשות כמץ לאמו לשבת לימינו • והנה בת שבע לם לתמיהות לבה הו על לב הפחות לרצות מה ידבר (כז) שלמה ותה שיש על תוכחתה , אמרה שאלה אחד קטנה ואל לא תשוב פניי׳ , הנה הוסיפה מעצמה לומר שהיתה שאלתה קטנה ואל לא תשוב לדוניהו כן , כי יודע היה שהיתה שאלתו

ויבא אדניהו בן חגית אל בת שבע אם שלמה ותאמר השלום בואך ויאמר השלום׃ (כא) ויאמר דבר אלי אליך ויאמר דבר׃ (כב) ותען בת שבע ותאמר לאדניהו ולמה אתה שאל את אבישג השונמית לאדניהו שאל לו את המלוכה כי הוא אחי הגדול ממני ולו ולאביתר הכהן וליואב בן צרויה׃ (כג) וישבע המלך שלמה בה׳ לאמר כה יעשה לי אלהים וכה יוסיף כי על נפשו דבר אדניהו הדבר הזה׃ (כד) ועתה חי יהוה אשר הכין ויושיבני על כסא דוד אבי ואשר עשה לי בית כאשר דבר כי היום אמות אדניהו׃ (כה) וישלח המלך שלמה ביד בניהו בן יהוידע ויפגע בו וימת׃ (כו) ולאביתר הכהן אמר המלך לך ענתתה השדתה כי איש מות אתה ביום הזה לא אמית אתך כי נשאת את ארון אדני יהוה לפני דוד אבי וכי התענית בכל אשר התענה אבי ולגזר את עלי מבית יהוה׃ (כז) ויגרש שלמה את אביתר מהיות כהן ליהוה למלא את דבר יהוה אשר דבר על בית עלי בשלה׃ (כח) והשמעה הגיעה יואב כי יואב נטה אחרי אדניהו ואחרי אבשלום לא נטה אחרי שלמה וינס יואב אהלה יהוה ויחזק בקרנות המזבח׃ (כט) ויגד למלך שלמה כי נס יואב אהלה יהוה והנה אצל המזבח ותשלח שלמה את בניהו בן יהוידע לאמר לך פגע בו׃ (ל) ויבא בניהו אל אהלה יהוה ויאמר לו כה אמר המלך צא ויאמר לא כי פה אמות ואשוב אליך ויענה בניהו את המלך לאמר כה דבר יואב וכה יענני׃ (לא) ויאמר אליו המלך עשה כאשר דבר ופגע בו וקברתו והסר את הדם אשר שפך יואב מעלי ומעל בית אבי׃ (לב) ויהוה השיב את דמו על ראשו אשר פגע בשני אנשים צדיקים וטובים ממנו ויהרגם בחרב ואבי דוד לא ידע הרוג בן נר שר צבא ישראל ואת עמשא בן יתר שר צבא יהודה׃ (לג) ושבו דמם בראש יואב ובראש זרעו לעולם ולדוד ולזרעו ולביתו ולכסאו יהיה שלום עד עולם מעם יהוה׃ (לד) ויעל יהוידע בן בניהו ויפגע בו ויהמתהו ויקבר בביתו במדבר׃ (לה) ויתן המלך את בניהו בן יהוידע תחתיו על הצבא ואת צדוק הכהן נתן המלך תחת אביתר׃ (לו) וישלח המלך ויקרא לשמעי ויאמר אליו בנה לך בית בירושלם וישבת שם ולא תצא משם אנה ואנה׃ (לז) והיה ביום צאתך ועברת את נחל קדרון ידע תדע כי מות תמות דמך יהיה בראשך׃ (לח) ויאמר שמעי אל המלך הדבר טוב כאשר דבר אדני המלך כן יעשה עבדך וישב שמעי בירושלם ימים רבים׃ (לט) ויהי מקצה שלש שנים וינסו שני עבדי שמעי אל אכיש בן מעכה מלך גת ויגידו לשמעי לאמר הנה עבדיך בגת׃ (מ) ויקם שמעי וחבש את חמרו וילך גתה אל אכיש לבקש את עבדיו וילך שמעי ויבא את עבדיו מגת׃ (מא) ויגד לשלמה כי הלך שמעי מירושלם גתה וישב׃ (מב) וישלח המלך ויקרא לשמעי ויאמר אליו הלא השבעתיך בה׃ ואעד בך לאמר דע ודע כל אשר אנכי מצוך היום תמות ואמרת אלי הדבר טוב שמעתי׃ (מג) ולמה לא שמרת שבעת יהוה ואת המצוה אשר צויתיך׃ (מד) ויאמר המלך לשמעי אתה ידעת את כל הרעה אשר ידעה לבבך אשר עשית לדוד אבי והשיב יהוה את רעתך בראשך׃ (מה) והמלך שלמה ברוך ושלמה ישבת כסא דוד לפני יהוה עד עולם׃ (מו) ויצו המלך ביד בניהו בן יהוידע ויצא ויפגע בו וימת ותכון הממלכה ביד שלמה׃

ג ויתחתן שלמה אל פרעה מלך מצרים ויקח את בת פרעה ויבאה אל עיר דוד עד כלתו ואת בית יהוה ואת חומת ירושלם סביב׃ (ב) רק העם מזבחים בבמות כי לא נבנה בית לשם יהוה עד ההמה׃ (ג) ויאהב שלמה את יהוה ללכת בחקות דוד אביו רק בבמות הוא זבח ומקטיר׃ (ד) וילך המלך גבעונה לזבח שם כי היא הבמה הגדלה אלף עלות יעלה שלמה על המזבח ההוא׃ (ה) בגבעון נראה יהוה אל שלמה בחלום הלילה ויאמר אלהים שאל מה אתן לך׃ (ו) ויאמר שלמה אתה עשית עם עבדך דוד אבי חסד גדול כאשר הלך לפניך באמת ובצדקה ובישרת לבב עמך ותשמר לו את החסד הגדול הזה ותתן לו בן ישב על כסאו כהיום הזה׃ (ז) ועתה יהוה אלהי אתה המלכת את עבדך תחת דוד אבי ואנכי נער קטן לא אדע צאת וביא׃ (ח) ועבדך בתוך עמך אשר בחרת עם רב אשר לא ימנה ולא יספר מרב׃ (ט) ותתן לעבדך לב שמע לשפט את עמך להבין בין טוב לרע כי מי יוכל לשפט את עמך הכבד הזה׃ (י) וייטב הדבר בעיני אדני כי שאל שלמה את הדבר הזה׃ (יא) ויאמר אליו אלהים יען אשר שאלת את הדבר הזה ולא שאלת לך ימים רבים ולא שאלת לך עשר ולא שאלת נפש אויביך כי אם שאלת לך הבין לשמע משפט׃ (יב) הנה עשיתי כדברך הנה נתתי לך לב חכם ונבון אשר כמוך לא היה לפניך ואחריך לא יקום כמוך׃ (יג) וגם אשר לא שאלת נתתי לך גם עשר גם כבוד אשר לא היה איש כמוך בכל המלכים כל ימיך׃ (יד) ואם תלך בדרכי לשמר חקי ומצותי כאשר הלך דוד אביך והארכתי את ימיך׃ (טו) ויקץ שלמה והנה חלום ויבא ירושלם ויעמד לפני ארון ברית אדני ויעל עלות ויעש שלמים ויעש משתה לכל עבדיו׃ (טז) אז תבאנה שתי נשים זונות אל המלך ותעמדנה לפניו׃ (יז) ותאמר האשה האחת בי אדני אני והאשה הזאת ישבת בבית אחד ואלד עמה בבית׃ (יח) ויהי ביום השלישי ללדתי ותלד גם האשה הזאת ואנחנו יחדו אין זר אתנו בבית אין זולתנו שנינו בבית׃ (יט) ויקץ בן האשה הזאת לילה כי שכבה עליו׃ (כ) ותקם בתוך הלילה ותקח את בני מצדי בשכבתך שפחתך ותשכבהו בחיקה ואת בנה המת תשכבהו בחיקי׃ (כא) ואקם בבקר להינק את בני והנה מת ואתבוננה אליו בבקר והנה לא בני אשר ילדתי׃ (כב) ותאמר האשה האחרת לא כי בני החי ובנך המת ותאמר לא כי בנך המת ובני החי ודברו לפני המלך׃ (כג) ויאמר המלך זאת אמרת זה בני החי ובנך המת ואת אמרת לא כי בנך המת ובני החי׃ (כד) ויאמר המלך קחו לי חרב ויביאו חרב לפני המלך׃ (כה) ויאמר המלך גזרו את הילד החי לשנים ותנו את חצי לזאת ואת חצי לזאת׃ (כו) ותאמר האשה אשר בנה החי אל המלך כי נכמרו רחמיה על בנה ותאמר בי אדני תנו לה את הילד החי והמת אל תמיתהו וזאת אמרת גם לי גם לך יהיה גזרו׃ (כז) ויען המלך ויאמר תנו לה את הילד החי והמת אל תמיתהו היא אמו׃ (כח) וישמעו כל ישראל את המשפט אשר שפט המלך ויראו מפני המלך כי ראו כי חכמת אלהים בקרבו לעשות משפט׃ ד ויהי המלך שלמה למלך על כל ישראל׃ (ב) ואלה שרים אשר היו לו עזריהו בן צדוק הכהן׃ (ג) אליחרף ואחיה בני שישא סופרים יהושפט בן אחילוד המזכיר׃ (ד) ובניהו בן יהוידע על הצבא וצדוק ואביתר כהנים׃ (ה) ועזריהו בן נתן על הנצבים וזבוד בן נתן כהן רעה המלך׃ (ו) ואחישר על הבית ועדניהו בן אבדא על המס׃ (ז) ולשלמה שנים עשר נצבים על כל ישראל והכלו את המלך ואת ביתו חדש בשנה באחד עשר חדש׃ (ח) ואלה שמותם בן חור בהר אפרים׃ (ט) בן דקר במכץ ושעלבים ובית שמש ואילון בית חנן׃ (י) בן חסד בארבות לו שכה וכל ארץ חפר׃ (יא) בן אבינדב כל נפת דור טפת בת שלמה אשת לו׃ (יב) בענא בן אחילוד תענך ומגדו וכל בית שן אשר אצל צרתן מתחת ליזרעאל מבית שן עד אבל מחולה עד מעבר יקמעם׃ (יג) בן גבר ברמת גלעד לו חות יאיר בני מנשה אשר בגלעד לו חבל ארגב אשר בבשן ששים ערים גדלות חומה ובריח נחשת׃ (יד) אחינדב בן עדו מחנים׃ (טו) אחימעץ בנפתלי גם הוא לקח את בשמת בת שלמה לאשה׃ (טז) בענא בן חושי באשר ובעלות׃ (יז) יהושפט בן פרוח ביששכר׃ (יח) שמעי בן אלא בבנימן׃ (יט) גבר בן אורי בארץ גלעד ארץ סיחן מלך האמרי ועוג מלך הבשן ונציב אחד אשר בארץ׃ (כ) יהודה וישראל רבים כחול אשר על הים לרב אכלים ושתים ושמחים׃ (כא) ושלמה היה מושל בכל הממלכות מהנהר ארץ פלשתים ועד גבול מצרים מגשים מנחה ויעבדו את שלמה כל ימי חייו׃ (כב) ויהי לחם שלמה ליום אחד שלשים כר סלת וששים כר קמח׃ (כג) עשרה בקר בריאים ועשרים בקר מרעית ומאה צאן לבד מאיל וצבי ויחמור ואבסים בריאים׃ (כד) כי הוא רדה בכל עבר הנהר מתפסח ועד עזה בכל מלכי עבר הנהר ויהי שלום לו מכל עבריו סביב׃ (כה) וישכן יהודה וישראל לבטח איש תחת גפנו ותחת תאנתו מדן ועד באר שבע כל ימי שלמה׃ (כו) ארבעים אלף אבוסת סוסים לרכבו ושנים עשר אלף פרשים׃ (כז) והנצבים האלה נצבו המלך שלמה ועל שלחן המלך שלמה איש חדשו לא יחסר דבר׃ (כח) שעורה ותבן לסוסים ולרכש יביאו אל המקום אשר יהיה שם איש כמשפטו׃ (כט) ויתן אלהים חכמה לשלמה ותבונה הרבה מאד ורחב לבב כחול אשר על שפת הים׃ (ל) ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת מצרים׃ (לא) וחכם מכל האדם מאיתן האזרחי והימן וכלכל ודרדע בני מחול ויהי שמו בכל הגוים סביב׃ (לב) וידבר שלשת אלפים משל ויהי שיריו חמשה ואלף׃ (לג) וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב היוצא בקיר וידבר על הבהמה ועל העוף ועל הרמש ועל הדגים׃ (לד) ויבאו מכל העמים לשמע את חכמת שלמה מאת כל מלכי הארץ אשר שמעו את חכמתו׃ ה וישלח חירם מלך צר את עבדיו אל שלמה כי שמע כי אתו משחו למלך תחת אביו כי אהב חירם היה דוד כל הימים׃ (ב) ושלמה שלח אל חירם לאמר׃ (ג) אתה ידעת את דוד אבי ולא יכל לבנות בית לשם יהוה אלהיו מפני המלחמה אשר סבבוהו עד תת יהוה אתם תחת כפות רגליו׃ (ד) ועתה הניח יהוה אלהי לי מסביב אין שטן ואין פגע רע׃ (ה) והנני אמר לבנות בית לשם יהוה אלהי כאשר דבר יהוה אל דוד אבי לאמר בנך אשר אתן תחתיך על כסאך הוא יבנה הבית לשמי׃ (ו) ועתה צו ויכרתו לי ארזים מלבנון ועבדי יהיו עם עבדיך ושכר עבדיך אתן לך כאשר תאמר כי אין בנו איש יודע לכרת עצים כצדנים׃ (ז) ויהי כשמע חירם את דברי שלמה וישמח מאד ויאמר ברוך יהוה היום אשר נתן לדוד בן חכם על העם הרב הזה׃ (ח) וישלח חירם אל שלמה לאמר שמעתי את אשר שלחת אלי אנכי אעשה את כל חפצך בעצי ברוש ועצי אלמגים׃ (ט) עבדי ירדו מלבנון אל הים ואני אשימם דברת לים והפתים שם ושאתים אתה ותעשה את תבואתי לתת לחמי׃ (י) וחירם נתן לשלמה עצי ארז ועצי ברוש ככל חפצו׃ (יא) ושלמה נתן לחירם עשרים אלף כר חטים מאכל לביתו ועשרים כר שמן כתית כה יתן שלמה לחירם שנה בשנה׃ (יב) ויהוה נתן חכמה לשלמה כאשר דבר לו ויהי שלום בין חירם ובין שלמה ויכרתו ברית שניהם׃ (יג) ויעל המלך שלמה מס מכל ישראל ויהי המס שלשים אלף איש׃ (יד) וישלחם לבנונה עשרת אלפים בחדש תחת אחד יהיו בלבנון חדשים שנים בבתיהם ואדונירם על המס׃ (טו) ולשלמה שבעים אלף סבל ושמנים אלף חצב בהר׃ (טז) לבד משרי נצבי שלמה אשר על המלאכה שלשת אלפים ושלש מאות הרדים בעם העשים במלאכה׃ (יז) ויצו המלך ויסעו אבנים גדלות אבני יקרה לייסד בית אבנים גזית׃ (יח) ויפעלו בניו שלמה וחירם וגבלים ויכינו עצים ואבנים לבנות הבית׃ ו ויהי בשנת ארבע מאות שנה ושמנים שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים בשנת הרבעית בחדש זיו הוא החדש השני למלך שלמה על ישראל ויבן הבית ליהוה׃ (ב) והבית אשר בנה המלך שלמה ליהוה ששים אמה ארכו ועשרים רחבו ושלשים אמה קומתו׃ (ג) ואולם על פני היכל הבית עשרים ארכו כאמת הבית ועשר אמות רחבו על פני הבית׃ (ד) ויעש לבית חלונים שקפים אטומים׃ (ה) ויבן על קיר הבית ספיח סביב את קירות הבית סביב לדבי ולהיכל ויעש צלעות סביב׃ (ו) הספיח התחתון חמש אמות רחבו והתיכון שש אמות רחבו והשלישי שבע אמות רחבו כי מגרעות נתן לבית מחוץ סביב בלתי אחזו בקירות הבית׃ (ז) והבית בבנתו אבן שלמה מסע נבנה ובית לא נשמע בבית בהבנתו׃ (ח) פתח צלע התיכונה אל ירכתי הבית בכתף הימנית ועלו בלולים על התיכונה ומן התיכונה אל השלישית׃ (ט) ויבן את הבית ויכלהו וספן את הבית בקרות ארזים׃ (י) ויבן את הספיח על כל הבית חמש אמות קומתו ונחו בעץ ארז׃ (יא) והיה דבר יהוה אל שלמה לאמר׃ (יב) הבית הזה אשר אתה בונה אם תלך בחקתי ואת משפטי תעשה ושמרת את כל מצותי ללכת בהם והקמתי את דברי אתך אשר דברתי אל דוד אביך׃ (יג) ושכנתי בתוך בני ישראל ולא אעזב את עמי ישראל׃ (יד) ויבן שלמה את הבית ויכלהו׃ (טו) ויבן את קירות הבית מבית מחוץ לקירות הדביר ומבית ומחוץ ויצף לוחות ארזים ומקרקע הבית עד קירות הסקוף ויצף מבית עץ ומקרקע הבית עד לוחות הסנה׃ (טז) ויבן עשרים אמה מירכתי הבית לוחות ארז מקרקע הבית עד לוחות הסנה ויבן לו מבית לדביר לקדש הקדשים׃ (יז) והבית היא ההיכל לפנים׃ (יח) וארז הבית פקעי ופטרי שושנים הכל ארז לא אבן נראה׃ (יט) והדביר בתוך הבית מבית להניח שם את ארון ברית יהוה׃ (כ) ופני הדביר עשרים באמה ארך ועשרים באמה רחב ועשרים באמה קומתו ויצפהו זהב סגור ויצף מזבח ארז׃ (כא) ויצף שלמה את הבית מבית זהב סגור ויעבר בדי זהב לפני הדביר וצפהו זהב׃ (כב) ואת כל הבית צפה זהב עד כלות כל הבית וגם כל המזבח אשר לדביר צפה זהב׃ (כג) ויעש בדביר שני כרבים זית טהור עשרה אמות קומתם׃ (כד) וחמש אמות הכנף האחת של הכרוב ועד קצה כנפו השנית עשר אמות׃ (כה) ועשר אמות הכרוב השני מדה אחת ומקשה אחת לשני הכרבים׃ (כו) קומת הכרוב האחד עשר אמות וכן הכרוב השני׃ (כז) ויתן את הכרבים בתוך הבית הפנימי ויפרשו כנפי הכרובים ותגע כנף האחת בקיר האחד וכנף הכרוב השני נגעה בקיר השני וכנפיהם בתוך הבית נגעו כנף אל כנף׃ (כח) ויצף את הכרבים זהב׃ (כט) ואת כל קירות הבית סביב חקק חקוי פתחים מבית ומחוץ׃ (ל) ואת רצפת הבית צפה זהב מבית ומחוץ׃ (לא) ויעש לפתח הדביר דלתי עץ זית מזוזת חמשית׃ (לב) ושתי דלתות עץ ברוש ויפתח שתי כנפות הדלת האחת ויקש שתי כנפות הדלת השנית׃ (לג) ויעש לפתח ההיכל מזוזות עץ זית רבעית׃ (לד) ושתי דלתות עץ ברוש שתי כנפות הדלת האחת ויקש שתי כנפות הדלת השנית׃ (לה) ויפתח עליהם כרבים ותמרים ושקפי פתוחים וצפה זהב מחקה על החקוי׃ (לו) ויבן את החצר הפנימית שלשה סדרי גזית וסדר כפולת ארזים׃ (לז) בשנת הרבעית יסדו בית יהוה בחדש זיו׃ (לח) ובשנת האחת עשרה בחדש בול הוא החדש השמיני כל דבריו וכל משפטיו לעשות כל הבית ויבנהו שבע שנים׃ ז ובית לו בנה שלמה שלש עשרה שנה ויכל את כל ביתו׃ (ב) ויבן את בית יער הלבנון מאה אמה ארכו וחמשים אמה רחבו ושלשים אמה קומתו על שלשה טורים של מרזבות ומקשה ארזים על הלשכות׃ (ג) וחפוי ארז מלמעלה על הלשכות אשר על הקנים חמשה עשר ארבעים לשכות׃ (ד) ויהי שלשה טורים חלונים ויהי מראה אל מראה בשלשה פעמים׃ (ה) וכל הפתחים והמזוזות רבעיות ומראה אל מראה בשלשה פעמים׃ (ו) ואת אולם העמודים עשה חמשים אמה ארכו ושלשים אמה רחבו ואולם לפניהם ועמודים ועב לפניהם׃ (ז) ואת אולם הכסא אשר ישפט שם את אולם המשפט וחפה ארז מרצפת לרצפת מכסה לבית׃ (ח) ובית לו ישב בחצר השנית מבית לאולם כמעשה זה יעשה בית לבת פרעה אשר לקח שלמה׃ (ט) כל אלה אבנים יקרות כמדת גזית מסורות במנסרות אבן מבית ומחוץ ועד המגדלה ומחוץ אל החצר הגדולה׃ (י) ויסד בהר אבנים יקרות אבנים גדלות אבני עשר ואבני שמנה׃ (יא) ומלמעלה אבנים יקרות כמדת גזית ארז׃ (יב) והחצר הגדולה סביב שלשה סדרי גזית וסדר כפולת ארזים וכן לחצר בית יהוה הפנימית ולאולם הבית׃ (יג) וישלח המלך שלמה וישלח את חירם מצר׃ (יד) בן אשה אלמנה הוא ממטה נפתלי ואביו איש צרי חרש נחשת וימלא את החכמה ואת התבונה ואת הדעת לעשות כל מלאכה בנחשת ויבא אל המלך שלמה ויעש את כל מלאכתו׃ (טו) ויצר את שני עמודי נחשת שמנה עשרה אמה קומת העמוד האחד ושתים עשרה אמה תסב את העמוד השני׃ (טז) ושתי כתרים יעשה מסכות נחשת לראש העמודים חמש אמות קומת הכתר האחד וחמש אמות קומת הכתר השני׃ (יז) שבכה שבכה גדלים מעשה שרשרות לכתרים אשר על ראש העמודים שבעה לכתר האחד ושבעה לכתר השני׃ (יח) ויעש את העמודים ושתי תפוחים על השבכה האחת סביב לכסות את הכתרים אשר על ראש הרמון ככה עשה לכתר השני׃ (יט) והכתרים אשר על ראש העמודים במעשה שושן בארבע אמות׃ (כ) וכתרים על שני העמודים גם מלמעלה לעמת הבטן אשר לעבר השבכה ורמונים מאתים סדרים סביב על הכתר השני׃ (כא) ויקם את העמודים לאולם ההיכל ויקם את העמוד הימני ויקרא את שמו יכין ויקם את העמוד השמאלי ויקרא את שמו בעז׃ (כב) ועל ראש העמודים מעשה שושן ותכלה מלאכת העמודים׃ (כג) ויעש את הים מוצק עשר באמה מדפתו אל שפתו עגל סביב וחמש באמה קומתו וקו שלשים באמה יסב אתו סביב׃ (כד) ופקעים תחת שפתו סובבים אתו עשרה באמה מקיפים את הים שני טורי הפקעים יצוקים במצקתו׃ (כה) הוא עמד על שנים עשר בקר שלשה פנים אל צפון ושלשה פנים אל מערב ושלשה פנים אל נגב ושלשה פנים אל מזרח והים עליהם מלמעלה וכל מחוניהם לבית׃ (כו) ועביו טפח והשפה כמעשה שפת כוס פרח שושן מחזיק אלפים בת׃ (כז) ויעש את המכנות עשר נחשת ארבע אמות ארך המכנה האחת ורחב המכנה האחת אמה וקומתה שלשה אמות׃ (כח) ומעשה המכנות כך להם משקופים להם בין המסגרות׃ (כט) ועל המשקופים אשר בין המסגרות אריות בקר וכרבים ועל המסגרות כן מלמעלה ומתחת לאריות ולבקר לויות מעשה מורד׃ (ל) וארבעה אופני נחשת לכל מכנה ושתי כתפות נחשת לה ויסדו כתפותיה מלמעלה לכיור מוסדות יצוקות לעבת לעבת׃ (לא) ופיו מבית לכתר ולמעלה אמה והפיו עגול מעשה כן אמה וחצי וגם על פיו מקדות ומסגרותיהם מרבעות לא עגלות׃ (לב) וארבעה אופנים מתחת למסגרות ויתדות לעגלות מן המכנה ואופן האחד גבה אמה וחצי׃ (לג) ומעשה האופנים כמעשה אופן מרכבה יתדותם וחשוקיהם וחשוריהם ונבהיהם כלם מסכה׃ (לד) וארבעה כתפות לארבעה פנות המכנה מן המכנה כתפותיה׃ (לה) ובראש המכנה חצי אמה גבה עגל סביב וכן על המכנה ידותיה ומסגרותיה׃ (לו) ויפתח על לחות ידותיה ועל מסגרותיה כרבים אריות ותמרים כפי אחד ומסביב׃ (לז) כמעשה אלה עשה את המכנות יצוקה אחת מדה אחת ומשקל אחד׃ (לח) ויעש עשר כנות נחשת ארבעים בת כנה אחת ארבע אמות כנה אחת על עשר מכנות׃ (לט) ויתן את המכנות חמש על יד הבית מימין וחמש על יד הבית משמאל ואת הים נתן מימין הבית קדמת נגבה׃ (מ) ויעש חירם את הדוד ואת היעים ואת המזרקות ויכל חירם לעשות את כל המלאכה אשר עשה למלך שלמה בבית יהוה׃ (מא) עמודים שנים וגלת הכתרים אשר על ראש שני העמודים ושתי השבכות לכסות את שתי גלת הכתרים אשר על ראש העמודים׃ (מב) וארבע מאות הרמנים לשתי השבכות שני טורים הרמנים לשבכה האחת לכסות את שתי גלת הכתרים אשר על פני העמודים׃ (מג) ואת המכנות ואת הכנות עשה על המכנות׃ (מד) ואת הים האחד ואת שנים עשר הבקר תחתיו׃ (מה) ואת הסירות ואת היעים ואת המזרקות וכל הכלים האלה עשה חירם למלך שלמה לבית יהוה נחשת מרוק׃ (מו) במכתר הירדן יצקם המלך בעבי האדמה בין סכות ובין צרתן׃ (מז) ויניח שלמה את כל הכלים מרב מאד לא נחקר משקל הנחשת׃ (מח) ויעש שלמה את כל הכלים אשר בבית יהוה את מזבח הזהב ואת השלחן אשר עליו לחם הפנים זהב׃ (מט) והמנרות חמשים מזהב סגור מנגד לדביר חמש בימין וחמש בשמאל ופרח והנרות והמלקחים זהב׃ (נ) והספות והמזמרות והמזרקות והכפות והמחתות זהב סגור והפתות זהב לדלתות בית קדש הקדשים לדלתות בית ההיכל זהב׃ (נא) ותכל כל המלאכה אשר עשה שלמה בבית יהוה ויבא שלמה את קדשי דוד אביו את הכסף ואת הזהב ואת הכלים נתן אל אצרות בית יהוה׃ ח אז יקהל שלמה את זקני ישראל ואת כל ראשי המטות נשיאי האבות לבני ישראל אל המלך שלמה בירושלם להעלות את ארון ברית יהוה מעיר דוד היא ציון׃ (ב) ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל בחג בירח האתנים הוא החדש השביעי׃ (ג) ויבאו כל זקני ישראל וישאו הכהנים את הארון׃ (ד) ויעלו את ארון יהוה ואת אהל מועד ואת כל כלי הקדש אשר באהל הכהנים והלוים מעלים אתם׃ (ה) והמלך שלמה וכל עדת ישראל הנועדים עליו אתו לפני הארון מזבחים צאן ובקר אשר לא יספרו ולא ימנו מרב׃ (ו) ויבאו הכהנים את ארון ברית יהוה אל מקומו אל דביר הבית אל קדש הקדשים תחת כנפי הכרובים׃ (ז) כי הכרובים פרשים כנפים אל מקום הארון ויסכו הכרובים על הארון ועל בדיו מלמעלה׃ (ח) ויאריכו הבדים ויראו ראשי הבדים מן הקדש על פני ההיכל ולא יראו החוצה ויהיו שם עד היום הזה׃ (ט) אין בארון רק שני לחות האבנים אשר הניח שם משה בחרב אשר כרת יהוה עם בני ישראל בצאתם מארץ מצרים׃ (י) ויהי בצאת הכהנים מן הקדש והענן מלא את בית יהוה׃ (יא) ולא יכלו הכהנים לעמד לשרת מפני הענן כי מלא כבוד יהוה את בית יהוה׃ (יב) אז אמר שלמה יהוה אמר לשכן בערפל׃ (יג) בנה בנית בית זבל לך מכון לשבתך עולמים׃ (יד) ויסב המלך את פניו ויברך את כל קהל ישראל וכל קהל ישראל עמד׃ (טו) ויאמר ברוך יהוה אלהי ישראל אשר דבר בפיו את דוד אבי ובידותיו מלא לאמר׃ (טז) מן היום אשר הוצאתי את עמי את ישראל ממצרים לא בחרתי בעיר מכל שבטי ישראל לבנות בית להיות שמי שם ואבחר בדוד להיות על עמי ישראל׃ (יז) ויהי על לב דוד אבי לבנות בית לשם יהוה אלהי ישראל׃ (יח) ויאמר יהוה אל דוד אבי יען אשר היה על לבבך לבנות בית לשמי הטבת כי היה על לבבך׃ (יט) רק אתה לא תבנה הבית כי אם בנך היצא מחלציך הוא יבנה הבית לשמי׃ (כ) ויקם יהוה את דברו אשר דבר ואקם תחת דוד אבי ואשב על כסא ישראל כאשר דבר יהוה ואבן הבית לשם יהוה אלהי ישראל׃ (כא) ואשם שם את המקום אשר בו ברית יהוה אשר כרת עם אבתינו בהוציאו אתם מארץ מצרים׃ (כב) ויעמד לפני מזבח יהוה נגד כל קהל ישראל ויפרש כפיו השמים׃ (כג) ויאמר יהוה אלהי ישראל אין כמוך אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת שמר הברית והחסד לעבדיך ההלכים לפניך בכל לבם׃ (כד) אשר שמרת לעבדך דוד אבי את אשר דברת לו תדבר בפיך ובידך מלאת כיום הזה׃ (כה) ועתה יהוה אלהי ישראל שמר לעבדך דוד אבי את אשר דברת לו לאמר לא יכרת לך איש מלפני ישב על כסא ישראל רק אם ישמרו בניך את דרכם ללכת לפני כאשר הלכת לפני׃ (כו) ועתה אלהי ישראל יאמן נא דברך אשר דברת לעבדך לדוד אבי׃ (כז) כי האמנם ישב אלהים על הארץ הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה אשר בניתי׃ (כח) ופנית אל תפלת עבדך ואל תחנתו יהוה אלהי לשמע אל הרנה ואל התפלה אשר עבדך מתפלל לפניך היום׃ (כט) להיות עיניך פתחות אל הבית הזה יומם ולילה אל המקום אשר אמרת לשום שמי שם לשמע אל התפלה אשר יתפלל עבדך אל המקום הזה׃ (ל) ושמעת אל תחנת עבדך ועמך ישראל אשר יתפללו אל המקום הזה ואתה תשמע אל מקום שבתך אל השמים ושמעת וסלחת׃ (לא) אשר יחטא איש לרעהו ונשא בו אלה להאלתו ובא אלה לפני מזבחך בבית הזה׃ (לב) ואתה תשמע השמים ועשית ושפטת את עבדיך להרשיע רשע לתת דרכו בראשו ולהצדיק צדיק לתת לו כצדקתו׃ (לג) בהנגף עמך ישראל לפני אויב כי יחטא

מלכים א ב

[כג] וַיִּשָּׁבַע הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בַּיהוָה לֵאמֹר כֹּה יַעֲשֶׂה־לִּי אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִיף כִּי בְנַפְשׁוֹ דִּבֶּר אֲדֹנִיָּהוּ אֶת־הַדָּבָר
[כד] הַזֶּה׃ וְעַתָּה חַי־יְהוָה אֲשֶׁר
הֵכִינַנִי וַיּוֹשִׁיבַנִי עַל־כִּסֵּא דָוִד אָבִי
וַאֲשֶׁר עָשָׂה־לִּי בַּיִת כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
פִּי הַיּוֹם יוּמָת אֲדֹנִיָּהוּ׃
[כה] וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּיַד בְּנָיָהוּ בֶּן־
יְהוֹיָדָע וַיִּפְגַּע־בּוֹ וַיָּמֹת׃
[כו] וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֵן אָמַר הַמֶּלֶךְ עֲנָתֹת
לְךָ עַר־שָׂדֶיךָ כִּי אִישׁ מָוֶת אָתָּה־
וּבַיּוֹם הַזֶּה לֹא אֲמִיתְךָ כִּי־נָשָׂאתָ
אֶת־אֲרוֹן אֲדֹנָי יֱהוִה לִפְנֵי דָּוִד אָבִי
וְכִי הִתְעַנִּיתָ בְּכֹל אֲשֶׁר הִתְעַנָּה אָבִי׃
[כז] וַיְגָרֶשׁ שְׁלֹמֹה אֶת־אֶבְיָתָר מִהְיוֹת כֹּהֵן
לַיהוָה לְמַלֹּא אֶת־דְּבַר יְהוָה אֲשֶׁר
דִּבֶּר עַל־בֵּית עֵלִי בְּשִׁלֹה׃

המלכות ומכון למרוד בו, וכי לא שלח את יואב מפני יופיו ולא מפני כבוד משפחתה כי אם להיותה תחת מלך כלי שתהיה לו עוד ותכבה להתבזות פעם לקרות לומר לכי למלוך, תמה שלמה שבחמת הכעיסו ויואב היו בחוקה עמה עמו, ולזה אמר לבת שבע אמו כלענג שאם היתה כוספת שיתמנה לדוניהו בעביבי המלכות למה תבקש תוחלות לזה? והיה יותר טוב שתשלח לו את המלוכה בעבור היותו לקיו הגדול, ומבר כזה לכיתר ויואב בחשבו שאם יעלוהו לשלוח זה, ולא לחר שתהיה המלוכה גם כן להם כי אם שתשלח בת שבע אותה לדוניהו בעבורו, ויהיה [כג] למלך לכיתר ויואב למלך כרלזי ג' ב' הסכה, כמו * וליטעלך ולשמעלך דכרי ל"ג ג' שמעתיך, * וליוסף לחר, ויהיה פירושו ושלחי לו את המלוכה בעבור שהוא לקיו הגדול ממני, ובעבור לכיתר הכהן ובעבור יואב בן לרויה שהם תפני המלכתו ויועלים לותו עליו. ויוכתן תרגם הלך בעבה הוא לכיתר כהנת ויואב בר לרויה, סמוך לחה שפירשתי בכוונת המאמר, ולא כפירוי הכתוב על פשוטו ויוצרו. ולזה לוי בן גרשום פיל' בו שתשלח את המלוכה לדוניהו כי הוא הרלוי עליה כפי זכיו, וכן היה רלוי לכיתר לכהון, ויואב שיהיה שר הכבא מולתו, כי כל זה יעזור להזיב את [כה] המלוכה לדוניהו: והנה מוה שלמה את כיהו להרוג לדוניהו לחיו, לא לבד על חשר שלח את לכיתר לענתות כלם, כמו שעשו המפרשים כלם, כי הם על חשר בקיו דוד לכיו מרד במלכות ובמלך בקיים שלח במלוחו והיה קולן על הסכיכה חשר לותה על יד כתן הבקיח שימלוך שלמה על כפח דוד לכיו והיה הם כן קיים מיתה בעבור היותו מורד וקולן על לכיו ועל הסכיכה, והנה לדוניהו ילע שהיה מפני זה כן מות והלך כלשר כמשת שלמה לל לקל הסם ולחו בקרכות הלוכה לחמר יסבע לי כיום המלך שלמה הם ימית את עבדו כלרב, להיותו יודע את עבדו, לקל שלמה לל כשבע לו עליו ולכלי שבועה כלל בדבור פשוט כמו שפירשתי למעלה חמר הם יהיה לבן קיל לל יפול משערתו לחרלה וחם רעה ימלח בו ומת, לל שהיה מכפר בעד חשלחו בתכלי שלח יהוג עוד לכקלה, כי הם ימלח בו עוד רעה, לל הם יעשה עוד דבר שיהיה על המות עליין המרד והמחשבה הרעה בלבו (כי היה הרעה חשר כוון עליה ושהיו מדכרים בה שמה) חשלי הכליקה להיות והכפרה מכושלת למפרע ויהי' בן מות, לפי שכושל התכלי וכושלה הכפרה ובשלר המרד במקומו, ולפי שעתה כשלחו לת לכיהו לל היה שולל לותה כלשר מה כי הם כשולל לשת חלך, ולכן שלח משלמה שהיתה מהדברים המיוחסים חלין כיותר על כפח דוד לכיו, וכמו שהורה כדכרי שלמר לבת שבע שהיה שולל דבר מכתר המלכות, לכן רלה שלמה שעליין לדוניהו היה הם לבו בקרבו על דבר המלוכה והיה כמלב אב על קיקו והרעה והמרד זרקה במלחו, ולכן על העון הזה ועל הפשע הקולם גם כן חשר מרד בלכיו ועל פי הדין ומפני תקונו של עולם שלח יהיה עוד לדוניהו לפוקה, ולחכן גוף לפני כני ישרחל לוה להרגו. הנה התבחר מוה שדוניהו היה בן מות על פי המלך

ולאביתר הכהן ומ"ש. לחרי שהעניש שלמה לת לדוניהו (כו)
על מרדו הרחשון ועל התוקפה חשר היה מבקש עתה לחזוק בחותו מרד עמו, רלה להעניש גם כן לכיתר ויואב שהיו העזורים לותו וחשר יעמדו למרוד בלבו והמה גם היו במורדי לוד. והנה כל עוד שלח היה שלמה מעניש לת לדוניהו והיה עובר על פשעו, היה גם כן מוחל ומולח לת לכלי עמו, לבל כשחר כלו ימי האלוס ורלה לת לדוניהו מחזיק ברשעתו בעלמם, כלשר העניש לותם גם כן, רלה להעניש לותם גם כן, ולהיות לכיתר כהן גדול לל לרלה להרגו כן יהיה ביתו כבית שחול על כהני השם חשר הרג בנוב, ומפני זה רלה לגרשו מפניו ומהיו שילך לל מקומו וחל חרלו, וזהו עכתות לך על שדיך, רומה לומר לים עכתות לך על שדיך, והוח על דרך * ולכי יעלים קשל תפלה, כך פירוש המפרשים וחין לורך, כי טעור הכתוב הוח לכיתר לך לל עכתות על שדיך, כי היו הכהנים מהם מעיר עכתות, כלמרו * ירמיה ל"ל מן הכהנים חשר בעכתות, ומהו שילך לל עירו עכתות ויזבח על שדהו ולל ילך עוד כחלר המלך. ובלמרו על שדך, לין הכוונה שהיה לו שדות לכהנים, לבל היה השדה המיוחד למרעה מקנהו. ומה שלמר והיום הוה לל למיתך ונומר, הודיעו שהיה כפי הדין בן מות, להיותו מכלל המורדים כהמלכת לדוניהו ובשללת לכיעב לחותו תכלית בעלמו, לבל בעבור שבשח לרון השם לפני דוד לכיו והתעבה עמו, והיה זה בבחרו מבני שחול ומפני לכבודם כמו העניר על פשעו ולל שכך למו: והנה נרשהו עוד (כו) מהיות כהן לה', רומה לומר מהיות כהן גדול, כי כמשך לדול במקומו. והודיענו הכתוב שבזה כתקיים מה שכתוב על כית עלי כשלה, ולין הכוונה בזה המלמר שעשה שלמה לכיכיתר כל זה בעבור היותו מבני עלי, לל להגיד שבמה שעשה בזה בעבור ענין לדוניהו מתקיימה בזה הגזרה החלקית, כי היה לכיתר מבני עלי, וכגזר עליו * והכשת חמ"ק ל"ע לר מעון בכל הטוב לפני ונומ', וזה מורה על שתתקיים הגזרה בזמן בכין הבית, והיה מכללה שיהיו בניו משולללים מן הכהונות הגדולה, כמו שלמר שם * ספחתני נל על לחת שם לו הכהונות ונו', כי לל יהיה להם שום שרשה ומבני בכהונה. והבן המורה וזה לל למיתך, והוח המורה חלקי שנרש שלמה לת לכיתר הכהן ומזה עליו שלל יהל מעכתות נפח יהל משם לנה וחנה יהיה למו כרחשו כמו שלמר לשמעי בן גרל, וזהו וזיום זה לל למיתך, כלומר לכל למיתך ביום חשר תלל משם, ולפי שהיה נדוחו על לותו תכלי, הופיף לפרש עכתות לך על שדך שהרשהו שיוכל לפלוח מעיר עכתות על שדהו ולל עוד, ולפי שלמר מלותו כרלוי לל כעבד בלותה מיתה, ומפני בן מלר הכתוב בבעבור הזה ולל ניקר מהמו

(כט) עוד כמו שהזכיר בנוחו׳ ענין שמעי מפני תכליתו: וכפר הכתוב שהשומע כלה עד יומר, ולישב שמע שבכרג לדוניהו שלום להרגו כלומר כלי זל, כי לפי שמע שבכרג לדוניהו על ענין המלכה ועל שלחת הזהב השומית, ולפי שיואב בעה לחקרי לדוניהו, וזה לפי בענין המלכתו ולפי בשלחת לשלמה, כי בשבילם בעה לחקרו והיה הוא בכלל עמו בעוונותיו ובכבל בהם, ולפי בעלמו שהיה קייב מיתה כמוהו, ולכן גם לפי לחקר הפסח ויחזק בקרנות המזבח. והכה לומרו ולחקרי מבהדרין לפי בעה, ירלפי שהיו ענין לו, ולפי דרשו בקש מן שלא לבעות ולפי בעה, לומר עדיין לתלונית על בית דוד קיימת, לפי שלא כמנע יואב מלבעות לחקרי לפבשלום כי לפי בירלתו מנבורת דוד שהיה עדיין נבור ורוצה מלחמה, ולכן עתה כשרלה לותו זקן בלי בימיים ויכמוהו בבגדים ולפי יפה לו בעה לחקרי לדוניהו. ולפי דוד קיימי פירש בו שלפי היה בעה לחקרי לפבשלום ולפי לחקרי לדוניהו לפי היה בן מות, לפי שכל ישרלל נשו לחקרי לפבשלום ודוד העביר על בפעם בכלל. ולפי לוי בן גרשום פירש בו שהרגיש יואב בעלמו היותו חייב מיתה משני לדדים, לחלק מלד שבעה לחקרי לדוניהו להמליכו בחיי דוד לבי בלי מלותו שזה היה מלד גדול, והשני שלחקרי לפבשלום לפי בעה להמילו מן המות, כמו שמרו דוד * לפי לי לבער לפבשלום. ומן זה בלתי נכון הוא, כי שתי הבעיות שמרו בכתוב הם מטעם לחלק. ויותר נכון לפרשו שיואב היה כל ימיו כוזה לחקרי לדוניהו להמליכו תחת לבי, על שמפני זה לפי בעה לחקרי לפבשלום והרגו בשביל שקו לפי שיעלה כדי שיעלה לדוניהו שהיה לחקרי בשבים ויהיה לחקרי לפבשלום לפי בעה, משובב מבעותו לחקרי לדוניהו, כי בבר בימי לפבשלום היה יואב כוזה לחקרי לדוניהו, ומפ היו׳ אלפ כוזר זה פפ הבה הבניין ביהרו בפה. ויותר נרלה שבתוב רפה לחפשים לת יואב על לפר בעה לחקרי לדוניהו ומרד בחלכו דוד בחייתו בל ימיו עבד בחמן, ובפ לחקרי לפבשלום לפי בעה עפ היותו הבן הגדול ושבעו בל ישרלל לחקריו, ולכן הוקשה מלד לין בקוף בעשה לדוקי? ולין בעה לחקרי לדוניהו אלפ היו עמו כי לפ מתי מעט? בללו עונותיו פתוהו ויפת לעצו׳ בוקנתו מה אלפ עשה בל ימיו בחייתו לפי ידו לעצות, גם כי מפני זה היתה משפחת רפה בלב אלמה עליו, בלומרו בבה יואב היה אר הלבת ולחקרי לפבשלום לפי בעה זמה רלה עתה על בבה ומה הגיע אליו לבעות לחקרי לדוניהו? לין זה לפי לפבתו לותי ולכן חזקיהו ידו לקחת המלכות מחזי. ולין לפפן יואב היה זכתקרב מלהר בל ידיו בזה שבעה לחקרי לדוניהו, בהיות אלפ בפה בללה לחקרי לפבשלום עם בל ישרל לפי בעה, וכעומדו עומד מרעיד משתחוה לעבר בהבל להזוב ירל לעתיד, רבה בלבו שהיה בן יומת בפי הדין, ושאלמה לחק אלפ לחמל על לדוניהו לחיו לפ יקומל ולפ יכפה עליו, ולבן בם בילדוש בל לחמל ה׳ ויחזק בקרנות המזבח שהיה לחק הלרון לחבר בילדוש, בי שם העלה דוד עולות ושלמים, ועשה זה בחשבו להמלט שמה. ולחרו ול בפסבת בבהדרין [בל מבות פל דף יב ע״ל:] לחר רב יהודה לחמר רב, שתי עשיות טעה יואב, עשה אלפ היה קולט אלפ מזבח עולמים והוא תפש בקרנות מזבח ולפ בחרו לו בלום לחמר לו, לפי שלא בחרו לו בלום לחמר לו, לפי שלא בחרו לו בלום לחמר לו, לפי שלא

מלכים א ב

[לח] וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ עָשֹׂה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
וְכֵן־עָשָׂה שִׁמְעִי וַיֵּשֶׁב בִּירוּשָׁלִַם יָמִים רַבִּים:
[לט] וַיְהִי מִקְצֵה שָׁלֹשׁ שָׁנִים וַיִּבְרְחוּ שְׁנֵי־עַבְדֵי
שִׁמְעִי אֶל־אָכִישׁ בֶּן־מַעֲכָה מֶלֶךְ גַּת וַיַּגִּידוּ לְשִׁמְעִי
לֵאמֹר הִנֵּה עֲבָדֶיךָ בְּגַת: [מ] וַיָּקָם שִׁמְעִי וַיַּחֲבֹשׁ
אֶת־חֲמֹרוֹ וַיֵּלֶךְ גַּתָּה אֶל־אָכִישׁ לְבַקֵּשׁ אֶת־עֲבָדָיו
וַיֵּלֶךְ שִׁמְעִי וַיָּבֵא אֶת־עֲבָדָיו מִגַּת: [מא] וַיֻּגַּד לִשְׁלֹמֹה
כִּי־הָלַךְ שִׁמְעִי מִירוּשָׁלִַם גַּתָּה וַיָּשֹׁב: [מב] וַיִּקְרָא
הַמֶּלֶךְ לְשִׁמְעִי וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲלוֹא הִשְׁבַּעְתִּיךָ בַּיהוָה
וָאָעִד בְּךָ לֵאמֹר בְּיוֹם צֵאתְךָ וְהָלַכְתָּ אֲנָה וָאָנָה
יָדוֹעַ תֵּדַע מוֹת תָּמוּת וַתֹּאמֶר אֵלַי הַטּוֹב הַדָּבָר
אֲשֶׁר שָׁמָעְתִּי: [מג] וְלָמָּה לֹא־שָׁמַרְתָּ שְׁבֻעַת יְהוָה
וְאֶת־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ עָלֶיהָ: [מד] וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
לְשִׁמְעִי אַתָּה יָדַעְתָּ אֵת כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר יָדְעָה
לְבָבֶךָ אֲשֶׁר עָשִׂיתָ לְדָוִד אָבִי וְהֵשִׁיב יְהוָה אֶת־רָעָתְךָ
בְּרֹאשֶׁךָ: [מה] וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בָּרוּךְ וְכִסֵּא דָוִד יִהְיֶה
נָכוֹן לִפְנֵי יְהוָה עַד־עוֹלָם: [מו] וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶת־בְּנָיָהוּ
בֶּן־יְהוֹיָדָע וַיֵּצֵא בַּחֲרֶב עַל־שִׁמְעִי וַיָּמֹת וַתִּכֹּן
הַמַּמְלָכָה בְּיַד־שְׁלֹמֹה:

(לח) ויאמר לו המלך עשה כאשר דבר. לא שלח יגל משם: (לט) ויהי מקצה שלש שנים. לפי שהיו (לב) רבים מנמנעים שלא הרג יואב את אבנר כי לא נתכוון לו, על שבעבור זה כתב עליו דוד מלא, כמו שאמר שם * וידעו שמו' כ' ג' לט כל העם וכל ישראל ביום ההוא כי לא היתה מהמלך להמית את אבנר בן נר וגומ': ותאמר למה לזאת אמרת (לג) ובזו למיכל כרקד יואב וכרקד זרעו וגו', לפרסם לה כתעבקו והשיב השם את דמו על ראשו, שהוא קלל את יואב ואת זרעו בגיחוריו, והברוקה אלי הוא, שהוא קלל את יואב ואת זרעו על מיתת אבנר כמו שזכרתי, ולפי שפסק שנא יקללהו על מות עמשא ולא לא נזכר, ולפי שכוונתו לומר שלמה והשיב ה' למו על ראשו לפרסם בגע בזקי תכזים וגו', לומר עוד שלמה והעובש שיקבל יואב בחייתו ושפיכת דמו הכה עוד יזכו למיכל ברקוד וברקוד זרעו על עולם בקולות הקללות שקללו דוד, וכללו לומר שלמה תהיה שפיכת דמו כפרת עוונותיו כי על כל פני יקולו הקללות על זרעו, והי זה לפי שהרג בעמשא ובקוזכה על עניין קלוקלותיו, ולכן כשקרו במקומם הקללות היו נעכור לבבו ועמשא. ולפי שעדיין לא הרגו עליהם בחייו, לכן התפלל שלמה על הקיקים עליו ואמר ולדוד ולזרעו ולבתו ולכסאו שלום מאתך וגו' שתאמר שלמה שקבל עליו עמו הקללות שקבל דוד את יואב, לפי שאין כוונתם שלמה רצה בהם ושקבל לותם מדעתו ורצונו, כי אם שבעצותו פעל הריג' יואב לפי שהיה מזבח ה' בקותו פעל נתחייבו על זרעו אל שלמה לותם הקללות כלם, ולפי שדוד נפותו לא היה רשות עתה, נם על עניין קלוקלותיו לא היה כן מות, ומפני זה אמרו שנתקיימו בזרעו של דוד כל הקללות לאחר קבל את יואב. ואמרו שלמה קבלם על עמעו לפי שהוא היה להרוג את יואב, ואין פסק שהיה על עניין קלוקלותיו, ומה שאמר שלמה על בניהו והמירות למי חכם לאחר שפך יואב ונומ', לאין פירושו שהיה מפוקם להרגו על זה, כי אם לדבר על בניהו על לבו, כלומ' אחר על תעזוב שנאמר לשלמה להרוג את יואב כשהוא הזקן ואל יורד שיבתו בשלום, ושופך דמים ליהו כן, קבל עליו על זה שכר טוב לפני השם, כי מלבד מה שנתקייב מיתה על עניין קלוקלותיו, הנה עוד תביר למי חכם לאחר שפך יואב ואת מעלי ואת עמשא בערמה ולכן כיון שכי, כי הוא הרג את לאבנר ואת עמשא בערמה ולכן

(לב) ויפל בראשי שניהם. לפי שהיו מוטל על המלך להעניש מבלתם כפי נורך השעה, ולכן במעמד מחכו העובש היה הדם הזה על כית דוד לבדו מלך שהוא מלך, ועתה שהרג יואב עם היותו בעמם ורשעוכה על עניין קלוקלותיו הוסרו קותם הדמים מעל זרע דוד ושבו על רשע יואב: והכה אחר ואבד דוד לא ידע, לפי שהיו מבשים (לג) על מות אבנר בן נר וגומ': ותאמר למה לזאת אמרת כי לא כמלות דוד, יואב את אבנר זה כתעבה דוד מלא, כמו שאמר שם * וידעו שמו' כ' ג' לט כל העם וכל ישראל ביום ההוא כי לא היתה מהמלך להמית את אבנר בן נר וגומ': ותאמר למה לזאת אמרת (לג) ובזו למיכל כרקד יואב וכרקד זרעו וגו', לפרסם לה כתעבקו והשיב השם את דמו על ראשו, שהוא קלל את יואב ואת זרעו בגיחוריו, והברוקה אלי הוא, שהוא קלל את יואב ואת זרעו על מות אבנר כמו שזכרתי, ולפי שפסק שנא יקללהו על מות עמשא ולא לא נזכר, ולפי שכוונתו לומר שלמה והשיב ה' למו על ראשו לפרסם בגע בזקי תכזים וגו', לומר עוד שלמה תהיה שפיכת דמו כפרת עוונותיו כי על כל פני יקולו הקללות על זרעו, והי זה לפי שהרג בעמשא ובקוזכה על עניין קלוקלותיו, ולכן כשקרו במקומם הקללות היו נעכור לבבו ועמשא. ולפי שעדיין לא הרגו עליהם בחייו, לכן התפלל שלמה על הקיקים עליו ואמר ולדוד ולזרעו ולבתו ולכסאו שלום מאתך וגו' שתאמר שלמה שקבל עליו עמו הקללות שקבל דוד את יואב, לפי שאין כוונתם שלמה רצה בהם ושקבל לותם מדעתו ורצונו, כי אם שבעצותו פעל הריג' יואב לפי שהיה מזבח ה' בקותו פעל נתחייבו על זרעו אל שלמה לותם הקללות כלם, ולפי שדוד נפותו לא היה רשות עתה, נם על עניין קלוקלותיו לא היה כן מות, ומפני זה אמרו שנתקיימו בזרעו של דוד כל הקללות לאחר קבל את יואב. ואמרו שלמה קבלם על עמעו לפי שהוא היה להרוג את יואב, ואין פסק שהיה על עניין קלוקלותיו, ומה שאמר שלמה על בניהו והמירות למי חכם לאחר שפך יואב ונומ', לאין פירושו שהיה מפוקם להרגו על זה

שלמה על הטפח בדרך הצלה ומליטת הזיר, לפי שהטפח
קיבו מחזיק לעתו ודבריו על מזעמת הבשל היזר כי שם על
מזעמת קבה רמון הדמיון ועץ יבש שהוא הפלך, ומופל
בארב ומכר להם הם כפי פשוטם, וכלנו קבל דוד את זרע
יואב שלח יוכה בלחך מקומת הדברים הללה שהלדם זוכה
לבניו. והר לוי בן גרשום כת' שקבלם בלה המעשה קבלו,
לפי שכל המקומל בהם כלנו את ובעל עין העולם, ולזה במדב' יב' ב
הביא בהם המעורע שהוא כמת, כמו שאמר * על כל תהי
כמת, ומבואר הוא מקבלת טעמו בזה. ולכי לפקוד בפי
הפטה שדוד קבל את זרע יואב בקבלות הללה להיותם
מתיקסות על עון לביהם המבלן. שם זב, מפני שיואב
בלבד הרג את לבנר בטיוף והוא מדמו על רגליו ועל בגדיו
כדי להתקבל בהריגתו, וכמו
שאמר דוד מפשר זה ויתן למיכל
מלאמה בחגורתו לבר במלחמה
ובנעלו לבר ברגליו, ולכן
קבלו שלח יברת מביתו זב,
שיצא הם ממנו ויוצף על
בעלו ובגדיו, כמו שהוא
עשה מדמי לבנר. ולם
מעורע, לפי שיואב בתכוון
להרוג את לבנר מפקדו
שהתבר לדוד הם יבא לליו
ויתלהבו, ובקבלתו זה הרגו
כדי להרחיקו ולהפרידו
מדוד, ולכן קבל את זרעו
שלח יברת ממנו מעורע שבדל יצב מתון למתם מוצנו ולא
יתבברו בני קדם לליו. ולם מתויק בפלך, לפי שיואב עשה
זה בכוחו בגבורתו ולהיות קרב גלוחו ולא היה מביר בקרב
מידו, לכן קבל את זרעו שיהיה מתויק בפלך, כלומר שלא
יקחו בילם קרב ולא יבטחו עליו ולא יחזיקו בם על מזעמת
קבה רמון ועל עץ יבש שהוא הפלך. ולם כופל בארב, לפי
שיואב בתם שהרג את לבנר בקו לבקום בקמת עשהל לחיו
שהרגו לבנר בקרב, לכן קבלו שיהיה מזרעו תמיד כופל
בארב כמו שבפל עשהל, מעורף להיותו מבוון בזוג מלה בענד
מלה שלחרי שהרג את לבנר בערמה יהרגו גם בן בניו.
ולם יבבר לבם, לפי שיואב בוון גם בן בהרגו את לבנר
שבקדמו שלבנר יעשה שלום בלרן ובלשם המלחמה לא יהויק
יואב ולא יתעשר בשלל לוביו כמו שהיה בזמן המלחמה, כמו
שלמר בספור מיתת לבנר * ויואב בן מהגדול ושלל רב עשם
שמו ג' כ' ונו', לכן קבלו שלחרי שהיה קפן במלחמה כדי להעשיר את
בניו ולת זרעו, יהיה מעבטו שיהיו בני ביתו וכל זרעו מבדי
לבם. הנה לם בן היו הקבלות הללה ליואב וזרעו מתיבבות
ובערבות כפי מבלתו לבר מבת בהריגת לבנר, עם היות
שבפרק בנמר הלין לבול דוד קבל את יואב שלח את בדין, ולכן
בהדרין בתקיימו הקבלות ההם בלם בזרעו של דוד, למבם שלמה
קף מם על לאמרו שהבלם על עצמו, רומה לומר שבתקיימו לו הקבלות
הנה על לבר מה להרוג את יואב לפל מזבח ה', לפי שלחרי
לבר לל שאר למזבח ה' ומשבן מקדשו הבבוד הרחוי, היה בן
הדין זורעו של שלמה יהיה מגורש מבית ה' כוב וכמזרע
שמפני עוונתו לל יובל בית ה', כי לעפי יואב הרג את
לבנר בערמה לל היה בימי שלמה ולכן לל היה מושל עליו
לבערו, וגם לל היתה עתה כי בם על ענין לדוביה ומזה
הבל לל היה רחוי שיהרג במקדש ה'. ולפי שלמה עשה זה
מפלת יכלתו המוקלע כפי שבע המלבות לבר בידו, לבן
יהיה זרעו מחזיק בפלך במקום שבע המלבות ויהיה כופל
בארב כלבר בפל יואב. וכמו שבאמרו בני יואב לבר בפם
עם עני ולל ובבר לבם, ככה יהיה זרע שלמה בבר לבם
כיון שהרגו על ענין לדוביה שלל היה בן מות עליו כפי
הדין. הנה בם בן בקבלות ההם התקייבו לזרע יואב. הנה כל
בפקיבות מתקבלות מבבר התקייבו לזרע יואב.

[לה] וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ אֶת־בְּנָיָהוּ בֶן־יְהוֹיָדָע וַיִּפְגַּע־בּוֹ
וַיָּמֶת וַיִּקָּבֵר בְּבֵיתוֹ בַּמִּדְבָּר׃

[לה] ויתן המלך את בניהו בן יהוידע. לפי שלמה הרג את לדוביהו
לבי לבר ולת יואב שר הבבא ונרש את לביתר על לבר
היו לבר לדוביהו עם היותם עבדים בלמבים לל דוד, בשב
לולי יבשיטהו בבי ישראל בהיותו שובע את לוהבי לבי יואב
ולביתר לבר הרגם בארב, ושהיה לוהב את שובלו שמעי בן
גרל לבר בללו שהי עמו תמיד, וכדי בזיון ובלף שיהיה שלמ'
שובע את לוהבי לבי ולוהב את לוביו, לבן התעורר לבר

[לו] וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ וַיִּקְרָא לְשִׁמְעִי וַיֹּאמֶר
לוֹ בְּנֵה־לְךָ בַּיִת בִּירוּשָׁלַם וְיָשַׁבְתָּ שָׁם
וְלֹא־תֵצֵא מִשָּׁם אָנָה וָאָנָה׃

שבבר בתוך הבית, לבר הבתוב במדבר, רומה לומר לבל
בביתו לבל המדבר. ולמבם מי הרגו ומי בקברו, הבתוב לומר
שבביתו הוא הרג את לדוביהו ולת יואב, וכן יאמר לבר זה
שהרג את שמעי, וכתבו המפרשים שעם היותו בהן והיה לו
לסור להטעת למתים, היה פוגע בהם ומפלך ידיו מהם
קודם שימותו. ומהם לומרו שבמקום מבוה היה מותר לבהן
להטעת למתים ולעשות מלות המלך, וכל זה לינבו הוא לי.
ולבן לתבוב שלח היה בביתו הורג את התבשים הללה בידיו,
לבל היה מבוה את שלים בל שיהרגם או את לבשיו ההולבים
לבביו, ולפי שהיו מתים במלוחו ייחס הבתוב אליו מיתתם,
כי הוא היה שר הבבא ולדם גדול ולא היה שלים בל שיעשה
המיתות בידיו, והנה שלמה היה לומר לך פנע בו והבתוב
מעיד ויפגע בו, להגיד שבתן לו לוחה שיהרגהו ושהוא הרגו,
לבל היה על ידי לחמצי לינה שיהיה, וכמוהו * ויבן שלמה בפי' ו' כ'
את הבית, ובבים לתבים, והעד המורה על זה הוא שבלמה
לוה את בניהו בעבין יואב פנע בו וקבלתו, וידוע שהבהן לל
יקבור את המת בידיו לבל היה מבוה לבברו, כמו שלמר
בספל ויקבר בביתו, וכן היה המיתה גם בן על ידי לחרים,
לבל למה שהפניעה היתה לבניו והקבורה למה שיעשו לותה
בלתו, ייחס הבתוב בספל לליו הפניעה ולל הקבורה בלמרו
ויפגע בו ויומיתהו ויקבר בביתו במדבר. ולפי שהיה יואב שר
בבל דוד בלשר הרגו שלמה בתן לותה שרלה על בניהו, וכן
מבה את לדום לבהן גדול תחת לביתר, וגו בתקיים מלמר
שים התלבים שלר למר לעלי * והקמותי לי בהן בלמן בלשר שמ' ל' כ' לה
בלבבי וכפפני יעשה ובניתי לו בית בלמן והתהלך לפבי
משיחי בל הימים וגומר, ושלמה היה המשיח לשר הלך
לדום לפפיו תמיד. הנה עם מה שפירשתי בענין יואב
הותרה הפשלה הפנית:

[לז] וישלח המלך וגומר. לפי שעשה הרג את לדוביהו
לחיו ולת יואב שר הבבא וגרש את לביתר על לשר
היו לחרי לדוביהו עם היותם עבדים בלמבים לל דוד, עשה
לולי יבשיטהו בני ישראל בהיותו שובע את לוהבי לבי יואב
ולביתר לשר הרגם בארב, ושהיה לוהב את שובלו שמעי בן
גרל לשר בללו שהי עמו תמיד, וכדי בזיון ובלף שיהיה שלמ'
שובע את לוהבי לבי ולוהב את לוביו, לבן התעורר לחרי

שהרג את יואב לגרש את שמעי, לפי שבקש תואבה להמיתו בעבור מותת דוד כמו שעשהו המפרשים, כי אם להפיגהו מעל ימיהו בעבור מה שהודיעו לכניו שהיה קשה ורע מעללים ולפי שזכרו רמז לו בדבריו שלא יוליכהו עמו, כמו שאמר והנה עמך, ושלא יתן לו רשות לצאת לכתו ולבוא בכל שבעי ישראל כן יהיה לו למוקש, כמו שאמר והוא יריב לקראתי וגו', ולכן שלחו מיהו שלא ילך עמו ונם לפי שזעט בכל הארץ לבכל יצא בירושלם תמיד: והודיעו שאם יעבור פיו ולב יקייס מצותו יומת, כי כן היה הדין, כמו שאמר

[לג] וְחָיָה׀ בְּרֹאשָׁם֙ צְאֶתְךָ֔ וְעַבְרָתְךָ֖ אֶת־ הַנָּחַ֑ל קְרֹחֹ֨ן יָדַ֜ע תֵּדַ֗ע כִּ֣י מוֹת֙ תָּמ֔וּת

[לד] הַמֶּ֥לֶךְ יְחִיֶ֖ה בְּרֹאשֶׁ֑ךָ וַיֹּ֣אמֶר שִׁמְעִ֗י לַמֶּ֙לֶךְ֙ טֹ֣וב הַדָּבָ֔ר כַּאֲשֶׁ֥ר דִּבֶּ֖ר אֲדֹנִ֣י הַמֶּ֑לֶךְ כֵּ֥ן יַֽעֲשֶׂ֖ה עַבְדֶּ֣ךָ וַיֵּ֥שֶׁב שִׁמְעִ֖י בִּירוּשָׁלַ֣͏ִם יָמִ֔ים רַבִּֽים׃

[לה] וַיְהִי֙ מִקֵּ֣ץ שָׁל֔שׁ שָׁנִ֔ים וַיִּבְרְח֥וּ שְׁנֵי־ עֲבָדִ֖ים לְשִׁמְעִ֑י אֶל־אָכִ֣ישׁ בֶּן־מַעֲכָ֔ה מֶ֖לֶךְ גַּ֑ת וַיַּגִּ֣דוּ לְשִׁמְעִ֔י לֵאמֹ֕ר הִנֵּ֥ה עֲבָדֶ֖יךָ בְּגָֽת׃

[לו] וַיָּ֣קָם שִׁמְעִ֗י וַיַּחֲבֹשׁ֙ אֶת־חֲמֹרוֹ֔ וַיֵּ֖לֶךְ גַּתָּ֑ה אֶל־אָכִ֣ישׁ לְבַקֵּ֔שׁ אֶת־עֲבָדָ֖יו וַיֵּ֥לֶךְ שִׁמְעִ֖י וַיָּבֵ֥א אֶת־ עֲבָדָ֖יו מִגַּֽת׃

[לז] וַיֻּגַּ֣ד לִשְׁלֹמֹ֔ה כִּ֣י הָלַ֤ךְ שִׁמְעִי֙ מִירוּשָׁלַ֣͏ִם גַּ֔תָּה וַיָּשֹֽׁב׃

[לח] וַיִּשְׁלַ֤ח הַמֶּ֙לֶךְ֙ וַיִּקְרָ֣א לְשִׁמְעִ֔י וַיֹּ֥אמֶר אֵלָ֖יו חֲקֹ֣ה חָשְׁבָ֣תָ֔ךְ בְּיִרְוֹשָׁלַ֖͏ִם וְאָ֣עֵר בָּ֑ךְ לֵאמֹ֙ר בְּיֹ֣ום צֵאתְךָ֔ וְחָלַכְתָּ֖ אֲנָ֣ה וָאָ֑נָה יָדֹ֣עַ תֵּדַ֔ע כִּי־מ֥וֹת תָּמ֖וּת וַתֹּ֥אמֶר אֵלַ֖י טֹ֥וב הַדָּבָ֖ר שָׁמָ֑עְתִּי׃

[לט] וַיְהִ֗י מִקְצֵ֛ה שָׁלֹ֥שׁ שָׁנִ֖ים וַיִּבְרְח֣וּ שְׁנֵֽי־ עֲבָדִ֣ים לְשִׁמְעִ֔י אֶל־אָכִ֖ישׁ בֶּן־מַעֲכָ֣ה מֶֽלֶךְ־גַּ֑ת וַיַּגִּ֣דוּ לְשִׁמְעִ֔י לֵאמֹ֕ר הִנֵּ֥ה עֲבָדֶ֖יךָ בְּגָֽת׃

[מ] וַיָּ֣קָם שִׁמְעִ֗י וַיַּחֲבֹשׁ֙ אֶת־חֲמֹרוֹ֔ וַיֵּ֥לֶךְ אֶל־אָכִ֖ישׁ גַּ֑תָּה לְבַקֵּ֣שׁ אֶת־עֲבָדָ֔יו וַיֵּ֥לֶךְ שִׁמְעִ֖י וַיָּבֵ֥א אֶת־ עֲבָדָ֖יו מִגַּֽת׃

[מא] וַיֻּגַּ֣ד לִשְׁלֹמֹ֔ה כִּ֣י הָלַ֤ךְ שִׁמְעִי֙ מִירוּשָׁלַ֣͏ִם גַּ֔תָּה וַיָּשֹֽׁב׃

[מב] וַיִּשְׁלַ֤ח הַמֶּ֙לֶךְ֙ וַיִּקְרָ֣א לְשִׁמְעִ֔י וַיֹּ֥אמֶר אֵלָ֖יו הֲלֹ֣וא הִשְׁבַּעְתִּ֔יךָ בַּיהוָ֑ה וָאָעֵ֣ר בְּךָ֔ לֵאמֹ֙ר בְּיֹ֣ום צֵאתְךָ֔ וְחָלַכְתָּ֖ אֲנָ֣ה וָאָ֑נָה יָדֹ֣עַ תֵּדַ֔ע כִּי־מ֥וֹת תָּמ֖וּת וַתֹּ֥אמֶר אֵלַ֖י טֹ֥וב הַדָּבָ֖ר שָׁמָ֑עְתִּי׃

[מג] וְלָמָּה֙ לֹא־שָׁמַ֣רְתָּ שְׁבֻעַ֣ת יְהוָ֔ה וְאֶת־הַמִּצְוָ֖ה אֲשֶׁר־ צִוִּ֣יתִי עָלֶ֑יךָ׃ וַיֹּ֣אמֶר הַמֶּ֔לֶךְ אֶל־שִׁמְעִ֖י

[מד] אַתָּ֣ה יָדַ֗עְתָּ אֵת֙ כָּל־הָרָעָ֔ה אֲשֶׁ֥ר יָדַ֖עַ לִבֶּ֑ךָ אֲשֶׁ֥ר עָשִׂ֖יתָ לְדָוִ֣ד אָבִ֑י וְהֵשִׁ֤יב יְהוָה֙ אֶת־רָעָתְךָ֣ בְּרֹאשֶׁ֔ךָ׃

[מה] וְהַמֶּ֣לֶךְ שְׁלֹמֹ֔ה בָּר֖וּךְ וְכִסֵּ֣א דָוִ֑ד יִהְיֶ֥ה נָכ֖וֹן לִפְנֵ֥י יְהוָ֖ה עַד־עוֹלָֽם׃

[מו] וַיְצַ֤ו הַמֶּ֙לֶךְ֙ אֶת־בְּנָיָ֣הוּ בֶן־יְהוֹיָדָ֔ע וַיֵּצֵ֖א בּ֣וֹ וַיָּ֑מָת וְהַמַּמְלָכָ֖ה נָכֹנָ֥ה בְיַד־שְׁלֹמֹֽה׃

היות שלא יזכיר הכתוב הכאם והדברים המלך ידעכו שהצניעו. ולפן כתב כאם לבניו ולא כי מצות המלך היה שהצניעו, שכתוב * לפי שמר שבועת קהלת ס"ג השבועה לכל אחד טוב הדבר לקיים. והנה שמעי לפי כתוב שמעתי, לפי עוד היה הדבר לבתתי בירושלם וחכמי שמעתיו ולפן לי עוד פה להשיב, ולפי (מג) הוכיחו ומדוע לפן שמעת את שבועת ה', ואת המצוה אשר לויתי? לפי לפיכי חוזק על היות הדבר טוב ומועיל לפיך כי על זה לפי תעזכהו לפיך רצוני לעזכך מיתה, לפכל לפכי חוזק על שבועת הלקיים אשר עברת. ולפי שאמרתי אתך ולפן הציב לשלמה כלפי, דבר (מד) שלמה עוד ואתה אתה ידעת את כל הרעה אשר ידע לבך אשר עשית לדוד אבי, ויפן הכוונה שהיה רוצה להרגו על מה שעשה לדוד אבין, כי לפי להודיעו ולומר לו לפיך מכלת בדבר הזה? בשת עוכותיך הכשילוך והרעה שעשית לדוד אבי היה הכשילך לעבור שבוע ה' ומצות המלך כדי שתתקייב מיתה עליו, והיה זה בכח תלקיות לשתכלל עכשיך על עוכות הרשעים, וזהו והשיב ה' את רעתך בראשך, כלומר עם היות שדוד אבי לפי הציב רעתך בראשך, הנה הקלם לפי העביר על פשעך והפיריך לפיה ונבי ביתיה והוא אשר העניתך: ואתר שהעניש (מה) אותו עם היותו אוהבו יהיה המלך שלמה ברוך, כי יבורך מבני אדם על אשר לפי עשה כפים לפהבתו, ולפי שבשת לפי היתה על ענין דוד אבין יהיה כסא דוד נכון לפני ה' עד עולם, לפי שלפי עבר על השבועה אשר נשבע לשמעי שלפי ימיתהו, ובשמרו את השבועה ואת התנאי יהיה כסאו נכון. והנה אתר שכתב לפקרי מות שמעי והממלכה נכונה כיד שלמ', להודיע עשה היות מכסה עמומה למלכים בתקלת מלכותם לפי ימיתו הצדיקים והפנגיים, הנה לפי היה שלמה כן שבשאר הרג את אדוניהו ואת יואב ואת שמעי לו היתה ממלכתו כפוכה וקיימת, כי הודו כלם במעשיו וברכוהו. הנה התבאר ממה שאמרתי שדוד המלך עה לפי נתן את שלמה בנו שיהרוג את שמעי על הקללה אשר קללו, כי לפי שלפי יתפבר קללו וירקיקהו מניחו ומעניתו, ובכן עשה שלמה בהוציאו אותו בירושלם ונוזרו עליו שלפי ילך משם אנה ואנה, ומשבר לפי אתר שבועת הפס ומצות המלך כהרג, ולזה לפי זכר ולפי עתן על עמתו שמעי שבועת דוד אשר כשבע לו שלפי ימות, לפי שהיה יודע שלפי היה כהרג על הקללה כי אם על שעבר מצות המלך שלמה, ולפן זכר שלמה עתה

(מג) עליו לומר שלפי השבעתיך כי', ואעד בך, לפי שלפי נויתיך בדרך שבועה ובפני עדים שלפי תצא מירושלם ושמה עברת מצותי בהיותך קייב מיתה עליה? והשבועה עם

מה שעשה שמעי לאכזיו כי לא להודיעו שכל זה מלא בשם היקוק מפניך ׳ לפני שפיותו תכשיו תרשים הזכה בכתורים
ולא שמר מצות המלך ׳ ועשו זה הוקרה השלמה
השלישית :

ג

(ט) וחתחתן שלמה ׳ לפני שזכר שעלמה הסיר לת המוכעים שהיו לו במלכותו תפלת לוכיו לשר בארץ ׳ וזכר שעד עור שבי להתמיד ולהכין מלכותו בהשלימו ובהתקתקו עם פרע׳ מלך מצרים שהיה מלך גדול והיה קרוב לליו ׳ ועשה זה כדי שיהיה עמו בשלום ולהכה רכה ׳ ולזה לחר ויתחתן שלמה לת פרעה מלך מצרי׳ כי מפלת מעלתו וגדולתו להיותו מלך מצרים התחתן עמו לא לקחבת בתו ויפיה ׳ ולחכם לם תעת שלמה כזה לם לא ׳ והיה השלישי הרביעית לשר שלמה בפרשה ׳ לם הייתי כמשך כזה כפי הסברת היושה בפשט הכתובים ׳ הייתי לומר שעלמה לא תעת כלל כזה ושלא היה לזה התחתן לשכר ׳ והייתי מציה לתעת הספקות לשר העירותי על הדעת הזה כזה הדרך לשר לומר ׳ לם

ד״ה ג׳ ג׳ לרחשון הוה ממה שלמר בהתוב * ולא תתחתן בם ׳ הייתי לומר שהפשוט שהוה לא כלמר על המצריים ולא על הגויים בכלל כי לם על שבעת העממי׳ לבד ׳ ולזה בהתוב ומפורש בפרשת ולתתנן בפופה * כי

ג

(א) וַיִּתְחַתֵּן שְׁלֹמֹה אֶת־פַּרְעֹה מֶלֶךְ מִצְרַיִם וַיִּקַּח אֶת־בַּת־פַּרְעֹה וַיְבִיאֵהָ אֶל־עִיר דָּוִד עַד כַּלֹּתוֹ לִבְנוֹת אֶת־בֵּיתוֹ וְאֶת־בֵּית יְהוָה וְאֶת־חוֹמַת יְרוּשָׁלִָם סָבִיב :

סם ג׳ ל׳ יכיאך ה׳ לתלוך לל תזרע לשר לתה כל שמה לרשתה וכשל גויס רבים מפניך התתי והנרגזי והתתוי והכנעני והפריזי והתוי והיבוסי שבעה גויס רבים ועצומים ממך וכתכם השם לתלוך לפניך והכיתם התכם תחרים תחרים לותם לל תכרות להם ברית ולל תחנם ׳ לל תתחתן בם בתך לל תתן לבנו ובתו לל תקח לבנך ונומר ׳ הרי לך שלח תתחתן בם בשבעת העממים לבדו נזכר ולל במלרים שלינם תחם ׳ ולפי זה לל נמלך לדרשו במלרים בניתן לו

יבמות ל״ם בכי מתניירי בדבריהם ג״ל ׳ ולל עבר שלמה לם כן על הלתו לף ע״ם הוה בלקחו לת בת פרעה * ולפפק השני שהוה מפפוק * בניס

דברי כ״ם ק׳ לשר יעלו להם דור לחרי יבל בקהל ה׳ ׳ שיהיה שקודם

נחו׳ ע״ם זה לל יבלו בקהל שהוה כולל התתון ׳ ככר דרשו כו מקבמים

ל״ם בניס ולל בנות ׳ על דרך מה שדרשו בלל יבל עמוני ומואבי בקהל ה׳ עמוני ולל עמונית ׳ ולעם שלל בקבעה ההלכה כוה הדעת ׳ הכה התכם הזה העיד שהיה זה קבלה בידו ולל היה לם כן לשלמה בזה לל עון * גם היה מבלל המקבמים ל״ל

מי שפירש שהדור השלישי שלמרו שלמה תוכה היה מיומות משה ׳ וים

שמות כ״ג ל״ג עליה מהטעם שזוה בשבעת העממים שהוא * בן יקטילו

תותך לי ׳ כי לם מפני שהרעו עם ישרלל בהיותם בתוכם ׳ ולפי זה היה ראוי שיבבם עליו לותו דור ויהיה השם פוקד עון

דברי׳ כ״ג ק׳ לשם ׳ ולזה לומר * לל תתעב מלרי כי גר היית בלרלו ׳ ל״ל שלל היו המלרים בעון עמון ומואב שהרעו לותנו ולל עשו עמנו מוכח כלל ׳ ולכן לל כדרוש שלומה ושוכתם כל יומיכו עד עולם ועד דור עשירי לל יבל לשם בקהל ה׳ ׳ לבל

עיין רשי׳ שם המלרי׳ עם כל רשעתם קבלנו מהם עוכות ׳ וכקושלם ל״ל שהיו

עי׳ כי קבל לנו לבכניס בעת הדחק ׳ וכתב הלשכן ל״ל בפירוש התורה ׳ שלמר לל תתעב מלרי כי גר היית בלרלו להניל שעם היות שהמלרים הרשיעו עמנו לעשות הכה הם גם כן קומה היו עליהו ובמלבטו עמהם מפני זלעפות רעב ׳ וכבוד עשו ליעקב לביהו פוזן והמליכו עליהם מזרעיהו קבין ומוסל ׳ ולכן היה מוזה שלל כתעב לותו והגביל עובשו שהוא בפי הדעת הזה לבר הזה עד הדור השלישי ליגלי מלרים ׳ הכה הדעת הזה בבר

שמות שם נפלו עליו לבנים ׳ לבל לבמיהו ל״ל הרחיקוהו ולמרו שהדור השלישי הוא לבל מתגייר ׳ ולמבר כל זה שהתעוררו בבר

מתגיירות, ולזה התחילה הפרשה הלז לקח לך לקחד לבלבו הלז
לך לקח כרקבו מדוע נכנוד לים בקיץ בקלב נרית לקיקיבו.
עזרא ט' ח' כ' ותחנם לפקח המחיבי לקבר העירותי מדברי עזרא הסופר *
כבר לאמרו בו שכמיבו זל שהיו ישראל בימי עזרא בוזקים
בשים בבריות ולא היו מתגיירות לבל היו תמיד עובדות
שם ט' ח' לקיקיבן, וכבר יורה הכתוב עליו בקאמרו שמה * וכבלות הלה
בגבו הלי הבריס לאמר לא בבדלו העם ישראל והבהבים מעמי
הלרלות בתועבותיהם לבבעבי ובוא, הבה בקאמרו בתועבותיה,
העיד על העבודה זרה שהיו עובדים תמיד, ולזה דברי עזרא
בחמי' י' כ' בבוא ספרו * בס בימים ההם ליקיתי לת היהודים הוביבו
לה ב, כ' בשים לבדודיות עמוביות ומוקבות ובומר, ואריב עמהם
ואקללם ובו', הלא על הלה חטא שלמה מלך ישראל בם לותו
החטיאו הבשים הבבריות ובומר, הבך רוצה שלא וכר שם
מבריות לפי שלא היה חטא שלמה בבאזו לת בת פרעה כי לם
בבאי אחר העמים, ולא היה בועץ עזרא מהבשים הלה
להיותו הבוצא לוחן עוכר בלאו כי לם ליקחתו אישו בעליהן
לאריהן לעבוד לאלקים לאחרים, ומזה הלד הבית עלין שלמה
והיה לוף הדברים בם לותו החטיאו הבשים הבבריות כי לה
היה לבלית המלאר וכוונתו. הבה התבאר מבל זה בפי פסוק
הבתובים ששלמה לא עבר על ת ולא חטא בלל בלקחו לת
בת פרעה, לפי שבייחה ושבלה והבניסה תחת בנפי השכינה,
בל שבן שלקחה בדי להשלים עם פרעה לבבים, ולהיות
בשלקחה כוונתו רמויה ומעשיו לשם שמים לאחר לאחרי זה
ויאהבה שלמה לת ה' ללבת בחקות דוד לביו, בי עם היות
שלאחרי בן בשיו הטו לת לבבו וחטא, הבה בזמן הזוח לא
יהם עליו חטא בלל, והוא מה שיורה ויוכיח השכל היאך
בשעש הבתובים מבלי התבוננת לדבר לאחר. לאבל תבמיבו
זל שקבלו לאמתת המלות התוריות לשר זברתי בלעיל לאחר, לאמרו
ישראל שבח על הנויה דרך לישות, לו ישראל שבשעלה לנוי
דברי' ו' ג' דרך לישות לוקין מן התורה, שבאמר * זלא תתחתן בם
בתך לא תתן לבבו ובתו לא תקח לבבך, לאבל שבשה
עממין ולאבל בל שאר האומות בלישור זה, וכן מפורש
בחמי' י' ל' על ידי עזרא * ולשר לא נתן בנותיהו לבניו ולת
עז' ב' ל' בנותיהם לא נקח לבבינו, כמו שבח זה מפורש בגמרא והביאו
הרמבם זל בספר קדושה הלבות לישורי ביאה פרק שבים
עשר, ולפי זה קבלו לא תתחתן בם בבל האומות והמצריים
בבללם, והביאו שהחתון הוא הבזוגין והתיחדות לים ולחזה,
מיימוני שם ולבן לאמרו * שבחל על הגויה דרך זנות מבין לותו מבת מרדות
מדברי סופרים, גזרה שמא יבא להתחתן בי לין הזבות בבלל
שם מ"ה לחתון. ועוד בקאמר שם * ישראל הבא על בת בר תושב לין
הבאין בוגעין בו אלא מבין לותו מבת מרדות, לא בנעו בו
בבאין ולא הלבותו, הרי עובדו מפורש בבאלה שהוא בבדת,
מלאבי ב' י"ח שבאמר * בי בלל יהודה לת בדש ה' אשר אהב ובעל בת אל
בבר, יברת ה' לאיש אשר יעשבה ער ועונה. ועוד לאמרו
שם הגוים בלם בזיתגיירו והעבדים בזיתקדרו ויקבלו
עליהם בל האמות והתורה הרי הן בישראל לבל דבר, שבל
שם עמון ומואב ומבריס ולדום, שהומות הילו בזיתגייר
מהם איש או לשה איבם בישראל לבל דבר לעבין בישה בקהל.
ובילד דיבם? עמון ומואב לאסורין לבוא עולם וברי, ולא בקבו,
דברי' בי' ל' שבאמר * לא יבא עמוני ומואבי בקהל ה', והלבה למשה
יבמו' פ"ח ע"ב מפיבי * שהעמוני הזבר הוא שאסור לעולם ליבא בת ישראל
ואפילו בן בבו עד סוף העולם, אבל עמונית ומואבית מותרת
מיד בשאר האומות, מלרי ולדותי לאחר זבריס ולאחר בקבות
הדור הרלשון והדור השני לאסורים לבא בקהל ודור שלישי
דברי' בי' ט' מותר, שבת' * בניס לשר יולדו להם דור שלישי יבא להם
בקהל ה' ע"ב. הבה לם בן קבלו זל שהדור הרלשון והשני
מהמצריים לאסורים לבא בקהל, ושהבילה השלישי בתה לבל מתגייר לא
על הבזוגין והחתון, ושהדור השלישי בתה לבל מתגייר לא
ליוצאי מצרים, ושבמצריים בלאמר בניס לשר יולדו להם בולל
לזבריס ולבקבות. ועוד בת' הלמנם זל בפרק שלשה עשר
מן לותו בפר והלבות לשר זברתי, לל יעלה בדעתך שהחזן
המוציע לת ישראל, לו שלמה מלך ישראל בימי עזרא בוזקים
בשים בבריות ולא היו מתגיירות לבל היו תמיד עובדות
שלא בתגיירו אלא בשביל הבר (להבזק אלילים) ולא על פי
בל גיורים, לאבזן הבתוב בילו בן עומדות גויות ושלומן
עומדות, ועוד שסופן לוביח על תחילתן שהיו בוכדות עז
שלהן נבפה להם בחות, והעלה עליו הבתוב בילו בבזן הוא
שבח * לו יובבה שלמה בחה עב. הבה הרלשיך דרך חבמיבו בפי' לה,
זל בענין הזה והוא המקובל והלחתי, ולבן ראוי שבבאר דרך
תשובות הבפקות לשר העירותי מבבים לקבלתם, בי הם לא
העירו על הבפקות ולא השתללו בהתרם. ואומר שלמה
בחה שהתקבן לת פרעה מלך מלרים קטן, בי עם היות
שגייר לת לשתו קודם שלקחה, הבה להיותה מלרית קודם
הדור השלישי היתה לבוראלבא בקבל ולהתקבן עמה, ובבר
לאמרו חבמים זל שלבך בפיך שאני בפסר שאני לשיבן בת פרעה, בראוי בן
ללמד שבל זמן שהיה שאני קיים לא התקבן שלמה לת בת ד' ע"ש
פרעה, וזבל לדעת לוטח היה, לבל לדעתי בחטאו זה שוגג
היה בדבר הלבה, שאפי שלאחרי שגייר לא היה עליו לשם
והיה מותרת לו, מאורף זה שלא בתקבן עמה בל שלא להשלים
מלבותו בעבור פרעה מלך מלרים שהיה קרוב לליו במו
שלאמרתי לא מלבת בתו, ולהיות בוונתו רמויה בלשר לקקה
לאמר הבתוב וילהב שלמה לת ה' ללבת בחקות דוד לביו,
ולא בפיך לותו בבוץ לאחרי בפסר החבון בל להוליע
שמשבת שלמה היה' זבה וברורה ושעשה זה בתוס לבבו, בי
הוא לוהב היה לת ה' ובוסף ללבת בחקות דוד לביו ולא
בתבוון זה לחטא לליה ולזה לאמר רק בשהות הוא מוזבח,
בי זה לבד היה יודע שהיה עושה שלא בהונן ולא בלקיחת
לת פרעה שלא היה חוטא בעיביו, ולבן לא הוביחו הב' עליו
לפי שבבר לקקה והיה דעתו זה יפר וברית לולם. ועם
היות שבדומה לזה לאמרו שנגע תלמוד עולה ודון, הבה להיות פרקי לבוי
שלמה בער ורך והיה עושה זה בהיון בפיו לא בעבה עליו, בל מ"ג ע"ב
ומפני זה לאמר הבתוב לאחר זה ויתחזק ה' בשלמה בי בשה
לבבו מעם ה' ובו', לל שעם היו' תקלתו בבזוע לת בת פרעה
בלבב שלם ובקי, הבה לאחרי בן בשה לבבו מעם השם, ולבן
התחזק הש' עליו בזקבתו ולא התחזק בעוריו בלאחר בשקה,
יען וביען היה עלם הקטן ואהותו בפי הבוונה והמקשבה
בעשייתו, ומפני שהיה הדבר בקרן בפי מקשבת הפועל לותו
היה שלמה חוטא בבוף יחיו ולא בתקלתה. ויורה עוד היות
בוונת שלמה טובה בלקחו לת בת פרעה, מה שבתוב בשן
שהניקה לל עיר דוד עד בלותו לבבות לת ביתו ולת בית ה'
ולת חומות ירושלם סביב, ובדברי הימים בלאמר על זה * בי לה ק' ל'
לאמר לא תעזב לי לקקה בבית דוד מלך ישראל בי אם בקדש המה לאשר
בת לליהם לרון ה', והדברים הללה מורים שבלאחר לקח
שלמה לת בת פרעה היה לבבו שלם עם ה' ולא בתבוון לחטוא,
ולבן וזבה למעלת הבבואה בלותו זמן. ודע בי עם היות
שלאמר בשן רקזונה לבבות לת ביתו ולאחריו לאמר ולת בית
ה', הבה לא היה במעשה בן, בי בית ה' בקבה רקזונה בשבע
בניס ולאחר בך בבה לת ביתו ובמו שיבח. וזבר הבתוב שלמה
בניבים גדולים שעשה שלמה, לאחד בית הלקים המקודש,
והשביעי חומת ירושלם
שעשה, לפי שהיה בפי התורה מקוייב שיהיה חומה סביב
ירושלם לקדש מה שבתוכה, בי הרבה מן הקדשים לא היו
בלכלין בי אם לפנים מן החומה לאחר שבבה בית ה', בשעשר
שני ובכורים ופסח ובכורות ודומיה, ולזה בתך בבין החומה
לבית ה', ועם היות שהבתוב קרלו חומה בלשון יחיד, הבני
מודיעך דבר בתבו יוסף בן גוריון בספרו, והוא שהיו שלשה ספר שני
חומות בירושלם, בתיכוכה מסה היה בית ה' ובית המלך פרק עשי
הנקרל הר הבית, ובאחרונה היו דרים בל העם ובעלי מלאבות,
ובשתלש

וכשתדע זה תבין מה שכתוב בתולדה הכניסה לפת שלוש
לעמ' כ' לב * והיו יושבת במשכב , רוסה לומר שהיה דיבתה וניתה
ל' בתוספתה התחבעית שהיה הדבית מהן , וכמו שפירש שם בעלי *
הכה שם כן תומת ירושלם בין גדול ומעולה היה , ועם
מה שזכרתי בזה הותרה הקשלה הרביעית :

(ג) רק העם מזבחים וגו' . לפי התעוררו המפרשים לתת
טעם על מה שחזר רק העם , שירלה שתין לו קשור
עם תחון שלמה קדר וכר . והכירלה בזה הוא , כי בעבור
שחזר למעלה עד כלותו לבנות לת ביתו ולת בית ה' ולת
תומת ירושלם , רלה כותב הספר להודיע כתן שבעבו' שעדין
לפ היה נבנה בית העם ולפ תומת ירושלם הבריכה לעבין
הקדשים כמו שתמרתי , הנה העם בלם היו מזבחים בבמות ,
ולזה לחזר עד הימים ההם , לפ בין זמן המבוחה והכשלה בין
תבנין שלמה ובית עולמים
שהודו הבמות , והיה כל
לפל מישרלפ עוזה מזבח
ברלה נגו לו בתקדו כרלונו
מזבח שם לבשם שמים , ובחזר
על מה שחזר למעלה שלפ
נבנה עדיין בית ה' לחזר רק
העם וגו' , כי לחרי בנין
(ג) הבית כלהדו הבמות : ובפר
גם בן זה התקדש לחזר שחזר
שתבנה שלמה לת ה' בלבת
בתקות דוד לבין רק בבמות
הוא מזבח כשחר העם .
והלתבה בשם שבר בתנו
התכמים שהיה תכלול שלשה
דברים , לחומת לחתיך בו
ית' , ובשתין שלם בתקדין ,
ולהבנת בריותיו להטיב עמהם , וכל זה הוא בלב , ועליו
כלחר הנה ויתבב שלמה לת ה' שהוא בדברים לשר בלב , עוד
לחר בלבת בתקות דוד לבין וזהו בפעולות התוריות היברות
שהיה עושה כרלוי . והנה לחר רק בבמות הוא מזבח ,
להגיד שהיה עושה כשחר העם המזבחים בבמות ולפ בתיקד
לזבוח תמיד בבמה לשר לפני תילון הלקלי' בירושלם לו בבמה
לשר בגבעון כלול לבין שלפ היה זובח כל ימיו בבמה לשרת ,
וברלה מזה כי בשתבת דוד בן , לפי שהיה הדבות הבמות
מבית המלדש לשעות להיותו כמשבע הגוים שבונים במה בכל
עיר ועיר ותשת כל עץ רענן , ולפי שהיה שלמה בזה יוצא
(ד) מדברי דוד לחר רק בבמות הוא מזבח ומקטיר . ונם תודיע
הכתוב זה בשלמה בעבור מה שיחשר לקריו שהלך בגעוה
לזבוח שם כי היה שתה הבמה הגדול , ויקרלה גדולה למעלת
קדושתה , והיה שתה מזבח הבשת לשר עשה משה במדבר ,
ועליו היתה תחיל תקח הלקלי שירד מן השמים ביום השמיני
למלואים , ולהיותה מקודשת לגבוה היתה גדולה בעיבי כל
ישראל ויותר מקודשת משאר הבמות הבעזות על יד הדיוט
לית כל היתר בעיבי יעשה . וחולי עם זה היתה יותר גדולה
מהן בבמותה , כי היו שאר הבמות קטנות מאהל , והמזבח
הוא שעשה בצלאל במדבר נחשת משה הוקבע בשילה ,
וכשתקרב שילה בימי עלי הוכח לבוא , תרבה בוא בימי שאול
קבעוהו בגבעון , ושם הלך שלמה והעלה על לותה כמה אלף
ונתים עולות , והיה זה בפעם לחת שלברי תבמים ול , לו בימים
לף שם עשר לחר יצב שם קודש הקודשים לירושלם , כדי להתקודד ולהבין
לבו למעלת הבבוחה , כי היו הזבחים מבין גדול לזה , כמו
נחתי' ק' כ' שהתבחר מהזבחים לשר עשה בח * בפלתו מן התיבה ומן
נחתי' כל ה' העולות לשר מה בפעם * להעלות כדי שתגיע לו הבבוחה .
ולפי שלמה בתיקד לו לזבוח בחותה במה הגדולה לשר בגבעון ,
בגבעון כלול לבין להיותה מקודשת מלד , לחרי שהבין לבו
ורלה על ה' בעולותיו ושלחו כרלה לו שמה הלקלים , והוא
שמה שיהיה שיהר עוב לזבוח בבמה הגדול לשר בגבעון ,

לחרי שזמה כרלה השם על שלמה , ולפ כרלה פליו בהיותו
זובח בשר הבמות שלפ היו בחותה קדושה , ולפ היה דול
לבין וזבח בשם :

בגבעון כרלה ה' וגו' . הנה הרב המורה בפרק מה תלק (ה)
שבי לחר , שזמה לפ הגיע למעלת הבבוחה
הגמורה כי שם למעלת רוח הקדש , ושחרו הנה בגבעון
כרלה ה' על שלמה בחלום הלילה לויה בבוחה גמורה , לפ
כמו * היה לבר ה' על תכרם בחזון , ולפ כמו * ויחר כרלה' עו"ש
לקלים על ישראל במרחות הלילה , ולפ בבבוחת יפציהו שם מ"ש
וירמיהו , כי כל לקל מהם לעפי שבחתהו הבבוחה בחלום ,
הבבוחה היתה תודיעהו שהיה בבוחה ושבחה לו הבבוחה ,
וזה פעין על שלמה לחר בפופו וייקץ שלמה והנה חלום ,
וכן בפעין השני לומר כי וירלה ה' על שלמה שנית כשחר כרלה
לליו בגבעון , לפר התבחר
שהוא חלום , וזו מעל למעשה
מהמעל' הבחתר עליה * בחלו' במדב' כ"ג ל'
לדבר בו , כי כחשר יבחר
בחלום לפ יקרלוהו חלום
בשום פנים , לחרי שהגיע
לליו הבבוחה בחלום , חלפ
יפסקו לבחרי שהיה בבוחה ,
כמו שחמר יעקב לכיכו כחשר
התעורר מחלום הבבוחה ,
שלפ לחמר שהיה חלום , חבל
פסק וחמ' * לכן יג ה' במקום כרלה' יג'
הזה , וחמר * על שדי כרלה שם מ"ם ל'
חלי כלהו וספק שהיה בבוחה ,
למבם בשלמה לחר וייקץ
שלמה והנה חלום וגו' . וחמר
עוד שכן היה ענין בניאל
ודוד , ובסוף דבריו לחר זה לשונו . ולזה העידותיך זוה
היין מן הבבוחה לשר כח בניאל ושלמה , לעפ שרלו המלאך
בחלום לפ מבאו בעבמם שהיה בבוחה גמורה חבל חלום יודעו
בו לחתת עניכים , וזוה מבת מי שידבר ברוח הקודש וזבת
היה המלרנה הבשית . וכן בכתבי הקדש לפ שמו הפרש בין
חזלי וקהלת ודניאל ותהלים ומבלת רות לו מבלת לסתר
הכל ברוח הקדש בכתבו , וחלו גם כן יקרלו נביחים בכלב
עכ"ל לשונו : וחני בעיני בדברי הרב הלה רחיתי בהם מולשה
רבה , לפי שפשט הפסוקים ומחתתם מוכיח שזמה הגיע חל
מעלת הבבוחה לרבעה פעמים . החלד בחקום הזה שחמר
בגבעון כרלה ה' חל שלמה בחלום הלילה , והלשון הזה מורה
היות מדרגתו בבוחה בחלום מחין מה שחמרה תורה * לפ במד' כ' ו'
יהיה נביחכם ה' וגו' בחלום חדבר בו , ומליכו כזה לבור השם
לו ויחמר חלקים חל מה חתן לך , ותשחת שלמה ל החלקי' ,
ותשחל השם לו יען חשר שחלת חת הדבר הזה , וזה עממו
בנעון בבוחת הנביחים ודברי השם חליהם ודבריהם חל
החלקים . הבבוחה הזחית שכתב לשלמה היה חל עין
הנית , והוח לחמרו ויהיה דבר ה' חל שלמה לחמר הנית הזה
לשר לתה בובה וגו' , ובה לפ בחמר חלום ולפ בלמר בה
כחשר כרלה חליו החלקים בגבעון , לשכתמר שהשוותו בהיותו
חלום , חבל בחמר ויהי דבר ה' חל שלמה , והוח הלשון הבהוג
בחמר בבבוחת הנביחים , והרב עממו חמר בחותו פרק לשר
זכרתי , המדרגה השלישית והיח תחלת מדרגות בחי שיחמר
בו ויהי דבר ה' חלי וגו' . הנה מבה הלשון הזה ממדרגות
הבבוחה הגמורה , והתימה מהרב חיך לפ זכר הפסוק הזה
בענין שלמה כדי להביח עליו שהיה בבוחה ? כמו שעשה
לשר הפסוקים שהביחם , וכרלה שהסתיר פניו מחבו
להיותו קשה ההתר . הבבוחה השלישית היח לחרי תפלת
שלמה , לחמרו וירח ה' חל שלמה שנית כחשר כרלה חליו
בגבעון ויחמר חליו שמעתי חת תפלתך וגו' , והחחמר הזה
יורה היותו בבוחה גמורה , לחרי שחמר וירח ה' חל שלמה ,

ברקצי' ו' ק' על דרך * וירח ה' ק' לאברם וגו' ודומיהם • ומכח קרא הכתוב
הזה שכיח בהיותה נכותה שליטית כפי סדר הספור , למה
שהיתה בתולה , ולכן היתה שכית בערך הרקצוה שהיתה גם
כן בתולה , ולזה אמר כה גם כן כתצר כרקה עליו בנבעון ,
להעיד על היותה בתין התולה ולא בתין המרקה , למכס ויהי
דבר ה' אל שלמה , שהיה הכתוב שבהה בתמנע עליו ,
שהיה במרקה ולא בתולה • הכתוב הרכיעית שהגיע עליו
כפי' ל"ג ע' היה בסוף הספור , אמר * ויפתלך ה' בשלמה כי כשה לבבו
מעם ה' אלקי ישראל הכרקה עליו פעמים וזה עליו על הדבר
הזה וגו' , ויאמר ה' לשלמה יען אשר היתה זאת עמך וגו' ,
והמאמר הזה מוכיח שהכתובים הרקצוים היו בכותה גמורה ,
לאקרי שאמר עליהם הכרקה עליו פעמים , לא שפעמים נרקה
עליו בתלקים בכותה גמורה , וזה גם כן המוכיח שאמרו
הכה ויאמר ה' לשלמה יען אשר היתה זאת עמך היה בכותה
הגיעה לשלמה נ"ב , ושלא כאמר לו זה על ידי נביא לקיים
השילוני לו וזולתו כמו שכתב הרב המורה ובמשכו המפרשים
ברקצית לא לאחריו , והכיא רקיה ממה שכאמר בדברה * ויאמר ה' לה שני
בגר ריש פ' גויס כשעבך , שאמרו חכמים ל"ג על ידי נביא , ואין הכדון
תולדו' יבקע דומה לרקיה , כי עם היות שאמרו הוא ויאמר ה' לה שני גויס
בשעבך , ואמרו חכמים ז"ל שכאמר לה זה על ידי נביא , לא
יתקייב שיפורש כן מה שכאמר בשלמה , לפי שרבקה לא מציבו
בה דבור לאחר , ולא זכר הכתוב שם בת הדבור הזה בתולה
לו בתרקה , ולא שהתעוררה היא לדבר מה מפני התבהלותה
למה שרקה , ולכן רזו חכמים ז"ל לפרשו על ידי נביא , לפי
שלמה שכאמר בו תרבעה פעמים דבור תלקי ומאמר הנשי אין
ואמרו לה התלקים , וכאמר בו ויאמר ה' אל שלמה , ויאמר
ה' אל שלמה , כרקה ה' אל שלמה , וספר שאחרי הכתובה בת
לה לאחד התלקים ויעמוד לפני תרון ה' ויעל עולות ויזבח כל
זה לאחד הכרקה עליו , אין רזוי שכאמר כי שם שהיתה בכותה
גמורה • ולפי שכאמר כי מה שכאמר לו הנבית הזה אשר לאחד
בוקה היה על ידי נביא , וכך הדבור הרביעי ויאמר ה' לשלמה
יען אשר היתה זאת עמך , שהכיאם כאמרו לו על ידי אחיה
השילוני כדברי המפרשים , הנה לא יאמינו לשלמה שזי
בכותות הרקצוה והשליטית אשר זכרתי שם , ולזה אמר בכל
זאת משם וירח ה' אל שלמה ובאחרוכה אמר שנית , ואמר על
שכיאם הכרקה עליו פעמים , והוא המוזכר על היות שלמה
נביא בשתי הכבותות הנה • ואיך לא נאמר כן ? והנה ז"ל
פרק י"ל ע"ח בשכבת מנלה וכרו דוד ושלמה מכלל הנביאים עם יעשיהו
ועיין מדר וירמיהו ושאר הנביאים , ולא היה מאמרם זה על כל השערה
עולם פ"ל והכללות כמו שהשב הרב , כי שם על כל התמות והדיוק
והסברת היסרה תורה שהוא התמת , לפי שהתלום הנאמר
בשלמה ובקיקל לי לפשר שיפורש כל בתקד מעני פניס ,
שם על התלום הפשוט הכמוג שתין בו בכותה כלל ולא רוח
תלקי , ושם על הכבותה הגמורה הנאה בתלום , ושקר שיהיה
תלום פשוט לוקן , לפי שהכתוב ייקם הדברים כלם לפשם ית' ,
ואמר שרקה תליהם ושדבר עמהם על הדרך עלמו ובאותם
הדברים שהיו בכבותות הכביאים הגמורים , ולא יתיקבו
הדברים התלה לו ית' שם היו כלם הרכבות מהכם השלשה
בתלום הלילה מבלי שהש תלקי מניע בכח הדברי כמו שיבין
בכבותות , ושם היה כיליבו לומר זה בשלמה , הייבו לומרים
כן בשאר הכביאים שבלו בהם זכרון הכבותה בתלה השלות
בעלמם , בשאר שם כן בהכרת שבאמר שהיה התלום הזה
בכותה גמורה , ושהוא ממין מה שנת ליעקב אביבו במראות
הלילה והוא הכף מה שאמר הרב המורה • והנה החכם
הכרכובי בפירושו לספר המורה בחותו פרק תשעה ושרבעים
חלק שני אשר זכרתי , כרקה שהרגיש בספק הזה אשר הערותי
בדברי הרב , והשתדל להתיבו בחיבו שיש למדרגת רוח הקדש
מרחב , כי יש ממנו בהקיץ שיש השלם לדבר בחכמות
ותוכחות ובדברי לוזהרה , וזה כלו בעת היקיצה בתלום כמושע בין התלום
הפשוט והכבותי , והבתייב החכם בזה מה שאמר הרב שם
ויתר , וכמו שהביאו מדברי חכמים ז"ל שאמרו תלום לקד כרכו' פ"ט
משיש בכבותה , ושאר שלא יפול הפשור בין שני הדברים דף נ' ע"ג
מתקלפים , ושאמרם גם כן ז"ל בוכלת הכבותה תלום , לפי
שהכוכלת

זה לפשוט • ואין ספק שזאת מדרגה למעלה מהמדרגה בתלום
לקבר כן , ושאר עוד שהיותה בכותה נשוכה לכל תלום יהיה
לאחת הענינים , והוא מבת מי שיבאר ברוח הקדש וכו' •
ולפעתו זה לא יהיה תלום שלמה פשוט ושיהו גם כן בכותה
גמורה , לכל הוא מהמדרגה רוח הקדש המושלע ביניהם ,
לכל זה בלחת הוא לגלי מוצאה כוזבת כדברי הרב המורה ,
לפי שהוא בלחתו ברוח הקדש עבין רוח הקדש ושמו בדברים
המיוחדים עליו ושאר ז"ל • המדרגה השנית והיא מדרגת רוח
הקדש הוא , שיהיה החכם כלגו עניו לאחד אל עליו ובת
לאחד התקדש עליו וישיחהו לדבר וידבר בבחינו' לו בתוכחות
לו בדברי תוכחה מועילים לו בענינים המגיעים אלקייס ,
וזה כלו בעת היקיצה והשתמש החושים על מהגיהם וכו' •
לכך רוצה בעיניך שעניו רוח הקדש במדרגה השנית ליהו
לרחות בתלום משלים ומלאך כדמיאל , ולא לשמוע דברי החם
ית' כשלמה , כי אם לבד לדבר דברי הבמה ותוכחות ותוכחה
כמו שזכר , ומבני זה נרקה שבמדרגה הרקצוה לאחר זכר
הרב מהסתעוררות לפעל משוכח אמר , ויוסף (כרום ה')
הוזה לא הכיקה לאחד מלאה לדבר , לאל תכלית זה הכח
להעיר זה המאמן (לא המשוכח) לפעל לאחר עד כאן לשוכו •
יורה בדברים אלה שהמדרגה השנית אין עניכה כי אם לדבר
לבד לא לתלום ולא לרחות מראה כלל ולא לשמוע דברים •
גם תראה שהם הרב הכלל עלמו כרום הקדש , בזאמרו וזה
כלו בעת היקיצה והשתמשות החושים על מהגיהם , ושם כן
התלום היהו אין מחיבי רוח הקדש , לאחרי שאתבאין העלמיים
הוא שיהיה תמיד בהקיץ לא בשינה , והשכל יורה על זה , כי
שם היה התלום הזה בשפע אלקי מהשכל הפועל על הכח
הדברי תאלה ואחר כן על הכח המדמה , כמו שנדר הרב
הכבותה , היה זה בהכרח בבותה גמורה , לאחרי שילקק עליו
נדרה , ושם הוא שפע לבד על המדמה הנה הוא תלום
פשוט , וכמו שכתב הרב בפרק שמה ושלשים שלא מבי ,
שכאשר יקוב השפע על המדמה לבד מבלי הדברי הוא מבת
מחיבי המליצות מחיבי הבמושים והקושמים ומחפשים ובעלי
התלומות המוזקים , וכאשר יקוב השפע על הדברי ועל
המדמה זו תהיה בבותה גמורה • הנה שם כן הרב לא עלה
על לבו לעשות תלום מחושע , ואיהו לפשר כפי שראיו שיהיה
תלום רוח הקדש בכלל מתלום הבבותה הגמורה ומהתלום
הפשוט , ומה שזכר הרב בכלל במדרגת רוח הקדש לא לפשר
שיהודם לבד על לאחד מחיבה כמו שפשה הבדבלי • ועוד
לומר שני שפה לחדבו שהיה תלום שלמה מבוג רוח הקדש ,
היה רלוי שיהיה יכבו לא הרוח לפשר בהקיץ כיהם התלום
הבבואי למדרגה הבבואית , לא שיהיה הרוח הקדוש
בתלום למשה מאשר יהיה בהקיץ , ויקשה שם כן למה בדבור
לפשר ידבר התלם ברוח הקדש בהקיץ והבשתמשות החושים
יהיה מדבר בעדו ולא יהיה מיפה הדברים לו ית' , ומה שיהיה
בתלום רוח הקדש ייפתהו לא השם ית' ויאמר שדבר השם
אליו ושאמר לו ושלוח השיבו ? והיה רלוי שלאחרי היות התלום
ברוח הקדש מהמדרגה עלמה לפשר היה בהקיץ שיהיה הדבור
בפיהם ממין לאחד מהדמה , ולא יהיו הדברים בתלום
מיוחסים לו ית' , שם לא שאמר שהתיחסות הרוח הוא
למין טוב ושלוחות טוב ידברו , והדבר הוה לפשר לשמעו
כל בכן להחמין בו , וכל זה ממה שיוכיח אלה כוון הרב
מעולם שיהיה תלום שלמה ממוצע בין הבבואי והפשוט •
ולוזם מה שבתחייב בו הפסק הבדבואי ממה שאמר הרב
שיהיה בבותה גמורה ושהיה למהה מהדרגת בתלום לדבר בוו
היהו לעשות לחלצי הדברים , שלין לחלצי היהם שם בתלום
לפשר שבתב הרב עלמו בפרק שמה ושלשים מלותו
שני , שהיה הפשה בלשונות המוזקים הוא עלמה מפשה
בבותה ושבהיהם ממין לקד , ולא יתקלפו כי אם בפשוט
ויתר , וכמו שהביאו מדברי חכמים ז"ל שאמרו תלום לקד כרכו' פ"ט
משיש בבותה , ושאמר אלא יפול הפשור בין שני הדברים דף נ' ע"ג
מתקלפים , ושאמרם גם כן ז"ל בוכלת הבבותה תלום , לפי
שהבוכלת

שהנולדת הוא הפרי עצמו ולישו לנו שכפל קודם שלמות
וקודם שיתכפל , וכן פעל הכא המדמה בעת הציור הוא
פעולתה בעת הנבואה לנו אין קדור ולנו הגיע ל תכליתו
וכו' . וכל זה יורה שהרב קודם התלוש הפשוט נבואה קדרה ,
ונעבור זה לשר כאן שתלוש שלמה לא היה נבואה גמורה ,
לפי שהיה תלוש פשוט שהוא נבואה מה ולזה היה למעשה
מהדרגת התלוש לדבר בו , כמו שהתלוש הפשוט הוא למעשה
מהתלוש הנבואיי , ושם היו שניהם ממין לחד ויתקלפו בפשוט
ויתר , זו היא כוונת הרב בלמת , לפי שהיה כמשך במהות
הנבואה ועניניה לדעת הפילוסוף , כמו שלמר בפרק לג
מזונו תלק נוכר , ולחדי שהפילוסוף יעשה התלוש והקשם
והנבואה ממין לחד קוייב לכל הרב שיהיה כן , ושם תבין זה
קדע למה למר הרב ברוח הקדש כלנו ענין לחד על עליו
וכו' . ולניי רושם להחריך דבריש עוד בזה כי לניכו ממה
שיות לזה המקום , ולחי הנה הרלבתי הדבור בו בדרשיו
העמיים בספר מזוה שדי לשר לני עוסה . ולמכם מה שלמר
הרב עוד שהיה תלוש שלמה מודיע למתת עניניה ושם מכת
מי שידבר ברוח הקדש , לין פירושו שהיה התלוש הזה ממיני
רוח הקדש כמו שהשב הנרבואי , לכל רלה לומ' בזה שהמדבר
ברוח הקדש פעמים יהלו' תלוש פשוט וידבר בו ממין הדבריש
לשר הוא ידבר בשם בהקין ברוח הקדש , ויהיה ההדמות הזה
בדבריש לשר ידבר המדבר ברוח הקדש בהקין ובתלוש לא
כמה שיזשע ובמה שירלה , לפי שרעיוניו על משכניו סליקו
וידבר בתלוש ממין מה שידבר בהקין , לכל התלוש ההוא
על כל פנים הוא פשוט : ולחדי לשר הרליתיך למתת דעת
הרב בשתלוש שלמה היה פשוט לא נבואי כלל , והוכחתי
מהכתובים שהיו בן , לכל הוא נבואה גמורה וזה שלמה
תליה , בשהר עלי להשיב לטענות לשר טען הרב המורה
כדברין להוכיח שלא היה שלמה נביא . ולומר שמה שטען הרב
מפסוק וייקן שלמה והנה תלוש היה רלוי תלומה , כי לא
יתחייב לפי שקראה תלוש שהיה נבואה , לחדי שהתלוש הוא
מין ממיניה , כמו שלמר * במרלה תליו לתודע בתלוש תדבר כמדבר יג ו
והנה ביעקב כלמר * ויתלוש והנה סולם מוצב תרלה כמדבר כח יו ו
וגו' , ולמר וייקן יעקב משכמו , וכפי דרך הרב יקוייב
שכלמר שלא היה זה נבואה גמורה , לחר שיקרא תלוש ויקיצה
משנתו כמו שכלמר בשלמה , ושם ביעקב לחדי היקיצה לחר
לכן יש ה' במקום הזה שבפרק הדין היותה נבואה גמורה ,
ויקח לת לחבן לשר שם מרלשותיו ויש לוזה מצבה וגו' ,
הנה כלמר בשלמה נם כן לחדי היקיצה ויכף ירושלם ויעמוד
לפני ארון ברית ה' והעלה עולות , וכל זה ליקם תליו יח'
הנבואה היות , ובמו שלמר הנרלה תליו פעמים , והיה זה
בדברי ל ו' על דרך מה שיקרה בלברהם * ויכן שם מזבח לי' הנרלה
תליו , הנה לשם כן לא היה הכתוב לשלול היות העניין נבואה
גמורה , לכל פירוש הפסוק לדעתי כך הוא , שלמה רלה
ושמע בקולותו הדברים ההם כל כך ברורים וזכים שהיה בדמה
לו היותו בהקין , בלולו היה הלי מדבר עמו ולזכיו זוטעות ,
ובלולו היה הוא מזיכו בפעל ובפתיו בעות ולולו מוקש , והיה
כל זה לזכות תלומו הנבואיי ומעלתו , לחופן שלמה לא ידע
ולא הכין היותו תלום כי שם לחדי היקיצה , כי לא בבואי ,
וידע שהיה שהקין הדברים בלחתת נבואתו בא לל ירושלם
ויעמוד לפני הארון להודות לי' על לשר נגלה תליו ועל כל
מה שלמר לו כה , ולין להפלק מהיותו בלתי מרגיש בנבואתו
ושוצב שהיה בהקין , כי עם היות שהנבואה תודיע לנביא
שהיא נבואה כמו שזכר הרב , הנה בתפלת הנבואות פעמים
לא יהיה הדבר כן , הלא תרלה מה שקרה לשמואל הנביא
בתפלת נבואתו , והרב המורה עלמו הודה בדבר הזה בפרק
לל חלק שני הנזכר בלמרו שם זה לשונו . ופעמי' ישמע הנביא
הדבר הזה לשר ישמעהו במרלה הנבואה' בדבר הרגיל הנודע
עד שלא ירקיק מאזנו דבר , וידע לך זה מענין שמואל הנביא
כלשר קרלו השם בענין הנבואה קשב שעלי הכהן קרלו פעם

שחקרי פעם שלשה פעמים והלך חליו , לחלם כיצד הכתוב
עלת זה ולמר שכלשר קוייבה לו זה והיותו מוכן שעלי קרלו ,
הוא היות הדבר בתפלת נבואתו שלא היה יודע עדיין שדבר
השם לנביאים היה בוזת המורה ולא נגלה לו זה היסוד
עדיין , והוא למרו * ושמואל טרם ידע לת ה' וטרם יגלה חליו אמו ל' ג' ז
דבר ה' וגו' , ושם הרב כוכל זה בשמואל הנביא , מי המוכע
שכלמר זה גם כן בשלמה שהיה גם כן כער וכך בנבואה ?
שלהיותו עדיין בלתי קופן ההרלזת היה מוכן שהיה
בהקין כל מה שהיה שומע ומדבר , וכלשר הקין לו הדניש
והביר בלמת שכל הענין היה בלותו תלום הנבואיי , והמורה
על זה הוא שכלשר הפעמים לא למר וייקן שלמה והנה תלום
לא ברלשונה , לפי שהיה עדיין כער בנבואה , וכמו שהיה
בשמואל , ולחר שהנין עניכה לא למר זה עוד . ובפירוש
הפסוק תזכור עוד מה שכתב הרמכן * בויקן פרעה והנה כרלתי' ל' ג'
תלום , שמכמו נקר נם כן פירוש לחר בפסוק מזה ומבניש
לדעת בלמתי הוה לשר זכרתי מהיות שלמה נביא בעצם
ולמת . ולמכם מה שטען הרב עוד ממה שכלו בספרי שלמה
בתוך הכתובים ולא בסדרוס הכמים ז"ל עם ספרי הנביאים ,
לין זו טענה מתקייבת , כי עם היות הספרים ההם תבדם
שלמה ברוח הקדש ולא תוכרו בנבואה בספרי הנביאים ,
ולכן היה שסדרוס הכמים ז"ל מכלל הכתובים ולא מכלל
הנביאים , לא יתחייב מזה שבשלמה לא זכה למעלת הנבואה
המורה פעם לו בעניים , לא שכלמרו לו בנבואה לותם
הספרים כי אם דברים לחרים שבמע מפי הנבורה , כי הנה
מגלת רות תבדה שמואל ומגלת קיות תבדה ירמיהו והושע
המגלות ההם בתוך הכתובים , לפי שקבלו הכמים ז"ל
שבתבו ברוח הקדש ולא בנבואה כמו שזכרתי בהקדמת ספר
יהושע , ולא כלמר מפני זה שמואל וירמיהו לא הגיעו דק ג' ע"ב
למעלת הנבואה הגמורה , ולא בכתים הכתובים המעידים
שדבר השם עמהם , וכן רלוי שכלמר בשלמה שזכרו בספרי
ברוח הקדש , ולשר תפני תכמים ז"ל הגיעו למתת מעלתם בדרוס
מכלל הכתובי' , ועבו הנה שלמה בותם הקלומות והמרלות
לשר רלה הגיע להבטח בלמת ודבר השם עמו כמו שדבר
לשאר הנביאים , ולכן הושמו ובתבו המרלות השם כתן בזה
הספר שהוא מכלל ספרי הנביאים והיה שלמה מכללם כמו
שקבלו תכמים ז"ל , כי הם למרו והשם השם עלמם לשר בדרו
ספריו בתוך הכתובים למה שמותו מכלל הנביאים . ובבר
כת' הרב המורה בתפלת לותו פרק מ"ה חלק ב' הנזכר זה
לשונו . ולל יעלה בלו המדרגות היותך מוכל בספרי הנבואה
נביא בלתתו הנבואה בזוהר לחת מהמדרגות הלולה ויתבלר
בנביא להיות בעניו שבלתתו הנבואה בזורת מדבר לחרת ,
וזה שלנו המדרגות לשר לוכרם , לפשר זיבה קלת נבואת
הנביא להיות חליו לפי זוהר לחת השם ותבואתו נבואה לחרת
בעת לחרת לפי מדרגה למעלה מחבה , כי כמו שהנביא לא
יתבבא כל ימיו בהדבקות לכל יתבבא עת ותפרד ממנו
הנבואה עתים , כן יבבא פעם לחת בזורת מדרגה עליובה
ולחר כן יבבא עת לחרת בזורת מדרגה למעלה מובה , לו לולי
לא יגיע למדרגה העליובה היתה חלת פעם לחת בכל ימיו
ולחר כך תצולל מחבו , ולולי יאחר על מדרגה למעלה מחבה
עד כאן לזוכו . והוא מבכים למה שלמר בהקדמת ספרו
מענין הבריאות , וכן כלמר שיקרם בין הנבואה ורוח הקדש עיין בפתיש
בבלל , ומזה מלמוד טעם היות שלמה המלך נביא במדרגה דק ל' ע"ב
עליובה הלרבעה כעניים לו שתי הפעמים שזכרו בזה הספר
כפי כל לחד מהדעות , הנה לא עלה חליה עוד , וכל שלר
יהיו היה מדבר ברוח הקדש שהיה מדרגה שפלה וזו הבר
בספרי לשר דבזמו בתוך הכתובים . ולמכם עניו דניאל
חיבו מזה המקום , ולזה לא תוכרהו כאן והתבאר במקום
שלי לשר עשיתי . והנה הלרכתי בזה להיותו דרוש יקר

מלך ולמה שרליתי מעלו בו רבני הרב המורה ובמבכו
לחקרי לנביאים כדיקים ושוכים מתבמי
לומתכו :

מלכים א ג

(ו) ויאמר שלמה וגו׳ • ספר הכתוב שנעזר עוד שלמ׳ להכנת מלכותו ולקיומה עם ההשגחה התלקית וההשפעה העליונה הנבואיית ועם שלמות החכמה יקר כשפעה עליו, וזה כי בהיות שלמה חומד את ה׳ וכותף בחקות דוד אביו והכיהו עמהו עם הקרבנות יקר העלה על התלקים זכה למעלת הנבואה שנאה אליו בחלום הלילה להיותו אז בלתי טרוד המשכנות ולהיות מין הנבואה בחלום מין פחות מהמלאך • והיתה נבואתו בדרך שאלו הנודע ית׳ מה תתן לך? כאלו אחר לחקרי יקר ומי יודע מלפנינו עליו? ולא שאלו זה הקל מפני שלא היה יודע מלפנינו לבבו, כי אם לעוררו על התעוכה כדי להרבות שכרו עליה • ושלמה השיב לתה עשית עם עבדך דוד אבי חסד גדול [ו] וַיֹּאמֶר שְׁלֹמֹה אַתָּה עָשִׂיתָ עִם־עַבְדְּךָ דָּוִד אָבִי חֶסֶד גָּדוֹל כַּאֲשֶׁר הָלַךְ לְפָנֶיךָ וגומר ותשמור לו את החסד הגדול וגו׳, וכפסוק הזה ירמה כפל מלות וכפל הכריס, אם כפל מלות שהיה די בחחרו כחיר הלך לפניך בחמת ובצדקה וביושרת לבב, ויש אחמר עוד עמך הוא כפל, גם אחרו ותשמור לו את החסד הזה כפל הכריס, כי זהו עצמו הברכה במה שאחר לתה עשית עם עבדך דוד אבי חסד גדול, וזה החסד כלו היה כפי הברכה נתתה לו בן יושב על כסאו, וכאו אל ג׳ הכריס בעניין אחד, והם לתה עשית עם עבדך דוד אבי וגו׳, ותשמור לו את החסד הזה, והשלישי ותתן לו בן יושב על כסאו • והברכה אלי בפירוש הוא, שלמה אחר שהאל יתברך עשה עם דוד אביו שלשה חסדים גדולים • החחד בשהמליכו על ישראל בהיותו רועה כאן, ועל זה אחר לתה עשית עם עבדך דוד אבי חסד גדול והיית המלוכה שנתנה אליו בעצם • ואחר שהיה אביו רחוי אליה, אם מפני שהלך לפניו בחמת ובצדקה, וזה אחר על מה שביאו לניין העם, שהיה עושה משפט וצדקה לכל עמו ודובר שלום לכל זרעו, וגם להיותו שלם בשלמות שבי, והוא כמה שניין אחד לשם למקום, ועליו אחר וביושרת לבב עמך, לפי שיש שחטא בחחות, יאמר הנה לבו היה שלם עמך, ולזה אחר כזה עמך, שיזכרות הלב הוא הנאמן לפניו ית׳, ועל עניני העם שהם גלוים לכל אחר לפניך • וזכר עוד החסד השני יקר הפליאה הקרה לעשו׳ לדוד, והוא אחרו ותשמור לו את החסד הגדול הזה, לפי שזכרת לו החסד הגדול ההוא, כי מלבד שהמליכה לותו הנה עוד נקום עליו בנו לחבשלום ובנע בן בכרי ובשאר ברותיו שהיה לחבשר קרוב שחבשר מלכותו שחרת לותו כמה שהמליך לותו מכל לחיניו, ולא מעדו קרבוליו מהמליכה, והוא על כמלכר ו׳ כי דרך לחרו * יברכך השם וישמרך, שלחרי הברכה והחסד המוסבת בריכה הנה שומרת ומתמדת לותו • וזכר עוד חסד שלישי, והוא אחרו ותתן לו בן יושב על כסאו כיום הזה, שהוא ירומת המלכות לבניו • ולחרי שהקדים לבחר שלשת (ז׳ ח) החסדים הללו יקר עשה להפליג עם דוד לחביו, הוליד מהם שלשתו ואחר ועתה ה׳ אלקי אתה המלכת את עבדך תחת דוד אבי ואנכי נער קטן לא אדע לצאת ולבוא, ועבדך בתוך עמך, כי הנה כמה שזכרתי כגלו ויודעו שלשה מניעות יקר רחיתי בהמלכתי • החחד בנחיבת אבי שהמליכת לותי בחייו, והוא היה חכם ברגיש ובנון לחת ובערכו יבזוני בני קלס ולא יקבלוני לבלום • השני בנחיבת עמי שלי נער קטן לא ידע כלל ובוא, ולא אחר זה לענין המלכתו כלבד כי אם גם כן לבבר המשפט, שלא ידע לבחן את תבוכתו ולבחת מהורחת דבר הבעלי ריבות • והמניעה השלישית בכחיבת ישראל שהוא עם חכם ובבון, ועליו אחר ועבדך בתוך עמך אשר בחרת עם רב אשר לא יימה וגו׳, הנה בחחרו אשר בחרת רמז על ריבות שלמותם, ובחחרו אשר לא יימה רמז על כמותם הרב, ומכל זה הוליד שהלתו ובקשתו שהיה (ט) וכתת לעבדך לב שומע לשפוט את עמך להבין בין טוב לרע, לא ביתן לו תן ובכל טוב לדעת דבר המשפט לשפוט את העם • ולפשר לפרש ישראל שלמה באחר זה שני דברים, החחד לעניין המשפט והנהגת העם, והוא לב שומע לשפוט את עמך, והשני להשלמת עצמו במדות והנהגתו בדברים המדיניים, ועליו אחר להבין בין טוב לרע, וזה בחחר על המפורסמות המניעות לשלמו׳ המתנהג כפי השכל המעשי • ולפי שהטוב הכללי הוא יותר נכבד מהפרטי, לכן רמה להכריעו עוד ואחר כי מי יוכל לשפוט את עמך הכבד הזה? רומה לומר הרב והנגדול בכמותו והכבד בחיכותו • וחכמים זל דרשו משפטן ספרי פי׳ כבד, לפי שיש דין שני דברים דק לפני ושטות מזה ואתן לזה ל׳ עמו׳ קיל שלא כדין לא כתחייבתי, לפי שדברים עובה בפשוט בעבתי עליו, שבחת * ובקבע את מצלי כב ע״ב קובעיהם בפש • והנה כפי דעת המפרשים אחר שלמה על עלמו שהיה בער קטן, לפי שהיה לו בן שתים עשרה שנה • והוכיחו זה מאשר כתוב פרק שבולד שלמה ספר הכתוב עכין אחמון ואחר • וחשם על שתי שנים כהרג אחמון, שכ * ויהי לשבתי׳ יחים ויהיו שמו׳ כ׳ שנ׳ נוזים לחבשלום ונומר, וחבשלום כשהרג את אחמון ברח אל גשור ויהי שם שלש שנים • הרי לך כשבב חבשלום אחי ירושלם היה שלמה בן חמש שנים, והוא יהב כירושלם שתי שנים קודם מרדו הרי שבע, ומרד בחברון ונהרג ושהיו ויהי לעבב ימי דוד ל׳ שנים הרי עשרה, ובשנה שחחריו מכה דוד את ישראל וכתיב * ויהושו בחרן חשעה מלכים, הרי לחד עם כלל ל׳ עשרה, ובשנת מותו היה שנת הארבעים למלכות דוד וכו תקן את המשכרות • הרי לך שהיה שלמה בן י״ב שנה בשותו פרק • זהו חשבונם • והוא לפי בלבי מדוים, לפי שעם היות שמחך הכתוב עניין אחמון ואחר לגלילת שלמה, לא יחפייב מזה שהיו שניהם בומן אחד, ואולי כולל שלמה קודם לבן שנה או שנתים או יותר, ולא רצה כותב הספר לכתוב ביניהם דבר לפי שלא נעשה דבר רשום בשותם השנים שעברו ביניהם ילערך לכתבו, ונם בן היו מחוייב שיהיה הרעב בימי דוד מיד לחרי שנהרג אבשלום ואולי עברו ביניהם שנים, והכתוב אחמר ויהי רעב בימי דוד שלש שנים, יורה שלש במספר הכריס הם, כי תיך יחמר שם בן בימי דוד? והיה רלוי שיחמר בימי הם • וכפרקי רבי אליעזר פרק י״ג אחר רבי פנחס לאחר שלשים שנה שהרג אבשלום ובניו בת רעב בימי דוד ונומ׳ • ולפי דעתו קדם הרעב למיתת אבשלום, והוא המורה שיין הדבר מחוייב לדעת אחד ולא לדעת אחר, וגם בן היו מחוייב ולא לחתי שנמוך לשני הרעב בשל אחרת מכה דוד את ישראל, כי הנה מכלנו בימיהם מלחמות אחר עשה עם בני הרפה, ואין בספק שעבר זמן מה בימיהם • ועוד שכאשר כרחה השם לשלמה וקרא עלמא בער קטן, כבר עברו לפחות שלשה שנים או ארבעה למלכותו שיש שתי בירושלם

כער קטן לא ידע כלל וכוא, ולא אחר זה לענין המלכתו כלבד כי אם גם כן לבבר המשפט, שלא ידע לבחן את תבוכתו והמניעה השלישית בכחיבת ישראל שהוא עם חכם ובבון, ועליו אחר ועבדך בתוך עמך אשר בחרת עם רב אשר לא יימה וגו׳, הנה בחחרו אשר בחרת רמז על ריבות שלמותם, ובחחרו אשר לא יימה רמז על כמותם הרב, ומכל זה הוליד שהלתו ובקשתו (ט) וכתת לעבדך לב שומע לשפוט את עמך להבין בין טוב לרע, וזה בחחר על המפורסמות המניעות לשלמו׳ המתנהג כפי השכל המעשי • ולפי שהטוב הכללי הוא יותר נכבר מהפרטי, לכן רמה להכריעו עוד ואחר כי מי יוכל לשפוט את עמך הכבד הזה? רומה לומר הרב והנגדול בכמותו והכבד בחיכותו • וחכמים זל דרשו משפטן ספרי פי׳ כבד, לפי שיש דין שני דברים דק לפני ושטות מזה ואתן לזה ל׳ עמו׳ קיל שלא כדין לא כתחייבתי, לפי שדברים עובה בפשוט בעבתי עליו, שבחת * ובקבע את מצלי כב ע״ב קובעיהם בפש • והנה כפי דעת המפרשים אחר שלמה על עלמו שהיה בער קטן, לפי שהיה לו בן שתים עשרה שנה • והוכיחו זה מאשר כתוב פרק שבולד שלמה ספר הכתוב עכין אחמון ואחר • וחשם על שתי שנים כהרג אחמון, שכ * ויהי לשבתי׳ יחים ויהיו שמו׳ כ׳ שנ׳ נוזים לחבשלום ונומר, וחבשלום כשהרג את אחמון ברח אל גשור ויהי שם שלש שנים • הרי לך כשבב חבשלום אחי ירושלם היה שלמה בן חמש שנים, והוא יהב כירושלם שתי שנים קודם מרדו הרי שבע, ומרד בחברון ונהרג ושהיו ויהי לעבב ימי דוד ל׳ שנים הרי עשרה, ובשנה שחחריו מכה דוד את ישראל וכתיב * ויהושו בחרן חשעה מלכים, הרי לחד עם כלל ל׳ עשרה, ובשנת מותו היה שנת הארבעים למלכות דוד וכו תקן את המשכרות • הרי לך שהיה שלמה בן י״ב שנה בשותו פרק • זהו חשבונם • והוא לפי בלבי מדוים, לפי שעם היות שמחך הכתוב עניין אחמון ואחר לגלילת שלמה, לא יחפייב מזה שהיו שניהם בומן אחד, ואולי כולל שלמה קודם לבן שנה או שנתים או יותר, ולא רצה כותב הספר לכתוב ביניהם דבר לפי שלא נעשה דבר רשום בשותם השנים שעברו ביניהם ילערך לכתבו, ונם בן היו מחוייב שיהיה הרעב בימי דוד מיד לחרי שנהרג אבשלום ואולי עברו ביניהם שנים, והכתוב אחמר ויהי רעב בימי דוד שלש שנים, יורה שלש במספר הכריס הם, כי תיך יחמר שם בן בימי דוד? והיה רלוי שיחמר בימי הם • וכפרקי רבי אליעזר פרק י״ג אחר רבי פנחס לאחר שלשים שנה שהרג אבשלום ובניו בת רעב בימי דוד ונומ׳ • ולפי דעתו קדם הרעב למיתת אבשלום, והוא המורה שיין הדבר מחוייב לדעת אחד ולא לדעת אחר, וגם בן היו מחוייב ולא לחתי שנמוך לשני הרעב בשל אחרת מכה דוד את ישראל, כי הנה מכלנו בימיהם מלחמות אחר עשה עם בני הרפה, ואין בספק שעבר זמן מה בימיהם • ועוד שכאשר כרחה השם לשלמה וקרא עלמא בער קטן, כבר עברו לפחות שלשה שנים או ארבעה למלכותו שיש שתי בירושלם

וַיֵּיטַב הַדָּבָר בְּעֵינֵי אֲדֹנָי כִּי שָׁאַל שְׁלֹמֹה אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה׃ [י] וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים אֵלָיו יַעַן אֲשֶׁר שָׁאַלְתָּ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה וְלֹא־שָׁאַלְתָּ לְךָ יָמִים רַבִּים וְלֹא־שָׁאַלְתָּ לְךָ עֹשֶׁר וְלֹא שָׁאַלְתָּ נֶפֶשׁ אֹיְבֶיךָ וְשָׁאַלְתָּ לְךָ הָבִין לִשְׁמֹעַ מִשְׁפָּט׃ [יא] הִנֵּה עָשִׂיתִי כִּדְבָרֶךָ הִנֵּה נָתַתִּי לְךָ לֵב חָכָם וָנָבוֹן אֲשֶׁר כָּמוֹךָ לֹא־הָיָה לְפָנֶיךָ וְאַחֲרֶיךָ לֹא־יָקוּם כָּמוֹךָ׃ [יב] וְגַם אֲשֶׁר לֹא־שָׁאַלְתָּ נָתַתִּי לָךְ גַּם־עֹשֶׁר גַּם־כָּבוֹד אֲשֶׁר לֹא־הָיָה כָמוֹךָ אִישׁ בַּמְּלָכִים כָּל־יָמֶיךָ׃ [יג] וְאִם־תֵּלֵךְ בִּדְרָכַי לִשְׁמֹר חֻקַּי וּמִצְוֹתַי כַּאֲשֶׁר הָלַךְ דָּוִיד אָבִיךָ וְהַאֲרַכְתִּי אֶת־יָמֶיךָ׃

וייטב בעיני ה' כי שאל שלמה את הדבר הזה: [י] ויאמר אלהים אליו יען אשר שאלת את הדבר הזה ולא שאלת לך ימים רבים ולא שאלת לך עשר ולא שאלת נפש אויביך ושאלת לך הבין לשמע משפט: [יא] הנה עשיתי כדבריך הנה נתתי לך לב חכם ונבון אשר כמוך לא היה לפניך ואחריך לא יקום כמוך: [יב] וגם אשר לא שאלת נתתי לך גם עושר גם כבוד אשר לא היה איש כמוך במלכים כל ימיך: [יג] ואם תלך בדרכי לשמר חקי ומצותי כאשר הלך דויד אביך והארכתי את ימיך:

ויטב בעיני ה' כי שאל שלמה את הדבר הזה: [י] ויאמר אלהים אליו יען אשר שאלת את הדבר הזה ולא שאלת לך ימים רבים ולא שאלת לך עשר ולא שאלת נפש אויביך ושאלת לך הבין לשמע משפט: [יא] הנה עשיתי כדבריך הנה נתתי לך לב חכם ונבון אשר כמוך לא היה לפניך ואחריך לא יקום כמוך: [יב] וגם אשר לא שאלת נתתי לך גם עושר גם כבוד אשר לא היה איש כמוך במלכים כל ימיך: [יג] ואם תלך בדרכי לשמר חקי ומצותי כאשר הלך דויד אביך והארכתי את ימיך:

ויטב בעיני ה' כי שאל שלמה את הדבר הזה: [י] ויאמר אלהים אליו יען אשר שאלת את הדבר הזה ולא שאלת לך ימים רבים ולא שאלת לך עשר ולא שאלת נפש אויביך ושאלת לך הבין לשמע משפט: [יא] הנה עשיתי כדבריך הנה נתתי לך לב חכם ונבון אשר כמוך לא היה לפניך ואחריך לא יקום כמוך: [יב] וגם אשר לא שאלת נתתי לך גם עושר גם כבוד אשר לא היה איש כמוך במלכים כל ימיך: [יג] ואם תלך בדרכי לשמר חקי ומצותי כאשר הלך דויד אביך והארכתי את ימיך:

ויטב בעיני ה' כי שאל שלמה את הדבר הזה: [י] ויאמר אלהים אליו יען אשר שאלת את הדבר הזה ולא שאלת לך ימים רבים ולא שאלת לך עשר ולא שאלת נפש אויביך ושאלת לך הבין לשמע משפט: [יא] הנה עשיתי כדבריך הנה נתתי לך לב חכם ונבון אשר כמוך לא היה לפניך ואחריך לא יקום כמוך: [יב] וגם אשר לא שאלת נתתי לך גם עושר גם כבוד אשר לא היה איש כמוך במלכים כל ימיך: [יג] ואם תלך בדרכי לשמר חקי ומצותי כאשר הלך דויד אביך והארכתי את ימיך:

ויטב בעיני ה' כי שאל שלמה את הדבר הזה: [י] ויאמר אלהים אליו יען אשר שאלת את הדבר הזה ולא שאלת לך ימים רבים ולא שאלת לך עשר ולא שאלת נפש אויביך ושאלת לך הבין לשמע משפט: [יא] הנה עשיתי כדבריך הנה נתתי לך לב חכם ונבון אשר כמוך לא היה לפניך ואחריך לא יקום כמוך: [יב] וגם אשר לא שאלת נתתי לך גם עושר גם כבוד אשר לא היה איש כמוך במלכים כל ימיך: [יג] ואם תלך בדרכי לשמר חקי ומצותי כאשר הלך דויד אביך והארכתי את ימיך:

ויטב בעיני ה' כי שאל שלמה את הדבר הזה: [י] ויאמר אלהים אליו יען אשר שאלת את הדבר הזה ולא שאלת לך ימים רבים ולא שאלת לך עשר ולא שאלת נפש אויביך ושאלת לך הבין לשמע משפט: [יא] הנה עשיתי כדבריך הנה נתתי לך לב חכם ונבון אשר כמוך לא היה לפניך ואחריך לא יקום כמוך: [יב] וגם אשר לא שאלת נתתי לך גם עושר גם כבוד אשר לא היה איש כמוך במלכים כל ימיך: [יג] ואם תלך בדרכי לשמר חקי ומצותי כאשר הלך דויד אביך והארכתי את ימיך:

ויטב בעיני ה' כי שאל שלמה את הדבר הזה: [י] ויאמר אלהים אליו יען אשר שאלת את הדבר הזה ולא שאלת לך ימים רבים ולא שאלת לך עשר ולא שאלת נפש אויביך ושאלת לך הבין לשמע משפט: [יא] הנה עשיתי כדבריך הנה נתתי לך לב חכם ונבון אשר כמוך לא היה לפניך ואחריך לא יקום כמוך: [יב] וגם אשר לא שאלת נתתי לך גם עושר גם כבוד אשר לא היה איש כמוך במלכים כל ימיך: [יג] ואם תלך בדרכי לשמר חקי ומצותי כאשר הלך דויד אביך והארכתי את ימיך:

ויטב בעיני ה' כי שאל שלמה את הדבר הזה: [י] ויאמר אלהים אליו יען אשר שאלת את הדבר הזה ולא שאלת לך ימים רבים ולא שאלת לך עשר ולא שאלת נפש אויביך ושאלת לך הבין לשמע משפט: [יא] הנה עשיתי כדבריך הנה נתתי לך לב חכם ונבון אשר כמוך לא היה לפניך ואחריך לא יקום כמוך: [יב] וגם אשר לא שאלת נתתי לך גם עושר גם כבוד אשר לא היה איש כמוך במלכים כל ימיך: [יג] ואם תלך בדרכי לשמר חקי ומצותי כאשר הלך דויד אביך והארכתי את ימיך:

ויטב בעיני ה' כי שאל שלמה את הדבר הזה: [י] ויאמר אלהים אליו יען אשר שאלת את הדבר הזה ולא שאלת לך ימים רבים ולא שאלת לך עשר ולא שאלת נפש אויביך ושאלת לך הבין לשמע משפט: [יא] הנה עשיתי כדבריך הנה נתתי לך לב חכם ונבון אשר כמוך לא היה לפניך ואחריך לא יקום כמוך: [יב] וגם אשר לא שאלת נתתי לך גם עושר גם כבוד אשר לא היה איש כמוך במלכים כל ימיך: [יג] ואם תלך בדרכי לשמר חקי ומצותי כאשר הלך דויד אביך והארכתי את ימיך:

קהלת ז׳ י״ח מבליג כמו שכתוב על זה * כי ירוב חכמה רוב כעס ויוסיף
דעת יוסיף מכאוב ׳ וכבר גלה היות סבת זה קניית הידיעות
שם שם ח׳ מדרך הקונים ועל זה אמר * כל הדברי יגיעם לא תוכל אדם
לרוות ולא תמלא לעון משמוע : והסברון הנכון הוא לחיות
והעכוב הזוכני לזה ימלא בקניית החכמה הוא הדרך ׳ כי
להיות שכל הלמד יוכל מן הכח אל הפעל בחמלאות ההשגות
הקוזיות לזה הוא השתנות ותנועה מה ׳ וכל תנועה
היא בזמן ׳ יתקייב שלא יוכל שכלנו מן הכח אל הפעל
כדברים רבים יקר מכל כבוד זה לחקרי זה ׳ ולכן אמר
פרישעו החוקר שהידיעה נקרה [לפני כל נקנית] בדברים רבים ׳
לחכם ההשכלה תהיה בדבר אחד בשלם להשיגה יכילת השכל
מן הכח אל הפעל ׳ ובעבור זה (בזה הדרך הטבעי) אין
שילין הלמד בלתי חכם ויבינים חכם ׳ ויצטרך מפני זה הלמד
אל מלמד יכיל שכלו מן הכח אל הפעל בזמן רב ׳ עד שלמלמד
למד יפליג עיונו בחכמה לפחת רבים מהזמנים ובלקריתו יהיה
שכל ולא חכם ׳ כל שכן שיתעכב בחכמות רבות שכל ימי
הלמד הם כימים לחלד בערך הזמן הרב הצריך אליהם ׳
פרקי אבות ועל זה אמרו במשלה היום קצר והמלאכה מרובה ׳ ואמר שיזב
פיוט פרק ב׳ * מדבר בזה * הלא זמן מלין תבקן ויהיך לוכל ישעט לו ׳ אל
פיוט י״ב י״ח שבחכמות יפטרכו הזמנים לחיות ׳ ומפני זה אמר שם
כימים חכמה וזמרך ימים תבוכה ׳ אל שבאורך הזמן תקנה
תלי קיט פ״ו החכמה ׳ ודוד אמר * מוקנים אתבונן ׳ עד שמפני זה כינו
קדושין פ״ח חול החכמה כשם זקנה ׳ באמרם חין זקן אלא שקנה חכמה :
דף ל״ב ע״ב החסרון השלישי הוא ׳ שהדברים היותר פחותים ושפלים בפי
הטבע והמליחות הם יותר מוזנים לשלמנו ׳ ואשר הם יותר
יקרים ועליונים במליחותם ובשעם הם יותר נעלמים ממנו ׳
והיה זה לפי שכל הלמד להיותו הילדנו ומזג המוכלות
בגופתו מן הכח אל הפעל ׳ הנה יהיו רחוקים ויותר כשלמות
הדברים ההשלמים והנשמיים אשר מליחותם מעורב עם הכח ׳
מהדברים העליונים הנבדלים מחומר והמופשטים מן הכח ׳
ובל מה שהם יותר רוחניים תהיה ההשגה בהם פחות ׳ וגם
בזמן תלמד השגת הדברים המחריים והשפלים אל הרוחניים ׳
לפי שהחושים יקח השכל הקדמות להשגת העליונים ׳
ויהיה שם כן ענין ההשכלה התחתית בהכך הטבע והמליחו ׳
כי הדברים הרוחניים שהם יותר נמלחים בטבעיהם נמלחים
פחות בשכלנו ׳ והדברים המחריים שהם פחות נמלחי לכל
הטבע ׳ מפני מדרגת מליחותם והתערבם עם הכח והחמר ׳
הם יותר נמלחים בשכלנו ׳ ויחשך מזה שהרוחניים שהם
בטבע בכות אל מליחות הדברים המחריים יהיו בלילתנו
מבוכנים מהם ׳ לפי שהשכלתנו הדברים המחריים השפלים
הוא מבח שבכח להשגת העליונים הרוחניים כיל התפשר ׳
פרישעו וכללו הם הקדמות אליהם ׳ ומפני זה בתפרסם מאמר החוקר
שהשגתו היה מהמכוכב אל הכבה בהכך הטבע ׳ וכבר המשיל
הפלוסוף תוקף השגתנו בדברים השפלים וחולשתו בעניינים
העליונים לעיני העטלף ׳ שהיותו בחיזון לילה וחפלה אל
האור יהיה שהם הדרוש ילך לרחות בהו לחופל ׳ ובאשר השהם
יפ על הארץ הבה הוא בחבח אל הכליה כי לא יוכל לראותו
לחוזק בהירותו ׳ ועל זה אמר אליהו בדברו בעניינים החלקיים
פיוט ל״ז י״ט * הודיענו מה נאמר לו לא נערוך מפני חשך ׳ היספר לו
כ׳ ׳ כ״ל כי ידבר כי אמר איש כי יבולע ׳ ועתה לא ראו אור בהיר
הוא בשחקים ונוח ׳ ואמר זה להוכיח את פיוב אל דברו
מהעניינים החלקיים בפי התקירה התכונית ׳ ואמר הודיענו
מה נאמר לו ׳ רומה לומר מה התדרים שניתק אליו יח׳ ? כי
הנה בעניינים החלקיים לא נוכל לערוך דבר מפני שהם עם
בהירותם הנמרץ חשוכים אלינו לקוצר שכלנו ׳ כמו שיקרה
השהם לעיני העטלף ׳ ויקרה לדברים החלקיים חשך ׳ על
פלים י״ב * יאמרו * יש חשך בחוטו ׳ מפני שהם נפתרים אליהם ׳ ואמר
עוד היכופר לו כי ידבר ׳ להגיד שהפילו ירצה החלם לדבר
מהחלי יח׳ לא יפרים כלל למה שהוא בעמנו ׳ ולא היכופר
לא ׳ בחזוה מפני יכופר מה שהכבר ממנו בערך אליו יח׳ ?

לריבטו הודה הפילוסוף שכל מה שדבר מנגנ הלבבה ולמעלה הוא
בדמות לומד ומתבונן ורקוק רקוק מי יחלקנו הגלגולות הכנלות
מחמר, שתכלית מה שבעיני מהם הוא היותם נחלות מפלת
תנועת הנלגלים המתנועעים מהם. הנה התבאר מזה קצור
שכלנו בכלל בגזרות הגוריות. וכבר נלה קהלת קצור השגתנו
בלת ח', ז' ופלילו בדברים הפשלים בלחרו * כי לא יוכל האדם למנוח
את המעשה אשר נעשה תחת השמש בשל אשר יעמל האדם
לבקש ולא ימלא ונם אם יאמר החכם לדעת לא יוכל למנוא,
נלה כזה שהאדם המדיבי קולם התעלמו בחכמה לא יוכל
להשיג טעני הדברים לפילו הפשלים, ועליו אמר כי לא
יוכל האדם למנוא את המעשה אשר נעשה תחת השמש,
וגם האדם המתבמל בעיון שהוא התלמיד קולם שיחכם לא
יוכל להשיגם גם כן, ועליו אמר בשל אשר יעמל האדם
לבקש ולא ימלא, וגם החכם אשר כבר הגיע לתכלית עיונו
ועשלה לא יוכל למלא לחתת מהותה, ועל זה אמר עוד וגם
אם יאמר החכם לדעת לא יוכל למנוא: ושם הסבות
התמידיות, לפי שעם היות שבעיני המורכבים בכללותם, הנה
לא נלע בלחת הפשוטים אשר מהם הורכבו, וזה שם נעשמים
הפשלים, כי האמר הראשון הוא מבואר מעניינו היותו בלתי
מוגע כפי מה שהוא, ושם יש שוה הברה ממנו הוא מפלת
ההוויה והפסד ובערך לי הגוריות התלות בו אשר הוא בנושא
לכלן, אבל כפי עצמותו הוא מוכבל בהכלט. ולחכם
היכולות הפשוטות אשר מהם הורכבו המורכבים, כבר
התלבנו לדעת התבאים בהם מה הם וכמה הם? כי יש מי
שחשב היות ההתחלה היכולית מהדברי' לחת, ומחלה קלתם
שהוא לח וקלתם לויר וקלתם מים, ויש מי שהניח היכולות
רבים, ומהם שהוא שנים, ומהם שלשה, ומהם שהוא
לרבעה, והוא לעת הרי"טו והפלטון רבו, והוא הדעת
המפורסם בזמננו זה. וכבר היה מי שמם היכולות בבת
וקרלוס העלמים הפרדיס, וכבכל לחתת הלרוף הזה כלי
קשפוק לח הגיע תליבו עדיין, שנזל היום יד לבעיש יקשנו
שיהא לח תיבו נחלק ולח בכבם במורכבים, ויש לבעיש
שיחשבו שהלרן תיבו יכול בשוט. ולחכם בהרכבת הנשמים
לפלטון השמיימיים, מה לב בנוכו החוקרים בעניבם! כי לפלטון
חשב היות כלם מורכבים מלרבעה יכולות כמורכבי הספלי,
ולריסטו יחלק זה, ויש מהמשבים לחריך שיחשבו היותם
מורכבים מחמר ומורה שמיימית, ולקלתם שמו זה התמר קמר
ההויה עצמו ולקלתם שהוא משבע לחר, ושם לחרו היותו
בלתי מורכב מחמר ומורה כלל ושם נשמים פשוטים בלתי
מורכבים כפי מלהותם כלל, ובכלל חלוף הדעות בעניבם
לילה והמלקות המתחייבים לדעת דעת מהם יורה על קמור
השנת השכל התבוני בהם, ומבואר הוא שחלו וחלו לח הניעו
לידיעת שעורי היכולות בכל לחל מהמורכבים אשר בשמים
מעל ולחר בלרן מתחת, וחופני הרכבתם ובח זה לופן הם
מבות תמידיות בכל לחל מהמורכבים בייחוד. ועל שני מיני
המורכבים עליונים ושפלים, רמוני על סבלותו בהרכבת,
זה לח לח לחל הדם ית' לחיוב * מי יספר שחקים בחכמה ובכלי שמים
מי ישכיב נבקת שפר למוקן ורגנים יבקו: ושם הסבות
הפועלות, הנה עם היות שכבר הש גו מבמי המלקר בכלל
היות העולם השמיימי בהם מטיעה ופועלת לל העולם השפל,
ועולם השפל בהם לעולם השמיימי והחל ית' בהם לכל, הנה
בסבות הפועלות לכל לחל מהדברים בייחוד ולופן פעלם,
מה מלל נחלקו הקלמונים בלחתה! הלח תרלה שפלטון
היה מגורת הנבדלות הנקדשות בלשונם חילילה היותם
פועלים התחתים, לחמם לריסטו יחלק זה, ומהמשבים
לחרים קלתם שהם הניחו שכל הפועל בותן כל הגורות והחתיות,
וקלתם יניחו הנשם השמיימי מוסיף הגורות מן הבח לל הפעל
בהם עם היכולות ובערכו לותם, והניחו מפייע לפעולתו
הפועל הפרטי הקרוב מחיבו כמו הלב לל הבן, ועל זני
הלה יאמר לריסטו שהאדם יולידהו האדם והשמש
בחיוב לופן תניע מהן פעולתם, רמוני שם יפעל הנפש

בזמננו בהסעתו בהתרתו או בהפעות לחרות במלחות
בשבע לכל לחד מהכוכבים, ושם האדם הוא מכלל הסבות
הפועלות העמיימיות לו המקריות, ושם הבח המייר העובר
בבחן האדם יבח מהבח בשוט בוהע או יבח מלין מחון מבחה
לחרת בשמיית לו רוקבית, ושם יפעל בכלי כמו שהיה מן
הרחוי או וולת כלי כמו שברחה בעובר, הנה לחתת הדברים
הלבה כלם ולחרים וולתם בעלמו מעיני כל לי, ועל פיוסן
בוה לחמר * היש ליושר קב לו מי הוליד לבני על מבחן, מי לייוב ל"ח ל'
יפל הקרח וכפור שמים מי ילדו, מי את בעותות קבמה לו ל"ח, ל'
מי כתן לבבו בייבה: ושם הסבות התכליתיות מבואר הוא
מועט השתבו בהם בכל הדברים לחר בלע מלילותם, כי גם
מתועלות לבבי האדם ותכלית מלילותם עדיין לח בשלמה
בללות הקפתם ולח מבלתם, כל שבן במיבי הבח והמלחים
והמתבות, והחלוף בנלגלים ושעוריהם ודבוי תבועותיהם
והפביותם ורבוי הכוכבים בנלגל לחד והעדלם לנמרי מנלגל
לחר ומעושם בשחר הנלגלים, לחר לח לילים דבר מזה
בהוזמן ומפלת עמיו * כי כל פעל ה' למענהו, לל לתכליתו מצלי י"ו ד'
המיוחד, וכל הדברים הם מחבשת פועל חכם ולתכליות
בלותים ומיוחדים הברחיים לשלמות העולם, לחת שילחה
שבל האדם מלהזיעם, ולל זה כוון קהלת בלחרו * לת הכל קהלת ג', יא
עשה יפה בעתו גם לת העולם נתן בלבם מבלי לחשר לח ימלא
האדם לת המעשה לשר נעשה האלקים מרחש ועד סוף, לל
שבל הדברים הם שלמים ושוכים כפי התכליות לשר בעבורם
נבראו, ושהאל ית' בתן לת העולם בלב בני לדם, לל השגת
מלילותו בכלל, מבלי שיהיה לחשית הדברים שהוא עלמותם
לו פועלם ומבלי שיהיה גם בן תכליתם ובופם לשר בעבורם
נבראו, וזהו לחמרו מבלי לשר יחלא האדם לת המעשה לשר
עשה האלקים מרחש ועד סוף, לל מהתחלתם המוריית
והפועלת על בבתם התכליתית לשר תבח בסוף. הנה
התבאר מזה שהבבות העלמיות בלם בחי שהחכמו הם בלתי
מוגנות לשבל האנוש בשלמות, על שחשבי קמור השגתנו
בהם בפתפקו חבחי המחקר בהברת בבות הדברים הרשותות
והכוללות והבחנת מהותם בכללות בלתי שבללת, והחלו
קלה להם בזה בחו בחי שיקלה למי שעיניו בהות, לו למי שירחה
הדבר מרחוק שלל יוכל לגשור ממנו מהו, ויבתפק בחמרו
שהוא גשם מפני שהעיני שעורו, לו שהוא בי מפני שהחכו
מתנועע, והחמם לל יניע לויר גשם לו לויר בי הוא:
התברון החמישי הוא הטעות והשנייה לשר יקרה בהשגת
הלגוזית, כי להיותה נקבת מהחוש הנה לל תפול החמת
בגזרותיה כי הם במקרה ועל המעט. וזה הם מפני שהגזים
עלמם פעמים רבות יבזבו במוחשיו, ובפרט במוחשים השניי,
בחו שיקרה להולך בספינה שילחה החרן והבתים לשר בה
מתנועעים וויחו בן, וילחה תמונת לדם לו ישמע קולו ויגזור
שהוא דול והוא שלול, והתבדת הוא שחמה שיהיה השבל
מהמוחשות הבזונות הלדה יפל מפעם מעוקל. ושם מפני
שדרך השבלתנו היה מהמשובב לל הבתו, ובעמים רבות
יהיה הבר לחר בחין מבוכב מפני הבות מתלבות וגם
הבביות, ויגזור השבל הלגוזי היות הלחת מהן בבתו ויטעה
בזה לפי אחין זו הבתו כי לת הלחרת, בחו שיקרה לרופל
שילחה אחן החולה הלוש המילה ובב העפל, ויגזור שבבתו
תנגודת הדם והוא מפעם בחוב, לפי שלל היה זה הבתו כי
לם חולבת הבח הבורר לשר בבלותיו שהיה הבח לחרת. לו
בשילחה בלב חוק בפי הלבטוחבת בחחן הבתו, ויגזור חומר
היות הבתו ליחה קרה לבביית על שיתעבב בדפוחתה עם
הדברים המתמימים ויטעה בזה, להיותו מפני לחרת הפבי,
רמוני מליחה חמה לדוחיית בפפבת שמה ויפטרך ל המקריים,
וחוה המין הוא רוב הטעות הנופל במלחבת הרבות, רמוני
להיות החותו, לשר מהם יקחו לליחה בבות החולים מזותפים
לבבות מתחלבות ונם הבביות, ויפעה הרופל היות לחתת
בבתו ולחתה לחרת. ומפני זה לחר חיוב לרעיון בדקותו
שהבבות לשר היו מותפים ליבורית היו בלתי לחתיות * ותולם חיוב י"ג ל'
לחתם

לחם טופלי שקר רופלי לליל כלכם ׃ לל שמה שהיו טופלים
ומיסרים לוחם הסבות לרעותיו ׃ היו מסקרים כמו רופלי
ההבל שזיכים מכיריס סבת הקלייס ולכן יטעו ברפואתם ׃
ולזה היתה העבר התקיכה להם יותר טובה מחליקותם
סם סם ה׳ הכוזבת ׃ וזהו לאמרו מיד * מי יתן לחכם תקריזון ותהי לכם
לחכמה ׃ וכן הוא הענין בכל דרושי המקור הקכוזי ׃ ומפני
זה תראה שבכל דור ודור התפלפו דעות בני לדם ולופני
תקירותיהם ויחלקו תמיד הלחדושים על הרחשונים ׃ עד
שמה שחשבו הקדמונים שהכיאו מופת על מליאותו שערו
הלחדושים שיש מופת על כוזבו ׃ הכה התבאר מכל זה
שבוח הדרך הרחשון מהגעת הידיעה בדברים המדעיים שהוא
כפי הענין השכלי והתקירה התכונית מדרך הקוש ומהמחוקר
על המסודר ׃ תקרכה תחשת המסרונות לשר זכרתי שסם

העמל והתיקור והתפלות והקשור והשגייח :

ולחשם הדרך השני לשר הוא מהשבה על המשוכ ומהמסודר
על המחוקר ׃ הוא דרך השכלת השכלים הנבדלים רוחי פני
המלך ׃ כי הם להיותם שכל פשוט נכלל מקשר ומפלת
השפעה נשפע עליהם מלת השם ית׳ ׃ יגיעו הדברים כפי
לוכן מליאותם ׃ רמוני שיגיעו המשוכנים מפלת שכוחיהם
הקדמות והעליונות ׃ לל שיקדם בהרתם בלוחם השכות
קדימה זמנית להברתם המשוכנים מהם כי לם קדימ׳ טבעית
בלבד ׃ ולחשם בזמן לחד יקדו ירחו שכות הדברים והדברים
המשוכנים מהם ויכירו בהיותם שכות עליהם ׃ ויקדם להם
בהשגתם כמו שיקדם לדם הרוחה לילן לחד שהנה ירחה
לותו כלו מזרעיו עד שנפיו עד עליו נכת לחת וברחייה
לחת ׃ ונה יגיע שהזרעים קודמים לעלפים והעלפים לעליס ׃
ושהם התחלות וכות עליהם מבלי שתקדם רחייתו הזרעים
לרחותו העלפים והעליס בזמן לחד בלבד כסדר ובטבע ׃
ככה המלחכי׳ יסכילו שכות הדברים ושהם יסכילו משוכנים ׃
לך לח כסדר ושמי כי לם יקד כסדר טבעי בלבד ׃ ולהיות
השגת הנכיחים מוסעת מהשל ית׳ ונחלעות המלחכים ׃
היתה הנעת ידיעתם בדרך הזה השני לח בדרך הרחשון ׃ כי
טבע המקור רלוי שיהיה כמלת כתה שיקבה משהו ׃ ולכן לח
יקדם מהמסרונות מה שיקדם למתקבים בדרך הרחשון ׃ כי
בהשגתם הנכוחיית לח יתלח העמל והטורח ולח לורך הומן
בלמידה והעיון ולח שפלות הדברים היוצני׳ ולח קמוד וטעות
בהשגתם ׃ לפי שדרך השגתם היהו מתה למעלה מדרך
העיון התנושי ׃ לבל כתפך מלמעלה למטה ומהעליונים לל
התחתונים והשפלים ומהמכות לל המשוכנים ׃ ולכן יגיע
לליהם ידיעת הדברים הלפשריים קודם היותם ׃ למה שיקנו
לותה מהנותיהם הקיימות הקודמות לליהם ולח יטרכו לל
עמוס ג׳ יג מלחד ׃ כמלמר עמוס * לח יגיד לדם מחשבו ולח הן נביח לחבי
כי כוקר לחבי וכולם שקרים ויקחבי ה׳ ונו׳ ׃ רולה לומר שמפד
טבעו התנושי לח הגיע למעלת הנכואה ׃ וזהו לחרו לח
נביח לחבי ׃ כלומר מפד טבעו והכחתו ׃ ולח הם כן מפלת
הלמוד ׃ והוח לחרו ולח הן נביח לחבי ׃ כי התלמידים
נקרלים בני הנביחים ׃ ולמר זה להורות שזיון ההשגה
הנבוחיית מטבע ההשגה התנושית נקנת מהקוש ומהשכל לקר
מלמד לותה ׃ לבל מהשם ית׳ לבד בלמידה ולקבה ׃ והוח
שם שם ל׳ לחרו * ויקחבי ה׳ מלחרי הכזן ויחמר ה׳ ללי לך הכבח לל
עמי ישרלל ׃ ולהיות הדרך השני הזה מהשגה בתכלית
השלמות והלמות והעלוי מעולל מכל טעות וגנייה ׃ כשרלה
השם ית׳ לתתנו לשלמים ׃ הודיענו בתורתו ועל ידי עבדיו
הנכיחים התחתונים כלם בשלמות לשר ילמה השכל התנושי
להשגיח מתוך תקירתו ׃ וליתרון זה הדרך מהשגה לחר
מלים קיש ל׳ המשורר * דרך לחוכה בחרתי ונו ׃ ולומר * תשבתי דרכי
שם שם נ׳ ב׳ ואשיבה רגלי לל עדותיך ׃ ולחר * מעשים שבתתי ותורתך
ויקיץ לשבתי ׃ קרלי מעשים למחשבות התנושיות בעיון ׃ והשם
משלי ג׳ ו׳ יל לחר על זה כי ה׳ יתן לכמה חכיו דעת ותבונה ׃ ולחר * כי
תבח לכמה בלבך ונו׳ ׃ להמילך מדרך רע מלים מדבר
תהפוכות ׃ שהוח דרך הלים העיקר המתהפך בלעותיו כל

היום ׃ ועליו נלה * בטח בה׳ בכל לבך ולל בינתך לל תשען שם נ׳ל׳ ו׳
בכל דרכיך דעהו ונו׳ לל תהי חכם בעיניך ׃ ועל הדרך
הרחשון לחר * יש דרך יסר לפני לים ולחריתה דרכי מות ׃ שם ל׳ל׳
לפי שהמוחכל הלחתי הוח השם כפשוטו בחייס ׃ והנעלייה ממנו
הוח בלמת דרכי מות לבכל התנושי׳ ולכן לחר מיד * מדרכיו שם שם ל׳
יסבע כוש לב ומעליו לים טוב ׃ לל שהלדם כוש לב שהוח
המסוכב על הקירת שכלו ועיון לבו יסבע מדרכיו המקדמת
ולל יבקש יותר מזה ׃ לחכם לחיים הטוב והשלם לל יסבע כזה
כי לם בהשגה הנפלגת מן העליונים והנקנה מהשבה על
המסוכב ׃ וזהו לחרו ומעליו לים טוב ׃ מכניס עם מה שלחר
לקרבי כן * לרח חייס למעלה למחשיל למען כור משקול משה ׃ שם שו לם
לל בדרך הידיעה לשר בו יקנה הלדם החיי׳ לשר לין לחריתם
מות הם למחשיל למעלה ׃ לל מלמעלה למטה ׃ כי בזה יכור
מהדר׳ הרחשון שהוח ממטה למעלה לשר עמה השלול והמות ׃
לו יהיה שלול מנזרת שלנה ׃ לפי שהמוקר בעיונו ילטרך לל
השלנה והתשוב׳ והמשל והחתן בדברי להוליח מהם מוחכלין ׃
וכבר התרעמו הכניחים על לנשי לומתנו העוזבים זה הדרך
השני מהתורה הלקית והכנוחה העליונה ובוחים לחרי יעשי׳ ל׳ ו׳
שרירות לבם הרע ועיון שכלם המוטעה׳ לח׳ יעשיהו * וכילדי
נכרים יספיקו ׃ וירמיהו לחר * לוחי עזבו מקור מים חיים ירמי׳ ל׳ ו׳
לנמוד להם בורות נשברים לשר לל יכילו המים ׃ ולחר עוד
בעדם * הוכיחו חכמי׳ רקו וילכדו הנה בדבר ה׳ מלחכו וחכמת שם ס׳ ל׳
מה להם ׃ לל שכל חכמתם הוא בחקור ושלול מהו זה ומה
טבעו ? מבלי שידעו לחתת שום דבר ׃ ולכן כלשר יעד
בשלמות משיח לנקנו מהנה יגלה ׃ לחר * ונחה עליו רוח ישעיה י״ל
ה׳ רוח חכמה וביכה ונו׳ והריחו ביראת ה׳ לל למראה עיניו ב׳ ׳ ג׳
ישפוט ולל למשמע חוזניו יוכיח ׃ רלה שלל תהיה חכמתו מן
דרך הוש בעיון התוקרים ׃ כי לם בשיוש עליו רוח השם
להודיעו הדברים על דרך הפלל מלמעלה למטה בדרך השני
הוש ׃ ומזה הדרך השני היתה חכמת שלמה ׃ כי כלשר של
מלת התלקים לב שומע ׃ לל שכל מוכן להבין לחרי כיסה
ולהשיג בלמת מתוך עיונו וחקירתו בדרך הרחשון ׃ השיבו
ית׳ יען לשר שלל לת הדבר הוש והוא הכן לשמוע משפט ׃
לל הן ושכל טוב להבין עניני המשפט ׃ הנה עשיתי כדברך
לתת לך לב שומע ושכל מוכן להבין דבר המשפט ׃ ונוסף על
זה הנה נתתי לך לב חכם ונבון לשר כמוך לל היה לפניך ׃
לל שכל נקנה וחכם מקיף בכל המושכלות ׃ לל מפלת
חקירתו כי לם בחתכה מיד התלקים וכחבר עליון ׃ ולהיות
קנין חכמתו זוה הדרך השני על דרך הפליחה בחמלעות
השפע התלקי שחל עליו פתלום ׃ לחר לשר כמוך לל היה
לפניך ולחריך לל יקום כמוך ׃ לפי שכל החכמים שהיו לפניו
ולחריו נתחכמו בדרך הרחשון מהעיון והחקיר׳ ׃ ולל כמלנו
מהחסרונות החמשה לשר יקרו בהשגה התנושית לשר הניע
בדרך הוש והלמיון ומהמחוקר לל המסודר ׃ לחכם שלמה
נתחכם בדרך השני על דרך הפלל ׃ ולזה כתעלה על כל
החכמים שהיו לפניו ולחריו ולל מלחוהו החסרונות לשר
מלנו להם ׃ כי הוש לל קנה חכמתו כעמל הלמידה ועורם
החקירה ודקידת העיון ולל בחורך הומן ורחוק הנסיונות ׃
לבל בחלום חזיון לילה היתה עליו יד ה׳ ויחלל לותו בחכמה
בתכונה ובדעת ובכל מלחכה ׃ ויהכה בלילה לחת היא בער
לל ידע ויקץ משנתו והכם כמלחך התלקים ׃ וכבר העידו
קול׳ על זה בחמרם כשהקיץ שלמה משנתו שמע עוף משפך פסיקתא
והבין לפתחו ושמע כלב נובח והבין לשוכו ׃ רמוז בזה שמיד רבתי
כשהקיץ בלי למוד ועיון השיג טבעי הדברים ומורותיהם ועיין היה
המיוחדות לשר בהם יוכלנו ׃ והשיג סגולותיהם וקולותיהם מדר׳ קהלת
המיוחדות מלד הדברי שכבר קדם בחכמת כל לחד מהם ׃
וכתב לל לנו בן נרחם שהיה זה מחד שלל יחפל בעת מהעתים
הכם כשלמה החלך ׃ לם לל שכחן השם ית׳ לו מהחכמה על
המופת מה שלל יוכלו השנחו לחחר ׃ ולל לשער לוך יחכן
שיעוצר זה ? והיחיחה מזה החכם לוך לל לכל לבו שלל הכם
יוכל שלמה להחחכם יותר ממנו ? ולם היה הנח מחמין ענין
הנפים

הנסים והיכולת הנלקי כדאתו לך היה לומר זה * ולזה למה
שהייתו כן , ולומר שגם לך כתו בהשגתו השפלות והקלון
והטעות , כי להיות מדעו מלת הנלקים היתה השפלתו
מלמעלה למעה , והיות המסובבים בסבותיהם והרוקיים
והשמיים והמהריים כלם יקל , והיות הסודות הנשיות
הנעלמות כשלמות כמו המקריים המוחשים , וכבלל הנה היות
כל דבר כפי למתת מליאותו מכלי טעות ושקוף ומכלי קדימה
ואיחור וזמני , כי כל הדברים יקל כשבעו כשכלו כלשר הם
במיאות ובאותו הסדר והמהרגה לשר הם בעלמם * ולהיות
השנת התמה בזה הדרך השני לשוכני בתי חמר לשר נעבר
יבודם דבר יגלו מהנקש הטבעי , ובנעשה בעת לאל לדם
יגוד לשה למי לבר לנלקין , לומר ית' הנה נתתי לך לב חכם
ונבון לשר כמוך לא היה לפניך ואחריך לא יקו כמוך , להיות
מן הכמנע שהלדם במה שהוא לדם יגיע התכמות בשותו לופן
מהתנשה שהניעם שלמה עה , ולהיות ידיעותיו מוספעות מלת
הלל ית' על דרך כם בזולת למוד לדם , לומר התוב ויתן
לנלקים תכמה לשלמה , וה' כתן תכמה לשלמה , ויזרלל לומרו
כי תכמת נלקים בקרבו , ומלכת שבא שמעה לת שמע שלמה
לשם ה' , לל שהיתה תכמתו כפייית מלת השם ית' , והנויס
לשר כתו לשמוע תכמתו לשר כתן לנלקים בלבו * ובבר העידו
קול על היות תכמת שלמה משבע תכמת הבניים ומלופן
מין רלך ידיעתם ידיעתו , כלומרם במלרם ומעשה הלופנים במעשה
נכו' ו לב לופן המרכבה שבלומר במעשה המכונות , מלמד שרלה שלמה
בתכמתו מה שרלה יחזקלל בנבואתו , ולכן עשה כני סור
ופני לריה ופני כרוב * ובבר העיד הוא על עלמו בספר
משלי היות לופן השגתו וידיעתו מזה הדרך השני בנזרת עירין
משלי ל ו' ומלומר קדישין , בלומרו * דברי לגור בן יקה המשל בלם
וכו' הנבר לליתיאל ולוכל , כי בער לבני מלים ולת
בינת לדם לי , ולת למדתי תכמה ודעת קדושים לדע , מי
עלה שמים וירד מי לסף רוח בחפניו מי לשר מים בשמלה מי
הקים כל לפסי לרן מה שמו ומה שם בנו כי תדע ? כל
לומרת ללוה לרופה מגן הוא לחוסים בו , לל תוסף על דבריו
פן יוכיח וכוזבת * והנה קרל שלמה לת עלמו לגור , וכן
קרל לת עלמו קהלת , לפי שהתקבלו בו התכמות והידיעות
כלם , ולפי שהוא לל קבלם בעיונו ולקירתו לל בקרל לגור
שהוא שם הפועל , כי לם לגור שהוא שם הפעיל , לה ותו
מקובן הידיעות כלם כיל הלנלקים , ולזה בעלמו לל בקרל
מקהיל , כי לם קהלת , רומה לומר קבון , ובקרל בן יקה ,
לפי שדוד לביו היה המלך הרלשון משבע יהודה שהתקבלו
מ"ב ל' ה עשים והשבטים כלם להמליכו כמו שבובר בספר שמואל * ,
משלי ל"ם ל ועליו לומר יעקב בברכותיו * עד כי יבא שילה ולו יקהת
עמים , כי כשבע ובלסף משבן שילה נקהלו השבטים
להמליך לת דוד על ישרלל , וכמו שלומר מפרש לזה
מ"ב ע"ח ב' , * ויהוש משבן שילה להל שבן בלהם , ויבחר לת שבט יהודה
מז ע' ויבחר בדוד עבדו , וכילנו לומר כתן לל תקשבו בני לדם
שהברי לגור (שהוא שלמה בן יקה שהיה דוד) לבתם מעלמו
והשנם מלת תקירתו לינו כן , כי הדברים הלה הם המשך
הלנלקית והשבע הבשבע עליו , כי לבן בקרל לגור , ועם
היות שלבי שלמה נבר בעלמו לומר כל שלה הדברים ופי
המדבר לליהם לוזם , הנה היה זה לליתיאל , לל מפני
שלתי ית' והשפעתו , ומלוזתו הפל שלתי יתברך
לוכל לבבר כל זה , כי קודם זה השבע הלנלקי בער לבני
חיים ולת בינת לדם לי ולת למדתי תכמה , לל מבל ידיעתי
ושבעי הייתי בער מבל לים , ומבל שתוף בני לדם והביבה
לשר יקנו לנלו מלבו במדות והנהגה המיוחית לת בינת לדם
לי , וכל שבן בלמוד התכמות העיוניות שבלת למדתי תכמה ,
ועבו שהייתי חסר מבל ידיעתי ומעוט שתופי עם בני לדם
ומעוט למודי התכמות , לעפי בן דעת קדושים לדע , לל
שהוא ולדע עניני המליות ומהיות הדברים בלוזתו הלוכן
שהלבים הקדושים יודעים לוזם שהוא מלמעלה למטה *
והוכיח היות ידיעתו יותר שלם מדרך החקירה ובעיון הנקנה
מדרך הלוזק , כלמרו * מי עלה שמים וירד , לל בעניניים מבלי שם
השמיים מי הוא זה שהחכמים שעלה שמים וירד להודיע
לנלינו לוזם התורות לשר וכרו בנלנל המולות ושלר הכוכבים
ומספר הגלגלים ושעורם ותנועותיהם והנלגלים יוכלי
המרכז וגלגלי ההקפה וקושבי כל לחד מהם ? כי לחרי שלה
העניינים לת יוגנו מפלת החושים ולת כת לליהם מופת ,
הנה כלטרך לומר שעלה שם לדם ורלה לוזם וירד והעיד
עליהם מפי הרליה , ולחרי שזה לת יתכן לם כן הוא מבואר
שלין ידיעתנו בהם לבר לחתי וקיים וזלתי מפי הנבואה ,
ולחר מי לסף רוח בכפניו , על השנתנו הרוקניים הנבלים
מחמר , כמו שלחר דוד * עושה מללכיו רוחות , והעיר בזה תליס קלד ל
שלחרי שלין החוש שולט בהם לין יתכן שיניעו לליהם
החכמים בחקירותיהם ? ובבר התבלר בחכמה שהפילוסופים
לת הניעו למליות הנבלים כי לם מפלת התנועו' השמיימית
הכוללת מלתם , וכמו שיתבלר עוד בשער הבני , ולזה לחר
מי לסף רוח בפניו , מי השיג לוזם בזוז המזוז ? שהוא
היותר עב מהחושים בהיותם בנבלים מבל חומר * ולחר מי
לרר מים בשמלה , על המים לשר מעל השמים , ירמזו בזה
לעולם הספירות כפי חבמי הקבלה , שעליהם לחר המשורר
* עושה לור בשלמה , שהוא יותר פזוז ובעלם ממנו מעולם שם שם כ'
המלבים , ולחבם בעולם השפל לחר מי הקים בל לפסי
לרן , לומר שעם היותו מוזג לחוזים יש בו עניני מפורסמים
מליותם שלת נדע סבתם , וזבר היותר מפורסם שהוא
הגלות היבשה , להיותו בהפך הסדור הטבעי ושלין דרך
לחבם לעמוד על בחת זה בלמת כפי השרשים הטבעיים ,
שם לת ביבנו לותו להשגתה תלקית , ולהיות בל מיני
הידיעות התלה בלתי לפשר זיוגנו בעיון כי לם מפלת השפע
הנבואי , לחר מה שמו ומה שם בנו כי תדע , לל מה הוא
שם הקבם שהשיג זה לו מה הוא שם תלמידו ? לבל הלמת
הוא שבל זה יוצב בדרך השני ברוח תלקים , וזהו לחרו בל
לחרת תלוה לרופה , לל שלין בה בינ ולת טעות ושנייה ,
ולליהת ידיעה קיימת בלתי מפקפק , לחר מגן הוא לחוסים
בו : וזוה שלת בפוזב לבבר שני דברי ההשגה , לל העיונית
והנבואית , כמו שעזו רבים מחבמי לומתנו , כי הנה יהיו
רלויים על זה לתוכחה רבה ויבלו לידי טעות וכוב , והוא
לומרו * לל תוסף על דבריו פן יוכיח וכוזבת * הנה התבלר משלי ל' ה'
מבל זה מעלת שלמ' על בל חבמי המחקר מפלת לופן ההשגה
ודרך הידיעה והוא השער הרלשון :

השער השני הנה כמו שבבללה תכמת שלמה מחבמת
חבמי המחקר מפלת לופן השגתו ודרך
ידיעתו , ככה נבללה מפלת הדברים הידועים לין והמוזגים
לנלנו לשר לת הניעו לליהם בל חבמי העיון לשר היו לפניו
ולנלחריו * ובפי מה שהעידו עליו הכתובים וקבלו חבמינו זל

הנה היה זה בחמשת מיני ידיעות :

המין הרלשון מהידיעה והוא בעולם השפל , רומזי בדברים
ההווים והנפסדי , ובבר בילרתי בשער הרלשון קוצר השנות
חבמי המחקר בדברים הלה ובפנותיהם וכנולותיהם
ופעולותיהם ורוב הטעות והשגייח הנופל בזה שיחפלספו
בהם , ושלת הגיעה ידיעתם להשיג לופני ההרבבות
והתתמוזיות ושעורי הפעושים הנכבדי' בבל לחד מהמורבבים
ובחות הדברים ותועלותיהם , לחבם שלמה לפי שהיתה
חבמתו על דרך הפלת בלתי מוגבת מפלת החושים ומלמעה
למעלה בי לם מלת התלקים מלמעלה למטה , לבן נתעלה
בידיעת הדברים החוש והנפסדי מלרבע בקימת * הרלשונה
בזהוז השיג שבעי הדברים ההווים והנפסדים ומהיותיהם ,
לת לבל מפלת התלולותיהם הבוללות וכנותיהם הרפוקות
וחמרם המשותף ומקריהם ותנועותיהם , לבל גם בהשגת
עלוותם ומהותם בפי מה שהם בעלמם וגורותיהם הקריבות
והלחרונות המבדילות לותם , לשר לת הגיע החוקר לידיעת
לחתתם , ועל זה בלחר * וידבר על העלים ועומר וידבר על בבי' ל' לב
על הבהמה ועל העוף ועל הרמש ועל הדגים , שהשיג הבדלי
מיני

מיכי הלמיתים והלא ׳, ומהם ההולך על הרגע והמעופף והצב
הצלמים והכלתי צלמיהם ומזרותיהם המיוקדות ומהיותיהם כפי
מה שהם בעצמם • והבחינה הצבית היו מפלת הקפת ידיעתו
בכל מיני ההויים והנפסדים כלם עם היותם רבוי בלתי
שם מצוער , ולזה אמר * וידבר על העלים מן האזוב אשר בלבנון
על החזוב אשר יצא בקיר , לפי מן הגדול והנכבד שבצמחים
על הפחות מהם , ואמר האזוב אשר בלבנון והחזוב אשר יצא
בקיר , להודיע שלפי בלבד הגיעה תכמתו לדעת הבדלי המיני
לכל גם הבדלי הפרטיים מפני חלוף המקומות אשר בהם
יתהוו , והיה יודע מה ההבדל אשר בין האזוב אשר בלבנון
לאזוב האזוב ובין החזוב אשר יצא בקיר לחזוב החזובים ,
וכן הדין בשבי הכף כפי מזרותיהם על הרמח שהוא בא בלתי
שלם , לפי שידיעתו היתה מקפת בכל מיני ההויה והנפסדי׳
מקרבי רחמי׳ עד כיפי כנים לפי בעדר מידיעתו , ולהעיד
על הרבוי המופלג מהידועים לאזר היו בשבלו ורוחב לבבו
שם שם כח השלם החזק בכלם על דרך הפלא , לאמר הכתוב * ויתן
פלקים חכמה לשלמה ותבונה הרבה מאד ורוחב לב כחול
לאזר על שפת הים , ודמוי החול נאה במשל הזה , כי הוא
מהיסוד השפל האדרמי והוא בהפלגת הרבוי כמעט אין לו
תכלית , והוא עם רבויו מתלקח בקבוצו עם היות שכל לקח
מגרעיניו בכדל בעצמו , והוא במשך לקרני החיים ועומד על
שפת הים , ככה היו הידיעות הללה לאזר קנה שלמה מזה
החין , כי הם מהדברים היותר שפלים ואדמיים , לרוכי
ההויים והנפסדים , והיו ידיעות רבות עד אין מספר כפי
רבוי המיניים מהדומים והדומים והכל בכלם , והיה פורת
כל לאזר מהם בבדל בנפשו של שלמה וכלם עם הבדליהם
מתלחדות ומתקבלות בנפשו , והיה כל זה מפעל השפע
ישעי׳ כח ׳ הלקני לאזר המשילוהו הבניתים לחיים , שבאמ׳ * הוי כל צמא
ירמי׳ כ ״ג לכו למים , * לזה עזבו מקור חיים חיים • ולולי המשיל
ידיעתו זאת בחול מפני שהוא הנפש , להיות חין הידיעה
מהדברים השפלים קולין בערך לכל שאר הידיעות העליונות
שהן קדש : והבחינה השלישית היא מפלת ידיעתו לוכני
הרכבות הדברים והתחזנותם והמקום והזמן ושאר הדברים
המתחייבי׳ בהויים כפי מה שיאות לכל חין וחין , וגם הפועלי׳
הנמשכים לכל הויה והויה ולוכני התהוות ושעורי היסודות
הנכבדי׳ בכל מורכב ומורכב כפי הרצוי למיניו , מה שמעולם
לא הגיע אליו זולת מקור בעיונו , והיו כל אלו הדברים
ידועים לפלו בלחותו החופן שהם ידועים לכל הטבע , עד
שהיה לאזר לו לפעול בריאות טבעיות בדרכים הטבעיים
שבהדרין לבעת׳ , על דרך מה שזכרו חכמי התלמוד מהקי נברח לעבד
סו׳ סה עב רבח , והיה זה בדעתו מלפלת ההוייה הטבעית לעשות לרוח
מחשב וחיים תכן במהר • וכבר כחפלו בלחותו ישמעאל
ספרים חיוחסים ביניהם למלך שלמה מדברים שהם מהחיין
בכי׳ ד׳ לפ הזה , ועל זה אמר הכתוב * ותרב חכמת שלמה מחכמת כל
בני קדם ומכל חכמת מצרים , לפי שחרטומי מצרים היו כה
בקיאים בידיעת טבעי הדברים שהיו יודעים לעשות בריאות
שמות ז׳ וח׳ קדמו׳ , כמו שבחלה מספורי התורה * , ושלמה הגדיל לעשות
מהם , להיותו מביר הדברים השפלים כמו שביארם הטבע
הפועל בתוכם , וכבר העיד על הבחינה השלישית הזאת הכתוב
ישעי׳ מ׳ כ״ו ישאו עיניכם במרום וגו׳ , באמרו * מי מדד בשעלו מים וגו׳ , שספר שהוא
קוטר ידיעת המעייניים בשעורי היסודות בעצמם ובשעור
הנכבדים מהם בהרכבת מורכב מן המורכבים , ועל יסוד
המים אמר מי מדד בשעלו מים , ועל יסוד הלח אמר ושמים
בורת תכן , כי להיות יסוד הלח בתוך לגלגל ובתן בו יכלה
לותו הכתוב פעמים כשם שמים , ועל יסוד האדמה אמר וכל
בשלש עפר האדמה , ועל יסוד האויר אמר מי תכן את רוח
ה׳ , והיתה נוזרת הכתוב שאין מי יודע זה ויעשה לותו כי אם
הבי׳ , ואם ידע לותו אדם יהיה אים עצמו , ועליו המשיך
שאר בכוד ה׳ ושלמה המלך שהיה אים עצמו , ועליו המשיך
שם שם ל״ד ואמר * את מי כוענן ויבינהו ולמדהו דעת , כל שהבי׳ אמר
לאים עצמו שהיה שלמה דעת ותבונה ובכמה , לחמש שאר

החומות בעיונם ותקירתם לא ידעו ולא יבינו דבר מזה ,
ועליהם אמר * הן גוים כמר מדלי , כל ידיעותיהם הם שם שו
מעטים כמר מדלי , והם הבדים בלתי מאחזים ואין להם
הברעה , כשאק מחוזים יקשבו ובדק יטול לותם על לאזר
יהיה שמה הרוח יוליכם • ואמר לאזר זה * ולבנון אין די בער שם יו
ואיתיו אין די עולה , לומר שחפני החבר הזה שעשה הבי
לשלמה להודיעו כל זה , אין די בלבנון להיות עצי עולה ואין
די בחיתיו להיות עולה לשם יח׳ על זה : והבחינה הרביעית
הוא שמה שכללה ידיעת שלמה תועלות הדברים השפלים
כלם וסגולותיה׳, שהם הטבעים הנבחרים לכל בעלי העיון ,
ולופן התחייבם והמשכם מהמורות העלמיות , ובכלל היה
יודע ערכי טבעי הדברים לזלו לזלו , רמוזי להתנגדותם
והכניותם והדמותם ולופני התקלפותם ומדרגות קלחם על
קלחם וסדורם בכללות העולם השפל כל דבר לפי יכחד מן
המלך , ולזה עשה ספר הרפואות שזכרו חכמים זל ״ מכל ברכות פלי
הדברים המתיקסים כפי טבעם לבריח׳ הלחם ושוויו • ולהיות דף ׳, עב
ידיעת שלמה מלרבעת הבחינות הללה שלם בידיעת העולם
השפל הזה בדברים לפי הניע לליהם העיון החנוגי והדרך
הפלפל ויוסף מן המהנג הטבעי , כאמר לו הבה נתתי לך לב
נבון וחכם לאזר כמוך לא היה לפניך ולחריך לא יקום
כמוך :

והמין השני מהידיעה לאזר הקיפה מבחת שלמה היתה בעולם
החמצעי , רמוזי בגרמים השמיימיים , והוא מבואר קמור העיון
התנועי בהם , שם בטבעם ובעלמותם , ושם בתכונותיהם
ותנועותיהם , ושם בכחם ופועלם בתחתונים • לחמש
קמורם בהצנת טבעיהם כבר יוכר מחלוף דעות המתפלספים
ומחצוע המופת והקיום המופל בהם , כי הנה היו מהם
שחצאו היותם הויים ונפסדים מפלת עלמם ומורכבים
מהפכיים , רמוזי מהיסודות הלרבעה , וזהו דעת הפלטון
והמשכים לקריו , וחלקטו יקשה היותם פשוטים ונפחיים
מפלת עלמם , ומהם שמוש קדשים ומהם קדושים , ומהם
מהו הכדורים תבעה ומהם שמה , ומהם עשרה ומהם
תשעים , ומהם שמוש מתפלפים במין ומהם חצאו היותם
נבדלים בחים וכלם מחיין לחד , וכן בשאר הדברים הנמשכים
לטבעם קמרה דעתם , כמו לתת שכה למה היה גלגל לחד
רב הכוכבים ושאר חלין בעדר מכלם , והשאר כל גלגל בעל
כוכב לחד , וחלק ידעו וחלק יבינו הבדלי הכדוריים חלו מחלו
והבדלי הכוכבים חלו מחלו , וההבדל שים בין טבע הכדור
לטבע הכוכב • ולחמש קמורם בהכרת תכונותיהם כבר
רחית הדמויים והסברות החלוחות לאזר דמו חכמי תבמת
התכונה בתמונות השמים והמולות ובמלניהם וכוכביהם ,
ויבינו כזה הבדים יוחים מהקפת השבלי ומהלחת בעלמו ,
כמו התנועות הפפכיות והכוחות והמתקלפות כפי המהירות
בגלגל לחד ובעתה לחת , וכמו גלגלי הקפה וגלגלי יוחי
המרכז ותנועת הקוטבים והמרכזים הנחים בטבעם ,
וכבר העיד הרב המורה בפרק תשעה ועשרים חלק שני על
זרות הלעות החלה , והניח מאמר הפילוסוף שכל מה שהבר
מגלגל היחיד ולמעלה הוא בלחות לומד ומשבח , ואמר עליו
מלילת השיר * השמים שמים לה׳ והחרן נתן לבני האדם , לל חלים קטו ״ל
שהדברים השמיימיים לא ישגם הלחם בעיונו • ולחמש קמורם
בידיעת כוחותיהם ולופן פעולותם הוא , לפי שעם היות
מוכנם לכל הפילוסופים שהנחת זה העולם התחתון , לל
עולם ההוייה והההפכד , הוא בכוחות השופעות מהגלגלים ,
וכמו שאמרו חזל אין לך כל עשב ועשב מלמטה שאין לו מזל בלי פרט׳,
ברקיע מכה לותו ואומר לו גדל , הנה קמרה יד המעייניים דף יב עש
להשיג כוחות הכוכבי׳ וכח כל לחד מהם בפרט ולופן פעולתו
בשפלים ודרך הורדת השפעתו בהם , ולחמש לחמש שהשמש
יביא יסוד האים אלו הם עניניים כוללים , לחמש ההורלות
הפרטיות לא ידעו ולא יבינו בחשבה יתלבו , כי הבדרים
לאזר כתבו זה בעלי החשבון הכל היה מעשה תעתועים בעת
פקודתם יאבדו : וכבר התקלמו לבנים לדעת עניית
העלבחות ,

הגלגלות, והם תמונות הכעשות בצעות ידועות כדי להוריד
שפע הכוכבים על הכריס ידועים ולא עלה בידם. ורלוי היה
להיות כן, שלחרי היות בלתי מציגים טבעי הגרמי, הצמריים
והכוחותיהם, לי לפצר איכיהו כהם ופעולותיהם הכמצבות
מהם, ועל כן ככל מה שיפצרו יהיו מפצם מעוקל, וכלחרו
מוב לב * הילעת מקות צמים לם תציש משערו בלרן, למכם שלמה
לפני שהגיע לל למתת החכמה היתה על הפלא ומפלת הכות,
הציג מה למעלה מה למעה בשבעים הצמריים והמפצרם
והכחותיהם ובכלור תנועותיהם, והציג עם זה למתת
כחותיהם בהנחנת הכריס השפלים לוך היה. וכשלכתה
המעשית עשה כרלונו והפלוח, וכמו שזכרו חכמים זל
מהפעולות שעשה בכפל והמלורות לפר עשה מלריות וצמרים
ולפר המלורות שעשה לפעולות המיוחדות שהיו כלפ מוה המין,
ועל הפצת חכמת התכונה הזולת והקפת למתתה וכללות
עניכי, למר הכתוב ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם,
מלי כ' יט וחזק מה היתה חכמתם על בני קדם? שהיו יודעים במולות,
קה לשון על שבח כי חלקו מקדם ושוכנים וגו'. ולמכם למה נקרלו בשלי
יבי כ' ו זלת החכמה בעלי קדם, חצבו רבים שהיה לפי שבלרן המוקד
בלתכמו בלותה החכמה יותר מפלר הלרמות ובלכן יותפה
לליהם. ולחצוב לכי שמלת קדם לל כלמר בכתן על המוקד,
הלי ק' כ"ג כי הם על הומן הקודם מרלשית הבריל, על למרו * מעולם
בכתבתי מרלש מקדמי לרן, וענין זה הוא כפי מה שלמרו חז"ל
בר לט ט בבראשית רבה על פסוק * וילקו בני הלקים, למה קורל
לה חותם בני הלקים? ר' תנילא ור' שמעון בן לקיש תרוייהו
עמ בתלי ו כ' למרין שהלריכו ימים בלל לצר ובלל יכורין, ר' שבתי בשם ר'
יוסי לומר כדי לעמוד על התקופות ועל החצבונות ועל
המולות. ונהה רב חפלי בתן הטעם התכליתית כמה שלמרו
ר' תנילא ובני שמעון, בלמרו שהיה לורך חימים הרם כדי
להצלים המין התכוני בהצמת התכונה, מפני שרוצה בלקוח
מן הרוש ולי לפצר שתוצג הרלשונה קבל למי שהיו חייהם
מתחילים לורך בפלל יוצל מן המנהג הטבעי, ובלן לתריך
הלל ית' ייי לותם הקדמונים שובכה תורה, כי בוולת זה לל
היה לפצר שיוצגו עניכי החכמה היתה, ולזה יקבו בעלי
התכונה הרצה מדבריהם בלקה הקדמונים, ומפני זה בקרלו
בני קדם לותם הלצים הרלשונים שהציגו חכמת התכונה
בטביעין הלריך הרוח. והציל הכתוב שגדלה חכמת שלמה
בתכונה מחכמת לותם הקדמונים מפלריכי הימים, מפני שהם
הציגו עניכי החכמה

המיוחדות המשכבות למלכות לאחד לאחד מהם , והמלכות
והיכולת הוא שהיה יכול להוריד הספע מהעליונים על
התחתונים , ואולי זהו היה ענין לותם השרים לשר שכר
עליהם , ועם היות שעלמה הזה כל זה על דרך הפלא כימי
בחרותו כשכרלה הספע מהשכלים הנכבדים על לומותם כי אם
נזקקתו , שכאן שהיו מלריות ומוקניות ומשקר הלומות
כלהכתו לתתן העז את לבבו , לא לעבוד עבודה זרה חלילה
כי אם ללמדו לוקן עבודת עלהיהן , והכהיהו לוקן לעבוד
עבודתן בלרך הנכחרת על פני ירושלם להוריד כל לחת מהן
ספע חלקי לרכה על עלמה וכיתה , וזה הוא בלחת קטן
כמ' ל"ה ל' עלמה , ועליו לתר * וילך שלמה לחרי עשתרות לחלקי לידוניים
שם ו' ולחרי מלכות עמונים , ולתר * לו יכבה שלמה כמה
לכמוש שקון מולך כהר לשר על פני ירושלם ולמולך שקון
בני עמון , וכן עשה לכל נשיו הנכריות מקטירות ומזבחות
לאלהיהן , כלומר שהיה הקטן לם להיותם נשיו , ולחרי
שניילם היו נכנות ישרחל לכל דבר ולא היה ריצוי להניקם
לעבוד את אלהיהן , כל זכן בלרן הנכחרת ועל פני ירושלם
לשר בהר ה' לנוסף שמו והיה מכל הלרנות מיוחדת לספע
ל"ה כ' ו' חלקי , כמו שלמר * ולבחר בירושלם להיות שמי שם כל
הימים , וכל זכן שהיה שלמה מלמד לותן מספע חלקי
לרכם , והיה עם זה מפריד בחיבתו מהנ"י בהיותו פונה לבבו
מעם ה' ועובק בעבודתם זרים יוכלים מדרכי התורה הלקית ,
במ' י"ח ל' ועל זה לתר * ולא היה לבבו שלם עם ה' אלקיו כלבב דוד
שם ע' חביו , ולתר * ויתלנף ה' בשלמה כי נטה לבבו מעם ה' אלקי
ישרחל וגו' , ל"ל להיותו מלך ישרחל היה זה יותר מגונה
אלו , כי המעשה הזה היה רחוי אליו להתעסק תמיד
בתפלותיו וקרבנותיו להוריד הספע חלקי על עמו ועל
הלרן הקדושה לא כשאר העבודות הכהריות , ואולי שמפני
זה היו בלים מהלומות לשמוע חבמתו ומביאים אליו מכחה
כדי שילמדם היכה יעבדו הגוים האלה את אלהיהם שרי מעלה
בלופן שיורידו הספע מהם על אדמם , אבל לא היה זה
מהכוונה כשאר היה במה שלמד את בניו לעשותו פחת שערי
ירושלם כמו שזכרתי , לשה שהלומות היו רחויים אליו , וכמו
כמ' ל' ל"ט לשר * לשר אלן ה' אלקיך לותם לכל העמים וגו' ולתבסם
מזבחי ה' כ' , ועל זה לתר כמתכרט בספר מזבי * ולמה תזנה
שם ל"ח ג' בני בזרה ותכחם קח נכריה , ולתר * אל תתן לבניך לשים
שלבב הכנלה מפשוטו ירמוז לזה גם כן . וכבר התבאר
שיר ו' ג' , ח' בספר שיר השירים בלתרו * שבים המה מלכות ושמנים
פלגשים ועלמות אין מספר לחת היא יונתי תמתי וגו' , ל"ל
שהנהגות העליונים הם רבות ומדרגות רבות ומתעסות
אלו מאלו , והעליונות מהם קרוב מלכות ולחרות פלגשים
ולחרות עלמות כפי מיני המכויים והנהגים , ולתר שעם
היות שהוא ע"ה הניע לידיעת כלם ולהוריד הספע מהן על
לומותן , הנה לבבו לא היה שלם ותמים כי אם עם ההנהגה
הלקית , ועל זה לתר לחת היא יונתי תמתי , ואולי שמפני
זה לא במלאו מלבו מכל לותם השרים לשר עשה שלמה כי
אם בספר שיר השירים שבתכר לבתכי הקדש , להיותו מדבר
בהנהגה המיוחדת לבל ית' על הלומה ישרחלית אחת בו כי
אם היו פסוקים , וכל שאר השרים שעשה בהנהגות השרים
העליונים לחומותם לא בתכרו בכתבי הקדש ולא במלאו ,
וידמה שחוקיהו ויחבי דורו נמוש לבל יכשל בהם לדם לעשות
מעשהו ולעבוד עבודתו בכריה עבודתו . ולהיות תכמת שלמה
בזה המין הג' מהידיעה עלה הפלא במעלה מהחקש העשבי ,
לתר לו ית' הנה נתתי לך לב חכם ובינה לשר כמוך לא היה
לפניך ואחריך לא יקום כמוך :

המין הרלביעי מהידיעה לשר הקיפה תכמת שלמה היה בעניני
השכל המעשי והנהגתו , כי עם היות שעל המעט יחלש
בעניני השכל המעשי מי שהוא שלם בעיונו , מפני שהתעסקו
בעיונות לא יוכל להתעסק בעניני המעשיים ההנהגיי' , כי
להיות הנפש לחת יעיקו פעולותיה המתחלפו' חלו לאו , הנה
שלמה להיות תכמתו על דרך הפלא היה כשלש בעיוני ובמעשי
יקד במדרגה היותר עליונה שלפשר , וזה לם בהנהינו עמו
כפי השכל והמעלה כמדותיו ופעולותיו שהיו תכמת המדות ,
ולם בהנהגת הלדם את בני ביתו הלחה והבנים והעבדים
שהיו ידיעת הנהגת הבית , ולם הנהגתו למדינה חו למלכים
כפי הלרן והמשפט וטוב הסדור והיו ידיעת הנהגת המדינה .
ולחכם שלמות שלמה ע"ה בהנהגת המדות , ירלה מספר משלי
לשר תבר, לשר כפי הפשט הנגל ממנו הגדיל בו לדבר בעניני
המדות , כמו שלמר בתחלתו * לדת לפתח' ערמה לנער דעת משלי ל' ל'
ומוסר לקקת מוכר השכל ונו' , וכבר ירלה שתבר ספרים
לחרים בזולת התכמה , ועל זה לתר * וידבר שלשת ללפים שבי' ל' לח
משל , כי עניית המשלים היו מבעלי המוסר המדותי . לחכם
בתבונתו לחרו על הפסוק הזה , סודנו על כל המקרלות ולח ברש' קמ
מלמנו שבתבת שלמה לחלק קדוש לשמוה מלות פסוקים , לח
מלמד שבכל פסוק ופסוק שלמר יש בה שבים ושלשה טעמים .
העירו בזה שהיו כדברי שלמה נעלה ונכתר , והנה לכ הנעלה
המוסר המדותי כמו שזרה עליו פעולי הכתובים , והנכתר
הם התכמות העיוניות הנרמזות בהן בשבים לו שלשה פנים ,
כמו שלמר על זה * הלח כתבתי לך שלישים במועלות ודעת , משלי כב' כ'
ואולי שנם לנמוד מהנו התכמה המדותיית הזולת היו בלים כל
נויי הלרן לשמוע תכמתו ומביאי אליו מבחה . ולחכם שלמותו
בהנהגת הבית , ילמה בסדור ביתו ומלכל שלחנו והנהגת
עבדיו כני הבית , והנלריכים לשר שם בכל הלרן לבלבל כל
הקדש לשלחנו לים קדשו ולח יעדרו דבר , בלופן שלח יהיה
בלרן רעב לללחם ובשר הדברים לשר יאכלו , ולח יעיק
מלכל ביתו לפרנסת עמי הלרן לשר הוא יושב בה , כמו
שלפרש בפסוקים , ועם זה רבוי הסוסים והפרשים לשר היו
תמיד בביתו , לח למורך המלחמ' כי שלום והשקט היה בימיו ,
לבל לבבוד ולתפלרת , כי כדוב עם הדרת מלך , וגודל זה
העניין והפלגתו מתמיה מלד לח נעשה כזה בכל ממלכות הגוי'
לשר היו לפניו ולחריו , מי שמע כזלת לו מלמה עם שום לדם לין
שתן ולין פגע רע יהיו לו תמיד בביתו לרכבים לרלף לורות
סוסים למרכבו ושנים עשר לרלף פרשים ? ולהיות הפלגת
הנהגת ביתו בהפלגה ובמעלה בפלאת ועם סדור נדול , לתר
הכתוב * ותרח מלכת שבא לת כל תכמת שלמה והבית לשר בנה ' ל'
בנה ומאכל שלחנו ומושב עבדיו ומעמד משרתיו ומלבושיהם
ומשקיו ועלותו לשר יעלה בית ה' ולח היה בה רוח ונו' , לשר
זה רשם הכתוב לבריס כבנדים וכלים בסדור ביתו של שלמה
כמו שלפרש לתרי כן בפירוש הפסוק . וגם ירלה רוב הנהגתו
בעניני המדינה, כמה שהמליץ לדכי' מדשים מקרוב בלו לעזנ'
עוזר ולמכוך ממון רב מבלי מיוחל לותו מעשו ונחלתו בדרך
מה לו נזל כמו שעושים מהמלכים העריצים כדי להתעשר ,
לבל בשלמו לבניות לחופירה ל הוזב ולתרשיש לספורות רבו' ,
והיה רבוי הוזב בביתו כל כך שעשה מלתים לנה ושלש מלות
מניניס זהב וכל כלי משקיו וכל כלי בית יער הלבנון בעשה
זהב בנוד . ולחכם שלמותו בהנהגת המדינה והמלכות ודבר
המשפט , שהוא העניין המיוחד למלך במה שהוא מלך , כמו
שלמר הבניח * הן לסלון ימלוך מלך , ולתר החכם * מלך יעמי' לל ח'
במשפט יעמיד לרן , הוא מבואר , שלהיות שלמה בשלש גם משלי ט"ו ד'
בזה על הים מכיר ויודע לבות בני לדם הבלים לבניו
לדין ומשפטותיהם , ומהכרת פניהם היה מזיע לחתת הדבר
והיה יודע מי הוא הלדיק בדינו ומי הוא הרשע במשפטו ,
והיה חופש כל שדרי בשן ומנלה מלפוני לב הלדם ברליית
פרלופו . ולין ספק שהשכל החמוני בחכמתו בשכל לא יספיק
לזה , ואולי שנם מפני זה הזהירה התורה * לח תכירו פנים דברי' ל"ו י'
במשפט , רומה לומר שלח יחתר הדיין מכיר לחי נפשי זה
הנעלם דין שהוא משקר בדבריו , לפי שהדבר הזה , רמוני
ידיעת מפלוני הלבבות יוחד לחלין ית' , כמלמר ירמיה עה
* עקוב הלב מכל והנוש הוא מי ידענו לחי ה' חוקר לב בוחן ירמי' י"ו י' ש'
כליות

כליות וגו׳, לפי שלמה חלק בשר יי׳ עליו גם בזה מקטרתו
להגיד ולדעת מה שהיה בלב החדש הבית לפניו בדין ודבר לא
נכתב מן המלך, והיה זה בהכירו לותות רבים בפני החדש
הבית לפניו ותכונותיו מורים בעצם ובחמת על ההפעלויות
הנפשיות לפני לו המגלים לנו כל מה שבלבו, כי כמו
שלבתנו נכיר בפני החדש פקדו ובעבו שמחתו ויגונו תרוצותו
ועצלתו בפני הלותות המפורסמים והמגלים המורים על כל
לפני מחלה ההפעלויות, ככה שלמה היה מכיר גם כן כל
שלר הפעלויות הנפש ומתכונותיה מבחת לותות לפרים יותר
דקים לתן שעור שלא הגיע שום לדם לחליהם. וכמו שהרופא
החכם המומחה יכיר בדפק ובשתן ובצואת דבריו בעלמים
ונסתרים יפלתו שלר הרופאים ממנו, כך היה ענין שלמה
בדבר מצפע לנו כל מבמי לב, ומפני זה בחשר בלו הפתים
בזים ונוות לפניו מיד כשרואה לותן ושמע טענותיהם הגיע
לו למחת הדבר וידע בבירור למי היה הילד המי, והנה
עזה הבינון והבחיבה היתה, בעבור שהרופא יושבים לפניו
יכירו וידעו שהיה מפעפו יפר כמו שלפרש לפני בפסוקים, ונזה
נמי כמו כן שלמה * וישמעו כל ישרחל לת המשפט לפני שפט המלך
וייראו מפני המלך כי ראו כי חכמת לחלים בקרבו לעשות
משפט, לפי שהכמת החל׳ת המיוחדת להיו שהיה לקרוב
לב ולבתון כליות לותה עלמה היה בלב שלמה שהתה להיו,
ומפני זה היו ירחים מחנו בחשבם שלא יכפר מחנו כל לפני
יומו לעשות, וזה היה גם כן ענין מלכת שבא שלמה לפסותו
בחדות, שהם הדברים הנפתרים שיחשוב חלם בלבו שלא
יוכל לחלם לפני להשיגם כי הם כמוסים בלב השוחל מחומים
בלולרות מחשבותיו, והעיד הכתוב שהמה הגיד לו לת כל
לפני בלבבה ולא היה דבר בעלם שלא הגיד לת המלך, שיורה
זה על שלמות ידיעתו בדברים החלה הנריכים לענין המשפט
והנהגת המלכות. והנה העיד עוד על שלמותו בהנהגת
המלכות שמולת ערב ותכית היה מוצל ככל מחלכות החרץ
וכל הגוים היו מניחים מנחה ועובדי׳ לת שלמה כל ימי חייו,
נמי ל׳ כלי עד שהפני זה לפני הכתוב * ויאב יהודה וישרחל לבטח איש
תחת גפנו ותחת תחלתו מדן ועד באר שבע כל ימי
שלמה, שהיו תכלית ההפלחה בהנהגת המלכות, והיה שלמה
נמי לחנות לם כן לדיק יסוד עולם, כי על שלשה דברים העולם עומד
סוף פ״ו על הדין ועל החמת ועל השלום, וכלם נמלחו בו על השלמי׳
הנפלא. ויורה נם שלמותו בהנהגת מלכותו שמה שהעשיר
מלכותו והרבה בו כסף וזהב לבלי קץ, כמו שלפרש הכתוב
נמי ו׳ לי * ככף לת כחשב בימי שלמה למחומה, ולפני * ויתן המלך
שם לו לת הכסף כירושלם כאבנים ולת הלרזים נתן בשקמים לשר
בשפלה לרוב. וגם יורה שלמותו הגדול בשכל המעשי,
הנוגע הנפלא והחלקי לשר עשה שנית ה׳ כולל הידיעות
העיונית החלקיות והשחיות ושבעיות ושלמות היור והמדור
והחזנה הדברים המעשיים כמו שיתבאר לפני זה, ובנין בית
המלך הגדול והנורא והעלייה לשר עשה מביתו לל בית הסם
מעני שלמונים הנקראים קורקלים, ובית יער הלבנון ואולם
הכסא לשר יעשוה שם והבית לשר עשה לבת פרעה ולת
החלוה ולת חומת ירושלם שהיו שלם חומות זו בתוך זו, ובנין
רבוי המדיבות והעריס שוכר הכתוב שבנה כל אלו בניבים
גדולים ובפלחים כיד המלך, מורים על גדיבתו וגודל לבבו
ושוב שבלו גם כן דברים המעשיים. ולהיות שלמו׳ בהנהגת
החלה בלתי לפשר שיתקבלו וימלאו על השלמות בלחם לפני
אמר לו יי׳ הנה נתתי לך לב חכם ובינה לשר כמוך לא היה
לפניך ואחריך לא יקום כמוך, כי החכמה תלחר על הידיעה
העיונית והתכונה על המעשית:

והיון החמישי מהידיעה לשר הקיפה חכמת שלמה הוא בתורה
החלקית, הוא בשני פנים. החחד כפי לחתת בשורה, שם
בפסוקים שבאו בה מעניני הבריחה והמתעפות הדורות
ומחורעות החלות ושלר הפסוקים כלם שבאו בתורה בקצר
שהוא הבין וידע עניניהם כמו שהיו, ולפי במלות שידע
פלוחם והקיף פרשיהם ודקדוקיהם ודקדוקי דקדוקיהם כפי
מה שקבלם משה רבינו מפי הגבורה מבלי בפק ופקפוק ולא
מחלוקת כלל, קול ״ למה היו דומים דברי תורה על שלא בח איר רבח
שלמה? לבאר שהיו מיוחי עמוקים ולא היה לדם יכול לבחות לך ג׳ עב
מהם, מה עשה פקח לחד? כפק קבל לקבל ומחיר למחיקה
ולהפ ושתה, כך היה שלמה מחפל למצל ומלבר לדבר על
שעמד על דברי תורה, העידו בזה שבלתה המלכים הדרכים
והמדות שהתורה כדרבת בהם ליישר התכמים ולהדריכם
בתבונתה, שהם מחד לקבלים והמחיקות בהולחת המים
העמוקים. ולפן הפני כוח בילידת בתרי התורה ובוודחיה
הנקרחים בלשונם זל מעשה בראשית ומעשה מרכבה, וזה
בהיותו יודע לוך יוכלו ויולמוד בתורה כל התכמות והידיעות
הלמתיות לשר בשמלים, לם בכוללות הכפולים והברורים בהם,
ולם בטעמי המלות והברתם בהם ולוחבי עניינם, ולין רלוני
בטעמים מדרך הבקרת והלמידון כמו שעשה הרב המורה,
שעשה שהגיע לל ידיעת טעמי המלות מתה שמלת בספרי
הנביא, לפי שלמה הגיע טעמיהם כפי מה שהוכח התכמה
החלקית בחמת לשר זה בעלם מלר מהחכמים, ונם הקדים
לשר יפר הרע ולומות העולם מקטרגות עליהם להיות השכל
לוקה מהגיע לידיעת סנוחיהם גלה הגלי לשלמה, ולא היה
דבר שבעלם ממנו כי לם טעם פרה לדומה בלבד, לקיים
מה שבח׳ * ותסברהו מעט מלקים, כמו שדרשו חז״ל. וכבר תלים ח׳ ל׳
גלו תכמינו זל בספיקות רבתי ובתכוחות נם כן, לחרו פרש׳ פקת
וידבר על העפים, וכי לפשר לדם לדבר על העפים? ללץ
שלמר שלמה מפני מה מלוכא בעשר בנהוה שבנהוים וכיוצ
שבמוסים כמין לרו וחזוב? מפני שהנביא עמו כלרו לקח
בלרעת, ובשפפיל לת עלמו בתרפה על ידי לחזוב. מפני
מה בהמה מוחרת בשני בחמים ועוף בשיתן לחד? לפי
שהבהמה בברלת מן היבש׳, שבח׳ * תוכל לחלן בפח קיח וגו׳. כרלשי׳ לילא
מפני מה שמה שרלים בתורה הפלן והחובל בהם חייב ושלר
הפרלים פטור? מפני שים לדם עורות. מפני מה בהמה
קיח ועוף טעונה שחיטה ודגים לינם טעונין שחיטה וכו׳?
לפי שלמה על כל חלה עמדתי ועל כרה לדומה לפרתי
לחבמה ולין רבוקה ממכי. ולהיות המין הזה מהידיעה,
לל הצנת חכמת התורה ובודותיה והדברים הנרמזים בה
תכלית החדם והלחתו הנפשיית, לפי שהיו כוללת לפתת
הידיעות כלם לל יפסד כל בה, לפי דוד * תורת ה׳ תמימה תלים יט ח׳
משיבת נפש וגו׳, ונזה לל שלמה בנו ושמרת לת משמרת הפס
לחלקיך לבבת בדרכיו לשמור חקותיו ומלותיו ומשפטיו ועדותיו
כלתוב בתורת משה לשעון תשכיל לת כל לשר תעשה ולת כל
לשר תפנה שם, שלמה בזה כמו שפירשתי שכל המוסכלות
והידיעות לשר יפנה החדם לליהן ויבקש לותן יתכלו בה,
ולבן מה שבפר קהלת * סוף דבר הכל נשתע לת החלקים קהלת יב יג
ירח ולת מלותיו שמור כי זה כל החדם, לל שהוא תכליתו
החקרון: הנה התבחר מכל מה שחמרתי בשער הזה שלמה
המלך עליו השלום בחכמת מיני הידיעו׳ החלה טבעיות
למודיות חלהיות מלותיות תורניות. והנה מפתני לפ״ו מלמר תכתוב
כולל ומקיף כל מה שחמרתי, לחרו ויקנם מכל החדם, פר׳ קהת
מחדם הרחשון, ומה היתה קבחתו? שהעביר הקב״ה לפניו כל
בהמה היה ועוף ולמר לים מה שמות של הלו? הגיבו לזה
כלה לקרוח סום ולזה כלה לקרוח שור וכן לכלם, שבלמר
* ויקרל החדם שמות, למר ליה מה שמך? למר ליה בראשי׳ ב׳ כ׳
לדם, שבראתיך מן האדמה, ולחי מה שמי? למר ליה
לדוני, שחתה לדון לכל הבריות, הייבו דכתיב * לפי הפס ישעי׳ מג ז׳
הוח שמי שקרל לי לדם הרחשון. מלין כתורתי, זה
לברהם, שבח׳ * ושפכל לליהן הלזרתי. מהיכן, זה תלי׳ פט ל״
משה, שבח׳ * כל ביתי בחמן הוח. מכלכל, זה יוסף, במדב׳ יג ז׳
שבח׳ * ויכלכל יוסף. לדלע, זה דוד המשיח, שהיו כלם בראשי׳ מו יב
מלחים דעה. בני עקוב, בניט שמחלה לכם שבוה במעשה
העגל וכו׳. הנה העידו שלמות חכמת שלמה בעבודות
מיוה שבחעלה על לדם הרחשון עשה שמות לכל הבח כפי
הרחוי לטבעיהם ומהיותיהם, כמו שלמר הכתוב * וכל לשר עם כ׳ יט

יקרא לו הקדם כפב תיה הוא שמו ׳ לפי הרקוי לו כפי טבעו, וזהו לאמרם לזה כלה לקרא ולא לזה יקרא ׳ לפי שלא היו קופת הצדוקים מוכחים כפי הרצון בלבד לקבל מוכחי ׳ ונזהרים בקופן כאות לטבעיהם ולמורותיהם • והעידו על שלמותו בחכמת התכונה כמה שאמרו שהעלה על הקרקס ׳ וכבר התפרסם לכל הקומות כפי מה שהמלך בספריהם הקדומים ׳ שהיה לקרקס שלם מלך בקבמת המולות ׳ ונתוכח עליה עם כמרוד שהיה קכם מפורסם בה ׳ ושקרקס למד החכמה שבת פכ"ד היתה כמלכים ׳ ומכבים לזה לדעתו קול * ויוסף לקומה הקומה ׳ לך קלו עלי שלמה לו יה' לפי מלטעניות שלך ׳ לכל שלא ישמך על מה ברקצי עו"ה שתנוור קומה המלאכה בעקרותו ׳ כי הוא יה' היה עודד המערכות בעזרו • והעידו על שלמותו בחכמת התלהות בעניני השכלים הנבדלים ובפעולותיהם ׳ למה שזכתו קומה מפשה ׳ שהוא להפשטתו מהקטריות השיג יותר מכל השאר במדב' יב ז' בעניני הנבדלים ובפעולותיהם ׳ ועליו לאמר * ככל ביתי כאמן הוא ׳ כי בית המלקים בדרך החלת הוא מעון השכלים הנבדלים ׳ ולאמכם לך היה זה שבתעלה שלמה בהשגת העניכים התלקיים ממלעה ׳ תכה יתבאר לאחר זה • והעידו על שלמותו בחכמה המדינית ׳ כמה שנדלו מעלתו מיוסף שכלכל והכהיג את מלרים בשבע שבעת הרעב לשלמותו בהשגת המדיכה והמלכות ׳ ולזה לאמרו עליו שהיה יודע כל הלשונות ׳ לפי ההגדות הקומות כלן לפלרייסם • והעידו על מעלת שלמה בחכמת התורה ובמוסותיה ׳ כמה שזכתו לותו על דור המדבר שקבלו את התורה ולמדו לותה מפי משה ׳ והתכונן מלאמרם שלא יפקו מעלת שלמה בחכמת התורה עם מעלת משה ׳ כי לם עם דור המדבר שלמדו לותה מפיו • ומה הפלינו במשל הזה ! כי כמו שדור המדבר היה דור דעה וקבלו את התורה מפי משה ועם כל זה עזו הענן להודיעת השפע במקום משה ׳ ועם היות עליהם כזה מהקשי מכל לאם הקלה ׳ שלזה קרקס כלן בני מקול ׳ ככה שלמה קבל קבמת התורה מהלל יתי והיה גדול הדעת ׳ וחבר בכתוביו לקרי שרי מעלה להודיע רוקניותם על לותה ומקל לו הקבלה נבי' יח ג' לפי שעשה תשובה ׳ כמו שדרשו זל * ויסבב שלמה עם קבותיו ׳ בחקירת מיני הידיעות לשר זכרתי מן הנבורים לשר מעולם לכני האם ׳ ולהיות לם כן שלמותו מפלת הדברים הידועים האם יוסף מן המובהג הטבעי על דרך הפלת ׳ לאמר לו יתי' הנה כתתי לך לב לכון וחכם לשר כמוך לא היה לפניך ולאחריך לא יקום כמוך : ולאמכם יוסף ן' גוריון בספר הקדמוניות שכתב לרומיים ׳ הניד גודל קבמת שלמה ושהיה יודע בעניני השדים ומעשיהם והתבונות הרלויות עליהם שעור מופלג ׳ והעיד שבשר לכל טיעום את ירושלם בלה לים לקד מבני הרומיים שלחזקו שד והיה עוזר מעשה מרים וחמשים ׳ וכח כהן לקד שמו לעזור משתבע עמו שהיה יודע קלת מחבמת שלמה בעניכ השדים והשביע לת השד בחוכן הבבפה ׳ וביד הבהן טבעת לקת בקותה ומיד יבלו השד מנוף הרומיי ובשלר חזק ובריח לוכלס ׳ והבהן לאחר לעיטום לם תשקון לבי לבריח לת השד להבכים בנוף לקד מלבשיו ׳ לו טיטום הבהן את השד שיבח בנוף הלים הרוח ׳ ויבקשו את הלים ומלולו קוכן בעיכי מולם כרצוכו רימו על זקנו והלבר לין בו ׳ וידע טיטום כי שפתי כהן יאמרו דעת ומעלת קבמת שלמה לשר כמוהו לא היה במלכים ולא יהיה • והוסף עם מה שלמרתי בשני השערים לחלה הספק הנוסף במעלת חבמת שלמה מפלת שלר החכמים :

השער השלישי ורלוי שלשתל עתה בהתרת הספק לשר יקרה מפלת הבלילים במעלת חבמת שלמה ׳ ולומר רלשוכה שיכול הספק הזה ׳ רוצה לומר

פה לא עלה מלילות החכמה בבלילים הוא מה שלמרו במסבת כדלים ׳ לפי יתכן לין הקבה מזרח שביתו לגלה על תבת נמוד ועשיר לי לב עלי ועכו ׳ וכלם מעשה וכו' • ובמסבת שבת הבילו גם כן זה המלאר עלמו ׳ לגלה שלא זכלו שם עכו וזכרו במקומו בעל קושי • והרב המורה כתב שהחכמה העיונית המחקרית היא פלב מכלל ההכנות ההכרחיות בבנושה שלי לפשר שתמלה בלתם ׳ והוכיח דעתו מזה המלאר ׳ וכבר כתבתי במלאר הזה מבפר מקוה שדי לשר לי ׳ שדעתו בזה כלתי לאתי ׳ ושקל לה כוונו כלאמרם לין הקבה מזדה שביתו על הבנושה בכלל ׳ ושהחכמה לשר וכרו לינה הידיעה המחקרית שזכר הרב זל ׳ שלה רלו קול שתהיה החכמה ושלר השלמיות לשר זכרו הכנות הכרחיות קודמות מביאות לצרות השביתה לו הבנושה כמו שבזה ׳ כי עם היות שיכבול זה עכין החכמה והעכוה להיותם שלמות השכל כמדות ובדעות ׳ הכה העושר והגבורה והקומה שהם (כפי מה שפירשו בלותו המלאר) לסיפת המשוכו' ושוק הלברים והוק הכה ונודל הקומה ׳ לין ילאר לדם שיהיו הדברים ההם תכלים הכרחיים בבנושה ומביאים לליה? בהיותם עניכי' נופלים בלתי מתיקמים לל השכל ולא לבנוש' ׳ ושמה מהבניאים היו דלי והבלבים רפי המוג חלושי ההרכב ׳ ועוד שלותם השלמיות שביארו קול כמה ובשלר הבניאים וכרו שבמלתו בהם לחרי בבנושתם ׳ והוא המורה שלינם הכמות ולא דברים מביאים לל הבנושה ׳ כי לם דברים כמביאים לקריים בהשגחת הסם על הבניא שיברך ה' לילו ופעל ידיו ירלה וקוני ה' יקליפו כח כפי לומו יח' • ומפני זה כתב הרן שהשלמיות הלו שזכרו קול ליכם תכלים בבנושה ומביאים ר' ניסים פליה לשמלתו עמה תמיד וכפי מדרגתה ׳ לכל הם דברים בדרשותיו לריכים לבניא השלות לל העם כדי שיועיל בשליחותו ׳ שהם היה הוא מכבא לעמו בלבד לא היה לריך לדברים הללה כלל ׳ לכל להיותו מכבא לעם כדי להחזיקם במעגלי לדק היו החכמה העושר והגבורה והעכוה ויופי הפרלוף דברים מועילים לשיהיה הבניא מכובד ובשבב בעיכי העם ׳ כי חבמת המבכן בזויה ודבריו לינם בשמעים ׳ עם היות שהני פעמים ירלה לזולת זה לבכה מן הבכות כפי מה שתנוור חבמתו העליונה וזו לא ימלוט לנו התכלים בבניא • והר חבדקי כתב שהבניא ילערך בנבואה ׳ כדי שיהיה לבו לתון להוכיח לת העם ׳ וילטרך לל העושר ׳ כדי שלא ישריד עמו בבקשת לרכי מחייתו ׳ ולעתו בזה קרוב לדעת הלן בשלי היו הדברים ההם תכלים הכרחיים במליות הבבואה ומביאים לליה ׳ כי לם כמשכים לליה כמוך העם והיזקתו ׳ ולבן לא הוכיחו בנשרת מליות לנו הדברים הללה בבניאים כי לם לקרי בבואתם • ולחרי שהקדמנו זה כפי המלאר ׳ הנה לכבי כת לליך להתיר הספק בל' דרכים • הלחזון הוא שהחכמה ליכה הכנה הכרחית מביאה לל הבנושה כמו שזכרתי ׳ ולא דבר עמלי כמשך לחריה כלופן שיתחייב שתהיה מדרגת החכמה כפי מדרגת הבבואה ושהבניא היותר רוקני בדבוק הלקי יהיה בהכרח יותר חכם ׳ לפי שהחכמה הוא מחבדי הסם ומתבותיו על הבניאים כפי לורך שליחותם ׳ ומי המובע שיהיה הדבוק גדול והשפע הבבואי חזק ורב ויתרון החכמה מעט לו הרבה ׳ כי הנה עכין החכמה הוא כעכין העושר והגבורה והקומה שזכרו כלותו המלאר ׳ ולין ספק שהיה שלמה עשיר מילמיהו שהיה עכי ולל ושפר לפס ׳ והיה יותר בן לריה נבור ממנו ׳ והיה שלול בן קיש נדול הקומה ממנו ׳ שבלאר בו * משכמו ומעלה נבוה מכל העם ׳ וכמו שמ' ש"ב שלא כלאר שלהיות ילמיהו בביא יתקייב שיהיה עשיר משלמה ונבור מיותר ונדול הקומה משלול ׳ ככה בעכין החכמה לא יתקייב שיהיה יותר חכם משלמה ׳ כיון שהבדל השלמיות עם היותם לריכים לבעכין שליותם לא היו מתיחסים לעכין הבבואה ׳ לכל פעמים יתרבו משאר בני לדם ופעמים יפעטו מהם ׳ כפי מה שתלוה ההשגחה הלקית בעכין כל בניא ולין זה בטול כלל • והדבר השני הוא שזה שבבואה שהשפע הלקי יחול על הבניא לשיתבבא הוא בעלמו ישיגהו בהכרח הכם להיותו משלים כתו הדברי ושכלו העיוני ׳ הנה שלמה המלך עה"ש היה בניא כמו שביארתי ובנבעון נרלה הסם אליו ׳ ובשאר אל עליו

השפע

הנשא הנבואי לו בלותו מעמד בתוכם מכל הלדם ובתן לו
מלת הסם לב חכם ובנון, לחמכם לל יתקייב שתהיה מדרגת
החכמה הנביאים כפי מדרגתם בהגדת העתידות, לפי
שמדרגת הנביאים כפי שהתבאר בוזלת זה המקום הם
מתקלסות, מהם שידבה בהם הנשא להתהיגם ולהשלימם
בעניתם בלבד ולל לדבר דבר הנשא ית' בעניני הלקוד הקדושי,
ומהם שידבה בהם הנשא כדי לנמוד בני לדם ולהבהיגם,
ומהם שידבה בהם הנשא להוכיח החטוים בנפשותם, ומהם
שידבה בהם להגיד מה יהיה בלחרית הימים, ומהם שידבה
בהם הנשא לעשות נסים ונפלאות, ומהם שידבה בהם
הנשא לבלבל ולשבח לחל ית' כמיבי תוזבחות רבות וקדושים
מבלי שידבה לוזלת זה בעניו דוד המלך עה"ש, וכמו כן היה
מי שהדבה בו הנשא להגיד שעור גדול בחכמה והמדע והבינת
הנמלחים כפי מה שהם ויתעב עביבו בשלר הדברים, וזה
היה עניו שלמה שלר מל עליו הרוח הנבואי להשלימו בחכמה
ובתבונה כל מה שלפשר ולל בדבר לחר, ולזה לל שבתו
הכתוב בהגדת העתידות ולל בשעשה הנסים ולל בשלר
הדברים, וכמו שלל שוערה מהגדת נבואת הנביאים זה על
זה בפי רבוי התוכלות שהוביח לת עמו, שלם היה זה בן היה
ירמיהו ויבעיהו גדולים מכל הנביאים, ולל בפי שהגדול
והנשגב שהדבה לחל ית', שלם בן היו דוד גדול הנביאים,
וגם לל בהגדת העתידות, שלם בן היו בלעם והלילל גדולים
מכלם, וגם לל בעשיית הנפלאות, שלם בן היו מדרגת
לליהו גדולה מכלם, שבה לל תשוער מדרגת הנבואה בפי
מעלת החכמה ומדרגתה, לפי שבל חלו הם מיבי שלמות
בשנים מהשבע הלללי בניח בפי הומן והמוך ובפי
מה שלתה החכמה הלללית. ואחבם עלוי מדרגת הנבואה
ומעלתה לניח בפי לבר מזה בי הם בפי רוב הלבון הלללי
ורוחניו השבע ובפי מעוט הלחלשים בזותו השבע בין הלל
ית' הנביח, ולהיות נבואת מהם מהלל ית' מבלי לחלשי בלל
לל שבל בכלל ולל בת בזמי, היתה מדרגתו בנבואה גדולה
מכלם, במו שהעידם התורה * ולל קם בניח עוד בישראל
במשה לשר ידעו ה' פנים לל פנים וגומ', וזהו מה שדרשו
חול לב בחזרת שהתבטל בלשפטליות החיבה. והנה הם בן
לך גם עב שלמה השבע הלללי לשר על עליו בעת נבואתו החביאו בבל
מיבי הידיעות לשר ובלתי, יותר ממה שהחביאם בהם ללהם
שלפניו ולחלריו וגם מבל הנביאים במו שהעידו חבמים ול',
עם היות מדרגת נבואתם בפי הלבלות גדולה ממדרגת
נבואתו. והדרך הפלוגי הוא שלל שהוה שבואה שהיתה החכמה
בנביאים בפי מדרגתה בנבואה, הנה אין לחלי זיובן זה
על לותם הידיעות לשר בשלם בהם שלמה, לל ידיעת
הבחנת הבית והמדיבה, שבל זה היה רחוק מעסק הנבואה,
הלל תרלה שיתרו תפס לת מעה בעניו הנהגת המשפע, עד
שלמדו מנהג מבוי הדברים והנהגת העם, והיה זה להיות
מזה ושלר הנביאים בלתי מתעסקים ומטרידים לת בפשט
הדברים הפשלים הלללי, ולל גם בן בידיעת הדברים
ההווים ונפסדים והנשת לורותיהם ומהויותיהם, בי זה היו
מזה שיתשרך לליו הנביח בזה שהוח נביח, ולל בידיעת
שבעי הגלגלים והבוכבים ומפעדם ותנועותיהם וכחותיהם
הדברים הפשלים ולילך יפעלו בהם, ומעשה הטלמלות לשר
בל זה בללה חבמת שלמה, לפי שלין הידיעה בללה הדברים
מברית ומתיקבת לנבואה, וגם לל בידיעת חבמת הנבללים
בלוחו הלוחן שהשיגם שלמה, לפי שהוח היה מהם
במו שזבריתי התלללות פעולתם ומנויים על לחמות ועל
שלר הדברים, ולוסבי הנהגת בל לחד ולחד מהם ולוחן
סדרתו ועבודתו בדי להוריד שהפע חמבו על לומתו, והדברים
הללה בלם חיבם מזה שתשרך ידיעתם לל הנביח לשר לבד
היתה ידיעתו בדברים המיוחדים לליו ית', ולוחן הנהגתו
לנרוליו ובפרע לנומה ישרלית, ולוחן הורדת הנפע
מחבו ית' על הלוחה בחמלעות הפעירות הקדושות, והידיעה
שלוחה לליהם בנבללים היל מלוחה הנה שהיו שלומי
ההנשא ומיוחבים לענין הלומה הישרלית ולחמלעיים
בנבואה ובנפים, לשר בבל זה היתה חבמת הנביאים בפי
מדרגת בבואתיהם, ועל זה בתוב בלדברו מזה * בבל בייתי בחדב' לל ו'
בלמן הוח, ולבן בתשר שבחו חבמים ול' שבמת מזה ולמדו
מחבה בשלר הנביאים, לחמר' חמשים שערי בינה נבראו בלם
בעולם, ובלם נתנו למשה חוץ מלחד, שבת' * ותחסרהו לך לם עלת
מעט מלהים, וידוע שהחמשים שערי בינה שוברו הם תלים ק' נ'
מההשנות היותר עליונות שיש בחבמת הספירות, במו שוברו
חבמי הקבלה, ועל החבמה הזות המדרנית לבנואה לחמר
הנביח * בי הם בזות יתקיים החתבל השבל וידוע לותי בי ירמי' ע' בג
לפי ה' וגו', בי על שלר החבמות והעוזר והנשרה לחמר לל
יתהלל חבם וגו', לפי שהיום הבדיות בנבואה. ולחמם
לחמרו * ונביח לבב חבמה, מבואר מפשט הבתובים שלל תלים ל' יג
ידבר מתלרי הנביח, בי הם מעניו הלדם בזה העולם, שהיה
המשובר מתבלל בשם למבות יחיבו בן הודש וחו נביח לבב
חבמה, לל בביח ובמשך לל לבבו החבמה, ויהיה תיבת נביח
בזה המבום פעל, לל שם התלר במו שחשבו, ובלשר בפרש
על בל פנים נביח, על נביח השם, יהיה פי' לבב חבמה שהוח
פרי החבמה והלב שבח, ושיח הידיעה העליונה שוברתי.
הנה הם בן בחכמת הדברים הלללייים ובחכמת התורה רלוי
שבחמ' שנדלה מעלת הנביחי, על מדרנת שלמה בפי מדרנותם
בנבואה על מדרנתו, לחמם בשלר מיבי החבמות והתבונות
גדלה חבמת שלמה עליהם, ועל לותם הידיעות בוזבו
חבמים ול' בחמרם בדרש, ויבבם מבל הלדם, מחלם הרלשון תבחמת
מחברהם ממשה מיוסף מדור המדבר שהיו דור דעה, לפי בל' תקת
שעל ידיעות החללה בחמר שליו הנה בתיתי לך לב חבם ובנון
לשר במוך לל היה לפניך ולחריך לל יקום במוך: הדרך
הרביעי הוא שחמר ית' לשר במוך לל היה לפניך וגו', לל
יבלול בי לם מעלת חבמתו על בל החבמים שהיו לפניו
ולחריו, לפי שעליהם יבדל שם נבון וחבם, במו שבת'
ביוסף * לין נבון וחבם במוך, שבל הנביאים לל היו נחרלים בדחי' מלך בפ
בשם חבם ובנון בי לם בשם נביח, לפי שעם היותם חבמים
לל היה רלוי לבבותם בתלר החבמה בי לם בתלר הנבואה,
שהיה המעלה היותר עליונה והבבלל הלחרון לשר בהם,
ובבר ידעת שהבבר יקבה בשם מפלת הבלו הלחרון לשר לל
יפתלך בו עם זולתו, לל מהעניו הבולל המשותף, בי לין
רלוי שיקרל הלדם בי בי לם מדבר, בי בזה יבלל מלשר מיבי
הקיים, והיה לם בן בח המלחר שבלמה בשלל שתגדל
חבמתו על בל לשר היו לפניו ולחריו מהחבמים המבוזים
בזה השם, שבל לל מהנביאים שליבם בקרלים בשם חבמים.
ועם זה הותר הספק הנופל בחבמת שלמה מפלת הנביאים,
והותלה בבלל השלמה המעלית, והתבחרה מעלת חבמת
שלמה מלופן הצדנה ומפלת הדברים הידועים לפלו בפלנת
הצערים הללה:

(יג) ולזוב לל בירוש הספוקים, ולמר ונם לשר לל שלת בתי
לך, ובלו בספוק הזה שלמה פעמים מלת נם, נם לשר לל
שלת בתי לך, נם עושר נם בבוד, בנגד שלת החבמות
שבתן ה' לי לשלמה מלבד מה שעשל. הלקת היל החבמה,
בי לפי שהוח שלל בלבד לב בבון לשמוע לת דבר החשפע,
הזיבו השם ית' עליו הנה עשיתי בדבריך, והוסיף לחמר לו
הנה בתתי לך לב בבון וחבם בשר בתוך וגו', ולפי שהחבמה
הזות המופלנת שבתן לו היתה בבללת, לבן לחמר לו על זה
נם לשר לל שלת בתי לך, והוח במה שלמר בתתי לך לב
חבם ובבון לשר בתוך לל היה לפניך וגו'. והחבמה הנשית
הוח העושר, לפי שבבוד החעמים החבמה לל תתבבר עם
העושר, לפי שהבודף לחר החמון לל יובל להתחבם בחמרם
בחשבה ולל בל החרבה בספורה חחבים, ולבן היה פרקי לבוח מפ שם
מהחסר החללי שבתן לו עם החבמה רוב העושר. והחבמה
הטבילית הוח הבבוד, לפי שבמו שוכר החדיבי העושר על
החעט יתחיב עם הבבוד, בי לוהב הבבוד ושבקש לוחו יבזבו
לת העושר בעבורו, ובחמר קהלת * ומי לוהב בהמון לל קהלת ה' ע'
תבואה,

קבוצה, ולזה הודיעו ית' שעם גדולת כבודו יתמיד הפלגת
עצרו, ובלשתם, כל הקבוצה העושר והכבוד, שלשה דברים
קצי החכמה וההמצא יחד, ובחמלת ה' על שלמה וזכות לבבו.
כה ק' ג' יג ובדברי הימים כתב עזרך במקום הדברים הללו * החכמה
והמדע נתון לך ועושר וכבוד אתן לך אשר לא היה כן למלכים
אשר היו לפניך ואחריך לא יהיה כן, ורצוי שנפרש שאתן
לו החכמה והמדע בהחלט ואשר הדברים על כל המלכים,
לו יאמר דברים שיהיו על כל המלכים ולא על כל אשר בהכרחי.
והנה לא זכר כאן לו כוח שלום והשקט יהיה בימיו,
וגם רמז לו כוח שלם יתעלה
יקיים ה' שהן בשלמה, כמו
שעשה בהקריית ימיו. והנה
בעושר ובכבוד לא יאמר אשר
לא היה לפניך ואחריך לא
יקום כמו שאמר בחכמה,
לפי שלא יאמר אשר לא היה לים [יג]
במלכים כל ימיך, להגיד
שעם היות שבחכמה לא היה
לפנינו ולאחרינו כמוהו, הנה
בעושר היה לפנינו כמוהו,
וגם לא היה בימיו לפני אחרינו
כבר יהיה לפשר זה, ולזה
יאמר אשר לא היה מורה על
העבר, ובאחרינו כל ימיך
מורה על ההווה בזמנו:
(יד) והנה יאמר לו ית' עוד ופס [יד]
תלך בדרכי לשמור חקי [ב]
ומצותי כאשר הלך דוד אביך
והארכתי את ימיך, לפי
שלמעלה יאמר יען אשר שאלת
את הדבר הזה ולא שאלת לך
ימים רבים וגו', ובזה יאמר
לו עתה שהעושר והכבוד יתן
לו ולא זכר לריכות הימים,
לולי יקשה שלמה מתוך זה
שקדוש יום לידו, לחדי שלא [כב]
יעדו הלא ית' על התייס,
מפני זה הודיעו שהריכות
ימיו הוא דבר תלוי
בקיום המלות, וכן יאמרו
פר' שופטים בספרי על מה שלא
מלא עקבת התורה כתבתי לך כן
שומר כן לא שומר בן וכתי כן קייב, לכל על מה שהתניתי
דברי' י"ן כ' בתורה לא תאסף, שכל * ולבלתי סור מן המלוה ימין ושמאל
למען יאריך ימים על ממלכתו וגומר, ולא זכר בשכר
הזה שיירשו בניו את כסאו לפי שכבר הובטח עליו דוד
אבין. וכבמינו זל דרשו והארכתי את ימיך, במלכות
דורות לקרים:
(טו) ויקץ שלמה וגו'. כבר כתבתי שהיה שלמה בחלומו כל כך
עסוק שהיה נדמה לו כחלום כל הדברים הבאים היו
בהקיץ ולא ידע ולא הכיר היותם בחלום כי אם בהקיצו.
כרחב' מ"ח ז' והלחכן פי' * כויקץ פרעה והנה חלום, שעמד על מעמדו
מקין מעמד בתה ארחה ולא חלם עוד, ואמר זה להעיר על
מה שכתב בספר הזוהר, כי חלום שיחלום לחריו חלום
לחר מעניין לחר בתוך שנתו חיו מתקיים, ולכן לחר כי
כאשר הקין נהיה החלום ועמד עד הבקר משתה מקרים על
מה שרחה, לפי שלח היה עדיין יודע הפנותה, כמו
שנזכר בשמות הכניה. לו שהניד הכתוב שלא שכח דבר
כלשהו בחלומו ותמותו, ולו בדעתו שהוא חלום כבנותי בח לא
לחבל ה', ויעמוד לפני לרון הברית ויעל עולות ויעש שלמים
להודות ולשבח למהולל בתושבחות על לשר הגדיל לעשות
עמו מהסבך בהשפיעו עליו רוב טובותיו והבלימו בכל מיני
לידיעות והחכמות, ועשה משתה לכל עבדיו בשמחה וטוב
לבב מה שלח עשה בעת המלכתו, לפי שהיתה מעלת החכמה
לשר קנה בעיניו דבר גדול מהמלכות לשר ירש מלכיו.
ולהעיר על שפע חכמתו, ספר הכתוב שחיל לשלמה היום (יו)
קדם שבלו שתי כשים וזכות על המלך, לפי שהקדים השם לפניו
הכניין הזה להודות על חכמתו, כי הן היו כשים וזכות לשר
לין בהם כוסף וכלימה ומשם לשר היה לכל לחת מהן,
והיו מעוות פניהן כלמוד כל
לחת מהן בני חיי ובנך
חמת, ועלו ירד המלך לתוכן
הענין והכיר לחיתת הדבר
מתוך דבריהן ולחמת הוליח
משפט. ובספר הכתוב שהחכם
בתו של המלך ותעמודנה
לפניו, לל שעם היות שהיה
רלוי לליהן שתלכנה לפני
בתי בית דין שרי המלך לשר
להן, והם לחר החקיל יביחו
הדבר הקשה לפני המלך או
לפני בית דין הגדול, כמו
שמותה התורה *, הנה הפני' לדברי' ן
המלה לא עשו כן, לפני מיד
בתקלה בתו לפני המלך
ותעמודנה לפניו ולא בפני
בית דין לחר, שבעבור זה
היה יותר נקל למלך להכשל
בדבר המשפט לפי שלא נעשה
עדיין עליו תקירה ודריסה,
ולעשה הכיר תעלומות לבהן.
והנה בהשה שם הילד היו (יו)
תבעה בהשוכה ואמרה לפני
המלך בי לדני אני והשה
ונוח', ולין פירוש בי לדני
מלשון תקנה כמו שביארנו
המפרשים, לפי עניני בי
לדוי שתי', לה לשמוע טענותי
לדוני, כי בפני מרה לי
על בני זונה רוצה לנקמו
בעלמה. והנה לאמרה שהיו
שתיהן בבית לחד וילדה היה
רלשונה בבית שלשה ימים, ולו ילדה השני לחרתה ולה היו (יח)
שם עדים כי לין זר עמהן בבית, לפי שבשה שהלי המלך
בהכמתו יכיר בפני הילדים מי הוא שר כולד רלשונה שלש
ימים וכוה יתנלה האמת, לחר שלש היו שם עדים להגידו.
גם לאמרה אמת בן השה בהקרת לילה, לומר שהיו מכוכה (יט)
שבתה שכבה עליו והמיתתו בלילה בתלום ולה קדמו חולי,
כי ללו קדמתו חולי מה שיהיו כלות הכשים לבקרו והיו מכירות
לוחו, וזהו שלאמר לשר שכבה עליו, לל מפני שהשה היתה
מכוכד השיכה השקועה לשר היה הם שכבה על הילד בגה
והעמיסה עליו והמיתתו, וכשר הרגישה במיתת בלה קמה (כ)
בעוד לילה שם הילד בחת ולקחה את הילד הני מלקל לחו
בהיותה ישנה ולה הרגישה בדבר והשכיבה בגן בחת בחיקה,
וכשר התעוררה להניק לת בנה מלחתו מת, וכשר התבוננ' (כל)
בזורתו הכירה שלה היה בנה ולבן היתה שלמה וכשתה
מלת המלך שיתן לה לת הבן הני שהוא בנה. ובספר הכתוב (כב)
שהשה הכתבעת לת לקחה להרהות בדברים בן תבעל
בדבריה ויהיו מוקמה לה, ולאמרה בלבד לת כי בני הני ובנך
המת, ולת תשה בספר כפוריס לחריס כמו שעשתה בחירת
כי שם לטעון בעשם הדין בלבד, ובזה דברו שתיהן לפני
המלך

(כג) המלך וגו' וגו' טענותיהן כמנהג הבעלי דינין: והמלך
אמר ואת אומרת זה חי וגו' וכך היה אומרת לו כי
דבר ריש בתך המת וגו' וגו' וזה לו קדם דבר עליהן. וחסר
פ' אפטי' מכאן שנריך לדיין ליזהר בטענות הבעלי דינין כדי שירלו שם
ק"ו רמ"ה עד הבין טענותיהם ועליהם ישפוט. ולפי זה שגם המלך הדברים
לו לקדם דבר כי שם כדי שירלו שהבין דבריהן. ואפשר לומר
שלפי שהיה לפני דבר דבור לשלמה כפר' דברים הרבה, לכך אמרה
שהיה התחלת שבחה על הילד ותתיהו ותקש בעוד לילה
ותקח חי, והכתובים הללו לו היו לה עדים לאחת, לכן
אמר המלך לשנה שם לכו

(כג) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ זֹאת אֹמֶרֶת זֶה־בְּנִי הַחַי
וּבִנֵךְ הַמֵּת וְאַתְּ אֹמֶרֶת לֹא כִי בִּנֵךְ הַמֵּת
וּבְנִי הֶחָי׃ (כד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ קְחוּ לִי חָרֶב
וַיָּבִיאוּ הַחֶרֶב לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃ (כה) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גִּזְרוּ אֶת־הַיֶּלֶד הַחַי
לִשְׁנָיִם וּתְנוּ אֶת־הַחֲצִי לָאַחַת וְאֶת־
חֲצִי לָאֶחָת׃ (כו) וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־
בְּנָהּ הַחַי אֶל־הַמֶּלֶךְ כִּי־נִכְמְרוּ רַחֲמֶיהָ
עַל־בְּנָהּ וַתֹּאמֶר׳ בִּי אֲדֹנִי תְּנוּ־לָהּ
אֶת־הַיָּלוּד הַחַי וָהָמֵת אַל־תְּמִיתֻהוּ
וְזֹאת אֹמֶרֶת גַּם־לִי גַם־לָךְ לֹא יִהְיֶה גְּזֹרוּ׃
(כז) וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר תְּנוּ־לָהּ אֶת־הַיָּלוּד
הַחַי וָהָמֵת לֹא תְמִיתֻהוּ הִיא אִמּוֹ׃
(כח) וַיִּשְׁמְעוּ כָל־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַמִּשְׁפָּט
אֲשֶׁר שָׁפַט הַמֶּלֶךְ וַיִּרְאוּ מִפְּנֵי הַמֶּלֶךְ
כִּי רָאוּ כִּי־חָכְמַת אֱלֹהִים בְּקִרְבּוֹ
לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט׃

ד

(א) וַיְהִי הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ עַל־כָּל־
יִשְׂרָאֵל׃

(כג) המלך וגו' וגו' טענותיהן כמנהג הבעלי דינין: והמלך
אמר ואת אומרת זה חי וגו' וכך היה אומרת לו כי
דבר ריש בתך המת וגו' וגו' וזה לו קדם דבר עליהן. וחסר
פ' אפטי' מכאן שנריך לדיין ליזהר בטענות הבעלי דינין כדי שירלו שם
ק"ו רמ"ה עד הבין טענותיהם ועליהם ישפוט. ולפי זה שגם המלך הדברים
לו לקדם דבר כי שם כדי שירלו שהבין דבריהן. ואפשר לומר
שלפי שהיה לפני דבר דבור לשלמה כפר' דברים הרבה, לכך אמרה
שהיה התחלת שבחה על הילד ותתיהו ותקש בעוד לילה
ותקח חי, והכתובים הללו לו היו לה עדים לאחת, לכן
אמר המלך לשנה שם לכו

(כג) ויאמר המלך זאת אומרת זה בני החי וגו' וגו' כל
לקרי שלח תכיר עליהם עדי', לו כאלו הוא שם כן כי שם
שלח תאמר שבנך המת ולך [כד] ובני החי: ויאמר המלך קחו לי
חרב ויביאו החרב לפני המלך: [כה] ויאמר המלך גזרו את הילד החי
ולך הכרת לזוח על זאת כלם
(כה) ואתיהן שוות כדיהן: ותאמר קחו לי קרב, וכתבו המפרשים
שעשה זה לרחות מי מאתיהן תחמול על הילד, כי הוא יודע
בלאת שהיא תמו כאשר יאמרו רחמיה עליו כפי הלהבה
הטבעית לאב לנקבה עם ולדה, וכן היה שהיא הילד
היה כאמרו רחמיה על הילד
ואמרה כי לדבי תנו לה את הילד החי והמת לא תמיתוהו
והלאה אמרה בלבוריות [כו] גזרו, ואמרה הכיר שלמה
למי היה הילד החי. ואם
היה כדבריהם היה הדבר
מבואר ולא היה לשלמה כזה
חכמה רבה, ולא ליזרלל
שילוו מאמו מפני זה כמו
שיזכיר הכתוב לאחר זה.
ולאחרים אמרו שעשה כאשר
ראה שהאשה הלאת שבנה [ל] על נבה והמיתתו, ועשה
שהיה החיל היה מטבע
מלכים לאב יעשה מבת הרב
והרע ולבבן, ולכן לאחר קרו לי הרב וגזרו את הילד החי,
וברלותו שהאשה החזולה לאחרה גם לי גם לך לא יהיה גזרו
התלמת לבלו שהיה מטבע מלכים, ולבן תפרון בחרב
ובגזרת הילד, והוא המורה שהיה המיתה את הנער בשבבה
עליו, כי הדברי כלם ממין לקד מורי, זה על זה, ומכלן התבאר
לבלו מי היה שם הילד החי ומה לאחת לה. וכבר כתבתי
ק"ו לי עלה למעלה בשער הבבי לאחת הענין הזה לדעתי, והוא שעשה
הזיז לאחת הדבר הזה קודם הכסיון והבחינה הזאת, כי
מהברת פבי הבשים הזוכות ומפרלופיהן בשעיין בהן ואופן
דבריהם בשעה אותן הזיז מבפוני לבותן הילד לאחת הענין,
וע"י ליוצבי לפניו תוכן הענין ואחותו כפי מה שהזיז בחכמתו
מפרלופי הבשים ואותות דבריהן ותבונותיהן, ולחכמה עשה
בבחינה ההיא בהם שהרואים היוצבים לפניו כמלכות לפניו
יכירו קבמתו ויתפחדו עליהם דבריו וגזרתו וידעו שהוא
(כו) עושה משפט ולדקה בזה: ותאמר אם הילד החי כי
לדובי תנו לה הילוד החי וגו', כלומר לדובי כי העין והבזה
או כי יהיה העובה ותנו לה הילוד החי, לחכמה בחזרת
לאחרה בחכמיות גדול בנגדה גם לי גם לך לא יהיה,
ולאחרה בנגד שלים בית דין החזקו בילד גזרו, לו גזרו אותו
כמלות המלך. והבה לך רלתה עוד שיתנו לה הילד החי,
לפרי לפר שהיה קפבה בביתנו לותו לליה ולאחרה שיגזרו
לותו, לפי שבשבה שהמלך לא יתן לותו אליה, וגם הילד
לפרי כן תמיד יפפק בהיותו בבה מפני זה המלוקת לפר
התפרבם, ולא היתה קפבה לגדלו ולפרי כן ילך לו ותהיה
* קורת דגר לא ילד בחפי ימיו יעוכנו ובחפריתו יהיה בכל, ירמי', יז לא
וגם אין בפק שלא היתה לה לחבה עמו כי לא היה בבה,
ומפני זה לא רלתה בו ותתבון יותר שיהיה להנקם מחברתה.
וזולל לאמרו שילחת בת קול ואמרה היה אמו, והבכיס הבית מבות פג
לין העליון עם מבפט שלמה. לף בג עב
והבה לא יהיו ישראל בלם
תחיהם בל בך מהמבפט הזה,
לם היה בפי פשוטו שתוך
הבזיבה הזיז שלמה לתת
הדבר, ולא יתמרו על זה בי
חבמת לולים בקרבו, לבל
הוה בחו בזקיש שלמה מיד
בחדלת הבזיש הזאת ועיין
בפניהן ושמע דבריהן הזיז
והבין לתת העצין, ולאחר
ליוצבים לפניו תוכן העצין,
וכדי לתתו להם עשה הבחיל'
והבפיון ההוא עד שהם בלם
הבחיזו עליו, ועל זה לאחר (כח)
וישמעו בל ישראל לת המבפט
לשר שפט המלך וילחו מפני
המלך בי ראו בי חבמת לולים
בקרבו, רוצה לומר שחבמת
הלולים המיוחדת לליו יתברך
והיה לבחון לבות לתקור בליו
היתה בקרב שלמה, ולזה היו
ירלים מחבו בקשבם שלח יוכל
לדם לבחוב מחשבה בלבו
שיסתר מן המלך:

ד

(א) והבה לאחר לולי זה ויהי המלך (ל)
שלמה מלך על בל ישראל,
עם היות שבבר לאחר ושלמה
יש על בסא דוד לביו ותבון
מלבותו מלד, ולאחר בן בן
והמתלבה בבותה בי שלמה,
בדי להודיע שעשה שבות
עמותת התחברו בהמלבתו.
לפלת רבון דוד לביו שהמליבו בחייו, ועליה לאחר לולי הילד החי,
המיוחה והמתלבה ושלמה יש על בסא דוד לביו ותבון
מלבותו מלד. והשבית מה שהרג לת לויביו לדוביו ויוחב בן
ברויה וגרם לביתר ושמעי, ועליה לאחר זבריהם
והמתלבה בבותה בי שלמה. והבבה השלישית היתה בבחתו
התלקית לשר בתן לו לולקי, בי בתה שהביר העם והתפרבם
לפלם מבבחתו המופלגת רלה העם בלו במלבותו, ועל
הבבה הוזבת לאחר בתן ויהי המלך שלמה מלך על בל ישראל.
ושמלבו מוזה שלח היה עביבו בשתלת שבתלת מלבותו לשוד
לבעי בליעל בוזהו בלבבה ולאחרו מה יועיענו זה, וגם לת
היה בדוד לביו שלחת מות שלוש מלך שבעה שנים על שבע
יהודה בלבד ולת על ישראל, לאחם שלמה לת היה בן, בי
בתלת מלבותו מיד מלך על בל ישראל ולת הרים היה לת
ידו ולת רבלו בגדו. והבה עוזרת לת זבר דבר מוה בדברי
הימים, לפי שרלה שהבפיון הזה היה הקטן שבדברים שעשה
שלמה מורים על בבחתו ויביעתו התלקית. הבה לם בן
בלו שלשת הבפוקים במקומות ההם בוברון מלבות שלמה על
שלשת הבטות לפר זבריתי, שהם מירושת לביו ובבח
זרועו ותפלת בבחתו:

ואלה

מלכים א ד

(כ, ג) **ואלה** השרים וגו׳. ספר הכתוב שעשה שלמה ככתוב לפרק להתחלת מלכותו וקיומו, כמה שכלל ביתו ומשרתיו כדאיתא בפרק מעלין עול בהכנסה. וזכר לשבוח השרים לפי שר היו לו, והם היו המתווכים על העניינים התחיליים להכנסתו והכנתו עמו וכבוד המלכות, כי היה בלתי לפשר שיעשה המלך בעצמו הדברים הקלקיים הסם כלם. ואמר עזריהו בן לדוק הכהן, והקשה הר׳ דוד קמחי שלא זכר כאן הכתוב על מה מכה לותו? והקשה עוד באמרו בן לדוק? כי לס היה לדוק זה בן לפיטוב שמשמהו עם שלמה לה ל׳ לא כב לכהן גדול, כמו שנזכר בדברי הימים *, והנה עזריהו בן נכו היה, כי עזריהו היה בן לחימעץ שהיה בן לדוק, ולפי הסיב התכם לצתי הספקות הלה כלל ושקר המפרשים לפ התעוררו לליהם. והנראה לפי שהיה עזריהו בן לחימעץ בן לדוק הכוהר, ונקרלו בן לדוק לפי שבני הכהים הרי הם כבנים, כדאיתא בפ׳ כי שבתא (יבמות דף כ״ד ע״ב) כמו שבתא לפי ל׳ בפי התורה, ולפי לדוק הזקן גדל את עזריהו בניתו והיה לו לבן, ובעבור זה יפסו לליו ולא לל לחימעץ לבדו, ומזה היה בקור ושוב ומבה לותו המלך בתוך הבית. ומבואר לקמן שהיה כופר המלך עם לליקרף ולחיה בני שוא, והיה שלשת כופרים, ויהיה לס כן שנור הכתוב עזריהו בן לדוק ולליקרף ולחיה בני שוא כלם שלשה היו סופרים, ויפסר ו׳ דשמות שהיה לפני לחי שיהר ולליקרף, כי כן דרך שמות ל׳ כ׳ הכתוב בשמות * לפוכן שמעון מבקוק ג׳ לף לוי, * שמ יכ, ודומיהם. ולמה שהיה לקר מהם סופר המלך בענין המשפט והדינים, והלקר היה סופר לדברי הימים ומזכן המלך ועניני כלכלו, והשליש היה סופר לדברי הימים ולפי כתב שהיו הסופרים כלם כותבים לדברי הימים, ולפר כתבתי לפי הוה יותר נכון, לפי ששלשת מיני הסופרים לפר זכרתי היו פרסיים שמם, כ״ש בהיות העם כבר מלך ישערך לסופרים רבים. עוד ספר שיהושפט בן לחילוד היה המזכי, ולפי פי׳ שהיה מזכיר לליו משפט בן לחזון לפני המלך כדי שיסכום לותו לחזון, וגם זה מולה שמהסופרים לפר זכר היו קלתם כלבר המשפט, ויותר נכון הוא שיהיה כותב הוא דברי הימים וזכרונ׳, ולכן יקרל מזכיר. ולדעתי היה המזכיר הוא המתווכ לזכור לפני המלך והמשפטים עניני המלך וכלכלו והדברים הרלויים לליו בפי הדין, והיה דורש תמיד זכויו להרויח מתונו, וגם היום הזה כמשך המנהג שיהיה תמיד בבית המלכים לים לותך מתווכ על זה ויקרלוהו בלשון (ז) לחום פרוקולטור פיסקל: עוד זכר שהיה בניהו בן יהוידע על הכבא, ירלה שהיה מתווכ על הכבא, והם הגבורים לפר למלך לחייתו לכם קצין שוער ומובל כמו שהיה יולב שר הכבא בימי דוד. ואמרו עוד ובדוק ומלביר כהנים, פירוש שהיו שניהם שרי כהונה והם כהנים גדולים. וכתב הר׳ דוד קמחי שניהם זה לחביתר לקר, כי הכוכר למעלה כבר בספר שמואל גרשו מהיות כהן לי׳. והלל לוי בן גרשום כתב שהיה זה לחביתר עמיו הכזל, כי עם היותו מנודע מהכהונה הגדולה, הנה היה מוכן לעבוד בעת הנוכך כשימלא לדוק בלתי רלוי לעבודה, כי לקר שלחביתר שמש ימים רבים בכהונה גדולה היה בלתי לפשר שתסור ממנו כל ימיו, ולזה היו שניהם לחביתר ובדוק כהנים גדולים והיה המלך נותן מתנותיו לשני שיהיה מהם, ומזולת הבחירה היו שניהם מקריבים בהני המלך (ח) וכהנים גדולים והוא הכהן: ואמרו ועזריהו בן נתן על הנלבים, לפ שהיה ממונה על השרים עשר נלבים שיזכור לחר זה שהיו מכלכלי לת המלך, והיה מכוין של זה להבריחם כלם שכל לחר מהם יעבוד עבודתו המוטל עליו בזמן מונבל. ואמרו וזבוד בן נתן כהן רעה המלך, רלה בשם כהן נכבד ונדול, כמו * ובני דוד כהנים היו, ולולי היה הוא כהן שמ״כ ס״ל במשפחתו ובית לבין והיה רעה המלך לפי שהיה תמיד עמו, וכמו שתרגם יונתן שהוכיח למלכת, כי היה מובא המלכים בן לצמת לפלם תמיד לים ישתעשע עמו ויפכל עמהם כדי לשחקם ולבבר על לבם ולגלות לליהם המלכים נעת מלפוני לבותם, וגם היום הזה יבהגו בן מלכי פרסת וקרלו בלשונם רעה המלך מי״ן: ואמרו ולחיעזר על הבית, ירלה שהיה (ט) ממונה לנהל לת המלך בכל ענייני ביתו ולהכהינם כפי הרלוי לעבודת המלך, משה ושלמן וכפל ומכונה ושלר הדברים, וגם היום יש המכוי הזה בבתי מלכי לדום, ובקרלו בלשונם בלתן בפרק חלילו דומ״ו. עוד כפר שהיה לדוכירם בן עבדל על המם, לל שהיה נוסף המם שהיה מעלה המלך על הנכבעים לל משמעתו, ובכלל בזה המם הלכעים לפר העלה לבנין הבית, כמו שלמר שם ויהי המם שלשים ללף לים. לו לולי היה לדוכירם המלכן המם על הלרלות ומודיע כמה יפרע כל לחד מהם, הנה לס כן זכר בזה הממונים על עבודת המלך והכהנת ביתו ועמו: עוד כפר שהיו לו ממונים (י) לפקדים בכל הלרן לכלכל בית המלך וקרלם הכתוב נציבים, לפי שהיו מתילבים תמיד בלרלות מכוים לעשות מלכתם, כי רלה להעיל פרנסת בית המלכות בדבר לחד לשלם כדי שיהיה מוכן כל השנים בשנה לחת, כמו שהמחה מובבת כל י״ל מולות בזה המוכן עמהו, והממונים לזה קרלו נציבים. והמפרשים כתבו שהיו ללו נוגעים המם בלרלות ומכלכלים לת המלך ולת ביתו, ולין הכתוב מעיד על זה. והיה ענין הנציבים הקלה ומורכם, לפי שבלמה הגדיל כבוד המלכות עד למעלה, והיו לו כמו שיכול פרנסים רבים ומוסים הרבה, והיו הלכעים כלם מוכלים על שלחנו והמוסים בלומותיו, ומלבד זה להיותו מוכל בעמי רבים יבלו גויים מלפני לרן, מהם מגישים מוכה לפניו ומהם לשמוע לת חכמתו, ובעבור זה היה תמיד רבוי לנשים ועם כלשונו הולכים לחרי המלך, וכדי שלל יכבדו מזונותיו על הלרן לפר יבל בה ולל יתיקרו המזונות בשער ולל יחסר דבר לכל מי שיטרך לליו ולבלים ובשים, התכסם שלמה לבדר בכל הלרן נציבים שהיו קוכים ממעון המלך המזונות והדברים הנדרים לבית המלך בכמות גדול מכפיק, והיו שולחים לותם המזונות לל המקום לפר היה המלך יושב בו, והיה כל נציב מהם מכלכל לותו בחדש דוע מהשנה, כלומר שהמלך לל היה לפר דבר בכל מקום לפר יזכיר שמו מכלי יקר השער היה לפי לכלו לקטו, וכמו שלמר והשעורים והתבן לסוסים ולרכש יבלו לל המקום לפר יהיה שם היה כמשפטו. והיו הנציבים הלה ממונים על מזונות ידועים מהלרן, כלומר שלל תכבד העבודה כלה על לרן לחת, לבל מכל מקום יקח מזון לקדש ולל לחד עוד. ולולי שלמה היה מכהגו תמיד לשבת זמן הקיץ במקום לחד כלות לליו ובקורף במקום לחר רלוי לשבת בו, וכן כלביו ובבתו, וכפי המקום לפר היה יושב עליו היה כל לחד מהנציבים מביליס המזונות לבית המלך, והם שלמה יעשב

[יז] וַאֲחִי֖שָׁמָ֣ע בֶּן־חֽוּר֑ בְּהַ֣ר אֶפְרָֽיִם׃
[יח] בֶּן־דֶּ֖קֶר בְּמָכַ֣ץ וּבְשַׁעַלְבִּ֑ים וּבֵ֥ית שֶׁ֖מֶשׁ
[יט] וְאֵילֹ֥ון בֵּית־חָנָֽן׃ בֶּן־חֶ֖סֶד בָּאַרְבֹּ֑ות
לֹ֥ו שֹׂכֹ֖ה וְכָל־אֶ֥רֶץ חֵֽפֶר׃
[כ] בֶּן־אֲבִינָדָ֕ב כָּל־נָפַ֖ת דֹּ֑אר טָפַ֣ת בַּת־
שְׁלֹמֹ֔ה הָיְתָ֥ה לֹ֖ו לְאִשָּׁ֥ה׃
[כא] בַּעֲנָ֖א בֶּן־אֲחִילֻ֑וד תַּעֲנַ֕ךְ וּמְגִדֹּ֖ו וְכָל־
בֵּ֣ית שְׁאָ֔ן אֲשֶׁ֖ר אֵצֶ֣ל צָרְתָּ֑ן מִתַּחַ֥ת
לְיִזְרְעֶ֖אל מִבֵּ֣ית שְׁאָ֑ן עַ֖ד אָבֵ֥ל מְחֹולָֽה
[כב] עַד־מְעֹבָ֖ר לְיָקְמְעָֽם׃ בֶּן־גֶּ֖בֶר בְּרָמֹ֣ת
גִּלְעָ֑ד לֹ֣ו חַוֹּ֔ת יָאִ֖יר בֶּן־מְנַשֶּׁ֑ה אֲשֶׁ֖ר
בַּגִּלְעָ֑ד לֹ֣ו חֶ֔בֶל אַרְגֹּ֖ב בַּבָּשָׁ֑ן שִׁשִּׁ֥ים
עָרִ֖ים גְּדֹלֹ֥ות חֹומָ֛ה וּבְרִ֥יחַ נְחֹשֶֽׁת׃
[כג] אֲחִינָדָ֖ב בֶּן־עִדֹּ֣א מַחֲנָיְמָ֑ה׃ אֲחִימַ֖עַץ
בְּנַפְתָּלִ֑י גַּם־הוּא֙ לָקַ֣ח אֶת־בָּשְׂמַ֔ת בַּת־
שְׁלֹמֹֽה׃ בַּעֲנָ֖א בֶּן־חוּשָׁ֑י
בְּאָשֵׁ֖ר וּבְעָלֹֽות׃ יְחֹושָׁפָ֖ט בֶּן־פָּרוּחַ
[כד] בְּיִשָּׂשכָֽר׃ שִׁמְעִ֖י בֶּן־אֵלָ֑א בְּבִנְיָמִֽן׃
[כה] גֶּ֖בֶר בֶּן־אֻרִ֑י בְּאֶ֣רֶץ גִּלְעָ֗ד אֶ֚רֶץ סִיחֹ֣ן
מֶ֣לֶךְ הָאֱמֹרִ֔י וְעֹ֖ג מֶ֣לֶךְ הַבָּשָׁ֑ן וְנִצָּ֥יב
אֶחָ֖ד אֲשֶׁ֥ר בָּאָֽרֶץ׃ יְהוּדָ֖ה וְיִשְׂרָאֵ֑ל
רַבִּ֣ים כַּחֹ֔ול אֲשֶׁר־עַל־הַיָּ֖ם לָרֹ֑ב
אֹכְלִ֥ים וְשֹׁתִ֖ים וּשְׂמֵחִֽים׃
[כו] וּשְׁלֹמֹ֗ה הָיָ֤ה מֹושֵׁל֙ בְּכָל־הַמַּמְלָכֹ֔ות
מִן־הַנָּהָ֖ר אֶ֣רֶץ פְּלִשְׁתִּ֑ים וְעַ֖ד גְּבֻ֥ול
מִצְרָ֑יִם מַגְּשִׁ֣ים מִנְחָ֔ה וְעֹבְדִ֖ים אֶת־
[כז] שְׁלֹמֹ֥ה כָּל־יְמֵי־חַיָּֽיו׃ וַיְהִי֙ לֶ֣חֶם־
שְׁלֹמֹ֔ה לְיֹ֖ום אֶחָ֑ד שְׁלֹשִׁ֥ים כֹּ֖ר סֹלֶ֥ת
וְשִׁשִּׁ֥ים כֹּ֖ר קָֽמַח׃

[17] Ahishamoth the son of Hur, in the hill country of Ephraim:
[18] Ben-deker, in Makaz, and in Shaalbim, and in Beth-shemesh:
[19] Elonbeth-hanan: Ben-hesed, in Aruboth; to him belonged Socoh, and all the land of Hepher:
[20] Ben-abinadab, in all the height of Dor; Taphath the daughter of Solomon was his wife:
[21] Baana the son of Ahilud, in Taanach and Megiddo, and all Beth-shean, which is by Zartanah beneath Jezreel, from Beth-shean to Abel-meholah, even unto the place that is beyond Jokneam:
[22] Ben-geber, in Ramoth-gilead; to him belonged the towns of Jair the son of Manasseh, which are in Gilead; to him also belonged the region of Argob, which is in Bashan, threescore great cities with walls and brazen bars:
[23] Ahinadab the son of Iddo, in Mahanaim:
[24] Ahimaaz, in Naphtali; he also took Basemath the daughter of Solomon to wife:
[25] Baanah the son of Hushai, in Asher and in Aloth:
[26] Jehoshaphat the son of Paruah, in Issachar:
[27] Shimei the son of Ela, in Benjamin:
[28] Geber the son of Uri, in the land of Gilead, the country of Sihon king of the Amorites, and of Og king of Bashan; and he was the only officer which was in the land.
[29] Judah and Israel were many, as the sand which is by the sea in multitude, eating and drinking, and making merry.
[30] And Solomon reigned over all kingdoms from the River unto the land of the Philistines, and unto the border of Egypt: they brought presents, and served Solomon all the days of his life.
[31] Solomon's provision for one day was thirty measures of fine flour, and threescore measures of meal,

[17] אחישמע בן חור בהר אפרים׃ [18] בן דקר במכץ ובשעלבים ובית שמש׃ [19] ואילון בית חנן בן חסד בארבות לו שכה וכל ארץ חפר׃ [20] בן אבינדב כל נפת דאר טפת בת שלמה היתה לו לאשה׃ [21] בענא בן אחילוד תענך ומגדו וכל בית שאן אשר אצל צרתנה מתחת ליזרעאל מבית שאן עד אבל מחולה׃ [22] עד מעבר ליקמעם׃ בן גבר ברמת גלעד לו חות יאיר בן מנשה אשר בגלעד לו חבל ארגב אשר בבשן ששים ערים גדלות חומה ובריח נחשת׃ [23] אחינדב בן עדא מחנימה׃ אחימעץ בנפתלי גם הוא לקח את בשמת בת שלמה׃ [24] בענא בן חושי באשר ובעלות׃ יחושפט בן פרוח׃ [25] ביששכר׃ שמעי בן אלא בבנימן׃ [26] גבר בן אורי בארץ גלעד ארץ סיחן מלך האמרי ועג מלך הבשן ונציב אחד אשר בארץ׃ [27] יהודה וישראל רבים כחול אשר על הים לרב אכלים ושתים ושמחים׃ [28] ושלמה היה מושל בכל המלכות מן הנהר ארץ פלשתים ועד גבול מצרים מגשים מנחה ועבדים את שלמה כל ימי חייו׃ [29] ויהי לחם שלמה ליום אחד שלשים כר סלת וששים כר קמח׃

[17] Ahishamoth, fils de Hur, dans la montagne d'Ephraïm;
[18] Ben-deker, à Makats, à Schaalbim, à Beth-schémesch;
[19] Elon-beth-hanan, Ben-hesed, à Aroubboth; à lui appartenaient Socho et tout le pays de Hépher;
[20] Ben-abinadab, dans toute la région de Dor; Tapheth, fille de Salomon, était sa femme;
[21] Baana, fils de Ahilud, à Thaanac, à Mageddo, à Beth-schean, qui est auprès de Tsarthana, au-dessous de Jizreel, depuis Beth-schean jusqu'à Abel-Mehola, jusqu'au-delà de Jokmeam;
[22] Ben-geber, à Ramoth-Galaad; à lui appartenaient les villages de Jaïr, fils de Manassé, qui sont en Galaad; à lui appartenait la région d'Argob, qui est en Basan, soixante grandes villes avec murailles et barres d'airain;
[23] Ahinadab, fils de Iddo, à Mahanaïm;
[24] Ahimaats, en Nephthali; il prit aussi Basemath, fille de Salomon, pour femme;
[25] Baana, fils de Hushaï, en Aser et à Aloth;
[26] Josaphat, fils de Paruach, en Issacar;
[27] Schimeï, fils de Ela, en Benjamin;
[28] Géber, fils de Uri, au pays de Galaad, au pays de Sihon, roi des Amoréens, et d'Og, roi de Basan; et il était le seul préfet qui fût au pays.
[29] Juda et Israël étaient nombreux, comme le sable qui est au bord de la mer en multitude, mangeant et buvant et se réjouissant.
[30] Et Salomon dominait sur tous les royaumes depuis le fleuve jusqu'au pays des Philistins et jusqu'à la frontière d'Egypte; ils apportaient des présents et servirent Salomon tout le temps de sa vie.
[31] Et la provision de Salomon pour un jour était de trente cors de fine farine et de soixante cors de farine,

[17] Ahisamoth, Sohn Hurs, im Gebirge Ephraim;
[18] Ben-Deker, in Makaz und in Saalbim und in Beth-Semes;
[19] Elon-Beth-Hanan, Ben-Hesed, in Arubboth; sein war Socho und das ganze Land Hepher;
[20] Ben-Abinadab, in der ganzen Landschaft Dor; Tapheth, Salomos Tochter, war sein Weib;
[21] Baana, Sohn Ahiluds, in Thaanach und Megiddo und in Beth-Sean, das bei Zarthana liegt unter Jisreel, von Beth-Sean bis Abel-Mehola, bis jenseit Jokmeam;
[22] Ben-Geber, in Ramoth-Gilead; sein waren die Dörfer Jairs, des Sohnes Manasses, die in Gilead sind; sein war die Landschaft Argob, die in Basan ist, sechzig große Städte mit Mauern und ehernen Riegeln;
[23] Ahinadab, Sohn Iddos, in Mahanaim;
[24] Ahimaaz, in Naphthali; auch nahm er Basemath, Salomos Tochter, zum Weibe;
[25] Baana, Sohn Husais, in Asser und in Aloth;
[26] Josaphat, Sohn Paruahs, in Issaschar;
[27] Simei, Sohn Elas, in Benjamin;
[28] Geber, Sohn Uris, im Lande Gilead, im Lande Sihons, des Königs der Amoriter, und Ogs, des Königs von Basan; und er war der einzige Vogt, der im Lande war.
[29] Juda und Israel waren zahlreich, wie der Sand, der am Meere ist an Menge, aßen und tranken und waren fröhlich.
[30] Und Salomo herrschte über alle Königreiche, vom Strom an bis zum Philisterland und bis an die Grenze Ägyptens; sie brachten Geschenke und dienten Salomo alle Tage seines Lebens.
[31] Und Salomos Speise für einen Tag war dreißig Kor feines Mehl und sechzig Kor Mehl,

(כג) עֲשָׂרָה בָקָר בְּרִאִים וְעֶשְׂרִים בָּקָר רָעִי
וּמֵאָה צֹאן לְבַד מֵאַיָּל וּצְבִי וַיַחְמוּר
וּבְרִבְרִים אֲבוּסִים׃

(כד) כִּי־הוּא רֹדֶה בְּכָל־עֵבֶר הַנָּהָר מִתִּפְסַח
וְעַד־עַזָּה בְּכָל־מַלְכֵי עֵבֶר הַנָּהָר וְשָׁלוֹם
הָיָה לוֹ מִכָּל־עֲבָרָיו מִסָּבִיב׃

(כה) וַיֵּשֶׁב יְהוּדָה וְיִשְׂרָאֵל לָבֶטַח אִישׁ
תַּחַת גַּפְנוֹ וְתַחַת תְּאֵנָתוֹ מִדָּן וְעַד־
בְּאֵר שָׁבַע כֹּל יְמֵי שְׁלֹמֹה׃

(כו) וַיְהִי לִשְׁלֹמֹה אַרְבָּעִים אֶלֶף אֻרְוֹת
סוּסִים לְמֶרְכָּבוֹ וּשְׁנֵים־עָשָׂר אֶלֶף
פָּרָשִׁים׃ (כז) וְכָלְכְּלוּ הַנִּצָּבִים הָאֵלֶּה
אֶת־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְאֶת כָּל־הַקָּרֵב אֶל־
שֻׁלְחַן הַמֶּלֶךְ־שְׁלֹמֹה אִישׁ חָדְשׁוֹ לֹא
יַעְדְּרוּ דָּבָר׃ (כח) וְהַשְּׂעֹרִים וְהַתֶּבֶן לַסּוּסִים
וְלָרֶכֶשׁ יָבִאוּ אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר יִהְיֶה־
שָׁם אִישׁ כְּמִשְׁפָּטוֹ׃

(כג) עשרה בקר ברואים, הם שמנים ומפוטמים על התכוס, כמו שתי, ועזרים בקר רעי, הם הלוכים על המרעה בלתי מפוטמים בבית, ומלה לחן, הם הכבשים השמנים שבקרן ישראל, ולזיל ובני, הם מחרעה הזהר הבלתי בייתיים, ויתמור הם בופלונס, וברבורים לבנונים, הם העופות בבא מליעת השמנים המפוטמים על ידי בני לדם בבית, ושוע לחמרו שהם שמנים פ"ו עיב התרגומים הספרדים מן הנקודות הפטומים שהם שמנים מלת הנקדים קלפונ"ש.

והמזון הזה כפי הערך הנכון הנתן לאכול לכל יום היה מספיק לששים כלך לים בכל יום, וזה מורה על גדולת שלמה ומעלת מלכותו, שהיו בני ביתו התמידיים ששים כלך לים כזון שלוש והשקט שלה נגרע ממלך גדול מכל מלכי הגוים אשר שמענו את שמעו שיהיו להם עם רב ועצום כזה תמיד כל היום לאכול ולשתות משלו, ולהיות בשעור הזה מהמזון עמוס מאד, היה מתפלל שלמה מלת ל' ק' עליו * הטריפני לחם חקי. והנה לא זכר הכתוב שעור היין והפירות ושאר הדברים הנאכלים על שלחן המלך, לפי שהיה מהם בארץ ישראל כל כך שלא היה צריך לזכרו, כמו שלמה * ומפרי הארץ ישראל ק' ת' ע' שהקפיד הוא בעצמו המוליך הנהוג במלכות פולטונגל לרון מולדתי, שהם ממלת מלכות בלשונם (אשר לאנקו יאכלים פה היום) שלשת לקפים ומקים טוכלקוס.

(כב) ועשרה בקר ברואים, הם שמנים ומפוטמים על התכוס, כמו שתי, ועזרים בקר רעי, הם הלוכים על המרעה בלתי מפוטמים בבית, ומלה לחן, הם הכבשים השמנים שבקרן ישראל, ולזיל ובני, הם מחרעה הזהר הבלתי בייתיים, ויתמור הם בופלונס, וברבורים לבנונים, הם העופות בבא מליעת השמנים המפוטמים על ידי בני לדם בבית, ושוע לחמרו שהם שמנים פ"ו עיב התרגומים הספרדים מן הנקודות הפטומים שהם שמנים מלת הנקדים קלפונ"ש.

והמזון הזה כפי הערך הנכון הנתן לאכול לכל יום היה מספיק לששים כלך לים בכל יום, וזה מורה על גדולת שלמה ומעלת מלכותו, שהיו בני ביתו התמידיים ששים כלך לים כזון שלוש והשקט שלה נגרע ממלך גדול מכל מלכי הגוים אשר שמענו את שמעו שיהיו להם עם רב ועצום כזה תמיד כל היום לאכול ולשתות משלו, ולהיות בשעור הזה מהמזון עמוס מאד, היה מתפלל שלמה מת' ל' ק' עליו * הטריפני לחם חקי. והנה לא זכר הכתוב שעור היין והפירות ושאר הדברים הנאכלים על שלחן המלך, לפי שהיה מהם בארץ ישראל כל כך שלא היה צריך לזכרו, כמו שלמה * ומפרי הארץ ישראל ק' ת' ע' שהקפיד הוא בעצמו המוליך הנהוג במלכות פולטונגל לרון מולדתי, שהם ממלת מלכות בלשונם (אשר לאנקו יאכלים פה היום) שלשת לקפים ומקים טוכלקוס.

(כג) ועשרה בקר ברואים, הם שמנים ומפוטמים על התכוס, כמו שתי, ועזרים בקר רעי, הם הלוכים על המרעה בלתי מפוטמים בבית, ומלה לחן, הם הכבשים השמנים שבקרן ישראל, ולזיל ובני, הם מחרעה הזהר הבלתי בייתיים, ויתמור הם בופלונס, וברבורים לבנונים, הם העופות בבא מליעת השמנים המפוטמים על ידי בני לדם בבית, ושוע לחמרו שהם שמנים פ"ו עיב התרגומים הספרדים מן הנקודות הפטומים שהם שמנים מלת הנקדים קלפונ"ש.

והמזון הזה כפי הערך הנכון הנתן לאכול לכל יום היה מספיק לששים כלך לים בכל יום, וזה מורה על גדולת שלמה ומעלת מלכותו, שהיו בני ביתו התמידיים ששים כלך לים כזון שלוש והשקט שלה נגרע ממלך גדול מכל מלכי הגוים אשר שמענו את שמעו שיהיו להם עם רב ועצום כזה תמיד כל היום לאכול ולשתות משלו, ולהיות בשעור הזה מהמזון עמוס מאד, היה מתפלל שלמה מת' ל' ק' עליו * הטריפני לחם חקי. והנה לא זכר הכתוב שעור היין והפירות ושאר הדברים הנאכלים על שלחן המלך, לפי שהיה מהם בארץ ישראל כל כך שלא היה צריך לזכרו, כמו שלמה * ומפרי הארץ ישראל ק' ת' ע' שהקפיד הוא בעצמו המוליך הנהוג במלכות פולטונגל לרון מולדתי, שהם ממלת מלכות בלשונם (אשר לאנקו יאכלים פה היום) שלשת לקפים ומקים טוכלקוס.

(כג) ע

ומה שאמר כאן ארכבים לא ידוע מנסיון וגמר בדברי הימים מהדרין ארכבת לפים, כבר הודעתיך בשלות דעות חכמינו ז"ל לג כג עב כזה, ושקריהם במעשה המפרשים, והעדותיך כמה הם רקוקים מדרך המוסכל. ומפרשי הגזרה אמרו שהיו ארכבת לג כ, ע"ה לפים למלאה מאלו, כמו שנזכר בדברי הימי*, והארכבים חלק ערות סוסים היו לכל ישראל בזמן הזה. וגם זה בלתי נכון לפלו, לפי שהיה הדבר שם כן בלתי מתיקם שנים עשר חלק פרשים וארכבת לפים סוסים, כי שם היו הסוסים חלק כדי שיהיה שלמה בלבד היו מיותרים ארבה מאד, ואם היו לפרעיו היו מעשים ויתקייב שרובם יהיו הולכים כעבדים על הארץ,

ואיך יהיו הפרשים שנים עשר אלף והסוסים ארבעת אלפי, ? ועוד שאם הארבעים אלף סוסים לבד זכר הכתוב בכאן לא היו על שלמה, למה יתעכן בכלכלתם ? ולמה יביאו הנביאים השעורי והתבן לפיהם ? ולכן היותר נכון בזה הוא, שבדברי הימי' מבה הכתובי' שהיו בו סוסי שלמה, כי ארות הם הנזכרים, וכן ישעי' ל' ל' תרגם יונתן * לסוסי בעליו, תורים דמריה, והוא הנית אשר הסוסי עומדי בו הנקרא בלעז קלנקלילייה, ובלשון מדרשי שם קולר בקרקו לסטכלות, וזכר שם כן בדברי הימים שהיה לשלמה ארבעת אלפי לסוסי, לכל בתים של סוסים, וכאן מבה הסוסים שהיו לו שהיו ארבעים אלף סוסים היו עומדי בכל הנזכר בימים, ובלשון אמר ויהי לשלמה ארבעים אלף סוסים שהיו עומדים בתורות, כי המספר הזה מהארבעים אלף הוא לסוסים ולא לתורות, וכן כתב הר' לוי בן גרשום. ובאמרו למרכבו הוא שם כולל, כי היו מהם לרכוב הוא ופרשיו, ומהם היו לנשוא המרכבות עליהם, ומהם היו לעבוד ולמשוך בשאר הדברים, ובאמת המספר הזה מהסוסים הוא עכוס מאד, ולא שמעתי למלך מהלכי העמים ולא ראיתי בספר ספורי מלכיהם הקדומים שהיה מלך אפת השמש שיהיו בניתו תמיד, בהיותו בשלום אין מלחמה אין שטן ואין פגע רע, הארבעים אלף סוסים מבלי הכרח כי אם לכבוד ולתפארת כדי שילכו עמו מחקום למקום והדרנו לפניו. וכבר אמרתי שאמר שלמה כזה על * ולא יכלה הנרי' י"ו לו סוסים, לפחרי אלף היו למורך המלחמה. ואחרי חשוב שלא רצה שלמה להרבות בסוסים ובפרשים בלבד למען לנצחות הרוח ולנקמות ונקום ודרך רע, כי אם בעבה הנוסה, שבעבור זה היו המלכים אשר סביבותיו ירבים לתוכו ויהיו בכבשים לפניו ומניחים אלף מחקה, אם אלף היו עומדים אם לא היו יודעים שהיו לו כל כך רכב ופרשים וסוסים שיוכל לכבשם כאשר ירצה, ויותר רצוי היה לעשות זה מפני השלום מלעשות מלחמות, הנה אם כן קנה שלמה אלף מלכות והכניעת לויביו בסוסיו ובפרשיו ולכן החזיק בהם. גם מה שזכר שהיו לו שנים עשר אלף פרשי, להיותם תמידיים בביתו ובחצרותיו היה זה בחמת רכב גדול ועצום מאד ולא עשה כן מלך לפניו ולחקריו בהיותו בביתו בעת בלי מלחמה, ואין לבו שלמאל שהיו הפרשים ההלה מוכנים לפניו קדם בקדמו אלף בכל קדם, כי אם הנה זה לא זכרו הכתוב כן, כי אם שהיו לו כל כך מהסוסים תמיד שנים עשר אלף פרשים, ולכן היה מחכל שלמה שזכר, והוקרא לעניו ולפרעיו, ולכן היה מחכל שלמה שזכר, והוקרא

[כח] וַיִּתֵּן אֱלֹהִים חָכְמָה לִשְׁלֹמֹה וּתְבוּנָה הַרְבֵּה מְאֹד וְרָחַב לֵב כַּחוֹל אֲשֶׁר עַל־שְׂפַת הַיָּם: [ל] וַתֵּרֶב חָכְמַת שְׁלֹמֹה מֵחָכְמַת כָּל־בְּנֵי־קֶדֶם וּמִכֹּל חָכְמַת מִצְרָיִם: [לא] וַיֶּחְכַּם מִכָּל־הָאָדָם מֵאֵיתָן הָאֶזְרָחִי וְהֵימָן וְכַלְכֹּל וְדַרְדַּע בְּנֵי מָחֹול וַיְהִי־שְׁמוֹ בְּכָל־הַגּוֹיִם סָבִיב: [לב] וַיְדַבֵּר שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים מָשָׁל וַיְהִי שִׁירוֹ חֲמִשָּׁה וְאָלֶף: [לג] וַיְדַבֵּר עַל־הָעֵצִים מִן־הָאֶזֹב אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן וְעַד הָאֵזוֹב אֲשֶׁר יֹצֵא בַּקִּיר וַיְדַבֵּר עַל־הַבְּהֵמוֹת וְעַל־הָעוֹף וְעַל־הָרֶמֶשׂ וְעַל־הַדָּגִים: [לד] וַיָּבֹאוּ מִכָּל־הָעַמִּים לִשְׁמֹעַ אֶת חָכְמַת שְׁלֹמֹה מֵאֵת כָּל־מַלְכֵי הָאָרֶץ אֲשֶׁר שָׁמְעוּ אֶת־חָכְמָתוֹ:

עם זה השלה הנזכרת: ומאמר שפירשתי בפסוקים תדע למה עזר הכתוב לומר וכלכלו הנציבים הלה על המלך, לפרי שכבר אמרו למעלה, ושנוכו המפרשים שכתבתי פעם שנית בעבור הסוסים ושינו בכאן, וכפי מה שפירשתי היה תועלת מכל לזה ספר למעלה, כי לפרי שהנזיב בשלמה הספקות, לפיר כותב הספר הזה בעבור זה כלו הוקרך שלמה לגזום לותם הנציבים שיכלכלו את אלהם המלך ואת ניתו. ולפרי זה בכוף פסוק שלמה יזוכר הכתוב * וישכוף בבי' כ"ה שלמה רכב ופרשים ויהי לו לכף ורכבת מאות רכב ושנים עשר אלף פרשים ויניחם בערי הרכב ועם המלך בירושלם,

ואין פירוש שהיו הפרשים בערי הרכב לכל שהלך ורכבת מאות רכב היו בעלי הרכב, שהם בעריהם שנהה המלך מיוחדים לזה והפרשים היו תמיד עם המלך, ולזה לפיר ויניחם בערי הרכב קוזר לרכב אזכר, ולפרו ועם המלך בירושלם קוזר לפרשים שהיו עמו תמיד. וזכר הכתוב בכאן שהנציבים היה גם כן מוטל עליהם להוליך התבואות והתבן לסוסים ולרכב אל המקום אשר היו בו הסוסים, וזולה לומר בירושלם לסוסים שהיו שם שהיו רוכבים עליהם הפרשים ועבדי המלך, והיו תמיד עמו להלות העמים והשרים את עוזר בבוד מלכותו ואת יקר תפארת גדולתו, ולסוסי המרכבות שהם הנקרקים רכב, היו מוליכים הנציבים השעורים והתבן אל המקום אשר היו שם שהם ערי הרכב כמו שזכרתי:

ויתן אלקים וגו'. לפי שזכר למעלה שנתן השם לשלמה (כט, וכו') בבמה ועזר ובבוד, וספר הכתוב שזכה לשתי המעלות המדומות, זכר עתה לוך זכה בחכמה, להודיענו שעם היות שהרבה לו סוסים ופרשי, ולפרי ניתו לא בזבוז מפני זה מהתחכם, לפי שהיתה חכמתו על הבלו, ובבר פירשתי הפסוקים הלה בשערים אשר קדמו: ובספר הכתוב שהיתה חכמת שלמה מפורסמת לא לבד בתוך עמו כי אם גם בכל מלבי הארץ, עד שהיו בתים רבים מכל העמי' לשמוע את חכמתו. ומה שאמר הכתוב עוד מלת כל מלבי הארץ לשמוע את חכמתו, ירצה מיותר וכפול, ואמר דוד קמתי פי' בו שמלבי הארץ היו בתים לשמוע את חכמת שלמה, והעמים היו בתים לכל מלבותם בזמנם מבית שלמה לשמוע מחלבותם כמו שלמדו הם משלמה. וזה בתמת בלתי מתיישב כפי פשט הכתובים, וגם הוא רחוק לכל השכל שנאמר שכל מלבי הארץ הרבה לשמוע את חכמת שלמה ולא זכרו הכתוב, ולכן זכר בתמת שנת בניתת מלבת שבא לשמוע את חכמת שלמה, ואיך לא יזכור בתמת שאר המלבים? ולכן היותר נכון לפרש הוא, שהיו בתים מכל העמים לשמוע את חכמת שלמה והם היו שלוחים מאת מלבי הארץ לשמוע שמעתי של שלמה, כי היו חוקרים המלבים שולחים לבתים בסודים מעמיקים לשמוע את חכמתו. ולפה התבונן מכל זה הספור שהמלך שלמה בתמת ה' עליו זכה לבתרים הרבה, כתר תורה וחכמה רבתר מלבות העושר והבבוד, ובזכה כל זה לתוס לבבו ולבקיון כפיו,

כתיאור המשורר * אן ובבוד יתן ה' לך ימצא עוב תלים כל י"ג להולכים בתמים:

מלכים א ג

הפרשה השלישית תספר בענין הבית המקודש לשם ובית המלך ובית יער הלבנון וחומת ירושלם המשפט והבית אשר עשה לבת פרעה וכל כלי בית ; ודיבר הבדילו לרון המלכים העדות על קדש הקדשים ושדרה הכסיבה בבית המלכים , ותזכור הפרשה הנבואה אשר בתה על שלמה בחלמו הכנין . תחלת הפרשה וישלח חירם מלך צור וגו' , עד לו לחמר שלמה ה' לחמר לשכן בערפל וגו' . והנה שחלתי בפרשה הזאת עשת השחלות בדרכי :

השאלה הראשונה מה רלה כותב הספר הזה להכניס בתוך ספור הכנין אותה הנבואה אשר בתה לשלמה , הבית הזה אשר לתה כוכח וגומר ? והיה רלוי שיזכור אותה סם בתחלת הספור ורלחו ולם בסופו , ולל יפסיק הדבור מחלכת הכנין שהיה בו ויבית הנבואה הזאת ופסוקי בנין הבית מפה ומפה הם כתובים והנבואה בתחלתו , ותחכם בדברי הימים כשספר הכנין הזה לל זכר דבר אותה הנבואה לל בראש ולל בסוף ולל בתחלת הדברים :

השאלה השנית מה שהכניס בתוך ספור מלחכת הבית החלקי וכליו וזכרון הבית אשר בנה שלמה לעלמו , והבית אשר בנה ביער הלבנון ומעשה הכסא ואולם המשפט והבית אשר בנה לבת פרעה , ולה כלם היו דברי קולין וגסות הרוח , והיה רלוי שיספר אותם הכתוב אחרי תכלום מלחכת הבית והכלים החלקיים ולקודש הבית ואחר הדברים המיוחסים לגבוה , ולל שיכנים ספור הדברים הזרים אלין בתם קדושה ואיכס מתיחסים לבית הסם בתוך ספור בנין הבית ומלחכתו המקודש , ותחכם בדברי הימים ספר עזרל בנין הבית וכליו לחל לל הבית שתה בתוכו דבר מאחר הדברים שאינם מאותה מלחכה :

השאלה השלישית למה לל עשה שלמה מלחכת הבית וכליו כתבנית אשר נתן

לה ל כח יח לו יחביו ? כמו שנזכר בדברי הימים * שנתן המלך דוד לשלמה בנו תבנית כל המלחכה , והעיד שתה שהיה אותו

שם יט התבנית מוסכם ומבודר מהשל יה' , שנאמ' * הכל בכתב כיד ה' עלי השכיל כל מלחכת התבנית , ואתה תראה שדוד הוה שיעשה מכונות בכף ושלחנות בכף ובפודי בכף , מלבד המכונות והשלחנות והכפודים שהוה לעשות וזה עשוי , ושלמה לל עשה בכל מלחכת הבית דבר מכסף לל שלחן ולל מכורה ולל כפור , ועבר תס כן על תנות דוד יביו שהיה עליו תפי בניח תאת ה' תן השמים :

השאלה הרביעית למה לל עשה שלמה בנין הבית כתבנית משכן המשכן , לל בכמות ואורך הבתים ורחבם וגבהם ולל בגודל הכלים ומשקלם ? כי הנה המשכן היה כלו שלשים לחה אורך ועשרה ברחב ועשרה בגבוה , ובבנין שלמה היה הבית ששים לחה אורך ועשרים רחב ושלשים לחה קומתו , במשכן היה קדש הקדשים עשרה לחות לרכו ועשרה רחבו ועשרה גבהו , ובבנין שלמה היה הדביר (שהוה לפני לפנים והוה קדש הקדשים) עשרים לחה באורך ועשרים ברוחב ושלשים בגובה , ויקשה תס כן למה לל נעשו מרחקי הבית אחר שלמה כמרחקי המשכן שהוה בזמנו ? ויקשה עוד למה כמו שנעשה האורך והרחב בבית שלמה בכפל . מפה שהיה המשכן לל שחר בגובה זה הערך עלמו ג רוצה לומר שהיה הכפל מפה שהיה במשכן , והיה שלשה פעמים גבוה מחכו , והיה רלוי שיהיה מתיקשים שלשת המרחקים תס בתוספת

שמות כה ט ושם בפסרון , כל אשר אתראה לחרה * ככל אשר לני מרחה אותך את תבנית המשכן ואת תבנית כל כליו וכן

שנזכרו שם תעשו , ואחל מפה לדורות שיעשו בית עולמים כתבנית לף יל עב המשכן , ואתה תראה שמרחק הבית בארך ורוחב וגובה

ובשאר הדברים והכלים לל עשה שלמה (בבית לשר בנה לשם השם) בלותם השעורים שעשה משה במשכן :

השאלה החמשית מה היה שחכלי בית השם לשר עשה משה קלתם עשה שלמה בבית עולמים וקלתם לל עשה , ובמתפח עם לשר היו בלהל מועד שעשה משה ? כי לתה תראה שלל עשה לרון העדות ובמתפח עם לותו שבעשה במדבר , לבל עשה כרובים ולל בסתפח עם הכרובים שעשה משה עם הלרון , גם לל מלינו כלן שעשה פרוכת ולל מסך ולל בגדי הכהנים ולל שמן המשחה , ובמתפח עם לותם שעשה משה , בהיות הפרוכת והמסך ובגדי הכהנים יבים שעברו עליהם מאת שנה , ועשה המנורה והשלחן ויכיר וכבו , ויקשה לם כן לשר לל עשה כלם מחדש ? והיה רלוי שיהיה זוה , לו יעשה כלם לו לל יעשה לחד מהם ויסתפק עם הרלשונים :

השאלה הששית למה במלחכת הכלים לשר עשה שלמה בקלתם לל הוסיף ולל החסיר ממה שמה הלל יח' למשה במדבר ובקלתם הוסיף ? כי הוא עשה הכרובים שניים כמו שמה משה במספרם , ומזבח הזהב לחת ומזבח העולה לחת כמו שנזכר בספר דברי הימים , ובכל זה הסכים עם מלות הסם למשה , ולמחכם במנורות ובשלחנות ובכיורות ובכותיהם חוסיף כהנה וכהנה , כי במקום שמה משה שלשן לחד עשה שלמה עשרה שלחנות , ובמקום שמה משה על המנורה לחת וכיור לחד וכאן לחד עשה שלמה עשרה מנורות ועשרה כיורות ועשרה מכונות , וכן היה דוד לומר , רוחה לומר שיעשה עשרה מנורות ועשרה שלחנות והוא זר מאד , כי מה רלו שני המלכים החלה להוסיף בכלים החלה על מה שמה בתורה מוזלת אחר הכלים כלם ? ולמה עשו התוספת בזה המספר מעשרה תמיד ולל במספר לחר ? ועוד תראה שעשה שלמה דברים לחרים מלבו שלל עשה משה ולל היה דוד לחביו על עשייתם , והם שני העמודים יכין ובועז מכלי נורך ושמוש כראוי בהם , כי לל היה עליהם בכתי בית ולל בנין לחר כלל ולל היו משתמשים מלותם העמודים בדבר מה , והיה לשר עשה גם כן מעלמו , וראוי לתת סבה בדברים החלה כלם , ולחלת מהמפרשים לוה לל הרגישו במקום הסמך בדברים החלה ולל השתדלו לתת בזו שעשה חזקה לו חלושה ולל טעם קטן לו גדול ? וכבר רחיתי בפסוקי הפרשה דברים זרים , וגם כן רחיתי בהם קלופים ממה שכתוב בספר דברי הימים ולל העירותי עליהם בכלן ולחיר בפירוש הפסוקים , ולחר פירושם תשתדל להחיר הסמוכות החלה כפי יכולתי . ולמה שהיו (כמו שזכר הכתוב בספר המופת) בכל פעל תרבעו מלחכותיו תרבעה סבות , הפועלת והחומריית והצורנית והתכליתית , תחלת הפרשה הזאת בחלקת לנתחים . הנתח הראשון מן ויחלח חירם על ויהי בשמים שנה וגו' , וזה ספר מי הם הפועלים בבנין הזה . והנתח השני מויקו בשמני שנה וגו' עד ותשלם כל המלחכה וגו' , וזו ספר החומר והצורה , רוחה לומר הדברים שהיו חומר וכוונת לבנין ותבנית הבית ותמונתו . והנתח השלישי מותשלם כל המלחכה עד סוף הפרשה וכו' , הגיד הסבה התכליתית בבנין , וכמו שתפרש בפסוקים :

ה

[ה] וַיִּשְׁלַח חִירָם מֶלֶךְ־צֹר אֶת־עֲבָדָיו אֶל־
שְׁלֹמֹה כִּי שָׁמַע כִּי אֹתוֹ מָשְׁחוּ לְמֶלֶךְ תַּחַת
אָבִיהוּ כִּי אֹהֵב הָיָה חִירָם לְדָוִד כָּל־
הַיָּמִים׃ [ב] וַיִּשְׁלַח שְׁלֹמֹה אֶל־חִירָם לֵאמֹר׃
[ג] אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת־דָּוִד אָבִי כִּי לֹא יָכֹל
לִבְנוֹת בַּיִת לְשֵׁם יְהוָה אֱלֹהָיו מִפְּנֵי
הַמִּלְחָמָה אֲשֶׁר סְבָבֻהוּ עַד תֵּת־יְהוָה
אֹתָם תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלָיו׃ [ד] וְעַתָּה הֵנִיחַ
יְהוָה אֱלֹהַי לִי מִסָּבִיב אֵין שָׂטָן וְאֵין
פֶּגַע רָע׃ [ה] וְהִנְנִי אֹמֵר לִבְנוֹת בַּיִת לְשֵׁם
יְהוָה אֱלֹהָי כַּאֲשֶׁר ׀ דִּבֶּר יְהוָה אֶל־דָּוִד
אָבִי לֵאמֹר בִּנְךָ אֲשֶׁר אֶתֵּן תַּחְתֶּיךָ עַל־
כִּסְאֲךָ הוּא־יִבְנֶה הַבַּיִת לִשְׁמִי׃ [ו] וְעַתָּה
צַוֵּה וְיִכְרְתוּ־לִי אֲרָזִים מִן־הַלְּבָנוֹן
וַעֲבָדַי יִהְיוּ עִם־עֲבָדֶיךָ וּשְׂכַר עֲבָדֶיךָ
אֶתֵּן לְךָ כְּכֹל אֲשֶׁר תֹּאמַר כִּי ׀ אַתָּה יָדַעְתָּ
כִּי אֵין בָּנוּ אִישׁ יֹדֵעַ לִכְרֹת עֵצִים
כַּצִּדֹנִים׃ [ז] וַיְהִי כְּשָׁמְעַ חִירָם אֶת־דִּבְרֵי
שְׁלֹמֹה וַיִּשְׂמַח מְאֹד וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה
הַיּוֹם אֲשֶׁר נָתַן לְדָוִד בֵּן חָכָם עַל־הָעָם
הָרָב הַזֶּה׃ [ח] וַיִּשְׁלַח חִירָם אֶל־שְׁלֹמֹה
לֵאמֹר שָׁמַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר־שָׁלַחְתָּ אֵלָי אֲנִי
אֶעֱשֶׂה אֶת־כָּל־חֶפְצְךָ בַּעֲצֵי אֲרָזִים וּבַעֲצֵי
בְרוֹשִׁים׃ [ט] עֲבָדַי יֹרְדוּ מִן־הַלְּבָנוֹן יָמָּה

(ה) **וישלח** חירם וגו׳. נפסוקים הללו רצוי שנעיר על קרבעה דברים. הקודם שכתוב שחירם שלח אל שלמה לשאוב ושלמה שלח אליו לחר כך ושחירם הזיב לדברין, והיו לכ׳ בכתוב אלישי שחירם לשלמה ושלמה לה נ׳ ב׳ לחירם ושחירם לשלמה פעם לחרת, ולחתם כדברי היימים * לא נזכרו כי אם שתי אליזיות, הקודם משלמה לחירם עוד, וזהו החלוף הראשון. והחלוף השני הוא, שכאן נזכר ששלמה לא שלח לשאול לחירם כי אם לחזיוס בלבד, ולחתם כדברי היימים * נזכר ששלח לשאול מהנו גם כן חיס חכם לעשות כוהב וכסף ובקשת וכנרול וכלרון וכרמיל ותכלת ויודע לפתח פתוחים, ועם זה עשי חרוזים וברוזים ולמוניס, ועל הדברים הללו כלם הזיב חירם לשלמה כדברין הנזכרי, שמה שנעשה כחם כל חפצו, וזהו החלוף השני. והחלוף השלישי הוא ששם נזכר שהיה נותן לעבדי חירם חעים ושעורים ויין ושמן, וכאן לא כחוב דבר חזה שהיה נותן לעבדיו, אבל נזכר לבד שהיה נותן לחירם חעים ושמן מדי שנה בשנה מלכולת לביתו. וכדי לחת טעם בשלשת החלופים הללו רצוי לפרש הפסוקים שבאו כאן, לל בספר מלכים, ובפרש חחריהם הפסוקים שבאו בספר דברי היימים כזה הענין ויחיבנו לו הדברים מבלי חלוף כלל. ואומר שחירם כתב, שמע שיחת דוד והמלכת שלמה בנו שלח אליו מלאכיו לדבר על לבו דברי שלום ואחת, כמנהג המלכים לעשות עם שאר המלכים מודיעים כשימליכו, לל לנחמם על מות חביהם ולחזק עמהם הברית וחהבה שהי׳ עם חבותיהם, ולאמר אליהם שאם ילכו דבר מה מחרפים שהנה כל הארץ לפניהם יגזרו אומר ויקם להם, והשליחות הזה הוא המכוון במה שאמר כאן וישלח חירם מלך מור את עבדיו לשלמה כי שמע כי אותו משחו למלך תחת חביהו כי אותה היה חירם לדוד כל הימים, לל שנשלח אליו שליחות על המלכתו ובענין החתנה שהי׳ לו עם דוד ובניו, ולחן נפסק שנשלח השיב לו דברים טובי׳ על שליחותו (ב׳ ג׳) כראוי ואף לל נזכר: ובספר הכתוב שנשלח עוד לומר לחירם עם שלחו אליו שהוא היה עתיד לבנות בית ליי׳, לפי שדוד לחניו לל היה יכול לבנותו מפני מלחמות שהי׳ לו עם כל יסודיו, ולחתם אמרו מפני המלחמה שהי׳ לו עם סביבותיו, ועליהם אמר עד תת ה׳ לוחם תחת כפות רגליו:

(ד) ולחתם שהניח ה׳ לו מסביב ולין לו שטן ולין פגע רע, לל שטן מעשו ופגע רע מהגוים, היה רוצה לבנות בית לשם ה׳, כי היה החלוה המכוחה והנקלה, כמו שנאמר בקכלתם זל׳, ושהדבר הזה היה עליו חוכח בהדרין רבה ומכרת גדול להיותו מכוזד מאת ה׳ מן השמים, כי הוא פה כ׳ עכ׳ דבר על דוד שהי׳ עבדו שנאו שהי׳ יתן לו יוהר על כחלו יבנה הבית (ה) לשמו, ומפני זה יצטרך לל עני חרוזים הרבה: והיה מבקש (ו) ממנו שילוה לעבדיו שיכרתו לוחם מהלבנון והוא יתן לת שכרם, ויהיו עבדי שלמה עם עבדי חירם בחוחם מלכך, לעזור וללמוד לוחם, לפי שלא היו בישראל יודעי לכרות חרוזים כמיהוכו, שהיו מחלכות חירם, כמו שאמר * מה לחם יחלל ג׳ ע׳ לי מור ולידון, כי היו קרובים זה לזה ומחלכות לחת. ועם היות שדוד לל נחנב מלבנות הבית מפני טרדת המלחמה כי לם מהכנה לאר לחר לו ית׳ כי דמים רבים שפכת, הנה שלמה לחר לחירם השעם הנלוה והעליס ממנו השעם הלחתי מפני כבוד לבון. ולפשר לומר גם כן כי גם כמה שלחר מפני המלחמה, כוון למה שלחר לו ית׳ שלל יבנה הבית היה מלחמה כי לם לר מלוס ולין מנוחה. והמפרשים לחרו שהיה הלבנון מלרן לירושלם, ושלל שלל שלמה כי לם עבדי חירם שהיו יודעים לכרות העלים. ולכי לחנוחה יוכיחו עבדי חירם כי לם כמוך לירושלם לל היו עם עלים הרבה יספיקו למלחכת הבנין, ושלבן השחדל שלמה עם חירם שעבדיו יכרתו לותם מהלבנון לאר בלרן חירם, כי עם היה רבוי החרוזים, וכמו שנזכר בדברי היימים * שהיו הלידוכים לה ת׳ ככ ל׳ מביליס לדוד, ולופן הפסוקי׳ מורים על זוה הוא לחחת כמו שלוכיח לחרי זה:

(ז) ובספר הכתוב נשמע חירם שמחה נדולה בשמעו לת הדברים הללה ונתן שבח והודלה רבה לשם יתברך שנתן לדוד בן חכם, לפי שחיתוך שלחלו ובקשתו לבנות בית ה׳ הכיר חירם שהיה שלא׳ מלד, עם יתר הדברי׳ שהיו מלאכיו מספרים לליו מחה שרלו בביתו ובמעשיו: ולענין השחלה (ח) הזיבו לכי לעשות כל חפלך בעני חרוזים ובעני ברוזים, וענין המחמר הזה הוא, שלל היה חפץ שעבדי שלמה יבלו עם עבדיו לכרות החרוזים כמו שהוא אומר, כי הוא יעשה (ט) כל חפלו, ועבדיו חחה בלבד יורידו העלים מן הלבנון יחה והם יעבירו לותם היס, וזה כן לענין הכריתה ולענין הירידה לים עבדיו יהיו מחפיקים לעזרתו. ולוכרות פי׳ נהונות שיעבירו העלים ההם לים קשורות הקורות זו בזו כחכונם, ולחרי כלתם ליבשה יחירו הקשרים כדי להוליך כל לחת מהן בפני עלמה. ולכלה שהיה לים נבנוע חירם, ולזה יבחינו עבדיו העלים לים וישימו לותם בישבה שהוא מנבוע לרן ישרלל, וזה מורה שהיה הלבנון בלרן חירם, ללה שעבדיו היו כורתים ומביליס העלים לים עד לרן ישרלל: ולפי

מלכים א ד

(יח) ולפי שהיער היה מהמלך היה שלמה לתת לו בעד זה
עצים לפי ערכם מעט ועצרים לפי ערכם אמן מדי שנה
בשנה למחצב ביתו, כי עם היות שלפי שהיה כי הם
מעט בלבד, ולפי שהלו כי הם יתנכם לו בלבד פעם לחת
ולפי*שנה לו, הנה שלמה ברוחו הכדיבה נתן לו מעט ומזון
הרבה מלך וזה מדי שנה בשנה * ולה דוד קמתי כתב מדי
שנה בשנה בעוד שהתמיד כריתת העצים מהלבנון, ויותר
נכון לומר שהיה נותן תמיד מדי שנה בשנה המספיק הזה כל
ימי קיום, כמובן החלטים לתת לחצרי הכרים לפי מזמעתם
ומזרעתם קומם, וזה היה לשלמה בכוד גדול שיהיה מלך
קיום כזה ממנו מזמת בכל שנה ושנה כעבד המקבל שכר
(יט) מלכותו: והנה זכר הכתוב לחקרי זה וה' נתן חכמה לשלמה
כאשר דבר לו ויהי שלום וגו', להגיד שעם היות קיום לזהב
לדוד כל ימיו, ושמבני להבתו
שלח לפי שלמה דברים טובים
דברים ניקומים, הנה לחקרי
כן קיימו וקבלו השלום וברית
לחת כיניהם לפי בעבור להבת
דוד כי לם בעבור חכמת
שלמה ומעלתו ומתכתו, כי
רבים יקלו פני כדיב, וזה
הממלח מהספור הזה כתן
בספר מלכים: ומאמם בספר
דברי הימים כתוב הענין הזה
בענין לחר ודברים נחים
ונחים כאמרו בו שמה, ומבני
מעתיקם פה ומפרש לותם:
(כ) * ויעלח שלמה לקיום מלך
על כל ישראל: וכל
הימים אשר מלך שלמה על ישראל היו ארבעים שנה:
(כא) ושלמה מושל בכל הממלכות מהנהר ארץ פלשתים ועד
גבול מצרים מגישים מנחה ועבדו את שלמה כל ימי חייו:
(כב) ויהי לחם שלמה ליום אחד שלשים כר סלת ושישים כר
קמח: (כג) עשרה בקר בריאים ועשרים בקר מרעית ומאה
צאן מלבד איל וצבי ויחמור ובריאים אבוסים: (כד) כי הוא
רדה בכל העבר הנהר מתפסח ועד עזה בכל מלכי העבר
ויהי שלום לו מכל עבריו סביב: (כה) וישכן יהודה וישראל
לבטח איש תחת גפנו ותחת תאנתו מדן ועד באר שבע כל
ימי שלמה: (כו) ויהי לשלמה ארבעת אלפי אבוס מרכבות
ושנים עשר אלף פרשים: (כז) והנצבים האלה נצבו את
המלך שלמה ועל שלחן המלך שלמה איש חדשו לא יעדר
דבר: (כח) ושעורה ותבן לסוסים ורכש יביאו אל המקום
אשר יהיה שם איש כמשפטו: (כט) ויתן אלהים חכמה לשלמה
ותבונה הרבה מאד ורחב לב כחול אשר על שפת הים:
(ל) ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת
מצרים: (לא) ויחכם מכל האדם מאיתן האזרחי והימן וכלכל
ודרדע בני מחול ויהי שמו בכל הגוים סביבותיו: (לב)
וידבר שלשת אלפים משל ויהי שיריו חמשה ואלף שיר:
(לג) וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב
היוצא בקיר וידבר על הבהמה ועל העוף ועל הרמש ועל
הדגים: (לד) ויבאו מכל העמים לשמע את חכמת שלמה
מאת כל מלכי הארץ אשר שמעו את חכמתו:

(ה א) וישלח חירם מלך צר את עבדיו אל שלמה כי שמע כי
אתו משחו למלך תחת אביו כי היה חירם אהב דוד כל
ימים: (ב) וישלח שלמה אל חירם לאמר: (ג) אתה ידעת את
דוד אבי ולא יכל לבנות בית לשם ה' אלקיו מפני המלחמה
אשר סבבוהו עד תת ה' אתם תחת כפות רגליו: (ד) ועתה
הניח ה' אלקי לי מסביב אין שטן ואין פגע רע: (ה) והנני
אמר לבנות בית לשם ה' אלקי כאשר דבר ה' אל דוד אבי
לאמר בנך אשר אתן תחתיך על כסאך הוא יבנה הבית לשמי:
(ו) ועתה צו וכרתו לי ארזים מלבנון ועבדי עבדיך עם עבדיך
ואל שכר לך אתן כאשר תאמר כי אין בנו איש יודע לכרת
עצים כצדנים: (ז) ויהי כשמע חירם את דברי שלמה וישמח
מאד ויאמר ברוך ה' היום אשר נתן לדוד בן חכם על העם
הרב הזה: (ח) וישלח חירם אל שלמה לאמר שמעתי את אשר
שלחת אלי אנכי אעשה את כל חפצך בעצי ארז ובעצי ברוש:
(ט) עבדי ירדו מלבנון אל הים ואנכי אשימם גלים בים עד
המקום אשר תשלח אלי ופצתים שם ושאתה תשא ואתה
תעשה את חפצי לתת לחם ביתי: (י) וירד חירם לשלמה עצי
ארזים ועצי ברושים כל חפצו: (יא) ושלמה נתן לחירם עשרים
אלף כר חטים מכלת לביתו ועשרים כר שמן כתית כזאת
יתן שלמה לחירם שנה בשנה: (יב) ויהוה נתן חכמה לשלמה
כאשר דבר לו ויהי שלום בין חירם ובין שלמה ויכרתו ברית
שניהם:

ואתה תמלך בכל אשר תאוה נפשך ובנית לי בית לשם קדשי
תכונת הכנין, ועשה בכה רבה לבית החלקים, ומם כתוב
* ויאמר דוד לכנום לת הגרים אשר בחרן ישראל ויעמד מם לכנ'
קומכים לחכוב לחכי נזית לבנות בית החלקים ובנוי
לרוב ולמכמרים לחלתות העשורים ולמעברות הכין
דוד ובחצות לרוב לין משקל ועבי לרזים לחין מכפר כי
הכיולו הלידונים והמורים עבי לרזים לרוב, ויאמר
עוד * והנה בעבי הכיכותי לבית השם זהב ככרים שם ל"ש
מאה אלף וכסף אלף אלפים ככרים ולבחצת ולבנוזל
לין משקל כי לרוב היה ועבים ולכנים הכיכותי ועליהם
תוכיף ועשך לרוב עושי מלאכה קומכים וחרשי לבן ועץ
וכל חכם בכל מלאכה לזהב לכסף ולבחצת ולבנוזל לין מספר
קום ועשה כי ה' עמך: וכל זה יורם שהיו לדוד עבי לרזים
הרבה שהכיולו לו המורים
והלידונים והיו לקלו מוכנים
לבית ה', ולזה שלח שלמה
לומר לו כאשר עשית עם דוד
לבי, והכתוב הזה מפר
הבטוח, ועכיכו כמו שעשית
עם דוד לבי שבלחת לו לרזים
ולבכות בית לבחת בו, כן
רלוי שתעשה עמדי בהיות
תכלית שלחי יותר טוב ובכחר
מתכלית שלחת לבי, כי הוח
שלח ממך החדוש לבכין ביתו
ולבי לבכין בית ה'. והגיד לו
קדושת הבנין באמרו להקדים
לו להקטיר לפכיו קטורת,
לל לקדשו בפכי העמים, כי
בביתו יתפרס מעלתו וקדושתו
מפחת כפלחותיו וליוקר
העבודה לפר יעבדו שמה,
לם לתמונה הקטורת וזה
במזבח הזהב, ולם המערכת תמיד, ואמר זה על המכורה
שיערוך לותה תכהן בבקר בבקר, והשלחן שהיה לפם הפכים
כערך עליו, ולם העולות התמידות בבקר ובערב, ולם
המוספים בשבתות ובחדשים ובמועדי ה'. ואמר שלח יקשוב
קירם שים בעבודה הוחת דבר בעל ומותר, לכל כלה קיום
גדול כפי מה שמותה תורה, והזו אמרו לעולם זחת על
ישראל והודיעו שיהיה הבית הזה גדול מלל כפי גודל השוכן
בקרבו יתברך, כי גדול לדוכנו מכל החלקים, לל כי הוח
השליט והמכה וכלם עבדים ומשפעים ממנו. ואמם אמרו
ומי יעמוד כח בית כי השמים ושמי השמים לל
יכלכלוהו, לין עכיכו על ההגבלה במקום, כי הוח ית' לינו
גשם ולל יוקף במקום לל מהעליונים ולל מהתחתונים, לבל
עכיכו שהבית המקודש היה מוכה על מדרגות הממלחי' נשמיים
ורוקשיים כמו שיבח לאחר זה, ולזה יעיר על מעלתו יתברך
וקדושתו שהוח מקום כל הממלחות וכדרם. ואמר אשר לפני
לפכוד שהיה שלמה מדמה בנפשו שהבית אשר יעשה יהיה על
מעלת היכל ית' ורומחותו מפכי הורחתה על מעשיו ויהיה זה
בשלמות, כי הנה הממלחים עמים עליונים ותחתונים עם
היותם בטבעיהם מורים על הנימום המוסכל לפני ית', לל
יורו על לחתתו והממלח ולפני רחוקים לפיו שיעור מחלמות
הנימום המוסכל הפני ההוח, עד שלין לו יקם לפני כלל,
וכל שכן שלח יהיה לו ערך כוחת ההודלה לבית המורח
עליהם, לך יהיה ענין הבית להורות דבקות העובד, וזהו
להקטיר לפכיו, כי היה הקטורת היותר רוחנית מהעבודות
ומעידה על כוונות הממלחות הרוחכי כמו שיבח. ואחרי
שהודיעו כל זה שלח מחנו לים תכם לעשות כחותם הממלחות
לשר זכר. ואחרון הוח החרגמן, ושלח עליו בעבור שהרוב',
והכתובים הם הקיומים שעושים בולטי' בזהב ובכסף ובבחצת
ובעצים

(יח) ולפי שהיער היה מהמלך היה שלמה לתת לו בעד זה
עצים לפי ערכם מעט ועצרים לפי ערכם אמן מדי שנה
בשנה למחצב ביתו, כי עם היות שלפי שהיה כי הם
מעט בלבד, ולפי שהלו כי הם יתנכם לו בלבד פעם לחת
ולפי*שנה לו, הנה שלמה ברוחו הכדיבה נתן לו מעט ומזון
הרבה מלך וזה מדי שנה בשנה * ולה דוד קמתי כתב מדי
שנה בשנה בעוד שהתמיד כריתת העצים מהלבנון, ויותר
נכון לומר שהיה נותן תמיד מדי שנה בשנה המספיק הזה כל
ימי קיום, כמובן החלטים לתת לחצרי הכרים לפי מזמעתם
ומזרעתם קומם, וזה היה לשלמה בכוד גדול שיהיה מלך
קיום כזה ממנו מזמת בכל שנה ושנה כעבד המקבל שכר
(יט) מלכותו: והנה זכר הכתוב לחקרי זה וה' נתן חכמה לשלמה
כאשר דבר לו ויהי שלום וגו', להגיד שעם היות קיום לזהב
לדוד כל ימיו, ומחמבי להבתו
שלח לפי שלמה דברים טובים
דברים ניקומים, הנה לחקרי
כן קיימו וקבלו השלום וברית
לחת כיניהם לפי בעבור להבת
דוד כי לם בעבור חכמת
שלמה ומעלתו ומתכתו, כי
רבים יקלו פני כדיב, וזה
הממלח מהספור הזה כתן
בספר מלכים: ומאמם בספר
דברי הימים כתוב הענין הזה
בענין לחר ודברים נחים
ונחים כאמרו בו שמה, ומבני
מעתיקם פה ומפרש לותם:
(כ) * ויעלח שלמה לקיום מלך
על כל ישראל: וכל
הימים אשר מלך שלמה על ישראל היו ארבעים שנה:
(כא) ושלמה מושל בכל הממלכות מהנהר ארץ פלשתים ועד
גבול מצרים מגישים מנחה ועבדו את שלמה כל ימי חייו:
(כב) ויהי לחם שלמה ליום אחד שלשים כר סלת ושישים כר
קמח: (כג) עשרה בקר בריאים ועשרים בקר מרעית ומאה
צאן מלבד איל וצבי ויחמור ובריאים אבוסים: (כד) כי הוא
רדה בכל העבר הנהר מתפסח ועד עזה בכל מלכי העבר
ויהי שלום לו מכל עבריו סביב: (כה) וישכן יהודה וישראל
לבטח איש תחת גפנו ותחת תאנתו מדן ועד באר שבע כל
ימי שלמה: (כו) ויהי לשלמה ארבעת אלפי אבוס מרכבות
ושנים עשר אלף פרשים: (כז) והנצבים האלה נצבו את
המלך שלמה ועל שלחן המלך שלמה איש חדשו לא יעדר
דבר: (כח) ושעורה ותבן לסוסים ורכש יביאו אל המקום
אשר יהיה שם איש כמשפטו: (כט) ויתן אלהים חכמה לשלמה
ותבונה הרבה מאד ורחב לב כחול אשר על שפת הים:
(ל) ותרב חכמת שלמה מחכמת כל בני קדם ומכל חכמת
מצרים: (לא) ויחכם מכל האדם מאיתן האזרחי והימן וכלכל
ודרדע בני מחול ויהי שמו בכל הגוים סביבותיו: (לב)
וידבר שלשת אלפים משל ויהי שיריו חמשה ואלף שיר:
(לג) וידבר על העצים מן הארז אשר בלבנון ועד האזוב
היוצא בקיר וידבר על הבהמה ועל העוף ועל הרמש ועל
הדגים: (לד) ויבאו מכל העמים לשמע את חכמת שלמה
מאת כל מלכי הארץ אשר שמעו את חכמתו:

(ה א) וישלח חירם מלך צר את עבדיו אל שלמה כי שמע כי
אתו משחו למלך תחת אביו כי היה חירם אהב דוד כל
ימים: (ב) וישלח שלמה אל חירם לאמר: (ג) אתה ידעת את
דוד אבי ולא יכל לבנות בית לשם ה' אלקיו מפני המלחמה
אשר סבבוהו עד תת ה' אתם תחת כפות רגליו: (ד) ועתה
הניח ה' אלקי לי מסביב אין שטן ואין פגע רע: (ה) והנני
אמר לבנות בית לשם ה' אלקי כאשר דבר ה' אל דוד אבי
לאמר בנך אשר אתן תחתיך על כסאך הוא יבנה הבית לשמי:
(ו) ועתה צו וכרתו לי ארזים מלבנון ועבדי עבדיך עם עבדיך
ואל שכר לך אתן כאשר תאמר כי אין בנו איש יודע לכרת
עצים כצדנים: (ז) ויהי כשמע חירם את דברי שלמה וישמח
מאד ויאמר ברוך ה' היום אשר נתן לדוד בן חכם על העם
הרב הזה: (ח) וישלח חירם אל שלמה לאמר שמעתי את אשר
שלחת אלי אנכי אעשה את כל חפצך בעצי ארז ובעצי ברוש:
(ט) עבדי ירדו מלבנון אל הים ואנכי אשימם גלים בים עד
המקום אשר תשלח אלי ופצתים שם ושאתה תשא ואתה
תעשה את חפצי לתת לחם ביתי: (י) וירד חירם לשלמה עצי
ארזים ועצי ברושים כל חפצו: (יא) ושלמה נתן לחירם עשרים
אלף כר חטים מכלת לביתו ועשרים כר שמן כתית כזאת
יתן שלמה לחירם שנה בשנה: (יב) ויהוה נתן חכמה לשלמה
כאשר דבר לו ויהי שלום בין חירם ובין שלמה ויכרתו ברית
שניהם:

ואתה תמלך בכל אשר תאוה נפשך ובנית לי בית לשם קדשי
תכונת הכנין, ועשה בכה רבה לבית החלקים, ומם כתוב
* ויאמר דוד לכנום לת הגרים אשר בחרן ישראל ויעמד מם לכנ'
קומכים לחכוב לחכי נזית לבנות בית החלקים ובנוי
לרוב ולמכמרים לחלתות העשורים ולמעברות הכין
דוד ובחצות לרוב לין משקל ועבי לרזים לחין מכפר כי
הכיולו הלידונים והמורים עבי לרזים לרוב, ויאמר
עוד * והנה בעבי הכיכותי לבית השם זהב ככרים שם ל"ש
מאה אלף וכסף אלף אלפים ככרים ולבחצת ולבנוזל
לין משקל כי לרוב היה ועבים ולכנים הכיכותי ועליהם
תוכיף ועשך לרוב עושי מלאכה קומכים וחרשי לבן ועץ
וכל חכם בכל מלאכה לזהב לכסף ולבחצת ולבנוזל לין מספר
קום ועשה כי ה' עמך: וכל זה יורם שהיו לדוד עבי לרזים
הרבה שהכיולו לו המורים
והלידונים והיו לקלו מוכנים
לבית ה', ולזה שלח שלמה
לומר לו כאשר עשית עם דוד
לבי, והכתוב הזה מפר
הבטוח, ועכיכו כמו שעשית
עם דוד לבי שבלחת לו לרזים
ולבכות בית לבחת בו, כן
רלוי שתעשה עמדי בהיות
תכלית שלחי יותר טוב ובכחר
מתכלית שלחת לבי, כי הוח
שלח ממך החדוש לבכין ביתו
ולבי לבכין בית ה'. והגיד לו
קדושת הבנין באמרו להקדים
לו להקטיר לפכיו קטורת,
לל לקדשו בפכי העמים, כי
בביתו יתפרס מעלתו וקדושתו
מפחת כפלחותיו וליוקר
העבודה לפר יעבדו שמה,
לם לתמונה הקטורת וזה
במזבח הזהב, ולם המערכת תמיד, ואמר זה על המכורה
שיערוך לותה תכהן בבקר בבקר, והשלחן שהיה לפם הפכים
כערך עליו, ולם העולות התמידות בבקר ובערב, ולם
המוספים בשבתות ובחדשים ובמועדי ה'. ואמר שלח יקשוב
קירם שים בעבודה הוחת דבר בעל ומותר, לכל כלה קיום
גדול כפי מה שמותה תורה, והזו אמרו לעולם זחת על
ישראל והודיעו שיהיה הבית הזה גדול מלל כפי גודל השוכן
בקרבו יתברך, כי גדול לדוכנו מכל החלקים, לל כי הוח
השליט והמכה וכלם עבדים ומשפעים ממנו. ואמם אמרו
ומי יעמוד כח בית כי השמים ושמי השמים לל
יכלכלוהו, לין עכיכו על ההגבלה במקום, כי הוח ית' לינו
גשם ולל יוקף במקום לל מהעליונים ולל מהתחתונים, לבל
עכיכו שהבית המקודש היה מוכה על מדרגות הממלחי' נשמיים
ורוקשיים כמו שיבח לאחר זה, ולזה יעיר על מעלתו יתברך
וקדושתו שהוח מקום כל הממלחות וכדרם. ואמר אשר לפני
לפכוד שהיה שלמה מדמה בנפשו שהבית אשר יעשה יהיה על
מעלת היכל ית' ורומחותו מפכי הורחתה על מעשיו ויהיה זה
בשלמות, כי הנה הממלחים עמים עליונים ותחתונים עם
היותם בטבעיהם מורים על הנימום המוסכל הפני ית', לל
יורו על לחתתו והממלח ולפני רחוקים לפיו שיעור מחלמות
הנימום המוסכל הפני ההוח, עד שלין לו יקם לפני כלל,
וכל שכן שלח יהיה לו ערך כוחת ההודלה לבית המורח
עליהם, לך יהיה ענין הבית להורות דבקות העובד, וזהו
להקטיר לפכיו, כי היה הקטורת היותר רוחנית מהעבודות
ומעידה על כוונות הממלחות הרוחכי כמו שיבח. ואחרי
שהודיעו כל זה שלח מחנו לים תכם לעשות כחותם הממלחות
לשר זכר. ואחרון הוח החרגמן, ושלח עליו בעבור שהרוב',
והכתובים הם הקיומים שעושים בולטי' בזהב ובכסף ובבחצת
ובעצים

שמו' כ' ה' יל כבר נזכר בספר שמואל * שחירם שלח לדוד עבי לרזים
שם ו' כ' * רלה כח לחכי יוצב בבית לרזים ואחרון הפס בתוך הילידה,

ונעצים ובלבני׳, ואחל עם זה עני לרוזים וכרוזים וחלמוני׳,
והמפרזים ואמרו שחלמונים הם העצים הקבריים המולידים
בים שקורקים קולקל׳, ושאמרו מהלבנון יקוור לרוזים
ולכרוזי׳ שזכר׳, ולפי שבתשובת חירם לא נמצא זכר לחלמונים
ולא בכתבו בכל מלאכת הבנין׳, לכן אמרתי שהרוזים הם
ממיני מתקלפים׳, ויש מהם כפונייש שקיסם כל כך טוביס׳,
ומהם מקציש וזהו הברוש׳, והיותר טוביס מהרוזים הם
הקדומים׳, ומקלה כתבו העתעייש שלא יבא בהם עפוש בזמן
רב׳, והרוזים שהם מזה המין היותר מובחר יקראו ארזים
חלמונים׳, לבל יטעם כלם כי אם עני הלבנון׳, והחלמונים
נב׳ ב׳ לא יאכל שכר כאריכין* שעשה שלמה מבעל לבית ה׳ ולבית המלך
וכנורות ונבלים לשרי׳, וכבר הזכר שבאו אליו מחופיר בחצית
שהיו מביאים הזהב׳, לבל לא היו החלמונים מהלבנון ולא
מהים ההוא לשרן יטרם׳, כמו שחפרש לפר זה במקומו׳
ואמר שיהיה כמות הארזים רב לפי שהבית יהיה גדול והפלח׳
לל גדול על פלח וישתרך לעצים הרבה׳. והנה היתה כוונת
שלמה לבנות בית למלכותו עם בנין בית ה׳, ולזה שחל ארזים
הרבה׳, וכמו שבא׳ שמה בהרי הימים ויאמר שלמה לבנות
בית לשם ה׳ ובית למלכותו׳, לבל לא שלח לבקר לחירם כי
אם מבנין בית ה׳ לפי שהוא היה העקר׳, וחירם בחכמתו
הבין למחת כוונתו כמו שזכרנו׳. והנה שלמה הנביא מיד
השכר לפר יתן לעוזי המלכ׳ מהחטים מכות (שפי׳ עחוכים)
והשעורים והיין והשמן׳, ואמרו המפרזים שהשכר הנזכר
בכאן היה לעבדי חירם חלף עבודתם׳, והחטים והשמן הנזכר
בספר מלכים היה מחנה לחירם שנה בשנה מלבד שכר
עבדיו׳, ואם היה הלבנון מחלן חירם כמו שאמרתי׳, ולפי
לא יוכל לברות עצים שלא ברשות המלך׳, הנה היה מהראוי
שלמה יתן לחירם החטים והשמן לבריתו בעד העזה׳, לל
בשכר הקדקע שהיה שלו והעצים׳, ויהיה עם זה נותן גם כן
לעבדיו חטים לחריש ושעורי׳ יין ושמן חלף עבודתם בכריתת
העצים והכאתם עד היס והעברתם ים עד הניחם בחרן
ישרחל׳. ואפשר לומר שבספר דברי הימים לא נאמר ולא
הציר הכתוב שנתן שלמה זה לעבדי חירם׳, לבל אמר שחלק
לומר לחירם שיתן זה לעבדיו חלף עמלם ועבודתם ולא שכר
שום דבר שיתן לל המלך ושחירם הודה בדבר׳, ואחמם אחרי
כן רלה שלמה להרחיב מתנתו ולתת לחירם החטים והשמן
מדי שנה בשנה שהיה מתנה יותר גדולה׳, ולא חשב ליין
ולשעורים שהיה לחם ומזון מיוחם לעמלים ועובדי האדמה׳,
והיה זה לפי שחירם קבל הדבר על עלמו ואמר אחי לעשה כל
חפלתך בעני החרזים׳, ואשה לעשות המלאכה כלה על יד
עבדיו לבדי ביתו׳, ולבן שלמה לא חשב לתת דבר לעבדיו
ונתן המתנה כפלים לפי רוב השנים למלך חירם עלמו׳,
וזכר עזרא בדברי הימים מה ששלח שלמה לומר לחירם׳, לפי
שזכר השלימות בשלמות׳, והכניח כתב בספר מלכים מה
שנשלח בתחרוכה מוסכם ביניהם ושמה נשאחה המתנה בכל
שנה׳. ובספר הכתוב שם שאמר חירם׳, לל בביתו בקול רם׳,
נגד כל עבדיו ולבניו ושלחו גם כן בכתב כדי שילקו לותו
העמי׳ בלם שמלכות שלמה לא היה חפל עליו ולא לדוד לבניו,
כי עם היותו בבוד גדול ומעלה רמה ונשחה׳, הנה בבוד
חלמים יכלנו ולקוי היה עליו המלכות והממשלה על קבמתו׳,
לבל היה החפל ליסרחל׳, כי מלחמת הנס לותם נתן
לת שלמה מלך עליהם מפני חבמתו׳, ויסרחל היו המרויחים
יותר בהמלכתו׳, והחפל החמתי לדוד היה בתת לו בן חכם׳,
ולבן נתן ההודלה לחלוה יתברך שנתן לדוד בן חכם יודע
שבל ונפה׳, רולה לומר יודע שבל בעיונית ונפה
במעשית׳, ולא היה ההודלה עליו יתברך על ענין נתן
לו לת המלכות כי אם על ענין נתן לו החכמה והמדע׳,
לפי שהיה הנה בכל הבבוד המעלה והשלטות ההוא׳,
וגם כן להיות חבמתו למעלה מהמנהג הטבעי כמו שזכרתי
בשערים׳, ובלנו לומר שחפל הנעשה לדוד היה חבמת
שלמה׳, והמלכות הוא חפל שנעשה ליסרחל׳, ולזה לומר בדוך
ה׳ אלקי יסרחל אשר עשה את השמים ואת הארץ׳, לומר
שלהיותו אלקי יסרחל הנעים עליהם נתת להם שלמה למלך׳,
ולהיותו עושה השמים והארץ עשה שלמה בבלם דמות תבניתו
ויפה בחפיו בשמת חבמה שהיתה חבמתו על דרך הפלח
הבריאת השמים והארץ״ ולפי שלמה לומר שחיה בתעבה
בבנין היתה והוא בבנין בית ה׳, השיבו חירם לזולתו דוד
ומשיב בעד בבודו ולומר אשר יבנה בית לה׳ ובית למלבותו׳,
לל ועם היות שחתה שלמה לומת שתין לעתך לבנות בי שם
בית לשם ה׳, ידעתי בפי ידעתי שנב תבנה בית למלבותך בי
זהו הרלוי למלבים לעשותו בחשר עשה אביך׳. והשיב לשלחו
שיעשה בל חפלו, ועל ענין השבר בי יעשה בדברו, בי לל
רלה להשיבו על זה לבר קטן או גדול [עפ׳ פי הפסוק׳ מלה:]
ולחרי פי הבתובים לומר שתין חלוף ושתיהם בשני הספורים
החלה׳. שם בשלחיות שהיו בין שלמה לחירם שהוא החלוף
הרחשון, לפי שבבר בתבתי שחירם בתחלת מלבות שלמה
שלח אליו לדברי שלום ואמת בתבנת המלבים, ואז שלמה
בתשובתו שלח אליו על דבר החרזים, ואחירם השיבו עליהם
במו שבזבר בל זה בתן בספר מלבים, ואמנם עזרת בדברי
הימים לל רצה לוחר הבליחות שלל היה בו ענין עלמי ולל
מתייחס לל ענין הבית, בי שם שתי הבליחות החדרי׳ שבהם
תוכן הענין׳. ואחמם בחלוף השני לומר ששלמה לל היה לריך
אחירם בי שם החרזים בשלח, והנה תרחה זה מהתחלת
הדברים בחשר עשית עם דוד חבי ותשלח לו ארזים וגו׳, ולל
זבר אחר הדברים שנשלח, ושלח הנביא שבר על דבר אחר בי
שם על בריתת העצים, ושהיו לשלמה לבנים בחבמים ביהודה
וישרחל לעשות בל אותם הדברים אשר שלח (במו שאמר עלמו
בדברי׳) זולת החרזים, וגם בששלח בעד חירם מטר לל שלח
עליו לחירם המלך בבל המלך שלמה מעלמו שלח בעדו, וגם
הוא לל עשה בי שם מלבות הנחשת בלבד, ובל זה יורה
שבוונת שלמה בשלחתו לחירם היה בלבד בחרזים לל בדבר
אחר, ובבל רלה להעשל בשלחתו דברים אחרי׳, בדי שחעשי׳
שיל׳ לל ימלל שלחתו בדבר הרחשון שהוא היה מבס לפעול,
לחיותו מהקשה שימלל לדם יודע בבל הדברים החלה, בי
הנה בללו אשר היה מלל רוח חבמה בולל בזה היה מלת השם
במו שבזבר שם* ׳, ולזה הרבה שלמה לשחול דבר קשה שמות לל
המלחו בדי שחירם לל יוכל לעשות בזה שלחתו ולבן יתרבה
בעניו החרזי׳, ומבחו הוא בבונים לשחול הרבה בדי שלמעט
יחנו להם הקנת הברזל תחלה׳, עם היות שחירם בעור לבבו
בתרבה לשלח שלמה בלה ולל הפיל מבל דבריו לריה׳, ומפני
זה לל בתב הבניח בספר מלבים בי אם תבלית השלחה
ובוונת שלמה שהיה בחרזים בלבד׳, ועזרת בספר דברי הימים
רלה לבתוב השלחה בלה מהסיך ומהבלתי לריך׳, להרחות
שבמת שלמה ותהבת חירם זולתו בתשובתו׳. ואחמם ל החלוף
השלישי מהשבר לשר נתן שלמה׳, שם היה שבולם לדברי
המפרזים שנתן לחירם מה שזבר בבתן ולעבדיו מה שבזבר
בדברי הימים׳, לין ספק שהבניח בתן רלה לבתוב מה שהיה
נותן לחירם מדי שנה בשנה שהיה מתנה גדולה מאד ולל רצה
לזבור מה שהיה נותן לעוזי המלבה׳, לפי שלל היה בזה
שום מעלה׳, בי בידוע הוא שבל לשם יתן לחבול ולשחות
לחבמים העושים במלחתו ובעניניו וכל שבן המלך׳, ועזרת
בדברי הימים רלה לבתבו לבל בתשובה שזיל׳ היה נותן החבול
לעבדיו׳, בי שלמה היה מחבול המלך והעבדים בלם ׳. והיותר
מחיבב לפלי הוא מה שבתבתי׳, ששלמה לל נתן בי אם לחירם
בלבד והוא היה מחבול עבדיו׳, בי הוסיף המלך במתנתו׳,
ועזרת לל בת׳ בי אם דברי שלמה הרחשונים׳. ואחמם החלוף
הרחשון בפלר הדברים׳, שאין מה שבתב הבניח בבתן בבפור
הדברים ששלח שלמה לומר לחירם וחירם לשלמה דומים
ומבוים לומר שבתב עזרת בדברי הימים׳, בבר בתבתי
בהקדמת הספר הזה שהיו העניינים החלה נבתבים בקצור דף קלב עב
מלבי הדור בקרב ישרחל׳, והנביח קבל הדברים היותר קדוני׳ לחחזת
וכתב לותם בספר בפי הלשון והדברים היותר קדוני׳ לחחזת
העניין׳,

[יג] וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מַס מִכָּל־יִשְׂרָאֵל
וַיְהִי הַמַּס שְׁלֹשִׁים אֶלֶף אִישׁ׃

[יד] וַיְשַׁלְּחֵם לְבָנֹנָה עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים בַּחֹדֶשׁ
חֳלִיפוֹת חֹדֶשׁ יִהְיוּ בַלְּבָנוֹן שְׁנַיִם חֳדָשִׁים
בְּבֵיתוֹ וַאֲדֹנִיָּם עַל־הַמַּס׃

[טו] וַיְהִי לִשְׁלֹמֹה שִׁבְעִים אֶלֶף נֹשֵׂא סַבָּל
וּשְׁמֹנִים אֶלֶף חֹצֵב בָּהָר׃ לְבַד מִשָּׂרֵי
הַנִּצָּבִים לִשְׁלֹמֹה אֲשֶׁר עַל־הַמְּלָאכָה
שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים וּשְׁלֹשׁ מֵאוֹת הָרֹדִים
בָּעָם הָעֹשִׂים בַּמְּלָאכָה׃

ענין, אמנם עזרת רצה לכתוב הענינים פרטי פרטלה ומדר הדברים המתיחסים כפי הענין ביותר נראה ניפה שנדברים לעיניו, כי כן הוא דרך כותבי ספרי הימים, והוא היה מדבר ברוח הקדש ועניניו לפדר הדברים בתוכן כוונת מכוונים לפתחת המלוכה ולין כאן קלוף ולין כאן פתירה. והיוצא מכל הספור הזה הוא, להודיע הפתדלות שלמה וגדילות רוחו במה שהתקדל עם חירם מלך צור להביא עצי ארזים ועצי ברושים מלבנון ועל יד עבדיו, והמתנה אשר נתן לו מלי שבח בשבח מהחתים והשיון למלוכת כיתו, והיה כל זה להקנות פועלים רחוים לעזרת מלכתה כפי מה שנדרך למעלת הענין:

(יג) ויעל המלך וגו'. בפסוקים הקלה יש להתעורר על המם שנזכר בכאן שהעלה המלך שלמה מכל ישראל שלשים אלף וגו', ואחרי זה בספור שלמה כתוב שמכני ישראל לא נתן שלמה עבד כי הגרים היו עובדים במלאכה כמו שיכתב. וקלוף שני שכאן כתוב שהיו שרי הנצבים אשר על המלאכה שלשת אלפים ושש מאות, ובדברי הימים כתוב שהיו שרי הנצבים האלה המכוונים שלשת אלפים וש מאות, ונכתב המפרשים כתבו שהמלך שלמה מם מכל ישראל ושלח היה המם הזה כפף או זכר, לכל אחד מהם היה כתבו לעבוד לו כפי התנדבו או כפי הגורל מעמ' לעזרת ה' ושהיו שלשה אלפים ושש מאות לפי שיעבדו כלם יחד לפל כל אחד מהם היה יוצא בלבנון עם עבדי חירם לכרות העצים קדם אחד ושכים קדשים בביתו, ואם כן מהשלשים אלף אשר התנדבו או כתבו בדרך מם למלאכה לפי היו כי אם עשרה אלפים מתחלפים בעבודה ובשירות ההוא. ולפי דעתי לפי היו עם עבדי חירם עבדי שלמה לכרות העצי', כי חירם לפי נתרצה בזה כי אם לכרות העצים ולהכניסם על ידי עבדיו בלבד כמו שפירשתי למעלה, אבל עצין הכתוב הוא שלמה הכין לזולת המלאכה פועלי' הרבה ועצים רבים, מהם היו מהלבנון אשר לחירם שכרתו אותם עבדיו כמו שנזכר, ומהם היו מן יער הלבנון מסמוך לפל ירושלם שהיה מקדן ישראל, ולכרות העצים ההלה העלה המם מכל ישראל (יל) כאופן אשר זכר, ועל יער הלבנון הזה מסמוך לירושלם אמר כאן ושלחם לבנונה עשרת אלפים בחדש חליפות וגו'. הנה גם כן כפר רשזכה הפועלים שהיו עבדי חירם בלבנון אשר לו, וזכר שנית הפועלים שהיו מבני ישראל ביער הלבנון (טו) לפי אשר כתוב, ובפר שליטית פועלים שקרים שלש היו מישראל ולפל מעבדי חירם ומם המשוכים לפל שהיו סוכלים בהר, לפל סוכלים ועוקרים הסכנים מהתר, וכנעים לפל כוזקי כפל, לפל שהיו נוזקים לותם הסכנים ומוליכים לותם. ובפר בדברי הימים שלפל הסוכלים והנוזקים היו גרים, וידוע שהיו מהנצעובים לפי מגרי הפלק אשר בישראל, כי הנצעובים כתיבו בתוך בני ישראל ויתן לותם יהושע קוטבי יהושע ט' לפי עשים ושוקבי מים לבית ה' כמו שנזכר בספרי, ושאול המלך עלה השמיד מהתיתם בכל גבול ישראל ועל זה מתו שבעה בני שמו' כ' לפי שאול * ולפי שהו הנצעובים להתיחב בארץ ישראל, ולפי שהיו חייבים לקטוב עצים ולשוב מים לבית ה', מפני זה רצו שהיה מוטל עליהם לעשות זולת המלאכ', ולין בפרק שהפכימו הם לעשותה בלבוסם. ולפי שהיה העם הזה רב מלך מלא ויחשבו פלך לים עושים במלאכה, היה מועלת שלמה למחות עליהם תפשים לשיכריחום לים על עבודתו ועל משתו, (יו) והם שלשת אלפים ושש מאות לים המזכרים בכאן, שהיו שרי הנצבים לשלמה והיו הרודים בעם העושים במלאכה, לפי שהם היו רודים בעם שהיו עושים במלאכה. ואחרם הכלוף שהם היו רודים בעם בספר דברי הימים, בעם כאשר שהיו מכוונים ומצוים על המכלפים ושרי הנצבים אלפים ושש מאות בעם מלמד שהם היו מכלפים על המכלפים ומצוים על המצוים בהם. ואפשר לומר שהיו שהם שומרי המלכה, והכתוב הלפי שהשלש מאות היתה היו הכוסים, לפי הפועלים הקלה הקדים, ועליהם לאמר בכאן ויפקדו בוני שלמה ובוני חירום והגבלים, כי היו בוני שלמה כורתים וסוללים הסכנים בכל כיור ולקות הרשוי עליהם, ובוני חירם עושים כמו כן לעצים ועושים בהם הפתוחים איזכור, והגבלים גם כן, לו הם עם (יח) הלבד יודעים בחותה מלכתה, כמו שאמר הכתוב * וזקני גבל יחזקו בעם היו מחזיקי בדקך, לו שיקרלו גבלים, לפי שהיו עושים בהכנים ובעצים הגבולים הרחויים עליהם וכלם נפרקין בפריקה כדי שהפועלי' יפכלו בלותו גבול שיתלוו מונבל ומלוין מהם, ומבני לופן פעולתם קרלו כן. הנה לך ספר הכתוב בכאן כל מיני הפועלים שהיו במקדש, לם היו ישרלים שהיו כיער הלבנון, ולם הגרים שהיו חוטבים הסכנים בהר ובוזקי' ומביאים לותם, ולם המוני והלידוזים עבדי חירם שהיו כורתים העצים בלבנון על חירם, ולם שרי הנצבי' ושרי המלאכ' והמושלים הגדולים, ולם הפועלי' בוני שלמה והגבלים, כל הלה היו מיני הפועלים העושים במלאכה. והנה ספר הכתוב שהיו בהר ובשאר המקומות המוכנים לותה שירות פועלים ומביאים העצים והסכנים למלאכת הבית, כדי להודיענו שבהר הבית במקום המקדש לא היה נעשה מלאכה כלל בברזל לא בעצים ולא בסכנים ולא בשום אחר, אבל היו עושים המלאכה כלה בהר ובמקומות לחרים, ובשהיו מביאים לותה למקדש היתה בלה במלומתה אלא תצטרך כי אם להכניתה, ולזה הודיע הכתוב כאן מרומות שלמה הלבר הזה שהיו פועלים ועושים כל מלאכת הבנין חוץ מלומו מקום, ומפני זה יאמר אחר זה והבית בהכנותו לבנ שלמה מבע בבנה ומקבות והגרזן כל כלי ברזל לא נשמע בבית בהכנותו, לפי שלם לא היה נשמע אבל במקום אחר היה נשמע קול המלאכה כרלוי, וכן פירשו ר' שמעיה בפרק עגלה ערופה שהיו מתקנים מבחון ומכניסים מבפנים, וף על פ שמכם שאר החכמים אומרי שגם כן בהר לא היו פוסלים לותם גם בכלי ברזל אלא בתולע אחר שבקדש אחר שבאזרה היו כותבים לותו על גבי הסכנים היו מתבקעות, ואומרו שהיה כאן שעורה והיה נתון לתוך קנה של עופרת מלמה כוכין, ושנו היה פוסל משה כל הכלי הלמוד, ואומרו בעניין השמיר דברים לא רלויתי להכניסם הנה, לפי שהם דרך דרש, ועקר דבריהם הוא תמלל במסכ' כושה פרק עגלה ערופה, ובמסכ' גיטין פ' מי שלחוה. ואמלתי בפירו' שכם לאחד מהכתבי הנזכרים וף כם לא שכתב, שבשני שלמה היו פוסלים הסכנים עם כם תולע לאחד, שכל מה שהיו רוצים בלותו כם היה כאחד כיוצא, ושהיה בעניין כם השעירים, שבאזר ישימו לותו על בגן הספיר הקדש ליוחבטו יאחוק לותו, מה שלא יוכל לעשות שום ברזל, וזה היה עניין השמיר אשר לאחרו שהיה מאחד הסכנים, לל בלמו, ושבזה הדרך בעמדו פסל בשלמה בכני הבנין הקדש בשעתו. והמאחר הזה יסייע מאד למה שאמרנו קול בשמיר, ברוך שבאר בדבריהם, ואולי לזה רמזו באמרם שהיה

שהיה חסיר כשעורה , לפתוח פתח שהיה כמו דם העגיר
בעגיבו , והיה בקנה של עופרת , לפי שעל העופרת עושים
(יז) פתוח הספיר : ופשר הכתוב בכאן שזה המלך לפועלים
הבוכרים שיביאו לבנים גדולות לבנים יקרות ליסד הבית
לבני גזית , וכתבו המפרשים שפירושו שזה המלך
שיעקרו מהסר ליסוד בית ה' לבנים גדולות וטיהו כבדות ,
כי זהו הנראה ביקרות , לפי שהלבן הכבד הוא היותר טוב
ליסוד הבנין , ושמלבד זה גוה לותם שיביאו גם בן לבני
גזית , לפי לבנים ישרות העשויים ונבחרות הוויות בתבלית תם
שתפצר , ויהיה פם בן לתרו ויביאו לבנים מוכך עגמו וחקר
עמו , לפי שהביאו לבנים גדולות לבנים כבדות ויקרות ליסד
הבית , וחם בן גוה לותם שיביאו ויעקרו לבני גזית והם
הלבנים הקטנים הפוות כמלאכתן הפריכים לבנין הבית , לפי
ליסוד כי פם לבותלים ולעליוני הבית , ולתרו שלבנים גדולות
פם (כתו שיתר לתר זה)

(יז) וַיְצַו הַמֶּלֶךְ וַיַּסִּעוּ אֲבָנִים גְּדֹלוֹת אֲבָנִים יְקָרוֹת לְיַסֵּד הַבַּיִת אַבְנֵי גָזִית :
(יח) וַיְפַסְּלוּ בְּנֵי שְׁלֹמֹה וּבְנֵי חִירוֹם וַהַגִּבְלִים וַיָּכִינוּ הָעֵצִים וְהָאֲבָנִים לְבְנוֹת הַבָּיִת :

לבני עבר לתות ולבני אתה לתות , ולבני גזית היו
לבנים קטנות ולפי פירש הכתוב תלתן , ותה שפירשו
זה בלתי תתייצב לפני תפרי' לתתר כי איך יתכן שיהה
שלתה שיעקרו ליסוד הבית לבנים גדולות ולעליוני הבית
לבני גזית שהם לבני קטנות , והיה רתוי שיהי' הדבר בהפך ,
כי הלבנים שישתו בבנין הם תחת התרן ותין לפי ירתה
תותה , ותין פורך שיהיו גדולות כי תף שיהיו קטנות
יספיקו להיותם יפוד , ויותר רתוי היה שיהיו הלבנים
הגדולות משמים למעלה בקירות הבית בתקום שילתו
תותם בני תדם . ותתם שלפ רתיתי פורך בספור הזה , כי בידוע שתותם התומנים הם
מעמתם יבתרו הלבנים היותר כבדות ליסוד הבית ושלפ יהיו
פמולות ולפ בקיות , ושאתר הלבנים הפריכים למלבה
בתקום הכרתה יהיו לבני גזית ותה פורך שיהה המלך על
זה בהיותו דבר תבותר בעתתו , ותין רתוי שבפרש ויפו המלך
כי הם שהה לעשות דבר תעלה כיל המלך לפנים תן השורה ,
לפ שיהה הדבר הנהוג התמידי והמבריתי לעשות , הרתית הם
הוה שלתה על שתר הדברים שיעשו התומנים תבת מלבתתם ?
ותפני זה תפשה רתי שלפ בת הכתוב לבפר כתן כי הם
שלתה בנותה לבו ובליבותו הוה לעשות דבר זר ובלתי נהון ,
והוה כי בידוע שבתשר יעשו בנין תה הנה ליסוד הבית יהיו
כל הלבנים בין הקטנים בין הגדולים לזה שיהיה , ונם
היותר פתותים ובהוים , ולפ יבנו תותם ולפ יעשו בהם דבר
תלבתה , לפי שיהיו תחת התרן ולתה לפ ירתה תותם , ולבן
כל המלבתה בתבוה ובתם תהלבני הקטני' ופתותים ותהבלתי
תלבתה ולפ תבנית יהיו ליסוד להיותו בלתי נראה, והלבנים
הגדולים והיפים ותעולים בעליותם ופבולים נראוי בתבנית
ולתם בבבד יהיו בקירות הבית במקותות היותר נראים ,
ופפר הכתוב כתן שלתה הוה שלפ יעשו בן בבנין בית ה' ,
לבל ליסד הבית יהיו לבנים גדולות בבמותן כמו שזכר לבני
עבר לתות לו שהוכה לתות , ושיהיו יקרות , ותין פי' בבדות ,
כי תם שיהיו בתבלית המעלה והיותי לבני תים טהור , ותלבד
כמותיהן ואיכותיהן הנה יעשו תותם הלבנים לבני גזית ,
רוצה לתתר שיהיו ישרות ותפותקות בבות הוויות , והלבנים
שיהיו הוה התופן תהתעלה והיותי יהיו תותם ליסוד הבית ,
כי הלדם יראה לעיניים וי' יראה ללבב , והמלך היה כוהה בית
הסד , ולבן הוה שלפ די בקירות והוותי הבית לבל גם ביסוד

הבלתי נראה יהיו תלבנים בוה התלאות * וכבר יורה על ג
לתתת תה שפירשתי בוה תה שתתר לתרי זה בכוף הבנין * בפי' ז' ע'
כל הלה לבנים יקרות כתדות גדול תנהרה תבית
ותוץ ותתבד על הטפחות ותתון עד הסלר הגדולה
ותיובד לבנים יקרות וכו' , להגיד שלבני הסוד היו יקרות
ולבני גזית כלבנים שהיו לתעלה וכתו שלפרש שתה , ולבן
זכר לתר זה שבן בעשה המלבה , שהיו פוסלים בוכי (יח)
שלתה וכוכי תיכם והנבלים כל העשים והלבנים הפריכים
לבנין הבית , והוה תהורלה שבל הלבנים היו פוסלים ,
בין שיהיו ליסוד הבית ובין שיהיו לקירות ולתלונות ולשלר
הלבנים , ותתבד לוך היו פוסלים לותם יתבלר לתרי זה
שהיה בתנהה . הבה התבלר תוה בלו עבין הפועלים בוה
הבנין תלקי , ושהיו רבים ותתומות רבות , ושהיה המלך
שלתה בותן להם תתנות כיהו העובה , והוה הבתב הרתון
תתפרשה הוקת ובתיבנו
התלופים לפר העירותי :

ג

(יט) וַיְהִי בִּשְׁמוֹנִים שָׁנָה וְאַרְבַּע מֵאוֹת שָׁנָה לְצֵאת בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל מֵאֶרֶץ־מִצְרַיִם בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִת בְּחֹדֶשׁ זִו הוּא הַחֹדֶשׁ הַשֵּׁנִי לִמְלֹךְ שְׁלֹמֹה עַל־יִשְׂרָאֵל וַיִּבֶן הַבַּיִת לַיהוָה :

ויהי בשמונים שנה . רתוי
שבעיין בספוקים הלה
דבריס . רתון תה רתה
הבבית בותב הספר להודיע
שהיה בבין הבית בשתונים
שנה ותרבע תתות שנה לצתת
בני ישרתל תתרץ תצרים ?
ולתה לפ תבה לבריית העולם
ולפ למעתד בין הבתריס ?
וכפי הלתת והבבון לפ היה
רתוי למנות כי תם למלבות
שלתה על ישרתל , כי בבל
הספורים לפ יתנו הדבריס
כי תם תל שנות המלבים
לפ ליסיאת תצרים . ובעיין
שבית לתה לפ בבה שלתה
תת הבית כי תם בשנה
הרביעית למלבותו ? הלה
בתשר אלו בתחדש לו הרמון לבבותו ? והנה תבין קודם
מותו תהו על זה , לו תם בתשר שלפ היו לו הדבריס
הפריבים לבבין ובמערך בתותם תרבעה שנים להבין תותם ?
הנה דוד תבין נתן לו תת תבנית הבית ונמזבי ועליותיו
ותדליו הפנימיים ובית הבפורת ותבנית בל הדברים בתו
שזבר בדברי הימים , ונתן לו הזהב והבסף והבתונת
והברזל והעלים והלבנים לבבין ותבני השהם ותלוחים ,
ותם הוה עליו השלום הניח לו תבנית המלבתה וכל הדבריס
הפריבים תליה , תה רתה שלפ התחיל בה בי תם
תתר תרבעה שנים ? ובעיין שלישית בתה שבזבר בבתן
שהיה הבית שלפים תמה קומתו בין הדביר שהוה קדש
הקדשים ובין ההיבל שהוה הקדש , ותתרי זה תמר ובבן
תת עשרים תמה מיבתי הבית בפלעות תרוים תן הקרקע
על הקירות , והוה המובה שהיה ההיבל קומתו עשרים
תמה לפ שלשים , ותמר עוד ולפני הדביר עשרים תמה
ארך ועשרים תמה רוחב ועשרים תמה קומתו , יורה שהיה
הגובה עשרים תמה לפ שלשים , ובדברי הימים בתמר
שהיה תלה ועשרים תמה , הנה תם בן יש בוה תלוף
רב בענין בורת הגובה שפעמים תומר שהיה שלשים תמה
ופעמים תומר עשרים תמה ופעמים תומר תלה ועשרים
תמה . ותומר בפירוש הפסוקים ותשובת ההערות
התלה , שתמה זבר הבניה שהתקיל בבין הבית בשתונים
אמה ותרבע תלות אמה לצתת בני ישרתל תתרץ תצרים ,
לענין רתר עלה על לבו (רתוה בלי ספק) שהעיר
הבניה תליו , והוה היה בוד תלקי בתום עתו יתברך
תתוס בתורותיו , והבניה רתר עתר בבוד ה' העיר ורתו
עליו הנה , והוה שבתשר יבלו ישרתל תעבדים בבו המשבן

ומשם עד בנין הבית לשר עשה שלמה עברו מהשבים שמונים
שנה וחרבע מאות שנה, ומשם גם כן עד שמונים שנה וחרבע
מאות שנה לחורבן בבבל בית החלקים פעם לחרבן על יד
זרובבל, כי הנה הבית לשר בנה שלמה התמיד לחרבע מאות
ועשר שנים ושבעים שנה שישבו בבבל, הרי הם שמונים שנה
וחרבע מאות שנה, ולכן לחרו בסדר עולם שבשנת חלפים
ותתקנ לבריות עולם בעשה המשכן, ובשנת ד' חלפים ותתקנב
בפה שלמה בבית, ובשנת ג' חלפים ותתקנב בית שני, הרי
לך שמיליות מלרים שבעשה המשכן היו שמונים שנה וחרבע
מאות שנה עד בנין הבית, ומשם עד בנין בית שני היו גם
כן שמונים שנה וחרבע מאות שנה לית פחות ולית יתר. וכמו
שהבית לשר בנה שלמה מלד הפעל ומלד הפועל, לל מלד
קדושת הבית ומלד שלמות שלמה שהיה הבונה והפועל לותו,
היו למשה בקדושה ובחלהות למין שעור מהמשכן לשר עשה
משה מפלת קדושתו וקדושת משה רשה, ככה בלותו ערך
היה בנין בית שני וזרובבל
הבונה לותו למשה בקדושה
ובבקות ורוח הקדש מהבנין
לשר עשה שלמה. מה גדלו
מעזיך רשם מלד עמקו
מחשבותיך, שהסכמת על
מעשה שלמה בתים לשר עשה
משה ושלמה וזרובבל, ומין
שוה ומתלמה היה מהלקד
לשתי, והיו שלשתם בירידה
מוקלת מהרוחניות והקדושה
והחלהות וכערך מתלמה זה מזה שהירידה, וכללו היו בנית
שני בני ישרלל בוקנה ושיבה מופלגת, ומחמה בלו להפסד
הקיים והטוב והייבו מתים בהקלט יבשו עלמותינו ונגזרנו לנו,
עד לשר יעיר עלינו רוח ממרום ויהיו העלמות ויבש לקליהו
סוף הספרו וחל יקרב, וזהו בעלמו כמו שזכר יהוקל * ישבה את הר
ליון ויקים בסכת דוד הנופלת, ולזו נכון יהיה בית ה' ונגדל
יהיה בבוד הבית האחרון מן הראשון. ובשוב לפירוש הפסוק,
הנה לתרו ובן את הבית, לל שהתחיל לבנותו, כמו שלמר
לתרי זה בשנה הרביעית יוסד בית ה'. והנה מספר השמונים
שנה וחרבע מאות שנה שעברו מיליות מלרים עד בנין הבית
בבר בתחלתו בו המפרשים, ותתי הלל בתבתי דעתי והוכחתי
דף קנ"ג לתחתיו בפירוש לספר שמואל בפרשה שנית על פסוק * בן
שמ' פ' י"ג פ' שנה שתול במלכו. והנה לל התחיל שלמה בבנין הבית
בתחלת מלבותו ובתחל' חרבעה שנים, לפי שלל היה לעשות
הבנין מחשר הבין והתבדל דוד מבניו לספה לשר לזבור לתרי
זה, בי תם מתחזו ועשרו, ובדי לתסוף ולבנות זהב הרבה
ושתר הדברים הנריבים לבנין מלבד מה שהביא דוד מבניו
כוף פ' ז' בתחר חותם החרבעה שנים, ועל זה בתתר * ותשלם בל
המלאבה לשר עשה המלך שלמה בית ה' ויבח שלמה את בדבי
דוד מביו את הבסף ואת הזהב ואת הבלים נתן בתוברות בית
ה', לפי שלל עשה מהם דבר בי תם תשלו ובלבת מביו בתן
בתוברות, וכמו שתפרש שמה. ובדש זיו הוא בדש לייר,
שהוא שני לבדשים, בי בימן הוא הראשון, במו שתמר
שמות יג' כ' * ראשון הוא לבם לבדבי הזבח, ובקרא זיו, במו שפירשו
רש"י שם, דתית היה זיו לתילהי, לל שהי בראין הפרחים והבלמים
פ"ו י"ח עלי בראן בתרן. ותתרו למלוך שלמה על ישרלל תוור לשבה
הרביעית. והנה התחיל בפור הבנין והבלה המקודש,
להיותו בוסף הבנין ועקרו, והעזרות ושתר הבתים היו
סביבו ולשירותו. ורתוי שתדע שבתו הענין שמות
מתבלמים, והם בית ודביר והיבל וחדש הבדשים וחדש
בלבד וחולם, בי הנה בחדש בית, הבית הבולל שהיה בו הדביר
שהוא חדש הבדשים, הבחדש דביר לפי שעם היה הדביר
במ"ח ז' פ"ח שנה * וישמע את הקול מדבר אליו, וחדש חדש
הבדשים לפי שהיה בו הארון והברובים, והיה בבית גם בן
ההיבל, שהוא הבדש שהיו בו השלחן והמנורה ומובח הזהב,
וחדש היבל על משל היבל הבדש לשר בו שולחן ומנורה,
וחדש חדש מפני בדושת הבלים. ועוד זבר לתרי זה
החולם שהי' על פני הבית, לל תמוך לבית, וזה היה הבדש
בדברי חול בית שער, והוא בבית שהיה בודש בהיבל,
שהוא בבית השרים להתתן לדש עלמו שתה בודש שיבנס
להיבל לפני הלדון, ובחולם היה מובח העולה וביור וכנו.
ותמבס בדברי הימים בדרך בל הבית חולם בללון בולל,
והוא במו שחומרים לבל דירת המלך ובית מלבותו היבל
המלך, עם שיש בו היבלות ודביריו וחולמיו ושתר הבתים,
תמר שם * ויתן דוד לשלמה בנו את תבנית החולם ואת בתיו לה' ג'
ונזוביו ועליותיו וחדריו הפנימיים ובית הבפורת, וחבלת
מהמפרשים שתבנו שהיה החולם הנזבר בזה הפסוק הוא
החולם הפרטי לשר לפני ההיבל, ואיך יתמר עליו הבתוב
ואת בתיו ונזוביו? לבל תמרו בלי בפק על בל הבית בבלל
מבית ומחון, בי מבל זה בתן דוד לשלמה את התבנית לא
מהחולם בלבד: וספר בתן (ב' ג')
שהבית לשר עשה שלמה היה
שבים תמות תרבו ועשרים
רחבו ושלשי' קומתו, והחולם
שהיה דבק עם הבית (והוא
תמרו על פני היבל הבית)
היה תרבו עשרים תמה בנגד
הבית ועשרה תמות רחבו,
והיו שם בן הדביר וההיבל
והחולם שלשתם שבעים תמות
בתוך ועשרים ברוחב. ותתה
תרחה שהחורך והרוחב לשר זבר בזה הבית, היו בבפל
מלשר עשה משה במשבן, בי המשבן היה שלשים תמה תרבו
ועשר תמות רחבו, ותמבס בעבין הנובה היה זה הבית יותר
מהבפל, בי היה המשבן עשר תמות והבית היה שלשים תמות
קומתו, וכמו שזברתי בספקות, והבבה למה לל שמר בבית
הזה בעבין הנובה הערך לשר שמר בחורך וברחב עם המשבן
היה, לפי שלהיות המשבן בעשה לפי שעה והיה יריעות ולל
היו עליו מלמעלה בית תלר ועליות, לל בעשה יותר נבוה
והיה עשר תמות בלבד, לבל בית התלקים הזה שהיו עליו
עליות זו למעלה מזו, במו שתמר ונזוביו ועליותיו, וכמו
שתמרו חול' וכתב יוסף ן' נוריון שהיה הבית במו מנדל נבוה בתב' רמז
ורחבו בשמים והיו עליו שלשה עליות נבוהות הרבה זו על נב ומידות
זו, והנה בדי לבדר הבית שיהיה בבוה מלד הוסיף לעשות ספר ו בה
בתקרה הרחבוה שלשה בעשים יותר נבוה מלשר עשה משה
המשבן, ולזה היה שלשים תמה, ותמבס מה שזבר לתרי זה
שהיה החורך עשרים תמות, לתחוב שבותלי הבית על התקרה
היה נבהם שלשים תמה במו שזבר, ותמבס הבותל לשר היה
מבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים לל היה נבוה בי תם
עשרים תמה, בי היו חותם עשר תמות לשר למעלה על
הספון פתוח' ומבלי מסך בלל, בדי שיבנם בו עין הקטורת
ממזבח הקטורת לשר היה בהיבל לל קדש הקדשים, ועל
הבותל הזה המבדיל בין הדביר וההיבל תמר הבתוב שהיה
עשרים תמה, ותמבס המלה ועשרים תמה לשר בזבר בדברי
הימים, בבר תבאו המפרשים שהיה נובה החולם בלבד לל
ההיבל והדביר, והביאים לראיה הזה מה שבתמר שמה * והחולם לה ג' ל
לשר על פני החלך על פני רחב הבית תמות עשרים והנובה
מלה ועשרים ויספהו מפניתה זהב עהור, שמורה שהנובה
הזה יחזור בלבד לחולם, ותפלת מהם לית יפלו בדעת
הבפסל הזה? בי הנה הנובה לשר זבר יחזור לבל הבית
לשר בזבר בבתוב לל לחולם בלבד, ותעידה לי זה שני
עדים בתתים. תחלה תמרו למעלה ותלה הובל שלמה
לבנות לת בית הלקי החלך תמות בתלה הרחבוב' תמות עשר
ורוחב תמות עשרים והחולם לשר על פני החורך על פני
רוחב הבית תמות עשרים והנובה מלה ועשרים ויספהו
מפניתה זהב עהור, ותם היה בחתת הגובה הזה חזור
לחולם

[ג] וְהַבַּיִת אֲשֶׁר בָּנָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לַיהוָה
שִׁשִּׁים אַמָּה אָרְכּוֹ וְעֶשְׂרִים רָחְבּוֹ
וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה קוֹמָתוֹ׃
[ד] וְהָאוּלָם עַל־פְּנֵי הֵיכַל הַבַּיִת עֶשְׂרִים
אַמָּה אָרְכּוֹ עַל־פְּנֵי רֹחַב הַבַּיִת עֶשֶׂר
בָּאַמָּה רָחְבּוֹ עַל־פְּנֵי הַבָּיִת׃

לאולם בלבד, הכא לא ידעינן ולא כותב גובה לדביר ולהיכל, קבל הפשת הוא שזכר הבית הכולל דביר והיכל ואולם ורבבו והאולם לאחר לבניין ואחרון, וזכר הגובה לאחר היה, לא לכלם לדביר ולהיכל ולאולם יחד. והעד השני הוא לאמרו וילפתו מכניסתה וזה עהור, וזה לי לפחות שיהיה לאולם לאחר לפני הבית, כי לא היה בו זהב כלל כמו שיהיה לאחרי זה, קבל אמרו על הדביר והיכל, והוא המורה שגם הגובה הנזכר הוא קודם לבית בכלל כמו לפני הזהב לא לאולם בלבד, קבל הפשת הכרוב הוא שעל הדביר והיכל והאולם היו עליות זו למעלה מזו כמו שאמרתי, והבית המקודש מן הקרקע ועד הפנים שהיה התקרה הרחשונה היה שלשים אמה קומתו, ומהפנים למעלה היו תשעים אמה קומתו בגובה העליות הצלע אחר על הבית כלם, והיו שם כן הגובה מהבית עם העליות כלם מאה ועשרים אמה. הבא שם כן לקח הפסוקים כלם, שם אמרו ושלשים אמה קומתו, מן הקרקע ועד הפנים והתקרה הרחשונה, ושם אמרו מאה ועשרים אמה, הוא מן הקרקע ועם העליות כלם אחר על הבית, ואם אמרו עשרים אמה, הוא בכותל המבדיל בין הדביר והיכל, ומן שם כן בזה פתירה ולא פלוף.

(ה) וַיַּעַשׂ לַפֶּרֶת חַלּוֹנֵי שְׁקֻפִים אֲטֻמִים׃ (ו) וַיִּבֶן עַל־קִיר הַבַּיִת יָצוּעַ סָבִיב אֶת־קִירוֹת הַבַּיִת סָבִיב לַהֵיכָל וְלַדְּבִיר וַיַּעַשׂ צְלָעוֹת סָבִיב׃

(ה) ויעש לפרת חלוני שקפים אטמים. ולפרש עוד שהיה הדביר מרובע, שהוא קדש הקדשים מרובע, והיה עשרים אמה ועשרים אמה לרחבו ועשרים קומתו כפשט הכתוב, דומיא מה שעשה משה שהיה גם כן מרובע עשר על עשר, ולזה כתוב שהיה נבהו עשרים אמה, רוצה לומר בדביר בבד, והיה ההיכל שלשים אמות כמו שנזכר בכתוב, לפי שהיה יותר גבוה מהדביר עשר אמות, והיו העליות מלמעלה שוות בגג העליון שבהם, ולזה כן אמרו שלשים אמות קומתו יוכן על ההיכל בפרט, ועשרים אמות קומתו הוא הדביר לבד, ומזה ועשרים אמה הוא גובה הבית כלו והאולם עם העליות. וקקל לא ל' ואחכם בספר יחזקאל * בבניינו זכר לזוכך קדש הקדשים ורחבו ולא זכר גבהו כלל, לולי היה עקר המלוה בארך וברחב בלבד. והר דוד קמחי כתב שהדביר היה שלשים אמות בגובה, ואמרם עשרים אמה מהם היו הכותלים בפנים בעלי קרן והיו מלוכנים זה בזה והעשרה אמות העליונות מהנו לפה הכ' ג' ו' מלבנים ומרובעות, וכמו שאמ' בדברי הימים * ויצף את הבית מבן יקרה לתפארת, ואחר כך אמר ויצף את הבית זהב, כולם יהיו בדביר שני לפנים, לפי שהם מוזהב והאחר מלבני מרובעות, וכן כתבו הלבנ בפירושו לדברי הימים וכנון הוא. הרלשיתיך לפי הדעות כלם בביאורו ואתה המעיין תבחר ותקרא: ומבחר הכתוב שעשה לבית שלמי שקופים לחלונים, ומהפרשים כתבו שלמי הוא מוכרת, והוא כמו (ז) שלמות, ושיהיו שקופים מבחוץ ואטומים מבפנים כדברי מצות פ"ו קכמיכו ז"ל, ואמרו לפי לחלונים שלי לריך, רוצה לומר שיהיו מן עב רקיעים מבחוץ ודקים מבפנים הפך מבנין העולם, לומר שהקדוש ברוך הוא לפי היה לריך לאור מוחש בביתו, כי בחורו בלילה לאור ולדרך דרש הוא, כי ככר התבאר במופתי התבלחה, כי מבני היות החלונות רחבות מבחוץ וקרות מבפנים הולכות בשפוע יהיה יותר האור בבית, וכמו שכתב שלמה ויותר נכון לפרש בזה שהם שמות הפכיים, לפ שקופים ומלמ' מלבון פתיחה והשקפה, כמו * וישקף מחלונך, * בעד חלון בשקפה, ואטומים מלבון בתימה, כמו * אומם שפתי, ואנחנו אהיה החלונות הללו עשויים בתקון מלאכה כמו חשבנים וקרסים, כלרך שעושים המלבים מבחוץ שבהה דקה כמדקים דקים, שהמלבים עומדים שמה בחלונות הסם וסם רוחים את הכל ואינם נראים, ולפי שהיה שם בן בחלונות הסם חלק מהפתוח וחלק מהסתום כלולו סם מוכלבים מבחוץ, לכן קרחם שקופים לאטומים

עמוד ב' ל' על דרך * גר ותושב. והנה עשה שלמה זה, לפי שיבא לזר

לבית אלוהים בחלונות ולא יוכל לזה מבחוץ לראות בהם דבר, ועל זה דרך יכונה מה שאחר יחזקאל * בחלונות יחזקאל מ' ט"ז לאטומות לזל התלים וגו'. ואפשר עוד לפרש שלמי שקופים לאטומים, שהיו חלונות מעוקמים ולא היו הולכים על זוית ישר כי אם בעקום, כמו שעושים בחומה הרחבה מזל שעושים בה התאנב כזה הדרך, ולזה קרחם שקופים לאטומים להיותם פתוחים קלת ואטומים קלת. ואחר אחר הכתוב ויעש לבית ולא לאחר ולא אחר ויעש בבית, לדרוך לפי דרך לאחר מהפירוש, והוא שהשקופים היכם פתוחים, כי אם מעבין המשקה והיא הרלייה, ויאמר שהלאה הוא לעשות חלונים מזוכוכית לבתים בבית כדי שיכנס בהם האור ולא ירחה לזה בהם דבר, וזהו לאחרו ויעש לבית חלונים שהם שקופים, לא כרחים ובחירים בעצמם, והיו לאטומים כי לא היו פתוחים כי אם בתומים, להיותם מזוכוכית שהוא דבר מקבל מהשבר ומתפלל יפל ובקלקים בלעו וילרייחד, ונם היום יבחנו בבניניים הנדולים לשום חומר בקירות הבתים:

ויבן על קיר וגו'. ריקוי שבעיין ביעיים החלה לאחר עשה בניה הבית לבדים. ולקשה למה היו שלשה יציעים ולא עוד? בהיות הכותל שהיו חומה חלק שלשים אמה קומתו לו עשרי לאות לפחות בכלי הדעות, ולאחרי שיהיה כל יציע אחד לאות קומתו, היו לם כן יכולים לעשות שם לחבעה יציעים זה למעלה מזה, לו שהה כפי כל לחד מהדעות המזכרים. ושבית לשם לא היו היציעים שוים בחכמם, והיה לחד מהם אחד לאות לחבו ולחבר שם לאות לחבו והעליון שבע לאות לחבו? והיה רלוי ויותר כלה ומיושה בהיותם שוים. שלשית לם היה שהבית המוך להיותם מתלבים בחכמם, היה רלוי שיהיה היציע שבחר יותר לחב ולחר עליו יותר לר והעליון שהשם לר שבכלם, ושהה בעשה בהפך, כי היה התחתון יותר לר לפי שהי לאחד

מצבת הכלדים הפלה כותלים סביב כותלי הבית, והיו מרוקקים כותל לותם היציעים מהבית ועד לחוץ, שזה היה רוחבם של היציעים מלמטה והוץ היה הפלש שבהם, ולפי שהבתים הלה היו לריכים תקרה, הנה כדי שלא יפלו קורות לותם היציעים בקירות הבית וכותליה, ולא יעשו חורים בכותלי בית המקדש להכניס בהם קורות היציעים הלה, הלכים שלמה לעשות בכותלי המקדש מגרעות מבחון, לל שהיה קיר הבית החלקי וכותלו רחב ביסוד ועולה בהדגה מלמטה כל מקום היסוד והכותל לגזר על החלן עמד לומו, שהוא היה המקום הרחוי לשום בו תקרת היציע הרחשונה, ושם יעשו בכותל מגרעת לקרת עמד לומות לקרות שתהיה יותר לר לאה לחת לחרת לשום שאה תקר' היציע הבנית, ויעלה הכותל כן בלותו לרות הבני על עמד לומות לקרות, ולו יעשו לרות לאה בכותל כשעור לאה לחרת לשום שאה תקר' היציע העליונה. הנה לם כן כותלי הבית מבפנים היו ישרות וזוות לין בהם בפתל ועקש ולל תוספת ולל הסרון, לכל מלר הלון מעמד לומות לעמד לומו היו בהם מגרעו, והיה הכותלים הולכי למעל, ובנגוד העמד לומו הרחשונים כעשה המגרעת לאה לחת מלגר היה הכותל למעה ביסוד, ובאמה לומות הבני כעשה מגרעת לחרת השניים לעמד מלמה לחת, והיה לם כן הכותל שתי לומות בלותו מקום לר ממקום התחלתה למעה, ולחרי עלות לל העמד לומות הבניים כעשה מגרעת לחרת בכותל לאה לחרת, ואשם עד למעלה הלך הכותל בלותו לרות, הנה לל היה הכותל מלמעה יותר רחב מאשר היה ביציע השניה ואשם על למעלה לגג שעשה לומות, לפי שביציע הרחשון נגרעה לאה לחת, וביציע הבני נגרעה לאה לחת לפי שהיו לם כן שתי לומות בערך לל האמה, ובשלישי נגרעה לאה לחרת שהיו שעשה לומות מרוחב הכותל לגזר מלמעה, ובלותם המגרעות היו נותנים תקרות היציעים מבלי שיעשו חורים בכותלי הבית, ולל יכיפו עליהם ברזל ולל יסתמכו מכותלי הקדוש. ומזה תדע למה היו היציעים ברוחב כל כך, שהוא לפי שהיו היה הפלש שבהם לותו הרוחב עמד לומות שוכר. ותדע למה היו שעשה יציעים ולל עוד, שהיה זה לפי שעד עמד עשרה לומות מהכותל עשה היציעים ואשם ומעלה לל נעשה נזכר, בעבור שהיה בנוי לעשות שאה התלונים שקופים לעומי לבית שוכר. ותדע גם כן למה היה הקלל עמד לומות רבלו והבני לומות והשלישי שבע לומות, לפי שברחשונה מהם היה רוחב ולבלה עמד לומות לל עוד, למען שיציע הבני' נעזרך למה לעמד יעמדו שיקבו מהכותל לשום שאה התקרה בלופן שיהלו עמד לומות פנויים לבית, ושיציע השלישי' היו שבע לומות לפי שנשים מהם היו במגרעות למעך התקרה ושאר הלל הבית בכל היציעים בלותם עמד לומות שוכר. ותדע גם כן למה היה היותר נמוך הוא התחתונה, לפי שבכל עוד שהיה הכותל עולה היה פריך להרחיב למה לחת בכותל לתקרת כל יציע. ופי' הכתובים מבואר מאה שאמרתי, כי לומרו ויבן כמלכ' כ' כ' על קיר הבית, פירו' כמו עם קיר הבית, כמו * ועליו מעה מבפה, כלומו לומר ומלבד קיר הבית עוד בנה יציעים שבהם כותלים מיוץ כותלי הבית, ולומרו סביב להיכל ולדביר להגיד שעמד הפלש לל היה יציע כי לם מצלע בלדים מערב ודרום וזפון. ולומרו ויעז בלעות סביב, לומרו המפרשים שהוא מחזל בפרק המוכר, שיציע ובלע ותל כלם דבר לחד, כב לם לא ולין כן דעתי כי כל לחד מהם הוא דבר לחר בפני עלמו, כי הנה יציע הוא הבית הנעשה סביב לדביר ולהיכל, ובלע הוא לוח עץ, וכמו שלמר * ורוחב הבלע לרבע לומות בלע על יסוקל לא כ' בלע שבא, והתל הוא כפי שפיר' יסוקל יציע, שהוא הבית הבקרל לשכה, וזה היה בלע בלומ שהיציע והבשכה יהיה עכם שם מזוקף, כלומר על הבשכה וכלומר על לוח העץ כמו שזכרתי. וזכר בכתוב הנה שלותם היציעים עם היותם סמוכים לבית החלקים, הנה היוצב בהם לא היה נוגע ידו בכותל המקודש, לפי שהיו בלעות סביב הבית מבד החוץ, וכלבו היו בשרים עץ על הכותלים סביב הבית מבד החוץ, וכלבו היו בשרים הכותלות מבנוע בהם: ולומרו היציע התחתונה, לפי שהיה (ו) הקרובה לקרקע החלן, והתיכונה היה האמצעית, והשלישית היה העליונה שבהם. והנה קרלם תחתונה ותיכונה ושלישית בלשון נקבה בהיות יציע זכר, כי כן דרך הלשון, ויחזקל לומר * והנה שם כ' יון לשכות ורבפה עשוי לחצר סביב ונומ', ולומר עשוי לשון זכר בהיות רבפה לשון נקבה, וכן האמר החומל שהחצר הוא זכר וחצונה נקבה, והיה זה לפי שכל דבר שלין בו רוח חיים לפעמ שיכונה בזכרות או בנקבות: והנה לומר לחר (ז) זה והבית בהכנותו חבן שלמה וגו', להודיע למה עשה שלמה לותם המגרעות, והיה יותר טוב לעשות קורים בכותלי הבית להכנים שמה קורות היציעים, ולומר שהיה זה לפי שהבתים והגרזן וכל כלי ברזל לל נשמע בבית בהכנותו, ולזה נלטרכו לעשות לותם המגרעות שזכר בכותלים. ולומרו חבן שלמה מסע, לל שכמו שהסיעם והביאם מהחר כך היו מכיאים לותם. ולומרם למה לאמר שלמה מלאכת כל כלי ברזל בבנין בית החלקים, לחרי שהכתוב לל לאמרו כי אם בבנין המזבח בלבד, הוא למעלת הבית ושלמותה, שלל יבא לבנין חבן ולל עץ בלתי שלם שיוצרך לתקנו ולפתחו ולפשלו ולל דבר קשר יצטרך לתקנו שמה, לבל היו בתים התכנים בקשה רבה והעמים כלם בשלמותם והמדותיהם הרלויים בקשה רבה, כדי שהרואים לל ירלו דבר בלתי כשלם, ובלבו חן השמים היו בתים הדברים ההם בשכיונן וקומתן לפחר מקום מקדשי', וכמו שדרשו בספרי לחרי, והבית בהכנותו, כשהיה בבנה לין כתיב כחן, אלא בהכנותו, מלמד שהיתה המלאכה בבנת ופורקת ועולה, רמזו בזה למה שלמרתי. ולומרו במלכים לחרו וזל', ומה מזבח הלל למור לבנות בו נזית היכל כו' יתר ולדש הקדשים תמורים לינו דין שיהל למור לבנות בהם נזית? ולבן דרש ר' שמעון בן ללעזר המקדש בברל להקריב יחיו על לדם, והברזל בברל לקדר יחיו על לדם, לינו דין שיבלו המקדר על המקריב. ולחרי שספר בנין כותלי בית המקדש ושלר כותלי היציעים המסובים להם מבד חוץ, לומר (ח) פתח הבלע התיכונה לל כתף הבית הימנית וכלולים, לל לל תשמוש שהיציעים הלה שוכרתי היה בבנם לדם לבית, כי לל היה מהם פתח פתוח לבית בפנימה, והפתח שהיה בין התחתונה לתיכונה היה לגזוז דרומי מהבית, וכן מה שבין התיכונה לעליונה הפתחים היו לחותו גד, וגם לל כתף הבית הימנית, לל לגזוז הדרומי מהבית מבחון, ולל לם לל היו בבנים בבית היולך היו עומדים על יציע? לזה לומר וכלולים, לל שלל היו שהם מעלות לבנים ולל מעלות עלים כי לם בלולים, והם עומדים בלולים עשויים מעלות סביב

סביב והעולה בהם עולה דרך הקף · ולקרים פירשו כלולים שהם מעגין לרוכב · כלומר דרך לרוכב היו מזוז לזו · וכן בדברי חז"ל לגל הפתוח מבית לעלייה · והכא לאו פתח פתח הילוע ולא לאו פתח היציע · לפי שלקרי מלמעלה מלעיס (ט) היה מכוסה בלעזון כלע · שהוא לשעת הברלה · ולאמבט לאמרו ניתן לת הבית ויכלהו ויספון לת הבית נגיס ושדרות בלרוי' · לת להניל שבשלמה מלכת הבית · כי עוד יוסיף לספר מהמלכה היתה בהבה והכתה · לכל לאו שלקרי לאר כלם לבנות כותלי הבית (כי לליהם קרל בשם בית) הבית הקורות שהוא הספון · ונגיס פירשו כו שתקרת הבית הרלשונה בלקלת נגיס · ושהיה לל כרוגים · ושהוא לאומר ושדרות בלרוים · ולקרים פירשו שהיו לותם הקורות מלוינורות בהם גגים · לל בתוכים כלמות גגים · והל דוד קמתי פי' [ט] וַיִּבֶן אֶת־הַבַּיִת וַיְכַלֵּהוּ וַיִּסְפֹּן אֶת־הַבַּיִת גגיס כמו כלעות מלשון קול, [י] גְּבִים וְשִׁדֹּרֹת בָּאֲרָזִים׃ וַיִּבֶן אֶת־ ועכיו שעל לת הבית כלעות חֲיצֹרַע עַל־כָּל־הַבַּיִת חָמֵשׁ אַמּוֹת קֹמָתוֹ ברוגים · ולתם רוחה שבל וַיֶּאֱחֹז אֶת־הַבַּיִת בַּעֲצֵי אֲרָזִים׃ מה שלמרו כאן הוא כלני [יא] וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־שְׁלֹמֹה לֵאמֹר׃ מתיבב · והיותר נכון לפני [יב] הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר־אַתָּה בֹנֶה אִם־תֵּלֵךְ הוא שהגגים הם העליות שהיו על המקדש ולגגהם בקרלו תלים שם יו גגים · וכן * קרים גבוהים · בְּחֻקֹּתַי וְאֶת־מִשְׁפָּטַי תַּעֲשֶׂה וְשָׁמַרְתָּ מלגין גוכה · ומזה הענין מלכי' ג' יו לאמרו * עשה הכתל גגיס · אֶת־כָּל־מִצְוֹתַי לָלֶכֶת בָּהֶם וַהֲקִמֹתִי שהם מקומות מלולים גבוהים אֶת־דְּבָרִי אִתָּךְ אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי אֶל־ מלקים מים · והודיע הכתוב דָּוִד אָבִיךָ׃ [יג] וְשָׁכַנְתִּי בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בכאן שלקרי בנין הבותלים [יד] וְלֹא אֶעֱזֹב אֶת־עַמִּי יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּבֶן שְׁלֹמֹה כפן לת הבית · והספון הוא הוא התקרה לשר על הבית ועשה למעלה גגיס · לל עליות גבוהות · ולפיוסים היו מסולרות מעלי לרזים · וזהו ושדרות בלרזים · כלומ' שלל היקיפו תעליס כי לם בשדור מופלל · ושדרות הוא בשן (י) ועכיו כמו סדורות · ולאמבט לאמרו לתרי זה היקיע על כל הבית תחת קומתו ויקפו הבית בעלי לרזים · הוא כי לפי שזכר למעלה עגין היקיעים ורחבם ולל זכר כמה היה קומתם והגובה לשר היה היקיע לל יקיע · לזה הוקרך לומר שהיקיע הנזכר למעלה לשר בלה עם הבית · לל כמוך לבית כמו שפירשתי · היה תחת לחות קומתו · וזה לחז הקיע היקיע להוא הנזכר לת הבית בעלי לרזים שהם הקורות הספונות על קיר הבית המוכן' על המנרעות · ולהתחברותם לחר שלקו היקיע לת הבית והתחבר עמו בעבור עלי הלרזים שהם הקורות שהיו מהקיעים עד כותלי הבית כמו שכזכר · והיותר מתייבב לפני בפירוש היקיעים הלללה · הוא שלחר שלל היו בתים לדור בהם לל מקומות בעגיס סביב כותלי בית המקדש ומסובות לליהם מעגים עשויים על קורות חזקות של עץ יוסלות מהכותלים לחוץ · והיה הקרקע גם כן מלוקות עץ · כדי שילכו הכהנים והלוויים בחותם היקיעים לטהר ולרחות למרחוק ולמעד בהם והם הנקראים בלעז קולידוריש · כמו שפירשו חכמי הטולרים · ולאמבט לאמרו ויעז בלעות סביב · ירלה שהיו עומדים של עץ מיקיע לל יקיע · כי היה היקיע מלד לחד ממוך לל כותלי הבית ומלד חוץ היו לו הלעות הנזה · לפי שהיקיעים היו תחתיים שניים ושלישים והיו סריכים לבלעות כדי שהיקיע העליון יכמך עליהם מלד החוץ וגם כן המעקה שהיה להם · ולפי שהיקיעים הנזה לת יכנסו בכותלי בית הנזה · שהקורות בכותלי בית מלד החוץ לבלתי לחוז בקירות הבית · ולכן מפאת המנרעות הנזה היקיע התחתונה גד בלמה והשלישית שבע בלמה · כי היא התרוכות הנזה בפי מנרעות הבותלים והיקיעים היו גוים מלד חוץ · ולל היה לחד מהם יוסף לחוץ יותר מהלחר · ובזה כלו יפורשו הכתובים בלותו לוסף לשר פירשתי · ובזה הפירוש הזה חוץ מורכב ממה שפירשו חכמי הטולרים בנסוקים ומלה שפירשתי לני :

(יא) **ויהי** דבר ה' וגו' · רלוי שנתן הסבה למה נלמה הבנולה מוחלת בזה המקום ? שהיה הדלגלה הרלשונה שהערותי בפרשה · ורלוי שעשיר עוד על הנסוך שלמר ויבן שלמה לת הבית ויכלהו · שירלה כלתי מוקן · לפי שעדיין לל בשלמה מלכת הבית · והברלה ללי בכל זה הוא · שלפי שבשלמה כתעסם מלה לעשות בנין הבית בקיום מופלג · לם מפלת התנגים שהיו לתנגים גדולות ותנגים יקרות לתכני גזית לעד כמו יקלבון · ולם מפלת העליס שהיו עץ ולרו שלל יכנסם בו עפוש בשום זמן · וכל זה היה למען יעמדו הדברים הלם כימי העמים על הלרץ · לכן קודם שיעשה שלר ההולמה מהלפני מעלי לרזים ומהוכה בבית ובכרובים ובכלי הבית בלה לו הבנולה הוחת · וכלו עשה הלם יח' בו התרלה :

(יב) ואמר הבית הזה לשר לתה בונה לל תתקוה שלמה שהוא יעמוד לעד ולעולמי עולמים, ובעבור זה תעשה הבנין כל כך קייס וחזק · כי הנה התחדתו תלוי בתנלי לם תלך לתה והנלים לתריך בתקותי לו לקיס לת דברי הטוב לשר דברתי לדוד · והוא שלשכון בתוך בני ישרלל ולל לעזוב לותם · ומזה נמשך שלם לל יעשו כן יחרב הבית ולל יהכון בו הכבוד התלקי · ובזה היה לו מהנעלה והרמז על מה שיהיה בתקרית הימים · וגם לאמר כשנדבו הדברים הלם בלבו · לל לם תלך בתקותי וגו' · להציבו שהוא עלמו עם היותו עתה לבן בעבודה התלקית ובבנין בית התלקים · הנה עוד מעט יבוד לבנו מחקרי ה' · ובכדר עולם לאמרו שבלה לבלמה הבנולה הוחת על ידי לחיה פרק כ' דשילוני · ובכר הוכחתי כמה שעבר שבלמה בניין היה · הבנולה הזחת הוחת חולי שבלה תלין על ידי בניין לקר לעפי שהוא היה בניין לה' · כדי שיתבייש ויתפעל יותר מדבריו ויהיה הבניין הנזה עד בלותה התרלה · וכבר ירלה שבלה הבנוי' הוחת על יד בניין לבלמה · מלשר לאמר בספור לקרי זה וירלה ה' לל שלמה שבית כלשר בנלה תלין בנבעון · מזה שבנבעון בתבנת שלמה רלשונה · ושהבנולה שבלה תלין לקרי הבנין בנבעון היתה תלין בנולה שבית כמו לותה שהיה בנבעון · ויתבייב מזה שהבנולה הוחת לשר בניהן היתה על יד בניין לחר · ולכן לל היה תן המכון ולל היה כלשר בלה תלין בנבעון : ולאמבט לאמרו כתן עוד ויבן שלמה לת הבית ויכלהו · (יד) לי לפשר לפרשו שבלה מלכת הבית והשלימה · לפי שלקרי זה ספר מהמלכה דברים רבים · וגם לין רלוי לפרש שלקרי שבלה לבנות כותלי הבית וכלה ספיון וקרוין בלותו הבוכר בנה לת קירות הבית מבפנים · לפי זה עלמו כבר כלמר למעלה ויבן לת הבית ויכלהו ויספון לת הבית נגיס ושדרות בלרזים · ולכן נרלה ללי לפרש שעם היות שבלה שלמה הבנולה שבר לשר רמז לו יתברך שלל תתמיד בבית זמן הרבה · לפי שהיה הייעוד הנלמר לדוד תבלי בקיום המלות · והיה רלוי שיבלבו זה תלותיו ורמזו בבנין וירפו ידיו · ויאמר מה לי בבנין הזה לשר שבברים יבלו שערים · הנה עכ"ז להיות שלמה גדול הלב לל רפו ידיו מהבנין ולל נמנע ממנו · לבל על כל פנים בנה לת הבית וכל' לת כל מלבתו · לפי שבמו שזכר החוקר מעבע גדול הלב הוא שיעשה ההולמה לריפות בדברים הגדולים כללו לל יעות ויעיף עדי עד · וזה לוכך המלמר הזה · ולמה נלמר בזה המקום :

ויבן לת

(עז) ויבן את קירות הבית מבית ונו' לחדרי שבפנימי' לפי שבפנימי' היה קדמו כפר בנין כותלי הבית המקודש ומה שעשה מקום לבית, לפי שהיציעים והחלונות ופי מהעליות כמו שפירשתי, כפר עתה מה שעשה בבית מבפנים, ורצוי לעיין בפנימים בלבד כי כלו בהם לבדים זרים. רשזון שאחרי שאמר ויבן את קירות הבית מבית בפלעות תרזים מקרקע הבית ועד קירות הפנים כפר עץ מבית ויקף את קרקע הבית בפלעות ברזים, שהיה זה כולל הבית כלו בדביר והיכל, יקשה מלך למה חזר לומר ויבן את עשרים אמה מירכתי הבית בפלעות תרזים מן הקרקע ועד הקירות? כי הנה כח האמור הוה הוא עצמו האמור הקודם, לפי לא שאמרו רשזונו דרך כלל שכל הבית מן הקרקע ועד הפנים כפר תרזי' ושנה לאמרו בדביר בפרט. ושבית באמרו ואזרו על הבית

(עח) אֶת־הַבַּיִת וַיְכַלֵּהוּ: וַיִּבֶן אֶת־קִירוֹת
חַבַּיִת מִבַּיְתָה בְּצַלְעוֹת אֲרָזִים מִקַּרְקַע
הַבַּיִת עַד־קִירוֹת הַסִּפּוּן צִפָּה־עֵץ
מִבַּיִת וַיְצַף אֶת־קַרְקַע הַבַּיִת בְּצַלְעוֹת
(ים) בְּרוֹשִׁים: וַיִּבֶן אֶת־עֶשְׂרִים אַמָּה
מֵיַרְכְּתֵי חַבַּיִת בְּצַלְעוֹת אֲרָזִים מִן־
חַקַּרְקַע עַד־הַקִּירוֹת וַיִּבֶן לוֹ מִבַּיִת
לִדְבִיר לְקֹדֶשׁ חַקָּדָשִׁים:
(יא) וְאַרְבָּעִים בָּאַמָּה חָיְתָה חַבַּיִת חָאֻלָם
חַהֵיכָל לִפָּנָי:

כמשמעו וגומר הכל תרז, כי ההודעה הזאת שהכל היה מצופה בארז בכר ידענוה פעמים מהפסוקים בכלל בנית ובפרט בדביר, ומה לורך היה בהשנותה? ושניות באמרו ולפני הדביר עשרים לאמה ונו', ופי היה שבכר ידענו שהיה הדביר עשרים לאמה מרכו ועשרים רחבו ועשרים קומתו, כמו שאמר ויבן את עשרים לאמה מירכתי הבית בפלעות תרזים וגומר מבית לדביר לקדש הקדשים, מה רלה להודיענו כאן פעם לאחרת בלא טורך? וברביעית באמרו כאן ויקף מזבח תרז, והנה בכאן היה מספר בנין הבית מבפנים לפי בנין הכלים, ולמה פי כן וכר בנין מזבח הזהב בזולת מקומו? והיה רלוי שיוכירהו לאחר כך כשזכר מעשה המכורה והשלחן בספור הכלים וכן נזכר שם עתה, ובלי פי כאן בלא טורך. ושמונית בפני הזהב שנזכר לשון שני, לפי שהוא לשון מורך ויפוי הזהב וטוהרו, ולמה לאחרי כן ויקף שלמה את הבית מבפניה זהב סגור, ופי באמרו פעם לאחרת ויפוי זהב ולא כל הבית בפי זהב, ורצוי שבשלש בפירו' הפסוקים והכר מהם המותרות הללו לפי העניתי. ואומר שתבלית הספור הזה הוא להודיענו בבנין הבית המקודש תרבעה דברים. האחד שהבית הפלפי הכולל הזה, לפי דביר והיכל כלו היה מלבד החדרים היקרות לפי כעזו מהם הכותלים, אבל עוד היה הבית מצופה עץ, פי הכותלים היו מצופים עץ תרז, ופי הקרקע היה מצופה עצי ברושים שהם יותר מקריים ויותר כבדים ויותר כוחים לפפני הקרקע, כחופן שלא היה בכל הבית לבן ברלה כי כלו היה מצופה עץ, וזה היה עלוי גדול מאד, כי בהיות הכותלים כלם מלבנים גדולים לבנים יקרות לבני גזית במלאכה יפה מאד, כאלו אותם מצופים עליהם היקרים ומעולים. ורצוי שתדע שאותם פלעות תרזים לפי לפה בהם כותלי הבית לפי היו כחזים בכותלים לבד בהכנם פלע זו, בחופן שהיו לחזוקו בעלמו ולפי היו בבאמות פלע ויזקקל ס"ק בקירות הבית, ולבן לאמר יקזקל בכניסה * והפלעות פלע על פלע פעמים ובאות לקיר לפי לבית לפלעות הבית ונו', לפי כביכ להיות לחזוקם ולפי יהיו לחזוקם בקירות הבית ונו', לפי שהיו מבודדות לבד הוא פלעים ופלע כמו שתי, והיו לחזוקם זה בזה ולפי היו בבאמות בקירות הבית, כי זה מבפנים היה, והוא היה דוגמת מה שעשה שלמה, לפי היה זה ענין היציעים והמגדעות שזכר לפי דוד קמחי. הפני הוא שהבית הכולל הוא פלקו שלמה, והיה הפלעים מאלו עשרים לאמה מרכו לדביר שהוא קדש הקדשים, ופני הפלעים היו בהיכל שהוא קדש. והודיענו פלעים שאותם לאות תרזים לפי לפה בהם הפלעים לפי היו חלקות לבד היו מפותחות בכל מיני פיורים מבותרים בעובי הפלעות, לפי שיהיו המירות הסם בולטות לחוץ ולפי דבוקים על הפלעות, כי לפי מפותחות מבפנים בפלעות בעצים. והודיענו רביעית שמלבד בפלעים היקרות לפי היו בכותלים והעצים המפותחים לפי היו עליהם, הנה עוד לפה לותם העצים המפותחים מזכ טהור, לפי זהב מזוקק, והיה לפי כן הזהב על העצים והעצים על הפלעים, וכל זה מורה על מעלת שלמה ורוב עשרו, זהו כללות העניין. ועתה רלה פירוש הפסוקים מבלי עלינו, לחר ויבן את קירות הבית מבית בפלעות תרזים ונו', וכבר פירשתי שפלעות פי הלקות שעושים מהעצים, ופפר בדרך כלל שהבית כלו מהקרקע הלזמה עד הסכון (והוא התקר הרחזוק) כל הכותלים לפה וכפה מאותם הפלעות ולזקו לרזו, ולחר קדקע הבית לפה וכפה לותו מבלעי ברזים, להיות הברזים יותר מקשרי וחזק מהלרו, וכן רלוי שיהיה הקרקע יותר חזק מהכותלי, ולפי לחר זה על היכל לבד כמו שעשה לו בן נרשום, לפר בענור זה הזולך לומר שהיה ההיכל מצופה עץ תרז ולפי כן הדביר, כי הוא טעות בהבנת הכתוב שאחר ויבן את קירו' הבית על ההיכל לבדו, לפי לאמרו על הבית בכלל דביר והיכל, כי עדין לפי זכר דבר מהחלוקה והספרד לפר עשה מהקדש לקדש הקדשי':

(יט) ואחכם לאמרו לפרי זה ויבן את עשרים לאמה מירכתי הבית בפלעות תרזי' ונו', עין בו יתור, לפי שהוא לפודיע שהתבלת הפעמי והכפוי לפי היה מהיכל לפי התקיל לבפות הכותלים בפוחם בפלעות מלד הדביר, שלהיותו המקום היותר מקודש היה בניהו ברחזוק, וכן עשה משה במלאכת המשכן שרחזוקם עשה בתרון, ודוד בהתעוררו לפי בנין הבית לאמר הנה לבבי יושב בבית תרזים ותרון ברית ה' בתוך היריעה, ולהיות התרון רחזית המשכנה בכל הבנין תקן את מקום מוזבח רחזונה, וכתבו לאמר בכתן ומהכפוי לפר זכר דע שהדבר לפר עשה רחזונה היה בעשרים לאמה שהיו לפי לפר מירכתי הבית. ובתן הסבה לאמה עשה זה ברחזונה, באמרו ויבן לו מבית כדי להיות לדביר לקדש הקדשים, לפי והנה בבנה לו זה מבית כדי להיות לדביר ולהיות שם קדש הקדשים ולזה בבנה ברחזונה: (יז) ואחר שזכר שעשה זה בדביר זכר שעשה כמוהו בהיכל, והוא אמרו מיד ואחרבעים לאמה היה הבית הוא ההיכל לפני, לפי שההיכל שהיה לארבעים לאמה מרכו והוא לפפים מן החוכם, שגם כן לפהו ברזים מבפנים. וכבר ידעת שאמה שנזכר כאן שהיה הדביר עשרים לאמה קומתו לפפר לפרזו על הכותל שהיה מבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים, ואפפר לפרזו על עסק הדביר שהיה מעשרים לאמה בנזכר לבד עם היות ההיכל שלשים לאמה קומתו, לו על תלוף הכפויים שהיו בו עשרים לאמה מכופים וכה ועשרה לאמות לפה לפכים ומרגלית כמו שזכרתי. ולאמכם לאמרו הוא ההיכל לפני, פירוש הוא ההיכל לפר לפכים מהחוכם, כי היו בכפים הכהנים לקחזה בחוכם, ולפכים היה מהחוכם היה ההיכל, ולפני לפכים היה הדביר, לו כאמר שבקרקע ההיכל לפני שהוא לפני הדביר ובמוך לגיו, ובפי הפירוש הרחזון יהיה מלת לפני כמו בתוך ובפנים, ושהיה ההיכל לפני החוכם, ובפי הפירוש הפני יהיה מלמון קדימה, שהיה קודם הדביר, ומחבר מפקנו שבקרקע קדש הקדשים לפני לפכים, רלוי שאחר שהוא מהפירוש הרחזון וזהו מהפני. וקול לאמרו הוא ההיכל לפני,

לפני, שכל הפוסים היו פוסים בו והוא מוכן עליהן, לשון
פל"ג עי' במכ"ת ברכות היה עומד בתוכה לתרן יכוין את לבו כנד
נכו' ק' מ"ל ירושלם, שכתוב * והתפללו אל ה' דרך העיר, היה עומד
שם בירושלם יכוין את לבו כנגד בית המקדש, שכתוב *והתפללו
אל הבית הזה וגו'. עוד ספר הכתוב ענין לתוכה
החדר והבדוק אשר בספה בתם הקרקע והכותלים, ואמר שלש
(יח) היו קלקות שכל היו מצוירות מפותחות, וזה ואחרו אל הבית
פנימה מקלעת פקעים ופטורי פלים הכל לרוו לין לכן כרתה,
לל והחדו אשר בספה בו הבית מבפנים כמו שזכר, היה
מלבתה וציורו מקלעת פקעים ופטורי פלים, ובפי תרגומו
פקעים הם פורות בילים, ומקלעת פירושו פורת, כמו
נכו' ו' לה * וקלע כרובים, שפירושו פורת כרובים. והר לוי בן גרשום
שמו ק' כה פי' מקלעת מלבון * יקלענה
כתוך כף הקלע, שהוא לשון (יט) וארז אל־חבית פתחה מקלעת פקעים
הוכיח, והטעם שהיה מצויר ופטורי צצים הבית לבדה:
בתוכה לזכות החדר הוכלת (יט) ודביר בתוך־הבית מפנימה הכין לתת שם את־ארון ברית יהוה:
הפתוחים אלו הפקעים בעת (כ) ולפני הדביר עשרים אמה אורך ועשרים אמה רחב ועשרים אמה קומתו
אשר הם מתחילים להכין וצפהו זהב סגור וצפה מזבח ארז:
לין, כי כרתכוכה יהיו כמו (כא) ויצף שלמה את־הבית מבית וצפה זהב סגור ומעבר לפני הדביר
פקעים והם דמות בילים וצפה שלשלות זהב על־פני הדביר:
שבני רחשיהם קדים, ואחר (כב) ואת־כל־הבית צפה זהב עד־תם כל־הבית וגם כל־המזבח אשר לדביר צפה זהב:
זה יפריחו מהצדדים כעין (כג) ועשה בדביר שני כרבים זית גדלים שתי עשרה אמה קומתם:
גבעים משוקלים ומתוכם (כד) וחמש אמות הכנף האחת וחמש אמות כנף הכרוב השני עשר אמות מקצה כנפו עד קצה כנפו:
יצא הפרח והם הלילים. (כה) וכן הכרוב השני עשרה אמות הכרוב האחד במדה ותכונה אחת לשני הכרובים:
והיותר מתייבש הוא מקלעים (כו) קומת הכרוב האחד עשרה אמות וכן הכרוב השני:
הם הירעות, ונמירו בלשון (כז) ויתן את־הכרובים בתוך הבית הפנימי ויפרשו כנפי הכרובים ותגע כנף־האחת בקיר האחד וכנף הכרוב השני נגעה בקיר השני ובתוך הבית יהיו כנפיהם נגעות כנף אל כנף:
ולתפארת ולזכרון קדושת. (כח) ויצף את־הכרובים זהב:
וראוי כותב הספר לתת סבה (כט) וכל־קירות הבית סביב לדביר ולהיכל
למה לא היה הבית כלו חקוק פתח ופתוח חרוץ:
ומה היה הטורח לחקוק ולהכניס (ל) ואת־רצפת הבית צפה זהב לבתי הפנימית ולחיצונה:
הדביר מהחיכל כמו שזכר, (לא) ועשה לפתח הדביר דלתי עץ זית חמש אמות מזוזת חמשית:
ולמה היה הדביר קדש הקדשים, (לב) ושתי דלתות עץ ברוש שתי כנפות הדלת האחת וחמש אמות רחב כנף הדלת האחת:
וההיכל היה קדש בלבד, ואמר שהיה סבת זה כדי לתת כדביר (לג) וכן עשה לפתח ההיכל מזוזת עצי זית חמשית הרבעת:
את תרון החלקים שהוא הקדוש היותר עליונה שבבית (לד) ושתי דלתות ברוש שתי הדלת המקופלת שתים:
(יט) החלקים, וזה ודביר בתוך הבית פנימה הכין וגו', לל (לה) וחקק עליהם כרבים תמרים ופטורי פלים מלאים זהב:
הכין הדביר בתוך הבית פנימה, לל לפל המערב כמו שכבר (לו) ובנה את החצר הפנימית שלשה ברדים אבן גזית ושורה כפולה ארזים:
כזכר, הבה היה זה לתתן שם את תרון ברית ה', ומלת לתתן (לז) בשנת ארבע שנים ליסוד בית יהוה בחדש זיו:
מיותר, כמו לתת, והכון נוספת כמו * בלבבן מולדתי. (לח) ובשנת עשתי עשרה שנה בחדש בול הוא החדש השמיני בשנה עשתה בית את כל דבריו וככל משפטו ויבן אתו שבע שנים:
ובוא לתרו שכתוב רמז לל הכנין לשר עשה שלמה תחת קרקע הדביר לנגנו שם את התרון, לפי שהיה נוהג אליו שעתיד
ע"ש עלה היה הבית ליקרב, ועשה לותו מקום כמשמוכות עקומות ומיושרות, היה הבית לשלשה בתים זה על זה ומספר החלונות
ועקלקלות, והניח החלן על פי המקום ההוא ועל החלן היה בשנת אחת עשרה בחדש בול הוא השמיני:
היה לפל ההוא היה התרון, ויפיהו נגו שתה התרון ובמלת המן ומשם ויבן את ביתו שלשה עשר שנה ויכל את כל ביתו:
להרן ושתן המשתה. ויפשר לומר שתוך הכנותה שנתה לו כי בית יער הלבנון עשה מאה אמה ארכו וחמשים אמה רחבו
כמו שכוכר למעלה כתעורר לעשות זה. ואחרי שזכר שפה ושלשים אמה קומתו על שלשה טורי ארזים וקורות ארזים על
הכותלים עץ ארז והקרקע גם כן, פפר היך פפה לותם העמודים. ויש אומרים שהיו שלשה טורי אבנים גזית וטור ארזים
כלם זהב, ויכר שלשה פפה הדביר זהב ואחר כך (מ) ועמודי הבית ואולם לפני הדביר עשרים אמה ארכו ועשרים אמה רחבו
גו' ויפיהו זהב טהור, לל ולפנים לדביר שהיה עשרים אמה ועשרים אמה קומתו פפה זהב טהור. והנה
ארכו ועשרים רחבו ועשרים קומתו פפה זהב טהור. והנה רמז לזכור כאן לותך ורוחב ועומק הדביר עם שכבר זכרו,
להגיד שעם היותו מרובע כך לארכו ולרחבו ולקומתו עכ"ו פפהו כלו זהב טהור. ואחרי כן ספר שכן עשה להיכל,
(מא) וזה ויפף שלמה את הבית מפנימה זהב סגור, שאמר זה על ההיכל שפפהו זהב גם כן כמו שעשה לדביר. והנה זכר כאן
ויפף מזבח ארז, להודיע שבעשה מזבח הזהב נתנים שלמות
ונראי לו ו' כמו שמותה תורה *, והיה בניינו כשאר כותלי הבית
ושפהו עני ארזים כשאר פפה הבית ארזים, וכן יזכור שפה
לותו המזבח זהב כשאר פפה הבית זהב, הבה לם כן לא
בעשה מלאכת המזבח הזה עם מלאכת שאר הכלים ובזמפם,
לפני שלא היה כלו זהב כמו הם ולא היה מנחשת כמוכת
העולה ושאר הדברים שבעזרה מבפנים, לפל היה מלבנים
ומלופה עניים וזהב מלמעלה, ולהיות קומתו כחמר הבית
בכל משפטיו בעשה כשאר הבית וכוכר בספור הבית,
וזהו הטעם היפר לפלי זה. והמפרשים לחמרו שלפני שהיה
מכוון כנגד הדביר כזכר כמוך לזכרון הדביר, ולזה לחמר
וכל המזבח אשר לדביר לפפה זהב, ילפה בלחמרו בכל קירותיו
וגנו שהכל בפה זהב. ולחמכם לחמרו ויעבר ברתיקות זהב
לפני הדביר, היה להגיד שעשה כותל מבדיל בין הדביר
והחיכל, שהיה לותו כותל במקום הפרוכת שעשה משם
להבדיל בין הקדש ובין קדש הקדשים, והיה בלותו כותל
פתח ולמתות והיו כהם בריחים בשלשלות זהב כלפי ההיכל,
והם הנקראין רתיקין. ולחמכם
לחמרו עוד ויפפהו זהב, ליכו
קושר לרתיקין, כי הם לכותל
שהיו בו, שלותו כותל המבדיל
הדביר מההיכל שהיה לחם
רוכבו בפה לרוזים ובפה גם
כן זהב משני עכרותיו, לל
מלד הדביר ומלד ההיכל:
והנה לחמר עוד ואת כל הבית (כב)
בפה זהב על תום כל הבית,
לפי שלמעלה זכר שפה זהב
כותלי הבית, ולא לחמר דבר
מהתקרה, ולכן חזר לומר
ואת כל הבית בפה זהב עד
תום כל הבית, רומה לומר
כי מה שנפסר מלפני הבית
והוא התקרה כפהו גם כן
זהב, בלופן שהיו הכותלים
והתקרה כלם מלופים זהב,
ולחר כך יספר לך בפה
וכפה התקרא גם כן זהב,
בלופן שכל התרנעה כותלי הבית והכותל המבדיל והתקרה
לשר למעלה מהבית והקרקע כלו היה זהב. ורלוי שתדע
שדוד עלה כתן לשלמה בנו שבעת ללפים ככר כסף מזוקק
לטוח קירות הבתים, וכלן לחמר שתח לותם זהב טהור,
והר דוד קמתי כתב שהכסף היה לטוח שאר הבתים חוץ
מהחיכל והדביר. וחוץ לחמרו לטוח קירות הבתים, וכי בכסף שר פר' לל
היה? שלל למה קורין לותו כסף שהיה מבריק כל כעלי לף קלב על
זהבים. והלל"נ כתב כפירושו לדברי הימים, שמה שלחר
בכתוב * שבעת ללפים ככרי זהב מוזהב לופיר ושבעת ללפים לה ק' כש ל'
ככר כסף מזוקק לטוח קירות הבתים, שלחרו לטוח קירות
הבתים מזוקק לזהב שוכר לל לכסף. והנראה ללי בעכין
זה הוא שדוד תצה קירות הבתים יפפו בסף, לל על
החלנים שיהיו הכסף עליהם, ושלמה כשאר כתעלה
בגודל לבבו מכל שאר היו לפניו קדש כזה שני דברים,
לחלק שפה החלנים בלטות לרוזים, והשני שפה הרוזים
הם זהב טהור, ולל תצה לפני הכסף לפי שהיה מיותם
לפפותו על החלנים, והוא הניח הרוזים עליהם ופפה
לותם זהב והיה המלחכה יותר מתעשרת הרבה, ולחמכם
הכסף לשר הניח דוד עם לותו עם שאר הדברים לשר
הניח כלוכרות בית ה' כמו שזכור, ולל עשה מהם מלחכה.
וכבר כודע במלחכת הזהב שהיו לותו לפפותו על לכן,
כי מפני לטות החלנים וקורם יתצל ויפסל קודם זמנו,
וכשאר יהיה על הען יתמיד זמן רב כזהבו ולל יפסל ולל
יתצל, ולזה היה זהב סגור, רולה לומר מזוקק, שהסירו
ממנו כל הפסולת וכשאר בתכלית שלמותו כדי שיעמוד
זמן הרבה ולל יפסל, וכל זה הורה על מעלת שלמה
ונודל לבבו ורוב עזרו ונדיבותו
בהולחה:

(כג) ויעש בדביר וגומ' • ולמי שנעיין בפסוקים תמצא על הכרובים • לכאורה למה עשה לה הכרובים עני אין ולא עשה עני לרוים ? בהיות הארון הוא המוכתר שבעולם • ובשביל שם עשה הכרובים הללו במקום הכרובים לשר עשה משה בכפורת הארון , ולא היו בבית כי אם הכרובים הללו , או שם היו שמה הכרובים לשר עשה משה מלוכים בכפורת ולמה הכרובים היו עליהם זולתם ? ולשיטת שם כשר הדברים בפוסי כותלי הבית מהלכנים והלרזים והפתוחים והיכורים לשר היו בהם והזהב לשר עליהם ונעתק לל בפוסי הכרובים לשר בדביר , למה שם בן הוה לדבר בקירות הבית ? בשמרו ולא כל קירות הבית , והוה לדמות הדביר בהיות שבכר זכר בתיקות הזהב לשר בהם • ורביעית הוכר עניין הדלתות שתי פעמים , כי הוא לשר ולא פתח הדביר עשה לדמות שמן וגו' , ולשר לשר כך ושתי לדמות עני שמן וגומ' , והוא מלשר כפול • ושמונית בשמרו וילך על הכרובים והתמרו' וזכ , ושם לשר זה להגיד שפשה הכרובים זהב , הבה כבר כשר ולפ לת הכרובים זהב , ויקשה גם כן לשרו וילך , ולשרו לת הזהב בשלה הידועה • ולומר בפי הפסוקים וייעוב הסערות הללה לשר זכרתי , שפשר שכתוב שעשה בדביר שני כרובים , והכרוב הוא הלעיר ליותים מבני לדם , וכללו הם היו שני ילדים גדולי הנופים עם כנפיהם שיזכור , וזכר שעשה לותם מעני שמן , ולזוי שתלע לשין זה עני זית , כי לם יש מהלרזי היותר מעוזק שבהם , והוא היולד ממנו פרי , והוא הופת הטוב שריוח מעוזק שהוא כשמן המוכתר, ולכן בקשו עני שמן להבדיל מהלרזים שאינם עושים פרי , ולשרם עני זית הוא דבר לשר , ולכן תמלת בעזרת

כתוי' ק' עו שלשר * פתו הבר והכיולו עני זית ועני שמן , והוא המורה שעץ שמן לילו עץ זית • והנה הכרובים הללה לשר עשה שלשה לת היו במקום הכרובים לשר עשה משה , כי לותם של משה היו מקובלים ומהולקים בכפורת הארון לת יפורו ממנו , וכשר הכניסו הארון לקדש הקדשים כמו שיזכור לקרי זה עמו היו בכנפים , לכל הכרובים לשר עשה שלשה היו נדולים סוכנים בכנפיהם כל רוחב הבית ותשקיו היה הארון לשר

(כד, וכו') עשה משה עם הכרובים לשר לו', כמו שיזכור לקרי זה : והנה ספר בכתן שעשה בדביר שני כרובים ושהיה עשר למות קומתו , לל קומת כל לחד מהם נפרש , ושהיה זה קרוב לזה ושניהם לרוחב הבית , והיה לכל לחד מהם שני כנפים פרושות ולכל כנף חמת לחות , והיו שם כן לכל לחד בשתי כנפיו עשר למות ולשניהם בלרכעת כנפיהם עשרים לשר , שהוא היה רוחב הבית , והיו שניהם בכנפיהם נוגעים בקירות הבית מפה ומפה , והיו נוגעות כנפיהם לחת לל לחת ולחות הכרובים לפה והנ • הנה התבאר שהיו כנפיהם הקלוות נוגעות לל הקירות וכנף זו לנפון , והכנפים הלקרות שהם תוכיות היו נוגעות זו לזו בתוך הבית , ולפי זה היו נוחות הכרובי' תחת הכנפים ולין לריך להיותם בכם כמו שלמרו קו"ל , ולמכם פניהם היו כלפי פ"ם כנגד ההיכל כמו שנזכר בדברי הימים * , כלומר היו מביטים דף פ"ם לל הבכפם שמה , לחכם הכרובים שעשה משה בכפורת הלרון , היו פניהם לים לל לחיו ולל לל הבית : והנה זכר (כה) לחרון זה מה שעשה בקירות הבית ובקרקע הבית מהפתוחים והיולים לשר כבר נזכר , לל לספר שקדם שהיו מפותחות ומעויירו', כי שם להודיע שהיה בניהם ובפתוח' ליור כרובים, ועניין זה שלחרי זוכר שעשה כרובים בדביר לשר שבעבור זה בכל קירות הבית מסב , לל סביב היה קלע , לל ליור ומורת פתוחי מקלעות כרובים , לל שהיו לורות כרובים מפותחים בהם , והיו שם כן כרובי הדביר בולטים וכרובי הקירות היו מפותחי' שהם לל בולטים לחוץ • ולמכם תמורות הם לורות תמידים שהיו גם כן מפותחי' בהם • ולמרו מלכפי' ולילון, רלה שהי' זה בקירות הדביר שהוא לפני ולפניהם ובקירות ההיכל שהוא היולן מהדביר • והנה זכר זה בזה המקום , לפי שהיה פתוח הכרובים בקירות הבית כמשך לחרי היותם בולטים בדביר כמו שזכר : והנה ספר לחרי (ל) זה שספה קרקע הבית זהב לפניהם ולילון , לל לדביר שהוא פניהם ולהיכל שהוא יולן, להגיד שמלבד הקרקע לל נעשתה כי שם לחר עשה הכרובים בדביר ולל נשלר לעשות בו דבר ולו ספה שהיה בקרקע זהב , שפה לל היה כן היה מבפה הקרקע זהב קודם עשיית הכרובים , היו משתיתים לת הקרקע בהיותם הולכי' עליה לעשות הכרובים • ולחרי שזכר שעשה הכרובים לשר עשה משה בדביר מלותו לן משוכת ונכתר שבחיכו , והוא לן לרו העושה שמן ופרי , זכר נם כן שעשה ממנו הדלתות , לל לדלתות הדביר ולדלתות ההולם , ועל דלתות הדביר לחר ולת (לא) פתח הדביר עשה לדלתות שמן הילו מזוזות חמשת , ולמרו ולת פתח , עכיכו כמו שיזכר בפתח הדביר, וכמוהו * ועשה ויקרלו לו עשה לת דמו , לל לדמו • והילו הוא הכף העליון , והמזוזות הם לשר מפה ומפה לפתח לשר הכף עליהם , ולמר כי חילי הפתח ומזוזותיו היו חמשת , ופיל הר דוד קמתי שהוא כמו חמושים , לל חמש בלעות זו לפניהם מזו , ויותר בכון הוא שפירש הל לוי בן גרשום , שהיו שמה במקדש חמשה פתחים , הרלשונה לעזרה הגדולה היתה , וכשביל לקבל הכהנים שהוא לחרי העזרה הגדולה היתה , כמו שנזכר בדברי הימים * , לה ב' ל"ו והשלישית לעזרה , והרביעית להיכל , והחמישית לדביר , ועליו לומר כתן חמשית , לל פתח חמשית : ולמכם לומרו (לב) לחרי זה ושתי לדלתות עני שמן ולקע עליהם ונו' , היכו לומר דבר מפורש שעשה לותם הדלתות , לבל עכיכו לומר שלותם שתי הדלתות עני שמן שזכר למעלה שעשה על פתח הדביר קלע עליהם מלקעות כרובי' כמו שעשה לקירות , לל שנמלה שפתח עליהם בפתוחים הכזכרי' שעשה בקירות הבית , והיה הפתוח לל נהולעת היולר לשר עשה בדלתות לת במעשה הדלתות

מְקֻלָּעוֹת כְּרוּבִים וְתִמֹרֹת וּפְטוּרֵי צִצִּים
וַצְפָּחָה חֻבָּ֫ב וַזָּהָב עַל־הַכְּרוּבִים וְעַל־
(לג) הַתִּמֹּרוֹת אֶת־הַהֵיכָל׃ וְכֵן עָשָׂה לְפֶתַח
חַהֵיכָל מְזוּזוֹת עֲצֵי־שֶׁמֶן מֵאֵת רְבִעִית׃
(לד) וּשְׁתֵּי דַלְתוֹת עֲצֵי בְרוֹשִׁים שְׁנֵי צְלָעִים
חַחֲלֶת חָאֲחַת גְּלִילִים וּשְׁנֵי חֲלָעִים
חַחֲלֶת חַשֵּׁנִית גְּלִילִים׃
(לה) וַיִּקֶל כְּרוּבִים וְתִמֹרֹת וּפְטוּרֵי צִצִּים
וַצְפָּחָה חֻבָּ֫ב מְיֻשָּׁר עַל־חַמְּחֻקָּה׃
(לו) וַיִּבֶן אֶת־חֶחָצֵר חַפְּנִימִית שְׁלֹשָׁה
טוּרֵי גָזִית וְטוּר כְּרֻתֹת אֲרָזִים׃

כמקלעות (לג) זולת כפיתית, ולא זכר כאן שעורה, לפי שלא היה בענין שעורה עלוי מתמיד והוקשה רבה ולא גודל לבב, לכל זכר שהיו לה שלשה עורי גזית זה למעלה מזה, ועל גביהם עור כרותות ארזים, לל קורות ארזים כרותו, בתקון כמלה וכיקם שחור מונבל כראוי. ולל תקשוב שלא היה כמקדש כי אם עזרה לפתח, כי עזרות לחצרות היו שם, כמו שתלמד לפרי זה. הכה הזה השלים לספר בנין הבית המקודש וכועלין ומוזרו ולוקחין. ולפי שזכר הכתוב שפשה שלמה את קירות הבית והתקרה והקרקע וזה, רלוי שנלע כמה מהזהב ככסם בלוחו לפוי? ושלח היה כלוחו הפרי פעין הזהב שעתה מוהנים לעזוב בכתים על העפים בפתי הפרים, כי הוא לק מדוקדק, ויעשו מדוקלטו לתל מלא שעתים, ויעשו לוחם על העפים ועל הכתבים, כלולו הוא שעם שלין בו מעט, לל כן עשה שלמ' בבי' החלקי, כי היה הזהב לפר היו מפיים לוחו עב מלד, והכה יולה על זה לחרו בדברי הימי' * ויעש שלה ס' ג' ל' לת בית קדש מקדשי לרכו על פני רחב הבית לשות עשרים ורחבו לשות עשרים ויחפהו זהב עוה לבבים שם מלות, ושלח זכר מעקל הזהב שבבים בפרי שידענו שהיה ההיכל כפל הדביר במרקמו בקרוב, יתחייב שם היה לפרי הדביר שם מלו ככר שיה, לפרי ההיכל שלף ומלתי ככרי זהב בקרוב, ויהיה לפרי שבים, רולה לומר דביר והיכל שלף ושמה מלות ככרי זהב עהור. ולחמה עבין הככר ככר התלור בפרשת שלה שהיה שלף ופתח מלות לית שלה בשקל הקדש, וכאן לומר * מלה ככר ושלף ושבע מלות שקלים בשקל הקדש לפרי לכל העובר על הפקודים מבן עשרים שנה ומעלה לשם מלה שלף ושלשת לפלים ושתי מלות ושמנים, ושקל הקדש הוא כמו שכתב הש"י שקל לוקלים שם לית לה על הקולוניא, ועם היות שהלמבן תפשו בזה, ככר כתב מלרן פ' כי תשא ישראל, שרלה מלכית השקל בעבה ושקל לוקו בקניות בפוף פירוש ושלרקו ככרי רכיבו שלמה לל במשקלו שהיה שקל לוקלים. ולפי תהלה לשל שיי נב רחיתי לוקו, כי הקהל ה' שלקי לפני, והכה בידי שקל הקדש הכוה והוה כלי שפק כמשקל שקל לוקלים, וכפי זה יהיה הככר שלף ושתי מלות לוקלים משקל קולוניא, שהם שלה ושמונים ושבעה שקלים ושתי לוקו משקל המזכר שהוא גם כן כהנוג בספרד, שהם משקל הלישלקים הכהוגים בויטשקליא בכל ככר שלה ושבעים ושתים ליטרא, שהם שבים עשר שלפים ושבע מלות דקשקלים משהבע פיטשקליא בקרוב, ויתחייב לוה שבכתם מהזהב כפפי הדביר והיכל כלוחם שלף ושמונה מלות ככרים לפר זכרתי, שנים ועשרים שלף שלפים ושלה ושרבעי, שלקי דוקשלוג וזה שהוה מהמשקל הכהוג בויטשקליא, שעורי, ושקל דוקשטי ועוד מעט בכל ליטר, של וזה. ומלבד זה היה עוד בפי למוצע לפר בהיכל ולבתיקות ולפתו, ולכרובי, ודברים שלרי הרבה שלה שהיו כלם מלופי, וזה, ומלבד כלי הבית שהיו כלם מוזהב כמו שיזכו, וכמו שבתב בדברי הימי' * ומשקל למשמרו לשקלי הש ג' ל' קשרים זהב והעליות לפת זהב: וכפי ההקלמות הלזה תוכל לשער רבוי הזהב המופלג לפר בכתם במלבת הבית, וכפי שעור הדביר לתלכו ולרקבו שם היה לפוי גם מלות כרובים, יתחייב כפי המופת המספרי שהיה הזהב המופף עב כעין עובי שלשה דוקשטוש מקובלים יקר, שבביים כעובי שקל הקדש, או כעובי המומש שהיו עושים מזהב קטרי רומי. ולל יקשה עליך לומר היכו מלפים זהב

נרלה' לכ' ל' הדלתות עלמם, ויהיה ו"ו וקלע נוספת, כמו * ויעש לכרתם תלים סו' ו' לת עיניו, * כרכם וכבד ומום. ולחמרו ונספר זהב ויורד על הכרובים ועל התמורות לת הזהב, עכיכו שלף כשהוב שכל לחר לפתח זהב לל היה כרלוי המורה והפתוח לחר בלתו מפני הזהב לחר עליו ליכו כן, כי עם היות שלפתח הקירות והדלתות זהב, הנה היה בלופן שהיה יורד הזהב על הפתוחים והליורים הנה וכיו גרוים הזהב כמו שירלו בעפים עלמם, בשהיה הזהב כל כך מתדבק בעפים הנה שכל הפתוחים ומליורים לחר בהם היו גרוים בזהב, ולכן לחר ויורד על הכרובים והתמורות לת הזהב, שלין עכיכו הלפוי כי לם שרלה הזהב על המורות בלופן שהיו גרוות וגלוות הרי היו פחו המורו והליורים מעל הזהב. ולחמה מול פירשו שהיו לרבעה

חזקי' מלך כג' ביהוקל * ושתים דלתות להיכל ולקדש ושתים דלתות לדלתות, ולחמרו שהמלוגות כפתוחות לתוך הפתח לבכות עכיו של כותל והפנימיות כפתוחות לתוך הבית לבפות לקודי הדלתות, שבל הבית היה שום בזהב חוץ מלקודי הדלתות, ולעפי שהיו הדלתות כתוחות לפתח הדביר, היה שם פרוכת

ה' ל' ג' ל' (כיוו שנזכר בדברי הימים *) לבית מסך פתח, לפי שלת היו הדלתות בסגרות, שהרי בדי הלרון כתוכים על פי הדביר כמו שיזכר לקמי זה, והיה לם כן הפרוכת מסך לשער הדביר: ובפר לחרי זה שכמו שהשה דלתות לפתח הדביר ועשה עליהם לפוי הזהב ורלידתו על הלרובים כמו שזכר, כן עשה דוגמתם דלתות שהיו מזוזותיו עכי שתן לפתח ההיכל, והיו הפתח

(לג) הרביעית כמו שפירשתי. וזכר שלוחם לדלתות ההיכל היו עכי ברוזים, כי המזוזות היו עכי שתן והדלותות לחר יתחברו עם המזוזות היו עכי ברוזים, והיה זה לתת הכלל בין הקדש ובין קדש הקדשים, כי בקדש הקדשים כל הדלתות היו עכי שתן ובקדש היו הדלתות מעשים מתקלפים, לל שהיו המזוזות עכי שתן ושחר הדלת עכי ברוזים. ובפר שהיה הדלת שכי

(לה) פלעים, לל שתי לוחות מקוברות זו לזו, והיה הדלת החחת גלולים ושכי קלעים, לל מלויירים כמורת עמודים שהם הגלולים, ומשכי מורות לחרות שהם קלעים, לו יחמר שהיו בדלת החחת מורת גלולים שהם עמודים, ומורת קלעים, שהם יהיועות כמו שפירשתי, ויהיה לם כן שעור הכתוב כן, ושתי דלתות עכי ברוזים שכי קלעים, כלומר שהדלתות היו מעכי ברוזים והיה שכי לחות מהם לכל דלת מלבד המזוזות שבבר וכר, ולחמרו עוד הדלת החחת גלולים ושכי קלעים,

(לה) הם המורות לחר היו בדלת החחת כמו שזכרתי, ולחמרו הדלת השכי גלולים וקלע כרוכים ותחרות ופטורי לילים, הם מורות הדלת השכי שהיו מלויירים הם גם גלולים וכרוכים ותמורות ופטורי לילים שהם הפרחים והכלמים כמו שזכרתי, ועל שתי הדלתו' שבהיכל לחר ולפתח זהב מיוזר על החקוק, לל שבפה לותם הדלתות זהב, והיה הזהב יורד ניוזר ונדבק, וקבור נגזל על החקוק בדלתות, בחופן שהיו המורות הנה גרוות בזהב, על דרך מה שזכר למעלה ויורד על הכרובים וגו'. ולחרי שזכר עומר הבית החקודש שהיה לבניס גדולות ויקרות ועכי ברוזים וכרוזים וזהב בגזר עליהם, וזכר מורת הבית, לל תבכי' הדביר והיכל ושולם, זכר לחרי זה שעשה הלבר, והיה עזרת הבהני', וקרלה בפיתית, לפי שהיתה בפיתית לבה הבית והיה קון מזבח העזרה הגדולה, ובערבה היתה

עב וגם בשיעור הזה על הנלעות והמרזים ויתרלו עליו המורות המפותקות בנלעות ובעבי , כי תמיד כל היום עושים ככה כאשר תהיה המלאכה הנוגעת הזה עבה ובעלת מחזות, ישימו הזהב עליה בהיותו חזוק כי ישטו תוכו כרלוכם , ואחרי שהנסיון עודה על זה אין רלוי שיספק עליו לדם . וכבר רליתי מי שעשה בזה דעת אחר , והוא כי לא היה לפוי הזהב במקדיותו בהנחת שעת אחד מוזהב על העפים , אבל היה לפלם שהה מלאכה מפוארה והיה להתיך הזהב ולעשותו כוול , כמו שעושים את הסיד במים לטוח בו את הבתים , ולזה אמר הכתוב וזהב בזהב * לטוח את הבתים , כי היה הלפוי הנזכר בכאן בלוחו החופן , והיה אם כן הזהב כוול וכנגם בקללי הפתוחים , והם לא היו מלאכה דקה כי אם עבה בשיעור שיוכל הזהב לקול עליה נוה העובי מבלי שתכבד מורת הפתוח , וגם היום יש לנשים יודעי לעשות הזהב כוול ויכתבו עמו כלוי היה דין , ואחרים שעושים לותו כמים יהות לשתותו , ואמרו שהוא מחריך הפיים ויקרלו לותו לוילו פוטאבילי . ואין להפלא מרבוי הזהב המופלג הזה , לאחרי שדוד המלך עה הפיה שלשת אלפים ככרי זהב ושבעת אלפים ככרי כסף לטוח את הבתים , ומאבי נולד התוללות הפלה שהיו עתידות להעשות בבית ה' בכאן מהזהב אלה ככר אלף , שהם אלף וחמשים ואלפי' לפי קלפי דוקאטי זהב , וכסף אלפים ככרים שהיה הנזכר , וזה כלו מאה אויר' אחת ה' היתה זאת היה בפלאת בעיבוי :

[ל] בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִת יֻסַּד בֵּית יְהוָה בְּיֶרַח זִו׃
[לא] וּבַשָּׁנָה הָאַחַת עָשְׂרֵה בְּיֶרַח בּוּל הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי כָּלָה הַבַּיִת לְכָל־דְּבָרָיו וּלְכָל־מִשְׁפָּטָיו וַיִּבְנֵהוּ שֶׁבַע שָׁנִים׃

ז

[א] וְאֶת־בֵּיתוֹ בָּנָה שְׁלֹמֹה שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה
[ב] שָׁנָה וַיְכַל אֶת־כָּל־בֵּיתוֹ׃ וַיִּבֶן אֶת־
בֵּית יַעַר הַלְּבָנוֹן מְאָה אַמָּה אָרְכּוֹ
וַחֲמִשִּׁים אַמָּה רָחְבּוֹ וּשְׁלֹשִׁים אַמָּה
קוֹמָתוֹ עַל אַרְבָּעָה טוּרֵי עַמּוּדֵי אֲרָזִים
וּכְרֻתוֹת אֲרָזִים עַל־הָעַמּוּדִים׃

(לא) בשנה הרביעית וגו' . ולזה שתעורר בפסוקים הללו גם כן על ממשך הבנים . הראשון מהו המרוך בהודעה הזאת ? לא שמשך הרביעית יותר בית ה' , לאחרי שכבר כזכר זה למעלה בשנה הרביעית למלוך שלמה על ישראל ויכן את הבית לה' , והיה המאחר הזה לא כן כפול . השני בלשון ויבנהו שבע שנים , ולאחר שאמר ובשנת לאחת עשרה כלה הבית , מה היה לריך לומר ויבנהו שבע שנים ? כי כידוע כי משנת לרבע עד שנה לאחת עשרה עברו שבע שנים . השלישי מה רלה להרחיב הספור בבנין בית יער הלבנון ולא בבנין בית המלך שקלר בו מלך ? הרביעי בלאחרו ואת אולם העמודים עשה כ' אמה וגו' , ולא היה זה בית יער הלבנון לאחר ובר למעלה הנה יש בתירה בדבר , כי גם לאחר שהיה לארכו מלה אמה ואחד' רקבו וכאן לאחר שמשים אמה לארכו ושלשים רקבו , ולא לאחרכו שהיה הקולם הזה בית לאחר , יקשה לא כן לאחרו ואת קולם העמודים , לאחרי שלא נזכר על כבה . החמשי בלאחרו וביתו לאחר יבא גם , ולא היה זה הבית לאחר ובר למעלה , יקשה לאחרו שלא היה הבית לקולם , ולא היה בית לאחר שעשה , ויש בפרק שבאו הפסוקים , בפסוק זה הבנין קבי הפיוד והבנה מלה , ואחרי לשבל ליבנם כיד לקלי העובה עלי ויותרו בפקות ההערות הללה בלם . ולאחר שרלה הבניה כותב הספר להגיד פה מתי יסד הבית ומתי בלה מלאכתו , להודיע מעלת הבנין בפי הזמן לאחר שעשה בו , ולהודיע קדימות שלמה במלאכת בית ה' שעשה בשבע שנים מלאכה רבה מאד וגדולה היא מלאכת בית ה' ולדותיו לאחר עשה בשלש עשרה שנה , וגם להודיע שברלה ה' היתה במלאכת הבית בתקוד שאחר שעשה בה הללה ובועם בזמן מועט , ולהודיע הזמן לאחר בו נבנה בית הקלקים , הוצרך להקדים מה שבבר לאמר שבשנת ל למלכותו בקדם זיו והוא קדם לייר יובל בית ה' , רולה לומר להקדיל להבנות מן היכוד , ובשנה הי"ל בירח בול שהוא (לא) מרחשון , ובקרא כן מפבי שמתחילין בו הגשמי' בחופן החבול , או מפבי שבו הלרן עשויה בלה בולות , והוא הירח שמחלל הבשמ' בלה מן השנה ומקבילין לותה מן הבית בדברי חול , או בלה הבית לבל דבריו . ולפי שלא יקשה לאדם תבחומת שבתשלל שלמה בשתי' בבנין ולא התעסק בו בל לותה ז' שני' , פרש"י בן לבן הזר לומר ויבנהו שבע שנים , לל אבל שבעת השנים ועיי' ביחוש בתעסק בבנין בלי הפסק : רה פלח ב

ואמר לאחרי זה ולא בימו בנה שלמה , להגיד שלא שם בל (ל) קדימות בבנין בימו , בי הנה עברו י"ג שנה בבניבו , בהיות בנין בית ה' גדול מלד ממנו ובליו לאין שעור . ומה שלא בתן ויבל לא בל בימו , אין פירושו על הבית הלאחד לאחר בנה לעלמו , בי אם על בל הבתים לאחר עשה לעלמו ולבת פרעה , שעשה בל הבתים הנה בשלש עשר שנה עד בלו' לותם . והיולא מזה בן הוא שבתעסק עשרים שנה בבנין הבתים הללה , רולה לומר המקודש הללו ואחר עשה לעלמו בירושלם ובשר הלבנון ואחר עשה לבת פרעה , וכן יאמר לאחרי זה בימי מלן עשרים שנה אחר בנה שלמה את שני הבתים ונו' , והוא דבר מפליא איך לא רפו ידיו ולא לן לבו מהתמיד עשרים שנה בבניבים הללה ? אבל היה זה מנוחה לבבו ונפלו ולזה נזבר פה . ורלוי שתדע שעשה עשה ג' בתים למלבותו , הבית הלאחד הוא בית המלבות אחר עשה בירושלם קרוב לבית ה' , ועליה אמר בלן ואת ביתו בנה שלמה ונו' , ולאחרי זה יספר עוד מהבית הזה לבריס במו שאפרש : והבית השני הוא הבית אחר בנה בשר הלבנון , (לב) בי היה מבהל המלבים בזמן ההוא לבנות בית בשר הלבנון להתקרר שם בימי הלין , ולזה היה שעשה בו פתחים הרבה להבנם בהם הלויר , והיה יער הלבנון קרוב לירושלם , ולזה נקרל בית המקדש בדברי הבניאים * לבנון , ואפשר ישעי' י"ל שלא נקרל בן בי אם להיותו מבית ומחוץ מלופה עלי ארזי , וברי' י"ל ולהיות בו ארזים הרבה נקרל לבנון אחר בו רבוי הארזים . וזבר הבתוב בלן שלותו הבית אחר עשה בלבנון היה מלה לאחר וקבר ועשרים אחר רקבו ושלשים אחר קומתו , ואל יקשה עליך איך עשה שלמה את בית גדול מבית ה' שהיה ששים אחר רקבו ועשרים רקבו ובית היה מלה באחר רקבו ושמונים רקבו ? גם אין ראוי להקשות לאחר לא שמר ערך המרקקים בראוי ובסדר בית הלאחר , אחר אם היה הרוחב שליש מהאורך והגובה חבי מהאורך ובלן היה הרוחב חבי האורך והגובה לא היה שליש מהאורך ? לפי שבית ה' לא היה בדרך שיהיה גדול מלד , בי לא היו בבנים בהיבל בי אם בהבתים ובדביר בהבן הגדול בלבד אחת בשנ' לא יותר , אחר בית המלך היו בבנים' בל העם וישתרך להיותו בותו גדול ועצום . ולזה בפף שהבי' ההוא שהיה מלה לאחר מרבו היה מתחלק לדירו' זו אחר זו , ובפי גדלם היה הרוחב והגוב' נערך ואתיים אחם בראוי . ובתב יוסף ן' גוריון שהבי' הזה היו בו שתי מיבי ואחרי דירות , אחת למעלה ואחת למעלה , ובבל דירה מהם היו אחרים הרבה , ובדירות של מעה היו הבשמים מבל מיבי מחבל וריח יקרים ומשובחים בבית אחד , והיה בבית אחרת מהם בל בלי

כלכלי זין לם מברזל ולם מוהב ומכסף לצר עשה שלמה לכבוד ולתפארת, כמו שיזכור לקרי זה שעשה מתים נמה זהב שחוט וצבע מלות מניעים זהב, ובבית לקד מהם היו כל כלי משקה שעשה שלמה זהב, וחלה כלם קרלם הכתו' כלי בית יער הלבנון, ובבית לקד מלבושי המלך, וכן בשאר הבתים היו שם עניינים מתלבשים. הנה לם כן בדורות התחתונות היו כל הכלים ועוגר כבוד מלכות המלך וחזקותיו בקדור מופלג. ובדורות העליונות היו לרבעה קלוקות כפי השוריש לצר זכר הכתוב, ובהם כפי הקדור היו מדור המלך ויציאתו ויציאת מערתיו ובית העלה, ושם יבלו הסרים ורוזנים כולהו יחד, ושם היו הבתים המיוחדים לקבול ולשתות ולשבב ולשבת שם, ולכן זכר כאן שהיה הבית הזה בכללו על לרבע' טורי עמודי לרזים ואמה לעמוד לעמוד היו ברוחות לרזים, לל קוחות גדולות

תענית לב הקדקדים מריעים בלבדי חולי דף יו עלי והלבנה כתב שעמודי הלרזים היו לרוחב הבית והיה בחלק החוזק בהם לשאת תלקים, והיו ברוחות לרזים על העמודי שיבבלו בלבדי התקרה לצר עליהם והיו גחלים

(ג) וחזקים: ואמרו וספון בלרו מאמר על הפלעות, לל שהיה ספון בשברים של לרז מאמר על הפלעות שהם ברוחות לרזים לצר על העמודים והוא התקרה. והגיד שהיו העמודים בשאר טורים לרבעים ואמה, שהם בכל טור חמש עשרה, ושזה היו קוחות הלרזים לצר עליהם

(ד) עו גם כן: וזכר עוד ושקופים ג' טורים ואחוז לל אחוז ג' פעמים, להגיד שעשה בבית קלוחות שם הרוח, ולרלים שקופים לפי שהלם יפלוף מהם, ושחות' הקלוחות היו שלשה טורים לפי טורי העמודים, והיו הקלוחות מבל לחד מהבית וקלוחות מהבל לחלר, כלומר שהיו מכוונים ללו כנגד ללו, וזהו לאמרו אחוז אחוז לל אחוז, שהם הקלוחות לצר יהלו ויקוו מהם, והיה זה ג' פעמים, לל בשאר השוריש לצר זכר. ואפשר לפרש ג' טורים, שהיו בין קלון לקלון ג' טורים בפרי לרו, ולפי שהיו הקלוחות בג' הכוחלים מהבית, לאמר בהם שלש פעמים. והלבנו פי' ושקופים, על הפלעות שזכר, כי הם כלמות

(ה) ושקוף עם העמודים ולל כתייאב לללי: וכל הפתחים והמוזוות רבעים אחוז ואחוז לל אחוז ג' פעמים, להגיד שהפתחים והקלוחות כלם בקרל מוזוות היו בלמות מרובע לל עגול וכלולי, והשקפה לצר היה לכל לחד מהם היתה מרובעת לל כלולית, וקלוחו רבוע היו מכוונים בנכח אחוז אחוז לל אחוז ג' פעמים, כי כלם היו בעשות בלורה אחוז אחוז

(ו) ותתלאם מהרבוע לצר זכר: וספר הכתוב שעוד עשה שלמה בבית יער הלבנון לולם לחד, והוא הבקרל בית שער, והיה לרבו לרחב הבית, ולכן היה תמיד לחד לרבו כרחב הבית לצר זכר, ובאמרו לחד רחבו, ונבהו לין ספק שיהיה כנוסה הבית ושם לל יזכר. ואחמם לחרו ולולם על פניהם ועמודים ועב על פניהם, הוא להודיע תבנית הלולם שבזכר, כי לפי שלחר בו לבל לרבו ורקבו, ולל ידעינו

(ז) חלם היה בחוך לבית לולם היה על עמודים בבית, ולזה לחר עליו ולולם על פניהם, רולה לומר והלולם הבזכר היה על פני הבתחים שזכר מהבית הגדול, כי היה בחוך לליה', ועמודים ועב, לל והיה לללם הבזכר עמודים ועב שהוא עץ עב וגדול ובקרל בדברי קולל חרים, בעמודים תענית שם והעב היו על פניהם, לל על פני עמודי הבית ופתחיה:

(ח) ולחבת לחרו ולולם הבבלי לצר יפפע שם לולם המשפע עשה ונו', כתבו המפרשים שבחך הלולם לבבל, לפי שבלולם לל היה כי לם בבל המשפע שבם היה שלמה יושב ודן לת בני לדם הבלים לפניו למשפע, ויהיה לחרו ולולם הבבל ונו', כלומר לחר ולולם לחר שהיה בו הבבל לצר יפפע שם, והוא הבקרל לולם המשפע שעשה שלמה, והיה לם בן לולם לקד בלבד הנזכ' בבתוב הזה. ולחריה לחרו שבני לולמי' היו שמה, הלקד לולם המשפע שהי בבל, ולולם לחר שהיה לפניו שהוא בית שער לולם המשפע, וכן בראה מדעת המתרגם, שתרגם ולולמי לפתקנל תמן כורסיה בית דיבל דדלין תמן פרוסדל לבית דיבל עבד, והוא על דלך מה שקוק התקן פרקי לפות עמיך לפרוזדור כדי שתבבם כל מ"ל לערבלין. ולחרו מהבקרבע ועד הבקרבע, פירוש מן יסוד בותל זה לבותל זה שבנגדו, כלומר שבל הרבפה היתה מבוסה בבבריס של לרז. והלולם לו לולמי הלה בראה לי שלל היו בבית יער הלבנון כי לם בבי המלך לצר בניון, ולם בן לקדי שזכר בבין בית יער הלבנון חוץ לבפר ענין בית המלך, ושתיהל מלולם המשפע לפי שהיה בבית המלך בתבלת הבית, כדי שהעם שיבלו למשפע לל יעברו בבית המלך לבל יבבסו

(ח) מיד לולם המשפע, ועליו לחר ובינתו לצר יצב שם לולם המשפע לצר התקרת מבית לולם בחעשה הזה היה, רולה לומר שבל בית המלך שהיה לחרי הלולם הזבור היה בלו בפנים לרז בחעשה הלולם, ונם בן הבית לצר עשה לבת פרעה היה בחעשה הלולם הזה לצר זכר: ובל לחה, לל בבין בית השם (ט) ובית המלך ובית יער הלבנון ולולם המשפע ובית בת פרעה, הם ובקרותיהן בלם היו בבויים בלבנים יקרות, רולה לומר מזוקות ויפות לבבי שם עשור בחלות נזית, שהיה ידוע מלת לחבן נזית בלבם, והיו מנוברות במנרה, והוא המיסוף שהוא קרב פנוס מלד הבקרל בלעו שיילל, והוא עזרי בלופן שהיה קוחך הלבנים ומשקים חלקות וזוות בשבי לדדיהם, והוא מבית ומקון, בלומר שבל היה לבל מן הבל הבנלה מהחבן, לבל נם מן הבל המוכן ולצר ישימו בישורי הבית בלם היו בלותו תקון ומעלה, וזה ומעבל עד הטפחות, לל מן היסוד על שמי הקורה. ובקרלו טפחות, לפי שבטור העליון מבבותל לצר עליו תוסק התקרה יוליחו הלבנים יותר מהצאר בחדת טפח לבפלרת הלולבה, וישימו לוחם בופחות מבפנים, וזה מבואר בבבריס היפים והבלחים, וזבר לם בן שחוץ לבית על הקיר הבדולה היו בל הלבנים עזיזות בזה הלופן. ולפי שבל ידעינו מדת הלבבי, וחולי שהיו

[ז] וּמִיסַּ֕ךְ אֲבָנִ֖ים יְקָרוֹת֙ אֲבָנִ֣ים גְּדֹלֹ֔ת
אַבְנֵ֥י עֶשֶׂר֙ אַמּ֔וֹת וְאַבְנֵ֖י שְׁמֹנֶ֥ה
אַמּֽוֹת׃ [ח] וּמִלְמַ֣עְלָ֔ה אֲבָנִ֖ים יְקָרוֹ֑ת
[יג] כְּמִדּ֣וֹת גָּזִ֔ית וָאָ֖רֶז׃ וְחָצֵ֣ר הַגְּדֹלָ֔ה
סָבִ֖יב שְׁלֹשָׁ֣ה טוּרִ֑ים גָּזִ֣ית וְטִ֔יר כְּרִיתֹ֖ת
אֶ֣רֶז וְלַחֲצַ֔ר בֵּ֥ית־יְהוָ֖ה הַפְּנִימִ֑ית
[ט] וְלָאֻלָ֣ם חַבָּ֔ית׃ וַיְשַׁ֣לַּח חַמֶּ֔לֶךְ שְׁלֹמֹ֖ה
וַיִּקַּ֥ח אֶת־חִירָ֖ם מִצֹּֽר׃
[יד] בֶּן־אִשָּׁ֣ה אַלְמָנָ֣ה הֽוּא֮ מִמַּטֵּ֣ה נַפְתָּלִי֒
וְאָבִ֣יו אִֽישׁ־צֹרִ֗י חֹרֵשׁ֙ נְחֹשֶׁ֔ת וַיִּמָּלֵ֣א
אֶת־הַחָכְמָ֣ה וְאֶת־הַתְּבוּנָ֗ה וְאֶת־הַדַּ֙עַת֙
לַֽעֲשׂ֣וֹת כָּל־מְלָאכָ֣ה בַּנְּחֹ֑שֶׁת וַיָּבֹ֣א אֶל־
הַמֶּ֣לֶךְ שְׁלֹמֹ֔ה וַיַּ֖עַשׂ אֶת־כָּל־מְלַאכְתּֽוֹ׃
[טו] וַיְצַר֙ אֶת־שְׁנֵ֣י הָעַמּוּדִ֔ים נְחֹ֖שֶׁת שְׁמֹנֶ֣ה
עֶשְׂרֵ֣ה אַמָּ֔ה קוֹמַ֖ת הָֽעַמּ֣וּד הָאֶחָ֑ד וְחוּט֙
שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵ֣ה אַמָּ֔ה יָסֹ֖ב אֶת־הָֽעַמּ֥וּד

(י) לזה הוסיף לומר שהיו האבנים לפני יסודות הבתים
האבנים יקרות בהיכותן וגדולות בכמותן, שהיה כל אחת מהן
עשר אמות לו שמונה אמות על המעט, ומלמעלה כפותל
היו האבני נזית לפי מדתם יפועה, ואמר זה להודיע שלא היה
הפרש בין האבני היסודות לאבני הכותלים, שם לא שהאבני
היסוד היו מהם מעשרה אמות ומהם משמונה אמות ולא היו
(יא) כלם שוים בגודל, אמנם מלמעלה בכותלים היו כלם האבני
גזית, לא במדה אחת יפועה ולא היה אחת מהן גדולה
מחברתה לפיליו קוו השערה, ואולי האבני גזית לא היו כל כך
גדולות לפי היו יותר מתוקנות ובמדה יפועה בלי פלוס כמו
שאמרתי, והיה עליהם לרז,

(יב) לפי פשוט נראה בתקיף: וכן
זכר שהיה לבית המלך אפר
גדולה סביב, ואיך האומה
שהיתה מקפת בה שהיה בה
שלשה טורים מאבן גזית
ועליהם טור כרותות ארזים,
לפי קורות ארז, וכזה בעצמו
היה לבית ה' הפנימית, לפי
הדביר וההיכל שהיה האפר
סביבו, וכן היה גם לאולם שהיה
הבית, לפי לאולם לבדו היה
מחיר לפי לבתי ההיכל המקודש. וזולת
זה מ' על אמרו כי לולי האבני עשר אמות
והאבני שמנה אמות לבד וכו',
היו לפעמות יוצאות ומהם
היו עולות לגדולות עשר היו
יפניה וקני כהוכה, שלפי היו
מכניסין אמות למקדש,
ופרטי ההוכה היו יפניה היו
על הכותל בארץ, ואחת תרלה
שאפר הבתוב כאן בספור בית
המלך וכספור הבית לבד בכה
לבית פרעה, לפי שלפי היה
בהם מהמעלה והגדולה כי
הם האבנים והארזו שוכר, ואחרי זה יזכור שעשה מהעונים
מהעבד לבית המלך וכמו שאפרש, למהם בית יער הלבנון
לבתת העמודים והתלוכות לבד בו וגולל הבית, רלה
להרחיב בה הספור, כי זה מהם ביותר עולה על מעלת
הבוהה וגדלותו וגדלו:

(יג) וישלח המלך וגו'. ואולי שבעיר בספוקים הללה, שם
רלהוכה שאמר כאן שהיה חירם בן האשה הלמנה
לה כ' כ' יפ' ממטה כפתלי, ובדברי הימים * כאמר בן בנות דן. ובזה
שבאן כאמר שהיו שמהם עשרה לאמה קומת העמוד האחד,
שם נ' עו' ובדברי הימים * כאמר שהיה קומתם שלשים ואמה אמות.
שלשים כאמרו ואוט שתים עשרה אמה יסוב את העמוד השני
ולא זכר העמוד הרחשון. רביעית באמרו וכותרות לבד על
רלה העמודים, כי הנה כבר זכר שעשה הכותרות ואת רלה
לומרו כאן שבית? שלא שהמעלה אמר שהיה הכותרת ארבע
אמות וכאן אמר לרבע אמות. ארבעת עוד פעם
שלישית וכותרות על שני העמודים גם מעל הלעמת הבטן,
והיו לאמה כפולה ומכופלת. שבעת אמרו לקרי ספור
בקומת העמודים, ועל רלה העמודים מעשה שבן, וזה
כבר כאמר למעלה, שבאמ' וכותרת על רלה העמודים מעשה
שבן וגו'. ואחרי כפירוש הכפוקים והתר הכפקו', שהכתוב
ספר שבלה שלמה ויקח את חירם מצור, וזה לקרו חירם
המלך כי לם חרש חכם שהיה בקרלו כן ואי' לר כצור. ונראה
שהיה בחור ואמו היתה לבלה לבחתה ולכן
(יד) היה עליו קצת הבבדו מחבה, וזה מורה אמרו בן האשה לבחה.

ואמרו המפרשים שהיה היתה מדן ואבלה היה מבפתלי, לפי
היה גר ותושב בצור, ולכן בקרלו לודי, עם היותו מבני
ישראל, כמו שבקדלו עובד הנתי * בהיותו לוי, בעבור שהיה שמו"ב ו' י"
דר בנת. ואפשר לומר שהוא היה לודי מחולדתו, כמו שהעיד
הבתוב, ואלתו היתה יהודית ובשלח לו בבבה מן הבבות,
לם מבני שבטים שבשבת שהם לו בבבה לחרת, והיתה מבני
שבטים כי לחיה היה מבשב בפתלי, ולכן אמר כאן מחשה
בפתלי שיהבה על לחיה, ומפלת אמה היתה לותה לאבה
מבשב דן, ולזה בלמר בדברי הימים מן בבות דן, ולא אמר
מחשה דן לפי שאבל הלם היתה מבבות דן. והניד הבתוב
שאביו על קירם זה שהיה לודי, היה חוזק בקשת גדול ונס
בבל מלחמה היה מלך לעת ובקמה, לכן בבבף ובוהב
ובאבנים ובעצים, כמו שבלה
המלך קירם לאמר לשלמה,
ולזה היה הבקיות לקירם
זה הבבור יותר בוה' המלחמ',
לפי קירם לותה מחבירו. ועזלו עירבין פג
למדו מזה שחייב לל להתעבק לך יו"ם ע'
בלומבות קבירו. וברלה שבלמ'
לא רלה שיעב' כי לם מלחבת
הבבושת לל דבר מהזהב
המיוחד לבדיר ולהיכל, כי
מפני קדושתו לא היה רלוי
שיעשה על יד לוש בבר. ואמר
ויבא אל המלך, להניד שעזב
את לחיו בהיותה אלמנה ובא
אל המלך לעבדו: ויפר את (טו)
שני העמודים, לל שעשה
צורתם בדפו' בלומר ובלבנים
או בעצים או מצויירים על
הבייר, כדי שירלה המלך לם
ישרם צורתם בעיניו, או
שעשה צורת העמודים בקרקע
שתיך הבקשת בו בדברי
המפרש'. וזכר הבתוב שהיה
קומת העמוד פחלה מאמה
עשרה לחות, ובדברי הימים
כאמר לחות שבשים ואמה לוכך, אבל שם זכר מדת שני
העמודים יחד, ובאן זכר מדת אל לחד מהם בפני עלמו,
והאבי לחת אשר יש בחלוף היה בבבם בבותר בדברי המפרש',
או שהבתוב לל רצה לבאי האמה כמו שבתב אל לוי בן נרשום
וזוח הבבון. וכבר רליתי באחת העמודים הללה לבאמי
הבוברים מי שאמר שהיה מדות בל עמוד שלשים ואמה לחות
כמו שבזבר בדברי הימים, ושיהיו בזה פלוסן, העמוד עלמו
היה אמה עשרה לחות כמו שבזבר בבאן, והבותרת אשר
היה על העמוד היה אמה' לחות שהיתה מוצקת עליו, ואעפ"
הבוזן שהיה על הבותרת היה לרבעה לחות כמו שהעידו
הספוקים, הרי לך שבעה ועשרים לחות, ואחבם הבזבוכ
לחות הבשארים היו למטה בבן אשר היה עליו העמוד, כי
בידוע שלל היה העמוד עומד על הקרקע בלי לחבלי, אבל
היה בם מבון על הארץ נבוה אחבם לחות ועליו היה העמוד,
ובזה לחוקן היה עולה הבל על שלשים ואמה לחות. אבל
אשר בדברי הימים כאמר ויעש לבני הבית עמודים שנים
לחות שלשים ואמה לורך והבפת אשר על ראשו לחות אמה,
כראה שלל היו בבבים אמה הוץ הבותרת בשפר השלשים ואמה
לחות, כי הבפת שזכר אמה הוץ הבותרת, וזהו המורם על
הספר הפירוש הזה. והמפרשים שלנו אבל לחות
הבותרת היו בבבות בעמודים ולל היו בוספות עליהם, כי
היה בל עמוד בבבם אמה אחת לחות. ויקשה לי לעתם
שיתקייב מזה שיהיה ענוב העמוד קרוב לאמה אחת, בדברי
בי לם היה אומרו אמה עשר לחות ואמה אחת לחות
מבובות

מכוסות נכותרת, כשאר העמוד כלי כותרת י"ג לחות, והכה
עגולה היו שנים עשר לחות כמו שאמר ותוך שנים עשר לחם
יסוב, הרי לך שהיה העמוד כלי כותרת עוביו קרוב לקרבו,
והוא דבר מנוגד מלד, גם כי יהיו העמודים קמרי, מלד בערך
גובה הקומה. ומפני זה לחשוב שהכותרת לא היה כלה
על העמוד כדברי מפרשי המוסרים, ולא היה כלה נכפפת
בעמוד כדעת המפרשים שלנו, לכל מלותם לחת
לשר היו כותרת היו שנים מהם נכפפים בעמוד לצורך
הנקודו והשלשה לחות היה למעלה מהעמוד, והיה העמוד
לם כן שהה עשרה לחות, ומהכותרת היו עליו שלשה לחו',
ומעשה הזוגן לשר על הכותרת היה לרבע לחות, והיו כלם
חמשה ועשרים לחות, ומהכון לשר עליו היה העמוד יהיה
שתי לחות לו שלשה, כלומר שהיה העמוד כלו עם תכשיטיו
שהה ועשרים לחות, והקומה
היה שלשים לחות כמנין
העמודים כמוכים ושפלים
שתי לחות לו שלשה מנוהה
הקומה, והוא היה הכהן,
כי לין רקוי שיעלה דבר על
בית ה' וגם לל ישוה לליו
כמעלה ונוהה, כי הבית
הפלקי יהיה עליון על כל
הדברים הממוכים ליו. וכבר
יורה על לחתו מה שלחרתי
מה שלחר נקוף זה הספר
מלכי כ' לל * ולקחת הכותרו' שלש לחות.
עיין לעי ולקשו קמיהו וכרוכ' לכרלה,
וכי שלש לחות היו הכותרות,
והלל קשה לחות היו? ללל
שתי לחות התחתונות של
כותרת היו שוות לעמוד,
כמה שלל היה להם שהכה,
ושלש העליונות היה להם
שהכה, ולזה זכר לם שלשה.
ויותר נכון ומתיהב הוא מה
שפירשתי, שהשלשה לחות
הכותרת היו נכנפים שהם
בעמוד ושלשה היו מחעל לעמוד, ולכן זכרם שהה כלבל
להיותם על העמוד. והנה ירמיהו הכניל עלינו השלים הסוף
ירמ' נ"ב כ"ו לספרו * לספר לין הכשדיים בקרבן בית קדשנו ותפלרתנו
שברו העמודים הללה והוליכו הנחשת בבלה, ומזה תדע
שקרות הלומרים שהבילו לותם הרומיים לרומי מקרבן בית
שני, ומהם לומרו שלבשי פיוה הבילו לותם לל מליכתם, כי
הנה העמודים לל היו בבית שני, כי בקרבן בית ראשון שברו
לותם הכשדיים והוליכו הנחשת שהם לבבל. והניל ירמיה
מם כלם תבניתם ומדותיהם, ולחרו * העמודים שמוכה עשרה למה
קומה העמוד הלחד, וקוו שנים עשרה למה יסובנו, ועביו
לרבע לגבעות נכוב, וכותרת עליו כקומת, וקומת הכותרת
הלחת חמש למות, ושבכה ורמונים על הכותרת סביב הכל
כנחת, וכללה לעמוד השני ורמונים וגו'. ולמדנו מדבריו
דברים. לם לורך העמוד שיהיה שמוכה עשרה למות כמו
שמוכר כלן, וזה מכלתי הכותרת ומעשה הזוגן שיכוכו.
ולם בעובדם שהיה י"ב למות להקף הלחד וכן היה לבתי,
ולפי זה רלוי שיכורך לחרו כלן וקוו שנים עשרה למה יסוב
לת העמוד השני, שלם יהיו קוו לחד סביב העמו' כדי למדוד
עביו יחד כמדת הקוו הסובב שנים עשר לותם, ויודע מזה
שנים עשר לותם יסובו לת העמוד הלחד וכן השני, כי
שניהם היו שוים בכל הדברים וכן לי, ויהיה לחרו השני
מכר הענין, והוא מקרלי קצר, לו כללו לחר והשני, לל
שתות ל' כ' והשני גם כן היה במדה הזלת, ודרך הכתוב לקצר הוויס
פנקוד ג' י"ן בשמות, עלי * רלובן שמעון לוי ויהודה, * שמש ירח. ולמדנו

עוד מדברי ירמיהו שהיו העמודים קלולים והיה עניים לרבע
לנטעות וזה לל נזכר בכאן, לפי שכוונת הספר הוה היה
כוונתו להניל הדברים המוסיים על מעלת שלמה וגדולתו לל
וולת זה. ולחרו כלן מוכן, לל שהתיך הנחשת ועשה כיון
עשרה בכויה לתלביות לשום על כל עמוד, שהיה שעור
העשרה להיל קומת לחות, מהן היו בכנכות בעמוד ומהן
למעלה מהנו כמו שפירשתי: ולחרו ושתי כותרות עשה על
ראשי העמודים, פירושו שהיו שני כותרות לשני העמודים,
כותרת לחת לעמוד לחד, ולל כמו שחשב ה' לוי בן גרשום
שהיו שתי כותרות לכל עמוד: ובפר שהיו לותם הכותרות (יז)
שבכים מעשה שבכה נדולי מעשה שרשרו, לל שהיו הכותרות
הלה מכוסים מעלכה דקה ויפה מעשה רשת, והנדולים הם
שרשרות, והיו מוקפים מהם שבעה נדולים על כל לחת
מהכותרות הלה, ולחרו
המפרשים שהיו כעין לולבים
על דקל. ולפרי זוכר שייר
לו שהתיך תיכם לת כל
האולכה, וכר לין עשה
כפועל, וזהו ויעש לת (יח)
העמודים, לל שעשה לותם
כמו שזכר מהפיור. וזכר עוד
שעשה שני טורים, לל לתלות
להם הרמונים סביב על
השבכה לחת לכסות לת
הכותרת, ולין פירושו
שהרמונים היו לכסות לת
הכותרת, כי לם שעשה שני
טורים מהרמונים על כל
שבכה סביבה עור לחד
מלמעלה מהעור הלחד לשר
היתה השבכה מכסה לת
הכותרת, כי היה הכותרת
מכוסה מרשת ועל לותו רשת
היו שני טורים מהרמונים,
ויהיה לחרו לם שעשה שני
טורים מהרמונים על כל
שבכה סביבה עור לחד
מלמעלה מהעור הלחד לשר
היתה השבכה מכסה לת
הכותרת, כי היה הכותרת
מכוסה מרשת ועל לותו רשת
היו שני טורים מהרמונים,
ויהיה לחרו שהרמונים
עשה על השבכה: ולחרו עוד וכותרת לשר על (יט)
רלש העמודים מעשה שושן בלולם לרבע לחות, הוא להניל
שעל הכותרת לשר היה על רלש העמודים היה עוד מעשה
שושן לרבע לחות, ויפשר בכתוב מלת ועשו לו מלת ועל,
וכללו לחר ועשו הכותרת לו על הכותרת לשר על רלש
העמודים היה מעשה שושן שהיה כו לרבעה לחות. ולחרו
בלולם, פירושו המפרשים שהוא כמו למעלה, ויותר נכון
הוא שלחר שעשו מעשה הזוגן על הכותרת לשרי שהיו
העמודים מוכיים בלולם, וכמו שזכרו לחרי זה. לו יהיה
פירושו שלמעלה מהכותרת לשר היה על רלש העמודים עם
מעשה הזוגן היו עליין בלולם לרבעה לחות, והיה זה לפי
שהלולם היה גבוה שלשה לחות והעמודים עם הכותרות
והזוגן והמכוכות לשר עתיקים היו עולים שבע ועשרים
לחות, ובשלו לם כן לרבעה לחות בלולם פנויים שלש היו
מניעים עם העמודים, ולפי זה לל יהיו הלרבעה לחות שוכר
הכתוב במעשה הזוגן, כי לם בגובה הלולם למעלה
מהעמודים עם כל לשר בהם, וכן כללה מדברי ירמיהו,
שבכותרת שכר שהיה מעשה לחות ומעשה הזוגן שהיה
השבכה שוכר שהה לל זכר שיעור, ולל לחר שהיה מלרבע
לחות, והוא המורה שכל' לחות שנוכרו כאן הם ללולם לל
למעשה הזוגן: ולחכם מה שהוסיף לומר עוד וכותרות על (כ)
שני עמודים נם מחעל מלעמת הבטן כנגד העקום הלחנטי
ונו', כתב ה' דוד קמחי מלעמת הבטן כנגד העקום הלחנטי
לשר לעבר השבכה היו כותרות לקרות למעלה לעקום מקום.
והלל לוי

ה' לוי בן גרשום כתב שהיו בכל עמוד שני כותרות זו על זו, וזה הפסוק הוא נלחם על הכותרת העליונה לצד העמוד העמוד. ודעת שני המפרשים הללו לחד הוא, לפי שהיו בכל עמוד שני כותרות, הפסוקים זו עם זו בתחלת העמוד כדעת ר' לוי בן גרשום, ושם שהיתה לחת מהן למעלה בראש העמוד ולחרת בחלציתו, והוא לדעת זה כפי פשט הכתובים, כי לפי כאן ולפי בדברי הימים ולפי בספר ירמיהו שהיו לעמודים, ולפי שעשה חירם כי לפי שני כותרות לשני העמודים, לפי לרבעה כותרות כמו שפירשו הלבנים החכמים הללו. ולעתי הוא שהכותרות לשני בספוק הזה לפי עצמו לשני כותרות שזכר למעלה, ושנה הכתוב להודיענו שני דברים. הלחד כי לפי שספר למעלה שהיו לותם הכותרות על העמודים בכתרים בהם, לולי יאמרו לפי שהיה הכותרת סביב העמוד על שפתו, לכך לחמר

(כ) עַל הַכֹּתֶרֶת הַשֵּׁנִית: וַיָּקֶם אֶת־הָעַמּוּדִים

לְאֻלָם הַהֵיכָל וַיָּקֶם אֶת־הָעַמּוּד הַיָּמִנִי

וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ יָכִין וַיָּקֶם אֶת־הָעַמּוּד

הַשְּׂמְאלִי וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמוֹ בֹּעַז:

(כא) וְעַל רֹאשׁ הָעַמּוּדִים מַעֲשֵׂה שׁוֹשָׁן וַתִּתֻּם

מְלֶאכֶת הָעַמּוּדִים:

(כב) וַיֵּעָשׂ אֶת־הַיָּם מוּצָק עֶשֶׂר בָּאַמָּה

מִשְּׂפָתוֹ עַד־שְׂפָתוֹ עָגֹל, סָבִיב וְחָמֵשׁ

בָּאַמָּה קוֹמָתוֹ וְקָוֶה שְׁלֹשִׁים בָּאַמָּה

יָסֹב אֹתוֹ סָבִיב:

(כג) וּפִקְעֵי מִתַּחַת לְשְׂפָתוֹ, סָבִיב סֹבְבִים

אֹתוֹ עֶשֶׂר בָּאַמָּה מַקִּפִים אֶת־הַיָּם

סָבִיב שְׁנֵי טוּרִים הַפְּקָעִים יְצֻקִים

בְּיִצֻקָתוֹ: (כד) וּפִקְעֵי מִתַּחַת לְשְׂפָתוֹ סָבִיב,

שְׁלֹשָׁה פְּנִים, צָפוֹנָה וּשְׁלֹשָׁה

פְּנִים רָמָה וּשְׁלֹשָׁה, פְּנִים נֶגְבָּה

וּשְׁלֹשָׁה פְּנִים מִזְרָחָה וְהַיָּם עֲלֵיהֶם

מִלְמָעְלָה וְכָל־אֲחֹרֵיהֶם בֵּיתָה:

על הכותרת השנית: ויקם את העמודים לאולם ההיכל ויקם את העמוד הימני ויקרא את שמו יכין ויקם את העמוד השמאלי ויקרא את שמו בעז: ועל ראש העמודים מעשה שושן ותתם מלאכת העמודים: ויעש את הים מוצק עשר באמה משפתו עד שפתו עגל, סביב וחמש באמה קומתו וקוה שלשים באמה יסב אתו סביב: ופקעים מתחת לשפתו סבב סבבים אחו עשר באמה מקפים את הים סביב שני טורים הפקעים יצקים ביציקתו: עמד על שנים עשר בקר שלשה פנים צפונה ושלשה פנים רמה ושלשה פנים נגבה ושלשה פנים מזרחה והים עליהם מלמעלה וכל אחוריהם בית:

(כא) ועל ראש העמודים מעשה שושן בהיותו ככר נאמר למעלה, לפיכך אינו לא מהודיענו זה הענין, כי לא להודיע שלפי שהוקמו העמודים עם הכותרות לו כתן על ראש העמודים מעשה השושן שעשה, כי לא הוסר המעשה הזה על העמודים כי אם לפני הקמתם, וכמו שהעיד למעלה בהקמתו מעשה שושן בתוכם לחוץ מה שפירשתי, וכאלו לחר ועל ראש העמודים כתן מעשה השושן לפני זכרי, ובזה כשלמה המלאכה, והיה אם כן מה שזכר בפסוק הזה מספור ההקמה ולא מספור המלאכה:

(כג) ויעש את הים וגו'. ובתעורר בפסוקים הללו לתשובה שבמקום שנאמר כאן פקעים נאמר בדברי הימים * ודמות בקרים. ובצית שהכתוב לומר שהיה הים הזה ענול, לפי כ' ל' נ' וכאמרו עומד על שנים עשר בקרים שלשה פונים לפונה וגו', מוכח שהיה מרובע ומכוון לארבעה רוחות. שלישית בלחרו לפי מעשה לרקה הכהנים בו מטומלתם, ובבר לחלוץ והלא עיין רלף כלי הוא ולין עבילה בכלים? כלה כ' ל' ו' לחר ר' יהושע בן לוי לחת הים היתה כמשכת וכו', לפי שלא היו המים שלוכים לכל היו רגלי הבקרים נקובים מלמטה והיו המים בלים שהם מהמעין נובעים מן הקרקע ונכנסים שם. והכה זכר שהיה רחב היה משפתו לפי שפתו עבר לחר, לפי בקובר, והיה ענול סביב והיה קשה לחות קומתו. והכה לחרו שקו שלשים לחת יכול לותו סביב, הוא על דרך קירוב, כי קובר ההקף בענול ליבו בצלים בליון, כמו שלחרו קול על זה במסכת ערובין, פלן יל' עב לבל הוא מוסף על שלשה כמו שביארתי הקובר בקובר מועט, ואולי היה מדת הקו הסובב לקוקה בחלל היה, והוא יותר קרוב לל הלחת:

(כד) ופקעי מתחת לשפתו סביב, הנה פקעים הם נורות כיליס כמו שזכרתי למעלה, כי היו כי' ו' יפ' לבה גופה ענולים כביליס, והיה בכל פקע נוקב לוכת רחב טור יכלו המים מפיו, ולכן קרלם בדברי הימים בקרים מפלת נורת רלשיהם וביליהם, ובכל שעור לחת והלה היו מוכתים עשרה מלבה, ולפי זה היו בכל הענול שהם שלשים לחת מוכתים שלש מלות פקעים, והיו מהם שני טורים, הטור התחד למעלה מהטור התחד, וכפי זה היו שם מלות פקעים בשני הטורים הללה, ובהם היו יולחים המים לחר כיס, והיו יקולי כיליהם, לל שלותם הפקעים היו יולחים כיליהם היס, כי בהתכת הבקעת לעשות היס הוהבו גם בן עמו הנורות ההם, ולפ נעשו לחרי בן במלאכה ומוכרו שם, כי לם בהתכת היס ויליהם הוהבו כלם. והכה לחלול שהיס ענול היה משפתו לך מלחת השפת ערובין שם היה מרובע, ומתבלר זה לנם מהשעור שהיה מחזיק לשלשים בת, והנת היה של שלש בחין, כלחרו * לחיפה והבת תוכן יקוקל פה יפ לחת בן, ולפי שלשה על לחת כרוס היה שלש. לחות היתה מחזקת לרבעים טפח, וכמו שזקל הרחיבו הוה בלוחה מכבדת פרק רלשון, ולה לוי בן גרשום הביאו גם בן בפירושו לף יל עב לוה המקום. וכן זכרו שהמכוהם לשר עשה לים היתה גם שם כן מרובעת, והוא לחרו עומד על שנים עשר בקר שלשה (כה) פונים וגו', זה היה הבן והמכון שהיה הים עליהם, והיה מרובע והיו שלשה בקר פונים לבל לד מהלרבעה לדדים, והיו בני הבקרים להרוקות ולקוריהם מבפנים, ומבואר הוה ההבל

מהכלל לפי שהיה בין הבקרים ובין הפקעים, והוא שהפקעי, היו גופים עגולים והיו להם לפי הנקר והיו לנקוב בהם ממעל לתת שפתו והיו המים יוצאים בהם מהים לתוך, והצנים עשר בקרים היה גופם כלם כמורת נקר וגם כן לחציהם והיו מוצקים למשה על הקרן והים עומד עליהם

(כו) והיו המים כבבים בהם לים: וספר הכתוב שהיה עובי הים טפח לפי והיה שפת הים כמעשה שפת הכוס שמקויר בו פרח שושן. ואמר כאן לפלגים כת יכיל, וכדברי היושב לעיר שלשת לפלגים יכיל, ואמרו אם קול בערובין שאם שכחר כוס במקום הוא בלא, לך בכיב היה מקויץ יותר מפני הגודל, ויהיה לפי גודל היה מקוצץ כמו לפי הצורך שאמרנו היה, וזה לפשר כשהיו הלכר הגדל עולה על היה שעור רב, וכמו שכתבנו המפרשים:

(כו) ויעש את המכונות וגומ'. ליזר ענין המכונות ואלפתי לפי מלאכת, ולפסוקי, בלתי מתישבים בו, ולפי שתתלה לפני לרעל המלאכה ולרעל המפרשים ז"ל. ואומר שהמכונות הללה היו משאוות למושב הכיורים, והכיורים הם היו לרחצה, אם תכהן לקדש ידיו ורגליו כמו שכתוב בפרשת כי יש בתוכה*, ואם להלת העולה כל ל ו' כמו שכתוב בלהני הימים*. וספר הכתוב שהיה תוכן המכונה הלחת בחללה לרכב למעלה, ורקבה לרכב למעלה גם כן, וקומתה היה שלשה למעלה, ושהיו למכונה מסגרו, כלומר שהמסגרות לפני היו סביב הללה שהיו כמו כלי קטן, והיה זה כדי שיכנס הכיור בתוך המכונה. וגם כן היו מסגרות לפרות בין הללים, והללים הם בדים שהיו מעלות המלם, ועליהם היו לריות ובקר וכרובים, לל מורות לריות ומורות בקרים ומורות כרובים, ולא המורות היו בין הללי, הם. ואחרו ועל הללי, כן ממעל, לל שעל הללים היה מוצב שם לל הכיור מלמעלה, כי כן, פירושו מוצב, וכמו שכתוב * לת הכיור ולת כנו, וידוע שהכן לוה קטן מהמכונה. וזכר שמתחת לרחיות ולבקר הם (וזה הדין לכרובים הלל שקלר הכתוב בזה) היו מתחת להם לרחיות מעשה מורד, לל לרחיות כפני הם יהיה מוצב המורות הללה, ופירוש לרחיות מסובבו, נתלו לל כמו * הפעם ילוה לישי הלי, והיה מעשה מורד לל שהיה ורגליו: והיו לרכבה לופנים * ומקצו, ורלידו: (ל) כפני למכונה הלחת, כלומר ישתו לותה, ועל הלופנים היו כרכי כפני, והם כמו לפות וכפנים על כפני, ולרכבע כתפות, לל לרכבע זויות המסובר מהכפנים הם היו להם כתפות עגולות על מתחת לכיור, והיו יפות ובתכות עשהם לל שיהיו נעשות במלאכה, ומקום כל לחד מהכפנים היו מסוכרות בעלמותם, וזהו מעבר לים לרחת, לל מעבר לים

ולחת מהלרחת היו לותם כתפות, ולחת זכור כלן הוא כמו כל לחד, וכמותו * וכפיהם היה על לפיו, * לפה על לפות: שמו לכם כ, ופירוש מכית לכותרת, לל שפי הכיור היה עולה לחת בנוכה שם כו ג, מבפנים מהמסגרת. ומלמעלה (לח) מהחת היה פיהו ענול. ופירוש מעשה כן, הוא הכיור כי הכיור היה ענול והיה עולה בענול עד שלשת לחת ומפי לחת, כלומר שהיה שם לחת לחת ענול כמו זכור לפרי זה. וזכר זה כדי להודיע שהיו ללה המכונות כתכנית היה מרובע מלמטה וענול מלמעלה, וזכר שנם על פיה ושפתה היו מפלצות, רוצה לומר פיורי, על שפת הכותרת והיה המסגרת העליונה, וכללו הודיע שהמכונות היו מרובעו, מלמטה לל ענולות: ושתים לחרו (לט) וחרבעת הלופנים למתחת למסגרת וגו', לחזוב שלל לחר זה על הלופנים לפרות, ולח יחרו על הלופני, זכור, להגיד שעשה לותה, יהיה מותר ושלחר כפול, ולכן לחזוב שלל כל הפסוק הזה להודיענו שעשה שם לופנים מתחת למסגרת, כי כבר זכר זה למעלה, לפל כל להודיע קומת הלופן ונבהו עם ידו, ויהיה שעור הכתוב כן, וחרבעה הלופנים זכר שהיו מתחת למסגרו, וידות הלופני, נם כן, שהם כדמיון העץ התחוב בלופן העגלה לשר סביבו יכוכב הלופן, וקומת הלופן, הבה כל זה היה לחת הלחת בנוכה: ומעשה (מ) לופנים וגו', לל שהיה מלחכת הלופני כמעשה לופן המרכב, כלומר שהיה לופן מרכבות המלכים שנוהגי לותה לרבע בהמות. ושלל דרשו כמעשה עיין ללל לופן המרכבה לשר רלה שלמה בחכמתו יסוקל, שרלה שלמה בחכמתו מה שרלה יסוקל בנבואתו, ולכן עשה פני שור ופני לריה ופני לדם שהוא הכרוב, ולל זכר פני כזר, לולי לל הנביה עוף כל כך לו לכתב לחרת. וכפר לחר זה שהלכה הוזלת עם רבוי מלחכות והתלכלותם הנה היה כלה מופל, שכחשר כתבו המכונות כתבו עמהם הנביה כלם זלין נהם דבר כעשה במלחכה, ולל ידותם וגביהם ותזוקיהם וחזוקיהם הכל מופל, והילות הם לשר היו לופני תזוקים הם, וגביהם הם העגלות הגדולות שסביב לופני תזוקים הם על גביהם, ותזוקים הם העגלות הקטנות שסביב ידות לופנים מלוכקים וקשרים נהם, וחזוריהם הם כמו עמודים וזרוזות יהיו מהעגלה הקטנה לל העגלה הגדולה, שכל זה היה מופל ומסובר בהתכה לל במלחכה: וחמרו עוד ולרבע כתפות לל לרבע פנות וגו', הוא להגיד (לל) נמ כן היה מופל ומסובר בהתכה לרבע כתפו, שהיו לרבע פנות המכונה, כי לל היו מסובבות כלפות הנחלת שהם כרכי כתפת לשר זכר מכוך מלמכותיו, מהמכונה,

וּבְרֹאשׁ הַמְּכֹנָה חֲצִי הָאַמָּה קְלָסֵר עָגֹל סָבִיב וְעַל רֹאשׁ הַמְּכֹנָה רִדְתֵיהָ וּמִסְגְּרֹתֵיהֶן מִמֶּנָּה׃ וּמִסְגְּרֹתֵיהֶן פִּתֻּחַ פִּתֻּחַ עַל הַמִּסְגָּרוֹת עֹגֶל סָבִיב וְעַל רֹאשׁ הַמְּכֹנָה רִדְתֵיהֶן וּמִסְגְּרֹתֵיהֶן מִמֶּנָּה׃ וְהַמִּסְגְּרוֹת עַל־פְּנֵי אַרְבַּע הַמְּכֹנוֹת מַעֲשֵׂה יָדוֹת וְהַכְּרוּבִים עַל־הַמִּסְגְּרוֹת וְעַל־הַתְּמֹרוֹת וְהַכְּרוּבִים יְדוֹתֵיהֶם וְהַתְּמֹרוֹת מִלְמַעְלָה וּמִתַּחַת לַכְּרוּבִים וְלַעֲשׂוֹת מַעֲשֵׂה מַתְכֹּנֶת׃ וַיַּעַשׂ עֲשָׂרָה כִּיֹּרוֹת נְחֹשֶׁת אַרְבָּעִים בַּת יָכִיר ׀ הַכִּיּוֹר הָאֶחָד אַרְבַּע בָּאַמָּה הַכִּיּוֹר הָאֶחָד כִּיּוֹר אֶחָד עַל־הַמְּכֹנָה הָאַחַת לְעֶשֶׂר הַמְּכֹנוֹת׃ וַיִּתֵּן אֶת־הַמְּכֹנוֹת חָמֵשׁ עַל־כֶּתֶף הַבַּיִת מִמִּין וְחָמֵשׁ עַל־כֶּתֶף הַבַּיִת מִשְּׂמֹאל וְאֶת־הַיָּם נָתַן מִכֶּתֶף הַבַּיִת הַיְמָנִית קֵדְמָה מִמּוּל נֶגֶב׃ וַיַּעַשׂ חִירוֹם אֶת־הַכִּיֹּרוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקוֹת וַיְכַל חִירָם לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עָשָׂה לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה׃ עַמּוּדִים שְׁנַיִם וְגֻלֹּת חַכְתָּרֹת אֲשֶׁר־עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים שְׁתַּיִם וְהַשְּׂבָכוֹת שְׁתַּיִם לְכַסּוֹת אֶת־שְׁתֵּי גֻּלּוֹת הַכֹּתָרֹת אֲשֶׁר עַל־רֹאשׁ הָעַמּוּדִים׃ וְאֶת־הָרִמֹּנִים אַרְבַּע מֵאוֹת לִשְׁתֵּי הַשְּׂבָכוֹת שְׁנֵי־טוּרִים רִמֹּנִים לַשְּׂבָכָה הָאֶחָת לְכַסּוֹת אֶת־שְׁתֵּי גֻּלַּת הַכֹּתָרֹת אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הָעַמּוּדִים׃ וְאֶת־הַמְּכֹנוֹת עָשָׂר וְאֶת־הַכִּיֹּרוֹת עֲשֶׂרֶה עַל־הַמְּכֹנוֹת׃ וְאֶת־הַיָּם אֶחָד וְאֶת־הַבָּקָר שְׁנֵים־עָשָׂר תַּחַת הַיָּם׃ וְאֶת־הַסִּירוֹת וְאֶת־הַיָּעִים וְאֶת־הַמִּזְרָקוֹת וְאֵת כָּל־כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר עָשָׂה חִירָם לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה נְחֹשֶׁת מָמֹרָט׃ בְּכִכַּר הַיַּרְדֵּן יְצָקָם הַמֶּלֶךְ בְּמַעֲבֵה הָאֲדָמָה בֵּין סֻכּוֹת וּבֵין צָרְתָן׃

מהמכונה ו׳ מן המכונה כתפיה ׳ לפי שהיו מוקפות ממכה (לה) ולפי מקומותיה כה במלאכה : וכן זכר שהיה על רקע המכונה לפי שהיה עגול סביב ועל רקע המכונה ידותיה ומסגרותיה ׳ כלומר זה שזכר היה מחבר ולפי שהיה כעגה וזכר במלאכה • וכאן הגיד גבהה שהמדות והכרובים ושאר הצורות לפיה היו מוכנים על המסגרות גם כן היו מוקפים ולפי היו מקומיים (לו) מנור מלאכותיו ׳ ו״ש ויפתח על הלוחות ׳ לפי שכבר נקוד ורקע סביב הלוחות כדרך שעשה מהמכונה בעצמה ׳ ידותיה שהם הצלעים ומסגרותיה גם כן הכל היה מהמכונה עצמה מוקן ולפי מקומי במלאכה • ופשוטו כמשמעו היה לוחות סביב, דומה לומר כמשמעו היה (כי היו יותר גבוהות מקום לפיהם דהיינו מקומו סביב למסגרו׳ וכלפי היו מלמעלה ודבקות בימיקה ׳ ולזה תקף הכתוב (לז) בימיקה ׳ בלומר כזאת עשה את עשר המכונו׳ מוקן לפי מדה לפיה קנה לפי במלאכה ׳ לפי שכל מכונה עם קופיה ומסגרותי׳ היה מדה אחת לכלם לפי היה והיה מדה אחת לכלם לפי היה לפיה נוספת ולפי מגרעת לפיה (לח) מחצרת : ולפרי זכר מלאכת המכונות זכר מלאכת הכיורים לפי עליהם ׳ ולפי שהיו עשרה ׳ ושכל לפי מהם לרבעים בת יכיל ׳ כי היה קושר הכיור לרבע לחות ׳ וידענו שהיה עגול בשפתו ושהיה גבהו כשעור שיהיה הכיור לפי לרבעים בת שהם מלא ועשרים בתין ׳ ולזה היה מכוון פלג היה שעור פלג הכיור כי הם תעש בעמים לפי על לפי ברוס (לט) לפי : ולפר שהונחו עשר המכונות ועשר הכיורות הלה בפי מהם על כתף הבית מימין ובפי על כתף הבית משמאלו ולפי היה נתן מכתף הבית הימנית לפיפית קדמה מתוך בנה • והבית הנזכר בכתף הוא בפי עזרת הכהנים שבו היה מזבח העולה כמו שנזכר בדברי הימים ׳ וגם נתן היה לפיפית מזרחי דרומי שבאלו יהיה הכהנים ׳ ולדעת חז״ל שהיה ועיין לקמן שם הכיו׳ שעשה מהם ׳ היו לפי מלא הכיורות לפל ימין מזבחו כיור על מלא ולפי לשמאלו :

(מ) ויעש חירם וגו׳ • לפי המפרשים שלפרו לפי ויעש חירם לפי הכיורות לפי לפי על הכיורות לפר שכר למעלה שנעשו לרבים ׳ כי לפי הסירות ׳ ושלכן לפי עליו ולפי היעים ׳ ולפרי זה לפי בספור הלברים לפר עשה חירם לפי הכיורות לפי לפי על הסירות ׳ ולפי היעים ׳ ולפי המזרקות כיורות לפר לפי ולפי המזרקות היו כתבנית כיורות עגולים ׳ ולפי היו משתמשים לשים בהם דשן המזבח ׳ והיעים הם מגרפות שבהם לשים בהם את המזבח ׳ והמזרקות הם כלים יקבלו בהם דם להזות על מזבח העולה • ולפר בכלל כל המלאכה לפר עשה כי רבה היה ׳ העמודים שבים והם העמודים החלקים בעצמם ׳ וגלות הכותרות לפר על רקע העמודי׳ ׳ ולפי שלפ כותרות שתים תהיה שלפ בעצו כי לפ שתים כותרות לשני העמודים לפ לפרבעה כותרות לשניהם כמו שעשו האפרשי׳ והרמוני׳ (מא) לרבע מלות ׳ רוצה לומ׳ בשני העמודים ׳ שלפים בכל עמוד בשני עורים ׳ שהיו שלפ רמונים בכל עור • ולפר בהם לבכות ׳ לפי שהרמוני׳ להיות על הבבות היו מבפות לחוץ ׳ ולכלל לפר ולפי כל (מב) הכלים הלהל ׳ ולפלל שקרי עיין לפי הלפה ׳ ולתוך הלהל ׳ להגיד שהכלים הללו נעשו בלורה ובתבנית שעשם משה לפהל מועד • ויוכתן תרגמו כפי הכתב ולפי כפי הקריפה ׳ והענין הוא שעשה כל הכלים הלריכים לבית ה׳ ׳ ונוהג בכלל מזבח העולה שהוא מהכלים שבעזרה ׳ יותר הכרקיים שבעזרה ׳ והנה לפי נזכר בניתור כאן לפי שהיתה עזייתו בתבנית המזבח לפר עשה משה ׳ ומכתוב לפי משה לזכור בכאן כי לם הדברים לפר עשה שלמה מעלמו מנודל לבבו כמו שזכרתי פעמים • ולפר שהיו הכלים הללה בלם בפעל מעורב ׳ ולפרו המפרשים שפירוש מעורב לרוף ונקי מכל סיג ׳ ושיקם בכסר (מג) הירדן ׳ לפי בשיעור הירדן במעבה הלדמ׳ שלפר בעובי הלדמה נורת הדפוסי׳ להתיך בהם את כל הכלים הלללה ׳ ודומה שהיה לותו עפר כשהיו יוצר שעושה מתכו הכלים שהוא עפר וך ונקי • ולמכם לפרו יקשה המלך הוא זה מלד ׳ כי הנה קירם יקשם ללימה ׳ והמלך לפ היה קרב ללימה ׳ ולמה יקשם זה למלך יותר מעשר הדברים ? ולזה לפשוב שהיה הכתוב בזה שהמלך בעצם לם הלומים יערבו בתוך הבעשת המעורב הזה כדרך לפר יפקוד מעלת הבעשת ההוא ׳ ומכבי זה רלה המלך שלפ יקשו לותו כי לם המלך יקשם בבקיותו ׳ ולכן לפר יקשם המלך מכבי זה לפר שיקשם בכבר ארדן ׳ לומר שלפ בתערב עמו

[מו] וַיַּנַּח שְׁלֹמֹה אֶת־כָּל־הַכֵּלִים מֵרֹב מְאֹד מְאֹד לֹא נֶחְקַר מִשְׁקַל הַנְּחֹשֶׁת׃

[מז] וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה אֶת כָּל־הַכֵּלִים אֲשֶׁר בֵּית יְהוָה אֶת מִזְבַּח הַזָּהָב וְאֶת־הַשֻּׁלְחָן אֲשֶׁר עָלָיו לֶחֶם הַפָּנִים זָהָב׃

[מח] וְאֶת־הַמְּנֹרוֹת חָמֵשׁ מִיָּמִין וְחָמֵשׁ מִשְּׂמֹאל לִפְנֵי הַדְּבִיר זָהָב סָגוּר וְהַפֶּרַח וְהַנֵּרֹת וְהַמֶּלְקָחַיִם זָהָב׃

[מט] וְהַסִּפֹּת וְהַמְזַמְּרוֹת וְהַמִּזְרָקוֹת וְהַכַּפּוֹת וְהַמַּחְתּוֹת זָהָב סָגוּר וְהַפֹּתוֹת לְדַלְתוֹת הַבַּיִת חֲפִנְימָה לְקֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים לְדַלְתֵי הַבַּיִת לַהֵיכָל זָהָב׃

[נ] וַתִּשְׁלַם כָּל־הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בֵּית יְהוָה וַיָּבֵא שְׁלֹמֹה אֶת־קָדְשֵׁי דָוִיד אָבִיו אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַכֵּלִים נָתַן בְּאֹצְרוֹת בֵּית יְהוָה׃

דכר, כי היה הכתשת הזה ממורט, והוא הנקרא בחצר הקדש, וכמותו בדברי הכנים * יחזקל כ"ח יד קדש, והוא הפסריי כתרב הקדש, וכמותו בדברי הכנים * עז עו תרב הזקדש ונם מרושר, ותמר אם * למען היה לה נרך מורטה. הנה לה כן היה כל הכתשת הזה זהיר וממורט ועושה להם תרב המתפכת שהוא עלוי רב כלוי, ולעלויו היה זוה מלך, ורמה המלך לרחות ילקתו, ולה זכר זה בזהב לפי שהיו עושים לותו יהודים ובחמוכה הם עושים:

(מז) וספר הכתוב שהיה משקל הכתשת הזה הממורט כל כך נדול ועצום שהניח שלמה מלבקול לותם ומלבקור על משקלם כמה היה מפני רבויו כי אין לו מספר. ולקרי שוכר הכתוב מעשה כלי הכתשת לפר עשה היכים למלך, וכר כלי הזהב לפר מה

(מח) המלך לעשות על ידי ברזים לקרים מבני ישראל המה, והוא לתרו ויעש שלמה את כל הכלים, לל שהוא לעשותם ולבן ייתפס קלין, לומר שלה עשאם היכים, לבל המלך כזה על עשייתם לקרים, ולהיותם זהב סנור ושהור לולי לתם המלך ביקרתן נל ולזה יוקם קלין, לו שהמלך כתן מזרת הכלים והוא כייר לותם בכייר. וזכר לשזוכה מזבח הזהב, כי עם היות שזכרו למעלה בתוך ספור בנין הבית, לתה לזכרו כתן עם שאר הכלי, לפיזתו מהיכה ולהשתפו עמהם ביחיבת ההיכל, ותרו ותת השלחן, כתבו המפרשים שהוא שם נרתני ל"ג ק' תמין, כמו * ויהי לי שור ותמור, כי עשרה שלחנות היו כמו שזכרו בדברי הימים * ה"ב ד' ד' ק' ד' ח' ולפי שחלקתי בנכיכה שזכר הכתוב יקוקל בכוף ספרו שלחנות הרבה, ותמר שם * יחזקל מ' מ' תרבעה שלחנו מפה ותרבע' שלחנות מפה לכתף השער שחכה שלחנות לליהם ישתו וחרבעה שלחנות לעולה לבכי גזית ונוח, ויכיזו לת הכלים לשר ישתו לת העולה כם והזבח, לתרתי לולי יקשה המעיין שהיו השלחנות לשר עשה שלמה עשרה לשזוע לת העולות ולשזוע עליהם לת כלי השניעה, ושתה שנזכר בכתן מהשלחן לחתר הוא היה שלחן לפם הפנים לבדו לשר היה בהיכל ושתר השלחנות היו בעזרה, לבל מוכן לכי שהיו כן, שבדברי הימים כתוב ויעש שלחנות עשרה ויבא בהיכל חמשה מימין וחמשה משמאל ויעש מזרקי זהב מלה, ותמר שם לחרי כן ויעש שלמה לת כל הכלים לשר בית האלהים לת מזבח הזהב ולת השלחנות ועליהם לפם הפנים ולת המנורות ונוח, זהב סנור, הנה בייר שהשלחנות החלה כלם היו זהב סנור, ושבכלם היה לפם הפנים ושבכלם היו מונחות בהיכל כמו המנורות, והוח המורה שלח היו לולי השלחנות לעשיית העולה ולח לפנים כלי השניעה עליהם כי שם לערוך בהם לפם הפנים. ומלשר הוקשה לולי למה שם כן וכר הנה שלחן לחד בהיותם עשרה ויעש לח עשה כן למנורות? לתרתי שעשר הכתוב כן הוח שלמה לת כל הכלים לשר בית ה', לל הכלים לשר היה הכווי החלקי שיעשו בבית ה', שם השלחן לשר עליו היה הכווי לפני הדביר, הנה שם כן לתרו ותמין ותמת

(מט) לתת לפם הפנים, ולת המנורות, לל שעת הנרות, לזה תשה לעשות במנורה, ולבן קרלם מנורות, הנה כל זה השלחן והמנורו' עשה שלמה משהו מימין ומשמ' משמלל, כי היה הנחשת הזה ממורט, והוא הנקרא בחצר הקדש, וכמותו בדברי הכנים * יחזקל כ"ח יד קדש, והוא הפסריי כתרב הקדש, וכמותו בדברי הכנים * עז עו תרב הזקדש ונם מרושר, ותמר אם * למען היה לה נרך מורטה. הנה לה כן היה כל הכחשת הזה זהיר וממורט ועושה להם תרב המתפכת שהוא עלוי רב כלוי, ולעלויו היה זוה מלך, ורמה המלך לרחות ילקתו, ולה זכר זה בזהב לפי שהיו עושים לותו יהודים ובחמוכה הם עושים:

(מז) וספר הכתוב שהיה משקל הכחשת הזה הממורט כל כך נדול ועצום שהניח שלמה מלבקול לותם ומלבקור על משקלם כמה היה מפני רבויו כי אין לו מספר. ולקרי שוכר הכתוב מעשה כלי הכחשת לפר עשה היכים למלך, וכר כלי הזהב לפר מה

(מח) המלך לעשות על ידי ברזים לקרים מבני ישראל המה, והוא לתרו ויעש שלמה לת

ח

(א) אז יקהל שלמה וגו׳ • ספר הכתוב שאחר תשלום המלאכה רמה שלמה לתת גם התכלית הנכסף שהוא להכניס ארון ברית ה׳ לקדש הקדשים כדי שישרה שם שכינה • וגם ומגמתו רקשוב בהכנת הארון, כי זה הוא מה שהתלונן עליו שמו כ׳ ו׳ כ׳ דוד * וארון ברית ה׳ בתוך היריעה, ומפני כבודו לזה שיקהלו כל זקני ישראל וגם הנשׂיאים והחכמים וכל ראשי המטות שהם הנבחרים, להעלות את ארון ברית ה׳ מעיר דוד (ב) ולהכניסו בכבוד גדול : וזכר הכתוב שעה היות שלמה לפ קדש ולפ הקהיל כי גם לוקנים וראשי המטות הנה כל זה יהי ישראל שם מעמש נקהלו אל המלך, כי כאשר ידעו מהקהל הזקנים והמטות קשו כל העם והלכו לקרוש, לפ לכבוד הזקנים בלבד כי גם לכבוד העם, ו״פ ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל • וזכר שהיה זה בירח החיתים, שהוא קדש תשרי שבו חוקפים הפירות • וידמה שבקדש הקדש השביעי ירח החיתים, לפי שבו המועדים של היותר חוקים ומיוחדים אל השלמות, כי בו יום תרועה ויום הכפורים וסג הסכות, ולפי שכל ישראל היו מחוייבים לבא לחוג לירושלם בחג הסכות, לזה התקבצו כלם ובאו שמה לרחות בחוכת הבית ולחוג את חג הסכות, וג״פ בירח החיתים בחג הוא מקדש השביעי, רומה לומר שהיה הקבוץ בעבור חג שהיה בחודשו, והיו אתי תכלית בחיתם, גם תבוכת רצף השבת הבית וגם קוכת הרגל בחג • וחזל אמרו שבחודשו הקדש כולו פל״ח ע״ש החכות, ולכן נקרא קדש החיתים : (ג) מפני השבת לזה זכר כן כאן כל הזקנים לזה הקהיל שלמה • עיין לקוש וכבר הרגשו חזל בשפיקת רבתי, גם היה שבקדש כול קכ סי׳ו היה אחוז מרחון כשלמה תלקת בבית, למה לא הוכח הארון קלל מיד כי שם עד ירח החיתים שהוא קדש תשרי ? ומכה לזה ספר מה היה ב״פ חדשים שעברו ביניהם, ולכן אמרו שהיה הבית בשלם ל״פ קדש והיו כל ישראל מנחמים היאך נכנס אל בת שנא יכנס בית שיהרה הקבה שכינתו עליו ? והקשה מזה לעכב שחכת בית המקדש על החדש שנולד בו אברהם שהוא ירח החיתים, וכן אמרו שחלקת החשבן נמדדה בכה בכללו ל״פ הוקם על אחד בניסן, לפי שהקבה עכב שחכת החשבן על החדש לזה נולד בו יפקד, זהו כלו כפי פשוטו • ובפי הפשט הוצרכו לחוקם ל״פ חדשים להקהיל שלמה את כל ישראל, וביחים לחרי הפירות התבואות שפרי שחקתם, ולתקן העניינים הפריכים לחותה שחקת ולפלה כפי העם הרב שיקהל שמה • וספר הכתוב שהכהנים כשיצו את הארון, ולעפ״י שפיקת כשיקת הארון מעכבת בית המקדש המועלת

מהממון לזה אפף במלכותיו משלל הגוים, אך שלמה שהיה לוש שלום ומה שקנן מהממון היה בשלום ובמישור הוא יכנה לת הבית מזה הממון ולא מלכר לקר, כי ה׳ עזו לעמו יתן ה׳ יברך את עמו בשלום • ועוד לפרקיה דרבנו בזה בהתר משלה הבליגית לזה הערותי בפרשה :

ח

אָז יַקְהֵל שְׁלֹמֹה אֶת־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל [א]
וְאֶת־כָּל־רָאשֵׁי הַמַּטּוֹת נְשִׂיאֵי הָאָבוֹת
לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶל־הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה יְרוּשָׁלִָם
לְהַעֲלוֹת אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה מֵעִיר
דָּוִד הִוא צִיּוֹן : [ב] וַיִּקָּהֲלוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ
שְׁלֹמֹה כָּל־אִישׁ יִשְׂרָאֵל בְּיֶרַח הָאֵתָנִים
בֶּחָג הוּא הַחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי : [ג] וַיָּבֹאוּ כֹּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּשְׂאוּ הַכֹּהֲנִים
[ד] אֶת־הָאָרוֹן : וַיַּעֲלוּ אֶת־אֲרוֹן יְהוָה וְאֶת־
אֹהֶל מוֹעֵד וְאֶת־כָּל־כְּלֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר
בָּאֹהֶל וַיַּעֲלוּ אֹתָם הַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּם :
[ה] וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וְכָל־עֲדַת יִשְׂרָאֵל
הַנּוֹעָדִים עָלָיו אִתּוֹ לִפְנֵי הָאָרוֹן מְזַבְּחִים
צֹאן וּבָקָר אֲשֶׁר לֹא־יִסָּפְרוּ וְלֹא יִמָּנוּ
[ו] מֵרֹב : וַיָּבִיאוּ הַכֹּהֲנִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית־
יְהוָה אֶל־מְקוֹמוֹ אֶל־דְּבִיר הַבַּיִת אֶל־
קֹדֶשׁ הַקָּדָשִׁים אֶל־תַּחַת כַּנְפֵי הַכְּרוּבִים :
[ז] כִּי הַכְּרוּבִים פֹּרְשִׂים כְּנָפַיִם אֶל־מְקוֹם
הָאָרוֹן וַיָּסֹכּוּ הַכְּרֻבִים עַל־הָאָרוֹן וְעַל־
בַּדָּיו מִלְמָעְלָה :

על הלויים, הנה כזה במקום לא הסכימו שישאו אותו הלויים, לפי שהיה הכוונה להכניסו בבית קדש הקדשים, והוא הדביר אשר לא יותר להכניס שמה כי אם הכהן הגדול ביום הכפורים, וכאשר לא היה אפשר שהכהן הגדול יבוא בהרון, היה יותר רצוי שיכניסו עם הכהנים מעיכבו עם הלויים • וזולם בדברי הימים * כתוב שהלויים נשאו אותו, ולה ק׳ ל׳ לפי סד קדש הכהנים לויים לפי שכל כהן לוי ולא יתהפך, ומזה המקום שנקראו הכהנים לויים במקומות אח • ומזה למדנו כי כשיגיע הכבוד לתקן בית הקדש הקדשים, שרצוי שיתוקן על ידי כהן גדול אם ידע לתקנו, ואם לא כתיר זה תפלה להכניס הסדיוטים, ואם אין לתקד אחם יודע לתקנו כתיר זה ללויים, וכן מהדרגה על מדרגה שפלה ממנה, וכמו שהכניס כל זה הלאל׳ כסף עבודת הלבו׳ בית הבחילה • ומזה למדנו שבשבאה קוף פ׳ מקומות נשאו הכהנים לת כועד פ׳ הארון, כשעברו ישראל לת דף ל׳ נ״ע הירדן וכשעברו לת יריחו וכשהחזירוהו למקומו, והיה זה כשהחזירוהו למקומו, והיה כשברח דוד מפני אבשלום שיצא הארון עמו עד מעלה הזיתים ושלח בחורים ותומים והחזירוהו למקומו, כמו שפורש בספר עולם, כך פרק י״ל הביאו זה המפרשים • ואני כבר כתבתי בפירוש לספר שמואל, שהארון העדות לת דף פ׳ ו׳ ע״ב הולך דוד עמו כשברח ולת דף קפ״ו ע״ב מהבשלום, ולת כתוב עליו שנשאל בחורים ותומים, כי לת היו החורים והתומים מוכנים בארון ברית השם, אבל היה לוחו הארון שהולך עמו הארון לתר, שהיה בו החפוד עם החורים והתומים, והיה הכוונה שם כן בתרגום ז״ל וכשהחזירוהו למקומו, על שהבטה הוחת שהוכיר כאן שהחזירו את הארון העדות לקדש הקדשים שהוא היה מקומו שהביאו משה שמה • וזכר כאן (ז) עוד שכאשר העלו את הארון ברית השם מצרין היה עיר־דוד, לו העלו גם כן את אהל מועד ואת כל כלי הקדש אשר בשהיה שהיה בגבעון, והיו הכהנים נושאים הארון והלויים נושאים אהל מועד, והכלים אשר עשה משה במדבר ואהל מועד נגזו בחורות בית הלקים, ושם העליות שהיו ממעל לדביר ולהיכל, והארון הכניסו לדביר למקומו, וזכר וכרתי שגם כן בתנו התכורה והשלחן וכיור וכנו שעשה משה במקומם הראוי : וספר שהמלך שלמה וכל העם אשר (ח) אתו, רומה לומר שהוקים והקדשים היו מוכנים לפי הארון בהיות הכהנים נועדים בהעלות הארון למקומו, והשהכהנים הניחו הארון לת דביר הבית (ו׳ ו׳) שהוא קדש הקדשים תחת כנפי הכרובים הגדולים אשר עשה שלמה שהיו נוגעים בכנפיהם בכותלי הדביר ונוגעים בכנפיהם זה בזה • ובחוץ לתחת בכנפיהם היה מקום הארון, בדרך שסבבו לותם הכרובים הגדולים על הארון ועל בדיו מלמעלה, והכרובים אשר עשה משה היו בשני קלות הכפורת על הארון, והיו לם כן למשה מכפות הכרובים הגדולים אשר עשה שלמה, וכן היו הבדים אשר עשה משה

(ח) משה תמיד בהרון כמו שאמרה תורה * לא יסורו ממנו : ולמטה
שמו כה עו אמרו ויהריבו הכהנים מן הקדש על פני ההיכל , פירוש
שהחריבו ומשכו לותם כלפי חוץ , לפי שלא היה לריך עוד
לצורת ההרון בכתף , עד שברחו רחוי הכהנים מפני המשכתם
על פני ההיכל , וכדי שיהיה שם בכבוד כהן גדול ביום הכפורי
להקטיר בין הכדים ולא יהיה פונה ומתרחק הנה והנה .
ואם תאמר ולמה תורך הכדים לא היה כי אם עשר לחות ולא
כאמר בתורה שהיו ארבעים חוץ לפרוכת , והלדיר היה רחבו
עשרים אמה אם כן לעשי שמשכו לותם היאך ברחו עד על
פני ההדיר ? כאמר כי לא כתבו ההרון במוך לכותל מערבי ,
אלא הרחיקו לותו מן הכותל כדי שילאו הכדים על פני
ההדיר בהמשכו לותם כלפי חוץ , ויהיו שם עד היום הזה ,
לא בלותה הכתה ומכה , לפי שלא הכניסו לותם הכדים מן
ההרון וגם לא החזירו לותם לתחוריהם , אלא היו מזוכים
לפני ההדיר לעולם ועד , ומפני זה לא היו בבגדות הלחות
ההדיר והזהרך לעשות פרוכת
להבדיל בין הקדש ובין קדש
הקדשים , והו דעת המפרשים
ז"ל . והלבנו כתב שהכדים
החלה שזכר הכתוב לא היו
הכדים אשר עשה משה לאהרן ,
אלא אלמה עשה כדים לתחרי
להוליכו בהם והיו יותר
תרוכים כדי שיהיו לותם
כתפים רבים , ולזה אמר
עליהם ויאריכו הכדים שעשו
לותם תרוכים יותר ממה
שהיו , והיה תרכם כל כך עד שברחו רחוי הכדים מן
הקדש אל פני ההדיר והוא פתח קדש הקדשים , ולא היו
כרחים החוצה בהיכל אלא היו מגיעים עד פני ההדיר בעובי
הכותל ושם היה הפרוכת להבדיל , כי לעשי שהיו שם לשות
לא היו בבגדות , לפי שהכדים היו מוכנים מלמנדם והוא
יומא פה יותר בכון אלפי . וקול דרשו ויהיו שם עד היום , אלמד
דף נג עמ שבשנלו ישראל לא נלא ההרון עמהם אלא תרון במקומו בגנו ,
שאמר ויהיו שם עד היום הזה , והיו בגנוזים עמו הכדים :
(ט) והודיענו הכתוב שלא היו בהרון כי אם שתי לשות התכנים
אשר הניח שם משה בחורב אשר כרת השם עם בני ישראל
בהוליאו לותם מארץ מלרים , וכתבו המפרשים שלא אמר
הכתוב רוק לשאול שלא היה בו בנגנת הטעם ומשה אהרן , כמו
שקלי פו שבא בקבלתם זל , כי דברים החלה אשר בתב משה
דף ט' עמ' אהרן היו בהרון משמרת לבני ישראל , ולמכם שלא רוק שלא
היו בהרון שברי הלשות ולא ספר התורה אשר בתב משה ,
לפי שזה כלו נתן בהוקרות בית ה' עם לבל מועד והכלים ,
מלכי"ב כב ן וכן אמרה מדברי הלקיהו הכהן שאמר * ספר התורה מלאתי
בבית ה' , כי מלאו לותו בהותרת התוקרות אשר בתבוהו משה
עם שאר הדברים המקודשים . ולפלא מאד מדעתם זה , לפי
שהוא קבלה שהארון היו בו לשות ושברי לשות ומשה רוק את
דברי' לא כו הלוויים נושאי ארון ברית השם * לשוא את ספר התורה הזה
ושתם לותו מצד ארון ברית ה' והיה שם שם לעד , ומי היה
פה יד עמ הירף את דבר ה' יפילהו משה ? ובאלקו חזק במקב' בתלמ' ,
יג משם לומרים דף היה בולט מן ההרון מבחון ושם היה
מונח ספר התורה , וזה שאמרו בתוך ההרון היה מונח והוא
היותר מתיבב , כי היו הלשות וספר התורה דברים ממין אחד
ומה שכתו' בזה בתוב בזה , ולכן היה רחוי שיהיו יחד . ובלותם
שם עמ מסכתת פרק רבעון אמרו , אין בהרון רק שברי לשות התכנים ,
מאי אין בהרון רק ? לוי מעות אחר מעות , ואין מעות
אלא אין בהרון רק שתי לשות של ספר תורה שהיה בהרון , ר' יהודה אומר לרבות
שברי לשות שהיו מוכנות נם כן בהרון . אלו יוכלו מאי דכתיב
שמו כ' ו' כ' * אשר בקרלו שם שם ה' בכותות ? אלמד שמשה וכל בנויו מוכני
בהרון וכו' . הנה שם כן מה שאמרו המפרשים שאלת הבתוב
בשאמרו אין בהרון רק שני לשות התכנים , שלא היו בו לא

התורה והמצות לזכר כרת השם עם בני ישראל בהוציאו אותם
מארץ מצרים שהיו שם בספר התורה לזכר בתב משה, ולזה
כוון בלשונו לזכר כרת בי הלבות לית כרת עם ישראל כי אם
התורה והמצות, ויפסר בכתוב הזה וילו לקח, כלומר לשון
לזכרון רק שבי לקות הלבנים לזכר הבית משה בקורב,
ולזכר כרת עם בני ישראל שהוא ספר התורה, והיה אם כן
מה שנאמר הכתוב הוא מה שהזכו המפרשים שהיה בלזרון,
והוא כמבנת המן ומטה אהרן, כי הלה היו שם לפני הלזרון
לא בתוכו כמו שזכרתי: וספר הכתוב שהתבלית הנכסף
במלכת הבנין, והוא הסדרות הלבה שביבתו בבית הזה, על
(י, יא) עליו פתוב הלקי הבית הלזרון במקומו, כי לקרי שהבניסו
הכהנים אותו בקדש הקדשים מיד בלחתם מהדביר יצד עמוד
העבן ומלא את בית ה', בלופן שלא יכלו הכהנים לעמוד
לשרת בהיכל במהורה ובשלחן והמזבח הקטורת מפני תוקף
העבן הלקי לזכר בח לדביר. ולחבם עבין העבן הנזכר בלן
ומהו כבוד ה' לזכר לחר שמלא לת בית ה', הנה לחקור
עליו בחתר הלזלה הלזרת מהפרשה הרביעית. הנה התבלר
מכל זה הספור הפועלים

[ט] וַיְהִי בְּצֵאת הַכֹּהֲנִים מִן־הַקֹּדֶשׁ
וְהֶעָנָן מָלֵא אֶת־בֵּית יְהוָה׃

[יא] וְלֹא־יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לַעֲמֹד לְשָׁרֵת
מִפְּנֵי הֶעָנָן כִּי־מָלֵא כְבוֹד־יְהוָה
אֶת־בֵּית יְהוָה׃

לזכר היו בבנין הבית, ויאמר
הבנין שהיה הלבנים והלרוים
והזמר והבנף, ולורת המלבר
כלה, לל תבני הבית ותמונת
הכלים, ותבליתם והוא שרות
השביבה שהה בתחבנו העבן,
ובשלמה עם זה פרישת פסוקי
הפרשה וישובם. וראוי לקרני
זה שנאמר בהתר השהה שלוות לזכר העירותי בתחלת
הפרשה:

תשובת השאלה הראשונה לזכר שלתי למה
לת הפסור הבנוסף
לזכר בחתר לשלמה הבית הוה לזכר לתה בוכה וגו' בחמלע
הפסור הבנין, הבר כתבתי בפירוש הפסוקים שהיה זה לפי
שהשלמה כתעסק מלד לעשות בנין הבית חזק וחמין בקיום
מופלח כדי שתתמיד המלבלה הטיל תלפיס שבה לו יותר,
כמה שעשה יסודי הבנין רחבים וחזקים ומחבנים גדולות
לבנים יקרות, שבל זה עשה לחזק הבנין, וכשלו התרפ
הלבה בו קודם שיעשה עוד דבר בחזוק הבית וקיומו וקודם
שיעשה לותה ההופלה העמומה שהיה לעתו לעשות בבית,
וחתר לו לל תחזוב שלמה שהבית הזה יהב במקומו כימי
השמים על הלרץ, כי הבה התחלתו היה תבלייתו כפי זכות
העם והמלך לזכר יתלוך בהם, ולזה לחתר לו הבית הזה לזכר
לתה בוכה לם תלך בחקותי וגו', לל לחתר לזכר בבית בלשון
עבר, לפי שעדיין לל בשלמה מלבלתו, ולל לזכר תבבה
בלשון עתיד, כי בבר התחיל בבנין, כי לם לזכר לתה בוכה
בלשון הזה, שהוא יתמיד לם תלך בחקותי, רולה לומר וחם
לל [תלך בחקותי] יקרב, ובזה היה תלין הערה רבה שעתיד
היה הבית ליקרב, והוא על דרך מה שלתר למעה בהיותו
דברי' לל יו בשלמה * הבך אוכב עם לבותיך וגו', ולהיו זה כוונת הבבוחה
היתה לתר בבתוב לקריתי ויבן שלמה לת הבית ויכלהו,
רולה לומר שלל בתבע מהבנין מפני הערת הבבוחה הבוברת,
בי הוא בלה המלבלה על בל פבים בשלמותה, וחולי מפני
זה עשה היה מתפת לדביר המקום לזכר זכרו תבמיהו וברובם
לבבבה לנבוו שם הלרון וזכר הבלים בשעת הקרבן
לידיעתו שעתיד היה ליקרב הבית, וידע זה מבח אותם
הבבואה, ולזה נזברה לחרי בבין יסודות הבית והבותלים
לרחבם ולקוקם:

תשובת השאלה השבית לזכר שלתי למה נזבר
בית שלמה והבית לזכר
בבה בישר הלבבון והבית לזכר עשה לבת פרישה בתוך הפסור
בבין הבית המקודש וכליו, ויהיה זה לקרבעה בבות. מהם
להודיע יקר הפסור הקבני והעמים המופלח לזכר השין שלמה,

תקום והמצות לזכר כרת השם עם בני ישראל בהוציאו אותם
מארץ מצרים שהיו שם בספר התורה לזכר בתב משה, ולזה
כוון בלשונו לזכר כרת בי הלבות לית כרת עם ישראל כי אם
התורה והמצות, ויפסר בכתוב הזה וילו לקח, כלומר לשון
לזכרון רק שבי לקות הלבנים לזכר הבית משה בקורב,
ולזכר כרת עם בני ישראל שהוא ספר התורה, והיה אם כן
מה שנאמר הכתוב הוא מה שהזכו המפרשים שהיה בלזרון,
והוא כמבנת המן ומטה אהרן, כי הלה היו שם לפני הלזרון
לא בתוכו כמו שזכרתי: וספר הכתוב שהתבלית הנכסף
במלכת הבנין, והוא הסדרות הלבה שביבתו בבית הזה, על
(י, יא) עליו פתוב הלקי הבית הלזרון במקומו, כי לקרי שהבניסו
הכהנים אותו בקדש הקדשים מיד בלחתם מהדביר יצד עמוד
העבן ומלא את בית ה', בלופן שלא יכלו הכהנים לעמוד
לשרת בהיכל במהורה ובשלחן והמזבח הקטורת מפני תוקף
העבן הלקי לזכר בח לדביר. ולחבם עבין העבן הנזכר בלן
ומהו כבוד ה' לזכר לחר שמלא לת בית ה', הנה לחקור
עליו בחתר הלזלה הלזרת מהפרשה הרביעית. הנה התבלר
מכל זה הספור הפועלים

[ט] וַיְהִי בְּצֵאת הַכֹּהֲנִים מִן־הַקֹּדֶשׁ
וְהֶעָנָן מָלֵא אֶת־בֵּית יְהוָה׃

[יא] וְלֹא־יָכְלוּ הַכֹּהֲנִים לַעֲמֹד לְשָׁרֵת
מִפְּנֵי הֶעָנָן כִּי־מָלֵא כְבוֹד־יְהוָה
אֶת־בֵּית יְהוָה׃

לזכר היו בבנין הבית, ויאמר
הבנין שהיה הלבנים והלרוים
והזמר והבנף, ולורת המלבר
כלה, לל תבני הבית ותמונת
הכלים, ותבליתם והוא שרות
השביבה שהה בתחבנו העבן,
ובשלמה עם זה פרישת פסוקי
הפרשה וישובם. וראוי לקרני
זה שנאמר בהתר השהה שלוות לזכר העירותי בתחלת
הפרשה:

תשובת השאלה הראשונה לזכר שלתי למה
לת הפסור הבנוסף
לזכר בחתר לשלמה הבית הוה לזכר לתה בוכה וגו' בחמלע
הפסור הבנין, הבר כתבתי בפירוש הפסוקים שהיה זה לפי
שהשלמה כתעסק מלד לעשות בנין הבית חזק וחמין בקיום
מופלח כדי שתתמיד המלבלה הטיל תלפיס שבה לו יותר,
כמה שעשה יסודי הבנין רחבים וחזקים ומחבנים גדולות
לבנים יקרות, שבל זה עשה לחזק הבנין, וכשלו התרפ
הלבה בו קודם שיעשה עוד דבר בחזוק הבית וקיומו וקודם
שיעשה לותה ההופלה העמומה שהיה לעתו לעשות בבית,
וחתר לו לל תחזוב שלמה שהבית הזה יהב במקומו כימי
השמים על הלרץ, כי הבה התחלתו היה תבלייתו כפי זכות
העם והמלך לזכר יתלוך בהם, ולזה לחתר לו הבית הזה לזכר
לתה בוכה לם תלך בחקותי וגו', לל לחתר לזכר בבית בלשון
עבר, לפי שעדיין לל בשלמה מלבלתו, ולל לזכר תבבה
בלשון עתיד, כי בבר התחיל בבנין, כי לם לזכר לתה בוכה
בלשון הזה, שהוא יתמיד לם תלך בחקותי, רולה לומר וחם
לל [תלך בחקותי] יקרב, ובזה היה תלין הערה רבה שעתיד
היה הבית ליקרב, והוא על דרך מה שלתר למעה בהיותו
דברי' לל יו בשלמה * הבך אוכב עם לבותיך וגו', ולהיו זה כוונת הבבוחה
היתה לתר בבתוב לקריתי ויבן שלמה לת הבית ויכלהו,
רולה לומר שלל בתבע מהבנין מפני הערת הבבוחה הבוברת,
בי הוא בלה המלבלה על בל פבים בשלמותה, וחולי מפני
זה עשה היה מתפת לדביר המקום לזכר זכרו תבמיהו וברובם
לבבבה לנבוו שם הלרון וזכר הבלים בשעת הקרבן
לידיעתו שעתיד היה ליקרב הבית, וידע זה מבח אותם
הבבואה, ולזה נזברה לחרי בבין יסודות הבית והבותלים
לרחבם ולקוקם:

תשובת השאלה השבית לזכר שלתי למה נזבר
בית שלמה והבית לזכר
בבה בישר הלבבון והבית לזכר עשה לבת פרישה בתוך הפסור
בבין הבית המקודש וכליו, ויהיה זה לקרבעה בבות. מהם
להודיע יקר הפסור הקבני והעמים המופלח לזכר השין שלמה,

לפי שהיה ה' וחם לבתים לזכר בנה לעלמו, ולפי שהיה
מלבלת הלבנים והעמים לחת לבל הבתים הלזלה, לבן לחרי
זבור מה שעשה מהלבנים והעמים לבית המקדש וכר מיד מה
שעשה מהם נם בן לביתיו, לפי שהיתה המלבלה בבלם זות
ומתקמת, והתמידה ולל בפבקה מהתחלת בנין בית השם עד
תבלום בנין ביתו, ולזה זכרה יקר, וכמו שלחרי ספורה לחר
בל הלזה לבבי יקרות בחדת גוית וגו', שלחר בל על הבתי בלם
להיות המלבלה לזכר עשה מהלבני והעמים הטם לחת. ומהם
להודיע גודל לבב שלמה, שהתמיד עשרים שבה בבנין הבתים
הלזלה ולל רפו ידיו בבל זותה מלבלה ולל קן לבו בה בל בך
מהזמן, ולבן בתזר וכר שבבה בית ה' בו' שנים רלה לזבור מיד
שבבה ביתו בשלש עשרה שבה שהם בלם עשרים שבה שהתמיד
בבנין מבלי הפסק. ומהם להודיע שהיה בועם ה' לליבו
ועל מפשה ידיבו בבנין בית המקדש, שבעשה בל המלבלה
הרבה והגדולה ההיה בשבע שבים שהיה זמן מועט בהיותה
מלבלה עצומה ורבה מלד מלד, וכמו שלזבור לחרי זה,
ולל היה בן בתים לזכר עשה לעלמו, שעם היות שלל עשה
בהם מלבלה רבה בל בך ולל
מלבלתה ממלבל' בית העלי',
הבה התמיד בבניבם שלש
עשרה שבה. ומהם לרמוז
שיהי' בית מלבותו בלחרי בבית
הזה, ולבן בלותו זמן שהיה
את לעשות לני', ושעה לרמיז
לבנין בית המלבים ללה נם
בן לבבות ביתו, בדי שיהיה
קוט התמד הבמשך על הבית המקודש יומשך נם בן על בית
המלך, ולבן היה שבל עוד שהתמיד הבית התמיד מלבות בית
דוד וכן בלבדו ובחרבו שביה' בחות זה בן חות זה, ולהדמות'
בזה זכר בניבם יקר. הבה הם בן בבבם בלן בתוך הפסור
בבין הבית המקודש הפסור בית המלך ושלר הבתים זבור
לחרבעת המבות החלה:

תשובת השאלה השלישית לזכר שלתי למה
לל עשה שלמ' בלי
הבית ומלבלתו בתבנית לזכר בתן לו דוד לבניו בהיותו עי
בניה, במו שלחר בלה * הבל בבתב מיד ה' עלי השביל בל הלה ל' בח ש
מלבלת התבנית, והוא זוה לעשות מבורות בתף וכפורי
בתף ושלשות בתף ולל עשתה שלמה, הלל הוא ממין מה
שזבלתי בהקדמתי לספר שמואל, למה שלמה עשה בבין הבית לף עה עש
משלו, לל ממשהו ועשרו, ולל עשהו מלזר הבין והתבדב
בזה דוד לבניו? וזבר הבתוב שעלמה בתן לת קדשי דוד לבניו
בתוספות בית ה' ולל עשה מהם הבבין. וקול לחרו בפביקתך
שיש דורשים זה לשבח ויש דורשים זה לגנאי. והדורשים לותו
לשבח, לחרו שרלה שלמה שהיה עתיד הבית ליקרב, וכדי
שלל יזחרו לומות העולם מפני שבבבה מן החשם והגזל שגזל
לביו במלחמות בתרב הבית, לל רלה שלמה לבבותו בי הם
משלו. והדורשים לותו לגנאי, לחרו רעב היה ביחי דוד שלש
שבים זה לחר זה והיה לו לבזבז ההקדשות החלה להחיות
הטם עניי ישראל ולל בזבז, לחר הקב' בבי מתים ברעב
ולתה בוכר מזון לבבות בית, תייב לין שלמה מפטרך לליהם
בלום. ולי בראה בזה טעם לחר יותר בבון ומספיק והוא,
שלמה רלה שהיתה הבוונה החלקית שדוד לל יבנה לת הבית
בי הם בבו היוצא על בסאו, וידוע היה שדוד ושלמה לל יהיו
בונים הבית בילהם, לבל ייזקק הבבין לחקר מהם, הם
מפני שעשה לותו בליוהו וזה לעשותו בחותו תבבית לחר
לייר, וחם מפני שבתן המזון הפריך להוללת לותו הבבין
והדברים הפריבים חלין, בי מהבחיבות החלה יוקמו הבניבים
לבעליהן, והטם דוד ברלותו בבית ה' בתן לשלמה תבבית
הבית בבלל ובפרט ובתן לו הזהב והבסף והבחשת העמים
והלבנים ובל שלר הדברים הפריבים לחותה המלבלה, וחף
החומבים והפועלים הבין לפעול לותה, ושלמה רלה הם
יעשה

יעשה הבית בתבנית לחר נתן לו אביו בלי הפרש וחלוף כלל
ומחוסר הדברים לחר הבין לו , יתחייב שיוסיף הבית עליו
ויהיה דוד הבונה לח שלמה , ויהיה זה לח כן הפך הכוונה
החלקית , ומפני זה החליף דברים רבים בבנין , לח מחוסר
שנה דוד לעצו' מכסף והוח עשה לוסר מזהב , ולח בתבנית
הבתים שעשה לוסר מתח שנוהו , ולח בעשותו
הכרובים והעמודים והיס והכיורות ומכונות ושחר הדברים
לחר לח נזה עליהם , עס היות שחמר תבניתו כשעורים לפי
שהיה זה בבית , כמו שחמר הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל ,
שזה על השעורים בלבד כחמר , וזהו שחמר בדברי הימים
לה כ' ג' * וחלה הוסד שלמה לבנות לת בית החלקים החורך לחות
במדה הרחשונה לחות ששים וגו' והבה לחמרו במדה הרחשונה
כמו למדת דוד חביו , כי עשה הבית כמדתו עס היות שבשחר
הדברים שבה הדבה , ועשה גם כן כל הוספת הבנין חלין כרחון
ולח מחשר הכין דוד חביו , כדי שיתייסד הבנין חלין כראון
הש' ולח יתייסד לדוד חביו , ולבן כתעבב מלבנות הבית
עד תרבעה שנים למלכותו , כדי לחסוף ולבנות הון עתק
להוסיף ושחר הדברים הנריכים לבנין , ומה שהתבדל דוד
נתן בחומרות בית ה' , ובזה היה שברו לתו ופעולתו לפניו
לפני החלקים :

תשובת השאלה הרביעית לחר שחלתי למה לח
עשה שלמה בנין הבית
כתבנית מלחכת המשכן לתרכו ולרחבו ולמשקל הכלים , ולח
היה הנוסה שלשים חמות למה לח חמר בו היסם לחר חמר
בחורך ורחב וזו היא בזה החופן , רלוי שתדע שהמשכן לחר
דברי' י"ב ע' עשה משה היה לפורך שעה , וכמו שחמר * כי לח בחתם על
עתה ל המנוחה ולל הנחלה , ולפי שהיה מתלטל וזז ממקומו
וכוסע ממקום למקום על כתפות הלויים הזורך להיות קטן
והשעור שוכרה בו התורה ושערי חלקיו לח היה כי חם לחותו
שמות לה ט' משכן שנעשה במדבר , ומה שחמר ית' * ככל חשר חני מרחה
חותך לת תבנית המשכן ולת תבנית כל כליו וכן תעשו , היה
חומרה לדורות שיעשו בית עולמים בחותו תבנית לכל לח
בחותו שעור , וכן מה שזכר סס שנעשה מעני שנים היה
לחות' שנה , חלח היו יכולים לעשותו מחבני' מפני הט'ורח ,
ולבן שלמה כשבנה בית המקדש עשה לותו בתבנית המשכן ,
כי הנה עשה בו הדביר שהוח קדש הקדשים וההיכל שהוח
קדש , ועשה חלחן ומכורה ומזבח הזהב ומזבח העולה וכיור
וכנו והמנר ושחר הדברים והכלים שהיו במשכן לח מנר משה
לחך , ובתבנית המשכן וכליו היו כלם , לבל לח היו כחותם ,
השעורים כי הם גדולים מהם , להיותו בית קבוע לעולמים ,
והנה רחה שלמה לעשות לורך הבית כלו , לל הדביר וההיכל
ששים לחמה ורחבו עשרים לחמה , שהיה זה הכפל מלורך המשכן
ורחבו , ובנובה היה שלשים לחמה שהוח שעשה כפלים מהמשכן
שהיה עשר לחמה קומתו , לפי שהמשכן לח כוון משה לעשותו
בגובה גדול ורב ורם , כי היה מיריעות ולח היו חליו
עליות , לחמה בבית שעשה שלמה היו עליות זו למעלה מזו
והיה הבית כלו כמו מנדל עוו , ומפני גבהו הולרך לעשות
התקרה הרחשונה ששים לחמות , וכמו שזכרתי בפירוש
הכתובים . והול לחמרו שלין שיעור המקדש ושיעור
חלקיו כי הם על פי נביא ומלך וכהן גדול וסנהדרין , כמו
שהיו במעשה המשכן , כי משה מלך היה בישרחל ונביא ,
וכהן גדול היה עד היום השמיני שכהן לחרן לחיו , והיה רחש
הסנהדרין , ולין ספק שנלמה גם כן על פי נביא עשה תבנית
הבית , ודול חביו לחמר מיד ה' עלי השכיל כי היו התבניות
לחר נתן לשלמה על פי נביא וכהן וסנהדרין , ובבית שני
עשו הכל לפי השעורים שהיו בבית שלמה וכמו שזכר כל זה
רף י"ד עלי מסכת שבועות וברחזון מסכת סנהדרין :
משנה ק' ורף י"ו עלי **תשובת השאלה החמשית** לחר שחלתי למה מכלי
קלתם מחדש , כשלחן והמכורה ומזבח הזהב והכיורות , ולח
עשה קלתם , כי הנה לח עשה החרון לבל עשה כרובים ,
ולח מלינו כחן שעשה מזבח העולה ולח פרוכת ומסך ושנדי
הכהנים וקטורת ושמן המשחה , וברחה שבסתכם לח לותם
שהיו בלחל מועד לחר עשה משה במדבר היו בזה החופן ,
הנה שלמה לח רחה לעשות לחרן העדות כי לח היה יכול
לגעת בו , ולותו שעשה משה היה לעולם ולעולמי עולמים
כלחי בבלחיות התורה לחר בתוכו , ומי יבלע ידו בחרון
החלקים להוסיף משה הלחות ולתתם בחרון לחר ובקה ? הנה
עזה לפי שבלע ידו בחרון כי שחטו הבקר מת , כמו שבח
בספר שמ"ל , לף כי לפתוח החרון ולהוסיף מה שבתוכו שמו' כ' ו' ג'
חלילה חלילה , זה לבד מכל כלי בית ה' בשחר שלח עשה
שלמה דוגמתו , לבל עשה בבית כרובים גדולים מלבד לותם
הכרובים שהיו בבפורת החרון , והיה זה לתפחרת ולבבוד
הבית המקודש , ולזה היו פניהם לל הבית והכרובים לחר
עשה משה היו פניהם היש לל לחיו , וכל שחר כלי בית ה'
עשה שלמה דוגמתם , לם המכורה ולם השלחן ומזבח הזהב
הדבר מבואר בהם וכן הכיורות ומכונותיהם , ולחמם מזבח
העולה כתוב בלה שעשהו שלמה, לחר סס * ויעש מזבח נחשת לה' כ' ל' ל'
עשרים לחת לרכו וגו' , וכן לחמר שמה שעשה הפרוכת שבין
* ויעש לת הפרוכת תכלת וחרגמן וגו' , ולין ספק שבן עשה סס ג' יל'
בנדי הכהנים ושחר הדברים כלם בכללו כמה שלחמר הנה ויכל
קיסם לעשות לת כל המלחכה וגו' , ולחמר עוד ולת כל הכלים
החהל , ולפ"ל שפירושו כל הכלים שהיו בלחל משה , ולחמר עיין רלף
עוד ויעש שלמה לת כל הכלים לשר בית ה' וגו' . ולחמם למה
כתן בספר מלכים לף זכר הבניין מזבח העולה והפרוכת
ובנדי הכהנים בפרט בהיותם כלים הכרחיים ועלמיים בבית
ה' , כבר התבלר הסבה הזה מתה שזכרתי בפירו' הפסוקים ,
שלף בת הבניין כתן כי לם לספר הדברי' הגדולי' והמתמידים
והחדשים לשר עשה המלך שלמה לף הדברים הנהוגים לשר
לף היה בהם גדולה והולחה רבה ולף קדוש , ולזה זכר ענין
הפועלים ומספרם וענין התבנים וגדולתם ויקרתם גם לשר
היו ביכול הבית , וענין הלרזים ופתוחים שעשה סביב כותלי
הבית ועל הקרקע , וענין היושים ולפני הזהב לשר בבית
ושחר הדברים לקדושם להיותם גדולי ההולחה המורים על
גודל לבבו וחכמתו ובוחותו ועשרו , וקבר בבנין הקבר וגדלו
ומספר העזרות והלשכות לשר בבית , ומהמכורה והשלחנות
והכיורות לף בספר סס כי לם מבפרם , חלח עשה משה וכל
ישרחל עם כל תרומתם לשר הרימו בני ישרחל מכורה לחת
ושלחן לחת וכיור וכנו לחת , עשה שלמה משלו ומבלי כדבת
לדם (ולפילו משל חביו לף לקח) עשרה שלחנות ועשרה
מכורות ועשרה כיורות ועשה היס והעמודים שהיה דבר קדש
וגדול לעלי שהיה מבחית , לחמם מזבח העולה שהיתה לחת
ומבחית וכתבניתה לשר עשה משה , לף רחה לזכרו בפרט
כי לין בה קדוש ולף גדולה ותפלרת . ולחמם הפרוכת ובנדי
הכהנים לף רחה לבתבם בפרט , לפי שבבל שבה ושבה היו
עושים לותם ופרוכות הרבה היו לחביר ולהיכל ולשערים
כלם , ווכרו חז"ל שהיו ל' פרוכות , ומהם היה לחת במקום יוחל לה
המסך לשר עשה משה , ומחשבה עשר ממונים שהיו בבית לף כל עלף
המקדש לחת מהם היה על מעשה הפרוכות שהיה מיוחה על
כל הלורנים והרוקיים לותם , בלופן שיהיו תמיד מוכנים
להיכל ולשערים , ומיוחה לחת היה על מעשה בנדי כהונה
שהיה עוסק בלריכת בנדי הכהנים המדיוטים והכהן הגדול
ובלריכתן ולשבה היתה לו במקדש לזה , ומלות בנדי הכהנים
היה שיהיו חדשים ונלים , ולף כהיות לחל העלות בנעשון
היו סס לורני פרוכות ולורני בנדי הכהנים , ולזה לף משה
הנביח לזכרם בבנין שלמה כי לף היה דבר קדש בזה מיוחד
חליו בלבד , ולחמם הקטורת היו עושים לותו בכל שנה ושנה ,
ומה היתה הגדולה לשלמה שעשה ההכרחי והתמידי ? ולחמם
שתן המשחה הנה זה לף עשהו שלמה ולף לדם לחר לף משה
לדושנו בלבד עשהו במדבר , והול היה עלמו השתן לשר במסך
בבית לשר בנה שלמה , וזכרו חז"ל שבנהו עם החרון וינלה שלים פ"ו
עתו במהרה בימינו , כמו שתרלה כל זה בביחור רחה דף ע' עלף

בדברי

בדברי הרב רבינו משה בר מימון ז"ל בספר עבודה בהלכות כלי המקדש:

תשובת השאלה הששית

אשר שאלתני למה בכלים אשר עשה שלמה לבית ה' בקשתם לא הוסיף ולא גרע ממה שמוה הנ"י למשה במלאכת המשכן, ובמכורות ובשלחנות ובכיורות ובכיוצא הוסיף, שעשה עשרה במקום אחד, והוסיף גם כן שני העמודים והיה אשר עשה מלאתו ולא מוה עליו ית' ולא עשתם משה ולא מוה עליהם דוד אביו, הכה התשובה הזאת תכנה ותכונן לאחרי התקירה שם מלאכת המשכן החלקי ובנין הבית המקודש הוה שנעשה בתכניתו שם הם רמז ומשל והערה על ענינים לאחרים מלעשיים לעקיים, לו לא היה נרמז בהם דבר והיו הדברים ההם נעשים בלבד מכוונים לעצמם לו לבבוד ולתפארת? ולעקור הוה שבאחר שלא היה בזה רמז ולא משל והערה לדבר אחר, לפי שהיות עלי אחרון העדות שבי כרובים על מה רמז שהם מורות ילדים קטנים והיות להם כנפים בהיות שחיקם המשכן עם בעלי חיים מעופפים ידמה פעל בעל, והיות בהיכל מכורת זהב כלה ושבעה נרותיה עליה היה פעל ריק הלקחתם ביוסי כל כליו שלא היו פרטים חוזה, גם היות שלחן לחם ועליו לחם ולבונה זכה שמוכה יחיש ולאין שם מי שיקבל ממנו מה היה הכורך לכל הדברים הלה? הנה המלא הכלי מורה ומתפייב שיש בזה הוראה והערה ומשל לדברים אחרים, ושלחה הם דברים חיים מכוונים לעצמם כי הם להורות על דבר אחר דעת קונן מהם. והנה קול השתלנו לתת טעמים והערות בדרכים כל ג"ר פרי שונים הללה, אמרו בברחשית רבה, מה למעלה תרומה ארבעה עומדים, אף כאן עבי שנים עומדים, מה למעלה כוכבים, אף במשכן כוכבים, דאף חייל בר לבא מלמד שהיו קרבי זהב במשכן כנוכבים הנראים בנקיע. ונם כן אמרו שם מה התורה קדמה לעולם בשבעה ברחשית, כך התורה במעשה המשכן קדם לכל הכלים, מה התור קודם לכל כל פרי שלמה כה במעשה ברחשית, כך התורה שנקראת תור וכו', עד שתמרו הרוקח להתפאם ירדים, להתעבר יפין, וסימוך שלמן שם פרי בנפון ומכורה בדרוש. ואמרו גם כן שהיה המכורה רמז תמוה לנפש האדם לזכך את עצמו בדעות התורה, אמרו ויקחו אליך שמן זית זך, אמר הקדה למשה לא שאני צריך לבר, אלא אליך בשביל שתהא רואה להיכן אתה מכנס ויוצא. מלר' תדשא ואמרו ויעש את מכורת הזהב עשר, כנגד עשרת עניין הדברות, וכל מכורה היו בה שבעה נרות הרי שבעים, שכל רמז הקפה כנגד שבעי' לומות, שכל זמן שהברות דולקות לומות העולם מתכבדים, ומיום שכבו הברות בתגברו הלומות. ואמרו כרובים שנים כנגד שני לקות, ולורך כנפיהם עשרים לומות הרי שנים ועשרים כנגד שנים ועשרים לוליות, והיו מגיעות בקירות הבית, לפי שהכרובים מגיעים מכוף העולם ועד סופו. ואמרו יכין ובועז, כנגד שתי וירק, יכין היה שכתוב * כיורק יכון עולם, ובועז לשון שהוא עז שם יו"ד רמז לורק, שבאחר * יפות כגבורה, שבאחר * יפיה כגבורת עשרה, כנגד עשרת הברות, לרבעים בת יכיל, כנגד לרבעים יום שבהם נתנה תורה. עשר מכוכות, כנגד עשרה מאמרות, ועל כל מכוכה לחילה ועל כל כיור לבור. ויעש לחיב לח לח את היס מוכן, היס זה העולם שהוא מוכן, שבאחר * נכון עסר למוכן. ולרשו עגולו ולרכו ורקעו ושפתו ופקעיו ובקריו כמו שתרלה מלבריהם ז"ל. ולף בזמן בית היו התכמים שבירושלם עושים רמזים במשכן ובכליו, הלא תרלה יוסף בן גוריון דעת יוסף ן' גוריון בספרו בקדמוניות שעשה לרומיים בפרק ה' מ"ג מעכו כת' וז"ל. הנה המקפד יפלא כי כל לאר בעשה במשכן היה על דמיון הדברים הטבעיים, כי אם יסתיף על זה בשקפת דעת מופרזת מהקבלה והתלוה, כי המשכן שהיה לרכו שנים לחות היה בחלק לשלשה חלקים, והשני חלקים הראשונים המכוסים בחבה רשות לכהנים ללבת בו, רומו על היס ושיבשה שהם מקומות מיוחדים של החכשים ללבת בהם, והחלק השני מן המשכן שהיה קדש הקדשים רומו על השמים שאין לך תעבור בו רגל לחלם, כי השמים שמים לי', ושניים עשר לחמי הפנים הכתובים על השלחן, רומזים על התקלח השנה בשנים עשר חדשים, והמנורה הכוללה משבעים חלקים והיותם נכללים בשבעה קנים, רומז על שבע פעלות לו בקות שופעות מכל לחד משבעת כוכבי לבת, ומשבעת הכוכבים החלה תתבאר תנועת הגלגלים. ולחמש היות הקלעים כלם בעלי לרבעה נוחים, ירמוז על טבע לרבעת היסודות, כי בם רומז על החרן, למה שהפשתן גומח בה, ומלאת החרגמן רומז לים, למה שהוא עשוי מדם דג מיוחד, והתכלת רומז על יסוד החויר, כי הוא כמלאה השמים, ותולעת שני רומז על יסוד החם, ומלבוש הכהן שהיה של בד, רומז על כללות החרן, והמלבוש של תכלת רומז על השמים, והרמונים רומזים על הכוכבים והגלפידים השמיימיים, והקול הנשמע מן הפעמונים רומז על הרעמים, ומעיל החכור גם כן רומז על כל הדברים הטבעיים, ולזה הגלל שתהיה לריעתו מתבשה בנעים מעורבים עם זהב, להחיר על הבריות המפוזרות בעולם. ולחמש הוסף המשן בחמץ החפוד לחמיין החרן אשר היה מרכז השמים, והיה במקום החמצעי מכל הגלגלים, ומשל החפוד לחמש ירמוז על היס הגדול לו יס לוקיבום אשר הוה סובב הכל, והנה השמש והירח נרמזים בשתי לבני השהם, ושתים עשרה לבנים הקבועות בחשן, לם שתהיכה רומזות על שנים עשר מזלות הנקראות לפל הלבנה, או על קבוצת שנים עשר מזלות הנקראות לפל היוכים ענגל מוליקו, והמנבעת או הכוכב ירמוז על השמים בכלל לפי דעתי, כי בלופן לאר לא ילדע היות מחוקה לפלו שמו ית', רולה לומר על הכוך, וזה בסבת החור אשר הוא בחמת לפל החל ית', וזה מספיק בביאור חלה הדברים, כי אין הכוונה רק להורות מעלת כותן תורתנו ית' עכ"ל. הנך רולה בעיניך שהכתיבו הקדושים החמיבו שהיה רמז ומשל בכלי המשכן ובית החלקים. והרב המולה בפרק מה חלק דעת ג' מהספרו, השתדל לתת רמז והערה בכלי המשכן, ולאחר הלחנם שעשה הכרובים להעיר על מיליות הכלי' הנבדלים מחומר, לפי שהקדמונים עובדי עז לא היה עובר עיובם מהחומרנ, והיו חושבים שהמשכן הקדמון אשר לא יסיגהו ההעדר הוא הגלגל והוכבים, ובחלו בזה הדברים ההמון להחמין במליות המשל הנכבל מהשמר השכלי שהוא הדעת האמתי, ושלוה שיהיה שנים להורות על רבויים, כי לם היה לאר ידמו הרוחים שהיה זה לורת החלוה ית', ושהוסתה המכורה לכבוד ולתפארת הבית, כי הבית בהללקת המכורה הם תמיד יש לה בעפח הרוחה מעלה נדולה, ושמחת הקטורת היה להסיר הריח המתילד מהבשר השחוט לקרבנות עם לותו קטורת המוקטר שמה, ושמש השלחן והיות עליו לחם הפנים לאמר הרב שלח ידע לו בבה עד היום ההוא, ושהיה הביור לרחון הכהנים ושוכח העולה להקריב קרבן לנכוה, מפני שהיה זה מבהג עובדי עז הקדומים. ואתה רולה כמה מהקולבה יש בדבריו, לם כמה שנה תכלית הברובים להשרים העם במליות המלאכים, וזה שמה שלין להם הברך רב בלתי ליי' לבדו, ולף שלח היה המכורה מורה על רמז כלל כי לם לכבוד ולתפארת, וידוע שהברות הללוקות ביום לינם בבוד ולח תפארת במקום בית לור הקמה, ולם כמה שאמר שלח מלח טעם נרמז לשלחן ובלגם דומיה, ולם כמה שאמר שלח היה תכלית הקטורת כי לם להסיר הריח רע שיתילד משחיטת הבשר, ולבביו לח היה הקטורת לם כן עוכר המנפה, ולח היה לריך לתתו בקדש הקדשים ביום הכפורים לאחרי שלין שם ריח בשר, והיה נראה לעזרה לאשר בעשו שמה הקרבנות לח בהיכל ובדביר, ולמה לח הוסש בעזרה? כל שכן כמה שאמר שהיה טעם הקרבנות להדריקם מדרכי העז ולינם מכוונות לעצמם. וכבר כתב על זה הרמבן. ולחמש הלגלנ הרביע המאחר בביאור הרמוז והמשל במשכן וכליו דעת הלנג ובנית שבבה שלמה, ולאחר שהיו שני הכרובים מעידים על השכל ההילקני ועל השכל הפועל, ושלוה היו פניהם לים על לחיו

על לקיים להלקתם יקד , ושניו פורשי כנפים למעלה , לפי שמגמתם להגיע ולעלות מזה המציאות אל מציאות יותר גבוה , ושניו על קרון העדות , להעיר שהכבודה תכף בחמצעותם . ושניה פרוסת לפני הארון , להורות שהכבל לאחר בין הפורות הללו המשכילות ובין אחר הפורות הטיולניות שרומזים עליהם השלחן והמנורה , לפי שהשלחן מעיר על הכפא ההוכה , והמנורה היתה מזהה על הכפא המרגנת , ולהיותה יותר בכנגד מהכוכב היה מקום המנורה בדרום שהוא הימין , והשלחן בשמאל שהוא הכפון . ולמר שמוכח הקטורת ומוכח העולה היו מוריש על ההפסד , לפי לא שמוכח הוכה היה מזהה על הפסד החלם , ומוכח העולה היו מוריש על הפסד שאר המורכבים . ולמה למה היו בשלחן שנים עשר קלות לפי , התעלם הפכם לפת כו הכפה כפי התקופות בחמצעות הגלגלים הנושים והמזלות בזופניים רחוקים והרכב עליו דברים . וכן למר שבעת הנרו לפר בחנורה יורו על שבעת כוכבי לכת זומרים כח הכפא המרגנת , והשתלל הרב לבאר החעל ההוה בנביעים כפתורייה ופרקים , שהיו מעירים על הכחות והחוטים פניימים וקלוטי' . וכן זכר ביריעות המשכן שהיו מחרכעה מיכים , להורות על קרבעת הפורות דומם וצומח וחי ומדבר , ושניו עשרה להורות על מספר הפכלים שהבדלים שם עשרה . וכאשר מלת שהיו במשכן חמשים קרסים , למר שהיו כן לפי שהיו בכלן לרבעים ושמוכ גלגלים עם גלגלי המקפה ויוצלי מדכו ולהם היו מביעים ועם הפכל הפועל והפס ית' היו חמשים , וכמו שהלריך בזה הרכב מלל בפירושו לתורה . ולמה בפירושו לזה המקום מספר מלכים , קוסף ולמר שעשה שלמה הלוכי הקופים לעומים , להעיר על שהקום ההקפה הוא בחפלה לעוס , על שידריך האדם עלמו בלקיחת ההקדמות הלריכות לפחיחת החלוכות לרחות הלור הכהיר לור הפכל . ושהיו היליעים שלשה זה על זה , לרמוז על שלשת ההפנות מהעולם הפפל והחלמעי והעליון , ולזה היה העליון יותר רחב והיו עולים מהפלה לחלמעית ומחכם לל העליונה , ושנייר כרובים הם ותמורות שהם כדמות כפתורי המכורה , לפי שהכרובים הם מצל הפכל ההיולחי , והתמורות ופטורי כפים היו הנושאים לאר הכרוב רוצה בהם כמו שהמציל בציר הציריס , ושהיה זה בקדש ובקדש הקדשים , לפי שקדש מורה על ההכנה , וקדש הקדשים על היציאה מהכח לל הפעל , ושהיה קומת הכרוב לאר כהציר עשר לחות , להורות על עשר מדרגות בנכלים שהעשירי הוא קדש לי' . ושהיו ללחות החיכל עלי שתן , להעיר שגם לור הפכל , ושנייר בלחות כרובים ותמורות , לפי שהם הפתחים לקבל ההשגות . ושהיו בחפר הרכעה עוריס , להעיר על היסודו' הארבעה , ושעשה עשר שלחנות ועשר מכורות , לפי שחספר העשרה מורה על הגם ית' שהוא העשירי לנכלים הנכדלים , ושקרל לפתח הדביר חמשת , לפי שחפר החמיש מעיר על שגם נורות דומיות וצומחת ושיוכית , ופתח החיכל על הרביעית שהיא המדברת , ופתח הדביר על מורה חמשית , והוא הפכל הנקבה . ושנני העמודים יכין ובועז היו מעירים על שתי הנורות צומחת ושיוכית , לחמת חביכה לקבול הנורה הלחרת ולחמרת היא המוללת ולה העוז והחוזק , והיה עוני העמודים הרכע הלבעות , להורות על הרכעת מעבע הרכע יכודות , ולזה היה נם כן מעשה השוזן הרכע לחות . והיו הרמוזים שני טוריס , לפי שים שני מיכים מהלומחת , הלחר בלמחים ושני בבעלי קיים , וכן המרגנת בלח ובלדם , והנה היו חלק , להורות רבוי הלמחים והלח . ושים שים עשר לחות קוטרו , להורות על מספר הפכלים , וכמו שהלריך בזה יעויין משם : ולחת עתה בדוך ה' המעיין בדברי הלה רחה מה שים בדבריו מהחכפל ומהלחק , והנה לל רליתי להאיל על הלמוחתי ועל דבריו פן תבבד המלחלה הזחת ויהיו דברי הלה עליך למשל לעת הבבי בבד , והלבריס בעלמם מורים שהבבל המם מעשה תעתועים הנוכרים ולמחם הבמי הנוכלים במשכן בזה לחרי דעת הלחרונים

מחכמי עמיכו , כי הם לחמרו שהיה המשכן והבית המקודש מורה על המציאו' בכללו , ולהיותו בחלק כפי מהות הנמלחים לל שלשה חלקים , היה שיחלק הבית הלחלי לשליסם . והיה קדש הקדשים מורה על עולם המלחכים , ולזה היו שמה הכרובים , והיה שנים להורות על רבוים , ושיו פורשי כנפים למעלה , להורות שאין להם קיום וחיוב המציאות והשפע מחחת עלמם כי הם מחחת עלחם יחעלה . והיה החיכל והוא הקדש מעיר על עולם הגלגלים , ולזה היו שמה כשלחן והמנורה , המנורה לחר כה שבעה כוכבי לכת , והשלחן לחר עליו שתים עשרה חלות רומז לל גלגל המזלות , והמוכח מעיר על הגלגל העליון , ולזה היו כלי הדביר והחיכל זה לה להיותו עומד וכלתי כפכד , להורות על נקיות השכלים הנבדלים והזמים . ושהיה החלר רחו לעולם השפל הזה , ולכן היה בו מוכח העולה המורה על ההיות וההפסד , וכיון שכנן המורה על שהרת הלדם בעולם הזה , ושלזה לם היו בחלר וזה כלל לם נחשב , לפי שלל היה מורה על נקיות כלל כי הם על ההפסד . ולחמרו שאר הדביים היו מחכרת המלחלה ומחלת הכוי , ובחלת רולה שכי דבריהם בזה יותר מחיישבים מכל דברי שאר החכמים לחר זכרתי מכני עמנו :

ולחר לחלמיכו לכי כוה הוא , שאין רלוי שנבקש רחז ובמשל לעת הרב בכל לחלד מהדברים הפרטיים שנזכרו בעשה המשכן ובנין האהל בית שלמה , לל בשעורים ולל בפרטים ובנביעים ובשאר הדברים הפרטיים , כי אם נלו רבים לשים לפרך המלחכה והברת הבנין , וכל שכן שאין רלוי לבקש במשל בדברים שהיו מחון לבית כיליעים והעלויות והלשכות והעזרות והרלפה , שלשה היו לשמוש הבית ועובדיה , ולל בלו לרמוז לדבר בעלם , ולזה לל זכרם הבניי בכתובים כי אם הדברים המורים ורומזים על הדברים הנעלמים . וכבר זכר הרב המורה בהקדמת ספרו , שפעמים יבלו במשל דברים ליפות המשל שאין לבקש בהם דבר בעמשל , ולם כן היה המשל והרמוז בבית המקודש בדביר ובהיכל ולולם וכליו ולל בדבר לחר . ולחמת הדבר לחר יעיר עליו הבנין הזה , רלוק לחלי שיהיה דבר מן החכמות והדברים המושנים מתוך המקיפים והעיון , כי לל היה לריך ית' לנעות לו רחז והערה בבית משכנו ובבית מקדשו בדבר שהוא ידוע ומושג לחכמים , ויותר רלוי שבחחר שהיחה ההערה והרמוז בו לדבר רלוי שבחיכהו בחוק התורה ולחה שנעשה במופתים , בלופן שיהיה המשל והרמוז שהוא מדריך האדם למה שיעשה . וכבר נלה לחחת זה

מג הבית יחזקל בחמרו * לחחה בן לדם הגד לח בית ישרחל לח יחזקל יט הבית ויכלמו מעוונותיהם ומדדו לח תבנית והם ככלמו מכל לחר עזו סורת הבית ותכונתו ומולחיו וכל סורותיו וכל תורתיו הודע לותם וכתוב לעיניהם וישמרו לח כל סורתו ולח כל לקוחיו ועשו לותם , ולחמר זה לפי שכוונתו היו עושים בעבודת השם והירח , ולחמר שיתבודדו ויתבוננו בענין הבית וימדדו לח תבניתו שהוא המשלי , יורה להם טעותם כי ל"י המלובה והוא המושל והמשגיח לל לחדד מהמשרתים , ולו יכמו כזה יכלמו מעוונותיהם , כרלותם כי לל מעכר לים הוא לכל בניהם ימלאו מה שילמדם להועיל להם יתבוננו בו . ולחמר שנות רבים סורת הבית ותכונתו ומולחיו ומוכחיו , ולחמר בעם שבית וכל סורותיו , ולחמר בו לשון חקים ותורות , לפי שהדברים מושנים לכללו בלחד מהרבעה לופנים , לם בלוב ולם במושכל הלשון ולם במופת ולם בקבלה , ולחמר סורת הבית על הברלית בלוב , ותבונתו על התבונה הברחמת בנפש שהיא ידיעת המושכלות הרלשונות , ולחמר מולחיו על המופתים הנעשים מהם שהם היולים מהקדמות המושים ומהמושכלות הרלשונות , ומוכחיו הם המקובלות הבחות לדם מהלכות בדרך קבלה , ולזה לזה יתבדך לבניה וכל סורותיו וכל חקותיו וכל תורותיו הודע לותם , ולחמר זה סורות מושנות לדם לפי והמושכלות הרלשונות , כי כלם סורות מושנות לדם לפי עיון , וכל חקותיו הם המקובלות שהן להם טעם , וכל

תורתיו

תורתיו הם המופתים הנודעים בתורתם ובמוד , ואמר שמתכוב' הבית וסדורו וחלקיו יודיע להם כל זה כדי שיתלמו בכל מה שיבוקש בחכמה , הם הדברים המתבארים על דרך הקש , והם הנודעים מפי הקבלה לבד , ולהיות זאת כוונת הכתובים בחמת אמר הגד לבבי ישראל את הבית ואמר הודע לותם , ולא אמר הראה , להגיד שהיו הדבר חלוי ברחיית העין כי הם בהבנת הברמז והמכוון בבניבו . והנה הברמז בבית התלקי וכליו והנלאל ממנו לדעתי הוא כפי מה שאומר . הנה היו כותלי בית המקדש מחבנים ועמים וזהב זה על גב זה , והיו החבנים גדולות ויקרות וחבני גזית ולא היה בהם פתוח כלל ולא זהב מובח על החבנים , ואחבם העמים היו בהם הפתוחים והיה הזהב מדובק בהם , וכל זה היה להעיד ולהיות זכרון לבבי ישראל שהמלכים לאר מלבו בהם עד זמן הבנין ההוא (שהם המבונים בכותלי בית ה') היו שלשה , שאול ודוד ושלמה . והחבני' היו רומזים לשאול , ולבן היו גדולות ויקרות כי כן היה שאול גדול ונבוה מכל העם , ולא היו עליהם פתוחים שהם רמז לידיעות ולחכמות , לפי שלא היו בשאול ידיעות וחכמות חלקיות , ולא היה זה על החבני' , לפי שהזהב מורה על תפארת המלכות ורוממותו ועל בפיותיו בזרעו , ושאול היה משולל מכל זה , והיו לחבני גזית , לפי שבברת מחלבותו ולא בשאר לו בן יוצב על בפאו ,

תלי' קיק כ"ג וזולי שעל זה נאמר * לבן מלבו הבונים היתה לרחב פתח , סוף דבר שלפי ששאול לא הוליד כדומה בחלבותו ובעבד ממנו כח המחיקה בחצל בתבן . ואחבם עמי לרמזים הם רמז להיות היהו הבונה בהעמים והיותר קיים ובלתי

שם כ"ג יל בפסד , וכמו שאמר עליו * לדיק בתמר יפרח בארז בלבנון ישגה שתולים בבית ה' וגו' , ובחצל בחומת ובחרו , לפי שהיה בו בח הצמח והוליד בדומה בן יוצב על בפאו , והיה דוד עץ פרי עושה פרי למינו , והיו עליו הפתוחים , לרמוז על ידיעותיו וחכמתו . ואחבם הזהב היה רמז לשלמה , שבתעשר מבל המלבים והיה עליו תפארת המלבות בתעלה עליונה מבל מלבי ישראל והנפלאיות בבפח מחלבתו , ולא היו העמים בחזיזים בחבני הבית לבל היה הזהב מדובק וחתו בחרוזים על שהיו נראים בזהב בל הפתוחים שהיו בארזים , בך דוד לא בדבק בשלמה בי לא היה מזרעו , לבל בדבק שלמה בדוד אביו והיו נראים עליו בתוקי ידיעות דוד אביו וחכמתו , במו

מצלי ק' ק' שאמר * מצלי שלמה בן דוד , * דברי קהלת בן דוד , ולפי שהיה

קהלת ק' ק' מיוחס יותר להיותו דומה לו , ולפי שידע החכמה מתנו עם המלבות . הנה ביארתי הרמז בבותלי בית המקדש על מלבי בית ישראל שהיו עד זמן הבנין , ובבר המשילו חז"ל התמידים

כ"מ כ"ד הגדולים בבותלים , במו שאמרו בותלי בית המדרש יוביחו ,

קף כ"ט ע"ב שאמרו זה על תבמי הדור אבל היו עקר המדרש . ותפשר לומר עוד שהיה הרמז בבותלי הבית על העולמות השלשה , והיו החבני' רמז לעולם השפל התרבי , והיו העמים המוחים למעלה בנגד עולם הגלגלים , ולזה היו עליהם הפתוחים לרמוז על הבוכבים , והיה הזהב רמז לעולם העליון שהוא היותר בבבד מבלם , ולמה שהיה הזהב יורד על הפתוחים ומדובק בהם במו שידבק המתבונע המחיימי עם מביעו הבבדל בבוונה ובבוסף , וזה ברמז הוא בדי להודיע שהשלשת עולמות הם תחת ה' , והוא המחזיק בבלם וזהו הרמז בבללות הבית . ואחבם דביר הבית שהיה בדש הבדשים , היה לרמוז אבבלית

החלם וטובו הוא העיון בתורת התלקים ושמירת מצותיו ,

סוף קהלת ובמו שאמר * סוף דבר הבל נשמע את התלקים ירא ואת מצותיו שמור בי זה בל האדם , ולזה הוזהו בחרון העולות לוחות הברית וספר התורה לפני , לפי שזה היה אבלית האדם , והושם זה בדביר לפני ולפנים , בי הוא האבלית האחרון , והובחו על החרון שני הברובים , לרמוז שהתורה היא תלקית בתנה בחמלעות השבלים הבבדלים מהשם ית' אשר עליהם , ולזה היו פורשי בנפים למעלה , בי מהנהוג על נבוה היה השפע התורי המגיע בחמלעותם , ובמו שאמר

דברי לג' ב' * ה' מסיני בא וגו' ואחר מהבבות אדם מיימינו אש דת למו ,

והיו פניהם איש אל אחיו , לרמוז על השבמתם , במו שאמרו מסדר התפלות , בלם אהובים בלם ברורים בלם עושים על אחרית בחיתם ובירחה רצון קוניהם . והנה עצם שלמה בדביר ברובים אחרים נדולים , והיו פניהם לבית , להעיר שבוכות התורה אשר שם יהנו מלאבי ה' והשפעה העליונה על הבית הזה ישראל בו השביבה התלקית , וזהו היות פניהם אל הבית . הנה שם בן הברובים שעשה משה עליו השלום דבקים בבפורת היו מעידים על היות התורה אלקית , והברובים אשר עשה שלמה בדביר שהיו ממלא את הבית , היו מעידים שהנה מלאבי אלקים בחים ויהנו בתוכו . ולא אחד מלומר בזה עוד רמז אחר בפי הנגלה , והוא שהיו הברובים הם על הארון בדמות בני אדם קטנים , והיה בפי מה שאמרו אחד יומא בפ בנורת וכר ואחד בנורת בקבה , להעיר שבל היה ואחד אשר דף בל עין מבני ישראל המה מילדותם יתמידו ויבלו ימיהם על תורת אלקים ויהנו בה יומם ולילה , שם בקריאתה ושם בקיום מצותיו ובזה יזבה נער את ארחו , ובזבות התורה אשר ילמדו מבערותם יהיו פורשי בנפים למעלה וידבקו בעליונים . והנה היה הברובת אחר זה ובותל היה בבית שלמה מבדיל המחיצה הזאת , לרמוז שהתורה התלקית רחוי שיהיה האדם זאת בשתה לבשה ולא לבבל פרם בדברי הבטינגוס , ובללו העובד פרבי אבו' בחתתי אין רחוי שיבית אל דבר אחר בי אם אל עבודת הבורא פרק ל' ית' ושמירת תורתו , ולא בתקות השבר הבמשך ממבו , ולזה היה הבותל והפרובת מבדילים את הדביר מן ההיבל הרומז על השבר והטובות במו שאבאר . והיה אחרי המחיצה הזאת הבקלאת הדביר וקדש הקדשים ולפני לפנים מחיצה אחרת שהוא ההיבל הבקרוי קדש , והיו בו שלשה בלים אלקיים והם השלחן והמנורה ומזבח הקטורת , והיה הרמז בזה להודיע שעיבור התורה והמצות ומקיים אותה לשמה לעפ"י שלא יעבוד על מבת לבבל פרם , הנה רחוי שידע שעלשה מיבי השבר מוספעים מהש"י לתוהבין ולשומרי מצותיו . ואחד מהם הוא השבר הגופני שבללו בו העושר והבבוד , בי לא יעזוב את

תהלים ל"ז בי"ז קהילין , ובמו שאמר * ולא ראיתי בדיק בעזב וזרעו מבקש לחם לא בה לחם , ואמר שלמה * אורך ימים בימינה בשמאלה עושר תלי' ג' יו"ד ובבוד . והשבר השני הוא החבמה והמדע , בי שומר מצוה אם בתורת ה' תפנו יבבה ויתבונן וי"ו יתן בבמה מפיו דעת ותבונה , ובשמירת התלם מצותיו בבמתו מתבייבת . והשבר השלישי התלקיות בשמיר משמירת התורה הוא השתדרו' הבפשיי הנפשיי הבח שיתלם אחר המות לרחות בחור החיים , ובמו שאמרה החבמה * והיתה נפש אדוני בצרור החיים אצל ה' אלקיך ונו' , ועל שלשה מיבי השבר ההלה היה

כ"מ מתפללל הבהן בשיהה בוזה בפיו לברך את העם , בי בתבו * יברבך ה' וישמרך בון לשבר הרחשון , בי הברבה היא בתלי' ו' כל תוספת הטובות הגשמיות , ואמר יאר ה' פניו אליך ויחבך בנגד השבר השני , שהוא אור השבלי והמדעי ולבן אמר ויחבך , בי הוא ית' התובן לאדם דעת , ואמר ישא ה' פניו אליך על השבר השלישי , והוא ההשתדרות הבפשיי , ולזה אמר וישם לך שלום , בי ההשתדרות הבפשיי הוא השלום התחתי , במו שאמר * יבת שלום יזרעו על משבבותם . והנה השלחן שעיה כ"ו שאר היה בהיבל ועליו לחם הפבים היה רמז לחין הרחשון מהשבר שהוא הטפחי , וזהו שאמר * לחם פנים לפני תמיד , שתות לה' להעיר שלא יהיה אליו נעזב וחסר לחם , וגם לא יהיה עשרו וכבודו במקרה ובטבע בי אם בהשגחה אלקית , וזהו לפני תמיד , והודיע גם בן בזה שאין בילות לפבינו ית' , בי הוא משפיע תמיד אם המבלים יהיו מוכבים לבבלו , ולבן היה השלחן זהב טהור , ומבויותיו שהיו מוכחות בין הבלות להזרות על הבבוד , ולזה היו גם בן אם בפות הלבונה לרמוז על השם הטוב . והנה היו החלות שתים עשרה , להעיר בי ברלות ה' המוללות היו יעירו בדבר הזה , או יהיו לשבים עשר אלפים שנה , או לשבים עשר אלפי השנה שיתמיד הטוב הזה בדברי יוסיפון . והמנורה בלה לרמוז המין השני מהשבר המתבייב משמיר התורה מוספע מאתו ית' שהוא שבר בפשיי ,

נפשי, לא תקטיר ותאכל, והיה מורה על זה המזבח
וברזתיו, לפי שכך ה' בחרת לדם קופצ כל קדשי בנין, והיו
שבעת הברזות רומזים אל שבע תקנות, לפי שכלם ימלאו
בתורת הקדשים, ולכן היו הברזות כלם כוננות אל הכר
ולחמציו, ולזאת כי שבעתן כך מערכי היה קופה אל קדש
הקדשים, להעיר שהחכמה הקמתית היא תאיר תכסיס עם
שרשי התורה תאיר עם, והיתה המכורה זקב טהור, להורות
על מעלת החכמה וקיומה לעד, ושלא ימלאו בה דעות זרות
ובלתי מסכימים אל הדת אבל היה כלה דעת טהור ובריח
קולם, ולזה היה מעריך את הברזות לחרן ובניו מערבה עד
בקר לפני ה', לרמוז שילמדו החכמות מפי לבני קיל ירלי
הקדים להרן ובניו, כי הם ילמדו לזולתם ויערבו לזולתם לפני
ה', לא כפי הרצוי להחכמת תורתו ולחמת עבודתו, והיו
לה נביאי, מזוקדים בפתוליה ופרקיה, לרמוז על הסתעפות
החכמות והידיעות כלם, והיתה המכורה מקשה כלה, לפי
שהחכמות בכל מה יתלמדו כלם להיותם כפי הכמלת והכמלת
כלו כלים לקד. ולחמם מזבח הקטורת בא לרמוז על
המין השלישי מהשכר המתורה ומזכיר אותו ית',
והוא להשלורת הנפשיי הבאי לקדם לקרבי המות,
ולזה היה עניבו העלית העצן למעלה רמז לנפש העולה
היא למעלה, והיה המזבח הזה מכוון לנגד קדש הקדשים,
לפי שהשלורת הנפשיי הוא בחלבעות התורה, והוא
השתלשלות החמתי עם הכרובים הקדושים היושבים בחשוכה
בחלבות עילאה, ולהיות זה השכר הוא היותר יקר ועליון
לחמתי, היה הכהן הגדול ביום הכפורים הנכתר בבגדי של קדש
הקדשים מוליך אתה הקטורת ומשים אותו לפני הארון
והכרובים, כאלו היה אומר אזני נפשי למחזיקיכי, והיה
הקטורת עולה המנפה, כי השלורת נפשיי הנלחיי יבוה
החיתה הנפסניית ויעלה לערה, ולכן היה הכהן מקטיר
הזמן לא"ק, ובערב בחזקת הזה, ובאמר בו * קטורת תמיד לפני
ה' קדש קדשים הוא לה', כי הנקר והערב רומזים על החיים
והמות, והיה השלורת לפני ה' תמיד, לא בנלחיות, ולהיות
השכר הזה גדול מהחיים הקדרים באמר בו בלבד קדש
קדשים לה', מה שלא אמר כן בשלקן והמנורה, ולטהרתו
ובלחיותו היה המזבח הזה זהב, לכל היה מטופח על עץ,
לפי שבחלבעות הדברים הנפשדים בעץ יניע השלם אל
השלורת הנפשיי הרמוז בזהב. וקודם ההיכל שהיה החיתה
השנית הזולת לשר בה הכלים לשר ובראתי, היה השלם
והקנר, והיה בשלר מזבח העולה והיר ובגו והיה לשר
עשה שלמה, והיה כל זה לרמוז, שהנה יזכה
השלם למעלת הנבחה ומעלת העזר והנכוד הנרמזים
בשלקן ובמכורה בחלבעות השבל המעבי לשר יבואו מחנו
החזות החשובות, לפי שהם סולם ומעלות לתכליות,
ובחלבעות החזות הטובות יזכה השלם לנבוד ולעזר
ולנבחה, ולהיות הביור מורה על זה היתה הבחינו בין המזבח
שהוא רמז לעולם ההזיק והנפשד כמו שחלבר, ובין לחל
ג' מועד אחוז רמז לידיעת החמתיות, כמו שאמר * והיה כל
מנקב ה' יבא אל אהל מועד, לפי שהשבל המעבי הוא החלבעי
ביניהם, והיו נותנים בביור היה שהם רמז לתורה, להגיד כי
בלמוד התורה תשלם המעבי ויבחן מחנו כל שומלה וכל
לה ל' לבלוך, ולזה בעשה הביור * במלאות המזבחות לשר נבנו
פתח לחל מועד כימי משה, שהם הפעולות המזבחות
והשלמות לשר נבנו בתח לחתת התורה והחכמה לשר רמז
לחיה לחל מועד, כי הפעולות השלמות זה לדבם, לא היותם
נקדרות בשבל. ולחמם מכונות הביורות היו לרמוז על
התכונות והמוגים שהם מכונות למדות השלמות, ולבן עשה
בהם מכנרות שהם המייגים להדריך החמר ולהכזות המוג
בתופן הרצוי. והחופטים שהיו מכונות היו רומזים למרוצת
הימים והזמנים, והיו החופטים והמכנרות ארבעה, להיות
החמר מורכב מל' יסודות, וכל שלר הדברים מזכר מכונות
הולכים על הדרך הזה, הנה שם כן הביורות מוגים על

המדות המזבחות והמכונות על המוגים הזמים והממוצעים
ולחמם מזבח העולה היה לרמוז על המות הנפוכי, לשר לפנר
שימלא הלדם מחמה, ותקדם בהכרח מזבח העולה הזה למזבח
הקטורת, לפי שלי לפנר שיזכה הלדם אל ההשלורת הנפשיי
הנכחי שם לא בהקדים אליו המות הנופיית, לפי שהדבקות
הנפש בבעל בעודה בקויים הגופנים לי לפנר, וכמו שאמר
ית' * כי לא יראני הלדם ויי, ולזה היה השכר ההוא מיועד שם לא כי
לחר המות, ולבן היה מזבח העולה בחצר ומזבח הקטורת
לחריו בהיכל, להודיע שלחר המות תבח הדבקות הנפשיי,
והיה מפני זה מזבח העולה מקום מוכן להפסד גופות הב"ח,
והיה רבוע לרמוז על הרכבת הלרבעה יסודות שהם בבת
ההפסד, והיה בחצר ולא בזה לרמוז על ההפסד, והיה לו
מכבר מעשה רשת, לפי שהמות היא רשת פרוסה על כל הקיי,
והיה כפוף לחות, לפי שעניבי העולם הזה הם כזובי, ויחזוב
הלדם שים בהם קיום ולחת כפי הנרלה מהם והם נבובים
ריקים בוקים ומבולקים מבפנים, והיה לו כבש במוך לליו
לפי שהמות יכבוש בני הלדם כלם, ולא היו עולים במעלות על
המזבח, לפי שלין שלטון ולא מעלה ביום המות. והנה עשה
שלמה חיל ושמו סמוך לבל זה, להעיר על זה העולם ההוה
הנפסד, כי העולם הזה הוא יש ועוף, וכמו שלרשהו במדרש,
והודיע זה שענין הכיור והמזבח הוא מיוחס אל זה העולם,
והיה היה עשר בלחה משפתו אל שפתו, לפי שהמלחי השפלי
כללי בעשרה, לא תאמר הרקיעון, והמורה הנשמית, והלרבע
יסודות, והלדומם והצומח והחי והמדבר, והיה ענול סביב, לפי
שהעולם הזה הוא כלו מתלמה ומה שהיה כבר היה, והנה לא
היה רוכב והיה מקבל החיים מחוץ, לפי שזה העולם מקבל
השפע מלמעלה, והיה עומד על י"ב בקר והיו המי כלים מהם
אל היה, לרמוז שהעולם הזה הוא מושפע מיב מולי העליוני,
והיו פונו לקדם רוחו, לרמוז שעניניהם יהיו כפי הלרבעה
תקופות של כל שנה ושנה, ושאר הדברים היו למודך המלאכה,
ולולי שים שהם נכתב וזמן ולולי לא בלתי עד תכונתו ולחמם
שבי העשדים דעתי הוא שלא עשתם שלמה לרמוז על דבר
מסודות המלילות, אבל לפי שהכונים תרבות למו ועוזי בניני
גדולים ומגדל ולולי בשמים קרלו בשמותם עליהם ושמו לחת
שמותיהם לא בייהם בפניהם לשר יעשו זכרון ומשמרת
לבלים לחריהם, לבן רלה שלמה לעשות סיון וזכרון מעני
המלכים לשר מזו בבנין הבית הלזלי להוא שהם דוד ושלמה,
ולזכרונם עשה העמודים הלזלי, לפי שהם היו העמודים לשר
הבית בכון עליהם, ולבן היו שנים ולא עוד בנגד דוד ושלמה,
ולזה היו על לחני העמודים כותרות, להגיד שהיו
מלכים וכתר מלכות על לחשם, ולבן היו עליהם רמונים
להעיר על מכמתם שהיו מלכים בירמון, ולזה לא שמו לחתם
בדביר ולא בהיכל כי שם פתח בית הלזלים במקום לשר היו
יושבים המלכי, ולזה לא עשתם מוהב כי שם מכחשת להעיר
היותם נפסדים כשאר הדברי הנפסדי, ולזה היו ללולי להעיר
שהם כשאר עניני העולם הזה, שלחתם תרלה שכל הדברי שהיו
בעזרה היו מפחשת וכלם היו ללולים, שם המזבח נבוב לחות,
ושם הכיורות ללולים, וכן היה, וכן עשה לת העמודים, ולזה
קרל לחד מהם יכין, לרמוז על דוד שהכין הדברים לבית ה',
כמו שלמ' * והנה בעבי הכיורות לבית וגו', וקרל השני בועז לה ל' כ' יי
לרמוז על שלמה שבו היה עוז הבנין ועקרו, וגם בשר בשם הזה,
לפי שבועז היה לבי עובד, וכמו שלמ' בספוק ספר רות ובועז
הוליד לת עובד, וכן היה שלמה הלה שהוליד כל הפועלים
והעובדי במלחכת הבנין. ובקרל גם כן בועז, לפי שהיה שלום
בימיו ועוז ותפלרת במלכותו ועליו ובתרו בתקיים מה שלמר
דוד לכני * ה' עוז לעמו יתן ה' יברך לת עמו בשלום, ולזה תלים כט יא
היה העמוד לשר קרל יכין לנד הימין, ובועז לנד שמלל, לפי
שהיה יכין רומז לדוד לבי, ולבן נתן לו המקום היותר
נכבד, ולזה היה לוכך כל עמוד שמכה עשרה לחות שהם
במספר התוקיות ל"י, לרמוז שבניהם דוד ושלמה יהיו קיים
עדי עד בוכרון הכלים לחריהם, כמו שלרמז קול על פכוק יכמו סוף פ

תלים כח ה׳ * לעורה בלהלך עולמים , והכנין הזה יהיה זכרונם ויתמיד
שתם עוד כל ימי הארץ , ונם שהם נוה הפעל והכנין החלקי
ישעי׳ לח יט הודו ושבחו לשמו ית׳ , וכלמרו * ק״י קו״ל יודך , ולזה לתר
וקוט אתים עשרה יכוב לת העמוד השני , והוא מלתר לקוי
סיוכן עתם כפשוטו , שהה שלמה לעשות בעמוד נושו הרומז
עליו קוט לתל שהיו בו אתים עשרה לתה , להעיל שבשת
אתים עשר׳ שהה למלכותו שרה השביע׳ על בית ה׳ , ולתות זה
מבואר שבשה הרביעית למלכותו יובל בית ה׳ והתחיל הכנין
שבע שנים ושה לתת שעשרה חשלתה המלכה על חכנת
הבית כמו שנזכר קודם זה , הרי לך שהיו אתים עשרה שהה
למלכות שלמה כשעזו חכנת הבית , ולזל זה הרמז המובלת
רמז בלתרו וקוט אתים עשרה לתה יכוב לת העמוד השני מה
שלת לתר בעמוד הרשון . הנה לם כן רשתי בעכין העמודי׳
עשרה דברים מוריס על זה הרמז הנכבד . והנה היה לורך
הבית כלו דביר והיכל וחולם שבעים לתות בתל הבתים כמו
תלים כ׳׳ז שנזכר , לרמוז * שימי שנותינו בהם שבעים שנה , ולתנה
עם עוכי כוחלי הבתים היו שמונים לתות לו יותר מזה ,
כנגד מה שלתר שם ולם בנבורות שמונים שנה ורהבם עמל
ולון , ולכן היה נסוף זה השיעור כלו מוכח העולה המורה
על המות שתכל נסוף הקיים . ולתנה היה רמנו עשרים
לתות שתכל נסוף ימי הנערות שהם עשרי׳ שנה , והיה קומתו
שלשים לתה , להעיר על שנות ההעמדה שהיה קומת התדם
ושוכו ויופיו , כי היו השנים לשר לתרי זה ימי הילדה , לם
עם הזהרות הכה , ולם עם הרלות התולדה . וזה כללות
הרמז והמשל לשר בה בנית החלקים כפי הברלה לעיכי :
ולתרי הודיע לקוים לוהך המעיין לת כל זלת ההערה תוכל
להשיב בשלה לשר לתנתו בהתירה , והוא שבלרון
העדות לה היה יכול שלמה להוסיף ולה לנרוע מהה שהיה ,
לפי שהיה התורה לתת , וכן במוכח הזכב להיותו מורה על
ההזהרות הלישי והדבקת בפי התדם לתרי המות וזה לה
יתרכם בתדם לתל כי בפני בשלרת בתים , ונם לה רלה
להוסיף ולהרבות במוכח העולה , לפי שהיה מורה על המות
לשר היה לתת וזה בכל החכמים וכמות זה כן מות זה , ונם
לה רלה לעשות כי לם יש לתל , להיותו מורה ומעיד על
העולם הזה שהוא לתל . הנה לם כן בשלה הכלים כלם לה
היה לספיר התוספת והרבוי כפי הרמז בהם , לבל רלה
להוסיף ולהרבות במוכרות ובשלבות ובכיורים ובמכונות ,
לפי שבבר יפול הרבוי והתוספת בדברים לשר ירמזו עליהם ,
לם במכונות להורלתם על החכמות , ולפי שהוא עלה בחכם
מבל התל והנין חכמות רבות ומתחלפות כמו שנזכר , הרבה
במכונות , ולם בשלבות להורלתם על העושר והבבוד והיה
זה בחכמים בחופנים רבים ומתחלפים ויותפ למה שיתוסף
תמיד , ונען שלמה בתשבר יותר מבל המלכים שהיו בישראל
מגלה כ״ח ויגדל בבודו על למעלה , עד שתאמ״ל שתלך בספה , לזה עשה
דף י״ח עמ׳ הרבה שלבות , לרמוז על רבוי עשרו ובבודו ומעלתו , ונם
בן בכיורים שרומזים למדות המשובחות , והמכונות שרומזים
על המוניים הזוים והבבושים לתורה ולקבמה הרבה והוסיף
שלמה , להיות השלמיות החלה מקבלים התוספת והחסרון ,
ולפי שהוא עשה כיתוסף נם בזה על בל לבשי דורו , וכמו
שתמר וידבר שלשת אלפים משל וגו׳ , שתורה על ידיעתו
והשלמות במדות ובתכונות הנפשיות , וכמו שיורה על זה
ספר משלי לשר עשה בזה . והעמודים היו במספר שנים ולה
עוד , להורלתם על שבי המלכים דוד ושלמה לשר התעסקו
בבנין הבית ושעליהם נכנה בית החלקים . ולתנה למה היה
תוספת המכונות עשרה ולה מספר לתר , וכן תוספת
השלבות והכיורים והמכונות היו בלם בזה המספר עמו
במדרש ולה במספר לתר , בוכל לתת הנכה בזה עד תו״ש שבוון בזה
תלש על עשרת הדברות , ועניין זה הוא שהחכמות הנרמזות
במכונות , והשלבן הרמז בעושר ובבבוד , והמדות המעשיות
הרמוזות בכיורים , והמוניים הטובים והישרים בלבותם
הנרמזים במכונות , הבל לתלי שיהיה בפי שרשי הדת ועקרי
התורה שהם עשרת הדברות שבתבו בפיכי , שהם מוניס
בולליים לבל מלות התורה ותזהרותיה , ולהורות על הסבמת
בלו במספרם . ובוכל בל לומר שעשה הרבוי בזה המספר ,
להעיר שהשפע המניע תליכו , הם בחכמות , ותם בעושר
והבבוד , ותם במדות המשובחות , ותם במוניס הטובים
והישרים , בלו הוא מוסיף מדרך השבלים הנבלים שהם
במספר עשרה , הם לדעת הפילוסופים שימבו לותם במבן
הנלנלים המתנועעים הם , ותם בפי דעת התורבי שיזבור
רבוי נדול מהמלבים שתין המלט מהיותם בבללים במדרנות
עשרה , הם מהמלות לו מהלבים לו מהרבבו׳ , במו שתמר
* תלף תלפין יסמזבים וריבו הבבן קדמותי יקומון , הנה הם לביהל ו׳׳
בן היתרה בזה השלשה השנית התקרובה : ובבר רליתי לפי
לבשים מלומתנו ותלומות העולם משלימי עם יבינו לרבים ,
תבזו שלת היה בבנין שלמה לת לותם הבתים שנזברו בבתו׳ ,
לל הדביר וההיבל והחולם ותפר הבהנים תשר בו היו משרתים
בהקרבת הקרבנות , ונזרו לומר מפני זה שהיה הבנין דבר
קטן והיו בו בתים מעטים , ושיותר מהמה יתלו בבל עיר
ועיר מדינה ומדינה מתרץ לדום בבית תפלתם , ותקרה להם
זה להמשבם לתר פשוטי הבתובים , וכאו לת היה הם במקדש
בי הם לותם הבתים שנזברו בפסוקים , ובדי להביר תלבות
בני לדם המשבה הבוונת הוזת רליתי לזבור בבתן ברתשי
פרבים על דרך בלל עקר הבנין ותלקיו בפי מה שהעידו חזל
במסב׳ מדות והביאו הרב הנדול בסדור מופלת בספר עבודה
תלבות בית הבחירה , והוא מסביים בזה עם מה שבתב יוסף
בן נורין בספר שבתב לרומיים . ולומר שבית המקדש לת
היה במיסור לתל בשלה משופע , והיה בתוכו לתל בתרת
הר הבית , לפי שהיה בתוכו בית התלקים , ולותו מקום היה
בלו מוקף חומה סביב עולה בשפוע והיה מרובע , ומהלבו
היה קצה תלות לתות לבל רוח מתרבע רוחותיו , ובבר ידעת
שתמת הבנין היה שזה שפתים , במו שבינתו בחומה בלותה
מסבתת לשר זברתי , והיה השפת בפי קבלתם זל׳ לתבעות
נדולות . והיה לב הר הבית בעיר קטנה מוקפת חומה וביפין
על נבי כיפין היו בבויות מתתיתו מפני לתל העומ׳ , וחמשה
שעריס היו לו לתל למערב ולתל למזרח ולתל לנפון ושנים
לדרום , והיה רתב בל שער עשר לתות ונבהו עשרים והיו
להם דלתות לפנים מן החומה , והיה לו סיל סביב נבהו
עשר לתות , ועליו היה מקונן ירמיה הנביא שה * ויתבל לתיכה ב׳׳ת
סיל וחומה יקדו לומללו , זו חומת העזרה . לפנים מן
הסיל היה העזרה הנדולה , והיה תרבה מלה ושמונים
ושבעה לתות ורתבה מלה ושלשים וחמשה לתות , ושבעה
שעריס היו לה , שלשה מן הלפון מסובים למערב ושלשה
מהדרום מסובים למערב ולתל במזרח מבוון בנגד בדש
הבדשים בתלבע , ותרבם ורתבם בשערי החומה , והיו להם
דלתות מלופות זהב קון משער מזרחי שהיה מלופה בתשת
בלל , והוא הנקרל שער העליון או שער נקנור . ולפני
העזרה במזרח היה עזרת הבהנים שהיה מלה ושלשים וחמש
לתות בלורך ומלה ושלשים וחמש ברתב , ותרבע לשבות היו
במקבעותיה , והם לשבת הנזירים שהם היו מבאלין שלמיהם
ומנלחין שעריהן , ולשבת דיר העשים שהם היו הבהנים
בעלי מומין מתלטים בעשים , שבל עץ שבמלח בו תולעת
פסול , ולשבת המטורעים , ולשבת שמיה שהם היו נותנין
השמן והיין , והיתה עזרת הנשים מוקפת נזוזטרת , בדי
שיהיו הנשים רוחות ולה יבאו עם התבשים בעזבוניה ,
וביה נדול היה בלי זתל העזרה בפנותה מבחון בין העזרה
והחיל , והיה בנוי בימה ומוקף רובדין של תבן והיה
הנקרלת בית המוקד , והיו לו שני פתחים לתר לעזרה
ולתר לחיל , ותרבע לשבות היו בו אתים קדש ואתים חול ,
והם לשבת הטלאים ולשבת עוזי לתם הפני , ולשבת התבנים
הנבזזות מפני פסול או תסון , ולשבה בה היו יורדין לבית
העטילה , והיה היורד הולך בתסבה ההולבת תחת המקדש בלו
והנרות דולקות תמיד מבלן ומבלן על שמניע לבית הטבילה

ומזרח היתה שם, ובית הכפת של כבוד, מלמד בעגל בידוע
שם שם קדם. כשהלדם היה נכנס בשער מזרח של הר הבית
היה מהלך על פוף הקיל בשוה, ועולה מן הקיל לעזרת
הנשים בשתים עשרה מעלות ומהלך כל עזרת הנשים בשוה
ולשבותיה, ומשם עולה לעזרת ישראל בחמש עשרה מעלות
והולך כל עזרת ישראל בשוה, ומשום לשכות היו בעזרת
ישראל, לשכת המלח שהיו נותנים שם מלח לקרבנות,
ולשכת הפרוה שם היו מנקרין עזרות הקדשים, ועל גגה
היה בית הטבילה של כהן גדול ביום הכפורים, ולשכת
המדיחין שם מדיחין קרבי קדשים, ומשם מכבש עולה לגג
בית הפרוה, ולשכת הגזית שהיו יושבות סנהדרי גדולה,
ומקיף היה קדש וקלע פתוח, ובקול היו הסנהדרין
יושבים, ולשכת הגולה שהיה שם כור שמלקין ממנו בגולה,
ומשם מכפקפין מים לכל העזרה, ולשכת העץ הבקיאין לשכת
פרהדרין, ולשכת פנחס המלכים, ולשכת עוזי קביתין.
ומעזרת ישראל היו עולין לעזרת הכהנים בחמשה עשר מעלות,
שם היה הדוכן, שעל גומת מעלות היו הלויים משוררים
תדות פ"ב בשעה שזומרים שירה על הקרבן. ולפנים שכנגדן היו עו"ד שיר
דף כט ע"א המעלות שבספר תהלים, לפי שהיו משוררים כל לחד מהם
בכל מעלה מעלה, ומהלך עזרת הכהנים ובין לחולם והמזבח
היה בשוה ועולה משם לחולם בשתים עשרה מעלות, והיכל
והדביר היו בשוה עם לחולם, וכל מעלה מלה שזכרנו היה
לפי לחם ושלופה לפי לחם, ולשכות לחדות היו שם לחת
עזרת ישראל פתוחות לעזרת הנשים, שהם היו הלויים נותנים
הכנורות והנבלים והמלתים וכל כלי השיר, כשלח גוהם
קרקע ההיכל על קרקע שאר המזרח של הר הבית שבעה
ועשרים לחות. ומלבד כל זה היו הכתים הממוכות לבית
המקדש, שם העליות לשר עליו זו על זו שהם היו חולכות
בית ה' וכל דברי קדושה, ושם היליעים המקיפים לת הבית
סביב שבע לדלי כמו שביאר הכתוב, וגם כן התלים שהם
היו בתים שבעזו במקומות הפנויים שבין הכותלים, שהיו
טו' בדדום ושו' בטפון ושמה במערב, שהם כלם שלשים
ושמונה תלים, ובתים לחרים היו בהר הבית ללויים שהם היו
לוכלים ושוכבים כשאר לת היו משתמשים בשמחות, לפי שכל
הלילות היו שומרים המקדש, לת שפקד הלויבים והלפעים
כי שם שפכי הכבוד, והיו עשרים ולרבעה משמרות, והיו
הכהנים שומרים שם בשלשה מקומות שבפנים, והלויים
ועיין כל בכ"ף מקומות שבחון, ושמונה היה עליהם הפקיד לית הר
זה בית', שהיה מוזר על כל המשמרות ושכונות דולקות לפניו,
ושם ל"ת שמת יען שנשנו במקלו וזורף בגדיו שם יכלה. הבה
ובת' מידות התבאר מזה שהיה בטין הר הבית ובית התלקים שאר עשה
פרק ח' וכ' שלמה גדול ושם קריית מלך רב, ושלח בעשה כן לכל
המלכות: ושמחם בעטין הקדושה לית רחוי שיהדוה שם
שהיתה הקדושה שוה בכל שלקי הבית לית כן, עשרה קדושות
כלים פ"ל שמרו שכמיהו ל"ג שהיו בתרן ישראל זו למעלה מזו. קדושה
משנה ו' ראשונה היתה בעיירות המוקפות חומה שהן מקודשות משאר
הארץ, שמשלחין משכן את המצורעים ולין קוברין את בתוכן
שם לל היה בכית לו מלך. קדושה שנית בירושלם על שאר
העיירות המוקפות חומה, שלוכלים קדשים קלים ומעשר שני
בשר פ"ו לפנים מחומתה. ושלו דברים שנאמרו בירושלם, לין מלינין
דף כט ע"ב בה לת המת, לין מעבירין בתוכ' עלמות שלם, לין מסבירין
בה בתים, לין נותנין לתוכה מקום לנר תובב, לין מקיימין
בה קבורות חוץ מקברי בית דוד וקברות הנביאים, לין
נותנין בה גגות ופרלסים, ולינה כוזרעת ולינה נחרשת שמא
תפרק, לין מקיימין בה לילנות חוץ מגגת וורדים, לין
מקיימין בה לשפות שפכי הסרלסים, לין מוליכין משם זיזין
וגזוטרלות לרשות הרבים שפכי לחל העומלה, לין עושין
בה כבשונות שפכי העצן, לין מנדלין בה תרבנולות שפכי
הקדשים, וכן לל היו הכתפים מנדלין תרבנולים בכל לרץ
ישראל שפכי העזרות, ולין בבית בקלע בה ולינו משמש
בפגעים, ולינה בעזית עיר הנדקת, ולינה מביאה עגלה

ערופה לפי שלל נתחלקה לשבטים. קדושה שלישית היה
להר הבית על ירושלם, שלין זבים וזבות נדות ויולדות
נכנסין שמה, ושלל יכנס לשם להר הבית לל במקלו כיד
ולל במנעלין ברגליו לו במעות הנרים לו בכדיכו, ולל
ירוק בכל הר הבית, ולל יוכל לו רוק מפניהו בכפותו,
ולל יכנס שמה כי לם לדבר מנוה. קדושה רביעית היה בחיל
על הר הבית, שלין גוים ושמל מת ובועל כדם בכנפי' שמה.
קדושה חמישית היתה בעזרת הנשים יותר מן החיל, שלין
שבוע יום נכנס לשם, וזה לכור מדבריהם, ושמל מת
שנכנס שמה כיהו חייב חטלת. קדושה ששית היתה בעזרת
ישראל יותר מעזרת הנשים שלין מחוייב כפורים נכנס שם,
ושמל שנכנס בה חייב כרת. קדושה שביעית היתה בעזרת
הכהנים יותר מעזרת ישראל, שלין ישראל נכנסין לשם כי
לם בשעת הדוחק לשחיטה לסמיכה ולתנופ'. קדושה שמינית
היתה בין החולם ומזבח יותר מעזרת הכהנים, שלין בעלי
מומין ופרועי ראש וקרועי בגדים נכנסים לשם. קדושה
תשיעית היתה בהיכל, שלין נכנס לשם ללל לחון ילדים
ורגלים. קדושה עשירית היתה בקדש הקדשים על כל שאר
המקומו', שלל היה נכנס שם כי לם כהן גדול ביום הכפורים
לרבעים פעמים בשעת עבודה. הכה לם כן התבאר מעלת
בית ה', מפלת קדושתה ומפלת גדלה ותפלרתה ועשרה.
ולמנם מפלת מזרתיה כבר כזכר בספר דברי הימים * שמנה דלה כ' מג
דוד הלויים לעבודת בית המקדש, ושהיה מספרם מבן ג' ו' ל'
עשרים שנה ומעלה שלשים ושמונה ללף, ושהיו מלנה
עשרים ולרבעה ללף לפקח על מלאכת בית ה'. הביטו ורלו
לם יפלאו בכל לרבות הגויים לרבעה ועשרים ללף היו
משוררים ומנגנים בכל בתי תפלותיהם כשאר היו בבית
המקדש? והיו לרבעת ללפים מהם מהללים בכלי שיר, כי
היו מבגנים עם המשוררים ומספר כזה למבגנים גם כן עמוס
ורב הוא בלא ספק, והיו מהם שופטים ושוטרי' שבת ללפים,
לפי שהם היו מודים המשפט, והיו מהם שוערים לבית הסם
לרבעת ללפים לחרים. ובמוכת המזבח לשר עשה שלמה
כתוב בדברי הימים * שהיו שמה כהנים מחללרים בחלוצרות שם כ' ה' יג
מלה ועשרים, מלבד שאר הלויים המשוררים בכלי שיר כי
רבו מלרבה ולין להם מספר, ולזוקם החלוצרות היו כלם על
כסף, מי שמע כוחק מי רלה כלילה קדושה ותפלרת והלול
מופלג כזה? עוכותיכו ועוכות לבותיכו הקריבו פניכו ושמחו
מקדשו, וכמו שלמר רומז לדברי' והשלמיות הלה כלם * בית יעני' פ"ד *
קדשו ותפלרתו לשר הלילך לבותיכו היה לשרפ' לף. והנלה
כבלה כני יהודה וכניכין שבעי' שכה, ולחר שנכנו בחות' פקידה
לדושה לשר פקדש הסם והעיר לת רוח כורש מלך פרס לתת
להם רשות לעלות ירושלם ולבנות לת בית ה', כפו רלתי העם
וזרובבל בן שלתיל עמהם והם בנו בית ומזבח העולה, וכפי
מה שקבלו קו"ל היה הבנין כתבנית הבית לשר עשה שלמה, מיימוני
ושמרו שמה הלבריים היותר מקודשי, שהיו בבית רלשון, והם הלבני לפפ
לרון העדות וכפורת וכרובים ולף מן הסמים ושכינה ורוח
הקדש ולורים ותומים, כי לעפ"י שהיו שם לפ היו משכיב,
ושון המשקה מסר נם כן לפי שנגנו עם הלרון ועם לבנת
השן וכמו שלמרו שלמרו הכמיהו ז"ל בפירקל קמל דמסכת יומל: דף כט ע"ב
אחרי כן הורודום בן לנטיפלטר מלך על ישרל, ובחזקתו
ועזרו ונוב' לבו בדבר רוקו והכישו (כמו שוב' יוסף בן
גוריון בספרו) לבנות לת היכל ה' ולת כיתו בבנין הרלשון, מפר שנ
בלמרו שלבותיה להיות עבדי' למלכי פרס כמו הבית כמלה פרק כ"ה
שבתמו להם רשות לבנות ולל היה בחוקו נודל ועוזר שהיה
רלוי לבית ה' ומסכים לבנין לשר עשה המלך שלמה, ולחרי
מלכי פרס בשתעבדו נם כן למלכי יון על זמן המשמוכים
שיעלו לחרות ויקחו לת המלכות מיד היוכים וישמידום, ועם
כל זה לל נכו לת הבית מפני המלחמות לשר סבבום, ולכן
בהיות הורודום שלו ושקט ועשיר מלך בנה לת הבית, וכיוס
שמר הוסר לת הבית עמד המלך הורודום לעבוד ולשרת כל
קוחו היוס בעמו כשכיר לחד, וכן עשו סל השרים וכל

הנכבדים אשר היו ביהודה ובירושלם, ויתקוד הכנין הראשון
ויהרום קותו ויבן את הבית מקדם, ויעש יכודותיו מלכנים
גדולות מלד. והבית אשר בנה מלה בחמה לרכו ומלה בחמה
רקבו ומלה ועשרים אמה גבהו, והתכנים אשר בנה בהן
המלך את הבית היו לבנות כסלע, וקרך החכן החמת מעשה
ועשרים בחמה ושתים עשרה אמה רקבה ושמה קיות קומת,
מלה אמת לכל התכנים מיכוד הבית על קלות הבית וכלם
היו תכני אבן עהור, וינבה הבית מלד בתוך העיר וירלה
הבית מרחוק. ויעש את הלבלות מעשה לעצועי, מוזוזותיהם
ומשקופיהם ולבני פתיהם, ולכל הלבלות מהלבלות עשה
פרוכת, והפרוכת מעשיהן מעשה לורג מוהב ותכלת וארגמן
ותולעת שני ומשכנים יקרות בנקודו והב ותכלת יפה את
הפרוכת כלן, ויתן על כל פרוכת זר והב מעשה פרץ. ויעש
את התרשים קרש בתרכו ברקבו במלה הרלשונה. ויעש
המלך עמודי זהב ותלכיהם כסף ואת ויתם עשה זהב.
גפן והב עהור ויתן על העמודים מלמעלה את הנפן ואלף
כרכים והב עהור משלה, והנפן מעשה קרש קכם, שריגיו
ועליה ופרקיה והב כולן, ותשבלותיה והב ירקרק, ועל פיח
וארבעים ונויה לבני יקר, וכלם מעשה קונב ומעשה נקוד,
והיתה הנפן החית פלילה לשני כל רוחים. והעיד יוסף
ן׳ נוריון ארמה לותה הרומיים והניהוה בבית לבלקיהם. וכבר
זכרו רבותינו במסכת מדות פרק נ׳ ענין הנפן הזאת שהיתה מ״ק ע״ב
מונחת על פתחו של היכל, ובל מי שהיה מתנלב דבר לבית
ה׳ היה מביא עלה או גרגיר או לשבול של כסף והיה והיה
תולה לותו בה, ובשהיו המתנות רבות היו הכהנים מפרקין
לותה ומניחים הזהב והכסף בבית לולרותיהם, ואל יפקד
בר לדוק, מעשה היה ובמו עליה שלש מאות כהנים, רמו
בזה שהיתה עשוקה כל בך והב וכסף שפעם לחת מוסרבו
שלש מאות כהנים שהיו טעונים ובוזזים המתנות שבמלחו
עליה בלותו פעם. ויסוב את הבית בחרבעה לולמים,
ויעש לולם מזרחי ויתבהו על פני הבית, ולורך הלולם מלחים ומחשים
בחמה ורקבו מלה בחמה במדת הבית ובבהו מלה ועשרים
בחמה. ויעש את התלר לפני הלולם המזרחי, ויבבהו
מעשה רלפה בתבני שיש. ויעש מלה ושתים עמודים בעורים
לרבעה, לרבעים עמודים בכל עור, ולורך העמוד התלר
מחשים בחמה ושלש לומות עביו ומדה לחת לבלם, ובין עמוד
לעמוד חמש עשרה אמה, ולורך התלר המזרחי שבע אמות
ועשרים אמה, כי משך את הבנין על בתל הדרון. ויעש
כיפות על התלר ועל הכיפות בבה גשרים ורלפות לנכים,
ויבן את הבנין עליהם ויבבה הבנין מלד עד אשר לא אשר בראשה
התלר על מול פני הבית ויעשהו בג׳ גגות, ומרוב הגובה אשר
לבנין בל העומד על הגג הבג׳ למעלה לא היה רואה עמק
הבלבל בי התלך אשר בראה מתחת. ויבן המלך את קיר הבתף
בין התולם ובין הבית, ויעש שלת זהב שתוט ויתס על הלבת
קרב גדולה זהב טהור בפר משקלה, ויבתוב על התרב
בפיתוים * והזר התרב יותת. ויעש את התולם התימני במלב ל׳ כ״ח
ויתבהו על פני הבית בנגב, והתולם הזה לתורין תיתה
ופניו לל הבית, מלתים ומחשים בחמה אחרו ורקבו מלה
בחמה במדת הבית ויתן לפניו את התלר. ויעש את התולם
במערב מבוח השתי במדת שאר התולמים עתמס, ויעש בו
ארבעה שערים, והתולמים מלה אחת לבלם, וארבעה
שערים לבל תלר, ובתלר אחת מזרחה בתן שנים עשר
שערים ובתן בתוכם שער אחד גדול מלד. וכל מעשה הזהב
אשר בנית ה׳ היה בראשה בהיות שער הבית פתוח על התלר,
ותבלם בל המלאבה מהן שתה שנים. ובשתות השנים אשר
בתם בבנה הבית לת התטיר ה׳ ביום על ירושלם רק בלילה,
לבלתי תבוע את בנין ההיבל. וכל זה אשר ספרתי מבנין
הורודום מלך ישראל, העיד בספרו יוסף בן נוריון שקבל
לותו מתכמי ישראל ומפי סופרי הנוים הבלתים, וכתב
שתה שפער בזה מבנין הבית ומלבלתו הוא מעט מהרבה, כי
מלבלה גדולה היתה ולת ספר בזה תנים ולת שליזיתה,
ובתב ענין המלבלה בתריבות בספר אשר בתב לרומיים,
ובספר התמה אשר אבר, כי בפרים רבים אבר בתבתה,
והבה בין הרומיים ובין היונים: וכל זה בתבתי פה, להניל
שבל מה שעשו לותת קדוש ברוש ריק תמונתם ובשאר
מדינות מה עשו בבתי תפלותיהם, בלפם ותוהו בתשבו בערך
התבינים אשר בעשו בבית ה׳ בעתים אלה, אבל זה וזה בטפה
מן היס בערך ל מה שעתיד להיות בבנין בית ה׳ העתיד להבנות
בהילת מעיקנו מהרה יגלה, הלל תרלה שהיה הר הבית אשר
עשה שלמה מבל אשר מלבבע רוחותיו תמה מלות לתה, שהוא
דבר גדול מאד, והבניה יחזקל * רלה שבבנין הבי׳ העתיד יהיה יחזקל מ״ב י״ו
הר הבית בבל אשר מלבבע הרוחות ה׳ מלות מלה, ושהמ׳ היה
שם לתו׳, והיו לס בן שלשת לתים לתו׳ לבל רוח שהוא בתוך
תחום שבת פעם וחצי, וזה דבר מבהיל מאד, ויתר הדברים
אשר זבר בבניתה הולבים על זה הדרך מהתוספת והיקרון.
ותתם מענין העוזר בבר יעד הבניה יעציהו * תחת הבתשת יזעי׳ס׳ י״ו
לניה והב ותחת הבדיל לניה בסף וגו׳, ותתר גם בן * הבה שם בל ל״ח
תבני מרבין בפוך לבניך ויסדתיך בספירים. ובענין הבבוד
תתר הבבית * גדול יהיה הר בית בבוד הבית הזה הלחרון מן הרלשון. חני ב׳ י׳
ותתם בענין הקדושה והשלמו התתתי, תתר * והיה בתורת יזעי׳ ב׳ ב׳
היתים בבון יהיה הר בית ה׳ בראש ההרי׳ ובשא מובעות ובהרו וכו׳
עליו בל הגוים, והלבו עתים רבים ותתרו לבו ונעלה על הר
ה׳ על בית אלקי יעקב ויורנו מדרבין והלבה בארחותין בי מבין
תבת תורה ודבר ה׳ מירושלם:

פרשה רביעית

תספר התפלה והתחנה אשר עשה שלמה בתפלת הבית, והברבה אשר ברך את העם, והזבחים אשר
עשה בתבת המזבח, ונעשה אחרי תבוכתה את חג הסבות, והנבואה אשר בתה על תפלתו תחת הסס יח׳. תתלת
הפרשה זו תתר שלמה ה׳ תתר לשבון בערבל, עד ויהי תבץ עשרים שנה, והבה
שתלתי בפרשה הזאת שבע השתלות:

השאלה הראשונה ביתור הרלשון שבתו בפסוקים
בבקשת שלמה, בי הבה תתר
בתפלתו ועתה ה׳ אלקי ישראל שמור לעבדך דוד אבי את
אשר דברת לו וגו׳, ותזר לומר פעם אחת ועתה ה׳ אלקי
ישראל יאמן בא דברך אשר דברת לעבדך דוד אבי, ושני
התתרים עניהם אחד:

השאלה השנית ביתור אחר בתו בפסוקים בתה
שבקש שיעשה הל תפלתו, בי הבה
תת׳ זה שלשה פעמים זה אחר זה בהבבל עתום, בי הוא תתר
ופניתה ל תפלת עבדך וגו׳ לשמוע אל הרבה ואל התפלה אשר
עבדך מתפלל לפניך היום, ותתר עוד שתית להיות עיניך
פתוחות וגו׳ לשמוע אל התפלה אשר יתפלל עבדך ל התקום

הזה, ותתר שליתת ושמעת אל תחנת עבדך וגו׳, והיה
הענין אחד בבל התתרים התלה:

השאלה השלישית ביתור אחר בתו בתפלתו, בי
ברתזובה תתר בהבנף עתך
לפני אויב ונוחר והשבותם אל התדמה הזאת, ואחרי
דברים אחדים תתר בבה אל הבבדי ונוחר, ותזר לומר
אחריו בי יחי עתך למלחמה, וענין התתר ירלה שהוא
עתתו מה שתתר ברתזובה בהבנף עתך ישראל, ויקשה תם בן
למה בפל ולתה הבבים תפלת הבבדי בין תפלות ישראל?
והיה רלוי לזבור בתקדובה אחרי בל תפלותיהם של ישראל:

השאלה הרביעית בענין התפלות התלה זובר
בישראל, בי תם היה הענין
תלוי

תלוי כלו בתפזרת המתפלל ומעזיו העוברים , לפי כן מה היה קדושת הבית ומעלתו ? כי הנה בכל מקום שיסב הקדש כיון בתרן ישראל או בתוכה לתרן כשיסוב על ה' ירקמהו, וכשתאמר תנחי ל' לט משם בפרשת כי תוליד בנים * והקשתם משם את ה' לנגיך ומפלת כי תדרשנו בכל לבבך ובכל נפשך , ולפי שערי תשובה בכל מקום לית כנעלו , מה היה ענין הבית ומעזהו ?

השאלה החמשית למה לית בקע שלמה מהשם יתברך שיעשה נפים ונפלאות בבית המקודש ? שהוא היה הדבר היותר מפורסם מפעלת הבית פר' ה' מה וקדושתו , ובכר זכרו מכמים וכרוכם לברכה במכבת לבות עזרה נפים שנעשו בבית המקדש , ויקשה לפי כן למה לית התפלל שלמה עליהם ?

השאלה הששית כי הנה בדברי הימים * כתוב לה כ' ז' כ' ג' שלמה תפלת שלמה ירד לית מן השמים ותאכל את העולה ואת הזבחים , ושרתו כל העם לית יורד מן השמים ויתחתון על הרצפה וירונו וישתו קולם הודו לי' כי טוב כי לעולם חסדו , והדבר הזה לית נזכר בכאן , ויקשה לפי כן למה לית זכר הנס המופלא הזה הבנית ירמיהו שכתב כספר מלכי' ? בהיותו הנגזל שבנסי' והמפורסם שבנסים , בהיות שכתב דבריו לחדיים לימים במעלה כמוהו , וזהו כפק עמוס מלך .

והנני מפרש פסוקי הפרשה בתופן יותרו השאלות כלם :

(יב) אז אמר שלמה וגו' . ספר הכתוב שבשעה שלמה העמיד לפני התקדש בקדש הקדשים כדרך שם מבלי היות שם דבר שבעבי יקייבהו , אמר בקול גדול לכל העם ה' אמר לשכן בערפל , וכוון כוה לבני לבבים . ולפי כולל , והוא שי' אמר ולפי לשכון ולהשניע בעול' לקומרי העבור הזה , שהוא כלו מבך ענן וערפל , כי הנה התלמת לו זה כלשר רלה לותו דבר המפלין והמתעיה המורה על דבקות השגת' בלרן . והשני הוא פרטי , כי השם יתברך רלה ונזר לומר לשכון בבית ההוא , ורלה זה שלמה מפלת הערפל שבתקדש בדביר , והוא הענין שבא שלמה לפרי בוא הלרון , כי היה הענין הוא רומז לשכיכה , וכן מלינו בתורה שלמר * ושכתי בתוך בני ישראל , והיה הענין שירד כבודו בענן במקום המקודש . ויקרא י"ו ב' וזנל לאמרו במלילתו , כי בשלמר הלל ית' * כי בענן לרלה על הכפורת , למז לסם כי בענן לרלה בבית עולמים בימי שלמה , ובמסכים לזה תרגם יונתן השם לתרעי לשרלה שביתיה בירושלם , תרגם ערפל בירושלם , להיותו המקום המיוחד לשכון שם ענן הכבוד . ובפי דרך הפשט הזה שזכרתי יהיה לית בערפל בית המכה , ויסיח שיעורו זו לאמר שלמה ה' לאמר לשכון , לל בבית הזה , וזהו שהשיך לומר הנה בניתי בית זבול לך מכון לשבתך עולמים , לל לאמרי שעשן הבית הלה שם בבוד לשכון השלית המעולה הזה הבר בוכל לומר בלשת ובתמים שבבה בניתי בית וזבול לך , כי עד עתה כל עוד שלת נרלה הענן לית כודע שהיה הבית זבול ומעון לו ית' , ועתה בשבת הענן ידעתי שבבה בניתי בית זבול לך , לל בשמי שבקרב זבול קדשך , ומ' זה על דרך משל כלומר השם ית' הוא בתקדם הדר בבית אחד שהוא זבול ומבון לשבתך עולמים , להניח שלת יהיה הבית הזה בנלגל ובבוב ובנבעון , אעם היות שהיה שם לפל מועד הבא לית היה אחד מהם בית עולמים ולזה לית בתקיימו זמן רב , כי לית היו הם המקום לשר בתר השם לשום שמו שם כי שם זה המקום שהוא הר המוריה והוא שבר יהיה לעולמים . ובפי לפלתם זל כי הנה שברתם מוזבח ועקר את ירמי' לב ישקף הנה ואתר עליו * ה' ירלה , שלדורות ירלה שם בבודו , ובתה שבלו זל שאותו מקום הנה בתה בת מוזבח מן היותו הל' לב מקום הנה בתה בת מוזבח לבי , והנה לדם גם בן בתיבה , והנה בבל ונקי מוזבח לבי , והנה לדם גם בן מוזבח ומשם לוקח קומרו , כמו שאמרו לדם מהמקום בפרתו בכרת , ואולי שכוון לבל זה באמרו מבון לשבתך עולמים , לל שזה היה בעולמים ובדורות הרלשונים מבון לשבתו , כי

(יג) [יג] אָז אָמַר שְׁלֹמֹה יְהוָה אָמַר לִשְׁכֹּן בָּעֲרָפֶל : [יד] בָּנֹה בָנִיתִי בֵּית זְבֻל לָךְ מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ עוֹלָמִים : [טו] וַיַּסֵּב הַמֶּלֶךְ אֶת־פָּנָיו וַיְבָרֶךְ אֶת כָּל־קְהַל יִשְׂרָאֵל וְכָל־קְהַל יִשְׂרָאֵל עֹמֵד : [טז] וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּפִיו אֶת דָּוִד אָבִי וּבִידֹו מִלֵּא לֵאמֹר : מִן־הַיּוֹם אֲשֶׁר הוֹצֵאתִי אֶת־עַמִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל מִמִּצְרַיִם לֹא בָחַרְתִּי בְעִיר מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לִבְנוֹת בַּיִת לִהְיוֹת שְׁמִי שָׁם וָאֶבְחַר בְּדָוִד לִהְיוֹת עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל :

זו היה ברכה מעליון לעם ישראל . ואולי שבשבר תוך הלרון , פניו לל העם ברכם ברכה נהונה , כלנו תאמר ה' עמכם , לו שלום עליכם , וזהו לאמרו ויפרך לת העם , ולו התקיל בתפלתו . ומאמר שלמר וכל קהל ישראל עומד , ידענו שלין רלוי ליסב בעומד כי אם מלכי בית דוד , וכמו שלמר * ויבא אמון ב' ב' יט המלך ויסב לפניו ה' . ולזאת זה זכר התפלה לשר עשה , והוא (עו) לאמרו ברוך ה' אלקי ישראל אשר דבר בפיו ונו' , ועניבו ל"ו לאלקי ישראל בתפלתו על עמו ועל בתלתו דבר לדוד מלמר לאחר שיזכור . והנה לאמר בפיו , לפי שתלבד הבבואה שבאה לדוד על ענין הבית היה נתן הבבית , הנה עוד באה לדוד עצמו בבואה אלקית על זה עצמו כדי לאחתו בעיניו ולבתחתו ולדבר על לבו על זה הענין , כי בבית היה כמו שהוכתתי בתה שקלם , וזה מורה באמרו לשר דבר בפיו . ולאמר שאותו דף קאו עב הדבור הוסיפו לפעל ויקיימו בשלמות , * כי לאמונים נוסר תלי לית כל ה' ומשלם על יתר וגו' , וזהו ובידו מלא לאמר , כי ידו כלאמר על היכולת והבח שבו השלים מלמרו . והנה פירש לפשוטה מה שדבר לל דוד בפיו , באמרו מן היום וגו' , רוסף לומר (יו) שמיום לתת ישראל ממצרים לת בחר בעיר מבל שבטי ישראל לבנות שיבנו בה בית המקדש , אבל בחר בדוד למלך על ישראל שהוא היה המתחיל והמעורר בבנין הבית , בלופן שעל ידו בבחר העיר והמקום לשר בו יבנה בית הלקים . ובדברי הימים בלמד במקום זה * ולבחר בירושלם להיות שמי שם ל' ו' ג' שם ולבחר בדוד להיות על עמי ונו' : וזכר שיהיה דוד (יו) בבת הדבר בלו , לפי שהוא התעורר בבנין הבית , ולבלו היה הש' תוספיזו ושוכן בביתו , לחרי לשר מעצמו ומלבו התעורר לבבות בית לשם ה' ללקי ישראל , רומה לומר שבוון בזה לעבודת השם המיוחד וגם בן לשלמות ישראל ותועלתם , ושהש' הסיבו שבווכתו היתה לרלוה ושברו יהיה הדבה מלוד , לפי שהתעורר לזה מעצמו ולל העירו בבית ולל לדם לשר , וזש יען

(יט) ופ"ס יען לבבך היה עם לבבך לבנות בית לשמי הטיבות כי היה עם לבבך, לכל מה שהיה בלבך טוב הוא לבלי היות מהרהורי שיבה לפועל על ידך כי אם על ידי בנך. ובתורה לבנות בית לשמי הוא יבנה הבית לשמי, ולא תאמר לבנות בית לי ולא הוא יבנה הבית לי, הוא לפי שאין הקדוש מונבל במקום ולא כתוב בנדר, ולכן לא רצתה שבתאמר שהבית היה לו כי אם שהיה בעזרת לבבוד שמו. והנה לא רצה שלמה לזכור בזה עוד מעם שאמר יתברך לדוד כי לשים רגיש שפכת מפני כבוד לבניו, הנה בכל זה בפר שלמה מה שזכר פלא ית' בפיו לדוד לבניו. ולאחר זה בפר תיך בתקיים, (כ) והוא לתורו ויקם ה' את דברו אשר דבר ואקום תחת דוד אבי ואשב על כסא ישראל כאשר דבר יהוה ואבנה הבית זנו', ואשים שם מקום לארון ונוחר, שהוא התכלית שהיה מכוון אליו כל בנין הבית. ואחר שעשה שלמה המקדש הזה כדמות הקדמה לבניו, להודיע שהוא כפס הבית במלות השם ושבבר היה מבוקר מימי דוד לבניו, (כב) ויעמוד לפני מזבח ה', ואחר אמר אחר זה קס שלפני מזבח ה', למדנו שאיה כורע על ברכיו כל זמן התפלה. וזכר שפרש בפיו בשמים, שהוא שלית התכלת הלולי, תלים קמ"ג ו' וכאחר דוד * פרשתי ידי אליך נפשי כארץ עייפה לך סלה. ואתרו לפני מזבח ה', רמז לומר שבא בתפר הכהני, לפני מזבח הנחשת, כי להיות שמו * ע"ו שמו עד עולם, ויעדו עוד שהיזב על כסאו יהיה עבד התלקים ותזהבו, וכמו שאתר שם אלי תהיה לי לצאב והוא יהיה לי לבן, והנה שלמה בקש עתה על שני התכדי התלה שיקיים הני' שבתים. ועל תרצון אתר ועתה ה' אלקי ישראל שמור לעבדך דוד אבי את אשר דבר לו לאתר לא יכרת לך איש מלפני יושב על כסא ישראל, ולפי שהיו התלקיים כלם על תנאי זכות התקבל, אתר רק אם ישמרו בניך את דרכם ונוא'. והתכד לפני תפר בקש עליו הוא, שיהיה שלמה לאוב ויעשה התלקים תפלתו ויעשה דרכיו בקרוב אליו, ועל זה אתר שבית הדבר הזה, והוא אתרו לפני מן השורה, וכל זה יתנה

(כג) ויאמר יהוה אלהי ישראל אין כמוך אלהים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת שמר הברית והחסד לעבדיך ההלכים לפניך בכל לבם:

(כד) אשר שמרת לעבדך דוד אבי את אשר דברת לו ותדבר בפיך ובידך מלאתה כיום הזה:

(כה) ועתה יהוה אלהי ישראל שמר לעבדך דוד אבי את אשר דברת לו לאמר לא יכרת לך איש מלפני ישב על כסא ישראל רק אם ישמרו בניך את דרכם ללכת לפני כאשר הלכת לפני:

(כו) ועתה אלהי ישראל יאמן נא דברך אשר דברת לעבדך דוד אבי:

(כז) כי האמנם ישב אלהים על הארץ הנה השמים ושמי השמים לא יכלכלוך אף כי הבית הזה אשר בניתי:

(כח) ופנית אל תפלת עבדך ואל תחנתו יהוה אלהי לשמע אל הרנה ואל התפלה אשר עבדך מתפלל לפניך היום:

(כט) להיות עיניך פתחות אל הבית הזה לילה ויום אל המקום אשר אמרת יהיה שמי שם לשמע אל התפלה אשר יתפלל עבדך אל המקום הזה:

(ל) ושמעת אל תחנת עבדך ועמך ישראל אשר יתפללו אל המקום הזה ואתה תשמע אל מקום שבתך את השמים ושמעת וסלחת:

(לא) אם יחטא איש לרעהו ונשא בו אלה להאלתו ובא אלה לפני מזבחך בבית הזה:

(לב) ואתה תשמע השמים ועשית ושפטת את עבדיך להרשיע רשע לתת דרכו בראשו ולהצדיק צדיק לתת לו כצדקתו:

(לג) בהנגף עמך ישראל לפני אויב כי יחטאו לך ושבו אליך והודו את שמך והתפללו והתחננו אליך בבית הזה:

(לד) אתה תשמע השמים וסלחת לחטאת עמך ישראל והשבתם אל האדמה אשר נתתה לאבתם:

(לה) בהעצר השמים ולא יהיה מטר כי יחטאו לך והתפללו אל המקום הזה והודו את שמך ומחטאתם ישובון כי תענם:

(לו) אתה תשמע השמים וסלחת לחטאת עבדיך ועמך ישראל כי תורם את הדרך הטובה אשר ילכו בה ונתת מטר על ארצך אשר נתת לעמך נחלה:

(לז) רעב כי יהיה בארץ דבר כי יהיה שדפון ירקון ארבה חסיל כי יהיה אויבו צר לו בארץ שעריו כל נגע כל מחלה:

(לח) כל תפלה כל תחנה אשר יהיה לכל האדם לכל עמך ישראל אשר ידעון איש נגע לבבו ופרש כפיו אל הבית הזה:

(לט) ואתה תשמע השמים מכון שבתך וסלחת ועשית ותתן לאיש ככל דרכיו אשר תדע את לבבו כי אתה לבדך ידעת את לבב כל בני האדם:

(מ) למען יראוך כל הימים אשר הם חיים על פני האדמה אשר נתת לאבתינו:

(מא) וגם אל הנכרי אשר לא מעמך ישראל הוא ובא מארץ רחוקה למען שמך:

(מב) כי ישמעון את שמך הגדול ואת ידך החזקה ואת זרעך הנטויה ובא והתפלל אל הבית הזה:

(מג) אתה תשמע השמים מכון שבתך ועשית ככל אשר יקרא אליך הנכרי למען ידעון כל עמי הארץ את שמך ליראה אתך כעמך ישראל ולדעת כי שמך נקרא על הבית הזה אשר בניתי:

(מד) כי יצא עמך למלחמה על אויביו בדרך אשר תשלחם והתפללו אליך דרך העיר הזה אשר בחרת בה והבית אשר בניתי לשמך:

(מה) ושמעת השמים את תפלתם ואת תחנתם ועשית משפטם:

(מו) כי יחטאו לך כי אין אדם אשר לא יחטא ואפת בהם וחתנם לפני אויב ושבום שבים אל ארץ האויב רחוקה או קרובה:

(מז) והשיבו אל לבבם בארץ אשר נשבו שם ושבו והתחננו אליך בארץ שבים לאמר חטאנו העוינו רשענו:

(מח) ושבו אליך בכל לבבם ובכל נפשם בארץ אויביהם אשר שבום והתפללו אליך דרך ארצם אשר נתת לאבתם העיר אשר בחרת בה והבית אשר בניתי לשמך:

(מט) ושמעת השמים מכון שבתך את תפלתם ואת תחנתם ועשית משפטם:

(נ) וסלחת לעמך אשר חטאו לך ואת כל פשעיהם אשר פשעו בך ונתתם לרחמים לפני שביהם ורחמו אתם:

(נא) כי עמך ונחלתך הם אשר הוצאת ממצרים מתוך כור הברזל:

(נב) להיות עיניך פתחות אל תחנת עבדך ואל תחנת עמך ישראל להקשיב אליהם בכל קראם אליך:

(נג) כי אתה הבדלתם לך לנחלה מכל עמי הארץ כאשר דברת ביד משה עבדך בהוציאך את אבתינו ממצרים אדני יהוה:

(נד) ויהי ככלות שלמה להתפלל את כל התפלה והתחנה הזאת אל יהוה קם מלפני מזבח יהוה מכרע על ברכיו ופרשי כפיו השמים:

(נה) ויעמד ויברך את כל קהל ישראל קול גדול לאמר:

(נו) ברוך יהוה אשר נתן מנוחה לעמו ישראל ככל אשר דבר לא נפל דבר אחד מכל דברו הטוב אשר דבר ביד משה עבדו:

(נז) יהי יהוה אלהינו עמנו כאשר היה עם אבתינו אל יעזבנו ואל יטשנו:

(נח) להטות לבבנו אליו ללכת בכל דרכיו ולשמר מצותיו וחקיו ומשפטיו אשר צוה את אבתינו:

(נט) והיו דברי אלה אשר התחננתי לפני יהוה קרבים אל יהוה אלהינו יומם ולילה לעשות משפט עבדו ומשפט עמו ישראל דבר יום ביומו:

(ס) למען דעת כל עמי הארץ כי יהוה הוא האלהים אין עוד:

(סא) ויהי לבבכם שלם עם יהוה אלהינו ללכת בחקיו ולשמר מצותיו כהיום הזה:

(סב) והמלך וכל ישראל עמו זבח זבח לפני יהוה:

(סג) ויזבח שלמה זבח השלמים אשר זבח ליהוה בקר עשרים ושתים אלף וצאן מאה ועשרים אלף ויחנכו את בית יהוה המלך וכל בני ישראל:

(סד) ביום ההוא קדש המלך את תוך החצר אשר לפני בית יהוה כי עשה שם את העלה ואת מנחה ואת חלבי השלמים כי מזבח הנחשת אשר לפני יהוה קטן מהכיל את העלה ואת המנחה ואת חלבי השלמים:

(סה) ויעש שלמה בעת ההוא את החג וכל ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד נחל מצרים לפני יהוה אלהינו שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום:

(סו) ביום השמיני שלח את העם ויברכו את המלך וילכו לאהליהם שמחים וטובי לב על כל הטובה אשר עשה יהוה לדוד עבדו ולישראל עמו:

(ט) ויהי כאשר כלה שלמה לבנות את בית יהוה ואת בית המלך ואת כל חשק שלמה אשר חפץ לעשות:

(ב) וירא יהוה אל שלמה פעם שנית כאשר נראה אליו בגבעון:

(ג) ויאמר יהוה אליו שמעתי את תפלתך ואת תחנתך אשר התחננת לפני הקדשתי את הבית הזה אשר בנית לשום שמי שם עד עולם והיו עיני ולבי שם כל הימים:

(ד) ואתה אם תלך לפני כאשר הלך דוד אביך בתם לבב ובישר לעשות ככל אשר צויתיך חקי ומשפטי תשמר:

(ה) והקמתי את כסא ממלכתך על ישראל עד עולם כאשר דברתי לדוד אביך לאמר לא יכרת לך איש מעל כסא ישראל:

(ו) כי אם שוב תשובון אתם ובניכם מאחרי ולא תשמרו מצותי חקתי אשר נתתי לפניכם והלכתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם:

(ז) והכרתי את ישראל מעל פני האדמה אשר נתתי להם ואת הבית אשר הקדשתי לשמי אשלח מעל פני והיה ישראל למשל ולשנינה בכל העמים:

(ח) והבית הזה עליון היה לכל עבר שמם יהיה כל עבר עליו ושרקו ואמרו על מה עשה יהוה ככה לארץ הזאת ולבית הזה:

(ט) ואמרו על אשר עזבו את יהוה אלהיהם אשר הוציא את אבתם מארץ מצרים ויחזיקו באלהים אחרים וישתחוו להם ויעבדום על כן הביא יהוה עליהם את כל הרעה הזאת:

(י) ויהי מקץ עשרים שנה אשר בנה שלמה את שני הבתים את בית יהוה ואת בית המלך:

(יא) חירם מלך צר עזר לשלמה בעצי ארזים ובעצי ברושים ובזהב לכל חפצו אז יתן המלך שלמה לחירם ערי הגליל:

(יב) ויצא חירם מצר לראות את הערים אשר נתן לו שלמה ולא ישרו בעיניו:

(יג) ויאמר מה הערים האלה אשר נתתה לי אחי ויקרא להם ארץ כבול עד היום הזה:

(יד) ותשלח חירם למלך מאה ועשרים ככר זהב:

(טו) וזה דבר המס אשר העלה המלך שלמה לבנות את בית יהוה ואת ביתו ואת המלוא ואת חומת ירושלם ואת חצור ואת מגדו ואת גזר:

(טז) פרעה מלך מצרים עלה ויתפש את גזר ויצתה באש ואת הכנעני הישב בעיר ויתנה שלוחים לחתן לאשה לבת שלמה:

(יז) ויבן שלמה את גזר ואת בית חורון התחתון:

(יח) ואת בעלת ואת תדמר במדבר בארץ:

(יט) וכל ערי המסכנות אשר היו לשלמה וערי המרכבות וערי הפרשים וכל חשק שלמה אשר חשק לבנות בירושלם ובלבנון ובכל ארץ ממשלתו:

(כ) כל העם הנותר מן האמרי החתי הפרזי החוי והיבוסי אשר לא מבני ישראל הם:

(כא) בניהם אשר נותרו אחריהם בארץ אשר לא יכלו בני ישראל החרם להחרים ויעל שלמה מס עבד עד היום הזה:

(כב) ומבני ישראל לא נתן שלמה עבד במלאכתו כי המה אנשי מלחמה והמה עבדיו ושריו ופלכיו ושריו ופרשיו:

(כג) אלה שרי הנצבים אשר על המלאכה לשלמה חמשים ומאתים הרדים בעם העשים במלאכה:

(כד) ואולם בת פרעה עלתה מעיר דוד אל ביתה אשר בנה לה אז בנה את המלוא:

(כה) ויעל שלמה שלש פעמים בשנה עלות ושלמים על המזבח אשר בנה ליהוה והקטיר אתו אשר לפני יהוה ויכל את הבית:

(כו) ויעש המלך שלמה אניות בעציון גבר אשר על אלת על שפת ים סוף בארץ אדום:

(כז) וישלח חירם בספנים עבדים אנשי אניות ידעי ים עם עבדי שלמה:

(כח) ויבאו אופירה ויקחו משם זהב ארבע מאות ועשרים ככר ויבאו אל המלך שלמה:

(י) ומלכת שבא שמעה את שמע שלמה לשם יהוה ותבא לנסתו בחידות:

(ב) ותבא ירושלם בחיל כבד מאד גמלים נשאים בשמים וזהב הרבה מאד ואבן יקרה ותבא אל שלמה ותדבר אליו את כל אשר היה עם לבבה:

(ג) ויגד לה שלמה את כל דבריה לא נעלם דבר מהמלך אשר לא הגיד לה:

(ד) ותרא מלכת שבא את כל חכמת שלמה והבית אשר בנה:

(ה) ומאכל שלחנו ומושב עבדיו ומעמד משרתיו ומלבושם ומשקיו ועלתו אשר יעלה בבית יהוה ותאמר אין עוד רוח בה:

(ו) ותאמר אל המלך אמת היה הדבר אשר שמעתי בארצי על דבריך ועל חכמתך:

(ז) ולא האמנתי לדברים עד אשר באתי ותראינה עיני והנה לא הגידו לי חצי הרבת חכמה ומוב על השמע אשר שמעתי:

(ח) אשרי אנשיך ואשרי עבדיך אלה העמדים לפניך תמיד השמעים את חכמתך:

(ט) יהי יהוה אלהיך ברוך אשר חפץ בך לתתך על כסא ישראל באהבת יהוה את ישראל להעמידם לעולם ויתנך עליהם למלך לעשות משפט וצדקה:

(י) ותתן למלך מאה ועשרים ככר זהב ובשמים הרבה מאד ואבן יקרה לא בא כבשם הנמה אשר נתנה מלכת שבא למלך שלמה:

(יא) וגם אניות חירם אשר נשאו זהב מאופיר הביאו מאופיר עצי אלמגים הרבה מאד ויעש המלך את עצי האלמגים מסלות לבית יהוה ולבית המלך וכנרות ונבלים למשררים לא בא כן עצי אלמגים ולא נראה עד היום הזה:

(יב) והמלך שלמה נתן למלכת שבא את כל חפצה אשר שאלה מלבד אשר נתן לה כיד המלך שלמה ותפן ותלך לארצה היא ועבדיה:

(יג) ויהי משקל הזהב אשר בא לשלמה בשנה אחת ששת מאות וששים ושש ככר זהב:

(יד) מלבד אנשי הרכלים וסחר הרוכלים וכל מלכי הערב ופחות הארץ:

(טו) ויעש המלך שלמה מאתים צנות זהב שקלים מזהב יעלה על צנה האחת ושלש מאות מגנים זהב כתתים יעלה על המגן האחד ויתנם המלך בית יער הלבנון:

(טז) ויעש המלך כסא גדול שן ויצפהו זהב מובחר:

(יז) ששה מעלות לכסא וראש עגל לכסא אחר בגבו ויד מזה ויד מזה למקום השבת ושני אריות עמדים אצל הידות:

(יח) ושנים עשר אריות עמדים שם על ששה המעלות מזה ומזה לא נעשה כן לכל ממלכות:

(יט) וכל כלי משקה המלך שלמה זהב וכל כלי בית יער הלבנון זהב סגור אין כסף לא נחשב בימי שלמה למאומה:

(כ) כי אניות למלך הלכות תרשיש עם אניות חירם אחת לשלש שנים תבוא אניות תרשיש נשאות זהב וכסף שן וקופים ותכיים:

(כא) ויגדל המלך שלמה מכל מלכי הארץ לעשר ולחכמה:

(כב) וכל מלכי הארץ מבקשים את פני שלמה לשמע את חכמתו אשר נתן האלהים בלבו:

(כג) והמה מביאים איש מנחתו כלי כסף וכלי זהב ושמלות נשק ובשמים סוסים ופרדים דבר שנה בשנה:

(כד) ויקבץ שלמה רכב ופרשים ויהי לו אלף וארבע מאות רכב ושנים עשר אלף פרשים ויניחם בערי הרכב ואת המלך בירושלם:

(כה) וכסף נתן המלך בירושלם כאבנים ואת הארזים נתן כשקמים אשר בשפלה לרב:

(כו) ומוצאים הסוסים אשר לשלמה ממצרים וקוה סחרי המלך יקחו מקוה במחיר:

(כז) ועלה ויצא מרכבה ממצרים בשש מאות כסף וסוס במאה וחמשים וכן לכל מלכי החתים וארם בידם יוציאו:

(כח) ויעש שלמה הרעה בעיני יהוה וילך אחרי אלהים אחרים אל כל אשר עשה דוד אביו לא שלם עם יהוה כדוד אביו:

(כט) אז יבנה שלמה במה לכמוש שקוץ מואב בהר אשר על פני ירושלם ולמלך שקוץ בני עמון:

(ל) וכן עשה לכל נשיו הנכריות מקטרות ומזבחות לאלהיהם:

(לא) ויהוה נאנף בשלמה כי נטה לבבו מיהוה אלהי ישראל אשר נראה אליו פעמים:

(לב) ויצו אתו על הדבר הזה לבלתי לכת אחרי אלהים אחרים ולא שמר את אשר צוה יהוה:

(לג) ויאמר יהוה אל שלמה יען אשר היתה זאת עמך ולא שמרת בריתי וחקתי אשר צויתי עליך קרע אקרע את הממלכה מעליך ונתתי לעבדך:

(לד) אך לא אעשה בימיך למען דוד אביך מיד בנך אקרענה:

(לה) ולא אקרע את כל הממלכה רק שבט אחד אתן לבנך למען דוד עבדי ולמען ירושלם אשר בחרתי בה:

(לו) ולבנו אתן שבט אחד למען היות נר לדוד עבדי כל הימים לפני בירושלם העיר אשר בחרתי לי לשום שמי שם:

(לז) ואתך אקח ומלכת בכל אשר תאוה נפשך והיית למלך על ישראל:

(לח) והיה אם תשמע אל כל אשר אצוך והלכת בדרכי ועשית הישר בעיני לשמר חקי ומצותי כאשר עשה דוד עבדי והייתי עמך ובניתי לך בית נאמן כאשר בניתי לדוד ונתתי לך את ישראל:

(לט) ואענה את זרע דוד אך לא כל הימים:

(מ) ויבקש שלמה להמית את ירבעם ויקם ירבעם וינס מצרימה אל שישק מלך מצרים ויהי במצרים עד מות שלמה:

(מא) ויתר דברי שלמה וכל אשר עשה וחכמתו הלא הם כתובים על ספר דברי שלמה:

(מב) והימים אשר מלך שלמה בירושלם על כל ישראל ארבעים שנה:

(מג) וישכב שלמה עם אבתיו ויקבר בעיר דוד אביו ומלך רחבעם בנו תחתיו:

(יא) ומלך רחבעם בשכם כי שכם באו כל ישראל להמליך אתו:

(יב) ויהי ירבעם בן נבט שמע בעודנו במצרים אשר ברח מפני המלך שלמה וישב ירבעם ממצרים:

(יג) וישלחו ויקראו לו ויבא ירבעם וכל קהל ישראל וידברו אל רחבעם לאמר:

(יד) אבינו הקשה את עלנו ואתה עתה הקל מעבדת אביך הקשה ומעלו הכבד אשר נתן עלינו ונעבדך:

(טו) ויאמר אלהם עוד שלשת ימים לכו שובו אלי וילך העם:

(טז) ויועץ המלך רחבעם את הזקנים אשר היו עמדים את פני שלמה אביו בהיותו חי לאמר איך אתם יועצים להשיב את העם הזה דבר:

(יז) וידברו אליו לאמר אם היום תהיה עבד לעם הזה ועבדתם ועניתם אתם ודברת אליהם דברים טובים והיו לך עבדים כל הימים:

(יח) ויעזב את עצת הזקנים אשר יעצוהו וייעץ את הילדים אשר גדלו אתו אשר עמדים לפניו:

(יט) ויאמר אליהם מה אתם יועצים ונשיב דבר את העם הזה אשר דברו אלי לאמר הקל מעל עלנו ואמרו אליו כה תדבר אל העם הזה אשר דברו אליך לאמר אבינו הכבד את עלנו ואתה הקל מעלינו כה תדבר אליהם קטני עבה ממתני אבי:

(כ) ועתה אבי הכביד עליכם עול ואני אוסיף על עלכם אבי יסר אתכם בשוטים ואני בעקרבים:

(כא) וילך ירבעם וכל העם אל רחבעם ביום השלישי כאשר דבר המלך לאמר שובו אלי ביום השלישי:

(כב) וישב המלך אל העם קשה ויעזב את עצת הזקנים אשר יעצוהו:

(כג) וידבר אליהם כעצת הילדים לאמר אבי הכביד את עלכם ואני אוסיף על עלכם אבי יסר אתכם בשוטים ואני בעקרבים:

(כד) וישמע המלך אל העם כי נהפכה סבה מעם יהוה למען הקים את דברו אשר דבר יהוה ביד אחיה השלני אל ירבעם בן נבט:

(כה) ויבן ירבעם את שכם בהר אפרים וישב בה ויצא משם ויבן את פנואל:

(כו) ויאמר ירבעם בלבו עתה תשוב הממלכה לבית דוד:

(כז) אם יעלה העם הזה לעשות זבחים בבית יהוה בירושלם ושב לב העם הזה אל אדניהם אל רחבעם מלך יהודה והרגני ושבו אל רחבעם מלך יהודה:

(כח) ויועץ המלך ויעש שני עגלי זהב ויאמר אלהם רב לכם מעלות ירושלם הנה אלהיך ישראל אשר העלוך מארץ מצרים:

(כט) וישם את האחד בבית אל ואת האחד נתן בדן:

(ל) ויהי הדבר הזה לחטאת וילכו העם לפני האחד עד דן:

(לא) ויעש בית אלהים על במות ויעש כהנים מקצות העם אשר לא מבני לוי:

(לב) ויעש חג בחדש השמיני בחמשה עשר יום בחדש כחג אשר ביהודה ויעל על המזבח כן עשה בבית אל לזבח לעגלים אשר עשה ויצב בבית אל את כהני הבמות אשר עשה:

(לג) ויעל על המזבח אשר עשה בבית אל בחמשה עשר יום בחדש השמיני בחדש אשר בדא מלבו ויעש חג לבני ישראל ויעל על המזבח להקטיר:

(יב) והנה איש אלהים בא מיהודה בדבר יהוה אל בית אל וירבעם עמד על המזבח להקטיר:

(ב) ויקרא על המזבח בדבר יהוה ויאמר מזבח מזבח כה אמר יהוה הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו וזבח את כהני הבמות המקטרים עליך ועצמות אדם ישרפו עליך:

(ג) ונתן ביום ההוא מופת לאמר זה המופת אשר דבר יהוה הנה המזבח נקרע והשפך הדשן אשר עליו:

(ד) ויהי כשמע המלך את דבר איש האלהים אשר קרא על המזבח בבית אל וישלח ירבעם את ידו מעל המזבח לאמר תפשו אתו ותיבש ידו אשר שלח עליו ולא יכל להשיבה אליו:

(ה) והמזבח נקרע והשפך הדשן מן המזבח כמופת אשר נתן איש האלהים בדבר יהוה:

(ו) ויען המלך ויאמר אל איש האלהים חל נא את פני יהוה אלהיך והתפלל בעדי ותשב ידי אלי ויחל משה את פני יהוה ותשב יד המלך אליו ותהי כבראשונה:

(ז) וידבר המלך אל איש האלהים בא הביתה עמדי וסעדה ואתנה לך מתן:

(ח) ויאמר איש האלהים אל המלך אם תתן לי חצי ביתך לא אבא עמך ולא אכל לחם ולא אשתה מים במקום הזה:

(ט) כי כן צוה אלי בדבר יהוה לאמר לא תאכל לחם ולא תשתה מים ולא תשוב בדרך אשר הלכת:

(י) וילך בדרך אחר ולא שב בדרך אשר בא בבית אל:

(יא) ונביא זקן אחד יושב בבית אל ויבאו בניו ויספרו לו את כל המעשה אשר עשה איש האלהים ביום ההוא בבית אל את הדברים אשר דבר אל המלך ויספרו לאביהם:

(יב) ויאמר אליהם אביהם איזה דרך הלך ויראו בניו את הדרך אשר הלך איש האלהים הבא מיהודה:

(יג) ויאמר אל בניו חבשו לי את החמור ויחבשו לו את החמור וירכב עליו:

(יד) וילך אחרי איש האלהים וימצאהו ישב תחת האלה ויאמר אליו האתה איש האלהים הבא מיהודה ויאמר אני:

(טו) ויאמר אליו בא עמדי הביתה ואכל לחם:

(טז) ויאמר לא אוכל לשוב עמך ולבא ולא אכל עמך לחם ולא אשתה עמך מים במקום הזה:

(יז) כי דבר אלי בדבר יהוה לא תאכל לחם ולא תשתה מים שם לא תשוב ללכת דרך אשר הלכת בה:

(יח) ויאמר אליו גם אני נביא כמוך ומלאך דבר אלי בדבר יהוה לאמר השיבהו אתך ויבא ביתו ויאכל לחם וישת מים:

(יט) וישב עמו ויאכל לחם בביתו וישת מים:

(כ) ויהי הם יושבים על השלחן ויהי דבר יהוה אל הנביא אשר השיבו:

(כא) ויקרא אל איש האלהים הבא מיהודה לאמר כה אמר יהוה יען כי מריתה את פי יהוה ולא שמרת את המצוה אשר צוך יהוה אלהיך:

(כב) ותשב ותאכל לחם ותשת מים במקום אשר אמר אליך אכל לחם ושתה מים לא תבא נבלתך אל קבר אבתיך:

(כג) ויהי אחרי אכלו לחם ואחרי שתותו ויחבש לו את החמור לנביא אשר השיבו:

(כד) וילך וימצאהו אריה בדרך וימתהו ותהי נבלתו מטלכת בדרך והחמור עמד אצלה והאריה עמד אצל הנבלה:

(כה) והנה אנשים עברים וראו את הנבלה מטלכת בדרך והאריה עמד אצל הנבלה ויבאו ויאמרו בעיר אשר הנביא הזקן יושב בה:

(כו) וישמע הנביא אשר השיבו מדרך ויאמר איש האלהים הוא אשר מרה את פי יהוה על כן נתנו יהוה לאריה ויטרפהו וימתהו כדבר יהוה אשר דבר אליו:

(כז) וידבר אל בניו לאמר חבשו לי את החמור ויחבשו:

(כח) וילך וימצא נבלתו מטלכת בדרך והחמור והאריה עמדים אצל הנבלה לא אכל האריה את הנבלה ולא טרף את החמור:

(כט) ויקח הנביא את נבלת איש האלהים וישאהו על החמור וישבהו ויבא העיר הזקן לספד ולקברו:

(ל) וישם את נבלתו בקברו ויספדו עליו הוי אחי:

(לא) ויהי אחרי קברו אתו ויאמר אל בניו לאמר בקברי קברוני עצמותיו אצל עצמותיו:

(לב) כי הקרא יקרא בדבר יהוה אשר קרא במזבח בבית אל ובכל בתי הבמות אשר בערי שמרון:

(לג) אחרי הדבר הזה לא שב ירבעם מדרכו הרעה וישב ויעש מקצות העם כהני במות כל רצה ימלא את ידו ויהי לכהני במות:

(לד) ובדבר הזה היה לחטאת לבית ירבעם להכרית ולכלות מעל פני האדמה:

(יג) בעת ההוא חלה אביה ירבעם:

(ב) ויאמר ירבעם אל אשתו קומי נא והשתנית ולא ידעו כי אשת ירבעם את ותלכי שלה בשלו ואת ותבאי שלה:

(ג) ולקחת בידך עשרת לחם ונקדים ונבלי דבש ובאי אליו הוא יגיד לך מה יהיה לנער:

(ד) ותעש כן אשת ירבעם ותקם ותלך שלה ותבא בית אחיה והוא לא יכל כי קמו עיניו מזקנה היתה:

(ה) ויהוה אמר אל אחיה הנה אשת ירבעם באה לדרש דבר מעמך בעבור בנה כי חלה אתה ודברת אליה כה וכה והיה בבואה והתנכרה:

(ו) ויהי כשמע אחיה את קול רגליה הבאה בפתח ויאמר באי אשת ירבעם למה זה תתנכרי לי ואני שלחתי אליך קשה:

(ז) לכי אמרי אל ירבעם כה אמר יהוה אלהי ישראל יען אשר הרימתיך מתוך העם ואתנך נגיד על עמי ישראל:

(ח) ואקרע את הממלכה מבית דוד ואתנה לך ולא היית כעבדי דוד אשר שמר מצותי ואשר הלך אחרי בכל לבבו לעשות רק הישר בעיני:

(ט) ותרע לעשות מכל אשר היו לפניך ותלך ותעש לך אלהים אחרים ומסכות להכעיסני ואתה השלכת אחרי גוך:

(י) לכן הנני מביא רעה על בית ירבעם והכרתי לירבעם משתין בקיר עצור ואפס בישראל ובערתי אחרי בית ירבעם כאשר יבער הגלל עד תמו:

(יא) המת לירבעם בעיר יאכלו הכלבים והמת בשדה יאכלו עוף השמים כי יהוה דבר:

(יב) ואתה קומי לכי לבתך ברגלות בבואך העירה ומת הנער:

(יג) וספדו לו כל ישראל וקברו אתו כי זה לבדו יבא לקבר מבית ירבעם כי נמצא בו דבר טוב אל יהוה אלהי ישראל בבית ירבעם:

(יד) והקים יהוה לו מלך על ישראל אשר יכרת את בית ירבעם ביום ההוא וגם עתה:

(טו) והכה יהוה את ישראל כאשר ינוד הקנה במים והנתש את ישראל מעל האדמה הטובה הזאת אשר נתן לאבתם וזרם אתם מעבר לנהר על אשר עשו את אשריהם מכעיסים את יהוה:

(טז) ויתן את ישראל על חטאות ירבעם אשר חטא וחטא את ישראל:

(יז) ותלך אשת ירבעם ותלך ותבא תרצה בבא על הסף הבית ותמת הנער:

(יח) ויקברו אתו ויספדו לו כל ישראל כדבר יהוה אשר דבר ביד עבדו אחיה הנביא:

(יט) ויתר דברי ירבעם אשר נלחם ואשר מלך הנם כתובים על ספר דברי הימים למלכי ישראל:

(כ) והימים אשר מלך ירבעם עשרים ושתים שנה וישכב עם אבתיו וימלך נדב בנו תחתיו:

(כא) ורחבעם בן שלמה מלך ביהודה בן ארבעים ואחת שנה בהמלכו ושבע עשרה שנה מלך בירושלם העיר אשר בחר יהוה מכל שבטי ישראל לשום שמו שם ושם אמו נעמה העמונית:

(כב) ויעש יהודה הרע בעיני יהוה ויקנאו אתו מכל אשר עשו אבתם בחטאתם אשר חטאו:

(כג) ויבנו גם המה להם במות ומצבות ואשרים על כל גבעה גבהה ותחת כל עץ רענן:

(כד) וגם קדש היה בארץ עשו ככל התועבות הגוים אשר הורישם יהוה מפני בני ישראל:

(כה) ויהי בשנת חמש לרחבעם עלה שישק מלך מצרים על ירושלם:

(כו) ויקח את אוצרות בית יהוה ואת אוצרות בית המלך את הכל לקח ויקח את כל מגני הזהב אשר עשה שלמה:

(כז) ויעש תחתם המלך רחבעם מגני נחשת והפקיד על יד שרי הרצים שמרי פתח בית המלך:

(כח) והיה בבוא המלך בית יהוה ונשאום הרצים ושבו אל תא הרצים:

(כט) ויתר דברי רחבעם וכל אשר עשה הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי יהודה:

(ל) ומלחמה היתה בין רחבעם ובין ירבעם כל הימים:

(לא) וישכב רחבעם עם אבתיו ויקבר עם אבתיו בעיר דוד ושם אמו נעמה העמונית וימלך אביה בנו תחתיו:

(טו) ובשנת שמנה עשרה למלך ירבעם בן נבט מלך אבים על יהודה:

(ב) שלש שנים מלך בירושלם ושם אמו מעכה בת אבישלום:

(ג) וילך בכל חטאת אביו אשר עשה לפניו ולא היה לבבו שלם עם יהוה אלהיו כלבב דוד אביו:

(ד) כי למען דוד נתן יהוה אלהיו לו נר בירושלם להקים את בנו אחריו ולהעמיד את ירושלם:

(ה) יען אשר עשה דוד הישר בעיני יהוה ולא סר מכל אשר צוהו כל ימי חייו רק בדבר אוריה החתי:

(ו) והיה מלחמה בין רחבעם וירבעם כל ימי חייו:

(ז) ויתר דברי אבים וכל אשר עשה הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי יהודה והיה מלחמה בין אבים ובין ירבעם:

(ח) וישכב אבים עם אבתיו ויקברו אתו בעיר דוד ומלך אסא בנו תחתיו בימיו שקטה הארץ עשר שנים:

(ט) ויעש אסא הטוב והישר בעיני יהוה אלהיו:

(י) ויסר את מזבחות הנכר והבמות ושבר את המצבות וגדע את האשרים:

(יא) ויאמר ליהודה לדרש את יהוה אלהי אבתיהם לעשות התורה והמצוה:

(יב) ויסר מכל ערי יהודה את הבמות ואת החמנים ותשקט הממלכה לפניו:

(יג) ויבן ערי מבצר ביהודה כי שקטה הארץ ואין עמו מלחמה בשנים האלה כי הניח לו יהוה:

(יד) ויאמר לבנו ונבנה את הערים האלה ונסב חומה ומגדלים דלתים ובריח עודנו הארץ לפנינו כי דרשנו את יהוה אלהינו דרשנו ויניח לנו מסביב ויבנו ויצלחו:

(טו) ויהי לאסא חיל נושאי צנה ורמח מיהודה שלש מאות אלף ומבנימן נושאי מגן ודרך מאתים ושמנים אלף כל אלה גבורי חיל:

(טז) ויצא אליהם זרח הכושי בחיל אלף אלפים ומרכבות שלש מאות ויבא עד מרשה:

(יז) ויצא אסא לקראתו ויערכו מלחמה בגי צפתה למרשה:

(יח) ויקרא אסא אל יהוה אלהיו ויאמר יהוה אין עמך לעזר בין רב לאין כח עזרנו יהוה אלהינו כי עליך נשענו ובשמך באנו על המון הזה יהוה אתה אלהינו אל יעצר עמך אנוש:

(יט) ויגף יהוה את הכושים לפני אסא ולפני יהודה וינסו הכושים:

(כ) ויקדם אסא ועם אשר עמו עד גרר ויפלו כושים לבלי להם כי נשברו לפני יהוה ולפני מחנהו וישאו שלל רב מאד:

(כא) ויכו את כל הערים סביבות גרר כי היתה פחד יהוה עליהם ויבזזו את כל הערים כי בז רב היה בהם:

(כב) וגם אהלי מקנה הכו ושבי צאן לרב ויבאו ירושלם:

(כג) ועזריהו בן עודד היתה עליו רוח אלהים:

(כד) ויצא לקראת אסא ויאמר אליו שמעוני אסא וכל יהודה ובנימן יהוה עמכם בהיותכם עמו ואם תדרשוהו ימצא לכם ואם תעזבוהו יעזב אתכם:

(כה) ורבים בישראל ימים רבים ללא אלהי אמת וללא כהן מורה וללא תורה:

(כו) ובעתים ההם אין שלום לבא ולצאת כי מהומות רבות על כל יושבי הארצות:

(כז) ונכתתה גוי בגוי ועיר בעיר כי אלהים הבהילם בכל צרה:

(כח) ואתם חזקו ואל ירפו ידיכם כי יש שכר לפעלתכם:

(כט) וכשמע אסא הדברים האלה והנבואה עדד הנביא התחזק ויעבר שקוצים מכל ארץ יהודה ובנימן ומן הערים אשר לכד מהר אפרים ויחדש את מזבח יהוה אשר לפני אולם יהוה:

(ל) ויקהל את כל יהודה ובנימן והגרים אתם מאפרים ומנשה ומשמעון כי נפלו עליו לרב מישראל בראתם כי יהוה אלהיו עמו:

(לא) ויקבצו ירושלם בחדש השלישי

כתן להם, ופירש דבריו שלא יאמר היאיבה על הארץ להיותו
ית' מוגבל במקום וכלתו בגדר גשמי, כי אם להדבק השגחתו
בהבתי הארץ, וזהו אמרו כי הנה השמים ושמי השמים, לל
הגלגלים כלם והגלגל העליון המקיף בכל לא יכלכלוך קף כי
הבית הזה? ואיך היה כוונת המאמר כי יש עקים על הארץ,
(כח) ותפלה אל תפלת עבדך ה' אלקי לשמוע אל הרנה ואל התפלה
אשר עבדך מתפלל לפניך היום, ואמר זה על עמו ישראל
החלקים אל תפלתו ויקבל אותה ברצון, ויקרן עמו עבד
ה' להיותו עובד אותו בכל לבבו ובכל נפשו, וגזר אמר אשר
עבדך מתפלל לפניך היום,
לל התפלל שהי רצונו להתפלל
היום ההוא בחומת מעמד,
ובחלו היה זה רצון והקדמה
לתפלתו. ומיד זכר התפלה
אשר היה מתפלל לפניו ית',
(כט) והיה עיניך להיות פתוחות אל הבית הזה לילה
ויום, לל שתדבק עם השגחתו,
כי העיניים כאמרו בו ית' על
ההשגחה, כמו שאמר * עיני
ה' משוטטות בכל הארץ, וזו
תפוצת הרצון בפי הפסוקים
הללו. ואפשר עוד לפרש בחלו
הפסוקי, שהלמה כוון בדבריו,
להודיע שהרות השכינה בבית
המקדש היה בזכות דוד אביו,
ולכן אמר בתפלת הדברים
ברוך ה' אלקי ישראל אשר דבר
בפיו וגו', מן היום אשר
הוצאתי את עמי ישראל ממצרים
לא בחרתי בעיר מכל שבטי
ישראל לבנות בית להיות שמי
שם, ואבחר בדוד להיות על
עמי ישראל, ויהי עם לבב דוד
לבנות בית וגו', ועל כן אמר
בבקשתו ועתה ה' אלקי ישראל
שמור לעבדך דוד אבי את
אשר דברת לו לאמר לא יכרת
לך איש מלפני יושב על כסא
ישראל וגו', וכאי שיתקיים
יאמינו כיעוד הזה אשר יעדת
את דוד על התמדת כסאו,
יהי רצון מלפניך שיהא אלקים על הארץ, רוצה לומר שתשרה
השכינה בבית הזה אשר בניתי, לל שתהיה בכלל במקום כי
אם שתפנה אל תפלת עבדך שלמה שתתפלל לפניך היום
הזה, והיה להיות עיניך פתוחות אל הבית הזה, כי כאשר
יראו ישראל שיהי הכבוד אלקי ושרה השכינה בבית הזה
אשר דברת לדוד, יאמינו כיעוד קיום והתמדת מלכותו, כי
כאו שהיות השכינה במשכן אלקי היה לות עמי על דבקות
משה והיותו כאחת דוד אביו, ככה בשרות השכינה בבית אשר
בנה שלמה בחנות דוד אביו יאמן היעוד הטוב אשר אמר דוד
שהיה אלקי החלקים, וזהו אמרו ועתה אלקי ישראל יאמן כל
דברך אשר דברת לעבדך דוד אבי, והדבור הזה הוא אשר
זכר למעלה לל יכרת לך איש וגו', אבל ברחשונה בקש שלמה
מהאל ית' שיאמור לדוד הסבד הטוב אשר דבר לו, ועתה
יבקש שיכון כבודו בבית, בחופן שבוה יאמן בעיני כל בית
ישראל שהבנו אמת וקיים לעד, ועל כן תמלא שפעמים רבות
בזמן המלכים זכר הכתוב שהיה השי מוחל לעוונותם בעבור
ישעי' נ"ה דוד עבדו, וכאו שאמר * ונגותי על העיר הזאת להושיעה
קלים קלב למעני ולמען דוד עבדי, ועל זה יסד דוד שיר המעלות * זכור
ה' לדוד את כל ענותו, כלומר עד שתמלא מקום לה' נבוקה

ושמע אל תפלת עבדך ועמך ישראל אשר יתפללו אל המקום הזה, לל כי בין שיהיה המתפלל יחיד או רבים ישמע תפלתם. ואמנם אמרו אשר זה ואשר תעשה על מקום שבתך אל השמים ושמעת ופלחת, פירושו עם היות שעקה וכאל זמן אתה תשמע אל מקום שבתך אל השמים מה שהתפלל לפניך כל אחד מבלעדי הבית, הנה יהיה יתרון הבית ומעלתו שתפלת אל עזבות המתפללי אליך מפני קדושת הבית, מה שלא היה אלו היה מתפלל ממקום אחר שלא תהיה סובלת על החוטא כי אם על ידי יסורין. הנה אם כן תועיל התפל' אשר יתפלל אל החוטא הזה שתסלח לו החוטא המתפלל שם בעבור קדושת הבית, שהכבת המקום המקודש תדבק שם ההשגחה, ומפני זה תהיה התפלה יותר מקובלת משם שתהיה ממקום אחר, והיה עם זה הסליחה והכפרה בשבת לכל אחד, וזהו אמרו ושמעת וסלחת. ולפי שבקש שלמה שיסלח ה' לל אשר יתפלל אליו בבית הזה, הוסיף (לח) עוד לומר שלא יסלח לו לבד כשיחטא לו ישראל, אלא אפי' כשיחטאו לו בדברים שהם בלתי ראוים לעשות, כי אם יחטאו לו בדברים שהם ראוים לעשות, כגון שיצא עליהם מלחמה מאויבם בדרך שילחם אותם, ויתפללו אליו בדרך הזה, ויתודו שמו, ויחזרו מחטאתם, כי אז ישמע ויסלח לחטאתם, ואמר אשר יחטאו לך כי אין אדם שלא יחטא, ואמר וחרה אפך בם ונתנם לפני אויביהם, כי אין ספק שכאשר יחטאו לו ישראל יכעוס עליהם ויעניש אותם, ואמר ושבו אליך והתחננו אליך בבית הזה, כי אין ספק שכאשר יחטאו לו ישראל וי

זכר לחרי זה הדברים הכוללים שיתפללו עליהם העם, שם
במלחמות למד בהכנף עמך ישראל, וזין ענין זה המאחר
כאשר ילכו בשבי ויתפללו בארצות הגוים, כי הכתוב לומר
בכזין והתקבו לליך בבית הזה, לכל היתה הכוונה שבאשר
ישראל יהיו נגפים לפני אויביהם בעוון שעשתם ושובו
לירושלם ויעשו תשובה ויתפללו, וזהו ושבו לליך והודו שמך
(לד) והתפללו והתקבו בבית הזה, הנה לו תשמע השמים
ומלחת לחטאת עמך ישראל, בענין שבאשר יחיו פעם לחרבת
להלחם באויביהם לא יהיו
עוד נגפים ולא ילכו בשבי
לפני אויבם לחרבם ולעמם,
דברי' לג ז והוא על דרך * שמע ה' קול
יהודה ואל עמו תביאנו וגו',
וזהו והשבותם אל הלחמה,
שישובו מהמלחמה לשר יחלו
אליך. והתקבו ל' דוד קמתי
כי, הכשרים בעיר אליך יחלו
למלחמה יתפללו ואתה תשמע
ויושבו היופים למלחמה:
ותחנם כאשר יהיה עפירת
(לה) גשמים, לשר בהעצר שמים
ולא יהיה מטר בעבור חטאת,
ונלה בזה אליך עפירת גשמים
בארץ ישראל כי אם לחשאת
העם, וכמו שאמרו בספרי
ברכו אין הגשמי' [אלא תפזתי
יורדים אלא אם בכל מסכת
ברכות ולא מלאתי מלשר זה
אם, ותכל בתוספ' תענית, פרק ג'
הלכה ז' עיי"ש ודוק:] כן במקרא עונותיהם של ישראל,
והסבה בזה משה לדוכנו גלה
(לו) ים כי אתה תאתרו * ארץ אשר ה'
אלקיך דורש אותה תמיד עיני
ה' אלקיך בה מראשית השנה
ועד אחרי' השנה, ובקש שלמה
שאשר יתפללו על המקום
הזה בבית התלקים עם
התשובה הרצויה, כמו שאמר
ומחטאת ישובון, כדי שתעבור
בעת הצרה, הנה לו אתה
תשמע השמי' ותסלח לחטאת'
(לז) ובזה תורם את הדרך הטוב',
לל שתודיעם על קיום עון
כשהיו השמים וישנו הדרך
הנכונה אשר ילכו בה ותתן
המטר על הארץ. והנה אמר ארלך, להניל שאלך הארץ
וזכותה ואלך העם ישתיר הטה. ואחר שזכר הגשמים זכר
מיני רעב אשר אחריהם שהיכם מפני עפירת הגשמים כי אם מפני
(לח) הטאת אזכור, וגם מיני קלייס ודבר, ועליהם אמר
רעב כי יהיה בארץ, כלומר בסבת שאם מטר לו ברך לו
בסבת הרוחות לו בסבת קום השמש בשבולי לו בסבות אחרות,
וגם בן זכר שדפון ירקון שהם אלקים רעים בשיהיו בארץ, לו
אלרבה לו מפני בשיבת, לו בשיבת החויב לגזר על ערי ישרל
(לט) וכללל כל נגע וכל מחלה, הנה כל תפלה וכל תחנה אשר
תהיה אם לכל האדם, רוצה לומר לכל איש בפרט,
ואם לכל עמך ישרלל אם יהיה להם בכללם נגע לו מחלה
לו לרת לויב, כי כל אחד ידע תונת לבו ומרכיו,
(מ) ויפרוש כפיו אל השמים בזה הבית תשמע השמים ותסלח
(לט) בקשתם כפי זכותם, ונוה אמרו ואתה לשים וגו', רוצה לומי
כפי זכותו ועניבו, כי בזה יבואו כלם לירלו לת השם הלכבד
כאשר יכירו וידעו שעונותיהם מבבו להם אלו הרעות,
ואעם התשובה וקבוצת הבית יסלחו בעוניהם ויוסרו לרותיה',
על דרך מה שאמר המשורר * כי עמך הסליחה למען תורא • תליס קל' ד'
ואמבם למה אמר שלמה תמיד ואתה תשמע השמים, והיה לי
בשיאמר ואתה תשמע, ומה ענין לשמים בזה, לאמור שאלהיות
הבהנת העולם התקיון הזה מוסבעת מהשמים, היתה תפלת
שלמה שהלל יתברך ישמע תפלת הקורא אליו בביתו ויעזר
המערכות השמיימיות, כדי
להסיר הרע המסודר מפלת
המערכה, ואעפי שיהיו שמה
סבות מעיקות ומוכעות מזה
הבה אלקינו ביכלתו המוחלט
יסיר המונעים ההם כלם,
וזהו ענין הסליחה שאמר
תמיד ואתה תשמע השמים
וסלחת. וכבר זכרתי בעם
היות שאמר בתפלתו וסלחת
ועשי, ונתת לאיש ככל דרכיו,
אין הכוונה שלא יעשה חבל
כי אם לבדיק, לבל שאחרי
שיפרוש כפיו בבי' הזה וייטיב
את לבו ומחשבותיו לפני ה',
מיד לא יזכרו הרשעות וכל
מעשיהו לא תוכרבה, כי זה
היה פעל קדושת הבית שהיית'
מביאה הבפר' והסליחה מבלי
יסורין, וזהו לאמרו ונתת
לאיש ככל דרכיו, לא הוא
עזב את עוונותיו והשליכם
מעל פניו, גם אתה בגודל
ורחמך תשליכם מעל פניך ולא
יעלו על לב, וכמו שאמר
* יבוקש את עון ישרלל ואיבנו וימים כ"ב
כי אסלח וגו'. ולאחר שהתפלל
שהשלה בתפלתו זכר שלשה
שמות, שהם תפלה תחנה
ובקה, ושלישם שמות בדרבי',
לכל הם כפי שלשה אלקים
שרלוי שיהיו בכל תפלה
שיתפללו הלחם על בוראו.
הלחד הוא בזכרון שבתי הלל
ית', וכמו שאחרלל יזכיר לחם
שבתו של מקום תפלה ותחנה לך לב לת
יתפללו, וזכרון השבתים
והחלולים בקרא רבה. ואלך
הבתי הוא בהיות לחם מלדיק ודן לת עמו בשהוא חושת
והמעשת עביבו ובתו, כלומר מה לכי ומה קיי? וזה בקרא
תפלה, שהוא משרש פלל, שעניבו משפט, כמו * ופללו אתו' ב' לב
אלקי', * רלה פניך לת פללתי. והחלק השלישי הוא בבקשת ברחני' לת
הלרבים ושלת הגוחל והקדושת תקנה, וכמו שאמר * תפיל ירמי' לת לב
לכי תשבתי לפני המלך, ומוסת הבתיבה והשמוע בזו שלשת
המלות החלה בדברי שלמה רבה תפלה ותחנה, כמו שאמר
לשמוע לל הרבה ולל התפלה, ואמר ובבית לל תפלת עבדך
ולל תחבתו. ואין ספק שפעמים ישמעו המלות החלה זו
בשמוש של זו, להיות עניבם קרוב, לכל המוכן והשמוש
השרשי לשר בכל לאמר מהם הוא כפי מה שאמרתי. ואחרי
שזכר כל מיני התפלו' לשר יעשו הפרט והכלל בבית המקודש,
(מא) זכר שם הבבלי שיבוא מישרלל ובא מלרן לבוקש להתפלל
בזה הבית למען שמו ישמע השמים ויעשה ככל לשר יקרל ליו
הבבלי,

לֹא־מֵעִמָּךְ יִשְׂרָאֵל הִיא וּבָא מֵאֶרֶץ
[מב] רְחוֹקָה לְמַעַן שִׁמֶךָ: כִּי יִשְׁמְעוּן אֶת־
שִׁמְךָ הַגָּדוֹל וְאֶת־יָדְךָ הַחֲזָקָה וּזְרֹעֲךָ
הַנְּטוּיָה וּבָא וְהִתְפַּלֵּל אֶל־הַבַּיִת הַזֶּה:
[מג] אַתָּה תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם מְכוֹן שִׁבְתְּךָ וְעָשִׂיתָ
כְּכֹל אֲשֶׁר־יִקְרָא אֵלֶיךָ הַנָּכְרִי לְמַעַן
יֵדְעוּן כָּל־עַמֵּי הָאָרֶץ אֶת־שְׁמֶךָ
לְיִרְאָה אֹתְךָ כְּעַמְּךָ יִשְׂרָאֵל וְלָדַעַת
כִּי־שִׁמְךָ נִקְרָא עַל־הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר
[מד] בָּנִיתִי: כִּי־יֵצֵא עַמְּךָ לַמִּלְחָמָה עַל־
אֹיְבוֹ בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר תִּשְׁלָחֵם וְהִתְפַּלְלוּ
אֶל־יְהוָה דֶּרֶךְ הָעִיר אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ בָּהּ
וְהַבַּיִת אֲשֶׁר־בָּנִיתִי לִשְׁמֶךָ:
[מה] וְשָׁמַעְתָּ הַשָּׁמַיִם אֶת־תְּפִלָּתָם וְאֶת־
תְּחִנָּתָם וְעָשִׂיתָ מִשְׁפָּטָם:
[מו] כִּי יֶחֶטְאוּ־לָךְ כִּי אֵין אָדָם אֲשֶׁר לֹא־
יֶחֱטָא וְאָנַפְתָּ בָם וְנָתַתָּם לִפְנֵי אוֹיֵב
וְשָׁבוּם שֹׁבֵיהֶם אֶל־אֶרֶץ הָאוֹיֵב
רָחוֹקָה אוֹ קְרוֹבָה:
[מז] וְהֵשִׁיבוּ אֶל־לִבָּם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבוּ־
שָׁם וְשָׁבוּ וְהִתְחַנְּנוּ אֵלֶיךָ בְּאֶרֶץ
שֹׁבֵיהֶם לֵאמֹר חָטָאנוּ וְהֶעֱוִינוּ רָשָׁעְנוּ:
[מח] וְשָׁבוּ אֵלֶיךָ בְּכָל־לְבָבָם וּבְכָל־נַפְשָׁם
בְּאֶרֶץ אֹיְבֵיהֶם אֲשֶׁר־שָׁבוּ אֹתָם
וְהִתְפַּלְלוּ אֵלֶיךָ דֶּרֶךְ אַרְצָם אֲשֶׁר־נָתַתָּה
לַאֲבוֹתָם הָעִיר אֲשֶׁר בָּחַרְתָּ וְהַבַּיִת
[מט] אֲשֶׁר־בָּנִיתִי לִשְׁמֶךָ: וְשָׁמַעְתָּ הַשָּׁמַיִם
מְכוֹן שִׁבְתְּךָ אֶת־תְּפִלָּתָם וְאֶת תְּחִנָּתָם
[נ] וְעָשִׂיתָ מִשְׁפָּטָם: וְסָלַחְתָּ לְעַמְּךָ אֲשֶׁר
חָטְאוּ־לָךְ וּלְכָל־פִּשְׁעֵיהֶם אֲשֶׁר פָּשְׁעוּ־בָךְ
וְנָתַתָּם לְרַחֲמִים לִפְנֵי שֹׁבֵיהֶם וְרִחֲמוּם:
[נא] כִּי־עַמְּךָ וְנַחֲלָתְךָ הֵם אֲשֶׁר הוֹצֵאתָ
מִמִּצְרַיִם מִתּוֹךְ כּוּר הַבַּרְזֶל:
[נב] לִהְיוֹת עֵינְךָ פְּתֻחֹת אֶל־תְּחִנַּת עַבְדְּךָ
וְאֶל־תְּחִנַּת עַמְּךָ יִשְׂרָאֵל לִשְׁמֹעַ אֲלֵיהֶם
[נג] בְּכֹל קָרְאָם אֵלֶיךָ: כִּי־אַתָּה הִבְדַּלְתָּם
לְךָ לְנַחֲלָה מִכֹּל עַמֵּי הָאָרֶץ כַּאֲשֶׁר
דִּבַּרְתָּ בְיַד מֹשֶׁה עַבְדֶּךָ בְּהוֹצִיאֲךָ אֶת־
אֲבוֹתֵינוּ מִמִּצְרַיִם אֲדֹנָי יְהוִה:
[נד] וַיְהִי כְּכַלּוֹת שְׁלֹמֹה לְהִתְפַּלֵּל אֶל־
יְהוָה אֵת כָּל־הַתְּפִלָּה וְהַתְּחִנָּה

הנכרי, כי ישמעו מזה את
תועלת, הלקח שילמדו
ללכת את הבית הנכבד כעם
ישראל, והנכרי שיכירו וידעו
כי שם ה' נקרא על הבית.
והנה לא למד שלמה בנכרי
ובתת לו ככל דרכיו, לו לבדו
תדע את לבבו כמו שלמדו
בישראל, לפי שתפלת ישראל
תלויה בתשובה ותפלת הנכרי
היתה כלי תכלית, כי כידוע הוא
שאין לבו שלם ונכון עם
(מד) השם: והנה למד למדני זה כי
יפת עמך למלחמה, ושלחתי
למה למד זה למדני שכבר
כתוב כל זה למעלה? גם
למה לו הבית כל עיקר ישרל
זה למד זה ועניין הנכרי
בלחודו? ומה המוכך שהכניס
ענין הנכרי בין תפלות ישרל
ונכריו? הנה תשובת כל זה
הוא, שנתבאר עד עתה וכל
כל התפלות למד יעשו בבית
המקודש, לפי שהכבים שכן
שלם למחכרו, ושם לעכיבי
הכללי בנפילון המלחמות,
ושם בהעבר שמים, ושם
בשאר הצרות והחלאים כלם,
ושם בענין הנכרי שיבוא
להתפלל אל הבית הזה,
ולחרי שזכר כל זה שהיה
עניינו התפלה בבית ובמקום
הזה, הביא פרשה לחרת
מהתפלות למד יעשה לפ
הנכרי כי אם ישרל בהיותם
בארץ לויכיהם כשיד יתפללו
בכוונתם נגד העיר יהושלם
ונגד בית המקדש, ובקש
מהשם שחשיב שיכ' מתפללים
בבית להיותם שבויים ומשומם
הארצות מכוונים לבם אליה
ישמע תפלתם, וגם כי יפל
עמך למלחמה על אויבו בדרך
למד תשלחם, לא שיין רשוי
לנפלת להלקח כי אם בהיותם
מלכים בשכיבה, אם על ידי
בבית ואם בשאר החלאים
והתוויים, הנה לו כשיד
יתפללו ההולכים למלחמה
דרך העיר והבית הזה,
(מה) לשפלי שהם חון מחכה ישמע
תפלתם ויעשה משפטם,
רומה לומר המשבע הרשוי
לויכים כפי זכותם. או
יהיה ועשית משפטם שיקום
נקמתם, והוא כמו * כי
תלים ט' ה' עשית משפטי ודיני, ולחכם
(מו) אם יהיו הם קטלים ולא
יהיו רשויים לתשובה, כי
אם להיותם גוללים, לחרי

חֲזֹאת קֹ֖רֶם מִלְּפָנַ֣י מְזַבַּ֑ח יְהוָ֖ה מִכְּרַ֥ע
עַל־בִּרְכָּ֛יו וְכַפָּ֥יו פְּרֻשׂ֖וֹת הַשָּׁמָֽיִם׃
[כה] וַיַּעֲמֹ֗ד וַיְבָ֤רֶךְ אֶת־כָּל־קְהַ֙ל יִשְׂרָאֵ֔ל
[נו] קוֹל֙ גָּד֔וֹל לֵאמֹ֑ר בָּר֣וּךְ יְהוָ֗ה אֲשֶׁ֤ר
נָתַן֙ מְנוּחָ֔ה לְעַמּ֖וֹ יִשְׂרָאֵ֑ל כְּכֹ֖ל אֲשֶׁ֥ר
דִּבֶּ֛ר לֹא־נָפַ֥ל דָּבָ֖ר אֶחָ֑ד מִכֹּ֣ל דְּבָר֗וֹ
חַסּ֔וֹב אֲשֶׁ֥ר דִּבֶּ֖ר בְּיַ֥ד מֹשֶׁ֖ה עַבְדּֽוֹ׃
[נז] יְהִ֤י יְהוָה֙ אֱלֹהֵ֣ינוּ עִמָּ֔נוּ כַּאֲשֶׁ֥ר הָיָ֖ה עִם־
אֲבֹתֵ֑ינוּ אַל־יַעַזְבֵ֥נוּ וְאַל־יִטְּשֵׁ֖נוּ׃
[נח] לְהַטּ֤וֹת אֵלָיו֙ לְבָבֵ֔נוּ לָלֶ֖כֶת בְּכָל־דְּרָכָ֑יו
וְלִשְׁמֹ֞ר מִצְוֹתָ֣יו וְחֻקָּ֗יו וּמִשְׁפָּטָ֛יו אֲשֶׁ֥ר
צִוָּ֖ה אֶת־אֲבֹתֵֽינוּ׃ [נט] וְיִהְי֣וּ דְבָרַ֗י אֵ֚לֶּה
אֲשֶׁ֣ר הִתְחַנַּ֔נְתִּי לִפְנֵ֖י יְהוָ֑ה קְרֹבִ֞ים אֶל־
יְהוָ֤ה אֱלֹהֵ֙ינוּ֙ יוֹמָ֣ם וָלָ֔יְלָה לַעֲשׂ֥וֹת
מִשְׁפַּ֖ט עַבְדּ֑וֹ וּמִשְׁפַּ֥ט עַמּ֖וֹ יִשְׂרָאֵ֥ל דְּבַר־
יוֹם֙ בְּיוֹמ֔וֹ׃ [ס] לְמַ֗עַן דַּ֚עַת כָּל־עַמֵּ֣י הָאָ֔רֶץ
כִּֽי־יְהוָ֥ה הוּא֙ הָאֱלֹהִ֔ים אֵ֥ין עֽוֹד׃
[ס] וִֽיהִי־לְבַבְכֶ֥ם שָׁלֵ֛ם עִם־יְהוָ֥ה אֱלֹהֵ֖ינוּ
לָלֶ֣כֶת בְּחֻקָּ֑יו וְלִשְׁמֹ֥ר מִצְוֹתָ֖יו כַּיּ֥וֹם
הַזֶּֽה׃ [סג] וְהַמֶּ֥לֶךְ וְכָל־יִשְׂרָאֵ֖ל עִמּ֑וֹ
זֹבְחִ֖ים זֶ֥בַח לִפְנֵ֖י יְהוָֽה׃
[סג] וַיִּזְבַּ֣ח שְׁלֹמֹ֗ה אֶת־זֶ֙בַח֙ הַשְּׁלָמִ֔ים אֲשֶׁ֥ר
זָבַ֖ח לַיהוָ֑ה בָּקָ֛ר עֶשְׂרִ֥ים וּשְׁנַ֖יִם
אֶ֣לֶף וְצֹ֔אן מֵאָ֥ה וְעֶשְׂרִ֖ים אֶ֣לֶף וַיַּחְנְכוּ֩
אֶת־בֵּ֨ית יְהוָ֜ה הַמֶּ֗לֶךְ וְכָל־בְּנֵ֥י יִשְׂרָאֵֽל׃
[סד] בַּיּ֣וֹם הַה֗וּא קִדַּ֤שׁ הַמֶּ֙לֶךְ֙ אֶת־תּ֣וֹךְ הֶֽחָצֵ֔ר
אֲשֶׁ֥ר לִפְנֵֽי־בֵ֖ית יְהוָ֑ה כִּֽי־עָשָׂ֣ה שָׁ֔ם אֶת־
הָעֹלָ֖ה וְאֶת־הַמִּנְחָ֑ה וְאֶת־חֶלְבֵ֖י הַשְּׁלָמִֽים
[סה] חֶלְבֵ֥י הַשְּׁלָמִ֖ים׃ וַיַּ֣עַשׂ שְׁלֹמֹ֗ה בָּעֵת־הַהִ֤יא

תלים ל' כ' על דרך מאמר המזמור * בקולי אעקה אל ה' וישמע לי, ומפני זה שעשית במה שעבר תכבי ושמע תפלתי בעתיד, וכזה הוא הדרך בתפלה העליונית:

(כה) ויהי כשלות שלמה וגו'. מפני הכתוב שכתוב כאן שלמה להתפלל את כל התפלה והתחנה הזאת בבריע' בקיצור והשתוקקה לנגוה (כה) יתברך, רמה לברך את העם וקם על רגליו, כי לא היה רשות שיברך את העם בחזקת הקופן מהכריעה שבירך (נו) והתפלל לפני ית', והקריס לברכתו ברוך ה' אשר נתן מנוחה לעמו ישראל, לומר שעל המנוחה ועל בחינת הארון הנכתבת יהיו שניו וברכתו, ואמר זה על מה שאמר משה דברי, יג' בפרשת ראה * והניח לכם מכל אויביכם מסביב וגו', (נז) וזה יבקש ממנו ית' שיהיה עמהם כמו שהיה עם אבותיו, כלומר שעם היות שכבר בקשתים מה שיעד לתת לאבותם יבקש ויעתר מידוע הארץ, הנה לא יעזבם ולא יעשה עמהם מה שיעד לעשה הזה? והנה כבר עשיתי עמהם מה שנשבעתי, לכל יהיה עמהם תמיד כמו שהיה [סא] עם אותם הקדושים קודם שנתן להם את הארץ, ולא יעזוב את עמו ישראל ויעזר לבבכם וילכיכם בדרך ישרה, כדי שילכו בכל דרכיו וישמרו מצותיו. ואם כפרש כאשר היה עם אותנו על דור המדבר שיכחישם כמו שעשה להם, רמזו לפה' שלא יעזבנו ולא ישכחנו מעליו השגחתו כאשר עשה לדור (כט) המרגלים עד תומם. ועוד התפלל שיהיו דבריו (והם הבקשות אשר זכר למעלה בעניין המתפללים על הבית הזה) קרובים אל השם יומם ולילה, כלומר שיעשה משפט עבדו, ומשפט עמו ישראל כשהתפללו היקיל, דרך כלל דבר יום ביומו, לפי בכל יום ויום. ולולי שכיון באמרו משפט עבדו על שלמה (ל) עמנו שבקש על זה. ואמר שבזה ימשך תועלת עמוס, והוא שידעו כל עמי הארץ כי ה' הוא האלקים אין עוד. לבד לפי שקבלת התפלה בבית היתה תלויה בתשובה ומעשים טובים, (לא) הזהירם מיד באמרו והיה לבבכם שלם עם ה' אלקינו ללכת בחקיו ולשמור מצותיו כיום הזה, כלומר אמר כי אם לא (לב) תעשו כן לא יקבל תפלתכם: ומפני הכתוב שהיה המלך בקר עשרים ושנים אלף ומאה ועשרים אלף, והוא בחמת זבח נדול וכורח מפכים עם נדולת הבית ומעלתו ועם מעלת המלך וכבודותיו. וכבר אמרו ז"ל בתנחומא בשהוקם המשכן כפר בעד העולמים במדבר לפי שהיו יושבים ובפי המדבר הקריבו לפניך, כשתכנם לפלטין שלך יתה רואה כמה קריבנו, וכמ' פרים בקריב לפניך, ההלל * הטיבה תלים נ"ו ט' ברחמיך את ירון ונו', או תתפרנן זכות נדול עולה וכליל תו יעלו על מזבחך פרים, הלו הם קרבנות של שלמה. הורו בזה כי התנדל מעלת שלמה בעיניהם כיון ה' ממעלת לפני המדבר וכיחיו על לפת כמה וכמה: וזכר הכתוב שלהיות (כד) הקרבנות רבים קדש המלך את תוך החצר, רומה לומר שגר הכהנים, בתוכן שהיו מקריבים שם הקרבנות על הרפסה, והיה זה לפי שמזבח הנחשת לבד עשה שלמה שהיה עשרים לחמה תרבו ועשרים רחבו כמו שנזכר בדברי הימים, היה קטן מהכיל. ועם היותו מזבח לנבים כמו שמותה התורה, הנה קרבו מזבח הנחשת, לפי שהיה מרופה בחשת, כמו שנקרא מזבח הזהב להיותו מרופה זהב. וכבר רמזנו על זה (פו) זה לעתות תלוקות, והיותר רק נא עת מתיישב כפי פשט הכתובים הוא, שאין רצוי לקחוב שאמר זה על מזבח הנחשת לבד עשה משה במדבר, כי הנה בדברי הימים מפורש שהיה זה המזבח לבד נבה שלמה, ואמנם המזבח לבד נבה משה נגנו עם לחל מועד, ומזבח שלמה שהיה עשרים לחמה לרחבו ועשרים רחבו לא היה מכיל רוב העולות והחלבים, וכבר אמרו קושי על זה, שהרי אם מזבח הנחשת שעשה משה היה קטן על קטן, ואמר הכתוב לפני יי' עולות ושלמים, המזבח הזה, והמזבח שעשה שלמה היה עשרים על עשרים, ולפי קטנן העולות וקטנן החמות לא היה מזבח שלמה מכיל לפי שעה עשר לפני, ואיך לפי יכיל נקר עשרים ושנים לפני מאה ועשרים לפני? ותו לפי לא היו לפני החלבים, כי שלמים היו כלי לפו, ובמזבח של משה אמר לפני עולות שהיה כלים כלים, נאמר כי נם הנה היו עולות רבות ומכחות, כי לא מצה רק השלמים, והעולות היו רבים עד כי בין העולות והמכחות וחלבי השלמים לא יכול המזבח שעשה שלמה להכיל את הכל עד שהוצרך שלמה לקדש לפנת החצר: ומפני הכתוב עוד שעשה (פה) שלמה את החג וכל ישראל עמו שבעת ימים ושבעת ימים, וכבר

את־החג וכל־ישראל עמו קהל גדול מלבוא חמת עד־נחל מצרים
לפני יהוה אלהינו שבעת ימים ושבעת ימים ארבעה עשר יום׃
ביום השמיני שלח את־העם ויברכו את־המלך וילכו לאהליהם שמחים
וטובי לב על כל־הטובה אשר עשה יהוה לדוד עבדו ולישראל עמו׃

הפטרת שמיני עצרת

ויהי כאשר כלה שלמה לבנות את־בית יהוה ואת־בית המלך ואת כל־חשק שלמה אשר חפץ לעשות׃ וירא יהוה אל־שלמה כאשר שמע את־תפלתך ואת־תחנתך אשר התחננת לפני׃ קדשתי את־הבית הזה אשר בנית לשום שמי שם עד־עולם והיו עיני ולבי שם כל־הימים׃ ואתה אם־תלך לפני כאשר הלך דוד אביך בתם־לבב וביושר לעשות ככל אשר־צויתיו וחקי ומשפטי תשמר׃ והקמתי את־כסא ממלכתך כאשר כרתי לדוד אביך לאמר לא־יכרת לך איש מעל כסא ישראל׃ ואם־שוב תשובון אתם ובניכם מאחרי ולא תשמרו מצותי חקותי אשר נתתי לפניכם והלכתם ועבדתם אלהים אחרים והשתחויתם להם׃ והכרתי את־ישראל מעל פני האדמה אשר נתתי להם ואת־הבית אשר הקדשתי לשמי אשר אשלח מעל פני והיה ישראל למשל ולשנינה בכל־העמים׃ והבית הזה אשר היה עליון לכל־העבר עליו ישם ואמר מדוע עשה יהוה ככה לארץ הזאת ולבית הזה׃ ואמרו על אשר עזבו את־יהוה אלהיהם אשר הוציא את־אבותם מארץ מצרים ויחזיקו באלהים אחרים וישתחוו להם ויעבדום על־כן הביא יהוה עליהם את כל־הרעה הזאת׃

ויהי מקץ עשרים שנה אשר בנה שלמה את־שני הבתים את־בית יהוה ואת־בית המלך ואת כל־חפץ שלמה אשר חפץ לעשות׃ גם־חירם מלך־צר נשא את־שלמה בגבעות אשר־נתן לו ויקצו עליהם׃ ויאמר מה־הערים האלה אשר נתתה לי אחי ויקרא להם ארץ כבול עד היום הזה׃ ותשלח חירם למלך מאה ועשרים ככר זהב׃ ויהי מקץ עשרים שנה אשר בנה שלמה את־שני הבתים׃ ואת־העיר חירם לא־בנה כאשר בנה שלמה׃ ויתן חירם לשלמה מאה ועשרים ככר זהב׃ ויהי מקץ עשרים שנה אשר בנה שלמה את־שני הבתים׃ ואת־העיר חירם לא־בנה כאשר בנה שלמה׃ ויתן חירם לשלמה מאה ועשרים ככר זהב׃

ומקומריותיך ומכית לכיך והפשט ממך המכתנים ועיין כספר
מקוה שלי לפי עומק , כי סם ביאורתי כל זה בשלמות
גדול וזהו הטעם תשבי * העגן והקם לפני וכרתי , המה היו
עמוד העגן ועמוד הקם לפני הולך לפני בכי ישראל
בקשקם ממצרים , כי הנה שלש ית' לפניהם לורו בברית ועגן
שמות יג כב הכבוד סביבו , ולפי יקשה עליך מה שאמר הכתוב * שהיה
הולך עמוד העגן יומם ועמוד הקם לילה , לפי שעם היות
שניהם מתקטרים הקם והעגן , היה הקם נראה בלילה
להעדר לור הטשש ולפ היה נראה ביום מפני הגלון השחור ,
כמו שיהיה בלור הכוכבים שבהיותם תמיד על הארץ לפ יראו
ביום ויראו בלילה להסתר השמש , ולזה היה עמוד הקם נראה
בלילה לווהרו ועמוד העגן היה נראה ביום לעניו , עם היות
שבאמר עמדו על היום נראו שניהם יחד בלילה לחת , כמו
שם יג כ שאמר * ויהי העגן והחשך ויאר את הלילה , והעגן התלקי
הוא והאור הדומה לקם שבקרא כבוד ה' המה ירדו על הר
שם יט ט סיני , כמו שאמר * הנה אנכי בא אליך בעב העגן , ואמר
שם שם יו * והר סיני עשן כלו מפני אשר ירד עליו ה' בקם ויעל עשנו
כעשן הכבשן , כי העשן הוא היה העגן המוכב את הקם ,
וכמו שכתב רש" מתוך העגן , עגן זה כמו עשן , ובפרשת כי
שם לג ט תשא כאמר * והיה ככח משה התלה ירד עמוד העגן ועמד
פתח האהל ודבר עם משה , ובתוך אותו העגן היה האור
שם שם ע הנגרח , ולכן אמר שם * ורקח כל העם את עמוד העגן
עומד פתח האהל וקם כל העם וישתחוו איש פתח לאהלו ,
לפי שבתוך העגן היה הכבוד התלקי , ולכן היה הכבוד
שם לד ה למשה מתוך העגן , כמו שאמר * וירד ה' בעגן ויתיצב עמו
ויקרא יו כ שם ויקרא בשם ה' , וכתיב * כי בעגן אראה על הכפורת ,
והעגן והכבוד הוא הוא לשון אחד מלת את המשכן , כמו שאמר
שמות מ לד * ויכס העגן את אהל מועד וכבוד ה' מלא את המשכן , הנה
ביאר שכבוד ה' הוא נאמר על העגן לשון בתוכו הקם ,
היה שם כבוד ה' נאמר בייחוד על האור העליון שהוא קם
לוכלת , ובשבורו יקרא העגן המוכב לותו עגן הכבוד ,
והמקובן מזכיהם עגן וקם יקרא גם כן בכללות כבוד ה' , כי
ויקרא ט כג יקרא הכלל בשם החלק , וכיוצ המלוחים נאמר * וירא כבוד
כד ה' אל כל העם ותצא אש מלפני ה' ותאכל על המזבח וגו' ,
זכר שראה הכבוד שהוא העגן וקם בתוכו וצילת הקם מתוכו
ותאכל על המזבח , ובשניו האש והמרגלים ומקלוקת
קרח ומי מריבה נזכר תמיד כבוד ה' שראה אל העדה ,
והוא עמוד העגן שהיה הקם בתוכו , ובספר ולקח הדברים
לפי שהוקיל משה בחר את התורה לא נזכר בשום מקום כבוד
ה' , אלא זכר בפירוש תמיד הקם העגן והערפל . הנה
התחבר מכל זה שהעגן והקם אשר רחו ביציאת מצרים ועל
הים ובמעמד הר סיני ובקמ' המשכן וביום השמיני למלוחים
ובכל ימי המדבר , הוא עמוד אחו בבית התלקים אשר בנה
שלמה לחרי שהכניס הארון אל קדש הקדשים והוא השרש
השלישי . ולהיות כבוד ה' נאמר ביחוד על הקם והכללות
על העגן והקם , לחר כאן בספר מלכים והעגן מלא את
בית ה' , והוא עגן הכבוד שהיה בתוכו הקם , ואחר ולא יכלו
הכהנים לעמוד לשרת מפני העגן כי מלא כבוד ה' את בית
ה' , לא שלא יכלו לעמוד לשרת משכי סבות , התלקת מפני
העגן , והשני מפני הקם , וזהו כי מלא כבוד ה' את בית ה'
שהוא הקם שבקרא כייחוד כבוד ה' , ויתבאר בזה ו"ו התוספת ,
כלומ אחר וכי מלא כבוד ה' שהיה הסבה השבית
להקשות על זה מאשר זכר הכתוב בכאן שהעגן והכבוד מלא
את בית ה' קודם תפלת שלמה , ובדברי הימים כתוב שירד
הקם בכללות שלמה להתפלל , כי הנה קודם תפלת שלמה
כשהוכח הארון במקומו ירד העגן והקם בתוכו הנקרא כבוד
ה' ומלא את הבית , ואחר שלמה עליו ה' אחר לשכון בערפל
והתפלל תפלותיו כלם , וככלותו להתפלל ירד אותו הקם
אשר היה בתוך העגן על המזבח כמו שנזכר בדברי הימים .
והנה זכר הכתוב כאן בספר מלכים ירידת הקם על המזבח
בקולר , לפי שכבר היה ידוע ירידת הקם בקבוצת המזבח ,
כמו שהיה ביום המלוחים * , ובגזרן תרוכה היכוני * , וכן ויקרא ט' כד
וכרו קול שירד להכל ולמקטרתו ולכם ולבניו על עולותם לה כ' כח מו
ולהכרתם כשכבה המזבח , ולהיות זה דבר כהוג תמיד בקבצת עיין לפי
המזבח , לא רלה כותב הספר מזה לספר בו הפרשים שזכר ולהלבע שם
עזרא בספרו . ואחכם לא זכר שם בדברי הימים דבר מהענן
כי שם מהקם והכבוד , לפי שהכבוד כאמר שמה על הענן
והקם אשר בתוכו , שהוא שם כאמר בכללם כמו שזכרתי , ולזה
אמר שם שלא יכלו הכהנים לבקם לו בית ה' כי מלא כבוד ה' את
בית ה' , שזהו עצמו מה שאמר כאן בספר מלכים על הענן .
ואחכם מה היה תכלית תפילות הרקות כל זה , הנה הוא לפי
שהכבוד הנכרא הזה , לא הענן והקם הם דעל השכינה
התלקית מוריס עליה , ובכיאתם אל הבית היה להודיע
שהשכינה הש' והשגחתו תשרה שמה , ולזה כאמר בעמוד הענן
ועמוד הקם * וה' הולך לפניהם יומם , * ויסע מלאך אמו' יג כא
התלקים , לפי שהני העמודים הסם היו דעלי ההשגחה . ויל יש
ולולי שלפניהם כוון גם כן שלמה בשני העמודים לשר עשה
שם פתח בית ה' , והיה יכין כנגד עמוד הענן ובועז כנגד
עמוד הקם , כמתפלל ומתחנן שהאור התלקי והענן כבודו
יבואו שמה , ובתפלותם תשרה השכינה התלקית והשגחה
העליונה בבית ה' וזהו השרש הרביעי . וזהו לי לבאר בזה
המקום מזה הדרוש על דרך הידיעה המקובלת : וכבר בשלר
להתיר השאלה החמשית לשר שאלתי בפרשה , והיה לוך לק
בקע שלמה מלת הסם יתברך שיעשה בבית המקדש כסים
ובפלוחות , למען ידעו ויתבוננו כל בני אדם כי שם הסם
בקרא על הבית ושכיתו בתוכו ? והנה מלאנו לקול שאמרו
בלבות עשרה כסים בעשו בבית המקדש , לא הפילה אשה פרקי לבות
מריח בשר קדש , ולא הסריח בשר הקדש מאולם , ולא ברלה פרק ה' מם
זבוב בבית המטבחים , ולא לוכע קרי לכהן גדול ביום
הכפורים , ולא כבו גשמים אש של עצי המערכה , ולא נצחה
רוח לת עמוד העגן , ולא נמלא פכול בעומר ובשתי הלחם
ובלחם הפנים , עומדים לפופים ומשתחוים רוחים , ולא
הזיק נחש ועקרב בירושלם , ולא אמר אדם לחבירו לר לי
המקום כשעולין לרגל וכו' . ואם היו נעשים הנסים התלה
בבית המקדש תמיד היך לא נקש עליהם שלמה בתפלתו ? כי
זה ממה שיעיד יותר על קדושת הבית , אבל תשובת זה
מבוארת היא , שבשר התכאר בזולת זה המקום , שהנסים
לא יעשה לותם התלה כי אם לצורך השעה והתכלית הכרתי ,
והנה שלמה רלה שהשם ית' יעשה בבית מקדשו שכי נסים
מפורסמים גדולים תלד , והם העגן אשר היה תמיד בקדש
הקדשים , והקם השמיני הירוד על המזבח שהיה רובן בתוכו
כתיב , כמו שזכרו קול , ותלרי היות שמה שכי הנסים יותר בקם
הגדולים והמפורסמים התלה , לא היה לריך לבקש על נסים
אחרים , אם להיותם בלתי הכרחיים , ואם לפי שלא היתה
כוונתו לגמות הרוח כי אם להועיל לעם ישראל , ולכן בקש
על עניכם ותפלותיהם ולרכיהם לא על שאר הדברים שלא
היה בהם תועלת . והנה הנסים ההם שזכרו קול שהיו
נעשים בבית המקדש היו נעשים לכבוד הבית , ולא היו
מרגישים בהם כי אם היושרלים מתחיכים בני מתחיכים
שהיו נותנים לליהם לב , ולא היה ליזי שיבקש שלמה
שיעשה לותם , לתרי שלא היו על ההכרח עם היותו יתברך
עושה לותם כפי רלונו ותפלתו . וכבר ברמוז גם הנסים
ההם וולתם במה שאמר בתחלת תפלתו , להיות עיניך
פתוחות אל הבית הזה לילה ויום אל המקום אשר
אמרת יהיה שמי שם , ומשאמר הזה יכבול שתהיה השגחתו
שמה בדברים תלקיים תמידים , והם הנסים שיעשה שמה ,
ועליהם השיבו ית' הקדשתי את הבית הזה אשר בנית לשום
שמי שם , רוצה לומר שתהיה בנית קדושה רבה ונסים
גדולים , בחופן שיקרא שם ה' על
הבית ההוא :

ט

[ה] וַיְהִי כְּכַלּוֹת שְׁלֹמֹה לִבְנוֹת אֶת־
בֵּית יְהוָה וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֵת כָּל־
חֵשֶׁק שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר חָפֵץ לַעֲשׂוֹת׃

[ו] וַיֵּרָא יְהוָה אֶל־שְׁלֹמֹה שֵׁנִית כַּאֲשֶׁר
נִרְאָה־אֵלָיו בְּגִבְעוֹן׃

[ז] וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו שָׁמַעְתִּי אֶת־תְּפִלָּתְךָ
וְאֶת־תְּחִנָּתְךָ אֲשֶׁר הִתְחַנַּנְתָּה לְפָנָי
הִקְדַּשְׁתִּי אֶת־הַבַּיִת הַזֶּה אֲשֶׁר בָּנִיתָה
לָשׂוּם שְׁמִי־שָׁם עַד־עוֹלָם וְהָיוּ עֵינַי
וְלִבִּי שָׁם כָּל־הַיָּמִים׃

[ח] וְאַתָּה אִם־תֵּלֵךְ לְפָנַי כַּאֲשֶׁר הָלַךְ דָּוִד
אָבִיךָ בְּתֹם־לֵבָב וּבְיֹשֶׁר לַעֲשׂוֹת כְּכֹל
אֲשֶׁר צִוִּיתִיךָ חֻקַּי וּמִשְׁפָּטַי תִּשְׁמֹר׃

[ט] וַהֲקִמֹתִי אֶת־כִּסֵּא מַמְלַכְתְּךָ עַל־יִשְׂרָאֵל
לְעֹלָם כַּאֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עַל־דָּוִד אָבִיךָ
לֵאמֹר לֹא־יִכָּרֵת לְךָ אִישׁ מֵעַל כִּסֵּא
יִשְׂרָאֵל׃ [י] אִם־שׁוֹב תְּשֻׁבוּן אַתֶּם
וּבְנֵיכֶם מֵאַחֲרַי וְלֹא תִשְׁמְרוּ מִצְוֹתַי
חֻקֹּתַי אֲשֶׁר נָתַתִּי לִפְנֵיכֶם וַהֲלַכְתֶּם
וַעֲבַדְתֶּם אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְהִשְׁתַּחֲוִיתֶם
לָהֶם׃ [יא] וְחִכַּרְתִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל מֵעַל
פְּנֵי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לָהֶם וְאֶת־
הַבַּיִת אֲשֶׁר הִקְדַּשְׁתִּי לִשְׁמִי אַשְׁלִיךְ
מֵעַל פָּנָי וְהָיָה יִשְׂרָאֵל לְמָשָׁל וְלִשְׁנִינָה
בְּכָל־הָעַמִּים׃ [יב] וְהַבַּיִת הַזֶּה יִהְיֶה
עֶלְיוֹן כָּל־עֹבֵר עָלָיו יִשֹּׁם וְשָׁרַק וְאָמְרוּ
עַל־מֶה עָשָׂה יְהוָה כָּכָה לָאָרֶץ הַזֹּאת
וְלַבַּיִת הַזֶּה׃ [יג] וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם אֲשֶׁר הוֹצִיא אֶת־
אֲבֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם וַיַּחֲזִיקוּ בֵּאלֹהִים
אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָהֶם וַיַּעַבְדוּם עַל־כֵּן
הֵבִיא יְהוָה עֲלֵיהֶם אֵת כָּל־הָרָעָה
הַזֹּאת׃

(ה) ויהי ככלות שלמה וגו׳. כפר הכתוב שלקחי הכעס המעולה והגדול לצער עצה שלמה בבית ה׳ וכביתו, בלה לו הכתוב הוקת, ואמר וירא ה׳ אל שלמה שנית כאשר נראה בגבעון, להורות כי כמו שהכעיסוהו בלה בשלמה בגבעון כי בבית היה, כמו שהוכיחתי שמה, ככה בלה עליו וזלת הכעוסה. ולפי שהכעוסה שקדמה למעלה הבית הזה אשר לתה בזכות, היה על ידי בניה, לכן היתה וזלת עליו

(ג) בנוסף בגבעון: והודיעו ית׳ שמע את תפלתו ואת תחנתו ושקבל לותה ברצון, ולכן הקדיש את הבית אשר בנה, והיתה הקדושה שמש בתוכו שמו, לב שביבתו והשגחתו שבמשך לחקי הכרכה והטוב, [מהנר׳ ג׳ כ] וכמו שאמר * ושמו לת שמי על כני ישראל ולחי תכרכם, ויהיו עיניו ולבו שם כל הימי׳, שהעיני׳ רמו להשגח׳, והלב הוא רמז לחכב׳ מסוחל׳, ולפי שהשגחה בחפלתו שלה על שני דברים, רלשונה על קיום מלכותו, כמו שאמר שמור לעבדך דוד לחי את אשר דברת וגו׳, ושנית על [ה] עסיקי הבית, באמרו להיות עיניך פתוחות על הבית הזה וכמו שפירשתי, והיה שהשגחה בכל חפלתו תמיד שלה הדבר [ו] בזכות ישראל ולא זכר דבר מזכותו, כלומר היה בטוח בעמוד שלא יחטא ולא יתן חפלה לפלקים, מפני זה חלה ית׳ גם כן התנאי בשלמה

(ו׳ ח) עמו, ואמר ואתה אם תלך [ז] לפני כאשר הלך דוד לביך בתום לבב וביושר וגומר, והקמותי לת כסא ממלכתך על ישראל לעולם, לל הדבר הרצון אשר שלית מקיום ירושת המלכות, הנה יתקיים אם אתה תלך בדרכי כאשר הלך דוד לביך, כי לו לקיים לת מלכותך כאשר דברתי לו, והיה זה מכף היושר, שאחרי שהיה היעוד לדוד, הנה שלמה אם ירלה לזכות בו יעשה כמעשיו והיה במקום דוד בפלקתו ולו יזכה

(ו׳ ז) לברכותיו, לכל אם שלמה לו כניו וכני ישראל אשר ישובו מלחרי הש ושמרו מלותיו ומקותיו וילכו לעבוד לפלקים לחרים, הנה לו בהכרח יכריח לת ישראל מעל פני הלדמה. ולחכם לעכין הבית שהיתה בלה השגחה השגיח, לחר שישלח לותו מעל פניו, [מהנר׳ לת ו׳] רומה לומר שיסור ממנו חשגחתו, כמו שאמר * והסתרתי פני מהם והיה לפלכול ומפלחהו פרות רבות ורעות, ולזה לחרי יעוד העדר ההשגחה יעשה בכחן והיה ישראל למשל ולשנינה בתוך העמים, כי הנה לחרי חרבן הבית והסתלק השכינה בהכרח יהיו ישראל למשל ולשנינה, מה שלת יהיו קודם לכן עם כל פרוטיהם: והבית הזה יהיה עליון כל עובר (ח) עליו ישום וישרוק וגו׳. פירוש המפרשים שחלת יהיה, עתיד במקום עבר, וכמוהו * ככה לזוב ה׳ לי יעשה לזוב כל הימים, לל ככה היה עושה, וכן כתוב בדברי הימים * והבית הזה ללה כ׳ ז׳ כלי חשר היה עליון. ותפשר לומר שרמז ירמיהו הנביא בכותב הספר הזה בזה לל הכהן הלחרון שיהיה ככון בית ה׳ ברלש ההריס, וכללו לחר והבית הזה לשר זכר שיחלת מעל פניו, הנה לחרי כן בלורך הזמן יהיה עליון, עם היות שעתה כל עובר עליו יהיה תמה ומשתומם, על תרבנו ויסרוק כפיו על זה מרוב ההפעלות, ויכירו (ט) כל בני עולם שהיה כל זה בחטחת ישראל על עזבם לת ה׳ ללקיהם. הלל תרלה כי נכוכד כלשר כשבר לחריב בית המקדש שלה רל הטענים לירמיה כמו שכתוב בספרו * ואתה לו ה׳ לקיך דבר לת ירמ׳ מ׳ב׳, ג׳ הרעה הזלת לל המקום הזה ויבל כן לשר דבר כי חטחתם לו ולל שמעתם בקולו והיה לכם הדבר הזה, וזה המלחר מורה שגם המומו היו מולים בזה, והיה כל זה התרלה ממנו ית׳ לשלמה, וכלו התרה בו בחטחת הבטן בכוכבים שבלה עליו הבית הזה לשר לתה בוכה וגו׳ ובשחריתו בכלן, ועם כל קושי הכוכבים הזלת, הנה בת בתוכה יעוד הגלולה העתידה, לם לחמרו והבית הזה יהיה עליון, כמו שפירשתי, ולם לחמרו והיו עיני ולבי שם כל הימים.

[לה לת חטחתי מלל׳ זה בספרי לקוני כתוב לשר לומר * לשכה הוצע ה׳ עו׳ ולשוכה לל מקומי, וכתוב לשר לומר ה׳ עג חטחתי בהליל ודוק:]

(י) והיו עיני ולבי שם כל הימים, לת כילד? פניו למעלה ועיניו ולבו למע׳ יוכן לחמרו בחקשומת, לל׳ שמוע בר כחמני על [לה לת יכולתי מלרש זה בחקשומת, עם היו׳ שחפשתי חפוש לשר חפוש, לבל במלרש תהליס מוצוי לו ובשר היש פר׳ ב׳ חטחתיו. ולחלי טעו המניחים הרחשוני׳, כי לולי היה כתוב כתת בלל׳ תהליס, והס חשבו שהוא במלרש תבחומת, והב׳ בהרכה חקומות טעו כלה כשבר רחמתי ודוק:]

שלח קרב בית המקדש היתה השכינה נתונה בהיכל, שנאמ' תלים יח ל' * ה' בהיכל קדשו, משחרב בית המקדש ה' בשמים כסאו, לפי לשעזר בן פדת אין קרב אין לך קרב ליכנו זו מחקומו, שנאמר והיו עיניו ולבי שם כל הימים, וכן הוא אומר שם ג' ה' * קולי אל ה' אקרא ויענני מהר קדשו סלה, שלפילו הקר עזרא ח' ג' הרי הוא בקדושתו, רלה מה כתיב? * ויכן את בית ה' הוא החלקים לשון השכינה זה מכוחל מערבי של בית המקדש, שנאמ' * הנה זה עומד אחר שיר ב' ט' כתלנו. זו נחמה גדולה ותקוה רבה לעם ההולכים בחשך, שעוד יהיו חור גדול ופתחוס יפה של היכלנו השלום ה' לנחות, יבא הקדוש וחל יקרב יבנה הר ציון יקים סוכת דוד הנופלת ויהיה בית מקדשו עליון למלכי הרן:

הפרשה החמשית תפקר שאר הדברים הרשומים שעשה שלמה, ופפור מלכת שבא ועזר המלך ומעשיו, ומה שנשא מהדרך הלמתי בזקנתו עם נשיו, ומה שקראו עם לויניו והכזבותות שבנו עליו ומיתתו. תקלת הפרשה ויהי מקץ עשרים שנה וגו', עד וילך ירבעם וגו'. והנה שלשתי בפרשה הזאת עד השלות:

השאלה הראשונה מדוע נתן שלמה לחירם עשרים עיר בארץ הגליל? ולין לנו שנאמר שנתנם לו לין חלף עבודתו אשר עבדו בעבי תרזים וברושים, כי ככר נזכר קודם זה שנתן לו בעבור זה עשרים חלף כור חטים ועשרים חלף כור שמן מכולת לביתו שנה בשנה ונתפיים בו תירש. ומה לחוכלו שנתנם לו בעבור הזהב אשר נתן לו, הנה יקשה מלך לין היה מוכר שלמה עשרים עיר ומעט מלכותו ומתן ארץ ישראל לעממים (אשר לא כדת) בעבור זהב וכסף?

השאלה השנית בחמרו ויעלה חירם למלך מחשה ועשרים ככר זהב, ולא זכר הכתוב לא שלחם לו אלא במתנה או לא היו בעבור הערים אשר נתן לו, עם שהוא דבר מתמיה מלד כמו שחמרתי, וגם לא זכר הכתוב מה הדבר אשר נתן שלמה לחירם על זה הזהב, כי הנה הערים אשר נתן לו ככר נזכר קודם לזה ולא ישרו בעיניו, ויותה שקודם שליחות הזהב היה ענין הערים:

השאלה השלישות בחמרו וזה דבר המס אשר העלה המלך שלמה וגו', וזכר בכלל המס פרעה מלך מלרים עלה ולכד את גזר וגו', וכן שלמה את גזר וגו' ואת תעלת וגו' ואשר הבנינים שזכר שעשה, ולין זה מעניינו, וגם שהוא שענין המס וגזר' הכתוב הוא לחמרו למעשה כל העם הנותר מן האמורי וגו', עדיין יקשה למה בלו בחמצע שאר הדברים וכנין הערים אשר זכר?

השאלה הרביעית בחמרו הלה שרי הנצבים אשר על המלאכה לשלמה חמשים וחמש מאות הרודים בעם וגו', לך את פרעה וגו', ויקשה לחמרו נכון שרי הנצבים אשר זכר בזמן שלמה בנה את בית המקדש ואת ירושלם ואת חצור ואת מגדו ואת גזר ואת בית חורון התחתון ואת בעלת ותדמור במדבר בארץ, ואשר זכר בספר מלכים בזמן רחבעם בן שלמה שנלחם עם ירבעם כל ימי חייו, ואשר זכר בספר דברי הימים בזמן אביה בן רחבעם שנלחם עם ירבעם כל ימי חייו, ואשר זכר בספר דברי הימים בזמן אסא בן אביה שנלחם עם בעשא מלך ישראל כל ימי חייו, ואשר זכר בספר דברי הימים בזמן יהושפט בן אסא שנלחם עם אחאב מלך ישראל כל ימי חייו, ואשר זכר בספר דברי הימים בזמן יהורם בן יהושפט שנלחם עם אחזיה מלך ישראל כל ימי חייו, ואשר זכר בספר דברי הימים בזמן עזיה בן אמליה שנלחם עם פקח בן רמליה מלך ישראל כל ימי חייו, ואשר זכר בספר דברי הימים בזמן יותם בן עזיה שנלחם עם פקח בן רמליה מלך ישראל כל ימי חייו, ואשר זכר בספר דברי הימים בזמן אחז בן יותם שנלחם עם פקח בן רמליה ועם רצין מלך ארם כל ימי חייו, ואשר זכר בספר דברי הימים בזמן חזקיה בן אחז שנלחם עם סנחריב מלך אשור כל ימי חייו, ואשר זכר בספר דברי הימים בזמן מנשה בן חזקיה שנלחם עם אסרחדון מלך אשור כל ימי חייו, ואשר זכר בספר דברי הימים בזמן אמון בן מנשה שנלחם עם אשורבניפל מלך אשור כל ימי חייו, ואשר זכר בספר דברי הימים בזמן יאשיה בן אמון שנלחם עם נכו מלך מלרים כל ימי חייו, ואשר זכר בספר דברי הימים בזמן יהואחז בן יאשיה שנלחם עם נכו מלך מלרים כל ימי חייו, ואשר זכר בספר דברי הימים בזמן יהויקים בן יאשיה שנלחם עם נבוכדנצר מלך בבל כל ימי חייו, ואשר זכר בספר דברי הימים בזמן יהויכין בן יהויקים שנלחם עם נבוכדנצר מלך בבל כל ימי חייו, ואשר זכר בספר דברי הימים בזמן צדקיה בן יאשיה שנלחם עם נבוכדנצר מלך בבל כל ימי חייו, ואשר זכר בספר דברי הימים בזמן גדליה בן אחיקם שנלחם עם נבוכדנצר מלך בבל כל ימי חייו, ואשר זכר בספר דברי הימים בזמן יהוחנן בן קרח שנלחם עם נבוכדנצר מלך בבל כל ימי חייו, ואשר זכר בספר דברי הימים בזמן יאשיה בן אמון שנלחם עם פרעה נכו מלך מלרים כל ימי חייו, ואשר זכר בספר דברי הימים בזמן יהואחז בן יאשיה שנלחם עם פרעה

[יג] וַיֹּאמֶר לוֹ מָה הֶעָרִים הָאֵלֶּה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִּי אָחִי וַיִּקְרָא לָהֶם אֶרֶץ כָּבוּל עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ [יד] וַתִּשְׁלַח חִירָם לַמֶּלֶךְ מֵאָה וְעֶשְׂרִים כִּכַּר זָהָב׃ [טו] וְזֶה דְּבַר־הַמַּס אֲשֶׁר־הֶעֱלָה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה לִבְנוֹת אֶת־בֵּית יְהוָה וְאֶת־בֵּיתוֹ וְאֶת־הַמִּלּוֹא וְאֵת חוֹמַת יְרוּשָׁלִַם וְאֶת־חָצוֹר וְאֶת־מְגִדּוֹ וְאֶת־גָּזֶר׃ [טז] פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם עָלָה וַיִּלְכֹּד אֶת־גָּזֶר וַיִּשְׂרְפָהּ בָּאֵשׁ וְאֶת־הַכְּנַעֲנִי הַיֹּשֵׁב בָּעִיר הָרָג וַיִּתְּנָהּ שִׁלֻּחִים לְבִתּוֹ אֵשֶׁת שְׁלֹמֹה׃ [יז] וַיִּבֶן שְׁלֹמֹה אֶת־גָּזֶר וְאֶת־בֵּית חֹרֹן תַּחְתּוֹן׃ [יח] וְאֶת־בַּעֲלַת וְאֶת־תַּדְמֹר בַּמִּדְבָּר בָּאָרֶץ׃ [יט] וְאֵת כָּל־עָרֵי הַמַּסְכְּנוֹת אֲשֶׁר הָיוּ לִשְׁלֹמֹה וְאֵת עָרֵי הָרֶכֶב וְאֵת עָרֵי הַפָּרָשִׁים וְאֵת חֶשֶׁק שְׁלֹמֹה אֲשֶׁר חָשַׁק לִבְנוֹת בִּירוּשָׁלַם וּבַלְּבָנוֹן וּבְכֹל אֶרֶץ מֶמְשַׁלְתּוֹ׃ [כ] כָּל־הָעָם הַנּוֹתָר מִן־הָאֱמֹרִי הַחִתִּי הַפְּרִזִּי הַחִוִּי וְהַיְבוּסִי אֲשֶׁר לֹא־מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל הֵמָּה׃ [כא] בְּנֵיהֶם אֲשֶׁר נִתְרוּ אַחֲרֵיהֶם בָּאָרֶץ אֲשֶׁר לֹא־יְכָלוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְהַחֲרִימָם וַיַּעֲלֵם שְׁלֹמֹה לְמַס־עֹבֵד עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ [כב] וּמִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא־נָתַן שְׁלֹמֹה עֲבָד כִּי־הֵם אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וַעֲבָדָיו וְשָׂרָיו וְשָׁלִשָׁיו וְשָׂרֵי רִכְבּוֹ וּפָרָשָׁיו׃

(יג) ויאמר מה הערים האלה אשר נתתה לי אחי. לא ידעתי מה ראה שלמה לקרות לחירם אחי, אלא שהיה אוהבו ורעו, ולפי שהיה חירם מתגאה בעצמו ואומר שהוא מלך גדול ומפואר, ושלמה מלך גדול ממנו, לפיכך קרא לו אחי, כלומר אף על פי שאני גדול ממך אני מחשיבך כאחי. ויקרא להם ארץ כבול עד היום הזה. לשון כבול הוא לשון גערה וקללה, כמו (תהלים פג) כבולי עד אפס, כלומר שהיה חירם מתרעם ומתגאה בהם ואומר שאינם שוים כלום, ולפיכך קראם ארץ כבול, כלומר ארץ גרועה ומקולקלת, ולא היה חפץ בה כלל. ומשם ואילך הוא מדברי הימים של שלמה, שהיה

היו מהם , לכל לפי היו עובדים בבניינים כעבודות לבני (כג)
הקומות לצד זכר : וגם כן זכר שהיו מחלקי הישראלים שרי
הבנינים לצד על המלאכה הרודים בעם וגו' . והנה תרתי
שלמד כאן שהיו שרי הבנינים חמשים וחמש מאות , ובדברי
הימים כתיב מאתים וחמשים , ולמעלה בבנין לתיר שהיו שלשת
לפנים ושבע מאות , והיו לפי כן מתחלפים ובלתי מספיקים
המספרים הללו , ואם שרצוי שיאמר בו הוא , כי בדברי
הימים זכר שהנגידים כאשרו שלשת לפנים ושב מאות שהיו
נצבים על המלאכה , וכאן בספור הבנין לתיר שלשת לפנים
ושבע מאות , לפי שהשבע מאות לצד כאשרו היו ממונים על
לד ליון עם הממונים והיו שרים עליהם כמו שפירשתי למעלה , ופירש
במקום הזה שהיו שרי הנצבים , לפי הממונים על אותם
הנצבים חמש מאות וחמשים ,
לפי לא שנזכור שהיו מהם שלש (כב)
מאות גרים וחמשים וחמשים
מהם היו מבני ישראל , ואם
שזכר כאלו חמש מאות וחמשי'
הם כל שרי הנצבים אין
גרים אין ישראלים , ובדברי
הימים פירש שהיו מהם ישראלים
ממונים מאתים וחמשים , לפי
שהשבע מאות היו מגרים
ושמהם היו השלשת לפנים
ושב מאות שזכרתי . ואחשם
לתיר הרודים בעם העושים
במלאכה , יקוור לבנינים
שהיו רודים באותם הגרים
שהם הפועלים במלאכה ,
והשרים לצד זכר היו על
אותם הבנינים . ולפצר עוד
שנאמר שהיו שרי הבנינים מבני
ישראל חמש מאות וחמשים ,
לך היו בבנין בית המקדש
מאתים וחמשים כמו שנזכר
בדברי הימים , והיו בשאר
הבנינים לצד בכל מלכות
המלך האחרים כלם מפוזרים
(כג) מהם ומהם : והנה סמך לזה
לתיר לך בת פרעה וגו' , לפ
להודיע עניינה כי לפ היה זה מקומו , כי אם לפי שזכר
בספור הבנינים שבנה את המלוא , זכר הכתוב מי הניח את
שלמה לבנות את המלוא , והנה לפ היה דבר הכרחי בקומת
ירושלם ובנין העירים ויתר הבנינים , ואמר שהיה זה בעבור
שבת פרעה עלתה מעיר דוד , שמוח הבית לצד דוד היה יושב
בו , עלתה משם ובנה לבנת בניתה , ולכבוד ביתה בנה את
המלוא שהיה מלבה . ואחשם למה עלתה בת פרעה מבית
דוד נזכר סבתו בדברי הימים , שהיה מבני קדושת בית דוד
שלפ היה רלוי שתשב משם שם , לפן יאמרו שהיתה בת פרעה
לפ ב' ק' יפ במקום המרון לצד עמד שם , ונזהו אמרו * ואת בת
פרעה העלה שלמה מעיר דוד לבית לצד בנה לה , כי אמר
לפ תשב לצד בי בבית דוד מלך ישראל כי קדש המה לצד
בתה לליהם קרון ה' , ובלתו אמר בכאן שלמוך הבית לצד
בנה לבת פרעה בנה את המלוא , ונזהו אמרו בכאן לך בת
פרעה עלתה וגו' לו בנה את המלוא . הנה התבאר שהיה
הכוונה בכל הספור הזה שעשה שלמה בניינים רבים גדולים
ועמומים , ולפ העלה מם מישראל ולפ עשו כדבה ולפ תרומה
הם מעלמם כלצד עשו לבני המלכר למעשה המשכן , כי לפ
לקח מהם בלתי מם עבדות הגרים לצד זכר , והותרו בזה
השלמות שלישית ורביעית : ואחרי שזכר מעלת גדולתו
בבנינים לצד בנה , זכר גם כן מעלתו וכליבתו במה שהלך
לתת לבר יום ביומו ומדי קדש בקדשו ומדי שנה בשנה (כד)

(כג) אֵלֶּה ׀ שָׂרֵי הַנִּצָּבִים אֲשֶׁר עַל־הַמְּלָאכָה
לְשֶׁלֹמֹה חֲמִשִּׁים וַחֲמֵשׁ מֵאוֹת הָרֹדִים
בָּעָם הָעֹשִׂים בַּמְּלָאכָה ׃
(כד) אַךְ בַּת־פַּרְעֹה עָלְתָה מֵעִיר דָּוִד אֶל־
בֵּיתָהּ אֲשֶׁר בָּנָה־לָהּ אָז בָּנָה אֶת־
הַמִּלּוֹא ׃ (כה) וְהָעֲלָה שְׁלֹמֹה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים
בַּשָּׁנָה עֹלוֹת וּשְׁלָמִים עַל־הַמִּזְבֵּחַ
אֲשֶׁר בָּנָה לַיהוָה וְהַקְטֵיר אִתּוֹ אֲשֶׁר
לִפְנֵי יְהוָה וְשִׁלַּם אֶת־הַבָּיִת ׃
(כו) וַאֲנִי עֲשׂוֹת הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה בְּעֶצְיֹן־
גֶּבֶר אֲשֶׁר אֵת־אֱילוֹת עַל־שְׂפַת יַם־
סוּף בְּאֶרֶץ אֱדוֹם ׃
(כז) וַיִּשְׁלַח חִירָם בְּאֳנִי אֶת־עֲבָדָיו אַנְשֵׁי
אֳנִיּוֹת יֹדְעֵי חַיָּם עִם עַבְדֵי שְׁלֹמֹה ׃
(כח) וַיָּבֹאוּ אוֹפִירָה וַיִּקְחוּ מִשָּׁם זָהָב
אַרְבַּע־מֵאוֹת וְעֶשְׂרִים כִּכָּר וַיָּבִאוּ אֶל־
הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה ׃

לקרבנות בית המקדש , וזהו אמרו והעלה שלמה שלש פעמים (כה)
עולות ושלמים על המזבח וגו' ושלם לת הבית , והכתר הזה
נזכר בדברי הימים * בשלמות גדול , ושם התבאר שהיו שלש שם שם יג
פעמים לפ לצד בכל שנה בשלשה רגלים בתם הפסח ובחג
השבועות ובחג הסכות , שבהם היה מעלה עולה ושלמים ,
ושם כתוב וכתכר יום ביומו להעלות כמצות משה לשבתות
ולחדשים ולמועדות , וזה מורה שבתן שלמה לקרבנות תמידין
כסדרן ומוספין כהלכתן בבית ה' משלו כל ימיו , כי התכלב
כל זה בעבור ישראל , והיה נותן גם כן הקטורת * ובדברי יג
הימים כתוב * ויעמד כמעמד דוד לקיו לת מחלקות הכהנים שם שם יד
על עבודתם והלויים על משמרותם להלל ולשרת נגד הכהנים
לדבר יום ביומו והשוערים במחלקותם , והנה לפ זכר זה
בכאן , לפי שהיה תכלית
הספר הזה לספר מעלות
שלמה וגדולתו , ולפ רלה
גדולה וכליבות בהעמידו
המשמרו לצד כדר דוד לקיו ,
לכל אמר כלי לכלול כל
הדברי' הללו ושלם לת הבית ,
לפ שבשלים לכדר ולתקן כל
הכלים הנלריכים לעבודת
הבית , כנגד לותם מחלקות
הכהנים והלוים ושאר לותם
ולקם הנשים ושאר הנלריכים
כלם שלפ אמר דבר . ואחרי
שזכר גודל המופלא לצד עשה
שלמה בבנינים ובעבודת בית
המקדש , והודיע עם זה שלפ
בעלה אם מישראל ונם לפ
מהגרים כי אם בעבודת הניוף
בבנינים , רלה להודיע אם
כן מלין בלה לו בל זה זכר
לעשות המופלא הנכבה הזה ,
והנה לפ לקח מצר הבית
דוד לקיו כי אלו אם ובתן
בלוקרו בית ה' , ואמר שהזכר
לצד היה לשלמה הבית לותו
בלניות מלופיר ומשם היה לו (כח)
כל זה , וזהו אמרו ואחי עשה (כו)
המלך שלמה בעציון גבר , לפ שעשה אלים לו ספינה בשפת
הים , ושלח חירם עבדיו בלותה ספינה לפי שהיו בקיאים
בלותה מלאכה , וזהו אמרו לבני יולעי הים , ושהשלים (כו)
הסם לדבם על שהביאו למלך שלמה מלופירה בשעם לתת
לרבע מלות ועשרים ככר זהב , וככר כתבתי בענין הבית דף לה עמ
משקל הכסף שהוא שנים עשר אלף ושבע מלות דוקלטי"ם
ויניי"לכוס , ובדברי הימים * כתוב שהלך שלמה לעציון גבר שם יז
ושלח לילות ושלכל לותם וזהו עשה שם התנים . והנה במשקל
הזהב הזה נאמר בדברי הימים * שהיו לרבע מלות ומאתים שם יח
ככר , לולי כדברי המפרשים הוסיפו בהולפת הדרך לותם
השנים , ובשלו לרבע מלות ועשרים ככר . והכרלה ללי
שבלשונם שלש שלמה בלניות חירם בסורתו לליופיה ,
ושהניחו לו משם מלה ועשרים ככר זהב עבדי חירם , ועל זה
נאמר למעלה כמו שפירשתי ושלח חירם למלך מלה ועשרים
ככר זהב , לפי שמה להניח לות' מלופי' למלך בעד בסורתו ,
ועתה יניד הכתוב שגמלה שלמה כדי להרבות בזהב לת רלה לשלוח
עוד על ידי חירם לבל עשה לניה בלה אלו , ושחירם לת חרה
לפו על זה ולת קנה בו , לבל בלהבתו לותו שלח עבדיו
בלותה לניה להוליכה על מלח החכן ולהביאה כרלוי , ושלו
להיות החניה בלה על שלמה הניחו לו בל בך מהזהב , ולולי
שהלבי' ככר לצד בזכרו עוד בדברי הימי' בתם המלך לעבדי
חירם לצד הלבו בחניה , ובשלרו לו מה שבתו' בבחן :

(ח) ומלכת שבא וגו' . לחזרו בפרק קמץ מבלי בתרא שמלכו שבא היה שם ולא שבא , ומפירושו מלכתא דשבא היה , ואין לנו לזוז מפשט הכתוב . והנה שרבה היא דרומית לארץ ישראל בארץ כוש , ולהיותה מקום הזהב והאבנים הטובות והבשמים הרקחיים , קראה בשלמיות ערבי מחוברת , כלשון תרגומו פילפילי , ואיכה רחוקה מהמדבר אשר עברנו כי אינה ישראל , כי היא מתקבלת עם המדבר ההוא הנקרא ערביה פטריית , שאותו המדבר הוא בעובי הארץ , ואין שבא היא להלאה על שפת הים והים יכובבה , ויש כוף הוא בכתם באותו הים למטה מהארץ ההיא לכל מערב . ודעתי כועס שבאחד שבא שלמה החכים אלו לחוכיח והלכו אם עבדיו , הודיעו טבעו בעולם והגידו לאנשי הארץ מעלותיו וגדלו וחכמתו ותכונתו ושהיו עמיהם כלם בדרך שם , כי לא היה מהמלכת הטבעי שילא לדרש חכמה כיודעתו , ובאשר שמעה מלכת שבא שהיה בחותה מקום מלכותה לת שמע שלמה בשם ה' , לב שהיו עבדיו לחקיים , בתה לנסותו בחידות , כדי לאמת אם היה ענין חכמתו לחלקי לו טבעי , כי זה יוכר בחידות שתשאלנו כאשר עם לבבה , ואם רוח הקדש דבר בו ישמע חידה לפתור אותה ולא יכבר ממנו דבר , ואם לא ינלה כוונת החידה יתבאר שחכמתו לכונבי , (ג) ולא לחלקית . ועם היות שהלך לבי המלך הנה היה למעלת מלכותה לא בתה כי אם בדרך המדבר עם חיל כבד מאד , רוצה לומר לבשים רבים , או יאמר חיל על העובר והקניטים , כמו שאמר הנביא ירמי' ט"ו י"ג * חילך וכל לוכרותיך , והביאה בשמים וזהב ואבנים יקרות לרוב . ופפר הכתוב שהיה דברה על המלך כל לבבה , רוצה לומר החידות שחשבה בלבה שלא היה יודע לדעת בעולם מהם דבר , כי

(ג) היו בלבבה ולפומה לה נלתה , וזשלמה הגיד לה את כל דבריה , רוצה לומר כוונות החידות להם כפי מה שהיה בלבה ומחשבתה , ולא היה דבר בעלם שלא יגיד לה , ל"ל שלא שאלה (ז) ממנו דבר שלא הגיד לה בהרמז והמכוון בתוכו דבר : וזוה רחתה חכמת שלמה ורחתה עם זה בנית הבית , שהוא מורה גב על רוב חכמתו , ואמר בנית על בית ה' ועל בית (ה) המלך ובית יער הלבנון ובית הבשים אשר עשה שלמה , ואמר ומחבל שלחנו ומושב עבדיו ומעמד משרתיו ומלבושיהם ומשקיו , וירחה שכל זה היה מיוחס לשלחנו , אמרי שהתקיל במחבל ובייס במשקה , ומה שביחסים יתקייב שיהיו מעניבו , ולזה תחזור שאלר המלכים בימים הבם לת היו בחים על שלחנם כי אם הנרוך למחבלם לת יותר מזה , והיו לבבים רבים אוכלים עם המלך בשלחן אחד יחד , כדרך שעושים היחעלים גם היום שהם ועבדיהם אוכלים בחלי אחד על שלחן אחד , אבל שלמה לת היה כן , כי בתעלה שלחנו על כל שלחנות המלכים ביתר שתת ויתר עז בדברים רבותם . ריחוחה בכמות וריבות המחבל שהיה בת על שלחנו , וכמו שאמר בפרשה שבת * ויהי לבם שלמה ליום אחד שלשים כור סו"ל כפ מולת ושים כור קמח עשרה בקר בריחים ועשרים בקר רעי ומלה בלן לבד מחיל ולבי ויחמור וברבורים לבובים , הנה הודיע כמות מחבלו והתקבלו מיבוי וכל זה בכלל במה שאמר ומחבל שלחנו . השבית שהיו מעבדיו לבבים רבים הנבורים אשר מעולם לבבי השם לוכלים על שלחן המלך כל היום , וכמו שאמר * ובלבלו הנביבים החלה את המלך שלמה ואת שם בו כל הקדם על שלחן המלך , ולמעלת המלך ורוממותו לת היו יושבים על שלחן המלך , כי היה שלחן המלך ברוממות נדול , ועבדיו המוכלים עמו היו יושבים בשלחנות לחרות כפי מדרנותיהם במעלה ובכבוד , ועל זה לחר ומושב עבדיו , לל בשלחן . והדבר השלישי הוא ענין המשרתי שלת היו יושבים לחכול כי אם עומדים לשרת , וזלה נם כן לת היו כלם שוים במדרנותיהם , כי כל לחד היה עומד לשרת במקו' הרחוי אליו , לל היו רוחי פבי המלך וזלה שכייס וזלה שליישים וכן במדרנות , ולחרים היו מיוחדים לשרת בשלחנות החוכלים עם המלך ולת היו משרתים בשלחן המלך עלמו , ועל זה לחר ומעמד משרתיו , לפי שהמשרתים היו עומדים ולת יושבים , לכל לת היה זה עומד במקום זה כי אם כל לחד במקומו הידוע בסדר מוכלת . והביאני שהמשרתים הם לת היו לוכלים בשום , כי כל לחד היה לוכל משלחנו , ויחוק כפי עבודתו , והחוכי היו לוכלים בחוץ מה , והמשקי בחוץ לת , והטבחי בחוץ לחר , ומתקני המחבל בחוץ מתקלף , והמביחים לותו בחוץ לחר , וכן כל אין ואין מהמשרתים היה להם מלבוש ידוע לת ישתתף בו זולת לבבי לותו לומבות וזירות , בחוץ כל רוחיהם יבירוס וידעו לומבותיהם מפלת מלבושיהם , ועל זה לחר ומלבושיהם , לל על כל המשרתים העומדים לשרת בשלחנות . ולחר בסוף ומשקיו , לפי שהמשקה כמו שזכרו הרופלים רלוי שיהיה לקרי המחבל , והודיע בזה שהיו בחים על שלחן המלך ייבות מחיבים שובים ומתקלפים ומלרמת רחוקו' , כי כל זה היה על שלחן המלך שלמה בשלמו' מופלג, כמו שאמר על עלמו בספר קהלת * כי מי יחבל ומי יחוש קון קהלת כ' כ"ה מחבי , ועליו לחר בכחן ומשקיו בלשון רבים ולת לחר ייבי , לפי שהיו לו מיבי משקים לחרים שלת היו יין , כגון עסים של רימונים ושלר הדברים הנעשים למשקה המלכי' , שהיה כל זה בסדור מופלג ובגודל במרן , ולת היה בה רוח מלוב התמיהה שתמה' על אכמתו . ולחי' ועלתו אשר יעל' בית ה' , אפס' ירמוז בו על העולות והקרבנו' שהי' מקריב שמה . ולולי רמז (והוא הלחת) על העלי' אשר עשה לעלות מביתו לבית ה' שהי' פעל בפלל , וכמו שאמר בלה * ועלייתו : ומאבי זה לאמרה לה כ' ט' ג' למלך לחת היה הדב' לשר שמעתי ונו' , הוסבת תכמה ושוב ל (ו) השמוע' , ל"ל על השמוע' לשר שמעתי , עד שהעבדי המשרתים (ח) לפניך הם מלומדים להיותם שומעים בתמידות לת חכמתך :

(ט) ו. כה לחמר יהי ה' אלקיך ברוך אשר חפץ בך וגו', לומר כמו
ס זאת תיכף, שהמלכתו על ישראל היה בחפלת ה' עליהם,
ולפיהם היה הפסד לא לשלמה כלבד, ויפיס שעור הכתוב
יהי ה' אלקיך ברוך אשר חפץ בך בהחבת ה' את ישראל
על כסא ישראל, לפי שבהיותך מלך תעשה משפט וצדקה כפי
(י) תכמתך: וספר הכתו שבתנה המלכה מנחה למלך והב מלה
(יא) ועצמים ככר והב וכשמים הרבה ובמן יקרים: והנה זכר לקר
זה ומן לכי תירם הביא מלמונים עפי תלמונים וגו', לא לספר
ענין התלמונים, כי אם לפי
שזכר למעלה שרלתה מלכת [ט] יְהִי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ בָּרוּךְ אֲשֶׁר חָפֵץ
שבא העלייה לשר היה עולה בְּךָ לְתִתְּךָ עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל בְּאַהֲבַת
שה המלך מבתיו לבית השלי, יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל לְעֹלָם וַיָּשֶׂם לְמֶלֶךְ
לשה כותב הספר להודיע מה לַעֲשׂוֹת מִשְׁפָּט וּצְדָקָה: [י] וַתִּתֵּן לַמֶּלֶךְ מֵאָה וְעֶשְׂרִים כִּכַּר זָהָב
היתה מעלת העלייה הזה שבראשה כל כך, ולזה לחר וּבְשָׂמִים הַרְבֵּה מְאֹד וְאֶבֶן יְקָרָה לֹא
שלניות תיכף שהביאו הזהב בָא כַבֹּשֶׂם הַהוּא עוֹד לָרֹב אֲשֶׁר נָתְנָה
מלפיר הביאו גם כן עפי מַלְכַּת־שְׁבָא לַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה: [יא] וְגַם אֳנִי חִירָם אֲשֶׁר נָשְׂא זָהָב מֵאוֹפִיר
תלמונים הרבה, והם לדעת ה֠בִיא מֵאוֹפִיר עֲצֵי אַלְמֻגִּים הַרְבֵּה מְאֹד
המפרשים העלים הגולדים [יב] וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ אֶת־עֲצֵי הָאַלְמֻגִּים מְסִלּוֹת לְבֵית־יְהוָה
כים הקרוים קולילים, וְלְבֵית הַמֶּלֶךְ וְכִנֹּרוֹת וּנְבָלִים לַשָּׁרִים
וכלי הנזרי לחרו שהם עפי לֹא־בָא כֵן עֲצֵי אַלְמֻגִּים וְלֹא נִרְאָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה:
שקורלים ליל תלוחי, שהם [יג] וְהַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה נָתַן לְמַלְכַּת־שְׁבָא אֵת־
ריקניים ועכשו גדול, והוא כָּל־חֶפְצָהּ אֲשֶׁר שָׁאֲלָה מִלְּבַד אֲשֶׁר
כמלח בארן כוש לשר שם נָתַן־לָהּ כְּיַד הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה וַתֵּפֶן וַתֵּלֶךְ
(יב) הזהב, ושעשה המלך מהם לְאַרְצָהּ הִיא וַעֲבָדֶיהָ: [יד] וַיְהִי מִשְׁקַל הַזָּהָב אֲשֶׁר־בָּא לִשְׁלֹמֹה
מסעד לבית ה' ולבית המלך, בְּשָׁנָה אַחַת שֵׁשׁ מֵאוֹת שִׁשִּׁים וָשֵׁשׁ
והמעבד הנזכר כאן היה כִּכָּר זָהָב: [טו] לְבַד מֵאַנְשֵׁי הָרְכָלִים וְרֹכֶל מַלְכֵי הָעֲרָב
העלייה לשר זכר למעלה, וּפַחוֹת הָאָרֶץ:
וכן בקרי בדברי הימים
סם * מסלה, כי עשה שלמה
לעלות מביתו אל בית ה' מסלה
לקל ומעקה מפה ומעק' מפה [טז] מָאתַיִם זָהָב יָצוּק יָצָא לְמָאתַיִם מָגֵן
מאכי עבדותיו להסעד בהם הָאֶחָד וְשִׁשׁ מֵאוֹת זָהָב יָצָא לְמָגֵן הָאֶחָד
העולה, והיה הסם גד הסוס עֲבָטָה בְּשָׁלוֹשׁ מָנִים יִתֵּן הַמֶּלֶךְ בֵּית יַעַר
עזוי מעלי תלמונים, וכן הַלְּבָנוֹן: [יח] וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ כִּסֵּא־שֵׁן גָּדוֹל וְצִפָּהוּ
שלר העלות לשר בבית הסם זָהָב טָהוֹר: [יט] שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא וְרֹאשׁ עֵגֶל
ובבית המלך עשם המלך לַכִּסֵּא מֵאָחֹר וְיָדוֹת מִזֶּה וּמִזֶּה לְיַד הַמָּקוֹם
מעלי תלמונים, כי לא היו וּשְׁנַיִם אֲרָיוֹת עֹמְדִים אֵצֶל הַיָּדוֹת: [כ] וּשְׁנֵים עָשָׂר
בהם מעלות, והיו מבלות אֲרָיוֹת עֹמְדִים שָׁם עַל־שֵׁשׁ הַמַּעֲלוֹת מִזֶּה
לעכור בהם בגויות לתלפיות וּמִזֶּה לֹא עָשָׂה כֵן לְכָל־מַמְלָכָה:
מהתלמונים, ולהיות הדבר [כא] וְכָל־כְּלֵי מַשְׁקֵה הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה זָהָב
הוה גדול ומופלא בערך תלד וּכְלֵי בֵית הַיַּעַר הַלְּבָנוֹן זָהָב סָגוּר
בעיני המלכה, ולכן פוכר אֵין כָּסֶף הָיָה נֶחְשָׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה לְמְאוּמָה:
בכאן. והודיע עם זה שגם [כב] כִּי אֳנִיּוֹת לַתַּרְשִׁישׁ לַמֶּלֶךְ בַּיָּם עִם אֳנִיּוֹת
עשה כמורות וכלי מהלמונים חִירָם שָׁלוֹשׁ שָׁנִים בְּשָׁנָה אַחַת תָּבוֹאנָה
למשוררים, והיה הדבר המתמיה אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ נֹשְׂאוֹת זָהָב וָכֶסֶף שֶׁנְהַבִּים
גדולים לעשות מהם הכסיים והכלים החלה. הנה מה כן וְקוֹפִים וְתֻכִּיִּים:
מה שזכר כאן מהלמונים כך מתיקם לספור מלכת שבא, [כג] וַיִּגְדַּל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מִכֹּל מַלְכֵי הָאָרֶץ לְעֹשֶׁר וְלָחָכְמָה:
(יג) ולכן חזר הספור לעכיכה, ואמר והמלך שלמה נתן למלכת [כד] וְכָל־הָאָרֶץ מְבַקְשִׁים אֶת־פְּנֵי שְׁלֹמֹה לִשְׁמֹעַ אֶת־
שבא את כל אשר שאלה לבד אשר נתן לה כיד המלך חָכְמָתוֹ אֲשֶׁר נָתַן אֱלֹהִים בְּלִבּוֹ: [כה] וְהֵם מְבִיאִים אִישׁ מִנְחָתוֹ
וגו', ירמה שנתנה נתן למלכת שבא בחכמה מחמה וכשפים כְּלֵי כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב וּשְׂלָמוֹת נְשָׁק וּבְשָׂמִים סוּסִים וּפְרָדִים
ודברים ככלים כיד המלך, והיה זה ככנד המכחה אשר היה דָּבָר שָׁנָה בְשָׁנָה:
כתבה לו, ולזה אמר בדברי הימים מלבד מה שהביאו לו [כו] וַיֶּאֱסֹף שְׁלֹמֹה רֶכֶב וּפָרָשִׁים וַיְהִי לוֹ אֶלֶף וְאַרְבַּע מֵאוֹת
המלך, כל מלבד אשר נתן לה מלך המכחה אשר הביאה לו רֶכֶב וּשְׁנֵים עָשָׂר אֶלֶף פָּרָשִׁים וַיַּנִּיחֵם בְּעָרֵי הָרֶכֶב וְעִם
המלך, ומלבד זה היה מלך לבדים מחרים מרלתה בארן הַמֶּלֶךְ בִּירוּשָׁלִָם:
ישרלל שלא היו בחלפה ובחנם המלך לנים. הנה התחלת
הפסוקים וסיומם ולרכם, והותרה השלמת החמשית:
(יד) ויהי משקל הזהב וגו'. לחרי שספר הכתוב רשימה
גדולת שלמה בכמיות אשר עשה, ומחרי כן בקרבנות
אשר העלה בית ה', ורלה לזכור עשרו ומחונו מלין היה לו,
לחרי שלח העלה שם מישרלל, וזכר שהיה לח מלוניך לנים

(טו) שהם המוכרים הגדולים המוכרים בגדי שם ומני ושלר הכחורות, והרוכלים שהם העוסקים בכמיות, שכל מלה היו כלים בלחיותיו, והיו מפני זה פוערים לו דבר רב בכל שנה, והיה זה בעל שכרות הלניות ונשות המלך לללת בהם. והכוון לנלי אשמרו בכלן ומסחר הרוכלים, לין פירוש הסוחרים, כי לם בסוחרות הרוכלים שהיו מביחים לותו עם הזהב מלוניך למלך, וכן הוח עוד היום שמלוחיו מקום שמביחים הזהב מביחים הבשמים, והם גם כן היו למלך. וגם היה לו העושר מדבר לחר, והוח שכל מלכי הערב וגדולי הלרן, רולה לומר מלכי הגוים וגדוליהם היו מביחין לו מכחה ולזרון, כמו שלמר בדברי הימים * וכל מלכי הערב ופחות הלרן מביחים וזהב וכסף לשלמה. הנה לם כן נלו כזה שכל עושר שלמ' לחר כשם ולחלף לח היה מעבדיו, כי לח היה לוקח מהם דבר מחשבתי המלוכ', לכל היה בח מלין מחון מלכותו מלרלות הגוים והיה מוליח לחתו בלרלו, וזו היה לין הגדולה והגבורה והתפלרת שהיה קונה מחון לרלו ומוליח בלרלו:

(טז) ספר מלכת הזהב (טו) וספר שלכב הזהב
לחרלה. ומפני שהיה חוזק והלבה
שלכת שבא חזרה לחרלה, ולפי שהיה מכחה הלניות לשר שלמה
כיחה מלכת שבא, לפי שהיה מכחה הלניות לשר שלמה
לחרלה, לכן לחרי הפלים הספור חזר הספור לעכיכו הרלחון
להגיד מחין כתעבר, ולחר שכשה לחת כלו שלמה זה
מחות שנים וזה ככר זהב, והכיחה הזחת היתה מלוניך,
ולולי שלחרי שנשה מלכת שבא לחרלה לכמיהם, עד שהכיחו
ונעבדיו מלהכתה לותו היה כל הלרן לבמיהם, ומפני
כשה לחת מכוס כל כך נדול מהזהב בסבת המלכה,

(יז) ויעש המלך כסא שן גדול וגו'. לחרי שספר הכתוב רשימה
גדולת שלמה בכמיות אשר עשה, ומחרי כן בקרבנות
אשר העלה בית ה', ורלה לזכור עשרו ומחונו מלין היה לו,
לחרי שלח העלה מם מישרלל, וזכר שהיה לח מלוניך לנים

(יז) והנה נגר ונדל עשרו כל כך שעשה מלחים לכה זהב שהוא ושבע מאות מנימים זהב, ולא כרלה בעולם דבר כזה, כי הכלים ההלה מדלכם שיעשו מכרזל, והוא לעשרו עשה לוחם זהב. והנה הוא המגן, כמו שכתבנו המפרשים, [מלים ה' יד] ולפי שהוא מכם' את הלדם ועושר לוחו מכל כד לחר * כלכה רלון תעשרנו, והנה הוא נדול מהמגן, שהוא הכלי שמוליכי לוחו בידיהם להשבב כם מהקויב בעת שילחמו. וספר הכתוב שהיו עליו הנה, לל זה מלות שקלים זהב, ועל המניניס היו שלשה מנים בכל לחד מהם, וכתבו נדולות לל החכמים שהיה המנה ליט' לחת, שהוא מלה דינרי זהב, ולכן לף כ' עלי לחר כאן שלש מנים, ובדברי הימים שלש מלות זהב, כי היה

(יח) כל מנה מלה זהב. ופירוש שחוט, כמו * מן שחוט [ירמיה ט' ג] לשוכה, שהיה זהב טוב כמשך

(יט) כשעה: ועוד זכר שעשה המלך בעשרו כסא המיוחד לשבוע עליו את העם, ושהי' מהן, והוא מן הפיל הנקרל לחלרפ"ל בלעז, ושפתהו זהב

(יט) מופז, לל נקי מסיגיו, ושהיו שש מעלות לכסא וראש עגול שהיה מכסה מלמעלה, ולוחו רלה היה לחזו מלחרי הכסא, והיו גם כן שתי ידות מפה ומפה לכסא, כמו זרועות להמשך כהם כידים בעת ישיבה, והיו שני לריות, ועוד היו בכל מעלה משני נדדיה שני לריו', בלופן שהיו שני לריו' מלמעל', ושני עשר לריות בכל המעלו', ואין ספק שלש עשה הכסא הזה בדרך הזמן, כי לם להעשיר ולהרמון על דבריס מדעיים. והנראה ללי בעניו לעת הרב הזה, שהכסא הזה היה מורה על מה היה על מלכותו, והיה רלוי ענוג ומורה להעשיר על השמים, כללו כסא שלמה לחר שתן השמים המליכוהו, והיו לו שתי ידות, לרמוז שהמשפט יהיה על פי התורה, לם התורה שבכתב ולם התורה שבעל פה, והיו שם לריות, להגיד שבכולי ישרלל ובכולם מפרשי התורה מלריות נכרו בהכמתה, והיו לכסא גם מעלות ושני לריות בכל מעלה, להעיר על שנים עשר השבטים שנטי יה. וכמו שהיו בלתוך [שמות יב שנטי יה תקוקים על הלבנים] בגד שורות, ושני שבטים בכל שורה, כך היה כלן גם מעלות ושני לריות בכל מעלה, ושנים עשר לריות במעלות כלם. ובמדרש לקשורש זכרו חז"ל דבריס מתמיהים מעושר הכסא הזה ומענין הלריות שהיו

(כא) בו, וזכרו פלוחות כעשו עליו ולין מורך לזכרם כלה: ובפר עוד שעשה שלמה כל כלי משקהו זהב, וכל הכלים המריכים לשמוש בית יער הלבנון היו גם כן זהב, לפי שעם היות מחכמת המלכות להשקות בכלי כסף, הנה לל היה הכסף כשוה בימי שלמה למלומה, ולכן עשה לותם הכלים כלם זהב. ולפי שכבר יכל השורל לשקול בעל ועם היות בשלמה ממון רב למה היה מבזבז לותו, והנה יפבר בהברת ניבת לידי

(כב) עניות? הנה מפני זה לתר הכתוב עוד כי לני תרשיש למלך כים עם לני חירם, ל' שבילת הזהב היתה תמידית ובלתי מפסקת, ולזה עם כל רוב הולילתו לל היה מספיק ביבת לבבורן כים. ונלמרו כי לני תרשיש למלך כים עם לני חירם

(יח) [יח] וַיַּעַשׂ חֵמֶלֶךְ שְׁלֹמֹה מָאתַיִם צִנָּה זָהָב
שָׁחוּט שֵׁשׁ־מֵאוֹת זָהָב יַעֲלֶה עַל־הַצִּנָּה
[יט] הָאֶחָת׃ וּשְׁלֹשׁ־מֵאוֹת מָגִנִּים זָהָב
שָׁחוּט שְׁלֹשֶׁת מָנִים זָהָב יַעֲלֶה עַל־
הַמָּגֵן הָאֶחָת וַיִּתְּנֵם חֵמֶלֶךְ בֵּית יַעַר
[יט] חַלְּבָנוֹן׃ וַיַּעַשׂ חַמֶּלֶךְ כִּסֵּא־שֵׁן גָּדוֹל
וַיְצַפֵּהוּ זָהָב מִבְחָר׃
[יט] שֵׁשׁ מַעֲלוֹת לַכִּסֵּא וְרֹאשׁ עָגֹל לַכִּסֵּא
מֵאֲחֹרָיו וְיָדֹת מִזֶּה וּמִזֶּה אֶל־מְקוֹם
חַשֶּׁבֶת וּשְׁנַיִם אֲרָיוֹת עֹמְדִים אֵצֶל
[כ] יָדֹת׃ וּשְׁנֵים עָשָׂר אֲרָיוֹת עֹמְדִים
שָׁם עַל־שֵׁשׁ חַמַּעֲלוֹת מִזֶּה וּמִזֶּה לֹא־
נַעֲשָׂה כֵּן לְכָל־מַמְלָכוֹת׃
[כא] וְכֹל כְּלֵי מַשְׁקֵה חַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה זָהָב
וְכֹל כְּלֵי בֵּית־יַעַר חַלְּבָנוֹן זָהָב סָגוּר
אֵין כֶּסֶף לֹא־נֶחְשָׁב בִּימֵי שְׁלֹמֹה
[כב] לְמאוּמָה׃ כִּי אֳנִי תַרְשִׁישׁ חַמֶּלֶךְ
בַּיָּם עִם־אֳנִי חִירָם אַחַת לְשָׁלֹשׁ
שָׁנִים תָּבוֹא׃ אֳנִי תַרְשִׁישׁ נֹשְׂאֵת זָהָב
וָכֶסֶף שֶׁנְהַבִּים וְקֹפִים וְתֻכִּיִּים׃

[כג] וַיִּגְדַּל הַמֶּלֶךְ שְׁלֹמֹה מִכֹּל מַלְכֵי הָאָרֶץ
רְעֻשֶׁר וּלְחָכְמָה׃

[כד] וְכָל־הָאָרֶץ מְבַקְּשִׁים אֶת־פְּנֵי שְׁלֹמֹה
לִשְׁמֹעַ אֶת־חָכְמָתוֹ אֲשֶׁר־נָתַן אֱלֹהִים
בְּלִבּוֹ׃ [כה] וְהֵמָּה מְבִיאִים אִישׁ־מִנְחָתוֹ
כְּלֵי־כֶסֶף וּכְלֵי זָהָב וּשְׂלָמוֹת נֶשֶׁק
וּבְשָׂמִים סוּסִים וּפְרָדִים דֶּבֶר־שָׁנָה׃
[כו] וַיֶּאֱסֹף שְׁלֹמֹה רֶכֶב וּפָרָשִׁים
וַיְהִי־לוֹ אֶלֶף וְאַרְבַּע־מֵאוֹת רֶכֶב
וּשְׁנֵים־עָשָׂר אֶלֶף פָּרָשִׁים וַיַּנִּחֵם בְּעָרֵי
הָרֶכֶב וְעִם־הַמֶּלֶךְ בִּירוּשָׁלָ‍ִם׃
[כז] וַיִּתֵּן הַמֶּלֶךְ אֶת־הַכֶּסֶף בִּירוּשָׁלַ‍ִם
כָּאֲבָנִים וְאֶת־הָאֲרָזִים נָתַן כַּשִּׁקְמִים
אֲשֶׁר־בַּשְּׁפֵלָה לָרֹב׃

וכלי זהב ושלמות נשק ובשמים סוסים ופרדים דבר שנה. ואין לומר שהיו מביאים לו מתנות בכל שנה ושנה, שהרי אמר ויהי לו לשלמה ארבעת אלפי תרעות לסוסים ורתכים ושנים עשר אלף פרשים, ואי אפשר שיהיו כל אלו מתנות בכל שנה ושנה, שהרי אין כל הארץ מגדלת כל כך סוסים ורתכים, אלא ודאי שהיו מביאים לו מתנות בכל שנה ושנה כדי שיהיו לו סוסים ורתכים הרבה, ומכרם ונתן בהם מחיר יקר, ומזה היה מתפרנס ומפרנס את כל עבדיו ואת כל אנשי ביתו, ומזה היה עושה מלאכת בית המקדש ומלאכת ירושלים, ומזה היה עושה מלאכת הארון שעשה בצלאל בן אורי בן חור, ומזה היה עושה מלאכת המשכן שעשה משה רבינו, ומזה היה עושה מלאכת הכלים שעשה בצלאל בן אורי בן חור, ומזה היה עושה מלאכת הכלים שעשה משה רבינו, ומזה היה עושה מלאכת הכלים שעשה שלמה, ומזה היה עושה מלאכת הכלים שעשה חירם, ומזה היה עושה מלאכת הכלים שעשה אחיה השילוני, ומזה היה עושה מלאכת הכלים שעשה עזריה הכהן, ומזה היה עושה מלאכת הכלים שעשה חלקיה הכהן, ומזה היה עושה מלאכת הכלים שעשה עזרא הסופר, ומזה היה עושה מלאכת הכלים שעשה נחמיה בן חכליה, ומזה היה עושה מלאכת הכלים שעשה יהוידע הכהן

(כז) וכסף בירושלם כאבנים. ולא היה כל זהב שלמה שיהיה מכס הסוס והרכב, אלא שהיו מביאים אותו לשלמה מתנות, כמו שהיו מביאים לו כלי כסף וכלי זהב ובגדים ובשמים וסוסים ופרדים, שנאמר (להלן) וכל האנשים מביאים איש מנחתו כלי כסף וכלי זהב ושלמה היה מוכר אותם ומשלח לכל המדינות, ולא היה מונע מהם אלא שלא יביאו לו זהב הארץ, שהיה יקר ומבוקש אצלו, ולפיכך היה מוכר לו כסף בזהב, שנאמר (להלן) ויעש המלך את הכסף וגו', ולא היה מוכר לו זהב בכסף, שנאמר (להלן) ויעש המלך את הזהב וגו', ולפיכך היה הכסף יקר בירושלם, שהיה מוכר בזהב, ולא היה הזהב יקר, שהיה מוכר בכסף, ולפיכך היה הכסף כאבנים, שהיה מצוי ומרובה, ולא היה הזהב כאבנים, שהיה מועט ומבוקש. ועוד, שהיה הכסף מצוי ומרובה, שהיה מביאו לו מתנות, ולא היה הזהב מצוי ומרובה, שלא היה מביאו לו מתנות, אלא שהיה מוכר לו בכסף

ה' וגו', ואמר עוד לו יבבה שלמה במה לבקש מוקב בקר לבקר על פני ירושלם ולמולך שקוץ בני עמון וגו', ובאמר ויתלכך ה' בשלמה כי נטה לבבו מעם ה' וגו', והפסוקים הללו מורים על פשטו, ויקשה לם כן למה נטו חזל מפשוטיהם? והכרלה בדבר הוה הוא, שבאו לליו מפברת יפרה ומהורלת הכתובים. לם מדרך הפברה, כי בהיות שלמה ככה כמלכך החלקים, לריך יתכן להחמין שבשה לבבו להיחת ההבלים והשקוליס לשר היו מתעיבים התומות הפבלות ההם? ואם הוא עלה בנכם מכל החלם בידיעת החלקיות והשגת מיליותו ית', כמו שיורו עליו דבריו הטובים והיפרים, לריך לם כן עוד החמת והחמין בשוש כתעה? וזה מפה שיורה שהלם כמוהו תבילה ושם שיהיה עובד עלו'. ועוד שלם היה שבשה להחמין בעלו ולעבדה, לריך יתכן שיחמין בכל החלוהות יקד בעשרות חלקי הבידודים ובמלכוס שקוץ העמונים ובכמוש שקוץ מוחב ובשלר החלהות כלם? כי הנה החומות היו מתחלפות בחמונתם וכל לחת מהם היתה עובדת עלו לחת ומבשבת חלוה זולתה, ולח היה מהם מי שיחמין בכלם, כי היה עניבו קטון

[ב] מִן־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר אָמַר־יְהוָה אֶל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא־תָבֹאוּ בָהֶם וְהֵם לֹא־יָבֹאוּ בָּכֶם אָכֵן יַטּוּ אֶת־לְבַבְכֶם אַחֲרֵי אֱלֹהֵיהֶם בְּהֵם דָּבַק שְׁלֹמֹה לְאַהֲבָה׃

[ג] וַיְהִי־לוֹ נָשִׁים שָׂרוֹת שְׁבַע מֵאוֹת וּפִילַגְשִׁים שְׁלֹשׁ מֵאוֹת וַיַּטּוּ נָשָׁיו אֶת־לִבּוֹ׃

המקבילים או ההפכים יקל כפי תמונתם, ואקרי לפר ראיבו שייתם לשלמה כל החלוקות הלה, רלוי שבחמין שלם היה עניבו התמונה בהם והעבודה לבלם יקד ולם לחקר מהם. ואמנם מדרך [ג] הורלת הכתובי', לפי שהכתו' אמר לקשובה ויהי לעת זקנת שלם', כאיו הטו חת לבבו אקרי חלקים אקרים, ואם היה הכוונה באמר הזה שהחמין בהם ועבדם, לם היה רלוי שיחמר אקריו מיד ולם היה לבבו שלם עם ה' חלקיו כלבב דוד לבין, כי היתה יחסת בין הלבריס שהם ממין אקד לח כתיב הם מחיבים או מכוונים מתחלפים, ואם היה שלמה עובד ע"ז ודוד לבין הם ויבר ילח חלקים לח היה ביניהם לם כן בשלמות יהם בלל, לומר שלם היה לבבו שלם עם ה' כלבב דוד לבין, גם אמרו וילך שלמה אקרי עשתרות חלקי לידוניס ואקרי מלכום שקוץ עמוני', לם היה הכוונה בהליכה להיות שהחמין בחלהותם והשתחוה להם ועבדם, לריך יחמר אקריו ולם חלק אקרי ה' כדוד לבין? והוא המורה שחטח שלמה לכל לח בעבדו הע"ז להיות חלילה, גם מה שחמר לו יבבה שלמה במה לבמוז וגו', לם היה הכוונה שבבה חותה במה לעבוד בה הע"ז להיות, לריך לחמר אקריו וכן עשה לכל במה לעבוד בה הע"ז להיות חלילה, לם היה הכוונה שבבה חותה כאיו הבבריות מקטירות ומזבחות לחלקיהן? יורה שבהן היה החטח והע"ז לח בשלמה, גם אמרו ויתלכך ה' בשלמה כי נטה לבבו מעם ה' וגו', לם היה חטחו שעבד ע"ז לח היה רלוי שיחמר כי נטה לבבו מעם ה' הבראה חליו וגו', חבל היה רלוי שיחמר כי פנית חל חלקים אקרים חו כי זבית אקרי

דברי' לא יו' חלקי בבר החרן כדברי משה עליו השלו' *, חו ותלך ותעשה לך חלקים אקרי, ומסבות להכעיסני ואותי השלבת אקרי נוך,

נסי' יל ט' כמו שאמרו ליהבע' *, לח שיזבו לבל הבעיי מעם ה' שחפשר שיפורש על הפרל הדבוקות ממבו ית', לח על עבודת חלקים אקרים, ומפני הסבות החלה כלם רלו קוב"ה שלמה עם ושלום שיעבוד ע"ז, חבל שהיה חטחו שהכית לבאיו לעבוד ע"ז בהיותם עמו ולח מיחה בידיהן ולבן בחשב חליו כחלו עבדם.

דף לא ע"ב וחבי בבר כתבתי בשערים שקדמו בחבמת שלמה כמה היה חטחו, לל כלמדו חת באיו דרבי העבודות המתיחסות לשרי העליונים הממונים על לומותיהם כדי להוריד מהם השפע על לומם לומות, ולהיותו בחיר הבם היה עון גדול שיתעסק בידיעה החיל, וכל שבן שהבחיבם לעבוד לומם העבודות, והיו ישרחלית, וכל שבן כשהבחיבם לעבוד לומם העבודות פחת שערי ירושלם שעיר בחר חלקים לשבתו, וכמו שחרחה שמה. וכפי הנדרש חישר הזה בפרש פלוני הפרשה, ואומר כי הנה ספר הכתוב שהמלך שלמה לחב בשיש בבריות רבות וחת בת פרעה ונומר, לבניד כי כמשך לחרי תלות המשבל וחת בו בשלשה לופבים. רלשונה בהנדיל החהב והחשק הממרן לבשיו, והיה רלוי שלח יחהב לותן יותר מדקי ולח יחשך לחדיהן, וזה רמז בחמרו לחהב בשיש בבריות, ואמר שהם לבן שלמה לחהבה, כלומר שלח היה עניבו ענין החלם הבשוי חשה, כי לם ענין הבער החוטק וכפשו קשורה בכפש לשוקתו. וחשנ שבית בהיותם בשיש בבריות, לשר מזהירה התורה * להתחתן בהם כדי שלח יעו לבב החבשים לחחרי דבריהם ג' ללקיהם. וחשנ שליטת במה שלקק בשיש רבות, לפי שהתורה לותה * ולח ירבה לו בשיש ולח יסור לבבו, כי רבוי שם יו' הבשיש והמשבל יעשו השבל, וכמו שחמרו בפ' בהן גדול, סנהדרין לל יקח מפני מה לח בתבלו טעמי תורה? שהרי שני מקרחות דף בח ע"ב בתבלו טעמם ובשבל שהם גדול העולם, שבחמר ולח ירבה לו בשיש ולח יסור לבבו, לחר שלמה חני לרבה חלח חמור, ובתיב ויהי לעת זקנת שלמה בשיו הטו חת לבבו, ולח ירבה לו סוסים ולח ישיב חת העם מלרימה, לחר שלמה חני לרבה ולח לחשיב, ובתיב ותשע מרבבה ממלרים וגו'. הנה החשמה הרחשונה רשם הכתוב בחמרו בשיש בבריות, רשם הכתוב בחמרו בהן בשיש בבריות, והחשמה השלישית מבוחן רשם בחמרו רבות, כי חשע בבוחן לקיחתן ובקיבוין לקיחתן שהיה בלהבה עוד. ולחקרי שרשם שלשת החשמות החלה ברמז בישרם מידי, לם מה שלח' בבריות, זבר שהיו עמונים, מוחבים לדומיות בלוביות חתיות, וכת פרעה זבר בפרט, לפי שהיה היתה הרחשונה וכה בשה מדרכי התורה תקלה והיתה היא יותר חביבה עליו. וכן דרשו בספרי, והחלך שלמה חהב פר' רחה בשיש בבריות וחת בת פרעה, בת פרעה היתה בבלל ולמה דף לג ע"ח יחקה? מלמד שהיה מתבבה יותר מבלם. וכבר זבריתי בפרש השבית מה שהיה בזה מהחטח, עם היות שלמה נייר דף רג ע"ח החבשים הבבריות קודם שלקק, כי היה החטח להיות מקניתם לחמורות לבח בקהל ה' גם לחקרי שבתנירו, ואם לפי שהיה רלוי לשלמה שידקדק בהזיר בעבור בניו כדי שיהיה זרעו שלם, לבוחבן שיקים ה' חת דברו הטוב חשר דבר לדוד חביו על קיום בסח ממלבתו שם ישמרו בניו תורתו, חלח תרחה שרחבעם בן שלמה להיותו בן עמונית עשה הרע בעיני ה', כי הבניס על הדרב דומים לטבע האם ולחקי האם בב פ"ח כדבריהם ז"ל, הנה שם בן בזה בילר ופרע החשם הרחשון דף ל"ו ע"ח שזכר מבבריות. ואחנם החשם החחר והוא חזוק החבנה והחשק חשר היה לו עמהן, בילר ופילג גם בן בחמרו בהם (ב) לשק שלמה לחהבה, לל שלח לשב לשק בהם בדרך לישות כדרך החיים עם חשתו שהוא יחזול בה, לבל בדרך לחבנה וחשק וכדרך הבבורים עם העלמות היה לשקות שלמה בשיו. ופרע וביבר החשם החחר, והוא מרבויין וכמותן, בחמרו (ג) ויקח לו בשיש שרות שבע מחות ופלגשים שלש מחות, והוא רבוי מופלג מחד. לבל זה קשה בעיני מחד החמבתו שיהיו לשלמה שבע מחות בשיש שרות מלבד הפלגשים, ויהיו שם בן מלבות ופלגשים חלק בשיש והוא שבר בלתי מבוזר ומנוגש מחד, וחיך מלחו לבו לעשות שבר יוסף מהבהוג כזה? וחיך לח חשה לקייו וברישותו שרבוי המשבל יביחהו לשות קודם זמנו? והנה בשיר השירים חמר * עשים המה מלבות ושמנים שיר ו' ג' פלגשים ועלמות חין מספר, שם היה זה שם ספור לבשיו ופלגשיו הנה לח יסכים עם מה שבתוב בבחן. ויותר קשה מזה שלח שבר הבתוב מהבנים חשר היו לשלמה בי שם ערבעם,

[ז] וַיְהִי לְעֵת זִקְנַת שְׁלֹמֹה נָשָׁיו הִטֶּינָה אֶת־
לְבָבוֹ אַחֲרֵי אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְלֹא־הָיָה
לְבָבוֹ שָׁלֵם עִם יְהוָה אֱלֹהָיו כִּלְבַב
[ח] דָּוִיד אָבִיו: וַיֵּלֶךְ שְׁלֹמֹה אַחֲרֵי עַשְׁתֹּרֶת
אֱלֹהֵי צִדֹנִים וְאַחֲרֵי מִלְכֹּם שִׁקֻּץ עַמֹּנִים:
[ט] וַיַּעַשׂ שְׁלֹמֹה הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וְלֹא
מִלֵּא אַחֲרֵי יְהוָה כְּדָוִד אָבִיו:
[י] אָז יִבְנֶה שְׁלֹמֹה בָּמָה לִכְמוֹשׁ שִׁקֻּץ
מוֹאָב בָּהָר אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי יְרוּשָׁלִָם
וְלַמֹּלֶךְ שִׁקֻּץ בְּנֵי עַמּוֹן:
[יא] וְכֵן עָשָׂה לְכָל־נָשָׁיו הַנָּכְרִיּוֹת
מַקְטִירוֹת וּמְזַבְּחוֹת לֵאלֹהֵיהֶן:
[יב] וַיִּתְאַנַּף יְהוָה בִּשְׁלֹמֹה כִּי־נָטָה לְבָבוֹ
מֵעִם יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַנִּרְאָה
[יג] אֵלָיו פַּעֲמָיִם: וְצִוָּה אֹתוֹ עַל־
הַדָּבָר הַזֶּה לְבִלְתִּי־לֶכֶת אַחֲרֵי
אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְלֹא שָׁמַר אֵת אֲשֶׁר־
צִוָּה יְהוָה:

ותרצעס, וכזאר המלכים זכר כמה כעסים וכעות היו להם, ובשלמה מלך כשים ופלגשים שהיו לו לא זכר שם ילדו לו בעסים לו בעות. והברלה מלי בכל זה הוא, שבשלמה היה בטבעו שוף במשגל ותוכב הבשים, ועם היות מחבא המלכים שבשו היישבות בכובד המלכות ונקרלות מלכות היה יבשו עם המלכים במעלה וכבוד, ושאר הבשים שם יודוגו מלייהן המלכים דרך ערלי בבתר לא ישיתו לב מליהן, הבה מגדולת שלמה ומעלתו היה שכל הבשים שאר הזדווג מליהן בכל ימיו מיד בתיקדו ובפרשו ולא בגע מליהן לדם מפני בבוד המלך אשר שכב עמהן, כי עם היות שלא שכב לומן כי אם פעם אחת כל ימיו, היה מבולתו שיהיו עול כל ימי החרן מבורות לשום שלם, כדרך תשמיטי קדוש שלא ישתמש בהם קול, ולפי זה לימו מהקושי שעלמה בכל ימיו יזדווג ע' מלך בשים: [ה] וזכר הכתוב שהבשים אשר שכב המלך לומן שבא מלות בכל וכתובה היו מלות, וזה שכב עמהן כייחוד יחיו, וזה שכב עמהן כייחוד לכל לא בקדושין וכתובה היו שלא מלות. וכבר כתבתי בפ"ו מה"ל בפירוש לבפר שופטים פרשה י"ח מה החלוף שיש בין אשה לפלגש, ושם הוכחתי שפלגש כל שלם היה לדעת לפי בקדושין שכל לא בכתובה, ולדעת הלאבן היה פלגש כל שלא בלא קדושין וכלא כתובה, ולדעת שניה פלגש החמורה מאלך היה בלא קדושין וכתובה. הבה שם כן על הייחוד בלבד יאמר עליה פלגש, ואין ספק שהשבא מלות לא היו בקרלות בשם מלכות כי אם המעט שבהן, והמה היותר להובות והיותר מעולות במדרגה ויחס וכבוד, ועליהם אמר בשיר השירים כפי הנגלה בשים המה מלכות, כי כאן אמר שרות, מלבון שרה, ושם אמר בהן לבון מלכות, וכן היו מהפלגשים קלתן במעלה ולהבת המלך יותר בבתרות משאר הפלגשים, ועליהם אמר ושאטים פלגשים, ועל הלקרות אמר ועלמות אין מספר. ואולי שלמה עשה כמו שעשה לחזדווג בקבן בתולות רבות לרלות הבערה לשר תיטב בעיני המלך, ולקרי שבבר עמהן לחת לשחל הבדיל מהם לבתר המלבות שבים, והבדיל מהפלגשים שחוטים והם היו משרתות את המלך, ועם לולי היה שובב המלך פעמים כרמונו, ושאר השרות והפלגשים לא ידע לותן עול לקרי הבילה הרלחובה, לפי שלא ישרו בעיניו, וזה שעשה ההבדל והההפרש שבהן, וכבר זבריתי מה שיה הברלה על דרך הבפתר בשים המה מלבות ושם לולי היה שובב המלך פעמים כרמונו, ושאר השרות והפלגשים לא ידע לותן עול לקרי הבילה הרלחובה, לפי שלא ישרו בעיניו, וזה שעשה ההבדל והההפרש שבהן, וכבר זבריתי מה שיה הברלה על דרך הבפתר בשים המה מלבות ושם לולי היה שובב המלך פעמים כרמונו, ושאר השרות והפלגשים לא ידע לותן עול לקרי הבילה הרלחובה, לפי שלא ישרו בעיניו, וזה שעשה ההבדל והההפרש שבהן, וכבר זבריתי מה שיה הברלה על דרך הבפתר בשים המה מלבות ושם לולי היה שובב המלך פעמים כרמונו, ושאר השרות והפלגשים לא ידע לותן עול לקרי הבילה הרלחובה, לפי שלא ישרו בעיניו, וזה שעשה ההבדל והההפרש שבהן, וכבר זבריתי מה שיה הברלה על דרך הבפתר בשים המה מלבות

ויקרא עם ל"ג כשער הבלי • ולפי בפרך שבפי מעלת שלמה בבמתו ונדולתו לא היו לו בשים מחלקים מקומו לא בשלמיות המדומים ולא בשפחיים, כי בלם היו בועים לשבע לחותיהם, ומפני זה לא זבר הבתוב דבר מהם, כי היה בוונת הבפור לספר מעלות שלמה לא מסרונותיו • וכבר מלאנו בזה בשה שלמה לדוגמא בבניאת הבניף, שלפי שבשיבם לא הלבו בדרבם לא זבר הבתוב דבר מהם ולא שחותיהם היו בלא היו ולפתם ותוהו בחשבו • הבה שם בן בילר הבתוב דברי בלי שלמה ובחותן ובבריות בלילותן ושדבק תזקו בהן יותר מדאי • ולפשר

לשבר שמה שזבר בלן מלהבת שלמה לבשיו לא היה בלבד בשת הזקבה, כי שם בבל ימיו שהיה בן מהנהג, ובמשך חוש שבעת (ז) זקבותיו בשיו השו לת לבבו, כי מפני המהנג שהיה לו קודש לבן להמשך לחבריהן, קרה שבהיותו בזקבתו היו יוכלות לשעות בעניין העו שיזכור מה שלא היו עושים עד הבה • והטיית הלב אשר זבר בלן לחרי אלקים לחרים, הוא להבישם לשבלם ולהעלים עיבין מהם, ולזה לחר מיד שלא היה לבבו שלם בלבב דוד לבין, כי אלו היה במדרגתו מהתבילות היה הורג את הבשים ואת הבשים על קדושת שמו, וחשו גם בן (ה) לחרו ולך שלמה לחרי עשתרות אלקי לדוגים וגו', לל שהניח לבשיו הבלוניות לשבוד אלקיהן, ולשמוניות לשבוד אלקיהן, ובזה עשה הרע בעיבי ה', כי רע ושר הוא בביבין את' שיטית שלמה את בשיו לשבוד עץ לעיבין, ובזה לל שמר מה שרשוי לשמור לבשי ית', וזש (ו) ולל מלא לחרי ה' וגו': ולחמרו חז יבבה שלמה בשה לבמוש, חין הבוונה שבשה זה שלמה לשבוד עץ, לבל היה הבוונה שבשיו שלמה הניח לשבוד עץ חו בשבה לו בחלו בשה לבמוש, כי בהיות שבבבה שה בהר הזתים שבר על פבי ירושלם בשה לבמוש ובשה לבקון בבי עמון לשבוד בשיו, היה בחלו חוש בבשם, ומפני זה לל לחר הבתוב דרך בפור ויבן שלמה, לבל חמר יבבה, לל חז בשבותו זה לבשיו בשבה לו שבבה שה: והורה שלל (ט) שה שבבה יוצם לשלם, שם לפי שיפעל חותם בעצמו בלי לחלעי, ושם שימה על עשייתה, כי היה חוש הפועל והעושה חותה לבל על ידי לחלעי, בעבין שה שבחר בשלמה * ויבן שלמה לת הבית, שמה לבבות' ובשלח על ידי הפועלי', בפי' ו' יל' ושם בחשב לל יעשה הדבר בית לשושה חלינו חותו בהיות לבל ידו למחות, בי חז יעשה חלינו שהוא העושה חותו הפעל, וכמו שחמרה תורה * בוכח תוכיח לת עמיתך ולל תשח עליו חטח, ויקרל י"ט י"ז לל שחם לל תוכיחבו לשח עליך חותו חטח ויעייבם לך, ועל זה הדרך חמר הבתיב לשלום * ביום עשרך מבגד ביום שבות עובדי', פ' יל זרים תילו ובבריים בחו שערין ועל ירושלם ידו גורל נם לשה בחד מהם, רומה לומר בי בהיותו מבגד רוחה במעשה ולל מיבה יבשב גם הוא בחלק מסחויבים, ובזה החופן חמר בשן חז יבבה שלמה: ושפר הבתוב שהתלוף ה' בשלמה, לפי (ע) שלל היה לו להבחות הרחוי לעמו ית' בהיות שברלה חלינו פעמים, ושם שתי הפעמים לשר בחה חלינו הבבוחה בנבעון בחו שבזכר, והבתיב לשר היה לשך בתלקין לל היה רחוי שילך לחרי בשיו ולל שילמד חותן דרבי תלקות זרים, שחם היה הוח מלובח בתלקין (וכמו שלמה משה לדובבו * לחרי ה' לשרי, יל' לל תלקיבם תלבו וחותו תעבודו וכו תדבקון) לל היה בותן מקום שלמד מה יעבוד ע"ז לשיבין בלרבו, לל שבן בשיו השובבות בתיקו, לבל בוונתו לל היה חוזק לשבר מה הטוב הוח שם רע להיות לשבו בושה מחשה ובלתי לשך בו, ובח שבוהו

שלמה על הדבר הזה , לפי שעשה לבעד מן הארון , כי היה זה מהכנותיה שבחרו לבניו , ולפי שהיה מוטל עליו במה שהוא מלך ולפי שאמר לעשות המלכות מזרעו , ולפי שהיה ה' לעזרתו בכל עוכר עז , לכן בחרו הכנותיה , ולפי שהיה על ידי לבנות מקדש לשם ה' , ולפי שהיה כוונתו לספר בשבחי שלמה לפי שהוא נגזרת , ולכן מה שהיה נגזרת הכתוב פניה ממנו :

פרק כ' (יא) לאשר התעסקת במה שלפי היה

[יא] וַיֹּאמֶר יְהוָה רַשְׁלֹמֹה יַעַן אֲשֶׁר הָיְתָה־ זֹּאת עִמָּךְ וְלֹא שָׁמַרְתָּ בְּרִיתִי וְחֻקֹּתַי אֲשֶׁר צִוִּיתִי עָלֶיךָ קָרֹעַ אֶקְרַע אֶת־ הַמַּמְלָכָה מֵעָלֶיךָ וְנָתַתִּיהָ לְעַבְדֶּךָ :

[יב] אַךְ־ בְּיָמֶיךָ לֹא אֶעֱשֶׂנָּה לְמַעַן דָּוִד אָבִיךָ מִיַּד בִּנְךָ אֶקְרָעֶנָּה :

[יג] רַק אֶת־כָּל־הַמַּמְלָכָה לֹא אֶקְרַע שֵׁבֶט אֶחָד אֶתֵּן לִבְנֶךָ לְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַ͏ִם אֲשֶׁר בָּחָרְתִּי :

[יד] וַיָּקֶם יְהוָה שָׂטָן לִשְׁלֹמֹה אֶת הֲדַד הָאֲדֹמִי מִזֶּרַע הַמֶּלֶךְ הוּא בֶּאֱדוֹם :

[טו] וַיְהִי בִּהְיוֹת דָּוִד אֶת־אֱדוֹם בַּעֲלוֹת יוֹאָב שַׂר הַצָּבָא לְקַבֵּר אֶת־הַחֲלָלִים וַיַּךְ כָּל־זָכָר בֶּאֱדוֹם :

[טז] כִּי־שִׁשָּׁה חֳדָשִׁים יָשַׁב־שָׁם יוֹאָב וְכָל־יִשְׂרָאֵל עַד־חִכְרִית כָּל־זָכָר בֶּאֱדוֹם :

[יז] וַיִּבְרַח אֲדַד הוּא וַאֲנָשִׁים אֲדֹמִיִּם מֵעַבְדֵי אָבִיו אִתּוֹ לָבוֹא מִצְרָיִם

[יח] וַיָּקֻמוּ מִמִּדְיָן וַיָּבֹאוּ פָארָן וַיִּקְחוּ אֲנָשִׁים עִמָּם מִפָּארָן וַיָּבֹאוּ מִצְרַיִם אֶל־פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וַיִּתֶּן־לוֹ בַּיִת וְלֶחֶם אָמַר לוֹ וְאֶרֶץ נָתַן לוֹ :

[יט] וַיִּמְצָא חֵן הֲדַד בְּעֵינֵי פַרְעֹה מְאֹד וַיִּתֶּן־ לוֹ אִשָּׁה אֶת־אֲחוֹת אִשְׁתּוֹ אֲחוֹת תַּחְפְּנֵיס הַגְּבִירָה :

[כ] וַתֵּלֶד לוֹ אֲחוֹת תַּחְפְּנֵיס אֶת גְּנֻבַת בְּנוֹ וַתִּגְמְלֵהוּ תַּחְפְּנֵיס בְּתוֹךְ בֵּית פַּרְעֹה וַיְהִי גְנֻבַת בֵּית פַּרְעֹה בְּתוֹךְ בְּנֵי פַרְעֹה :

[כא] וַהֲדַד שָׁמַע בְּמִצְרַיִם כִּי־שָׁכַב דָּוִד עִם־ אֲבֹתָיו וְכִי־מֵת יוֹאָב שַׂר־הַצָּבָא וַיֹּאמֶר הֲדַד אֶל־פַּרְעֹה שַׁלְּחֵנִי וְאֵלֵךְ אֶל־ אַרְצִי :

[כב] וַיֹּאמֶר לוֹ פַּרְעֹה כִּי מָה־ אַתָּה חָסֵר עִמִּי וְהִנְּךָ מְבַקֵּשׁ לָלֶכֶת אֶל־אַרְצֶךָ וַיֹּאמֶר , לֹא כִּי שַׁלֵּחַ תְּשַׁלְּחֵנִי :

(יא) לאשר התעסקת במה שלפי היה

[יא] ה' אמר לו לשלמה לכאשר עבודת אלקים והכנת לעבוד זולתי נגד ירושלם , לו יען התרפית ביום ההוא ולפי שעשת לבעד הזה מן הארון מקום לעבדה , לשון כוזה לפי שמרת בריתי וחקותי אשר צויתי עליך , לכן יהיה לך מהעונש שקרוע אקרע את הממלכה מעליך ונתתיה לעבדך , והתבונן בעונש הזה כי היה מדה כנגד מדה , ועכין זה שכבר ידעת שעובדי עכ"ם כשהלכו היו עובדים לשעיר לו ליהוה לו לשלח מהשארית , ובשם ית' הוה שלפי יעבדו כי שם הלוי לבדו , שהוא גבוה[טו] ונשוא ולזון עליהם והם עבדיו עושי רצונו והוא לבדו ישראל בלבד , ולפי שלמה לפי מיקה ביה כשיו ובניו העובדים לפי השארית ולפי כפי השמים , היה מהעונש שכתב' הם עבדו לת העבד שהוא השמש והיקר ושלח השארית , והסירו הממלכ' מהשלח ית' שהוא מלך מלכי המלכים , ככה הפלו ית' יקרע הממלכה ויסירה משלמה ויתן לותה לעבדו . ולפי שלמה לפי קעלת בזה כעונד ע"ז בעצמו , לכן היה שהעונש לפי כפי ביומיו , לפי שעם היותו לפי כמה שלפי מיקה ביהי כשיו היה הוא כפי בלעותיו ותשוקותיו בן דוד שהיה תמיד עם ה' לבקיו , [כ] ולזה לפי יהיה העונש הזהו מניע שלפי , לפכל יהיה ביומי כמו שכעס לפיותו הוא עצמו עונד ע"ז בשלמו העמונית : (יג) ואמר לו עוד שלפי יקרע מעמו כל הממלכה לפכל יאשר לבנו [כא] שבט לפחד לשעון דוד ולשעון ירושלם לפי בחר בה , לפ לשעון דוד , כי לפי שלפי יכרת היו יושב על כסא דוד היה [כב] מהרהוי שיאשר מזרעו מלך , ולפי מפני ירושלם , לפי שכבחר להיות עם בית המקדש והיה מהכוונ שהמולך בתוכה יהיה מזרע דוד , כדי שיהיה סבה להעמיד עכיכי הבית שלפה בשעון עצמו לפי להיותו מעשה מכותיו . ורלוי שתלע שעזרל לפ ספר כדברי הימים דבר מכל זה , לפ מפתוכת שלמה לת בת פרעה ולפ מפאר לקח בשם רבות ולפ מפאר בשו הטו לבבו ומהכמות לפאר בשם להן לשקוליהן ולפ

שלחו לי ה' עתן וגו' . זכר (יד) הכתוב שהכוונ בה' ישוגב , וכל עוד שלשלמ היה לבן בשם יתברך שפל ולפת בכבודו ולי' עולה בכל מעלה ושלמות רק למעלה , לפיכך כי כשפר בשה מלחמי השם מלשונו טהרות רבות ורעות , כי עם היות שלפ קרע השם לת מלכותו , הנה הקיים לו שעטים עומדים על ימינו לשעטו , וגם זה היה לליו מדה כנגד מדה , כי כל הימים לפר בעת בני' ולפ בקשו בשו ובני ביתו שפע הלמלעייס לפ בעשרך לליכס , ובהיות שם ה' בקרל עליו ירלו ממנו , לפיכך לפרי שבשיו בקשו לעבוד המזרתים ולשום לפיצעייס ביכס לבין לליהם , היה מהעונש שקשו לויבים לשתן לכם , וכמו שלפה לפ מיקה ביהיהן כך הקנה לפ מיקה ביה לויבין . והנה זכר שלפה לויבים שקשו שטעים לשלמה . לפיכך הדד הלדומי שהיה מזרע המלך , לפ מזרע מלך לדום , ולפיכך (ט) היה דוד בלרן לדום לקבר לת המלליס לפר הרג יואב בלדום , כי שפה לדשים יפר (יו) שם יואב וכל ישלל על הכרית כל זכר בלדום , ושם כעזו המלליס שהלך דוד לקבור , הנה בימים הכם שבעשה המלחמ' הגדולה היה לפלת דוד הרחמנות להוא ללכת לקבור לת המלליס , היה (יז) שברח הדד ולפיכם לדומיים מעבדי לבי למלריס , והיה לו הדד נער קטון , ועברו (יח) בלרן מדין ולפארן ולקחו נס כן משם לפיכם ויבלו מלריס , כי רלה להוליך עמו לפיכם רבים כדי שיהיה בעיבי פרעה גר וגדול , וכן היה שפרעה נתן לו בית ולקח לתר לו , לל שלמר לתת לו לקח שבה בשבה , וגם כן נתן לו ארץ להיות מושל עליה כדרך המלריים : ומלל מן בעיבי (יט) כל כך שבשל לפו' לפת פרעה נדלה הבן היפה (כ) לפשה ותלד לו בן , ותלפים לפת פרעה בלה הבן היפה לו בבית פרעה עם בניו , כלשו היה בן המלך : ולפשר (כא) שמע הדד שבבר דוד עם לבותיו ושמת יואב , עם היותו במלריים בבבד מלד גר ושלטון בלרן ולקוב למלך בלרי עם לפות

ויקם ה' שטן וגו' . זכר (יד) הכתוב שהכוונ בה' ישוגב , וכל עוד שלשלמ היה לבן בשם יתברך שפל ולפת בכבודו ולי' עולה בכל מעלה ושלמות רק למעלה , לפיכך כי כשפר בשה מלחמי השם מלשונו טהרות רבות ורעות , כי עם היות שלפ קרע השם לת מלכותו , הנה הקיים לו שעטים עומדים על ימינו לשעטו , וגם זה היה לליו מדה כנגד מדה , כי כל הימים לפר בעת בני' ולפ בקשו בשו ובני ביתו שפע הלמלעייס לפ בעשרך לליכס , ובהיות שם ה' בקרל עליו ירלו ממנו , לפיכך לפרי שבשיו בקשו לעבוד המזרתים ולשום לפיצעייס ביכס לבין לליהם , היה מהעונש שקשו לויבים לשתן לכם , וכמו שלפה לפ מיקה ביהיהן כך הקנה לפ מיקה ביה לויבין . והנה זכר שלפה לויבים שקשו שטעים לשלמה . לפיקד הדד הלדומי שהיה מזרע המלך , לפ מזרע מלך לדום , ולפיכך (ט) היה דוד בלרן לדום לקבר לת המלליס לפר הרג יואב בלדום , כי שפה לדשים יפר (יו) שם יואב וכל ישלל על הכרית כל זכר בלדום , ושם כעזו המלליס שהלך דוד לקבור , הנה בימים הכם שבעשה המלחמ' הגדולה היה לפלת דוד הרחמנות להוא ללכת לקבור לת המלליס , היה (יז) שברח הדד ולפיכם לדומיים מעבדי לבי למלריס , והיה לו הדד נער קטון , ועברו (יח) בלרן מדין ולפארן ולקחו נס כן משם לפיכם ויבלו מלריס , כי רלה להוליך עמו לפיכם רבים כדי שיהיה בעיבי פרעה גר וגדול , וכן היה שפרעה נתן לו בית ולקח לתר לו , לל שלמר לתת לו לקח שבה בשבה , וגם כן נתן לו ארץ להיות מושל עליה כדרך המלריים : ומלל מן בעיבי (יט) כל כך שבשל לפו' לפת פרעה נדלה הבן היפה (כ) לפשה ותלד לו בן , ותלפים לפת פרעה בלה הבן היפה לו בבית פרעה עם בניו , כלשו היה בן המלך : ולפשר (כא) שמע הדד שבבר דוד עם לבותיו ושמת יואב , עם היותו במלריים בבבד מלד גר ושלטון בלרן ולקוב למלך בלרי עם לפות

לחזות לעזתו , וכבר הגביל לו מתנדל עם בני המלך , הנה
היה כל כך שבחתו ליסרקל כי שלח רשות מפרעה ללכת על
(כב) ארצו להלחם בהם : ועם היות שאמר לו פרעה מה לתה חסר
עמי ולמה תבקש ללכת , הנה בזוה לא לא רצה כי אם
להלוך לחלמו . וספר כאן את כל זה להודיע שמיוש שמת
דוד היה הדד שוכח לשלמה והלך להלחם מיסרקל , ועכו לא
היה יכול לו כל הזמן הזה , לפי שהשם ית' לא הספיק בידו
להרע לו כל הימים לשר הלך לחר ם וישמור משמרתו מפחדו
מקדושיו ותורתיו . וכבר הרגו קודם בשפיכת המוכר את הספיכה
כב פלא [כל ימי כותלין] למה כאמר בדוד שכיבה ובישלם מיתה ? ואמרו
קף ק"ו : עלה דוד שהכיח בן כמותו כאמר
בו שכיבה , יוחנן שלח הכיח
בן כמותו כאמר בו מיתה .
מדר' שמוע ואחריהם אמרו דוד שמת על
פרש' לג מטתו כאמר בו שכיבה , יוחנן
שכהרג כאמר בו מיתה . ואחרי'
אמרו שמת שכיבה לח תאמר
כי אם למלך או לו גדול הדור .
ואחיכם מה עשה הדד לשלמ' ,
הנה לח נזכר במקום הזה ,
לפי הכתוב יספר לותו אחרי
(כג) ספור רזון , כי הנה זכר מיד
שהקיש החל יתברך שתן שכי
לשלמה , והוא רזון בן אליעד
שברח מהדדעזר מלך צובח
(כד) ולדוכיו , ובאן אליו לכתוב
ויהי אך נדודו , ודוד פעם
אחת כלחם עמה' והרג אות' ,
וזה רזון כתוב שמת שהלך
הלך לאחרו להלח' עם ישרל ,
קבן לכתוב גם הוא וילך עם
לכתוב לדמשק וישבו שה וימלכו
בדמשק , לפי שהתחזקו שה
ומשלו בתוכה . ולפי שבימי
דוד היה חרם בוצח אליו
מכתב , כמו שנזכר בספר
שמו"ב פ' ו' שמוא * ולשלמה גם כן , הנה
רזון זה ואחיו שכבו שהרם
(כה) יחרדו בשלמה , וזה אחר
ויהי שתן ליסרקל כל ימי
שלמה , ואין פירוש כל ימי
חיין של שלמה , כי אם כל ימי
שלמה הנשארים מעת זקנתו
שבזו עכדו עד יום מותו . וספר הכתוב שזה רזון לבדו
קולי לח היה יכול להשתין את יסרקל כי אם בעבור הרעה
אשר היה עושה הדד התלומי הנזכ' למעלה , שהוא היה סבה
פועלת בכל המלחמה , וזהו אמרו ואת הרעה אשר הדד
ויקץ ביסרל , כלומר שהתקבה רעת הדד שהיה עושה ביסרל
עם רעת רזון , בשופן שכל אחד מהם היה קץ ביסרקל , וקץ
הוא פועל יוצא , כאלו אחר שהיו קוסים ליסרקל ומכיסים
בלחם . ועם עזרת הדד מלך רזון בלחם , בשופן שהיו שכיסה
הדד ורזון קוסים לשלמה ולוקחים ביסרקל , לחד מהם מלחן
לדום והלחר מלחם , וכל זה היה בעת זקנת שלמה , כי
כמו שהיו שכיחו ושגירותיו תלוחות הרבה מלוחות השקוסים
שהיה עובדים בזיו , ככה הקיש לשו שהיו מתלבים
ומיחים מחיכים זוכים , ולח מיחה הלבה בידיהם כמו שעשה
לח מיחה בידי בזיו העון שהיו עובדות , והוחרה זוה בשלמה
(כו) בשעת שעשתי בתחלת הפרשה : וזכר לחרי כן שתן שהיו
יעש' ט"ו והוא שהיעם בן בכט לחברי , שלהיותו מבני עמו היה קשה
כיהודים מכלם , כמו שאמר * מהרסיך ומחריבך ממך יצאו .
קף לף עה וזהו לאמרו בפרק חלק זוה היה שבע בן בכרי .

[לף נם הרב כיבע ולח ותמהתי ממאמרם זה , כי הנה
לח' בוה, מתחי' ואילו יודע שבע בן בכרי העיד הכתוב
על מה , כי הנה לח לאמרו שבהרג בלחבה , שבאמר * ויכרתו שמו' ב' כ' כ"ב
זהו כנמרח שירבעם עשמו את רחם שבע בן בכרי ויצליכו
היה שבע בן בכרי כי אם את יואב ויתקע בשופר וגומ' ,
שבע אליו , ולף עליו לח כל שבן שבע בן בכרי היה
הביאו כפשוטו , לח להיותו משבע בניתן וירבעם היה
דומ' לו במעשיו כמו שהרב לפרטי . לחבל לחשוב שלח
עשמו פירש בפתוך :]
כאלו שהיה הוח עשמו , כי אם
שהיה עושה מעשה , לפי שנם כן
כאמר בשבע בן בכרי שהרי' יד
במלך לפי שהבר נגדו . יהיה
מי שיהי' הודיע הכתוב שהרים
יד במלך שלמה , והיה הרמת (כז)
היה כשאמר נגד שלמה שבשה
את המלוח שגר את פרן עיר
דוד , לל שאמר במלך בעבותו
לותו בפרסו' בפני כל העם ,
כלומר אמר דוקא מה עשה שלמה
שהוח בשה את המלוח לחבר לח
רלה לבטות דוד לחביו למען
יהיה בו תועלת להלחם עם
ישרקל בעלותם לרעל , והוח
בשה לותו לבת פרעה שהיה
עם כיתה כמו שזוכר , ועוד
עשה הבר לחר יותר מגושה
והוח שבשר את פרן עיר דוד
לחביו , רולה לומר שהיה עם
בבית דוד תומה פרוסה ופתח
פתוח כדי שיוכלו ישרקל לבוח
על המלך בשירלו להכיח לפניו
הברי ריבותיהם , והוח שגר
לותו כדי שלח ישמע לדם .
ולחרי פירשו שהיה עם מקום
פרון שיוכל המלך לנרוח
בו עם ירלה כשיחרלו בו ,
ושלמה לנוסה לבו לח ירל
שיחרלו בו ישרקל , והפירוש
הזה רקוק הוח לפני . וקול סנהדרין
לחרו שלחר ירבעם , דוד פ"ח קף עה
לחנוך פרן בדרות בחומה כדי
שיעלו ישרקל לרעל , ולחר
נדרת לותם כדי לעשות
לחנריח לבת פרעה . ולבל לחד מהפירושים ידענו שהרשת
יד ירבעם במלך שלמה לח היה הבר לחר כי עם שהוכיחו
בפני רבים ושבוה מעשיו בפרבום , ולזה חמר וזה הדבר
לחר הריש יד במלך , כלומ' וזה היה הדבר שבחמ' עליו שהרים
יד במלך , והוח שחמר נגדו הדבריש שיזכור . וקול בפרק
קלף שבחו לירבע' כזה , לחמרו מפני מה זכה ירבעם למלכו ? עם
מפני שהוכיח לת שלמה , ומפני מה בעבע ? מפני שהוכיחו
ברבים . ולין ספק שלף היה זה מחמו תוכחת מגולה מלהבה
מבותרת , לבל היה שלח וגבות הרוח , ולולח זה לח היה
שלמה מבקש להרגו כמו שיזכור : ולחבם לחמרו והיה (כח)
ירבעם גבור חיל וירל שלמה וגומ' , היה קודם שהרים יד
במלך , שקודם לבן שלמה בחר בו להיותו גבור חיל וכך
פעליס , כי הוח הבלה בלחמרו כי עשה מלחכה הוח ,
והפקידו לבבל המה שהיו פורעים וכותבים בל בית יוסף והם
מכשה ולפרים : ובעת ההיח שחכהו המלך על לותו פקידו , (כט)
תבף שילח מירובעם ללבת לבבל המכים שהופקד עליהם ,
מבחוה לחי' הבילוכי בדרך , והיה לחיה מבום בשלמה חדש ,
ובחבר דלה לחמיה את ירבעם ויבן בה וכה וירל כי לין לית

(כ) וַיִּתְפֹּשׂ אֲחִיָּה בַּשַּׂלְמָה הַחֲדָשָׁה אֲשֶׁר עָלָיו וַיִּקְרָעֵהוּ שְׁנֵים עָשָׂר קְרָעִים׃

(כא) וַיֹּאמֶר לְיָרָבְעָם קַח־לְךָ עֲשָׂרָה קְרָעִים כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הִנְנִי קֹרֵעַ אֶת־הַמַּמְלָכָה מִיַּד שְׁלֹמֹה וְנָתַתִּי לְךָ אֶת עֲשָׂרָה הַשְּׁבָטִים׃

(כב) וְהַשֵּׁבֶט הָאֶחָד יִהְיֶה־לּוֹ לְמַעַן עַבְדִּי דָּוִד וּלְמַעַן יְרוּשָׁלַם הָעִיר אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי בָהּ מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל׃

(כג) יַעַן אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְעַשְׁתֹּרֶת אֱלֹהֵי צִדְנִים לִכְמוֹשׁ אֱלֹהֵי מוֹאָב וּלְמִלְכֹּם אֱלֹהֵי בְנֵי־עַמּוֹן וְלֹא־הָלְכוּ בִדְרָכַי לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינַי וְחֻקֹּתַי וּמִשְׁפָּטַי כְּדָוִד אָבִיו׃

(כד) וְלֹא אֶקַּח אֶת־כָּל־הַמַּמְלָכָה מִיָּדוֹ כִּי נָשִׂיא אֲשִׁתֶּנּוּ כֹּל יְמֵי חַיָּיו לְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי אֹתוֹ אֲשֶׁר שָׁמַר מִצְוֹתַי וְחֻקֹּתָי׃

(כה) וְלָקַחְתִּי מִמִּלּוֹ בֶּן וְנָתַתִּיהָ לְךָ אֶת עֲשֶׂרֶת הַשְּׁבָטִים׃ (כו) וְלִבְנוֹ אֶתֵּן שֵׁבֶט־אֶחָד לְמַעַן הֱיוֹת־נֵר לְדָוִיד־עַבְדִּי כָּל־הַיָּמִים׀ לְפָנַי בִּירוּשָׁלַם הָעִיר אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי לִי לָשׂוּם שְׁמִי שָׁם׃

(כז) וְאֹתְךָ אֶקַּח וּמָלַכְתָּ בְּכֹל אֲשֶׁר־תְּאַוֶּה נַפְשֶׁךָ וְהָיִיתָ מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל׃

(כח) וְהָיָה אִם־תִּשְׁמַע אֶת־כָּל־אֲשֶׁר אֲצַוֶּךָּ וְהָלַכְתָּ בִּדְרָכַי וְעָשִׂיתָ הַיָּשָׁר בְּעֵינַי לִשְׁמֹר חֻקּוֹתַי וּמִצְוֹתַי כַּאֲשֶׁר עָשָׂה דָּוִד עַבְדִּי וְהָיִיתִי עִמָּךְ וּבָנִיתִי לְךָ בֵּית־נֶאֱמָן כַּאֲשֶׁר בָּנִיתִי לְדָוִד וְנָתַתִּי לְךָ אֶת־יִשְׂרָאֵל׃ (כט) וְאַעֲנֶּה אֶת־זֶרַע דָּוִד לְמַעַן זֹאת אַךְ לֹא כָל־הַיָּמִים׃

(ל) וַיְבַקֵּשׁ שְׁלֹמֹה לַהֲמִית אֶת־יָרָבְעָם וַיָּקָם יָרָבְעָם וַיִּבְרַח מִצְרַיִם אֶל־שִׁישַׁק מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וַיְהִי בְמִצְרַיִם עַד־מוֹת שְׁלֹמֹה׃ (לא) וְיֶתֶר דִּבְרֵי שְׁלֹמֹה

(כ) וירקע מעשיהם שיבא להגיד לשלמה, לו תעבד לחיות כשלמה, לוקה לומר זריז במלאכתו ושעשע לקבל מם כבי יוסף, ושחקרי שכבר כתנאה לבב ירבעם כזה, היה שחקיה השלוכי יצאו במלכות עשרת השבטים כמו שכזכר, והתנאה ירבעם בזה עוד, ומפני כל זה העיז פניו לדבר כנגד המלך.

(כא) ולמר שהיה זה ענין לפר הכיס שלמה בניו ובני ביתו לעבוד עז, ולכן למר בלשון רבים יען לפר עזבוני וישתחוו וגו', כי לם למר זה על שלמה כי לם על בניו ובני ביתו.

(כב) והודיעו שלם יקח כל המלכות ממנו כל ימי חייו, והוא על * כל מלאכ' עבוד' לם תעבו, שלכאן זוס מלאכ' לם תעבו, ילמר שלם יקח זוס דבר מהמלכה ממנו בחייו כי לס יקח (לג, לו) מיד בנו, וגם ממנו לם יקח כי לם לבד עשרה השבטים למען יהיה כיר לדוד ועבד על כסאו בירושלם ולכן יהיה בן שלמה מולך בירושלם על יהודה ובנימן, שהוא היה כיר דוד כלומ' בן בנו. ולמר הכתוב שיתן לבנו שבט לפר בהיות שבתן לו שבי שבטים ושם יהודה ובנימן, לפי שהיה קלקם ובלבלם כירושלם יקר והיו כשבט לפר, גם כי לם היתה ההודעה כי לס שם שיתן לו משלר השבטים לם משבטו, לל משבט יהודה ממנו: ושבטים שלמה ממנו: והשבטים (לד, לה) הכניע לירבעם שיהיה מלך על ישראל, ולם יעמוד נקול ס' ויעמור ממתיו יכין לת כסאו ויבנה לו בית בשלם כפר' עשה לדוד, לל שיתמיד המלכתו על ישרל לם שיולך על יהודה ובנימן בשום לל, ונם בעשרת השבטים הוליעו שלם יתמיד המלכתו לעד, (לה) כי הנה השם ית' יענה בזה לת זרע דוד, והעניו הוא שלם המליכו על כל ישרל. ולמרו לשלם זלת, לל לשלם זלת הפצם' לפר כפשם שלמה כה. וקול דרשו לשלם זלת על בת נאמן כאשר בניתי לדוד ונתתי לך

פרק יב

(א) פרעה, למרו בספר מולם לשלם שלמי, וזה שכה שבפתרון שלמה לת בת פרעה, כי בשכה הרבעית למלכו בשלה וביתי לפני היתה עתיד לבזוב לו המלכות ולל שקלקל לפני כמו שזכרו שמה. והודיעו הכניל שלל יהיה העכוי מזה כל הימים, כי עוד תזוב המלכה כלה לזרע דוד כנרלפזבה, ומפני רלינו שלם בתקיים הייעוד הזה בכל זמן בית רלבון וגם לל בזמן בית שני, ידענו בלמת כי בהברלה יתקיים בניית מקדשנו מהרה יגלה. והברלה מפלה זה הספור שלמה הפקיד לת ירבעם לפי שרלה

לוקה לומר ממעשים לקרים לפי שהיה כבר לת המלך לשקר שלמה לת בתו, וקם לקריו עיפ שלל היה לוהב לשלמה, ויבא ירבעם שם עד מות שלמה. ולמלנו לומר היפך מזה הכפור, ששלמה בוקנתו מכל הספור לטיל מם על העם, ועליו הפקיד לת ירבעם על כבל בית יוסף מבשה ולקרים לקבל לותו המם, והוא מהתימה שבומן הבניכים והמולקות הגדולות לפר עשה לל לטיל מם על ישרלה, ולקריכן שלל היה לו לותו מורך והכרח לב שם המם על העם, לולי שלל היה כבר שולל לכיות לתרשים ולפופירה, ומפני זה הוסיף להטיל מם על עמו כדי לפרכם ביתו ומעלתו כפי כבודו וכפי מנהגו, ובעבור המלכות לשר בוקנתו היו לו עם השבטים לשר לקים השם ית' כמו שבזכר. וכבר יוכה שבפסוק מעשרו מרכה בוקנתו מה שבפר לקרי זה, שבימי רחבעם עלה עיפ מלך מלרים על ירושלם ולקח מניכי הזהב לשר עשה המלך שלמה, ולל זכר שלקח מחתים מבה וכלי כית יער הלבנון וכלי המשק שעשה שלמה מזהב, לפי שבבר לל היו לו בוקנתו, כי בתפוד עשרו ובספר לשר מלך ובמו שלמלר: וזכר הכתוב שיתר (מא) דברי שלמה וכל לשר עשה, רולה לומר ממעשים לקרים שבלר לשר זכר בכתן וכמותו, כלומר עכין מבמתו במה היה ועד היכן הגיעה, הנה כל זה היה כתוב בספר דברי הימים שעשו בזמנו לספור עניני שלמה בספרו, לפי שמנהג המלכים היה שבכל לשר בזמנו ימוה לספר לשר יודע למנוח

למנוע דברי חכם וכתוב יוסר למרי לחם, שיכתוב ויספר כל עניניו ומעשיו יום ליום יביע לומר ולילה ללילה ועל הספר ההוא לחם כתן על ספר דברי שלמה, וכן כתוב בשאר המלכים על ספר דברי הימים למלכי ישראל או למלכי יהודה, כי כלם היו כותבים בפורים, והכניסו לקח מיוחס הכפורים הדברים היותר רחוקים ומועילים כפי כוונתו וכתב לותם כתן בספר מלכים כפי מה שבחרו הנבואה, והניח שאר הדברים שלא היה הכרח לו תועלת בכפורם, ומהם לקח לקח כך עזרל הכופר וכתב על ספר, ומפני זה נמלטו בדברי הימים של עזרל כפורי דברים שלא נזכרו בכתן, לפי שהוציאם עזרל מיוחס הספרים. וכבר כתב הרס בפרקיו שעשה במלכות הרפואה, והבוקר יבקר לעצמו, רומס לומר הבוקר להוציא הכללים מספרי הקודמים יבקר כפי הברלה בעיניו יותר טוב ומועיל, וזה יספון בספור הזה ויש לקח יקח בכתוב ויספר כל עניני שלמה הנפלאים ומעשיו הגדולים ומה שהיה בימיו ומה שעשה בבנין הבית והיכל ובנין ירושלם וחומותיה ומגדליה ושעריה ומה שעשה בשאר ערי ישראל ומה שעשה בלבנון ובכל ממשלתו ומה שעשה בחכמתו ובעשרו ומה שהיה לו מן הסוסים והרכב ומה שהיה לו מן הנשים והבנים ומה שעשה בזקנתו ומה שהיה לו מן הצרות ומה שעשה בסוף ימיו ומיתתו ומה שהיה אחריו ומה שהיה בימי רחבעם בנו ומה שהיה בימי ירבעם בן נבט ומה שהיה בימי אחיה השלוני ומה שהיה בימי שמעיה הנביא ומה שהיה בימי עדו הרואה ומה שהיה בימי יהוא בן חנני ומה שהיה בימי יהושפט ומה שהיה בימי יהורם ומה שהיה בימי אחזיה ומה שהיה בימי עתליה ומה שהיה בימי יהוידע הכהן ומה שהיה בימי יואש ומה שהיה בימי יהואחז ומה שהיה בימי יהואש ומה שהיה בימי אמציה ומה שהיה בימי עזריה ומה שהיה בימי יותם ומה שהיה בימי אחז ומה שהיה בימי חזקיה ומה שהיה בימי מנשה ומה שהיה בימי אמון ומה שהיה בימי יאשיה ומה שהיה בימי יהואחז ומה שהיה בימי יהויקים ומה שהיה בימי יכניה ומה שהיה בימי צדקיה ומה שהיה בחרבן בית ראשון ובגלות ומה שהיה בבנין בית שני ומה שהיה בימי מרדכי ואסתר ומה שהיה בימי עזרא ונחמיה ומה שהיה בימי שמעון הצדיק ומה שהיה בימי אנטיוכוס ומה שהיה בימי מתתיה החשמונאי ומה שהיה בימי יהודה ואחיו ומה שהיה בימי יוחנן כהן גדול ומה שהיה בימי אריסטובולוס ומה שהיה בימי אלכסנדרוס ומה שהיה בימי אלכסנדרא ומה שהיה בימי הורדוס ומה שהיה בימי הורקנוס ומה שהיה בימי אנטיגנוס ומה שהיה בימי אגריפס ומה שהיה בימי אגריפס הבן ומה שהיה בימי הגמונים ומה שהיה בימי אספסיינוס ומה שהיה בימי טיטוס ומה שהיה בימי דומטיינוס ומה שהיה בימי נרון ומה שהיה בימי טריינוס ומה שהיה בימי אדריינוס ומה שהיה בימי אנטונינוס ומה שהיה בימי אנטונינוס בן אנטונינוס ומה שהיה בימי אנטונינוס בן פוסטוס ומה שהיה בימי אנטונינוס בן אנטונינוס בן קומודוס ומה שהיה בימי פרטינקס ומה שהיה בימי יוליאנוס ומה שהיה בימי סוורוס ומה שהיה בימי אנטונינוס בן סוורוס ומה שהיה בימי אלכסנדרוס ומה שהיה בימי מקסימינוס ומה שהיה בימי גורדיינוס ומה שהיה בימי פיליפוס ומה שהיה בימי דקיוס ומה שהיה בימי גלוס ומה שהיה בימי ולריינוס ומה שהיה בימי גלינוס ומה שהיה בימי קלודיוס ומה שהיה בימי אורליינוס ומה שהיה בימי טקיטוס ומה שהיה בימי פרובוס ומה שהיה בימי קרוס ומה שהיה בימי קרינוס ומה שהיה בימי נומריינוס ומה שהיה בימי דיוקלטינוס ומה שהיה בימי מקסימינוס ומה שהיה בימי קונסטנטינוס ומה שהיה בימי קונסטנטינוס בן קונסטנטינוס ומה שהיה בימי יוליאנוס ומה שהיה בימי יוביינוס ומה שהיה בימי ולנטינוס ומה שהיה בימי ולנס ומה שהיה בימי תיאודוסיוס ומה שהיה בימי ארקדיוס ומה שהיה בימי הונוריוס ומה שהיה בימי תיאודוסיוס בן ארקדיוס ומה שהיה בימי מרקינוס ומה שהיה בימי לאון ומה שהיה בימי זינון ומה שהיה בימי אנסטסיוס ומה שהיה בימי יוסטינוס ומה שהיה בימי יוסטינינוס ומה שהיה בימי יוסטינוס בן יוסטינוס ומה שהיה בימי טיבריוס ומה שהיה בימי מוריקיוס ומה שהיה בימי פוקס ומה שהיה בימי הרקליוס ומה שהיה בימי הרקליונס בן הרקליוס ומה שהיה בימי קונסטנס ומה שהיה בימי קונסטנטינוס בן קונסטנס ומה שהיה בימי יוסטינינוס בן קונסטנטינוס ומה שהיה בימי לאון ומה שהיה בימי לאון בן לאון ומה שהיה בימי קונסטנטינוס בן לאון ומה שהיה בימי רומנוס ומה שהיה בימי קונסטנטינוס בן רומנוס ומה שהיה בימי רומנוס בן קונסטנטינוס ומה שהיה בימי רומנוס בן רומנוס ומה שהיה בימי מיכאל ומה שהיה בימי מיכאל בן מיכאל ומה שהיה בימי מיכאל בן מיכאל בן מיכאל ומה שהיה בימי אלכסיוס ומה שהיה בימי יוחנן ומה שהיה בימי מנואל ומה שהיה בימי אלכסיוס בן מנואל ומה שהיה בימי אנדרוניקוס ומה שהיה בימי אלכסיוס בן אנדרוניקוס ומה שהיה בימי אלכסיוס בן אלכסיוס ומה שהיה בימי אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס ומה שהיה בימי אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס ומה שהיה בימי אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס ומה שהיה בימי אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס ומה שהיה בימי אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס ומה שהיה בימי אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס ומה שהיה בימי אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס ומה שהיה בימי אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס ומה שהיה בימי אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס ומה שהיה בימי אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס בן אלכסיוס ומה שהיה בימי אלכסיוס בן

כמו' כלומר שהיה בימיו , וכמו שאמר * לין כסף בחצר בימי שלמה
למעמה , ואמר ויתן את הכסף כחצבים וגו' : ואחנם
מכבודו ככר כזכר בכתוב מוזב עבדיו ומעמד משרתיו ועניני
מעלת כבודו לפי עלו על למעלה , עד שהעליות לצד היה
עולה כהם היו מלמונים שהוא קולקלים , לפי נעשה ככבוד
שלמה בכל המלכים . סוף דבר לפי היה בישראל וגם לפי
רחיתי בספורי הלומות , מערוליכום ומהיוכים ומהרומיים
שרחיתי הרבה מספריהם , ספור מלך לצד שיעשלה ויתגדל
ויתרומם בכל מעבדי כשלמה המלך , הלא תראה מלכי ישראל
שהוא ודוד ויחזר בתו לפרעים שלפי היו כי הם כשאר המלכים
היהודים , ובפרעים ובטירותם לפי היה להם הוד מלכות
ומעלתו לצד מעשים מהה שהיה למלך שלמה , ולבן תמצא
בדבריהם ו"ל שקראו מלך בהקלט לשלמה לפי לדוד ולפי למלך
לצד , לאמרו בתקופי סליחות , רשמכת לדבר לן קיימיה לדוד
מזיחק , ולאמרו לדבר לן קיימיה לשלמה מלבת , והלא כמה
כלם היו מעוזים וכלם היו מלכים ? לבל רצו שחעזיקת דוד
היתה יותר עצמית להיותה יסוד וזרע והתקלה לכל זרעו ,
ומלכות שלמה הוא מלכות בחמת יותר מכל שאר המלכים ,
ולבן לאמרו כו מלכה בפרט . ולין ספק שעל כל שלמת
תלים עב' ח' השלמיות התלה התפלל דוד לבני עליו , כי בלאמרו * לשלמה
תלקים מספטיך למלך תן , רמז שיתן לו סדרי ההנהגה
שם כ' וכל והמלא , וכלאמרו * ירין עמך בפדקה ועניך במשפט , ובלאמרו
המזמור * וירד מים עד ים לפניו יכרעו ציים וגו' מלכי תרשיש ואיים
וגו' , רמז על גבורתו . ולפי שמגבורתו נחשך השלום לאמר
יפרח בימיו לדיק וגו' . ואחנם על עשרו לאמר ויתן לו
מזהב שבא וגו' יחי פמת בר בתרן וגו' . ועל הכבוד לאמר יחי
שמו לעולם לפני שמש יכון שמו וגו' . ולפי שמעלת שלמה
בכל זה לא היו כפי המנהג העבעי כי אם בחחלת ה' עליו
והשגחתו עליו , לאמר בפיך דברין ברוך ה' תלקים תלקי ישראל
עושה בפלאות לבדו . ולפי שבבודו היה מלת הפס ית' , לאמר
וברוך שם כבודו לעולם וימלא כבודו לת כל הארץ וגו' ,
להגיד שחלק מכבודו על שלמה . ולפי שכל מלוי דוד
ותפלותיו היו על שלמה בנו , וזה שאמר היה שחלתו ובקשתו
ותפלית תפלותיו , לאמר לקריו כלו תפלות דוד בן ישי , לפי
שזה כלו תפלותיו , ואל הנעד זה התפלל ולא על דבר
לאחר לחריו . הבה התבונן שכל השלמיות הלזה היו לשלמה
בעבורתו ובנחרותו . עוד תשוב ותראה שבוקשתו שולנו מחנו
כלם , שם חחכמה והתבונה שהיה בלבבו , וכר הכתוב שלעת
זקנתו בניו הטו לת לבבו , ולין חכמה ולין תבונה ולין עצה
כאשר הבטיח לורעות שם בתים לאשרה , לפ בתוכן עם בשם
שנאה לבבו מתוך חוזק ספקותיו , לבל בטיח מחנו הידיעה הטבעית ,
מבלו כו ונטו לת לבבו . בעבדה מחנו הידיעה הטבעית ,
השלמת החלה שלפ היתה נושה לאחרי הנשים , כל שבן בימי
הזקנה להיותם מלילות הבח . ובחמת התבונה , כי לפ
הבין לאחריתו , ולפ ידע מה שיחיה מזה . ובעבדה מחנו
לאחת הידיעה החלקית , לאחרי שהניח בניו לעבוד עז בביתו
ובטירותיו . ובעבדה מחנו הידיעה המדוברת , בבטוחו לאחרי

הבניש אשר היה הובים בבי לחם על זה בל בך . ובעבדה
מחנו ירחת החלקים והחבונה התורנית , ובמאמר הבניח
* הבה בדבר ה' מלטנו ובחמת מה לחם . לאמרו במדרש משלי ירמי' ס"ע
* דברי תנור בן יקה , שהיה בקי מבל חשת , המשל , שהיה משלי ל' ל'
עליו רוח הקדש , בלם הנבר , שנבר על בבי דורו , לאחיחל ,
שהבין זותיותיו של בל , ואוכל , שהיה יבול לעמוד בדין , הת
בימך ? מלך על העליונים והתחתונים , שנאמ' ויאב שלמה על
בבת ה' . ואחר בל זאת הבמה ובימה ושבח מדיך לומר בי
בער לפבבי מלים , מלים זה משל , שבאח' והלים משה עבו ,
ובפרד מפאשה , שבח' על לוחות האשה הבושית , ולח בימת
לדם לי , זה לדם הרצון , והיה לי לללוד מחנו שלח היתה
לו חלח לדם לחת והטתו , ולבי שבשלתי ל"ף בדים שרות
ובלגשים עלח בחה ובחה שיטו לת לבבי . ולם הגבורה גם בן
שולנה מחנו בוקנתו , בי עם היות בחרותו לחין לבו
בגבורים ובל מלבי החלחה היו בבניע לפניו ובוחלים חליו
מחנה , הבה בוקנתו רבו עבדים מתפרלים לפניו , לם הדל
החלומי שלח היה לו בי לם לחם לחבול בבית פרעה , ולם
רוזן בן לילע היה עבד הדרעזר מלך לובח , ולם ירבעם שהי'
עבד של שלמה . הבה לם בן מי שהיה מושל במלבים יבח
עבד של שלמה . לימים שעבדים היו בלחמים עמו והיו לו לשען והיו
בלחמים בישראל ? ולים מרבבות המלך ובוסיו ופרשיו , בי
לח עשרו בית בנגד העבדים החלה ? לם לח שמרם מברח
וה' הבניחם על לחר עזובתו ובטו מלחריו . ולם העוזר
והבבוד שהיה לשלמה הבה בימי זקנתו בל לוחביו ספו תמו
מן בלהות , ולירוש ידמה שלח היה בבר שולח לבויתיו עם
לבויות תרשיש שלמה , ולח היה בח חלין הוהב מלוחידה
בפעם בפעם עד שבשרך בימי זקנתו להטיל מם על העם ,
לם לחסרונו ולם לעורך מלחמת החוביס , ושלח ירבעם
לבבל הסבל והעם ההוא מבית יוסף , ויהיה זה בבה נדולה
שנתה לבו ומבל במלך ומלך לחרי בן בישראל . ובמקום
שהיה שלמה בבבד מבל המלבים עליון למלבי הרץ , שמחו
עליו רבים היה עשרו היה נבורתו היה תבמתו ? לפי שבחזר
בבו בביתו בן בפעני מחנו השלמיות הלזה , בלו בדרך חלקי
ובשפע עליון ולח בדרך טבע , בחזר בפרד מחלוהו ולח
בחשך עליו ענוב החסד שהיה יורד על רחשו תמיד סרו מהר
לותם השלמיות בחזר סר השפע שהיה בפתם . הבה התבונן
מזה שבשחתו מחרבי הפס לבלו עשתונותיו ושוללו מחנו
שלמיותיו בלם , ולזה הענין בעלמו בוון הבניח ירמי'
בחמרו * לל יתהלל חבם בחבמתו ולל יתהלל הגבור בגבורתו ירמי' ט' בב
ולל יתהלל עשיר בעשרו , לו לאמר זה בלו על שלמה המלך
שהיה לו החבמה והגבורה והעושר שזבר , ולאמר שלח היה לו
להתהלל ולח לחחזב שהוא שלו , בי לין רחוי להתהלל בי לם
בדבקות החלקי שהוא החשיך והמניח השלמיות החלה
בלם , וזהיא שהם בלם בחים על דרך ההשנחה ועל
דרך הרמון מחת הבי ולבן יסורו מיד בחשר יעה החלם
מדרך היסר , ולזה לאמר בי לם בוחת יתהלל המתהלל השבל
וידוע לותי ונו' :

כבוד ירושלם וכנין העניס בדרך המלבים , וימלח לת בל הרץ
ישראל בסף וזהב ובשמים ומנן יקרה , ומם היה לם בן העול
הבבד והעבודה הקשה אשר נתן שלמה עליהם ?

השאלה השנית לשחל לירבעם , מה רחה לעשות
ענלי הזהב ? ולין הסבימו ישראל
לעלתו בדבר עבודה זרה בזה ? הלח ידעו הלח שמעו מה
שקרה לבחנותיהם ממעשה העבל אשר עשו במדבר מהמנפה
והרג

הפרשה הששית תבפר לין בחלק המלבות לחרי מות שלמה , ומלך לחבעם בנו על יהודה ובנימין בלבד וירבעם
מלך על עשרת השבטים החרים , ומהענלים והבמות אשר עשה ירבעם והבנותה לשר בתבו עליו ,
ומה שקרה לבניה שבח מיהודה עם הבניה הזקן אשר בבית־אל , ומיתת לביה בן ירבעם ומה שנבח עליו לחיה השילוני ,
ועליית שישק מלך מלרים על ירושלם . תחלת הפרשה וילך רחבעם שבם ונו' , עד ובשנת שמנה עשרה למלך
ירבעם ונו' . והבה שחלתי בפרשה הזחת שם השחלות :

השאלה הראשונה לשחל לעם ישראל , למה לאמרו
לרחבעם לניח הבניד לת עולנו
ולתת עתה הקל מעבודת לניך הקשה ומעלו הבבד אשר נתן
עלינו ונעבדך ונו' ? והבה שלמה לח מלינו שבתן עליהם עול
קשה ולח עבודת פרך , לבל בימיו יבד ישראל בשום בדר היה
תחת נפהו ולים תחת תלבתו בשלוה ובהשקט לח נתן עליהם
מם לח לבנין בית ה' בדרך בתבה לו תרומה ולח לחומת

והרע ולכן, והרמה הסס יתברך להסתיר מהם פניו, לפי לא שעשו מזה ויפלגו והביא תמתו מהבחינות, ולפי היה רוצה ירבעם שלא ילכו ישראל ירושלם ויהיה קושי מפלגת ההכרח, היה רחוי להיות מעשהו בחוה שיעשה ההכרח לא בכלתי כריך, והוא לבבות בית לתת הסס ה' ולעשות הס מזבח קטורת וכר תמיד ולעלות עולות וזבחים שלמים יתברך לתת המלוכו על ישראל, וכזה ישלח כוונתו, ומה היתה הסבה לתת הכניתו לעשות כלי קורך פעם עז כזה בפרהסס גדול, ולומר שהעגלים ההס היו לחלקים לתת הוסיפום ממלרים? ולזיך עלה על לבם להחמין הענין הזה? כי הנה במדבר לא בקשו לעבוד עבודה זרה כי לם להיות להם לחמעי בחקוס

שמות ל"ב ח' מזה, כמו שלתר * כי זה מזה וגו' ולזין הענין כן הוא:

השאלה השלישית לתזל לחלקים לתת בת מיהודה, לזיך החמין לבניין הזקן מה שהבר חלקו הסס ה' שיהוה עמו העיר ויקבל לחס עמו, בהיות שהוה הסס ית' כמו שלתר שלח יקבל לחס ולח יחתה מים בנית חל ולח יהוה בדרך תתר הלך? והנה חס כן עבר על נבואתו והתחייב מיתה, ולחס הבר חלקו הסס ה' היה לחוי שלח יחמין בדבריו, לחרי שהיו הפך מה שהוה הס"ל לחרי שזזן הו שהוי מלמלה, לזיך יהוה מלתרו ולזיך יהוה מהנוי הדתזון ולח היה חל ויכוח וגו'?

השאלה הרביעית לתזל לבניין הזקן, חס היה בניין לזות לזיך הבר הסס ה' מה שלח הוה לזותו? והיה חס כן חייב מיתה כמו שהתחבר הבר' י"ח כ' בתורה *, והחס היה בניין שקר כמו שלתר שהיה מיכה, לזיך מהלדין בזה לחר כך בנוחה בהיותו הוכל על הזקן עם היה פ"ו קד עה החלקים? והחס הודיעו ית' עוכש היה החלקים שעבר על נבואתו וזה לעיר, לזיך לח הודיעו הם כן עוכש עלמו על תתר הבר מה שלח הוה עליו? והחס היה בניין שקר לזיך התזבל כל כך על מות היה החלקים? ויקזה הם כן מה רחה היה הזקן הבניין הזה להזתדל כל כך עם היה החלקים להחטיחו ולהכניחו לתל ביתו והפך דברי חלקים חייס? ומה התועלת לו הבבוד שקבל בזה? ולזין לבו שלתר שבוון לקרע, כי הוה התחבל חקב על מותו שהוה שהוה שיקברו עלמותיו חקל עלמותיו, ובחל בהס הסס דומת מה שבחל היה החלקים עלמו כמו שלחור:

השאלה החמשית לתזל לכתובים, מה רחו לכתוב הם תמו על רקבעם שהיה בעמה בעמוכית, ולח נזכר כזה בחזול ולח בדוד ובחלכים לתרים לח נזכר שמות לחותיהם? כל שבן שתחבל זה שתי פעמים בכתוב, כי רחזוכה לתר הם ורקבעם כן שלמה חלך ביהודה וגו', ולתר לתר כן פעם לחרת ויעבד רקבעם עם לבותיו וגו'. וגם לתו בעמה בעמוכית וימליך בנו תחתיו, ונזכר זה הם כן שתי פעמים בהיותו בלתי מריך ולפילו פעם לחת:

השאלה הששית לתלות ית' בהסרת המלכות מבית דוד, והיה שלמה ובפקן עמוס בגדו בית לזיך הסיר המלוכה מבית דוד ובתבה לירבעם? ולחם לתרנו שהיה זה לבעלת שלמה כמו שיזרו עליו הבתובים, הנה יתי' לומר שבבר יעד הסס ית' לדוד על יד נתן הנביא כמו שנזבר בספר שמואל בבחא ית' שלח תסור הממלבה מזרעו לעפי' שיהיו רעים ומטעים לה' מלד, לתר * כי יעלקו יתיך ובבבת את לבותיך והקמותי לת ורעך לתריך לחזר יבל ממעיך והבבותי לת ממלבתו, הוה יבבה בית לבמי ובוכבתי לת בבח ממלבתו על עולם, לבי להיה לו לשם והוה יהיה לי לבן לחזר בהעותו והוכחתיו בשבט לנבי, ומסדי לח יסור ממנו בחזר הסירותי מעם שחול לחזר הסרותי מלפניך ולמען בירך ומלבתך על עולם לפניך בסלך יהיה נבון, יורה שבהיות בניו וזרעו מטעים יהיה עבשם בחלים וביתר הרעות לח בהסרת המלכות לחזר נתן לדוד. ובבר התלוכן מזה לימן התורתי מזמור פ"ט בתמרו * ושמתי לעד זרעו ובסלו בימי שמים הס יעזבו בניו תורתי וגו' ופקדתי בשבט פשעם ובנגעי עונם ומסדי לח לפיר משמו ולח לשקר בתמונתי לח לחלל בריתי וגו', ושתר שהתלוכן הס על לורך הגלות שלח היה בסל דוד ומתלבתו קיים ועומד בתו שעדו, עד שבתב פלחבע בפירושו לספר תהלים כי היה בספרד חבס לחד והיה קשה זה המזמור עליו, ולח היה קורח לותו ולח היה יבול לשמעו, לפי שהיה מדבר בלשון דופי נגד הקלה שלח הקים לבבו והיה משקר בתמונתו ומכזב ביעודיו, ותשובת לחבע שהשיב בזה בלתי מספקת, הבל הבניח גם בזה בתמרו שהמשורר דבר על לשון התויבי' שהם מנדפים ומכזבים דברי הלל יתברך *. ולכי תמה ממנו לזיך לח השיב על הסבה בעלמו? והוה זיך לח בתקיים הייעוד החלקי שייעד לדוד? וכן שיהיה התעוררות הספק הזה בלשון התויבים לו בלשון התוכחים, הנה הקונזית במקומה עומדת בל עוד שלח יזיבו עליה, ותהיה הספק הזה פרטי וכוללי. הס פרטי למה הקלה הסיר המלכות מזרע דוד ונתנו לירבעם שהיה זה הפך מה שיעדו? והס חטא שלמה היה לו ית' להוכיחו בבנעי בני לחם ולח בהסרת המלכות, ויקזה זה גם בן בזמן בית שני מלכים מבית חשמונאי ולח היו מזרע דוד, ולח בתקיים בלל היעוד בזמן ההוא. ויהיה גם בן הספק בולל בזמן הגלות הזה, שלח היה עוד מלך מבית דוד והיה זרעו בגוע מובה חלקים ומעובה בגלות, ועל זה היתה תלובת המשורר שזבריתי, בלחרו * ותתה וזבת ותמשח וגו' פרלת בל נדרותיו עם ל"ט וכו' וגו', שבולו בל עוברי דרך וגו' לוך תשיב לזר קרבו וגו', ותתם הדברים עד מה הסס תסתר לנבח וגום' לזיך תסדיך הרחזובים ה' וגו', וזבור ה' תרפת עבדיך וגו' לחר תרפו ה' לחר תרפו עקבות משיחך, ולח בתן תשובה בלל בדבר לבל תתם דבריו בלחרו בדרך הסס לעולם לחין ולחן בחובה על הרעה, ובמקום הזה שהוה ברע הבבר והתחלתו רלוי להתיר הספק הזה. ולפי זה יהיו גם השלוות הלה, הרחשובה לעם ישראל, והשבית לירבעם, והשלימת לזיך החלקים שבח מלרן יהודה להבבח על המזבח, והביעית לבניין הזקן לחר בניתחל, והחמית לבתובים מהבפל לחר בתו בסס, והשמית לסס יתברך לחר לחר וגום לומר שבבר יעד הסס ית' לדוד על יד נתן הנביא כמו שנזבר בספר שמואל בבחא ית' שלח תסור הממלבה מזרעו לעפי' שיהיו רעים ומטעים לה' מלד, לתר * כי יעלקו יתיך ובבבת את לבותיך והקמותי לת ורעך לתריך לחזר יבל ממעיך והבבותי לת ממלבתו, הוה יבבה בית לבמי ובוכבתי לת בבח ממלבתו על עולם, לבי להיה לו לשם והוה יהיה לי לבן לחזר בהעותו והוכחתיו בשבט לנבי, ומסדי לח יסור ממנו בחזר הסירותי מעם שחול לחזר הסרותי מלפניך ולמען בירך ומלבתך על עולם לפניך בסלך יהיה נבון, יורה שבהיות בניו וזרעו מטעים יהיה עבשם בחלים וביתר הרעות לח בהסרת המלכות לחזר נתן לדוד. ובבר התלוכן מזה לימן התורתי מזמור פ"ט בתמרו * ושמתי לעד זרעו ובסלו בימי שמים הס יעזבו בניו תורתי וגו' ופקדתי בשבט פשעם ובנגעי עונם ומסדי לח לפיר משמו ולח לשקר בתמונתי לח לחלל בריתי וגו', ושתר שהתלוכן הס על לורך הגלות שלח היה בסל דוד ומתלבתו קיים ועומד בתו שעדו, עד שבתב פלחבע בפירושו לספר תהלים כי היה בספרד חבס לחד והיה קשה זה המזמור עליו, ולח היה קורח לותו ולח היה יבול לשמעו, לפי שהיה מדבר בלשון דופי נגד הקלה שלח הקים לבבו והיה משקר בתמונתו ומכזב ביעודיו, ותשובת לחבע שהשיב בזה בלתי מספקת, הבל הבניח גם בזה בתמרו שהמשורר דבר על לשון התויבי' שהם מנדפים ומכזבים דברי הלל יתברך *. ולכי תמה ממנו לזיך לח השיב על הסבה בעלמו? והוה זיך לח בתקיים הייעוד החלקי שייעד לדוד? וכן שיהיה התעוררות הספק הזה בלשון התויבים לו בלשון התוכחים, הנה הקונזית במקומה עומדת בל עוד שלח יזיבו עליה, ותהיה הספק הזה פרטי וכוללי. הס פרטי למה הקלה הסיר המלכות מזרע דוד ונתנו לירבעם שהיה זה הפך מה שיעדו? והס חטא שלמה היה לו ית' להוכיחו בבנעי בני לחם ולח בהסרת המלכות, ויקזה זה גם בן בזמן בית שני מלכים מבית חשמונאי ולח היו מזרע דוד, ולח בתקיים בלל היעוד בזמן ההוא. ויהיה גם בן הספק בולל בזמן הגלות הזה, שלח היה עוד מלך מבית דוד והיה זרעו בגוע מובה חלקים ומעובה בגלות, ועל זה היתה תלובת המשורר שזבריתי, בלחרו * ותתה וזבת ותמשח וגו' פרלת בל נדרותיו עם ל"ט וכו' וגו', שבולו בל עוברי דרך וגו' לוך תשיב לזר קרבו וגו', ותתם הדברים עד מה הסס תסתר לנבח וגום' לזיך תסדיך הרחזובים ה' וגו', וזבור ה' תרפת עבדיך וגו' לחר תרפו ה' לחר תרפו עקבות משיחך, ולח בתן תשובה בלל בדבר לבל תתם דבריו בלחרו בדרך הסס לעולם לחין ולחן בחובה על הרעה, ובמקום הזה שהוה ברע הבבר והתחלתו רלוי להתיר הספק הזה. ולפי זה יהיו גם השלוות הלה, הרחשובה לעם ישראל, והשבית לירבעם, והשלימת לזיך החלקים שבח מלרן יהודה להבבח על המזבח, והביעית לבניין הזקן לחר בניתחל, והחמית לבתובים מהבפל לחר בתו בסס, והשמית לסס יתברך לחר לחר וגום

בהסרת המלכות מבית דוד ולתתה לירבעם בן נבט לפרתי.

ג ב

(ל) וילך רקבעם וגום'. ספר [ל] בהבתוב שלחרי מות שלמה הלך רקבעם בבו שבם, לפי בסס בתו בל ישראל להמליבו. וזכרה מזה שישראל לח רלו בלבת לירבעם מלבל הם הלבו ל שבם שהיה מבבח חלקים שהיה ירבעם מהבו, בדי שיובל לבח שהה בעזר בבי מבפתו ולח יחיתהו המלך ובדי להתעובל הם עלילות ברעה, בי היה המקום

[ל] וַיֵּלֶךְ רְחַבְעָם שְׁכֶם כִּי שְׁכֶם בָּא [ב] כָּל־יִשְׂרָאֵל לְהַמְלִיךְ אֹתוֹ: וַיְהִי כְּשָׁמַע יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט וְהוּא עוֹדֶנּוּ בְּמִצְרַיִם אֲשֶׁר בָּרַח מִפְּנֵי שְׁלֹמֹה הַמֶּלֶךְ וַיֵּשֶׁב יָרָבְעָם בְּמִצְרָיִם: [ג] וַיִּשְׁלְחוּ וַיִּקְרְאוּ־לוֹ

יב

המוח בתו שזבריו בלרם מוכן מבהדרין לפורעניו, הם עבו לת דיבה, פ"ח ק"ב ע"ח הם מבריו לת יוסף, ולבן הם בחלק המלבות, בי היה זה עבוי ומביבה ובבר פבע. (ב) ובשבר רקבעם ירבעם בישראל בלו שתה, הלך הוה הם לחליך בתובם: (ג) שבבר שלמו ויקרלו לת ירבעם ממלרים, ועבין פבע הבתוב שלח לתר שירבעם בח מעלמו, לבל לתר שבשבר שתע ירבעם

מיתת

וַיָּבֹאוּ רְחַבְעָם וְכָל־קְהַל יִשְׂרָאֵל וַיְדַבְּרוּ
אֶל־רְחַבְעָם לֵאמֹר׃
(ד) אָבִיךָ הִקְשָׁה אֶת־עֻלֵּנוּ וְאַתָּה עַתָּה
הָקֵל מֵעֲבֹדַת אָבִיךָ הַקָּשָׁה וּמֵעֻלּוֹ
הַכָּבֵד אֲשֶׁר־נָתַן עָלֵינוּ וְנַעַבְדֶךָּ׃
(ה) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְכוּ־עֹד שְׁלֹשֶׁת יָמִים
וְשׁוּבוּ אֵלָי וַיֵּלְכוּ הָעָם׃
(ו) וַיִּוָּעַץ הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם אֶת־הַזְּקֵנִים
אֲשֶׁר־הָיוּ עֹמְדִים אֶת־פְּנֵי שְׁלֹמֹה אָבִיו
בְּהִוָּתוֹ חַי לֵאמֹר אֵיךְ אַתֶּם נוֹעָצִים
לְהָשִׁיב אֶת־הָעָם הַזֶּה דָּבָר׃
(ז) וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו לֵאמֹר אִם־הַיּוֹם תִּהְיֶה־
עֶבֶד לָעָם הַזֶּה וַעֲבַדְתָּם וַעֲנִיתָם וְדִבַּרְתָּ
אֲלֵיהֶם דְּבָרִים טוֹבִים וְהָיוּ לְךָ עֲבָדִים
כָּל־הַיָּמִים׃ (ח) וַיַּעֲזֹב אֶת־עֲצַת הַזְּקֵנִים
אֲשֶׁר יְעָצֻהוּ וַיִּוָּעַץ אֶת־הַיְלָדִים אֲשֶׁר
גְּדָלֻהוּ אֹתוֹ אֲשֶׁר הָעֹמְדִים לְפָנָיו׃
(ט) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מָה אַתֶּם נוֹעָצִים וְנָשִׁיב
דָּבָר אֶת־הָעָם הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֵלַי
לֵאמֹר הָקֵל מִן־הָעֹל אֲשֶׁר־נָתַן אָבִיךָ
עָלֵינוּ׃ (י) וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו הַיְלָדִים אֲשֶׁר
גְּדָלֻהוּ אֹתוֹ לֵאמֹר כֹּה־תֹאמַר לָעָם
הַזֶּה אֲשֶׁר דִּבְּרוּ אֵלֶיךָ לֵאמֹר אָבִיךָ
הִכְבִּיד אֶת־עֻלֵּנוּ וְאַתָּה הָקֵל מֵעָלֵינוּ
כֹּה־תְדַבֶּר אֲלֵיהֶם קָטָנִּי עָבָה
מָמָתְנֵי אָבִי׃

מיתת שלמה שעודנו היה במצרים מעת לאחר בדת שם לפי
שעורר לבת, לכל גם לאחר השמועה יצא במצרים שקט על
שמיני, וזהו לאמרו ויצא ירבעם במצרים, שבירושו גם לאחרי
השמועה שרצה שמת שלמה לפי שעורר ללבת למלוך כפי
אחר יעדו הכביש לפיה, לכל יצא במצרים עד שנשלמו כבי
ישראל לקראתו, ולולי שמעו לו ידעו דבר מבנות לפיה
הגילוי אחר שתבנת על המלכתו ולזה קראתו, כי מתחלה
לפי כוונו בעלילה עם רחבעם. ולאחרי בואו בלו כל קהל
ישראל וירבעם עמהם לדבר

(ד) אל רחבעם, ולאמרו לו אביך
הכביד את עולנו וגו', והיה
ענין זה העול לפניו כשלשה
לופנים. לאחד כבד מאשפע,
שהיה עושה מאשפע ולדקה
לכל עמו, ולפי שהעם יקומו
בדבר המאשפע בהגיעו אליהם,
התלוננו אליו שלפי שעשה
הדברים בלותו התרומות ולפי
יענים בני אדם כל כך, כמו
שהיה עוש לפניו, לכל יעבור
על כעש ויתקומל אשם, כי
היה ענין מאשפע שלמה לפלש
עול קשה. והשני הוא שלמה
העשים לכל עמו לבלבל את
ביתו, במאכל שלחנו שהיה
עלום מלך, ובמאכל סוסיו
שהם רבים לרכבים אלף ויב
אלף פרשים, והעמיד שלמה
שרים ונצבים על כל זה, כמו
בפי' ד' כו שאמר בפרע הפנית * ובלבלו
כו הנביאים אחלה את אחלך
שלמה ואת כל הקרב אל שלמן
אחלך שלמה היה קדמו לפי
יעדרו דבר, והשעורי והתבן
לסוסים ולרכב יביאו אל
המקום אשר יהיה שם היה
כמאשפו, ונם היו בתים מכל
העמים ומכל הממלכות מלת
כל מלכי הארץ לשמוע את
חכמת שלמה, ולזן בפרק
שהיה שלמה מכבד את הנביאים
אליו ונותן להם כר ולחם
ומזון ונלה לדרך, והיה
אחוה ביניהם ויקבו עם לכבי
הארץ בבתיהם, ולהיות כל
זה דבר מתמיד ובגולל
מופלג היה עליהם זה עול
קשה ועבודת פרך, כל שכן
לאחרי שהחלו למות המלכות כמו שקדם מבן הדד ורזון
בן אליודע, שהיו כבר ישראל מגולים מהשלוה ועשוקים
מהשתעבדות. והקופן השלישי מהעול היה מהעם שהיה
עליהם שלמה מכבד את בעלי אמת ובאה לעזרך התלחמות,
ועל כל זה אמרו אל רחבעם אביך הקשה את עולנו ואתה
עתה הקל, לל לאחר שאינך רם לבב כאביך אל תהיה לעותה
הפרשים ולעותה המעלות אשר היה הוא מבקש, לכל הקל
מעבודתו הקשה ומעולו הכבד ובעבדך בשמחה ובטוב לבב,
(ה) והיתרה בזה השלשה שרחבעם הזכיר שלכו אל בתיהם ויסוכו אליו כיום השלישי, ובזה
היה לו מהטעות והשניות, כי כתן להם יותר זמן להתיעץ
ולעשות קבוצים, ויותר טוב היה שאיל יענם כדי שתהיה
התלחה כלותה עתה, ומי הוא הבן למלך ויעשה בפקות

בזמן התלחה ויעבור עליה יום לאחר יום? הלא טוב הוא
למלוך בחיות תוכן שיהיה ולאחרי כן יעשה הטוב בעיניו, לכל
היה מכבה מהקל את, שיעשה כל זה בתוכן שיהיה ה' את דבריו
אשר דבר עליו, כי הוא במלך עם הזקנים אשר היו לפניו (ו)
שלמה כל הימים אשר הוא חי, ולזה היה מהרהורי שיהא עמהם
כאו שהיה עושה לפניו שהיה יותר חכם ממנו, לך רוצ עניניו
היה להסכר עמת הזקנים העושה ולבלבת בעצת הנערי' הרעה,
כי הנה הזקנים אמרו לו אם תהיה היום עבד לעם הזה (ז)
ועבדתם ועניתי' ודברת אליהם
דברים טובים והיו לך עבדים
כל הימים, לל לל תהוש
להרחות עמך נדול ורם ורב
בעיניהם, לכל תאמר שאתה
לא תזניח במעלות לפיך
ונדולותיו ותהיה כעבד לכל
לרציהם ועבדתם, לל בהנור
ותעבה ותדבר אליהם דברים
טובים וכל זה אם יהיה היום
הזה, לל בלבד זה היום,
הנה אחר כך הוא יהיו לך
לעבדים כל הימים, ובאמרם
שאתה תהיה עבד אליהם יום
אחד בדבר שפתים בלבד,
הוא בפעל כל הימים עבדים
לך בפעל, והיה היוצא מזה
שיאמר ליהם כן תעשה כאשר
דברתם, ודברים טובים
ורפים יקח את המלבה ואחר
כך בעל כרחם יעבדם.
ולא זולל בפרח כהן מזניח, אם טוריות מן
היום תהיה עבד לעם הזה, לף ו' עם
לשחך שכל התחבה על
הנבור בעשה עבד לו: (ח) והנה
בחה שאמר הכתוב ויעזוב את
עצת הזקנים אשר יעצוהו
ויועץ את הילדים, למדנו
שאיל לאחרי שמוע רבעם
עצת הזקנים עוד לותם ולא
יהרה בעיניו נם קולם שישלל
לבערים, כי לא שמע מפה
ומפה לבאור בעוב, לכל
איל לאחרי שמע דברי הזקנים
עוכם ולא נכנעו בלוכו,
ולבן התיעץ עם הילדים, לא
להיות לבאים תכמים וכבונים
להשען על דבריהם, כי אם
לפי שנדלו עמו ולפי שהיו
עומדים לפניו, ומזה הלל
כאשר לאחריהם לא לידיעתם ושלמותם. ויורה על מה שאחרתי
שאתה תראה שרבעם לא הפר לילדים עצת הזקנים, כי כן
היה מהרהור לבפר לילדים מה שיעצו הזקנים ואולי יהיו
דבריהם טובים בעיניהם, כי כן עשה לבאשם עם קונו
הלוכי על עניין לאחיתופל, לבל לפי שעזבם רבעם לא הפר
לזכרם ולא להעלותם על שפתיו: (ט) והיתה עצת הנערים
שיאמר לעם קטני עבה ממתני אבי ועתה אבי העמיס עליכם
ונו'. והסתכל שרבעם בשקלו עצת הזקנים לא שקל לבד
על מהות העלה כי אם על פדור התשובה לאחר יתן, שלאמר
לוך לאתם מועלים להשיב את העם הזה דבר, והזקנים מדרך
המוסר לאחרו עלומות העלה ובמהו על דעתו בדר הדברים,
שבא אם היום תהיה עבד לעם הזה ונו', מה שהיה הפך זה
בשנוען עם הילדים, כי הוא לא קלק לאם כל כך בכוד
לעשות

לשחוק מהם כדרך התשובה כאשר עשה לזקנים, לכך אמר מה לתת נועצים ואשוב דבר אל העם הזה לאמר דברו אלי הקל וגו', כי לא אל מהם רק העצה והוא יאות להבני', והמה קפצו בראש לכבד הבנרים כפיו לא יוסיף ולא יגרע, אב' וידברו אליו הילדים לאמר גדלו תתו כה תאמר לעם הזה ואו' כה תדבר לאליהם קטני עבה ממתני אבי. ולשון מה שים בתשובה הוצת מהדובי והשנעון ותמהון לבב ומהכוב והשקר. שם לשתוכה כמה שאמר שהיה קטנו, לל לשבע ידו הקטן, היה יותר גבוה ויותר עב ממתני שלמה אבינו, כלומר שלמה יצטרך הוא לל העול לשר כתן אבינו לפי שלא יהיה לו מעלה וכבוד מופלג כמותו, אבינו בגדולה ומעלה ורוממות כאשר יגדלו ממתניו שניהם על שלמה אבינו לשחוק הקטנות שניך הלדם, והיה זה לסימן שמה שאמרו ואתה עתה הקל, רומה לומר שיקל הוא לפי שלא יעמוד בכל כך מהמעלה והכבוד כאבינו כמו שפירשתי, כי הנה הוא יגדל במעלת המלכות על שלמ' אבינו ומכופלת על למעלה, וזה היה שקר מפורסם, ואפילו שנודע שהיה זה כן, רומה לומר שבתעל' ובתגדל רחבעם במעלת המלכות משלמה אבינו היה בלתי רצוי לאמרו בפיו, והיה רצוי שיגדל מעלת אבינו ויכבד את עמותיו, אמס רלית שאמר שלמה כדבר הזה על דוד אבינו בהיותו בפי הלמ' נגוה מעל נגוה במעלה רמה מהמלכות מלך? לו הרלית שאמרו דוד על שאול ויונתן? ולית כן יכבד לב ועבד לדוניו יכבר כדברים הללה? לם שנוי ושוב יכבד בהם, כי הנה קנורתו לשר במתני על שלמה ובעלו לשר ברגלי היה גדול ומעולה מכל מלכי ישראל ויהודה שבאו לפניו, ולית דבר רחבעם הדבר הרע (יל) הזה בעון וכוב? ואם שבית בלאמרו ועתה לבי העמים עליכם עול כבד ואני אוסיף על עולכם, ובזה הודה להבריהם שאמרו שלמה הכביד עולם, ויותר רצוי היה שיאמר אליהם לכם מדבר כזה על שלמה מזיד מ', והנה הוא כבד לת מ' מהזהו והועיל לכם כלה לת בן ירבה, והוסיף לתכם בשלום ובהשקט שכיס רבות ואלו לת תלכסם כלם וזהב שהכניל מלרן העמים, והוא הגדיל לעשות עמכם חסד, ולית לאמרתם שהכביד לת עולכם? מה שעשה לבי במשבע עשתו ועל הדין היה ומשפט המלוכה לת סר ולעשה כן גם לבי, לבל הילדים לשר לת תלו בדברי ל' עוד טעם ודעת בשנעון ובעורון ובתמהון לבב הוה בדברי העם מה שלת היה רצוי. ואם שליות שאמרו לבי ייסר אתכם בשוטים ואני ליסר אתכם בעקרבים, והנה שוטים ועקרבים הם העוקצים שיש בהם קוצים על ברזל הנקלטים לשפורות בלעו, וכאלו אמר שמעשה אבינו אליהם מהרע היה מעט בערך מה שהיה הוא עתיד לעשות. הנה אם כן שמה שהבטיחו מבני ישראל בעלי קייס בלתי מדבריס, ושאבינו

(יא) וְעַתָּה אֲבִי הֶעְמִיס עֲלֵיכֶם עֹל כָּבֵד וַאֲנִי אוֹסִיף עַל־עֻלְּכֶם אֲבִי יִסַּר אֶתְכֶם בַּשּׁוֹטִים וַאֲנִי אֲיַסֵּר אֶתְכֶם בָּעַקְרַבִּים׃

(יב) וַיָּבֹא יָרָבְעָם וְכָל־הָעָם אֶל־רְחַבְעָם בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר שׁוּבוּ אֵלַי בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי׃

(יג) וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ אֶת־הָעָם קָשָׁה וַיַּעֲזֹב אֶת־עֲצַת הַזְּקֵנִים אֲשֶׁר יְעָצֻהוּ׃

(יד) וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם כַּעֲצַת הַיְלָדִים לֵאמֹר אָבִי הִכְבִּיד אֶת־עֻלְּכֶם וַאֲנִי אוֹסִיף עַל־עֻלְּכֶם אָבִי יִסַּר אֶתְכֶם בַּשּׁוֹטִים וַאֲנִי אֲיַסֵּר אֶתְכֶם בָּעַקְרַבִּים׃

(טו) וְלֹא־שָׁמַע הַמֶּלֶךְ אֶל־הָעָם כִּי־חָזְיָתָה סִבָּה מֵעִם יְהוָה לְמַעַן הָקִים אֶת־דְּבָרוֹ אֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה בְּיַד אֲחִיָּה הַשִּׁלֹנִי אֶל־יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט׃

(טז) וַיַּרְא כָּל־יִשְׂרָאֵל כִּי לֹא־שָׁמַע הַמֶּלֶךְ אֲלֵהֶם וַיָּשִׁבוּ הָעָם אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּבָר ׀ לֵאמֹר מַה־לָּנוּ חֵלֶק בְּדָוִד וְלֹא־נַחֲלָה בְבֶן־יִשַׁי לְאָהָלֶיךָ יִשְׂרָאֵל עַתָּה רְאֵה בֵיתְךָ דָּוִד וַיֵּלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְאָהָלָיו׃

וגם הוא היה ויהיה הרובב עליהם, ומודה שקבלו הרע עליהם מלך והוא יוסיף לעטוף, ומי ישמע כדבר הזה ולא יפחד לבו? הנה בהכרת היה שימרדו העם בשמעם כדבר הרע הזה, כי הנה שבע בן בכרי, ספר הכתוב * שעל דבריהם שמו' ב' כ' ל' מועטים שאמרו בני יהודה כפי הרגלו, לאמר אין לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן יי' ישראל אל אהליו, ויעל כל איש ישראל אל אהליהם, ואילך כתיב ורק בני יהודה הושיב עליהם, לאמר שלא היה להם לבזוב שאחרי שנחלקו מה שנחלקו לא רצו לבא ירושלם ובאו כל שכם, ואחרי שנתלו שמה הבריח קשה ויוקשים מהקהל כולם שרעה היו מבקשים, וכדין ונלא כדין, כידוע היה שהיו מעותדים לעשות כשבע בן בכרי, שלא לא היה להם לב לעשות זה לא היו מתקיבלי כדבר, והסכלים הילדי' לא רלו להתחלת העניין שהיה בנוי על קשר ולא שתו לב לחקיתיו: וספר הכתוב (יג, יד) שהמלך רחבעם כיוס הבלישי חזיק את העם בעצת הילדי', והתבונן בספור שלא לקח עצתם ואחריהם כלם אבל לקח קשתם, כי אתה תרלה לקח שלא לאמר קטני עבה ממתני אבי כאן שיעלוהו, כי כתכיים מדבר כזה, לבל שלא הדברי' הזיק כעלתם. ואחכם מה (טו) שאמר לאחרי זה ולא שמע המלך אל העם כי היתה סבה וגו', לפחזוב שלין פירושו שלא שמע לשלתם וקשתם, לבל עניכו שאחרי התשובה לשר כתן אליהם קשה כנידים העם רצו לדבר עמו עוד ולפייסו או להתנבל מדבריה' הרשובי' או לבקש מיפוע בדבר יאות אליו ואליהם, והוא בסבלותו לא רלה לשמעם דבר כלל, וזהו שאמרו לאחרי התשובה ולא שמע המלך אל העם כי היתה סבה וגו', לל שזה היה יותר קשה מכל מה שקדם, ולזה (יז) לאמר וילך כל העם ישראל כי לא שמע המלך אליהם, שמכאן זה תשבו כי כלתה אליהם הרעה עם המלך, ובעבור זה הזיכו הם גם כן דברים קשים, ואמרו מה לנו חלק בדוד ולא נחלה בבן יי' לאהליך ישראל עתה ראה ביתך דוד, כלומר הנה הזדון הזה לשר לרחבעם היכו כי אם להיותו מבית דוד וזרעו, ומזה שבהכרת ימלוך עליכו לאחרי היותו יושב על כסאו, ואחכמו לא בחשוב כן, כי מה הוא חלק לשר לנו בדוד ולא נחלה לנו בבן יי'? ומה היה הכחלה לשר לנו בבן יי' שהיה לתמול רועה לאן כאחד מאחיו שיקשוב כנו שכל בלתכו הם שלו? לאוהליך ישראל, רומה לומר כל לאחד ימלוך בביתו ואין לנו תפנים בחלך ולא לריכים אליו וגם הוא לא יפקוד בנו, וזה רלה ביתך דוד, רומה לומר כהוג ועיין בביתך וחלוך בה ולא תקוה לרחות ולחלוך בבתיכו. והמפרשים פירשו רלה ביתך דוד, רלה על מי ימלוך היורש ביתך, ומה הכרת שיאחר לו במלוכה כי הנה לא ימלוך עליכו. ולית כעין ימלוך על לבני ביתך דוד, לל שימלוך ביהודה לבד כמו

מגמה לבד כמו שהיה • ובפרק כהן נגזל [ואף תמיה כאנב' ובפלגש
קמהו , אין לבו חלק בדוד , זה בעיבי שהרבה שנה ועשה
כל כך פעמים הרבה
לזכור מקומות מלחמי לוגל בשם , עם היות שלא יזכרו ולא
יפקדו שמה , לפיך לא כתבה
כלימה פניו להכיח מכתבת
לו ברק לו ספר אחיו בו שוס
דבר מהמלחמה לשר מכיתו ?
לפי זה כי שם לבעשו על טוב (יג) וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל הַיֹּשְׁבִים בְּעָרֵי יְהוּדָה —
זכרונו ולומד דעתו , ולזה וַיִּמְלֹךְ עֲלֵיהֶם רְחַבְעָם :
כמעט נפלו ונלון ומבהג רע ,
כי (כבודו במקומו מובן) (יד) וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם אֶת־אֲדֹרָם אֲשֶׁר
שקר וכזב הוא שהמלחמה הזה עַל־הַמַּס וַיִּרְגְּמוּ כָל־יִשְׂרָאֵל בְּוֹ אֶבֶן
הוא בפר' כהן גזול לו בשוס וַיָּמָת וְהַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם הִתְאַמֵּץ לַעֲלוֹת
מקום מחנכת כהנהרין , כמו (טו) בַּמֶּרְכָּבָה לָנוּס יְרוּשָׁלָ‍ִם : וַיִּפְשְׁעוּ
שהניחו גם משם בפירושו על יִשְׂרָאֵל בְּבֵית דָּוִד עַד הַיּוֹם הַזֶּה :
כניסים לקרובים בהוצא כיום' (טז) וַיְהִי כְּשָׁמְעַ כָּל־יִשְׂרָאֵל כִּי־שָׁב יָרָבְעָם
ג' על פסוק לקח יאשו בני וַיִּשְׁלְחוּ וַיִּקְרְאוּ אֹתוֹ אֶל־הָעֵדָה
ישראל וגו' דף ל"ג ע"ב • ולפי וַיַּמְלִיכוּ אֹתוֹ עַל־כָּל־יִשְׂרָאֵל לֹא
שומה ולפ לבוא שעם היות לֹא הָיָה אַחֲרֵי בֵּית־דָּוִד זוּלָתִי שֵׁבֶט־
שבפיתי שפוש לקח שפוש יְהוּדָה לְבַדּוֹ : (יז) וַיָּבֹא רְחַבְעָם יְרוּשָׁלַ‍ִם
בגמרות ומדרשים לא מלינו וַיַּקְהֵל אֶת־כָּל־בֵּית יְהוּדָה וְאֶת־
שיש לישב מקום למקל הזה , שֵׁבֶט בִּנְיָמִן מֵאָה וּשְׁמֹנִים אֶלֶף בָּחוּר
ומסתרם ממני דרכו , ולולי עֹשֵׂה מִלְחָמָה לְהִלָּחֵם עִם־בֵּית יִשְׂרָאֵל
שיכלנו הקורא המסביל פתרו' לְהָשִׁיב אֶת־הַמְּלוּכָה לְרְחַבְעָם בֶּן־
ויתקן לת המעות כפי שכלו שְׁלֹמֹה : (יח) וַיְהִי דְבַר הָאֱלֹהִים אֶל־
עכ"פ הנראה העוב , ועליו תבא ברכת ה' : שְׁמַעְיָה אִישׁ הָאֱלֹהִים לֵאמֹר :
מלכות שמים , ולפ כאלה (יט) אֱמֹר אֶל־רְחַבְעָם בֶּן־שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ יְהוּדָה
בנן יפי , זה מלכות דוד , וְאֶל־כָּל־בֵּית יְהוּדָה וּבִנְיָמִן וְיֶתֶר
לשוהליך ישראל , זה בית המקדש , על תקרי לשהליך , (כ) וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ כָּל־יִשְׂרָאֵל כִּי־שָׁב יָרָבְעָם וַיִּשְׁלְחוּ וַיִּקְרְאוּ
מלת לשהליך • על כיוצא בן (כא) וַיָּבֹא רְחַבְעָם יְרוּשָׁלַ‍ִם וַיַּקְהֵל אֶת־כָּל־בֵּית יְהוּדָה וְאֶת־
מבטיח לון ישראל רוצים סיוע שֵׁבֶט בֵּית יְהוּדָה וּשְׁמֹנִים אֶלֶף בָּחוּר
גאולה עד שיחזרו ויבקשו עֹשֵׂה מִלְחָמָה לְהִלָּחֵם עִם־בֵּית יִשְׂרָאֵל
הוסע ג' ה' שבשתן , הלך * לחר יאשו לְהָשִׁיב אֶת־הַמְּלוּכָה לְרְחַבְעָם בֶּן־
כני ישראל ובקשו את השם שְׁלֹמֹה : (כב) וַיְהִי דְבַר הָאֱלֹהִים אֶל־
שלקיהם , זה מלכות שמים , שְׁמַעְיָה אִישׁ הָאֱלֹהִים לֵאמֹר :
ואת דוד מלכם , זה מלכות (כג) אֱמֹר אֶל־רְחַבְעָם בֶּן־שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ יְהוּדָה
בית דוד , ופקדו על ה' ועל וְאֶל־כָּל־בֵּית יְהוּדָה וּבִנְיָמִן וְיֶתֶר
עוכו , זה בית המקדש • העירו הָעָם לֵאמֹר : (כד) כֹּה אָמַר יְהוָה לֹא־תַעֲלוּ
בזה שכשהר כפרו ישראל וְלֹא־תִלָּחֲמוּן עִם־אֲחֵיכֶם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
מבית דוד כפרו מהשתוקק השם ית' , שְׁוּבוּ אִישׁ לְבֵיתוֹ כִּי מֵאִתִּי נִהְיָה הַדָּבָר
להלקיות ומעבודת השם ית' , הַזֶּה וַיִּשְׁמְעוּ אֶת־דְּבַר יְהוָה וַיָּשׁוּבוּ
ועל כל זה אמר הכתוב וילך לָלֶכֶת כִּדְבַר יְהוָה :
ישראל לשהליו , לומר שהלכו (כה) וַיִּבֶן יָרָבְעָם אֶת־שְׁכֶם בְּהַר אֶפְרַיִם
העם לדרכו ובשרו עם וַיֵּשֶׁב בָּהּ וַיֵּצֵא מִשָּׁם וַיִּבֶן אֶת־
רחבעם לבד בני יהול' , ונם (כו) פְּנוּאֵל : וַיֹּאמֶר יָרָבְעָם בִּלְבָבוֹ עַתָּה
(יז) זה לא היה , כי שם לפי שהיו תָּשׁוּב הַמַּמְלָכָה לְבֵית־דָּוִד :
בערי יהודה ומפלת ההכרח (כז) אִם־יַעֲלֶה הָעָם הַזֶּה לַעֲשׂוֹת זְבָחִים
הוסלכו להחליף עליהם את בְּבֵית־יְהוָה בִּירוּשָׁלַ‍ִם וְשָׁב לֵב
(יח) רחבעם : והנה המלך רחבעם הָעָם הַזֶּה אֶל־אֲדֹנֵיהֶם אֶל־רְחַבְעָם
כתרגו מעמנו הנערה ונלח מֶלֶךְ יְהוּדָה וְהָרְגֻנִי וְשָׁבוּ אֶל־רְחַבְעָם
את הדורם אשר על השם (כח) מֶלֶךְ־יְהוּדָה : וַיִּוָּעַץ הַמֶּלֶךְ וַיַּעַשׂ
שליהם , והיה זה להשיבם ולהכר שְׁנֵי עֶגְלֵי זָהָב וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רַב־לָכֶם
כאן לך הלה רחבעם לעשות ומחמת זה היתה כוונתו בענלים הללו , ולמה שם הלחל
בבית ל' ולא הלחר כאן כאן • בבית ל' , כי היה רלוי שיהיו לחל בלחר ולחל בלחר שבא
שהם קלוות הלחרן , כמו שלחר * מלן ועד כלחר שבע • ולפיך אמר ב' לב ל'
המכיאו ישראל לעבוד עון כלם מיד לפקני זוכו , שיבבעם
מעבירים , כי לא ידעו זה כלם מיד לפקני זוכו , שיבבעם
וחשבם מה היתה כוונתו בענלים הללו , ולמה שם הלחל
בבית ל' , כי היה רלוי שיהיו לחל בלחר ולחל בלחר שבא
שהם קלוות הלחרן , כמו שלחר * מלן ועד כלחר שבע • ולפיך אמר ב' לב ל'
הלחלקים

כשרלה זה שבא לפקומו שהיו בו בית לבניו ומשפחתו ,
וכשבר שמעו ישראל שבא לשרכו שלפו ויפקרהו לוותו לל העדה
ויחליטו לוותו על כל ישראל , לל על כל עשרת השבטים ,
כי לא כשלר לשרכעם זולתי שבט יהודה , ועם היות שבשלר
עמו שבט בניימן , כמו שלמר ויקהל לת כל בית יהודה ולת
שבט בניימן , מפני ככוד שבט יהודה היו שביהם בקרלים על
שמו : (כא) וירבעם התלקן ויקבץ (כא, כג
לבני חיל בירושלם להלחם וכו')
עם ירבעם להשיב המלכות
חלין , לולי שבא לשר לשרכ השם
על יד שמעיה היה הלחלקים
לחמור לל רשבעם בן שלמה
ולל כל בית יהודה ובניימן וגו'
כה לשר ה' לל תעלו ולל
תלחמון וגו' מלתי כהיה הלשר
הזה וגו' , וכשבר שמעו לשר
הלחלקים לל בלו למלחמה
כלשר השם :

ויבן ירבעם וגו' • ספר (כה)
הכתוב שירבעם לחרי
שמלך על ישראל בנה לת
שכם בהר לפרים , ולל היה
שכם חרבה, ושם עלו שבעים
שבטי יה למליך לת רחבע' ,
לבל עכיבו שקוק קומת העיר
ומנדליו וכב' בה בית למלכותו ,
וכן עשה לל פנוחל • ולין
כפף שקוק הערים לחלה לפי
שפף שהיו לולי יבשרך להלחם
עם רחבעם , ויהיו הערים
חלה ליבב שמה ולהשנב
בהם מבני יהודה • ועוד שכר
הכתוב בניין לחר שבנה ירבע'
יותר מכוכן , וזוח בניין
הענלים לשר עשה , כי הוח (כו, כז)
מנב כלבו שתשוב המחלבה ל
בית דוד , לם יעלה העם
לנלח פעמים בשנה לעשות
זבחים בבית ה' בירושלם ,
לפי שהליכתם שמה ישוב לב
העם לל לדוניהם שהוח
רחבעם מלך יהודה , שהוח
היה הלחון הלחתי והטובני
במלכות , ולחרי שהליכתם
שמה ישובו לבוחם חלין ,
יהרגוהו וישובו לל רחבעם
בפרסום , הנה לם כן התשובה
הרלשונה תהיה כלבות העם
כשילכו לזבוח בירושלם , ולו
יתיעלו לקשור על ירבעם
ולהרגו וישובו לו בפרסום ל
רחבעם מלבם • ומפני זה (כח)
בתיעץ עם יועליו לעשות שני
ענלי זהב ויסד לת הלחל
בבית ל ולת הלחר בדן כדן •
הלחלקים

מַעֲלוֹת יְרוּשָׁלַם הִנֵּה אֱלֹהֶיךָ יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר הֶעֱלְךָ מֵאֶרֶץ מִצְרָיִם׃

[כט] וַיָּשֶׂם אֶת־הָאֶחָד בְּבֵית־אֵל וְאֶת הָאֶחָד
[ל] נָתַן בְּדָן׃ וַיְהִי הַדָּבָר חַטָּאת
וַיֵּלְכוּ הָעָם לִפְנֵי הָאֶחָד עַד־דָּן׃
[לא] וַיַּעַשׂ אֶת־בֵּית בָּמוֹת וַיַּעַשׂ כֹּהֲנִים
מִקְצוֹת הָעָם אֲשֶׁר לֹא־הָיוּ מִבְּנֵי לֵוִי׃

הפלגים לצד העלו את לבותם ממנים ׳ ולוך לך פקדו ולא
שהו לכם על מה שקדם לפקודתם במדבר על הענל לצד עגו ׳
שהיה השלמה השבית לצד שחלתי בפרשה ׳ הנה הלבנג כתב
נזה שבאתה לו שלח עפקו ישראל בתורה ׳ לך היו לוכלים
נס׳ ל׳ יע וזוחים וזמקים ׳ כמו שקדם בתחלת מלכות שלמה * ׳ וזוה
היה סבת כפלם בקטלים הסה ׳ והלי דוד קמקי כתב שפתה
תוחם בדבריס ׳ הלא להרון עשה לישראל ענל להשרות
השכיחה בו במקום משה שלא היה להם ׳ גם עתה שלין לכם
מקום השכיחה שהוח ירושלם נעשה ענל במקומה להשרות
שכינת השל בו ׳ ואמר על הענלים שלה לשלוך ישראל לצד
העלוך וגו׳ ׳ כי כן אמר להרון במדבר ׳ וכן השכיחו המפרש׳
כלם ׳ ושתן הענל החלד נבית לל ׳ לפי שהיה מקום נבחר
נרחז׳ לא הבוחה בירושלם ׳ וכמו שאמר יעקב עליו שיהיה * בית
כט לשלים ׳ וכל דבריהם זוה בלתי מספיקים ׳ כי לא נתנו סבה
למה ירבעם בחר לעשות ענלי׳ ׳ והיה לי כפי כוונתו להרחיק
את ישראל מירושלם כשיעשה מוזבח להעלות ולהקטיר ומכורה
להקיר נרות כאשר היה
בירושלם ׳ ומה התועלת לצד
רלה בתוספת הענלים לצד
הוסיף שמה ? וכבל עם ישרל
לל היה לחפלר שלח ישלח [כט] וַיָּשֶׂם אֶת־הָאֶחָד בְּבֵית־אֵל וְאֶת הָאֶחָד
יודע בפר שידע לו שמע ענין [ל] נָתַן בְּדָן׃ וַיְהִי הַדָּבָר חַטָּאת
הענל ׳ ולפחות שלח ידע וַיֵּלְכוּ הָעָם לִפְנֵי הָאֶחָד עַד־דָּן׃
בהקמה כוללת לסור העל ׳ [לא] וַיַּעַשׂ אֶת־בֵּית בָּמוֹת וַיַּעַשׂ כֹּהֲנִים
והלבלים שלמרו שפתה לוחם מִקְצוֹת הָעָם אֲשֶׁר לֹא־הָיוּ מִבְּנֵי לֵוִי׃
בהם היו לצלך יעלו לירושלם ׳
חכל לל לצזוקו לענלים ׳
וגם כן לכי רולה שלח לחר
שעשה ירבעם מוזבח לפני הענל ולל שהשתחוו לו וזבחו לו
זבחים כמו שכתוב בדור המדבר ׳ וגם לל ריחיתי שתים הלקים
לצד כל מיכולה להכנס על המוזבח זכר כנגד מהענלים ׳ וגם
לקוק הזילוני הנה כשכתב לקצת ירבעם לל זכר מהם כלל ׳
כי שני הבהיקים על המוזבח בבתו ועל הקטרת ירבעם עליו ׳
גם לליהו מהבעל שהיו עובדים בימי לקלב התרעם ולל
מהענלים שהיו בימיו גם כן ׳ ובקשתו לל זכר מהם דבר ׳
חולין פ״ח וזוה הקשו לך לכל יהושפט מבעול׳ של לקלב ? ולל לחרו כן
לך ל׳ עב מירבעם ׳ וכחו שכתב התכר למלך כוזר * וכל זה משה בירוה
שלח היו הענלי׳ לשם ע״ז בעשים ולל לעבל׳ ולזבוח ולהשתחוות
להם כענין הענל שעשו במדבר * ולפלל מהמפרשים שכלם
הסכימו שלח עשה ירבעם הענלים לעבוד ׳ וחס לל כוון
בהם זה לשלשם מה היה לם כן הטורך בעשייתם ? הלם היה
פעל כשל לו מעשה בערות ? ומפני זה כלו לקשוב שלח כוון
ירבעם לעשות ענלי׳ הזהב לעבוד לותם בדרך לאות ולהזכרות
לדור המדבר ׳ ולל עלה כך על לבו בעשייתם ׳ ולל נזכר
דבר מוה ׳ וגם לל הניחם במדרגת הלקות ׳ ולל נזכר
שהשתחוו להם ועבדום לפי שלח כוון בעשייתם לדבר מזה ׳
לבל היה עניכם ׳ כי לפי שרלה ירבעם שלמה עשה שני
העמודים ויסם לותם בתך לולם בית ה׳ לזכר דוד ושלמה
דה לכא עב שבנו לת הבית כמו שכיללתי ׳ לבן מבד גם הוח לעשות זכר
וכיוצ לשלכותו ׳ ולפי שהוח היה משבע יוסף מבני לפרים ׳
דברי לג יו ומשה עליו השלום בברכותיו למר עליו * כשור בוכרו הדר לו
וקרני לקם קרניו בהם עמים ינגח יחדו לפסי לרץ והם
רבבות לפרים והם ללפי מנשה ׳ בחר ירבעם לעשות ענל
לחד לזכרון משפחתו שהיה משבע יוסף ׳ והניחו בבית
לפי שהיה משבע לפרים ותחלת מלכותו ׳ ושיהיה מזהב
להזורת על הבחינות והתועלת מלכותו ועל כבוד מעלתו ׳
כלנו יודה שסיימן מלך יהודה וזכרונו היה עמוד בחצן ׳
וסיימן מלך ישרל היה זהב מופז כמורת בף היותר טוב ומועיל
שהוח השור ׳ ולחשוב שהיה הענל ההוח בפתח לולם הבית
לחר עשה לבמות בבית לל ׳ כמו שהיו העמודים בפתח בית
המקדש ׳ ולפי שהיה לרץ ישרל גדולה ׳ עשה ענל לחד

והניחו בדן להיותו בקלה לחרץ ׳ כדי שגם שמה יהיה זכר
למלכותו ׳ ועם זה חשב שילכו כל עם הלרץ לרלות ענלי
הזהב הלה ׳ בהיות שהמיון מתפעל מהדבר המוקד יותר
מהמושכל ׳ ולזה לל היה לו לעגדם ולל לעשות בהם דבר
מלכות ׳ לפי שכחשר עשה לותם לל היתה לו כתכונה לכך * ולחכם
כדי שלל יעלו ישרל ירושלם עשה מוזבח בבית לל לצד היה
שם כסא מלכותו ׳ ומוזבח לחר בדן ׳ כדי שגמה יעלו
להשתחוות ולזבוח כמו שהיו עושים בירושלם ׳ והיה המוזבח
מכוון לעבודת המלכות ׳ והענל זכר ומימן למלך כמו
שלמרתי * ולפשר שכאמר שלל היתה הכוונה לל בענל לבד
בלבד ושבשה מפני קלוק המקומות ׳ לכל שעשה שני ענלים
כנגד לפרים ומשה שהם שני השבטים שיצלו מבית יוסף ׳
וכללו העיד זה ישרעם שהכבורה נתנה ליוסף ׳ והמלכות
רלוי לזרעו ולל לשבט יהודה * ולחשם לחרו הנה ללקיך
ישרל לצד העלוך מלרץ מלרים ׳ לין רלוי שיפורש על הענלים
כמו שלמרנו דור המדבר ׳ ולבן לל לחר כלן ללה ללקיך
ישרל ׳ לכל פירושו כפי
הדעת הזה שירבעם דבר לל
ישרל רק לכם מעלות לל
ירושלם ׳ רולה לומר רק לכם
הדרך ולפחות נדול ישיג לתכם
בעלותכם שמה ׳ לו יהיה רב
לכם מגזרת * הוי רב לק יעשי״ם ט׳
יומרו ׳ ולחר זה על רחבעם ׳
כלו׳ לחר שמרדת בו כבר יש
לכם לויב בו ומריב בירושל׳ ׳
ולם תעלו שמה יהרוג לתכם ׳
ודבר על לכם עוד ובתה
לותם בדברים ׳ כלמרו הנה ללקיך ישרל לצד העלוך ׳
כלנו לחר לל תחשבו שהלוה יושב בירושלם ׳ כי הכרוכים
העומדים סם לוכם הלל העליון ׳ כי הוח לוכו מיוחד במקום
מוגבל וכבל מקומות מחללתו והשגחתו ׳ ונם עמכו במלל
כלן הל לצד בחצת העלוך מלרים ׳ ולוכם הכרוכי׳ העומדים
בבית המקדש ׳ ולבלי זה לל לחר לצד העלוך על הענלים
כי לם על לצם הבבד ׳ ולל יקשה לחרו ללקיך העלוך
בלשון רבים ׳ כי כן דרך הכתוב ׳ כמו שלמר * ומי נוי נדול דברי׳ ל׳ ג׳
לצד לו ללקים קרובים לליו : ומה שלמר הכתוב ויהי הדבר (ל)
הזה לחטלת וילכו העם לפני הלחד עד דן ׳ הכוונה בו שעם
היות שלח כוון ירבעם בענלים לעבות מהם ע״ז ׳ הנה לחרי
כן בלוכך הומן כמבו בני ישרל לחריהם ועבדו לותם
עבודת ללהות ׳ וכל כך נעשו לדוקים בעבודה הבבלה שהיה
שהיו הולכים דרך רב על דן ׳ שהיה בכוף המלכות כדי
לעבוד הענל לצד שם ׳ וכמלמר הנביל * בי ללקיך דן וגו׳ עמוס ח׳ יד
דרך כלר שבע לל לחר שלוה לכל לחר דרך ׳ לפי שהיו הולכים
משם עד דן לעבוד הענל לצד שם ׳ ומלה שם כן לישרל
בענין הענלים כמו שקרה להם עם הלפוד לצד עשה נדעון
מכומי הבגל ויצ לותו בעירו בעפרה ׳ כדי שיהיה שם לזכרון
תשועתו וכבודו ולחרי כן טעו בני ישרל לחריו ׳ כמו שכתוב
שם * ויזכו כל ישרל לחריו ויהי לנדעון ולביתו למוקש ׳ שופטי׳ ח׳ כז
וכלה גם כן קרה לישרל עם כתם הבקשת לצד עשה
משה לרפואתם ולחרי כן זכו ישרל לחריו ׳ כמו שלמרו
קול בפרק כל הכלמים ׳ ועל זה הדרך לחר בכאן ויהי ע״ז לף מל
הדבר הזה לחטלת ׳ שהוח כפור מה שבעשה לחרי כן ע״ז
בהמשך הזמן לל בכוונת עשייתם * ולפחות זוה עמו
היה דעת הכתב במה שלמר למלך לבנזר וגו׳ ׳ ללל מעט
מהם שהניחם טוך ההכנעה לעבוד עליהם ׳ וגם מודים
בלקי ישרל המניחים מלרץ מלרים ׳ והוחרה זוה הפלה
בפשטות : ולחרו לחרי זה ויעש לת בית במות ׳ הוח (לא)
בפור מה שעשה ירבעם להרחיק העם מלכת ירושלם ׳
והוח שעשה שני בתים לבמות לעלות עליהן עולה

וזכה, ומה תלמוד לומר כן, ועל לומו אל תאמר ויעש לת כית
במות וגו', ויעש כהניס וגו', ויעש ירבעם קג, לל שעשה
כן כית עקת, והיו אם לא מזבח אקד כלבד כמו שהיה
בירושלם מזבח אקד כלבד, כי אם כמות הרבה, ושעשה
כהניס מקלות העם, לל מכל העם אלא היו משבט לוי,
והיה זה לדעתו לפי שהיה ענין המלכות כענין הכהונה,
שהיו כל המלכים מזרע דוד כמו שהיו הכהני' מזרע אהרן,
וחזר ירבעם להמיר שהרי נותנים לעוייה ולכהניס חלק
עבודתם, גם עשה הערים שהיו להם לשבת ומגרשיהם כלם
קרקעות לישראל, כי רלה שכל אדם יקריב את קרבנו במקום
ולא יטרח כהן ולוי לילך לגבי
ולא יהיו מתנותם לאחר [לג] וַיַּעַשׂ יָרָבְעָם חַג בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי
ומלא תאמרו כי בני לוי לא רלו עיין רלק בַּחֲמִשָּׁה־עָשָׂר יוֹם לַחֹדֶשׁ כְּחַג אֲשֶׁר
לעבוד בכמות לפי שהיו יכולין לעבוד בכל מקום, אבל ירבעם, ולכן גרסם והלכו בִּיהוּדָה וַיַּעַל עַל־הַמִּזְבֵּחַ כֵּן עָשָׂה
לעבוד בירושלם, כמו שכתוב בְּבֵית־אֵל לְזַבֵּחַ לָעֲגָלִים אֲשֶׁר־עָשָׂה
דלה כ' יח' * כי עזבו הלויים וְהַעֲמִיד בְּבֵית אֵל אֶת־כֹּהֲנֵי הַבָּמוֹת
את מגרשיהם ואחוזתם ולכו לירושלם כי הזיקם אֲשֶׁר עָשָׂה׃
ירבעם ובניו מכהן לי', לל [לד] וַיַּעַל עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר־עָשָׂה בְּבֵית־
שהרגיש מקלת מעשרותיהם ואלמנתם שהם כהונתם, או אֵל בַּחֲמִשָּׁה עָשָׂר יוֹם בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁמִינִי
יהיה פירוש מכהן לי', כי בַּחֹדֶשׁ אֲשֶׁר־בָּדָא מִלִּבּוֹ וַיַּעַשׂ חַג
הזניחם מסבת היות' מכהניס לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּעַל עַל־הַמִּזְבֵּחַ
(לב) לוי' בנית המקדש: ועשה לְהַקְטִיר׃
גם כן ירבע' שנוי לקר שעשה
גם הסכות שלותם התורם
לעשותו כתדש השביעי, עשה
לותו כתדש השמיני כתאוה עשר יום לקדש כתג אשר ליהול',
שעשה גם כן כתאוה עשר יום לקדש, ועשה לבד השנוי
בתוספת תדש לקד להרגיש מקלות ירושלם. ולפשר שעשה
טעמה לרשעתו, כתאר כי מוה הלל שיעשו התג לקד לסיפת
התבואות והיה ירושלם ולרן יהודה יותר מהסרת התבואות
ולרן ישראל יותר מתקלת, ולכן היה רלוי שיעשו ישראל
ירוצלמי התג כתדש השמיני. וכבר זכרו קול שלש שבתות ויתיס
עו לט עכ טוכים כדה ירבעם מלבו. ולאמרו עוד כן עשה כבית על
לילו מיותר, כי מה שפער עד עתה היה מה שעשה כן שבעת
הלכרים לשר זכר, ומה בית הבמות והכהניס מקלות העם
וגו כתדש השמיני, ועתה יפער שהלכרים התלה כלם עשה
גם כן בבית על, לם בעין הבמות ולם כהעמיד בבית על לת
כהני הבמות לשר עשה שהם מקלות העם לשר לת היו מבני
(לג) לוי כמו שזכר, וגם כן בעין התג שהעלה עולות על המזבח
לשר בבית על בתאוה עשר יום לקדש השביעי שהוא התדש
שהולילו ובדל מלבו. ולאמרם עוד ויעל על המזבח
להקטיר, לת להגיד שירבעם בבית על בתקרב על המזבח
להקטיר קטורת, כי קשה שלהיותו מלך היה מהרלוי שהוא
יעשה העבודה היותר רוחנית ומשובחת שהיא הקטרת, ולת
עשה זה כן בבית על לם להיותו עיר ולם בתלבותו ורלוי
שבא לפרים, ולכן לת הבבית לביתאל ולת לדן. הנה
התביר מזה שהשה פעמים לתר כלן בתוך ויעל על המזבח
על עניניס שונים, והרלשון מהם בתר על דן, שהם העלה
ישראל על המזבח עולות וזבחי' בלותו לת שעשה לכם ירבעם
מלבו, והשני הוא להגיד שבבית על היה ישראל גם כן מעלה
עולות על המזבח בלותו לת הכובר עלמו, והנ' הוא להודיע
שהם בבית על ירבעם עלמו עלה על המזבח, לת להקריב
קרבן כי לם להקטיר קטורת, ובהיותו מקטיר הקטורת ניהם
גם בת היתה מדרן יהודה ובבת על המזבח כמו שספר לקמיה
זה, וזהו מורך הפסוקים כלם וייטובם. והנה כשלח להמיר
על מה שתמר הכתוב כן עשה בבית על לזבח לשנים לשר
עשה, וזה מורה שבלשר עשה ירבעם הענלים היה מכוון
לעבדם ולזבוח לפניהם כמו שעשו דור המלבר, שבלשר עשו
לת הענל מיד בבו מזבח לפניו, וכמו שהם לתרו * לג לי' שמו' ג' ה'
מקר והיו בודים לותו הקב מלבם, ככה בדם ירבעם בתג,
וכל זה הוא הפך מה שפירשתי בשנין הענלים. ולתי כבר
הודעתיך שלת הביאני לדעת הזה כי לם הכרת רב כפי
הפסוקים וכפי הסברה הישרה, ולכן דלוי שבפרש שלת היה
מזבח ומקטר לפיהם כי לם שהיה מזבח לשלקים בעבורם,
כי להיותם כיתן וזכרון מלכותו היו הזבחים לל הפה הנכבד
ביותר מלכותו, ויוכח על זה לתרו לזבח לל הענלים,
וידוע שבניית לל לת היה כי לם ענל לחד, לבל היה כוונת
הזבח שתתייחד מלכות לפרים ומשה שיהו עליהם הענלים,
ותוח על דרך לתרו * לל שמו' ל"ל כו
הנער הזה התפללתי, שפירו,
עליו ובעבו שיזתרהו הפה
ויקייהו, וכן לתר שעז' בבית
לל לזבח לל הענלים, כלומר
בעד התחדת מעלתם. ותם
על כל פנים תרלה לפרש
לזבח ל הענלים שהוא בתינת
ללהות לליהם, לתור מעתה
שהיה זה לחרי שבעה העם
לחריהם לת בשעת עשייתם
כמו שזכרתי. ובדברי הימים
כתוב בספור המלחמ' הגדולה
לשר היה לחזיה מלך יהודה
עם ישראל שדבר דברים כנגד
ישרל, וכללל' לתר * ועתכם לה כ' יג ח'
ענלי זהב לשר עשה לכם
ירבעם לשלקים, לבל לדעתי
לין כזה טענה על מה שפירשתי, כי הנה יוכל לומר בתיה
לתר זה כדי לחרפם ולגדפם לת להיותו כן. ובבר מבתתי
בהבלי קול כיוצ נדול לדעתי, לתרו בספר עולם וירדוף פרק י"
לזיה לחרי ירבעם ויגפהו, ולין לתה יודע מי הוא שנוף,
הרי ירבעם קבר לת לזיה ומלך לחריו שתי שנים, הת לזיו
לומר ויגפהו ללף על לזיה שתת שם, ומפני מה נגפו
המקום? מפני שהיה עומד ומוזר לת ישרל ולומר להם
ועתכם ענלי זהב לשר עשה לכם ירבעם לשלקים. וכן
לתרו בבר ויגפהו ה', ר' יונתן לומר מפני מה נגף לזיה? פ"ם ע"ב שא
מפני שעשה לת ישרל, שבתר ועתכם ענלי זהב לשלקים. וס' ענ פב
הנך רולה שקול לתרו שתתר לזיה ליהרל מהענלים היה
עשה ולת לבר לתרי, הסכיומו למה שתתרתי. ולם לת תרלה
בזה ועל כל פנים תרגיש לת ירבעם בדבר הענלים, רלוי
שתתר שלפי שרלה ירבעם שעלתה עשה בקדש הקדשים שני
כרובים זהב, ומתרבעה פני המרכבה בתר כפני הכרוב,
להיותה לורה לכוונית מורה בתכתה המוספעת מלתו יח' על
שכל התדש, לכן כתר ירבעם לקתת מהמרכבה פני שור,
להורותה על דבור התכוונות וברכת העמים, כמו שתתר
* ורוב תכוונות בתם שור, ולכן עשה שני ענלים כנגד מצלי יג' ל'
שני הכרובים, והיו לברובים שתי כנפים לרמוז על
התשבות השפע מלמעלה, ובשור שתי קרניס מורים על
זה נם כן. וכמו שהכרובים בלורותיהם הם המעירים לימים
מבני תדש, ככה היו הענלים המעירים מימים מן השוורים.
ותולי פי שני הענלים זכר ובקבה, כמו שתתרו קול בכרובי, יומת פ"ח
ולבן עשה שניס. וכמו ששלמה בתשר עשה קבובת המזבח דף כ"ד ע"ב
עשה נם, ככה עשה ירבעם לפל בדתו מלבו. הנה לם כן
לת בתר בלורת הענלים לעצות כמו שעשו דור המלבר, כי
לם לקתת מפני המרכבה העליונה הפניס היותר רלויים
תלין, ולת עשה בורת תליה לפי * שנור תליה יהודה, ושבט בדתני' מ"ט
יוסף בדמה לשור כמו שזכרתי: ט

והנה

יג

[ה] וְהִנֵּה אִישׁ אֱלֹהִים בָּא מִיהוּדָה ׀ בִּדְבַר יְהוָה אֶל־בֵּית אֵל וְיָרָבְעָם
[ב] עֹמֵד עַל־הַמִּזְבֵּחַ לְהַקְטִיר: וַיִּקְרָא עַל־
הַמִּזְבֵּחַ בִּדְבַר יְהוָה וַיֹּאמֶר מִזְבֵּחַ מִזְבֵּחַ כֹּה אָמַר יְהוָה הִנֵּה־בֵן נוֹלַד לְבֵית־
דָּוִד יֹאשִׁיָּהוּ שְׁמוֹ וְזָבַח עָלֶיךָ אֶת־
כֹּהֲנֵי הַבָּמוֹת הַמַּקְטִירִים עָלֶיךָ וַעֲצָמוֹת
[ג] אָדָם יִשְׂרְפוּ עָלֶיךָ: וְנָתַן בַּיּוֹם הַהוּא
מוֹפֵת לֵאמֹר זֶה הַמּוֹפֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר
יְהוָה הִנֵּה הַמִּזְבֵּחַ נִקָּרַע וְנִשְׁפַּךְ הַדֶּשֶׁן
[ד] אֲשֶׁר־עָלָיו: וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ אֶת־
דְּבַר אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר קָרָא עַל־
הַמִּזְבֵּחַ בְּבֵית־אֵל וַיִּשְׁלַח יָרָבְעָם אֶת־
יָדוֹ מֵעַל הַמִּזְבֵּחַ לֵאמֹר ׀ תִּפְשֻׂהוּ וַתִּיבַשׁ
יָדוֹ אֲשֶׁר־שָׁלַח עָלָיו וְלֹא יָכְלוּ
[ה] לַהֲשִׁיבָהּ אֵלָיו: וְהַמִּזְבֵּחַ נִקְרַע וַיִּשָּׁפֵךְ
הַדֶּשֶׁן מִן־הַמִּזְבֵּחַ כַּמּוֹפֵת אֲשֶׁר נָתַן אִישׁ
הָאֱלֹהִים בִּדְבַר יְהוָה:
[ו] וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר ׀ אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים
חַל־נָא אֶת־פְּנֵי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְהִתְפַּלֵּל
בַּעֲדִי וְתָשֹׁב יָדִי אֵלָי וַיְחַל אִישׁ־
הָאֱלֹהִים אֶת־פְּנֵי יְהוָה וַתָּשָׁב יַד־
הַמֶּלֶךְ אֵלָיו וַתְּהִי כְּבָרִאשֹׁנָה:
[ז] וַיְדַבֵּר הַמֶּלֶךְ אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים בֹּא־
אִתִּי הַבַּיְתָה וְסָעֳדָה וְאֶתְּנָה לְךָ מַתָּת:
[ח] וַיֹּאמֶר אִישׁ־הָאֱלֹהִים אֶל־הַמֶּלֶךְ אִם־
תִּתֶּן־לִי אֶת־חֲצִי בֵיתֶךָ לֹא אָבֹא עִמָּךְ
וְלֹא־אֹכַל לֶחֶם וְלֹא אֶשְׁתֶּה־מַיִם בַּמָּקוֹם
[ט] הַזֶּה: כִּי־כֵן ׀ צֻוָּה אֹתִי בִּדְבַר יְהוָה
לֵאמֹר לֹא־תֹאכַל לֶחֶם וְלֹא תִשְׁתֶּה־מַיִם
וְלֹא תָשׁוּב בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלַכְתָּ:
[י] וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ אַחֵר וְלֹא־שָׁב בַּדֶּרֶךְ אֲשֶׁר
בָּא בֵּית־אֵל:

(ה) והנה איש אלהים וגו'. כפר הכתוב שבהיות ירבעם בכיתו מזבח ומקטר בכמות לפר עצה שמא בלוותו מן השר בדק והוכיח מלבו, כח מלין לים החלקים, לל בכיח וקדוש כדר עולם מקרן יהול, ולחולל שהיה זה עדו הכניח שהוח לפר בכח כימיו, פרק כ' וכמו שאתר הכתוב * ובקוות לה כ"ט כט עדו החוזה על ירבעם בן (ג) בכח. וכח הכניח ההוח לבית הכמות בהיות ירבעם עובד עבודתו וקרק על המזבח בדב' ה' הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו וזבח עליך לת כהני הכמות המקטירים עליך ועצמות לדם ישרפו עליך, והב' למדנו הכתו' הזה ידיעות גדולו', דלשונם שהנביאי' היו רוחים הדברי' בפרטיות, אלת כותן השפע עליהם, ושלח היה השפע הנשפע עליה' כולל והי' מקבלו דמיון הנבי' קבול פרטי ולא כללי כמו שאנחנו לתרגומי חכמינו המתפלספי', שלא היה כן לא היה מציג הנביא הזה שיהיה מי שיעב' זה הפעל מבי' דוד, ולא יקרק שמו יאשיהו כי זה לא בעב' עד לאחי רבו', פרק י"ג לאחרו בפר' ר' אליעזר, ר' נתנל לומר שבא אלת שנה קודם שנולד יאשיהו נקרא שמו, שב' הנה בן נולד לבית דוד וכן שנונה שנים מלך וגו', ולאחרי זה כן לוך בפל הנביא עליו בכתו המעשר שם לא שאחר שנא אלת ר' נתנות בלותו כפרטיות הנוך עליהם, וכמו שהרחבתי הדבור בזה בפפר מלזה שרי לאחר לבי עושה. ובנית שהנביאים היו רולים הדברים העתידי' כמו בהיותם בהוה, לפי שהם לנגד עיניו דמיון כלו הם כבר במציאל', ולכן לאחר בכאן הנה בן נולד לבית דוד, ועדיין לא היה נולד, לפי שהי' אלת הדבר הוה כדבר הנמצא, לו יהיה נולד מנזר ילד, כלומר שיהיה בער קטן לאחר יעב' זה. ולאחרי עין יקוט בפרקי' שבפל לומר מזבח מזבח) לא כוף מזבח, על המזבח לאחר בנית) רמז קנט) ועל המזבח לאחר כאן. ולאחר שהכהני' המזבחי' בלות במות ישרפו בהם, לל היו' בלותו זמן ולאחר בבר מתו ישרפו עלמותיה', וזהו לאחרו ועלמות לדם ישרפו עליך, וכזה רמז לירבעם שהיה מבהן, שעם היותו את בזמן המיועד ההוא, הנה עלמותיו ישרפו בעתה בלותו שבאו בחופן בשלי הכהנים והמקריבים העלה והקריב בבמות ככה יהיו עלמותיו בשרפים בהם, והנה לא לאחר בפירוש שיפרוש עלמו' ירבעם מבני בבוד החלבות, עם היותו בכלל בנזרה והייעוד החלקי ההוא: (ג) וכתן לות ומופת על דבריו שהיל בלותו עתה יקרע המזבח ויפפך הדשן לאחר עליו, והנה היה המופת ההוא מורה על למתת הייעוד שיקרע המזבח ההוא ויפפך מעליו, כי לא יקריבו עליו עוד לאחרי שריפת עלמות הבהנים עולה וזבח, ועל העדרו ומניעתו בורח קריעת המזבח * ולפי שלא יפשבו שדשן העלמות ההמה יתקבן לבבודם ויאסף, לאחר ובשפך הדשן, כי יהיה דשן עלמות הבהנים ההם בשפך ובזרק בחוץ לפבי רוח ומלאך הזה רודפם: והנה המלך ירבעם (ד) שלח ידו מעל המזבח לתפוש הכהנים ותיבש ידו, וגם זה היה מופת לאחר מורה שדבר ה' הוא, ובאחר בעשה זה בעם החלקים כך יתקיי מה שיעד, ולכן נתקיים מיד המופת (ה) שנקרע המזבח ונשפך הדשן לאחת הייעוד: והנה ירבעם (ו) בקש מהנביא אל בא לא לפי פבי ה' לתיך ותתבלל בעדי, לפי שלא היה בבלל הייעוד והגזרה שתיבש ידו, ובאחר בא בעשה כי אם לבבוד הנביא לאחר שלא ידו לתפוש, ולכן בקש שיתפלל הנביא שבאם ימחול על בבודו הזה יתרך יפפר גם בן. והנביא שלח לת פבי ה' עליו ושמע הזה ית' תפלתו לרפאתו, והיה זה לא להיותו הגון לבך, כי אם כדי שיזוב בתזוב ברחותו המופתים החלה בלם, ועבו לא יראה מדרבו בתו שיזבור תחרי זה: ואחרו וזל בפיקי"ף, בר הוכח בזה עיין יקוט ר' יהידי אחר אם הקבה על אל רחו ר' בבודם אל לדיקים יופר ובתקומת מבבודו, שהרי ירבעם היה פר' תולדות מקריב במזבח ולא יבזה ידו, ובין שנשלח ידו בלדיק יבזה ידו, להל ותיבש ידו. ויען המלך ויאמר לפיו החלקים אל בת פבי ה' לחלקיך, הרי לחורתי, אל אחר לאחר לבך, ולא לחר לבך ולא לחר, ואל אחר עומד ומקריב לעז ורקק לו לחלקים. ויאל היו החלקים את פבי הזה ותהי בברתזוכה, ר' ברביה ורבי יהושע בן לוי אחרו, * אם משלי בו בב תבתוב את החויל במבתב, אפילו תתה בותן את הרשע בחתור אל בובשין, אי אתה מועיל מתבו בלום, אה ברתזוכה עומד ומקריב לעז אלא בזבח: וזבר הבתוב שירבעם לא זכר על (ז) הייעוד והגזרה דבר, אלא בקש מהנביא שיבא עמו הביתה לסעוד ולשתות אלא מתן, ואיה זה לפי שרתה אחר לאחרו מתן, ולכן אם יבבדהו ויתן לו מתנות יזוב הזה מקרון אפו: אחרם היו החלקים לא בתלה לקבל מתבו לא מאבל (קיעו"י) ולא מתן, לפי שבן הוא לו בדבר הזה, ובאה היה המופת ההוא תולה על

שהמלאך הדובר בו מזה לותו בדבר ה' אל יאכל לחם ואל
עז פ"ז יפתה מים בעיר ההיא ואל ישוב בדרך אשר הלך • ויקל פתנו
דף יג עיא הכתוב התחתית בזה, שאמור לאדם להכנס לעיר עובדי עז,
אם לא להתרות ולמנעם מהשתף או לדבר אליהם בשם ה' •
וכדי שידעו בני העיר כי לא נכנס שם כי אם לספר נבואתו
בלבד מבעדו מלאכול ומלשתות שם, ולפי שאל יאוב עול
לאותו עיר מזה מלשוב בדרך אשר הלך • ולכי לומר שכפי
הדין רצוי היה להיות כן, כי היה דין נתן על כעיר הנלקח
דברי יג יז לאדר כאמ' בה* ואל ידבק בידך
מלומה מן התורה, ומזה הכל
היה לאסור מלכלם ומשקה,
אם אם יז ולכי שמוב האל ית' * שהעיר
אדר כוזת תהיה תל עולם
לא תבנה עוד, לרמוז ולהעיר
שבן יהיה בית ע"ז, מזה לבניה
שלא יאוב בדרך אדר הלך, (כ) וַיְסַפְּרוּם לָאֲבִיהֶם : וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם
כאילו יפסד הדרך והניחה
לאותו עיר, לפי שתהיה
בחרבת ולא תבנה עוד :
(יח) ונביא אחד וגו' • ספר
הכתוב שבניה לאחד
זקן היה יושב בבית ע"ז, ותרגם (נ) וַיֹּאמֶר אֶל־בָּנָיו חִבְּשׁוּ־לִי הַחֲמוֹר
יונתן ובניה שקרין תל סבא,
ובכפרות כתיב עוד ושמיה
עיין רלק מיכה, ובן בדברי קול כי (ל) וַיִּלֶּךְ אַחֲרֵי אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיִּמְצָאֵהוּ
סיר רבת מיכה היה, ומלם לאחרו שהיה
דף עו עיא חמיה בהן בית אל, סוף
דבר הלים הזה לא היה בניה
לי"י לפעמים זל, ומלם זה
קבלה בידם מקבל לאותה,
אבל פשם הכתוב לא יסבלהו,
כי הכתוב קראו בניה ולא
אמר בניה הבעל, ומעמין
יוכיחו שלא היה אלא רשע כי
אם עובד ע"ז, וכמו שזכור
לאחרי זה בפירוש הפסוקים •
ואמ' לאחרו ויספר לו ויספרו,
לאניהם וילבר להם לאניהם
וגו', פעם בשם יחיד ופעם
בשם רבים, מור' שבנו הלאך
בה לאלה וספר לו את כל
המעש' אשר עשה איש האלקים,
וכאו לאחריו אחר בניו וספרו
לו גם את העניו ואת הדברים (יב) לאחר דבר אל המלך : ושאלם
לאניהם לאיזה הדרך הלך ? והם
הודיעו לו את דרכו לאחר הלך
(יד) כה, והלך הזקן לאחרי איש האלקים ומצאו יושב תחת האלה,
(טו, יז) כלומר מתלונן בלבו מפני הפסוק, ובקש ממנו שיבוא עמו אל
ביתו לאכול לחם, לפי שהאלקים האיר יוכל לעשותו כי
(יט) כן מוב לו בהל ית', והזקן האניו גם לפי בניה כמוך,
ומלאך דבר אלי בדבר השם לאמר ליאכל
לחם ושתה מים בשם לו, והבראה לפי שהבניה הזקן לאמר
לאיש האלקים שהיה דעתו כדעתו ותמונתיו היו כתמונתו,
ושמה ניעד על המזבח בניה אל בת אלינו גם בנבואה,
וכל זה העיר בלאמרו גם לפי בניה כמוך, לל ככל הדברים
לאחר דברת ועצות לפי בניה כמוך ושנונות לאחר עולם
אל שניהו : עוד הודיעו דבר שני והוא לאמרו ומלאך דבר אלי
בדבר השם, לל הנה יפלתי לקריאתך נמוי המלאך, כי לא
גלה שבניו ספרו לו מהומרע כי אם ניזה לאותו בנבואה,
ושהמלאך הדובר בו מזה בדבר ה' ניזהו אל ניתו לאכול

שם לחם ולשתות מים קרים על כפש עיפה, ובזה העירו
שאר שהנעו השם ית' מלאכל ולשתות במקום ההוא היה עם
הלצים האמתים בנפשותם עובדי ע"ז, לאכל הוא שהיה בניה
לי"י לא היה נכלל עם הרשעים בלותה נזרה, וזהו לאמרו
הניהו אל כיתך, לל לא לבית האמתים עובדי ע"ז כי אם
לביתך בלותה קדש • והנה היה הלצים הלאין בדבר הזקן, (יט)
אם מפני שהסכים בפי דבריו עם דעתו ולמוזותיו גם בדבר
המזבח ניעדו, ומזה שהיה בניה כמוהו, כלומר בניה לי"י
בכל ניתו בלאמן הוא, ולכן
הזה שהי' בדבריו ענין המלאכל
שלא כאבא מאכו כי אם להיות
לצבי העיר עובדי ע"ז, ולכן
לא יהיה בכלל בזה בית הבניה
עבד הלצים ס, ומלאך היה
רעב ומלא הסכים לבוא עמו
לאכול הדבר ההבראתי בלבד,
והוא לאם ומיס לא דבר אל'.
הנה התבאר מזה מה שהניח
לצים הלצים לטעות ולעשות
מה שלא כזה, לאבל לא מלבא
בזה מהמשל, לפי שמה
שהבניה שומע מלת השם ית'
לי לאבד שיתבטל בשום פנים
שלא כמינ"ע לו לדבור מהשם
גם בן הכבי לבלאזן, כמו
שהיה ענין הבראם בעקדה
שלאמר לו לשחוט * אל נא בכרלזי לב ג
לת בנך וגו', ולאבר כך לאמר
לו * אל תעלה ידך וגו', לאבל אם שם לי
לא יקבל כוונתו מפי בניה
לאבר כי אם מפיו ית', ולפי
שלא היה מקבל הדבור
הראזון מלת השם ית' והיה
לאמר לו על ידי בניה מוזקן,
לא היה רלוי שילמין בדבר
בניה לאבר, לעבי שלא יאמר
לו דבור כוזב למה שנשמע,
כי אם לאבר הבניה והבטיון
שהוא בניה לי', וכמו שכוזב
התורה עליו * ולבן היה רלוי דברי"ל כב
לצים הלצים שלא ישמע
לדברי הזקן בהפך מה שנאמר
לו • וגם היה קריך להבניון
הזקן רלשוכה אם היה בניה
לאמת לי', ולאבר להודעה
שהיה בניה לאמת על פי
הלזות והמופתים לו יוכל
לדמיון בדבריו, ועבר לזה הלצים אם כן על דברי לאמת
ועבר על נבואתו, ולפיכך היה מיתתו בידי שמים, כל
שבן שהיה לו לומר אם הזקן הזה הוא בניה לה' לאיך בניה
בבית אל בתוך עם טמא שבתים עובדי עבודה זרה ? והיה לו
להפרד מהם ומהבריחם, ואם לא בתפרד הנה הוא בכלל
עיר הנלזת ודינו כדיהם • והבראה מן הספור הזה כלו
הוא, שהבניה הזקן לא עשה זה להרשיע ולא להטעות לצים
הלצים, לאבל עשה בלבו שהיה הלצים לא הוזהר מהשם
ית' על מניעת המאכל והמשתה, כי לין מקבל להשם ית' שהלצים
יסנף נפשו ויטבע מחבו ללו, ושבא שהיה הלצים לאמרו
מלבו כדי שלא יפלמו בו ללבת לבית יהבעל, ולזה דבר
על לבו להניאו לאכול בניתו, כי רלה עליו מנודל הקנוי
והוא עיף ויגע, וזהו לאמרו בלה לו, לל שהזקן בלבו בלה
לצים הלצים בלבו, מה שלאמר לו שהשם מזהו שלא יאכל
ולא ישתה

[כ] וַיְהִי הֵם יֹשְׁבִים אֶל־הַשֻּׁלְחָן וַיְהִי
דְּבַר יְהוָה אֶל־הַנָּבִיא אֲשֶׁר הֱשִׁיבוֹ:
[כא] וַיִּקְרָא אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר־בָּ֫א
מִיהוּדָה לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה יַעַן כִּי
מָרִיתָ פִּי יְהוָה וְלֹא שָׁמַרְתָּ אֶת־הַמִּצְוָה
אֲשֶׁר צִוְּךָ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ:
[כב] וַתָּשָׁב וַתֹּאכַל לֶחֶם וַתֵּשְׁתְּ מַיִם בַּמָּקוֹם
אֲשֶׁר דִּבֶּר אֵלֶיךָ אַל־תֹּאכַל לֶחֶם
וְאַל־תֵּשְׁתְּ מָיִם לֹא־תָבוֹא נִבְלָתְךָ אֶל־
[כג] קֶבֶר אֲבֹתֶיךָ: וַיְהִי אַחֲרֵי אָכְלוֹ לֶחֶם
וְאַחֲרֵי שְׁתוֹתוֹ וַיַּחֲבֹשׁ־לוֹ לַנָּבִיא
אֲשֶׁר הֱשִׁיבוֹ:
[כד] וַיֵּלֶךְ וַיִּמְצָאֵהוּ אַרְיֵה בַּדֶּרֶךְ וַיְמִיתֵהוּ
וַתְּהִי נִבְלָתוֹ מֻשְׁלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ וְהַחֲמוֹר
עָמַד אֵצְלָהּ וְהָאַרְיֵה עָמַד אֵצֶל הַנְּבֵלָה:
[כה] וְהִנֵּה אֲנָשִׁים עֹבְרִים וַיִּרְאוּ אֶת־הַנְּבֵלָה
מֻשְׁלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ וְאֶת־הָאַרְיֵה עֹמֵד אֵצֶל
הַנְּבֵלָה וַיָּבֹאוּ וַיְדַבְּרוּ בָּעִיר אֲשֶׁר הַנָּבִיא
[כו] חָזֵקֶן יֹשֵׁב בָּהּ: וַיִּשְׁמַע הַנָּבִיא אֲשֶׁר
הֱשִׁיבוֹ מִדֶּרֶךְ וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים
אֲשֶׁר מָרָה אֶת־פִּי יְהוָה וַיִּתְּנֵהוּ
יְהוָה לָאַרְיֵה וַיְשַׁבְּרֵהוּ וַיְמִתֵהוּ כִּדְבַר
יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר־לוֹ:
[כז] וַיְדַבֵּר אֶל־בָּנָיו לֵאמֹר חִבְּשׁוּ־לִי אֶת־
[כח] הַחֲמוֹר וַיַּחְבֹּשׁוּ: וַיֵּלֶךְ וַיִּמְצָא אֶת־
נִבְלָתוֹ מֻשְׁלֶכֶת בַּדֶּרֶךְ וְהַחֲמוֹר וְהָאַרְיֵה
עֹמְדִים אֵצֶל הַנְּבֵלָה לֹא־אָכַל
הָאַרְיֵה אֶת־הַנְּבֵלָה וְלֹא שָׁבַר אֶת־
[כט] הַחֲמוֹר: וַיִּשָּׂא הַנָּבִיא אֶת־נִבְלַת אִישׁ־
הָאֱלֹהִים וַיַּנִּחֵהוּ אֶל־הַחֲמוֹר וַיְשִׁבֵּחוּ
וַיְבֹא אֶל־עִיר הַנָּבִיא הַזָּקֵן לִסְפֹּד
[ל] וְלִקָּבְרוֹ: וַיַּנַּח אֶת־נִבְלָתוֹ בְּקִבְרוֹ
וַיִּסְפְּדוּ עָלָיו הוֹי אָחִי:
[לא] וַיְהִי אַחֲרֵי קָבְרוֹ אֹתוֹ וַיֹּאמֶר אֶל־
בָּנָיו לֵאמֹר בְּמוֹתִי וְקִבַּרְתֶּם אֹתִי

ולא ישתה במקום הזה, ועשה שהיה כזה רמזו לו מלמעלה, ולזה הכניר בו לעכבו, כי אם היה עושה שלכך ה' הוא לו היה פועל בו, כי הכח הוא התעכב על מותו הרשה, ובעבור זה בעבור היה לעקים יען לשר לו שמע בקול ה' לשר מהו ולא בעבור הכניר הזקן, לפי שלא עבר על מצות השם במהו, ושהיה תעלו בשגג, גם בלא דעת ולא כמתכוון לעשות ומפני זה בלה הנבואה על (כ) הנביא הזקן, כמו שלמר ויהי הם יושבים על השלחן ויהי דבר ה' על הנביא לשר השיבו כמו שכתב. ולה לוי לן נרשם קבל שהנביא הזקן תעה במרד ובמעל, ושמע לו העניבו על לשר לשר כשם ה' לשר לו מהו ללכר, לפי שלהוב עונותיהם שב ישכחל היה מכתיר פניו מהם, ולכן לו היה מעכשם על תעלתיהם, כי תזניהם וגו'. ולקלעת הזה רחוק הוא לכלי, כי הכח הלי פוקד עליהם לת כל עונותיהם, כמו שברלה מן הכסים שבעבו על המוב, ושם על כל פנים למרנו שלהעדר ההשגחה לו היה מעכשם בלותו דור לת המקומים, לין הנביא הזקן הוא לו לי שלו בעבו לכל היה מוטל בשכר, כי בלה שלו דבר הלקי, ובכותו ונם בהייתו בהקיץ על השלחן? לכל הלמ' הוא כמו שלמרתי, שהזקן לו לה תעה במרד ולה במעל, ולה כוון להרע לחיים הלקים, לכל לשר הנביא מרנו היה מוכן עמו מכוון העי' לשכול מפני ירבעם ושלה הדבר בשם ית', והוא השיבו כפי [כז] מה שלשר כפי דרכו, כלמרו גם המלאך הזה לשר דבר לך זה, דבר ללי שתשוב לל ביתי ולה לל בית לחר, ולפי שרמלאך ליבל בעי היה שלה בעבו עליו הזקן לבל כלמו הנבואה לשתי תכליות נדולי, הלחד כדי להודיע לל הנביא תעלו ושהית' מיתתו בהשגת, ושהי לבל יתפלר ירבעם שבתעת מה שדבר ונבל כהרג [ל] לים הלקים, ולכן הוסיף ית' להנבל הזקן שהוא כדי שעל ידו יתגלה בבת מיתת לים הלקים שהיתה על לשר שב לעיר לשכול ולה בעבור דבר לשר, ויהיה זה גם כן מבלל הנסים שבעשו בלותו ענין, ונם היה זה מלה כנגד מלה ללים הלקים, הוא שלמר ולשמין לדברי הנביא הזקן, [לא] כי זה שלמרתי הוא על עבשו. לבל זה שלמרתי הוא לדקדק על הרבוים שהקריון לבן בא לשמוע מפיו דבר ה' על עבשו, שלמרו גדולה לגיסם שהקדבת לת הרבוים ומרבקת לת הלבוים ומשרה שביבתו על בניתי הבעל, ולמרו עוד לשר הוסב לו בלמר כי אם לשר הביבו, מלמד שעל בניל השקר הוא הקדש. לך לומבם כפי הפשט בבר בוכל לפרש שהנבואה הוא לו בלה לבניל הזקן כי אם ללים הלקים עמו, כי בהייתו לוכל על השלחן בא לליו דבר ה', והיה זה בעבור שהביבו הזקן, וזה פירוש לשר הביבו, לל על לשר הביבו הזקן הנזכר, ויקרל לליו, לל ללים הלקים כי קרל לליו דבר ה' ולשר [כא] לו יען כי מרית וגו', לבן יהי' מהעונש שלל תבל בבלתך (והוא נופו) לל קבר לבותיך שהיה בלרן יהודה, לפי שבדרך המיתתו הלריה כמו שנזכר: ומה שלמר לחריו [כב] וייבי לחרי לכלו ויקבוהו לו הלמור לבניל לשר הביבו, פירושו שהזקן כדי לבבדו הוא בילו לבם הלמור ללותו בניל בשם לשר הביבו מן הדרך, וכבר יורה על זה הוא בלמת מה שזכר הכתוב, שבלשר [כה] סופר לבניל הזקן מהלבנים העוברים שרלו בדרך לדם מת והלריה עומד על בבלתו ועל הלמור, שהיו כולם שלשה פלילות, הלקד שהלריה לל לכל דבר מבבלתו, והבני שלל הרג לת הלמור, והשלישי שהיה עומד עליהם לשמרם, למר הנביא הזקן לים הלקים [כו] הוא לשר מרה לת פי ה' ונו', לל כדבר ה' לשר דבר לו, לל שהיה עניו הלריה בם ומוכה על היות מיתת הנביא מפלת השנחה על תעלו כמו שיעדו על זה בעובה. ושם היה שבלה הבבואה לבניל הזקן היה רלוי שיהלר כדבר ה' לשר דבר לי, לבל מפלר שהלר לשר דבר לו, מורה שהבבואה הבוברת ללים הלקים היתה ולל לזקן כמו שפירשתי. והבה היה מהשנחה שלל [כד] המית הלרי' לת הלמור לבבוד הנביא, כדי שילילו עליו לת בבלתו וכדי שיכירו וילעו בל בני לדם כי לל היה עניו הלריה טבעי ללרי הרג הלמור, כי שם בשני בהשנחה הבם להעניב לים הלקים על תעלו, והותרו עם מה שבתבתי בזה השלות שלישית ורביעית לשר הערותי בתלת הפרשה: ושפר הכתוב שהנביא הזקן הלך לבפוד לת לים [כה, ל] הלקים ולקברו, כי התלבל מלך על מותו, ושהניח בבלתו בקברו, רולה לומר בקבר לשר עשה לו, לו שהניח בקבר שבבר תבב לעצמו הזקן, ושפדו עליו הוא וכניו הוי ללי. ועיין

בַּקֶּבֶר אֲשֶׁר אִישׁ הָאֱלֹהִים קָבַר בּוֹ אֶצֶל עַצְמֹתָיו הַנִּיחוּ אֶת־עַצְמֹתָי׃
כִּי הָיֹה יִהְיֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר קָרָא בִּדְבַר יְהוָה עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר בְּבֵית־אֵל וְעַל כָּל־בָּתֵּי הַבָּמוֹת אֲשֶׁר בְּעָרֵי שֹׁמְרוֹן׃ אַחַר הַדָּבָר הַזֶּה לֹא־שָׁב יָרָבְעָם מִדַּרְכּוֹ הָרָעָה וַיַּשֶׁב וַיַּעַשׂ מִקְצוֹת הָעָם כֹּהֲנֵי בָמוֹת הֶחָפֵץ יְמַלֵּא אֶת־יָדוֹ וַיְהִי כֹּהֲנֵי בָמוֹת׃ בַּדָּבָר הַזֶּה הָיָה לְחַטַּאת בֵּית יָרָבְעָם וְלַהַכְחִיד וּלְהַשְׁמִיד מֵעַל פְּנֵי חָאַדְמָה׃

יד

בָּעֵת הַהִוא חָלָה אֲבִיָּה בֶּן־יָרָבְעָם׃ וַיֹּאמֶר יָרָבְעָם לְאִשְׁתּוֹ קוּמִי נָא וְהִשְׁתַּנִּית וְלֹא יֵדָעוּ כִּי־אַתְּ אֵשֶׁת יָרָבְעָם וְהָלַכְתְּ שִׁלֹה הִנֵּה־שָׁם אֲחִיָּה הַנָּבִיא הוּא־דִבֶּר עָלַי לְמֶלֶךְ עַל־הָעָם הַזֶּה׃ וְלָקַחְתְּ בְּיָדֵךְ עֲשָׂרָה לֶחֶם וְנִקֻּדִּים וּבַקְבֻּק דְּבַשׁ וּבָאת אֵלָיו הוּא יַגִּיד לָךְ מַה־יִּהְיֶה לַנָּעַר׃ וַתַּעַשׂ כֵּן אֵשֶׁת יָרָבְעָם וַתָּקָם וַתֵּלֶךְ שִׁלֹה וַתָּבֹא בֵּית אֲחִיָּה וַאֲחִיָּהוּ לֹא־יָכֹל לִרְאוֹת כִּי קָמוּ עֵינָיו מִשֵּׂיבוֹ׃ וַיהוָה אָמַר אֶל־אֲחִיָּהוּ הִנֵּה אֵשֶׁת יָרָבְעָם בָּאָה לִדְרֹשׁ אֶת־דָּבָר מֵעָלֶיהָ כִּי חוֹלֶה הוּא אֵת אֲשֶׁר תְּדַבֶּר אֵלֶיהָ וְהָיָה בְּבֹאָהּ וְהִתְנַכְּרָה׃ וַיְהִי כְּשֶׁמַע אֲחִיָּה אֶת־קוֹל רַגְלֶיהָ בָּאָה בַּפֶּתַח וַיֹּאמֶר בֹּאִי אֵשֶׁת יָרָבְעָם לָמָּה זֶּה אַתְּ מִתְנַכָּרֶת וְאָנֹכִי שָׁלוּחַ אֵלַיִךְ קָשֶׁה׃ לְכִי אִמְרִי לְיָרָבְעָם כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעַן אֲשֶׁר הֲרִימוֹתִיךָ מִתּוֹךְ הָעָם וָאֶתֶּנְךָ נָגִיד עַל־עַמִּי יִשְׂרָאֵל׃ וָאֶקְרַע אֶת־הַמַּמְלָכָה מִבֵּית דָּוִד וָאֶתְּנָהּ לָךְ וְלֹא הָיִיתָ כְּעַבְדִּי דָּוִד אֲשֶׁר שָׁמַר מִצְוֹתַי וַאֲשֶׁר הָלַךְ אַחֲרַי בְּכָל־לְבָבוֹ לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינָי׃ וַתָּרַע מִכָּל אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנֶיךָ וַתֵּלֶךְ וַתַּעַשׂ־לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וּמַסֵּכוֹת לְהַכְעִיסֵנִי וְאֹתִי הִשְׁלַכְתָּ אַחֲרֵי גַּוֶּךָ׃ לָכֵן הִנְנִי מֵבִיא רָעָה אֶל־בֵּית יָרָבְעָם וְהַכְרֵתִי לְיָרָבְעָם מַשִּׁיחַ בְּיִשְׂרָאֵל וְעָצַר וְאָפֵס בְּבֵית יָרָבְעָם וּבִעַרְתִּי אַחֲרֵי בֵּית יָרָבְעָם כַּאֲשֶׁר יְבַעֵר הָאֳבֶן עַד־תֻּמּוֹ׃ הַמֵּת לְיָרָבְעָם בָּעִיר תֹּאכְלוּ הַכְּלָבִים וְהַמֵּת בַּשָּׂדֶה תֹּאכַל עֵיט הַשָּׁמָיִם כִּי יְהוָה דִּבֵּר׃ וְאַתְּ קוּמִי לֵכִי לְבֵיתֵךְ וּבְרֶדֶת רַגְלַיִךְ הָעִירָה יָמוּת הַנָּעַר׃ וְקָבְרוּ אֹתוֹ כָּל־יִשְׂרָאֵל וְסָפְדוּ לוֹ וְקָבְרוּ אֹתוֹ כִּי־זֶה לְבַדּוֹ יָבוֹא לִקְבֻרָה מִבֵּית יָרָבְעָם כִּי נִמְצָא בּוֹ דָּבָר טוֹב אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּבֵית יָרָבְעָם׃ וְהֵקִים יְהוָה לוֹ מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר יַכְרִית אֶת־בֵּית יָרָבְעָם בַּיּוֹם הַהוּא וְגַם עַתָּה׃ וְהִכָּה יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר יָנוּד הַקָּנֶה בַּמָּיִם וְנָתַשׁ אֶת־יִשְׂרָאֵל מֵעַל הָאֲדָמָה הַטּוֹבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר נָתַן לַאֲבוֹתָם וְזֵרָם מֵעֵבֶר לַנָּהָר עַל־אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת־אֲשֵׁרֵיהֶם מַכְעִיסִים אֶת־יְהוָה׃ וְנָתַן אֶת־יִשְׂרָאֵל עַל־חַטֹּאת יָרָבְעָם אֲשֶׁר חָטָא וַאֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃ וַתָּקָם אֵשֶׁת יָרָבְעָם וַתֵּלַךְ וַתָּבֹא תִּרְצָה הִיא בָּאָה עַל־מִפְתַּן הַבָּיִת וְהַנַּעַר מֵת׃ וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ וַיִּסְפְּדוּ־לוֹ כָּל־יִשְׂרָאֵל כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד עַבְדּוֹ אֲחִיָּה הַנָּבִיא׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי יָרָבְעָם אֲשֶׁר נִלְחָם וַאֲשֶׁר מָלָךְ הִנֵּה הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ יָרָבְעָם עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה וַיִּשְׁכַּב עִם־אֲבֹתָיו וַיִּמְלֹךְ נָדָב בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ וּרְחַבְעָם בֶּן־שְׁלֹמֹה מָלַךְ בִּיהוּדָה בֶּן־אֶחָת וְאַרְבָּעִים שָׁנָה רְחַבְעָם בְּמָלְכוֹ וְשֶׁבַע עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלַיִם הָעִיר אֲשֶׁר בָּחַר יְהוָה לָשׂוּם שְׁמוֹ שָׁם מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל וְשֵׁם אִמּוֹ נַעֲמָה הָעַמֹּנִית׃ וַיַּעַשׂ יְהוּדָה הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיְקַנְאוּ אֹתוֹ בְּיוֹתֵר מִכֹּל אֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבוֹתָם בַּחַטֹּאתֵיהֶם אֲשֶׁר חָטָאוּ׃ וַיִּבְנוּ גַם־הֵם לָהֶם בָּמוֹת וּמַצֵּבוֹת וַאֲשֵׁרִים עַל כָּל־גִּבְעָה גְבֹהָה וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן׃ וְגַם קָדֵשׁ הָיָה בָּאָרֶץ עָשׂוּ בְּכֹל הַתּוֹעֵבוֹת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַחֲמִישִׁית לַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם עָלָה שִׁישַׁק מֶלֶךְ־מִצְרַיִם עַל יְרוּשָׁלָ͏ִם׃ וַיִּקַּח אֶת־אֹצְרוֹת בֵּית יְהוָה וְאֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ אֶת־הַכֹּל לָקָח וַיִּקַּח אֶת־כָּל־מָגִנֵּי הַזָּהָב אֲשֶׁר עָשָׂה שְׁלֹמֹה׃ וַיַּעַשׂ הַמֶּלֶךְ רְחַבְעָם תַּחְתָּם מָגִנֵּי נְחֹשֶׁת וְהִפְקִיד עַל־יְדֵי שָׂרֵי הָרָצִים שֹׁמְרֵי פֶתַח בֵּית הַמֶּלֶךְ׃ וְהָיָה כְּבוֹא הַמֶּלֶךְ בֵּית יְהוָה וּנְשָׂאוּם הָרָצִים וְהֵשִׁיבוּם אֶל־תָּא הָרָצִים׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי רְחַבְעָם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃ וּמִלְחָמָה הָיְתָה בֵּין רְחַבְעָם וּבֵין יָרָבְעָם כָּל־יָמָיו׃ וַיִּשְׁכַּב רְחַבְעָם עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד וְשֵׁם אִמּוֹ נַעֲמָה הָעַמֹּנִית וַיִּמְלֹךְ אֲבִיָּם בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ בִּשְׁנַת שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט מָלַךְ אֲבִיָּם עַל־יְהוּדָה׃ שָׁלֹשׁ שָׁנִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלָ͏ִם וְשֵׁם אִמּוֹ מַעֲכָה בַּת־אֲבִישָׁלוֹם׃ וַיֵּלֶךְ בְּכָל־חַטֹּאת אָבִיו אֲשֶׁר עָשָׂה לִפְנָיו וְלֹא־הָיָה לְבָבוֹ שָׁלֵם עִם־יְהוָה אֱלֹהָיו כְּלֵבַב דָּוִד אָבִיו׃ כִּי־לְמַעַן דָּוִד נָתַן יְהוָה אֱלֹהָיו לוֹ נֵר בִּירוּשָׁלַ͏ִם לְהָקִים אֶת־בְּנוֹ אַחֲרָיו וּלְהַעֲמִיד אֶת־יְרוּשָׁלָ͏ִם׃ עַל אֲשֶׁר עָשָׂה דָוִד הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה וְלֹא־סָר מִכֹּל אֲשֶׁר צִוָּהוּ כֹּל יְמֵי חַיָּיו רַק בִּדְבַר אוּרִיָּה הַחִתִּי׃ וַיְהִי מִלְחָמָה בֵּין רְחַבְעָם וּבֵין יָרָבְעָם כָּל־יְמֵי חַיָּיו׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֲבִיָּם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה וּמִלְחָמָה הָיְתָה בֵּין אֲבִיָּם וּבֵין יָרָבְעָם׃ וַיִּשְׁכַּב אֲבִיָּם עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּעִיר דָּוִד וַיִּמְלֹךְ אָסָא בְנוֹ תַּחְתָּיו בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים לְיָרָבְעָם מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מָלַךְ אָסָא עַל־יְהוּדָה׃ וְאַרְבָּעִים וְאַחַת שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלָ͏ִם וְשֵׁם אִמּוֹ מַעֲכָה בַּת־אֲבִישָׁלוֹם׃ וַיַּעַשׂ אָסָא הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּדָוִד אָבִיו׃ וַיְבַעֵר הַקְּדֵשִׁים מִן־הָאָרֶץ וַיָּסַר אֵת כָּל־הַגִּלֻּלִים אֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבֹתָיו׃ וְגַם אֶת־מַעֲכָה אֵם אָסָא הֵסִיר מִגְּבִירָה אֲשֶׁר עָשְׂתָה מִפְלֶצֶת לְאֲשֵׁרָה וַיִּכְרֹת אָסָא אֶת־מִפְלַצְתָּהּ וַיִּשְׂרֹף אֶל־נַחַל קִדְרוֹן׃ וְהַבָּמוֹת לֹא סָרוּ רַק לְבַב אָסָא הָיָה שָׁלֵם עִם־יְהוָה כָּל־יָמָיו׃ וְהֵבִיא אֶת־קָדְשֵׁי אָבִיו וְקָדְשָׁיו בֵּית הָאֱלֹהִים כֶּסֶף וְזָהָב וְכֵלִים׃ וּמִלְחָמָה הָיְתָה בֵּין אָסָא וּבֵין בַּעְשָׁא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל כָּל־יְמֵיהֶם׃ וּבַעְשָׁא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל עָלָה עַל־יְהוּדָה וַיִּבֶן אֶת־הָרָמָה לְבִלְתִּי תֵּת יוֹצֵא וָבָא לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה׃ וַיִּקַּח אָסָא כָּל־הַכֶּסֶף וְהַזָּהָב הַנִּשְׁאָרִים בְּאוֹצְרוֹת בֵּית יְהוָה וְאוֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיִּתְּנֵם בְּיַד עֲבָדָיו וַיִּשְׁלָחֵם הַמֶּלֶךְ אָסָא אֶל־בֶּן־הֲדַד בֶּן־טַבְרִמּוֹן בֶּן־חֶזְיוֹן מֶלֶךְ אֲרָם הַיֹּשֵׁב בְּדַמֶּשֶׂק לֵאמֹר׃ בְּרִית בֵּינִי וּבֵינֶיךָ בֵּין אָבִי וּבֵין אָבִיךָ הִנֵּה שָׁלַחְתִּי לְךָ שֹׁחַד כֶּסֶף וְזָהָב הָלוֹךְ הָפֵר אֶת־בְּרִיתְךָ אֶת־בַּעְשָׁא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וְיַעֲלֶה מֵעָלָי׃ וַיִּשְׁמַע בֶּן־הֲדַד אֶל־הַמֶּלֶךְ אָסָא וַיִּשְׁלַח אֶת־שָׂרֵי הַחֲיָלִים אֲשֶׁר־לוֹ עַל־עָרֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּכּוּ אֶת־עִיּוֹן וְאֶת־דָּן וְאֶת־אָבֵל בֵּית מַעֲכָה וְאֶת־כָּל־כִּנְרוֹת עַל כָּל־אֶרֶץ נַפְתָּלִי׃ וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ בַּעְשָׁא וַיֶּחְדַּל מִבְּנוֹת אֶת־הָרָמָה וַיִּשֶׁב אֶת־מְלַאכְתּוֹ מִבְּנוֹת׃ וְהַמֶּלֶךְ אָסָא הִשְׁמִיעַ אֶת־כָּל־יְהוּדָה אֵין נָקִי וְנָשְׂאוּ אֶת־אַבְנֵי הָרָמָה וְאֶת־עֵצֶיהָ אֲשֶׁר בָּנָה בַּעְשָׁא וַיִּבֶן בָּהֶם אֶת־גֶּבַע בִּנְיָמִן וְאֶת־הַמִּצְפָּה׃ וְיֶתֶר כָּל־דִּבְרֵי אָסָא וְכָל־גְּבוּרָתוֹ וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְהֶעָרִים אֲשֶׁר בָּנָה הֲלוֹא הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה רַק לְעֵת זִקְנָתוֹ חָלָה אֶת־רַגְלָיו׃ וַיִּשְׁכַּב אָסָא עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד אָבִיו וַיִּמְלֹךְ יְהוֹשָׁפָט בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ וְנָדָב בֶּן־יָרָבְעָם מָלַךְ עַל־יִשְׂרָאֵל בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ עַל־יִשְׂרָאֵל שְׁנָתָיִם׃ וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ אָבִיו וּבְחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּקְשֹׁר עָלָיו בַּעְשָׁא בֶן־אֲחִיָּה לְבֵית יִשָּׂשכָר וַיַּכֵּהוּ בַעְשָׁא בְּגִבְּתוֹן אֲשֶׁר לַפְּלִשְׁתִּים וְנָדָב וְכָל־יִשְׂרָאֵל צָרִים עַל־גִּבְּתוֹן׃ וַיָּמֶת בַּעְשָׁא בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו׃ וַיְהִי כְמָלְכוֹ כִּי הִכָּה אֶת־כָּל־בֵּית יָרָבְעָם לֹא־הִשְׁאִיר כָּל־נְשָׁמָה לְיָרָבְעָם עַד־הִשְׁמִידוֹ אֹתוֹ כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד עַבְדּוֹ אֲחִיָּה הַשִּׁלֹנִי׃ בְּכַעְסוֹ אֲשֶׁר כָּעַס וַאֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל בְּהַכְעִיסוֹ אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַבְלֵיהֶם׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי נָדָב וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ וּמִלְחָמָה הָיְתָה בֵּין אָסָא וּבֵין בַּעְשָׁא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל כָּל־יְמֵיהֶם׃ וַיִּמְלֹךְ בַּעְשָׁא בֶן־אֲחִיָּה עַל כָּל־יִשְׂרָאֵל בְּתִרְצָה עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע שָׁנָה׃ וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ יָרָבְעָם וּבְחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּקְשֹׁר עָלָיו זִמְרִי שַׂר מַחֲצִית הָרָכֶב וְהוּא שֹׁלֵחַ בְּתִרְצָה שֹׁתֶה וְשִׁכֹּר בֵּית אַרְצָא אֲשֶׁר עַל־הַבַּיִת בְּתִרְצָה׃ וַיָּבֹא זִמְרִי וַיַּכֵּהוּ וַיְמִתֵהוּ בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וָשֶׁבַע לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו׃ וַיְהִי כְמָלְכוֹ כְּשִׁבְתּוֹ עַל־כִּסְאוֹ הִכָּה אֶת־כָּל־בֵּית בַּעְשָׁא לֹא הִשְׁאִיר לוֹ מַשְׁתִּין בְּקִיר וְגֹאֲלָיו וַעֲמִיתָיו׃ וַיַּשְׁמֵד זִמְרִי אֶת־כָּל־בֵּית בַּעְשָׁא כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר אֶל־בַּעְשָׁא בְּיַד יֵהוּא הַנָּבִיא׃ עַל כָּל־חַטֹּאת בַּעְשָׁא וְחַטֹּאת אֵלָה בְּנוֹ אֲשֶׁר חָטְאוּ וַאֲשֶׁר הֶחֱטִיאוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל בְּהַכְעִיסָם אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַבְלֵיהֶם׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי זִמְרִי וְחִבָּתוֹ אֲשֶׁר קָשָׁר הֲלוֹא הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וָשֶׁבַע לְאָסָא מָלַךְ זִמְרִי שִׁבְעַת יָמִים בְּתִרְצָה וְהָעָם חֹנִים עַל־גִּבְּתוֹן אֲשֶׁר לַפְּלִשְׁתִּים׃ וַיִּשְׁמַע הָעָם הַחֹנִים לֵאמֹר קָשַׁר זִמְרִי וְגַם הִכָּה אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיַּמְלִיכוּ כָל־יִשְׂרָאֵל אֶת־עָמְרִי שַׂר־צָבָא עַל־יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הַהוּא בַּמַּחֲנֶה׃ וַיַּעֲלוּ עָמְרִי וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִגִּבְּתוֹן וַיָּצֻרוּ עַל־תִּרְצָה׃ וַיְהִי כִּרְאוֹת זִמְרִי כִּי נִלְכְּדָה הָעִיר וַיָּבֹא אֶל־אַרְמוֹן בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׂרֹף עָלָיו אֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ בָּאֵשׁ וַיָּמֹת׃ בְּחַטֹּאתָיו אֲשֶׁר חָטָא לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יָרָבְעָם וּבְחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה לְהוֹסִיף עַל־חֲטַאת יִשְׂרָאֵל׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי זִמְרִי וְקִשְׁרוֹ אֲשֶׁר קָשָׁר הֲלוֹא הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ אָז יֵחָלֵק הָעָם לַחֲצִי לְתִבְנִי בֶן־גִּינַת לְהַמְלִיכוֹ וְלַחֲצִי הָעָם אַחֲרֵי עָמְרִי׃ וַיֶּחֱזְקוּ הָעָם אֲשֶׁר אַחֲרֵי עָמְרִי אֶת־תִּבְנִי בֶן־גִּינַת וַיְמִיתֻהוּ וַיִּמְלֹךְ עָמְרִי׃ וְהָעָם אֲשֶׁר עָלָה אַחֲרֵי עָמְרִי חָזְקוּ אֶת־תִּבְנִי בֶן־גִּינַת וַיָּמָת תִּבְנִי וַיִּמְלֹךְ עָמְרִי׃ בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וְאַחַת לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ עָמְרִי עַל־יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה שֵׁשׁ שָׁנִים מָלַךְ בִּתִרְצָה׃ וַיִּקֶן אֶת־הָהָר שֹׁמְרוֹן מֵאֵת שֶׁמֶר בְּכִכְּרַיִם כֶּסֶף וַיִּבֶן אֶת־הָהָר וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם הָעִיר אֲשֶׁר בָּנָה עַל־שֵׁם שֶׁמֶר אֲדֹנֵי הָהָר שֹׁמְרוֹן׃ וַיַּעַשׂ עָמְרִי הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיָּרַע מִכֹּל אֲשֶׁר לְפָנָיו׃ וַיֵּלֶךְ בְּכָל־דֶּרֶךְ יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט וּבְחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל לְהַכְעִיס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַבְלֵיהֶם׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי עָמְרִי אֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּשְׁכַּב עָמְרִי עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּשֹׁמְרוֹן וַיִּמְלֹךְ אַחְאָב בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ וְאַחְאָב בֶּן־עָמְרִי מָלַךְ עַל־יִשְׂרָאֵל בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וּשְׁמֹנֶה לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ אַחְאָב בֶּן־עָמְרִי עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה׃ וַיַּעַשׂ אַחְאָב בֶּן־עָמְרִי הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה מִכֹּל אֲשֶׁר לְפָנָיו׃ וַיְהִי הַנָּקֵל מִהְיוֹת בְּחַטֹּאת יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט וַיִּקַּח אֶת־אִשָּׁה אֶת־אִיזֶבֶל בַּת־אֶתְבַּעַל מֶלֶךְ צִדֹנִים וַיֵּלֶךְ וַיַּעֲבֹד אֶת־הַבַּעַל וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ׃ וַיָּקֶם מִזְבֵּחַ לַבַּעַל בֵּית הַבַּעַל אֲשֶׁר בָּנָה בְּשֹׁמְרוֹן׃ וַיַּעַשׂ אַחְאָב אֶת־הָאֲשֵׁרָה וַיּוֹסֶף אַחְאָב לַעֲשׂוֹת לְהַכְעִיס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִכֹּל מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנָיו׃ בְּיָמָיו בָּנָה חִיאֵל בֵּית הָאֱלִי אֶת־יְרִיחוֹ בַּאֲבִירָם בְּכֹרוֹ יִסַּד בִּשְׁגוּב שְׁגוּבוֹ וּבִנְיָמִן צְעִירוֹ הִצִּיב בִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן׃ וַיְהִי אֵלִיָּה הַתִּשְׁבִּי מִתֹּשְׁבֵי גִלְעָד אֶל־אַחְאָב חַי־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו אִם־יִהְיֶה הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם־לְפִי דְבָרִי׃ וַיְהִי־דְבַר־יְהוָה אֵלָיו לֵאמֹר׃ לֵךְ־מִזֶּה וּפָנִיתָ־לְךָ קֶדְמָה וְנִסְתַּרְתָּ בְּנַחַל כְּרִית אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הַיַּרְדֵּן׃ וְהָיָה מִן־הַנַּחַל תִּשְׁתֶּה וְאֶת־הָעֹרְבִים צִוִּיתִי שָׁם לְכַלְכְּלֶךָ׃ וַיֵּלֶךְ וַיַּעַשׂ כִּדְבַר יְהוָה וַיֵּלֶךְ וַיֵּשֶׁב בְּנַחַל כְּרִית אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הַיַּרְדֵּן׃ וְהָעֹרְבִים מְבִיאִים לוֹ לֶחֶם וּבָשָׂר בַּבֹּקֶר וְלֶחֶם וּבָשָׂר בָּעָרֶב וּמִן־הַנַּחַל הָיָה שֹׁתֶה׃ וַיְהִי מִיָּמִים וַיִּבַּשׁ הַנָּחַל כִּי לֹא־הָיָה גֶשֶׁם בָּאָרֶץ׃ וַיְהִי־דְבַר־יְהוָה אֵלָיו לֵאמֹר׃ קוּם לֵךְ צָרְפַתָה אֲשֶׁר לְצִידוֹן וְיָשַׁבְתָּ שָׁם הִנֵּה צִוִּיתִי שָׁם אִשָּׁה אַלְמָנָה לְכַלְכְּלֶךָ׃ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ צָרְפַתָה וַיָּבֹא אֶל־פֶּתַח הָעִיר וְהִנֵּה־שָׁם אִשָּׁה אַלְמָנָה מְקוֹשֶׁשֶׁת עֵצִים וַיִּקְרָא אֵלֶיהָ וַיֹּאמֶר קְחִי־נָא לִי מְעַט־מַיִם בִּכְלִי וְאֶשְׁתֶּה׃ וְהִנֵּה־זֹאת לָקְחַת לְהָבִיא וַיִּקְרָא אַחֲרֶיהָ וַיֹּאמֶר קְחִי־נָא לִי פַּת־לֶחֶם בְּיָדֵךְ׃ וַתֹּאמֶר חַי־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אִם־יֶשׁ־לִי עֻגָה כִּי אִם־מְלֹא הַקֶּמַח בַּכַּד וְצַפַּחַת שֶׁמֶן בַּצַּלָּחַת וְהִנֵּה אֲנִי מְקוֹשֶׁשֶׁת שְׁנַיִם עֵצִים וּבָאתִי וְעָשִׂיתִיהוּ לִי וְלִבְנִי וַאֲכַלְנֻהוּ וָמֵתְנוּ׃ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֵלִיָּה אַל־תִּירְאִי בֹּאִי עֲשִׂי כִדְבָרֵךְ אֶפֶס כִּי עֲשִׂי־לִי מִשָּׁם עֻגָה קְטַנָּה בָּרִאשֹׁנָה וְהוֹצִיאִי אֵלָי וְלָךְ וְלִבְנֵךְ תַּעֲשִׂי בָּאַחֲרֹנָה׃ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כַּד הַקֶּמַח לֹא־תִכְלֶה וְצַפַּחַת הַשֶּׁמֶן לֹא־תֶחְסָר עַד־יוֹם תֵּת יְהוָה גֶּשֶׁם עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ וַתֵּלֶךְ וַתַּעַשׂ כִּדְבַר אֵלִיָּה וַתֹּאכַל הוּא וְהִיא וּבֵיתָהּ יָמִים׃ כַּד הַקֶּמַח לֹא כָלָתָה וְצַפַּחַת הַשֶּׁמֶן לֹא חָסֵרָה כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד אֵלִיָּה׃ וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָלָה בֶּן־הָאִשָּׁה בַּעֲלַת הַבַּיִת וַתְּהִי מַחֲלָתוֹ חָזְקָה מְאֹד עַד־אֵין־נְשָׁמָה בּוֹ׃ וַתֹּאמֶר אֶל־אֵלִיָּה מַה־לִּי וָלָךְ אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּאתָ אֵלַי לְהַזְכִּיר עֲוֹנִי וְלַהֲמִית אֶת־בְּנִי׃ וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֵלִיָּה תְּנִי־לִי אֶת־בִּנֵךְ וַיִּקָּחֵהוּ מֵחֵיקָהּ וַיַּעֲלֵהוּ אֶל־הָעֲלִיָּה אֲשֶׁר הוּא יֹשֵׁב שָׁם וַיַּשְׁכִּבֵהוּ עַל־מִטָּתוֹ׃ וַיִּקְרָא אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה אֱלֹהַי הַאַף עַל־הָאַלְמָנָה אֲשֶׁר אֲנִי מְתֹגֵר עִמָּהּ הֲרֵעוֹתָ לְהָמִית אֶת־בְּנָהּ׃ וַיִּתְמַדַּד עַל־הַיֶּלֶד שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וַיִּקְרָא אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה אֱלֹהַי תָּשָׁב נָא נֶפֶשׁ הַיֶּלֶד הַזֶּה עַל־קִרְבּוֹ׃ וַיְהִי יְהוָה בְּקוֹל אֵלִיָּה וַתָּשָׁב נֶפֶשׁ הַיֶּלֶד עַל־קִרְבּוֹ וַיֶּחִי׃ וַיִּקַּח אֵלִיָּה וַיֹּרֶד אֹתוֹ מִן־הָעֲלִיָּה הַבַּיְתָה וַיִּתְּנֵהוּ לְאֵם אֵלִיָּה וַיֹּאמֶר אֵלִיָּה רְאִי חַי בִּנֵךְ׃ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־אֵלִיָּה עַתָּה זֹאת יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים אַתָּה וּדְבַר־יְהוָה בְּפִיךָ אֱמֶת׃ וַיְהִי יָמִים רַבִּים וּדְבַר־יְהוָה הָיָה אֶל־אֵלִיָּהוּ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִשִׁית לֵאמֹר לֵךְ הֵרָאֵה אֶל־אַחְאָב וְאֶתְּנָה מָטָר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ וַיֵּלֶךְ

דַּבֵּר מֵעָמָּךְ אֶל־בָּנָהּ כִּי־חֹלֶה הוּא וְכָזֹה וְכָזֹה תְּדַבֵּר אֵלֶיהָ וְיָהִי בְּבֹאָהּ
[ג] וְהִיא מִתְנַכֶּרֶת: וַיְהִי כְּשָׁמְעַ אֲחִיָּהוּ
אֶת־קוֹל רַגְלֶיהָ בָּאָה בַּפֶּתַח וַיֹּאמֶר
בֹּאִי אֵשֶׁת יָרָבְעָם לָמָּה זֶּה אַתְּ מִתְנַכָּרָה וְאָנֹכִי שָׁלוּחַ אֵלַיִךְ קָשָׁה:
[ז] לְכִי אִמְרִי לִירָבְעָם כֹּה־אָמַר יְהוָה
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יַעַן אֲשֶׁר הֲרִמֹתִיךָ מִתּוֹךְ
הָעָם וָאֶתְּנֵךָ נָגִיד עַל עַמִּי יִשְׂרָאֵל:
[ח] וָאֶקְרַע אֶת־הַמַּמְלָכָה מִבֵּית דָּוִד וָאֶתְּנָהּ
לָךְ וְלֹא הָיִיתָ כְּעַבְדִּי דָּוִד אֲשֶׁר שָׁמַר
מִצְוֹתַי וַאֲשֶׁר הָלַךְ אַחֲרַי בְּכָל־לְבָבוֹ
לַעֲשׂוֹת רַק הַיָּשָׁר בְּעֵינָי:
[ט] וַתָּרַע לַעֲשׂוֹת מִכֹּל אֲשֶׁר־הָיוּ לְפָנֶיךָ
וַתֵּלֶךְ וַתַּעַשׂ־לְךָ אֱלֹהִים אֲחֵרִים
וּמַסֵּכוֹת לְהַכְעִיסֵנִי וְאֹתִי הִשְׁלַכְתָּ
אַחֲרֵי גַּוֶּךָ: [י] לָכֵן הִנְנִי מֵבִיא רָעָה
אֶל־בֵּית יָרָבְעָם וְהַכְרַתִּי לְיָרָבְעָם מַשְׁתִּין
בְּקִיר עָצוּר וָעָזוּב בְּיִשְׂרָאֵל וּבִעַרְתִּי
אַחֲרֵי בֵּית־יָרָבְעָם בַּאֲשֶׁר יְבַעֵר הַגֶּלֶל
[יא] עַד־תֻּמּוֹ: הַמֵּת לְיָרָבְעָם בָּעִיר יֹאכְלוּ
הַכְּלָבִים וְהַמֵּת בַּשָּׂדֶה יֹאכְלוּ עוֹף
הַשָּׁמָיִם כִּי יְהוָה דִּבֵּר:
[יב] וְאַתְּ קוּמִי לְכִי לְבֵיתֵךְ בְּבֹא רַגְלַיִךְ
הָעִירָה וּמֵת הַיָּלֶד:
[יג] וְסָפְדוּ־לוֹ כָל־יִשְׂרָאֵל וְקָבְרוּ
אֹתוֹ כִּי־זֶה לְבַדּוֹ יָבֹא לְיָרָבְעָם
אֶל־קֶבֶר יַעַן נִמְצָא־בּוֹ דָּבָר
טוֹב אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
בְּבֵית יָרָבְעָם:
[יד] וְהֵקִים יְהוָה לוֹ מֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר יַכְרִית אֶת־בֵּית יָרָבְעָם
זֶה הַיּוֹם וּמֶה גַּם־עָתָּה:
[טו] וְהִכָּה יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל כַּאֲשֶׁר
יָנוּד הַקָּנֶה בַּמָּיִם וְנָתַשׁ אֶת־יִשְׂרָאֵל
מֵעַל הָאֲדָמָה הַטֹּבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר
נָתַן לַאֲבוֹתֵיהֶם וְזֵרֵם מֵעֵבֶר לַנָּהָר
יַעַן אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת־אֲשֵׁרֵיהֶם מַכְעִיסִים
[טז] אֶת־יְהוָה: וְיִתֵּן אֶת־יִשְׂרָאֵל
בַּגְלַל חַטֹּאוֹת יָרָבְעָם אֲשֶׁר חָטָא
וַאֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל:

הכנופה והיעוד לצד בת
חלי היכו לפרסמו לבני לדם
לכל הוד להגידו לנוך, ולכן
(ג) לא תפטרך להתכבר: והיתה
הכנופה שפקדי שהרימו הקל
ית' מתוך העם, לל שלח
היה מלך ולא בן מלך לא
כלחד העם, ושלח היה
המלכתו מכח ההשתלות לו
כמקרה כי לם בהשנחת
(ד) דשם, ולם יען לצד הרמותיך
ולקרע לת המלכה מבית
דוד, כלומר שבין שהמלכה
לא הוסרה מבית דוד כי לם
בעבור שבשה שלמה לבדו
מלקדי דשם, לם כן לוך
לפב' שירבעם ירגיע מחכו
ויוסיף לחטוא ויתמיד במלכו?
(ט) והוו ותרע לעשות מכל לצד
כי לפניך, רמז לשלמה
ולרחבעם, ותלך ותעשה
לך חלקים לחרים ומסכות
להכעיסני ולותי השלכת
לחרי גוך, כלומר שעבד
חלקים לחרים ועוד דרכי
התורה החלקית, לכן יהיה
מהעונש שלח תתמיד מלכותו:
(י) ולא יקשה שיהיה ורעו כורע
שלמ/שעם היו שנקרע מלכותו
הנה כשהר לו הרבה מחולרות
שנשהר לו הרבה לא ישהר
שלמה לכניו, כי הנה לא ישהר
לירבעם לא בי המלך יושב על
כסחו, לכל לפילו משתין
בקיר ועצור ועזוב לא ישהר
עיין ללקן בכיתו. ומלל פירשו משתין
בקיר על הכלב שהוא עושה
השתנתו בקיר, כי לא ישהר
ממנו לפי' כלב לקד. ולפשר
לפרשו על הלדם הזכר שהוא
משתין בקיר, כי הנשים
משתינות בלרן לא בקיר.
ולחרי שהוא שלח ישהר לו בן
יורש מלכותו, וזכר שגם כן לא
ישהר לו מטלטלים, לל עושר
וכבודים, ועל זה לומר עצור
ועזוב שעשור הוא הממון
שיעלרו לותו בלוכר, ועזוב
הוא המקנה שיעזוב לותו
בלדם כשהוא. וברלוי לי (טו)
שופטי, י"ק ז' שעשור הוא מנזרת * יורש
עצר, שהוא המלכות, וכלילו
לומר שלח ישהר ממנו עשור,
לל מולך, ולא עזוב, רומה
לומר מגורש מהמלכות ועזוב
מלדבות, לפי שלח ימלט
מזרעו לדם לא עם מעשה
ולא כלתה, וזהו לומרו עוד
וביערתי לחרי בית ירבעם
כלשר יבער הגלל עד תמו,
(ב"ק ס"ל כ' כ', והגלל פירשו שוהו הזן
שמגלל הפילו), ולפשר לפרש
גלל על הרוח המגלגל, שיבער
ויפור כל מה שיפגוש במקום
שהוא כוכב ועובה משם, כן
יבער הקם ית' לחרי ירבעם
עד תמו: ולחרי שוכר לכודם
וכלוותם, זכר עוד לוכן
לכוד, וכלוותם שתהיה כתרכה
ובקלון גדול, וזהו לומרו (יח)
המת לירבעם בעיר יקברו
הכלבים והמת בשדה יקברו
עוף השמים כי ה' דבר. ועל (יג, יג)
עניו הטבר הזיכה שהוא לבדו
יבה לל קבר יען כמלל בו
דבר טוב, ולומרו קול בפרק
ללו מגלין שבעל פרלקלות מ"ק פ"ג
שהוציה לבני בדרכים למכוע לף כ"ע
ישרלל שלח יעלו לרגל. וכן
לליה בוה מופת שבכוח רגלה
העירה לצד היה יוצה הנער
מולה שהה ימות הילד: ויעל (יז)
עוד שיקים ה' מלך על ישרלל
לצד יכרית בית ירבעם,
ולומרו זה היום ומה גם עתה,
כי כדברי יונתן שיכרית ורע
ירבעם ובניו לצד לם קיים
היום, כי בימיהם יבה העוכש
וגם המולדים מעתה והלחה
יכרית גם כן. ולפי שישרלל
מלחיו לחרי ירבעם ובתפתו
לחריו כעם שלין בו ערש
וקיום כלל, הנה יהיה עכשו (טו)
שיונדו כקנה במים, שבמעט
מהפכה יתבוענ מכח לל לד,
ובכוך יתפש ה' מעל לחמתם.
והנה יהיה העוכש הזה מדה
כנגד מדה, לם עזבו בית
הקם הקיים והלחין בבניכו
וילכו לחרי הכלבים הקם,
לכן גם הם ילכו ויגודו כלשר
יגוד הקנה במים, לם עזבו
ירושלם ובית המקדש, גם
הקם ית' יתפש מעל לדמתם
ויגלילם לל לרן לחרית.
ובלחרו מעבר לנהר, רמז
לנהר כוש, כי לם הגלם מלך
לשור בשני הפעמים, בפעם
הלחזוכה הגלה מה שהיה
מהם מעבר לירדן, והקם שני
השבטים ולקי השבע, כמו
שבוכר בדברי הימי*, ובפעם לה ל' ה' כ"ם
השניה הגלה השלר ביתר הוצע
בן לגלם, כמו שיבה לחרי זה:
וזכר שכל הרע הנמ על (יו)
ישרלל ירבעם יהיה בבחו,
כי הם המליכוהו עליהם והוא
הלטיאם והכישם לגלות,
וזהו לומרו ויתן לת ישרלל
בגלל חטלות ירבעם, לל
שיתן לת ישרלל בידי הלויבי,
לו שיתנם לקללה בגלל חטלת
ירבעם

(יח ו יד) ירבעם שנוי חטא וחטיא את ישראל · והכה התקלת מופת
הכניח ׳ שמיד בנוי לפני ירבעם כבר כיתה את הילד וכפדו
לותו כדבר החלקים לפר דבר בידי לחיים · הנה הדברים
החלה שמופרו בכתן רחם בתוב הספר לזכור מקטלת ירבעם

(יט ו כ) והנבואות שבתו על זה הלין ולקחתו ׳ ולמכם יתר בפורין ׳
שם מהמלחמות לפר בלקם ׳ ושם מעניני המלכות לפר מלך ׳
הנה הין בתובים בספר דברי
הימים לפר נעשה לספור
מלכי ישראל · והנה לא זכר
עוזרת הדברים החלה מספורי
ירבעם שבתבתו פה בדברי
הימים ׳ לפי שסם לא היה
הכוונה לבתוב בספר דברי
מלכי ישראל כי אם בספורי
מלכי יהודה ׳ ולבן התריך
שם בספורי רחבעם ולא זכר
מקטלת ירבעם ונבואותיו
דבר :

(כא) **ורחבעם** בן שלמה וגו' · לחדי שהשלים
לספר עניני ירבעם ׳ קור
לספר עניני רחבעם שהיה
מלך יהודה ׳ וזכר שהיה בן
לרבעים ואחד שנה במלכו ׳
וזה יורה שלא בכל לת ידיו
בנעורתו לחדי עצת הילדים
להיותו נער בשנים כי היה בן
לרבעים שנה ויותר ׳ והנה
שלמה לקיו מלך נער בשנים
והיה זקן בקומה ׳ ורחבעם
היה בהפך נער בקומה ובדעת
וזקן בפי השנים · ובכר כתב

לרישנו המלכי בספר המדות שלו
הפרש בין הנער בפי המדות
והנער בפי השנים · וזכר
עוד שמלך ביהודה שנא עשרה
שנה בירושלם ׳ שהיה העיר
לשר בתר ה׳ לשום לת שמו
שם ׳ ולמר זה להגיד שזה
היה רלוי שיניעהו לעשות
היפר והטוב בעיני השם מפלת
המקום לשר היה עומד עליו
לפדמת קדם הוא ׳ לבל היתה
לתו נעשה העמונית ׳ ונעשה
לטנא המקום לשר משכו מוכח
ופלת עמה ׳ כי הנה נזכר

לקה כ׳ יח כדברי הימים * שנים היות
שמלך שנא עשרה שנה ׳ הנה
לפ עמד בירלת ה׳ וכעבודתו
כי אם שנים הרשונים
ממלכותו ׳ ובשר השנים
הלפ נעבודה זרה ׳ ולכמוו
לזה לתר בכלן ושם לתו
נעמה העמונית ׳ שהיה היתה
בירושלם עובדת עז בוקנת
שלמה כמו שכזר ׳ והיל הכילה הנה לפלוף יותר מתה
(כב) שהעתה לקדושה ולעבוד לת ה׳ : והנה לתר שעשה יהודה
הרע בעיני ה׳ ויקנאו לותו ׳ לל שהכעיסוהו יותר מלשר עשו
לבותיהם בפלתם לשר פלו ׳ להגיד שמרשעת המלך
ופלתיו כמשכו העם לפלוף ולהרשיע ׳ כי בהיות המושל
רשע עובר עז כל משרתיו היו רשעים וכל עמו עושים כמוהו ׳

(כג) ויבנו גם המה ׳ לל שכמו שהנה הרבעם ולתו תתן (כג)
בנו הם גם בן במות לעז ׳ וגם קדש היה בלרן ׳ לפי שעשו (כד)
ככל תועבות הגוים לשר הורישם השם ית׳ לותם מפניהם ׳
ולל לתו לב שהקיפו לותם הלרן על פלתקו וילמדו לעשות
כמעשיהם : והנה השם ית׳ העניש מיד על רשעתם ׳ כי (כה)
עלה שישק מלך מלרים על ירושלם בשנה החמשית למלכות
רחבעם ׳ ולתה תרשה ארבעה
שנים נשה לחרי ה׳ כמו
שבוכר בלם ׳ ובשנה הרביעית
עבד עז הוא ויהודה עמו ׳
ומיד בשנה החמשי קבל עבשו
על ידי שישק ׳ והיה זה לפי
שהנה מדקדק עם תבידיו
כתוב השערה כדבריהם ול׳ ׳ יבמות פ״ו
ולבן התריך לפו לבבי ישראל לף קבל עב
על מעשתם ולל התריך לבבי
יהודה שהיה בית ה׳ וקדושתו
ביניהם ׳ וכמאמ׳ הבניל * רק עמום ג׳ ב׳
לתכם ידעתי מכל משפחות
האדמה על בן לפקוד עליכם
לת כל עוונותיכם · ולמכם
למה עלה שישק מלך מלרים
על ירושלם ׳ לל כזכר בכתוב
סבת השנלה ׳ ודמה שנשק
להיותו תוכב לת ירבעם מן
הזמן ההוא לשר בתר לקבל
במלרים ׳ בל לפזר על ירושלם
להלקם בה בעבור ירבעם ׳
ובדברי הימים * כתוב שהניח לו׳ כ׳ י״ב
שישק על ירושלם לף ומתתים
רכב ושנים ללף פרשים ועין
מכפר לעם לשר בלו עמו
לוביים תכיים וכושיי ׳ וילכוד
לת ערי המלדות לשר ליהודה
ויבל עד ירושלם ׳ ונעשו בני
יהודה תשובה ויכנעו לפני ה׳
וישלח להיהם לת שמעיה
הנביא לומר לכנעו לל
לשחיתם ואתתי להם כמעט
לפלטה ולל תתך תמתי
בירושלם ביד שישק כי יהיו לו
לעבדי׳ וידעו עבודתי ועבודת
ממלכות המלדות * והנה היה
להם גם בן מדה בנגד
מדה ׳ הם בחרו לקים לשרים
והיו עובדים לותם ׳ ועם
שותפות עבוד בנית המקודש
שהיו עובדים לה׳ בביתו
ולחלקים לשרים בבמותיהם ׳
היה מהעובד זנח בן הם ידעו
עבודתו יתבר׳ ועבודת מלבי
האדמה לשר עלו לחלקם בם ·
ולפי שהיה רחבעם בשען על
העושר שבשלר לו מלכיו ׳ כי
עם היות שבשפוד בוקנתו
ממנו הרבה ׳ הנה בשלר לו עלם במות רב ממנו ׳ לבן היה (כו)
מהעובד שישק לקח לת לוכרות בית ה׳ ולת לוכרות בית
המלך ולת מניבי הזהב לשר עשה המלך שלמה ׳ כי שלשת
מלות הנה וכלי בית יער הלבנון וכלי משקה המלך לשר עשה
זהב בכר בתפורו בימי שלמה בוקנתו כמו שבתבתי : וזכר לף רמז על (כז)
הבתוב שעשה רחבעם תחתם מגיני בחשת ושהפקיד לותם
על ידי

על ידי שרי הרפים שהיו שומרים תמיד פתח שער בית המלך ,
בחופן שכחזר היה בת המלך מביתו לכל בית ה' ישקו הרפים
לוותם המניכים לפניו , ולחרי שובם מדיבוק לכל תק הרפים ,
והוון הבית לחזר היו שם הרפים שומרי פתח שער בית המלך .
והבה עשה רחבעם זה מירלתו לת מרך העם שהיה מתירלת
מהם , ולזה לת היה הולך ובת לכל בת ה' כי לם שהיות לבני
הת"ל בניבו שומרים לת רלתו . זהו מה שרלה הספור להגיד
מעניני רחבעם , ולין ספק שהנריס רבים לחרים קרו בימיו ,

(כט) וכל לת רלה לרחבעם כי היכם מכוונתו , והם היו כתובים על
ספר לחד שנעשה מספורי הנרי הימים של כל מלכי יהודה ,
כי שם כתבתו ספורי רחבעם עמהם , וזה מורה שלמעלת
שלמה נעשה לו ספר לחד מספורין נפרי עלמו ולמלכי יהודה
כלם נעשה ספר לחד , לפי שהיה שלמה שקול כנגד כלם :

(ל) והנה זכר שכל ימי רחבעם היה לו מלחמה עם ירבעם , לפי
שעם היות שנעלר ממנה בהתחלת מלכותו בדבר שתעיה
הנביח , הנה לחר כך לחז

(לא) בה . והנה זכר הכתוב בללן [לט] וַיֶּתֶר דִּבְרֵי רְחַבְעָם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה
פעם שנית לחרי זכרון מיתת חֲלֹא־הֵמָּה כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי
רחבעם שהיה לחז בעמה הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה :
העמוני , עם היות שכבר זכרו
למעלה , להגיד שגם בשעת [מ] וּמִלְחָמָה הָיְתָה בֵּין־רַחַבְעָם וּבֵין יָרָבְעָם
מותו לת עשה תשובה ולת שב כָּל־יָמָיו :
על ה' בכל לבבו ובכל נפשו , [מלא] וַיִּשְׁכַּב רַחַבְעָם עִם־
כי לפילו בלותו לת היה כמוך אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד
לחרי עון לחז , ולזה לחרי וְשֵׁם אִמּוֹ נַעֲמָה הָעַמֹּנִית וַיִּמְלֹךְ אֲבִיָּם
שלחר כתן ויבכר רחבעם עם בְּנוֹ תַּחְתָּיו :
לבותיו ויקבר עם לבותיו
בעיר דוד , לחר ושם חזו
בעתה , כלומר בקבר היה
עם לבותיו לבל לת היה לבבו כלבבם , כי הוון היה כן
בעות המרדות , והנה לם כן זכר זה למעלה להגיד בלחר
בית לבבו לעבודה זרה , ועתה יזבור לוותו להודיע מעלת
בפשו בעת מותו שקיה בחטת וחת בפשע , והותרה בזה
השלמה התמימית :

ואחרי פירוש בפוקי הפרשה והיתר שלמותיה רלוי שבשתלם
להבין תשובה מספקת בשלמה השנית לחר הערותי
מהסרת המלכו' מבית דוד וזרעו בהפך מה שיעד השם ית' לדוד
ע"י נתן הנביח , ובבר יובל המשיב להבין על הספק הזה דרך
שמו' ז' יל כלל , שבחזר יעד הקב"ה לדוד * בחטחת בניו וזרעו שלח
יסיר המלכות ממנו לבל יעניטם בבנעי בני לדם , לח לחר
זה על חטח עון כי לם על לחר העונות , וכמו שיזהו עליו
דברי היעוד בלחרו לחי להיה לו לחב והוח יהיה לי לבן לחזר
בהעותו והוכחתיו בשבט חנשים ובבנעי בני לדם ונסדי לח
יסור ממנו כחזר הסרותי מעם שחול לחזר הסירותי מלפניך ,
וידוע שחול לח חטח עון לבל עבר על מלות ה' , ולזה לחר
שבבו של דוד יהיה לו לבן , לל שיחמין בחלהותו ולח ישעה
לחרי חלקים לחרים בבן שיכיר לת לבין וישמור כבודו והוח
ית' יהיה לו לחלקים ולחב , כי לח יהיה לו חלוה לחר , ועם
ההבחה הזחת מהלמוה השלמה בו ית' הנה בהעותו , לל
כחזר בבו וזרעו יעותו דרכיהם ויחטחו בחזר החטחים
מחלות עשה ומלות לח תעשה , יוכיחם השם בשבט חנשים
ובבנעי בני לדם , לל שלח יהיה העוכב עוכב מלבים שהוח
הסרת המלכות , כי לם עוכב חזר הלבים ובנעי חזר בני
לדם , לם מהחלים לו חזר הסרות הכוללות לבני לדם לח
המיוחדות למלך בחד שהוח מלך , וזהו ומסדי לח יסור
ממנו , שהוח המלכות , כחזר הסרותי מעם שחול , לל כי
עם היות שחול בעבד בהסרת המלכות בהחלט על חטחיו ,
הנה זרע דוד לח יעבד בן . הנה לח לחר בכל זה לם ילבו
לחרי לחלקים לחרים לו לם יחתחו לחלקי בכר החרן , כי
זה ין בפך שיקייב הסרת המלכות , כי לחרי שהמלך יוסב
על בסח ה' , הנה כחזר יסור לבבו מלחרי ה' לח יהיה משורת

וכוונתו שבהיות מלך בישראל יהיה יזכרנו דוד ולא מזכרנו לשם, ולכן תמכו שלמה מקודם לזה ייעוד יפד דוד לפני המת והתפללו על קיומו, והיה עקר תפלתו על ישראל ואחר כן על כסאו, להיותם מלטרפים והיה בלתי אפשר שיתקיים מלכותו וכסאו כי אם בקיום עם ישראל, וזש שם ויגדל שמך עד עולם לאחר ה' לכחות לנקים על ישראל וכית עבדך דוד יהיה נכון לפניך, רוצה לומר שבהיות שמו עד עולם, והשם הוא ית' לכחות יקרא לנקי ישראל ויהיה לנקים עליהם והם יהיו עמו וכחלטו בחרנו לאר נתן לנקותם, או יהיה בית דוד וכסאו נכון לפניו, לכל אם משל ישראל ועזבו את ה' נחנו את קדוש ישראל, ובעבור זה נזרו לקור ויעל יהודה מעל לחמתו, לא היה אפשר שתמיד מלכותו וכסאו בהעדר העם, וחזקו הגלות לאר נגזר על ישראל בימי לקיהו המלך, הוא עמוד לאר לכחנו בו היום הזה, ופקידת בית שבי לא היתה גחולה שלמה, כי לא שבו השבטים הגולים לארץ לחזותם ולא כתקיימו הנבואות שבכלו בגחולה הלחתית ותכליה, לכל היתה פקידה חלושה שבורש פקד את העם לתת להם רשות לעלות לירושלם, ושבו בכיס לנבולם מעט מהרבה, ותמיד היו נכבשים, אם למלכי פרס ואם לרומיי, ולף נביחם לאר עשו לא היה לרון העדות ולא לף מן השמים ולא נבואה וחזונים ותומים ושאר הדברים המוריים על קדושת הבית ושרות השביחה בתוכה, ולכן כאשר אמרו אנשי הכנסת הקדושים והחלקיים, אפר גם כן אם מלכות בית דוד להעדר העם ולהעדר התלמות השוכן בתוכם, ולא היה

תלים פט זה אם כן בעול הייעוד. ואמנם תלונת המשורר * כאשר תשאלו היטב לא תמלט שהיתה כוונתו להתרעם נגד הלל ית' למה הסיר המלכה מזרע דוד, כי אם לעורר רחמיו שיזיב שבות עמו, וכמו שאמר עלי כשהתפלל על מעשה הענל

שמות לב יג על ישראל לקח זכות לכסתייע מאמנו כמו שאמר * וזכור לאברהם ליצחק וליעקב עבדיך אשר נשבעת וגו', כך ליתן הזדקקי לקח זכות דוד להנין בעד עמו, והיה תכלית לבריו שבעבור התלמה המשבעת לזרע דוד יקבץ השם ית' פזוריו ויביאם לארצו, כאופן שימלוך זרע דוד עליהם, ולזה אמר לשרי העם ידעני תרועה ה' בתוך פניך יהלכון וגו', רוצה לומר שישראל היו מתוארים כאשר היו הולכים בתוכת ה' ובאור פניו, כי הוא היה תפארת עוזמו וגו', ואז בהיותם עוכים ויסרים בלבותם לבית בחזון לתפיריך, רוצה לומר כי כאשר היו ישראל מתוארים ודבקים בתלקיהם היתה השגחתו דבקה בהם, עד שהקים להם מלך בחזן והוא דוד ונתן לו מבחו ותמלו ועזרו. ואמר גם כן מה שהשפיע על שלמה בבו שגם כן היה דוד ויוצא מחלציו בחמרו ושמתי כיס ידו וגו', הוא יקדקני לבי לאר לא וגו', לף לבי בבור לתבתו וגו', ושיעדו בהתמלת בסאו וקיומו כימי השמים, והם בניו וזרעו יהיו תשלים בהיותם עוברים על מלות התורה, הנה יפקוד עונם בשבט, רוצה לומר בנגעים ובחלאים, או בשבט שיחליכו על שבט לקח לבד, כמו שהיה בראשונה כפי מה שפירשתי, לבל יחשדו לף יכור ממנו, שהוא המלכות, כמו שהסירו משאול, לבל יהיה עניבו בעניו השמש והירח, רוצה לומר שהם תפלת עמם מתירים, והם לפעמים ילקו יהיה זה בשבת הארץ לף שיהיה הלקות במחורות עמם, וכן יהיה העניו כזה שזרע דוד תמיד יבא מוכן למלכות אם לף ילקה תפלת העם שהם בחרנת הארץ, וזהו אמרו ואם לא בזאת, לל שהעד שהוא הירח הוא תמיד בחזן לבל פעמים יחשר לזרו בשבת עבירות הארץ, וכן יהיה עניו זרע דוד שבעמים יסבר מלכותו בשבת ישראל. ופירש

הפרשה השביעית תספר עניבי לאיה בן רחבעם, ועניבי מספ בן לאיה מלכי יהודה, ועניבי מלכי ישראל שמלכו בימיהם, רוצה לומר כלב בן ירבעם ובעשא וזמרי ועמרי ואכו ואחזב שהם מלכי ישראל הלה שמלכו כלם בימי מספ מלך יהודה, ותספר עניו יהוא בן חנני שהכה על בעשא. תחלת הפרשה ובשנת שמנה עשרה שנה למלך ירבעם בן נבט מלך לאיה על יהודה וגו', עד ויאמר אליהו התשבי וגו'.

והנה אחלקה בפרשה הזאת שש השאלות:

השאלה

השאלה הראשונה כמה שאלות הכתוב שתי פעמים ומלמה היתה כן בשתיהם וכן ברכבם , כי הנה בסוף הפרשה השנית שעברה אמר ויתר דברי רחבעם וגו' , ומלמה היתה כן ברחבעם וכן ירבעם כל הימים , וכוונת הפרשה לומר גם פעם ב' ומלמה היתה כן ברחבעם וכן ירבעם כל ימי חייו , והוא כפל מבואר :

השאלה השנית בתחלה ומלמה היתה כן לפלן וכן בעשא וגו' , ויעל בעשא וגו' , ואם עליון לא נזכר' מיתת כלב כן ירבעם ועניני המלכתו ולא מלכות בעשא , לזה זכר המלחמות לבד עשה בעשא וקרלו מלך ישראל בחייתו מולך יחרי כלב ? והיה לתני שיזכור בתחלה עניני כלב עד מיתו והמלכת בעשא בתחילה , ולא יזכור לא מלחמותיו , ותחה תרלה שזכר כאן בספורי לפלן המלחמות שהיה לו עם בעשא מלך ישראל , ולחרי זה יספר שמלך כלב בן ירבעם על ישראל ושהכהו בעשא ולחרי זה יזכור שמלך בעשא , וכאו הספורים תלה אם כן מבולבלים שלא כסדר :

השאלה השלישית בתחלה נזכרת שלש למלך יהודה מלך בעשא , ושכר שמלך

עשרים ולחרבע שנה , והיתה אם כן עלותו לבנות לת הרמה בשנת שבע ועשרי' שנה לאסא , והוא סותר למה שנלא' בספר דברי הימי' * שהיה זה בשנת שלשים ושש למלכות אסא : מל"ב ט"ו י"ו

השאלה הרביעות כמה שאמר פעם שנית ומלמה היתה כן לפלן וכן בעשא מלך ישראל כל ימיהם , וזה כבר נזכר בספורו לפני זה כאשר עשיו בספורי אסא , ויקשה אם כן ההכפל הזה :

השאלה החמשות בתחלה ונם ביד יהוא בן חנני הנביא דבר ה' אל בעשא ואל ביתו ונו' , והכוונה הזאת היא לפני זכר למעלה ויהי דבר ה' אל יהוא בן חנני על בעשא וגו' , ולא ידעתי למה בשנית וכתבה אחרי פעמים זה לחר זה לא מובן ? כל שכן שבכתבה לפני זה נזכר מיתת בעשא ושלמך לפלה בנו תחתיו וזה לבפר מה שבפל יהוא לבעשא :

השאלה הששית למה בחשב לעון לבעשא על הרעה לבדה בן ירבעם , כמו שאמר ועל כל הרעה לפני עשה בעיני ה' להכעיסו במעשה ידיו להיות ככית ירבע' , ועל לפני הכה אותו , ומכה כלב היה רע מעללים והוא ית' דבר על בית ירבע' מדבר הזה על ידי לחיה השלוני , ואם הוא עשה זה מדבר ה' לית לפשב לו לעון ?

השאלה השביעית בתחלה בשנת שלש לאסא מלך יהודה מלך בעשא , ונכר שמלך

עשרים וארבע שנה , והיתה אם כן עלותו לבנות לת הרמה בשנת שבע ועשרי' שנה לאסא , והוא סותר למה שנלא' בספר דברי הימי' * שהיה זה בשנת שלשים ושש למלכות אסא : מל"ב ט"ו י"ו

השאלה הרביעות כמה שאמר פעם שנית ומלמה היתה כן לפלן וכן בעשא מלך ישראל כל ימיהם , וזה כבר נזכר בספורו לפני זה כאשר עשיו בספורי אסא , ויקשה אם כן ההכפל הזה :

השאלה החמשות בתחלה ונם ביד יהוא בן חנני הנביא דבר ה' אל בעשא ואל ביתו ונו' , והכוונה הזאת היא לפני זכר למעלה ויהי דבר ה' אל יהוא בן חנני על בעשא וגו' , ולא ידעתי למה בשנית וכתבה אחרי פעמים זה לחר זה לא מובן ? כל שכן שבכתבה לפני זה נזכר מיתת בעשא ושלמך לפלה בנו תחתיו וזה לבפר מה שבפל יהוא לבעשא :

השאלה הששית למה בחשב לעון לבעשא על הרעה לבדה בן ירבעם , כמו שאמר ועל כל הרעה לפני עשה בעיני ה' להכעיסו במעשה ידיו להיות ככית ירבע' , ועל לפני הכה אותו , ומכה כלב היה רע מעללים והוא ית' דבר על בית ירבע' מדבר הזה על ידי לחיה השלוני , ואם הוא עשה זה מדבר ה' לית לפשב לו לעון ?

השאלה השביעית בתחלה בשנת שלש לאסא מלך יהודה מלך בעשא , ונכר שמלך

עשרים וארבע שנה , והיתה אם כן עלותו לבנות לת הרמה בשנת שבע ועשרי' שנה לאסא , והוא סותר למה שנלא' בספר דברי הימי' * שהיה זה בשנת שלשים ושש למלכות אסא : מל"ב ט"ו י"ו

השאלה הרביעות כמה שאמר פעם שנית ומלמה היתה כן לפלן וכן בעשא מלך ישראל כל ימיהם , וזה כבר נזכר בספורו לפני זה כאשר עשיו בספורי אסא , ויקשה אם כן ההכפל הזה :

השאלה החמשות בתחלה ונם ביד יהוא בן חנני הנביא דבר ה' אל בעשא ואל ביתו ונו' , והכוונה הזאת היא לפני זכר למעלה ויהי דבר ה' אל יהוא בן חנני על בעשא וגו' , ולא ידעתי למה בשנית וכתבה אחרי פעמים זה לחר זה לא מובן ? כל שכן שבכתבה לפני זה נזכר מיתת בעשא ושלמך לפלה בנו תחתיו וזה לבפר מה שבפל יהוא לבעשא :

השאלה הששית למה בחשב לעון לבעשא על הרעה לבדה בן ירבעם , כמו שאמר ועל כל הרעה לפני עשה בעיני ה' להכעיסו במעשה ידיו להיות ככית ירבע' , ועל לפני הכה אותו , ומכה כלב היה רע מעללים והוא ית' דבר על בית ירבע' מדבר הזה על ידי לחיה השלוני , ואם הוא עשה זה מדבר ה' לית לפשב לו לעון ?

ובכני מבדש הכתובים בלופן יתדרו השלות כלם :

ט׳

טו

(ל) **ובשנת** שמה עשרה ונו' , בפר הכתוב שבשנת שמה עשרה למלך יהודה ירבעם בן נבט מלך ישראל , היה שמלך לבדו בן ירבעם על יהודה , (ב) ומלך שלשה שנים לת עוד , לפי שהלך בכל דרכת לבני ומת בקברות יתים . ומתר שהיה עם לתו מעכה בת לבשלום , להעיר שהיתה לתו טובא לבני לבשלום בן דוד , שהיה היא רע מלך , ובתו מעכה היתה מתכונתו , ולבני בנה היה גם מטבעם ותכונתם . ובדברי הימים

(ל) כ' י"ג כ' * כתוב שהיה עם לתו מיכיהו בת לוריאל מגבעא , ובלו לבלד , כי שם זכר השם לבד היה היתה מתיבסת לליו , ולבן זכר בכתוב שמה העלמי וגם שהיה לבד בשם בתה

(ג) לליו : ווכר שגם בן הלך בדרכת לבני , הנה גם בן בשמה לתו בגדות ובכלות ורוע לב , ובשמה לבני בדרכת עו לבד בשמה ע"ל דוד וזכרו , כי עם היותו מפלת הלב ומפלת השם מזרא בת דוד , לת לבד מלחמותו ויזבר לבבו דבר , וזכל מסם הרע ולת העוד לת בבל , שהנה ירבעם לבני לתרבו שלתו לתו בת העמונית השתה לת לבבו , לבל לבני שהיתה לתו בת לבשלום בן דוד והיה לבני ירבעם בן שלמה בן דוד , לעפי שהשבני בלדיו היה מזרא בית דוד לת בשה לליו בישרות לבבו , וזהו לתרו ולת היה לבבו שלם עם ה' בלבד כלבב דוד לבני . גם כי היה לו הנה לפרת חזקה מאד לבלת בדרכי דוד ,

(ד) והיה שלמעבו כתן השם לליהיו לו בית בירושלם להקים לת בנו תחריו , כלומר להקים זרעו על כסא ממלכתו ולהעמיד לת ירושלם , כי יתר יעמידו העיר והבית המקודש מלבי בית דוד להיותו בעין לבניהם משיעמידוהו מלבי ישראל שלת היו מזרעו . וביר הוא שם הלרן הנעבדת בלופן שיתנו המחקים

(ה) **כי** למען אשר עשה דוד הישר בעיני ה' ולא סר מכל אשר לוהו כל ימי חייו רק בדבר אוריה החתי , שיורה שעכין לת שבע לה בחשב לדוד עון , (כי ליחזיה היתה אלין) כי אם מות אוריה : ולחשב לתרו (ו) לתרי זה ומלמה היתה כן ברחבעם וכן ירבעם כל ימי חייו , הוא להודיע שבהיות לבני בבור ושוב בקיי רחבעם לבני היו לוחם תמיד עם ירבעם , ולפי שזה זכר למעלה בספורי רחבעם לתה הכתוב להודיע עתה שאותם המלחמות לבני היה בבחם , והוא היולף וכל במלחמות יותר מלבני , ולזה לתר כלן ומלמה היתה כן ברחבעם וכן ירבעם כל ימי חייו , וכנוי כל ימיו זה לבני , שכל ימי לבני לתרי שהיה בחור ושוב בקיי רחבעם שהיה כן לבני וכן ירבעם , וכן גם כן היתה המלחמה לתרי שבמלך לבני עם רחבעם , לפי שהבני התמיד בה תמיד , ולפי זה לין כלן מלתר היותה יותר , והוא' בזה השלה הל' : וכבר נזכר בדברי הימים * שמלחמה חזקה היתה כן לבני וכן ירבעם עם אם לתרי המלך לבני , ושדבר לבני דברי בכוזי ליזרל להוכיח על עזבם מלכות בית דוד , ושהיה ירבעם לתרו כער ורך הלבב , והיה זה להתגלגל על לתר השיבם לתי הכה לתבם בשוטים ולתי ליסר לתבם בעקרבים , שעשה זה להיות כער בעיניהו ולהיותו דך לבב מעוזן ומעוגג ומבלי מוכר לרוב השלוה לתר היה בימי שלמה ולל ידע כיחוסי המלחמה , והוא מחה שיהיה לבני לתין לבו בגבורים , והיה במלבו רב

[ז] וְגַם־בְּיַד יֵהוּא בֶּן־חֲנָנִי הַנָּבִיא הָיָה דְבַר־יְהוָה עַל־בַּעְשָׁא וְעַל־בֵּיתוֹ וְעַל כָּל־הָרָעָה אֲשֶׁר עָשָׂה לִפְנֵי יְהוָה לְהַכְעִיסוֹ בְּמַעֲשֵׂה יָדָיו לִהְיוֹת כְּבֵית יָרָבְעָם וְעַל אֲשֶׁר הִכָּה אֹתוֹ׃

[ח] בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וְשִׁשׁ שָׁנָה לְאָסָא מָלַךְ אֵילָא בֶּן־בַּעְשָׁא עַל־יִשְׂרָאֵל בְּתִרְצָה שְׁנָתָיִם׃

[ט] וַיִּקְשֹׁר עָלָיו עַבְדּוֹ זִמְרִי שַׂר מַחֲצִית הָרָכֶב וְהוּא שֹׁלֵחַ בְּתִרְצָה שֹׁתֶה שִׁכֹּר בֵּית אַרְצָא אֲשֶׁר עַל־הַבַּיִת בְּתִרְצָה׃

[י] וַיָּבֹא זִמְרִי וַיַּכֵּהוּ וַיְמִתֵהוּ בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וְשֶׁבַע לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו׃

[יא] וַיְהִי בְּמָלְכוֹ כְּשִׁבְתּוֹ עַל־כִּסְאוֹ הִכָּה אֶת־כָּל־בֵּית בַּעְשָׁא לֹא הִשְׁאִיר לוֹ מַשְׁתִּין בְּקִיר וְגֹאֲלָיו וַעֲמִיתָיו׃

[יב] וַיַּשְׁמֵד זִמְרִי אֵת כָּל־בֵּית בַּעְשָׁא כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר אֶל־בַּעְשָׁא בְּיַד יֵהוּא הַנָּבִיא׃

[יג] עַל כָּל־חַטֹּאות בַּעְשָׁא וְחַטֹּאות אֵילָא בְנוֹ אֲשֶׁר חָטְאוּ וַאֲשֶׁר הֶחֱטִיאוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל לְהַכְעִיס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַבְלֵיהֶם׃

[יד] וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֵילָא וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃

[טו] בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וְשֶׁבַע שָׁנָה לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ זִמְרִי שִׁבְעַת יָמִים בְּתִרְצָה וְהָעָם חֹנִים עַל־גִּבְּתוֹן אֲשֶׁר לַפְּלִשְׁתִּים׃

[טז] וַיִּשְׁמַע הָעָם הַחֹנִים לֵאמֹר קָשַׁר זִמְרִי וְגַם הִכָּה אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיַּמְלִיכוּ כָל־יִשְׂרָאֵל אֶת־עָמְרִי שַׂר־צָבָא עַל־יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הַהוּא בַּמַּחֲנֶה׃

[יז] וַיַּעַל עָמְרִי וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִגִּבְּתוֹן וַיָּצֻרוּ עַל־תִּרְצָה׃

[יח] וַיְהִי כִּרְאוֹת זִמְרִי כִּי נִלְכְּדָה הָעִיר וַיָּבֹא אֶל־אַרְמוֹן בֵּית־הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׂרֹף עָלָיו אֶת־בֵּית־הַמֶּלֶךְ בָּאֵשׁ וַיָּמֹת׃

[יט] בְּחַטֹּאתָיו אֲשֶׁר חָטָא לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יָרָבְעָם וּבְחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה לְהַחֲטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃

[כ] וְיֶתֶר דִּבְרֵי זִמְרִי וְקִשְׁרוֹ אֲשֶׁר קָשָׁר הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃

[כא] אָז יֵחָלֵק הָעָם יִשְׂרָאֵל לַחֲצִי הָעָם הָיָה חֲצִי הָעָם אַחֲרֵי תִבְנִי בֶן־גִּינַת לְהַמְלִיכוֹ וַחֲצִי הָעָם אַחֲרֵי עָמְרִי׃

[כב] וַיֶּחֱזְקוּ הָעָם אֲשֶׁר אַחֲרֵי עָמְרִי אֶת־הָעָם אֲשֶׁר אַחֲרֵי תִבְנִי בֶן־גִּינַת וַיָּמָת תִּבְנִי וַיִּמְלֹךְ עָמְרִי׃

[כג] בִּשְׁנַת שְׁלשִׁים וְאֶחָת שָׁנָה לְאָסָא מָלַךְ עָמְרִי עַל־יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה שֵׁשֶׁת שָׁנִים מָלַךְ בְּתִרְצָה׃

[כד] וַיִּקֶן אֶת־הַר שֹׁמְרוֹן מֵאֵת שֶׁמֶר בְּכִכְּרַיִם כֶּסֶף וַיִּבֶן אֶת־הָהָר וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם הָעִיר אֲשֶׁר בָּנָה עַל־שֵׁם שֶׁמֶר אֲדֹנֵי הָהָר שֹׁמְרוֹן׃

[כה] וַיַּעַשׂ עָמְרִי הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיָּרַע לְמַעְלָה מִכֹּל אֲשֶׁר לְפָנָיו׃

[כו] וַיֵּלֶךְ בְּכָל־דֶּרֶךְ יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט וּבְחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל לְהַכְעִיס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַבְלֵיהֶם׃

[כז] וְיֶתֶר דִּבְרֵי עָמְרִי אֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃

[כח] וַיִּשְׁכַּב עָמְרִי עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר אֹתוֹ בְּעִיר דָּוִד וַיִּמְלֹךְ אַחְאָב בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

[כט] וְאַחְאָב בֶּן־עָמְרִי מָלַךְ עַל־יִשְׂרָאֵל בִּשְׁנַת שְׁלשִׁים וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ אַחְאָב בֶּן־עָמְרִי עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה׃

[ל] וַיַּעַשׂ אַחְאָב בֶּן־עָמְרִי הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה מִכֹּל אֲשֶׁר לְפָנָיו׃

[לא] וַיְהִי הַנָּקֵל מֵהֲלֹךְ בְּחַטֹּאות יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט וַיִּקַּח אֶת־אִיזֶבֶל בַּת־אֶתְבַּעַל מֶלֶךְ צִדֹנִים וַיֵּלֶךְ וַיַּעֲבֹד אֶת־הַבַּעַל וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ׃

[לב] וַיָּקֶם מִזְבֵּחַ לַבַּעַל בֵּית הַבַּעַל אֲשֶׁר בָּנָה בְּשֹׁמְרוֹן׃

[לג] וַיַּעַשׂ אַחְאָב אֶת־הָאֲשֵׁרָה וַיּוֹסֶף אַחְאָב לַעֲשׂוֹת לְהַכְעִיס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מִכֹּל מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר לְפָנָיו׃

[לד] בְּיָמָיו בָּנָה חִיאֵל בֵּית־הָאֱלִי אֶת־יְרִיחוֹ בַּאֲבִירָם בְּכֹרוֹ יִסַּד־בָּהּ וּבִשְׂגוּב צְעִירוֹ הִצִּיב דְּלָתֶיהָ כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן׃

[א] וַיְהִי אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי מִתֹּשְׁבֵי גִלְעָד אֶל־אַחְאָב חַי־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו אִם־יִהְיֶה הַשָּׁנִים הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם־לְפִי דְבָרִי׃

[ב] וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלָיו לֵאמֹר׃

[ג] לֵךְ־לְךָ מִזֶּה וּפָנִיתָ קֶדְמָה וְנִסְתַּרְתָּ בְּנַחַל כְּרִית אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הַיַּרְדֵּן׃

[ד] וְהָיָה מִן־הַנַּחַל תִּשְׁתֶּה וְאֶת־הָעֹרְבִים צִוִּיתִי שָׁם לְכַלְכְּלֶךָ׃

[ה] וַיֵּלֶךְ וַיַּעַשׂ כִּדְבַר יְהוָה וַיֵּלֶךְ וַיֵּשֶׁב אֶל־נַחַל כְּרִית אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי הַיַּרְדֵּן׃

[ו] וְהָעֹרְבִים מְבִיאִים לוֹ לֶחֶם וּבָשָׂר בַּבֹּקֶר וְלֶחֶם וּבָשָׂר בָּעָרֶב וּמִן־הַנַּחַל יִשְׁתֶּה׃

[ז] וַיְהִי מִקֵּץ הַיָּמִים וַיִּבַּשׁ הַנָּחַל כִּי לֹא־הָיָה גֶשֶׁם בָּאָרֶץ׃

[ח] וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֵלָיו לֵאמֹר׃

[ט] קוּם לֵךְ צָרְפַתָה אֲשֶׁר לְצִידוֹן וְיָשַׁבְתָּ שָׁם הִנֵּה צִוִּיתִי שָׁם אִשָּׁה אַלְמָנָה לְכַלְכְּלֶךָ׃

[י] וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ צָרְפַתָה וַיָּבֹא אֶל־פֶּתַח הָעִיר וְהִנֵּה־שָׁם אִשָּׁה אַלְמָנָה מְקֹשֶׁשֶׁת עֵצִים וַיִּקְרָא אֵלֶיהָ וַיֹּאמֶר קְחִי־נָא לִי מְעַט־מַיִם בִּכְלִי וְאֶשְׁתֶּה׃

[יא] וַתֵּלֶךְ לָקַחַת וַתִּקְרָא לָהּ וַיֹּאמֶר קְחִי־נָא לִי פַּת־לֶחֶם בְּיָדֵךְ׃

[יב] וַתֹּאמֶר חַי־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אִם־יֶשׁ־לִי עֻגָה כִּי אִם־מְלֹא הַקֶּמַח בַּכַּד וְצַפַּחַת שֶׁמֶן בַּצַּפַּחַת וְהִנֵּה אֲנִי מְקֹשֶׁשֶׁת שְׁנַיִם עֵצִים וּבָאתִי וְעָשִׂיתִיהוּ לִי וְלִבְנִי וַאֲכַלְנֻהוּ וָמָתְנוּ׃

[יג] וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֵלִיָּהוּ אַל־תִּירְאִי בֹּאִי עֲשִׂי כִדְבָרֵךְ אֶפֶס לִי מִשָּׁם עֻגָה קְטַנָּה וְהוֹצִיאִי אֵלַי וְלָךְ וְלִבְנֵךְ תַּעֲשִׂי אַחֲרֹנָה׃

[יד] כִּי כֹה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כַּד הַקֶּמַח לֹא־תִכְלֶה וְצַפַּחַת הַשֶּׁמֶן לֹא־תֶחְסָר עַד־יוֹם תֵּת יְהוָה מָטָר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃

[טו] וַתֵּלֶךְ וַתַּעַשׂ כִּדְבַר אֵלִיָּהוּ וַתֹּאכַל הוּא וְהִיא וּבֵיתָהּ יָמִים׃

[טז] כַּד הַקֶּמַח לֹא כָלָתָה וְצַפַּחַת הַשֶּׁמֶן לֹא חָסֵרָה כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד אֵלִיָּהוּ׃

[יז] וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָלָה בֶּן־הָאִשָּׁה בַּעֲלַת הַבַּיִת וַתְּהִי מַחֲלָתוֹ חָזְקָה מְאֹד עַד־אֵין־נְשָׁמָה בּוֹ׃

[יח] וַתֹּאמֶר אֶל־אֵלִיָּהוּ מַה־לִּי וָלָךְ אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּאתָ אֵלַי לְהַזְכִּיר עֲוֹנִי וְלַהֲמִית אֶת־בְּנִי׃

[יט] וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֵלִיָּהוּ תְּנִי־לִי אֶת־בִּנֵךְ וַיִּקָּחֵהוּ מֵחֵיקָהּ וַיַּעֲלֵהוּ אֶל־הָעֲלִיָּה אֲשֶׁר הוּא יֹשֵׁב שָׁם וַיַּשְׁכִּבֵהוּ עַל־מִטָּתוֹ׃

[כ] וַיִּקְרָא אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה אֱלֹהַי הַאַף עַל־הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־אֲנִי מְתֹגֵר עִמָּהּ הֲרֵעוֹתָ לְהָמִית אֶת־בְּנָהּ׃

[כא] וַיִּתְמַדַּד עַל־הַיֶּלֶד שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וַיִּקְרָא אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה אֱלֹהַי תָּשָׁב נָא נֶפֶשׁ הַיֶּלֶד הַזֶּה עַל־קִרְבּוֹ׃

[כב] וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל אֵלִיָּהוּ וַתָּשָׁב נֶפֶשׁ הַיֶּלֶד עַל־קִרְבּוֹ וַיֶּחִי׃

[כג] וַיִּקַּח אֵלִיָּהוּ אֶת־הַיֶּלֶד וַיֹּרֶד אֹתוֹ מִן־הָעֲלִיָּה הַבַּיְתָה וַיִּתְּנֵהוּ לְאֵם אִמּוֹ וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ רְאִי חָיָה בְּנֵךְ׃

[כד] וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־אֵלִיָּהוּ עַתָּה זֹאת יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים אַתָּה וּדְבַר־יְהוָה בְּפִיךָ אֱמֶת׃

[א] וַיְהִי יָמִים רַבִּים וּדְבַר־יְהוָה הָיָה אֶל־אֵלִיָּהוּ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁת לֵאמֹר לֵךְ הֵרָאֵה אֶל־אַחְאָב וְאֶתְּנָה מָטָר עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃

[ב] וַיֵּלֶךְ אֵלִיָּהוּ לְהֵרָאוֹת אֶל־אַחְאָב וְהָרָעָב חָזָק בְּשֹׁמְרוֹן׃

[ג] וַיִּקְרָא אַחְאָב אֶל־עֹבַדְיָהוּ אֲשֶׁר עַל־הַבָּיִת וְעֹבַדְיָהוּ הָלַךְ מְאֹד יְרֵא אֶת־יְהוָה׃

[ד] וַיְהִי בְּהַכְרִית אִיזֶבֶל אֶת־נְבִיאֵי יְהוָה וַיִּקַּח עֹבַדְיָהוּ מֵאָה נְבִיאִים וַיַּחְבִּאֵם חֲמִשִּׁים אִישׁ בַּמְּעָרָה וַיְכַלְכְּלֵם לֶחֶם וָמָיִם׃

[ה] וַיֹּאמֶר אַחְאָב אֶל־עֹבַדְיָהוּ לֵךְ בָּאָרֶץ אֶל־כָּל־מַעְיְנֹת הַמַּיִם וְאֶל־כָּל־הַנְּחָלִים אוּלַי נִמְצָא חָצִיר וְנְחַיֶּה סוּס וָפֶרֶד וְלֹא נַכְרִית מִן־הַבְּהֵמָה׃

[ו] וַיַּחְלְקוּ לָהֶם אֶת־הָאָרֶץ לַעֲבָר בָּהּ אַחְאָב הָלַךְ דֶּרֶךְ אֶחָד לְבַדּוֹ וְעֹבַדְיָהוּ הָלַךְ דֶּרֶךְ אֶחָד לְבַדּוֹ׃

[ז] וַיְהִי עֹבַדְיָהוּ בַּדָּרֶךְ וְהִנֵּה אֵלִיָּהוּ לִקְרָאתוֹ וַיַּכִּרֵהוּ וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו וַיֹּאמֶר הֲזֶה אֲדֹנִי אֵלִיָּהוּ׃

[ח] וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי הוּא לֵךְ אֱמֹר לַאדֹנֶיךָ הִנֵּה אֵלִיָּהוּ׃

[ט] וַיֹּאמֶר מָה חָטָאתִי כִּי אַתָּה נֹתֵן אֶת־עַבְדְּךָ בְּיַד אַחְאָב לַהֲמִתֵנִי׃

[י] חַי־יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אִם־יֶשׁ גּוֹי וּמַמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא־שָׁלַח אֲדֹנִי שָׁם לְבַקְשֶׁךָ וְאָמְרוּ אֵין וְהִשְׁבִּיעַ אֶת־הַמַּמְלָכָה וְאֶת־הַגּוֹי כִּי לֹא יִמְצָאֶךָּ׃

[יא] וְעַתָּה אַתָּה אֹמֵר לֵךְ אֱמֹר לַאדֹנֶיךָ הִנֵּה אֵלִיָּהוּ׃

[יב] וְהָיָה כַּאֲשֶׁר אֵלֵךְ מֵעִמָּךְ וְרוּחַ יְהוָה יִשָּׂאֲךָ עַל אֲשֶׁר לֹא־אֵדָע וּבָאתִי לְהַגִּיד לְאַחְאָב וְלֹא יִמְצָאֲךָ וַהֲרָגַנִי וְעַבְדְּךָ יָרֵא אֶת־יְהוָה מִנְּעֻרָי׃

[יג] הֲלוֹא־הֻגַּד לַאדֹנִי אֵת אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בַּהֲרֹג אִיזֶבֶל אֶת־נְבִיאֵי יְהוָה וָאַחְבִּא מֵאָה אִישׁ מִנְּבִיאֵי יְהוָה חֲמִשִּׁים אִישׁ בַּמְּעָרָה וָאֲכַלְכְּלֵם לֶחֶם וָמָיִם׃

[יד] וְעַתָּה אַתָּה אֹמֵר לֵךְ אֱמֹר לַאדֹנֶיךָ הִנֵּה אֵלִיָּהוּ וַהֲרָגָנִי׃

[טו] וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ חַי־יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁר עָמַדְתִּי לְפָנָיו כִּי הַיּוֹם אֵרָאֶה אֵלָיו׃

[טז] וַיֵּלֶךְ עֹבַדְיָהוּ לִקְרַאת אַחְאָב וַיַּגֶּד לוֹ וַיֵּלֶךְ אַחְאָב לִקְרַאת אֵלִיָּהוּ׃

[יז] וַיְהִי כִּרְאוֹת אַחְאָב אֶת־אֵלִיָּהוּ וַיֹּאמֶר אַחְאָב אֵלָיו הַאַתָּה זֶה עֹכֵר יִשְׂרָאֵל׃

[יח] וַיֹּאמֶר לֹא עָכַרְתִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל כִּי אִם־אַתָּה וּבֵית אָבִיךָ בַּעֲזָבְכֶם אֶת־מִצְוֹת יְהוָה וַתֵּלֶךְ אַחֲרֵי הַבְּעָלִים׃

[יט] וְעַתָּה שְׁלַח קבץ [קַבֵּץ] אֵלַי אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל אֶל־הַר הַכַּרְמֶל וְאֶת־נְבִיאֵי הַבַּעַל אַרְבַּע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים וּנְבִיאֵי הָאֲשֵׁרָה אַרְבַּע מֵאוֹת אֹכְלֵי שֻׁלְחַן אִיזֶבֶל׃

[כ] וַיִּשְׁלַח אַחְאָב בְּכָל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיַּקְבֵּץ אֶת־הַנְּבִיאִים אֶל־הַר הַכַּרְמֶל׃

[כא] וַיִּגַּשׁ אֵלִיָּהוּ אֶל־כָּל־הָעָם וַיֹּאמֶר עַד־מָתַי אַתֶּם פֹּסְחִים עַל־שְׁתֵּי הַסְּעִפִּים אִם־יְהוָה הָאֱלֹהִים לְכוּ אַחֲרָיו וְאִם־הַבַּעַל לְכוּ אַחֲרָיו וְלֹא־עָנָה הָעָם אֹתוֹ דָּבָר׃

[כב] וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ אֶל־הָעָם אֲנִי נוֹתַרְתִּי נָבִיא לַיהוָה לְבָדִד וּנְבִיאֵי הַבַּעַל אַרְבַּע מֵאוֹת וַחֲמִשִּׁים אִישׁ׃

[כג] יִתְּנוּ־לָנוּ שְׁנַיִם פָּרִים וְיִבְחֲרוּ לָהֶם הַפָּר הָאֶחָד וְיִנְתְּחֻהוּ וְיָשִׂמוּ עַל־הָעֵצִים וְאֵשׁ לֹא יָשִׂמוּ וְאָנֹכִי אֶעֱשֶׂה אֶת־הַפָּר הָאֶחָד וְנָתַתִּי עַל־הָעֵצִים וְאֵשׁ לֹא אָשִׂים׃

[כד] וְקִרְאוּ בְּשֵׁם אֱלֹהֵיכֶם וְאָנֹכִי אֶקְרָא בְּשֵׁם יְהוָה וְהָיָה הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר יַעֲנֶה בָאֵשׁ הוּא הָאֱלֹהִים וַיַּעַן כָּל־הָעָם וַיֹּאמְרוּ טוֹב הַדָּבָר׃

[כה] וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ לִנְבִיאֵי הַבַּעַל בְּרוּ לָכֶם הַפָּר הָאֶחָד וַעֲשׂוּ רִאשֹׁנָה כִּי אַתֶּם הָרַבִּים וְקִרְאוּ בְּשֵׁם אֱלֹהֵיכֶם וְאֵשׁ לֹא תָשִׂימוּ׃

[כו] וַיִּקְחוּ אֶת־הַפָּר אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם וַיַּעֲשׂוּ וַיִּקְרְאוּ בְשֵׁם־הַבַּעַל מִן־הַבֹּקֶר וְעַד־הַצָּהֳרַיִם לֵאמֹר הַבַּעַל עֲנֵנוּ וְאֵין קוֹל וְאֵין עֹנֶה וַיְפַסְּחוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשׂוּ׃

[כז] וַיְהִי בַּצָּהֳרַיִם וַיְהַתֵּל בָּהֶם אֵלִיָּהוּ וַיֹּאמֶר קִרְאוּ בְקוֹל גָּדוֹל כִּי אֱלֹהִים הוּא אוֹ־שִׂיחַ וְאוֹ־שִׂיג לוֹ וְאוֹ־דֶרֶךְ לוֹ אוּלַי יָשֵׁן הוּא וְיִקָּץ׃

[כח] וַיִּקְרְאוּ בְקוֹל גָּדוֹל וַיִּתְגֹּדְדוּ כְּמִשְׁפָּטָם בַּחֲרָבוֹת וּבָרְמָחִים עַד־שְׁפָךְ דָּם עֲלֵיהֶם׃

[כט] וַיְהִי כַּעֲבוֹר הַצָּהֳרַיִם וַיִּתְנַבְּאוּ עַד לְעֵת הַעֲלוֹת הַמִּנְחָה וְאֵין קוֹל וְאֵין עֹנֶה וְאֵין קַשֶּׁב׃

[ל] וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ לְכָל־הָעָם גְּשׁוּ אֵלָי וַיִּגְּשׁוּ כָל־הָעָם אֵלָיו וַיְתַקֵּן אֶת־מִזְבַּח יְהוָה הֶהָרוּס׃

[לא] וַיִּקַּח אֵלִיָּהוּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים כְּמִסְפַּר שִׁבְטֵי בְנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר הָיָה דְבַר־יְהוָה אֵלָיו לֵאמֹר יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה שְׁמֶךָ׃

[לב] וַיִּבֶן אֶת־הָאֲבָנִים מִזְבֵּחַ בְּשֵׁם יְהוָה וַיַּעַשׂ תְּעָלָה כְּבֵית סָאתַיִם זָרַע׃

[לג] וַיַּעֲרֹךְ אֶת־הָעֵצִים וַיְנַתַּח אֶת־הַפָּר וַיָּשֶׂם עַל־הָעֵצִים׃

[לד] וַיֹּאמֶר מַלְאוּ אַרְבָּעָה כַדִּים מַיִם וְיִצְקוּ עַל־הָעֹלָה וְעַל־הָעֵצִים וַיֹּאמֶר שְׁנוּ וַיִּשְׁנוּ וַיֹּאמֶר שַׁלֵּשׁוּ וַיְשַׁלֵּשׁוּ׃

[לה] וַיֵּלְכוּ הַמַּיִם סָבִיב לַמִּזְבֵּחַ וְגַם אֶת־הַתְּעָלָה מִלֵּא מָיִם׃

[לו] וַיְהִי בַּעֲלוֹת הַמִּנְחָה וַיִּגַּשׁ אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא וַיֹּאמַר יְהוָה אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל הַיּוֹם יִוָּדַע כִּי אַתָּה אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל וְאָנֹכִי עַבְדֶּךָ וּבִדְבָרְךָ עָשִׂיתִי אֶת־כָּל־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃

[לז] עֲנֵנִי יְהוָה עֲנֵנִי בַּיּוֹם הַזֶּה הַזֶּה וְיֵדַע הָעָם הַזֶּה כִּי אַתָּה יְהוָה הָאֱלֹהִים וְאַתָּה הֲסַבּוֹתָ אֶת־לִבָּם אֲחֹרַנִּית׃

[לח] וַתִּפֹּל אֵשׁ יְהוָה וַתֹּאכַל אֶת־הָעֹלָה וְאֶת־הָעֵצִים וְאֶת־הָאֲבָנִים וְאֶת־הֶעָפָר וְאֶת־הַמַּיִם אֲשֶׁר בַּתְּעָלָה לָחָסָה׃

[לט] וַיַּרְא כָּל־הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם וַיֹּאמְרוּ יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים׃

[מ] וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֵלִיָּהוּ תִּפְשׂוּ אֶת־נְבִיאֵי הַבַּעַל אִישׁ אַל־יִמָּלֵט מֵהֶם וַיִּתְפְּשׂוּם וַיֹּרֶד אֹתָם אֵלִיָּהוּ אֶל־נַחַל קִישׁוֹן וַיִּשְׁחָטֵם שָׁם׃

[מא] וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ אֶל־אַחְאָב עֲלֵה אֱכֹל וּשְׁתֵה כִּי קוֹל הֲמוֹן הַגָּשֶׁם׃

[מב] וַיַּעַל אַחְאָב לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת וְאֵלִיָּהוּ עָלָה רֹאשׁ הַכַּרְמֶל וַיִּגְהַר אַרְצָה וַיָּשֶׂם פָּנָיו בֵּין בִּרְכָּיו׃

[מג] וַיֹּאמֶר אֶל־נַעֲרוֹ עֲלֵה נָא הַבֵּט דֶּרֶךְ הַיָּם וַיַּעַל וַיַּבֵּט וַיֹּאמֶר אֵין דָּבָר וַיֹּאמֶר שֻׁב שֶׁבַע פְּעָמִים׃

[מד] וַיְהִי בַּפַּעַם הַשְּׁבִיעִית וַיֹּאמֶר הִנֵּה עָנָן קָטָן כְּכַף־אִישׁ עֹלֶה מִן־הַיָּם וַיֹּאמֶר עֲלֵה אֱמֹר אֶל־אַחְאָב אֱסֹר וְרֵד וְלֹא יַעַצָרְךָ הַגָּשֶׁם׃

[מה] וַיְהִי עַד־כֹּה וְהַשָּׁמַיִם קָדְרוּ עָב וְרוּחַ וַיְהִי גֶשֶׁם גָּדוֹל וַיִּרְכַּב אַחְאָב וַיֵּלֶךְ יִזְרְעֶאלָה׃

[מו] וְיַד־יְהוָה הָיְתָה אֶל־אֵלִיָּהוּ וַיְאַזֵּר מָתְנָיו וַיָּרָץ לִפְנֵי אַחְאָב עַד־בֹּאֲךָ יִזְרְעֶאלָה׃

[א] וַיַּגֶּד אַחְאָב לְאִיזֶבֶל אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה אֵלִיָּהוּ וְאֵת כָּל־אֲשֶׁר הָרַג אֶת־כָּל־הַנְּבִיאִים בֶּחָרֶב׃

[ב] וַתִּשְׁלַח אִיזֶבֶל מַלְאָךְ אֶל־אֵלִיָּהוּ לֵאמֹר כֹּה יַעֲשׂוּן אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִפוּן כִּי כָעֵת מָחָר אָשִׂים אֶת־נַפְשְׁךָ כְּנֶפֶשׁ אַחַד מֵהֶם׃

[ג] וַיַּרְא וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ עַל־נַפְשׁוֹ וַיָּבֹא בְּאֵר שָׁבַע אֲשֶׁר לִיהוּדָה וַיַּנַּח אֶת־נַעֲרוֹ שָׁם׃

[ד] וְהוּא הָלַךְ בַּמִּדְבָּר דֶּרֶךְ יוֹם וַיָּבֹא וַיֵּשֶׁב תַּחַת רְתָמָה אֶחָת וַיִּשְׁאַל אֶת־נַפְשׁוֹ לָמוּת וַיֹּאמֶר רַב עַתָּה יְהוָה קַח־נָא אֶת־נַפְשִׁי כִּי לֹא־טוֹב אָנֹכִי מֵאֲבֹתָי׃

[ה] וַיִּשְׁכַּב וַיִּישָׁן תַּחַת רְתָמָה אֶחָת וְהִנֵּה־זֶה מַלְאָךְ נֹגֵעַ בּוֹ וַיֹּאמֶר אֵלָיו קוּם אֱכֹל׃

[ו] וַיַּבֵּט וְהִנֵּה־לוֹ מְרַגְלוֹת צָלִיל וְצַפַּחַת מַיִם וַיֹּאכַל וַיֵּשְׁתְּ וַיָּשָׁב וַיִּשְׁכָּב׃

[ז] וַיָּשָׁב מַלְאַךְ יְהוָה שֵׁנִית וַיִּגַּע בּוֹ וַיֹּאמֶר קוּם אֱכֹל כִּי רַבָּה מִמְּךָ הַדָּרֶךְ׃

[ח] וַיָּקָם וַיֹּאכַל וַיִּשְׁתְּ וַיֵּלֶךְ בְּכֹחַ הָאֲכִלָה הַהִוא אַרְבָּעִים יוֹם וְאַרְבָּעִים לַיְלָה עַד־חֹרֵב הַר הָאֱלֹהִים׃

[ט] וַיָּבֹא שָׁם אֶל־הַמְּעָרָה וַיָּלֶן שָׁם וְהִנֵּה דְבַר־יְהוָה אֵלָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מַה־לְּךָ פֹה אֵלִיָּהוּ׃

[י] וַיֹּאמֶר קַנֹּא קִנֵּאתִי לַיהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי־עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִזְבְּחֹתֶיךָ הָרָסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בֶחָרֶב וָאִוָּתֵר אֲנִי לְבַדִּי וַיְבַקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃

[יא] וַיֹּאמֶר צֵא וְעָמַדְתָּ בָהָר לִפְנֵי יְהוָה וְהִנֵּה יְהוָה עֹבֵר וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק מְפָרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים לִפְנֵי יְהוָה לֹא בָרוּחַ יְהוָה וְאַחַר הָרוּחַ רַעַשׁ לֹא בָרַעַשׁ יְהוָה׃

[יב] וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאֵשׁ יְהוָה וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דַקָּה׃

[יג] וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ אֵלִיָּהוּ וַיָּלֶט פָּנָיו בְּאַדַּרְתּוֹ וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֹד פֶּתַח הַמְּעָרָה וְהִנֵּה־אֵלָיו קוֹל וַיֹּאמֶר מַה־לְּךָ פֹה אֵלִיָּהוּ׃

[יד] וַיֹּאמֶר קַנֹּא קִנֵּאתִי לַיהוָה אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי־עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת־מִזְבְּחֹתֶיךָ הָרָסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרְגוּ בֶחָרֶב וָאִוָּתֵר אֲנִי לְבַדִּי וַיְבַקְשׁוּ אֶת־נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃

[טו] וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו לֵךְ שׁוּב לְדַרְכְּךָ מִדְבַּרָה דַּמֶּשֶׂק וּבָאתָ וּמָשַׁחְתָּ אֶת־חֲזָאֵל לְמֶלֶךְ עַל־אֲרָם׃

[טז] וְאֶת־יֵהוּא בֶּן־נִמְשִׁי תִּמְשַׁח לְמֶלֶךְ עַל־יִשְׂרָאֵל וְאֶת־אֱלִישָׁע בֶּן־שָׁפָט מֵאָבֵל מְחוֹלָה תִ

יהוה כסף וזהב וכלים: ומלחמה
היתה בין אסא ובין בעשא מלך ישראל
כל־ימיהם: ויעל בעשא מלך־
ישראל על־יהודה ויבן את־הרמה
לבלתי תת יצא ובא לאסא מלך יהודה:
ויקח אסא את־כל־הכסף והזהב
הנותרים באוצרות בית־יהוה
ואת־אוצרות בית ־מלך ויתנם ביד
עבדיו וישלחם המלך אסא אל־בן־
חדד בן־טברימן בן־חזיון מלך ארם
הישב בדמשק לאמר:
ברית ביני וביניך בין אבי ובין אביך
הנה שלחתי לך שחד כסף וזהב לך
הפר את־בריתך את־בעשא מלך־
ישראל ויעלה ממעלי: וישמע בן־חדד
אל־המלך אסא וישלח את־שרי החילים
אשר־לו על־ערי ישראל ויך
ואת־דן ואת אבל בית־מעכה ואת
כל־כנרות על כל־ארץ נפתלי:
ויחי כשמע בעשא ויחדל מבנות את־
הרמה וישב בתרצה: והמלך אסא
השמיע את־כל־יהודה אין נקי
וישאו את־אבני הרמה ואת־עציה
אשר בנה בעשא ויבן בם המלך אסא
את־גבע בנימן ואת־המצפה:

וכבר נזכר כדברי הימים * שבעת להיות בת תכני הרוקח לה כ' ו'
לחמך תלך יהודה ויאמר אליו בהשענך על מלך ארם ולא
כשענת על ה' לקיך על כן מלט חיל מלך ארם מידך * הלא
הכושים והלובים היו לחיל לרוב לרכב ולפרשים להרבה מאד
ובהשענך על ה' לקיך נתנם בידך * כי ה' עיניו משוטטות
בכל הארץ להתחזק עם לבבם שלם אליו בכללת על זאת כי
עתה יש עמך מלחמות * וזכר עם שבעם עליו לחמך ויתנהו
בית המטבחת וגו', ולפי שלא
נזכרה בכאן מלחמת הכושי',
לכן לא הניח בכאן הכתוב
כותב הספר זולת הכתוב
אשר בכח תכני לחמך על דבר
מלך ארם * לפי שהיתה
מדברת מתשובת מלחמת
הכושיים שלא זכרם * הנה
רוחב שבח הספור הזה להגיד
תועלת לחמך * ולכן זכר
מלחמת בעשא קודם שיספר
המלכתו ולא המלכת כל
שקדם לו * לפי שלא נח
הכתוב לספר מלחמות בעשא
כי אם להגיד מה תעלת לחמך
ולכן הוקרך להקדים כאן
הספור הזה * והוקרה כזה
השלים הסבות: ולחמם מתי
היתה מלחמת בעשא ועלותו
לגבעת הרמה * קשה להכין
מתוך הספורים אשר בדברי
הימים ובאן * ולפי דוד קמחי
כתב שמה שאחר הכתוב כאן
שבעשא עלה לחמך מלך
בעשא * אין פירושו בעשא
עלה למלכו כי אם בעשא עלה
שהתחיל להלחם עם מלכי
ישראל * ובלחם תלחם עם
כלם כן ירבעם ובעשא שניהם
לזה מלך בעשא ובלחם עם
לחמך * כמו שאחר ומלחמה
היתה בין לחמך ובין בעשא כל
ימיהם * ומלחמה זו בעשא
בעשא לגבעת הרמה היתה
בשנת עשרים ושלש למלכות
בעשא שהיה שנת שלשים ושלש
לתחלת מלכותו של לחמך *
שהיה שנת חמשה ועשרים למלכות לחמך,
שנה ועשרים למלכות לחמך,
כי שנת שניים של כלב בן יפונה נם כן לבעשא מכה לחותם נם כן לבעשא כי
לא שלמה לו השנה * ועשר שנים ששלשה חלקי עשרה למלכות
לחמך כמו שאחר בדברי הימים לא מנה לחותם לכלב בן יפונה,
ושתי שנים מהם היו בימי ירבעם * ושמנה שנים לא מלך כלב
על ישראל בחזקה ולא מנה לחותם לו * ושמנה השנים לחמך
בעשר שנים מלך כלב מלכות שלמה ובלחם עם לחמך * ונם
ובלב נן יפונה מלך על ישראל בשנת שתים לחמך * כלומר
בשנת שתים לחמך בעשרה למלכו
התחילו מלחמותיו * ובל התשבוחות שאחר בדברי הימים הם
לתחלת מלכותו * ורחוק לומר כי שם שאחר למלכות לחמך *
ובתשבוחות זה הספר אחר נם לחמך * ולא הם דברי * ולא
כתיב' דעתו זולת לחמך * לם לפי בעשא הכלל מהדברי' שבחם
בהלק למה שבחתו בדברי הימים * כאחרו שהיו הלא
למלחמות וחלה לחתלת המלכות * ולם לפי שבטרך לומר
בהלק עשה הכתוב מהן השנים בחמך שה שהר

דה ב' שו' יט וכל שאר הקדשים לבית ה' * וכן כתוב בלה * וקדשיו * ולי
כרוקח שהביא לבני ורבבעם הוליחו מבית השם לבדי הקדש
מהחוברות * ונזכר כאן שלמה הביא שתי חומרות
בית ה' לאחר הוליחו לבותיו משם * ויהיה שעורו ויבא לחמך
לה' שזכר למעלה את קדשי אביו וקדשי בית ה', שבלם
שם הביאם לבביו ית' לבל ביתו * והנה בלה * כתוב הערים לאחר
בנה המלך לחמך ולבני חיל לאחר הכיון, והמלחמה לאחר היה
לו עם הכושיים, והבנוחה
לאחר בלחו עליו, ולוך נעשה
השם ית' לפניו, והתפלות
לאחר התפללו עליו והחולות
לאחר נתנו לו ית' על התשוב', [ו]
והקו בנות לאחר העלו בבית
ה', לבל הדברים הללה לא
כתבם הבניח שם בספר
מלכים, כי היה כוונתו
בספורים הללה זולת שם שכוון
בהם עורך המופר בכתבו
בספר דברי הימים, כי הוא
כוון לבספר שם המעלות
והתוכחות שהיו במלכי יהודה
ועם זה תכוונותיהם הטובה
היה לא רעה, והבניח בכאן
בספר מלכים לא כוון לבספר
גדולתם ומעלתם כי אם
בהתעבותם וחטיאם ובלקתם
חו רעתם לא לבר לחבר,
ולזה זכר בענין לחמך ישרו
(ו) ובלקת לבבו, וזכר מיד לחקי
(ז) זה בשה חטא לחלקים, והוא [ז]
שבעשא מלך ישראל היה בזוחו ובהיותם במלחמה
עלה בעשא זה על יהודה
והיה בונה מבצר עיר וחגלל
ברמה, כדי שלא יוכל העם
לעלות ולבת בירושלם, והנה
לחמך לא דרש את ה' עליו
ולא התפלל אליו להשיב
דעתו וגם לא יפה להלחם
(ח) נו, לחמך לקח כל הבסף [ח]
והזהב הנותרים באוצרות בית
ה' ויתנם על מלך ארם בדי
שיעלה על ערי ישראל, בלומן
(ט) שיעלה בעשא מעליו, וכן עשה [ט]
שעלה מלך ארם ויך את עיון
ואת דן ואת לחל בית מעכה

דה ב' ו' ל שהוא לחל מים הנזכר בלה * ואת כל כנרות שהיה לחרן
בר פר' לח שהוא * ולזל הפליגו בספרו שבח פירותיו ולחמרו שהיו מקומות
דף קיח עח בלקים שהיה ושובים בלם, על כל ארץ בפתלי, לל ועל
(כח) כל ארץ בפתלי, ובספר ו' התוספת: ובעשא בששמע זה הלל
לבבות הרמה וילך לבבת בתרלה כי שם היה ביתו, ולא רלה
להלחם עוד עם לחמך, ויותן תרגם בתרלה תרעתא, כלומ'
(כט) שיצא עשוק ולוץ בל יהיו מפני מלך ארם: ובספר שלחמך הוא
בל לחבני ארץ יהודה בשעלה בעשא משם לין נקי, לל שלח
מוש' ל' ל' ל' יאשר לחם נקי (לפיהלו התתן בל שבחו, שלחיה תורה * נקי
דברי' בל ה' יהיה לביתו,) מלבת בל הרמה להניח משם העלים והלבנים
לחר הבין בעשא לבבין, ובנה משם את נבע בנימן ואת
המלפה, כי פחד לולי יהוב בעשא לבבות הרמה * והנה
בוכר פה הספור הזה, לל להודיע ענין המלחמה הוזלת, כי
לל היה זה מקומו, כי אם לספר בחה חטא לחלקים, כי
לחרי שזכר לדקתו ויוצרו זכר לעומת זה בחה היה חטאו,

על שאר המלכים, כי כלם היו לתקלת מלכותם וזכות לפניו למלכותיו, ואם לפי שתומר שעזרה שכיס לפני שקשה לתקן כימי היה מהם שומה כימי כדה ולא כמהו תלין לפי שלא נתחזק במלכותו, ודומקים לחכיס תרלה בדבריו כשתעיין בהם על פי הפסוקים. ולכן היותר מתיצב תקלי פרק שו ו"ו הוא מה שתמרו חזל בפדר עולם, שהגורה שנגזרה על מלכות בית דוד שתתקלן לא היה כי אם לשלשים ושש שנה, ושזה כדמו בתמרו בכבודת לחיה לירבעם למען ותת, לא למען את פרעה שבשלה שלמה, והנה שלמה מלך לארבעים שנה, ובשל' הרכיעית למלכו כתחזק עם בת פרעה, הנה אם כן [גי] וַיֹּתֶר כָּל־דִּבְרֵי אָסָא וְכָל־גְּבוּרָתוֹ וְכָל־ אֲשֶׁר עָשָׂה וְהֶעָרִים אֲשֶׁר בָּנָה חֲלֹא הֲמָּה כְתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה רַק לְעֵת זִקְנָתוֹ חָלָה רגליו: [די] וַיִּשְׁכַּב אָסָא עִם־אֲבֹתָיו לכ"ב י"ן ס' * הימים בשנת שלשים ושש למלכות אסא בעזרה, ולא היה אלא בשנת שש עשרה לאסא שהיו שתי מלכות שוות שהיה עתיד ליקרע ולהתחלק מלכות ישרל ויהודה, ולפי שבשלו אסא על פרס ונתן תזכרות בית ה' לבן הלך מלך פרס לא חזרה, לפי שעשה כשר זרועו ומן ה' כל לבו, ולזאת הכתה גם כן קלקל את רגליו מלך כנגד מלך, הוא שלא מלך פרס שיושיעה, כלומר לא היו לו רגלים ללכת בעזרה, היה מעצבו שלשה רגליו ונכלם, ולפי זה ילענו שמה שכתוב בדברי הימים ובשנת שלש' וגם עלה בעזרה, שלא היה מכין הכתוב התלה למלכותו, כי הנה בשנת שלש למלכו' אסא מלך בעזרה והיה המלכתו תרבעה ועשרי' שנה, ובהיות זה כן היה בלתי אפשר שבשנת שלשים וגם למלכו תהיה מלחמת בעזרה, כי הנה הוא את בשנת שבע ועשרים שנה למלכות אסא, אבל היו לותם שלשים וגם שנה מעת תלוק המלכות, לפי שהעזרה שכיס הרשובים שמלך אסא שקשה החרן מכל מלחמה כמו שנזכר בדברי הימים, ולחרי זה היה מלכות הכושיים ותשועת ה' הגדולה בה, וברחות ישרל התלחת אסא כשפרו תלין רבים מחלר הכתבים לעזרה שנה למלכו, כמו שתמר שמה ויקבון את כל יהודה וכניתן והגרים עמהם מאפרים ומנשה ומשמעון כי נפלו עליו מישרל לרוב ברחותם כי ראם עמו, ויקבלו ירושלם בחדש השלישי לשנ' חמש עשרה למלכות אסא ונו', ואחר זה עלה בעזרה לבנות הרמה, ועם היות שהיו לאסא מלחמות עם שאר החומות הנה עם ישרל לא היו לו מלחמות על שנת שלשים ושש שנה שהוא מלחמה לא היתה על שנת שלשים ושש למלכות אסא ונו', שלו התחילו המלחמות בין יהודה וישרל. הנה התבאר מזה שמלחמת בעזרה לא היתה כי אם בשנת השש עשרה שנה למלכות אסא, שהיתה שנה ושני לתלוק המלכות כדבריהם ל"ג, כן רחוי שיוכנו הפסוקים והוא דעת חמתי ומוכרח כמו שתמרתי, והותרה כוח השלשה השלישית לא שלחה לכתוב בכאן בנין הערים ולא מלחמת הכושיים ושאר המלחמות אשר עשה אסא, אמר בדרך כלל ויתר כל דברי (כג) אסא וכל גבורתו והערים אשר בנה אסא הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי יהודה, ובדברי הימים כתוב למלכי ישרל ומלכי יהודה, לפי שבכתבו עניני בשני הממלכות, אם בספר דברי הימים שהיו כותבים למלכי יהודה, ואם בספר הלחר מדברי הימים למלכי ישרל, כי כתבו גם כן בו דברי אסא למען למלאתו. ואמרו רק לעת זקנתו חלה את רגליו, נזכר כאן בקוצר, ובדברי הימים אמר שהיה חולי זה בשנת שלשים ותשע למלכותו, ושנם בחליו לא דרש את ה' כי אם ברופאים, ונם יחזור לעניין בעצת נזכר, לא שהמו שבעלות בעזה לבנות הרמה לא דרש אסא את ה' כי אם את מלך ארם ובחלב לו לדרש לפעלתו, כך בחליו לא דרש את השם כי אם ברופאים, ונם היה חלי זה חלי קשה ומוכר לעת, כי הנה הוא היה בן שמונים שנה, ומה יוכלו הרופאים בדרך טבע לעשות ביתים לאד בחולי הזה? ולכן היה מהכלות שלא דרש כיי שהיה יכול על הטבעים לרפותו בדרך נס, ודרש ברופאים לאר כפי דרכי הטבע לו יקר מהם מזור, ונאמ' שם ויקברוהו בקברותיו לא כרה לו בעי' דוד ויבכיהו במספד לאר מלא בשאר חזנים מרקחות מעשה ויזרפו לו שרפה נדולה עד למאד, לא שאסא למעלתו עשה קבר מיוחד לעמו ולא נכנם עם שאר המלכים בקבריהם, ועוד הכין בחותו קבר מקום לאר יפכב עליו שהיה מלא בשמים ומרקחות, ובאחרי מותו עשה לו כשרפת המלכים, והיו שריפת כלי תשמישיהם כדי שלא ישתמש בהם זר:

ונדב בן ירבעם ונו'. כבר כתב קודם לזה שמלך ירבעם (כה) עשרים ושתים שנה, ומהם מלכו ירבעם ולכיה בהו עשרים שנה, לפי שרבעם מלך שבע עשרה שנה ולכיה בהו שלש שנים, ולפי שירבעם לא השלים השבע עשרה שנה, כאשר אותה שנה לו ולכיה בהו, ולא השלים כלה השנה השלישית לאסא ובאשה השנה היתה לו ולבעשא, ולזה אמר (כו, כז) שאלך על ישרל שנתים, ובחשלתי ובחשלתי לכיו הרגו בעזה, בהיות כלה וכל ישרל סרים על נבתון, שהיה עיר לחת לפלשתים, ולכן זכר שהמיתו בשנת שלש לאסא וימלוך בעזה מיד בחותה שנה, ומלך בעזה עשרים ולחרע שנה ובשלמו לם כן בשנת שבע ועשרים לאסא, אבל לפי שלא כשלמה השנה ההיא לא באשה בעזה ולעשרי, ולחרי כן מלך עשרי שתים עשרה שנה, ולזה בשלמו בשנת שלשים ושבע למלכות, ובזה הדרך יותרו מפקות רבות יפלו באחין הלו השנים כשבשבו לכאן ולכאן: וספר (כט) הכתוב שבעזה הכה לת כל בית ירבעם כדבר ה' על כל חטאתיו אשר חטא ואשר החטיא לת ישרל, לפי שהיה עניבו במרד ובמעל, והי' יודע לת רבונו ומכוון למרוד בו, ומה

[ג] עַל־חַטֹּאוֹת יָרָבְעָם אֲשֶׁר חָטָא וַאֲשֶׁר
הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל בְּכַעֲסוֹ אֲשֶׁר חָכְעִים
אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל׃
[ד] וְיֶתֶר דִּבְרֵי נָדָב וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־
הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים
לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃
[ה] וַיִּמְלָךְ בַּעְשָׁא בֶּן־אֲחִיָּה עַל כָּל־יִשְׂרָאֵל
בְּתִרְצָה עֶשְׂרִים וְאַרְבַּע שָׁנָה׃
[ו] וַיַּעַשׂ חָרָע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ
יָרָבְעָם וּבְחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־
יִשְׂרָאֵל׃

ין

[ז] וַיְהִי דְבַר־יְהוָה אֶל־יֵהוּא בֶן־
חֲנָנִי עַל־בַּעְשָׁא לֵאמֹר׃ עַל אֲשֶׁר
הֲרִימֹתִךָ מִן־הֶעָפָר וָאֶתֶּנְךָ נָגִיד עַל
עַמִּי יִשְׂרָאֵל וַתֵּלֶךְ ׀ בְּדֶרֶךְ יָרָבְעָם
וַתַּחֲטֵא אֶת־עַמִּי יִשְׂרָאֵל לְהַכְעִיסֵנִי
בְּחַטֹּאתָם׃ הִנְנִי מַבְעִיר אַחֲרֵי בַעְשָׁא
וְאַחֲרֵי בֵיתוֹ וְנָתַתִּי אֶת־בֵּיתְךָ
כְּבֵית יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט׃
[ח] הַמֵּת לְבַעְשָׁא בָּעִיר יֹאכְלוּ הַכְּלָבִים
וְהַמֵּת לוֹ בַּשָּׂדֶה יֹאכְלוּ עוֹף הַשָּׁמָיִם׃
[ט] וְיֶתֶר דִּבְרֵי בַעְשָׁא וַאֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ
הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי
הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃
[י] וַיִּשְׁכַּב בַּעְשָׁא עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֶר
בְּתִרְצָה וַיִּמְלֹךְ אֵלָה בְנוֹ תַּחְתָּיו׃
[יא] וַיְהִי בְּבֹא מָלְכוֹ כְּשִׁבְתּוֹ עַל־כִּסְאוֹ הִכָּה
כָּל־בֵּית בַּעְשָׁא לֹא הִשְׁאִיר לוֹ מַשְׁתִּין
בְּקִר וְגֹאֲלָיו וְרֵעֵהוּ׃
[יב] וַיַּשְׁמֵד זִמְרִי אֵת כָּל־בֵּית בַּעְשָׁא
כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר אֶל־בַּעְשָׁא
בְּיַד יֵהוּא הַנָּבִיא׃
[יג] עַל כָּל־חַטֹּאוֹת בַּעְשָׁא וְחַטֹּאוֹת אֵלָה
בְנוֹ אֲשֶׁר חָטְאוּ וַאֲשֶׁר הֶחֱטִיאוּ אֶת־
יִשְׂרָאֵל לְכַעֵס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
בְּהַבְלֵיהֶם׃
[יד] וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֵלָה וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־
הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים
לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃
[טו] בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וָשֵׁשׁ שָׁנָה לְאָסָא מֶלֶךְ
יְהוּדָה מָלַךְ אֵלָה בֶן־בַּעְשָׁא עַל־יִשְׂרָאֵל
בְּתִרְצָה שְׁנָתָיִם׃ וַיִּקְשֹׁר עָלָיו עַבְדּוֹ
זִמְרִי שַׂר מַחֲצִית הָרָכֶב וְהוּא בְּתִרְצָה
שֹׁתֶה שִׁכּוֹר בֵּית אַרְצָא אֲשֶׁר עַל־
הַבַּיִת בְּתִרְצָה׃

(ג) ואחרי שכתוב עוד בבעבוע לשון הכעיס את ה' אלקי ישראל:
(כב) והנה בספר הכתוב בכאן ומלחמה היתה בין רחבעם ובין בעשא מלך ישראל כל ימיהם, בהיות שכבר כזכר זה למעלה, לפי שזה נכתב בספור לשון ומלחמה היתה בין רחבעם ובין ירבעם *. ואפשר לומר עוד בזה שלשון היה ירא את השם, ולשון עובד לה' עובד בעצת היצה"ר ולפי זולתו, לשון הראוי לשון הכתוב את כל זרע ירבעם לומר, לפי שלא רצה לכרות עמו ברית שלום והיה לו מלחמה עמו כל ימיו, לפי שהברית בין ירבעם היו שכבר נכרת בעצת מלך ומלך כשנתן שלם למלכו לשלח ומלך לרבעה ועשרים שבה ותיכף עשה הרע בעיני ה' והלך בדרך ירבעם ובחטאתו לשון החטיא את ישראל, ומפני זה היה ראוי לשון לשלח ונלחם
תלי' קלין לפ' בו, כמלחמה המשורר * הלך מזבחיך ה' לשון ובתקומימיך שלשון, ולפי זה הפירוש יהיה לומר ומלחמה היתה בין רחבעם ובין בעשא הקדמה לשבועים לשון לתרץ, כלומר בזה נתן הכתוב במלחמותיו, והוסיף בזה השלמה הרביעית:
(ד) ומפני הכתוב שיהיה בין הנביא לבעשא, שכמו שהוא ראוי לשון דרכי ירבע', ומשך לתרץ בחטאתיו, ככה יעבה ככל
(ה) לשון בעבוע ירבעם, וזהו הנביא מבעיר לתרץ בעצת רוכלי לומר שיבער לה בו ובביתו
(ו) וכבל עדתו: ולמעלה לומר לתרץ זה וגם כיל יהוא בן חנני הנביא ה', והיה היה עמהם הבעולה הקודמת, היה זה לו ראוי מפני שבעבועה הקודמת לה זכר בעצת כי שם שבי עבעו בעבור שהחטיאו את ישראל לה על עצת עצמו, שכאשר מלך ומלך בדרכי ירבעם ותקנה את עמי ישראל להכעיסני בחטאתם הנכי מבעיר ונו', ולה זכר בלשון עובד הכר מחטאתיו בעצמו, לכן הוכיח לומר וגם יהוא היה לה' יהוה, לה וגם כן בלשון יהוא ה' וכבולה הנזכרת שבלה יהוא בן חנני הנביא על בעצת ועל ביתו, היה דבר ה' על כל הרעה לתרץ הוא בעצמו עשה, ולומר להכעיסני במעשה ידיו, כי
ר
(ל) וזהו לומר עוד בבעבוע לתרץ הכעיס את ה' אלקי ישראל:
(לב) והנה בספר הכתוב בכאן ומלחמה היתה בין רחבעם ובין בעשא מלך ישראל כל ימיהם, בהיות שכבר כזכר זה למעלה, לפי שזה נכתב בספור בעצת * ואפשר לומר עוד בזה שלשון היה ירא את השם, ולשון עובד לה' עובד בעצת היצה"ר ולפי זולתו, לשון הראוי לשון הכתוב את כל זרע ירבעם לומר, לפי שלא רצה לכרות עמו ברית שלום והיה לו מלחמה עמו כל ימיו, לפי שהברית בין ירבעם היו שכבר נכרת בעצת מלך ומלך כשנתן שלם למלכו לשלח ומלך לרבעה ועשרים שבה ותיכף עשה הרע בעיני ה' והלך בדרך ירבעם ובחטאתו לשון החטיא את ישראל, ומפני זה היה ראוי לשון לשלח ונלחם
תלי' קלין לפ' בו, כמלחמה המשורר * הלך מזבחיך ה' לשון ובתקומימיך שלשון, ולפי זה הפירוש יהיה לומר ומלחמה היתה בין רחבעם ובין בעשא הקדמה לשבועים לשון לתרץ, כלומר בזה נתן הכתוב במלחמותיו, והוסיף בזה השלמה הרביעית:
(ד) ומפני הכתוב שיהיה בין הנביא לבעשא, שכמו שהוא ראוי לשון דרכי ירבע', ומשך לתרץ בחטאתיו, ככה יעבה ככל
(ה) לשון בעבוע ירבעם, וזהו הנביא מבעיר לתרץ בעצת רוכלי לומר שיבער לה בו ובביתו
(ו) וכבל עדתו: ולמעלה לומר לתרץ זה וגם כיל יהוא בן חנני הנביא ה', והיה היה עמהם הבעולה הקודמת, היה זה לו ראוי מפני שבעבועה הקודמת לה זכר בעצת כי שם שבי עבעו בעבור שהחטיאו את ישראל לה על עצת עצמו, שכאשר מלך ומלך בדרכי ירבעם ותקנה את עמי ישראל להכעיסני בחטאתם הנכי מבעיר ונו', ולה זכר בלשון עובד הכר מחטאתיו בעצמו, לכן הוכיח לומר וגם יהוא היה לה' יהוה, לה וגם כן בלשון יהוא ה' וכבולה הנזכרת שבלה יהוא בן חנני הנביא על בעצת ועל ביתו, היה דבר ה' על כל הרעה לתרץ הוא בעצמו עשה, ולומר להכעיסני במעשה ידיו, כי זהו מה שחטא בעצמו לה מה שהחטיא את ישראל, ועל זה נאמר בל

(ט) ונתיצב שמה • ושקר עליו זמרי עבדו אך מתלית הרכב, כי היו שני שרים על רכבי המלך, והיה זמרי אחד מהם, וקם על המלך מחוץ ויהרגהו, והיה זה מהם כנגד מלך, כי כעצם הרע כלה כן יכרעם כעת היותו עם ישראל לריק על נפתון כתרן פלשתים, ועתה כהיות מלך עם ישראל מוכי' על נפתון לשר למלחמתי, גם כן הרגו זמרי עבדו • והכה היה סבת הריגתו מלבד הנזכר הכללית, לפי שזמרי רצה את מלך שומרון מחמת שכור משתה, ולכן בזהו כלבו ורצה שלא היה

(י) כלה לשלשת והרגו: והכה למה שמלך בשנת עשרים ושב ושמיתהו זמרי בשנת עשרים ושבע, ואם היה זה כן לא היה מולך שנתים כי אם שנה אחת, לכל היו שנים מקוטעות

(יא) כמו שאמרתי: והכה זמרי עצה לבית בעצע כאשר הוא עצה לבית יבעצ והוסיף על הרע, כי הכה בעצע המית והרג כל בית יבעצ, לבלי לת הרג גואלים ולת רעיו ותוכניו, למען זמרי הכה את כל בני וגואלי ותוכניו גם כן, וזהו למען

(יב) ודעהו • והיה לותו השמד לפי שאמר זמרי לבית בעצע בלותו המושלן עליהו שזכר כי ביד הכניח יהוה על כל

(יג) קטנת בעצע ובעצת הלה בני שהרגיע לעשות כלבו • וכפר הכתוב שרגו הלזן תחת עבד כי ימלוך ועל קצר

(יד) זמרי בלדוניו, והמליכו לעמרי שהיה שר הצבא, וימלה שהיה המלכתו על תכלי שיקוים בקשות המלך

(טו) הלה מיד זמרי עבדו, כי הכה עמרי מיד כשמלך הלך על תרצה להרוג את זמרי ולכד יום העיר, וזמרי כראותו כי כח יומו בא לו על לרמון המלך ויברוח לותו בלח עמד כשם מלך בשומון, ויתם שם

(טז) כי שם שבעה יומים: ולמה על הצבא לצר בעת ועוד, לפי שלולי שמלך כי שם בקיומו שר הרכב, שהיה קושר את ישראל לותם

(כה) שהיו יתר ידו • וספר הכתוב שבמות זמרי בלבד עם ישראל והיו שניים למלוך

(ט) וַיָּבֹא זִמְרִי וַיַּכֵּהוּ וַיְמִיתֵהוּ בְּשְׁנַת עֶשְׂרִים וָשֶׁבַע לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ תַּחְתָּיו: (י) וַיְהִי בְמָלְכוֹ בְּשִׁבְתּוֹ עַל־כִּסְאוֹ הִכָּה אֶת־כָּל־בֵּית בַּעְשָׁא לֹא־הִשְׁאִיר לוֹ מַשְׁתִּין בְּקִיר וְגֹאֲלָיו וְרֵעֵהוּ: (יא) וַיְשַׁמֵּד זִמְרִי אֶת־כָּל־בֵּית בַּעְשָׁא כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר אֶל־בַּעְשָׁא בְיַד יֵהוּא הַנָּבִיא: (יב) אֶל כָּל־חַטֹּאת בַּעְשָׁא וְחַטֹּאות אֵלָה בְּנוֹ אֲשֶׁר חָטְאוּ וַאֲשֶׁר הֶחֱטִיאוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל לְהַכְעִיס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בְּהַבְלֵיהֶם: (יג) וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֵלָה וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה חֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־כֶּפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: (יד) בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וָשֶׁבַע שָׁנָה לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ זִמְרִי שִׁבְעַת יָמִים בְּתִרְצָה וְהָעָם חֹנִים עַל־גִּבְּתוֹן אֲשֶׁר לַפְּלִשְׁתִּים: (טו) וַיִּשְׁמַע הָעָם הַחֹנִים לֵאמֹר קָשַׁר זִמְרִי וְגַם הִכָּה אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיַּמְלִכוּ כָל־יִשְׂרָאֵל אֶת־עָמְרִי שַׂר־צָבָא עַל־יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם חַזְּוא בַּמַּחֲנֶה: (טז) וַיַּעֲלוּ עָמְרִי וְכָל־יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ מִגִּבְּתוֹן וַיָּצֻרוּ עַל־תִּרְצָה: (יז) וַיְהִי כִּרְאוֹת זִמְרִי כִּי־נִלְכְּדָה הָעִיר וַיָּבֹא אֶל־אַרְמוֹן בֵּית־הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׂרֹף עָלָיו אֶת־בֵּית־הַמֶּלֶךְ בָּאֵשׁ וַיָּמֹת: (יח) עַל־חַטֹּאתָיו אֲשֶׁר חָטָא לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לָלֶכֶת בְּדֶרֶךְ יָרָבְעָם וּבְחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה לְהַחֲטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל: (יט) וְיֶתֶר דִּבְרֵי זִמְרִי וְקִשְׁרוֹ אֲשֶׁר קָשָׁר הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: (כ) וְיֶתֶר דִּבְרֵי עָמְרִי אֲשֶׁר עָשָׂה וְקִשְׁרוֹ אֲשֶׁר קָשָׁר הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: (כא) אָז יֵחָלֵק הָעָם יִשְׂרָאֵל לַחֵצִי הָעָם הָיָה אַחֲרֵי תִבְנִי בֶן־גִּינַת לְהַמְלִיכוֹ וְהַחֲצִי אַחֲרֵי עָמְרִי: (כב) וַיֶּחֱזַק הָעָם אֲשֶׁר אַחֲרֵי עָמְרִי אֶת־הָעָם אֲשֶׁר אַחֲרֵי תִבְנִי בֶן־גִּינַת וַיָּמָת תִּבְנִי וַיִּמְלֹךְ עָמְרִי: (כג) בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וְאַחַת לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ עָמְרִי עַל־יִשְׂרָאֵל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּתִרְצָה שָׁנָה: (כד) מָלַךְ שֵׁשׁ־שָׁנִים וַיִּקֶן אֶת־הָהָר שֹׁמְרוֹן מֵאֵת שֶׁמֶר בְּכִכְּרַיִם כֶּסֶף וַיִּבֶן

תבני בן גינת ומקציתם למלוך עמרי, ובלותם הימי' את תבני מחיתת עלמו, או שהרג כהבני בעל כדר עולם, ואו מלך עמרי בלח פרק י"ו מקלוקת: ואמכם לחמרו בשנת (כג) שלשים ואחד לאסא מלך יהודה מלך עמרי על ישראל שתים עשרה שנה ונומ', ירלה זר מלך, שהרי בשנת עשרים ושנע מלך זמרי ושנעה ימים בלבד מלך ואקדין מלך עמרי, ולוך יתמ' לם כן שמלך בשנת שלשים ואחד? ועוד יתמר שתחלת בן עמרי מלך בשנת שלשים ושמנה לאסא ושם היה שעמרי קבין מלך בשנת שלשי, ואחת ומלך שתים עשרה שנה, יתקייב שימלוך לחתר בשנת לרבעים ושלש לאסא לת בשנת שלשים ושמנה, אבל תוכן הדברים כך הוא, שנה בתחלת שבעה ועשרים לאסא מלך זמרי ושהרג מיד, ומשם על סוף שלשים ואחד שנה היה המלוקת בין תבני ועמרי, ובשנת שלשים ואחד בסופו מת תבני, ואז מלך עמרי על כל השבטים כי כתקנמ' לקוין כלם, ומשם עד שנת שלשים ושמונה מלך על כל ישראל לבדו כי אז מת ומלך לחתר בנו, ולפי שתבני מת כמנו השנים כלם לעמרי, הנה שם בן מת זמרי בשנת עשרים ושבע שנה ברלשיתו, ומשם עד שלשים ושמונה שנה בסופו מלך עמרי שתים עשר שנה, כי בתחילת המחצי מרלשית שנת עשרים ושבע על סוף שלשי' ושמונה, שם לת שתלשה השנים תמים היה בשלוקת עם תבני ושנים היה בשלמות על כל השבטים ובשלום, והם השנים שנים שזכר שמלך בתרלה: וזכר הכתוב שעמרי קנה מיד (כד) לדם לחד בקרלן על שמו שומרון, לחד שקרלו על שמו שומרון, ובלותו הר בנה לת שומרון שהיה עיר ושם בישראל. וקכמיכו זכרון לברכה שבתו לת עמרי על זה, לתמר בפרק מלך, לתר כי יוחנן מבהדרין מפני מה זכה עמרי למלכו? דף קג עב מפני שהוסיף כרך על ארן ישרלל, ולתמרו שלבן הושיבו לו שלשה מלכים על כסלו, לפי שהוסיף כרך גדולה בישרלל. וכך היה בדעתו כשם שירושלם גדולה למלכי יהודה

אֶת־הָהָר וַיִּקְרָא אֶת־שֵׁם הָעִיר אֲשֶׁר בָּנָה
[כח] עַל־שֵׁם־שֶׁמֶר אֲדֹנֵי הָהָר שֹׁמְרוֹן׃ וַיַּעֲשֶׂה
עָמְרִי חָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיַּרַע מִכֹּל אֲשֶׁר
[כט] לְפָנָיו׃ וַיֵּלֶךְ בְּכָל־דֶּרֶךְ יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט
וּבְחַטֹּאתָיו אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל
לְהַכְעִיס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
[ל] בְּהַבְלֵיהֶם׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי עָמְרִי אֲשֶׁר עָשָׂה
וּגְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים
עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃
[לא] וַיִּשְׁכַּב עָמְרִי עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּשֹׁמְרוֹן
[לב] וַיִּמְלֹךְ אַחְאָב בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ וְאַחְאָב בֶּן־
עָמְרִי מָלַךְ עַל־יִשְׂרָאֵל בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים
וּשְׁמֹנָה שָׁנָה לְאָסָא מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ
אַחְאָב בֶּן־עָמְרִי עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן
[לג] עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה׃ וַיַּעַשׂ אַחְאָב בֶּן־
עָמְרִי הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה מִכֹּל אֲשֶׁר לְפָנָיו׃
[לד] וַיְהִי הֲנִבְנֹתוֹ לֶכְתִּי בְּחַטֹּאות יָרָבְעָם
בֶּן־נְבָט וַיִּקַּח אֶת־אִיזֶבֶל־בַּת־
אֶתְבַּעַל מֶלֶךְ צִידֹנִים וַיֵּלֶךְ וַיַּעֲבֹד אֶת־
[לה] הַבַּעַל וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ׃ וַיָּקֶם מִזְבֵּחַ לַבַּעַל
בֵּית הַבַּעַל אֲשֶׁר בָּנָה בְּשֹׁמְרוֹן׃
[לו] וַיַּעַשׂ אַחְאָב אֶת־הָאֲשֵׁרָה וַיּוֹסֶף אַחְאָב
לַעֲשׂוֹת לְהַכְעִיס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
מִכֹּל מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנָיו׃
[לז] בִּימָיו בָּנָה חִיאֵל בֵּית הָאֱלִי אֶת־יְרִיחֹה
בַּאֲבִירָם בְּכֹרוֹ יְסָדָהּ וּבְשְׁגוּב צְעִירוֹ
הֲצִיבָ דְלָתֶיהָ כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר
בְּיַד יְהוֹשֻׁעַ בִּן־נוּן׃

יהודה כך יהיה שמרון למלכי
(כט) ישראל וכו׳ : וספר הכתוב
שחטאי עמרי מלך לחטאת
כאן , ושהוא הרשיע לעשות
מלכיו ומכל אשר היו לפניו ,
(לא) ויהי הנקל לכתו בחטאת
ירבעם , לפי שעשה לחטאת
הכריס לחטיס רעים שלא
עשאם ירבעם ולא עמרי
אביו , וכמו שאמרו בפרק
שם נלקח , קלות שעשה לחטאת
כחמורות שעשה ירבעם ,
ומפני מה תלה הכתוב
בירבעם ? מפני שהתחיל
בקלקלה , ושמזרתו כזה לחטאו
לזובח שהיא כת מלך הכושי ,
ומפני זה השתחוה לבעל
(לב) בחטאו : ואחרי כן עשה
מובח לחטאו בעל בבית שבכה
(לג) בשמרון * ועוד עשה אשרה ,
ולא הניח עבודה זרה שלא
עבדה , וחכמינו זכרונם
שם לברכה אמרו בפרק שלשה ,
מפני מה נתעה אחאב ? שהלך
ללמות שמרון לחטאה כפר
בלקלי ישראל וכו׳ , לפיכך
לא היה לו חלק בחלקי
(לד) ישראל : והגיד הכתוב שהיה
רשעת אחאב ועוונותיו כל כך
שבימיו בנה חיאל בית הלזי
את יריחה , וכתלמת מה
יהושע ו׳ כו׳ שקלל יהושע על בניהו * ,
כי כאשר יסדה את לכיורה
בכורו , וכאשר הניח לדלתיה
את בנו הצעיר והתפללה
אתו כאשמא , כלומר שכתקני
כבר הפסד לשר כבר כיל
יהושע בן נון על בנין יריחה
בכורו יסדנה ובצעירו יפנוך
דלתיה * , ובקרקע בית הלזי ,
לפי שהיה מכיתקל , כמו

הפרשה השמינית תפסר מה שיעד לליהו הנביא מעלירת הגשמים , ומה שקרהו עליו בהיותו מתקבא בנחל כרית
וחזר כן בכרפת בבית האשה הלמנית , והכניון לשר עשה עם בניתי הבעל בהר הכרמל ,
ולשך כרת לשר כך מירלת לישבל לשת לחאב על הר הלמנים מורכה והמרלה לשר רלה שם , ולשך משה לליהו תתקיו לבניתי .
תפלת הספרשה ויאמר ליהו הבניתי הנביא ונו׳ , עד וכן הדד מלך ארם קבץ ונו׳ . והנה שלשתי בספרשה
הזאת שש השאלות :

השאלה הראשונה מה רלה ליליהו בשר הכרמל לעשות
בניין התלהות בהזרלת האש מן
השמים על המזבחות בהיות ההקריבה בבמות אשר לא כתב ?
והיה יותר רחוי שיעשה הבניתה והניניון ההוא בשלר הבמים
והבטלות אשר היה לפחדי לעשות מבלי ענן ובזק , כמו
שעשה משה בניתן בבותתו ובניתתה בבם המשה והשתחות
שמות ז׳ וח׳ המים לדם ושלר בבי מלריס * , וכמו שעשה יהושיע בלותתו
יהושע ו׳ ולא חלר אשר בתן לחתו * ולחזקיהו , ולמה בחר ליליהו לעשות
הבניתה בהר הזה בהיותו דבר לסור מן התורה
בהקריבה בבמות ?

השאלה השנית מה רלו בניתי הבעל להקבם
בבניתה ההיא ? והלא הם היו
יודעים שלא היה יכולת בבעל להוריד לזה מן השמים ,

בית חלמי * : ויוכתן תרגם שמו׳ ק׳ יו׳ ק׳
בית הלזי בית מוסי , וכן
הוא בדברי הכמינו זכרונם
לברכה , שעל שעבר על שם דף ק׳ נ
הלזה לשר לשר יהושע לשרוף
הלזה ונומר בקרן חלי . ועם
היות יריחה למלך יהודה
מבחלת בנימין , הנה בספר זה
בנין להעיד על רשעת אחאב
וקוזי לבבו , שאף על פי
שמעט דבר מתמיה כזה ,
שהיה מורה כי יש אלקים
שופטים בארץ ולא יתויק ביל
מרלים , לא התעורר ולא את
לבו גם לזה ליראת את ה׳ ,
אבל שקד על תעלתיו והוסיף
עליהם רק רע בכל היום , ועל
בלומרו * לשבילך ולורך בדרך תליס לב׳ ת׳
זו תלך , ונם בן יחשת זה
מפלת הבניון , והוא לשרו
לישראה עליך עיבי , ופירוש דרך
ההשבל ולשר שהוא * לל שם ע׳
תהיו בבים בספרד לון בבין
בשתג ורבן ונומר , רל שלא
יהיה הבעל שבל בבעלי חיים
הבלתי מדברים שלין להם
תבונה וילטרבו למתג ורבן ,
בי הנה המלה הזאת בל קרוב
לליך , רולה לומר לא יתקרב
לליך שהיא מדת הבהמיית .
ושאוכל הנפיון הוא * שרבים שם ׳
מבחוכים לרשע , ואם יעבור
קלות הבניל יבא בשואה
פתלו , לשבם הבוטח בי׳
חסד יסובבבהו , וכזה ישמחו
ויעלזו הלדיקים , לפי שיזבו
למחבתם הטובה ולא תבואם
הרעה , והוא לשרו * שאתו בי׳ שם לא
וגילו לדיקים והרביבו בל
ישרי לב :

כאשר בא זמן הקיום והיה לבעל לא היו מתפללים בשם
ית' שיקים דבריהם, כי בידוע היה שלא יהוה מדבריו ולא
לים על נביאו * ולמה בכה המזבח מיד לכשיבא מספר שבעי
בני יעקב? ומה ענין למרו לאשר היה דבר ה' אלינו לאמר ישרל
יהיה שמך? ואיך יוכח הענין ההוא לאותו ספור?

השאלה הרביעית במרקת אליהו בהר כורמל, מה
היה המורך בהוסף מרק' מהקיית
הרוח והרעש והאבוד? כי הנה לענין קבלתו לשם ית' לא
היה מתיחס לומר מרקה ולא להכעיסהו מיראתו, ומה שבקש
ה' דוד קשקי שהיה זה לגמול לו המעשה הטוב שעשה בהר
הכרמל הוא ברור מלמות, שלא היה מבקש גמול אליהו כי
אם שלא תמיתהו איזבל ושיבקום השם בקשתו * ויקשה גם כן
שאלתו את לומר מה לך פה אליהו שני פעמים, בהיותו יתברך
יודע לודך בודאי? ולפי היה שהשיבו עליו למה זה בא לשאלו
על זה? ויקשה גם כן מאמר אליהו אתי פעמים קנא קנאתי
והיה די בקנאה אחת:

השאלה החמשית לפי היה שהשיבהו התורה התשקית
דברי' לג' י' * שלח קם בניה עוד בישרל כמשה,
אם וזה לפי שמעלת הנבואה, כמו שאמר * יצר ידעו ה' פנים
אל פנים, ולפי שמעלת הנפים יצר עשה כמו שאמר לכל
החותות והמופתים וגו', שיעיד שלא עשה בניה לקר כמותם,
לזה מלאנו באליהו שעשה דוגמת הנפים יצר עשה משה ויותר
מהמה נפים לחריב שהוא לא עשה? לפי משה עשה קריעת
ים סוף, הנה אליהו קרא את הירדן וכן קרעו אליהו לחרי
במדב' י"ו לט כן בחלת אליהו * לפי משה אמר * לפי כמות כל החלם
יחותון חלה וגו', הנה אליהו גם כן אמר לפי היה חלקים
לכי תרד לפי מן השמים ותחבל לזוך ולת תחזיך * לפי על
ויקרא ט' כד ידי משה ירד ליום המלוחים לפי על המזבח * הנה אליהו גם
כן הוריד באש הכרמל לפי חלקים על המזבח * לפי משה עמד
שמות לד כח בהר ארבעים יום ולחם לא אכל * הנה גם אליהו כתוב
וילך בכח האכילה ההיא ארבעים יום וארבעים לילה * לפי

משה עמד בתפלת הסליחה וישבע ה' על פניו ורפא לת הסבוד
החלקי * הנה אליהו גם כן יצא במערה שהיה עמה בקרת
הסור לפני משה, כמו שתי והנה ה' עובר בלשון
ויעבור ה' על פניו, ורפא הכבוד ולא פניו כחדרתו, דומה
למה שבחתר במשה ויסתר משה פניו כי ירא מהביט ל האלקי'.
הנה מכל הפלדים החלה ומדברים לפרים דומים לליהם ברפא
שמשי משה ובפלחותיו לא כתעלו על נפי לליהו, כל שבן
שמלאנו באליהו שעשה נפים חפרים שלא עשתה משה, לפ
בתשיית בן הפרפית, ולפ בעלותו בסערה השמימה שהוא נם
לאלקי מהעדר החיי' והכלקיות בגוף וכפ כמו שבא בו הקבלה
החתית, וכבר העירו עוד בספיקתו רבה על הדמיון שהיו
בין משה ואליהו וכמו שזכור, ורחוי שבתיר הספק המתילד
מזה בפק לדוכנו משה עליו השלום:

השאלה הששית במה שמה ית' לל לליהו שילך
למשח וימשח אם לת חזחל למלך
על ארם ולת יהוא למלך על ישרלל ולת לליהע לנביא
ואמר והיה המולט מחרב חזחל ימית יהוא והמולט מחרב
יהוא ימית לליהע, ולפי זה היה ראוי שלליהו ימשח לשתם,
ושימלוך חזחל קודם יהוא ויהוא קודם לליהע, והדבר היה
בהפך כמו שיורה עליו הספור לחר זה, כי הנה לליהו לא
משח לת חזחל ולא לת יהוא ולא מינהו שום על משיחם,
ויהוא היה קודם לחזחל כי כימי יהוא הרע חזחל לישרלל,
ולך נתקיים שם כן והיה המולט מחרב חזחל ימית יהוא?
ולליהע היה קודם לל יהוא ולך נתקיים שם כן והמולט
מחרב יהוא ימית לליהע? לפ כי לליהע לא המית לנשים
כל כך כי שם הנערים לשר קלבו בו, ולך נאמר שהיה
זה שהמולט מחרב חזחל ויהוא? והמפרשים לחרו שלפי
שלליהע משח לותם והיה תלמיד לליהו לכה הכתוב לליו
משיחת, לו יותכו לזו לפי שהם שבקש לליהו היה סבת משיחת,
והקשיתי לשר כתבו כי שם כפי גודל הנקמה, חזחל
רלוזב ולקריו יהוא ולקריו לליהע, והבריח בזה לזן לה' שקר *

והנני מפרש הכתובים בחופן יותרו הספקות כלם:

יד טו

(ל) **ויאמר** לליהו התשבי וגו' * [ל] וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי מִתֹּשְׁבֵי גִלְעָד
קשור הפרש הקולמת אֶל־אַחְאָב חַי־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
עם ספור הפרשה הקולמת אֲשֶׁר־עָמַדְתִּי לְפָנָיו אִם־יִהְיֶה הַשָּׁנִים
מבואר, כי לליהו בקשתו הָאֵלֶּה טַל וּמָטָר כִּי אִם־לְפִי דְבָרִי:
ליי' שלקים שהיו בני ישרלל
עובדים ע"ז גזר עליהם עונר
הנשמים, לפי שהתורה הזהרה

דב-י' יא י"ז * ושרתם ועבדתם לקים ותריתם והשתחויתם להם וחרה לף
ה' בכם ועצר לת השמים ולל יהיה מטר, ועשה זה לרלות
לם מתוך הפרה ישובו בתשובה ויפקדו לל ה' ולל עובו * ולמה
שלליהו היה מדבר עם לחלב והיה מתרה בו שיעיד לל לבו
עניו קיבל בית הלקי שעבר על דברי השם ית' וקוייהו בו
הקללות לשר לחר יהוצע, והיה לליהו לומר ללחלב ירלו לת
ה' פן יקרה לפו עליך בלשר עשה על קיבל בית הלקי, ולפי
שלחלב היה בוזה דבריו ולומ' ידו של הקבה לל נטעה בו מקרה
הוא היה לו לקיבל, והיה מביל רלוה מהיות כל ישרלל עובדי
ע"ז ולל היה עבירת נשמים כמו שיעדה התורה, מפני זה
היה לליהו לל לחלב ולמר לו חי ה' לשר עמדתי לפניו לם
ירושלמי יהיה השנים הללה על ומטר כי לם לפי דברי * לקוי שבשער
סנהדרין מתו בני קיבל בית הלקי הלבו לחלב ולליהו לבקשו, ולמר
פ' כח עב לו לליהו שבעון שבבה יריקה מתו בניו כדבר ה', ולחלב
ובבלי שם הסיבו מי גדול משה או יהוצע? למר לו לליהו משה שהיה
דף קיג ע"ב רבו של יהוצע, למר לו לחלב דברי הרב לל נתקיימו ודברי
התלמיד נתקיימו? והלל למר משה ועבדתם לקים לחריס
ועצר לת השמים, והלל כל ישרלל עובדי ע"ז לם ולין השמים
כעצרים? קפן לליהו ובשבע חי ה' לם יהיה השנים הללה
על ומטר כי לם לפי דברי * הנה העירו על קשור

את לקוי בית לכון העוכים ממנו, ויעדו על העוכה הנפלא שיגיעהו כמו שנזכר שם, ומי הוא זה ולשיהו שהיה הכתוב כידו ואכתוב על ספר יכול מדרך פשוטו שהיה כתוב זה הדבר לפעתו ונלמו לקליהו לל יהורם כדרך פלל כשאר מופתיו. ולפי שאכזהו זה החורך הנפלא מהקיים לפניהם ולאליהו גם כן, ומלכזו בשניהם בשיחת רוח ה' לאותם והקבלה על הדבר ככוד שמו ויתר הדברים, לחרו שאליהו הוא פנחס, ושלוה לח נלה הכתוב הדבר מהשפעתו וכית לכון כי שם היותו מתוכני נלעד, לפי שנתיצב שמה כימי פנחס. והנה לחרו מי ה' לאלקי ישרל, הוא דרך שבועה, כלומר לולי תשבת לחזקה שיי שהיה כימים הרלשונים לאלקי ישרל ומשניך כהם את ובוטל מן העולם, לל כלתי משניך בשפלים ומפתיר פניס מהם, לינו כן, כי הוא מי וקיים ומשניך תמיד לף בעת רשעת, כדי להעניסס. ולחר לפר עחלתי לפניו, לל לפר כיצד מלפניו וקבל ממנו את רוח נבואה והוא על דרך מלחר ירחיב לה * כי מי עמך בפוד ה' וגו'. וקול לחרו במדבר שמות' פרש' ל' וכי לפני שכיפה הוא עומד? ללא כל זמן שהוא עומד לפני לחיים השלוני כאלו עומד לפני השכינה. והתכונן שליהו לח נסתפק עם עלירת הגשמים בלבד כי לם גם כן בעלירת הטל, לפי שהטל לח יפסר לפיהו בזמן היוכש, ולפה למנוע מהם כל הלחות כירושלמי בין רב למעט, וקול לחת דברות פ"ה ע"ג ולחלה מטר על פני הלדמה ולח זכר הטל, לחרו על המטר בשתע לו ועל הטל לח בשתע לו, ולדעת הכתן על הטל ועל המטר בשתע לו. וכפי הפשט כן יהיה מין הכתובים, עם היות שכתוב בקר ה' לת עמו זכר לת המטר שהיה העקר ולח זכר הטל להיותו כמשך לחריו. ולחכם לחר שליהו כי לם לפי דברו, ומיכיו שלח כח המטר לפי דברו, כי הלל ית' לחר לו תתלה לך מרלה לל לחלוק ולתלה מטר, להעיר שלח יבוש המטר כדרך טבע כלשר היה כח על הנה לחבל יבא כלשר יתבטל לליהו עליו, וכן היה שהיי מיהו שיבוש לל לחלוק, לפי שהוא היה רולה לתת מטר בלרן, ובלילו מיהו שילמה לחלוק בחופן שילמה פניו על הנשם, והוא יתבטל עליו ויבוש להתקיים מלחרו לחלר שבח המטר על פי דברו ותפלתו כמו שלחכר. והנה לליהו לח קרב הזמן ולח הגיע העת לחבל לחר הנשים השלה, כדי לרלות לם יבושו בתשובה ובלותו שבח שיבושו יבוש המטר, ולפי שליהו עשה זה כלי מוי לאלי ובלי רשות כי לם מרלונו ובשירתו לקנלו לת קנלת ה', ולכן כלהו (ג) הדבור לך מזה וקניית קדמה וגו', לל לחרי שעשיתיה רלוי שתעתל לקייסו, ויהיה זה בשתקבל במקום בשתר שלח ימלחוך לכני לחלה, ולכן שלחו רלשוב לסוף העובים לל היה יכול לליהו לעבור לפניו ויעב שם שבה (ו) תמיהה על שיבב הכתוב: ולפי שלח ידע לדם מהנו דבר היה מלוה העובדים לאלוה רוב ה' לשתים עשר יום, והם עופות טמלים שהורים שהם הם ית' בלבם שיביאו לאותו מקום לאה ובאר שתי פעמים בכל יום. ולין לשאול מלין היה יודע לליהו שהיה הבאר המוא כאר, כי לחרי שמהנו הלל ית' שיאכלו הם שיביאו לו לאותם העובדים לל היה לליו בוה קשה, ולפי שעה יתכן לעבור על מלות התורה בשלמלעות הכנוך', עם שבאר היה לפשר שבשב הפם יתברך להלכילו על ידי העובדים דבר טהור ובשר. וקול לחרו בפרק הכל שוחטין, שהלקנו חולין פלא על לחקה היו מביאין לו. לף ה' עלה ובתמונתו לחרו שהלקנו על פר' מפעי יהושפט היו מביאים לו. וים מהם זל שלחרו שהיו העובדים לבשים פוחרים בקריאים בשם עובדים, שהם היו יודעים עכין לליהו ומעמדו ובותכין לו מזון בכל יום, והוא על דרך * עוזרי מערכך: ולחרי יקוקל לו כו שלח היה יכול לליהו לבשת בלחו להעדר המים, בלחו (ט) דבור שני שילך לרפתה לבר לבילון וישב שם שהנה זימן שם לבר שלמכה לבלבלו, ולין פירוש שהוא הבם יתברך לבשה השלמכה שתבלבל לת לליהו, ונם לל היה לה ממה יבלבלנו, כי הוא בנם כל הקמת ונפעת הזמן בלבל לותה ולת בנה, לבל עניני שהקדוש ברוך הוא זמן שהה בשה שלמכה שלל יהיה לה בעל ולל שפוע לבר כי לם ילד לחד, והיל תפתיהו בניתה ועל ידה תהיה מוונו ובלבלתו וכן היה כמו שנזכר. ובלשונו זכרונם לברכה לחרו ס"ו לעזר שהשלמכה הוזקת היתה לחו רים ס' לנ על יונה, והשלקים הנה לילו הדבר הזה, לפי שתנלנלין זכות על ידי זכלי, וכדי שתהיה השעבה הזלת בכה להצלת השבה וכבה מזלעפות הרעב ותקיית בבה מהמוה: וזכר הכתוב שבשל לליהו מהכה לבם, ושהיה השיבתו לי בשם (יל, יב) יהוה לבלקיך לם יש לי מעוג, וכרלה כמה שלמרה לקיך, שהבירתו כי היה לבלקים הוא, ומעוג הוא בל דבר עוגה קטבה לו גדולה, כי לו היה לעשה בלוג מעט הקמח לבר היה לה בבל ומעט השמן שהיה בפפת לשלבו עם בבה ולחרי כן בהכין יהוה כרעב, כי לל היה לה עוד דבר. והשיבה לליהו בל (יג) תרלי בותי עשי כדברך וגו', וזיתה כוונתו להשיב על מה שלמרה בשלרונה ובלבונהו ומתכו, בל בל תרלי שלחרי לכילת הקמח לבר לתך עתה תמו', כי לל יהיה כן, ולזה בותי עשי כדברך בלוג הקמח ובעזותי עוגות. ולזה לותה שתעשה לו בראשונה עוגה קטבה מפני היותו רעב ומפל יין הדרך, ונם לפי שמפני בלבלתו יכיל הבם יתברך הברכה בקמח ובשמן הכוח, ולם תעשה לה ולבבה בראשונה יבלה הקמח והשמן ולל ישלר דבר תקוה עליו שם הברכה הלקית. ובמיכיו וכרונם

עֲשֵׂה כִדְבָרֶךָ אַךְ עֲשֵׂה־לִי מִשָּׁם עֻגָה קְטַנָּה
בָּרִאשֹׁנָה וְהוֹצִאת לִי וְלָךְ וְלִבְנְךָ תַּעֲשֶׂה
בָּאַחֲרֹנָה׃ [ל] כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי
יִשְׂרָאֵל כַּד הַקֶּמַח לֹא תִכְלֶה וְצַפַּחַת
הַשָּׁמֶן לֹא תֶחְסָר עַד יוֹם תֵּת־יְהוָה
גֶּשֶׁם עַל־פְּנֵי הָאֲדָמָה׃ [טו] וַתֵּלֶךְ וַתַּעֲשֶׂה כִּדְבַר אֵלִיָּהוּ וַתֹּאכַל הִוא־
וְהוּא וּבֵיתָהּ יָמִים׃ [יו] כַּד הַקֶּמַח לֹא כָלָתָה וְצַפַּחַת הַשֶּׁמֶן לֹא
חָסֵר כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד
אֵלִיָּהוּ׃ [יז] וַיְהִי אַחַר הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חָלָה
בֶּן־הָאִשָּׁה בַּעֲלַת הַבַּיִת וַיְחִי חָלְיוֹ
חָזָק מְאֹד עַד אֲשֶׁר לֹא־נוֹתְרָה־בּוֹ
נְשָׁמָה׃ [יח] וַתֹּאמֶר אֶל־אֵלִיָּהוּ מַה־לִּי
וְלָךְ אִישׁ הָאֱלֹהִים בָּאתָ אֵלַי לְהַזְכִּיר
אֶת־עֲוֹנִי וְלַהֲמִית אֶת־בְּנִי׃
[יט] וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ תְּנִי־לִי אֶת־בִּנֵךְ וַיִּקָּחֵהוּ
מֵחֵיקָהּ וַיַּעֲלֵהוּ אֶל־הָעֲלִיָּה אֲשֶׁר־הוּא
יֹשֵׁב שָׁם וַיַּשְׁכִּבֵהוּ עַל־מִטָּתוֹ׃
[כ] וַיִּקְרָא אֶל־יְהוָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהַי
הֲגַם עַל־הָאַלְמָנָה אֲשֶׁר־אֲנִי מִתְגּוֹרֵר
עִמָּהּ הֲרֵעוֹתָ לְהָמֵית אֶת־בְּנָהּ׃
[כא] וַיִּתְמֹדֵד עַל־הַיֶּלֶד שָׁלֹשׁ פְּעָמִים וַיִּקְרָא
אֶל־יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה אֱלֹהַי תָּשָׁב־נָא
נֶפֶשׁ־הַיֶּלֶד הַזֶּה עַל־קִרְבּוֹ׃
[כב] וַיִּשְׁמַע יְהוָה בְּקוֹל אֵלִיָּהוּ וַתָּשָׁב נֶפֶשׁ־
הַיֶּלֶד עַל־קִרְבּוֹ וַיֶּחִי׃
[כג] וַיִּקַּח אֵלִיָּהוּ אֶת־הַיֶּלֶד וַיֹּרִדֵהוּ מִן־
הָעֲלִיָּה הַבַּיְתָה וַיִּתְּנֵהוּ לְאִמּוֹ וַיֹּאמֶר
אֵלִיָּהוּ רְאִי חַי בְּנֵךְ׃
[כד] וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־אֵלִיָּהוּ עַתָּה זֶה־
יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים אָתָּה וּדְבַר־
יְהוָה בְּפִיךָ אֱמֶת׃

(ל) כד הקמח. היכו לריכים שלש תכלה לח הכד, שהבעדר הקמח תמצא הכד מהיות כל הקמח לחר כל הקמח לח תכלה, כי תמיד יהיה כד הקמח לפי שתמלחו שם קמח, וכן בפחת השמן, על שיהח השם מטר בחרן ולח יצטרכו עוד לחותו נס. והנה חמר כי כה חמר השם חלקי ישרחל, בהיות שלש מלכיו דבור חיכח חלין על זה, לפי שבחשר חמר לו יעבוך הנה לויתי שם לפה חלמנה כולינו לכלכלך כולינו לעון שבלבלה והנם היותה עניה בזה, עם היותה מוערה ובניתה חין לפה וחין שחלה. והנה נעשה הנס בזה בשבשתה תמיד הלויל לפר בכד ובלפת על קמח ושמן כהתבך המעה לבשר, ובכלל עולם כתוב שהתמיד הנס בזה שהה תמיחה. ולחר לח חסר בלשון זכר שיש לפה לפת, ולמעלה חמר לה תפחר שיש חל הלפת, וכתוב והטעין לפה: שלפרי זה חלה בן הפלה ושהיה חליו כל כך חזק שמת, וזהו לחמרו עד שלר לח נותרה בו כשמה. והנה הרב המורה הביח הפסוק הזה בלשון מבוכך שלח מבפרו, וזשנו רבים מהמעייפים שיכבור הרב שקים לבעל חולי העלוף ולח כרגיש כשיתו ושלח חת בהקלט, וזהוח כמו חת שלחמר בהביל זה הוח שבוח מבוחר בהכנת לפרי הרב, כי לעתו הוח שלפרי שהכתוב הקדיש לחמר ויהי חליו חזק מחד עד לשר שלח נשחר בו חוללי וקדיו, ולין כן חת שלחמר בהביל, כי לח זכר הכתוב בו חולי לבד וכר עניו המרחה שרחה, ולין זה מהם שיביח העלוף, לחמת בן הלרעית מלשר קדם בו וכרון בחולי, ידעבו שהמיתה הבזכרת לפקיו היח מוחלטת: ולחמת למה כתרעתה הלרעית על פליהו בחמרה מה לי ילד זה לפלקים כי בחת פלי וגו', הוח לפי שרחה שהתלוננה כנגדו יעתר על פלוה וירפחו, ובפלו לחמרה לו בחת פלי להזכיר לת עוני, לל כי לפי שלח עכדתיך כרחוי בחשר לי לעון, וזה היה סבת מיתת הילד. ויש מפרשים כי להיות

(יל) כי הקמח. היכו לריכים שלש תכלה לח הכד, שהבעדר הקמח תמצא הכד מהיות כל הקמח לחר כל הקמח לח תכלה, כי תמיד יהיה כד הקמח לפי שתמלחו שם קמח, וכן בפחת השמן, על שיהח השם מטר בחרן ולח יצטרכו עוד לחותו נס. והנה חמר כי כה חמר השם חלקי ישרחל, בהיות שלש מלכיו דבור חיכח חלין על זה, לפי שבחשר חמר לו יעבוך הנה לויתי שם לפה חלמנה כולינו לכלכלך כולינו לעון שבלבלה והנם היותה עניה בזה, עם היותה מוערה ובניתה חין לפה וחין שחלה. והנה נעשה הנס בזה בשבשתה תמיד הלויל לפר בכד ובלפת על קמח ושמן כהתבך המעה לבשר, ובכלל עולם כתוב שהתמיד הנס בזה שהה תמיחה. ולחר לח חסר בלשון זכר שיש לפה לפת, ולמעלה חמר לה תפחר שיש חל הלפת, וכתוב והטעין לפה: שלפרי זה חלה בן הפלה ושהיה חליו כל כך חזק שמת, וזהו לחמרו עד שלר לח נותרה בו כשמה. והנה הרב המורה הביח הפסוק הזה בלשון מבוכך שלח מבפרו, וזשנו רבים מהמעייפים שיכבור הרב שקים לבעל חולי העלוף ולח כרגיש כשיתו ושלח חת בהקלט, וזהוח כמו חת שלחמר בהביל זה הוח שבוח מבוחר בהכנת לפרי הרב, כי לעתו הוח שלפרי שהכתוב הקדיש לחמר ויהי חליו חזק מחד עד לשר שלח נשחר בו חוללי וקדיו, ולין כן חת שלחמר בהביל, כי לח זכר הכתוב בו חולי לבד וכר עניו המרחה שרחה, ולין זה מהם שיביח העלוף, לחמת בן הלרעית מלשר קדם בו וכרון בחולי, ידעבו שהמיתה הבזכרת לפקיו היח מוחלטת: ולחמת למה כתרעתה הלרעית על פליהו בחמרה מה לי ילד זה לפלקים כי בחת פלי וגו', הוח לפי שרחה שהתלוננה כנגדו יעתר על פלוה וירפחו, ובפלו לחמרה לו בחת פלי להזכיר לת עוני, לל כי לפי שלח עכדתיך כרחוי בחשר לי לעון, וזה היה סבת מיתת הילד. ויש מפרשים כי להיות שהבעדר הקמח תמצא הכד מהיות כל הקמח לחר כל הקמח לח תכלה, כי תמיד יהיה כד הקמח לפי שתמלחו שם קמח, וכן בפחת השמן, על שיהח השם מטר בחרן ולח יצטרכו עוד לחותו נס. והנה חמר כי כה חמר השם חלקי ישרחל, בהיות שלש מלכיו דבור חיכח חלין על זה, לפי שבחשר חמר לו יעבוך הנה לויתי שם לפה חלמנה כולינו לכלכלך כולינו לעון שבלבלה והנם היותה עניה בזה, עם היותה מוערה ובניתה חין לפה וחין שחלה. והנה נעשה הנס בזה בשבשתה תמיד הלויל לפר בכד ובלפת על קמח ושמן כהתבך המעה לבשר, ובכלל עולם כתוב שהתמיד הנס בזה שהה תמיחה. ולחר לח חסר בלשון זכר שיש לפה לפת, ולמעלה חמר לה תפחר שיש חל הלפת, וכתוב והטעין לפה: שלפרי זה חלה בן הפלה ושהיה חליו כל כך חזק שמת, וזהו לחמרו עד שלר לח נותרה בו כשמה. והנה הרב המורה הביח הפסוק הזה בלשון מבוכך שלח מבפרו, וזשנו רבים מהמעייפים שיכבור הרב שקים לבעל חולי העלוף ולח כרגיש כשיתו ושלח חת בהקלט, וזהוח כמו חת שלחמר בהביל זה הוח שבוח מבוחר בהכנת לפרי הרב, כי לעתו הוח שלפרי שהכתוב הקדיש לחמר ויהי חליו חזק מחד עד לשר שלח נשחר בו חוללי וקדיו, ולין כן חת שלחמר בהביל, כי לח זכר הכתוב בו חולי לבד וכר עניו המרחה שרחה, ולין זה מהם שיביח העלוף, לחמת בן הלרעית מלשר קדם בו וכרון בחולי, ידעבו שהמיתה הבזכרת לפקיו היח מוחלטת: ולחמת למה כתרעתה הלרעית על פליהו בחמרה מה לי ילד זה לפלקים כי בחת פלי וגו', הוח לפי שרחה שהתלוננה כנגדו יעתר על פלוה וירפחו, ובפלו לחמרה לו בחת פלי להזכיר לת עוני, לל כי לפי שלח עכדתיך כרחוי בחשר לי לעון, וזה היה סבת מיתת הילד. ויש מפרשים כי להיות שהבעדר הקמח תמצא הכד מהיות כל הקמח לחר כל הקמח לח תכלה, כי תמיד יהיה כד הקמח לפי שתמלחו שם קמח, וכן בפחת השמן, על שיהח השם מטר בחרן ולח יצטרכו עוד לחותו נס. והנה חמר כי כה חמר השם חלקי ישרחל, בהיות שלש מלכיו דבור חיכח חלין על זה, לפי שבחשר חמר לו יעבוך הנה לויתי שם לפה חלמנה כולינו לכלכלך כולינו לעון שבלבלה והנם היותה עניה בזה, עם היותה מוערה ובניתה חין לפה וחין שחלה. והנה נעשה הנס בזה בשבשתה תמיד הלויל לפר בכד ובלפת על קמח ושמן כהתבך המעה לבשר, ובכלל עולם כתוב שהתמיד הנס בזה שהה תמיחה. ולחר לח חסר בלשון זכר שיש לפה לפת, ולמעלה חמר לה תפחר שיש חל הלפת, וכתוב והטעין לפה: שלפרי זה חלה בן הפלה ושהיה חליו כל כך חזק שמת, וזהו לחמרו עד שלר לח נותרה בו כשמה. והנה הרב המורה הביח הפסוק הזה בלשון מבוכך שלח מבפרו, וזשנו רבים מהמעייפים שיכבור הרב שקים לבעל חולי העלוף ולח כרגיש כשיתו ושלח חת בהקלט, וזהוח כמו חת שלחמר בהביל זה הוח שבוח מבוחר בהכנת לפרי הרב, כי לעתו הוח שלפרי שהכתוב הקדיש לחמר ויהי חליו חזק מחד עד לשר שלח נשחר בו חוללי וקדיו, ולין כן חת שלחמר בהביל, כי לח זכר הכתוב בו חולי לבד וכר עניו המרחה שרחה, ולין זה מהם שיביח העלוף, לחמת בן הלרעית מלשר קדם בו וכרון בחולי, ידעבו שהמיתה הבזכרת לפקיו היח מוחלטת: ולחמת למה כתרעתה הלרעית על פליהו בחמרה מה לי ילד זה לפלקים כי בחת פלי וגו', הוח לפי שרחה שהתלוננה כנגדו יעתר על פלוה וירפחו, ובפלו לחמרה לו בחת פלי להזכיר לת עוני, לל כי לפי שלח עכדתיך כרחוי בחשר לי לעון, וזה היה סבת מיתת הילד. ויש מפרשים כי להיות

(כ) ותקרבו המפרשים עליהו לפביו ית' על זה, כלמרו שהרעיש עליה כבית הנזכר עונה, לפי שלא היתה לרקת כמוהו: וספר הכתוב שהתרעם עליהו לפביו ית' על זה, כלמרו הגם על החלמנה לשר לכי מתגורר וגו', ופירשו המפרשים שירבה מלת וגם על עניות הגשמי', לל כמו שפקדת על ישרלל עוכם פקד' גם כן על החלמנ' הזולת עוכה להמית לת בנה, כלומר מתגורר (זהוח מגזרת גר) ומתלונן בכית' כגר כלוזר כעה ללון. ולי נרלה שלמר הגם על החלמנ', לרבות בני חילל בית החלי שמתו בעון לכיהם כמו שנזכר למעלה, ועליו לחמר כמו שעשית לחילל לשר הרשיע לעשות עשית לחלמנה הזו' שהטיבה לעשות עמי שלכי מתגורר עמה? הנה לם כן יהיה כפליק כרשע, וזהו להמית לת בנה, שהרבוי הזוח היה במיתת הבנים לפ כשכר לשר: ויתמודד על (כח) הילד, לל שנשתעע עליו, כמו שעשה לישע לבן הזנוחי', כלומר הכביח הבזוי ורוחו על הילד לשייחן לו מקיים, ולכן היתה תפלתו תשב לח בפש הילד הזה על קרבו, כי להיו' הלב מקור החיים ושרשם, יתפלל שתשוב שמה הנפש המולנת הכחות כלם, לפי שמ' תתפשט בכל הגוף. ועל קרבו, הוח כמו על קרבו, וכמוהו * ותתפלל אמו' ל' ל' על ה': והנה הכירה המשה (כט) בגודל הנס ולמרה עתה זה ידעתי כי לים ללקים לתה ושכר הש' כפיך לתת, ופירשו המפרשים שקודם תקיית הילד תשבה החלמנה שתה שלמר לליהו כל הקמח לח תכלה, לים שמעו מפי נביח לקר, ועתה כשרחתה עכין הילד יהלה שהוח עמו הנביח וחין זה נכון. והנרחה חלי כזה הוח שחשבה שהיה נביח לחמת לח תשבה שהי' לו כל כך שפע שיוכל להחיו' לת המת, ולזה למר עתה זה ידעתי כי לים ללקים לתה, לל עתה בעבור זה הילד שהקיית ידעתי כי לתה לים ללקים, כי לח לחמרה כי לים החלקים לתה כמו שקרלתו למעלה לים החלקים, לבל לחמרה כי לים ללקים לתה, לל שלתה לים ושקים קדושים. וחין להפלא

(יא) כאולי, ידעבו שהמיתה הבזכרת לקרבו היח מוחלטת: ולחמת למה כתרעתה הלרעית על פליהו בחמרה מה לי ילד וגו', הוח לפי שרחה שהתלוננה כנגדו יעתר על פלוה וירפחו, ובפלו לחמרה לו בחת פלי להזכיר לת עוני, לל כי לפי שלח עכדתיך כרחוי בחשר לי לעון, וזה היה סבת מיתת הילד. ויש מפרשים כי להיות

משתקרלתו לקלים, כי כן לחמר דוד * לכי לחמרתי לקלים תלים פב ו' לתם, להחנם קודם לזה הייתי יודע שלתה כביח לחת מתה בעזית כל הקמח, וזהו וכבר ה' כפיך לחת. הנה לם כן לחמרה שעתה הבינה היותו לים לקלים עם מה שכבר ידעה שכבר השם לשר כפיהו היה לחת, כי הוח היה נביח לחמן לי':

יח

[א] וַיְהִי יָמִים רַבִּים וּדְבַר יְהוָה הָיָה
אֶל־אֵלִיָּהוּ בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית לֵאמֹר לֵךְ
הֵרָאֶה אֶל־אַחְאָב וְאֶתְּנָה מָטָר עַל־פְּנֵי
הָאֲדָמָה: [ב] וַיֵּלֶךְ אֵלִיָּהוּ לְהֵרָאוֹת אֶל־
אַחְאָב וְהָרָעָב חָזָק בְּשֹׁמְרוֹן: [ג] וַיִּקְרָא
אַחְאָב אֶל־עֹבַדְיָהוּ אֲשֶׁר עַל־הַבָּיִת
וְעֹבַדְיָהוּ הָיָה יָרֵא אֶת־יְהוָה מְאֹד: [ד] וַיְהִי
בְּהַכְרִית אִיזֶבֶל אֶת־נְבִיאֵי יְהוָה וַיִּקַּח
עֹבַדְיָהוּ מֵאָה נְבִיאִים וַיַּחְבִּיאֵם חֲמִשִּׁים
אִישׁ בַּמְּעָרָה וְכִלְכְּלָם לֶחֶם וָמָיִם:
[ה] וַיֹּאמֶר אַחְאָב אֶל־עֹבַדְיָהוּ לֵךְ בָּאָרֶץ
אֶל־כָּל־מַעְיְנֵי הַמַּיִם וְאֶל כָּל־הַנְּחָלִים
אוּלַי נִמְצָא חָצִיר וְנְחַיֵּה סוּס וָפֶרֶד
וְלֹא נַכְרִית מִן־בְּהֵמָה: [ו] וַיַּחְלְקוּ לָהֶם
אֶת־הָאָרֶץ לַעֲבֹר־בָּהּ אַחְאָב הָלַךְ דֶּרֶךְ
אֶחָד לְבַדּוֹ וְעֹבַדְיָהוּ הָלַךְ דֶּרֶךְ־אֶחָד
לְבַדּוֹ: [ז] וַיְהִי עֹבַדְיָהוּ בַּדֶּרֶךְ וְהִנֵּה אֵלִיָּהוּ
לִקְרָאתוֹ וַיַּכִּרֵהוּ וַיִּפֹּל עַל־פָּנָיו וַיֹּאמֶר
הֲזֶאת אֲדֹנִי אֵלִיָּהוּ: [ח] וַיֹּאמֶר לוֹ אֲנִי
לֵךְ אֱמֹר לַאדֹנֶיךָ הִנֵּה אֵלִיָּהוּ: [ט] וַיֹּאמֶר
מֶה חָטָאתִי כִּי־אַתָּה נֹתֵן אֶת־עַבְדְּךָ בְּיַד
אַחְאָב לַהֲמִיתֵנִי: [י] חַי יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אִם־
יֶשׁ־גּוֹי וּמַמְלָכָה אֲשֶׁר לֹא־שָׁלַח אֲדֹנִי
שָׁם לְבַקֶּשֶׁךָ וְאָמְרוּ אַיִן וְהִשְׁבִּיעַ אֶת־
הַמַּמְלָכָה וְאֶת־הַגּוֹי כִּי לֹא יִמְצָאֶתְּךָ:
[יא] וְעַתָּה אַתָּה אָמַר לֵךְ אֱמֹר לַאדֹנֶיךָ הִנֵּה
אֵלִיָּהוּ: [יב] וְהָיָה אֲנִי אֵלֵךְ מֵאִתָּךְ וְרוּחַ
יְהוָה יִשָּׂאֲךָ עַל־אֲשֶׁר לֹא־אֵדָע וּבָאתִי
לְהַגִּיד לְאַחְאָב וְלֹא יִמְצָאֲךָ וַהֲרָגָנִי
וְעַבְדְּךָ יָרֵא אֶת־יְהוָה מִנְּעֻרָי: [יג] הֲלֹא־
הֻגַּד לַאדֹנִי אֵת אֲשֶׁר־עָשִׂיתִי בַּהֲרֹג אִיזֶבֶל
אֶת נְבִיאֵי יְהוָה וָאַחְבֵּא מִנְּבִיאֵי יְהוָה
מֵאָה אִישׁ חֲמִשִּׁים חֲמִשִּׁים אִישׁ בַּמְּעָרָה
וְאֲכַלְכְּלֵם לֶחֶם וָמָיִם: [יד] וְעַתָּה אַתָּה אָמַר
לֵךְ אֱמֹר לַאדֹנֶיךָ הִנֵּה אֵלִיָּהוּ וַהֲרָגָנִי:
[טו] וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ חַי יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁר
עָמַדְתִּי לְפָנָיו כִּי הַיּוֹם אֵרָאֶה אֵלָיו:
[טז] וַיֵּלֶךְ עֹבַדְיָהוּ לִקְרַאת אַחְאָב וַיַּגֶּד־לוֹ
וַיֵּלֶךְ אַחְאָב לִקְרַאת אֵלִיָּהוּ: וַיְהִי כִּרְאוֹת
אַחְאָב אֶת־אֵלִיָּהוּ וַיֹּאמֶר אַחְאָב אֵלָיו
הַאַתָּה זֶה עֹכֵר יִשְׂרָאֵל: [יז] וַיֹּאמֶר לֹא

(ג) ויהי ימים רבים וגו'. מפר הכתוב שבשב' הצליחת לעצירת הגשמים לפי שיתכן לפקפק על הרופא על פחקו ועתכף מטר על פני האדמה, רוצה לומר לפי שלשיטתם בשבעת על עצירת הגשמים ועברו כבר שלש שנים, והיה לך לבקש ממני לרפא את האדמה, כי בעבור הגשמים אין רצוי שתחרב הארץ, וכיון שאין לך תעבורה לזה לכי מעיר לעיר שאלך ואתרפא על ידך ואחפש אני בעצמי אחר מי שיוכל לרפאני, ומפני כבודך לא אלכה לפניו כי אם על ידך ועל פי דבריך. והנה הסבות הסס יח' על עצירת הגשמים שלש שנים ולא יותר מזה ולפי פשוטן, לרמוז על שלשת בתי המלכים אשר היו בישראל בעיר ושמרון כי מלך, והם בית ירבעם עם כלב בנו ובית בעשא עם לחי בנו ובית עמרי עם אחאב בנו, ולרמוז על שלשת הבתים הפושעים הלוך שהיו בישראל עד לותו זמן, הנה שלש שנים של עצירת הגשמי על עונותיהם ולפי עוד שבה אחת על מלך אחד.

(ב) ומפר הכתוב שהלך אליהו להראות על אחאב, ושבשומרון יום יצאו משמרון אחאב ועובדיהו אמר על בית המלך, פנהדרין ושקול זה היה עובדי הבניין.

פל לע עב והיו בתים לבקע בשלי הארץ מקיר ועבר להחיות סוס ופרד, בחופן שלש יחזקו ולפי תשאר הארץ בעבר מהבהמות הסס אבל תשאר שם שירית

(ד) ויקח וגו'. שלפי שהיה ירא את הסס הוצרך לרחוקו כראוכה,

(ה) והודיעו שיתרפ' לאחאב וילך

(ע"י ו' וכו') להודיעו הנה אליהו, ובפי עובדיה שמא בהיותו הולך להודיע זה על אחאב ישלחו רוח הסס כפעם בפעם ויבוא אחאב ולא ימצאהו ויהרוג אחאב עובדיהו בדברו, ולזה הודיע את שיהו כל השלשלו תשאר עמו אחאב למקומו, ושבשלו לא יחזרו אפי המלכו לבקשו, ואכמ"ל לא יחזרו אפי המלכו

פל לי עם הוה כמסכת מגלה, שמלך אחאב בכפה, והוא רבר בלשי מתקבל, שהם בארץ ישראל לא מלך בכלה קיץ

מלך בכל העולם? והנה היו לו מלכותות, ומלך ארם לקח עריס ממנו ועשה לו תוכות בשמרון, וכאשר שלח אליו בן הדד כשפך והכביך לי הוא הזיבו כדברך תדוכי המלך, והוא המורה שלח מלך בכפ', ולא היה רצוי שיעיב הסס יתברך לאותו רשע ההעבה העצומה היתה, ולכן רצוי שבאחיו שלח על הממלכות אשר סביבותיו לבקשו, ושהיה אשר מציעם דרך להנה. וזכר עובדיה כל זה להגיד הסכבה היתה, ולכן אלה בני אליהו שלח יתן לבניו מכאול, כי הוא היה ירא את הסס והיה את מיתתו שבשבע אליהו שהיה הוא ירדף אליהו אל אחאב. וספר (יז) הכתוב שבאחאב לחפש את אליהו אמר לו הפתה עובר ישראל, ובאחאב שמרוב שערו על אליהו בפתפק בהכרתו, ולכן שלחו זה, או אמרו דרך תוכחה ותוכלת לחמרי, ובקרקע עובר ישראל לפי שנוד על עצירת הגשמים. והוא הזיבו (יח) לך שבראתי את ישראל כי אם אתה ובית אביך בעוכבם את מצות ה' ותלך אחרי הבעלים, ואמר לומר שבסבו החמעשות אין רצוי שיוסבו הדברים אליהם, כי אם על סבותיהם הרחוקות והעמיות שהם מחייבות העבין ההוא בעצם, ולכן הרעב ועצירת הגשמים לא היה רצוי שיוסם על אליהו על שבועתו, כי אם על אחאב אשר חייב שבועת ליהו וקבלתו, וזש לא עכרתי את ישראל כי אם אתה ובית אביך, לפי שהי היו בקשתיהי הסבות המחייבו העונש והרע כלו. ואמרו אחר זה ועתה שלח קבץ אלי את כל ישראל אל הר הכרמל וגו', רוצה לומר ועתה כדי שיתעורר הסס יח' על הארץ יצטרך שיתקבצו ישראל בהר הכרמל ובכיתי הנביא והתפרה עם רבויס יתקבצו שמה. ולא הניל אליהו מורה הקבץ ותכליתו, ואבא אחאב שהיה כדי שיעבור תפלה ותקבוצים לפני המקום או שיזרזו מדרכיהם הרעים, ולכן מה שקבצם, הם בקבץ (כ) ישראל אמר ושלח אחאב בכל בני ישראל, רוצה לומר וישלח

עָכַרְתָּ֥ אֶת־יִשְׂרָאֵ֖ל כִּ֥י אִם־אַתָּ֖ה וּבֵ֣ית
אָבִ֑יךָ בַּעֲזָבְכֶ֗ם אֶת־מִצְוֹת֙ יְהוָ֔ה וַתֵּ֖לֶךְ
(יט) אַחֲרֵ֥י הַבְּעָלִ֖ים׃ וְעַתָּ֞ה שְׁלַ֣ח קְבֹ֗ץ
אֵלַ֙י אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵ֔ל אֶל־הַ֖ר הַכַּרְמֶ֑ל
וְאֶת־נְבִיאֵ֤י הַבַּעַל֙ אַרְבַּ֣ע מֵא֣וֹת וַחֲמִשִּׁ֔ים
וּנְבִיאֵ֖י הָאֲשֵׁרָ֑ה אַרְבַּ֣ע מֵא֔וֹת אֹכְלֵ֖י
(כ) שֻׁלְחַ֥ן אִיזֶֽבֶל׃ וַיִּשְׁלַ֤ח אַחְאָב֙ בְּכָל־
בְּנֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל וַיְקַבֵּץ֙ אֶת־הַנְּבִיאִ֔ים
(כא) אֶל־הַ֖ר הַכַּרְמֶֽל׃ וַיִּגַּ֤שׁ אֵלִיָּ֙הוּ֙ אֶל־
כָּל־הָעָ֔ם וַיֹּ֕אמֶר עַד־מָתַ֖י אַתֶּ֣ם פֹּסְחִ֑ים
עַל־שְׁתֵּ֣י הַסְּעִפִּ֔ים אִם־יְהוָ֥ה הָאֱלֹהִ֖ים
לְכ֣וּ אַחֲרָ֑יו וְאִם־הַבַּ֕עַל לְכ֥וּ אַחֲרָ֖יו
וְלֹא־עָנ֥וּ הָעָ֖ם אֹתֽוֹ דָּבָֽר׃
(כב) וַיֹּ֨אמֶר אֵלִיָּ֜הוּ אֶל־הָעָ֗ם אֲנִי֙ נוֹתַ֣רְתִּי
נָבִ֔יא לַיהוָ֖ה לְבַדִּ֑י וּנְבִיאֵ֤י הַבַּעַל֙ אַרְבַּ֣ע־
מֵא֣וֹת וַחֲמִשִּׁ֔ים אִ֖ישׁ׃
(כג) וְיִתְּנ֨וּ־לָ֜נוּ שְׁנַ֣יִם פָּרִ֗ים וְיִבְחֲרוּ־לָהֶם֙
הַפָּ֣ר הָאֶחָ֔ד וְיִתְנַתְּח֖וּ וְיָשִׂ֣מוּ עַל־
הָעֵצִ֑ים וְאֵ֥שׁ לֹ֖א יָשִׂ֣מוּ וַאֲנִ֗י אֶֽעֱשֶׂ֛ה
אֶת־הַפָּ֥ר הָאֶחָ֖ד וְנָתַתִּ֑י עַל־הָעֵצִ֖ים
וְאֵ֥שׁ לֹ֖א אָשִֽׂים׃
(כד) וּקְרָאתֶ֗ם בְּשֵׁם֙ אֱלֹהֵיכֶ֔ם וַאֲנִ֣י אֶקְרָ֔א
בְּשֵׁם־יְהוָ֖ה וְהָיָ֣ה הָאֱלֹהִ֑ים אֲשֶׁ֥ר
יַעֲנֶ֛ה בָּאֵ֥שׁ הִ֖וּא הָאֱלֹהִ֑ים וַיַּ֣עַן כָּל־
הָעָ֔ם וַיֹּאמְר֖וּ טֽוֹב הַדָּבָֽר׃
(כה) וַיֹּ֨אמֶר אֵלִיָּ֜הוּ לִנְבִיאֵ֣י הַבַּעַל֮ בַּחֲרוּ־לָכֶם֒
הַפָּ֣ר הָאֶחָד֮ וַעֲשׂ֣וּ רִאשֹׁנָה֒ כִּ֣י אַתֶּ֗ם
הָרַבִּים֙ וְקִרְא֣וּ בְשֵׁ֔ם אֱלֹהֵיכֶ֖ם וְאֵ֥שׁ

ויצלח בעד כל בני ישראל, ואם נביאים לאיר ויקבון את
נביאים, ולנוילי העם והנביאים בזו כלם על הר הכרמל.
וזין ספק שאקבצו ישראל בהרון, כי רמו לרצות מה שיעשה
לליהו, ובדי להמשיך על הדרן, והנביאים בתקבצו בהכרת
בחוכם תחלך כי אילו לבפסם מהנביאים לשר יעשה, ואפני
זה לא בזו נביאי האשרה, לפי שחלה היו תוכלים על שלחן
לזובל ולא הניחם לאכת שמה,
ולזה נזכרו בנביאים ובהריגה
בביאי הבעל ולא בביאי
האשרה. ובפר הכתוב שליהו
הוכיח את העם בחמרו
בחזוב על מתי אתם פוסחים
על שתי הסעיפים ונו', לפי
שהיו כמו הפסח שיטה פעם
על דגלו האחד ופעם על
דגלו השני, וכן היו ישראל
כועים על שתי המחשבות, פעם יחמינו כי ה' הוא
האלקים, ולפי הכובל והמשגיח,
והיה זה ברחוקם עבירת
הגזמים שבעבדה על דברי
ליהו ושבועתו, ופעם יחמינו
בנעל שהוא חיכול והמשפיע
הרוחניות על הנביאים כפי
הסתת נביאי השקר ודברי
כוביהם. והיה ענין הנעל
לורה יורידו הא כפי מחשבתם
כח החזרת העליון השליט על
החומה והחלקי' החוה. והנה
העם לא ענו לותו דבר כזה
כי לא ידעו על מתי יהיה זה
להם למוקד, לפי שהיו
(כה, כב) מסופקים בחמונתם, והולרך
ואילך אליהו לדבר להם פעם שנית
בחינת הפרים, שיקחו שני
פרים, יחל לעשות ית' ויחל
להם הנעל, ובניאי הנעל
יקחו ויבחרו האחד ויכתקו
אותו ויניחו אותו על המוזבח
ואש לא ישימו, וכן יעשה
אליהו לפרו, ויקראו הם
בשם אלקיהם ואליהו בשם
אלקיו, והיה האלקים אשר
יענה באש יכירו וידעו כי הוא
האלקים בחמת, כי הבחות
יודעו מהפעולות, ומפעל
ירידת האש מן השמים יודע כח
האלוה אשר יעשה הדבר הגדול
הזה, ועל זה ענו כל העם
ואמרו טוב הדבר. ולא אמר הכתוב שענו זה נביאי הנעל,
כי הם לא ענו דבר ולא יצר בעיניהם להכנם בבחינה,
לפל העם ענו שהיה טוב הדבר, לפי שהיו מסופים לפעת
לחתת הדבר ובוריו: והספור הזה יקייב שיתקרו בו שלשה
דברים. הראשון מה היה אליהו לעשות הנסיון והבחינה
הזאת בהורדת האש מן השמי? ומה היתם לשר בין הורדת האש
לחמונת החלקות, על שלא עשה בחינה ע"י מים ולא ע"י רוח
סערה ולא בדבר אחר מהעשה הנסים כי אם ע"י האש? והעם
כלו הודו כו לדבריו ויען כל העם ויאמרו טוב הדבר. והשני
מה רצו נביאי הנעל להכנים עמהם בחוכת הבחינה בהיות
הנסיון מכחם? והם היו יודעים שבחוכתם הכל ורים ודבר
שקר כו מעם. והשלישי מה היה ענין זה האש לשר ירד על

המוזבח? האם היה היסודי שירד מלמעלה למטה, או
הוא אש שנתילד שם לבעתו על פלח מעבע האש המורכב
המתלהב לשר לתנו או הוא דבר אחר? ואומר בענין הרחבון
שכלל התנאים הנביאים המבטלת הנביאים שהעבודה והשרות
שיעשה לדם לבורלו הוא הקרבנות הנקרבים לפניו, ולפי
שהשכל התנועי לא יכובל שיתולה דם הכבש בזנית האף
ויקשה עליו היות זה בחזב
לפניו, כי יאמר היקבל בשר
לבשים המנביאי לשבת ודם
עתודים ישתה מי שליהו נוף
ולא בת בנוף? ומה לו להשניע
במעשה הקרבנות לשר יעשו
בני אדם על האדמה? לכן בא ליהו
להודיע לכל בני אדם שהשי
מרלה מעשיהם ומקבל ברלון
את קרבנותיהם, ושהם תשובי
לפניו בהיותם בפי הרלוי,
היש שולה לא יין השמים לשר
תקבל העולה והשלמי' לקבוע
בנפשות שהם שהקריבו לפניו
ברלה לקדבן לשם ליי', וזה
החופן בפי שחקול ידע הכל עניין רש"י
שעשה הקדה על מבחתו ועל ברחש"ל ד"ל
קין ועל מבחתו לא שעה,
לפי שהיה ירא על בבורות
הגדן ועלינין שהקריב הכל
ולא ירד על מבחת קין, ולא
גם כן בילחתו יין התיבה
כשהעלה עולה ליי' במוזבח
לשר בבה ירדם האש בפי
קבלתם זל, להודיעו שרחם
ה' על הארן ושהיו לרלון
קרבנותיו, וכן אברה' בשעב
מוזבח ליי' הבראל' שיו חזל שירד
עליו האש לשעות עבודתו,
וירד האש על המוזבח ביום
המלואים * להודיע שבתבפרו ויקרא ט' כד
מעשה העגל והיו מעשיהם
וקרבנותיהם ע"י אהרן הבהן
מרולים לפניו ית', וכן לדוד
בגורן ארוכה בובר בדברי
הימים * שהעלה עולות ויקרא לה' ת' כא מ
על ה' ויעבהו האש מן השמים
על העולה לבחתו ולהודיעו
שבתם ה' על הדעה, ואמר
למלאך המשחית די הרף ידך,
ובבית המקדש בשבבתו שלשה
ביום קובבת המוזבח * ירדה שם כ"ו ת'
האש מן השמים על הקרבנות
להודיע שהיו לרלון על מוזבח. ובבלל הורדת האש היתה
מורה על השנאת התלוה בעובד תותו וקבלתו ברלון ובהתבה
עבודתו, ולבן בדרת האש היו העם מרבינים ואותים עליו
הודלות בשם ית' לפי שבעתר לשם. ולהיות דבר זה מוזב
לעין בל והוא המפורסם שבנסים, שהיה בהיותו הקל
שביסודות ושבעו לשעלה למעלה תדר למטה לבבול העולות
בפי הרמון החלקי, לבן היה הנסיון הזה בחות בהבדת
החלוה המשפיע והמשניח והעבודה הנרלה לשלו, וזהו לחמרו
והיה החלקים לשר יענה באש הוא החלקים, והעם בלו
הודו זה ואמרו טוב הדבר: ואחבם בענין השני בבר בתב
לו לוי בן נרשם שהם הודו בוה הנסיון, מפני שהיה הנעל
בפי חמונתם מלוים במוב שלה שהות בינתו והוא מחולות
האש,

לא׳, ולכן תשנו שהבעל יכול להוריד אש. ויותר נכון לומר שהיו נביאי הבעל עובדים לשמש, ולהיותו המאור הגדול הנודע בעולם השפל היה נקרא הבעל, וגם לפי שהמזרות הם שתים, המאור הגדול שהוא השמש והמאור הקטן שהוא הלבנה, והנה הערך שתי כיוסף ודמיון כמו הבעל עם חמתו, לפי שהוא הפועל האור כמו הוא ויוסף המקבלת אורו כמו הנקבה, וכן יש ביוסף דכוך וענוד כמו הבעל עם חמתו, ולכן בלשוננו הקדוש יכונה השמש בלשון זכר והלבנה

תלים פ״ד בלשון נקבה, ונקרא השמש חתן, כאמרו * והוא כחתן יוצא מחופתו, וכאמרי התכונה ובעלי המשפט תמכו יקראו השמש בלשון הזכר והבעל והלבנה בשם הפוכה, ועל הדרך הזה היו קוראים אותו בעל, כי כן הקדמונים היו קוראים לשמש בעלם והלבנה בעלת, שהם שמות הים ותאתו המפורסמים לכלם בזמנים הקדומים, ולפי שהשמש גובר על יתר הזכרים ופעולתו הוא החמוד והנשפח, היתה הנביאים בהורדתה שהם הולכים יוריד לאותו היסוד שהוא מוצא עליון, שהם הוא בלשון המשנים כוחו העולה כדברי נביאינו, כבר יוכל להוריד לאותו היסוד לקבול העולות, לפי שהוא מוצא עליון, כי הנה יוכל על זה יותר ממה שיוכל על זולתו מהיסודות והנשמים השפלים, ומפני זה בעבור הכרחים התל בהם הלילה, לפי שהלילי השמש שלא ירד בלילה השמש בגבורתו וכחיותו בלילי השמי, היה מן הידוע שלילי עבור הכרחים שבשר יקלא כאו לא יוכל לפעול זה, והם הודו בנפשיהן הוא לאמצעם שהוא מפעל השמש להוריד אש, ולכן הנביא יוכל עשותו יותר מלילה לילה ומשם ואילך בשמש מעבל. ואם כודם שהם לא היו בעובדים בלילים לעשות זה, הנה בלשון שהנביאו עמהם הפסוק הנזכר בלשון הנביא הוא שהיה התל בהכרח, שלילת מפלת ההכרח שבשר לא היה כילם לזוז משם ולא להכחיש ולהוליך עמהם מהנפשיהן, לפי שהעם ירגשו לזה מכן. והנשית לפי שרצו שלילה היה מעלה עולה מן למקדש מצר לא כלת, ושנו שמפני זה לא יענהו השם בלילי, ויהיה הוא ואם שיש בשר ולא יועיל בנפשיהן כלל. והשלישית לפי שלילה העשה לזה בלילו ויתנו לנו שני פרים וגו׳, וקרלתם בשם אלהיכם ואני לקרל בשם ה׳ והיה האלהים אשר יענה באש וגו׳, ושנו שהם ולילה יעלו עולותיהם ידלו, ואם ירד האש על שני הפרים יקד, ואם יאמרו שלילה הוריד לזה ולילה יאמר שלילה הוריד וכל לזה יפנה לדרכו והיה הדבר בלילי מוכרח, ומפני זה כלו בנפשו בלזה הנביאה, לאמר שלילה ברצונו שהם הודו בדבר ואין לנו לנו יש לנפות מהנפשיין עשה תקון למה שעשו מהרמיות, ואם יאמרו בהכרח לנפש הפר האחד ועשו הלילה, כלומר שלא יעשו יקד קרבנותיהם, כי לא יוכר הלילה אין הדבר כי אם בעשות כל לזה מהכחות קרבנו בפני עצמו, וזה לאמרו ועשו הלילה, ואם בהתפללו לשם ית׳ שיעל׳ אותו האש ויכפר בעל קטנתו בהיותו מעלה בנפשו, לפי שעשו בעבור כבוד שמו, כמו שיתבאר מדבריו בפי׳ הפסוקי׳, ואומנם בענין הלילי בבר

דף רל״ב נזכר בסוף הפרשה הרביעית בענין הענן ובבוד השם יאמר שלא בית השם, אם היה ענין האש יאמר יהי על המזבח ותאכל העולה והעלמי׳ יאמר וכן שלמה לי׳, ואפילו זה הבבוד

הלילי המכוסה האש שנראה בפיהו, כמו שאמר * ומראה אשות כל ימ כבוד ה׳ כאש אוכלת בראש ההר לעיני בני ישראל, שהאש היתה מיסודות המתלהבת יאיר לתבו, ובכלל האש הזה היו מהנשמי׳ השפלי׳ לכל הוא הפשוט שמיימי נאיר כדרך הפלא כשאר הדברים שנבראו מלא דבר, וזהו עמהו האש היורד על כל העולות שעזו הלילות הרלשונים ונשעזו במדבר ובמזבח לאיר בבה דוד בנזרן לרוכב ובמזבח לאיר בבה שלמה, ולהיותו לא לילי ועליון ולא שהאישים השפלים יכנהו הכתוב בכל מקום בשם ויזכור היותו מן השמים, ולאמר כאן ותפול לא השם ותאכל לת העולה ולת העצים וגו׳, ולאמרם שלמות הדברים הזה בכל שרצו היו מאת שיהות למקום הזה, ולכי הרלבתי בו המאמר בספר מזבח שדי לאיר לכי עוזה: ובספר הכתו׳ שבביתי הבעל עזו לת הפר (כו) לאיר לשם ויקראו בשם הבעל מן הבק׳ ועד הלהרים, שהוא סוף תנבואת השמש, ויפסקו על המזבח לאיר עזו, לולי היה דרך עבודת השמש בבך, לו עזו זה להוליד שם סוף מתוך התנועה. ולפי שהיה עתיד לילי לעשות קרבנו הוצרכו

לא תשמע: וַיִּקְחוּ אֶת־הַפָּר אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם וַיַּעֲשׂוּ בְּשֵׁם־הַבַּעַל מֵהַבֹּקֶר וְעַד־הַצָּהֳרַיִם לֵאמֹר הַבַּעַל עֲנֵנוּ וְאֵין קוֹל וְאֵין עֹנֶה וַיְפַסְּחוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשׂוּ: (כו) וַיְהִי בַּצָּהֳרַיִם וַיִּתֹּל בָּהֶם אֵלִיָּהוּ וַיֹּאמֶר קִרְאוּ בְקוֹל־גָּדוֹל כִּי־אֱלֹהִים הוּא כִּי־שִׂיחַ וְכִי־שֵׂג לוֹ וְכִי־דֶרֶךְ לוֹ אוּלַי (כז) יָשֵׁן הוּא וְיָקֵץ: וַיִּקְרְאוּ בְקוֹל גָּדוֹל וַיִּתְגֹּדְדוּ כְּמִשְׁפָּטָם בְּחַרְבוֹת וּבָרְמָחִים עַד־שָׁפְכָ֣ם דָּם עֲלֵיהֶם: (כח) וַיְהִי כַּעֲבֹר הַצָּהֳרַיִם וַיִּתְנַבְּאוּ עַד לַעֲלוֹת הַמִּנְחָה וְאֵין־קוֹל וְאֵין־עֹנֶה וְאֵין־קָשֶׁב: (כט) וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ לְכָל־הָעָם

(כו) הלילי המכוסה האש שנראה בפיהו, כמו שאמר * ומראה אשות כל ימ כבוד ה׳ כאש אוכלת בראש ההר לעיני בני ישראל, שהאש היתה מיסודות המתלהבת יאיר לתבו, ובכלל האש הזה היו מהנשמי׳ השפלי׳ לכל הוא הפשוט שמיימי נאיר כדרך הפלא כשאר הדברים שנבראו מלא דבר, וזהו עמהו האש היורד על כל העולות שעזו הלילות הרלשונים ונשעזו במדבר ובמזבח לאיר בבה דוד בנזרן לרוכב ובמזבח לאיר בבה שלמה, ולהיותו לא לילי ועליון ולא שהאישים השפלים יכנהו הכתוב בכל מקום בשם ויזכור היותו מן השמים, ולאמר כאן ותפול לא השם ותאכל לת העולה ולת העצים וגו׳, ולאמרם שלמות הדברים הזה בכל שרצו היו מאת שיהות למקום הזה, ולכי הרלבתי בו המאמר בספר מזבח שדי לאיר לכי עוזה: ובספר הכתו׳ שבביתי הבעל עזו לת הפר (כו) לאיר לשם ויקראו בשם הבעל מן הבק׳ ועד הלהרים, שהוא סוף תנבואת השמש, ויפסקו על המזבח לאיר עזו, לולי היה דרך עבודת השמש בבך, לו עזו זה להוליד שם סוף מתוך התנועה. ולפי שהיה עתיד לילי לעשות קרבנו הוצרכו

לא תשמע: וַיִּקְחוּ אֶת־הַפָּר אֲשֶׁר נָתַן לָהֶם וַיַּעֲשׂוּ בְּשֵׁם־הַבַּעַל מֵהַבֹּקֶר וְעַד־הַצָּהֳרַיִם לֵאמֹר הַבַּעַל עֲנֵנוּ וְאֵין קוֹל וְאֵין עֹנֶה וַיְפַסְּחוּ עַל־הַמִּזְבֵּחַ אֲשֶׁר עָשׂוּ: (כו) וַיְהִי בַּצָּהֳרַיִם וַיִּתֹּל בָּהֶם אֵלִיָּהוּ וַיֹּאמֶר קִרְאוּ בְקוֹל־גָּדוֹל כִּי־אֱלֹהִים הוּא כִּי־שִׂיחַ וְכִי־שֵׂג לוֹ וְכִי־דֶרֶךְ לוֹ אוּלַי (כז) יָשֵׁן הוּא וְיָקֵץ: וַיִּקְרְאוּ בְקוֹל גָּדוֹל וַיִּתְגֹּדְדוּ כְּמִשְׁפָּטָם בְּחַרְבוֹת וּבָרְמָחִים עַד־שָׁפְכָ֣ם דָּם עֲלֵיהֶם: (כח) וַיְהִי כַּעֲבֹר הַצָּהֳרַיִם וַיִּתְנַבְּאוּ עַד לַעֲלוֹת הַמִּנְחָה וְאֵין־קוֹל וְאֵין־עֹנֶה וְאֵין־קָשֶׁב: (כט) וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ לְכָל־הָעָם

(כו) לאיר לשם ויקראו בשם הבעל מן הבק׳ ועד הלהרים, שהוא סוף תנבואת השמש, ויפסקו על המזבח לאיר עזו, לולי היה דרך עבודת השמש בבך, לו עזו זה להוליד שם סוף מתוך התנועה. ולפי שהיה עתיד לילי לעשות קרבנו הוצרכו

(כו) לא תשמע: ויקחו את הפר אשר נתן להם ויעשו בשם הבעל מהבקר ועד הצהרים לאמר הבעל ענינו ואין קול ואין עונה ויפסחו על המזבח אשר עשו: (כז) והי בצהרים ויתל בהם אליהו ויאמר קראו בקול גדול כי אלהים הוא כי שיח וכי שג לו וכי דרך לו אולי ישן הוא וייקץ: (כח) ויקראו בקול גדול ויתגודדו כמשפטם בחרבות וברמחים עד שפך דם עליהם: (כט) והי כעבר הצהרים ויתנבאו עד לעלות המנחה ואין קול ואין עונה ואין קשב: ויאמר אליהו לכל העם

(כו) הלילי המכוסה האש שנראה בפיהו, כמו שאמר * ומראה אשות כל ימ כבוד ה׳ כאש אוכלת בראש ההר לעיני בני ישראל, שהאש היתה מיסודות המתלהבת יאיר לתבו, ובכלל האש הזה היו מהנשמי׳ השפלי׳ לכל הוא הפשוט שמיימי נאיר כדרך הפלא כשאר הדברים שנבראו מלא דבר, וזהו עמהו האש היורד על כל העולות שעזו הלילות הרלשונים ונשעזו במדבר ובמזבח לאיר בבה דוד בנזרן לרוכב ובמזבח לאיר בבה שלמה, ולהיותו לא לילי ועליון ולא שהאישים השפלים יכנהו הכתוב בכל מקום בשם ויזכור היותו מן השמים, ולאמר כאן ותפול לא השם ותאכל לת העולה ולת העצים וגו׳, ולאמרם שלמות הדברים הזה בכל שרצו היו מאת שיהות למקום הזה, ולכי הרלבתי בו המאמר בספר מזבח שדי לאיר לכי עוזה: ובספר הכתו׳ שבביתי הבעל עזו לת הפר (

גַּשׁ אֵלַי וַיִּגַּשׁ כָּל־הָעָם אֵלָיו וַיְרַפֵּא
אֶת־מִזְבַּח יְהוָה הֶהָרוּס׃
[לא] וַיִּקַּח אֵלִיָּהוּ שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים
כְּמִסְפַּר שִׁבְטֵי בְנֵי־יַעֲקֹב אֲשֶׁר הָיָה
דְבַר־יְהוָה אֵלָיו לֵאמֹר יִשְׂרָאֵל יִהְיֶה
שְׁמֶךָ׃ [לב] וַיִּבֶן אֶת־הָאֲבָנִים מִזְבֵּחַ
בְּשֵׁם יְהוָה וַיַּעַשׂ תְּעָלָה כְּבֵית סָאתַיִם
זָרַע סָבִיב לַמִּזְבֵּחַ׃ [לג] וַיַּעֲרֹךְ אֶת־הָעֵצִים
וַיְנַתַּח אֶת־הַפָּר וַיָּשֶׂם עַל־הָעֵצִים׃
[לד] וַיֹּאמֶר מִלְאוּ אַרְבָּעָה כַדִּים מַיִם וְיִצְקוּ
עַל־הָעֹלָה וְעַל־הָעֵצִים וַיֹּאמֶר שְׁנוּ
וַיִּשְׁנוּ וַיֹּאמֶר שַׁלֵּשׁוּ וַיְשַׁלֵּשׁוּ׃
[לה] וַיֵּלְכוּ הַמַּיִם סָבִיב לַמִּזְבֵּחַ וְגַם אֶת־
הַתְּעָלָה מִלֵּא־מָיִם׃ [לו] וַיְהִי בְּעֲלוֹת
הַמִּנְחָה וַיִּגַּשׁ אֵלִיָּהוּ הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר יְהוָה
אֱלֹהֵי אַבְרָהָם יִצְחָק וְיִשְׂרָאֵל הַיּוֹם
יִוָּדַע כִּי־אַתָּה אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל וַאֲנִי
עַבְדֶּךָ וּבִדְבָרְךָ עָשִׂיתִי אֶת־כָּל־
הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה׃ [לז] עֲנֵנִי יְהוָה עֲנֵנִי
וְיֵדַע הָעָם הַזֶּה כִּי־אַתָּה יְהוָה הָאֱלֹהִים
וְאַתָּה הַסַּבְתָּ אֶת־לִבָּם אֲחֹרַנִּית׃
[לח] וַתִּפֹּל אֵשׁ־יְהוָה וַתֹּאכַל אֶת־הָעֹלָה
וְאֶת־הָעֵצִים וְאֶת־הָאֲבָנִים וְאֶת־הֶעָפָר
וְאֶת־הַמַּיִם אֲשֶׁר־בַּתְּעָלָה לִחֲכָה׃
[לט] וַיַּרְא כָּל־הָעָם וַיִּפְּלוּ עַל־פְּנֵיהֶם
וַיֹּאמְרוּ יְהוָה הוּא הָאֱלֹהִים יְהוָה
הוּא הָאֱלֹהִים׃ [מ] וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלִיָּהוּ
תִּפְשׂוּ אֶת־נְבִיאֵי הַבַּעַל אִישׁ אַל־
יִמָּלֵט מֵהֶם וַיִּתְפְּשׂוּם וַיּוֹרִדֵם אֵלִיָּהוּ
אֶל־נַחַל קִישׁוֹן וַיִּשְׁחָטֵם שָׁם׃
[מא] וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ לְאַחְאָב עֲלֵה אֱכֹל וּשְׁתֵה
כִּי־קוֹל הֲמוֹן הַגָּשֶׁם׃ [מב] וַיַּעַל אַחְאָב

ס׳ הַהֲרוּס, לְשׁוֹן הֶרֶס הֵיפֶךְ מִלְבּוֹתָם שֶׁל יִשְׂרָאֵל, וּכְרוֹתָם
זֶה הֵנָּה שָׁבוּ חֵל ה׳ וְהֶעֱלוּ עוֹלוֹת עַל הַמִּזְבֵּחַ וְזֶהוּ רְפוּיָתָם׃
(לא) וְהִנֵּה רָאוּי לִקַּחַת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אֲבָנִים לְמִסְפַּר שִׁבְטֵי בְנֵי
יִשְׂרָאֵל, לְפִי שֶׁהָיוּ הַמִּזְבְּחוֹת חֲלוּקִים עַל מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וּמֶלֶךְ
יְהוּדָה, וְכַוָּנָתוֹ הָיְתָה לְהוֹעִיל לִכְלָם יַקִּד וְלַמְּדֵם שֶׁיִּזְכּוּ
לְגִיוֹן ית׳ כֻּלָּם לְחַד, וְיִזְכּוּ לְחַד וְתוֹרָה לְחַת וְחוֹקָה לְחַת
תִּהְיֶה לָהֶם, וְעַם זֶה כַּוָּנָה לִבְקֹעַ לְגַזְבְּטֵי זְכוּת הַזְּבָעִים
עִם זְכוּת הַתּוֹרָה מִקְּדֶם וְזֶה דְּבַר ה׳ אֲלֵיהֶם
וְלֹא מִקֶּדֶם הָיָה דְּבַר ה׳ אֲלֵיהֶם
לְחַיֵּב יִשְׂרָאֵל יְהִי שִׁמְךָ,
לְהַגִּיד שֵׁם לְקַוּוֹ לָהֶם עֲבוֹדַת
מַלְכֵּי חֲקָרִים, וְהֵם הַזְּרִיזִים
עַל מְעַלָּה, וְהוּא לָקַח לוֹ
עֲבוֹדַת הַשֵּׁם יִת׳ שֶׁהוּא כּוֹרֵת
כֻּלָּם וּמוֹצִיא בְּכֻלָּם, וְנִקְרָא
זְכוּת יַעֲקֹב בִּפְרָט, לְפִי
שֶׁיַּעֲקֹב כְּשֶׁהֶעֱבִיר בְּכָל וַיִּזְכֹּק
לְיָם עָמַד וַיִּשַּׁר לְמַלְאָךְ וַיּוּכַל,
עַל שֶׁמִּכָּאן זֶה נִקְרָא שְׁמוֹ
יִשְׂרָאֵל, כְּמוֹ שֶׁאָמַר * כִּי שָׂרִיתָ
עִם אֱלֹקִים וְעִם אֲנָשִׁים וַתּוּכָל,
וְלָזֶה אָמַר לְמַעַן יֵדְעוּן כָּל
עַמֵּי הָאָרֶץ כִּי ה׳ הוּא הָאֱלֹהִים, וְכִי אַתָּה הֲפַכְתָּ
אֶת לִבָּם אֲחֹרַנִּית׃ (לג) וְהִנֵּה עֲשָׂה הַתְּעָלָה, לְלַמֵּד
לְהַקְדִּישׁ סָבִיב כְּדֵי שֶׁיִּלְכּוּ הַמַּיִם
סָבִיבוֹ, וְהָיְתָה כְּבֵית סָאתַיִם
זֶרַע, לְלַמֵּד כְּשִׁעוּר מְקוֹם
זְרִיעַת סָאתַיִם זֶרַע, שֶׁהֵם
(לד) חֲמִשִּׁית עַל חֲמִשִּׁית לְחַם. וּכְדֵי
לְהַגְדִּיל הַנֵּס לוֹמַר שֶׁיִּמָּלְאוּ
הַכַּדִּים, וְיִמָּלְאוּ הַמִּזְבֵּחַ וְהַתְּעָלָה
מַיִם, וּכְשֶׁלֹּא הִפְעִימוּ שֶׁלֹּא
לְעַצְמוֹתָיו הָיוּ י״ב כַּדִּים, לְרַמּוֹז
גַּם כֵּן עַל הַשְּׁבָטִים כְּמוֹ שֶׁעָשָׂה
בְּאֻרִּים. וְהִסְתַּכֵּל שֶׁבְּכָל
הַכְּעֵל עֲשׂוֹ כָּל הַהַכָנוֹת לְמַעַן
הָיָה וְלֹא עֻכַּר, לְפִי כְּפִי הַזְּמַן
שֶׁהָיָה כְּתוֹם הַשֵּׁם נִפְלָרִים,
וְגַם נִפְלָיוֹת וּבְרָכוֹת
וּבְרָמִים כְּמוֹ שֶׁפֵּרַשְׁתִּי,
וְהָיוּ עֲשׂה הַדְּבָרִים כֻּלָּם
בְּהֵפֶךְ, לְפִי כְּעִנְיַן הַמַּיִם,
(לה) וְגַם כְּעִנְיַן קְרָבָנוֹ בְּעֵלוֹת
הַמִּנְחָה לְפִי הָיָה כְּבָר
הָיָה נוֹהֵג לְקְרִיבוֹת הַלַּיְלָה.
בְּרָכוֹ פֵּ״א וְלֹא לְמַרּוֹת שֶׁבְּעֵלוֹת הַמִּנְחָה
קְדָ ו׳ עֵ״ב הָיָה הַמְּרוּמָה לִפְנֵי
יְת׳. וְלָמַר בְּתִפְלָתוֹ שֶׁמִּפְּנֵי
זְכוּת הַתּוֹרוֹת יִנָּתֵנוּ הַשֵּׁם
בְּלַח, וְגַם כֵּן מִפְּנֵי שֶׁהָיוּ
הָהוּא יוֹדֵעַ שֶׁהוּא הַמְּלַקְּטִים
בְּיִשְׂרָאֵל. וְלָמַרּוֹ וּבְדִבְרְךָ
עָשִׂיתִי אֶת כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, לֹא מִלִּבִּי
נִמּוֹי מְלַקֵּי, כִּי אִם שֶׁעָשָׂה זֶה
פִּי׳ כְּפִי תּוֹרָתוֹ שֶׁהָיָה דְּבָרוֹ, וְכֵן לָמַרּוֹ בְּתִקּוּמוֹת שֶׁמְּלִיהוּ מֹה
שֶׁעָשָׂה לְשֵׁם שֶׁל הַקָּבָּה עָשָׂה, שֶׁכָּתוּב וּבְדִבְרְךָ עָשִׂיתִי וְגוֹמֵר,
(לו) וְלָכֵן הָיָה רָאוּי שֶׁיַּעֲנֵהוּ הַשֵּׁם לְמַרּוֹת שֶׁהוּא
מְלַקֵּי כְּתִמָּה. וְלָמַרּוֹ וְלֹא הִסִּיבוֹת אֶת לִבָּם
מְקוֹרִית, רוֹמֶה לוֹמַר מַעֲבוֹדַת הַבַּעַל שֶׁהָיוּ נוֹעִים מְקֹרִיוֹ,
כִּי יָשׁוּב לְבוֹתָם לְחוֹרִיוֹת מְקוֹתָם הָעֲבוֹדָה • וּבְדֶרֶךְ לָמַרּוֹ בְּרָכוֹ׳ פֵּ״א
שֶׁלְּמִיהוּ הָעִיד כֵּן דְּבָרִים כְּלְפֵי מַעְלָה, וְהַלְמַעְלָה כְּמוֹךְ דְּף לֵ״ח עַ״ב
לְחַרְיוֹתָם כֵּן הוּא הַנִּכּוֹן כְּפִי הַפְּשָׁט •
וְשֵׁם שֶׁכָּתַבְתִּי לְכִי הוּא הַנִּכּוֹן כְּפִי הַפְּשָׁט •
וְהִנֵּה כְּעֵטֶרֶךְ לְהִתְפַּלֵּל וְלִפְמוֹר וּלְהַרְכּוֹת בְּתִפְלָה
וְכִתְקוּנִים עַל הַזְּרִיזוּת הָיָה, לְפִי שֶׁלְּמִיהוּ עָשָׂה הַכְּתִיבָה הַזֹּאת
מֵעַצְמוֹ כְּלִי מוֹנִי לְלַקֵּי, כִּי עִם
הָיוֹת שֶׁלָּמַר וּבְדִבְרְךָ עָשִׂיתִי
לְת כָּל הַדְּבָרִים הַלָּלוּ, לֹא
לָמַר זֶה לְהִיוֹתוֹ מְמוּהָ מֵהֶם
ית׳ לְעַצְמוֹ, כִּי לֹא כְּלִיהוּ
מְנוֹי עַל זֶה כְּמוֹ שֶׁכָּתַב עַל
הַלִּיכָתוֹ לְלֹא כְּלִיל כְּרִית וְלֹא לְלֹא
בֵּית הַתַּלְמֵד לְשֵׁב בְּמִרְפֶּשֶׁת,
לְכָל לְלִיהוּ מֵעַצְמוֹ הִתְעוֹרֵר
לְעַזּוֹתוֹ לְכָבוֹד הַשֵּׁם וְלִפְרְסֵם
קְדוּשָׁתוֹ, וּמִפְּנֵי שֶׁלֹּא כְּלִיהוּ
מְנוֹי עָלָיו וְכִי לְאָמוֹר מִן הַתּוֹרָה
לְהַקְרִיב בְּמוֹת, לָכֵן הָיָה
לְלִיהוּ לְנִי לֹא יִמְלֹךְ הַשֵּׁם
ית׳ כִּיהוּ, וְלוֹמַר הַפְּלִיר בְּתִפְלָה
לְשֵׁם ית׳ שֶׁיַּעֲנֵהוּ כְּהוֹרֶדֶת הָאֵשׁ
מִן הַשָּׁמַיִם, וְהוֹתִירוּ עִם מַה
שֶּׁכָּתַבְתִּי בְּרוּחַ הוּא הַשְּׁלוֹשָׁה
רְאָזוֹכָה וְזָכוּת וְלִלְיוֹת לְמַר
הָעֲרוּתִי׃ וְהִנֵּה הַשֵּׁם יִתְבָּרַךְ (לח, לט)
הִקְדִּים דְּבַר עֲבָדוֹ וְעָשָׂה מִלְּאכוֹ
הַלַּיְלָה, וְתִפּוֹל אֵשׁ מִן הַשָּׁמַיִם
וְתֹאכַל לֶת הָעוֹל וְלֶת הָעֵצִים
וְלֶת הַמַּיִם לְמַר כְּתִעְלָה לְמַכְ׳,
וּבְרוֹאוֹת הָעָם הַנֵּס הַמּוּפְלָא
הַזֶּה נָפְלוּ עַל פְּנֵיהֶם,
כְּלְבֵּי הַמְּתַכְּיֵי׳ מְעוֹכוֹתֵיהֶם׳,
וְהוֹדוּ וְלָמְרוּ ה׳ הוּא הָאֱלֹקִי׳,
וְגַם לְהַזְהִיר׳ לְבִכּוּר בְּרוֹתָם
דְּגְלָה שֶׁהוּא הָיָה הָאֱלֹקִי
הַנִּקְרָא כְּבוֹד ה׳, כְּמוֹךְ
חוֹלֵל בְּכָל מָקוֹם שֶׁהַכָּבוֹד כְּגְלָה
הַשְּׁכִינָה שָׁם • וְהִנֵּה לְלִיהוּ (מ)
נוֹה לְעֵם שֶׁיִּתְפְּשׂוּ לֶת כְּלִיהוּ
הַכְּעֵל וְיִשְׁחָטוּם בְּנַחַל קִישׁוֹן,
כִּי הוּא נַעֲשָׂה רָאֶה לְהַרְגֵּם,
וְכְמוֹ שֶׁעָשָׂה שְׁמוּאֵל לְאָגָג * ׳, שְׁמוּ׳ ט״ו
וְכִפְּנֵיהֶם לְזִמְרִי * בְּקִכְלָתוֹ כְּמַכ׳ כֵּה
לְעֵלְיו, כָּךְ עָשָׂה כְּכֵן לְלִיהוּ
בְּקִכְלָתוֹ לְשֵׁם יִשְׂרָאֵל •
וְלִפְנֵי שֶׁהֵגְשִׁים הָיוּ נַעֲרִיהֶם
מִפְּנֵי קְטֹלֶת הָעָם, הִנֵּה
כְּשֶׁעָנוּ בְּתְשׁוּבָה הֵשְׁתַּדֵּל לְלִיהוּ
שֶׁיֵּל כְּתוֹךְ שֶׁיֵּשׁ יְשׁוּעִים הַשֵּׁם
ית׳ עַל הָהָרִן עַל דֶּרֶךְ כֵּם,
לְפִי שֶׁתִּכְנוֹר עִירַת הַגְּשָׁמִים
וְיֵכֶל הַמָּטָר כְּדֶרֶךְ טִבְעִי
כְּהִתְּלְדוֹ מְהֵלִיכִים הָעוֹלִים
מִן הַיָּרָן, כִּי אִם יֵכֶל תֵּכֶף
כְּדֶרֶךְ פְּלָא, כִּי כֵּן יְכִירוּ וְיֵדְעוּ כִּי הַכֹּל כִּידֵי שָׁמַיִם וְשֶׁלְּתוֹ
הָיוּ הַגְּשָׁמִים וְעֲצִירָתָם, וְלָזֶה הוֹסִיף לְהִתְפַּלֵּל עַל הַמָּטָר כְּמוֹ
שֶׁהִתְפַּלֵּל עַל הַשֵּׁם • וְלָמַרּוֹ לְהִיוֹתוֹ כּוֹשֵׁם כְּלִיהוּ, וְלָמַר
שֶׁרֵאֶה שֶׁלָּמַר לוֹ ית׳ לֵךְ הֵרָאֵה עַל לְחַלֵּךְ וְשֶׁלָּמַר מָטָר׳ לָמַר (מ)
לְשֶׁלַּחְתִּיךְ עָלָה לְכוֹל וְשֶׁלָּמַר כִּי קוֹל הֲמוֹן הַגֶּשֶׁם׳, לֹא כִּי כְּמַהֲרַת
קוֹדֶם הַשְּׁלֹשָׁת הַשְּׁלָחִים יֵצֵא קוֹל הֲמוֹן הַגֶּשֶׁם, וְלָכֵן עָלָה לְלִיהוּ (מא)
עַל רֹאשׁ הַכַּרְמֶל לְהִתְכּוֹדֵד שָׁם וְלִרְאוֹת דֶּרֶךְ הָעֲנָנִים, וְיַנְהִיר

לֶאֱכֹל וְלִשְׁתּוֹת וְאֶלִּיָּהוּ עָלָה אֶל־ רֹאשׁ הַכַּרְמֶל וַיִּגְהַר אַרְצָה וַיָּשֶׂם פָּנָיו בֵּין בִּרְכָּיו׃ [מג] וַיֹּאמֶר אֶל־נַעֲרוֹ עֲלֵה־נָא הַבֵּט דֶּרֶךְ־יָם וַיַּעַל וַיַּבֵּט וַיֹּאמֶר אֵין מְאוּמָה וַיֹּאמֶר שֻׁב שֶׁבַע [מד] פְּעָמִים׃ וַיְהִי בַּשְּׁבִעִית וַיֹּאמֶר הִנֵּה־ עָב קְטַנָּה כְּכַף־אִישׁ עֹלָה מִיָּם וַיֹּאמֶר עֲלֵה אֱמֹר אֶל־אַחְאָב אֱסֹר וָרֵד וְלֹא [מה] יַעַצָרְכָה הַגָּשֶׁם׃ וַיְהִי עַד־כֹּה וָהֵנָּה וְהַשָּׁמַיִם חִתְקַדְּרוּ עָבִים וְרוּחַ וַיְהִי גֶּשֶׁם גָּדוֹל וַיִּרְכַּב אַחְאָב וַיֵּלֶךְ [מו] יִזְרְעֶאלָה׃ וְיַד יְהוָה הָיְתָה אֶל־ אֵלִיָּהוּ וַיְשַׁנֵּס מָתְנָיו וַיָּרָץ לִפְנֵי אַחְאָב עַד־בֹּאֲכָה יִזְרְעֶאלָה׃

יט

[א] וַיַּגֶּד אַחְאָב לְאִיזֶבֶל אֵת כָּל־אֲשֶׁר עָשָׂה אֵלִיָּהוּ וְאֵת כֹּל־אֲשֶׁר הָרַג אֶת־ [ב] כָּל־הַנְּבִיאִים בֶּחָרֶב׃ וַתִּשְׁלַח אִיזֶבֶל מַלְאָךְ אֶל־אֵלִיָּהוּ לֵאמֹר כֹּה־יַעֲשׂוּן אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִפוּן כִּי־כָעֵת מָחָר אָשִׂים [ג] אֶת־נַפְשְׁךָ כְּנֶפֶשׁ אַחַד מֵהֶם׃ וַיַּרְא וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ עַל־נַפְשׁוֹ וַיָּבֹא בְאֵר שֶׁבַע אֲשֶׁר לִיהוּדָה וַיַּנַּח אֶת־נַעֲרוֹ שָׁם׃

(מג) ויאמר אל נערו. מתבודד בתפלתו, ומזה לנערו שיביט דרך ים שם יתקדש עכשיו ושחשר שלח רואה מחומת שבע פעמים, כי הוא בהתבודדותו לא היה מביט על דבר מפה ומפה, וכשביעית ראה עב קטנה ככף יד עולה מים, ומאמה התקדרו העבים והמטיר הגשם על הארץ. הנה התבאר מהפסוק הזה כלו שתפלתו עשה שלשה פעמים נדולים מהתעוררות עלמו מכלי לגמי תלקי, הראשון היה העלה הנשמים שבשבע שם יהיה הגשם החלה על ומשר כי שם לפי דברו, השני תחיית בן הצרפית שחשר ס' תלקי תשב כף כפם הילד הזה על קרבו, השלישי הוצרת הלח מן הגשמים על המזבח בהר הכרמל, והנה זכרתי בכללם כל הקשה לך תכלה, לפי שחשר כי כה חשר הגשם תלקי ישראל וגו', והוא המורה שלא עשה לותו כם מעלמו כי שם בדבר ס' וגו':

(מד) שבע פעמים. כתבו קלת המפרשי' שיד ס' הכוכרת בכאן היה הכוונה שבאה לפי תלקיו לגמותו שירון לפפי לחלאב. ומזה מכבודם אין מלמרם בזה לחתי, כי הנה לפלקיו לא בלחה דבור ולא כבוחה כלל לחתי שמזהו יח לך הרלה לפי לחלאב, ומביותו בהר הכרמל שבח בלח וכחיש ועשה נפים ונפלחות לא בלחו בבוחה על דבר מהם כלל, לבל יד הגשם הנלמרת בכאן היה הבא לשר בתן לפלקים בלבו, בהיותו זקן וגזיר לפלום הבא ותתבודד, כדי לרון לפפי לחלאב, לפי הנלי לפפי מרבבו לחלאב מהלבחים בחיות לחלאב רובב על סוסו, ושהתחיל בזוחה מהילה על לשר בא יזרעלאלה. ובבר בתב הרב המורה בפרק מה מלק כ' שהרלוחה היה לשר יהוה לתים עזר תלקי לעשות תעשה מופלג, וזהו יקרלו רוח הגשם ויד הגשם, ועל הפעל הזה ממרונת תלקיו לפפי לחלאב עד בואו יזרעלאלה לחר שהיה עמו יד הגשם, כלומר שלהו העזר התלקי לעשות דבר בלתי כהוג תלגו כזה ובלתי מתיפם לפי טבע ולפי כחו, ולבן לי ורוח גבורה מן קדם הגשם הזה על תלקיו, לומר שהיה זה גבורה מלת הגשם ית' לפי בבוחה שילהו עליו:

(ל) ופפר הבתוב שהגיד לחלאב לזיזבל לשתו לת בל לשר עשה תלקיו ולת בל לשר הרג בל הנביחים בתרב, ובן בפסוק הזה מלת בל שלשה פעמים, ולל שהגיד לה שלשה דברים זרים, לת בל לשר עשה, לם מהמרת הלח ולם מהרת המטר, והשני ולת בל לשר הרג, לל שהיה מהרות חזק תלם בשהו יעלור בח לברוג תרבע מלות וקמלים לים בידיו, והשלישי לת בל הנביחים בתרב, לל שהיה זרות לחר שלים לפי בעבר מהם ולפי ברח ולפי בזבח, לבל בלם בהרגו שלפי בחלם מהם לים, והזה בח בבתוב הזה שלשה פעמים מלת בל על שלשת הדברים הזרים הזלה, ומה לת בל לשר עשה תלקיו, ולת בל לשר הרג, לפי הנביחים בתרב: (ל) והנה לזיזבל שלחה לו לומר לפל תלקיו בה יעשון לפפי ובה יוסיפון בי בעת מחר וגו', ובתבו המפרשי' שהוא דרך שבועה, בשו בה יעשה לפפי ובה יוסיף, והם היה בדעתם היה רלוי שתחמר לזיזבל בה יעשון לי תלקים, וגם היה בלתי רלוי שתחמר בי בעת מחר, בי בהיותו דרך שבועה היה לה לומר בם לפ בעת מחר לפשים לת בפשך וגו', ולבן ירלה לי שתיבו שבועה, לבל שתלה לומר לתליהו על תתבלב בחתת שתר בתה שהרגת לת בביאי הבעל, ולל תחשוב שיהיה זה מורם על שקריותם, בי בן דרך התלהות לעשות לעובדיהם על קדושת שם, וזהו בה יעשון תלקים, לל מה שרלית בזה הוא מחבבת התלהות שבה יעשון על עובדיהם, ובה יוסיפו גם בן לעשות בעתיד, בי בעת מחר לפשים לת בפשך בבפש לחד מהם, ולפי לשתך יהיו יסורין של לחבה, והוא המורה שזה דרבם בי גם למחר יעשו בך דוגמתו: ולחבם לחמרו וירלו (ל) ויקם וילך על בפשו, פירשו בו שרלה עלמו בהבבה והלך למלט על בפשו, ובפי מה שפירשתי למעלה שתליהו לל בחהו דבור תלקי בל הנביחים בהר הברמל ולל לקרין, יהיה פירוש הבתוב שרלה תליהו שיי'סר מעליו ולל דבר לו בלל, ולזה לל ידע מה יעש' לם יברך מפני לזיזבל לם לם יבה ויבעת בתלקיו, ולבן הלך בעבת בפשו ובפי מה שעלה על רוחו ולל בחשך על פי הבבוחה, לפי שלל בחהו הרוח, וזהו וילך על בפשו, שהלך בפי עבת בפשו, ובל בחר שבע לשר ליהודה בלי לבלת מתבת רשות לחלה ומפחד לזיזבל. ומין רלוי להקשות למה פחד תליהו מזיזבל ולל פחד מחלה, בחמרו תליו בעמים רבות דברים קשים? לפי שבשחר בחהו המורי התלקי להרלה לל לחלה היה בעוז שלל תבוחתו רעה, בי שלחרי מלה לזה כוזקים, וגם לחלה היה היא בעל שכל ולל יגע בו יד, לחבם בחשר רלה שלל בחהו בבוחה בלל תשב שבעוז למקרי, ושבשם ית' לפי שבעבור שעשה מה שעשה בהר הברמל בלי דבור ומורי תלקי, ושעם היות שהקים דבר עבדו הבה חרה לפו עליו, ולזה פחד מזיזבל בחשבו שהיה בעוז מהשגחת החלקית, מפורש לזה היות לזיזבל תשת מליבים לשה רעה, ומבח לשה זובה היה לה לעשות בגדו לזה דבר בנופו ולבן פחד מפניו. והנה רלה תליהו לנבות על שר התלקים קודבה ולהבדם במערה לשר יבא בה משה היא התלקים, לל לבד להתחבח שזה מפני לזיזבל בי לם להמשיך תליו שפע הבבוחה, לפי שלל שרתה עליו זה ימים, והשתדל שילבה תלקים תליו ויורהו דרך זו ילך, ולבן עוד לת בערה בשחר שבע ולילך יפילי בדי להתבודד, ולפי שלל יעלה עמו לדם בהר בתו שעשה משה, מפורש לזה שידע שלת

ימצא כי ולחם ומזון בדרך, ולא חשש לנפשו כי הוא היה בוטח מות יקייס, וחשש שיחות הטעה כרעב ולבן עזבו שם.

(ז) והלך במדבר דרך יום לחד, ולפי שנתלאו כתותיו ועפה בדרך כתו יצא תחת רותם לחד, והוא עץ שנקרא בלשון לעז זיניבלי"ה, וכתבו חכמי הטבע שהשרשים המתיישים לא יגיעו במקום אחר יגיע פלו, לפי שטבע העץ הזה ולפו הוא כנגד הכח החרפייס כלם ויברקו ממנו, ובעבור זה כתבו הרופאים שעשנו כשנשרף יפעיל מלך נחש תנין המנפה על הכית יאשרפו לותו שהם בתמידות, ולזה יצא לליהו תחתיו להכלל מהשרשים החרפייס, ושלח לת נפשו למות, לל שלל מהשם ית' בתפלה שיקח לת נפשו ויתות על ידו ולא יתות על יד לזובל ולכנייה הרשעים. ואמר רב עתה ה', להגיד שלחרי אשר כבר פרסם לתונתו וקדש לת שתו ברבים והרג כילי עובדי הבעל רב לו בזה מהחייס, ולכן היה מבקש שיקח לת נפשו ממנו, כי הוא עתיד היה למות כפי טבע תכות ולל היה טוב מהם להכלל מהמות הטבעית, והיה יותר טוב שיהיה עתה מבזמן לחר. והמפרשים למרו שזה המלחר יורה על היות לליהו פנחס, לפי שהתרכו לו החייס, ולין הכרח לזה מזה הכתוב. ולדמה שלחר כל זה מפני שלעפות רעב, וכלו להיותו קרוב למות שלל ממנו יתי שיקח נפשו, ובהיותו בלותה קולמה מהדרך והרעב יצר תחת לותו רותם ולל עץ אשר היה רותם וכדוקק היה יכול לאכלות

(ה) תחתיו, ובהיותו יען כרלה לליו מלאך ה', והוא היה המלאך הדובר בו בנבואתו, כי נבואתו על ידי מלאך היתה, ויעירהו כלים אשר יעור משנתו ולמר לו שיקום ויאכל, ולאה מלחזתיו עוגת רצפים, לל עוגת לפויה בגחלים, ולפחת מים, שהוא המאכל והמשקה המכריחי בלי מותר כלל. ובלחרו עוגת רצפים, הורה על היות המזון ההוא לאכל לאכל מהמלאך וכידו רצפה. יעני ו' ית', על דרך מה שלמר הכתוב * שלאה המלאך וכידו רצפה.

(ז) ושפר שלחר ושב וישב, ושמהו המלאך שבית קום לאכול כי רב ממך הדרך, והנה לאה המלאך למותו שני פעמים שיאכל ולל עוד, וגם לל לאה שהיה די בפעם לחת, ולל למהו גם כן על המשקה כלחת מהפעמים, כי לל למר לו שתה כי אם קום לאכול לכד, וגם בפעם השנית למר כי רב ממך הדרך ולל למר כוס בפעם הרלשונה, הנה הסבה בכל זה מפני הוא, שלליהו היה רעב מהפעמים שעשה לותו יום עם עמל הדרך, והנה המלאך בפעם הרלשונה מהו שיאכל כדי לתת לו תמורת מה שכיתך ממנו לותו היום בתעניתו, ולהיו המאכל הרלשון מכוון לרווח פרכיו מהרעב לאר עבר, לל למר כן כי רב ממך הדרך, לפי שלל היה מכוונת התפלה הרלשונה היות כעד המזון העתיד להליך כי אם כנגד העבר, לבל בפעם השנית מהו שיאכל התענית שכבר עשה כי אם מפני מה שהיה עתיד לעשות, ולזה למר פה כי רב ממך הדרך, להגיד שזולת התפלה השנית היתה מכוונת למורך העתיד והרלשונה למורך העבר, וזהו הפרסם בנוחתו על התפלה שני פעמים. החשבם לל מהו שיאמרו, לפי שעם היות שהתלך בכח התפלה היתה לרבעים יום ולרבעי' לילה כמו שיזכור, הנה לל הלך בכח השתיה לותו המזון, כי בתפלה בעשה לותו כם ולל במשך, וכמו שתזכור לחרי זה, ובלמרו כי רב ממך הדרך, העירו המלתך שהיה יודע לבו ורמזו, לל שהיה דעתו לנטות לל הר חורב, ולפי שהיה זה מענתו ולל מהמי לנקי למר כי רב ממך הדרך, לל כי הדרך הוא רב והוא ממך ומרמזוך ולל מהמי הסם: והנה היה הלחם ההוא (ח) כמלקי זן את לליהו ומספרו לרבעים יום ולרבעים לילה על בותו הר החורים, לל מפני שכתה שמתכל ההוא בתנטומת ולל בשלו הכח המכחל ולל משכו הכח המוזך כלחרי המפרשים, כי אם לחיות המזון ההוא לנקי ולחם לחרים לכל חיי, ולזה היתה הזכתו עמומה מלך ומרך מדרך המזון הטבעי הנהוג כפי טבעו ומהותו, והכח המתילד ממנו הוא מופלג ונעלם מן המתג הטבעי. לכל הוקדה לי מלך לחרו

(ט) ויבא שם לל המערה וילן שם, ופסר הכתוב שהליהו בח לל המערה, והיה המערה הידועה שהיה בקרלת הור עמוד שיבא משה שם, כמו שתי במערת טירבח, ושלן שמה, ולל לחר הכתוב שיבן כי שם שלן, לפי שכל הזמן שיבא שמה היה מתבודד ומכין עלמו לנבואתה ויפעק לל ה' כל הלילה, ולזה כלחר והנה דבר ה' לליו, רומה לומר לו בהיותו בלותה מקום מקודש לנקי ומתבודד וקודת בשם לנקי, בלחו הנבואה שלח בתה לליו כל לותם היתים לשבר עברו לל בתרן ישראל

כמו שיזכור, הנה לל הלך בכח השתיה לותו המזון, כי בתפלה בעשה לותה כם ולל במשך, וכמו שתזכור לחרי זה, ובלמרו כי רב ממך הדרך, העירו המלתך שהיה יודע לבו ורמזו, לל שהיה דעתו לנטות לל הר חורב, ולפי שהיה זה מענתו ולל מהמי לנקי למר כי רב ממך הדרך, לל כי הדרך הוא רב והוא ממך ומרמזוך ולל מהמי השם: והנה היה הלחם (ח) כמלקי זן את לליהו ומספרו לרבעים יום ולרבעים לילה על בותו הר החורים, לל מפני שכתה שמתכל ההוא בתנטומת ולל בשלו הכח המכחל ולל משכו הכח המוזך כלחרי המפרשים, כי אם לחיות המזון ההוא לנקי ולחם לחרים לכל חיי, ולזה היתה הזכתו עמומה מלך ומרך מדרך המזון הטבעי הנהוג כפי טבעו ומהותו, והכח המתילד ממנו הוא מופלג ונעלם מן המתג הטבעי. לכל הוקדה לי מלך לחרו לרבעים יום ולרבעים לילה, כי בילוע שמלרן ישראל על פיני מהלך תמשה עשר יום לל עוד, והכתוב לתי * לקח דכרי ק"ג עשר יום מקורב וגו', ולין היה המהלך הוה לרבעים יום ולרבעים לילה כמדבר? ועוד לחרי הניעו לל הר חורב לשל לך מי כתן לו ללכול ולשתות? ומדבר לשר יבא בו גם כן, שם היה שלח יאכל גו לחם ללכול כמו שירלה מזורך הכם שבעשה לו בתחלת דרכו, מי יתן ונדע מה לכל עליהו? ושם לחר שהמלתך כפעם כפעם הכיאו לליו, היה ראוי שיזכו הכתוב לותו הכם כמו שזכרו למעלה, ושם לחר שלח לכל דבר כהר חורב, כי הנה משה כל ימי עמדו שתה לשם לל לכל ומים לל שתה, ולל בזכותו כל לותו דרך המדבר, יהיו שם כן ימי לותו כם שמוכי יום ושמוכי לילה לל לרבעים יום ולרבעים לילה שזכר הכתוב, ומפני זה תזכתי לחי שהלרבעי יום ולרבעים לילה היו בכל הדרך לשר הלך לליהו עד חורב ושיבא שם ושתור על לרן ישראל, כי בהליכתו ושיבתו שתה וזוירתו היה הזמן ההוא כלו לרבעים יום ולרבעים לילה, ולפי זה יהיה פירוש הכתוב ושעורו וילך בכח התכילה ההיא לרבעי' יום ולרבעים לילה, וזהו הכלל, עוד פירש לותו בלמרו על הר החלקים חורב ויבא שם לל המערה וילן שם וגו', ושפר מה שקרהו שם ושלמר לו ית' סוב לדרכך מדברה למשק, לל שבלותו הדרך לשר בח במדבר יסוב, וכל זה מהתכיה והשיבה והחזרה היה לותם לרבעים יום ולרבעים לילה סוכר, כי להיות לליהו זקן ולבן הלך לותו מהלך בעשרים יום לו יש יום ושבו שם יום לחד כמו שיתבלר, וזכר בלותו כלכוס שהיתי, והיו כלם לרבעים יום ולרבעים לילה. ולחכם למרו בכח התכילה ההיא, הוא מלמר מקייב ולין כתו כח המובלב, כמו שלמר לתם לל לכל ומים לל שתה, ולחרי זה תבלר עכיו:

ויבא שם לל המערה וגו'. פשר הכתוב שהליהו בח לל (ט) המערה, והיה המערה הידועה שהיה בקרלת הור עמוד שיבא משה שם, כמו שתי במערת טירבח, ושלן שמה, ולל לחר הכתוב שיבן כי שם שלן, לפי שכל הזמן שיבא שמה היה מתבודד ומכין עלמו לנבואתה ויפעק לל ה' כל הלילה, ולזה כלחר והנה דבר ה' לליו, רומה לומר לו בהיותו בלותה מקום מקודש לנקי ומתבודד וקודת בשם לנקי, בלחו הנבואה שלח בתה לליו כל לותם היתים לשבר עברו לל בתרן ישראל

ישראל ולא במדבר בחליכתו שמה • ותאמרו מה לך פה אליהו ,
לאמרו המפרשים פה לאחד שטעם השאלה מה לך פה אליהו
הוא התשלת דברים לשמוע המענה , כלומר שאלו למה יצאת
מחזקתך ומה מורך ביציאתך בדרך הזאת ? והשיב על דרך
ברלקי ד' ט' * כי הכל לאחיך , * מה זה כיוצא , * מה לך היום כי תעזוב ?
שמות ד' כ' ושאיה המענה קנא קנאתי ונו' , לפי שהקהלה אשר קנה לי'
תלים קיל ה' לאלקי הצבאות מלשון עברו בריתי בני ישראל , והיה זה בהיותם
(י) עובדים עץ ואבן מזבחות ומרכי , כשם למעלה את מזבח
השם ההרוס , לפי שלא היו רוצים לעבוד כי אם על פלגים
לאחריים , ומלשון הרגו נביאיך , כי כבר הרגה אותם איזבל ,
כמו שאמר עובדיה בהרגו איזבל את נביאי ה' , והיו היתה
כונת ביאתו שמה , ועם היות שבשלחו אחר נביאים שהקניאים
עובדיה במערות , לאחר שליחתו שמותר הוא לנביאו מהנביאים
הידועים לה' , כי הנביאים האחריים שהוקהלו לא ידעה איזבל
מהם ולכן כתלטו , והיה תכלית המאמר הוא שיקום השם
את נקמתו על הרעות הפלה שעשו ישראל , וזהו היה מורך
ביאתו , לא לבקש נקמה על
ישראל • ותאמר בעבין המרכה אשר רצה שליחו מהרוס
והרעש והאש רציתי הוא למפרשים שני דברים • האחד
הוא דרך לה' לנו בן נפשות , שבתב שהוא השם את' לשליחו
שילך מהמערה ויצב בהר לפני השם , כדי שיבקש רחמיים
על ישראל כשיהלה הכבוד לא שיתפעל להשחיתם , ואזה
הרצה לו הרחמים המשחיתים , כמו הרוח הגדולה והחזקה
מפרק הרים ומשבר סלעים , ולא היה ברוח השם , לא שיהיו
מדברו את' להביא הרע על האושלים ולא להעניש בעונש
גדול כזה , אבל להמתין להם עד שישובו מדרכם הרעה ,
והאחרים היה הרעש , שהוא מזיק אחד ובלתי מכלי הקשת'
להפכת החרמות , ומבר שלא ברעש השם , לא כי לא יפעול
בהות המת ולא בהפכת החרמות , ואחר הרעש הרלהו האש ,
שהוא יותר מזיק בשרפת המקומות כפדום ועמורה , ומבר
שגם לא באש ה' , כי לא היו הרעות הפלה מבוונות מאת
את' כי אם הסתרת פניו מהם ועזבם כמשרה לקלי הרעות ,
והקרי האש אבר קול דממה דקה , לא שיהיה העובא מושלא
בין הקול והשתיקה ובין המוסר והעובא , ושליחו מרוב
כעסו לא את אל לבו להבין את דבר המרכה , ולזה הסיבו
שבית כשרחשובה קנא קנאתי ונו' , והוסיף את להודיעו עניין
קולו והלשון שיהיו כלי ההשנת ליסר ולהעניש את ישראל ,
זהו דרך החכם וכוונתו : והדרך השני הוא לפני השים מבני
ישראל שהתקבצו לומר שליחו רלה בזה שלשת העולמות
והלקי המלילות , ולזה רלה רחשובה הרוח , לרמוז על הכח
המכהיב עולם החויב והתפשר שהוא מפרק הרים ומשבר
סלעים , ואחר בו לפני השם , לפי שהוא משגיח בו לעשות
רלונו ואיהו רק כנרון כיד הקובב ונו' • ואחר לא ברוח השם
לרמוז שאין השם את' הטבע המכהיב החויב והתפשר , והרלהו
עוד הרעש , לרמוז על עולם הנלגלים שיש בהם והחוסבים
וחיות הקדש ברעש נדול מתבשלים לעומתם , וזה רומז על
הנלגלים שיקרלו חיות הקדש לשעת הרב המורה , ואחר
לא ברעש השם , להורות שאין השם יתברך בפעם הנלגל כמו
שעשהו קלת מהקדמונים , ואחר עוד ואחר הרעש אש , לרמוז
תלים קל ל' לל עולם השפלים הנקרלי' שנקראו אש , כמו שאחר * מזרתיו
אש להט , והנה נקראו כן להדמותם באש שאין העין שולט
בו , כי האש היסודי אינו מוצג לחוש הרגות , ועכו יזיגו
לחוקו מפלת בעולותיו , וכן הם המלילים לא יוכלו לחוש
הרגות בעלמם אבל יוכלו מפלת פעולותיהם , וכן אחרו לא
דף י"ג עיא בחבלת קניבה , אלי תשמל ? חיות הם המלילות • ואחר לא
באש ה' , להגיד שמליחותו ומהותו יתעלה בכלל מחליחות
המלילים , כי הם עלולים ומפשרי המליחות והוא ית' עלה

ומקוייב המליחות , ולפי שמהותו בעלם תכלית ההעלם ופשוט
בתכלית הפשיטות אם אפשר היכול לדבר , אמר ואחר
אחם קול דממה דקה , כלומר ואחרי שתפשוט שכלך כשלשים
כלום פיך מלדבר ולבך מלהרהר כמה שלמעלה מהם • ומהו
לאחרי זה שימשך את הוקל למלך על הרם ואת יהוא למלך על
ישראל ואת אלישע ימשך לנביא תחתיך , לרמוז לו גם כן שאלה
השלשה עולמות שזכר הם מוכהנים ממנו ית' , וזה לם בעולם
השפל שדרך הכף להתנהר החזק על הנהרו כמו חזק שהתנהר
על מלכות ארם ועל ישראל , היה זה בהשנחה ממנו ית' לנחול
ולעמוד פרטי האל' והתוחיות , ולם בעולם הנלגלי' לפי שהשנחת
השם ית' היא על הורחת המערכה לבעל לותה ולעשות כח
השם ולזכו , וכן ע"י יהוא בהרגו הרשעים עובדי עז ובשלטו
הפלילים , וזה היה מפלת ההשנחה לא כפי המערכה • ואחר
לאחרי זה ואת אלישע בן שפט תמשח לנביא תחתיך , לפי שהשפע
הנבואי המגיע לנביאים הוא מעולם המלילים ולא יניע
כי אם בזמן השם ומהותו • ולפי שלא היה עיון המרכה
מיוחס אל הספור , כתב הר'
דוד קמחי שהשם ית' הרכה
כל זה לאליהו לנחול המעשה
הטוב לאשר עשה בהר הכרמל
שקדש את השם בהרבים ויהודו
בלהוחתו והרג נביאי הבעל
ולכן הרכה לו את המרכה
הזאת • ויונתן תרנם הרוח
והרעש והאש שהם כלם
מלילים ממונים על הדברים ההם • הן אלה קנית דבריהם
בניאור ואת המרכה , ולא אחד בהם יתעורר לאת טעם למה
שלחו ית' אתי פעמים את לך פה אליהו , כי עם היותו מהכהנ
התשלת הדבור , הנה לא כהנו הנביאים לשחול זה אתי פעמי'
כל זכן אחר שכבר הזיב בפעם הרחשונה את שהיה בו די בפי
הכוונה , ונם כן לא התעוררו לאת אליהו לאמר אתי פעמים
קנא קנאתי , ולם רלה אלא שתפייס הקלה בתשובתו הרחשונה
לך קשה לפייסו בהשנות הדברים ההם עלמם ? והנה ברוב
הדברים לא יקדל בפעב , ונם לפי דרכם אחרי שברוח וברעש
ובאש אמר לא ברוח ה' לא ברעש ה' , היה רלוי שיאמר בדממה
דקה ושם ה' , כי שבלשון המרכה לאמר והנה ה' עובר ויהה
שעבר ברוח או ברעש או באש או בכלם • והמרכה אלי במרכה
הוזת בפי פעם הדברים והמשך הספור הקודם הוא , שאליהו
לא מעלמו אל הר חורב ובכעם במערה הקדושה אשר יצב בה
משה כדי שתשובתו הנבואה , כי היה המקו' הזה מוכן להנבא
ובשבר בו הקדושה החלקית מעת שעמד לדובנו משה שמה ,
והנה השם ית' קנא לכבוד אלהי הנביאי' משה עבדו ורלה שלא
היה מן הרלוי שעלם יולד משה לא נביא ולא בן נביא יצב
באותו מקום , כי הוא כתיקד לקבול התורה וכתיבת הלחות
ובכולם ורלויית הכבוד שרלה משה , ולזה יצב ויעמוד לפני הו
נביא לאחר שמה ? ולזה ברלותו שליחו לא כתב דעתו לעמוד
בהר כיבי כי אם נם להכנם בנקדת הכור , היה שהוכיחו ית'
על זה באמרו מה לך פה אליהו , ולא אמר זה על יפיעתו
מלרלו וכותו כלו אותו דרך כמו שעשו המפרשים , כי אם על
הכנסו במערה הקדושה , והוא על דרך מאמר יעשיהו שאמר
על שבנה אחז על הבית * מה לך פה ומי לך פה כי תצבת יעשי' כב' י"ד
לך פה קבר הנה השם מעלילך שלשלה נבר , שבפי מה
שפירשו המפרשים כלם היה תוכחה על שבנה , שהיותו
מחרן בבריה היה משתדר על ירושלם , ואחר שהמעלה הזאת
לא היתה רלויה בלי , וזהו מה לך פה ? ולבן היה מהיעוד
שהשם ית' ישלשלהו משם , וכן אחר גם כן יעשיהו * ועתה שם לב ה'
מה לי פה נאם השם כי לוקח עמי תכם מושלי הלילו כאם
השם ותמיד כל היום שמי מחוקן , הנה בלותו לבוז
מהתוכחה אחר יתברך לאליהו מה לך פה , רומה לומ' מה לך
במקום הזה אחר אתה בו ? כי הוא בלבתי רלוי לך , ואליהו (י)
השיבו קנא קנאתי לי' אלקי בבאות , ולא היה זה לשחול בקשה

[יא] וַיֹּאמֶר צֵא וְעָמַדְתָּ בָהָר לִפְנֵי יְהוָה
וְהִנֵּה יְהוָה עֹבֵר וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק
מְפָרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים לִפְנֵי יְהוָה
לֹא־בָרוּחַ יְהוָה וְאַחַר הָרוּחַ רַעַשׁ
לֹא בָרַעַשׁ יְהוָה׃
[יב] וְאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאֵשׁ יְהוָה
וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דַקָּה׃
[יג] וַיְהִי כְּשָׁמְעַ אֵלִיָּהוּ וַיָּלֶט פָּנָיו בְּאַדַּרְתּוֹ
וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֹד פֶּתַח הַמְּעָרָה וְהִנֵּה
אֵלָיו קוֹל וַיֹּאמֶר מַה־לְּךָ פֹה אֵלִיָּהוּ׃
[יד] וַיֹּאמֶר קַנֹּא קִנֵּאתִי לַיהוָה ׀ אֱלֹהֵי
צְבָאוֹת כִּי־עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
אֶת־מִזְבְּחֹתֶיךָ הָרָסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרָגוּ
בֶּחָרֶב וָאִוָּתֵר אֲנִי לְבַדִּי וַיְבַקְשׁוּ אֶת־
נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃
[טו] וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו לֵךְ שׁוּב לְדַרְכְּךָ
מִדְבְּרָה דַמֶּשֶׂק וּבָאתָ וּמָשַׁחְתָּ אֶת־
חֲזָאֵל לְמֶלֶךְ עַל־אֲרָם׃

ישראל כי אם לעת התנפלות על הכבשו שמה ׳ וכחלו לאמר
עזבו בריתך בני ישראל והרסו המזבחות והרגו נביאיך ויבקשו
את נפשי לקחתה ׳ ומפני ירחתי לותם שהם רשעים גמורים
וחויבים היו לי בחתי להתנפל במקום הזה ׳ לפחבי שיגין בעדי
זכות משה ומפני קדושת המקום הזה לא יעיבני הזק כל עוד
(יא) שהוא בכחן ׳ ומפני זה הציבו יח׳ לא ועמדת בהר לפני ה׳ ׳
רומה לומר אם בכנסת שמה מפני הירחה לא ועמוד בהר
שבהיותך בהר תצב לפני ה׳ ולא תירא ולא תחת מפניהם ׳
כי כחצר הכר מלך מלכו של עולם שלטון ובהיותך בהר לא
יגיעך הזק כלל ׳ ודי כשחצב בהר ולא במערה ׳ וחקרי
שהוכיחו את על המקום חצר יצב עליו כהודיעו לותו כי קדש
הוא ׳ ראה יח׳ להשיבו על כוונת ביחתו שמה שלא היה מפני
הירחה שוכר כי אם לפי שבהתלקה מחנה הכבוחה ׳ ולכן
הודיעו למה לא בחתו הכבוחה
זה יומים כי לותה היה מבקש ׳ [יא] וַיֹּאמֶר צֵא וְעָמַדְתָּ בָהָר לִפְנֵי יְהוָה
נעל זה לשון והנה ה׳ עובר וְהִנֵּה יְהוָה עֹבֵר וְרוּחַ גְּדוֹלָה וְחָזָק
זרוח גדולה ׳ וכבר פירשתי מְפָרֵק הָרִים וּמְשַׁבֵּר סְלָעִים לִפְנֵי יְהוָה
שלפיהו עשה שלשה דברים בלי לוות השם ית׳ ושעבה לותו לֹא־בָרוּחַ יְהוָה וְאַחַר הָרוּחַ רַעַשׁ
הקדוש ברוך הוא כהם והקים לֹא בָרַעַשׁ יְהוָה׃
דברו ׳ ולחלק היה השבועה לאַחַר הָרַעַשׁ אֵשׁ לֹא בָאֵשׁ יְהוָה׃ [יב] וְאַחַר הָאֵשׁ קוֹל דְּמָמָה דַקָּה׃
לחר כשבע כלף ובקע ובקלף
גדול הם יהיה השבים הלזה וַיְהִי כְּשָׁמְעַ אֵלִיָּהוּ וַיָּלֶט פָּנָיו בְּאַדַּרְתּוֹ
על ומער כי הם לפי דברו ׳ וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֹד פֶּתַח הַמְּעָרָה וְהִנֵּה אֵלָיו קוֹל וַיֹּאמֶר מַה־לְּךָ פֹה אֵלִיָּהוּ׃
ועשה הם כן רעב גדול שלא [יג] וַיֹּאמֶר קַנֹּא קִנֵּאתִי לַיהוָה ׀ אֱלֹהֵי צְבָאוֹת כִּי־עָזְבוּ בְרִיתְךָ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל
שבים בחרן ישראל ׳ שלא לו אֶת־מִזְבְּחֹתֶיךָ הָרָסוּ וְאֶת־נְבִיאֶיךָ הָרָגוּ בֶּחָרֶב וָאִוָּתֵר אֲנִי לְבַדִּי וַיְבַקְשׁוּ אֶת־
העשירים שבהם התחננו נַפְשִׁי לְקַחְתָּהּ׃
ונחבו כל חצר להם ויתו [טו] וַיֹּאמֶר יְהוָה אֵלָיו לֵךְ שׁוּב לְדַרְכְּךָ מִדְבְּרָה דַמֶּשֶׂק וּבָאתָ וּמָשַׁחְתָּ אֶת־
רבים בדעב ׳ הלך רחוק חֲזָאֵל לְמֶלֶךְ עַל־אֲרָם׃
שהיה הולך מלך ישראל בעלמו
לבדו לבקש מקום מסיר להציל
שם ופרד פן יכרת הלחמה
מהבחתה ׳ והנני היה בחיתת
בן הכרפית אחרית לפיהו
הכרים כלפי מעלה ׳ כחתרו
הנם על החלחמה חצר זכי
מתגורר עתה הרעות להמית
לת נכה ונוכר על תקייתו
והקים לותו ׳ והנלוני הוא
מה שעשו בהר הכרמל מהעלת
העולה בנחה חון למקדש
חצר לת כלת והורלת הלא חין הנשים עליה ׳ ונלחתם עשה
לפיהו כלי טוי לקני ׳ ולהיות כוונתו טובה לקדוש השם עשה
השם ית׳ נזרותיו וקיימם ׳ לכל התקלף עליו על חצר לת
עשה מה שלת נוה ׳ ולזה היה שלת כיהו הכבוחה עוד ׳
ולהעיר על זה כלו חמר כחן והנה ה׳ עובר ׳ לת הנה ה׳ הוא
עובר על כל פעניך ׳ ווכרם רחזון רחון כמו שקרו ׳ כי
זכר הרחוחה הרוח שהיה מפרק הרים ומשבר סלעים ׳
לרמוז לת הנזרה חצר נזר ברוך בעמו לעמוד הטל והמטר
מפני התלחמה ׳ שבזה היה מתריב העולם ׳ ולהיותו רע בלני
(טז) ובמרץ חמר שהיה רוח גדולה וחזק (על דרך * כשיחים ורוח
ונשם שין ׳) מפרק הרים ומשבר סלעים ׳ ויחמר לת ברוח
ה׳ ׳ לומר שנשמע קול שהיה חומר לת ברוח ה׳ ׳ להגיד שלת
בהיו לוות לקני במעשה הזה חצר עלה על רוחו ׳ ויחמר
הרוח וכר הרעש ׳ לרמוז על הדברים חצר הטיח לפיהו כלפי
מעלה על מות בן הכרפית ועל תקייתו ׳ לפי שתקיית המתים
כמו לותו הכביהים כשם רעש ׳ וכמו שחמר הנביח יחוקאל
(יחזקאל לז) ז׳ בספור התקייה * והנה רעש ותקרבו עלמות חל עלמו ׳
ויחמר לת ברעש ה׳ ׳ רומה לומר שלת היהו ית׳ על לוחו
(יג) המעשה שעשה בתקיית המת ׳ ויחמר הרעש וכר הלת ׳ והוח
הלת חצר הורילו בהר הכרמל על הנמה חצר בנה שמה ׳
ויחמר לת כלת ה׳ ׳ לפי שלת עשה לוחו הנסיון במלות השם
וכלברו ׳ וזכר לחרי זה קול דממה דקה ׳ לרמוז שבעבור
הדברים החלה חצר עשה לפיהו נלי מלת השם וכבודו לת
בחהו הדבור כבר חשוכה ׳ ושם הקול החלקי דממה ודיל
התתיקה והעדר הדבור ׳ ולפי שלפיהו רלה שם שהוא ית׳ ניכף
מהמערה והתוכחה שהוכיחו על מעשיו ׳ רלה להשיב על
חותם ׳ לם על הבנסו במערה שלת היה לותו מקום רלוי
לשכינתו ׳ בנב פניו לחשת וכסתה כלמה פניו ׳ וזהו חמרו (יג)
ולא פניו בלדרתו ויצח ויעמוד בפתח המערה ׳ לל שלת יכף
מחנה בהחלת לעמוד בהר כמו שהוח חקל עמד בפתח ׳ ולכן
הוקרך ית׳ להזכיחו שנית על יציחתו בפתח המערה ׳ ויחמר
מה לך פה לליהו ׳ לל הלת חמרתי לליך שתכף מהמערה ולל
עשית מלותי ׳ הלת ידעת שהמקום חצר לתה עומד עליו קדש
הוח שבחותו פתח עמד לקוץ
הנביחים ׳ ומה לך לנשת עוד
בלותו המקום המקודש שליהו
רלוי לשכמותך ׃ והנה לליהו
לין בכפף ליכף מיד כמו שמוז׳
לכל התכלל מחה שהוכיחו על
המעש׳ לף עשה שלת כמלתו ׳
ויחמר קנח קנחתי ׳ לל מה (יד)
שעשיתי לת היה לכבוד בית
לבח כי חם על דבר כבוד
שמך ׳ ולזה חין עלי לשם ׳
חם לרחזון שהוח עלירת
הנשמ׳ היה לפי שעזבו בריתך
בני ישרל ׳ והיה רלוי שיענשו
עליו בעלירת נשמים כמו
שחמרה תורה * ׳ וחם בניתי דכרי יל׳ ין
מזבח בהר הכרמל היה לפי
שהם הרסו מזבחותיך ׳ והיה
רלוי שלכה מזבח לשמך
הגדול ויתקדש בקף לעיכוח ׳
וחם הרגתי נביחי הבעל הנה
גם בן הם הרגו נביחיך ׳ הנה
כל זה עשיתי על דבר כבוד
שמך הנדול ׳ וחמכם תקיית
בן הכרפית היה לפי שלקלה
ומיעתו היו מבקשים לת נפשי
להרגני ׳ ולכן כהיותי מתנורר
בבית התלמוד היה מהבכרק
שלטשער על פערה ׳ כי היה בפני בכפה ׳ הנה כזה התבלל
לליהו מכל חצר עשה ׳ להזהיר שבכי הדין עשלו ועל קדוש
השם ׳ והתבחר מזה שבכלל המילה מבכי׳ עם הספור הקול ׳
ושמרך היה במחמרו ית׳ מה לך פה לליהו שבי פעמים ׳ כי
היה הרלחון על הבבשו במערה ׳ והשבי על עמדו פתח
המערה גם לחרי שמוז שבלחה לנלות השם ׳ ושחמר קנח
קנחתי היינו כפול ׳ כי הפעם הרלחון נחמר על נזרך הבבשו
במערה מילות התויבים שיהרגוהו ׳ והשבי על התנפלות
מעשיו חצר עשה מבלתי נוה וזכור לטוב ׳ ולפשר עוד לפרש
בתשובת לליהו ׳ שחמר שתכלית נוחו על הר סיני היה לפי
שהם קבלו ישרל שלשה מתנות עלומות ׳ והם התורה
והקרבנות והכבוחה ׳ ולפי שהם לבדו בלם בת להתלונן על
הלבדה במקום שבחבת ׳ ומ״ש כי עזבו בריתך בני ישרל
המור׳ ׳ לת מזבחותיך הרסו בשרב ואותר נכיחך הרגו בחרב
ואחר בניתי הרגו בשרב ואותר נכיחי ונו׳ ׳ הנה התבחרו
הבבוקים בלם ׳ והוחילה כזה השלה הרביעי חצר העידותי
בתחלת הפרשה ׳ ואחרי זה בלקיקת לליהו השמיחה לפרש
במלכה הוחת פירוש לחד מהבבים עם לקיקתו :
ויאמר ה׳ אליו ונו׳ ׳ כפי רעת חוקו ודרך המפרשים שליהו (טו)
בקש בקשה על ישרל מפני רוע מעלליהם ׳
יתכן

יכין לפרש לך זוב לדרכך, שאתה תלוי לקרי שדרכך להיות
פוקח וטוב כנתם ושלחך ובקשתך שתעניש את ישראל
ושתספה עליהם רעות, לך תכלין וזוב למכהנך ודרכך שהוא
להשתדל להעניש את ישראל, ולכן לך מדבר דמשק, לא שילך
בתוכו מדבר אל דמשק, ושקרי זובו ישמש את מוך למלך על
ארם ואת יהוא למלך על ישראל ואת אליהוא לנביא, ואם יקשו
בקיימך מהם. וכפי מה שפירשתי שאליהו זכר בערו להתכלות
מה שעשה ולא אוכל בקמה, יהיה פי' הכתוב שישמח לו השם
ית' שיזוב לדרכו, לא במדבר בדרך אשר בא בו שהוא מדבר
דמשק, כי מה יעשהו לו ארם וי"ש, ולא מהו שילך דמשק
כי אם שילך דרך המדבר אל דמשק. ולפי שהוא הגיד לפניו ית'
שעתיד ישראל ופשעיהם, הודיעו ית' שימשח את יהוא למלך
(יז) על ארם, ואת יהוא למלך על ישראל ואת אליהוא לנביא
תחתיו, ואמת יהיו אלוקי
(יז) ההשגחה, כי הכתוב מקרב הזוב
יהיה יהוא, והכתוב מקרב
יהוא יהיה לאליהוא. והכתוב לו
בעניין הזה הוא, שהיית אומר
על אליהו שמשוך לזה ימשח את
יהוא ואת יהוא, לפי שהיה
לומדו ית' להעניש את ישראל
בימי אחאב ובימי אליהו,
וכאשר כבוש אחאב וזב לה'
בתשובה ראה ית' להחריב אבו,
וכתוב אחתר על אליהו הרשע, כי
בכבוש אחאב מפני לא תבוש
הרעה בימיו כבו אחאב
הרעה על ביתו, ואומר אחר
זה ויבאו אליהו אבי אין מלאך
בין ארם ובין ישראל, לא שעם
היות שהיתה המלחמה ביניהם
בהשגחת השם יתברך ורמזו,
הנה מפני זה לא משח
אליהו את יהוא ולא את יהוא
מחמת, ומפני זה לא משח
אליהו את יהוא ולא את יהוא
כמו שמוהו יתברך, כי נתם
ה' על הרע והחריך אפו עליהם,
ולכן משח אליהו את אחרי מות
אחאב. ואין ספק שאליהו נזהר
על משיחתם בדבר ה', כי לא תתכן שיהיה נוזר ולא דבור שקרי
על אליהו על משיחת אחד מהם, אבל הוא מעלמו אומר אל
אליהו שיהיה מלך על ארם אחרי מות בן הדד, ומן כן מעלמו
הוא את יוכח הכתוב שילך וימשח את יהוא, לפי שעשה זה
מפני שמהו אליהו עליו בדבר ה', ואם אלו יוכל אליהו לעשות
מפני מה שהחריך השם יתברך אפו לאחאב עשוה אליהו כימי
בנו. ואחאב אחרו והיה המלאך מקרב אוזל יהוא ימית יהוא
והמלאך מקרב יהוא ימית אליהוא, אין פירושו שיהיה מרב אוזל
קודם לקרב יהוא ורחב יהוא לקרב אליהוא, ולא שהיה
הקדימה אוזל קדימת מעלה בגודל הכמות כמו שפירשו
המפרשים, אבל מכיון אצלי שהשם ית' יודע שהשם שבחר
להשחית להעניש את החשוקים אחאב בהשחתתם כל אחד כפי
מה שראוי לו, כי הנה אוזל הכיר להעניש את ישראל
במלחמותיו ולהשמיד', וזכר זה לרשומה להיותו כולל הרבה,
ולפי שהיה וכפי אחאב הקשטים עם הגדולים וכקני הכעל
ועובדי עו"ז לא יבאו למלחמה ולא ימותו בה, הכין את יהוא
שהוא ימית ויהרוג את כל בית אחאב וכל עובד עו"ז מה שלא
יעשה לישראל, כי הוא יהיה מלך וירקם עליהם, ולבד זרע
אחאב וסיעתו ישמיד מעל פני האדמה, ולפי שאוזל מה
שיהרוג במלחמות יהיו לבני המלכ', ויהוא מה שישמיד יהיה
לבד מבית אחאב ועובדי עו"ז, הכין השם ית' את אליהוא כן
שבשבועתו ידע ויכיר הנערים שהם נעזרים מן המזות

[יז] וְהָיָה֙ הַנִּמְלָ֣ט מֵחֶ֔רֶב חֲזָאֵ֖ל יָמִ֑ית
וַהֲנִמְלָ֣ט מֵחֶ֔רֶב יֵה֥וּא יָמִ֖ית אֱלִישָֽׁע׃

[יח] וְהִשְׁאַרְתִּי֙ בְּיִשְׂרָאֵ֔ל שִׁבְעַ֥ת אֲלָפִ֖ים
כָּל־הַבִּרְכַּ֣יִם אֲשֶׁר֩ לֹא־כָרְע֨וּ לַבַּ֜עַל
וְכָל־הַפֶּ֗ה אֲשֶׁ֛ר לֹא־נָשַׁ֥ק לֽוֹ׃

[יט] וַיֵּ֣לֶךְ מִשָּׁ֔ם וַיִּמְצָ֕א אֶת־אֱלִישָׁ֖ע בֶּן־
שָׁפָ֑ט וְהוּא֙ חֹרֵ֔שׁ שְׁנֵ֥ים עָשָׂ֖ר צְמָדִ֣ים
לְפָנָ֑יו וְה֣וּא בִשְׁנֵ֔ים חָעָשָׂ֖ר וַיַּעֲבֹ֥ר
אֵלָ֛יו אֵלִיָּ֖הוּ וַיַּשְׁלֵ֥ךְ אַדַּרְתּ֖וֹ אֵלָֽיו׃

[כ] וַיַּעֲזֹ֣ב אֶת־הַבָּקָ֗ר וַיָּ֙רָץ֙ אַחֲרֵ֣י אֵלִיָּ֔הוּ
וַיֹּ֕אמֶר אֶשָּׁק־נָ֥א לְאָבִ֖י וּלְאִמִּ֑י
וְאֵלְכָ֖ה אַחֲרֶ֣יךָ וַיֹּ֥אמֶר לוֹ֙ לֵ֣ךְ שׁ֔וּב
כִּ֥י מֶה־עָשִׂ֖יתִי לָֽךְ׃

כדברי קול ושכופס לקטוף ולהרשיע, ושהרצה בקללתו כושה פש
קוזם, ומפני זה אמר והיה הנמלט מקרב קוזאל, לא שלא קך מו על
יהיה מדרכם לעבוד במלחמה ולכפול בידו, אלא לפי שעת לקוזאל
ובניו וכל זרעו וכהני הבעל, יכין השם את יהוא שיהרוג
קוזם, והיה זה קודם קוזאל, לפי שלא היה הכבש לקוזאל
להרגם, והנמלט מקרב יהוא, והם הנערים, שעם היות
שיהוא הרג כל עזבדי עו"ז הנה לא יהרוג לנערים, לפי שלא
היו בני עוכזין ולא ידע מה יהיה לקריתם, הנה מפני זה
הכין השם את אליהוא שיקללם וימיתם בהכירו קוזם שיהיו
עובדי עו"ז בעתיד. הנה לפי כן לין הכתוב מספר בגעות
המלכ כפי זמניהם, כי לפי כפי הגזרה המלקית, שכל לקוד
יעשה מה שרצוי לניו לעשות, קוזאל בעם יהוא בעובדי העו
ואליהוא בנערים, בקופן שעל פי התפללייה המלכ יהיה (יח)
בישראל שבעת אלפים כל
הברכי אשר לא כרעו לבעל,
והוזכרה בזה המלכה הרשית
אשר הערותי: ואין הכווכה
בזה שלא ישארו יותר משבעת
אלפים בפעל, ככל ארץ ישראל,
כי אם שלא יהיה בזוב שארי
שניתן רשות למשחית לכלכל,
אם קוזאל ואם יהוא ואם אליהוא
את הנערים, לא יהיה מבקין
בין צדיק לרשע, כי לא יהיה
כן, לפי שתמיד חוכח מלאך
ה' סביב ליראיו ויחלצם, ולכן
שבעת אלפים בני אדם הם
בישראל שלא כרעו לבעל
ישארו ולא יזוזו מהלקחות,
ויל יהוא לא יהיה בהם,
וקללת אליהוא לא תקוב על
בניהם, כי לא ישוב את
אליהוא לעולם כשארו, וזה
אליהוא לעולם כשארו, וזה
שמרו והשארתי בישראל שבעת
אלפים כל הברכים ונוא',
שישארו ולא יזוזו בקרב
הכרו' אשר זכר. ולזוי שתדע
שעם היות שאמר הכתוב הנה
ומשח את קוזאל ואת אליהוא
תמשח לנביא תחתיך, לא היה קוזאל ולא שאר מלכי לזוזות
העולם כמשיחים והנביאים גם כן לא היו כמשיחים, לכל
מקום היה מכוי המלוכה על ידי משיחה. והשלמה לזאת
המשיחה לכל מכוי וגדולה, על דרך מה שאמר * לא תגעו בלי קה עי
כמשיחי, ובקרא לא כורש * משיח השם מוזזת הסבה שעני' מה ק'
בעצמה: ומפני הכתוב שהלך אליהו משם, רומז לומ' מהר (יט)
סורב, ובהכיותו הולך בדרך מצא את אליהוא, כי עם שהיה
אליהוא לחרון כמוי המשיחה, לזה אליהו כי לותו הקריה ה'
לפניו לשלוזה, סורב אנים אחר אחר, לל אנים עשר
איש נמלים כדרך עובדי האדמה, והיה זה מורה שיהיה
בניו נגיד ומשוח אנים אחר אנשי ישראל, ושהיה אחיר
כפי לימות מעשיו ועבודה רבה שהיה לו, ולכן עשה אליהוא
בו לרמות אם יעזוב את כל אשרו ואת כל הון בית אביו וילכה
אחריו, ולזה כשעבר אליהו בנגדו השליך אדרתו עליו, לל
שהשליך עליו קנת אדרתו, כלומ הורה בלותו שיהיה
בניו לי' ולבבש אדרת אליהו ובנוזתו, ובס בניף בזה על
מה שיהיה ביוש הלקח אליהו מעל אליהוא שהשליך אדרתו
עליו, ממורף לזה שיהיה משוכנו הבניאי לבבוש האדרת, כמו
שאמר * ולא ילבשו עוד אדרת שער למען כחש. ועם היות זכרי' יג ד'
שאליהו לא הכר בבגד על אליהוא, לפי שפני בלף אדרתו אחר (כ)
בגע בשארו התפעל אליהוא כל כך שעזב את הבקר ורן אחרי
אליהו, ושאל אליהו רשות לילכת לנשק לאביו ואמו ולקחת
רשות מהם

רשות ממם וחז ילך לחריו , וחליהו השיבו לך זוב כי מה
עשיתי לך , ופירשו המפרשים שהיה זה לכבודו מה יעשה ,
ושלכן אמר לך לשובו כי לפי עשיתי לך הכר רחוי שבעבורו
תלך לחרבי , ויותר פשוט לפרש מלת מה מלשון גדולה , כמו
מלכים ב׳ ח׳ * מה רב עובך , ויאמר לך זוב , לך לך לבשק חביך וחמך
כאשר אמרת וזוב מיד , לחרבי שהכר גדול עשיתי לך חין רחוי
(כח) שתשליכהו לחרבי נוך , וכן עשה לישע . והיה שאחתו לבשק
לחרבי שליהו כל ימי שעשה מעולה לשעם לשר היו לחזו כאשר שה
והלכים לוחו למו בקר שהיה לישע חורש בו ויפטר מהם
בשמחה , וילך לחרבי חליהו וישרתהו , והשירות הזה לבשליהם
לח היה כי אם לשמשעותם חסול הנבואה על משרתיהם ,
ברכות ל״ח ע״ב שלח יהיו מוכנים חליו כרחוי . וחזל אמרו גדולה
דף ו׳ ע״ב שמשה על חורה יותר מלמודה , והיה זה לפי שהמשרת יתמיד
עם הלמדן ויהיה תלמידו ומשרתו , ובחמשעות חליהו נחה רוח
הלכים על חלישע , כמו שבחמשעות משה נחה רוח הקדש על
יהושע משרתו : וחחרי פרוש פסוקי הפרשה רחוי שנחעסק
בהתר הספק הקשי חשר העירות , מהכלל נבוחת מלעה
מחליהו הבניח ולח הותר על
הכה , ונחמר שהפה חזל (כח) וַיָּשָׁב מֵאַחֲרָיו וַיִּקַּח אֶת־צֶמֶד הַבָּקָר
עיין ילקוט בפסיקתא רבתי חמרו בדרוש וַיְזַבְּחֵהוּ וּבִכְלֵי הַבָּקָר כִּשְּׁלָם הַבָּשָׂר וַיִּתֵּן
קב המו לש חוה לכרי רחו שיזבחנו מלד, לָעָם וַיֹּאכֵלוּ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵי אֵלִיָּהוּ
כוסע יג׳ ד ומם חלו . וזה * ונבניח וַיְשָׁרְתֵהוּ׃
העלה ה׳ לת ישרחל ממלרים
ובבניח כשר , ובבניח העלה
ה׳ , זה משה , ובבניח כשר
זם חליהו . לת מוסח שבי כניחים עמדו לפם ליזרחל משנעו
על לני , משה לחשון וחליהו לחדון , ושניהם נוחלין לת
שמות ג׳ י׳ ישרחל , בשלוחות משה ננחלו ממלרים , שב׳ * ועתה לכה
מלחכי ל׳ ה׳ ושלחך לל פרעה וגו׳ , וחליהו לעתיד לבח , שנחמ׳ * הנה
חנכי שולח לכם לת חליהו הנביח . משה נחלם ממלרים
חחלה ועוד לח חזרו ונשחעבדו במלרים , וחליהו כשיגחל
לחוחם מן הרביעית מלדום עוד ליכם חוזרים ומשחעבדים ,
לחל יחשו חשועת עולמים . משה היה נביח וחליהו נביח .
משה נקרח ליח החלקים , וחליהו נקרח ליח החלקים . משה
שמות י״ט ג׳ עלה למעלה , שב׳ * ומשה עלה לל החלקים , וחליהו עלה
למעלה , שנחמר ויהי כהעלות משה לת חליהו . משה הרג
המלרי , וחליהו הרג לת נביחי הבעל . משה נתכלכל על ידי
שם כ׳ כ׳ כשים , שנח׳ * קרחן לו ויחכל לחם , וחליהו נתכלכל על ידי
הערבים , שנח׳ לקחי לי פת לחם . משה ברח ובח לבחר , וחליהו
ברח מפני חיזבל . משה ברח ובח לבחר , שנח׳ ויבח כחר שבע . משה חמר * שם
במדב׳ י״ט כ״ט ברח ובח לבחר , שנח׳ ויבח כחר שבע . משה חמר * שם
כמות כל החלם ימותון חלה , וחליהו חי ה׳ חם יהיה על
ומטר . כמשה ויעבור ה׳ על פניו , ובחליהו והנה ה׳ עובר .
במשה וישמע לת הקול , ובחליהו והנה חליו קול . משה כעם
לת ישרחל לפני הר סיני , וחליהו כעשם להר הכרמל . משה
שמות ל״ג כ״ו בער ע״ו , שנחמר * שיתו חיש מרכו על ירכו , וחליהו בער
עובדי ע״ז ותפש נביחי הבעל ושחטם . משה קרח מי לי׳
חלי , וחליהו ויחמר חליהו לכל העם גשו לח חלי . משה
נטמן במערה ושמתיך בנקרת הסור , וחליהו נטמן במערה
ויבח לל המערה וילן שם . משה ויבח עד הר החלקים ,
וחליהו בח לל הר החלקים . משה בח למדבר , וחליהו בח
שם נ׳ כ׳ למדבר . משה השיב עמו על ידי מלחך שב׳ * ויבח מלחך ה׳ ויגע,
שם ל״ד כ״ח ויהכה זה מלחך . משה * חרבעים יום וחרבעי לילה לח
חכל , וחליהו וילך בכח החכילה ההיח חרבעים יום ומ׳ לילה .
משה התפלל על ישרחל ל תעשה עמך , וחליהו התפלל עבני
ה׳ עבני . משה תפש זכות חבות וזכר לחבהם ליעקב וליזרחל,
וחליהו חתים עשרה חבנים וגו׳ ישרחל יהיה שמך . משה קבלו
שם כ״ד ז׳ לת ישרחל על ידו לחכחתו של מקום, שב׳ * כל חשר דבר ה׳ נעשה,
ונשמע , וחליהו קבלו על ידו ולמרו ה׳ הוח חלקים . משה
עשה משכן בנית קלחים וזרע , וכן חליהו . משה כשבשה לת
המזבח בנה לומו חתים עשרה חבנים כמספר בני ישרחל ,

וכן חלי הו ויבן לת המזבח בשם ה׳ עד כחן : הורו בדבריהם
עשיתי לך , ופירשו המפרשים שהיה זה לכבודו מה יעשה ,
ושלכן אמר לך לשובו כי לפי עשיתי לך הכר רחוי שבעבורו
תלך לחרבי , ויותר פשוט לפרש מלת מה מלשון גדולה , כמו
מלכים ב׳ ח׳ * מה רב עובך , ויאמר לך זוב , לך לך לבשק חביך וחמך
כאשר אמרת וזוב מיד , לחרבי שהכר גדול עשיתי לך חין רחוי
(כח) שתשליכהו לחרבי נוך , וכן עשה לישע . והיה שאחתו לבשק
לחרבי שליהו כל ימי שעשה מעולה לשעם לשר היו לחזו כאשר שה
והלכים לוחו למו בקר שהיה לישע חורש בו ויפטר מהם
בשמחה , וילך לחרבי חליהו וישרתהו , והשירות הזה לבשליהם
לח היה כי אם לשמשעותם חסול הנבואה על משרתיהם ,
ברכות ל״ח ע״ב שלח יהיו מוכנים חליו כרחוי . וחזל אמרו גדולה
דף ו׳ ע״ב שמשה על חורה יותר מלמודה , והיה זה לפי שהמשרת יתמיד
עם הלמדן ויהיה תלמידו ומשרתו , ובחמשעות חליהו נחה רוח
הלכים על חלישע , כמו שבחמשעות משה נחה רוח הקדש על
יהושע משרתו : וחחרי פרוש פסוקי הפרשה רחוי שנחעסק
בהתר הספק הקשי חשר העירות , מהכלל נבוחת מלעה
מחליהו הבניח ולח הותר על
הכה , ונחמר שהפה חזל (כח) וַיָּשָׁב מֵאַחֲרָיו וַיִּקַּח אֶת־צֶמֶד הַבָּקָר
עיין ילקוט בפסיקתא רבתי חמרו בדרוש וַיְזַבְּחֵהוּ וּבִכְלֵי הַבָּקָר כִּשְּׁלָם הַבָּשָׂר וַיִּתֵּן
קב המו לש חוה לכרי רחו שיזבחנו מלד, לָעָם וַיֹּאכֵלוּ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרֵי אֵלִיָּהוּ
כוסע יג׳ ד ומם חלו . וזה * ונבניח וַיְשָׁרְתֵהוּ׃
העלה ה׳ לת ישרחל ממלרים
ובבניח כשר , ובבניח העלה
ה׳ , זה משה , ובבניח כשר
זם חליהו . לת מוסח שבי כניחים עמדו לפם ליזרחל משנעו
על לני , משה לחשון וחליהו לחדון , ושניהם נוחלין לת
שמות ג׳ י׳ ישרחל , בשלוחות משה ננחלו ממלרים , שב׳ * ועתה לכה
מלחכי ל׳ ה׳ ושלחך לל פרעה וגו׳ , וחליהו לעתיד לבח , שנחמ׳ * הנה
חנכי שולח לכם לת חליהו הנביח . משה נחלם ממלרים
חחלה ועוד לח חזרו ונשחעבדו במלרים , וחליהו כשיגחל
לחוחם מן הרביעית מלדום עוד ליכם חוזרים ומשחעבדים ,
לחל יחשו חשועת עולמים . משה היה נביח וחליהו נביח .
משה נקרח ליח החלקים , וחליהו נקרח ליח החלקים . משה
שמות י״ט ג׳ עלה למעלה , שב׳ * ומשה עלה לל החלקים , וחליהו עלה
למעלה , שנחמר ויהי כהעלות משה לת חליהו . משה הרג
המלרי , וחליהו הרג לת נביחי הבעל . משה נתכלכל על ידי
שם כ׳ כ׳ כשים , שנח׳ * קרחן לו ויחכל לחם , וחליהו נתכלכל על ידי
הערבים , שנח׳ לקחי לי פת לחם . משה ברח ובח לבחר , וחליהו
ברח מפני חיזבל . משה ברח ובח לבחר , שנח׳ ויבח כחר שבע . משה חמר * שם
במדב׳ י״ט כ״ט ברח ובח לבחר , שנח׳ ויבח כחר שבע . משה חמר * שם
כמות כל החלם ימותון חלה , וחליהו חי ה׳ חם יהיה על
ומטר . כמשה ויעבור ה׳ על פניו , ובחליהו והנה ה׳ עובר .
במשה וישמע לת הקול , ובחליהו והנה חליו קול . משה כעם
לת ישרחל לפני הר סיני , וחליהו כעשם להר הכרמל . משה
שמות ל״ג כ״ו בער ע״ו , שנחמר * שיתו חיש מרכו על ירכו , וחליהו בער
עובדי ע״ז ותפש נביחי הבעל ושחטם . משה קרח מי לי׳
חלי , וחליהו ויחמר חליהו לכל העם גשו לח חלי . משה
נטמן במערה ושמתיך בנקרת הסור , וחליהו נטמן במערה
ויבח לל המערה וילן שם . משה ויבח עד הר החלקים ,
וחליהו בח לל הר החלקים . משה בח למדבר , וחליהו בח
שם נ׳ כ׳ למדבר . משה השיב עמו על ידי מלחך שב׳ * ויבח מלחך ה׳ ויגע,
שם ל״ד כ״ח ויהכה זה מלחך . משה * חרבעים יום וחרבעי לילה לח
חכל , וחליהו וילך בכח החכילה ההיח חרבעים יום ומ׳ לילה .
משה התפלל על ישרחל ל תעשה עמך , וחליהו התפלל עבני
ה׳ עבני . משה תפש זכות חבות וזכר לחבהם ליעקב וליזרחל,
וחליהו חתים עשרה חבנים וגו׳ ישרחל יהיה שמך . משה קבלו
שם כ״ד ז׳ לת ישרחל על ידו לחכחתו של מקום, שב׳ * כל חשר דבר ה׳ נעשה,
ונשמע , וחליהו קבלו על ידו ולמרו ה׳ הוח חלקים . משה
עשה משכן בנית קלחים וזרע , וכן חליהו . משה כשבשה לת
המזבח בנה לומו חתים עשרה חבנים כמספר בני ישרחל ,

* ויש על הכחר , ונם היה זה רמו על הסנת התכמות שמות כ׳ ע״ה
המשלות בכחר ולמר כו לעון ישיבה בניו על שלמות הסנתו ,
ולמר עם זה ויושיען ויסך לת נלסם , להיותו המושיע והנוחל
והמשקה לת העם התורה והמתת , לחנם בחליהו לח נלמר
לעון

לעון יזיבה ולא לעון תשועה והשקלה ׳ כי לם לבד ויבח לל
בלר שבע • ולם ושה בער לעו כמעשה הענל ׳ היה שלח
בשלר ביזרלל לפילו לאלד מסם ׳ לאמס לליהו בער הנביאים
שהיו מכבלים לבעל וכשלרו כיזרלל רובס עובדי ע"ז ׳ וכמו
זירלה מתוך הספור • ושם לאמר מי לי' לל' ולא היו יודד
שם לל כו מכל לשר התקרבו לליו עובד ע"ז ׳ כמו שלאר * ויתפסו ליו
כל בבי לוי ׳ לאמס לשר בגשו לל לליהו היו רעים וקשלים
מלד ׳ ומה לתנן לת הבר ? לם ושה הלך במדבר ׳ היה זה
כמלך על יזרלל ׳ והיה הליכתו שמה ס' בעים שנה עם רוב
הבכושות והבסים שבעשו לו שה ׳ לאמס לליהו הלך במדבר
יקידי ומתבבר עבי ולל לרבעים יום ׳ שהיה יום לשנה מסה
שהלך ושה • לם בא ושה לל הר החלקים ׳ היה שקרל השם
ית' לותו ושבכן עליו הענן והכוד ה' לשיבי כל העם ויבא שם
לרבעים יום ולרבעים לילה ׳ לאמס לליהו בח שמה מדעתו
מבלי קריאה ׳ כל בבן שהוה השם שיבל ושה ושיבוב לדרבו
ולא עמל בהר כי לם יום לחד ולילה לחת • לם ושה התפלל
לל החלקים ׳ היה על כפרת עמו ועל בליאתם ׳ ולליהו
התפלל כפי דעת חבמיהו זל והסתרשים כלם על נקמתם
ועבשם • לם ושה תפש זכות לבות ׳ היה לטעון בגד השם
שם שם יג על שבועתם ׳ כמו שלאר * לשר בשבעת להם בך ׳ לאמס
לליהו לאמר לבד ה' ללקי לבותיכם יפקו ויזרלל ולא טען
שבועתו ולא זכות לאמר • לם ושה עשה משכן ׳ היה הוריל
שיה הענן ויזמע לת הקול ושבר לליו מעל הבפורת מבין
שני הכרובים ׳ ולליהו כשבנה המזבח עם היותו סלתים זרע
לל שכן עליו הענן ולא בלהו שם קול • לם ושה בנה מזבח
מיב לבבי ׳ היה במלות השם והיה לותו המזבח קייס לדורו ׳
והמזבח לשר עשה לליהו היה חוץ מהמקדש ולא העלו עליו
עוד עולות ולא היה במלות השם יתברך • היה שתבאר שגם
בדברים החלה שהיבה מעלם הבבודה ומעלתה לא בשתוה
מעלת לליהו למעלת ושה • ולאמס בשלר הדברים שזברו
הענין יותר מבואר בהם ׳ לם הנשולה היה ושה נלל לת
יזרלל נשולה שלמה ׳ לם נוסבית מתבת סבלות מלרים ׳
ולם נשולה בפשיית בלמוניתיהם מפלת התורם לשר בתן להם
בפיבי ׳ ולליהו בזמן הנשולה לא זבר הבתוב שהוא יגלל
ויושיע לת יזרלל ׳ בי לין לליהו המשיח המיועד מהבביאים ׳
בי לם שיבל קודם יום השם הגדול והנורלי ויפבה לרך לפבינו •
לאמרו שבתרלי ושה בביל ולליהו גם בן ׳ ולתה רואה שבל
שלר הבביאים בתרלו בן ׳ לבל בתבו החבמים שהם בביל
בלאר על ושה ׳ ועל זולתו מהבביאים בשתוף השם ׳ ומשם
לאמרו שהיה השם בהם בספוק ולא לאמר לדם שיהיו בתרלים
בביאים בשם מוסבם בלאמי שוה • לאמרו שבתרלי ושה לים
החלקים ולליהו גם בן ׳ וגם זה בלאר עליהם בשתוף בשם
בביל ׳ והבה שיבע ולקבה ועדו וזולתם מהבביאים בתרלו
בן ׳ וכמו שלאמרו חול בספרי עזרה [לפי לא מבלתי ענין
בתרלו לים הלקי ׳ לאמרו שהה עליה זה בספרי ׳ לאמס
ל הלקי ׳ ולליהו עליה בספר הזמיר ׳ בסדר עולם כוף פרק
ולין בוה שוי ולא הדמו ׳ לפי שהה כ' מבלתי מעט מאבו
עליה לל החלקים ׳ לל שבתבתן בו ודוק :]
י' בהיותו בחלה החייס הנשמיים ׳
ובדרת השם על הר סיבי ויקרל לל ושה מתוך הענן ושב לל
המקבה ׳ בי העבינים המליבים לל היו מבדילים לבקותו ׳
ושיהו עליה לשמים בעת מותו בשלר החסידים ׳ וכמו שלאמר
כרלשי' ה' כלבבוך * ׳ והיה ענין עלייתו כמו שיתבאר ׳ והיה הבם הלקי
יותר גדול לחין שעור בהתבבותו בהיותו בזה העולם מי
בנוף ופשם והבדבקו עמו ית' לל בשלוך ׳ משיזער בהפרדו
מחלה הקייס ׳ בי הנפשות בלם יזבירו לאור החות והרוח
תשוב לל החלקים לשר בתבה • לאמרו שהה לאמר לם החשם
בל השלם יתותון חלה ושחליהו גם בן לאמר בי השם לם יהיה
טל ומטר ׳ וענין מלאמרם זה שהיה שלמותה בל בך גדול
שהשה יגזרו על הדברים הטבעיים ובתקייתו גזרותיו' מבלתי
שיתבללו בשם ית' עליו בלל ׳ לפי שקומר העולם היה משועבד

חלילה ׳ לחשבם ולם נמלא בזה בשניהם ׳ לבם תתחלף
חלוף רב ׳ לפי שמשה גור בדבר הפך המובן הטבעי ׳ וזהו
פתיבת פי הלרן ׳ ונעשה זה לבבודו ׳ ולא היה זה בבתב
בתורה ונעשה לברו ׳ לבל חלילו גזר על עבירת הנזמיס
שלינו בספך הטבע ועשלו לבבוד השם והיה בתוב בתורה
* ועבר לת השמים ולא יהיה מטר ׳ לפי שהיו יזרלל עובדי לבבי' יח י"ז
עבודה זרה ׳ ולבן לא יורה עבינו בל בך מהמעלה במו
שיורה מה שגזר משה לבבודו זו לבבוד לחרן לחין שהיה קרל
חולק על בהונתו • לאמר במשה ויעבור ה' על פניו והרלהו
י"ג מדותיו ׳ ומה שלא רלה משה לדבר לפניו ולקרליו מבדר המציאו'
וקדרו והדברים המשבים מבמו ית' ׳ במו * שלאמר לבי לעביר שמות לב יא
בל טובי וגו' ׳ וכלאמר בחליהו והבה ה' עובר ׳ ולא שמע
המלות בי לם מה שהוביחו על מעשיו והודיעו שהיה השם
ית' עובר על פשעיו בלהבה במו שפירשתי • ולאמר במשה
וישמע לת הקול ובלאמר גם בן בחליהו ׳ לבל קול משה היה
מעל הבפורת מבין שבי הברובים והיה קול לחלקי ובבותה
עליהם מנעת חליו מלחתו ית' בלי לאמצעי ׳ והקול הנלאמר
בחליהו היה קול בברל ׳ בדמות הקול שמעו יזרלל בסיבי
שהיה קול מושה מניע לחזבירם ׳ וקול חבר שמע שמואל
בתחלת נבואתו ׳ והיה ע"י המלאך לפי שבבותו היה ע"י מלאך
במו שיתבאר • ובבר זבר הרב המורה בפרק ל"ו חלק ב' מה ש
מההפרש בין קול משה לקול העם • לאמרו משה הבניס לת
יזרלל לתר סיבי וחליהו הבניסם להר הברמל ׳ לבל במשה
בחותה הבבתה בתן להם התורה ושמעו מפי הגבורה לבבי
ולא יהיה לך ׳ והיו בלם בביאים בחותה שעה ׳ ויזרלל בהר
הברמל עם היות שלאמרו בפירוש ה' הוא החלקים בשלרו
עובדי ע"ז במו שהיו קודם לבן • לאמרו משה דבר עמו המלאך
וחליהו גם בן ׳ לבל המלאך נראה למשה בתחלת נבואתו
בסנה ועוד לא נראה חליו ׳ ולא היתה נבואתו על ידי מלאך
בי לם מלתו ית' בלי לאמצעי ׳ וחליהו נראה חליו המלאך
בחוריית יתיו ׳ לפי שתמיד התבבח על ידו ׳ לם במדבר ובבה
זה מלאך ה' וגו' ויאב מלאך ה' וגו' ׳ וזה לאחרי בן * ומלאך מלבי' ב' ל'
ה' לל חליהו • לאמרו משה בשמע במערה וחליהו גם בן ׳ לבל ג' טו
משה בבתם שמה בחלות הזי שקרלו וזה לותו שיבל שמה ׳
והיה זה ביום המעמד הנבחר בהיות השביבה ועבן הבבוד
שורה על ההר ׳ וחליהו בח שמה מדעתו ובחירתו ולא בשעת
שהיה השביבה על ההר ׳ וזהו השם ית' שיבל משה ושלח היה
הוא רלוי לשבת בלותו מבום ׳ במו שפירשתי בפסוק מה לך
פה חליהו • לאמרו משה עמד לרבעים יום ולרבעים לילה בלא
מלבל ׳ ושיהו וילך בבח האבילה החיל לרבעים יום ולרבעים
לילה ׳ ובמה מההפרש היה בבח הזה בשיתבונן בעיון הטוב ׳
בי הבה בשיהו לאמר בבח האבילה החיל ולא לאמר בבח המשקה
להזה ׳ לפי שלא בעדר מהבו המשקה ׳ ולבן היה שלאמר לו
המלאך שתי הפעמים קום לבול ולא לאמר לו שתה עם היות
שם מים ולחם ׳ לפי שלא בעדר מהבו המשקה במו שבעדר
במשה שלאמר ומים לין שתה ׳ וגם האבילה בח במשה בשלילה
מוחלטת ׳ לחם לין לבול ולא בלאמר בן בחליהו ׳ בי לין שלא
הבתוב שלא לבול בל לותו זמן ׳ לבל לאמר ויבל בבח האבילה
ההיל ׳ ושבישו לחלי חליהו היה זקן וחלוש ולבו יקל בקרבו
ולחיות מות בפלו עליו ׳ וביום הרלשון שהלך במדבר עבה
בדרך במו שיזרלל לת בפשו למות ׳ ולבן היה בלתי לפשר
בהיותו לוכל ושותה שיתמיד וילך לרבלו עוד בל בך מהדרך
לרבעים יום ולרבעים לילה ׳ ומפני זה הוברך ית' להאבילו
לחם לבירים ומזון חלקי לין להעדר המזון הנהוג בי לם בדי
לחמלו ולהוליבו בח בח וחוזק רב שיבל לחבול עניי הדרך
ועמלו ׳ ועם היות המלבל החוח במורת עונת רפיים וחפזת
מים ׳ הנה לותו הלחם היה מן השמים והמים היו מתעיבי
היזועה ודבר חלקי היה לין טבעי ׳ ומפני בן קבה מהבו לומן
רב להתמלת דרבו ׳ וזהו לאמרו וילך בבח האבילה ההיל ׳
לין שיאמר שלא לבל לחדי בן בי לם שקבה מלותו מבל בח
מופלג בן ירון ולא יעף ׳ מה שלא היה עושה לם לין מזועבד

לוכל לותו לעפ' שיוכל ליתכל לטבעי, כי רבים מהתנים יתכנו ויעשו ולא יוכלו לגלות ברגליהם דרך רב, כל שכן הוקנים, ומפני זה לא הכתוב להגיד שקנה לליהו מלותה התכילה כח ולומן כל כך גדול שהלך לרגלו לרבעים יום ולרבעים לילה כלי לולשה ויגיעה, וזה לא יצלול שהיה לוכל בלותו זמן כדרכו ומהגו, כי עם היות לליכתו במדבר כבר כמלת שהה מלכל ומים במקומות מיוחדים שיוכלו העוברים שהה. לומרו עוד שהשה קבלו ישראל על ידי להכת המקום ולומרו בעשה ובשע, ושליהו גם כן שלומרו ה' הוא המלקי, לבל ההפרש גם בזה כבר התבאר מפה שלמרתי, שבזמן משה קבלו התכמה המלקיות בכל לב ובכל נפש בלותו מעמד, לפמה בליהו עם היות שלומרו ישראל כהר הכרמל ה' הוא המלקים בפיהם, הנה לא כמבעו מפני זה מעבוד העו שהיו עובדים, וכמו שיעיד הכתוב עליו. הנה התבאר מכל זה שהלמוריים שזכרו קול שהיו בין משה וליהו, לא היו בהזולה כי אם בפעות ויתר רב על דרך הספור לו הזתוף. ולמפס בלמוריים שלא זכרו קול, הנה קריעת ים סוף שעשה משה ליהו דומה לקריעת הירדן שעשה ליהו, לפי שהיה ים סוף עמוק מהירדן לזין שעור, ובלבו מים כמו כל כותלים וכטבעו המקריים כתובו בלותו עת שהיו ישראל יוכלים לרוקה, וכמו שלמרנו שעשה בפים בעבו על היס, ועם זה רלתה שפשה על היס מה שלא רלה יזקקאל, ובקריעת הירדן לא היה דבר חוזה. ולמובם בעבין הלא שיהד על המוצק ביום השמיני לוכל לא לבלותם והורידו ליהו גם כן בהר הכרמל, הנה לא התפלל משה עה עליו כמו שעשה ליהו, והשם ית מעלמו הוריד לוכל על המוצק, להודיעם שעשה ל מלתם וקבל קרבנותם בלון, והנם הזה לם היות שבעשה בפני משה הנה לא יוכם ליהו, ויותר רלוי הוא שיוכח ל לחרון שהוא היה הכהן הגדול המקריב ביום הכופ, והנה לדוד בעשה בם כזה בגורן לרוב', ולשלמה בחנוכת המזבח, וכמו שלא ימלך משה שיהיו דוד ושלמה שניהם למשה במדרגת הנבואה, ככה כלמר ליהו, שעם היות שיהד לא על המזבח לשה בנה, לא יומך שהיה מדרגתו בנבואה שוה למדרגת משה כי לם למדרגת לחרן לא זולת זה, ולהיות שני הבמים הלילה בלתי מוריים על מעלת ליהו היותה כמעלת משה, היה שלא זכרו לותם חוץ בכלל שהר הדמויים. ובכר יהר לומר שבעלה מעלת ליהו על מעלת משה במעשה הבמים מפלת בן הלרפית שהחיה ליהו, מה שלא מלאנו במשה שעשה תקיית המתים, ומעלותו בעבה השמיה שהם הדברים היותר גרשמים ונדולים שמלאנו בליהו ולא במלאנו במשה עה, לבל לני בבר כתבתי בספר מקוה שדי, ונם כן בפירו' ספר יהושע על * שמו יהושע י"ג נבעון דום, שהבמים לילם תשיגים עלמיים בנבוך לשתיהם מדרגתם כפי מדרגת הבמים הזר יעשה הנביא, וכמו שבתב הלבו' יקודי הרב בם המולא, משה רבי לא המיבו בו ישראל מפני הלותו, התורה פח כי כל מה שעשה מפני המורך וההכרת עשתו, ופירשתי פכוך דברי' לג י' התורה * ולא קם בביא עוד בישראל כמשה ונו' לבל הלותות והמופתים, ודוע שליהו לא היה לת הנדפית מעלמו, לבל התפלל בפ"ז שיקיימו והוא ית' היה לותו לבבוד ליהו, ושם היה שהנית ההברת לליהו שיתפלל על תקיית בן הנדפי', לפי שהיה מתנורר עמה בבית והיתה מועלת שבילתו שהה המית לת בבה, ולמשה לא הניח המורך לעשות כזה, לשם מפני זה בלשון שתהיה מדרגת ליהו למעלה מדרגת משה? הנה בם מלת בבורות שעשה משה במלרים ומפני ישראל לא לת עד לקד, לשם היה קטן מתקיית המתים? והנה ההפלל בולת הסבות הטבעיות בהויה בזולת סבותיה, וכן בם הדבר שהיה במקרה מלרים ומתקבה ישראל לא לת עד לקד, והנה ליהו עשה בם כן בם תקיית המתים בלים לשר הזמנית, ולשר מותו עזו עלמותיו תקיית המתים בלים לשר בקבר לקבו, וכן ספר הכתוב שעשה בפים לחרים שלא עשה ליהו ולא עשה משה, כמו שבא בספוריו, וכן ישעיהו עשה בפים לחרים שלא עשה משה וליהו, ולא בלמר מפני זה שנדלה מעלתו מעלת משה וליהו. ולמבם עליות ליהו בפעל' השמיים, לף שבביהו בפשוטו שעלה לשמים השמיים, יותר בפלו היה מה שבמר משה שעלה לל הלקים, שהוא מביע השמים והבורל לותם, כל שכן כי כבר כתבו מפרשים בלם פה לחד, שלין רלוי שבמוד שעלה ליהו לשמים בנופו, כי לא יכבהו הנופות השפלים בתוך הנרמים השמיימיים, לבל שבלתך שמים בלותו מקום על הקלן העליון מיסוד הלויר, כמו * ערים נדולות ובלורות בשמים, * ומנדל ורלשו בשמים, * לת לוכרו העוב לת השמים, ושהיה עכיו שהשה בריש' ל"ד רלה שלא ימות בלרן כי לם שיעלהו רוח לקלים בלויר ושם דכרי' לם י"ב ישרף גופו ובנדיו, והרוח תשוב לל הלקים לשר בתבה, והיה זה לשבה שלוכור שמה, ונם היתה פרידתו ועלייתו בסערה, לפי שכל ימיו ונם בעת מותו בסערה יסופבו ועבה ה' לותו מן הסערה, מה שלא היה בשה לדוכנו, שלא בתתה עיבו ולא בם ליקה, ולא היה רוחה סערה ולא בעב כלל בעת דבקותו ובבותו, והיות הפרדת בפשו מגופו בלויר ולא בלרן עם ההתבוננות ליבו מעלה ולא יקרון במדרגת הנבואה משה שנקבר בנפי ולא ידע לים לת קבורתו על היום הזה, ושם משה נגבו גופו בבטן הלדמה שלא ידע לים לותו, שבה תרלה שנגבו לרון הברית לשר היו בו לקות הלבנים והתורה כלה, ומי המובע שלא יהיה זה מעלה רמה ובזה מהשרפה שנשרף ליהו בלויר לו בזה? כי הנה לא בשרף לרון לבל בגבו, והוא המורה שהנביה בלותו לופן גדולה מהשרפה, כל שבן שלא ידע לדם בלויה לופן בקבר מלעה ועבין נביותו לין היתה, והוא הכלה בלומרו * ולא דכרי' לד' ידע לים לת קבורתו, שלא למר לת קברו שלא לת קבורתו, רולה לומר בלויה לופן בקבר, שם בשלר משה תחת תחתן לו עבר למקום לשר משם. ובבר לקוב משה לא מת לבל פושה פלן עליה ומשמ בדקיע, וכן לומרו במ' בוכה פלן, תלבי ר' דף י"ן עה"פ יופי לומר מעולם לא ירדה שכיה לשהה, ולא עלו משה דף ה' עה"פ וליהו למרום, שבתב * השמים שמים לי' והלרן נתן לבבי תלי קטו"ל לדם, והל בתי' * וירד ה' על הר סיני? למעלה מעשרה, שמות י"ט כ' והל בתי' * ועמדו רגליו ביום ההוא על הר הזתים? למעלה זכרי' י"ד ל' מעשרה, והל בתיב ויעל ליהו בסערה השמיה? למעה מעשרה ונו'. הבך רולה בהבריהם שזכרו במשה עלייה למרום בחות שזכרוהו בליהו, וכן מבר ר' יוסי שלא עלה ליהו למעלה. ולמבם מה הבלה לבלם בלמשה מעשרה לו למעלה מעשרה, הנה לין זה מקומו, ובבר הרחבתי בדרוש הזה בספר מקוה שדי לשר לי: והעולה מכל זה הוא שלא מלאנו בליהו שלמות ומעלה יותר על יתרון מדרגתו ממדרגת לדון הבניקים עה ולא דומה ושה לליו, כי שמלאנו במשה לדוכנו דבריס עלמיים בנבואה ומעלותיה שלא זכה לליהם ולא לדם לשר. לם רלוכה בהיות נבואת משה מלת ה' בניס בפיס פה לל פה לשר ידבר לים לל רעהו בלי למלעי כלל, ונבואת ליהו ושר הבניקים בלם היס על ידי למלעי, והוא ההבדל העליון מכל ההבדלים שבבת משה מלת הסבה הרלשוה ושלר הבניקים היו מבבלים ע"י השכל הפועל. ועוד שהיה נבואת משה עליון בהקין ביום מעל הבפורת מבין שבי הכרובי', ונבואת שלר הבניקים היה תמיד בחלום או בחזיון ותרדמה כופלת עליהם, כמו שלמר ית' לאהרן ומריס * לם יהיה נביאכם ה' במחזה אליו במדב' יב' ו' לתודע בחלום לדבר בו לא כן עבדי משה פה לל פה לדבר בו. שלר הבניקים (וליהו מכללם) בשהיו מתבבלים היו מתפעלים ויצוגם קדלה נדולה, כמו שבתיר בדניל * והודי דניל י' ק' בהפך עלי למחתי, ולבן לליהו רוח הדוש והרעד והפג והבערה בלקיתו להורות על זה גם כן, לפי שבלם היו מבבלים על ידי הבח המדמה, ולזה היו מחבלי מבלים בפי הרבבות למיוהים, ומשה היה מבבל בלי הפעלות ממרו ובהשתחוות חוצה, כמו שלמר * ודבר ה' לל משה פנים לל שמות ל"ג י"א פנים ונו', לפי שלא היה כתו המדמה מתחבא בבואתו. שלר הבניקים וליהו גם כן לא היו מתבבלים כל עת שהיו רוליה

רופים להכנע כי לם כאשר היתה אזרת עליהם הנבואה ,
הלא תראה אליהו שהיה מצטער על אשר היה מגיע אליו
הנבואה , עד שאמרי זה שם לדרך פעמיו וכח אל מר
קורב ובטחון במעשה , לאמר מאשר היה מכבד בכל עת שיראה ,
במדב' ט' ק' כמו שאמר * עמדו והשמעה את יומה ה' , והיה זה לפי שאליהו
וכל אשר הנביאים לא היו תמיד מוכנים לנבואה , אלא היו
לריכים להכין עלמם אליה ומשה היה מוכן תמיד , וכמו
בלבו' יבודי שביאר זה כלו הרב בפירוש המשלה * עוד לומר שהמדרש
התורה כ"ם היותר עליונה שבנבואה היא קבול הלחות מעשה אלקים
האה והמכתב מכתב אלקים ועם זה בתיבת התורה , כי הוא
השלמות העליון הכולל לאומה והנפלי לעד , וזה יוקר
בו לדוכנו משה ולא השתתף בו נביא לחר , כי תכלית
נבואת שאר הנביאים היו על קיום תורת משה , כמו שאמר
מלאכי ל' ל' לחרון הנביאים * זכרו תורת משה עבדי , ומה שיורה על
נבואת משה עליו השלום היותה חון מהנהוג הטבעי ובדרך
כם כפלא , הוא ישיבתו בהר לרבעים יום ולרבעים לילה
לחם לא אכל ומים לא שתה , ולא נפרד מהדבקות האלקי
אפילו רק לחלר , והיתה זאת העמידה בזה האופן הכפלא
שלשה פעמים בכל לחת מהם מ' יום ולרבעים לילה כלי
מאכל ומשתה וכלי שיהה ושאר הדברים המברחיים לפי ,
ובאופן העמידה האלקיה קרן לור פניו המופלא * עוד מלאנו
במשה שהתהפכות כיולן וזהרו ושפע נבואתו בכאו שבעים
הזקנים , וגם ישראל כלו שמים רבוא בכאו בלמעותו ,
ולרוב השפע האלקי הנשפע עליו היה מגיע לכל הקרובים
אליו , מה שלא מלאנו בשום נביא אחר , והיה גם כן
מקדושתו כל כך שעל ידי תפלתו נתכפר עון העגל ושב
משם מאליות המלך , ועל ידו שרה השכינה בישראל שהוא
המופלא שבנסים , והתשיבה לרבעים שנה בקרב ישראל
מה שלא עשו שאר הנביאים * משה עשה מלאמת עמלק
ומלאמת מדין ומלאמת סיחון ועוג ברמז אלקי מופלג , ולא
עשה אליהו דבר מזה במלאמות * ולחנם מעלת שאר
הנסים , הנה נסי מלרים בכמותם וגדלם והיותם לעיני
הכת המנגדת (כמו שכתב הרב המורה) גדלו על נסי שאר
הנביאים , וכם המן שהתמיד מ' שנה וככללו בו נסים
כפלאים לא נעשה כם יערוך אליו בכל הזמנים , כוף דבר
מעלת משה לדוכנו בנבואה ובנסים , כבר העידה התורה
עליו במה שאין בו ספק , בלמרו * ולא קם נביא עוד בלשראל
בישראל כמשה אשר ידעו ה' פנים אל פנים , לכל האותות י' , י"ח , כ"
והמופתים אשר שלחו ה' לעשות בארץ מלרים לפרעה ולכל
עבדיו ולכל ארלו , ולכל היד החזקה ולכל המורא
הגדול אשר עשה משה לעיני כל
ישראל :

הפרשה התשיעית תכפר זתי המלאמות אשר כלאם בן הדד מלך ארם עם אחאב , והמפלות והתשועה אשר
היה לישראל בהם בדבר ה' , ואחאב רשם ומחל על בן הדד בהיותו לוכו ושלח אחל על
כבוד היועלאלי שבהרג במלות לוכו לשלח לבדי לירש את כרמו , והנבואה שבאתה עליו , ולוך עלו מלך יהודה ואחלי
ישראל להלאם במלך ארם לקחת ממנו את רמות גלעד , ומה שבאת אחאב בן אחאב , ומלת על זה * תפלת
הפרשה וכן הדד מלך ארם קבץ את כל חילו , עד ויהושפט בן אחאב מלך יהודה וגו' * והפה
שלחו בפרשה הוחת עד השלות :

השאלה הראשונה לם היה רלון הלש ית' ומלותו
לאליהו שישאר את חזקאל
למלך על ארם כדי להנקם מישראל על ידו , כמו שאמר והיה
המולט מחרב חזקאל וגו' , לם כן כאשר בא ארם להלאם
עם ישראל לוך נתן הש ית' התשועה פעם אחר פעם לאחאב
ולישראל ? והנה היה זה בהפך מה שנזר לעשות , ועם
היות שאמר הנביא לאחאב בזה וידעתם כי אני ה' , כבר
ידע ית' שבחזקתם בחיבת הלש שיבד בן השמים בהר השרמל
ואמרו ה' הוא האלקים ולא זזו מעבודתם הזרה , ועם היות
שאמרו ארם אלקי הרים האלקיהם ולא אלקי עמקים , הנה
היה פשע ישראל יותר עלום בעבדם אלקים אחרים ואתה לם
כן הפליאו ובוזעו במלחמה ?

השאלה השנית בדברי בן הדד כשאמרו לו אנשים
יצאו משמרון , שאמר לם לבלום
יצאו תפלום חיים ואם למלחמה יצאו חיים תפלום , והנה
היה לם בן נורתו בין שיהיו יוצאים לבלום או למלחמה
שיתפלו אותם חיים ולא יחיתום , ולמה לם כן עשה אלוקה
מהבלום או מהמלחמה ושמה תפלום חיים חיים תפלום
בהיות הדין אחד ?

השאלה השלישית למה הוכרכה ליזבל להרוג את
נבות היזרעאלי כדי שיקח אחאב
את כרמו ? והלא מחשבתי המלוכה היה שיוכל המלך
לקחת כרמי עבדיו ושדותיהם גם מבלי מקיר לם יבטל
שמואל ל' לליהם ? וכמו שאמר שמואל הנביא במחשבתי המלוכה * את
ק' ל' שדותיכם ואת כרמיכם ויתיכם הטובים יקח ונתן לעבדיו ,
גלם היה רשות למלך לקחת כרמיהם לתת לותם לעבדיו ,
כל שכן לם יבטרך לליהם המלך לעלמו :

השאלה הרביעית בדברי מיכיהו בן ימלא , שאמר
רליתי את ה' יושב על כסאו
וכל לבא השמים עומדים עליו מימינו ומשמלו ויאמר ה' מי
יפתה את אחאב וגו' ויצא הרוח ויעמוד לפני ה' ויאמר לכי
לפתנו והייתי רוח שקר בפי כל נביאיו וגו' , והדברים הללו
מוליכים מכוכה נדול למי שאינו לותם כמשמעם , לם נאמר
שהיה אותל השם מי יפתה את אחאב , לומר שלא היה
לריך השם ית' לל מיפתה יפתנו כי לם להעיר רלונו במה
שנזור מכמתו , ולא במה שאמר הרוח לכי לפתנו והייתי
רוח שקר בפי כל נביאיו , ויתקייב מזה שנביאי השקר היו
מנבאים ברוח אלקים קדישין , לם לא שהרוח והנבואה היה
מכוב בהם לא הם בעלמם , ואיך היה לפשר מהשפע האמתי
הנקרא רוח אלקים יפציע שקרים בנביאים ?

השאלה החמשית לם היה יהושפט לריך לומר לאחאב ה"
ולא רלה ללכת למלחמה כי לם
כיזבאל רלשובה את דבר ה' ולא כסתפק עם דברי נביאי
השקר לא כדברי מיכיהו שהיה נביא לי' , לאיך לם כן לאחרי
שנללו והשיבו רעה הלך למלחמה ? והיה לם כן כוה
עזכר על דברי הנביא , והכתוב לאחר * אלו תשמעון , דברי יח' סא
ולאחר והיה החיש לשר לא ישמע על דברו לשר ידבר בשמי
לנבי לדרוש מעמו :

השאלה הששית לם היה שהשם ית' הלריך לאחי
לאחאב ולאחר בימיו לא לנלה את
הרעה בימי בנו לנלה הרעה , לאיך היה שבו בעלמו בתקופת
הגזרה הרלשונה ? כי הנה הוא עלמו אות במלחמת ארם
ולקו הכלבים את דמו והזונות רחלו כדבר ה' לשר דבר ,
ונזו המורה שהגזרה שנגזרה ברלשונה עליו כמו שיעדו לותם
הנביאים בתקופתם בימיו ובעלמו *

והנני מפרש הכתובים בלופן יותרו המפקות כלם :

כ

(א) ובן הדד וגו׳. לפני שספר נפרצה הקדמת מה שהוא הפך ענינו, ספר עתה שהכין הש״י את בן הדד למלך על ארם, והיה עמו חיל רב מאד ושבעה ושלשים מלכים שהיו עוזרים אותו, ויעל ויצר על שמרון וילחם בה, ואין פירושו שעשה זה בפעל, כי הנה קודם שיצא על העיר להלחם בה שלח לפני כבי ישראל כמו שיבוא לפרקי זה, אבל פירושו שעלה למר על שמרון ולהלחם בה, ויצר עליה מכאן ואילך עד ויעל יעקב מבאר שבע וילך חרנה, ולפי כך יפרש מה שקדמו כלך, ולכן פרשי ז״ל יפה לפתוח לקרן, וכן בן הדד יפה להלחם בשמרון ויקוטר נחר מקצתנו מלחמה לרות רכוש ורעות, (כז ג) כי הוא שלח לראובן מלאכיו אל יושב בעיר שמרון לומר לו כספך זהבך לי הוא, וכיוצא בך לי הם, (ל) ויפחד לבבך לדעת מי המלך לך מני וכל אשר לי, לפי שפחדו מפני שהיה מקצר בן הדד להתכבד בזה נגד המלכים אשר עמו, ולפיכך שלחו לו שלא יתגאה עוד ויבין שהכל הוא מאתו ובידו ולא יתן תפארתו לאחר, ויפחד הדבר שהכל היה אלו לעבוד עבודתו ולהעיל מם ועבודה עליהם כרמזנו, אבל לא לחר זה על דעת שיקח בן הדד את כל אשר לו, וכן הדבר לקח הדברים כפשוטם וחשב שהיה רמון יפחד לתת לו כספו וזהבו בניו וכיוצא כלי (ה) שיעלה מעליו, ולכן הוסיפו כי אלחתי לקחת כספך וזהבך וכיוצא בך לתן לי, יפרש עתה כשלוחי הבני הוא שאמר בשלוחו כספך וזהבך וכיוצא בך הם, יפרש עתה כשלוחי הבני הוא שאמר בשלוחו כי אלחתי לקחת כספך וזהבך וכיוצא בך לתן לי הם, שהבטיחו בשלוחו כי אלחתי לקחת כספך וזהבך וכיוצא בך לתן לי הם, אבל עתה אשר שלח אלי לומר כספך וזהבך לי הוא, ובניך ונשיך הטובים לי הם, (ז) ויפחד הדבר מאד ויקרא לכל זקני הארץ להתיעץ עמם מה לעשות, ולפי שהיה בעיר שמרון לפחד לו כספך וזהבך לי הוא, ונשיך ובניך הטובים לי הם, אבל לא חשב שיבקש ממנו יותר מכפי שהבטיחו בשלוחו, ולפיכך הודיעו לכל זקני העיר שהוא מ

מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר כֶּה אָמַר יְחֹוָה
חָרָאִיתָ אֶת כָּל־הֶחָמָס הָרָעָה אֲשֶׁר עָשְׂתָה הַנַּעֲרִי
נְתַתִּי בְיָדֶךָ הַיּוֹם וְיָרַעְתָּ כִּי־אֲנִי יְהוָה׃
[ל] וַיֹּאמֶר אַחְאָב בְּמִי וַיֹּאמֶר כֹּה־אָמַר
יְחוָה בִּנְעָרֵי שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת וַיֹּאמֶר מִי־
יֶאְסֹר הַמִּלְחָמָה וַיֹּאמֶר אָתָּה׃
[עו] וַיִּפְקֹד אֶת־נַעֲרֵי שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת וַיִּהְיוּ
מָאתַיִם שְׁנַיִם וּשְׁלֹשִׁים וְאַחֲרֵיהֶם פָּקַד
אֶת־כָּל־הָעָם כָּל־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל שִׁבְעַת
[יז] אֲלָפִים׃ וַיֵּצְאוּ בְּצָהֳרָיִם וּבֶן־הֲדַד
שֹׁתֶה שִׁכּוֹר בַּסֻּכּוֹת הוּא וְהַמְּלָכִים
[יח] שְׁלֹשִׁים־וּשְׁנַיִם מְלָכִים עֹזְרִים אֹתוֹ׃ וַיֵּצְאוּ
נַעֲרֵי שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת בָּרִאשֹׁנָה וַיִּשְׁלַח
בֶּן־הֲדַד וַיַּגִּידוּ לוֹ לֵאמֹר אֲנָשִׁים יָצְאוּ
[יט] מִשֹּׁמְרוֹן׃ וַיֹּאמֶר אִם־לְשָׁלוֹם יָצְאוּ
תְּפִשׂוּם חַיִּים וְאִם לְמִלְחָמָה יָצְאוּ חַיִּים
[כ] תְּפִשׂוּם׃ וְאֵלֶּה יָצְאוּ מִן־הָעִיר
נַעֲרֵי שָׂרֵי הַמְּדִינוֹת וְהַחַיִל אֲשֶׁר
אַחֲרֵיהֶם׃ וַיַּכּוּ אִישׁ אִישׁוֹ וַיָּנֻסוּ
אֲרָם וַיִּרְדְּפֵם יִשְׂרָאֵל וּבֶן־הֲדַד מֶלֶךְ אֲרָם עַל־סוּס וּפָרָשִׁים׃
[כא] וַיֵּצֵא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיַּךְ אֶת־הַסּוּסִים
וְאֶת־הָרֶכֶב וְהִכָּה בַאֲרָם מַכָּה גְדוֹלָה׃
[כב] וַיִּגַּשׁ הַנָּבִיא אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר
לוֹ לֵךְ הִתְחַזָּק וְדַע וּרְאֵה אֵת אֲשֶׁר־
תַּעֲשֶׂה כִּי לִתְשׁוּבַת הַשָּׁנָה מֶלֶךְ אֲרָם
[כג] עֹלֶה עָלֶיךָ׃ וַעֲבְדֵי מֶלֶךְ־אֲרָם אָמְרוּ
אֱלָיו אֱלֹהֵי הָרִים אֱלֹהֵיהֶם עַל־כֵּן
חָזְקוּ מִמֶּנּוּ וְאוּלָם נִלָּחֵם אֹתָם בַּמִּישׁוֹר
אִם־לֹא נֶחְזַק מֵהֶם׃

(יד) ושיהיה ביד נערי שרי המדינות • והמפרשים אמרו שהיו שלשה נכבדי השרים שהיו ביד המלך ערכים נעל קבוצם שלש ישרדו במלך, ואין כן דעתי, כי לא תאר בכאי שרי המדינות, אבל היה המכהג בשרים לו כמו שהוא עוד היום שילכו לפניהם נערים לצדקה ולרון לפניהם רגלים, ולהיותם הפקודים שבעם והשפלים שבהם ומפקר מעט, כמו שאמר מלקיהם שיהיו קלה יג' שבים ושלשים, רצה לקל יג' שמהם התשועה בידיהם, כדי שידעו שאין מעצור ביד השם להושיע ברב או במעט, ושלא יתפאר ישראל כנגדו'. וזכר שרצה המלחמה שבקרב שמות יל ו' לומר (תלגון * ויקבור לפ רכבו) יהיה לקרב עמו: והנה לקרב עם כל רשעתו (עו) המתין בדברי הכתוב, עם היו שהוכיח על דבריו כשפקד לקרי הנערים שבעת אלפים מיד קל, ואולי היו הם אשר זכר שלש כרעו לבעל וכל הפה אשר לא נשק לו, כי רצה לקרב שלש יעשה השם ית' כן כוה כי הם על ידי עצמן, ולכן היה צורך למלחמה? כמפקפק מי יאמור המלחמה? כי רצה אולי לרשעתו לפ יפפון השם שהוא יאמור המלחמה, ומשבחות השם עמקו, כי לפי שהיה נזרתו שבני ארם יעצו בישראל מכת קרב והרג ולכן בחיבה גדול, ושלשה מופלגת, מכב שתהיה ביניהם מלחמה, וביכלתו ישראל ויכו בארם מכה רבה פעם אחר פעם, ושיהיה לקרב אומר המלחמות בקופן שיתילד בין ישראל וארם שלשה עמוקה ויבקשו כני ארם להכק, מישראל, ושלך ארם יומר לקבוצים לך תלחמו את קטן ואת גדול כי אם את מלך ישראל לבדו כמו שיזכור אחר זה. הנה אם כן מכה השם ית' המלחמות הלזה לשבות. אחת לתת בין ארם ובין ישראל לריב רבה ושלשה מופלגת על מה שעשו ישראל בשם במלחמו' הלזה, בקופן שיקמו לקרבי כן משם שכח גדול וביד חוקה. ושבית כדי שישראל ילמו בעיניהם כי ברמות ה' במעט שבשם ינצר על רבוי התויכים ובכלו לפניהם לקרב, כמו שקרה בשתי המלחמות הלזה, ובלתר דברו להשמיד להרוג ולבלבד אין מי יאמר לו מה תעשה, ולכן בקר הנביא ויודיע לת התשועות הלזה קודם היותם כדי שידעו שמי' היתה זאת, ושים לחלב לומר המלחמה כדי שזה עמו יהיה לו לקרבי כן לפוקה ולהצליח בלב מלך ארם, והוזהר עם זה השלשה הרשעות:

(יז, יז, יח) ובפר הכתוב שהתה המלחמה בעת הקרים ושהיה בן הדד והמלכים אשר לתו שבורים בסכות, ושהגידו לו שיצאו הנערים משמרון, ושכוה לוקח בלבו ולוה לעצמו שם לשלוח הנערים משמרון, ושכוה לוקח בלבו ולוה לעצמו שם לשלוח

(יד) ושיהיה ביד נערי שרי המדינות • והמפרשים אמרו שהיו שלשה נכבדי השרים שהיו ביד המלך ערכים נעל קבוצם שלש ישרדו במלך, ואין כן דעתי, כי לא תאר בכאי שרי המדינות, אבל היה המכהג בשרים לו כמו שהוא עוד היום שילכו לפניהם נערים לצדקה ולרון לפניהם רגלים, ולהיותם הפקודים שבעם והשפלים שבהם ומפקר מעט, כמו שאמר מלקיהם שיהיו קלה יג' שבים ושלשים, רצה לקל יג' שמהם התשועה בידיהם, כדי שידעו שאין מעצור ביד השם להושיע ברב או במעט, ושלא יתפאר ישראל כנגדו'. וזכר שרצה המלחמה שבקרב

שמות יל ו' לומר (תלגון * ויקבור לפ רכבו) יהיה לקרב עמו: והנה לקרב עם כל רשעתו

(עו) המתין בדברי הכתוב, עם היו שהוכיח על דבריו כשפקד לקרי הנערים שבעת אלפים מיד קל, ואולי היו הם אשר זכר שלש כרעו לבעל וכל הפה אשר לא נשק לו, כי רצה לקרב שלש יעשה השם ית' כן כוה כי הם על ידי עצמן, ולכן היה צורך למלחמה? כמפקפק מי יאמור המלחמה? כי רצה אולי לרשעתו לפ יפפון השם שהוא יאמור המלחמה, ומשבחות השם עמקו, כי לפי שהיה נזרתו שבני ארם יעצו בישראל מכת קרב והרג ולכן בחיבה גדול, ושלשה מופלגת, מכב שתהיה ביניהם מלחמה, וביכלתו ישראל ויכו בארם מכה רבה פעם אחר פעם, ושיהיה לקרב אומר המלחמות בקופן שיתילד בין ישראל וארם שלשה עמוקה ויבקשו כני ארם להכק, מישראל, ושלך ארם יומר לקבוצים לך תלחמו את קטן ואת גדול כי אם את מלך ישראל לבדו כמו שיזכור אחר זה. הנה אם כן מכה השם ית' המלחמות הלזה לשבות. אחת לתת בין ארם ובין ישראל לריב רבה ושלשה מופלגת על מה שעשו ישראל בשם במלחמו' הלזה, בקופן שיקמו לקרבי כן משם שכח גדול וביד חוקה. ושבית כדי שישראל ילמו בעיניהם כי ברמות ה' במעט שבשם ינצר על רבוי התויכים ובכלו לפניהם לקרב, כמו שקרה בשתי המלחמות הלזה, וכאשר דברו להשמיד להרוג ולבלבד אין מי יאמר לו מה תעשה, ולכן בקר הנביא ויודיע לת התשועות הלזה קודם היותם כדי שידעו שמי' היתה זאת, ושים לחלב לומר המלחמה כדי שזה עמו יהיה לו לקרבי כן לפוקה ולהצליח בלב מלך ארם, והוזהר עם זה השלשה הרשעות:

(יז, יז, יח) ובפר הכתוב שהתה המלחמה בעת הקרים ושהיה בן הדד והמלכים אשר לתו שבורים בסכות, ושהגידו לו שיצאו הנערים משמרון, ושכוה לוקח בלבו ולוה לעצמו שם לשלוח

יצאו תפשום חיים ואם למלחמה יצאו תפשום חיים, ופירוש המפרשים שהעניין לחד, רוצה לומר כין שיצאו למלחמה תפשו אותם חיים ואל תהרגו אותם וכלא מהם ענין לחלק ומה הוא עוזה בעיר, ואולי שלהיותו שותה שכור בסכות כשל הכריו ואמר חיים תפשום תפשום חיים • ויותר נכון לפרש שחיים הוא שם מצותך, יאמר על החיים שהוא שם דבר, כמו * כי חיים הם למוצאיהם, ומצלי ל' לב * חיים שחל ממך, ופעמים תלים ר"ל ה' יהיה שם התואר * חיים כלבם דברי' ל' ל' היום, ולפי דרך השתופים תלגה נוכל לפרש מאמר זה הדד, שאם לשלום יצאו יתפשו אותם חיים ולא יהרגום, ויהי' בכאן חיים שם התאר, ואם למלחמה יצאו חיים תפשום, רוצה לומר שיתפשו חייהם, שיהיה זה בשיהרגו אותם, ויהיה חיים בכאן שם דבר, ומוסרת כזה השלשה השנית: והנה הנערים יצאו מן העיר (יז, כ) והחיל שהם השבעת אלפים לקריהם ויבו היה לת ליהו, רוצה לומר הנה כל אחד הלזה יצר יצא לשנהו מהרס הבתים ולרחות שם יצאו לשלום, ואז נפו הרס ובכח בן הדד, ואחאב הנה את השור שלא זכר הכתוב שיצא מלך ישראל מחוץ לעיר מחמת כי שם ישראל לקריהם, כי עדיין היה לבו נוקפו, עד שראה שהשלה התשועה ובנו הרס: והנה (כב) הנביא לזה יאמר לו לך התחזק ודע מה תעשה כי לתשובת השנה הזאת הרס עולה עליך, ל"ל שיכין עמו למלחמה שהיתה עתידה לבוא עליו, ונם שיתחזק כמעשי עוזי, ולעקור העיז מן הארץ לקרי לזה רשה כי ה' הוא המלקים ושקר הסוס לתשוע, כי הנה יערך להכין עמו מפני המלחמה לקרת עתידה לבא עליו:

ועבדי מלך ארם וגו' • ספר (כג) הכתוב שלתשובת השנ' נלו ארם למלחמה כדבר הנביא, ושהיה זה לפי שעבדי בן הדד אמרו לו לקלי הרים אלקיהם על כן חזקו ממנו וגו', לל כי לא בחיל ולא בכח היו מלקיהם כני ישראל, כי ארם היו רבים מהם לאין שיעור, לכל לפי שהיה שמרון בהר לקלקיהם פייעם, כי הוא לקלי ההרים • ולפשוט שלקלו זה מעצין הר כיצי שבתן כו ית' את התוכה, וכמו שלאמר המשורר * למה תקללון הרים גבנונים תלים שם ה' ההר חמד לקלקים לשבתו וגו', ושבנו שאפשר זה יהי ישראל מנצחי' כל עוד שילחמו בהרי' כמו שהי' הר שמרון, ולכן אמרו שיעצו מזה בעיון להלחם עמהם כמישור וירלו שם לת יהיו חזקים וגבורי' מהם • ולפשר שהיה לעתם כזה עוד שהלכתים

הדרים בהרים ובגבעות ילמדו לרון ולבלג בהם כבתים ,
והתבוננו הדרים במיצור כמיכניהו אותם להרים לא ידעו
ללכת בהם במרומה ולבוג , לזה תמצא עבדי מלך ארם
שלהיות הצמרונים מלומדים
לקפץ על ההרים ולבלג על
הגבעות חזקו שמה מהם אלף
היו מלומדים בכך , לאמר
בהיותם במיצור יחזקו מהם
כי אם לא תועיל המכונה כי
אם בכח , ולזה גם כן כוונו
בחמרם אלקיהם אלקיהם
(כד) ולא אלקי עמקים : והיה
מעצתם הכר המלכים הים
ממקומו וזה פחות תחתיו , [כה]
לפי שהמלכים תחר בהו עם
בן הדד היו שותי עמו כאמר ,
ולולי הם עזו את בן הדד [כו]
מהתרך בתענוגי' הם וכמוך
לחריות , לכן היה רחוי שיזיזם
במקומם מבשים פחותים
לרחשים , לפי שלזו תפני [כז]
הכבוד יפתכנו ויעצו נכונה
רבה מה שלא יעצו המלכים ,
כי היכם חוששים לכבוד ולא
להתגבר תפני גודל תעלתם ,
ותחשב בחיל לחמו שלא היה
לריך שיהיה יותר ממה שהיה
במלחמ' הרשונ' , והכטיחוהו
כל כך בנצחון שהיו חומרים
ותתה תרלה הם לא בחוק [כח]
(כו) תהם . והנה בן הדד שמע
לקולם ויעל תפקה למלחמה
על ישרלל , חולי היה שם
מיזור גדול להלחם שם כבכרי
עבדיו , ולהיות תפקה מחלך
יהודה שהיה בשלום עם מלך
(כז) ארם עלה להלחם שמה , כי
ישרלל שכבר התחזקו בנצחון
המלחמה הרשונה יכלו
(כח) להקריחם , והנביא תאר יעלו
ברשונה מיכיהו בן יחלה ,
יעדו שבית שהשם ית' יתן את
ההמון ההוה בידם . ומאחר
לחר הכתוב כיעודו שתי
פעמי' ויחמ' , לפוף כתכוחת
שהתי תמירות לחר אלין בדבר
השם , ולחתת ותתי את כל
ההמון הזה בידיך , ושנייה
כשיפול בן הדד בידך ע' תחמול
(כט, ל) עליו : וזכר שנן היה שהכו
בני ישרלל את ארם כיום
המלחמה מתה אלף רגלי ,
ומן שיים כלחמו , שרבי' מהם
היו בורחים לחתה ונפלה
החומה עליהם ומתו שמה
עשרים ושבעה אלף הנותרים ,
ובן הדד גם הוא בעיר לחתה
קדר בחדר להחבח מפני מלך
ישרלל שלח היה לו מקום • וכרלות עבדיו שלח היה לו מקום
לכוס , ולא יוכל לנלות מן העיר כי אם שיפול ביד בני ישרל ,
(לא) תאמרו הנה נא שמענו שמלכי בית ישרלל מלכי חסד הם , לל

הדרים בהרים ובגבעות ילמדו לרון ולבלג בהם כבתים ,
והתבוננו הדרים במיצור כמיכניהו אותם להרים לא ידעו
ללכת בהם במרומה ולבוג , לזה תמצא עבדי מלך ארם
שלהיות הצמרונים מלומדים
לקפץ על ההרים ולבלג על
הגבעות חזקו שמה מהם אלף
היו מלומדים בכך , לאמר
בהיותם במיצור יחזקו מהם
כי אם לא תועיל המכונה כי
אם בכח , ולזה גם כן כוונו
בחמרם אלקיהם אלקיהם
(כד) ולא אלקי עמקים : והיה
מעצתם הכר המלכים הים
ממקומו וזה פחות תחתיו , [כה]
לפי שהמלכים תחר בהו עם
בן הדד היו שותי עמו כאמר ,
ולולי הם עזו את בן הדד [כו]
מהתרך בתענוגי' הם וכמוך
לחריות , לכן היה רחוי שיזיזם
במקומם מבשים פחותים
לרחשים , לפי שלזו תפני [כז]
הכבוד יפתכנו ויעצו נכונה
רבה מה שלא יעצו המלכים ,
כי היכם חוששים לכבוד ולא
להתגבר תפני גודל תעלתם ,
ותחשב בחיל לחמו שלא היה
לריך שיהיה יותר ממה שהיה
במלחמ' הרשונ' , והכטיחוהו
כל כך בנצחון שהיו חומרים
ותתה תרלה הם לא בחוק [כח]
(כו) תהם . והנה בן הדד שמע
לקולם ויעל תפקה למלחמה
על ישרלל , חולי היה שם
מיזור גדול להלחם שם כבכרי
עבדיו , ולהיות תפקה מחלך
יהודה שהיה בשלום עם מלך
(כז) ארם עלה להלחם שמה , כי
ישרלל שכבר התחזקו בנצחון
המלחמה הרשונה יכלו
(כח) להקריחם , והנביא תאר יעלו
ברשונה מיכיהו בן יחלה ,
יעדו שבית שהשם ית' יתן את
ההמון ההוה בידם . ומאחר
לחר הכתוב כיעודו שתי
פעמי' ויחמ' , לפוף כתכוחת
שהתי תמירות לחר אלין בדבר
השם , ולחתת ותתי את כל
ההמון הזה בידיך , ושנייה
כשיפול בן הדד בידך ע' תחמול
(כט, ל) עליו : וזכר שנן היה שהכו
בני ישרלל את ארם כיום
המלחמה מתה אלף רגלי ,
ומן שיים כלחמו , שרבי' מהם
היו בורחים לחתה ונפלה
החומה עליהם ומתו שמה
עשרים ושבעה אלף הנותרים ,
ובן הדד גם הוא בעיר לחתה
קדר בחדר להחבח מפני מלך
ישרלל שלח היה לו מקום
לכוס , ולא יוכל לנלות מן העיר כי אם שיפול ביד בני ישרל ,
(לא) תאמרו הנה נא שמענו שמלכי בית ישרלל מלכי חסד הם , לל

כ [כא] וְאֶת־הַדָּבָר הַזֶּה עֲשֹׂה הָסֵר הַמְּלָכִים
אִישׁ מִמְּקֹמוֹ וְשִׂים פַּחוֹת תַּחְתֵּיהֶם :
[כב] וְאַתָּה תָּמֻנָּה־לְּךָ ׀ חַיִל כַּחַיִל הַנֹּפָל
מֵאוֹתָךְ וְסוּס ־ כַּסּוּס ׀ וְרֶכֶב כָּרֶכֶב
וְנִלָּחֲמָה אוֹתָם בַּמִּישׁוֹר אִם־לֹא נֶחֱזָק
מֵהֶם וַיִּשְׁמַע לְקֹלָם וַיַּעַשׂ כֵּן :
[כג] וַיְהִי לְתָשׁוּבַת הַשָּׁנָה וַיִּפְקֹד בֶּן־הֲדַד
אֶת־אֲרָם וַיַּעַל אֲפֵקָה לַמִּלְחָמָה עִם־
יִשְׂרָאֵל ׀ : [כד] וּבְנֵי יִשְׂרָאֵל ׀ הָתְפָּקְדוּ
וְכָלְכְּלוּ וַיֵּלְכוּ לִקְרָאתָם וַיַּחֲנוּ בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל נֶגְדָּם כִּשְׁנֵי חֲשִׂפֵי עִזִּים וַאֲרָם
מִלְּאוּ אֶת־הָאָרֶץ : [כה] וַיִּגַּשׁ אִישׁ הָאֱלֹהִים
וַיֹּאמֶר אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר כֹּה־
אָמַר יְהוָה יַעַן אֲשֶׁר אָמְרוּ אֲרָם אֱלֹהֵי
חָרִים יְהוָה ׀ וְלֹא־אֱלֹהֵי עֲמָקִים הוּא
וְנָתַתִּי אֶת־כָּל־הֶהָמוֹן הַגָּדוֹל הַזֶּה ׀
בְּיָדֶךָ וִידַעְתֶּם כִּי־אֲנִי יְהוָה ׀ :
[כו] וַיַּחֲנוּ אֵלֶּה נֹכַח אֵלֶּה שִׁבְעַת יָמִים
וַיְהִי ׀ בַּיּוֹם הַשְּׁבִיעִי וַתִּקָּרֵב הַמִּלְחָמָה
וַיַּכּוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל ׀ אֶת־אֲרָם מֵאָה־
אֶלֶף רַגְלִי בְּיוֹם ׀ אֶחָד :
[כז] וַיָּנֻסוּ הַנּוֹתָרִים ׀ אֲפֵקָה אֶל־הָעִיר ׀ וַתִּפֹּל
הַחוֹמָה עַל־עֶשְׂרִים וְשִׁבְעָה אֶלֶף אִישׁ
הַנּוֹתָרִים וּבֶן־הֲדַד נָס וַיָּבֹא אֶל־הָעִיר
חֶדֶר בְּחָדֶר : [כח] וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו עֲבָדָיו ׀ הִנֵּה־
נָא שָׁמַעְנוּ כִּי־מַלְכֵי בֵּית יִשְׂרָאֵל ׀
כִּי־מַלְכֵי חֶסֶד הֵם נָשִׂימָה נָא שַׂקִּים
בְּמָתְנֵינוּ וַחֲבָלִים בְּרֹאשֵׁנוּ וְנֵצְאָ אֶל־
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אוּלַי יְחַיֶּה אֶת־נַפְשֶׁךָ :
[כט] וַיַּחְגְּרוּ שַׂקִּים בְּמָתְנֵיהֶם וַחֲבָלִים
בְּרָאשֵׁיהֶם וַיָּבֹאוּ אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
וַיֹּאמְרוּ עַבְדְּךָ בֶן־הֲדַד אָמַר תְּחִי־נָא
נַפְשִׁי וַיֹּאמֶר הַעוֹדֶנּוּ חַי אָחִי הוּא :
[ל] וְהָאֲנָשִׁים יַנַּחֲשׁוּ וַיְמַהֲרוּ וַיַּחְלְטוּ הַמִּמֶּנּוּ
וַיֹּאמְרוּ אָחִיךָ בֶּן־הֲדַד וַיֹּאמֶר בֹּאוּ קָחֻהוּ
וַיֵּצֵא אֵלָיו בֶּן־הֲדַד וַיַּעֲלֵהוּ עַל־

שנוהגים לעשות תסד חנם עם כל לרס , ויעשו שקים
כתתריהם וקבלים כרחשם ויכלו לולי יקיפו לת נפש בן
הדד , והנה היו הפקיד כתתריהם כדרך שנוי המלחמה ,
והקבלים ברחשיהם מוכנים
להתלחת בהם , וכאלו תאמרו
בזה לדוכנו המלך הכנו שנוי
קרבך ורלויים לכקבנו שתלוה
לתלות לת רחשנו בקבלים
הללו לם לין מפני היותך מלך
תסד • והנה ברחזו' כשדברו (לב)
לתקחב תמרו עבדך בן הדד
תמר תקי כפי , רולה
לומר היכו שוקל ממך מלכות
ולין שרלה כי לם קיי רחשו
בלבד , ותקחב (כדרך החויל
שמזיב דבר בטרם ישמע)
כשנשמע שם בן הדד הפיכם
העודנו חי לתקי הוח , ובזה
היה ללין מהתשמה והכלילת
מה שלא יעלם , כי הנה בהיות
תקחב על כסא מלכותו
בשמרון כשנלא ללין בן הדד
לתמר כספך וזהבך לי הם ,
הפיכו תקחב כדרך לדוכי
המלך ותמר כל לשר שלחת ל
עבדך ברחזוכה תעשה •
והנה לין תמר לו בן הדד תקי
הוח , לב בהיות בן הדד תקת
כפות רגלין למה לין לקבל
המקחר שתמרו עבדך בן
הדד ? ולמה הפיכם לקי
הוח ? ולם היה שירך להלחם
עמו ובקנו ה' לפכיו והקריחו
והיה כידו מן הידוע שהיה
עבדו ושוכחו לין לקיו • והנה (לג)
עבדי בן הדד היו יותר חכמים
ממנו , שכחשר שמעו דבריו
לקי הוח המליטו הדברים
ממנו , לפי שהחפיצים הם
היו מבקשים , כלומר יודעים
בדרך לרן ובמדיניות הרבה ,
כמו * כפו יבקש היא לשר ברחזי' מלך
כמוכי , והכיותם חומרים עו
לתקחב עבדך בן הדד רלו
שהוח תמר לקי הוח , ומיד
מהרו לפנות הבריחם ולומר
לין לת במקום מה שהיו
חומרים לפון עבד , ומלת
ויליטו הוח כמו ויחמרו ,
שפיהם לפון מהירות וזריזו' ,
ועניכו שברחזוכה היו חומרים
עבדך בן הדד , לפי שקשבו
שהיה מהכרת שיתעכב
לתקחב ויחשר לו עבד עולם
מלך לשור בריחים , וכשר
שמעו שתמר לקי הוח בהיותו
חוכו ולוקם בו , הכירו כי
לל יעשרך בן הדד להפיס
כפשו עבד לתקחב , ולזה סדרו דבריהם כלפון לת
כיוצא בזה כתמר * ולת לפרם יובל , כי זה היה לרעתו משלי יו
וזכר שהוח הפיכם בוחו קשוכו ושיבת
חלין

(נד) לגיע כן הדד והעלהו על המרכבה, ולו לומר לגיע כן הדד הנזכר העריים לזה לקח לכי מיד לזה ויגיש לו תוכחת בדעתך לקח ויגיש לו תוכחת בדעתך לקח ויגיש לו תוכחת בדעתך לקח

[ב] וַיְדַבֵּר אַחְאָב אֶל־נָבוֹת ׀ לֵאמֹר תְּנָה־
לִּי אֶת־כַּרְמְךָ וְיִהְיֶה־לִּי לְגַן־יָרָק כִּי הוּא
קָרוֹב אֵצֶל בֵּיתִי וְאֶתְּנָה לְךָ תַּחְתָּיו
כֶּרֶם טוֹב מִמֶּכּוּ אִם טוֹב בְּעֵינֶיךָ אֶתֵּן־
לְךָ כֶּסֶף מְחִיר זֶה׃
[ג] וַיֹּאמֶר נָבוֹת אֶל־אַחְאָב חָלִלָה לִי
מֵיְיְהוָה מִתִּתִּי אֶת־נַחֲלַת אֲבֹתַי לָךְ׃
[ד] וַיָּבֹא אַחְאָב אֶל־בֵּיתוֹ סַר וְזָעֵף עַל־
הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלָיו נָבוֹת הַיִזְרְעֵאלִי
וַיֹּאמֶר לֹא־אֶתֵּן לְךָ אֶת־נַחֲלַת אֲבֹתָי
וַיִּשְׁכַּב עַל־מִטָּתוֹ וַיָּסֶב אֶת־פָּנָיו וְלֹא־
[ה] אָכַל לָחֶם׃ וַתָּבֹא אֵלָיו אִיזֶבֶל
אִשְׁתּוֹ וַתְּדַבֶּר אֵלָיו מַה־זֶּה רוּחֲךָ סָרָה
[ו] וְאֵינְךָ אֹכֵל לָחֶם׃ וַיְדַבֵּר אֵלֶיהָ כִּי־
אֲדַבֵּר אֶל־נָבוֹת הַיִזְרְעֵאלִי וָאֹמַר לוֹ
תְּנָה־לִּי אֶת־כַּרְמְךָ בְּכֶסֶף אוֹ אִם־חָפֵץ
אַתָּה אֶתְּנָה־לְךָ כֶרֶם תַּחְתָּיו וַיֹּאמֶר
לֹא־אֶתֵּן לְךָ אֶת־כַּרְמִי׃
[ז] וַתֹּאמֶר אֵלָיו אִיזֶבֶל אִשְׁתּוֹ אַתָּה עַתָּה
תַּעֲשֶׂה מְלוֹכָה עַל־יִשְׂרָאֵל קוּם אֱכָל־
לֶחֶם וְיִטַב לִבֶּךָ אָנֹכִי אֶתֵּן לְךָ אֶת־כֶּרֶם
[ח] נָבוֹת הַיִזְרְעֵאלִי׃ וַתִּכְתֹּב סְפָרִים
בְּשֵׁם אַחְאָב וַתַּחְתֹּם בְּחֹתָמוֹ וַתִּשְׁלַח
הַסְּפָרִים אֶל־הַזְּקֵנִים וְאֶל־הַחֹרִים
אֲשֶׁר בְּעִירוֹ הַיֹּשְׁבִים אֶת־נָבוֹת׃
[ט] וַתִּכְתֹּב בַּסְּפָרִים לֵאמֹר קִרְאוּ־צוֹם
וְהוֹשִׁיבוּ אֶת־נָבוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם׃
[י] וְהוֹשִׁיבוּ שְׁנַיִם אֲנָשִׁים בְּנֵי־בְלִיַּעַל
נֶגְדּוֹ וְיָעִדֻהוּ לֵאמֹר בֵּרַכְתָּ אֱלֹהִים
וָמֶלֶךְ וְהוֹצִיאֻהוּ וְסִקְלֻהוּ וְיָמֹת׃
[יא] וַיַּעֲשׂוּ אַנְשֵׁי עִירוֹ הַזְּקֵנִים וְהַחֹרִים
הַיֹּשְׁבִים בְּעִירוֹ כַּאֲשֶׁר שָׁלְחָה אֲלֵיהֶם
אִיזֶבֶל כַּאֲשֶׁר כָּתוּב בַּסְּפָרִים אֲשֶׁר
[יב] שָׁלְחָה אֲלֵיהֶם׃ קָרְאוּ צוֹם וְהוֹשִׁיבוּ
[יג] אֶת־נָבוֹת בְּרֹאשׁ הָעָם׃ וַיָּבֹאוּ שְׁנֵי
הָאֲנָשִׁים בְּנֵי־בְלִיַּעַל וַיֵּשְׁבוּ נֶגְדּוֹ וַיְעִדֻהוּ
אַנְשֵׁי חֲבֶל־עַל אֶת־נָבוֹת נֶגֶד הָעָם
לֵאמֹר בֵּרַךְ נָבוֹת אֱלֹהִים וָמֶלֶךְ וַיֹּצִיאֻהוּ
מִחוּץ לָעִיר וַיִּסְקְלֻהוּ בָאֲבָנִים וַיָּמֹת׃
[יד] וַיִּשְׁלְחוּ אֶל־אִיזֶבֶל לֵאמֹר סֻקַל נָבוֹת
[טו] וַיָּמֹת׃ וַיְהִי כְּשָׁמְעַ אִיזֶבֶל כִּי־סֻקַל

ותחלף לורני ריקס ׳ ותם
תלן הנה הכורה ריקס בלי
סכה ׳ יהיה מהעובש על זה
שירדוף לויב כפנו ויצנ
וירחום לאחן קיין וכבודו
לעפר יסבן פלה ׳ וכל זה
כתקיים בחתוב • ולכוון לל
קצר הפסוקים הלה וייתפס
לומר כאן לאחר הדברים הלה •
ודבר שהיה לנבות כרם לחד
ביזרעאל תקל היכל המלך
(ב) שהיה גם כן ביזרעאל ׳ וזה
המלך מבנות שיתן לו את
כרמו לעשות בו גן ירק סמוך
להיכלו ׳ כמו שעושי המלכים
פרדסים בנתיהם ׳ ושיתן לו
המלך כרם לחד טוב ממנו ׳
ותם לא ירלה כרם וירלה
למכרו יתן לו כסף מחירו ׳
(ג) ושהשיבו נבות תלילה לי מיי׳
מתתי את נחלת לבותי לך ׳
ותעשוה שהיתה בווכתו שתהרי
ויקרא כה כג שהתורה נותה * שהארץ לא
תמכר לצמיתות ותמיד יהיה
כל חלק מהארץ ביד יורשים ׳
כמו שבח בחלוקת הארץ לבית
לבותיו ׳ שמכני זה יהיה עין
פלילי בתתו את כרמו לא
במחיר כסף ולא בחליפין
כרם לחר ׳ לחרי שהיה בחלת
לבותיו מזמן חלוקת הארץ ׳
וזה תלילה לי מיי׳ ׳ לפי שבבות
קבר אין אפר זה ויהיה רע
בעיניו להיותו בחלת לבותיו :
(ד) ומכר הכתוב שאחאב בח לל
ביתו סר וזעף ׳ כי לא רלה
לקנות את הכרם בחוקה ומכר
מוה ׳ ויהיה זעף עד תאר לא
כעשה כוה כרמנו ׳ ויהיה זעף
גם כן על הדברים תאר דבר
לנבות שלא יתן את בחלת
לבותיו ׳ ובחלנו טעיר כוה
שמלבות שהיה בידו לא היה
כרחוי לחרי שלא היה בחלת
(ה) לבותיו : ותאשתו הוביחתו על
תאר לא היה מבקש עלילה
לנקמו לו ינולנו ממנו בחוק ׳
(ו) ותאמר בדרך תמיהה עתה
תעשה מלוכה ביזרעאל ? לא
התנלית למלוכה לחרי שתין
לך לב ינבורה לעשות רלונך
בדבר קטן ? קום לכול
לחם וייטב לבך כי אני אתן
לך את כרם נבות היזרעאלי •
(ז ע) ותין ספק שחיד הנילה לו מה
שהיה בלבה לעשות ׳ שבתבה
ספרים בשם אחאב ל הזקנים
ול החרים ׳ שהם מנהיגי
לעיר הקרוי כוה ׳ לא קנון
שתתקבלים שם לעצה ׳ כמו
ירמי׳ לח ו׳ ביום הצום שבירתים * ׳ מן

יהיה מלצון תעבית ׳ שילוחו
יום לחד ויתבללו על דבר
מה ׳ לפי שאם ביום התענית
מבשבשין במעשיהם ותם יש
מעון׳ מתקנין לותו ׳ וזיוזיבו
את נבות בראש העם ׳ כי
היה לדם בכבד ׳ ויוזיבו שני (י)
לבשים נבי בליעל נגדו ׳ כי
אם לא יהיה כן לא יבשעו
לעקר ולא יעמו בו שקר וכוב ׳
ושהם יעידו שבירך נבות אלקים
ומלך ונתקללוהו מיד ׳ כי
בחורה שבירך לחקים יר כל
העם תהיה בו להמיתו ׳
ובחורה שבירך וקללך את
המלך יהיה מותו ובכיו
למלך להיותו מהרוני מלבות •
ולין ספק שהזקנים והחורים
הם לבדם היו יודעים זה
הסוד ׳ כי בעתה בשם לחזק
שיעשו לותו כרלונה ובלון
לחחאב ׳ אשם היו יודעי׳ העם
כלו מהתנהגותם הזולת לל היו
מסכימים בהרינת נבות :
ובחשר בעשה זה לחרה ליובל (עו׳ יו)
על לחחאב קום רד את כרם
נבות כי כבר מת ׳ והוא ירד
שמה לרשתו • והנה לל נקט
לחחאב את כרם נבות בחוקה
ממשפטי העלובה ׳ לפי שמה
שבחתר בפרשת המלך בבר
נקלקו קול׳ בתם׳ סנהדרין ׳ לב ב׳ עב
וזה דעת ר׳ יוסי שבל השתור
בפרש׳ המלך עותר בו ׳
ורבי יהודה חומר לל בחתרם
פרשה זו חלל כדי לקיימם
ולהנשילם ׳ ולדעת רבי יוסי
לל היה המלך רשאי לקחת
הכרמים והשדות כי תם
פירותיהם למוכל עבדיו
כשיעלהו לין בהיות׳ הולכים
למלחמה ׳ ולזה לל חמר
בתיכם ׳ לל השדות והכרמים
שהיו להם פירות ׳ ותני
בפירוש לספר שמואל פרשה
רביעית ׳ שבפי פשט הלף לל עמ
הכתובים ותחתם הותת בר׳
יהודה ׳ שלל בחתרם חותה
פרש׳ כי תם לקיים׳ ולהנשיל׳
לפי שהתורה לל זכרה דבר
מזה בחשפט המלך בשדות׳ על
פקדתו ׳ שהוא היה המקום
הנחות והרחוי לגלי ׳ לכל
בהפך שחתרה * לבלתי רוח בי׳ ו׳ כ׳
לבבו מחתיו ולבלתי סור מן
המלוה ימין ושמחל ׳ והוא
מתה שיורה שהמלך בפי הדין
ובפי התורה לל היה רשאי
בחותם דברים שובר הבניח
שמוחל ׳ ותם המלוה ההיא
לל בתה בתורת עשה לל היה
לפעשר

נָבוֹת וַיָּמָת וַתֹּאמֶר אִיזֶבֶל אֶל־אַחְאָב
קוּם רֵשׁ אֶת־כֶּרֶם נָבוֹת הַיִּזְרְעֶאלִי
אֲשֶׁר מֵאֵן לָתֶת־לְךָ בְּכֶסֶף כִּי אֵין נָבוֹת
חַי כִּי־מֵת: וַיְהִי כְּשְׁמֹעַ אַחְאָב כִּי
מֵת נָבוֹת וַיָּקָם אַחְאָב לָרֶדֶת אֶל־כֶּרֶם
נָבוֹת הַיִּזְרְעֶאלִי לָרִשְׁתּוֹ: וַיְהִי דְבַר־
יְהוָה אֶל־אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי לֵאמֹר:
קוּם רֵד לִקְרַאת אַחְאָב מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל
אֲשֶׁר בְּשֹׁמְרוֹן הִנֵּה בְּכֶרֶם נָבוֹת אֲשֶׁר־
יָרַד שָׁם לָרִשְׁתּוֹ: וְדִבַּרְתָּ אֵלָיו לֵאמֹר
כֹּה אָמַר יְהוָה הָרָצַחְתָּ וְגַם־יָרָשְׁתָּ
וְדִבַּרְתָּ אֵלָיו לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה
בִּמְקוֹם אֲשֶׁר לָקְקוּ הַכְּלָבִים אֶת־דַּם
נָבוֹת יָלְקוּ הַכְּלָבִים אֶת־דָּמְךָ גַּם־
אָתָּה: וַיֹּאמֶר אַחְאָב אֶל־אֵלִיָּהוּ
הַמְצָאתַנִי אוֹיְבִי וַיֹּאמֶר מָצָאתִי יַעַן
הִתְמַכֶּרְךָ לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה:
הִנְנִי מֵבִיא עָלֶיךָ רָעָה וּבִעַרְתִּי אַחֲרֶיךָ
וְהִכְרַתִּי לְאַחְאָב מַשְׁתִּין בְּקִיר וְעָצוּר
וְנֶעְזוּב בְּיִשְׂרָאֵל: וְנָתַתִּי אֶת־בֵּיתְךָ
כְּבֵית יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט וּכְבֵית בַּעְשָׁא
בֶן־אֲחִיָּה אֶל־הַכַּעַס אֲשֶׁר הִכְעַסְתָּ
וְגַם־לְאִיזֶבֶל דִּבֶּר יְהוָה לֵאמֹר הַכְּלָבִים יֹאכְלוּ אֶת־
אִיזֶבֶל בְּחֵל יִזְרְעֶאל: הַמֵּת לְאַחְאָב
בָּעִיר יֹאכְלוּ הַכְּלָבִים וְהַמֵּת בַּשָּׂדֶה
יֹאכְלוּ עוֹף הַשָּׁמָיִם:
רַק לֹא־הָיָה כְּאַחְאָב אֲשֶׁר הִתְמַכֵּר
לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה אֲשֶׁר־
הַסִּתָּה אֹתוֹ אִיזֶבֶל אִשְׁתּוֹ:
וַיִּתְעַב מְאֹד לָלֶכֶת אַחֲרֵי הַגִּלּוּלִים
כְּכֹל אֲשֶׁר עָשׂוּ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר הוֹרִישׁ
יְהוָה מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:
וַיְהִי כְשָׁמְעַ אַחְאָב אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה
וַיִּקְרַע בְּגָדָיו וַיָּשֶׂם־שַׂק עַל־בְּשָׂרוֹ
וַיָּצוֹם וַיִּשְׁכַּב בַּשָּׂק וַיְהַלֵּךְ אָט:

(יג) נבות ברך אלהים ומלך. כלומר שקללו לאלהים ולמלך, שהיו סבורים שכך היה נוהג המלך בכל מי שנתקלל בפניו, שהיה נוטל נכסיו ומוסרם לאחר, ולפיכך הוציאוהו חוץ לעיר ורגמוהו, כדי שלא יהא המלך נראה כמקלל בפניו. ועוד

כב

[כא] וַיִּיחַל רִבְקָה־יְחֹוָה אֶל־אֱלִיהוּ הַתִּשְׁבִּי
[כב] לֵאמֹר: חָרֹאתָ כִּי־נִכְנַע אַחְאָב מִלְּפָנָי
יַעַן כִּי־נִכְנַע מִפָּנַי לֹא־אָבִי
חָרָעָה בִּימֵי בְנוֹ אָבִיא חָרָעָה
עַל־בֵּיתוֹ׃

כב

[א] וַיֵּשְׁבוּ שָׁלֹשׁ שָׁנִים אֵין מִלְחָמָה
בֵּין אֲרָם וּבֵין יִשְׂרָאֵל׃
[ב] וַיְהִי בַּשָּׁנָה הַשְּׁלִישִׁית וַיֵּרֶד יְהוֹשָׁפָט
מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃
[ג] וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־עֲבָדָיו
הֲיְדַעְתֶּם כִּי־לָנוּ רָמֹת גִּלְעָד וַאֲנַחְנוּ
מַחְשִׁים מִקַּחַת אֹתָהּ מִיַּד מֶלֶךְ אֲרָם׃
[ד] וַיֹּאמֶר אֶל־יְהוֹשָׁפָט הֲתֵלֵךְ אִתִּי
לַמִּלְחָמָה רָמֹתָ גִּלְעָד וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט
אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל כָּמֹנִי כָמוֹךָ כְּעַמִּי
כְעַמֶּךָ כְּסוּסַי כְּסוּסֶיךָ׃
[ה] וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
דְּרָשׁ־נָא הַיּוֹם אֶת־דְּבַר יְהוָה׃
[ו] וַיִּקְבֹּץ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַנְּבִיאִים
כְּאַרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם
הַאֵלֶךְ עַל־רָמֹת גִּלְעָד לַמִּלְחָמָה אִם־
אֶחְדָּל וַיֹּאמְרוּ עֲלֵה וְיִתֵּן אֲדֹנָי בְּיַד
הַמֶּלֶךְ׃ [ז] וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט הַאֵין פֹּה
נָבִיא לַיהוָה עוֹד וְנִדְרְשָׁה מֵאוֹתוֹ׃
[ח] וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשָׁפָט
עוֹד אִישׁ־אֶחָד לִדְרוֹשׁ אֶת־יְחוָה
מֵאֹתוֹ וַאֲנִי שְׂנֵאתִיו כִּי לֹא־יִתְנַבֵּא
עָלַי טוֹב כִּי אִם־רָע מִיכָיְהוּ בֶּן־יִמְלָה
וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט אַל־יֹאמַר הַמֶּלֶךְ כֵּן׃
[ט] וַיִּקְרָא מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־סָרִיס אֶחָד
וַיֹּאמֶר מַהֲרָה מִיכָיְהוּ בֶן־יִמְלָה׃
[י] וּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה
יֹשְׁבִים אִישׁ עַל־כִּסְאוֹ מְלֻבָּשִׁים
בְּגָדִים בְּגֹרֶן פֶּתַח שַׁעַר שֹׁמְרוֹן וְכָל־
הַנְּבִיאִים מִתְנַבְּאִים לִפְנֵיהֶם׃
[יא] וַיַּעַשׂ לוֹ צִדְקִיָּהוּ בֶן־כְּנַעֲנָה קַרְנֵי
בַרְזֶל וַיֹּאמֶר כֹּה־אָמַר יְהוָה בְּאֵלֶּה
תְּנַגַּח אֶת־אֲרָם עַד־כַּלּוֹתָם׃
[יב] וְכָל־הַנְּבִיאִים נִבְּאִים כֵּן לֵאמֹר
עֲלֵה רָמֹת גִּלְעָד וְהַצְלַח וְנָתַן יְהוָה
בְּיַד הַמֶּלֶךְ׃

יפקון כמות המת כי קם
(כא ,כט) כאובו מדרכיו ויקיו ,תמר
לגליהו הקשית כי נכנע לפחד
מלפני , לכ שלח את מפקד
העובא כי קם מגדולת המלון
ה' לכאות , לכן יתרוך לגיו
לפו ולא יהיה הרעה הגוזרה
בימיו כי קם בימי בנו :

כב

(א) ומפני זה מבב הפס יח' שבחו
שקטו המלחמות לפזר היו [ב]
מסודרות להעניש בהם ,
ויהי שלוש בין ארם ובין ישראל
שלש שנים , וזה מורה שלולי
כי נכנע לפחד מפני הפס
היה את על ידי יהוש בקלקת
כבוד היוצעלי כדבר ה' וגם [ג]
ילקקו הכלבים את דמו , לך
מפני הכנעתו התריך הפס
את' הרעה הזאת על ימי בנו ,
וגו כתקיים היעוד הרע כלו ,
ועם כל זה מפני שנלח את
בן הדד בשלוש , היתה כפשוט
תקת נפשו ובהרג ארמו גלעד
כמו שיכת לפחד זה , וגם
לקקו הכלבו את דמו שבשתף
מן הכרכ , וגם מפני הכנעתו [ד]
התריך הפס לו לומר שלש
השנים הגזרה לפזר נגזרה
עליו על שלמו בן הדד [ה]
שהיה בפשוט קשת בפשוט ,
ומה שאמר לו ועתה תקח
עמו , התריך הפס יתברך
על עת שזקל כמו שיכת
לפחד זה :

(ב) ויהי בשנה השלישית וגו' . [ו]
בפר הכתוב שלפחד הפס את'
הלש שנים שהתריך הפס את'
לפו לשקוע העיר את רוחו [ז]
(ג) לתת גמולו בידעו , שיאמר
לעבדיו הידעתם כי לנו רמות
גלעד ואנו מקפדים מקפת
לותה מיד ארם ? ומיה זה
לפי שלא נזכר לפחד לשחול
לותה מבן הדד כשפר הביאו
הערים לפזר לקח מאבן מאכע [ח]
ישראל ונכור עתה מאכע ,
ואל זה לעבדיו כדי שיעזרוהו
בקניבה . ואין קפק שנזה
עבר על בריתו ושלנו שכרת
את בן הדד להיות עמו בשלום .
(ד) וכן בקש מיהושפט מלך יהודה
שילך עמו , לפי שהתקשר
יהושפט עם לפחד כמו שיזכו
לפחד זה , ושהביאו יהושפט [ט]
כמוני כמוך וגו' , לל כמו
שתלך לפחד לפך גם לפי ועמי
ילך כמו שילך עמך וכוסי
(ה) כסוסיך : לפ להיות יהושפט [י]
תם ויפר ירל לקים לפ הפכים
לעשות דבר כי לם על פי ה' ,
ולכן שלל דברי הנביאים ,

ויקפון לשיותו עובד עו שלל (ו)
לפ כביאי השקר , ובעבור
יהושפט היו לומרים שהיו
מובשים בשם ה' , כדי שיחזין
לדבריהם שהיו לומרי' שעלה
וילליח . לחתם יהושפט כבר
הרגיש בדבריהם שלפ היו
כביאי ה' , ולחרו שלא שהרגיש מקדמין
זה בשם לפי שהיו כלם מדברי' לי פיו עפ
דבורים לפחדים בלי תלוף ,
ויהושפט לחר מקובל לבי
מביא לבי לפח שמגנון לפחד
עולה לבשה בביאים ולין זמי
בביאים מובשים בשנון לפחד ,
עובדי' לחר זדון לבך השיחך ,
וירמיה לחר * תפלפך השיח ירמי' שם יו
לוזך זדון לבך , ולבו בביאי
לפחד לומרים דבר לפחד ,
נמנח שלין בהם ממש , ולכן (ז)
שלל היין פה בביאי לה
עוד , לל מלבד תלה , כי
מפני כבוד לפחד לפ רלה
לנבותם בשהיו בביאי הבעל ,
ולפחד השיבו שהיה שם עוד (ח)
לים לפחד רלוי לדרוש ממנו
דבר הפס , לפל היה זוכל
לזותו לפי שהיה תמיד מתנבא
עלין רעה , והנה לחר זה על
מיכיהו , לפי שהוא כתפלם
בלפר בין עיניו ויעדו רעה
רבה על לפחד לחל על בן הדד
כמו שנזכר למעלה , ועם
היות שגם כן יעדו שתי פעמי'
יעוד טוב ותשועה רבה
במלחמות ארם , הנה לפחד
לרשעתו זכר מה שיעדו לרעה
ולל מה שיעדו לטוב' ויהושפט
השיבו על יחזר המלך כן ,
לפי שלין בשירת הנביא
לשבוחת רע לו טוב , כי לם
לפחד יפיס לליקים בפיו לותו
ידבר ולין עליו עפ לם יחזר
מה שלמהו הפס , כי כלשר
ה' לליקים דבר מי לל יבצע ?
והנה לפחד שמע לדבריו ושלח (ט, י)
בעל מיכיהו בהיו' שבי המלכי'
יושבים בשער שומרון בפתח
העיר וכל הנביאים מביאים ,
ולחר בנוכן לולי שמפני
המלחמה היו עושים הנרנות
בחוך לעיר ולכן היו יושבים
עם בנוכן . וקול לחרו כלחות קולין פל
עגולה בנוכן , כמו שהיו לף ה' עפ
יושבים המכהלרין כמושבם ,
והיו המלכים מלובשים בגדי'
לל בגדי מלכות . ולדקיהו בן (יא)
כנעבה שהיה לפחד מביאי
השקר עשה לפחת בכוחתו
קדבי ברזל , ולחר בלילה
תבגח לת ארם , כי כן היה
דרך הבביאי' לעשות הפיזבים
והמורות

תבגח

והמזרות שהיו רוצים בבקש המדמה על עניין בנבואתם ,
ועשה זה כדקיה לחמת שהרוח לו הפה בבואתה מורת הקרבים
ההם להודיע שבהם יבנה את ארם * והנה בחר בחצל הוה ,
דברי ב"ג י"ו לפי שחמר משה רבינו עכ"ה בברכותיו על יוסף * בכור שורו
הדר לו וקרני רים קרניו בהם עמים ינגח יחדיו אפסי ארץ
והם רבבות אפרים והם אלפי
מנשה , ולכן עשה הקרנות
לפי שהיה לחלק משבטו של
יוסף והיה מולך בחפרים
(טו) ומבשם : לחמם מיכיהו כשנשאו
המלך החלך על רמות גלעד
למלחמה אם לחדל ? השיבו
לדרך היעוץ עליה והצלח וכתן
ה' ביד המלך , ולכן לא חמר
כה חמר ה' ולא כה הרשני
ה' , לפי שלא חמר זה בשם
החל ית' כי אם מעצמו כדברי
שאר הנביחים להיותו מחתל
בהם . ומלך ישרחל הכיר
בדבריו שהיו דברי התול
(יז) ובוחן , ולזה השיבו על כמה
פעמים אכי משביעך שלא
תדבר אלי רק חמת בשם ה' ,
ולין פירוש שבתה שעבר
השביעהו על זה , לבל שעתה
היה מחביע לחותו על כמה
פעמים שלא ידבר אלין כי
אם החמת מתה שרחה ושיחת
לחותו בשם ה' ולא מעצמו כמו
שדבר בחוקת התול , ולח חפני
השבועה הוכרח הנביח לפרש
(יז) בבוחתו , ואמר רחיתי את כל
ישרחל נפוצים על ההרים
כצחן חשר חין להם רועה
ויחמר ה' לא לחדונים לחלה
ישובו חיש לביתו בשלום , ובזה
גלה שיחות לחחב במלחמה ,
בחמרו כצחן חשר חין להם
רועה , ולפי שלא יחשב שיהיה
פתרונו שיחת שר הנבח , כי
הוח רועה המלחמה , לזה
הוסיף לומר עוד בשם ה' לא
לחדונים לחלה , לל שחת
לחדונם ושלכם , ולח זכרו
בשחו מפני כבוד המלכות ,
(יח) ומעתה יבוח לביתו בשלום כי
לח יגיעה במלחמה הוח עמו ,
כי עם היות שהוח חמר על
שליחות בן הדד ועתיד תחת
עמו , הודיעו כחן שלח יחקיי
ייעוד הטעם במלחמה הזחת
כי הם ישובו בשלום , והנה
(יח) כתקיים במלחמת חחב עשה חוקל ליפרחל לחחרי כן : והנה
לחחב חמר לל יהוספט הוח חשר דברתי חלין שלח יתכבח
בדיים הזה חלח טוב כי חם רע , לל שחפני שבחתי לחותו היה
חומר זה ולח להיותו דבר הפה , ולחי כתפתה חחחב הוח
לפי שרחה שמיכיהו יעודו רע על חשר שלח את בן הדד , ולפי
שעדיין לח כתקיים יעודו חמר שהוח מעלמו לשבחתו לחותו היה
מיעדו רעות חשר לח ידבר ה' , ובכן יהיה בזה . ולפי שחחחב
בזה הדברים , ואמר שחפני שרחה היו , כי לפי שחיזהל הרע נבחי
ה' היו שמלים הנביחי' כלם את חחחב ולח בישו , לכן התעל'

(יג) וַהַמַּלְאָךְ אֲשֶׁר־הָלַךְ ׀ לִקְרֹא מִכָּיְהוּ
דַּבֵּר אֵלָיו לֵאמֹר הִנֵּה־נָא דִּבְרֵי הַנְּבִיאִים
פֶּה־אֶחָד טוֹב אֶל־הַמֶּלֶךְ יְהִי־נָא דְבָרְךָ
כִּדְבַר אַחַד מֵהֶם וְדִבַּרְתָּ טוֹב׃
(יד) וַיֹּאמֶר מִיכָיְהוּ חַי־יְהוָה כִּי אֶת־אֲשֶׁר
יֹאמַר יְהוָה אֵלַי אֹתוֹ אֲדַבֵּר׃
(טו) וַיָּבוֹא אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֵלָיו
מִיכָיְהוּ הֲנֵלֵךְ אֶל־רָמַת גִּלְעָד לַמִּלְחָמָה
אִם־נֶחְדָּל וַיֹּאמֶר אֵלָיו עֲלֵה וְהַצְלַח
וְנִתְּנוּ יְהוָה בְּיַד הַמֶּלֶךְ׃ (טז) וַיֹּאמֶר אֵלָיו
הַמֶּלֶךְ עַד־כַּמָּה פְּעָמִים אֲנִי מַשְׁבִּיעֶךָ אֲשֶׁר
לֹא־תְדַבֵּר אֵלַי רַק־אֱמֶת בְּשֵׁם יְהוָה׃
(יז) וַיֹּאמֶר רָאִיתִי אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל נְפֹצִים
אֶל־הֶהָרִים כַּצֹּאן אֲשֶׁר אֵין־לָהֶם רֹעֶה
וַיֹּאמֶר יְהוָה לֹא־אֲדֹנִים לָאֵלֶּה יָשׁוּבוּ
אִישׁ־לְבֵיתוֹ בְּשָׁלוֹם׃ (יח) וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־יְהוֹשָׁפָט
הֲלֹא אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ לוֹא־יִתְנַבֵּא עָלַי
טוֹב כִּי אִם־רָע׃ וַיֹּאמֶר לָכֵן שִׁמְעוּ
דְּבַר־יְהוָה רָאִיתִי אֶת־יְהוָה יֹשֵׁב עַל־
כִּסְאוֹ וְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם עֹמֵד עָלָיו
מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ׃ (כ) וַיֹּאמֶר יְהוָה
מִי יְפַתֶּה אֶת־אַחְאָב וְיַעַל וְיִפֹּל
בְּרָמֹת גִּלְעָד וַיֹּאמֶר זֶה בְּכֹה וְזֶה אֹמֵר
כָּזֹאת׃ (כא) וַיֵּצֵא הָרוּחַ וַיַּעֲמֹד לִפְנֵי
יְהוָה וַיֹּאמֶר אֲנִי אֲפַתֶּנּוּ וַיֹּאמֶר יְהוָה
אַלָיו בַּמָּה׃ (כב) וַיֹּאמֶר אֵצֵא וְהָיִיתִי
רוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי כָּל־נְבִיאָיו וַיֹּאמֶר
תְּפַתֶּה וְגַם תּוּכָל צֵא וַעֲשֵׂה־כֵן׃
(כג) וְעַתָּה הִנֵּה נָתַן יְהוָה רוּחַ שֶׁקֶר בְּפִי כָּל־
נְבִיאֶיךָ אֵלֶּה וַיהוָה דִּבֶּר עָלֶיךָ רָעָה׃

מיכיהו להרבות בנבואתו , ולחר לכן שמע דבר ה' , לל לין (יט)
זה מפלת שבחתו לחוך כי דבר ה' הוח , רחיתי חת ה' יושב על
כסח וגו' , ועניין זה המלחר הוח משל , כי לפי שהיה לחלק
שם יושב על כסחו כמלך בגדוד , והנביחים עומדים עליו ,
ולחלה חומרים עלה והכלח ומיכה חומר לחפך , חמר לין מיכה
מלכותה דשמיא כעין מלכות'
דחרעח , ל תחשוב שלהיותך
מלוכש בגדים יושב על כסח
רם ונשח והנביחים החלה
סביבך עומדים עליך לחכחל
ולחשתו' , כי נכוח חעל גכוה
שומר , ויש מלך לחר עליון
למלכי לרן הוח יפשוט עליך
כרלונו וכפי מעשיך לח
משלחני , שלכי רחיתי חת ה'
שהוח מלך מלכי המלכים יושב
על כסח מלכותו וכל נכח
הנשים עומדים עליו מימינו
ומשמחלו , וחל' במדרש וכי יש שיר רבה
שחחל למעלה ? והח כתיב דף י' עב
* יחיבך ה' כחלרי נכח יחיבך שחות עו"ג
ה'? חלח חלו חין לכף חובה
ולחו חטין לכף זכות , ונמצח
שהשוחל שוחל למעה כך הגוף
שוח למעלה , שכחל' * בגזרת דכיחל ד' ל'
עירין קחנחל ומחימר קדישין
שחלתח * והכוונה שרחה שהשי
היה עוח' לדין על עניין לחחב
וכל נכח הנחי' עומדי' לפניו ,
משם היו מלמדים זכות
עליו ומשם היו מלמדים חובה
עליו , הכל כפי מעשיו
וכפי חעת מולתו , ולפרי
מעשותיהם כלם חמר ה' מי
יפתה חת חחחב ? לל שחחל
חותו חייב מיתה , ולכן בקש (כ)
דרך להעשיבו כה ושיטול
ברמות גלעד , כי לפי שהוח
חחל על מלך לל היה מהרהוי
שהוח יחיתהו ועל ידו יקבל
עונשו , מקום הרשע חמה יהיה
המשפט , והיה זה חומר בכה
וזה חומר בכה , לל שנלוים
היו לפניו יח' דרכים רבים
להעשיבו בהם ויהיו סבות
לרעתו , ושחמר הרוח לכי (כח , כב)
חפתנו והייתי רוח שקר בפי
כל נביחיו , ולין הענין הזה
כפי פשוטו כי לם שהשם ית'
העיר חת רוח ושפן נביחיו
שילכרו חל חחחב הדברים
ההם שהיו חומרים . מענין
המלחתו , בחופן שהיה יהיו סכה לשיטול כיד חויבו ויחות
במלחמה . ולין ספק שהנביחים ההם היו נכונים והיו
קוממים ורחו הפלחת חחחב בשלר המלחמות שעשה עם
מלך חרם ונזרו חומר שכן יהיה כפעם הוחת . ולפי שהשפע
הנשפע בקשם הוח מבחת השמים , חמר שהיה כרשותו ית' ,
ושהכוב והשקר שהיה בו מטבע המלחכה היה ופועליה
יהיה כלי להעניש חת חחחב כדבר ה' , וזהו חמרו ועתה (כג)
הנה נתן ה' רוח שקר בפי כל נביחיך חלה וי' דבר עליך
רעה , רומה לומר שהעיר חת רוחם לשיחמרו זה כדי

[כג] וַיִּגַּשׁ צִדְקִיָּהוּ בֶן־כְּנַעֲנָה וַיַּכֶּה אֶת־ מִיכָיְהוּ עַל־הַלֶּחִי וַיֹּאמֶר אֵי־זֶה עָבַר רוּחַ־ יְהוָה מֵאִתִּי לְדַבֵּר אוֹתָךְ׃

[כד] וַיֹּאמֶר מִיכָיְהוּ הִנְּךָ רֹאֶה בַּיּוֹם הַהוּא אֲשֶׁר תָּבֹא חֶדֶר בְּחֶדֶר לְהֵחָבֵא׃

[כה] וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל קַח אֶת־מִיכָיְהוּ וַהֲשִׁיבֻהוּ אֶל־אָמֹן שַׂר־הָעִיר וְאֶל־ יוֹאָשׁ בֶּן־הַמֶּלֶךְ׃ וְאָמַרְתָּ כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ שִׂימוּ אֶת־זֶה בֵּית הַכֶּלֶא וַהֲאַכַלְתֶּם לֶחֶם לַחַץ וּמַיִם לַחַץ עַד בֹּאִי בְשָׁלוֹם׃

[כו] וַיֹּאמֶר מִיכָיְהוּ אִם־ שׁוֹב תָּשׁוּב בְּשָׁלוֹם לֹא־דִבֶּר יְהוָה בִּי וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ עַמִּים כֻּלָּם׃

[כז] וַיַּעַל מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה רָמֹת גִּלְעָד׃ וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־ יְהוֹשָׁפָט הִתְחַפֵּשׂ וָבֹא בַּמִּלְחָמָה וְאַתָּה לְבֻשׁ בְּגָדֶיךָ וַיִּתְחַפֵּשׂ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וַיָּבֹאוּ בַּמִּלְחָמָה׃

[ל] וּמֶלֶךְ אֲרָם צִוָּה אֶת־שָׂרֵי הָרֶכֶב אֲשֶׁר־לוֹ שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם לֵאמֹר לֹא תִלָּחֲמוּ אֶת־קָטָן וְאֶת־ גָּדוֹל כִּי אִם־אֶת־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לְבַדּוֹ׃

[לא] וַיְהִי כִּרְאוֹת שָׂרֵי הָרֶכֶב אֶת־יְהוֹשָׁפָט וְהֵמָּה אָמְרוּ אַךְ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל הוּא וַיָּסֻרוּ עָלָיו לְהִלָּחֶם וַיִּזְעַק יְהוֹשָׁפָט׃

[לב] וַיְהִי כִּרְאוֹת שָׂרֵי הָרֶכֶב כִּי־לֹא־ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הוּא וַיָּשׁוּבוּ מֵאַחֲרָיו׃

[לג] וְאִישׁ מָשַׁךְ בַּקֶּשֶׁת לְתֻמּוֹ וַיַּכֶּה אֶת־ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בֵּין הַדְּבָקִים וּבֵין הַשִּׁרְיָן וַיֹּאמֶר לָרַכְבּוֹ הָפֵךְ יָדְךָ וְהוֹצִיאֵנִי מִן־ הַמַּחֲנֶה כִּי הָחֳלֵיתִי׃

[כג] ויגש צדקיהו בן כנענה ויכה את מיכיהו על הלחי ויאמר אי זה עבר רוח יי׳ מאתי לדבר אותך׃

[כד] ויאמר מיכיהו הנך רואה ביום ההוא אשר תבא חדר בחדר להחבא׃

[כה] ויאמר מלך ישראל קח את מיכיהו והשיבחו אל אמון שר העיר ואל יואש בן המלך׃ ואמרת כה אמר המלך שימו את זה בית הכלא והאכלהו לחם לחץ ומים לחץ עד בואי בשלום׃

[כו] ויאמר מיכיהו אם שוב תשוב בשלום לא דבר יי׳ בי ויאמר שמעו עמים כלם׃

[כז] ויעל מלך ישראל ויהושפט מלך יהודה רמות גלעד׃ ויאמר מלך ישראל אל יהושפט התחפש ובא במלחמה ואתה לבש בגדיך ויתחפש מלך ישראל ויבאו במלחמה׃

[ל] ומלך ארם צוה את שרי הרכב אשר לו שלשים ושנים לאמר לא תלחמו את קטן ואת גדול כי אם את מלך ישראל לבדו׃

[לא] ויהי כראות שרי הרכב את יהושפט ויאמרו אך מלך ישראל הוא ויסבו עליו להלחם ויזעק יהושפט׃

[לב] ויהי כראות שרי הרכב כי לא מלך ישראל הוא וישובו מאחריו׃

[לג] ואיש משך בקשת לתמו ויכה את מלך ישראל בין הדבקים ובין השרין ויאמר לרכבו הפך ידך והוציאני מן המחנה כי החליתי׃

שהוא יבטח בהם וילך ויכשל בפיהם׳ והיה כל זה לפי שהסיח ית׳ גזר עליו רעה שיוות במלחמה. הנה לפי כן הנזרה הנגזרה על לחקאב היתה מלת הסח׳ והזהר ית׳ העיר לת רוח כניהיו להפליגו בדבריהם כדי שיבטח וילך שמה׳ זה היה עכין המלת שרלה מיכיהו׳ ושאר הדברים הם מליצה מתנו

דף פט עלם והבטת דברים מעכין הדרוש. יוחנן רומז על נכות היזרעלי פתהו׳ וכן הכיהו הלחנם בפוף הלכות רופא ושמירת נפש׳ וכבר זכרו עוכותיו של לחקאב לפני לנקי הרוחות ומכיותיו׳ ולא כחפץ לו עון שקייבהו כליה לא דמי נכות׳ שלחתר ויפל הרוח ויעמוד לפני ה׳׳ זה רומז על נכות׳ דמזו בזה שעל לותו עון נתפס היכו׳ והותרה בזה

(כד׳ כה) השלה הרכיעית: וזכר הכתוב שלקיהו הכה את מיכיהו על הלחי וקרפו ונדפו׳ ומיכיהו לחר לו הנך רולה כיום ההוא לשר תבא חדר בחדר להחבא׳ לל שלו תתחבא בחדרי חדרים׳ לפי שיחזרו שלחת היי׳ בכת מיתת לחקאב כמה שהנעתיו בשקר׳

(כז) ושחלך ישראל מוה לחסרו בבית הסוהר ושיכיהו לו לחכול לחם לר ומים לחץ עד שובו בשלום׳ ושמיכיהו הזיכו חס שוב תשוב בשלום לח דבר ה׳ בי׳ ולחר זה בקול רם שחעו עמי׳ כלם׳ כדי שיהיו עדים

(כח) בדבר. והנה לחקאב לח רלה לל הבחי הכניח מיכיהו׳ כי חקב שחבחתו לוחו היה לומר זה׳ ושכבה לחר כשלבו בן הדד ולל כתקיימו דבריו׳ ולכן עלה למלחמה׳ לחכם יהושפט עם היותו ירח לת ה׳ הנה לל החמין בדברי הנביח ועבר על נכוחתו ועלה למלחמה׳ לפי שרלה בדבריו שלח יעד רעה כי חם לל לחקאב לבדו׳ בחרו כלחן לחר חין להם רועה׳ ולחר וה׳ דבר עליך רעה׳ ולחר יחזרו חיש לביתו בשלום׳ ולפי שלח דבר חליו כלל ולל מוהו שלח יעלה למלחמה׳ גם שבבר לחר לחקאב כמוכי כחוך כעמי כעמך ולכן הוסיף לעלות שמה׳ ולל עבר הם כן על דברי הנביח ומוחרה בזה השלה החמשית: לחכם לחקאב כבר דמה בעלמו החמשית: (ל) כלל מה׳ ולזה לחר לל יהושפט התחפש ובוח במלחמה ולחה לבב כנגדיך׳ ופירשו החפרשים שהתחפש הוח מקור׳ ושעניכו לי כלה להתחפש ולבוח במלחמה מתכבר ובשבוי כנגדים כדי שלח יכירו חותי לרש׳ לך לחה יהושפט לבב כנגדיך כנגדי מלכות׳ כי לין לך לירח הם יכירו חותך׳ ושהיה זה לפי שמיכיהו לל ביחר מבנת המלחמה לל לחקאב לבדו׳ וגם לפי שידע לחקאב שקיל לרש היו שובלים חותו ולל לל יהושפט

מלכים א כב

ועכו׳ לל הועילו תשבולותיו ועלת ה׳ לעולם תעמוד׳ כי חבה המושך בקשת לתומו הרג חותו לשבי שלל היה כיכר וחוח לל כוון להרגו. ולחי לחקוב שהתחפש לינו מלחון שבוי׳ כי חם מלחון חפוח׳ ושחמר לחקאב לל יהושפט הכיחני כי חני לחתפש וחבוח למלחמה ולעשה בה החפושים והתקירות הנריכים כדרך הלוחמים׳ ולחה לבוח בנדיך׳ כי לין לוזך לך ללבוש כלי מלחמה׳ כי חני לחקאב וחתה תבוח ותהיה חוחק ובושע׳ וכן היה שלך ישראל התחפש בלבשו שרין וכל כלי מלחמה וזה כה׃ והנה מלך ארם (לשבחתו חותו לו מתעורר לזה כפי הרמון החלקי) לזה לת שרי הרכב לזר לו לל תלחמו לת קטן ולת גדול כי חם לת מלך ישראל לבדו׳ ולל עשה זה לחמול על בני ישראל כי חם בעבור שלל יחלש מידם לחקאב כחשר כל שרי הרכב לל יהיה מנחתם בדבר לחר כי חם לבקשו ולהרגו׳ ולחר שיהרגו חותו לו ילחמו עם עמו. ומה לבו לבקש זה כבה לחרת כי חם הנזרה החלקית׳ ויי׳ לכלות יען ומי יפר? וזה הסב לת לבו לעשות זה׳ והעד המורה על לחתת זה ושיל הסח היה שהנה שרי רכב ארם (לב, לג) בו׳ רלו לת יהושפט וקשבו שהיה מלך ישראל ובלו עליו לנלחם ויועק יהושפט׳ רומה לומר זעק בעד לבביו לו שומק לל ה׳ שיצילהו׳ כמו שלחמרו קומה׳ ולו רלו כי לל מלך עיין ילקוש ישראל הוח ויסובו מלחריו׳ ולולה עם היות שרלו שלח היה מלך ישראל׳ לין ספק שהבינו שהיה מלך יהודה כי הוח היה מלובש בגדי מלכות ועטרת וזכ ברלשו׳ ומי הוח זה ולי זהו מלבדי הקיל שילה בחלקתה מנדול התויבים מלך לו חר נדול ולל יחסור לותו? והנה ההלקה היותר כחרלת שיוכלו לבדי המלחמה להניע לליה הוח לתפוש לדם נדול׳ לב שיפול כידם מלך לסור כרהטים׳ לבל חחת ה׳ היתה זחת שיהושפט ניסול לחסידותו (לד) ולזוזר לבבו בהיותו ביבר לפבי החויבים: וחים מתך בקשת לתומו׳ לל כתמיהותו שלח היה יודע ומכיר לת לחקאב׳ ושלח בחתכוון הכהו כין הדבקים וכין השרין׳ כלומר כין דבקי השרין חסה נקרלים כין דבקי השרין כמו שלי׳ לת זה לעומת זה עשה לחלקים זה כיכל וזה בקרב. וזולל לחרו מלת מזמו׳ שבעמין חר בבח מלך ארם היה לחים לבר מתך בקשת׳ ולרלו לתומו׳ שתחו שבי חזיוות של לליהו ושל מיכיהו׳ שבלילם בהדדין בלחו על מיתת לחקאב. והנה לחקאב לל רלה לנלות לרכבו׳ דף לל עב לל מעזרת הרכב לבר לו שהכוהו בתך׳ לבל מהו שיפל מתוקף המלחמה

[לה] וַתַּעֲלֶה הַמִּלְחָמָה בַּיּוֹם הַהוּא וְהַמֶּלֶךְ
הָיָה מָעֳמָד בַּמֶּרְכָּבָה נֹכַח אֲרָם וַיָּמָת
בָּעֶרֶב וַיִּצַּק דַּם־הַמַּכָּה אֶל־חֵיק
[לו] הָרָכֶב: וַיַּעֲבֹר הָרִנָּה בַּמַּחֲנֶה כְּבֹא
הַשֶּׁמֶשׁ לֵאמֹר אִישׁ אֶל־עִירוֹ וְאִישׁ אֶל־
[לז] אַרְצוֹ: וַיָּמָת הַמֶּלֶךְ וַיָּבֹא שֹׁמְרֹנָה
וַיִּקְבְּרוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ בְּשֹׁמְרֹן:
[לח] וַיִּשְׁטֹף אֶת־הָרֶכֶב עַל ׀ בְּרֵכַת שֹׁמְרֹן
וַיָּלֹקּוּ הַכְּלָבִים אֶת־דָּמוֹ וְהַזֹּנוֹת רָחֲצוּ
כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֵּר:
[לט] וְיֶתֶר דִּבְרֵי אַחְאָב וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה
וּבֵית הַשֵּׁן אֲשֶׁר בָּנָה וְכָל־הֶעָרִים אֲשֶׁר־
בָּנָה הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי
הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל:
[מ] וַיִּשְׁכַּב אַחְאָב עִם־אֲבֹתָיו וַיִּמְלֹךְ
אֲחַזְיָהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו:

(לה) ועמד כל עת שהיה מרגיש בעצמו קולי, ולא למד הכאה, למעלה מהלחמה כיוצא בהוא וכבי ישראל מכעסים קלו מלריות לפני שהיה מרגיש בעצמו קולי, ולא למד הכאה, וכן היה שעלה עד שהלך זה כדי שלא תקלב המלחמה למעלה עד גברו, כי היה המלך לתקף מעמד במרכבה ככה תרס כל היום ההוא כדי שישראל לא יסורו מהמלחמה ויתקוצו להלחם ברשותם לותו, ועם כל גבורתו היה מרוב שפיכת דמו על לתקף שנגר ממכתו כל כך וירד אל תוך הרכב לשכר היה רוכב עליו, כשופן שמת בערב, ולכן עברה הרב, כל קול הכרוז במחנה שלא ילמחו עוד ויזכו איש אל עירו ולביתו, וזה ממה שיורה שלא מתו כאות' מלחמה רגיל מישראל, אבל אולי היו הם המכים בלוביהם, לאלי שהיה בידם לעלות מהמלחמה כרמוכם ולא יכושל עליו רעה מהלויבי: והודיענו הספור הזה שהביאו את המלך את שחרון, ושמשרת הרכב שטף ורחן הרכב שהיה מלקה דמי על מי הכרכה כדי שתנקה הרכב, ובמשך מזה שבתעבר דם לתקה כמי הסם וגם לקקו הכלבים דמו בשעתם מלוחם במים, ועוד היה לו מהכוו שהכשים הזונות שהיו רוחלות בברכה היה רגילו בדמו שבתערב במים הסם כדבר ה' לאשר דבר, לל שבזה נתקיים דבר ה' לאשר דבר, והוא שיהיה כפש לתקה תחת כפש בן הדד. והתלאר מזה שלתקה לא עשה תשובה כי אם מעכין כשות היורעלאלי שהרג במלות ליזבל וגם ידו היה בחוזו מעל, ועל העון ההוא למרוך הסם ית' לו אפו עד ימי בנו, שלו בחרב ביתו ובהרגה לשתו ובניו וכל לשר לו ולקקו הכלבים לת דם ליזבל בעמק יזרעלאל, למכס מה שיעלו הכניות מיכה היה על לשר שלא בן הדד מילו ובגוד עליו שיהיה כפשו תחת כפשו שהתקיים בוזת המלחמה בשיתו, ועמו תחת עמו שהתקיים לתרי בן במלחמות לשר עשה מזלל ביזרעלאל, והוקרה בזה השלמה הנשיא:

והנה זכר הכתוב שלחאב נכה (לג) ערים רבות ובנכה בית הבן, והוא בן הפיל שהיה ערכו כוהב ועשה לתקה ממכו בית לתת, והבית רלוי ליוכן עם תלריו וכל מילוחיו, וכן כתוב בעמוס * ולכדו בתי עיזום ג' עלי הבן, שהיה זה בלמת לכר גדול מלד. הנה התבלר מהספור הזה כלו שלת לה לרשיע לתטוע, ושכרית ברית לבן הדד לשלום ועבר עליו ולכל בריתו בעלותו להלחם בו, ושם כן תעש כמה שהשליחו ולעת כמה שהלך להלחם עליו, ולכן היה מעכזו למות בלת עתו, וכמאמר המשורר * שלת ידיו בשלומיו לכל בריתו, ולתה תלים כי ה' לבלים תוריסם לבאר שת לבני דמים ומרמה לת יחלו ימיהם ולני לבטח בך:

הפרשה העשירית תספר מלכות יהושפט בן לסא מלך יהודה ומלכות לחזיהו בן לתאב מלך ישראל, ומה שקרה בלניו עם לליהו הנביא, ולשופן עליית לליהו בסערה השמימה, והנסיס לשר עשה לליש לתרי הפרדו מליהו ביריהו ובניתלל. תפלת הפרשה ויהושפט בן לסא ונו', עד ויהושפט בן לתאב מלך על ישראל ונו', והנה שלשתי בפרשה הזות שש השלות:

השאלה הראשונה לשליהו נביא ה', לם היה שחזיהו מלך ישראל שלא לבקוש לו היד שר משים לתר ולא לתר לו הזר כי לם לים השלים המלך הזר רלה, למה הניתו ולת כל לבניו בלא בן לם השלים לשר הוליד עליהם? ושר משים לתר שבל עם לבניו לבקשו לתריו מה פשעו ומה חטאתו שהניתו גם כן בלתו לם היו השלים לכי תרד לת בן השים ותלכל לותך ולת חמיך?

השאלה השנית לשליהו גם כן, למה השתדל כל כך לעזוב לת השליש בגלגל לו כביתלל לו ביריהו ושלח עמו לירדן, כשופן שלא יבה לבלו בהלקחו מעמו? ולם היה שלמות לל השליש ברשותו לוקח מתתו, למה יחבא השליהו הטוב ההוא מבעליו? כל שכן בהיותו תלמידו ומשרתו ושיקח מים על ידיו ימים רבים, ולמה בקש שילך לגלגל ולביתלל ולירישה בלא מורך?

השאלה השלישית בחזוה לופן היו יודעים בני הנביאים שהיו בביתלל מה שחזרו לל השליש היום ה' לקח לתרוך מעל רלשך? ולם השיבו זה בבוחה, לין גם כן השיבוהו בני הנביאים לשר ביריהו? ולין הניעה ההודעה הזות לאבשים רבים כלה מבלי מורך והכרח בהשגה בבוחית? ולא רלינו תועלת בהשגתם היות:

[מח] וַיְהוֹשָׁפָט בֶּן־אָסָא מָלַךְ עַל־יְהוּדָה
בְּשָׁנַת אַרְבַּע לְאַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃
[מט] יְהוֹשָׁפָט בֶּן־שְׁלֹשִׁים וְחָמֵשׁ שָׁנָה
בְּמָלְכוֹ וְעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מָלַךְ
בִּירוּשָׁלָם וְשֵׁם אִמּוֹ עֲזוּבָה בַּת־שִׁלְחִי׃
[נ] וַיֵּלֶךְ בְּכָל־דֶּרֶךְ אָסָא אָבִיו לֹא־סָר
מִמֶּנּוּ לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה׃
[נא] אַךְ הַבָּמוֹת לֹא־סָרוּ עוֹד הָעָם מְזַבְּחִים
וּמְקַטְּרִים בַּבָּמוֹת׃ וַיַּשְׁלֵם יְהוֹשָׁפָט
עִם־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃
[נב] וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹשָׁפָט וּגְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר־
עָשָׂה וַאֲשֶׁר נִלְחָם הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים
עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃
[נג] וְיֶתֶר הַקְּדֵשׁ אֲשֶׁר נִשְׁאַר בִּימֵי אָסָא
אָבִיו בִּעֵר מִן־הָאָרֶץ׃ וּמֶלֶךְ אֵין
[מא] בֶּאֱדוֹם נִצָּב מֶלֶךְ׃ יְהוֹשָׁפָט עָשָׂה
אֳנִיּוֹת תַּרְשִׁישׁ לָלֶכֶת אוֹפִירָה לַזָּהָב
וְלֹא חָלָךְ כִּי־נִשְׁבְּרָה אֳנִיּוֹת בְּעֶצְיוֹן
[מב] גָּבֶר׃ אָז אָמַר אֲחַזְיָהוּ בֶן־אַחְאָב
אֶל־יְהוֹשָׁפָט יֵלְכוּ עֲבָדַי עִם־עֲבָדֶיךָ
בָּאֳנִיּוֹת וְלֹא אָבָה יְהוֹשָׁפָט׃
[מג] וַיִּשְׁכַּב יְהוֹשָׁפָט עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר
עִם־אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד אָבִיו וַיִּמְלֹךְ
יְהוֹרָם בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

[מא] ויהושפט בן אסא וגו׳ • רמזו שתדע שכמו שהיו מלכי בית דוד עקר ישראל ומלכותם, כך היה בפורס הוא הרקמון והעטמי בספר הזה, ולכן יתקיל הכתוב תמיד בספור מלכי יהודה ויבית לסיוך לנין עכין מלכי ישראל וקזרותיהם כפי הסבמת הזמנים, ויזכרו בפורי מלכי ישראל לזמן מלכי יהודה, ומפני זה כתיב הללים הספור בעניני אסא מלך יהודה, זכר לאריכת עניני מלכי ישראל עד לאחב שהיה התחרון מפלכי ישראל[מא] שמלך בזמן אסא, והמשך הספור כל עניני אחאב וחליוו שבח בימיו, ואחר זה כ׳ מיתת אחאב חזר לספור מלכי יהודה שהם היו בדרם והעיקר בספור, וזהו שאמרו ויהושפט בן אסא מלך על יהודה, ומפני מאבו דברים • בשנת ארבע לאחאב שמלך יהושפט ועשרים שנה • ושני שהיה שם אחז עזובה את שלחי, ויורם שהיה אחזיהו מיהושפט ושהוא עזבה ושלחה מביתו ולא נשא אחריה ולכן נקראה כן • ושלישי שהלך יהושפט בדרכי אסא אביו לעשות הישר בעיני ה׳, עם היות שהבמות לא סרו כי היו העם מזבחים ומקטרים בבמות אבל לשם ה׳, כי הם היו מוטעים בהקריבם בבמה חון למקדש אבל לא בהקריבם לעז • ושלישי שהלך יהושפט עם אחזיהו בדרכו שהיה מיועץ ברשעים ומתחבר עמהם לעשות מלאכה, ולזה נשברו אניותיו ולא יכלו ללכת לתרשיש • ורביעי שהלך יהושפט עם מלך ישראל, ואחרי זה יבדל ממנו שלקח בתו של אחאב לבנו יהורם • ומשני שהתפלל עמו אלקח בתו של אחאב לבנו יהורם • ומשני שבעבר הקדם הן הארץ, והוא הקדם הכשים הזוכות והחבשים המוכנים לזכות, לו בחלם המיוקר לעבודת החארה שאפלו בתפלתו, ושיחזיק בן בניהו בן בניהו וגו׳ מן בני אסף היתה עליו רוח ה׳ בתוך הקהל והנביאים שי׳ יקחם להם כי לא להם המלחמה, ושהושפט וכל יהודה לפיס לארם והלויס כלמו בקול גדול

[מב] בן שלשים וחמש שנה וגו׳ • רמזו שתדע שכמו שהיו מלכי בית דוד עקר ישראל ומלכותם, כך היה בפורס הוא הרקמון והעטמי בספר הזה, ולכן יתקיל הכתוב תמיד בספור מלכי יהודה ויבית לסיוך לנין עכין מלכי ישראל וקזרותיהם כפי הסבמת הזמנים, ויזכרו בפורי מלכי ישראל לזמן מלכי יהודה, ומפני זה כתיב הללים הספור בעניני אסא מלך יהודה, זכר לאריכת עניני מלכי ישראל עד לאחב שהיה התחרון מפלכי ישראל[מא] שמלך בזמן אסא, והמשך הספור כל עניני אחאב וחליוו שבח בימיו, ואחר זה כ׳ מיתת אחאב חזר לספור מלכי יהודה שהם היו בדרם והעיקר בספור, וזהו שאמרו ויהושפט בן אסא מלך על יהודה, ומפני מאבו דברים • בשנת ארבע לאחאב שמלך יהושפט ועשרים שנה • ושני שהיה שם אחז עזובה את שלחי, ויורם שהיה אחזיהו מיהושפט ושהוא עזבה ושלחה מביתו ולא נשא אחריה ולכן נקראה כן • ושלישי שהלך יהושפט בדרכי אסא אביו לעשות הישר בעיני ה׳, עם היות שהבמות לא סרו כי היו העם מזבחים ומקטרים בבמות אבל לשם ה׳, כי הם היו מוטעים בהקריבם בבמה חון למקדש אבל לא בהקריבם לעז • ושלישי שהלך יהושפט עם אחזיהו בדרכו שהיה מיועץ ברשעים ומתחבר עמהם לעשות מלאכה, ולזה נשברו אניותיו ולא יכלו ללכת לתרשיש • ורביעי שהלך יהושפט עם מלך ישראל, ואחרי זה יבדל ממנו שלקח בתו של אחאב לבנו יהורם • ומשני שהתפלל עמו אלקח בתו של אחאב לבנו יהורם • ומשני שבעבר הקדם הן הארץ, והוא הקדם הכשים הזוכות והחבשים המוכנים לזכות, לו בחלם המיוקר לעבודת החארה שאפלו בתפלתו, ושיחזיק בן בניהו בן בניהו וגו׳ מן בני אסף היתה עליו רוח ה׳ בתוך הקהל והנביאים שי׳ יקחם להם כי לא להם המלחמה, ושהושפט וכל יהודה לפיס לארם והלויס כלמו בקול גדול

[מג] וילך בכל דרך אסא אביו לא סר ממנו לעשות הישר בעיני ה׳ • אביו אסא יהושפט עשה לכיות כעניין נכר לבלת תופיה להכיות וכן, כמו שהיה עושה המלך שלמה, ואחר לכיות תרגים, רוצה לומר לכיות מהמהונות בתרגים, לא בתבניתם, וכשברו ולא הכיתו וכן, וכבר נזכר בדברי הימים * שהליעזר בן דודיהו מרשה כיבא ואחר לו כי מפני שהתחבר בהם עם אחזיהו שהלכו עבדיו עם עבדיו והיו שניהם דובים מן היער ומיתום, והכניסים תמיד היו מן העלובים והיו מכים קופם על הלחי והיו שומעים קולסם ואינם מדברים •

והנני מפרש דברי הפרשה בקופן יותרו הספקות והשאלות התלה כלם :

[מד] ויהושפט בן אסא מלך על יהודה בשנת ארבע לאחאב מלך ישראל • [מה] ויתר דברי יהושפט וגבורתו אשר עשה והמלחמות אשר נלחם הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי יהודה • [מו] ויתר הקדש אשר נשאר בימי אסא אביו בער מן הארץ • [מז] ואין מלך באדום נצב משנה • [מח] אניות תרשיש ללכת אופירה לזהב ולא חלכו כי נשברה אניות בעציון גבר • [מט] אז אמר אחזיהו בן אחאב אל יהושפט ילכו עבדי עם עבדיך באניות ולא אבה יהושפט • [נ] וישכב יהושפט עם אבתיו ויקבר עם אבתיו בעיר דוד אביו וימלך יהורם בנו תחתיו •

[מד] ויתר דברי יהושפט וגבורתו אשר עשה והמלחמות אשר נלחם הלא הם כתובים על ספר דברי הימים * שהליעזר בן דודיהו מרשה כיבא ואחר לו כי מפני שהתחבר בהם עם אחזיהו שהלכו עבדיו עם עבדיו והיו שניהם דובים מן היער ומיתום, והכניסים תמיד היו מן העלובים והיו מכים קופם על הלחי והיו שומעים קולסם ואינם מדברים

(נב) אחזיהו כן למקח וגו׳ לחדי ספרו מלכו יהושפט ושמלך יהורם בנו תחתיו על יהודה כירושלם, חזר הכפור לכל מלכי ישראל, והודיענו שלחדי מות למקח מלך על ישראל למזיהו בנו בשנת שבע עשרה ליהושפט מלך יהודה. והקשו המפרשים איך אמר שבשנת י״ז ליהושפט מלך למזיהו? כי הנה יהושפט מלך כשנת ארבע למקח, ולמקח מלך עשרים ושתים שנה, הולך מהם הארבעה שנה ישלחו י״ח, ואיך אמר שנת י״ז? ללמך לנו שלמה לו ומכה למות לבנו גם כן, וכן מה שאחר שמלך למזיהו שבתים לא היו שתי שנים שלמות שהרי כתוב למעלה כי יהור׳ בן למקח מלך בשמנה עשרה ליהושפט, ללמך לפי שלמה שלמה למזיהו שהה מכה למות לו

[נב] אֲחַזְיָהוּ בֶן־אַחְאָב מָלַךְ עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן בִּשְׁנַת שְׁבַע עֶשְׂרֵה לִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ עַל־יִשְׂרָאֵל שְׁנָתָיִם׃ [נג] וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ אָבִיו וּבְדֶרֶךְ אִמּוֹ וּבְדֶרֶךְ יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃ [נד] וַיַּעֲבֹד אֶת־הַבַּעַל וַיִּשְׁתַּחוּ לוֹ וַיַּכְעֵס אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה אָבִיו׃

ספר מלכים שני

א

(א) ויפשע מואב בישראל. [א] וַיִּפְשַׁע מוֹאָב בְּיִשְׂרָאֵל אַחֲרֵי מוֹת אַחְאָב׃ [ב] וַיִּפֹּל אֲחַזְיָה בְּעַד הַשְּׂבָכָה בַּעֲלִיָּתוֹ אֲשֶׁר בְּשֹׁמְרוֹן וַיֵּחַל וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם לְכוּ דִרְשׁוּ בְּבַעַל זְבוּב אֱלֹהֵי עֶקְרוֹן אִם־אֶחְיֶה מֵחָלְיִי זֶה׃ [ג] וּמַלְאַךְ יְהוָה דִּבֶּר אֶל־אֵלִיָּה הַתִּשְׁבִּי קוּם עֲלֵה לִקְרַאת מַלְאֲכֵי שֹׁמְרוֹן וְדִבַּרְתָּ אֲלֵהֶם הֲמִבְּלִי אֵין־אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל אַתֶּם הֹלְכִים לִדְרוֹשׁ בְּבַעַל זְבוּב אֱלֹהֵי עֶקְרוֹן׃ [ד] וְלָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה מִמָּה אֲשֶׁר עָלִית שָׁם לֹא־תֵרֵד מִמֶּנָּה כִּי מוֹת תָּמוּת וַיֵּלֶךְ אֵלִיָּה׃

(ג) ומלאך השם דבר אנשואה אל אליהו שילך לקראת מלאכיו, ושידבר אליהם המבלי אין אלקים בישראל אתם הולכים לדרוש בעקרון? לכן מעפי שאתם לוקחים את כי ה׳ אלקי לומר בשמו אלא יעלה המלך ממטתו כי (ד) מות ימות. והנה המלאכים לחזיהו דבר אליהו ואנו על למזיהו והגידו לו הדבר, (ו, ז) והוא שאלם מפני מה הוא ומיאכיו, כדי לדעת מי הוא האלהך הדובר אם, ומאשר לחזיו שהיה נעלם שער ושהיה לזוב על מתניו לזוב עור,

[ה] וַיָּשׁוּבוּ הַמַּלְאָכִים אֵלָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם מַה־זֶּה שַׁבְתֶּם׃ [ו] וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אִישׁ עָלָה לִקְרָאתֵנוּ וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם לְכוּ שׁוּבוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר־שְׁלַח אֶתְכֶם וְדַבַּרְתֶּם אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה הֲמִבְּלִי אֵין־אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל אַתָּה שֹׁלֵחַ לִדְרֹשׁ בְּבַעַל זְבוּב אֱלֹהֵי עֶקְרוֹן לָכֵן הַמִּטָּה אֲשֶׁר־עָלִיתָ שָּׁם לֹא־תֵרֵד מִמֶּנָּה כִּי־מוֹת תָּמוּת׃ [ז] וַיְדַבֵּר אֲלֵהֶם מֶה מִשְׁפַּט הָאִישׁ אֲשֶׁר עָלָה לִקְרַאתְכֶם וַיְדַבֵּר אֲלֵיכֶם אֶת־

הכיר המלך כי לחזיהו התנבי הוא, וכרחה שלח היה לו עמו לחזיעה, ולכן לא נזכר בספור הזה, כי לולי הכיחו בחלה מהמקומות ההם והיה הוא הולך מתנודד בנבואה: והנה לחזיהו שלח שר חמשים (ט) וחמשיו בעד לחזיהו ולוה לומר שיבחזיהו בחזקה אם לא ירפה לבא בשמרון, כי ידע המלך שאפני לחזיהו אחז לא היה נכנס שאה זה ימים רבים, ולכן לא נזכר ענין לחזיהו בחלמות בן הדד ובחלמות רמות נלעד. והנה שר החמשים אחר לו לא חלקים המלך דבר רלה, לא אחר המלך דבר אחד לרחותו כי הולה הוא על המשה כי אם המלך דבר רלה שאחד מרחה ההר, כי לינו הולה אחד אם מחנודד. ולפי שרלה לחזיהו שהיה שר החמשים מכין לבניו לחזיהו בחזקה בלח ובאחה (י) וכלי בזיון וקלס, אחר אם חלקים לבי כמו שלחה אחרת, לחבי מחועבד למלך ואחבי אחת ידוע, כי עבד חלקים לחבי, ואם הענין כלבני אחת אם חלקים מן החמשים ואחבל אותך ואת אחיעיך, כלי שאחד מים חלקים שופטים בארץ. ולפי שבא שר החמשים

מלכים ב א

חַזְּבָרִים חָאֵלֶּה׃ [ח] וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אִישׁ
בַּעַל שֵׂעָר וְאֵזוֹר עוֹר עָנוּר בְּמָתְנָיו
וַיֹּאמֶר אֵלִיָּה הַתִּשְׁבִּי הוּא׃
[ט] וַיִּשְׁלַח אֵלָיו שַׂר חֲמִשִּׁים וַחֲמִשָּׁיו וַיַּעַל
אֵלָיו וְהִנֵּה יֹשֵׁב עַל־רֹאשׁ הָהָר וַיְדַבֵּר
אֵלָיו אִישׁ הָאֱלֹהִים הַמֶּלֶךְ דִּבֶּר רֵדָה׃
[י] וַיַּעַן אֵלִיָּהוּ וַיְדַבֵּר אֶל־שַׂר חֲמִשִּׁים
וְאִם־אִישׁ אֱלֹהִים אָנִי תֵּרֶד אֵשׁ מִן־
הַשָּׁמַיִם וְתֹאכַל אֹתְךָ וְאֶת־חֲמִשֶּׁיךָ
וַתֵּרֶד אֵשׁ מִן־הַשָּׁמַיִם וַתֹּאכַל אֹתוֹ
וְאֶת־חֲמִשָּׁיו׃ [יא] וַיָּשָׁב וַיִּשְׁלַח אֵלָיו שַׂר־
חֲמִשִּׁים אַחֵר וַחֲמִשָּׁיו וַיַּעַן וַיְדַבֵּר אֵלָיו
אִישׁ הָאֱלֹהִים כֹּה־אָמַר הַמֶּלֶךְ מְהֵרָה
רֵדָה׃ [יב] וַיַּעַן אֵלִיָּהוּ וַיְדַבֵּר אֲלֵיהֶם
אִם־אִישׁ הָאֱלֹהִים אָנִי תֵּרֶד אֵשׁ מִן־
הַשָּׁמַיִם וְתֹאכַל אֹתְךָ וְאֶת־חֲמִשֶּׁיךָ וַתֵּרֶד
אֵשׁ־אֱלֹהִים מִן־הַשָּׁמַיִם וַתֹּאכַל אֹתוֹ
וְאֶת־חֲמִשָּׁיו׃ [יג] וַיָּשָׁב וַיִּשְׁלַח שַׂר־
חֲמִשִּׁים שְׁלִשִׁים וַחֲמִשָּׁיו וַיַּעַל וַיָּבֹא
שַׂר־הַחֲמִשִּׁים הַשְּׁלִשִׁי וַיִּכְרַע עַל־
בִּרְכָּיו׀ לִנֶגֶד אֵלִיָּהוּ וַיִּתְחַנֵּן אֵלָיו וַיְדַבֵּר
אֵלָיו אִישׁ הָאֱלֹהִים תִּיקַר־נָא נַפְשִׁי
וְנֶפֶשׁ עֲבָדֶיךָ אֵלֶּה חֲמִשִּׁים בְּעֵינֶיךָ׃
[יד] הִנֵּה יָרְדָה אֵשׁ מִן־הַשָּׁמַיִם וַתֹּאכַל
אֶת־שְׁנֵי שָׂרֵי הַחֲמִשִּׁים הָרִאשֹׁנִים
וְאֶת־חֲמִשֵּׁיהֶם וְעַתָּה תִּיקַר נַפְשִׁי
בְּעֵינֶיךָ׃ [טו] וַיְדַבֵּר מַלְאַךְ יְהוָה אֶל־
אֵלִיָּהוּ רֵד אוֹתוֹ אַל־תִּירָא מִפָּנָיו
וַיָּקָם וַיֵּרֶד אוֹתוֹ אֶל־הַמֶּלֶךְ׃
[טז] וַיְדַבֵּר אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְהוָה יַעַן
אֲשֶׁר־שָׁלַחְתָּ מַלְאָכִים לִדְרוֹשׁ
בְּבַעַל זְבוּב אֱלֹהֵי עֶקְרוֹן הֲמִבְּלִי
אֵין־אֱלֹהִים בְּיִשְׂרָאֵל לִדְרוֹשׁ בִּדְבָרוֹ
לָכֵן הַמִּטָּה אֲשֶׁר־עָלִיתָ שָּׁם לֹא־תֵרֵד
מִמֶּנָּה כִּי־מוֹת תָּמוּת׃
[יז] וַיָּמָת כִּדְבַר־יְהוָה׀ אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלִיָּהוּ
וַיִּמְלֹךְ יְהוֹרָם תַּחְתָּיו בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם
לִיהוֹרָם בֶּן־יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְחוּדָה כִּי
לֹא־הָיָה לוֹ בֵּן׃ [יח] וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֲחַזְיָהוּ
אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלוֹא־הֵמָּה כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר
דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃

(ח) חזברים חאלה: ויאמרו אליו איש בעל שער ואזור עור ענור במתניו. ויאמר אליה התשבי הוא: (ט) וישלח אליו שר חמשים וחמשיו ויעל אליו והנה ישב על־ראש ההר וידבר אליו איש האלהים המלך דבר רדה: (י) ויען אליהו וידבר אל־שר חמשים ואם־איש אלהים אני תרד אש מן־השמים ותאכל אתך ואת־חמשיך ותרד אש מן־השמים ותאכל אתו ואת־חמשיו: (יא) וישב וישלח אליו שר־חמשים אחר וחמשיו ויען ויאמר אליו איש האלהים כה־אמר המלך מהרה רדה: (יב) ויען אליהו ויאמר אליהם אם־איש אלהים אני תרד אש מן־השמים ותאכל אתך ואת־חמשיך ותרד אש־אלהים מן־השמים ותאכל אתו ואת־חמשיו: (יג) וישב וישלח שר־חמשים שלשים וחמשיו ויעל ויבא שר־החמשים השלישי ויכרע על־ברכיו לנגד אליהו ויתחנן אליו ויאמר אליו איש האלהים תיקר־נא נפשי ונפש עבדיך אלה חמשים בעיניך: (יד) הנה ירדה אש מן־השמים ותאכל את־שני שרי החמשים הראשנים ואת־חמשיהם ועתה תיקר נפשי בעיניך: (טו) וידבר מלאך יהוה אל־אליהו רד אותו אל־תירא מפניו ויקם וירד אותו אל־המלך: (טז) ויאמר אליו כה־אמר יהוה יען אשר שלחת מלאכים לדרוש בבעל זבוב אלהי עקרון המבלי אין־אלהים בישראל לדרוש בדברו לכן המטה אשר־עלית שם לא־תרד ממנה כי־מות תמות: (יז) וימת כדבר־יהוה אשר־דבר אליהו ויעל יהורם תחתיו בשנת שתים ליהורם בן־יהושפט מלך יחודה כי לא־היה לו בן: (יח) ויתר דברי אחזיהו אשר עשה הלוא־המה כתובים על־ספר דברי הימים למלכי ישראל׃

(יח) בעצ׳ כתבו כה לשון המלך מהרה רדה כזדון וכגוב׳ לכן, משיבו כמו שהשיב לרשעון וכשרבו כלם שם. והכה בקר לשונו להוריד האש עליהם ולשרפם, לפי שבהר הכרמל הוריד האש מן השמים לעיני העם ולעיני כל עבדיו, ולחכרי שהשם רצה הנם המלקי הזעק בעיניהם ולא שתו לב לשון ובזיון וכגוהה לב, היה מעכשו שיברכו בשם, כי כל הקרב אל מקדש השם יומת, והכניף היה מקדש השם. ואין ספק שאליהו קצב שלשיהו היה רוכב להרגו, ולכן התאמץ לנקוש בקשת בעבו ובשרוף שרי החיל כדי שלשיהו יפחד מלפניו ולא ישלח יד בו, וכן היה דעתו לעשות לכל אשר יבא (יג, טו) אליו, עד אשר בא השר השלישי וככה והתחנן לו, ועם זה בלשונו הנבואה רב לשון תוכו של מלפניו, לא רב מלאך השר ולך עמו אל תירא לא מלשונו ולא (יד) מלשונך שמו, ואל תלך ודבר כבושתו ובקשיותיה כדברו. הנה התחיל מוסב למה הרג אליהו שרי החמשים ושמשיהם, והוקרה השלמה הרשומה: ומה שאמר שאלך (טז) לשונו שבתים, תלקה דבר אלקי, שיבבע בשלשו הניח במקומו בבו בלב ואלך שבתי, ובעצם שאל לשרין בשעבו הניח במקומו אלה בבו ואלך שבתי, גם כן, ולשאלה כרשעתו הניח במקומו לשונו ואלך שבתים, כי היה משפט השלשים שיחותו בניחם אשר יקומו לשרירים בקרבות שבים כלם שבתים, להעיר שמתו כלם מפכה לשת והיה דעת (יז) העו: וזכר שאלך יהורם תחתיו והוא היה גם כן לשאל, ולפי שלא היה בן לשלשיהו מלך לשיו תחתיו, ושמ׳ שהיה זה בשנת שתים ליורם בן יהושפט והוא קשה, כי למעשה יאמר שאלך בשנת שמונה עשרה ליהושפט, ויהושפט הלך עמו למלחמת מוקח, והכה היה מלך כימי יהושפט שבע שבים, כי יהושפט מלך עשרים ושתי שבים, אלא שהיה המלך יהורם בן יהושפט בבו לשיו מפני שמלוך לשיו

כמו שאמר בדברי הימי׳ * ונשת לה׳ ב׳ לש ב׳ המלכה כתן ליהורם כי הוא הבכור, ושה היה נראה לומר זה? וידוע הוא כי המלוכה ירושה לבכור, אלא שהיה משלוך עם בניו עליה ולפיכך כתן לו המלוכה בחייו, ואלך לם כן יהורם בחיי אביו שבע שבים, ובשנת שתים למלכות יהורם זה שאלך בחיי אביו מלך יהורם בן אחאב על ישראל׳ ובסדר עולם דרשו פרק יז זה לענין חזקיה יהושפט ויי׳ עזרו, לשון רשלי כי׳ יהושפט ליהרג בתוכה שעה, לפי שהיה עוזר לרשע, ובשכר שבעה לו השם שלה לו הכתוב שבע שני׳ ועלו לבבו. והלשבג כתב כי מפני החתון שהיה ליהושפט עם אחאב לשון חזקיה מות אחאב, כשאר יהושפט מולך על ישראל כל ימיו, כי היו חולקין לו ככוד בני אחאב מפני היותו זקן וחותן אביו, וזה הדרך בלשון שעד שהתקיל השבה השבית למלכות יהורם מלך יהודה, היה מלך יהודה משתתף עם יהורם מלך ישראל בהנהגת המלכות, כי ככר תמיד במלחמותיו שהי׳ יהושפט תמיד עמו בהם, ולפי זה השבה שאלך בה לחזיה היתה שמונה עשרה ליהושפט, לפי שבשר עברו לו שבע עשרה שבה למלכותו ושלוש יהורם עברו ליהושפט שמונה עשרה שבה, והיה לם כן בשבת התשע עשרה שבה, ובשבת שעברו חמש שבים ליהורם בן יהושפט מלך יהודה בן יהושפט ובזה לא יפול שום ספק, כי כשעברו לשלשה לרבע שבים מלך יהושפט, ובשלשו לשלשה יי שבים מקוטעים, ולזה לא עברו ליהושפט בשלמות כי אם יי שבים שלמים, והיה בשבת שמונה עשרה, ושלך לחזיה שתי שבים מקוטעים ושת כשהיה יהושפט בשבת התשע עשרה שבה, ולשר כן היה יהושפט בקוטן מצד שבים, בדרך שלשה מעט משבת העשרים ושמש, ולו עברו שמש שבים ליהורם בן לשלשה, והיה בשבת השמונה עשרה שבה, ובשעברו לו לשלשה עשרה שבה, בדרך שלשה משמונה עשרה יותר משה שלשה משבת השבעה, הנה כבר עברו ליהורם בן יהושפט יותר משש שבים שלמים, והיתר

ב

[ה] וַיְהִי בְּהַעֲלוֹת יְהוָה אֶת־אֵלִיָּהוּ
בַּסְּעָרָה הַשָּׁמַיְמָה וַיֵּלֶךְ אֵלִיָּהוּ וֶאֱלִישָׁע
[ב] מִן־הַגִּלְגָּל׃ וַיֹּאמֶר אֵלִיָּהוּ אֶל־
אֱלִישָׁע שֶׁב־נָא פֹּה כִּי יְהוָה שְׁלָחַנִי
עַד־בֵּית־אֵל וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע חַי־יְהוָה
וְחֵי־נַפְשְׁךָ אִם־אֶעֶזָבֶךָ וַיֵּרְדוּ בֵּית־אֵל׃
[ג] וַיֵּצְאוּ בְנֵי־הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר־בֵּית־אֵל
אֶל־אֱלִישָׁע וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הֲיָדַעְתָּ כִּי
הַיּוֹם יְהוָה לֹקֵחַ אֶת־אֲדֹנֶיךָ מֵעַל רֹאשֶׁךָ
וַיֹּאמֶר גַּם־אֲנִי יָדַעְתִּי הַחֲשׁוּ׃
[ד] וַיֹּאמֶר לוֹ אֵלִיָּהוּ אֱלִישָׁע שֶׁב־נָא
פֹּה כִּי יְהוָה שְׁלָחַנִי עַד־יְרִיחוֹ וַיֹּאמֶר
חַי־יְהוָה וְחֵי־נַפְשְׁךָ אִם־אֶעֶזָבֶךָ
[ה] וַיָּבֹאוּ יְרִיחוֹ׃ וַיִּגְּשׁוּ בְנֵי־הַנְּבִיאִים
אֲשֶׁר בִּירִיחוֹ אֶל־אֱלִישָׁע וַיֹּאמְרוּ
אֵלָיו הֲיָדַעְתָּ כִּי הַיּוֹם יְהוָה לֹקֵחַ
אֶת־אֲדֹנֶיךָ מֵעַל רֹאשֶׁךָ וַיֹּאמֶר גַּם־
אֲנִי יָדַעְתִּי הַחֲשׁוּ׃
[ו] וַיֹּאמֶר לוֹ אֵלִיָּהוּ שֶׁב־נָא פֹּה כִּי יְהוָה
שְׁלָחַנִי הַיַּרְדֵּנָה וַיֹּאמֶר חַי־יְהוָה וְחֵי־
נַפְשְׁךָ אִם־אֶעֶזָבֶךָ וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם׃
[ז] וַחֲמִשִּׁים אִישׁ מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים הָלְכוּ
וַיַּעַמְדוּ מִנֶּגֶד מֵרָחוֹק וּשְׁנֵיהֶם עָמְדוּ
[ח] עַל־הַיַּרְדֵּן׃ וַיִּקַּח אֵלִיָּהוּ אֶת־אַדַּרְתּוֹ
וַיִּגְלֹם וַיַּךְ אֶת־הַמַּיִם וַיֵּחָצוּ הֵנָּה
וָהֵנָּה וַיַּעַבְרוּ שְׁנֵיהֶם בֶּחָרָבָה׃
[ט] וַיְהִי כְעָבְרָם וְאֵלִיָּהוּ אָמַר אֶל־אֱלִישָׁע
שְׁאַל מָה אֶעֱשֶׂה־לָּךְ בְּטֶרֶם אֶלָּקַח
מֵעִמָּךְ וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע וְיִהִי־נָא פִּי־
שְׁנַיִם בְּרוּחֲךָ אֵלָי׃
[י] וַיֹּאמֶר הִקְשֵׁיתָ לִשְׁאוֹל אִם־תִּרְאֶה
אֹתִי לֻקָּח מֵאִתָּךְ יְהִי־לְךָ כֵּן וְאִם־אַיִן
[יא] לֹא יִהְיֶה׃ וַיְהִי הֵם הֹלְכִים
הָלוֹךְ וְדַבֵּר וְהִנֵּה רֶכֶב־אֵשׁ וְסוּסֵי
אֵשׁ וַיַּפְרִדוּ בֵּין שְׁנֵיהֶם וַיַּעַל אֵלִיָּהוּ
[יב] בַּסְּעָרָה הַשָּׁמָיִם׃ וֶאֱלִישָׁע רֹאֶה וְהוּא
מְצַעֵק אָבִי׀ אָבִי רֶכֶב יִשְׂרָאֵל וּפָרָשָׁיו
וְלֹא רָאָהוּ עוֹד וַיַּחֲזֵק בְּבְגָדָיו וַיִּקְרָעֵם
לִשְׁנַיִם קְרָעִים׃

ג

[ה] ויהי בהעלות וגו'. ספר הכתוב שכחש העלה הזה את', את תלמידו לשמים בסערה, היה עכבו כוח התופן, והוא כי רשעוהו הלבו תלמידו
(ב) ואלישע מן הגלגל, ואמר תלמידו אל אלישע שישאר שמה בגלגל כי הזה שלחו על בית אל, והשיבו אלישע בשבועה אלך יעזבהו, והלך עמו עד
(ג) בית אל, ושם ילמדו בני הנביאים, שהם התלמידים שהיו מכינים עצמם להתנבא, והיו פרושים וזרזים מיוחדים לעבודת הנבוה, ואמרו בסוד אל תלמיד הידעת כי היום הזה ה' לוקח את אדונך מעל ראשך? לא שיקח את תלמידו שהיה עשרת רגלו, והוא השיבם גם אני ידעתי הסגו, רומה לומר גם כן ידעתי אני זה שתוקו ואל תדברו עוד בדבר הזה, כי היה מקריב לרוחת מה יעשה תלמידו בלקיחתו, ויהיה לפי זה הסגו לשון מוני, או יהיה פירוש הסגו שהם שתקו והסגו ולא
(ד) הבינו לו עוד: והכיותם בכית אל אמר תלמידו אל אלישע שהשם שלחו אל יריחו ושישאר שם בבית אל, ואלישע השיבו בשבועה שלא יפרד
(ה) ממנו והלכו אל יריחו, ובבי הנביאים אשר שם אמרו גם כן אל אלישע מלקיחת תלמידו, (יא)
והוא השיבם כאשר לראשונה.
(ו) והלכו תלמידו ואלישע אל הירדן ויקח תלמידו את אדרתו וינלוס, לפי שאברך אדרתו והכה בה את המים ויחצו המים ויעברו שניהם בחרבה,
(ז) ובעברם אמר תלמידו אל אלישע שאל מה אעשה לך בטרם אלקח ממך, ואלישע

(י) ויהי כי אנים פי אנים ברוחך אלי, והוא השיבו הקשית לשאול וגו', השמיעה, ולא אמר אעשה לך בטרם אלקח ממך, כי אם אמר אם תראה אותי לוקח ממך יהי לך כן ואם לאו לא יהיה, ואלישע השיבו כן אמת, שהפרידו כן שניהם ועלה תלמידו בסערה השמימה, ואלישע היה מצפה אחרי אחרי (יב)
רכב ישראל ופרשיו, ובפלה אדרת תלמידו מעליו ולקח אותו, זהו פשט הספור
ומוכנו הדרשון:
ורשיתי אחי לדרוש ולחקור הרב חוקר בענין הזה שנים עשר דברי, בעליית עיני מהם העירותי עליהם בשלות בסערה הפרשה ומהם לעיר עתה. השמיטה הקשה מי הניד לו שני הנביאים כי לכרים כלם לשלח אחר בבית אל ואחר ביריחו שיהיה בלקח תלמידו ביום ההוא? ואם כן תלמידו זה בנבואה היך השיגה כלם? ואין סנגון אחד עולה לשני נביאים, כל אחד אחד מהם בבית לקח, ומה היה התועלת בהתודעות ההוא והטורך בהתודעות תלמידו? השני אם אם היו יודעים לקיחת תלמידו ועליתו בסערה השמימה כמו שידעה מלכריהם, לך לחקרי כן היו קוראים אחרון הסם בשלו בחקה ההריש לו בחקת הנחיל ובלקו לכעים לנקשו? והנה היה זה אם כן סותר למה שאמרו ברחשונה. השלישי מה רצה תלמידו קודם לקיחתו לבקש ל הגלגל ואל בית ל ואל יריחו? ואם לחזקו שמותו הסם על זה, לשלך ומה היה הטורך בשוני ההוא ובהלוכתו שמה? ואם עד זה לשלך תכלית, מה רצה כותב הספר להודיעו זה? ולשל הניד אם כן משאר המקומות שהלך שם כדרכו לשלך הכרח. הרביעי למה השתדל תלמידו לשישאר אלישע בגלגל או בבית אל או ביריחו ולשל ירצה בעת הלקחו? והנה הוא היה מחזרתו ותלמידו והיה ידוע שיתעלם ברוחיתו, ויהיה אם כן מוטב טוב מבעליו. החמשי למה בלקח תלמידו כתוך הירדן ולשל בלקח בהלוכו בדרך או בשאר מקומות המקומות אחר הלך שמה? ומה היה ההכרח שבהיותו בכתם בירדן בנוח כפות רגליו במים בלקח? השני למה בלקח תלמידו בשומי אם ורכב אם על מי? ומה היה לי שילקח בסערה וברוח חזק שישאהו על תכרתו וילכיהו אל אחר יהיה שמה הרוח לשלח, והנה הכתוב אומר שעלה תלמידו בסערה השמימה, ולשל אמר שעלה אלישע שלך מה לעשה לך כן שמה? השביעי למה אחר אל אלישע שלך מה לעשה לך

כעסם לקלקם מעמך ׳ והיה רצוי שישאלהו שלא מה לתת לך ׳
וגם לא תביאנו שעשה עמו דבר לקרני הדברים הללו ׳ השמיני
בשאלת אליהע ויהי כא פי שנים ברוחך אלי ׳ והנה השאלה
הזאת קשה ומגוכה מאד ׳ שם מפלת אליהו שלא יהיה בידו
לתת פי שנים ממה שהיה לו ׳ ושם מפלת אליהע שהיה עוזת
וזדון גדול שיבקש מהנו שיהיה גדול ומעולה ממנו ׳ ועם
סנהדרין היות שאלתו שלא מלמד מקבל לא נבנו ולא כתלמידו ׳ הנה
פי"ח קס עב היה זה שישאלהו אליהע לא די להיות כחליהו רבו כי שם
שיהיה פי שנים ממנו ׳ התשיעי במה שהשיבו אליהו הקשית
לשאול שם תרצה לותי לעקר מחתך יהיה לך כן ושם אין לך
יהיה ׳ כי הנה זה מפלת עצמו היה קשה שיתן אליהו יותר
ממה שהיה לו ׳ ועוד שהנה אליהע כבר היה עם אליהו בלותו
את שבקש ׳ ושם היה הדבר תלוי ברחיית לקיחתו הנה לא
הקשה שם כן לשאול ׳ כי בילוע היה שיהיה רוחה לותו ׳ וגם
לא היה רצוי לאליהו שיאמר הדבר בתכלי שם תרצה לותי
לעקר מחתך ׳ לפי שכבר היה רוחה לותו בשלות ׳ העשירי
שם שלרת אליהו כפלה מעליו במקרה או בכוונה ? ושם היה
בכוונה לגיוה כוחך כפלה ? ושם במקרה לית לא כפל ממנו
מלבוש לחר ? היל שם מת אליהו או שם רוח חי ? לל שם מת
שבשרף גופו ובגדיו ביסוד החויר או ביסוד האש והרוח שב אל
האלקים לפר כתבה כלבני המפרשים ׳ או שם רוח חי בנוף
ובפש עליין כמו שבלקש ? היל שם לומרנו שאליהו חי בנוף
ובפש ׳ בלוזה מקום כתיב ועומד ? שם בקרב הנרמים
השמיימים או בתוך לחד מהם או למעלה מהם או בלרן
למעה מהם ? ורצוי שבשאל מדרך הסברת להשיב דברים
בכוזים בדרושים הללה ׳ לפרי שבהם לא במפלו לתכמים
תלשים גם יבים דבר מספיק ׳ ולומר שכבר כתבתי בפירוש
קף פל עג לספר שמואל ׳ שבימי עלי היה דבר ה׳ יקר בימים ההם אין
חזון פרץ ׳ ובלפר בל שמואל ובתעלה בנבואה מלד ׳ לל
לבד הרבה להשבח הוה עצמו לבל גם היו מתנבים רבים
שמו ק׳לל ג׳ משראל בתמלעותו ׳ ולומ לומר שם * ויוסף ה׳ להרלות
בשילה כי בגלה ה׳ לל שמואל בשילה ׳ רוצה לומר שתפני רוב
השבע שהיה בשבע על שמואל בשילה היה מגיע גם כן לתנבים
לפרים שהיו מוכנים אליו והיו מתנבים בתמלעותו שם ׳
ובבר יודע שבמו שתתבלת בימון השמש בגוף יך בהיר כמרלה
המלוטעת ׳ יתהפך הבימון על מקום חשוך ויליר החקים
ההוה על ידי אור התהפכות מה שלת היה מליר קודם לזה ׳
כן השבע הילקי כשירד על הבניין השלם יתהפך ממנו על
הבלתי רצוי שיהיה בתבדתו ׳ ויהיה זה פנה לשיטול הרוח
הנבואי גם על הבלתי מוכן ויתבבא ׳ ובפי הכנת התנבות
כך יקבלו אותה התהפכות ויזהירו ויבבלו בו ׳ ולותה השבה
היתה הנבואה בחומת ישרל מזולתה מהאומו' ובלרן הנבדלת
מזולתה מהתרבות וזה מבד הלרון והלחות שהיתה השביבה
אורה עליו ׳ והיה מתהפך משם הרוח הלקי כדמות התהפכות
בימון השמש ׳ ובתמלעות זה היה לל השבע על החיש המוכן
אליו שהיה כדמות הלרון ׳ והוא הלדם שימלאו בו דעות
התורה החלקית לשר היו על הלחות בשלומתם ובמעלתם ׳
ולבן לתרי שבנבו הלרון בעדרה הנבואה ולין עוד בניה ׳
ובזה התופן הגיעו שנעשים הוקנים למעלת הנבואה בתמלעות
במדב' יל משה רביבו עה ׳ וכמו שבתוב * ולהלתי מן הרוח לשר עליך
ושמתי עליהם ׳ והגיעו ישרלל למדרגה נבואית במעמד הר
סיני להיות משה בתוכם ׳ ומהתבלות קורו ושמעו ורוח על
הקומה בכללה ועל לבנים ׳ ויהושע מלותו התהפכות בבח
עיין יקוט גם כן ׳ ולבן לתוך בהילור העבין הזה ׳ פני משה כפני חמה
קדם ערך פני יהושע כפני לבנה ׳ וזקנים שבלותו הדור תמרו לוי
משה פי' ג׳ לשלותה בושה לוי לשלותה כלמה ׳ כלומר שיהושע תלר עצמו
לל היה רלוי לתול בו השבע הנבואי ׳ תבל בתמלעות משה
הגיע כל מה שהגיע ׳ ולבן היה משה במדרגת החמה שתולרת
לור על היבע ׳ ויהושע במדרגת הלבנה שתולרת התור ממנו
ואין לה לור מעלמה ׳ ולזה תמרו לוי לשלות' בושה מלד עצמו
פלמה ׳ שלת היה יהושע רלוי לבנואי מעצמו כי שם מהתרת
משה רביבו עה ׳ ובן היה בבתן עבין שיהו שהיה כל כך מוצפע
בנבואתו שרבים מבני הנביאים היו מתנבאים בתמלעותו ׳
תמרו קול בתוספתא דמכפת סושה ״על שבנגו שליהו היתה עיין יקוש
רוח הקדש ביזרלל ׳ שבתוב ויהלו בני הנביאים לשר בבית לל כי׳ רלל
לל לל שליהע ויתמרו שליו הידעת כי היום ה׳ לוקח לת לדוכך
מעל רלשך ׳ הלבו ועמדו מרחוק ועברו לת הירדן ׳ יכול
מבני שהיו מועטין ? לל ותעמדו לים מבני הנביאים ׳ יכול
הדיוטים ? לל לדוכנו לל בתוב הלל לדוכך ׳
מלמד שהיו רבמים בתליהו ׳ וכשבנגו שליהו כסתלקה משה
רוח הקדש ׳ שבתוב ויתמרו הנה נל יש לת עבדיך תמשים
לבנים בני היל ילבו נל ויבקשו לת לדוכך ׳ הלל שבסתלקה
משה רוח הקדש ׳ ומה לל על בנו ? מלמד שבתביים משה
שלל יתמרו שיהו רוצה להקביל פני רבו עה : הנה התעוררו
קול בבריהם להשיב לבתי השלות הרחבות לשר שלבתי ׳
בתוכם שבני הנביאים ידעו לקיית שליהו ׳ לפי שמרוב
השבע שהיה כשפע עליו בקיית שליהו ידעו הם יודעים העתידות
בדרך בבוזה ׳ ושלחרי שבנגו בסתלקה משה הבבוזה ׳ ולבן
תשבו שהשליכתו הרוח בתוך ההרים או הגיות ׳ ותבי
לתשוב בהתרם דבר לקר ׳ ולזה שבתו שהמעיבות לשר יבלו
שליהן המים משקור תוך ׳ כשלר יפסרו המים ולל יבלו
יודע שהמקור מוצות וזים בו פנע מה ׳ לקרי שלל יבוזו
מתנו המים למעיבות בנדירות כברתבוזה ׳ ככה היה ענין
הנביאים בומן שליהו ׳ שהם היו יודעים שהתהפבות
השבע ותלור הנשבע עליו היו גם הם בשפעים ובלזרו ירלו
לור ׳ וכשלר רלה משה ית׳ להעלות לת שליהו השמיימה בסתלר
השבע מהנביאים כלם ׳ וגם מתליבע בסתלר בלזתו לת ׳
שלל היו מוצפעים כתו שהיו קודם לזה ׳ ולבן תתנו ונתרו
כלם שהשליהו שהיה המקור בתוך היה מת לו קדוב למות ׳
ושלבן לל היה מגיע בתמלעותו השבע ותלור כימי הרחבוני׳
ומפני זה כשלר בל שליהו ותליבע לבית לל ושיריחו ילמו בני
הנביאים לקריתם ׳ והנה לל לברו לל שליהו מירתם לותו
וכל ישיבם במופלם מכם לל תדרוש ׳ לבל שתליבע שהיה
תלמיד כמותם לתרו ׳ לקרי לשר לבתו רוחים לת שליהו
שליהו לת לבתו נוזרים בהברת שיות היום הזה ׳ לפי שרלו
זה מפני שבעבר מכם השבע המגיע בתמלעותו כמו שתמרתי ׳
ולבן תשבוהו כמת לו קרוב למות ׳ ותליבע בזה התופן בעצמו
השיבם גם לפי ידעתי הקשו ׳ לל הרגשתי לפי בעצמי כמו
שהרגשתם לתם וידעתי זה בבתו ׳ לתמכם לקרי שבלקש
שליהו תשבו הבנביאים להם שבשלהו רוח שלקים ושהשליכהו
בתוך ההרים או בתת הגיות ׳ לפי שהם היו חושבים שיות
מפני השבע בבותם ובשלר רלו שבשלהו רוח שלקים בספע ׳
תמרו לולי שהיה זה בפעם בפעם שרגיל היה בזה ׳ ולפי שגם
המה היו מבבידי מלד בתיתו תמרו ל תליבע שילבו לבקשו ׳
ולזו יודעו בבותם ענין לקיתו לת היו מתפקים בזה ׳
לבל לפי שבפלו עליו מפלת העדר השבע שהיה בשבע עליהם
ברחבוני ולת ידעו ענין לקיתו לם היה שבעית או השגחית
או מקריית ׳ תמרו מה שתמרו לרחות לחתת הענין להיותו
מסופק לבלם ׳ כי הם לת היו יודעים כי לם שילקח משה
לבל לת מה יהיה ממנו לם ישלר בלרן או יעלה לשמים ׳
לחבם תליבע שדבר שליהו עמו ונלה לו ענין לקיתו ׳ לתר
שלל ילבו לבקשו כי לת ימלוהו כשלה כי התלך לל השלים ׳
ומפני שהפילו בו לחר שלחו ׳ לת שבשב שימלוהו כמתבבע'
כי לם כלי שלל תשלר בלבם לותה המתבבה הכוונת ׳ וכמו
שלתר לליהם לחרי שובם הלל תמרתי לליבם לל תלבו ׳
ולפי שהיה שליהו רלה לבנביאים ומקור מים חיים כמו שתמרתי ׳
כשלר רלו שליליע קרע לת הירדן ועשה הבם ההוך בשליהו ׳
תמרו בלה רוח שליהו על תליבע ויבלו לקריתו וישתחוו לו
תרבה ׳ לפי שבשבו שיהיה להם רלה לחד ומקור הבבואה
וכשורו ירלו לור כמו שהיה בשליהו ׳ הנה התבחרה מהה
שתמרתי תבוכת שתי השלות הרחבוניות : והנה הלך שליהו
קודם לקיתו השמיימה לבגלל ולבניתל ושיריחו וזשלחל שיאלר
תליבע

אלישע כאחד מהם, אם לפי שלא היה יודע בלי זה מקום
וקובן ילקח, והלך לבקש המקומות הקדושים להם בשבטו
שילקח שמה, והיה רשאים הגלגל לקדושתו כמו שחלקו,
ואחריו בית אל לאחר בו בגלה משם ליעקב פעמים, ואחרי
ליריחו לאחר בלקח בגם, וכן ילקח אליהו בגם, ואחר כך
הירדן שגם בעשה גם בהעברת אחרון הלקיים, הבה אם כן
נחר אליהו להלוך אל שבעת המקומות הללה למורך לקיימתו
מפלת עלמו שהיה מבקש שילקח במקום קדוש. ואם שבאמר
שהלך אל המקומות הללה בעבור אלישע, וזה לפי שהגלגל
היה מקום מקודש שגם עשו ישראל החכיים הרחשונה כשבכנסו
לארץ לאחרי עברם את הירדן, ושם הקים יהושע שתים עשרה
האבנים לאחר לקחו ישראל מהירדן לזכרון אותו הבא הלקי
שבעשה להם מהפעברה, ושם אל יהושע את כל העם, ושם
גזרו הפסח, ושם הושיבו הלשונה משכן העדו' ואחרון ברית,
והיה אם כן לאותו המקום יכוד התורה והמלות והחוקה שלקחו
בכניסתם לארץ. ולאחר בית אל היה מקדש מקום הבנושה
והשפעת הלוחות, כמו שזכרה התורה מאריכת הסולם שראה
בראשי' כח אם יעקב לאביו ואחר * מה גורל המקום הזה אין זה כי אם
יי בית אלקים וזה שער השמים, ולזה קראו בית אל, ולאחר
שם לה ק' ג אב יעקב מבית לבן לוהו ית' * קום עלה בית אל, והוא לאחר
לבאשי * ובקומה ובעלה בית אל ואעשה שם מזבח לאל העושה
אותי בעת צרתי ויהי עמדי בדרך אשר הלכתי, ושם באתו
הבנושה הבפלאה לאחר זכר. ולאחם יריחו היה מקום
הבפלאות, כי הבה משה עה' בשכתב' לו הש' בארבה הבנושה
דברי' לד ת כל הארץ בעת מותו * היה רחק הפסנה לאחר על פני
יריחו, הבה אם כן בשהיה על פני יריחו את. עוד מלאנו
יהושע ה' עו בירחו ושם בגלה המלאך אל יהושע * ואחר שהיה אותו
שם ו המקום קדש, ובלבד העיר להיות בגם מופלג * בארץ הלקים
לאחר הלך בביאתו שבת ימים ובזה השביעי שבת ויבפש לב העם
ותבול החומה תחתיה ויעל העם העירה, ולהיות המקום
ההוא קדש לא נדבק בידם מלומה מכל השלל, ושם היה
המקום ההוא מקום הבבים בפי מה שבעשה לאחיל בית אלי
מלכי' ק' יי בבניהו * כמו שבזכר, ומפני כל זה כאחר ידע אליהו שקרבה
עתו אל הלקחו השמים הלך לגלגל ואלישע עמו, כדי
שאליהו יפער שם משבטי ישראל שהיו שלכים על שמה,
וכדי שיתחבק אלישע בקדושת המקום ההוא ויתקיים בחלות,
וכאלו מהיו על כל שבטי ישראל לבניין בהיות שמה בנים עשר
הלכנים שהקימו על שמה, ואחר אל אלישע שיאחר שמה
לבבות שם יתחבק בהיות שמיד קדוש ה' בחלותיו תפן מלד
שהיה רומז אליו הגלגל, והבה אלישע הזיבו מי ה' ומי בפנך
שם לעזבך, כלומר שמי שמתחבק עם המעלה הזאת, כי מי
ה' והוא היכול להשלימי יותר ויותר מזה ונם מי בפנך שלכי
שתובל להשלימי יותר מזה ולבן לך לעזבך, לא כי לא לעזבך
עד אשגיע למעלתך. ואחרי כן בא לבית אל כדי לעשות כמו
שעשה יעקב, לא לתת תולאה לאל העושה את אליהו בעת
לרתו והיה עמו בדרך אשר הלך, וגם כן לפי שבית אל היה
מקום הבנושה ואחר אל אלישע שב בא פה, לא שהתחבק שמלבד
החכיות תזכה עוד למעלת הבנושה ותשב בבית אל המורה
עליה, והוא הזיבו שגם בזה לא יבקר כי שם להיות במעלתו
ובמדרגתו, והזו מי ה' שם לעזבך. ואחר כן הלך אל יריחו,
לפי שכאו שעשה בהיות פנין אל פני יריחו את, כך אליהו
בהיות ביריחו היה המקום המחרון אשר הלך אליו בעולם
הזה, ולפי שסוף היה מקום הבבים שאר לו שיבא שמה, לא
שיהיה תכיל ובניין ויעשה בתים ובפלחות, והוא הזיבו גם כן
שלא יעזבהו, כלומר כי גם זה לא יתבקה על הניעו
למדרגתו. ואל הלכו שבילים הירדנה ותמצים היה מבני
הבביאים הלכו ויעמדו מבגד מרחוק, לא שלא בתקרבו לא אל
מעלת אליהו ולא אל מעלת אלישע, כי מרחוק בשהרו ולא
בתקרבו אל אליהו ולא הניעו אל מדרגתו כי שם אלישע בלבד,
והוא ובניהו עמדו על הירדן. הבה ביארתי זה תשובת השאלות
אלישיות ורביעית, מלוך הליכת אליהו עם אלישע לגלגל

מלכיהו ? ואל לוי בן גרשם פירש נו פי שכיס מהרוס לשר
לכלת על כל אחד משאר הנביאי', שאיהיה לכי בתוכם במקום
נכור שיורם פי שכיס ככל לשר ימצא לו • ונם ליו יקשה לאמרו
הקשית לשחול , כי אין בשאלתו קושי כלל , והשלמות הנבואי
יתוסף למה שיתוסף תמיד • ואל נכיס פיר' כפי שכיס ברוחך,
שיהיה לו השפע הנבואי כפול ופי שכיס ממה שהיה בשליהו
בחייו , ושעל כן השיבו הקשית לשחול , לל כי לאחרי שלאה
עלול ומוסיף ממני ובאמלעותי , לי לפשר שתעלה למדרגה
יותר ממדרגתי , כי העלול לל יתחזק יותר מן העלה , לכל
שם תרלה לותי לזוק מלחך שתהיה שם כעת שיעור השפע
העמום ההוא עלי יותר ויותר לאין שיעור ממה שהוא עתה ,
(שאין ספק שכעת שהיה בתעלה שליהו כמה וכמה ממה שהיה
בתחלה עד שבב כאליהו הנרת ,) שם תרלה לותי בלותו עת
יהי לך כן , לל שתשפיע עליך כל כך שתהיה פי שכיס ממה
שאני עתה עומד היום , כי בתמלעות התעלה שתתעלה בעת
ההיא יגיע אליך פי שכיס ממה שים לי עתה , ושם אין לל
יהיה , כי אי לפשר שתתעלה בתמלעותי יותר ממה שים לי •
לכל יקשה לדעת הזה איך יאמר זה שליהו לאליש בהיותו
כבר בעת הלקחו , והיה יודע שיהיה רוחה לותו כלקח מעמו
בהכרח לאחרי היותו עמו שמה ? ונם איכי רוחה בדברי קול
ולא כתלד מהמפרשים שם יאמרו שאליש רלה את שליהו
כלקח מעמו בותן שכאמר שוכה לפי שכיס מהנבואה שהיה
לשליהו שם לא • ולכן כרלה לי שאליש לא שאל משליהו כפלים
מרוחו , לא בנפשי ולא בנבואה לא מחכו ולא משאר הנביאי ,
כי היה זה ביד השם ית' והוא יכב מכמתו לתכיונין , ולא היה
ביד שליהו לשיבה עליו שליש ממכו , ונם כי היה זה שליו
עזות נדול ומלח לשה וובה היה לו בהיותו מבקש מרכו מעלה
עליו , לכל ענין המאחרים ובקשת הנביא היה כדבר לאחר ,
והוא שלין שפן שאליש עזב את שכיו ואת עשרו והלך אחרי
שליהו וישרתהו , כי היה בעיניו דברי שליהו בחמדים מזהב
ומפז רב , ובאשר שליהו הודיעו שהשם ית' יהיה לוזה לותו
מעליו ולא יראהו עוד , נגע לו לשליש על כפש והיה כפשו
מרה לו על לבדת הברת שליהו ועל העדר שמיעת דברי
השלשיים , ולזה אמר לו שליהו כדי לבחמו שלל מה לעשה לך
בעוד שלקח מעמך , לל השם תרלה שתשים פי על פיך ושיבי
על עיניך לו מה לעשה לך להתנשם על פרידת להבתך יואליש
אמר ויהי כאן פי שכיס ברוחך אלי , לל על עתה הייתו אחי
ואתה יודיש והייתו מדברים תמיד בדברי תורה ובדברי שהות
והשמה רבה ואין לין לאתו אי שם שיבו לבשו בשם השם ,
והיה זה אלי בתורה נדולה ומעלה בפלאה , ועתה איכה לעשה
לעלמי בהפרדתך ? יהי כח תסדך שלותו פי שכיס שהיה ביניהו
במה שהייתו מדברים עד עתה אחי ואתה יהיה מבלין והלאה
ברוחך אלי , שרוחך טובה בחלוט חזיון לילה לו בהקיץ יהבר
עמי ובדבר שביהו לבשו בחשבה , וזהו ויהי כאן , לל
עתה לאחרי לקיחתך יהי כאן פי שכיס , לל השכיס שהייתו על
עתה מדברים מפה אל פה יהיה מבלין והלאה ברוחך אלי ,
שיבא רוחך לדבר עמי פעמים כאשר היית לאתה מדבר על
כה , ואליהו השיבו הקשית לשחול , כי לוך יבא הרוח הנפרד
מן הנוף לדבר עם האיש הנשמי , לאמנם שם תרלה לותי
לזוק מלחך יהיה לך כן ושם אין לל יהיה , ואין פירושו לזוק
מלחך בעת שאלקח , כמו שבשבו החכמים החלה שזכרתי
דבריהם , כי לדבריהם היה רלוי שיאמר שם תרלה לותי
כשאלקח מלחך , ונם כבר היה עת הלקיחה ומה לו לשוש
הענין בתבתי ? לכל לאחת הענין הזה , שאמר אליהו אל
אליש שם לאה לאחרי זה בימים הבאים תהיה מוכה הנפש
בותן שתרלה לותי בנבואתך בהיותי כבר לזוק מלחך יהיה
לך כן , רוחה לומר ברוחי ידבר עמך כאשר היינו בחייו שם
תוכל לרשות לותי כאשר לתרלה לליך , לכל שם לאה תהיה
בשמיי מלא ולא תוכל שכלך בותן שתניע לרשות לותי בהיותו
כבר לזוק לא יהיה זה , כי לא תשמע לדברי רוחי , הנה שם
כן היה התכלי שיהיה אליש לך ויאר ורוחני בנבואתו בותן
שיוכל להתרשות אליו אליהו , זאת ידבר עמו דברי אלקים ,
ולזה אמר שם תרלה שאליש אחל הדבור ואליהו התכה
ברשות • וכבר זכרו קול שאליהו פעמים היו רוחים לותו בתלמוד
בבית המדרש החכמים הקדושים זכי הנפש , ואין ספק שזה בכח' דזכתי'
כאשר ובאחך מאחל אליש ובקשתו , שהיה בח אליו אליהו
כל ימיו ובאשר זה לחכמים , ולזה העיד הכתוב ואליש
רוחה , שהיה רוחה לותו בסערה בתוך לותם סוסי אש ורכב
אש שבאו לקבל פניו ויפלו לקראתו , והיה לומר לכי לכי
רכב ישראל ופרשיו, כי לפי שהוא עוזב את שכיו לללכת לקראיו
והוא היה לו במקום הלב ובמקום הרב , היה לומר שכי
פעמים לכי לכי , ולאחר רכב ישראל ופרשיו, להניד שהוא היה
העומד על בני עמו ומנלם מהלוכי יותר מהרכב ומהפרשי •
ולולי לאחר רכב ישראל ופרשיו , על רכב הלש ושוסי אש לאה
רוחה , כלומר הלא רוחה הנחים לקבל פניך הם רכב אש
ישראל , שבחמלעות הלש לאחרו בהר הכרמל ה' הוא העלים ,
ושוסי אש הם הפרשים שרי החמשים אשר נשרפו במלותך ,
ולא רלתה עוד בותה מרוחה כשבלקח לקבל פרים את שדרת
אליהו , ותין בפן שלא נפלה במקרה כי אם בכוונה השליחה
על אליש , לפי שיהיה כלי לחול בו השפע והנבואה לאחר
היותה תלה בשליהו , ושאליש יתלבש בשדרתו ובנבואתו
ויאחר במקומו , וכבר נרמז לו זה בעת שאליהו מפץ לותו
קורא בשים עבר במדים ויאלך שדרתו אליו , שרמז לו שבאחר
לקח מהעולם הזה יאליך עליו שדרתו ויתלבש בנבואתו
ויעמוד תחתיו • ומה טוב מעשה אליש לאחר עשה ובמה
מהחכמה העיד הכתוב במה שאמר ויחזק בנבדיו ויקריעם
ונו' וירם את שדרת אליהו , רוחה לומר שאליש קרע את
נבדיו לאחר היו לו קודם לזה ולבש נבדים לאחרים את שדרת
אליהו , לפי שבעתה מהמדרנה לאחר היה בה מקודם לכן
ובאחר במדרנת אליהו ומעלתו • ולאחר עוד לפרש והוא
מפעם לאני אני רכב ישראל ופרשיו באופן לאחר , והוא
שבאחר רלה אליש רכב אש ושוסי אש לאמר בלבו בלחת
זה מבקה לקיים לאחר יעקב לבניו שבקרא שמו ישראל ,
כי במקבה יפלתו רכב אש והפרשים , ולכן בעת שם אליהו
הביעה ורלה אני את רכב והפרשים הלה שהם רכב
ישראל , רוחה לומר יעקב לבניו ופרשיו שרלה במקבה הלקי
שברלה לו , וכפל מלת אני על שביהם , רוחה לומר על
יעקב ועל אליהו , הבה הותרו בזה השלוות שביעית ושמיני
ותשיעית ועשירית : ולחנם שם את אליהו לו לא ובאיזה
מקום הוא , אין לבו בזה מקום לעמוד עליו מדרך הסבירת
ושקול הדעת , כי שם מקבלת לבותיבו החכמים ז"ל , עם
מה שירלה מהעירות הפסוקים והוזלתם , והבה לא מצאנו
בבתוב שיאמר באליהו לשון מיתה כמו שבאמר במשה
ובאחר הנביאים כלם , והוא המורה שלא בפרד נוסו
מבפשו כדרך כלל הלבשים המתים כפי המבהג הטבעי ,
ועם היות שהמפרשים לאמרו שלא יתכן שיבשו הנופות
הלבושים בתוך הנרתים השמימיים ולא עליהם , ומה
שבאמר כאן בסערה השמימה הוא על דרך * עניים נדולות דברי' ז' לא
ובלורות בשמים , * יפתח השם לך את לוללו העוב את שם לא יב
השמים לתת מטר לרלך ורבים כהם , שבאמר שמים
על הקלן העליון מהחויר , הבה אין לאחי שבאמרים
שבשרש נוסו ובנדיו בקלן החויר ההוא השם לו ביסוד
השם לשר עליו , ושבפש הבניה לרוחה בלרור הקיים
את השם כיתר שאר בפשות הבניאים והקדישים לבבי השם ,
כי אם היה זה בן לא היה הבתוב מנוס עבינו כשלוקח
אליהו ושלוקח בסערה , ולמה לא יקליב בו שם המות ?
השם יאמר שהשבים הנשרפים ליבם מתים כמו הבקברים
בארץ ? ומפני זה האמבתי אני דברי חכמינו ז"ל שאליהו
בלקח בסערה לשמים , רוחה לומר בחויר , ושהוליכתו
הסערה ותשליהו רוח לנן עלן לשר בארץ , ושם הוא
יושב בנוף ובבפש , ולכן אמרו שאליהו לא מת , ואמרו
נם כן שלא עלה לרקיע , ואמרו שהיו רוחים לותו בבית
המדרש ,

מלאכי ל' ה' המדרש, * ושיבוש לפני בוא יום ה' הגדול והנורא להיותו בחותו לופן לשר זכרתי. ולמה נלקח אליהו כזה לחוכן המתחיה וכשר חי בגוף וכפה בגן עדן, ולמה לא מת כמשה רבינו ויהוש העפר על הקבר כשהיה, ומדוע לא נקבר בעפר כיתר הנביאים, הנה לא מלאתי לנכתוב אלו הדקדוקים דבר קטן או גדול בדברו הוה, ובפי המשנה הגוכרת מבלתי שנזון מקבלתם וכו', לומר לפי שהיה זה לשלשה טנות. הלחת לפי שהלחות והנביאים כלם היתה מיתתם טבעית, ולזה נזכר בהם זקנה או חולי או וולתו מהשנזנות המורים על חולשת הכחות וחפיסתם, ולבד זה

דברי' לג' ו' מלאכי במשה עבד השם * שלא כתבה עימו ולא נם ליחו, לל שלא נרגש בו השלשה לת הדברים המלוחרים בחוק הרלות ולא בדברים הקודמים בהתכת הלחות השרשי לחר שהוא כוזב הקייס ועמידתם, ומפני זה ידענו שמיתת משה היתה על פי השם, כלומר בדלוזו ומלוחו לת מדרך המנהג הטבעי, וכן היה בחליהו שלא כלקח מפני זקנה ולא חולי או חולשה, ולכן לת נזכר בו לשון זקנה ולא לשון מחלה ונם לא לשון מות, לבל היה עניינו שרצה השם ית' שילקח מתוך בני החדם ויהיה ניתמיד במקום לחר על דרך נם, ולזה לחר לתליטע בערם חלקח מעמך, כי לת היתה הלקיחה בהקלט כדרך המתים, לבל היה כלקח ונפקד מחנו ונעתק לל מקום לחר. הנה בדבר הזה נבדלו והתחלפו משה וחליהו משאר הנביחים, בשהיה מיתתם בדרך טבע, החמנם היה ההבדל בין שניהם, לל בין משה לחליהו מלופן לקיומם, וזה כי משה רבינו בהיותו בחלק בעליונים דבוק בחדן, לת לבד בהדבק שבל לחוזי עם הנבדל, כי לם כהדבק העליון בנבה הרלזון בחמנם כי לם בשם לפי שלת היה דבוקו בחמלני חלה מהנבדלים כי לם בשם

שמות לג' י' העליון המיוחד ית', לפני זה כרחו בחמרו * ודבר ה' לל משה דברי' לד' י' פנים לל פנים כאשר ידבר חיש לל רעהו, וחמר * לפני יראו ה' פנים לל פנים, ולם היה דבוקו בלה החייט עלום ונחדן, לל שבן שיתחייב בהכרח שלחרי מותו תדבק נפשו במלך העליון כשנזורים לפני מעולם היושבים רלשונה במלכות, ומפני זה היה הפרלו מהעולם הזה מתוך החתנודדות והדבוק

שם שם ה' העליון, כמו שהעידה התורה בחמרה * ויהי שם משה עבד השם בחדן מוחב על פי ה' ונות', ולין מלת שם מורה על המקום הנשמי לפני היה יוצב בו בשמת, כי בבר חמר שהיתה זה בחדן מוחב ובנחי מול בית פעור, לבל מלת שם תלמוד על לותה המדרגה ומעלה מהתנודדות והדבוק לפני היה בו בשמת, כי לפני שלח' למעלה שהיה מדבר השם עמו ושהרלהו בבבודה לת כל החדן, זבר שבלותו להתנודדות המופלג מת, כי בהיותו מתבבד ומתדבק פנים לל פנים הוסר חמרו וגופו מחנו ובשלרה בשמתו דקדוק והבקה בו ית', והיה זה כמו שעיניהו הרלות לינם לחדל בעיניו מתבודד ויסירו המניפת מעל רלשו והוח לל יכניס בהסרתו לבל תמיד יפב בהתנודדותו, ובבה לזון הנביחים לת שם בלותו דבוק

כב כלל ודבור בנושלי שהיה בו, ולזה כוונו חז"ל בחמרם שלת בנחיק' דף יו' עלי ובמבו זה למה שלמר * על פי ה', וכמו שהנביחו הרב המורה שם שם בפרק כג חלק ג'. ולפי שמעלת לדוניו משה תקייב לחרי הספרד מהקייים התנושיים דבוק עלום ונחדן עמו ית', ולהבבם לפני לפנים במקום קדש הקדשים בעולם השבלים הנבדלים, קייב זה שיהיה מבנו קומתו וגופו ולל יפפר עמו הקפר, לל היתה הקפר עדוב ולל הקפר מפילות, החמנם חליהו לל היתה נפשו בלותה מעלה ורומות ולל היה עתיד לבוח בדבקות

(יג) וירם לת חלדת וגו' ספר הכתוב שלישב לחר [יג] וַיֶּרֶם אֶת־אַדֶּרֶת אֵלִיָּהוּ אֲשֶׁר נָפְלָה מֵעָלָיו וַיָּשָׁב וַיַּעֲמֹד עַל־שְׂפַת הַיַּרְדֵּן: שקלע לת בנדיו ונעקן על חק פ"ב רבו, ולזל מבלן שקייב לדם חק כו' עלי לקבוע על רבו, הריס לת חלדת חליהו חשר נפלה מעליו לבנה חשר זבר, ויבב ויעמד על שפת הירדן, ועשה בחיבה ובסיון לם נשחר לו בח על

העלום ההוח, ולבן לל קייב' מעלת נפשו הקפדה מהנוף לנמרי ובשחר בנוף ונפש, לפי שמעלתו תקבול זה מה שהיה בלתי לפשר במשה כפי מדרנתו כמו שלמרנתי: והסבה השנית היה, שמשה לדוננו בכבפה וגם כלתה נפשו להוריש לת ישרל לת החדן חשר נשבע ה' ללבותם לתת להם, והיה חשקו ותלוותו לרלותה, וכמו שירלה מתפלתו ותחנוניו בלמרו * לעברה נח ולרלה לת החדן וגו', ולהיו' זה חשקו וכפנו, דברי' ג' כה הרלהו השם לת החדן מרחוק בפרטיותה כלילו היה עוזר עליה, ולל היתה תלוותו זלת לנכוס מפירותיה כמו שלחזל, סוטה סוף כי לם לתת גמר ותכלית חשוכח לבל עמלו לשר עמל עליה פרק ח' ולבתו לרבעים שנה במדבר להוריש לבני ישרלל, ולהיות זה חשקו, רלה ית' שיהיה חשורת הדין שנופו וחומרו יקבר שמה בלותו מקום חשר נתו בו בפות רבניו וירלה לת החדן משם, כי היה זה לין לבבוד ולתפלרת, והוח על דרך ומבהב המלבים שיקברו לותם בעיר חשר קנו בחרבם ובקשתם, כמו שנקבר דוד בעירו ניון, לפי שלבלה מידי החוניים, ובדומה לזה למר בנחלת בני נד * כי שם חלקת מחוקק ספון דברי' לג' כה ויתץ רלשי עם לדקת ה' עשה ומשפטיו עם ישרלל. הנה לם בן לפי שמשה להב לת החדן הנבחרת ונדל חשקו חליה בקבר בתוב', לחמנם לילה שלת היה לו עמה לותה החלבה והקשר, לבל היה בהפך שהיה זוכה לותה ולת לבניה ומתפלל על בעדה, והיה בל מלודו עם השם ולבן הודילו בהר הבמרל ובלשה לו בחורב והודילו על שרי המחנות, היה מזבותו שלת בקבר בחדן ולל קובל בתוכה וקובל בתוך השם שבח לקבל פניו. הנה לם בן היתה הסבה הרלשונה מפלת הנפש, והשנית מפלת הגוף ותלוותיו: והסבה השלישית היה לקוקה מפלת התכלי', והוח שתכלית לדוננו משה היה להדבק בעול' העליון ולהתקשר עם השבלים הנבדלים רוחי פני המלך, ולבן לל בלשה לו דבר לחרי מותו, כי לל כתענק עוד בדבר מהעולם הגשמי הזה, ומפני זה עזב לת גופו כי לל היה לו מחנו לורך ולל הבדק בבל, לחמנם חליהו היה עתיד להרלות פעמים רבות, לם לנביחים ולם לחסידים לבני לם ולחבמי ישרלל בבתי מדרשיהם, ולם בזמן מיבחנו מהר' יגלה בחו שלמר * הנה לבבי שולח לבם לת חליהו הנביח לפני בוא יום השם עלמבי ל' ה' הנדול והנורח והשיב לב לבות על בנים, ומפני שהיה עתיד לבח בין בני חדם ולהרלות פעמים רבות, בלקח בנוף ובפש ובשחר בי תמיד בהרבבתו, לרמוז שעליין היה לרבו לעולם הזה, בי להיות פניית משה בלפי הרוקניים עוד הנשמות, ולהיות פניית חליהו בלפי בני חדם לת עזנו ולוקח בחות שהוח, ולבך לוקח בסער שהוח הרוח החזק, ועם סופי לת ורבב לת, בדי להתיך ולבית לחיותיו ולהתיבם בלם, ובעשה לם בן נופו בסבך השם ית' על דרך פלח בלחי וקייס בחבך חן הנשמים השמיימיים, ולבן היה בל להרלות בבל מבום ולת היה מנניל מבום ולת מלטרך למחבה ולשחה הדברים הבריכי' והההברחי' לבי, לפי שבעשה נשמו מתבוב' רוחני' על דרך בם. ולפי שחליהו בפרד בל ימיו מחשה בהפך מה שעשה חדם ומפני זה שנשחה לחרי מותו, ליהו קיי' דברי השם ומפותיו ולת שב מחרי ה' בהפך מה שעשה חדם לחרי מותו ולת מן העץ חשר לוה לת תחבל חדם ושובל חדם ומבל ממנו, לבן היה חשורת הדין שבל מה שחבל חדם ושובל חדם ממנו יזבה ליהו לין, כי הנה חדם היה בלחי ובעשה נפשי, וליהו בולל בפשי ובעי' בלחי, חדם היה בגן עדן וגורש משי', וליהו היה חון ממנו ובשן בם, ולפי שבח בחקו חדם ומעלתו היה עוד לחזור בחדיני בלה החייט, דומה לשה שבחתר בחדם

* ויעש ה' לקים לחדם ולחשתו בתנות עור וילבישם: בראשי' ג' בא

מעשה החוחות בעברו שבית. ולחני שתדע שבל זמן שהיה חליהו בי היה חליעט מזרח לותו ולת חל עליו בל לותו זמן רוח בבוחי ולת התבבח בבל, נם לת תמבח שעשה בם ופלח בל לותו זמן, לבל לחרי שבלקח חליהו חיד בחה רוח לחדי על חליעט ועשה בסיס לונחת

מלכים ב ב

הכמים שהיה עושה אליהו ׃ ומכאן נלמוד שאין רצוי לאדם
שיהיה מורה הוראה בפני רבו ׃ כמו שאליהו לא כיבד ולא
עשה כן בפני אליהו רבו ׃ אבל לפרקי מותו מיד עשה
כמים מופלגים ׃ להודיע שמשלמות שקנה לפניו היה פועל
(יד) מותם ׃ ולכן מיד הכה במי הירדן עם אדרת אליהו ואמר
בהכלתו היה ה׳ לפקי אליהו אף הוא ׃ לא עם היות שעבדר
אליהו מלתנו הכה לא כעבדה
השנית השם יתי מעליהו ׃
וזהו היה ה׳ לפקי אליהו ׃ כי
עם היות שעבדר העבד לא
כעבדר האדון ׃ ואף הוא יתי
במקומו ומעלתו כמו שהיה
קודם לזה ׃ וזה המאמר
שקרא בשם אלקיו בקרע
הירדן ויכתו המים הכה והכה
ויעברו אליהו ׃ וים מפרשים
אף הוא במוך עם ויכה את
המים ׃ רומה לומר שאף
הוא אליהו הכה המים ויכתו
כמו שעשתו אליהו רבו ׃
עין רלך וכדרך אמרו שבקריעת הירדן כעשו לאליהו נסים גדולים מאליהו ׃ לפי שבפעם הראשונה היה עם זכות שכיסה ובפעם השנייה היתה זכותו של אליהו בלבד ׃ (טו) וזהו ויעברו שיהוש׳ שהוא לבדו עשה הכל הוא והכפיק השם
(טו) יתי כיהו ׃ ובאשר ראו זה[יג] הבניאי׳ שהיתה מעלתו כמעלת אליהו ׃ ולכן השתחוו לו לפים כמו שהיו משתחוים אל אליהו ׃ שהיה רגן של הבניאים בעיניו ׃ והכה זכר עוד בלם לאחר שעשה לאחרי זה
(יז) בירוחו ׃ והוא שאבשי העיר אמרו אל אליהו שהיה מושב העיר הטוב טוב ׃ ובפרק מושה פ״ם ענלה ערופה אמרו מפי
לף מ״ו עין טיבותיה ? אלא יותנן בן לקיש אמר שהיה על יושבי בן לחה על בעלה ׃
וכפי הפשט רמו לומר שהיה מושב האדון יפה ומשובח ׃ ושדות וכרמים ושתים וכל עץ טוב היו שם ׃ וגם היה טויל העיר ׳שלא היתה האדון משכלת מהפשד לוריה ׃ אבל היו המים רעים ומפרין זה היתה משכל׳ ׃ וידוע כי מעת שקלקלה יהושע בתקלקלה (כו׳ כח) האדמה היתה ׃ והבניאי תקן לו את המים עם שלא שהשליך על מוקף המים מהמלח אשר שם בפלוחית האדמה ׃ כדי שלא יפשכל אבר לו הוסם בפלוחית שפכב זה ׃ ולפי שרוע האדון היה כמשך מהמים כיון שתקן המים נתקן כלם ׃ ואמר כה אמר הסם רפאתי למים ולא יהיה משם עוד מות ומשכלת ׃ להודיע שלא היה רוע האדון ורקלקול שבעי ׃ אבל היה השנוי מאתו ית׳ מפני קללת יהושע ׃ ולכן הוא היה המרפא לות׳ ׃ וברפואתה למים היה נגור שלא יתפייב משם עוד מות ׃ כי משם היתה במשכת ׃ והנה היה ענין המלח שם בתוך שם ׃ כמו שזכרו

(ז) וַיִּקַּח אֶת־אַדֶּרֶת אֵלִיָּהוּ אֲשֶׁר־נָפְלָה
מֵעָלָיו וַיַּכֶּה אֶת־הַמַּיִם וַיֵּאָמֶר אַיּוֹ
יְהוָה אֱלֹהֵי אֵלִיָּהוּ אַף־הוּא ׃ וַיַּכֶּה
אֶת־הַמַּיִם וַיִּחָצוּ הֵנָּה וְהֵנָּה וַיַּעֲבֹר
(יח) אֱלִישָׁע ׃ וַיִּרְאֻהוּ בְנֵי־הַנְּבִיאִים אֲשֶׁר
בִּירִיחוֹ מִנֶּגֶד וַיֹּאמְרוּ נָחָה רוּחַ אֵלִיָּהוּ
עַל־אֱלִישָׁע וַיָּבֹאוּ לִקְרָאתוֹ וַיִּשְׁתַּחֲווּ־לוֹ
(יט) אָרְצָה ׃ וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו הִנֵּה־נָא יֶשׁ־
אֶת־עַבְדֶיךָ חֲמִשִּׁים אֲנָשִׁים בְּנֵי־חַיִל
יֵלְכוּ־נָא וִיבַקְשׁוּ אֶת־אֲדֹנֶיךָ פֶּן־נְשָׂאוֹ
רוּחַ יְהוָה וַיַּשְׁלְכֵהוּ בְּאַחַד הֶהָרִים
אוֹ בְּאַחַת הַגֵּיאָוֹת וַיֹּאמֶר לֹא תִשְׁלָחוּ ׃
(כ) וַיִּפְצְרוּ־בוֹ עַד־בּוֹשׁ וַיֹּאמֶר שִׁלְחוּ וַיִּשְׁלְחוּ
חֲמִשִּׁים אִישׁ וַיְבַקְשׁוּ שְׁלֹשֶׁה יָמִים
(כא) וְלֹא מְצָאֻהוּ ׃ וַיָּשֻׁבוּ אֵלָיו וְהוּא יֹשֵׁב
בִּירִיחוֹ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם הֲלוֹא־אָמַרְתִּי
אֲלֵיכֶם אַל־תֵּלֵכוּ ׃
(כב) וַיֹּאמְרוּ אַנְשֵׁי הָעִיר אֶל־אֱלִישָׁע הִנֵּה־
נָא מוֹשַׁב הָעִיר טוֹב כַּאֲשֶׁר אֲדֹנִי רֹאֶה
וְהַמַּיִם רָעִים וְהָאָרֶץ מְשַׁכֶּלֶת ׃
(כג) וַיֹּאמֶר קְחוּ־לִי צְלֹחִית חֲדָשָׁה וְשִׂימוּ
שָׁם מֶלַח וַיִּקְחוּ אֵלָיו ׃
(כד) וַיֵּצֵא אֶל־מוֹצָא הַמַּיִם וַיַּשְׁלֵךְ־שָׁם
מֶלַח וַיֹּאמֶר כֹּה־אָמַר יְהוָה רִפָּאתִי
לַמַּיִם הָאֵלֶּה לֹא־יִהְיֶה מִשָּׁם עוֹד מָוֶת
(כה) וּמְשַׁכֶּלֶת ׃ וַיֵּרָפְאוּ הַמַּיִם עַד הַיּוֹם
הַזֶּה כִּדְבַר אֱלִישָׁע אֲשֶׁר דִּבֵּר ׃
(כה) וַיַּעַל מִשָּׁם בֵּית־אֵל וְהוּא עֹלֶה בַּדֶּרֶךְ
וְנְעָרִים קְטַנִּים יָצְאוּ מִן־הָעִיר וַיִּתְקַלְּסוּ־
בוֹ וַיֹּאמְרוּ לוֹ עֲלֵה קָרֵחַ עֲלֵה קָרֵחַ ׃

(ז) ויקח את אדרת אליהו אשר נפלה מעליו ויכה את המים ויאמר איו יהוה אלהי אליהו אף הוא ׃ ויכה את המים ויחצו הנה והנה ויעבר (יח) אלישע ׃ וירואהו בני הנביאים אשר בירחו מנגד ויאמרו נחה רוח אליהו על אלישע ויבאו לקראתו וישתחוו לו (יט) ארצה ׃ ויאמרו אליו הנה נא יש את עבדיך חמשים אנשים בני חיל ילכו נא ויבקשו את אדניך פן נשאו רוח יהוה וישלכהו באחד ההרים או באחת הגיאות ויאמר לא תשלחו ׃ (כ) ויפצרו בו עד בוש ויאמר שלחו וישלחו חמשים איש ויבקשו שלשה ימים (כא) ולא מצאהו ׃ וישבו אליו והוא ישב בירחו ויאמר אלהם הלוא אמרתי אליכם אל תלכו ׃ (כב) ויאמרו אנשי העיר אל אלישע הנה נא מושב העיר טוב כאשר אדני ראה והמים רעים והארץ משכלת ׃ (כג) ויאמר קחו לי צלחית חדשה ושימו שם מלח ויקחו אליו ׃ (כד) ויצא אל מוצא המים וישלך שם מלח ויאמר כה אמר יהוה רפאתי למים האלה לא יהיה משם עוד מות ומשכלת ׃ (כה) וירפאו המים עד היום הזה כדבר אלישע אשר דבר ׃ ויעל משם בית אל והוא עלה בדרך ונערים קטנים יצאו מן העיר ויתקלסו בו ויאמרו לו עלה קרח עלה קרח ׃

(כ) ויקחו אליו ׃ כי המלך מלכו יעשה המים רעים ׀ והיה פ׳ בשלח
זה על דרך מה שעשה לחזון הבניאים בהמתקת מי מרה לף יח עין
* שהורהו ה׳ עץ ויטלך על המים ׃ ויקבלו ממנו מה היה ׃ ולין שמות עו לה
כפף שלעפי שקלל יהושע לף יריחו ולף לאבר שבנה אותה ׃
הנה לף מנע הלבניאים משכת כה לאבר שבנה ׀ שלם היה כן
לף היו הבניאים יושבים שם ׃ והנה לאמר הכתוב ויהפו המים (כב)
על היום הזה כדבר אלישע
לאבר דבר ׃ לפי שהוא לאמר
רפואת המים בשם ה׳ כה לאמר
ה׳ רפאתי למים הלאלה ׃ וזכר
הכתוב שעם היות שהבניאי
עשה זה הנפ בשם ה׳ ובכחו ׃
הנה הוא מעצמו בלי לווי שלקי
גזר על המים הרפואה ׃
והתפעל השבע מדברי הבניאי
וגזרתו מפני כח קדושתו ׃
ולזה לאמר כדבר אליהו אבאר
דבר ׃ והנה רלה אליהו
לעשות הנפ הזה בירחו לפרי
מה שעשה בירדן, לפי שבירדן
עשהו לבחירתו לבעת שם
השבע הלקי שהיה על אליהו
בשלה עליו ׃ לאמנ בירחו
עשהו מפני בני הבניאים לאבר
היו שם כדי שידעו איל השם
לתו ׃ וכן בשיתלל עשה נפ
הבעדים מפני בני הבניאים
לאבר היו שם נם כן ׃ כדי
שידעו בכולתו נם הם ׃ וכפי
לותם המעות שהלך אליהו
עם אליהו ׃ ושלאר לו שב כף
עם אליהו ׃ עשה הנפים
לפרי לקיחתו ׃ שם בירדן
שהיה המקום הלחרון ׃ ושם
בירחו שהיה המקום הקודם
אליו ׃ ושם בשיתלל שהיה
המקום הקודם אליו ׃ ולפרי
זה יזכור שבף כן לנלנל
ועשה שם נפים ׃ וזכר שהיה (כג)
נם בירחו בזה הלופן, שבהיותו
עולה למעלה העיר יצאו
נערים קטנים וישלקסו בו ׃
לל הלעינו בו בלמרם עליה
קרח עליה קרח ׃ ולוא לאמרו
בפרק ענלה ערופה ׃ וירלה פומה שם
ויקללם ׃ מה רלה בהם ? רלה לף מ״ו עין
שהיו נערים ׃ מכוערים
מהמלות ׃ וקטנים שהיו קטני
לומה ׃ ומהם לאמרו רלה להם
שבתעברו לפומתי, מהם ביום
הכפורי׳ ׃ לל שהיתה בתקלת׳
בעבירה והיו רלויים למיתה ׃
ולכך הפקידו עלמם לבזיונו ׃ ולכן קללם מפני הכלותם הלל
לל מפני שבזיונו בלבריהם ׃ ומהם לאמרו בלוית רלה להם
כנויש ׃ רומה לומר שהיו מלומדים בעו ומשכים לפרי
העגלי׳ שעשה יבעם ׃ ומהם לאמרו שלל היתה בהם לבלוית
על מפה ׃ ולל עתידה להיות בהם בזרעם וזקללם
בעבור זה ׃ לל לפי שידל בשבועתו לבוף מעשיהם ׃ ועכו
כבר גזרהו על מה שעשה בזה ׃ ולאמרו שלשה קללים הלה שם
אליהו ׃ לפול על שנרם דובים בתיבוקות ׃ ולפול על שדפה
לת גפוי בשתי ידיו ׃ ולפול לפור לת בו ׃ והנה לפי מפשע
הכתוב

הכתוב שלהיות כיתאל מקום מוכן לנבואה כמו שאמרתי, ויריחו מקום הפלגות, כי לאליהו לקחת חזקה כשם ה' מהנבואה ומפעשה הנסים, והנה נביאל היו בני הנביאים כמו שנזכר, אבל היו גם כן מקומות לזה כהני הבעל והעגל אשר הניח שם ירבעם בן נבט, ואין ספק שהתפללם עליות אליהו בסערה השמים, כי היו בני הנביאים יודעים זה כמו שנזכר, ושהיה בא אליהו לעמוד במקומו, ולפי שאליהו עלה לשמים והיה שם בעל שער, לכן כהני הבעל אשר היו בביתאל שלחו מעיניהם להלעיג לאליהו, ולרמזו על עלית אליהו השמימה אמרו עלה קרח, לפי שקח היך בעל שער כאליהו רבך כי קרח קחך, עלה קחך עתה לשמים כמו שעלה הוא, והיה (כג) זה להלעיג על לקיחת אליהו ועל אליהו, ולזה אמר ויפן אחריו, לפי שפנה ורצה שהנערים לא היו עושים הלעג הזה מאליהם לבד כי אם גם מאליהו רבו שנצחר אחריו, ושהיה זה במלות קבועות מה שעתידים להיות, ולכן קללם בשם ה', כי רצה בהם שהיו זרע מרעים נכים משחיתים, ולכן מתפללם עוכו את ה' כאלו את קדוש ישראל כוזרו לאמור. ולפי שהם לענין מאליהו ולאליהו לכן היה מענשם שיצאו מהם דובים מהיער והמיתו ארבעים ושתים מהם, כי היו שניים דובים לחד לכבוד לאליהו ולחד לכבוד לאליהו, והרגו ארבעים ושנים נערים שהיו כבר עוד ופפה במולדתם ובמעשם, ולענין על הנביאים שי"ל כמ"ש סיכי בקדש, וכדרך שמתו לותם שהיו רשעים בתולדתם ותכונותיהם. וכבר זכרו חז"ל סוטה שם שהיה בזה העונש כם גדול, כי מעולם לא היו דובים בלותו יער וזמכם הקדוש ברוך הוא לאותה שעה, ומהם למדו שגם יער לא היה שם:

[כג] וַיַּפֶן אַחֲרָיו וַיִּרְאֵם וַיְקַלְלֵם בְּשֵׁם יְהוָה וַתֵּצֶאנָה שְׁתַּיִם דֻּבִּים מִן־הַיַּעַר וַתְּבַקַּעְנָה מֵהֶם אַרְבָּעִים וּשְׁנֵי יְלָדִים׃

[כה] וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם אֶל־הַר הַכַּרְמֶל וּמִשָּׁם שָׁב שֹׁמְרֹן׃

וזכר הכתוב שהלך משם לאליהו אל הר הכרמל, לפי שהיה (כה) גם כן מקום הנסים שנעשו לאליהו שם, והלך לבקר כל המקומות אשר עשה בהם רבו נסים כשם ה', משם שב אל שומרון שהיה בית המלכות. והתבאר מכל זה מעשה ה' כי כורח הוא אשר הגדיל לעשות עם נביאיו אליהו ואלישע תלמידו, וכמאמר המשורר * לכו וראו מפעלות אלקים נורא עלילה על בני אדם הפך ים ליבשה בנהר יעברו ברגל ה', נ, שם נשמחה בו:

הפרשה האחד עשר תספר נסים לחדים שעשה לאליהו שנפרד מרבו, ומלחמת מלך ישראל ומלך יהודה ומלך אדום עם מלך מואב ותשועתם כדבר הנביא, וזכר הספורים שנעשו הנסים שם. תחלת הפרשה ויהורם בן אחאב מלך על ישראל וגו', עד ויבא אליהו השמימה וכן הדד וגו'. והנה שלשתן בפרשה הזאת הן השלות:

השאלה הראשונה למה שפר שמלך מואב לקח בנו הבכור ויעלהו עולה על החומה ויהי קצף גדול על ישראל, ולמה הוצרך להעלה את בנו ויקטל בזה לאלקים, למה זה היה הקצף על ישראל? ולמה מצלי יד לד היה זה על הדרך * ובפרד לאומים תעלת, פרד שעושים הנויים תעלת הוא ליזרעל, לא לך יקצוף השם על עבדם עד ויקצוף על זה, ולמה היה בדרכה מניח?

השאלה השנית בפסוקים שבאו בשומרון, שם למה שאמר קרח לשומרון הזאת ויקרח לה ותעמוד לפניו ולא דבר עמה דבר כי אם נחזי, למה שאמר כח אליה, ולמה כמה שקרח לותה לחר זה שנית ויאמר קרח לה ויקרח לה ותעמוד בפתח, ובפעם הרחשונה אמר ותעמוד לפניו, ובשנית ותעמוד בפתח, ובראשונה לא דבר כלל עמה, ובשנית דבר עמה את מובקת בן:

השאלה השלישית למה שלח אליהו על נחזי שיקח מנעלתו וישם לותו על פני הילד, ואלא יברך לחם בדרך וכי יברכהו לא יענהו, והוא מהתימה איך חשב אליהו שמשענת קנה רקוב יעשה כם תשיית המתים? והנה אליהו רבו לא עשה לותו כי אם בעמו על ידי תפלה ומעשים רשומים שעשה, ומה לאלישע עמו התפלל מלך עליו שבע פעמים ועשה מעשה, ואיך בפתקן עומד את ה' כאלו את קדוש ישראל כוזרו לאמור. ולפי שהם לענין מאליהו ולאליהו לכן היה מענשם שיצאו מהם דובים מהיער והמיתו ארבעים ושתים מהם, כי היו שניים דובים לחד לכבוד לאליהו ולחד לכבוד לאליהו, והרגו ארבעים ושנים נערים שהיו כבר עוד ופפה במולדתם ובמעשם, ולענין על הנביאים שי"ל כמ"ש סיכי בקדש, וכדרך שמתו לותם שהיו רשעים בתולדתם ותכונותיהם. וכבר זכרו חז"ל סוטה שם שהיה בזה העונש כם גדול, כי מעולם לא היו דובים בלותו יער וזמכם הקדוש ברוך הוא לאותה שעה, ומהם למדו שגם יער לא היה שם:

השאלה הרביעית למה שנזר הנביא ולרעת בעמן תדבק בך ובזרעך לעולם, ולמה הוא חטא בני מה חטאו בזה ולמה בעבור על עולם? והנה היה לי בעונם עלמו ולא יומתו בנים על אבות:

השאלה החמשית בתפלת אליהו על נערו י"י פקח נא את עיניו, ולא התפלל על כוסי לא ורבני נא להלמתו ועשה תפלתו לבד על הנער שיראה אותם, ומה היה ההכרח והתועלת בפקיחת עיניו? ויותר היה לחוי שיתפלל לחל יתברך שיגלה מרחת זו עמהו לו, והתפלל שם כן על הטפל ולא התפלל על העקר:

השאלה הששית בדברי הלרבעה לנביאים שהיו מסורעי פתח השער, שאמרו לבו ובעלה אל מקבת קרס שם יקיצו ושם ימיתוהו ומתנו, והמאמר הזה הוא כשאמרו שם יזרק השמש יזרק ושם לא יזרק לא יזרק, הלא ידענו שלא שם יקיצו לותם ושם ימיתו לותם האויבים יהיו מתים. ועוד למה בחיות אמר שם יקיצוהו בחיה ובמות לא אמר ושם ימיתוהו במות? אבל אמר ומתנו עם ניו התוספת, והיה רלוי שיאמר במות כאשר אמר בחיים.

והנני מברש הפסוקים בחופן יותרו השאלות כלם:

ג

(ו, כ, ג) **ויהורם** בן לאחב וגו'. לאחרי שזכר בפרשה הקודמת שלקח השם יתברך את אליהו בסערה ושעשה במקומו לנביאים אליהו בן שפט מאבל מקולה, ושעשה שלשה נסים בתוכם עם רבו, הלאך בירדן בקריעתו ועברו ביבשה דונמת מה שעשה אליהו רבו, והנני בירקון כרפולת המים, והיה זה כנגד הנס שנעשה לאליהו במדבר עם עונת רלפים ולפרפת המים שנזה כרפל חולצתו ועברו שהיה שוע בפעמי לחות, והלך בנס האכילם ההיא

[ג] וַיְהוֹרָם בֶּן־אַחְאָב מָלַךְ עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן בִּשְׁנַת שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה לִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ יְהוּדָה וַיִּמְלֹךְ שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה שָׁנָה׃

[ד] וַיַּעַשׂ מֹשֵׁה מֶלֶךְ מוֹאָב וְנֹקֵד אֶת־מַצְבַת הַבַּעַר

מלכים ב ג

[ג] אֲשֶׁר עָשָׂה אָבִיו׃ רַק בַּחַשּׂאוֹת יָרָבְעָם
בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר־הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל
דָּבֵק לֹא־סָר מִמֶּנָּה׃

[ד] וּמֵישַׁע מֶלֶךְ־מוֹאָב הָיָה נֹקֵד וְהֵשִׁיב
לְמֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל מְאָה־אֶלֶף כָּרִים וּמְאָה
[ה] אֶלֶף אֵילִים צָמֶר׃ וַיְהִי כְּמוֹת אַחְאָב
וַיִּפְשַׁע מֶלֶךְ־מוֹאָב בְּמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃

[ו] וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ יְהוֹרָם בַּיּוֹם הַהוּא מִשֹּׁמְרֹן
וַיִּפְקֹד אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל׃

[ז] וַיֵּלֶךְ וַיִּשְׁלַח אֶל־יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה
לֵאמֹר מֶלֶךְ מוֹאָב פָּשַׁע בִּי הֲתֵלֵךְ אִתִּי
אֶל־מוֹאָב לַמִּלְחָמָה וַיֹּאמֶר אֶעֱלֶה כָּמֹנִי
כָּמוֹךָ כְּעַמִּי כְּסוּסֶיךָ כְּסוּסָי׃

[ח] וַיֹּאמֶר אֵי־זֶה הַדֶּרֶךְ נַעֲלֶה וַיֹּאמֶר דֶּרֶךְ
מִדְבַּר אֱדוֹם׃ וַיֵּלֶךְ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
[ט] וּמֶלֶךְ־יְהוּדָה וּמֶלֶךְ אֱדוֹם וַיָּסֹבּוּ דֶּרֶךְ
שִׁבְעַת יָמִים וְלֹא־הָיָה מַיִם לַמַּחֲנֶה
וְלַבְּהֵמָה אֲשֶׁר בְּרַגְלֵיהֶם׃

[י] וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֲהָהּ כִּי־קָרָא
יְהוָה לִשְׁלֹשֶׁת הַמְּלָכִים הָאֵלֶּה לָתֵת
אוֹתָם בְּיַד־מוֹאָב׃

[יא] וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט הַאֵין פֹּה נָבִיא לַיהוָה
וְנִדְרְשָׁה אֶת־יְהוָה מֵאוֹתוֹ וַיַּעַן אֶחָד
מֵעַבְדֵי מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר פֹּה אֱלִישָׁע
בֶּן־שָׁפָט אֲשֶׁר־יָצַק מַיִם עַל־יְדֵי
[יב] אֵלִיָּהוּ׃ וַיֹּאמֶר יְהוֹשָׁפָט יֶשׁ אוֹתוֹ
דְּבַר־יְהוָה וַיֵּרְדוּ אֵלָיו מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
וִיהוֹשָׁפָט וּמֶלֶךְ אֱדוֹם׃

[יג] וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מַה־
לִּי וָלָךְ לֵךְ אֶל־נְבִיאֵי אָבִיךָ וְאֶל־
נְבִיאֵי אִמֶּךָ וַיֹּאמֶר לוֹ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
אַל כִּי־קָרָא יְהוָה לִשְׁלֹשֶׁת הַמְּלָכִים
[יד] הָאֵלֶּה לָתֵת אוֹתָם בְּיַד מוֹאָב׃ וַיֹּאמֶר
אֱלִישָׁע חַי־יְהוָה צְבָאוֹת אֲשֶׁר עָמַדְתִּי
לְפָנָיו כִּי לוּלֵי פְּנֵי־יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ־יְהוּדָה
אֲנִי נֹשֵׂא אִם־אַבִּיט אֵלֶיךָ וְאִם־אֶרְאֶךָּ׃

[טו] וְעַתָּה קְחוּ־לִי מְנַגֵּן וְהָיָה כְּנַגֵּן הַמְנַגֵּן
וַתְּהִי עָלָיו יַד יְהוָה׃

היה ימים רבים, כך
כרפואה שקלישע רפא למים
כאן לכאני המקום זמן רב,
והשליכו בכית על נקיעת
הנערים שהיו מתקלסים בו,
והיה זה בכנד מה שעשה
אלישע לערי המחני ומחיסים
שהכו אלין בזרון ובכזיון,
ספר הכתוב לפרסם לרבים
עשר נסים לפרים שעשה
בקיים, להורות על מעלתו
בנבואה וקורבתו לאל העליון.
והרחקון מהם שהוא הרביעי
לכאיי היה, שלפרי שיהורם בן
לפקח מלך ועשה הרע בעיני
ה' לא בחותו קטם מהרשע
המופלג שהיה לפניו ושמו, כי
הכה הוא הסיר את מצבת
הבעל שעשה אביו לפקח,
ולהיות לזכות לשמו לא יפייס
יכול להסיר את מצבת האשרה
כי היא היתה עובדת לאשרה
וכניקים היו חולקים על
שלמה, לפי שהיה עלה עובד
העגלים שעשה ירבעם, והיה
מקטיר את ישראל בתוך
מכשול לפניהם לעבוד זולת,
(ז) לכן היה מעכבו שילך מוקב
שהיה משועבד לאביו והיה
בוקד, לל רועה כאן, כי להיו,
רוב הנאון בקודים בקרון כן,
והיה בוחן לשלחה מדי שבה
בשבה שם מלה שלף כרים
ומלה שלף אלים, וכלם עם
(ח) הסמר לא גזוזים, הכה כשבר
את שלחה פשע ומרד בשלחו
בן שלחה שהיה מלך בישראל
שלפני שלחה, וגם כימי יהורם
שלין שהיה את מלכותו פשע
(ו, ז) ולא הכיח לו מוקה, ולכן
השתלל יהורם להשיבו אל
השעבוד שהיה לו מקדם
בחיי אביו, ושלח למלך
יהודה יהושפט שהתחבן עם
שלחה אביו שילך בשברתו,
(ט) והלכו דרך מדבר אדום כדי
שלא ירגישו בהם, והלך
עמהם מלך אדום שהיה נגיש
מחחת מלכי יהודה. ושכר
שלהיותו מדבר שם הלכו
שבעה ימים ולא מלאו מים,
וידוע שהמדבר היותר עמומה
במוקה הרב היל שמרין
(י) המים, ולכן מלך ישראל היה
מלטער מלה ואומר שהה כי
קרא ה' לשלשת המלכים הלה
מלך יהודה ומלך ישראל ומלך
אדום לתת אותם ביד מואב, כי לשמרין המים יקשה כלם
מזי רעב וצחוני רב. והיותי מלך ישראל עובד עז ומלך
אדום לא מבני ישראל הוא, לא התעורר לאל מהם לבקש את
(יא) דבר ה' כי אם יהושפט שהיה ירא מרע, ישראל

לאם היה בקרב המחנה נביא
לנ' לבקש ממנו? ואמרו לו
שבאו אחד בקרב המחנה ליעץ
לאבר יען מים על ידי אליהו,
לל שהיה מזערתו, וחולי לפי
שהיה לומנתו ביוקרת מים על
ידו יוכל לעשות גם כזה עמהו
בתת מים למחנה. וקול לאמרו
(יב) בא' בבכות, לאבר למד לא בלא' פל' ז' עם
כי אם לאבר ילא, לפי שגדולה
שמועה יותר מלמודה, לל
שהמזערת הוא תלמיד ולא
יתהפך, ומפני התמדתו לפעל
הנביא יתקייב שיקול בו
משפטו. וכאשר שמע יהושפט (יג)
שבא הנביא בקרב המחנה אל
בחות יש בקרב
בפרק כי הוא לא בא בקרב
המחנה להלחם, ולכן הסבירו
אותה שלא בא בלן כי אם
בגוני שלקי להיותו במלא בתוך
העם כדי לעשות עמהם גם
בעת הצורך, ולכן מפני כבודו
וכבוד השם הלכו אליו שבעת
המלכים. ואולם בתקוותיו של כל' פשקה
שהיה אומר מלך ישראל ומלך
אדום ולא אומר ביהושפט מלך
יהודה לא קראו בשמו לבד,
לפי שהיה אליו בעצותיו (יג)
גדול ולא כמלך: והנה הנביא
אמר אל יהורם מה לי ולך,
לל מדוע בחת אלי, והיה לך
ללכת אל נביאי הבעל והשאל
שהם נביאי אביך ואמך? ויכול,
שהיו אליו אל קרוב השם לשלשת
המלכים שילכו לחת לותם
כיד מוקה, לל לא הייתי יכול
קושב שהיה הענין הזה שבעי
או מקריי לולי הייתי הולך
לנביאי הבעל והשאלה לקבל
השפע מהם בלותם הדברים,
אבל הדבר הזה הוא בהשגחת
השם ית', כי קרוב ה' לשלשת
המלכים שילכו לחת לותם
כיד מוקה, ולוה לא יועילו
הנעלים והשערות כאשר דבר
מלך שלעון, ואין לקוות
שתקבה כי אם מאמו ית',
ואפני זה בחנו לילך שאתה
נביא לנ', כי הוא יכלית ויקבע
ימלן וידיו תרפיכה: והנביא (יד)
השיבו אשם לא היה אם
יהושפט לא יביט אליו, בעבור
שהיה עובד עבודה זרה ואסור
להסתכל בנביאי כוכביהם
זכרונם לברכה, ואפני זה לא מנלה פל
היה גם כן רלוי שיעשה עמו לף כח ע"ל
כם, אבל לכבוד יהושפט שהיה חסיד וירא שמים היה נכון
לעשות כפיס ובפלאות, ולכן מוה שיקשו לו מבנן כדי לעשות (טו)
לבו ולהשרות הנבואה עליו, ואמרו המפרשים שאעת שלוקת
אליהו רבו לא ארתה עליו נבואה, ולכן מלערך להכין רוחו
ובשמחה

וכשמתו בכנון ההוא • וקוראין לאחרו שמפני שבתכעם עם יהורם כסחי' פ"ו הוכרך לזה • לאחרו כל התחכעם אם הוא בניו בעוקתו דף ב"ו ע"ב מסתלקת • ואם הוא תכם תכמתו מסתלקת • תכת לן ? מתלי"ע ונו' • וענין זה כי הכעם מוגע ההתבודדות השכלי בעת העיון • מפני טרדת המחשבות אשר בהם יהיה הכעם • ולכן הוכרך כלי השמיעה להסיר הכעם והיגון מלבו • וספר הכתוב שהיה עם הכנון שרתה עליו הנבואה •

(יו) ואתר כה אתר יהוה עשה הנחל הזה גבים גבים: (יז) כי כה אמר יהוה לא תראו רוח ולא תראו גשם והנחל ההוא ימלא מים ושתיתם אתם ומקניכם ובהמתכם: (יח) ונקל זאת בעיני יהוה ונתן את מואב בידכם: (יט) והכיתם כל עיר מבצר וכל עיר מבחור וכל עץ טוב תפילו וכל מעיני מים תסתמו וכל החלקה תכאבו באבנים: (כ) ויהי בבקר כעלות המנחה והנה מים באים מדרך אדום ותמלא הארץ את המים: (כא) וכל מואב שמעו כי עלו המלכים להלחם בם ויצעקו מכל חגר חגרה ומעלה ויעמדו על גבול: (כב) וישכימו בבקר והשמש זרחה על המים ויראו מואב מנגד את המים אדמים כדם: (כג) ויאמרו דם זה החרב נחרבו המלכים ויכו איש את רעהו ועתה לשלל מואב: (כד) ויבאו אל מחנה ישראל וישראל יקמו ויכו את מואב וינסו מפניהם ויבאו בה והכות את מואב: (כה) והערים יהרסו וכל חלקה טובה ישליכו איש אבניו ומלאוה וכל מעין מים יסתמו וכל עץ טוב יפילו עד השאיר אבניה בקיר חרשת ויסבו הקלעים ויכוה: (כו) וירא מלך מואב כי חזק ממנו המלחמה ויקח אתו שבע מאות איש שלף חרב להבקיע אל מלך אדום ולא יכלו: (כז) ויקח את בנו הבכור אשר ימלך תחתיו ויעלהו עלה על החומה ויהי קצף גדול על ישראל ויסעו מעליו וישבו לארץ:

(יו) ואתר כה אתר יהוה עשה הנחל הזה גבים גבים: (יז) כי כה אמר יהוה לא תראו רוח ולא תראו גשם והנחל ההוא ימלא מים ושתיתם אתם ומקניכם ובהמתכם: (יח) ונקל זאת בעיני יהוה ונתן את מואב בידכם: (יט) והכיתם כל עיר מבצר וכל עיר מבחור וכל עץ טוב תפילו וכל מעיני מים תסתמו וכל החלקה תכאבו באבנים: (כ) ויהי בבקר כעלות המנחה והנה מים באים מדרך אדום ותמלא הארץ את המים: (כא) וכל מואב שמעו כי עלו המלכים להלחם בם ויצעקו מכל חגר חגרה ומעלה ויעמדו על גבול: (כב) וישכימו בבקר והשמש זרחה על המים ויראו מואב מנגד את המים אדמים כדם: (כג) ויאמרו דם זה החרב נחרבו המלכים ויכו איש את רעהו ועתה לשלל מואב: (כד) ויבאו אל מחנה ישראל וישראל יקמו ויכו את מואב וינסו מפניהם ויבאו בה והכות את מואב: (כה) והערים יהרסו וכל חלקה טובה ישליכו איש אבניו ומלאוה וכל מעין מים יסתמו וכל עץ טוב יפילו עד השאיר אבניה בקיר חרשת ויסבו הקלעים ויכוה: (כו) וירא מלך מואב כי חזק ממנו המלחמה ויקח אתו שבע מאות איש שלף חרב להבקיע אל מלך אדום ולא יכלו: (כז) ויקח את בנו הבכור אשר ימלך תחתיו ויעלהו עלה על החומה ויהי קצף גדול על ישראל ויסעו מעליו וישבו לארץ:

(יז

ד

[א] וְאִשָּׁה אַחַת מִנְּשֵׁי בְנֵי־הַנְּבִיאִים
צָעֲקָה אֶל־אֱלִישָׁע לֵאמֹר עַבְדְּךָ אִישִׁי
מֵת וְאַתָּה יָדַעְתָּ כִּי עַבְדְּךָ הָיָה יָרֵא
אֶת־יְהוָה וְהַנֹּשֶׁה בָּא לָקַחַת אֶת־שְׁנֵי
יְלָדַי לוֹ לַעֲבָדִים׃
[ב] וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע מָה אֶעֱשֶׂה־לָּךְ
הַגִּידִי לִי מַה־יֶּשׁ־לָכִי בַּבָּיִת וַתֹּאמֶר
אֵין לְשִׁפְחָתְךָ כֹל בַּבַּיִת כִּי אִם־אָסוּךְ
שָׁמֶן׃ [ג] וַיֹּאמֶר לְכִי שַׁאֲלִי־לָךְ כֵּלִים
מִן־הַחוּץ מֵאֵת כָּל־שְׁכֵנָיִךְ כֵּלִים רֵקִים
אַל־תְּמַעֵטִי׃ וּבָאת וְסָגַרְתְּ הַדֶּלֶת
בַּעֲדֵךְ וּבְעַד־בָּנַיִךְ וְיָצַקְתְּ עַל־כָּל־
הַכֵּלִים הָאֵלֶּה וְהַמָּלֵא תַּסִּיעִי׃
[ד] וַתֵּלֶךְ מֵאִתּוֹ וַתִּסְגֹּר הַדֶּלֶת בַּעֲדָהּ וּבְעַד
בָּנֶיהָ הֵם מַגִּישִׁים אֵלֶיהָ וְהִיא מוֹצֶקֶת׃
[ה] וַיְהִי כִּמְלֹאת הַכֵּלִים וַתֹּאמֶר אֶל־
בְּנָהּ הַגִּישָׁה־אֵלַי עוֹד כֶּלִי וַיֹּאמֶר
אֵלֶיהָ אֵין עוֹד כֶּלִי וַיַּעֲמֹד הַשָּׁמֶן׃
[ו] וַתָּבֹא וַתַּגֶּד לְאִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר
לְכִי מִכְרִי אֶת־הַשֶּׁמֶן וְשַׁלְּמִי אֶת־
נִשְׁיֵכִי וְאַתְּ וּבָנַיִךְ תִּחְיִי בַּנּוֹתָר׃
[ז] וַיְהִי הַיּוֹם וַיַּעֲבֹר אֱלִישָׁע אֶל־שׁוּנֶם
וְשָׁם אִשָּׁה גְּדוֹלָה וַתַּחֲזֵק־בּוֹ לֶאֱכָל־
לָחֶם וַיְהִי מִדֵּי עָבְרוֹ יָסַר שָׁמָּה לֶאֱכֹל
לָחֶם׃ [ח] וַתֹּאמֶר אֶל־אִישָׁהּ הִנֵּה־
נָא יָדַעְתִּי כִּי אִישׁ אֱלֹהִים קָדוֹשׁ הוּא
עֹבֵר עָלֵינוּ הַמָּיְרָה׃
[ט] נַעֲשֶׂה־נָּא עֲלִיַּת־קִיר קָטֹנָּה וְנָשִׂים

הכה התבאר מזה שבנו לנוכל בנכון לומנו בנו של מלך מואב ,
לא בנו של מלך לדוש הנזכר שלקח לותו מלך מואב כאשר
ירמ מהעיר להלחם באחאב עם מלך לדום , ולשבחתו לותו
העלהו עולה כשדרך לותו על החומה , והיה הקלף על ישראל
מלך לדום בעבור בנו . לו יהיה פירושו שהיה מזה קלף
גדול על ישראל , שבני ישראל
קבלו מלך ויקר לפס על בנו
של מלך לדום שבא בעזרתם
בעבור שעברו מלך מואב ,
ובקשם עלו מעל העיר ושבו
לגרלס , ועל זה לתר הכתיב
עמוס ב׳ ו׳ * על שלשה פשעי מואב וגו׳
על שרפו לת עלמות מלך
לדום לגיד . וקול לא פירשו
הכתוב כן , לתרו בפסיקתא
כהדדרין ובפרק לזאל דיבי תמוכות ,
דף נ״ע עב שמלך מואב לקח לת בנו
והעלהו עולה על החומה ,
לפי שעשל קומה זו מפני מה
זוכים לבנים הלנה ? לתרו לו
לכרהם לביהם העלה לת
ילקק בנו לעולה על המובח ,
לתר לף לכי לעשה כן והעלה
לת בנו עולה . מכם לתרו
לשם שמי העלה לותו , שעשה
לעצות בו רמון השם , כמו
מעכית פ״ל שלתרו * לשר לף לניתני , זה
דף ד׳ ע״ב יפקח שהעלה לת כתו , ולף
ירמי׳ ו׳ ל״ל עלקה על לבי , זה מיעט מלך
מואב , וזהו שלתר ויהי קלף
גדול על ישראל , שהתקלף
הקדוש כרוך הוא עליהם , כי
מלך מואב לף לתל על בנו
לעצו׳ הכושו על מקום , וישראל
היו מקריבים לפניו ככל יום .
ומהם לתרו לשם שעובדים ולה
בתכון , ויהי קלף על ישראל ,
בלותה שעה נזכרו עוכותיהם
של ישראל , לפי שהם היו גם
כן שורפים לת בניהם בלש
לעבודה זרה , כי הל דרכי
יהושע בן לוי רמי , כתיב
יחזקל ה׳ ז׳ * וכמשפטי הגוים לשר
סביבותיכם לא עשיתם ,וכתי׳
שם י״ל * וכמשפטי הגוים לשר
סביבותיכם עשיתם ? כאתוקלי׳
שבשם לא עשיתם, כאולקלי׳
שבשם עשיתם , וזהו שלתר
וישמו מעליו וישובו לארן ,
בלותה שעה ירדו שוכיהם של ישראל למדרגה התחתוכה .
זהו דרך דרשה ל״ל , והפשט מבואר הוא מה שכתבתי ,
עם זה השלמה הרלשוכה לשר הערותי בפרשה :

ד

(א) ואשה לפת וגו׳ . עתה יפסר הכתוב כלל לשר שעשה
אליהע שהוא תמיהי למהן בפלותיו , והוא שלשה
כר׳ משפטי לפת מבני הכביאים , ולתרו במדרש תכומות שהיתה לפת
עובדי׳ , והכושה היה יהורם בן לפאב שהיה אלוף לו מעות
ברבית , שהיה זן לת הכביאי׳ בחיי לביו , ולכך ויך לת יהורם
בין זרועותיו , לפי שפשע ליעול רבית . וזכר הכתוב שהלמנה
היתה בפקה של אליהע שבעלה לת היה ירא לת ה׳ , ולפי
שהיתה חייבת בחוב לפת ולא היו לה בכסים לפרוע לותו
הכוח , היה רולה הנושה לפת לת שני ילדיה לו לעבדים ,
ולולי הנזה בלתרה ולתה ידעת כי עבדך היה ירא לת ה׳ ,
על מה שלתרו קול בת הכסם עשתו ומעכותיו ,
לת כיצד הדבר עול : והכביל שלתה מה יש לך בבית ? לפי (ב)
שהיה מפקפ הכביאים לבחוך הכסם על דבר מה כדי שלא יהיה
בריאת יש מלין , והיה עכיותה כל כך שלתרה שלא היה לה דבר
לתר כי אם לסוך שמן , ולכן (ג ז)
לזה הכביל שתלכוף כלים
ריקים רבים ושתסגור הדלת
בעדה ובעד בניה . ובלתרו
והמלך תסיעי , הורה לותה
שהיה תמיד תעב במקום לפת
בהלפת השמן ולף תזוז משם ,
וכן היה , כמו שלתר הס
מגישים לליה וגו׳ . והכה זה
שהיה הדלת כעול מפני שלא
ישלוט בעכיהו עין הרע , והיה
עכין הכם הזה שבהריק הכלי
האחרון היה כל הלויר הבכלם
שהי מתפשך לשמן , בלותו
דרך שנפשך על דרך פלא
המעט לבתה . ולפי שהיה
בעשה המופת בפעם לחת
בלבד , לזה לותה שתעל רלשון ,
הכלים בלופן שלף תפסיק
מהיליקה , וכן היה שבעבור
שלף היה עוד כלי בפקח
השמן . והיה הכף הזה לליעש
ממין הכם שעשה ליהו בלפחת
השמן שלף כלתה לפרפי׳ יהוס
רבים . ובפרקי ר׳ לליעזר בלר פ׳ ל״ה
לתרל ויעמוד השמן , שהוקיר לף ל״ע
השמן וכתת לשלול לו לס מלתתו זה
תמכור לס לף , והכרכה
הלחרוכה היתה גדולה מן
הרלשוכה , שבתתי ולת וכתיך
תתיי בכותר :
ויהי היום וגו׳ . עתה יפסר (ד)
שכי פלגים לחרים שעשה
לליעש , שהם השני והשביעי
למכין כפלותיו , והוא
שבשוכם היתה לשה גדולה ,
לל בכבדת ובשוכה , וכרלה
שהיה היתה לשת קול עטרת
בעלה , והיתה בכיתה שוררת
ממכו והיתה עקרת הבית ,
ויום לחד שעבר לליעש שמה
הקזיקה בו והשתלשה עמו
שבכל עת שיעבור בשוכם
הוה יסור לל היתה לשכול
לשם , וכן היה שמשיום ההוא והלילה מדי עברו הוא מעלתו
יסור שמה , כי כשהר לילה בשעם הרלשוכה שהיתה כוכתה
טובה ורלשה לבבדו , היה הבכיל סר לביתה . ולשול שולת פרקי ל
היתה לפותה של הביש השוכמית ושביתה לשו על עדו הבכי׳ : פרק לג
והכה היל לשרה לליש עתה הגידו לי לבבי׳ , לו עתה ידעתי (ה)
והשבתי מכוכת היל לילקים לזה , שדעתו להתמיד לבות
פעמים רבות בביתו , ולשם כן היתה הילישע שבר ידעה כי
היל הילקים קדוש הוא עובר עליכו תמיד , לל שהיל לליעש
היל הילקים והיל קדוש ופרוש מלד בעביכו והיל עובר
עליהם בתמידות , לל שיעבור בשוכם פעמים רבות , ומפני
הבכות החלה היה רלוי שבעשה לו עלית קיר קטכה , רומה
לומר עליה קטכה בקיר בילה , ובשים שם מטה ושלחן וכסא
ומבורה ,

לוֹ שָׂם מַשָּׂה וְשֻׁלְחָן וְכִסֵּא וּמְנוֹרָה
וְתָהֶה בְּבֹאוֹ אֵלֵינוּ יָסוּר שָׁמָּה׃
[ט] וַיְהִי הַיּוֹם וַיָּבֹא שָׁמָּה וַיָּסַר אֶל־
[י] הָעֲלִיָּה וַיִּשְׁכַּב־שָׁמָּה׃ וַיֹּאמֶר אֶל־גֵּיחֲזִי
נַעֲרוֹ קְרָא לַשּׁוּנַמִּית הַזֹּאת וַיִּקְרָא־לָהּ
[יא] וַתַּעֲמֹד לְפָנָיו׃ וַיֹּאמֶר לוֹ אֱמָר־נָא
אֵלֶיהָ הִנֵּה חָרַדְתְּ׀ אֵלֵינוּ אֶת־כָּל־
הַחֲרָדָה הַזֹּאת מֶה לֵעָשׂוֹת לָךְ הֲיֵשׁ
לְדַבֶּר־לָךְ אֶל־הַמֶּלֶךְ אוֹ אֶל־שַׂר הַצָּבָא
וַתֹּאמֶר בְּתוֹךְ עַמִּי אָנֹכִי יֹשֶׁבֶת׃
[יב] וַיֹּאמֶר וּמֶה לַעֲשׂוֹת לָהּ וַיֹּאמֶר גֵּיחֲזִי
אָבָל בֵּן אֵין־לָהּ וְאִישָׁהּ זָקֵן׃
[יג] וַיֹּאמֶר קְרָא־לָהּ וַיִּקְרָא־לָהּ וַתַּעֲמֹד
בַּפָּתַח׃ וַיֹּאמֶר לַמּוֹעֵד חַזֹּה בָּעֵת
חַיָּה אַתְּ חֹבָקֶת בֵּן וַתֹּאמֶר אַל־אֲדֹנִי
אִישׁ הָאֱלֹהִים אַל־תְּכַזֵּב בְּשִׁפְחָתֶךָ׃
[יד] וַתַּהַר הָאִשָּׁה וַתֵּלֶד בֵּן לַמּוֹעֵד חַזֹּה כָּעֵת
חַיָּה אֲשֶׁר־דִּבֶּר אֵלֶיהָ אֱלִישָׁע׃
[טו] וַיִּגְדַּל הַיֶּלֶד וַיְהִי הַיּוֹם וַיֵּצֵא אֶל־אָבִיו
[טז] אֶל־הַקְּצִרִים׃ וַיֹּאמֶר אָבִיו
רָאשִׁי רָאשִׁי וַיֹּאמֶר אֶל־הַנַּעַר שָׂאֵהוּ
[יז] אֶל־אִמּוֹ׃ וַיִּשָּׂאֵהוּ וַיְבִאֵהוּ אֶל־אִמּוֹ
וַיֵּשֶׁב עַל־בִּרְכֶּיהָ עַד־הַצָּהֳרַיִם וַיָּמֹת׃
[יח] וַתַּעַל וַתַּשְׁכִּבֵהוּ עַל־מִטַּת אִישׁ הָאֱלֹהִים
[יט] וַתִּסְגֹּר בַּעֲדוֹ וַתֵּצֵא׃ וַתִּקְרָא אֶל־
אִישָׁהּ וַתֹּאמֶר שִׁלְחָה נָּא לִי אֶחָד
מִן־הַנְּעָרִים וְאַחַת הָאֲתֹנוֹת וְאָרוּצָה
[כ] עַד־אִישׁ הָאֱלֹהִים וְאָשׁוּבָה׃ וַיֹּאמֶר

(ט) לו שם משה ושלחן וכסא ומנורה, בלשון שמדי ענרו יכור שמש ולפי שתפסו לכבוד הבית עמו, כי להיות לו השלקים רצוי שיהיה לו מקום מוכן להתכודדותו, ולהיותו קדוש וכרוב רצוי שלפי שתתף עמו לדם לחקר, ולפי שתעם הוא בכלי חול ולפי לדם לחקר בכלים, ולהיותו עובר בתמידות לעבדך זה יותר ממה שהיה
(יא) לדרך שם לפי שהיה כיפתו כי שם מדי שבח בשנה. וכשהגר בא לגיעש על העיר בכבש בעלי לחגר עשתה לו השונמי, וכשהגר רצה כל מה שהשתלה
(יב) לכבודו, אמר על גיחזי שיקרא לותה ויקרא ועמדה לפניו, והיה זה לתת לה ככוד ויקרת רוח מן לה על מה שהיתה
(יג) עושה עמו. ולפי שהשלה מלכים אמר הנביא על גיחזי כעדו שיאמר לותה היש לה דבר רצוי לדבר עליה אל המלך או אל שר הצבא? כי היה הנביא חפץ לעשות כל כרצה כפי מה שתצטרך, וגיחזי דבר אליה דברי הנביא והיא השיבה בתוך עמי אנכי יושבת, כלומר אלו היה לה עסק עם המלך ולפ עם שר הצבא, כי היה יושבת היתה בתוך משפחתה והכל היו מכבדים אותה. ולפי שהנביא היה רוצה לעשות דבר מה
(יד) בעבור כבודה, שאל עוד אף גיחזי ומה לעשות לה? לפ ומה אם כן הדבר שוכל לעשות בעבורה לגמלה טובה על מעשיה? ואז אמר גיחזי אבל בן אין לה, לפ אין לה בורך למלך ולשר הצבא, כי לא היה לה
(טו) בורך לבן, כי לא היה לה לפ כל מבד שבעה לא היה לה בן, כי היא היתה עקרה ועוד שבעל היה זקן, ומפלת הפועל לא היתה שם הכנה לתולדה, והיה עניבה כעין שהיה עם
(טז) אברהם, שהיא היתה עקרה וגברהם זקן: וכשאמר הנביא שוב בעת הזאת אתה חבוק בבטן, ומה פעם שנית אקראך אותי, כדי לתת לה הייעוד הנבואי בעצמו, ולא בלה ועמדה בפתח העליה, כי מפני כבישותה
(יז) לא נכנסה בעליה עמו, ואמר לה למועד הזה כעת חיה את חוקנת בן. הנה התבאר שהיה הקריאה הראשונה לשונמית לדבר על לבה ולגמלה טובה והבטחת הבנים על מעשיה, והיה דבור הנביא לגחזי לאמר שהלבה מלבניו. ואפשר לפרש עוד שבעבור הראשונה קראה גיחזי, והיה בכבוד בעליה ויושבת בתוך עמי לפיכך הנביא רצה להיותה אצלה לא רצה לדבר עמה, ולפעמי שהיה בפניה דבר לא גיחזי שיאמר לה היש לך לדבר אל המלך וגו', והיה רצתה לאמר לו היה מדבר עמה שלא היה רצונו שתתבזה בזאת לגיחזי כל כך, ולכן כאשר בעבור הנביא עמדה בפתח ולא בכבשה בעליה מפני קדושתו, והנביא בשראה שהיה בשמרת כרצונו לא דבר אליה לבבה ואמר למועד הזה וגו', ובפרקי רבי אליעזר אמרו

(יח) כרש לג

מבכיים לזה, לגיעש בן שפע לא היתה אצלה יכולה להסתכל בפניו אלא תמות, והוסיפה עם זה השלה השנית עם יחוד הפסוקים: ומזה ילקח שהיתה השונמית עקרה, ושהנביא על דרך כם גזר אתלד והנה יש קיים דברו, כמו שאמר * ותגזר לומר ויקם לך, וכן אמרו במדרש רמון ילקיט יעשה, לזיוב כל כך עשה הקפה רצונו של גיחזי והיתה השונמית. הנה כלל שם הבכיתו על עקרותה. ואמרו בעת חיה, פירשו בו בעת שתלד הנאה, כי חיה נאמר על היולדת, כמו * כי חיות שמות ל', כ' הנה. וכתב הרלבנ' שפירו, כעת חיה, כעת הזה העומד, כי הזמן העובר הוא מת ונפסד, והעתיד עדיין לא יבא למציאות ולא נולד ואינו חי, לפי שהזמן הווה הוא הזמן האמיתי. ולי נראה שהנביא אמרו בלשון שלעומד הזה בעת חיות וקיום בן, ובזה רצו לגיעש שיחיה בנה ולא ימות, כי תלד בעת חיה, לא בעת מוסף על החיים ולא על המות. ומפני כן השיבתו השונמית, לא לחזקי חיים הלקי ל תכזב בשפחתך, לא שכמו שיעדה כן יהיה, לפי שהוליד הבן ותהיה לידתו בעת חיים לחרובים ולא בעת מות, וזה יכזב הוה בעבור, כי חולי מה שאמר בעת חיה לא אמרו בעבורה שהיה לה תעתיד, ולכן היתה מבקשת שבעבור לא יאבד הבר מקלת שבעבורה לא יאבד הבן ותולדתו אם כוף הנער למות בילדותו או אם יחיה על פני האדמה, כי אם לא היה עתיד לקיות מה יהיה התועלת בלידתו? וספר הכתוב שבתקיים הבר הנביא בלידת הבן ולהיותו בעת חיים, לפי שהיא יתברך גזר עליו שיחיה בהשגחתו הפרטי, כמו שיראה מהספור: וזכר שנגף הנער ויפל לפי שכיון לפי הקוסמים ומכה השמש על ראשו והרגיש בכאב עצום, ולזה אמר ראשי ראשי, שהיה הכאב בראש, וכפל לכניה להורות עוצם הכאב. ואפשר לומר שלפי שכאב הראש פעמי, יבא מחמת החלטוחכת ופעמי יבא מהראש בעצמו כשיעשה בו מוראת, לזה אמר ראשי ראשי, שהיה האחד הראש ולא מחמת לבד לבד. ואמרו שאמר אל אביו ולא אל אמו, לפי שהיה הנער יודע שאמו כבר ידעה מחלי בנה ולא היה צריך להודיעה, ואמרו שנשאהו ויבאהו אל אמו, לפי שהיה הנער קטן בן שבע שנים ולא היה יכול לילך לבדו, וזכר שהיה בן שבע שנים לרמז שהיה בן שבע שנים כשהחיה אליהו את בנה, כמו שיתבאר בסמוך. וזכר שהיה יושב על ברכיה עד הצהרים ומתה, ואפשר לומר שהיה יושב על ברכיה עד הצהרים ומתה, ולפי שהיה הנער בן שבע שנים ולא היה יכול לילך לבדו, וזכ

מַדּוּעַ אֲתָּה הָלַכְתִּי אֵלָיו הַיּוֹם לֹא־ חֹדֶשׁ וְלֹא שַׁבָּת וַתֹּאמֶר שָׁלוֹם׃ [כג] וַתַּחְבֹּשׁ הָאָתוֹן וַתֹּאמֶר אֶל־נַעֲרָהּ נְהַג וָלֶךְ אַל־תַּעֲצָר־לִי לִרְכֹּב כִּי אִם־אָמַרְתִּי אֵלֶיךָ׃ [כד] וַתֹּלֶךְ וַתָּבֹא אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־הָהָר הַכַּרְמֶל וַיְהִי כִּרְאוֹת אִישׁ־ הָאֱלֹהִים אֹתָהּ מִנֶּגֶד וַיֹּאמֶר אֶל־ גֵּחֲזִי נַעֲרוֹ הִנֵּה הַשּׁוּנַמִּית הַלָּז׃ [כה] עַתָּה רֻץ־נָא לִקְרָאתָהּ וְאֱמַר־לָהּ הֲשָׁלוֹם לָךְ הֲשָׁלוֹם לְאִישֵׁךְ הֲשָׁלוֹם לַיָּלֶד וַתֹּאמֶר שָׁלוֹם׃ [כו] וַתָּבֹא אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־הָהָר וַתַּחֲזֵק בְּרַגְלָיו וַיִּגַּשׁ גֵּחֲזִי לְהָרְפֹּתָהּ וַיֹּאמֶר אִישׁ הָאֱלֹהִים הַרְפֶּה־לָהּ כִּי־ נַפְשָׁהּ מָרָה־לָהּ וַיהוָה הֶעְלִים מִמֶּנִּי וְלֹא הִגִּיד לִי׃ [כז] וַתֹּאמֶר הֲשָׁאַלְתִּי בֵן מֵאֵת אֲדֹנִי הֲלֹא אָמַרְתִּי לֹא תַשְׁלֶה־ בִּי׃ [כח] וַיֹּאמֶר לְגֵחֲזִי חֲגֹר מָתְנֶיךָ וְקַח מִשְׁעַנְתִּי בְיָדְךָ וָלֵךְ כִּי תִמְצָא־ אִישׁ לֹא תְבָרְכֶנּוּ וְכִי־יְבָרֶכְךָ אִישׁ לֹא תַעֲנֶנּוּ וְשַׂמְתָּ מִשְׁעַנְתִּי עַל־פְּנֵי הַנָּעַר׃ [כט] וַתֹּאמֶר אֵם הַנַּעַר חַי יְהוָה וְחֵי־נַפְשֶׁךָ אִם־אֶעֱזָבֶךָּ וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אַחֲרֶיהָ׃ [ל] וְגֵחֲזִי עָבַר לִפְנֵיהֶם וַיָּשֶׂם אֶת־הַמִּשְׁעֶנֶת עַל־פְּנֵי הַנַּעַר וְאֵין קוֹל וְאֵין קָשֶׁב וַיָּשָׁב לִקְרָאתוֹ וַיַּגֶּד־לוֹ לֵאמֹר לֹא הֵקִיץ הַנָּעַר׃ [לא] וַיָּבֹא אֱלִישָׁע הַבַּיְתָה וְהִנֵּה הַנַּעַר מֵת מֻשְׁכָּב עַל־מִטָּתוֹ׃ [לב] וַיָּבֹא וַיִּסְגֹּר הַדֶּלֶת בְּעַד שְׁנֵיהֶם וַיִּתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה׃ [לג] וַיַּעַל וַיִּשְׁכַּב עַל־הַיֶּלֶד וַיָּשֶׂם פִּיו עַל־ פִּיו וְעֵינָיו עַל־עֵינָיו וְכַפָּיו עַל־כַּפָּיו וַיִּגְהַר עָלָיו וַיֶּחֱם בְּשַׂר חַיֶּלֶד׃ [לד] וַיָּשָׁב וַיֵּלֶךְ בַּבַּיִת אַחַת הֵנָּה וְאַחַת הֵנָּה וַיַּעַל וַיִּגְהַר עָלָיו וַיָּזֹרֶר הַנַּעַר עַד־שֶׁבַע פְּעָמִים וַיִּפְקַח הַנַּעַר אֶת־עֵינָיו׃ [לה] וַיִּקְרָא אֶל־גֵּחֲזִי וַיֹּאמֶר קְרָא אֶל־ הַשֻּׁנַמִּית הַזֹּאת וַיִּקְרָאֶהָ וַתָּבֹא אֵלָיו וַיֹּאמֶר שְׂאִי בִנֵךְ׃ [לו] וַתָּבֹא וַתִּפֹּל עַל־רַגְלָיו וַתִּשְׁתַּחוּ אָרְצָה וַתִּשָּׂא אֶת־בְּנָהּ וַתֵּצֵא׃ [לז] וְאֱלִישָׁע שָׁב הַגִּלְגָּלָה וְהָרָעָב בָּאָרֶץ

הפטרתו שלום ; ותקוע בפרק מוכיח פלא היין , מכאן שמייב לדם לף כו עמ לתקכיל פני רבו כשב וכרגל ,

כי יקרי שמר מדוע לא הולכת אלא שבת , מוסף שבשבת וכרגל

(כג) היתה הולכת לנקרו , והנה הלכה כל כך כמר רוקה שתמיה לפער שיהא ולך עם החתן ולא יכנה אותה לרכוב עליו אם היה לה תמיר לו , והלכה כל הלרך לרגלה :

(כה,כו) ותבא על ידי החלקים שהיה בהר הכרמל ותחזק ברגליו להתקנן אליו , וכאשר ניגשו כתקנה להדפה אלא תשתעל בחרן מפני כבוד , אמר לו הנביא הרפה לה כי נפשה מרה מלה לה ויי העלים ממני ולא הגיד לי , לפ שיהיה לעזות כפשה , כי ממילות כפשה היתה עוזה כן ושהות לא ילע לבר מוה כי לא גלהו הפשה : ולו (כה) אליו על אותה שעה : ולו השיב כמר אמרתי לא תשלה בי , לפ שהיה מבין בנביאת השלמת כן נתן אמתו לנביא שיהא מתפלל עליו , והלך הנביא בעליה מתפלל (לה) ומתכודד ומשתטח והיה עוזה זה הנער , רוצה לומר כתעמת , כי נפתחו נקביו ועבר רוח הקיים על איבריו , ולו כשלש בתיו ויפתח הנער את עיניו , והנה עשה הנביא הפם הזה לומה למה שעשה אליהו רבו בתקיית בן הכרפית , והותרה השלמה הפלישית :

ואלישע שב הגלגלה (לח) ונומר . עתה יוכור שכי פלחות אחריה שעשה אליהו , והם שמיני ותשיעי למיכן כפלחותיו , והרעזון מהם היה שקליעה שב הגלגלה . ויאמר אב , לפי שאחרי שנלקח אליהו רחה אלישע לשוב לחותם המקומות אשר הלך עמו ולעשות בהם נפים כלי להתחזק בנבואתו . וכאל זכרתי שהוא הלך עם רבו הגלגל ומשם לבית אל ומשם לירחו , ושב לחותם המקומות ועשה שם נפים , ואת עתה לגלגל , ולכן זמן הקדוש ברוך הוא שיעשה שם גם כן נם אחר , והוא שהיה רעב בארץ ובני הנביאים היו יושבים לפניו , והוא רמה לתת להם לחם ובזיד לאכול , ואחר לבערו שפות הסיר הגדולה ובשל נזיד , רוצה לומר שיערוך

(כג) לי בבן שימות כילדותו ? ולו מה הנביא לה בלי נחזי שיפגוש אותו , כלי שיוכל לרוץ יותר , כי האנורה תמנע תנועת הילכלים הפנימיים , ולזה גם כן מהו שהא ימלא לה לך יבלבלה ולא יכרך אותו לה יעבדו , כלי שלא יתעכב בלרך , ושיש משענת הנביא לפני היכל . ואתה לאה תרמה שלא יעד הנביא את הנערה , לפי שהיה הנביא לבדו יחיה את המת , לפי שהיה יודע שהוא יעשה המשענת שלא יתעכב הזמן , ולא יהיה לו לתשובה לפני המלך , ואחר שיחיה הנער יחזור אל אמו ולא יחזור אל אביו , שהוא יודע שהוא בעל תשובה , ולא יחזור אל אביו עד שיבא הנביא אליו ויחזירנו אליו בכבוד , ולכן אמר לו שב אל מקומך , ולא אמר לו לך אל מקומך

וּבְנֵי הַנְּבִיאִים יֹשְׁבִים לְפָנָיו וַיֹּאמֶר
לְנַעֲרוֹ שִׂפְתֹ הַסִּיר הַגְּדוֹלָה וּבַשֵּׁל נָזִיד
לִבְנֵי הַנְּבִיאִים׃ וַיֵּצֵא אֶחָד אֶל־
הַשָּׂדֶה לְלַקֵּט אֹרֹת וַיִּמְצָא גֶּפֶן שָׂדֶה
וַיְלַקֵּט מִמֶּנּוּ פַּקְּעֹת שָׂדֶה מְלֹא בִגְדֹּו
וַיָּבֹא וַיְפַלַּח אֶל־סִיר חַנָּזִיד כִּי־לֹא
יָדָעוּ׃ וַיִּצְקוּ לָאֲנָשִׁים לֶאֱכֹל וַיְהִי
כְּאָכְלָם מֵהַנָּזִיד וְהֵמָּה צָעֲקוּ וַיֹּאמְרוּ
מָוֶת בַּסִּיר אִישׁ הָאֱלֹהִים וְלֹא יָכְלוּ
לֶאֱכֹל׃ וַיֹּאמֶר וְקִחוּ־קֶמַח וַיַּשְׁלֵךְ
אֶל־הַסִּיר וַיֹּאמֶר צֹק לָעָם וְיֹאכֵלוּ
וְלֹא הָיָה דָבָר רָע בַּסִּיר׃
וְאִישׁ בָּא מִבַּעַל שָׁלִשָׁה וַיָּבֵא לְאִישׁ
הָאֱלֹהִים לֶחֶם בִּכּוּרִים עֶשְׂרִים־לֶחֶם
שְׂעֹרִים וְכַרְמֶל בְּצִקְלֹנוֹ וַיֹּאמֶר תֵּן
לָעָם וְיֹאכֵלוּ׃ וַיֹּאמֶר מְשָׁרְתוֹ מָה־
אֶתֵּן זֶה לִפְנֵי מֵאָה אִישׁ וַיֹּאמֶר תֵּן
לָעָם וְיֹאכֵלוּ כִּי כֹה אָמַר יְהוָה אָכוֹל
וְהוֹתֵר׃ וַיִּתֵּן לִפְנֵיהֶם וַיֹּאכְלוּ
וַיּוֹתְרוּ כִּדְבַר יְהוָה׃

ה

וְנַעֲמָן שַׂר־צְבָא מֶלֶךְ־אֲרָם הָיָה אִישׁ
גָּדוֹל לִפְנֵי אֲדֹנָיו וּנְשֹׂא פָנִים כִּי־בוֹ
נָתַן־יְהוָה תְּשׁוּעָה לַאֲרָם וְהָאִישׁ
הָיָה גִּבּוֹר חַיִל מְצֹרָע׃ וַאֲרַם
יֹצְאִי גְדוּדִים וַיִּשְׁבּוּ מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל
נַעֲרָה קְטַנָּה וַתְּהִי לִפְנֵי אֵשֶׁת נַעֲמָן׃
וַתֹּאמֶר אֶל־גְּבִרְתָּהּ אַחֲלֵי אֲדֹנִי לִפְנֵי
הַנָּבִיא אֲשֶׁר בְּשֹׁמְרוֹן אָז יֶאֱסֹף אֹתוֹ
מִצָּרַעְתּוֹ׃ וַיָּבֹא וַיַּגֶּד לַאדֹנָיו לֵאמֹר
כָּזֹאת וְכָזֹאת דִּבְּרָה הַנַּעֲרָה אֲשֶׁר
מֵאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־אֲרָם

ובני החנביאים ישבים לפניו ויאמר לנערו שפת הסיר הגדולה ובשל נזיד לבני החנביאים: (לח) ויצא אחד אל השדה ללקט עשבים ומצא שדה גפן ויקטף ממנו פקעות שדה מלא בגדו ויבא ויפלח אל סיר הנזיד כי לא ידעו: (לט) ויצקו לאנשים לאכול ויהי באכלם מהנזיד והמה צעקו ויאמרו מות בסיר איש האלהים ולא יכלו לאכל: (מ) ויאמר ויקחו קמח וישלך אל הסיר ויאמר צק לעם ויאכלו ולא היה דבר רע בסיר: (מא) ואיש בא מבעל שלשה ויבא לאיש האלהים לחם בכורים עשרים לחם שעורים וכרמל בצקלנו ויאמר תן לעם ויאכלו: (מב) ויאמר משרתו מה אתן זה לפני מאה איש ויאמר תן לעם ויאכלו כי כה אמר יהוה אכול והותר: (מג) ויתן לפניהם ויאכלו ויותרו כדבר יהוה:

ה

(א) ונעמן שר צבא מלך ארם היה איש גדול לפני אדניו ונשוא פנים כי בו נתן יהוה תשועה לארם והאיש היה גבור חיל מצרע: (ב) וארם יצאו גדודים וישבו מארץ ישראל ונערה קטנה ותהי לפני אשת נעמן: (ג) ותאמר אל גברתה אחלי אדני לפני הנביא אשר בשמרון אז יאסף אתו מצרעתו: (ד) ויבא ויגד לאדניו לאמר כזאת וכזאת דברה הנערה אשר מארץ ישראל: (ה) ויאמר מלך־ארם

(לח) הנה לפני הנביאים כלם: ואחד אמר ילך לעשה ללקט עשבים, והם הירקות שמבשלים בסיר, ואחז"ל בשמכל [כלי שמבשל בו] יומא פ"ד דף י"ח ע"ב] מהי עשבים? תלמי עשבים דר' מאיר זה גרגיר שמאיר לת העיניים, והוא הכרפס בלעז לוטוגה. וימלא גפן שדה, והם הפטפטים המיניים עגולים מהם שתן כמין כף הבקר בלעז, ובלע"ז שתן פקועו, דף כ"ה ע"א שהם בתכלית הרוע והסכנה. ואחרים פירשו שהם הקרלינטיש"ה, שהם גם כן מסמי המות, וילקט ממנו פקועות מלא בגדו ויבא ויפלח אל סיר הנזיד, לפי שעשאם חתיכות וקצף לתוכם והשליכם לבשל בסיר, לפי שלא ידעו (מ) שהיה בהר רע לתרפיי. וכשאר יקרו התבשיל בקערו לתבשים ותתקיים לאכול ממנו, מכלו כו מריריו רקב ולענה והרגישו שהיה שם סם ממית, כי היה בהבר התרפיי כתעב לפיך מלך, ולכן לעקר מות בסיר, והשליכו לתוך קמח (מא) ושיליכו לתוכו ל' הסיר ויזובו המלכל שמה, והיה זה כדי שיתבשל התבשיל עם הקמח כלו, וככה לכלו לתוכו ולא היה להם לבהר רע. ולתוי שכלם מה לקח הנביא לעזות לתת קמח בתבשיל להסיר רוע מרכיות העשבי' הממיתים אבר בשלו שם? ומה היתה אבר היה לקמח בתרופתם בדרך טבע לא היה שעשתה כפי המנהג הטבעי? ומה עשה לותו על דרך נס כמו שילקה תבשא הספור, יקשה לותך הקמח, והנה לא היה זה נס כתוך נס כמלא שרפא בו את מי יריקו, ויותר לתוי היה אלא יאליך שם דבר ויאמר רפאתי הסיר או רפאתי התבשיל, כי בדברו יוסר הקשיות לא עם הקמח. והנראה לי בזה הוא, שהקמח הוא מכלל הדברים שיעשו מהעשבים יותר בלות וכולל למאכל האדם, והנבון שדם שהשליכו בסיר הוא היותר מנגד שבהם, עד שיהי' מכלל הדברים הממיתים להתבטלותו למוד הלמוד, והנה הנביא הוא שישליכו בסיר את הקמח כדי שבכל אשר בסיר יעשה בלות וון לבבי שדם כמו הקמח, כי בדבר ה' הוסם בלותו הקמח כח חוק כל שעשה והחליף חוג המתנגד למזגו הבלות, ונעשה הכל מזון האדם בקמח אשר יעשו ממנו הלחם שלבב האדם יסעד, וכאו' אמר שהקמח הרפא הפשוט יועיל יותר מכל תרכבת הסלילת הרופא פשוטים שהיו בנגד תרכבי', ומעשה הנביא יורה על כוונתו.

(מב) ויבא איש מבעל שלשה. כדי שיעשה בה כזיר ולקח שהם יכלו לתת לבני הנביאים כלם: ולקח בתבלת ברכות [כלי שמבשל בו יומא פ"ד דף י"ח ע"ב] מהי תורות? תלמי תורות, והם הירקות שמבשלים בסיר, ולקח בתבלת הקרקע בעל שליש, והכניס מנחה על בולו ומה לנערו שיתן לותו הלחם לעם ההולכים לתלכו, והנער (מג) אמר מה לתן זה לפני מלה חיש? שהיה מזון מועט לתכשים הרבה כפי כמות הלחם וגדלם, והשיבו הנביא תן לעם ויתלו כי כה אמר האל יתברך ויכלו והותר, וכן היה בפעל. הנה זכר בלתן כח התבשיל וגם הלחם המועט שעשה לשיעת מתנו הרבה בהזמה, והיה זה דוגמת הנס שנעשה לשליחו בבלבלת העורבים ובכד הקמח שלא כלתה בנית הלרפית:

(ה) ונעמן שר לבא ונומר. (א) עתה יספר הכתוב פלא לתר, והוא העשירי בתתן הנסים שבר עשה לשיעת, והוא כי נעמן שר לבא מלך ארם היה איש גדול לפני אדניו, ומלבד מעלתו שהיה שר לבא היתה נשוא פנים, כי הבל היו נושאים פניו ומכבדים לותו, לפי שבו נתן האל תשועה לארם בשתי המלחמות שבלתתו בישראל, ולתוי מדר' מלי שזה היה שבר יהי בקצת מומור עם לתתו והרג את לחאב, והיה התשועה שבר נתן ה' לארם על ידו, כי מי' היתה זאת בתו שהתבלר. והיה נבור חיל מלובע, וזה היה מבחוב שהיה נבור חיל ויפולו זרועי ידיו מלילו. (ב) ולשבר פעם לתר יבלו גדודים מלרם ושבו מלרן לארלו בשבי' נערה קטנה שהיתה משרתת את לשת נעמן, ולתוה הנערה לל נברתה (ג) לתלי לדוני לפני הנביא לשר בשמרון לז יאסוף לותו מלרעתו, רולה לומר לם לדוני יבה תשובתו לפני הנביא לשר בשמרון כלי ספק לז יאספהו מהלרעת, ובקרלת רפואת הלרעת לפיהה, מפני שהלמורע * כלד ויקרל יג מת יפב מקום למחנה מושבו, ולשבר יבבא יאסוף בין בני לדם ויאסוף העיר: ובעמן בא והגיד לאדוניו האלך הבבי הנערה (ד) העברית, והאלך השיבו לל תהי בו לבל דבר, לך בוא ואבי (ה)

לָךְ בֹּא וְאֶשְׁלְחָה סֵפֶר אֶל־מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
וַיֵּלֶךְ וַיִּקַּח בְּיָדוֹ עֶשֶׂר כִּכְּרֵי־כֶסֶף
וְשֵׁשֶׁת אֲלָפִים זָהָב וַעֲשֶׂר חֲלִיפוֹת
[ה] בְּגָדִים׃ וַיָּבֵא הַסֵּפֶר אֶל־מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר וְעַתָּה כְּבוֹא הַסֵּפֶר
הַזֶּה אֵלֶיךָ הִנֵּה שָׁלַחְתִּי אֵלֶיךָ אֶת־נַעֲמָן
[ו] עַבְדִּי וַאֲסַפְתּוֹ מִצָּרַעְתּוֹ׃ וַיְהִי כִקְרֹא
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־הַסֵּפֶר וַיִּקְרַע בְּגָדָיו
וַיֹּאמֶר הֲאֱלֹהִים אָנִי לְהָמִית וּלְהַחֲיוֹת
כִּי־זֶה שֹׁלֵחַ אֵלַי לֶאֱסֹף אִישׁ מִצָּרַעְתּוֹ
כִּי אַךְ־דְּעוּ־נָא וּרְאוּ כִּי־מִתְאַנֶּה
[ז] חֹזֶא לִי׃ וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ׀ אֱלִישָׁע אִישׁ־
הָאֱלֹהִים כִּי־קָרַע מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶת־
בְּגָדָיו וַיִּשְׁלַח אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר לָמָּה
קָרַעְתָּ בְּגָדֶיךָ יָבֹא־נָא אֵלַי וְיֵדַע כִּי
יֵשׁ נָבִיא בְּיִשְׂרָאֵל׃
[ט] וַיָּבֹא נַעֲמָן בְּסוּסָיו וּבְרִכְבּוֹ וַיַּעֲמֹד
[י] פֶּתַח־הַבַּיִת לֶאֱלִישָׁע׃ וַיִּשְׁלַח אֵלָיו
אֱלִישָׁע מַלְאָךְ לֵאמֹר הָלוֹךְ וְרָחַצְתָּ שֶׁבַע־
פְּעָמִים בַּיַּרְדֵּן וְיָשֹׁב בְּשָׂרְךָ לָךְ וּטְהָר׃
[יא] וַיִּקְצֹף נַעֲמָן וַיֵּלֶךְ וַיֹּאמֶר הִנֵּה אָמַרְתִּי
אֵלַי יֵצֵא יָצוֹא וְעָמַד וְקָרָא בְּשֵׁם־
יְהוָה אֱלֹהָיו וְהֵנִיף יָדוֹ אֶל־הַמָּקוֹם
[יב] וְאָסַף הַמְצֹרָע׃ הֲלֹא טוֹב אֲבָנָה־
וּפַרְפַּר נַהֲרוֹת דַּמֶּשֶׂק מִכֹּל מֵימֵי יִשְׂרָאֵל
הֲלֹא־אֶרְחַץ בָּהֶם וְטָהַרְתִּי וַיִּפֶן וַיֵּלֶךְ
[יג] בְּחֵמָה׃ וַיִּגְּשׁוּ עֲבָדָיו וַיְדַבְּרוּ אֵלָיו
וַיֹּאמְרוּ אָבִי דָּבָר גָּדוֹל הַנָּבִיא הִדְּבֶר
אֵלֶיךָ תַּעֲשֶׂה וְאַף כִּי־אָמַר
[יד] אֵלֶיךָ רְחַץ וּטְהָר׃ וַיֵּרֶד וַיִּטְבֹּל בַּיַּרְדֵּן
שֶׁבַע פְּעָמִים כִּדְבַר אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיָּשָׁב
בְּשָׂרוֹ כִּבְשַׂר נַעַר קָטֹן וַיִּטְהָר׃
[טו] וַיָּשָׁב אֶל־אִישׁ הָאֱלֹהִים הוּא וְכָל־
מַחֲנֵהוּ וַיָּבֹא וַיַּעֲמֹד לְפָנָיו וַיֹּאמֶר הִנֵּה־
נָא יָדַעְתִּי כִּי אֵין אֱלֹהִים בְּכָל־הָאָרֶץ
כִּי אִם־בְּיִשְׂרָאֵל וְעַתָּה קַח־נָא בְרָכָה
מֵאֵת עַבְדֶּךָ׃

ולעמן הלך והכיא עמו לתת
מכתב לתיא התלקים עבר ככרי כסף ושבת תלבים לבגדי וזה
(ו) ועבר חליפות בגדים, והיה
כתב מלך ארם אל מלך ישראל
לאמר בבואי אליך הנה שלחתי
לך עבדי נעמן עבדי
ואספתו מצרעתו, והיה זה
לפי שעבד מלך ארם במלך
ישראל היה לוחב לבבו ודבק
עמו כפי הרשות והנחות,
ועתה יודע יודע הנביא לותו
(ז) הנם עם נעמן • האחכם מלך
ישראל לרפאתו לפי שהיו [ז] עבדי אתו כי לא היה
לבו דבר הנביא, כי לא היה
מאמין בו ובדבריו, וקרע את
בגדיו בשעבו שהיה מלך
ארם תוהה לקרקר היה
ולעלות להלחם בו, לחרי
שהיה מבקש מהמו המאבעות
(ח) שלח היו בידו, והכיא בשמעו
כל זה שלח לאמר לו יבא נא
אלי וידע כי יש נביא בישראל,
לל שלח יעשה לותו לבבוד
מלך ארם וגם לא להעיב את
מלך ישראל, כי אם לפרסם
גבורותיו של מקום ברוך הוא •
(ט) ויבא נעמן עם סוסיו ורכבו,
ועמד עתו תיל בבל מלך,
כדי שיגדל בעיני הבניא בבודו
ויתגדל יותר ברפואתו,
ועמד פתח בית אלישע. והנה
הבניא לא יצא לדבר עמו,
(י) לפבל על ידי שליח שלח לאמר
אין הלוך ורחצת שבע פעמים
בירדן וישוב בשרך, לל שעם
היות המים קרים ומבדיל
לקולי הבחצת, להיות עקרו
הליכה הלבבה, היה מתוהו
שיעבל שהם שבע פעמים וזו
יעשה בזרו, כי האמרע אין
בזרו לו, כי להפבל מוגו לא
יעשה תמורת מה שבתך מתבו
מהמוון שילקח, ולבן אין
בזרו הרשות לו: וכאשר רצה
נעמן שלא כתן לו רפואה
(יא, יב) לאחר, התקצף והלך לו ואמר
הנה אחרתי אלי יצא יצוא
ועמד וקרא בשם ה' אלקיו
והניף ידו על המקום ורפא
המצורע הלא טוב אבנה,
לל הנה בשאמרו שהוא על
פלג יפרוח הנהרות ובתי
לביתו, תשבתי ואחרתי בלבי
אלי יפה יהוא, לל בעבור
בבודי ולהיותי לדם גדול יפה
יהוא לקבל פני לל פתח השער
ועמד, לל וגם תשבתי שיהיה
הוא תמיד מעומד ולא יבא
לפבי בשם שעושים בני לדם בפבי המלך לו בשלום שלא יבאו
לפניהם לבל יעמדו על רגליהם, ותשבתי שלעבין הבם יהיה
קורא בשם הבא תלקיו ויתפלל ויתחבן לפניו על זה והניף
ידו על המקום, כלומר שלותו המקום לשבר הוא מלוה שלרפא
מבבה

(יז) וַיֹּאמֶר חַי־יְהוָה אֲשֶׁר־עָמַדְתִּי לְפָנָיו
אִם־אֶקַּח וַיִּפְצַר־בּוֹ לָקַחַת וַיְמָאֵן׃
(יח) וַיֹּאמֶר נַעֲמָן וְלֹא יִתַּן־נָא לְעַבְדְּךָ מַשָּׂא
צֶמֶד־פְּרָדִים אֲדָמָה כִּי לוֹא־יַעֲשֶׂה־ עוֹד עַבְדְּךָ עֹלָה וָזֶבַח לֵאלֹהִים אֲחֵרִים
(יט) כִּי אִם־לַיהוָה׃ לַדָּבָר הַזֶּה יִסְלַח יְהוָה לְעַבְדֶּךָ בְּבוֹא אֲדֹנִי בֵית־רִמּוֹן
לְהִשְׁתַּחֲוֹת שָׁמָּה וְהוּא ׀ נִשְׁעָן עַל־יָדִי וְהִשְׁתַּחֲוֵיתִי בֵּית רִמֹּן בְּהִשְׁתַּחֲוֹתוֹ
בֵּית רִמֹּן יִסְלַח־נָא יְהוָה לְעַבְדֶּךָ׃
(כ) בַּדָּבָר הַזֶּה׃ וַיֹּאמֶר לוֹ לֵךְ לְשָׁלוֹם
וַיֵּלֶךְ מֵאִתּוֹ כִּבְרַת אָרֶץ׃
(כא) וַיֹּאמֶר גֵּיחֲזִי נַעַר אֱלִישָׁע אִישׁ־הָאֱלֹהִים
חָנָּה׃ חָשַׂךְ אֲדֹנִי אֶת נַעֲמָן הָאֲרַמִּי
מֵחַת מִקַּחַת מִיָּדוֹ אֵת אֲשֶׁר־הֵבִיא חַי־
יְהוָה כִּי־אִם־רַצְתִּי אַחֲרָיו וְלָקַחְתִּי
(כב) מֵאִתּוֹ מְאוּמָה׃ וַיִּרְדֹּף גֵּיחֲזִי אַחֲרֵי
נַעֲמָן וַיַּרְא נַעֲמָן רָץ אַחֲרָיו וַיִּפֹּל
מֵעַל הַמֶּרְכָּבָה לִקְרָאתוֹ וַיֹּאמֶר הֲשָׁלוֹם׃
(כג) וַיֹּאמֶר ׀ שָׁלוֹם אֲדֹנִי שְׁלָחַנִי לֵאמֹר
הִנֵּה עַתָּה זָּרוּ בָּאוּ אֵלַי שְׁנֵי־נְעָרִים
מֵהַר אֶפְרַיִם מִבְּנֵי הַנְּבִיאִים תְּנָה־נָּא
לָהֶם כִּכַּר־כֶּסֶף וּשְׁתֵּי חֲלִפוֹת בְּגָדִים׃
(כד) וַיֹּאמֶר נַעֲמָן חוֹאֵל קַח כִּפְלָיִם וַיִּפְצַר־
בּוֹ וַיִּצֹר כִּכְּרַיִם כֶּסֶף בִּשְׁנֵי חֲרִטִים
וּשְׁתֵּי חֲלִפוֹת בְּגָדִים וַיִּתֵּן אֶל־שְׁנֵי
נְעָרָיו וַיִּשְׂאוּ לְפָנָיו׃
(כה) וַיָּבֹא אֶל־הָעֹפֶל וַיִּקַּח מִיָּדָם וַיַּפְקֵד
בַּבָּיִת וַיְשַׁלַּח אֶת־הָאֲנָשִׁים וַיֵּלֵכוּ׃
(כו) וְהוּא־בָא וַיַּעֲמֹד אֶל־אֲדֹנָיו וַיֹּאמֶר
אֵלָיו אֱלִישָׁע מֵאַיִן גֵּיחֲזִי וַיֹּאמֶר לֹא־
הָלַךְ עַבְדְּךָ אָנָה וָאָנָה׃
(כז) וַיֹּאמֶר אֵלָיו לֹא־לִבִּי הָלַךְ כַּאֲשֶׁר הָפַךְ־
אִישׁ מֵעַל מֶרְכַּבְתּוֹ לִקְרָאתֶךָ הֲעֵת
אֶת־הַכֶּסֶף וְלָקַחַת בְּגָדִים וְזֵיתִים וּכְרָמִים
וְצֹאן וּבָקָר וַעֲבָדִים וּשְׁפָחוֹת׃
(כח) וְצָרַעַת נַעֲמָן תִּדְבַּק־בְּךָ וּבְזַרְעֲךָ לְעוֹלָם
וַיֵּצֵא מִלְּפָנָיו מְצֹרָע
כַּשָּׁלֶג׃

(יז) שיקח כרכה ומשקה מידו, (יח) ולא תכה היא הלקי, ותכה לא לקח מידו לפי שעשה תכליתו כדי שידע שיש כביכול בישראל ולא מפני הממון שהיה בכף וכגדים, ולא היה לבבי יפה בעוזר ולא להתכבד בתליפות בגדים, ונם לפי שהפעל ההוא היה מהבי והכניף לא עשה כן בלבד, ולמה יעול (יט) שכר על מה שהוא לא עשה? ואחר כעמן על דרך השלום ולא יותן לעבדך משא למד פרדים שהם שני פרדי, לשון לא מן העפר אשר תחת רגלי הכניף, ואת מה מורך יש לי בעפר הזה? הוא לפי כי לא יעשה עוד עבדך עולה וזבח לא לי, ואשתחוה לפניו מחוץ לבית. כדי לעשות מחנו מוכן לי. (כ) ובקש מלישע שיתפלל מהצי שיסלח לו לדבר הזה, והוא הצטחויתו כית רמון לשון הזה היה מוכרח בה מפני היות לדוניו כשען על ידו בבואו שמה. והנה קלר הכתוב לספר (כא) תשובת הכניף, לא אחר לו לך לשלום, ואין ספק שעשה בקשתו, ואולי מבעו ממנו לפי שלא היה מהול. ואחר לו בדרך עשה לך לשלום, לא לו תעשה זה כי יהיה לך לפוקה ולמכשול עם אדוכך, שאחה מכיניהם, וילך מאתו כברת ארץ, והיה הארן הנעבדת לשר היה מכיב לעיר: (כב) ויאמר גיחזי וגו'. עתה יזכור הכתוב אבי פלישים לאחרים שעשה לישע, והם היו והיה למכין בפלשתיו והוא, שאחרי שהלך נעמן מלפני אלישע בעוד כברת ארץ, אמר גיחזי מדעתו בלבו לדוף אחרי נעמן ולשקול ממנו כסף אלישע ככר כסף (כג) ושתי תליפות בגדים, וכעמן בשמחת לבו נתן לו ככרים בשני שקים, שהיה ככל שק משה ככר אחד כסף בדיוקן, ונם הבגדים נתן לו, ונתן נעמן לעבדיו שיביאו כל זה לפני גיחזי, כשבאו אליך לחוץ לבבית, ונחזו לא עשה כן כי לא הלך (כד) שמה, אלא ככל ויבא אל העופל ויקח מידם ויפקוד בבית, לא שבא למנעל אחד והפקיד שם לשמירה הכסף והבגדים, ושבו עבדי נעמן לדרכם. ואחשוב לפרש ויפקוד בבית, שפקד מעותיו כיד אנשי לוחבו כדי שיקנה לו משהו בתים וויתים וכרמים ובקרים לאחרים שהיה לריך נחוי אליהם, כדי להתכבד בהם בבית המלך תתקיים הנזרה לו תתבטל, ובזה לשון תשיב למה שאמר אימופך בזה בבני עלי ובזרע יואב ולשמעיה, ונהו הכם לאחד עשר, והוחלה בזה השלשה הרביעית:

(יז) ויאמר חי יהוה אשר עמדתי לפניו אם אקח ויפצר בו לקחת וימאן:
(יח) ויאמר נעמן ולא יתן נא לעבדך משא צמד פרדים אדמה כי לוא יעשה עוד עבדך עלה וזבח לאלהים אחרים
(יט) כי אם ליהוה: לדבר הזה יסלח יהוה לעבדך בבוא אדני בית רמן להשתחות שמה והוא נשען על ידי והשתחויתי בית רמן בהשתחותי בית רמן יסלח נא יהוה לעבדך
(כ) בדבר הזה: ויאמר לו לך לשלום וילך מאתו כברת ארץ:
(כא) ויאמר גיחזי נער אלישע איש האלהים חנה חשך אדני את נעמן הארמי מחת מקחת מידו את אשר הביא חי יהוה כי אם רצתי אחריו ולקחתי
(כב) מאתו מאומה: וירדף גיחזי אחרי נעמן וירא נעמן רץ אחריו ויפל מעל המרכבה לקראתו ויאמר השלום:
(כג) ויאמר שלום אדני שלחני לאמר הנה עתה זו באו אלי שני נערים מהר אפרים מבני הנביאים תנה־נא להם ככר כסף ושתי חלפות בגדים:
(כד) ויאמר נעמן חואל קח כפלים ויפצר־בו ויצר ככרים כסף בשני חרטים ושתי חלפות בגדים ויתן אל־שני נעריו וישאו לפניו:
(כה) ויבא אל־העפל ויקח מידם ויפקד בבית וישלח את־האנשים וילכו:
(כו) והוא־בא ויעמד אל־אדניו ויאמר אליו אלישע מאין גיחזי ויאמר לא־ הלך עבדך אנה ואנה:
(כז) ויאמר אליו לא־לבי הלך כאשר הפך־ איש מעל מרכבתו לקראתך העת לקחת את־הכסף ולקחת בגדים וזיתים וכרמים וצאן ובקר ועבדים ושפחות:
(כח) וצרעת נעמן תדבק־בך ובזרעך לעולם ויצא מלפניו מצרע כשלג:

ומפר

ו

[ה] וַיֹּאמְרוּ בְּנֵי־הַנְּבִיאִים אֶל־אֱלִישָׁע
הִנֵּה־נָא הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲנַחְנוּ יֹשְׁבִים
שָׁם לְפָנֶיךָ צַר מִמֶּנּוּ׃
[ו] נֵלְכָה־נָּא עַד־הַיַּרְדֵּן וְנִקְחָה מִשָּׁם
אִישׁ קוֹרָה אֶחָת וְנַעֲשֶׂה־לָּנוּ שָׁם מָקוֹם
לָשֶׁבֶת שָׁם וַיֹּאמֶר לֵכוּ׃
[ז] וַיֹּאמֶר הָאֶחָד הוֹאֵל נָא וְלֵךְ אֶת־
עֲבָדֶיךָ וַיֹּאמֶר אֲנִי אֵלֵךְ׃
[ח] וַיֵּלֶךְ אִתָּם וַיָּבֹאוּ הַיַּרְדֵּנָה וַיִּגְזְרוּ
חָצִים׃ וַיְהִי הָאֶחָד מַפִּיל הַקּוֹרָה וְאֶת־
הַבַּרְזֶל נָפַל אֶל־הַמָּיִם וַיִּצְעַק וַיֹּאמֶר
אֲהָהּ אֲדֹנָי וְהוּא שָׁאוּל׃
[ט] וַיֹּאמֶר אִישׁ־הָאֱלֹהִים אָנָּה נָפָל וַיַּרְאֵהוּ
אֶת־הַמָּקוֹם וַיְקַצֵּב־עֵץ וַיַּשְׁלֵךְ שָׁמָּה
וַיָּצֶף הַבַּרְזֶל׃ וַיֹּאמֶר הָרֵם לָךְ׃
וַיִּשְׁלַח יָדוֹ וַיִּקָּחֵהוּ׃
[י] וּמֶלֶךְ אֲרָם הָיָה נִלְחָם בְּיִשְׂרָאֵל וַיִּוָּעַץ
אֶל־עֲבָדָיו לֵאמֹר אֶל־מָקוֹם פְּלֹנִי אַלְמֹנִי
תַּחֲנֹתִי׃ וַיִּשְׁלַח אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הִשָּׁמֶר מֵעָבְר
הַמָּקוֹם הַזֶּה כִּי־שָׁם אֲרָם נֹחֲתִים׃
[יא] וַיְשַׁלַּח מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶל־הַמָּקוֹם
אֲשֶׁר אָמַר־לוֹ אִישׁ־הָאֱלֹהִים וְהִזְהִירֹת
וְנִשְׁמַר־שָׁם לֹא־אַחַת וְלֹא שְׁתָּיִם׃
[יב] וַיִּסָּעֵר לֵב מֶלֶךְ־אֲרָם עַל־הַדָּבָר הַזֶּה
וַיִּקְרָא אֶל־עֲבָדָיו וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
הֲלוֹא תַּגִּידוּ לִי מִי מִשֶּׁלָּנוּ אֶל־מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל׃ וַיֹּאמֶר אַחַד מֵעֲבָדָיו לֹא
אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כִּי־אֱלִישָׁע הַנָּבִיא אֲשֶׁר
בְּיִשְׂרָאֵל יַגִּיד לְמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל אֶת־
הַדְּבָרִים אֲשֶׁר תְּדַבֵּר בַּחֶדֶר מִשְׁכָּבֶךָ׃
[יג] וַיֹּאמֶר לְכוּ וּרְאוּ אֵיכֹה הוּא וְאֶשְׁלְחָה
וְאֶקָּחֵהוּ וַיַּגֶּד־לוֹ לֵאמֹר הִנֵּה בְדֹתָן׃
[יד] וַיִּשְׁלַח שָׁמָּה סוּסִים וְרֶכֶב וְחֵיל כָּבֵד
וַיָּבֹאוּ לַיְלָה וַיַּקִּפוּ עַל־הָעִיר׃
[טו] וַיַּשְׁכֵּם מְשָׁרֵת אִישׁ הָאֱלֹהִים לָקוּם וַיֵּצֵא
וְהִנֵּה־חַיִל סוֹבֵב אֶת־הָעִיר וְסוּס וָרָכֶב
וַיֹּאמֶר נַעֲרוֹ אֵלָיו אָהָהּ אֲדֹנִי אֵיכָה נַעֲשֶׂה׃

(ה) וספר הכתוב שחיל לחלי שנתו כפרד מלפני הליצע, רבו תלמידיו כל כך שאמרו לו שהיה המקום הזה לר מבהלין לשבת בו, והי' זה כפי שחשוב קף קו עכ כשבור שהיה גחזי גוער בהם, ולהיותו רשע רע ומרשיע בהם היו יראים מלפניו, ובשבתו לפ היו בחים תלמידי, רבים לפני הליצע, וכשאר חלף הלך לו גחזי בקצו לעשר מקום לשבת בו, ורמז בזה בית ליושבתם ומדרש שילמדו (ב) שמה: ובחרו שיהיה זה לפי שפת הירדן, קולי כשבור שכלפי שיהו שמה רחו שיעלה בחותה מקו' יותר שפע ורקוזה (ג) רבה • ובקצו מהליצע שילך עמהם לפי הירדן לחתוך הקורות לעשות לחותו בית (ד) המדרש, והלך עמהם להגן (ה) כעבדם לפי שקרוב לפלון • ולפי שלפי מהם בהפילו הברזל לתוך הקול' כפל מידו הברזל שהיו מתפכין וגוזרין בו וכפל בתוך המים, לעק לפי הבריח לפה לדובי והוא שקול, לפי כי לפ היה שלו לפי שלחוהו הליצע, ולפ היה לו מתין יפרע (ו) לחותו לבעליו • והבריח שלפי לפה כפל ? וכשרלה מקום הפילה ויקצב עץ וילך שמה ויצף הברזל, לפי שכבר פתך ויתקן עץ במלה ובקצב הרחוי שיוכל ליכנס בנקב הברזל ויהיה לו כמו יד, והיה הפלך שכשהר הפלין העץ הזה הקטן לפי המים נכנס בנקב הברזל ובתקיים בו ופפו שנכנס עץ המים למעלה, כן פירשו המפרשי', והנה התלין לפ לי בן גרשום לבקש דרכים (ג) לפשר שיעשה כהם הנס הזה ולפ יהיה זרות גדול בפך השבע, כשמרו שהיה העץ שהפיל לפ המים גדול מלד, ובכנס בנקב הברזל ופף העץ למעלה לבקותו וכל הברזל (ד) נדבק בו להיות הברזל קשן מלד מהעץ הזה, ולפ דברי רוח הם • ושם היה הנס כדברי המפרשים ושלף הברזל עם העץ שבתבק בו, היה רחוי שילך העץ והברזל, והנה לפ זכר דבר מהעץ, זה משה שיהיה שלין הדבר כמו שבארנו, כי שם שהכניס בחשר הרחוי המקום לשר כפל שם הברזל בקצ בידו עץ קטן והשליכו שמה בחותו מקום קטוב ומוגבל, וזהו ויקצב עץ וישליכו שמה, כלומ שלף חותו העץ לבקוע לת הברזל שיבקע לפניו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלף יבלע לחרם ממכה ולפ יחלט מידם הכביש, ומצר הכביש המחזרת לחותו (ז) הפכי בנקב ורפה לת היול כתך ואמר לפה לדובי מה נעש,

(ט) ומלך לחרם ונוא • עתה ספר הכתוב שני כפים לחריס שעשה הליצע, והם ג' ויל למכין כפלחותיו, וזה שמלך לחרם היה כלפף לישרל והיה מתיען עם עבדיו לשום לוכבים כשדה במקום נעלם, כדי שמלך ישרלל בעברו שמה יפול בידיהם ויתמרוהו, והיה חוש לעבדיו לבבי עלמו לל מקום כך נעלם ומתכסה יהיה תבחותי, כדי שיבל שם הוש ולבניו במלרב, ופלוני לחמוני שמות נחמרו על ההעלם וההסתר: ולפי (י) הלבקים היה יודע מפשבתו ודבריו מכח נבואתו, והיה שולח לשמר לל מלך ישרלל השמר מעבור בחותו מקום כי שם לרם בחתים, לל יורדים וקונים ושפלים בחרן לשלח ירחה היה חוש, לו יהיה בחתים מלשון כתת, ולמר כי שם לל' כבל' ובלתי מתכוענו, כדי שלל ירגישו כהם, והיה זה פעמים רבות לל לחת ולל שתים • ומלך לחרם נפטער (יא) מלד עו בשבתו שלחך מעבדיו היה מגלה לת סודו לל מלך ישרלל, עד שהגידו לו עבדיו (יב) שלל היה זה במליבות כי שם שהליצע הכביש היה מגלה זה בנבואתו, ושהיה מעלתו כל כך בנבואה שכל העולה על לבו בקדר מפשבו יגיד שם יהלה • ושלח מלך לחרם לל (יג) דותן (שהיה שם הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (יד) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (טו) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (טז) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (יז) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (יח) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (יט) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (כ) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (כא) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (כב) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (כג) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (כד) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (כה) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (כו) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (כז) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (כח) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (כט) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (ל) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (לא) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (לב) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (לג) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (לד) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (לה) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (לו) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (לז) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (לח) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (לט) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (מ) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (מא) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (מב) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (מג) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (מד) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (מה) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (מו) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (מז) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (מח) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (מט) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (נ) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (נא) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (נב) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (נג) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (נד) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (נה) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (נו) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (נז) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (נח) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (נט) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (ס) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (סא) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (סב) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (סג) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (סד) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (סה) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (סו) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (סז) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (סח) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (סט) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (ע) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (עא) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (עב) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (עג) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (עד) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (עה) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (עו) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (עז) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (עח) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (עט) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (פ) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (פא) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (פב) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (פג) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (פד) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (פה) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (פו) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (פז) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (פח) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (פט) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (צ) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (צא) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (צב) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (צג) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (צד) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (צה) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (צו) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (צז) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (צח) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (צט) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (ק) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קא) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קב) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קג) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קד) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קה) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קו) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קז) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קח) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קט) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קי) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קיא) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קיב) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קיג) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קיד) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קטו) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קטז) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קיז) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קיח) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קיט) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קכ) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קכא) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קכב) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קכג) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קכד) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קכה) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קכו) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קכז) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קכח) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קכט) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קל) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קלא) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קלב) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קלג) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קלד) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קלה) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קלו) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קלז) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קלח) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קלט) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קמ) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קמא) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קמב) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קמג) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קמד) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קמה) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קמו) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קמז) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (קמח) ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש) סוסי, ורכב וחיל כבד לקחת לת הכביש ולהביאו לליו, ויקיפו לת העיר, בחופן שלל יבלע לחרם (

[יו] וַיֹּאמֶר אַל־תִּירָא כִּי רַבִּים אֲשֶׁר אִתָּנוּ
[יז] מֵאֲשֶׁר אוֹתָם׃ וַיִּתְפַּלֵּל אֱלִישָׁע וַיֹּאמַר
יְהוָה פְּקַח־נָא אֶת־עֵינָיו וְיִרְאֶה וַיִּפְקַח
יְהוָה אֶת־עֵינֵי הַנַּעַר וַיַּרְא וְהִנֵּה הָהָר
מָלֵא סוּסִים וְרֶכֶב אֵשׁ סְבִיבֹת אֱלִישָׁע׃
[יח] וַיֵּרְדוּ אֵלָיו וַיִּתְפַּלֵּל אֱלִישָׁע אֶל־
יְהוָה וַיֹּאמֶר הַךְ־נָא אֶת־הַגּוֹי הַזֶּה
בַּסַּנְוֵרִים וַיַּכֵּם כִּדְבַר אֱלִישָׁע׃
[יט] וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אֱלִישָׁע לֹא־זֶה הַדֶּרֶךְ וְלֹא־
זֹה הָעִיר לְכוּ אַחֲרַי וְאוֹלִיכָה אֶתְכֶם
אֶל־הָאִישׁ אֲשֶׁר תְּבַקְּשׁוּן וַיֹּלֶךְ אוֹתָם
[כ] שֹׁמְרוֹנָה׃ וַיְהִי כְּבֹאָם שֹׁמְרוֹן וַיֹּאמֶר
אֱלִישָׁע יְהוָה פְּקַח אֶת־עֵינֵי־אֵלֶּה
וְיִרְאוּ וַיִּפְקַח יְהוָה אֶת־עֵינֵיהֶם
וַיִּרְאוּ וְהִנֵּה בְּתוֹךְ שֹׁמְרוֹן׃
[כא] וַיֹּאמֶר מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־אֱלִישָׁע
כְּרָאֹתוֹ אוֹתָם הַאַכֶּה אַכֶּה אָבִי׃
[כב] וַיֹּאמֶר לֹא תַכֶּה הֲאֲשֶׁר שָׁבִיתָ בְּחַרְבְּךָ
וּבְקַשְׁתְּךָ אַתָּה מַכֶּה שִׂים לֶחֶם וָמַיִם
לִפְנֵיהֶם וְיֹאכְלוּ וְיִשְׁתּוּ וְיֵלְכוּ אֶל־
[כג] אֲדֹנֵיהֶם׃ וַיְכָרֶה לָהֶם כֶּרֶה גְּדוֹלָה
וַיֹּאכְלוּ וַיִּשְׁתּוּ וַיְשַׁלְּחֵם וַיֵּלְכוּ אֶל־אֲדֹנֵיהֶם
וְלֹא־יָסְפוּ עוֹד גְּדוּדֵי אֲרָם לָבוֹא
[כד] בְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל׃ וַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן
וַיַּקְבֵּץ בֶּן־הֲדַד מֶלֶךְ־אֲרָם אֶת־כָּל־
מַחֲנֵהוּ וַיַּעַל וַיָּצַר עַל־שֹׁמְרוֹן׃
[כה] וַיְהִי רָעָב גָּדוֹל בְּשֹׁמְרוֹן וְהִנֵּה צָרִים
עָלֶיהָ עַד הָיְתָה רֹאשׁ־חֲמוֹר בְּשְׁמֹנִים
כֶּסֶף וְרֹבַע הַקַּב חִרְיוֹנִים בַּחֲמִשָּׁה־
[כו] כֶסֶף׃ וַיְהִי מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל עֹבֵר עַל־
הַחֹמָה וְאִשָּׁה צָעֲקָה אֵלָיו לֵאמֹר הוֹשִׁיעָה
[כז] אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ׃ וַיֹּאמֶר אַל־יוֹשִׁעֵךְ
יְהוָה מֵאַיִן אוֹשִׁיעֵךְ הֲמִן־הַגֹּרֶן אוֹ
[כח] מִן־הַיָּקֶב׃ וַיֹּאמֶר־לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה־לָּךְ
וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַזֹּאת אָמְרָה אֵלַי תְּנִי אֶת־
בְּנֵךְ וְנֹאכְלֶנּוּ הַיּוֹם וְאֶת־בְּנִי נֹאכַל מָחָר׃

(יו) ויאמר אל תירא כי רבים אשר אתנו מאשר אתם׃ ויתפלל אלישע ויאמר יהוה פקח נא את עיני הנער וירא והנה הר מלא סוסי אש ורכב אש סביבות אלישע׃ ויפקח יהוה את עיני הנער וירא והנה ההר מלא סוסים ורכב אש סביבות אלישע׃ וירדו אליו ויתפלל אלישע אל יהוה ויאמר הך נא את הגוי הזה בסנורים כדבר אלישע׃ ויך אתם בסנורים כדבר אלישע׃ ויאמר אלישע אליהם לא זה הדרך ולא זאת העיר לכו אחרי ואוליכם אל האיש אשר אתם מבקשים ויולך אותם שמרונה׃ ויהי כבואם שמרון ויאמר אלישע יהוה פקח את עיני אלה וייראו ויפקח יהוה את עיניהם וייראו והנה בתוך שמרון׃ ויאמר מלך ישראל אל אלישע הראה אראה אבי׃ ויאמר לא תכה הראית שבית בחרבך ובקשתך אתה מכה שים לחם ומים לפניהם ויאכלו וישתו וילכו אל אדוניהם׃ וישם להם משתה גדול ויאכלו וישתו וישלחם וילכו אל אדוניהם ולא יספו עוד גדודי ארם לבוא בארץ ישראל׃ ויהי אחרי כן ויקבץ בן הדד מלך ארם את כל מחנהו ויעל ויצר על שמרון׃ ויהי רעב גדול בשמרון והנה צרים עליה עד היתה ראש חמור בשמנים כסף ורבע הקב חריונים בחמשה כסף׃ ויהי מלך ישראל עבר על החומה ואשה צעקה אליו לאמר הושיעה אדני המלך׃ ויאמר אל יושיעך יהוה מאין אושיע לך המן הגרן או מן היקב׃ ויאמר לה המלך מה לך ותאמר האשה הזאת אמרה אלי תני את בנך ונאכלנו היום ואת בני נאכל מחר׃

ולכן לא הכירו בשמרון בהיותם בתוכה, ולמה לפניו פקח את עיני אלה ויראו, כי את עיני אלה פיקח ולא יכלו לראות אלא בהפקח עיניהם, ולכן לא הכירו במקום שהם בו שהיו בתוך שמרון, ולכן הכהילו ולא יספו גדודי ארם לבוא עוד בגבול ישראל.

ויקרא אמרו מאלי, לזה, טובה חכמה מכלי קרב, גדול רמז לנער פקח שעשה אלישע עם ישראל כשם שיש יותר מכל כלי קרב ומלחמות כדי שיהיו שהיו ליהודה בן לפקח, שפח, ויאמר לו תכה ויכרה להם כיצד נדולה, ואין כיוצא אלא לשון שנוי. רבו בזה שיותר חושיל לזולה בעולה שנתן בלבותו לפני המלכים לתכוני ארם שנשלו ארם לנח עוד ביתו שיחללו נדודי ארם לנח עוד בארץ, ויותר מנעם זה שמה שהושיל ומנעם ממנו כל המלחמות שהיה עושה יהודה:

ויהי לחלי כן וגו׳. כנגן (כד) בספר הכתוב שבי בכים לחריש שעשה אלישע, והם המשתה עבר והשתה עשר למכין בפלאותיו, והוא כי כאשר רצה מלך ארם שלח יכול למלך ישראל בדרך מארב ובהתחבא קבץ את כל חילו בפרסום, ויעל ויצר על שמרון, לפי שבאה עליה מצור, בחופן שלח היה יכול לצאת מן העיר, ויהי רעב (כה) גדול בשמרון בכתב המצור והמצוק שהיו בו, וגם כן לאסרון התבואה שהיו בארץ, וזה אלישע לנוכחיות כי קרוב ה׳ לרעב וגם בח על הארץ שבע שנים, והנה התארך זמן המצור כל כך עד שהיה שוה רבע קטור בשמונים דינרי כסף כי להעדר הבשר שהיה בעיר היו לוקחין רבע קטור בכל דבר טמא, כי התורה אסרה * ורבי בחם, ואפילו סנהדרין ולא יתנות בחם, והיה שוה בחם על עלם נם כן רובע הקב חריונים (שבפי המתרגם, ודעת המפרשים הוא נוקת היונים) חמשה בכסף, והיה זה להבעיר בו את האש, כי לא היו להם עצים מפני המצור, שלא היו יכולים לצאת מן העיר לקטוב עצים ביער. ויום לאחד שהיה (כו) עובר מלך ישראל על החומה לצעקת אליו אשה אחת ואמרה אליו תני את בנך ונאכלהו היום ואת בני נאכל מחר׃ ולמה בלבו לו יושיעך ה׳, לפי ה׳ הוא לצר לריכו מושיע ולא תצוקת נורן ולא תבואת יקב, ואמר נורן על הלחם ויקב על היין. ועבו שלח אליה מה (כח) לך? והיה לאמרה שהיה לה מריבה עם לאחת שהתפתה

(כח) אתיכן לאכול את בניכן , והיה עשתה בנה היום ואכלנו
לחמו אתיכן , ועתה שהיה היום אישלנו בן ונאכלה את
הקטיקה לחמו כדי שלא ימות , ונחמן שלא יוכלו לאכלו כאשר
אתמו בניכן , לו כדי שתאכלנו היה לנבדה , וכמו שאמרו
בפסיקתא לו יוכלו שחוט ומבושל היה , וכשהטעו אין כתיב כאן
רמז לנו לא ואכלנוהו , מכלל שהיה שחוט
ומבושל , וכן כירושלמי * ילי
כשיש רשותיות בשלו ילדיהן :

(כט) וַנְּבַשֵּׁל אֶת־בְּנִי וַנֹּאכְלֵהוּ וָאֹמַר אֵלֶיהָ
בַּיּוֹם הָאַחֵר תְּנִי אֶת־בְּנֵךְ וְנֹאכְלֶנּוּ

(ל) והנה המלך התפעל מלך
מדברי האשה ברחותו שכבר
היו לוכלים בשר בניהם
ובנותיהם , וקרע בגדיו עם
היות שהיה על החומה והיו
העם רואים זה וזו נרפים
ידיהם , ולזו מתוך קריעת
הבגדים שהיה לו הסך על
בשרו מפנים , כי היה ברלוף
שעשה תשובה ושהיה מקבל
על עוכותיו בגופו ייסורין ,
והוא הסך שהיה על בשרו
מבפנים , ומפני כבוד המלכות
היה מלובש בגדיו מלמעלה
כדי שלא ירגיש לדם מה למעשה
שם לא שילחו לזו בשעת
קריעתו . ויעבור המלך כה
יעשה לי אלקים וכה יוסיף ,
לא כה יעשה לי אלקים כמו
שמפרש האשה שתית את בני
לאכלו , וכה יוסיף לעשות לי
רע מזה שם יעמוד רוח אלישע
עליו היום , והיה זה לפי
שהבטיח קרוב לשעה על החרן ,
וכמו שאמר לשונמית כי קרוב
ה' לרעב וגם בא על החרן
שבא שביו , ולפי פשוט שיעד
את מלך ישראל על זה , כי
הוא עשה גם עצירת הגשמים
כלשונו הנו , שם לא אחליטו
עשהו לשבע שנים וחליטע
לשבע שנים , ולפי שידע מלך
ישראל שאלישע בקש רחמים
על הגשמים וירדו תחרי שלש
שנים ורוח שאלישע לא היה
מבקש רחמים על הרעב אחרי
שבע שני , לכן כשבע להרגו ,
לפי שלא היה מרחם על עמו
בהיותם אוכלים בשר בניהם .

(לא) וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע שִׁמְעוּ דְּבַר־יְהוָה
כֹּה׀ אָמַר יְהוָה כָּעֵת׀ מָחָר סְאָה־סֹלֶת
בְּשֶׁקֶל וְסָאתַיִם שְׂעֹרִים בְּשֶׁקֶל בְּשַׁעַר
שֹׁמְרוֹן׃ וַיַּעַן הַשָּׁלִישׁ אֲשֶׁר רַכַּל־
נִשְׁעָן עַל־יָדוֹ אֶת־אִישׁ הָאֱלֹהִים וַיֹּאמֶר
הִנֵּה יְהוָה עֹשֶׂה אֲרֻבּוֹת בַּשָּׁמַיִם הֲיִהְיֶה
הַדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר הִנָּךְ רֹאֶה בְּעֵינֶיךָ
וּמִשָּׁם לֹא תֹאכֵל׃

(לב) ובלק מלכיהו היה , וחליטע
רחה בנבואתו כל זה וחתר
לזוקנים שהיו עמו בביתו
בערם יבא שליח המלך אשר
שלח המלך הרוצחים בן המרצח , ואמר זה על יהורם , לפי
שאחאב לקיו הרג את נבות ויהורם היה רוצה להרגו כמו
שהרג לקיו את נבות בירם את כרמו , ואמר לזוקנים ראו כבר
המלך סגרו הדלת ולחצתי אותו בדלת הלא קול רגלי אדוניו ,
לא בבר המלך סגרו את הדלת ולחצתם אותו , לא תלחמו
אותו ותבעיטוהו עם סגירת הדלת שיאחר מעוף ולא יוכל
להכנס בבית מבע , כי מיד תשמעו קול רגלי המלך אדוניו
שבא לקריו , ולחרי אותו בדבר עמו ויוסר בעבו . וילמד
שהמלך שלח את המלאך ב' אמר שהיה רוצה להרוג את אלישע ,
ומזה יבין לקריו בלקח לשמוע מה ידבר אלישע , ומזה אשם

(כט) ואכלנו , לא יגיעו בבשר מעילו , ולזה נזה הבניין לזוקנים
שיעבכו את המלך בדלת עד שיבא המלך , כדי שבשבו
יפרסם דבר המלכים : והנה המלאך אמר אל אלישע בבאו (לג)
הנה זאת הרעה מאת השם מה אוחיל לי' עוד , ואפש' לפרש
על הרעב , כלומר אמר אם היה פועל הרעה הזאת בת שמוני
הייבו מתפללים לאל שיסיר
מאשלתו , לבל אחרי שהוא
ית' פועל הרעה הגדול הזה ,
איך יבוא מאבה ומה התועלת
והתקוה שיש בהתפלל אליו ? (ל)
כי לא אים אל וכזב ובן
אדם ויתפתם ויקומר
מאומה :

ואלישע ישב בביתו וגו' . ראוי הסיבו לשיבא לאיש הבבר כמו (א)
שבשבת , כי בהיותו ית' פועל
כל זאת הנה גם בידו התרופה
כי הוא טרף וירפאנו , ולשמת
זה אמר שמעו דבר השם כעת
אשר בתוה בלת בשקל ושלשים
שעורים במשקל אשר לאחד
יהיה שויו בשער שמרון ,
ומשקל אמר בתוה בלת ושתי'
שעורים , ידענו שהיתה סאתם
לפת מבלת שוה כמו שלשים
משעורים : וזכר שענה השליש (ב)
אשר למלך בשען על ידו שבת
שוה עם המלך , כמו שאמר
בלעם לקול רגלי אדוניו אחריו ,
ואמר אל תיש הלזקים ,
ולפי יתכן ואפש' שיהיה כהוגל
העשוה הזה והשובע המופלג
אשר אמרת ובזמן כל כך
קצר ? כי הנה לעבי שיהיה
השם עושה אותות בשמים
להשליך בהם על החרן אשר
ושעורה היהיה כאשר הזה ?
בחשת לא יהיה כי אם לפי
הטבע , והנבואה רחה שלא
היה מחשין השליש בדבר
הנבואה והיה מקבר ביהולת
האלקי , ולזה אמר הבך
רואה בעיניך אם אשמרתי
ואשם לא תאכל , לפי שיהות
בשער העיר כמו שיזכור ולא
יוכה לאכול ובל יראה בתשוב'
ב' . והר לוי בן גרשום פירש
הנה זאת הרעה מאת ה' מה
אוחיל לי' עוד , שאמרו אליו
המלך לפי שבתחלה אמר שבח
להרוג את אלישע , ואמר
למה יועת הבניה מה עשה ?
הנה הרעה הזאת מהמזור ומהרעב היה לבו מאת ה' על
מעלתיהו , ולמה לא כן תפעת לבי יותר ותוחיל לי' באמיתת
הבניה ? והנה אוחיל הוא מגזרת * קיל כיולבה , כלומר למה תלים פ' ז'
לבעם בשם ית' בזה ? וכאשר כתה הבניה כוונתו העומדה
ובראשונה , אמר שמעו את תשועת ה' אשר יעשה לבם ויעדו
כיעוד האיש אלישע , ואמת המלך אשכה :

וארבעה אנשים וגו' . עתה יספר הכתוב איך נתקיימו (ג)
יעודי הבניה מהשובע בשער שמרון
ומהיעוד הרע יאשר על השליש , והוא שהיו ארבעה
אנשים מזורעים ויושבים פתח שער שמרון , כמו שמותה
הקורה

ויקרא יג מו הקור׳ במצורע * מקון למקנה
כנהדרין מוצאו , ומקום שהלו היו נתזי
דף קו עב ושבת כניו , והמה עטופים
בגיעב לחמו לחם על ראשו
מה לנקנו יושבים פה עד
שמות ? הבה המיקה לין כה
בפלן בין שבשב כאן ובין (ה) וַיָּקֻמוּ בַנֶּשֶׁף לָבוֹא
אֶל־מַחֲנֵה אֲרָם וַיָּבֹאוּ עַד־קְצֵה מַחֲנֵה
אֲרָם וְהִנֵּה אֵין־שָׁם אִישׁ :

(ז) שבבקם ובכל לעיר , לפי
שהרעב בעיר ובמות שם ואם
ישבנו פה ומקנו , הבה שם
כן לי לפבר להמלט מן
המות , ואחר שזה כן לכו
ונפילה על מחנה ארם אם
יחיונו ויתנו לנו לשכול בחיה
ויהיה נפשנו לשלל , ואם
ימיתונו לין נפסיד בזה כלל ,
כי מעותדים היינו למות ,
הנה לכל היה העסק עוכה ,
לפי זאת לפבר להרויח בה
מאה שהיו בו ולא היה לפבר
שיוצאו בעלמת מאה שהם
עתה , כי המיתה לא היתה
להם הזק קלה כי כבר היו
בופלים כה בין שיצאו שם או
שיכנסו לעיר , ולזה אחרו
ומקנו , ולא אחרו כמות כמו
שאחרו בחיות , לפי שהחיות
היו מרויחים בו מקדם לכל
המות לא היה להם הזק קלה
כי כבר היו בו קודם לכן ,
וזהו אחרם ומקנו , לכל וכבר
לנקנו מתים לעפ׳ שלא נפלה
על מחנה ארם , ועם זה
(ה׳ ו) הוסיף הנשלה הנשית : ומפר
שקמו בלילה על מחנה ארם
והנה מבלו שלא היה שם איש ,
לפי שבחותה לילה קודם
ביאת המצורעים הנם יתברך
השמיע את מחנה ארם קול
רכב קול סום קול חיל גדול ,
ואחרו ביניהם בחמת הנה
שכר עליהו מלך ישראל את
מלכי החתי׳ ואת מלכי מצרים
לבוא עליהו , כי ראנו כפי
קול ההמון הנשמע בחוכיהם
שהיו מלכים רבים בחים
(ו) עליהם , ומפני כן נסו בחשך
לילה ועזבו את אהליהם וכל
אשר להם ונם עזבו הסוסים
והחמורים והלכו ברגליהם ,
לפי שלא עמדו כח לאסוף
(ח׳ ע) אותם לרכוב עליהם . והנה
המצורעים לאחר שאכלו ושתו
ולקחו כסף וזהב והלכו
וטמנו קודם שיודע הדבר
בעיר , אחרו בניהם לא כן
אנחנו עושים , לפי שהיום
הזה יום בשורה הוא ואנחנו
שותקים מתת הבשורה בעיר ,
ואם נתיעו עד אור הבקר

(ז) וַיָּקוּמוּ וַיָּנוּסוּ בַנֶּשֶׁף וַיַּעַזְבוּ אֶת־
אָהֳלֵיהֶם וְאֶת־סוּסֵיהֶם וְאֶת־חֲמֹרֵיהֶם
הַמַּחֲנֶה כַּאֲשֶׁר הָיָא וַיָּנֻסוּ אֶל־נַפְשָׁם :

(ח) וַיָּבֹאוּ הַמְצֹרָעִים הָאֵלֶּה עַד־קְצֵה
הַמַּחֲנֶה וַיָּבֹאוּ אֶל־אֹהֶל אֶחָד וַיֹּאכְלוּ
וַיִּשְׁתּוּ וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם כֶּסֶף וְזָהָב וּבְגָדִים
וַיֵּלְכוּ וַיִּטְמֹנוּ וַיָּשׁוּבוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־אֹהֶל־
אַחֵר וַיִּשְׂאוּ מִשָּׁם וַיֵּלְכוּ וַיִּטְמֹנוּ :

(ט) וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל־רֵעֵהוּ לֹא־כֵן ׀ אֲנַחְנוּ
עֹשִׂים הַיּוֹם הַזֶּה יוֹם־בְּשׂוֹרָה הִיא ׀
וַאֲנַחְנוּ מַחְשִׁים וְחִכֵּינוּ עַד־אוֹר הַבֹּקֶר
וּמְצָאנוּ עָוֹן וְעַתָּה לְכוּ וְנָבֹאָה
וְנַגִּידָה בֵּית הַמֶּלֶךְ :

(י) וַיָּבֹאוּ וַיִּקְרְאוּ אֶל־שֹׁעֵר הָעִיר וַיַּגִּידוּ
לָהֶם לֵאמֹר בָּאנוּ אֶל־מַחֲנֵה אֲרָם
וְהִנֵּה אֵין־שָׁם אִישׁ וְקוֹל אָדָם כִּי
אִם־הַסּוּס אָסוּר וְחֲמוֹר אָסוּר וְאָהֳלִים
כַּאֲשֶׁר הֵמָּה : וַיִּקְרָא הַשֹּׁעֲרִים וַיַּגִּידוּ
בֵּית הַמֶּלֶךְ פְּנִימָה : וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ לַיְלָה

(יא) וַיֹּאמֶר אֶל־עֲבָדָיו אַגִּידָה־נָּא לָכֶם
אֵת אֲשֶׁר־עָשׂוּ לָנוּ אֲרָם יָדְעוּ כִּי־
רְעֵבִים אֲנָחְנוּ וַיֵּצְאוּ מִן־הַמַּחֲנֶה
לְהֵחָבֹת בַּשָּׂדֶה לֵאמֹר כִּי־יֵצְאוּ מִן־
הָעִיר וְנִתְפְּשֵׂם חַיִּים וְאֶל־הָעִיר נָבֹא :

(יב) וַיַּעַן אֶחָד מֵעֲבָדָיו וַיֹּאמֶר וְיִקְחוּ־נָא
חֲמֻשָּׁה מִן־הַסּוּסִים הַנִּשְׁאָרִים אֲשֶׁר
נִשְׁאֲרוּ־בָהּ הִנָּם כְּכָל־הֲמוֹן יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר
נִשְׁאֲרוּ־בָהּ הִנָּם כְּכָל־חֲמוֹן יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר־
תַּמּוּ וְנִשְׁלֵחָה וְנִרְאֶה : וַיִּקְחוּ שְׁנֵי

ע ד

(ט) אנחנו ישבים פה עד־מתנו : אם־אמרנו
נבוא העיר והרעב בעיר ומתנו שם
ואם־ישבנו פה ומתנו ועתה לכו ונפלה
אל־מחנה ארם אם־יחיונו נחיה ואם־
ימיתנו ומתנו :

(ח) ויבאו המצורעים הראשונים אל קצה המחנה ויכנסו
באהל אחד ויאכלו וישתו וישאו משם כסף וזהב
ובגדים וילכו ויטמנו וישובו ויבאו אל אהל אחר
וישאו משם וילכו ויטמנו :

(ט) ויאמרו איש אל רעהו לא כן אנחנו עושים
היום הזה יום בשורה הוא ואנחנו מחשים
וחכינו עד אור הבקר ומצאנו עון ועתה לכו
ונבואה ונגידה בית המלך :

(י) ויבאו ויקראו אל שוער העיר ויגידו להם
לאמר באנו אל מחנה ארם והנה אין־שם
איש וקול אדם כי אם הסוס אסור והחמור אסור
והאהלים כאשר המה : ויקרא השוערים ויגידו
בית המלך פנימה : ויקם המלך לילה

(יא) ויאמר אל עבדיו אגידה־נא לכם את אשר־עשו
לנו ארם ידעו כי רעבים אנחנו ויצאו מן־
המחנה להחבה בשדה לאמר כי־יצאו מן־
העיר ונתפשם חיים ואל־העיר נבוא :

(יב) ויען אחד מעבדיו ויאמר ויקחו־נא
חמשה מן־הסוסים הנשארים אשר
נשארו־בה הנם ככל־המון ישראל אשר
נשארו־בה הנם ככל־חמון ישראל אשר־

(ז) אנחנו ישבים פה עד־מתנו : אם־אמרנו
נבוא העיר והרעב בעיר ומתנו שם
ואם־ישבנו פה ומתנו ועתה לכו ונפלה
אל־מחנה ארם אם־יחיונו נחיה ואם־
ימיתנו ומתנו :

(ח) ויבאו המצורעים הראשונים אל קצה המחנה ויכנסו
באהל אחד ויאכלו וישתו וישאו משם כסף וזהב
ובגדים וילכו ויטמנו וישובו ויבאו אל אהל אחר
וישאו משם וילכו ויטמנו :

(ט) ויאמרו איש אל רעהו לא כן אנחנו עושים
היום הזה יום בשורה הוא ואנחנו מחשים
וחכינו עד אור הבקר ומצאנו עון ועתה לכו
ונבואה ונגידה בית המלך :

(י) ויבאו ויקראו אל שוער העיר ויגידו להם
לאמר באנו אל מחנה ארם והנה אין־שם
איש וקול אדם כי אם הסוס אסור והחמור אסור
והאהלים כאשר המה : ויקרא השוערים ויגידו
בית המלך פנימה : ויקם המלך לילה

(יא) ויאמר אל עבדיו אגידה־נא לכם את אשר־עשו
לנו ארם ידעו כי רעבים אנחנו ויצאו מן־
המחנה להחבה בשדה לאמר כי־יצאו מן־
העיר ונתפשם חיים ואל־העיר נבוא :

(יב) ויען אחד מעבדיו ויאמר ויקחו־נא
חמשה מן־הסוסים הנשארים אשר
נשארו־בה הנם ככל־המון ישראל אשר
נשארו־בה הנם ככל־חמון ישראל אשר־

(ז) שיודע הדבר בעיר מעלמו
ומפקנו עון , והוא שיקחר
המלך שנשלחו הרבה ויקפץ
עליהו , ולכן רלוי שנכוף
להניף זה לבית המלך וכה
במקף מן בעיניו , ובקו על (י)
שער העיר והגידו הדבר
לשוערים שהיו שם והם הגידו
לזו בבית המלך : ויקם (יב)
המלך ועליין היה לילה ,
ואחר לעבדיו שה׳ זה תחבולה
מבני ארם , שהתחבלו בשלה
והרלו עלמם בסים כדי שיצלו
ישראל מהעיר והם ישובו
עליהם ויתפשום חיים ויכנסו
בעיר , לכל ענייני השיבותו (יג)
שהיה רלוי לבסותו ולהבטיח
לם הדבר כן כדברי המלורעי
לו הוא כמחשבת המלך ,
ושיקחו חמשה מן הסוסים
הנשארים לבד כשלרו בעיר ,
ואחרו שני פעמים הנם בכל
המון ישראל , להגיד שיקחו
חמשה מהסוסים הכמלים
בעיר שהם רעים וכחושים
בכל המון ישראל לבד כשלרו
בה שהם כחושים ומרליהם
רע מפני הרעב , ולא שיסתכנו
לותם החמשה סוסים ויקחו
לותם החויים , הנה להניב
לזה אחרו שנית הנם בכל
המון ישראל לבד תמו , לפי
שעפ׳ שיקבלו הלה יהיו בכל
המון ישראל לבד לבדו ומתו
כרעב . וים מפרשים שהם
ימלאו הסוסי׳ הלה ורוכביהם
יהיו בכל המון ישראל לבד
ישלרו בעיר ולא יהיה בזה
הזק , והם יפלו מתוך
ההקהל הנם בכל המון ישראל
לבד ספו תמו מן בלהות ,
ולא יובר ההזק הקטון הזה
בערך ההפסד הגדול לבד
בעשה ברעב : ועם היות (יד)
עלמת עוכה הנה לא לקחו
לשלוח כי אם שני סוסים כדי
שיסתכנו יותר מעט , והיה
בלילה די לדעת ולקחור לאחת
הדבר וכורו , והלכו על (טו)
הירדן ומלאו כל הדרך מלאה
בגדים וכלים אשר השליכו
ארם במהירות בריקתם ,
וישבו ויגידו למלך , ולו יפלו (יו)
העם ולקחו והיה פלה סלת
בשקל ושתים שעוריס
בשקל לקל כדבר ה׳
אשר דבר לילה . ולפי שהיו
יוצאים לבזי העיר בלתי
מסולרים בעבור המלך , (יז)
הפקיד המלך את השלים בשער
העיר שיזלר שם כדי לעמור

רֶכֶב סוּסִים וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אַחֲרֵי מַחֲנֵה־
אֲרָם לֵאמֹר לְכוּ וּרְאוּ׃

[טו] וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵיהֶם עַד־הַיַּרְדֵּן וְהִנֵּה כָל־
הַדֶּרֶךְ מְלֵאָה בְגָדִים וְכֵלִים אֲשֶׁר־הִשְׁלִיכוּ
אֲרָם בְּהֶחָפְזָם וַיָּשֻׁבוּ הַמַּלְאָכִים וַיַּגִּדוּ
[יז] לַמֶּלֶךְ׃ וַיֵּצֵא הָעָם וַיָּבְזוּ אֶת מַחֲנֵה
אֲרָם וַיְהִי סְאָה־סֹלֶת בְּשֶׁקֶל וְסָאתַיִם
שְׂעֹרִים בְּשֶׁקֶל כִּדְבַר יְהוָה׃

[יז] וְהַמֶּלֶךְ הִפְקִיד אֶת־הַשָּׁלִישׁ אֲשֶׁר נִשְׁעָן
עַל־יָדוֹ עַל־הַשַּׁעַר וַיִּרְמְסֵהוּ הָעָם בַּשַּׁעַר
וַיָּמָת כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֲשֶׁר
דִּבֶּר בְּרִדֶת הַמֶּלֶךְ אֵלָיו׃

[יח] וַיְהִי כְּדַבֶּר אִישׁ הָאֱלֹהִים אֶל־הַמֶּלֶךְ
לֵאמֹר סָאתַיִם שְׂעֹרִים בְּשֶׁקֶל וְסָאה־
סֹלֶת בְּשֶׁקֶל יִהְיֶה כָּעֵת מָחָר בְּשַׁעַר
[יט] שֹׁמְרוֹן׃ וְהַשָּׁלִישׁ אֶת־אִישׁ הָאֱלֹהִים
וַיֹּאמֶר וְהִנֵּה יְחוֹה עֹשֶׂה אֲרֻבֹּת
בַּשָּׁמַיִם הֲיִהְיֶה כַּדָּבָר הַזֶּה וַיֹּאמֶר הִנְּךָ
רֹאֶה בְּעֵינֶיךָ וּמִשָּׁם לֹא תֹאכֵל׃

[כ] וַיְהִי־לוֹ כֵּן וַיִּרְמְסוּ אֹתוֹ הָעָם בַּשַּׁעַר
וַיָּמֹת׃

ח

[א] וְאֶלִישָׁע הִכֵּר אֶל־הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־
הֶחֱיָה אֶת־בְּנָהּ לֵאמֹר קוּמִי וּלְכִי
אַתְּ וּבֵיתֵךְ וְגוּרִי בַּאֲשֶׁר תָּגוּרִי כִּי־
קָרָא יְחוָה לָרָעָב וְגַם־בָּא אֶל־
הָאָרֶץ שֶׁבַע שָׁנִים׃

[ב] וַתָּקָם הָאִשָּׁה וַתַּעַשׂ כִּדְבַר אִישׁ הָאֱלֹהִים
וַתֵּלֶךְ הִיא וּבֵיתָהּ וַתָּגָר בְּאֶרֶץ־פְּלִשְׁתִּים
[ג] שֶׁבַע שָׁנִים׃ וַיְהִי מִקְצֵה שֶׁבַע שָׁנִים
וַתָּשָׁב הָאִשָּׁה מֵאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וַתֵּצֵא
לְצַעֵק אֶל־הַמֶּלֶךְ אֶל־בֵּיתָהּ וְאֶל־שָׂדֶהָ׃

[ד] וְהַמֶּלֶךְ מְרַבֵּר אֶל־גֵּחֲזִי נַעַר אִישׁ־
הָאֱלֹהִים לֵאמֹר סַפְּרָה־נָּא לִי אֶת כָּל־
הַגְּדֹלוֹת אֲשֶׁר־עָשָׂה אֱלִישָׁע׃

[ה] וַיְהִי הוּא־מְסַפֵּר לַמֶּלֶךְ אֶת־אֲשֶׁר הֶחֱיָה
אֶת־הַמֵּת וְהִנֵּה הָאִשָּׁה אֲשֶׁר־הֶחֱיָה
אֶת־בְּנָהּ צֹעֶקֶת אֶל־הַמֶּלֶךְ עַל־בֵּיתָהּ
וְעַל־שָׂדֶהָ וַיֹּאמֶר גֵּחֲזִי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ זֹאת
הָאִשָּׁה וְזֶה־בְּנָהּ אֲשֶׁר־הֶחֱיָה אֱלִישָׁע׃

[ו] וַיִּשְׁאַל הַמֶּלֶךְ לָאִשָּׁה וַתְּסַפֶּר־לוֹ

העם שלא יצאו בערבוביא על המחנה, ולהיות העם הרבה מאד רמסו זה את זה בשער העיר, כי הכה הוא כפל לרגה והעם עבר עליו ומת גם כמו שיעדו הנביא. וזכר הכתוב בכאן שכית לשון היה הייעוד ולשון (יח) כתקיים, והוא לחרו ויהי כדבר היה התקיים, רומה לומר כחצר דבר היה התקיים ויעוד הכתוב, שעכב השליש (יט) והנה ה' עושה ארובות בשמים וגו', והנביא השיבו הנך רואה בעיניך ומשם לא תאכל, וכן כתקיים כי רמסו אותו (כ) העם בשער וימות, והנה שלא בתחלתו דברי הנביא כלם, לפי שעובש העם ותשובתו, ולפי שעובש השליש ומיתתו. הנה לפי כן נעשו בזה שני כתובים, התחלת תשובת ישראל והכלת' מהרעב על ידי הנביא בתחלת מה שהשמיע ה' לפי תחלת תכנה ברם, ושני רמיסת העם לשליש בשער על מה שהכר כנגד הנביא, והרעזן מהם והוא תשובת העם והכלתם מהמלחמה, ככר קדמו לשליהו רבו כתשר הוריד המטר בתפלתו בהר הכרמל, שכרעב פלשם ממות, ושני קדמהו גם כן במיתת שרי התחשים לשר שלח לתזיקתו המלך להורידו בקוקו, ומשר הכרו כגד מיה התלקים שתו:

ח (א) ואלישע הכר אל התשה וגו'. זכר הכתוב שליש הנביא הכר אל התשה השוכמי, לשר היה לה בכה שתקום ותלך היא וביתה ותהיה כגר כתוכה בתוכ מקום שתלכה לגור שם ימים לתלשים, לפי שקרא ה' רעב על הארץ וגם בא והתחיל כבר הרעב להיות כה ויתמיד זה שבע שכים, וזהו המוכר שהיה לשליש שכת הרעב הוא כמו שהיה לשליהו רבו שכת עצירת הגשמים שלא שכים כימי תלוכ. ולולי שעל התמון הכר לשר אתו עטופים ברעב ברעב כל שנות בתרן ישראל הוא הרעב, כתקיים מה שאמר יתברך לשליהו בהר כורב, והשלש אתכם יהוה ימית לשליש, כי המית רבים ברעב לשר היה הוא בכתו. ולפ זכר הכתוב בכאן זה להודיע שקרה הרעב לימי הסנאים שכתב למעלה, כי העם שלפ יצאו בערבוביא על המחנה, ולהיות העם הרבה מאד רמסו זה את זה בשער העיר, כי הכה הוא כפל לרגה והעם עבר עליו ומת גם כמו שיעדו הנביא. וזכר הכתוב בכאן שכית לשון היה הייעוד ולשון (יח) כתקיים, והוא לחרו ויהי כדבר היה התקיים, רומה לומר כחצר דבר היה התקיים ויעוד הכתוב, שעכב השליש (יט) והנה ה' עושה ארובות בשמים וגו', והנביא השיבו הנך רואה בעיניך ומשם לא תאכל, וכן כתקיים כי רמסו אותו (כ) העם בשער וימות, והנה שלא בתחלתו דברי הנביא כלם, לפי שעובש העם ותשובתו, ולפי שעובש השליש ומיתתו. הנה לפי כן נעשו בזה שני כתובים, התחלת תשובת ישראל והכלת' מהרעב על ידי הנביא בתחלת מה שהשמיע ה' לפי תחלת תכנה ברם, ושני רמיסת העם לשליש בשער על מה שהכר כנגד הנביא, והרעזן מהם והוא תשובת העם והכלתם מהמלחמה, ככר קדמו לשליהו רבו כתשר הוריד המטר בתפלתו בהר הכרמל, שכרעב פלשם ממות, ושני קדמהו גם כן במיתת שרי התחשים לשר שלח לתזיקתו המלך להורידו בקוקו, ומשר הכרו כגד מיה התלקים שתו:

(ו) ואלישע הכר אל התשה וגו'. זכר הכתוב שליש הנביא הכר אל התשה השוכמי, לשר היה לה בכה שתקום ותלך היא וביתה ותהיה כגר כתוכה בתוכ מקום שתלכה לגור שם ימים לתלשים, לפי שקרא ה' רעב על הארץ וגם בא והתחיל כבר הרעב להיות כה ויתמיד זה שבע שכים, וזהו המוכר שהיה לשליש שכת הרעב הוא כמו שהיה לשליהו רבו שכת עצירת הגשמים שלא שכים כימי תלוכ. ולולי שעל התמון הכר לשר אתו עטופים ברעב ברעב כל שנות בתרן ישראל הוא הרעב, כתקיים מה שאמר יתברך לשליהו בהר כורב, והשלש אתכם יהוה ימית לשליש, כי המית רבים ברעב לשר היה הוא בכתו. ולפ זכר הכתוב בכאן זה להודיע שקרה הרעב לימי הסנאים שכתב למעלה, כי

קודם להם היה, לפי פשר זה הכתוב כאן להודיע שזכה התשה ובתה לפי המלך לבקש על ביתה ושדה, ושמלה את נפשות נתזי מקבר לפיו בהפלאות לשליש, ולאחר זאת התשה זה בכה, ושמלה המלך על הדבר והגדלה לפיו, והיה זה סבה שמלה כן בעיני ובלאמעות לשליש כמזכה העובה לפיה. והיה תכלית הספור להודיע מעלת לשליש וכפלוחיו, ולכן לאמר שהלך (כ, ג) התשה, רומה לומר טימים הם, ותשב בארן פלשתים חודש שנעת השנים, ולאחרי כן שבה תשם. ולפי שמלה שתשנים בכתבו בשלושים וכבריה ובניה ולקחו להם ולא היו רוצים להחזירם לפיה, בתה לבעוק על המלך על ביתה ועל שדיה, ויקר מקרה שבתה התשה לבעוק על המלך בהיותו מדבר על נתזי כער לשליש שהיה שולה ומבקש ממנו על בני לשליש, כמו שלאמר בספרה לו לי לת (ד) הגדולות לשר עשה לשליש, והוא היה לו בחוזה שנה (ה) מספר ל המלך ענין השונמי, רומה לומר שילדה בהיותה עקרה ותיכה וקן למועד לשר דבר לפיה היה התלקים, ושלחרי כן מת בכה והחיה חוזה, וכלשר נתזי רצה לת התשה לומר למלך ולת התשה זה בכה, רמז לשני הכתים הכוכרים שבעבו לפיה, לת ולת התשה שהיתה עקרה וילדה בדבר היה התלקים, וזה בכה שמת והחיה חוזו לשליש: והתשה המכיתה עם (ו) מלמר נתזי וספרה מדבר כלן כלשר קרה לה עם מכניה, ולו שלח המלך סרים לתל, לת שר לתל עמה יצאו שיכו לפיה לת כל לשר עזבה בתרן, וגם כל תבואות השדה מיום עזבה לת התרן עד עתה, לפי שמלתה תן בעיניו, וגם כן מפני שלישע היה טוב עמה תמיד היה מהסנאה שעל ידו ועל ספריו תבת לה גם כן הטוב החוזו מלת המלך. ולולם מהכית לת מה לתת לה שכרו, ולמרו קלת המפרשים שזלת קלת ריחיה שדבר בהלר קכירו שלת מדעתו לפיו קייב להעלות לו שכר. ובבר יפלל שזלת ולם מלך ישראל

ויתן יהוה המלך סריס אחד לאמר השיב את כל אשר לה ואת כל תבואת השדה מיום עזבה את הארץ ועד עתה׃

ישראל היה מכיר את אלישע ועשה לפניו כמים רבים, מה כבודו על מוכה כשמוה עשה הנקל נגים גנים, ומה שיעד שיתן קשם את לרם בידיו, ולא מה ארפה לת כעמן מלרעתו בלחר בת לליו עם קפר מלך לרם, ולא כשהניה בשער שמרון כוסים וכבר ויהיל כבד ממלך לרם ושלו הלכה לקה לבי, ולא מה שעשה במקנה לרם וכשלים שהמלך היה כשען על ידו כמו שכובר, לוך לא כן היה שוקל לת נקוי ספרה בת לי לת הגדולות לשר שעשה לליש? והכה המלך עמו היה על כדבר כמו נקוי, לכל תשוכת זה מכוחרת בעמה, שהמלך כשרלה נקוי שלו על עכין לרעתו, ופפר לו לוך כדבקה כו לרעת נעמן כדבר הכניה, ועל זה כפלו הדברים ביניהם בנפלחות שהכניה היה עושה, ולפי שהיה נקוי כערו שקל מחכו על הדברים הגדולים שעשה שהמלך לת היה יודע בהם ולת רלה לותם, ולכן פפר לו ענין השוכמית כי לת רלה שלת יבע המלך זה, ולהיות תקיית המת דבר נדול למר גדולות, וכת לם כן הכפור הוה בזה המקום, להיותו מעכין הנפים שעשה לליש, ושהיו מלכי ארן מתבהלים מפם ומיה הדבר נודע וגלוי וכתלמת לפני המלך, וכזה השלים הכתוב לפפר הפים שעשה לליש:

והכלל העולה מפפורי נפלחות לליש, שהוא עשה לחר הלקח לליהו מעמו שהוא עשה נפלחות, ועם היות שקול מכו נפלחותיו כשם עשרה, הנה כפי פשט הכתובים הם בלחת שהוא עשרה. הלחד הוא בקיעת הירדן והעברתו בו ביבשה. השני רפוחת מי יריחו עם המלך שנתן ל מוקף המים. השלישי מיתת הנערים על ידי הדובים שילאו מהיער והמיתום מפני קללתו לשר קללם. הרביעי עשה הנקל נגים גנים, ומכלי רוח ונשם במלך הנקל מים. המשי לחלת עובדיה שהלמין שהי מלא כלים רבים רקים. השני הולדת השוכמית בהיותה עקרה ויהיה זקן. השביעי תקיים בה לשר מת. השמיני מה שרפא המת לשר היה בסיר עם הקמח שלוה להשליך שם. התשיעי מה שבלכל העם בני הנביאים מלה לים בעשרים לחם ויאכלו ויותירו. העשירי רפוחת נעמן מלרעתו עם הרקיעה שבע פעמים בירדן. היל בהדבק לרעת נעמן בנחזי ובזרעו על לשר קבל הכסף והבנדים מנעמן. בין שהכרזל לשר נפל במי הירדן קפיצו למעלה כדברו לפי שהיה שקול. היל שעל ידי קפלתו רלה כשרו סוסי לש וככבי לש מביבות לליהו להמיר כפדו מעליו. היל שהכה עיני הגויס בסנוורים ולל רלו לדבר מהדרך ומהעיר על שהכניסם בשמרון. הלו ויי השמיע לת מחנה לרם קול רכב קול סוס קול חיל ויכוסו. היו במה שרחבו העם בשערי שמרון לת השלים לשר המלך בשען על ידו ומת, על לשר דבר כנגד נבוחת לליהו. היל הרעב לשר קרלו על הלרן שבע שנים. היל היה הכם לשר יזכור לקר זה שעשו עממותיו לקרי מוחו כשהשליכו בקברו לים לקר ויגע בעממות לליהו ויקי ויקם על רגליו, וזכרתי לותו בכאן להשלים מפפר נפלחותיו: ולחכם מה שביבל מהערתדות, כמי ג׳ י׳ק כמו לחרו לבעלת המלכים * ובקל זות בעיני ה׳ ובתן לת מואב בידכם וגו׳, ומה שלמר כה למר ה׳ כעת מחר כתה כלת בשקל ומחים שעורים בשקל בשער שמרון, ומה שלמר לבוקל שימלך על לרם ומה שיעשה ליזרקל, ומה שלמר כמי ג׳ פ״ו בשעת מוחו לל מלך יזרקל * קר קשת ומים ויכב ידך על הקשת וגו׳ ירה ויור ויאמר הן תשועה לה׳ בלרם, ללה כלם לל מכיתי לותם בכלל הנפים, כי פם הודעת הערתידות ובנוחתם ולין רלוי שיקרלו נפלחות, עם היות כפי הלחת כל נבוחה כם ולת כל כם נבוחה, כמו שכתבתי בספר מחזה שדי לשר לי. והנה הפלח והזרות בנפים כשכתבנו בעניבם במוקם בלחת מלרבע׳ נחיבות, ובלשר כתבנו בנפים שעשה

בחלמו הוה להעיר על מעלת הנביאים וכתם על שבוי
הטבעים לצד ירמז הלל יתי לבדו, כלומר יש להם שותפות עם
בוראם ביצירות לשבותם כרצונם, ולכן כלו כו לשונות שוים
קלים לג, ו בעניכם, לחמר * בלבר ה' אמים בעצו, ובזה הלשון לחמר
בלבר הנביא לצד בשמרון, בלבר לליצע לצד לבר, ומזלת
הכתיבה תמלת לליצע שבמלחמו וקלקלתו בלבד המית מה
נעריס בניתל, ובמלחמו בלו המים לל הבקל והגבים לשלשת
המלכים, והוליכה השומרית ובלבם הלרעת בגלוי, ובכים
לחלרים רבים לצד עשה בזולת לבר לחמעני ולל כלי מה כי לם
במלחמו בלבל: ולחלכם הכתיבה הרביעית היל כמה שיפעלהו
הנביא מהפלאות לל במלחמו בלבל כי לם בכלי, כשיפעל
הנביא בכלי פעולות שהיה מבואר מדרך לוחו כלי שיפעל
הפכים מדרך הטבע, והיה זה תופת כפול ובקרל בם בתוך
מכילתל כם, ולכוון לזה לקוזל, לל יוקבן בן ברוקה דקה כמה
פר' כשלח גדולים בפים של הקלה, מדת בשר ולם בתוקן מרפל לת
שמות עו כה המר, לבל הקלה במר מרפל לת המר, שבתל * ויורהו
ה' עץ וישלך לל המים וימתקו המים, ולל יהושה עץ של זית
היה, ורבי יהושע הכהן לומר עץ של ערבה היה, וית עקבי
תקבה, וית עיקבי רמון שהם מרים מכלם, וכן הוא לומר
ישעי' לה ה כיעציהו * קמו דבלת תלבים וימרקו על השקין ויבי, והלל
בומן שבותבים ערף תלבים על הבשר מיד מתבבל? וכן הוא
במדב' כה ע לומר * והביט לל כתב הבקשת ובי, והלל כל מי שבשבו כתב
בבי' ב, לה ודוקה כתב מיד מת? וכן הוא לומר בלליצע * ויבל לל מופל
המים ויהלך שם מלל ויאמר כה למר ה' רפלתי למים והל
יהיה משם עוד מות ומשבלת. הורו במלחמה זה הבניבה
הרביעית בזה הלופן לצד זכרתי, והביאו עליה הרבעה
לילות. הרלשונה ממי מרם שהמתיקם משה רביבו עליו
השלום על יד העץ לצד השליך שהיה מר גם בן, לפי
שהיו מלומדים במלרים עם תכמי הסגולות והטבעים, והיה
פרוך להוליאם מהקשר שהיה ממתיק לת המים בלבר מתוק
בטבעו, לבן עשאו על ידי דבר מר לפרסם יכלתו יתי, השני
מכמי ישעיהו שעשה מריקת השמן בלבלת תלבים היבשים
שהם מקומים בקום לצר להם, והיה יותר מוזן לשמן כפי
הטבע. והשלישי מרפולת משה רבי' עם לחלתי הבקת שמה
בהבעת בקת הבקשת לצד עשה, לפי שבבר כתבו בעלי
הבסיון כי הבעת השמן בסורת המשיך יעורר כחבו, והוא
עם רפל לותם עם המוזן ההוא. והרביעי היה הבם שעשה
לליצע ברפולת מי יריחו, שרפלם במלח שהוא בטבעו מפיר
מתיקות המים ומעתיקם מ המרירות, לפי שהתקל המליקות
שריפת החלבים הדקים או ערומם בחלבים שרופים,
וכשיתוסף השרפה יעתקו מהמליקות לל המרירות, ולבן
היה היום מלוח ובקלת מקומות החרן שפועלים בהם הגרמים
השמניים השרפה יהיו המים מלוקים ורעים, ותקן ורפל
לליצע המים ההם בהפכם שהוא המלח כדי לפרסם עוד
לחתת היופת. הבה לל תרבעת הבחיבות החלה שלשה
שיבחבו בגולל הבסים ומעלתם כלם בחלקו במופתי לליצע
עם: ולחמבם במעלת בבותו לין בפן שהבתובים יעידו עלית
ועל מעלת ליהו הרבה בדבר לחד, והוא שבחלה מספוריהם
שהיה רוב בבותיהם בהקין, ובהיותם מדברים עם בני
לדם היתה הבבוחה שורה עליהם, וגם ירלה מהעשיהם
שרוב מה שהיו עושים על דרך הפלא היה מעלמם שינזרו על
הדברים הטבעיים והיה מתקייס בדבריהם, ויקשה לם
בן לין זבו הבניחים החלה להבחל בהקין ולפעול הבסים
מבלי לוזי לחלקי? ומה שרלוי שיחמר בזה הוא, שהבניחים
כשהיו רוחים בעלמם התעוררות במרן לעשות דבר היו
מכירים כי מלת ה' הוא, ולבן היו עושים מה שיחלם לבם
ויחמרו כי דבר ה' הוא, לפי שהיו יודעים בפי הלחת כי לין
לותו ההתעוררות כי לם מלתו ית', וכבר כתבתי בספר
מקוה שלי שהבסים לל היו עושים לותם הבניחים ושלח היו
הם הפועלים לותם לבל הבורח יחבדך היה פועל לותם
בלחת בפי גזרתם, כי חלילו לבדו יתות פעל הבם ולל
לחבר, וכמו שחמר המשורר * כי גדול לתה ועושה בפלחות תלים פו י,
לתה חלקים לבדך:

פרשת שתים עשרה תספר שחליצע משה לת יהושע למלך על ישרחל, כמו שלוה השם
ית' לל חליהו בחר חורב, ותספר מלחמות יהושע בישרחל ומבת ירבו והרג וחבדן שעשה בישרחל יהושע בבית לחחב ובבהני
הבעל והחשרה ועובדי עזו. תחלת הפרשה ויבח חליצע למשך ונו', עד ועתליה לם לחזיה
ונו'. והנה שחלתי בפרשה הזחת שש השחלות:

השאלה הראשונה היה במה שזבר שהניח יהושע
מבחה בידו של חליצע ולל
זבר הבתוב לם לבח לותה מידו לם לל? ומה בחמר שלל
לבקה היה רלוי שיזבור זה הבתוב כמו שזברו בבעזן, ולם
לחמרו שלבקה מידו יקשה מלד למה לל רלה לבקבל מידי בעזן
בסף וזהב ובגדים וקבל מהזחל מתנה בל בך גדולה שהיה בל
טוב למשך משה לרבעים גמל?

השאלה השנית בחמרו ובשת קשת ליורם בן לחלב
מלך ישרחל ויהושפט מלך יהודה,
ולין היה לפצר שיורם ויהושפט מלבו בשבה לבת, ושהיה
זה בשבת קשת למלבות בל לבד מהם? לבדי שבבר ידענו
מהבתובים לצד קדמו שבבת הקשת למלבות יורם היתה
שבת קשת ועשרים ליהושפט, ולין לם בן הזמן בזמן
ההמלבה?

השאלה השלישית בחמרו בן עשרים ושתים שבה
לחזיהו במלבו, והבה בלבדי
היתים לחמר * בן ברבעים ושתים שבה לחזיהו במלבו, וגם
מה שבחמר שם הוא בקשה, לפי שבל יחי לבן לל היו בי לם
ברבעים שבה, שבן בתיב * בן שלשים ושתים שבה במלבו

שהם מקומים בקום לצר להם, והיה יותר מוזן לשמן כפי
הטבע. והשלישי מרפולת משה רבי' עם לחלתי הבקת שמה
בהבעת בקת הבקשת לצד עשה, לפי שבבר כתבו בעלי
הבסיון כי הבעת השמן בסורת המשיך יעורר כחבו, והוא
עם רפל לותם עם המוזן ההוא. והרביעי היה הבם שעשה
לליצע ברפולת מי יריחו, שרפלם במלח שהוא בטבעו מפיר
מתיקות המים ומעתיקם מ המרירות, לפי שהתקל המליקות
שריפת החלבים הדקים או ערומם בחלבים שרופים,
וכשיתוסף השרפה יעתקו מהמליקות לל המרירות, ולבן
היה היום מלוח ובקלת מקומות החרן שפועלים בהם הגרמים
השמניים השרפה יהיו המים מלוקים ורעים, ותקן ורפל
לליצע המים ההם בהפכם שהוא המלח כדי לפרסם עוד
לחתת היופת. הבה לל תרבעת הבחיבות החלה שלשה
שיבחבו בגולל הבסים ומעלתם כלם בחלבו במופתי לליצע
עם: ולחמבם במעלת בבותו לין בפן שהבתובים יעידו עלית
ועל מעלת ליהו הרבה בדבר לחד, והוא שבחלה מספוריהם
שהיה רוב בבותיהם בהקין, ובהיותם מדברים עם בני
לדם היתה הבבוחה שורה עליהם, וגם ירלה מהעשיהם
שרוב מה שהיו עושים על דרך הפלא היה מעלמם שינזרו על
הדברים הטבעיים והיה מתקייס בדבריהם, ויקשה לם
בן לין זבו הבניחים החלה להבחל בהקין ולפעול הבסים
מבלי לוזי לחלקי? ומה שרלוי שיחמר בזה הוא, שהבניחים
כשהיו רוחים בעלמם התעוררות במרן לעשות דבר היו
מכירים כי מלת ה' הוא, ולבן היו עושים מה שיחלם לבם
ויחמרו כי דבר ה' הוא, לפי שהיו יודעים בפי הלחת כי לין
לותו ההתעוררות כי לם מלתו ית', וכבר כתבתי בספר
מקוה שלי שהבסים לל היו עושים לותם הבניחים ושלח היו
הם הפועלים לותם לבל הבורח יחבדך היה פועל לותם
בלחת בפי גזרתם, כי חלילו לבדו יתות פעל הבם ולל
לחבר, וכמו שחמר המשורר * כי גדול לתה ועושה בפלחות תלים פו י,
לתה חלקים לבדך:

השאלה הרביעית במה שמה שליצע לחחד מבני
הבניחים שיקח בידו בך השמן
וילך למשוח לת יהוא בן במשי, וזה כי בבר הוזבבו
בקבלחם ל' שלין מוזקין למלבי ישרחל כי לם למלבי בית הוריות פג
דוד, שהם משיחי לקוי יעקב לל מלבי ישרחל: דף יח עב

השאלה החמשית במה שחמר בלין וחקויה מלך
יהודה ויבם דרך בית הגן
וירדוף לחריו יהוא ויחמר גם לותו הבוהו לל המרבבה
במעלה גור לשר לת יבלעם ויבום מגדו ויחות שם, ובדברי
הימים בחמר * והוא מתבתב בשמרון ויביאוהו לל יהוא שם ל"ב ע"
ויחיתוהו, ויש לם בן פתירה בספור
הזה?

השאלה הששית לין יהוא בהסירו הבעל והחשרה
ובבערו הבהנים ועובדי העו מן
החרן בחשך לחרי תעלת ירבעם בן בבט מהעגלים לשר
עשה? והבה זה היה תעלת עבודה זרה ולין בבתל בחה
שהוכיח והעניש לת לחריהם?

והנני מפרש הבתובים בלופן יותרו השחלות החלה בלם לשר הערותי:

[ז] וַיָּבֹא אֱלִישָׁע דַּמֶּשֶׂק וּבֶן־הֲדַד מֶלֶךְ־
אֲרָם חֹלֶה וַיֻּגַּד־לוֹ לֵאמֹר בָּא אִישׁ
[ח] הָאֱלֹהִים עַד־הֵנָּה: וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ
אֶל־חֲזָהאֵל קַח בְּיָדְךָ מִנְחָה וְלֵךְ
לִקְרַאת אִישׁ הָאֱלֹהִים וְדָרַשְׁתָּ אֶת־
יְהוָה מֵאוֹתוֹ לֵאמֹר הַאֶחְיֶה מֵחֳלִי
[ט] זֶה: וַיֵּלֶךְ חֲזָהאֵל לִקְרָאתוֹ וַיִּקַּח
מִנְחָה בְּיָדוֹ וְכָל־טוּב דַּמֶּשֶׂק מַשָּׂא
אַרְבָּעִים גָּמָל וַיָּבֹא וַיַּעֲמֹד לְפָנָיו וַיֹּאמֶר
בִּנְךָ בֶן־הֲדַד מֶלֶךְ־אֲרָם שְׁלָחַנִי אֵלֶיךָ
לֵאמֹר הַאֶחְיֶה מֵחֳלִי זֶה:
[י] וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֱלִישָׁע לֵךְ אֱמָר־לוֹ
חָיֹה תִחְיֶה וְהִרְאַנִי יְהוָה כִּי־מוֹת
[יא] יָמוּת: וַיַּעֲמֵד אֶת־פָּנָיו וַיָּשֶׂם עַד־
בּוֹשׁ וַיֵּבְךְּ אִישׁ הָאֱלֹהִים:
[יב] וַיֹּאמֶר חֲזָהאֵל מַדּוּעַ אֲדֹנִי בוֹכֶה וַיֹּאמֶר
כִּי יָדַעְתִּי אֵת אֲשֶׁר־תַּעֲשֶׂה לִבְנֵי
יִשְׂרָאֵל רָעָה מִבְצְרֵיהֶם תְּשַׁלַּח בָּאֵשׁ
וּבַחוּרֵיהֶם בַּחֶרֶב תַּהֲרֹג וְעֹלְלֵיהֶם תְּרַטֵּשׁ
[יג] וְהָרֹתֵיהֶם תְּבַקֵּעַ: וַיֹּאמֶר חֲזָהאֵל כִּי
מָה עַבְדְּךָ הַכֶּלֶב כִּי יַעֲשֶׂה הַדָּבָר הַגָּדוֹל
הַזֶּה וַיֹּאמֶר אֱלִישָׁע הֶרְאַנִי יְהוָה אֹתְךָ
[יד] מֶלֶךְ עַל־אֲרָם: וַיֵּלֶךְ מֵאֵת אֱלִישָׁע
וַיָּבֹא אֶל־אֲדֹנָיו וַיֹּאמֶר לוֹ מָה־אָמַר
לְךָ אֱלִישָׁע וַיֹּאמֶר אָמַר לִי חָיֹה תִחְיֶה:
[טו] וַיְהִי מִמָּחֳרָת וַיִּקַּח הַמַּכְבֵּר וַיִּטְבֹּל בַּמָּיִם
וַיִּפְרֹשׂ עַל־פָּנָיו וַיָּמָת וַיִּמְלֹךְ חֲזָהאֵל
[טז] תַּחְתָּיו: וּבִשְׁנַת חָמֵשׁ לְיוֹרָם בֶּן־
אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל וִיהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ
יְהוּדָה מָלַךְ יְהוֹרָם בֶּן־יְהוֹשָׁפָט מֶלֶךְ
[יז] יְהוּדָה: בֶּן־שְׁלֹשִׁים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה
הָיָה בְמָלְכוֹ וּשְׁמֹנֶה שָׁנִים מָלַךְ
[יח] בִּירוּשָׁלִָם: וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל

(ז) ויבא אלישע וגו׳ ספר הכתוב שהלך לדמשק, והיה זה למכות את חזאל על לרס כמו שעתיד. כדעה פט׳ וחזאל שהלך אם ניצוי אלישע, ולפי שהתנכר לאחאב ולפי שהיה הלך אם אלישע כדי להחזירו למוטב ולא חזר. ולפי שהיה בן הדד חולה, כשהגידו לו שבא (ח) שמה איש האלקים, אמר אל חזאל קח בידך מנחה ולך אל איש האלקים ודרוש את ה׳ ממנו האחיה מחולי זה, (ט) ומשמיה תשר הוליך חזאל אל אלישע, שהיה שם כל טוב לדמשק, עיין לקמן ואזאל אמרו שהיה כילו לקח טובה שהיתה שוה כל טוב לדמשק. ולפי שרצה שלא היה בחיי בן הדד טען וזה הכל מנחה, (י) ואמר לו לך אמר לו חיה תחיה, ואלישע הראה לו שהוא יודע שלא ימות ממחלה זו, אלא יחנק בידי חזאל, ולפי שבכר היה יודע מעצין נעתן שלא יקחהו הקב״ה, לכל היה לבך יחכך בספו ומכל מיני מלכל טוב שהיה בדמשק, כי אותו יקח הקב״ה להיכלל לת תלמידיו, ואת על המלכל כל טוב לדמשק, על אמרו (יא) * עמד ק״י * טוב הארץ תאכלו, ולזה היה מצד מרגעים גמליס מלאם וכסף ויין ותרכנולות ופירות הכל רב כיל המלך, ולהיות זה ענין מלכל כרחה שלקחו הקב״ה, כי בהיותו בא מן הדרך היה מהרהר שיתכן לו מכחה מהבני כלו, ולזה לת זכר הכתוב שלת לקח המתנה, ולת היה מהדופי והגנות בלקיחתה להיותה דבר מלכל וקבוע הקב״ה מן הדרך, ומהר כזה הצחה הרלשון: (יב) לשר הערותי: וכלשר שלת חזאל לקב״ה על חולי בן הדד הגיבו לך למור לת היה תריה והלא״י ה׳ כי מות ימות, ולת כתוב לחלף וקרי בו״, והכוונה כלת עם לחלף, שלת יריה, לחמאם כדרך עם היו״ד שהקב״ה נלה לחמת לחזאל, ועם זה כתן לו עצה הגונה, כי הוא יעמו שילך ויאמר אליו כדי לבקשו שריה יריה, וזהו לך לומר לו שיה תריה, ונלה לחזאל שהיו קבלוין של הבל כי הפי הרלתה הקב״ה שמות ימות ולת יריה מזה חזאל: (יג) וחזאל שהגיבו על שלטנו העמיד הקב״ה פניו לבל לחבר כדי שיכבה ולת ירלהו חזאל בוכה, עד שהתעבב בזה כל שלת יכול להתלפק וירם לת קולו בבכי, ולתל בוא היה עמות לב׳ מגזרת * כי בוש משה, שהוא מלשון עכוב: וחזאל שלטו (יב) מדוע אדוני בוכה? לל מה לך מחיתת המלך שתבכה עליו? והגיבו השיבו שלת היה בוכה על זה, כי אם לפי שהיה רואה בנבואתו הרעה לבני יעקב חזאל עלמו לישראל, כי הוא יבלע כלם מבצריהם, ויהרוג בחרב בחוריהם, ועולליהם ירעש לל המלא לו על הקרקע לרמוס לותם לרגליהם, והרותיהם יבקע בלכזריות גדול, ובלחזר לתר חזאל מי (יג) עבדך הכלב כי יעשה הדבר הזה כל כך גדול? הודיעו אלישע כי הוא ימלוך על לרס. והוא הלך לל לחזיר ועשה כענת (יד) הנכרי שלתר לו שהיה יפיה, לבל לת היה כן, כי ביום (טו) המחרת בן הדד טבל המכב׳, והוא השאלה לחר עליו כמים ופרש לותו על עיניו, לפי שהיה מתלהב בחום הנכרי ורצה להשקיט הקדחת בזה, והיה היתה סבת מיתתו, כי בעבור לותו בכבם הקדחת מלבבי, ומהר למות. הנה בזה הדרך משל אלישע לת חזאל למלך על לרס כמו שמה ת׳ ע״ל אליהו בהר חורב:

ובשנת וגו׳ (טז) כתב הלללנ כי מפני התתון שהיה ליהושפט עם לחלב היה יהושפט מולך ומכהיג מלכות ישראל לחרי שמת לחלב עם מלך ישראל, ושהתמיד זה כל ימי יהושפט שני לחרי לחלב, כי היו חולקים לו כבוד בני לחלב מפני היותו זקן ושהתחתן עם בניהם, ובזה יאמר בכלן בשנת חמש ליורם בן לחלב מלך ישראל ויהושפט מלך יהודה, שהיה משתתף עמו בהנהג׳ מלכותו, כלשר עברו חמש שנים להמלכת יהורם ויהושפט עמו, מלך יהורם בן יהושפט על יהודה. ובעל כרח עולם כתב שחבב לליה פרק י״ד החמש שנה ליהושפט ממלכתת רמות נלעד, כי לז היה רלוי יהושפט שיהרג כיון שהלך לעזור לרשע, ובשמעו לל ה׳ הוכיח לו שבע שנים, ולסוף חמש שנים מלותה שבה שהיו חמש שנים ליורם בן לחלב המליכו לת יהורם בן יהושפט על יהודה ומלך שתי שנים בלדי, ומה שלמר למעלה וימלוך יהורם בשנת חמש ליהורם בן יהושפט, שבלזה שיהורם בן יהושפט מלך שתי שנים קודם יהורם בן לחלב, היה לפי שמלך בלדי יהושפט לבזו ז׳ שנים, ומפני שהיה יהושפט רלוי ליהרג בלותה שעה מבה משם והלללה המלכות לבנו יהורם, לבל לת המליכו לל כ׳ שנים קודם מותו. וכבר הקשה הלללן לבעת הזה, והבית נגדו דברים כבותים יעויינו מלבריו בפירוש לזה המקום. ופירש הוא שבפשוט הזה מבר מלת מת, כלילו יאמר ובשנת חמש ליורם בן לחלב מלך יהושפט מלך ישראל, ומלך יהורם בן יהושפט מלך יהודה, לל המלינו בלדי שנים ז׳ שנים ושתה בשמת מלבזו מלך מלכות שלת, כי הרג לת לחזיו והתחזק

(יד) ויאמר אליו מה אמר לך אלישע, ויען ויאמר אמר לי חיה תחיה. ר״ל שהשיבו לו שיחיה מחליו, ולא שהשיבו שיחיה לעולם, כי לז היה יודע בזה, ולכן לא היה יכול לומר לו חיה תחיה לעולם, אלא שהשיבו שיחיה מחליו

כְּאֲשֶׁר עָשׂוּ בֵּית אַחְאָב כִּי בַּת־אַחְאָב חֲתָנָה־לּוֹ וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי
יְהוָה׃ [יט] וְלֹא־אָבָה יְהוָה לְהַשְׁחִית אֶת־יְהוּדָה לְמַעַן דָּוִד עַבְדּוֹ כַּאֲשֶׁר
אָמַר־לוֹ לָתֵת לוֹ נִיר בְּבָנָיו כָּל־הַיָּמִים׃ [כ] בְּיָמָיו פָּשַׁע אֱדוֹם מִתַּחַת יַד־יְהוּדָה
וַיַּמְלִכוּ עֲלֵיהֶם מֶלֶךְ׃ [כא] וַיַּעֲבֹר יוֹרָם צָעִירָה וְכָל־הָרֶכֶב עִמּוֹ
וַיְהִי־הוּא קָם לַיְלָה וַיַּכֶּה אֶת־אֱדוֹם חַסֹּבְבִים אֵלָיו וְאֵת שָׂרֵי הָרֶכֶב וַיָּנָס הָעָם
לְאָהָלָיו׃ [כב] וַיִּפְשַׁע אֱדוֹם מִתַּחַת יַד־יְהוּדָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה אָז תִּפְשַׁע לִבְנָה
בָּעֵת הַהִיא׃ [כג] וְיֶתֶר דִּבְרֵי יוֹרָם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־
סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃ [כד] וַיִּשְׁכַּב יוֹרָם עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־
אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד וַיִּמְלֹךְ אֲחַזְיָהוּ בְנוֹ
תַּחְתָּיו׃ [כה] בִּשְׁנַת שְׁתֵּים־עֶשְׂרֵה שָׁנָה
לְיוֹרָם בֶּן־אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מָלַךְ
אֲחַזְיָהוּ בֶן־יְהוֹרָם מֶלֶךְ יְהוּדָה׃
[כו] בֶּן־עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה אֲחַזְיָהוּ בְּמָלְכֹּו
וְשָׁנָה אַחַת מָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וְשֵׁם אִמּוֹ
עֲתַלְיָהוּ בַּת־עָמְרִי מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל׃
[כז] וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ בֵּית אַחְאָב וַיַּעַשׂ הָרַע
בְּעֵינֵי יְהוָה כְּבֵית אַחְאָב כִּי חֲתַן בֵּית־
אַחְאָב הוּא׃ [כח] וַיֵּלֶךְ אֶת־יוֹרָם בֶּן־

כאשר עשו בית אחאב כי בת אחאב חתנה לו ויעש הרע בעיני יהוה׃ [יט] ולא אבה יהוה להשחית את יהודה למען דוד עבדו כאשר אמר לתת לו נר לו ולבניו כל הימים׃ [כ] בימיו פשע אדום מתחת יד יהודה וימלכו עליהם מלך׃ [כא] ויעבר יורם צעירה וכל הרכב עמו והוא קם לילה ויכה את אדום הסובבים אליו ואת שרי הרכב וינס העם לאהליו׃ [כב] ויפשע אדום מתחת יד יהודה עד היום הזה אז תפשע לבנה בעת ההיא׃ [כג] ויתר דברי יורם וכל אשר עשה הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי יהודה׃ [כד] וישכב יורם עם אבתיו ויקבר עם אבתיו בעיר דוד וימלך אחזיהו בנו תחתיו׃ [כה] בשנת שתים עשרה שנה ליורם בן אחאב מלך ישראל מלך אחזיהו בן יהורם מלך יהודה׃ [כו] בן עשרים ושתים שנה אחזיהו במלכו ושנה אחת מלך בירושלם ושם אמו עתליהו בת עמרי מלך ישראל׃ [כז] וילך בדרך בית אחאב ויעש הרע בעיני יהוה כבית אחאב כי חתן בית אחאב הוא׃ [כח] וילך את יורם בן

כתב ליהורם על דרך נם המכתב הזה לפני זכר׃ והיה ענין המכתב כענין רקיעתו שהיה כרוכה בכנית המדרש כמו שהעירונו חז"ל, כי רמזו הוא שכאשר יקומו הלקוחו ויהיה כל זה לפני יעשה לציע ויכתב המכתב ויהיה כיד מי שנתנו לנו לקרוא לקיימו כפי הפרטים לפני כן׃ ולפי מניינו נעשה זה בדברים לחריגים גדולים מזה שקרו לפני ולפני עשה עליהם אכתב׃ והדבר הזה לפי זכרוני הכניח כאן׃ לולי לפי שתחת קללה הדבר ולכן לפי זכרוני, כי לין רשעי שנעשה שהיה זה תפלת השבחה לו הקרי׃ וספר (כה, כו) אכתוב שמת יהורם ומלך תחזיהו בנו תקחיו ביהורה׃ ומלך שנה לחת כלכד׃ לפי שהיתה לחו בת עמרי׃ והנה עמרי היה לפני לחקב לכניו׃ וידמה שנתגלה בנית עמרי ולכן יקנה לנין׃ לפי שנכי הכניו׃ הרי הם כנכי׃ וכמו שנן ירבעם מלך שנתים וכן בעשא שנתים וכן לחקב הרשעון שנתים׃ כך כן יהורם מלך יהודה מלך שנה לחת׃ כי נעון לכיהם היו מולכים כניהם ימים מעטים ורעים והיו כלם מתים בקלקות שנים׃ והנה לחר שהיה לחזיהו במלכו כן עשרים ושתים שנה׃ וכלה לחר

* שהיה כן לרבעים ושתים לה כ' כל כ' שנה׃ לפי שיהורם מלך יותר מלרבעים שנה׃ ולפ כמנו לו כי לם שמונה שנים בעבור שלות השמונה שנים היו עוכי ונתקוון כהם במלכותו׃ לכל מעת שנפל כיד הערבי׃ וכפל נם כן בקלייס לפ מנו לו ימי מלכות והמליך לחזיהו בנו כניין׃ והיו בשנים המשומים הללה עשרים שנה וכשהמליך לחזיהו בניו היה בן עשרים ושתים שנה׃ ומה שלחר ושנה לפת מלך בירושל' הוא לחקי מות לכיו׃ כי בניין מלך עשרים שנה׃ ובזה הדרך כשנת לכיו היה לחזיהו בן לרבעים ושתים שנה׃ והמליכוהו פעם לחרת במות לכיו ולפ מלך לחקי מותו כי לם שנה לחת׃ ולדעת בעל

כדר עולם מה שמנה בשנני הימים לרבעים ושתים שנה לינו פרק ט׳ לגידת לחזיהו כי לם למיחת מלכות עמרי׃ לחר בעבור היותו מוזעו קרוב לו שנהרג עם מלך ישראל על ידי יהוח׃ וזה שלחקר בשנים ולחר שנה לחפת מלך עמרי על ישראל ומלך עד שנים׃ ולחקר כנו עזריה ושתים שנים׃ ולחזיהו נמו שנתים׃ ויורם לחיו מלך חתים עזריה שנה׃ הרי לרבעים ושתים שעמדה מלכות עמרי׃ ולדעת הזה נמשך לי לו בן נרשום׃ והוחרה נזה השלשית׃ ובפר הכתוב מחזיהו מלך יהודה שהלך בדרכי לחקב (כז) ועשה הרע בעיני השם׃ ובשכבר זה היה מתקבץ עמו לכל דבר׃ כי הנה הוח הלך עם יורם מלך ישראל (כח) למלחמה על חזחל מלך לרם ברמות נלעד׃ שלכלו חותה בני ישראל והיתה כילם׃ והלרמיים כלו עליה ויכו לת

יורם

אַחְאָב לַמְּלָחָמָה עִם־חֲזָאֵל מֶלֶךְ־אֲרָם
בְּרָמֹת גִּלְעָד וַיִּכְּוּ אֲרַמִּים אֶת־יוֹרָם׃
[כט] וַיָּשָׁב יוֹרָם הַמֶּלֶךְ לְהִתְרַפֵּא בְיִזְרְעֶאל
מִן־הַמַּכִּים אֲשֶׁר יַכֻּהוּ אֲרַמִּים בָּרָמָה
בְּהִלָּחֲמוֹ אֶת־חֲזָאֵל מֶלֶךְ אֲרָם וַאֲחַזְיָהוּ
בֶּן־יְהוֹרָם מֶלֶךְ יְהוּדָה יָרַד לִרְאוֹת
אֶת־יוֹרָם בֶּן־אַחְאָב בְּיִזְרְעֶאל כִּי־
חֹלֶה הוּא׃

ט

[א] וֶאֱלִישָׁע הַנָּבִיא קָרָא לְאַחַד מִבְּנֵי
הַנְּבִיאִים וַיֹּאמֶר לוֹ חֲגֹר מָתְנֶיךָ וְקַח
פַּךְ הַשֶּׁמֶן הַזֶּה בְּיָדֶךָ וְלֵךְ רָמֹת גִּלְעָד׃
[ב] וּבָאתָ שָּׁמָּה וּרְאֵה־שָּׁם יֵהוּא בֶּן־יְהוֹשָׁפָט
בֶּן־נִמְשִׁי וּבָאתָ וְהַקֵּמֹתוֹ מִתּוֹךְ אֶחָיו
[ג] וְהֵבֵאתָ אֹתְךָ חֶדֶר בְּחָדֶר׃ וְלָקַחְתָּ פַּךְ־
הַשֶּׁמֶן וְיָצַקְתָּ עַל־רֹאשׁוֹ וְאָמַרְתָּ כֹּה־אָמַר
יְהוָה מְשַׁחְתִּיךָ לְמֶלֶךְ אֶל־יִשְׂרָאֵל וּפָתַחְתָּ
[ד] הַדֶּלֶת וְנַסְתָּה וְלֹא תֹחַכֶּה׃ וַיֵּלֶךְ הַנַּעַר
[ה] הַנַּעַר הַנָּבִיא רָמֹת גִּלְעָד׃ וַיָּבֹא וְהִנֵּה
שָׂרֵי הַחַיִל יֹשְׁבִים וַיֹּאמֶר דָּבָר לִי אֵלֶיךָ
חָשָׂר וַיֹּאמֶר אֵחוּא אֶל־מִי מִכֻּלָּנוּ וַיֹּאמֶר
[ו] אֵלֶיךָ חָשָׂר׃ וַיָּקָם וַיָּבֹא הַבָּיְתָה וַיִּצֹק
הַשֶּׁמֶן אֶל־רֹאשׁוֹ וַיֹּאמֶר לוֹ כֹּה־אָמַר
יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל מְשַׁחְתִּיךָ לְמֶלֶךְ
אֶל־עַם יְהוָה אֶל־יִשְׂרָאֵל׃
[ז] וְהִכִּיתָה אֶת־בֵּית אַחְאָב אֲדֹנֶיךָ וְנָקַמְתִּי
דְמֵי ׀ עַבְדַי הַנְּבִיאִים וּדְמֵי כָל־עַבְדֵי
[ח] יְהוָה מִיַּד אִיזֶבֶל׃ וְאָבַד כָּל־בֵּית
אַחְאָב וְהִכְרַתִּי לְאַחְאָב מַשְׁתִּין בְּקִיר
[ט] וְעָצוּר וְעָזוּב בְּיִשְׂרָאֵל׃ וְנָתַתִּי אֶת־
בֵּית אַחְאָב כְּבֵית יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט וּכְבֵית
בַּעְשָׁא בֶּן־אֲחִיָּה׃
[י] וְאֶת־אִיזֶבֶל יֹאכְלוּ הַכְּלָבִים בְּחֶלְקַת
יִזְרְעֶאל וְאֵין קֹבֵר וַיִּפְתַּח הַדֶּלֶת וַיָּנָס׃
[יא] וְיֵהוּא יָצָא אֶל־עַבְדֵי אֲדֹנָיו וַיֹּאמֶר לוֹ
הֲשָׁלוֹם מַדּוּעַ בָּא־הַמְשֻׁגָּע הַזֶּה אֲלֵיכֶם
וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם אַתֶּם יְדַעְתֶּם אֶת־
[יב] הָאִישׁ וְאֶת־שִׂיחֹו׃ וַיֹּאמְרוּ שֶׁקֶר
הַגֶּד־נָא לָנוּ וַיֹּאמֶר כָּזֹאת וְכָזֹאת אָמַר
אֵלַי לֵאמֹר כֹּה אָמַר יְהוָה מְשַׁחְתִּיךָ
[יג] לְמֶלֶךְ אֶל־יִשְׂרָאֵל׃ וַיְמַהֲרוּ

(כט) יורם ׀ ומפני מכותיו נשאר
ליזרעאל להתרפא שם ׀
וירד שמה לחזיקו מלך יהודה
לבקרו כאלישע כדרך הלוחים
לחולים ׀ והנה בספר הכתוב
זה הקדימה למה שיבא עליהם
ובכרגע שמה כמו
שיזכור׃

ט

(א) ואלישע הכניס ונמצא ׀
בספר הכתוב
בכאן לוקח לשליח לחדי שמשה
את קומקם למלך על ראש משה
את יהוא למלך על ישראל ׀
לקיים דבר ה׳ אשר דבר על
אליהו בהר חורב ׀ כי לפי
שהזקיק הדבר יח׳ לפנו לחקלאי
עד ימי כאן לא יכול אליהו
למשוח בעצמו ומוה ע׳ אלישע
שיעשה זה ׀ ולכן לא נתנו
נבואה על זה לאלישע ׀ כי
הוא מפני טרדות אליהו עצמו׳
ולפי שלא יכול לנבא על
רמות גלעד למשוח את יהוא ׀
כי יקרה כל העם בבואו שמה
ויתגלה הדבר ׀ עשה הדבר
על שליח ושלח לקח מבני
סדר עולם הנביאים שהיו לפניו ׀ (ולקמן
פרק י׳ ל׳ שהיה יהוא בן יהואחז) למשוח
אותו ׀ ואותו שיגור מתוכו ׀
כדי שילך כמהירו׳ ולא יתעכב
בדרך ׀ לכל ילך כמהרה על
רמות גלעד ׀ כי אם היה
יהוא ושאר הנביאים עמו למשוח
את העיר מבני אחאב ׀ לפי
שמלך בת להתרפא ביזרעאל ׀
לכן הניח הנביאים במקומו
ברמות גלעד למשוח העיר ׀
כי זה היה מלת השם לשליחה
(ב) יהוא מה שעשה ׀ ולכן מוהו
שילך כמהירות קודם שיסוב
המלך שמה ׀ ומוהו שיעשה
זה בהסתר מלך בקלר ׀ כדי
שלא יודע המלך למלך ולא
יוכל להמלט מידו ׀ וכדי שלא
יבהלו הנביאים מוהו שמיד יכוס
(ג) ולא יעמוד שם עוד ׀ והנה
מוה שיעשה אותו ׀ לא להיות
המשיחה רשות כפי הדין
במלכי ישראל ׀ כי לא היו
במשיחים כי אם מלכי בית
דוד ׀ לכל מפני מלקותו של
יהורם הוצרך למשוח כדי
לקיימו ולפרסמו ברבות
המלכות ופוקתו ׀ וכבר קבלו
הורית פג שלא כאלו יהוה יהוה בעצמו
לך יא עב המשחה שהיה מיוחד למשיחת
מלכי יהודה ׀ לכל במשח עם
מגילה פא שמן לפרסמון ׀ וכמו שאמרו
לך יד עא שהוא שמשחוה כפך לא
כתקייתא׳ מלכות׳ ׀ דוד ושלמה
שמשחו בקרן כתקייתה

מלכותם ׀ כי היה נפך שמן
לפרסמון ובקרן היה שמן
המשחה ׀ והותרה בזה הצלחה
הרבעית׃ והנה קנה הכתוב
מהכבדים שמוה שליעצ על
יהוה ׀ ומה שזכר שחאר לו
הוא מורה שכן הוה שליעצ
כי דבר ה׳ הוא ׀ והם הלכרי
שבאתו עליהם שליהו ויכיהו
בן ימלך׃ ומפה שזאר לו (ז)
משחתיך למלך על עם ה׳ על
ישראל ׀ העיר זיכרת את
עובדי עבודה זרה כלם ׀ כי
לא היה במשח כי אם לירבי
ה׳ ולקוזבי שמו ׀ ובמה שאמר (ח)
והכית את בית אחאב ׀ הודיעו שלא יפסוק מזרעו
העיר שלא יפסוק שהיה עושה
בזה פעל מנוגה להיות לאחאב
לזכרון ׀ כי הנם ית׳ היה
מנוה עליו ׀ ושומר מנוה לא
ידע דבר רע ׃ ולפי שלא
ירפו ידיו בעבור לזכרון ׀
אמר ואכד כל בית אחאב (ח ו)
והכרתי לאחאב משתין בקיר
ונו׳ ׀ ובתתי את בית אחאב
ונו׳ ׀ רומה לומר על כל פנים
נזור זה מלפני ויתקיים
בהכרת ׀ ואם לא תרנה לאחר
לקיימו לאבאר היה לאחר כלבבי
לעשותו ׃ ולפי שהיה מדרך
הזרים לכבד את הנשים
ובפרט הגבירות ׀ אמר ואת (י)
איזבל יאכלו הכלבים ונו׳ ׀
כלו׳ על מנת כן תהי משחתיך
למלך ׀ והכבדים הלה יתקייב
בהכרת שיתקיימו וינלו
לפעל׃ וכפר הכתוב שיפל (יא)
יהוא על אחר הזרים לאבד
היו לאחו ׀ ושאלו מהם שאלהו
משלום מדוע בא המשוגע
הזה אליך ? רומה לומר האם
הכיר ייעוד עוד לו רע ? והיו
קוראים לאותו משוגע ׀ לפי
שבהתנודדותו היה נראה להם
משוגע ׀ לפי שלא היה משגיח
בשאר העניינים והיה שונה
בהם ׀ ויהוא לא רצה לבזה
לכל העלים העניין בחמרו
לאחד ידעתם את האיש ואת (יב)
שיחו ׃ וכאשר ראו שהיה
מעלים מהם העניין ׀ בארו
גו כל כך שהוא הגיד להם
את בבוד מלכותו ׃ והמה (יג)
כשמעו זה מיד מהרו ויקחו
איש בגדו ויניחו לאותו תחת
רגלי יהוא ׀ להגביהו למעלה
ביושבתו ׀ וזהו לשון נרם
המעלות ׀ כלומר ע׳ העליונה
והעלומה מהמדרגות לאשר
יעשו למלכים ליושבתם ׃
ויתקשר יהוא על יורם ׀ לשון (יד)
מעשה

וַיָּקָם אִישׁ בִּגְדוּד וַיִּשְׁתֵּהוּ תַחְתִּיו אֶל־
גֶּרֶם הַמַּעֲלוֹת וַיִּתְקָעוּ בַּשּׁוֹפָר וַיֹּאמְרוּ
[יג] מָלַךְ יֵהוּא: וַיְתַקְּשֵׁר יֵהוּא בֶּן־יְהוֹשָׁפָט
בֶּן־נִמְשִׁי אֶל־יוֹרָם וְיוֹרָם הָיָה שֹׁמֵר
בְּרָמֹת גִּלְעָד הוּא וְכָל־יִשְׂרָאֵל מִפְּנֵי
[יד] חֲזָאֵל מֶלֶךְ אֲרָם: וַיָּשָׁב יוֹרָם
הַמֶּלֶךְ לְהִתְרַפֵּא בְיִזְרְעֶאל מִן־הַמַּכִּים
אֲשֶׁר יַכֻּהוּ אֲרַמִּים בְּהִלָּחֲמוֹ אֶת־חֲזָאֵל
מֶלֶךְ אֲרָם וַיֹּאמֶר יֵהוּא אִם־יֶשׁ נַפְשְׁכֶם
אַל־יֵצֵא פָלִיט מִן־הָעִיר לָלֶכֶת לְהַגִּיד
[טו] בְּיִזְרְעֶאל: וַיִּרְכַּב יֵהוּא וַיֵּלֶךְ יִזְרְעֶאלָה
כִּי יוֹרָם שֹׁכֵב שָׁמָּה וַאֲחַזְיָהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה
[טז] יָרַד לִרְאוֹת אֶת־יוֹרָם: וְהַצֹּפֶה עֹמֵד עַל־
הַמִּגְדָּל בְּיִזְרְעֶאל וַיַּרְא אֶת־שִׁפְעַת יֵהוּא
בְּבֹאוֹ וַיֹּאמֶר שִׁפְעַת אֲנֵי רֹאֶה וַיֹּאמֶר
יְהוֹרָם קַח רַכֶּב וּשְׁלַח לִקְרָאתָם וְיֹאמַר
[יז] הֲשָׁלוֹם: וַיֵּלֶךְ רוֹכֵב הַסּוּס לִקְרָאתוֹ וַיֹּאמֶר
כֹּה־אָמַר הַמֶּלֶךְ הֲשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר יֵהוּא מַה־
לְּךָ וּלְשָׁלוֹם סֹב אֶל־אַחֲרָי וַיַּגֶּד הַצֹּפֶה
לֵאמֹר בָּא הַמַּלְאָךְ עַד־חֵם וְלֹא־שָׁב:
[יח] וַיִּשְׁלַח רֹכֵב סוּס שֵׁנִי וַיָּבֹא אֲלֵהֶם
וַיֹּאמֶר כֹּה־אָמַר הַמֶּלֶךְ הֲשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר
יֵהוּא מַה־לְּךָ וּלְשָׁלוֹם סֹב אֶל־אַחֲרָי:
[יט] וַיַּגֶּד הַצֹּפֶה לֵאמֹר בָּא עַד־אֲלֵיהֶם וְלֹא־
שָׁב וְהַמִּנְהָג כְּמִנְהַג יֵהוּא בֶן־נִמְשִׁי כִּי
[כ] בְשִׁגָּעוֹן יִנְהָג: וַיֹּאמֶר יוֹרָם אֱסֹר
וַיֶּאְסֹר רִכְבּוֹ וַיֵּצֵא יְהוֹרָם מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל
וַאֲחַזְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה אִישׁ בְּרִכְבּוֹ וַיֵּצְאוּ
לִקְרַאת יֵהוּא וַיִּמְצָאֻהוּ בְּחֶלְקַת נְבוֹת
[כא] הַיִּזְרְעֵאלִי: וַיְהִי כִּרְאוֹת יוֹרָם אֶת־
יֵהוּא וַיֹּאמֶר הֲשָׁלוֹם יֵהוּא וַיֹּאמֶר מָה
הַשָּׁלוֹם עַד־זְנוּנֵי אִיזֶבֶל אִמֶּךָ וּכְשָׁפֶיהָ
[כב] הָרַבִּים: וַיַּהֲפֹךְ יְהוֹרָם יָדָיו וַיָּנָס
וַיֹּאמֶר אֶל־אֲחַזְיָהוּ מִרְמָה אֲחַזְיָהוּ:
[כג] וַיהוּא מִלֵּא יָדוֹ בַּקֶּשֶׁת וַיַּךְ אֶת־
יְהוֹרָם בֵּין זְרֹעָיו וַיֵּצֵא הַחֵצִי מִלִּבּוֹ
[כד] וַיִּכְרַע בִּרְכָּבוֹ: וַיֹּאמֶר אֶל־בִּדְקַר
שָׁלִשׁ שָׂא הַשְׁלִכֵהוּ בְּחֶלְקַת שְׂדֵה־
נָבוֹת הַיִּזְרְעֵאלִי כִּי זָכֹר אֲנִי וָאַתָּה אֵת
רְכֻבִים צְמָדִים אַחֲרֵי אַחְאָב אָבִיו וַיהוָה
[כה] נָשָׂא עָלָיו אֶת־הַמַּשָּׂא הַזֶּה: אִם־לֹא

אשר נכתב בו נבות ; לומר
כי כתעכב שתה לעשות בזותו
מקום מה שעשו לזכרון קטלת
אחאב בהריגת נבות ; ולכן (כב)
כשאמלו יורם השלום יהוא ?
היינו כמובר בו מה השלום
עד שזכי לישב אל אחאב וגו' ,
לל מה השלום שיגיע עד שזכי
לישב אל אחאב וכשפיה הרבים ,
כי הנה לל יהיו שלום לך
ולה . וכרחות יורם שהיה עכין (כג)
מרך הפך ידו לחזוקת ברכן
הסום והפכה להסב פניו
ולנום , ואמר לאחזיהו שהיה
זה מרמה ומרך ונקר הצרים
כנגדו , לאמר יהוא מלך ידוע (כד)
בקשת ויך בכל כחו את יורם
בין שכי זרועיו ויכה הקרי
מלכו ויעות חיל , ואמר אל (כה)
שליש שהיה בקרן בקר את
השליכהו בחלקת שדה נבות
היזרעלי , כי זכור לני ואתה
רוכבים צמדים , וירחה שנתן
בדבר כנה בלבי רחוי' לליו ,
אבל עכשיו שאמר לשליש
שהוא בעצמו יקח את יורם
וישליכהו בחלקת נבות , ושל
יתנהג בעצמו לומר לאיכה
לבוא בעצמי כגר אח ? כי
וכור היה יהוא ובדקר כאשר
שניהם היו רוכבים צמדים ,
לל מקובדים ומדובקים עם
פרשים אחרים אחרי אחאב
אבין , ולכן היה רחוי שיכבדו
את נוף כנו . ואם ישאל בדקר
ואם וכור אתה מזה לאחאב הרגנו
אותו ? כדי להשיב לזה אחאב
ה' , כשא עליו את המשא
הזה . וכדי לאחת שלא הרגנו
לבחת מלכותו כי אם לקיים
דבר השם וגזרתו , לאחר עוד (כו)
אם לא את דמי נבות ואת
דמי בניו ראיתי אתמול את דם ה' ,
ואין פירוש ראיתי ואלמתי על
יהוא שראה זה ויעלם אותו ,
אבל פירושו שהשיג אחאב
כשא עליו ה' , על ידי אליהו
היה כוה הלשון שיכוב , אם
לא את דמי נבות ואת דמי
בניו (שנוכל מהם בחלקם
והוא מבחר השדות) ראיתי
אתמול נאם ה' , כי השם ית'
אתמול לאליהו כאשר שלחו על
אחאב לומר לו * הרשעת מלכי' לא
וגם ירשת , שהיום הקודם לא יש
אליו היו קול דמי נבות
אחאב הרג אתאב וקול דמי
בניו שנולם טועקים אליו מן
האדמה . ושוב היה כאשר
שאמר ה' ואלמתי לך בחלקה
הזאת נאם ה' , רומה לומר
וגם כן

שעשה אחאב בגדו להתקיימו
ולהחזיקו , כי בעת המלכתו
שמה כשבע על זה ואתאחן
בו . והיה הקשר עם הצרים
לאחר שם , שנתקבצו כלם
בהשגחת השם עם יהוא לעזרו
בדבר הזה , ולכן נקרא המלך
קשר , לפי שנתקשרין הקצרי'
זה עם זה לעשות אותו פעל .
והנה עזר מלא לעשות מעשהו
שיורם קודם לזה היה שומר
ברמות גלעד , רומה לומר
היה יושב שם לשמור העיר
(טו) מפני אויבו , ויושב יורם
להתרפא ביזרעאל , לל שהיה
ליזרעאל להתרפאות שם
מחמותיו שהכותו לחם ,
ונשארו הצרים בשמירת רמות
גלעד , ולכן אחר יהוא לצרים
לאחר אתו שם יש לאת כשכיכם ,
כלומר שם תראה בעיניכם
עתה או שם אתם רומים
לעשות זה כראוי , שמרו את
העיר שלא יצא ממנה פליט
(יז) לגלות להגיד ביזרעאל : וקודם
שיודע הדבר רכב יהוא על
הסוס וילך יזרעאלה לאחר
יורם שוכב שם חולה והיה
עמו שם מלך יהודה שבא
(יח) לבקרו , ולפי שביזרעאל
היה המגדל על המגדל ,
כאחר ראה אחד העם שהיה
בא עם יהוא אחר שפעת לכי
רוכב , רומה לומר רבוי עם
לכי רוכב אחד , וילך יורם [כ]
שלח רכב , כלומר משרת
רוכב הסוס שהוא הנקרא
רכב , לדעת אם היה שלום (יט)
ומה היה עכין כיאחם ? ויהוא
כדי שלא יודע עכינו על כוונו
על יורם לא היה דבר לל
השלום ואני שלך
המלך לקראתו כי אם מה לך
ולשלום סוב על אחרי , [כא]
רומה לומר מה לך אתה
שתשאל השלום , אחם כונע
כך דבר ? לל תקוה לדעת
דבר מזה סוב על אחרי ולך [כב]
(יט) עמי בעבודתי . וכאחר ידע
יורם שהרוכב הראשון וגם
השני התאחרו עם השפע
הבא ולא שבו אליו דבר ,
(כ) והיה שהסופה הגיד לו שאחאב
אליו ונהג הדבר כמנהג
יהוא בן נמשי שהיה רוכב
רכבו בשגעון ובחפזון כלי
(כא) יאוב , לאחר המלך לאמור
את רכבו וילך אליו הוא
ולחזיקו מלך יהודה וילאלו
את יהוא בחלקת נבות
היזרעאלי , רומה לומר השלה

אֶת־דְּמֵי נְבוֹת וְאֶת־דְּמֵי בָנָיו רָאִיתִי אֶמֶשׁ נְאֻם־יְהוָה וְשִׁלַּמְתִּי לְךָ בַּחֶלְקָה הַזֹּאת נְאֻם־יְהוָה וְעַתָּה שָׂא הַשְׁלִכְהוּ בַּחֶלְקַת [כו]
יְהוָה כִּדְבַר יְהוָה׃ וְאַחַזְיָהוּ מֶלֶךְ־ יְהוּדָה רָאָה וַיָּנָס הֶרֶךְ בֵּית הַגָּן וַיִּרְדֹּף אַחֲרָיו יֵהוּא וַיֹּאמֶר גַּם־אֹתוֹ הַכֵּהוּ אֶל־ [כז]
הַמֶּרְכָּבָה בְּמַעֲלֵה־גוּר אֲשֶׁר אֶת־יִבְלְעָם וַיָּנָס מְגִדּוֹ וַיָּמָת שָׁם׃ וַיַּרְכִּבוּ אֹתוֹ [כח]
עֲבָדָיו יְרוּשָׁלַ‍ִם וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּקִבְרָתוֹ עִם־אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד׃ וּבִשְׁנַת אַחַת־ [כט]
עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְיוֹרָם בֶּן־אַחְאָב מָלַךְ אֲחַזְיָהוּ עַל־יְהוּדָה׃ וַיָּבֹא יֵהוּא יִזְרְעֶאלָה [ל]
וְאִיזֶבֶל שָׁמְעָה וַתָּשֶׂם בַּפּוּךְ עֵינֶיהָ וַתֵּיטֶב אֶת־רֹאשָׁהּ וַתַּשְׁקֵף בְּעַד הַחַלּוֹן׃
וַיְהִי יֵהוּא בָּא בַשָּׁעַר וַתֹּאמֶר הֲשָׁלוֹם זִמְרִי [לא]
הֹרֵג אֲדֹנָיו׃ וַיִּשָּׂא פָנָיו אֶל־הַחַלּוֹן וַיֹּאמֶר מִי אִתִּי מִי וַיַּשְׁקִיפוּ אֵלָיו שְׁנַיִם [לב]
שְׁלִשָׁה סָרִיסִים׃ וַיֹּאמֶר שַׁסְּטֻהָ וַיְשַׁסְּטֻהָ וַיִּזֶּה מִדָּמָהּ אֶל־הַקִּיר וְאֶל־ [לג]
הַסּוּסִים וַיִּרְמְסֶנָּה׃ וַיָּבֹא וַיֹּאכַל וַיֵּשְׁתְּ וַיֹּאמֶר פִּקְדוּ־נָא אֶת־הָאֲרוּרָה [לד]
הַזֹּאת וְקִבְּרוּהָ כִּי בַת־מֶלֶךְ הִיא׃ וַיֵּלְכוּ לְקָבְרָהּ וְלֹא־מָצְאוּ בָהּ כִּי אִם־ [לה]
הַגֻּלְגֹּלֶת וְהָרַגְלַיִם וְכַפּוֹת הַיָּדָיִם׃ וַיָּשֻׁבוּ וַיַּגִּידוּ לוֹ וַיֹּאמֶר דְּבַר־יְהוָה [לו]
חָרוֹא אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד־עַבְדּוֹ אֵלִיָּהוּ הַתִּשְׁבִּי לֵאמֹר בְּחֶלְקַת יִזְרְעֶאל יֹאכְלוּ הַכְּלָבִים
אֶת־בְּשַׂר אִיזֶבֶל׃ [לז] וְהָיְתָה נִבְלַת אִיזֶבֶל כְּדֹמֶן עַל־פְּנֵי הַשָּׂדֶה בְּחֶלְקַת יִזְרְעֶאל אֲשֶׁר
לֹא־יֹאמְרוּ זֹאת אִיזֶבֶל׃

י

וּלְאַחְאָב שִׁבְעִים בָּנִים בְּשֹׁמְרוֹן [א]
וַיִּכְתֹּב יֵהוּא סְפָרִים וַיִּשְׁלַח שֹׁמְרוֹן אֶל־ שָׂרֵי יִזְרְעֶאל הַזְּקֵנִים וְאֶל־הָאֹמְנִים [ב]
אַחְאָב לֵאמֹר׃ וְעַתָּה כְּבֹא הַסֵּפֶר הַזֶּה אֲלֵיכֶם וְאִתְּכֶם בְּנֵי אֲדֹנֵיכֶם וְאִתְּכֶם
הָרֶכֶב וְהַסּוּסִים וְעִיר מִבְצָר וְהַנָּשֶׁק׃ וּרְאִיתֶם הַטּוֹב וְהַיָּשָׁר מִבְּנֵי אֲדֹנֵיכֶם [ג]
וְשִׂמְתֻּם עַל־כִּסֵּא אָבִיו וְהִלָּחֲמוּ עַל־ בֵּית אֲדֹנֵיכֶם׃
וַיִּרְאוּ מְאֹד מְאֹד וַיֹּאמְרוּ חִנָּה שְׁנֵי [ד]

גם כן היה בלשם ה' ומלמדו
שיעלם לו שכרו בחלקה הזאת
לפיכך אמר לה נבות, ומפני זה
היה יהוא תמוה על הכלים
שיצא פגר יהורם ויצלכהו על
החלק ההיה בכתב ה'. ולפי
שהיה יהוא יודע לת יורם
(כז) מלך ישראל, וזכר שגם כן
הרג את לחזיהו מלך יהודה
שהיה עם והכוהו על המרכב,
ולו בהיותו מוכה עם על עיר
(כח) מגדו ושם מת, ושם הוליכוהו
עבדיו ירושלם לקברו עם
אבותיו, כי זכה להקבר
עמהם להיותו בן יהושפט
שהיה ירא אלקים וסר מרע.
ולמעלה מה שאמר בדברי
ה' כן ע' היתים * שהיה מתקבץ בשמרון
ושהכיאו אותו אל יהוא
ויתיעצו, פרוש כי בדרך
הכה אותו, כמו שאמר להם
הכהו על המרכבה, והם
הכוהו לו חפים והכוהו והוא
עם מוכה על מגדו ושם
הוליכוהו עבדיו על שמרון
להתקבץ שם מבני יהוא ושם
הניחוהו חלוי ולו המיתו
ביזרעאל, ולפרש כאן ויאמרו
שם, לפי פירושו במגדו כי
לא באותה שלחמה ובאותה
פרה, ולא לתריך הכתוב
לכפר זה בכאן ולפי היה
כהודיענו שהיתת יהוא לת שני
המלכים יחד, ועוזיהו בדברי
הימים כתב מקום מיתתו ושני
הדרכים לדבר לחד יכוונו,
והותרה הזעקה המשנית:
(כט) ובשנת לחת עשרה וגו'.
לחרי שכפר הכתוב
שהרג יהוא לת מלך ישראל
ומלך יהודה, יספר עתה
שהרג גם כן לת המלכה
ליזבל לחת לחזקו, ולחרי כן
יספר שהרג לת בניה וכני
יהורם וכל לבאי בית לחזקו,
וזהו הרג לחי מלך יהודה כי
כלם בנוגת עירין כלו ליהו
לבלם לת כשיים * והכה מיתת
(ל) ליזבל היתה ביזרעאל, כי
לחרי שיהוא הרג לת יורם
בכה בן יזרעאלה וליזבל
בהיותה לאבה ועם כעד בכה
המלך שכתוב בלוחה שעה
שתה כפוך עיכי כלרך הזוכו,
ותיעב לת רלחה ותשקף בעד
(לא) החלון, ותלמר לל יהוא
ומרי הורג לדוניו, כי לפי
מלכי ב' י"ו שהתקבל ליועלם * זומרי
עבד לילה הן בעשתו הרג לת
לדניו ויהרגו לוחו מיד, ולחתה
לבכות ולקדוש לת יהוא בזה

הכם כנוי, כעבור שהרגו
יורם שהיה לדוניו, ובבזבה
שהיה הן סוף יהוא כומרי כי (לג)
יחיתוהו גם כן, ויהוא מה
שיחמתה ויבלילהו מהבלון
לירמסו לוחה הסוסי' * ולחבר
לחמר בלבון יהיל וירמסבה,
לחבל עיין לילך (לד)
ויל יהוא לבלכל ולבחות, (לה)
ובהיותו לוכל מה שיבקדו
לת לזוכל המלוכה ויקברו
לוחה, לפי שהיתה בת מלך
ומהראוי היה לבכדה לחר
שכבר קבלה עבשה מחבל
חבלה על הבכד, ובלחר (לו)
הלכו לקברה לל מלאו מחבה
כי לם הבלגולת והרגלים
ובפות הידים, לפי שהבחר
לבלו הכלבים ולוחו הבחר
קברו בביתו לדעת תבמינו
ל' * ויהוה הבדיק עליו לת פ"ר לישוע
הדין בלמרו דבר הבם הוה פרק י"ו
לבר דבר ביד עבדו לליהו
התבני לחמר בחלק יזדעלל
יבלבו הכלבי' לת בשר לזיבל'
כי החלון לבל בשקפה בו (לז)
ליזבל היה בתוך לל כרם
בבות, כי הכרם היה לבעל
היבל המלך כמו
שבוכר:
ולחבם מיתת הבניס זכר (א)
שהיה בזה החופן, כי הם
היו בשמרון והיו שבעים
בניס על לחלב, ויבתוב
יהוא בספריס לשמרון לל
שרי יזרעלל שהיו בקבניס
שלי, להיות שמרון רלש
הממלבה, ולל זקני שמרון
ולל לחומנים, רומה לומר
לבבר לחלב, וילו לוחם (ב, ג)
שלחלי שהיו לחם בל בני
המלך והרבב והסוסים,
ועלי המבבר שהיו ליורם היו
ביל עבדיו, והבבן שהם
בלי המלחמה גם בן,
שיבחרו לטוב והיבר מבני
לחלב לדוניהם וילחיבוהו
ולבחו בעדו, כי בן רלוי
שיעשו העבדים הבלחמים
בעד בבוד לדוניהם, ובלב
לומר להם זה כדי לבסוחם
ולדעת מה יעשו, והם (ג)
שלחו לליו שלוחיהם, והיו
הממלבים לוחם לבבר על
הבית, רומה לומר לבבר
היה ממוכה על בית המלך,
ולבבר על העיר, שהיה מבביע
העיר, והוקנים והלומנים בני
המלך שהיו גדולי העיר כמו
שיזכור, שבלם שלחו ל יהוא

מלכים ב י

הַמְלָכִים לֹא־עָמְדוּ לְפָנָיו וְאֵיךְ נַעֲמֹד אֲנָחְנוּ׃ [ה] וַיִּשְׁלַח אֲשֶׁר־עַל־הַבַּיִת וַאֲשֶׁר
עַל־הָעִיר וְהַזְּקֵנִים וְהָאֹמְנִים אֶל־יֵהוּא ׀
לֵאמֹר עַבְדְּךָ אֲנָחְנוּ וְכֹל אֲשֶׁר־תֹּאמַר
אֵלֵינוּ נַעֲשֶׂה לֹא־נַמְלִיךְ אִישׁ הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ
עֲשׂוּ׃ [ו] וַיִּכְתֹּב אֲלֵיהֶם סֵפֶר ׀ שֵׁנִית
לֵאמֹר אִם־לִי אַתֶּם וְלִקְלִי ׀ אַתֶּם שֹׁמְעִים
קְחוּ אֶת־רָאשֵׁי אַנְשֵׁי בְנֵי־אֲדֹנֵיכֶם
וּבֹאוּ אֵלַי כָּעֵת מָחָר יִזְרְעֶאלָה וּבְנֵי
הַמֶּלֶךְ שִׁבְעִים אִישׁ אֹתָם גְּדֹלֵי הָעִיר
מְגַדְּלִים אוֹתָם׃ [ז] וַיְהִי כְּבֹא הַסֵּפֶר
אֲלֵיהֶם וַיִּקְחוּ אֶת־בְּנֵי הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁחֲטוּ
שִׁבְעִים אִישׁ וַיָּשִׂימוּ אֶת־רָאשֵׁיהֶם
בַּדּוּדִים וַיִּשְׁלְחוּ אֵלָיו יִזְרְעֶאלָה׃ [ח] וַיָּבֹא הַמַּלְאָךְ וַיַּגֶּד־לוֹ לֵאמֹר הֵבִיאוּ
רָאשֵׁי בְנֵי־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר שִׂימוּ אֹתָם
שְׁנֵי צִבֻּרִים פֶּתַח הַשַּׁעַר עַד־הַבֹּקֶר׃
[ט] וַיְהִי בַבֹּקֶר וַיֵּצֵא וַיַּעֲמֹד וַיֹּאמֶר אֶל־
כָּל־הָעָם צַדִּקִים אַתֶּם הִנֵּה אֲנִי קָשַׁרְתִּי
עַל־אֲדֹנִי וָאַהַרְגֵהוּ וּמִי הִכָּה אֶת־כָּל־
אֵלֶּה׃ [י] דְּעוּ אִפוֹא כִּי לֹא יִפֹּל מִדְּבַר יְהוָה
אַרְצָה אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה עַל־בֵּית
אַחְאָב וַיהוָה עָשָׂה אֵת אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד
עַבְדּוֹ אֵלִיָּהוּ׃ [יא] וַיַּךְ יֵהוּא אֵת כָּל־
הַנִּשְׁאָרִים לְבֵית־אַחְאָב בְּיִזְרְעֶאל וְכָל־
גְּדֹלָיו וּמְיֻדָּעָיו וְכֹהֲנָיו עַד־בִּלְתִּי הַשְׁאִיר־
לוֹ שָׂרִיד׃ [יב] וַיָּקָם וַיָּבֹא וַיֵּלֶךְ שֹׁמְרוֹן חוּא
בֵּית־עֵקֶד הָרֹעִים בַּדָּרֶךְ׃ [יג] יֵהוּא מָצָא
אֶת־אֲחֵי אֲחַזְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה וַיֹּאמֶר
מִי אַתֶּם וַיֹּאמְרוּ אֲחֵי אֲחַזְיָהוּ אֲנַחְנוּ וַנֵּרֶד לְשָׁלוֹם פְּנֵי־הַמֶּלֶךְ וּבְנֵי הַגְּבִירָה׃
יד וַיֹּאמֶר תְּפָשֻׂם חַיִּים וַיִּתְפְּשׂוּם חַיִּים וַיִּשְׁחָטוּם אֶל־בּוֹר בֵּית־עֵקֶד אַרְבָּעִים וּשְׁלֹשָׁה
טו אִישׁ וְלֹא־חָשַׁאר אִישׁ מֵהֶם׃ וַיֵּלֶךְ מִשָּׁם וַיִּמְצָא אֶת־יְהוֹנָדָב בֶּן־רֵכָב לִקְרָאתוֹ
וַיְבָרְכֵהוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲיֵשׁ אֶת־לְבָבְךָ יָשָׁר כַּאֲשֶׁר לְבָבִי עִם־לְבָבֶךָ וַיֹּאמֶר יְהוֹנָדָב
יז יֵשׁ וְיֵשׁ תְּנָה אֶת־יָדֶךָ וַיִּתֵּן יָדוֹ וַיַּעֲלֵהוּ אֵלָיו אֶל־הַמֶּרְכָּבָה׃ וַיֹּאמֶר לְכָה אִתִּי
יח וּרְאֵה בְּקִנְאָתִי לַיהוָה וַיַּרְכִּבוּ אֹתוֹ בְּרִכְבּוֹ׃ וַיָּבֹא שֹׁמְרוֹן וַיַּךְ אֶת־כָּל־הַנִּשְׁאָרִים
יט לְאַחְאָב בְּשֹׁמְרוֹן עַד־הִשְׁמִידוֹ כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר אֶל־אֵלִיָּהוּ׃ וַיְקַבֵּץ יֵהוּא אֶת־
כָּל־הָעָם וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם אַחְאָב עָבַד אֶת־הַבַּעַל מְעַט יֵהוּא יָעַבְדֶנּוּ׃
כ הָרָב׃ וְעַתָּה כָּל־נְבִיאֵי הַבַּעַל כָּל־עֹבְדָיו וְכָל־כֹּהֲנָיו קִרְאוּ אֵלַי אִישׁ
אַל־יִפָּקֵד כִּי זֶבַח גָּדוֹל לִי לַבַּעַל כֹּל אֲשֶׁר־יִפָּקֵד לֹא יִחְיֶה וְיֵהוּא עָשָׂה
כא בְעָקְבָּה לְמַעַן הָאֲבִיד אֶת־עֹבְדֵי הַבַּעַל׃ וַיֹּאמֶר יֵהוּא קַדְּשׁוּ עֲצָרָה
לַבַּעַל וַיִּקְרָאוּ׃

לצאת ענדיך לנקנו לצ כמליך
(ו) לים הטוב כעיכיך עצה ׳ וכו
הציבם יהוה שיהרגו את כל
בני המלך לקחב ויביאו לותם
(ז) קלין יזרעאל ׳ ואמה מיל
שקטו לותם ויביאו לציהם
בדולים ׳ כל נפלים ׳ כמו
שמביאים פירות הכבורים ׳
(ח) ויהוה כחצר הביאו לותם על
יזרעאל כוה שיהיו לותם
בצבי כבודי פתח שער העיר ׳
ושיעמדו שם כל היום ההוא
עד הבקר ׳ והיה זה כלי
שיראו לותם כל העם וכדי
שישמעו כלם מה שאמר יהוא
(ט) כחצר הלך לרצותם ׳ שאמר
על העם לדיקים אתם הנה
לבי קשרתי על אדוני ׳ לל
אתם כבי יזרעאל חצר כיזרעאל
תחצבו שאתם לדיקים וחבי
רצה גמור לפי שקשרתי על
אדוני והרגתיו ׳ ועתה אתם
אלי ומי הכה את כל אלה ?
הנה גדולי שמרון וחצר גלגו
לותם בבתיהם הרגו לותם
ולא רצו להלחם בעדם ׳ וכל
זה מורה שאין לבי רצה במה
שעשיתי ולא היה גם כן כמה
(י) שעשו ׳ לבל היה הדבר מלת
ה׳ שלא יפול מדברו לרצה
חצר דבר על בית אחאב וחל
ה׳ עשה את חצר דבר כיל
אליהו עבדו ׳ ולבי וזקני
שמרון לא עזבו לבר כי הוא
יח׳ עשה מה שעשה כלו ׳
(יא) ולהיות מחצבת יהוא זאת
הנה כל הנשארי לבית לחאב
וכל מיודעיו וכהניו עד כלי
(יב ׳ יג) השאיר לו שריד ׳ וילך אל
שמרון ׳ ובהיותו הולך בדרך
בבית עקד הרועים ׳ שהיה
בית אחת שהרועים היו נוחים

(יד) שם נתנם ׳ חבלו את אחי
אחזיהו ׳ ובהבאי
חימים בלחמי * שהיו בני אחיו לה כ׳ כב ׳
על אחזיהו ׳ ובקרחו אחיו
כמו שבקרתם לוא אחי אחכרתם
* בהיותו בן אחיו ׳ ובדרתי בהשחית יה
שבא היו יודעים דבר מכל
חצר בעצה בינהעל ובשמרון ׳
ואחרו אל יהוא שהיו בחים
לרחות את שבוש בני המלך
לחקב ולבוש הגבירה לחזבל ׳
ושתי אותם בתוך הבור אשר (יל)
היה שם * ולפי שמבקש את (עו)
יובלב בן רכב ויברך את
יהוא ׳ וישחלהו יהוא לם היה
לבבו ישר עמו ? והוא הסיבו
יש ויש ׳ לל ישר ותמיס אחבו ׳
והעלהו יהוא עמו על המרכב ׳
ויבואו שמרונה לבקום נקמת
ה׳ ׳ ושם המית כל הנשאר
בבית לחזקב :
ויקבץ יהוא את כל העם (יח)
וגו׳ ׳ לחרי שזכר
הכתוב שהרג יהוא את המלכי׳
ואת המלכה ואת בני המלכים
וקרוביהם ׳ יזכור בזה מה
שהרג בכהני הבעל והעובדים
אותו ׳ ועשה בזה תחבולה
ליהוא ׳ שקבץ את כל העם
ואמר אליהם שתחלה עבד את
הבעל מעט ׳ ואולי מפני זה
מבקשיו למרות רבות ורעות ׳
לחכם הוא יעבוד את הבעל
הרבה ׳ וכבר הקצימוהו על
על מלחמתו זה ׳ עם היות
שאמרו במרמה ׳ לחמו בפרק
חלק בבית כרותה לשפחים בהקדרין
וגו׳ ׳ והרלה יהוא את עלמו לף קב כ׳
רוקח לעשות זבח גדול לבעל (יט)
ושיכלו אליו כל עובדיו וכל
כהניו ׳ וגם זה טעם שכל
לחבר לא יבא שמה לא יחיה ׳

(כג) ויאמר בכל ישראל ויכוהו כל עובדי הבעל עד לבלי השאיר בו שריד ויעשהו כל הנית מפץ ומפץ. וכדי (כד) להבטיח עוד לחתת לבו, לומר לבבו על המלחמה שהוא שומר גבול בעדי הכומרים ועובדי הבעל, שיהיה לבבו שלם כל עובדי הבעל שיבטיחו לותו, בחופן שיהיו בכלים מבלי ידעו מה לעשות במלבושיהם, (כג) וגם כן התרה בפיהו שלא יבא שום אחד מעובדי ה' כי אם עובדי הבעל בלבד, (כה) והכין שמיכים לים בחוץ וחוצה שלא ימלט מישב לים לבד, ובהכיעו כל זה לומר לותם שיהיו לעשות זבחים ועולות כדי להתפרס' לחתת העובדי' (כה) הבעל ולחקרי כלותם לעשות העולה לומר לרצים והשלישים שיכו את עובדי הבעל בלב שלא ימלט איש לחוץ מהם, ויפלטו הרצים והשלישים, לך שכבר השליכו הרצים והשלישים בבלת ההרוגים מבית הבעל בעת הכותם (כו, כז) לותם, וילכו עד עיר בית הבעל ויוציאו את מצבות בית הבעל ויצרפו לותם ובתתו (כח) המצבות בית הבעל בכללותה ויעשוהו למקלחות עד היום, (כט) רומה לומר לבתי כסחות להפבות שם לבחות העו. (כט, כט) ובזה לחופן השמיד יהוא את הבעל מישראל, לך לחתם מכל לבב עשה יהוא לבם ה' הבה לו עזב ענלי (ל) הזהב לבב עשה ירבעם שבהם החטיא את ישראל. והבה היה זה לו לעבוד עו', כי הם לו כתבוהו לבך כחבר

(כג) וַיֹּאמֶר יֵהוּא בְּכָל־יִשְׂרָאֵל וַיִּבָּאֵ֫ו כָּל־עֹבְדֵי הַבַּעַל וְלֹא־נִשְׁאַר אִישׁ אֲשֶׁר לֹא־בָא וַיָּבֹאוּ בֵּית הַבַּעַל וַיִּמָּלֵא בֵּית־הַבַּעַל פֶּה לָפֶה׃ (כד) וַיֹּאמֶר לַאֲשֶׁר עַל־הַמֶּלְתָּחָה הוֹצֵא לְבוּשׁ לְכָל עֹבְדֵי הַבַּעַל וַיֹּצֵא לָהֶם הַמַּלְבּוּשׁ׃ (כה) וַיָּבֹא יֵהוּא וִיהוֹנָדָב בֶּן־רֵכָב בֵּית הַבַּעַל וַיֹּאמֶר לְעֹבְדֵי הַבַּעַל חַפְּשׂוּ וּרְאוּ פֶּן־יֶשׁ־פֹּה עִמָּכֶם מֵעַבְדֵי יְהוָה כִּי אִם־עֹבְדֵי הַבַּעַל לְבַדָּם׃ (כו) וַיָּבֹאוּ לַעֲשׂוֹת זְבָחִים וְעֹלוֹת וַיְחֹז֫ק שָׂם־לוֹ בַּחוּץ שְׁמֹנִים אִישׁ וַיֹּאמֶר הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־יִמָּלֵט מִן־הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא עַל־יְדֵיכֶם נַפְשׁוֹ תַּחַת נַפְשׁוֹ׃ (כז) וַיְהִי כְּכַלֹּתוֹ לַעֲשׂוֹת הָעֹלָה וַיֹּאמֶר יֵהוּא לָרָצִים וְלַשָּׁלִשִׁים פְּאוּ הַכּוּם אִישׁ אַל־יֵצֵא וַיַּכּוּם לְפִי־חָרֶב וַיַּשְׁלִכוּ חָרָצִים וְהַשָּׁלִשִׁים וַיֵּלְכוּ עַד־עִיר בֵּית־הַבָּעַל׃ (כח) וַיֹּצִאוּ אֶת־מַצְּבוֹת בֵּית־הַבַּעַל וַיִּשְׂרְפוּ׃ (כט) וַיְשַׁבְּרוּ אֶת־מַצְּבוֹת הַבַּעַל וַיִּתְּצוּ אֶת־בֵּית הַבַּעַל וַיְשִׂמֻהוּ לְמֹחֳרָאוֹת עַד־הַיּוֹם׃ (ל) וַיַּשְׁמֵד יֵהוּא אֶת־הַבַּעַל מִיִּשְׂרָאֵל׃ (לא) רַק חַטֹּאת יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל לֹא־סָר יֵהוּא מֵאַחֲרֵיהֶם עָגְלֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר בֵּית־אֵל וַאֲשֶׁר בְּדָן׃

(לא) וַיֹּאמֶר יְהוָה אֶל־יֵהוּא יַעַן אֲשֶׁר־הֵטִיבֹתָ לַעֲשׂוֹת הַיָּשָׁר בְּעֵינַי כְּכֹל אֲשֶׁר בְּלֵבָבִי עָשִׂיתָ לְבֵית אַחְאָב בְּנֵי רְבָעִים יֵשְׁבוּ לְךָ עַל־כִּסֵּא יִשְׂרָאֵל׃ (לב) וְיֵהוּא לֹא שָׁמַר לָלֶכֶת בְּתוֹרַת־יְהוָה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵל בְּכָל־לְבָבוֹ לֹא סָר מֵעַל חַטֹּאת יָרָבְעָם אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃ (לג) בַּיָּמִים הָהֵם הֵחֵל יְהוָה לְקַצּוֹת בְּיִשְׂרָאֵל וַיַּכֵּם חֲזָאֵל בְּכָל־גְּבוּל יִשְׂרָאֵל׃ מִן־הַיַּרְדֵּן מִזְרָח הַשֶּׁמֶשׁ אֵת כָּל־אֶרֶץ הַגִּלְעָד הַגָּדִי וְהָרְאוּבֵנִי וְהַמְנַשִּׁי מֵעֲרֹעֵר אֲשֶׁר עַל־נַחַל אַרְנֹן וְהַגִּלְעָד וְהַבָּשָׁן׃ (לד) וְיֶתֶר דִּבְרֵי יֵהוּא וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְכָל־גְּבוּרָתוֹ הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃ (לה) וַיִּשְׁכַּב יֵהוּא עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּשֹׁמְרוֹן וַיִּמְלֹךְ יְהוֹאָחָז בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ (לו) וְהַיָּמִים אֲשֶׁר מָלַךְ יֵהוּא עַל־יִשְׂרָאֵל עֶשְׂרִים־וּשְׁמֹנֶה שָׁנָה בְּשֹׁמְרוֹן׃

(לא) ויהוה אמר אל יהוא יען אשר היטבת לעשות הישר בעיני ככל אשר בלבבי עשית לבית אחאב בני רבעים ישבו לך על כסא ישראל׃ (לב) ויהוא לא שמר ללכת בתורת יהוה אלהי ישראל בכל לבבו לא סר מעל חטאות ירבעם אשר החטיא את ישראל׃ (לג) בימים ההם החל יהוה לקצות בישראל ויכם חזאל בכל גבול ישראל׃ מן הירדן מזרח השמש את כל ארץ הגלעד הגדי והראובני והמנשי מערער אשר על נחל ארנן והגלעד והבשן׃ (לד) ויתר דברי יהוא וכל אשר עשה וכל גבורתו הלוא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי ישראל׃ (לה) וישכב יהוא עם אבתיו ויקברו אתו בשמרון וימלך יהואחז בנו תחתיו׃ (לו) והימים אשר מלך יהוא על ישראל עשרים ושמנה שנה בשמרון׃

מלכים ב יא

פרשת שלש עשרה תפסר המשכות מלכות יהודה לפרי מות לחזיקו ׳ ועתליה למו לחזיקה במלכות ותלבד לת כל זרע המלוכה ׳ ושמלט יהוש יונן בחמלת ה׳ עליו והמליכו לפרי כן יהוידע הכהן הגדול מסמית לת עתליהו בחרב ׳ ויהוש חזק לת נדק בית ה׳ ומה שקרה ליהוש עם חזקל מלך לרם ׳ ומת יהוש בידי עבדיו שהרגוהו • תקלת הפרשה ועתליהו לם לחזיקו ליחה כי מת בנה וגו׳ ׳ עד בשנת עשרים ושבע ליהש וגו׳ • והנה שלשתי בפרשה הזחת עם השלות :

השאלה הראשונה למה זוכר שמשך יהוידע הכהן וכניו לת יהוש מלך יהודה ׳ והוריות פ״ג כי הנה הוש היה בן לחזיקו מלך יהודה וכפי הלין לין מוסרין דף י״ל עלמ מלך בן מלך, לפי שמשיחת הלה תפסיק לכל בניו ויוכלי תלניו והעומדים על כסחו מזרעו ׳ ולל מלכו שמשחו שחר מלכי יהודה ׳ ולכן יקשה למה משחו לת יוש ?

השאלה השנית למה זוכר שכל כסף הקדשים והשקלים לקחו לחזק לת נדק בית שקלים ה׳ ׳ ויקשה זה לפי שהתירין היו עושים מהשקלים ׳ ושם היה פ״ל שהשקלי כלם וכל שחר הכסף המובל בית ה׳ לקחו לצורך הבנין ולוכלתו ׳ ישחר לשחול מלין הקריבו התירין כל לוחה השנה שעשו זה ?

השאלה השלישית למה שכתוב בכלן לך לך יעשה בית ה׳ מפות כסף מזרקות מזמרות כל כלי זהב וכלי כסף מן הכסף המובל ה״ל כ׳ כלי ׳ בית ה׳ ׳ והנה בדברי הימים כתוב הפך זה שנת׳ * ויעשו כלים לבית ה׳ כלי זרת וגו׳ ׳ מוסף שבעשו שם כלי בית ה׳ מלוחו הכסף ׳ ומסברת תגזור עליו ׳ כי הבית לל יוכלו שיעבדו בה מכלי כלים ׳ ושם לל בעשה מכסף הקדשים לל ידעינו מלין בעשו הכלים ההם ?

השאלה הרביעית למה שכתוב בכלן מהמלחמה לשר עלה חזקל להלחם בירושלם ׳ כי הנה מה שיספר כלן בוה לינו מספיק למה שזכר בדברי הימים מהמלחמה ההיא ׳ לפי שכלן כתוב שעלה חזקל ׳ ושם * כתוב שעלו קיל לרם ולל המלך • כתוב כלן שם כי שלח כלחמו בירושלם ׳ ושם כתוב וישקיעו לת כל שרי העם • כתוב כלן שהמלך יהוש נתן זהב וכסף הקדשים ותוכרות בית ה׳ מרכושו ל חזקל ושעלה מעליו ׳ ושם כתוב שהלחמייס שללו לותו ושלחו השלל לל המלך דמשק • כתוב כלן שעלה חזקל מעל מלך יהודה ׳ ושם כתוב שהכו לותו מכות רעות ׳ ולולי שנדע למה תלוי הסתירה המשלת בדבר הוה בשני הספורים הללה ?

השאלה החמשית למה שכתוב בכלן שעבדי יהוש הכו לותו בית מילוא היורד סילה ׳ ובדברי הימים * כתוב שהרגו לותו על מטתו ׳ ושם שם שם כי שלמר בכלן מוסף שהכוהו בהיותו בדרך ׳ ושם שכתוב שם מוסף שקיס על מטתו בירושלם :

השאלה הששית למה בהרג יהוש ולמה מרדו בו עבדיו ? כי הנה לל עשו זה לקחת ממנו המלוכ׳ לפרי שמיד כשמת הם עלמם המליכו לת למליס בנו ׳ והנה יהוש עשה הישר בעיני השם ׳ ועם היות שפפרי מות יהוידע עשה הרע בעיניו ׳ הנה שלר המלכים הרעו ממנו ולל כתפייבו מיתה קשה ושפה כמותו •

והנני מפרש הספוקים בלוקן יותרו השלות והספקות הלללה כלם :

א

א (א) **ועתליה** שם לפוזיה וגו׳ • לפרי שהשלים הספור ענין בית לחלב וכל מה שעשה יהוש בן כמשי שמלך לפרית ׳ כעתה לספר מה שהיה במלכות יהודה לפרי שמת לפוזיהו מלך יהודה בידי יהוש ׳ ולפר שעתליה למו כיון שרלתה בנה לפוזיהו מת הרגה כל זרע המלוכה ׳ כדי שלא יפר לים יוסב על כסא דוד והיל היתה המולכת ומבהלת כל הלרן בפוזה • וכבר זכרו קול שהיתה לפה רעה ושובתה עם שים לפר ילדה לו בניס ׳ כמו שיכול לפרי זה זכרונס • והנה יהושבע בתה לפוזיהו מרה לפה ויבע בעיניה מה שעשתה למה ׳ ולכן בהמלכה

ב (ב) על זרע המליכה ולהיה לקל לת יהוש שהיה ילד יכול שרי מיבקתו והוליאתו מתוך בני המלכים ההרוגים מבלי ידיעת עתליה למה ׳ ותקבל לותו ולת מבקתו בחדר המטות ׳ כמו שיקבילו הדבר הנכון ׳ ווה לומר ותגנוב לותו וגו׳ ולת מבקתו בחדר המטות ׳ שגנבתם והקבילתם שם • וחדר המטות היה בעזרת הלויים לל הכהנים ׳ וחזל לומרו שלה היו לפניו הם התלים ׳ וההקבלה הזלת לף יג עלף היתה לו למורך שעה מפני עתליהו שלה תמיתהו גם כן • ולפי שיהושבע היתה לחת (ג) יהוידע הכהן הגדול והיתה מבני זה יושבת תמיד במקדש ׳ והבלתו בבית ה׳ שש שנים ׳ ובשנה השביעית שלח יהוידע הכהן הגדול לפקוף לת שרי המלות ׳ שהם הלויים שהיו הממונים על כל הלוויס והכהנים • ופירש מי הוף לחזר שלח לקרוף לותם לקחת לותם ולמר לכהני ולרלים ׳ כי לותם שלח לקחת לת שרי המלות ׳ לו יהיה פירוש שלחר שרי המלות לקחת לת הכלי ולת הרלים • ולמרי שקבלו לות׳ ובלו בית ה׳ כרת לתם ברית למת ובשבועה ׳ כמו שיולר לקרי זה • ולו הרלה יהוידע הכהן לקיים לת בן המלך שהיה בחבל שם ׳ ולזה לותם על שמירתו מבקר עתליה שלח תמיתהו ׳ ולזה (ה) למר זה הדבר לחר תעשון השלישית מכם בלי השבת ׳ לל שהלויים מהקבוים שיהיו ממונים לשמירת המלך יהיו מחלי השבת ׳ ושני הלויים יהיו מיוחלי

יא

(ד) וַעֲתַלְיָהוּ אֵם אֲחַזְיָהוּ רָאֲתָה כִּי מֵת בְּנָהּ וַתָּקָם וַתְּאַבֵּד אֵת כָּל־זֶרַע (ב) הַמַּמְלָכָה: וַתִּקַּח יְהוֹשֶׁבַע בַּת־הַמֶּלֶךְ יוֹרָם אֲחוֹת אֲחַזְיָהוּ אֶת־יוֹאָשׁ בֶּן־ אֲחַזְיָה וַתִּגְנֹב אֹתוֹ מִתּוֹךְ בְּנֵי־הַמֶּלֶךְ הַמּוּמָתִים אֹתוֹ וְאֶת־מֵנִקְתּוֹ בַּחֲדַר הַמִּטּוֹת וַיַּסְתִּרוּ אֹתוֹ מִפְּנֵי עֲתַלְיָהוּ וְלֹא (ג) הוּמָת: וַיְהִי אִתָּהּ בֵּית יְהוָה מִתְחַבֵּא שֵׁשׁ שָׁנִים וַעֲתַלְיָה מֹלֶכֶת עַל־ (ד) הָאָרֶץ: וּבַשָּׁנָה הַשְּׁבִיעִת שָׁלַח יְהוֹיָדָע וַיִּקַּח אֶת־שָׂרֵי הַמֵּאוֹת לַכָּרִי וְלָרָצִים וַיָּבֵא אֹתָם אֵלָיו בֵּית יְהוָה וַיִּכְרֹת לָהֶם בְּרִית וַיַּשְׁבַּע אֹתָם בְּבֵית יְהוָה וַיַּרְא אֹתָם אֶת־בֶּן־הַמֶּלֶךְ: (ה) וַיְצַו אֹתָם לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר תַּעֲשׂוּן הַשְּׁלִשִׁית מִכֶּם בָּאֵי הַשַּׁבָּת וְשֹׁמְרֵי מִשְׁמֶרֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ:

מיוחלי השבת כמו שיזכור לאחרי זה • וכבר ידעת שמימי דוד ושלמה היו משמרות קבועות בכהנים ובלויים כפי מה שתקנו לותם , והיה משמר לקח עובד השבוע ויוצא בשבת לקח הקבלת המוספין וכשבא המשמר לקחר , ולאחר להם יהוידע שבאים לקח מהמוסרים

[ג] וְהַשְּׁלִשִׁית בְּשַׁעַר סּוּר וְהַשְּׁלִשִׁית בְּשַׁעַר אַחַר הָרַצִּים וּשְׁמַרְתֶּם אֶת־מִשְׁמֶרֶת הַבַּיִת [ד] מַסָּח : וּשְׁתֵּי הַיַּדוֹת כָּל־יֹצְאֵי הַשַּׁבָּת וְשָׁמְרוּ אֶת־מִשְׁמֶרֶת בֵּית יְהוָה [ה] אֶל־הַמֶּלֶךְ : וְהַקַּפְתֶּם עַל־הַמֶּלֶךְ סָבִיב אִישׁ וְכֵלָיו בְּיָדוֹ וָהָבָא אֶל־הַשְּׁדֵרוֹת יוּמָת וִהְיוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ בְּצֵאתוֹ וּבְבֹאוֹ : [ו] וַיַּעֲשׂוּ שָׂרֵי הַמֵּאוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן וַיִּקְחוּ אִישׁ אֶת־אֲנָשָׁיו בָּאֵי הַשַּׁבָּת עִם יֹצְאֵי הַשַּׁבָּת וַיָּבֹאוּ אֶל־יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן : [ז] וַיִּתֵּן הַכֹּהֵן לְשָׂרֵי הַמֵּאוֹת אֶת־הַחֲנִיתוֹת וְאֶת־הַשְּׁלָטִים אֲשֶׁר לַמֶּלֶךְ דָּוִד אֲשֶׁר [ח] בְּבֵית יְהוָה : וַיַּעֲמִדוּ הָרַצִּים אִישׁ וְכֵלָיו בְּיָדוֹ מִכֶּתֶף הַבַּיִת הַיְמָנִית עַד־כֶּתֶף הַבַּיִת הַשְּׂמְאלִית לַמִּזְבֵּחַ וְלַבַּיִת עַל־הַמֶּלֶךְ סָבִיב : [ט] וַיֹּצֵא אֶת־בְּנֵי־הַמֶּלֶךְ וַיִּתֵּן עָלָיו אֶת־הַנֵּזֶר וְאֶת־הָעֵדוּת וַיַּמְלִכוּ אֹתוֹ וַיִּמְשָׁחֻהוּ וַיַּכּוּ־כָף וַיֹּאמְרוּ יְחִי הַמֶּלֶךְ : [י] וַתִּשְׁמַע עֲתַלְיָהוּ אֶת־קוֹל הָרָצִים הָעָם וַתָּבֹא אֶל־הָעָם בֵּית יְהוָה : [יא] וַתֵּרֶא וְהִנֵּה הַמֶּלֶךְ עֹמֵד עַל־הָעַמּוּד כַּמִּשְׁפָּט וְהַשָּׂרִים וְהַחֲצֹצְרוֹת אֶל־הַמֶּלֶךְ וְכָל־עַם־הָאָרֶץ שָׂמֵחַ וְתֹקֵעַ בַּחֲצֹצְרוֹת וַתִּקְרַע עֲתַלְיָהוּ אֶת־בְּגָדֶיהָ וַתִּקְרָא [יב] קֶשֶׁר קָשֶׁר : וַיֹּצֵא יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן אֶת־שָׂרֵי הַמֵּאוֹת ׀ פְּקֻדֵי הַחַיִל וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם הוֹצִיאוּ אֹתָהּ אֶל־מִבֵּית לַשְּׂדֵרוֹת וְהַבָּא אַחֲרֶיהָ חֶמֶת בֶּחָרֶב כִּי אָמַר הַכֹּהֵן אַל־תּוּמַת בֵּית יְהוָה : [יג] וַיָּשִׂמוּ לָהּ יָדַיִם וַתָּבֹא דֶּרֶךְ־מְבוֹא חַסּוּסִים בֵּית הַמֶּלֶךְ וַתּוּמַת שָׁם :

כאן , לא שיקלקו בלי השבת עם יוצאי השבת לשנות חלקי , ויהיו בתוכם שנים מקומות לשמור הכלכים והיוצאים • והנה בתקיים הכתוב לקח כאן יהוידע ויעשו שרי המאות (ט , י) כלבריו , ויקחו איש את אנשיו שהיה ממוכן עליהם , שם בלי השבת ושם יוצאי השבת , ויתן להם הכהן הגדול את החניתים ואת השלטים , שהם בדמות מגינים שהיו בבית ה' , ונם כן היו עומדים (יא) הכלים איש וכליו בידו להלחם מכתף הבית הימנית על כתף הבית השמאלית , בתוכן שהיה כשהיו כל הבית : וכתיב מדר (יב) כל זה הכהן הגדול לן הוציא את כן המלך ויתן כזר המלכו , על ראשו ואת העדות , והכזר הוא הכתר שהיו מכתירים בו מלכי יהודה , והעדות הוא ספר התורה שבתן לפני שנקרא עדות , להודיע שיקרא בו כל ימי חייו והיא עמו כמו שנזכר בתורה * , ונזה התוכן דכתי' ו' יג המליכוהו ומשחו אותו שם יהוידע וכניו • ואחרים פרשו את העדות שהיו נתני מלכות ודברים יפים מלבנים עוטרת שהם עדי המלכים , ומה שפירשתי לשזנה הוא היותר נכון • והנה משחו את יהואש בהיות שכפי הדין לא היו הוריות כ"ג מושחין מלך בן מלך , שמשיח"ק ל"ת עכ"ה הלא תסתיק לכל בני מלכיו ויושבים על כסאו , לפי שבמקום שיש מחלוקת היש מהדין שימשחו המלך , לפי שבחותה משיחה היה המלכות מתקיי' בכמשח ומתקוק עמו , ולכן מפני מחלוקת עתליהו הוצרכו למשוח את יהואש , והזהיר בזה הפלגה הרשעה :

והנה פפר הכתוב שעתליהו (יג) שמעה את קול הרצים העם , לל קול הרצים וקול העם שהיו כלם מריעים ושומרים יחי המלך , ותבוא בית העם לראות מה זה ועל מה זה , וכאשר ראתה את המלך עומד (יד) על העמוד , לל שהיה עומד לפל העמוד כמשפט המלכי' , או שהיה יושב במקום הרחוי לשבת המלך , וכמו שנאמר בדברי הימים * על עמדו , ולה כ' כג י"ג לל על מקום עמידתו , והיו השרים והעם סביבו , קראה בגדיה וקרעה קשר קשר שהיו כלם מתקשרים בגדה , והכהן (טו) הגדול נזה את שרי המאות פיוליאו לותה לל מבית לשדרות ויהרגוה שם , ומי שיבא לחריה לעזרה ולהגילה יומתו גם , ואמרו מבית לשדרות , לל פיוליאו לותה מבית ה' , ותפל דרך מקום הסדרים והמערכות שהיו לשומרים כדי שלא יהרגוה בבית הפש • והנה היא בחרה לפלת דרך מבוא הסוסי' ל בית (יו) המלך והפיחוה לפלת בתוכו דרך ושם הרגו לותה :

וכרת

מלכים ב יא

(יז) ויכרת יהויע וגו׳ • זכר לכתוב שיהויע כאשר המליך את יהואש כרת ברית בין ה׳ ובין המלך וכן העם, אם בין ה׳ ובין העם והמלך שיהיה המלך והעם לו׳ וילכו לקריו ולא ילכו לקרי הבעלים, וגם כן בין המלך ובין העם שיהיו שמרו לותו ויעבדוהו, והוא יקיים עליהם ויהיו נפשו בכפו

(יח) על שמירתם • ומיד כתו העם לכל בית הבעל ויתצו את מזבחותיו ואת כהן הבעל שהיה נקרא מתן הרגו לפני המזבחות, ואפרי כן שם יהויע הכהן הגדול פקודות על בית ה׳, רומה לומר שהכהן המשמרות שהיו שם מתוקנות מתקלה והוציאם בסדר לאחי עתה, כי מפני שהיו בני יהוידע עובדים לבעל, המלכי׳ לאחר שיו לבם לא רצה לזה, ולכן לא כשאר בסדר על מכונו בבית ה׳, וכן כתוב בדברי הימים * ושם יהויע פקדות בית ה׳ ביד הכהנים הלויים לאחר מלך דוד על בית ה׳ וגו׳:

(יט) ועם זה הכניעו בכבוד גדול ובשמחה רבה את יהואש מבית ה׳ אל בית המלך והושיבוהו

(כ) שם על כסא המלכים, ונזה שמח העם מאד ושקט העיר, לפי שעתליה מתה, כי שם היתה בחייה לא היתה העיר בשקט, כי תמיד היתה מסכסכת ומקשת דברי ריבות:

(כא) והנה היה יהואש בן שבע שנים במלכו ולמלכים שבה מלך בירושלם, והיה שם למו לבניה מכאן שבע, והיתה לשנה טובה כמעשיה וחלים (ג) נעה יהואש, כי עשה הישר בעיני ה׳ כל ימיו, לכל הסבה היותר עצמית בנדקתו וישרו היה הרבה שלמדו שהיה יהויע הכהן, ולכן התמיד בנדקתו בעוד שהורה לותו ולמדו יהויע הכהן, ותתכן גזה לאחר מותו יהויע הכהן, לפי שלקרי מות יהויע עשה יהואש הרע בעיני ה׳ כמו שנזכר בדברי הימים • וילמד שיזור כגני כל ימיו ליהויע, וכן כתוב בדברי הימים כל ימי יהויע הכהן, כי בימיו של יהויע מפני טוב למודו היה יהואש טוב וישר, עם היות שהמות לא סרו ותמיד היו העם מזבחים בכמות לכל לשם ה׳ • ולפי שלפי יהואש שהיה בית ה׳ פרוץ (לא מפני חוסר הזמן לאחר בנינה, כי מעת שבקשו שלמה על שבקשו יואש היו קטן שנה, כמו שנזכר בסדר עולם, כי לרוב המלכים שהיו לפניו ולרשעת ה) עתליה ובניה) דבר עם הכהנים שיאספו כל כסף הקדשים

(יז) ויכרת יהויע וגו׳ • זכר לכתוב שיהויע כאשר המליך את יהואש כרת ברית בין ה׳ ובין המלך וכן העם, אם בין ה׳ ובין העם והמלך שיהיה המלך והעם לו׳ וילכו לקריו ולא ילכו לקרי הבעלים, וגם כן בין המלך ובין העם שיהיו שמרו לותו ויעבדוהו, והוא יקיים עליהם ויהיו נפשו בכפו

(יח) על שמירתם • ומיד כתו העם לכל בית הבעל ויתצו את מזבחותיו ואת כהן הבעל שהיה נקרא מתן הרגו לפני המזבחות, ואפרי כן שם יהויע הכהן הגדול פקודות על בית ה׳, רומה לומר שהכהן המשמרות שהיו שם מתוקנות מתקלה והוציאם בסדר לאחי עתה, כי מפני שהיו בני יהוידע עובדים לבעל, המלכי׳ לאחר שיו לבם לא רצה לזה, ולכן לא כשאר בסדר על מכונו בבית ה׳, וכן כתוב בדברי הימים * ושם יהויע פקדות בית ה׳ ביד הכהנים הלויים לאחר מלך דוד על בית ה׳ וגו׳:

(יט) ועם זה הכניעו בכבוד גדול ובשמחה רבה את יהואש מבית ה׳ אל בית המלך והושיבוהו

(כ) שם על כסא המלכים, ונזה שמח העם מאד ושקט העיר, לפי שעתליה מתה, כי שם היתה בחייה לא היתה העיר בשקט, כי תמיד היתה מסכסכת ומקשת דברי ריבות:

(כא) והנה היה יהואש בן שבע שנים במלכו ולמלכים שבה מלך בירושלם, והיה שם למו לבניה מכאן שבע, והיתה לשנה טובה כמעשיה וחלים (ג) נעה יהואש, כי עשה הישר בעיני ה׳ כל ימיו, לכל הסבה היותר עצמית בנדקתו וישרו היה הרבה שלמדו שהיה יהויע הכהן, ולכן התמיד בנדקתו בעוד שהורה לותו ולמדו יהויע הכהן, ותתכן גזה לאחר מותו יהויע הכהן, לפי שלקרי מות יהויע עשה יהואש הרע בעיני ה׳ כמו שנזכר בדברי הימים • וילמד שיזור כגני כל ימיו ליהויע, וכן כתוב בדברי הימים כל ימי יהויע הכהן, כי בימיו של יהויע מפני טוב למודו היה יהואש טוב וישר, עם היות שהמות לא סרו ותמיד היו העם מזבחים בכמות לכל לשם ה׳ • ולפי שלפי יהואש שהיה בית ה׳ פרוץ (לא מפני חוסר הזמן לאחר בנינה, כי מעת שבקשו שלמה על שבקשו יואש היו קטן שנה, כמו שנזכר בסדר עולם, כי לרוב המלכים שהיו לפניו ולרשעת ה) עתליה ובניה) דבר עם הכהנים שיאספו כל כסף הקדשים

יב

(ד) בן־שבע שנים יהואש במלכו: (ד) בשנת שבע למלך יהואש מלך ארבעים שנה בירושלם ושם אמו צביה מבאר שבע:

(ג) ויעש יהואש הישר בעיני יהוה כל־ימיו אשר הורהו יהוידע הכהן: (ה) רק הבמות לא־סרו העם מזבחים ומקטרים בבמות: (ה) ויאמר יהואש אל־הכהנים כל־כסף הקדשים אשר יובא בית־יהוה כסף עובר איש כסף נפשות ערכו כל־כסף אשר יעלה על־לב־איש להביא בית יהוה: (ו) יקחו להם הכהנים איש מאת מכרו והם יחזקו את־בדק הבית לכל אשר ימצא שם בדק:

(ז) ויהי בשנת עשרים ושלש שנה למלך יהואש לא־חזקו הכהנים את־הבדק הבית: (ח) ויקרא המלך יהואש ליהוידע הכהן והכהנים ויאמר אלהם מדוע

(ד) בן־שבע שנים יהואש במלכו: (ד) בשנת שבע למלך יהואש מלך ארבעים שנה בירושלם ושם אמו צביה מבאר שבע:

(ג) ויעש יהואש הישר בעיני יהוה כל־ימיו אשר הורהו יהוידע הכהן: (ה) רק הבמות לא־סרו העם מזבחים ומקטרים בבמות: (ה) ויאמר יהואש אל־הכהנים כל־כסף הקדשים אשר יובא בית־יהוה כסף עובר איש כסף נפשות ערכו כל־כסף אשר יעלה על־לב־איש להביא בית יהוה: (ו) יקחו להם הכהנים איש מאת מכרו והם יחזקו את־בדק הבית לכל אשר ימצא שם בדק:

(ז) ויהי בשנת עשרים ושלש שנה למלך יהואש לא־חזקו הכהנים את־הבדק: (ח) ויקרא המלך יהואש ליהוידע הכהן והכהנים ויאמר אלהם מדוע

(ד) בן־שבע שנים יהואש במלכו: (ד) בשנת שבע למלך יהואש מלך ארבעים שנה בירושלם ושם אמו צביה מבאר שבע:

(ג) ויעש יהואש הישר בעיני יהוה כל־ימיו אשר הורהו יהוידע הכהן: (ה) רק הבמות לא־סרו העם מזבחים ומקטרים בבמות: (ה) ויאמר יהואש אל־הכהנים כל־כסף הקדשים אשר יובא בית־יהוה כסף עובר איש כסף נפשות ערכו כל־כסף אשר יעלה על־לב־איש להביא בית יהוה: (ו) יקחו להם הכהנים איש מאת מכרו והם יחזקו את־בדק הבית לכל אשר ימצא שם בדק:

(ז) ויהי בשנת עשרים ושלש שנה למלך יהואש לא־חזקו הכהנים את־הבדק: (ח) ויקרא המלך יהואש ליהוידע הכהן והכהנים ויאמר אלהם מדוע

(ד) בן־שבע שנים יהואש במלכו: (ד) בשנת שבע למלך יהואש מלך ארבעים שנה בירושלם ושם אמו צביה מבאר שבע:

(ג) ויעש יהואש הישר בעיני יהוה כל־ימיו אשר הורהו יהוידע הכהן: (ה) רק הבמות לא־סרו העם מזבחים ומקטרים בבמות: (ה) ויאמר יהואש אל־הכהנים כל־כסף הקדשים אשר יובא בית־יהוה כסף עובר איש כסף נפשות ערכו כל־כסף אשר יעלה על־לב־איש להביא בית יהוה: (ו) יקחו להם הכהנים איש מאת מכרו והם יחזקו את־בדק הבית לכל אשר ימצא שם בדק:

(ז) ויהי בשנת עשרים ושלש שנה למלך יהואש לא־חזקו הכהנים את־הבדק: (ח) ויקרא המלך יהואש ליהוידע הכהן והכהנים ויאמר אלהם מדוע

אֵינְכֶם מְחַזְּקִים אֶת־בֶּדֶק הַבָּיִת וְעַתָּה
אַל־תִּקָּחוּ־כֶסֶף מֵאֶת מַכֶּרֵיכֶם כִּי־לְבֶדֶק
הַבָּיִת תִּתְּנֻהוּ׃ וַיֵּאָתוּ הַכֹּהֲנִים לְבִלְתִּי
קַחַת־כֶּסֶף מֵאֵת הָעָם וְלִבְלְתִּי חַזֵּק
אֶת־בֶּדֶק הַבָּיִת׃ וַיִּקַּח יְהוֹיָדָע הַכֹּהֵן אֲרוֹן
אֶחָד וַיִּקֹּב חֹר בְּרֹאשׁוֹ וַיִּתֵּן אֹתוֹ
אֵצֶל הַמִּזְבֵּחַ בִּימִין בְּבוֹא־אִישׁ בֵּית
יְהוָה וְנָתְנוּ־שָׁמָּה הַכֹּהֲנִים שֹׁמְרֵי הַסַּף
אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בֵּית־יְהוָה׃
וַיְהִי כִּרְאוֹתָם כִּי־רַב הַכֶּסֶף בָּאָרוֹן
וַיַּעַל סֹפֵר הַמֶּלֶךְ וְהַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וַיִּצְרְרוּ
וַיִּמְנוּ אֶת־הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בֵּית־יְהוָה׃
וַיִּתְּנוּ אֶת־הַכֶּסֶף הַמָּתְכָּן עַל־יְדֵי עֹשֵׂי
הַמְּלָאכָה הַפְּקֻדִים בֵּית יְהוָה וַיְוַצִּיאוּהוּ
לְחָרְשֵׁי הָעֵץ וְלַבֹּנִים הָעֹשִׂים בֵּית
יְהוָה׃ וְלַגֹּדְרִים וְחֹצְבֵי הָאֶבֶן׃ וְלִקְנוֹת עֵצִים וְאַבְנֵי
מַחְצֵב לְחַזֵּק אֶת־
בֶּדֶק בֵּית־יְהוָה וּלְכָל אֲשֶׁר־יֵצֵא עַל־
הַבַּיִת לְחַזְּקָה׃ אַךְ לֹא־יֵעָשֶׂה בֵּית
יְהוָה סִפּוֹת כֶּסֶף מְזַמְּרוֹת מִזְרָקוֹת
חֲצֹצְרוֹת כָּל־כְּלִי זָהָב וּכְלִי־כֶסֶף מִן־
הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בֵּית־יְהוָה׃
כִּי־לְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה יִתְּנֻהוּ וְחִזְּקוּ בוֹ
אֶת־בֵּית יְהוָה׃ וְלֹא יְחֻשְׁבוּ אֶת־
הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר יִתְּנוּ אֶת־הַכֶּסֶף עַל־
יָדָם לָתֵת לְעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה כִּי בֶאֱמוּנָה
חֵם עֹשִׂים׃ כֶּסֶף אָשָׁם וְכֶסֶף חַטָּאוֹת
לֹא יוּבָא בֵּית יְהוָה לַכֹּהֲנִים יִהְיוּ׃
אָז יַעֲלֶה חֲזָאֵל מֶלֶךְ אֲרָם וַיִּלָּחֶם
עַל־גַּת וַיִּלְכְּדֶהָ וַיָּשֶׂם חֲזָאֵל פָּנָיו
לַעֲלוֹת עַל־יְרוּשָׁלִָם׃

הכסף לעשות , ולכן לחר לל תקחו כסף מאת מכריכם ,
(ח) לגלך שחיל שיכוח לידיהם יתנו לותו לבדק הבית . ויאותו
הכהנים וייבר בעיניהם לבלתי קחת הכסף מאת מכריהם ,
(ט) כדי שלא יהיו הם מחויבים לתוק לת בדק הבית , ולהסיר
הספק לקח הכהן הגדול לרון לחד ונתו במבוח הבית מלד
ימין ויקב חור בלתו , כלומר שהכהנים שומרי הסף וסף
שומרי כלי המקדש כלם
יפליכו שם הכסף המוכן בית
הסם מדרך לותו הכור ולל
יוכלו להוליח ממנו דבר גזול ,
(י) פתיקת פי הלרון , וכאשר
היו רולים הכהנים שהיה כסף
רב בלרון , היה עולה סופר
המלך והכהן הגדול והיו מונין
הכסף ומשימים לותו בלרורות
וזקיס , כל לרור וסך במספר
ילוע , ומשיבי הלרון למקומו
לה כ' כל יח כמו שנזכר בלברי הימים * ,
(יב) והיו נותנים הכסף המתוכן ,
רולה לומר הנשיא , שהוא
שמות ה' מ' מגורת * מתכונת הלבנים ,
על ידי המונים על עוגי
המלאכה לבית ה' , וסם
יוליאו לותו לתרשי העץ ,
וסם הלוחנים שהיו כותבים
מעלים בתמונה לשר יהלו ,
ולבונים בנין הלכנים העושים
בהיכל ובדביר לבית הסם ,
(יג) ולגודרי , וסם עושים הקירות
והגדר לתפר הגדולה והעור ,
ולחוצבי החבן , שהם לשר
היו חולכי הלבנים במחצב ,
ולל על פי שהיו שוכרים תרשי
עץ וחולכי לבן , הנה היו
לריכים עוד לקנות עלי
ברותים וחבנים כחבנים ,
וזהו ולקנות עלים וחבני
(יד) מחצב : והוליא הכתוב
שמהכסף הזה שהיו נותנים
בלרון לל יעשו בבית ה' ספות
כלף , שהם הכלים המיוחדים
לקבל הדם או יין הנסכים
ושם שרמה להם , מוזרות ,
שהם כלי זמר , ומזלקות ,
שהם הכלים לשר יזרקו
בהם לקבול , הבזלתים בלעז
בחבית , וחלוברות , שהיו
במקדש על כתף , וכל שאר
כלי כסף וכלי זהב שהיו נבית
הסם לל יעשו אות מזה הכסף
(טו) שהיו נותנים בלרון , לפי
שלבדק הבית היו נותני
אותו לחזק את בית ה' , ואתר
הכלים החלה ממה בעשו , כדאה לי שהמלך והשרים התנדבו
לה כ' כל יל לותם , אתר שהם בדברי הימים כתוב * ויעשהו כלים לבית הסם
כתובות פיג כלי שרת . וזכרונו זל הקשו אלו הנסבוקים מפה ומפה ,
דף קו ע"ב ותלו כאן שנאו ואותירו , כאן שנאו ולל אותירו , לל שמה
שנאמר כאן אך לל יעשה בית ה' ספות כסף וגומ' , היה
כתחלת הבנין , לפי שהיו נותנים הכל למלאכת הבנין , כמו
שאתר כי לעוגי המלאכה יתנוהו , ומה שנאמר שם , הוא
שאתרי שהשלימו הבנין מלא פותר מהכסף עשו הכלים
הסם , וזש שם וכשלותם הביאו לפני המלך ויהוידע וגו' , כי
לל עשו זה בתחלה כי שם לאתרי כלות המלאכה , והותרה
בזה השאלה השלישית : ואתר שלא יעשהו את התכשיט אשר (יז)
יתנו את הכסף על ידם לתת לעוגי המלאכה , לל שלא היו
עושים עמהם תשבון לדעת שם נתנו כל הכסף הניתן לו היה
הכשאר בידם ממנו , כי הם היו עושים לומנותם בלמונה ולא
היו חושדים את הכשרים , כי
כשאר מנו לותם ידעו כי היו
לבעי למונה , ולכן לא היה
לריך לבזוב ולעשות עמהם
תשבונות כי אם להמלך על
מעשיהם העוסים . ולפי
שאתר למעלה שכל הכסף
המובא בית ה' היה לבנין
הזה , הודיענו הכתוב שכסף (יח)
אשם וכסף תטאות , והם כמו
שפירשו חול המפרשים מעות תמורה
לתעלתו לו לעשות , ותנו כוף לל
הכהנו לתעלת ולבזה והותיר
מן המעו , הנה לותו המותר
לל היה מיוחד לבנין בית הסם
ולל היו נותנים לותו בארון ,
לבל היה לבהני והם לוקחים
מתנו עולות , והיה הכשר
כלו בליל להסם והעור
לכהנים :
אז יעלה חזל וגו' , בדברי (יט)
הימים כתוב * שמת לה כ' לל
יהוידע הכהן בן מאה ושלשים שו , וכו'
שנה ויקברוהו בעיר דוד עם
המלכים כי עשה טובה בישרל
ושם התלוקים וביתו : ושתרי
מותו יותה המלך שמע לל שרי
יהודה ויעזבו לת בית הסם
ללהי לבותיהם ויעבדו לת
התשרים ולת העלבים ויהי
קלף על יהודה וירושלם
בהשמתם זת , ושלח הני
הסם נביאים להשיבם לל ה'
ויעידו בם ולל הלזינו , ורות
לבשה לת זכריה בן יהוידע
הבהן ויעמד מעל לעם ויתר
להם כה תתר התלוקים למה
תתם עוברים לת מלות ה' ולל
תלליתו כי עזבתם לת הסם
ויעזוב לתכם , ויקשרו עליו
וירגמוהו לבן במלות המלך
בחלר בית ה' , ולל זכר יהולש
המלך התסד לשר עשה יהוידע
לביו עמו ויהרג לת בנו
ובמותו לתר ירל ה' וידרוש .
ובספר שם שלחרי שעשו בני
יהודה והמלך יהולש לת הדבר
הרע הזה , לתקופת הזמן עלה חיל לרם על יהודה וירושלם
וישחיתו לת כל שרי העם וכל שללם שלחו למשק , כי לנשי
מלער היו חיל לרם הבלים שמה וה' נתן בידם חיל לרוב מלר
מבני יהודה כי עזבו לת ה' ללקיהם , ולת יהולש עשו שפטים
ועזבו לותו בחליים רבים וגו' . ומה שלתר בבן מהמלחמה
הוצלת לשר עלה חוקל לעשות ביהודה לל תסכים עם מה
שבתוב שם בדברי הימים , ולבן כדלה לי שמתי מלחמות היו ,
ובבן נספר מלבים וכר הרשעה , וזהו לתרו לו יעלה
חוקל ,

חוזק, לא לו כשעשו הרע בעיני ה׳ עלה חוזק על גת וילכה, שהיה היתה למלכי יהודה כי דוד לקחה מיד פלשתים, ויפז חוזק את פניו לעלות על ירושלם למלחמה,

(יז) ויהוידע ויחזקיהו מחכו לקח את כל הקדשים אשר הקדישו יהושפט ויהורם ואחזיהו אבותיו מלכי יהודה ואת קדשיו ואת כל הזהב הנמצא בבית ה׳ ובאצרות בית המלך וישלח לחזאל מלך ארם ויעל מעליו, ולתקופת השנה מהמלחמה עם יהורם בן אחאב מלך ישראל ברמות גלעד, ויהי המלחמה הנזכרת שנזכר בדברי הימים, ובראשי המלחמה הנזכרת שנזכר שהיה לו עליה חוזק לכל חילו עליה על ירושלם והיו אתי מספר וגבלו בני יהודה לפניהם, ולו השחיתו כל שרי העם וכל שללם שלחו אל המלך לדמשק, ולו הכו את יהוש בחלמה ובזזו עם חלקים רעים

(יח) ושלחנים, וייתקררו עליו עבדיו ויכוהו במקום לקח שהיה בקרון בית חלוש, שהוא בדרך היורד מלא, שהוא מקום לקר. והכה בדברי הימים כתוב ויהרגוהו על מטתו, והוא כתיבה למה שאמר בכאן שהרגו אותו בדרך, לפי שהעניין הוא שהרגוהו בבית אותו והיה שוכב על מטתו מהמכו' ההם, והיה שביבתו בשעה שהקום לקח שנקרא בית חלוש, ולפי שהיה שם בית חלוש לקח אחת זה, רצה הכתוב שהיה בית חלוש זה הוא היורד אל סילא, ושם היה מושכב על מטתו לפני עבדיו, והותרו בזה השלות רביעית ושמינית:

(כב) וגוכר כאן שנקבר עם אבותיו בעיר דוד, ובדברי הימים כתוב ולא קברוהו בקברות המלכים, לפי שעיר דוד היא ציון ושם היו נקברים המלכים כלם, לפי שהמלך דוד ושלמה בנו נקברו בחלקה שנקראת קבורת המלכים, ולא נקבר יהוש שהיה כי לא כתכבד כאותו כמו שהיה כתיון, לולי כי מעט העם היה שלא כבדוהו לפי שרצו שנשלו היה הרעה לעיניהם. ואמכם למה כתוב המלך יהוש עי עבדיו ולא יהיה על אבותיו בשלום, ולמה לא עשו לו כבוד באותו, הנה זה עם היות שלא נכשל בעון, שהוא תמיד נשה לפני ה׳, הנה נכשל בעון הניתק זכריהו הנביא לפני בהרג בקבר בית ה׳ באמונה, ולא זכר הקבר שעשה עמו יהוידע הכהן לבניו, ולפי שהוא לחר באותו ירק ה׳ ויהרוג, דרש לת לחו מחנו שנוה על הכתוב,

גשין כה ואחכ דרש לוקח מיד בני יהודה, כשנתן בר השבחים על בית לך כה עב ה׳ ויהרוג את הכהנים, והיה דם וכריה הולך וסוער ורותק למעלה כים נגרש עד לפני בר השבחים הוא לשקוט עליו דמים רבים ודם כהני ה׳ על כלי לי, ומיתתו היתה לפני מהכהנות שהניחו לקרבן בית קדשנו ופקפרקנו כמו שיבא לפני זה, ולכן נאמר בדברי הימים התקשרו עליו עבדיו בדמי בני יהוידע הכהן, כי עבדיו קנאו קנאה גדולה על זה, ואולי רצו שבאותו עון היו לשמח בקמיהם ולכן הרגוהו, לת לקחת את מלכותו כי הנה מיד המלכיו תפתיו לחניה בנו, כי אם לבקום בקמת וכריה והמתים בעונו במלחמת בני ארם כמו שנזכר, ואל כיוצא בזה לאמר תורה

במדב׳ לה לג * ולחרץ לת יכופר בדם אשר שופך בה כי אם בדם שפכו, ליקה כ׳ כ׳ ועל זה היו מקונן ירמיהו * אם יקרא במקרא משם בהן

וכניח, שהוא וכריה שהיה בהן והיה נביא להשם * והנה כתב שמות עבדיו שהרגו לל יהוש ושמות לחותיהם, כי לחרו שמעת ושומר, הם שמות לחותיהם, וכן כלמר בדברי הימים בן שמעת העמונית וכן שמרית המוצבית, ולחרו בדרש למה פירש שם לחותם? ללמדך שכפרע בו הקבה על ידי שנגיו ידי לכבשים כיוצא בו, לחר יבל עמוני ומואבי כפויי טובה מכפרי שכפו בטובתן של לנרהם לפניו שעשה לנוט שלום עם המלכים להמילו, והם שכרו לת כלעם לקלל בניו, ויכרעו מיוש שכפה בטובתו של יהוידע הכהן והרג וכריה בנו * העירו בדבריהם ללה שהיתה שיתת יהוש על ידי עבדיו מדה כנגד מדה * ואני לעיר על כללי המדה * יהוש קלל לת בית ה׳ ונוה להרוג לת וכריה כהן ובניה בבית הלקיש, ועבדיו גם כן קללו בית מלכותו ובקדר משכבו הרגו לותו * יהוש הטיל מעלמו עול מלכות בית, ועבדיו הטילו מעלמם עול מלכותו * יהוש לל זכר הקבל שעשה עמו יהוידע והרג בנו, ועבדיו לל זכרו החבל לקר עשה עמהם מלכם והרגוהו * יהוש לל עשה להיותו כהן כן בניה, ועבדיו לל עשו שהיה יהוש מלך כן מלך * הנה שם כן היתה מיתת יהוש בעבד על קשירו בחיתת זכריה כהן ובניה * ולחכם למה לל זכר הכתוב ירמיה כאן בספר מלכים קשת יהוש ועבדו עון כסוף ימיו והרינת וכריה הנביא בבית ה׳ והעובש לקר פעמים המלך ובני יהודה עליו מיד על ידי הלקרים כמו שנזכר בדברי הימים, הוא בחית דבר מתמיה מלד, כי לולי היה הספור הזה להיות בכתובים על ספר בתוך עניני המלכים ומעשיהם, לבל לבי כבר כתבתי בהקדמת זה הספר, שלא היה כוונת לך לן הנביא לספר כל פסולי המלכים מפלילותיהם לו לרותיהם עכ ועב בכלל, כי כבר היה זה בספרי דברי הימים, לבל כוון לבד להגיד הסתעפות המלכים והמשכותם זה מזה ושנות מלכותם כדי לעמוד מהם על ימות עולם שנות דור ודור, ולהיות זלת כוונתו העלמית, בהתפק בזכרון רלוי דבריו מספורי המלכים ולת היתר יחלק בתוב בספריהם, והנה ביהוש לחר ויעש יהוש הישר בעיני ה׳ כל ימיו לשר הורהו יהוידע, ובזה העיר על שלחרי מות יהוידע לל עשה הישר בעיני ה׳ ויעבוד לת הבעלים, לחר גם כן לו יעלה חוזק לל מלך ארם וגו׳, ובזה העיר על המלחמות, ולפי שקצר בספוריו לחר ויהי דברי יהוש וכל לשר עשה הלל הם כתובים וגו׳ * והנה עוזל רלה שלא שלחרי היתים ולבדו הספרים, וכדי שלא ישתכחו הדברים הרשומים לשר רלה לותם הכרחיים להבנת מה שכתב הנביא כאן בספר מלכים, וכלל ספר דברי הימים לשר עשה עוזל הוא פירוש וביאור עניני ספר מלכים * והכלל היוצל מכל הספור הזה הוא, שמצד מדה עם יהוש מדה כנגד מדה, וכבר הודיענו הכתוב שמקבלי הטוב ית׳ הוא היותו מודד מדה כנגד מדה, כדי שבני לדם יכירו וידעו היותו משגיח בעולם וכחלחר

המשורר * ולך ה׳ חסד כי לתה תשלם ליש כמעשהו:

תלים סב יג

פרשת ארבע עשרה תספר לרבעת המלכים לשר מלכו בישראל יואש יואש בן אחזי יהוא בן נמשי ׳ ככתוב יתי בכי רבעים ישבו לך על כסא ישראל ׳ וסס יהואחז בנו ויואש וירבעם בן יואש ׳ שבימיו את אליעא ׳ ובכריהו בן ירבעם ׳ ותספר בזה המלכים שמלכו ביהודה בימיהם ׳ וגם כן המלחמה שהיה בין אמציה מלך יהודה וכין יהואש בן יהואחז בן יהוא מלך ישראל ׳ תחלת הפרשה בשנת עשרים ושלש ליואש בן אחזיהו מלך יהודה ומלך יואש בן יהואחז מלך ישראל בשומרון שבע עשרה שנה ׳ ומת ואמציה בנו תחתיו ׳ ומת יואש ומלך ירבעם בנו תחתיו ׳ וירבעם מלך ארבעים ואחת שנה ׳ ומת ירבעם ומלך זכריה בנו תחתיו ׳ ומת זכריה ומלך שלום בן יבש ומת שלום ומלך מנחם בן גדי ׳ ומת מנחם ומלך פקחיה בנו תחתיו ׳ ומת פקחיה ומלך פקח בן רמליהו ׳ ומת פקח ומלך הושע בן אלה ׳ ומת הושע ומלך חזקיהו בן אחז מלך יהודה ׳ ומת חזקיהו ומלך מנשה בנו תחתיו ׳ ומת מנשה ומלך אמון בנו תחתיו ׳ ומת אמון ומלך יאשיהו בנו תחתיו ׳ ומת יאשיהו ומלך יהואחז בנו תחתיו ׳ ומת יהואחז ומלך יהויקים אחיו תחתיו ׳ ומת יהויקים ומלך יכניה בנו תחתיו ׳ ומת יכניה ומלך צדקיה בן יאשיהו תחתיו ׳ ומת צדקיה ומלך גדליה בן אחיקם תחתיו ׳ ומת גדליה ומלך ישמעאל בן נתניה תחתיו ׳ ומת ישמעאל ומלך יוחנן בן קרח תחתיו ׳ ומת יוחנן ומלך יונתן בן עוזיאל תחתיו ׳ ומת יונתן ומלך יואכין בן יהויקים תחתיו ׳ ומת יואכין

יהואחז כמו שיזכור לחקרי זה • ועם היות שאמר בכאן ויעש
מפקת יד לרע ויחטא בחטאיהם ׳ הנה לא היה זה
בימים שמלך יהואחז כי כל ימיו לבד לחזק כמו שיזכור ׳
כי אם בימי יהואש בנו היה כמו שיתבאר ׳ ונזכר בזה המקום
להודיע שיהואחז עלה את
פני ה׳ ונתנו לו נעתר לו כאשר לבני
(ו) לבדקתו׳ כי הוא ועמו לא
סרו מחטאת בית ירבעם׳ וגם
האשרה היתה עומדת בשמרון
אלא בעבדה יהוה מן הארץ כי
גם הבעלים ׳ ועבו בעבור
שהיה לרע ליעקב ׳
גזרה מכאתו ית׳ בימי יהואחז
לתת לו בן יושב על כסאו
שיושיע את ישראל מידי ארם ׳
וכדי שלא יתפאר ישראל
שבקרבם ירבו ארץ וזרועם
הושיעה להם מארם ׳ גזר
(ז) ית׳ שלא ישארו למלך ישראל
כי אם חמשים פרשים ועשרה
רכב ועשרת אלפים רגלי ׳ כי
אבדם מלך ארם ויתנם כעפר
(י) לדוש : ומפני שחקרי זה בשנת
שלשים ושבע ליואש מלך
יהודה את יהואחז מלך ישראל
וימלוך בנו יואש תחתיו׳ וכבר
יקשה בזה גם כן שלא היה
כמו שכתוב למעלה שבשנת
לג ליואש בן יהואחז מלך
יהודה מלך יהואחז בן יהוא
והיה ימי מלכותו שבע עשרה
שנה ׳ הנה לפי כן בשלך
יהואש בנו היה בשנת הארבעי
ליואש מלך יהודה ׳ ואיך
אמר כאן לפי כן בשנת שלשים
ושבע ? ואף שכתוב שמלך
יהואחז בתחלת שלשים ושבע
שנה כמו שנזכר ׳ היה יכול
לפי כן שיהיה המלכת יהואש
בן יהואחז בשנת לג למלכות
יואש מלך יהודה ׳ והיה
השלם השנים • לפי תשובת
זה היא ׳ שיהואחז מלך שבע
עשרה שנה מקוטעין ׳ ולכן
היה המלכת יהואש בנו לפחי
עבור ליואש מלך יהודה שלש׳
ושבע שנים שהיו לו שלמים ׳
והיה זה לפי כן בהתחלת שנת
לג • ואפשר לומר עוד
בתשובת זה שאף שאמ׳ למעלה
במלכות יהואחז שהיה בשנת
לו מואש ׳ שהוא יהואש
בנו ׳ לפחי שמלך כחדי יכניו
יהואחז את שנים ׳ כי אחר
שלך לפני ה׳ תלקיו ושמא
ה׳ תפלתו מיד הקלה התשועה לפני היתה עי׳ כנו ׳ ואולי שעי׳
מלות כניית המליכו בחייו ׳ שאחר לו שתהיה התשועה על
ידו ׳ ומפני זה לפי שבימי יהואחז היה זה על ידי
ניפלו מתפת יד ארם ׳ לפי שבימי יהואחז היה זה על ידי
בנו שהמליך אותו בחייו ׳ ועם זה כתיב היות המלכת
יהואש בן יהואחז בשנת לז ׳ והותרה זה השלה השנית :

(א) בְּאַחֲלְיָהוּ יְהוֹאָחָז שְׁלשִׁים : אַךְ לֹא־
סָרוּ מֵחַטֹּאת בֵּית־יָרָבְעָם אֲשֶׁר־הֶחֱטִיא°
אֶת־יִשְׂרָאֵל בָּהֵּה חָלָךְ וְגַם הָאֲשֵׁרָה
(ו) עָמְדָה בְּשֹׁמְרוֹן : כִּי לֹא הִשְׁאִיר
לִיהוֹאָחָז עָם כִּי אִם־חֲמִשִּׁים פָּרָשִׁים
וַעֲשָׂרָה רֶכֶב וַעֲשֶׂרֶת אֲלָפִים רַגְלִי כִּי
אִבְּדָם מֶלֶךְ אֲרָם וַיְשִׂמֵם כֶּעָפָר לָדוּשׁ :
(ח) וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹאָחָז וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה
וּגְבוּרָתוֹ הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר
דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל :
(ט) וַיִּשְׁכַּב יְהוֹאָחָז עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקְבְּרֵהוּ
בְּשֹׁמְרוֹן וַיִּמְלֹךְ יוֹאָשׁ בְּנוֹ תַּחְתָּיו :
(י) בִּשְׁנַת שְׁלשִׁים וָשֶׁבַע שָׁנָה לְיוֹאָשׁ
מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ יְהוֹאָחָז בֶּן־יֵהוּא
עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה
(יא) שָׁנָה : וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה
לֹא סָר מִכָּל־חַטֹּאות יָרָבְעָם בֶּן־
נְבָט אֲשֶׁר־הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל
(יב) בָּהֵּה הָלָךְ : וְיֶתֶר דִּבְרֵי יוֹאָשׁ וְכָל־
אֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר נִלְחַם עִם
אֲמַצְיָה מֶלֶךְ־יְהוּדָה הֲלוֹא־הֵם
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי
(יג) יִשְׂרָאֵל : וַיִּשְׁכַּב יוֹאָשׁ עִם־
אֲבֹתָיו וְיָרָבְעָם יָשַׁב עַל־כִּסְאוֹ
וַיִּקָּבֶר יוֹאָשׁ בְּשֹׁמְרוֹן עִם מַלְכֵי
(יד) יִשְׂרָאֵל : וְאֱלִישָׁע חָלָה אֶת־חָלְיוֹ
אֲשֶׁר יָמוּת בּוֹ וַיֵּרֶד אֵלָיו יוֹאָשׁ מֶלֶךְ־
יִשְׂרָאֵל וַיֵּבְךְּ עַל־פָּנָיו וַיֹּאמַר
אָבִי ׳ אָבִי רֶכֶב יִשְׂרָאֵל וּפָרָשָׁיו :
(טו) וַיֹּאמֶר לוֹ אֱלִישָׁע קַח קֶשֶׁת וָחִצִּים
וַיִּקַּח אֵלָיו קֶשֶׁת וְחִצִּים :
(טז) וַיֹּאמֶר ׳ לְמֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הַרְכֵּב יָדְךָ
עַל־הַקָּשֶׁת וַיַּרְכֵּב יָדוֹ וַיָּשֶׂם אֱלִישָׁע
(יז) יָדָיו עַל־יְדֵי הַמֶּלֶךְ : וַיֹּאמֶר

ועשה למה זכר בזה המקום פרק מלכו׳ יואש והמלכת ירבעם (יג)
בנו ׳ עם היו׳ שכתב לחקרי זה עכיכו ומלכותיו כלם ׳ ולמה
נזכרו הדברים הללו ובכללו ׳ כי לחקרי זה יזכור פעם
לחקרת פרק מלכותו ומיתתו ומלכות בנו בלעדן לבד זכר
בכאן עמו ׳ והיה השלם
השניות לבד שלשי בפרשה׳
הנה הוקשה לכלי מלך
לתרתה • והללבנ לך התעורר
לליה כלל • והלדק הרגיש
בה הרגש קלוש׳ ואמ׳ שירבעם
מלך בקיי יואש לכיו ׳ לולי
שהרגיש בכניו שהיה מגמתם
לקלוק עליו במלכות ׳ ולכן
המליכו בחייו ושהיה זה שהה
לפחי׳ ולכן לחר כאן וירבעם
ישב על כסאו ולא אמ׳ וימלוך
ירבעם בתחתיו כמו שאומר
למעלה בספורו ובשאר המלכי׳
כלם ׳ ושהוא לעת כעל כדר
עולם • לפל זה לפילו שבודה פרק יע
שכן היה כמו שאמרו ׳ לינו
מפה שיתיר הקושיא ׳ לך
בהגדת הדבר בוולת מקומו
ולא בהכפל הזר לפר בא
בכתובי׳ הלשה • ומה שיכולתי
דבר בענין הזה הוא ׳ שבותב
הספר הזה רלה לזכור עניני
יואש ובפוריו בקלרה ׳ לם
מה שלקם בארם ׳ בהמשכו
על מה שאמר למעלה בספורי
לניו ויתן ה׳ ליפרלל מושיע
ויצאו מתחת יד ארם ויישבו
בני ישרלל בהלליהם כתמול
שלשום ׳ שהיה המושיע
הזה ׳ ולם מה שלקם
בחמיים מלך יהודה מפה
שאמר כלן בכללי ׳ ויתר דברי
יואש וכל לשר עשה וגבורתו
לשר נלחם עם אמליה מלך
יהודה וגו׳ ׳ ולכן תקם ספורו (יג)
בלחמו ויישב יואש עם אבותיו
וירבעם ישב על כסאו ׳ רולה
לומר לחקרי מותו ׳ ויקבר
בשמרון עם מלכי ישרלל ׳
ולפי שבעתק מזה לספר מיתת
הנביא לליטע ומה שעשה ׳
לם בשעת מותו ולם לחקר
מותו ׳ הוליך לזכור ספור (יד)
יואש שהלך ל לליטע כשהלה
את פני לשר מת בו ׳ ובשכה
על פניו ויאמר לחי לכי רכב
ישרלל ופרשיו ׳ שהיה לליטע
רבו ומכיניו ומכתינו ׳ שכל זה
יובן משם לחי ׳ ושהוא היה
חוזק ישרלל ופרשיו להמיתם
בעמתו ובתפלתו מידי לחויבים • ושפר שהכניח התפעל (טו ׳ יח)
מדבריו ורפס וחמל עליו ׳ ונוהו שיקח קשת וחלים
ושהרכיב המלך ידו על הקשת והכניח לתך ידו על ידיו
להשפיע על ידיו ׳ כדי שיכליחו במלחמותיו ויהיו ידיו
רב לו ׳ ונוהו שיפתח החלון קדמה ׳ לפי שלשם היה למזרחו (יז)
על לרן ישרלל ׳ כמו שלמר * לרס מקדם ׳ כללו פעירו ישע׳ ט׳ ב
בפתיקת

פְּתַח הַחַלּוֹן קֶדְמָה וַיִּפְתָּח וַיֹּאמֶר
אֱלִישָׁע יְרֵה וַיֹּרֶה וַיֹּאמֶר חֵץ־תְּשׁוּעָה
לַיהוָה וְחֵץ־תְּשׁוּעָה בַּאֲרָם וְהִכִּיתָ אֶת־
אֲרָם בַּאֲפֵק עַר־כַּלֹּתְךָ׃

(יח) וַיֹּאמֶר קַח הַחִצִּים וַיִּקָּח וַיֹּאמֶר לְמֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל הַךְ אַרְצָה וַיַּךְ שָׁלֹשׁ־פְּעָמִים
וַיַּעֲמֹד׃ (יט) וַיִּקְצֹף עָלָיו אִישׁ הָאֱלֹהִים
וַיֹּאמֶר לַהֲכוֹת חָמֵשׁ אוֹ־שֵׁשׁ פְּעָמִים
אָז הִכִּיתָ אֶת־אֲרָם עַר־כַּלֹּתָהּ וְעַתָּה
שָׁלֹשׁ פְּעָמִים תַּכֶּה אֶת־אֲרָם׃

(כ) וַיָּמָת אֱלִישָׁע וַיִּקְבְּרֻהוּ וּגְדוּדֵי מוֹאָב יָבְאוּ
בָאָרֶץ בָּא שָׁנָה׃ (כא) וַיְהִי הֵם מְקַבְּרִים
אִישׁ וְהִנֵּה רָאוּ אֶת־הַגְּדוּד וַיַּשְׁלִיכוּ
אֶת־הָאִישׁ בְּקֶבֶר אֱלִישָׁע וַיֵּלֶךְ וַיִּגַּע
הָאִישׁ בְּעַצְמוֹת אֱלִישָׁע וַיִּחִי וַיַּעֲמֹד
עַל־רַגְלָיו׃ (כב) וַחֲזָאֵל מֶלֶךְ אֲרָם לָחַץ
אֶת־יִשְׂרָאֵל כֹּל יְמֵי יְהוֹאָחָז׃

(כג) וַיְחָן יְהוָה אֹתָם וַיְרַחֲמֵם וַיַּפֶן אֲלֵיהֶם
לְמַעַן בְּרִיתוֹ אֶת־אַבְרָהָם יִצְחָק וְיַעֲקֹב
וְלֹא אָבָה הַשְׁחִיתָם וְלֹא־הִשְׁלִיכָם
מֵעַל־פָּנָיו עַד־עָתָּה׃

(כד) וַיָּמָת חֲזָאֵל מֶלֶךְ־אֲרָם וַיִּמְלֹךְ בֶּן־
הֲדַד בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ (כה) וַיָּשָׁב יְהוֹאָשׁ בֶּן־
יְהוֹאָחָז וַיִּקַּח אֶת־הֶעָרִים מִיַּד בֶּן־
הֲדַד בֶּן־חֲזָאֵל אֲשֶׁר לָקַח מִיַּד יְהוֹאָחָז
אָבִיו בַּמִּלְחָמָה שָׁלֹשׁ פְּעָמִים הִכָּהוּ
יוֹאָשׁ וַיָּשֶׁב אֶת־עָרֵי
יִשְׂרָאֵל׃

בפתיחת הפתח שהוא יפתיל במלחמה ושיורה חצים, והיה
לומר הכניסו על כל כן אז שהמלך היה מורה כן תשועה יהיה
ליי בארם, ויעדו שיכה את ארם בפקע על כלה, רומה
לומר כי בעזותם המלחמה בפקע, שהיה פקע זה מקרן
יהודה, יכאו את ארם. ופקע הוא המקום שבלחמו
בו ישראל בימי פקחיה עם ארם והכו בארם מלא עין רגלי
כיום לפך, ותאר לשון עבר
שעתיד מקום שהיתה לו
(יח) תשועה תהיה גם כן
תשועה הזאת. ולפי פשוט
שהיו שם חצים הרבה, והכניח
אצל שהלך ישראל יורה חצים
(יט) רבים עד שהוא לומר לשון
עמוד, ומשבר רמה שהכה
שלש פעמים ויעמוד כתקף
עליו לים התלקים, כי אם
היה מכה ארמה עם חצים
יותר על ששת או שבע חצים
היה מכלה את ארם בהכלע,
ועתה יהיו מספר ההכלחות
שלשה כמספר החצים אשר
יכה ארמה. ורלוי שתדע
שבפי מספר שנות המלכים,
אליעזר פרנס את ישראל שיש
שנה למלכות יהושפט על
מותו שהם שנים ושש שנים:
(כ, כא) ומפר לפרי זה שלפרי מות
אליעזר יהיו גדודי ארם
להתפשט בארץ ישראל, ויוסף
לפך הלבוד כפי ישראל לקבור
איש בקבר אליעזר, וכשיפסק
קבורים שומו רלו את גדודי
הלויכים, ועם התמירות כדי
לבוא מפניהם טעו במערות
ופתחו כי המערה שהיה שם
אליעזר, כי במערות היו
קוברים שם, והכניסו את
האיש המת במערת אליעזר
ונתגלגל האיש על שנעש
בעצמות אליעזר, ומזה ילך
ויגע בעצמות אליעזר, ובנגעו
בו חיה האיש המוסך הנקבר
ויקם על רגליו, ויש בזה
פר' אליעזר לקול דעות. ומסם לומרו
פרק ג' שהיה האיש הזה שלוש בן
תקום היא מולדה הכניסה
שהיה מגדולי הדור ועושה
גדולות הרבה ככל יום, כמו
שספרו מענייניו, ושקם על
רגליו והלך לביתו, ושלחרי זה הוליד את שמעון בן שלוש
ירמיה ג' הנזכר בספר ירמיהו * וכן הוא בתרגום של התוספתא.
מדר' תלים ומסם לחרו שלפרי רבש היה ושלש חיה עוד כי אם מה שקם
מזמור כ' על רגליו כדי שלש יקבר עם אליעזר, אלא לל תלמוד עם
שנהרגין רשעים בפני, ודקדקו ויקם על רגליו, על רגליו קם לבל
דק מן עשר לביתו לש הלך, כי לש היה תכלית הכם כי אם שלש ינע
בעצמות אליעזר ולש יקבר לבדו, וזהו הדעת היותר מתישב.
ויתכני שזכר הדברים הנפלאים האלה שעשה הנביא, הוסיף
(כב, כג) לספר איך בתקופת יעודו בחיים, כי עם היות שזוקק לתן
את ישראל כל ימי יהוחז, הש"י רחם על ישראל בזכות
(כד, כה) אבותיו, ועם זה את חזקל שבמשך הדבר הש"י, ויהי
יותר בלתי בתקים והבר כל הערים אשר חזקל לבר מלכיו,
ועשה מלחמות בתשועה רבה בהרס שלש פעמים כמספר
החצים אשר הכה בדבר הנביא אליעזר. וזכר הספור עם זה
שתחילת מלך יהודה בשמוע הנביא אליעזר היה למלך ישראל
מלך כח גם הוא ויך את לרוש בני מלת ותפש את הבלע
בחזקה, ולפי שהניחם מלך ישראל ומלך יהודה התחזקו
במלחמותיהם, התפללו בעצמם על אשר מלך יהודה בקש
מאלך ישראל שילחמו אביהם,
ויגף ה' את בני יהודה לפני
בני ישראל. הנה אם כן עניני
אליעזר הניחו המשך הספורי
תשועות יותר, וזכרו פה
לא לספר דברי יותר (כי כבר
תתם הכתוב בספרו) כי אם
לספר ענין יעודי אליעזר ואיך
בתקיימו, ומזה במשך המשך
ספור מלך יהודה ומה שקרה
לו עם מלך ישראל, ואחר
שהשלים הכתוב ספור העניני,
התלה המניעים ליותר מלך
ישראל, עם היות שספרם
בהיכות לאחרות מפלת אליעזר
הנביא ואמיתי מלך יהודה,
הוסיף לעזו, כיוס לאחר למלך
יותר מלבד מה שעשה למעלה,
בעבור שהשכו עוד הדברים
בו מהכתות לאחר וכרתי. וזה
מה שרלה לני בהתר התלה
האלישי: ולאחם ענין החציס
לאחר מות הנביא אליעזר על
מלך ישראל שיכה לרלה ובתקף
עליו על לאחר הכה ג' פעמים,
כבר יקשה בו מה שאמרתי, כי
הם היו' נזרת השם ית' ורמזו
שיעשה ישראל בליה בארם,
למה זה כתב זה מבני אחלך
ישראל לת הכה כי אם שלש
פעמים? ומה היה המונע
שילוהו הנביא הכה עוד, כל
שכן שלח היה מרך בחותה
הכלה, כי אם השיל רחם
על עמו בוכות לבותיו, מבלי
הכלה כלל היה בידו לתת
ארם בידי ישראל, כמו שעשה
למותה כשאחר אליעזר לשלוח
החלכים ובלל עוד בעיני
השם ובתן לת מותה בידכם,
ובאחר התשועה הגדולות שהיו
בישראל ולא היה שם קיתן
ולא קמים. והנראה אלי
בדבר הזה הוא, שהתשועות אחלה שעשו ליותה ארם היו
בוכות אליעזר הנביא, כי להיותו בעת מותו אלך אליו
שיתן לו עוד בעניניו, ואליעזר שלא מהשם ית' שיעשה לו
החסד הזה לתת אליו התשועה הזאת, ולכן היה שמה
שיורה החציס לאותו לל שלש ארם, כאלו היה זה התלת
המלחמה, ושם הנביא ידו על ידי מלך ישראל בקשת,
להורות שהנביא עמו היה הלוחם ואליו תהיה התשועה,
ולפי שהיתה תפלתו על התשועה לאר תהיה כזה היה עניכה
בזאתה פעולה שעשה מלך ישראל כלי הפסק, והיה כלו פעל
לאחד ותשועה לחת ובה בשלמה התשועה שיעשה השם ית'
לאליעזר, ולכן כתקיף הנביא על מעוט החציס שירה, ולא
רלה שניח לומר שירה עוד חציס כי אז יכערך להתלה

יד

[א] בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְיוֹאָשׁ בֶּן־יוֹאָחָז מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל מָלַךְ אֲמַצְיָהוּ בֶן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ
[ב] יְהוּדָה: בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה
הָיָה בְמָלְכוֹ וְעֶשְׂרִים וְתֵשַׁע שָׁנָה
מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ יְהוֹעַדִּין מִן־
[ג] יְרוּשָׁלִָם: וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה
רַק לֹא כְּדָוִד אָבִיו כְּכֹל אֲשֶׁר־
עָשָׂה יוֹאָשׁ אָבִיו עָשָׂה:
[ד] רַק הַבָּמוֹת לֹא־סָרוּ עוֹד הָעָם
מְזַבְּחִים וּמַקְטִרִים בַּבָּמוֹת:
[ה] וַיְהִי כַּאֲשֶׁר חָזְקָה הַמַּמְלָכָה בְּיָדוֹ וַיַּךְ
אֶת־עֲבָדָיו הַמַּכִּים אֶת־הַמֶּלֶךְ אָבִיו:
[ו] וְאֶת־בְּנֵי הַמַּכִּים לֹא הֵמִית כַּכָּתוּב
בְּסֵפֶר תּוֹרַת־מֹשֶׁה אֲשֶׁר־צִוָּה יְהוָה
לֵאמֹר לֹא־יוּמְתוּ אָבוֹת עַל־בָּנִים
וּבָנִים לֹא־יוּמְתוּ עַל־אָבוֹת כִּי אִם־
אִישׁ בְּחֶטְאוֹ יָמוּתוּ:
[ז] הוּא־הִכָּה אֶת־אֱדוֹם בְּגֵי־הַמֶּלַח
עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים וַתָּפֶשׂ אֶת־הַסֶּלַע
בַּמִּלְחָמָה וַיִּקְרָא אֶת־שְׁמָהּ יָקְתְאֵל
עַד הַיּוֹם הַזֶּה:
[ח] אָז שָׁלַח אֲמַצְיָהוּ מַלְאָכִים אֶל־
יְהוֹאָשׁ בֶּן־יְהוֹאָחָז בֶּן־יֵהוּא מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר לְכָה נִתְרָאֶה פָּנִים:
[ט] וַיִּשְׁלַח יְהוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל אֶל־
אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה לֵאמֹר הַחוֹחַ
אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן שָׁלַח אֶל־הָאֶרֶז אֲשֶׁר
בַּלְּבָנוֹן לֵאמֹר תְּנָה אֶת־בִּתְּךָ לִבְנִי
לְאִשָּׁה וַתַּעֲבֹר חַיַּת הַשָּׂדֶה אֲשֶׁר בַּלְּבָנוֹן
וַתִּרְמֹס אֶת־הַחוֹחַ:

לאחרת וכאשר שנייה לעשות לפסח יח' ויהיה זה ככלב שב על קיאו * וכן תאכל * כאשר לקח מבני בכי הכניסים ' שנוח לה הכניס עכין הלפוך שמן ' שמיד כשלחתו לין עוד כלי בפסח הזמן ' לפי שהיה הכח המנוקד בפעם לחת ' ופהפסק היקיק בפסק הכח * היה בחלק ' כי היה זה תקלת מלחמה ' ולחה בתקלף היא החלקים על שלח ירח עוד כן ' והוחרה בזה השלה [ט] הרביעי לשר העשרי בפרש': ורלוי שלח בתרשל מהתרת השלה החשית ' והיל לין יעשו הכניסים בפסח לחרי מוסף ' לחרי שפעל הכח הוח בהדבקות הכניל בשם יח' וזה יגוור לומר ויקח לו ' ולחרי שכמוסף בפסק הדבקות לין יהיה לפשר שיעשו הכפים לחרי מוסף ? והכח זה הכח לשר עשו עמוות חלישע בהחיות המת לשר נגע בהם לח היה כשר בעת הדבקות ' ולין נעשה לפ כן ? גם כי לח ירלה תכלית הכרחי ולח מועיל בכח ההוח ' כי מה שפעל שלח יגעו עלמות לחש לשר לקר לפל עלמותיו ? כי הכח לישע היה בכלל מילחש לשר בקדושתו ובכבודתו שהם כלם שלמיות בפשיים ' לפל בגופו מקריה לחד לכל ויעוד העפר לפל לחרן כשהיה ' ומה היה ממוך בזה הכח ? ולומר בזה שכשר בתכתי בפל' מקום שלי ' שלין הכניל פועל הכח ולח השכל הנכלל ' כי הפש ית' לבדו הוח פועל הפלחו' ' לפל פעמיים יעשה לותם בחלנעות פעולות הכניסים וחתנוגותם ' ופעמיים יעשה לותם לכבודם מבלי שידעו בירשי' יג ו בהם ' כמו * ויכגע ה' לת בראש בנעים גדולים ולת ביתו על הבר שרי לשת לשרהם ' ומה שהכה הפש במקהה מלך לשור * כעבור כבוד חוקיהו ודומיהם ' וכן היה גם כן שלחרי מות הכניסים יעשה הפש ית' כפים בעבור כבודם ' וזה ענין זכות לבות שלכתו מזכירים תמיד שיעשה הפש עמהו כפים וכפלחות בעבור ' מפני כבוד ' ולפי שהיה גוף הכניל ועלמותיו משכן הקדוש והפריעות ' לפ היה רלוי שיתערבו עמהם עלמות לחש בלתי הגון שהיה שנוף בכל מלה מנוסה ' והנוף שבקיים היה מעון לשכיבה לפ היה מהדין שילין במחילה לחת עם הגוף הכניף שהיה מקום הומש והחטת ' וכמו שכבדלה מחילתו בעולם הנפשות ' ככה היה רלוי שיכדל קבור ' גופו מלוותו לית ' ומפני זה הגי עשה לותו גם לכבוד לחלישע ' כדי שלח יתערבו עלמותיו חס עלמו' לותו הלית שנקבר לחלו ' והוחרה בזה השלה הקמשית הוחת בשנת שחים ליוחש וגו' * עתה יספר הכתוב המשכות (לז וכו') מלכי יהודה ' ושלמיה בן יהוחש מלך כיהושלם ועשה הישר בעיני ה' לפ כדוד לביו ' כי לפ כמו שעשה יהוחש לביו ביתי יהוידע הכהן ' ובימיו לפ סרו הבמות מהיות העם מובחים ומקטירים שהם לפש ה': ושלמיהו זה (ה ' ו) הרג לת החלשים לשר הרגו לת יהוחש לביו ' כי הם כשלרו עם לחליהו ועבדיו היו ' ולפ הרג לת בניהם לפי שהתורה לותה * לפ יומתו הבנים לחבות על בניס לפל שיחות כל לית בשטתו ' ועם היות שהפלו הוא כי בכלל לפו זה פנחדני פ"ג עדות הקרובים ' הנה לחליה לף כ"ש דרש הכתוב כפי משמעותו: ולף לה ע"ז גם כן עשה לחליה זה לומן (ו) ונכונה לחרת שהכה לת לדום לדום בני חלף עשרת חלפים לית ותפש לת הסלע בקרב ' ובכתבי הימים * כתוב שגם לה כ' הה יג כן שנו חייש עשרת חלפים לחרים ויבילום לרחש הסלע ויטליכום מרחש הסלע ונקעו • ולפשר שהתעורר לזה מהחלמות לשר רלה שעשה חלך ישרחל כלרם כמו שביחרתי • ובכתבי הימים * כתוב שחליה קנן חיליו שם לנפת על לדום ' ושכחו חלין מכני לפרים חלה לחך נגודי קיל נשכר חלה ככר כפף לשר נתן לפש ' וגם זה מורה על היות לחרת הככר כמו שכתבתי למעלה ' שהיו חלתי לף רלף עב ככרי כסף שוים חלתים חלף דוקלטי זהב ' שהיו שכר לל חלה חלף לכל לית מהם היו שנים דוקלטי בעד חותו מעט ומן לשר ילכו במלחמ' ' ולית החלקים בה חלין לחמר שלף יולין מכני לפרים בחברתו כי לין ה' עם ישרחל ' וכלשר לחמר לו לחליהו ומה לעשות למחת הככר לשר נתתי לנדוד ישרחל ? הביטו יש לו' לתת לך הרבה מזה ' ולחליהו עשה כדבר הנביל ושלח לת בני לפרים שילכו לביתם ' ועם היות שהיה ככר שכרם לחת הרה לפפ חלק על לשר הביטם ויפצעו בערי יהודה ויכו מהם שלשת חלפים ויכוזו זה רבה ' ומפני זה היה שנזכר כלן ' לל שנשלו לחליהו לשר ישרחל לחמר כתורה פנים ' לל שיבחו שביהם להלחם ' שהיה זה בעבור מה שעשו בני לפרים בערי יהודה • והנה מלך ישרחל בזה כלבו לת לחליהו והביטו מחשל מחלים ' לחוה לשר כלבנון שלח לל הלרז לחמר תנה לת בתך לבני לחשה ועתבור חית השדה לשר בלבנון ותרמום לת החוח ' ומחזיל מלך יהודה בחוה קטן חשים ולת עלמו בלרו שהוח גדול העלים ' ומשל תנה לת בתך ' רלה בו שקפילו לדבר שלוש ולהתכבר

ולהתחבר בחתון ולחבה לך יהודה , כי מיד בלה היה לחת
(י) מהלבנון ורמס את הקוץ , כלו לדבר המלחמה , והיה הכאשל
הכה הכית את אדום ובגבך לבן על תהיה קל לרעה , הכבד
ושב בביתך ולא תתגרה ברעה
לחת ויצאך גבי יהודה , כי
בלחת תפול מכבוד שם לך
(יא) [י] הַכֵּה הִכִּיתָ אֶת־אֱדוֹם וְנָשָׂאֲךָ לִבֶּךָ
חְכַבֵּד וְשֵׁב בְּבֵיתֶךָ וְלָמָּה תִתְגָּרֶה בְּרָעָה
וְנָפַלְתָּה אַתָּה וִיהוּדָה עִמָּךְ :
[יא] וְלֹא־שָׁמַע אֲמַצְיָהוּ וַיַּעַל יְהוֹאָשׁ
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל וַיִּתְרָאוּ פָנִים חוּא
וַאֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה בְּבֵית שֶׁמֶשׁ אֲשֶׁר
[יב] לִיהוּדָה : וַיִּנָּגֵף יְהוּדָה לִפְנֵי יִשְׂרָאֵל
[יג] וַיָּנֻסוּ אִישׁ לְאָהֳלָיו : וְאֶת אֲמַצְיָהוּ
מֶלֶךְ־יְהוּדָה בֶּן־יְהוֹאָשׁ בֶּן־אֲחַזְיָהוּ
תָּפַשׂ יְהוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בְּבֵית
שֶׁמֶשׁ וַיָּבֹאוּ יְרוּשָׁלַם וַיִּפְרֹץ בְּחוֹמַת
יְרוּשָׁלַם בְּשַׁעַר אֶפְרַיִם עַד־שַׁעַר הַפִּנָּה
[יד] אַרְבַּע מֵאוֹת אַמָּה : וְלָקַח אֶת־כָּל־
הַזָּהָב וְהַכֶּסֶף וְאֶת כָּל־הַכֵּלִים הַנִּמְצָאִים
בֵּית־יְהוָה וּבְאוֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֶת
בְּנֵי הַתַּעֲרֻבוֹת וַיָּשָׁב שֹׁמְרוֹנָה :
[טו] וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹאָשׁ אֲשֶׁר עָשָׂה וּגְבוּרָתוֹ
וַאֲשֶׁר נִלְחַם עִם אֲמַצְיָהוּ מֶלֶךְ־יְהוּדָה
הֲלוֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים
[יו] לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל : וַיִּשְׁכַּב יְהוֹאָשׁ
עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּשֹׁמְרוֹן עִם מַלְכֵי
יִשְׂרָאֵל וַיִּמְלֹךְ יָרָבְעָם בְּנוֹ תַּחְתָּיו :
[יז] וַיְחִי אֲמַצְיָהוּ בֶן־יוֹאָשׁ מֶלֶךְ יְהוּדָה
אַחֲרֵי מוֹת יְהוֹאָשׁ בֶּן־יְהוֹאָחָז מֶלֶךְ
יִשְׂרָאֵל חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה :
[יח] וְיֶתֶר דִּבְרֵי אֲמַצְיָהוּ הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים
עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה :
[יט] וַיִּקְשְׁרוּ עָלָיו קֶשֶׁר בִּירוּשָׁלַם וַיָּנָס
לָכִישָׁה וַיִּשְׁלְחוּ אַחֲרָיו לָכִישָׁה וַיְמִתֻהוּ
[כ] שָׁם : וַיִּשְׂאוּ אֹתוֹ עַל־הַסּוּסִים
וַיִּקָּבֵר בִּירוּשָׁלַם עִם־אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד :
[כא] וַיִּקְחוּ כָּל־עַם יְהוּדָה אֶת־עֲזַרְיָה וְהוּא
בֶּן־שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַיַּמְלִכוּ אֹתוֹ תַּחַת
[כב] אָבִיו אֲמַצְיָהוּ : הוּא בָּנָה אֶת־אֵילַת
וַיְשִׁבֶהָ לִיהוּדָה אַחֲרֵי שְׁכַב־הַמֶּלֶךְ
עִם־אֲבֹתָיו :

ולא תשמע לכניה ולזה כעבד , וזהו מה שנאמר שם ולא
שמע למליהו כי מהמלכים היה למען תתם בידו כי דרשו את
אלקי לדום , והזהרה בזה השלמה הנפלת : והנה לא זכר
הכניח כאן בספר מלכים
קטנת למליהו ומבת מלחמתו
עם מלך ישרל כמו שאמרתי ,
לפי שהכניח דבה לזכור
מהפסוקים רחני דברים כמו
שזכרתי פעמי' רבו' , ומהתפק
בזכרון המתעפות המלכים
ומנות מלכותם ויתר הדברים
בקלרה נכתב על ספר לה
לחר היה ביניהם , ולפי שלחה
עזרת הדברים הולכים לל
הספד , הניח שלר הדברים
בספר . וכראה שעברו דברים
רבים בלחות מלחמת שהיה
בין שני המלכים , ולכן מלבד (עו)
מה שזכר כאן בקוצר לחר
ויתר דברי יואש וגו' הלל הם
כתובים וגומ' : והנה זכר (יז)
שהיה למליהו לחרי מות יואש
מחת עשרה שנה , להציל
שבתגלה יואש כל כך על מלך
יהודה ולחר ובפלת לחת
ליהודה עמך , לכן מת קודם
למליהו קודם מחת עשרה
שנה . ויתכלר זה לפי שיואש
מלך קודם למליהו שתי שנים ,
ולפי שיואש מלך עד עשרה
שנה כמלת שמלך י"ל שנה
בחיי למליהו , ולחרי מיללנו
שמלך למליהו עשרים ושנה
שנה , יתכייב שמלך למליהו
מחת עשרה שנה לחרי מות
יואש . והשמט היה למליהו
דומה לל יהואש לבין בכל
הדברים , כי שניה בשקרותם
עזו היטר בעיני ה' ובניהם
בוקנתם עבדו עז , ובניהם
בזו הכניתי לחר בכתו עליהם
בשם ה' , ובניהם מפני זה נגפו
במלחמותיהם . וכמו שיהואש (יט , כ)
נהרג ע"י עבדיו , כך למליהו
קשרו עליו קשר בירושלם
ויכם לכישה וגם המיתוהו
על הסוסים , רומה לומר על
רכב הסוסים להקבר ירושל' ,
והקיימו כבו עוויהו תקתיו . (כח)
והנה לחר שהוא בנה לת (כב)
חילת וישיבה ליהודה לפי
שחילת היה מחרן לדום ,
כמו שלמר בתורה * מקת דברי' כ' ז'
לחיזו בני עשיר מחילת
ומעטיין נגר , וכן חומר בלה
* לו הלך שלמה לעטיין גבר לה כ' ק' ו'
ול חילות על שפת הים בחרן
לדום , ולולי שלקחה דוד
מלדום , כי הוח היה מוצל בכל חרן לדום , כמו שלמר
* וגם דוד בלדום נלכדים , ובימי יהוסף בן יהוסף פצע שמו' ב' ק' י"ד
לדום מתקת יד יהודה וחילות שלקחה דוד שבו ולקחוה
החדומיים ,

[כג] בִּשְׁנַת חֲמֵשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַאֲמַצְיָהוּ בֶן־
יוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יְהוּדָה מָלַךְ יָרָבְעָם בֶּן־
יוֹאָשׁ מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן אַרְבָּעִים
[כד] וְאַחַת שָׁנָה׃ וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי
יְהוָה לֹא סָר מִכָּל־חַטֹּאות יָרָבְעָם
בֶּן־נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל׃
[כה] הוּא הֵשִׁיב אֶת־גְּבוּל יִשְׂרָאֵל מִלְּבוֹא
חֲמָת עַד־יָם הָעֲרָבָה כִּדְבַר יְהוָה
אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד עַבְדּוֹ
יוֹנָה בֶן־אֲמִתַּי הַנָּבִיא אֲשֶׁר מִגַּת הַחֵפֶר׃
[כו] כִּי־רָאָה יְהוָה אֶת עֳנִי יִשְׂרָאֵל מֹרֶה
מְאֹד וְאֶפֶס עָצוּר וְאֶפֶס עָזוּב וְאֵין עֹזֵר
לְיִשְׂרָאֵל׃ [כז] וְלֹא־דִבֶּר יְהוָה לִמְחוֹת
אֶת־שֵׁם יִשְׂרָאֵל מִתַּחַת הַשָּׁמָיִם
וַיֹּשִׁיעֵם בְּיַד יָרָבְעָם בֶּן־יוֹאָשׁ׃
[כח] וְיֶתֶר דִּבְרֵי יָרָבְעָם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה
וּגְבוּרָתוֹ אֲשֶׁר־נִלְחַם וַאֲשֶׁר הֵשִׁיב אֶת־
דַּמֶּשֶׂק וְאֶת־חֲמָת לִיהוּדָה בְּיִשְׂרָאֵל
הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי
הַיָּמִים לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל׃
[כט] וַיִּשְׁכַּב יָרָבְעָם עִם־אֲבֹתָיו עִם מַלְכֵי
יִשְׂרָאֵל וַיִּמְלֹךְ זְכַרְיָהוּ בְנוֹ
תַּחְתָּיו׃

טז

[א] בִּשְׁנַת עֶשְׂרִים וְשָׁבַע שָׁנָה לְיָרָבְעָם
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מָלַךְ עֲזַרְיָה בֶן־אֲמַצְיָהוּ
מֶלֶךְ יְהוּדָה׃
[ב] בֶּן־שֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּמָלְכוֹ וַחֲמִשִּׁים
וּשְׁתַּיִם שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וְשֵׁם אִמּוֹ
יְכָלְיָהוּ מִירוּשָׁלִָם׃

עד שהיו לו עבדים שם נביאים בדמשק וגם בחמת ׀
ותאכל לקחו תורם כשמרו במלך יהוה ׀ והשיבם
עתה יבנעם ליהודה בכח גבורי ישראל ׀ וזהו
לשון כיוצא׃

ט״ז

ותקרי שזכר המלכת יבנעם על ישראל וכר המלכת עזריה בן (ל)
תמציה על יהודה שהיה בשנת
עזרי׳ ושנע ליבנעם׳ והמספר
הזה קשה מאד ׀ שהרי מלך
יבנעם בשנת חמש עשרה
לאמציהו׳ ומלכו׳ לאמציהו היה
עשרים ותשע שנה ׀ כאמת כי
על שנת תרבע עשרה ליבנעם
מלך אמציהו ׀ ולזה לאמר כאן
שבשנת עשרים ושנע ליבנעם
מלך עזריהו ? לכל לאמתת
הענין בפשט הוא ׀ שלזה
פירוש בשנת כו ליבנעם מלך
עזריה שבשנת כו להתחלת
מלכות יבנעם היה זה ׀ כי
אם שהיו כו שנה עתידין
לעבור ממלכות יבנעם כאשר
מלך עזריה ׃ וכמדר עולם פרק י״ח
תארו בשנת עשרים ושנע
ליבנעם מלך עזריה ׀ וכי
אפשר לומר כן ? והלא יבנעם
ועזריהו מלכו כאחד ? אלא
שמלך מלכות מכונעת וכו׳ ׃
ולאמת זה אין לו על מה
שיסמוך ׀ לפי שאם היו הכל
שנה מימי מלכות עזריה ׀
שהיה אפי זמן מלכותו בכונע
לארעת ואין בכריות ׀ היה
לו לומר בשנת כו למלכות
עצמו אלא מלכות מכונעת ׀
ולא היה לו ליקבו למלכות
יבנעם ולא למלות כנעתו
ליבנעם ׃ וגם כן לאמרו קול עיין ללק
יותם לא כולל לעזריהו אלא
בימי אלעזו ׀ שהכה כן לה
שנה היה כמלכו כשנת אביו ׀
הכה שנה אחת היה לו
לעזריהו שבטרע כשכולל
יותם ׀ אם כן אמת מטתו
בימי אלעזו ׀ ולמלו מזה
שמותר למכותע לשנת מטתו
בימי אלעזו ׀ ומה שאמר הכתו׳
ויכה מקון לפלטו שבעת ימים
בימי אפוהו הוא ׃ הכה אם
כן הכביאה דעתה כלעת
בעל אלם עולם ׀ שיבנעם
ועזריהו מלכו כאחד ולא
ידעתי מקין לה להם זה ? כי הפסוקים לא יכלוהו ׀ אם
לא שיאמרו שמלך עזריהו בקיי לחמיהם היו לירבעם עשרה שנה
מה שלא נזכר בכתוב ׀ ונכר הביאה לר׳ דוד קמחי בגלה
טענות לחרות מהפסוקים ישרים למוכחי לעת יעוייהו משם ׃
ולכן היותר מתיאב הוא מה שפירשתי כפי פשט הכתובים ׀
שהיו הכל שנה שהכה תותם שלח עברו למלכות ירבעם ׀
ויהיה המכין על העתיד לא על העבר כאשר המכינים ׃
ואחרי שכתבתי זה ראיתי בדברי ר׳ נפי׳ זה הפסוק
הוא נכה לה לילת ויושבה ליהודה בישראל ׃ וילמה
לכתוב שכתב וגו׳ ׀ לאחרי שכב המלך עם אבותיו ׀ אחרי מות
אמציה

(כג) בשנת כתב עשרה שנה
וגו׳ ׃ יאוב הכתוב
לספר מאלבי ישראל ׀ כאמרו
שאחרי מות בן יהוא מלך
ירבעם בנו ועשה הרע בעיני
ה׳ וילך בחטאת ירבע׳ בן נבט׀
כי כמו שלקה אחז לקח גם
(כה) תעלתיו ׃ והנה ירבעם זה
השיב את גבול ישראל מלבא
חמת עד ים הערבה ׀ שלעולי
מזרח לבוא ארצי ישראל
לבא לקח חזקה ׀ הכה ירבעם
בנו השיב ולקח עוד לבן אחר׀
רבה שהיה מגבול ישראל ולקחו
לותם אחר מלכי הגוים מאבי
מזקה ׀ והשיב כל זה ירבעם
כדבר ה׳ אשר דבר ביד יונה
בן אמתי עבדו ׀ ונבואה זו
שבתבה יונה על זה לא
יבמו׳ פ״ו בכתבה ׃ ומזל פירוש הפסוק
לף לא עלה בחופן לאמר כדבר ה׳ אשר
דבר ביד עבדו יונה בן אמתי׀
שהספך למיכות מרעה לטובה
כך בימי ירבעם בן יואש בהסך (ל)
להם לישראל מרעה לטובה ׃
הכה עשה הנ׳ התכלר הוא
לישראל להשיב גבולם לא
מפני תקידותם ותשובתם ׀
כי הם תמיד היו מזניקים (כו)
בחטאתיהם ׀ כי אם לפי
ראיה את עני ישראל מרה
מאד ׀ לא (כפי אל דוד
קמחי) שהיה מצחה ומתחלף
מרעה אל רעה ׀ והוא מגזרת תמורה ׀ לו הוא מלשון אלי
כדברי הלבנג ׀ שראה ה׳ את עני ישראל לפי שהיה ישראל
מורר ומוכה כמה שעזבו את בריתו ׃ ויותר נכון לפרש מגזר׀
מרירות ׀ שבלה מצרת לאד ׀ כלומר את עני ישראל המר
והמהמר מאד ׀ ושראה נם שאפס עמור ואפס עזוב ׀ לא
שמרו קניניהם בנית והעזובים בשדה ׀ ולכן לא רפה מהם
(כו) לשמוע את עם ישראל מתתת השמים ויושיעם ביד ירבעם ׃
(כה) ומלבד מה שזכר שהשיב ירבעם את גבול ישראל ׀ הנה עוד
זכר שהשיב נם את דמשק ואת חמת ליהודה בישראל ׃ וילמה
שהיה זה לפי שדוד כתאר נלחם בהם והכה בהם מכה גדולה

(כג, כל)

למחיה לכניו, מכאן לתה למד שמלך בחיי לכניו, ומ"מ לא
כתבה לילת בידו על לחתר מות לכניו, אלא לא מלך בחיי
לכניו למה לו לומר לתקרי שכב
המלך עם לכנותיו? ובאלתה
מוכה ימי הבית על פי שנות
המלכים, לא לינך מספר
טו שנים הללו שמלכים
למחיה ולעוזיה, תמלך
שעמד לרבע מלות ועשרים (ה) ויהוה נגע בַּמֶּלֶךְ וַיְהִי מְצֹרָע עַד־יוֹם מוֹתוֹ וַיֵּשֶׁב בְּבֵית
ושתי עליו. ושוה כמשך חלוף
הלעות בתשבון שני בית
רחבעם, כמו שכתבתי בהקדמת
(ג 7) זה הספר: וספר הכתוב
שעשה עוריה היטב בעיני
הלא למחיה לכניו, והעם
היו מזבחים ומקטירים בבמות
(ה) לבית הלא, ובאנעו הלא
יתי, רומה לומר שבאותה
הלא יתברך היה מוכה על
יום מותו ויצא בבית החפשית,
הוריות פג ורבנו יונה שהמלכות עמל
פה ' עלה ועורר רב ועבודה מופלגת (ו) וְיוֹתָם בֶּן־שְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה בְּמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ
למלכים, כלומר הם עבדים
לעבדיהם, ולכן כתיב עוזיה
בלטרע ועוד הכתוב המלכות
על בנו יותם שהוא היה על
הבית, כלומר נותן כנוד
בבית ועדולת המלכות והיה
סופג את העם, הבה היה
עוזיה בוה תפני מלותו עמל
ועורר, וזהו בית החפשית.
עיין רש"י ועוד לתרו שעשה לו בית שלמ'
בבית הקברות, כמו שכתב
תלים פח ו * במתים חפני. ובדברי
הימים ספר גבורות עוזיהו
והמלחמות לתר עשו בכתבון
גדול עם פלשתים ועם
ערביים, ומלור ביתו ומלור
פרזיו וכלי הקרב לתר הכין
והכניסי לתר עשה מהמגדלו
והבריס לחרים הרבה, ולתר
שבחזקתו גבה לבו עד להשחית וימעל בי' לתקיו ויבוא לתי
היכל ה' להקטיר על מזבח הקטורת, ויבוא לתריו הכהנים בני
ויאמרו לו לא לך לעוזיהו להקטיר כי לבהנים בני לתרן
המקודשים להקטיר, לא תן המקדש כי מעלת ולא לך לבבוד
מיי' תלקים, ויוצא עוזיהו ובידו מקטרת להקטיר ובזעפו
עם הכהנים והצרעת זרחה
במלחו לפני הכהנים בבית
ה' מעל למזבח הקטורת וגו' *
הבה התבלולה כאה מבת צרעת
עוזיהו ואחיתה בהשבחה
מהשם יתברך, ולחזול כי עיין רלוי
למשה כרמז זה, וזה שלמר ועיין רש"י
במחלוקת קרא * כתיב דבר פר' קרח
ה' ביד משה לו, כשכלקה יד במדבר י"ו ה'
משה בצרעת רמז לו כי כל
המוכל על הכהונה יכלה
בצרעת * והנה לא זכר כאן
כותב הספר מבת לרעתו
מהבבה לתר זכרתי, שבוון
לספר לבד הבתעבות המלכי'
וזבות מלבותם ולתר הלבנים
בקבור, ובמיל על ספר דברי
היתים שהיה בלבם לז: ולתרי (ח ו ע)
ספור עזריהו מלך יהודה
בעתק הכתוב לספר ממלכות
ישראל, שלתרי מות יבבעם
בן יואש בן יהואלז בן יהוא
מלך וכריה שבה קדשים בלבד
לא עוד, לפי שעשה הרע
בעיני ה' ככל לטתת יבבעם,
ובתלבה עליו שלוש בן יבש
ויבהו קבל עם ויתיההו, ומלת
קבלעם בירושו בגד, כי
תרגום בגד קבל, וכתלו
לתה שפכה לומו בגד העם
ובפניו, ולבך מלך תחתיו,
ועם זה כשלמו לרבע המלכי'
לשר לתר ה' שיהיו מזרע יהוא
על כסא ישרל, אבל יהולז
בבו ויואש בן יהולז ויבבעם
בן יואש בן יהולז וזבריה בן יבבעם,
גם הוא המורה שהיעודים
הטובי' על כל פנים בתקיימו,
וכתלור המשורר * לתבבו לת תלים בלי כל
ה' כל תבידיו לתומים בשם תבידיו, ובאלם על יתר עושה נפלא,
ובעבור זה לום שיבשתו בשם תבידיו, וזהו לתרו * חזקו אם אם כה
ויתמן לבבבם כל המיחלים לה':

פרשת חמש עשרה

תספר המלכים שמלכו בישרלז לתרי שתמו מלבי בית יהוא, אבל שלוש בן יבש, ולתריו מבאם
בן נדי, ולתריו בקשים בן מבאם בבו, ולתריו בקש בן רמליהו, ולתריו הושע בן אלה,
ותספר לית הגלו עשרת השבטים בימי הושע בן אלה, ושמולילם מלך לשור ויושב לותם בחלח ובחבור בהרי גוזן ובהרי
מדי על היום הזה, ותספר עם זה ממלבי יהודה יותם בן עוזיהו ולתז בן יותם ואבילו * תחלת הפרשה שלוש בן
יבש מלך בשנת שלשים ותשע וגו', עד ויהי בשנת שלש להושע בן אלה מלך ישרלז מלך
שומרון בן לתז וגו', והנה שלשתי בפרשה הזאת שם
השלשות:

השאלה הראשונה כמה שלתר ויקשור קשר להושע בן אלה וגו' בשנת עשרים ליותם בן עוזיהו, ולית יהיה זה? כי הנה יותם לא מלך כי אם שש עשרה שנה, ולית תבה לו לא בן עשרים שנה למלכותו?

השאלה השנית כמה שלתר שיותם נבה לת שער בית ה' העליון, כי הנה לותו השער לה כ' לב כ' שלמה עה בנלו, ובמלבת יהולז * כתר ביהוידע הבהן מיוד המלך מבית הסם ויבלו בתוך שער העליון וגו', וזה מוכה שבבר היה שם לותו השער, ולית לתר שבבלו ותם המלך?

השאלה השלישית כמה שלתר בבלן שעלה רבין מלך ארם ופקח בן רמליהו מלך ישרלז על לתו ולא יכלו להלחם בו, והנה נם בן כתיב בבבותות נעשיהו * לא בח להלחמת לתו וגו' ולתרית יעבי"ז ב' ול'
לילו השמלי והשקט על תילה ולבבך לל ירך מעבי זבבות
הלהודים

הלוחים העצים הלבנה וגו׳, וכדברי הימים כתיב סותר
ה״ה כ׳ כף לזה אמת * ספר מכת קרב והרג ותבזן ושלל מופלג שעשה
והוליך רבין מערבי יהודה, ושמלך ישראל הרג מלך ועשרים
מלכים היו בכולה כיוס לחלק, וגם בן המלך נקט
ושמשה מולך ושרים לחריס הרג ומחתים מלך כשיס כשיס
וכבוש ושלל גדול הוליך לשמרון והיה בתירה גדולה:

השאלה הרביעית כתב שתיב כאן שבשנת שתים
עשרה לאחז מלך יהודה מלך
הושע בן אלה, והכא הושע מלך תשע שנים ושנה
אחת היו ביניהו חוקיהו כתיב זיכרון, ולפי זה בשנה
הרביעית לו הג׳ לאחז מלך הושע לא בשנת שתים עשרה
כתיב שכאן:

השאלה החמשית כתב שספר שהכשדיי, שבאו להתיצב
בארץ ישראל, לפי שלא ידעו משפט
מלכי הארץ היה להם משלח בהם לתירות והרגנוס, ויקשה זה
מאד כי הכא בני ישראל שהיו יושבים עליה לא היו ירקים את
הפשו ולא היו שומרים מלותיו בהיותם בעלי בריתו ולא היו
הורגים לותם התריות, ואיך יהיו מחוייבים הכשדיים בדבר
שהישראלים לא היו שומרים לותו? והכא העמיתם שהיו
בארץ קודם שיבוא בני ישראל לא ידעו את הפשו ולא ירקו
ממנו ולא היו הורגים התריות לותם, ולכן יקשה מלא מפני
מה היה ה׳ ית׳ מעניש התריות להמית הכשדיים?

השאלה הששית כתב שהאי שבא כאן ביניהם ושלמד
לותם ירקת הלקיש בלותן שבולגה
מהתריות, ושלת הפשו היו ירקים ואת הלהיהם היו עובדים
כמשפטם הרחוקים בלבם, וזה דבר קשה מלא לאמרו,
כי איך יעזור שהיו ירקים את ה׳ אם היו עובדים עו״ז?
והכא אין הירקה דבר כי אם ההשתחוות בשחירת מלותיו
והתנהגות במעלתו ועבודתו המיועדים לעובדים על לבונו,
ואם היה הדבר הזה בכשדיי, לא היו אם כן עובדי, לאלהיהם,
ואם היו עובדים לאלהיהם כבראשונה בהיותם בארצם לא
היו אם כן ירקי, את הפשו, כי אני הדברים ואם הירקה
את הפשו והעבודה לאלקים אחרים אם כותבים
זה את זה:

והנני מפרש פסוקי הפרשה בתופן יותרו השאלות והמפקות הלזה כלם:

(יג, וכו׳) שלום בן יבש וגו׳. ספר
הכתוב שבשנת שלשים
ותשע לעזיהו מלך יהודה
שהוא הנזכר, כי פעמים
יקראהו עזריהו ופעם יקראהו
עזיהו, בזמן ההוא מלך שלום
בן יבש, ולא מלך כי אם
ירח ימים, לפי שבשבע מהם
כשגד מלא, הוא הרג את
זכריהו ומבקש בן גדי הרג
(יג) לותו, ומיד שבמלך הכה את
תפסח ואת כל גבולים שהיה
מלכי ל׳ל׳ מלרס, כמו שכתוב * כי
כג הוא רותה בכל עבר הנהר
מתפסח ועד עזה, וכרלה
שהיה לתרלה מלחמה עם
תפסח, ולפי שמבקש בן גדי
היה מתרלה מיד כשמלך קרץ
לשלום לל תפסח, וכרלה
שלח פתחו לו ומפני זה עשה
מתרלה מלחמה עזה ל תפסח
והכה לותה וכל גבוליה, וזה
מתרלה כי לל פתח ונם כל
הרוצים בקע, לל שבל הנשים
ההרות שהיו בתפסח בקע
והמיתם שהם בתוריות גדול:
(יד, יט) והנה מבקש מלך עשר שנים
ועשה הרע בעיני ה׳, ולפי
שהיתה עלה על הארץ פול
מלך תשור, נתן לו מבקש
מבקש ללף בכרי כסף כדי
שיחזיק את הממלכה בידו,
ומלך תשור כתשר קבל הכסף

(כ) וישא מנחם את הכסף על ישראל לכל גבורי החיל לתת למלך אשור חמשים שקלים כסף לאיש אחד וישב מלך אשור ולא עמד שם בארץ:

(כא) ויתר דברי מנחם וכל אשר עשה הלוא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי ישראל: וישכב מנחם עם אבתיו וימלך פקחיה בנו תחתיו: (כב) בשנת חמשים שנה לעזריה מלך יהודה מלך פקחיה בן מנחם על ישראל בשמרון שתי שנים: (כג) ויעש הרע בעיני יהוה לא סר מחטאות ירבעם בן נבט אשר החטיא את ישראל: (כד) ויקשר עליו פקח בן רמליהו שלישו ויכהו בארמון בית המלך את ארגב ואת אריה ועמו חמשים איש מבני הגלעדי ויך אתו וימתהו וימלך תחתיו: (כה) ויתר דברי פקחיה וכל אשר עשה הנה הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי ישראל: (כו) בשנת חמשים שנה לעזריה מלך יהודה מלך פקח בן רמליהו שתים עשרה שנה על שמרון: (כז) ויעש הרע בעיני יהוה לא סר מחטאות ירבעם בן נבט אשר החטיא את ישראל:

אַרְגֹּב וְאֶת־הָאַרְיֵה וְעַמּוֹ חֲמִשִּׁים
אִישׁ מִבְּנֵי גִלְעָדִים וַיִּמְתָּחוּ וַיִּמְלֹךְ
[כו] תַּחְתָּיו: וְיֶתֶר דִּבְרֵי פֶּקָחְיָה וְכָל־אֲשֶׁר
עָשָׂה הֲנֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים
[כז] לְמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל: בְּשָׁנַת חֲמִשִּׁים
וּשְׁתַּיִם שָׁנָה לְעֲזַרְיָה מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ
פֶּקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ עַל־יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן
[כח] עֶשְׂרִים שָׁנָה: וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי
יְהוָה לֹא־סָר מִן־חַטֹּאוֹת יָרָבְעָם בֶּן־
נְבָט אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יִשְׂרָאֵל:
[כט] בִּימֵי פֶּקַח מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בָּא תִּגְלַת
פִּלְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיִּקַּח אֶת־עִיּוֹן וְאֶת־
אָבֵל בֵּית־מַעֲכָה וְאֶת־יָנוֹחַ וְאֶת־קֶדֶשׁ
וְאֶת־חָצוֹר וְאֶת־הַגִּלְעָד וְאֶת־הַגָּלִילָה
כֹּל אֶרֶץ נַפְתָּלִי וַיַּגְלֵם אַשּׁוּרָה:
[ל] וַיַּקְשֶׁר־קֶשֶׁר הוֹשֵׁעַ בֶּן־אֵלָה עַל־פֶּקַח
בֶּן־רְמַלְיָהוּ וַיַּכֵּהוּ וַיְמִיתֵהוּ וַיִּמְלֹךְ
תַּחְתָּיו בְּשָׁנַת עֶשְׂרִים לְיוֹתָם בֶּן־עֻזִּיָּה:
[לא] וְיֶתֶר דִּבְרֵי פֶּקַח וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הִנָּם
כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי
[לב] יִשְׂרָאֵל: בִּשְׁנַת שְׁתַּיִם לְפֶקַח בֶּן־
רְמַלְיָהוּ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מָלַךְ יוֹתָם בֶּן־
עֻזִּיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה:
[לג] בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה חָיָה בְּמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ
עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וְשֵׁם אִמּוֹ
[לד] יְרוּשָׁא בַּת־צָדוֹק: וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי
יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה עֻזִּיָּהוּ אָבִיו
[לה] עָשָׂה: רַק הַבָּמוֹת לֹא סָרוּ עוֹד
הָעָם מְזַבְּחִים וּמְקַטְּרִים בַּבָּמוֹת הוּא בָּנָה

כעון עכיו המלך וכעון עמו הרג לזותו: והנה הוא כל המלכים המלה פועלים ועלילים את רבונם ומכוונים למרוד בו ולכן הוא הולכים מרעה
(כח; כט) על רעה, כי הנה גם כן בימי פקח בן רמליהו, שהיה גם כן עושה הרע בעיני ה', בא תגלת פלאסר מלך אשור והגלה הרחוקים והגדי ומלי שבט הנפתלי שהיו מעבר הירדן כמו שנזכר בדברי הימים, ויקח את עיון ואת אבל בית מעכה וכל ארץ נפתלי ויגלם אשורה, וזה היה הגלות הראשון אשר היה לישראל כמו שנזכר בספר הנביא, ובלשון הנביא הראשון הקל כאשר עלה הנשא בן אלה
(ל) ויכהו וימיתהו, והנה לשון המיתה שהיה זה בשנת עשרים ליותם, והוא מהקודם לזה אינה לו עשרים שנה והוא לא מלך כי אם שש עשרה שנה?
פרק כב וכבר עוכם אומרו שהיה גוזרה גזורה בימי יותם, וקול אומרו שלשה הכתוב למנות ליותם בקבר ולא לפקח בחייו. שלפי הנראה לי כזה הוא, שלפני שפקח בן רמליהו החל בימי יותם להתגבר בו מלחמה, עם היות שעשה כפעל בימי פקח בנו, שענין הדבר הוה הרגו על ידי הושע בן אלה, וכעבור זה כשזכר הכתוב מיתתו אומר שהיה זה עשרים שנה לאחרי שמלך יותם, כי עם היותו ככר מת לרבעה עשרים שנה זה לא שמותיו לפי שנעשה בשלילו, ולולי כוונו לזה כמה
(לא) לו יעלה בימין מלך אדם

שמרו בספר עולם שהיה הגזרה נזורה בימי יותם, ועם זה לותרה הפלגה הראשונה:

בשנת שתים ועשרים, עתה (לב; וכו') יספר הכתוב ממלכי יהודה, ורלשונה מיותם בן עוזיהו שעשה הישר בעיני השם ככל אשר עשה עוזיהו אביו, הוא הנה את שער בית השם העליון, ועם היות שמלכהו שכבר היה לפני זה לותו השער שהיה בין בית השם לבית המלך, שהרי שלמה בנה לותו, וכמו שכתוב ביהוקם * ויורד המלך מבית ה' בן כל כ' השם ויבא בתוך שער העליון בית המלך, הנה לאמר ביותם שבנה לותו, לפי שעשה עליו בבין ככבד ונדול ממה שהיה, והותרה הוא הפלגה הראשונה:
(לג) וזכר שבימיו החל ה' להשלים ביהודה, רולה לומ' להתנרות בו את בעין מלך ארם ואת פקח בן רמליהו מלך ישראל, כי שניהם החלו בימי יותם לקחת לוכה ושלוה עמו כדי להלחם בו, עם היות שלא עזו בימיו למלחמה כי אם בימי אחז בנו שמלך

דך

(לו; כז; וכו') כי בשנת שבע עשרה שנה לפקח בן רמליהו מלך אחז בן יותם, שהיה רע מעלליו ועשה הרע בעיני השם ונם בנו העביר באש ויזבח ויקטר בבמות ותחת כל עץ רענן, ולכן העיר השם את רוח שני המלכים השלה להלחם בו, וזהו אומרו (ה) שם יעלה רצין מלך ארם

את־שַׁעַר בֵּית־יְהוָה הָעֶלְיוֹן: וְיֶתֶר דִּבְרֵי יוֹתָם וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־
[לו] הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה: בִּימָיו הֵחֵל יְהוָה
[לז] לְהַשְׁלִיחַ בִּיהוּדָה רְצִין מֶלֶךְ אֲרָם וְאֶת פֶּקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ: וַיִּשְׁכַּב יוֹתָם עִם־
אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד אָבִיו וַיִּמְלֹךְ אָחָז
בְּנוֹ תַּחְתָּיו:

יז

[א] בִּשְׁנַת שְׁבַע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְפֶקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ מָלַךְ אָחָז בֶּן־יוֹתָם מֶלֶךְ יְהוּדָה:
[ב] בֶּן־עֶשְׂרִים שָׁנָה אָחָז בְּמָלְכוֹ וְשֵׁשׁ־עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וְלֹא־עָשָׂה חַיָּשָׁר בְּעֵינֵי
[ג] יְהוָה אֱלֹהָיו כְּדָוִד אָבִיו: וַיֵּלֶךְ בְּדֶרֶךְ מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וְגַם אֶת־בְּנוֹ הֶעֱבִיר בָּאֵשׁ
כְּתֹעֲבוֹת הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה אֹתָם מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: וַיִּזְבַּח וַיְקַטֵּר בַּבָּמוֹת
[ד] וְעַל־הַגְּבָעוֹת וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן: אָז יַעֲלֶה רְצִין מֶלֶךְ־אֲרָם וּפֶקַח בֶּן־רְמַלְיָהוּ
מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל יְרוּשָׁלִַם לַמִּלְחָמָה וַיָּצֻרוּ עַל־אָחָז וְלֹא יָכְלוּ לְהִלָּחֶם:

[ו] בְּעֵת הַהִיא הֹשֵׁב רְצִין מֶלֶךְ־אֲרָם אֶת־
אֵילַת לַאֲרָם וַיְנַשֵּׁל אֶת־הַיְּהוּדִים
מֵאֵילוֹת וַאֲדֹמִים בָּאוּ אֵילַת וַיֵּשְׁבוּ
שָׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

[ז] וַיִּשְׁלַח אָחָז מַלְאָכִים אֶל־תִּגְלַת פִּלְאֶסֶר
מֶלֶךְ־אַשּׁוּר לֵאמֹר עַבְדְּךָ וּבִנְךָ אֲנִי
עֲלֵה וְהוֹשִׁיעֵנִי מִכַּף מֶלֶךְ־אֲרָם וּמִכַּף
מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל הַקָּמִים עָלָי׃

[ח] וַיִּקַּח אָחָז אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב
הַנִּמְצָא בֵּית יְהוָה וּבְאֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ
וַיִּשְׁלַח לְמֶלֶךְ־אַשּׁוּר שֹׁחַד׃

[ט] וַיִּשְׁמַע אֵלָיו מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיַּעַל מֶלֶךְ
אַשּׁוּר אֶל־דַּמֶּשֶׂק וַיִּתְפְּשֶׂהָ וַיַּגְלֶהָ
קִירָה וְאֶת־רְצִין הֵמִית׃

[י] וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ אָחָז לִקְרַאת תִּגְלַת פִּלְאֶסֶר
מֶלֶךְ־אַשּׁוּר הָדַמֶּשֶׂק וַיַּרְא אֶת־הַמִּזְבַּח
אֲשֶׁר בְּדַמֶּשֶׂק וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אָחָז אֶל־
אוּרִיָּה הַכֹּהֵן אֶת־דְּמוּת הַמִּזְבֵּחַ וְאֶת־
תַּבְנִיתוֹ לְכָל־מַעֲשֵׂהוּ׃

[יא] וַיִּבֶן אוּרִיָּה הַכֹּהֵן אֶת־הַמִּזְבֵּחַ כְּכֹל אֲשֶׁר־שָׁלַח
הַמֶּלֶךְ אָחָז מִדַּמֶּשֶׂק כֵּן עָשָׂה אוּרִיָּה־
הַכֹּהֵן עַד־בּוֹא הַמֶּלֶךְ־אָחָז מִדַּמֶּשֶׂק׃

[יב] וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ מִדַּמֶּשֶׂק וַיַּרְא הַמֶּלֶךְ
אֶת־הַמִּזְבֵּחַ וַיִּקְרַב הַמֶּלֶךְ עַל־הַמִּזְבֵּחַ
וַיַּעַל עָלָיו׃

[יג] וַיַּקְטֵר אֶת־עֹלָתוֹ וְאֶת־
מִנְחָתוֹ וַיַּסֵּךְ אֶת־נִסְכּוֹ וַיִּזְרֹק אֶת־דַּם־
הַשְּׁלָמִים אֲשֶׁר־לוֹ עַל־הַמִּזְבֵּחַ׃

[יד] וְאֶת הַמִּזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לִפְנֵי יְהוָה
וַיִּקְרֵב מֵאֵת פְּנֵי הַבַּיִת מִבֵּין הַמִּזְבֵּחַ
וּמִבֵּין בֵּית יְהוָה וַיִּתֵּן אֹתוֹ עַל־
יֶרֶךְ הַמִּזְבֵּחַ צָפֹנָה׃

[טו] וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אָחָז אֶת־אוּרִיָּה הַכֹּהֵן
לֵאמֹר עַל־הַמִּזְבֵּחַ הַגָּדוֹל הַקְטֵר אֶת־
עֹלַת־הַבֹּקֶר וְאֶת־מִנְחַת הָעֶרֶב וְאֶת־
עֹלַת הַמֶּלֶךְ וְאֶת־מִנְחָתוֹ וְאֶת עֹלַת
כָּל־עַם הָאָרֶץ וּמִנְחָתָם וְנִסְכֵּיהֶם
וְכָל־דַּם עֹלָה וְכָל־דַּם זָבַח עָלָיו

יִזָּרֵק וּמִזְבַּח הַנְּחֹשֶׁת יִהְיֶה־לִּי לְבַקֵּר׃ וַיַּעַשׂ אוּרִיָּה הַכֹּהֵן כְּכֹל אֲשֶׁר־
טז צִוָּה הַמֶּלֶךְ אָחָז׃ וַיְקַצֵּץ הַמֶּלֶךְ אָחָז אֶת־הַמִּסְגְּרוֹת הַמְּכֹנוֹת וַיָּסַר מֵעֲלֵיהֶם
וְאֶת־הַכִּיֹּר וְאֶת־הַיָּם הוֹרִיד מֵעַל הַבָּקָר הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר תַּחְתֶּיהָ וַיִּתֵּן
יז אֹתוֹ עַל מַרְצֶפֶת אֲבָנִים׃ וְאֶת־מוּסַךְ הַשַּׁבָּת אֲשֶׁר־בָּנוּ בַבַּיִת וְאֶת־מְבוֹא

הַמֶּלֶךְ הַחִיצוֹן הֵסֵב בֵּית יְהוָה מִפְּנֵי מֶלֶךְ־אַשּׁוּר׃

יח וְיֶתֶר דִּבְרֵי אָחָז אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי
יְהוּדָה׃ וַיִּשְׁכַּב אָחָז עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד וַיִּמְלֹךְ חִזְקִיָּהוּ
יט בְנוֹ תַּחְתָּיו׃ בִּשְׁנַת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה לְאָחָז מֶלֶךְ יְהוּדָה מָלַךְ הוֹשֵׁעַ בֶּן־אֵלָה
בְּשֹׁמְרוֹן עַל־יִשְׂרָאֵל תֵּשַׁע שָׁנִים׃

כ וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה רַק לֹא כְּמַלְכֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הָיוּ לְפָנָיו׃ עָלָה עָלָיו
שַׁלְמַנְאֶסֶר מֶלֶךְ־אַשּׁוּר וַיְהִי־לוֹ הוֹשֵׁעַ עֶבֶד וַיָּשֶׁב־לוֹ מִנְחָה׃ וַיִּמְצָא מֶלֶךְ־
אַשּׁוּר בְּהוֹשֵׁעַ וַיִּתֵּן־לוֹ סֹפֵר אֲשֶׁר הֵשִׁיב שֹׁלֵחֹת אֶל־סוֹא מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וְלֹא
הֶעֱלָה מִנְחָה לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר כְּמִדֵּי שָׁנָה בְשָׁנָה וַיַּעְצְרֵהוּ מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיַּאַסְרֵהוּ
ה בְּבֵית כֶּלֶא׃ וַיַּעַל מֶלֶךְ־אַשּׁוּר בְּכָל־הָאָרֶץ וַיַּעַל שֹׁמְרוֹן וַיָּצַר עָלֶיהָ שָׁלֹשׁ
ו שָׁנִים׃ בִּשְׁנַת תֵּשַׁע לְהוֹשֵׁעַ לָכַד מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אֶת־שֹׁמְרוֹן וַיַּגְלֶה אֶת־יִשְׂרָאֵל
אַשּׁוּרָה וַיֹּשֶׁב אֹתָם בַּחְלַח וּבְחָבוֹר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי מָדָי׃

ז וַיְהִי כִּי חָטְאוּ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל לַיהוָה אֱלֹהֵיהֶם הַמַּעֲלֶה אוֹתָם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם
מִתַּחַת יַד־פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם וַיִּרְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃ וַיֵּלְכוּ בְּחֻקֹּת הַגּוֹיִם
אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה מִפְּנֵי בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל וּבְחֻקֵּי מְלָכִים אֲשֶׁר עָשׂוּ׃ וַיַּחְפְּרוּ בְנֵי־
יִשְׂרָאֵל דְּבָרִים אֲשֶׁר לֹא־כֵן עַל־יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיִּבְנוּ לָהֶם בָּמוֹת בְּכָל־עָרֵיהֶם
מִמִּגְדַּל נוֹצְרִים עַד עִיר מִבְצָר׃ וַיַּצִּבוּ לָהֶם מַצֵּבוֹת וַאֲשֵׁרִים עַל כָּל־גִּבְעָה גְבֹהָה
וְתַחַת כָּל־עֵץ רַעֲנָן׃ וַיְקַטְּרוּ־שָׁם בְּכָל־בָּמוֹת כַּגּוֹיִם אֲשֶׁר הֶגְלָה יְהוָה מִפְּנֵיהֶם
וַיַּעֲשׂוּ דְּבָרִים רָעִים לְהַכְעִיס אֶת־יְהוָה׃ וַיַּעַבְדוּ אֶת־גִּלּוּלִים אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה
יג לָהֶם לֹא תַעֲשׂוּ אֶת־הַדָּבָר הַזֶּה׃ וַיָּעֶד יְהוָה בְּיִשְׂרָאֵל וּבִיהוּדָה בְּיַד כָּל־נְבִיאוֹ כָּל־
חוֹזֶה לֵאמֹר שׁוּבוּ מִדַּרְכֵיכֶם הָרָעִים וְשִׁמְרוּ מִצְוֹתַי חֻקּוֹתַי כְּכָל־הַתּוֹרָה אֲשֶׁר
צִוִּיתִי אֶת־אֲבוֹתֵיכֶם וַאֲשֶׁר שָׁלַחְתִּי אֲלֵיכֶם בְּיַד עֲבָדַי הַנְּבִיאִים׃ וְלֹא שָׁמְעוּ
וַיַּקְשׁוּ אֶת־עָרְפָּם כְּעֹרֶף אֲבוֹתָם אֲשֶׁר לֹא־הֶאֱמִנוּ בַּיהוָה אֱלֹהֵיהֶם׃ וַיִּמְאֲסוּ
אֶת־חֻקָּיו וְאֶת־בְּרִיתוֹ אֲשֶׁר כָּרַת אֶת־אֲבוֹתָם וְאֶת־עֵדֹתָיו אֲשֶׁר הֵעִיד בָּהֶם
וַיֵּלְכוּ אַחֲרֵי הַהֶבֶל וַיֶּהְבָּלוּ וְאַחֲרֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סָבִיב אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֹתָם
טז לְבִלְתִּי עֲשׂוֹת כָּהֶם׃ וַיַּעַזְבוּ אֶת־כָּל־מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מַסֵּכָה
שְׁנֵי עֲגָלִים וַיַּעֲשׂוּ אֲשֵׁרָה וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם וַיַּעַבְדוּ אֶת־הַבָּעַל׃
יז וַיַּעֲבִרוּ אֶת־בְּנֵיהֶם וְאֶת־בְּנוֹתֵיהֶם בָּאֵשׁ וַיִּקְסְמוּ קְסָמִים וַיְנַחֲשׁוּ וַיִּתְמַכְּרוּ
לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לְהַכְעִיסוֹ׃ וַיִּתְאַנַּף יְהוָה מְאֹד בְּיִשְׂרָאֵל וַיְסִרֵם
מֵעַל פָּנָיו לֹא נִשְׁאַר רַק שֵׁבֶט יְהוּדָה גַּם־יְהוּדָה לֹא שָׁמַר אֶת־מִצְוֹת יְהוָה
יט אֱלֹהֵיהֶם וַיֵּלְכוּ בְּחֻקּוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָשׂוּ׃ וַיִּמְאַס יְהוָה בְּכָל־זֶרַע יִשְׂרָאֵל
וַיְעַנֵּם וַיִּתְּנֵם בְּיַד־שֹׁסִים עַד אֲשֶׁר־הִשְׁלִיךְ אוֹתָם מֵעַל פָּנָיו׃ כִּי־קָרַע יִשְׂרָאֵל
כ מֵעַל בֵּית דָּוִד וַיַּמְלִיכוּ אֶת־יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט וַיַּדַּח יָרָבְעָם אֶת־יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרֵי
כא יְהוָה וְהֶחֱטִיאָם חֲטָאָה גְדֹלָה׃ וַיֹּלֶךְ בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל בְּכָל־חַטֹּאת יָרָבְעָם אֲשֶׁר עָשָׂה
כב לֹא־סָרוּ מִמֶּנָּה׃ עַד אֲשֶׁר־הֵסִיר יְהוָה אֶת־יִשְׂרָאֵל מֵעַל פָּנָיו כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד
כל־עבדיו הנביאים וַיִּגֶל יִשְׂרָאֵל מֵעַל אַדְמָתוֹ אַשּׁוּרָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

כג וַיָּבֵא מֶלֶךְ־אַשּׁוּר מֵעִם בָּבֶל וּמִכּוּתָה וּמֵעַוָּא וּמֵחֲמָת וּסְפַרְוַיִם וַיֹּשֶׁב בְּעָרֵי
שֹׁמְרוֹן תַּחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְשׁוּ אֶת־שֹׁמְרוֹן וַיֵּשְׁבוּ בְעָרֶיהָ׃ וַיְהִי בִּתְחִלַּת
שִׁבְתָּם שָׁם לֹא יָרְאוּ אֶת־יְהוָה וַיְשַׁלַּח יְהוָה בָּהֶם אֶת־הָאֲרָיוֹת וַיְהִי הֹרְגִים
כה בָּהֶם׃ וַיֹּאמְרוּ לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר לֵאמֹר הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִגְלִיתָ וַתּוֹשֶׁב בְּעָרֵי שֹׁמְרוֹן
לֹא יָדְעוּ אֶת־מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ וַיְשַׁלַּח בָּהֶם אֶת־הָאֲרָיוֹת וְהִנָּם מְמִתִים
כו אוֹתָם כַּאֲשֶׁר אֵינָם יֹדְעִים אֶת־מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ׃ וַיְצַו מֶלֶךְ־אַשּׁוּר לֵאמֹר
הוֹלִיכוּ שָׁמָּה אֶחָד מִן־הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר הִגְלִיתֶם מִשָּׁם וְיֵלְכוּ וְיֵשְׁבוּ שָׁם וְיוֹרֵם
כז אֶת מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ׃ וַיָּבֹא אֶחָד מִן־הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר הָגְלוּ מִשֹּׁמְרוֹן וַיֵּשֶׁב
בְּבֵית־אֵל וַיְהִי מוֹרֶה אֹתָם אֵיךְ יִרְאוּ אֶת־יְהוָה׃ וַיִּהְיוּ עֹשִׂים כָּל־גּוֹי וָגוֹי אֱלֹהָיו
וַיַּנִּיחוּם בְּבֵית הַבָּמוֹת אֲשֶׁר עָשׂוּ שֹׁמְרוֹנִים גּוֹי וָגוֹי בְּכָל־עָרֵיהֶם אֲשֶׁר הָיוּ
כט שָׁם׃ וַיַּעֲשׂוּ אַנְשֵׁי בָבֶל אֶת־סֻכּוֹת בְּנוֹת וְאַנְשֵׁי כּוּת עָשׂוּ אֶת־נֵרְגַל וְאַנְשֵׁי חֲמָת
ל עָשׂוּ אֶת־אָשִׁימָא׃ וְעַוִּים עָשׂוּ אֶת־נִבְחַז וְאֶת־תַּרְתָּק וְסְפַרְוִים שָׂרְפוּ אֶת־
לא אַדַּמֶּלֶךְ וַעֲנַמֶּלֶךְ אֱלֹהֵי סְפַרְוָיִם׃ וַיִּירְאוּ אֶת־יְהוָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מִקְצוֹתָם כֹּהֲנֵי
לב בָמוֹת וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם בְּבֵית הַבָּמוֹת׃ אֶת־יְהוָה הָיוּ יְרֵאִים וְאֶת־אֱלֹהֵיהֶם עָבָדוּ
לג כְּמִשְׁפַּט הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הָגְלוּ אֹתָם מִשָּׁם׃ עַד הַיּוֹם הַזֶּה הֵם עֹשִׂים כַּמִּשְׁפָּטִים
הָרִאשֹׁנִים אֵינָם יְרֵאִים אֶת־יְהוָה וְאֵינָם עֹשִׂים כְּחֻקָּם וְכִמְשָׁפָטָם וְכַתּוֹרָה
וְכַמִּצְוָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־בְּנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר שָׂם שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּכְרֹת יְהוָה
לד אִתָּם בְּרִית וַיְצַו אֹתָם לֵאמֹר לֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְלֹא תִשְׁתַּחֲווּ לָהֶם
לה וְלֹא תָעָבְדוּם וְלֹא תִזְבְּחוּ לָהֶם׃ כִּי אִם־אֶת־יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם בְּכֹחַ גָּדוֹל וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה אֹתוֹ תִירָאוּ וְאֹתוֹ תִשְׁתַּחֲווּ וְלוֹ תִזְבָּחוּ׃
לו וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּט וְאֶת־הַתּוֹרָה וְאֶת־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַב לָכֶם תִּשְׁמְרוּ
לז לַעֲשׂוֹת כָּל־הַיָּמִים וְלֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃ וְהַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַתִּי אִתְּכֶם לֹא
לח תִשְׁכָּחוּ וְלֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃ כִּי אִם־אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם תִּירָאוּ וְהוּא
לט יַצִּיל אֶתְכֶם מִכֹּל אֹיְבֵיכֶם׃ וְלֹא שָׁמְעוּ כִּי אִם־כְּמִשְׁפָּטָם הָרִאשֹׁן הֵם עֹשִׂים׃
מ וַיִּהְיוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יְרֵאִים אֶת־יְהוָה וְאֶת־פְּסִלֵיהֶם עָבָדוּ גַּם־בְּנֵיהֶם וּבְנֵי
מא בְנֵיהֶם כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבוֹתָם הֵם עֹשִׂים עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

הערות

הַמֶּלֶךְ הַחֲרִשׁוֹנָה חֶסֶר בֵּית יְהוָה מִפְּנֵי
עָשָׂה חֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי
הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְחוּדָה׃

[ה] וַיִּשְׁכַּב אָחָז עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר עִם־
אֲבֹתָיו בְּעִיר דָּוִד וַיִּמְלֹךְ חִזְקִיָּהוּ
בְנוֹ תַּחְתָּיו׃

יז

[א] בִּשְׁנַת שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה לְאָחָז מֶלֶךְ
יְהוּדָה מָלַךְ הוֹשֵׁעַ בֶּן־אֵלָה בְּשֹׁמְרוֹן
עַל־יִשְׂרָאֵל תֵּשַׁע שָׁנִים׃

[ב] וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה רַק לֹא כְּמַלְכֵי
יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר חָיוּ לְפָנָיו׃

[ג] עָלָיו עָלָה שַׁלְמַנְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיְהִי־
לוֹ הוֹשֵׁעַ עֶבֶד וְיָשֶׁב לוֹ מִנְחָה׃

[ד] וַיִּמְצָא מֶלֶךְ־אַשּׁוּר בְּהוֹשֵׁעַ קֶשֶׁר אֲשֶׁר
שָׁלַח מַלְאָכִים אֶל־סוֹא מֶלֶךְ־מִצְרַיִם
וְלֹא־הֶעֱלָה מִנְחָה לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר כְּשָׁנָה־
בְשָׁנָה וַיַּעְצְרֵהוּ מֶלֶךְ אַשּׁוּר וַיַּאַסְרֵהוּ
בֵּית כֶּלֶא׃

[ה] וַיַּעַל מֶלֶךְ־אַשּׁוּר בְּכָל־
הָאָרֶץ וַיַּעַל שֹׁמְרוֹן וַיָּצַר עָלֶיהָ שָׁלֹשׁ
שָׁנִים׃ בִּשְׁנַת חַתְשִׁעִית לְהוֹשֵׁעַ

[ו] לָכַד מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אֶת־שֹׁמְרוֹן וַיַּגֶל
אֶת־יִשְׂרָאֵל אַשּׁוּרָה וַיֹּשֶׁב אוֹתָם
בַּחְלַח וּבְחָבוֹר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי
מָדָי׃

[ז] וַיְהִי כִּי־חָטְאוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל
לַיהוָה אֱלֹהֵיהֶם הַמַּעֲלֶה אֹתָם מֵאֶרֶץ
מִצְרַיִם מִתַּחַת יַד פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם
וַיִּרְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃

המלך ואין לו לשון נקבה אלא לשון זכר, ומלת ויעל הוא לשון עבר, ומלת ויצר הוא לשון עבר, ומלת ויכבשה הוא לשון עבר, ומלת ויעל הוא לשון עבר, ומלת ויבן הוא לשון עבר, ומלת וישב הוא לשון עבר, ומלת ויקח הוא לשון עבר, ומלת וישלח הוא לשון עב

כנגד מלך אשור ובנות לחר בחרן יותר לחוקה מאבריס
ותמת יד מלך לשור שהיה יותר קשה מפרעה ויתמידו בנלות
זמן יותר רב מנלות מצרים • והיה מפלוסתם שהיו ירלים את
הלקים לחריס לשר לית יוכלו להרע להם וגם העיב לית יועצו
ולית היו ירלים מהלל יתי לשר

(ז) וילכו בחקות הגוים אשר הורישׁ יהוה מפני בני ישׂראל ומלכי ישׂראל אשר עשׂו׃ (ט) ויחפאו בני־ישׂראל דברים אשר לא־כן על־יהוה אלהיהם ויבנו להם במות בכל־עריהם ממגדל נצרים עד־עיר מבצר׃ (י) ויצבו להם מצבות ואשרים על כל־גבעה רמה ותחת כל־עץ רענן׃ (יא) ויקטרו שם בכל־במות כגוים אשר הגלה יהוה מפניהם ויעשׂו דברים רעים להכעיס את־יהוה׃ (יב) ויעבדו את־הגלולים אשר אמר יהוה להם לא תעשׂו את־הדבר הזה׃ (יג) ויעד יהוה בישׂראל וביהודה ביד כל־נביא כל־חזה לאמר שובו מדרכיכם הרעים ושמרו מצותי חקותי ככל־התורה אשר צויתי את־אבותיכם ואשר שלחתי אליכם ביד עבדי הנביאים׃ (יד) ולא שמעו ויקשׁו את־ערפם כערף אבותם אשר לא האמינו ביהוה אלהיהם׃ (טו) וימאסו את־חקיו ואת־בריתו אשר כרת את־אבותם ואת־עדותיו אשר העיד בם וילכו אחרי ההבל ויהבלו ואחרי הגוים אשר סביבותם אשר צוה יהוה אתם לבלתי עשות כהם׃ (טז) ויעזבו את־כל־מצות יהוה אלהיהם ויעשׂו להם מסכה שני עגלים ויעשׂ אשרה וישתחו לכל־צבא השמים ויעבדו את־הבעל׃ (יז) והעבירו את־בניהם ואת־בנותיהם באש וינחשו וינחשו ויתמכרו לעשות הרע בעיני יהוה להכעיסו׃

(ז) ולפי שהם הלכו בחקות הגוים אשר הורישׁ ה׳ מפניהם, היה מזורת הדין שיעשו גם כן וזהו שתקיש התורה לותם כתיב לפניהם • ותמרו ומלכי ישראל אשר עשו, רומה לומר שהלכו גם כן בחקות מלכי ישראל (ט) ולפי שהיו מלכיהם מלכים קשים לית הגוים אשר לפניהם • ותמרו ומלכי ישראל לית היו יכולים להרע להם וגם העיב לית יועצו ולית היו ירלים מהלל יתי לשר

(ט) ויחפאו בני ישׂראל דברים אשר לא־כן על־יהוה אלהיהם, ויעשו דברים שלא היו מתאימים כה לעשיהם, לותם שלא היו מתאימים כה לעשיהם, ערפם כערף לבותם • ויעד ה׳ בישראל וביהודה, לל שהתרה והעיד בהם ביד כניאיו לומר שובו מדרכיכם הרעים ושמרו מצותי, ולל שמעו ויקשו לת ערפם כערף לבותם, לותם שלא היו מתאימים כה לעשיהם, כתרץ ובקור שלא היו מעשהי לבר מהלמוכם הלמתית וכעובדי העגל ושאר הממרי, וגם כזה קבלו עונש כלותם מלה, כי כמו שהם לית שמעו בקול ה׳, ככה לית שמע הש עליהם כשאר קרלותיו בעת לרתם • ותאר עוד וילכו (עז) לחרי ההבל, להגיד שזכתו לשדים לית חלוה, שהבל המה מעשה תעתועים, וגם הם החטיאים כפשוטם כפו תמו מן כלהות ובעגו הבל: עוד (יז) זכר שעגו להם מכשה שניס עגלים, והמשכה הם המורות שעושים בחכמת התכוכה הנקראות טלסמאות, ולולי שהעגלים נעשו גם כן כזה לחופן להתמיד המלכות והעבודה, ולזה אמך לגיו ויעגו לשרה ויחתכו לכל כפף הש׳, כי היה כל זה לסוליל להם רוחניות הכוכבים לפי מזלותם, ויעבדו לת הבעל, שהיה העבול לשם, ולהיותו המזור הגדול בזה העולם השפל בקרל בעל כמו שפירשתי, ולכן היו מעבירים לף לכו עלי לת בניהם ולת בנותיהם (יז) בלז, לפי שהשם הזה נזכר ביכול הלז • ותאר ויקסמו קסמים ויבקשו, להגיד כי היו משתדלים בשלף התקבולות שלין בהם ממש כדי לדעת העתידות והיו עוזבי ומזלים דברי הנביאים העומדים בסוד ה׳ מודיעים הדברי בשלות, וכלל כל הדברים הרעים בתרו ויתמכרו לעשות הרע בעיני ה׳ להכעיסו:

ולפי שהתכוף בפר בכלן הרב מהאל הרבים רבים מלו, ראיתי כל מיני הש לעיין בהם כדי לכלול מיניהם ועבודתם ותכונתם • ותומר שהכף הלמכן בפירוש התורה בפרשת ויאמר יהוה אל משה כתב לף לש על זיורו הכתובים בעכין עלו היו שלשה מיניס • כי הרלשונים התלו לעבוד לת המלכים שהם הכוכבים הנכללים בעבור שידעו להם שהיה על התורות בעכין שכתוב * אר לכיקל ׳ ׳ מלכות יון ואר מלכות פרס, ובאבו שהיה להם יכולת להטיב לו להרע, ותלה הם הנקראים בתורה ובנביאים מלקים לחריס מתלקי העמים, כי המלאכים נקראים מלקים, כמו שתתר * הוא תלקי התלקים, * ויתקשו לו כל מלקים, דכרי ׳ ׳ * כי נדול הש מכל התלקים, ולפני שהיו העובדים מודים שלים לו ׳ שהכת הנדול והיכולת הגמורה לקל עליון, וכך תמרו שמות י״ח יא כנותיכם

מכתות כ"ג רבוקיבו דקרו ליה מלכות ישראל, שכן היו עובדים את
דף קי עגל הכבדים החלה, ועל זה אמר הכתוב * זובח לאלקים יחרם:
שמות כב יט והמין השני בעו הוא שחוזרו לעבוד לבעל השמים בשם או
לירח או למזל מן המזלות, כי כל אחת מהאומות ילעיג כת
המזבל בה כפי מצבו על הארץ שלהם, וקצתו כי
בעבודתו יגבר האויב ויועיל להם, והלה החכמים הם שהחלו
לעצות הצורות בכוכבים ובחברים ומחברים בצעות לשר להם
פכח כפי מעלתם והיו כותבי' בעם כפי מחשבת כת והפלגה,
והיו לכל אלה הכתות בכיתי שקר מנידי להם העתידות בקסמת
הקסם והניחוש: והמין השלישי בעל הוא שחוזרו לאחרי כן
לעבוד את השדים שהם רוחות, לחשבם כי גם מהם יש
מחוכים על האומות להזיק לבריתם, כמו שבתפרסם זה
לבני לבן יז בתכמת כינרומנציא גם בדברי רוזל, ועל זה נאמר * וזבחו
לשדים לא אלוה, כלומר שהיכם כמלאכים שנקראים אלוה,
והם קדשים לפי שלמדו ישראל זה מן המכשפים במצרים,
והנה התורה אסרה כל עבודה בלתי לי' לבדו, ולכן הזהיר
שמות כ' ג * לא יהיה לך אלקים אחרים על פני, לרמוז למלאכים שהם
לפני השם, ואמר לא תעשה לך פסל וכל תמונה לשר בשמים
ממעל, כנגד המין השני שהוא מבחת השמים, ואמר ואשר
בארץ ואשר במים מתחת לארץ, כנגד השדים שהם מתחת
מבילתן מים ושוכניהם, וכך אמרו ז"ל לרבות את הנוטיה [פי' דמות
כל' יתרו קדם בבחת במים] ועל כלם אמר לא תשתחוה להם ולא
דף כה עד תעבדם, זהו לעת הרע והוא אמתי כפי הוראת הכתובים.
לך לאחם הודיע הדבר בדרך כולל בסוגיו, ונם השמיע
מיכים אחרים מהעון אלו זכר, ולכן רחוי לפרש בו עוד
האמור ולבאר כאן מיכים מהע"ז כמלתו בקדמונים כפי עדות
הכתובים ודברי חז"ל, כדי שתראה שכלם הגיד הכתוב בכאן
תרב מוכים שהיו עובדים ישראל חים לא בעבר. ואומר שבאשר בפח
י' מיכי ע"ז העניז הזה היעב, באפן העבודה הזרות שהיו עושים בכללות
המין הב' בעבודת מיכים: המין הראשון הוא הראשון שזכר הרמבן ז"ל,
שהיו עובדים למלאכים, לפשטם שהם היו שרי האומות ושהם
היו מחיבים לעובדיהם, ועל זה אמר בכאן בספרו בעלות
ישראל, וירחו אלקים אחרים, שהמלאכים נקראים כן כמו
המין הב' שבזכר: המין השני הוא השני גם כן שזכר הרמב, שהוא
העבודה לבעל השמים כוכבים או מזלות, ויעבדום בפשט
שיש להם מבוח גדול בעניני הארץ ובאלקים, בעבור שבתוב
ירמי' ק' כ' * ושתחום לשמש ולירח ולכל צבא השמים אשר אהבום ואשר
לברי' ל' יט עבדום וגו', וכמו שאמר בתורה * וכן תשא עיניך השמימה
וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים
ונדחת והשתחוית להם ועבדתם אשר חלק השם אלקיך אותם
לכל העמים תחת כל השמים, וכבר זה המין גם כן אמר
בכאן וישתחוו לכל צבא השמים. ולפי שבשם הוא הפועל
הגדול והתחלת ההויות כלם והיו אומרים שלין נור כחוכו,
אמר עליו כפרט ויעבדו את הבעל ויעבירו את בניהם ואת
בנותיהם בלא, לפי שזולת היתה עבודת השם להיותו נוכר
המין הג' כיוצא בזה: המין השלישי הוא העבודה לצורות והעלמחות
שהיו עושים בשעות ידועות כדי שידברו ויגידו העתידות,
ועם היות שזה היה להם הורדת רוחניות הכוכב על אותה
הצורה, הנה מביתי אותו מין בפני עלמו לפי שבשני המין
השני הם העובדים למזלות לא לצורות, כי אם להם בהיותם
בשמים ממעל, וזה המין השלישי הוא מין אחר מהכוכבים
שהיו עובדים אותם הצורו', בשבשם שהיה להם בחות לעשות
מה שירצו, וכבר המין השלישי הזה אמר בכאן ויעשו להם
מסכה שני עגלים ויעשו אשרה, כי העגלים והאשרה היו
המין הד' לכלם צורות ועלמחו': המין הרביעי מהעבודה היא עבודת
הכלאים המיוחסים לגדול הכוכבים ולעבודת החלמה, והיה
עכין לכבי המין הזה מיוחד בכוכבים ובקרן מלכתם עובכות
ובעליהם מעוכבים, לפי שהיה תכלית עניכם בחירת השעות
המועילות להרכות תנובות הארץ ולקרוע ולזרוע כדי שתכלית
התבואה, וכבר זה אמר בכאן ויניחו להם מבות ושברות
מין ה' על כל נבעה גבוהה ותחת כל עץ רענן: המין החמישי הוא
נוכת התרפים לשר יחמינו עושיהם שיורו גם הם בחוכות יכלו
מחתם להבדל העתידות, ויאמרו השוחלים בהם אם תכלם
כמה שהני רוחם לעשות, לרחה במחוה לו בחזיון לילה בחולם
יפה וכר לחון בידה, וחם לח, לרחה כוזי עם תכוחה כבה
בידו, כלומר נוכות התרפים היו מבה בעבודתם שיבוח בחלום
לו במחזה הפיחן לשר יהים השוחל לתשובתו, ועל המין הזה
אמר הכביא * התרפים דברו חון, * שחל בתרפים, זכרי' י' ב'
ולמה שהיה כפי מחשבתם הורחתם דומה לחורחת החורים יחזקל כ"ח כ"ו
והתומי', אמר * חין לפוד ותרפים, והחכלל ביניהם כהכלל הנזע ג' ל'
הדבר המוקף בחתני לנוכות המלומות הכוזבות, וכבגד
המין הזה אמר כחן ויעשו לברים רעים להכעיס לת השם,
כי היו מכעיסים חותו בעשותם התרפים בדמות הכלים
המקודשים, לל החורים והתומים: המין הנשי מהעבודה מין ו'
הוא מה שהיו עובדי' בעל פי לקח, לחשבם שהיה בו רוחניות
מהעליונים, וכן היה עכין העשתרות, וכמו דגון שקון
כלשתים, וכמו שחעשו הכשדים בחכין הנדול שחקול שהמית במעשה כל
לניחל, והכשדים לשר כתו להתיעב בחרץ ישראל לבבי בכל
עשו לת סכות בנות, ואמר רב יהודה בשרק לרבע מיחות, שהשדרין
שהיו עובדים תרבנולות, ולבני כות עשו לת נרגל שהוח דף שג עב
התרבנול, ולבני העניש לת נבחז ולת תרתק, שהיו כלב
ושמור כמו שזכרו חול במקום הנזכר. ולפי שהיה פחחות
וגלול גדול שחבדים בעלי שכל יעבדו לבעלי חיים בלתי
מדברים, לחר כחן כנגד המין הזה ויעבדו הגלולים לשר
לחר השם להם לת תעשו לת הדבר הזה: המין השביעי מין ו'
מהעבודה היא לשר היו עושים למתים או לעלמותיהם,
בפשטם שהיה להם ידיעה בעתידות וחלקו על מה שלחר
שלחה * והמתים לינם יודעים מחומה, ושוה המין היה החזב קחלת ע' ה'
והידעוני ודורש על המתים שבתוב בתורה * וזה היין בקרא דברי' י"ח י"א
ביחוד קבם, ועליו לחר הכביח * וכי יחמרו חליכם דרשו חל יעני' ח' י"ט
החובות וחל הידעוני המפפפים והמהגים הלח עם חל
חלקיו ילרוש בעד החיים חל המתים, וכבגד המין הזה לחר
כחן ויקבמו קברים: והמין השמיני מהעבודה הוא מה שהיו מין ח'
עושים לקיסרים ומלכים שהחלקו במלחמותיהם וכבשו חרלות
רבות, לחרו שהיו זה מבלתי כח חלקי, והיו עושים
דמות נוריהם להשתחוות להם כי יחמרו שהחלקים שהם
בחרץ במקומו, וכזה היה עכין נבוכד בחלר שהיו עושים
לבני שלחו כי בקבלם עליהם עבודתו וכוחכם חלין חעלה
הכלחתם עם הכלקתו, וזה היה בעת פרעה כהברי
[לקח כל זה תמלל רבותיכו, וסכתרייב שלחר * לעלה על יעני' ל' ט'
בחותי עב לחמה לעליון, וקיבם
וקבירו שעשו עמהם טוקות, וכבגד
המין הזה לחר כחן כי קרא ישראל
מעל כית דוד ויחליכו לת יבבעם בן
נבט וילך ירבעם לת ישראל מאחרי
ה' והחעיקם חעלה נדולה: והמין התשיעי הוא מהלכים מין ט'
השופטים כפי הדברים המופלים בחקרה שגם הם יקשבו
לשבוע בעתידות כפי ההקדמות הכוללות לשר להם יפעטו
מכחם לת לשר יהים בלחרית היחים, וזה המין יקרל בייחוד
ביחוד, ועליו לחר הכביח * קולקל בקסים שחל בתרפים רלה יחזקל כ"ח כ"ו
בכבד, וזה המין היו הנוללות למיכיהם, ולזה לחרו שבהדרין
הפסיקו בקח לו שועל בדרך, וכבגד המין הזה לחר הכתוב לך שם עב
בכחן ויבקשו: והמין העשירי מהעבודה הוא השלישי שזכר מין י'
הרמבן, בתשם כח ומחשלה לשדים הנמלים כפי לחוכתם
בחויר, מהם יקשבו שהם עלמים בבדלים ומופשטים מחמר,
ומהם יחמינו שהם מוכבנים מהחויר והלח, וחשבו להמשיכם
וזבחים לו בלחשים שלהם סגולה להביחם בזמן והמקום לשר
ירלוהו, וזה המין יקרל בייחוד כשדים, ולהיותו יותר בחלק
בשדים כפי קולבת דעתן לחמר * מכשפה לח תחיה, ומזה שמות כ"ב י'
המין הזה הזכר קבר, ועליו לחמר * וזבחו לשדים לח לאלוה, ולפי דברי' ל"ב י"ו
וזבחיהם לשעירים, ולחמר * יזבחו לשדים לח לאלוה, ולפי דברי' ל"ב י"ו
שלחה הממלקים לין שהם מחם, לחמר יח' על זה * הם קבלוני שם שם כ"ח
בלח לא

[יח] וַיִּתְאַנַּף יְהוָה מְאֹד בְּיִשְׂרָאֵל וַיְסִרֵם
מֵעַל פָּנָיו לֹא נִשְׁאַר רַק שֵׁבֶט יְהוּדָה
[יט] לָבַדּוֹ: גַּם־יְהוּדָה לֹא שָׁמַר אֶת־מִצְוֹת
יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיֵּלְכוּ בְּחֻקּוֹת יִשְׂרָאֵל
[כ] אֲשֶׁר עָשׂוּ: וַיִּמְאַס יְהוָה בְּכָל־זֶרַע
יִשְׂרָאֵל וַיְעַנֵּם וַיִּתְּנֵם בְּיַד שֹׁסִים
עַד אֲשֶׁר הִשְׁלִיכָם מִפָּנָיו:
[כא] כִּי־קָרַע יִשְׂרָאֵל מֵעַל בֵּית דָּוִד וַיַּמְלִיכוּ
אֶת־יָרָבְעָם בֶּן־נְבָט וַיַּדַּח יָרָבְעָם אֶת־
יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְהֶחֱטִיאָם חֲטָאָה
[כב] גְּדוֹלָה: וַיֵּלְכוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל־
חַטֹּאות יָרָבְעָם אֲשֶׁר עָשָׂה לֹא־סָרוּ
[כג] מִמֶּנָּה: עַד אֲשֶׁר־הֵסִיר יְהוָה אֶת־
יִשְׂרָאֵל מֵעַל פָּנָיו כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד
כָּל־עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים וַיִּגֶל יִשְׂרָאֵל מֵעַל
אַדְמָתוֹ אַשּׁוּרָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה:

בלא לא כעשוי בהבליהם, וכנגד המין הזה אמר כאן וילכו
לאחרי ההבל ויהבלו, וכל העבודות הללו כלם הכניס בתורה
ויקחכרו לעשות הרע בעיני ה', כי העובד בקיזוז אין שיהיה
שהם הוא מכעיס מקניף לה השם מלורי ויקות * הכה התפלר
מזה שדברי העבודות הזרות נכללות בלא העשרה מיכים
ושכלם נמצאו בבני ישראל, והכה לא זכרתי לותם בקדימה
ואיחור כפי הפסוקים כי אם כפי מדרגותם, ועל הללו
המיכים בחלקו התמוכות בקלמוכים, והיו עושים בהם ערב
מהמוקו, לא מהבלעות לשר היו במשכות הליהם ויסמוס
ירמי' מ"ד יח לא הל הליהם, כמו שאמר * ומן אז חדלנו לקטר למלכת
תבקוק ל"ו השמים תקדנה כל, גם לאחר תבקוק * על כן יובש לקרמו
ויקטר למכמריהו כי כהמה שמן הלקו ומאכלו כריאה, ואמר
איוב כ"ג ו' ליוב * יבלי אהליו לשודדים ובטוחות למרגיזי הל לאשר
הביא הוא בידו, וכפי הלמת
מפעשה מיכים הללה השמה
הלחרונים מהם המיוחדים
על קו תוהו ובהבי בוהו,
לפי שהם דברי יוחלים מהלת
ומהמוכל, לאחם שבי המיבי
הרחוקי, מהשכלים הנכללים
והכוכבים והמזלות יש להם
מליחות בעצמ', לכל העבודה
להם היה שעשון ותהון לבב,
לפי שהשכלים הנכללים
ונגרמים השממיים כוכבים
לו מזלות כחותיהם הם
מוגבלות ולא יגיעו ללא על
המוכן לליו, כי כמו שכח
הלא לאחם והמים לקרל, כן
כח מלדים על דרך משל
להשמיד ולהחריב, וכח לדק
להכליל ולהעשיר, ואין כידם
לשנות המולח' היות ולהשפיע
להפך על המקבל כין שיעבוד
עבודה לו לא יעבוד לותה,
כמו שאין כח בחים לפעול
בהפך טבעם, ואולם כשיכין
המקבל עלמו לקבל השפע
הלוז המגיע מלד טבע הכוכב, כמו לקבל הלחות מלד
הלבבה והחמום על ידי הלא ויקבלהו, אין זה מחה שיקייב
שהפעל הלוז מגיע מלד הפקת לחן הכוכב, כי הוא פועל
בטבע כפי ההכנה, וזהו ערב רוב הטעות בעובדי עבודה
זרה שהיו חושבים שהשפע המגיע מהכוכב היה מלמו הפקת
לחוכו על ידי פעולה שהיו עושים לפניו, ולא אתו לב
שהפעולות ההם לא יעשו דבר, לו שבדרך טבע יתנו הכוכב
במקבל לפי שיכולת הכחות העליונות מונבל והם פועלות
כפי הטבע לא על לד הרלון, וזה כעין בעל פעור שהיה
בהדיין כמו בעבל הלחות לפוערים לפניו, ולפול שהכוחרים היו
לף כל ע"ח מלקיליו לותו תדיין ומשקין לותו שכר יחוע וכזה היה המקבל
מוכן, והיה הפעל במשך מהפוער הן שיהיה נדיך לכך לו
בלתי נדיך, לפי שהיה פועל בטבע ולא על לד הרלון, ולזה
לא תהיה התפלה והעבודה רלויה לליהם, לאחרי שאין בהם
יכולת לשנות את תפקידם ומעשיהם, כי הם לע"ז שהוא פועל
על לד הרלון ובדרך הפשר הנמור כין שיהיה המקבל מוכן
או בלתי מוכן כפי מה שידלה, ולזה אמר הכתוב כמהכיל
ירמי' י' ה' עשיהם * לל תיראו מהם כי לא יעשו ונם הטב אין
תבקוק ב' י"ד לותם, ואמר על המורות מה הועיל בפעל כי פעלו יוצרו
שם שם מסכה ושוחה שקר וגומ', ואמר * לעשות הלילים לחמים
שם שם י"ט ואמר * לאומר לעץ הקיצה עורי לאבן הקיצה יורה וגו', ופסוקים
רבים לאחרים מורים על זה:

ויתאנף ה' מאד וגו'. לאחרי שזכר הכתוב אחאת ישראל (יח)
ופעשיהם, זכר עכשו בחטאו שהתאנף השם
מאד והסירם מעל פניו, והיה זה בנלות לשר הגלם מלך
אשור ולא כשאר בארץ הכנענית כי אם שבט יהודה לבדו, לל
מלכות יהודה שכבלל עמו בניימן ואנשים מבני אפרים שבלה
בחלקם עם שבט יהודה כמו שנזכר בספר יהושע * * ואמר יהושע יש
שגם יהודה לל שמר את מלות ה' לאלקיהם והלכו בחקות (יט)
ישראל, לאבל לל הוזלו עמהם יחד, אם בעבור בית השם
שהיה בתוכם והיה מנין בעצם, וגם לפי שאלבי יהודה לל
היו רשעים כאלבי ישראל והיה הארץ ארץ ישראל בימי חזקיהו
לפי אם ויאסר ירא לאלקים ואסר מרא שזכותו הגין על ירושלם
כמו שיתבאר, וגם עצה הקדוש ברוך הוא וזה כדי שירלו
בני יהודה בחלק ארץ ישראל ולולי יתנו את לבם לעזוב לל
השם ולהסיר את אלהי הנכר
מקרבם כדי שלל יבאו בגולה
כאחיהם בני ישראל: ואמרו (כ)
ויאמלו השם בכל זרע ישראל
ויענם ויתנם ביד שוסים,
עין זה אחר החלבן לאבל הגיד
איך היה ובתגלגל ענין החלבן
שזכר, ולזה אמר שאלו השם
בכל זרע ישראל ולבן ענה
לותם כיסורים, כמו שאמר
הכניף עמוס * ונם לאני בתתי עמוס ד' י'
לכם נקיון שכים בכל עריכם ע"ג י"ו י"ח
ואסר לאם בכל מקומותיכם
ולל שבתם עדי כאם ה', הכתי
אתכם בשדפון וביקון וגו'
ולל שבתם עדי כאם השם,
שלאתי בכם דבר הרגתי בחרב
בסוריכם עם שבי סוסיכם ולל
שבתם עדי כאם ה', הפכתי
בכם כמהפכת אלקי לת סדום
ואת עמורה ולל שבתם עדי
כאם ה', הנה אם כן וכר
העכוים והייסורין שבאו עליהם
קודם החרבן בהדרג', ועליהם (כא)
אמר כאן ויענם ה' ויתנם ביד
שוסים. וזכר שהתחלת רשעתם היה בסופם והרלם והסוף
היה לאת בהם, כי הם קרעו ממלכת בית דוד וימליכו לת
ירבעם, ועם היות שהשם ית' נזר זה ויעדו על ידי נביאיו, הנה
הם המליכוהו מעלמם לל על ידי נביא, כי לל שלחו לת
הנביא שיבחר ביניהם מלך כמו שעשו בזמן שמואל, לבל הם
מעלמם בחרו לותו, וירבעם כשרלה רשעתם בעוכם בית
דוד לל האמין בהם, ולבן ירא כן יעזבהו כמו שעזבו לת
בית דוד, ומפני זה הדיח לת ישראל מאחרי ה' והחטיאם
חטאה גדולה כלי להתקוע במלכותו, והמה החזיקו ברשעתו
ולל סרו ממנו. הנה אם כן סרו מהר מבית דוד שהיו מלבי
לרק והחזיקו בבית ירבעם למליך לדם קבף, ולבן היה
משורת הדין שלאחרי שהמה לל סרו מחטאת ירבעם בשכיל
רבות ימיו השם לותם מעל פניו לפי שרלה כי כלתה לליהם
הרעה, וזה היה בבא שנלה ישראל מעל לדמתו בדרך לשור
עד היום הזה. וכבר יוסוף על זה לאמר בחרבה ארץ ישראל
בימי הושע בן אלה ולל בחרבה בימי שאר המלבים שהיו יותר
רשעים ממנו? וכבר התעוררו לליו חזל במסבת ניטין פרק
המגרש אמרו שם, אמר ר' יהושע בן לוי לל חרבה ארץ ישראל (ל"ח)
עד שעבדו בה שבעה בתי דיינין עי', ואלו הם ירבעם בן
בכרי, בעשא בן לחיה, ואחאב בן עמרי, ויהוא בן נמשי,
ופקח בן רמליהו, ומנחם בן גדי, והושע בן אלה, שכת,
* לומלכה יולדת השבעה בפקה בשמה בעוד ירמי' ל"ו ו'

יחמ

[כה] וַיְהִי בִּתְחִלַּת שִׁבְתָּם שָׁם לֹא יָרְאוּ אֶת־יְהוָה וַיְשַׁלַּח יְהוָה בָּהֶם אֶת־הָאֲרָיוֹת וַיְהִיוּ הֹרְגִים בָּהֶם׃

[כו] וַיֹּאמְרוּ לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר לֵאמֹר הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הָגְלִיתָ וַתּוֹשֶׁב בְּעָרֵי שֹׁמְרוֹן לֹא יָדְעוּ אֶת־מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ וַיְשַׁלַּח־בָּם אֶת־הָאֲרָיוֹת וְהִנָּם מְמִיתִים אוֹתָם כַּאֲשֶׁר אֵינָם יֹדְעִים אֶת־מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ׃

[כז] וַיְצַו מֶלֶךְ־אַשּׁוּר לֵאמֹר הוֹלִיכוּ שָׁמָּה אֶחָד מֵהַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר הָגְלִיתֶם מִשָּׁם וְיֵלְכוּ וְיֵשְׁבוּ שָׁם וְיֹרֵם אֶת־מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ׃ [כח] וַיָּבֹא אֶחָד מֵהַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר הָגְלוּ מִשֹּׁמְרוֹן וַיֵּשֶׁב בְּבֵית־אֵל וַיְהִי מֹרֶה אֹתָם אֵיךְ יִרְאוּ אֶת־יְהוָה׃ [כט] וַיִּהְיוּ עֹשִׂים גּוֹי גּוֹי אֱלֹהָיו וַיַּנִּיחוּ בְּבֵית הַבָּמוֹת אֲשֶׁר עָשׂוּ חַשְׁמָרִים גּוֹי גּוֹי בְּעָרֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם יֹשְׁבִים שָׁם׃ [ל] וְאַנְשֵׁי בָבֶל עָשׂוּ אֶת־סֻכּוֹת בְּנוֹת וְאַנְשֵׁי כוּת עָשׂוּ אֶת־נֵרְגַל וְאַנְשֵׁי חֲמָת עָשׂוּ אֶת־אַשִׁימָא׃ [לא] וְהָעַוִּים עָשׂוּ נִבְחַז וְאֶת־תַּרְתָּק וְהַסְפַרְוִים שְׂרְפִים אֶת־בְּנֵיהֶם בָּאֵשׁ לְאַדְרַמֶּלֶךְ וַעֲנַמֶּלֶךְ אֱלֹהֵי סְפַרְוָיִם׃

[לב] וַיְהִי יְרֵאִים אֶת־יְהוָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מִקְצוֹתָם כֹּהֲנֵי בָמוֹת וַיִּהְיוּ עֹשִׂים לָהֶם בְּבֵית הַבָּמוֹת׃ [לג] אֶת־יְהוָה הָיוּ יְרֵאִים וְאֶת־אֱלֹהֵיהֶם הָיוּ עֹבְדִים כְּמִשְׁפַּט הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִגְלוּ אֹתָם מִשָּׁם׃

[לד] עַד הַיּוֹם הַזֶּה הֵם עֹשִׂים כַּמִּשְׁפָּטִים הָרִאשֹׁנִים אֵינָם יְרֵאִים אֶת־יְהוָה וְאֵינָם עֹשִׂים כְּחֻקֹּתָם וְכַמִּשְׁפָּטָם וְכַתּוֹרָה וְכַמִּצְוָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־בְּנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר שָׂם שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל׃ [לה] וַיִּכְרֹת יְהוָה אִתָּם בְּרִית וַיְצַו אֹתָם לֵאמֹר לֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְלֹא תִשְׁתַּחֲוֻיתֶם לָהֶם וְלֹא תָעָבְדֻם וְלֹא תִזְבְּחוּ לָהֶם׃ [לו] כִּי אִם־יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכֹחַ גָּדוֹל וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה אֹתוֹ תִירְאוּ וְלוֹ תִשְׁתַּחֲוֻיתֶם וְלוֹ תִזְבְּחוּ זָבַח׃ [לז] וְאֶת־הַחֻקִּים וְאֶת־הַמִּשְׁפָּט וְאֶת־הַתּוֹרָה וְאֶת־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַב לָכֶם תִּשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת כָּל־הַיָּמִים וְלֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃ [לח] וְהַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַתִּי אִתְּכֶם לֹא תִשְׁכָּחוּ וְלֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃ [לט] כִּי אִם־יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם תִּירְאוּ וְהוּא יַצִּיל אֶתְכֶם מִכֹּל אֹיְבֵיכֶם׃ [מ] וְלֹא שָׁמְעוּ כִּי אִם־כְּמִשְׁפָּטָם הָרִאשֹׁן הֵם עֹשִׂים׃

[מא] וַיִּהְיוּ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יְרֵאִים אֶת־יְהוָה וְאֶת־פְּסִלֵיהֶם הָיוּ עֹבְדִים גַּם־בְּנֵיהֶם וּבְנֵי בְנֵיהֶם כַּאֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבוֹתָם הֵם עֹשִׂים עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

פרק יח

[א] וַיְהִי בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ לְהוֹשֵׁעַ בֶּן־אֵלָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בְּשֹׁמְרוֹן מָלַךְ חִזְקִיָּהוּ בֶּן־אָחָז מֶלֶךְ יְהוּדָה׃ [ב] בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מָלַךְ בְּמָלְכוֹ וְעֶשְׂרִים וָתֵשַׁע שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִַם וְשֵׁם אִמּוֹ אֲבִיָה בַּת־זְכַרְיָהוּ׃ [ג] וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה דָּוִיד אָבִיו׃ [ד] הוּא הֵסִיר אֶת־הַבָּמוֹת וְשִׁבַּר אֶת־הַמַּצֵּבוֹת וְכָרַת אֶת־הָאֲשֵׁרָה וְכִתַּת נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר עָשָׂה מֹשֶׁה כִּי עַד־הַיָּמִים הָהֵמָּה הָיוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מְקַטְּרִים לוֹ וַיִּקְרָא לוֹ נְחֻשְׁתָּן׃ [ה] בַּיהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל בָּטָח וְאַחֲרָיו לֹא־הָיָה כְמֹהוּ בְּכֹל מַלְכֵי יְהוּדָה וַאֲשֶׁר הָיוּ לְפָנָיו׃ [ו] וַיִּדְבַּק בַּיהוָה לֹא־סָר מֵאַחֲרָיו וַיִּשְׁמֹר מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת־מֹשֶׁה׃ [ז] וַיְהִי יְהוָה אִתּוֹ בְּכֹל אֲשֶׁר יֵצֵא יַשְׂכִּיל וַיִּמְרֹד בְּמֶלֶךְ אַשּׁוּר וְלֹא עָבָדוֹ׃ [ח] הוּא הִכָּה אֶת־פְּלִשְׁתִּים עַד־עַזָּה וְאֶת־גְּבוּלָהּ מִמִּגְדַּל־צֹפֶה וְעַד־עִיר מִבְצָר׃

[ט] וַיְהִי בִּשְׁנַת אַרְבַּע לְחִזְקִיָּהוּ הִיא שְׁנַת שֶׁבַע לְהוֹשֵׁעַ בֶּן־אֵלָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל עָלָה שַׁלְמַנְאֶסֶר מֶלֶךְ אַשּׁוּר עַל־שֹׁמְרוֹן וַיָּצַר עָלֶיהָ׃ [י] וַיִּלְכְּדוּ מִקְצֵה שָׁלֹשׁ שָׁנִים בִּשְׁנַת שֵׁשׁ לְחִזְקִיָּהוּ הִיא שְׁנַת תֵּשַׁע לְהוֹשֵׁעַ מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל נִלְכְּדָה שֹׁמְרוֹן׃ [יא] וַיַּגֶל מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אֶת־יִשְׂרָאֵל אַשּׁוּרָה וַיַּנַּח אֹתָם בַּחְלַח וּבְחָבוֹר נְהַר גּוֹזָן וְעָרֵי מָדָי׃ [יב] עַל אֲשֶׁר לֹא שָׁמְעוּ בְּקוֹל יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיַּעַבְרוּ אֶת־בְּרִיתוֹ כֹּל אֲשֶׁר צִוָּה מֹשֶׁה עֶבֶד יְהוָה לֹא שָׁמְעוּ וְלֹא עָשׂוּ׃

[יג] וּבִשְׁנַת אַרְבַּע עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ עָלָה סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר עַל כָּל־עָרֵי יְהוּדָה הַבְּצֻרוֹת וַיִּתְפְּשֵׂם׃ [יד] וַיִּשְׁלַח חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה אֶל־מֶלֶךְ אַשּׁוּר לָכִישָׁה לֵאמֹר חָטָאתִי שׁוּב מֵעָלָי אֵת אֲשֶׁר־תָּשִׂים עָלַי אֶשָּׂא וַיָּשֶׁת מֶלֶךְ־אַשּׁוּר עַל־חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה שְׁלֹשׁ מֵאוֹת כִּכַּר־כֶּסֶף וְשֶׁלֹשִׁים כִּכַּר זָהָב׃ [טו] וַיִּתֵּן חִזְקִיָּהוּ אֶת־כָּל־הַכֶּסֶף הִמָּצֵא בֵּית יְהוָה וּבְאוֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ׃ [טז] בָּעֵת הַהִיא קִצַּץ חִזְקִיָּהוּ אֶת־דַּלְתוֹת הֵיכַל יְהוָה וְאֶת־הַמְּזוּזוֹת אֲשֶׁר צִפָּה חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה וְנָתַן אֹתָם לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר׃

[יז] וַיִּשְׁלַח מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אֶת־תַּרְתָּן וְאֶת־רַב סָרִיס וְאֶת־רַבְשָׁקֵה מִלָּכִישׁ אֶל־הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ בְּחַיִל כָּבֵד עַל־יְרוּשָׁלִַם וַיַּעֲלוּ וַיָּבֹאוּ יְרוּשָׁלִַם וַיַּעֲלוּ וַיָּבֹאוּ וַיַּעַמְדוּ בִּתְעָלַת הַבְּרֵכָה הָעֶלְיוֹנָה אֲשֶׁר בִּמְסִלַּת שְׂדֵה כוֹבֵס׃ [יח] וַיִּקְרְאוּ אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֵּצֵא אֲלֵיהֶם אֶלְיָקִים בֶּן־חִלְקִיָּהוּ אֲשֶׁר עַל־הַבָּיִת וְשֶׁבְנָא הַסֹּפֵר וְיוֹאָח בֶּן־אָסָף הַמַּזְכִּיר׃ [יט] וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רַבְשָׁקֵה אִמְרוּ־נָא אֶל־חִזְקִיָּהוּ כֹּה־אָמַר הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מֶלֶךְ אַשּׁוּר מָה הַבִּטָּחוֹן הַזֶּה אֲשֶׁר בָּטָחְתָּ׃ [כ] אָמַרְתָּ אַךְ־דְּבַר שְׂפָתַיִם עֵצָה וּגְבוּרָה לַמִּלְחָמָה עַתָּה עַל־מִי בָטָחְתָּ כִּי־מָרַדְתָּ בִּי׃ [כא] וְעַתָּה הִנֵּה בָטַחְתָּ לְךָ עַל־מִשְׁעֶנֶת הַקָּנֶה הָרָצוּץ הַזֶּה עַל־מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִסָּמֵךְ אִישׁ עָלָיו וּבָאָה בְכַפּוֹ וְנָקָבָה אִם־לֹא כֵּן פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם לְכָל־הַבֹּטְחִים עָלָיו׃ [כב] וְכִי תֹאמְרוּ אֵלַי אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ בָּטָחְנוּ הֲלֹא הוּא אֲשֶׁר הֵסִיר חִזְקִיָּהוּ אֶת־בָּמֹתָיו וְאֶת־מִזְבְּחֹתָיו וַיֹּאמֶר לִיהוּדָה וְלִירוּשָׁלִַם לִפְנֵי הַמִּזְבֵּחַ הַזֶּה תִּשְׁתַּחֲווּ בִּירוּשָׁלִָם׃ [כג] וְעַתָּה הִתְעָרַב נָא אֲדֹנִי אֶת־עַבְדִּי אֶת־מֶלֶךְ אַשּׁוּר וְאֶתְּנָה לְךָ אַלְפַּיִם סוּסִים אִם־תּוּכַל לָתֶת לְךָ רֹכְבִים עֲלֵיהֶם׃ [כד] וְאֵיךְ תָּשִׁיב פְּנֵי פַחַת אֶחָד מִקְטַנֵּי עַבְדֵי אֲדֹנִי וַתִּבְטַח לְךָ עַל־מִצְרַיִם לָרֶכֶב וְלַפָּרָשִׁים׃ [כה] וְעַתָּה הֲבִלְעֲדֵי יְהוָה עָלִיתִי עַל־הַמָּקוֹם הַזֶּה לְהַשְׁחִיתוֹ יְהוָה אָמַר אֵלַי עֲלֵה אֶל־הָאָרֶץ הַזֹּאת וְהַשְׁחֵת אוֹתָהּ׃

[כו] וַיֹּאמֶר אֶלְיָקִים בֶּן־חִלְקִיָּהוּ וְשֶׁבְנָא וְיוֹאָח אֶל־רַבְשָׁקֵה דַּבֶּר־נָא אֶל־עֲבָדֶיךָ אֲרָמִית כִּי שֹׁמְעִים אֲנָחְנוּ וְאַל־תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ יְהוּדִית בְּאָזְנֵי הָעָם אֲשֶׁר עַל־הַחוֹמָה׃ [כז] וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רַבְשָׁקֵה הַאֶל־אֲדֹנֶיךָ וְאֵלֶיךָ שָׁלַח אֲדֹנִי אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אִם־לֹא אֶל־הָאֲנָשִׁים הַיֹּשְׁבִים עַל־הַחוֹמָה לֶאֱכֹל אֶת־חֲרֵיהֶם וְלִשְׁתּוֹת אֶת־שֵׁינֵיהֶם אִתָּכֶם׃ [כח] וַיַּעֲמֹד רַבְשָׁקֵה וַיִּקְרָא בְקוֹל גָּדוֹל יְהוּדִית וַיְדַבֵּר לֵאמֹר שִׁמְעוּ דְּבַר־הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃ [כט] כֹּה־אָמַר הַמֶּלֶךְ אַל־יַשִּׁא לָכֶם חִזְקִיָּהוּ כִּי לֹא יוּכַל לְהַצִּיל אֶתְכֶם מִיָּדוֹ׃ [ל] וְאַל־יַבְטַח חִזְקִיָּהוּ אֶתְכֶם אֶל־יְהוָה לֵאמֹר הַצֵּל יַצִּילֵנוּ יְהוָה וְלֹא תִנָּתֵן הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃ [לא] אַל־תִּשְׁמְעוּ אֶל־חִזְקִיָּהוּ כִּי כֹה אָמַר מֶלֶךְ אַשּׁוּר עֲשׂוּ אִתִּי בְרָכָה וְצֵאוּ אֵלַי וְאִכְלוּ אִישׁ גַּפְנוֹ וְאִישׁ תְּאֵנָתוֹ וְשִׁתּוּ אִישׁ מֵי בֹרוֹ׃ [לב] עַד־בֹּאִי וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ כְּאַרְצְכֶם אֶרֶץ דָּגָן וְתִירוֹשׁ אֶרֶץ לֶחֶם וְכָרָמִים אֶרֶץ זֵיתֶשֶׁמֶן וּדְבַשׁ וִחְיוּ וְלֹא תָמוּתוּ וְאַל־תִּשְׁמְעוּ אֶל־חִזְקִיָּהוּ כִּי יְסִיתְכֶם לֵאמֹר יְהוָה יַצִּילֵנוּ׃ [לג] הַהִצִּילוּ אִישׁ אֶת־אַרְצוֹ מִיַּד מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃ [לד] אַיֵּה אֱלֹהֵי חֲמָת וְאַרְפָּד אַיֵּה אֱלֹהֵי סְפַרְוַיִם הֵנָע וְאִוָּה הֲצָלוּ אֶת־שֹׁמְרוֹן מִיָּדִי׃ [לה] מִי בְכָל־אֱלֹהֵי הָאֲרָצוֹת הָאֵלֶּה אֲשֶׁר הִצִּילוּ אֶת־אַרְצָם מִיָּדִי כִּי יַצִּיל יְהוָה אֶת־יְרוּשָׁלִַם מִיָּדִי׃

[לו] וַיַּחֲרִשׁוּ הָעָם וְלֹא עָנוּ אֹתוֹ דָּבָר כִּי מִצְוַת הַמֶּלֶךְ אֲמָרָה לֵאמֹר לֹא תַעֲנוּ אֹתוֹ׃ [לז] וַיָּבֹא אֶלְיָקִים בֶּן־חִלְקִיָּהוּ אֲשֶׁר עַל־הַבַּיִת וְשֶׁבְנָא הַסֹּפֵר וְיוֹאָח בֶּן־אָסָף הַמַּזְכִּיר אֶל־חִזְקִיָּהוּ קְרוּעֵי בְגָדִים וַיַּגִּדוּ לוֹ אֵת דִּבְרֵי רַבְשָׁקֵה׃

פרק יט

[א] וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ וַיִּקְרַע אֶת־בְּגָדָיו וַיִּתְכַּס בַּשָּׂק וַיָּבֹא בֵּית יְהוָה׃ [ב] וַיִּשְׁלַח אֶת־אֶלְיָקִים אֲשֶׁר עַל־הַבַּיִת וְאֶת־שֶׁבְנָא הַסֹּפֵר וְאֶת־זִקְנֵי הַכֹּהֲנִים מְכֻסִּים בַּשָּׂקִים אֶל־יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ הַנָּבִיא׃ [ג] וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו כֹּה־אָמַר חִזְקִיָּהוּ יוֹם־צָרָה וְתוֹכֵחָה וּנְאָצָה הַיּוֹם הַזֶּה כִּי־בָאוּ בָנִים עַד־מַשְׁבֵּר וְכֹחַ אֵין לְיוֹלֵדָה׃ [ד] אוּלַי יִשְׁמַע יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֶת־כָּל־דִּבְרֵי רַבְשָׁקֵה אֲשֶׁר שְׁלָחוֹ מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אֲדֹנָיו לְחָרֵף אֱלֹהִים חָיָּה וְהוֹכִיחַ בַּדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמַע יְהוָה אֱלֹהֶיךָ וְנָשָׂאתָ תְפִלָּה בְּעַד הַשְּׁאֵרִית הַנִּמְצֵאת׃ [ה] וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ אֶל־יְשָׁעְיָהוּ׃ [ו] וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם יְשַׁעְיָהוּ כֹּה תֹאמְרוּן אֶל־אֲדֹנֵיכֶם כֹּה אָמַר יְהוָה אַל־תִּירָא מִפְּנֵי הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמָעְתָּ אֲשֶׁר גִּדְּפוּנִי נַעֲרֵי מֶלֶךְ־אַשּׁוּר בִּי׃ [ז] הִנֵּה אֲנִי נֹתֵן בּוֹ רוּחַ וְשָׁמַע שְׁמוּעָה וְשָׁב לְאַרְצוֹ וְהִפַּלְתִּיו בַּחֶרֶב בְּאַרְצוֹ׃

[ח] וַיָּשָׁב רַבְשָׁקֵה וַיִּמְצָא אֶת־מֶלֶךְ אַשּׁוּר נִלָּחֵם עַל־לִבְנָה כִּי שָׁמַע כִּי נָסַע מִלָּכִישׁ׃ [ט] וַיִּשְׁמַע עַל־תִּרְהָקָה מֶלֶךְ־כּוּשׁ לֵאמֹר יָצָא לְהִלָּחֵם אִתָּךְ וַיִּשְׁמַע וַיִּשְׁלַח מַלְאָכִים אֶל־חִזְקִיָּהוּ לֵאמֹר׃ [י] כֹּה־תֹאמְרוּן אֶל־חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה לֵאמֹר אַל־יַשִּׂאֲךָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אַתָּה בוֹטֵחַ בּוֹ לֵאמֹר לֹא־תִנָּתֵן יְרוּשָׁלִַם בְּיַד מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃ [יא] הִנֵּה אַתָּה שָׁמַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר עָשׂוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר לְכָל־הָאֲרָצוֹת לַהֲחֲרִים אוֹתָם וְאַתָּה תִּנָּצֵל׃ [יב] הַהִצִּילוּ אוֹתָם אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר שִׁחֲתוּ אוֹתָם אֶת־גּוֹזָן וְאֶת־חָרָן וְרֶצֶף וּבְנֵי עֵדֶן אֲשֶׁר בִּתֵּלַשָּׂר׃ [יג] אַיֵּה מֶלֶךְ חֲמָת וּמֶלֶךְ אַרְפָּד וּמֶלֶךְ עִיר סְפַרְוַיִם הֵנַע וְעִוָּה׃

[יד] וַיִּקַּח חִזְקִיָּהוּ אֶת־הַסְּפָרִים מִיַּד הַמַּלְאָכִים וַיִּקְרָאֵהוּ וַיַּעַל בֵּית יְהוָה וַיִּפְרְשֵׂהוּ חִזְקִיָּהוּ לִפְנֵי יְהוָה׃ [טו] וַיִּתְפַּלֵּל חִזְקִיָּהוּ לִפְנֵי יְהוָה וַיֹּאמֶר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יוֹשֵׁב הַכְּרוּבִים אַתָּה הוּא הָאֱלֹהִים לְבַדְּךָ לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ׃ [טז] הַטֵּה יְהוָה אָזְנְךָ וּשְׁמָע פְּקַח יְהוָה עֵינֶיךָ וּרְאֵה וּשְׁמַע אֶת־כָּל־דִּבְרֵי סַנְחֵרִיב אֲשֶׁר שָׁלַח לַחָרֵף אֱלֹהִים חָיָּה׃ [יז] אָמְנָם יְהוָה הֶחֳרִבוֹת מַלְכֵי אַשּׁוּר אֶת־הַגּוֹיִם וְאֶת־אַרְצָם׃ [יח] וַיִּתְּנוּ אֶת־אֱלֹהֵיהֶם בָּאֵשׁ כִּי לֹא אֱלֹהִים הֵמָּה כִּי אִם־מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ וָאֶבֶן וַיְאַבְּדוּם׃ [יט] וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ הוֹשִׁיעֵנוּ נָא מִיָּדוֹ וְיֵדְעוּ כָל־מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ כִּי אַתָּה יְהוָה הָאֱלֹהִים לְבַדֶּךָ׃

[כ] וַיִּשְׁלַח יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ אֶל־חִזְקִיָּהוּ לֵאמֹר כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִתְפַּלַּלְתָּ אֵלַי עַל־סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ אַשּׁוּר שָׁמָעְתִּי׃ [כא] זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר־דִּבֶּר יְהוָה עָלָיו בָּזָה לְךָ לָעַג קָרְצָה בַּת־צִיּוֹן אַחֲרֶיךָ רֹאשָׁה הֵנִיעָה בַּת־יְרוּשָׁלִָם׃ [כב] אֶת־מִי חָרַפְתָּ וְאֶת־מִי גִדָּפְתָּ וְעַל־מִי הֵרַמְתָּ קוֹל וַתִּשָּׂא מָרוֹם עֵינֶיךָ אֶל־קְדוֹשׁ יִשְׂרָאֵל׃ [כג] בְּיַד מַלְאָכֶיךָ חֵרַפְתָּ אֲדֹנָי וַתֹּאמֶר בָּרֹב רִכְבִּי אֲנִי עָלִיתִי מָרוֹם הַרְכְתֵי יַרְכְּתֵי לְבָנוֹן וְאֶכְרֹת מִבְחַר אֲרָזָיו בְּרוֹשֵׁיהָ וְאֶבְחַר מְלוֹן קִצֹּה יַעַר כַּרְמֶלוֹ׃ [כד] אֲנִי קַרְתִּי וָאֶשְׁתֶּה מַיִם וְאַחְרִב בְּכַף־רַגְלִי כָּל־יְאוֹרֵי מָצוֹר׃ [כה] הֲלוֹא שָׁמַעְתָּ לְמֵרָחוֹק אֲשִׂיתִיהָ מִימֵי קֶדֶם וְעַתָּה הֲבִיאוֹתִיהָ וַתְּהִי לְהַשׁוֹת עָרֵי מִבְצָר גַּלִּים נִשֹּׂאֵי קְלָפוֹת׃ [כו] וְיֹשְׁבֵיהֶם קְצַר־יָד חַתּוּ וּבוֹשׁוּ הָיוּ עֲשֶׂב שָׂדַי וְיֶרֶק דֶּשֶׁא חָצִיר גַּגּוֹת וְשִׁדָּפָה לִפְנֵי קָמָה׃ [כז] וְשִׁבְתְּךָ וְצֵאתְךָ וּבוֹאֲךָ יָדָעְתִּי וְתִרְגָּזְךָ אֵלָי׃ [כח] יַעַן תִּרְגָּזְךָ אֵלַי וְשַׁאֲנַנְךָ עָלָה בְאָזְנָי וְשַׂמְתִּי חַחִי בְאַפֶּךָ וּמְתָגִי בְשִׂפְתֶיךָ וְהֵשִׁבֹתִיךָ בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר בָּאתָ בָּהּ׃

[כט] וְזֶה־לְּךָ הָאוֹת אָכוֹל הַשָּׁנָה סָפִיחַ וּבַשֵּׁנִית שָׁחִישׁ וּבַשְּׁלִשִׁית זִרְעוּ וְקִצְרוּ וְנִטְעוּ כְרָמִים וְאָכְלוּ פִּרְיָם׃ [ל] וְיָסְפָה פְלֵיטַת בֵּית יְהוּדָה הַנִּשְׁאָרָה שֹׁרֶשׁ לְמַטָּה וְעָשָׂה פְרִי לְמָעְלָה׃ [לא] כִּי מִירוּשָׁלִַם תֵּצֵא שְׁאֵרִית וּפְלֵיטָה מֵהַר צִיּוֹן קִנְאַת יְהוָה צְבָאוֹת תַּעֲשֶׂה־זֹּאת׃ [לב] לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֶל־מֶלֶךְ אַשּׁוּר לֹא יָבוֹא אֶל־הָעִיר הַזֹּאת וְלֹא יוֹרֶה שָׁם חֵץ וְלֹא יְקַדְּמֶנָּה מָגֵן וְלֹא יִשְׁפֹּךְ עָלֶיהָ סֹלְלָה׃ [לג] בְּדֶרֶךְ אֲשֶׁר בָּא בָּהּ בָּהּ יָשׁוּב וְאֶל־הָעִיר הַזֹּאת לֹא יָבוֹא נְאֻם־יְהוָה׃ [לד] וְגַנּוֹתִי עַל־הָעִיר הַזֹּאת לְהוֹשִׁיעָהּ לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִיד עַבְדִּי׃

[לה] וַיְהִי בַּלַּיְלָה הַהוּא וַיֵּצֵא מַלְאַךְ יְהוָה וַיַּךְ בְּמַחֲנֵה אַשּׁוּר מֵאָה שְׁמוֹנִים וַחֲמִשָּׁה אֶלֶף וַיַּשְׁכִּימוּ בַבֹּקֶר וְהִנֵּה כֻלָּם פִּגְרֵי מֵתִים׃ [לו] וַיִּסַּע וַיֵּלֶךְ וַיָּשָׁב סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר וַיֵּשֶׁב בְּנִינְוֵה׃ [לז] וַיְהִי הוּא מִשְׁתַּחֲוֶה בֵּית נִסְרֹךְ אֱלֹהָיו וְאַדְרַמֶּלֶךְ וְשַׂרְאֶצ�er בָּנָיו הִכֻּהוּ בַחֶרֶב וְהֵמָּה נִמְלְטוּ אֶרֶץ אֲרָרָט וַיִּמְלֹךְ אֵסַר חַדֹּן בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

פרק כ

[א] בַּיָּמִים הָהֵם חָלָה חִזְקִיָּהוּ לָמוּת וַיָּבֹא אֵלָיו יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ הַנָּבִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו כֹּה־אָמַר יְהוָה צַו לְבֵיתֶךָ כִּי מֵת אַתָּה וְלֹא תִחְיֶה׃ [ב] וַיַּסֵּב חִזְקִיָּהוּ פָּנָיו אֶל־הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל אֶל־יְהוָה׃ [ג] וַיֹּאמֶר אָנָּה יְהוָה זְכָר־נָא אֵת אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת וּבְלֵבָב שָׁלֵם וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי וַיֵּבְךְּ חִזְקִיָּהוּ בְּכִי גָדוֹל׃ [ד] וַיְהִי יְשַׁעְיָהוּ לֹא יָצָא הָעִיר הַתִּיכֹנָה וּדְבַר־יְהוָה הָיָה אֵלָיו לֵאמֹר׃ [ה] שׁוּב וְאָמַרְתָּ אֶל־חִזְקִיָּהוּ נְגִיד עַמִּי כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי דָוִיד אָבִיךָ שָׁמַעְתִּי אֶת־תְּפִלָּתֶךָ רָאִיתִי אֶת־דִּמְעָתֶךָ הִנֵּה אֲנִי רֹפֵא לָךְ בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי תַּעֲלֶה בֵּית יְהוָה׃ [ו] וְיָסַפְתִּי עַל־יָמֶיךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וּמִכַּף מֶלֶךְ אַשּׁוּר אַצִּיל אוֹתְךָ וְאֶת־הָעִיר הַזֹּאת וְגַנּוֹתִי עַל־הָעִיר הַזֹּאת לְמַעֲנִי וּלְמַעַן דָּוִיד עַבְדִּי׃

[ז] וַיֹּאמֶר יְשַׁעְיָהוּ קְחוּ דְבֶלֶת תְּאֵנִים וַיִּקְחוּ וַיָּשִׂימוּ עַל־הַשְּׁחִין וַיֶּחִי׃ [ח] וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ אֶל־יְשַׁעְיָהוּ מָה אוֹת כִּי יִרְפָּא־לִי יְהוָה וְעָלִיתִי בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי בֵּית יְהוָה׃ [ט] וַיֹּאמֶר יְשַׁעְיָהוּ זֶה־לְּךָ הָאוֹת מֵאֵת יְהוָה כִּי יַעֲשֶׂה יְהוָה אֶת־הַדָּבָר אֲשֶׁר דִּבֶּר הֲאֵלֵךְ הַצֵּל עֶשֶׂר מַעֲלוֹת אִם־יָשׁוּב עֶשֶׂר מַעֲלוֹת׃ [י] וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ נָקַל לַצֵּל לִנְטוֹת עֶשֶׂר מַעֲלוֹת לֹא כִי אִם־יָשׁוּב הַצֵּל אֲחֹרַנִּית עֶשֶׂר מַעֲלוֹת׃ [יא] וַיִּקְרָא יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־יְהוָה וַיָּשֶׁב אֶת־הַצֵּל בַּמַּעֲלוֹת אֲשֶׁר יָרְדָה בְּמַעֲלוֹת אָחָז לְאָחוֹר עֶשֶׂר מַעֲלוֹת׃

[יב] בָּעֵת הַהִיא שָׁלַח מְרֹדַךְ בַּלְאֲדָן בֶּן־בַּלְאֲדָן מֶלֶךְ בָּבֶל סְפָרִים וְאִגֶּרֶת אֶל־חִזְקִיָּהוּ כִּי שָׁמַע כִּי חָלָה חִזְקִיָּהוּ׃ [יג] וַיִּשְׁמַע עֲלֵיהֶם חִזְקִיָּהוּ וַיַּרְאֵם אֶת־כָּל־בֵּית נְכֹתוֹ אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב וְאֶת־הַבְּשָׂמִים וְאֶת־הַשֶּׁמֶן הַטּוֹב וְאֵת כָּל־בֵּית כֵּלָיו וְאֵת כָּל־הִמָּצֵא בְּאוֹצְרוֹתָיו לֹא־הָיָה דָּבָר אֲשֶׁר לֹא־הֶרְאָם חִזְקִיָּהוּ בְּבֵיתוֹ וּבְכָל־מֶמְשַׁלְתּוֹ׃ [יד] וַיָּבֹא יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־הַמֶּלֶךְ חִזְקִיָּהוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו מָה אָמְרוּ הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה וּמֵאַיִן בָּאוּ אֵלֶיךָ וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה בָּאוּ מִבָּבֶל׃ [טו] וַיֹּאמֶר מָה רָאוּ בְּבֵיתֶךָ וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר בְּבֵ

אֱלֹהֵיהֶם הָיוּ עוֹבְדִים׃ וּמִמִּכְסָם לְמִזְבַּח הַגּוֹיִם אֲשֶׁר סְבִיבוֹתָם אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֹא עָשׂוּ מִמֶּנּוּ וְהֵמָּה עֹשִׂים עַל מִזְבְּחוֹתָם׃ וַיַּעַזְבוּ אֶת כָּל מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מַסֵּכָה שְׁנֵי עֲגָלִים וַיַּעֲשׂוּ אֲשֵׁרָה וַיִּשְׁתַּחֲווּ לְכָל צְבָא הַשָּׁמַיִם וַיַּעַבְדוּ אֶת הַבָּעַל׃ וְהַעֲבִרוּ אֶת בְּנֵיהֶם וְאֶת בְּנוֹתֵיהֶם בָּאֵשׁ וַיִּקְסְמוּ קְסָמִים וַיְנַחֲשׁוּ וַיִּתְמַכְּרוּ לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה לְהַכְעִיסוֹ׃ וַיִּתְאַנַּף יְהוָה מְאֹד בְּיִשְׂרָאֵל וַיָּסַר אוֹתָם מֵעַל פָּנָיו לֹא נִשְׁאַר רַק שֵׁבֶט יְהוּדָה לְבַדּוֹ׃ גַּם יְהוּדָה לֹא שָׁמַר אֶת מִצְוֹת יְהוָה אֱלֹהֵיהֶם וַיֵּלְכוּ בְּחֻקּוֹת יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר עָשׂוּ׃ וַיִּמְאַס יְהוָה בְּכָל זֶרַע יִשְׂרָאֵל וַיְעַנֵּם וַיִּתְּנֵם בְּיַד שֹׁסִים עַד אֲשֶׁר הִשְׁלִיכָם מִפָּנָיו׃ כִּי קָרַע יִשְׂרָאֵל מֵעַל בֵּית דָּוִד וַיַּמְלִיכוּ אֶת יָרָבְעָם בֶּן נְבָט וַיַּדַּח יָרָבְעָם אֶת יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרֵי יְהוָה וְהֶחֱטִיאָם חֲטָאָה גְדֹלָה׃ וַיֵּלְכוּ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָל חַטֹּאת יָרָבְעָם אֲשֶׁר עָשָׂה לֹא סָרוּ מִמֶּנָּה׃ עַד אֲשֶׁר הֵסִיר יְהוָה אֶת יִשְׂרָאֵל מֵעַל פָּנָיו כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד כָּל עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים וַיִּגֶל יִשְׂרָאֵל מֵעַל אַדְמָתוֹ אַשּׁוּרָה עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַיָּבֵא מֶלֶךְ אַשּׁוּר מִבָּבֶל וּמִכּוּתָה וּמֵעַוָּא וּמֵחֲמָת וּסְפַרְוַיִם וַיֹּשֶׁב בְּעָרֵי שֹׁמְרוֹן תַּחַת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וַיִּרְשׁוּ אֶת שֹׁמְרוֹן וַיֵּשְׁבוּ בְּעָרֶיהָ׃ וַיְהִי בִּתְחִלַּת שִׁבְתָּם שָׁם לֹא יָרְאוּ אֶת יְהוָה וַיְשַׁלַּח יְהוָה בָּהֶם אֶת הָאֲרָיוֹת וַיְהִי הֹרְגִים בָּהֶם׃ וַיֹּאמְרוּ לְמֶלֶךְ אַשּׁוּר לֵאמֹר הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִגְלִיתָ וַתּוֹשֶׁב בְּעָרֵי שֹׁמְרוֹן לֹא יָדְעוּ אֶת מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ וַיְשַׁלַּח בָּהֶם אֶת הָאֲרָיוֹת וְהִנֵּה מְמִתִים אוֹתָם כַּאֲשֶׁר אֵינָם יֹדְעִים אֶת מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ׃ וַיְצַו מֶלֶךְ אַשּׁוּר לֵאמֹר הוֹלִיכוּ שָׁמָּה אֶחָד מִן הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר הִגְלִיתֶם מִשָּׁם וְיֵלְכוּ וְיֵשְׁבוּ שָׁם וְיוֹרֵם אֶת מִשְׁפַּט אֱלֹהֵי הָאָרֶץ׃ וַיָּבֹא אֶחָד מִן הַכֹּהֲנִים אֲשֶׁר הָגְלוּ מִשֹּׁמְרוֹן וַיֵּשֶׁב בְּבֵית אֵל וַיְהִי מוֹרֶה אֹתָם אֵיךְ יִירְאוּ אֶת יְהוָה׃ וַיִּהְיוּ עֹשִׂים גּוֹי גּוֹי אֱלֹהָיו וַיַּנִּיחוּ בְּבֵית הַבָּמוֹת אֲשֶׁר עָשׂוּ שֹׁמְרוֹנִים גּוֹי גּוֹי בְּעָרֵיהֶם אֲשֶׁר הֵם יוֹשְׁבִים שָׁם׃ וְאַנְשֵׁי בָבֶל עָשׂוּ אֶת סֻכּוֹת בְּנוֹת וְאַנְשֵׁי כּוּת עָשׂוּ אֶת נֵרְגַל וְאַנְשֵׁי חֲמָת עָשׂוּ אֶת אַשִּׁימָא׃ וְעַוִּים עָשׂוּ אֶת נִבְחַז וְאֶת תַּרְתָּק וְסְפַרְוִים שֹׂרְפִים אֶת בְּנֵיהֶם בָּאֵשׁ לַאֲדַרְמֶלֶךְ וַעֲנַמֶּלֶךְ אֱלֹהֵי סְפַרְוָיִם׃ וַיִּהְיוּ יְרֵאִים אֶת יְהוָה וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם מִקְצוֹתָם כֹּהֲנֵי בָמוֹת וַיַּעֲשׂוּ לָהֶם בְּבֵית הַבָּמוֹת׃ אֶת יְהוָה הָיוּ יְרֵאִים וְאֶת אֱלֹהֵיהֶם הָיוּ עֹבְדִים כְּמִשְׁפַּט הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִגְלוּ אֹתָם מִשָּׁם׃ עַד הַיּוֹם הַזֶּה הֵם עֹשִׂים כַּמִּשְׁפָּטִים הָרִאשֹׁנִים אֵינָם יְרֵאִים אֶת יְהוָה וְאֵינָם עֹשִׂים כְּחֻקָּתָם וְכִמְשָׁפָטָם וְכַתּוֹרָה וְכַמִּצְוָה אֲשֶׁר צִוָּה יְהוָה אֶת בְּנֵי יַעֲקֹב אֲשֶׁר שָׂם שְׁמוֹ יִשְׂרָאֵל׃ וַיִּכְרֹת יְהוָה אִתָּם בְּרִית וַיְצַו אוֹתָם לֵאמֹר לֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים וְלֹא תִשְׁתַּחֲווּ לָהֶם וְלֹא תַעַבְדוּם וְלֹא תִזְבְּחוּ לָהֶם׃ כִּי אִם אֶת יְהוָה אֲשֶׁר הֶעֱלָה אֶתְכֶם מֵאֶרֶץ מִצְרַיִם בְּכֹחַ גָּדוֹל וּבִזְרוֹעַ נְטוּיָה אֹתוֹ תִירָאוּ וְלוֹ תִשְׁתַּחֲווּ וְלוֹ תִזְבְּחוּ׃ וְאֶת הַחֻקִּים וְאֶת הַמִּשְׁפָּטִים וְהַתּוֹרָה וְהַמִּצְוָה אֲשֶׁר כָּתַב לָכֶם תִּשְׁמְרוּן לַעֲשׂוֹת כָּל הַיָּמִים וְלֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃ וְהַבְּרִית אֲשֶׁר כָּרַתִּי אִתְּכֶם לֹא תִשְׁכָּחוּ וְלֹא תִירְאוּ אֱלֹהִים אֲחֵרִים׃ כִּי אִם אֶת יְהוָה אֱלֹהֵיכֶם תִּירָאוּ וְהוּא יַצִּיל אֶתְכֶם מִיַּד כָּל אֹיְבֵיכֶם׃ וְלֹא שָׁמְעוּ כִּי אִם כְּמִשְׁפָּטָם הָרִאשׁוֹן הֵם עֹשִׂים׃ וַיְהִי׀ הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה יְרֵאִים אֶת יְהוָה וְאֶת פְּסִילֵיהֶם הָיוּ עֹבְדִים גַּם בְּנֵיהֶם׀ וּבְנֵי בְנֵיהֶם כַּאֲשֶׁר עָשָׂה אֲבוֹתָם הֵם עֹשִׂים עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃

(לד) יִשְׂרָאֵל, וְעַכְשָׁיו לְמָה הֵם עוֹשִׂים כְּמִשְׁפָּט הַגּוֹיִם אֲשֶׁר הִגְלָה מִשָּׁם, הֵיפֶךְ מִמַּה שֶׁצִּוָּה יְהוָה אֶת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר, שֶׁלֹּא יַעֲשׂוּ כְּמִשְׁפַּט הַגּוֹיִם שֶׁהֵם בְּנֵי יִשְׂרָאֵל הָיוּ עוֹשִׂים כְּמִשְׁפַּט הַגּוֹיִם הַמְּסוּרִים לְהִיוֹת בְּתוֹךְ אַרְצָם, וְהוּא לְמַעַן הַגְלוֹתָם מִשָּׁם, רוֹמֶה לְמַעַן הַגְלוֹת הַכַּשְׂדִּים לְתוֹךְ מְקוֹמָם מִשָּׁם, וְעַכְשָׁיו הֵם עוֹשִׂים כְּמִשְׁפָּטִים הָרִאשׁוֹנִים, רוֹמֶה לוֹמַר שֶׁכְּבָר לֹא הִגְלוּ מִשָּׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ (לה) אֲשֶׁר כָּרַת יְהוָה, וְעַכְשָׁיו לְמָה הֵם עוֹשִׂים כְּמִשְׁפָּטִים הָרִאשׁוֹנִים, רוֹמֶה לוֹמַר שֶׁכְּבָר לֹא הִגְלוּ מִשָּׁם עַד הַיּוֹם הַזֶּה׃ (לו) יִשְׂרָאֵל הָיוּ עֹדְנִים עוֹשִׂים, אַף שֶׁכְּבָר הִגְלוּ מִשָּׁם, וְאַף שֶׁכְּבָר נִבְלְבְּלוּ בְּאֶרֶץ, כִּי לֹא הִגְלוּ כֻּלָּם כְּמוֹ שֶׁיִּהְיֶה מִכָּפוּר בְּעִנְיַן חִזְקִיָּהוּ שֶׁנִּשְׁאַר לְמַה שֶׁנִּשְׁאַר שָׁם, וְעַכְשָׁיו כְּמִשְׁפָּטִים הָרִאשׁוֹנִים כֵּן בְּעִנְיַן הַיִּרְאָה עֲדַיִן לֹא נִשְׁלַם יִרְאַת יְהוָה אֶת יִשְׂרָאֵל שֶׁיִּהְיוּ עוֹבְדִים לַאלֹהֵיהֶם וְהֵם עוֹשִׂים כְּחֻקּוֹת הַתּוֹרָה וּמִשְׁפָּטֶיהָ לְמַעַן יִרְאַת יְהוָה אֶת יִשְׂרָאֵל, שֶׁעַל יְדֵי זֶה יִהְיוּ עוֹבְדִים לַאלֹהֵיהֶם וְהֵם עוֹשִׂים כְּמִשְׁפָּטִים הָרִאשׁוֹנִים וְלֹא הָיוּ

נהרגים ע"י הקריות , וגם ישראל שהיה עם ה' והיו מקויבים בשמירת המצות לא היו ירצים לותו והיו עוברים על כל מצותיו כמו שזכר הכתוב בכאן ולא נהרגו על ידי הקריות , ולמה לא כן נהרגו הכשדיים על ידם ? גם מה שאמר שלמדם הכהן היו ירצים את ה' ועובדים לפקיהם יקשה מאד , כי לית יתכן זה ? וגם דבריס מוקרים לי לפשר שיתקבלו יפה , רוצה לומר הירלה על הפס הכבד ועבודת פלקים אחרים , והפס הכשדיים היו ירצים את הפס לית היו עובדי ע"ז ? והנה לין ענין הירלה כי אם הזריזות על קיום מצותיו והפקד מעבדו , וגם זה יתיין הלפס בשלמות היה בהכרת יעבוד הפ"י ולא יעבור על מצותיו . ומה שרלוי שכתוב בהתרת כל זה הוא , שמצא פלקי הלרן היה החומה בפלהותו ויכלתו הבצת , ושהוא כבת הפנות כלפ והוא המצפיע על כל הדברים הטוב והשלמ' ולזיו מקבל דבר מוצלתו , ושהוא מצניע בלרן ישראל השגקה פרטית , ועפ היות שהעמדים לפשר היו בלרן מקדש לפ היו מצערים דבר מוה , הנה כשר בלו פלים בני ישראל וקבלו התורה והמצות ושמעו על דברי הנביאים ודבקה השגקה והדבוק הפלקי בלרן יותר ממה שהיה בימי קדם בבנת ישראל , שבכר בתחתה לפלפ הנפה הוזת בפלקים , כי עם היות הרצעים שכתם עובדים ע"ז לפ היו מכזיבים בפלקותו ית' ויכלתו והשגקתו , לפל היו קוצבים שהפלהות הפס לשר היו עובדים היו לפמצעיים להוריד הפפע ממנו ית' על עמו , לפ שיקבצו שהיו הפ הפנה הרפשונה הפועלת , ולכן גם מהפלכים הרצעים היו מכזיבים בני הפ בעת לרתם , כמו שרתה בירבעם בן נבט בשר שלפ ידו לתפוש את הנביא מלכי ג' י"ג ' לשר קרק על המזבח ויבשה ידו לומר * קל בת את בני הפס לפלקיך , כי יודע היה שעמו עוז ותוזיק להטיב ולהרע ולפ שפה שהיה עניו ידו מקריו , וכשלה בנו שלפ את חזתו לדרוש את הפס מלקים השלוני , ולחלה הפכים עם פליהו פס כ' מה בעין בניתי הבעל , ובדר לל דברי הנביא שאמר לו * ויהיה כפשך תפת כפזו , וכשיעדו פליהו על כרם נבות היזרעאלי כמי ג' י"ג ' קרל ה' לשבת המלכים החלה לעת לותם לומר * לפה כי קרל ה' לשבת המלכים החלה לעת לותם כיל מוצה , וזה כלו מוכה שהיה ישלת פלקים בקרבם ושהיו מלמינים שפפי עליון תפל הרעות והטוב , לעפי שהיו בהם כופרים שהיו קומרים לפ ייטיב הפס ולפ ירע עוזב ה' את הלרן , לפי שהיו קוצבים שפפני רשעתם כפתלקה מהם להשגקה ובשלרה הכתנת העולם למשרתים מילו ית' , וגם זה היה לפוצעי ישראל לפ לכלם כי אם למקנתם , ולפ שיכוים לדם כמילות הפכה הרחשונה ולפ בילדעתו והשגקתו בבני ישראל לעפי שהיו עובדי ע"ז . ובבר בילרה התורה הלקית שלומת הלמלעיים היה לפורה והוא עון פלילי , ולכן קוה ית' שלפ שמות כ' ג' ישימו לפלעיים בתפלותיהם , כמו שאמר * לפ יהיה לך פלקים לחרים על פני , רוצה לומר שיהיו בפני ויבקשו שם שם כל עליכם רחמים , ואמר * לחם רליתם כי לן השמים דברתי עמכם , לל בעמי מבלי לחמצי , ולכן לפ תעשו לתי לפלי כסף ולפלי זהב , לל לחמצייס ביני לביניכם , וזהו שאמרו לתי ולכם . ולין בפן שהלומות עם היות שהכמיהם היו מלכי ל' י"ל מצערים מילות הפנה הרחשונה , כמו שאמר * מחזק מכות פיי שם ועד מכותו גדול שמי בגויס , ולקול דקרו ליה פלפא לך לך על דפלהיה , הנה היו כלם מכמים והמוכם פה לחד מפלקים בהשגקה מהנו ית' והיו מלמינים שהשגית השפליס בחלע היה בבת הגרמים לשמיים , והיו גם לן מלמינים בשלר עניני העו לשר זכרתי , וגם היה החמון בכלל מלמין שהלורה הנעבדת היה היתה לחל העליון , כי לפ היו החמון מצערים בפנה הרחשונה יתברך דבר ולפ היה עובר עינם מלומה הלורה המוחשת הנעבדת , ומפני זה כתשר בלו הכשדיים להתישב בלרן ישראל היו התורים הורגים בהם , לפי שהיו בלתי יודעים משפט ללקי הלרן שהוא הפנה הרחשונה ית' , שמא היו מצערים ממנו יתברך ולפ מיכלתו ולפ מהשגקתו כלרן היה שהיה דבר , ולפ היו התורים הורגים נכני ישראל בהיותם בלרן לפי שהם היו שלמים בלומת הפנות כלם עם היותם עובדי ע"ז , להיותם מחשבים לעבודת הלמלעיים ההם כמו שזכרתי , ולכן הומרכו הכשדיים לירל לת ה' ושהכהן ישראלי ילמדם לירלה , רוצה לומר שיודיעם מילות הפלוה ית' גבוה מעל גבוה , ושהוא על כל פלקים ושיכלתו בכ"ת והשגקתו לבקה בלרן ההיה , כי זהו משפט פלקי הלרן , ועם היות שהיו עם זה עובדים הע"ז שלהם , היתה עבודתם על דרך למלעיים לפ על דרך לפלוה עליון , והיה הם כן מדרגתם כזה כמדרגת בני ישראל בהיותם בלרן ולפ כמדרגת הכשדיים לשר בלרלם . ובבר ידעת שירלת הפלקים היא מצוי מיכים , כי יש מהם ירלת העונש , ועליה למדו בפסכת סוטה בפיון הפרושים פרוש מלהבה פרוש פ"ג לכ עפ"י מירלה , וביאר לפי מירלה שעושה המלות מירלת העונש , וזהו העובד הפלפי שלם והירלה שהיה לשמה , עם היות שעליה נא בלזהרות * וירלת מלקיך תהי ה' , ויקרל ש"י ואמר שלמה * והפלקים עשה שיירלו מלפניו , ואמר משה קהלת ג' י"ד עליו השלום * הפ לפ תעשה לעשות לת כל דברי התורה הזאת הכתובים בספר הזה לירלה לת השם הנכבד והנורל הזה לת ה' ללקיך והפלפ ה' לת מכותך ולת מכת זרעך ונו' , כי הוא היין הירלה מהעונש לשר זכרתי . והיין השני מהירלה הוא ירלת המעלה , כי יעשר הלדם לעית ושפלות עכשו בערך הפלוה יתברך שהוא רם ונשל וגבה מלד יפרד ממנו , לפ שהתבוננות ציוע ממנו כאן כי הפ בהתבוננות ית' ורוממות מעלתו , וזו היא הירלה הלחתית שהיא ירלת המעלה הלקית , ולכן רלוי שיאשה הלדם מהזו ושלפ יעבור על דברין ושינוי מזה כמו שיתקייס לדם מעשות דבר בלתי הגון לפני שר ובבבד ושאול פניס , וזולת היא הירלה המשובחת לשר טבע השכל יכמוף לליה , לפי שבל דבר יתעוקף לשלמותו , והנה בשבתה לתרהם לחיינו כשאמר לו * עתה ידעתי כי ירל פלקים אתה , ועליה הוא * את הפס בריאשית ב' כ"ל י"ב פלקיך תירל ולזהו תעבוד , ואמר * את ה' לפלקיך שזלל דברי' ו' י"ג מעמך כי הפ לירלה , ולהיות הירלה הזולת מיוסדת על פס ' י"ב לדעי החכמה והתבוננות במעלות הפלקיות לאמר שלמה * משלי ט' י' תחלת חכמה ירלת ה' , * הן ירלת ה' היא חכמה , * או תיבה לה כתי תבין ירלת ה' ודעת פלהים תמלא , ויעד המשורר בשבר משלי כ"ח ה' הירלה הזולת בלאמרו * מה רב טובך לשר לפנת ליריליך , תליס לפ כ' ועליה הזהיר * עבדו לת הפס בירלה וגילו ברעדה , לפי שם ב' י"ן שהירלה הזולת תביא עמה הידיעה והשוקה , ואמר שהשוער בתלה בה * תשרי החיים ירל לת ה' בחמותיו יפן מחר , כלומר שם ל"ב ש"ת שיתבבר עמה שמירת המלות , ועליה אמר גם בן * ירלת ה' לחייס וטבע ילין בל יפקד רע . והנה תיבה בלל שני מיני הירלה לשר זכרתי , בלאמרו * כי פחד אלי תיד לל תיבה לי בני ומשלתו לפ לובל , כי זכר הפקד על ירלת העונש , ושלת הוא ירלת המעלה , ואמר גם בן על שניהם * הלפ שלתו שם י"ן תבעת לתכם ופחדו יפול עליכם : ולין ספק שהבהן ישראלי היה מלמד לבותיים מעלת הנ"י ורוממותו , ושהוא לל עליון גבוה מעל גבוה ושאר הלפלות היו למלעיים ביכס ובין הבורל , והורה תותם עם זה שאמרו עמם מהתועבות הגדולות מטומלת הגוף , כמו שאמר הבתוב * כי לת בל ויקרל י"ם בתועבות הלל עשו לפני הלרן לשר לפניכם ותעמל הלרן , והיה מיאר תותם בהודלת הלילות , ושלפ ישמלו לת הלרן , וישאמרו שבע מלות בני נח שבל זה היה משפט לפלי הלרן , וזה היו במלעים מהלריות . ולפי שמלה נוראת מלוה , היה מה שבמלך מזה שהבותיים לחרי הירלה בשברו לשמירת בלת המלות , בו שנודע גם היום מעניבם , לפי שהירלה מביאה הלדם לל השלמות , בלאמר הבתוב * סוף דבר הבל הקהלת י"ב י"ג בשמע לת הפלקים ירל ולת מלותיו שמור בי זה בל הלדם :

מלכים ב יח

פרשת שש עשרה תספר מלכות חזקיהו מלך יהודה, ושעלה סנחריב על כל ערי יהודה ולקח כל הכסף לשלוח על ירושלם, והדברים אשר שלח ביד עבדיו לחרף את חזקיהו ולאמר לעם אשר על החומה, ומה שקרה לסנחריב על זה מהעונש, ותספר עם זה החולי אשר חלה חזקיהו ומה שכתב ישעיהו עליו, וכמו כל המעלות ושלח הכתוב כי מת אתה וגו', ולא מלכו שהקדוש ברוך הוא ירמה לפדיקים שימו לב כיצד כי הם מעצמם עושים זה, ויהי מקרים בהיותו וקן כת בימים רמה על כיסאו ילחץ, ויעקב קרא לבניו ליוסף ומנה על קבורתו, ודוד רמה לשלמה בנו והשי"ת לא רמה את לחזר מהם שיעשה רחמים, כל שכן שלא מלכו שחזקיהו עשה, ואם כן החטוי שלא כת לפיכם דבר הסם על זה עשו רחמים וחזקיהו שלהו הסם שיעשה לו עשה לוקח לכל התפללו לפי' וכור כת את חזר התהלכתי לפניך בשמת וגו', והטענה הזאת אין כתה להפילו מחמות הטבעי, וכמו מהפדיקים עבדו את ה' ואתו כשהניעה שעת פקודתם, וכמו שהפיכו במשה רבינו עליו השלום:

השאלה הראשונה במה שספר הכתוב שחלה חזקיהו ובאת אליו ישעיהו לאמר כה אמר ה' צו לביתך כי מת אתה וגו', ולא מלכו שהקדוש ברוך הוא ירמה לפדיקים שימו לב כיצד כי הם מעצמם עושים זה, והנה הכרחם בהיותו וקן כת בימים רמה על כיסאו ילחץ, ויעקב קרא לבניו ליוסף ומנה על קבורתו, ודוד רמה לשלמה בנו והשי"ת לא רמה את לחזר מהם שיעשה רחמים מחזקיהו עשה, ואם כן החטוי שלא כת לפיכם דבר הסם על זה עשו רחמים וחזקיהו שלהו הסם שיעשה לו עשה לוקח לכל התפללו לפי' וכור כת את חזר התהלכתי לפניך בשמת וגו', והטענה הזאת אין כתה להפילו מחמות הטבעי, וכמו מהפדיקים עבדו את ה' ואתו כשהניעה שעת פקודתם, וכמו שהפיכו במשה רבינו עליו השלום:

השאלה השנית בדברי ישעיהו, לם במה שחמר והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה, וזה כי למה הנביא ימי חייו ולמה היו כזה המספר חמש עשרה שנה לא פחות ולא יותר? והיה די במה שיעדו שירפא הסם לו וכיום השלישי יעלה בית ה', כל שכן שעם העו שנה הנה לא הניעו ימיו כי הם לפחות ורחבע שנה כמו שחזכיר לקרי זה, ובאחר הם כן קרוב לכרת, ואם נחמרו גל ככו דבלת תלנים וימרקו על השחין ויחי, וידוע שחזקיהו לא היה חלי השחין בלבד שהוא חולי נקל וכלתי מסוכן, ולא נחמר עליו חלה חזקיהו למות, לכל היה השחין מקרה החולי ומה היה הנורך לרפואת המקרה בהשחר החולי והכבה במקומה? מכילתא זה בין שיהיה דבלת תלנים תרופה נפייה כדעת קול לו פר' בשלח טבעיית כדעת הלללנג:

דף י"ט עמ' א' השאלה השלישית בדברי חזקיהו מה לות כי ירפא ה' לי, כי הנה ישעיהו היה נביא מוחזק לו', ולא היה רחוי שישחלהו לות כי בחמן הלים לנביא, כל שכן בהיות המועד קרוב ליום השלישי. ויקשה עוד שהנביא ישלו בשלשה דברים, הלחד הנכי רופא לך, רומה לומר שלח יחות ויקבל רפואה, השני ביום השלישי תעלה בית ה', רומה לומר שלח יחחרך חלין, השלישי והוספתי על ימיך עו שנה, וכחשר שלח חזקיהו לות לה רשם כי הם שני הדברים הרחשונים, מה לות כי ירפא ה' לי, ועליתי ביום השלישי בית ה', ותוספת החמש עשרה שנה שהיה דבר יותר מופלח שיודיע הסם לבן לדם מדת ימיו מה היה לו שלח עליה לות, והיה יותר רחוי לשחלו עליו להיותו יעוד לימים רבים לו על היעוד שהיה לשחלה ימים:

השאלה הרביעית במחות הנם, שלם היה חזרת השמש לחחור עשר מעלות כפי מה שכתלה מפשוטי הכתובים, יקשה מחד לין הסכים הסם ית' לעשות נס בנרם הגלגל לדבר בלתי הכרחי כזה, רומה לומר שיחמין חזקיהו שירפחהו הסם ביום השלישי? והוח לו שלח לות עליון כזה כי לם לות מה, והנה לבטחת משה במלכים הספיקו הספרת המשה לבמה וחמים לדם, וכדי שיחמין חזקיהו ברפואתו כנטרך לעשות סדרי בלחצת, והנה גם יהושע היה לעשות הכרחיות מה שלו היה בכלן כמו שחכתר לחלר זה:

השאלה החמשית כי לם היה הנם הזה בתנועת הגלגל כמו שיזכה פשט הכתובים, הנה לו יהיה מורך מה שנחמר ביהושע ולו היה כיום ההוח לפניו ולחחריו, לחרי שהיה זה הנם שנעשה לחזקיהו גדול וכפלח כנם לשר בעשה ליהושע, וחם לחזו נם היה בתפלת יהושע כלבד גם כן היה הנם הזה בתפלת ישעיהו:

השאלה הששית במה שחמר חזקיהו כקל לנגל לעשות עשר מעלות, וזה כי הוח יחמר כי נטיית הגלל תהיה חלר תנועת השמש, ולפי תנועת השמש מעט מעט יהי הגל לנכחו, ובהיות הענין כן לין משה חזקיהו שהיה נקל חזרת השמש בתנועתו לחחור, בהיותו המופלח שנעשים כיון שנעשתה בו חלר הגרמים השמיימיים?

והנני מפרש הפסוקים בחופן שיותרו השחלות והתפקות החלה כלם:

יח

(ה) ויהי בשנת שלש וגו', לחרי [ה] שנעשה חלר מלכי ישרחל ונלות עמו, חזר הכתוב למלכי יהוד כעניינו' חזר כשחרו בתרשם, וזכר שחזקיהו בן חחז מלך בשנת שלש להושע, והיה המספר הזה למדרו כמו שפירשתי (ג) למעלה, ושחזקיהו עשה היישר בעיני ה' ככל חזר עשה דוד חביו, וכזה העיד על מדרגת שלמותו, שבכל חזר המלכים לין הגיע לחחד מהם לל מעלת דוד בתפלות וירחת שמים כי לם חזקיהו שהיה יחר וחפילר בכל דבר תפילות כדוד וכוסף עליו, שדוד קעל בדבר תורים

(ז) וחזקיהו לין קעל בחצת לים ולין בשפיכות דמים, ולכן זכר שהביר לת הבמות שהיו מעלים עליהם ביהודה וירושלם בשם לזכרון כפי מה שהוכח ולכן לין ביערותו נחמן חותם המלכים

יח

(ה) ויהי בשנת שלש וגו', לחרי [ה] שנעשה חלר מלכי ישרחל ונלות עמו, חזר הכתוב למלכי יהוד כעניינו' חזר כשחרו בתרשם, וזכר שחזקיהו בן חחז מלך בשנת שלש להושע, והיה המספר הזה למדרו כמו שפירשתי (ג) למעלה, ושחזקיהו עשה היישר בעיני ה' ככל חזר עשה דוד חביו, וכזה העיד על מדרגת שלמותו, שבכל חזר המלכים לין הגיע לחחד מהם לל מעלת דוד בתפלות וירחת שמים כי לם חזקיהו שהיה יחר וחפילר בכל דבר שהיה יחר וחפילר בכל דבר תפילות כדוד וכוסף עליו, שדוד קעל בדבר תורים

(ז) וחזקיהו לין קעל בחצת לים ולין בשפיכות דמים, ולכן זכר שהביר לת הבמות שהיו מעלים עליהם ביהודה וירושלם בשם לזכרון כפי מה שהוכח ולכן לין ביערותו נחמן חותם המלכים

[ה] וַיְהִי בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ לְהוֹשֵׁעַ בֶּן־אֵלָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מָלַךְ חִזְקִיָּה בֶן־אָחָז מֶלֶךְ יְהוּדָה׃ [ב] בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה הָיָה בְמָלְכוֹ וְעֶשְׂרִים וְתֵשַׁע שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ אֲבִי בַּת־זְכַרְיָהוּ׃ [ג] וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה דָּוִד אָבִיו׃ [ד] הוּא הֵסִיר אֶת־הַבָּמוֹת וְשִׁבַּר אֶת־הַמַּצֵּבֹת וְכָרַת אֶת־הָאֲשֵׁרָה וְכִתַּת נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹשֶׁה כִּי עַד־הַיָּמִים הָהֵמָּה הָיוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מְקַטְּרִים לוֹ וַיִּקְרָא־לוֹ נְחֻשְׁתָּן׃

ה' כי עם היות שהמלכים קדר קדמו טין לפל ויהוסף ויהוסף עזו נל היער בעיני ה', היה כאחר כם עוד העם מוזכים ומקטרים בבמות, על קדר כל חזקיהו והסרים כלי שלל יעלו עולה וזבח כי לם על מזבח ה'. וכן שבר לת המלבות וכרת לת האשרה שהיו בימי לפל חביו, ונם כן כתת נחש הנחשת לדר עשה משה במדבר *, לפי שישרחל במדב' לל היו מקטרים לו בקשם שהיה נו לולהות מפני שעשהו משה והיה כל הנשוך ורחה לותו וחי, ומשה עם הניחו לזכרון הנם כמו שהניח בנלבת המן, וידמה שבימי לפל ויהוסף לל טעו ישרחל לחקריו, לפל היה עומד לזכרון כפי מה שהוכח ולכן לל ביערותו נחמן חותם המלכים

[ה] וַיְהִי בִּשְׁנַת שָׁלֹשׁ לְהוֹשֵׁעַ בֶּן־אֵלָה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל מָלַךְ חִזְקִיָּה בֶן־אָחָז מֶלֶךְ יְהוּדָה׃ [ב] בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה הָיָה בְמָלְכוֹ וְעֶשְׂרִים וְתֵשַׁע שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ אֲבִי בַּת־זְכַרְיָהוּ׃ [ג] וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־עָשָׂה דָּוִד אָבִיו׃ [ד] הוּא הֵסִיר אֶת־הַבָּמוֹת וְשִׁבַּר אֶת־הַמַּצֵּבֹת וְכָרַת אֶת־הָאֲשֵׁרָה וְכִתַּת נְחַשׁ הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־עָשָׂה מֹשֶׁה כִּי עַד־הַיָּמִים הָהֵמָּה הָיוּ בְנֵי־יִשְׂרָאֵל מְקַטְּרִים לוֹ וַיִּקְרָא־לוֹ נְחֻשְׁתָּן׃

המלכים ירמי׳ ה׳ וקוזבי שמו׳ לך נימי לקו שבמשכו כעם
לעבוד ולקטר לפניו רלה חזקיהו לבערו ולכן כתת לותו׳
עו עֹ֣ג ותקוע שהיה עוזק וזורה לכרוע להיותו לסור בהכלה׳ וקרא
דף ילד עלי לותו בקשת בטבעו׳ ורבותיכו זל׳ לחרו לפשר כח לפת ולא
דף ו׳ עב כיערו בח יהושפט ולא ביערו? לולא מקום הכיחו לו לחנותיו
כף י׳ עלי להתגדר בו׳ ובמכבת ברכות לחרו׳ לר שפה דבריס עפה
חזקיהו׳ שלפה הודו לו ועל שלפה לח הודו לו׳ גנו ספר
רפואות והודו לו׳ כתת כתת
הנחש׳ והודו לו׳ גירר עלמות
שלו לכיו על המטה שלו מכלים
והודו לו׳ ועל שלפה לח
הודו לו׳ כתת מוכח מי ניחון
ולח הודו לו׳ קרן ללקות
להיכל ושגרם למלך חשור ולח
הודו לו׳ עבר ניכן בניסן
(ה) ולח הודו לו וכו׳: כיי לקלי
ישרלל בעפ ותקריו לח קס
כמוהו׳ לל שהיה בוטח כיי
בכל לבבו ובכל נפשו ולח מר
מזקריו לכל שהר מלותיו
כלשר לוה ה׳ לת משה׳ וכל
(ו) עָשָׂה מִבְּצָר׃ וַיְהִי֙ בַּשָּׁנָה הָרְבִיעִ֣ית לַמֶּ֣לֶךְ
חִזְקִיָּ֔הוּ הִ֣יא הַשָּׁנָ֔ה הַשְּׁבִיעִ֖ית לְהוֹשֵׁ֣עַ
בֶּן־אֵלָ֑ה מֶ֣לֶךְ יִשְׂרָאֵ֔ל עָלָ֕ה שַׁלְמַנְאֶ֖סֶר
מֶ֣לֶךְ אַשּׁ֑וּר עַל־שֹׁמְר֖וֹן וַיָּצַ֥ר עָלֶֽיהָ׃
(ז) וַיִּלְכְּדֻ֖הָ מִקְצֵ֣ה שָׁלֹ֣שׁ שָׁנִ֑ים בִּשְׁנַ֤ת־שֵׁשׁ
לְחִזְקִיָּ֙הוּ֙ הִ֣יא שְׁנַת־הַתְּשִׁיעִ֔ית לְהוֹשֵׁ֖עַ מֶ֣לֶךְ
יִשְׂרָאֵ֑ל נִלְכְּדָ֖ה שֹׁמְרֽוֹן׃
(ח) וַיֶּ֣גֶל מֶֽלֶךְ־אַשּׁ֣וּר אֶת־יִשְׂרָאֵ֗ל
אַשּׁ֙וּרָה֙ וַיַּנַּ֣חֵם בְּחַלַ֔ח וּבְחָבֹ֖ר נְהַ֣ר
גּוֹזָ֑ן וְעָרֵ֥י מָדָֽי׃ (ט) עַל֩ אֲשֶׁ֨ר לֹֽא־
שָׁמְע֜וּ בְּקוֹל֙ יְהוָ֣ה אֱלֹהֵיהֶ֔ם וַיַּעַבְר֖וּ
אֶת־בְּרִיתֹ֑ו אֵ֚ת כָּל־אֲשֶׁ֣ר צִוָּ֔ה
מֹשֶׁ֖ה עֶ֣בֶד יְהוָ֑ה וְלֹ֥א שָׁמְע֖וּ וְלֹ֥א
(י) עָשֽׂוּ׃ וּבְאַרְבַּ֣ע עֶשְׂרֵ֔ה שָׁנָ֖ה לַמֶּ֣לֶךְ
חִזְקִיָּ֑הוּ עָלָ֞ה סַנְחֵרִ֣יב מֶֽלֶךְ־אַשּׁ֗וּר
עַל֙ כָּל־עָרֵ֣י יְהוּדָ֔ה הַבְּצֻר֖וֹת
וַיִּתְפְּשֵֽׂם׃

(ח) בְּיִחֲוֹ֣ה אֱלֹהֵי־יִשְׂרָאֵ֗ל בָּטָ֙ח וְאַחֲרָ֣יו
לֹא־הָיָ֣ה כָמֹ֔הוּ בְּכֹל֙ מַלְכֵ֣י יְהוּדָ֔ה וַאֲשֶׁ֖ר
(ו) הָיָ֥ה לְפָנָֽיו׃ וַיִּדְבַּ֥ק בַּיהוָ֖ה לֹא־סָ֣ר
מֵאַחֲרָ֑יו וַיִּשְׁמֹ֙ר מִצְוֹתָ֔יו אֲשֶׁר־צִוָּ֥ה
(ז) יְהוָ֖ה אֶת־מֹשֶֽׁה׃ וַיְהִ֤י יְהוָה֙ עִמּ֔וֹ בְּכֹ֖ל
אֲשֶׁר־יֵצֵ֣א יַשְׂכִּ֑יל וַיִּמְרֹ֙ד בְּמֶ֣לֶךְ־אַשּׁ֔וּר
(ח) וְלֹ֥א עֲבָדֽוֹ׃ הִ֣וא־הִכָּ֔ה אֶת־פְּלִשְׁתִּ֖ים עַד־
עַזָּ֑ה וְאֶת־גְּבוּלָ֔הּ מִמִּגְדַּל־נֹ֖צְרִ֥ים עַד־
(ט) עִ֖יר מִבְצָֽר׃ וַיְהִ֞י בַּשָּׁנָ֣ה הָרְבִיעִ֗ית לַמֶּ֙לֶךְ
חִזְקִיָּ֤הוּ הִיא֙ הַשָּׁנָ֣ה הַשְּׁבִיעִ֔ית לְהוֹשֵׁ֖עַ
בֶּן־אֵלָ֣ה מֶֽלֶךְ־יִשְׂרָאֵ֑ל עָלָ֞ה שַׁלְמַנְאֶ֤סֶר
מֶֽלֶךְ־אַשּׁוּר֙ עַל־שֹׁמְר֔וֹן וַיָּצַ֖ר עָלֶֽיהָ׃
(י) וַיִּלְכְּדֻ֖הָ מִקְצֵ֣ה שָׁלֹ֣שׁ שָׁנִ֑ים בִּשְׁנַ֤ת־שֵׁשׁ
לְחִזְקִיָּ֙הוּ֙ הִ֣יא שְׁנַת־הַתְּשִׁיעִ֔ית לְהוֹשֵׁ֖עַ מֶ֣לֶךְ
יִשְׂרָאֵ֑ל נִלְכְּדָ֖ה שֹׁמְרֽוֹן׃
(יא) וַיֶּ֣גֶל מֶֽלֶךְ־אַשּׁ֣וּר אֶת־יִשְׂרָאֵ֗ל
אַשּׁ֙וּרָה֙ וַיַּנַּ֣חֵם בְּחַלַ֔ח וּבְחָבֹ֖ר נְהַ֣ר
גּוֹזָ֑ן וְעָרֵ֥י מָדָֽי׃ (יב) עַל֩ אֲשֶׁ֨ר לֹֽא־
שָׁמְע֜וּ בְּקוֹל֙ יְהוָ֣ה אֱלֹהֵיהֶ֔ם וַיַּעַבְר֖וּ
אֶת־בְּרִיתֹ֑ו אֵ֚ת כָּל־אֲשֶׁ֣ר צִוָּ֔ה
מֹשֶׁ֖ה עֶ֣בֶד יְהוָ֑ה וְלֹ֥א שָׁמְע֖וּ וְלֹ֥א
(יג) עָשֽׂוּ׃ וּבְאַרְבַּ֣ע עֶשְׂרֵ֔ה שָׁנָ֖ה לַמֶּ֣לֶךְ
חִזְקִיָּ֑הוּ עָלָ֞ה סַנְחֵרִ֣יב מֶֽלֶךְ־אַשּׁ֗וּר
עַל֙ כָּל־עָרֵ֣י יְהוּדָ֔ה הַבְּצֻר֖וֹת
וַיִּתְפְּשֵֽׂם׃

הפסק בנית ה׳ בירושלם׳ כי כשלרו מלפרים ומכשה ומלפר
ומזכולן לכשים בלרן׳ ומכם היו משקלים ומלעיגים ברלי
חזקיהו שהיו הולכים עם לגרותיו׳ ומכם הירלו לת דבר ה׳
כלו לירושלם ועזו פפס בני בשמלה רבה׳ והעמיד חזקיהו
מחלוקות הכהנים והלויים לעבוד בבית ה׳ כתקנת דוד
עליו השלום׳ ועשה שהעם מיהודה ומישרלל הביאו
מעשרותיהם ותרומותיהם לבית ה׳ בכתוב בתורת משה׳
ובכל לפר החלו בעבודת בית החלקים ובתורה ובמלוה
לדרוש לחלקיו בכל לבבו
עשה והלליח׳ וכבר לחזל מבהדרין
שבזורו על חזקיהו בדקו מדן פיו לל עלה
ועד בלר שבא ולא מלחו
עם הלרן׳ והוא שבלמר
* גם חלה מלני שלמה לפר מבלי כל לל
העתיקו לבני חזקיהו מלך
יהודה׳ שבלם היו קבמים׳
ולל כוכר כלן בספר מלכים
לבר מזה מהבבה שזכרתי
שבר הבניל בקלור
הספורים:

ויהי בשנה הרביעית וגו׳ (עי׳ י״ז וכו׳)
רלזו שבעיין בפרשה
הזלת לבריס: ולחזוקה כמה
שבפר הכתוב בכלן שעלה
שלמלכר מלך לשור על
שומרון ויכר עליה וילכדה
מקלה שלש שבים ועל מלך
לשור לת ישרלל על לפר
לל שמעו בקול השם ונומר׳
והספור הזה כבר בל בלריכו׳
וכרלוית גדול לחעלה׳ ולל
כתבו המפרשים טעם למה
כפלה במקום הזה׳ והברלקה
ללי כזה הוא שבי דבריס׳
לחלד שלפי שבפרשה לפר
עברה ספר הכתוב שעלה
מלך לשור על ישרלל ועל
השבטים וזכר שם העוכות
לפר היו בהם שלייבום גלות׳
רלה הכתוב לבמוך לל זה
ספור חזקיהו מלך יהודה
ולין עלה מבחריב להחריב
לת ירושלם ולגלות עמו׳
ושהלי הנילם והכה בו ובעמו
מכה רבה׳ כדי להודיע שלת
זה לעומת זה עשה החלקי׳ כי
בימי הושע בן אלה מלך ישרל
שהכעים לת השם בתועבותיו עלה מלך לשור ויכבוש
לת כל הלרן ועל ישרלל מעל לדמתו׳ ובימי חזקיהו
מלך יהודה שעשה היפר בעיני השם עלה סנחריב
לעשות כוה בערי יהודה והנין זכות חזקיהו על עירו
ועל עמו׳ ולבן בשבה זה הספור במקום הזה שמוך
לספור סנחריב׳ כלומר לחר שבשבה הכתובת לחזקיהו
שהיה בשביעית להושע בן אלה עלה על שומרון והחריב
אותו והגלה ישרלל׳ לחשם בשבת תרבע עשרה לחזקיהו (יג)
עלה סנחריב בודון גדול על יהושלם בחשבו לעשות שם
כמו שעשה בשומרון׳ ועשה הפי כם גדול וכך לל לרלו
עם מנשת עמו וכך הכתוב בחרב׳ זה הית הכבה
הרלשונה בזה׳ ולחשם השנית היה׳ שלפי שרלה בותב
הספר להודיע שעלה סנחריב מלך לשור על כל ערי יהודה
הבלורות ויתפשם וגם בניו לעלות ירושלם להלחם בה׳

(יד) וחזקיהו שלח אל לכיש ׳ שהיתה עיר לחת מערי יהודה
שהיה מלך לשור ויושב שם ׳ לאמר חטאתי שובה ממני
אשר תתן עלי מוסר לא אשא ויכסו לי
(טו) לזהב ׳ ושהעיל מחזקיהו על שם ככתוב וזהב שפרעו חזקיהו ׳
(יו) ולקח את כל הכסף הנמצא בית השם ובאוצרות בית
(יז) למלך ׳ על שקלן את לשלות בית השם ואת המחנות ׳
שהם מפתני הבית ׳ שהיו כלם לשלות ומפתן מלפות זהב
לשר לפה חזקיהו ׳ כי הלפני לשר עשה שלמה ברלה שכבר
היה מוכר וכפסל וחזקיהו עשה לפני לשר בהם ׳ ועתה
הפסידו לתת השם למחזיק ׳ ולפי שכבר ישלל שולל ולשם
עשה זה חזקיהו ולא ידע להשלם בו ? הנה להחזיק לזה הקדי׳
בפסוד תרגן שמרון לשר עשה מלך לשור ׳ ובשלוחו זרזות
שנודעו מפני ההפלחה והנלחון לשר קנה שמה בא לחרי כן
על כל ערי יהודה ומפני כן פחד חזקיהו ׳ כי היה שמרון
עיר מבצר וביה מקדש מלך
בירושלם ועמד במצור שלש
שנים ׳ והיו בני יהודה מעשים
לה׳ מלא בבני ישרל ׳ ומלחמה
בן יקרלהו בשנה קדה לחל
מלך ישרלל הוכרח להשלים
עם סנחריב ולתת לו ככל
היולל מפיו ׳ ולפי שזה שקדה
למלך ישרלל היה מה שהניע
לחזקיהו לעשות מה שעשה ׳
לכן נזכר כאן זה הספור
לללוד ממנו כמו שזכרתי :
ולחלי שנעיין עוד בדבר שני
והוא ׳ כי לם חזקיהו לחר
ל סנחריב מעלתי שוב מעלי
את כל אשר תתן עלי אשא ׳
ויסם מלך אשור על חזקיהו
שיתן לו שלש מחות ככר כסף
ושלשים ככרי זהב ׳ שהיו שוים
שם מחות אלף דוקלדום וזהב ׳
וכלסם חזקיהו אליו ׳ לין
לסם לו אלא

הַבְּרֵכָה חֶעֱלִיתָה אֲשֶׁר בְּמִסְלַּת שְׂדֵה
(יח) כוֹבֵס׃ וַיִּקְרָא אֲלֵיהֶם הַמֶּלֶךְ וַיֵּצְא
אֲלֵיהֶם אֶלְיָקִים בֶּן־חִלְקִיָּהוּ אֲשֶׁר
עַל־הַבָּיִת וְשֶׁבְנָה הַסֹּפֵר וְיוֹאָח בֶּן־
(יט) אָסָף הַמַּזְכִּיר׃ וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רַבְשָׁקֵה
אִמְרוּ־נָא אֶל־חִזְקִיָּהוּ כֹּה־אָמַר
הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מֶלֶךְ אַשּׁוּר מָה־
הַבִּטָּחוֹן אֲשֶׁר בָּטָחְתָּ׃
(כ) אָמַרְתָּ אַךְ־דְּבַר שִׂפְתַיִם עֵצָה וּגְבוּרָה
לַמִּלְחָמָה עַתָּה עַל־מִי בָטַחְתָּ כִּי
(כא) מָרַדְתָּ בִּי׃ עַתָּה הִנֵּה בָטַחְתָּ לְךָ עַל־
מִשְׁעֶנֶת הַקָּנֶה־הָרָצוּץ הַזֶּה עַל־
מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִסָּמֵךְ אִישׁ עָלָיו וּבָא
בְכַפּוֹ וּנְקָבָהּ כֵּן פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם
לְכָל־הַבֹּטְחִים עָלָיו׃
(כב) וְכִי־תֹאמְרוּן אֵלַי אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
בָּטָחְנוּ הֲלוֹא־הוּא אֲשֶׁר הֵסִיר חִזְקִיָּהוּ
אֶת־בָּמֹתָיו וְאֶת־מִזְבְּחֹתָיו וַיֹּאמֶר
לִיהוּדָה וְלִירוּשָׁלַם לִפְנֵי הַמִּזְבַּח הַזֶּה
תִּשְׁתַּחֲווּ בִּירוּשָׁלִָם׃
(כג) וְעַתָּה הֶתְעָרֶב נָא אֶת־אֲדֹנִי אֶת־מֶלֶךְ
אַשּׁוּר וְאֶתְּנָה לְךָ אַלְפַּיִם סוּסִים אִם־
תּוּכַל לָתֶת לְךָ רֹכְבִים עֲלֵיהֶם׃
(כד) וְאֵיךְ תָּשִׁיב אֶת פְּנֵי פַּחַת אֶחָד עַבְדֵי
אֲדֹנִי הַקְּטַנִּים וַתִּבְטַח לְךָ עַל־מִצְרַיִם
לָרֶכֶב וְלַפָּרָשִׁים׃
(כה) עַתָּה הֲמִבַּלְעֲדֵי יְהוָה עָלִיתִי עַל־
הַמָּקוֹם הַזֶּה לְהַשְׁחִתוֹ יְהוָה
אֱמַר אֵלַי עֲלֵה עַל־הָאָרֶץ הַזֹּאת
וְהַשְׁחִיתָהּ׃

בקיל כבד על ירושלם ויבלו ויעמדו בתעלת הברכה העליון׳, שהוא קרוי בכוי בחבלים ובקיל עוברים בו המים, והיה קול המים ההם תעלה, לל קפירה גדולה יתפזעו בו המים כמבלעת שהם כובסם, היל להרך הבא לל הבגד שהחבלים והבגדים רוקיס וכובסים הבגדים בתעלה ויעשו שוקס (יח) בבגדה, ויקראו לל המלך, לל שקראו בעבד המומה שיצא המלך לבבר לליהם, ולא על פי שהיו שליחי הפרים הבגדים יקרו, הבה רב שהיה לבקיאתו או לגבוה בשוכו כלל הפרים, ולזה נספר יעשיהו בס ל״ו כ׳ * לל זכר כי בא שהה בלתי רב שהה, ואמרו חכמים בסנהדרין ל״ו שהשומד יהודי היה, ולפי פט ס׳, עלה שבאו מבקריו שבאה פרים, שלה המלך חוקיהו לבבר עמהס, שבאה רבשים מבני יהודה, והס לנליקים בן חלקיה שהיה (כ) על בית המלך ושבנה הסופר לשר למלך ויואח בן אסף המזכיר, שהיו יודעים לדבר (כא) ארמית, לפחות שהוא בארמית ידבר לליהם בדברי בפנה ולא יבינו העם ויסיתס לנפול מלבוסו׳, והיה בפרידם דבריו לחרף את חוקיהו ואת לנליקו, ולכן לשר לשרו לל חוקיהו, ולל קרל לותו מלך להגיד שלל ישליך עול ירושלם כי יקר לותס וידו, כה לשר (כב) המלך הגדול מלך לשור, לל לילו כמלך יהודה או כמלך ישראל שהיה בל מושבת ועם מועט, לבל הוא מלך גדול על כל מלכים, מה הבטחון הזה (כג) לשר בטחת? לשרת לך דבר שפתים עצה וגבורה למלחמה׳, לל תצבת שתפלה שהיל דבר שפתים, שלתה פסיל מלך ושתפלל כל היום היל העצה והגבורה הפריכה למלחמה, או לשר זה על הדברים לשר שלך חוקיה לשור לל פרעה מלך מצרים קטלתי שוב מעלי, בהס חצות שהובלת הברים כוחת יהיה לך עצה וגבורה למלחמה? עתה על מי בטחת, לל הבטחון לשר בטחת בלתי לי על מי היה? כי לל ידלע מהיותו בכח לגוזי או בכח לקי שבטחת בלילך, ואם היה הבטחון בכח לגוזי לשור שיהיה על פרעה, כי לין מלך לשר יעזור לותך נגד מלך לשור כי אם פרעה שהוא לויבו, ואם עליו בטחת בחוסר על (כד) לשר לתה בוטח, לבי פרעה הוא במשענת הקנה הרלוץ שלל יועיל לכל יוסך, וזהו לשרו לשר יכמך היה עליו (כה) שלל בכחו ובקנה. ואם בטחת בכח ללקי ותאמרו לל ה׳ ללקיהו בעקבו שילכנו, גם זה בלתי רלוי, לבי שהוא הלוה שאמר יהוה אלי עלה על הלרץ הזאת והשחיתה׃

(יט) כוֹבֵס: וַיִּקְרָא אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֵּצְא
אֲלֵהֶם אֶלְיָקִים בֶּן־חִלְקִיָּהוּ אֲשֶׁר
עַל־הַבַּיִת וְשֶׁבְנָה הַסֹּפֵר וְיוֹאָח בֶּן־
(יט) אָסָף הַמַּזְכִּיר: וַיֹּאמֶר אֲלֵהֶם רַבְשָׁקֵה
אִמְרוּ־נָא אֶל־חִזְקִיָּהוּ כֹּה־אָמַר
הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מֶלֶךְ אַשּׁוּר מָה־
הַבִּטָּחוֹן אֲשֶׁר בָּטָחְתָּ:
(כ) אָמַרְתָּ אַךְ־דְּבַר שִׂפְתַיִם עֵצָה וּגְבוּרָה
לַמִּלְחָמָה עַתָּה עַל־מִי בָטַחְתָּ כִּי
(כא) מָרַדְתָּ בִּי: עַתָּה הִנֵּה בָטַחְתָּ לְךָ עַל־
מִשְׁעֶנֶת הַקָּנֶה־הָרָצוּץ הַזֶּה עַל־
מִצְרַיִם אֲשֶׁר יִסָּמֵךְ אִישׁ עָלָיו וּבָא
בְכַפּוֹ וּנְקָבָהּ כֵּן פַּרְעֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם
לְכָל־הַבֹּטְחִים עָלָיו:
(כב) וְכִי־תֹאמְרוּן אֵלַי אֶל־יְהוָה אֱלֹהֵינוּ
בָּטָחְנוּ הֲלוֹא־הוּא אֲשֶׁר הֵסִיר חִזְקִיָּהוּ
אֶת־בָּמֹתָיו וְאֶת־מִזְבְּחֹתָיו וַיֹּאמֶר
לִיהוּדָה וְלִירוּשָׁלַם לִפְנֵי הַמִּזְבַּח הַזֶּה
תִּשְׁתַּחֲווּ בִּירוּשָׁלִָם:
(כג) וְעַתָּה הֶתְעָרֶב נָא אֶת־אֲדֹנִי אֶת־מֶלֶךְ
אַשּׁוּר וְאֶתְּנָה לְךָ אַלְפַּיִם סוּסִים אִם־
תּוּכַל לָתֶת לְךָ רֹכְבִים עֲלֵיהֶם:
(כד) וְאֵיךְ תָּשִׁיב אֶת פְּנֵי פַּחַת אֶחָד עַבְדֵי
אֲדֹנִי הַקְּטַנִּים וַתִּבְטַח לְךָ עַל־מִצְרַיִם
לָרֶכֶב וְלַפָּרָשִׁים:
(כה) עַתָּה הֲמִבַּלְעֲדֵי יְהוָה עָלִיתִי עַל־
הַמָּקוֹם הַזֶּה לְהַשְׁחִתוֹ יְהוָה
אֱמַר אֵלַי עֲלֵה עַל־הָאָרֶץ הַזֹּאת
וְהַשְׁחִיתָהּ:

שבאו הפרי חוקיהו בשותיו ואת מזבחותיו, ואמר זה לפי שבזה רבשקה שהיה זה לשר עשה חוקיהו תלול הסס, לפי שבכל המזבחות והבמות ההס היו מקריבים לשס ה׳, ואומרה לבותן אין המזבח, ובזה שעשה זה חוקיהו לבבודו ולהכלתו כלי שיבלו כלס בירושלם, וזהו שאמרו ויאמר ליהודה ולירושלם לפני המזבח הזה תשתחוו בירושלם, והיה כלל המאמר לילך תשבבו כי ה׳ יעזור לתכס ולילך תבטחו עליו ואתם מתלליס לותו? ולפי שרבשקה עשה זה בבגד בשיון חוקיהו תלוק הברית, שיהיה הבטחון בו בכח לבוזי או בכח ללקי כמו שאמר רלה בי, בבר יבינהו בפה לבל לאד מבלדי החלוקה על מה שאמר והשתדל להם ר הפה המופל בדבריו, והוא כי לולי יהיה הבטחון בכח לבוזי ולל יהיה בכח מלריס כמו שאמר כי אס בנבורת בבי יהוה, עלתס עס חוקיהו, ולהשיב לבפה הזה שאמר, ועתה התערב בל את לדני (כג) את מלך לשור, לל הבבם עתו בערבות הזה הדבר לשר לומר לך אס תוכל לעזותו, והוא שאתה לך לילים סוסים אס תוכל לתת לך רוכבים עליהם, כי הנה לל יתלוו בבל ארץ יהודה לילים לבשים רלויים לבוא על סוסים, ובדי בזיון וקלף בזה, ובהיות (כד) זה בן לילך תוכל לתת חוקיהו להשיב פת אחד מעבדי אדני הקטנים, בי הנה הוא בדול ממך, וזה מפה שיוכה שלי לפשר שתבטח בגבורתך, לבל החלת הוא מה שאמרתי שבטח לך על מלריס לרבב ולפרשים ובבר את׳ שהוא משבנת הקנה הרלון. ולפי שגם היה יבול להשיבו על הבל הבני מהחלוק, שבר, ולאמר שהיה בוטח בלילקי, ושמה שהסיר את במותיו ואת מזבחותיו היה במלות הסס, ושמי הוא זה לשר עמד בבוד ה׳ ושמע ויגיד לת הבריו? הנה להשיב לזה אמר הבשקה המבלעדי ה׳ עליתי (כה) על המקום הזה להשחיתו ה׳ אמר ללי עלה על הלרץ הזאת והשחיתה, לל לס אתה חוקיהו לומר שבמלות הסס הרבית ובתת את הבמות ואת המזבחות, גם לבי אומר שבמלותו בתלי על הלרץ הזאת לשחתה, ולילך לס בן תבטח על הסס שילילך והוא אמר אלי לשחיתך? ובלחת בוונת הדברים הללה מזה שהיה הבשקה מבזה יהודי, ולבן היה יודע מעניין הבמות שהסיר חוקיהו ושה שהיה לפשר להשיבו על זה שבילח בפי המזה הללית, ולזלי גם אתה בן שהיה יבול לדבר יעשיהו * הנה ה׳ מעלה עליהס את מי הנהר העלמי׳ והרבים את מלך

[כו] וַיֹּאמֶר אֶלְיָקִים בֶּן־חִלְקִיָּהוּ וְשֶׁבְנָה וְיוֹאָח אֶל־רַבְשָׁקֵה דַּבֶּר־נָא אֶל־עֲבָדֶיךָ אֲרָמִית כִּי שֹׁמְעִים אֲנָחְנוּ וְאַל־תְּדַבֵּר אֵלֵינוּ יְהוּדִית בְּאָזְנֵי הָעָם אֲשֶׁר עַל־הַחוֹמָה׃ [כז] וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם רַבְשָׁקֵה הַאֶל־אֲדֹנֶיךָ וְאֵלֶיךָ שְׁלָחַנִי אֲדֹנִי לְדַבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה חֲלֹא עַל־הָאֲנָשִׁים הַיֹּשְׁבִים עַל־הַחוֹמָה לֶאֱכֹל אֶת־חָרְיָם וְלִשְׁתּוֹת אֶת־שֵׁינֵיהֶם עִמָּכֶם׃ [כח] וַיַּעֲמֹד רַבְשָׁקֵה וַיִּקְרָא בְקוֹל־גָּדוֹל יְהוּדִית וַיְדַבֵּר וַיֹּאמֶר שִׁמְעוּ דְּבַר־הַמֶּלֶךְ הַגָּדוֹל מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃ [כט] כֹּה אָמַר הַמֶּלֶךְ אַל־יַשִּׁיא לָכֶם חִזְקִיָּהוּ כִּי־לֹא יוּכַל לְהַצִּיל אֶתְכֶם מִיָּדוֹ׃ [ל] וְאַל־יַבְטַח אֶתְכֶם חִזְקִיָּהוּ אֶל־יְהוָה לֵאמֹר הַצֵּל יַצִּילֵנוּ יְהוָה וְלֹא תִנָּתֵן אֶת־הָעִיר הַזֹּאת בְּיַד מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃ [לא] אַל־תִּשְׁמְעוּ אֶל־חִזְקִיָּהוּ כִּי כֹה אָמַר מֶלֶךְ אַשּׁוּר עֲשׂוּ אִתִּי בְרָכָה וְצֵאוּ אֵלַי וְאִכְלוּ אִישׁ־גַּפְנוֹ וְאִישׁ תְּאֵנָתוֹ וּשְׁתוּ אִישׁ מֵי־בֹרוֹ׃ [לב] עַד־בֹּאִי וְלָקַחְתִּי אֶתְכֶם אֶל־אֶרֶץ כְּאַרְצְכֶם אֶרֶץ דָּגָן וְתִירוֹשׁ אֶרֶץ לֶחֶם וּכְרָמִים אֶרֶץ זֵיתֶ֥ר יְצְהָר וּדְבַשׁ וְחָיוּ וְלֹא תָמֻתוּ וְאַל־תִּשְׁמְעוּ אֶל־חִזְקִיָּהוּ כִּי־יַסִּית אֶתְכֶם לֵאמֹר יְהוָה יַצִּילֵנוּ׃ [לג] הַהִצִּילוּ יַצִּילוּ אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם אִישׁ אַרְצוֹ מִיַּד מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃ [לד] אַיֵּה אֱלֹהֵי חֲמָת וְאַרְפָּד אַיֵּה אֱלֹהֵי סְפַרְוַיִם הֵנַע וְעִוָּה כִּי־הִצִּילוּ אֶת־שֹׁמְרוֹן מִיָּדִי׃

לת מלך אשור וגו׳, ועליו אמר בעם מלך אשור השם אמר (כו) אלי עלה על הארון הזאת והעזיתה: וזכר הכתוב אליקים ושבנה ויואח אמרו אל רבשקה דבר נא אל עבדיך ארמית כי שומעים ואנחנו לבקשו לזאתו ואל תדבר עמנו יהודית באזני העם אשר על החומה, וקשה עלי איך לא רצו לבעיט מכמיס ובכוכים כאלקיהו ושבניהו שהיה רוצה רבשקה שהעם ישמע את דבריו כדי שירפו את ירושלים מהמלחמה? ואיך אמרו שליו שם כן שלא יבין יהודית בעבור היהודים אשר אצל החומה כדי שלא יקלו לבם? כי אותה היה מבקש, וכראה לי שעם היות שזה היה כוונת, ונכון, הנה לא היו הדברים מכוונים לאותו שעם, אבל שהם אמרו אל רבשקה דבר נא אל עבדיך ארמית כי שומעים לבקשו, ואתה ארמי ואיה לך לדבר יהודית? כל זכן בקשו העם אשר על החומה, כי אין רצוי שידע העם עניני המלכים ודבריהם, ואנחנו כן לא היה רצוי שידעו לרבשקה מדבר לשון יהודית, כי יהיה בעיניהם כיהודי, כל זכן כפי דבריו שהיה מדבר בעיניהם כאלו היה הם על כבוד השם, ואמר גם כן אם יאמר אלינו שיעלה להשתית, וכל זה מורה שעם היותו משומד היה מחזיק בכלהות השם ית׳, וזה אין רצוי לפרש שיהיה מכלל הדת, לפי שהוא מרקה עצמו ארמי ומדבר דברי יהודי, והמשומד בפני הגוים רצוי שישמור עצמו מן הקשר, ואל יהיה עמהם כאיש אחד ולא תדבר עמנו יהודית בלשוני העם אשר על החומה, כאלו היו מוקפים (כז) לזה מפני כבודו: והוא השיב העל אדוניך ואליך שלחני אדוני וגו׳, לא אין העניינים הללו מודיים לבין המלכים, כי אני לא באתי לכבוד אדוניך אמיקה כי אם להזהיר ולגלות בחמת לבשניהם היושבים על החומה שיכלותם לאכל את נוצתם ולשתות את מימי רגליהם עם יעמדו עמכם בזה, לפי שאל לצור עכשו מצור על העיר עד שיהיה הרעב יכלה הקבוים נוצתם ויאכלו את בני בניהם, והנה אחר בלשון יחיד העל אדוניך ואליך, כנגד הקבוים שהוא מדבר אתו. ולפי שהם אמרו לו שיאמר עמנו בן הקשר ולא יבין יהודית בפני היהודים אשר על (כח) החומה, עמד רבשקה וקרא בקול גדול יהודית שמעו דברי המלך הגדול מלך אשור, כלומר, אם רצה לבלבלם דבריו שהיו לבעבודת מלך אשור ולא באופן אחר מהתיהלות, ושהיו (כט) דבריו בלשון יהודית כדי שיבינו אותו כל העם, והיו דבריו לכם אל ישיא לכם חזקיהו וגו׳, ואל יבטח לכם חזקיהו וגומ׳, ופירושו שלא יבטחם לא בכח אלהי כמו שאמר בראשונה, ועל הכח האלהי אמר אל ישיא לכם חזקיהו, כלומר בגבורתו, כי לא יוכל להציל אתכם מידי ובקר אם כן בגבורתו, ועל הכח האלהי אמר ואל יבטח אתכם חזקיהו על ה׳ לאמר ה׳ יצילנו ה׳ וגו׳, וזהר לפרש הכתובים הראשונים שהוא מעניין התנוצות, באמרו אל תשמעו אל חזקיהו (לא) לשבת כנגדו ותקח מלכותו ולהכעיס בגבורתו, כי כה אמר מלך אשור עשו אתי ברכה, כלומר אל תשמעו אליו כי אם תעשו אתי ברכה, כלומר שתכניעו עצמכם אלי ותקבלו עלי מלכותי תעשו ברכה את בתיכם ותאכלו איש גפנו ואיש תאנתו ואיש מי בורו, כי עת מפני המלחמה לא היו יכולים לנטוע מהעיר ולקחת המים מהבורות שהיו בגנות, על כותי ולקחתי אתכם אל ארץ כארצכם, לא אל תחשבו שתמיד עוד כל ימי הארץ תשבו במקום הזה, כי אני עתיד לקחת אתכם אל ארץ טובה כמו ארצכם ארץ שיש בה דגן ותירוש ושאר הדברים והפירות כלם, כי כן היה עושה מלך אשור לכל הגוים אשר היה כובש, היה מוציא אותם מארצם ומעביר אותם לערים אחרים ומביא מגויי ארצו להתיישב בארץ ההיא, כמו שעשה לעזרת השבטים בערי שמרון, וזה היה מביא ומכלכל התושבות ומרחיק אותם מעוריהם ומקריב אותם אליו ואל עמו כדי שלא יוכלו עוד למרוד בו. ואמר בסוף הטענה הזאת ויהי ולא תמותון, כלומר שלא ימלכו אותם בארץ: ואחרי שהשלים הטענה הזאת הרשעה מהכתובים הקודמים זכר השבית אלהי חמת וארפד, והוא אמרו (לג) אל תשמעו אל חזקיהו כי ישית אתכם לאמר ה׳ יצילנו וגו׳, כל שכותות האלהות בכר בפיהם ולא יעלו כח בהנהגת הארץ, והביא עדים בדבר היה אלהי (לד) חמת וארפד, שלא הצילו העירים האלו, היה אלהי ספרוים הנע ועוה, שהם עירים אחרות, היה אלהי אלו המדינות מידי כי הצילו את שמרון מידי? ובאמת מפני הנוצה, ופירושו רוצה לומר, למען שהצילו אלהי שמרון את שמרון מידי? והנה היה ומה השם יתברך לקחו השלים אשר הם הכל ואין בם מועיל, ולכן זכר שמרון בכללם להגיד שהשם יתברך הוא כחזק מהם, ולכן לקח כמו כאשר לקחו (לה) שאר האלוהות את כחזקם ולא יכול מפני זה להציל ארצו שמרון ומזה נלמד לא ישיא את ירושלם. והתבונן שרבשקה בדבריו הראשונים אשר דבר אל העם בשם מלך אשור והוסיף בדבריו שלישיותו מוצע היהודים היה שם על כבוד קונו, ולזה אמר כנגד חזקיהו הלא הוא הסיר את שמותיו ומזבחותיו כמתרעם עליו לכבוד השם, ואמר גם כן המכלעד׳

[כו] Then said Eliakim the son of Hilkiah, and Shebna, and Joah, unto Rabshakeh, Speak, I pray thee, to thy servants in the Syrian language; for we understand it: and speak not to us in the Jews' language in the ears of the people that are on the wall. [כז] But Rabshakeh said unto them, Hath my master sent me to thy master, and to thee, to speak these words? hath he not sent me to the men which sit upon the wall, that they may eat their own dung, and drink their own piss with you? [כח] Then Rabshakeh stood and cried with a loud voice in the Jews' language, and spake, saying, Hear the word of the great king, the king of Assyria. [כט] Thus saith the king, Let not Hezekiah deceive you: for he shall not be able to deliver you out of his hand: [ל] Neither let Hezekiah make you trust in the LORD, saying, The LORD will surely deliver us, and this city shall not be delivered into the hand of the king of Assyria. [לא] Hearken not to Hezekiah: for thus saith the king of Assyria, Make an agreement with me by a present, and come out to me, and then eat ye every one of his vine, and every one of his fig tree, and drink ye every one the waters of his cistern; [לב] Until I come and take you away to a land like your own land, a land of corn and wine, a land of bread and vineyards, a land of oil olive and of honey, that ye may live, and not die: and hearken not unto Hezekiah, when he persuadeth you, saying, The LORD will deliver us. [לג] Hath any of the gods of the nations delivered at all his land out of the hand of the king of Assyria? [לד] Where are the gods of Hamath, and of Arphad? where are the gods of Sepharvaim, Hena, and Ivah? have they delivered Samaria out of my hand?

המלכות ה' עליתי על המקום הזה, ולכן מצא לנכון מקום לתפוס בדבריו ולומר לו ואל תדבר עמנו יהודית בחזקי העם, שבוודאי הוא שמפני כבודו היו מיעצים לותו שלא ידבר יהודית כדי שישמעוהו שהיה בחומותיו כדי שירגלו הדברי להפחיד הנשקה העומד חוץ עמד וקרא בקול גדול הדברי הנשיים בנגד העם, ובהם לא שמר בכבוד המקום כמו שעשה בדברים הרעותים, אלא נגרף את העם וקרא לותו בחשבו שהיה בלשונם כדי שלא יבינו וכדי להפחיד העם, ולא שמר אל מה שאמר הנביא ישעיה (ישעיה ב) כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם, ומפני הדברים הנשיים היה הלקיש ואליקים קרעו בגדיהם (לז) ויבא אליקים בן חלקיהו וגו' ספר הכתוב שהיה אליקים בן חלקיה, שהיה ממונה על בית המלך, ושבנא הסופר ויואח בן אסף המזכיר לא שמו הכתוב כאלו אינם ראויים לשום שבח, לפי שהיו מקולקלים במעשיהם, ולכן לא נזכרו אבותם, ולא אמר בן פלוני, אבל אמר בן אסף המזכיר, שהיה אסף חשוב בעיניהם, לפי שהיה מחבר שירים ותשבחות, ולכן נזכר אבותם, ולא אמר בן פלוני

(ח) וַיָּשָׁב רַבְשָׁקֵה וַיִּמְצָא אֶת־מֶלֶךְ אַשּׁוּר נִלָּחֶם עַל־לִבְנָה כִּי שָׁמַע כִּי נָסַע מִלָּכִישׁ׃ (ט) וַיִּשְׁמַע אֶל־תִּרְהָקָה מֶלֶךְ־כּוּשׁ לֵאמֹר הִנֵּה יָצָא לְהִלָּחֶם אִתָּךְ וַיָּשָׁב מַלְאָכִים אֶל־חִזְקִיָּהוּ לֵאמֹר׃ (י) כֹּה־תֹאמְרוּן אֶל־חִזְקִיָּהוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה לֵאמֹר אַל־יַשִּׁאֲךָ אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר אַתָּה בֹטֵחַ בּוֹ לֵאמֹר לֹא תִנָּתֵן יְרוּשָׁלַם בְּיַד מֶלֶךְ אַשּׁוּר׃ (יא) הִנֵּה אַתָּה שָׁמַעְתָּ אֵת אֲשֶׁר עָשׂוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר לְכָל־הָאֲרָצוֹת לְהַחֲרִימָם וְאַתָּה תִּנָּצֵל׃ (יב) הַהִצִּילוּ אֹתָם אֱלֹהֵי הַגּוֹיִם אֲשֶׁר שִׁחֲתוּ אֹתָם אֶת־גּוֹזָן וְאֶת־חָרָן וְרֶצֶף וּבְנֵי־עֵדֶן אֲשֶׁר בִּתְלַאשָּׂר׃ (יג) אַיֵּה מֶלֶךְ־חֲמָת וּמֶלֶךְ אַרְפָּד וּמֶלֶךְ לָעִיר סְפַרְוַיִם הֵנַע וְעִוָּה׃ (יד) וַיִּקַּח חִזְקִיָּהוּ אֶת־הַסְּפָרִים מִיַּד הַמַּלְאָכִים וַיִּקְרָאֵם וַיַּעַל בֵּית יְהוָה וַיִּפְרְשֵׂהוּ חִזְקִיָּהוּ לִפְנֵי יְהוָה׃ (טו) וַיִּתְפַּלֵּל חִזְקִיָּהוּ לִפְנֵי יְהוָה וַיֹּאמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל יֹשֵׁב הַכְּרֻבִים אַתָּה־הוּא הָאֱלֹהִים לְבַדְּךָ לְכֹל מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ אַתָּה עָשִׂיתָ אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ׃ (טז) הַטֵּה יְהוָה אָזְנְךָ וּשְׁמָע פְּקַח יְהוָה עֵינֶיךָ וּרְאֵה וּשְׁמַע אֶת דִּבְרֵי סַנְחֵרִיב אֲשֶׁר שָׁלַח לַחֶרֶף אֱלֹהִים חָי׃ (יז) אָמְנָם יְהוָה הֶחֳרִבוּ מַלְכֵי אַשּׁוּר אֶת־הַגּוֹיִם וְאֶת־אַרְצָם׃ (יח) וַיִּתְּנוּ אֶת־אֱלֹהֵיהֶם בָּאֵשׁ כִּי לֹא אֱלֹהִים הֵמָּה כִּי אִם־מַעֲשֵׂה יְדֵי אָדָם עֵץ וָאֶבֶן וַיְאַבְּדוּם׃ (יט) וְעַתָּה יְהוָה אֱלֹהֵינוּ הוֹשִׁיעֵנוּ נָא מִיָּדוֹ וְיֵדְעוּ כָּל־מַמְלְכוֹת הָאָרֶץ כִּי אַתָּה יְהוָה אֱלֹהִים לְבַדֶּךָ׃ (כ) וַיִּשְׁלַח יְשַׁעְיָהוּ בֶן־אָמוֹץ אֶל־חִזְקִיָּהוּ לֵאמֹר כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִתְפַּלַּלְתָּ אֵלַי אֶל־סַנְחֵרִיב מֶלֶךְ־אַשּׁוּר שָׁמָעְתִּי׃

(ח) שלשך מלכים מתמון ושלר הדברים ההכרחיים מתון, וכל זה בכלל נתמרו ושמע שמועה. והנזרה השלישית [ט] חוץ לתרו ושב לתרנו, ותמר ושב בלשון יחיד, לרמוז על המנשה לשר ינוף השם את מחבהו כמו שזכור לקרי וה, בתוכן שמועתו לכבוד וישוב כלו הוא יחיד לתרנו. והנזרה הרביעית היא לתמרו והפלתיו בקרב בתרנו, לל שתתרי שוכו לל תתרנו יפול בקרב שתם כי בניו יהרגוהו. השם לשם כן הנביה כתן כוח המאמר הקשר לתרב נוזרת, והתחת כבר בתקייתם בניאת מלך לשור על ערי יהודה בנוזרת עירין ומאמר קדישין, והשלשה היו (יח ט) יעודים עתידי להתקיי: וזכר בתכוב שמיל בתקייתם הנוזרה הנביאת שתמר ושמע שמועה, [י] כי הנה רב שקה כשבר עשה שליחותו מהשרים לשר דבר בירושלם ושב ל חזוניו, תבל כי נסע מלכיש וילך על לבנ', ל תבלה, שהיה עיר מבני יהודה, לפי שזשמע שבת מלך כוש להלחם עמו, ומשרים יצא להקריתו לל לבבה ושם בלשתו ושלח מלאכים לתרים לל חזקיהו ושאמרו לשם שב על ירושלם, ושלח ספרים בידם ועליהם בכתב השרים לשר דבר לבשקה, שם לת שרשך בתריך בלבניו בעד הבשתון לשר היה חזקיהו בושע בחזק לחוטי, לם בשבור, עמו וחם בתלך מצרי, וגם כן בתריך פה והרביה לשון בספרי לל העם העוטות לשר יעשה עמהם בשרים לם יצלו תליו ויפציעו לפניו, בשרים מעולל מעלתו לת בכר חוה בלל, לת מבשתון מצרים כי מה יעשה לשם לו? [יא] והנה אתה שמעת את אשר עשו מלכי אשור לכל הארצות להחרימם ואתה תנצל׃ (יב) ההצילו אתם אלהי הגוים אשר שחתו אתם את גוזן וחרן ורצף ובני עדן אשר בתלשר׃ (יג) איה מלך חמת ומלך ארפד ומלך לעיר ספרים הנע ועוה׃ (יד) ויקח חזקיהו את הספרים מיד המלאכים ויקראם ויעל בית יהוה ויפרשהו חזקיהו לפני יהוה׃ (טו) ויתפלל חזקיהו לפני יהוה ויאמר יהוה אלהי ישראל יושב הכרבים אתה־הוא האלהים לבדך לכל ממלכות הארץ אתה עשית את־השמים ואת־הארץ׃ (טז) הטה יהוה אזנך ושמע פקח יהוה עיניך וראה ושמע את דברי סנחריב אשר שלח לחרף אלהים חי׃ (יז) אמנם יהוה החריבו מלכי אשור את־הגוים ואת־ארצם׃ (יח) ויתנו את־אלהיהם באש כי לא אלהים המה כי אם־מעשה ידי אדם עץ ואבן ויאבדום׃ (יט) ועתה יהוה אלהינו הושיענו נא מידו וידעו כל־ממלכות הארץ כי אתה יהוה אלהים לבדך׃ (כ) וישלח ישעיהו בן אמוץ אל חזקיהו לאמר כה אמר יהוה אלהי ישראל אשר התפללת אלי אל סנחריב מלך־אשור שמעתי׃

(יא) כי תרפה היה לו, וזהו כה כנגד התלוה יתי, ותמרון ל חזקיהו מלך יהודה לל יסיתך מלכך לשר תתה בושע כו לתמר לת תבטח ירושלם ביד מלך לשור, הנה שתה שמעת וגו׳. ולפי שהיו הדברים ההם כנגד השם יתי, (יב) לקח חזקיהו הספרי, ויעל בית ה׳ ויפרשהו ׳ לל השפר לשר היו בו מלו החרופים לפני השם, והתפלל מליו ואמר ה׳ (עו) מלכי ישראל יושב הכרובים, לל שיזכר לפני כסף כבודו שתוף מלכי ישראל ולכן ראוי שיתפלל מליו, ועוד שתוף יושב הכרובים לשר היו בבית המקד׳, ושם השבחתו וקדושתו שתה לין יכל סנחריב להשתי מקום מקדשו? ולפי שסנחריב קרל שתו מלך הגדול, ואמר חזקיהו לתה הוא מלכים לבדך לכל ממלכות הלרן, ולין סנחריב מלך גדול כתו שלמר, כי לה׳ הלרן ומלואה, ועם היו נבורתו בדרך הטבע כפי רבוי חילו, הנה לפי בדרך הם יוכל להזיקו לשור, כי מי שברל העולם בכללו יהיה לבניו סנחריב ומחכתו? ומה ואמרו לתה עזית לת השמים ולת הלרן. ומלבד הסבות הללה לשר זכר הנביא עוד סבה אלינו, והיא לאמרו (יג) העה ה׳ לוזיך ושמע לת דברי סנחריב לשר שלח, לל שבלה לת המלוך שסביל הדברים לקרב לליהם מי, ומפני כבוד שמו רלוי שיעיב נחלו ברחבה כדי שלל יתקבל שמו, לעפ שלין ישראל רלויים שתעשה להם נס. ולולי לתר לשר שלחו, על הבשקה, שבא רחוקה לקרב לליהם מי, ובספר ישעיהו * כתוב לשר לין שלח לקרב לליהם מי מכלי כבוד. ונתן הסבה למה לתר לליהם מי, ולתר שהוא להבדילו מעשר תלילות שזכר סנחריב והשווה לת כלם, כי לתכם (יז, יח) הקריבו מלכי לשור לת הגוים ולת לרלם ושם לתרו וגם נתנו לת לליהם בלש, היה כל זה לפי שהללוהות הסם לין היו לליהם בלשת, כי הם מעשה ידי לדם ולכן לין היה להם יכולת לתכל׳, ולין כתל יזכרון, ולכן ה׳ לליהם (יט) הושיענו כי תידו, כדי שידעו כל ממלכות הלרן שלתה ה׳ לליהם לתת ומלך עול׳ לבדך, ושלשר הללוהות הכל המה מעשה תעתועים:

וישלח ישעיהו בן לתון (כ) וגו׳. עלה יתכר לתכתוב מה שהשיב ישעיהו לל חזקיהו השם ה׳ על תפלתו, והיו הדברים כלם השם ית׳ לומר לחזקיהו בשנד סנחריב ומלכר

(כה) ומלכי ומשוכתי לתו, וזהו לשון כזה לך ונו', רומז לומר לית מכוון לך ונו'

ואמרו, לפי שהכהנים שהיו מלמדים אותם חוקיהם מפחדים שיזוב
בדרך הזה כל מה ולפי שכל ישראל יהיו לך לחקות על
ידיעה לפיכך שמיעת תורת האל יהיה מתון לויה שיתנו תתכלו
הפחדים הזה בשדות ולפי שהיו מתון שיתנו תתכם
מזה, ויתברכו הפחדים בתוכן שיפחדו כל השנה, ואמר זה
לפי שהיו שמחו רבים מחיל מלך אשור עליהן בני יהודה
בשלהן בפחד תולדי יהוד עליהם מפחדים עם חיל לפחד.
השנית גם כן לפי שפחדו מהפחדים, כי תתכלו הפחדים, והוא
היולך מהכופל מהפחדים
הראשון, וידמה שהותה השנה, שהם לפי
היה שנת השמטה, שהם לפי
היה כן מדוע לפי יזרעו ולפי
יקצרו? ובשנה השביעית זרעו
וקצרו ובשנו כרמים ואכלו
(לו, לפ) פרים בהשקט ובשמחה, לפי
שהותה הפלגה השמחה מבית
יהודה תומיף ותעשה ארץ
למשה ופרי למעלה, כדרך
העניים השתולים על יבלי
מים, ושזה לפי שעשה השם
לזכותם, כי לפי היו רחוקים
שיעשה להם כם כזה, לפי
קנאת ה' על החרופין שהרף
לותו מלך אשור תעשה ושת
הפלילה. ואחרי ההמלכים
כלם הוסיף הכתוב הכלל
(לב) מלכריו, והוא שמלך אשור
לפי יבא על העיר הזאת, לפי
שלפי יכעס בה, כי תמוך לעיר
בפי עם מחכהו ושם נגף ולפי
בלשם בה, ולזה אמר שלפי
יורה שם מן ולפי יקדמהם
מגן, לפי שהחורבים התומות
מקדמין לפניהם מגן, ושנם
בן לפי יפחד עליהם מלכה,
והוא כלי שמשליכין בו תכנים
גדולות להפיל החומ בתוכן,
(לג, לד) ויפחד בדרך שהיה בפי בה,
והיה הפי מגן ומחסה על
העיר להושיעה, לפי בזכות
הטעם היפחד בה כי שם למען
כבוד שמו ית' ובעבור הבטית
שהיה בדרך לדוד עבדו, שהם
ישמרו בניו את מצותיו לפי
יפחד מהמלכות מהם, ולכן
בחיות תוקיהו יהיה לפי השם
במלותיו שהיו מיוחדות
הדין שה בלחות יגן עליו. והעיר הנכיל בזה זכות תוקיהו
(לה) ולפלקתו תגין על העיר, וכן היה שבלילה ההוא יפלו מלאך ה'
ויך במחנה אשור מאה ושמנים ושמנה אלף, והנה היה
רמיזת הלילה ההוא להגיד שהכתוב בלכיאה ידע
שתהקה מלך כוש היה בא נגדו וילך לקראתו על לבנה וזה
בלשם עמו וייתפללו ויקרא לפי כל חילו, ומשם שלח המלאכים
השניים עם הפרים שהזכרו למעלה על תוקיהו, וכן מיד
הכתוב על ירושלם עם כל השני ממרים ומכוב שהכתוב
לותם, ולותו היום שבח עם מחנהו על ירושלם בבח שעשיהו
הכבוהה הזאת שזכר, ובלילה הסמוכה לפותו יום יפלו מלאך
עיין שר ה' והנה במחנה אשור. ולפי אמרו כי ליל פסח היה, ועוד
פר, לפי אמרו כי לפני מפלתו של סנחריב פלה תוקיהו ובימי השלשי
לפי פלה עשה לפלין שעלה בית ה' היתה מפלתו, ולותה הלילה אמר שיפלו

שיהיה, שבאמר * השיל יהיה לכם כלילי התקדש קג. ולאמרו יעני' ג' לפ
עוד מלה ושמנים פלף שהכה המלאך במחנה אשור כלם היו סנהדרין
קטוני כתרים ברחשיהם, וכן ברלה בלבני היתים שאמר לף לי עכ
* ויכתל כל נבור קיל ונניל ושר במחנה מלך אשור, וכן אמר לה כ' ל' כלי
יעניהו * במשמני רזון. ולאמרו עוד שמכתם היתה שרפת יעני' י' ג
בשתם והנוף קיים, וזהו שאמרו * ותתת כבודו יקר יקוד, סנהדרין
לל תתת הלבוש, שהוא כבודו של לדם, היה יקר יקוד, לף כל עלף
כשרפת בני אהרן שבאמר בהם * ויצאש בכתוניתם. ולפה יעניה שם
גם לפה מה נגלו מעניי השם ויקדש ' מ
מה מלך עמקו מחשבותיו, והנה
סנחריב חרף ונדף לת שם
כבוד מלכותו ולכן הוא יהיב
לו ונלח מלכתו והנה בחנתו
לפר היה בוטח בו, ולפי לפה
ית' שיהיה מפלתו על ידי בני
לדם כי שם כיל הלוקים, כמו
שהוא חרף ונדף לעקים. ולפי
שיזוב לעקים בפתי כפם נזדם
לכתתו שלח יתיהו המלאך
בקר המתי, לפיל כדי להדגיש
עוד בפשע יבח לאחרו בקלון
ובחרפ' רבה ושם יהרג על ידי
בניו. ולהוא שסנחריב שלו מה תכוחת
זכות יש לעזוה זולת שלהיהם פל' ויקדש
בלשם לה? ושהשיבוהו חכמיו
לחברי לפיל העלה בנו עולה,
ושהוא אמר לף לפי לעלה לת
שבי בני לין, וכאשר אמרנו זה
בניו הרגו אותו בעוד שהיה
משתחוה בית לקיו. וזיתן עוד
הל ית' שכדי שחלבי מלכים
וכוב ירלו מפלתו וישמחו בה,
כדל ונוד ית' שתהיה המפלה
הוזת לחרי שנסף סנחריב לת
מלכים וכוב, ונם כדי שיהרגו
יוכו בשלשם שהיה עמו כשאר
בח על ירושלם, ועל זה אמר
יעניהו * כתתי כפרך מלכים שעני' מג ג
כוב וכבח תתתך, וכן ניניע שם מה לי
מלכים ומקל כוב וכבחים
לבבי מלה עליך יעבורו לליך
יהיו, ולף לותם הלוחות
הכירו וילעו בגדולת המלך
יתברך במה שרלו בזה, כמו
שאמר * לך בך לל ולתן עוד שם שם
לפם לעקים, ועליהם כיבח
ואמר * ביום ההוא יהיו אמר שם שי לת
עליס בתרן מלכים מלכרות שפת כנען ובשבעות לה' לבלות,
וכמו שאמרו סנחריב זל בשלר עולם: פרק כג

ב בימים ההם חלה חזקיהו למות וגו'. הפרשה הזאת לבבי (ל)
כיתרתי לותה בספר מפוה שלי לשר לי בפרק
ל' בכלל רלשון מאמר השני, ומה שכתבתי שם בפירושה
לומר בכאן. הנה לר דוד קמחי כתב שחלה חזקיהו מחלה
מפלתו של סנחריב, ושלכן כאמר ברפואתו ומכח מלך לשור
לפילך. ולה לוי בן גרשום כתב שהיה חלין מקרי הסמור
הקודם, ומפלתו של סנחריב כשלר הפרשיות, ושמה
שאמר ומכח מלך לשור לפילך היה לפי שחפרקדון היה
רמוז לבוא על ירושלם, לפיל לם היה כשנחי ה' דוד
קמחי מלבד שיבחו הפרשיות שלח כסדרן, הנה יהיה לאמרו
בימים ההם חלה חזקיהו בלחי מוקף, כי לח היה בימים
ההם כי

[ב] וַיַּסֵּב חִזְקִיָּהוּ אֶת־פָּנָיו אֶל־הַקִּיר וַיִּתְפַּלֵּל
[ג] אֶל־יְהוָה לֵאמֹר: אָנָּה יְהוָה זְכָר־
נָא אֵת אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנֶיךָ בֶּאֱמֶת
וּבְלֵבָב שָׁלֵם וְהַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ עָשִׂיתִי וַיֵּבְךְּ
חִזְקִיָּהוּ בְּכִי גָדוֹל:
[ד] וַיְהִי יְשַׁעְיָהוּ לֹא יָצָא חָצֵר הַתִּיכֹנָה
וּדְבַר־יְהוָה הָיָה אֵלָיו לֵאמֹר:
[ה] שׁוֹב וְאָמַרְתָּ אֶל־חִזְקִיָּהוּ נְגִיד
עַמִּי כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי דָּוִד
אָבִיךָ שָׁמַעְתִּי אֶת־תְּפִלָּתֶךָ רָאִיתִי אֶת־
דִּמְעָתֶךָ הִנְנִי רֹפֵא לָךְ בַּיּוֹם הַשְּׁלִשִׁי
תַּעֲלֶה בֵּית יְהוָה:

הכם כי אם קודם לכן • ויקצה זה עמו גם כן לדעת לה' לו כן גרסוס, כי אם היה לאחרי כן לא היה לחוי שיאמר בימים ההם, ולכן לקצוב שהיו אחרי הדברים בזמן לחד, לא עליית סנחריב על ירושלם ומלחמת חזקיהו, ולכן אמר בלשון עתיד בימים ההם חלה חזקיהו ומת, ולזה כוונו חז"ל באומרם שבימי השלישי פרק לג שעלה חזקיהו בית ה' ההם מלמד הדבר מזכר, ולהיות חזקיהו חולה כשנת היה נרתע ממלחמת סנחריב מכופלת • והכתוב מבשרו שכאשר כח רשעתו על ירושלם היה חזקיהו בתפלת חלין והתחנון וכח בית ה' להתפלל עליו, ולכן לא הלך אל ישעיהו מפני חלין ושלח אל חליקים ושכנא וזקני הכהנים לפניו כמו שמוכר שם • ולאחר חלין לא היה שנעני, לכל היה בהשגחת ההם לפי שלח כשר לפניו, וכדי שלא יפסק זרע בית דוד ולא יפסר מחנו יושב על כסאו הוכה בחכמתו על משכנו כדי שיושב בתשובה ויצא לפניו, וכמר המכיתו חוכי ה' ז' עלי דף ל"ג ע"ב לפניך תלו לו בזכות עמו, שנאמר * זכור לחסדיך עבדיך ולישראל עבדיך תלה לו בזכות עמו, שנאמר * ויאמר להשמידם תלים ק"ו כ"ג לולי משה בחירו, חזקיהו תלה הדבר בזכות עמו, שנאמר זכור נא לי אשר התהלכתי לפניך באמת, לפיכך תלו לו בזכות אבות, שנאמר וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי, ודייקו דלא יהושע בן נון מלי מלכים דכתיב * הנה ישעי' ל"ח י"ז לגאולם מר לי מר, לפי בשעה שעבר הקדוש ברוך הוא עליהם מר לי מר • וכפי הפשט לחטוא אלא לחמר חזקיהו בתפלתו זכור נא לי אשר התהלכתי לפניך באמת ובלבב שלם להתנצלות בזכותו ולבסוף עמו, ולא לשעון שלא היה רצוי שיות להיותו לחם חס ויבר ירח לקיש וסר מרע, לכל התכלל מהקשות המיוחסים אליו על אשר לא התעסק בפריה ורביה, ואמר שעשה זה לתכלית טוב ובכוונה ישרה לבל יפח ממנו מכאן הרשע מוסף מקשיב על שפת קשר חויב תרף ה', ועל זה אמר לפיכך הסח זכור נא לפני אשר התהלכתי לפניך באמת ובלבב שלם, לפי שבאמת שבעבר מהגיד לפני שהיה כוונתו רצויה, כלומר שיותר טוב היה בעיני הסח העבר מבשה מחליפותו מפלת עמו, ולכן לפי היה רצוי שיהיה בדון כפי מעשיו כי לפי כפי כוונתו, ועם זה בתקרת מלאך עשה ובכה בכי גדול, והקדוש ברוך הוא הרחמנים בכל לקיים, שהיה לאמר לפני הוא אלהי אבות חזקיהו אימוה על כיתו, ולאחר הוא לפי שעשה המוטלה היתה ואת הטעמים אשר עשה להמלך מהמות מלאך התהלך לפני הסח בתוס לבבו, כי הנה לפי היה מלאך מי לביתך מכוון לעמוד כי אם כדי שיתקרב מעבלותו בפריה ורביה, ולכן התקרב מזה ובקין עמו לקצת הסח, כי היה היתה הכוונה לפי לטוות על כיתו, ואמר זכור נא לי אשר התהלכתי לפניך ובו' : ופסר הכתוב שהסח (ז' ה') מיד שראה חזקיהו מתקרב ובוכה למשפחותיו, היה דברו נתון על ישעיהו קודם שיצא מהחצר התיכונה מבית המלך, ואמר לו שוב ואמרת לחזקיהו כגיד עמי כה אמר הסח אלקי דוד אביך ואמר, כלומר לאמר על חזקיהו שהמלאך אשר הכתתי עליו בעבור עבדתו בקנין הבנים הנה היה זה להיותו כגיד עמי, והמלך לין רצוי שיתעכב בקנין הבנים מפני ירושת המלכות, וגם היה זה להיותי לאלקי דוד אבין, והייתי קם על כבודו ועל השבועה אשר נשבעתי לו בזרעו לא למורך המוטלה בעצמה כי אם כדי לעוררו על התפלה והתחנה ולהתפלל אחר יעשה, כי לא יקבלן בחות החת כאשר הסח לאלקים כי אם בשובו מדרכיו ויקיו, וכמו שאמרו יבמות פ"ו שהקדוש ברוך הוא מתאוה לתפלתם של כדיקים, וחזקיהו לף כל עלא הבין הכוונה האלקי, ולכן לא חשב למות לביתו כי אם להתכלל מאלו מהקטנים ולהתפלל על העוכש הנגזר עליו, ולכן אמר (ב) ויסב חזקיהו פניו אל הקיר, רומה לומ' שלא היה לו לחשב ובנים לדבר עמהם, לכל כאלם יקידי מבלי תכרה חזר פניו אל הקיר • ובמסכת ברכות זכרו חז"ל דברים רבים בפירו' לף ל' ע"ב ויסב חזקיהו פניו אל הקיר יעוייבו משם: ולאחר לפניו ית' (ג) זכור נא לת אשר התהלכתי לפניך באמת ובלבב שלם, וחזל אמרו בחם' ברכות', כל התולה זכות עמו תולין לו בזכות שם לחריס, וכל התולה בזכות עמו תולין לו בזכות עמו, חחריס תלה בזכות אבות, שנאמר זכור לאברהם יצחק ולישראל עבדיך תלה לו בזכות עמו, שנאמר * ויאמר להשמידם תלים ק"ו כ"ג לולי משה בחירו, חזקיהו תלה הדבר בזכות עמו, שנאמר זכור נא לי אשר התהלכתי לפניך באמת, לפיכך תלו לו בזכות אבות, שנאמר וגנותי על העיר הזאת להושיעה למעני ולמען דוד עבדי, ודייקו דלא יהושע בן נון מלי מלכים דכתיב * הנה ישעי' ל"ח י"ז לגאולם מר לי מר, לפי בשעה שעבר הקדוש ברוך הוא עליהם מר לי מר • וכפי הפשט לחטוא אלא לחמר חזקיהו בתפלתו זכור נא לי אשר התהלכתי לפניך באמת ובלבב שלם להתנצלות בזכותו ולבסוף עמו, ולא לשעון שלא היה רצוי שיות להיותו לחם חס ויבר ירח לקיש וסר מרע, לכל התכלל מהקשות המיוחסים אליו על אשר לא התעסק בפריה ורביה, ואמר שעשה זה לתכלית טוב ובכוונה ישרה לבל יפח ממנו מכאן הרשע מוסף מקשיב על שפת קשר חויב תרף ה', ועל זה אמר לפיכך הסח זכור נא לי אשר התהלכתי לפניך באמת ובלבב שלם, לפי שבאמת שבעבר מהגיד לפני שהיה כוונתו רצויה, כלומר שיותר טוב היה בעיני הסח העבר מבשה מחליפותו מפלת עמו, ולכן לפי היה רצוי שיהיה בדון כפי מעשיו כי לפי כפי כוונתו, ועם זה בתקרת מלאך עשה ובכה בכי גדול, והקדוש ברוך הוא הרחמנים בכל לקיים, שהיה לאמר לפני הוא אלהי אבות חזקיהו אימוה על כיתו, ולאחר הוא לפי שעשה המוטלה היתה ואת הטעמים אשר עשה להמלך מהמות מלאך התהלך לפני הסח בתוס לבבו, כי הנה לפי היה מלאך מי לביתך מכוון לעמוד כי אם כדי שיתקרב מעבלותו בפריה ורביה, ולכן התקרב מזה ובקין עמו לקצת הסח, כי היה היתה הכוונה לפי לטוות על כיתו, ואמר זכור נא לי אשר התהלכתי לפניך ובו' : ופסר הכתוב שהסח (ז' ה') מיד שראה חזקיהו מתקרב ובוכה למשפחותיו, היה דברו נתון על ישעיהו קודם שיצא מהחצר התיכונה מבית המלך, ואמר לו שוב ואמרת לחזקיהו כגיד עמי כה אמר הסח אלקי דוד אביך ואמר, כלומר לאמר על חזקיהו שהמלאך אשר הכתתי עליו בעבור עבדתו בקנין הבנים הנה היה זה להיותו כגיד עמי, והמלך לין רצוי שיתעכב בקנין הבנים מפני ירושת המלכות, וגם היה זה להיותי לאלקי דוד אבין, והייתי קם על כבודו ועל השבועה אשר נשבעתי לו בזרעו

[ז] וְחִסַּפְתִּי עַל־יָמֶיךָ חֲמֵשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה
וּמִכַּף מֶלֶךְ־אַשּׁוּר אַצִּילְךָ וְאֶת הָעִיר
הַזֹּאת וְגַנּוֹתִי עַל־הָעִיר הַזֹּאת לְמַעֲנִי
וּלְמַעַן דָּוִד עַבְדִּי׃

[ח] וַיֹּאמֶר יְשַׁעְיָהוּ קְחוּ דְּבֶלֶת תְּאֵנִים
וַיִּקְחוּ וַיָּשִׂימוּ עַל־הַשְּׁחִין וַיֶּחִי׃

[ט] וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ אֶל־יְשַׁעְיָהוּ מָה אוֹת
כִּי־יִרְפָּא יְהוָה לִי וְעָלִיתִי בַּיּוֹם
הַשְּׁלִשִׁי בֵּית יְהוָה׃

[י] וַיֹּאמֶר יְשַׁעְיָהוּ זֶה־לְּךָ הָאוֹת מֵאֵת
יְהוָה כִּי יַעֲשֶׂה יְהוָה אֶת־הַדָּבָר
אֲשֶׁר דִּבֶּר הֲלַךְ הַצֵּל עֶשֶׂר מַעֲלוֹת
אִם־יָשׁוּב עֶשֶׂר מַעֲלוֹת׃

(ז) היה הסדר הטוב היולך מהעליים הרעים הם: ולמכם לומר והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה ואכמו פרש קוֹ כיכמו פרק לעולם יהיה וכפלו כשמש כנגדי, ולכן מפלתו שהוא היה מכניע ומפלת דוד ובניו שמעתי את תפלתו וראיתי את דמעתו ורופא לכי לרפלתו כדרך גם, כי ככר היה חלוי בגבול כך שכפי הדרגיים הטבעיים היה בלתי אפשר שיחיה עוד: וגם הודיעו שלא יתמיד בקולמתו והתרפלתו ימים רבים כדרך המחיים מקולי הקל המכוכן, כי מיל יתקוק ובויום השלישי יעלה בית ה' חזק ובריא לוכלם: והכה עשה הקדוש ברוך הוא כל זה לפי שעמקו מחשבותיו והוא קוֹרֵל הדורות מרחק, ולפה בחכמתו העליונה שלפני שיהיה מבשה בחש ברך ועקרב וחומן כבו כמוהו, הכה ידע מתו שיהיו שכמוהו לא היה לפניו מלך יפר בעיני ה' והלך בכל דרך דוד אביו, וזה (ז) היה הפרי הטוב היולך מהעליים הרעים הם: ולמכם לומר והוספתי על ימיך חמש עשרה שנה שכבר פירשו קוֹ כיכמו פרק סוף פל המולך, והוא לשתת בעלמו, לפי ש' עלי שמצאו הוא כי, שהקב"ה היה רוצה לפקוד משבותיו הטבעיים על הקלה, והיה מלא כבוד מלה, הוא היה מתעצל מירושת המלכות זמן ארוך, לכן ילקח ממנו המלכות מיל ולדורות, כמו שלא היה כאן שימלוך ולמו עלמו, ובשכר התפלל בושלה הנזכר ובוספו לותם הבנים על הימים שהיו לו לפוקיהו, וזהו לומר והוספתי על ימיך וגו' (לשון לך עתה) לפי שכך שכה, ולפי המספר הזה מהוספת מתיחת עם הקכרת, כלי שכהם חוקיהו ישע לפה ותלה ותלל את מכשה ויאמר בן ל' שכי לחריו כלי שיוכל למלוך במקומו: ולילוע שחוקיהו מלך בן לפשה ועשרים שכה, ובלרבעה עשר למלכו בא סנחריב ובתופפו לו לפה עשרה שכה, והיה לפי כן במותו בן לפים ולרבעה שכה, ולין כפף שלמיך הכן שבשלו לחריו בן לפים עשרה שכה היה לי בשיתופפו לו מהשים שלש עשרה שכה, לכל לא לפה ית' שחוקיהו טוב עם ה' ועם לפים יומת בכרת, והוא בן לפים ושתים שכה, ומפני זה היו ימי התוספת לפה עשרה שכה: ולמכם לומר לו עוד ומיל מלך לשוב לפיך מוכה שהיו שם שכי קלים, קולי המלך וקולי המלכות מפני סכהיר, ולכן יעלו על רפואת שכיהם, ומפני זה לומר שמלכל חלוי היה (ז) מר לו על השלום שבעבר מהם: והכה ספר הכתוב שלומר יעשיהו קלו לבלת תלים, והתכונן שעם היות הלבים לשר קלמו כולם לבדי יעשיהו היו, הכה בעיון לבלת תלים לומר הכתוב ולילוע יעשיהו, ולא היה מורך בוכרון הקילה הזולת לחדי שהיו הלבים כלם מלוקני מבלי הפסק, והבדלה ללי שיעשיהו לומר זה מעלמו, כי המלות הרלשון היה בשם הלל כמו שלומר הכה לומר ה' לחלי דוד לביך, ובשמו יתברך לומר הנבי רוכף לך, כי ילפלהו בדרך גם כפי גודל חלוי והפסד כחותיו, ולכן לחדי שהשלים הנביא מלומר הלל יתברך, לומר הוא מעלמו, ברלותו לת חוקיהו שהיה קן מבני השתין, שיהלו לבלת תלים, וילמלו כה על השתין ויחי, לל שיבריח ויסור השתין ממכו, ולל היה זה בדרך כם כי שם לא היתה לבלת תלים קשת מבוא ברפואת המורסי, ובשלם בדברי הל לוי בן גרשם: והיה זה עפה מהנביא לשבך קבולו ולשרו מהשתין, כי הכה עפה חוקיהו היה יותר גדול ומסוכן מהשתין והוא על דרך כם כתרפלת חוקיהו מה שלומר הנביא מלבלת התלים, קשה כי לבמתו שלבטיח השם לכם לכם, ולפי כי כבר נתן ה' לכם את כל הארן, לל לחמיכו שגם כן יתקיים השלר בלי ספק, והותרו עם מה שפירשתי בספוקים השלוות שבית ושלישית לשר הערותי בכל חלקיכם: ולחוכם בעכין הכם שלומר ישעיהו זה לרב מביא לך לות וכו', ובתשובת חוקיהו נקל לבל לבטות וגו', פירש כמה דעות ה"ר דוד קמחי ז"ל שהלך הכל, הוא כמו ילך, ושאלל הנביא בעכין בטיית לחזקיהו בלילה לות יבחר? לם שילך הכל לספים עשר מעלות, כל המעלות שהיה בוקר שילך הכל לספים, כי נקל לבל לבטות עשר מעלות, לפי שהנלגל ממרוצתו בשילה להכנם תחת הארן ילאה מרוצתו יותר ממהרת, לבל יבקר שילה לות שיהיה הכל לחזקיהו ושב לחזקיהו מהלכו עשר המעלות, ושאל התפלל הנביא שהכל המעלות עשר מעלות לחזר לאחור ילאה בהם. והלה לוי בן גרשם גם כן קלוב לזה בפירושו לבפ' יהושע דעת רלבנ"ם בפרשה * שאת בנבעון דומ, ובפילושו כאן לספר מלבים, יהושע י"ב, והכלל העולה מדברין הוא, שבתן הנביא הבלילה לחזקיהו שם ילאה שילך הכל עשר מעלות על מה שהלך בזולת זמן, לן שיזוב לחזקיהו מהעלות, וזה המופת היה בזולת שנוי סדר תנועת השמש, לפי שבבר נראה בזוה שבאשר שם יהיו עגנים את השמש בחופן שיורשם בהם הבילומות וירומו, הנה הם יזרו שיהיה השמש בזולת מקומו עם שבבר ילאה לו נעות כל השמש שעור לב בשעה זמן למזרח לו למערב לפון לו לדרום כפי מבב העגנים ולל תנועתם, ולפי שבבר ילאה חזקיהו לו מהעגנים ומלל תנועתם שהיה לכל נקל לבעות עשר מעלות יותר על מה שהלך, בזה שהיה הענין בהפך מה שהיה בראשה שהיה בתון לו מלל תנועת העגנים הם, ולזה שלל שיזוב הכל לקודמית עשר מעלות. וזל זה הדרך

(ח) ומפני זה שלל מה לות
מלעתו עלת הבבלת קרובה לטבע, ומפני זה שלל מה לות
כי ירפל ה' לי? לל לילי קפן ברפואת השתין בלבד לבל
כתת לי, כי לם שירפל ה' לי מהחולי מעקרו בדרך בם כמו
שהיה לייעוד, וזו יסור המקרה בהסרת הסבה והחולי, כי
ברפואת השם הבסייל היה בוזר ולל ברפואת השתין בעשה
הבנית מלעתו, ולכן הביאו הנביא זה לך לחות מלת ה' כי
יעשה ה' הדבר הזה, לל זה לך לחות שיעשה השם יתברך
הרפואה לזה לבדתי בחשל לתה שולל, מלבל מה שלבי
לתרתי מלעתי לעגין השתין: והנה לת שלל לחות על תוספת
לתת עשרה בשה יעדו שיהיה עוד, לפי שעקר הספק
היה לו הרפואה לזה יעדו הבנית שיעשה השם, והיה מספק
גו מפני רפואת השתין שלמר הבנית מעלמו בתו שלמרתי,
ולכן שלל לחות עליו בחשבו שלם יהיה מהולי זה מי המובע
שיהיה ימי שבי קיים בשים שבה ולם שבה ולל שבעים שבה ולם
בגבורת שחכים שבה שהם יותל ממה שיעדו הבנית? ובשלו
לתר לחדי שהבנית ייעדו בשלשה לדברים, ברפואה והבלה מהחולי ובתירותה ובתוספת התת עשרה שבה, לם שבי הייעודים הרלשונים יתקיימו הנה בלי ספק יתקיים הייעוד האחרון, והו לתחל משה רבינו עה בפרשת שלה הדברי שלמר ליהושע * בתוס דברי ל' כ' על פי ה' תחנו ועל פי ה' יסעו בתוב לבם ה' לשכיו נותן לבו רפה נתן ה' לשכיך לפניך את האדן עלה רם, שפירושו לחדי שבתוב על הר החמורי ובתקיים קשת הייעוד הטוב והתבטחה שהבטיח השם לבם, ולפו כי בבר נתן ה' לבם את בל הארן, לל לחמיכו שגם כן יתקיים השלר בלי ספק, והותרו עם מה שפירשתי בספוקים השלוות שבית ושלישית לשר הערותי בכל חלקיכם: ולחוכם בעכין הכם שלומר ישעיהו זה לרב מביא לך לות וכו', ובתשובת חוקיהו נקל לבל לבטות וגו', פירש כמה דעות ה"ר דוד קמחי ז"ל שהלך הכל, הוא כמו ילך, ושאלל הנביא בעכין בטיית לחזקיהו בלילה לות יבחר? לם שילך הכל לספים עשר מעלות, כל המעלות שהיה בוקר שילך הכל לספים, כי נקל לבל לבטות עשר מעלות, לפי שהנלגל ממרוצתו בשילה להכנם תחת הארן ילאה מרוצתו יותר ממהרת, לבל יבקר שילה לות שיהיה הכל לחזקיהו ושב לחזקיהו מהלכו עשר המעלות, ושאל התפלל הנביא שהכל המעלות עשר מעלות לחזר לאחור ילאה בהם. והלה לוי בן גרשם גם כן קלוב לזה בפירושו לבפ' יהושע דעת רלבנ"ם בפרשה * שאת בנבעון דומ, ובפילושו כאן לספר מלבים, יהושע י"ב, והכלל העולה מדברין הוא, שבתן הנביא הבלילה לחזקיהו שם ילאה שילך הכל עשר מעלות על מה שהלך בזולת זמן, לן שיזוב לחזקיהו מהעלות, וזה המופת היה בזולת שנוי סדר תנועת השמש, לפי שבבר נראה בזוה שבאשר שם יהיו עגנים את השמש בחופן שיורשם בהם הבילומות וירומו, הנה הם יזרו שיהיה השמש בזולת מקומו עם שבבר ילאה לו נעות כל השמש שעור לב בשעה זמן למזרח לו למערב לפון לו לדרום כפי מבב העגנים ולל תנועתם, ולפי שבבר ילאה חזקיהו לו מהעגנים ומלל תנועתם שהיה לכל נקל לבעות עשר מעלות יותר על מה שהלך, בזה שהיה הענין בהפך מה שהיה בראשה שהיה בתון לו מלל תנועת העגנים הם, ולזה שלל שיזוב הכל לקודמית עשר מעלות. וזל זה הדרך

עכמו

לע' הנרמזי עצמן כמה הנרמזי בפירושו לכוונות ולספר החורה , והכל הכוונה שבכלם הוא , שחמרו בכל לבטל לבטות עשר מעלות לא כי יסוד הכל לחזורנית עשר מעלות הוא כלו מחמר חזקיהו , והבן רוחב שהלי לוי בן גרשם בפירוש הפסוק הזה בשם העבן , כי לפעתו היתה כוונת חזקיהו כפי תנועת העכנים ,

לעת ההיא והוא דבר אלא נזכר בכתוב * ומפני זה ראיתי לי לפרשו בלחוץ לאזר , והוא שהיה מנהג הכתיבים שקודם שיעשו הכסים יחלו עליהם לרוחים אותם אם היה לפאר לעשותם כפי הטבע , והיה זה כדי להגדיל פליאת הכם בעיניהם , הלא תראה שהשם יתברך אחל ליזקיהו * התחייבה העלמות הלאו, במלכ' כ' י' ומשם למדנו אמר * השן המלע הזה נוטיף לכם מים , להניל שהיה הדבר בלתי לפאר כפי הטבע ושהשם יתברך יעשה אותו בדרך כם , וכן העניו בכאן , שהכניל כחאר חזקיהו שחל לו הוות רוח לעשותו בכל , לפי שהיה מתייחם לקוי חלקם

ליזק' ס' ע' וכנותיו , כמו שאמר * כי כל במלכ' ל' ע' ימיכו עלי ארן , ואמר * סר כלם מעליהם , וקולם שיעשה בו המופת שחל לך חזקיהו הלך בכל עשר מעלות הם יחוב ונו' , רוצה לומר הבה כבר הלך בכל עשר מעלות , כמו שהלכו ימיך וחתה קרוב למות , לפלך והודיעני הלא כפי הטבע יהו כל אותו בכל שהלך עשר מעלות לפחות , שיהיה לומה לעניניך שתחזור לקיים ולבריאות ותתנועע בהפך לחות שהיתה מתנועע עליו תמיד עשרה שנה ? ולפי שהיה זה

(י) דרך שחלה , הזהיר חזקיהו נקל בכל לבטות עשר מעלות לא כי יסוד , ולפי הטעיית הכלמית כוה בכל לפחד לו בכל לחלה כפי העכנים כמחזקת החכמים לפאר לעתה , לכל הטעיית היה הירידה מהשמש להתקע , והוא על דרך שאמרו

ירמיה ו' ל' * כי כסו כלני ערב , ויהיה ענין המחמר בחמת נקל הוא בכל שיהיה ויתקע וילך לדרכו להתחזק , כי תמיד ממוך לחזק השמש יהו המלחים , לפי היכו נקל לפם יסוד לחזור כי הוא הפך הטבע , וכוה הודה על מעלת המופת , באמרו שהפך מתהלך לרוח היום וכושה בערב להדרכו על המחזק היה בנקל לפי שהוא כפי הטבע , לפי המזרה לחזור היה דבר

(יא) קשה ויובן מהמכתב הטעני * וכאחר רחה הכתיב שהולה חזקיהו בגולל הכם המחלה על הפס ויבב לת הכל במעלות אחר ירדה , רוצה לומר שלא היתה הזכרה המחומית ולא בבת אחת לו מחחלפת הכדר מחוכן הירידה , לפי בחוחם המעלות לחר ירדה שעה אחר שעה מוך לחזור בהדרגה היתה בעלמה לחר ירדה , והו הפירוש הבאות בפסוקים לדעתי * וכאחר יחפץ הכרם נדול לפרש בקל בכל לבטות על המעשה הכם , שהיה זה לפחר כפי העכנים כמו שפירשו החכמים הנזכרים , הכא אין רחוי שיחמרו שהיה גם כן מחמר חזקיהו לפי כי יסוד הכל חזקונית כמו שפירשוהו , לפי יחר כאן לפרש שהוא חזוקת הבניה , שכאחר לחר חלין חזקיהו נקל בכל לבטות ושהיה זה מפני העכנים בטעיית , הזהיר הבניה לפי כי יסוד השמש חזקונית , רוצה לומר היכי לומר בטעיית בכל בכל מהכדרים כמו שחמרנו , כי לפי יסוד בהדרגה בחוחם המעלות , ולכן קרה לפי השמש ויבב הכל עשר מעלות במעלות לחז * וראיתי בספר לחד מחכמי הכנדים , שהמשיל הרחשון מחלוכת הכלים לדעת בהם השעות השמשיות ביום , היה לחז בחוחם המעלות לפאר עשה בירושלם שהיו מכוונות לזה , והיו בחופן כך שבפי כל השמש ביורד עליהם היו יודעים שעות היום כפי זמן מהומים * ואיתתר מתיפב בעניו זה הכם הוא , שלפי נעשה שנוי בכל בנרם שמשי ולפי בחנועתו , וגם לפי נעשה שנוי ולפי החזרם בשיעור השמש בכללותם , כי הם בחמת היו תמיד בכל בשיעורות השמש בכללותם כפי המכתב הטעני , לפי היה הכם בשיעורות השמש בפרטיים היודלים שהם בירושלם בחוחם המעלות לפאר עשר לפחו , כי שהם היה מפעל הכם הפלאי שחזרו לפחור לחוחם עשר המעלות שחמר הכתיב בחוחם הדרגה לפאר ירדה בם , ומפני זה תלה הכתוב הכם הזה בכל , כמו שחמר ויבב לת בכל במעלות לפאר ירדה , וזכר שלפי היה זה בכלי בכל הפרן כי בם במעלות לפחו שהיו בירושלם * וכספר ישעיהו בחמר בספרו זה הכם * ומפני זה תלה השמש עשר מעלות , להניל שהיה ישעי' לפ"ק בנפן השמשי הפלאי הזה , כי חמרו ומפני השמש אין רחוי שיבון על נוף השמש בחפר הוא בם כי בם על הכפן , וכמו שאמר * ומפני השמש על רחב יובח , שהוא הכיפון , ויורה על יובח ל' ק'

זה גם כן מה שנזכר בלבלי הימים שכאחו מלילי שרי מלך בבל לדרוש המופת לפאר היה בארץ , ולפי הפירוש שבחתי שכאחו מלילי שרי מלך בבל לדרוש המופת לפאר היה בארץ , ולפי שלפי היה בנרם השמשי ולפי בחנועתו כי בם בנלוחות השמש בכללותם , כי הם בחמת היו תמיד בכל בשיעורות השמש בפרטיים היודלים שהם בירושלם בחוחם המעלות לפאר עשר מעלות לפחו , כלומר בחרץ ישראל בייחוד בחוחם המעלות * ולפי לבפק על זה מחפר הכפן והבל הוא דבר כמוך ומחקייב מהשמש , כי לפ קלקה יד השם מעשות לחותות ומופתים פעם בעלמים ופעם במקרים המשבים מהם , ומה שהוא בלתי לפחר לפאר הטבע הוא לפפרי כפי הכם כפי יכלתו הכלת ית' , וכבר זכר הר לוי בן גרשם שיתבן שיהיה זה הכם בשיהדו הקבה על דרך המופת לדים ורוחות מתנועעי, לפי הכוח וגרם בהם כיפון השמש והכיחתו כמהירות כפלא ל המקום להוא וכוחוה הדרגה במעלות לחז מחוכנת, לפי זכר לפי המכם שהיה המופת הזה בפל , ויותר כראה ומתיבב לפלי שהיה בכיפון השמש כמו שפירשתי * הכם התבחר מוה שלא היה הכם בגלגל שמש ולא בתנועותיו , ולכן לא היה זה הנון כמחמר בקל בפל לבטות , והותרו כוה השלוחות רביעית וחמשית ושנית לפאר הערותי * וכספר ישעיהו * נזכרה המכתב ישעיה לפ' לפאר עשה חזקיהו בחלותו ויהי מחליו , ולפ פירשתי לותו הכם , ולפ יגזור הלל בחייט ולפרש ספר ישעיהו לפרשה כמקומה :

בעת ההיא שלח וגומר * רחוי שחלא כי לעלמי שהיה מפחריב (יב) מוצל בכבל , כמו שירע מזה שחמר בזה שקדם ויבח מלך לפור מבבל , הכא היה שם מלך לפחר שהיה חחת יד מפחריב והיה נותן לו מם שבח בשבח , כי כן היה מנהגו עם כל המלכים שהיה כובש לותם , וכמשכה המלוכה מבבל למלכי לפור על שבח בבוכד נלפר מלך בבל שהיה כרחשונה חחת יד מלך לפור והחזיק במלכות בבל בהחלט , וכמשך מלכות בבל לו ולבניו ולבן בבו על ע' שבח , וכאן ספר הכתוב שבראלך בלאדן בן בלאדן שהיה מלך בבל בספרו מלך לפור בכלל , והוא לפאר מלך לפחרדון בן סנחריב , שלח בפליט ומנחה על חזקיהו , כי זמן שלחה וחתרפא . ובדברי הימים כתוב כמו שזכרתי , שגם שלח לדרוש את המופת לפאר היה בארץ מכל המעלות לפאר שב לחזרנית, במעלות לחז ושמע חזקיהו דבריהם , והבכון כי למה שהיה חזקיהו

מלכים ב כ

[ט] וַיִּשְׁמַע עֲלֵיהֶם חִזְקִיָּהוּ וַיַּרְאֵם אֶת־
כָּל־בֵּית נְכֹתֹה אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב
וְאֶת־הַבְּשָׂמִים וְאֶת־ שֶׁמֶן הַטּוֹב וְאֵת
כָּל־בֵּית כֵּלָיו וְאֶת כָּל־אֲשֶׁר נִמְצָא
בְּאֹצְרֹתָיו לֹא־הָיָה דָבָר אֲשֶׁר לֹא־
הֶרְאָם חִזְקִיָּהוּ בְּבֵיתוֹ וּבְכָל־מֶמְשַׁלְתּוֹ׃

[י] וַיָּבֹא יְשַׁעְיָהוּ הַנָּבִיא אֶל־הַמֶּלֶךְ
חִזְקִיָּהוּ וַיֹּאמֶר אֵלָיו מָה־אָמְרוּ
הָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה וּמֵאַיִן יָבֹאוּ אֵלֶיךָ
וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ מֵאֶרֶץ רְחוֹקָה בָּאוּ
[יא] מִבָּבֶל׃ וַיֹּאמֶר מָה־רָאוּ בְּבֵיתֶךָ
וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ אֵת כָּל־אֲשֶׁר בְּבֵיתִי רָאוּ
לֹא־הָיָה דָבָר אֲשֶׁר לֹא־הֶרְאִיתִם
[יב] בְּאֹצְרֹתָי׃ וַיֹּאמֶר יְשַׁעְיָהוּ אֶל־חִזְקִיָּהוּ
שְׁמַע דְּבַר־יְהוָה׃
[יג] חִנֵּה יָמִים בָּאִים וְנִשָּׂא כָּל־אֲשֶׁר
בְּבֵיתֶךָ וַאֲשֶׁר אָצְרוּ אֲבֹתֶיךָ עַד־הַיּוֹם
הַזֶּה בָּבֶלָה לֹא־יִוָּתֵר דָּבָר אָמַר
[יד] יְהוָה׃ וּמִבָּנֶיךָ אֲשֶׁר יֵצְאוּ מִמְּךָ
אֲשֶׁר תּוֹלִיד יִקָּחוּ וְהָיוּ סָרִיסִים בְּהֵיכַל
[טו] מֶלֶךְ בָּבֶל׃ וַיֹּאמֶר חִזְקִיָּהוּ אֶל־
יְשַׁעְיָהוּ טוֹב דְּבַר־יְהוָה אֲשֶׁר דִּבָּרְתָּ
וַיֹּאמֶר הֲלוֹא אִם־שָׁלוֹם וֶאֱמֶת יִהְיֶה
[טז] בְּיָמָי׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי חִזְקִיָּהוּ וְכָל־
גְּבוּרָתוֹ וַאֲשֶׁר עָשָׂה אֶת־הַבְּרֵכָה וְאֶת־
הַתְּעָלָה וַיָּבֵא אֶת־הַמַּיִם הָעִירָה
הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי
[יז] הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃
[יח] וַיִּשְׁכַּב חִזְקִיָּהוּ עִם־אֲבֹתָיו וַיִּמְלֹךְ מְנַשֶּׁה
בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

[ט] וישמע עליהם חזקיהו וירא אם וגו׳. לשון ויחר אפי בהם ישעיה ב׳ ו׳ ויחר אף ה׳ בעמו ישעיה ה׳ כ״ה ויחר אפו בישראל ישעיה ט׳ י״ח ויחר אפו בו ישעיה ל״ז ל״ז ויחר אפי בהם ישעיה ס״ה ה׳ ויחר אפו בו ישעיה ס״ה י״א ויחר אפו בו ישעיה ס״ה י״ב ויחר אפו בו ישעיה ס״ה י״ב ויחר אפו בו ישעיה ס״ה י״ב

והתימה מגודל שלמותו איך לא הרגיש ביעוד הרע ההוא ובקש
על עמו ולא על זרעו ? ולמה על הייעוד הרע לחר טוב
דבר ה' ? כי עם היות שקייב לדם להודות על הרעה ליכו
קייב מכני זה לביחסר לטוב רע ולרע טוב ושלח יספוק ידיו
ויכיע רשעו , והנה שחול כשחסר לו שחולל קרע ה' את
ממלכות ישרל מעליך לח הסיב טוב דבר ה' לחב לחר חטחתי
כבדני כח וגו' , ודוד על דבר לחריס כשיעד כתן הכניח על
עכזו לח לחר טוב דבר ה' , לחבל בעת חטחתי לה' , ולית
מוקיהו לח עשה כן ? והכחוב בעיבי כוה הוח , שחוקיהו לח
לחר טוב דבר ה' לחבר דברת על מה שיעדו מקרבן יהולה
וירושלם וכית ה' לחבל כוון ליעוד הרחוק שיעדו ישעיהו
מתוספת העו שבה על ימיו וכפולתו על חלין , כי כחשר רחה
ושמע הנרה העתידה לבה והרעה לחבר ימלח לת עיניו בתקרע
מלך מחה שהתפלל על רפולתו וירח בעיניו על תוקף ימיו ,
כי היה טוב מותו מחיייו כן ילחה ברע לחבר ימלח לותו , וכבר

לקרינטו זכר הפלוסוף שהמות היה נבחרת מהקיים הכבלמים בקרבה
דברי ה' לג וכקלון , ומכני זה לחר משה עה * למען תחיון וטוב לכם ,
כי הקיים עם הרעות לין לקוי שיבחלם לדם , כי הם קשים

מהמות , ובעבור זה לחר חוקיהו לך יעשיהו טוב דבר ה' לחבר לה ב' לג ס'
דברת , רולה לומר עתה לחמר שהדבר לחבר דברת בימים
הרחוקים והוח על רפולתי ותוספת שני לחבר משכוהו שהיה
חסד גדול וטובה כפלחה , הוח חמתר טוב לם שלום ולחת
יהיה בימי , והייעוד הזה לחבר לחמרת לך יהי בימי לפעל ,
שלם לך יהיה כן ובימי תבח הרעה להיות למה לי קיים טוב
מותי מקיי , והשלום והחמת היה מחלך לחזר שיהיה בשלום
עמו תמיד ולח יהפך לו לקויב וילחקם בו , והמחמר הזה מחרה
שהיה יודע חוקיהו מדברי הנביח שלח היה הקרבן בחטחו כמו
שחמרתי , כי קודם לכן היה גוזר לפניו ית' בעון עמו , ולכן
לח התפלל להסיבו כי לם שלח יביח בימיו , וכן היה כי בזכותו
החריך הסם יפו * הנה התנחר שגם בזה לח חטח חוקיהו
בשפתיו , כי הוח היה יכיל לת הסם בחמותיו קבן חלח ,
ולנקחנו נחלו הסם טובות , לם בפזיות שהיתה בפזו
לרובה בלבור הקיים לת ה' , ולם בגופו שבלום וחמת היה
בימיו וכניו ירשו מלכותו , לקיים מה שכת' * בפזו בעוב חלים לה יג
חלין וזרעו יירש חרן :

פרשת שבע עשרה תספר מלכות מנשה וחמון בנו ויחשיהו לדיק מוזל בירחת חלקיס , וזשוק לת בדק בית ה' ומלח
לת ספר התורה חלקיהו הכהן , ומה שנלחה חולדה הנביחה על זה , ומפסח לחר בעזה בימיו לחרי
עלרת המקדש ושניחת העו מן החרן , והמלכת יהולחו ויהויקים בני יחשיהו ויהויכין בן יהויקים ולדקיהו , ושבימיו נחרבה
ירוזלם ושרפה בית קדשו ותפחרתו . תחלת הפרשה בן שתים עשרה שנה מנשה במלכו , עד סוף
הספר . והנה שחלתי גם בפרשה הזחת שש השחלות :

השאלה הראשונה למה לח כתב כותב הספר
בכחן שעשה מנשה תשוב' ובכבע
לפני השם בחיותו גולה בבבל ושנתקבלה תשובתו והשיבהו
השם ית' חל מלכותו לירוזלם ? כמו שנוכר כל זה , לל
גלותו בבבל ותשובתו והכנעתו ושובו לירוזלם והסרת העו
מהסיר מן החרן , בדברי הימים * : לה כ' לג

השאלה השנית למה כמשך יהולחו בן יחשיהו כשחלך
תחת לחיו ? והנה הוח היה מלך בן
מלך לחר כפי הדין לח היה כמשך כי לם במקום שהיה
מחלוקת , כמו שכמשך שלמה מפני מחלוקת לחוכיהו , ויהולח
מפני עחליהו , ולחרי שלח מלחו בוה מחלוקת למה כמשך
בן יחשיהו המולך תחתיו ?

השאלה השלישית בחמרו שכימי יהויקים עלה
נבוכד כחלר עליו ושכחעבד
יהויקים חליו שלש שנים , כי הנה מלינו שנבוכד כחלר מלך ירמי' לה ל' בשנה הרבישית ליהויקים , כי כן כתוב בירמיהו * בשנה
הרבישי' ליהויקים בן יחשיהו מלך יהולה היל השנה הרחשונית דניחל ל' ל' לנבוכד כחלר מלך בבל , ובספר דניחל כתוב * בשנת שלש
למלכות יהויקי' מלך יהולה בל נבוכד כחלר מלך בבל ירוזלם
ויסר עליה , ויתן ה' בידו לת יהויקים מלך יהולה ומקלת כלי
בית החלקים ויביחם לרל עשער , ושם הוח מלך בשנה
הרבישית לו לריך בח עליו בשנה השלישית ?

השאלה הרביעית בחמרו בן שמנה עשרה שנה שנה
יהויכין כמלכו , ובדברי הימים

כתוב * בן שמונה שנים יהויכין כמלכו ושלשה חדשים
ועשרה ימים מלך בירוזלם , ויקשה לם בן מספר השנים שיש
בו מחירה מבוחרת . ויקשה גם כן זכרו הימים לחר מלך על
השלשה חדשים וכן לל יעשה שיעור החדשים וחף כי הימים ,
שלפי זה גם כן היה רלוי שיעור השעות , ולל מליכו בשום
מלך מהמלכים שיזכור לחרי שני מלכותו החדשים והימים ,
גם בכאן לל לחמר כי לם שלשה חדשים ובדברי הימים הוסיף
ועשרה ימים :

השאלה החמשית בחמרו ויהויקים לך על פי ה'
היתה ביהודה להסיר מעל פניו
בחטחת מנשה בכל לחר עשה , והוח מהחימה הלים לחר
מנשה יחטא ליך השם ית' על כל העלה יקלוף , לשחמר
מנשה חרבן ירוזלם על חטחת מנשה ? כל זכן שהוח עשה
תשובה ויכבע לפני החלקים בהיותו גולה בבבל וישיבהו
השם למלכותו , והם הוח לל נענש על חטחו , לית בענש
עליו יהשיהו בן כנו שחקבל שחת בחטחו וישרחל חקבי
לרבעה דורות ?

השאלה הששית למה שחמר בן עשרים ושתי שנה
לדקיהו במלכו , והם יהולחו היה
לחיו הלעיר ממנו והיה בן עשרים ושלש שנה במלכו ומלך
לחריו יהויקים לחיו בהיותו בן חמש ועשרים שנה ומלך לחר
עשרה שנה , הנה הם כן מי שמלך לחרי כנו לל היה לפשר
שיהיה פחות משלשים ושתי שנה לל בן עשרים ושתי כמו
שחמר בכחן .

כא

(ל) בן שתים עשרה שנה וגו' * לחרי שהשלים הכתוב
לספר מלכות חוקיה חסידותו
ומעלותיו , לפר עתה מלכות
מנשה בנו , שהיה בקלה
הלחרון מהרשע כמו שהיה
(כ) לחביו בקלה השלמות , ולכן

[ל] בֶּן־שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה מְנַשֶּׁה בְּמָלְכֹו
וַחֲמִשִּׁים וְחָמֵשׁ שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלָם
וְשֵׁם אִמּוֹ חֶפְצִי־בָהּ :
[כ] וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּתֹועֲבֹת הַגֹּויִם
אֲשֶׁר הוֹרִישׁ יְהוָה מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל :

זכר שעשה הרע בעיני השם
כתועבות הגוים לחר הוריש
ה' מפני בני ישרחל , רולה
לומר שלח היה בעיניו כפושעי
ישרחל כי לם כגוים עממים
ועם היות שחוקיהו לחביו הסיר
לת הבמות וכל מיני עו מן
החרן ,

[ג] וַיָּשָׁב וַיִּבֶן אֶת־הַבָּמוֹת אֲשֶׁר אִבַּד
חִזְקִיָּהוּ אָבִיו וַיָּקֶם מִזְבְּחוֹת לַבַּעַל וַיַּעַשׂ
אֲשֵׁרָה כַּאֲשֶׁר עָשָׂה אַחְאָב מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל
וַיִּשְׁתַּחוּ לְכָל־צְבָא הַשָּׁמַיִם וַיַּעֲבֹד
[ד] אֹתָם׃ וּבָנָה מִזְבְּחוֹת בְּבֵית יְהוָה
אֲשֶׁר אָמַר יְהוָה בִּירוּשָׁלַם אָשִׂים
[ה] אֶת־שְׁמִי׃ וַיִּבֶן מִזְבְּחוֹת לְכָל־צְבָא
הַשָּׁמַיִם בִּשְׁתֵּי חַצְרוֹת בֵּית־יְהוָה׃
[ו] וְהֶעֱבִיר אֶת־בְּנוֹ בָּאֵשׁ וְעוֹנֵן וְנִחֵשׁ
וְעָשָׂה אוֹב וְיִדְּעֹנִי הִרְבָּה לַעֲשׂוֹת הָרַע
[ז] בְּעֵינֵי יְהוָה לְהַכְעִיס׃ וַיָּשֶׂם אֶת־
פֶּסֶל הָאֲשֵׁרָה אֲשֶׁר עָשָׂה בַּבַּיִת אֲשֶׁר
אָמַר יְהוָה אֶל־דָּוִד וְאֶל־שְׁלֹמֹה בְּנוֹ
בַּבַּיִת הַזֶּה וּבִירוּשָׁלַם אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי
מִכֹּל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אָשִׂים אֶת־שְׁמִי
[ח] לְעוֹלָם׃ וְלֹא אֹסִיף לְהָנִיד רֶגֶל
יִשְׂרָאֵל מִן־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתִּי לַאֲבוֹתָם
רַק׀ אִם־יִשְׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת כְּכֹל אֲשֶׁר
צִוִּיתִים וּלְכָל־הַתּוֹרָה אֲשֶׁר־צִוָּה אֹתָם
[ט] עַבְדִּי מֹשֶׁה׃ וְלֹא שָׁמְעוּ וַיַּתְעֵם
מְנַשֶּׁה לַעֲשׂוֹת אֶת־הָרַע מִן־הַגּוֹיִם אֲשֶׁר
הִשְׁמִיד יְהוָה מִפְּנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל׃
[י] וַיְדַבֵּר יְהוָה בְּיַד־עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים
[יא] לֵאמֹר׃ יַעַן אֲשֶׁר עָשָׂה מְנַשֶּׁה מֶלֶךְ־
יְהוּדָה הַתּוֹעֵבוֹת הָאֵלֶּה הֵרַע מִכֹּל אֲשֶׁר־
עָשׂוּ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר לְפָנָיו וַיַּחֲטֵא גַּם־
אֶת־יְהוּדָה בְּגִלּוּלָיו׃
[יב] לָכֵן כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל
הִנְנִי מֵבִיא רָעָה עַל־יְרוּשָׁלַם וִיהוּדָה
אֲשֶׁר כָּל־שֹׁמְעָיו תְּצַלֶּלְנָה שְׁתֵּי אָזְנָיו׃
[יג] וְנָטִיתִי עַל־יְרוּשָׁלַם אֶת קָו שֹׁמְרוֹן וְאֶת־
מִשְׁקֹלֶת בֵּית אַחְאָב וּמָחִיתִי אֶת־יְרוּשָׁלַם
כַּאֲשֶׁר־יִמְחֶה אֶת־הַצַּלַּחַת מָחָה וְהָפַךְ
[יד] עַל־פָּנֶיהָ׃ וְנָטַשְׁתִּי אֶת שְׁאֵרִית נַחֲלָתִי
וּנְתַתִּים בְּיַד אֹיְבֵיהֶם וְהָיוּ לְבַז וְלִמְשִׁסָּה
[טו] לְכָל־אֹיְבֵיהֶם׃ יַעַן אֲשֶׁר עָשׂוּ אֶת־הָרַע בְּעֵינַי וַיִּהְיוּ
[טז] מַכְעִסִים אֹתִי מִן־הַיּוֹם׃ אֲשֶׁר יָצְאוּ אֲבוֹתָם מִמִּצְרַיִם וְעַד הַיּוֹם הַזֶּה׃
וְגַם דָּם נָקִי שָׁפַךְ מְנַשֶּׁה הַרְבֵּה׃
מְאֹד עַד אֲשֶׁר־מִלֵּא אֶת־יְרוּשָׁלַם פֶּה לָפֶה לְבַד מֵחַטָּאתוֹ אֲשֶׁר הֶחֱטִיא אֶת־יְהוּדָה׃
[יז] לַעֲשׂוֹת הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי מְנַשֶּׁה וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה וְחַטָּאתוֹ
[יח] אֲשֶׁר חָטָא הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃ וַיִּשְׁכַּב
מְנַשֶּׁה עִם־אֲבֹתָיו וַיִּקָּבֵר בְּגַן־בֵּיתוֹ בְּגַן עֻזָּא וַיִּמְלֹךְ אָמוֹן בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃

[יט] בֶּן־עֶשְׂרִים שָׁנָה אָמוֹן בְּמָלְכוֹ וּשְׁתֵּי שָׁנִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלָם וְשֵׁם אִמּוֹ מְשֻׁלֶּמֶת
[כ] בַּת־חָרוּץ מִן־יָטְבָה׃ וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כַּאֲשֶׁר עָשָׂה מְנַשֶּׁה אָבִיו׃
[כא] וַיֵּלֶךְ בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר הָלַךְ אָבִיו וַיַּעֲבֹד אֶת־הַגִּלּוּלִים אֲשֶׁר עָבַד אָבִיו
[כב] וַיִּשְׁתַּחוּ לָהֶם׃ וַיַּעֲזֹב אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתָיו וְלֹא הָלַךְ בְּדֶרֶךְ יְהוָה׃
[כג] וַיַּעַשׂ אָמוֹן עֲבָדָיו וַיִּקְשְׁרוּ עַל־הַמֶּלֶךְ וַיְמִתוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ׃
[כד] וַיַּכּוּ עַם־הָאָרֶץ אֵת כָּל־הַקֹּשְׁרִים עַל־הַמֶּלֶךְ אָמוֹן וַיַּמְלִיכוּ עַם־הָאָרֶץ
[כה] אֶת־יֹאשִׁיָּהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי אָמוֹן אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים
[כו] עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃ וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְקִבְרוֹ בְּגַן עֻזָּא וַיִּמְלֹךְ
יֹאשִׁיָּהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו׃

[א] בֶּן־שְׁמֹנֶה שָׁנִים יֹאשִׁיָּהוּ בְּמָלְכוֹ וּשְׁלֹשִׁים וְאַחַת שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלָם וְשֵׁם
[ב] אִמּוֹ יְדִידָה בַּת־עֲדָיָה מִן־בָּצְקַת׃ וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה וַיֵּלֶךְ בְּכָל־דֶּרֶךְ
דָּוִיד אָבִיו וְלֹא סָר יָמִין וּשְׂמֹאל׃
[ג] וַיְהִי בִּשְׁמוֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ יֹאשִׁיָּהוּ וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ אֶת־שָׁפָן בֶּן־אָצַלְיָהוּ
בֶּן־מְשֻׁלָּם הַסֹּפֵר בֵּית יְהוָה לֵאמֹר׃ עֲלֵה אֶל־חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְיִתְמַלֵּא
אֶת־כֶּסֶף הַמּוּבָא בֵּית יְהוָה אֲשֶׁר אָסְפוּ שֹׁמְרֵי הַסַּף מֵאֵת הָעָם׃
[ד] וְיִתְּנוּהוּ אֶל־יַד עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה הַמְפֻקָּדִים בְּבֵית יְהוָה וְיִתְּנוּהוּ הָעֹשִׂים
[ה] אֲשֶׁר בְּבֵית יְהוָה לְחַזֵּק בֶּדֶק הַבָּיִת׃ לְצֹרְבֵי הֶחָרָשִׁים וְהַבֹּנִים וְהַגֹּדְרִים
וְלִקְנוֹת עֵצִים וְאַבְנֵי מַחְצֵב לַחֲזֵק אֶת־בֶּדֶק הַבָּיִת׃
[ו] אַךְ לֹא יֵחָשֵׁב עִמָּהֶם הַכֶּסֶף אֲשֶׁר יִנָּתֵן עַל־יָדָם כִּי בֶאֱמוּנָה הֵם עֹשִׂים׃
[ז] וַיֹּאמֶר חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶל־שָׁפָן הַסֹּפֵר סֵפֶר הַתּוֹרָה מָצָאתִי בְּבֵית
יְהוָה וַיִּתֵּן חִלְקִיָּהוּ אֶת־הַסֵּפֶר אֶל־שָׁפָן וַיִּקְרָאֵהוּ׃
[ח] וַיָּבֹא שָׁפָן הַסֹּפֵר אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיָּשֶׁב דָּבָר אֶל־הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר כֶּסֶף נִמְצָא
נָתְנוּ עַבְדֶיךָ בְּבֵיתֶךָ וַיְבַקְּעֻהוּ בְּיַד עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה הַמְפֻקָּדִים בְּבֵית יְהוָה׃
[ט] וַיַּגִּידוּ שָׁפָן הַסֹּפֵר לַמֶּלֶךְ לֵאמֹר כְּדָבָר הַזֶּה נָתַן חִלְקִיָּהוּ לִי סֵפֶר וַיִּקְרָא
[י] בוֹ שָׁפָן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ׃ וַיְהִי כִּשְׁמֹעַ הַמֶּלֶךְ אֶת־דִּבְרֵי סֵפֶר הַתּוֹרָה וַיִּקְרַע
[יא] אֶת־בְּגָדָיו׃ וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶת־חִלְקִיָּהוּ וְאֶת־אֲחִיקָם בֶּן־שָׁפָן וְאֶת־עַכְבּוֹר
בֶּן־מִיכָיָהוּ וְאֶת־שָׁפָן הַסֹּפֵר וְאֶת־עֲשָׂיָה עֶבֶד הַמֶּלֶךְ לֵאמֹר׃
[יב] לְכוּ דִרְשׁוּ אֶת־יְהוָה בַּעֲדִי וּבְעַד הַנִּשְׁאָר בְּיִשְׂרָאֵל וּבִיהוּדָה עַל־דִּבְרֵי
הַסֵּפֶר הַנִּמְצָא הַזֶּה כִּי גְדוֹלָה חֲמַת יְהוָה אֲשֶׁר נִתְּכָה בָנוּ עַל אֲשֶׁר לֹא־שָׁמְרוּ
אֲבוֹתֵינוּ עַל־דְּבַר הַסֵּפֶר הַזֶּה לַעֲשׂוֹת כְּכָל־הַכָּתוּב עָלֵינוּ׃
[יג] וַיֵּלֶךְ חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן וַאֲחִיקָם וְעַכְבּוֹר וְשָׁפָן וַעֲשָׂיָה אֶל־חֻלְדָּה הַנְּבִיאָה
אֵשֶׁת שַׁלֻּם בֶּן־תִּקְוָה בֶּן־חַרְחָס שֹׁמֵר הַבְּגָדִים וְהִיא יוֹשֶׁבֶת בִּירוּשָׁלַם בַּמִּשְׁנֶה
וַתְּדַבֵּר אֵלֶיהָ כָּזֹאת׃
[יד] כֹּה־אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל אִמְרוּ לָאִישׁ אֲשֶׁר שָׁלַח אֶתְכֶם אֵלָי׃
[טו] כֹּה אָמַר יְהוָה הִנֵּה אֲנִי מֵבִיא רָעָה עַל־הַמָּקוֹם הַזֶּה וְעַל־יֹשְׁבָיו אֵת כָּל־
[טז] הַדְּבָרִים אֲשֶׁר קָרָא עַל־מֶלֶךְ יְהוּדָה אֲשֶׁר קָרָא׃ תַּחַת אֲשֶׁר עֲזָבוּנִי וַיְקַטְּרוּ
לֵאלֹהִים אֲחֵרִים לְמַעַן הַכְעִיסֻנִי בְּכֹל מַעֲשֵׂי יְדֵיהֶם וְנִצְּתָה חֲמָתִי בַּמָּקוֹם הַזֶּה
[יז] וְלֹא תִכְבֶּה׃ וְאֶל־מֶלֶךְ יְהוּדָה הַשֹּׁלֵחַ אֶתְכֶם לִדְרֹשׁ אֶת־יְהוָה כֹּה תֹאמְרוּן
אֵלָיו כֹּה אָמַר יְהוָה אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר שָׁמָעְתָּ׃
[יח] יַעַן רַךְ לְבָבְךָ וַתִּכָּנַע מִלִּפְנֵי יְהוָה בְּשָׁמְעֲךָ אֶת אֲשֶׁר דִּבַּרְתִּי עַל־הַמָּקוֹם
הַזֶּה וְעַל־יֹשְׁבָיו לִהְיוֹת לְשַׁמָּה וְלִקְלָלָה וַתִּקְרַע אֶת־בְּגָדֶיךָ וַתֵּבְךְּ לְפָנָי וְגַם
[יט] אֲנִי שָׁמָעְתִּי נְאֻם־יְהוָה׃ לָכֵן הִנֵּה אֲנִי אֹסִפְךָ אֶל־אֲבֹתֶיךָ וְנֶאֱסַפְתָּ אֶל־
קִבְרֹתֶיךָ בְּשָׁלוֹם וְלֹא־תִרְאֶינָה עֵינֶיךָ בְּכֹל הָרָעָה אֲשֶׁר אֲנִי מֵבִיא עַל־הַמָּקוֹם
הַזֶּה וְעַל־יֹשְׁבָיו וַיָּשִׁבוּ אֶת־הַדָּבָר לַמֶּלֶךְ׃

[כ] וַיִּשְׁלַח הַמֶּלֶךְ וַיַּקְבְּצוּ אֵלָיו אֶת כָּל־זִקְנֵי יְהוּדָה וִירוּשָׁלָם׃
[כא] וַיַּעַל הַמֶּלֶךְ בֵּית יְהוָה וְכָל־אִישׁ יְהוּדָה וְכֹל יוֹשְׁבֵי יְרוּשָׁלַם עִמּוֹ וְהַכֹּהֲנִים
וְהַנְּבִיאִים וְכָל־הָעָם לְמִקָּטֹן וְעַד־גָּדוֹל וַיִּקְרָא בְּאָזְנֵיהֶם אֶת כָּל־דִּבְרֵי סֵפֶר
[כב] הַבְּרִית הַנִּמְצָא בְּבֵית יְהוָה׃ וַיַּעֲמֹד הַמֶּלֶךְ עַל־הָעַמּוּד וַיִּכְרֹת אֶת־הַבְּרִית
לִפְנֵי יְהוָה לָלֶכֶת אַחֲרֵי יְהוָה וְלִשְׁמֹר אֶת־מִצְוֹתָיו וְאֶת־עֵדְוֹתָיו וְאֶת־חֻקָּיו
בְּכָל־לֵבָב וּבְכָל־נֶפֶשׁ לְהָקִים אֶת־דִּבְרֵי הַבְּרִית הָאֵלֶּה הַכְּתוּבִים עַל־הַסֵּפֶר
[כג] הַזֶּה וַיַּעֲמֹד כָּל־הָעָם בַּבְּרִית׃ וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶת־חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל וְאֶת־
כֹּהֲנֵי הַמִּשְׁנֶה וְאֶת שֹׁמְרֵי הַסַּף לְהוֹצִיא מֵהֵיכַל יְהוָה אֶת כָּל־הַכ�ֵּלִים הָעֹשִׂים
לַבַּעַל וְלָאֲשֵׁרָה וּלְכֹל צְבָא הַשָּׁמָיִם וַיִּשְׂרְפֵם מִחוּץ לִירוּשָׁלַם בִּשְׁדֵמוֹת קִדְרוֹן
וַיִּשָּׂא אֶת־עֲפָרָם בֵּית־אֵל׃
[כד] וַיְשַׁבֵּת אֶת־הַכְּמָרִים אֲשֶׁר הִקְטִירוּ מַלְכֵי יְהוּדָה וְעַל־בָּמוֹת אֲשֶׁר בְּעָרֵי
יְהוּדָה וּסְבִיבוֹת יְרוּשָׁלַם וְאֶת־מְקַטְּרֵי הַבַּעַל לַשֶּׁמֶשׁ וְלַיָּרֵחַ וְלַמַּזָּלוֹת וּלְכֹל
צְבָא הַשָּׁמָיִם׃ וַיּוֹצֵא אֶת־הָאֲשֵׁרָה מִבֵּית יְהוָה אֶל־מִחוּץ לִירוּשָׁלַם אֶל־נַחַל
קִדְרוֹן וַיִּשְׂרְפָהּ בְּנַחַל קִדְרוֹן וַיִּשְׂרֹף אֹתָהּ עָפָר וַיִּשְׁלֵךְ אֶת־עֲפָרָהּ עַל־קִבְרֵי
[כה] בְּנֵי הָעָם׃ וַיִּתֹּץ אֶת־בָּתֵּי הַקְּדֵשִׁים אֲשֶׁר בְּבֵית יְהוָה אֲשֶׁר הַנָּשִׁים אֹרְגוֹת
שָׁם בָּתִּים לָאֲשֵׁרָה׃ וַיָּבֵא אֶת כָּל־הַכֹּהֲנִים מֵעָרֵי יְהוּדָה וַיְטַמֵּא אֶת־הַבָּמוֹת
אֲשֶׁר קִטְּרוּ־שָׁם הַכֹּהֲנִים מִגֶּבַע עַד־בְּאֵר שָׁבַע וַיִּתֹּץ אֶת־בָּמוֹת הַשְּׁעָרִים אֲשֶׁר
פֶּתַח אִישׁ שַׁעַר יְהוֹשֻׁעַ שַׂר־הָעִיר וְהוּא שֹׂמֵאל אִישׁ בְּשַׁעַר־הָעִיר׃
[כו] אַךְ לֹא שָׁב יְהוָה מֵחֲרוֹן אַפּוֹ הַגָּדוֹל אֲשֶׁר חָרָה אַפּוֹ בִּיהוּדָה עַל כָּל־הַכְעִיסוֹת
[כז] אֲשֶׁר הִכְעִיסוּהוּ מְנַשֶּׁה׃ וַיֹּאמֶר יְהוָה גַּם אֶת־יְהוּדָה אָסִיר מֵעַל פָּנַי כַּאֲשֶׁר
הֵסַרְתִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל וְזָנַחְתִּי אֶת־הָעִיר הַזֹּאת אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי אֶת־יְרוּשָׁלַם וְאֶת־
הַבַּיִת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי יִהְיֶה שְׁמִי שָׁם׃
[כח] וְיֶתֶר דִּבְרֵי יֹאשִׁיָּהוּ וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים
[כט] לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃ בְּיָמָיו עָלָה פַרְעֹה נְכֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם עַל־מֶלֶךְ אַשּׁוּר עַל־נְהַר
פְּרָת וַיֵּלֶךְ הַמֶּלֶךְ יֹאשִׁיָּהוּ לִקְרָאתוֹ וַיְמִתֵהוּ מְגִדּוֹ כִּרְאֹתוֹ אֹתוֹ׃
[ל] וַיַּרְכִּבוּ עֲבָדָיו מֵת מְגִדּוֹ וַיְבִיאֻהוּ יְרוּשָׁלַם וַיִּקְבְּרֻהוּ בְּקִבְרוֹ וַיִּקַּח עַם־
הָאָרֶץ אֶת־יְהוֹאָחָז בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ וַיִּמְשְׁחוּ אֹתוֹ וַיַּמְלִיכֻהוּ תַּחַת אָבִיו׃
[לא] בֶּן־עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשׁ שָׁנָה יְהוֹאָחָז בְּמָלְכוֹ וּשְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים מָלַךְ בִּירוּשָׁלָם
וְשֵׁם אִמּוֹ חֲמוּטַל בַּת־יִרְמְיָהוּ מִלִּבְנָה׃
[לב] וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבֹתָיו׃ וַיַּאַסְרֵהוּ פַרְעֹה נְכֹה בְּרִבְלָה
בְּאֶרֶץ חֲמָת מִמְלֹךְ בִּירוּשָׁלָם וַיִּתֵּן עַל־הָאָרֶץ מֵאָה כִכַּר־כֶּסֶף וְכִכַּר זָהָב׃
[לג] וַיַּמְלֶךְ פַּרְעֹה נְכֹה אֶת־אֶלְיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ תַּחַת יֹאשִׁיָּהוּ אָבִיו וַיַּסֵּב אֶת־
שְׁמוֹ יְהוֹיָקִים וְאֶת־יְהוֹאָחָז לָקַח וַיָּבֹא מִצְרַיִם וַיָּמָת שָׁם׃
[לד] וְהַכֶּסֶף וְהַזָּהָב נָתַן יְהוֹיָקִים לְפַרְעֹה אֶפֶס כִּי הֶעֱרִיךְ אֶת־הָאָרֶץ לָתֵת אֶת־
הַכֶּסֶף עַל־פִּי פַרְעֹה אִישׁ כְּעֶרְכּוֹ נָגַשׂ אֶת־כֶּסֶף וְאֶת־זָהָב מֵעַם הָאָרֶץ לָתֵת
[לה] לְפַרְעֹה נְכֹה׃ בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה יְהוֹיָקִים בְּמָלְכוֹ וְאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה
מָלַךְ בִּירוּשָׁלָם וְשֵׁם אִמּוֹ זְבוּדָה בַּת־פְּדָיָה מִן־רוּמָה׃
[לו] וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבֹתָיו׃ בְּיָמָיו עָלָה נְבוּכַדְנֶאצַּר
מֶלֶךְ בָּבֶל וַיְהִי־לוֹ יְהוֹיָקִים עֶבֶד שָׁלוֹשׁ שָׁנִים וַיָּשָׁב וַיִּמְרֹד בּוֹ׃
[לז] וַיִּשְׁלַח יְהוָה אֶת־גְּדוּדֵי כַשְׂדִּים וְאֶת־גְּדוּדֵי אֲרָם וְאֶת־גְּדוּדֵי מוֹאָב וְאֶת־
גְּדוּדֵי בְנֵי עַמּוֹן וַיְשַׁלְּחֵם בִּיהוּדָה לְהַאֲבִידוֹ כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד עֲבָדָיו
הַנְּבִיאִים׃
[לח] אַךְ עַל־פִּי יְהוָה הָיָה בִּיהוּדָה לְהָסִיר מֵעַל פָּנָיו בַּעֲבוּר מְנַשֶּׁה כְּכֹל אֲשֶׁר
[לט] עָשָׂה׃ וְגַם אֶת־דָּם הַנָּקִי אֲשֶׁר שָׁפָךְ וַיְמַלֵּא אֶת־יְרוּשָׁלַם דָּם נָקִי וְלֹא אָבָה
יְהוָה לִסְלֹחַ׃
[מ] וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹיָקִים וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים
[מא] לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃ וַיִּשְׁכַּב יְהוֹיָקִים עִם־אֲבֹתָיו וַיִּמְלֹךְ יְכָנְיָה בְנוֹ תַּחְתָּיו׃
[מב] בֶּן־שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה יְכָנְיָהוּ בְּמָלְכוֹ וּשְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים וַעֲשֶׂרֶת יָמִים מָלַךְ
בִּירוּשָׁלָם וְשֵׁם אִמּוֹ נְחֻשְׁתָּא בַּת־אֶלְנָתָן מִירוּשָׁלָם׃
[מג] וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה אָבִיו׃ בָּעֵת הַהִיא עָלָה נְבוּכַדְנֶאצַּר
מֶלֶךְ בָּבֶל עַל־יְרוּשָׁלַם וַתָּצַר הָעִיר׃
[מד] וַיָּבֹא נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל עַל־הָעִיר וְעַבָדָיו צָרִים עָלֶיהָ׃ וַיֵּצֵא יְכָנְיָה
מֶלֶךְ יְהוּדָה אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל הוּא וְאִמּוֹ וַעֲבָדָיו וְשָׂרָיו וְסָרִיסָיו וַיִּקַּח אֹתָם מֶלֶךְ
בָּבֶל בִּשְׁנַת שְׁמֹנֶה לְמָלְכוֹ׃
[מה] וַיֹּצֵא מִשָּׁם אֵת כָּל־אֹצְרוֹת בֵּית יְהוָה וְאֵת אֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיְקַצֵּץ אֶת־
כָּל־כְּלֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר עָשָׂה שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל בְּהֵיכַל יְהוָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה׃
[מו] וַיִּגֶל אֶת כָּל־יְרוּשָׁלַם וְאֶת כָּל־הַשָּׂרִים וְאֶת כָּל־גִּבּוֹרֵי הַחַיִל עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים
גֹּלָה וְכָל־הֶחָרָשׁ וְהַמַּסְגֵּר לֹא נִשְׁאַר זוּלָתִי דַּלַּת עַם־הָאָרֶץ׃
[מז] וַיֹּלֶךְ אֶת־יְכָנְיָה בָּבֶלָה וְאֶת־הַגְּבִירָה וְאֶת־שָׂרֵי הַסָּרִיסִים וְאֶת אֵילֵי הָאָרֶץ
הוֹלִיךְ גָּלוּת מִירוּשָׁלַם בָּבֶלָה׃
[מח] וְאֶת כָּל־אַנְשֵׁי הַחַיִל שִׁבְעַת אֲלָפִים וְהֶחָרָשׁ וְהַמַּסְגֵּר אֶלֶף כָּל־אַנְשֵׁי מִלְחָמָה
וַיָּבִיא מֶלֶךְ בָּבֶל גָּלוּת בָּבֶלָה׃
[מט] וַיַּמְלֶךְ מֶלֶךְ בָּבֶל אֶת־מַתַּנְיָה דֹּדוֹ תַּחְתָּיו וַיַּסֵּב אֶת־שְׁמוֹ צִדְקִיָּהוּ׃
[נ] בֶּן־עֶשְׂרִים וְאַחַת שָׁנָה צִדְקִיָּהוּ בְּמָלְכוֹ וְאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלָם
וְשֵׁם אִמּוֹ חֲמוּטַל בַּת־יִרְמְיָהוּ מִלִּבְנָה׃
[נא] וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוֹיָקִים׃ כִּי עַל־אַף יְהוָה הָיְתָה
בִּירוּשָׁלַם וִיהוּדָה עַד הִשְׁלִיכוֹ אֹתָם מֵעַל פָּנָיו וַיִּמְרֹד צִדְקִיָּהוּ בְּמֶלֶךְ בָּבֶל׃
[נב] בֶּן־עֶשְׂרִים וְאַחַת שָׁנָה צִדְקִיָּהוּ בְּמָלְכוֹ וְאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלָם
וְשֵׁם אִמּוֹ חֲמוּטַל בַּת־יִרְמְיָהוּ מִלִּבְנָה׃
[נג] וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוֹיָקִים׃ כִּי עַל־אַף יְהוָה הָיְתָה
בִּירוּשָׁלַם וִיהוּדָה עַד הִשְׁלִיכוֹ אֹתָם מֵעַל פָּנָיו וַיִּמְרֹד צִדְקִיָּהוּ בְּמֶלֶךְ בָּבֶל׃
[נד] וַיְהִי בִּשְׁנַת־הַתְּשִׁיעִית לְמָלְכוֹ בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בָּא נְבוּכַדְנֶאצַּר
מֶלֶךְ בָּבֶל הוּא וְכָל־חֵילוֹ עַל־יְרוּשָׁלַם וַיִּחַן עָלֶיהָ וַיִּבְנוּ עָלֶיהָ דָּיֵק סָבִיב׃
[נה] וַתָּבוֹא הָעִיר בַּמָּצוֹר עַד עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ׃
[נו] וַיִּרְעַב בָּעִיר וְלֹא־הָיָה לֶחֶם לְעַם הָאָרֶץ׃ וַתִּבָּקַע הָעִיר וְכָל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה
[נז] וַיִּבְרְחוּ לָיְלָה דֶּרֶךְ שַׁעַר בֵּין הַחֹמֹתַיִם אֲשֶׁר עַל־גַּן הַמֶּלֶךְ וְכַשְׂדִּים עַל־הָעִיר
סָבִיב וַיֵּלֶךְ דֶּרֶךְ הָעֲרָבָה׃
[נח] וַיִּרְדְּפוּ חֵיל כַּשְׂדִּים אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ וַיַּשִּׂיגוּ אֶת־צִדְקִיָּהוּ בְּעַרְבוֹת יְרֵחוֹ וְכָל־
חֵילוֹ נָפֹצוּ מֵעָלָיו׃
[נט] וַיִּתְפְּשׂוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲלוּ אֹתוֹ אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל רִבְלָתָה וַיְדַבְּרוּ אִתּוֹ מִשְׁפָּטִים׃
[ס] וַיִּשְׁחֲטוּ בְנֵי־צִדְקִיָּהוּ לְעֵינָיו וְאֶת עֵינֵי צִדְקִיָּהוּ עִוֵּר וַיַּאַסְרֵהוּ בַּנְחֻשְׁתַּיִם
וַיְבִאֵהוּ בָּבֶלָה׃
[סא] וּבַחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּשִׁבְעָה לַחֹדֶשׁ הִיא שְׁנַת־תְּשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר
מֶלֶךְ בָּבֶל בָּא נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים עֹמֵד לִפְנֵי מֶלֶךְ בָּבֶל בִּירוּשָׁלָם׃
[סב] וַיִּשְׂרֹף אֶת־בֵּית יְהוָה וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֵת כָּל־בָּתֵּי יְרוּשָׁלַם וְאֵת כָּל־בֵּית
[סג] גָּדוֹל שָׂרַף בָּאֵשׁ׃ וְאֵת חוֹמֹת יְרוּשָׁלַם סָבִיב נָתְצוּ כָּל־חֵיל כַּשְׂדִּים אֲשֶׁר
[סד] אִתּוֹ רַב־טַבָּחִים׃ וְאֶת־יֶתֶר הָעָם הַנִּשְׁאָרִים בָּעִיר וְהַנֹּפְלִים אֲשֶׁר נָפְלוּ עַל־
מֶלֶךְ בָּבֶל וְיֶתֶר הָהָמוֹן הָגְלָה נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים׃
[סה] וּמִדַּלַּת הָאָרֶץ הִשְׁאִיר נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים לְכֹרְמִים וּלְעֹבְדִים׃
[סו] וְאֶת־עַמּוּדֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לְבֵית יְהוָה וְאֶת הַמְּכֹנוֹת וְאֶת יָם הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר
בְּבֵית יְהוָה שִׁבְּרוּ כַשְׂדִּים וַיִּשְׂאוּ אֶת־נְחֻשְׁתָּם בָּבֶלָה׃
[סז] וְאֶת הַסִּירוֹת וְאֶת הָיָעִים וְאֶת הַמְזַמְּרוֹת וְאֶת הַכַּפּוֹת וְאֶת כָּל־כְּלֵי הַנְּחֹשֶׁת
אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ־בָם לָקָחוּ׃
[סח] וְאֶת הַמְּחִתּוֹת וְאֶת הַמִּזְרָקוֹת וְאֶת הַכַּפּוֹת וְאֶת הַמְנוֹרוֹת וְאֶת הַכַּפּוֹת וְאֶת
הַקְּשָׂוֹת אֲשֶׁר זָהָב זָהָב וַאֲשֶׁר כֶּסֶף כֶּסֶף לָקַח רַב־טַבָּחִים׃
[סט] שְׁנֵי הָעַמּוּדִים הַיָּם אֶחָד וְהַמְּכֹנוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה שְׁלֹמֹה לְבֵית יְהוָה לֹא־הָיָה
מִשְׁקָל לִנְחֹשֶׁת כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה׃
[ע] שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה אַמָּה קוֹמַת הָעַמּוּד הָאֶחָד וְחוּט שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אַמָּה יָסֹב אֹתוֹ
וְעָבְיוֹ אַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת חָלוּל׃
[עא] וְכֹתֶרֶת עָלָיו נְחֹשֶׁת וְקוֹמַת הַכֹּתֶרֶת שָׁלוֹשׁ אַמּוֹת וְשַׂבָּכִים וְרִמֹּנִים עַל־
הַכֹּתֶרֶת סָבִיב הַכֹּל נְחֹשֶׁת וְכָמוֹהוּ לָעַמּוּד הַשֵּׁנִי עִם שַׂבָּכִים׃
[עב] וְהָ

[יט] בֶּן־עֶשְׂרִים וּשְׁתַּיִם שָׁנָה אָמָן בְּמָלְכֹּו
וּשְׁתַּיִם שָׁנִים מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ
מְשֶׁלֶמֶת בַּת־הָרֻץ מִן־יָטְבָּה׃

[כ] וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּאֲשֶׁר עָשׂוּ׃
[כא] מְנַשֶּׁה אֲבִיו׃ וַיֵּלֶךְ בְּכָל־הַדֶּרֶךְ אֲשֶׁר־
הָלַךְ אָבִיו וַיַּעֲבֹד אֶת־הַגִּלּוּלִים אֲשֶׁר־
עָבַר אָבִיו וַיִּשְׁתַּחוּ לָהֶם׃
[כב] וַיַּעֲזֹב אֶת־יְהוָה אֱלֹהֵי אֲבֹתָיו וְלֹא־
[כג] הָלַךְ בְּדֶרֶךְ יְהוָה׃ וַיַּקְשְׁרוּ עַבְדֵי־
אָמֹן עָלָיו וַיָּמִיתוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ בְּבֵיתוֹ׃
[כד] וַיַּךְ עַם־הָאָרֶץ אֵת כָּל־הַקֹּשְׁרִים עַל־
הַמֶּלֶךְ אָמֹן וַיַּמְלִיכוּ עַם־הָאָרֶץ אֶת־
[כה] יֹאשִׁיָּהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו׃ וְיֶתֶר דִּבְרֵי אָמֹן
אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־
סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃
[כו] וַיִּקְבְּרוּ אֹתוֹ בְּקִבְרָתוֹ בְּגַן־עֻזָּא וַיִּמְלֹךְ
יֹאשִׁיָּהוּ בְנוֹ תַּחְתָּיו׃

כב

[א] בֶּן־שְׁמֹנֶה שָׁנָה יֹאשִׁיָּהוּ בְמָלְכֹּו וּשְׁלֹשִׁים
וְאַחַת שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלִָם וְשֵׁם אִמּוֹ
יְדִידָה בַּת־עֲדָיָה מִבָּצְקַת׃
[ב] וַיַּעַשׂ הַיָּשָׁר בְּעֵינֵי יְהוָה וַיֵּלֶךְ בְּכָל־
דֶּרֶךְ דָּוִד אָבִיו וְלֹא־סָר יָמִין וּשְׂמֹאול׃
[ג] וַיְהִי בִּשְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ יֹאשִׁיָּהוּ
שָׁלַח הַמֶּלֶךְ אֶת־שָׁפָן בֶּן־אֲצַלְיָהוּ בֶּן־
מְשֻׁלָּם הַסֹּפֵר בֵּית יְהוָה לֵאמֹר׃
[ד] עֲלֵה אֶל־חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל
וְיִתֻּם אֶת־הַכֶּסֶף הַמּוּבָא בֵּית יְהוָה
אֲשֶׁר אָסְפוּ שֹׁמְרֵי הַסַּף מֵאֶת הָעָם׃
[ה] וְיִתְּנֻהוּ עַל־יַד עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה
הַמְפֻקָּדִים בְּבֵית יְהוָה וְיִתְּנֻהוּ אֹתוֹ
לַעֹשֵׂי הַמְּלָאכָה אֲשֶׁר בְּבֵית יְהוָה
לְחַזֵּק אֶת־בֶּדֶק הַבָּיִת׃
[ו] לֶחָרָשִׁים וְלַבֹּנִים וְלַגֹּדְרִים וְלִקְנוֹת
עֵצִים וְאַבְנֵי מַחְצֵב לְחַזֵּק אֶת־הַבָּיִת׃
[ז] אַךְ לֹא־יֵחָשֵׁב אִתָּם הַכֶּסֶף הַנִּתָּן
עַל־יָדָם כִּי בֶאֱמוּנָה הֵם עֹשִׂים׃

[ח] וַיֹּאמֶר חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן הַגָּדוֹל אֶל־שָׁפָן
הַסֹּפֵר סֵפֶר הַתּוֹרָה מָצָאתִי בְּבֵית יְהוָה וַיִּתֵּן חִלְקִיָּהוּ אֶת־הַסֵּפֶר אֶל־שָׁפָן וַיִּקְרָאֵהוּ׃
[ט] וַיָּבֹא שָׁפָן הַסֹּפֵר אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיָּשֶׁב אֶת־הַמֶּלֶךְ דָּבָר וַיֹּאמֶר הָיִיכוּ עֲבָדֶיךָ אֶת־
הַכֶּסֶף הַנִּמְצָא בַּבַּיִת וַיִּתְּכוּהוּ עַל־יַד עֹשֵׂי הַמְּלָאכָה הַמְפֻקָּדִים בֵּית יְהוָה׃ וַיִּתְּנוּ שָׁפָן

(יט) בן עשרים ושתים שנה וגו׳. כפר הכתוב שלקרי מות מבשר מלך במקומו למען בנו ומלך אחז שנים, כי זה היה מספר השנים שהיו מולכים בני המלכים המבעיטים את השם, כמו שנראה מבן ירבעם ומבן בעשא ומבן אחאב ומזולתן, שלקרי שלח המליכו כפי מלות התורה ומצפה למלך לא היה רלוי שיתקיים

דברי׳ ג׳ כ׳ נחם * למען יאריך ימים על ממלכתו הוא ובניו בקרב ישראל: ועד למען זה הרע בעיני (כ׳ כה) השם כמו שעשה מבשר לבניו, וכן עשה ועבד ע״ז והגלולים וישתחו לה׳ כמו שעשה מבשר.

קל עה וכפרק שלפנינו לחזקו, ועד הרע, כ׳ יזכרן ול׳ לשיעור, קל לחמר שבך את התורה, וזקן לחמר שבך על לחמו, לחמר לה כלום. לבי עושה שלח להכעיס. לחמם בדברי הימים ביאר כזה

לה כ׳ ל״ג כ׳ נוחמר * ולח נכתב מלפני ה׳ כהכתב מבשר לבניו כי הוח למען הרבה לשחת, רומה לזה שבתלמוד לבניו ברבע והפשע לשר עשה לבל לח בתלמה לשיע בתשובה ובהכנעה שעשה לבניו לפני השם, לפי שלחמון הרבה לשחת ועון על מה (כג) שעשו לבניו: ולפי שהוח התכבר לשלמון שבשמים, היה מעבדו מלה כנגד מלה, שגם עבדיו התכבדו שלין ויתיחדו בביתו: (כד) וספר הכתוב שעם החלן המיתו לת כל הקושרים וההורגים לותו, להודיע לשמת העם ורלעתו, כי לפי שהיה למען עושה ע״ז היו לוהבים לותו ומרחמים עליו ובלן הרגו לת ההורגים לותו,

נב

(א) ויחליפו לת בנו יהויקים כשרותו שהיה בן שתים * וגם בחעלין יתבחר מלני כ׳ יח שנים, נער לם יך ושם יהר פעלו, [ב] ויחליפו לת בנו יהויקים כשרותו שהיה בן שתים * וגם בחעלין יתבחר מלני כ׳ יח שנים, נער לם יך ושם יהר פעלו,

(יט) בן עשרים ושתים שנה וגו׳. כפר הכתוב שלקרי מות מבשר מלך במקומו למען בנו ומלך אחז שנים, כי זה היה מספר השנים שהיו מולכים בני המלכים המבעיטים את השם, כמו שנראה מבן ירבעם ומבן בעשא ומבן אחאב ומזולתן, שלקרי שלח המליכו כפי מלות התורה ומצפה למלך לא היה רלוי שיתקיים (כ) כי מילדותו עשה הישר בעיני השם וילך בכל דרכי דוד לבי, כי להיותו תוקן דרכי דוד בילדותו השם נקרל לבי: (ג) ובהיותו בן שמנה עשרה שנה פתנו המלכים לתקן לת בדק בית ה׳, כי היה הבית לריך תיקון ובנין מפה שבהרס מימי יהוקש שתקן בדק הבית עד היום ההוא שהיו מלחים ועשרים ולרבע שנה, (ד) ולח יהיו מתנים ולח יקחו מעמון מלחם המתנים מהכסף הנתון על ידם, לפי שבחשבון הם עושים הסוכלה ובשום שלין רלוי לעשות הבדרים: (ט) ועפ׳ כתוב שלח ספר התורה מלחתי בבית ה׳, ונתנו לותו בידו ושהליכו על המלך וקרלו בו,

(כ) ויתנוהו על יד עושי המלאכה המופקדים, לל המלאכה המופקדי׳ ומשני׳ על הכונת בית ה׳, והוח הכהן הגדול וסופר המלך, שהם יתנו לת הכסף על ידי עושי המלאכה, ולפי שעדיין לח פירש לקוזה תכלית ונלוזו מלאכה יתנו לותו, לכן לחר שבית ויתנו לותו לעושי המלאכה וגו׳, לל ומה שלחרי׳ שיתנו לותו היה לעושי המלאכה לחזק (ו) לת בדק הבית, לקרשים ולבונים, שהם קרבי העץ וכותלי׳ בלבני׳ ועושים הגדרים סביב קבר הכהנים וזולתו, וגם בן היה הכסף הנתון לקנות עלים ולבני מחצב, ולח יהיו מתנים ולח (ז) יקחו מעמון מלחם המתנים מהכסף הנתון על ידם, לפי שבחשבון הם עושים הסוכלה ובשום שלין רלוי לעשות הבדרים: (ט) ועפ׳ כתוב שלח ספר התורה מלחתי בבית ה׳, ונתנו לותו בידו וקרלו בו, ושהליכו על המלך וקרלו בו,

(יא) וכשמוע המלך דברי הספר קרע את בגדיו וצוה הכהן הגדול
(יב) ואת אחיקם בן שפן ואת עכבור בן מיכיה ואת שפן הסופר ואת עשיה עבד המלך לאמר:
(יג) לכו דרשו את יהוה בעדי ובעד העם ועד יהודה על דברי הספר הנמצא הזה כי גדולה חמת יהוה אשר נצתה בנו על אשר לא שמעו אבותינו על דברי הספר הזה לעשות ככל הכתוב עלינו:
(יד) וילך חלקיהו הכהן וגו' ואחיקם ועכבור וגו' ואחיקם בן סיכיה בן תקוה בן חרחס שומר הבגדים והיא יושבת בירושלים במשנה ותדבר אליה כן אמר יהוה אלהי ישראל אמרו לאיש אשר שלח אתכם אלי:
(טו) כה אמר יהוה הנני מביא רעה על המקום הזה ועל יושביו את כל הדברים אשר ספר על ספר אשר קראו לפני מלך יהודה:
(טז) תחת אשר עזבוני ויקטרו לאלהים אחרים למען הכעיסני בכל מעשי ידיהם ותתך חמתי במקום הזה ולא תכבה:
(יז) ואל מלך יהודה השלח אתכם לדרוש ביהוה כה תאמרון אליו כה אמר יהוה אלהי ישראל הדברים אשר שמעת:
(יח) יען רך לבבך ותכנע מלפני יהוה בשמעך את אשר דברתי על המקום הזה ועל יושביו להיות לשמה ולקללה ותקרע את בגדיך ותבך לפני ואף אני שמעתי נאם יהוה:
(יט) לכן הנני אספך אל אבתיך ונאספת אל קבריך בשלום ולא תראינה עיניך בכל הרעה אשר אני מביא על המקום הזה ועל יושביו ויתיו את המלך דבר:
(כ) וילכו את חלקיהו ואחיקם ועכבור ושפן ועשיה לחלדה הנביאה אשת שלם בן תקוה בן חסרה שומר הבגדים והיא יושבת בירושלים במשנה ותדברו אליה כן:

(יא) וכשמוע המלך דברי הספר קרע את בגדיו וצוה הכהן הגדול
(יב) ואת אחיקם בן שפן ואת עכבור בן מיכיה ואת שפן הסופר ואת עשיה עבד המלך לאמר:
(יג) לכו דרשו את יהוה בעדי ובעד העם ועד יהודה על דברי הספר הנמצא הזה כי גדולה חמת יהוה אשר נצתה בנו על אשר לא שמעו אבותינו על דברי הספר הזה לעשות ככל הכתוב עלינו:
(יד) וילך חלקיהו הכהן וגו' ואחיקם ועכבור וגו' ואחיקם בן סיכיה בן תקוה בן חרחס שומר הבגדים והיא יושבת בירושלים במשנה ותדברו אליה כן:
(טו) כה אמר יהוה הנני מביא רעה על המקום הזה ועל יושביו את כל הדברים אשר ספר על ספר אשר קראו לפני מלך יהודה:
(טז) תחת אשר עזבוני ויקטרו לאלהים אחרים למען הכעיסני בכל מעשי ידיהם ותתך חמתי במקום הזה ולא תכבה:
(יז) ואל מלך יהודה השלח אתכם לדרוש ביהוה כה תאמרון אליו כה אמר יהוה אלהי ישראל הדברים אשר שמעת:
(יח) יען רך לבבך ותכנע מלפני יהוה בשמעך את אשר דברתי על המקום הזה ועל יושביו להיות לשמה ולקללה ותקרע את בגדיך ותבך לפני ואף אני שמעתי נאם יהוה:
(יט) לכן הנני אספך אל אבתיך ונאספת אל קבריך בשלום ולא תראינה עיניך בכל הרעה אשר אני מביא על המקום הזה ועל יושביו ויתיו את המלך דבר:
(כ) וילכו את חלקיהו ואחיקם ועכבור ושפן ועשיה לחלדה הנביאה אשת שלם בן תקוה בן חסרה שומר הבגדים והיא יושבת בירושלים במשנה ותדברו אליה כן:

(יא) וכשמוע המלך דברי הספר קרע את בגדיו וצוה הכהן הגדול
(יב) ואת אחיקם בן שפן ואת עכבור בן מיכיה ואת שפן הסופר ואת עשיה עבד המלך לאמר:
(יג) לכו דרשו את יהוה בעדי ובעד העם ועד יהודה על דברי הספר הנמצא הזה כי גדולה חמת יהוה אשר נצתה בנו על אשר לא שמעו אבותינו על דברי הספר הזה לעשות ככל הכתוב עלינו:
(יד) וילך חלקיהו הכהן וגו' ואחיקם ועכבור וגו' ואחיקם בן סיכיה בן תקוה בן חרחס שומר הבגדים והיא יושבת בירושלים במשנה ותדברו אליה כן:
(טו) כה אמר יהוה הנני מביא רעה על המקום הזה ועל יושביו את כל הדברים אשר ספר על ספר אשר קראו לפני מלך יהודה:
(טז) תחת אשר עזבוני ויקטרו לאלהים אחרים למען הכעיסני בכל מעשי ידיהם ותתך חמתי במקום הזה ולא תכבה:
(יז) ואל מלך יהודה השלח אתכם לדרוש ביהוה כה תאמרון אליו כה אמר יהוה אלהי ישראל הדברים אשר שמעת:
(יח) יען רך לבבך ותכנע מלפני יהוה בשמעך את אשר דברתי על המקום הזה ועל יושביו להיות לשמה ולקללה ותקרע את בגדיך ותבך לפני ואף אני שמעתי נאם יהוה:
(יט) לכן הנני אספך אל אבתיך ונאספת אל קבריך בשלום ולא תראינה עיניך בכל הרעה אשר אני מביא על המקום הזה ועל יושביו ויתיו את המלך דבר:
(כ) וילכו את חלקיהו ואחיקם ועכבור ושפן ועשיה לחלדה הנביאה אשת שלם בן תקוה בן חסרה שומר הבגדים והיא יושבת בירושלים במשנה ותדברו אליה כן:

(יא) וכשמוע המלך דברי הספר קרע את בגדיו וצוה הכהן הגדול
(יב) ואת אחיקם בן שפן ואת עכבור בן מיכיה ואת שפן הסופר ואת עשיה עבד המלך לאמר:
(יג) לכו דרשו את יהוה בעדי ובעד העם ועד יהודה על דברי הספר הנמצא הזה כי גדולה חמת יהוה אשר נצתה בנו על אשר לא שמעו אבותינו על דברי הספר הזה לעשות ככל הכתוב עלינו:
(יד) וילך חלקיהו הכהן וגו' ואחיקם ועכבור וגו' ואחיקם בן סיכיה בן תקוה בן חרחס שומר הבגדים והיא יושבת בירושלים במשנה ותדברו אליה כן:
(טו) כה אמר יהוה הנני מביא רעה על המקום הזה ועל יושביו את כל הדברים אשר ספר על ספר אשר קראו לפני מלך יהודה:
(טז) תחת אשר עזבוני ויקטרו לאלהים אחרים למען הכעיסני בכל מעשי ידיהם ותתך חמתי במקום הזה ולא תכבה:
(יז) ואל מלך יהודה השלח אתכם לדרוש ביהוה כה תאמרון אליו כה אמר יהוה אלהי ישראל הדברים אשר שמעת:
(יח) יען רך לבבך ותכנע מלפני יהוה בשמעך את אשר דברתי על המקום הזה ועל יושביו להיות לשמה ולקללה ותקרע את בגדיך ותבך לפני ואף אני שמעתי נאם יהוה:
(יט) לכן הנני אספך אל אבתיך ונאספת אל קבריך בשלום ולא תראינה עיניך בכל הרעה אשר אני מביא על המקום הזה ועל יושביו ויתיו את המלך דבר:
(כ) וילכו את חלקיהו ואחיקם ועכבור ושפן ועשיה לחלדה הנביאה אשת שלם בן תקוה בן חסרה שומר הבגדים והיא יושבת בירושלים במשנה ותדברו אליה כן:

וְשָׁפָן֙ הַסֹּפֵ֔ר אֶל־חִלְקִיָּ֖הוּ הַנָּבִ֣יא אֶשֶׁת֑
שַׁלֻּ֣ם בֶּן־תִּקְוָ֗ה בֶּן־חַרְחַס֙ שֹׁמֵ֣ר הַבְּגָדִ֔ים
וְהִיא֙ יֹשֶׁ֣בֶת בִּירוּשָׁלַ֔͏ִם בַּמִּשְׁנֶ֖ה וַיְדַבְּר֥וּ
אֵלֶ֖יהָ׃ [יט] וַתֹּ֣אמֶר אֲלֵיהֶ֗ם כֹּ֤ה אָמַר֙
יְהוָ֣ה אֱלֹהֵ֣י יִשְׂרָאֵ֔ל אִמְר֥וּ לָאִ֖ישׁ אֲשֶׁר־
שָׁלַ֣ח אֶתְכֶ֑ם אֵלָֽי׃ כֹּ֚ה אָמַ֣ר יְהוָ֔ה [כ]
הִנְנִ֥י מֵבִ֛יא רָעָ֖ה אֶל־הַמָּק֣וֹם הַזֶּ֑ה וְעַל־
יְשָׁבָ֔יו אֵ֚ת כָּל־דִּבְרֵ֣י הַסֵּ֔פֶר אֲשֶׁ֥ר קָרָ֖א
מֶ֣לֶךְ יְהוּדָֽה׃ [כא] תַּ֚חַת אֲשֶׁר֙ עֲזָב֣וּנִי
וַיְקַטְּר֤וּ לֵאלֹהִים֙ אֲחֵרִ֔ים לְמַ֣עַן הַכְעִיסֵ֔נִי
בְּכֹ֣ל׀ מַעֲשֵׂ֣ה יְדֵיהֶ֗ם וְנִצְּתָ֤ה חֲמָתִי֙
בַּמָּק֣וֹם הַזֶּ֔ה וְלֹ֥א תִכְבֶּֽה׃ [כב] וְאֶל־מֶ֣לֶךְ יְהוּדָ֗ה הַשֹּׁלֵ֤חַ אֶתְכֶם֙ לִדְרֹ֣שׁ
אֶת־יְהוָ֔ה כֹּ֥ה תֹאמְר֖וּ אֵלָ֑יו כֹּ֚ה
אָמַ֣ר יְהוָ֔ה אֱלֹהֵ֖י יִשְׂרָאֵ֑ל הַדְּבָרִ֖ים
אֲשֶׁ֥ר שָׁמָ֖עְתָּ׃ [כג] יַ֗עַן רַ֚ךְ לְבָבֶ֔ךָ וַתִּכָּנַ֥ע׀
מִפְּנֵ֣י יְהוָ֔ה בְּשָׁמְעֲךָ֖ אֲשֶׁ֣ר דִּבַּ֑רְתִּי
עַל־הַמָּק֣וֹם הַזֶּ֔ה וְעַל־יְשָׁבָ֔יו לִהְיוֹת֙
לְשַׁמָּ֣ה וְלִקְלָלָ֔ה וַתִּקְרַ֖ע אֶת־בְּגָדֶ֑יךָ
וַתִּבְכֶּ֣ה לְפָנָ֔י וְגַם֙ אֲנִ֣י שָׁמַ֔עְתִּי נְאֻם־
יְהוָֽה׃ [כד] לָכֵ֗ן הִנְנִי֙ אֹסִפְךָ֣ עַל־אֲבֹתֶ֔יךָ
וְנֶאֱסַפְתָּ֖ אֶל־קִבְרֹתֶ֑יךָ בְּשָׁלוֹם֙ וְלֹא־
תִרְאֶ֣ינָה עֵינֶ֔יךָ בְּכֹ֖ל הָרָעָ֑ה אֲשֶׁר־אֲנִי֙
מֵבִ֣יא עַל־הַמָּק֣וֹם הַזֶּ֔ה וַיָּשִׁ֖בוּ אֶת־
הַמֶּ֥לֶךְ דָּבָֽר׃

כג

[א] וַיִּשְׁלַ֤ח הַמֶּלֶךְ֙ וַיַּאַסְפ֔וּ אֵלָ֖יו כָּל־
זִקְנֵ֥י יְהוּדָ֖ה וִירוּשָׁלָֽ͏ִם׃ [ב] וַיַּ֤עַל הַמֶּלֶךְ֙ בֵּ֣ית־יְהוָ֔ה וְכָל־אִ֖ישׁ יְהוּדָ֑ה
וְכֹ֣ל׀ יֹשְׁבֵ֣י יְרוּשָׁלַ֗͏ִם אִתּוֹ֙ וְהַכֹּהֲנִ֣ים֮
וְהַנְּבִיאִים֒ וְכָל־הָעָ֣ם לְמִקָּטֹ֣ן וְעַד־
גָּד֔וֹל וַיִּקְרָ֖א בְּאָזְנֵיהֶ֑ם אֵ֚ת כָּל־דִּבְרֵ֣י
סֵ֣פֶר הַבְּרִ֔ית הַנִּמְצָ֖א בְּבֵ֥ית יְהוָֽה׃
[ג] וַיַּעֲמֹ֤ד הַמֶּלֶךְ֙ עַל־הָעַמּ֔וּד וַיִּכְרֹ֥ת

הוּא מלבון מעלה ויתרון. הצני בחמרו וכפסת על קברותיך בשלום, רומה לומר שעם היות שימות במלחמת מון מירושלם, הנה יביאו גופו ויוכה להקבר בקברות אבותיו, והקבורה ההיא תהיה בשלום, כי יביאוהו כלי חללה להקבר בירושלם ובכוד יעבו לו במותו, ולזה לא אמר הנני אוסיפך על תוחיך בשלום, לפי שלא תהיה מיתתו בשלום, ובמה שאלה השלום בקבורה רמז לו שמיתתו לא תהיה בשלום כי במלחמה תהיה, אבל קבורתו תהיה בשלום. השלישי בחמרו ולא תראינה עיניך כל הרעה אשר אני מביא על המקום הזה וישיבו את המלך דבר:

כג

[א] וישלח המלך ויאספו אליו כל זקני יהודה וירושלם: [ב] ויעל המלך בית יהוה וכל איש יהודה וכל יושבי ירושלם אתו והכהנים והנביאים וכל העם למקטן ועד גדול, ויקרא באזניהם את כל דברי ספר הברית הנמצא בבית יהוה: [ג] ויעמד המלך על העמוד וכרת

כלים שריה ומקטיר ירמיה קלקיה משמלי ושלוש ושלום שם הכהיה, ושלוש שחמרו שהנה הלכו קלים לדרוש זה מחלה, מפני שהנבי' לפמיות הן, הנה הכהה הזחת בלתי מספקת, כי לא היה הדבר תלוי ברלונה כי אם במה שיעשו הלקים בפיה, וזין ספק שבימי יחזיהו נכתו שלשה נביאים, והם ירמיהו וצפניהו וחולדה עיין בלק הנביאים, ושלוש שירמיהו היה מבנה בשוקים ובפניה בבתי הכנסיות וחולדה אל השנים, מגלה אם לפל לחמר שבאשר היה זה לא היה ירמיהו בירושלם שהלך להקויר עשרת השבטים, וחולי היה בעירו בענתות לו במקום אחר ובפניה גם כן, ולפי שחולדה היתה בירושלם הלכו לבקש מאתה את הדבר ס'. ומה שחמר שהיתה יושבת בקלח על פי המסורה, כבר פירשתי שהיו שלשה קומות בירושלם, והיא לא היתה לירתה בקומה שהיה שם השנים, וזהו במשנה.

(טו, יז, יח) והיתה תשובת השם ס' שהשיבן שאשר רלה המלך בספוקים לאשר מלא בספר התורה שהיה בנגיד עמהם, היה להניד שיביא רעה על ירושלם ועל יושביה כפל דברי הספר הזה קרא, שהם התוכחות לאשר רלה ומלא הספר בנגיד בהם, ושהיה כל זה עליהם לפי שהם עזבו את ס' וקטרו במקומות אלים אחרים לעבד, כלומר שלא עבדו אותו לפילו בשותפות, אבל עזבו עבודתו, ובחרו להם עבודת הבעלים, ולפי שבעון הזה לא היה בכלל (יז, יט) יהיה, לכן אמר עוד ואל מלך יהודה השולח אתכם לדרוש את ס' תאמרו אליו ען אשר דבר הזה בנגד על הדברים אשר דברת ותכנע מפני ס' בשמעך את אשר על המקום (כ) הזה, לכן יהיה אשר אהביא הרעה על המקום הזה ועל יושביו, תוסיף על תוחיך ונאספת על קברותיך בשלום, ולא תראינה עיניך כל הרעה אשר אני מביא על המקום הזה, ועם היות שיהיה מיתתו בשלום, לפי שלא תהיה מיתתו בשלום, ובמה שאלה השלום בקבורה רמז לו שמיתתו לא תהיה בשלום כי במלחמה תהיה, אבל קבורתו תהיה בשלום. השלישי בחמרו ולא תראינה עיניך כל הרעה אשר אני מביא על המקום הזה, ועל שהיה בימיו לא יבוא הרע המעורר לבא על יהודה וירושלם, עם היות שהובטח שלא יהיה בימיו, הלך על בית ס' וקבץ כל הזקנים והכהנים והנביאים שהיו שם וירחיבו ופניהו, וגם זוריהו בן שמעיהו לפבר היה בזמנו, ויוכלן תרגם הכהנים כופרים, וכללו קבץ כל יושבי ירושלם למקום נדול, והמלך בעלמו קרא באזניהם את כל דברי ספר הברית בחוקו ספר שנמלא בית ס' שעשה משה בקדושה רבה, והיה זה כדי שיתרל לבנס ויזהו על ס' וירחמם, ולכן עמד על (ג) העמוד, והוא במקו' המלכות המיוחד אליו לבל העמוד, ולשם שבאו שם עמוד אחד עיין סוטה והיה בו המלך בעת קרלו את פי מ"ח עלי התורה, כמו שנזכר בפרשת הקהל *, וכרת הברית בין הנבי' לבין ס', וכן העם לעבת אחרי ס', וכל מלוחיו ועדותיו בכל לב ובכל נפש, כלומר שבענין התחוכות יבאו אחרי הנם ולא אחרי שרירות לבם הרע, ובענין המלות יעבו אותם בכל מלקיהם, אם המלות שנעשם יהיו, ואם העדות, שהם המלות המעידים על הנסים, כפסח ומלה וסכה וכבוד שבת ופדיון בכור לדם ודומיהם, ואם המלות שהיו טעמם מובן לבם והם החקים, ושיעשו זה בכוונה בלומה שיקיימו בשלות כל המלה כתוב בספר תורת משה. והיה זה לפי שרחה שהתוכחות הנם שבאו בתורה היו כלם תנחיות אם לא יעשו לעשות, ולכן השתדל לקיים התנאי משמירתם בלומן שלא יבא עליהם הרעה. ואמר ויעמוד העם בברית, להניד שלא היה בהם מעלעד לכל כלם לאמר

את־הַבְּרִית׃ לִפְנֵי יְהוָה֙ לָלֶ֣כֶת אַחֲרֵ֣י
יְהוָ֔ה וְלִשְׁמֹ֥ר מִצְוֹתָ֖יו וְאֶת־עֵדֹתָ֑יו
וְאֶת־חֻקֹּתָ֗יו בְּכָל־לֵב֙ וּבְכָל־נֶ֣פֶשׁ
לְהָקִ֔ים אֶת־דִּבְרֵ֥י הַבְּרִ֖ית הַזֹּ֣את
הַכְּתוּבִ֑ים עַל־הַסֵּ֣פֶר הַזֶּ֔ה וַיַּעֲמֹ֖ד
כָּל־הָעָ֥ם בַּבְּרִֽית׃

[ד] וַיְצַ֣ו הַמֶּ֡לֶךְ אֶת־חִלְקִיָּ֣הוּ הַכֹּהֵן֩ הַגָּד֨וֹל
וְאֶת־כֹּהֲנֵ֣י הַמִּשְׁנֶ֗ה וְאֶת־שֹׁמְרֵ֤י הַסַּף֙
לְהוֹצִ֣יא מֵֽהֵיכַ֣ל יְהוָ֔ה אֶת־כָּל־
הַכֵּלִ֣ים הָֽעֲשׂוּיִ֗ם לַבַּ֙עַל֙ וְלָאֲשֵׁרָ֔ה
וּלְכֹ֖ל צְבָ֣א הַשָּׁמָ֑יִם וַיִּשְׂרְפֵ֣ם מִח֔וּץ
לִירוּשָׁלַ֖͏ִם בְּשַׁדְמ֣וֹת קִדְר֑וֹן וַיִּשָּׂ֥א
אֶת־עֲפָרָ֖ם בֵּ֥ית־אֵֽל׃

[ה] וְהִשְׁבִּ֗ית אֶת־הַכְּמָרִ֛ים אֲשֶׁר־נָתְנ֥וּ מַלְכֵי
יְהוּדָ֖ה וְקִטְּרוּ֙ בַּבָּמ֣וֹת בְּעָרֵ֣י יְהוּדָ֔ה
וּמְסִבֵּ֖י יְרוּשָׁלִָ֑͏ם וְאֶת־הַמְקַטְּרִ֣ים לַבַּ֔עַל
לַשֶּׁ֣מֶשׁ וְלַיָּרֵ֔חַ וְלַמַּזָּל֖וֹת וּלְכֹ֥ל צְבָ֖א
הַשָּׁמָֽיִם׃ [ו] וַיּוֹצֵ֨א אֶת־הָאֲשֵׁרָ֜ה
מִבֵּ֣ית יְהוָ֗ה מִח֙וּץ לִירוּשָׁלַ֔͏ִם אֶל־
נַ֖חַל קִדְר֑וֹן וַיִּשְׂרֹ֣ף אֹתָ֗הּ בְּנַ֙חַל֙ קִדְרוֹן֙
וַיִּדֹּ֣ק לֶעָפָ֔ר וַיִּשְׁלֵ֥ךְ אֶת־עֲפָרָ֖הּ עַל־
קִבְרֵ֥י בְנֵי־הָעָֽם׃

[ז] וַיִּתֹּ֗ץ אֶת־בָּתֵּי֙ הַקְּדֵשִׁ֔ים אֲשֶׁ֖ר בֵּ֣ית
יְהוָ֑ה אֲשֶׁ֥ר הַנָּשִׁ֛ים אֹרְגוֹת֥ שָׁ֖ם
בָּתִּ֔ים לָאֲשֵׁרָ֑ה׃ [ח] וַיָּבֵ֣א אֶת־כָּל־
הַכֹּהֲנִ֗ים מֵעָרֵ֙י֙ יְהוּדָ֔ה וַיְטַמֵּ֖א אֶת־
הַבָּמ֣וֹת אֲשֶׁר־קִטְּרוּ־שָׁ֣מָּה ׀ הַכֹּהֲנִ֗ים
מִגֶּ֙בַע֙ עַד־בְּאֵ֣ר שֶׁ֔בַע וַיִּתֹּ֖ץ אֶת־בָּמ֣וֹת
הַשְּׁעָרִ֑ים אֲשֶׁר־פֶּ֙תַח֙ שַׁ֣עַר יְהוֹשֻׁ֔עַ שַׂר־
הָעִ֖יר אֲשֶׁר־עַל־שְׂמֹ֥אל אִ֛ישׁ בְּשַׁ֥עַר
הָעִֽיר׃ [ט] אַךְ֩ לֹ֨א יַעֲל֜וּ כֹּהֲנֵ֣י הַבָּמ֗וֹת אֶל־
מִזְבַּ֤ח יְהוָה֙ בִּירוּשָׁלִָ֔͏ם כִּ֣י אִם־אָכְל֥וּ מַצּ֛וֹת
בְּתוֹךְ֥ אֲחֵיהֶֽם׃ [י] וְטִמֵּ֣א אֶת־הַתֹּ֔פֶת
אֲשֶׁ֖ר בְּגֵ֣י בֶן־הִנֹּ֑ם לְבִלְתִּ֤י לְהַעֲבִיר֙ אִ֣ישׁ
אֶת־בְּנ֔וֹ וְאֶת־בִּתּ֖וֹ בָּאֵ֥שׁ לַמֹּֽלֶךְ׃

לעמוד בברית ולשמור אותו, ולפי שלא היה מקום לומר כי
אם בהפרת העון מביניהם ובטובה מן הראוי, אמר והוא
המלך לשבר את ברית ה' ולבער כל מיני העון מן הראוי, וקבלו
עליהם פו קול שיצויה ונהו את הראוי, ושומו מה שנאמר בלבבי הימים
ע' עץ * ויאמר לעניים המביאים לכל
ה' ב' לה ג' ישראל הקדושים לה' תנו את
ארון הקדש בבית אשר בנה
שלמה בן דוד מלך ישראל אין
לכם משא בכתף עתה עבדו
את יהוה אלקיכם ואת עמו
ישראל, כי הוא אותם נתת
הארון בבית אשר בנה שלמה
לבנות אם כיון שפירשתי בבנין
לא עץ שלמה, כי ידע שיהיו שעתיד
היה הבי לחרב מלבני חולדה
הנביאה, ולבן מה לבנות קדש
ה' אשר לחם כדי שלא יבא
לידי התוכים כשאר כלי בית
ה', והוא הלשת כפי פשט
הכתוב, שאם לא כאמר כן
שלא היה ענין מוזכר שיושמו
הארון בבית אשר בנה שלמה,
והבה היה שם תמיד, וידענו
שלא בלקח עם הכלים שלקח
מלך בבל, אבל ענינו הנבואה
כלי שפח:

(ד) ויצו המלך את חלקיה וגו'.
יאמר שגו' המלך יאשיהו
את הכהן הגדול ואת כהני
המשנה שהם הסגנים לכהן
הגדול, כמו סגן הכהנים
והמשכים אלו במלכותיהם
על הסדר, ואת שומרי הסף,
שהם נוכרי הכלים אשר בבית
ה' ושומרים אותם, להוציא
מהיכל השם את כל הכלים
העשויים לעבודה זרה וזרעו
אותם מחוץ לעיר בשדמות
קדרון והוליכו את עפר לבית
אל, כל שעשו השרפה במיוחד
לפני שיכלו לשרוף בתוך קדרון,
ושפכו עפרם על ביתות שהיה
עקר העבודה זרה והענל אשר
עשה ירבעם, כדי לטמא
אותו מקום ולערבו עם עפר
(ה) אשר העו, והשבי את הכמרי,
כל שבטל והשבית הכהנים
העובדים לפני הבעל, שהם
כקרואים כמרים, וכן תרגם
יונתן כהני העבודה זרה
כומריא, ואמרו שלשה היו
לכהנים שמוזים ולבך כקרואו
כיכה ה', כמרים, מלשון * עורבו
כתנור כמרו, והם היו
כהנים כמוזהמים אשר נתנו
מלכי יהודה לאותה עבודה
שהיו מקטרים בבמות ערי
יהודה ובמסיבי ירושלם, כי התורה למושב ובטלם מאותה
עבודה, ומה כן השבית הקטרים לבעל, שהוא השמש
ולירח ולכל צבא השמים. ולפי שחשבם ואמרו שאין בהשרה
(ו) בבית ה', אמר שיפשיהו הביא לאותה השם ושרף אותו והשליך

את עפרה על קברי בני העם שהיו עובדים לאותם בחייהם,
כי עפר לאותם הבלמים כלם פור והשליך על קברות
עובדיהם לבזיונם, כלומר רצו מה שייתם עובדים בחייכם,
וכן אומר בדברי הימים * ויזרק על פני הקברים המובדים לה' ב' לד ל
להם, וגם כן נתן את בתי (ו)
הקדשים אשר בבית ה', והם
הקבשים והבתי שהיו מיוחדים
לעבוד אותם הבמילים הבעל
והאשרה, ולפי שהם מבשה
ואמון בנו הבמילים להם
בבית ה', עשו לבהנים (שהם
קדושים בעיני עובדיהם)
בתים להתלונן שמה, והבתים
היו אורגות שם יריעות לבבוד
האשרה, וזהו שאמר בתים
לאשר, כמו * לבתים לבדי, שמות כה כו
כי לפי שיהיו אותן היריעות
תלויות סביב האשרה היו לה
במקום בית. וכן זכר שהבית (ז)
את כל הבהנים מערי יהודה,
שהם היו מזרע לחרן ונעזו
כומרי לעגו, הביאם לירושלם
להשיב בתזוב, וכבר התבאר
בספר יחזקאל * שהבהנים בני יחזקאל מד טו
גדול הם אשר לא עבדו עז,
לא אשר הבהנים העלו בשעת
בני יהודה, ולבן הוסיף
יאשיהו להשיבם למזבח ולעשות
הבמות אשר היו מקטרים
שם הבהני, בשם שהם דבר
עומאה לו ייחדם למקום
עומאה להשליך שם בבלות בדי
להרחיק מלב העם, וכן בתן
את בתות השערי אשר פתח,
לא בתן הבמות אשר היו בבל
השערי בבלל וכפרט, הבמה
אשר פתח שער יהושע שר
העיר אשר על שמאל, כלו' אשר
היה לותה בתה לבד שמאל
מהלבים הבבים בשער העיר,
וזכר לותה בפרט להיותה
גדולה מבלם. ואמר שעם
היות שיאשיהו החזיר למזבח
לותם הבהנים שהיו עובדי עז
והבילם לירושלם, אלא בשביל
שהיו קרבים על מזבח השם
להקריב לשם, לפי שהם היו
בבעלי מומין אלא היו עובדים
עבוד לבל היו מולקין ומוכלי
ולא מקריבין, וזהו אמרו לך (ט)
לא יעלו בהני הבמות אל
מזבח ה' בירושלם, לא שלא
היו מקריבין על המזבח כי
אם לבלו מצות, בלומר לבל
היו לוכלים במצות המבחות
ובהם שידמה להם בלק בתוך
לחיהם הבהנים הטהורים,
ואמר מצות, לפי שהמבחות היו נתפות מצות והוא הדין לבל
הקדש, ושמע לת התופת אשר בגיא בן הבן, המקו' הזה שהיו (י)
מעבירי, שם בניהם למולך היה בקרא תפת, ואקול שבקרא בן עיין יקוט
לפי שהיו מרקדין ומבים בתופים בשעת העבודה, בדי שלא ירמיה ז
ישמע קול הלז

(יח) וַיֹּאמֶר הַנִּיחוּ אִישׁ אַל־יָנַע עַצְמוֹתָיו מֵעִמָּהּ וַיְמַלְּטוּ עַצְמוֹתָיו עִם־עַצְמוֹת הַנָּבִיא אֲשֶׁר־בָּא מִשֹּׁמְרוֹן׃ (יט) וְגַם כָּל־בָּתֵּי הַבָּמוֹת אֲשֶׁר בְּעָרֵי שֹׁמְרוֹן אֲשֶׁר הֵסִירוּ מַלְכֵי־יִשְׂרָאֵל וַיַּכְעִיסוּ אֶת־יְהוָה עָשָׂה יֹאשִׁיָּהוּ וַיַּעַשׂ לָהֶם כְּכָל־הַמַּעֲשִׂים אֲשֶׁר עָשָׂה בְּבֵית־אֵל׃ (כ) וַיִּשְׁחַט אֶת־כָּל־כֹּהֲנֵי הַבָּמוֹת אֲשֶׁר־שָׁם עַל־הַמִּזְבְּחוֹת וְשָׂרַף עֲצְמוֹת אָדָם עֲלֵיהֶם וַיָּשָׁב יְרוּשָׁלָ͏ִם׃ (כא) וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶת־כָּל־הָעָם לֵאמֹר עֲשׂוּ פֶסַח לַיהוָה אֱלֹהֵיכֶם כַּכָּתוּב עַל־סֵפֶר הַבְּרִית הַזֶּה׃ (כב) כִּי לֹא נַעֲשָׂה כַּפֶּסַח הַזֶּה מִימֵי הַשֹּׁפְטִים אֲשֶׁר שָׁפְטוּ אֶת־יִשְׂרָאֵל וְכֹל יְמֵי מַלְכֵי יִשְׂרָאֵל וּמַלְכֵי יְהוּדָה׃ (כג) כִּי אִם־בִּשְׁנַת שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ יֹאשִׁיָּהוּ נַעֲשָׂה הַפֶּסַח הַזֶּה לַיהוָה בִּירוּשָׁלָ͏ִם׃ (כד) גַּם אֶת־הָאֹבוֹת וְאֶת־הַיִּדְּעֹנִים וְאֶת־הַתְּרָפִים וְאֶת־הַגִּלֻּלִים וְאֶת־כָּל־הַשִּׁקֻּצִים הַנִּרְאוֹת בְּאֶרֶץ יְהוּדָה וּבִירוּשָׁלָ͏ִם בִּעֵר יֹאשִׁיָּהוּ לְמַעַן הָקִים אֶת־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַכְּתֻבִים עַל־הַסֵּפֶר אֲשֶׁר מָצָא חִלְקִיָּהוּ הַכֹּהֵן בֵּית יְהוָה׃ (כה) וְכָמֹהוּ לֹא־הָיָה לְפָנָיו מֶלֶךְ אֲשֶׁר־שָׁב אֶל־יְהוָה בְּכָל־לְבָבוֹ וּבְכָל־נַפְשׁוֹ וּבְכָל־מְאֹדוֹ כְּכֹל תּוֹרַת מֹשֶׁה וְאַחֲרָיו לֹא קָם כָּמֹהוּ׃ (כו) אַךְ לֹא שָׁב יְהוָה מֵחֲרוֹן אַפּוֹ הַגָּדוֹל אֲשֶׁר חָרָה אַפּוֹ בִּיהוּדָה עַל כָּל־הַכְעִסוֹת אֲשֶׁר הִכְעִיסוּהוּ מְנַשֶּׁה׃ (כז) וַיֹּאמֶר יְהוָה גַּם־אֶת־יְהוּדָה אָסִיר מֵעַל פָּנַי כַּאֲשֶׁר הֵסַרְתִּי אֶת־יִשְׂרָאֵל וְאֶת־הָעִיר הַזֹּאת אֲשֶׁר בָּחַרְתִּי אֶת־יְרוּשָׁלַ͏ִם וְאֶת־הַבַּיִת אֲשֶׁר אָמַרְתִּי יִהְיֶה שְׁמִי שָׁם׃ (כח) וְיֶתֶר דִּבְרֵי יֹאשִׁיָּהוּ וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃ (כט) בְּיָמָיו עָלָה פַרְעֹה נְכֹה מֶלֶךְ־מִצְרַיִם עַל־מֶלֶךְ אַשּׁוּר עַל־נְהַר פְּרָת וַיֹּלֶךְ הַמֶּלֶךְ יֹאשִׁיָּהוּ לִקְרָאתוֹ וַיְמִתֵהוּ בְמְגִדּוֹ כִּרְאֹתוֹ אֹתוֹ׃ (ל) וַיַּרְכִּבוּ עֲבָדָיו מֵת עָלָיו מִמְּגִדּוֹ וַיְבִיאֻהוּ יְרוּשָׁלַ͏ִם וַיִּקְבְּרֻהוּ בְּקִבְרוֹ וַיִּקַּח עַם־הָאָרֶץ אֶת־יְהוֹאָחָז בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ וַיִּמְשְׁחוּ אֹתוֹ וַיַּמְלִיכוּהוּ תַּחַת אָבִיו׃ (לא) בֶּן־עֶשְׂרִים וּשְׁלֹשׁ שָׁנָה יְהוֹאָחָז בְּמָלְכוֹ וּשְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים מָלַךְ בִּירוּשָׁלַ͏ִם וְשֵׁם אִמּוֹ חֲמוּטַל בַּת־יִרְמְיָהוּ מִלִּבְנָה׃ (לב) וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבֹתָיו׃ (לג) וַיַּסֵּר אֹתוֹ פַרְעֹה נְכֹה בְּרִבְלָה בְּאֶרֶץ חֲמָת מִמְלֹךְ בִּירוּשָׁלָ͏ִם וַיִּתֵּן עַל־הָאָרֶץ מֵאָה כִכַּר־כֶּסֶף וְכִכַּר זָהָב׃ (לד) וַיַּמְלֵךְ פַּרְעֹה נְכֹה אֶת־אֶלְיָקִים בֶּן־יֹאשִׁיָּהוּ תַּחַת יֹאשִׁיָּהוּ אָבִיו וַיַּסֵּב אֶת־שְׁמוֹ יְהוֹיָקִים וְאֶת־יְהוֹאָחָז לָקַח וַיָּבֹא מִצְרַיִם וַיָּמָת שָׁם׃ (לה) וְהַכֶּסֶף וְהַזָּהָב נָתַן יְהוֹיָקִים לְפַרְעֹה רַק הֶעֱרִיךְ אֶת־הָאָרֶץ לָתֵת אֶת־הַכֶּסֶף עַל־פִּי פַרְעֹה אִישׁ אִישׁ כְּעֶרְכּוֹ נָגַשׂ אֶת־הַכֶּסֶף וְאֶת־הַזָּהָב מֵעַם עַם־הָאָרֶץ לָתֵת לְנְכֹה׃ (לו) בֶּן־עֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ שָׁנָה יְהוֹיָקִים בְּמָלְכוֹ וְאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלָ͏ִם וְשֵׁם אִמּוֹ זְבוּדָה בַּת־פְּדָיָה מִן־רוּמָה׃ (לז) וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר עָשׂוּ אֲבֹתָיו׃ (א) בְּיָמָיו עָלָה נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וַיְהִי־לוֹ יְהוֹיָקִים עֶבֶד שָׁלֹשׁ שָׁנִים וַיָּשָׁב וַיִּמְרֹד בּוֹ׃ (ב) וַיְשַׁלַּח יְהוָה בּוֹ אֶת־גְּדוּדֵי כַשְׂדִּים וְאֶת־גְּדוּדֵי אֲרָם וְאֶת־גְּדוּדֵי מוֹאָב וְאֶת־גְּדוּדֵי בְּנֵי עַמּוֹן וַיְשַׁלְּחֵם בִּיהוּדָה לְהַאֲבִידוֹ כִּדְבַר יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים׃ (ג) אַךְ עַל־פִּי יְהוָה הָיְתָה בִּיהוּדָה לְהָסִיר מֵעַל פָּנָיו בַּעֲבוּר מְנַשֶּׁה כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה׃ (ד) וְגַם־לְדַם הַנָּקִי אֲשֶׁר שָׁפַךְ וַיְמַלֵּא אֶת־יְרוּשָׁלַ͏ִם דָּם נָקִי וְלֹא אָבָה יְהוָה לִסְלֹחַ׃ (ה) וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹיָקִים וְכָל־אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃ (ו) וַיִּשְׁכַּב יְהוֹיָקִים עִם־אֲבֹתָיו וַיִּמְלֹךְ יְהוֹיָכִין בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃ (ז) וְלֹא־יָסַף עוֹד מֶלֶךְ מִצְרַיִם לָצֵאת מֵאַרְצוֹ כִּי לָקַח מֶלֶךְ בָּבֶל מִנַּחַל מִצְרַיִם עַד־נְהַר פְּרָת כֹּל אֲשֶׁר הָיָה לְמֶלֶךְ מִצְרָיִם׃ (ח) בֶּן־שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה יְהוֹיָכִין בְּמָלְכוֹ וּשְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים מָלַךְ בִּירוּשָׁלָ͏ִם וְשֵׁם אִמּוֹ נְחֻשְׁתָּא בַּת־אֶלְנָתָן מִירוּשָׁלָ͏ִם׃ (ט) וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה אָבִיו׃ (י) בָּעֵת הַהִיא עָלוּ עַבְדֵי נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל יְרוּשָׁלַ͏ִם וַתָּבֹא הָעִיר בַּמָּצוֹר׃ (יא) וַיָּבֹא נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל עַל־הָעִיר וַעֲבָדָיו צָרִים עָלֶיהָ׃ (יב) וַיֵּצֵא יְהוֹיָכִין מֶלֶךְ־יְהוּדָה אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל הוּא וְאִמּוֹ וַעֲבָדָיו וְשָׂרָיו וְסָרִיסָיו וַיִּקַּח אֹתָם מֶלֶךְ בָּבֶל בִּשְׁנַת שְׁמֹנֶה לְמָלְכוֹ׃ (יג) וַיֹּצֵא מִשָּׁם אֵת כָּל־אֹצְרוֹת בֵּית־יְהוָה וְאֵת אֹצְרוֹת בֵּית־הַמֶּלֶךְ וַיְקַצֵּץ אֶת־כָּל־כְּלֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר עָשָׂה שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ־יִשְׂרָאֵל בְּהֵיכַל יְהוָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר יְהוָה׃ (יד) וַיִּגֶל אֶת־כָּל־יְרוּשָׁלַ͏ִם וְאֶת־כָּל־הַשָּׂרִים וְאֶת־כָּל־גִּבּוֹרֵי הַחַיִל עֲשֶׂרֶת אֲלָפִים גּוֹלָה וְכָל־הֶחָרָשׁ וְהַמַּסְגֵּר לֹא נִשְׁאַר זוּלָתִי דַּלַּת עַם־הָאָרֶץ׃ (טו) וַיַּגֶל אֶת־יְהוֹיָכִין בָּבֶלָה וְאֶת־אֵם הַמֶּלֶךְ וְאֶת־נְשֵׁי הַמֶּלֶךְ וְאֶת־סָרִיסָיו וְאֶת־אֵילֵי הָאָרֶץ הוֹלִיךְ גָּלוּת מִירוּשָׁלַ͏ִם בָּבֶלָה׃ (טז) וְאֵת כָּל־אַנְשֵׁי הַחַיִל שִׁבְעַת אֲלָפִים וְהֶחָרָשׁ וְהַמַּסְגֵּר אֶלֶף כָּל־אֵלֶּה גִּבּוֹרֵי עֹשֵׂה מִלְחָמָה וַיְבִיאֵם מֶלֶךְ בָּבֶל גָּלוּת בָּבֶלָה׃ (יז) וַיַּמְלֵךְ מֶלֶךְ בָּבֶל אֶת־מַתַּנְיָה דֹּדוֹ תַּחְתָּיו וַיַּסֵּב אֶת־שְׁמוֹ צִדְקִיָּהוּ׃ (יח) בֶּן־עֶשְׂרִים וְאַחַת שָׁנָה צִדְקִיָּהוּ בְּמָלְכוֹ וְאַחַת עֶשְׂרֵה שָׁנָה מָלַךְ בִּירוּשָׁלָ͏ִם וְשֵׁם אִמּוֹ חֲמוּטַל בַּת־יִרְמְיָהוּ מִלִּבְנָה׃ (יט) וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה יְהוֹיָקִים׃ (כ) כִּי עַל־אַף יְהוָה הָיְתָה בִּירוּשָׁלַ͏ִם וְיהוּדָה עַד־הִשְׁלִיכוֹ אֹתָם מֵעַל פָּנָיו וַיִּמְרֹד צִדְקִיָּהוּ בְּמֶלֶךְ בָּבֶל׃ (כא) וַיְהִי בִּשְׁנַת הַתְּשִׁיעִית לְמָלְכוֹ בָּעֲשִׂירִי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בָּא נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל הוּא וְכָל־צְבָאוֹ עַל־יְרוּשָׁלַ͏ִם וַיִּחַן עָלֶיהָ וַיִּבְנוּ עָלֶיהָ דָּיֵק סָבִיב׃ (כב) וַתָּבֹא הָעִיר בַּמָּצוֹר עַד־עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ׃ (כג) בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ וַיִּחֲזַק הָרָעָב בָּעִיר וְלֹא הָיָה לֶחֶם לְעַם הָאָרֶץ׃ (כד) וַתִּבָּקַע הָעִיר וְכָל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה עַל־יָדְהֶם וַיֵּצְאוּ מִן־הָעִיר לַיְלָה דֶּרֶךְ שַׁעַר בֵּין־הַחֹמֹתַיִם אֲשֶׁר עַל־גַּן־הַמֶּלֶךְ וְכַשְׂדִּים עַל־הָעִיר סָבִיב וַיֵּלֶךְ דֶּרֶךְ הָעֲרָבָה׃ (כה) וַיִּרְדְּפוּ חֵיל כַּשְׂדִּים אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ וַיַּשִּׂגוּ אֶת־צִדְקִיָּהוּ בְּעַרְבוֹת יְרֵחוֹ וְכָל־חֵילוֹ נָפֹצוּ מֵעָלָיו׃ (כו) וַיִּתְפְּשׂוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲלוּ אֹתוֹ אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל רִבְלָתָה וַיְדַבְּרוּ אִתּוֹ מִשְׁפָּטִים׃ (כז) וְאֵת בְּנֵי צִדְקִיָּהוּ שָׁחַט לְעֵינָיו וְאֶת־עֵינֵי צִדְקִיָּהוּ עִוֵּר וַיַּאַסְרֵהוּ בַּנְחֻשְׁתַּיִם וַיְבִאֵהוּ בָּבֶלָה׃ (כח) וּבַחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּשִׁבְעָה לַחֹדֶשׁ הִיא שְׁנַת תְּשַׁע עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל בָּא נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים עֹמֵד לִפְנֵי מֶלֶךְ בָּבֶל בִּירוּשָׁלָ͏ִם׃ (כט) וַיִּשְׂרֹף אֶת־בֵּית יְהוָה וְאֶת־בֵּית הַמֶּלֶךְ וְאֵת כָּל־בָּתֵּי יְרוּשָׁלַ͏ִם וְאֵת כָּל־בֵּית גָּדוֹל שָׂרַף בָּאֵשׁ׃ (ל) וְאֵת חוֹמֹת יְרוּשָׁלַ͏ִם סָבִיב נָתְצוּ כָּל־חֵיל כַּשְׂדִּים אֲשֶׁר אֶת־רַב־טַבָּחִים׃ (לא) וְיֶתֶר הָעָם הַנִּשְׁאָרִים בָּעִיר וְהַנֹּפְלִים אֲשֶׁר נָפְלוּ עַל־מֶלֶךְ בָּבֶל וְיֶתֶר הֶהָמוֹן הָגְלָה נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים׃ (לב) וּמִדַּלַּת הָאָרֶץ הִשְׁאִיר נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים לְכֹרְמִים וּלְעֹבְדִים׃ (לג) וְאֶת־עַמּוּדֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר לְבֵית יְהוָה וְאֶת־הַמְּכֹנוֹת וְאֶת־יָם הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר בְּבֵית יְהוָה שִׁבְּרוּ כַשְׂדִּים וַיִּשְׂאוּ אֶת־נְחֹשְׁתָּם בָּבֶלָה׃ (לד) וְאֶת־הַסִּירוֹת וְאֶת־הָיָעִים וְאֶת־הַמְזַמְּרוֹת וְאֶת־כָּל־כְּלֵי נְחֹשֶׁת אֲשֶׁר יְשָׁרְתוּ־בָם לָקָחוּ׃ (לה) וְהַכַּפּוֹת וְהַמַּחְתּוֹת וְהַמִּזְרָקוֹת וְהַסִּירוֹת וְהַמְנֹרוֹת וְהַכַּפּוֹת וְהַקְּשָׂוֹת אֲשֶׁר־זָהָב זָהָב וַאֲשֶׁר־כֶּסֶף כֶּסֶף לָקַח רַב־טַבָּחִים׃ (לו) שְׁנֵי הָעַמּוּדִים הַיָּם אֶחָד וְהַמְּכֹנוֹת אֲשֶׁר עָשָׂה שְׁלֹמֹה לְבֵית יְהוָה לֹא־הָיָה מִשְׁקָל לִנְחֹשֶׁת כָּל־הַכֵּלִים הָאֵלֶּה׃ (לז) שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה אַמָּה קוֹמַת הָעַמּוּד הָאֶחָד וְחֶבֶל שְׁתֵּים עֶשְׂרֵה אַמָּה יָסֹב וְעָבְיוֹ אַרְבַּע אֶצְבָּעוֹת חָלוּל הוּא׃ (לח) וְכֹתֶרֶת עָלָיו נְחֹשֶׁת וְגֹבַהּ הַכֹּתֶרֶת הָאֶחָת חָמֵשׁ אַמּוֹת וְשָׂבָךְ וְרִמֹּנִים עַל־הַכֹּתֶרֶת סָבִיב הַכֹּל נְחֹשֶׁת וְכָמוֹהוּ לָעַמּוּד הַשֵּׁנִי עִם־שָׂבָךְ׃ (לט) וַיִּקַּח רַב־טַבָּחִים אֶת־שְׂרָיָה כֹּהֵן הָרֹאשׁ וְאֶת־צְפַנְיָה כֹּהֵן הַמִּשְׁנֶה וְאֵת שְׁלֹשֶׁת שֹׁמְרֵי הַסַּף׃ (מ) וּמִן־הָעִיר לָקַח סָרִיס אֶחָד אֲשֶׁר־הָיָה פָקִיד עַל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וְחָמִשָּׁה אַנְשֵׁי רְאוֹת פְּנֵי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר נִמְצְאוּ בְּתוֹךְ הָעִיר וְאֵת סֹפֵר שַׂר הַצָּבָא מְפַקֵּד אֶת־עַם הָאָרֶץ וְשִׁשִּׁים אִישׁ מֵעַם הָאָרֶץ הַנִּמְצְאִים בְּתוֹךְ הָעִיר׃ (מא) וַיִּקַּח אֹתָם נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים וַיּוֹלֶךְ אֹתָם אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל רִבְלָתָה׃ (מב) וַיַּךְ אֹתָם מֶלֶךְ בָּבֶל וַיְמִתֵם בְּרִבְלָה בְּאֶרֶץ חֲמָת וַיִּגֶל יְהוּדָה מֵעַל אַדְמָתוֹ׃ (מג) וְאֶת־הָעָם אֲשֶׁר הִשְׁאִיר נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל וְאֶת־שְׁלֹשֶׁת אֲלָפִים אִישׁ הֵמָּה הִגְלָה נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים׃ (מד) וַיְהִי בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע לְגָלוּת יְהוֹיָכִין מֶלֶךְ־יְהוּדָה בִּשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ לַחֹדֶשׁ נָשָׂא אֱוִיל מְרֹדַךְ מֶלֶךְ בָּבֶל בִּשְׁנַת מָלְכוֹ אֶת־רֹאשׁ יְהוֹיָכִין מֶלֶךְ־יְהוּדָה וַיֹּצֵא אֹתוֹ מִבֵּית הַכָּלֶא׃ (מה) וַיְדַבֵּר אִתּוֹ טֹבוֹת וַיִּתֵּן אֶת־כִּסְאוֹ מֵעַל כִּסֵּא הַמְּלָכִים אֲשֶׁר אִתּוֹ בְּבָבֶל׃ (מו) וַיְחַלֵּף אֶת־בִּגְדֵי כִלְאוֹ וְאָכַל לֶחֶם תָּמִיד לְפָנָיו כָּל־יְמֵי חַיָּיו׃ (מז) וְאֻכְלָתוֹ אֻכְלָה תָמִיד נָתוּן לוֹ מֵאֵת מֶלֶךְ בָּבֶל כָּל־יְמֵי חַיָּיו עַד־יוֹם מוֹתוֹ כֹּל יְמֵי חַיָּיו׃

(יח) ויאמר הניחו איש אל ינע עצמותיו מעמהו וימלטו עצמותיו עם עצמות הנביא אשר בא משמרון׃ (יט) וגם כל בתי הבמות אשר בערי שמרון אשר הסירו מלכי ישראל ויכעיסו את יהוה עשה יאשיהו ויעש להם ככל המעשים אשר עשה בבית אל׃ (כ) וישחט את כל כהני הבמות אשר שם על המזבחות ושרף עצמות אדם עליהם וישב ירושלם׃ (כא) ויצו המלך את כל העם לאמר עשו פסח ליהוה אלהיכם ככתוב על ספר הברית הזה׃ (כב) כי לא נעשה כפסח הזה מימי השפטים אשר שפטו את ישראל וכל ימי מלכי ישראל ומלכי יהודה׃ (כג) כי אם בשנת שמנה עשרה שנה למלך יאשיהו נעשה הפסח הזה ליהוה בירושלם׃ (כד) גם את האבות ואת הידענים ואת התרפים ואת הגלולים ואת כל השקוצים הנראות בארץ יהודה ובירושלם בער יאשיהו למען הקים את דברי התורה הכתבים על הספר אשר מצא חלקיהו הכהן בית יהוה׃ (כה) וכמהו לא היה לפניו מלך אשר שב אל יהוה בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאדו ככל תורת משה ואחריו לא קם כמהו׃ (כו) אך לא שב יהוה מחרון אפו הגדול אשר חרה אפו ביהודה על כל הכעסות אשר הכעיסוהו מנשה׃ (כז) ויאמר יהוה גם את יהודה אסיר מעל פני כאשר הסרתי את ישראל ואת העיר הזאת אשר בחרתי את ירושלם ואת הבית אשר אמרתי יהיה שמי שם׃ (כח) ויתר דברי יאשיהו וכל אשר עשה הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי יהודה׃ (כט) בימיו עלה פרעה נכה מלך מצרים על מלך אשור על נהר פרת וילך המלך יאשיהו לקראתו וימיתהו במגדו כראתו אתו׃ (ל) וירכבו עבדיו מת עליו ממגדו ויביאהו ירושלם ויקברהו בקברו ויקח עם הארץ את יהואחז בן יאשיהו וימשחו אתו וימליכהו תחת אביו׃ (לא) בן עשרים ושלש שנה יהואחז במלכו ושלשה חדשים מלך בירושלם ושם אמו חמוטל בת ירמיהו מלבנה׃ (לב) ויעש הרע בעיני יהוה ככל אשר עשו אבתיו׃ (לג) ויסר אתו פרעה נכה ברבלה בארץ חמת ממלך בירושלם ויתן על הארץ מאה ככר כסף וככר זהב׃ (לד) וימלך פרעה נכה את אליקים בן יאשיהו תחת יאשיהו אביו ויסב את שמו יהויקים ואת יהואחז לקח ויבא מצרים וימת שם׃ (לה) והכסף והזהב נתן יהויקים לפרעה רק העריך את הארץ לתת את הכסף על פי פרעה איש איש כערכו נגש את הכסף ואת הזהב מעם עם הארץ לתת לנכה׃ (לו) בן עשרים וחמש שנה יהויקים במלכו ואחת עשרה שנה מלך בירושלם ושם אמו זבודה בת פדיה מן רומה׃ (לז) ויעש הרע בעיני יהוה ככל אשר עשו אבתיו׃ (א) בימיו עלה נבוכדנאצר מלך בבל ויהי לו יהויקים עבד שלש שנים וישב וימרד בו׃ (ב) וישלח יהוה בו את גדודי כשדים ואת גדודי ארם ואת גדודי מואב ואת גדודי בני עמון וישלחם ביהודה להאבידו כדבר יהוה אשר דבר ביד עבדיו הנביאים׃ (ג) אך על פי יהוה היתה ביהודה להסיר מעל פניו בעבור מנשה ככל אשר עשה׃ (ד) וגם לדם הנקי אשר שפך וימלא את ירושלם דם נקי ולא אבה יהוה לסלח׃ (ה) ויתר דברי יהויקים וכל אשר עשה הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי יהודה׃ (ו) וישכב יהויקים עם אבתיו וימלך יהויכין בנו תחתיו׃ (ז) ולא יסף עוד מלך מצרים לצאת מארצו כי לקח מלך בבל מנחל מצרים עד נהר פרת כל אשר היה למלך מצרים׃ (ח) בן שמנה עשרה שנה יהויכין במלכו ושלשה חדשים מלך בירושלם ושם אמו נחשתא בת אלנתן מירושלם׃ (ט) ויעש הרע בעיני יהוה ככל אשר עשה אביו׃ (י) בעת ההיא עלו עבדי נבוכדנאצר מלך בבל ירושלם ותבא העיר במצור׃ (יא) ויבא נבוכדנאצר מלך בבל על העיר ועבדיו צרים עליה׃ (יב) ויצא יהויכין מלך יהודה אל מלך בבל הוא ואמו ועבדיו ושריו וסריסיו ויקח אתם מלך בבל בשנת שמנה למלכו׃ (יג) ויוצא משם את כל אצרות בית יהוה ואת אצרות בית המלך ויקצץ את כל כלי הזהב אשר עשה שלמה מלך ישראל בהיכל יהוה כאשר דבר יהוה׃ (יד) ויגל את כל ירושלם ואת כל השרים ואת כל גבורי החיל עשרת אלפים גולה וכל החרש והמסגר לא נשאר זולתי דלת עם הארץ׃ (טו) ויגל את יהויכין בבלה ואת אם המלך ואת נשי המלך ואת סריסיו ואת אילי הארץ הוליך גלות מירושלם בבלה׃ (טז) ואת כל אנשי החיל שבעת אלפים והחרש והמסגר אלף כל אלה גבורי עשה מלחמה ויבאם מלך בבל גלות בבלה׃ (יז) וימלך מלך בבל את מתניה דדו תחתיו ויסב את שמו צדקיהו׃ (יח) בן עשרים ואחת שנה צדקיהו במלכו ואחת עשרה שנה מלך בירושלם ושם אמו חמוטל בת ירמיהו מלבנה׃ (יט) ויעש הרע בעיני יהוה ככל אשר עשה יהויקים׃ (כ) כי על אף יהוה היתה בירושלם ויהודה עד השליכו אתם מעל פניו וימרד צדקיהו במלך בבל׃ (כא) ויהי בשנת התשיעית למלכו בעשירי בעשור לחדש בא נבוכדנאצר מלך בבל הוא וכל צבאו על ירושלם ויחן עליה ויבנו עליה דיק סביב׃ (כב) ותבא העיר במצור עד עשתי עשרה שנה למלך צדקיהו׃ (כג) בתשעה לחדש ויחזק הרעב בעיר ולא היה לחם לעם הארץ׃ (כד) ותבקע העיר וכל אנשי המלחמה על ידם ויצאו מן העיר לילה דרך שער בין החמתים אשר על גן המלך וכשדים על העיר סביב וילך דרך הערבה׃ (כה) וירדפו חיל כשדים אחרי המלך וישיגו את צדקיהו בערבות יריחו וכל חילו נפצו מעליו׃ (כו) ויתפשו את המלך ויעלו אתו אל מלך בבל ריבלתה וידברו אתו משפטים׃ (כז) ואת בני צדקיהו שחט לעיניו ואת עיני צדקיהו עור ויאסרהו בנחשתים ויביאהו בבלה׃ (כח) ובחדש החמישי בשבעה לחדש הוא שנת תשע עשרה שנה למלך נבוכדנאצר מלך בבל בא נבוזרדן רב טבחים עמד לפני מלך בבל בירושלם׃ (כט) וישרף את בית יהוה ואת בית המלך ואת כל בתי ירושלם ואת כל בית גדול שרף באש׃ (ל) ואת חומת ירושלם סביב נתצו כל חיל כשדים אשר את רב טבחים׃ (לא) ויתר העם הנשארים בעיר והנפלים אשר נפלו על מלך בבל ויתר ההמון הגלה נבוזרדן רב טבחים׃ (לב) ומדלת הארץ השאיר נבוזרדן רב טבחים לכרמים ולעבדים׃ (לג) ואת עמודי הנחשת אשר לבית יהוה ואת המכנות ואת ים הנחשת אשר בבית יהוה שברו כשדים וישאו את נחשתם בבלה׃ (לד) ואת הסירות ואת היעים ואת המזמרות ואת כל כלי נחשת אשר ישרתו בם לקחו׃ (לה) והכפות והמחתות והמזרקות והסירות והמנרות והכפות והקשות אשר זהב זהב ואשר כסף כסף לקח רב טבחים׃ (לו) שני העמודים הים אחד והמכנות אשר עשה שלמה לבית יהוה לא היה משקל לנחשת כל הכלים האלה׃ (לז) שמנה עשרה אמה קומת העמוד האחד וחבל שתים עשרה אמה יסב ועביו ארבע אצבעות חלול הוא׃ (לח) וכתרת עליו נחשת וגבה הכתרת האחת חמש אמות ושבך ורמנים על הכתרת סביב הכל נחשת וכמוהו לעמוד השני עם שבך׃ (לט) ויקח רב טבחים את שריה כהן הראש ואת צפניה כהן המשנה ואת שלשת שמרי הסף׃ (מ) ומן העיר לקח סריס אחד אשר היה פקיד על אנשי המלחמה וחמשה אנשי ראות פני המלך אשר נמצאו בתוך העיר ואת סופר שר הצבא מפקד את עם הארץ וששים איש מעם הארץ הנמצאים בתוך העיר׃ (מא) ויקח אתם נבוזרדן רב טבחים ויוליך אתם אל מלך בבל ריבלתה׃ (מב) ויך אתם מלך בבל ויממתם בריבלה בארץ חמת ויגל יהודה מעל אדמתו׃ (מג) ואת העם אשר השאיר נבוכדנאצר מלך בבל ואת שלשת אלפים איש המה הגלה נבוזרדן רב טבחים׃ (מד) ויהי בשנת שלשים ושבע לגלות יהויכין מלך יהודה בשנים עשר חדש בעשרים וחמש לחדש נשא אויל מרדך מלך בבל בשנת מלכו את ראש יהויכין מלך יהודה ויצא אתו מבית הכלא׃ (מה) וידבר אתו טובות ויתן את כסאו מעל כסא המלכים אשר אתו בבבל׃ (מו) ויחלף את בגדי כלאו ואכל לחם תמיד לפניו כל ימי חייו׃ (מז) ואכלתו אכלה תמיד נתון לו מאת מלך בבל כל ימי חייו עד יום מותו כל ימי חייו׃

(יח) ויאמר הניחו איש אל ינע עצמותיו מעמהו וימלטו עצמותיו עם עצמות הנביא אשר בא משמרון׃ (יט) וגם כל בתי הבמות אשר בערי שמרון אשר הסירו מלכי ישראל ויכעיסו את יהוה עשה יאשיהו ויעש להם ככל המעשים אשר עשה בבית אל׃ (כ) וישחט את כל כהני הבמות אשר שם על המזבחות ושרף עצמות אדם עליהם וישב ירושלם׃ (כא) ויצו המלך את כל העם לאמר עשו פסח ליהוה אלהיכם ככתוב על ספר הברית הזה׃ (כב) כי לא נעשה כפסח הזה מימי השפטים אשר שפטו את ישראל וכל ימי מלכי ישראל ומלכי יהודה׃ (כג) כי אם בשנת שמנה עשרה שנה למלך יאשיהו נעשה הפסח הזה ליהוה בירושלם׃ (כד) גם את האבות ואת הידענים ואת התרפים ואת הגלולים ואת כל השקוצים הנראות בארץ יהודה ובירושלם בער יאשיהו למען הקים את דברי התורה הכתבים על הספר אשר מצא חלקיהו הכהן בית יהוה׃ (כה) וכמהו לא היה לפניו מלך אשר שב אל יהוה בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאדו ככל תורת משה ואחריו לא קם כמהו׃ (כו) אך לא שב יהוה מחרון אפו הגדול אשר חרה אפו ביהודה על כל הכעסות אשר הכעיסוהו מנשה׃ (כז) ויאמר יהוה גם את יהודה אסיר מעל פני כאשר הסרתי את ישראל ואת העיר הזאת אשר בחרתי את ירושלם ואת הבית אשר אמרתי יהיה שמי שם׃ (כח) ויתר דברי יאשיהו וכל אשר עשה הלא הם כתובים על ספר דברי הימים למלכי יהודה׃ (כט) בימיו עלה פרעה נכה מלך מצרים על מלך אשור על נהר פרת וילך המלך יאשיהו לקראתו וימיתהו במגדו כראתו אתו׃ (ל) וירכבו עבדיו מת עליו ממגדו ויביאהו ירושלם ויקברהו בקברו ויקח עם הארץ את יהואחז בן יאשיהו וימשחו אתו וימליכהו תחת אביו׃ (לא) בן עשרים ושלש שנה יהואחז במלכו ושלשה חדשים מלך בירושלם ושם אמו חמוטל בת ירמיהו מלבנה׃ (לב) ויעש הרע בעיני יהוה ככל אשר עשו אבתיו׃ (לג) ויסר אתו פרעה נכה ברבלה בארץ חמת ממלך בירושלם ויתן על הארץ מאה ככר כסף וככר זהב׃ (לד) וימלך פרעה נכה את אליקים בן יאשיהו תחת יאשיהו אביו ויסב את שמו יהויקים ואת יהואחז לקח ויבא מצרים וימת שם׃ (לה) והכסף והזהב נתן יהויקים לפרעה רק העריך את הארץ לתת את הכסף על פי פרעה איש איש כערכו נגש את הכסף ואת הזהב מעם עם הארץ לתת לנכה׃ (לו) בן עשרים וחמש שנה יהויקים במלכו ואחת עשרה שנה מלך בירושלם ושם אמו זבודה בת פדיה מן רומה׃ (לז) ויעש הרע בעיני יהוה ככל אשר עשו אבתיו׃ (א) בימיו עלה נבוכדנאצר מלך בבל ויה

הקבר וכנותת הכהנים שנקבר שמה ׃ ועשׂ היות שבלו ישראל
תשמרון ונתיצבו שם הכותים ׃ הכה עליו נבוזראדן שבעים
נערים ברחצ תמיר מבני ישראל בחרן ׃ והיו שם עובדים ע״ז
(יט) כ כתות הכותים ׃ ועליהם אמר ונם על כל בתי הבמות אשר
בערי שמרון וגו׳ ׃ ויזבח את כל כהני הבמות אשר שם ׃
וכחזר עזה יחזיקו המלך כל זה בעלי שמרון שהלך שם
לעשותו כנגמו ׃ שב לירושלם
עיר מלכותו ׃ כי לא רצה
לקנות מלכות ישראל לבד כי
אם להדר כח מעגלי לדוך
לעבוד את ה׳ לוחש הצדילים
הכשרים שהיה מבני ישראל ׃
(יח) ויאמר הניחו לו איש אל־יניע עצמותיו ויפלטו את עצמות הנביא
אשר־בא משמרון ׃
(יט) וגם את־כל־בתי הבמות אשר בערי שמרון אשר עשׂו מלכי ישראל מכני
זבולן ואחר ומשמעון ולפרים
ומכסה ׃ וכן נוכר בדברי
הימים * שחלקים ומכסה
היה עד שלרית בימי יחזיקו ׃
ולחזל בימים מנלה שירשיהו
הלך לחרי הצפון והקויר
לכנים וכנים מהם ומלך
עליהם יחזיקו ׃
(כ) ויזבח את כל־כהני הבמות אשר־שם על־המזבחות וישרף עצמות
אדם עליהם וישב ירושלם ׃
(כא) ויצו המלך לכל־העם לאמר עשו פסח ליהוה אלהיכם כדכתוב על ספר הברית הזה ׃
(כב) כי לא נעשה כפסח הזה מימי השפטים אשר שפטו את־ישראל וכל ימי
מלכי ישראל ומלכי יהודה ׃
(כג) כי אם־בשמנה עשרה שנה למלך יאשיהו עשה הפסח הזה ליהוה
בירושלם ׃ (כד) וגם את־האבות ואת־
הידענים ואת־התרפים ואת־הגלולים
ואת כל־השקצים אשר נראו בארץ
יהודה ובירושלם בער יאשיהו למען
חקים את־דברי התורה הכתבים על־
הספר אשר מצא חלקיהו הכהן בית־יהוה ׃
(כה) ולפניו לא־היה מלך אשר־שב אל־יהוה בכל־לבבו ובכל־נפשו ובכל־מאדו ככל
תורת משה ואחריו לא־קם כמהו ׃
(כו) אך לא־שב יהוה מחרון אפו הגדול אשר־חרה אפו ביהודה על־כל־הכעסים
אשר הכעיסו מנשה ׃ (כז) ויאמר יהוה

עה חטא בלבר בת שבע ואוריי ׃ ושלמה בניו הטו לת לבבו ׃
ואפלו בשעון על מלך חרס והוליח לוכרות בית ה׳ ושלח לו ונם
בחליו לא דרש את ה׳ ׃ ויהושפט גב כאמר עליו כי נכה לבו
ויסר קנף ה׳ עליו ועל יהודה ׃ לכל יחזיהו אמר לת התורה
כבל לבבו וכבל נפשו וכבל מאודו ׃ כמו שמותה התורה * על לברי ו׳ ה׳
להבתו ית׳ ׃ ואמנם מקום הספק כוה הוא ׃ שאביו שבאמר
בחזקיהו * כיי בשם ואחריו כברי י״ח ה׳
לת היה כמוהו בכל מלבי
יהודה ואשר היו לפניו ׃ והוא
גם כן סותר למה שאמר כאן
בחזיהו ובמוהו לת היה לפניו
מלך אשר שב אל ה׳ בכל לבבו
ובכל נפשו ונו׳ ואחריו לת קם
כמוהו ׃ לכל מה שרחוי שבאת׳
כוה הוא ׃ שהכתוב שבא
את חזקיהו בשבחון החלקי
ובהבקותו בה׳ על כל המלבי׳
אמנם יחזיהו שבא על כל
המלבים בהיותו בעל תשובה
שעשה יותר בשלמות מכלם ׃
וזהו אמרו וכמוהו לת היה
לפניו מלך אשר שב אל ה׳ ׃
כי בעניו התשובה נתעלה
על כל המלבים שהיו לפניו
ולאחריו ׃ ואמנם במה שבת
פר׳ במה בהמה לחזל ׃ אל לף כן על
שמחל בר באמרי אל׳ יוכלן
כל האומר יחזיהו קטן ליהו
אלף טועה ׃ שבאמר ויעש
יחזיהו הישר ׃ אלף מה לני
מקייס אשר שב אל ה׳ ? שבל
לין ללן מבן שמנה עד יח שנה
האזירו ׃ שמת תאמר בשל
מוה ונתן לוה ׃ אל ובכל
מאודו ׃ שהקויר להם משלו ׃
ופליגן דבר ׃ דאמר רב חין
לך בבעלי תשוב יותר מיחזיהו
בדורו עכ״ם ׃ וכפי דעת רב היה
שבת יחזיהו בשלמות תשובתו
כמו שזכרתי ׃ ואף לר שמוע
בר באמרי לת היה מעלתו כי
אם בהיותו בעל תשובה בפרט
בענין הדינים שלן בבערותו ׃
וכל זה לינו ממה שיסתור מה
שבאמר בחזקיהו ע״ה ממעלת
חשובתו ובטחונו ׃ ואמנם
בפר׳ אמרו ׃ לרבע׳ לן שהקיש פר׳ י״ט
הקבה על קנקן ומלאן קלקן אף כ״ב ע״ב
על מיתי רנלים ׃ ואלו לן
אלם קין בלעם חזקיהו ׃
והוכיחו זה בחזקיהו מבני
שאמר לבניה לשר שלאו מת
אמרו הבתוב המלה מאלן
(כח) שהכתוב פרט שלמות יחזיהו באמר בסוף ספורו בכלל ׃
וכאמרו לת היה לפניו מלך אשר שב אל ה׳ בכל לבבו וכבל נפשו
ונו׳ ׃ ולת שאמר אשר שב להגיד שחטא וחב בתשובה כמבשה ׃
קלילה לו מזה ׃ כי אם שבא מלרכי לכיו ולכי לכיו
מבשה שהם היו מלרכי ה׳ והוא שב אל ה׳ ׃ ולת היה זה משפה
ולאמן ולבבו לת לן יפשוב ׃ כי בכל לבבו ובכל נפשו היה
שלך לברי התורה ולעשות בכל הבתוב בה ׃ כי הנה דוד

(יט) כתות הכותים

(כג) כי לא נעשה כפסח הזה מימי השופטי׳

(כה) ולפניו לא־היה מלך אשר־שב אל־יהוה בכל־לבבו ובכל־נפשו ובכל־מאדו ככל
תורת משה ואחריו לא־קם כמהו ׃

(כו) אך לא־שב יהוה מחרון אפו הגדול אשר־חרה אפו ביהודה על־כל־הכעסים
אשר הכעיסו מנשה ׃ (כז) ויאמר יהוה

מעל יהודה על כל המעשים אשר המעיסו מנשה ויאמר ה׳
גם את יהודה אסיר מעל פני כאשר הסירותי את ישראל
ואשליכתי את העיר הזאת אשר בחרתי את ירושלם ואת הבית
אשר אמרתי יהיה שמי שם ׳ ים ספק גדול והוא ׳ כי הכה
מנשה עצה תשובה והכנעה רבה ׳ כמו שאמר בדברי הימים
לג כ׳ לג * ויתפלל אל ה׳ ויעתר לו וישיבהו ירושלם למלכותו וידע
מנשה כי ה׳ הוא האלקים והסיר את אלקי הנכר וגו׳ וכל
המזבחות אשר בנה וגו׳ ויכן את מזבח ה׳ ויזבח עליו זבחי
שלמים ותודה ויאמר ליהודה לעבוד את ה׳ אלקי ישראל וגו׳ ׳
ואם הוא עצה תשוב׳ והעביר הנם מעשתו למלכותו ׳
איך יאמר שאחרי מותו יפקוד עונו על בני שלשים ? כל זכן
שיחיה זה על ה׳ בכל לבבו ובכל נפשו ושהר את הארץ
מהעו׳ והיו כל בני ישראל דבקים בה׳ אלקיהם ׳ ואיך אמר פס
כן לאחרי זכרון לדקותיו
שיקבול הנם על הארץ תעלת
מכ׳ ולא נעבד האוטע ונעבד
(כט) הוכלי ? כל שבן שיחיה הרגו
פרעה נכה בחלב ׳ שעלה
פרעה על מלך אשור על נהר
פרת ויהי יחיה לקראתו
להלחם בו לפי שעבר בארצו
והרגו שמה ׳ ואיך לא הגין
עליו זכותו וכאמונתו לה
תעבית לג היה ? ושוב אמרו שמת בעון
לך לב עב הדור ׳ ועליו היה קונן ירמיהו
יהיה ל׳ כ׳ * רוח אפנו משיח ה׳ נלכד
בשחיתותם ׳ ואיך היה זה שם
היו ישראל זכאים ורשעים
מכל מקום כמו שהוא עליו
הכפור הזה ? והתשובה לזה
היא ׳ שבני יהודה היו עושים מלכיהם
עז כימי מלכיהם ׳ פעמים
בפרהסם גדול כאשר המלכים
היו כמותם ׳ ופעמים בסתר
כאשר המלכים היו טובים
שהיו מוגעים ונוערים העז
מהארץ ׳ ושם היו כימי המלכי׳
הגדולים לאחים רבים שבני היל ירלי חלקים היו שם כן
ביהיהם רבים מעמי הארץ עובדים הבעל והאשרה ושאר
הע׳ ׳ ומלבד זה היו תמיד מקריבים בבמות ׳ שם לשם ע׳
ושם לשם ה׳ אשר לא כדת ׳ ועם זה לא היו עושים השמעות
עמום ב׳ ל׳ ולא היו שומרים מצות התורה ׳ וכמו שאמר הנביא עמום * על
שלשה פשעי יהודה ועל ארבעה לא אשיבנו ׳ על מאסם את
תורת ה׳ ולא שמרו ויתעום כזביהם אשר הלכו אבותם
אחריהם ׳ ושלחתי אש ביהודה ואכלה ארמנות ירושלם ׳ ועם
זה היה ביהיהם גם כן גלוי ערוות ושפיכות דמים ושאר
העבירות המפורות ׳ ועם היות שאמאס עצה תשובה מתוך
ברה בהיותו אמור כיד מלך בבל והתפלל אל ה׳ ׳ הנה נזכות
חזקיהו אביו רחה הש׳ להגין עליו ולהשיבו אל מלכותו ׳ ולא
אמר הכתוב שהיה תשובתו בכל לבבו ובכל נפשו ובכל מאודו
כמו שנאמר ביחיהו ׳ לפי שהיה תשובתו מתוך ברה ובתוכו
ישים תורה ׳ ולחזוב שהכניל ירמיהו אשר כתב את הספר
הזה לא רצה לכתוב כאן תשובה מבאה לגזרת הנבה ׳ רוצה
לומר להיותה בלתי שלמה ובלתי כראוי ׳ וכתבה עזרא בדברי
הימים לפי שלא היה בביל ולא עמד בפרו ה׳ כירמיהו שכתב
בפר מלכים ׳ שעזב וכרון תשובתו לפי שלא היתה תשובתו
שלמה ׳ והוסיף הוא השלמה הראשונה * ועם שאמר שעשה
מבשה תשובה הנה העם לא עשוה ׳ ולפיכך שהוא אמר לחיי
יהודה שיעבדו את ה׳ אלקי ישרל ׳ עם היות שאתן אמר רשות
על זה אין ספק שלא עזבו את אלקיהם ׳ כי לא נכנעו
לבבם כלבב המלך ׳ וכאשר מלך אמון בנו ועבד את הבעלים

ויהרגיע לעשות כחכיו כימי רשעתו ׳ אין ספק שנמשכו העם
לאחריו והרגו את החבשים אשר הרגוהו להיותו לחוב בעיני
עמו בעבור שהיו כלם עובדי ע״ז ׳ וכאשר הקים ה׳ את יאשיהו
שעשה הישר והטוב בעיני ה׳ ׳ עם היות שהשתדל מאד ליסר
את עמו ולהסיר מתוכם כל זמן ע״ז ׳ הנה העם לא התאמן
כזה כמו שעשו כימי שמוא׳ שבני ישרל הם עלמם שבו בתשוב׳ ׳
כמו שכת׳ שם * וימירו בני ישרל את הבעלים ואת העשתרות שמו׳ ב׳ ו׳ ל׳
ויעבדו את הנם לבדו ׳ לכל יחיהו עשהו כלה מלדקתו
ויסרו ׳ ואשר קנן את ישרל לחוב את קב הספק ׳ עם היות
שבחותו הזמן היה לב כל ישרל לי׳ ׳ הנה הם היו משחכים
וכלתי עומדים בתכונה קיימת ומיל שבו לעוכותיהם והיו
עוכלי ע״ז ׳ מהם בסתר ומהם בגלוי ׳ ומפני זה ירמיהו
שכנה בזמן יחזיהו היה לומר ומוכיח בהם על זה בלמרו * כי ירמי׳ יג כ
מספר עריך היו אלקיך יהוד׳
ולמר * ויאמר ה׳ אלי בימי שם ג׳ נ׳
יחזיהו המלך הרחית אשר
עשתה משובה ישרל הלכה
היא על כל הר נבוה ותחת כל
תחת עץ רענן ותזבי שם וגו׳ ׳
ויתר הפסוקים המשכים לזה
המורים בביאור שבימי יחזיהו
היו ישרל רעים ורעתים לי״י
מלד ׳ ובעבור זה לא שב ה׳
מחרון אפו עם כל גדלת
יחזיהו ׳ לפי שהעם לא היו
בלבבו ובמעשיו ׳ ובשרו הם
כן חעשות מבשה במקומם
לענין העם ׳ כי הם לא עשו
תשובה עמו לכל התמידו
בחעשיהם בימיו ובימי יחוק
בנו ׳ וגם בימי יחזיהו מבלעדי
השבה היתה אשר התישבו
בחוקתו ׳ ועם זה הדם הבקי
אשר שופך בתוכם בימי מבשה
לא היו מוחים בידו ׳ והיו הם
כן נכשלים בחוחו עון ׳
והתורה לחרה * ולארץ לא כחלב לא ג
יכופר הדם אשר שופך בה כי אם בדם שפכו ׳ הנה הם כן
היתה הסבה קיימת ׳ לל רשעת העם בהחזיק בכל הבעלים
אשר הבעים מבשה את העם ׳ ובעבור זה מת יחזיהו בעון
העם ׳ כי הוא תשב אשר ישרל זבחים והולכים בתורת
ה׳ כמוהו ושיהיו רחויים מבני זה שיזכו בהם כל הברכות
הכתובות בתורה אשר מכל ס * ותרב לא תעבור בארלכם ׳ ויקרא כו ג
לפילו חרב של שלום ׳ ובשחת העם מר כלם מעליהם אשר
לחרו בפלו ובלקתו יחיו בנוים ׳ והנה לחרו שבאחר עליו
* בפלו בתיה בנוים ׳ לפי שבימיו לא בא מלך אשור ולא מלך מצרים לב ל׳ כ
לרם ולא מלך מלרים להלחם בירושלם ׳ וכאשר יחזיהו יצא
לקראת פרעה נכה ׳ ובקרא כן לפי שהיה נכה רגלים ויצא
להלחם בו ׳ שלח פרעה מלאכי׳ ליחזיהו לאמ׳ מה לי ולך מלך
יהודה לא עליך אתה היום כי אל בית מלחמתי ואלהים אמר
להבהילני חדל לך מאלהים אשר עמי ואל ישחיתך ׳ וזה כאמר
* ולא שמע את דברי נכה מפי אלהים ׳ לפי שהאלהים היה לב כ׳ לה
מעיז כפיו שלא היה רוצה להלחם בו ׳ וזה היה הפל האלהי כב
אשר היה על ישרל שבו היו מייש בקרב הגוים * וכבר נזכר
שבעוד פרעה שם נלחם בכרכמיש על נהר פרת לקח השי
נקמת יחזיהו מיד פרעה ׳ שבר שם ימים רבים עד השבה
הרביעית ליהויקים בן יחזיהו וכח עליו בבוכד נלר ׳ והוא
שהתנבא ירמיהו על מיל פרעה נכה מלך מלרים * והיה היום ההוא נ׳ יב ירמי׳ מו י
נאום ה׳ לי׳ צבאות יום נקמה להנקם מלריו וגו׳ ׳ שהיה נקמת
המלך יחזיהו ׳ הנה התבאר זה הענין בשרשיו והותרה
השאלה הרלשונה :

(לג) בן עשרים וגו׳ • לפי מה שלפי סדר עולם יאשיהו למלך מלך יהוחז כבן , והיתה המלכתו שנת הכ״ג לנקו ויומשיכהו למלך • ושמכם למה משנה שמו בהיותו מלך פוריות פ״ג בן מלך , שלין מוציאין שום כפי הדין , ולא משנה שלמה לגלות מפני מלכותו של יהוחז ויהוקם אחיו , הנה הסבה במשיכה הוחז ליהוחז היתה מפני שהוא לא היה הבן הבכור ליאשיהו , כי יהויקים היה גדול ממנו ; ומשנה שמו , מפני שהוא היה במדותיו ירא לה׳ לא יהוחז , ולא היה מקום לחדותיו ולעשות מעלה מקום לחדותיו מה שלא היה כן יהויקים , והוכיחו יהויקים הנביא ממה שאמר הכתוב בן כ״ג יהוחז כמלכו , וכתיב בן כ״ה יהויקים כמלכו ולא מלך יהוחז כי אם ג׳ חדשים וזה מורה שיהויקים היה גדול מיהוחז , וזהו דעת קצת • ושם מיהוחז ויהוקם כ״ה כתוב * ובני ירמי׳ כ״ב י״ח * כי כה אמר ה׳ על שלום בן יאשיהו מלך יהודה המולך תחת יאשיהו אביו יצא מן המקום הזה לא ישוב עוד , שהוא היה יהוחז שיצא מן המקום ההוא למצרים ולא שב עוד • ולקרוא מלך יהויכין ולקרותם מלך בקיהו , ולא מלך יוקין שהיה הבכור , אולי עשו זה להיותו לוה יו רב פוריות שם פעלים כמו צדקיהו , שלח (כמו שכתב הלבנ) שלח כהנין כהמלים הקטן מהבני , להיותו זה נמשך לפעולות המנוחות לשר היו פניהם מועדות לגיהם ולזה נמשך גליהם מקרא מה שנמשך , כי אולי היה יוקין חולה מעצם יאשיהו בירושתו את הממלכה , ולכן אמר ויקח (לד) עם הלקח את יהוחז בן יאשיהו וימשכהו חולו ויולכהו מצרים , מורה שלקחו חולו בחוק והמליכוהו כפי מה שרצו לו כפי שורת הדין , ולכן משכו חולו מפני מלוכת לחיו הגדולים ממנו , ויורה על זה מה שאמר ויקברהו פרעה נכה ברבלת ויתן עונש על הקרן , ולין ענין העונש הזה מה שיתן לו הקרן שכה כשכה כמו שמשכו הספרדי׳ כי היה רחוי שיקרהו עבודה זו מה לו עונש , לכל פרעה נכה מאשר הקרן לתת בהעונש בענין המלוכה , וזה כמה שלקחו בחוקה הבן הקטן לשר ליאשיהו והמליכוהו תחת אביו , ועזבו הבכור ולקחו הצעיר , הביל את יהוחז מהמלכות לחיותו הצעיר מחליו ולא היה רחוי למלכות ועצם את הקרן במקום כבר בכף וכבר זהב בעטור המלכתו , והוליכו למצרים והמליך את יהויקים שהיה הגדול ממנו , הנה כן רחוי שנאמר שהמלכתם כני יאשיהו , שהיו יוקין ולקיקו ושלום , את יוקין הגדול ושמשו שלקחו מ

עַמּוֹן וַיְשַׁלְּחֵם בִּיהוּדָה לְהַאֲבִידוֹ כִּדְבַר
יְהוָה אֲשֶׁר דִּבֶּר בְּיַד עֲבָדָיו הַנְּבִיאִים׃
[ג] אַךְ ׀ עַל־פִּי יְהוָה הָיְתָה בִּיהוּדָה
לְהָסִיר מֵעַל פָּנָיו בְּחַטֹּאת מְנַשֶּׁה כְּכֹל
אֲשֶׁר עָשָׂה׃
[ד] וְגַם דַּם־הַנָּקִי אֲשֶׁר שָׁפָךְ וַיְמַלֵּא אֶת־
יְרוּשָׁלַם דָּם נָקִי וְלֹא־אָבָה יְהוָה
לִסְלֹחַ׃ [ה] וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹיָקִים וְכָל־
אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא־הֵם כְּתוּבִים עַל־
סֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃
[ו] וַיִּשְׁכַּב יְהוֹיָקִים עִם־אֲבֹתָיו וַיִּמְלֹךְ
יְהוֹיָכִין בְּנוֹ תַּחְתָּיו׃
[ז] וְלֹא־הֹסִיף עוֹד מֶלֶךְ מִצְרַיִם
לָצֵאת מֵאַרְצוֹ כִּי־לָקַח מֶלֶךְ בָּבֶל
מִנַּחַל מִצְרַיִם עַד־נְהַר פְּרָת כֹּל אֲשֶׁר
הָיָתָה לְמֶלֶךְ מִצְרָיִם׃
[ח] בֶּן־שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה שָׁנָה יְהוֹיָכִין בְּמָלְכוֹ
וּשְׁלֹשָׁה חֳדָשִׁים מָלַךְ בִּירוּשָׁלַם וְשֵׁם
אִמּוֹ נְחֻשְׁתָּא בַת־אֶלְנָתָן מִירוּשָׁלַם׃
[ט] וַיַּעַשׂ הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר־
[י] עָשָׂה אָבִיו׃ בָּעֵת הַהִוא עָלָה עַבְדֵי
נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל יְרוּשָׁלַם
וַתָּבֹא הָעִיר בַּמָּצוֹר׃
[יא] וַיָּבֹא נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל עַל־
הָעִיר וַעֲבָדָיו צָרִים עָלֶיהָ׃
[יב] וַיֵּצֵא יְהוֹיָכִין מֶלֶךְ יְהוּדָה עַל־מֶלֶךְ
בָּבֶל הוּא וְאִמּוֹ וַעֲבָדָיו וְשָׂרָיו
וְסָרִיסָיו וַיִּקַּח אֹתוֹ מֶלֶךְ בָּבֶל בִּשְׁנַת
שְׁמֹנֶה לְמָלְכוֹ׃

(ב) וְכִתְבֵי הַמֶּרְכָּבָה הֵם עִנְיְנֵי עוֹכְוֹתָיו נְדוֹנֵי כְּסָדִים וְגַדּוֹנֵי טֶרֶס
וְגִדּוֹלֵי עַמּוֹן וּמוֹאָב בִּיהוּדָה לְהַאֲבִידָם כִּדְבַר הַשֵּׁם אֲשֶׁר בְּכָתְבוֹ
עֲלֵיהֶם הַנְּבִיאִים, וְסָפַר זֶה לְפִי שֶׁכָּלַם כְּתָבוֹ בְּצִלְיוֹת בְּכוֹכָב
כְּתֹאַר עַל יְהוֹיָקִים לְהַכְלִימוֹ, וְלֹא כְּפִי קַבָּלַת חוֹנָלָה
שֶׁהָיָה שֵׁם יְהוֹיָקִים פַּעַם אַחַת וּמֵת בְּדַרְכּוֹ * לָכֵן
כָּתַב הַשֵּׁם עַל יְהוֹיָקִים כֵּן
יִקְבְּרוּ מֶלֶךְ יְהוּדָה לֹא יִסָּפְדוּ
לוֹ וגו' קְבוּרַת חֲמוֹר יִקָּבֵר
סָחוֹב וְהָשְׁלֵךְ מֵהַלְאָה לְשַׁעֲרֵי
יְרוּשָׁלַם, וְהוֹדִיעַ כָּזֶה הַשְׁלֵךְ
פֶּרֶק לֹא הַשְׁלִישִׁית: וּבְכֹחַ עוֹלָם
וְלֹא לְמָרוֹ, שֶׁבְּכוֹכָב כֹּחַ כָּזֶה
הַלְשׁוֹנָה לְמַלְכוּתוֹ כֵּן
כִּיצוּד, וּבְשֶׁיִּהְיֶה כֵּן יְהוֹיָקִים,
וְהִיא הַסִּבָּה הַחֲמִשִּׁית לְמַלְכוּת
יְהוֹיָקִים, וְהִיא לוֹ עֹבֶר שֶׁלֹּא
שָׁבִים מֵרִי שְׁמוּאֵל וְאֵז מָרַד
בּוֹ, וְלָסוּף שֶׁלֹּא שָׁבִים לְמָרְדּוֹ
בְּךָ בְּכוֹכָב כֹּחַ וְכָכָה פַּעַם
שֶׁנִּיָּה, וְזֶה בְּהַכָּלַת כָּאֵת
שֶׁלֹּא מֵרִי אֶת יְהוֹיָקִים,
וְשָׁמוּאֵל לְכוֹכָב כֹּחַ, וְלָסוּף
שֶׁלֹּא יְהוֹיָכִין
וְהַלֵּךְ שֶׁלֹּא מְדַשִּׁים וְהַגְלָהוּ
עִם הַקֶּרֶס וְהַמַּסְגֵּר, וְזֹאת
מִגִּלַּת פִּי שְׁמוּאֵל גָּלוּ כָּאֵת גָּלוּ כָּאֵת שְׁמוּאֵל,
דְּךָ יְהוֹיָקִים עִם כָּאֵת לְכוֹכָב וְלִגְלוֹת יְהוֹיָקִים
שֶׁהִיא אֵת שֶׁיִּהְיֶה לְמַלְכוֹת
כְּכוֹכָב כֹּחַ שֶׁהִיא אֵת חֹדֶשׁ
מֶלֶךְ קוֹדֵם כָּכוֹב יְהוֹיָקִים:
(ג) וְאָמְרוּ חֹדֶשׁ עַל פִּי הַשֵּׁם הֵיטֵב
בִּיהוּדָה לְהַסִּיר מֵעַל פָּנָיו
בְּחַטֹּאת מְנַשֶּׁה כְּכֹל אֲשֶׁר
עָשָׂה וגומ', וְיֵן לְשׁוֹן סִיפּוּרִים
שֶׁעַל חַטֹּאת מְנַשֶּׁה אֲשֶׁר עָשָׂה
בִּימֵי שֶׁהֵקִיצוּ יִשְׂרָאֵל כִּימֵי
יְהוֹיָקִים תָּרַם, הָיָה אֵשֶׁר
יִקְצֹף וְעַל כָּל הָעֵדָה יִקְצֹף
הַשֵּׁם? לְכָל הַחֹמֶת הוּא שֶׁבְּנֵי
יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם (כְּמוֹ שׁוֹכֵל
יִרְמְיָה ג' ו' יִרְמְיָהוּ בְּתוֹכַחְתִּיו * וְכָמוֹ
וּפֶרֶק יִ' שְׁפִיכַתִּי) הַשְׁלִיכוּ אֶת דַּרְכּוֹ
דְּךָ אֵל עַל כֵּעֵן וְכָכָל יֶתֶר הָעֲוֹנוֹת שֶׁעָבַר
לְמַעַן לַעֲשׂוֹת מִכְּאֵה, וְעַל
הֵיוֹת שֶׁמִּכְּאֵה שֵׁב כְּתִשׁוּבָה לֹא
שֶׁבּוֹ כִּי יְהוֹדָה עָמוֹ וְכִשְׁלֹחַ
הָעֲבִירָם בִּידֵיהֶם וּמִפְּנֵי זֶה
בִּקְרָבוֹ, וְלוֹ לְמַר שֶׁהִיא
רְמוֹן הַשֵּׁם לְהַסִּיר יְהוּדָה מֵעַל
פָּנָיו וְלַהֲרִיגָם בְּעָבוֹר חַטֹּאת
מְנַשֶּׁה וַעֲוֹנוֹתָיו, לֹל שֶׁהָיוּ
בְּתוֹךְ כִּי יְהוּדָה, וְיֵהִיה לְמַר בְּחַטֹּאת מְנַשֶּׁה, כְּלוֹ לְמַר
שֶׁהִיא רְמוֹן ה' לְהַסִּיר מִפָּנָיו כִּי יְהוּדָה עֲוֹנוֹת כֹּחַ
חַטֹּאת מְנַשֶּׁה, כִּי כֹּחַ לְמַר עֲשָׂה כֵּן הָיוּ עוֹשִׂים כִּי יְהוּדָה,
(ד) וְזֹאת לְמַר עוֹד וְגַם דַּם הַנָּקִי לְמַר שֶׁפָּךְ וַיְמַלֵּא אֶת יְרוּשָׁלַם
דַּם נָקִי וְלֹא אָבָה ה' לִסְלוֹחַ, לֹל וְגַם הַדַּם הַנָּקִי לְמַר שֶׁפָּךְ
מְנַשֶּׁה מָלֵא אֶת יְרוּשָׁלַם דַּם נָקִי, שֶׁלְּמַר לְשׁוֹן כְּפוּל דַּם נָקִי כְּמוֹ
שֶׁהוּא הָיָה עוֹשֶׂה, וְלִהְיוֹתוֹ מְחוֹזְקִים בִּרְשׁוּת מִכְּאֵה לֹא
חָבָה ה' לִסְלוֹחַ, וְזֶה הַקּוֹשֶׁן עָלָיו רְאוֹי שִׁיסוּרַג הוּא שֶׁלְּמַר

(ה) וְיֶתֶר דִּבְרֵי יְהוֹיָקִים וְכָל אֲשֶׁר עָשָׂה הֲלֹא הֵם כְּתוּבִים עַל סֵפֶר
דִּבְרֵי הַיָּמִים לְמַלְכֵי יְהוּדָה׃ וְלָמָּה לֹא נִכְתְּבוּ בְּסֵפֶר מְלָכִים
כְּמוֹ שֶׁנִּכְתְּבוּ בִּירְמְיָהוּ, אֶלָּא שֶׁהָיָה כָּתוּב בְּסֵפֶר מְלָכִים
מַה שֶּׁהָיָה נוֹגֵעַ לְמַלְכוּת יְהוֹיָקִים, וּמַה שֶּׁהָיָה נוֹגֵעַ לְיִרְמְיָהוּ
נִכְתַּב בְּסֵפֶר יִרְמְיָהוּ, וְכֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁתִּמְצָא בְּסֵפֶר אֶחָד
מִן הַנְּבִיאִים מַה שֶּׁנִּכְתַּב בְּסֵפֶר אַחֵר מֵהֶם, וְכֵן בְּסֵפֶר
דִּבְרֵי הַיָּמִים מַה שֶּׁנִּכְתַּב בְּסֵפֶר מְלָכִים, וְכֵן בְּסֵפֶר מְלָכִים
מַה שֶּׁנִּכְתַּב בְּסֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים, וְכֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁתִּמְצָא
כָּתוּב בְּסֵפֶר אֶחָד מִן הַנְּבִיאִים מַה שֶּׁנִּכְתַּב בְּסֵפֶר אַחֵר מֵהֶם,
וְכֵן בְּסֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים מַה שֶּׁנִּכְתַּב בְּסֵפֶר מְלָכִים, וְכֵן בְּסֵפֶר
מְלָכִים מַה שֶּׁנִּכְתַּב בְּסֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים, וְכֵן בְּכָל מָקוֹם
שֶׁתִּמְצָא כָּתוּב בְּסֵפֶר אֶחָד מִן הַנְּבִיאִים מַה שֶּׁנִּכְתַּב בְּסֵפֶר
אַחֵר מֵהֶם, וְכֵן בְּסֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים מַה שֶּׁנִּכְתַּב בְּסֵפֶר מְלָכִים,
וְכֵן בְּסֵפֶר מְלָכִים מַה שֶּׁנִּכְתַּב בְּסֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים, וְכֵן בְּכָל
מָקוֹם שֶׁתִּמְצָא כָּתוּב בְּסֵפֶר אֶחָד מִן הַנְּבִיאִים מַה שֶּׁנִּכְתַּב
בְּסֵפֶר אַחֵר מֵהֶם, וְכֵן בְּסֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים מַה שֶּׁנִּכְתַּב בְּסֵפֶר
מְלָכִים, וְכֵן בְּסֵפֶר מְלָכִים מַה שֶּׁנִּכְתַּב בְּסֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים,
וְכֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁתִּמְצָא כָּתוּב בְּסֵפֶר אֶחָד מִן הַנְּבִיאִים מַה
שֶּׁנִּכְתַּב בְּסֵפֶר אַחֵר מֵהֶם, וְכֵן בְּסֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים מַה שֶּׁנִּכְתַּב
בְּסֵפֶר מְלָכִים, וְכֵן בְּסֵפֶר מְלָכִים מַה שֶּׁנִּכְתַּב בְּסֵפֶר דִּבְרֵי
הַיָּמִים, וְכֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁתִּמְצָא כָּתוּב בְּסֵפֶר אֶחָד מִן הַנְּבִיאִים
מַה שֶּׁנִּכְתַּב בְּסֵפֶר אַחֵר מֵהֶם, וְכֵן בְּסֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים מַה
שֶּׁנִּכְתַּב בְּסֵפֶר מְלָכִים, וְכֵן בְּסֵפֶר מְלָכִים מַה שֶּׁנִּכְתַּב בְּסֵפֶר
דִּבְרֵי הַיָּמִים, וְכֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁתִּמְצָא כָּתוּב בְּסֵפֶר אֶחָד מִן
הַנְּבִיאִים מַה שֶּׁנִּכְתַּב בְּסֵפֶר אַחֵר מֵהֶם, וְכֵן בְּסֵפֶר דִּבְרֵי
הַיָּמִים מַה שֶּׁנִּכְתַּב בְּסֵפֶר מְלָכִים, וְכֵן בְּסֵפֶר מְלָכִים מַה
שֶּׁנִּכְתַּב בְּסֵפֶר דִּבְרֵי הַיָּמִים, וְכֵן בְּכָל מָקוֹם שֶׁתִּמְצָא כָּתוּב
בְּסֵפֶר אֶחָד מִן הַנְּבִיאִים מַה שֶּׁנִּכְתַּב בְּסֵפֶר אַחֵר מֵהֶם, וְכֵן

ו' כב לפ' בירמיהו * זה העם אשר הגלה נבוכד נצר בשנת שבע ,
פירושו בסוף שנת שבע שהיה התחלת שנת שמנה , ולכבני
נעל מדר עולם היה שנת שבע לבנות יהויקים שהיה שמנה
(יג) לנבוכד נצר . ופסר הכתוב שנפעם הזהב שהיה הולין בנוכד
נצר כל תופרות בית ה' וכית המלך מירושלם ויקצץ את כל
כלי הזהב אשר עשה שלמה היכל ה' , רוצה לומר חותם
הכלים שהיו מחופים זהב קצץ חותם לקחת הזהב אשר
(יד) עליהם , וזהגלה את כל ירושלם ואת כל השרים ואת כל
גבורי החיל עשרה אלפים ,
והגלה גם כן הפרש והמסגר [טז] וַיּוֹצֵא מִשָּׁם אֶת־כָּל־אוֹצְרוֹת בֵּית יְהוָה
שהם התומים והאורים וְאֶת־אוֹצְרוֹת בֵּית הַמֶּלֶךְ וַיְקַצֵּץ אֶת־כָּל־
ושומרי התומה וסוגרים כְּלֵי הַזָּהָב אֲשֶׁר עָשָׂה שְׁלֹמֹה מֶלֶךְ־
פתיחת , שכל אלה היו בחכין יִשְׂרָאֵל בְּהֵיכַל יְהוָה כַּאֲשֶׁר דִּבֶּר
העזרה חלק אחד , ולא יְהוָה : [יז] וַיַּגְלֶה אֶת־כָּל־יְרוּשָׁלִַם
כפשוטו כי שם לשת העם . וְאֵת כָּל־הַשָּׂרִים וְאֵת כָּל־גִּבּוֹרֵי
ומה שאמר עוד ואת כל חכמי החיל שבעת אלפים , מוסב הַחַיִל שִׁבְעַת אֲלָפִים
שהם מלכד עשרת האלפים גּוֹלָה וְכָל־הֶחָרָשׁ
שזכר למעלה , ובאלוף זה וְהַמַּסְגֵּר לֹא נִשְׁאַר זוּלַת דַּלַּת עַם־
אם מפקדו בירמיהו * שאמר יהוי' הָאָרֶץ : [יח] וַיַּגֶל אֶת־יְכָנְיָה בָּבֶלָה וְאֶת־
שבעת אלפים ועשרת וכתב לה' דוד קמחי שעשרת [טז] אֵם הַמֶּלֶךְ וְאֶת־נְשֵׁי הַמֶּלֶךְ וְאֶת־
האלפים המזכרים כאן סָרִיסָיו וְאֵת אֵילֵי הָאָרֶץ הוֹלִיךְ גּוֹלָה
הגדולים שהיו מהם מצבא מִירוּשָׁלִַם בָּבֶלָה :
בנימין ואמר שהיו שבעת [יט] וְאֶת כָּל־אַנְשֵׁי הַחַיִל שִׁבְעַת אֲלָפִים
אלפים , ויצחר שהיו הם כן וְהֶחָרָשׁ וְהַמַּסְגֵּר אֶלֶף הַכֹּל גִּבּוֹרִים
מצבא יהוה שבעת אלפים , עֹשֵׂי מִלְחָמָה וַיְבִיאֵם מֶלֶךְ־בָּבֶל גּוֹלָה
ויהוי מה שאמר בירמיהו יהודים שבעת אלפים , שקראם בָּבֶלָה : [יז] וַיַּמְלֵךְ מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶת־
יהודה להיותם מצבא של מַתַּנְיָה דֹּדוֹ תַּחְתָּיו וַיַּסֵּב אֶת־שְׁמוֹ
יהודה , ולזה הפכים לו לוי כן נרמז , ומה שאמר כאן צִדְקִיָּהוּ : [יח] בֶּן־עֶשְׂרִים וְאַחַת שָׁנָה
לקרבי זה והקרא והמסגר צִדְקִיָּהוּ מָלַךְ בְּיָמֶיךָ וְהוּא עָשָׂה
חלק , שהם היו מכלל העשרה הָרַע בְּעֵינֵי יְהוָה כְּכֹל אֲשֶׁר עָשָׂה
חלק אחד וכו' . והגלה יְהוֹיָקִים : [יט] כִּי עַל־אַף יְהוָה הָיְתָה בִּירוּשָׁלִַם וִיהוּדָה
אלי הוא , שהיו הגולים כלם עַד הִשְׁלִיכוֹ אֹתָם מֵעַל פָּנָיו וַיִּמְרֹד
עשרת אלפים , והוא הכלל צִדְקִיָּהוּ בְּמֶלֶךְ בָּבֶל :
שזכר כראשונה , ולקר כן [כ] וַיְהִי בִּשְׁתֵּים עֶשְׂרֵה שָׁנָה בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי
פרט לחותו , לא על פי בֶּעָשׂוֹר לַחֹדֶשׁ בָּא נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל הוּא
הנשטים , שלא היה מפרט בכלן כמה היו משבט בנימין , וְכָל־חֵילוֹ עַל יְרוּשָׁלִַם וַיִּחֲנוּ עָלֶיהָ וַיִּבְנוּ
למה לא פרט כמה היו משבט יהודה ? ונם יקשה שאמר דָּיֵק סָבִיב :
שהיו מבנימין שבעת אלפים גבורים ומבני יהודה שהיו הרבים [כא] וַתָּבֹא הָעִיר בַּמָּצוֹר עַד עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה
יהיו שבעת אלפים ולא עוד , לכל לפחות העכין הוא , שזכר לַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ :
הכתוב בכלל שהגלה כל ירושלם וכל השרים וכל גבורי החיל [כב] בַּחֹדֶשׁ הָרְבִיעִי בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ וַיֶּחֱזַק הָרָעָב
וגם הפרש והמסגר שהיו כלם עשרת אלפים , וזכר בהם בָּעִיר וְלֹא הָיָה לֶחֶם לְעַם הָאָרֶץ :
(טו) הפרטיות , והוא שהגלה בבלה המלך יהויכין ואת אמו ואת [כג] וַתִּבָּקַע הָעִיר וְכָל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וַיֵּצְאוּ
נשיו ואת סריסיו , ואת אילי הארץ , שהם השרים , ואת כל מִן־הָעִיר לַיְלָה דֶּרֶךְ שַׁעַר בֵּין הַחֹמֹתַיִם
אנשי החיל , והיו בלבד הגבורים לבדי החיל שבעת אלפים אֲשֶׁר עַל־גַּן הַמֶּלֶךְ וְכַשְׂדִּים עַל־הָעִיר סָבִיב
והפרש והמסגר אלף , והכשדים לא היו אנשי החיל הגבורים וַיֵּלֶךְ הַדֶּרֶךְ הָעֲרָבָה :
ולא הפרש והמסגר , לכל היו אותם הכשדים בית המלך [כד] וַיִּרְדְּפוּ חֵיל כַּשְׂדִּים אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ
ועבדיו והקרובים אליו והשרים והסריסים ואילי הארץ וַיַּשִּׂיגוּ אֶת־צִדְקִיָּהוּ בְּעַרְבוֹת יְרֵחוֹ
ועבדיהם , שלא כלם היו אנשי החלפים הנשארים , וזה לפופן וְכָל־חֵילוֹ נָפֹצוּ מֵעָלָיו :
היו כלם עשרת אלפים , לאמנם מה שכ' בספר ירמיהו שבעת [כה] וַיִּתְפְּשׂוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲלוּ אֹתוֹ אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל
אלפים , הוא כל העם אשר הגלה מל' . אבל חיל הגבורים , בְּרִבְלָתָה וַיְדַבֵּר אִתּוֹ מִשְׁפָּטִים :
שהיו כלם שבעת אלפים עם הפרש והמסגר שלא היו גבורים [כו] וַיִּשְׁחֲטוּ בְנֵי־צִדְקִיָּהוּ לְעֵינָיו וְאֶת עֵינֵי צִדְקִיָּהוּ
ואבאי חיל , וזהו שאמר שם זה העם אשר הגלה נבוכד נצר עִוֵּר וַיַּאַסְרֵהוּ בַּנְחֻשְׁתַּיִם וַיְבִאֻהוּ בָּבֶלָה :
בשנת שבע שבעת אלפים ושבעים ושבעה , כי מהעם , [כז] וַיְהִי בִּשְׁנַת שְׁלֹשִׁים וְשֶׁבַע לְגָלוּת יְכָנְיָה
רוצה לומר מקצר לא היו אנשי החיל לבד שהם לא מהגבורי' , מֶלֶךְ יְהוּדָה בִּשְׁנֵים עָשָׂר חֹדֶשׁ בְּעֶשְׂרִים וְחָמֵשׁ
לא תקצר שהיו הגבורים שבעת אלפים ולא עוד , לכל לפחות לַחֹדֶשׁ נָשָׂא אֱוִיל מְרֹדַךְ מֶלֶךְ בָּבֶל בִּשְׁנַת מָלְכוֹ
הכתוב בכלל שהגלה כל ירושלם וכל השרים וכל גבורי החיל וגם הפרש והמסגר שהיו כלם עשרת אלפים , וזכר בהם עשרת אלפים , והוא שהגלה בבלה המלך יהויכין ואת אמו ואת
(טו) הפרטיות , והוא שהגלה בבלה המלך יהויכין ואת אמו ואת נשיו ואת סריסיו , ואת אילי הארץ , שהם השרים , ואת כל אנשי החיל , והיו בלבד הגבורים לבדי החיל שבעת אלפים והפרש והמסגר אלף , והכשדים לא היו לבדי החיל הגבורים ולא הפרש והמסגר , לכל היו אותם הכשדים בית המלך ועבדיו והקרובים אליו והשרים והסריסים ואילי הארץ ועבדיהם , שלא כלם היו החלפים הנשארים , וזה לפופן היו כלם עשרת אלפים , לאמנם מה שכ' בספר ירמיהו שבעת אלפים , הוא כל העם אשר הגלה מל' . אבל חיל הגבורים , שהיו כלם שבעת אלפים עם הפרש והמסגר שלא היו גבורים ואבאי חיל , וזהו שאמר שם זה העם אשר הגלה נבוכד נצר בשנת שבע שבעת אלפים ועשרים ושלשה , כי מהעם , רוצה לומר מקצר לא היו אנשי החיל לבד שהם לא מהגבורי' ,

ולא תעש ה' תוב כאן כי אם למספר הגדול מהשבעה אלפים גבורים ומשלשת האלפים ס מאשר העם שלא היו מהגבורים , ויהיו פרט עוד בספרי בחמרו ועשרים ושלשה . וכבר כאשר נעיין בספור יהויכין לבר ק' , והוא שכתוב בכאן שהיה * בן שמנה עשרה שנה במלכו , ובלבני הימים כתוב * בן שמנה שנים יהויכין במלכו ושלשה חדשים ועשרה ימים מלך כירושלם , ויהיה סתירה מבוארת , וכתב ה' דוד קמחי ליישב זה , לפשר כי יהויקים הניח במליכו בשנה הראשונה שמלך כדי שימלוך תחתיו לחקי מותו , ולולי היו לו בנים לקחים , ועוד כי רצה שתלכותו תלויה ביד לחקים ולא ידע אם יהיו מהמלוכ' כמו שעשו לחתיו , ולכן המליך יהויכין בנו שימלוך תחתיו , והיה לו בן שמנה שנים כמו שנזכר בדברי הימים , ועתה כשמת יהויקים ומלך יהויכין בנו בשלמות היה בן שמנה עשרה שנה ומלך שלשה חדשים ולא הפיז הכתוב לכתוב עשרת הימים היתרים . ובפשר עולם לומר פרק לה שמנה עשרה שנה על מלך כנבוכד נצר , שמנה משפחתם גזר דינו לגלות . ונתה רוחה שכל זה הפירו' תלוי בפפק פפיקה , פפק אם המליכו תחיו בחיין , פפקה אם היו לו בנים לחרים , והלבנים החלה כלם לא נזכרו בכתוב , ורמוז הוא גם מדרך הפכרה , בהיות שפרעה המליך את יהויקים מתחת ידו שמיד בשנה הא' ימליך את בנו תחתיו , והנה היה זה קלת מרד , ולעת בעל פלר עולם לחיו עד הפכוקי , ומפני זה כרחה לו שהויכין היה בן י"ח כשמלך במקו' אביו , ומה שאמר כלבני הימים לחיו סותר לזה , כי שם לאמר בן שמנה , ושמנה בלי' הוא סמוך , כלו' לאחר בן שמנה עשרה ושלשה קדשי' מלך בירושלם , ואחר' מה שאמ' עוד ועשרה ימים , לין רלוי שבפרט לותו ימים מעט כי למה יזכיר הכתו' הימי' שמלך ? ודי היה שיזכי' השני' והקדש' לבד הימים והשעות , וזה לא נזכר בשום מלך לא מיהודה ולא מישראל , לכל ימים שזכר בזה הוא שנים , כמו * ימים תהיה ויקרא לה גדולתו , וזכר שמלכה השמונה עשרה שנים היו לו עוד עשרה ימים , לל שנים , שהם השמונה עשרה שנים שזכר הכתוב בכאן , ויהיה שעור הכתוב כן , בן שמנה שנים יהויכין במלכו עם שלש הקדשים מהמלכות , ועוד עשרה ימים , לל שנים , ואם כן עם אותם השלשה קדשים שמלך היה הכל שמנה שנים ועשרה ימים , כלומר שמנה עשרה שנים , ועם זה אין סתירה לא בשנות יהויכין , כי תמיד היו שמנה עשרה שנה , ולא בימים כי לא מלך בלתי שלשה קדשים כמו שנזכר בכאן , והותרה גזה השלשה הרביעית : וגם כן יש להתבונן מלה (יח) כמה שאמר בכאן בן עשרים ושמנה שנה בקיומו במלכו , כי הנה יהוקם היה במלכו בן שלשה ועשרים שנה ומלך שלשה קדשים , והוא היה הקטון שבבני יאשיהו , ויהויקים מלך בהיותו בן שנים ועשרים שנה ומלך עשרה שנה ויקבייב

ויתקייב מוס שהיה למקיהו במלכו בן שבעים ושמע שנה לו
יותר , ואיך תאמר כן עשריס ושתי ? ויקשה לזה גם כן מה
ירמי' כו' ג' שכתוב בירמיהו * בראשית ממלכת יהויקים בן יאשיהו מלך
יהודה היה הדבר הזה אל ירמיהו מאת ה' לאמר כה אמר
ה' אלי עשה לך מוסרות ומוטות ושלחתם וגו' כיד מלאכים
הבאים ירושלם אל מקיהו מלך יהודה ונומר , ואיך אפשר
שבתחלת ממלכת יהויקים היה מקיהו מלך יהודה בחיות
יהויכים מהשנים אשר עשר ויותר ? ואין לנו שנאמר
שבראשית ממלכת יהויקים כתיב זאת הנבואה אל ירמיהו
ושהיתה עתידה לומר אותה בימי מקיהו כדברי המפרשים ,
מס יב כי אותה תחלה בדברי הנבואה עצמה שאמר * ואל מקיהו
מלך יהודה דברתי ככל הדברים האלה , והוא המורה שהיה
מס לה ג' כוותו וכן תמצא שניל אחר הנבואה הזאת * ויהי
כשבת היתה בראשית ממלכת מקיהו מלך יהודה , והוא
המוכיח שהשבת שבאותה נבואה היה בראשית ממלכת
מקיהו , והוא סותר כל
מה שאמר בראשית ממלכת
יהויקים . וקשה לאמרו בפרק
הוריו' פ' כהן משוח , שנוס הוא
דף יח עב מקיהו , ואמה מקרא שנוס ?
שהיה משוחם במעשיו , לפיכך
לאחרי שנוס , דשלחה מלכות
בית דוד בימיו , ויכה שמו
מקיהו , כל הפסוק ילמיך עליך
את הדין שם תמרוד בי , ומה שמו ? מתניה שמו , והא כתי'
דמ ט' ג' עו * השלישי מקיה והרביעי שנוס ? שלישי שהיה שלישי לנביאים ,
רביעי שהיה רביעי למלכות , בתחלה מלך יהואחז ולבסוף
מלך יהויקים ובסופו מלך יהויכין ובסופו מלך מקיהו .
הרב רוקח מדבריהם שנוס ומקיהו הכל אחד , אלא שרקוק
הוא שיזכור שבי בניס בסדר והאחד ליעקב . ואמנם הלשבע
כת' שיחזיהו המליך את מקיהו בימיו אלא שנים , וכשאת
יאמרו לא רצו העם במלכותו אל מקיהו והמליכו יהואחז
בחוקה , ושלכן אמר בירמיהו שבראשית ממלכת יהויקים
היה מקיהו מלך יהודה , לפי שהיה כועס בגויש שיחזיהו
המליכו בחייו , וכל זה הפסד בדעתו אלא כאשר אמרתי
כלל בפסוקים , ועם זאת הפסד הנבואה שבאה על ירמיהו לא
יפלפלו , שהיא שיכיתו את כורסה תחת עול מלך בבל ,
ואם היה יהויקים מלך בעת שהיה לאחר היה הבבלי מדבר
זה אליו והיה אומר אותו למקיהו אלא היה מלך ? והפה
הי' דוד קשתי לקלע בזה דרך אחר והוא , שנלוש המזכר
בדברי ירמיהו הוא יהויכין , ואין מהתימה אם נקרא
בכתוב בן יאשיהו ואמנם בדברי הימים בתוך כתי יאשיהו ,
לפי שבני הבנים הרי הם כבנים ושבים ימלוא בכתוב בזה
החופן , והיה אם כן למקיהו הקטן שבאחים והיה כאות אביו
בן עשרים שנים והיה עתה בן עשרים ואחד שנה . ואמנם
הפסק אחד יקרה מדברי ירמיהו לא תיכרו התכסם ויעד
שבפירושו לספר ירמיהו יתירהו , והוא לא אמר שאם כי אם
שהנבואה היתה עליון לא בתקיימה כי אם על אחד עשרה
שנה שאחר למקיהו , וכבר זכרתי אם שנוה מהפסק . וכאשר
תשבתי דרכי ורחיתי הפסקות המתקיימות לדעת דעת
מחלה , לאמרתי שלין למקיהו הנאמר בכאן הוא הבא על
יאשיהו ואחיו על יהויקים , לכל הוא היה בנו על יהויקים
ואחיו על יהויכין , כי הנה בספור הסתעפות מלכי יהודה
מס שם י' בדברי הימים תמצא כתוב * ובני יהויקים יכניה בנו למקיה
בנו , וצדקיה שלש כזכרו שמה בפי תולדותם כי אם בפי
המלכתם , כי למקיהו היה נדול מיהויכין שנים או שלשה
שנים , ולכן לא אמר יכניהו הנכור ושבני למקיהו בנו ,
שאמר בבני יאשיהו , לכל אמר יכניה בנו למקיהו בנו , כי
וכאשר בפי ושבי המלכתם , שיהויכין עם היותו הקטן מלך

תחת לכיו , כי היה חוק מלמקיהו לחיו ושפני זה כוכר
לחזוקה , והסירו מהמלכות מלך בבל והעביר המלכות לל
למקיהו שהיה לחיו וגדול ממנו * והרחיק על זה שבסוף
דברי הימים כתוב במיתת יהויכין * וימלך לת למקיהו לחיו , מס ב' לו' ג'
יורה שחיו היה . ואמנם אמר הנה דודו , לא להיותו
לחיו של יהויקים , כי לם שהיה לחזוקו של מלך בבל ולכן
המליכו , ודודו הוא מנור * דודי לי ואני לו , וימלה שלכן איר ב' עח
קראו מלך בבל למקיהו , להגיד שהוא היה מלכי למלך כי לא
תחות המלוכה לת ליהויכין לחיו הקטן ממנו , ואין להפלא
מאחר פעמי' יקראהו הכתו' למקיהו כן יאשיהו כי (כמו שזכרתי
בדעת רל"ק) בני הבנים יקראו כבים . ואמנם מה שאמר בספר
ירמיהו בראשית ממלכת יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה היה
הדבר הזה אל ירמיהו מאת ה' לאמר , דעתי הוא שהיו
מלוכן עם ענין המוסרות והמוטות שזכור לקרין , לכל
הוא קודר למעלה מהנבואה שבאת ירמיהו כה אמר ה' עמוד
בחצר בית ה' והברת על כל
ערי יהודה הבאים להשתחוות
ונומר , וזכר שהכתוב היה
רוצה להרוג את ירמיהו על
הנבואה ההוא ומה שאמרו
השרים בעדו , ועל זה אמר
בראשית ממלכת יהויקים
ונו' , כי בתחלת אותה נבואה
אמר בסתום כזה ובסופה נם
כן , להודיע שלא היסיף ולא נרע מדברי ה' , ומה שאמר כה
אמר ה' אלי עשה לך מוסרות ומוטות ושים אותם בצוארך
עצמך , ועם זה אותר הפסק כלו . והיו לם כן ליחזיהו
יוכלי קלניו שבי בניס ושבי בני בניס , בן לקח יהואחז ובן בנו
לקח יהויכין מלך כל לקח מהם שלשה מלשה שנים והסירום
מהלכותם מלך מלרים ומלך בבל והוליכום לקרמותם עם כלי
בית ה' ומתו שמה , והבן לקחר יהויקים יהויכין ובן בנו השבי למקיהו
מלך כל לקח מהם לקח עשרה שבה ושניהם מרדו במלך בבל
ואת שניהם הוליך בבלה , הבך רוקח שהיו עניניהם
במיניהם שוים כמות זה כן מות זה , ונם זה מהכמת הפור
תמיס פעלו , והוהלה כוה השלשה בשנית : ולהשתוותם
תמלת שכתו שאמר ביהויקים לך על פי ה' היתה ביהודה
להסיר מעל פניו , כן לאמר במקיהו כי על לפי ה' היתה (כ)
בירושלם וביהודה , על השליכו לותם מעל פניו , שהוא הקדמה
למה שאמר לאחריו וימרד למקיהו במלך בבל , לל שהשי'
לקייס נזרתו להשליך ירושלם מעל פניו סדר והכיל מרד
למקיהו במלך בבל , שהיה היתה הסבה לשבת על ירושלם מס ב' לו' ה'
והתריבה כתו שזכור . ובדברי הימים כתוב במקיהו * ויעש הלה ב' לו' ה'
הרע בעיני ה' למקיו לל ככבש מלכי ירמיהו הנביא מפי ה' , וכו'
ונם במלך בבל מרד לאחר השביעו במלקים ויקח לת ערבון
ויחתן לת לבבו משוב על ה' למקי ישראל , נם כל שרי
הכהנים והעם הרבו למעול מעל ככל תועבות הגוים ויטמאו
לת בית ה' לאחר הקדיש בירושלם , וישלח ה' למקי לקוותיהם
עליהם כיל מלמקיו השכם ושלוח כי חמל על עמו ועל מעונו ,
ויהיו מלעיגים במלאכי האלקים ובוזים דבריו ומתעתעים
בנביאיו על עלות חמת ה' בעמו עד לאין מרפא . ובכאר יורו
שמות המלכים האלה על עניניהם , כי בקרא האחד יהויקים ,
לפי שלשי שקד על דברו לעשותו ומפני קיום נזרתו ביחיו
בקרא כן , ובקרא האחר למקיהו , להגיד שהשי' עשה למך
ומשפט ומשרים ביחיו על ישראל וירושלם , ואמנם השנים
האחרים קלרי יחים ושבעי רונו בקראו כפי מעשיהם , כי בקרא
הראשון יהואחז , לפי שלחז ידיו בדברי המשחים בנפשותם ,
וכן האחרון יהויקים להקים נזרת הפסח , ובקרא האחר יהויכין ,
כי הוא היה מכין הנלות והתכלן , וכן למקיהו ובעשה ביחיו
המשפט והלדק בתחתי בירושלם וביהודה :

כה

[א] וַיְהִי בִּשְׁנַת הַתְּשִׁיעִית לְמָלְכֹּו בַּחֹדֶשׁ הָעֲשִׂירִי בָּעֲשֹׂר לַחֹדֶשׁ בָּא נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל הוּא וְכָל־חֵילוֹ עַל־יְרוּשָׁלַ͏ִם וַיִּחַן עָלֶיהָ וַיִּבְנוּ עָלֶיהָ דָּיֵק סָבִיב׃

[ב] וַתָּבֹא הָעִיר בַּמָּצֹר עַד עַשְׁתֵּי עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ צִדְקִיָּהוּ׃

[ג] בְּתִשְׁעָה לַחֹדֶשׁ וַיֶּחֱזַק הָרָעָב בָּעִיר וְלֹא־הָיָה לֶחֶם לְעַם הָאָרֶץ׃

[ד] וַתִּבָּקַע הָעִיר וְכָל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה וַיֵּלְכוּ לָיְלָה דֶּרֶךְ שַׁעַר בֵּין הַחֹמֹתַ֔יִם אֲשֶׁר עַל־גַּן הַמֶּלֶךְ וְכַשְׂדִּים עַל־הָעִיר סָבִיב וַיֵּלֶךְ דֶּרֶךְ הָעֲרָבָה׃

[ה] וַיִּרְדְּפוּ חֵיל־כַּשְׂדִּים אַחֲרֵי הַמֶּלֶךְ וַיַּשִּׂגוּ אֹתוֹ בְּעַרְבֹ֣ת יְרֵחֹו וְכָל־חֵילוֹ נָפַצ֖וּ מֵעָלָיו׃ [ו] וַיִּתְפְּשׂוּ אֶת־הַמֶּלֶךְ וַיַּעֲלוּ אֹתוֹ אֶל־מֶלֶךְ בָּבֶל רִבְלָתָה וַיְדַבְּרוּ אִתּ֖וֹ מִשְׁפָּ֑ט׃ [ז] וְאֶת־בְּנֵי צִדְקִיָּהוּ שָׁחֲטוּ לְעֵינָיו וְאֶת־עֵינֵי צִדְקִיָּהוּ עִוֵּר וַיַּאַסְרֵהוּ בְנְחֻשְׁתַּ֔יִם וַיְבִיאֵהוּ בָּבֶל׃

[ח] וּבַחֹדֶשׁ הַחֲמִישִׁי בְּשִׁבְעָה לַחֹדֶשׁ הִיא שְׁנַת־תְּשַׁע־עֶשְׂרֵה שָׁנָה לַמֶּלֶךְ נְבֻכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ־בָּבֶל בָּא נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים עֶבֶד מֶלֶךְ־בָּבֶל יְרוּשָׁלִָ͏ם׃

[ט] וַיִּשְׂרֹף אֶת־בֵּית־יְהוָה וְאֶת־בֵּית־הַמֶּלֶךְ וְאֵת כֹּל־בָּתֵּי יְרוּשָׁלַ͏ִם וְאֵת־כָּל־בֵּית גָּדוֹל שָׂרַף בָּאֵשׁ׃

[י] וְאֵת־חוֹמֹת יְרוּשָׁלַ͏ִם סָבִיב נָתְצ֖וּ כָּל־חֵ֥יל כַּשְׂדִּים אֲשֶׁר רַב־טַבָּחִים׃

[יא] וְאֵת יֶתֶר הָעָם֙ הַנִּשְׁאָרִים בָּעִיר וְאֶת־הַנֹּפְלִים אֲשֶׁר נָפְל֖וּ עַל־מֶלֶךְ בָּבֶל וְאֶת יֶתֶר הֶהָמ֑וֹן הגלה [הֶגְלָה] נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים׃

(א) ויהי בשנת התשיעית למלכו וגו׳. עתה יספר הכתוב תחלת ירושלם וסוף ה׳ לוקיה, ויספר שכאשר נלקחו מרד במלך בבל כח על ירושלם בשנה התשיעית למלכותו שהיא שנת שבע עשר למלכות נבוכד נצר ותנוח העיר במצור ויבנו עליה דיק, והוא המגדל הנודע שעושים מעשים כנד העיר לבבשה, ומשאר לחמר סביב, ירצה שהדיק היה כמו עיר בנוים מעץ שעושים סביב העיר להלחם

(ב, ג, ד) משם על העיר: והנה התמיד החמר על ירושלם שתי שנים, כי הנה בשנת עשתי עשרה למלך לקיהו (לפי שהיה רעב גדול בעיר ולא היה לחם לעם הארץ מפני זלעפות רעב) הבקעה הגיר בתשעה לחדש, שהבבליים בקעו החומה ועם הארץ לא ידעו בדיליהם מפני הרעב שהיה בתוכה, ולא פירש הכתוב מי הוא החדש הזה, ובספר ירמי׳ כב ו׳ ירמיהו * כתוב שהיה זה בחדש הרביעי שהוא למלכו חדש תמוז [ותשעה לחדש תמוז • ותשעה חסרה בכתיב חך כה עין] ושבר בתמוז את הבקיעה ועשה בתוכה כל אשר עשה, ובחדש התשיעי הבקיעה העיר, ויהי הרעב בעיר, ואין לפרש הכתוב שבתשעה לחדש תמוז בקעו את החומה ובתשעה לחדש התשיעי נכנסו לעיר, שהרי בתשעה לחדש תמוז נשרפו בית המקדש ובתי ירושלם, ומשם ואילך לא היה בית לשרוף, אלא ודאי שבתשעה לחדש תמוז בקעו את החומה ובתשעה לחדש התשיעי נכנסו לעיר, ומשם ואילך לא היה בית לשרוף, ומפני שהיתה רוב הפרפה בעזרת בית, אמר רבי יוחנן בן זכאי לתלמידיו היתי בחזון דור לח קבעתיו תלמיד בחזוני שרובו של היכל בשרף וגו׳, וכבן תחלת לתחלת לפורענות עקר: ומשם מה שאמר שהיה זה בשנת תשע עשרה לנבוכד נצר, ובספ׳ ירמיהו * אמר בשנת שמנה עשרה שם לנבוכד נצר, כפי פשוטו ולחוי שיפורש שהיה בכוף שמנה עשרה והתחלת תשע עשרה, ולפי׳ נלו בתשע מנילה פ״ח עשרה ונלו בשמנה עשרה לך ל״ח ע״ש וחצטון לחך הוח, לנלח תשע עשרה למלכות נבוכד נצר ושמנה עשרה לנבוכד יהויקי, שהיה בשנת השביעי לנבוכד נצר: וספר שנחוור לחן (ע) שרף עם בית ה׳ לח בית המלך, ולקוי לשום לב על זה שבית השם ובית המלך נבנו כאחת ונשרפו כאחת, כי היה הפלאת בית המלך ותחמדתו תלויה בבית ה׳, וכן וכל שרף כל בתי ירושלם הגדולים והנכבדים, וזהו כל בית גדול שרף באש, רוצה לומר כל בית גדול שהיה לחדם גדול שרף, ובחנך והרם חומות ירושלם, ובכור כתבתי שהיו לירושלם (י) שלשה חומות זו לפנים מזו ובלם בחנו, כדי שהעם הנשאר לא יפלו לח כח עין יוכלו

(ה) ויבקעו את העיר ויברחו המלך וכל אנשי המלחמה לילה דרך שער בין החומתים אשר על גן המלך, רוצה לומר בדרך השער שהיה בין שתי החומות בסתר, כלי שלא ירגישו בהם הכשדים, והיתה הליכתם בהית הכשדים על העיר, וילך דרך הערבה, רוצה לומר שהמלך לקיהו הלך בדרך הערבה בורח הוא ואנשיו ולא יכול להמלט, (ו) לפי שהיו הכשדים ברחו לקריו והשיגוהו בערבות יריחו ויתפשוהו ויביחוהו לפתו להלך שהיה ברחלתה, כי עם היות שהמר שבח נבוכד נצר על ירושלם, לולי שחפני שלרכו ימי המלור הלך הוח רחלתה והכיח קילו על המלוך, ובהיותו

(ז) את בני לדקיהו הולידו עם רחלתה לפני לדקיהו

[יט] וּמְזַמֶּרֶת הָאָרֶץ הַשֹּׁאֶרֶת רַב־טַבָּחִים
[ג] לָכְרֵמִים וְלֶגֹּבְרִים: וְאֶת־עַמּוּדֵי
הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר בֵּית־יְהוָה וְאֶת־הַמְּכֹנוֹת
וְאֶת־יָם הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־בְּבֵית יְהוָה
שִׁבְּרוּ כַשְׂדִּים וַיִּשְׂאוּ אֶת־נְחֹשְׁתָּם
[יז] בָּבֶלָה: וְאֶת־הַסִּירוֹת וְאֶת־הַיָּעִים
וְאֶת־הַמְזַמְּרוֹת וְאֶת־הַכַּפּוֹת וְאֵת
כָּל־כְּלֵי הַנְּחֹשֶׁת אֲשֶׁר־יְשָׁרְתוּ בָם
[יח] לָקָחוּ: וְאֶת־הַמַּחְתֹּת וְאֶת־הַמִּזְרָקוֹת
אֲשֶׁר זָהָב זָהָב וַאֲשֶׁר־כֶּסֶף כֶּסֶף
לָקַח רַב־טַבָּחִים:
[יז] הָעַמּוּדִים שְׁנֵים הַיָּם הָאֶחָד
וְהַמְּכֹנוֹת אֲשֶׁר־עָשָׂה שְׁלֹמֹה לְבֵית
יְהוָה לֹא־הָיָה מִשְׁקָל לִנְחֹשֶׁת כָּל־
הַכֵּלִים הָאֵלֶּה:
[יז] שְׁמֹנֶה עֶשְׂרֵה אַמָּה קוֹמַת ׀ הָעַמּוּד
הָאֶחָד וְכֹתֶרֶת עָלָיו ׀ נְחֹשֶׁת וְקוֹמַת
הַכֹּתֶרֶת שָׁלֹשׁ אַמּוֹת וּשְׂבָכָה וְרִמֹּנִים
עַל־הַכֹּתֶרֶת סָבִיב הַכֹּל נְחֹשֶׁת
וְכָאֵלֶּה לָעַמּוּד הַשֵּׁנִי עַל־הַשְּׂבָכָה:
[יח] וַיִּקַּח רַב־טַבָּחִים אֶת־שְׂרָיָה כֹּהֵן
הָרֹאשׁ וְאֶת־צְפַנְיָהוּ כֹּהֵן מִשְׁנֶה וְאֶת־
שְׁלֹשֶׁת שֹׁמְרֵי הַסָּף:
[יט] וּמִן־הָעִיר לָקַח סָרִיס אֶחָד אֲשֶׁר־
הָיָה פָקִיד ׀ עַל־אַנְשֵׁי הַמִּלְחָמָה
וַחֲמִשָּׁה אֲנָשִׁים מְרֹאֵי פְנֵי־הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר
נִמְצְאוּ בָעִיר וְאֵת סֹפֵר שַׂר הַצָּבָא
הַמַּצְבֵּא אֶת־עַם הָאָרֶץ וְשִׁשִּׁים
אִישׁ מֵעַם הָאָרֶץ הַנִּמְצְאִים בָּעִיר:
[כ] וַיִּקַּח אֹתָם נְבוּזַרְאֲדָן רַב־טַבָּחִים וַיּוֹלֶךְ
אֹתָם עַל־מֶלֶךְ בָּבֶל רִבְלָתָה:
[כא] וַיַּךְ אֹתָם מֶלֶךְ בָּבֶל וַיְמִתֵם
בְּרִבְלָה בְּאֶרֶץ חֲמָת וַיִּגֶל יְהוּדָה
מֵעַל אַדְמָתוֹ:

[יט] ומזמרת הארץ השאירו רב־טבחים
[ג] לכרמים ולגבים: ואת־עמודי
הנחשת אשר בית־יהוה ואת־המכנות
ואת־ים הנחשת אשר בבית יהוה
שברו כשדים וישאו את־נחשתם
[יז] בבלה: ואת־הסירות ואת־היעים
ואת־המזמרות ואת־הכפות ואת
כל־כלי הנחשת אשר־ישרתו בם
[יח] לקחו: ואת־המחתות ואת־המזרקות
אשר זהב זהב ואשר־כסף כסף
לקח רב־טבחים:
[יז] העמודים שנים הים האחד
והמכנות אשר־עשה שלמה לבית
יהוה לא־היה משקל לנחשת כל־
הכלים האלה:
[יז] שמנה עשרה אמה קומת ׀ העמוד
האחד וכתרת עליו ׀ נחשת וקומת
הכתרת שלש אמות ושבכת ורמנים
על־הכתרת סביב הכל נחשת
וכאלה לעמוד השני על־השבכה:
[יח] ויקח רב־טבחים את־שרית כהן
הראש ואת־צפניהו כהן משנה ואת־
שלשת שמרי הסף:
[יט] ומן־העיר לקח סריס אחד אשר־
היא פקיד ׀ על־אנשי המלחמה
וחמשה אנשים מראי פני־המלך אשר
נמצאו בעיר ואת סופר שר הצבא
המצבא את־עם הארץ וששים
איש מעם הארץ הנמצאים בעיר:
[כ] ויקח אתם נבוזרדן רב־טבחים וילך
אתם על־מלך בבל ריבלתה:
[כא] ויך אתם מלך בבל וימתם
ברבלה בארץ חמת ויגל יהודה
מעל אדמתו:

כג וְאַתֶּם הַנִּשְׁאָר בְּאֶרֶץ יְהוּדָה אֲשֶׁר הִשְׁאִיר נְבוּכַדְנֶאצַּר מֶלֶךְ בָּבֶל וַיַּפְקֶד עֲלֵיהֶם
כג אֶת־גְּדַלְיָהוּ בֶן־אֲחִיקָם בֶּן־שָׁפָן: וַיִּשְׁמְעוּ כָל־שָׂרֵי הַחֲיָלִים הֵמָּה וַאֲנָשֵׁיהֶם
כִּי־הִפְקִיד מֶלֶךְ־בָּבֶל אֶת־גְּדַלְיָהוּ וַיָּבֹאוּ אֶל־הַמִּצְפָּה וְיִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה וְיוֹחָנָן
בֶּן־קָרֵחַ וּשְׂרָיָה בֶן־תַּנְחֻמֶת הַנְּטֹפָתִי וְיַאֲזַנְיָהוּ בֶּן־הַמַּעֲכָתִי הֵמָּה וַאֲנָשֵׁיהֶם:
כה וַיִּשָּׁבַע לָהֶם גְּדַלְיָהוּ וְלַאֲנָשֵׁיהֶם וַיֹּאמֶר לָהֶם אַל־תִּירְאוּ מֵעַבְדֵי הַכַּשְׂדִּים
כה שְׁבוּ בָאָרֶץ וְעִבְדוּ אֶת־מֶלֶךְ בָּבֶל וְיִטַב לָכֶם: וַיְהִי בַּחֹדֶשׁ הַשְּׁבִיעִי בָּא
יִשְׁמָעֵאל בֶּן־נְתַנְיָה בֶּן־אֱלִישָׁמָע מִזֶּרַע הַמְּלוּכָה וַעֲשָׂרָה אֲנָשִׁים אִתּוֹ וַיַּכּוּ

המלך

המלך לדקיהו כח ומכה את גדליהו ואת היהודי׳ ואת הכשדים
לגזר היו אתו במצפה ׳ ומפני זה קמו כל העם והלכו למצרים ׳
למצרים • וראוי שתדע שספור גדליהו בא בכתוב בקוצר ׳
שם וכו׳ כספר ירמיהו * גלה הוא דכרים • ולפיכך עשה ישמעאל
הדבר הרע הזה ׳ ואמר שם שהכיהו אליו שתי ככות • ולפיכך
היותו מזרע המלוכה ׳ ומצד שמפני זה היה רצוי שיהיה הוא
הממליך על הארץ המעביר את כל עם הארץ ולפי גדליה שלא
היה מזרע המלוכה כמוהו ׳ ומפני הקנאה והתאוה והכבוד
עשה זה • והסבות שהלך בכי עמון שהיה ישמעאל עמו שלקו
להרוג את גדליהו ׳ לפי שהיה פקיד בארץ מיד מלך בבל ׳
וידמה מלך בבי עמון שלפי שבר
בארץ מושל מתחת יד מלך
בבל ׳ ולזה חשב להרוג את
גדליה ואת הכשדים והיהודים
אשר עמו כדי שיהיה משם ולפי [כג]
יעמדו שם ׳ ובאר כישמעאל
להיותו יהודי שיהרוג את
גדליה בקצר כי יבטח בו ויבא
לעזרתו • הדבר השני שנזכר
שם הוא שנלו בקצר הזה על
גדליה בחיים והוא לפי הסדר
לדברי המזהירי׳ ובטח כישמעאל
שהמית אותו ׳ וזה שלשה שמות
ויוחנן בן קרח וכל שרי
החיילים אשר בשדה בלו על
גדליהו המצפתה ויאמרו אליו
הידוע תדע כי בעליס מלך [כה]
בני עמון שלח את ישמעאל
בן נתניה להכותך בנפש ׳ ולפי
הסדר יהם גדליהו בן אחיק׳
ויוחנן בן קרח אחר על גדליהו [כו]
בפתר במצפה לאחר לבבה
בא ורצה את ישמעאל בן
נתניה וזה לפי שלא ידע למה
יבבה נפש ויפוזו כל יהודה
הנקבצים אליך ונבבה שארית
יהודה ׳ ויאמר גדליהו בן
אחיקם אל יוחנן בן קרח אל
תעשה את הדבר הזה כי שקר
אתה דובר אל ישמעאל •
ירמי׳ מ״ל הדבר השלישי שנזכר שם *
הוא ׳ שלא הרגו במלחמה
קרב כתוב כלום נגור אבל כל לאכול עמו ובטח בו גדליהו
ועל השלחן קם עליו ויהרגהו ׳ והוא קצר בארץ ותועבה
גדולה ׳ ולפי שהרג אותו אבל גם את כל היהודים אשר
היו אתו במצפה הרג ׳ וגם ביום השמיני להריגה שהיו כתיב
הכשדים מצפה ושמרון מגלגי וקן וקרובי בגדים על הארבן
ירושלם וחרפת בית ה׳ הרגו ישמעאל ובידם מבקה ולבוסם
להכעיס בית ה׳ הרגם ישמעאל על לפי סדם עזר ׳ והשבם
ישמעאל את כל שארית העם אשר היו יושבים במצפה ואת
לעבור על בני עמון • הדבר הרביעי שנזכר שם הוא שהעם
הנשאר כתצר ראו שישמעאל הרג את גדליה העומד על בני
עמו והחרג את הכשדים ׳ וצאו שיבאו הכשדים עליהם
ויהרגום ׳ בחשבם שברצונם היתה מיתת הכשדים
על ידי ישמעאל שהיה מורעם ׳ ולזה בחרו ללכת מצרים
לגור שם • הדבר החמישי הוא שהיו החיילים ויוחנן בן
קרח וכל העם שלחו על ירמיהו שיתפלל על ה׳ ויורם את
הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון ׳ ושהבטיח הנביא
ירמי׳ מ״ב ׳ בשם ה׳ שיזכו שהם ולא ילכו למצרים שבתחר * לם שוב תשבו
כאו׳ בארץ הזאת ובניתי אתכם ולא אהרוס ונטעתי אתכם ולא

ואת גדליהו בן אחיקם בן שפן ואת ישמעיהו בן נתניה ואת יזניהו בן
ההמעתי הם ואנשיהם ויגלו אותם ׳ ויקרא להם ויאמר להם ׳ אל תיראו
מעבדי הכשדים ׳ שבו בארץ ועבדו את מלך בבל ׳ וייטב לכם ׳ ויהי בחדש
השביעי בא ישמעאל בן נתניה בן אלישמע מזרע המלוכה ועשרה אנשים
אתו ׳ ויכו את גדליהו וימת ׳ גם את היהודים ואת הכשדים אשר היו אתו
במצפה הכה ישמעאל ׳ ויקם כל העם הקטן ועד הגדול ושרי החילים ויבאו
מצרים כי יראו מפני הכשדים : ויהי בשנת שלשים ושבע לגלות יהויכין
מלך יהודה בשנים עשר חדש בעשרים וחמשה לחדש נשא אויל מרדך מלך
בבל בשנת מלכו את ראש יהויכין מלך יהודה ויוצא את רגליו מבית כלא :
וידבר אתו טובות וישת את כסאו מעל כסא המלכים אשר אתו בבבל :
וישנא את בגדי כלאו ואכל לחם תמיד לפניו כל ימי חייו : וארחתו ארחת
תמיד נתנה לו מאת המלך דבר יום ביומו כל ימי חייו :

סכום הפסוקים של ספר המלכים לך ומאת חמשה ׳
ומ״ת לקל״ו ׳ ומפני ויקצין מלך ישרא״ל את הכשיליס ׳
ומלרין לה״ה :

חטוא כי נחתי על הרעה הזאת עשיתי לכם על תיראו מפני
מלך בבל ונוח׳ ואתן לכם רחמים ורחם אתכם והשיב אתכם
על אדמתכם ׳ ואם אומרים אתם לא נשב בארץ הזאת לבלתי
שמוע בקול ה׳ אלקיכם לאמר לא כי אל ארץ מצרים נבוא
ונוח׳ ׳ והיתה החרב אשר אתם יראים ממנה שם תשיג
אתכם בארץ מצרים והרעב אשר אתם נוח׳ ׳ ושם עם
היות שהשיבו בשלשתם אשר שלחו אליו ה׳ הרעו במה שלא
שמעו לדבריו ואמרו אל ירמיהו שקר אתה מדבר לא שלחך
השם אלקינו לאמר לא תבואו מצרימה ׳ כל הדברים האלה
כותבו בספר ירמיהו והנבואות שנבא הנביא על היהודים
ההולכים למצרים ׳ ונסתפק
כותב הספר כאן באמרו
ויברחו מצרימה כי ירקו מפני
הכשדים : וספר לחרי זה (כז)
שבשנת שלשים ושנע לגלות
יהויכין כשא לויל מדודך מלך
בבל בשנת מלכו את ראש
יהויכין מלך יהודה מבית כלא
ונוח׳ ׳ ואמר בעשרים ושנעה
לחדש ׳ להודיע שבאחד מת
בבוקר בלילה ומלך לויל
מדודך בבו עשה הפסד הזה
עם יהויכין ׳ וכירמיהו כתוב
בחמשה ועשרים לחדש ׳
ופירשו קל״ו שבעשרים וחמשה סדר עולם
את בבוקר בלילה ובקבר פרק כה
ובעשרים וזה הוליכו בבו ועיין ויל״ר
לויל מדודך מקברו ׳ כי פחד כל ׳ יש קשה
שמא יהוה עדיין לחיי ולמלוך ׳
כמו שעשה לאחר שנטרד ולא
עם החיות שהמית בן לאחר
שמלך תחתיו ׳ ועכשו פקד
לויל מדודך מכלומה לזה ׳
וילמה שיהויכין יעמו שיוליאהו
מקברו כלי שלא יאמרו בני
לדם עליין הוא חי ׳ ואמרו
שעשאו ליכרים ותחיכות כלי
שלא יהיה מכת המפסר שוכו
עוד על המיים ׳ ושכחן לו
זאת העשה יהויכין להוליאו
מקברו לקיים מה שכיבא עליו
ישעי׳ * ואתה השלכת מקברך ישעיה יד יט
כנפר נתעב ׳ וכיום השלישי כשא את ראש יהויכין ויעמו
בעכיכיו מבית הכלא שהיה בו ׳ וידבר אתו טובות ׳ רומה לומר (כח)
דכרים טובים בחומים ליישב את לבבו ׳ וכתן כסאו למעלה
מכל כסא המלכים אשר היו אתו בבבל ׳ שהיה מכבד את
יהויכין יותר מכלם ׳ והסיר את בגדי כלאו מעליו והלבישהו (כט)
בגדים לחרים כפי מעלתו ׳ ואכל לחם לפניו כל ימי חייו
של יהויכין • ולפי שלא כתבוד שהיה לוכל על שלחן מלך בבל
מפת בן המלך ומיין משתיו ׳ לחר ולרוקתו לרוקת תמיד (ל)
כתבה לו אלא המלך דבר יום ביומו ׳ רומה לומר שהושיבו
בביתו ממוך לליו וסם היו כותנין לו דבר יום ביומו
לרוקת תמיד ׳ וזה הדרך היה לוכל לפניו • ולפסר לומר
גם כן שעל שלחן המלך היה לוכל יהויכין ׳ ומלבד זה היו
נותנין לו לרוקת תמיד ומשלח לפרנסת בני ביתו • ומלבד
לחר שהיה זה בשבת שלשים ושבע לגלות יהויכין ׳ וילמדנו
שגלות יהויכין היה בשבת השמינית למלכות נבוכד נלסר
כמו שנזכר למעלה ׳ למדנו שחלך נבוכד נלסר לרבעה
ולרבעים שנה ׳ ומימיו * לם יפקד לקיים הכתוב ויקרלו ״ו ד
לם שפך :

הכה למרט מספורי הספר הזה שבני יהודה וישראל
כלם בתו בגולה מפני רוע מעלליהם
והכעיסתם את ה׳ , וכלם הוגלו על ידי מלך בבל וביד
הכשדים , כי מלך אשור בבבל היה מולך כמו שהתבאר ,
לך לחכם לא הוגלו כלם יחד בבת אחת כי אם בפעמים
שונים • וכמו שהספיד הכתוב הטבעיות הזיונית והכפיות
יפלדו לשונה מהשיבהים היותר מרוחקים מן הלב ואחר
כך היותר קרובים אליו והתחרון לכל יספיד הוא הבית הכת לבד
בלב , ככה יספדו לשונה כי ישראל לבד היו מעבר לירדן
שהיו בערך הגבירים היותר רחוקים מהלב , ואחריהם שמרון
ועריה שהיו יותר קרובים ללב , ובאחרונה בתרב ירושלם
וביה ה׳ שהוא היה מקור החיים והכתות , וערכה לבדה
העריס כלב לבאר הגבירים , ומפני זה תמלא כי רחוקה
לא מ״ה כ״ו (כמו שנזכר בדברי הימים *) עלה בוא מלך אשור על כל
הנשמים ויהי שהיו בעבר הירדן ויגל לרחובות ולגדי ולבני
שבט המנשה ויביאם לחלח וחבור והרא ונהר גוזן עד היום
הזה , ולקח את הערל שהיה בדן ויהלך לו • ואחרי כן
שמה שנים בפעם שבית בימי פקח בן רמליהו מלך ישראל
ועזזיהו מלך יהודה , עלה תגלת פלאסר מלך אשור ויקח את
עיון ואת אבל בית מעכה ואת יכוז ואת חנוך ואת הגלעד
ואת הגליל כל ארץ נפתלי ויגלה אשור , כמו שנזכר בספר
מי׳ ש״ה כ״ט * , ועל הגלות הזה אחר שעיהו * בעת הרחזון הקל
יעי׳ ס״ג כ״ב תרגלה וזבולן ונפתלי , וזה הגלות בעל הערל הנשי
הוזע׳ ו׳ שהיה בבית ישראל והוליכו , כמו שאחר * גם לותו לעזור יובל •
ואחרי כן תעתה שנים בפעם שלישית בימי הושע בן אלה מלך
ישראל ובשנה השביעית לחזקיהו מלך יהודה עלה שלמנאסר
מלך אשור על שמרון ויסר עליה שלש שנים , ויאסור את
המלך בית כלא ויגל ישראל לאשור וישב אותם בחלח ובחבור
נהר׳ י״ז ה׳ בהרי גוזן ואחי כמו שנזכר בזה הספר * • ואחרי זה שמה
שנים עלה סנחריב ולקח מארץ יהודה מקה ומחמש מדינות
מבני יהודה ומבני שמעון [עיין מזה בסוף קבלת הרקלד] •
ואחרי כן מלא ועשרים ושלש שנה פעם תמימית בימי
יהויכין מלך יהודה בא נבוכד נאצר והגלה אותו וירושלם ואת
כל השרים ואת כל גבורי החיל עשרה אלפים והחרש והמסגר
כפי׳ כ״ו י״ו ויביאם בבלה כמו שנזכר בכתן * • ואחרי כן י״ח שנה
פפי׳ כ״ה כ״ח בשנת שבע * עלה נבוכד נצר מלך בבל על ירושלם ויצבה
עליה דיק ובנה העיר במצור ובמלחמה בראש ובמשך ובספר
כל והבקעה העיר , ובא בחור לארן רב טבחים עבד מלך
בבל ירושלם ויצרוף את בית ה׳ ואת בית המלך ואת קומות
ירושלם סביב נתצו , ויבא כבת יהוה תלכיה ואביו מכת
חרב והרג ובבלו והכניע את הגולה בבל , כל העם לבד כפלו
על הכשדים ואשר היו בירושלם ולבד השאיר שמה מדלת
העם לבחרים וליוגבים , ועברו שם כן מגלות ישראל לבד
בשמרון עד גלות ירושלם ובארץ הבית מלא ושלש ושלשים
שם שנה • ואחרי כן בתוכה שנה בעשתה * בחיות גדליה בן
אחיקם בקיל בניד ומלוה שלחת הפלגה אשר בשלחו
בירושלם ובעבי יהודה וישראל , ויפקדו אליו רבים ובקשו
את ה׳ אלקיהם , בית ישמעאל בן נתניה מזרע המלוכה מבית
דוד ובמלות מלך בבי עמון הרג את גדליה ואת רבים מאשר
אתו והוליכום כשבי אל ארץ בבי עמון והכשדים בכל הארץ
בתו מבריחה להשבר שם , ובזה הדרך ספו תמו מן בלהות •
הבה שם כן הוגלו בבי ישראל ובבי יהודה בשבעה שהשבה
מלכותם , ורובם הלכו לתוכה זולת לותם הכשדים שהשבה
ישמעאל אל ארץ בבי עמון ושבעו משם למדרים , וכמו
שכתבתי כל זה בתרובה בהקדמת זה הספר : דף קפח עד

וראוי שתדע שבבר בתו עם מלך בבל על ירושלם
מלכים ושרים מאשר הגוים והוליכו
מהיהודים אל ארץ , ומכלם היה פ״רוש שהיה מלך אשור ,
כי הנה תילקוטים הגדול שהיה מארץ יון יפל בכל העולם

לכבוש ארצות בגבורתו ובחכמתו כי רבה היה , ובתפשט
בארץ המערב , ותחרי שעשה גבורות הרבה בכבוש הארצות
בא בתכיות רבות ועמו חיל גדול אל מצרד ובתיבב שתה
וימלוך בכל ארץ מצרד , וכי בכבוש אל ארצו ומולדתו מלך
הלך לו לארץ תיעתליים ומשם אל ארץ יון , והוא היה
מהשרים אשר הלכו להקריב העיר הגדולה עדויים בפעם
השלישית , ובאשר בפע תירקולים זה מצרד נתן מלכותו
לבן אחותו שבקרא תישבתקין , ועל שמו נקרא כל ארץ מצרד
בלשון עם לועז תישבתקייש , ותישבתקין זה לא היה לו כי אם
את אחת ובשאר פילוש שהיה גם כן מזרי יון , והוא היה
בתרבן בית רשעון והביא משם בבי יהודה ומבניין ומשעון
ומהלויים והכהנים אשר היו בילושלם עם רב שבאו עמו
בהמון , ויבאם בארך היה בתניות למלכות מצרד ויושיבם
בשבי מקוון , הפלך הוא המקון הנקרא גם היום לבקלטון תלה ,
בעיר אחת שהיה בימים ההם עיר ואם בישראל ברתי
במדיבות ויקראו אותה היהודים לוזיבה וגם היום בקראת
כן , ותמרו עליה הגוים שהיה מפכים , להיות לויר הארץ
ההיא ך וכבי מלך מלך , ותולי שעל זה קראוה היהודים
לוזיבה להיותה כלוז אשר בארץ ישראל מובבת לבבואה ,
ומאתו השבי היה בארץ עוליעולה , וילמה שהיהודים קראו
אם העיר עוליעולה על אם העלעול שעשו בבואם מירושלם
שמה , כי שמה היה מקדם לבל המוכרים פיריזותילה לא
עוליעולה שקראוה כן היהודים הבאים אליה , וכן לאשור
שקראו עיר לאחת מאוכה לעוליעולה מקילה , על אם
העיר מקילה שהיה בארץ ישראל , ולעיר לאחת מאוכה
לעוליעולה קראו לישבלוזה , על אם לשבלון שהיה קרובה
לארץ ישראל , לולי היו העריס ההם בדמותם דומים לל
העריס אשר היו בארץ ישראל וקרובים אליה ולבן קראום
בשמה • וחין לפפן גם כן קראו בימים ההם שאר העריס
המאוכות לעוליעולה בערי ישראל , ובאורך הזמן נאבדו
ונתבלבלו השמות , ולשאר המה לשר בשאו בשמותם על
היום הזה הם עדות והוכחה על השאר : ויאבו היהודים
במלכות מצרד משם ועד עתה , ונתפשטו בכל העריס אלה
מפה ואלה מפה , ולא שבו אל ירושלם בזמן בית שני , כי
אמרו אלא היתה לותה הפקידה גאולה שלמה , ולא בתלת
שמה לתרון בריית ה׳ ולא אלה הבבואה ביניהם ושאר הדברים
הקדושים לא היו בתרב ישראל , ואלבן לא יאבו כי אם בשוב
ה׳ את שיבת ציון ושבו בניס לגבולם מאשור ומבוש ומתי
ים , כמו שבתוב בל הספור הזה בספר דברי הימים
הקדושים אשר למלכי מצרד : ולפן אנם בתו
מהיהודים ההם מתרבן בית רשעון לבתרת ולתיבנלעזיה
ולתרן ושבבו ולשאר המלכיות מבני אדום , ועליהם אמר
הבביא * וגלות הזה לבני ישראל אשר בשעים עד עובדי׳ פ׳ ב׳
בתרת וגלות ירושלם אשר בספרד , כי בבר היו שמה היהודים
מתרבן הרחזון כמו שנזכר , כי עם היות שבבא זה על אדום ,
לא לבית אדום רק הבוחרים והמתריבים כי אם לפי שעלו
מבני אדום עם הבשדיים על ירושלם לשחתה , וכמו שאמר
אם על זה * ביום עמדך מבגד ביום שבות זרים חילם אם י״ב
ובברים בתו שעריו ועל ירושלם ידו גורל גם אתה בתתד
מהם , ותאמר שעל הליבת היהודים מירושלם דרך היס
לתרות המערב אמר הבביא ישעיה , לתרי שאמר * בשת ישעי׳ פ׳ כ״ג
הרחזון הקל תרשה וזבולן ותפתלי בפתלי וגו׳ , שבאמר על
גלות עשרת השבטים שהלבו לשרי מדי , אמר עוד * והתתרון אם אם
הבביד דרך היס עבר הירדן גליל הגוים וגו׳ , שאמר זה על
גלות ירושלם שאמנו הלך דרך היס לתרות המערב כמו
שאמרתי , ומהם עברו הירדן ומה שאר הלכו לבבלה , ומהם
הלכו אל גלילות הגוים שהם שאר הלכו לעמון ולמדרים •
ותפשר הוה שאמם גם כן היו הבאים אל ארץ נרפת ומפרד
ושאר תלמות בני אדום , עם היות שבתרבן בניית השבי בתו
גם כן

גם כן מהגולה יהודים רבים לחרפות ולמערב, כי הנה בספרי דברי הימים לזכר למלכי ספרד הקדומים מלפני, שהקיסר שהיה מושל ברומי שלח חמשים אלף כתי יהודים על ערי ספרד שהיו תחת ממשלתו מחוסר שהגלה עיטום מירושלם, ושתקנו כלם רחשונים ואחרונים והיו לעם לפל: זהו מה שלמלכו הבתוב מהגלות והחרבן שהיה בלומתנו ומה שחלפתי בספרי הגוים בעניני, לפנים מה שידענו מהגלולה והתשוע' מלפנו ביהמיהו שבבל בפירוש על פקידת נכי יהודה ירמי' כט י' וזוכם מבבל בחמרו * כה אמר ה' כי לפי מלאת בבל שבעי' שנה לפקוד אתכם והקימותי עליכם את דברי הטוב להשיב אתכם אל המקום הזה, ואתקיים זה הייעוד, כי שבו מבבל אל ירושלם ובנו את בית ה', אבל עכשיו בית שני לא היתה גדולה שלפנה כי אם פקידה חלושה, לפי שתמיד כל היום בני יהודה בוכין בית שני מזעזעדים רחשונה למלכי פרס ולפלני כן למלכי יון ולפלני כן לרומיים ולא היה בהם מלך מבית דוד, והשבטים שהלכו בגלות הרחשונים כמו שכוכר לא שבו עוד על ירושלם, גם לא כמלאו בבית השלישי לא החזיק והכרוזים ולא קלה בכותה בלבבים ולא השיבו החזקים והתומים ולא ירד לפי מן השמים, והוא ממה שיורה שהשבינה עוד היום בגלות הרחשון עומדים עד יקבץ בפזוריהם מזרח ישראל ויביאם על אדמתו ויבנה עירו, כמו שיעד ישעיהו הנביא עליו השלום * והיה בחרית הימים יכון יהיה הר בית ישעי' ה' בראש ההרים ונשא מבעות ונהרו אליו כל הגוים, והלכו ב' עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' ואל בית אלקי יעקב ויורנו מדרכיו ונלכה בארחותיו כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם: ופה בשלם אמר לשיתי לבאר בספר הזה, והיתה השלמתו ביום התקדש מקדש אלוה, שבת גרו"ם תייתס, ותהלה לאל יתי:

ברוך הנותן ליעף כח ולאין אונים עצמה ורבה:

תושלבע

אמר המגיה

ברוך ה' אלהי ישראל אשר נגר עלי חסדו והקייבני וקייבני על הכה ועזרני להשלים החבור הנכבד הזה, כי לילו פיבו מלא שבח כיס ולשוכנו תהלה בהמון גליו לא בספיק לשבח לספר ולרומם מעלת יקר תפארת הפירוש הלז, הן בלשונו הנק' אמר עשו מתוק מלבב ונופת צופים, הן בתכוכתו ומדרו יטוב אשר אדעתי בלפום הזה מה שלא היה בלפום הרחשון, כאשר עיני כל קורא מבליל תקויבם בחיבורים, ובפרט בהנהה מדויקת אשר השתדלתי בכל מאמצי כחי להמציא בו בתבלית החפצר כיד ה' השוכה עלי, כי לא אבעתי לעיין ולדקדק בכל תלה ותלה בעיון ממרן והשגחה פרטית, כדי לתקן את המעוות, להגיה העקוב למישור והחסר למלות, ולהסיר כל הטעיות והשגיאות שמלפתי בלפום הרחשון כפי הנזכר והחפצר, ובמו שהזכרתי בזה בתריכות בהקדמתי לזה הספר: ואם על כל פנים ימלא הקורא בו לזוב טעיות ושגיאות, בהיות כי מהכתיב הזה לעולצת התכונות ולהסרוכה להמציא דבר מה על תכלית השלמות, ואף כי בחלקת הלפום שהיה חלקה מרוכה וקצה מחד כידוע לכל יודעי ומביני מלפת הלפום, ובפרט כשהתומכים לוכם מביניס לבון הקודש לנתרי, כי אם מוכרחים לרלות נורת ותמונת כל לות ולות בספרי עמנו ובקל יוכלו לכשול ולטעות, ובידוע בלותיות אחין הספרם גדול כתבניתם כמו ב' וכ', ג' וכ', ל' ול' וכיוצא בהם, הנה שגיאות כאלה הקורא המשכיל בלי טורח ועמל רב יוכל לתקנם כפי שבלו השוב, וידעתי כי מתי מספר המה ובער קטן יכתבם, גם ירון ולא יכאל כי מונעים הם בעצמם ולפילו לתיבוקות של בית רבן, ולכן בעזרת בחסד כל קורא משכיל שידיעני בזה לכף וכזות ולא לכף חובה, וה' יגמלהו וישלמהו טובה, ולעולם יהיה ברוך:

ותיתה השלמתו בקדש שבתבה בו תורה לישראל, שבת תמוז רומם מן בחרן לבן ולמלכי:

BIBLIOTEKA

